N-h-6

DE PROBATIS SANCTORVM HISTORIIS, PARTIM EX TOMIS ALOYSII LIPOMANI, DOCTISSIMI EPISCOPI, PARTIM ETIAM EX EGREGIIS MANVSCRIPTIS CODICIBUS,

cibus, quarum permultæ antehàc nunquàm in lucem prodiêre, nunc recèns optima fide collectis per F. LAVRENTIVM SVRIVM CARTHVSIANVM.

TOMVS PRIMVS.

COMPLECTENS SANCTOS MENSIVM

IANVARII ET FEBRVARII.

COLONIAE AGRIPPINAE.

Apud Geruinum Calenium & hæredes Quentelios Anno M. D. LXX.

Cum priuilegio PII V. Pontificis Maximi, & CAESAREAE Maieſtatis in decennium.

PIVS PAPA V. DILECTO FILIO GERVINO CALENIO, TYPOGRAPHO COLONIEN.

DILECTE Fili Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Cùm tu, ſicut accepimus, nonnullos de probatis Sanctorum hiſtorijs à Dilecto filio Laurentio Surio optima fide collectis, necnon alios Tomos ſeu libros dilecti filij Petri Caniſij presbyteri ſeu religioſi Societatis IESV de doctrina ſiue Inſtitutione Chriſtiana inſcriptos, vnà cum certis Annotationibus, nondùm impreſſos, tua impenſa imprimi facere deſideres: Nos tibi, quem in excudendis huiuſmodi Tomis ſeu libris graues impenſas ſubire neceſſè eſt, nè ex beneficio omnibus Chriſti fidelibus collato detrimentum aliquód ſentias, opportunè prouidere, ac te in tuo laudabili et Reipublicæ Chriſtianæ perutili propoſito confouere volẽtes, & à quibuſuis Excõmunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, alijsq́ Eccleſiaſticis ſentẽtijs, cenſuris & pœnis à iure vel ab homine quauis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibèt innodatus exiſtis, ad effectum præſentium duntaxàt conſequendum, harum ſerie abſoluentes, & abſolutum fore cenſentes: Motu proprio non ad tuam vel alicuius pro te nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa ſcientia & mera deliberatione noſtris tibi Tomos ſeu libros præfatos per te vel alium ſeu alios imprimendi, & impreſſos vendendi licentiam & facultatem plenam & liberam Apoſtolica authoritate per præſentes concedimus: Necnon omnibus & ſingulis impreſſoribus, librarijs, & mercatoribus tam in Italia quàm extra Italiam conſtitutis, in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub Excommunicationis ſententiæ, necnon in terris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubiectis, ſub amiſſionis Tomorum ſeu librorum huiuſmodi, ac mille ducatorum auri de Camera, pro vna Cameræ Apoſtolicæ, et altera medietatibus tibi, tuisq́ hæredibus & ſucceſſoribus irremiſſibiliter loco damnorum applicandorum pœnis, per alios abſq́ tuî & hæredum vel ſucceſſorum tuorum expreſſo mandato aut licẽtia habita excudentes, ſeu imprimentes, aut vendentes, totiès quotiès id fecerint, eo ipſo incurrendis, nè eoſdem tomos ſeu libros infra decennium proximè futurũ ab illorum impreſſione computandum, in quibuſuis literarum characteribus, aut parua, mediocri, ſeu magna, vel alia quacunq́ forma alicubì imprimere, neq́ per alios impreſſos vendere abſq́ expreſſa tuî vel hæredum & ſucceſſorum præfatorum licentia vel conſenſu audeant vel præſumant, & ità per quoſcunq́ iudices & commiſſarios quauis authoritate fungentes, ſublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, interpretandi facultate & authoritate, iudicari & diffiniri debere: Ac quicquid ſecùs ſuper his à quoquam quauis authoritate ſcienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus: Mandantes nihilominùs Motu ſimili ſub interdicti Eccleſiaſtici & ingreſſus Eccleſiarum Venerabilibus Fratribus noſtris Colonienſ. & quorumuis aliorum ciuitatum & locorum Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac dilectis filijs illorum vicarijs ſeu officialibus, legatis, vel Vicelegatis, ac ſub primò dictis pœnis, Gubernatoribus, Poteſtatibus, & alijs quibuſuis Iudicibus quibuſcunque authoritate & officio fungentibus, quatenùs quotiès pro parte tua, & ſucceſſorum tuorum, vel alicuius eorum huiuſmodi fue-

rint requiſiti in præmiſſis, efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant authoritate noſtra inhibitionem præfatam inuiolabiliter obſeruari: ac te, tuoſque hæredes & ſucceſſores præfatos huiuſmodi, illorumq́ ſingulos conceſſione pacificè frui & gaudere: Ac impreſſores, librarios, mercatores, fautores, ſcientes & non reuelantes, quos inhibitioni præfatæ contraueniſſe eis conſtiterit, excommunicationis & alias ſententias, cenſuras & pœnas huiuſmodi incurriſſe declarent, ac prò talibus publicè nunciari mandent, & faciant, contradictores quoſlibet & rebelles per eaſdem cenſuras & pœnas, appellatione poſtpoſita, compeſcendo: inuocato etiam ad hoc, ſi opùs fuerit, auxilio brachij ſecularis: Non obſtantibus Conſtitutionibus et Ordinationibus Apoſtolicis, Priuilegijs quoquè, Indultis, et literis Apoſtolicis ſuper imprimendorum Tomorum facultate quibuſuis perſonis cuiuſcunque dignitatis & præeminentiæ exiſtentibus etiam motu & ſcientia ſimilibus, ac ſub quibuſuis tenoribus & formis, necnon clauſulis & decretis conceſſis: Quibus omnibus etiamſi de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & indiuidua: non autē per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda forèt, illorum tenores, àc ſi de verbo ad verbum inſererentur, præſentibus pro expreſſis habentes, illis aliâs in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxàt ſpecialiter & expreſſè derogamus: Aut ſi impreſſoribus, librarijs, & mercatoribus præfatis vel quibuſuis alijs, communiter vel diuiſim ab Apoſtolica ſit Sede indultum, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Volumus autem & eadem authoritate decernimus præſentium literarum tranſcripta in ipſis Tomis impreſſa in iudicio & extra ſufficere, & plenam fidem facere, regula contraria non obſtante. Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXIIII. Septembris, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

Cæ. Glorierius.

S. D. N.

S. D. N. PIO V.
PONTIFICI MAXIMO AETERNAM A DEO SALVTEM ET FELICITATEM.

CVM annis ſuperioribus, Beatiſsime Pater, Pontifex optime maxime, Tomi aliquot de Sanctorum Vitis euulgati fuiſſent ab illo ſempiterna memoria digniſsimo antiſtite Aloyſio Lipomano, ijq; intrà tempus non diuturnum ità diſtracti eſſent, vt nulla vſquàm exemplaria proſtare viderentur: cœperunt quidam viri doctiſsimi datis ad me literis adhortari, vt ad vndecunq; conquirendas fide dignas Sanctorum vitas animum adijcerem, eaſq; in ſuos menſes apto & concinno ordine diſtribuerem, atq; ità demùm excudendas curarem. Videbant enim in illis Tomis multas deſiderari Sanctorum vitas: tum quoq; multas admodùm cõfusè illic haberi. Ego, qui & meæ eſſem imperitiæ benè mihi cõſcius, & operis huius vaſtitatẽ iam vtcunq; cogitatione perciperem, initiò difficilem me prębui, cupiebamq; illud onus in eorum humeros reijcere, quos non ambigebam illi ferendo pares eſſe poſſe. At illi ſe ità ſubducebant, vt nihil viderem aliud, quàm aut mihi aliquid ſaltem conandum eſſe, aut vix quenquam fore, qui laborem tam moleſtum ſuſcepturus videretur. Deo itaque benè fauente, cœpi tentare nonnihil, & multorum amicorum opera adiutus, multa hincindè manuſcripta exemplaria cõquirere: deindè ex ijs, atque ex Aloyſij Tomis ſensìm excerpere eas Vitas, quæ ad tres primos anni menſes pertinerent. Sic enim ſtatueram, ex trium illorum menſium hiſtorijs primum conflare Tomum. At verò poſteaquàm primę aliquot Vitæ imprimi cœperunt, paulatimque ſub manibus meis creuit ſuſceptũ opus, tãdèm vſqueadeò auctus eſt Vitarum numerus, vt ſoli duo priores menſes in grandem molem euaſerint: Tomumque vnum ità ſibi vendicârint totum, vt alias præthereà Sanctorum hiſtorias admittere prorsùs detrectârint, niſì immodica operis vaſtitate Lectori oneroſi eſſe vellemus. Itaque coacti ſumus Martij menſis Vitas in ſecundum Tomum reijcere, maximè quòd is quoquè inprimìs fertilis ſit, & optimis hiſtorijs abundet. Etſi autem ab initio ferè conſtitueram inſtàr Aloyſij eas duntaxàt in Tomos omnes, quos de Sanctis Deo propitio edituri ſumus, hiſtorias conferre, quæ certos probatoſque authores haberent: attamen vbì ad rem ipſam peruentum eſt, mutaui ſententiam, & quaſdam etiam admiſi, quorum authores inuenire non potui: nec qnaſlibet tamẽ, ſed quæ partìm ex vetuſtiſsimis Martyrologijs graue habeant teſtimonium: partìm ità ſcriptæ ſint, vt cordato lectori per ſe fidem faciant, ſatiſque

oſtendant bona fide eſſe cõſcriptas, licèt vel librariorum incuria, aut illorum, qui eas ſcripſère, voluntate, aut aliquo alio caſu authorum nomina omiſſa ſint. Interìm tamen in id genus recipiendis hiſtorijs parcior fui: immò verò permultas omiſi, quòd parùm grauiter nec ſatìs ad fidem hiſtoriæ compoſitæ eſſe viderentur. Nolui enim impijs hæreticis calumniandi occaſionem præbere: quanquàm non dubito, quæ illorum impudentia eſt, facilè inuenturos illos, quod in ijs quoquè hiſtorijs lacerent, quæ certos, eoſque graues habent authores: quarum certè in hoc opere multò maxima pars eſt. Ità enim illi etiam Paulo & Hilarioni, quorum vitas ſcripſit beatiſsimus Hieronymus, partìm fidem detrahunt, partìm homicidij crimen affingunt: Porrò S. Martinum, Apoſtolicæ gratiæ pontificem, necromanticum cõfidenter appellant, Brigidam Scotiæ ſanctiſsimam virginem magam vocant: deniquè illorũ priſcorum patrum Antonij, Hilarionis, Macarij &c. res geſtas non ſolùm incredibiles, ſed ridiculas etiam calumniantur. Sed hoc nos remorari nihil debet. Faciunt enim illi, vt decet tales viros. Iam verò ſi quæ ex lectione iſtiuſmodi optimarum hiſtoriarum vtilitas lectori expectanda ſit, paulò accuratiùs explicare velim, nimiùm prolixus ero. Sed vt plurima in pauca conferam, diſcimus indè exempla veræ pietatis, diſcimus quo nobis itinere gradiendum ſit, ſi velimus ad illam beatam patriam peruenire: tum verò egregiè confirmamur in fide Catholica aduersùs portentoſa hæreticorum commẽta. Videmus, quemadmodùm omnes illi, qui iam indè ab initio & deincèps per omnes omnium ſeculorum ſucceſſiones Chriſto placuerunt, carnem ſuam crucifixerint cum vitijs & concupiſcentijs, arcta via ingreſsi ſint, ſanctis exercitijs tempus omne tranſmiſerint, nihil cum huius mundi vanitatibus & voluptatibus commercij habere voluẽrint, prolixis vigilijs, perpetuis ferè ieiunijs, aſsiduis precibus, alijsque duris & aſperis laboribus cauſa amoris Chriſti libenter ſuſceptis, per omnem vitam ſe afflixerint: videmus, quàm illi rectæ fidei, firmæ ſpei, indiuiduę charitatis, ſummæ humilitatis, inuictæ inter tormenta & dura atque aduerſa omnia patiẽtiæ, promptæ ac ſynceræ erga Deum & Eccleſiæ præfectos, ſuoſque ſuperiores obedientiæ ſtudioſi fuerint. Hæc igitur eſt via, quæ ducit ad vitam: hæc viuendi ratio coniungit nos cum Eccleſia ſanctorum, quæ eſt corpus Chriſti, in cuius Chriſti vita tanquàm in ſpeculo lucidiſsimo, virtutum omnium perfectiſsima exempla relucent: non ob id tantùm, vt ea nos aſpectemus, ſed vt etiam pro modulo noſtro imitemur. Sic enim ipſe ait: Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & eius primarius apoſtolus: Chriſtus, inquit, paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. Fecerunt hoc ſancti omnes, quorum Vitas hîc proponimus, ardentiſsimo amore: ſimulque viuis & efficaciſsimis exemplis clamant nobis: Si vultis numerari inter nos, ſic viuite, vt nos vixiſſe videtis. Imitatores noſtrì eſtote, ſicut & nos Chriſti. Atque hîc ſanè validiſsimè communimur aduersùs mortiferos Sirenarum cantus, aduersùs exitioſas hæreticorũ voces, quibus aiunt: Si potes firmiter ſtatuere, per Chriſtum tibi omnia remiſſa eſſe peccata, ſaluus eris: etiamſi omnibus flagitijs coopertus ſis, mox rectà euolabis in cælum, ſine Papiſtica pœnitentia, ſine confeſsione &c.

Iohan. 12. 1. Pet. 2.

ne &c. Quibus illi peſtilentiſsimis vocibus infinitos in ſuam naſſam pertraxerunt, & vt valdè veriſimile eſt, permultos in ea retinent etiam planè reclamante conſcientia, cùm diuina ſcriptura omnis longè ſecùs doceat, & ipſa quoquè ratio naturalis aliud hortetur. Et mirum profectò eſt, impia commenta tantos potuiſſe habere progreſſus apud homines è religione Chriſtianos: niſi quòd mollis & delicatula & ſuauis eſt hæc doctrina, quæ ſalutem omnem in ſola fide conſtituit, omnem vitæ ſeueritatem & aſperitatem tanquàm ſuperuacaneam, immò & ſuperſtitioſam & impiam reijcit. Hinc illa monaſteriorum omnium apud pleroſque demolitio, Confeſsionis, Pœnitentiæ, & totius ferè Eccleſiaſticæ diſciplinæ, Eccleſiaſticarum conſtitutionum profligatio: ſcilicet vt blandiſsimi magiſtri plurimos ſibi allicerent tanta propoſita vitæ laxitate. Et palearum quidem è mobili vulgo & in res nouas auido grandes aceruos flatu peſtifero ad ſe rapuerunt, ſed triticum manet intrà Chriſti horrea: Cognouit Dominus, qui ſunt eius, & ij perſeuerant vſque in finem, nec quiſquam rapiet eos de manu patris & filij. Quòd ſi verò etiam interdùm labuntur, Dominus ſupponit manum ſuam, nè penitùs collidantur. Vtinàm autem poſſent quandoquè homines animaduertere malas artes & deploratam nequitiam ſuorum Concionatorum: qui non ceſſant libros ſpargere in vulgus, turpiſsimis mendacijs & impudentiſsimis calumnijs refertos, quibus apud imperitos traducunt catholicos: vt ſic miſeros magìs atque magìs abducant ab omni ſpe ſalutis ſuæ, quæ nulla eſſe poteſt extra myſtici corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia catholica, indiſtractam vnitatem: cuius Eccleſiæ pleraque clariſsima membra in hoc primo Tomo contemplanda offerimus, vt qui ab illis per ſchiſmata & hæreſes ſeſe ſeparârunt, magnoperè curent cum illis redire in gratiam: qui verò hactenùs fide quidem coniuncti, moribus autem ab illis diſiuncti fuêre, ad illorum ſeſe vitam moreſque conforment: qui verò & fide & actione cum illis conſpirârunt, conentur in ſanctitate proficere, vt ad palmam quandoquè peruenire mereantur. Equidem vt etiam erudito lectori gratificarer, Vitas aliquot, rudi ſtylo conſcriptas, aliquanto latiniores reddidi: maximè quarum authores nondùm comperi: nonnunquàm verò etiam illas nonnihil elimaui, quæ habent ſuos quidem authores, ſed ſic ſcriptæ erant, vt delicatas aures eorum, qui ſermonis elegantia delectantur, facilè offenderent. Egi autem omnia bona fide, lectori prodeſſe cupiens. Ex Simeone Metaphraſte multas ſum hiſtorias mutuatus, ſed ferè id obſeruaui, vt in illis collocandis Romanæ Eccleſiæ conſuetudini me accommodarem. Niſì verò me fallunt omnia, puto equidem hoſce Tomos vel duplici nomine paulo gratiores fore illis, quos optimus & doctiſsimus præſul Aloyſius nobis communicauit: tum quòd hîc omnia ſuo ſint loco & ordine diſpoſita: tum quòd permultæ huic editioni hiſtoriæ, & quidem inſignes acceſſerint, ſintque acceſſuræ, quæ in illius Tomis deſiderantur. Nec hoc dicimus, ꝙ illius ſanctiſsimis laboribus quicquam detractum velimus, ſed vt lector nouerit, quid ex noſtra editione ipſi expectandum ſit.

2. Tim. 2.
Iohan 10.
Pſal. 36.

ſit. Quicquid verò in toto hoc Tomo operæ & laboris conſumptum eſt, id ego Tuæ Sanctitati, Beatiſsime Pater, iure meritoque dedicatum volui. Hoc enim à me repoſcebat illa promptiſsima impertiendi Priuilegij voluntas: tum multo etiam magìs tanto Pontifice digna ſumma vitæ integritas & ſanctitas: ità vt in tuæ Sanctitatis vita ſanctiſsima & moribus incorruptis, quiſquis vult, oculis contemplari poſsit, quod nos in his Chartis, quibus Sanctorum Vitæ continentur, lectitamus. Atque vtinàm afflictæ Eccleſiæ diù liceat frui tot tantiſque bonis, quæ in T. S. contulit bonorum omnium largitor Deus. Obſecro autem, vt S. T. Beatiſsime Pater, Pontifex Maxime, exiles labores meos placidè admittere, & Apoſtolica benedictione proſequi dignetur. Certus ſum enim pios omnes libentiſsimis ànimis complexuros, ſi intellexerint Pio V. Pontifici & authoritate & pietate Maximo non fuiſſe ingratos. Ex Carthuſia Agrippinenſi, Martij II. Anno M.D.LXX.

T. S. obſeruantiſsimus

F. Laurentius Surius
Carthuſianus.

PIO

PIO ET CANDIDO LECTORI S.

QVòd pliùs moueant, fortiusq́ ad Chriſtianam pietatẽ extimulẽt exempla quàm verba, pleniusq́ ſit opere docere, vt inquit Magnus ille Leo Pontifex, quàm verbo, teſtantur tam multi ſancti & eruditiſſimi Patres, qui Sanctorum vtriuſque ſexûs hominum Vitas deſcribendas ſibi ſumpſerunt, & cum ineffabili fructu ad poſteritatis notitiam tranſmiſerunt. Nouimus ex D. Auguſtini Confeſſionibus, quantùm illi adhuc vacillanti cõtulerit audita vita beatiſſimi Antonij Eremitæ: nec dubium, quin innumeris alijs idem euenerit. Noſtri inſtituti primus author & patriarcha Dominicus Patrum exemplis ſummoperè delectatus, ad ſupremam vitæ ſpiritalis & religioſæ perfectionem peruenit. D. Thomas Aquinas, ſui patris Dominici veſtigijs inſiſtens, eiuſmodi lectione haud vulgariter afficiebatur: nec id ſanè abſque ingenti fructu. Quòd ſi vero his ſolidiora petimus, non deſunt nobis ne ipſius quidem ſcripturæ diuinæ teſtimonia. Ieſus Syrach à cap. 44. vſque ad quinquageſimumprimum in ſuo Eccleſiaſtico quid aliud, quàm Sanctorum, qui in hac vita Deo placuerunt, exempla commemorat, eaq́ue nobis ob oculos ſpectanda & imitanda proponit? Matathias ille legis eximius zelator cùm ab hac vita eſſet abiturus, filios ſuos nulla re alia magìs, quàm recitandis Patrum geſtis, ad agendum fortiter pro Deo eiusq́ ſanctiſſimis legibus exhortatur & confirmat. Sed & in nouo Teſtamento D. Paulus prolixus eſt in præcedentium ſanctorum Patrum celebranda fide. Poſſent huius generis permulta alia adduci, ſed res per ſe adeò illuſtris & perſpicua eſt, vt ſuperuacaneum videri poſſit illi docendæ rationes & argumenta adhibere. Itaque non poſſum non approbare, atque etiam commendare tam pium ſtudium R. Patris D. Laurentij Surij Carthuſiani, qui non paruo labore has Sanctorum Vitas ex diuerſis authoribus & egregijs manuſcriptis exemplaribus collegit, & tanquàm rarum quendam theſaurum Catholicæ Eccleſiæ hominibus contulit: quàm ſpectabilis viri D. Geruini Licentiati vtriuſq́ Iuris diligentiam & ſedulitatem, tum in ponenda ſua in MS. exemplaribus conquirendis opera, tum in excudendo opere tam pio & Eccleſiæ ſalutari. Tu itaque his fruere, Lector amice, nihil ambigens, quin eorum lectio non ſolùm detrimentum nullum aut perniciem, ſed ingentes potiùs & vberrimos tibi ſit fructus allatura. Vale.

Lib. 8. ca. 6.

1. Mach. 2.

Heb. 11.

F. Theodoricus Buſcoducenſis, fratrum
Dominicanorum intrà Coloniam Prior
& Apoſtolicus Inquiſitor.

INDEX GENERALIS VITARVM SS. HOC TOMO COMPRAEHENSARVM.

IANVARII DIE

I.	De [illegible] Domini &c.	2
	De S. Baſilio Magno	4. & 5
	De S. Martina virgine & martyre.	[illegible]
	De S. Concordio martyre	[illegible]
	De S. Fulgentio epiſcopo.	23. & 24
	De S. Euphroſyne virgine.	43
	De S. Odilone abbate.	48.49.
	De S. Eugendo abbate.	57
	De S. Claro abbate.	64
II. & XV.	De S. duobus Macariis eremitis, Marcoque monacho.	66
	De S. Adelhardo abbate.	72
	De S. Petro Aulano martyre.	96
	De S. Gordio martyre.	97
III.	De S. Genoueſa virgine.	102
	De S. Gregorio Lingonenſi epiſcopo.	108
IIII.	De S. Rigoberto archiepiſcopo Rhemenſ.	111
V.	De S. Apollinari virgine.	115
	De S. Simeone Stylita.	119
	De S. Eduardo rege	127
VI.	De S. Raimundo confeſſore.	141
	De S. Andrea epiſcopo Feſulano.	143
VII.	De S. Luciano martyre	148
	De S. Seuerino Norico apoſtolo.	153
VIII.	De S. Gudula virgine.	162
	De S. Laurentio patriarcha Veneto.	171.172
IX.	De S. Polyeucto martyre.	188.
	De S. Iuliano martyre cum reliquis, & Baſilliſſa virgine	193
X.	De S. Paulo primo eremita.	211
	De S. Martiano preſbytero.	219
	De S. Guilielmo archiepiſcopo Bituricen.	223
XI.	De S. Theodoſio cœnobiarcha.	233
XII.	De S. Archadio martyre	259
XIII.	De SS Hermylo & Stratonico martyribus.	[illegible]
	De S. Hilario epiſcopo Pictauien.	[illegible]
	De S. Remigio epiſcopo Rhemen.	271.274
XIIII.	De S. Pontiano martyre.	305
	De S. Felice Nolano confeſſore.	307
	De SS. Eremitis in Sina & circuncirca interemptis, ex relatione Nili.	312
XV.	De S. Iohanne Calybita.	331
	De S. Mauro abbate.	336
	De S. Bonito epiſcopo Aruernorum.	352
XVI.	De S. Marcello papa & martyre.	361
	De S. [illegible]	368
	De SS. martyribus, Berardo, Petro, Accurſio, Adiuto &c. ex ordine S. Franciſci.	372
XVII.	De SS. Speuſippo, Eleuſippo & Meleuſippo	376

De S.

	De S. Antonio abbate & eremita.	382
	De SS. martyrum, Diodori, Mariani, & aliorũ innumerabilium inuentione.	407
	De S. Sulpitio Pio archiepiſcopo Bitur.	411
XVIII.	De S. Leobardo recluſo monacho.	421
XIX.	De S. Launomaro abbate.	423
	De S. Vuolſtano epiſcopo Vuigornieñ.	430
XX.	De S. Sebaſtiano martyre &c.	434
	De S. Euthymio abbate.	453
XXI.	De S. Agnete virgine & martyre.	488
	De S. Patroclo martyre.	492
	De SS. Fructuoſo, Augurio, & Eulogio martyribus.	496
	De Meinrado eremita & martyre.	498
XXII.	De S. apoſtolo & epiſcopo Timotheo.	501
	De S. Vincentio martyre.	504
	De S. Anaſtaſio Perſa martyre.	510
	De S. Bleſilla vidua.	522
	De S. Epiphanio epiſcopo Ticinenſ.	526
XXIII.	De S. Clemente Ancyrano epiſc. & martyr.	529
	De S. Iohãne archiepiſcopo Alexandrino, Eleemone ſeu Eleemoſynario dicto.	552
	De S. Hildephonſo epiſcopo Toloſano.	572
XXIIII.	De S. Babyla epiſcopo & martyre.	574
XXV.	De SS. Iuuentino & Maximo martyribus.	574
	De S. Euſebia Hoſpita.	597
	De S. Præiecto epiſcopo & martyre.	603
	De S. Poppone abbate.	609
XXVI.	De S. Polycarpo epiſcopo & martyre.	629
XXVII.	De S. Iohanne Chryſoſtomo.	634
	De S. Paula vidua & abbatiſſ.	707
XXVIII.	De S. Iacobo eremita.	721
	De S. Margareta virgine, Regis Hũgarici filia, ordinis Prædicatorij.	728
XXIX.	De S. Valerio epiſcopo Treuireñ.	734
XXXI.	De SS. Cyro & Iohanne martyrib.	735
	De S. Melana Romana.	741
	De S. Marcella vidua.	753

FEBRVARII DIE

I.	De S. Ignatio epiſcopo & martyre.	758
	De S. Pionio martyre preſbytero.	763
	De S. Ephræm Syro.	769
	De S. Brigida virgine.	782
	De S. Seuero epiſcopo Rauennateñ.	786
	De S. Tryphone martyre.	789
II.	De Purificatione B. Mariæ virginis.	784
	De S. Laurentio epiſcopo Cantuarienſ.	815
III.	De S. Celerino & ſocijs eius martyribus.	817
	De S. Blaſio epiſcopo & martyre.	818
IIII.	De SS. Philoromo & Philæa martyribus.	822
	De S. Theophilo œconomo &c.	823
	De S. Remberto archiepiſcopo Bremenſ.	830
V.	De S. Iſidoro martyre.	840
	De S. Agatha virgine & martyre.	842

	De S. Bertulpho confeſſore.	846
VI.	De SS. Fauſta, Euelaſio, & Maximino martyr.	863
	De S. Dorothea virgine & martyre.	866
	De S. Vedaſto epiſcopo Arrebatenſ.	871
	De S. Amando epiſcopo Traiectenſ.	878
VII.	De S. Theodoro martyre, exercitûs duce inſigni.	886.
	De S. Parthenio epiſcopo Lampſaceno.	890
VIII.	De S. Eugenio & eius filia Maria.	896
	De S. Paulo epiſcopo Virdunenſ.	899
IX.	De S. Apollonia virgine & martyre.	903
	De S. Nicephoro martyre.	904
	De S. Anſberto epiſcopo Rothomageñ.	906
X.	De S. Auſtrebertha virgine.	918
	De S. Vuilhelmo Eremita.	925
XI.	De SS. Satúrnino, Datiuo, Felice & plurimis alijs martyribus.	949
	De S. Seuerino abbate Agaunenſi.	957
XII.	De S. Meletio archiepiſcopo Antiocheno.	959
	De S. Antonio patriarcha Conſtantinop.	962
XIII.	De S. Martiniano eremita.	973
XIIII.	De S. Valentino, Aſterio, Mario, Martha, Audifa-ce & Habacuc martyribus.	981
	De S. Valentino epiſcopo Interamneñ.	984
	De S. Auxentio abbate.	986
XV.	De SS. martyrib. Fauſtino & Iouita fratrib⁹.	1003
XVI.	De S. Oneſimo apoſtolo, S. Pauli diſcipulo.	1008
	De S. Iuliana virgine & martyre ſingulari & in-clyta.	1011
	De SS. Martyribus Leone & Paregorio.	1016
XIX.	De S. Auxibio archiepiſcopo Soleñ.	1018
XX.	De S. Sadoth epiſcopo & martyre, & centum 28. martyribus.	1024
	De S. Eucherio epiſcopo Aurelieñ	1026
XXI.	De S. Pipino confeſſore.	1030
XXIIII.	De SS. Montano, Lucio, Iuliano, Victorico, Fla-uiano, martyribus.	1031
XXV.	De S. Taraſio archiepiſcopo Conſtantinopolita-no.	1036
XXVI.	De S. Neſtore epiſcopo & martyre.	1055
	De S. Porphyrio inſigni Gazæorũ epiſcopo.	1057
	De S. Victore confeſſore, Sermo B. Bernardi ab-batis.	1080
XXVII.	De SS. Andronico & Athanaſia coniugibus, & poſtmodùm eremitis.	1081
	De SS. Lupicino & Romano abbatibus.	1084

INDEX

INDEX COPIOSVS IN PRIMVM HVNC DE SANCTORVM VITIS, REBVS GESTIS AC MARTYRIIS TOMVM, QVI RE-

cens ex diuerſis authoribus ac bibliothecis collectus, duos menſes Ianuarium ac Februarium complectitur: in quo A priorem, B alteram paginæ partem deſignat.

ABgari ad Chriſtum epiſtola citata 777.a
abbatis officium 870.
abbatis ad ſuos fratres pulchra ante mortem admonitio 91.b
abbatis de electione priuilegium Fontanellenſis monaſterij 912.b
abbatem ſibi ſubſtituit S.Maiolus 49.b
abbatis viuentis ſucceſſor deſignatur S.Adelhardus 76.b
abbates abſque ſacerdotali eminentia Eugēdus, Lupicinus 58.b 59.a 60.b
abbas S. Ephræm presbyteri honorem ſe refugere quòd peccator ſit, affirmat 15.b
abbas Fulgentius 27.b
abibio monachus 120.a
abragila presbyter Arrianus 37.b
abrenunciatio in baptiſmo 291.a
abſentes iudicandi non ſunt 674.a
abſentis iniqua condemnatio 676.a
abſtinentiæ vis 472.b
abſtinentia ſanctorum 238.a aqua & herbis victitat S.Baſilius 5.b pane & aqua contentus eſt, à Libano inuitatus 67.a etiam aquam in menſura Dei ſeruum bibere debere S.Vuilhelmus dicere ſolitus 944.a. Semèl cibo ſe in die reficit S. Lucianus 145.a b
abſtinentia Chriſtianorum in cibo & potu celebris 761.b
abſtinentiam à carnibus & vini potu imperant eis, quos à morbis curârant Sancti 71.a
abſtinentiæ mirificæ memorabilia exempla 68.a 70.a 123.a 337.b 430.b 599.b 945.
abſtinentia monachorum 27.a 471.b
abſtinentia eremitarum inſignis 316.b
abſtinentes à carnibus irridentium quorundam pœna 604.a
Acephalorum hæreſim propugnans Imperator 248.a 251.b
accuſatio Chryſoſtomi iniquiſsima & contra Canones 673.a
Adam ſepultum in loco cranij, & in eodem Chriſtū crucifixum, traditio maiorum 237.b
adelhardi vita 72.
adelhardus exilium conſtanter perfert 82. ſeptenne hoc fuit 83.a
adiurari dæmones queunt 781.b
adoleſcentes vtilibus p̄ceptis inſtruit S.Baſilius 7.a
adoleſcentibus quæ grata, quæve ingrata 634.b
adraldus abbas Bremenſis monaſterij 49.b
adriano imperatori quantus fuerit Sol deus 1004.b
adriani Papæ epiſtola ad Turpinum Aurelianenſem epiſcopum 114.a
Aegidius Romanus eiuſq; filius Syagrius, quā Galliæ partem obtinuerint 287.b
ægrotorum curam ſuſcipere, præcipuum indicium charitatis 244.a
ægyptum petit S.Baſilius, ſacras literas meditaturus 5.b
ægyptiorum monachorum vitæ admirabiles 30.a
ægyptiorum mos, nobilium & martyrum corpora terra non recondentium, ab Antonio repræhenſus 405.b
æmilianus Iudex cui ſiſtitur Fructuoſus 496.
Agapius monachus 45.b
agapitus Rom. Pontifex 251.a
agareni multi baptizantur à S.Euthymio 458.b 460.a
agarenis præficitur epiſcopus 460.b
agareni monaſterium euertunt monachorum Seueri hereſi infectorum 254.b
S.agathæ martyrium 842.
agathangelus à Clemēte Ancyrano baptizatus 537.b quinto menſis Nouembris capite plectitur 549.b
S.agilei Baſilica Carthagine 40.a
agnetis vita 488.
agreſtius Chromatius vrbis Romæ præfectus. 434.b 442.b
agrippinus præſes ſub Maximiano 540.a
Alaricus 287.b
alaricus Gothorum rex Toloſæ ſedem habuit 286.a
alaricus à Clodoueo occiſus 295.b
albertus Magnus Prædicatorij ordinis vicarius generalis creatus 142.a
S.albertus miniſter S.Vuilhelmi, eius vitam deſcripſit 943.b
albini magiſtri epiſtolæ 78.a
aldegundis neptis S.Gudulę 162.b
S.aldegundis de S. Amando viſio 884.b
alemannia nondùm Chriſtiana 847.a
alemanni atq; Sueui cum Francis prælium conſerūt 289.a
alemannorum ſæuitia 61.b
alexander Imperator Chriſtianorum pſecutor 20.a
alexander III. canonizat Eduardum regem 139.
alexandria Perſis tradenda 570.b
alleluia in cunis Paula canit S.Paulæ neptis 719.b
alpais Ludouici Imperatoris filia 113.a
alredus Rhieuallus Anglus Ciſtercienſis abbas vitā Eduardi regis ſcripſit 127.a
altare ad offerendum incruentum & ſpiritale ſacrificium in templis Chriſtianorum 891.b
altaria in honorem Sanctorum 299.a
alypius ſacerdos dicendi peritus 746.a
S.Amandus 614.a eius vita 878. excitat vita functū furem 881.a. Traiectenſi ſedi præficitur 882.a Vaſconibus prædicat Euangelium b item Sclauis 881.b Dagobertus eū ſe obiurgantem regno pellit, pòſt ad eius ſe pedes abijcit 881.b eius diſcipuli 885.b corpus tranſlatum 885.a eleuatū ibid.b
amanes rex Barbarorum 326.b
S.amantius S.Bauonis corpori iunctus 886.a
S.ambroſius Mediolani exiſtens Martini exequijs apud vltimas Gallias interfuit 183.a. Stilicōis ſeruum falſarium tradendum ſatanæ cenſuit 158.b Satyri fratris laudes ſcripſit 171.b
S.amelberga à S.Vuillibrordo velata 861.a. eius reliquiæ vt repertæ 861.a earundem trāſlatio 859.a
amulberga mater Gudulæ 162.a
amicorum par 188.b
ammianus & Euſebius monachi celebres 120.a
S.ammonis animam in cælum pergentem videt S. An-

Antonius 398.a
S.ammonius martyrio affectus in ciuitate Cyzico 841.b
amor ſibijpſi maxima lex 94.a
amphilochius S.Baſilij vitam ſcripſit 4.
amphilochij in Purificatiōem B.Mariæ homil. 794.
ampullæ diſtinctæ etiàm antiquitùs, quibus oleum exorcizatum, & quibus ſacrum chriſma continebatur 287.a
Anaſtaſij Perſæ vita 510.b & ſeq.
S.anaſtaſius à mortuis excitatus martyr 210.
anaſtaſij presbyteri mirabilis continentia & ſanctitas 13.b 14.a
S.anaſtaſiæ templum 216.b 842.a
anaſtaſius Rom.Pontifex vir inſignis 756.b
anaſtaſius Imp.480.a Clodoueū conſulē creat 295.b
andreæ Feſulani epiſcopi vita 143.a
S.andreas Elnonenſis monaſt.abbas 885.b
SS.andochius, Benignus & Thyrſus, à S.Polycarpo in Galliam miſsi 376.b Auguſtuduni martyrio coronati 377.a
andragathius in philoſophia Chryſoſtomi inſtitutor 635.b
angeli miniſterio hominum deputati 368.b
angelum proprium cuſtodem habuiſſe Paulam Hieronymus ſcribit 707.b
angeli viſitant martyres carceribus incluſos 508.b 516.b
angeli S.Sebaſtianum candidiſsimo pallio amiciunt 439.a
angelus ad Theophilum roſas & poma defert ex S. Dorotheæ mandato 868.b 869.a
angelicis conſolationibus eruditur ac recreatur S. Vuilhelmus 936.b
angeli deſertores Magis inſeruiunt, & præſtigiarum authores ſunt 767.a
angeli boni à malis quō queāt internoſci 391.b
angelus Acciorolus 147.b
angli fidem ſuſcipiunt doctore Auguſtino 168.b
angliæ rex Chriſtianiſmum ſuſcipit 816.b
anglorum in regem primus à ſummo pontifice vnctus & conſecratus Alfredus 137.a
anglicanæ eccleſiæ deuotio erga ſedē Romanā 139.a
ex anglia Romam pecunia quę S.Petri appellabatur, cur tranſmiſſa 132.b
anglorum reges aliquot Adelſtanus 856.a
anglorum orientalium rex Anna 371.b
angliæ regnum Canutus Danus occupat 128.b
anglorum rex Edgerus 855.a anglorum S.Eduardus rex 431.a eius translatio 141.a
angliæ rex Eduuinus mirabiliter à Deo conſeruatus 128.b Haraldus rex 431.b eius filia Gunildis ſanctimonialis 431.b Henricus II. 140.b Offo 896.a Oſuualdus exul rex factus 128.b Richardus 896.a
angliæ rex Vuilhelmus 430.
angliæ aliquot regum ſucceſsio 137.b
anglicani regni de ſtatu proceres atq; epiſcopi conſultant 127.b
angliam barbari vaſtant 127.b
angli tributum grauiſsimū ad claſſem Danicā pendunt. remittit hoc Eduardus 133.b
anglicanam ad hiſtoriam pertinentia 127.b
angliæ de cladibus vaticinatio 136.b 137.a
animæ ſanctorum corporibus exutæ in cælum trāſeunt 398.a quod de anima Babylæ legas.pag.583.a Epiphanij 529.b Dorotheæ 868.b
animas defunctorum orationes & eleemoſynę piorum hominum adiuuant 53.b
animas defunctorum viuis apparere in ſomnis ſæpè legas 42.b 53.b 54.a 55.b
anima à corpore ſeparata, & angelorum ac dæmonū alloquij, gaudij & pœnarum facta particeps, ad corpus iterùm reuerſa 366.371.a
animam frumento, corpus paleæ ſapienter comparat S.Agatha 844.b
anima viri iuſti, paradiſus eſt 75.b
anima ex habitu externo affici ſolita 635.a
animus relaxandus interdùm 279.a
S.annæ encomium 796.a
S.annianus obſidione Aurelianenſem vrbem precibus ad Deum fuſis liberat 103.b eius baſilica Aurelijs 107.a
anolinus proconſul 950.a
S.ansbertus delatus apud Pipinum, in exilium deportatur 914.a eiuſdem vita 906.
S.ansberti ad reliquias miracula exhibita 916.b in eius honorem templa extructa 917.b
anſcharius I.Hamburgeñ archiepiſcopus 830.a eius vitam Rembertus ſucceſſor, & alius diſcipulus ſcripsêre 833.a
anſcharij indiuiduus comes Rembertus 831.b
S.anſcharij de Remberto teſtimonium 833.b
anſegarius archidiaconus Andegauēſis eccleſię 350.a
anthemius Imperator 115.b
anthemius princeps 527.b ad Epiphanij preces Ricimeri conciliatur 528.b
antichriſtus Chriſti perſonam induet 767.b
anthimus Nicomediæ epiſcopus martyrio coronatus 149.a
antiochia etiam Theopolis 126.b
antiochiæ ſcholam S.Lucianus erigit 148.b
antiochia terræmotu corruit 255.b
antiochenus epiſcopus Ioannes ad Neſtorij ſententiam ſeductus deſcendit 464.b
antiphonarum vſus antiquiſsimus 655.a quādò cœperit in eccleſia 696.b
S.Antoliani vitam S.Præiectus ſcripſit 604.a
anthropomorphiani 665.a
antonini perſecutio grauiſs.22.b 305.a
S.antonij genus, patria, & reliqua vita 382.
antonij vitam ab Anaſtaſio cognoſcit Marcella 755.a
antoniū ſcire quod fuerit pfecta ad virtutē via 381.b
antonius cùm literas non didiciſſet, erat tamē prudentiſsimus 400.b
S.antonius ad interius deſertum, Dei monitu, ſeceedit 395.a beſtijs imperat b
D.antonius ſanitatum gratia donatus 397.a
antonium Imperatores & aulici celebrant 403.qualia Impp. reſcripſerit b
antonij diſcipuli Amathas & Macarius 211.a
antonij ad fratres ſuprema oratio 405.b ad Balatiū monachos perſequentem literæ 404.b
antonius centum & quinq; annos natus moritur 405.b 406.b
B.antonius de Padua Ordinis Minorum 375.a b
antonius presbyter Antiochiæ, ob quam cauſam à perſecutione immunis fuerit 203.b 208.
Aphrica à barbaris vaſtatur 28.a Mauris b
aphri Græcè locuti 25.a
aphrodiſius Perſa Chriſtianos affligit ſub Maximiano 548.a
apollonius quidam epiſcopus latitando rabiem perſecutorum declinat 1006.b
apollinaris 3.b
S.apollinaris virginis vita 115.
apollinaris Alexandrinus epiſcopus, templū trium puerorum Alexandriæ extruit 735.b 736.a

apol-

apollinaris hæreticus falſa ſua dogmata duobus libris complexus 772.b
apollinis fallacia & ambigua reſponſa 588.a
apollinis delubrum euertitur, ſimulacrum comminuitur ad preces S. Martinæ 20.b
apollo diuinitùs, ad preces S. Babylæ, in cineres redactus 589.b
S. apolloniæ martyrium 903.b
apophthegma Macarij, Vexo vexantem me 71.b
apophthegmata & præclarè dicta Laurẽtij Iuſtiniani 183.b
apophthegmata S. Vuilhelmi cõitis Pictauorũ 944.
apoſtolus Francorum Remigius 279.a
apronianus martyrio coronatus 362.a
apum natura cuiuſmodi 97.a
Aras Chriſtianorũ euertũt tyrãni perſecutores 98.b
archadius ad Conſtantinopol. ſedem Chryſoſtomũ accerſit 645.b
S. archadij martyrium 259.
archadij filius Theodoſius 695.a
archidiaconos quæ curare oporteat 912.a
archidiacõi aliquot 7.b 15.a 103 b 339.a 350.a 603.a 894.b
archiepiſcopi à prouinciæ epiſcopis ſuffraganeis cõſecrari ſoliti 834.b Hamburgeñ antequàm ſuffraganeos haberet, à quibus conſecratus. ibid
archipresbyter curã paſtoralem vice epiſcopi agens 886.a
archipresbyter S. Amandi Landoaldus 886.a
archipresbyteri 495.b 876.b
argentineñ epiſcopatum qua techna Poppo abbas ſubterfugerit 619.a
arrius 3.b
arriani 400.a
arrianorum doctrina dæmõum eſt ac patris eorum diaboli 404.a
arrianiſmus viget 218.a 453.a
arrianis dat Eccleſiam Catholicis ablatã Valẽs 16.a
arrianæ hæreſis protector Traſamundus rex 36.b
arriani Conſtantinopoli exacti 654.b rurſùs coguntur 655.a
arriani Catholicos perſequuntur 28.b
arriani apud Valentem Baſilium accuſant 10.b
arrianę hæreſeos perſecutionem declinans Athanaſius, Romam venit 755.a
arriani ſunt Gothi, item Burgundiones 287.b
arriani Gothi prẹlio per Clodoueum deuicti 295.b
arrianizãtes Celtas cõuertit D. Chryſoſtomus 650.a
arrianos palàm damnat Antonius 400.a idem per arrianos eccleſias inferendam vaſtitatem prędixit. 403.b
arrianorum ſtrenuus oppugnator S. Hilarius 265.b
arrianos conuicit, eorumq; plurimos reconciliat S. Fulgentius 37.b
Aqua benedicta 71.a
aquæ benedictio, & quomodò per eam Deus mira operetur 67.a
aqua benedicta cum ſale, contra dæmonum malas operationes adhibita 893.b
aqua benedicta S. Brigida lepram ſanat 783.b & alios morbos ibid.
aqua benedicta ſanatur morbus caducus 54.b amẽs 55.b
aquæ benedictæ in dedicandis templis vſus 132.a
aquilinus præfectus Orientis 791.
aquitaniæ ſitus 265.a
aquitaniam ab Agarenis inuadi 1027.b
aquitani mobiles 301.a
Ariſtides magnus 781.b
arnulphi Marchionis genus 855.a & dñia. ibid.b
arſacius Conſtantinopolitanus epiſcopus 681.b
arſenius Archadiũ & Honoriũ Impp. inſtituit 465.b eius æmulator Euthymius ibid.
S. artemia à Maximiano fratre martyrio coronata. 364.b
artemius reliquias S. Timothei transfert 504.a
S. Aſclepiades 763.a 765.b
aſpaſius vicarius Agnen neci dat 490.b
aſtrologiæ apud Chriſtianos non eſt locus 792.a
aſtrologicæ prædictionis vanitas explicata 447.a
aſtronomiam cognoſcit S. Baſilius 5.b
Athanaſius Alexandrinus perſecutionem Arrianæ hæreſios declinans, Romam confugit 755.a
athanaſius validum Eccleſiæ propugnaculum canone quodam impetitur ab Arrianis à ſe compoſito 675.a b
S. athanaſius Antonium frequenter viſitare ſolitus 381.b eius vitam rogatus ſcripſit ibid.
athanaſius epiſcopus pallium Antonio dedit 214.a idem ei legat Antonius 406.b
S. athanaſia cum tribus filiabus martyriũ ſubit 738.a 739.a
anthemius Chryſoſtomum æmulatiõe proſecutus, à dæmone corripitur 636.
athenis S. Baſilius philoſophiæ dat operam. S. Baſilius 5.a Gregorius Nazanzenus, Iulianus, Libanius. ibid. D. Chryſoſtomus 635.b 687.
atrebatenſibus Euangelium prædicat Vedaſtus, eò à S. Remigio miſſus 874.a
attila Hũnorum rex, Atrebatum deuaſtauit 874.b
attila mortuo, filij de regno decertant 153.a
Auaritia arx vitiorum 693.b
auaritia ad prodendos etiam coniunctiſsimos perducit 212.a
auaritia epiſcopi pauperum facultates vſurpantis punita 894.a
auaritiam Chryſoſtomus aſsiduè inſectatur 660.a idq; faciens, multos offendit 696.a
auari felix conuerſio 562.a
auarus & largus an quis ſit, quomodò internoſcẽdum 78.b
S. audoënus velat Angadriſinam 907.b conſecrat presbyterum S. Anſbertum 908.b moritur 911.a corpus transfertur 913.a
S. audomarus S. Auſtrebertham Chriſto conſecrat 919.b eius oſſa cum dente Blandinium translata 858.a
auguſtini xxxvj. pſalmum exponentis diſputatio ad monachatum ſuſcipiendum, Fulgentium inflammat 26.a
auguſtinus Angliæ fidei lumen infert 131.b
auguſtudunenſis comitatus 109.a
auguſtudunenſes ad fidem per Andochium & Tyrſum conuerſi 377.a
aulici hæreſi addicti 655.a
aureliæ obſidione Hunnorum ad pias S. Anniani ad Deum preces ſoluuntur 103.b
aurelianus princeps Chriſtianorũ perſecutor 377.a 493.a à ſuis interemptus 495. b
aurelianus conſiliarius Clodouei regis 288.b
aurelius Carthagineñ epiſcopus, ex Aphricano concilio dandas literas ſolus ſcribebat 35.b
auſtraſiorum rex Ludouicus 169.a
S. Auſtreberthæ virginis vita 918. quam ſcripſit ei σύγχρονος 920.b
S. Auſtregiſilus Bituriceñ epiſcopus, clementiſsimè & humaniter ſuſcipit S. Amandum 879.a
S. auſtremonij vitam S. Præiectus ſcripſit 604.a
auxentius qualia tantùm munera reciperet, & quò vteretur 999.a

auxentius qualibus aut rhythmis, aut dramatis, aut canticis apud quos piè ſit vſus 997.b
auxentij vigiliæ & prophetia 1000.b
auxibius quomodò ex Marci conſilio, ſacerdotē Iouis aliquem conuerterit 1019. b 1020.a
auxibij Solenſis vita 1018.b
auxibij ars & mirus in conuertendis ethnicis ſucceſſus 1023.a
auxibium à Marco Euangeliſta baptizatū eſſe 1019.b
BAbylæ epiſcopi & martyris paſsio 574.
babylę cineres nec Imp. nec dæmon ſuſtinuit 588.b
balatius dux Aegypti Arrianus 404.b eius interitus 405.a
baldricus comes 171.a idē Lambertus vocatus ibid.
balneis ſibi interdicit Fulgentius, præparans ſic ſe ad vitam monaſticam 26.a & eis vti, ſuadentibus hoc medicis, infirmus S. Fulgētius detrectat 42. a
balneis nunq̃ vſus Antonius 406.b
balneas niſi periclitans non adijt Paula 713.a
baptiſmi typus circuncіſio 4.a
baptiſmus reſurrectionis typus 799.a
baptiſterium mirifici operis 220.a
baptiſmi fons conſecratus à priſcis etiā Chriſtianis 287.a 363.a
baptiſmi fons ſanctificari & chriſmate perfundi ſolitus 291.a
baptiſmi fontem conſecrâſſe Marcellum Papam legas 365.a
baptizantur in Iordane SS. Baſilius & Eubulus 7.b
baptiſmus ſanguinis 192.a
baptizata in ſuo ſanguine S. Emerentiana 461.a
baptiſmi neceſsitas 203.b 207.b 283.a
baptiſmum ſuſcipere cogendos per regem qui id ſponte facere nollent, Amandus cenſuit 880.b
ſine baptiſmo defunctus infans, pœna futuri ſeculi non carere pronunciatur 267.b
baptizati à priſcis, Chriſtianis infantes 289.a
baptiſmo regn̄atus infans Melāę ſimulàc nat⁹ 742.a
baptizatus infans XL. dierum, ad oratiōem S. Amādi reſpondet, amen 882.a
baptiſmi miniſter ſacerdos 203.b 207.b 440.b 441.a
baptizat diaconus S. Siſinnius 361.b 362.a
baptizati multi à Theodoro exercitûs duce 887.b
baptizandi catechizati primùm & de fide inſtructi 378.b 361.b 363.a 445.b
baptizandis ieiunium indictū 289.b 441.b 445.b
baptizandis Quadrageſimæ tempus iniungi cur ſolitum 448.a
baptizandus priùs ſecundū eccleſiaſticas ſanctiones pœnitentiæ lachrymis abluitur Clodoueus 873.b
baptizatum antiquitùs ſabbato Paſchæ poſtq̃ de fide per quadrageſimam eſſent inſtructi 106.a idq; baptiſmi tempus legitimum 289.b 703.b
baptizati in ſabbato Paſchæ ad 300. homines 704.a
ad baptiſmi fontem quibus cæremonijs procedi ſolitum 290.b
baptizandi nomina dabant 441.b 442.a
in baptiſmo teſtis regeneratiōis & ſpiritales matres ſeu patres 162.b
baptiſmi ex fonte maſculos viri, fœmellas fœminæ ſuſceperunt antiquitùs 442.b
baptiſmi ex fonte matrem ſuſcipit filius 208.a
in baptiſmo nomina mutata inuenies 96.a liberis nomina ſanctorū cur à parētibus impoſita 960.a
baptizandi exuti veſtibus, & induti reſurrectionis Chriſti veſtimentis 7.b
in baptiſmo ſolennes interrogationes 448.a
in baptiſmo preces ſolennes 458.b 537.a
in baptiſmo abrenunciatio 291.a
in baptiſmo iam olìm chriſma adhibitum 442.b
baptizati ex Eccleſiaſtica traditione poſt abrenunciationem oleo exorcizato, poſt baptiſmum ſacro chriſmate liniti 287.a 7.b ab epiſcopo 361.b
baptizati candidis veſtibus induti 704.b in Albis deceſsit Ingomirus 289.a
baptizatis ſcr̄a viuifica data 19.a 7.b 361.b 537.a
baptizati octoginta dies apud presbyterum perſeuerant 512.a
in baptiſmo morbis obnoxij ſanati 442.b
in baptiſmo Baſilij miraculum 7.b
barbarorum crudelitas in Chriſtianos 312.b 321.b
barbarorum ſacrificia horrenda 316.a
barchinoneñ epiſcopus Raimundus 141.b
barnabas vbinàm martyrij corona redimitus 1019.b
baſilica S. Maioli Ticini vt videtur 51.a
baſilicas ſubuertunt Dioclet. & Maxi. 949.a
baſiliſcus occupat Imperium 477.a
baſiliſcus epiſcopus 684.b appáret S. Chryſoſtomo
baſiliſcus martyr Chryſoſtomo appáret 706.b
baſiliſſæ & Iuliani vita & martyrium 193.a
baſilius Auxentij diſcipulus quid à dæmonibus paſſus 999. b
baſilij vita 5.
baſilij vitam qui deſcripſerint 3.b 4.b
baſilius vndè ſic dictus 4.a
baſilij Magni encomium 2.b hæreticorum fuit ꝓfligator 325.a os Eccleſiæ, fons dogmatū 771.b
de S. baſilio S. Ephræm viſio 771.b
baſilij ſcripta 10.b
baſilius Chryſoſtomi ſocius & familiaris, alius à Baſilio Cappadocum epiſcopo 636.b 637.a
baſina regina Thuringorum 287.b
bauarorum fines Hungari populantur 169.b
S. bauo Allouinus vocatus à S. Amando ad fidem cōuerſus 885.b mortuum ad vitam reuocat ibid.
Bego 113.a
beatitudo quo acquiritur, nullus labor durus, nullū tempus longum videri debet 368.a
S. benedicti excellentia 344.a
S. benedicti cœnobium in Caſsino caſtro 336.a eius abſtinentia 337. b claret miraculis 285.b in Gallias ablegat S. Maurum ad propugnandam monaſticam religionem 336.b eidem regulam ſua manu ſcriptam tradit 339.b
S. benedicti in cælum trāſitus B. Mauro & alteri cuidam per viſum reuelatus 343.b
beneuentum & Spoletum, Adelhardo ſequeſtro, reconciliantur 79.b
S. benignus apud caſtrum Diuiōem martyrio coronatus 378.b
benneſenſe litus in Africa 32. a
S. Berardi diſcipuli S. Franciſci & ſociorum eius aliquot martyrium 372.
berchariu presbyter vitas epiſcoporum Virdunenſium ſcripſit 902.b
S. bernardi inſignis laus 926.b epiſcopatus recuſat 927.a
S. bernardus fratrē Gerardū laudibus exornat 171.b
S. bernardus in ſchiſmate vter Pontifex cenſendus decernit 927.b eidem componendo operam nauat 928.
D. bernardi ardentes ac aſsiduæ preces pro comite Pictauorum &c. Vuilhelmo 930.b
berſoniacum villa monaſterij Cluniaceñ 50.b
S. bertini reliquiæ Blandiniū translatę 858.a
S. bertulphi vita 846.b
S. bertolphus Harlebecam primùm, deindè Blandinium translatus 857. b

ber-

beſtiæ in Leonem martyrem immiſſæ, quô immiſſores ipſos inuaſerint 1006.a
Bituricēſ epiſcopus Aquitaniæ primâs 224.a 413.a
Bona & diuitiæ Eccleſiaſticæ ex piorum hominum largitione 746.a 604.b
bono id quod melius eſt, ſemper præferendum eſſe 1002.a
bona Eccleſię, Chriſti & pauperum bona 571.a 660.b
S.bonifacius 113.b
S.bonifacius archiepiſcopus Moguntinus Anglus 896.a ei committit filios Vuillibaldum & Vuinnibaldum Richardus rex, ad limina Apoſtolorū profecturus. ibid.
bonifacius Papa approbauit hiſtoriam de S. Mauri vita 337.b
bonifacius epiſcopus Carthagineſ 40.a 41.b
boniti Aruernorum epiſcopi vita 352. & ſeq.
bononiæ Galliæ ſitus 855.a
bononiæ ciuilem diſcordiam ſedat Andreas Feſularum epiſcopus, ad eam rem legatus ab Vrbano V. miſſus 146.b
Blandinium à B. Amando in caſtro Gandauo extructum, egregiè promouetur per Arnulphum 855.b reliquijs auctum & illuſtratum 858.a
S.blandinæ cœnobium viduarum 64.b
S. blaſij vita & martyrium 818.
S.blaſius quó memoriā ſui voluerit peragi 819.b
S.bleſillæ vita 522
Bracbantenſis pagus 162.a
S.brigidę vita 782.
brixia quorum ſit martyrum ſub Adriano Imperatore mater 1004.a
brithuualdus Vuintonienſis in Anglia epiſc. 127.b
brumaſius Caralitanus epiſcopus 38.b
bruxellas S.Gudulę corpus transfertur 170.b
Bullę Apoſtolicę epiſcopatûs grandem pecuniā requirunt 178.a
burgundionum ſedes 287.b
burgundiones Arriani 287.b
burgundiones à Clodoueo pręlio victi 295.a
burgundionum principem & Lugduneſ epiſcopū concordat S.Bonitus 356.a
burni Carthagineſ diœceſi ſubiectus locus 41.b
Byzacium 24.b
byzacena prouincia Africę 31.b 40. b
byzacenum concilium 31.a
CAballarij apud Perſas Magi 514.a
cæcilianus diaconus Menſurij diuinas ſcripturas tradidit 955.a
cædes pueri crudeliſsima 322.a
cędes ad faciendas exercentur iuuenes barbari 321.a
cæremonię veteris Eccleſię 290.b
in cęremonijs vſi thuribulo Chriſtiani priſci 241.b
cęremóię in ſepeliēdis Chriſtianis 264.a ritus Chriſtianorum ſacros celebrari vetant Diocl. & Maxi. 949.a
cęſarea 5.a
cęſareę excidium minatur Iulianus 9.b
calamitates Deus iuſtis immittit, vt ꝓbet: peccatoribus, vt puniat 525.a 938.a
calceamēta in ſcripturis quid myſticè deſignēt 285.b
calix argenteus altaris 160.a
calimerus quidā Romanus quomodò ex improuiſo factus Mediolani epiſcopus 1008.a
calocerus recèns conuerſus, quô à quibus in tormētis confortatus 1007.b
calūnijs aures nō ſtatim accōmodandę 567.b 568.b
campanis ſeu ſignis ad officium diuinum peragendum conuocandi mos 169.b ligno ad congregationem in eccleſiam conuocati 254.b 255.b 652.b
canonum diligens obſeruator Chryſoſtomus 699.b
canone Arriano oppugnatur Chryſoſtomus 703.a
canonicos inſtituit Rigobertus epiſcopus 111.b
canonicos vult canonicè viuere S. Paulus Virdunēſis epiſcopus 903.a
canonicatûs cōferendi ius collegium in epiſcopum transfert, is q; hoc repudiat 229.a
canonizatio Eduardi regis 139.
cantandi in Eccleſia mos antiquus 270.b 675.a per diem noctemq; 245.b
cantus in diuinis peragendis officijs 342.b 418.a in monaſterijs apud cœnobitas & eremitas 12.a 239.b 318.b
cantica populis cantanda componit D.Chryſoſtomus 655.a
cantica martyrum agones exprimētia, caniá priſcis ſolita 152.a
cantus ſuis commendat S.Ephrem 781.a
cantandi peritia prędítus S.Prgiectus 604.a
cantici Simeonis explicatio 807.b
captiuorum infelix conditio 313.b
captiuis redimendis vaſa ſacra impendit Rembertus 837.a
carbonum candentium geſtatione innocentia comprobata 569.b
caralitanus antiſtes Brumaſius 38.b
caralitana in ciuitate exul S. Fulgentius 36.a
carinus Imp. ad Margum occiſus 448. b Chriſtianis non nimiùm infeſtus ibid.
carmelitarum inſtitutū amplexus Andreas pòſt Feſulanus epiſcopus 144.a
carnibus & vino plurimi monachi abſtinent 384.a
carnibus abſtinent eremitæ 316.b
carnibus abſtinēt Ciſtertieſ 225.a
carnibus perpetuò abſtinuit S.Fulgentius 34.b
carnium abſtinentia in Marcella laudata 754.b
carnium eſui qua occaſione renunciārit S. Vuoſtanus 430.a
carnibus quadrageſimali ieiunio veſci non vult & ſeptuagēarius & ęgrotus ac medico ſuadēte 174.b
cum carne bellum quô geſſerint ſancti viri 174.
carnutum barbari deditione occupant 429.b
carolus Martellus cum Ramanfredo de principatu contendit 112. b 113.b cum Ragenfrido 272.a à S. Rigoberto baptizatur 112. b Rigobertū ſede ſua exturbat ibid. 113. b S.Eucherium ibid.
carolus Martellus ſupplicijs ęternis quam ob cauſam addictus 113. b eius damnatio Eucherio reuelata 272.b 1020.b
caroli Martelli de Agarenis victoria 1028.a eius laus & vituperium 1027. a b 1028.a b
carolus Magnus 498.a Deſiderij filiam, vel, vt alij, ſororem repudiat 74.a Saxones ad fidem conuertit, epiſcopatusq; per Saxoniā conſtituit 830.a eſt eccleſiarum Dei amator 167.b Sanctimoniales Mortzellę dotat 167.b
carolus Craſſus 409.a
carolus III. Nortmannos regno expulit 169.b
caroli ducis Lotharingię zelus erga religiōem 170.b
carpaſius vicarius 364.a
carthaginem Hūnericus rex victor ingreſſus, ſenatores exulatum in Italiam profligat 24.b epiſcopos Catholicos proſcribit 26.a
caſsianus Gentilium ſacerdos 738.a
caſsinenſe monaſterium totius fons religiōis & origo exiſtimatum 76.a
S.caſsij vitam S.Prętectus ſcripſit 604.a
caſsius Alexandri cubicularius 20.a
caſtitas humilitate cuſtoditur, elatiōe ꝑditur. 836.a

caſtitatis exemplar Ioſeph 97.b
caſtitatem corporis conſeruauit S.Agatha 843.a
caſtulus Zetarius Chriſtianorum hoſpes & martyr 449.b 451.b
catana ab Aetnæ igne S.Agathæ ob reliquias ſalua ꝑſeruatur 846.
catechumeni 491.a
catechumenorum tabulatum in templis Chriſtianorum 892.b
catechizati primùm, qui baptizandi erát 10.b 445.b
catechumeni de fide per Quadrageſimam inſtruebantur olim 106.a
catechiſtica S. Remigij ad Clodoueũ regem oratio 290.a
catholica pro religione tanquàm pro patria vitam profundere paratus cœnobiarcha Theodoſius 248.b 249.a
catholica fides auro tentata 248.a
catholicam religionem Arriani paganorum præſidijs oppugnârunt 404.a
catholica Eccleſia perſecutiones perfert ab Acephalis fauente Imperatore 250.251.
catholicorum perſecutio ſchiſmatis tempore 928.a
catullacenſi vico S.Dionyſius ſepultus 104.a
S.Celerina martyr 817.b
S.celerinus Confeſſor 817.
celſus puer Martiani præſidis filius martyr 206.
centuleñ monaſterium 95.a
centuriones pij aliquot recenſentur 101.a
cerealis Conſul Marcellam vxorem petit 754.a
cerei & thuribulum 13.b
cerei ad Sanctorũ ſepulcra accẽſi 271.b 299.a 1029.a
cerei in dedicandis templis 132.a
cereos in manibus Purificationis feſto geſtandi peruetuſtus mos 812.b
cerei in feſto Blaſij vndè originem traxerint 819.b 821.b cereorum miracula 1029.a
Chalcedonenſis ſynodus 236.a 467.b eam Theodoſius pſeudomonachus oppugnat, propugnat aũt Euthymius 468.
chalcedonenſem fidem monachi multi amplectuntur, quam anteà damnârant 469.
chalcedoneñ contra concilium Baſiliſcus conciliabulum cogit 477.b
charitas hoc virtutibus, quod pani ſal 475.b
charitatem dæmon nequit imitari 749.a
charitatis Chriſtianæ inſigne exemplum 29.a
charitas D. Chryſoſtomi eximia 649.a
childebertus rex ſuper monumẽtum S.Seuerini tẽplum extruit, & muneribus auget 959.a
childericus Francorum rex 287.b occupat Aurelianum & Andegauos 288.a
childericus Francorum rex licèt gentilis, Genouefæ tamen deditus 105.a
childericus rex 605.b
childericus Francorum rex municipium largitur S. Amando, in quo monaſterium extruat 883.a
chilpericus Clotarij filius 426.b
chilmi ſcopulus in Circina inſula 41.b
chorepiſcopus 465.b
chriſmate ſacro baptizati à priſcis etiam Chriſtianis liniti 7.b 287.a 442.b
chriſmate epiſcopus conſignat baptizatos 361.b
chriſmatis in defectu precibus illud S.Remigius impetrat 287.a
chriſma cælitùs adfertur cũ Clodoueus baptizatur 291.a
chriſmate epiſcopi conſecrantur 646.b
chriſmate ſanitas reddita 428.b
de Chriſto vaticinia 808.b 811.b
chriſti humanitas opus totius Trinitatis 281.b
chriſtus Deus & homo nõ niſi vnus Dei filius 281.b
chriſtus à cælo ad terras cur deſcenderit 451.b
chriſtus cur homo factus à Chriſtianis colatur, eleganti ſimilitudine illuſtratur 444.a
chriſto anima rationalis, dum carnem ſuſcepit, nequaquàm defuit 37.b
chriſtus quibus in ruinam, & quibus in reſurrectionẽ poſitus 814.a quóve hoc ſenſu dicatur 797.b
chriſtus cur circunciſus 1.b 2.b 798.
chriſtus cur paſſus 530.b
chriſti mortis meritum explicatum 283.b
chriſtus ſacerdos & ſacrificium 283.a
chriſti meritum quomodò nobis applicetur 284.a
de chriſto quid credendum ex trium primorum generalium conciliorum decreto 468.b
chriſtum non corde tantummodò, ſed lingua & ore etiam confiteri oportet 101.a
de chriſto pijſsimæ contemplationes 810.b
de chriſto Iudæorum blaſphemiæ 767.a
chriſtus apparet per viſum Polyeucto 189.b
chriſtiana profeſsione nullum quis maius officium habere poteſt 96.a
chriſtianorum regum quis cur iam olìm ſimul corpore & anima inferni pœnis addictus 1028.b
chriſtiani quomodò apud imperatorẽ Adrianum, habiti 1004.b
chriſtiani hominis inſtitutio 206.b
chriſtiani cur pœnas non metuant 438.b
chriſtianis ſancti propoſiti continuus rigor tenendus 386.b 387.a
chriſtianorum ad perfectionem contendentium pia exercitia 163.a
chriſtiani negligenter viuentes, mundi vanitatibus dediti 99.a
chriſtianos Iulianus Galilæos nominat. 592.a
chriſtiana religio quo plùs afflicta, eo magìs floruit 402.b
chriſtophori martyris eccleſia 299.a
chromatius præfectus, Chriſtianus efficitur 445.b huius pater Tarquinius 446.b filius Tiburtius 447.
chryſanthus & Daria ſub Numeriano paſsi 408.a
chryſippus presbyter ſcriptis clarus 471.a 474.b
ciborum tenuitas & delectus 148.b
cibo ſimplici pij viri vſi 454.b
cibus & potus ad ſolam neceſsitatem reſtringenda 944.a
cilicium carnem domantiũ & piè viuentium 173.a 225.a 741.a 879.b eodem vſi ſancti 44.b 50.a 124.a
cilicium mollibus veſtibus præfert S. Euphroſyne 44.b
cilicio aſperrimo vſa Margareta Hungarica 730.a
cilicium S.Theodoſij induit comes Orientis, & debellat Perſas 255.a
circina inſula 41.b
circuncisio typus baptiſmi 4.a
circuncisio neceſſarium & ineuitabile anteà mandatum 1.b circuncisionis ſpiritalis vmbrã geſſit. ibidèm.
circuncisio cur octauo die 2.a 799.a
ciſtertienſis Ordinis ſanctitas 223.b
ciſtertienſis Ordinis viri, hæreſi graſſanti ſe obijciunt 229.b
Clari abbatis Viennenſis vita ac res geſtę 64.
claudius commentarienſis, Chriſtianus factus 442.a & martyr 450.b
clementis Ancyrani epiſcopi vita 529.
clementis nominis interpretatio 530.a

clerici à monachis, profeſsiõe, veſtitu & viuẽdi norma diſtincti 34.b 36.a
clericos ex monachis ordinat S. Fulgentius 40.b
clerum honore D. Antonius proſequutus 399.b
cleri mores quomodò formârit S. Fulgentius 41.a
clerici in vnum viuentes, ac Apoſtolicam vitam tenentes Viennæ 64.b
clerus candidis veſtibus amictus 15.a
clericorum tonſura 412.a
clericis pſallẽdi cura & canonicas Horas celebrandi incumbit, 41.a
clericos prætextu cognationis mulieres ſecũ habentes, grauiter à D. Chryſoſtomo reprehenſi 648.a
clodio Francorum rex 287.b
clodoaldus F. Clodomiri Clodouei N. clericus pòſt Pariſijs presbyter ordinatus 296.b 297.a
clodomirus natus 289.a
clodoueus 918.a eius parentes 287.b fugat occiditq́ Syagriũ Rom. ducẽ 288.a Crotildẽ ducit vxorẽ Thuringia ſubiugata 288.b liberi 289.a eius viſio, & victoria 270.a bellum facit Alemanis 871.b gentilis etiamnùm preces offert Chriſto & votũ 872.a qua occaſione Chriſtianus factus 289.b S. Vedaſtum ſocium adſciſcit, ad S. Remigium iturus 872.b à S. Remigio baptizatus 423.a Ludouicus poſt baptiſmum nominatus 296.b
clodouei humanitas 288.a in Remigium liberalitas 111.b honorificè ſuſcipit S. Furſeum 371.b
clodouei liberalitas erga eccleſiam 291.b 293.b
clodoueus ad S. Genouefæ preces, multos abſoluit extrema ſupplicia meritos 108.a Templũ mirabili opere extruere cogitat, pficit vxor Clotildis ibid.
clodouei cum Burgundionibus prælium 295.a
clodoueus cum Alarico de fœdere tractat, quem prælio victum cædit 295.b
clodoueus febri correptus, vocat ad ſe S. Seuerinum abbatem 957.a eius obitus 296.b
clotarius Clodouei filius 423.a
clotarij filius Chilpericus 426.b
clotildis regina 872.a
cluniacum monaſterium in Aquitania 53.a
cluniacenſis monaſterij rector Hugo. 48.b S. Odilo ibid. Maiolus 49.b
cælibatum eiſdem armis ſatanam oppugnare legas, quibus hodiè hæretici 974.b
cælibes etiam apud Orientales presbyteri 650.b
cœmeterium Priſcillæ via Salaria 365.a
in cœna Domini pœnitentes reconciliari, antiquus mos 293.a
cœnobium ex diuina reuelatione extruitur 478.a
cœnobitis diuites ſubminiſtrare de ſuis facultatibus vide 240.a b 244.a
cœnobitæ S. Theodoſij diſcipuli pluſq̃ mille 245.b
cœnobitarum hoſpitalitas 242.a 243.a
in cœnobijs gerontocomia, noſocomia 244.a
cogitationibus à ſordidis animus præcuſtodiendus 405.b 748.b
cogitationibus improbis qui grauantur, eorum maximam eſſe agendam curam admonet S. Euthymius 475.b 476.a
cogitationes ſordidæ à diabolo immiſſæ, oratiõe, vigilijs, ieiunijs ſummouentur 383.a 388.b
cogitationes noxias ſcribendo S. Leobertus diſcutit 422.a
cogitationes ſuas aperiunt cœnobitæ 246.b
collecta Chriſtianorum integrè celebratur cũ adeſt etiam presbyter 950.b
colobium monaſticum 521.b
colonia Agrippina à Francis capta 287.b inuaditur à Nortmannis 169.b
colonia Rheneñ, quantum aliquandò epiſcopũ exulem hoſpitata 1028.a eiq́ quid debeat exul epiſcopus Aurelieñ ibid.
colonieñ archiepiſcopi ſuffraganeus Mindenſis epiſcopus 834.b
columba aurea ſuper altare pendẽs, in quam Euchariſtia incluſa 8.b
S. columbæ Viennæ cœnobium 64.b
columbanus in Gallijs abbas 816.a
columna celebris S. Simeonis Stylitæ 185.a
comes Orientis quis dictus 254.b
comes Tuſciæ Torquatus 22.b
comes Palatinus Badefridus. 918.a
comitatus Auguſtudunenſis 109.a
commentarienſis 440.b 441.b
communione alienos clericos non impertit Chryſoſtomus, antequàm ad ſuum epiſcopum de eis perſcripſiſſet 667.a
compoſtellam ad S. Iacobi limina peregrinatur S. Vuilhelmus 939.b
compunctionis ardens ignis in Ephræm 770.a
conciliorum decreta ſeruanda 296.a etiamſi mors idcircò perferenda 249.a
concilia quatuor œcumenica 249.a eorum quanta authoritas 250.a
conciliorũ quatuor generaliũ fides profitenda 471.a
concilium Chalcedonenſe 236.a
concilio generali V. Conſtantinopoli coacto, Origenis & Neſtorij dogmata damnata 487.b
concilium Rhemis habitum ab Eugenio 934.a
concionum ſacrarum fructus 663.a
concio S. Antonij ad diſcipulos 386.b
S. concordij martyrium 22.b
confeſsio pœnitentis 934.b
confeſsio peccati abſolutionem antecedat 571.a
confeſsionem ſacramentalẽ confirmans locus 723.a
confeſsio peccatorum à peccando pudore illa & cõfuſione quam hæc ingerit, abſterret 396.b
confeſsio peccatorum morbo à Deo viſitatis imperata 226.b
confeſsio ab epiſcopo audita 433.a
confitentur ſuas cogitationes monachi 456.b
confeſſores inter Chriſtianos 449.a
confirmationis ſacramento ſanat cæcum S. Rembertus 838.a
coniuges virginitatem in coniugio ſeruantes, Iulianus & Baſiliſſa 195.
coniugij incommoda quaſi ad viuũ depicta 1002.a b
conſcientia magnas ad feriendum vires habet 660.a
conſecratio ſacrorum vaſorum 275.b
conſiliorum euangelicorum mundiſsima, rectiſſ. ac ſtrictiſſ. ſemita 930.b
conſtantia inſignis martyrum 533.a eius exempla p̃clara 82.b 451.505.b
conſtantiæ admirandæ in fœmina exemplum 324. b
conſtantinopolitana ſynodus 642.b
conſtantinopolitanus Imper. Emanuel 172.b
conſtantinus Magnus 152.b 504.b ægros viſitat, idolorum tẽpla demolitur, ſumptus baſilicis extruendis ſuppeditat 891.b
conſtantinus Magnus eiuſq́ liberi, Antonij amicitiã literis ambiũt, eius ſe filios nominari gaudẽt 403.
conſtantini Imp. dictum memorabile 567.b
conſtãtinus Hieratheon extruxit locũ, in quo quotannis crux exaltetur 251.b
conſtantini filia Conſtãtia ad ſepulcrũ Agnetis orãs, ſanatur 491.b
conſtantinus Imp. Heraclij ſucceſſor 554.b
conſtantius Conſtantini filius 504.a templum Apoſtolorum extruxit, ibid.

continentia presbyteri admiranda 14.a
conſuetudinis malæ vis 669.a
conſuetudo ad maiora via fit 323.a
continentia perpetua monachorum 15.b
continentiæ ſtudium in ſanctis 108.b
continentiæ certamen magnum, magnũ etiam pręmium 1002.a
continentiæ miræ exemplum 430.b
conuiuia cur vitârit D. Chryſoſtomus 650.b 694.a
corbeia 74.b 82.a
corbeia aluearium monachorum 94.a mater religigionis inclyta. 95.a
corbeia duplex, Galliæ & Saxoniæ 89.b
corbeia Saxoniæ inſigne cœnobium fundatur 89.
corbeiæ Saxonicæ abbas Adelgarius 834. b
cornelius ſub Decio & Valeriano paſſus 211.b
coſmia quædam vxor alicuius adhuc viuentis, quomodò religionem affectans, ab Auxentio excepta 1001.b
coſmas Medices 147.b
Creſcentianus martyrio coronatus 364.b
criſpinus ſcriptor vitæ S. Parthenij 890. b
crocus Ignatij comes 761.b
crotildis regina 296.b
crucis ſignum in nouo & veteri teſtamento nominatum 798.a
crux Domini ſalutaris 152.b
crucis quanta virtus 690.b
crucis cuſtodes conſtituti 471.a 474.b
S. crucis lignum quantæ virtutis. 340.b 341.a
crucis Chriſti particula flammis iniecta, incendium reſtinguit. 311.b
crux veneranda animæ propugnaculum 827.b
crucis viuificę lignum in Perſidem translatum 510.b
crucem venerandam & beatam reſurrectionem adorádi gratia Hieroſolymitana peregrinatio ſuſcepta 115.b 116.a
crux quotannis exaltatur in loco à Conſtantino deſignato. 251.b
S. crucis exaltationis feſtum 517.b
S. crucis lignum adoratur. 481.a 482.a
crucis vexillum pręferri ſolitum, clero ad eccleſias procedente 359.a
cruces in precio ſunt apud pios 1001.a
cruces prælatæ proceſſuris ad baptiſmi fontẽ 290.b
cruces in litanijs etiam antiquitùs geſtatæ 467.a
ante crucem proſtrata Paula, quaſi pendentem Dominum cerneret, adorat 710.a
crucem erga ſanctam ſingularis deuotio 729.a
crux lignea in publica via erecta ad quam miracula exhibita 917.a
crux collocata ex Chryſoſtomi mádato, à leonis immanitate locum immunem facit 641.b
crucis ſignum & fides ad Dominum, murus inexpugnabilis 385.a
crucis ſignum mundi ſalutare 800.b
crucis ſigno muniunt ſe ac frontem armant S. martyres martyrium ſubituri 20.b 21.a b 209.b 305.b 318.b 451.b SS. Gordius 101.b Iulianus 199.b Iſiderus 841.b Theodorus 890.a
cruce ſe per totum corpus ſignat Maximinus ex perſecutionis adminiſtro Chriſtianus factus 866.a
crucis ſigno conſignat Eduardum Chriſtus, ipſi viſibiliter in ara ſacrificij tempore appárens 134.a
crucis ſigno inſignitum nummum collo appendere iuſſa S. Genoueſa 102.b
crucis ſignum in labijs pingit Paula moritura 720.a
crucis ſe ſigno munit Chryſoſtom⁹ moriturus 685.a item S. Seuerinus 160.a S. Ansbertus 914.b S. Martinianus 979.a
crucis ſigno benedicit moriens ſuos 186.b 914.b
crucis ſignum frequentiſſ. Chriſtianis 979.b
crucis ſigni efficacia 466.a
crucis ſignaculum quantoperè reformident dęmones 391.a
crucis ſigno dęmones fugantur, curanturq; dæmoniaci 109.b 402.b 411.b 693.a
crucis ſigno & inuocatione S. Trinitatis, dęmoniacũ curat D. Chryſoſtomus 648.a
crucis ſignum contra dęmonum oſtenta pręſidium. 386. 388.b a 617.a 722.a
crucis ſigno frontes armat cõtra dęmonum ſpectra Antonius 212.b
crucis ſe ſigno conſignãs ad S. Brigidę monitionem, dæmonem cernit ante ſibi non viſum virgo quædam 783.b
crucis Chriſti ſigno conſignatur pœnitẽs cõtra diaboli inſultus 13.b
crucis ſigno expreſſo per S. Vedaſtum incantationibus infecta vaſcula franguntur 875.b
crucis ſigno immanem pellit ſerpentem S. Amandus 878.b
crucis ſigno & prece ſe munit Theodorus dux cõtra immanem draconem 887.a
crucis ſigno contra tentationes, cõtra pericula non fruſtrà vſi ſancti viri 430.b
crucis ſignum adhibitum in morbis miraculosè ſanandis 159.a 428.b 426.b 463.a 464.a 692.a
crucis ſigno pectus infirmæ mulieris munire nõ deſinit Iacobus eremita 722.b
crucis ſigno letale vulnus curatum 55.a
crucis ſigno cæcæ oculos aperit S. Amandus 883.b
crucis ſigno & oratione Terebonem ſanat Euthymius 458.a
cruce os Zoe ſignãs Sebaſtianus, mutam curat 439.a
crucis ſigno per S. Genoueſam conſignata aqua ſe lauans viſum recipit mater 102.b
crucis ſigno os & ſtomachum ſignans Paula, dolorẽ lenire ex ſuorum mortibus ortum nititur 717.a
crucis ſigno aqua ſignata Chryſoſtomus ſanat inteſtinorum dolorem 644.b
crucis ſigno & prece S. Vedaſtus ſanat cæcum 873.a
crucis edito ſigno S. Auſtrebertha cũ alijs ſuper aqᷓs ambulat 919.b
crucis ſigno edito mittit ſe in mare & delphinorum tergis ad litus vehitur S. Martinianus 978.b
crucis ſignum reprimitur vis fluminis 157.a
crucis ſigno incendium profligatum. 284.b 425.b
crucis ſigno hoſtes vincit Oſuualdus 128.b
crucis ſignum in miraculis edẽdis adhibitum 104.b 105.a b 106.a b 107. 134.a 201.b 219.b 281.a 338.b 340.b 341.a 346.b 347.a 350.a 354.b 413.b 414.b 415. 422.a 890.b 920.b 978.b
crucis ſignum, ſignum cui cõtradicetur 798.a 800.b
crucis ſignum nihil opis adferre hominibus, ludibrium & fraudem Chriſtianorum eſſe magus affirmat 824.b
crucis irriſores hæretici. 230.a
cruce ſignati cum crucis irriſoribus pręlium commiſſuri 230.a
crudelitas immanis barbarorum 322. 324. & ſeq.
crudelitas immenſa in infames exerta 149.b
Cuculla monachi priſci vſi 251.b 337.b 500.b
cucullo S. Ephræm abbas indutus 15.a
cuculla monialium 116.b
cumanus epiſcopus 52.b
cupiditas virtutis æmula 80.b
in cupiditatem cæcam 80.b
curę matrimonij quantæ 1002.a b
S. Cyprianus magus pœnitẽtia ductus, martyrij coronam

ronam ſortitur 827.a
cunibertus antiſtes Coloníéſis quantæ fuerit ſuo tẽpore authoritatis 1030.a
Cyprianus ſub Decio & Valeriano paſſus 211.b
cyriacus Anachoreta 463.a
cyriacus diaconus à S.Marcello cõſecratus 361.a Artemiam Diocletiani filiam & Iobiam regis Perſarum à dæmone liberat, & ad fidem conuertit 363. martyrio coronatus 364.b
S.cyriaci templum 114.b
cyrillus Alexandrinus epiſcopus 747.b pro fide orthodoxa contra Neſtorium acriter pugnat 464.b
cyrilli Hieroſolymitani epiſcopi oratio in Purificatione B.Mariæ 810.
SS.Cyrus & Iohannes Gazæ 564.a
SS.Cyri abbatis & Iohãnis vita 735. templum 566.b
cyri reliquię 28.Iulij in Manuthe translatę 741.a

D

Ado vir illuſtris ex Palatino ſacerdos egregius 881.a
dæmonum deſcriptio 438.a
dęmonem vidẽdum Gordiano exhibet S.Tryphon 790.b
dęmones quòd mali ſint, ex eorum eſt voluntate, nõ ex natura 388.a
dæmonum ingens turba aërem peruolat 388.a 389.b
dæmonum alij alijs nequiores, & ad nocendum hominibus magis inſtructi 388.a
dęmones inter ſe voluntate differunt 67.b
dęmones quomodò nos oppugnent 999.b & quomodò vincantur 1000.a
dæmones fornicationis ad accendendum in animis amorem 12.a
dæmonum legio flammea nuncupata 67.b
dęmones futurorum prędictionem ſibi arrogãt 389.b 390.b
dęmoni nec vera dicenti credendum 389.a
diabolus & mundus animarum hoſtes 370.b
dęmones cur hominibus infeſti 388.a 389.b quę cauſa inuidię contra hominem 506.a
dęmones hominum poſt mortem accuſatores, quos tuentur angeli 366.b 367.a 399.a
dęmonũ robur Chriſti aduentu elanguit 389.b 390.a
dæmonibus aduersùm nos graſſandi poteſtatem dupliciter permittit Deus 390.a
dæmonum aſtus, verſutia & varię artes 100.a 388.b 389.b 390.391.392.580.b 587.588.
dæmones in varias ſe beſtiarũ formas transformant 384.b 388.b
dęmones ad orandum, ad ieiunandum nõnunquàm fraudulenter incitant 389.a b
dęmonis tentationes, quas ingerit emendationẽ meditantibus, & piam vitam aggreſsis 45.163.b 937.b 940.b 948.b cùm omnes Chriſtianos tum maximè monachos & virgines inſidijs petũt 388.b
dęmõ in patris figura appáret & loquitur S.Vuilhelmo 941.a S.Melanã in mariti effigie appárens terret 750.b
dęmonũ clamores & cum S.Macario colloquiũ 69.a
dęmones D.Antonium atrociſsimè verberant 384.a & S.Vuilhelmum 941.b
dęmones quibus armis Chriſtiani ſuperare queant 390.b
dæmonum infeſtationes ac tentationes quomodò ſuperârint viri ſancti 383.417.b 418.a 512.b
dęmon famulum S.Amandi mergere volẽs, quomodò ſit fugatus 880.a
diabolo inſultat S.Baſiliſſa 198.a
dęmonis cõtra inſidias & oſtẽta crux & fides ad Dominum prędidium 385.a
dęmon quis aut qualis quomodò à Iuliana virgine carcerata captus, ligatus & cæſus 1014.a b quo ſucceſſu rursùm Iulianam tentârit 1015.b
dęmones crucis ſigno fugantur 402.b eorumq́ ſpectra euaneſcunt 388.b
dęmones in quos obtineant vires 791.a
dęmonibus vires per noſtrã inertiã prębentur 393.a
Debitoris aut obęrati cuiuſdam ad ſacra confugientis mirus ſucceſſus 1044.a
Diabolo q ſe mãcipârat dato chirographo, vt Chriſto ſit reconciliatus 13.a
diabolus homines cur obſidere ſinatur 245.a
dęmoniaci qualia patiantur 484.b
dęmones adiurari poſſunt fugiuntq́ cùm contra eos Chriſtus pronunciatur 781.b
dæmones pellẽdi gratia ſanctis viris tributa 182.a ac p eos curati dęmoniaci 67.b 69.b 71.a 109.b 107. 891.b 892.b
dęmones per literas expellit S.Eugendus 60.a
dęmon expellitur ab officina purpuram tingẽtium. 893.b
dagobertus S.Amandum ſe ob flagitia obiurgantem regno pellit 881.b pòſt pœnitentia ductus, ad eius ſe pedes abijcit ibid.
dagoberti filius Sigebertus 882.b nepos Grimo qui etiã Adalgiſilus, Paulo Virdunẽſi familiaris 901.b
damnis in maximis inſignis patientia 566.a
danorum rex Canutus occupat Angliam 128.b
dani monaſterium Mortzellenſe incendunt 169.a
danorum regis interitus per viſum S. Eduardo innotuit 129.b
datianus primâs 42.b
datianus iudex atrociſsimus 504.b
datiuus martyr 951.a eius inſignis conſtantia b
dauidis turris cœnobium 236.b
Decimas ſubtrahentis fraus diuinitùs punita 123.a
decius Imp. perſeqtur Chriſtianos 188.b 790.b 791.b 763.a
decij perſecutione Quintilianus proconſul 768.b
decij perſecutione Polemo æditurus Chriſtianos ad idolis ſacrificandum inducere conatur 763.b
decio & Valeriano perſecutoribus, Cornelius & Cyprianus paſsi 211.b Iſidorus 841. Agatha 842.b
dedicatio eccleſiarum 372.a 431.b 481.b
dedicationum antiqui ritus 479.b
in dedicationibus eccleſiarum ſub ara reliquiarum ſanctarum partes à priſcis collocatæ 479.a pauimento alphabetum duplex inſcriptum, oleo ſancto parietes liniti &c.132.a
dedicat templum in ſui honorem extructum S. Petrus 131.b
dedicatio eccleſiæ S.Stephani Hieroſolymis 473.b S.Michaelis Bruxellæ 171.a
dedicationis eccleſiarum dies apud priſcos celebres 217.a 751.b
dedicatiõis templi anniuerſaria apud antiquos 221.a
defenſor 10.b 11.a
defenſor Prominius 107.a
defunctos ſcriptura cur dormientes vocet 72.b
defunctorum corpora lauari ſolita 119.a
defunctorum animabus pia viuorum exercitia prodeſſe 53.b 54.a 287.a Anſgarius Remberti xl. dierum ieiunio adiuuatur 832.b
defunctis proſunt quę pro eis fiunt commemorationes, ſacra miniſteria & oblationes 564.a 778.b
defunctos memorijs noſtrarum oblationum oblectari, eleganti ſimili oſtenditur 778.b
defunctum ſe orationibus fidelium commendat S. Ephræm 774.a b 777.b offerri pro ſe poſtulat, pſalmis & oratiõibus ſe vult comitari, trigeſimo die memoriam ſui haberi 778.b

defunctum ſe orationum ſuffragijs vt populus proſequatur, deſiderat Eduardus 137.b item S. Euſebia 600.b
defunctorum memoria celebratur 44.b
defunctorum exequiæ 854.a
defunctorum pro requie Miſſæ ſacrificium 347.a
defunctos orationibus & lachrymis proſequi pium eſt. 948.a
defuncti, ſepulcri honore vigilijsq́ue proſequendi 198.b
defunctos hymnis & pſalmis proſequi, traditio eſt Chriſtiana 214.b
defuncti Geminiani animã S. Seuerus Domino cõmendat 786.b
defunctum Ignatium hymnis & vigilijs ſepulcralibus proſecuti fideles 762.b ſuper Melanam defunctam tota nocte pro more canunt 753.a
pro defunctis fidelibus ſancti interceſſores implorantur 847.a
pro defunctis ſacrificia offerri 817.b
defunctus Arnulphus apparet Remberto, quæ circa ſe ſint exponens 832.b
delatoribus non temerè fides habenda 559.b
decretales epiſtolas, Gregorij 9. mãdato, Raimũdus collegit 141.b
depoſitionis ſanctorum dies celebres 159.b
depoſitionis dies S. Seuerini Norici 161.b
deſperationis cogitationes peccatoribus diabolus immittit 725.a
deſperationi ob flagitia & prementem paupertatem vicinus, in viam redit 182.b
detrahens viro ſancto, diuinitùs punitus 347.a
Deus in trinitate vnus & in vnitate trinus 207.b
Deus cur homo factus 1.b
de Deo diſſentientes monachorum Aegypti opiniones 664.b
Dei prouidentia 149.b 240.b
Dei prouidentia & pręſcientia 593.b
Dei mira prouidentia erga ſanctos homines 309.
Dei ſine iudicio nihil fit, eius quanuis ignota nobis ſint iudicia. 565.a
Dei voluntatẽ nemo valet impedire quo minùs fiat. 321.a
Deus neceſſario tempore auxilio ſuo præſtò eſt afflictis 329.b
Dei immenſa benignitas in peccatores pœnitentes 725.a
Dei diſciplina & caſtigatio nõ irę, ſed dilectionis eſt, ad correctionem peccatorum 244.b
Deus cur toleret malos 593.b
Deus nihil fecit quod malum ſit. 388.a
dij falſi irridentur 200.b perſtringuntur 401.b 443.a 536.a 587. 759.b 844. 845.b
deos ſuos quomodò allegoricè interpretentur philoſophi 793.b
diaconus 269.b 901.b
diaconus factus S. Ephræm abbas 15.b
diaconus conſecratur Deo miniſter 261.a
diaconus ſtolam accipit ordinatus 338.b eam primo anno geſtare mos antiquitùs 338.b
diaconus S. Siſinnius baptizat 361.b 362.a
diaconus S. Baſilius parabolicos ſermones ediſſeruit 7.b
diaconus D. Chryſoſtomus orationibus ſuis Eccleſiam irrigat 624.b
diaconi myſteriorum tempore mulieri innuentis pœnitentia 10.a
diaconiſſæ eccleſiæ 702.b
diaconiſſa ordinatur Dionyſia 454.a Euſebia hoſpita 599.b Olympias 677.b alię item 678.a
diaconicum 513.a
digamia diſſuadetur 809.b
diocletianus 737.b
diocletiani filia Arthemia fit Chriſtiana 363.a eiuſdẽ vxor Serena ibid.
diocletiani & Maximiani perſecutio 197.a 537.b
diocletiani in Galatia vicarius Domitianus ibid.
diocletianus & Maximianus tradi ſcripturas diuinas volunt 949.a baſilicas ſubuertunt ibid.
diocletianus in Dalmatia moritur 364.a
diodorus presbyter & Marianus diaconus martyres 408.a
diodori, Mariani & aliorum martyrũ inuentio 407.
diogenes perſtringitur 579.a
S. Diomedis templum 16.b
S. Dionyſius vico Catullacenſi ſepultus, à S. Clemente in Gallias miſſus 104.a
S Dionyſij baſilica constructa 104.a
diſciplina monaſtica à Paula obſeruata 716.
diſpenſante Adriano, monacha Cõſtantia nubit Henrico Imperatori 173.a
diſpenſat cum Nicolao Iuſtiniano monacho Alexãd. 3. & vxorem ducendi poteſtatem facit 172.b
diſpenſare in voto ſolenni Papam poſſe affirmanti Margaretæ Hungaricæ reſponſum 731.a
diuina officia curſus appellati 109.b
diuina officia intimo cordis affectu & cum magna reuerentia celebranda 870.b
diuina officia morti vicinus nõ intermittit Guilielmus epiſcopus 232.a
diuina officia hymnodia & cantu priſcis peracta 245.b
diuina officia pſallendo peracta 109.a ad ea ſignis pulſatis conuocati b
diuina officia chori altè canunt 92.b
diuina officia alternatìm chori decantant 50.b
diuina officia ſtatis temporibus peracta 454.b
diuina officia vigilijs, matutinis, & veſpertinis orationibus, cantu item peraguntur 41.a nocturnæ, matutinæ & veſpertinæ preces 651.a ad matutina cantica ligni pulſibus Conſtantinopoli excitandi mos 695.b
diuina officia noctis medio decantata 92.b noctũ hymnos Chriſtiani peruigiles dicere ſoliti 450.b nocturnæ vigiliæ atque hymni 475.a nocturnæ preces monachorũ 639.b Matutina cantica 747.b matutina cantica in monaſterijs virginum 600.a Completorium 499.b
diuina offic. hymni & vigiliæ ſepulcrales 762.b
diuina off. formam incruenti ſacrificij tradit Chryſoſtomus, regulas item pſalmodiæ & orationum 680.b
diuina off. Miſſas duas in laudem Coſmæ & Damiani miro modulationis modo compoſuit Hildephonſus Toletanus 572.b ſcripſit librum Miſſarũ hymnorum 573.a b
diuina officia de S. Vedaſto Antiphona 877.b
diuina officia lingua ſua Armeni, & ſua Gręci decantárunt in cœnobio Theodoſij vſque ad Euãgelia, poſt omnes in Gręca Eccleſia collecti 245.b
diues quomodò ſaluari poſsit 184.a
in diuites inuectiua 215.a
diuitiæ cur collatæ à Deo, cùm ſint ex eius pſcripto contemnendę 437.a
diuitiæ immẽſæ à Melana & marito in pauperes diſtributæ 744.a
Doctores lumina eccleſiæ 871.b
doctoribus eccleſiæ duo neceſſaria 23.b
doctrina quanuis præclara erubeſcit, quam propria repræhendit conſcientia 754.b

doloris

doloris lenimenta 313.a b
dominico die laborans manuum officio, diuinitùs mulctatur 103.a
dominicum, ſpem & ſalutem Chriſtianorũ eſſe 953.a
domitianus Iohannem in Patmon relegat 503.b
domitianus Diocletiani in Galatia vicarius 532.b
domitius apud Ameſenos pręſes 543.a
domnus Antiochenus epiſcopus 125.a
S.Dorotheæ martyrium 866.
S.Dunſtanus calamitatem Angliæ imminentem prędixit 137.a

EBrietatis pernicies quę aut quanta 1010.a
Eccleſia vna eſt nec poteſt diſtrahi 956.a extra quam nulli ſalus 929.a
eccleſia vna catholica 765.b in qua permanendum 956.b cuiuſq; fides nequaquàm deſerenda 750.193.b
eccleſia perſecutionis Diocl.& Maxim. tempore non apud traditores, ſed apud martyres eiſq; communicantes 955.b
eccleſiæ pax reddita ab Arriana impietate 453.b
eccleſiæ lumina doctores 871.b
eccleſię res epiſcopis commiſſa, ciuilium rerum poteſtas Imperatorib. 677.a
eccleſiaſticis in rebus Imperatori, ſi velit eſſe pius, nihil licere debet 656.a
eccleſiarum Dei curam non abijcit Chryſoſtomus etiam in exilio poſitus 679.a
eccleſiarum immunitas 294.a ad eas rei confugientes ſeruantur, ibid.
eccleſiarum immunitatem violare conatus, pœnam non euadit 301.b
eccleſiaſticam libertatem & ius etiam cum regis offenſa tuetur Guilielmus epiſcopus 228.b 229.a
eccleſiarum immunitati lege lata derogatur 654.a
eccleſiarum immunitatem imminués lege lata, ſuo poſteà enſe iugulatus 696.b
eccleſiæ pecuniæ atque bona 555.b
eccleſiæ theſaurus & opes ex fidelium oblatione 10.b 296.b 903.a ex regum & principum largitione 112.a 291.b 293.b
in eccleſiam largi 170.b 171.b
eccleſiarũ incremẽtis incũbit Ludouicus Pius 830.a
eccleſiaſtica bona in quos vſus expendenda 178.b
eccleſiæ theſaurum & ſacra vaſa in pauperes elargitur S.Odilo abbas famis tempore 49.b eadem ꝓ redimendis captiuis expenſa 276.a
eccleſiaſticarum rerum inuaſores & vſurpatores vltionem & pœnam non euadunt 113.b 170. 299.b 301.a b 302.b 453.a
eccleſiaſtica bona inuaſurus, diuinitùs terretur Pipinus. 300.a
eccleſiæ pecunias Nicetam auferre volentem non quidem prohibet Iohannes epiſcopus, nec tñ ſpontè dare vult, ſacrilegium hoc eſſe ratus 557.a b
Eden hortus deliciarum interpretatus 75.b
Edeſſa ciuitas à Chriſto per Apoſtolos bñdicta 777.a
eduardi regis vita 127.
Electio abbatis vt ſemper libera monachis ſui monaſterij permitteretur à Clotario impetrat S. Maurus 350.b
eleemoſynæ quanta vis 561.b
eleemoſyna omnium bonorum operationem continet 673.b
eleemoſynæ, caſtitas, dilectio fraterna gradus in cælum præparant 871.a
eleemoſynis diues ſaluari poteſt 184.a
eleemoſynas largiẽs S.Bertulphus, Domini ſui opes auctiores facit 848.b
eleemoſyna an cuiuis danda 554.b
eleemoſynæ mercedem vana gloria tollit 566.a
eleemoſynarum largitas miraculo cõmendata 146.a
ad eleemoſynam & benignitatem in pauperes multos incitauit S.Ephræm 772.b
ad eleemoſynam conferendam alioquin tenaces inducit Iohannes eleemoſynarius 565.a
eleemoſynaria mirabilis Paula 718.b quæ eleemoſynis largiendis ad egeſtatẽ deuenit, adeò vt magnum æs alienũ filiæ dereliquerit 720.b
eleemoſynas largè diſpertit S.Odilo 49.b
eleemoſynarum liberaliſsimus elargitor 553.
eleemoſynas largitur ex cibo ſibi diuturno ſuppeditato Launomarus puerulus 423.a
eleemoſyna ſæpè cauſa ſuperbiæ eſt ei, qui non aduertit 566.a
eleuthera quædam religionem affectans, quomodò ab Auxentio excepta 1001.b
eligius 882.a
eligius confeſſor tranſtulit corpus S.Amandi 885.a
S.Emerentiana Agnetis collactanea lapidibus obruitur 491.a
emeritus lector martyr 952.a
Encomiorum quæ lex 97.b
Epheſtion aurũ reſpuit à S.Melana obtruſum 748.a
epheſina ſynodus coacta 464.b
S.ephræm Syri vita 769.
ephræm græcè neſcit 15.a
ephræm Cęſareæ Cappadocię inuiſit S.Baſiliũ 771.b
ephræm abbas adeſt concioni S.Baſilij 8.b
ephræm in ſpiritu quid de Baſilio viderit 15.a
ephręm Baſilij Epitaphium ſcripſit 4.b
epiphanię feſtum 109.b
epiphanius 716.b
epiphanius Salaminę epiſcopus, Romam ob eccleſiaſticam neceſsitatem venit cum Hieronymo & Paulino 755.b
epiphanius hoſpes S.Paulæ Romæ fuit 708.b
epiphanium per fraudẽ ſibi iungit Theophilus Alexand. contra Chryſoſtomum 698.a
epiphanius Synodũ cogit, item ordinat in aliena diœceſi, idq; contra canones 699.b
epiphanius de Origenis libris vitandis ad Chryſoſtomum ſcribit fraude Theophili circũuentus 668.a vitat Chryſoſtomum 670.b
epiphanio prædicit Chryſoſtomus quòd ſedem ſuã viſurus non ſit 671.a
epiphanij Ticinenſis epiſcopi vita 526.
epiphanius Ticinenſis legatus ad Anthemium principem miſſus 528.a
epiſcopi quorum auſpicijs cõſenſuq; electi antiquitus 412.b 834.b 902.a 911.b 967.a
epiſcopus per compromiſſum electus 223.b
epiſcopi epiſcopum Baſilium eligũt diuinitùs anteà præceſſori deſignatum 8.a
epiſcoporum electio potentium perſæpè beneuolẽtia gubernatur 645.b
epiſcopi in electione annua contentio laicorũ & clericorum 42.b
epiſcopus deſignatus S.Seuerus miraculo inuitus ad ſedem rapitur. 786.a
epiſcopatum largitione & malis artibus adeptus citò interit 604.b
epiſcopatum per vim inuadentis exemplum 682.a
epiſcopum ſibi ordinatum Maximianenſis plebs recipere recuſat 41.a
epiſcopia laicis donata 272.a
epiſcopatus regni Francorũ laicis hominibus & comitibus confert Carolus Martellus 113.b
epiſcopi electio ad Metropolitanum refertur pro approbatione & ordinatione 824.a

epiſcopi per baculum & annulum à regibus inueſtiti in Anglia 431.
epiſcopatus dominium cum pontificalis baculi cõmendatione Lud. rex Remberto tradit 834.b
epiſcopi electio regis calculo approbata. 353.a 355.a
epiſcopatus bullæ Apoſtolicę grãdem pecuniam requirunt 178.a
epiſcopus anno 20. factus Clemens Ancyranus 532.a & S. Remigius 276.a electio alioquin contra canones facta, miraculo comprobata b
epiſcopi viuentis ſedem inuadentis pœna 137.a
epiſcopo ſucceſſor futurus per reuelationem deſignatus 7.b
in epiſcopatu S. Valerius Maternũ ſibi decernit ſucceſſorem ex diuina reuelatione 735.a
in epiſcopatu ſucceſſorem ſibi deſignat Bonitũ Auitus 353.a epiſcopatu ſic contra Canones adepto ſe abdicat 354.a 355.a
epiſcopus coadiutorem ſibi adiũgit, cùm officio ſuo ſenio grauatus ſolus non ſufficeret 416.a S. Rembertus 838.b
epiſcopatus oblatos qui refugerunt vel ſuſceperunt inuiti, exempla 145.b 155.b 177.a 224.b 310.a 431.a 527.b 552.b 604. 619.a 646.a 692.b 879.b 902.a 910. 927.a
epiſcopi ex cœnobitis 245.b
epiſcopus ex monacho factus Fulgentius, profeſſionem ſemèl ſuſceptam ſanctè tuetur 34.b
epiſcopus ex monacho habitum non mutat 225.a
epiſcopi ex cõiugatis ſumpti S. Gregorius Lingoneñ 109.a Hilarius 265.a S. Seuerus 786.a
epiſcopus ex coniugato 291.b idem per frequentem coniugis viſitationem cadens, per pœnitentiam reſurgit 292.a b
epiſcopos apud orientales vxoribus renunciaſſe, & ſi ad eas reuerterentur, crimini datum 657.b
epiſcoporum conſecratio 8.a 224.b 692.b 911.b
epiſcoporum conſecrationi prouinciæ epiſcopi adſunt 276.b
epiſcopis in conſecratione manus imponuntur 789.a annulus tradi ſolitus 433 b
epiſcopi ſacro chriſmate vngi ſoliti 786.b 789.a 646 b in excelſo loco eccleſiæ collocantur 646.b
epiſcopus Remigius diuinitùs inungitur. 276.b
epiſcoporum vnctio quid deſignet 276.b
epiſcoporum mitra, annulus 927.a
epiſcoporum ſacerdotales infulæ. 276.b
epiſcopus ſtola candida indutus 15.a
epiſcoporum quanta poteſtas 580.a
epiſcopi perſonam ſuſcipiens de eius poteſtatis amplitudine nè quid detrahi ſinat 580.a 582.b
epiſcopi munus 647.a
epiſcopi munꝰ quàm ducis aut Imp. difficilius 184.a
epiſcoporum quãtum periculum, quanta item pręmia. 692.b
epiſcopis ſpiritualia præcipuè, temporalia tamen curæ etiam ſint 294.b
epiſcopi œconomos habent 824.
epiſcopo apertum periculum eſt nõ arguere iniquitatem 662.b
epiſcopus Babylas Imper. excommunicat 576.a b
epiſcopus D. Chryſoſtomus Imperatricem Eccleſiæ ingreſſu arcet 669.b
epiſcopi munus, concionari ad populum 231.a dedicare eccleſias, monaſteria 347.b 431.b 461.b ordines tribuere 461.b conſignare baptizatos 983.a in cœna Domini reconciliare pœnitentes 293.a
epiſcopi admirabilis diligentia & labor in pœnitentis reconciliatione 13.a b
epiſcopi parœcias & diœceſin viſitant 279.b 280.b 913.b 967.b
epiſcoporum viſitãdi diœceſes munus quod in quibus verſetur 226.b
epiſcopum extra terminũ ſuæ diœceſis iudicare non oportere, neq; alienis clericis communionem impartire antequàm ad proprium epiſcopum ſcripſerit 667.a
epiſcopis abbates & monachi ſubiecti 15.a 32.b
epiſcopi benedicere populo ſoliti 958.a b
epiſcopos populum capita inclinantem benedicere, antiquus mos 40.a
epiſcopis auſcultandum & mos gerendus 103.b
epiſcopi qua reuerentia venientes excipi ſoliti 13.b 14.a
epiſcoporum arma quibus rebelles debellẽt, preces, vigiliæ, ieiunia, admonitiones &c. 228.b
epiſcopꝰ ius dicit pauperibꝰ, viduis, orphanis. 967.b
epiſcopus intercedit nè princeps populum exactione grauet 415.b
epiſcopi de iuſtitia implorati egregium reſponſum. 566.b
epiſcopus pauperes dominos ſuos vocat 553.b
epiſcopus viſitat in Noſocomio poſitos 555.b
epiſcopi de pauperibus ſingularis cura 553.b
epiſcopus exploratricibus viduis vtitur ad indagandos verè pauperes 178.b
epiſcopus bona pauperum vſurpans, morbo immiſſo punitus. 394.a
epiſcopi de bonis Eccleſiæ in cognatos minimè lárgi exemplum. 178.a
epiſcopi diſciplina domeſtica 438.
epiſcopi frugalitas 419.a
epiſcopi viuum exemplar 177.b
epiſcopi accuſatio in Synodo diſcuſſa 657.b 658.
epiſcopali munere abſtinet epiſcopus pœnitẽs 293.a
epiſcopo eccleſia & oues non deſerendæ 816.b
epiſcopatum ſeu eccleſiam ſuam niſi vi expellatur non ſibi ſpontè deſerendam exiſtimat Chryſoſtomus 675.b 703.b
ab epiſcopatu ſuo clàm ſe abſentat S. Fulgentius 41.b
epiſcopatu ſe abdicat Raimundus Barcinoneñ epiſcopus 141.b
epiſcopi ſexaginta exules 35.b
epiſcopi in ſepultura epiſcopi pręſentes adſunt 895.b
epiſcopi cum veſtibus ſacris ſepeliri ſoliti 915.a b
epiſcoporum animas ritu pontificio Deo commendatas lege 787.a
epiſtolę Eccleſiaſticæ tradi olìm ſolitę, vt qui has haberent, eos communicâſſe eccleſiæ cõſtare poſſet, 756.b
epitaphium Paulæ 721.a
Eremiticę vitæ commendatio 312.a
eremiticam nè exemplo Antonij plurimi ſectarẽtur plagis illatis ab ea Antonium abſterrere conatur dęmon 384.b alijsq; inſidijs collocatis 385.b
eremitę ſolitarij viuũt domibus ab inuicem procàl diſiũctis 317.b cõueniunt Dominicis diebus ibid.
eremitis omnia communia, neq; vllus inter eos cõtractus 317.a
eremum incolentium victus 316.b
eremitæ S. Bernardi ſeculo 930.b
eremus ab Arabia vſque ad Aegyptum rubro mari & Iordane hincindè diſtenta 316.a
Eſaiam nudum vaticinari Deus cur voluerit 122.a
Ethelredus Anglię rex 127.b ethelbertꝰ rex in Cantia Auguſtini prædicatione fidem ſuſcipit 131.b
ethnicorum turpis & obſcœna religio perſtringitur 401.a b
Eua vndenàm quomodò ſupplantata 1010.a
euangeliũ cur poſt reliquos ſcripſerit Iohãnes 503.a

euan-

euangelium Iohannis primas Chriſti continet actiones 503.a
eubulus magiſter Baſilij 5.b
euchariſtiæ epitheta & præclaræ appellationes, immaculata, immortalia & viuifica myſteria, pagin. 12.b dominica, intemerata ſacramenta 472.b ſacrificium incruentum 971.a ſancta myſteria 71.b diuina & myſtica menſa 815.b
euchariſtia viuificum Chriſti corpus 14.b vera caro & verus ſanguis 284.a 259.b 287.b 333.a 231.b 929.b
euchariſtiæ in diuiſione infantē diuidi cernit, eamq; ſumens, veram carnem ſumpſit Iudęus 8.b
in euchariſtiæ ſacramento transſubſtantiatio 284.a
euchariſtiæ in Miſſa eleuatio 8.a 10.a 129.b 655.a
euchariſtiam eleuatam Sp. ſanctus in ignis ſpecie circundat 14.b
euchariſtiæ adoratio 231.b
euchariſtię aſſeruatio 8.b
euchariſtia ad abſentes tranſmittitur à S. Luciano 151.b
euchariſtia feſto corporis Chriſti circunfertur 180.a
ante euchariſtiā pœnitentia peccata expianda 470.a
euchariſtię ad ſumptionem vt ſe præparârit Margareta Hungarica 729.b
euchariſtiam ſumendi mirum deſiderium 182.b
erga euchariſtiam reuerentia 231.a
euchariſtiæ frequens participatio contra pręſtigias præſidium 67.b
euchariſtia claudus curatur 425.a
euchariſtia qui illuminati, qui obſcurati & morte affecti, reuelatione diuinitùs cognoſcit S. Euthymius 469.b
euchariſtiæ poſt communicationem aquam vel vinum vel paſtillum cur guſtādum cenſuerit Chryſoſtomus 672.a obiectum hoc et 700.b
euchariſtia pulcherrimum viaticum ex hac vita migrantium 735.a 751.a Eo ſe muniunt ſancti viri morti vicini 231.a 500.a 923.a 947.b S. Valerius 735.a Bertulphus 853.b Vedaſtus 876.a Autsbertus 914.b
euchariſtiam intemeratam oblationem pedibus cōculcant impij tyranni 551.a
S. eucherius Aurelianeñ epiſcopus ſede ſua per Carolum Martellum eiectus 113.b
eucherius Caroli Martelli damnationem per reuelationem cognoſcit 272.b
eucherius quomodò obtinuerit pōtificatum Aurelianeñ 1027.a b
eucherij epiſcopi Aurelianenſis natales, vita & geſta 1026.b & deiñ. & quomodò is, velut Samſon, matri ſit prænunciatus 1026.b
eucheri⁹ epiſcopus Aurelianeñ Coloniæ ad Rhenum exulat 1028.a
euthemon pręſul dijs ſacrificat 767.b 768.a
eudocia imperatrix 750.a 751.b
eudocia templa plurima ędificauit, Gerontocomia item & Ptochotrophia & monaſteria 473.b eius obitus ibid.
eudociam contra Chalcedonenſem ſynodum in ſuā ſententiam pertrahit Theodoſius pſeudomonachus 468.a pœnitentia ducta, redit ad rectam fidē 470.b
eudoxia Impatrix ancilla pecunię 660.a infeſta cur Chryſoſtomo 661.b
eudoxia vxorem Achab imitata 669.a Herodiadem item 671.a
eudoxia templo excluſā à S. Chryſoſtomo 699.a eius vox execrabilis b
euerhelmus vitam S. Popponis ſcripſit 628.b
eugendi abbatis vita 57.a
S. eugenij & Marię eius filię vita 896.
eugenius Papa Rhemis concilium celebrat 934.a
eugenius IIII. pontifex 147.b
eulogię 422.b
eumenius 21.b Alexandri cognatus 22.a
eunica mater Timothei 501.a
eunomius 3.b
euodus Antiochenus epiſcopus 758.a
S. euphemiæ templū apud Cęſaream Palęſtinę 513.b
S. euphroſynes parentes, patria, & reliqua vita 43.
euſebius Cęſareę Cappadocum epiſcopus 7.b
euſebius celebris monachus 120.a
S. euſebiæ vita 597.
euſebonas monachus 120.a
euſtochiū virginitatis decus à Marcella nutrita 755.a
euthymij abbatis vita 453.
euthymij vitam Cyrillus monachus ſcripſit 487.b
S. Eutyches 22.b
eutychetis quis error 250.b
Exactione inſolita plebem ac clerum grauans, diuinitùs punitus 416.a
excommunicatio miraculo comprobata 432.b à ſacris veſtibulis peccantes arcet D. Chryſoſtomus 653.b Babylas Imperatorem à Dei templo pellit 576.a
excommunicatis mulctam pecuniariā irrogat more patrio, nec exigit Guilielmus epiſcopus 228.a
excommunicatiōis comminatione ad probationes accuſator & reus proſequendas coguntur 658.a
excommunicationem etiam iniuſtè latam non contemptam vide 256.a
exemptio Vueſtmonaſterij in Anglia 133.a
exequię funebres 56.b 42.b à priſcis celebratæ 42.b 626.a 706.b 854.a
exequię ſanctorum funeribus per Chriſtianos adhibitæ 509.a
exequię mortuis in veteri lege exhibitæ 524.a
exequijs S. Martini Ambroſius, Geminiani Seuerus Rauennas in ſpiritu interfuēre 183.a
exequię cum pſalmis & hymnis & multis luminib⁹ 899.a
exequię ſumptuoſę leuiter taxatæ 522.a
exercitia ſanctorum pia 238.a 966.a
exercitia honeſta S. Melanæ 746.b
exhortatio grauis ad vitæ emendationem 247.a
exilium immerentes ſancti ſæpè pertulerunt 80.b
exilium ſanctis in paradiſum vertitur 83.b
exul mundo ciuis paradiſi 89.a
exorciſmis dęmones adiurantur 285.b 620.b
exorciſtę inter eccleſię miniſtros 307.a
exorciſta à S. Hilario B. Martinus conſtituitur 267.a
extremæ vnctionis ſacramentum 231.a
FAbianus quidam de prędeſtinatione & gratia erronea ſcripſit, quem confutauit S. Fulgentius 41.b
fabianus vrbis prędectus perſecutione Diocletiani 450.b
fabianus iudex perſecutionis ſub Antonio 305.a
fabula de Daphne 583.b
falſarius traditus à S. Ambroſio ſatanæ 158.b
fames Dei flagellum & malorū factorū fructus 243.a
famis publicę tempore fruges recondere repręhenſum 154.a
fame laborantes Viennenſes quibus remedijs releuati 153.b
fata neceſsitatem rebus non adferunt 328.a
fauni, Satyri, ſeu incubi cuiuſmodi figura 212.b Antonio apparuit ibid. Alexandriam Conſtantino imp. Faunus perductus 213.a

fauſtinus & Iouita fratres, vbì & vndè religiõis Chriſtianæ ergò comprehenſi 1004.a & quid apprehẽſori reſpõderint, & cur Adriano Imperatori præſentati ibid.b poſt multas pœnas cur Mediolanũ ducti 1007.a quomodò à Mediolanẽſi certamine Romam perducti 1007.b quõ tandèm à Roma Brixiam reducti, ibiq; ſint gladio cæſi 1008.a

fauſtini & Iouitæ martyrum natales & origo 1003.b

fauſtino & Iouitę martyrib. neque beſtias, neq; ignẽ nocere 1005.b 1006.b

fauſtus epiſcopus pro fide catholica exulat 26.a grauior eius fit perſecutio 27.b

fauſtus presbyter ſcriptor vitę S. Souerini Augunẽſis abbatis 957.a 959.a

fauſtus epiſcopus Galliæ Pelagianus 39.b

SS. Fauſtę, Euelaſij & Maximini martyrium 863.b

Felicianus Ruſpenſis epiſcopus 23.b

felicianus Fulgentij ſucceſſor 42.b

felix abbas 27.b

felicis martyrium 952.b

felicis Nolani vita, authore Beda 307.

felix pręſes adminiſter perſecutionis Decij 191.

felix presbyter Arrianus Fulgentio infeſtus 28.b parochiæ epiſcopi Carthagineñ 29.b

S. ferreoli reliquiæ 64.a monaſterium b

feſta oportunis dieb⁹ plebs Chriſtiana celebrat 876.a

feſta celebrant Chriſtiani à Deo beneficia adepti gratitudinis ergò 10.b

feſtiuitatibus SS. Chriſtiani congregari ſoliti 594.a

feſta vt Chriſtianis celebranda 802.a

feſtis diebus prædicãdum populo Dei verbum 871.a

feſtum natiuitatis Chriſti 703.b

feſtus dies Theophaniorum ſeu Epiphanię 15.a 106.a 151.a 550.a 654.b Theophaniorum octauus dies 467.a

feſtum luminum 455.b

feſtum Purificationis perantiquum 803.a

feſto Purificationis cereos in manibus ferre peruetuſtus mos 812.b

in feſto Purificationis SS. aliquot patrum homiliæ 794. & ſeq.

dies feſtus palmarum 243.a 455.b cœna Dñica 106.a

feſtum ſalutaris paſsionis Chriſti 751.b magnũ ſabbatum 763.b

feſtum paſchæ 214.a

feſtorum præcipuum paſcha 239.b

feſtum reſurrectionis Dominicæ 513.a Dominicę reſurrectionis diem violantem vindicat Deus 418.b

feſtum Pentecoſtes 214.b 861.a

feſto corporis Chriſti Euchariſtia ſolẽni pompa circunfertur 180.a

feſtum inſigne & ſolenne virginis Dei matris 243.b

feſta B. virginis quatuor 729.b

feſtum aſſumptionis B. Mariæ 573.b

feſtum Exaltationis S. crucis 517.b 669.b 685.a

feſtum B. Michaelis 113.a

feſtum omnium ſanctorum primo die Nouembris 53.b 858.b

feſtum animarum ſeu fidelium defunctorum 858.b

feſtum animarum qua occaſione & à quo inſtitutũ 53.b

feſti ſanctorum dies 19.b 98.a 217.a 425.b martyrũ paſsiones & dies anniuerſaria commemoratione celebrari 817.b

feſta ſanctorum anniuerſaria, hymnodia & cantu celebrata antiquitùs 572.a

feſta ſanctorũ ſplendidè ab antiquis celebrata 600.b

feſta ſanctorum cur celebrentur 633.b

feſta ſolennia martyrum, ad imitationem exhortatio ſunt 407.b

feſta ſanctorum, natales ipſorum dies 408.a 425.b natali apoſtolorum ad confeſsionem S. Petri orãs Zoë à paganis compræhenſa 450.a octaua Apoſtolorum ad confeſsionẽ B. Pauli accedens Tranquillinus lapidibus obruitur à paganis 450.b

feſtum S. Laurentij 742.a

feſtum S. Andreæ pridiè Calend. Decem. 143.a

feſtus & celebris martyrij S. Polycarpi dies 633.a 763.a

feſtum S. Agathæ 846.b

feſtum Agnetis, Ambroſij ætate celebre 488.a

feſtum S. Antonij antiquis item celebre 475.a

feſtiuitas annua diei reſolutionis D. Baſilij 3.a S. Blaſius quo ritu memoriã ſui celebrari voluerit 819.b 82.b

feſtum S. Hilarij 270.b

feſtum B. Dominici 733.b

feſtum S. Eduardi 138.b

feſtum D. Ephraim epiſcopi Mylaſſeni 600.b

feſtum S. Andreæ Feſulani epiſcopi Florentiæ inſtituitur 147.b

feſtum depoſitionis S. Fulgentij 42.b

feſtum depoſitionis S. Valentini Rhetiarum epiſcopi 159.b

feſtum eleuationis S. Amandi xij. Calendas Octobr. 885.b

feſtum tranſlationis S. Andoëni celebre Rothomagi 913.b

feſtum tranſlationis reliquiarum Bertulphi, Amelbergæ &c. 863.b

feſti dies conſecrationis eccleſiæ 217.a

feſtum dedicationis templi 751.b

feſta epiſcopi in diœceſi ſua inſtituunt 863.b

Fides Chriſtiana operibus etiam demonſtranda eſt 985.a

fides oppugnata magìs floret 594.b

fidei Chriſtianæ ſummaria explicatio 281.b

fidem obſeruant ſancti quã ſancta mater eccleſia tenet 193.b

fidei operationis quàm diſputationis ex argumentis ductę, maior vis 402.a

fides, ſpes, charitas, funiculus triplex 74.a

contra fidem ſolam iactitantes locus inſignis 247.a

fidem datam violans, Deum teſtem contemnit 77.b

fiducia in Deum, animæ vita 184.a

fiſcalini pauperes affligentes, puniti diuinitùs 300.b

Flandrorum monarchiam Arnulphus marchio ſortitur 855.b

flandriæ marchiones Arnulphus magnus, Arnulphus iunior, Balduinus 859.b

flandriæ princeps Balduinus 611.a 614.b 622.b

flandrię marchio Robertus anno MLXII. 859.a 863.a

flauia Domicilla exulãt in Pontia inſula ſub Domitiano 709.a

flauiani martyris viſio, & qualis eius ad mortem acceſſus & præconia 1035.a b

florebertus abbas Blandinieñ 885.b

florentini Mediolanenſes cędunt 147.b

florentinam ad hiſtoriam pertinentia 147.

florianus tertius abbas à S. Mauro 352.a

florus vir illuſtris monachus factus 348.349.

flori Floriacenſis monaſterij conditoris encomium 345.a b

fœminæ pietate inſignes 755.a

fœminæ mirabilis conſtantia 324.b

fœminæ aditu templi S. Simeonis arcentur 126.b

folcardus abbas 846.b

folco presbyter 301.

fornicationis ſpiritu tentatus & victus 466.b

fornicatio ſacerdotis punita 71.a

fortitudo animi admirabilis 191.a
fortitudo ingens in fœmina 709.a
fortitudinis exemplar Samſon 97.b
fortuna apud Chriſtianos nec eſt, neq; dicitur 792.a
fortunatus Hilarij vitam ſcripſit 264.b
fortunati laus 271.a
Franci vndè oriundi 287.b quandò in Belgicam reliquámve Galliã venerint ibid. Sicambria à Frãcis extructa 287.b
franci Merouingi vndè ſic dicti 287.b primi aliquot Francorum reges ibid. 289.a
franci Romanis de fide ſuſpecti fuiſſe apparent 77.b
francorum apoſtolus Remigius 273.a 279.a
franci qua occaſione Chriſtiani facti 289.b
franciæ in regno Eccleſia floret ſub Dagoberto 918.a
francorum aliquot reges 912.b Carolus ab Heriberto Comite Viromanduorum captus 855.a Childebertus, Dagobertus, Chilpericus III. Childericus 883.a Childericus II. 605.b Clodoueus 871.b Clotarius 412.a 875.b Clotarius, Childericus, Theodoricus, Clodouei filij 906.b Dagobertus 880.b quartus à Clodoueo 918.a
francorum regem Henricũ & Conradum Imp. concordat Poppo 619.a
francorum rex Philippus 863.a Robertus Rozalam relictam Arnulphi Flandriæ marchionis vxorem ducit 895.b Theodoricus princeps 412.a
francorum rex futurus prædicitur Theodoricus ab Ansberto 908.b Fontanellam bonis auget 909.b
francorum rex Theodoricus Lantbertum ad epiſcopatum Lugduneñ promouet 910.a
francorum rex Theodebertus 345.a 347.b
francorũ rex Theodebertus regnauit annis xiiij. 349.b eius filius Theobaldus ibid.b poſt hunc Clotarius ſolus regnat ibid.
francorum rex Theodoricus, cuius magiſter equitũ Pipinus 353.a
franciæ principum diſcordia 914.a
francorum in regno Præfecti 914.a
frãci cum Alemãnis & Sueuis p̃lium cõſerunt 289.a
franci obſidione Pariſienſes cinxêre 106.a
francorum fines inuadit Ludouicus rex Auſtraſiorũ 169.a
franciſca bipennis vocata 288.b
franciſci Sforciæ Blanca vxor, filius Galeatius 184.b
S. franciſcus Mahometanis fidẽ prædicaturus, & ipſe & per ſuos fratres huic negocio diligenter incumbit 372.b
franciſcus Taruiſanus Carthuſianus 171.b
fratrum ſyncerus & verus amor 181.
frater fratrem perſequitur 134.b 138.a
S. frigdiani baſilica, Lucæ in Italia 896.a
fructuoſus epiſcopus martyr 496.a
Fulradus abbas S. Dionyſij, Pipini regis ſummus Capellanus 113.b
fulgẽtij auus, parẽtes, patria, inſtitutio & reliqua eius vita 24. & ſeq.
fulgentij vitam ſcripſit eius diſcipulus 24.b
fulgentij ſcripta 37.b 39.b 41.b
fulgentius obijt anno vitæ 65. epiſcopatûs, xxv. 42.b
funus Paulæ epiſcopi ferunt, epiſcopi item alij lampades & cereos præferunt 720.b
S. furſei vita 365. & ſeq.
furſei fratres Foillanus & Vltanus 371.b requieſcit Peronæ 372.a
futurorum prædictio & prænotio quanti facienda 391.a
GAius adminiſter Alexãdri perſequentis Chriſtianos 10.a
Galliam à Rheno ad Ligerim Romani Aegidio duce, vltra Ligerim Gothorum princeps Alaricus obtinent 287.b
galliarum pro conuerſione diſcipulos ſuos Polycarpus mittit 376.b
Galliam Vuandali vaſtârunt 274.a pòſt Franci ibid.
gandauenſium priſcorum ſtultitia & impietas 880.b
gandaui Eccleſiam S. Iohannis extruxit Lauſus 610.b
S. Gaugerici eccleſia Bruxellæ excepit reliquias S. Gudulæ 170.b
Gebenna 54.b 61.a
geminianum defunctum abſens in ecſtaſi cognoſcit S. Seuerus 786.b
in genua procumbere oraturos, priſcus mos 325.b
genuum flexiones frequentes piorum 163.a
genuflexione preces fundere & cum lachrymis pietati dediti aſſueuêre 148.b
geniculatione ex frequẽti calli in genibus & cubitis S. Ansberti 915.a
geneſius presbyter 104.a
S. genoueſæ vita 102.
genoueſa familiariſsima fuit S. Remigio 699.a in eius honorem altare Rhemis ibid.
genuenſe maximum & memorabile bellum 173.a
geraſimus & eius monaſticum inſtitutum 471.b
germania prima 299.a
germanus Antiſiodorenſis epiſcopus, Pelagianam ad hæreſim extirpandam in Britanniam accitus 102.a 103.a
S. Germani Pariſieñ epiſcopi frater Paulus Virdunenſis 902.a
germanici martyris fortitudo 630.a
gerontocomium ab epiſcopo extructum 736.a
gerontocomion in cœnobijs 244.a
S. Gertrudis è ſacro fonte ſuſcipit S. Gudulam 162.b
S. gertrudis à S. Amando velamine conſecrata 885.b miraculis clara ibid.
S. gerulphi martyris reliquiæ 862.a
Gloria virtutem velut vmbra ſequitur 708.a
gloria pediſſequa & comes virtutis ſit, non domina 124.a
gloria vana cauenda 317.b
gloria inanis, virus virtutum eſt & dęmonium meridianum 932.a
gloria vana eleemoſynę mercedem tollit 566.a
gloriam humanam quęrens excidit à vera mercede & gloria 317.a 318.a
gloriam vanam vincit Macarius 71.b
S. Glyceriæ templum Heracleæ 894.b
Godegliſſus Burgundio 275.a
goduuinus pœnas proditionis luit 135.a
gordianus presbyter S. Concordij pater 22.b
gordianus 765.b
Imper. gordianus Chriſtianis non adeò grauis 790.a eius filia Gordiana corripitur à dęmone ibid.
S. gordij martyrium 97.
gothorum rex Alaricus in qua Galliæ parte dominatum tenuerit 287.b
gothorum rex Galliarum Alaricus magnam partem obtinens Toloſæ ſedem habuit 286.a
gothi à Clodoueo pręlio victi, eorumq; rex Alaricus occiſus 295.b
gothi Aſpar & Ardaburius 222.b
gothi Pannoniam vaſtant 154.b
gothi Arriani 287.b
gothica lingua ſcriptura ſacra Conſtantinopoli legi permiſſa 222.b
gozelo dux 171.a
Gradenſis patriarchatus Venetias translatus 183.a

gręcè erudita Melana 746.b
gratiæ & prædeſtinationis differentias explicauit S. Fulgentius 39.b
gratia Dei preueniens ac ſubſequens 336.a
gratitudo erga præceptorem 5.b
gratitudinis exemplum 255.a 311.a
S.gregorij Nazianzeni vaticinium impletum 216.b
gregorius Theologus Baſilium epitaphijs illuſtrauit 4.b
gregorius item Nyſſæ epiſcopus ibid.
gregorij Nyſſeni ſermo in feſto Purificationis 801.
gregorij Lingonenſis epiſcopi vita 108.b
grimo nepos Dagoberti 901.b
S.Gudulæ vita 162.a
S.guduuali Britonis corpus repertum 857.a tranſlatum Blandinium 858.
guilhelmus Pictauorum epiſcopus profligatur 927.b reſtituitur 930.a
S.guilhelmi comitis Pictauorum eremitæ vita 924. eam quoquè deſcripſit eius protodiſcipulus Albertus 925.a
gula cauenda 317.b
gula & libido ſociæ 84.a
gundebaldus Burgundio 295.a
gundadra 81.b
HAereſes contentio & elatio animi gignit 249.b
hęretici Apoſtatæ Chriſti 780.a
hęretici mulis comparati 404.a
hęreticorum faſtus 297.a
hęreticorum verſutia 265.b 266.b
hęreticorum ſimulatū & iactabundum ingeniū 36.b
hęretici calumnia & ſacras ſynodos onerant 468.b
hęretici ſanctos viros ſecum ſentire fraude ſumma in vulgus ſpargunt. ſic Arriani Antonio ſuum errorem affinxêre 400.a
hęretici qui quomodò à Montano martyre cōfutati 1033.b
hęreticorum ſæuitia 28.b 29.b
hęretici qualia deſignent flagitia 404.a
hęreticos altaria & ſacra oia ſubuerſuros, per viſum hoc mulos facere cernens, p̄dixit Antonius 403.b
hęretici diuinum cultum abolent, templa prophanant 229.b
hęretici cantica ſuæ opinioni conuenienter compoſita frequentant 655.a
hęretici graſſantur in Aquitania 229.b
hęretica tempeſtas Romæ exorta cuncta turbat 756.a hinc Orientem peruadit b
hęretici Meletium expellunt 960.b
hęreticam gentem debellat Clodoueus 270.b
hęreticorum patroni cuiuſmodi 16.a
hęreſim auro & largitionibus ſuadere conatus Imperator voto excidens auri iacturā etiā facit 248.b
hęreticis etiam à ſeculari poteſtate propugnatis non accedendum 405.b
hęreticis templum permittendum renuit Chryſoſtomus etiam ab Imp. ſolicitatus 656.a
hęreticorum fugienda communio 405.b 406.b
hęreticorum amicitia atque ſermones animę perditio 400.a
hæretici vitandi non minùs, immò ampliùs quàm dęmones 781.a
hęreticorum conuiuia fugienda 265.a
hęretici Arriani non ſinuntur degere Conſtantinopoli 654.b
hęretici etiam olìm ab ingreſſu eccleſiarum arcebātur 644.b 692.a
hęretici à Catholicis profligantur 230.a
hęretici maiori ſupplicio digni quā ędificatores Babylonicę turris 780.b
in hęreticos grauis Dei vltio 692.a
hęreticos Marcioniſtas ruina domûs in qua congregabantur, Deus opprimit 645.a
hęreſis Seueri monachi participes pœnas dant 254.b
hęretici niſi errorem execrētur, ad communionem non admittendi 663.b
hæretici apoſtatæ difficilimè erudiuntur 781.b
in hęreticos eccleſię catholicæ deſertores S.Ephręm malæ imprecationes 780.b
hęreticorum profligator S.Baſilius 3.a 5.a
hęreticos Apoſtoli & eorū diſcipuli quātoperè vitauerint 629.b S.Hilarius 265.a S.Antonius 400.a S.Euthymius 468.b S.Melana 747.a S.Ephręm 780.b
hęreſiarchę aliquot recenſentur 3.b 780.a Arrianorum cœtus cogi Conſtantinopoli non ſinit Chryſoſt. 696.b
hęreticorum Arrianorum aduersùs eccleſiam bellū & graſſatio cuiuſmodi etiā noſtra vidit ętas 403.b
hęreſis Marcionis 644.a
hæreſis Phrygum 766.a
hamburgeñ. I. archiepiſcopus Anſcharius 830. legatus ad Suedos, Noruegos &c. cōuertendos 831.a
hamburgenſis archiepiſcopus conuertendorū gentilium legatione probè functus 837.a
hamburgeñ eccleſiæ monaſteriolū in Gallijs nomine Turholt cur attributum 830.b
harlebecum incenditur 860.a
hasbania cuius epiſcopi exilio illuſtrata 1028.b
hasbanienſe bellum 609.a
hatto ex abbate Augienſi epiſcopus Baſileēſis 498.a
Hebraica ex lingua ſacros libros S. Lucianus corrigit 149.a
hebræę linguæ difficultates paruo tempore vincunt Origenes, Bleſilla 522.a
hebræam linguam Paula didicit, & ea pſalmos decātauit 719.b & Euſtochium ibid.
S.helena Luciano martyri templum maximum ędificauit 153.a
helladius S.Baſilij ſucceſſor 11.b
hemorodromi 325.a
henricus Imperator Odiloni coronam donauit 50.a
henricus II. Imp. 171.a
henrici regis capellani Albericus & Landulphus 52.b
henricus Anglorum rex Canonizationē Eduardi ſolicitat 139.a
heracleæ metropolis Thraciæ 894.a
heraclides quō Auxibium Solos introduxerit 1021.a
heraclius Imp. 553.b ducit in Perſas 511.b
heriberti Colonieñ archiepiſcopi quanta fuerit ſuo tempore authoritas 617.a
herenfrida 164.b
SS.hermyli & Stratonici martyrium 260.b
heſychio Syro viſio oblata de S.Chryſoſt. 639.b 689.a
heſychij ſancti & illuſtris martyris templum Cæſareæ 19.b
Hierarchia eccleſiaſtica 3.a 8.a
hieronymus ob ſcripturarum intelligentiā celebris nominis 755.b
hieronymus cum Paulino & Epiphanio Eccleſiaſticam ob neceſſitatem Romam venit 755.b
hieruſalem trinominis 710.a
hieroſolymitana mater eccleſiarū appellata 477.b
hieroſolymā oratiōis cauſa petit D.Baſilius 5.b 6.b 7.b
hieroſolymis lapis ſeruatur, in quo Chriſti pedū veſtigia cernuntur impreſſa 285.a
hieroſolymitanam eccleſiam hęretici turbāt 477.b ei pax rurſùm reddita 479.b

hieroſolymitanũ templũ Chriſti virtute ſolo ęquatum, inſtaurare Iulianus fruſtrà molitur 591.b
hieroſolyma à Perſis capta 510.b
hieroſolymã Raſmiſzus dux exercitûs Choſroę, depopulatur 553.b
S.hilarij vita per Fortunatum 264.b
hilarius filiam Abram ad virginitatẽ per epiſtolã adhortatur 266.a tres libellos Imp. Conſtãtio obtulit.b
hilarius Valente & Valentiniano Imp. moritur 268.b.
hilariani pueri virilis animus in martyrio 954.b
hildephonſi epiſcopi vita 572.b
hildephonſi ſcripta 573.a
hildericus rex Catholicus 39.b
hippocentaurus appáret Antonio 212.b
Hodœporicum Paulæ 707.
homiliæ à S. Fulgentio multę perſcriptæ 41.b
homouſij fides à S. Baſilio propugnata 10.b
honor improbos deturpat magis 84.b
honores qui ſibi ab alijs deferuntur, ſuſpectos habẽt ſancti 515.b
horę canonicę diuini officij 95.b 651.a 870.b 876.a 903.a
horarum canonicarum tempus certum, & miraculo ſtabilitum 200.a
ad horas diuini officij ſignis pulſatur 95.b
horæ canonicę ſeptem à priſcis monachis frequentatę 245.b 432.a
horæ canonicę, vigiliæ, matutinæ, veſpertinę orationes 41.a manè, hora tertia; Sexta, Nona, veſpere, noctis medio pſalteriũ per ordinem cantare cum ſuis virginibus Paula ſolita 716.a cantica conſueta & hymnos matutinos frequẽtat S. Melana 753.a
horę nonę preces 102.a
horarias preces B. Mariæ virginis quadrima perſoluit 725.b
hormiſdę Papę ad Remigium epiſtola 296.a
hoſpitalitas ſectanda 781.a
hoſpitalitatis inſigne exemplum 78.b
hoſpitalitas monachorum 465.b 475.b
hoſpitalitas priſcorum cœnobitarum 242.a vno die pluſquàm centum menſæ apparatæ b
hoſpitales domos ad infirmos refocillandos erigit Baſilius 11.a
hoſpitalis domus in diœceſi Hamburgenſi 835.b
hoſpitale conſtruit pauperũ ad refectionem S. Vuilhelmus 940.b
Hubaldo cuidam opifici grauiter lapſo, qui S. Poppo mirè ſubuenerit 620.b 621.a
hugo Cluniacenſis monaſterij rector 48.b
humanę vitę fallacia 99.a
hunibertus 885.b
humilitas quid ſit, non cognoſcit niſi humilis 184.a
humilitas, cęterarum virtutum regina 175.a eius illuſtre exemplum ibid.
humilitas mater & cuſtos virtutum aliarum omnium 645.b
humilitas virtutum omnium cuſtos fidiſsima 225.b
humilitas multa bona habenti conciliat 721.b
humilitas torrenti comparata 183.b
humilitas in quibus maior emineat 945.a
humilitatis exẽpla illuſtria 41.a 256.a 317.a 559.a 635. 761.a 895.a
humilitatis ſtudioſiſſ. D. Chryſoſt. 656.b
humilitas ſumma Paulæ 713.a S. Ephræm 776.a b
hungarorum rex Bela 728.b Fredericum Auſtrię ducem pręlio vicit 733.b
hungari Bauarorũ & Lotharingiæ fines depopulantur 169.b ab Ottone ſuperantur 170.a
hunni Gallias vaſtãt 103.b
ad hymnũ, Sanctus Sanctus Sanctus, Petri Gnaphæi
blaſphema additio 553.a
IAcobi eremitę vita 721.b
ianitores templi 669.b
Iconomachorum iam olìm minæ, 1042.a & cõfutatio 1049.b
Ididi ciuitas Aphricę Mauris finitima 30.a
idololatriæ pernicies quanta 1010.a b
idololatriam quæ res conſeruent 578.b
idola perſtringuntur 869.b
idolorum templa demolienda mandat Conſtãtinus Imp. 891.a
ieiuniũ cum cæteris virtutibus coniungendũ 749.a
ieiunia & orationes valent ad impetrandum beneficia à Deo 68.a ad promerẽdum aliquid à Deo 43.a 46.b
ieiunia & preces, in aduerſis Chriſtianorum pręſidium 9.b
ieiunia & preces iungũt ſancti, à Deo aliquid impetraturi 412.b
ieiunijs, eleemoſynis, orationibus placant iratũ Deũ Pannonij, & hoſtes fugant 153.b 154.
ieiunio imminens periculum ſuadetur auertendum eſſe 159.a
ieiunijs & orationibus vt ſe contra hoſtium inſultus communirent, ſuadetur Pariſienſibus 103.a
ieiuniũ, preces, vigiliæ, Chriſtianorum in rebus neceſſarijs aſylum 194.a
ieiunium contra tyrannidem & vim principum indicitur 415.b
ieiunia ab epiſcopo ſiccitatis tempore ad impetrandam à Deo pluuiam indicta 353.b
ieiunio triduano & precib⁹ paralyticus ſanatus 723.b
ieiunium domat peſtes carnis 933.a
ieiunijs duplicatis frangit laſciuiẽtum adoleſcentularum carnem Paula 716.a b
ieiunio, vigilijs, orationibus, diaboli inſidię ſubmouentur 383.384.a 388.b 390.b
ieiunio & precibus obtinet S. Tryphon, vt vidẽdum Gordiano dęmonem exhibere poſſet 790.b
ieiunijs &c. pœnitentia peragitur 825.b 826.b
ieiunia, vigiliæ, orationes, Chriſtianorum piè viuere meditantium exercitia 99.a
ieiunium, vigilię, humicubatio, paupertas, piæ exercitationes 769.b
ieiunia, labores, vigiliæ &c. ſanctorum & piorũ exercitia 45.b 109.a 969.b quibus ipſos inſiſtere, ſeq; macerare legas pag. 22.b 144.a 157.a 279.b 914.a
ieiunijs aſſueſcit adhuc laicus Fulgentius, pręparans hoc ſe pacto ad vitam monaſticam 25.b 26.a
ieiunijs adſueſcit puerulus Launomarus 423.a
ieiunijs multùm dedita Melana 746.a
ieiunijs & vigilijs ſe conficit S. Antonius 394.b
ieiunia ſuis commendat S. Ephræm 781.a
ieiunia in Marcella laudata ab Hieronymo 754.b
ieiunijs & orationibus quòd ſe ſubduceret, repręhẽſus à Tiburtio Torquatus 450.b
ieiunia & orationes Annę viduę imitandę 809.b
ieiunia & abſtinentiæ Paulæ 714.a
ieiunijs corpuſculi infirmitatẽ cõtraxit Paula 707.b
ieiunat quotidiè nihil ſumens præter panem & aquã S. Anaſtaſius, excepto Dominico & Sabbato 14.a ab animatis abſtinuit Clemens Ancyranus, leguminibus contentus 532.a
ieiunus 40. dies perſeuerat Geraſimus 472.b dies 14. S. Lucianus, cùm nil ei quàm q̃ dijs erant immolata, ſuppeditaretur 151.a tota hebdomada S. Simeon 120.b item dies xl. idq; quotannis 121. xl. dies pane & aqua victitat S. Rembertus 832.b
ieiunijs & precibus ſacris ſtudijs dedita Anna & aliæ item viduæ 808.b

ieiunium S.Genouefæ auſterum 103.b
ieiunium aſsiduum S.Vuilhelmi 945.a
ieiunia aſsidua 730.b
ieiunium quartæ feriæ & ſextæ ſuis clericis,viduis & qui ex laicis poſſent,præſcribit S. Fulgentius 41.a
ieiunium ante conſtitutam horam ſoluere non vult Fructuoſus epiſcopus 496.b
ieiunij indicti tempore carnem q comederat,defuncti pœna 832.b
ieiuniorum ſe cruce ante reſurrectionis Domini dié macerârunt priſci 529.a 289.b
ieiunium triduanum 9.b
ieiunium baptizandis imperatum 441.b 983.a triduanum 445.b
ieiunium per ſcortum ſatanas impugnat 974.b
Ieſu crucifixi imago q̃ quid in quibus efficiat 1049.b
S.Ignatij vita 758.
ignatius θεοφόρος dictus 758.b
ignatius angelos videt per Antiphona Deum laudantes 696.b
ignatij epiſtola ad Romanos 760.b
Imago crucifixi Ieſu conſpecta quid efficiat 1049.b
imaginum vſus apud priſcos Chriſtianos 121.b 828.a
imaginem S.Pauli ſemper ſibi propoſitá habuit D. Chryſoſtomus 653.a
imagines Simeonis in omnium officinarũ veſtibulis & porticibus Romæ 121.b
Iconomachorum rabies viget 963.b
imperator benedicitur à Chryſoſtomo 692.b
imperatori in eccleſiaſticis negocijs nihil licet 656.a
imperatoris cuiuſdam præclarum dictum 693.a
imp.Carinus 203.b
imp.Claudij edictũ contra Chriſtianos 981.a Conradus 618.b Conſtantius Arrianorum patronus 265.b Henricus 615.
imp.Henricus Frid.Barbaroſſæ filius ducit Conſtantiam Guilielmi Siciliæ regis filiam 173.a Marcus 192.b Martianus 215.b
imperatrix Verina 743.b
Incommoda matrimonij quaſi penicillo ob oculos poſita 1002.a b
Infantes martyrium fortiter ſubeunt 149.b
inferni pœnę 436.b & terror 438.a
inferni ignem & ęterna ſupplicia cogitans,reducitur à peccando 975.a
innocentius Magnus Romæ epiſcopus ad Chryſoſtomum mittit literas 695.a
innocẽtio ſcribit Chryſoſtomus de damnatione ſua 672.673.b 676.a eidem ſcribit Theophilus 674.a
innocẽtius hęreticos armis profligãdos ſcribit 229.b
innocentius 2. 139.a
innocentij 2.laus 927.a
inobedientia plectitur 773.b 883.b
inobedientis monachi pœna 462.b
inobedientia, Soror immorigera abbatiſſæ mãdato opprimitur ruina parietis 922.b
inſidiæ quæ quas artes aliquãdò pręuenerint 1044.b
inuentio Diodori,Mariani,& aliorum innumerabilium martyrum 407.a
inuidia inuictum malum quod ſemper bonis inſidiatur 674.b
inuidiæ pernicies quanta 1009.b
inuidia bona opera & virtutes ſequi ſolet 517.a 714.a
inuidiam patientia, non fuga, ſibi ſuperandam cẽſet Paula 714.b 716.a
inuidiæ grauis vindicta 294.b
inuidia contra Chryſoſt.motum Anthemiũ dæmon inuadit 636.
intercesſio ſanctorum 281.b 285.b 286.b
intercesſio ſanctorum pro nobis aſsidua 302.b
intercesſio ſanctorum quàm efficax 279.b
intercesſio ſanctorum ambienda 268.b per quam beneficia & ſanitates multis tributa 269. Bleſilla rogat Dominum pro matre,& veniam peccatorum Hieronymo impetrat 525.b
inuocata S.Maria à pœnitente.Theophilo,prętò eſt cum auxilio 826.b 827.& filiũ pro eo rogat 828.a
Iohannes Euangelium cur ſibi poſt reliquos ſcribendum exiſtimârit 503.a
iohannes apoſtolus Epheſijs præficit Timotheũ epiſcopũ 502.b à Domitiano Imperatore in Patmon relegatus 503.b ſub Nerua Epheſum redit 504.b
S.iohannis apoſtoli de relaxando nonnunquàm animo ſententia 279.a
iohannes Apoſtolus quàm vitârit Cerinthum 629.a
iohannis diſcipuli Polycarpus,Ignatius 758.a
S.iohãnem Apoſtolum ſingulariter amore complexus Eduardus rex 136.a eidem quàm grata Eduardi regis caſtitas 136.a
iohannis Calybitæ vita per Metaphraſtem 331.
iohannis Chryſoſtomi vita 634.
iohan.Chryſoſtomi vitæ epitome 706.b Chryſoſtomus mittitur in exilium 673. 701.b reducitur in ſedem 674.b 702.a rurſùs eijcitur 696.697.
iohan.Chryſoſto. curat Iſauros ab omnibus morbis 705.a
iohannis Chryſoſtomi ſtudioſi,Iohannitę ab ęmulis eius vocati 704.variè 681.a obijt 14.Septẽb.706.b
iohannis Eleemoſynarij vita & res gẽſtæ 552.
iohannes Silentiarius 482.a
S.Iouillæ egregia fortitudo & martyrium 381.a
Iouis ſacerdos fit Auxibij diſcipulus 1020.a
iouita martyr quomodò cum Adriano Imperatore diſceptârit 1004.b
iordanis in flumine baptizari optat Baſilius 7.b
ioſeph Iudæus Baſilio familiaris,Chriſtianus factus cum familia 19.a
Iræ pernicies quæ aut quanta 1010.a
S.Irenæus admirabilis martyr. eius templum 219.a 842.a
irene vxor Caſtuli Zetarij S. Sebaſtianum refocillat 452.b
irenęus Lugdunenſis Ignatij ſępè meminit 762.b
Iſarndorus vicus quidam Gallica lingua ſic vocatus 57.b
S.iſidori martyrium 840.b
S.iſidori mart.in memoriam templa extructa 842.a
S.iſidori templum,reliquiæ 220.b
iſidorus Peluſiota 663.b
S.iſidorus Sucelauræ monaſterij abbas 251.b
iſidori epiſcopi diſcipulus Hildephonſus 572.b
Italia & Pipinus rex Adelhardi conſilijs ſuſtentantur 77.a
italicus quidã comes ethnicus quomodò Adrianũ Imperatorem contra martyres & fratres Fauſtinũ & Iouitam incitârit 1004.a quomodò à quibus confectus beſtijs 1006.a
Iudæorum variæ exiq; ſpõtaneę ꝑuaricationes 764.a
iudæi cur quandoquè ſub alieno rege fuerint 806.b
iudęorum de Chriſto blaſphemiæ 767.a
iudęorum in mortuis flendis ſuperſtitio 524.b
iudęi ad tantas redacti anguſtias,infantes pro pane vt comederent 688.a
iudęis ablatas ſynagogas reſtitui mãdat Theodoſius, idq; ſtatim edictum reſcindit 125.b
iudęorum conuiuia Chriſtianis fugienda 265.a
iudæus,euchariſtiam diſtribuente Baſilio,infantẽ ab eo diuidi cernens,ad fidẽ cum ſuis cõuertitur 8.b
iudæos conuertit prædicando in Gallijs Sulpitius Pius 413.a

iudæi ad fidem conuerſio mirabilis 18.b 19.a
iudicia Domini abyſſus 512.b
iudicij dies terminus à Deo conſtitutus remunerãdi ea quæ facta ſunt 315.b
iudicij extremi metus incutitur 247.a
iudicium Dei extremum S. Ephræm perpetuò obuerſatur 770.a 774.b 777.b
iudicabit Deus quenq; in eo in quo inuenerit 387.a
iudicabit Deus hominem ſecundùm proprias curſusque actiones 776.a
iudicibus Dei timor odio & gratiæ anteponendus 404.b
iudicium non procraſtinandum 566. b
iudicia temeraria cauenda 563.b
ad iudicandum tardos eſſe oportet 567. 568. 569.b
S. iulianus martyr 49.a
S. iuliani eccleſia 292.b
S. iuliani & Baſiliſſæ vita & martyrium 193.
S. iuliana & Manua 365.a
iulianus & Victoricus martyres quõ martyriũ acceſſerint 1033.b
iuliana virgo & martyr quomodò à iudice ſponſo ſuo ad tribunal tractata 1013.a b & quibus affecta pœnis, ibid.b
iuliana virgo quõ ſatanam ſibi inſidiantem vinxerit aut tractârit 1014.a
iuliana fornaci ardenti iniecta, quomodò illæſa exierit 1015.a
iuliana quò tandèm gladij ictum exceperit 1015.b
iuliana nubere nõ vult pfecto alienæ religiõis 1012.b
iulianæ martyrium 1011.b
iulianæ quanta & q̃ diuerſa ſupplicia illata, & diuinitùs euaſi 1015.a
iulianæ reliquias à Nicomedia Romam translatas 1015.b
iuramenta puniuntur lepra 990.b
iulianus imp. 453.a
iulianus à teneris Chriſtianus philoſophiæ Athenis operam dat 5.b
iulianum Conſtantius Cæſarem creat 585.b
iuliani apoſtatæ verſutia 594.b
iulianus idololatriam inſtaurat 586.a Apollinem conſulit b
iulianus Chriſtianum nomen extinctum vult. Galilæos vocat Chriſtianos 592.1 eius obitus 593.a
iulianus Hieroſolymitanum templum Iudæis ſumptu ſuppeditato incaſſum inſtaurare molit 591.b
iuliani in Perſas mouentis, in Baſilium ſe alloquentẽ contumelia 9.a
iulianum S. Trinitatis hoſtẽ, pfligauit S. Baſilius 5.a
iulianus ſæpè ad pœnitentiã à Deo admonitus 591.b
iulianus quemadmodùm cęſus 10.a
iuliani mater Baſilina 657.b
iuliateus 38.a
iupiter qualis fuerit & quibus genitus 792.b 401.b
iuramentis abſtinet D. Chryſoſtomus, neq; alijs defert 739.a
iuramentum ad Sanctorum ſepulcra & reliquias præſtari ſolitum. 486.
iurenſes Alpes 54.b
iurenſis monachus S. Eugendus 59.b
iuſtis cur multę hic inferantur calamitates & moleſtiæ 699.a
iuſtinus præfectus Alexandro Imp. 21.b
SS. iuuentini & Maximi paſſio 594.

K

Kyrieeleiſon &c. populus preces fundens cantat 13.ab 16.b

L

Lachrymarum gratia 353.b 732.a
lachrymarum gratiã præcipua 78.b
lachrymarum gratia prędirus S. Ephræm 770.a 772.
laurentius Iuſtinianus 180.b
lachrymis & precibus vacant ſancti 148.b 625.a
lachrymis orationes ſuas rigant pij & Sancti viri 158.b 163.a 218.b 238.a
lachrymis preces rigat S. Agatha 843.a
lachrymarum quaſi fontes effundit Paula 713.a
lachrymæ pœnitentium quàm efficaces ad peccata diluenda 828.
lampades ardentes in templis 500.b 607.b
lampades ad ſepulcra Sanctorum appenſæ 420.b 915.a
lamprotate loculum S. Ephræm vt facere poſſit, ipſum rogat 781.b
S. landoaldus presbyter S. Amãdi, reliquijs S. Bauonis iunctus 886.a
lantbertus abbas Fontanellenſis 907.b 909.a eius laudes ibid. fit epiſcopus Lugdunenſis 910.a
S. lantberti vitam ſcripſit Angradus monachus 910.a
laodicius præfectus 361.b
S. laurentij Cantuarieñ archiepiſcopi quędam geſta 815.b
laurentij Iuſtiniani patrui ſui vitam ſcribit Bernardus Iuſtinianus 171.b
laurentius Iuſtinianus, quę ſcripſerit 173.b 179.b
laudenſe oppidum 51.a
Lebetis bullientis feruor quomodò iniectę Iulianæ fuerit loco lauacri 1015.a
lectores inter eccleſię miniſtros 307.a 496. 638.a
lectoris in eccleſia officium & ordo 235.b
lectores ſuper pulpitum Euangelium & præcepta Domini legunt 817.b
lector ordinatus D. Chryſoſtomus 688.b
lecticis geſtari, repræhenſum à S. Ephręm 782.a
lectorum mollitiem fugiunt Sancti viri 185.a
leo Iunior Imp. 477.a
leo Imperator obijt 477.a
leonis Papæ epiſtola ad Eduardũ Angliæ regẽ 130.b
leo Pontifex Adelhardo familiariter vſus 77.b
leo martyr Patarenſis, qua in re Baptiſtę Ioãni ſimilis 1016.b quõ item Ioſeph Patriarchæ, ibid.
leonis & Paregorij martyrum hiſtoria 1016. & deiñ.
leones in martyrem Leonem immiſſi nihil ei nocent 1005.b
leopardos & vrſos Leoni martyri nihil nocuiſſe 1005. b
S. leoberti vita 421.
S. leochadię reliquię diuinitùs declarantur 573.a
leodium incendunt Nortmanni 169. b
leofricus comes in Anglia 134.a
S. leonilla martyr 381.a
leonilla illuſtris matrona Lingonicæ vrbis 377.
leontij martyris monaſterium 480.b
leontius epiſcopus Cęſareenſis 19.b
leproſum horridũ fouet domi ſuę S. Anaſtaſius, ſanat S. Baſilius 14.b
S. leunianus Viennenſis vrbis abbas 58.a
S. leunomari vita 423.
leunomari abbatis ſucceſſor Ragnobertus 428.b
lex vetus ad Chriſti aduentum obſoleta 806.a
lex vmbrã, non imaginẽ, bonorũ futurorũ habet 1.a
lex pædagogus ad perfectionem 2.a
lex, nè quis Imperatorem operto capite ſiue vir ſiue mulier adeat 743.b
lex iniqua 698.b
libanius ſophiſta Quæſtor Iuliani in Perſas ducentis 9.b narrat eius cædem 10.b fit Chriſtianus b
libanius 5.b 6.b
libanius Chryſoſtomi in oratoria præceptor 635.b 686.b

liberalitas in puero 423.a
liberalitas inſignis in pauperem 217.b
libero ex noſtro arbitrio Dei gratia adiuto, virtutũ ſtudium dependet 387.b
liberum arbitrium ſic, vt oportet, homini adminiſtrandum 318.b
libido & gula ſociæ 84.a
libidinoſus animus verbis turpibus oſtẽditur 716.b
libidinis flammas, flamma pedibus ſuis admota, extinguit puella 785.a
licentia mater vitiorum 464.a
licinius ſororis Conſtantini maritus perſequitur Chriſtianos 886.b
licinij perſecutio 260.b
linguarum donum 15.b
linguarũ cognitiõe prædita Melana 746.b S. Adelhardus 92.b
linguæ libertate quemadmodũm vtendum 577.b 579.a
S. linus presbyter 763.a 766.a
lirinenſis inſula 63.b
litania 16.b
litaniarum antiquitas 467.a cruces in eis geſtatæ.
litaniæ Sanctorum nominibus acclamatis in proceſsione ad fontem 290.b
litaniæ triduanæ ante aſſumptionis feſtum ab Hildephonſo peractæ 573.b
litaniæ in translatione reliquiarum 862.a
literarũ ſtudijs traditus S. Baſilius ſeptennis puer 5.a
S. liuini martyris reliquiæ 862.a
Loca ſancta & venerabilia, tẽpla ſeu monaſteria vocantur 11.b
locorum ſanctorum veneratio 331.b
loca ſacra reuerenter viſitant ſancti, & priſci Chriſtiani 7.b 529.a 939.b oratiõis gratia 513.b 879.a vide peregrinatio. relig. ergò &c.
longobardorum rex Aripertus 356.
lois auia Timothei 501.a
lonatus 885.b
lotharingiæ dux Carolus, Lotharij Frãcorum regis frater 170.b
lotharingiæ fines Dani populantur 169.a
lotharingiæ regnum occupant Hungari 169.b
Lucij cuiuſdam martyris deſcriptio & commendatio 1033.b
luciani martyris vita 148.
S. lucillus presbyter 160.b
S. lucillus presbyter diem depoſitionis S. Valentini Rhetiarum epiſcopi celebrat 159.b
lucina matrõa SS. corpora condita ſepulturę mandat 364.b donat Eccleſię bona ſua. ibid. proſcribitur hanc ob cauſam à Maximiano. ibid.
lucina ſepelit S. Sebaſtianũ 452.b domum ſuã in eccleſiam mutat. ibid.
lucius pręſes Ancyræ ſub Maximino 549.a
ludouicus Imp. 498.a
ludouici Pij conſiliarij 81.a
ludouicus Imperator filiæ Alpaidæ donat monaſterium S. Petri Rhemis 113.a
ludouici Pij ſtudium erga eccleſias augendas 830.a
ludouici Pij filij, regnũ patris inter ſe poſt eius obitum diuidunt 301.b
ludouicus in fratres ducit. cum eiſdem pacẽ componit. confligit cum Nortmannis. moritur Francofort. 169. a b
ludouicum Germaniæ regem Carolus fugat regnũ ſuum inuadentem 300.a
ludouicus Imp. publicam pœnitentiam egit 85.b
lumina in oratorijs. vide Lampades.
S. lupicinus 57.a
lupus Trecaſenus epiſcopus Pelagianã hæreſim extirpaturus, in Britanniam profectus 102.a
MAcarij duo, & vtriuſq; vita 66.
macarius Lucianum inſtruit in ſacris literis 148.
macarius Antonij diſcipulus 211.a
S. macarius ſanctæ Apollinari cellam apud fratres ſuos præbet 117.b
S. macedonia 763.a
macedonius 3.b
machabæi martyres 531.a
magnanimitatis exemplum 323.a
magis angeli deſertores inſeruiunt 768.a vbi, an Samuel fuerit excitatus.
magorum patronus diabolus 824.b 825.a
magi ad diabolum epiſtola 11.b
magus ſuam opem imploranti crucis ſigno ſe conſignare vetat 824.b
mahometanis conuertendis operam ponit S. Franciſcus 372.b & ſocij eius fratres 373.a
S. maiolus confeſſor 49.b
S. maioli baſilica 51.a
maledicentia punita 180.b 254.b
maledicentiæ pernicies quanta 1009.b
malefici cuiuſdam præſtigiæ, fœminam in equũ cõuertentis 67.a
malos Deus cur toleret 593.b
S. mamia & Iuliana 365.a
mandra ouium ſpiritalium 241.a
manichæi 400.a
manichæos auerſatus maximè Euthymius 467.b
manichæos conuertit Euthymius 460.a
maphæus patriarcha Venetus 175.b
S. marcelli Papæ geſta 361.a
S. marcellus ſeruitio animalium deputatur 364.b
S. marcelli martyris monaſterium 51.b
marcellæ domum Gothi ingreſsi, ipſam fuſtibus cędunt 757.a
SS. marcellianus & Marcus gemini, inſignes martyres 434.b eorũ pater Tranquillinus, mater Martia ibid. martyrio coronati 452.a
S. marcianus œconomus & presbyter templa in honorem SS. extruit 842.a
marcianus abbas 158.b
marcionis hæreſin per Orientem extirpat Chryſoſtomus 694.a
marcus Euangeliſta quomodò Auxibium baptizatũ inſtruxerit 1019.b conſummato Barnaba, fugiens, vbi aut quõ Auxibium inuenerit 1019.b
marcioniſtarum ex ſecta Metrodorus cum S. Pionio ſupplicio affectus 769.a
S. marcus monachus 71.b 72.a
marco Imperatore, Chriſtiana legio preces fundẽs, pluuiam impetrat in ſitis neceſsitate 192.b
mare mortuum 764.b
margaretæ filiæ regis Hungarorum vita 728. matrimonium ducis Poloniæ, regis Polonię, & Caroli regis Siciliæ recuſat 731.a
B. maria nihil peccauit 800.b
B. mariæ præconia eximia & potentia 826.b 827.a b 828.a 829.a
S. maria poſt Deũ defenſio & protectio noſtra 828.b
mariam matrem Domini vndè agnouerit Simeon 813.b
mariæ virginis animam doloris gladius pertranſiuit 798.a 800.b
B. mariæ ſingulariter deuota Margareta Hungarica 729.b
B. mariæ ſingulariter deuotus S. Hildephonſus, veſtẽ ab ea accipit 573.

B.maria appáret S.Andreæ epiſcopo Feſulano 145.a 146.b appárens S.Vuilhelmo, eius curat vulnera quæ dæmones inflixerant 941.b
marianus diaconus martyr 405.b
marinus presbyter abbas Lirinenſis 63.b
S.marionilla præſidis Martiani vxor, Chriſtiana facta 207. 210.b
martianus Imp. 236.a
martianus inuiſitur à Theodoſio cœnobiarcha 252.a
martianus perſecutione Diocletiani per Syriam p̃ſes 199.a eius filius Celſus martyrio coronatur 202. 206.
S. martiani presbyteri & œconomi Cõſtantinopol. eccleſiæ vita 25.
S.martinæ martyrium 20.
S.martini laus 267.a Exorciſta à S. Hilario conſtitutus 267.a mortuum excitat b
S.martinus Vangiões eorumq; hoſtes cõciliat 103.b
martini de corpore contendunt Condatenſes & Turoni 153.b
S.martini in honorem templum conſecratum 346.a
S.martini ad tumulum infirmi curati 421.b
B.martino ſingulariter deuotus S. Adelhardus 92.b
S.martiniani vita 973.
ad martyrium exhortatio 101.b 150.a 530.a b
ad martyrium exhortatio grauis S.Sebaſtiani 435.b
martyrium quotidianum eſt deuotæ mentis ſeruitus quotidiana 720.b
ad martyrium Chriſtiani tanquàm ad aluearíũ apes volare 594.b
martyrij deſiderium ingens 732.b
martyrij auidus S.Antonius 394.a Ignatius 760.b
martyres perſecutiõis pcella imminente latét 259.a
martyrum multiplices cruciatus & iniuriæ 822.b immania tormenta 888.b 889.a
martyrum conſtantia & fortitudo 738.b
martyres 128.Perſici ſimul occiſi, eorumq; ſub mortem precatio 1026.a
martyres eſſe noſtros patronos 1049.a
martyres pœnas cur non metuant 438.b
martyrum acma 949.b
martyrum nunc blanditijs, nunc tormentis tentata conſtantia 100.b 534.a 535.a
martyribus cognati moleſtiam generant, & grauiſſimè tentant 434.b
martyres tentati, vt verbis tantummodò Chriſtum negent, fortiter recuſant 517.a
martyrium fortiter ſuſtinent, priùs tormentis victi 150.b
S.martyres 49. Viennæ 66.a
martyres xl. milites Sebaſteæ, ccclxx. centuriones in Macedonia à Licinio neci traditi 886.b
martyres vij. fratres 210.
martyres xx. milites 210.
martyrium infantes multi fortiter perferunt 149.b
martyrum plurimorum nomina Diocle. & Maxim. perſecutione 949.b
martyrum carnifices ab ipſis ad fidem conuerſi 21.a
martyres viij. S.Martinę tortores 17. die Nouẽb. 21.a
martyrum corporibus canes feræq; parcunt 520.b
martyrũ paſsiones cõſcribi Steph. papa curat 408.a
martyrum actus legendi 949.a
martyrũ certamina qd nobis cõferant 407.b 408.a
S.martyrum ad memorias orandi priſcus mos 64.a
S.martyrum ſepulcra religiosè viſitata 31.b orandi cauſa 450.a
martyrum gloriam cùm celebrant, innumeri Chriſtiani necantur 408.a
martyrum memoria quid præſtet Chriſtianis 886.b
martyrum ad ſepulcra multa Deus ad eorum interceſsionem largitur beneficia 23.b 408.a 949.b vide miracula: Sepulcrum: Reliquiæ
martyrum oleo dæmoniacus curatur 752.a
martyrum vinculis cera impreſſa, remedium morbis curandis ſortita 519.b
martyrium locus in quo martyris reliquiæ condite. 9.b 10.a
marzabanus 514.a
maternæ fortitudinis erga filium iamiam pro Chriſto moriturum ſpecimen inſigne 1034.a b
maternus Valerio ſuccedit 735.a
mathematici perſtringuntur 447.a
matrimonij incommoda quomodò & quibus ob oculos poſita 1002.a b
matrimõium diſſuadet nepoti Apollinaris Alexandrinus epiſcopus 735.b
matrimonia diſparis religionis qualia 1013.a
matrimonium parentum conſenſu & voluntate initum 194.b
matrimonium contra parentis voluntatem contractum infelix 12.a b
matrimonij principalis finis liberorũ pcreatio 43.a
matrimonium antè ſterile, fit fertile ieiunijs, precibus, benignitate in pauperes 43.b
matrimõio iuncti, caſtitatem vouet Melana & Apenianus 742.b
matrimonium poſt ſuſceptas proles diſſolutum p religionis ingreſſum 314.a
matrimõio inito cum coniuge S. Eduardus paciſcitur de ſeruanda corporis integritate 129.b
matutinæ laudes 92.b
matutina cãtica in mõaſterijs ſanctimonialiũ 600.a
S.mauritius martyr in Augunẽſi monaſterio requieſcit 957.a
S.Mauritij templum 114.b 341.b
maurontus leuita à S.Amando tonſus 885.b
maurus S.Benedicti diſcipulus ad cœnobiticam religionem propagandam in Gallias miſſus 336.b
S.mauri comites Antonius & Conſtantianus mortui 351.b
mauri cooperatores & ſocij 337.a
S.maurus xxxviij. à fundatione monaſterij anno, abbaté ſibi ſubſtituit Bertulfũ 350.b moritur 351.b
mauri Ruſpenſe territorium populantur 42.b
maxentius centurio Licinij 888.b
maximianus martyr 953.a
maximiani perſecutio & in Chriſtianos ſæuitia 149. 394.a 397.b
maximianus ex Aphrica Romam reuerſus perſecutionem in Chriſtianos excitat 361.a poſt mortem Diocletiani patris maiorem 364.a
maximianus Artemiam ſororem Chriſtianam interfecit 364.b
maximiano in Nicomediam tranſmittitur S. Clemens Ancyranus 538.a
maximiani perſecutione SS. Fauſta, Eulaſius & Maximinus mart. 863.b
maximianus impius ſceptra tradit Licinio æquè impio 886.b
maximiliano ex oculis pupillæ exiliẽrunt 589.a
ſub Maximiano Agrippinus præſes 540.a
maximianeñ plebs 41.a
Maximinus Imp. 549.a
maximinus ex miniſtro perſecutionis Chriſtianus fit 865.b
maximus Nolanus epiſcopus moritur 310.
Medicus nobiliſsimus Gerardus Veronenſis 188.a
medicus S.Cyrus 735.b
medicus Ioſeph Iudæus ex contactu arteriæ, obitũs diem prædicere nouit 18.a

medio,

mediolanum quorum martyrum certamine ſub Adriano illuſtratum 1007.a
mediolaneñ dux Philippus bellum cum Venetis gerit 184.b
mediolaneñ dux Philippus Maria Florentinos anno 1440. bello laceſsit 147.a Franciſcus Sfortia 184.b
mediolanenſe bellum 173.b
meinradi eremitæ vita & paſsio 498.
S. melanæ vita 741.
S. melana in lignea arca arctiſsimè degit 747.a in domunculam ſe includit 748.b
S. melania 72.a
meletius Antiochenus epiſcopus 7.b 121.b
S. meletij encomium 960. expellitur ab hæreticis. b
meletiani hæretici 405.b
melitene Armeniæ ciuitas 192.a
mellitus & Iuſtus in Angliam reuocantur 816.b
S. Mena 116.a
mendacium res eſt timida: 673.a
mendacium nequaquàm efferendum, veritas quanuis celari queat 598.b
mendicanti cuiuis ſuppeditandam eleemoſynam cenſet Ioannes Eleemoſyn. 554.b
mendicant monachi 175.a ad humilitatem eos mẽdicatio hæc informat. b
mendicantes monachi pro accipiendis eleemoſynis ſabbato ciuium domos adire ſoliti 144.b
menſam ad epiſcopi, lectio adhibita 432.a
meretrices conuerſæ 222. 567.b
meretricem à ſe conuerſam in mulierũ monaſterio collocat S. Ephræm 771.a
meretricis pœnitentia 976.
meretricum continentiam precio redimit Vitalis monachus 567.a
meretrix impudica tentat S. Ephræm 770.b & ſuperata reſipiſcit 771.a
meretrix improperanti S. Ephræm, cur ſe fixis oculis intueretur, pulchrè reſpondet 770.b
meroueus Francorum rex 287.b
meſquita 373.a
metropolitanus, adſtantibus epiſcopis ſuæ prouinciæ, conſecratur 646.b
metropolitanis priuilegia ſua ſalua eſſe, vult ſuas vices Remigio per Ludouici regnum committens Hormiſda 296.a
metûs effectus 326.b
militaris viri deuotio 184.b
milo monachus monaſt. S. Amandi, vitam ſcripſit S. Amandi 878.a
miniſtri fidelis exemplum 848.b
de miraculis S. Fulgentij ſententia 38.a
miraculum magnum facit, qui ſe vel alium de peccato conuertit 946.a
miracula 28.b 29.b 49.a 632.b
miracula edunt Sancti non ſua, ſed Dei & Chriſti Ieſu virtute 218.b 404.b
miracula diuina quõ ethnici ſuis dijs falsò aſſcribere ſoliti 1005.b
miracula ad S. Eucherij tumulum qualia 1029.a b
miracula per Sanctos facta, maiora his quæ Chriſtus fecit 123.a
miracula à ſanctis viris edita 690.a 946. à S. Brigida 784. à S. Odilone 50.b ad SS. reliquias & ſepulcra 23.b 842.b 886.a 924.a 948.b 969.b 970.a 959.a ad corpus S. Theodori martyris 890.a
miracula ad tumulũ S. Seueri innumera edita 787.b S. Bertulphi 854.a
miracula in translatione reliquiarum Bertulphi & Amelbergæ 861.b
miraculum in defuncto corpore 885.
miracula cur poſtremis temporibus tam frequentia non appareant 302.a
miſericordiæ opera 227.a
miſericordiæ opera non manu tantùm, verùm tota animi affectione exhibenda 244.a
miſericordiæ opera in cibandis veſtiendisq; pauperibus 157.a
miſericordiæ operibus mirabiliter ſtudet Theodoſius cœnobiarcha 242.a
Miſſa 14.a 19.a 163.b 164.a 167. 422.b 500.a
miſſæ inſignia epitheta, Sacrificium 224.a 425.a ſanctæ oblationis myſteria 539.b
miſſæ ſacrificium incruentum 469.b 558.b
miſſa ſanctum & diuinum ſacrificium 71.a intemeratum, incruentum & diuinũ ſacrificiũ 550.b
miſſæ ſacrificium ſacrum myſterium 518.a
miſſæ myſterium vbì peragitur, vela cur appẽſa 10.a
miſſarum in ſolennijs poſt lectum Euangeliũ ad populum S. Ansbertus concionatus 912.a
in miſſa ſacerdotis ſolennis exhortatio, SVRSVM CORDA 470.a & hæc item SANCTA SANCTIS. ibid.
in miſſa ter Sancti glorificatio 469.b
miſſæ in ſacro S. Euthymius angelorum viſionẽ ſecum ſacra contrectantem ſæpè conſpexit 469.b
miſſarum ſolennia S. Seuerus celebrãs, ecſtaſin paſſus 786.b
miſſarum in ſolẽnijs Chriſtus in ara, viſibiliter Eduardo regi & comiti Leotrico appáret 134.a
in miſſa Euchariſtiæ eleuatio 8.a 655.a
miſſa S. Baſilij 8.a
miſſę incruenti ſacrificij formam tradit Chryſoſtomus 680.b
miſſarum celebratio 54.b 298.b
miſſas celebrat S. Marcellus Papa in Lucinæ domo, ex qua Eccleſiam conſecrauerat 364.b Rigobertus epiſcopus 114.b Eulalius 958.b
miſſæ ſacrificium offert S. Seuerus 787.b
miſſas aſsiduè celebrat abbas Odilo 49.b quotidiè Laurentius Iuſtinianus 184.a
miſſam canit S. Vuolſtanus 430.
miſſas in media perſecutione S. Marcellus celebrat 364. b
miſſam ſibi celebrari curat S. Ansbertus morti vicinus 914.b
miſſæ ſeu ſalutaris hoſtiæ oblatio pro defunctorum animabus 287.a
miſſarum ſacrificium, defunctorum animabus præſidium eſt 53.b 54.a
miſſarum ſolennia negligenter aliquandò ob egeſtatem à Virdunenſibus celebrata 903.a
miſſarum ſolennijs aſsiduè adeſt Eduardus rex puerulus 127.b
miſſam quotidiè audit, licèt ægrotus, S. Adelhardus ſub mortem 92.b
miſſam celebrante ſacerdote, mulieres accedere propiùs vetantur 10.a
Mocius martyr 220.b
modum tenere in omnibus eſt difficile 717.a
monachi hoſpitales valdè 994.b
monachorum inſtitutum antiquiſsimum 211.a
monachatus aſpera quidem, ſed quæſtuoſa via, quæ ſola poteſt bonos mercatores traducere ad illam vere precioſam margaritam 964.a
monaſticæ vitæ præconiũ 44.a felicitas 25.b 184.a
monaſtica vita angelica vita appellata 636.b ſumma philoſophia 120.a

monachorum Romæ frequẽtia 756.a & glorioſum illorum nomen habitum, quod antè fuerat vile ibid. 755.a
monaſterium epiſcopus ingreſſus 910.a
ad monaſticen multos S.Fulgentius pertrahit 36.a
monachatum clariſsimi viri ſuſcipiunt 82.a ſub B. Mauro multi nobiles 349.a S.Lucianus 348.a S.Lucianus 146.a D.Chryſoſtomus 638.b 658.b
monaſticum complectitur inſtitutum Poppo poſthabitis nuptijs etiam arrha firmatis 611.b 612.a
monachorum decem millium pater Iulianus 196.b
monaſticæ religionis propoſitum à ſpiritu ſancto nõ ab humana perſuaſione eſſe debet 184.a
monachorum tentatio parentes relinquere 27.a
monachi futuri à parentibus oblati 336.a 337.b
monachus parentibus ignorantibus factus 332.
monachiſmi à profeſsione nè ætate etiã iuuenes arceret in ſomnis admonetur Euthymius 461.a
monachus puerulus 54.b
monaſterium petit Heliodorus trium annorũ puer 120.a ſeptennis puer Fauſtus 336.a Maurus annos xij.natus 337.b Eugendus ſeptẽnis puer 58.a alius item puer octennis 346. S. Sabas admodũm iuuenis 471.a Leontius valdè iuuenis 480.b Adelhardus xx annorum adoleſcens 74.b alius xij.annos natus 264.a b
monachus factus Fulgentius, fratre iuniore prçterito, cur ſubſtantiæ ſuæ portionem matri donârit 27.b
monachi ſuorum epiſcoporum iuriſdictioni ſubiecti 31.b
monachi priſci regulas habuêre 247.a
monachorum regula 331.b
monachorum regula à Benedicto ſcripta 339.b
monaſticæ exercitationis decreta atq; ordinem conſcripſit D.Chryſoſtomus 689.a b
monaſticæ leges fœminis datæ 748.b
monaſticum inſtitutum Geraſimi 471.b
monachorum certum numerum in ſuo monaſterio S.Maurus inſtituit 349.a
monachos çdiculis ſingulis in quibus cubabant dirutis, vno dormitorio concluſit Eugendus 62.b
monachi habitum & vitam mutant 641.a
monachi habitum mutabant 26.a
monachi & moniales ſingularem habitum accipiunt, precesq; ſuper eos ſolennes fiunt 44.b
monachorum veſtitus & proprius habitus 116.b 333.a 345.b 349. 481.b 521.b 737.b 901.b
monaſticus, ſanctus habitus vocatur 117.a precioſus 567.a
monachorum venerandus amictus 515.b 519.ex vili panno 519.a 26.a
monaſticus habitus, lorica frigoris 88.b
monachi cucullo induti 15.a 251.b
mõachi ſuperhumerali indutus, & baculum geſtãs, in hoſtem feliciter ducit Theodoſius 740.a
monachi lanea interula ad carnem induti 50.a
ex mõacho epiſcopus factus neq; veſtitum neq; profeſsionem mutat 34.b
monachi inſtitutum non deſerit Fulgentius epiſcopus factus 40.b
monachi comam capitis depõere ſoliti 347.b 348.b 737.b
monaſticum habitum quinam irrideant 971.a
monachi eremitæ barbati 458.a
monachorum perpetua clauſura 121.a
monachum corporis ſola ſolitudo non facit 241.a
monachi veri qui cenſendi 39.a
monachus futurus Euangelium lectitat, vt ei cõuenienter viuat 331.b
monachi inſtruuntur 90.a
monachis quæ ſectanda 456.b
monachum quanta eſſe prædirum patientia oporteat 749.b
monachorum ſtudium conuertere peccatores 25.b
monachus tribus rebus opùs habet 183.b
monaſticæ vitæ ſolidum ac validum fundamentum obedientia 45.a
monachi obedientiam nouitiorum primùm explorant 144.a
monachi inobedientis pœna 462.b 620.a 883.b
monachos proprium non poſsidere 36.a 65.a hoc qui volunt, monachi non cenſendi 38.b
monachus ſi habet fidem, nõ indiget pecunijs 564.a
monachorum ſilentium 456.b
monachi ſub Geraſimo, quinque per hebdomadam dies ſilebant 471.b
monachus abhorret à propinquorum frequẽti viſitatione eius exemplum præclarum 181.a
monachi humanis confabulationibus reſoluuntur non ſecus àc piſces ab aqua extracti 404.b
monacho vero frequentationes crebrę propinquorum moleſtæ 75.b 76.a
monachos præcipuè infeſtant dæmones 388.b
monachum cogitationes quæ à maligno ſuggeruntur, non oportet admittere 463.b
monachorum mira abſtinentia 212.a 471.b
monachorum plurimi carnibus & vino abſtinuerũt 384.a
monachorum priſcorum ieiunia quotidiana 34.b veſtitus.ibid.in tunicis dormiunt. ibid.
monachi manibus operantur 25.b
monachi ſegetes ipſi metunt, & in horrea congerũt 338.b 425.a
monachorum priſcorum hoſpitalitas 900.b
monachi ſpectent, nè inopes fiant quorum ipſi largitione diteſcunt 90.a
monachi inſtitutum ſuum non deſerant 465.a
monachus Nicolaus Iuſtinianus, Alexandro III. diſpenſante, vxorem ducit 172.b redit ad monaſterium 173.a
monachos olim ſacerdotes promiſcuè non fuiſſe 58.b
monachi ad reipub.negocia adhibiti cur aliquandò fuerint 90.a
monachi iracundi exemplum 463.b
monachorum ſalutaris labor, inertiæ per calumniã accuſatur 144.b
mõachorum inſectatio qualis, quæ à noſtris hæreticis ipſis infertur 525.b
monachos verberat in publico Balatius dux Arrianus 404.b
monaſteriorum encomium 393.b
monaſterio oblati, Deo offerri dicuntur 11.b
monaſterium ex monachis & clericis 36.a
monaſterij ingreſſu excluſæ fœminæ 484.a
in monaſterijs ampla ædificia diſplicent Laurentio Iuſtiniano 183.b
monaſteria extruunt priſci Chriſtiani pietate inſignes, reges, principes, alijq; fideles eorumq; liberalitate dotantur & opibus augentur 347. 348. 349.b 350.a 604.b 428.b 909.b 916.b 918.a 910.b
monaſteria extruit S. Melana 750.a 751.b Fulgentius 14.b 30.a 32.a 38.b 41.b
monaſteriũ alterũ extruit S.Fulgẽtius, agrum ad hoc offerente Poſthumiano 35.a
monaſteria extruit S.Amandus 881.b Eudocia 473.b virorũ atq; virginũ Melana & maritus eius 746.a item Paula 716.a quæ in eis diſciplina ibid.
monaſteria ab Odilone conſtructa, inſtaurata prædijs & donis aucta 56.a

monaſterium Agalieñ in Hiſpania 572.b Agaunenſe 63.b 356.b de cuius informatiõe monachus eiuſdem tres libros ſcripſit 63.b Altimontenſe 624.a ſeu Altus mons 619. b Altummonteñ in terr.torio Hannonieñ ſuper Sambre fluuio 914.a
monaſterium Atrebati 623.a Augienſe à S.Pirminio extructum 499.a
monaſt.Auguneñ abbas S.Seuerinus 957.a
monaſt.Blandinienſe 628.b 855.b
monaſt.Blandinium vocatum 885.b
monaſt.in Bellouacenſi pago virginum 907.b
monaſt.Boſenthorff 619.b
monaſt. Bremenſe 49.b
monaſt.Brunuillarium 619.b
monaſt.Ciſtertienſis ordinis Carolilocus 223.b
monaſterium Clarcuallis fundatum 926.b
monſt.Cella S.Gisleni 619.b
monaſt.Condateſcenſe 58.b 61.b
monaſt. Corbiõis ſiue Turbionis extructum 426.b
monſt.in Deibrenſi villa virginum, ab Hildephonſo dotatum 572.b
monaſt.S.Dionyſij in Taruanẽſium finibus à Vuamberto comite extructum 847.b
monaſterium extruit S.Amandus in loco Nanto ſibi à rege donato 883.a quod vocauit Elnone 884.b in quo ſepultura S.Amãdi honorifica 884.a
monaſterium Eluonenſe 613.b
monaſt.ad S.Eucharium Treueris 619.b Fons rogi in pago Antiſiodorenſi à S.Romano ædificatum 343.a
monaſt.Fõtanellenſe 906.b 907.b in territorio Rothomagenti 908.a 914.b
monaſt.Fontanellienſe prædijs auctum 916.b attribuitur ei Duſera per Theodoricum regem 909.b ex hoc alia monaſteria propagata ibid. eius priuilegium de abbatis electione 912.b S. Galli verſus Alpium iuga 619.b
monaſt.Glaſtonienſe in Anglia 127.b
monaſterium in ſaltu Gommeticenſi à Philiberto fundatum 918.a
monaſt.Haſternacum 619.b
monaſt.Herffeldienſe 619.b
monaſt.in Iurenſi Territorio 54.b
monaſt.à S.Furſeo in Latiniaco in Gallijs extructũ 371.b
monaſterium Lateranenſe S.Benedicti, eius abbates Valentinus, Theodorus 337.a
monaſt.Lintburg in Vogaſo ſitum 619.b 622.a
monaſt.Lirineñ inſulæ 63.b Lirinenſe 342.b
monaſterij Magnilocenſis abbas Bobo 353.b Adelphius 354.a eius ſitus 355.b & à quo extructũ ibid.
monaſt.virg.Malbodienſe 884.b
monaſt.Malmesbiri in Anglia 433.a
monaſt.Malmundarienſe 617.a 620.b 621.b
monaſt.Malmundarias & Stabulaus incendũt Nortmanni 169.b item Prumienſe ibid.
monaſt.Maluerniæ in Anglia 433.a
monaſt.S.Marcelli martyris 51.b S.Mariæ in monte Auentino 52.a B.Maioli Papię 53.b
monaſt.Marriliacenſium 612.b
monaſt.Martianas vocatum 623.a 885.b
monaſteriũ S.Maximini apud Treuiros 611.a 617.b 619.b
monaſt.Sanctimonialium Mortcellæ à Carolo Mag. dotatum 167.b Dani populantur 169.a
monaſt.Niuialenſe 166.b
monaſt.Niuilrarium 619.b
monaſt.Paterniacum 54.b
monaſt.S.Pauli apud Traiectum 619.b
monaſt.virginum Pauliacenſe 918.a à quo conditũ & dotatum, auctum mirificè 921.b
monaſt.Paulinæ apud Bethleem 976.
monaſt.S.Petri in Anglia 131.b
monaſt.S.Polyeucti apud Melitenam vrbem 455.a
monaſteriũ virginũ Porcus appellatum ſuper fluuium Somam 920.a
monaſterium B.Martini ad publicam ſtratam vocatum 51.b
monaſt.Remeſiæ abbatia in Anglia 138.a
monaſt.Rubiacenſe virginum 355.a ſitũ inter mõtes non procul ab Aruernorum vrbe.ibid.
monaſt.Seridonis magni 566.b
monaſt.S.Seuerini Norici in loco Barotro 158.b
monaſt.S.Seuerini apud Neapolim 161.b
monachi Sinæ à Barbaris trucidati 318.b
monaſt.Stabulenſe 611.a 169.b 616.b 620.b 621.b
monaſt. Sucelauræ 251.b
monaſt. Tabuleium antiquitùs, poſteà Theologium appellatum in Vogaſi ſolitudine 900.b
monaſt.in Thebaide 1400.monachorum 70.a
monaſt.magni Theodoſii cœnobiarchę 242.a 243.b
monaſt.S.Trudonis 628.b
monaſt.Teclatenſe in Gallijs 358.b
monaſt.in Gallijs Turholt 830.b
monaſterium Vallis aurea nuncupatum 50.b 55.b
monaſt.S.Vedaſti 614 b 615.a
monaſt. Veſprimienſe 728.b
monaſt.Dominicanorũ inſulæ Mariæ in Danubio & diœceſi Veſprimienſi 728.b 729.a
monaſteria Viennenſis diœceſis 64.b
monaſterium ad Vincenſe litus 32.a
monaſt.Metis ad S.Vincentium 619.b
monaſt.Virunenſe 613.a
monaſt.Volnicenſe in Gallijs 358.a
monaſt.Vualciodorenſe 619.b
monaſt.S.Mauritij Vuaploi dictũ 616.a mutató nomine Beloacum dicitur ibid.
monaſt.Vasloy ſiue Beloacus 610.b
monaſt.Vuigornienſe 430.a
moniales regulam monaſticam antiquitùs habuêre 115.b
monaſterijs in virginum Præpoſita 922.a
monaſterium inſcio parente ingreſſa Euphroſyne 44. 46.
monaſterijs in virginum. Infantulæ 922.b
monaſterium ingreſſa trima S.Margareta Hungarica 728.b 734.a
in monaſterijs virgines manibus operatæ 716.a nihil habent proprium b Vnus oim habitus ibid.
monaſterium virorum Euphroſyne virgo petit 45.a
monaſterium virorum ingreſſa Maria virili amictu 896. b
monimus vir religioſus 39.b
montanus monachus inſignis 274.a
montani alicuius martyris viſio 1033.a
montani martyris & ſociorum eius compluriũ hiſtoria 1031.& deiñ.
morbi fructus peccati nonnunquàm 774.a
morbi ob peccata immiſsi his pœnitentia expiatis auferuntur 894.a
mors duplex 286.a
mors quàm diuersè à diuerſis imaginetur aut æſtimetur 1025.a
mors quot modis contingat 101.b
mortis horam pertrahere naturæ author valet 19.a
morte omnis peccati effugitur periculum 324.b
mortis memoria vera philoſophia 238.b
mortis perpetuam memoriam quomodò animo obuerſari fecerit Iohannes Eleemon 560.b
mortis certæ incerta hora, à peccando nos debebat abſtra-

abſtrahere 387.a
mortis horror exaggeratus 435.a
mortis pro contemptu oratio 186.a
mortis ad contemptum exhortatio grauis 435.b
mortem contempſère ſancti viri 429.a
mori præparato ſepulcro deſiderans, voti compos factus 239.a
morté ſibi ſuis precibus impetrat S.Hilarius 268.a & coniugis. a
mortis dies reuelatus Sanctis 159.a 570.b 914.b 923.a
morituri, viuificis ſacramentis Euchariſtiæ viatico muniti 92.b 93.b 165.a 231.a 351.a 787.b
moriturus S. Seuerus ſacramentorum perceptione ſe munit 787.b
moriturus S.Bertulphus viaticum corporis & ſanguinis accipit 853.b S. Vedaſtus 876. Seuerus 787.b S.Rembertus 839.a
morti vicinus, Miſſam celebrari curat, Euchariſtia ſe muniens S. Anſbertus 914.b
morituri euchariſtia & crucis ſe ligno muniũt 923.a
moriturus communicat, ſignat ſe cruce Chryſoſtomus 706.b
moriturus S. Vuilhelmus, eccleſiæ ſe ſacramentis p̃ ſacerdotem munit 947.b
morituri inunguntur 231.a 839.a
mori in cinere & cilicio Chriſtianum decet 185.b
moriturus Laurentius Iuſtinianus cum fiducia metuit, & confidit cum timore 185.b
morituri abbatis ad ſuos fratres elegãs admõitio 91.
apud morituros Sancti ſeriatim inuocati 923.b
moriẽtium in egreſſu Antiphona, ſubuenite Sancti, cum pſalmis dici ſolita 947.b
mortuos lauandi priſcus mos 221.a b
mortuorũ corpora abluta, & induta veſtibus 959.a
mortuĩ qui lugendi, & qui non ſint 523.b
mortuos flere & quomodò liceat 73.
mortibus ſuorum nimiùm Paula fracta 717.a
mortuis ſepulturæ mandandis deditι ſancti 221.
mortuos pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus perſecuta eſt antiquitas 42.b
mortuis quæ ex vſu eccleſiæ fiunt Tertianæ, nonæ, quadragenæ antiquiſsimæ 239.a
mortui per Sanctos viros ad vitam reuocati 414. 892.a 893.a
mortuum ad vitam reuocat S.Agnes 490.b S.Remigius 286.a
mortui ſuſcitati oratiuncula 205.a
mortuorum reſurrectio comprobatur ex martyrũ illuſtribus poſt obitum factis 588.b
mulierum de ornatu decretum edidit Laurentius Iuſtinianus maritis vxorijs ingratum 178.b 180.a
mulier leuis & inanis gloriæ ludibrium 662.a
mulieris iræ vehementia 899.b
mulierum colloquia tanquã ſemina vitiorum fugiunt ſancti 145.b
mulieris adſpectus res valdè periculoſa & inſidioſa eſt 461.a
mulięres à viris ſeparatæ in ſuperiori tabulatu 655.b
mulieres tentant pios monachos 974. 978.
mundus quid 6.a
mundus Chriſtianis exilium eſt 451.a
mundi oblectamentis non capiuntur ſancti 195.a
(miraculum inſigne de tribus pueris in puteum lapſis) 1075.a
Myrope veneranda & pia fœmina 841.b
NAtalis martyrum dies celebris priſcis Chriſtianis 408.b
naturæ vinculum 319.b
nearchus 190.
neceſsitas puram voluptatem non facit 327.a
nemeſis dea 377.a
S.Neon martyr hiſtoriæ tergeminorum ſcriptor 381.a
nerius Caponius 147.b
nero Petrum & Paulum interfecit 503.b
nerua Imp. 504.a
neſtorius paruo tempore Conſtantinopoli præſidens totum ferè orbem ſua hæreſi conturbauit 464.b aduersùs eum Epheſina Synodus coacta ibidem
neſtorius præfectus Alexandriæ 404.b
neſtoris epiſcopi & martyris zelus & conſtantia 1055.
neſtoris crucifixi concio & obdormitio 1056.b
neſtorij hæreſis 250.a
neſtorij blaſphemia exorta 750.b
S.Nicaſij baſilica 284.b
niceæ eccleſiam Catholicis ablatam dat Arrianis Valens 16.a
nicenæ ſynodi canon citatus 701.b
nicenæ ſynodi ſecundæ patres catholici, quomodò ſe geſſerint erga conuerſos iconomachos 1043.
nicenam fidem oppugnans Imperator 248.a
S.nicephori martyrium 904.
nicolai papæ ad Eduardum epiſtola 132.b
nicolaus Piccininus 147.a
nicoſtratus Chriſtianus factus S.Sebaſtiani prædicatione 439.b martyrium ſubit 450.b
nitriæ mons 664.a
nitriæ monachus Amnon cælo ſuſcipitur 398.a
nobilitas vera non ex ſanguine, ſed ex virtute formã accipit 560.a
nomen cùm à Deo imponitur, ſingularis meriti indicium eſt 275.a
norici Metropolis Tigurina 157.b
à nortmannis Chriſtiani vaſis ſacris redempti 276.a
nortmanni palatium Nouiomagi, Leodium, Traiectum, Tungros, Coloniam &c. incendunt 169.b
nortmannos omnia cęde & flammis vaſtantes Carolus III. regno expulit 169.b
noſocomia à Baſilio erecta 11.a
noſocomia peregrinis extruit D. Chryſoſtomus 650.b & medicos ac presbyteros adhibet ibid. bona eccleſię in quæ inſumenda 650.b
noſocomio periti medici adhibentur 605.a
nouati & Iouiniani hæreſes apud Aruernos 355.b
Nudus conſpici erubeſcens S. Antonius, diuinitùs in altera Lyci ripa collocatur 398.
numerianus grauiſsimè Chriſtianos perſequitur 408.a
nuptiarum commendatio 795.a
nuptiæ qua pompa celebratæ 195.a
nuptias reſpuit Dorothea 867.b Victoria 954.a
nuptias cum ſene eleganti reſponſo contrahere detrectat Marcella 754.a
OBedientia 14.a
obedientia Sanctorum prompta 125.b
obedientia monachorum 255.b
obedientia monachorum ante profeſsionem ſolennem explorari ſolita 244.a
obedientia ſolidum & validum fundamentum ad perfectionem 45.a
ſine obedientia omnis ordo cadit 749.b
obedientia ſpiritum ex Deo eſſe probatur 125.b
oblationes monaſterijs pro peccatorum venia impetranda à fidelibus factæ 428.b.
oblationes piorum ſuſcipiẽtes monachi, quid conſiderare debeant 90.a
oblationem pecuniæ raptu partę reſpuit S.Launo-

marus 427.b
oblatio Chriſtianorum thymiama 98.b
oblatio pro defunctis 778.b
obuiari quomodò pijs aut gratis hoſpitibus ſólitũ 1070.a
Oda Gazelonis ducis filia 171.a
odoacer Italiæ rex S.Seuerino Norico ſcribit 158.a à quo de rebus futuris admonetur 155.a
odoacri frater Onulphus 160.b
odoacer expugnat Rugios 160.b
S.odilo 858.b
odilonis abbatis vita 49.a
odium ſummè vitandum 906.a
odij irreconciliabilis exemplũ eiuſq; fructus 904.b 905.
œconomus 215.b
œconomi adminiſtrationem eccleſiæ poſſeſsionum habuerunt 825.b
œconomus eccleſiæ Theophilus 823.b orphanis, viduis pupillis neceſſaria ſuppeditat 824.a 825.
Officia diuina nocturna & diurna audiendo cæcus addidicit 342.a Officia diuina cantando peracta 342.b nocturnæ preces, horæ Canonicæ vij. 432.a b nocturnale officium 339.b
noctũ nocturnalia officia cantata 417.b 418.a
hymni nocturni 513.a Matutinæ pſalmodiæ ibid. 516.b
officium nocturnale in itinere celebrat S.Mauris cũ ſocijs fratribus 339.b
officium matutinale 345.b
officium in Paraſceue ſolenne 343.a
officium ſabbato ante Paſchæ ſecretò & priuatim apud ſe quiſq; dicit antiquo eccleſiæ Rom. more 343.a
officio quiſq; ſuo fungatur etiamſi indè nullum ad alios lucrum dimanet 580.b
Oleum ſanctum ad quæ à viris ſanctis adhibitũ 71.a
oleo ſancto ritu eccleſiaſtico epiſcoporum liniuntur manus 789.a
oleo benedictionis perungitur infirmus ex apoſtoli ſanctione 93.a
olei exorcizati in baptiſmo vſus antiquus 287.a
oleum ſanctum in dedicationibus templorum adhibitum 132.a
oleo ſancto morbi curati 65.a
oleo ſancto paralyſis curata 69.b 426.b
oleum benedictum ad dæmoniacos curandos adhibitum 107.b 108.a 425.b
oleo bñdicto ſanat ruina parietis ſauciata ſoror 922.b
oleum ſacrũ curationibus adhibet S.Eugendus 60.a Parthenius 894.a b
oleo ſanctorum curatur ægra 893.a
oleo ex B.Petri ſepulcro Romæ ſumpto ægri ſanati 357.b
oleum benedictum à S.Simeone tranſmiſſum Perſæ quanti fecerint 123.b
oleo benedicto arcentur noxia animantia 254.a
oleum in medijs flammis non inflammatur 62.a
olympias præclara fœmina 677.b 702.b
Oneſimus quid aut q̃ præclarè vrbis præfecto reſpõderit 1009.b
oneſimi laus,& quõ is à Tertullo vrbis præfecto tractatus 1009.a
oneſimi corpus ponitur in argẽtea theca 1011.b
oneſimum Paulo Apoſtolo & filium & fratrem fuiſſe 1009.a
oneſimi apoſtoli & martyris certamen pro Chriſto 1008. & deiñ.
ad Opa bõa ad beatitudinẽ adſpirãtes excitãtur 247.
per opera bona ſuadet vt nos confirmemus S.Ephrẽ, vt adſtare iuſtæ ſententiæ immutabili iudici valeamus 781.b
operum bonorum meritum ac pręmia 320.b 565.b
operum pręmium pro cuiuſque meritis in iudicio Deus tribuet 776.a reddet Deus vnicuiq; conuenienter ſuis actionibus 792.b 827.b
opera noſtra debita Deus remunerat 330.a
opera ſua bona Sancti diuinæ gratiæ tribuunt 317.a
opera bona ſibi adſcribere, & non Chriſti auxilio, grandis inſolentia vel amentia potiùs 244.b
per opera noſtra Deum glorificamus 243.b
orario omnes epiſcopi vſi 34.b non vtitur Fulgentius,ex monacho epiſcopus factus. ibid.
oratio & operatio altera alteram fulcire debet 280.a
oratio cuiuſmodi eſſe debeat 749.a
oranti quid agendum 280.a
Preces ad Deum fuſuri omnes reliquas cogitationes ante oſtium relinquant 79.b precum fortiſsimum præſidium 227.b
oratio martyrũ etiam in medijs tormentis refugiũ 544.a b 549.b preces martyri medicina dolorũ ſunt 262.a ardentes inter tormenta preces 950.b
oratio ſanctis conſuetum præſidium 883.a
oratio fideliſsimus conſiliarius Laurentio Iuſtiniano 179.b
preces Antonij ſolenne in aduerſis præſidium 396.a
in orando ritus & cęremoniæ Chriſtianorum,genuflexio, manuum extenſio,in altum eleuatio 118.a 192.b 214.a 396.a 543.b 843.a 846.a 892.a 893.a 894.b
orat ad orientem ſolem conuerſus Iacobus eremita 722.b
oratio cum manuum extenſione & crucis ſigno 219.
orat S.Maurus in modum crucis proſtratus 340.b
orant ſancti cum lachrymis,ijſq; preces ſuas rigant 118.a 227.a 329.a 543.b 888. 893.b
oratione & ieiunio nil non impetrari à Deo 1071.b
preces lachrymis irrigatæ efficaces ad diaboli inſidias extinguendas 176.b
oratione cum lachrymis fuſa à ſacra æde ignis repellitur 218.b
orationis ieiunio iunctæ vis 43.a 46.b 893.b
orationi ad Deum inſtant Sancti 538.b 539.a
orationis magna aſsiduitas 731.b 732.a
precum ex frequentatione in genibus & cubitis S. Anſberti calli 915.b
oratio iuſti quantum valeat 17.b
oratio domat peſtes mentis 933.a
precum piarum tanta vis,vt per eas mortui excitentur 267.b
orationes piæ, ſiue ſanctorum ac piorum hominum preces,quàm ſint efficaces, & quãta earum vis ſit 64.a 103.b 106.a 123.b 164.b 184.b 194.a 207.a 240.a 243.b 253.b 329.b 412.b 413.b 427.a 490.b 479.a 752.a 774.a 872.a 894.b 943.a
oratio S.Polycarpi 632.b S.Agnetis in medijs flãmis 491.a S.Fulgentij in ſummis doloribus 41.b Clementis Ancyrani epiſcopi pro ſua vrbe 534.b
oratio S.Melanæ morti vicinæ 752.b Item S. Auſtreberthę 923.b
oratio S.Ephræm 770.a eiuſdem oratio morituri 778.a
precatio ad Deum in periculis conſtituti 328.b
orationes pro defunctis priſcis notæ 600.b
precum publicarum quanta vis 156.b 219.b
preces publicæ quantum valeant ad impetrandum quiduis à Deo 13.a b
ordinibus ſacris ſe indignos viri ſanctiſsimi exiſtimãrunt 330.b

ordines ſacri gratìs tribuendi 294.b 558.
ordinationum venditio graue crimen 658.a
ordinati Simoniacè, ſacerdotio priuantur 659.b & pecunia eis redditur. ibid.
ordinantur coniugati apud Orientales 570.a
ordines ad maiores bigami non promouendi 558.a
in ordinationibus diligentiſs. & accuratiſsimus fuit D. Chryſoſtomus 659.b
ordinationes cum examine & ſine muneribus vt fierent, curat S. Ioannes Eleemoſynarius 553.a
ordines aliena in diœceſi tribuere contra Canones eſt 699.b
ordinationem peragit in aliena diœceſi Epiphanius contra canones 670.a
ordines ſacri ab epiſcopis collati 455.a 461.b
ordinat Melitus epiſcopus Parthenium presbyterum 890.b
ordines ſacri eorúmque gradus 15.b 215.b 307.a 327.a 412.a
Oſtiarius 327.a Exorciſta 267.a 307.a Lector 307.a 454.a 638.a Lector Emeritus 952.a Lector à Cypriano Celerinus ordinatus 817.b Lector eccleſiaſticus S. Epiphanius 526.a Subdiaconus anno xviij. b Diaconus anno xx. b
ordo Leuitarum ſeu diaconorũ 505.a 261.a 642.b
ordo presbyteratûs 307.a 642.b in eius ordinatione manus imponit epiſcopus 643.a initiatur chriſmate presbyterij Antonius patriarcha 695.b ad ſacerdotium per gradus intermedios aſcẽditur 695.
in ordinatione D. Chryſoſtomi columba eius capiti inſidet 643.b 691.a
ordo ſeu religio S. Mariæ 143.a
origeniſtæ 482.a
origenes paucis menſibus Hebrę linguæ difficultates vicit 522.a
origenem auerſatur Theodoſius cœnobiarcha 251.a
origenis nugas maximè auerſatus Euthym. 467.b
origenis libros anathematizari poſtulant monachi Aegyptij 664.b
origenis ſcripta damnat cum Epiphanio Theophilus Alexand. 698.a
origenis libros priùs damnatos Synodicè, admittit rurſùs Theophilus 674.a
origenis librorum lectionem prohibuit cum epiſcopis Cypri Theophilus Alexandrinus 668.a ſcribit aduerſùs eos Epiphanius 670.a
Oſculatur pedes Baſilij Anaſtaſius 14.a
S. Oſuualdus rex eccleſiam extruxit 432.b
Otto ſenior Hungaros Bauariam & Lotharingiã deuaſtantes bello ſuperat 170.a
PAchomius 63.a 69.b
pachomij monaſteriorum diſciplinam ab Athanaſio cognoſcit Marcella 755.a
paderburneñ epiſcopus Moguntini ſuffraganeus 834.b
palmarum feſtum 474.b
panes miraculosè aucti 462.a
pannoniam vaſtant Gothi 154.b
pannoniæ euentura antè prædicta 159.b
papa epiſcoporum epiſcopus 449.a
papæ ſacerdotes appellati 208.b
paphiorum erga Auxibium reuerentia 1024.a
paphnutius Euphroſynes pater 43.a
S. paphnutio oculus Maximiani perſecutione effoſſus 397.b
papias & Maurus milites martyrio coronãtur 362.b
paradiſi cæleſtis gaudia & felicitas 436.b
paradiſus iuſti viri animus eſt 75.b
paraſceue 289. b
paraſceues ſolenne officium 343.a
parentum de ſalute ſoliciti ſancti ſunt 334.b
parentibus non obediens, in miſeriam magnam decidit 12.b à dæmone corripitur 892.b
parente ignorante, & vbi reſciuit reclamante, monachus fit Fulgentius 26.b
pariſienſes à Francis obſidentur 106.a
pariſijs ſedem ſibi figit Clodoueus rex, Eccleſiã Apoſtolorum Petri & Pauli illic extruit 295.b
pariſienſes moliuntur necem S. Genouefæ 103.b
S. parthenij vita 890.
paſchæ ſabbato baptizatus Clodoueus cũ ſuis Francis 298.b
paſcha feſtorum præcipuum 239.b
paſchę feſtum non ſuo tempore à Scotis & Britonibus ſeruatum 816.a
paſchaſius Ratbertus vitam ſcribit Adelhardi 72.b
paſchaſius & Vrſicinus presbyteri 958.b
paſſer myſticè in ſcripturis quid deſignet 278.b
paſtor presbyter 981.b
paterni amoris exemplum 327.b
patientia Deo gratiſsimum ſacrificium 370.a
patientia inſignis in maximis damnis 566.a
patientia Iob inuicta 525.a
S. Melaniæ virtus ac patientia 525.a
patientia inſignis 123.b 124.a 174.b 256.b 560.a
patriarchatus Gradenſis Venetias transfertur 183.a
S. patrocli martyrium 492.
paulæ vita 707.
paula obijt Honorio Aug. vij. & Areſtenio coss. 721.b
S. Paulina & eius monaſterium 976.a b
S. paulinus 745.a
paulinus Antiochenus epiſcopus Romã venit 755.b
paulinus Felicis Nolani vitã carmine ſcripſit 306.b
paulinus epiſcopus Tigurinę 157.b
S. pauli Virdunenſis epiſcopi vita 891.b
pauli primi eremitæ vita per D. Hieronymum 211.
S. paulo Apoſtolo plurimùm delectatur D. Chryſoſtomus 651.b
paupertatis bonum quantum ſit, quinam intelligãt 184.a
paupertatis voluntariæ amator Felix Nolanus 310.a
paupertatis Euangelicæ exempla 6.b 48.a 148.a 563.b 743.a 775.b 772.a
pauperrimi ſpontè fiunt ex ditiſsimis Melana & Apenianus 744.a
pauperes dominos ſuos vocat Ioánes Eleemon epiſcopus 553.b
in pauperes largi vt eſſent, mutuò accipiunt pecuniã quidam ſancti 78.b
pauperes negligentis epiſcopi punitio 894.a
peccatis non contaminari certa ſalus 268.a
peccatorum occaſiones cautè cauendæ 292.a
peccandi occaſio quam vim obtineat 974.a
peccati occaſiones quòd non præciderit quidã ſanctus, grauiſsimè cadit 724.b
peccatum animæ mors 320.b
peccatũ qui facit, is ſolus ſeruus, coronas licèt ſexcentas geſtet 576.b
peccata tranſitum in cælum præcludunt 399.a
peccata noſtra Dei aduersùm nos iram commouẽt, vt varijs nos flagellis conficiat 244.b 467.a velut hoſtium ferociũ incurſu 274.a 874.b fame 243.a morbis alijsq; calamitatibus 644.a 690.a 691.b 774.a
peccantes non ſtatim punit Deus, ſed tempus relinquit, intrà quod peccatũ pœnitẽtia deleant 575.b
peccata etiam grauiſsima pœnitentia expiantur, vt Chriſti abnegatio 867.b
peccatum quod pœnitentia non deletur, acceſsione

noua robur accipit 580.b
peccata ſua omnia in charta deſcripta epiſcopo offert mulier 17.a
peccatoris per omne genus peccatorum volutati conuerſio 926.
peccatoribus deſperationis cogitationes immittere dæmon ſolitus 725.a
peccatorum de remiſsione ſcripſit S.Fulgentius 39.b
pecuniæ inſignis contemptus 129.a
pecuniam manu accipere ceu virus multi ſancti cauerunt 748.a
pedes Baſilij oſculatur Anaſtaſius 14.a
S.Pelagia martyr ex diſcipulis S.Luciani vna 150.b
pelagianus Fauſtus epiſcopus Gallus 39.b cuius cõtra gratiam libellis reſpondit S.Fulgentius 39.b
pelagiana hæreſis in Britannia graſſatur 102.a
pentapolis 764.b
peregrinatio religionis ergô voto concepta 331.a
peregrinationes ad loca ſancta voti & adorationis cauſa 562.b
peregrinatio ad ſancta loca Hierõymi ætate frequẽtiſsima 708.a
peregrinatio religionis ergô 184.b 356.a 357.a
peregrinatio religionis ergô, ad ſacras adorãdas reliquias & loca ſancta Edeſſam venit S. Ephræm 770. a
peregrinationem religionis ergô ſuſcipit Richardus rex Angliæ 896.a ad SS.reliquias 128.b
peregrinatio ad loca ſancta adorationis cauſa à Melana ſuſcepta 747.b 752.b ab Eudocia ſuſcepta 751.b eius fructus ibid.
peregrinatio religionis cauſa verſùs Hieroſolymam ſuſcepta 5.b 6.b 7.b 115.b 254.b 455.a 935.a
peregrinatio ad loca ſancta, Hieruſalem orandi & adorandi gratia 115. b
peregrinatio Hieroſolymitana & ſanctorum locorũ adoratio 236.b
peregrinatio Hieroſolymitana ad ſepulcrum Domini adorandum ſuſcepta 136.a 609. b
peregrinatio pœnitentiũ Hieroſolymã verſùs 222.a
peregrinatio religionis cauſa Bethleem 252.a
peregrinatio ad Apoſtolorum memoriam religiõis ergô ſuſcepta 31.b 56.a 610.b 625.a 981.a 983.a
peregrinationem ad limina Apoſtolorum pietatis cauſa peragit S.Amandus 879.b
peregrinationem ad limina Apoſtolorum Vuambertus comes cum vxore ſuſcipiunt 850.a ſecũda item vice 852. a
peregrinatio ad S.Iacobi limina 939.b
perſecutionibus res Chriſtianorũ inclareſcũt 578.b
perſecutionis tempore ſecedit Maximus Nolanus epiſcopus 307.b
perſecutionis tempore amicorum hortatu fugit Polycarpus 630.b
perſecutione ſæuiente latent ſancti, nè temerè adire pericula videantur 149.a
perſecutio Chriſtianis inflicta 98.b
perſecutionis atrociſsimæ duo exempla 211.b
perſecutio grauis Catholicorum epiſcoporum 31.a qua epiſcopos viduatis eccleſijs ordinari interdictum 33.a
perſecutio Eccleſiarum & Catholicæ fidei ab Arrianis illata 404.
perſecutione epiſcoporum Catholicorum etiam S. Fulgentius in exilium in Sardiniam miſſus 35.a
perſecutio ſub Antonino 305.a
pſecutio Chriſtianorũ à Balatio Aegypti duce 404.b
perſecutio Decij 763.a 840.b 842.b
perſecutio Decij & Valeriani 188.b cuius adminiſter Felix 191.a
perſecutione Deciana, Orientis præfectus Aquilinus 79. b
perſecutio remiſſior Carino & Diocletiano Impp. 448.b Carino occiſo immanior. ibid.
perſecutio Diocletiani 737.b 149.a
perſecutio Diocletiani & Maximiani 197.a cuius pſes per Syriam Martianus 199.a
perſecutione Diocletiani ſeptem fratribus Chriſtianis libera ſua cur religio permiſſa 203.b
perſecutio Catholicorum ab Hunerico intentata 24.b 26.a grauior deindè facta 27.b 28.
perſecutio atrox ſub Licinio 260.b
perſecutiõe Licinij xl. milites Sebaſtea ccclxx. centuriones in Macedonia neci traditi 886.b
perſecutio Maximiani in Chriſtianos 149.a 863.b Maximinus in ea præfectus 865. a
perſecutio Numeriani 408.a
perſecutio Chriſtianorum apud Perſas 457.a
perſecutio Traiani 758.b
perſecutio Traſamundi 36.b
perſecutio Traſamundi morte eius finita 39.b
perſecutio Valeriani & Galli 904.b
peronæ S.Furſei corpus in eccleſia ab Erchenaldo extructa requieſcit 372.a
periurus diuinitùs punitus 486. b
perſarum regis Saporis ad fidem cum familia ſua conuerſio 363.
perſarum rex Choſroẽ 511.a
pſarum rex Iſdigerdis pſequitur Chriſtianos 457.b
perſę Syriam populati 553.b Hieroſolymam capiunt 510.b
perſæ deuicti 255.a
petrus Clementem adiutorem & ſucceſſorem conſecrauit 815.b
petrus & Paulus martyrio affecti à Nerone 502.b
petrus Alexãdriæ antiſtes martyrio coronatus 149.a
S.Petri Aulani martyrium 96.a
petri Cnaphæi blaſphemia 553.a
S.Pharaildis virginis reliquiæ 862.a
phengon & Eucarpus milites martyres 544.a
philibertus cœnobium fundat in ſaltu Gommeticenſi 918.a
philippus Imp. execrandus & impius interfectus in bello aduerſùs Troglodytas 791.a
philippus Maria vexat Florentinos 147.a
philoromus martyr Alexandriæ 192.b
SS.philoromi & Philææ martyrium 822.
philoſophiæ definitio 6.a
philoſophia mortis meditatio 755. b
philoſophis ſolenne diſputare de varijs rebus 5.b
philoſophiæ dat operam Baſilius Athenis, & alij itẽ præclari viri 5.
philoſophi à S.Antonio oppugnati 400.b 401. 402. crux philoſophis ſcandalum 491.a
philoſophi taxantur 579.a b
philoxenus 6.b
photina virgo ſancta 980.b
picturæ piè coloratæ ſeu effigiatę reuerẽtia ꝗ 1049.b
picturarum ſacrarum antiquitas 511.b
pietas inſignis in pueríli ætate 729.918.b
pinta Arianus epiſcopus 37.b
pionij presbyteri vita 76.3.eius geſta etiam Euſebius ſcripſit ibid.a
pipinus rex flagellatus à S.Remigio 300.a
pipinus Franciæ præfectus 914.a
pipinus Maior domûs Caroli Martelli pater qua munificentia proſecutus Rhemeñ.epiſc.111.b
pipinus S.confeſſor, dux Brabantiæ, & S.Gertrudis pater, qualis quantúsve fuerit 1030.a b
pipinus ſenior regni monarchiam obtinet 165.a

pipi-

pipini regis frater Bernardus cuius filius S. Adelhardus 55.b
pippinus rex Italiæ ab Adelhardi conſilijs dependet 77.a
pipinus Anſegiſi filius Vuādregiſili cōſobrinus 910.a
pipini è cognatione aliquot recenſentur 162.a
piſcium miraculoſa captio 1019.b
S. pirminus monaſterium Augienſe extruxit 498.a
pius Rom. pontifex 22.b
Plagę à Deo immiſſæ hominibus quēadmodùm accipiendæ & interpretandę 244.b 245.a.
planetæ veſtium genus 40.a
plumbo liquefacto qui martyres quomodò vexati 1007.b
Pœnarum in Sicilia loca 53.a
pœna ad ęternam vitā non perducit, ſed cauſa 440.b
pœnitentia citò mouetur eorum quę non rectè facta ſunt, generoſus & virtutis amans 557.b
ad pœnitētiam Deus inuitare calamitatibus immiſſis ſolitus 591.b
pœnitētia Dei à nobis iram & immiſſas calamitates remouebimus 644.a
pœnitētię portus tutiſſim⁹ peccatoribus 725.a 726.a
pœnitentiæ quantus fructus 721.b
pœnitentiæ beneficio iis pares euadimus qui nullum peccatum admiſerunt 575.b
pœnitentia peccati qui nō ducitur, in deteriora ruit 580.b
pœnitentia quid naturæ deprauatæ profit aut conferat 778.b
pœnitentium exempla ex ſcripturis 827.a
pœnitentium exemplar Dauid 647.a
pœnitentiæ aſſiduus inculcator D. Chryſoſtomus 647.b
pœnitentiam agere iubētur Chriſtiani qui idolis immolauerant 767.b
pœnitentia acta qui chirogropho dato diabolo ſe mancipārat miſericordiam conſequitur 12.b 13.
pœnitentia acta reſipiſcunt quæ à Chriſto defecerant Chriſte & Caliſte 867.b
pœnitentiam agit qui Chriſtum & eius matrem pactus per literas cum dęmone negārat 825.a b
pœnitētia grauiſsimis ſceleribus expiatis miraculis claret Iacobus eremita 727.b 728.
pœnitentia dura 68.b
pœnitentia aſpera B. Fulgentij 41.b
pœnitentia ſeptennalis 293.a
pœnitentium exempla 292.b 726.b 894.b
pœnitentis ſuſpiria 826.
pœnitentia vera ieiunijs, precibus, & lachrymis peragitur 825.b 826.b
pœnitentis & ſatisfactionis impoſitæ illuſtre exemplum 933.a
pœnitenti ieiunium & vigiliæ & eleemoſynæ indicta 19.a
pœnitentiam publicam egit Ludouicus Imp. 85.b
pœnitentium veſtes certę 411.b
pœnitentes in cœna Dñi reconciliati à priſcis 293.a
pœnitentia Euchariſtiæ ſumptionē antecedat 470.a
ſine pœnitentia mortuus, in ſacro non eſt ſepeliēdus loco 370.b
Polemo ędituus Decij perſecutione Chriſtianos ſacrificaturos ducit 763.b
policratia virgo ſancta curata S. Antonij ad Deū precibus 398.b
S. polycarpi geſta & martyrium 629.
polycarpi præclarum reſponſum 631.b
polycarpum Smyrnę Ignatius ſalutat, cùm Romam beſtijs obijciendus duceretur 760.a
polycarpus diſcipulos in Gallias mittit Euangelium illic annunciaturos 376.b
S. polycarpus presbyter perſecutione Diocletiani & Maximiani 441.a
S. polyeuctus Felicis præſidis gener 191.a ex legione fulminea Marco Imp. martyr ſub Decio 192.b
S. pontiani martyrium 305.
pontianus Thenitanus epiſcopus 42.b
S. popponis abbatis vita 608. obitus 625.b
popponis pacifici laus 618.b
popponi virus porrectum, nihil nocet 627.b
poppo & Ezechias rex qua in re quodammodò ſimiles 618.b
poppōi quid regionis aut dominij traditum ab Imperatore 619.a b eius conuiciator vndè qua pœna affectus 620.a
S. poppo fit abbas Stabuleñ 627.a ac poſteà Maximineñ ibid.b
porphyrius Archimandrita 5.b
porphyrius epiſcopus periculum à ſeditioſis ſibi illatum, quomodò euaſerit 1078.
porphyrij inſignis Gazæ epiſcopi obitus 1079.b
porphyrius epiſcopus vndè & quomodò in viſione inſtructus 1070.a
porphyrius epiſcopus Gazenſis vndè aut quî factus presbyter 1059.
porphyrij epiſcopi virtutum catalogus 1059.a b
porphyrij epiſcopi cū Manthęa fœmina diſputatio, quàm mirum habuerit exitum 1076. a b.
portarij ſeu ianitores in aulis principum, quanti conſtent hoſpitibus 1066.b
Luſi. portugalliæ regina Oracha 372.b
Prędeſtinationis & gratię negocium pertractauit S. Fulgentius 41.b
prędicationis euangelicæ fructus 876.a
prędicatorij ordinis vicarius generalis Albertus Magnus, & eius ętate quis magiſter ordinis, aliquot item prouinciales recenſentur 142.
prędicatorij ordinis terti⁹ magiſter Raimūdus 141.a
prędicatorij ordinis magiſter generalis renunciare quòd officio poſsit ſancitum, eadem ſanctio abrogata 142.b
S. pręiecti epiſcopi vita 603.
præpoſitus inter monachos ſine abbatis officio nil agere ſinitur 39.a
præſtigijs addicti quidam 579.a
præſtigiarum pernicies quæ 1009.b
preces vide, oratio
presbyteri iudicio pontificali ac plebis teſtimonio deſignati 58.b
presbyter fieri detrectat Abbas Ephręm, q̃ ſe peccatorem affirmaret 15.b
presbyteri veri viuum exemplar 14.b
presbyter agrum colit 13.b 14.a
ſine presbytero integrè non ſeruant collectam Chriſtiani 650.b
presbyter Anaſtaſius vxorem habet nomine tenus, q̃ vſu nō niſi ſoror erat 13.b apud eum xl annos verſata virgo permanſit 14.a
presbyter S. Eugendi pater 57.b
presbyterium 15.a
primicerius Cantorum S. eccleſię Neopolitanę 161.
primiſcrinius 439.a
primitijs in celebrandis pompam declinat Andreas Feſulanus epiſcopus 144.b
principij Sueſſioneñ epiſcopi parentes 274.b
priuilegia indebita illa quibus prioribus noſtris p̃ferri volumus 41.b
priuilegia monaſterijs Roman. pontifex concedit & confirmat 131.a 133.a
proceſsiones iam olim quō fieri ſolitæ 1074. a

proceſsiones cum crucibus cereisq́ per vrbium circuitum 299.b
proclus Conſtantinop.epiſcopus 750.b
profeſsio monachorum ſolennis 144.a
prophetiæ dono ſancti claruêre 65.b 66.b 135.b 145.a 151.a 154.b 156.176.b 181.b 255.b 466.a 550.b 946.b
prouidentiæ diuinæ arcana ſcrutatu difficilia 315.a
protoſcriniarius 439.a
pſalmi quo ordine collocati 273.b
pſalmos decantat Gordianus tormentis laceratus 100.a
pſalmum, Exurgat Deus, contra dęmonis impreſsionem recitat S.Martinianus 977.a aliosq́ b 978.a
Publicæ vtilitati vir bonus ſtudere debet 579.b
publicani auari felix metamorphoſis 562.a
pudicitiæ encomium 81.b
pudicitia admirabilis 323.a
pudicitia inter carnalia blandimenta ſeruatu difficilis 184.a
puer editus ſeptimo menſe Poppo 609.a
pueri martyrium fortiter paſsi, Hilarianus, Satur.F. 954.b
purgatorium 174.a
purgatorij ignis 287.a
Quadraginta dæmoniaci quo miraculo in via ad vrbem Solos liberati 1024.a
quartilloſię martyris, quę & vxor & mater martyris erat, viſio 1032.a b
quadrageſima 10.b 289.b 529.a
quadrageſimale ieiunium ſemper fuit in maxima veneratione 68.a
quadrageſimæ ieiunium quomodò peregerint monachi Thebaidis 70.a
quadrageſimale ieiunium quanta abſtinentia tranſactum à ſanctis monachis 337.b
quadrageſima tota fuerunt qui nil cocti cibi guſtarent 68.a
quadrageſimam integram ieiunus perſeuerat Geraſimus 472.b
quadrageſimali ieiunio tribus per ſeptimanam diebus tantum comedit S.Auſtrebertha 922.a
quadrageſimali ieiunio carnib⁹ vt veſcatur & ſeptuagenarius & ęgrotus adduci non poteſt 174.b
quadrageſimale S.Simeonis Stylitæ ieiunium 121.a
quadrageſimę diebus commercia ſecularium hominum declinare ſolitus S.Præiectus 603.b
quadrageſimalis ieiunij primę hebdomada quarta feria caput ieiunij vocata 50.b
quadrageſimæ primo die cinerem cum benedictione accipiunt Chriſtiani 176.b
quadrageſimę tempus his qui baptizabantur, cur indici ſolitum 448.a
quadrageſima Catechumeni in fide inſtituebantur in vigilia paſchatis baptizandi 106.a
Quingentos viros & 130. fœminas quomodò Iuliana conuerterit 1015.a
quintianus Siciliæ pręſes perſecutione Decij 842.b perit in flumine 846.a
quintilianus proconſul Decij perſecutione 768.b
quirinus martyr 981.a b
quintus martyr 953.a
Quoduultdeus epiſcopus 41.a
Radegundes regina 82.a
radon abbas 870.b
ragenfridus cũ Carolo Martello de principatu contendit 272.a
S.raimundi vita 141. eius ſcripta b
ranganarius à Clodoueo occiſus 291.b
Rebaptizare Catholicos Giſa Felethi Rugorum regis coniunx conatur 155.a
redemptus Fulgentij ſocius 30.a
regulas & viuendi conſtitutiones priſci cœnobitę habuerunt 247.a
regula S.Baſilij 247.a
religio Chriſtiana cum gentilium comparata 401.b
religionis dogmata cui tractanda non ſint 16.a
religionis per ingreſſum ſponſalia contracta irrita fiunt 105.b
religionis ergò peregrinatio ad apoſtolorum memoriam 31.a vide peregrinatio
regnũ diuiſum in ſe deſolatur, exemplum huius rei 169.
regnum & ſacerdotiũ magno inter ſe interuallo diſſident 593.b 656.a
rex Alfredus primus à ſummo pontifice vnctus & conſecratus in regem 137.a
rex Eduardus inungitur & conſecratur 128.b
regum cęterorumq́ hominum eadem naſcendi moriendiq́ conditio 403.a
regum in monaſteria liberalitas 349.350.b
religioſarum fœminarum habitus ſub Auxentio abbate qualis 1002.a
reliquię ſanctorum 109.a
reliquias ſanctorũ corpora vel beſtijs deuorãda projcere vel mari mergere fruſtrà tyranni conantur 509.b
reliquiæ miraculosè conſeruatæ impijs eas in cineres redigere fruſtrà molientibus 374.b
reliquias martyrum etiam cum vitæ periculo rapiũt & ſepulturę mandant pij viri 596.b
reliquias martyris in mare coniecti inquirunt diſcipuli 151.b S.Luciani corpus mari ſubmerſum miraculosè effert Delphinus 152.a S.Anaſtaſij corpus à carnifice precio numerato impetrant Chriſtiani 520.b
reliquię ſanctorum reuerenter quęſitæ & in vrbẽ delatæ 409.a Martyrum cineres colligunt Chriſtiani 497.a
reliquias S.Polycarpi quantoperè Chriſtiani habere deſiderârint 633.a carnes ex SS.corporibus flagellatis decidentes Chriſtiani velut theſaurum bonorum & benedictionem colligunt 547.a
reliquiæ martyrum inter alia cadauera miraculosè cognitæ 210.b
reliquias ſuas produnt ipſi ſancti, & ſepulturę mandari deſiderant in ſomnis apparentes 510.a
reliquiæ S.Leochadiæ diuinitùs declarantur 573.a
reliquię S.Bertulphi miraculo declarantur 860.b
reliq.S.Anaſtaſij ad corpus ſtella videtur 521.a S.Epiphanij corpus luce & ſplendore cęlitùs circunfuſum per triduum ſtetit 529.a
ex reliquijs martyrum odor mirificus 409.a corpora SS.diù integra & incorrupta perſeuerãt 126.a 138.b 140.a 160.b 302.b 885.a
reliquię ſanctę ac venerandę nuncupatę 47.b 119.a 782.a 898.b
reliquię ſanctorũ quanta in veneratiõe priſcis 257.b 258.b 302.b 500.a 602.a
reliquias Chriſtiani ſalutant, oſculantur, amplectuntur 152.b
ad reliquias SS.ardentes perpetuò lampades conſeruatæ 607.a
reliquias ſanctorum reuerenter accipit & colligit S. Seuerinus 155.b
reliquiæ Apoſtolorum reuerenter accipiuntur 61.a
reliquias ſanctorum & iam ſedibus pulſi ſecum fideles abſportant 854.b
reliquias furto ſublatas quàm anxiè ſibi reſtitui curârit, qualem eis honorem haberi voluerit Arnulphus Marchio 857.b

reliquiæ

reliquiæ ſanctorum emptæ à Chriſtianis 374.b
erga reliquias populi fidelis affectus & pium deſiderium nè incendio conſumerentur 860.a
reliquias ſacras & loca ſancta adoratum venit Edeſſam S.Ephrem 770.a
reliquias ad S.Chryſoſtomi confluunt turbę 685.b
reliquias ſacratiſ.S.Petri ſe inuiſurum promittit rex Eduardus 128.b
reliquias Apoſtolorum venerantur Vuambertus comes cum vxore, Romam idcircò profecti 850.a 852.a
reliquię ſanctorum ad virtutem eorum ęmulādam excitant 583.a
reliquiarum ſanctarum vis 340.a b
reliquijs SS.quantū tribuat D.Chryſoſtomus 596.b
reliquiæ S. Simeonis Stylitæ quanti factę 126.a
reliquias Tryphonis cuſtodes ſuæ ciuitatis futuras recondere Niceenſes volunt 794.b
reliquias Philippicus pro felici expeditione habere apud ſe contendit 126.a ſanctorum corpora tanquàm opes & theſaurum priſci Chriſtiani habent 258.b ſanguis S.Polyeucti arma ſalutis & verè beata hęreditas Canangotis donatus 192.a
reliquię ſanctorum vrbes reddunt illuſtres 601.b earum ſunt ornamentum, turres, theſauri 602.b vrbes ijs muniuntur 358.b
reliquias S.Simeonis pro muro & munitionibus retinendas ſibi cenſent Antiocheni 126.
reliquię dęmonum fuga à morbis liberatio appellatę 741.a
reliq.ex oſsibus S. Ignatij ciuitates per quas delatæ benedictionem accipiunt 762.b
reliquias Cyri & Marci in vico dęmonum domicilio collocari iubet angelus 740.b
ad reliquias SS.beneficia populis exhibentur 886.a dæmoniaca curata 899.a Lintea reliquijs S.Euſebię impoſita ſanant morbos 602.b
ad reliquias SS.ſanitates & miracula exhibentur 47.b 124.b 161.a 167.220.b 268.301.a 303.a 359.375.a 409.b 480.a 482.a 484.a 491.b 492.a 584.a 521.b 585.602.a 606.b 846.a
reliquiæ nouis eccleſijs & ſacris locis extructis quæruntur 157.b
reliquię reuerenter à Chriſtianis tranſlatæ 374.b cum ingenti honore 858.a cum cereis & ſuffitibus 890.a
reliquijs in transferendis magna adhibita ſolennitas 862.a
reliquiarum translationi operam impendit S.Prgiectus 605.a
reliquiæ ſeu ſanctorum corpora translata in aliū locum, integra & illęſa poſt longum tempus apparent 110.b
reliquię reuerenter ſuſcipiuntur 157.b
reliquias S. Agathę cum omni reuerentia & honore deponit populus 846.a
reliq.amictus S.Agathę profligat ignem 846.a
reliquiæ Amelbergę quemadmodùm repertę 861.a
colobium S.Anaſtaſij pellit dęmonem 521.b
reliquiæ S.Babylæ trāslatæ 583.b ob quas in Daphne repoſitas Apollo reſponſa dare ceſſauit 586.b 587.
reliquię S.Bertulphi de Rentica Bononiam translatę 855.a hinc Blandinium ibid.
reliquię SS. Cyri & Iohānis, Athanaſię item & trium eius filiarum religioſæ conditæ, deindè etiā tranſlatę 739.b
reliq.Cyrici 613.b
reliquię S.Ferreoli martyris 64.a vbi cōſeruentur b
reliquię SS. Geruaſij & Protaſij Viennam apportatæ 155.b
reliqu. oſſa S. Ignatij fideles reuerenter colligunt & componunt, eadem poſteà Antiochiam translata 762.a
ad reliquias S.Hilarij eiuſq; interceſsione quę miracula edita 268.
reliquię B.Chryſoſtomi Conſtantinopolim translatę 707.a S.Iſidori ad quas mira perpetrata 220.b
reliquias venerandas & ſanctas Iſidori inquirit Myrope 842.a
reliquię S.Mercurij martyris corpus eius, arma, lancea 10.a
religas SS.Petri, Pauli, Andreæ Roma curauit adferri S.Bonitus 360.a
reliquiarum S.Timothei translatio 504.a
reliquias Apoſtolorum in eccleſia ſuæ ciuitatis conſtituit S.Fulgentius 42.b oſſa & cineres S.Polycarpi reuerenter reponunt Chriſtiani 633.a
S.remacli reliquiæ in Stabuleñ monaſterio 628.a
reliquiæ ſacræ S.Rigoberti epiſcopi 115.a
reliquiæ Tarachi, Probi, & Andronici 479.b
reliquiæ venerandæ & ſanctæ Theodori martyris cū cereis & ſuffitibus translatæ 890.a
reliquijs ſacris S.Theodoſij diues ſpelunca 237.a
reliquiæ Vincentij precioſiſsimæ 509.b
reliquias SS.Zachariæ proph. Stephani & xl. martyrum templo à ſe extructo infert Melana 749.b
reliquiæ vnius ſancti varijs in locis cōſeruatæ 607.b
reliq.S.crucis ligni particulæ 480.b
reliquię ſanctę crucis tres portiunculæ de S. virgine Maria &c.S.Mauro in Gallias ituro à S. Benedicto trāſmiſſę 340.a crucis Chriſti particula incendiū reſtinctum 311.b
reliquiarum particulas accipit ab Arnulpho Theodradus presbyter 857.b
reliquias de Domini ſepulcro Hieroſolymis reportat Poppo abbas 610.a
reliqu. cineres Babylæ cum eius catenis conſeruati 582.b
reliquiarum S.Bertulphi portiunculam petunt fideles populi 862.b dentes fidelium manibus euulſi 126.a catena ferrea S.Simeonis aſſeruata b
reliquiarum S.Iſidori partem deponit in templum in eius honorem conditum Marcianus 842.a
reliquiarum particulæ de S.Amandi corpore per Lotharium ęditũum ſumptæ 885.a
reliquias trium puerorum Babylone ſibi impertiri epiſtola ad ipſos Martyres miſſa poſtulat Apollinaris Alexandrinus epiſcopus 736.b & miraculosè manum impetrat 737.a
reliq.reſurrectionis lapidem oſculatur Paula, & locum in quo Dominus iacuerat 710.a columna infecta cruore Domini ibid.
reliquias Bertulphi & aliorum furto ſubreptas venū exponit quidam ſacrilegus 855.b
reliquias ſui corporis Alexandriam Antonius deferri cur vetet 406.b
reliq.veſtes ſuas ſeruari monumenti cauſa prohibet S.Ephræm 776.a
S.remberti Bremenſis archiepiſcopi vita 830.
rembertus Anſgarij vitam edidit 833.a
S.remberti epiſtola ad ſacras virgines 836.a
remigius Francorum Apoſtolus 273.a
remigius aliàs Remedius cognominatus & vtriuſq; nominis ratio 273.a b
remigij cum ſanctis veteris teſtamenti collatio 303.b
de remigij vita ingens liber qua occaſione perierit 272.a
remigij ſobrina Celſa 280.b
remigio vices ſuas committit Hormiſda per Ludouici regnum 296.a

S.remigius Clodoueũ regem baptiſmatis vnda abluit 423.a 872.b 873.b S. Vedaſtum epiſcopum Atrebatenſibus euangelizaturum ordinat 874.b etiam Laudunenſem eccleſiam reſpicit 292.a moritur anno ætatis 96. epiſcopatus lxiiij. 298.b
S.remigij tranſlatio prima 300.a altera 302.b
reliquijs S.Remigij obtentis oratorium ędificat nobilis quidam 301.a
reliqæ S.Remigij capilli caſula ac tunica ipſius 300.a
reolus Rhemorum archiepiſcopus 111.
res aduerſæ ſempiternam conciliant felicitatẽ 100.a
reſurrectio duplex 286.b
reſurrectio corporũ cuiuſmodi futura ſit 717.b 718.
reuelatio S.Ephræm facta 15.a S.Claro 65.b
Rhemorum ad vrbem Barbarica via vndè ſic dicta 288.a porta Collaticia ſeu Baſilicaris 113.a
rhemis antiquitùs quæ templa 113.299.a Baſilica S.Iohannis 286.
rhemenſis metropolis xij. ſub ſe epiſcopos habuit antiquitùs 296.a
rhemenſis eccleſia aucta bonis 293.b 294.a 296.b villam donatione accipit nomine Celtum 281.a
rhemenſis epiſcopatus vaſtatus 272.a 301.
rhetorum præcepta vbi Chriſtianis negligenda 97.b
Ribuariorum fines populantur Nortmanni 169.b
ricimer patricius 527.b
S.richarius 95.a
rigoberti Rhemorum archiepiſcopi vita 111.
riſu ſibi temperant ſancti 148.b
Roma à Gothis capta 757.a
romæ cuſtodia Mamertini 361.b
romæ locus palma aurea vocatus 31.b
romæ thermas Diocletiãi extruit Maximianus 361.a
roma tutiſsimus Chriſtianæ communionis portus 755.a
romam Athanaſius, Petrus, Arrianam perſecutionẽ declinantes fugiunt 755.a
rom. Pontificis authoritas 54.a 296.b
romano pontifici páret oĩs eccleſia ſanctorum 929.b
ad romanum epiſcopũ ſcribit Theophilus de Chryſoſtomi damnatione 702.a
romano pontifice inſcio & inconſulto quòd damnari ſiuerit Chryſoſtomum Archadius, indignè fert Honorius 702.a
romanum põtificem ſolicitat Archadius, vt legatos mittat cogniturosTheophili Alexandrini cauſam 697.b 700.a
romanus epiſcopus euocatur tanquàm maior cogniturus per legatos de controuerſia inter Alexãdrinum epiſcopum & monachos Nitriæ 667.b
romam euocati per imperiales literas Oriẽtis & Occidentis epiſcopi ob quaſdam eccleſiarum diſſenſiones 708.b
romano pontifici queruntur de iniurijs Chryſoſtomo illatis ipſi addicti 682.b cognoſcere de cauſa vult per legatos ibid.
romani legati ad cauſam Chryſoſtomi cognoſcendã miſsi crudeliter vexantur 705.b
roman. pontificem de voto conſulit. Rex Eduardus 130.b
rom. pontifex priuilegia eccleſijs impertit & confir. 131.a 133.a
rom pontifex priuilegium archiepiſcopi Hamburgenſi ſedi contulit 834.b
romanum pontificem nudis pedibus adit Vuilhelmus Pictauorum comes ſchiſmatis ſtudium in ſe puniturus 933.b eius oſculatur pedes 934.a
romanus pontifex alijs vices ſuas committens, ſuas ſic excubias releuat 296.a
romã ex Anglia pecunia quę S. Petri vocabatur, cur tranſmiſſa 132.b
romam S.Petro munera per reges ſæpè miſſa 296.b
roma hęretica tempeſtate turbata 756.a b
romana ab eccleſia Thebaidis monachi perfidè diſſenſerunt 30.b
romani pontificis ob electionem graue ſchiſma 927. 928.
romanam curiam fugit Laurentius Iuſtinianus 183.a
S.romanus 57.a
S.romanus adiutor S.Benedicti 343.a
robertus Cantuarienſis archiepiſcopus 137.a
rogatianus 496.a
rogatianus martyr 953.
rotenenſis pagus in Aquitania 53.a
Rufinianus epiſcopus 31.a
rugiorum rex Placitheus 154.b eius filius. Peletheus 155.a huius Fridericus ibid.
rugiorum rex & populi ab Odoacre deuicti, in Italiã huius iuſſu migrant 160.b
rugiorum regem Feletheum vt S. Seuerinus inſtruxerit 159.a
rumor malus à mala cõſcientia facilè creditur 668.a
ruſpenſis in Africa epiſcopus Fulgentius 23.b
ruſticus quiſpiam quod reſponſum à S. Auxẽtio obtinuerit 1001.a

SAbæ vitã Cyrillus monachus ſcripſit 487.b
ſabbatum magnum 676.a
ſabellius 3.b
S.Sabina 763.a eius virile pect⁹ 765.b Theodota cur vocata ibid.
ſacerdotium nouæ legis 2.b
ſacerdotium & regnũ magno inter ſe interuallo diſſident 593.b
ſacerdotij dignitas & eminentia 58.b 59.a 66.b quæ quanta ſit eſt à D.Chryſoſtomo expoſitum 638.b
ſacerdotibus quantus honor deferendus 944.b
ſacerdotio ſe indignos ſancti etiam viri exiſtimårũt 330.b
ſacerdotium à ſe amolitur Eugendus abbas 58.b
ſacerdotum collegia 98.b
ſacerdos fornicatus à morbo ob hoc crimen inflicto non antè curatur quàm ſe ſacerdotis officio non functurum inter laicos autem futurum ſponderet 71.a
ſacramentorum ſpiritalium claue ianua regni cæleſtis reſeratur 190.b
ſacramentorum liber aureis literis exaratus 55.a
ſacrificium diuinum celebrant ſacerdotes 217.b
ſacrificij Miſſæ oblatio 425.a
ſacrificium incruentum 8.a 691.a 971.a
ſacrificio incruento offerendo in templo à ſe extructo altare erigit S.Parthenius 891.b
ſacrificium incruentum offert S.Euthymius 469.b
ſacrificat in altari Eulalius epiſcopus ex muto & ſurdo ſanus per Seuerinum abbatem factus 958.a
ſacrificium in carcere peragit S. Lucianus: vbi templum, circunſtantes ſe diſcipuli: mẽſa, cui ſigna ſacrificij impoſita, pectus ſuum 151.b
ſacrificia pro defunctis offerri 817.b
ſacrificium Miſſæ pro defuncto 347.a
in ſacrificio Chriſtianorũ corpus Chriſti 239.b 418.b
ſacrificij tempore egredi ſolitos quo modo ab hac praua conſuetudine reduxerit S.Iohan.Eleemon 569.b
ſacrificia dæmonibus q̃ offeruntur, qualia ſint 585.b
ſacrificia barbarorum horrenda 316. ad ea, quænam adhiberi ſolita, tanquàm materię & inſtrumenta 328.b
ſacrorum locorum viſitatio 116.b 357.a vide ſepulcra peregrinatio loca ſacra

ſacrilegium quemadmodùm diuinitùs punitũ 160.b 166.a 409.b 481.a 482.b
ſacrilegi hominis ſupplicium 288.b
ſacrilegij grauis vindicta 299.b
ſacrilegus fugam molitus, fugere nequit 487.a
ſadoth epiſcopus quis, & quot habuerit ſibi cõmartyres 1024.b
ſadoth epiſcopus & ſui, quid ſuis cruciatoribus reſponderint 1025.b
ſadoth martyrem, Simeonis Stylitæ imitatorem fuiſſe 1025.a
ſadoth quid ſit aut ſonet 1025.a
ſadoth epiſcopus & martyr quo tandẽ ſupplicio conſummatus 1026.a
ſadoth (aut Sadothi) martyris ad commartyres ſuos hortatio pręclara 1025.a
ſadoth quanta cum multitudine à rege Sapore compræhenſus 1025.a & quãta cum ijs in carcere paſſus ibid.b
ſalaminam Cypri, poſteà Conſtantiam dictum eſſe 1019.a
ſalaphtha quid ſonet, & quid eius nominis puella de Porphyrio epiſcopo merita 1078.a b
ſalaphthæ mira poſtmodùm religio, continentia, & abſtinentia 1079.
ſalec & Cteſiphon quales Perſarũ ſint vrbes 1024.b
ſamoſata Syriæ vrbs 148.a
ſamuel an & quomodò ad vitam reuocatus per Pythoniſſam 767.a
ſanctia ſanctij regis filia 373.a
ſanctimonialis 949.b
ſanctimonialium præclara inſtitutio 748.b
ſanctimonialium habitus ſingularis 919.a
ſanctimoniales in monaſterijs pſalmos, hymnos & cantica ſpiritalia decantabant 12.a
ſanctimoniales Mortzellenſes à Carolo dotantur 167.b
ſanctimoniales S. Columbæ Viennæ 64.b
ſanctimoniales Sueſsione 81.b
ſanctimonialem impudicus iuuenis ſeducit 568.b
ſanctorum res geſtę quo fructu cómemorentur 97.b
ſanctorum virorum pia exercitia 422.a
ſancti de rebus futuris vaticinati 123.a
ſanctorum iniurias & necem aliàs Deus ſtatìm vltus, aliàs vltionem diſtulit 315.319.b 320.a
ſancti cur ſe vindicent 302.a
ſanctorum martyrum pręclara & in vita & poſt obitum virtus 593.b
per ſanctos miracula operatur Deus 252.a 253.a
ſanctorum ſuperſtitũ vmbras & veſtes vita functorũ etiam loculos dęmones reformidant 585.a
ſancta Melana per zonam curat periculoſè ex partu laborantem 752.a
ſanctorũ corpora proiecta prorsùs illæſa 325.a corpus Pionij inter flammas illæſum & admirabile 769.b corpora ſanctorum incorrupta & illęſa diù perſeuerãt 187.b 372.a 433.b diù mortua ſuauiter redolent 917.b
ſanctorum animę in cęlo 3.b
ſancti corporibus expediti, cęlos penetrãt 286.b vbi apud Deum ſiue in regno Chriſti viuunt florentq; 268.b 324.b 571.b Bleſilla Ieſum ſequi & angelorum & ſanctorũ conſortio frui dicitur 522.b 523.b 525.a b 526.a
ſancti non rectè mortui, cùm viuant in Chriſto dicẽtur 243.b
ſancti in vitam felicẽ translati, iuuare mortales poſſe exiſtimandi 51.b
ſanctos etiam poſt mortem morbos ſanare, peccata condonare legas 18.a noſtri curam gerere 192.b miraculis q̃ per eos Deus operatur, clarere & illuſtres eſſe 220.b 243.b 303.a 485.b 969.b 970.b
ſancti in cęlis viuentes patroni noſtri & pręſentiores nobis ſunt, quàm cùm viuerent 343.a
ſanctus Iohannes Eleemon patronus Alexandrię nũcupatur 552.a
ſanctus Vedaſtus Atrebatum 879.b
ſancta Agatha patrię redemptio nominata 846.a
ſancti in Dei lumine ſciunt quę circa nos aguntur, ſic S. Petrus Agathę tormenta 845.a
ſancti per viſum atque ſomnum appárent viuis 61.a 252.b 255.491.b 497.b 689.b 969.b 970.b
ſancti appárent ſępè viuis, vt B. Maria S. Vuilhelmo 941.b Iohãnes & Petrus Chryſoſtomo 684.a 706.a Baſiliſcus item 685.a S. Eucharius S. Valerio 735.a S. Iſidorus Marciano œconomo 842.a S. Agathæ S. Petrus mamillam eius reſtituens 845.a idem S. Amando 879.b 880.a Ignatius fidelibus vacantibus hymnis ſepulcralibus 762.b
ſanctus Tryphon appárens in ſomnis, Campſadẽ reliquias ſuas deferri mandat 794.b S. Anſgarius S. Remberto 838.a S. Petrus Laurentiũ Cantuarieñ. epiſcopum flagellans 816.b
ſancti nobis patrocinantur 61. intercedũt pro nobis apud Deum 95.b 223.a 870.
ſanctorum interceſsione nos adiuuari 863.a
ſanctorum ſuffragia & preces cur ſint ad impetrandum efficaces 597.a
ſanctorum ſuffragia atq; interceſsio 358.b 380.b 421.b 485.a 551.b 819.a 846.b 863.a 939.b 959.a 983.b
ſancta Maria ſemp intercedit pro peccatoribus 828.a
ſanctorum ſe indigere ſuffragijs S. Maurus agnoſcit 341.b S. Meletium precum ſuarum ſocium Antiochenos ſuadet accipere Chryſoſto. quòd ei maior fiducia & amor in eos ſit feruentior 962.b
ſanctorum Amandi & diſcipulorum ſuffragia & interceſsiones petit vitæ eius ſcriptor 886.a
ſanctorum ſe ſuffragijs commendant Vuambertus comes & Homberga vxor 852.a
ſanctorum pro ſe preces implorat Poppo 624.a
ſancti Babylæ defuncti ad preces Apollo in cinerem redactus 589.b
ſanctorum pro defunctis fidelibus interceſsio 847.a
ſanctus Iſidorus Deum rogat, exaudire velit in neceſsitate in ſuo nomine Deum implorantes 841.b
ſancti vt pro nobis orent inuocandi 108.b
ſanctorum inuocatio 74.a 139.b 143.b 482.b 485.a 551.b 627.b 983.b
ſanctos piè inuocantibus Dominus propè eſt 948.b
ſanctorum pia inuocatio voti compotem fecit 172.a vt pro ſe oret rogat S. Martinianum epiſcopus Athenieñ. 979.a S. Maria ſecurè inuocanda 942.a Inuocat S. Paulam D. Hieronymus 721.a auxilium S. Euthymij implorat naufragus & experitur 477.b
ſanctorũ patrocinia implorat S. Bonitus 356.b 357.a
ſancti Iuliani ſuffragia ambit S. Pręiectus 603.b
ſanctorum pro inuocatiõe magnum miraculũ 109.b
ſanctorum veneratio 107.b 295.b 536.b
ſancti & priſci & recentiores alacriter à priſcis culti 594.a
ſanctos honorans, Chriſtum honorat 846.b
ſanctis q exhibetur & qui Deo, diuerſus cultus 633.a
ſanctos quonam modo rectè honoremus 4.a
ſanctorum memoria non illorũ, ſed noſtri cauſa, celebranda 98.a
ſancti annuis celebritatibus honorantur obitûs ſui die 3.a 4.a

ſanctorum memoria cum hymnis & canticis ſpiritalibus celebranda 19.b
ſanctorum ad ſepulcra & baſilicas populus confluit 97.a 421.b
ſanctorum ad ſepulcra vigiliæ peractæ 491.b
ſanctorum ad ſepulcra munera priſci Chriſtiani obtulerunt 271.a
ſanctorum ad ſepulcra confugientes beneficia conſequuntur 110.b
ſanctorum nomina liberis ſuis parentes cur imponant 960.a
ſanitas quibuſdam pernicioſa 158.b
ſanitatis reſtituendæ gratia præditi ſancti 158.
ſapores Perſarum rex, qualis Chriſtianorum perſecutor 1025.a
ſaporis Perſarum regis cum familia ad fidem cõuerſio 363.
ſapricius pręfectus in Dorotheę martyrio 866.b
ſaraceni 65.b in Aegyptum mercaturæ cauſa cõmeant 395.a
ſaraceni multi Chriſtianiſmum amplectuntur 458.b 460.& epiſcopum accipiunt 460.b
ſatanas ſub Veneris ſpecie quomodò Gazęos olim fefellerit 1070.b
ſatanę traditi vitijs immerſi,ſab eo cũ ſunt liberati, vitia quoquè deſeruerunt 158.b
ſatisfactioné pro delictis offert pœnitens de admiſſis ſceleribus 931.b
ſatisfactionis peccatis expiandis propoſitæ exemplũ 933.a
S.ſaturnini martyrium 362.a
ſaturninus presbyter, martyr 951.b
S.ſaturnini martyris baſilica 38 b
S.ſaturnini baſilica, Virduni 902.b
ſaturninus ſaturnini filius 953.b
ſatyri figura cuiuſmodi 212.b viuus quidam Alexandriã perductus 213.a Antonio ſe quidã offert 212.b
ſaxonum rex Sigebertus 371.b
Scetim deſerta in Aegypto loca 66.b 739.b
ſcetis patres 117.a 118.a
ſcientia vera quæ 184.a
ſchiſma in Romana eccleſia 927.
ſcholam Antiochię erigit S.Lucianus 148.b
ſcholę Antiochię præeſt Libanius Sophiſta 6.b 7.a
ſcythas ad Danubij fluenta pietatem doceri curat D. Chryſoſt. 650.a
ſclauis euangelium prędicat S.Amandus 881.b
ſcotis prędicat S.Furſeus 371.a
ſcriniarius maximi ordinis 792.a
ſcripturæ diuinæ mens ac ſumma quæ 1010.b
ſcripturæ ad omnem mandatorum diſciplinam ſufficere poſſunt 386.b
ſcripturæ ſacræ multa periêre 272.b
ſcripturæ ſacræ libros & temporis iniuria, & varia translatione & gentilium improbitate corruptos ex Hebraica lingua reſtituit S.Lucianus 149.a
ſcripturas ſacras q̃ S. Lucianus reſtituit, eam manũ ſine honore eſſe Deus noluit 152.a b
ſcripturarum ſtudium excolendum cur ſit eccleſiaſticis 871.a
ſcripturas ſacras poſt philoſophiæ nauatam operam euoluit S.Baſilius 5.b
ſcripturæ ſacræ aſsidua lectio 246.b
ſcripturã ſacrã ter ſingulis annis plegit Melana 746.b
ſcripturarum diuinarum incredibili ardore tenetur Marcella 754.b Hieronymum de his ſæpè interrogat 755.b
in ſcripturis hiſtoricus ſenſus veritatis fundamentũ 719.a
ſcripturæ de myſtica interpretatiõe allegorica 803.b
ſcripturam ſacram Edeſſæ interpretatur Macarius 148.a
ſcripturis ſacris diligenter incumbit, eaſq; interpretatur D.Chryſoſtomus 638.b ex illi comprę̃hẽſu faciles cælitùs promittuntur 639.b 651.b exponit Pauli epiſtolas 651.b interpretãti has adeſt S.Paulus 652.a 695.a
ſcripturarum interpretationem non à ſeipſò, ſed ab illuſtribus eccleſiæ viris Hieronym9 deſumit 719.a
ſcripturarum ex intelligentia celebre nomen habet Hieronymus 755.b
ſcriptura ſacra vt Gothica lingua Cõſtãtinopoli legeretur, permiſſum 222.b
ſcripturas ſacras tradi ſibi volunt Diocle.& Maxim. 949.b
ſcripturę diuino miraculo ſeruantur 950.a
ſcriptores Chryſoſtom. ſex libros aduerſùs Iudęos 688.b de ſacerdotio lib.6.ad Stagirium tres de incomprę̃henſibili & diſsimili,& ſex de introductitijs 690.b Chryſoſtomi libri de ſacerdotio citati 637.a 638.b & alia item b
ſcriptor. Chryſoſtomus epiſtolis Coſtantinopolitanos inſtruit exul 705.b
ſcripta S.Pręiecti 604.a Polycarpus epiſtolã ad Philippenſes ſcripſit 629.b
S.Sebaſtiani marty. geſta 434.eiuſdem inſigne martyrium 452.b
ſebertus Orientalium Anglorum rex 131.b
ſecretarium 15.b
ſecundiacenſis parochia 59.b
ſeditioſi idololatrę qui quas vbi pœnas dederint 1078.b
ſenuphius monachus precibus victoriam Theodoſio à Deo impetrat 740.a
de ſeptem dormientibus viſio mirabilis S. Eduardi 135.b
ſepulturæ curam geſſerunt ſancti 65.b
ſepulturę locum ſibi deligunt ſolicitè etiam ſancti viri 914.b
ſepulturę ſua corpora mandari cupiunt ſancti in ſomnis ad hoc officium pios homines adhortantes 510.a
ſepeliri Babylas vult cum catenis ferreis 582.b
de ſepultura quæ ſuis mandârit S.Ephręm 772.b
ſepeliri in maiorum ſuorum poſſeſsione vult S. Theodorus martyr 890.a
ſepulcra extra ciuitatem eſſe, quòd ea locus viuorũ ſit, voluit S. Vedaſtus 876.b
ſepelire in Baſilicis mortuos, fuit quãdò fas nõ eſſet 42.b
ſepeliendi in ſuis eccleſijs prælati ex eccleſiaſtico canone 187.b
ſepeliri ſe extra templum humilitatis cauſa mandat S.Rembertus 839.b
ſepeliri in cœmeterio vult S.Ephręm 778.a
ſepeliendus non eſt in ſancto loco impœnitens mortuus 370.b
ſepeliendi ſacerdotes cũ ſacerdotalibus infulis mos 625.b
ſepul. ſepeliri corpora epiſcoporum cum veſtibus ſacris ſolita 915.a
ſepeliri ſe precioſa in veſte vetat S. Ephræm 772.b 773.b
ſepulcra operoſa reprę̃henſa 215.a
ſepulturam ſibi S.Ephręm petit minùs ſumptuoſam 776.b ſine cereis, ſine aromatibus 777.b
ſepul. monumentũ ex marmore ſibi fieri S. Ephræm vetat 782.a

ſepultura quā ſibi in horto Iamnes & Mambres mirificam extruxerunt 68.b
ſepulturæ iuſta exoluunt ſancti viri charis ſuis 474.a
ſepulturæ officium pium priſci Chriſtiani defunctis exhibuerunt [illegible]
ſepulturę honorificę Chriſtiani mandari ſoliti 19.b
in ſepultura Chriſtianorum eccleſiaſtici ritus 264.a
ſepulcri honore proſequuti ſe Chriſtiani, vigilias ſpiritales adhibentes [illegible]
ſepultura Paulę pſalmi Hebręo, Gręco, Latino, Syroły ſermone perſonant 720.b Feretrum epiſcopi geſtant, epiſcopi lampades & cereos præferunt ibid.
ſepultura Parthenij honorifica cum pſalmis, hymnis & ſpiritalibus canticis 593.b
ſepulcra floribus ſpargendi mos 73.b
ſepulturę defunctorū corpora non mandare, immiſericordis cenſetur 724.b
ſepeliri martyres prohibiti à tyrannis 841.b
ſepeliunt martyrum corpora Chriſtiani 306.b 320.b 543.a 550.a 951.a 954.a
ſepulturæ vt officiū S. Anaſtaſio impenderent, à carnificibus corpus eius redimunt Chriſtiani 520.b
ſepulcro, nihis ipſi de more factus, cōditur S. Lucianus 152.b
ſepultura glorioſa honorati meritò ſancti viri 220.b
ſepultura S. Euthymij admodùm honorifica 476. b
ſepulturæ mandandum Iohannem eleemoſynarium duo epiſcopi defuncti locum dantes, miraculosè medium excipiunt 571.a
ad ſanctorum ſepulcra cerei accendi à priſcis ſoliti 299.a
ad ſepulcra ſanctorum lampades appenſæ 420.b 915.b 840.a
ſepulturę cum lucernis pręclaræ exemplum 551.a
ſepulcra ſanctorum floribus cereiſq; apportatis venerantur Chriſtiani 171.b
ſancta loca ſanctorumq́; ſepulcra in veneratione haberi, eaq; orandi cauſa adiri, priſcus mos 116.b
ſepulcri tremēdi cancellos appellari, in quo S. Hilarij corpus conditum vide 271.a
ſepulcra ad ſanctorum dæmones torquentur 712.a miracula Dei virtute facta 234.572.a
ex ſepulcro S. Euthymij oleum promanās, morbos curat 450.a dęmoniacus apud illud curatur 482.a
ſepulcrum viuus ingreſſus S. Seuerus 787.b
ſepulcri violator diuinitùs punitus 166.a
ſepulcro non condebant nobilium & martyrū corpora Aegyptij, quod redarguit Antonius 405.b 406.a
ſerapidis apud Pataras feſtum quale 1016.a
S. ſerapion Sidonius 563.b
ſerapioni epiſcopo veſtem legat Antonius 406.b
ſerapiō diaconus infeſtus Chryſoſtomo 694.b 696.a
ſergius martyr 520.b
S. Seuerini Noricorum apoſtoli vita 153. reliquię in Italiam deportatæ, & tranſlatæ demùm honorificè in caſtellum Lucullanū prope Neapolim 161.a
S. ſeuerini in honorem eccleſia extructa 347.b
ſeuerini Augunenſis abbatis vita 857.
S. ſeueri Rauennatis epiſcopi vita 786.
ſeuerus Sulpitius 158.b
ſeueri hæreſi affines monachi pœnas dant 254.b
ſeuerus pręſes 96.a
ſextus proconſul Licinij perſecutione 889.b
Siccenſe territoriū in Aphrica 28.b in parochia Carthag. epiſcopi 29.b
ſiccitate flagellat noſtra peccata nōnunq̃ Deus 466.b
in ſicilia pœnarum loca 53.a
ſiciliæ rex Carolus 731.a
ſiciliæ regis Gulielmi filia Conſtantia monacha nubit, diſpenſante Alexandro, Henrico Imp. 173.a
ſigebertus rex 847.a
ſigebertus rex Dagoberti F. 162.a 882.a
ſigna quæ quibus pueris in puteum lapſis miraculosè impreſſa 1075.a
ſignorum ſeu campanarum vſus 95.b
ſilentium amplexi ſancti, meditationi incumbunt 148.b 430.b
ſilentij & quietis perquàm ſtudioſus S. Euthymius 458.b 460.b 465.b
ſilentium monachorum 456.b
ſilentium quinq; dierum per hebdomadam monachi ſeruant 461.b
ſimeon primus & vltimus iuſtus 812.b
ſimeon vndè agnouerit matrem Domini 813.b
ſimeonis Stylitę mors quomodò Auxētio diuinitùs innotuerit 1000.b
ſimeonis Stylitæ vita 119. p q̃s authores ſcripta 125.a per ſpiritum cognouit S. Genoueſam 105.a futura prædicit Theodoſio poſteà cœnobiarchę 236.a
ſimeonem orbis miraculū de recta fide conſulit Eudocia 470.a
ſimilitudo à pictoribus petita 1.a
ſimulacra dęmonum corruunt ad preces martyrum 209.b
ſimonia vndè quomodò profligata 1043. b inſigne muliebris fortitudinis exemplum 1034.a b
ſimulator quidam Chriſtianiſmi, quomodò & vbi diuinitùs punitus 1072.
ſimulationis pernicies quæ 1009.b
ſimulacrū Veneris apud Gazęos olìm quale 1070.b
ſinæ montis patrum interemptio 318.b
S. ſiſinnius diaconus à S. Marcello conſecratus, eius martyrium 361.b
ſitim triduanam fert S. Macarius 69.b
SS. ſixti & Sinicij templum 299.a
Sleſvuici eccleſia apud Sclauos 837.a
Solitudinis magno deſiderio tenetur D. Chryſoſtomus 638.a
ſol quantus fuerit Adriano Imperatori deus 1004.b
ſol & ignis, quanti ſint Perſarum dij 1025.b
ſolis ſtatua quomodò per quem coram Adriano Imperatore deturpata 1005.
ſolorum vrbs cuius pontificatu illuſtrata 1020.b
ſolorum vrbis laus & claritas 1024. a
ſolenſes quomodò per quem conuerſi 1021.a b
ſomnium 324.a
ſomniorum varia genera 624.a
ſomnijs de futuris ſancti admonentur 513.a
ſomnus breuiſſimus S. Ephræm 772.a
ſomnum quemadmodùm repreſſerit & moderatus ſit D. Chryſoſtomus 639.a
ſomnum vt vincat, viginti diebus in ſomnis perſeuerat S. Macarius 68.b
in ſomnis apparuiſſe pijs hominibus ſanctos legas 151.b
in ſomnis diuinę viſiones oſtenſę 370.a
in ſomnis viſio Terebonis 458.a
ſophiſtæ crudele inuentum 149.b
ſophronius 554.a 560.b
ſophronia vitam Marcellæ imitata 755.a
Spatha 21.a b
à ſpectaculorū vanitate reducitur Imp. Poppōis admonitione 615.b
ſpeuſippi, Eleuſippi & Meleuſippi martyrium 276.
ſpiritus ſanctus cum patre & filio Deus vnus 37.b
ſpiritum ſanctum impugnauit Macedonius 3.b

ſpiritus ſanctus ignis ſpecie corpus Chriſti in altari eleuatum circundat 14.b
ſpiritûs ſancti donum lege non conſtringitur 274.a
ſpiritus boni à malis vt queant internoſci 391.b 393.b
ſpiritus ex Deo eſſet néc ne quo ductus S.Simeō nouum viuendi genus ſequebatur, obedientia probatur 125.b
ſpoletum & Beneuentum Adelhardus ad concordiam reuocat 79.b
ſponſę annulus datus 421.a
ſponſalia per religionis ingreſſum irrita facta 105.b
ſpurius Tribunus 361.a
Stamfordbrig in Anglia loci nomen 138.b
ſtationem ſolennem in carcere celebrat S. Fructuoſus 496.b
ſtatua Veneris quanti Gazæis olim habita 1070.b
ſtatuarū gentiliū & imaginū ſacrarū quale aut quantum diſcrimen 1043.b
ſtephanus papa martyrum agones conſcribi curat 408.a
ſtephanus vt ſanctorū reliquias inquirit 408.b 409.a eccleſiam renouauit q̄ ad Apoſtolos dicitur ibid.
ſtephani & Teclæ collatio 1049.b
ſtolam indeſinēter primo ordinationis anno diaconi geſtare ſoliti 338.b
ſtola candida epiſcopus induitur 15.a
ſtratonici & Hermyli martyrium 260.b
S.ſtratonicus Rhegij 221.a
ſtudia quæ quibus pręponenda 997.b
ſubdiaconus 22.b 269.
Summa de caſibus conſcientię à Raimundo ſcripta 141.b
ſumma aut ſummarium totius ſacrę ſcripturę, ex Oneſimi ſententia, quæ aut quod 1010.b
ſuperbia in rectè factis periculoſus ſcopulus 318.a
ſuperbię quis fructus 724.b
ſuperbia malorum omnium cauſa 369.b
ſuperbia caſtigata & ſanata 158.b
S.ſulpitij Pij Bituricēſ. epiſcopi vita 411.
ſupererogationis ad cacumina adſpirât eremitę quidam 930.b
ſuppliciorum martyribus inflictorum varia genera 823.a
ſuſceptores in baptiſmo 448.b
in ſuſpiciones qui ſint maximè propenſi 569.a
Syagrius fugatus & occiſus à Clodoueo 288.a
S.ſylueſtri vita citata 78.a
ſyluiniacum 56.b
ſimoniacè ordinati priuantur ſacerdotio 659.b
ſymphorianus martyr 450.b
ſymphorianus à patre baptizandus offertur 377.a
ſymphronius pręfectus vrbis 489.b
ſynodo Ariminenſi pręualuit diaboli mendacium 266.b
ſynodus Aurelianenſis ſub Clodoueo 295.b
ſyn. Conſtantinopolitana 642.b
ſynodi Gallicanæ crebrę per Hilarium coactę 267.a
ſynodus Chalcedonenſis 992.a
ſynodus magna Nicena vtitur ſententijs Patrū 996.a
ſynodus in Gallijs ſub Remigio 297.a ob Arrianam vt apparet hereſim
ſynodus Rothomagenſis ann. dclxxxij. 912.b
ſardicenſe concilium abrogat canonem ab Arrianis conditum 675.a
ſynodus apud Seleuciam 266.a
Suphetanum concilium 41.a
ſynodus in teterrimo carcere contra Traditores ſacrarum ſcripturarum 955.
ſyrianus pręſes & iudex Diocletiani pſecutione 738.a

TAraſij erga refugam aliquem mirabilis miſericordia 1044.a b
taraſius quomodò contra quos excōmunicatiōe ſeu authoritate ſua vſus 1044.b
taraſij mors & laus eximia 1052.a b
taraſij ad tumulum miracula 1053.a b
taurinenſis epiſcopus 52.b
Teclę & Stephani collatio 1049.b
temperantia pij Marciani 987.b
tempeſtas quę qui aliquandò ceſſarit 1070.a b
tempeſtatum cauſæ aliquandò quæ quales 1070.a
templum Gazenſe Chriſtianum quo ſtudio ędificatum 1074.& deiñ.
templa idolorum Gazę quot, & quibus dicta nominibus 1071.a
templa idolorum Gazę olim quot aut qualia 1071.a
templis reſtaurandis & ędificandis ſtudent pij & ſancti 104.a 216.a 219.b 221.335.b 553.a 875.b
templa plurima extruxit Eudocia 473.b Vuambertus pius comes 847.b
templum mirificū extruit Clotildis à Clodoueo inchoatum 108.a
templorum ad extructionem ſumptus largitur Conſtantinus Imp. 891.a
templi extructionem ſigno edito probat Deus 241.b
templi ędificationem vrget Deus 219.b impediunt dæmones ibid. 216.b
templa domus orationis vaſtantur à perſecutoribus tyrannis 98.b
templa diripuerunt etiam Arriani 403.b
templa prophanant hęretici 229.b 230.b
templa per Francos vaſtata 288.a
templa in honore SS. extructa 295.b
templum S.Agnes Romę 491.b
templū venerandum S.Irenes & S.Anaſtaſię, itemq; aliud S.Iſidori à S.Marciano conditum 842.a
templum in honorem Felicis Nolani extruit Paulinus 311.b
templum S. Luciano ædificat S.Helena 153.a Iſidori martyris Chij ciues extruunt 842.a
templum S.Mauritij apud Aruernos 358.b
templum S. Pauli Londonijs à Seberto poſt fidem ſuſceptam extructum 131.b
templum ſuper S.Seuerini corpus extruit Childebertus rex 959.a
templum S.Simeonis Stylitæ 126.b
S.Theodori 219.a 970.b
S.theodorici 114.b
S.Timothei & Apollinaris eccleſia 299.a
S.Vedaſti in honorem templum 847.b
templis in exornandis ſumptibus non parcunt ſancti viri 221.a
templum ornat S.Baſilius 10.b
in templo tabulatum catechumenorum 892.b
in tēplis ſeparato à viris loco fœminę ſedebant 655.b
templorum conſecratio 226.b 364.b 461.b
templa ab epiſcopis conſecrata 41.b 431.b 816.b
templa in honorem ſanctorum conſecrata 346.a
templum ſanctorum reliquijs conſecratum 749.b
templi Stabulenſis ſolennis conſecratio 621.a
templa ad religionis cultum ædificata, honore proſequenda 291.a
templa & diuinas congregationes frequentare, rem familiarem damno non afficit 570.a
templa orationis & deuotionis ſtudio adeuntur viſitanturq; 102.b 104.b 114.b 163.566.b
templū ingreſſus S.Baſilius, preces cum populo neceſſario tempore fuſurus 16.b
templum Dei genitricis in monte Didymi cum populo

pulo orandi cauſa conſcendit S.Baſilius 9.b
templa viſitat S.Parthenius, conſuetas in eis preces peragens [illegible]
in templo colloquijs vacantes ab hac praua conſuetudine quomodò abducti 570.a
templorum pia viſitatio ſanctis viſitata 146.a
templa viſitat noctè, nudis pedibus viſitat S.Gudula [illegible]
templum ſuum frequentãtibus B.Maria auxilio adeſt 526.b
templum primùm quærere, vrbem aliquam ingreſſos, antiquus Chriſtianorum mos 327.b 341.b
templis tanq̃ in aſylum belli tẽpore bona illata 301.
tentationes diabolicæ 974. 978.
tentatiões quales diabolus immittit piè viuere meditantibus [illegible] 744.b 745.a
tentationes immittit hominibus dæmon, vt à propoſito ſanctitatis abducat 937.b 940.b
tentatio vehemens martyribus à cognatis inflicta ſæpè 434.a [illegible]
tergemini fratres Lingonicæ vrbis Martyres 378.
teſtamentum epiſcopi 570.b
teſtamentum S.Ephræm [illegible]4.b
teſtamentum quale S.Fulgentij 42.a
tetramphodos quid ſonet 1070.b
Thebæis panes in ſex menſes & annum integrum pdurant incorrupti [illegible]
thebaidis monachi rectam fidem reliquerunt 30.b
thelica martyr fortis. 750.b
themiſtagoræ, qui fuit frater S.Auxibij, quanta humilitas [illegible]
thenitanus epiſc. Byzacenæ prouinciæ 42.b
theoctiſti abbatis obitus [illegible]
S. theoctiſta puella xv. annorum martyrium ſubit [illegible] 739.a
theodebertus Francorum rex 345.a 347.b eius filius Theobaldus 348.a 349.b
theodoretus epiſcopus Cyren Simeoni Stylitæ familiaris 122.b
theodoricus in Italia Gothorum rex 31.b
S.theodorus in Tænaro 221.a
theodoſius Iunior Imp. quandò & q̃ mirè natus & baptizatus 106[illegible] & quid in eius à baptiſterio domum relatione miri acciderit 1068.a
theodoſius princeps & author cœnobiorum ad monaſticen perductus à Marino & Luca 456.a
theodori ducis exercitùs martyrium 886.b deſcripſit hoc oculatus teſtis 889.a
theodoſij Cœnobiarchæ vita 235.
theodoſij cædem plangit Nilus monachus 312.b
theodoſius Imp. 751.a
theodoſius Imp. Senuphium monachum ad ſe vocat 739.b
theodoſium Imp. obiurgat Simeon Stylites 125.b
theodoſius pſeudomonachus, Chalcedoneñ ſynodi grauis aduerſarius 468. obijt 469.b
S.theodulus 320.b
theologiæ luminare S.Baſilius 3.a b
theophania 321.a 474. vide feſtum.
theophilus Alexandrinus epiſcopus Iſidorum Peluſiotam perſequitur 663.b & alios item pios viros 665 eiuſdem malignæ in Chryſoſtomum machinationes 701. 702.
theophilus aduocatus præſidis Sapritij S.Dorotheã condemnãtis, credit in Chriſtum 868.b
theophilus œconomus Adanę ciuitatis, eiuſq; lapſus & pœnitentia 823.b & ſeq.
theopolis Antiochia etiam vocata 126.b
thraſon aliiq; SS. martyres perſecutione Diocletiani 361.a
thuribulum 516.b
thuribulum ad ſacras cæremonias habẽt priſci 241.b
thuribulo & cereis obuiàm itur epiſcopo 13.b
thuringiæ regnum 287.b
thuringiam ſubiugat Clodoueus 288.b
thymiamate vſi priſci Chriſtiani 98.b
thynnus piſcis 893.b
timothei vita 501. peregrinationes 502.b Epheſiorum epiſcopus 503.b
timotheus Aelurus conturbat Alexandriam, epiſcopum Proterium occidit 472.b
titulus paſtoris in vrbe Roma 22.b
tonſi capilli eorum qui clero adſcribebantur 412.a 831.a
tõdet caput S. Amandus in clerũ adoptandus 879.a
tonſura monachorum 333.a 737.b 347.b 348.b 512.a
tormenta cur non metuant martyres 438.b
tormentorum varia genera & inſtrumenta 535.a
tormentorum quibus martyres torti, varia genera 149.b 151.a 21. 23.a 99.b 536.b 537.b 541. a
tornacum 880.b
torquatus Tuſciæ comes 22.b
Traditio patrum ſeruanda 405.b
traditiones ſine ſcripto pro certis habentur in eccleſia 237.b
traditio eccleſiaſtica exorcizati olei & chriſmatis in baptiſmo vſus 287.a
traditio Chriſtiana, hymnos & pſalmos in defunctorum ſepultura decantare 214.b
traditores qui diuinas ſcripturas exurendas tradidêre 949.b alieni ab eccleſia pronunciãtur 955.b
traditorum in ſanctos martyres ſæuitia 955.a 956.b
traianus Imp. 758.a perſequitur Chriſtianos b
traiani de Chriſtianis reſcriptum 762.b
traiecteñ ſedi præficitur S.Amãdus 882.a
traiectum caſtrum incendunt Nortmãni 169.b
S.tranquillinus martyrio coronatus 459.b
tranſlatio S.Anſberti ad monaſt. Fontanellenſe, qua celebritate facta 915.b
tranſlatio corporis S.Audoëni 913.a Eduardi regis 139. 140.b corporis S.Gudulæ 167.
tranſlata S. Gudula Bruxellas 170.b 171.a corporis S. Euthymij 477.a reliquiarum S.Timothei 504.a corporis S.Remigij 300.a 302.b S. Simeonis Stylitę Antiochiam 126.a
tranſſubſtantiatio in euchariſtia 284.a
traſamundi perſecutio 36.b
traſamũdi mors, cui Hildericus ſuccedit, pacem catholicis reddens 39.b
treuerim incendunt Nortmanni 169.b
treueris ab Hunnis diruta 287.b à Francis item occupata 287.b
triangularis figurę excellentia 89.b
tribunus aliquis ſimulatè Chriſtianus, qui deim prouisò exuſtus 1072.b
tributum remittit Anglis Eduardus 133.b
trinitas 89.
trinitas vnus Deus 200.b
trinitatis fides ſummariè explicata 281.b
trinitatis diuiſores & hoſtes hæretici 780.a
trinitatis hoſtis Iulianus à S.Baſilio profligatus 5.a
trudonis in abbatia exulat S.Eucherius Aurelianen. epiſcopatu eiectus 113.b
tryphonis martyris vita 789.
S.Turbon martyr 381.a
turpinus Aurelianen epiſcopus 114.a
tychon mirabilium operum effector 571.a 572.a
tyranni cùm blanditijs nihil proficerent, martyrum conſtantiam tormentis tentant 150.b

t 3 v/al-

VAibodonis epiſcopi Leodienſis laus & ſtrenuitas 617.a
valens Imperator 453.a
valens Imp. Arrianus 5.a 10.b
valēs eccleſiam Catholicis ablatam dat Arrianis 16.a
valentis filius Galates 11.a
valentis interitus 17.a 454.a
valens & Vrſatius Hilarij exilium & in Gallias reditum qua fraude procurârint 265.b 266.b
valentinus necatur medio noctis ſilentio eiectus de carcere 986.a
valentinianus ad hoſpitalium extructionem multa largitur 11.a
valentinianus Baſilium muneribus honorat 11.a nō ſecùs àc parentem colit b
valentini epiſcopi Interamnenſis paſsio 984.
valerianus & Gallus Impp. 904.
S.valerij Treuirorum epiſcopi vita 734.b
va ſa ſacra 465.b
vaſa ſacra in templis Chriſtianorum 217.a 222.b
vaſa ſacra ad redimendos Chriſtianos expēſa 276.a
vaſa ſacra impēdit captiuis redimendis S. Rembertus 837.a
vaſa ſacra Arriani temerant 403.b
vaſa in ſacra contumelioſum Iuliani patruum grauiſsimè Deus eſt vltus 589.a
vaſconibus Euangelium prædicat S.Amandus 882.b
vaticiniorum varietas & vanitas 695.b
S. Vedaſtus 95. a
S.vedaſti vita per Albinum 870.
S. vedaſtus eccleſiam Atrebatenſem rexit annis xl. 876.a
S. vedaſtus ab Autberto & Audomaro epiſcopis transfertur 877.a
velum virginum ſacrarum 783.a 492.a 861.a 783.a 907.a 919.b
velum virginum ſacrarum ſubtiliſsimum 921.a
velamen ſacrum accipit à S. Audoëno Angadriſina 907.b S.Getrudis à S.Amando 885.b
velum accipit vidua Popponis mater 614.a
veneficos quos quæ tandèm ſecuta pœna 618.a
venus cur ità fœminis olìm venerabilis 1070.b
venus quali effigie apud Gazæos coli ſolita 1070.b
veneris oracula quæ qualia, aut q̃ fallacia 1070.b
venetorum bellum cum Philippo Mediolanē duce 184.b
venetorum clades, & ad Venetam hiſtoriam pertinentia 172.b
veneti cum ſuis epiſcopis ſæpè diſcordes 183.b
venetias Gradenſis patriarchatus translatus 183.a
verbis laſciuis libidinoſus animus oſtenditur 716.b
verecundia bonorum operum mater 526.a
verina Auguſta 743 b
veſperæ pſalmodia 160.b 365.b
veſtes ſacræ 360.b
veſtes ſacerdotales peculiares 217.b
veſtitûs ſacerdotalis allegoria 832.
veſtibus ſacris induti appârent angeli 516.b
veſtitus vilis Marcellæ 754.b
veſtitus S.Antonij 406.b
veſtimentum Antonio palma præbet 212.a & Paulo 214.a b
veſtitu ſuperbientes 535.b
victoriæ virg. encomium & certamen egregiū 953.b
victorinus martyr 450.b
S.victorini vitam S.Præiectus deſcripſit 604.a
viduæ quæ memoriā coniugis cum eorū ſepulcris obruunt, repræhenſæ 797.a
viduis ſpectatæ fidei & virtutis ad indagādam inopiam vtitur Laurentius Iuſtinianus 178.b
viduitatis laudem & commendationem ſcripſit D. Chryſoſtomus 638. b
viduitatis ferrea fornax, cuius mala niſi quæ paſſæ ſunt, ſcire apertè nequeunt. 637.b
viduitatis Chriſtianæ inſigne exemplum 754. 796.
viduæ inſignis & ſingularis pietatis Quirina 173.a
viduitatis ſanctæ exemplar inſigne Anna 796.
viduæ ſanctimoniales Viennæ 64.b
viduis ſanctimonialibus monachi præfecti 64.b
viduarum defenſor S.Chryſoſtomus 661.b
viennenſis diœceſis cœnobia 54.b
viennæ deprædatio prædicta 65.b
vigiliæ nocturnæ 16.b 92.b 417.b 605.a
vigilias precibus & ſupplicationibus peragere viris ſuadet, mulieribus id non permittit Chryſoſtomus 650.b 694.b
vigiliæ nocturnæ à clero officio ſolito celebrantur 270.a
vigiliæ precibus & hymnis traductæ 964. b
vigiliæ nocturnę à Sanctis viris frequenter peractæ 109. a
vigiliæ S.Ephræm 772.a
vigiliæ nocturnæ S.Genouefæ 104.b
vigilias ſuis commendat S.Ephræm 781.a
vigiliæ, orationes, ieiunia, Chriſtianorum piè viuere meditantium exercitia 99.a
vigiliæ nocturnæ ad SS. ſepulcra & reliquias 491.b 495.b 862.a
vigiliæ defunctorum 159. b
vincēſ litus in Aphrica 32.a
vincenſe concilium 41.a
vinum vt bibat, perſuaderi Paula etiam grauiſsimè ægrota non poteſt 716.b
virdunenſium epiſcoporum Catalogū ſcripſit Bercharius, rogatus a Dadone 902.
virg. ſacro velo inſignitæ, vt Gertrudis à S. Amando 885. b
virginitatis encomium 794.b
virginitatis præſtantia 648.b
virginitatis laudes ſcripſit D. Chryſoſtomus 638.b
virginitatē ſingulariter amat Deus, nec eſt ea Chriſti per gratiam ſeruatu impoſsibilis 194.a 195.b
virginitatem ſeruandam Ignatius ſuadet 758.b
virginitatem, quòd ſponſa Chriſti ſit, ſeruaturam ſe Dorothea nuptias ſuadenti reſpondet 867.b
virginitatem filiæ quę ad nuptias ſolicitabatur, ſuadet per literas Hilarius 266. a
virginitatem amplexæ puellæ deſponſatæ Antonij hortatu 403.a
virginitatem repudiatis nuptijs ſectantur Ansbertus & Angadriſina deſponſati 907.a
virginitas corporis nihil proderit, vbì cordis ira & ſimultas fuerit 198.a
virgines ſacras conſecrat epiſcopus 102.b
virginum ſacrarum velamen ſacrum 919.b
virgines multæ ſacra velamina ſuſcipiunt Conſtantiæ exemplo 492.a
virgines velo ſumpto ſic parentibus cōuixiſſe 919.b
virginibus ſacris velum ab epiſcopo imponi ſolitū 783.a
virginem Angadriſinam velat epiſcopus Audoënus 907.a
virgo velum ſumit parentibus ignorantibus & inuitis 919.b
virgines ſacræ ſpiritalem matrem habent 102.b
virgines ſacræ, religioſo habitu indutæ 105.b
ad virgines ſacras epiſtola S.Remberti 836. a
virginum violatio quantum ſit ſcelus 1002.b
virgines ſacræ à dęmonibus varijs laqueis petuntur

tur 355.b
virgo virili habitu ſumpto, virorum ingreſſa monaſterium 596.b
viromanduorum comes Heribertus Carolum Frācorum regem capit 555.a
virtutum quadriga 77.a
virtus animos magis quàm quæuis cognatio coniungit 512.a
virtutes precioſiſſimæ opes 80.b
virtutes è calamitate quales & q̄ variæ 1073.a
virtus poſſeſſorem vt lucerna ferētem oſtēdit 237.a
virtutis comes & pediſſequa ſit gloria, nō dña 184.a
viſio S.Baſilij 9.b Brituualdi epiſc. 128.a S.Eduardi 129.b Ephræm adhuc pueri 771.a S.Theodori ducis 555.a
viſio triſtiſsima S.Antonij 403.b
viſio Eugendo puero oblata 57.b 59.a
viſio S.Porphyrij 1058.b 1067.b
viſio morituro oblata 63.b
vitæ noſtræ fallacia 440.b
vita præſens, vix, item nundinis comparata 701.a
vita res moleſta & planè carcer 799.b
vitæ amor, ſcelerum omnium incentiuum 436.a
vita ſolitaria, egregia adiutrix ad philoſophiam 235.
vita æterna quæ retribuitur fidelibus merces eſt & gratia 320.b
vitas Sanctorum cur ſcribendas ſibi putârint earum authores, & quem fructum earum ſcriptio lectióve habeat 4.b 72.b 97.b 98.a 273.b 453.a 552.a 924. 925. 949.
vitæ æternę via qua ratione anguſta ſit 1017.b
vitas ſanctorum ſeduló legere & apud alios narrare ſolitus Ioannes Eleemoſynarius 563.a
vitas Sanctorum expendere animum ad virtutem incitat exempli memoria 396.b
vitæ admirabiles mōachorum Aegyptiorum lectę, mirificè affecerunt B.Fulgentium 30.a
vitę Sanctorum tanquàm exempla nobis ad benè operandum propoſitæ 453.a
vitas Sanctorum ſibi imitandas Adelhardus proponebat 77.b
vitis martyrū legendis Anaſtaſius Perſa ad martyriū inflammatus 512.b
vitas quorundā Sanctorum deſcripſit S.Præiectus 604.a
vitalis monachi hiſtoria memorabilis 567.a
vitalis comes 20.a
S.Vito 614.a
vitia contrarijs virtutibus curanda 369.a
Vltionem ſuam differre Deus cur ſoleat 592. 593.
vltio diuina cur in loca ſæpè & vrbes, & non in ipſos homines exeratur 590.b 591.a
Vnctio infirmorum 63.b
vnctio extrema morituri 186.a 627.a
vnctio extrema infirmorum Sacramentum 93.a
vnctionem extremam petit ſibi dari Poppo 624.a
vnctionem ſacram & Euchariſtiam moriturus S. Rembertus accipit 839.a
voluptas pura non eſt vbi neceſsitas eſt 327.a
voluptates cur reſpuendæ, cum corporibus naturalis delectatio ſit indita 437.a b
voluptatum contemptus quid præſtet 437.a
voluſianus S.Melanæ patruus vrbis præfectus credit in Chriſtum 750.
voracitas immanis 67.b
votum virginitatis 784.a
votum virginitatis Deo factum 194.a
votum monaſticum ſacræ virginis 919.b
vota ſolennia religionis 144.a
votum mōaſticum quo tenebatur obſtrictus Rembertus, epiſcopus factus perſoluit 834.b
votum ſub conditione 43. 330.a
votum S.Eduardi regis 128.b
votum impleat an redimat conſulens Pontificem Eduardus, redimere iubetur 130.b
votum parentum Andreæ Feſulani epiſcopi 143.a
votum Hieroſolymitanæ peregrinationis 331.a
vrbis Gazenſis ante Porphyrium epiſcopi aliquot quales 1059.b
vrbis Gazenſis ſeditio aduerſus Chriſtianos 1077.b
vrbium vera ornamenta viri pij & religioſi 215.a
vrſi quo ſucceſſu in martyrē Leonē immiſsi 1005.b
Vuala Ludouici Pij intimus conſiliarius 81.a Corbeień abbas 82.a
vuala ſucceſſor Adelhardi 95.a
S.vualburgis pater 896.a
vualdetrudis neptis S.Gudulæ 161.b
vuambertus pius comes 847.b
vandalorum graſſatio prædicta 65.b
vuandali Galliam vaſtârunt 274.a
S.vuandregiſilus 914.b 907.b monaſterium Fontanelleń conſtruxit 908.a
S.vuandregiſilus Pipini Anſegiſi filij nepos 910.a
S.vuandregiſili ſepulcrum 917.b
vuarraton Francię prefectus 914.a
veſtmōaſterij in Anglia priuilegia cōfirmātur 133.a
S.vuillebaldi pater Richardus Angliæ rex 896.a
S.vuillibrordus S.Amelbergam velauit 861.a
S.vunibaldi pater Richardus Angliæ rex 896.a
vuitgerus pater Gudulæ 162.a
vuolſtani epiſcopi vita 430. moritur ann. 1067. pag. 433. a
vultus animi imago 326.b mentis ſpeculum 399.b virtutis nuncius 684.a
XEnodochium inſtituit S.Adelhardus 88.a
xenodochium à S.Anſberto extructū 911.a
ZElus pro religiōe Catholica S. Ephręm 772.b
zeno Imp. 477.a recuperat Imp. ſuperato Baſiliſco b
Zoe fidelis facta ad S. Sebaſtiani prædicationem 439.a 442.a martyrio coronata 450.a

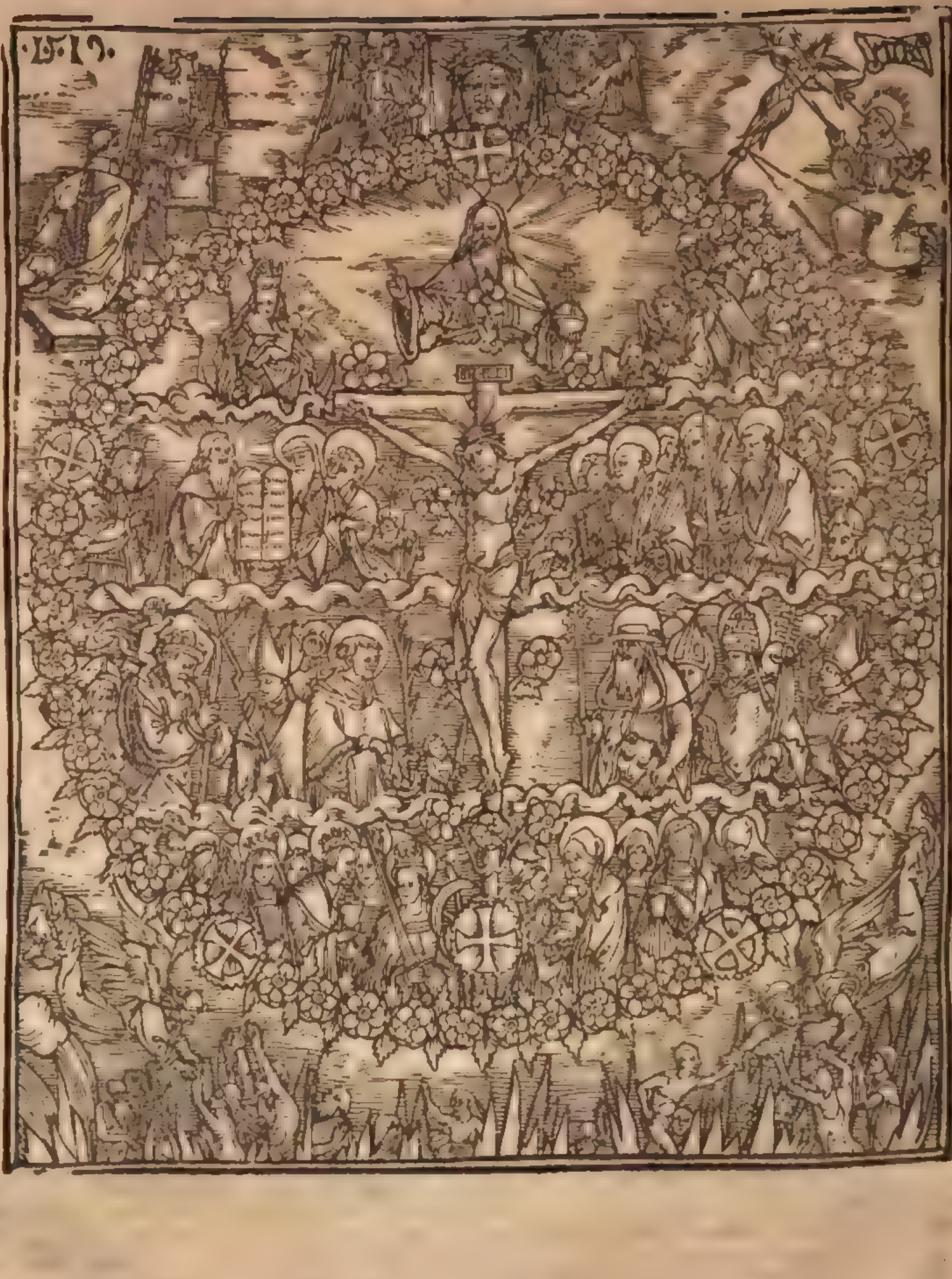
ALPHABETICVS TOMI PRAESENTIS ORDO.

a, b, c, d, e, f. A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z. Aa, Bb, Cc, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Ii, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Qq, Rr, Sſ, Tt, Vv, Xx, Yy, Zz. Aaa, Bbb, Ccc, Ddd, Eee, Fff, Ggg, Hhh, Iii, Kkk, Lll, Mmm, Nnn, Ooo, Ppp, Qqq, Rrr, Sſſ, Ttt, Vvv, Xxx, Yyy, Zzz. Aaaa, Bbbb, Cccc, Dddd, Eeee, Ffff, Gggg, Hhhh, Iiii, Kkkk, Llll, Mmmm, Nnnn, Oooo, Pppp, Qqqq, Rrrr, Sſſſ, Tttt, Vuuu, Xxxx, Yyyy, Singulaq; ſunt aut comprehendunt trifolia, exceptis bifolijs quatuor: videlicet, a, e, f, Yyyy. ſolitarioq; folio vno, nempe b.

LECTORI PIO CASTIGATOR TYPOGRAPHICVS B. L. N. ſalutem.

Pagin. 956. lin. 46. ſcribe aut lege, IESV Chriſto: Porrò Tituli & numeri foliorū aliquot, minùs ad vnguem limati, quomodo reſtitui poſſint, facilè ex his quę ibi præcedūt aut ſequūtur, ipſe deprahendes. Nam reliqua, præterquàm quod editioni huic etiamnūm ipſis cum archetypis commune eſt, leuiora ſunt, q̄ vt eorum admoneri te velle, opúsve eſſe, putemus: quanquā in præſens ſiquid vltrà monendū ſit, etiàm ſi locus haud neget, anguſtia temporis hac vice non ſinit. Benè vale pridiè Nonas Martij, id eſt, poſtridiè Lætare, 1570.

DE CIRCVN-

·1519·

DE CIRCVNCISIONE[1]

DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI, QVAE FACTA EST OCTAVO DIE: ET BREVIS LAVS *Magni Baſilij, authore Simeone Metaphraſte.*

VMBRAM quidem futurorum bonorũ, non ipſam au- IANVAR. 1.
tem rerum imaginem, legem habere ſcripturæ, magnus Hebr. 10.
pronũciauit Paulus. Quomodò enim pictores ad exem-
plar & ad formam animatam adſpectũ intendentes, pri-
mùm quidem atramento, eius quod depingitur, ſpeciem
in tabula adumbrãt: deindè diuerſos colores artificioſè
contemperantes, & adumbratæ figuræ adijciẽtes, prima-
rium exemplar referũt per imitationem, quæ fit ad ima-
ginem: ità etiàm lex ſpiritûs, tanquàm ad viua exempla-
ria, & ad res, in quas non cadit interitus, intuẽs ad bona
quæ ſunt repoſita in cęlis, ipſorum quidem vmbras & fi-
guras per Moſem & vetus teſtamẽtum, priùs obſcurè &
exiliter deſcripſit: per Chriſtum autem, & nouæ pietatis & veritatis dogmata, velutì
floridiores & ſplendidiores colores adijciens, cæleſtium, & quæ ſub adſpectum non
cadunt, bonorum imaginem ſubijcit eorum, qui vident oculis. Quomodò autẽ cùm
imago perfecta eſt coloribus, & ſuam accepit pulchritudinem, quæ priùs delineata
fuerat vmbra, deletur & euaneſcit: ità etiam cùm quæ nunc abſconſa ſunt, in cælis
poſteà reuelantur, ipſa quoquè imago rerum ceſſabit & abolebitur. Siue enim, inqt,
Prophetię abolebuntur, ſiue cognitiones ceſſabunt. Ex parte enim cognoſcimus, & 1. Cor. 13.
ex parte prophetamus. Quandò autem venerit id quod eſt perfectum, tunc quod ex
parte, abolebitur.

Poſtquàm ergò vetera quidem pręteriẽrũt, noua autem facta ſunt omnia: & vm-
bræ quidem & figurę ſunt abolitæ, euidentes autem rerum imagines per gratiã ſpi- 2. Cor. 5.
ritùs & Apoſtolicam exortæ ſunt ſapientiam: legis deincèps figuras & vmbras negli-
gamus, ipſius autem rerum expreſſioris formæ curã geramus, & quod dicit diuinus
Apoſtolus, eorum quidem quæ retrò ſunt, obliuiſcentes, ad ea autem quę antè ſunt, Philip. 3.
nos extendentes, ex inſtituto perſequamur brauium ſupernæ Dei vocationis: vt nõ
ſimus ampliùs paruuli fluctibus agitati, & omni vento doctrinę ſeu ſpiritu circum-
acti: neque tanquàm infantes loquamur aut ſentiamus, aut cogitemus, quomodò
Iudęi, qui infantilia ſapiunt, aut deſipiũt: ſed in virum perfectum ad menſuram ęta- Epheſ. 4.
tis plenitudinis Chriſti perueniamus, peragendo & contemplando eius legem ſpiri-
taliter. Ad hoc enim vnigenitus Deus Verbum carne fuit indutus. Ad hoc Deus Do De9 cur ho-
minus inter nos apparuit, ſe pro infante gerẽs, vt infantilem & imperfectam noſtrã mo factus.
cogitationem, ad ſenſum perfectum, & qui virum decet, tranſmutaret. Quamobrem
legales quoquè expiationes & obſeruationes, & alias adũbratas traditiones, & octa-
uo quoquè die circũciſionem ſubijt is, qui eſt ſupra omnem eſſentiam. Quo factum
eſt, vt cùm in his debitũ pro nobis exoluerit, ab omni legali ſeruitute, & quæ paruu-
lis conuenit, nos liberauerit cõſuetudine. Erat enim neceſſariũ & ineuitabile man-
datum circunciſionis. non ſolùm quatenùs eſt lege antiquior, & ab Abrahamo acce- Gen. 17.
pit initium, & ab ipſo Moſe & lege, & ijs qui deincèps ſunt ſecuti Prophetis, confir-
mata eſt & deducta ad poſteras generationes: ſed etiàm quòd ea neceſſariò à Deo da
ta ſignum melioris circunciſionis & ſpiritalis, in omnes ſuum iugum impoſuit, do-
nèc eius legiſlator, cùm æquè àc nos pro ſua benignitate fuiſſet carnis particeps, &
ſe ad aliorum demittendo ſimilitudinem fuiſſet circunciſus, & deindè meliorẽ oſten
diſſet circunciſionem, nempè eam quæ eſt in baptiſmate, eam decætero, vt quæ eſſet
imperfecta & inutilis, aboleuit, & vt ceſſaret effecit.

Circunciditur ergò Ieſus ex ea lege quam tulerat, die octauo: non vt doceret cir- Chriſt9 cur
cuncidi, ſed vt faceret ceſſare circũciſionem: vel potiùs, vt veteris quidem & inutilis circuncìſus.
euelleret anticipationem, noui autem & ſalutaris aperiret potentiam: vt aboleret
quidem eam, quæ eſt ſecundùm carnem: produceret autem eam, quæ eſt ſecundùm

 ſpiri-

ſpiritum:& illius quidem argueret imbecillitatem, huius autem oſtenderet fortitudinem. Circunciditur Chriſtus. Non enim venit ad diſſoluendā legem tanquàm alienam,ſed tāquàm propriam & à ſe compoſitam,eam re ipſa adimpleturus. Tanquàm ſuum dogma & Dei mandatum venit adimpleturus literam, & ſpiritum prædicaturus. Et quomodò quiſpiam pictor optimus,cùm in ſe,ſicut dictum eſt,veritatis vmbram priùs figurâſſet,& ità imaginis expreſſiſſet pulchritudinem,per ipſam recta erigit & deducit ad archetypi exemplaris perfectionem, idq; apertiſſimè atq; diuiniſſimè. Etenim quę eſt ſecundùm carnem circunciſio,non deſcribit ſolùm & adumbrat peccatorum depoſitionem,& eam,quæ eſt in baptiſmate Chriſti,circūciſionem: ſed etiàm tanquàm in vmbra deſcribit ipſam vniuerſi reſurrectionem & alterationem: per quam omnis carnalis hominum ſenſus & cogitatio circunciditur & execatur,& in aliam vitam transformatur. Huius veluti quædam obſcura & adumbrata pręfiguratio erat ea,q̄ eſt ſecundùm carnē,circunciſio. Quocircà ea quoquè octauo die fuit primùm cōſtituta. vtpotè ꝙ octauus dies,octauū,vt arbitror,ſeculū tacitè ſignificet.

Circunciſio cur octauo die.

Cùm ergò rerum imago,vt dictum eſt,& quę eſt in ſpiritu circunciſio,nōdùm locum haberet,neceſſaria fortè eſt exiſtimata ſecundùm carnem circunciſio. Cùm aūt ea,q̄ eſt in ſpiritu,per Chriſtum manifeſta fieret,per ipſum oportebat omninò quoquè aboleri eam, quæ erat in carne, circunciſionem. Etenim ſi hæc circunciſionis,q̄ in carne fiebat, & animalium ſacrificiorū ratio aut lex fuiſſet perfecta, vt quę poſſet perficere eos,qui illa ritè peragebant,ea nullo tempore aut modo potuiſſet diſſolui: Verbum enim Domini,inquit,manet in ęternum. Quoniam autem data erat ad pędagogicam inſtitutionem eorū,qui erant habitu imperfecti & infantes, vſq; ad tempus correctiōis,cùm id,quod eſt perfectum,ſuo tempore refulſiſſet,oportebat oīnò id,quod eſt imperfectum & minus,aboleri & ſupprimi:oportebat,oriente ſole,lunā & ſtellas obſcurari & minui,& aperta vera circunciſione & cultu,vmbroſas veritatis imagines & figuras cedere.

Eſa.40.

Propterea ergò Deus verbū,cùm priùs eſſet caro factus,hodiè octauo die in corpuſculo circunciditur,vt cùm literę debitum pro nobis exoluiſſet,legē ſpiritûs, quæ manet in æternū,induceret:& id quod eſt minus,eo quod eſt pręſtantius,occultaret & tegeret. Propterea Sacerdotiū quoquè, quod eſt ſecūdùm ordinē Melchiſedech, prælatum eſt Sacerdotio,quod eſt ſecundùm ordinem Aaron:vt vmbrę quidē ceſſarent,liberè autem ageret veritas:& vt legalium quidem traditionum imperfectio & infantia euaneſceret,Euangelicorum autem dogmatum exoriretur perfectio & magnificētia. Ideò cùm Petrum quoquè & Paulum diuiniſſimorū myſtarum ſummos, & omnes ſacros Apoſtolos & diſcipulos lege literæ priùs inſtituiſſet,& exercuiſſet in ea,quæ eſt ſecundùm carnem,circunciſione,traduxit ad eam,quę eſt in ſpiritu & baptiſmo,circunciſionem:vt cùm etiàm ſpiritum ſeruitutis per ipſos aboleuiſſet,ſpiritum gratiæ & filiorum adoptionis per diuinū baptiſmū in nobis excitaret in Chriſto IESV. Ideò omnes quoquè diuiniſſimos Sacerdotes, tam alios, quàm Magnum quoquè Baſilium, eo tempore magnum in Eccleſia excitauit Sacerdotem, qui non corpore peruaſit cælos, ſed cōtemplatione & ſpiritu eſt primus ſacrorum antiſtes, & qui erat in principio Deus imitans IESVM Chriſtum, & in velum ingreditur intimum,& illinc legum ſpiritûs & dogmatum magnificentiam magno ore detonat,& legem literę,eiuſq;,quæ eſt in carne,circunciſionis,angelica abolens & ceſſare faciens grandiloquentia.

Sacerdotiū nouę legis.

Encomium Baſilij Magni.

Hic eſt Baſilius,qui eſt magni & pręclari nominis, qui eſt fax Catholicę Eccleſiæ, qui Sol inſignis veritatis,qui illuſtrat omnē terram radijs ſuæ Theologię,q in actione eſt inimitabilis,& in contemplatione talis, vt ad eum nequeat vllus peruenire: q vita perfectus,& ſermone ſapientiſſimus: qui virtutis eſt omnibus numeris abſolutus,& in diuina & humana doctrina eſt planè cōſummatus & cui nihil deeſt: q omni mundana ſapientia & ſcientia priùs exercitatus,eas deindè ſubiecit veſtigijs diſcipulorum IESV: qui omnem librum veterem & propheticū ſummè & ſacroſanctè meditando perlegit, & per ipſos ad perfectiſſimam IESV Chriſti fidem rectà deductus fuit & confirmatus:qui Euangelio quidem duce aut introductore vſus eſt ad propheticam veram cognitionem,diuina autem Prophetarum dictione ad ſacri Euangelij accuratam notitiam: & per vtrunque ſublatus eſt ad puriſſimam diuinitatis

agni-

agnitionem. Hic eſt ſublimis & excelſa Eccleſiæ Dei columna, luminare Theologię, ornamentum Hierarchię, patris homo veriſſimus, vnigeniti nuncius acerrimus, ſancti ſpiritûs œconomus & ſcriba fideliſſimus, ſapientiæ partus, plenitudo intelligentiæ, penarium cognitionis, ludus docendæ pietatis, ſacri & diuini conſilij eruditor, & Chriſti potentiæ & virtutis turris infracta & immobilis. Hic eſt, qui Dei timorem, & pręceptum Domini, & virtutem omnes homines docet, magnus Baſilius, Dei verbi tuba vel maximè regia, quę ſuæ vocis magnitudine omnes fines orbis terrę comprehendit.

Hic eſt, qui eam, quæ eſt in ſpiritu & diuino baptiſmo, præclarè prędicauit circuncíſionem, & ſi vllus alius ex Theologis, ceſſare fecit eam, quæ eſt in carne, circunciſionem. Quocircà eius ad Deum è terra & corpore ſolutio & tranſitus, non caſu nec temerè, vt inconſideratè exiſtimauerit quiſpiam, inter diuinum Chriſti natalem & baptiſmum, concurrit hodiè cum IESV circunciſione: ſed quomodò in laudando & extollendo Chriſti ortum & baptiſmum, eam quæ fit in ſpiritu, circunciſionem extulit beatiſſimus in ſacra eius commemoratione, ipſe quoquè dignus eſt habitus, qui vnà extolleretur per reſolutionem ad Chriſtum: & ſtatutum eſt, vt annuis eo die honoraretur commemorationibus & celebritatibus. Quamobrem ſanctiſſimam eius memoriam hodiè vniuerſa ſanctorum Eccleſia, in omni parte vniuerſi orbis terræ peragens & glorificans gratiſſimis Deo laudationibus, eum qui in ſanctis ſuis glorificatur, ſimul laudat & glorificat Chriſtum: vt quæ ab omni hęreſi per ipſum fuerit liberata, totius autem pietatis dogmatibus confirmata: & vt quæ à cuiuſlibet quidem, qui aliena ſentit, doctrina fuerit liberata: ſoli autem Dominicæ fidei & doctrinæ ſe adiunxerit.

Dies reſolutionis beati Baſilij annuis celebritatibus honoratur.

Etenim per huius, inſtàr tonitrui ſonantem, Theologi linguam, attonitus quidem fuit & ſublatus Arrius, Eunomius autem diſſolutus, & tanquàm ardentibus fulminibus, eius contradictionibus in cinerem fuit redactus & conſumptus: Sabellius autem interijt & eſt deletus, & Macedonius quidem, qui aduersùs ſanctum ſpiritum inſanijt, Baſilij ſpiritu eiectus fuit & perijt: Apollinaris autem amentiſſimus, & inſipientię diuinis eius dictis conuincitur, & ad perpetuam tranſmittitur ignominiam. & vt ſemèl dicam, quæuis enata zizania, & quæuis Deo inuiſarum hæreſum differentia, quas & longum ante ipſum tempus attexuit, & quas poſt eius ad Deum exceſſum tempus eſt editurum, omnes diuini Baſilij theologię igni mandatæ, exurũtur & conſumuntur, non minùs quàm holocauſta & ara Eliæ & ligna, igne, qui per orationem fuit è cælo demiſſus. Hic excelſus Baſilius, non ſolùm Cæſareenſium eccleſiæ, cuius etiam fuit creatus epiſcopus, neque ſuo ſolùm tempori & ſuæ ætati, ſed etiam omnibus vniuerſi orbis terræ regiõibus & ciuitatibus, & toti huic ſeculo, & omnibus hominibus fuit vtilis & maximè ſalutaris Magiſter.

Hæreticorũ profligator Baſilius.

3. Reg. 17.

Atque quiſnam quidem fuerit eius ab initio ortus & educatio, & quod ſtudium in ſacris diſciplinis, quomodò autẽ à Gręca diſciplina trãſierit beatiſſimus ad Chriſtianam philoſophiam, & vita optima & oratione pulcherrima omnes ferè ſuperauerit, tam qui ante ipſum fuerunt Philoſophos, quàm qui poſt ipſum, & dehinc quo modo ad ſedem euectus Archiepiſcopalem, & tanquàm tota lucẽs lucerna poſitus ſupra candelabrum ſanctę Eccleſiæ, ſacris, quæ actione exequebatur, verbis vniuerſum orbem terræ illuſtrauerit: & quemadmodùm cum hæreſiarchis & veritatis aduerſarijs fortiter pugnans, tanquàm lupos Arabicos à ſacro ſuo grege expulerit: & cum impijs quidem decertans Imperatoribus, cum iniquis autem manus conſerens Pręſidibus, pręclariſſima victorię trophęa aduersùs omnes erexerit, & cùm in bonis paſcuis & pinguibus, & ſacrorum miraculorum oſtẽſionibus, verborumq; & legum cæleſtium ac diuinarũ expoſitionibus, Chriſti oues tanquàm bonus paſtor ipſe pulchrè pauiſſet, & tanquàm ſanctus Pontifex, ſimplex, impollutus, à peccatoribus ſeparatus, & ipſis cælis, ſi mihi quid eſt audacter dicendum, effectus altior, ipſe in Euangelio eſſet multorum ſalutẽ operatus, poſteà ab hoc humili ſolutus tabernaculo, & in loco tabernaculi admirabilis vſq; ad domũ Dei,[1] in voce exultationis & cõfeſſionis ſoni feſtũ celebrãtium peruaſiſſet, cum primogenitis cęleſtis Sion filijs vnà accubuerit & cum eis qęſcat: cùm de his oĩbus à ſacris, vt arbitror,[2] theologis ſit ſatìs philoſophatũ, eaq; ſatis laudata fuerint, ſuperuacaneum exiſtimaui de his loq prolixiùs.

[1] Animam Baſilij collocat in cęlo.

[2] Gregorios Nazianzenũ & Nyſſenũ, & Amphilochium dicit.

Nos autem glorificemus diuini patris memoriam: Hodiè hymnis & diuinitùs inſpiratis laudationibus Præceptoris virtutes celebremus pro dignitate. Quicunq; ab eo didicimus honorare virtutem, cum tãquàm verum patrem honoremus, ſicut debemus: vt qui in Chriſto Ieſu nati ſimus per Euangelium, & ab eius doctrina internũ noſtri cordis hominem, tanquàm Dei filij, habeamus formatum. Quomodò autem honorabimus? Circuncidamus, non carnem quidẽ noſtri præputij, vt vetus ille Iſrael, ſed internum cordis hominem. Circuncidamus omnes occultas animi perturbationes & mentis, eas auferentes aut morte afficientes, & vnà cum Chriſto prompto & alacri animo morte affecti, & ſimul cum eo crucifixi & conſepulti in expoliatione corporis peccatorum carnis, in circunciſione Ieſu Chriſti in baptiſmo, quomodò magnus quoquè doctor nobis præcipit, & in alijs diuiniſſimis ſuis admonitionibus, & in exhortatorijs ad baptiſmum orationibus. Sinamus ergò eam, quæ eſt ſecũdùm carnem, circuncisionem. Reſurgamus ad baptiſmum. Prætercurramus vmbram, accurramus ad veritatem. Moſen deſpiciamus, ad Ioannem exeamus. Modò enim clarè ſonat vox clamantis in deſerto, & ad ſe conuocat orbem terræ. Modò vox prçcurrit verbum, & pronubus ſponſum: & nuncius Regis præmittitur, & præit ad dirigendas vias eius, & ad populum Domino præparandum, accedit ad Iordanem. Nunc Ieſus poſtquàm ex lege fuerat carne circunciſus octauo die, venit ad Ioannem triginta annos natus, vt aqua baptizaretur: vt cùm literæ infantilem feciſſet ceſſare circunciſionem, lege ſtatueret eam, quæ eſt in ſpiritu, perfectionem. Nunc magnus ille præco & præcurſor, magna voce turbis præcipit in deſerto, vt agant pœnitẽtiam, quoniam appropinquauit regnum cælorum. Vbi enim Rex, illic eſt omninò cum eo regnum. Quoniam ergò Rex cælorum ad aquam baptiſmatis appropinquauit, neceſſariò ſimul quoquè cum eo aderat regnum cælorum. Nunc autem is quoquè, qui nomẽ aut cognomen habet regni cælorum, poſt magnum illum Baptiſtam, hodierno die, qui eſt dies ſuæ reſolutionis, dum & commemoratur, & tacet & loquitur, omnes populos ad baptiſmum adhortatur. Paremus ergò vias Domini Dei noſtri, dirigamus ſemitas eius. Chriſto omnium Regi, qui appáret in Iordane, corda digna reddamus per opera pœnitentiæ, & cum eo conſepulti per baptiſmum, & in vitæ conſtituti nouitate, vnà cum eo conglorificemur & conregnemus in ſecula, Amen.

[Margin: Circũciſio typ⁹ baptiſmi. — Ioan. 1. — Matth. 3. — Luc. 3. — Ibidèm. — Baſilius dictus ἀπὸ τῆς βασιλείας, i. à regno.]

DE BASILIO MAGNO, AVTHORE AMPHILOCHIO ICONII EPISCOPO: SED OB STYLI TVM BARBARIEM, *tum obſcuritatẽ, quo interpres incertus vſus eſt, hic paulò Latiniùs pleraq; omnia reddita ſunt, nihil de induſtria mutata ſententia, ſed additis non paucis ex vetuſtis manuſcriptis libris, quæ in excuſis deſiderantur.*

PRAEFATIO AMPHILOCHII EPISCOPI.

NON poteſt videri indecorum, dilectiſſimi, ſi fideles & probi filij patris obitu doleant: immò verò eius cauſa etiam lachrymari par eſt: quemadmodùm etiàm omnes nos hucuſquè, dolore perurgente, fecimus. At poſtquàm lachrymarum, vt ſcriptum eſt, caliginem deterſimus, & ad obſecrandum omnium noſtrûm verum Deum cum gratiarũ actione nos contulimus, neceſſarium putamus memoratu digna, veraq; & inſignia patris & præceptoris noſtri Baſilij miracula ſcripturæ tradere, nè per temporariam afflictionẽ profunda obliuione obruantur. Cùm enim tres admirabiles & ſacratiſſimi viri, Gregorius Theologus eximius, Gregorius Nyſſæ epiſcopus * memorabilis, atq; Ephræm beatiſſimus, diuerſis eum epitaphijs illuſtrârint: viſum eſt & mihi tanquàm abortino, vt verbis vtar Apoſtoli, quæ ab ijs venerabilibus patribus in illorum narrationibus, quas in manibus habeo, prætermiſſa ſunt, adijcere, vti hoc ipſo ceu integer filius optimo parenti debitum perſoluam. Si enim ea vis eſt nubiũ, vt poſſint ſolem obtegere: multo faciliùs eiuſmodi temporalis plaga bonas rerũ geſtarum explicationes ſiue narrationes obſcurare obliuione poteſt. Iam igitur facta conquiſitione dicere & commemorare aggrediar, quippè qui partìm præſens adfuerim, quemadmodùm magnus ille paſtor noſter, toto celebratus orbe, qui cum cæle-

*[Margin: * admirãdus — 1. Cor. 15.]*

ſtibus virtutibus miſcere colloquia conſueuit, angelicoque functus eſt miniſterio, grandiloquus Eccleſiæ prędicator, ſolida orthodoxorum dogmatum columna, earũ quæ ſunt, rerum naturam explicârit, ſacroſanctę Trinitatis hoſtem Iulianum apoſtatam profligârit, Valentis os blaſphemum oppreſſerit, Arrianorum expugnârit cacodoxiam, ſiue prauam opinionem, Chriſtianorum planè confirmârit orthodoxiam, rectamque ſententiam, paſtor deſtinatus Eccleſiæ populi, regali ornatus ſacerdotio, ouium Chriſti aries, diuinæ fidei doctor glorioſus, & viuens & vita functus magnis claruerit miraculis, eius oratio, vt dictum eſt, Iuliani Deo inuiſi, extollentis in altum cornu, & loquentis aduersùs Deum iniquitatem, facta corripuerit vel eliſerit: denique vt Valens indignè arrepta Imperij purpura, & prauæ Arrianorum opinionis patronus, venerit ad eam, quæ apud nos eſt, illuſtrẽ Cęſaream. Sed iam ordine ab eius natiuitate ad finem vitæ vſque, illius virtutes narrare tentabimus.

VITA S. PATRIS BASILII MAGNI, CAESAreæ Cappadociæ Archiepiſcopi, authore Amphilochio.

BASILIVS itaque ſolus, vt ità dicam, in terris æquabilem & decentem dictis & factis ſectatus eſt viuendi rationem, vitam ſuam ad diuinæ ſapientiæ præſcriptũ componẽs, omnia ſua Chriſto dedens, ſed & animam & corpus, ſermonumque manus, quibus gentilium errores perindè atquè aranearum telas diſſipauit. Cùm puer eſſet ſeptennis, à parentibus adhibitus eſt ſtudijs literarum: quibus quinquẽnium vacans, ingenij bonitate magnos in philoſophia fecit progreſſus. Indè relicto paterno ſolo, erat autem natione Cappadox, Athenas ſe contulit ſermonum parentem: cumque eſſet caſtitate, continentia, multaque abſtinentia ornatus, in diſciplinam Eubulo Græcę ſapientiæ magiſtro ſe tradidit. Atque ità ille ſe doctrinæ dedit, ipſis etiàm præceptoribus admirandus. Condiſcipulos autem habuit Gregoriũ Magnum, poſteà Nazanzi epiſcopum, qui etiàm Conſtantinopolitanę ſedis clauum tenuit. itemq; Iulianum à teneris annis Chriſtianum, atque Libanium. Porrò ſecum ipſe cõſtituit, vir omnium admiratione dignus, nihil neque panis neque vini ſumere, donèc diuinitùs id illi præſtaretur, ſcire vt poſſet diuinæ ſapientiæ arcana. Verſatus igitur in literis annos quindecim, Græcamque omnem philoſophiam percurrens, ad extremũ etiàm Aſtronomiam, atque optima quæque colligens, nec tamen per hęc inuenire valens omnium conditorem, nocte quadã illo vigilante, diuinus quidam fidei ſplendor eum inflammauit, vt totius religionis ſcripturam perueſtigaret. Surgens itaque in Aegyptum profectus eſt, adienſque Archimandritam Porphyrium nomine, petijt ab eo ſibi ſuppeditari ſacros codices, è quibus diuina poſſet dogmata capeſſere. Ea re impetrata, manſit illic, oblectans ſeſe diuinorum meditatione ſermonum, & aqua herbiſque victitans. Annum autem ibì demoratus, verbumque veritatis fide conſiderans, in eius perſcrutatione permanſit. Poſteà verò Hieroſolymam orationis cauſa ſe dimitti petijt, ſimul etiàm vt eius loci miracula videre liceret. At ille fuſa ſuper eum oratione, dimiſit eum. Vt verò eò peruenit, vbì Græcæ philoſophię erat diſciplinis imbutus, cœpit multis perſuadere philoſophis, turbiſque gentilium, viamque eis ſalutis commonſtrans, offerre illos Chriſto. Inquirebat autem præceptorem ſuũ Eubulum, cuius erat ea in vrbe exiſtimatio celeberrima, cupienſq; illi laboris rependere vicem, nitebatur eum immaculata fide imbuere, quippe qui ad eam capeſſendã non malè tendere videretur: cumque cęteri omnes, qui ſe philoſophiæ addixerant, veluti magiſtrum ſectabantur. Quærens autem illum paſsìm per cuncta auditoria, in ſuburbio illum offendit, cum cęteris philoſophis ſermonem cõferentem. Hoc enim apud illos in more poſitum erat, vel dicere, vel audire aliquid noui. Diſputantem ergò illum Baſilius ſuperueniens reprehendit. At illi qui cum eo erant, Quis te, inquiunt, ô philoſophe, reprehendit? Tum ille, Aut Deus, inquit, aut Baſilius.

Agnoſcens igitur Baſilium, dimiſſis qui apud ipſum erant, illi adhæſit, & triduò nihil

Marginalia: 1. IANVARII. — Traditur literis. — It Athenas. — Eius condiſcipuli. — Alij Libaniũ volũt Baſilij & Gregorij fuiſſe præceptoré. — Abit in Aegyptum. — Inuiſit Hieroſolymá. — Eubulo ad-

hæret Baſilio. nihil accipientes cibi,inter ſe cõquirebant. Sciſcitabatur autem ex Baſilio Eubulus, quæ ſit philoſophiæ definitio. Reſpondit Baſilius,primariam philoſophiæ definitionem eam eſſe,quòd ſit meditatio mortis. Admirans Eubulus,porrò percontatur, qs ſit mundus. Ait ille: Qui eſt mundo ſuperior. Nam tametſi ſuaues ſunt mundi ſermones,at tamen amarus valdè mundus eſt illi, qui eum vitiosè complectitur. Alia eſt enim corporis voluptas,& alia ſubſtantiæ incorporeæ: nec quiſquam ſimul vtraque poteſt perfrui. Nemo enim poteſt duobus dominis ſeruire. Veruntamen vt ſe virtus habet,frangimus eſurientibus panem ſcientiæ, & qui per malitiam ſunt abſq; tecto, illos per virtutem ducimus ſub tectum: ſi quem nudum cernimus, illum operimus, nec carnem noſtram deſpicimus. Hæc dicens, eumque locutione parabolica exacuens,commemorando Saluatoris erga nos pœnitentes clementiam,tres catinos mẽti propoſuit in veſtibulo cogitationis: ſuperliminare quidem portarum, virtutem adducentem prudentiam,fortitudinem,iuſtitiam,temperantiam:à ſiniſtris verò ſuadelam. Ex vtraque autem eius parte intemperantiam,libidinem,ebrietatem,impudicitiam,ſegnitiem,maledicentiam,garrulitatem,maleficia,& id genus vitiorum examen:eamque pœnitentiam honeſtè conſiſtentem,increpitantem & irridentem,leuem,aduerſarios quidem obiurgantem,ſed proprios nullos habẽtem populos. Porrò iuxta illam abſtinentiam, intelligentiam, lenitatem, reuerentiam, timorem, clementiam,pluriumque bonorum frequentiam. Ipſius autem hiſtoriæ textus, menti quidem diuinis intentæ adducit cautionem, auditoribus verò meliorum æmulationum occaſionem. Hæc ergò ipſe contemplatus,benè affectus ſum, atque eò perductus ô Eubule. Sunt enim apud nos non figuræ nec ænigmata, ſed ipſa planè veritas, ducens ad ſalutem. Reſurgemus enim omnes,alij in vitam æternam, alij in opprobrium & ignominiam ſempiternam, adſtabimusque ad tribunal Chriſti, vtì docent nos vocales admodùm ꝓphetę Eſaias,Ieremias,Daniel,Dauid rex,& diuinus Paulus atq; poſt hos ipſe etiàm pœnitẽtiæ dator & agonotheta ſiue præmiorũ diſtributor,ꝗ ouẽ q̃ſiuit perditam,& deſertorẽ filium è patris ſinu profugũ,multas opes & ſeipſum quoquè prodigè perdentẽ, & poſteà fame afflictum atq; reuertentẽ ſyncerè amplexus eſt,& ſtola cãdida ornauit,precioſoq; induit annulo: atq; etiàm fratrẽ à peccatis immunẽ, ſed indignabundũ,hortatus eſt illi tanq̃ fratri veniã dare:quod cùm ille,ſtimulante inuidia,facere contẽneret,Dñs benignitate vincens eum ſuſcepit. Idemipſe autem etiàm parem mercedẽ reddidit ad vndecimã horam venientibus,nobiſq; pœnitentibus,atq; ex aqua & ſpiritu ſancto renaſcẽtibus ea daturus eſt,q̃ nec oculus vidit,nec auris audiuit,nec in cor hoĩs aſcẽderunt,q̃ præparauit Deus diligentibus ſe.

Philoſophia quid.

Matth.6.

Iohan.5.

Luc.15.

Ibidem.

Matth.20.

1.Cor.2.

Eubulꝰ credit. His obſtupefactus Eubulus,ait: O Baſili, cæleſtis demonſtrator Trinitatis,per te credo in vnum Deum patrem omnipotentem,deincèps vſque expectans reſurrectionem mortuorum & vitam futuri ſeculi,Amen. Fidem autem meam hac ego ratione tibi teſtatam reddo: Res meas omnes tibi trado, & quod ſupereſt vitæ, ſi ſic Deo viſum erit,apud te transigam,atque ex aqua ſancta & ſpiritu volo regenerari. Ad quę Baſilius: Benedictus ſit,inquit, Dominus Deus noſter ex hoc nunc & vſque in ſeculum,qui in tua mente Eubule accendit lucem veram,& de multiplici errore tranſtulit te in cognitionem miſericordiæ ſuæ. Quandò verò, vt dicis,apud me permanere vis,indicabo tibi quemadmodùm conſulamus ſaluti noſtræ, nexibus huius vitæ nos expedientes & explicantes. Vendamus facultates noſtras omnes,& egenis diſtribuamus:ac deindè proficiſcamur ad ſanctã ciuitatem,viſuri quæ illic ſunt miracula, atq; apud Deum fidutiam nobis conciliemus. Venditis igitur, diſtractiſque & diſtributis rebus ſuis,comparatiſq; ſolummodò veſtibus ad ſanctum baptiſma neceſſarijs,ibant Hieroſolymam,ingentem hominum gentilium turbam Chriſto lucrifacientes.

Vendũt facultates ſuas,& eunt Hieroſolymam.

Cùm veniſſent autem Antiochiam,ducti ſunt in diuerſorium quoddam. Porrò cauponis filius,nomine Philoxenus,aſſidebat portæ multùm anxius:erat autem Libanij ſophiſtæ diſcipulus:à quo acceperat verſus quoſdam Homericos proſa oratione redditos,quibus non mediocriter diſcruciabatur. Viſo illo,dicit ei Baſilius: Quæ huius tui mœroris cauſa eſt ô adoleſcens? Cui ille, Ecquid verò,inquit,mihi contulerit,ſi id tibi dixero? Inſiſtente autem Baſilio & promittente quòd non fruſtrà diceret,indicauit ei & ſophiſtam & verſus,& quòd hæc ſibi eſſet materia doloris. Tum Baſilius ad ſe verſus accipiens,eorum dixit interpretationem. Stupens autem adoleſcens

leſcens & hilaritate perfuſus, rogauit ſcripto ſibi ea quæ dixerat, digeri. Scripſit itaq; eorum triplicem explanationem. Lætus puer cum illis abijt ad Libanium, offerens ei carminum expoſitionem. Ijs acceptis attonitus Libanius, Per diuinam, ait, prouidentiam, nemo huius tempeſtatis ſapientum eiuſmodi poteſt adferre interpretationem. Quis igitur horum nouus effector eſt? At puer: Peregrinus, inquit, quidam ad meam diuertens cauponam, promptiſſimè hæc mihi interpretatus eſt. Nulla ergò mora interiecta, curſu rapido Libanius diuerſorium petijt, vidensq; Baſilium & Eubulum, eosque agnoſcens, illorum necopinato aduentu exhilaratus, orabat nè dedignarentur ad ipſius ædes diuertere. Ea re impetrata, rogabat eos ſumere lautiores epulas. At illi pro ſua perpetua cõſuetudine parùm panis & aquæ capientes, gratias agebant bonorum omniũ largitori Deo. Eo cognito, Libanius quæſtiones eis mouit, & rhetorum ſermones pertexuit: illi contrà ei fidei ſermonem inijciebant. Sentiens Libanius verborum vim, Huius, inquit, rei necdùm opportunũ adeſt tempus: vbi Dei iuſſerit prouidentia, non erit qui obſiſtat: plurimùm verò mihi contuleris Baſili, ſi hæc adoleſcentibus, qui apud me ſunt, dicere non graueris. Celeriter igitur in vnum coactis iuuenibus, docebat eos ſeruare animi munditiam, & corporis incõcuſſam integritatem, inceſſum ſedatum, pronunciationem articulatìm diſtinctam, ſermonem benè compoſitum, cibum & potum minimè perturbantem vel concitãtem, erga ſeniores taciturnitatem, erga ſapientiores auſcultationem, erga illos, qui in dignitate ſunt ſubiectionem, erga pares & inferiores charitatem non fictam: pauca dicere, capere plurima: verborum cauere temeritatem, fugere loquacitatem, non faciles eſſe in riſum, ſtudere verecundiæ, cum fœminis procacibus non ſuſcipere diſputationem, oculos humi depreſſos, animum ad ſuperna erectum habere, vitare cõtentiones, magiſterij dignitatem neutiquàm vſurpare, mundanos honores omnes ꝓ nihilo ducere. Quòd ſi quis veſtrûm, inquit, etiã alijs poteſt proficere, expectet mercedem à Deo, æternorumq; bonorum retributionem in Chriſto IESV Domino noſtro. Hæc cùm apud Libanij diſcipulos dixiſſet Baſilius, illiq; omnes non ſine admiratione audiſſent, cum Eubulo cœptum carpebat iter.

Libanius inuitat Baſiliũ & Eubulum.

Cócio Baſilij ad adoleſcẽtes.

Vt autem peruenerunt Hieroſolymã, omnia ſacra loca fide & dilectione perquirentes, & in ijs Deum qui eſt ſuper omnia, adorantes, Maximo eius vrbis epiſcopo innoteſcunt: ad cuius ſe pedes abijcientes, rogabant diuinum ſibi conferri baptiſma ſiue regenerationem in Iordanis flumine. Quos vbì ille ſanctus epiſcopus vidit, cùm eſſet inſigni humanitate præditus, illorũ annuit precibus, venitq; cum fidelibus viris ad Iordanem: ibì tum Baſilius in ripa conſiſtens, humi ſe proſtrauit, & cum clamore valido & lachrymis petebat à Deo aliquod ſuæ fidei ſignum oſtendi: ſurgenq; cum tremore, ſuis ſe veſtibus ſpoliat, vnaque cum illis veterem exuit hominem: deſcendensq; in aquas, orabat. Vnà autem etiam ſacerdos deſcendit, eumq; baptizauit. Et ecce coruſcus ignis incidit ſuper eos, atq; ex eodem fulgure columba exijt in Iordanem, turbansq; aquam, reuolauit in cælum. Eo viſo, qui adſtabant, timore correpti, glorificauerunt Deum: porrò Baſilius baptizatus, exiuit ab aquis. Admirans verò Maximus epiſcopus Baſilij in Deum amorem, orãs induit eum reſurrectionis Chriſti veſtimẽtis. Baptizauit autem etiam Eubulum, vngensq; eos ſacro chriſmate, tradidit illis viuificam communionem: rogauitq; Baſilium idem Dei ſacerdos, vt orans cibum caperet: quod & fecit, dicens: Domine IESV Chriſte, Deus noſter, credo verbis euangelij tui, ſperoq; in benignitate tua cibũ potumq; percipiens, aduersùs diabolum nobiſcũ confligentẽ, adfuturã nobis ſancti ſpiritûs tui cooperationem. Stupens verò Dei ſacerdos ad illius fidem, repetijt vnà cũ illis ſanctam ciuitatẽ: vbi cùm annũ vnum feciſſent, de cõmuni ſententia venerũt Antiochiã. Et Baſilius quidẽ ſub Meletio epiſcopo illic diaconus ordinatus eſt, parabolicosq; ſermones cum omniũ admiratione ediſſeruit. At non diù pòſt cũ Eubulo venit in Cappadocũ regionẽ: vbi cũ ingreſſuri eſſent Cæſareã, nocte per viſum Euſebio eius vrbis Epiſcopo reuelata fuit eorum præſentia, ꝙ́que Baſilium eſſet ſucceſſorem habiturus. Is itaque excitatus, reuerẽdum ad ſe acceſſit archidiaconum, & quoſdam venerabiles clericos: quibus cùm viſionem enarrâſſet, miſit eos ad orientalem vrbis portam. Illis verò abeũtibus, obuiàm facti ſunt in vrbem ingredientes: cumque ab illis conſpecti & agniti eſſent, rogati ſunt adire epiſcopum. Qui vt illos vidit intrantes, obſtupuit ad viſionis

Inuiſunt loca ſacra Hieroſolymæ.

Baſilius in Iordane baptizatur.

Item Eubulus.

Vſus ſacri chriſmatis in baptiſmo.

Baſilius fit diaconus.

ſimilitudinem,& gratias egit Deo:ſimul etiam percontatus eſt ex illis,vndè venirẽt & quò haberent iter,quíve vocarentur. Iis cognitis,iuſſit miniſtros eis menſam apponere. Ducti ſunt ergò in inſignem quendam locum, & appoſita quæ ad corporis curam pertinerent. Eadem autem hora ſanctiſſimus epiſcopus ciuitatis clerum cõuocans,factam ſibi à Deo reuelationem illis expoſuit. qui vna voce dixerunt: Reuerà meruit hoc puritas vitæ tuæ,vt ex Dei voluntate indicaretur tibi,quis poſt te hierarchicam debeat ornare ſedem. Nihil ergò hæſitans, fac quod tibi viſum eſt. Acciuit itaq; ad ſe Baſilium & Eubulum,cœpit cum eis ſcrutari ſcripturas:admiratusque pelagus inhærentis eis ſapientiæ,habensq; eos dextra læuaq; ſuſtentatores, nõ multò pòſt exceſſit è viuis.

Euſebius epiſcopus obit.

Conuenientes ergò epiſcopi,ſancto ſpiritu id agente, Baſilium elegerunt epiſcopum:qui accepta conſecratione,regebat eccleſiam diuina fretus prouidẽtia. Elapſo autem aliquanto tempore,rogauit diuinitùs ſibi dari gratiam,ſapientiam & intellectum,vt proprijs ſermonibus poſſet illi incruentum offerre ſacrificium, & vt adueniret in ipſum ſpiritus ſanctus. Poſt ſex igitur dies velut in eſtaſi factus, ſeptimo die aduenìente in illum ſpiritu ſancto, cœpit miniſtrare Deo per ſingulos dies: (Interpres habet,miniſtrare: vndè ſatis conſtat in Græco haberi λειτουργεῖν, quod nos vertere poſſumus,Miſſam facere vel ſacrificare) atq; aliquo interiecto temporis ſpatio,fide & oratione cœpit propria manu miniſterij (id eſt, Liturgiæ, ſic enim euidenter apparet in Græco legi) myſteria ſcribere. Porrò nocte quadam veniens ad eum Dominus in viſione cum apoſtolis,propoſitionem panis faciens in ſancto altari,excitauit eum,dicens ei: Secundùm petitionem tuam repleatur os tuum laude,vt proprijs ſermonibus offeras ſacrificium incruentum. At ille non ferens oculis viſionem, ſurrexit cum tremore,& accedens ad ſanctum altare, cœpit dicere, ſimul etiam ſcribere in charta: Repleatur os meum laude,vt hymnum dicat gloriæ tuæ Domine Deus,qui creâſti nos,& adduxiſti in vitam hanc: & cæteras orationes ſanctæ liturgiæ, vel ſancti miniſterij. Et poſt finem orationum exaltauit panem, ſine intermiſſione orans & dicẽs: Reſpice Domine Ieſu Chriſte Deus noſter de ſancto habitaculo tuo, & veni ad ſanctificandum nos,qui ſursùm cum patre ſedes,& hîc inuiſibiliter nobiſcum ades: dignare potenti manu tua tradere nobis, & per nos omni populo, ſancta ſanctis. Populus reſpondit: Vnus ſanctus,vnus Dominus Ieſus Chriſtus cum ſancto ſpiritu in gloria Dei patris, Amen. Diuidens autem panem in tres partes, vnam quidem ſumpſit cum timore multo,alterã verò reſeruauit,vt cum ipſo ſepeliretur: tertiam repoſuit in columba aurea,eamq; pendére voluit ſupra altare. Porrò Eubulns & primi è Clero adſtabant ad templi fores,videbantq;, lucem intelligibilem in templo,& viros glorioſos & illuſtres candidis amictos veſtibus: cumq; audirent voces populi Deum glorificantis,& Baſilium cernerent altari aſſiſtentem, ſtupefacti in viſione,corruerunt in facies ſuas,glorificãtes Deum. Exeunte autem Baſilio, ad illius pedes ſe deiecerunt:illoq; ſciſcitante quid ſibi vellet iſthæc adoratio & illorum præſentia,indicauerunt ei viſionem admirabilem,quam in templo vidiſſent. Tum ille gratias agens Deo ſine intermiſſione,quòd feciſſet mirabilia, accerſiuit aurifabrũ, iuſſitq; confici columbam ex auro puro,in qua eam,quam diximus,repoſuit portionem,ſuſpendẽs eam ſupra menſam ſanctam,in ſpecie ſanctæ columbæ illius, quæ apparuit in Iordane Domino baptizato. Eo peracto, orationem conſolatoriam cœpit habere ad populum,conuenitq; in eccleſiam infinita multitudo,cui intererat etiam magnus ille Ephræm abbas,de quo poſteà referemus, quemadmodùm demonſtrante Deo viderit beatiſſimum patrem noſtrum Baſilium.

Baſili⁹ creatur epiſcopus.

Miſſa S. Baſilij.

Pſal. 70.

Eleuatio Euchariſtiæ in Miſſa.

Aſſeruatio Euchariſtiæ.

Matth. 3.

Quodam tempore diuina illo celebrante myſteria, Iudęus quidam ſe ceu Chriſtianus populo immiſcuit,officij miniſterium explorare volẽs. videtq; in manibus Baſilij in partes diuidi infantem:& cùm omnes communicarent,acceſſit & ipſe:dataq; eſt ei hoſtia,verè caro facta. Indè accepit & calicem ſanguine repletũ, vti reuerà eſt: illius quoquè particeps effectus,vtriuſq; ſeruauit reliquias,& abiens domum, oſtendit vxori ſuæ in dictorum confirmationem, narrauitq; quid ſuis ipſe oculis conſpexiſſet. Itaq; credens,quemadmodùm re vera eſt,tremendum eſſe myſterium Chriſtianorum,altera luce venit ad Baſilium,poſtulans ſine dilatione ſe Chriſti ſigno conſignari. Sanctus autem epiſcopus nihil procraſtinans, ſed conſuetam Euchariſtiam offerens

Iudæi viſio ſtupenda.

Iudæus ad Chriſtũ cõuertitur cũ ſuis.

offerens ei, qui vult omnes homines ſaluos fieri, baptizauit eum cum omni domo ſua credentem Domino.

Euntem quandoquè ſanctum virum muliercula adijt, & literas ab illo petijt ad regionis præfectum, tanquàm qui plurimùm apud illum poſſet. Ille arrepta charta, ſcripſit præfecto in hæc verba: Acceſſit ad me iſthæc inops muliercula, dicens literas meas habere apud te pondus. Si ſic eſt, id fac oſtendas. tradiditq; mulieri chartulam, quam illa obtulit præfecto. At ille cùm legiſſet, ſic reſcripſit: Tua cauſa, ſancte pater, libēs eſſem miſertus mulierculæ, ſed non potui, eô quòd tributis ſubiaceat. Cui rurſùs Baſilius ità reſpondit: Si quidem voluntas prompta fuit, at defuit facultas, tolerabile eſt. Si autem potuiſti quidem, ſed noluiſti, Chriſtus te rediget in ordinem inopum, vt vbì volueris, non poſſis. quod etiàm rę ipſa ità euenit. Nam non multò pòſt, Imperatoris ira in illum concitata, in vincula coniectus eſt, pœnas illis pendēs, quos iniuria affecerat. Tum verò preces offert Baſilio, vt ſua interceſſione Imperatoris clementiam ipſi conciliet. idque ſic factum eſt. Poſt ſex nanque dies ab Imperatore iuſſus eſt vinculis abſolui. Et ille quidem declaratam erga ſe clementiam intelligens, venit ad Baſilium: & gratias illi agens, mulierculę acceptę de ſuis facultatibus duplicatò reſtituit quod debebat. Prophetia Baſilij.

Ea tempeſtate Iulianus impius Imperator bellum in Perſas ſuſcipiens, venit in partes Cęſareæ Cappadocum, obuiamque illi proceſſit Baſilius cum illis qui ei aderant. Quem vt vidit Iulianus, ait: In philoſophia ego te excello Baſili. Cui Baſilius, Vtinàm, inquit, philoſophus eſſes: ſimul offerens illi pro benedictione tres panes hordeaceos: quos quidem Imperator voluit à ſatellitibus ſuis accipi, ſed illi fœnum reddi cum his verbis: Hordeum ab illo nobis datum, pabulum eſt iumentorum: recipiat igitur & ipſe fœnum. At Baſilius illud ſuſcipiens, ait: Nos quidem, ô Imperator, ea tibi obtulimus, quibus ipſi veſcimur: tu verò ea nobis reſtituis, vndè bruta victitant animantia: vltrò quidem nos irridens, ſed non ſponte nobis hoc fœnum in cibum conferens. Ijs Iulianus auditis, furore percitus, Huius, inquit, fœni alimētum ſine ſubtractione dabitur tibi: at poſtquàm edomitis Perſis huc rediero, euertam vrbem hanc, eamque ſic aratro proſcindam, vt farris potiùs quàm hominum ferax ſit. Nec enim me clam eſt, vt te ſuaſore populus ad eam proruperit audaciam & temeritatem, vt quam ego collocâram deæ à me adoratæ ſtatuam, ille non ferens incantationem, penitùs diſſiparet & confringeret. His dictis, iter ad Perſas intendit. Porrò Baſilius reuerſus in vrbem, conuocata omni multitudine, expoſuit eis quæ Imperator dixiſſet. atque huiuſmodi ſanè optimum eis propoſuit conſilium, dicens: Fratres mei, argentum ducentes pro nihilo, ſaluti veſtrę conſulite, vt ſi tyrannus ſuperuixerit, muneribus eum placemus. At illi ſuas repetentes domos, ſinguli quæ habebant, ad eum ſuis manibus alacriter apportabant, putà auri, argenti & lapidum precioſorũ immenſam copiam. Ille conſpecta eorum alacritate & obedientia, repoſuit ea in gazophylacio, inſcribens vniuſcuiuſque nomen, aitque ad illos: Principum Dominus facilè poteſt & illum attrectare, & vobis reſtituere res veſtras. Mox verò præcepit clero & populo omni ciuitatis, vt cum fœminis & paruulis aſſcenderēt in montem Didymi, in quo honoratur & colitur Dei genitricis venerabile templum: vbì triduanum exigentes ieiunium, petierunt à Deo diſſipari impij Iuliani propoſitum. Hoc cùm illi precarentur, & in precibus corde contrito vigilarent, Baſilius in viſione multitudinem vidit cæleſtis exercitùs hincindè in monte, & in medio reſidentem quandam in throno præclaro in habitu muliebri, dicentemque viris eximijs, qui proximè illi adſtabant: Vocate ad me Mercurium, vt eat ad interficiendum Iulianum, ſuperbè blaſphemantem Deum & filium meum. Sanctus autem cum ſuis armis adueniens, ea iubente velociter abceſſit. Acciuit autem ad ſe eadem ipſa, muliebrem præ ſe ferens habitum, Baſilium Magnum, deditque ei librum, continentem hiſtoriam creationis totius mundi, à dextris verò, hominis à Deo conditi. A fronte autem libri hæc erat inſcriptio, Dic in finem: ad calcem autem creati hominis habebatur, Parce. Repentè verò expergefactus, timore & gaudio tenebatur. Non diſſimilē cæſi Iuliani viſum eadem nocte etiam Libanius ſophiſta vidit, qui cũ eo erat in Perſide, quæſtoris functus dignitate. Stupens igitur Magnus Baſilius ad viſionem, & cum ſolo Eubulo euigilans, acceſſit ad vrbem: veniensq; ad ſancti martyris Mercurij martyriũ, vbì is conditus

Iulianus venit ad Baſilium.

Contumeliam reddit pro gratia.

Minatur Cęſareæ excidium.

Baſilius precib. pugnat cōtra tyrãni minas.

Viſio Baſilij

ditus erat,& eius arma aſſeruabantur,cùm ea nõ inueniret, accerſijt cuſtodem, perquiſiuitq́; ex eo,vbinàm eſſent. Ille cum ſacramento aſſeuerãte,hora veſpertina quo ſolerent loco ea fuiſſe: citra hæſitationem vllam pro indubitato habuit memorabilis pater noſter Baſilius,veram eſſe viſionem:& glorificans Deum,qui non ſpernit in ipſo confidentes,cum multa feſtinatione & gaudio ineffabili recurrit ad montem, cunctis etiamnùm ſopore correptis. Excitans autem illos, hortatus eſt vt precibus incumberent,atq; hilari voce narrauit eis diuinitùs ſibi factam reuelationem,de tyranno ea nocte perempto. Gratias verò agens Deo cum omnibus, redijt ad ciuitatẽ, adiensq́; ſancti Mercurij martyriũ,inuenit lanceam eius cruore madidam: rurſumq́; cum omnibus gratias agens Deo, præcepit vt cuncti ad magnam eccleſiam accederent,participes futuri diuinæ liturgiæ,vel miniſterij.

De eleuatione ſacræ hoſtiæ dicit.

Id verò cùm fieret,& Baſilius ſancta eleuaret,nõ extitit eiuſmodi ſignũ,quale fieri conſueuerat,putà vt colũba moueretur,q̃ cum ſacramento Dominico pendebat ſupra altare, & cùm ſanctũ ſacrificium eleuaretur,ſemper ter moueri ſolebat. Eo autẽ cogitante, quidnam hoc eſſet rei,vidit vnum vẽtilantium diaconũ mulieri deorsùm procumbenti innuere: deponensq́; eum ab altari,intrà eccleſiam iuſſit cuſtodiri: & ità cernẽs ſancti ſpiritûs aduentũ,hortatus eſt omnẽ populũ ſeptem diebus ibidèm in oratione permanere:porrò diacono ieiuniũ & vigilias indixit,& de ijs, q̃bus abũdabat,iuſſit miſerorũ inopiæ ſubueniri:atq; hoc pacto diuinitate placata,tum demũ audere ad ſacrum miniſterium accedere. Vela etiam ſtatìm appendi iuſſit, præcipiẽs ſi qua mulier viſa fuerit extra vela ſe inclinare vel procumbere,ipſo diuina myſteria peragente,eam foràs poni extra miniſterium vel liturgiam, & communione priuari. Populis autem feſta celebrantibus, & totos ſeptem dies in eccleſia congregatis, ecce Libanius Iuliani quæſtor fuga elapſus,venit Cæſaream: audiensq́; populum in eccleſia collectum,venit eò annuncians impium Iuliani tyranni obitum his verbis: Cùm eſſet,inquit,ad Euphraten fluuium, & tranſacta nocte ſeptima militum excubiæ eum cuſtodirent, quidam ignotus miles cum armis aduenit,& lanceam validè vibrans,terribili impetu eum confodit,moxq́; abcedẽs nuſquàm comparuit: at miſerrimus ille horrẽdum in modum dirè vociferans, blaſphemansq́; expirauit. Simul etiam per ordinem expoſuit viſionem,quæ ipſi nocte ſuprà dicta oblata fuerat: aduolutusq́; genibus ſancti pontificis,dari ſibi poſcebat Chriſti ſignaculũ. Quod cùm eſſet conſecutus,ſub eius tectum receptus eſt. Poſtero die voluit magnus Baſilius,vt ſinguli ſuas pecunias reciperent: at illi omnes vna voce dixerunt: Si mortali Imperatori eas elargiri voluimus,nè vaſtaret vrbẽ noſtram: multo magìs immortali Imperatori Chriſto eas offerri conuenit,qui ab hoc excidio nos ſeruauit. Itaque in tua poteſtate ſunt hæc omnia:fac indè,quicquid tibi præceperit Deus. Ille verò admiratus fideliſſimæ plebis magnanimitatẽ,tertiam partem etiam inuitis reſtituit:de reliquo ornauit omne presbyterium cum ciborio,altare quoquè auro puro & gemmis precioſis: & conuocans ciuium frequentiam, menſamq́; ſacram ſanctificans, tribus diebus iuſſit feſta ſolenniter celebrari.

Libanius narrat cædẽ Iuliani.

Libanius fit Chriſtianus.

Ornat templum Baſilius.

Poſt hæc quidam gentiliſmi erroribus implicati,ad eum veniunt, eiq́; dicunt: En tuis precibus ciuitatem noſtram, nè deuaſtaretur, conſeruâſti, & templum Dei tui inſigniter ornâſti: ſupereſt vt quæ ſint virtutes Dei tui,nos efficias certiores. Ille verò perpaucis ſermonibus oſtendit eis ſalutis viam,certioresq́ue reddidit, & catechizans baptizauit. Deniquè aduẽtante ſacratiſſima Quadrageſima,diuinam illam Hexaëmeri operis explanationem populo propoſuit, non abſq; plurimorum tum Iudæorum,tum gentilium ad Chriſtianiſmum traductione.

Accuſatur apud Valẽtem.

Porrò quidam ex ijs,qui ethniciſmi erroribus adhuc tenebantur, & cum ijs Arriani,accusârunt eum apud Valentem Imperatorem, quòd Homouſij fidem laudibus efferens,Arrianam hæreſim reſpueret & abominaretur. Quibus inania ſentientibus Valens fidem adhibens,miſit qui eum Antiochiam adducerent. Cùm ergò Anaſtaſius defenſor Cæſaream veniſſet,& Baſilio Imperatoris mandata indicaret, ait Baſilius: Et ego fili ante paucos dies comperi,Imperatorem nullo iudicio præditis viris fidem commendantem,tres confregiſſe calamos, dum mei vellet exilij ſententiam ſcribere, & veritatem obſcurare. At calami nullo ſenſu præditi, eius inconſtantem non tulẽre impetum, potiusq́ue ſe confringi voluẽrunt, quàm eius inſeruire iniu-

ſtræ ſententiæ. Veniens verò Antiochiam Baſilius, ſiſtitur iudicio præſidis: quo percontante, cur Imperatoris non amplecteretur fidem, reſpondit: Abſit à me, vt veritatis viam deſeram, & erraticam Arrianorum prauamque opinionem ſaluere iubeam. Homouſij quippe fidem à patribus accepi. Et quia præſes necem illi comminatus erat, dixit ei Baſilius: Contingat mihi pro veritate huius corporis expediri vinculis. id enim iampridèm mihi in votis eſt. Vos igitur veſtræ nolite promiſſioni deeſſe. Præfectus autem beati viri conſtantiam & immutabilem ſententiam aperuit Imperatori, dicens virum illum minis eſſe ſuperiorem, inflexibilemque atque ab adulatione alienam habere ſapientiam. Imperator igitur furore ardens, cogitabat qua illum morte afficeret. Et eccè filius eius Galates morbo corripitur, & à medicis vita eius deſperatur. Mater autem Imperatori reſiſtens, dixit: Malè diſpoſuiſti ea quæ à Deo ſunt, & eccè puer moritur propter illatam ſacerdoti Dei iniuriam. Quibus auditis, Valens aduocat Baſilium, eique dicit: Si vera ſunt Deoque grata dogmata tua, precibus tuis filij mei ægritudinem depelle. Cui Baſilius, Si amplexaris, inquit, Imperator, orthodoxam fidem, & Eccleſiæ reſtituitur vnitas & concordia, filius tuus viuet. Imperatore id promittente, Baſilius ſine mora pueri morbum releuauit. At prauæ ſententiæ epiſcopi ſuam non ferentes ignominiam, ſi non victoria potirentur, perſuaſerunt Imperatori nè de ſua opinione decederet, ſed ipſorum religioni ſubſcriberet, atque ità per ipſos puerum ſanatum iri. Sed continuò in illorum manibus puer ſpiritum reddidit. Vidit hæc defenſor, & poſteà ad Valentinianum Imperatorem retulit de Baſilij virtutibus: quas ille admirans, glorificabat Deum, per ipſum defenſorem multam illi largiens pecuniam, in vſus egenorum. Baſilius autem Imperatoris magnifica dona recipiens, extruxit domos hoſpitales languentium ſiue noſocomia, tum in vrbe, tum in quaque prouincia præfecturæ, in refectionem ægrotorum: in ijsque condidit grandem virorum, mulierum, puerorum multitudinem. curam illorum gerens, & tribuens quæ ad illos reficiendos pertinerent. Ijs verò cognitis, Imperator multa cõtulit ad illorum ſuſtentationẽ, Chriſti ſacerdotem haud ſecùs atquè parentem colens.

Baſilij conſtantia.

Valentis filius moritur.

Helladius autem, qui illum ſanctiſſimæ memoriæ virum vidit, & adminiſter factus eſt miraculorum ab illo perpetratorum, atque etiam ſedis ſucceſſor poſt obitum eiuſdem Apoſtolicæ memoriæ Baſilij, vir admirandus & omni virtute inſtructus, commemorauit apud me, ſenatorem quendam fidelem, nomine Proterium, loca ſancta & venerabilia adijſſe, vt filiam ſuam illic conſecraret, & in monaſterio collocatam, Deo offerret. Sed diabolus, qui ab initio homicida fuit, inuidens huic ſancto propoſito, vnum ex ſeruis illius in amorem puellæ inflammauit. Sed cùm ſe ſciret pro conditione indignum, qui aliquid eiuſmodi attentaret, execrabilẽ quendam magum aggreditur, multam ei vim auri pollicens, ſi eius opera poſſet ea puella potiri. At ille ſe id efficere poſſe negauit: ſed ſi vis, inquit, mittam te ad dominum meum diabolum, qui te faciet voti compotem. Reſpondit ille: Quicquid dixeris, faciam. Et magus, Abrenuncias, inquit, Chriſto in ſcripto? Ait illi: Etiam, abrenuncio. Tum ille iniquus, Si iſthuc, ait, facere non detrectas, ero tibi adiutor. Ego verò, inquit, facere paratus ſum, tantùm vt meo fruar deſiderio. Scripſit ergò iniquitatis adminiſter literas ad diabolum, miſitque illi in hanc ſententiam: Quandoquidem mi domine non cunctanter in eam curam incumbendum mihi eſt, vt à Chriſtiana religione homines abſtraham, & tuæ adiungam voluntati, quò tua pars fiat auctior: en mitto ad te hunc, qui præſentes perfert literas, puellæ cupiditate inflammatũ, petoque vt liceat ei adipiſci quod appetit, vt & in illo glorier, & cum multa alacritate congregem alios, qui placeant tibi. Tradenſque ei epiſtolam, ait: Abi, & tali noctis hora conſiſte ſuper hominis ethnici monumentum, chartamque in aëra ſuſtolle: aderuntque qui te perducant ad diabolum. Ille hilariter iuſſa capeſſens, ſublata miſera voce, implorauit dæmonis opem. Mox verò adſunt principes poteſtatis tenebrarum, ſpiritalis nequitiæ, & lætabundi appræhenſum miſerè errantem, ad diaboli conſpectum perducunt, monſtrantque eum illi in ſublimi throno ſedentem, vallatum vndiquè turbis malignorum ſpirituum. Accipiens autem ille literas à mago miſſas, dixit ad miſerum: Credis in me? At ille, Credo, inquit. Et abnegas CHRISTVM tuum? Reſpondit: Abnego. Tum diabolus, Perfidi, ait, eſtis

Senatoris Proterij filia ſeruo nubit patre inuito, qui eã Chriſto volebat cõſecrare.

Epiſtola Magi ad diabolum.

Implorat deploratus dæmonis opem.

eſtis, vos Chriſtiani: qui cùm mea indigetis opera, venitis ad me: vbi autem quod vultis,aſſecuti eſtis, abnegatis me, & reditis ad Chriſtum veſtrum, qui cùm ſit benignus & clementiſſimus,recipit vos. Sed manu tua ſcriptas mihi exhibe literas, quibus Chriſto tuo & baptiſmati vltrò renuncies, meque ſpontè inæternùm profitearis,& quòd in die iudicij p̄paratas pœnas ſempiternas mecum libens ſis ſubiturus: & ità confeſtìm efficiam te rei optatæ compotem. Scripſit ille propria manu, vt erat poſtulatus.Nec mora,animarum corruptor, draco tortuoſus miſit fornicationis dæmones,vt puellæ animum iuuenis amore accenderent.Illa corruens in terrā, cœpit his vocibus compellare patrem: Miſerere,miſerere meî pater, quia dirè crucior illius ſerui amore.Miſerere viſcerum tuorū,declara in me vnicam filiam tuam paternum amorem,& iunge me puero,cuius amore ardeo. Quòd ſi id facere nolis, videbis me poſt paululum acerba morte exanimatam, & in die iudicij Chriſto pro me rationem reddes.Pater hæc audiens, cum lachrymis dixit: Heu me miſerum, qd accidit infelici filiæ meæ? Quis meum theſaurum furatus eſt? Quis meam filiam cōtaminauit?Quis dulce lumen meorum extinxit oculorum? Ego cæleſti te volebam ſponſo coniungere,conciuem angelorum efficere, vt pſalmos, hymnos, cantica ſpiritalia Deo caneres,deniquè per te ſaluum me fore ſperabam, & tu laſciuos inſaniēs meditaris amores.Sed ſine me filia,ſicut conſtitui, deſponſare te Chriſto:non deducas ſenectutem meam cum dolore ad inferos, neque parentum tuorum nobilitati, ignominiæ notam inuras.Illa verò patris monita ducens pro nihilo, inſtanter vociferabatur: Pater mi,aut meum comple deſiderium,aut paulò pòſt extinctam me videbis. Pater itaque præ nimio deficiens animi dolore, & immenſo mœrore abſorptus,amicorum quoquè cedens conſilijs,hortantium vt eius morem gereret voluntati,nè ſeipſam perderet,iuſſit fieri quod illa petebat,nè ſibijpſi exitium adferret. Adduxit ergò ſeruum ad filiam, tradenſque eis omnem ſubſtantiam ſuam, dixit filiæ: Vade filia verè miſera.multùm quandoquè lugebis,cùm te olìm huius facti pœnitebit,nec tamen mederi poteris.Inito igitur iniquo matrimonio, & eo mali dæmonis facinore perpetrato, cùm non multum interceſſiſſet temporis, animaduerſum eſt à quibuſdam,ſeruum illum non ingredi in eccleſiam,neque accedere ad immortalia & viuifica myſteria,dictumque eſt infelici coniugi illius: Nôſtin' virum tuum, quem tibi delegiſti,non eſſe Chriſtianum,ſed à religione extorrem & alienum? Quod illa audiens,caligine ac mœrore perfuſa, humi ſe proſternit,ſuis ſeſe vnguibus lacerat, pectus tundit & clamitat:Nemo parentibus non obediens,ſaluus vnquàm fuit.Quis patri meo annunciabit ignominiam meam? Heu me miſeram, in quantam me perditionis voraginem demerſi?Cur in lucem edita ſum,aut nata cur non continuò rapta ſum?Ità eam plorantem cùm cognouiſſet vir eius totus errabundus, accurrit ad eam,perſuadereque illi voluit,rem ſe ſic minimè habere. Illa verò ex eius verbis ad perſuadendum compoſitis aliqua accepta cōſolatione,ait ad eum: Si vis mihi & miſeræ animæ meæ ſatisfacere,cràs mecum pariter accedas ad eccleſiam, me præſente immaculata ſumas myſteria: ità mihi erit ſatisfactum. Tum ille compulſus, dixit ei totius rei ſummam.At illa mox fœmineam abijciens imbecillitatem, optimumque illi adhibens conſilium,properè abit ad epiſcopum,Chriſtique ſectatorem Baſilium, clamanſque aduerſùs impietatem, ait: Miſerere,miſerere meî ſancte DEI: miſerere meî ſectator Domini,quæ cum dæmonibus commercium habui: Miſerere, miſerere meî,quæ proprio parēti nequaquàm obediui:remque vt geſta erat, per ordinē enarrauit.Sanctus autem Dei vocans ad ſe illius maritum,ſciſcitabatur num ſe res ità haberet.At ille cum lachrymis:Etiam ſancte Dei,inquit: quòd ſi ego ſilere velim, facta mea clamabunt:cœpitque etiam ipſe à principio ad finem vſque prauas diaboli machinationes exponere.Ait autem ad illum ſanctus epiſcopus: Víſne reuerti ad Dominum Deum noſtrum?Et ille: Vtiquè volo, inquit, Domine, ſed non valeo.Cur ità, ait Baſilius? Scripto, inquit ille, abnegaui CHRISTVM, & profeſſus ſum diabolo. At Baſilius, Non ſit, ait, tibi curæ. Benignus eſt DEVS noſter, & ſuſcipiet te pœnitentem. Condolet enim ille iniquitatibus noſtris. Coniunx autem eius iactans ſe ad pedes ſancti viri, Euangelicis verbis eum deprecata eſt, dicens: Sectator CHRISTI DEI noſtri, ſi quid potes, adiuua nos. Dicit vir ſanctus ad eius maritum: Credis te poſſe ſaluum fieri? At ille, Credo,ait, Domi-

Amoris inſania corripit puellā.

Immortalia & viuifica myſteria dicit Euchariſtiam.

Mar.9.

mine: adiuua incredulitatem meam. Et continuò appræhenſa manu illius, Chriſtiq́ue ſignum illi imprimens, & orans, in quodam loco interioris periboli ſiue ambitûs eum incluſit, præſcripſitque ei quid ageret, & cum eo pariter etiam ipſe laborem ſuſcepit per tres dies. Quibus exactis, inuiſit eum, aitq́; illi: Vt habes fili? At ille: Multa, inquit, me Domine tenet defectio & anguſtia, nec ferre poſſum eorum clamores, terrores & ictus lapidum. Tenentes enim manibus chirographum meum, incuſant me his verbis: Tu veniſti ad nos, non nos ad te. Et Baſilius ad illum: Nè timeas, inquit, fili, tantùm crede. præbensq́ue illi pauxillum eſcę, conſignansq́ue eum Chriſti ſigno, & orans, incluſit eum: rurſusque poſt dies paucos viſitauit eum, & ait: Quomodò habes fili? At ille, Pater ſancte, inquit, procùl audio clamores eorum & minas, ſed illos non video. Iterumque dans ei cibum, fuſa prece claudens oſtium, abceſſit. Indè die quadrageſimo reuerſus, dicit: Vt tecum agitur frater? Et ille: Benè, inquit, habeo ſancte Dei. Vidi enim te hodiè in viſu pugnantem pro me, & vincentem diabolum. Mox ergò vir ſanctus more ſolito preces fundens, eduxit eum, adduxitque in cubiculum ſuum. Manè facto, conuocat ſacrum clerum & monaſticæ vitę cultores, omnemque Chriſto amabilem populum, aitq́; ad illos: Filioli mei dilectiſſimi, omnes gratias agatis Deo: eccè enim ouem perditam debet paſtor bonus reportare in humeris, & reddere ſanctæ Eccleſiæ. Decet igitur etiam nos hac nocte vigiles permanere, & poſcere eius clemẽtiam, nè etiam in hoc opere victor euadat ille animarum perditor. Itaque populo alacriter congregato, per totam noctem cum paſtore bono Deum deprecati ſunt, cũ lachrymis clamãtes ꝓ eo, Kyrie eleiſon: & maturè cum omni populi frequẽtia accepit eum vir ſanctus, tenensq́ue eius manum dexteram, ducebat in ſanctam eccleſiam cum pſalmis & hymnis. Et eccè diabolus hominũ perturbator, omni ſua ſtipatus peſtifera virtute accurrit, & inuiſibiliter appræhendens illum, nitebatur è ſancti viri manibus abripere. At ille clamare cœpit & dicere: Sancte Dei, adiuua me. tantaque inſtantia malignus ille aggreſſus eſt eum, vt etiam ſanctum virum impelleret, trahens hominem. Conuerſus autem vir ſanctus ad diabolum, ait: Improbiſſime, animarum corruptor, pater tenebrarum & perditionis, non tibi tua ſufficit perditio, qua te tibiq́ue ſubditos affeciſti, niſi etiam D E I mei tentes plaſma? At diabolus ad eum: Præiudicas mihi, inquit, Baſili: quas dæmonum voces plurimi ex nobis, audierũt, clamante populo, Kyrie eleiſon. Porrò vir ſanctus reſpõdit: Increpet te Dominus, ſatan. Et rursùs ille: Præiudicas mihi, ait, Baſili. Non ego illum adij, ſed ille venit ad me, Chriſtoque abnegato, mihi profeſſus eſt. Et eccè teneo chirographum eius, & in die iudicij ad communem omnium iudicem eum adducam. Tum verò Baſilius: Benedictus, inquit, Dominus Deus meus: non deponet hic populus ſupplices in cælum manus, donèc reddas chirographum: conuerſusq́; ad populum, Suſtollite, inquit, in cælum manus veſtras, clamantes cũ lachrymis, Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Itaque ſic permanente populo in horam multã ſursùm erectis manibus, en chirographum hominis illius per aëra delatum, cunctis cernentibus, lapſum eſt in manus ſancti patris & paſtoris noſtri. Suſcipiens autem illud vir ſanctus, & gratias agens Deo, gauiſus eſt valdè, & corã omni populo dixit ad hominem: Agnoſcis frater haſce literas? At ille: Immò, inquit, ſancte Dei, meis manibus ſcriptæ ſunt. Porrò Baſilius illas diſcerpens, duxit eum ad Eccleſiam, dignumq́ue fecit ſancto miniſterio, & cõmunione myſteriorũ & munerum Chriſti: excipiensq́ue omnem populum, refocillauit. Deindè cùm hominem illum inſtruxiſſet, ſiue viuendi congruum canonẽ illi tradidiſſet, reddidit eum coniugi ſuæ, inceſſabili voce glorificantem & laudãtem Deum.

Basilius diabolo deuotum hominẽ, vt Christo reconciliarit.

Diabolus vi nititur mancipium ſuũ ſibi vẽdicare, ſed fruſtrà.

Narrauit etiàm aliud mihi idem vir beatus Helladius: Die quodam, inquit, diuino illuſtratus lumine ſanctus pater noſter & magnus Baſilius, de noſtra vrbe egreſſus fuit, nemini indicãs quorsùm ire inſtituiſſet. Exiens autem, coram omnibus dixit nobis: Filij mei, ſequimini me, vt mecum pariter videatis gloriam Dei, & ex diſcipulis ſuſpiciamus & admiremur magiſtrum. Poſtquàm ergò ex ciuitate exijt cõmunis pater noſter Baſilius, præſenſit hoc reuelante illi ſpiritu Dei, presbyter Anaſtaſius, dicitq́ue mulieri, quę nomine quidem eius dicebatur coniunx, ſed vſu non niſi ſoror erat. Ego vado ad excolendum agrum, tu Domina ſoror ſurge & orna domum tuam: atque circa horam nonã, ſumpto thuribulo & cereis, ito obuiàm ſancto Baſilio archiepiſcopo. venit enim, vt diuertat ad nos peccatores. Illa autem contremiſcens ad eiuſmodi ad-

Presbyteri Anaſtaſij mirabilis continentia & ſanctitas.

mirabilem ſermonem, fecit quod erat monita. Erat enim virgo venerabilis vitæ & conuerſationis, quæ iam quadraginta annos exegerat apud contubernalem ſuum, remque apud ſe tacitam habens, hominibus quaſi vidua apparebat. Venienti autem nobis obuiàm cum ea qua decebat reuerentia, & vt oportebat adoranti, primò quidem ſanctus pater noſter benè precatus eſt, deindè ait: Vt habes domina Theognia? Quæ expaueſcens ad ſui nominis expreſſionem, reſpōdit illi: Benè habeo ſancte Dei. Et ſanctus pater ad illam: Vbì eſt, inquit, dominus Anaſtaſius preſbyter, frater tuus? Cui illa: Maritus meus, ait, eſt, Domine, & iuit ad exercendam agricolationem. Et Baſilius: Domi eſt, inquit: noli turbari. Obſtupeſcens mulier ad has voces, & quòd ſe audiſſet nominatìm appellari, tum etiam, quòd diuinus pater noſter dixiſſet eam vocabulo coniugē, vſu ſororem eſſe, tremore correpta eſt, & corruēs in terram, clamauit: Sancte Dei, ora pro me peccatrice, quia res magnas & admirandas in te conſpicio. Ille fuſa ſuper eam oratione, coram omnibus dixit ei: Expande pannum inter vlnas tuas. Quod cùm illa feciſſet, iuſſit effundi carbones de thuribulo in pannum, iiſque imponens incenſum, nos antecedebat. Venientibus autem nobis ad domum preſbyteri, occurrit etiam ille, oſculatuſque venerabiles pedes patris noſtri, eumque in Domino ſalutans, ait: Vndè hoc mihi, vt veniat ſanctus Domini mei ad me? Cui Baſilius: Benè habet, inquit, quòd te inuenio diſcipule Chriſti. Veni, eamus ad peragendum ſanctum Dei miniſterium. Solebat enim & ille preſbyter ieiunare quotidiè, dempto ſabbato & Dominico die, nec ſumebat quicquam extra panem & aquam. Vbì ad eccleſiam ventum eſt, voluit vt preſbyter faceret miniſterium, ſiue liturgiam. At ille: Noſti, ait, ſancte Dei ſcriptū eſſe, minores à maioribus benedici. Et Baſilius: Domine Anaſtaſi, inquit, cum cęteris virtutibus tuis habeto etiam obedientiam. Tum ille acquieſcens, acceſſit ad ſanctum miniſterium: & cùm eleuaret viuificū corpus Domini noſtri IESV Chriſti, vidit ſanctus Baſilius & quidam alij ea viſione digni, ſpiritum ſanctum deſcendentem in ignis ſpecie, & tum ipſum preſbyterum, tum ſanctum altare circundātem. Poſtquàm autem communicauimus, gratijs Deo perſolutis, abceſſimus ad ædes preſbyteri: & cùm ederemus, dixit ad eum Baſilius: Dic mihi, obſecro, vndè tibi hic theſaurus, & quæ eſt vita tua? Reſpondit preſbyter: Ego, ſancte Dei, homo peccator ſum, publicis ſubditus tributis: & habeo boum iuga duo, quorum alterum ego ago, alterum mercenarius meus: & vnum quidem cedit in miniſterium peregrinorum, alterum verò ad præſtanda tributa. Mecum autem ſeruit hæc coniunx mea, miniſteriū impendens tum egenis, tum mihi quoquè. Ait verò ſanctus Baſilius: Voca eam ſororem tuā, vti etiā reuerà eſt: & explica mihi virtutes tuas. Dicit preſbyter: Nihil in terris boni habeo, & omnis virtutis expers ſum. Tunc Baſilius communis pater noſter ad eum: Surge, inquit, & ſimul abeamus: duxitque eum ad quandam domûs eius cellulam, & ait: Aperi mihi oſtium. At preſbyter, Nè quæſo te, inquit, ſancte Dei, huc ingredi iubeas: ſunt enim hîc res domûs neceſſariæ. Et Baſilius: Ego verò, inquit, ad hęc neceſſaria véni. Cùm verò preſbyter nollet claui patefacere oſtium, ſanctus Baſilius verbo illud reſerauit: ingreſſuſque, inuenit ibì hominem leproſum, cuius iam multa corpus membra morbus exederat: nec quiſquam nôrat eū illic eſſe ꝑter preſbyterū & ſororem eius. Ait autem Baſilius preſbytero: Cur voluiſti hunc tuū occultare theſaurū? Reſpōdit preſbyter: Domine, rabioſus eſt hic homo & cōtumelioſus. itaq; verebar, nè ſermone laberetur. Cui Baſilius: Bonū, inquit, certamen certâſti erga illum: ſed ſine me nocte hac inſeruire illi, & ego per te mercedem accipiam. Relicto ergò illo in cellula cum leproſo, cui vis morbi etiam vocem ademerat, clauſoque oſtio, abceſſimus. At ille vulnerum ſanator preces pro eo ad Dominum fundens, & tota nocte obſecrans Deum, qui morbos & languores omnes curat, reddidit illum ſanitati. Preſbyter autem, qui nobiſcum erat, ità ait: Gloria tibi Deus, qui feciſti voluntatem timentium te, deprecationem eorum exaudiens. Eccè enim medicus morbidum ſanauit. Mox autem ſanctus Baſilius clamans ad oſtiū, produxit leproſum incolumem, nullam in corpore maculam habentem, diſtinctè ſua promētem verba, & Deum glorificantem. Hoc autem confecto miraculo, regreſſi ſumus ad oppidum noſtrum, cum gaudio laudantes & benedicentes Deum.

Oſculatur pedes Baſilij.

De Miſſa ſiue liturgia dicit.

Heb. 7.

Leproſus horridus clàm fouet ab Anaſtaſio.

Leproſum illum Baſilius ſanat.

Iam porrò, fratres mei, quippiam referre volo de celeberrimo patre Baſilio & Ephræm Syro, qui per viſum didicit, qualis eſſet apud Deum Baſilius: quod equidem

ex

ex homine ſancto & minimè vano atque fallaci audiui. Eſt autem eiuſmodi: Ephræm vir memorabilis cùm eſſet eremi cultor, quodam ſancti ſpiritûs edoctus lumine, vidit hominem Baſilij amantem, cumque percontatus, cognouit ex illo admiranda illius ſancti viri opera. Itaque ſine intermiſſione petijt ſibi à Deo reuelari, cuiuſmodi eſſet Magnus Baſilius. Vidit ergò in ecſtaſi columnam ignis, cuius vertex attingebat cælũ, vocemque supernè allatam audiuit: Ephræm Ephræm, columna ignis, quam vidiſti, Magnus Baſilius eſt. Mox igitur adhibito ſibi interprete, (neſciebat enim Grçcè) venit ad magnã eccleſiã celeberrimæ vrbis Cæſareæ, ipſa ſanctæ Theophaniæ ſacra ſolennitate. & ingreſſus clanculò, conſpexit Magnum Baſilium in eccleſiã procedentẽ, aitque ſocio ſuo: Fruſtrà nos, opinor, mi frater, laborem hũc ſuſcepimus. Hic nanque cùm tali ſit ordine conſtitutus, non eſt quemadmodùm per viſum didici. Cernebat enim eum indutum ſtola candida, clerumque ſacrum, qui iuxta illum erat, candidis amictum veſtibus: Baſilio autem procedente, ille ſtans in loco templi ſecrèto, deſperabat viſionis ipſi oſtenſæ veritatem, ità ſecum dicens: Nos qui portauimus pondus diei & æſtus, nihil conſecuti ſumus: & hic tantis ſtipatus turbis, tantaque præditus dignitate, ignis columna eſt? id mihi quidem prodigioſum videtur. Eo igitur talia ſecum agitante, ſanctus epiſcopus mittit ad eum ſuum archidiaconum, dicens illi: Abi ad portam quæ reſpicit occidentem, & illic in angulo templi inuenies abbatem opertum cucullo, & cum eo alium quendã barbatulum, ſtatura humili: & cætera addidit, quæ ad eius vultum pertinerent: dicesque ei: Velis ingredi in preſbyteriũ: vocat enim te pater tuus archiepiſcopus. Beatus Ephrçm vt per interpretem cognouit quæ dicebantur, reſpondit: Erras frater: nos enim peregrini ſumus. Abiẽs ergò archidiaconus, retulit hæc ad virum ſanctũ. Intereà illo legente ſacros codices, vidit ſanctus Ephræm linguam igneam loquentem per os eius. Rurſuſque vir beatus dicit Archidiacono: Vade & dic ei: Domine Ephrçm, velis te intrò recipere in ſanctum preſbyterium. Obſtupeſcens autem ſanctus Ephrçm ad viſionem, dedit gloriam Deo, & flexo poplite, ait: Verè magnus Baſilius, verè columna ignis Baſilius, reuerà ſpiritus ſanctus loquitur per os eius. Petijt autem ab Archidiacono, vt ipſum excuſaret: liceretque potiùs, expleto miniſterio, in ſecretario eum ſalutare. Peracto igitur miniſterio, ſanctus Baſilius intrauit in ſecretarium, & accito ad ſe ſancto Ephræm, reddidit ſalutationem in Domino, dicens: Gratus nobis aduenisti ô pater eremicolarum, qui Chriſti ſectatores in deſerto multiplicâſti, & dæmones in Chriſto profligâſti. Sed quorsùm Abba hunc tibi laborem ſumpſiſti? veniſti videre hominẽ peccatorem: ſed Dominus laborem tuum iuſtâ mercede compenſet. Reſpondit autem illi reuerendiſſimus Ephræm, & cùm didiciſſet omnia quæ in illius corde ſuſpicienda erant, vnà cum Abbate ſocio ex ſanctis manibus eius communionem accepit: cumque eos Baſilius conuiuio excepiſſet, ait ad illum ſanctus Ephrçm: Pater reuerendiſſime, vnam abs te gratiam peto, fac oro, vt ea mihi donetur. Cui Baſilius: Dic, inquit, quid tibi velis: plurimum enim me tibi debere fateor, præcipuè quòd ad meam vſque præſentiam accedere voluiſti. Et reuerendiſſimus Ephræm: Scio, inquit, pater te facilè impetraturum à Deo, quicquid ab illo petieris: oroque vt preceris eum, præſtet mihi Græcè vt poſſim loqui. Ad quod Baſilius ità reſpondit: Rem poſtulâſti, quæ meas excedat vires: ſed quia cum bona fiducia petiſti, veni Abba colendiſſime & eremi magiſter, precemur vnà Dominũ. poteſt enim is facere quod optas, ſicut ſcriptum eſt: Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationẽ eorum exaudiet, & ſaluos faciet eos. Simulque prolixè orantes, cùm tandem ſurrexiſſent, dixit Magnus Baſilius: Cur Domine Ephrçm non te pateris ordinari preſbyterum, cùm ſis dignus & idoneus? Reſpondit ille per interpretem: Quia peccator ſum. At Baſilius: Vtinàm, inquit, talis ego peccator eſſem: addiditq́; Flectamus genua: & cùm eſſent humi proſtrati, manus ſuas Magnus Baſilius ſancto Ephrçm impoſuit, eumque diaconum ordinauit: aitq́; illi: Iube nos ſurgerẽ. Soluta igitur lingua eius, dicit ſanctus Ephræm Grçco ſermone: Suſcipe, ſalua, miſerere & cuſtodi nos Deus gratia tua. Tunc nimirùm impletũ eſt illud Eſaiæ: Tunc ſaliet ſicut ceruus, claudus, & aperta erit lingua mutorum. Eo igitur hora eadem Græcè loquente, Deũ glorificârunt omnipotentem, preces orantium & timentium ſe exaudiẽtem. Porrò tres dies ſpiritali iucunditate trãſigentes, cùm Baſilius ſanctus ſacerdos interpretem quidem diaconum, Ephræm verò preſbyterum ordinâſſet, dimiſit eos in pace, glorifican-

[Margin notes: Ephræm in ſpiritu quid de Baſilio viderit. — Mat. 20. — Lĩgua ignea Baſilij. — Pſal. 144. — Ephræm fit diaconus, & accipit facultatẽ Grçcè loquẽdi. — Eſa. 35. — Idem ſacerdos ordinatur.]

tes DEVM in omnibus, quæ audiêrant & viderant, ſicut locutus eſt ad eos.

Poſteaquàm à nobis diſceſſerat DEO inuiſus Valens Imperator, petentem illum præclaram Conſtantinopolim, iterque facientem per Niceam, adiêrunt Arrianæ hæreſis hexarchi ſiue duces & principes, petiêruntque ab eo copiam orthodoxum Dei populum eijciendi ex eccleſia doctrinę Catholicę & apoſtolicæ, eamque tradendi Arrianis. Itaque tyrannus ille, indignus purpura, quòd abominandæ hæreſis patronus eſſet, illorum precibus aſſenſit, miſſaque militari manu, expulit fidelem populum, & dedit Eccleſiam Arrianis. Multùm igitur anxij pij omnes, noctuque diuque Deum deprecabantur, nè ſineret Eccleſiam ſuam cedere in ius hæreticorum. Acceſſit autem ad eam vrbem, putà Niceam, communis eccleſiarum defenſor & aduocatus Baſilius, veneruntque ad eum Catholici omnes, clamantes & annunciantes ei illatam ipſis ab Imperatore iniuriam. Quibus ille ait: Ceſſate à lachrymis filij chariſſimi: neque enim adextremùm permittet Deus, vt ità fiat. eſtote igitur longanimes, & Dei miſericordiam ſuſtinere. Abiens autem Conſtantinopolim vir ſanctus, vt vidit Imperatorem Valētem, ait ad illum: Scriptum eſt, ô Imperator: Honor regis iudicium diligit. & Sapientia dicit: Iudicium regis, iuſtitia. Quarè igitur tuum imperium voluit eijcere orthodoxos ex illorum eccleſia, & cōſtituere in ea cacodoxos, homines deprauatæ ſententiæ? Cui Valens: Iterùm, inquit, ad contumelias reuerteris Baſili? iſthuc minimè te decet. At Baſilius: Me verò, inquit, pro iuſtitia decet etiam mortem oppetere. Cumq́; inter ſe verba conferrent, ecce Demoſthenes, epularum Imperatoris familiaris præfectus, hereticis dum vult patrocinari, blaſphemias vomēs, committit barbariſmum. Et Baſilius: Etiam Demoſthenem, inquit, vidimus ſine literis. Sed cùm ille adhuc inſtaret: Tuum eſt, ait Baſilius, de pulmentarijs cogitare, non dogmata diuina coquere. Et ille pudefactus, ilicò obmutuit. Ait autem Baſilio Imperator: Abi, & iudicis inter eos fungere officio: non ità tamen, vt immodico populi tui amore ducaris. neq; enim id par eſt. Et Baſilius: Si iurè, inquit, poteris meum culpare iudicium, & me iubeto ire in exilium, & orthodoxos eijce, & eccleſiam da victoribus. Acceptis ergò à Valēte literis, profectus eſt Niceam, accitisq́; Arrianis, dixit: Imperator vult, vt negocij, quod vobis eſt cum orthodoxis ratione eccleſiæ, quam rapuiſtis, ego iudex ſim. Tum illi: Iudica, inquiunt, ſed ex ſententia Imperatoris. Quibus Baſilius: Claudatur, ait, eccleſia, & tam vos quàm Catholici obſignate eam: primique vos tres dies atq; noctes expendite in precibus, & deindè ſi vobis ad Eccleſiam cūtibus illa patuerit, ſit perpetuò veſtri iuris. Sin minùs, nos vnam vigilabimus noctem, & pſallentes cum litania ibimus ad eccleſiam: & ſi nobis aperta fuerit, nos æternùm eam obtinebimus. Quòd ſi reſerata nobis non erit, ſit veſtra, voſque eam occupate. Placuit is ſermo Arrianis: at orthodoxi contradicebant, affirmantes eum non æquam ferre ſententiam, ſed extortam metu Imperatoris. At verò multo ſtudio clauſa eſt eccleſia, vtriuſque partis hominibus poſtulantibus, vt accuratiſſimè & cautiſſimè obſeraretur. Orantibus igitur ex decreto Baſilij Arrianis tres noctes atque dies, ac deindè venientibus ad ſanctā Dei eccleſiam, & hærentibus ibì ab hora matutina vſque ad ſextam, clamantibuſque Kyrie eleiſon, nō ſunt recluſę fores. at tandèm delaſſati, inanes diſceſſerunt. Ad quos ſanctus Baſilius: Feciſtis, inquit, vt eratis iuſſi: ſed vt audio, non ſunt vobis apertæ fores. Iam igitur etiam nos nocte vna agemus vigilias, & cum litania ibimus ad eccleſiam: quæ ſi nobis quoquè reſerata non fuerit, vos eam ex mea ſententia vobis vſurpate. Tollēs ergò vir ſanctus orthodoxum populum cum mulieribus & pueris, exijt extra oppidum ad ſancti martyris Diomedis ędem: factisq́; ibì vigilijs & matutinis precibus, produxit populum, cātans: Sanctus Deus, ſanctus fortis, ſanctus & immortalis, miſerere nobis: ingredienſque in veſtibulum templi, vtì etiam priùs fecerant Arriani, dicit populo: Erigite ſublimes manus in cęlum ad Dominum, & prolixè clamate Kyrie eleiſon. Quod cùm faceret plebs, ſanctus epiſcopus illos conſignans, iuſſit ſilētium fieri, terque ſignās fores templi, dixit: Benedictus Deus Chriſtianorum in ſecula ſeculorum, Amen: populo autem pariter dicente, Amen, vi orationis contriti ſunt vectes, deciderunt claues cum peſſulis, oſtia tanquàm valido concuſſa vento patuerunt, & cum impetu quodam ferebantur ad parietes. Tum inſignis ille Dei contemplator ità pręcinuit: Tollite portas principes veſtras, & eleuamini portę æternales, & introibit rex glorię. ingreſſusq́; in ſanctum Dei templum cum omni orthodoxo populo,

Eccleſiam catholicis oblatā, Valens dat Arrianis.

Baſilius eā repetit. Pſal. 98.

Arriani fruſtrà ſibi fores Eccleſiæ reſerari precantur.

Catholicis orātibus patefcunt fores.

Pſal. 23.

pulo, diuinum fecit miniſterium, ac deindè dimiſit populum cum gaudio & pace, glorificantem DEVM, qui non deſpicit in ſe confidentes.

Innumerabiles autem Arriani, eo comperto miraculo, renunciârunt prauæ opinioni, noſtramque ſunt complexi Catholicam fidem. Imperator verò vt rem geſtam cognouit, reſpuit quidem Arrianorum prauè ſentientium voluntatem: neque enim poterat DEI, & diuini patris noſtri Baſilij iudicium reprehendere: at tamen cordis oculis obtenebratis, inſtàr multorum permanſit obſtinatus & inflexibilis, neque ſe ad Dominum voluit conuertere: atque tandèm infeliciter pugnans, in bello reddidit ſpiritum, palearum flammis concrematus in Thraciæ partibus, indè miſſus in pœnas ignis æterni. Valentis interitus.

Fœmina quædam generis nobilitate & diuitijs pollens, cæteriſque huius vitæ vanitatibus excellens, cùm quaſi viduam ſe exhiberet, turpiter ſe dedidit ventris ingluuiei, rerum ſuarum admodùm prodiga: nihil verò illi inerat ex his quę placent DEO, ſed inſtàr porcorum in voluptatis cœno volutabatur. Tandèm autem quandoquè, Deo ità diſponente, ad mentem rediens, immenſitatem facinorum ſuorum diuinitùs illuminata, ſecum tacita conſiderabat, illorumque multitudine compuncta, cum lachrymis ingemuit, dicens: Heu me viliſſimam, nimiumque prodigam peccatricem: qua tandèm ratione excuſare potero facta & flagitia mea? Templum ſancti ſpiritûs violaui, & animam in corpore degentem pollui. Heu me omnium abiectiſſimam: putáſne vlli me potero ſuperiorum temporum meretrici, aut publicano comparare? Sed nemo ſic peccauit vt ego, maximè à percepto ſacro baptiſmate. Qui igitur certa eſſe potero, quòd me pœnitentem ſuſcipiet DEVS? Hæc autem illa cogitante, qui omnes vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, hanc illi mentem adſpirauit, vt à primis ætatis initijs vſque ad ſenectutem admiſſa peccata omnia in charta deſcriberet: quod cùm feciſſet, extremo loco ſcripſit quoddam grauiſſimum facinus, chartamque plumbo obſignauit. Deindè obſeruans tempus opportunum, quandò ſanctus Epiſcopus ad ſolitas preces iret in templum, clàm accurrit, chartamque ad pedes eius proijciens, atque pronam ſe humi proſternens, ità clamabat: Miſerere mei ſancte DEI. quæ ſum omnium maxima peccatrix. Subſtitit autem vir Dei, & tanti cauſam doloris ab ea inquiſiuit. At illa: Eccè Domine, inquit, omnia peccata & ſcelera mea ſcripſi in hac charta, eamque obſignaui. Tu autem ſancte Dei illam quæſo nè reſignes, ſed tantùm precibus tuis dilue, quæ in ea ſcripta ſunt. Qui enim hanc mihi inſpirauit cogitationem, omninò exaudiet te pro me deprecantem. Magnus autem Baſilius tollens chartam, & ſuſpiciens in cælum, ait: Domine, tu ſolus hoc præſtare potes. Qui enim totius mundi aufers peccata, etiam huius vnius animæ haud difficulter potes abolere peccata: Omnes enim iniquitates noſtræ apud te numeratæ ſunt: miſericordia autem tua neque dinumerari, neque peruestigari poteſt: atque his dictis, intrat in templum, tenens manu chartam, eaque iuxta altare depoſita, proſternit ſe, manens in prece peruigil, die quoquè ſequenti per omne ſanctum miniſterium, ſiue totam ſacram liturgiam Deum deprecans. Deindè ſacroſanctis completis myſterijs, vocat ſecretò ad ſe fœminam, paucis adſtantibus è clero, illiq; chartã oſtendens, ait: Audiſtíne mulier, neminem poſſe peccata dimittere, niſi ſolũ Deũ? Et illa, Audiui, inqt, ô ſenior, & ꝓpterea oraui te, vt ꝑ me apud miſericordiſſimũ Deũ intercederes. Et his dictis, aperuit chartam, & inuenta ſunt prorsùs deleta omnia, præter vnum illud immane flagitium. Quod illa cernens, conſternata eſt, & verberans pectus ſuum manibus, ad pedes eius collapſa, clamabat: Miſerere mei ſerue Dei altiſſimi: & vt pro cæteris omnibus iniquitatibus meis laborâſti, & exauditus es: ſic etiam pro hac deprecare, & prorsùs abolebitur. Lachrymatus eſt autem ſanctus archiepiſcopus præ commiſeratione, dixitque illi: Surge mulier. nam & ego peccator ſum, & mihi quoquè opùs eſt venia: qui peccata tua ea quæ voluit, obliterauit, poteſt iſthuc quoquè tollere, qui mundi aufert peccata, modò deincèps ſerues te immunem à vitijs, & ambules in vijs Domini: quod ſi feceris, non tantùm venia tibi dabitur, ſed etiam cæleſti gloria digna eris. Perge autem ad eremum, & inuenies illic virum ſanctum, maximeque celebrem, nomine Ephræm. Illi da chartam, & orans conciliabit tibi Dominum. Illa ſurgens, celeriter profecta eſt in deſertum, & longa viarum ſpatia emetiẽs, ad indicatum ipſi locum magni eremitæ peruenit: pulſanſque

Mulier libidinibus dedita, reſipiſcit.

1. Tim. 2.

Luc. 5.

Baſilij precibus peccata eius, vno dempto, diluuntur.

Ablegatur mulier ad S. Ephræm.

eius fores,clamitabat: Miſerere meî ſancte Dei. At ille iam diuinitùs edoctus erat,qua cauſa adeſſet,dixitque illi: Diſcede à me mulier, quia etiam ego homo peccator ſum, auxilij indigus. Illa verò proiecit chartã,dicens : Archiepiſcopus Baſilius miſit me ad te,vt deprecans Dominum,deleas quæ in hac charta ſcripta ſunt: cætera nanque ipſe ſuis precibus expunxit. Tu igitur noli detrectare vnius expiandi laborem. ad te enim miſſa ſum. At ille : Nequaquàm, inquit, filia : ſed qui in multis potuit placare Dominum,etiam in hoc vno plùs poterit,atquè ego. Abi itaque ſine mora,vt poſſis eum inuenire ſuperſtitem. Properè igitur mulier redit Cæſaream:ſed dum in oppidum ingreditur,obuium habuit funus ſancti viri. Cœpit ergò clamare miſerè,& ſe humi volutare,querimoniamque habere de ſancto: Heu me,inquiens, heu me miſeram ſancte Dei. Ideóne ad eremum me miſiſti,vt liberatus hac moleſtia,hinc decederes? En nihil conſecuta,domum rédij,tam longo itinere fruſtrà confecto. Videat Dominus,& iudicet inter te & me : quia cùm tu poſſes propitium mihi illum reddere, aliò me ablegâſti:ſicque clamitans, iactauit chartam ſuper feretrum, circunſpectè admodùm indicans cauſam omni populo. Vnus autem è clero ſcire cupiens,quale id eſſet flagitiũ, tulit chartam, eamque reſerãs, inuenit omni ſcriptura vacuam,magnaque voce dixit mulieri: Nihil hîc ſcriptum eſt, mulier: quid ità te diſcrucias, neſciens te conſecutam miſericordiam? Porrò omnis populi frequentia vt vidit ſtupendum miraculum, glorificauit Deum, qui dedit poteſtatem in terra remittendi peccata:atque ſeruis ſuis hanc contulit gratiam,vt etiam poſt mortem poſſint ſanare morbos omnes, & peccata quoquè cum fide accedentium condonare.

Remittitur ad S. Baſilium.

De Ioſepho Iudęo.

Ioſeph quidam Hebræus erat egregius, medendi peritiſſimus,& in ea arte inſignis, adeò vt ex contactu arterię ante tres vel quinque dies prædicere poſſet deceſſum hominis ex hoc turbulento ſeculo ad illam futuræ vitę incõcuſſam tranquillitatem. Hunc non ſine multorum medicorum inuidia, diuinus pater noſter Baſilius,quòd ex Dei illuminatione præſciret illum ſacrum baptiſma conſecuturum,valdè charum habuit,aſſidueque ad ſuum colloquium acciuit, docens eum regiam ſalutis & veritatis amplecti viam,pollutamque Iudęorum abijcere religionem, & per baptiſmum Chriſtum induere. Sed ille non acquieſcens,dicebat : In qua fide natus ſum,in ea etiã mori volo. Cui vir ſanctus: Crede mihi,inquit,Ioſeph,neq; ego, neque tu ex hoc rerum tumultu migrabimus, niſì te priùs renouato per aquam & ſpiritum. nam ſine his fieri non poteſt,vt cuiquam pateat aditus ad regna cælorum. An non etiam patres tui baptizati fuère in nube & in mari, & biberunt ex ſpiritali conſequente eos petra? petra autem erat Chriſtus: qui in nouiſſimis diebus ex virgine carnem aſſumens,& propter noſtram ſalutem homo factus,& mirifica agens opera,paſſus & à Maioribus tuis crucifixus & ſepultus,& tertia reſurgens die,in cęlum aſſcendit,ſedetque ad patris dexteram, indè venturus cum multa maieſtate & multitudine angelorum, iudicare viuos & mortuos,& reddere vnicuique ſecundùm opera ſua. Vt ergò dictum eſt,impoſſibile eſt, vt quiſpiam intret in regnum Dei, niſì per aquam & ſpiritumſanctum, & participationem viuificorum & immaculatorum myſteriorũ corporis & ſanguinis Chriſti. Et eiuſmodi quidem admonitionibus agebat apud eum probatus ille Dei adminiſter,ſed nihil proficiebat. Sed tãdèm cùm viſum eſſet Deo, qui eum ſegregauit ex vtero matris ſuæ,vt perciperet ſancti ſpiritûs gratiam, imminente iam tempore, quo ex his mundi perturbationibus tollendus erat vir Dei,ſub prætextu capiendæ medicinæ vocauit illum ad ſe,dixitque ei: Quid ſentis de his,quæ circa me ſunt? Tum ille ex venæ attrectatione ſentiens mortem illi impendére,dixit ad domeſticos illius, vt funeri neceſſaria indumenta præpararent. Hic enim iam planè moritur, inquit. Ad quem Baſilius,Neſcis,ait,quid loquaris. At contrà Ioſeph Hebręus: Crede mihi,inquit,Domine:ſol cum ſole hodiè occumbet. Et Baſilius: Quid,ait,dicturus es,ſi vſque in tempus matutinum ſuperuixero? Dicit Iudęus: Id quidem,mi Domine,fieri nulla ratione poteſt.nam vix hora dimidia vitam producturus es. Itaq; diſpone iam de eccleſia tua & de rebus tuis.non enim ad occidẽtem vſque ſolem ſuperſtes eris. At Baſilius: Quid facturus es, inquit, ſi in craſtinum ad ſextam vſque horam viuus permanſero? Ego ꝑfectò moriar,ait ille. Et vir ſanctus, Etiam moriaris, inquit, peccato, viuas autẽ Chriſto. Scio quid dicas, ait Hebręus, & faciam ſanè quod vis,ſi eouſquè vixeris : terribilibusque ſe ſacramentis obligabat, quòd prorsùs ſancti ſpiritûs perciperet gratiam, ſi vir

1. Cor. 10.

vir ſanctus ad eam vſque horam ſupereſſet. Itaque ſanctus pater noſter orabat Dominum, vt adderet aliquod vitæ ſuæ ſpatium, quò poſſet illum ſaluum facere. Facto manè, accerſiuit Iudæum ad ſe. Ille verò iam planè extinctum illum arbitratus, diffidenter aduenit: cernens autem illum viuere, planè obſtupefactus, corruit ad pedes illius, aitque: Toto pectore loquor: non eſt Deus magnus, ſicut Deus Chriſtianorum, nec eſt alius extra illum Deus. Itaq; abiuro iam Chriſto inuiſam Iudæorum religionem, & fideliter accedo veritati. Iube ergò ſine dilatione cõferri Chriſti ſignum, ſacrumq; baptiſma & mihi & vniuerſæ familię meę. Ait illi vir ſanctus: Ego meis manibus & te & omnem familiam tuam baptizabo. Accedẽs autem propiùs, denuò illius dexteram manum contrectauit Iudæus, dixitque: Delaſſatæ ſunt vires tuæ Domine, & natura ſuccumbit. At Baſilius: Habemus, inquit, naturæ authorem, vires nobis ſuppeditantem: ſurgensque venit in ſanctam eccleſiam, & ſub adſpectu totius populi baptizauit eum cum omni domo illius, vocauitque illum Ioannem: porrectisque illi vitalibus ſacramentis, aſſumpſit eum, & adduxit in cubiculum ſuum, prębens ei eſcam, & inſtituens illum de ijs, quæ ad æternam vitam pertinent, adijciensque ſuo ouili nouum Chriſti tyronem cum mulieribus & liberis illius. Hebręus autem ille inſequentibus diebus per domos hoſpitales diſtribuebat pecuniã, ex arte medica conflatam, & quod ſupererat, pauperibus elargiebatur. Porrò circa horam nonam magnus pater noſter Baſilius ad Miſſæ miniſterium ſtetit in templo cum electis clericis, & prefectis ciuitatis: iterumque cum eis panem ſumens, dimiſit eos benè inſtructos, adiuncto etiam oſculo ſancto: commendauitque Domino tum nouum Chriſti tyronem, tum cæteros omnes: atque tertiam illam communionis portionem, à Domino ipſi datam, cum qua ſepulturæ tradi voluit, aſſumens, & in lecto recumbens, prolixè gratias egit Deo & Domino noſtro tum pro ſua è corpore migratione, tum pro medici Hebræi conuerſione. Et cùm gratiarum actiones adhuc eius ore promerentur, reddidit Domino ſpiritum, additus principibus ſacerdotum, magnisque Dei pręedicatoribus, magnum ipſe verbi tonitruum. Cumque Hebręus ille ad fidem traductus cerneret, ità vt prędixerat, magnũ illum principem ſacerdotum obdormiuiſſe in Domino, procumbens in pectus illius, cum lachrymis dicebat: Reuerà ſerue Dei Baſili, ſi non voluiſſes, neque modò mortuus eſſes. Poſtero die congregata eſt multitudo, duxeruntque venerabile corpus eius cum aromatibus & thymiamate ſepulturę mandandũ: cumque fama obitùs eius ad aures Gregorij Nazianzeni perlata eſſet, properè accurrit, videnſque corpus venerabile, corruit ſuper illud, multumque lachrymans, hortabatur populum ad orationem, & vt cum hymnis & canticis ſpiritalibus & honore congruo glorioſam magni ſacerdotis memoriam celebrarent. Simul autem etiam alijs duodecim eò confluentibus epiſcopis, & vrbis multitudine, depoſuerunt ſacrum corpus in ſarcophagum marmoreum in æde ſancti & illuſtris martyris Heſychij, vbì etiam Leontius eius deceſſor epiſcopus cum cæteris quieſcit. Obijt autẽ Magnus Baſilius, angelicam in terris vitam degens, menſis Ianuarij die primo, quinto anno Imperij Valentiniani & Valentis, memoriam ſuî derelinquens eccleſiæ, quę ſecundùm operationem ſpiritùs ſancti cum illo conſcripta eſt in libro vitæ, in laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre & ſancto ac viuificante ſpiritu eſt honor & gloria nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Baſilius obtinet à Deo mortis dilationem.

Ioſeph Iudęus credit in Chriſtũ.

Eum cum tota familià baptizat Baſilius.

Baſilius feliciter migrat à corpore.

QVAE D.D. GREGORIVS NAZIANZENVS ET NYSSEnus de Baſilio Magno præclarè ſcripſère, Lector in illorum operibus offendet, quò eum potiùs remittendum putauimus, quàm nimia prolixitate onerandum.

vt apud Deum veniam ipſis impetraret eorum, quæ compulſi ei irrogâſſent ſupplicia. Quibus illa ait: Si conuerti velitis ad Dominum meum IESVM Chriſtum, & credere toto corde, quòd reddet vnicuique ſecundùm opera ſua, præmijs in cælo repoſitis p. fruemini. Sin verò aliter ſenſeritis, æterna & horrenda vos tormenta excipient. Illi verò diuina iam illuſtrati gratia, in Chriſtum ſe credere teſtati ſunt, atque ilicò crudele miniſterium execrantes, vna voce Alexandro dixerunt: Nos quidem his, qui dicuntur dij, reuerà autem idola ſunt, deinceps non ſeruimus, edocti per beatam Martinã, quæ ſit virtus omnipotentis Dei, & filij eius Ieſu Chriſti. In eos autem accenſus valdè Imperator, voluit eos ſuſpẽdi, & carnes eorum ſpathis lacerari: & illi quidem dum ijs afficerentur pœnis, nihil loquebãtur penitùs, ſed oculos habebant in cælum erectos. Sed cùm diù ità excarnificati eſſent, gladio in eos iuſſit animaduerti, veritus nè alij quoquè ab ijs diſcerent, quæ noſtræ ſunt religionis. Illi nihil territi, ſed Deum orãtes, & Crucis ſignum pingentes digitis in frontibus ſuis, læti ictum carnificis exceperunt die 17. menſis Nouembris: ſicq; felicia regna, martyres Chriſti effecti, petiêrunt. Alia die rursùs Martina virgo ad ſacrificandum dijs ab Alexandro inuitatur, ſed verbis nihil obtinentibus, reditur ad ſupplicia. Iratus enim Imperator, iuſſit eam detractis priùs veſtibus ſuſpendi, & eius carnes toto corpore incidi: illa interim, dum ſic affligeretur, Deũ precãte atque laudante. Indè in quatuor palos diſtenditur, & à duobus centurionibus fuſtibus verberatur. Cumque in confeſſione Chriſti perſeueraret, mutati ſunt per vices, qui eam cęderent, ſeptem centuriones. Illa diuinitùs roborata, pœnas irriſit, centurionibus Imperatorem obſecrantibus, vt ab inferendis martyri ſupplicijs liceret ipſis deſiſtere, propterea quòd ſe grauiter torqueri, & concremari, viribusque deſtitui ſentirent. At Imperator magis magisque flagellari eam voluit. Aderat huic ſpectaculo vir quidã prædiues Eumenius nomine, qui Imperatori perſuaſit, vt Chriſti martyrẽ pręciperet in carcerem retrudi, illicque adipe & pinguedine feruenti perungi. Ibat illa in carcerem gaudens & glorificans Deum, oransque feruẽter, & totam noctem hymnis & laudibus Dei tranſigens: ſunt verò etiam auditę voces cùm eà pariter Deum laudantium virorum. Altera luce producitur è carcere, ſiſtitur rursùs Alexandro, iubetur ſe conferre ad templum Dianæ, & offerre illi ſacrificium, niſi malè perire velit. Et martyr quidem ſignum ſibi Crucis imprimens, in Chriſti nomine in templum intrauit, ſed cùm preces fudiſſet ad Dominum, dæmonemq; in ſimulacro commorantem indè abſcedere iuſſiſſet, tonitru cum fulgure repentè extitit, lapſusque è cælo ignis, idolum Dianæ in fauillam redegit, ſacerdotes templi exuſſit, & templum corruens, multos è populo oppreſſit. Tũc Imperator timore correptus, tradidit eam cuidam Iuſtino præfecto, vt impelleret eam ad ſacrificandum. Qui mox extendi eam mandauit in conto, & iterùm membra eius ſpathis incidi. Dixerat enim illi ſancta virgo: Affige me quantùm vis: non me adducere poteris, vt dijs tuis immolẽ. Circa mamillas etiam vngulis eam attrectari voluit crudelis iudex, donèc cẽtum & octodecim ab vncis vulnera accepiſſet. Sub his vngularum cruciamentis nihil omninò loquebatur, ſed oculis in cælum defixis, Deum mente precabatur. Acceptis autem tot vulneribus cùm iam eam expirâſſe iudex putaret, carnifices ab inferẽdis vlteriùs plagis ceſſare iuſſit. Sed vbì eam adhuc viuere comperit, ait illi: Viſne Martina ſacrificare, & lucrari ea quæ etiamnùm ſuperſunt tormenta? aut certè obſtinato animo decreuiſti manere cum CHRISTO tuo? Reſpondit illa: Ego CHRISTVM habeo confortantem me, nec ſacrifico abominandis dijs tuis. Præfectus ijs auditis, præ ira inſaniens, pręcepit carnificibus, vt eam de conto deponerent, & tanquàm præ nimijs doloribus pedibus conſiſtere non valentem, in grabatum impoſitam, ad carcerem deportarent. Illa verò ſtringens corpus ſuum, & impellens carnifices, properauit ad carcerem, pſallens in eo & glorificans Deum, immenſo vallata lumine. Præfectus aũt ad Imperatorem abiens iam cœnantẽ, narrauit ei rem geſtam, & quàm in ſua ſentẽtia conſtans & immobilis Martina perſtaret, nec vllis pœnis àb ea ſe deduci pateretur. Imperator ijs cognitis, beſtijs eam mandauit obijci deuorandam. Ducitur igitur in amphitheatrum iuſſu pręfecti Iuſtini, & præſẽte Imperatore, ad beſtias damnatur. Ibi tum leo immaniſſimus dimittitur, vt martyrem deuoret. Et ille quidem irrugiens accurrit ad illam: at non modò nihil illi moleſtiæ intulit, ſed etiam poſita omni feritatẽ, ad eius ſe pedes abiecit. Itaque ſancta virgo prorumpit in laudes Dei, & cum

Conuerſi ad Chriſtũ eius tortores.

Signo Crucis ſe muniunt.

Noua S. Martinæ ſupplicia.

Signũ Crucis ſibi imprimit.

Damnatur ad feras.

& cum ardenter orat, nè ſe ſinat ab ipſo ſeparari. Porrò leo cùm in caueam reduceretur, impetu facto in Eumenium Imperatoris cognatum, eum interfecit. Furore itaq; percitus Alexander, eam iubet in carcerem recipi: quem illa repetijt laudans Deum, & feſtum illic agens diem. Poſt biduum Imperatore ſacrificandi cauſa templum adeunte, iterùm illo iubente è carcere producitur, & in delubro idolis ſacrificium facere compellitur. At illa conſtanter dixit: Fac quod tibi viſum eſt. me enim non poteris auellere ab eo, quem mecum habeo, Domino Ieſu Chriſto. Rurſùs ergò ſuſpenditur, & vngulis atrociſſimè laceratur, ità vt ad oſſa vſque caro ſcinderetur, & ad ipſas etiam oſſium medullas ferrũ penetraret. Tũ verò clamabat præco: Confitere Martina Dianam deam, & ſalua eris. Reſpondit illa: Chriſtiana ſum: Chriſtum Deũ confiteor. Iam defecerant, qui eam cruciabant, diſſolutis eorum brachijs & manibus. Alexander verò eam in ignem conijci voluit, vt periret. Fit ergò ignis copioſus, & martyr in illum iactatur: ſed ea orante, lapſus imber è cælo, & concitatus turbo diſcuſſit flammam, & incenſi ſunt qui illic adſtabant. Sed hæc omnia non virtuti diuinæ, ſed maleficis artibus adſcribens Imperator, ſtultiſſimaque opinione imbutus, maleficia in eius capillis hærere exiſtimans, mandat radi pilos capitis eius. Parent miniſtri, radunt caput virginis. Imperator autem iam raſæ inſultat, tanquàm quæ omni ſit virtute nudata. Sed cùm neque ſic eam ad ſuam poſſet inflectere volũtatem, in templo Dianæ tribus diebus & noctibus eam includunt, vbi illa more ſuo hymnis & laudibus DEI inſiſtebat: precibuſque ſuis obtinuit à Deo, vt Dianæ ſimulacrum in puluerem redigeretur. Tãdem educta è fano, gladioque percuſſa, læta migrauit ad Dominum, atque huiuſmodi fine, vt ait Ado Treuirenſis epiſcopus, martyr venerabilis, cæli regnũ meruit, præſtante Domino noſtro IESV Chriſto, qui cum patre & ſpirituſancto viuit & regnat per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Vngulis atrociſſimè dilcerpitur.

Cædit gladio.

DE S. CONCORDIO MARTYRE, EX ANTIquis manuſcriptis exemplaribus, quibus ferè ad Verbum Ado in ſuo Martyrologio concordat: at nonnihil hic mutatus eſt ſtylus per F. Laur. Surium.

1. IANVARII.

Temporibus Antonini Imperatoris grauiſſima perſecutio orta eſt in vrbe Roma, ità vt nec emẽdi nec vẽdendi cuiquã facultas facilè daretur, niſi qui dijs immolâſſet. Erat per id tempus Romæ vir quidam Concordius nomine, nobili familia ortus, cuius pater Gordianus dicebatur, ſanctiſſima conuerſatione preſbyter de titulo paſtoris. Hic itaque habens filium Concordium, erudiuit eum omni ſanctæ ſcripturæ doctrina, effecitque vt à ſancto Romanæ vrbis epiſcopo Pio ſubdiaconus ordinaretur. Porrò vterq; ad nihil vacabat aliud, niſi vt ieiunijs & orationibus die noctuque, & eleemoſynis pauperum inſiſterent: petebantq; à Domino, vt rabiem Imperatoris poſſent effugere. Interim verò beatus Concordius dixit patri ſuo: Domine mi, ſi vis permitte me ire ad ſanctum Eutychen, & habitare cum eo paucis diebus, donèc ceſſet rabies inimici Antonini Imperatoris. Dicit ei pater ſuus: Fili, hic potiùs commoremur, vt poſſimus coronari. Ait illi beatus Concordius: Vadam, ſi iubes: quia ibì coronam accipiam, vbi me Chriſtus iuſſerit coronari. Dimiſſus igitur à patre ſuo, abijt ad ſanctum Eutychen amicum ſuum, qui tum morabatur in prædiolo ſuo via Salaria iuxta ciuitatem Tribulim: quem beatus Eutyches cum magno gaudio ſuſcipiẽs, cœpit Deo gratias agere: habitaueruntque ſimul in eodem loco, orationibus & ieiunijs inſiſtentes. Venerũt autem ad illos multis & varijs languoribus vexati, quos illi orãtes, in nomine Ieſu Chriſti ſanabant. Interim fama rerũ ab ijs geſtarũ perlata eſt ad Torquatũ Tuſciæ comitẽ, qui id tẽporis habitabat in ciuitate Spoletana. Miſit igitur, & accerſiuit ſanctum Concordiũ, aitq; illi: Quis vocaris? At ille reſpõdit: Chriſtianus ſum. Dicit ei comes: De nomine tuo ꝑquiro, nõ de Chriſto tuo. Sãctus Cõcordius reſpõdit; Iam

Intellige natũ eſſe Cõcordiũ, antequã pater eius eſſet presbyter.

Ieiunijs & orationibus ſancti inſiſtunt.

Iam tibi dixi, Chriſtianus ſum, & Chriſtum confiteor. Ait Comes: Sacrifica dijs immortalibus,& eſto noſter amicus:& ego te patris habebo loco, ſuggeramque Domino meo Imperatori Antonino,vt faciat te ſacerdotem deorum.Sanctus Concordius reſpondit:Vtinàm tu efficiaris particeps deorum tuorum. Dicit ei Comes:Audi me, & ſacrifica dijs immortalibus. Ego verò,inquit ſanctus Concordius, te hortor & admoneo,vt tu potiùs me audias,& ſacrifices Domino IESV Chriſto,vt poſſis euadere tormenta.Nam ſi non feceris,cum dijs tuis in igne ſempiterno ardebis.Tum Comes iuſſit eum fuſtibus mactari,& in cuſtodia publica includi. Venit autem nocte ad eum beatus Euryches cum ſancto Antimo Epiſcopo : & quia Antimus Epiſcopus amicus erat comitis,rogauit Comitem, vt ad paucos dies Concordium apud ſe permitteret cõmorari.Permiſit id Comes Antimo,habitauitque cum eo Concordius multis diebus.Tempore autem opportuno conſecrauit eum preſbyterum,& cœperunt pariter orationibus vacare. Poſt aliquantum verò temporis reuocatus à Comite Concordius,aitque illi Comes:Ecquid de ſalute tua deliberâſti?Sãctus vir reſpondit:Salus mea Chriſtus eſt,cui quotidiè ſacrifico ſacrificium laudis. Nam tu vnà cum dijs tuis apud inferos concremaberis.Iratus Comes, iuſſit eum ſuſpendi in eculeo. Ille autem vultu alacri dicebat:Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte. Iterùm autem iubenti Comiti,vt ſacrificaret magno Ioui, beatus martyr reſpondit : Ego non ſacrifico lapidi ſurdo & muto:quia habeo Dominum Ieſum Chriſtum, cui ſeruit anima mea. Cõmotus Comes,præcepit eum in imũ protrudi carcerẽ, colloque eius & manibus ferrum inijci: ſimul etiam vetans, nè quis ad eum ingrederetur,ſed fame necatus periret.Ibì beatus Concordius gratias agens Deo, Gloria, inq̃t, in excelſis Deo,& in terra pax hominibus bonæ voluntatis.Eccè aũt nocte media angelus Domini ei apparuit, dicens:Noli timere,viriliter age,quia ego tecũ ſum. Deindè poſt tres dies miſit ad eũ Comes media nocte duos ſatellites ſuos,qui eum aut ſacrificare compellerent, aut recuſantẽ interficerent.Qui cùm ad eum veniſſent,paruam Iouis ſtatuã illi offerunt, aiuntque ad eum:Audiſti,quæ Comes iuſſerit?Sanctus martyr reſpõdit: Vos ſcitis. Aut ſacrificiũ, inquiunt,Ioui offeres,aut capitalem ſententiam excipies.Beatus martyr gratias Deo agens, Gloria tibi,inquit, Domine Ieſu Chriſte: & expuit in faciem Iouis. Tum vnus ſatellitũ euaginato gladio,amputauit ei caput: atque ità in confeſſione Domini emiſit ſpiritum.Venientes autem clerici cum religioſis viris, tulerunt corpus eius, & poſuerunt non longè à ciuitate Spoletana,vbi multę emanant aquę. Paſſus eſt Calendis Ianuarij, eiuſque orationibus cæci illuminantur, ægri ſanantur, dæmones expelluntur,præſtante eo pro cuius nomine paſſus eſt,qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Cõcordius initiatur ſacerdotio.

Luc.2.

Cæditur pro Chriſto.

VITA S. FVLGENTII RVSPEN. EPISCOPI, PER QVENDAM EIVS DISCIPVLVM CONSCRIPTA *grauiter & eruditè.*

PROLOGVS AVTHORIS AD FELICIANVM EPISCOPVM, *Fulgentij ſucceſſorem.*

OMnis noui teſtamenti diſpenſator fideliſſimus,in quo loquitur Chriſtus,ſancte pater Feliciane,vt exẽplo ſuo credendum ſibi facilè perſuadeat, operum bonorum curam maximam gerit, & quicquid alijs faciendũ dicit, ipſe primitùs facit. Sine cauſa quippè nititur docere ſapienter, niſi vixerit innocenter. Duo igitur Eccleſiæ Catholicæ doctoribus neceſſaria iudicantur, vita bona,& ſana doctrina. Vita enim bona commẽdat ſapiẽter docentẽ : doctrina verò ſana ornat benè viuẽtẽ. Vita bona facit amabilẽ,doctrina ſana laudabilẽ. Vita bona cõtinuè creditur imitãda: doctrina aũt ſana nunq̃ iudicatur repudiãda. Vita bona tollit occaſiones detrahẽtibus, doctrina ſana reſiſtit contradicẽtibus. Propterea mihi diutiſſimè B.Fulgẽtij põtificis,tui ſ. pceſſoris,à

Doctoribus eccleſię duo neceſſaria.

quo ſimul nutriti ſumus,& nomen & gratiam cogitanti,dum frequenter ante oculos cordis magiſter egregius verſaretur,dolebam tanti viri ſolatio caruiſſe populos Africanos: & quanuis ille gaudijs cæleſtibus oblectãdus, ad meliora migrauerit,apud nos tamen modò ſimilem deeſſe doctorem,ſapientiæ eius benè conſcius,ſuſpirabam. Dabatur ſanè flebili recordationi quædã reſpiratio, quotiès dulciſſimos libros eius,aut epiſtolas,aut quos edidit populo præſente ſermones, vel ego legebam, vel legẽte alio audiebam. Veruntamen in illis præclaris opuſculis ingenium viri ſapientiamq́ue poſſe agnoſci,tacitus conſiderabam:cuius autem iuſtitiæ,probitatis & miſericordiæ fuerit,& quomodò laudabiliter vitam ſuam, quod tu benè nôſti,cum familiaribus ſuis tranſegerit,ſicut docuit viuens, ſcire pleroſque non dubitabam, latère tamen plurimos ſentiebam. In poſterum verò nè obliuione longa, conuerſationis eius bona neſcirentur,ſemper & vehementiùs formidabam. Dixi ergò, diu cogitans: Eccè fulget beati Fulgentij ſana doctrina,quoniam leguntur ab omnibus libri eius:quaſi ipſe loquitur,quandò codex eius titulatus nomine,legitur:quî autem fiet, vt ſimiliter nota ſit omnibus vita ipſius bona? Quandiù viuunt adhuc,qui nouerunt eum, vel certiſſimis teſtibus aliquid de eius virtutibus audiêrunt, poteſt illi memoria præſens rerum teſtimonium perhibere. Quid aget ventura progenies? Quid in trãſmarinis partibus longè cõſtituta fidelium turba? Cùm peruenerint ad notitiam lectionis,in qua idem beatiſſimus põtifex abſens loqtur,& mortuus viuit,admirabuntur ꝑfectò ſapiẽtiam: vndè cognoſcent innocentiam? Sicut ergò clara eius eſt doctrina, ſic clarior fiat etiam vita. Loquamur & narremus fratribus noſtris,quomodò tantus pontifex vixerit. Nec timendum eſt, nè minori facundia ſacerdotem, qui per vniuerſas orbis eccleſias magnum nomẽ obtinuit,ego faciam paruum. Cuiuſlibet enim ſit meriti oratio mea, nec augere poterit tãti viri merita, nec minuere:ſed proficere tantummodò ad teſtimonium charitatis,in qua illi ſemper inhęrere deſiderans, ſalutiferis eius monitis ad ſuſcipiendam profeſſionem monachorum conuerſus,in illo paruiſſimo monaſterio, quod ſibi apud Sardiniam pro Chriſti nomine relegatus effecerat, vbì iam tu preſbyter habitas, diebus ac noctibus ante eum poſitus vixi: quãdò me ſuper mel & fauum dulciora cæleſtis eius eloquij flumina frequenter irrigabant, & niſi ſterilitas arentis ingenij præpediret, cẽteſimum fructum gleba pectoris noſtri attuliſſet. Sed indignus ego,de tanta plenitudine vix exiguam capere valui portionem. Tuæ tamen paternitatis orationibus fretus,libelli præſentis laborẽ ſuſcipere cogitaui:in quo omnia,quę memoriter nobis audientibus ipſe referebat,& illa inſupèr,quæ oculis noſtris adſpeximus,aut iam poſiti in doctrina illius,quemadmodùm ſint geſta,nõ ignoramus, breuiter explicabo,notam falſitatis incurrere nullatenùs timens. Cũcta quippe ſenilem tuam paternitatem minimè latent:nec tibi nunc aliqua quaſi neſcienti dicuntur, ſed tuo potiùs teſtimonio confirmanda ſimpliciter digeruntur.

INCIPIT VITA.

1. IANVARII. Genus Fulgentij.

BEatus ergò & verè Fulgentius, nobili ſecundùm carnem genere procreatus, parentes habuit ex numero Charthaginenſium ſenatorum. Auus deniquè eius nomine Gordianus, dum rex Hunericus memoratam Carthaginem victor inuadens, ſenatores plurimos,immò cũctos,amiſſis omnibus bonis,ad Italiam nauigare compelleret,inter cæteros etiam ipſe impoſitam peregrinationẽ libenti voluntate ſuſcepit,volens,ſaltem facultatibus perditis, non perdere libertatem. Poſt cuius obitum, duo ex filijs eius,ſpe recuperandæ hæreditatis, Aphricanam prouinciam repetẽtes, manere iam intrà Carthaginem minimè potuerunt,domo propria donata Arrianis ſacerdotibus: ſed poſſeſſionibus ſuis ex parte per authoritatem regiam repetitis, ad *Byzacium pręxerunt,ibique in Lepte ciuitate vnus eorum, nomine Claudius, ex coniuge nomine Mariana, Chriſtiana ſcilicet & honeſta fœmina, iſtum cui tanta gloria debebatur, feliciter genuit, cumq́ue ſtatìm,quaſi præſcia qualis eſſet futurus, Fulgentium nominauit. Quem religioſa mater, moriente celeriter patre, Græcis literis imbuendũ primitùs

*Bithyniã

Inſtitutio Fulgentij.

mitùs tradidit,& quandiù totum ſimul Homerum memoriter reddidiſſet, Menandri quoquè multa percurreret,nihil de Latinis literis permiſit edoceri: volēs eum peregrinæ linguæ teneris adhuc annis percipere notionem, quo faciliùs poſſet, victurus inter Aphros, locutionem Græcam, ſeruatis adſpirationibus, tanquàm ibì nutritus, exprimere.Nec fefellit matrem piam cauta prouiſio. Sic enim quotiès ei loqui Græcè placebat,poſt longam deſuetudinem locutionis eius & lectionis,nō inconditis ſonis verba proferebat,vt quaſi quotidiè inter Græcos habitare putaretur. Literarum proindè Græcarum percepta ſcientia,Latinis literis, quas magiſtri ludi docere conſueuerunt,in domo edoctus,artis etiam Grammaticæ traditur auditorio, magnitudine ingenij cuncta ſibi tradita memoriter & veraciter retinens. Vndè tamen, domeſticorum negociorum cogente neceſſitate, citò ſublatus,paternæ domûs gubernationem ſuſcepit adoleſcens:ità ſe maternis ſubdens imperijs, vt ibì quoquè Christi exiſteret imitator,de quo ſacra euangelia cōteſtantur:Et erat ſubditus illis, id eſt, parentibus. Gaudebat venerabilis mater,& pclara indole ſapientis filij mœrorem viri amiſſi conſolabatur. Cœperat in illa familia eſſe,qui amicis obſequium beneuolus redderet,inimicos rationabiliter repelleret, ſeruos manſuetus & ſeuerus regeret atq; corrigeret,patrimonium diligens coleret,ſublimioribus poteſtatibus chariſſimus fieret. Cuius rei gratia creſcente per ſingulos dies fama eius,repentè procurator ordinatur, hinc initium ſumens imperandi, & conſulendi,ac gubernandi quàm plurimos. Accepta tamen hac poteſtate dum clementer vtitur,& neminem lædere pro ingenita ſibi bonitate deſiderat,atq; in exigendis penſionibus crudelitatem iubetur exercere, cœpit ſecularium negociorum grauis apparere ſarcina,& diſplicere felicitas vana:paulatimq; laudabili patientia ſuccedente,cœpit vitæ ſpiritualis amore exurgere deſideriū lectionis,inſupèr & orationis indefeſſum creſcere ſtudium. Monaſteriorum proindè ſuauiſſimos greges frequentiùs viſitans,ſeruorum Dei mores propoſitumq; diſcebat. Inter abſtinentes nulla eſſe gaudia ſeculi,ſed nulla etiam eſſe tædia ſentiebat. In ſumma abſtinentia viuentes videbat neminem calumniatorem timere, ſed ſe inuicèm diligere. Conſiderabat etiam multos adoleſcentes perpetuæ continentiæ deditos, ab omni poſſe abſtinere concubitu. Talibus apud ſemetipſum cogitationibus fluctuabat,atq; in hæc verba prorumpens,Cur obſecro,aiebat, ſine ſpe futurorum bonorum laboramus in ſeculo? Quid nobis aliquandò præſtare poterit mundus? Si gaudere deſideramus,licèt melius ſit benè flere,quàm malè gaudere: quanto melius tamen gaudent,quorum ſic in Deum tranquilla eſt conſcientia, quos minimè terret exactoris improbi violentia,qui nihil timent niſi peccata, nihil agunt, niſi vndè poſſint diuina implere mandata? Non fatigantur publicis excurſibus, non damna rei familiaris coguntur aut flere miſerabiliter,aut timere deformiter, operantes manibus ſuis,non aduerſantur vtilitatibus alienis. Viuunt inter ſe pacifici,ſobrij,mites,humiles atq; cōcordes. Nulla illis cura libidinis : immò magna ſolicitudo & iugis cuſtodia caſtitatis. Imitemur tam laudabiles viros:arripiamus hanc benè viuendi conſtantiam. Sit nobis vtile, quòd gratia reuelante meruimus meliora cognoſcere. Abijciamus priſtinos mores,& mutemus labores. Nitebamur priùs inter amicos nobiles apparere nobiliores:nitamur modò inter ſeruos Dei pauperes effici pauperiores. Si coacti ſumus exigere debitores, conemur modò conuertere peccatores. Solet etiam de publicis exactoribus efficere Christus Dominus noſter magiſtros eccleſiæ. De telonio enim vocatus eſt Matthæus,vt apoſtolus fieret. Neq; nos iſtius exactoris honori,perſonā conuenire credamus noſtram:ſed ſi ille depoſito officio exactionis,accepit officium prędicationis:mihi non licebit poſt depoſitam procurationem, pœnitentis aſſumere lamentationem? Refugium noſtrum Deus eſt:nulla de ætatis imbecillitate naſcatur excuſatio. Potens quippe eſt Deus, qui dat continentiam tantis adoleſcentibus, quos videmus in monaſterio viuere, mihi quoquè peccatori ſimilem gratiam donare. Poſt hæc verba,diutiùs in pectore ſuo ruminata,decreuit ſanctoſpiritu reuelante ſecularibus omninò renunciare delicijs,& illius vitæ ſocius fieri,quam laudabat. Priùs tamen cogitans,nè ſubita mutatio mentem ſimul corpusq; perturbans, inter ipſa initia cōuerſionis grauiſſimum ſibi vel impedimentum vel ſcandalum gigneret, occultè arripuit rara exercere ieiunia: dehinc paululùm progrediens,antiquorum ſodalium tentabat vitare conſortia: ſegregatus frequenter à turbis,in poſſeſſione propria, neſciētibus

Gubernat paternā domum.

Luc.2.

Fit procurator.

Monachorū felicitas.

Meditatur monaſticę vitæ complexum.

tibus omnibus,parentibus & cliētibus,quaſi propter actionis laborem triſtis ſedebat, & ibi orabat,legebat,ieiunabat,epularumque immoderatam copiam minuebat. Ad balneas penitùs non accedebat, & ſub ipſa adhuc profeſſione laica plenè iam monachus conuerſabatur. Stupebant omnes qui nouerant eum,& tam delicati viri mirabilem parſimoniam,cauſamque mutationis huius interpretabantur ex anguſtia natam puſillanimitatem. Apud illū verò per ſingulos dies amor ſanctæ profeſſionis, & mortificationis impenſior cura creſcebat. Aliquandò ergò,vbi omnia quæ ſibi dura videbantur expertus,adiutorio gratiæ ſpiritalis,voluntatis ſuæ ſenſit ſuppetere facultatē, beati Auguſtini,exponentis triceſimumſextum pſalmum,diſputatione compunctus, publicare ſuum ſtatuit votum, mutare geſtiens habitum: nè vt amicabiliter ad ſe venientes pati cogeretur,cum quibus ſeculariter diù vixerat. Cogitabat autem vir prudentiſſimus,conuerſionem ſui cordis ſibi ſoli vtilem futuram, ſi latére potuiſſet: Publicatam verò,multis alijs exemplum bonum dimittendi peccata priſtina præſtiturā. Quis enim mediocris aut pauper,fieri monachus erubeſceret, dum Fulgentium videret, * genuini faſtûs arrogantia recedente, duras abſtinentiæ vias, patientiæ greſſibus ambulantem?

* gemini

Fuit autem tunc temporis epiſcopus quidā laudabiliter prædicandus, nomine Fauſtus,qui pro fide catholica non longè à cathedra ſua iuſſus fuerat relegari. De multis enim ſacerdotibus hoc Hunerici tyranni perſecutoris aſtuta malignitas ordinauerat,vt iuxta patriam propriam peregrinationis incommodum ſuſtinentes, ad negandum Deum facilè flecterentur. In eodem proindè loco, vbi relegatus tenebatur, monaſterium ſibi conſtruxerat:in quo ſpiritaliter viuens,apud omnes Chriſtianos honorabilis habebatur. Ad hūc ergò ſanctus Fulgentius, quippe ei notiſſimus, alacriter venit,eique votum cordis ſui fideliter indicauit. Ille autem ſciens ſecularem omninò iuuenem, verebatur talia credere pollicenti, dicens ei : Quarè fili mentiris, vt ſeruos Dei fallere delecteris? Tú ne eris monachus,aut antiquam deliciarum tuarum cōſuetudinem ſic repentè mutabis, vt eſcarum vilium negligentior apparatus,& veſtiū ſordidarum tuum animum non offendat abiectio? Prius eſt,vt ſis ſaltem laicus minùs deliciosus: & tunc forſitan credibile putabo, quòd renunciare ſeculo aut velis, aut valeas. Ad hæc ille iuuenis magìs ac magìs inflammatus, repellentis manum ſuppliciter oſculatus,ſic oculis in terram depoſitis precabatur: Potens eſt, Domine pater, dare volenti facultatem,qui nolenti tribuit voluntatem. Permitte me tantùm tuis inhærere veſtigijs: aperi mihi ianuam monaſterij : præbe ſanctæ ædificatiōis auditoriū:fac me vnū de diſcipulis tuis: & Deus nouit,quomodò me liberet ab iniquitatibus meis. Hæc audiens beatiſſimus ſenex, grauiſſimum putauit ſupplicantem diutiùs ſpernere: tandemque flexus ad conſentiendum,Mane,inquit, nobiſcum fili, ſicut vis. Experiamur paucis diebus,vtrùm verbis facta concordent. Vtinàm ſuperfluus ſit timor meus,& profeſſio tua inueniatur ſtabilis. Poſtquàm ergò ſupplicanti conſenſum præbuit ſanctus Fauſtus epiſcopus,ſonuit ilicò per affines & notos, Fulgentium monachū factum. Gratulabantur boni,confundebantur mali. Quoſdam faciebat vita eius in delicijs tranſacta deſperare,quoſdam ſingularis ingenij notiſſima ſcientia,magnum aliqd ſuadebat de profectu eius velociter ſperare. Quidam verò familiares eius, quibus ab infantia chariſſimus amicus & fideliſſimus fuerat,eum imitari cupientes, ipſi quoquè ſeculum contempſerunt, & ſe monaſteriorum gregibus mortificata voluntate iunxerunt. Audit hoc mater,referentibus multis, ad conſortia monachorum fugiſſe Fulgētium,totiusque domûs regēdæ atque gubernādæ curam penitùs dimiſiſſe, nec omninò iam poſſe de tali propoſito reuocari. Turbatur,expaueſcit, & amoris nimij deſiderio concitante, quaſi iam Fulgentius moreretur,quamuìs benè moreretur,qui ſic moriebatur,cælum lamentationibus pulſat, & ſicut ſolent matres in funeribus filiorum, modum neſcit habere lachrymarum. Rapitur incōſideratis curſibus ad monaſterium furibunda,contumelijs & conuicijs ſanctum Fauſtum nihil dubitans aggreditur: Redde,inquiens,filium matri,dominum ſeruis.ſacerdotes ſemper beneficia multa viduis præſtant,quarè nunc domus viduæ per te perit? Cui ſapienter reſpondit epiſcopus : Si tu mihi filium tuliſſes,ego te,mulier, deberem, quantùm dolor imperaret, arguere: modò tu mihi iuſtè contumeliam facis,quia ego tibi filium tuli. Quandò enim tibi diſplicet,quia ſeruiturus eſt Chriſto, benè facis contumelias inferens Fauſto. Sub his etiam

Ad Fauſtum epiſcopū ſe confert.

Fit monachus.

Alij eius exemplum imitantur.

Mater eius propoſito cruciatur.

etiam ſermonibus æquanimiter tolerans, & affabiliter arridens, videndi ſaltem filiũ nullam prorſus licentiam dat. Illa ſciens, quantùm diligeretur à filio, magnis ante ianuam monaſterij clamoribus eiulabat, & Fulgentij nomen frequentiùs inclamans, deſolationem ſuam miſerabiliter allegabat. Hæc prima tentatio beatum Fulgentium multis viribus impulit, dum ſuam genitricem, quam ſemper amauerat, cui maxima deuotione ſeruierat, audiret auribus ſuis flere. Surſùm tamen corde poſitus, audiebat, & non audiebat, nec illius preces aduertere dignum putabat, quia pietatem ſolitam religioſa crudelitate vincebat. Ibì iam futuræ patientiæ in laboribus multis exemplum fideliſſimum præbebat, & ſimilis ebrio per ſpiritalem gratiam factus, vtrùm mater eſſet, quodammodò ignorabat. Hîc eum beatus Fauſtus epiſcopus ex toto corde conuerſum primitùs approbauit, & cum gaudio cæteris fratribus dixit: Facilè poterit hic iuuenis tolerare quemcunque impoſuerimus laborem, qui poteſt maternum deſpicere iam dolorẽ. Illa mater dum ſe plangere ſæpiùs, nec ad ſe filium prodire cognoſceret, in eodem loco eum iam non eſſe credebat: quia ſi ibì eſſet, non ferre poſſe dolorem matris, adhuc virtutis eius neſcia, putabat. Sæpè ergò iens ac rediens, & epiſcopo moleſtias, & filio plurimas afferebat inſidias, donèc tædio victa, propriã reuerteretur ad domum.

Matri illum videndi copia negat.

Conſtantia Fulgentij.

Beatus ergò Fulgentius ſupra credibilem modum laboribus ſe abſtinentiæ cruciabat, ſine vino & oleo manducans & bibens ſic parcè & tenuiter, vt inediæ magnitudo ſiccatam corporis cutem fatiſcere diuerſis vlceribus cogeret, ac ſuperducta, quam dicunt, impetigine delicati corporis pulchritudo fœdaretur. Putabant plurimi, tunc beatum Fulgentium ſub occaſione ipſius infirmitatis aut receſſurum ſimul à propoſito ſanctitatis, aut reddendum deincèps tepidum, nè vel regulæ communis parſimoniam cuſtodiret: Ille verò contra ſpem omnium, miſericordiæ Dei præuenientis auxilio gubernante, ex infirmitate corporis ampliores vires animi capiebat: & tanto abſtinentior, quanto debilior, de ſalute perpetua iugiter cogitabat: ſalutem verò corporis arbitrio Domini committebat, hoc pleriſque dicens: Scimus omnes ex epulis vitam ſolere ſeruari, non ſanitatem poſſe conferri. Nam vt ſanetur infirmitas, ſi explenda videtur gulæ cupiditas: quarè infirmantur etiam illi, qui conuiuijs lautioribus quotidiè ſaginantur? Tolerabat ergò infirmitatem patienter, exercebat abſtinentiam ſatis humiliter. Paruum nanque putans omne quod faciebat, de die in diem melior fieri geſtiebat. Hoc propoſitum cordis eius miſerator & miſericors Deus adiutorio superni iuuaminis fulciens, velociter ei corporalem reſtituit ſanitatem. Tunc animus viri ſapientis altiori pietate commotus, cùm tota mente mundum ſibi crucifigeret, & ipſe mundo crucifixus, iter rectum à iuuentute ſuã, ſicut ſcriptum eſt, ambularet: portionem ſubſtantiæ ſuæ quanuìs haberet fratrem iuniorem, nomine Claudium, per donationem ſoli contulit matri, vt à matre poſtmodùm, ſi benè ſeruijſſet, donaretur & fratri: ſic ſalubri conſilio ſuperbiam iunioris fratris edomare deſiderans, vt qui eſſe nolebat humilis propter pietatem, diſceret humilis eſſe propter hæreditatem: mater quoquè ſanctiſſima poſt diſceſſum dulciſſimi filij, cuius iam non poterat obſequio lætificari, eius meruiſſet beneficio conſolari. Quantas ibì tunc vniuerſi laudes & gratias Domino retulerunt, cùm viderent beatum Fulgentium ſeculari cupiditate calcata, rebus, quas diſtrahere & donare pauperibus nõ poterat, nè offenderet bonam matrem, renunciâſſe penitùs, vt Chriſtum inuenire mereretur doctorem? Finita iam fuerant cuncta, quæ eum in conuerſionis primordio videbantur affligere: Sed quia hæc vita nunquàm poteſt ſine ſuis tentationibus præteriri, naſcitur rurſùs talis perſecutio fidei, vt ſanctæ memoriæ Fauſtum epiſcopum cogeret per diuerſas latebras cõmigrare: nec in ipſo monaſterio ſineret iugiter quieſcere. Tunc beatus Fulgentius timens aut illo loco ſolus remanere, aut de loco in locum frequentiùs tranſmigrare, conſulto priùs epiſcopo Fauſto, vicinum monaſterium petijt, vbì paucis & ſimplicibus fratribus Felix nomine Abbas præerat, amicus eius ab adoleſcentia, cum quo ſemper etiam laicus familiariter vixerat. Tunc igitur eum Felix Abbas cum gaudio ſuſcipiens, imparemque ſe eius virtutibus ſciẽs, & nomen & poteſtatem ei tradidit abbatis. Ille plenus ſtudio humilitatis, recuſabat priuilegium poteſtatis. Et poſt multa certamina pietatis, ex conſenſu totius congregationis, paſſus violentiam charitatis, vix conſenſit eſſe collega boni conſortis.

Abſtinentia eius incredibilis.

Deſideriũ proficiẽdi.

Thre. 3.

Fidei perſecutio.

Fit Abbas monaſterij.

Ità duo viri ſanctiſſimi diligentes æqualiter Deum & proximum,ambo moribus ſimiles,ambo meliores propoſitò, conuerſatione æquales, vnus ſcientia ſuperior, iugum bonum gubernandæ congregationis excipiunt. O quàm felix ſeruorum Dei numerus fuit, quibus cœperat præeſſe Fulgentius: O quantum fulgebat illud monaſterium, cui diſpenſator permanſerat Felix. Dabant ſibi mutuis nominibus etiam ipſi non minoris laudis auſpicium. Felix vocabatur Fulgentius,viam Domini currens, & fama creſcente Fulgentij,capiebat fructum ſui culminis Felix. Vnus tamen eorum,beatus videlicet Fulgentius, docendis fratribus peculiariter vacabat:alter in quotidiano miniſterio ſolicitiùs laborabat. Superuenientibus fratribus vnus verbum Dei ſingulariter prædicabat, alter hoſpitalitatem diligenter præparabat, & hilariter offerebat. Nihil alter ſine conſenſu alterius faciebat: ſed ſic ambo cæteris erant imperantes, vt ſub vnius ſe regula crederent conſtitutos. Ità dum timebat Fulgentium offendere Felix, Felicemque Fulgentius, mortificatis voluntatibus proprijs vterque viuebat, & de fratrum, quibus conſulebant, vtilitate laudabiles, & de mutua, quam ſibi reddebant inuicèm, ſubiectione ſublimes. Quis iſtius affectûs explicare poſſit loquendo virtutem? Quos quieta pax adunauerat, nec bella valuerunt feralia ſuperare. Sed cùm ſubitò barbaricæ multitudinis prouincia turbaretur incurſu, videntes ſalutem temporalem fugæ præſidio vendicandam, labores ilicò perferendæ peregrinationis excipiunt, limatoque conſilio procùl abſcedunt, vbì nulla belli naſcentis opinio, conſtruendi monaſterij præberet integram facultatem. Promouent igitur caſtra ſpiritalia duces inclyti cæleſtis exercitûs, & per ignotas Aphricæ regiones, monachorum ſuorum caterua comitante, pariter gradiuntur,vbiquè facientes gaudium bonis, inuidiam malis.

Cogitur fugam capeſſere.

In territorio deniquè Siccenſi, dùm cogitant certas ſedes ſtatuere,regionis fœcũditate delectati, virorum & fidelium fauore ſuſcepti, preſbyter quidam ſectæ Arrianæ in fundo Babardilla perfidiam prædicabat: cui nomen quidem fuit inter homines Felix, ſed voluntas aduersùs DEVM ſemper infelix, natione Barbarus, moribus ſæuus, facultatibus potens, catholicorum perſecutor acerrimus. Hic beati Fulgentij nomen in illis regionibus clarum fieri ſentiens, reconciliandos occultè multos, quos deceperat, ſuſpicatur. Neque virum dignum ſacerdotio, verè adhuc eſſe monachum credidit, ſed eum ſub habitu monachi ſacerdotis officium putat implere. Et reuerà ſacerdotis officium etiam tunc laudabiliter implebat, non aliquantos reconciliando, ſed omnes, quos attingere poterat,ad reconciliationẽ ſalutaribus monitis inuitando: cuius ſermo dulcis & rectus, quia dura quoquè corda molliebat, nec immeritò hunc preſbyterum ſic timere pro ſua perfidia compellebat. Arripit igitur preſbyter, inſani furoris ſtimulis conciratus, Dei ſeruos crudeliter perſequi, & per omnes vias cuſtodibus diſtributis, ambulantium ſimpliciter obſidet itinera. Neceſſarium quippe fuerat athletas fortiſſimos,voluntarijs abſtinentiæ laboribus ad omnem tolerantiam præparatos, perſequentium paululùm tradi manibus: vt martyrialis agonis effecti participes, illata diſcerent ſupplicia tolerare, probaturi quid proceſſiſſent, ſi flagellis membra omnia diſſipantibus, à fide vera minimè defeciſſent. Neſcientes igitur cogitationes maligni ſerpentis, habenteſque fiduciam conſcientiæ, nihil timentes,ſimul ambo gradiebantur ſecum loquentes: Et eccè ſubitò quaſi violentia ſæuiſſimæ tempeſtatis inuadit incautos, diuidit iunctos, ligat diuiſos,& feralibus vinculis oneratos, perducit ad preſsbyterum vinctos: Efficiuntur ſubitò ſine crimine rei, ſine belli ſorte captiui. Quibus enim fugientibus nihil nocere potuerunt Mauri, pœnas ingerunt Arriani. Tunc antequàm tenerẽtur, Felix Abbas paucos ſolidos, vndè fratrum ſuſtentabatur inopia, ſimpliciter vbi metus ſuaſerat, proiecit, & cuſtodiendos Dei ſeruis,ipſi Deo committit. O diuini ſingularis potentia miraculi. Nemo valuit ſolidos illos proiectos adſpicere, nullus permiſſus eſt victum pauperum pauperibus tollere. Sed illi ſoli, qui ſic probandi fuerant, tenentur, ligantur, ad preſbyterum perducuntur. Quibus ore terribili violentus preſbyter intonat: Cur ex veſtris regionibus occultè veniſtis Chriſtianos reges euertere? Benè enim miſer Chriſtianos reges eſſe dicebat, in quibus CHRISTVM regem regum miſerabiliter exufflauerat, & quos filium patri æqualem negare, ſimilis Antichriſto docuerat. Illis ad hæc veraciſſimæ reſponſionis verba parantibus, inferri præcepit

Felix, preſbyter Arrianus Fulgentio infeſtus.

Siſtitur Arriano preſbytero cũ ſocio.

Vide crudelitatem hæretici.

pit verbera primitùs. Igitur Felix Abbas vehementi charitate commotus, Parcite, ait, fratri Fulgentio; qui non poteſt tormenta perferre. Nolite iſtum cædere, inter veſtras manus forſitan moriturum. Conuertatur in me veſtra crudelitas: ego ſcio quid confitear, in me eſt omnis cauſa. Tunc dilectionis admiratione ſtupefactus, remoueri pauliſpèr beatum Fulgentium iubet, atque illum grauiùs cædi miniſtris ſæuiſſimus imperat.

Cęditur ſocius Fulgētij.

Tunc hilari animo Felix Abbas verberibus ſubditur. Dolorem quippe cum gaudio ſuſtinebat, quia beatum Fulgentium nihil adhuc pati videbat. Eccè qualis fuit beatus Fulgentius circa commiſſos, vt vſque ad mortem diligi mereretur. Iſta quippe charitas beati Felicis, vitæ illius ſanctæ magnum perhibet teſtimonium. Neque enim ſalutem ſuam pro ſalute illius deſpiceret, niſi priùs ſibi & multis vtilem iocundumq; ſentiret. Imitentur vtroſque, qui Deo placere deſiderant. Alios doceat beatus Fulgentius ſic viuere inter fratres, vt amentur, foueantur, & in ſummis neceſſitatibus adiuuandi, etiam ſi periculum non defuerit, iudicentur. Sumant alij de bono facto Felicis Abbatis exemplum, melioribus fratribus & in Dei timore plùs proficientibus, omnem gratiam bonæ voluntatis impendere. Quandò enim talis charitas inter fratres fuerit, qualis inter ſanctiſſimos viros fuit, vis totius tentationis ſuperatur: inimicorum verò pertinacia continuò frangitur: quanuìs tunc ſæuiſſimus presbyter etiam de Felicis Abbatis iniuria minimè ſatiatus, nec beato Fulgentio parcendum putauit. Beatus autem Fulgentius, vir omninò delicati corporis, vtpotè ex familia natus illuſtri, violentos impetus fuſtium, repentini doloris acerbitate creſcente, vix tolerans, ſicut ipſe nobis poſteà referebat, cogitauit presbyteri furentis inſaniam vel mollire, ſi poſſet, vel certè paululùm, donèc recrudeſceret, auocare: quô faciliùs inter ipſas moras inueniret, ſpatium reſpirandi, nè continuata pœna omninò intolerabilis fieret. Dico aliquid, ſi loquendi poteſtas tribuitur: dum cæderetur, exclamat. Tunc presbyter, putans eum confiteri velle, iubet quieſcere cædentes, & ſic adhuc ad flagella ſuſpenſum, loqui præcepit quod volebat. Vbì dum beatus Fulgentius eloquentiæ ſolitæ ſermonibus blandis, ſuæ peregrinationis narrare aggreſſus hiſtoriam, preſbyterum faceret attonitum, diuque nimia verborum ſuauitate delinitum, penè totius crudelitatis redderet oblitum, miratur presbyter beati Fulgentij facundiam, probat ſapientiam, magnumq; aliquē virum conijciens, erubeſcit inferre violentiam. Sed nè proderet ſuis ſuam ſuperatam fuiſſe ſæuitiam, Cædite, ait, iterùm fortiter, & multiplicatis flagellis lacerate verboſum. Me etiam, puto, ſeducere cogitat, longoque inanis fabulæ circuitu quid conficere moliatur, ignoro. Recrudeſcit iterùm manus veſana tortorum, flagelliſque innumeris beatus Fulgentius exaratur.

Verberatur etiam Fulgentius.

Tandèm presbyter de illata cæde confuſus, virorum laudabilium merita ſentit, nec apud ſe eos tenere diutiùs auſus eſt: ſed deformiter decaluatos, ablatis etiam omnibus veſtimentis, ex domo ſua nudos inaneſque proiecit. Sed nec illa decaluatio viris ſanctiſſimis turpitudinem, nec nuditas attulit confuſionem: quos tolerata propter odium religionis iniuria, primæ iam confeſſionis decorauerat ornamento, ſuperna gratia fulciendos. Proceſſerunt itaque de domo presbyteri, tanquàm de loco glorioſi certaminis, inſignis victoriæ laureis coronati: reuerſique per campum, vbì fuerant capti, ſolidos, quos Abbatem Felicem proieciſſe diximus, integro ibì numero ſeruatos inueniunt, & quaſi ex diuina manu reſtitutos hilariter accipiunt, agenteſque ineffabiles gratias Deo, qui conſolatur humiles in omni tribulatione eorum, reuertuntur ad proximos fratres. Huius autem crudeliſſimi facti deteſtabilis opinio, cunctam ſimul mœſtificat regionem. nunciatur etiam Carthagine fama. Inter alios quoquè Arrianorum epiſcopus dolet mactatum graui cæde beatum Fulgentium: & quia parentes eius cognitos habebat idem epiſcopus, epiſcopumque beatum Fulgentium ſingulariter adhuc laicum dilexerat, aduersùm preſbyterum ſuæ religionis & parochiæ, qui cædis author extiterat, grauiter commouetur, vindicare beatum Fulgentium parans, ſi querelam de memorato preſbytero deponere voluiſſet. Sed beatus Fulgentius multis, vt hoc faceret, ſuadentibus: Non licet, ait, in hoc ſeculo vindictam quærere Chriſtiano. Nouit Deus, quomodò ſeruorum ſuorum defendat iniurias.

Poſt verbera, cū ignominia dimittūtur.

Iſte preſbyter ſi grauiſſimi ſceleris inter homines, me agente, receperit vltionem, patientiæ nos apud Deum perdimus retributionem: maximè quia multos paruulos ſcandalizare poterit, ſi epiſcopi Arriani iudicium qualiſcunque peccator, tamen catholicus & monachus, quæram. Nolẽs ergò retribuere mala pro malis, & vitam ſuam ſciens neceſſariam bonis, nè quam forſitan hæreticorum violentiam denuò paterentur, ex illa prouincia rursùs egrediuntur, & ad vicina prouinciæ ſuæ loca celeriter regrediuntur: eligentes Mauros potiùs habere vicinos, quàm pati moleſtiſſimos Arrianos. Iuxta ciuitatem proindè, quæ Ididi nuncupatur, fundare monaſterium incipiunt, vbì paruo tempore Domino ſeruientes, inſiſtebant operibus charitatis: donèc ſubitò beatus Fulgentius Aegyptiorum monachorum Vitas admirabiles legẽs, inſtitutionũ ſimul atque collationum ſpiritali meditatione ſucceſſus, memoratas terras nauigio petere ſtatuit: duabus videlicet ex cauſis, vt vel ibì depoſito nomine abbatis, ſub regula viueret in humilitate, vel diſtrictioris abſtinentiæ legibus ſubderetur. Et quia deſiderium ſuum impediri poterat publicatum, quærit primitùs occaſionem proficiſcẽdi Carthaginem. Dehinc veniens ad ipſius mœnia ciuitatis, vno tãtùm fratre, cui nomẽ fuit Redemptus, ſocio peregrinationis electo, nauem conſcendit, Alexandriam petiturus, nullos fortè ſumptus peregrinationi tantæ neceſſarios ferens, ſed in Deo, qui diues eſt, ſpem ſuam firmiter ponens, ſuauiter cauebat cũ Dauid: Dominus paſcit me, & nihil mihi deerit. Ventis itaque flatu proſpero conſequentibus, Syracuſanum contigit feliciter portum: Deique ſummi prouidentia gubernante, ductus eſt ad hanc ciuitatem, vbì tunc eccleſiam catholicam beatus Papa Eulalius gubernabat, vir eximiæ ſanctitatis, admirabilis hoſpitalitatis, perfectiſſimæ charitatis: in cuius corde theſaurus ſapientiæ ſpiritalis abſconditus, multos talentorum Dominicorum negociatione ditabat.

Fulgentius meditatur profectionẽ in Aegyptum. — *pſalm. 22.* — *Appellit Syracuſas.* — *Eulali⁹, Syracuſanus epiſcopus.*

Virtute enim diſcretionis ſuper omnia decoratus, monachorum profeſſionem ſingulariter diligebat: habens etiam ipſe monaſterium proprium, cui ſemper adhærebat, quotiès ab eccleſiaſticis actibus vacabat. Ad hũc ergò beatus Fulgentius veniens, inter alios peregrinos hoſpitalitatis officio libenter excipitur, neque tamen diù latére permittitur. Mox enim, ſicut moris eſt, dum in conuiuio ſacerdotis dum de diuinis rebus ortus eſt ſermo, virum ſingularis ſcientiæ locutio ſua continuò prodidit. Intellexit epiſcopus, ex ornatu ſermonis & reſponſionũ moderatione, ſub monachico habitu magnum latére doctorem: diſtulit tamen eundem vel quis eſſet, cur've adueniſſet, conuiuis præſentibus, inter epulas quærere. Poſt prandium verò cùm meridianis horis in domo ſua deambularet epiſcopus, per feneſtram reſpiciens, obſeruantẽ ſibi, ſicut cæteros, beatum Fulgentium vidit: quem continuò peculiariter vocans, de inſtitutionibus, ait, & collationibus loqui cœperas, dum prãderemus. Affer mihi, obſecro, codicem, ſi portas. Ille ſine mora iuſſis obediens, codicem detulit, in quo quid contineretur, verbis ꝓprijs iuſſus exponit. Admiratur ſanctus Eulalius ſcientiã iuuenis, & tali hoſpite delectatus, cur ex Aphrica venerit, diligenter inquirit. Ille metuens arrogantiæ notam, ſi deſiderium ſuum fateretur, incurrere: parentes, inquit, meos quęro, quos in illis partibus viuere peregrinos audiui. Verè enim parentes ſuos requirebat, quorum ſuauiſſimos mores imitari cupiebat. Intellexit epiſcopus reſponſum nõ manifeſtum, totiusq; itineris eius per alterum fratrẽ (fuit enim ſimplex) inueſtigat cauſas. Ibì tunc beatus Fulgentius ſalubriter proditus, veritatem ſimpliciter confitetur: iturum ſe ad vltimam Thebaidæ regionis eremum dicit, vt illic, ſicut lectio monebat, mundo mortuus viueret, vbì maior abſtinentium numerus aſſumptioni ſuæ nullum gigneret impedimentum, ſed fortè potiùs pręberet exemplum. Rectè facis, reſpondit epiſcopus, cupiens meliora ſectari: ſed ſcis, quoniam Deo ſine fide impoſſibile eſt placere. Terras, ad quas pergere concupiſcis, à communione beati Petri perfida diſſenſio ſeparauit. Omnes illi monachi, quorum prædicatur mirabilis abſtinentia, non habebunt tecum altaris ſacramenta communia. Quid ergò proderit affligere ieiunijs corpus, vbì ſolatijs ſpiritalibus indigebit anima, quæ multò melior eſt corpore? Reuertere fili, nè vitæ melioris intuitu, periculum rectæ fidei patiaris. Ego enim quondàm iuuenis, antequàm me pontificalis honoris gratia præueniret indignum, diù cogitaui ſanctiſſimæ huius profeſſionis in ipſius prouinciæ monaſterijs adimplere propoſitum,

Monaſteriũ S. Eulalij. — *Heb. 11.* — *Cõmunio Romanæ eccleſiæ.*

ſitum; ſed hæc cauſa me prohibuit aſſumpta perficere. Conſentit beatus Fulgentius monentis patris conſilio ſalutari, ſuæque intentionis feruore depoſito, ſuadetur ibi apud Syracuſas paucis menſibus degere, ſancto Eulalio præbente victum & hoſpitium congruum. Sed quia bonæ mentis indoles nunquàm vacat, charitatis opera ſemper exercens, in ipſo paruiſſimi hoſpitij quod acceperat, habitaculo cœpit hoſpitalitatem multis ſuperuenientibus exhibere peregrinus, & alterius indigens ſolatio, conſolandos ſuſcipere peregrinos. Miratur ſanctus Eulalius affluentem ſancti animi libertatem, magnoque gaudio ſaginatur, dum per manum beati Fulgentij, cui victum quotidianum nihil habenti miniſtrabat, alimenta miniſtrari non habentibus videret: Et ſi fas eſt dicere, comparatione minorum creſcere maiores ſolere, quanuìs eſſet ſanctus Eulalius in pauperibus gubernandis omninò perfectus, opera tamen beati Fulgentij conſiderans, de die in diem plùs miſericors efficiebatur & largus. Peracto itaque præſentis hyemis tempore, cura vehemens beatum Fulgentium commouet, epiſcopum quendam Rufinianum nomine, qui perſecutionis violentiam fugiendo declinans, ex Byzaceno concilio nauigauerat, ibique prouinciæ Siciliæ vicinus, in quadam breuiſſima commorabatur inſula, vitam monachi laudabiliter gerens, videre indifferenter, vt eius admonitione ſecundò firmatus, quid facere deberet, agnoſceret. Hoc autem volebat, non quia Eulalio Pontifici minùs credebat, ſed quia in rebus dubijs vtiliſſimum ſemper eſſe multorum conſilium ſentiebat. Per multos itaque pedeſtris labores itineris ad illum Siciliæ veniens locum, cui plùs propinquior illa inſula fuerat, vbi ſanctus Rufinianus epiſcopus, habitabat, modica nauicula deportatus, ſacerdoti venerabili velociter præſentatur: à quo ſimiliter, nè in Aegyptum proficiſci perſeueraret, admonitus, redire protinùs ad proprium monaſterium, neque tamen Apoſtolorum memoriam prætermittere, ſtatuit. Occaſione igitur nauigij felicioris inuenta, Romam venit, & authorum ſecularium conſono ſemper ore laudatam, caputque mundi veraciter appellatam, feſtinus ingreditur ciuitatem. Fuit autem tunc in vrbe maximum gaudium, Theodorici regis præſentia Romani ſenatûs & populi lætificante conuentus. Vndè contigit, vt beatus Fulgentius, cui mundus fuerat olìm crucifixus, poſtquàm ſacra martyrum loca venerabiliter circuiuit, omneſque ſeruos DEI, quorum in breui notitiam capere potuit, humili obſequio ſalutauit, in loco, qui Palma aurea dicitur, memorato Theodorico rege, concionem faciente, Romanæ curiæ nobilitatem, decus, ordinemque diſtinctis decoratum gradibus adſpectaret, & fauores liberi populi caſtis audiens auribus, qualis eſſet huius ſeculi pompa glorioſa, cognoſceret.

Hoſpes hoſpitalitatem exercet.

Rufinianus epiſcopus.

Romã petit religionis ergò.

Theodoricus 2. in Italia Gotthorum rex.

Inuiſit ſacra martyrû loca Fulgentius.

Neque tamen in hoc ſpectaculo libenter aliquid intuetur, neque illis nugis ſecularibus ſuperflua illectus delectatione conſenſit: ſed indè potiùs ad illam supernam Hieruſalem feliciter deſiderandam vehementer exarſit, ſalubri diſputatione præſentes ſic admonens fratres: Quàm ſpecioſa poteſt eſſe Hieruſalem cæleſtis, ſi ſic fulget Roma terreſtris? Et ſi in hoc ſeculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem, qualis honor & gloria præſtabitur ſanctis, contemplantibus veritatem? Multa his ſimilia beatus Fulgentius illo die ſalubriter diſputauit, & iam toto corde monaſterium ſuum reuiſere cupiens, ad Aphricam velociter per Sardiniam nauigauit, vix credentibus præ nimio gaudio monachis ſuis, beatum rediſſe Fulgentium. Neſciebat planè ſancta fraternitas, quid primitùs ageret: vtrùm de abſentia patris quereretur, an potiùs de præſentia lætaretur. Nullus tamen auſus eſt eum, quia diſceſſerat, culpare, ſed cuncti potiùs ſatagebant pro reditu eius DEO gratias agere. Iunguntur ſeruorum DEI gaudijs etiàm laici, lætantur omnes honeſti ac nobiles viri, quòd beatus Fulgentius Aphricanæ Eccleſiæ doctor prædeſtinatus, non diù fuiſſet in tranſmarinis regionibus occupatus.

Certatim deniquè ſinguli properant ampliora præbere ſolatia * pietatis, quibus foueretur animus reuertentis. Offertur à quodam, nomine Syluestrio, benè Chriſtiano, & prouinciæ Byzacenæ primario, locus aptus monaſterio fabricando, cuius glebæ pinguis ac fertilis, inſtituendis hortis optabili fœcunditate congrueret, & quod

**charitatis*

plùs eligendum videbatur, longè adhuc à furore bellico conſtitutus, quietiſſimæ pacis ſecuritatem pleniſſimam daret, honeſtis plurimis per vicinas poſſeſſiones commanentibus: quorum frequens oblatio, tranſactionem monachis facilimam promittebat, vt regnum DEI quærentibus, nulla cura ſecularis tranſactionis obſtreperet. Libenter beatus Fulgentius hominis religioſi deuotam ſuſcipiens oblationem, ſine mora in loco ſibi conceſſo monaſterium fundat, plurimosque ad conuerſionem pijs monitis inuitando, monachorum multiplicat numerum, & magnę congregationis efficitur pater. Quanuis ſanè ſpiritalia meditari iugiter concupiſceret, ampliori tamen ſolicitudine diſtendi compellitur, ocium ſanctum quærens ex dilectione veritatis, & negocia multa ſuſcipiens ex neceſſitate charitatis. Vndè victus aliquandò contemplatione meliorum, lectioni & orationi tantùm vacare deſiderans: cogitauit diù, quomodò ſarcinam præſentis oneris abijceret, & ſub aliorum regimine conſtitutus, ipſe potiùs ſub regula viueret, quàm viuendi regulam cæteris traderet, ſecundùm DEI præceptum magìs vtile iudicans imperantibus obedire, quàm obedientibus imperare. Cogitanti verò ea diutiùs, talis ſubitò ſententia naſcitur. Eſt in medio vadoſi maris ſinu monaſterium Vincenſi litori proximum, Benneſenſi autem maxima ex parte contiguum: vbi neque hortos colere paruiſſimi ſcopuli limes ſinit anguſtus, neque ligni vel potabilis aquæ conſolatio ſaltem miniſtratur exigua, ſed rei vtriuſque per breuiſſimas nauiculas quotidiè ſufficientia præparatur. In hoc monaſterio rigidi propoſiti diſciplina antiqua ſeruatur, ab infantia ſua plurimis vſque ad decrepitam ſenectutem ſanctiſſimè ibì viuentibus, ſanctæque profeſſioni congrua opera laudabiliter exercentibus. Vbì tunc duo presbyteri peculiares, & meritò mirabiles, & immaculatæ ſenectutis honore venerabiles, abbatis officio fungebantur, nunquàm de cœnobio recedentes, ſed eccleſiaſticæ dignitati multos viros idoneos nutrientes. Ad hoc igitur monaſtèrium clàm beatus Fulgentius proficiſcitur, ibique in congregatione tam maxima nomen ponit abbatis, & adunatus multitudini monachorum, fulget quidem ſuper cæteros ſcientia mirabili, eloquentia ſpiritali, ſed ſubijcitur omnibus laudabili humilitate, obedientia ſingulari. Memor quippe illius euangelicæ ſententiæ, qua Dominus noſter dicit, Non véni facere voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me patris: Omnes ſuas mortificat voluntates: ieiunijs inſupèr, orationibus, vigilijs & abſtinentiæ vacans, totumque ſe cum vitijs & concupiſcentijs ſecularibus crucifigens, manibus etiàm ſuis delectabiliter operabatur. Nam & ſcriptoris arte laudabiliter vtebatur, & palmarum folijs flabellos ſæpiſſimè contexebat. Cui operi, etiàm cùm fuiſſet abbas, in ſuo monaſterio vacabat. Lectioni autem in cellula frequenter coram fratribus inſiſtebat, apud omnes amabilis, honorabilis & iucundus. Sed quanta in eodem monaſterio lætitia, tanta in illo exorta eſt triſtitia. Gaudebant iſti, qui eum ſuſceperant: dolebant illi, qui amiſerant.

Conſtruit monaſteriũ Fulgentius. *Clàm aliud petit cœnobiũ, poſito abbatis nomine.* *Iosu. 6.*

Naſcitur inter eos noua pugna charitatis. Iſti nouum ſocium tenaciter amplectuntur, illi antiquum patrem reddi ſibi ſuppliciter deprecantur. Iſti ſe ornari de eius præſentia, illi de abſentia deficere confitentur. Beatus verò Fulgentius magìs volens diſcere quàm docere, conſentit hìc eſſe, vbì fuit inferior: & trepidat illuc redire, vbì cunctis poſſet eſſe ſuperior. Tunc abbatis Felicis & omnium fratrum, quos reliquerat, dolor ex neceſſitate conſilium ſumens, patrocinio ſancti Fauſti epiſcopi inſulanos monachos pulſat. Ille protinùs epiſcopali authoritate ſuum eſſe monachum Fulgentium allegat, ſibique reddi, & vbì ipſe iuſſerit, viuere debere confirmat.

Humilitas ſancti viri.

Minatur excommunicationem contradicentibus: ipſum verò Fulgentium, niſì conſentiat, inobedientibus ſimilem pronunciat iudicandum. Quid multa? Deponitur rursùs beatus Fulgentius ad monaſterium proprium, ſubire præcipitur abbatis officium: & nè iterùm à deſiderio ſpiritali mutabilis fieret, repentè eum ſacerdos presbyterum conſecrat, vt abbatis & presbyteri decoratus officio, nec monaſterium relinquere, nec in alia poſſet eccleſia fortuitò ordinari.

Cogitur redire ad abbatis officium. *Fit ſacerdos*

Victus ergò, & honoris compedibus vinctus, cœpit iam beatus Fulgentius æquanimiter monaſterium ſuum regere, famaque creſcente laudabili, ſuper omnes Aphricæ prouin-

prouincias innoteſcere: in ipſo autem Vintorum territorio tanquàm proprius epiſcopus honorari, paratis omnibus, quandocunquè facultas ordinandi epiſcopum cõceſſiſſet, beatum Fulgentium primum ſacerdotem vocibus petere & mentibus, nec alterum niſì beatum Fulgentium ſibi conſecrari permittere. Deſiderium deindè populorum Deus videbat, ipſum quoquè beatum Fulgentium non latebat. Sed quia tunc regalis authoritas epiſcopos ordinari prohibuerat, nec viduatis plebibus prouidere paſtores licebat, ſecurus huius interdictionis tempora tranſigebat, ſuperfluum iudicans honorem fugæ præſidio recuſare, quem nec dare alicui fas erat, nec accipere. Poſtquàm verò ſacra turba Pontificum, qui remanſerant, communicato inter ſe conſilio, definiêrunt aduersùs præceptum regis in omnibus locis celebrare ordinationes Pontificum, cogitantes aut regis iracundiam, ſi qua forſitan exiſteret, mitigandam, quô faciliùs ordinati in ſuis plebibus viuerent: aut ſi perſecutionis violentia naſceretur, coronandos etiàm fidei confeſſione, quos dignos inueniebant promotione: miniſterium verò ſuum faciliùs impleturos, atque inter ipſas tribulationes proprijs plebibus ſolatia præſtituros: fit repentè communis aſſumptio, preſbyteros, diaconos, & ſi quos inueniret electio, rapere, benedicere, conſecrare, certatim in locis ſingulis properantibus, nè in tali ſtudio aliquis aut tardus, aut nouiſſimus videretur. Tunc beatus Fulgentius eligentium vota velociori præueniens fuga, latebris incertis abſconditur, nec quæſitus vllatenùs inuenitur. Plebs ipſius loci, vbì fuerat monaſterium conſtitutum, differre ſuam prorsùs electionem, donèc inueniret beatum Fulgentium, cogitabat. Veruntamen timens, nè, dum diù beatus Fulgentius quæritur, fama hæc Carthaginem perueniret, atque indè rursùs regalis interdictio naſceretur: ità compellente feſtinationis neceſſitate, ſuadentur ſibi de ſuis clericis alterum quærere. Sic per multa loca, vbì beatus Fulgentius aut ſolus, aut primus electus eſt, poſtquàm minimè potuit inueniri, dedit alijs honoris ſummi licentiam. Repleta iam fuerat prouincia Byzacena nouis ſacerdotibus, & penè vix paucarum plebium cathedræ remanſerant deſtitutæ: regis quoquè commota ſæuitia cunctos iam decreuerat exilio mancipandos, in ipſum primitùs ordinatorem, id eſt, primatem, nomine Victorem, procedente ſententia: qui iam à ſeruis regis exeuntibus captus, ad Carthaginem ducebatur: & omninò ſuccedente maiore triſtitia, verſa fuit in publicos luctus ordinationis aſſumptæ lætitia. Tunc occultis nuncijs edocentibus, tranſiſſe tempus faciendæ ordinationis, beatus Fulgentius putans, cathedris quammaximè proximis epiſcopos haberi proprios, ipſe rursùs monaſterij ſui congregationi gubernator reuertitur, nihil dubitans, neque formidans, ſed omninò ſe pontificalis dignitatis euaſiſſe ſarcinam gaudens. Veruntamen altiori conſilio Deus noſter prædeſtinata perficiens, cui dederat docendi ſalubriter facultatem, doctrinæ ſalutaris dare iam volebat authoritatem, nè deeſſet fidei Catholicæ contra Arrianos fideliſſimus prædicator. In tempore ergò tribulationis abſcondere noluit vas electionis, per quem diſpoſuerat implere officium prædicationis. Erat adhuc Ruſpæ oppidum nobile, clariſſimis habitatoribus prorsùs illuſtre, cui nullus fuerat epiſcopus ordinatus: quia Diaconus quidam Felix nomine, qui ambire voluërat, repudiatus, honorem Pontificis in illo loco nec ipſe merebatur, nec alterum patiebatur accipere. Frater quippe illius germanus, amicus procuratoris, per potentiam ſecularis actionis miniſtrabat vires ambitionis. Dolor honeſtorum ciuium mentes vehementer agitabat, cur ſoli remanſiſſent ſine patre ſpiritali, qui videbantur ſuper cæteros excellere nobilitate carnali: cùm repentè fama verax dolentibus nunciat beatum Fulgentium, quem tot loca primo ſacerdotio iudicauerant dignum, nullatenùs in tempore ordinationis inuentum, remanſiſſe preſbyterum, gloria maiore veſtitum, quòd honoris ſuperioris ſic calcauerat appetitum. Illis, quibus diſplicebat ſuperbus ambitor, placet iſte laudabilis excuſator. Conſentitur ab omnibus, ipſum ſibi eſſe ſeruatum, propterèa minimè tantis plebibus ambientibus ordinatum. Neſciente igitur beato Fulgentio, Victor primâs in itinere petitur à Ruſpenſibus & vicinis epiſcopis, ordinandi Fulgentium licentia datur. Tunc aggregata violentæ multitudinis manu, repentè beatus Fulgentius, dolens oculos, in cellula propria reperitur: inuaditur, tenetur, ducitur, & Põtifex eſſe non rogatur, ſed cogitur.

Non licet ordinare epiſcopos.

Fugit epiſcopatum.

Felix, diaconus ambitioſus.

Cogit ſuſcipere Ruſpẽſem epiſcopatum.

Indè ad epiſcopũ, q admonitus fuerat ordinationẽ celebrare, pductus, ignoti populi conſti-

Pſal. 17.

conſtituitur pater, ità vt in illo Propheticum illud compleri videretur oraculum, Populus quem non cognoui, ſeruiuit mihi. Nimìs autem gratiſſimus viri ſapientis adſpectus, & fauores populi ſuffragantis augebat, & à quocunque tunc videbatur incognitus, humilitate veſtium blandus, modeſtoque inceſſu venerabilis habebatur. Cùm verò loqui quippiam, cogente interdùm ratione, voluiſſet, in eius ore omnis turba pendebat, ex locutione familiari conſiderans, qualis eſſet ſpiritalis magiſtri futura doctrina. Propter quod ex omnibus poſſeſſionibus, vbicunquè tranſibat, populus confluxerat ad fauendum, Ruſpenſi Eccleſiæ quanto ſeriùs, tanto meliorem confitentes

Diacon⁹ repulſus ſęuit in Fulgētiū. Pſal. 139.

proueniſſe Pontificem. Diaconus porrò videns ſuæ ambitionis conatus vaniſſimos defeciſſe, quod ſolum remanere deluſo poterat, ſæuit, & tardus, innumeris congregatis, venienti filio pacis ſcandalum, ſicut ſacer loquitur Pſalmus, iuxta ſemitam ponit. Viam igitur, per quam veniebat Dei ſeruus electus, obſedit ambitor infeſtus. Sed vbiquè ſimplicibus ſubuenit Chriſtus, nec impediri poteſt ab homine ſacerdotis electio, quam non præcedit ambitio. Neſcio quo ſanctiſpiritûs admonentis imperio, per alteram viam populus qui præcedebat ambulauit, & beatum Fulgentium,

Miſſam celebrat.

dum adhuc hoſtis ſedet in via, ſuper ſuam cathedram collocauit Celebrata ſunt eodem die diuina ſolenniter ſacramenta, & de manibus beati Fulgentij communicans omnis populus, lætus abſceſſit. Quod poſteà Diaconus audiens, diuinæ voluntati, licèt tardiùs, ceſſit. Hunc ilicò reuertentem beatus Fulgentius benignè, affabiliter, clementer excepit, ità vt eum poſteà presbyterum ordinaret. Sed vltionem debitam diuina iuſtitia demonſtrauit omninò velociter. Ipſe enim Diaconus, iam preſbyter, intrà annum mortuus, & procurator ei conſentiens ad penuriam redactus, dederunt pœnas temporalis audaciæ, quibus potens eſt Deus præparare in futuro gratiam cæleſtis indulgentiæ. Nos illud propterea vel commemorandum putauimus, vt oſtenderemus hinc maiorem beato Fulgentio creuiſſe circa ſingulos authoritatem, dum cognoſcerent in iſtis vigilâſſe diuinam ſeueritatem. Suſcepit interìm beatus Fulgentius epiſcopatum ſine aliqua ambitione, cum maxima deuotione manente

Honores nō illi mutant mores.

in contradictoribus Domini vltione. Nec ità factus eſt epiſcopus, vt eſſe deſiſteret monachus: ſed accepta Pontificis dignitate, profeſſionis præteritę ſeruauit integritatem. Seruata verò profeſſionis integritas, plùs ornauit Pontificis dignitatem. Nunquàm deniquè precioſa veſtimenta quæſiuit, aut quotidiana ieiunia prætermiſit, aut conditos ſuauiter cibos vel inter hoſpites manducauit, aut diſcumbendo ſaltem requieſcere & reſoluere rigidum propoſitum voluit, ſed vna tantùm viliſſima tunica

Eius veſtitus.

ſiue per æſtatem, ſiue per hyemem patienter indutus fuit. Orario quidem, ſicut omnes epiſcopi, nullatenùs vtebatur: pelliceo cingulo tanquàm monachus vtebatur, ſic ſtudio humilitatis ambitionem veſtium corporalium fugiens, vt nec ipſa calceamenta ſuſcipiens clericorum, aut vltimis caligis in tempore hyemis, aut caligulis in tempore æſtatis ſimpliciter vteretur. Intrà monaſterium ſanè interdùm ſoleas accipiebat, frequenter nudis pedibus ambulabat. Caſulam precioſam vel ſuperbi coloris, nec ipſe habuit, nec monachos ſuos habere permiſit. Subtus caſulam nigello vel lactineo pallio circundatus inceſſit quandò temperies aëris inuitabat, ſolo pallio intrà monaſterium coopertus. Scapulis verò nudis nunquàm à nobis viſus eſt, nec depoſito ſaltem cingulo ſomnum petiuit. Suæ autem continentiæ Deo teſte fiduciam gerens, in qua tunica dormiebat, in ipſa ſacrificabat: & in tempore ſacrificij mutanda eſſe corda potiùs, quàm veſtimenta, dicebat. Huic beatiſſimo ſacerdoti nul-

Carnibus ppetuò abſtinuit.

lus aliquandò extorſit cuiuſlibet generis carnes accipere, ſed ſola ſimpliciter olera, ptiſanas & oua, quandiù iuuenis fuit, ſine oleo, poſtquàm verò ſenuit, ſuperfuſo oleo manducauit: ideò perſuaſus oleum accipere, nè caligo præualens oculorum, lectionis impediret officium. A vino autem ſanus ſemper abſtinuit. Si quandò verò com-

Item vino ſanus.

pellente infirmitatis neceſſitate, vino modico vti compulſus eſt, calicibus plenis aquæ ſuperfundens quippiam meri, nec ſaporis eius, nec odoris iucunditate fruebatur. Antequàm vigiliæ à fratribus nunciarentur, ipſe ſemper corde & corpore vigilans, aut orabat, aut legebat, aut dictabat, aut cuicunque ſpirituali meditationi ſolus vacabat: quia ſe per diem filiorum Eccleſię neceſſitatibus occupari iugiter ſciebat. Ad agendas cum ſeruis D E I vigilias interdùm deſcendebat, ſed priuatas apud ſe vigi-

Nuſquàm

lias ſtudijs, quæ dixi, multò laudabiliùs exercebat. In nullo autem loco viſus eſt ſine

ſine monachis habitare: propter quod à ciuibus Ruſpenſibus hoc primum beneficium ordinatus epiſcopus poſtulauit, vt fabricando monaſterio locum cōgruum darent. Tunc ex pluribus ciuibus, obedire feſtinantibus optimo ſacerdoti, quidam nomine Poſthumianus, Chriſtianiſſimus & inter ſuos nobiliſſimus ciuis, agellum proprium fideliter obtulit, non longè ab eccleſia conſtitutum: vbi pinis conſurgentibus in excelſum, ſpecioſi nemoris virebat amœnitas. Excepit beatus Fulgentius libentiſſimè locum, cuius etiàm ligna neceſſaria futuræ fabricæ conſpiciebat: protinusque beatum abbatem Felicem venire velociùs perſuaſit, cum maxima penè totius congregatiōis multitudine, niſi quòd pauciſſimos fratres in illo monaſterio dereliquit, quibus vnum ex fratribus, Vitalem nomine, præpoſuit. Tali verò charitatis lege monaſteria vtraque præcipiebat vniri, vt quaſi non fuiſſent locis diuiſa, ſic eſſent vnanimitate coniuncta. Si quos autem nouos monachos vel in iſto, vel in illo monaſterio Chriſtus acquireret, tempus inter ſe conuerſionis ordinemque ſeruarent: & ſi quandò ad ſe videndos, iubentibus duntaxàt prioribus, venirent, non vt hoſpites, ſed quaſi vnius congregationis homines ſuſciperentur: beati verò Fulgentij epiſcopi prouiſione communiter gubernati, patrem ſpiritalem ſimplici venerarentur affectu: ſic beato Fulgentio ſingula diſponente, nè ſuſcepta regendorum ſarcina clericorum, conſolationem perderet monachorum. degit ſine monachis.

Intereà repentè diriguntur miniſtri regalis furoris, vt detentus etiam ipſe, cum cæteris in exilium Sardiniam confeſſor Chriſti nobilis truderetur. Abductus ergò velociter, licèt doleret eccleſiam ſuam nullis adhuc eloquiorum ſuorum monitis eruditam, remanſuram, protinùs deſtitutam: ſapienter tamen triſtitiam gaudio maiore vincebat, quòd tam glorioſæ confeſſionis eſſe particeps inchoabat. Comitantibus ergò monachis ſimul & clericis, magiſter egregius vtriuſq; profeſſionis exijt, flentibus laicis omnibus, de cathedra honoris ad locum beati certaminis, paratus fidem Catholicam mente libera, voce forti coram regibus & poteſtatibus confiteri. Suſcepit cum Carthago venientem, fructumque eius notitiæ in paucis diebus fideliter guſtās, multa obtulit munera: quæ beatus Fulgentius monaſterio illi, quod fabricari delegauerat, profutura mandauit. Ipſe verò nauem crucifixo corde & corpore nudus aſcendit, habens ſecum plurimas diuitias ſcientiæ ſingularis, quibus omnes vbicunquè veniebat, indeficiente largitate paſcebat. Inter alios ſanè epiſcopos, cum quibus exilium commune ſuſceperat, tempore ordinationis erat inferior, ſed patientiæ & charitatis virtute non inferior. In rebus enim dubijs vbi quàm maximè conſilium petebatur, ſi quādò inter ſe confeſſores beatiſſimi de communi vtilitate tractabant, vltimus quidem ſedebat: veruntamen ipſius ſententiam Primâs vel omnes qui Primatem ſequebantur, audire & facere cupiebant: quanuis ille nihil ſibi per inanem gloriam vendicans, deferret honorem congruum prioribus ſuis. Si enim cogebatur reſpondere conſulentibus, ità paratus erat ſemper obedire iubentibus, nè præſumeret aliquid extorquere nolentibus. Poſt deliberationis autem longiſſimas moras, quicquid definitio communis inuenerat, eloquenter allegandum ſenſibus cæterorum beato Fulgentio dimittebatur. Hinc etiàm quandocunquè tranſmarinis literis de fide vel de diuerſis quæſtionibus interrogabantur epiſcopi, reſpondere pro omnibus ab omnibus ei imponebatur. Ità ſicut ſanctæ memoriæ Aurelius, Carthaginenſis antiſtes eccleſię, inter ſua priuilegia meruit, vt literas ex Aphricano concilio dandas ſolus ipſe ſcriberet: ſic iſte meruerat, vt literas ex illo concilio dirigendas, ſolus ipſe dictaret. Sexaginta quippe & eo ampliùs epiſcopos tunc catena ligabat exilij, quorum lingua & ingeniū beatus Fulgentius epiſcopus fuit. Propterea quandocunquè reſcribebat conſulentibus, epiſcoporum cæterorum dicebantur nomina in titulo, ſed ſolius beati Fulgentij ſermo tenebatur in ſtylo. Præter iſtas quoquè publici tractatûs epiſtolas, ſi quis fortè ex ipſis epiſcopis abſentem plebem ſuam corrigere vel monere voluiſſet, ad beatum Fulgentium ſuppliciter accedebat, & per miniſterium linguæ eius, officium ſuę diſpenſationis implebat. O mirabilem virum, non ſibi ſoli, ſed & omnibus natum. Sola enim Ruſpenſis Eccleſia meruerat doctorem, & pars maxima concilij Byzaceni de ipſius ſermone viuebat. Quicunque in qualibet ſacerdotum exultantium plebe tentabat inquietus exiſtere, vel epiſcopi proprij iuſſa contemnere, beato Fulgentio dictantę, ſic corripiebatur abſens, vt ſatisfactionis remedium quærens,

Truditur in exilium.

Ei ſententiā quanti fecerint epiſcopi exules.

Nomine oīm epiſcoporum reddit reſpōſa literis.

Sexaginta epiſcopi exules.

Efficacia ſcriptorum Fulgentij.

quærens, enauigato mari continuò fieret præſens, & per ipſum beatum Fulgentium, cuius eloquentiam ſenſerat excommunicatus, impetraret veniam ſalubriter humiliatus. Ipſe nanq; beatus Fulgentius erat vltor, ipſe interceſſor: cum collega vltor, pro miniſtro interceſſor. Ab ipſo procedebat gladius, vndè ſuperborum ceruix dura cæderetur: & per ipſum rursùs beneuolentiæ medicina præbebatur, donèc ſupplicum fratrum puſillanimitas ſanaretur. Inter ipſa ſanè primordia glorioſi exilij, monaſteriũ congregare, paucos ſecũ monachos ducens, minimè potuit: ſine fraterna tamen congregatione vitam ducere neſciens, coëpiſcopos ſuos, Illuſtrem ſcilicet & Ianuarium, habitare ſecum perſuaſit volentes: quibus vnico ſeruiens charitatis affectu, ſimilitudinem magni cuiuſdam monaſterij, monachis & clericis adunatis, ſapienter effecit. Erat quippe eis communis menſa, commune cellarium, communis oratio ſimul & lectio. Nullus ſe ſuper alterum inſolenter efferebat, nec proprijs fratribus ampliùs aut peculiariùs conſulebat, niſi quòd magis illi monachi, qui beatum Fulgentium ſequebantur, diſtrictioris abſtinentiæ regulam cuſtodientes, nihil omninò proprium poſſidebant, nec inter alios clericos clericorum more viuebant. Talis erat beati Fulgentij eruditio, quæ ſpiritalibus monitis ità ſubiectorum ſibi corda tráſferret à terrenis voluptatibus ad ſpiritales cæleſtesq; delicias, vt boni propoſiti manente cenſura, non ſeducerentur infirmorum fratrum inertia, nolentium imitari, quæ quotidiè ante oculos eorum gerebantur exempla. Quis illius habitationis dignè explicet laudes? Domus illa tunc Calaritanæ ciuitatis oraculum fuit. Illuc enim veniebat afflictus, percipere remedium conſolationis: ibì gerebantur inter diſcordantes pacis & concordiæ pacta fidelia. Diuinam volentibus audire diligentiùs lectionem, miniſtrabat ibi Dominus pleniſſimæ expoſitionis ędificationem. Delectabat nobiles viros, ſi fieri poſſet, quotidiè beatum Fulgentium cernere diſputantem: libebat indigentiam ſuſtinenti, indè petere ſuppliciter eleemoſynam corporalem, vndè doctrinam quoquè ſumerent ſpiritalem. Frequenter enim beatus Fulgentius, quos, multa largiēdo, de temporali fame liberabat, renunciare ſeculo, ſapienter admonendo, faciebat, & quanuìs nihil habentes, habendi voluntatem contemnere ſuadebat: ità cupidus ſemper acquirendę ad cœnobium fraternitatis, vt quanuìs omnibus omnia nóſſet eſſe, monachorum tamen profeſſioni ſociare cunctos & optaret, & vellet. Hæc fama per ſingulos dies creſcens, Carthaginenſis quoquè eccleſiæ populos ad maiora gaudia prouocabat, & certiſſimis teſtibus ex illa prouincia venientibus, beatum Fulgentium commendabat abſentibus. Intereà Traſamundi regis aduersùs religionem Catholicam mens implacabilis & ira terribilis, inter aſperas perſecutiones ſubdolasque factiones, quibus æqualem Deo patri negare Chriſtum Catholicos nunc terroribus cogebat, nunc promiſſionibus inuitabat, ſub intentione plùs decipiendæ multitudinis ſimulare cœpit, rationem ſe ſimpliciter inquirere Catholicæ religionis, reperiri neminem putans, cuius poſſet in ſuis erroribus aſſertione conuinci. Proponebat deniquè multas ineptarum tendiculas quæſtionum, nec ſi quis ei reſpondere voluiſſet, aut deſpiciebat, aut repellebat: immò quaſi patienter audiens, ſatisfieri ſibi non poſſe iactabat. Et reuerà quis hominum tam obdurato corde voluiſſet lumen oſtendere veritatis? Efficiebat tamen plurimos religioſos, audaces fidei ſuæ conſtantia, per occaſiones à Domino præparatas, ſtudioſi regis conuincere blaſphemias. Dicitur autem requirenti diutiùs, quis pleniſſimè poſſet teſtimonijs euidentibus vendicare veritatem catholici dogmatis, eſſe inter epiſcopos exulantes beatum Fulgentium, cui nihil deeſſet in ſcientia, plurimùm redundaret in gratia, qui ſapienter & eloquenter roganti regi ſatisfaceret. Protinùs rex probare cupiēs ſacerdotem, cui generaliter teſtimonium bonum tota noſtræ religionis perhibebat Eccleſia, ſeruum ſtrenuum celeriter dirigit: à quo ſine mora ductus atq; perductus, intrauit Carthaginem lętus: vbi tanquàm fideliſſimus diſpenſator, erogandi talenta ſibi credita reperiens occaſionem, cœpit in hoſpitiolo proprio venientes ad ſe catholicos orthodoxos diligenter erudire, rationem reddens, quomodò pater & filius & ſpirituſſanctus, manente trium perſonarum differentia, Deus vnus à fidelibus prædicetur. Tanta autem fuit beato Fulgentio facundi ſermonis ſuauitas, tanta in vultu eius micabat hilaritas, vt certatim fideles vniuerſos ſancta charitas traheret vel interrogare doctiſſimum virum, vel audire quotiès ad interrogata reſpondebat. Ille verò verbum Dei ſine inuidia tabeſcente communicans, occur-

Monachi & clerici ſimul degunt.

Pertrahit multos ad monaſticé.

Perſecutio Traſamũdi.

Traſamundus ad ſe acceſſit exulē Fulgētium.

occurrebat interrogationibus omnium,neminem deſpiciens, nullum iudicās impro-
bum:paratus etiàm ipſe,ſi cui fortè Deus per ſpiritum ſanctum meliùs reuelâſſet, au-
dire vel diſcere,tenere,ſequi,approbare,ſub officio doctoris,humilitatem diſcipuli be
nignus & mitis exercens. Vndè contigit,vt multo doctior & ſeipſo melior fieret,lucra
Chriſto maiora perquirens. Alios enim iam rebaptizatos, errorem ſuum plāgere do-
cebat,& reconciliabat:alios autem,nè ſuas animas pro terrenis commodis perderent,
admonebat:& quos iam perditioni proximos ſentiebat,ità blandis ſermonibus lenie-
bat,vt propter eius beneuolentiam verecundarentur cogitatam implere malitiam,
reuerſiq; velociter agerent pœnitentiam. Confortati alij verbis eius, & doctrinæ eius
ſale conditi,redarguebant Arrianos hæreticos cum omni fiducia. Sic mirabili gratia
factum fuit,vt per vnum ſacerdotem,cuius ſapientiam rex voluĕrat experiri,ſapienti-
um numerus apud Carthaginem creſceret,& per miniſterium perſecutoris fides Ca-
tholica incrementum potiùs,quàm defectum,acciperet. Hæc omnia rex per occultos
nuncios diſcens,egregij ſacerdotis ingenium,ſapientiam,doctrinam,fidem,pietatem,
manſuetudinem, continentiam probat, & conuenientem famæ ſuę pręconijs talem
eſſe,qualis prędicabatur,agnoſcit. Dictat proindè quædam,veneno plena perfidiæ, le-
genda ei, & celeriter dirigit reſponſionem ſibi flagitans reddi. Suſcepit hæc doctiſſi-
mus pontifex,& longiſſimæ narrationis ineptias per obiectionum capitula diuidens,
reſponſiones ſubiecit breues,probabiles,neceſſarias,authoritate teſtimoniorum gra-
ues,& totius rationis lumine radiantes. Quas cum multis ſapientibus viris diù mul-
tumq; collatas,& ad populi fidelis notitiam perductas, regi quoq; longa expectatione
ſuſpenſo tradidit ingerendas:quas ille barbarus intentiſſimè perlegens, quia nūquàm
prædeſtinatus fuerat ad ſalutem,laudat ſapientiam,miratur eloquentiam,prędicat hu
militatem,neq; tamen meretur intelligere veritatem. Carthaginenſis autem popu-
lus, triumphi ſpiritalis interpres, propoſitiones regis fuiſſe conuictas lęto murmure
confitetur,& catholicam fidem ſemper eſſe victricem,coniunctis beati Fulgentij lau-
dibus,gloriatur. Adhuc tamen rex virum doctiſſimum probare deſiderās,de alijs cum
quęſtionibus rursùs interrogat, & interrogationem ſuam ſemèl tantùm beato Ful-
gentio pręcepit legi,neq; meditandi,neq; deſcribendi tribuens facultatem. Timebat
enim,nè verba eius conuincenda, ſicut priùs, ſermonibus eius insererentur, totiusq;
ciuitatis iudicio victus eſſe iterùm reprobaretur. Beatus verò Fulgentius ſemèl ſibi
lecta vix recolere preualens,reſpondere differebat: ſed reſpondere eum rex magìs ac
magìs imperabat,reſponſionis arguens moras,& cautelam ſanctiſſimi viri, diffidentiā
iudicans. Vndè idem pontifex diſcretionis virtute ſubnixus,nè qua forſitan per popu
lum mendacia ſpargerentur, quibus fingeretur aut non potuiſſe, aut noluiſſe beatum
Fulgentium regalibus quæſtionibus obuiare,tres libellos mirabiles facit: vbì memo-
ratum regem ſimpliciter alloquens,totius quæſtionis ſeriem, quam tenui auditu per-
ceperat,latè reuentilabat,docens animam rationalem Chriſto Domino in ſuſceptio-
ne carnis minimè defuiſſe. Tunc rex admiratione maxima repletus, nihil ampliùs eſt
interrogare niſus, nisì quòd vnus ex epiſcopis eius, Pinta nomine, quaſi reſpondere
conatus,tacere potiùs noluit,quàm reſpondere aliquid potuit. Cui tamen ilicò bea-
tus Fulgentius alterius operis,quod aduersùs Pintam titulauit, diſputatione veridica
reſtitit,& in prima defenſione ſua victos aduerſarios, temerariè ſatìs oſtendit repetiſ-
ſe certamen. De ſpiritusancto interroganti presbytero Abragilæ, per commonitoriū
paruiſſimum teſtimonia protulit plura, docens eum, cum patre & filio Deum vnum
ſimpliciter confitendum. Cuius etiàm commonitorij ſententias inter vtrunq; illius
temporis opus ordinauit oportere deſcribi,legentibus omnibus fidelibus Catholicis,
& mirantibus:erubeſcentibus Arrianis,& dolore contra ipſum murmurantibus: do-
nèc malæ ſuggeſtionis occaſione reperta,volenti eum regi intrà Carthaginem diutiùs
retinere,diceretur ab impijs & malis hominibus: Sine cauſa rex laboras:nihil tua dili-
gentia proficit. Intantùm quippe iam doctrina Fulgentij epiſcopi præualuit, vt de ſa-
cerdotibus tuis reconciliet aliquantos. Proindè nisì citò ſubueneris, religio noſtra
deficiet:& quicunq; à nobis eſt baptizatus,homouſion iterùm prædicabit publicè re-
conciliatus: nec ſi perſecutionem voluĕris concitare, timeri poterit regalis ſæuitia.
Multùm quippe confortat & ſtabiles facit omnes epiſcopos Fulgentij pręſentia. Sug-
gerentibus talia rex quaſi magna neceſſitate conſtrictus,aſſentit,& beatū Fulgentium

Fructus doctrinę S. Fulgentij apud Carthaginē

Traſamundus Fulgentio q̄ſtiones proponit.

Iterùm proponit alias.

Fulgentius accuratè reſpondet.

Opus Fulgentij aduersùs Pintam.

Item de ſpiritusancto commonitorium.

Iterùm relegatur Fulgentius.

rurſus ad exilium Sardiniæ reuocare compellit. Intempeſta igitur nocte (ſic enim rex fieri delegauerat) ad nauem beatus Fulgentius populo ignorante perducitur: ſed contrario flatu reſiſtentibus ventis, ſuper littus tantas paſſus eſt moras, vt per dies plurimos omnis penè illuc ciuitas conueniret, & de manu eius valefaciens communicaret. Ibì autem prophetica gratia per ſpiritumſanctum repletus, Iuliateo viro religioſo nimìs afflicto, grauiterque pro diſceſſu beati Fulgentij pontificis ingemiſcenti: Diutiùs, ait, flere noli: Citò reuertemur ad vos: Catholicę Eccleſię libertate reparata, videbitis nos. Hoc autem quæſo ſecretum ſit apud te, quod nimia charitas indicare cōpulit me. Sic ſolicitè ſemper beatus Fulgentius iactantiam fugit, nec in donis ſpiritalibus humanam gloriam quęſiuit, teſtimonio conſcientię ſuę contentus, & ſola DEI miſericordia fretus. Vndè etiàm miracula facere nunquàm delectatus, hanc gratiam ſibi dari nullatenùs deſiderauit. Sed ſi quandò petebatur pro infirmis & laborantibus, vel neceſſitatem tribulationum temporalium tolerantibus Dominum deprecari, preces ſuas ſub hac deuotione fundebat: Scis Domine, quid animarum noſtrarum ſaluti conueniat. Poſcentibus ergò nobis quod admonet neceſſitas, hoc miſericordia tua concedat, vndè ſpiritalis non impediatur vtilitas. Oratio ergò noſtræ humilitatis, ſi expediat, ità exaudiatur, vt voluntas tua principaliter compleatur. Et frequenter quidem Deus omnipotens oranti ſacerdoti multùm conceſſit: ſed ille nihil proprijs tribuens meritis, eorum potiùs fidei, pro quibus exaudiebatur, omnia deputabat, neque ſibi, ſed illis hoc conceſſum fuiſſe dicebat. Sed nè diù moras longiſſimas faciamus, vnam eius ſententiam de faciendis mirabilibus inſeramus. * Mirabilia, aiebat, non conferunt homini iuſtitiam, ſed notitiam hominum. Quiſquis autem fuerit hominibus notus, niſì fuerit iuſtus, ad æterna perueniet ſupplicia condemnatus. Ille verò, qui miſericordiæ cæleſtis ope iuſtificatus, in conſpectu Dei ſolius vixerit iuſtus, etiamſi pariter ſit hominibus notus. beata ſanctorum percipiet gaudia coronatus. Vir ergò mirabilis timuit habere laudem de mirabilibus, quanuìs ampliora quotidiè miracula faceret, exhortatione ſanctiſſima multos infideles credere, multos hęreticos reconciliari, multos peſſimis moribus deditos, continentiæ faciens leges excipere: dum per eius ſaluberrima monita ſobrietatem diſcerent ebrioſi, caſtitatem ſectarentur adulteri, diſtribuere omnia pauperibus auari rapaceſque docerentur: & mutato propoſito, ſuperbis humilitas, litigioſis pax, inobedientibus obedientia fieret dulcis. Talibus planè mirabilibus beatus Fulgentius piam ſemper operam dedit, quibus ſecum comitantibus in omni loco & tempore glorioſus, fauente aliquandò ſereni aëris tranquillitate Sardiniam reportatus, exulantium coëpiſcoporum lætos animos reddidit, ipſamque prouinciam, cui tantorum præſentia ſacerdotum tribuebat ornatum, pręſentiæ ſuæ luce fecit ſplendidam, concurrentibus vndiquè cum gaudio Chriſtianis hominibus, videre athletam Chriſti fortiſſimum, qui certamine ſingulari ſæuientis impetum regis fregerat, ad diuina caſtra rediſſe inſignibus laureis adornatum, & antiquis commilitonibus iunctum, tanto ampliùs ſingulis exhibuiſſe laudabiliter humilitatem, quanto ſciebat ſuam plùs enituiſſe virtutem: memor ſine dubio ſcripturæ monentis: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.

Predicit celerè reditū ſuum.

**Miracula*

Redit in Sardiniā cūctis lętantibus.

Eccli. 4.

Noluit planè iam beatus Fulgentius in priori domo multis fratribus comitantibus diutiùs habitare, ſed iuxta baſilicā ſancti martyris Saturnini, procùl à ſtrepitu ciuitatis vacantem reperiens locum, Brumaſio Calaritanæ ciuitatis antiſtite venerabili priùs, ſicut decuit, poſtulato, nouum ſumptibus proprijs monaſterium fabricauit: in quo quadraginta & ampliùs fratribus congregatis, diſciplinæ cœnobialis ordinem cuſtodiuit illæſum, nemini dans licentiam profeſſionis ſanctæ regulam pręterire: ſed principaliter hoc obſeruandum monachis tradens, vt nullus eorum quicquam ſibi proprium vendicaret, ſed eſſent omnibus omnia communia. Dicebat enim frequenter, nec debere, nec poſſe monachum iudicari, cui voluntas habere priuatum peculium perſuaſerit. Vt enim monachus lautioribus forſitan cibis vtatur, interdùm cogit infirmitas corporis: vt autem cupiat in quamlibèt exiguis rebus iuris proprij dominium vendicare, ſuperbæ voluntatis & auaræ cupiditatis euidens teſtimonium eſt. Diſtribuebat ſanè ipſe cum ſumma diſcretione ſeruis Dei neceſſaria vitæ ſubſidia, ſingulorum vires infirmitatemque conſiderans. Veruntamen quibuſcunque plus cæteris conſu-

Nouum extruit monaſteriū exul Fulgentius.

conſiſtebat, eos humilitatem cuſtodire ampliùs admonebat, dicens eis: De ſubſtantia communi quiſquis aliquid plus accipit, omnium fit debitor, quorum eſt illa ſubſtantia. Debitorem porrò ſola iuuat humilitas. Sic efficiebat, nè quis ſcandalum pateretur, quandò vni propter infirmitatem plus dare videbatur. Erat ei quoquè nimia ſolicitudo, præuenire cunctorum monachorum petitiones, antè tribuēdo, quicquid tribuendum cuilibet vel neceſſitas, vel ratio manifeſta mōſtraret. Si quis autem præſumpſiſſet, prinſquàm acciperet, petere, negabat ei continuò, etiamſi mereretur accipere, dicens monachos debere his, quæ acceperint, eſſe contentos. Cæterùm qui ſibi tanquàm indigeant, petunt, deſiderijs adhuc carnalibus ſeruiunt, & omninò non perfectè de cæleſtibus cogitant, quandiù quid ſibi neceſſarium ſit, ipſi ſibi, quia non poſſunt negociando, petendo ſaltem prouidere feſtinant. Illos quoquè veros eſſe monachos dicebat, qui mortificatis voluntatibus ſuis, parati eſſent nihil velle, nihil nolle, ſed abbatis tantummodò conſilia vel præcepta ſeruare. Propterea ſine conſilio ſuo nec eum fratrem, qui præpoſiti gerebat officium, ſinebat aliquid agere. Laborantes fratres, & opera carnalia indefeſſis viribus exercentes, lectionis autem ſtudium non habentes, minùs diligebat, nec honore maximo dignos iudicabat: In quo autem fuit ſcientiæ ſpiritalis affectus, etiamſi virtute corporis deſtitutus, operari manibus nunquàm poſſet, peculiariter habebatur dilectus & gratus. Amabat autem, quandò coram fratribus diſputabat, ſi quis ei quæſtiones propoſuiſſet acerrimas, in quibus excellentiſſimo laboraret ingenio: licebatque generaliter omnibus fratribus, etiàm natura ſimplicibus, parúmve intelligentibus, vndè vellent interrogare, nec priùs, quàm ſatisfactum ſibi confiterentur, rationem reddere, victus tædio vel labore, ceſſabat. Erat enim maxima ei & mirabilis gratia, corrigere inquietos corde tranquillo: ità vt tunc magis quandò putabatur ab alijs vehementer iraſci, ſumma in eo vigeret regnaretque placiditas, & ſine perturbatione perturbato ſimilis, multos malè agentes ſalutari impetu perturbabat. Odiens enim vitia, diligens homines, tandiù ſeuerus apparebat, quandiù diſciplinæ ſpiritalis vtilitas exigebat. Aliâs autem circa ſingulos ità manſuetus fuit, communis & facilis, vt neminem fratrum puro nomine clamitaret, neque cùm § typho dominationis ſecularis, aliquibus quanuìs paruulis imperaret.

Veri monachi q ſint.

§ τῦφος, ſuperbia. Sæpè Auguſtinus hac voce vtitur.

Scripſit eodem tempore Carthaginenſibus epiſtolam, ſublimi exhortatione perſpicuam, vbì penè cunctos dolos & fallaciæ blandimenta, quibus infelices animæ ſeducebantur ad mortem, grauiſſima conqueſtione digeſſit. Tunc etiàm de remiſſione peccatorum conſulenti Monimo viro religioſo, duobus libellis ſine mora reſpondit, teſtimonia quoquè prædeſtinationis & gratiæ differentias cupientem nôſſe, ſalubriter diſputans docuit. Iam familiares epiſtolas, in quibus tamen ſpiritalis ædificatio continetur, & ibì in Sardinia commanentibus, & in Aphrica degentibus, & Romanis præcipuè ſenatoribus, viduiſque ac virginibus, quarum fama laudabilis habebatur, frequenter direxit. Ad Probam virginem Chriſti, de ieiunio & oratione libellos duos conſcripſit. Ità notior omnibus gentibus, cùm duo libri, quos Fauſtus epiſcopus Galliarum contra gratiam ſubdolo ſermone compoſuit, fauens occultè Pelagianis, ſed Catholicus tamen volens videri, Conſtantinopoli offenſi, à pluribus fratribus ad beatum Fulgentium probandi dirigerentur, nè occultum ſerperet virus, ſeptem libris ipſe reſpondit, plùs laborans exponere, quàm conuincere: quia dubios ſermones eius exponere hoc erat delirantis argumenta conuincere. Magnus planè huius operis labor mercedem debitam citò ſuſcepit. Vt enim eſt dictatio ipſa finita, protinùs eſt longiſſimæ captiuitatis catena diſrupta. Mors enim Traſamundi regis, & mirabilis bonitas Hilderici regnare incipientis, Eccleſiæ Catholicæ per Aphricam conſtitutæ libertatem reſtituens Carthaginenſi plebi proprium donauit antiſtitem, cunctiſque in locis ordinationes pontificum fieri clementiſſima authoritate mandauit. Beatus igitur Fulgentius, poſtquàm ſapienter expugnauit Pelagianos, lætificatos meruit videre Catholicos: indè, ſecundùm quod per eum ſpiritusſanctus prædixerat, reuerſus eſt Carthaginem cum omnibus conſacerdotibus, vndè ſolus exiērat. Inuenit lætos, quos reliquerat mœſtos: inuenit nimia exultatione feruentes, quos reliquerat perſecutionis violentiam ſufferentes: inuenit habentes ſpiritalem patrem, quos reliquerat dolentes Eccleſiam matrem: inuenit expectantes ſe cum gaudio, quos reliquerat gementes in tædio. Tanta autem fuit deuotio Carthaginenſium ciuium, beatum Fulgentium

Quæ ſcripſerit Fulgentius.

Fauſtus epiſcopus Galliæ Pelagianus.

Hildericus rex catholicus.

Redeūt exules epiſcopi in Aphricā.

ac negocijs ſecularibus occupatus, ab officio eccleſiaſtico diutiùs vagaretur: iubēs oēs non lōgè ab eccleſia domos habere, manibus proprijs hortū colere, pſallendiq́; ſuauiter aut pronunciādi curam maximam gerere. Per ſingulas ſeptimanas oēs clericos ac viduas, & quicunque potuiſſet ex laicis, quarta & ſexta feria ſtatuit ieiunare, quotidianis vigilijs, matutinis, & veſpertinis orationibus adeſſe præcipiens omnes. Aliquantos inquietos verbis, aliquantos verberibus coërcebat. Vno flagellato, quem culpa manifeſta flagellari coëgerat, ità vitia cunctorum ſalubri diſputatione mordebat, vt nullius interſerens nomen, omnes cogeret metuere, & latentia quoquè peccata ſalubriter timendo deſerere. Veruntamen quomodò inter proprios clericos minorem poſſet habere cautelam, qui diuturnas etiàm finitimarum plebium lites & contentioſa certamina dirimebat? Ipſe deniquè Maximianenſis animoſitatem plebis, ordinatum ſibi epiſcopum recipere nolentis, ſalubri admonitione ſedauit, debitumq́; finem ſcandalo grauiſſimo ſtatuens, cuncta inter eos modeſtè & ſalubriter pacificans ordinauit. In concilio quoquè Vincenſi iudicio ſacerdotum omnium, qui conuenerant, epiſcopo cuidam, nomine Quoduultdeus, qui priorem ſe illius exiſtere confirmabat, antepoſitus & prælatus, ipſo die tacuit, nec authoritatem concilij excuſando minuere voluit: ſed vbì poſt concilium dolere ſenſit epiſcopum, timens propter ſuum honorem generare ſcandalum fratri, meliusq́ue iudicans per charitatem ſe fieri minorem, quàm ſine charitate maiorem, Suphetani poſteà concilij glorioſum reſpiciens adeſſe conuentum, precem ſupplicem coram omnibus fudit, vt ſibi rursùm, ſe volente, Quoduultdeus epiſcopus præferretur: vt nomine ſuo poſteriùs recitato, lætus deincèps viueret, conſacerdotis animo reconciliato. Mirati ſunt epiſcopi humilitatem talia poſtulantis, nec contriſtare voluērunt offerentem Deo ſacrificium humilitatis, ad cuſtodiendam ſpiritûs ſocietatem in vinculo charitatis. Vbì ſunt nunc illi, quibus eminendi ſuper cæteros dominatur affectus, qui ſe etiàm ſuis Prioribus anteponunt, indebita ſibi priuilegia vendicantes? Eccè beatus Fulgentius nec primatum, quem meruit, defendere voluit: quia ſine charitate prior eſſe alicui minimè concupiuit.

Nota inſignem tanti viri humilitatem.

Catholicæ Eccleſiæ ſingularis magiſter & doctor, quamlibèt inter varias occupationes hîc in Aphrica parùm vacaret, plurimos tamen eccleſiaſticos ſermones, qui in populis dicerentur, ſcribendos dictauit. Vbicunquè ſermonem faciebat, mulcebat animos omnium, non inanes & vaniſſimos plauſus, ſed compunctionē generans cordis. Expectauit eum ſanctæ memoriæ Bonifacius epiſcopus Eccleſiæ Carthaginenſis, apud Burnos eccleſiam dedicans, duobus diebus ſe pręſente tractantem: quandò tantum delectatus eſt audire verbum Domini de ore eius, vt donèc ille ſermonem finiret, ipſe terram lachrymis irrigaret, agens gratias Deo, cuius gratia ſemper in Eccleſia Catholica ſummos excitat præclarosq́ue doctores. Multa iam reuerſus de exilio, condidit noua. Decem libros Fabiani, mentientis falſa geſta, conuincens, de veritate prædeſtinationis & gratiæ libellos confecit tres, aliaq́ue multa digeſſit: quę ſi quis ſcire voluërit, in eius monaſterio veraciter ſcripta reperiet. Nobis autem iam tempus eſt dicere, quomodò poſt omnia bona opera ſua requieuerit, ad cæli regna tranſlatus. Ante annum fermè, quàm de iſto ſeculo raperetur, profunda cordis compunctione permotus, reliquit ſubitò eccleſiaſticas occupationes, & de ipſo quoquè monaſterio ſuo ſecretò recedens, ad inſulam Circinam paucis comitantibus fratribus nauigauit. Vbì in quodam breui ſcopulo, cui nomen eſt Chilmi, vbì iam monaſterium fabricari mandauerat, lectioni & orationi ac ieiunijs vacans, veluti ſciret appropinquare ſibi nouiſſimum diem, ſic ex toto corde ſuo pœnitentiam geſſit. Et quanuìs tota vita eius, ex quo monachorum profeſſionem conuerſus ex toto corde ſuſcepit, pœnitentiæ fuerit tempus, in hac tamen inſula multo ampliùs ac multo diligentiùs inchoanti ſimilis, membra ſua mortificauit, & in conſpectu ſolius Dei fleuit. Indè iam plurimis de abſentia ſacerdotis murmurantibus, charitatis neceſſitate conſtrictus, iterùm deſcendit ad monaſterium ſuum, conſueta hominibus religioſis exhibere ſolatia, laboresq́ue duriſſimos pro vtilitatibus proximorum longanimiter ſuſtinere. Non multi autem fluxerunt dies, & eccè ſeruum fidelem bonus Dominus requirebat. Incidit enim repentè in corporalis infirmitatis acerrimas paſſiōes, vbì ſeptuaginta ꝓpè diebus ęgritudine fatigatus, hoc ſolùm frequenter dicebat: Domine, da mihi modò hîc patientiam, poſteà indulgentiam. Nec ab iſto ſermone aliquandò ceſſauit, ſiue dolor affligeret,

Plurimos ſcripſit homilias ſiue conciones.

Sub mortē vel maximè ſe dat pœnitentiæ.

Precatio Fulgentij in ſummis doloribus.

ret,ſiue febris incenderet,ſiue laſſitudo diſſolueret. Perſuadentibus autem medicis,vt lauacris balnearibus vteretur: Nunquid balneæ,inqt,facere poterunt,nè homo mortalis,expleto vitæ ſuæ tempore moriatur? Si verò proximam mortem nec aquarum calidarum poſſunt fomenta repellere, cur mihi, obſecro, perſuadetis, vt rigorem diù ſeruatæ profeſſionis in fine diſſoluam? Sic ſalutem ſuam ſupernæ voluntati fideliter credens, poſtquàm ſe ſenſit ſine aliqua dubitatione diſſoluendum, vocans vniuerſos clericos ſuos,præſentibus monachis,allocutus eſt eos,dicens: Ego,fratres,animarum veſtrarum ſaluti proſpiciens,moleſtus apud vos forſitan & difficilis extiti: Et ideò obſecro vos,vt ignoſcat mihi,quiſquis aliquid dolet. Et ſi forſitan ſeueritas noſtra modum tranſgreſſa eſt debitum,orate nè mihi hoc Dominus imputet ad peccatum.

Cumque talia beato Fulgentio lachrymoſis ſingultibus exprimente, cuncti ſimul ſuper genua eius caderent,ſemper bonum, ſemper affabilem pro omnium ſalute, ſicut decuit,inuigilâſſe clamantes: Prouideat ergò,ait,vobis Dominus Deus meus paſtorē dignum ſe. Tunc imperato ſilentio paululùm requieuit: & deindè curam pauperum gerens,requiſita ſumma pecuniæ, de qua fideliſſimus diſpenſator quotidiè egentibus miniſtrabat,totum iuſſit expendi,per ſeipſum memoriter recolens viduarum, pupillorum,peregrinorum,cunctorumque illic indigentium nomina:quibus quid ſingulatìm daretur,propria deliberatione conſtituit: hæredes in hoc ſeculo non habens,hæreditatem tamen huius beneuolæ ſolicitudinis pauperibus derelinquens. Sed nec ſuos clericos debita benedictione fraudauit, ipſorum quoquè paupertati miſericorditer conſulens:ac ſecretè omnibus ordinatis,orans iugiter,& intrantes ſingulos benedicens,vſque ad extremam horam ſana mente permanſit. Poſtremo die Calendarum Ianuariarum poſt peractam veſperam beatum ſpiritum feliciter in manus Domini tradidit, annum ſui epiſcopatûs agens viceſimumquintum, vitæ autem totius ſexageſimumquintum,ſicut multis antè fratribus morti proximus indicauit. Ipſo autem die ſanctum corpus eius ſepeliri minimè potuit, ſed in oratorio monaſterij conſtitutum, tota nocte illa in pſalmis,hymnis & canticis ſpiritualibus vigilare monachos ſimul & clericos inuitauit. Manè verò poſtquàm multitudo maxima populorum de locis finitimis ad exequias venit,ſacerdotum manibus ad eccleſiam ciuitatis, quæ Secunda dicitur,vbì etiàm reliquias apoſtolorum conſtituerat,deportatus, ſortitus eſt honorabile monumentum. Primus planè in eadem baſilica Pontifex poni meruit, vbì nullum mortuum neque ſacerdotem, neque laicum ſepeliri conſuetudo ſinebat antiqua:ſed magna vis dilectionis, remouebat impedimentum conſuetudinis: ambientibus vniuerſis ciuibus,& cum ſumma deuotione querentibus,vt ibi vir ſanctus & Deo amabilis fuerat conſecratus, orationibus ſingulorum ſemper etiàm localiter videretur adiunctus,Probauerant quippè ſæpiùs,quanta bona illis oratio beati Fulgentij p̄ſtiterat,& quanta mala repulerat: ſicut poſteà manifeſtis indicijs euidenter apparuit, quandò non poſt plurimos dies deceſſionis eius, gens inimica Maurorum Ruſpenſe territorium repentè vexauit,rapinis,cædibus,incendijs multa deuaſtans, atque intrà ipſos eccleſiæ parietes,quos inuenire potuit,iugulans. Quis beati Fulgentij gratiam non miretur? Quandiù vixit,furorem belli ciuitas illi commiſſa non ſenſit:& cùm tota penè prouincia captiuitatem ſuſtineret horribilem, Ruſpa fuit incolumis propter ſacerdotem venerabilem,cuius vita proprijs ciuibus murus fuit.Nec hoc prætereundum ſilentio iudicaui,quòd dum ei ſucceſſor idoneus quæreretur,diſcordantibus laicis & clericis, annum propè integrum prolixitas contentionis exegit, vt illa die ſanctitas tua ſuper eius cathedram ſederet,quo ipſe defunctus eſt. Ornari quippè hoc priuilegio meruit prima ſolennitas depoſitionis eius, vt multo ampliùs venerabilis fieret per gaudia tuæ ordinationis. Vis autem nôſſe, quomodò non fortuitis motibus iſta prouenerunt, ſed illius orationibus demonſtrantur eſſe conceſſa? Recolo viſionem fideliſſimam beati Pontiani epiſcopi Thenitani, quam ſic ipſe narrauit: Eunti mihi ſecundùm præceptum Datiani primatis, vt Ruſpenſi Eccleſiæ eligeretur antiſtes,idem beatiſſimus Fulgentius per tempus quietis apparuit, & affabili, ſicut ſolebat,adſpectu ſalutans amicabiliter: Quò, inquit, nunc ſanctitas tua velociter ambulat? Cui reſpondi: Vt epiſcopus Ruſpenſi Eccleſiæ eligatur. Ille verò ſubridens, Iam,inquit,ordinatus eſt. Cui non apparet ipſius orationibus fuiſſe perfectum,quo eſt viſitante prædictum? Qui ergò nouerat confirmationem necdùm electi, vel ordinati,

Margin notes: Num. 27. — Moriturus diſtribuit omnia pauperibus &c. — Moritur ſanctus epiſcopus. — Eius honorificum monumentum. — Mauri Ruſpenſe territorium populantur.

dinati, diem quoquè, quo in cathedra conſidere poterat ordinatus, iam orando meruerat. Votis itaq; continuis & fideli deuotione ſemper optamus, vt gloriæ illius factus particeps in æternum, non indignus tanto prędeceſſore feliciter viuas, operisq́; huius de perfectione nobiſcum Domino gratias agas, & pro his, quæ minùs fortè dicta ſunt eloquenter, ab omnibus ſapientibus lectoribus veniam petas.

VITA S. EVPHROSYNES ALEXANDRINAE, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

CVM Romanorum ſceptra Theodoſius Archadij filius regeret, vir quidam, nomine Paphnutius, cognoſcebatur in magna ciuitate Alexandrina, diuitijs quidem locuples, ſed multo magìs virtutis diuitijs, & animi nobilitate ſplendidus ac præclarus. Is matrimonio erat coniunctus mulieri virtutis ſtudioſæ, & quæ magna erat in Deū pietate, adeò vt eſſet hoc re vera minimè fallax coniugium, & quod beneuolentia vtrinquè tenebatur. Hanc filios non habentem cùm videret maritus, angebatur animo. Quid ni enim? Nam quicunq; iunctus eſt matrimonio, hoc principaliter cupit, ſe filiorū eſſe patrem. Quærebat ergò inuenire ratiōem, qua ab hac liberaretur moleſtia: & cùm rem vitæ ſuæ ſociæ rectè communicâſſet, conſulebat vt confugeret ad eum, qui poteſt omnia. Quocircà illa quidem vacans [1] ieiunijs & precibus, Annam imitabatur, & ea, quæ illa, loquebatur: Adonai, dicens, Domine Eloi Sabaoth, ſi adſpiciens adſpexeris ſuper ancillam tuam, & [2] dederis mihi filium ex vtero meo, offerā tibi Deo, qui es daturus. Ille autem ſacra obibat monaſteria, eos, qui in ipſis exercebantur, prouocans ad Deo ſupplicandum.

IANVAR. 1.

1 Vide ieiunia & orationes valere ad pmerendum aliquid à Deo.

1. Reg. 1.

2 Ecce votū ſub cōditione, quod moderni Nouatores derident.

Porrò autem cùm audijſſet in quodam ſacro monaſterio eſſe ſenem, cui magna vitæ puritas conciliabat apud Deum fiduciam, eum adiens Paphnutius, cùm, quæ conueniebat, eſſet collocutus, deindè eum rogauit de ijs, quæ erant propoſita: Adſpice, dicens, ad me, pater, & vide meam humilitatem, & luce tuarum orationū diſcute nubem mœroris, quæ me premit. Eſt enim iam longum tempus, ex quo verſans cum vxore, quæ eſt æquè atquè ego iuuenis, & moleſtiarum matrimonij particeps, ijs quę ſunt ex eo, bonis, ſi matrimonij bonum eſt liberorum ſuſceptio, ſum priuatus miſerabiliter: & propterea quòd caream liberis, totius premor animi ægritudine, ſi nihil aliud, probra non ferens vicinorum, qui me irridentes, tanquàm ſterilem & infertilē conuicijs appetunt. Hæc ille quidem dicebat cum lachrymis, præhenſans pedes ſacroſancti illius ſenis. Ille autem (ſunt enim miſericordes, qui virtuti & Deo dant operam) verbis flectitur Paphnutij, & ſe totum confert ad orationem. Iuſti itaque oratio, operante apud Deum vi eorum, quæ ipſum ad hoc prouocabant, ieiunijs & precibus, & commnnicatione ac benignitate in pauperes, fuit exaudita ab eo, qui audit preces eorum, qui ipſum inuocant in veritate: & Paphuutio naſcitur filiola, quæ ab infantia præ ſe ferebat eximiam corporis pulchritudinem: quæ etiàm vtiquè ſubindicabat elegantem & ſcitum, qui in ea poſteà fuit, animum: & protinùs quidem ſoluit matris filiorum egeſtatem, ſoluit autem patris quoquè triſtitiam. Vt ergò ei etiam eſſet nomen conueniens illi rei, quā erant aſſecuti, eam protinùs nominant Euphroſynen, hoc eſt, lætitiam.

Pſalm. 144.

Hanc ergò Paphnutius, cùm eſſet fidei fructus, alebat potiùs virtute, quàm ijs, quæ carnem pinguefaciunt: & ijs, quæ ſtant ac manent, magìs quàm ijs, quæ efflorеſcunt, perſuadet animū adhibere, & animæ curam gerere, rei immortalis, magìs quàm eius, quod citò marceſcit, docebat corporis. Ipſaque adſpiciens ad virtutem parentum, & ab illorum probitate animum non habens diſcrepantem, creſcebat vt corpore, ità etiam animæ pulchritudine. Erat ei iam annus duodecimus, & mater è vita præſenti exceſſerat. Filia autē ſic formata, & ei ætate pcedente virtutē magìs habēs accedentē,

 deſide-

Deſpondetur viro Euphroſyne.

deſiderabat verum ſponſum, & quam ille diligit, curam gerebat animæ pulchritudinis. Qui autem attendebant res ſolas corporeas, & ſpectabant illius formam corporis, & rectè ſciebant, quàm eſſet nobili loco nata, octauumdecimum iam annum agẽtem, patrem conuenientes petebant in matrimonium. Is autem, cùm non poſſet eorum poſtulata repellere, vni, qui præſtabat omnibus, opibus, gloria & virtute, deſpõdet puellam, conſilium capiens eius virtute longè indigniſſimum, vt qui non adſpexerit ad filiæ ſuæ ſtatum, & illius in Deum pietatem, nec quòd tota euaſiſſet Deo familiaris, eique ſoli placere, & eius eſſe ſponſa perpetuò eſſet meditata. Horum ergò ille nihil reputans, parabat nuptias filiæ minimè conueniẽtes. Sed zelans zelauit Dominus eius verus ſponſus, & abripit quidem à matrimonio, & ijs, quæ conſequuntur matrimonium, vt procedens oſtendet oratio: eam autem ad vitam compellit pręſtãtiorem, quæ eam ipſi coniungebat per multam puritatem.

Nam cùm pater quidem hoc cepiſſet conſilium, non eſſet autem illa tuta, ſi non ſenis priùs precum particeps, quarum ipſa erat fructus, ſic veniret ad nuptias, benedictionis gratia ad magnum illum ſenem venit cum parente. Deindè cùm illius audijſſet ſermones, & Monachorum tunc primùm vidiſſet ſtatum, ſæpè dixit: Beati, qui hoc vitæ genus propter Chriſtum ſuſcipiunt. Ille autem cùm animi perſpicacibus oculis, quid puella vellet, eſſet contemplatus, preces quoquè fudit eius deſiderio conueniẽtes: Deus, ô filia, dicens, faciat quod ſit tuæ animæ futurum conducibile, & in eius timore confirmet, & dignam cenſeat bonis paratis ijs, qui ipſi placuerunt. Cùm hæc dixiſſet, & ſic ei eſſet precatus, illius animæ duplicem immittit erga Deum amorem, & vehementiùs accendit eam, quæ inerat, pietatem. Domum ergò reuertens, rurſùs dicebat: [3] Beati, qui ſuſcipiunt vitæ genus monaſticum, quoniam & hîc ſic viuunt, vt parùm aut nihil ab Angelis differant: & poſtquàm hinc exceſſerint, vita fruuntur æterna.

[3] Vide quãti faciat Sãcta virgo ſtatũ monaſticũ, quẽ modò tantum lacerãt hæretici nouelli.

Cùm domum autem veniſſet, negligebat quidem cultum corporis, adeò vt nec aqua quidem frigida faciem lauaret: lachrymis autem & ieiunijs, animæ lætificabat ſpeciem. Torques autem, inaures, & monilia, & aurum, quod manus exornabat, traducebatur ad ornatum animę, ſuppeditatum pauperibus. Non erat ei curæ mollis veſtis, ſed illius loco ei curæ erat induere [4] cilicium. Ex ęqualibus non ijs omninò delectabatur, quæ loquebantur ad voluptatem: ſed cum ijs, quæ ſibi ſimilem habebant in Deum amorem, ſemper lubenter verſabatur. Aniles autem nugas, & vanos mulierum ſermones, ne ſummas quidẽ ſuas aures ſinebat tangere. Erat verò hoc quoquè ei ſtudio cum ijs, qui illic verſabantur monachis, quique pia aliqua de cauſa ad patrem accedebant, diſſerere, & ab illis diuina diſcere.

[4] Eccè ciliciũ, habit⁹ multorum Sanctorum.

Non multùm interceſſit temporis, & pater accerſitus venit in monaſteriũ, vbì erat ille magnus, ſimul cum monachis peracturus memoriam illius, qui extruxerat monaſterium. Cùm illic ergò tres totos dies manſiſſet in monaſterio pater eius ſecundùm carnem, Euphroſyne accepta occaſione, & accerſito quodam monacho ex monaſterijs Scetis, qui tunc diuina prouidentia venerat Alexandriam, (erat autem is magnus virtute) ei ſuum communicat conſilium. Ille autem: Audijſti, inquit, ipſa quoq;, cùm ſis pia in Deũ, quantùm poſſum videre, & verſata in doctrina diuina, quæ nam Saluator dicit in Euangelijs, quòd qui patrem aut matrem honorat pluſquàm ipſum, ipſo indignus efficitur. Hac vtens doctrina, & hac ſententia tuum erigens animum, quod ſtatuiſti, citò velis effectum reddere: & ignem in corde ſuſcipiens eius, qui eum miſit in terram, vide nè ſocordia & mora eum extinguas: ſed quàm primùm ad finem deducas id quod animo agitas. Nemo enim mittens manum ad aratrum (vt diuina dicit ſcriptura) & retrò conuerſus, eſt aptus regno cælorum. Hæc cùm audiuiſſet à ſene, eius verbis páret protinùs, & ab eo petit, vt monaſticum conſequatur habitum. Ille autem prompto & alacri animo impleuit, quod petebatur. Et cùm ſtatim [5] preces conſuetas, & quicquid erat in more poſitum, impleuiſſet, monaſtico eam induit habitu. Et cùm precatus eſſet ei finem ſcopo conuenientem, in ſuum reuertitur monaſterium.

Matth. 10.

Luc. 12.

Luc. 9.

[5] Semper qui monachus, aut monialis efficiebatur, nouum induebat habitum, & preces quę-

Poſtquàm autem pius ille ſenex receſſiſſet, conſiderabat apud ſe Euphroſyne, quomodò, & vbì ſibi datum ad mercaturam exerceret talentum, maximè cùm ſciret patrem ſibi fore impedimento ad id, quod deſiderabat. Cùm ergò quæſiuiſſet modum,

per

per quem poſſet omninò latére & beneuolentiam patris, & ſponſi amorem, ſtatuit quidem veſtem exuere muliebrem, virilem autem induere. Et quoniam ſciebat eos, qui ipſam erant perſecuturi tanquàm fœminam, eſſe ſcrutaturos in monaſterijs mulierum, ſtatuit ſeipſam collocare in numero monachorum. Hoc autem conſilium capiens, nocte quadam exuit quidem ſuam veſtem, & ſimul cum tunica etiam muliebrẽ exuit imbecillitatem: induit autem veſtem ſalutarem, & quamprimùm tranſmutatur in virilem habitum. Deindè cùm latuiſſet ancillarum multitudinem, & ipſos parentis oculos, & ædes deſpexiſſet præclaras ac magnificas, Chriſti crucem tollens, protinùs abijt, volens ſe dignam reddere eo, quod deſiderabat. & venit ad illud monaſterium, cui præerat ſenex, cuius precum fuerat fructus. Et cùm veniſſet in conſpectum Præfecti monaſterij, interrogata fuit, quiſnam eſſet, & vndè, & quanam de cauſa ad eum acceſſiſſet. Illa autem dixit, ſe vocari quidem Smaragdum, eſſe autem ex aula Imperatoris: (Sic enim dicebat volens latére) reliquiſſe verò omnia, vt infida & inutilia, ac deſideràſſe vitam monachorum: & ex vrbe quidem fugiſſe regia, vt quæ eſſet plena tumultibus, & quòd amicorum & familiarium nollet vexari congreſſione, & ab eis interrumpi ſuum quietis deſiderium: cùm autem de iſtorum ſanctitate monachorum multa audiuiſſet, eò veniſſe, ſi quo pacto digna haberetur referri in eorum numerum.

[dam cõſuetæ ſuper eis implebant.]

[Virorũ petit monaſterium.]

Lætatus eſt vir ille, & verbis & morum modeſtia admirandus, &, Eccè monaſterium, inquit, fili, ſi tibi placet referri in numerum fratrum, nemo eſt prohibiturus: Sed quoniam es ætate adhuc iuuenis, & ſtatûs monaſtici nondùm perfectam cepiſti experientiam, oportet te eſſe ſub magiſtro, & ab eodiſcere vitæ perfectionem: Illa autem, Hoc quoquè mihi eſt cordi, & volo nõ vnum ſolùm, ſi videtur, ſed multos etiam habere, qui ad virtutem me ſint inſtituturi. Sic ea, cùm tanquàm ſolidum & validum fundamentum, ſeni priùs ieciſſet obedientiam, traditur Agapio monacho, qui & in rebus diuinis erat eruditus, & proceſſerat ad ſummam impatibilitatem: & ab eo, vt dicam ſicut diuinus Dauid, diurno fingitur figmento, & componitur ad vitam piam ac religioſam. Verumenimuerò qui nobis inuidit ab initio, & gloriatur ſe totum orbem terræ, tanquàm nidum, compræhenſurum, non ferebat, videns mulierem callidos ſuos laqueos ſuperuolantem, & tanquàm columbam ſpiritum ferri ſublimem: Sed angebatur videns tam prudens conſilium, & quòd ità ſe ad latendum inſtruxerat: & ægreferebat videre ſuas artes eludi à iuuenili corpore, eoque muliebri. Aliquandò quidem certè eius in Deum curam ac meditationem ſtudebat auellere, parẽtum accẽdens deſiderium: aliquandò autem diuitiarum, gloriæque & ſponſi memoria conabatur eius emollire ſpiritus. Prætereà ei in memoriam reuocabat conſuetudinem familiarium & æqualium. Sed cùm omni ex parte eam aggrederetur, & ei immitteret tentationem, repellebatur. Quid ergò facit? Se aliorum oculis diſpertijt, & eos ſauciauit telis eius pulchritudinis. Illi autem cùm non poſſent continere vehementem cupiditatem: ſcirent autem non eſſe tutum celare morbum, rem Præfecto aperiunt: & triumphant de bello, quod illatum fuerat à maligno. Et hoc fit eis quidem mali remiſſio, illi autem maius incrementum ad perfectionem virtutis. Monaſterij enim Præfectus eis conuenientia dat morbi medicamenta: illi verò nihil ſcienti eorum, quæ facta fuerant: Volo te, inquit, ô fili, ſeorsùm degere in cella aliqua, in qua traditam tibi ſeruans regulam, neque vllos illic admittes, neque omninò egredieris, neque te vllis præbebis ad colloquendum. Solus autem, quæ tibi erunt vſui, ſubminiſtrabit Agapius. Dixit, & ſtatìm præcipit Agapio, vt Smaragdi, quam oportet, curam gerat, non ſolùm in ſpiritalibus, ſed etiam in ijs, quæ ad corpus pertinent, quoàd eius fieri poterit, vt nulla re neceſſaria indigeat. Itaque beata illa, vt ei erat gratum, liberata à moleſtijs, in CHRISTVM magis auxit amorem, laboribus quidem addens labores, ieiunijs autem ieiunium, & prioribus vigilijs adiungens maiorem aduersùs ſomnum decertationem, adeò vt & ipſe videns miraretur Agapius, & hæc alijs manifeſta redderet. Sed hæc quidem posteà.

[Dæmõ impugnat S. Euphroſynen.]

[Laboribus, ieiunijs, & vigilijs ſtudet Euphroſyne.]

Quæ autẽ prætermiſimus dicere, nũc recenſeamus. Cùm eius pater tandèm domi nõ adeſſe chariſſimam filiam cognouiſſet, primùm quidẽ adductis famulis & ancillis, rogabat qd hoc eſſet, & ſciſcitabatur, ad quemnã ex cognatis aut familiaribus ꝓfecta

eſſet

eſſet filia. Cùm autem ij quidem dixiſſent, eam veſpere, poſtquàm vt conſueuerat, oſtium clauſiſſet cubiculi, in lecto dormiſſe: manè autem, ea non procedente, eos eſſe ingreſſos, & inueniſſe vacuum eius lectum & domum, arbitrabatur eam abijſſe ad ſponſum: & ad eum mittens, rogauit, an ad ipſum veniſſet Euphroſyne. Poſtquàm autem ipſe quoquè ſponſus, qui nihil acceperat eorum, quæ acciderant, repentino nuncio perturbatus ad eum acceſſit, inuenit Paphnutium victum à paternis viſceribus, barbamque vellentem, & genas lacerantem vnguibus, & miſerabiliter dicentem: Quò profecta es filia? Cur me tuum parentem, lugentem & triſtem reliquiſti? Non te, ad hanc ſpem alebam, ſed vt haberem baculum ſenectutis, & ſolatium imbecillitatis. Hei mihi, filia, quomodò feram tuî orbitatem? Quomodò patiar ſolitudinem, cùm in te ſola ſpem defixiſſem? Non eſt mihi ampliùs vllus filius, vt ad eum adſpiciam, & quem propter te capio, doloris ex eo inueniam ſolatium. Nihilo minùs dolebat, quàm pater, ſponſus, & contendebat cum illius lamẽtationibus, præter ſpem tali bono fruſtratus. Conſulebat tamen, vt viriliorem ſuſciperent cogitationem, & miſſis lamentationibus, ſurgerent ad eam quærendam. Mittunt ergò quamprimùm in omnẽ partem, qui illam ſcrutarentur: & proficiſcuntur equites in Libyam, & Aegyptum, & ipſam Palæſtinam. Portæ præoccupantur ciuitatum, occupantur portus, viæ, triuia, & ſi quid erat, quod latebat, & poterat celare. Sed Dei agna, quæ ab ipſo celabatur, non poterat capi ab ijs, qui eam cupiebant capere. Quomodò enim, cùm ille nollet?

Eius diſceſſu cruciatur Paphnutius.

Item ſponſus.

Omni ergò ex parte dubius erat & perplexus Paphnutius, non habens, qui eum conſolaretur: nam & domus lamentationibus plena erat & fletibus, & quicquid ei occurrebat ſpectandum, ducebat ad maiorem mali reminiſcentiam. Siue enim veſtis eius, ſeu ornamentum aliquod, aut aliquid aliud fortè videretur præſens, id erat occaſio fletuum, & illud imponens oculis, & cum maximo verſans deſiderio, humectabat lachrymis. Mœrore ergò omni ex parte appetitus, & non valens medicamentum inuenire ad ſolatium, ſtatuit rursùs venire ad magnum illum ſenem, per quem dignus erat habitus vocari eius pater, & narrare quod euenerat. Sic enim ſtatuebat, quòd qui eam, quæ non erat, potuerat ſuis præbere precibus, is eam latentem poterit reddere manifeſtam. Venit itaque ad eum, & ad illius pedes procidens: Hei mihi, O pater, clamauit: Perdidi fructum tuarũ orationum, & ſum orbus liberis, qui per te pulchram habebam prolem. Inuidia alicuius dæmonis perijt Euphroſyne domûs meæ lætitia: perijt prçter ſpem, nullo ſciente ex domeſticis, vbi ſit, vel quonàm ſit profecta. Te ergò mihi paululùm concede, & eos, qui ſunt tecum: & huic rei vacans aliquantulùm, pete ab eo, qui à pijs colitur, vt mihi ſignificet, vbinàm ſit lux meorum oculorum. Flexus itaque ſenex, & animo perturbatus, cum Paphnutij lachrymis eſſet illachrymatus, acceſſit omnem fraternitatem, & eorum, quæ Paphnutio acciderant, proponit narrationem: iubetque, vt totam hebdomadam ſe * ieiunio dedant, & orationi, ſi fortè alicui apparuerit, vbinàm terrarum lateat Euphroſyne.

**Et hic ieiunijs & orationib⁹ petunt à Deo Virginis amiſſæ reuelationẽ.*

Hoc tamen facto, ad nihilum redibant eorum preces. Reſiſtebant enim illius orationes, petentis vt ignoraretur. Statuebat nanque Deus ſinere illum potiùs parùm lugere, quàm ipſum liberans à dolore, dolore magis afficere animam, quæ & naturç, & paternæ beneuolentiæ propter ipſum nullam duxit rationem, & alioquì, nè retardaret & impediret virtutem, qua nihil eſt præſtantius. Cùm hæc ità contigiſſent, dicit ſenex Paphnutio: Nè ſis triſtis, O fili Paphnuti, neque vt quiſpiam ex infidelibus, & qui hac vita omnia metiuntur, nihil autem poſſunt ampliùs cogitare, puſillo & abiecto animo defleas receſſum tuæ filiæ. Crede autem mihi ſeni, hãc pio & religioſo ſcopo eſſe progreſſam: aliâs enim nos non celâſſet, quod factum eſt, Dominus. Age ergò ipſi gratias, & venerare diſpenſationem quæ fit, vt ei videtur: & videbis quidem ipſam paulò pòſt etiam in hac vita, ſi hoc conducit vtriſque: ſin minùs, poſtquàm quidẽ certè ex hac vita èxceſſeritis, diuina tabernacula ambos omninò excipient. Hoc enim mihi dat cogitandum tanta illius pietas & amor in Deum. Sic Paphnutius cùm multùm remiſiſſet de ſua animi ægritudine, domum redit, & rebus ſuis benè ordinatis, reuertitur in monaſterium.

Cùm autem ſic aſſiduè ventitaret in monaſterium, virtutis ſtudioſiores requirens monachos, vt qui lubenter eorum frueretur conſuetudine, (vide ineffabileş rationes proui-

prouidentiæ) audit ex fratribus monaſterij, quòd ſit apud eos quidam frater, qui non longo quidem tempore ſe exercuit, ad ſummam autem breui peruenit virtutem: eiq; nomen Smaragdus, illuſtri quidem loco natus, & qui diuitijs abundabat, & pecunijs: his verò omnibus contemptis, vitam elegit monaſticam, tantumque profecit in virtute, vt nemo ferè ſit ex omnibus alijs, qui poſſit cum eo contendere. Eum trahit auditio, vt veniat in eius conſpectum. Per Agapium itaque conuenit illum virum virtute ſuſpiciendum. Illa autem cùm patris faciem adſpexiſſet, & cognouiſſet quidē, nō eſſet autem cognita: mutata enim erat propter nimiam aſperitatem & inediā, & habebat non aperta vultûs lineamenta: vincitur à natura, & ſensìm fontes emittit lachrymarum. Pater autem eius exiſtimabat hoc euenire ex compunctione, non valēs conijcere ſe eſſe lachrymarum occaſionem, vt qui eam paterno ſauciâſſet ſpectaculo. Deindè cùm ceſsâſſet flere, nihil quidem fatetur eorum, quæ pertinebant ad cognitionem, veluti contendens vincere naturam, quæ iam eam vicerat, & effecerat, vt ei orirentur lachrymæ. Tanta autem eum implet vtilitate, & ex morum moderatione, & ex doctrina ſermonum, vt plenus admiratione acceſſerit ad ſenem, & dixerit ſe multùm ei debere, quòd dignus ſit habitus, qui talem virum videret & conueniret. Paphnutius inuiſit Euphroſynen neſcius.

Cùm triginta itaque & octo annos talem vitam Euphroſyne egiſſet in monaſterio, & quænam eſſet, nulli fuiſſet omninò cognita, quandò oportebat eam ex hac vita excedere, patrem, qui omninò diuina quadam prouidentia tunc erat in monaſterio propter vſum aliquem, accerſit illa beata, & rogat, vt tres dies maneat in monaſterio, dicens non inutilem eam moram ſibi fore. Sed cui ſummæ erat curæ de chariſſima aliquid ſcire filia, pater lubens obedijt. Cùm autem iam adeſſet tertius & vltimus, eum prope ſe aduocat, & dicit: Quoniam Deus res meas, vt voluit, adminiſtrauit, & vt in propoſito ab initio ſuſcepto vſque ad finem permanerem, mihi vires tribuit, volo te hodiè liberare multis ſolicitudinibus, & de filia tua quod ſcio dicere: quam ſat ſcio te ſitire, & eius ardere deſiderio. Scias ergò, inquit, O pater, me eſſe tuam filiam, vultum oſtendens quàm fieri potuit euidentiſſimè: vt laterem autem, me in hunc tranſmutâſſe habitum, ex quo mihi omninò Dei benignitate euenit, vt licèt te viderim per totam vitam, nullum tamen à te mihi allatum ſit impedimentum in ſuſcipiendo certamine exercitationis: & tu nunc adſis, vt tuis manibus ſepulturæ meæ mandentur reliquiæ. Sic dixit, & Domino ſtatìm tradidit animam. Euphroſyne ſe præbet agnoſcendā patri. Moritur.

Ille autem re inopinata ſtupefactus, non reſpirans humì cecidit, tāquàm mortuus, adeò vt aqua eius faciem adſperſerit Agapius, & cùm eum ad ſe reuocâſſet, rogaret quî factum ſit, quòd ei defecerit animus. Ille autem dixit ſe vidiſſe res adeò admirabiles, vt cuperet etiam mox vitam cum morte commutare. Deindè cùm ſurrexiſſet, & circunfuſus ſanctis illis eſſet [6] reliquijs, & eas irrigaret lachrymis, & commixtos gaudio fletus emitteret, & clamaret: Hei mihi, filia dulciſſima, cur non te mihi diù antè aperuiſti? Cur non me vnà tecum aſſumpſiſti ſocium in opere tui propoſiti? Heu me miſerum, quid mihi accidit? Quomodò fuit tanta mea ignorantia? Quomodò neſciebam me in manibus habere, quod quærebatur? Quid agam? Feſtum'ne celebrabo, hāc videns quæ proceſſit ex meis lumbis, an lugebo victus paternis viſceribus? Sed nō eſt honeſtum eos lugere, qui poſtquàm hinc exceſſerint, vadūt ad vitā meliorem, etiamſi natura domeſticos amplectens, me cogat hoc facere. Verumenimuerò lugentem me excipit gaudium, fontes reprimens lachrymarum, & perſuadet vt poſtulem quamprimùm hinc excedere. Scio enim fore, vt eam videam, & ab ea videar, hoc concedente Dei benignitate, & ſimul viuam in ſecula cum ea, quæ à me quidem eſt genita, ei autē vixit, & beatam illi tradidit animam. 6 Nota, & circūfuſus ſanctis illis eſſet reliquijs

His verbis cùm totum actum intellexiſſet Agapius, id annunciat cum clamore & admiratione Præfecto & fratribus. Illi autem contendebant alius alium præuenire, obſtupefacti noua & aliena auditione: & ſtudebat vnuſquiſque primus [7] venerandas amplecti reliquias. Cùm autem acceſſiſſet quidam ex fratribus altero oculo orbatus, ipſe quoquè amplexurus, lucem eſt aſſecutus ab ea, quæ diuina luce digna erat habita, & duos habuit illæſos oculos, certum effectûs teſtimoniū illius fidei & beatitudinis, quam illa fuerat aſſecuta. Nō ampliùs ergò ſepulturæ meminerant, q adērat: 7 Nota, & venerandas amplecti reliquias.

ſed

ſed eius obliti, glorificatione & admiratione diuiſi erant cum lætitia. Cùm autem vix tandèm reputâſſent, etiam poſt ſepulturam eundem eſſe theſaurum, illam deponunt in monumentis patrum, luce diuina in facie illuſtratã. Eius autem pater ne cogitauit quidem diſcedere à monaſterio. Cùm autem ſolùm tantùm receſſiſſet, quantùm ſatis eſſet ad ſuas facultates diuidendas [8] pauperibus & eccleſijs, & ijs qui alioquì piè viuũt, & non habent ea quæ ſunt neceſſaria, & vt etiam aliqua conſecraret cœnobio, ſe deincèps refert in numerum fratrum, & illic reliquum vitæ tempus tranſigit, in ſtorea & cella Euphroſynes recumbens, & id eſſe magnum ducens ad lætitiam.

8 Habes hic verá paupertaté euãgelicã. Diſpẽſauit enim oĩa pauperibꝰ: poſteà monaſteriũ ingreſſus eſt.

Cùm ergò ipſe quoquè decem annos tranſegiſſet in monaſterio, & vitam peregiſſet accuratam ac perfectam, migrauit ad Dominum, cùm iuſſiſſet ſuum corpus deponi prope filiam, hoc etiam poſt mortem ducens eſſe ſatis [9] ſolatij, ſurdo pulueri corporis largiri propinquitatem eius, quod deſiderat. Ad perpetuam memoriam, & gloriã Dei, qui hæc ſic diſpenſauit. Quem decet omnis gloria, honor, & adoratio, nunc & in ſecula ſeculorum. Amen.

9 Vides intereſſe aliquid in vno loco magis q̃ in alio ſepeliri.

LIBER VITAE ET MIRACVLORVM SANCTI ODILONIS ABBATIS CLVNIACENSIS, AVTHORE *Petro Damiano, S. R. E. Cardinali Oſtienſi.*

PEtrus Damianus ſanctis Eccleſijs, quæ ſunt in occidentalibus Galliarum partibus conſtitutæ, ſalutem, quæ eſt in Chriſto IESV. Hugo Cluniacenſis monaſterij rector, & ſpiritualis militiæ dux, ac præcipuus informator, hoc mihi laboris iniunxit, vt vitam beati Odilonis, deceſſoris videlicet ſui, proprio ſtylo ſuccinctè perſtringerem, & ex his, quæ in anterioribus paginis latiùs reperiebantur eſſe diffuſa, vtiliora quæq;, magiſque neceſſaria breui compendio deflorarem. Cuius ego compulſus imperio, nõ venuſtatem luculenti aucupabor eloquij: ſed ſicut ex oblatis apicibus depræhendere potero, cum Dei omnipotentis auxilio, meræ veritati deſeruire tentabo. Superfluum quippe eſt, lucernam manibus adhibere, dum micantium ſtellarũ conaris ſigna diſtinguere, ego quoquè dum actus mirabilis viri, tanquàm sereni cuiuſdam atque perlucidi cæli ſtellas oſtendo, facetijs vrbanæ facundiæ non indigeo. Ipſa quippe per ſe ſanctorum vita fideliter enarrata, ſic rutilat, vt ſplendorem accurati ſermonis, ad illuſtranda fidelium corda non requirat. Huc accedit, quia ruſticitas ſermonis inculti, ſuſpicionem purgare conſueuit mendacij. Nam qui vix ſufficit, vt elimatum ſaltem depromat eloquium, quomodò nouerit fabricare commentum? Et certè maioris tibi honoris eſt, vt rex in ferro, quàm ſeruus attituleris in auro: & habilior eſt aqua perſpicua in vaſe fictili, quàm lutulenta vel lurida, quam non ſapor proprius, ſed exteriora commendant ornamenta gemmarum. Sic & melior eſt veritas in ſimplicibus verbis, quàm ſit mendacium in elucubrati venuſtate ſermonis. Sed iam res ipſa producatur in medium, & illius ſummæ veritatis auxilium imploremus, quæ abbreuiatum verbum per prophetam promittitur: quatenùs in huius ſcriptionis articulo & competenti breuitate ſuccinctos, & à nota mendacij nos exhibeat alienos.

Eſa. 10.

VITA

VITA S. ODILONIS.

Beatus igitur Odilo Áuerniæ oriundus, ex equeſtri qui- 1. IANVARII.
dem ordine genus duxit,ſed terrenæ proſapiæ lineam cæ- Odilonis
leſtis vitæ nobilitate tranſcendit. Hic dum adhuc puerili patria &
teneretur infantia,tanto repentè eſt omnium ferè mem- genus.
brorum languore conſtrictus, vt incedendi quoquè pr- Infantis
sùs amitteret facultatem. Accidit autem aliquãdò,vt nu- morbus.
trix cum ante ianuam cuiuſdã Baſilicç, quç in honorem
beatç Dei genitricis erat dedicata,relinqueret, & ipſa in-
tenta ſuis cõpendijs,ꝑ diuerſa procùl abiret. Puer itaque
ſe conſpiciens ſine cuſtode relictum,ac nutricię ſedulita-
tis miniſterio deſtitutũ, diuino quodam prouocatus in-
ſtinctu,tẽtare cœpit,ſi valuas ecclesię quolibet niſu poſ-
ſet attingere.Fluctuabat igitur innocens reus Dei, & ſub diuino verbere conſtitutus,
quid ageret, neſciebat. Innocens,inquam,vtputà qui nõ peccauerat:reus autem Dei,
quia cælesti verbere vapulabat. Tandèm repens, & quaſi quodam ſe manuũ pedumq;
remigio fulciens,vix peruenit ad ianuã,paulatim progreſſus intrauit. Iamquè ſpe con
cepta valentior,pallam altaris arripuit,& ſic ſe erigere quibus poterat conatibus cœ-
pit. Sed dum intẽpeſtiuè conatur,necdùm ſoluti languoris adhuc nodoſitate reſtrin-
gitur. Quid plura? Tandèm diuinç virtutis auxilium ſenſit: & omni languore depoſi- Curatur di-
to factus incolumis,ad referendum Deo gratias intuentium animos prouocauit. Et uinitus.
quia tunc alius deerat,qui pro ſe intercederet,ſanctus ipſe(vt ità loquar) in ſe ſignum
virtutis exhibuit,ipſe pro ſe interuenit: & de ſeipſo miraculum faciens, medicinam
diuinç curationis obtinuit. Hoc eſt enim egregium & inſigne miraculum,cùm homo
non per alium,ſed ipſe ſibi conſciſcit diuinç virtutis auxilium. Qui prætereà dum ad Fit clericus.
grandiuſculç iam ętatis adoleſceret incrementum, priùs apud ſanctum Iulianum
martyrem factus eſt clericus: deindè beati Maioli confeſſoris egregij ſe magiſterio Item mona-
tradidit,& in Cluniacenſi monaſterio habitum ſanctæ religionis accepit. Vbi dum chus.
quietus & ſimplex humiliter in ſancta religione perſiſteret,& in ipſo rudis ac nouitiæ
conuerſationis exordio, quædam iam in eo perfectionis inſignia prçlucerẽt,vix euo-
lutis quatuor annis, beatus Maiolus obdormiuit in Domino. Sed antequàm hu-
manitatis debitum ſolueret, proximus tamen beatæ dormitionis articulus immine-
ret,beatum Odilonem ſibimet in paſtoralis officij cura ſubſtituit : ſuumq; ſuper Do- Maiolus eũ
minici gregis cuſtodiã vicarium dereliquit. In quem protinùs omnium fratrum vo- ſibi Abbatẽ
ta concurrunt,omnes ſe ad obedientiam ei vnanimi deuotione ſubſternunt : quique ſubſtituit.
ſe catenùs orbatos remanere defleuerant, iam deceſſionis paternç iacturam,ſupparis
vicarij reformatione compenſant. Iam verò in commiſſi regiminis ſolicitudine con-
ſtitutus, plurimis ſanctæ religionis cœpit florere virtutibus : Nimirùm vt Pſalmodiæ Virtutes
ſtudijs vigilanter inſiſteret,dura corpus inedia maceraret,atque à ſacris altaribus non Odilonis.
recedens,quotidianum ferè omnipotenti Deo ſacrificium laudis offerret. Inter quas
profectò piæ deuotionis excubias, vberrimis plerunquè lachrymarum compunctio-
nibus affluebat. Porrò aũt Adraldus abbas Bremenſis monaſterij, vir videlicet religi-
oſus, ac ſanctæ conuerſationis honeſtate conſpicuus, qui diſcipulus eius extiterat,
nobis aliquandò retulit, quia vir Dei dum in eo, quo poſtmodùm defunctus eſt, lan-
guore decumberet,illi præcepit, vt ex calcularis abaci ſupputatione colligeret, quæ
poſſet eſſe ſumma Miſſarum, quas celebrauit per ſpatium quinquagintaſex annorũ, Annis 56.
quibus monaſteriũ rexit. In quo facto liquidò depræhenditur,quàm diuturna, quàm abbas fuit.
indeficiens diuini amoris flamma beati viri pectus excoxit, quod nimirùm ab offerẽ-
dis quotidiè ſalutaribus hoſtijs cohibere tot curarum,tot ingruentium negociorum
ſolicitudo non potuit. In erogandis prætereà eleemoſynis ità largus erat, vt nonnul- Largitas
li dum eum omnia diſpergentem ſine cunctatione conſpicerent,non diſpenſatorem, eleemoſy-
ſed prodigum iudicarent : Præſertim quodam tempore, dum fames valida Aquita- narum.
niæ fines vehementer affligeret, ac plurimas Galliarum prouincias peſtilenter arcta-
ret, exhauſtis iam in pauperum vſus ærarijs,& horreis quorumcunque prouentuum
non mediocriter profligatis,mox etiam plurima ſacrarij vaſa confregit, inſignia ec-

cleſiæ ornamenta diſtraxit, coronæ quoquè, quam ſibi Imperator Hēricus ob ſuî memoriam deſtinauerat, non pepercit. Vt igitur tam acerbæ famis, in quibus valuit, temperaret inopiam, quicquid hincindè corradere potuit facultatum, in ſuſtentationes & alimenta contradidit egenorum.

Quodam ſanè die dum per publicum pius equitator incedit, duos in itinere pueros fame peremptos reperit. Mox equo deſiliens, laneam, qua indutus erat ad carnem, ſubduxit ſibi interulam: eaque, prout velaminis quantitas permittebat, vtrunq; cadauer obuoluens, exhibet mortuis ſepulturam. Nam & Veſpillones mercede conduxit, & funereis vſque ad tumulum proſecutus exequijs, defunctis fratribus debitum humanæ pietatis exoluit. In eadem quoquè geſtorum eius reperitur hiſtoria, quia corpus ſuum non modò duris conſueuerat attenuare ieiunijs, aſperrimis edomare cilicijs: ſed & quibuſdam ferreis nexibus coarctabat. In percipiendis autem ità ſe moderabatur edulijs, vt appoſita quæque contingens, ac naturali dūtaxàt neceſſitati diſpenſatiuè ſubſeruens: & vanitatem ſuperſtitionis effugeret, & ſobrietatis continentiam reſeruaret. In promulgandis porrò iudicijs ac modis pœnitentiæ præfigendis, tam pius erat, & tanta mœrentibus humanitate compatiens, vt nequaquàm diſtrictū patris imperium, ſed maternum potiùs exhiberet affectum. Vndè ſe repræhendentibus, huiuſmodi verbis ſolebat eleganter alludere: Etiamſi damnandus ſim, inquit, mālo tamen de miſericordia, quàm ex duritia vel crudelitate damnari. Inter cæteros autem ſanctos circa beatam Dei genitricem tam ardentiſſima deuotione flagrabat, vt conſtitutus in choro pſallentium, cùm ad illum veniretur ex modulantium alternatione verſiculum, Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem, nō horruiſti virginis vterum, in terram ſe proſterneret, ſicque per corpus oſtenderet, quibus deſiderij cæleſtis in mente facibus æſtuaret.

Seueritas erga ſeipſū.

Humanitas erga alios.

Deuotio erga Dei matrem.

Vir igitur ſanctus cùm in bonis moribus per quotidiana piæ conuerſationis incrementa ſuccreſceret, ſeſeque quotidiè melior ad perfectionis culmen feruentiùs anhelaret: cœpit nonnullis coruſcare miraculis: vt qui clarus erat in probitate morum, clareſceret etiam in oſtenſione ſignorum: Et qui in obtutibus omnipotentis Dei erat lucerna ardens, fieret etiam coram hominibus lucens. Vndè diuino diſponente iudicio factum eſt, vt quia de illis erat, quibus dictum eſt, Vos eſtis lux mundi, primum de luce miraculum exhiberet. Aliquandò ſiquidem dum eſſet in quadam ſui iuris villa, quæ Berſoniacū dicitur, videt puerū venuſtū quidem forma, ſed cæcum à natiuitate. Super quo conſulens, didicit, quia filius eſſet villici, & quia viſum penitùs nūquàm habuiſſet. Cui mox pia benignitate compatiens, & apud ſe tacitis precibus latenter inſiſtens, vtputà qui talia nondùm erat expertus, aduocat tandèm paruulum, ſignum illi ſalutiferæ crucis in fronte depingit, & confeſtìm viſum, quem natura negauerat, puer accepit. Alio quoquè tempore dum eſſet vir Dei apud ſuum quoddam monaſterium, quod Vallis Aurea vocatur, quarta videlicet feria primæ quadrageſimalis hebdomadæ, quæ caput ieiunij dicitur, ſurgentibus à menſa fratribus, ille pugillum cineris latenter impleuit, & appoſito pane diſcubuit. Cumque cinerem tanquàm panem manducaret, vt potum quoquè, iuxta Prophetam, cum fletu temperaret, innuit fratri, vt clàm ſibi aquam nullo teſte deferret. Ille quod erat iuſſus, impleuit: aquam attulit. Quæ dum labijs adhibetur, auſteritatem vini redolere ſentitur. Reprimit ergò manum, abigit poculum: atque vt ſibi aquam miniſter afferat, ſignis euidentibus imperat. Ad quod miniſter obſtupuit: & vinum ſe à menſa referre, qui aquam propinauerat, admiratus expauit. Geminat tamen officium, vinum proijcit, conuaſat aquam: denuò porrigit diſcumbenti. Sed eccè dum aqua potanda repetitur, vinum rursùs in poculo reperitur. Iam itaque vir ſanctus diuinæ erga ſe pietatis beneficium recognoſcens, quod Deum ſibi miſericorditer indulgere conſiderat, cum gratiarum actione percipere non recuſat. Prætereà, cùm vir Dei cum Henrico rege, qui poſtmodùm factus eſt Imperator, in Ticinenſi ſimul vrbe conſiſteret, & Dominicę natiuitatis gloriam celebraret, contigit vt velamen menſæ eius, artificioſa textrini laboris operatione conſpicuum, ſacrilega fuiſſet fraude ſublatum. Poſtquàm autem vir Dei cum rege diſceſſit, fur qui rapuerat, iam ſecurus, propoſuit velamen in foro venalium. Sed dum illi diſpoſitio cæleſtis obſiſtit, ſancta diſtrahi præda non potuit. Ter igitur quod ſubduxerat, inter nundinarum merces expoſuit, tertiò ſubtiliter attentauit: ſed cum empto-

Miracula eius.

Matt. 5.

Cæco puero oculos aperit.

Aqua bis mutatur in vinum.

Fur rē ablatam S. Odiloni diſtrahere non poteſt.

emptoribus de precio penitùs conuenire non potuit, nec inter diſtrahentem, & coëmentem paciſci valuit venale commercium: quia diuina diſpoſitio conatibus hominum negauit effectum. Intereà ſceleris huius authorem vltio diuina corripuit, & manus, quæ ſacrilegium perpetrauerant, ac pedes, quibus raptor aufugerat, areſaciens, intolerabili dolore conſtrinxit. Mox itaque compulſus languore, ad eccleſiam beati Maioli manibus alienis aduehitur,mantile ſublatum ad reatûs iudicium coram cunctis appenditur, & diuina clementia ab omni populo,qui percitus huius famæ rumore confluxerat,imploratur. Sic itaque beati Maioli meritis,ac precibus fratrum ſibi ſeruientium,ſanus & incolumis factus,velamen reddidit alienum,& recepit ſemetipſum. Probauit ergò quo præmio dignus eſſet,qui beatum offenderet Odilonem.

Alius quoque fur,cum vir D E I in eadem vrbe conſiſteret, ſtabulum eius nocturnus irrupit, & equum, cui ſpecialiter ipſe inſidere conſueuerat, cautè ſubduxit. Sed quia illis in partibus depræhendi fur ſacrilegus timuit, concitus ad oppidum Laudenſe profugit. Securus itaque recognoſcentium,proponit equum,emptores inuitat,vehiculum laudat, commercium flagitat. Sed ſic hominem diuina depoſitio præpediuit,vt nec cum quolibet emptore componere, nec animal potuiſſet pecunia permutare. Poſtremò autem reuerſus ad ſe,& pœnitentia ductus,beſtiam ad locum ſui criminis conſcium reuocat, & quid ſibi contigerit, ad ſuî confuſionem, & omnipotentis D E I gloriam,non occultat.

Vir idem venerabilis dum eſſet in itinere conſtitutus, quia cauſa dictabat,Ticinum feſtinanter ac ſine mora tranſire cupiebat: ſed intumeſcentibus aquis, etiam nauigium deerat. Protinùs ergò confiſus in D E V M, vnum è famulis vocat, ſeque in nomine C H R I S T I præcedere per alueum fluminis imperat. Obedit ilicò famulus: ſpumantes profluentium vndarum cumulos ingredi non moratur. Deindè vir ſanctus cum omni commeantium turba ſubſequitur:& ſic omnes in vlteriorem aluei crepidinem abſque vllo prorsùs incommoditatis offendiculo tranſponuntur. Quod dum nonnulli qui aderant,mirarentur, velut æmuli præcedentium, cœperunt attentare meatum. Sed mox vt adorſi ſunt extremos citerioris ripæ fluctus attingere,niſi equos ſub celeritate repreſſiſſent,profluētis aquę ſubmerſi voragine,proculdubiò naufragium pertuliſſent. Vnus autem ex his, qui tunc aderant,vt tam inſigne miraculum vidit, obſtupuit, hominemque D E I, vt ſuæ domûs ſubire dignaretur hoſpitium,fuſis humiliter precibus, impetrauit. Intempeſtæ verò noctis ſilentio vis venti vehementior irruit, & lucernam, quæ in dormientium cubiculo dependebat, extinxit. Expergefactus autem cubicularius, cùm lumen agnouiſſet extinctum, ad abigendam noctis tenebroſæ caliginem, diuini luminis infulgere poſtulat claritatem: Deus, inquit, omnipotens, qui lumen es verum, pro amore ſerui tui Odilonis,ab hac domo tenebras dimoue,eamque gratiæ tuæ luce perfunde. Confeſtim de cęlo coruſcę lucis ſplendor emicuit, & totam domum ſuperni ſplendoris claritas illuſtrauit. Si ergò hoc agebat Odilo tunc ſopore depreſſus, quid putas nunc apud Deum poteſt,carnalis ſarcinæ corruptione ſolutus? Paulò ante natiuitatem Domini, per hyemalium inclementiam imbrium ſanctus ſenex ad beati Marcelli martyris monaſterium feſtinabat. Venerunt autem ad quoddam flumen, quod ità fluctibus exundantibus inhorruerat, vt prorsùs intranſmeabile videretur. Confiſus autem in Domino,dirigit pręuium,qui vada prętentet:& ipſe mox cum comitibus ſubſequens,pertranſiuit illæſus. Sed in hoc vadantium tranſitu illud mirabile fuit,quia cum cæteris aqua pertingeret vſq; ad femora, viro Dei nec corrigia quidem pedis aquarum eſt inundatione perfuſa. In illo ſcilicet ſolo madoris ſui perdidit vnda vires: in reliquis autem naturalem ingenitæ * viris exhibuit facultatem. Iſtum aqua tangere potuit,humidare non nouit:illos autem,quod natura dictauerat, vndiquè madefecit. Prætereà,dum vir Domini apud monaſterium beati Martini,quod ad publicam ſtratam dicitur, receptus eſſet hoſpitio, ſicut moris erat, vt vbicunquè maneret,quocunquè ſe verteret,monachorum ilicò frequentia non deeſſet:non paruus ei cœtus fratrum affluxit. Quos ille cum alacritate ſuſcipiens, & priùs eis ineffabilis eloquij familiaritate communicat, & poſtmodùm vt ſibi pro charitate cōueſcantur, inuitat. Sed dum in longum ſermo protrahitur, ſemotìm quoſdam ex familia ſeruos

Tranſit flumen illæſus cum ſuis.

Domus cæcitâs illuſtratur.

Aliud flumē tranſit.

*viris, videtur vſurpaſſe pro genitiuo à vis

accipit: vtrùm ſit, vndè refici fratres valeãt inuitati, ſolerter inq̃t. Qui de cęteris q̃dem alimentis cõſtare vtiquè perhibẽt quãtitatem: de piſcibus aũt penè nihil eſſe, quod ad tantam hominũ perueniat multitudinem. Ad quos ille: In nomine, inq̃t, illius qui nouit quinque millia hominum ex pane modico & gemino piſce reficere, non quaſi nihil, vt dicitis, ſed vberrimam nobis & hoſpitibus noſtris piſcium copiam miniſtrare. Cùm igitur menſæ diſcumbentium pauci, qui aderant, piſces à dapiferis inferuntur, cœpit eſca in manibus diſcumbentium creſcere: & quo magìs à conueſcentium turba conſumitur, exuberantiùs abũdare: adeò vt ſatiatis omnibus, plurima ſupereſſent, quæ non modò ſeruitoribus cunctis, ſed & alijs, ſi ſuperuenirent, oblata ſufficerent. Cui protinùs famuli, Eccè pater, inquiunt, quod puſillanimitas noſtra non credidit, veſtræ fidei meritum diuinitùs impetrauit. Iam non dubitare didicimus, ſi promiſſionem veſtram in articulo cuiuſlibet difficultatis audimus. At ille, vt ſemper erat mitis & humilis, nõ ſuæ fidei, quod diuinitùs factum erat, aſſcripſit, ſed illorum potiùs obedientiæ, & ſanctorum hoſpitum meritis imputauit. Huic etiam illud non diſſimile eſt, quia cùm Dei famulus in Romana vrbe conſiſteret, & hoſpitium in monte Auentino apud monaſterium beatę Dei genitricis haberet, cõtigit vt, ſicut illius vrbis familiare eſt, omninò tale vinum deeſſet, quod ſancto viro ſaporis habilitate congrueret. Inquirit ergò abbatẽ loci, vtrùm melius habeat. Qui ſe confeſtim & profitetur habere, & quantum ipſe præceperit, libenter afferre. Vir autem Domini modicum, quod ante ſe erat vaſculum, dedit, vt ſibi plenũ deferretur, expetijt. Allatum ergò ante ſe poſuit, & ipſe potiſſimùm more pincernæ ſibi duntaxàt & abbati, qui iuxta ſe diſcumbebat, expendit. Cumque iam à menſa ſurgendum refectio completa dictaret, & paululum adhuc vini in vaſculo ſupereſſet, pater ſanctus blandè ſubridens: Non, inquit, fratres mei plenè circa vos officium charitatis exhibui, qui vinum, quod mihi ſapuit, vobiſcum participare neglexi. Arripiens ergò cyathum, infudit merum, & ſingulis ſingulum pro benedictione largitur. Res mira: cùm fratres eſſent ferè duodecim, & eis bibentibus potùs copia non defecit, & eorum completo numero, nil omninò ſuperfuit. Illis itaque quod factum fuerat admirantibus, vir veræ humilitatis cuſtos, vt in aliũ diuinæ gratiæ munus impelleret, & ipſe fauoris humani gloriam declinaret, charitati duntaxàt illius, qui vinum dedit, miraculum ſupernæ benedictionis applicuit. Dehinc dum egreſſus Roma, reuerteretur ad propria, quidam intrà Taurinenſem vrbem nimium febris patiebatur ardorem. Hic furtiuè per miniſtros aquam, qua vir Domini manus abluebat, accepit: fideliter bibit: & ſic abſque mora, depoſita prorsùs omni febricitatione, conualuit.

Matt. 14.

Piſces multiplicantur.

Vinum exiguum multis ſufficit.

Febrẽ pellit aqua, qua ſe vir ſanctus abluit.

Iamque Iouini montis prærupta conſcendens, obuios habuit pauperes, præ difficilis viæ laſſitudine potum æſtuanti deſiderio flagitantes. Pius itaque pater ſui negligens, alijs in neceſſitate compatiens, iuſſit vt quicquid vini proprijs haberetur in vaſculis, abſque vlla reſeruationis induſtria vel potùs diffidẽtia præberetur egenis. Paulò pòſt neceſſitate naturæ cogente, diſcumbunt omnes, vt capiant cibũ. Et eccè vtres, qui ſtudio fuerant piæ compaſſionis exhauſti, vino reperiuntur, Deo ſcilicet debitum perſoluente, repleti. Nam iuxta ſcripturam, qui dat pauperi, Domino fœneratur. In hoc ergò felici commercio, vbì Dominus debitor, famulus fuerat fœnerator: quod à ſeruo fideliter eſt depoſitũ, à bono debitore nõ ſegniter eſt ſolutum. Aliquandò Imperator Henricus dum appoſita menſa diſcumberet, vas illi holouitreum valdè precioſum & Alexandrini operis arte compoſitũ, cum tritis eſt pigmentis allatum. Mox aduocat duos aulæ regiæ capellanos, Albericum videlicet & Landulphum: quorũ alter Cumanæ, alter verò Taurinenſis eccleſiæ poſtmodùm epiſcopi facti ſunt. His itaque vaſculum tradidit, & per eos beato viro Odiloni odoriferi nectaris xenium deſtinauit. Quod ꝑfectò vaſculũ capellani ſancto viro, ꝑut decebat, humiliter offerũt, ac pro eo pòſtmodùm redituri, ad regis interìm cõuiuiũ reuertũtur. Paulò verò pòſt, ſicut humanæ curioſitatis mos eſt, vt noua quælibet & inſueta inhiãter adſpiciat, cœperũt monachi præfatum vas ſub admirationis intuitu cõtrectare, & de manu in manum ſolerter inſpiciendo trãſponere: cùm eccè de manibus incautè ſe tenentium labitur, & vt fragilis eſt naturæ, cõtinuò frãgitur. Quod mox vt vir ſanctus accidiſſe cognouit, grauiter tulit, & præſertim clericis, qui reliquerant, paterna pietate cõdoluit: nè videlicet Auguſtum innocentes offenderent, & non modò iacturam gratiæ, ſed & regij

Vtres vacui, inueniũtur pleni vino.

Prou. 19.

regij motûs periculum ſuſtinerent. Mox ergò cum fratribus eccleſiam pius pater ingreditur,& nè hi,q erant immunes à culpa,motũ regiæ indignationis incurrant,orationibus & pſalmis incumbens,clementiam diuinitatis implorat. Iam igitur oratiõe completa,vir Dei fractum ſibi vas iubet offerri. Manibus contrectat, oculis vndiquè ſubtiliter inſpicit:& ecce nulla prorsùs in eo fracturæ veſtigia deprǽhendit. Tunc indignatus in fratres,eos cum auſteritate redarguit,cur vas cõquererentur cõfractum, quod omninò permãſerat illibatũ. Illi verò vehementer attoniti,tam euidẽtis oſtenſione miraculi,& auſteritatem corripientis libenter accipiũt, & ad referendas omnipotenti Deo gratias feruentiùs accenduntur. Prǽtereà religioſus quidam vir,oriundus de pago Rotenenſi,reuertebatur ab Hieroſolymis. Qui dum mare trãſiret,quod à *Sicilia* versùs Theſſalonicam per plurima fluctuum ꝑiculoſa loca ꝓtenditur,cumq; cum multis alijs furentium ventorũ horror impelleret:applicuerunt ad inſulã quandam ſiue rupem,vbi ſanctus quidam ſeruus Dei manebat incluſus. Rotenenſis itaque vir illic aliquandiù commorans, & tranquillitatem ſedandi maris expectans, delectabatur cum ſeruo Dei frequenter habere colloquium. Sed dum hinc nonnulla dicuntur,illinc plurima referuntur,perquiſitus hoſpes à viro,vndè genus duceret,originaliter Aquitanũ ſe eſſe reſpondit. Reqſitus inſupèr,vtrùm cœnobiũ illud,quod dicitur Cluniacum, & Odilonem eiuſdem loci nôſſet abbatem : optimè,quod quærebat, ſe nôſſe perhibuit. Sciſcitatur homo,cur hoc Dei ſeruus ab eo reqrat. Ad quẽ ille, Sunt, inqt,vicina nobis loca,ex quibus grauiſſima flammarũ furentium euomũtur incẽdia: in qbus etiã locis animæ reproborum diuerſa luunt ꝓ meritorũ qualitate tormenta. Ad quorũ ſemꝑ exaggerãda ſupplicia innumerabiles ſunt dæmones deputati: q intolerabiles eorũ pœnas quotidiè renouant, & eos ad rediuiua ſupplicia indeſinẽter inſtaurant. Quos tamen ego frequẽter audiui querulis lamentationibus eiulãtes, & lachrymabili vociferatione deflentes,ꝙ orationibus & eleemoſynis quorundã, aduersùs eos infœderabiliter concertantiũ,frequẽter ex eorũ manibus eriperentur animæ damnatorũ. Inter cetera de Cluniacenſiũ cœtu ꝑmaximã & eorũ abbate querimoniã faciũt,qa q̃ ſæpè ꝑ eos ſui iuris vernaculos perdũt. Quamobrẽ ꝑ terribile Dei nomen obteſtor,vt ſanctis fratribus illic hæc,q̃ tibi dixi, fideliter referas,& ex noſtra quoquè illis parte denũcies, vt eleemoſynis & orationibus magìs ac magìs inſiſtãt:ac p̃ſertim huius intuitu,vt de manibus dæmonũ eos,q ab illis cruciantur,educant:quatenùs de quotidianis eorũ rapinis,& luctus inferatur generis humani inimico, & gaudiũ multiplicetur in cælo. Aliquãtò pòſt homo regreſſus in patriã,qcquid ex viri Dei relatione didicerat,beato patri & ſanctæ cõgregationi fideliter narrat. Tunc venerabilis pater Odilo ꝑ oĩa monaſteria ſua conſtituit generale decretũ,vt ſicut primo die menſis Nouẽbris,iuxta vniuerſalis eccleſiæ regulã, oĩm ſanctorũ ſolẽnitas agitur:ità ſequẽti die in pſalmis & eleemoſynis, & p̃cipuè Miſſarũ ſolẽnijs, oĩm in Chriſto qeſcentium memoria celebretur. Si qs autem non generalitate contentus, qs ſpecialiter ꝑ beatũ Odilonẽ de pœnis vltricibus ſit ereptus,inquirit,quid de reliqs ſentiat,in papa Benedicto euidenter addiſcat:vt in Romanorum Pontifice,q oĩm Chriſtianorũ caput eſt, valeat liquidò cõijci, quid de cæteris meritò debeat ęſtimari. Apoſtolicus igitur iſte, quem diximus,dum adhuc viueret,beatũ virũ affectuosè dilexit.reuerenter excoluit; & apoſtolorũ limina frequentanti, neceſſarij ſumptus opima ſæpè ſubſidia miniſtrauit. Huic planè mox,vt obijt,germanus eius Ioannes in apoſtolica dignitate ſucceſſit. Iam verò poſtq̃ humanis rebus exemptus eſt, non parui tẽporis euoluto curriculo,iã dictus papa Ioanni Portuẽſi epiſcopo, & alijs duobus, quorũ nomina nobis nota nõ ſunt, ꝑ ſpeciẽ nocturnæ viſionis apparuit, eiſq; quia pœnalibus eſſet cõſtitutus in tenebris,indicauit:hoc inſupèr addẽs,qualiter beati Odilonis venerabilibus meritis cũ ſuperna cenſura liberare decreuerit à tormentis. Obſecrat itaq; ꝑ eos & humiliter flagitat,vt frater eius ad p̃fatum vnicæ pietatis virũ,agilẽ quantocyùs veredariũ dirigat, cumq; ſuppliciter obſecrãs ꝓ ſe orare depoſcat. Protinùs idem Ioãnes Portueñ epiſcopus,authoritatis apoſtolicæ fultus epiſtolis,cõcito gradu Papiã vſq; peruenit. Vbì longè & immoderatè fortaſsìs accelerato fractus itinere,ꝑ monachos cœnobij beati Maioli, Apoſtolicæ legationis apochas dirigit,oẽmq; ꝑ eos ſancto viro ſeriẽ ſe conſpectæ viſionis exponit: Enimuerò diuino factũ eſſe cõſtat iudicio, vt cum apud Cluniacẽſe monaſteriũ Apoſtolicæ legationis baiulus inueniret. Pręcepit itaq; venerabilis

Vas magni precij cõfractũ,ſuis precibus redintegrat.

Loca pœnarũ in Sicilia.

Dies omnium animarũ ab Odilone inſtituit.

Loquit de Benedicto 8. Pontifice 151. apud Platinam.

librum tamen ſacramentorum, aureis literis exaratum, cum vitreis quibuſdã vaſculis anaglypha fuſilitate cælatis, deeſſe ꝑpendunt. Quibus interim recedentes omiſſis, hoſpitium ſubeunt, corpora feſſa reficiunt, & nocturno ſoporati ſilẽtio quieuerunt. Manè autẽ facto, maturè ſurgẽtes, ad locum illum celeriter redeunt. & curioſiùs quęque diuerticula ꝑluſtrantes, oĩa q̃ periiſſe ſuſpicabantur, inueniunt: Vaſa nimirùm vitrea reperiũtur illæſa: Deauratus etiã liber, cùm tẽpus ſcilicet imbriferum inhorreſceret, à nulla prorsùs eſt pluuiarum inundatione contactus. Sic itaque beati viri meritis, & vitrum frangere præceps ruina non potuit, & perfundere codicem inundantium imbrium denſitas ignorauit.

Nobilis quidã vir dum iaceret ſub arbore, particula corticis in eius oculũ cecidit: Cui nõ modò lumen omninò turbauit, ſed & aliarũ calamitatũ multiplex põdus inuexit. Nam cùm id, quod oculo ſemèl inſederat, nullo modo potuiſſet expelli, fugit ſomnus ab oculis: & non modò iam homo non dormire, ſed nec ciborum quidem valebat alimenta percipere. Quem ſcorsùm vir ſanctus adducens, ſignum ſibi crucis impreſſit, ac mox inſufflans, ſuper locum doloris halauit: Deindè promittens ſe ſalutares pro eo victimas oblaturum, abiit. Abſcedente itaque viro Dei, protinùs homo ſuauiter obdormiuit: euigilans autem, particulam corticis ab oculo non ſine lanugine quadam proiecit: & e veſtigiò factus incolumis, nullam decæterò doloris huius moleſtiam ſenſit.

Cortex incidẽs oculo, multas homini adiicit calamitates.

Curatur à S. Odilone.

Cuidã Turonẽſis eccleſiæ clerico letale vulnus in brachio peſtilẽter excreuerat, vt ſibi iã non lãguoris ægritudinẽ, ſed ipſam potiùs interminaretur & mortẽ. Cumq; vir Dei Lucẽſi teneretur hoſpitio, accedit clericus, & periculũ tã peſtiferæ calamitatis oſtẽdit. Quod ille quaſi videre diſſimulãs, latẽter brachiũ ap̃phendit, viuificæ crucis ſignaculũ imprimit, cumq; dimittẽs, vt ſibi cautè ꝓuideat, ꝓcipit. Qui paulò pòſt dum locum vlceris curioſiùs attendere ſtuduit, nulla prorsùs veſtigia deleti lãguoris inuenit. Stupefactus igitur nouitate miraculi, ad hominem Dei præſtò regreditur: q̃d ſibi contigerit, non tam relatione verbi, quàm oſtenſione ſui brachij euidẽtiſſimè cõfitetur. Quod ille ſatis moleſtè tulit, eumq; à ſuo conſpectu cum indignatione exturbauit. Nã tanq̃ venena ſerpentiũ, ſic rumores hominũ fugiebat. Aſſerebat enim quia quantũlibèt ſublime ſancti operis ædificiũ, ꝑ vanæ gloriæ ſubitò corruit appetitum.

Nota ſancti viri humilitatem.

Præterea miles quidã tam mẽtis inops erat effectus, vt poſtpoſita penitùs omni cura priuata vel publica, ꝑ deuia ſoliuagus & nudus erraret, incõditas voces emitteret, & tanquã dæmoniacũ ſe ꝑ inordinati geſtûs inſaniã exhiberet. Cui vir Domini paterna pietate cõpatiens, ſimul cum fratribus ante altare ſancti Petri ꝓſternitur, diuinam clementiam cum pſalmis & litanijs implorat, vt perire creaturam ſuam ſub huius furoris inſania non permittat. Hinc ab oratione cõſurgens, ad eum qui patiebatur, accedit: aqua ſanctificationis adſpergit, atque vt ex ea bibat, ſuadendo compellit. Qui non multò pòſt ad Cluniacum ſanus & incolumis venit, xenia piſcium detulit, & q̃a ſibi pleniſſimè redditus eſſet, gratias referens indicauit.

Aqua benedicta curatur amens.

Alius quoquè miles efficaciam edendi ſermonis amiſerat. Hic per viſionem admonitus eſt, vt ſi aquã, qua manus beati Odilonis abluebantur, hauriret: hac ſibi loquendi vires & amiſſę linguę officium proculdubiò reformaret. Aqua igitur per miniſtros fideli furto ſubripitur, altera etiam aqua, à viro Dei benedicta, de calice ſancti Maioli, muto trãſmittitur. Quas ille cum nimia deuotione ſuſcipiens, mutatis veſtibus ingreſſus eccleſiam, quia lingua non poterat, ore cordis orauit: & ſic poculo benedictionis accepto, reparatum ſibi locutionis officium recognouit. Mox etiam expeditè loquens, mirum de ſe ſpectaculum cernentibus dedit, & quid beatus Odilo apud Deum poſſet, euidenter innotuit.

Mutus ſanatur.

Præterea, cùm vir venerabilis apud quandam eccleſiam monaſterij, quod dicitur Vallis aurea, cibum caperet, ſed locum magna vini laborare penuria didiciſſet, nè grauaret fratrem, qui eum cum alacritate ſuſceperat, hoc in commune præfixit, vt quiſque diſcumbentium vno tantùm ſcypho contentus eſſet: ſolis autem monachis pincerna poculum geminaret. Menſura tamen exceditur, & largus ad bibendum potus cunctis epulantibus exhibetur. Enimuerò cùm vas illud vinarium & vnum duntaxàt eſſet, & modicum, non modò tot indiſcretè bibentibus non defecit, ſed & illis recedentibus, abſq; vlla diminutione repertũ eſt plenum: vt ꝑ hoc euidentibus clare-

Vinũ bibendo nõ abſumitur, ſed augetur.

VITA S. EVGENDI ABBATIS, AB EIVS DISCIPVLO FIDELITER, SED STYLO DVRIVSCVLO *conſcripta, vt ex ipſa narrationis ſerie facilè poteſt animaduerti.*

PROLOGVS.

QVantùm, beatiſſimi fratres, deſiderio feruoriq́ue veſtro, ex debiti ſumma ſuppleuerim, ſicut ex ratione apicum ex parte ſum opitulante Domino iam ſecurus, ità conſcientiæ propriæ extraneiq́ue iudicij incertus; ago hæc quæ iniungitis, non præſumptione indocti, ſed obedientia, vt cernitis, regulari. Sic annuens diuinitas fecit, vt humana procliuior in dijudicando fragilitas, dum melodia delectatur aut muſicis, dumq́; oratorias venuſtates, vocabulorum quoque ac temporum ſignata proprietate miratur. Hæc noſtra Tapinoſis nequaquàm iactantia ſuperba iudicum ventoſa ſuperfluitate calcetur. Porrò nos (vt præfati iam ſumus) vobis propriè opuſcula iſta dicauimus, quos nouimus non oratorũ, ſed piſcatorum eſſe diſcipulos: Nec in philoſophia ſermonis regnum Dei, ſed in virtute proſpicere: magiſque pura ac iugi obſeruantia Dominum exorare, quàm vana perituraque facundia perorare. Nunc ergò iam nobis in relatione vitæ beatiſſimi viri, narrationis ſumatur exordium.

NARRATIO.

SAnctus nanque CHRISTI famulus Eugendus, ſicut beatorum Romani & Lupicini in religione diſcipulus, ità etiam natalibus ac prouincia extitit indigena atque conciuis. Ortus nanque eſt haud longè à vico, cui vetuſta paganitas ob celebritatem clauſuramq́; fortiſſimam ſuperſtitioſiſſimi templi, Gallica lingua Iſarndori, id eſt, ferrei oſtij, indidit nomen. Quo nũc quoquè in loco delubris ex parte iam dirutis, ſanctiſſimè micant cęleſtis regni culmina dicata Chriſticolis. Atque inibi pater ſanctiſſimæ prolis iudicio pontificali, plebiſque teſtimonio extitit in preſbyterij dignitate ſacerdos. Igitur cùm beatiſſimum pignus ab ipſis penè cunabulis quodam inſtinctu ſucceſſuque felicitatis ac luminis, virtute diuina, vt reor, pręſagante ſuccreſceret, & nocte quadam venerabilis pater ipſius, vel ſoboles ſancta, ab * affectu profectuque futuræ beatitudinis tenerentur incerti: in viſione ſancta puer à duobus religioſis viris ſublatus, vltra domûs paternæ veſtibulum ſiſtitur, ità vt in Orientis plagam cælique aſtra, quaſi quondàm multigena Abraham patriarcha, intuitu diligenti proſpiceret: atque ipſi typicè iam quodammodò dicebatur: Sic erit ſemen tuum. Poſt interuallum nanque modicum hinc vnus, aſt hinc alter, atque alius indè, donèc ſuccreſcens multitudo efficeretur innumera, beatum puerum vel ſanctos proculdubiò Romanum ac Lupicinum patres, qui cum in ſpiritu de cœno paternæ domûs eduxerãt, tanquàm enormitas apum in modum mellificantis vuæ quadam conſtipatione ſepſerint: & ſubitò à parte proſpicua videt inſtàr ampliſſimæ portæ culmina patefacta cæleſtia, & lento deductoque ad ſe vſque è cæli vertice cum lumine cliuoſo in modum recliuis ſcalæ criſtata procliuitate deſcenſum, & niueos fulgidoſque angelicos choros ad ſe vſque vel ſocios tripudiantes, in Chriſti nomine deuentare: ità tamen, quòd creſcente ſemper in loco ſocietate, nullus omninò reuerentia diuinitatis attonitus, aut ſermone mouebatur, aut nutu. Cumque ſenſim cauteque mortalibus multitudo ſeſe inſeruiſſet angelica, collectis copulatiſque ſibi terreſtribus, concinentes angeli, vt venerant, cæleſtia ſacra repedantes aſſcendũt. Hoc ſolummodò puer inter carminum modulationem percepit, quòd poſt annum circiter in monaſterio intermiſſus ex euangelijs recitari cognouit. Illud nempe vice antiphonæ (vt benè, ipſo dignanter referente, commemini) reciprocis vocibus multitudo concinebat angelica: Ego ſum

1. IANVARII.

Horum vitam ſcribit S. Greg. Turonenſis de vita patrũ, cap. 1.

Gallica, pro Belgica.

* effectu

Viſio Eugẽdo puero oblata.

Gen. 15.

Ioan.14. ſum via, & veritas, & vita, Recepta igitur ſeſe clauſit aſtrigera, & ſolùm ſemèl puer contemplatus in loco, excuſſus eſt ſomno, concutitur, ac viſionis terrore percuſſus, rem geſtam ilicò refert patri. Confeſtim nanque presbyter ſanctus, cui potiſſimùm 1.Reg 3. proles ſanctiſſima dicari deberet, agnouit. Mox igitur cum literarũ inſtrui iubet elementis, & anni exacto circulo, tanquàm Samuel quondàm, non in typico excubaturus templo, ſancto Romano oblatus eſt patri: In quo verè ità beatorum abbatum, qui cum in ſpiritu, de incolatu terreſtri eduxerant, gratiarum gemina confluxit vbertas, vt ſuccidua quoquè poſteritas vtrùm in Eugendo Lupicinum potiùs ſuſpiceret, an Romanum, iudicio fluctuaret incerto. Illis duntaxàt huc illucque neceſſitate miſericordiæ è monaſterio ſæpè progreſſis: iſte verò à ſeptimo vſque ad ſexageſimum vitæ, quo tranſijt, annum nuſquàm exindè poſt ingreſſum extulit pedem. Lectioni nanque ſe intantùm die noctuque expletis conſummatiſque omnibus, quæ à præpoſito vel abbate iniuncta ſunt, dedit & impêdit, vt * præter in latinis voluminibus, etiam in grçca facundia redderetur inſtructus. In veſtitu autem duabus tunicis nunquàm eſt vſus, atque vnam ipſam nũquàm mutauit, niſi anteà fuiſſet plurima vetuſtate conſumpta: ſimili quoquè cucullæ ipſius cõditione ſeruata. Paleis verò lectuli incuẽtilatis multo tempore, viliqué ſagello conſtratis, pellicioque ſuppoſito cõquieuit. Aeſtiuis nanque temporibus caracalla vel ſcapulari cilicino vtebatur: quod ei quoquè vir ſanctitate conſpicuus Leunianus, Viennenſis vrbis abbas, pignore tranſmiſerat charitatis. Fuit nanque ſanctus iſte de Pannonijs quondàm, & ſpargente barbarie in Gallijs, vinculo captiuitatis abductus: & non ſolùm in Viennenſi, ſed etiam in Auguſtudunenſium vrbe, multo tempore clauſtro peculiaris cellæ concluſus: ità vt ampliùs quadraginta annis in vtraque ciuitate coercitus, nulli hominum ex prima retruſione vultu ac corpore, * præter ſola ſermonis notitia, noſceretur. Monachos iuxta cellulam haud plurimos regẽs, monachos verò procul intrà vrbem monaſterioque conſeptos iuxta ſexagenarium numerum admirabili ordinatione rexit & aluit: præmiſitque maximas, magnas interìm ſucciduaſque in ſpiritu non dimiſit. Sed ſurſùm redeo. habebat nanque Eugendus beatiſſimus calceamenta fortia ruſticaque, in modum priſcorum patrum, conſtrictus ocreis crura, faſciolisque plantas. At verò nocturnis matutinisque conuenticulis, nec in frigidiſſimis pruinis, nec in magnis niuibus, quicquam nuditati pedum præter ligneas Gallicanasq; caligas addidit vnq̃. Atq; in hũc quoquè modũ eminùs ſæpiſſimè matutinis horis ad fraternum cœmeteriũ oraturus gradiebatur in niuibus. Nemo nanque eum vnquàm aut in diurna, aut in nocturna ſynaxi ante complctionem conſpexit egredi foràs. Nam cùm ipſe noctibus certè oratu longiſſimo, atque ſecreto cunctos in oratorium diutiſſimè anteiret, poſt omnium quoquè diſceſſum nihilominùs formulæ ſuç incumbens, oratione diutina paſcebatur in ſpiritu. Atque ità exindè quolibet tempore vultu hilari ac læto egrediebatur ad fratres, vt ſolet exatiata ambitio vultus hominum laſciua iucunditate diſſoluere. Refectio ei omni tempore ſemèl in die fuit. Quæ tamen æſtiuis diebus nunc in ſexta cum cæteris fatigato, nũc verò cum his, qui iteratò reficiebantur, terminabatur in veſpera: ità tamen, quòd nihil vnquàm, exceptis his, quæ cunctis apponebantur fratribus, deguſtauit in menſa. Igitur ad inchoationem ipſius adminiſtrationis reuertamur: Cùm ergò pater ille, quem beatiſſimus Romanus vel Lupicinus Condateſcenſi cœnobio ſignauerant ſucceſſorem, præter labores ſolicitudineſque cœnobiales etiam corporeæ inæqualitatis frangeretur incommodis, vocatis ad ſe fratribus, ſic ſanctum Eugendum vicis ſuæ ſolicitudine innexuit, vt ſibi tamen ius paternæ eminentiæ in nullo penitùs imminueret, aut ſubtraheret. Tentauit nanque idem abbas, vt antè dictum ſanctumque Eugendum cum adminiſtrationis onere, etiam presbyterij dignitate arctiùs illigaret. Sed non ſolùm voluntati eius in hac parte ſæpiſſimè, immò ſanctiſſimè contradixit: verùm etiam ſacroſanctos pontifices, qui illuc cauſa orationis confluxerant, adiens, reuerentiam tanti honoris cautè ac diligenter effugit. Mihi tamen crebrò ſecretiſſimè teſtabatur, vtilius multò eſſe abbati, propter iuniorũ ambitionẽ, liberum à ſacerdotio, præeſſe fratribus, & non illigari dignitate, quam abrenunciantes ac remotos minimè conuenit affectare. Nouimus nanque, aiebat, pręter hanc, quam prędiximus, cauſam, multos etiã patres, poſt humilitatis ꝓfeſſę culmina hoc officio grauiùs ac latentiùs ſuperbiſſe. Suſcepit ergò Dei ſanctus, ſicut etiam

Margin notes: Tradit Eugẽdus monaſterio ſeptennis puer. — Eius legẽdi aſſiduitas. — Eius veſtitus. — Lectus. — Leunianus ſanctus abbas. — Præter, pro, præterquã. — Eugendi calcei. — Nũquã abfuit precib⁹ in tẽplo pſoluendis. — Eius victus quotidian⁹. — Sacerdotiũ à ſe amolit.

etiam pater Lupicinus, abſque ſacerdotali eminentia iniunctæ ſibi viciſſitudinis ſocietatisque laborem, ea maximè ſecuritate fretus, quòd de paterna ſolicitudine ac prouiſione nō habebatur incertus: ſed mox euidentiſſima reuelatione percellitur, nè de plenaria adminiſtratione velut in aliquo redderetur ambiguus.

Nocte igitur ſubſecuta, ſubitò raptus in viſione, beatiſſimis quoquè Romano ac Lupicino abbatibus, vt in initijs quondàm, ità nunc in oratorij ſecretario à parte dextera præſentatur, necnon etiam inter ipſos ſeniores ac ſuperſtites circunſpicit fratres, cereos ac lampades geſtare lucentes: & data ſibi à ſanctis patribus oratione vel pace, ilicò benedictum illum abbatem, deceſſorem ſibi vtiquè mox futurum, conſpicit intromitti, ac deſupèr dorſum ipſius vel ſcapulas rigentibus clauis purpureis pallium album adſpicit dependére. Soluto nanque beatus Romanus ſancti illius cingulo, conſtringit ilicò lumbos Eugendi. Dehinc excuſſo quod deſupèr, vt diximus, geſtabat pallio, huius adæquè humeris ſuperimponens, ait: Hæc tibi ad præſens noſce interim aſſignari: & digitis dalmaticã prædicti anteceſſoris adſtringens, etiam hanc tibi, inquit, probatam in acceptis vtilitatibus noueris aſſignandam. Mox adſtantes cum cereis fratres, incipiente primitùs vno, confeſtim cuncti claritatis ac ſolatij lumina impacta parieti deprimuunt & extinguunt. Cumque vir beatus tenebrarum anguſtijs coërcitus, euentum rei attonitus præſtolaretur in viſu, vox ad eum facta eſt: Noli (ait) te Eugende fraude eorum præſentium ac materialium luminum contriſtare: Orientalem nanque cellulæ huius attende proſpectum, & videbis ilicò tibi abſque opitulatione humana lumẽ diuinitùs miniſtrari. At ille cõfeſtim illò porrigens viſum, adſpicit ſensìm diluceſcente aurora, radium diei ac lucis influere: & in ſemetipſum reuerſus, lectulo lætus excutitur. Nec mora: viſionem ſequitur effectus. Nam ad Chriſtum deceſſore illo migrante, volens nolensque adminiſtrationem ſubterfugere non potuit ſubarrhatam. Illi verò, qui per viſionem luminis ſolatia pręſtita ſubtraxerant, humanitatis malo aliquid paſſi, liuoris zelo inflammati, in beatiſſimum virum inuidiæ ardore turgeſcunt, & ſanctum Eugendum abbatem nunc deſpectione animi, nunc quoquè monaſterij profeſſionisque deſertione, tanquàm nouitium ac rudem, monachorum laicorumque patiuntur ſubiacere deſpectui. At non ille diuinæ pietatis obtutus famulum ſuum paſſus eſt prolixa fatigatione vexari. Confeſtìm nanque ipſi potentiæ ac virtutis ſuæ dexteram affluentiſſimè ſignorum largitate porrexit, dando atque oſtendendo per ſeruum ſuum ſanitatum dona ac prodigia multa: ità vt ſummæ ſeculi poteſtates, ſoſpitari ſe crebrò ac benedici eius literis exorarent, nec ſe diuinam clementiam crederent habere placatam, niſi priùs Chriſti amici gratiam ſiue ſuffragia aut viſu aut literis potirentur: Epiſcopi quoquè ac ſapientiſſimi ſacerdotes præ ſe omnimodìs ferre, ſi eum corporaliter cernere, aut affatu literario obtinuiſſent familiariùs compellari. Ipſi etiam pſeudofratres, qui pridiè cothurno elationis inflati diſceſſerant, tanquàm infelices ac degeneres notabantur à laicis, niſì depoſito inuidiæ viru, ad ſanctum Chriſti famulum quantocyùs repedarent. Dum hæc odorifera fama geruntnr, puella quædam iuxta ſeculi dignitatem non infima, circa Secundiacenſem parochiam dæmonio correpta, non ſolùm clauſtris retruſa, verùm etiam ferreis vinculis tenebatur obſtricta. Cumq; ſanitatis cauſa à multis (vt ſolet) exorciſmorum ſcripta nexa ceruicibus nectèrentur, atque illa ignotas ſibi perſonas ſcriptorum per immundum ſpiritum cum nomine, quod dolendum eſt, carperet & vitia, ſeque magìs illos, qui ſcripſerant, iam olìm in illo atque illo peccato latentibus apud humanitatem indicijs aſſereret poſſidere: tum ad ipſam energumenam de adſtantibus vnus, Quid nos alienis, inquit, immò proprijs vitijs terres immunde? Verè in CHRISTI nomine non ſolùm iſtorum, quibus derogas, virorum, ſed cunctorum quoquè ſi potuero, ſcripta ſanctorum ità ceruicibus tuis innectam, vt vel multitudine operantium obruaris, ſi hos paucos audire deſpicis & contemnis. Tu mihi (inquit diabolus) Alexandrinarum chartarum, ſi placet, onera exarata imponas, nunquàm tamen ex obtento vaſculo poteris propulſare, dummodò mihi ſolius Eugendi Iurenſis monachi ex hoc non afferas viſionem. Confeſtìm nanque rapientes proximè dictum ad beatiſſimum virum pleniſſima fide concurrunt, ac rem geſtam pedibus eius prouoluti narrantes, non ſe redituros eſſe teſtantur, niſì Chriſti miſericordiam præſtaret exoratus oppreſſæ. Victus igitur vel ratione, vel precibus pater, breuiter cum longa oratione

Viſio alia.

Abbatis officiũ illi demandatur.

Deſeritur à fratribus.

Miraculis coruſcat.

Greg. Neocæſareenſis apud Ruffinũ l. 7. hiſt. eccl. cap. 25.

oratione(vt Gregorius quondàm Magnus Apollini) in hunc modum ſcribens atque conſignans,ſpurciſſimo tranſmiſit epiſtolam:

Eugẽdus ſeruus CHRISTI,in nomine Domini noſtri IESV CHRISTI, Patris & ſpiritûs ſancti,præcipio per ſcripturam iſtam ſpiritus gulæ, & irę,& fornicationis, & amoris,& Lunaticę,& Dianaticę,& meridianę,& diurnę,& nocturnę,& omnis ſpiritus immundę,exi ab homine, qui iſtam ſcripturam ſecum habet. Per ipſum te adiuro verum filium Dei viui, exi velociter,& caue nè ampliùs introeas in eam,Amen: & orans atque complicans,ſupplicibus tradidit deportandam.

Dæmonem per literas expellit.

Quid plura?necdùm itineris medij ſpatia confecerant, cùm eccè furcifer ille frendens atque eiulans, priùs egreſſus eſt ex obſeſſa, quàm calcarent domûs limina reuertentes. Ab hoc ferè tempore beati viri longè lateque fama nomenque enituit, vt qui ſanctus iam habebatur indigenis,potens etiam & verè apoſtolicus, procùl genitis haberetur. Materfamiliâs quondam Syagria, nunc quoquè eccleſiarum monaſteriorumque per eleemoſynam mater, cùm graui obſeſſa incommodo iamiamque haberetur à medicis deſperata,epiſtolam beati viri exoſculandam pręcepit attingi. Cumq; appræhenſam contactis ab eadem cum oratione oculis, lachrymis quoquè haud minimè deciduis infeciſſet, ori dehinc inſertam aliquantiſpèr dentibus cum oratione conſtringens,mox recuperata ſanitate ſurrexit. Quo gaudio atque miraculo non ſolùm ipſa ſuique,verùm etiam ciuitas maxima Lugdunenſium exultatione mira releuata atque lætata eſt. Cùm ergò fama vitaque viri virtutum relatione ſuccreſceret, tanta miſerorum aceruatìm cœpit in monaſterium turba concurrere,vt ſecularium, immò tribulantium multitudo,penè cateruis videretur monachorum numeroſior. Intereà dum inibì mox nonnulli, alij etiam poſt bidui triduique, quidam verò poſt menſis ſpatium commoda votiua percipiunt, Dei ſanctus manum ad ſalutare compendium mittens,fatigationem miſeris auferebat. Dabat ergò ſupplicibus atque ſoſpitibus deportãda illigandaq; infirmis, cum ſancti olei quãtitate, contraria laruis atque miſerijs ſcripta mandata: Quę ità cooperante fide porrigebant in prouincijs longè poſitis medicinam,vt illi quoquè obtinerent adſpectui: neque ſolus beatiſſimus pater in cœnobio,ſed & presbyteri multique inibì fratres,potiebantur clariſſima virtute meritorum:& zeli ambitione ceſſante,illis potiùs quàm ſibi,Dei homo medendi delegabat officium: & hoc ſtudebat omnimodis, vt vnuſquiſque illi rei vel ſtudio in monaſterio deſeruiret, in quo eum dono ſpiritûs ſancti pollere eminẽtiùs perſpexit: atque ideò manſuetum ac lenem illi ordinabat officio vel loco famulari, vbì manſuetudinis ac patientiæ bonum nullatenùs inquietudo decoloraret alterius. Rurſumque ſuperbiæ forſan aut vanitatis vitio notatos, non patiebatur eſſe ſepoſitos:nè iudicio viroſæ ac propriæ elationis inflati, altiùs grauiusque corruerent, cùm culpas ac vitia ſua non agnouiſſent,in medium crebriùs increpati. Si quos ſanè (vt ſeſe habet natura fragilitatis humanæ)edacis triſtitiæ morſibus intereà nouerat ſauciari, illis quoquè inopinantibus ità ſpecialiter ex induſtria blandus ſuperueniebat ac lætus, & ſancto dulcique fouebat alloquio, vt decurſo triſtitiæ pernicioſiſſimo viru, quaſi quadam ſalutaris olei perunctione,exaſperata ſanaretur auſteritas. Diſſolutioribus verò ac leuioribus acriorem ſe ſeuerioremque ſemper exhibuit, Presbyteris quoquè ipſis,quorum officio,conſtrictus ſæpè ab epiſcopis,humilitatis cauſa (vt diximus)noluit implicari,ità ſemper ob miniſterium ſacrificij ſalutaris quodam remotionis opere, conſcientiæ puræ tribuit facultatem, vt illo cuique pro delicto mordaciter forſitan quippiam(vt aſſolet)ſuccenſenti,illi verò dum reatûs culpam ignorarent,abſque notitia vel participatione alieni reatûs corpus Dominicum traderent ab altari: vt nec ſe conſcij plecterẽt communione delicti, nec alterum ſeueritate paterna. Ante enim dationem ſacramentorum indultu forſitan ſubtraxiſſe viderentur in aliquo. Hîc nanque fuit, immò eſt apud Chriſtum beatiſſimus homo,ex cuius ore(Deum teſtor)nunquàm ꝓceſſit obloquium,cuius aures nunquàm polluit maleloqui oris ferale contagiũ. Tantum nanque deteſtabatur hoc vitium, immò flagitium, quantum quis letiferi anguis non ſolùm venenum metuit, verùm etiam concurſus ipſius vitat atque conſpectus. Intantùm mens ipſius abſtruſis vitijs pura pollebat, vt etiam beatiſſimorum apoſtolorum Petri & Pauli ſanctique Andreæ,adæquè apoſtolici conſpicuique viri Martini epiſcopi,& colloquio fuerit & viſu potitus. Quodam nanque tempore, antequàm ipſi

Plurimi ab eo curãtur.

Sacrũ oleũ curatiõibus adhibet.

Singulis ſingula vt officia demandârit.

Quàm alienus ab obtrectatione fuerit.

Videt Apoſtolos Petrum,Paulũ & Andreã.

ipſi adminiſtrationis onus incumberet, diebus æſtiuis vltra monaſterium iuxta ſemitam, qua Gebennam vſque tranſcenditur, ſub arbore ſolitò quieſcenti, ſubitò tres ſe per ſoporem aduentantes offerunt viri. Quorum cùm poſt orationem & pacem, nouitatem vultûs habitusque contemplaretur attonitus, interrogat quoquè, quinam ipſi venerabiles eſſent, quorum benedici meruiſſet aduentu. Tũ vnus, ego, ait, Petrus, aſt hic germanus meus Andreas, & iſte frater noſter eſt Paulus. At ille confeſtim in ſpiritu ad eorum veſtigia prouolutus, Et qd eſt, inquit, Domini, quòd vos in hęc rura cerno ſylueſtria, quos in magnis vrbibus Romæ ac Patris poſt ſanctum martyrium legimus corpore contineri? Verum eſt, inquiunt, & illic quidem, vt aſſeris, ſumus: & huc que nunc habitaturi venimus. Et in hæc verba viſio finiuit & ſomnus. Cumque confricata facie torporem ſomni depuliſſet ex vultu, conſpicatur eminùs duos, qui ante biennium circitèr deceſſerant, fratres eo aduentare calle, quo ſanctos apoſtolos per viſionem conſpexerat aduenisſe. Et proſiliens ilicò in occurſum, conſalutans quoquè ex more, conſuluit, vndè dilectiſſimi fratres poſt tam diuturnũ commeatum ad cœnobium repedarent. Nos, inquiunt, inter alia ad vrbem vſq; progreſſi, obtentis quoque ſanctorum patrocinijs ſub trina martyrum ſera quidem, ſed fida interceſſione, reuertimur. Dominorum nanq; apoſtolorum Petri & Pauli atque Andreæ ditati reliquijs, ad caulas repedamus antiquas. In loco igitur, vt moris eſt, illis ſubſiſtẽtibus, currens Eugendus ſanctus ad monaſterium, ipſe patri ac patribus aduentantiũ ſanctorum efficitur nuncius, qui fuit paulò antè contemplator in viſione. Proſiliunt confeſtim obuiàm, & conſalutatis fratribus, deoſculatisq; reliquiarum vaſculis, cum tripudio & exultatione atq; pſalmi ſono exhibitis, incluſis quoquè ſub altari, patrocinantur nunc exorantibus indefeſſa virtute, quorum laudes ac merita nequeunt localiter coërceri. Vt enim de ſancto ac beatiſſimo viro Martino dicamus, cuius mihi vultum ac habitum cum ſuprà dictorum ſecretiſſimè ſolebat exponere, parumque vobis referre non pigeat. Quadam nanq; vice, dum diros metuunt ac vicinos Alemannorum incurſus, qui necopinantibus, viatoribus non congregatione, vel cominùs, ſed ritu ſuperuentuq; ſolerent irruere beſtiali: ad mortem aut ſuſpicionem mortis penitùs euitandam, quæ crebro timoris iaculo totiès interimit, quotiès timetur, è limite Tyrrheni maris potiùs, quàm de vicinis Herienſium locis coctile decernunt petere ſal. Sed hoc totum vt fieret, & conſilium & ordinatio beati viri perſuaſerat. Cumque emenſo bimeſtri tempore, nullum darent proprij aduentùs indicium, vertitur in ſanctum imputatio fratrum, quòd alijs è vicino quod timuerant, ſoſpitibus iam reuerſis, non tam deſtinatis fratribus exilium, quàm peregrinantibus propria perſuaſione dediſſet. Ille verò incertus de reatu, quis ipſos ancipiti obſtrinxiſſet euentu, metuens tamen ſaltem indębitò increpari, miſericordiam Chriſti pro ſalute eorum diebus ſingulis exorabat ac noctibus. Cumq; poſt lachrymas feſſus, fuiſſet ſoporatus in lectulo, ità claritate ſubita vallatur in grabáto, vt ſe plùs luce cerneret circunfuſum, quàm ſi puriſſimi ſolis illuſtraretur allapſu. Ilicò iuxta lectulum beatiſſimus Martinus aſſiſtens, conſalutatum quoquè, qualiter valeret, interrogat. At ille: Benè, inquit, agerem, ſi de ſalute fratrum, quos (vt increpor) exules feci, non haberer incertus. At ille: Non meminiſti, ait, quia euntes mihi eos, id eſt, Martino, in oratione propriè commendâſti? hac nanque nocte in Pontianenſi parochia manent: craſtina verò vnus ex ipſis iſthuc veniet, ſuſpicionem cunctis ablaturus, ad manſum. Expergefactus igitur Chriſti homo, tanquàm memoratos fratres cunctis viſibiliter aſſignaret, ità diem & horam prædixit aduentûs, vt ipſe ſanctus Dei nunciauerat, vel ipſi continuò ſunt regreſſi. Nam & hoc, quod inſequẽs ſum relaturus, licèt nullus ambigat beatiſſimi Martini mirabilibus applicari, tamen ignoro, quis tam ignarus ac brutus ſit, vt non illic ſpecialiùs nouerit virtutum dona clareſcere, vbì per vnitatem fidei familiariùs confortans reſidere dignoſcitur gratia meritorum. Permiſit nanq; nocte quadam in ſecretario antedictum ſanctumq; Martinum tentari quidem incendio, ſed probari. Sic igitur & Condateſcenſe monaſterium exuſtum quondàm eſt flammis. ſed tamẽ Martini oleum, nullo flammarum eſt voratum incendio. Quod etiam beatus Eugendus tanta patientia atq; æquanimitate ſuſcepit, vt mox illi diuina prouidentia non ſolùm ad victum ſiue veſtitum duplicia pro ſimplo reddiderit, verùm etiam tabernacula ipſa multo vtiliùs, congruentiusq;, quàm fuerant, in vſus priſtinos reſtaurârit. Vice igitur

Reuerẽter admodũ accipiuntur apoſtolorũ reliquiæ.

Sæuitia Alemannorũ.

S. Martinus appáret Eugendo.

F quadam

quadam imminente veſpera, omne illud, vt dixi, monaſterium, quia erat ex lignis, & non ſolùm contignatis indiſcretisque cellulis, verùm etiam pulchrè fuerat cœnaculis geminatum, ità ſubitò redactum eſt in fauillam, vt manè non ſolùm nihil reſideret ex ædificijs, verùm etiam celeritate arentis pabuli, ignis ipſe penè totus redderetur extinctus. Cumque fratres illi, prout quiſque ſarculum ſecurímve poſuerat, ferrum reuerà, quod ſolum exuri nequiuerat, prunis euentilatis inquirerent: eccè Antidiolus ſanctus presbyter proſpexit ampullam cum oleo beati Martini, quæ ſalutis gratia, ad lectuli ſui capitium dependebat, plenam clauſamque, vt fuerat, poſt vaſta incendia, poſtque cœnaculorum deſupèr ruentium ardentiumque ruinas, ità integram ac ſtabilitam inter fumantes ignium reſidere fauillas, vt tres quondàm pueros roſcidis refrigerijs legimus in camino Perſico claruiſſe. Quæ etiam ampulla cum oleo ipſo, ad virtutum teſtimonium, vſque hodiè in eodem monaſterio reſeruatur. Vndè non ampliùs ſub Eugendo ſancto, incendiali arbitror caſui licuiſſe, quàm vt dixi, beatiſſimo quondàm ceſſiſſe Martino: vel poſtmodùm Cōdateſcenſes monachos cum oleo virtuteque Martini reminiſcimur euaſiſſe. Nam præter iſta, quæ ob meritorum virtutumque teſtimonium pauca perſtrinximus, tam præcipua extant, quæ puritate ſpiritûs, diuina illuminatione præſciuit, vt in corpore poſitus, iam quodammodò cum ſupernis virtutibus clareſcere putaretur: adeò vt vice quadam venerabilem virum Valentinum, eiuſdem monaſterij diaconem, commoneret ſecretiùs, dicens: Conſtat te, chariſſime frater, inter hos viginti circiter dies ex hoc ſeculo ad præparata præmia migraturum: & ideò quamlibèt exutus peccatorum nexibus, paratus ad Dominum eas, moneo tamen, vt circa clauſulam vitæ, dum tempus ſuppetit, profectuum collatione diteſcas, quô poſſis digna, vt vidi, acceptabiliorque hoſtia ex ara Chriſti aſſumi. Hac nanque nocte veſtitum te niueis linteis à ſanctis patribus vidi cum Pſalmi ſono in altari oratorij huius imponi. Igitur licèt meritum qualitatemq; tuæ aſſumptionis agnoſcas: ſuadeo tamē, vt tibi interìm addas, quod poſſis illic felicitate perpetua poſſidere. Cumque ſermocinationem cum alacritatis lachrymis & oratione cōplēſſent, poſt decem circiter dies febricula leui correptus, paulatimque inæqualitate vexatus, curſum vitæ præſentis explicuit. Cæterùm ex cuiuſlibet ſuperuentu perſonæ, ità per odoris fragrantiam, fœtoriſque afflatum, meritorum inſignia dignoſcebat, vt præſciret ilicò, cui quis virtuti vel vitio ſubiaceret. Nam & aduentus fratrum, & ſecularium expectantium fidem, priùs ſæpè prædixit, quàm vlla aduentantis præſentia fratribus monſtraretur. Ità tamen magnis eximijsque bonis exuberans, nunquàm ſe meliorem emendatioremque altero vel leuiter iudicauit: ſed pietate refertus, non quid interìm eſſet, ſed quàm longè à perfectione adhuc eſſet, quaſi cūctis abiectior & infimus penſitabat. Habebat autem, nimirùm habitatore illuſtrāte, magnam & in vultu lætitiam. Nam ſicut triſtem illum nemo vnquàm vidit, ità ridentem nemo adſpexit. Non illi beatorum Antonij atque Martini geſta aut mores labebantur vnq̃ ex animo. Nunq̃, vt de Antonio refertur, aut ira ſubitò patiētiam rupit, aut humilitatem erexit in gloriam: nunquàm laudatus aut beatificatus, inflatus eſt: nunquàm vituperatus, fractus eſt aut triſtatus. Tantùm nanq; lectione reficiebatur, vt cùm lectitaretur ad menſam, ſæpiſſimè futurorum victus affectu, velut in ecſtaſi obliuiſcebatur appoſitorum. Nam præ gaudio attonitus, peregrinationem præſentis vitæ deſpiciēs, municipatum ſuſpirabat in cæleſtibus præparatum. Iſte nanque illic poſt priſcis patribus legendi propriè inuexit induſtriam. Iſte etiam, refutato archimandritarum more, vtiliùs omnes vniuit in medium. Deſtructis nanque manſionum ædiculis, vno cunctos ſecum xenodochio quieſcere fecit: vt quos cauſa vnitæ refectionis vna claudebat ædicula, diſcretis quoquè lectulis vna ambiret & manſio. Cui tamen lumen diei, ſicut in oratorio, indeficiens noctibus præbebatur. Iſte, inquam, Abbas ſanctus nec menſulam ſuam, (vt facere quoſdam nupèr audiui) nec victum vnquàm exceptauit à fratribus: omnibus omninò omnia erāt. Non ille vnquàm imperio docuit, quod exemplo anteà aut opere non compleuit. Infirmis ſemper aut valdè ſenibus clementiſſimè obſequi fecit, adijciens quoquè, vt ipſis illi è fratribus in neceſſitate ſeruirent, quos ægroti potiſſimùm elegiſſent: & non ſolùm faciebat alimenta conuenientia miniſtrari, verùm etiā propter laborem infirmitatis, donèc ſanitas ſuppeteret, præſtitit ſequeſtratìm reficere vel manere. Nam & ſeculi hominibus abſque perſonali acceptione ſe prębuit. Pauperi-

Oleum in medijs flāmis non inflammatur.

Dani. 3.

Prophetiæ claret ſpiritu.

qualis quiſq; in animo fuerit, vt perſenſerit.

Nota ſancti viri humilitatem.

Athanaſius in vita Antonij.

Erga ægros & ſenes vt ſe geſſerit.

peribus verò adæquè vt diuitibus oſculum conuictumque præſtitit atque conſeſſum, omni cautela iuxta patrum regulam ſeruans, nè ſe conſpectui aduẽtantium laicorum vel propinquorum ſaltem iniuſſus monachus præſentaret. Si quid verò cuicunq; fuit à proximis fortaſsis oblatũ, confeſtim hoc abbati aut œconomo deferẽs, nihil exindè abſque paterno præſumpſit imperio. Cellam, armarium, arcellámve nullus omninò habuit vnquàm: nulla cuique de neceſſitate exigua proprietatis operandi dabatur occaſio. Nam vſque ad acum ipſam, lanasque netas, etiam ſuẽndi conſuẽndique cuncta præbebantur in medium, dummodò ſubtiliſſima fratribus deuiandi eximeretur occaſio. Inter hæc autem omnia omnibus proprietatis cauſa ſolùm legere licuit aut orare. Cęterùm nouit fraternitas cuncta, quę dico: nunquàm in cœnobio declinandi cauſas deeſſe maximas, vbi non propelluntur etiam minima. Et quia ſermo attulit, vt de inſtitutione Patrum per imitationem beati Eugendi aliqua tangeremus iuxta promiſſum, quod memet prædixi tertio opuſculo ſeruaturum, prout memoriæ, Chriſto inſpirante, ſuggeritur, abrenunciantium exordia primitùs intimamus. Sic nanq;, quòd non omninò illa, quæ quondàm ſanctus ac præcipuus Baſilius, Cappadociæ vrbis antiſtes, vel ea, quæ ſanctorum Lirinenſium patres, ſanctus quoquè Pachomius Syrorũ priſcus abbas, ſiue illa, quæ recentior venerabilis edidit Caſſianus, faſtidioſa præſumptione calcemus: ſed ea quotidiè lectitantes, iſta, pro qualitate loci & inſtantia laboris inuicta, potiùs quàm Orientalium perficere affectamus: quia proculdubiò efficaciùs hæc faciliusque natura vel infirmitas exequitur Gallicana. Igitur quia oratiũcula hęc noſtra, inſtàr gubernatoris trepidantis, inſtitutionis pelagus contemplata, circunſpiciens vndiq; portum ſilentij gaudet attingere, paululùm circa tranſitum geſta beatiſſimi viri referam. Cùm enim vltra ſexagenariam ætatem ferè ſex menſibus prædictus pater inæqualitate corporea laboraret, ſic tamen, quòd nunquàm canonico vſque ad horam defuiſſet curſui, nec bìs in die feſſo corpuſculo coactus fuit aliquid impertiri, vocato vno ad ſe de fratribus, cui cum libertate peculiari olìm etiam perungẽdi infirmos opus iniunxerat, ſecretiſſimè quoquè ſibi pectuſculum petijt (vt moris eſt) perũgi. Cumque tranſacta nocte de nocturna quoquè quiete à nobis percontaretur diluculò, in lachrymas ac ſingultum erumpens: Parcat, ait, vobis omnipotens Deus, qui me tanta inæqualitate conſtrictum, nõ permittitis corporeis vinculis iam reſolui. At cùm trepidi inter profluas lachrymas, conuulſis quoquè in corde ſingultibus, ſileremus: Domini mei, inquit, abbates Romanus ac Lupicinus proprijs humeris feretrũ ante hunc lectulum exhibentes, me quoquè deoſculatum compoſitumque eleuãtes, deferendum immiſerunt geſtatorio. Cumque eleuatum in oratorium introferrent, concurrentibus vobis in oſtio violenter excuſſus, in hoc ſum à vobis lectulo reportatus. Et ideò rogo, ſi quid ſeni, ſi quid verò paternæ pietati præſtatis, nè me illic retinere diutiùs, ſed tandèm tranſire permittatis ad patres. Oro ergò omnes & obſecro filioli, vt accepta ac tradita Patrum in omnibus inuiolabiliter inſtituta, ad gaudiũ meum ſanctorumque omnium, ac veſtrum, ad palmam victoriæ perducatis. Igitur cùm verba inter lamenta noſtra complêſſet, quinto admodùm die huic ipſi lectulo ſemet imponens, tanquàm dormiens viſus, ſpiritum exhalauit. Cuius ſanctum ac beatũ corpuſculum, inter cateruas filiorum ac fratrum, poſteritatis quoquè deſeruiente famulatu, venerabiliter eſt in Chriſti nomine conſepultum. His interìm fidei feruoriſque veſtri ſitim, ô ſanctiſſimi, exatiatis tantiſpèr deſiderijs, reficite fratres. At ſi animos veſtros, ſpreta dudùm philoſophia, ruſticana quoquè garrulitas exatiare non quiuerat: inſtituta, quæ de informatione monaſterij noſtri Agaunenſis cœnobij, ſancto Marino presbytero, inſulæ Lirinẽſis abbate, compellente digeſſimus, deſideria veſtra tam pro inſtitutionis inſignijs, quàm pro iubentis authoritate, Chriſto opitulante, luculenter explebunt.

Nulli monacho aliquid peculij permiſſum.

Viſioné ante obitũ ſibi oblatam refert.

Monet ſuos, vt Patrũ inſtituta ſeruent.

Obdormit in Domino.

VITA SANCTI CLARI ABBATIS VIENNENSIS, CVIVS QVIDEM AVTHOR NOMEN SVVM SVPpreſsit, *ſed magnam præ ſe fert grauitatem & integritatem: habetur'que in vetuſtis manuſcriptis codicibus.*

VITAM vel actus beati Clari preſbyteri & abbatis ſcripturus, Dei gratiam imploro: vt qui illi dedit benè & ſanctè viuere, mihi quoq; tribuat oſtium ſermonis, & illius laudabilia geſta inculpabiliter ſcribere. Hic à puero indicijs nimirùm clarus, in Dei omnipotentis gratiam profecit, adeò vt precibus ſuis à Domino obtineret, quæ ſpiritûs ſancti donum petenda eſſe perſuaderet. Accidit vt puer matrem orbatam marito haberet, quæ deuotè ad memorias ſanctorum martyrum apud Viennam ſubindè orandi gratia occurrebat: cũ qua pediſſequus Clarus venire ſolebat. habitabat autẽ eadem fœmina in vico, qui Belliecampus dicitur. Hanc cùm conſuetè quadam die ad orationẽ Clarus ſequeretur, venerunt ad ſanctiſſimum cœnobium vltra Rhodanum: vbi tunc temporis oſſa beatiſſimi Ferreoli martyris quieſcebant. Cumq; ibi mulier cum Claro ſuo puero in compunctione poſita, longiores horas protraxiſſet, iamq; veſpere ad hoſpitium ſuum reuerti cuperet, Rhodanus agitantibus ventis in vndas periculoſiſſimè aſſurgere cœpit. Iam mater cum Claro puero ſuo nauim intrauerat: deſperatisq; nautis, penè vndis ſubmerſa naui, Clarus puer extenſis manibus contra eccleſiã beati Ferreoli martyris, lachrymis fuſis clamâſſe dicitur: Deus, ꝑ cuius nomine martyr Ferreolus mortem ſuſcepit, ſubueni nobis in periculo poſitis. Mox Rhodanus blandior effectus, nauim breui impulſu ad litora ſua tranſpoſuit. De periculo erepti, mirantes pueri fidem, Deo gratias reddiderunt. Erat tunc temporis vir ſtrenuus & Deo placitus, Viennenſis Pontifex Cadoldus. Monaſteria tam virorum quàm ſanctimonialiũ, ſub ſancta profeſſione viuentium pia diſtrictione, tam in ciuitate, quàm foràs muros ciuitatis, hæc præcipua erant quæ regebat: Grimanenſium cœnobia, à ſanctis pontificibus vrbis fundata, in quorum maximo oſſa beatiſſimi Ferreoli martyris condita venerabantur. Sanctimonialium beatæ virginis Columbæ, triginta monachos habens. Nam Grimanenſium loca quadringentos monachos alebant. Porrò ſancti Petri monaſterium, ad auſtralem partem vrbis ſitum, quingentos penè monachos continebat: Sanctorũ Geruaſij & Protaſij venerabilis memoria, quinquaginta. Similiter S. Ioannis Baptiſtæ monaſteriũ, quinquaginta. Similiter ſancti Vincentij martyris, quinquaginta. Sancti quoquè Marcelli martyris cœnobium, triginta: Sanctæ Blandinæ viduarum ſanctimonialium locus, vigintiquinque. Sancti Andreæ infra mœnia vrbis, centum. Sãcti Niceti, eius vrbis glorioſi epiſcopi, quadraginta. Sancti Martini cœnobiũ, centum quinquaginta monachos, ſub diſtrictione regulari viuentes, adunatos tenebat. Porrò in domo maiori ſanctorum martyrum Apoſtolicam vitam tenentes, in vnúmq; viuentes, plurimi clerici erant, ità vt turmis diſpoſitis myſteria peragerent, Apud ſanctum Seuerum quoquè cœtus clericorum venerabilis. Alia quoquè venerabilia ſanctorum in vnum conuerſantiũ habitacula penè ad ſexaginta, ſub cura pontificis degentia, in Viennenſi diœceſi ſatìs ordinabiliter ſita erant. Sic tunc temporis ad gloriam omnipotentis Dei, Viennẽſis eccleſia florebat. Tam pia igitur loca mater Clari pueri, ſolicita quę Dei ſunt, frequentiùs viſitabat. Claro autem puero cœnobio ſanctorum monachorum apud memoriã beati Ferreoli martyris tradito, ipſa nouiſſimum diem apud ſanctam Blandinam clauſit. Clarus itaq; puer ſanctè in monaſterio nutritus, eò profecit, vt ſibi monaſterium viduarum ad cuſtodiendũ poſtmodùm crederetur. Abbas factus in monaſterio ſancti Marcelli à ſancto pōtifice vrbis Claro, nomine Clarus, virtutibus clarus, omnis religionis obſequio ſtrenuus, omni actiōe ſua curam ſibi impoſitam per Dei gratiam ſolicitè adminiſtrabat. Cōtigit autem, vt mater monaſterij febribus ad mortem grauaretur. Clarus igitur ad lectum decumbentis cum fide acceſſit: vtq; manum febricitantis tetigit, ſecretè ſecum orans in conuentu ſanctimonialium, ſancta mulier à lecto ſurrexit, & cum cæteris eccleſiam ingreſſa, hymnorum

Margin notes: Efficacia precũ Clari pueri. — De ꝗ Ado Viennenſis in chron. Ann. 686. — Cœnobia antiqua, intrà & extra Viennam Galliæ. — Clarus fit monachus. — Curat febricitãtem.

mnorum laudes Deo exoluit. Quidam frater etiã infirmitate graui viſcerum depreſſus, à patre Claro oleo ſancto perunctus, ſanitati reſtitutus eſt. Factum eſt, dum quodam tempore ad villã cum monachis iret, vt quidam totus vlceribus plenus, obuiàm ei fieret. Tunc Clarus imperauit cuidam monacho: Vade frater, miſellum iſtum laua in fluuiolo prope currente. Ilicò ille obediens, vt aqua miſerum tinxit, mirabile dictu, fons vulnerũ clauſus, penitùs cutẽ integram, videntibus omnibus, eſſe monſtrauit. Eundem ipſum ianitorem monaſterij poſtmodùm multi viderũt. Fortè vir Dei in grãdinatã fratrum vineã deuenit: Vocato cuſtode, q̃ſiuit, ſi racemi ad vſum vini neceſſarij aliqui remanſiſſent: ſed cum vix pauci eſſe ſunt inuenti, proſtratus in terra, noctẽ ibi fecit. In craſtinum, quod vix credi poteſt, ità dependens vinea racemis ſuis onuſta paruit, vt nullo modo, quòd grandine ꝑcuſſà fuerit, indicium dare poſſet. Item quodã tempore cùm fratres piſcatum îſſent, & ipſe ꝓpe ripã ſtaret, incautiùs quidã retia admouens, in aquã ruit. Rhodanus tunc fortè ripas ſuas impleuerat: fratres de periculo cadentis nimiùm pauidi erant. Clarus plena fide, vt ſignum crucis contrà fecit, mox à periculo exemptus eſt, quem aqua trahebat, & ad partẽ primã, quà vir Dei ſtabat cum fratribus, peruenit. Læti omnes, Miſericordias Dñi cantare cœperunt. Sed vt lætiores etiam poſt tantum munus fierẽt, ingentem piſcem ad litus tractum habere ad ſuî ſubſidium meruerunt. Erat ei conſuetudo, nocte orationis cauſa ambulare per caſtrum, vbi cœnobium ſanctæ Blandinæ ſitum eſt, & diabolus humana ſpecie aſſumpta, enormi magnitudine flammantibus oculis ei ſe obuium fecit, quid ibi ageret, inquirens. Clarus perfectus in fide, cognoſcens inimici fraudes, impauidus ſtetit, &, quis ipſe eſſet, quæſiuit. Tunc diabolus, Miſſus ſum ad hoc, vt te ex iſto loco expellam, quia iam diù eſt, quòd in poteſtate noſtra locus iſte eſſet, ſi tu non obſtitiſſes. Clarus diuina virtute fretus, Vade Satan, ait: Obſiſtit tibi Chriſtus, cuius eſt terra & plenitudo eius. Cũ grandi igitur ſono, ità vt totum caſtrum videretur eſſe concuſſum, diabolus abſceſſit: arreptamq; vnam famularum, quæ præ foribus monaſterij deſeruiebat, vexare cœpit. Clarus vbi accurrit, iniectis in os puellæ digitis, ſpiritum malignum effugauit. Sicque ſanitati reddendo ancillam Dei, lætitiam fecit. Multa ſunt, quæ per ipſum Chriſtus in eccleſia Viennẽſi operatus eſt. Cùm inſtaret tempus dormitionis eius, & hoc ei à Domino reuelatum eſſet, quadam die in hortis fratrum ægrotus ſedit, vocatiſq; ad ſe fratribus, eos alloqui ſpiritualiter ac dulciter cœpit, dicens: Fratres mei, ſecundùm Apoſtoli dictum, per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Quid mihi à Domino reuelatum ſit, non tacebo. Sex epiſcopos iſta noſtra ciuitas ſub pace temporis Chriſti Eccleſiam gubernãs habebit: Sed ſub ſeptimo epiſcopo grauiſſima perſecutio Paganorum erit, & iſta ciuitas iuſto Dei iudicio illis in direptionem erit. Monachi inhabitatores terræ iſtius partìm occidentur, partìm aufugabuntur, incenſis ſacris domibus, vaſtatis omnibus, & penè in deſolationem redactis. Nunc ergò, fratres, Dei iudicium metuentes, curam agentes veſtrî, vigilanter intendite, vt cùm dies tribulationis venerint, paratiores ad tolerandum, ſi qui reperti fueritis, inueniamini. Corpus meũ in eccleſia beatiſſimæ martyris Blandinæ & ſociorum eius humate. Hæc audierunt fratres, qui tũ præſentes aderant. Quod poſteà rei euentus demonſtrauit, quandò à Vuandalis & à Saracenis non tantùm Viennenſis, ſed longè lateq; aliæ prouinciæ vaſtatæ ſunt. Cùm iam decumberet, tertia die antequàm clara anima eius corpus corruptibile deſereret, cumq; ſemper in laudibus Dei ꝑſeueraret, videt circa crepuſculum diei aperiri cælum, & immenſum exercitum candidiſſimi & niuei candoris ſuper cælum, vbi iacebat, deſcendere. quem exercitum miræ pulchritudinis & ſplẽdoris iuuenis præcedebat. Quod cùm Clarus irreuerberatis oculis læto vultu inſpiceret, virgo beatiſſima Blandina, ab eo cognita, conſolari eum cœpit, & vt tantum exercitũ ſequeretur, hortari. Cumq; ipſe voto & deſiderijs annueret, ab illa audiuit: Tertia die, hora quinta, ſanctus Marcellus & ego ad te veniẽtes, tum nobiſcum ad felicia regna ducemus. Et nè hoſtis tibi nocere poſſit, totus iſte exercitus Dei, quem vides, tecum erit: Sic viſione abſcedente, beatus vir in eccleſiam deportatus, cilicioque ſuperextentus, quandiù ſuperuixit, à Dei laudibus non ceſſauit. Appropinquante hora exitûs ſui, pſalterium idem decantare cœpit. Vt ergò fratres, finitis pſalmis, dixerunt, Omnis ſpiritus laudet Dominũ: cum luce odor ineffabilis cellam, vbì ſanctus Dei iacebat, repleuit: ſicq; beata anima carne ſoluta, migrauit ad Dominum. Manſit autem

Oleo ſancto alium ſanat.

Vineã grandine perditã reſtituit precibus.

Submerſum ferè fratrem crucis ſigno ſeruat.

Profligat dæmonem.

Act. 14.

Reuelatio facta S. Claro.

Viſum videt ſub obitum.

Pſalm. 150.

Moritur feliciter.

idem odor vſq; ad locum ſepulcri. Quò cùm ferretur quidam paralyſi diſſolutus, admotus feretro beati viri, in conuentu omnium ilicò ſanatus eſt. Sepultus autem eſt in eccleſia beatæ martyris Blandinæ, ſanctorumq; martyrum Quadragintaocto, ante altare, vbi miraculis clarus diù iacuit. Obitus autem eius agitur Calendis Ianuarijs.

F. LAVRENTIVS SVRIVS, CANDIDO LECTORI.

IN vetuſtis Martyrologijs duos Macarios Abbates inuenimus. Apud Palladium Cappadociæ Epiſcopum extant totidem Macariorum vitæ. Has propterea hoc loco inſerendas putauimus, quòd eas, ſempiterna memoria dignus Cardinalis Aloyſius Lipomanus, non indignas cenſuerit, quas ſuis Tomis adſcriberet. Nam alioqui non ignoramus, quid de Palladio ſenſerit Diuus Hieronymus.

VITA DVORVM MAGNORVM MACARIORVM, VNIVS AEGYPTII, ALTERIVS ALEXANDRINI, *necnon & Marci Monachi, per Palladium Epiſcopum Cappadociæ ſcripta.*

2. & 15. IANVARII. ILLA quæ de prædicabilibus ac beatis referuntur viris duobus Macarijs, vt innumera atq; infidelibus incredibilia, dubito referre vel ſcribere, nè fortè etiam mẽdacis nomẽ incurram. Quòd autem apud Deum pereant oẽs, Pſalm. 5. qui loquuntur mendacium, ſententia ſancti Spiritûs declarauit. Me itaq; fideliſſime virorum Lauſe, gratia Domini non mentiente, tu quoquè ſanctorum triumphis incredulus non exiſtas.

Ex his duobus Macarijs, vnus quidem genere Aegyptius, alter verò iunioris tempus ætatis vincens virtutibus, Alexandrinus negociator erat. Priùs tamen de illo Aegyptio loquar, q̃ vixit nonaginta omnes ſimul annos. Ex quibus ſexaginta in deſertis impleuit locis: ad quæ iuuenis fuerat ingreſſus triceſimo ætatis ſuæ anno. Tantoq; abſtinentiæ monachalis intrà decem annos vixit certamine, vt iam tunc diſcretionis ſapientia præmunitus, ſenis puer nomen acciperet, eò quòd velociùs ad matura conſcendit certamina. Vbi enim primùm eſſe quadragenarius cœpit, & contra ſpiritus aërios, & in curationibus hominũ, & denunciationibus futurorum diuinam gratiam meruit, poſtremò etiam ſacerdotis (vt dignus erat) nomen accepit. Diſcipulos hic ſecum habebat duos in deſertis interioribus, quæ Scetim vocantur: quorum vnus miniſter ipſius erat, nec ab eius latere recedebat, propter eos qui cauſa curationis frequentare cõſueuerant: alter autem ſeparatìm in propria cella manebat. Poſt aliquantum autem temporis, dum prouidentibus futura oculis intuetur, ait Ioanni nomine miniſtro ſuo, (qui poſtmodùm etiam ad preſbyteratum, loco eiuſdem ſancti Macarij, meruit peruenire) Audi, inquit, me ô Ioannes frater, & ſuadẽti mihi id quod tibi proderit, acquieſce. Tentaris enim, & te cupiditatis atque auaritiæ ſpiritus vexat. Sic nanq; vidi & ſcio, quòd ſi acquieueris mihi, conſummaberis in hoc quẽ adeptus es loco, & gloriaberis, & flagellũ non appropinquabit tabernaculo tuo. Sin verò me audire noluëris, Giezi tibi finis adueniet, cuius & morbo laboras.

Macarij duo diſcipuli.

4. Reg. 5.

Euenit igitur, vt poſt obitum beati viri, tam ſalubria eius dicta contemneret, poſt quindecim vel viginti annos. Vndè eum ità totum ille execrabilis morbus inuaſit, (eò quòd in pauperes fratres more Iudæ, furti crimen admiſerat) vt nõ poſſet incolumis vel vna hora pars eius corporis inueniri, ne in tali quidem ſpatio, quod vnus alicuius digitus occuparet. Eſt ergò & hoc ex ijs, quæ ſanctus Macarius longè antè prędixerat.

Cibus & potus monachorum.

De cibo autem eius & potu referre ſuperfluum puto, præſertim cùm etiàm à negligentibus monachis, videamus iſta ſeruari, nè aut delicioſis, aut ſecularibus pares eſſe dicantur: maximè in illis locis, vbi vix neceſſaria ipſis alimẽta ſufficiunt, & vbi ſunt tanto-

tantorum, quæ imitari ſtudent, exempla ſanctorum. De alijs igitur meritis ipſius loquar. Sine intermiſſione ſemper in quadam eſſe tranſlatione animæ putabatur, immò magis, plurimum vitæ ſuæ tempus cum Deo agere, & cęleſtibus ampliùs quàm terrenis negocijs intereſſe. In quo & diuina quædam miracula fuiſſe memorantur.

Nam Aegyptius quidam cùm amore veſano alienæ vxoris arderet, nec poſſet ad effectũ tam ſceleſtę cupiditatis peruenire, eô quòd illa pudicitiæ dedita, virginitatis ſuæ coniugem nimìs amaret, maleficũ precatus eſt, vt ſe amari ab ea faceret, aut quocunq; illam modo à marito proprio repudiari. Maleficus autem multis muneribus illectus, ſolito propriæ artis ingenio, fecit illam equam videri, nõ fœminam. Quam vbì talem vir eius, domum regreſſus adſpexit, tam monſtruoſa nouitate turbatus, (quòd iacere in lectulo ſuo equã videret) ingemiſcebat ac flebat, eô quòd ipſum alloquens animal, nullum loquentis poterat audire reſponſum. Rogabat igitur presbyteros ipſius vici, duxitq; eos domum, & quid illa pateretur, oſtendit: & ne tunc quidẽ cauſam tantæ calamitatis agnoſcunt. Quæ tamen iam per triduum, nec vt equa fœno, nec pane vt homines vtebatur, vtriuſq; eſcę alimonijs deſtituta. Ad poſtremũ vt magnificaretur gloria Dei, & vt ſancti illius Macarij virtus innoteſceret cunctis, ſubitò in cor mariti eius aſſcendit, vt cum ea loca deſerta penetraret. Illigatam igitur eam, ità vt iumenta vinciri ſolent, ad deſerta deduxit. Cumq; ità ſancti Macarij cellulę appropinquarẽt, iuxta quam monachi ſtabant, obiurgare cœperunt memoratum virum eius, cur cum equa ad monaſterium venire voluiſſet. Ad quos ait ille: Véni huc, vt poſſit miſericordiam ſancti orationibus promereri. Illisq; interrogãtibus, quid mali haberet: Vxor, inquit, mea fuit hæc, ſed in equam videtur eſſe conuerſa. Habet autem hodiè tertiã diem, ex quo nullum penitùs cibum ſumit. Quod cùm ſupradicti fratres orãti ſancto Macario (cui iam & hoc ipſum Deus notum fecerat) retuliſſent, vt pro eadem inſtanter oraret, hæc fratribus dixit: Vos, inquit, equi eſtis, qui equorum habetis oculos. Illa enim mulier eſt, nec transfigurata in aliam naturam videtur, niſì eorum oculis, qui præſtigij vanitate falluntur. Confeſtimq; benedictam à capite ipſius nudæ infundẽs aquam (oratione completa) ſubitò videri eam omnibus fœminam fecit, iuſſitq; eam refici, & gratias agentem Deo cum cõiuge ſuo remeare pręcepit, hoc dicens: Nunquàm omninò à cõmunione ſanctorum myſteriorum ſeparetur, nunquàm ab eccleſiæ oratiõe diſcedat. Hoc enim idcircò perpeſſa eſt, quia per ſeptimanas quinque myſteria diuina non attigit.

Miraculũ S. Macarij.

Malefici præſtigię.

Ecce aque benedictioné, & quomodò per eam Deus mira operatur.

Aliud iterùm ipſius factum proloquar: Per longum temporis ſpatium, cuniculum quendam ſub obſcuro terrę profundo, à cella ſua duxit, per dimidij ſpatium ſtadij, vſq; ad ſoli alterius ſummitatem. Vbì ſpeluncam ſibi proprio ſudore perfecit, vt quotiès ferre non poterat moleſtias frequentantium, relicta cella ſua, per occultum iter ſe ad ſpeluncæ latebras cõferret, ità quòd à nullo vnquàm, ſi voluiſſet, videretur. Referebat ergo nobis quidam de ſtudioſis ipſius aliquãdò diſcipulis, quòd quotiès de manſiuncula ſua ire ad ſpeluncam ſolebat, viginti & quatuor orationes eundo, & totidem redeundo faciebat. De hoc ipſo fama vulgauit, quòd & mortuum ſuſcitârit, dum quendam hæreticum vult docere, qui reſurrectionem corporum negabat futuram. Quæ fama in deſertis illis locis, ſicut eſt vera, permanſit.

Cuniculus ſubterraneus

Mortuũ excitauit.

Ad hunc aliquandò, filium iuuenem dæmone laborantem, lamentans mater exhibuit: cum quo duo, in ſingulis lateribus iuncti, cõtinebantur viri. Cuius dæmonis hãc operam eſſe dicebant: Poſteaquàm infelicem hominem, trium modiorum panes edere, & vnius amphoræ lagenam bibere coëgiſſet, ructando vniuerſa quæ deuorauerat, in aërem quendam fumumq; conuertere conſueuerat, atq; ità omnia vel comeſta vel potata, quaſi quodam ignis ardore ſolebat abſumere. Eſt autem & legio dæmonum, quæ Flammea nominatur. Sicut enim inter homines, ità & inter illos multa eſt diſtantia, non naturalis ſubſtantiæ, ſed diuerſæ ac diſſonæ voluntatis. Iſte igitur iuuenis, cùm ei tam enormes cibos mater propria parare non poſſet, edebat frequenter egeſtionem ſui corporis, ac bibebat. Ob quod flens mater infelix, de intolerabili calamitate filij ſui, ſanctum illum, vt miſerabilem iuuenem curaret, orabat. Cumque continuas apud eum preces, plurimasque fudiſſet, orante ſuper illum, Deumque precante viro ſanctiſſimo, poſt vnum vel alterum diem cœpit tanti mali medicina procedere. Ait autem matri ipſius: Quantum

Voracitas immanis.

vis vt comedat filius tuus? At illa: Decem, inquit, panes. Quam ex hoc ſanctus ille reprehendens: Quid, inquit, locuta es? Septem itaque diebus ieiunans & orans pro eo, tres cum libras panis iuſſit accipere, ità tamen, vt opus proprijs faceret manibus. Quem hoc modo per gratiam Dei curatum, & ad priſtinam ſanitatem reductum, propriæ reddidit matri. Hoc quoquè miraculum per ſanctum famulum ſuum Deus fecit: quem virum ego in corpore videre non potui. Ante annum enim, quàm ad illas ſolitudines introirem, ille tantus decertator quieuit in Domino.

Ieiunia & oratiões valent ad impetrandum beneficia à Deo.

Macari* Alexandrinus.

Illum autem Macarium, qui Alexandriæ preſbyter fuit, vidi in his locis, quæ Cellæ nominantur, in quibus Cellis ego per annos nouem manſi. In quibus triennij tempus cum eo vixi: & alia quidem miracula ſub oculis meis fecit, alia verò ex ore ipſius didici, cætera autem aliorum relatione cognoui. Habebat itaque hoc in propoſito vitæ ſuæ, vt ſi quid magnum à quibuſcunque ſanctis in abſtinentia fieri didiciſſet, hoc feruenter impleret. Cognito igitur à quibuſdam, quòd Tabennẽſiotæ nihil cocti cibi per Quadrageſimam totam edere dicerentur, ſtatuit intrà ſemetipſum, vt per ſeptem annos nihil, quod coctum fuiſſet igne, guſtaret, ſed crudo tantùm olere contentus eſſet, ità vt ſi fortè vnquàm leguminis aliquid reperiſſet, neque indè guſtaret. Hoc ergò cùm ampliùs, quàm volebat, imitando feciſſet, de reliquo tanquàm nihil eſſet graue, contempſit. De alio iterùm, qui vnam tantùm panis librã comederet, audiuit eximius monachorum, cupienſq; eum imitari, confractum atq; in partes redactum modicas, bucellatìm in lagenas miſit, & ſtatuit tantum ex eo edere, quãtum poſſet manus ipſius vnà proferre: & ità mihi lætus ipſe poſteà referebat, hoc dicens: Plures quidem particulas bucellatìm intrà lagenam comprehendebam, totũ tamen, quicquid intrinſecùs tenere potuiſſem, foràs proferre non poteram propter anguſtias oris exigui. Publicanus etenim meus, vt omninò non ederem, non ſinebat. Per trienniũ ergò ſub hac obſeruatione vixit, quatuor aut quinq; tantùm vncias panis aſſumens, & tantundẽ bibẽs aquæ, vnumq; expendens ſextarium olei, quod per totum illi annum ſufficiebat.

Quadragesimale ieiunium semp fuit in maxima veneratione.

Abſtinentia mirabilis.

Aliam rursùs propoſiti ipſius agnoſce virtutem. Hic virorum fortiſſimus ſomnum vincere ſtatuit: & hoc ipſe dicebat, quòd per viginti dies nec ſemèl quidem ſub tectũ aliquod fuiſſet ingreſſus, vt ſic vinceret ſomnum, diurni quidem æſtûs ardoribus flagrans, nocturno autem frigore tremens: & quemadmodùm ipſe referebat, niſi velociùs ad tectum rediſſet, ſomnumque cepiſſet, vſqueadeò ſibi aruiſſe iam cerebrum intelligebat, vt ſine ſenſu propemodùm putaretur. Vici ergò, inquit, quantùm ad me pertinet, ſomnum: naturæ verò, quæ exigebat vſum debitum, ceſſi. Hic quodam die dum in cella ſua matutinus ſederet, culicem ſenſit. A quo vulneratus in pede, dolenſq; manu ſua peremit, qui & moriens, plurimum cruoris effudit. Reprehendens igitur factũ ſuum, in eo quòd iniuriam propriam vindicâſſet, ità cõdemnare ſe voluit, vt in pratis eorum locorum, quibus * Scythiæ nomen eſt, qui in ſolitudinibus extremis iacẽt, nudus per ſex menſes ſederet, vbì culices crabronibus ſimiles, aprorum quoque perforãt cutem. Ergò illic exulceratus eſt totus, quibuſdam tuberibus per omnia eius mẽbra turgentibus, vt vnus crederetur ex illis eſſe, qui elephantioſi vocantur. Poſt ſex autem menſes regreſſus ad cellam ſuã, ſola, quòd ipſe eſſet Macarius, eius voce patefactũ eſt.

Bellũ aduerſùs ſomnũ ſuſcipit.

Dura pœnitentia.

Hic idem deſiderauit aliquandò (ſicut ſolebat referre) hortum, in quo eſſent Iannes & Mambres malefici ſepulti, videre, qui ſub Pharaone plurimum potuiſſe memorantur. Qui longo in tempore, & grandi potentia ſuæ artis quadratis lapidibus ſupradictum opus extruxerant, in quo ſuperpoſita fuerat memoria prædictorum, vbì & aurum recondiderant, & varijs arbuſculis locum repleuerant. Puteum quoquè fecerant, eò quòd ſine aliquo videretur humore idem locus eſſe. Hæc autem omnia idcircò feciſſe dicuntur, quòd ſe poſt obitum in eodem loco tãquàm in paradiſo crederent eſſe manſuros. Ignorans itaq; famulus Chriſti Macarius, quænam ad memoratum locum deduceret via, æſtimatione quadam animi ſolas cæli ſtellas (quod in mari à nautis ſolet fieri) dum per deſerta ambulabat, ſequebatur. Faſcẽ verò calamorũ portauerat ſecũ, vt per millenos paſſus ſingulos figeret, quò faciliùs poſſet, agnoſcens ſua ſigna, remeare. Per nouẽ igitur dies itinere confecto, præfatis appropinquauit locis. Cui ferociſſimus dæmon, qui ſemper aduersùm Chriſti athletas dimicare conſueuit, collectos omnes ex proprijs locis calamos à mille paſſibus, ſpe dictæ memoriæ quieſcenti ſubitò ad caput poſuit. Cumque ſanctus Macarius ſurrexiſſet à ſomno, agnouit

cos,

eos, quos alibì reliquerat calamos. Credo autem, quòd & hoc permittẽte Deo ad examinationem memorati viri contigerit, nè ſpem aliquam haberet in calamis, ſed magis in Dei gratia, qui in columna nubis per quadraginta annos iter populo Iſrael in deſerto monſtrauit. Dicebat autem de ſupradicto horto ſeptuaginta dæmones ad aduentum ipſius proſiluiſſe, clamantes, & circa oculos eius ac vultum coruorum more volantes, dicenteſque: Quid vis Macari? Quid vis tentator monache? Quid ad loca noſtra veniſti, in quibus manere non poteris? Nunquid & nos aliquos monachorum tentauimus? Habes eremum propriam cum tuî ſimilibus, vndè noſtros quoquè propinquos expellere feſtinas: nihil nobis tecum commune eſt: Quid noſtras regiones ingrederis? ſi habitator es eremi, tua tibi ſolitudo ſufficiat: nobis hunc locum ſui tradiderunt incolere conditores. Quid hanc poſſeſſionem quęris irrumpere, in quam nullus vnquàm hominum, poſtquàm nobis à fratribus noſtra hîc manu ſepultis eſt tradita, viuens ingreſſus eſt? Cumque adhuc dęmones plurima replicarent, atque lugerent, beatiſſimus ille reſpondit: Ingrediar tantùm vt videam, continuoque diſcedam. Et dęmones: Hoc (inquiunt) nobis per tuam conſcientiam ſponde fideliter. Chriſti verò ſeruus ait: Simpliciter hoc faciam. Continuoque dęmones ab eius oculis receſſerunt. Ingreſſum ſe igitur, atque illic ſuſpenſum æneum cadum reperiſſe dicebat circa puteum cum catena ferrea, longa iam temporis vetuſtate conſumptum, mala etiàm granata intrinſecùs vacua, ac nimio ſolis ardore ſiccata. Sic itaque indè diſcedens, per viginti totos ad cellulam ſuam reuertitur dies. Cui cùm aqua, quam portauerat cum panibus decem, deficere cœpiſſet, & grandi moleſtia penuriæ laboraret, ac penè deficeret, apparuit ei quædam (vt ipſe referebat) puella, puro linteo cooperta, ferens ampullam aquæ ſtillantis, vno à ſe ſtadio ſeparata. Quam per triduum ambulans, ſupradictum vas ſibi oſtendentem videbat, & velut ſtantem viciniùs, ac ſe inuitantem, ità vt putaret quidem aſſequi eam poſſe, nec tamen valeret. Igitur ſpe bibendi, laborem ſe trium dierum patienter ſuſtinuiſſe dicebat. Multitudo autem bubalorum grãdis apparuit, (ſunt autem illic plurimi huiuſmodi greges) inter quos vna de bubalis cum pullo ſuo adſtitit ſubitò, vt & ipſe referebat, cui lac ex vbere fluebat in terram. Subieci me ergò, inquit, & labia ferinis vberibus in os meum expreſſurus appoſui, quouſquè ad ſatietatem refectus ſum, idque ſibi ſuffeciſſe dicebat, vſquedùm ad cellam perueniret. Quem ipſa etiàm beſtia ſubſecuta, vbera eidem ſua prębebat, neque proprium fœtum, ſancti illius contemplatione, ſuſcipiens.

Clamores demonum.

Alio rursùs tempore, dum ad requiem monachorum puteum facit, inter virgulta vel frutices aſpidis dente percuſſus eſt, cuius morſum neceſsè eſt continuò mors ſequatur. Correptam igitur eam, & vtraque manu ab ore diſtentam, ſcidit mediam, dicens ei: Cùm te non miſerit Deus meus, cur auſa es huc venire? Habebat autem diuerſas in deſertis locis cellulas, in quibus virtutum operabatur inſignia: Vnam in interiore ſolitudine cui nomen eſt Sceti, aliam in Libya, vbì cellæ vocãtur, aliã in monte Nytriæ, ex quibus quædam ſine feneſtris erant, vbì per totam Quadrageſimam ſedere in tenebris hic beatiſſimus dicebatur. Alia cella anguſtior erat, in qua pedes iacens extendere non valeret. Alia latior, ad quam venientes ad ſe, ſuſcipere conſueuerat. Tantas autem hic hominum dæmonijs laborantium curabat cateruas, vt numerus eſſe non poſſet, nobis etiàm illic degentibus.

Aſpidis morſus nihil nocet S. Macario.

De Theſſalonica ad eum nobilis ac diues virgo perducta eſt, quæ iam per multos annos paralyſi laborabat. Quæ cùm ei fuiſſet oblata, atque ante cellam beati viri proiecta, motus in eam miſericordia, per viginti dies proprijs manibus oleo ſancto perungens, ac Domino pro ea preces fundens, incolumem ſuæ reddidit ciuitati. Quę poſteà plurima ad ſolitudines, cùm fuiſſet proprijs pedibus regreſſa, tranſmiſit.

Sancto oleo perunctam puellam à paralyſi ſanauit.

Hic idem cùm audiſſet grandem vitæ conuerſationem Tabenneſiotas habere, veſte mutata ad ſimilitudinem alicuius operarij, ſumpto habitu ſeculari, intrà quindecim dies per deſerta iter faciens, Thebaidem vſque peruenit. Cumque veniſſet ad monaſterium memoratorũ hominum, primùm quẽ Archimandritam vocitant, requiſiuit, Pachomium quẽdam nomine, probabilem per omnia virũ, & habentẽ ſpiritualẽ gratiam prophetiæ, cui tamen de Macario nihil fuerat reuelatum. Ad quem cùm veniſſet, hæc dixit: Quæſo, me in monaſterio tuo ſuſcipi facias: Monachus enim eſſe deſidero. Ait illi magnus ille Pachomius: Senilibus annis grauaris, & monachus eſſe iam

Pachomius Abbas.

non potes,neque inter cæteros fratres,qui hoc ab adoleſcentia didicerunt,viuere va-
les,eô quòd conſuetudinem eorum laboremque non pateris: Cumque abſtinentiæ
tentationes non ferẽs,læſo animo egreſſus ab his fueris,maledicere eis incipies, quos
non potueris imitando ſectari. Noluit itaque nec primo eum,nec ſecũdo die, nec per
totam ſuſcipere ſeptimanam. Dumque iugiter perſiſteret in rogando ieiunus, ad po-
ſtremum: Suſcipe me,inquit,Abba,& ſi me in ieiunio vel in opere inferiorem ipſis de-
præhenderis,ſtatim de tuo monaſterio pelle. Quo audito,ille perſuaſit fratribus, vt in
monaſterio reciperetur. Eſt autem illic vnus numerus manſionis,habens etiàm vſque
Quadrageſima. in præſentem diem ad mille quadringentos viros. Cùm igitur fuiſſet ingreſſus in eam
ſanctus Macarius,& poſt breue tempus ſuperueniſſent Quadrageſimæ dies, videretq;
diuerſos vario more viuentes,alium veſpertinis horis ſoluentem ieiunium, alium ve-
Conſidera, an tale vnq̃ Quadrageſimale ieiunũ videris. rò poſt biduum,alios etiàm poſt dies quinque guſtantes, alium ſtantem totis nocti-
bus,& per diem ſedentem,laborantemque:ille de arboribus dactylorum cortices te-
nens infuſos,ac copioſos,in vno angulo ſtabat vſque ad Quadrageſimæ finem & prin
cipium Paſchæ,non panem,non aquam guſtans,non flectens genua,non in terram ia-
cens,ſed tantùm modica cauliculorum folia cruda Dominico die ſumens, vt mandu-
care alijs videretur. Siquandò autem ad corporalem neceſſitatem fuiſſet egreſſus,cõ-
feſtim remeabat, ac ſtabat, non os aperiens, non alicui quicquam loquens,ſed cum
ſumma taciturnitate conſiſtens,& in corde ſuo tantùm iugiter orans, atque id ſolùm
operis,quod in manibus tenebat,efficiens. Quem cùm eſſe tam duræ atque inimita-
bilis vitæ monachi omnes conſiderâſſent, quaſi quadam aduersùm principem ſuum
ſeditione commoti: Vndè,inquiunt,nobis iſtum adduxiſti,quiità viuit,quaſi in carne
non ſit humana,ad cõdemnationem omnium noſtrûm? Audi igitur,& aut tolle eum
à nobis,aut ſcito omnes nos ex hoc monaſterio hodiè receſſuros. Ille autem tali con-
uerſatione atq; virtute eius audita, deprecatus eſt Dominum, vt quis eſſet, eidem re-
uelaret. Quo ſtatim facto,arrepta eum manu,ad oratorium ſuum duxit: vbi erat alta-
re diuinum,oſculatusque eum,dicit illi: Veni optime ſenex,tu ille Macarius es, & mi-
hi te celare tentabas: ex multis annis te videre cupiebam, audiens de te magna mira-
cula: Gratias tibi ago,quia colaphos infantibus noſtris dediſti,nè magnum aliquid in
conuerſatione vitæ ſuæ facere ſe putarent. Reuertere nunc igitur ad loca vndè vene-
ras: ſufficienter enim nos omnes ædificâſti, & ora pro nobis. His verbis rogatus ab
omnibus,indè diſceſſit.

Quodam rursùs tempore hoc retulit nobis,dicens: Quodcunque genus vitæ, &
quoſcunque mores abſtinentiæ ſpiritualis deſideraui, imitatus ſum,atq; perfeci. Ite-
rùm, inquit, aliquandò animum meum quædam nouæ cogitationis cupiditas occu-
pauit,vt vellem quinque diebus continuis ſenſum cordis mei inſeparabilem à Deo fa
cere. Statuensque intrà mentem meam,& clauſis ità oſtijs cellæ atq; veſtibuli, vt nul-
lus hominum reſponſum à me poſſet accipere,cœpi inſtare à principio ſeptimanę,di-
cens ſenſui meo: Vide,nè velis à cęlo ad terram deſcendere. Habes illic angelos,atque
archangelos,altiſſimasque virtutes,Cherubin ac Seraphin.primumq; omnium crea-
torem Deum. Illic conuerſare,ſperne illa,quęcunque infra cæleſtia videntur habita-
cula, nè carnales cogitationes incurras, atque in hoc diebus duobus (inquit) ac dua-
bus noctibus perſeuerans,vſqueadeò dæmonem prouocâſſe ac ſtimulâſſe me ſenſi,vt
ille in flammã ignis ſubitò conuerſus,omnia quæ habere videbar,incenderet: ipſamq;
etiam mattam,ſuper quam ſtare conſueueram, vt totum iam me arſurum eſſe crede-
rem. Ad poſtremum tanto timore percuſſus, ab huiuſmodi propoſito tertia abſceſſi
die,cùm viderem tam iugiter indiuiduum Deo animum me habere non poſſe. Deſcẽ-
di ergò iterùm ad cogitationes ſeculares,nè aliquod mihi ex perpetuo diuinitatis in-
tuitu genus arrogantiæ naſceretur.

Ad hunc ipſum Macarium cùm aliquandò veniſſem, reperi ante fores cellæ ipſius
Cancer morbus. presbyterum quendam,cuius totum caput adeò exeſum & conſumptum erat illa va-
letudine,quæ Cárcinus nominatur,vt os etiàm verticis videretur. Quique illuc vt cu
raretur aduenerat,nec tamen vſque in illum diem à ſancto Macario ſuſceptus fuerat,
aut viſus. Ego itaque tunc ipſum rogans petiui,vt eius miſereretur,& ſaltem reſpon-
ſum ei daret. Ad quod mihi ille ſanctus hoc dixit: Non eſt dignus iſte curari:
Hanc enim pœnam ex pręcepto diuinitatis accepit. Si autem vis curari eum,perſuade
illi

illi priùs,vt à ſanctorum ſacrificiorum immolatione diſcedat. Cumque ego dicerem: Cur,obſecro,id fieri iubes? Quia fornicatione,inqt,pollutus,miniſteria Domini violare cõſueuerat: ob quod talis ſupplicij atrocitate cruciatur. Sed,ſicut dixi,ſi nũquàm velut ſacerdos ſacrificia contigerit diuina,accipere (Deo iuuãte) poterit medicinam. Cùm ergo illi,qui hac valetudine laborabat,iſta dixiſſem, vt cum ſacramento mecum paciſceretur,nõ ſe vlteriùs ad officium ſacerdotis accedere,tunc demùm à ſancto illo vocatus eſt:qui eum his allocutus eſt verbis: Credis,inquit,Deum eſſe,cui nihil occultum eſt? Reſpondit,Credo. Non potuiſti(inquit)virtutẽ diuinitatis eius euadere? Reſpondit ille:Non potui,domine mi. Tunc magnus ille Macarius, Si cognoſcis,inquit, peccatum,& vis euadere iſtam,quam propter illud tibi Dominus intulit,pœnã,emendare de reliquo. Quo audito,ille propriũ confeſſus eſt crimen,& decætero ſe nũquàm peccaturum eſſe promiſit, neq; functurum ſacerdotis officio, ſed inter laicos iam futurum,& tunc demùm illi manum ſanctus impoſuit:atq; in paucis diebus capillorum quoquè recuperatione curatus,Deumq; glorificans,ſancto etiàm viro gratias referẽs, videntibus nobis ad propria remeauit. Ecce miſſam appellari ſanctũ ſacrificium & diuinum.

Poſt hęc adducitur ad eum in meî pręſentia puer quidã, qui ſæuiſſimi dęmonis ſpiritu laborabat. Cumq; vnam ſuper caput eius poſuiſſet manum,& ad cor ipſius aliam, tandiù deprecatus eſt Deum,quandiù ſuſpendi in aëre eum faceret: qui puer in morẽ vtris totus inflatus, ſuprà q̃ æſtimare quis poſſet, intumuit, & ſubitò aquam ex omni parte membrorum cum clamore maximo vocis effudit. Itaq; omni illo tumore reſidente,ad priſtinam ſui corporis redijt ſanitatem. Quem ſancto perunctum oleo,& benedicta perfuſum aqua,proprio reddidit patri,pręcepitq; vt per quadraginta dies nec carnes eum edere,nec vinũ potare permitteret,& ſic eum perfectę reddidit ſanitati. Vides ſanctum virum perungere puerũ ſancto oleo, & aqua benedicta plũdere, eiq; à carnib' abſtinentiã, & à vini potu iniungere?

Hunc eundem ſanctum Macarium quodam tempore cogitationes vanæ gloriæ ſtimulando vexabant,volentes eum de cella ipſa vbi degebat,abſtrahere,& ſuadentes ei, atque demonſtrantes quandam veluti operis boni ſpeciem,vt eius cauſa pergeret Romam,ſanaturus videlicet eos,q illic nequiſſimis dæmonijs vexabantur: Summa enim gratia diuinæ virtutis hic beatiſſimus contra immundos ſpiritus vtebatur. Cùm ergò talibus incitamentis,quibus expulſare eum dæmon volebat, per multum tempus reluctaretur,fortiterq; ſe videret vrgeri,proiecit ſe ſubitò ſupra cellulæ ſuæ limen,ità vt extra cellulam ſuos relinqueret pedes,ac diceret: Ducite me ô dæmones,ſi poteſtis,& trahite. Ego enim pedibus meis non ibo, quò vultis. Si ergò hoc me modo portare poteſtis, en proficiſcar, ſacramenti quoquè adiectione confirmans, quòd vſq; ad veſperam de eo non conſurgeret loco. Vndè ſi me,inquit,non moueritis,ſciatis vos vlteriùs à me non audiendos. Diù itaque iacens immobilis, tandèm profunda veſpera propinquante ſurrexit: ſed nocte quæ ſubſequuta eſt, rurſùs ei dæmones moleſti eſſe cœperunt. Ille verò ſporta,duos modios recipiente,arenis repleta,impoſitaq; humeris ſuis,in deſertis locis ſpatiabatur. Huic Theoſebius quidã genere Antiochenus occurrens,cui & Coſmetor cognomen erat,dicit ei: Abba,quid tantum onus portas? in me potiùs quod deuehis,transfer,& noli tuos humeros fatigare. Ille autem dicebat: Vexo vexantem me: Ocio enim fruens,iter aliquod agere me compellit. Cùm autem ità onuſtus ambulâſſet diutiùs,& confeciſſet illo pondere ſuum corpuſculũ,regreſſus in cellam eſt. Vexo vexãtem me.

Hic ipſe ſanctus aliud miraculum retulit nobis, (erat nanque presbyter) Notaui mihi, inquiens, eo tempore, quo ſancta myſteria fratribus dabam, quòd Marco monacho nunquàm dediſſem, ſed ſemper ei ſancta de altari angelus dabat, ſolam tamen manum dantis videbam. Erat autem Marcus iſte ſummi ingenij, qui dum iuuenis eſſet, nouum ac vetus teſtamentum memoriter retinebat, admodùm placidus & quietus, & caſtitatis propoſito ſingularis. Vno igitur die,dum ego aliud quod agerem,non haberem, in vltima eius ſenectute ad eum vſque perrexi, & iuxta oſtium ipſius ſedens quaſi tyro, nouusque monachus, ſupra homines eum eſſe exiſtimans, ſicut & erat,audire quid loqueretur,vel quid ageret,deſideraui. Fuit autem ſolus intrinſecùs, centum circitèr annos agens, qui & dentes quoquè nimiùm longa ętate perdiderat. Contra ſe ergò ipſum, & contra dæmonem litigabat,dicens: Quid ampliùs decrepite ſenex quæris? eccè oleum,vinumq; guſtâſti. Quid vltrà cupis in extremis ætatis tuæ deuorator,ac ventris cultor? huiuſmodi verbis in ſe iniurioſus exiſtẽs. Vides ſacram Euchariſtiã appellari ſancta myſteria. Marcus monachus egregius.

Tum

Tum & dæmoni iſta dicebat: Nec adhuc tibi debeo aliquid, quod furari prçualeas. nihil aliud inuenis? Iam recede à me hominum inimice, atq; hoc ſibi quaſi inſultando dicebat: Veni peſſime ſenex: quandiù tecum morabor?

Referebat autem nobis Paphnutius quidam, diſcipulus huius beati viri, quòd aliquandò belua quædam exhibuit ſancto Marco catulum ſuum cæcum, veſtibulumque oſtij eius, capite percuſſit, & ingreſſa ad eum ſedentem foris in atrio, proiecit ante pedes ipſius catulum ſuum. Quem ille tenens & expuens in oculos eius, orauit: continuoq; lucem, quam amiſerat, vidit. Secumq; tunc ipſum proprio lacte nutritum, mater abduxit. Sequẽti autem die eadem beſtia ſancto ac beatiſſimo Marco, pellem ouis exhibuit, quam memoratus ſeruus Chriſti, ſancto Athanaſio epiſcopo dereliquit. Quã ſancta Melania poſteà à beatiſſimo viro Athanaſio accepiſſe ſe dixit. Et quid mirum ſi
Dan. 6. & 14 ille qui manſueſcere fecit Danieli leones, etiàm huic beluæ talem ſapientiam dedit? Dicebatur prçtereà de beato Marco, quòd ex quo lauacri gratiã ſpiritualem promeruit, nunquàm expuiſſet in terram, ſexageſimum poſt baptiſmum agẽs annum, & quadrageſimum ante baptiſmum.

Erat autem figura corporis huius athletç Chriſti Macarij (oportet enim me de hoc quoquè tibi ſignificare famule Dei Lauſe, eò quòd paruitas mea conuerſata cum eo diutiùs, eundem cognouerit diligenter) ſtatura breuis: non multa barba faciem veſtiebat, ſed circa labia tantùm erat, parumq; circa mentum aliquid videbatur. Ex nimia abſtinentia, & penè iugi inedia, etiàm vultus ipſius nudus prçter cæterorum hominũ conſuetudinem videbatur. Ad hunc ergò cùm admodùm triſtis aliquandò veniſſem, dicerémque, Abba Macari, quid iubes faciam, quoniam variæ cogitationes animum meum conturbant, dicentes mihi, Proficiſcere hinc, quia nihil agere te cernis? Ille reſpondit: Dic, inquit, ipſis cogitationibus tuis: Propter Chriſtum parietes cellæ iſtius cuſtodio. Hæc tibi amator & famule Dei doctiſſime, pauca de multis ex factis ſancti Macarij vel dictis, ſignificaui.

VITA ADELHARDI ABBATIS CORBEIENSIS, AVTHORE PASCHASIO RATBERTO.

Die 2. Ianuarii.

In principio orationis funebris de obitu Valẽtiniani.

PRecium operis eſt, viros quoſq; doctiſſimos imitari, qui parẽtis affectu, charorum in Chriſto funera pietatis opere defleuére, flendo quoquè miris eos proſecuti ſunt laudibus. Quoniam, ſicut beatus Ambroſius in opere ſuper Valentinianũ dixit, etſi incrementum doloris ſit, id, quod doleas, ſcribere: tamen plerunquè in eius, quem amiſſum dolemus, cõmemoratione requieſcimus, eò quòd in ſcribendo dum in eum mentem dirigimus, intentionemque defigimus, videtur nobis in ſermone reuiuiſcere, & totus medullam noſtræ mentis influêre. Cæterùm poſteritatis negocium eſt, vt eorum exempla virtutum literis commẽdemus, quatenùs & noſtrum charitatis debitum proximis perſoluamus, & Patrum exempla, quos imitari debeãt, filijs non negemus. Nouimus igitur eos non perijſſe poſt mortem, ſed beatiùs immutatos, vt moriendo ad immortalia ſummæ felicitatis gaudia peruenirent. Idcircò non omninò penitùs obliterandi ſunt à memoria, prçſertim tales, quorũ non deſijſſe hinc mortis euulſio fuit, ſed in melius commutâſſe. Neq; enim fatendum eſt, iuxta quorundam perfidorum in-
Sap. 2. ſaniam, quod ſcriptura inquit: Exiguum & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, nec eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt qui agnitus ſit regreſſus ab inferis. Neque hoc dicendũ, quòd ex nihilo nati ſumus, & poſt hçc futuri ſumus, quaſi non fuerimus. Verum igitur eſt, & incunctanter profitendum, Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis, & mortem moriendo viciſſe: vt ſimiliter omnes, qui in Chriſto moriuntur, non iam mortui,
Matth. 22. Luc. 20. immò in eo viui atq; beati inueniantur. Deus enim viuorum eſt, & non morientium, eò quòd in illo qui viuit, omnes qui in ipſo ſunt, viui inueniuntur. Vndè & ſcriptura eos dormientes appellare conſueuit. Quapropter officioſiſſimum eſt, ſicut dixi, ſanctos imitari viros, videlicet præfatum Ambroſium. & beatũ Hieronymum, reliquoſq;

ſacros imitabiles viros,qui ſuis epitaphia charis facundiſſimè condiderunt. Etſi non aſſequi eorum iura facundię queo,materiam tamen loquendi ſcias non deeſſe: quia cum recolere ſcribendo cupio virum, quem penè ſanctum & admirabilem vniuerſus prędicat orbis:quemque vidimus,& vſi familiaritatis eius amore,licèt indigni ſumus, omninò tacere,quãuis indocti,nequimus:vt dum eum oculis videre negamur, ſaltem mentis officio proſequi mereamur. Sed dum hoc cogitare incipio,duobus valdè contrarijs afficior intùs,mœroris videlicet atq; gaudij. Sed contriſtari Apoſtolus pro tali negocio vetat:gaudere verò non ſolùm mea,verùm omnium noſtrorum ſubita deſolatio prohibet: Quibus vtriſq; taxatis ſtipendijs pietatum, gaudere magìs multumq; congaudere profectò ſpe promiſſionis æternæ de tanto patrono oportet: itaq; per ſe licet cum iam trãſiſſe agones,quem proculdubiò requieuiſſe in Chriſto,ſine fine beatè manſurum,minimè dubitatur. Sed quia fletu amoris vincor potiùs, quàm deſperationis ignauia,mihi parcendum non ambigo:pręſertim cùm Apoſtolus nõ flere prohibeat,nisì tantùm,vt de dormientibus tanquàm cæteri,q.ſpem non habent,non contriſtemur. Ergò longè aliud eſt,cum deſperatione contriſtari:aliud verò,dolere & cõdolere,quòd ſic peccati cauſa huc venimus,vt ad modicum, vix parùm aliquid eſſe videamur: vndè proculdubiò charorum lachrymis abluere ſepulturam, debitę pietatis affectio eſſe debet,non erroris. Qua pietate licèt mentis ingenio ſegnis, tuî recordor virorum chariſſime Adelharde pater, ſenectutis decus, ſpecies ſanctitatis, forma virtutum:Intantùm,inquam,tuî recordor amoris vinculo, vt vix admodùm me valeam inter vtraq; temperare negocia:Qui dum video Dominum IESVM Chriſtum, Lazarum,quem diligebat, fleuiſſe mortuum,& non ſolùm fleuiſſe, verùm turbatum fuiſſe ſpiritu:nimiùm flere cogor,tali ac tanto cęli deſtitutus oraculo. Cęterùm ipſa natura docet,charorum non obliuiſci debere,ſed quibus poſſumus eos commendare ingenijs,vt & dilectio in mente firma teneatur,viſione carnis ſublata: & amor in mẽte qui dudùm accẽſus fuerat,dum meliùs viuat quem diligimus,non moriatur. Vndè mi votorum chariſſime,cui ſuperſpargo more vulgi ſepulcrum ex floribus, ornare cupiens funus literarum officijs:quatenùs tuarum aromata virtutum non tumulo teneantur clauſa,ſed longè lateq; in exemplum futuris fragrent temporibus. Neque enim more quorundam cenſeo pueros hincindè ſuper tumulum conſtituere, qui tuas fingendo laudes debeant decantare,vt inſtàr lugubrium carminum ad fletus & gemitum audientum pectora concitent: ſed veritatis iura mihimet torpentis ocio nè abdicentur, literarum fidei commendabo, atq; ità tuo refrigeratus alloquio, tuî per ſecula memorabor. Neq; è meo poteris euelli animo,nisì nomen tuum laudesq; depromam. Fidelis eſt mihi conſcientia, quòd quicquid dixero,à tua minus eſt laude: ideò perſuadere mihi de te talia minimè erubeſco. vndè tua p̃ſens abſentia mihi manens, nouos in me generat lachrymarũ affectus:ità tamen,vt pręſentia abſens faciat gratulari, quòd iam perueneris ad diù promiſſa gaudia felix. Nè quęſo lachrymanti dicas, Gratulari de me potiùs quàm flere charorum fili debueras,præſertim cùm ſcias me euaſiſſe mundi ludibria,& perueniſſe ad fontem æternæ vitæ:qui ſi me diligeres,gauderes vtiq; & congauderes,quia iam fruor immortalitatis ſtola, & ſatior intuendo maieſtatis gloriam. Scio mi pater,ſcio,inquã,quia exutus carneis indumentis,cæleſti iam frueris viſione: ſed vincor itaq;,pio perfuſus amore,præſentem tuam flere abſentiam,quo mihi triſte videtur omne quod intueor,dũ te ſuſpirans abeſſe ſentio. Et vt verbis Fortunati vtar,

Qualiter agnus amans genitricis ab vbere pulſus,
  Triſtis & herboſis anxius errat agris:
Nunc fugit ad campos,feriens balatibus auras,
  Nunc redit ad caulas,nec ſine matre placent.

Sic me de tuis pater abſentem ſuggero verbis. Dies, inquam, obitûs tui mihi vtinàm nõ luxiſſet,quia nec poterat peior eſſe mihi exiguo,neq; ſæuior vlla tuis omnibus inluceſcere:quo quid agam,quid've faciam perpendo,ſed mœrore amarus nõ inuenio. Prohibente,vt dixi,Apoſtolo,multùm flere volens,non audeo:gaudere verò quanuìs inuitus,tuæ charitatis gloria perſuadeor. Iam enim tibi hyems, mi pater, abijt,& receſſit imber:ergò venerunt nuptiæ agni,inter delicias paradiſi frueris: vox tua ſonuit iam in auribus meis,exaudita eſt vox turturis,ità dicens: Sicut audiuimus fili,ſic vidimus in ciuitate Domini;audiuimus quidẽ glorioſa,ſed cernimus potiora. In ciuitate

1.Theſſ. 4.

Ibidem

Ioann.11.

Pſalm.47.

Domini virtutum: virtutũ ergò, & non vitiorum, quia Deus fundauit eam in ęternũ, fundamento perpetuitatis. Intelligo quidem planè talia te canentẽ, ſed ſuſpiro dolens & gemo anxius, longè interdùm à tuo ſeiunctus cõſortio: Et quod ſerius eſt, orbis te virtutis virum pręd icat, nec contingimus, nec videmus. Noui igitur, ꝙ neque has velis accipere laudes, qui tuas iam in cęlo ſcriptas proculdubiò tenes: ibì tuũ prorsùs feceras horreum, ibiq; tuum ſemper erat mentis habitaculum. Vndè quãuis mihi exigam quod impendo, tibi exindè gratulor, quia frueris quod amâſti: mihi doleo, quẽ depulſum à lacte velociùs amiſiſti: iocundor tua cauſa, ſed mea plango. Tuis itaq; gaudijs ſuperatus, tãdèm gratias Deo agere non recuſo. Ago quidem gratias, ꝙ talem te habuimus: vincor verò affectu, quia priùs te caruimus, q̃ comites paradiſi nos tuo adſciueris conſortio. Propter quod obſecro, mi Pater, proſpicias per cancellos, ꝑ feneſtras quoquè, Domino cõcedente, voti intuearis filios.

Fides, ſpes, charitas, funiculus triplex.

Noui igitur, qua fueris charitate ꝓditus, quáve fide firmus, qualiq; ſpe diù velut ancora Domino religatus. Certiſſimũ idcircò teneo, ꝙ triplex iſte tuus funiculus difficilè, immò nunq̃, reſoluitur. Miraris nõ modò ſub pedibus nubes ac ſidera, ſed etiàm altam planitiem cęli, niueo candidatus habitu. Ideò precor nè differas miſereri humilium, quos dudùm ad talia prouocabas in certaminis cãpo. Fortis, mi pater, fuit vt mors dilectio tua: ideò nullo victus es hoſte, nullo ſuperatus agone. Viciſti oblectamenta mundi fortiter, & ideò coronaris, credimus, gloria triumphãtis indubitanter. Venite filiæ Hieruſalem, & videte diadema, quo coronatus eſt ſenex noſter ſolennitate æterna, quibus ille inauratus eſt indumentis. Perpendite, quomodò adhuc iuuenis malignum vicerit hoſtem, quomodò puer mũdum pedibus olìm calcauerit.

Orditur vitę narrationem. Gen⁹ Adelhardi. Deſiderius, rex Longobardorum: cuius ſoror Theodora, vt alij volunt, nupſit Carolo Magno. Vide Paulũ Æmyliũ: attamen etiã Eginhartus filiã Deſiderij fuiſſe teſtatur.

Qui cùm eſſet regali proſapia, Pipini Magni regis nepos, Caroli conſobrinus Auguſti, inter palatij tyrocinia omni mundi prudentia eruditus, vnà cum terrarum principe magiſtris adhibitus, elegit magìs iuſtitiæ fore & veritatis amicus, q̃ in illicita conſentire, etiàm multis oblectatus blanditijs. Vndè factum eſt, cùm idem Imperator Carolus deſideratam Deſiderij regis Italorum filiam repudiaret, quã ſibi dudùm etiàm quorundam Francorum iuramentis petiërat in coniugium, vt nullo negocio beatus ſenex perſuaderi poſſet, dum eſſet adhuc tyro palatij, vt ei, quã, viuente illa, Rex acceperat, aliquo cõmunicaret ſeruitutis obſequio: Sed culpabat modis omnibus tale connubium, & gemebat puer beatæ indolis, ꝙ & nonnulli Francorũ cô eſſent periuri, atque rex inclyto vteretur toro, propria ſine aliquo crimine repulſa vxore. Quo nimio zelo ſuccẽſus, elegit plùs ſeculum relinquere adhuc puer, q̃ talibus admiſceri negocijs: vt propinquo, quẽ contrà ire prohibendo non poſſet, non ſe conſentire fugiendo monſtraret. Nec minùs igitur Ioanne pro iuſtitia mori paratus fuiſſe creditur, qui pari anniſu inlicitam repræhendebat regis audaciam, & ſpernebat huiuſmodi nuptias: nec conſiderans propinquitatis iura, vt carni aſſenſum pręberet cõtra leges Chriſti, quas violare non ferens, ſibi in animo ꝓponebat. Vndè & voluit magìs cum Chriſto mente ingenuus crucis ignominiam ferre, vt fortia queq; confunderet, q̃ ſi etiàm adoptaretur in regnum, vt eſſet regis filius.

Cõtempto mũdi faſtu, fit monach⁹ Adelhard⁹.

Deſpiciens itaq; Pharaonis regni diuitias, peruenit tandèm, vt monachus velut Moyſes in eremo Dei frueretur alloquijs. Neq; enim adhuc ſeculo ità calceatus, poterat cæleſte viſum in monte videre: ſed exutus his omnibus & ſanctificatus, Dei agente gratia, diſcipulus factus eſt Saluatoris.

Luc. 14.

Legerat ergò, Niſì quis renũciauerit omnibus quæ poſſidet, adhuc & ſemetipſum, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

Matth. 19. Mar. 10. Luc. 18.

Neq; igitur ignorabat, ꝙ facilius ſit camelum per foramen acûs tranſire, q̃ diuitem in regnum cęlorũ intrare. Et ideò depoſuit aſelli onera, vt faciliùs arctam atq; ſtrictam viam mandatorum Dei curreret. Quibus depoſitis, Corbeiæ, immò Chriſti ibidèm expetijt fontem, velut ceruus ille Dauidicus:

Pſal. 41.

Vbi cùm parùm fuiſſet immoratus, ſubitò humilitatis diſcipulus, factus eſt magiſter virtutum: & qui pridiè pediſequus videbatur aliorum, inuentus eſt dux & pręuius ſuorum in Chriſto commilitonum. Elegeras enim, bone Iesv, tibi tyronem & puerum: Non quidem ille te, ſed tu illum elegeras & pręelegeras, tua pręuentum miſericordia.

Annos fermè viginti natus, petijt monaſteriũ. Num. 1. Num. 26.

Elegiſti eum fermè cùm viginti eſſet annorum, quandò infelix nimiùm ętas humana, fragilis & valdè procliuis eſt ad peccandum: tunc quãdò omnes tyrones tui, cùm exirent de terra Aegypti à viginti annis & ſuprà, in libro vitæ te conſcripti ſunt pręmonente. Necnõ & cùm rurſùs à Moyſe & Eleazaro recenſentur oẽs hac ætate, & deincèps, q poſſunt ad bella procedere, in cęleſte collegiũ ſupputãtur. Hi tantùm in caſtris Domini

Domini figunt tentoria,hi ſoli procedunt ad bella. Sanè quia mirũ admodùm eſt tunc vincere, cùm oblectatur varijs blãdimentis: triumphare,multis cùm impellitur argumentis. Viginti etenim fiunt,quinq; quatèr ducti:aut quatuor, quinquiès ſupputati. Quibus ità collectis,cõſtat eos tantùm ad bella fore pomptiſſimos, q veteris ac noui teſtamenti ętate ſenuerint, & eius ſapientia fuerint educati. Horũ igitur virtus eſt ad bellandũ aptiſſima:& vt ſe vincant primũ,monenda: prẹſertìm cùm tunc hoſtis quantùm in carne eſt,maioribus vtitur decipiẽdi ingenijs. Tũc ergò tuus Chriſte ętate puer,mente ingenuus, proſtrauit mundi illecebras: tunc depoſuit arma Saul regis, vt te ſolo lapide,quem geſtabat in pectore, proſterneretur ingens animarum deluſor. Te deniquè elegit ſecum in pręcordijs ferre:te authore cõtra ſpiritalia neqtiæ in cæleſtibus dimicare. Quid plura? ità certaminis campum ingreſſus,peruenit ad cœnobiũ:vbi annuo pulſans voto,tandèm introiuit portas iuſtitiæ, per quas ſoli iuſti ingrediũtur. Deindè peruenit ad portã virtute mactus,q̃ ſola ſuos quoſq; ducit ad vitam. ingreſſus nanq; eſt arctã & ſtrictã viam,q̃ paucorũ eſt,vt dilatato animo, viam mandatorũ Dei curreret ſagaciſſimæ artis ingenio. Atq; cùm iamdiù ità totus effloruiſſet inter monaſticam diſciplinã,vt magìs ineſſe cęleſtibus q̃ terrenis crederetur:neſcio quo ducti Patres affectu,quaſi ex iuſſu regio hortulanũ eum cõſtituunt. Qui gaudẽs vt bon⁹ athleta Chriſti,àc ſi inter paradiſi delicias,ità obediẽs lętabatur aĩo. ſciebat nanque Dominum in huiuſce ſepultũ fuiſſe ſpelęo, ibiq; eum Marię vt hortulanũ apparuiſſe. Sciebat eum in eodẽ loco reſurrexiſſe,etiã inibì viſiones angelicas apparuiſſe. Vndè profectò theſaurum effodiens in hortis animi,multiplici corpus aromate vngebat IESV. Quid tunc putas dicebat,tali adſtipulatus officio? Nì fallor, dicebat ſine voce, mentis tamen affectu:dicebat,inquã: Veniat dilectus meus in hortum ſuũ virtute conſitũ, & comedat fructum pomorũ ſuorum. Erant igitur illi in animo diuerſa virtutũ olera:& idcircò dixiſſe non ambigitur,vt comedat fructum pomorum ſuorũ. Suorũ,inquã,qa nõ ſibi,ſed Domini applaudebat gratię,ſi quid boni mente geſtaret. Alij labores agrorum ſuperexcolant,q̃ virtutes animi obedientiæ cauſà defenſi: iſte talia nõ omittens, hortum deliciarum animam ſuã Domino cõſecrauerat. Fecerat enim,quod ab eo ſibi dictũ meminerat: Pone me ſicut ſignaculũ erga cor tuũ. Quo pręmio vallatus,ſecum in animo Domini magìs delectabatur colloquio,q̃ rerũ negocijs temporaliũ: Deſcenderat enim profectò dilectus eius Chriſtus hortum animi illius inuiſere : deſcenderat vtiquè ad areolam aromatis,& in eo virtutũ delicijs paſcebatur. Hortus aũt deliciarũ eò vocatus eſt paradiſus,ꝙ intelligitur mens hominis,qa EDEN hortus deliciarũ interpretatur. Vndè & quidã florentem eum dixerunt. Deſcẽderat ergò in eo Chriſtus, vt lilia colligeret caſtitatis,& videret ſi iam màla Punica germinâſſent. Eſt autẽ boni viri animus, vt dixi, hortus plenus deliciarũ virtutibus, atq; ità alter deniquè paradiſus. Metitur ibì myrrha,membrorũ ſcilicet mortificatio, cùm virtutum aromatibus. Colligitur roſa,martyrij ſanguine rubricata: nitent poma conualliũ, cęleſtibus diſciplinis irrorata: germinant màla Punica,propter odoramẽta bonorũ actuũ:abſq; eo,ſi qd intrinſecùs latet,Dei flagrans,pius ardor amoris. Indè eſt,frater,ſi velis aduertere, ꝙ noſter ſenex totus amabilis & ſuauis erat:indè,ꝙ aptus omni eloqo puritatis. Nónne tibi videtur mel & lac ex eius lingua manâſſe,qui ità ſe ſuo influebat eloqo,vt nonnunq̃ aliquos quaſi ebrios redderet ſanctitate,oẽs verò ſibi cõnexos ꝑ dulcore nimio faciens? Et qd aliud erant eius labia,q̃ fauus diſtillans? & vt altiùs dicam,qd aliud,q̃ organum ſancti Spiritûs? Alioquìn humana nõ potuiſſet apꝑhendere ſapiẽtia, q̃ loquebatur: Plena deniquè ſanctitatis munere,verba cęleſti manabat oraculo. Qui cùm idẽ ità longè diuq; à ſancto ageretur Spiritu, recordatus ꝓcepti Abrahę fuiſſe dicitur, vbi inquit ſcriptura: Exi de terra,& de cognatiõe tua,& de domo patris tui,ac veni in terram,quã monſtrauero tibi. Qui cùm ſecum talia cõtuliſſet, cœpit intrà ſe meditari & dicere,ꝙ nõdùm hoc ꝓcepti genus opere cõpleuiſſet: Qui ſi mẽte reliquerat natiuitatis ſolum,reputabat ꝙ adhuc corpore intereſſet: Etſi,iuxta Euangelij ꝓceptum,patrẽ, aut matrẽ,aut cognatos iam reliquerat,vt Deo dign⁹ haberetur diſcipulus,adhuc etiã ampliùs moleſtabatur:qa licèt pro dignitatis genere,ſępiùs tamen eum inuiſendo ꝓpinq & noti frequentarẽt,q̃ quieti viri animus popoſciſſet. Quo factũ eſt,vt ilicò alter Elias fuga laberetur,nõ Iezabel,ſed carnis fugiẽs voluptatẽ. Quærebat enim ſeuerus Chriſti miles effugere,vt ſeſe fugiẽdo pleniùs inueniret. Atq; ità q dudũ fuerat multis

Alludit ad Dauidem 1.Reg.17.

Pſal.118.

Hortulani officium ei demãdatur.

Ioan.20.

Cant.5.

Cant.8.

Cant.6.

Anima viri iuſti,paradiſus eſt.

Cant.5.

Gen.12.

Non fert ꝓpinquorum crebras viſitationes.

3.Reg.19.

fulcitus blandimentorũ obſequijs, factus eſt hoſpes peregrinationis: nõ habens cum Christo, quod egregiũ habẽdi genus eſt, ſaltẽ vbì caput reclinet. Itaq; ſic ſe fugiẽs, vt ſe inueniret, ꝑuenit ſecũ in fortitudine verbi vſq; ad montẽ Caſſinũ, nolẽs patrię cognoſcere curas, neq; ꝑdicari de ſe vẽto iactãtiæ laudes: Cogitabat aũt ſolũ ſe velle tñ ꝑcepiſſe, necdùm diuiſum à vitijs, quouſq; moraretur infra patriæ fines. Et nè rursùs nouis diaboli retibus ligaretur, exiuit vltra ſe vadens, ſi quo modo poſſet relatu veritatis edicere: Viuo aũt iam nõ ego, viuit verò in me Chriſtus. At vbì ità cõſcius venit Caſſinũ, quod totius fons religiõis & origo putabatur, ſuſceptus quidẽ à Patre monaſterij, ſed Dei diſponẽte iudicio, ibì eum paululùm licuit immorari. Fertur nanq;, ꝙ ilicò q. dã ei anachoreta in Spiritu Dei ꝑdiceret, quinã & vndè eſſet, & ob quã cauſam eouſq; aduenisſet. Ac deindè poſt modicũ ꝑdicit aduẽturos regis nũcios, qui eum repeterẽt, ſuoq; in loco reſtituerẽt. Quod ille audiẽs, turbabatur plurimùm, ꝙ votis proſpera nõ ſuccederẽt. Qui aſſumẽs ilicò Abbatẽ loci illius, retulit ei ſua quęq;, rogans atq; obſecrans, ſi quo modo poſſet effugere, clemẽter annueret, quò nomẽ illius vltrà etiã nec à lõgè audiretur. Sed ꝑoccupauit Deus mox eorũ cõſilia, & dum moras faciũt euoluẽdi, cõtinuò præoccupatur nũcijs. Qui tenẽtes eum, reduxerũt in patriã. Quid putas, q̃ amarus erat animus, q̃ mœſtus, qa ad patrię fines & dulcia proprij ſoli arua inuitus rediret? Audiãt igit̃ huiuſmodi virũ noſtri cõciues monachi, q lenti requieſcũt vmbrarũ delibuti fuligine: audiãt, q poſt ſe ſecularium greges trahũt: audiãt, inquã, ꝙ nõ ſatìs tutũ ſit, ſuorũ ſe deliniri parentũ affectibus. Christus ergò matrẽ neſcit, & ignorat fratres, vt verã nobis mẽtis oſtẽdat fraternitatẽ. Si qs, inqt, fecerit voluntatẽ patris mei, qui in celis eſt, ipſe meus frater, ſoror & mater eſt. Deindè reuocat diſcipulũ ab officio funeris, nè patrẽ liceat ſepelire debito carnis iure: Sine, inquit, mortuos ſepelire mortuos ſuos, tu aũt ſequere me. Hoc igit̃ totũ nouerat pius ſenex noſter, & ideò fugere feſtinabat è medio ciuiũ ſuorũ. Recordabat̃ nanq;, ꝙ Ieſus nõ ſit ſigna operatus in patria: neq; propheta ſit ſine honore, niſì in proprio ſolo. Hic aũt honore mũdi expoliatus, idcircò feſtinabat exire charorũ vinculis, vt verè poſſet ſibi mẽtis honorẽ adſciſcere, atq; vt altiùs dicã, angelicã in terris degere vitã. Videbat̃ nõ ſatìs pauper poſſe fieri in medio parentũ ſuorũ, q regni pollebãt honore, & diuitiarũ copijs renitebant: Et ideò diſruptis vinculis clari nominis, voluit pauper fieri ſine ambitione, quondã locuples. Sed ſuî contemptor eximius, paupertate fit ornatior: fuga clarior, vilitate humilitatis ſublimior: & vt B. Hieronymi verbis vtar, ſint nõnulli ditiores monachi, q̃ fuerãt ſeculares: poſſideãt opes ſub paupere Chriſto, quas ſub locuplete & fallace diabolo nõ habuerãt: vt ſuſpiret eos Eccleſia diuites, quos mũdus tenuit antè mẽdicos: Adelhardus verò noſter mũdi oĩa calcãs, vicit in ſchemate, & cũcta q̃ mũdi ſunt, ſub pedibus attriuit. Et dum ità qetus iam victor celſa ſederet in mẽtis arce, diſpẽſante Dei prouidẽtia, rursùs ei nouus cõſtituitur pugnãdi ordo. Agit̃ nanq; nõ lõgè poſtq̃ redierat, proprio cõſentiente monaſterij Patre, vt nec multùm lõgè diſpar, i. alter Auguſtinus, viuente ꝑdeceſſore ſucceſſor eligatur: niſì ꝙ ille epiſcopus fuerit, iſte verò Abbatis loco ſubrogatus ſit: vtriq; tñ ꝑfecti diſpẽſatores inueniũtur. Erat aũt idẽ beatus ꝑfati patris Auguſtini velut pediſequus, operũ clariſſimus imitator, ſatìs acutus ingenio, voluntate prõptus, eloquẽtia diues, dulcifluus afflatu, auditorẽ tãto afficiẽs fructu, vt linguã eius vix aliud q̃ calamũ ſancti Spiritûs credere potuiſſes. Prędicationis eius officiũ lachrymę cõmendabãt, & cordis duritiã gemitus molliebat. Fluebat itaq; lachrymarũ ab eo ſerotinus imber, quatenùs mẽtes vberiùs ſemẽ fructificãdi caperẽt, & cor audientium huiuſmodi cenſu charitatis amore mulceret. Vox eius plena viroris gratia, & omni cõſtantia fortior videbatur: ipſe verò vultu corporeo nitẽs, plenus pinguedine ſancti Spiritûs credebatur. Erat autẽ, iuxta illud Horatij, quod magnis laudibus prędicatur,

Fortis, & in ſeipſo totus teres atque rotundus.

Fortis ſiquidẽ fide, cõſtantia & virtute ſolidus intñ, vt nil trepidãs, nihilq; dubitãs videret̃, etiãſi totus terrore anfractûs orbis laberetur. Veruntñ ſi aliqua terroris ꝓcella impulſus eſſet, aliqñ ſpe ſuperabat, aliqñ verò ratione vincebat: timor autẽ mundialis eum nuſq̃ potuit ſubrigẽdo trãſuerberare. Teres aũt & rotũdus ideò in ſeipſo, immò in Dño dicitur fuiſſe, qa nõ ſolùm ſibimet virtutibꝰ ac moribus aptabatur. verùm etiã oĩbus cõgruus erat, & amore digniſſimus: intñ, vt oĩa oĩbus eſſet, & penè cũctis lucrifieret. Erat ſiquidẽ carne nobilis, ſed nobilior moribus: plenus Dei ſapiẽtia, ſed opere non

Matth.8. — Caſſinenſe petit cœnobiũ deſiderio latitãdi. — Gal.2. — Cogitur redire ad ſuos — In monachos, carnalibus ꝓpinquorũ affectibus deditos. — Matth 12. Matth.8. Luc 9. Matth. 13. — Hieronym. epiſtola 2. ad Nepotianũ de vita clericorum. — Eligitur in Abbatem. — Horat. 2. Sermo. Satyra 7.

nō vacu⁹:pulchra facie,ſed fide ac ſanctitate pulchrior,diues ꝓgenie, ſed ditior almitate,qa ꝓpago erat natus de ꝓpagine cęli. Totus igiẽ nouo hoīe indutus erat,& q̄tum hîc mortalib⁹ fas eſt,in intimo Dn̄o recreatus. Eqtatus eius,erat quadriga virtutū:rotę verò quadrigę illius,prudētia,iuſtitia,fortitudo & tēperantia. Porrò prudētia tāta illi inerat,vt fons cōſilij ex eius aīo manare videreẽ. Cernebat enim ſimul p̄terita, p̄ſentia & futura:vt de ſingulis p̄uideret qd agendū,quid've ſequendū Dei cōſilio mōſtraretur. Iuſtitiā verò q̄tum ſectatus ſit,teſtis eſt Frācia,& oīa regna terrarū,conſultu ſibi ſubmiſſa: maximè tn̄ Italia,q̄ ſibi cōmiſſa fuerat,vt regnū & ei⁹ regẽ Pipinū iuniorẽ ad ſtatū Reip. & ad religiōis cultū vtiliter,iuſtè atq; diſcretè honeſtiùs informaret:vbi tantā ꝓmeruit laudẽ,vt à quibuſdā,ità vt ferẽ,nō homo,ſed ꝓ*virtute amoris,angelus p̄dicareẽ. Fatentur eñ, ꝙ nunq̄ in iudicio alicuius pſonā inſpexerit : neq; iuxta prouerbiū vulgi,aureo pugno ſit murus ei⁹ animi fractus. Solus,vt aiūt,potuit illęſus fluuiū trāſire Acherōtis auari,& ſine diſcrimine cęcitatis ex Alpib⁹ remeare p annos: Ante quẽ tremebat in ꝓmptu ſuperborū altitudo,gloriabaẽ humilitas manſuetorū. Depoſuit eñ ilicò in ingreſſu oēm indè tyrannicā poteſtatẽ,q velut p̄dones iniq in populo furebāt,tantoq; audētiùs, q̄tum liciti auxiliabātur dn̄ij iure.vndè & oēm terrā peſſima poteſtate vaſtabāt. Primū ergò his pacẽ reddidit:deindè ſua cuiq; pius arbiter iura reſtituit. Ergò tāta inerat ei ſapiētię virtus,vt ꝓ virga cenſoris iudicis vtereẽ verbo,neq; morā faciēs, ſua cuiq; q̄ iuſta fuerāt,deſignādo.Fecit igiẽ,vt ſuū qq; adimplerēt officiū,& nulli⁹ vſurparēt alienū.Erat aūt theſaurarius pauperū,viduarū patrimoniū: Pater verò orphanorū,mœrentiū cōſolator:brachiū infirmorū,& forte ſuperbientiū flagrū.Veruntn̄ oēs de ſupcilio mētis artificioſo deponebat ingenio,& nullū penitùs frāgebat,niſi quẽ cōſpiceret irreuocabilẽ eſſe:atq; ità virtute valid⁹,mitis & māſuetus, Romanorū ꝑuenit ad fines:vbi à Dn̄o Leone,tūc tēporisApoſtolico,tāto familiaritatis officio eſt ſuſceptus,vt neminẽ cōſtiterit Francorū anteà ſuſcepiſſe.Vndè noſtrorū quidā narrāt,ſibi iocoſo dixiſſe aīo:Frāce,inquit,ſciēdo ſcias,qa ſi te aliud inuenero,q̄ te credo,nō vltrà neceſsè eſt Francorū aliquẽ huc venire,cui credere debeā.Quo ꝓfectò patet,q̄tum pōdus idē vir habuerit,cui⁹ euacuatio fidei,Francorū genus omne ꝓbauerit nō credendū,cuiúsve firmitatis fueritSed quātus ſit,plurimū ꝓdunt opa ꝓmiſſiōis impleta:& teſtātur literę,quas de hac, q̄ inter hoīes eſt tenēda fides,Lothario Impatori nup direxit,inter reliqua ità dicēs: Quid putas,inqt,ô Princeps,ſi fidet ſępè inter cruores & ſęuientiū arma, etiā inter paganos tm̄ valuit,vt qſq; ſe cōmitteret alterius fidei ſacramētis:q̄tū valere debeat fœd⁹ Chriſtiani, in veritate ꝓmiſſum?Nō te decipiat aliqs,obſecro,inqt, Impator:qa fides cū cōtra aliquẽ violatur,nō homo,ſed Deus teſtis & veritas in ea contēnitur. Talibus dictis ꝓculdubiò liquet,ꝙ faciliùs fuerit,ferri violari vincula,q̄ huius viri fidei cōtaminari ꝓmiſſa, p̄ſertim cū in eius pectore nil toto,niſì fons veritatis & mera ſimplicitas radiabat. Quẽ ſi diligēter inſpiceres,erat in eo aīus ſigillo Chriſti impreſſus:ideò ī nullo penitùs corrūpi poterat.Aīus verò eius erat velut hortus paradiſi,fidei muro cōcluſus, vniuerſarū cōſitus virtutū generib⁹. Huius viri imitabaẽ humilitatẽ iſtius lenitatẽ: ſequebatur aūt alterius parſimonię victū,& mediocrẽ veſtimentorū habitū:Illius quoq; habebat patientiā:huius verò manſuetudinẽ. Cū frequenti aūt ſuſpirio tale mihi verbū pietatis ore dicebat:Sup quẽ requieſcā,niſi ſup humilẽ & quietū,ac trementẽ ſermones meos? Tu nôſti bone IESV,vt qd talia ſibi ſedulò replicabat mentis affectu: habebat eñ ſibi diſtinctè & appoſitè ad pſuadendā hoībus ſanctitatẽ:vniuerſa tua p̄cepta ſibi cōmiſſa aīò tenebat,& indè cōferebat ſecum,habēs tuorū dicta mandatorū ſuos ante oculos, atq; ità oīm ſanctorū vitas vno mētis intuitu cōſiderabat,quorū ſedulò ruminabat virtutū exēpla,vt ex his oībus vnū colligeret virū perfectū,Deo plenū, & religiōis officio decoratū.Scribit nāq; Tullius,rex eloquētię Latinę,in lib.2.de inuētione rhetoricę artis, his verbis:Crotoniatę quondā,cùm florerēt oībus copijs,& in Italia cūprimìs beati numerarētur,tēplum Iunonis,quod religioſiſſimè colebāt,egregijs picturis locupletare voluerūt.Itaq; Heracleotem Xeuxim q tū lōgè cęteris excellere pictoribus exiſtimabatur, magno precio conductū adhibuerūt.Is,vt excellentẽ muliebris formę pulchritudinem muta in ſeſe imago cōtineret, Helenę ſe pingere ſimulacrū velle dixit: atq; ilicò q̄ſiuit ab eis quaſnā virgines formoſas haberēt.Illi aūt ſtatìm hoīem deduxerūt in palęſtram, atq; ei pueros oſtenderūt multos,magna p̄ditos dignitate.(Eteñ quodā tēpore Crotoniatę multū oībus corporū viribus anteſteterūt,atq; honeſtiſſimas ex gymnico certamine victorias domū cū maxima laude retulerūt) Cùm puerorū igitur formas & corpora magno hic ope miraretur:Horū,inqunt illi,ſorores ſunt apud nos virgines:quarè,

Virtutum quadriga.
Rotę quadrigę.
Italia & Pipinus rex Adelhardi cōſilijs informatur.
*virtutis amore
Eius benignitas in miſeros.
Accipitur humaniſſimè à Leone Pontifice.
Eius literę ad Lotharium Impat.
Promiſſorū eius fides & conſtantia.
Eſa. 66.
In ipſo 2. libri exordio

 quæ

 qua ſint illę dignitate, potes ex his ſuſpicari. Prębete igit̃ mihi q̃ſo, inq̃t, ex iſtis virginib⁹ formoſiſſimas, dũ pingo id, quod pollicitus ſum vobis, vt mutũ in ſimulacrũ ex aĩali exẽplo veritatis tráſferatur. Tũc Crotoniatę publico de cõſilio virgines vnũ in locũ cõduxerũt, & pictori quas vellet, eligẽdi poteſtatẽ dederũt. Ille aũt quinq; delegit, quarũ noĩa multi poëtę memorię tradiderũt, ꝙ eius eſſent iudicio cõprobatę, q veriſſimũ pulchritudinis habere iudiciũ debuiſſet. Neq; enim putauit oĩa, q̃ q̃reret ad vetuſtatẽ, vno ſe in corpore repire poſſe, ideò ꝙ nihil ſimplici in genere omni ex parte perfectũ natura expoliuit. Itaq; tanq̃ cęteris nõ ſit habitura quod largiat̃, ſi vni cuncta cõceſſerit, aliud alij cõmodi, aliquo adiũcto incõmodo, munerat̃. Ità ſiquidẽ & ſenex noſter ingrediẽs palæſtrã hui⁹ vitę, poſtq̃ ablutus eſt baptiſmi fonte, ꝑ abrenunciationẽ ſeculi, quo puro mẽtis intuitu cõſpexit diuerſos ad diuerſa tẽdẽtes. Alios quidẽ vidit ſudare ad mũdi honores, & ꝑ̃ſentis vitę gaudia: alios verò ad luxũ & libidinẽ carnis: Nõnullos aũt ſectari iuſtitiã, necnõ & aliquos futurã reſpicere vitã. Elegit tñ ex oĩbus, quos potuit intelligere, q̃nq; virgines, q̃ pio charitatis oleo ſuas indeſinẽter ornãt lãpades, & parãt exire obuiàm ſpõſo & ſpõſę: & has imitatus eſt vigilãti aĩo, nè fortè fur nocte veniẽs, dormientẽ ſubripet. Audiuit etiã ex gymnico carmine ſanctorũ, q̃ dignas honore victorias: atq; ex his oĩbus vnã in ſe Chriſti reformauit imaginẽ. Illic, in vno videlicet Deo & hoĩe Chriſto Iesv, oĩa q̃ ſunt venuſtatis & decoris ęternę vitę, vltrà q̃ intelligi poſſit, adinuenit. Sed perfectũ, quod in oĩbus Eccleſię partib⁹ natura ꝓhibuit, gratia cõceſſit, vt ſit Deus oĩa in oĩbus. Idcircò ex oĩbus ꝑ oĩa ſatagebat, vt iam Chriſtũ in oĩbus inueniret. Ob hoc aũt ab aliq̃bus, vt epiſtolę Magiſtri Albini ferũt, Antonius vocabat̃: à nõnullis verò, vt ſuprà dictũ eſt Aurelius Auguſtinus. Agebat nanq; iſtud Gregorij: aliud verò B. Syluestri. Teſtis eſt mihi cõſcientia mea, ꝙ ſępè mirabar, cur tm̃ mutuò vellet accipe, vt indigẽtibus, vel ſuorũ erogaret vſibus, donec vitã B. Syluestri inſpexi, cuius in hoc imitabat̃ exemplum: vt ſemꝑ magìs mutuãdo pauꝑ, q̃ diues, inueniret̃. Dicebat nanq; ſibi ſępè cohęrẽtibus: Vis nôſſe, ô inquã, tu, vtrũ auarus largúſve videaris? ſcias ꝓrsùs, ꝙ ſi timueris qd magìs te dediſſe q̃ oportuerit, auarus cõuinceris. Quòd ſi minus q̃ debueras, largitatis eſt vtiquè ſignũ. Et ideò te, fili, moneo, vt magìs ſi neglexeris, in hoc reus appareas, vt de nostro plus cẽſeas tribuere, q̃ minus aliqd erogare. Nouit altiſſima virtus, ꝙ frequẽtiùs intm̃ liberaliter tribuebat, vt ipſe pauꝑ, ac ſuî ſimul viderent̃ egere. Sed tũc lętus, tũc gaudẽs exultabat in Dño. aiebat nanq;: Vtinàm vel in modico paupertate Chriſti participaremur. Sed nunq̃ ei viſum eſt aliq̃n ad hoc potuiſſe ꝑuenire negociũ, eò ꝙ Chriſtus magìs in eo puſillanimes aĩaret aſſiduè, vt ſua liberaliter diſcerẽt erogare, & de Dei largitate ꝑ̃ſumere. Pręoccupabat enim eum diuina clemẽtia miniſtrãdo. Vndè cũ quodã die omne pulmẽtum caſei de monaſterio hoſpitib⁹ ex integro expẽdiſſet, ità vt nihil fratribus reſeruaret, cõtigit vt quidã, cũ eſſet cellerarius, quaſi voce minaci quodã mẽtis affectu diceret: Miror, ait, Pater, qd tua velit ingẽtis rei expẽſio: En nihil reſidui ꝑmittis eſſe fratribus, quo veſci libeat. Tum ille, vt erat ſuauis eloq̃o, arridẽs: Dñs dabit, inq̃t. Et ille, Tu ſemꝑ, inq̃t, ità polliceris: ſed nõ ſic extẽplò dabit̃, quod tu indifferẽter effundis. Interìm aũt dũ hæc agunt̃, ecce duo adſunt plauſtra ꝑ̃ forib⁹, vnũ neſcio qd ferẽs piſciũ, & aliud plenũ caſeis. Quod B. pater audiẽs, lętus ꝓ fratre, iuſſit eum adeſſe cõtinuò. Ecce frater, inq̃t, & ꝙ timebas, argueris: Ecce imprudẽs cõuincit̃ ignauia. Tum ille, vt erat ſimplex aĩo, vidẽs ſe argui beneficijs, Da mi Pater, inq̃t, deincèps, da q̃tum volueris. Iam enĩ nõ dicã vlteriùs, Non dabit Dñs: ſed dicã ꝓrsùs, q̃a dabit̃, q̃tùm volueris. Neq; igitur tãtus vir prudẽti affectu poterat ignorare, qd, cui & q̃tum daret. Hoc ſolùm vitij, ſi libeat, deputet̃, quod aiebat. dicebat enim ità: Si ad dandũ mihi ità exiguũ fuerit, vt nõ habeã quod duob⁹ imperatiã indigẽtibus, quò ſolũ eorũ aliqs adiumentũ capiat, bonũ mihi videtur, cui iure magìs cõpetit, vt ei totũ tribuã, q̃ vtriſq; nil penè impertiã, aut eos ex toto vacuos relinquã: vndè vni impẽdebat vtrũq; beneuolẽtię munus: alteri pietatis affectũ. Videte duricordes, videte viſcera pietatis. Ecce hic licet nõ poſſet largiri oĩbus, tñ oĩm dolorib⁹ & penurijs, atq; caſib⁹ varijs, cõpaſſionis affectu quaſi ꝓprijs afficiebatur. Verè tãtus ac talis erat, vt de ſe, qp̃pe relatu veritatis, potuiſſet aſſerere, Vulnerat⁹ charitate ego ſum. Qui niſì vulneratus eſſet à charitate, oĩm caſus cõtinuis lamẽtis vt ꝓprios nõ lugeret. Flebat aũt diebus ſingulis, ſi nõ ampliùs, ſemèl in die, aut ſecũdò, manè videlicet & veſperì. Ignis ergò erat iſte ĩ eo ꝑpetu⁹, nõ deficiẽs ex altari animi: ſed iugiter tali ardebat voto. Ibì enĩ fiebat ſuaue holocauſtũ Dño: ibì victimæ mactabãtur, ꝑcipuè in noctis medio: erat enĩ ꝑuigil ĩ orationib⁹. Omnẽ carnis adipẽ & cõcupiſcentiarum illecebras tũc cremabat flãmarum incẽdio, & oĩa intrinſecùs vitalia, caputq; cùm pedib⁹, i. initiũ vitę ac finẽ, Domini in ſacrificiũ adolebat. Lauabat enim quæq; lachrymis primùm, vt deincèps omnia Domino mun-

Oleum charitatis in lãpadibus.

Ei⁹ largitas in indigos.

Signũ auaritię.

Largitatis.

Deus ei⁹ liberalitatem miraculo compenſat.

Prudẽtia ei⁹ in dando.

Cant. 2.

Lachrymę cõpaſſionis quotidianę.

Gratia lachrymarum pręcipua.

mūdiùs cremarētur. Fateor planè, nunquàm me virum inueniſſe, cui fons lachrymarū
tantus ineſſet, tātusq; gemitus. Putares eñ intrinſecùs oīa fletibus reſoluta, ꝓfuudis
ſuſpirijs pectus diſrūpere. Videbanť in eo quaſi tonitrua reſonare, dū ſe crebris tūderet
ictibus, vt lachrymarū imbres vberiùs eliceret. Haud dubiū, qn tonitrua fuiſſe rectè di-
cam⁹: qa tu intùs eras bone IESV, vt fletib⁹ virtutū rigares ſemina, & agri pleni, quē bene-
dixeras, fructū fonte adſperſiōis ablueres. Cūq; exiguus ego aliqñ ab eo requirerē hui-
uſce lamēti genus, & tāti fletûs gratiā, intulit ità, dicēs: Plango, inqt, fili, me plāgo: Non
quaſi humiliādo flere me cōueniam, aut vt altiora cæli ſacramēta conſpiciā: ſed me, in-
quā, qd ſim cōſiderans, plangēdo & lugeo. Plāgo qdem, nō qa ſic me vellē plangere: ſed qa
me ità plangendū noui, ꝓculdubiò plāgo. O ꝓfunda humilitas viri, & altiſſimū mentis
ingeniū. Dicebas eñ hæc, nō ꝙ te talē ſcires, ſed vt me, quē talē fortè noueras, ad plan-
gendū ſaltē ſeriùs inuitares, & pectus ſaxeū ſic tuis fletibus emollires. Alioquin tu ideò
flebas, ꝙ velut intrà ſancta ſanctorū ingreſſus, nōdùm cōtinuare poteras, quod cerne-
bas: Spes nāq; q̄ differť, affligit aīam. Ergò cernebas mētis oculo cæleſtē illā patriā, vbi Prouer. 13.
hymnidici chori Deo laudes cōcelebrāt, Et fruebaris beato illo & felici cæli cōcentu:
vbi indefeſſa voce reſultāt p̄ gaudio iubilatiōis organa. Et quod mai⁹ eſt adhuc, feceras
tuā ipſius aīam ſancti ſpiritùs habitaculū. Sed cū idē ſpiritus paululùm altiùs euolâſſet,
vt eū reqreres, flebas p̄amore nimio, multūq; flebas, ità dicēs: Aīa mea liquefacta eſt, vt Cant. 5.
locutus eſt mihi. ſiquidē locutus eſt, & abijt. Abijt, vt mens auida fruendi, feliciùs inar-
deſceret, & flammā, cū inueniſſet, in eo charitatis firmiùs retineret. Indè erat, mi pater, Pſalm. 41.
ꝙ in mortis articulo non recedebat ab ore pius affectus, ac dicebas: Sitiuit aīa mea ad
Deū viuū: qñ veniam & apparebo ante faciē Dei? Iam eñ cupiebas ingredi tabernaculi
locū admirabilis: iam vox exultatiōis in auribus erat, & confeſſionis in ore: iam ſonus
epulātis audiebať: iam quodāmodò intereras his, quorū habitatio eſt ſicut lætantium Pſalm. 86.
oīm. Talia qppe dū fleres, tibi ante oculos aſſiſtebāt, & ideò amore totus elāgueras, ac
dicebas: Adiuro vos filię Hieruſalē, ſi inueneritis dilectū meū, vt nuncietis ei, qa amore Cant. 5.
langueo. Nouerit pius lector, ꝙ ſi ſe à talibus paululùm ꝓ qbuſlibet negocijs ſegregâſ-
ſet, quaſi à ſanctis exiēs, feſtinabat ocyùs vt rediret: ſed cōtinuò totū ſe inueniēs, totus
aderat, quaſi ſi in die nihil aliud inter manus habuiſſet. Mox etenim aderāt lachrymæ,
mox gemitus atq; oīs deuotio. Reuirebat quoq; aīus ilicò, & oīs ſenſus corporis con- Preces Deo
tinuò mundo moriebať. Quòd ſi ad Dei intrâſſet officiū, vt idē iucundo aīo ſolitus erat in templo
dicere, mox oēs cogitationes & cauſas rerū temporaliū ante oſtiū reponebat, & ſecum pſoluturus
totus ingrediebať, vt totus Deo ac ſibi adeſſet. Quē ſi cōſpexiſſes, ſubitò videres eū in- vt ſe cōpa-
troire ſuæ ſecretiora mētis, & neſcio qd verēti vultu reſpicere. Tingebat qppe calamū rauerit.
linguæ fonte ſancti Spiritûs, vt mūdus Deo laudes diceret: atq; inter ipſas laudes, neſcio
qd muſicū ꝑcipiens, aliqñ abundantiſſimè flebat. Et qd mirū? cùm, vt audiui quodā re-
ferēte Epiſcopo, inter ipſas palatij populorū frequētias, dū Rex & conſiliarij eius aliud
qd intenderēt, & turba more ſolito vndiq; perſtreperet, ſæpè eorū in medio poſitus lu-
gebat, quaſi ad agonē flendi huc veniſſet. Itaq; ibì reſidēs, alibì cælorum Regi ſecretiùs
adſiſtebat. Quòd ſi inter mūdi diſcrimina huc illucq; pro Eccleſiæ negocio occupatus
eſſet, inſtituta tñ regulæ minimè deſerebat: ſed ꝓ lectiōe vacabat fletibus, & ꝓ reliquis
officijs, mentis iubilo Dño famulabať. Nouerāt igitur oēs ſui comites & itineris ſocij,
nolle eū, vt cōtinuè ſibi appropinquarēt: idcircò ꝓcul ab eo gradiebanť, quatenùs ille Nō hoc di-
ſoli Deo vacaret. Venerat eñ illi iam tēpus, vt neq; in monte, neq; in Hieroſolymis, & citur, ꝙ tē-
vt ità dicā, neq; in aliquo loco, ſed vt in ſpiritu & veritate adoraret Patrē. Templū autē pla aut loca
eiuſdē ſpiritûs, ſuā fecerat aīam. veritatiſq; habitaculū. Idcircò vt mihi viſum eſt, totus ſacra conté-
vbiq; ſecum, totuſq; cum Deo erat, ac ſolicitus cum eo gradiebať. Indè erat, ꝙ ꝑfectò pſerit, ſed ꝙ
ſemp hilaris, ſemperq; mitis ac lætus inueniebať: indè ꝙ tam patiens, tam longanimis, etiam in iti-
tamq; benignus in oībus habebať. Erat eñ filius pacis charitatiſq; catena, vt fraterna nere cōſti-
ſibi viſcera inuicèm cohærerēt. Nouit hoc Spoletū & Beneuētum: q cùm hoſtili gladio tutus, ani-
ſe inuicèm indeſinēter cęderēt, factū eſt, vt idem vir beatus illuc vſq; ob hoc ꝓgrediēs mū ſemper
deueniret, & Beneuentū intraret. Porrò ibì cùm eſſet, inter eos tantā reſtituit pacē, vt habuerit
vſq; hodiè cōnexi & cōfœderati, ſibi mutuò in pace Chriſti cohæreāt. Vndè nō ſolùm Deo cōiun-
apud eos, ſed & iā apud Grecos & oēs maris inſulas nimiā ꝓmeruit amoris gratiā, atq; ctiſſimum.
famā virtutis. Perpēdebat aūt in hoc diſſidio, ꝙ vtriq; Chriſtiani & fratres eſſent: neq; Spoletū & Beneuētum redigit in concordiā.
cēſuit eos ità Deo placere poſſe, vt tāta cruētarenť cęde, & ſuarū p̄das facultatū facerēt:
Quia oīs, inqt Apoſtolus, q odit fratrē ſuū, homicida eſt: & ſcim⁹, ꝙ oīs homicida nō ha- 1. Ioan. 3.
bet vitā ęternā in ſe manētē. Vndè ſe mediū inter eos pius Pater iniecit, & quā diabol⁹
pacē Chriſti violauerat, ſanè ad plenū reſtituit. Igiť in huiuſcemodi negocio infatigabi-

lis videbaẽ,& ꝓ iuſtitia certator eximius. Vndè factũ eſt,cùm Imperator Carolus diẽ vitæ feciſſet extremum, & Ludouicus ꝓles eius Auguſtus ſucceſſiſſet in regnũ,vt diaboli agente inuidia,in eo veritas prauorũ rursùs ſolitis agitareẽ inſidijs. Nec nouũ aliqd: qa apud improbos ſemꝑ inimica veritas fuiſſe cōperitur,&iuſtitia ſtultorũ criminibus lacerata. Iam enim annoſa puerſorum improbitas, iuxta illud Platonis, beatas & felices Reſpublicas eſſe ingemiſcebat,ſi eas ſtudioſi ſapiẽtiæ regerẽt, vel ſi earũ rectores ſtudere ſapiẽtiæ cōtigiſſet. Vndè dolo acceſi atq; inuidia,excogitaueŕunt quō ceu Danielem ex Regis latere amouerent,vt iuſtitia vlteriùs nō habendo defenſorẽ,ſtatũ ſuũ amitteret:& iniquitas ſuis pempta fraudibus, locũ dominandi reciperet. Noueras enim oīm animarũ Deus inſpector,q hoc cōſilium illius cordi inſeruẽras,vt Regis & Eccleſiæ cederet iuſſionibus,ꝙ nō niſi ob cōmune oīm bonorũ ſtudium hoc fecerat, videlicet vt libertas, potentiorũ tyrannide releuata,ꝓpenſiùs Dño militaret,& vniuerſarũ iure laudes Eccleſiarũ deuotiùs Dño redderenẽ. Sed Deꝰ,q ſuos ad altiora ſemꝑ inuitat, voluit hunc virũ manifeſtiùs approbare,quantusq; eſſet in aduerſis,oſtendere:vt q tãtus Deo victor in proſperis triũphabat,in aduerſis etiã triumpharet: Vt qa iam gratia Dei ſeptẽ Euãgelij beatitudines,vita & moribus ſibi acqſierat,octauam q̃ ſupererat,operibus ad-

Matth.5. impleret: Beati,inqt Euangeliũ, q perſecutionẽ patiuntur ꝓpter iuſtitiã, qm̃ ipſorũ eſt regnũ cælorũ. Paſſus eſt igitur idẽ malignorũ ſupercilio,& accuſatus fraude humanitatis,q amore iuſtitiæ ac veritatis in promptu nil ſibi tutũ ſeruauerat, niſi ſe ꝓ ea vſq; ad mortẽ modis oībus tradidiſſet. Nunq̃ enim timore occuluerat veritatẽ, nunq̃ mendaciũ locũ habere cōceſſerat:ſed miſeros obiecta veri puritate clemẽter tegebat, quos p̃ſertim auaritia & crudelis imperitorũ vexabat ignauia. Vndè cùm cæcitas iniquorum doloſiùs aranearũ telas,q̃ cautiùs venandi retia texuiſſet,noluit ante faciẽ apparére,nè fortè prauitatis turpitudo,iuſtitia relucẽte,fœdiùs monſtraretur. Quo factũ eſt,vt ſine

Vir ſanctus præter meritum, exulare iubet. accuſatore,ſine congreſſu,necnon ſine audiẽtia atq; ſine iudicio iuſtitia plecteretur in eo. Qui pulſus p̃ſentibus bonis,dignitate exutus, vulgi exiſtimatiōe fœdatus, ob beneficiũ Reipublicæ exiliũ tulit. Sed q̃ cęca & ſtulta puerſorum calliditas fuit? Cogitabant eñ inficere bonorũ ſemꝑ & cōmaculare virtutis famã, ob dignitatis ambitionẽ : p̃ſertim cùm eo magìs alterius torqueanẽ gloria, quo nolunt aſſeq eam, qua clari nominis

Roma.8. honore digni habeanẽ. Sed ſi Deus pro nobis,qs cōtra nos? Ergò mentiti ſunt ſe poſſe polluere decus ac felicitatẽ eorum,q ſua in cælũ facultatũ tulerunt præſidia. Illic enim

Matth.6. neq; fures effodiunt,nec furanẽ. Nemo enim aliqd habet poſt Deũ ſeipſo precioſius:& ideò q ſemetipſum benè operãdo cuſtodit,neceſſè eſt ſe totũ & Deũ poſſideat. nunq̃ ſe ſuo vacuare honore,ac facultatũ precio,quo nihil ditius eſt,priuari poterit, ſi ſe quiſq;

Precioſiſſimæ opes, virtutes. extra ſe nō ꝓiecerit. Precioſiſſimũ ergò genus poſſeſſionis eſt virtutũ decus,qbus nihil grauiùs acqritur,nil ſuauiùs amando ꝑcipitur,nil feliciùs poſſideẽ. Hunc theſaurũ ſibi ſenex noſter laborãdo q̃ſierat,q̃rendo feliciùs adinuenerat,inuentũ aũt,quócunq; iret, ſecũ poſſidendo ferebat. Atq; ità quãto exoccupatus rebus mundi fuerat,tãto ſuę poſſeſſioni intẽtus,hincindè locupletiùs & ſe cælo reſtituebat. Noueras iam impudẽs cōcupiſcentiæ quæſtus,qa miles Chriſti non tuis tenebaẽ vinculis, neq; tua obfuſcabatur caligine:ſed celſa p̃ſidens charitatis arce,mundũ quaſi ſub pedibus ſuo liberalitatis dominio ſubiugârat. Idcircò nō quócunq; inuidentiũ zelus:ſed quò Dei agebat Spiritus, quaſi ad epulas inuitatus,ſatis admodùm vltroneus ibat. Dic,quæſo,miſera mũdi cupi-

In cæcã cupiditatem. ditas,qd inanibus gaudijs raperis? Quid externa bona, & momentaneũ luxũ ꝓ æternis vitæ delicijs amplexaris? Noueris ꝙ nunq̃ tua facies eſſe,q̃ à te natura rerũ fecit aliena.

Natura paucis contẽta. Quòd ſi naturæ ſatisfacere quæris,ſcito qa parũ eſt quod reqrit. Quòd ſi cupiditatis luxui nil ſatìs eſſe poterit, ó miſera mortalium p̃ſumptio, & temeraria virtutũ imitatrix

Cupiditas, virtutis æmula. cupído,vt quid tãtis immergeris fluctibus? Quid mortis æternę p̃occuparis caſibus? Vt qd vltra te incōſultè tranſcendis,cùm indè,ſi qd eſſe potuiſſes,totũ amittas? Eccè cum iuſtitia & veritate bellũ te ſemꝑ habuiſſe nouimus:& indè eſt igiẽ, ꝙ adhuc liuore tor-

Gene.4. Matth.26. queris. Tu primò mundũ in Abel fratricidio cruentâſti: Deindè ꝑ omne tẽpus ſanctorũ millia iniquitatis gladio trucidâſti,& quod ſceleſtius eſt,Dñm cupiditatis precio vẽdidiſti. Porrò adhuc vincendo vinceris,q̃ iam ſanctorũ pedibus cōculcâris. Quarè non

Apoc.6. Deut.32. Roma.12. Diligentibus deũ oĩa cooperãtur in bonum. audis infelix aduerſùm te ſanctorũ querimonias,ſub altari Dei clamãtes: Vindica Dñe ſanguinẽ noſtrũ? Fortè cogitas,ꝙ in iſto ſanguinẽ nō fuderis,ideò te excuſatum iri. Fateor planè,qa mẽtita eſt iniqtas ſibi. Audiſne dicẽtem Dñm, Mihi vindictã,& ego retribuã? Sed quod tu excogitaueras improuisè, vt ſenẽ noſtrũ terrarũ ſedibꝰ exulare cogerẽs,Dñs ciꝰ hoc vſus eſt ad coronã: Igiẽ more ſolito tuũ cæcitatis malũ,cōuertit in alte-

rius

rius bonũ. Eccè rursùs ponitur aurũ in fornace: eccè tentationis igne probatur: Tũditur ac limatur igitur, vt ſpecioſum vas, in honorẽ formatũ, poſſit clariùs renitére. Sed dum pſens quiſq; talium contemplatur rerũ euentum, fortaſsis cenſet, iuxta illud Vergilij, Nec curare deum mortalia quenquam. Iuſtus enim aliquandò eccè in ſua perit iuſtitia, calumniantiũ fraude perimitur, & prauus ſibi quiſq; vendicat ſapientiæ laudem. Veruntamẽ vtrarunq; rerum finem rei ꝓbauit euentus. Interìm verò ſenex noſter, ſapiẽtia probus, mittitur quaſi vnus ex ignobilibus ad Heri inſulam. Miſſus verò illuc, omni humano priuatus honore, ſed cæleſti interìm vndiq; vallo fulcitur. Diſſoluitur aũt ad tempus q̃ felix quadriga germanitatis, in modũ illius Ezechielis coniuncta: ſuper quos IESVS, lorica virtutũ ſuccinctus, decentiſſimè pſidebat. Erant igitur quinq; vnius viri ſemine propagati: quorũ trium Imperator Auguſtus familiari vſus conſilio, vnà ſecũ fundabili quadratura Francorũ imperiũ ſatìs admodùm diſpoſitum regebat, Reipublicę augmentatũ. De his nanq; equis Habacuc non incongruè Dño cecinerat, dicens: Qui aſſcendes ſup equos tuos, & equitatio tua ſalus. Quorũ quidẽ impar curſus, ſed par animus ad palmã in primordio ferebat. Porrò iam deincèps pręſidente eis ſpiritu ſancto, æquo voto in his vnum ꝓpoſitum conſummatur: qui primò quidẽ diſcolores videbantur equi currere, ſed voluntate cõcordes: poſtremò verò, vt B. Hieronymus ait, vnum aurigæ iugũ trahunt, æqua ceruice, & propoſito pares, non expectantes flagelli verbera, ſed ad hæc vocis Chriſti hortamenta ità feruẽtes, vt magiſtri ac duces exercitui fierent ſanctitatis. Erat aũt maior natu, ſenex noſter ſanctiſſimus, ætate ac gratia Dño cõſecratus: maturior conſilio, eximior oĩbus ſanctitate. Deindè Vuala virorũ clariſſimus, q ei ſucceſſit poſteà monachorũ pater eximius: tũc tẽporis primus inter primos, & cunctis amabilior vnus: nimia familiaritate Regi inhærens, & maxima pfecturæ dignitate ſubuectus: in ſenatu clarior cũctis, in militia verò prudenti aĩo fortior vniuerſis. Quem tanta laus ſequebatur in omni vitæ negocio, vt longè plus cenſeretur amore poſſe, q̃ oĩm faſtus etiam & tyrannis reliquorum. Erat enim iuſtitiæ cuſtos, & decus honeſtatis, oppreſſorũ quoq; iuſtus oppreſſor. Quibus inhærebat ex latere ſexu ſoror Gundrada, nomine diſpar, ſed virtutibus proculdubiò cõpar, fratribus aſſiduitate pſens: ſiquidẽ virgo familiarior Regi, nobiliũ nobiliſſima, q inter Venereos Palatij ardores, & iuuenũ venuſtates, etiã inter mulcẽtia deliciarũ, & inter oĩa libidinis blandimenta, ſola meruit (vt credimus) reportare pudicitiæ palmã, & potuit, vt dicitur, carnis ſpurcitias illæſo calle tranſire. Pudicitiæ, inquã, ſceptra ſecũ tenuit: qa prorsùs ſibi locupletius fore credidit integritatẽ ſeruâſſe carnis, q̃ roſeos caſtitatũ flores violare. Eſt aũt pudicitia virtus, (qua feliciter vt ꝓbatur, coronari meruit) velut Tertullianus facundiſſimus ait, flos morũ, honor corporũ, decor ſexuũ, integritas ſanguinis, fides generis, fundamentum ſanctitatis, piudicium oĩs bonę mẽtis. ac deindè, Quanq̃ rara, inqt, nec facilè pfecta, vixq; perpetua. Huiuſcemodi igitur Chriſti famula inter oĩa caſtitatis diſcrimina delegit expetere campũ certaminis, & meruit triumphũ victrix obtinere pudoris. Reliq verò duo, videlicet Bernarius noſter, & Theodrada ſoror eius Deo deuota, q iam reddito fructu nuptiarũ, ſecundum caſtimoniæ gradũ arripuerat, ad pedes IESV cum Maria domi ſedebãt: illa quidẽ Sueſſione ſanctimonialiũ regens vitã: iſte verò Chriſti diſcipulatûs nobiſcũ habẽs formã: Vtriq; tñ ad vnum brauiũ ſupernæ vocationis currere feſtinabãt. Video igitur in hoc eorũ quinario numero dulci, ſonũ vtriſq; partibus reuolutum pſonare muſicũ, & ad aliqd harmonię horum quantitates concinere. Porrò ſi primùm inſpicias viros, & ſecundò duas ſorores: erit diapente Grçcũ, & proportio ſeſquialteræ quantitatis. Tres enim duplũ *mediate ſuĩ ad aliqd vniũt, & cõcinit vnus, videlicet beatus ſenex noſter, inter duos & duas: atq; ità mellifluã muſicæ ſymphoniã artis, & pyramidẽ, Geometricæ diſciplinæ formã reddunt. Sed quod operatur vnus, i. Adelhardus ſenex inter quatuor vt benè cõcinãt: hoc verò is idẽ ſupereminẽs, vt in modũ ignis quadrati, cæleſtis patriæ amore ardeãt, inuitat. Alioquìn ſi reſpicias eos in negocio Reipublicę platos, erunt rursùs tres publicis, velut Martha, mãcipati officijs: & duo ad pedes IESV intenti tantùm, vt audiant verbũ. Atq; ità medius eſt pater noſter ſenex: q inter vtraſq; vitas, actiuã ſcilicet & cõtemplatiuã, interìm mediè tẽperatus incedit. Deniq; ſi eos rursùs diligenter attendis, tres eorũ ſunt: ſiquidem, qui continentię triumphũ ſortiuntur, & duo, qui primùm caſtum meditantur connubiũ: ad poſtremum verò vtriq; par iugum mona-

Marginal notes: Eclog. 8. — Ezech. 1. — Habac. 3. — Hierony. epiſtol. 26. ad Pammachium. — Hũc quidã Vualachum vocant. — Oppreſſorum, id eſt, q alios opprimerent. — Tertullian. libro de Pudicitia. — Bernarius frater Adelhardi. — * medietate

rent: Peſſima cæcitas malumq; conſilium, vt fons conſilij, in exiliũ deportetur. Iſtud, inquiunt, non recuperabitur, neq; Francorum quiſquam ei ſimilis, tantuſq; charitatis ac veritatis inuenietur aſſertor. Planè fatemur, qa peſſima fraus, & callidus hic eſt veneni dolus. Eccè quàm iniquiſſimum inſtat tempus, dum iuſti & boni exhonorantur viri, & nemo eſt qui interdicat. Quid igitur, putas, erit de nobis? Eccè, aiunt, tollitur prauitatis interdictor, & quis vlterà iuſtitiæ locus erit? quæ conſilij ſanitas? præſertìm cùm omnes ſua quærant. Nemo igitur Reipub. ſed peſſimè ſibi quiſq; conſulit, conſiliũ pro muneribus venditur, ſequuntur retributiones, propria lucra conſiderant. His & huiuſcemodi querimoniarũ vocibus vſi, generaliter omniũ corda, ſingulorum fletibus ingemiſcere cogebantur. Ignorabant ergò, ꝙ Dei occulto iudicio factum ſit, vt ſenex noſter mala cùm fierẽt nè videret, & pœna peccati interìm in quoſdam liberiùs deſæuiret. Tunc itaq; quaſi ei hoc ſolùm deeſſet, quod primũ concupiuerat, Domino diſpenſante, ab humano pellitur orbe: & credimus, ꝙ cęleſtibus paſtus ſit ſacramentis, vt cui vetitum erat ſolum terrarum cernere, Ioannis exemplo cæleſtis patriæ inquiſitor fieret. Quid putas? nunquid Deus obliuiſci poterat, quòd primùm contra eius decreti voluntatem tali eum ab officio retardârat? Sed nunc fortaſsis ideò ei votum diù deſideratũ conceditur, quaſi vt quem priùs Deus labore huiuſce honoris læſerat, tandèm poſteriùs conceſſu operis deliniret: & quem vel tenuis pulueris inter huius mũdi diſcrimina maculæ ſordidâſſent, angelico aſſuefactus conſortio, fontibus lachrymarũ ablueret. Quod factum proculdubiò creditur, vt ſeptem annis, qui & ad hoc ſacratus eſt numerus, ſancto ibidèm Spiritu ageretur, ſi quo modo ſeptiformẽ eiuſdem Spiritûs gratiam ex integro accipere meruiſſet. Alioquin non talis ac tanta fuiſſet collata virtutum fama, niſì quia diuino arbitrio cõuentum eſt, vt qui penè omnibus Europæ partibus iam clarus inerat, etiam Aquitaniæ ſolum extremis finibus illuſtraret: vt qui ſibi pollebat vbiq; ſanctitatis nomine, illuc vſq; cunctis clariùs redderetur, ac deindè vbiq; fultus Dei auxilio, præmijs meritorum vberiùs abũdaret. Huiuſce rei teſtes idonei ſunt, & aſſertores ſancti fratres, inter quos idem beatus, vt ipſi fatentur, vita angelica per ſeptẽnium viſus eſt habitâſſe. Quos fratres idem ad omnia, quę Dei ſunt, ſancta deuotionis flamma mouebat: quoniam tanta charitatis virtus in eo erat, vt omnibus ſe poſſet influere, & ſuo eos amore in Dei cauſa firmiùs ſolidare: Dei quippe altiſſima virtus aſperos ei quoſq; ſecundabat vbiq; caſus, quæ tribus pueris mediũ fornacis fecerat tanq̃ ſpiritum roris flantem. Vndè nec procellis allidebatur, neq; vi ventorum impingebatur. Chriſti enim erat fundatus amore. Et vt cum Apoſtolo dicam, Quis cũ ſepararet à charitate Chriſti? tribulatio, an perſecutio, an fames, an nuditas, an gladius? Verè, vt euidentiùs loquar, neq; mors, neq; vita, neq; inſtãtia, neq; futura, ſed neq; vlla creatura poterat eum ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto IESV. Fundati enim erant pedes eius ſupra petram, & ideò non poterat commoueri. Vndè cognoſcẽtes eum beati viri, inter quos quaſi ſub cuſtodia degere primùm videbatur, cœperunt magno eius amore inardeſcere, & nimiùm eum venerari: non ob regiæ q. dem propinquitatis honorem, ſed pro venuſtate morũ, & ſapientiæ documentis, necnon & pro ſublimitate virtutum, in tanto eum honore præferentes, vt etiam eiuſdem loci pater, & omne illud collegium ſanctum, patris eum venerarentur obſequio, & ſecundùm eius conſilium ſua cuncta tractarent, & obedirent ei in omnibus, prout is ſemel ore aliquid protuliſſet. Tu enim hæc omnia Deus Pater incompræhenſibilis, tuo diſponebas nutu, vt & deuotus tuus famulus tandèm aliquandò diù optato potiretur ocio, & deuoti milites tui eius fulcirentur cõſilio. Vacabat igitur illic iam cæleſti ſabbato, fruitione perẽni, & guſtauit, q̃ ſuauis ſit Dominus. Vndè quàm immenſæ laudes & gratiarum actiones ibidèm eius reſonarent ab ore, puto, nemo eſt qui poſſit ad plenum edicere. Siquidem erat ei felix illa habitatio in modum paradiſi, ex quo ſerpẽtis inuidiâ primus eiectus eſt homo. Et mirabilis ſatìs admodùm ordo. ille quidem proiectus indè, confuſione tegitur: iſte verò eiuſdẽ ſuaſu quaſi reuectus, ibidèm gloriatur, eò ꝙ iam conſortio frueretur angelico. Erat igitur ei, vt quidam Poëtarũ eximius ait,

> Quàm ſecura quies, & neſcia fallere vita,
> Diues opum variarum, & latis ocia fundis.

Atq; ità nimiũ iucũdus, inter mulcẽtia ſanctitatis ocia lętabatur, q̃ſi inter florigera paradiſi amœna: nec dubiũ veritatis odio cũ B. Ioãne adeò vſq; exilio deputatus, ſicut venerabilis Beda presbyter ait.

Plangunt oẽs iniquũ S. Adelhardi exilium.

Exiliũ eius ſeptenne.

Sancta eius in exilio vita.

Dan. 3.

Rom. 8.

Quantoperè eum & amârint & coluerint, apud quos exul degebat.

Vergil. 2. Georgic.

Exiliũ mutatur ei in paradiſum.

Quin

Quin licuit cernere fluctiuagas vbiq; mundi rotas,& Babylonis ac Hieroſolymorum mixtìm confligere caſtra,hincindè vicibus tela atque fugam capi. Indè erat,mi pater omnipotens Deus, quòd tuus athleta tantùm pro diſcrimine huius vitæ flens lugebat, ac dolore ſuffuſus,nimio lamento gemebat,rogans ac petens præſertim, vt ſuorum parceres hoſtium cæcitati.

Apoc.2.

Videbat enim & prouidebat iam ſenex Pater, hoc in tempore miſeram humani generis vitam delicijs eneruari,& Iezabel Propheten ſedicere,& ſeducere ſeruos Dei,fornicari & mãducare de idolothytis, ventris ingluuiem ſequi,& libidine coronari.

Gula & libido ſociæ.

Quia,inquam,monſtrum videri poſſet,ſi gula ſine luxu,aut luxus ſine gula regnaret. Heu quàm miſera conditio ventris,qui talium affinitate partium cohærens, vtroque eluditur fine, & malæ felicitatis faſtu caſſo veſtitur honore.

Vergil,3. Ecloga.

Vndè, quamuis voce Poëtica vtar, moneo vt vos qui legitis flores, & humi naſcentia fraga, hinc fugite, quoniam ſerpens his vſibus latet. At verò præfatus ſenex interim eos flere non ceſſabat, quos auiditate diteſcendi velut quaſdam aues nox illuminat & dies cæcat: Qui dum non diſpoſitionem Dei,ſed ſuos intuentur affectus, licentiam vel impunitatem ſcelerum omninò putant eſſe felicem. Sed eorũ interdũ immanitate flagitij, cæleſti viro beneficia cumulantur intantùm, vt omne ſibi gaudium æſtimaret adfuturum,dum tentatione ad victoriam functus ſit inuidorum. Idcircò quocunq; ſe verteret,proficiens vltrà atq; creſcens ibat. Gaudebat ergò, vt Dei in ipſo compleretur voluntas,quia totus Deo ſubiectus eſſe parabatur. Aiebat nanq; inter reliqua patientiæ ſuæ verba,de ſuo quęrenti exulatu:ouium ſe velle imitari ſimplicitatis exemplum,& inſtar leporis mutationem loci non curare. Ouis enim, dicebat,propter aliorum caloris indumentum,ſuo ſine inuidiæ zelo nudatur vellere:& de ſui indumẽti exuuijs,alterius fouetur nuditas.

Magna animi in ſancto viro libertas.

Ità ſiquidem & in me aliquod ſi eſt vtilitatis prudens opus,velim vt quilibet id gratìs ſine meo percipiat quæſtu. Atq; ità ſi fuero huc illucq;,addebat, pro inſidiantis impulſu more leporis fugatus, neq; locum quietis,cui dudùm prorsùs inſederam,cum mœrore relinquo,neq; ad quem propellor,cum amore teneo.

Philip.3. Coloſ.3.

Noſtra autem conuerſatio in cælis eſſe creditur: idcircò quæ ſursùm ſunt ſapimus,& non quę ſuper terrã. Mortui enim ſumus cum Chriſto,& vita noſtra cum eo in cælis eſt abſcondita: vt cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & nos ſimul cum eo appareamus in gloria. His & huiuſcemodi verbis ad petram, quæ Chriſtus eſt,fratrum animos ſolidabat:vt quia inter fluctus marinos extra mundum

Heb.6.

poſiti videbantur,ſpe,quam velut ancoram habemus, cælo profundiùs firmarentur. Quibus paterna ex acie per ſeptennium ità diſcretione virtutum vallatis, factum eſt Domino annuente, vt ſui exulatûs iam finem faceret, & clarior proprijs honoribus redderetur. Proprijs ergò dico,quòd meritò ſibi competerent,& idem ſummum paternitatis officium meritis illuſtraret. Alioquin honoribus dixi reddendũ,quem

Honor meritorum.

proprius meritorum honor vbiquè & ſapientia decorabat: nõ quòd amiſerit, quo reuerentia dignus cenſeri poſſet,ſed æſtimatione vulgi priuatus honoris officio,quantùm in ipſis fuit,dignitatum faſcibus redderetur.

Honor improbos deturpat magis.

Cæterùm exhonorari, ſicut conſulta veritas patefacit,nõ poterat,quem cæleſtis gratia illuſtrabat: Præſertim cùm indebitus honor potiùs turpet inſipientem,dum ſummis ſedibus inclareſcit,quàm decoret: qa minùs eius dedecus patuiſſet, ſi non altis ſublimaretur officijs:quòd velut ſtruma, vt quidam ait,in ſuperficie cutis eminet,vndè indigniùs prælatus videri poſſit. Sed ſenex noſter non tam alienis quàm proprijs meritorum honoribus vbiquè ab omnibus veneratur,ab omnibus interim dignus honore cenſetur. Veruntamen quia improbos, vt dixi,dignitas reuerendos nequit facere,dum pluribus eos oſtẽtat,ſed deſpectiores, immò indignos eadem dignitas facit. Cæterùm ſenem noſtrũ tanta præditum dignitatis magnificentia fuiſſe conſtat,vt non ſolùm per ſublimitatis gradus illum contingeret videri honoratum: ſed quia multo erat fultus cõſilio,idcircò etiam inter ignotos nimiùm videretur honorabilis.

Reuocatur vir ſanctus ab exilio, cunctis gratulantibus.

Quo factum eſt,vt peracto tempore cum ſummo tandèm reuocaretur obſequio, vt priſtinam reciperet dignitatem, paſsim omnibus exultantibus & congratulantibus penè cunctis. Vndè lætitiæ voces hincindè ad cælũ vſque tollebantur. Gratulabantur monachorum cœnobia, reſultabat iucunditate Clerus Eccleſiarum,vulgi quoquè gaudia vbiquè ridebant. Factus eſt autem concurſus populi, quaſi ſi in communi omniũ feſto,cæli præconio inſignis redderetur. Fratres autem,cum quibus interim degerat,audito ſuæ regreſſionis die, cœperunt pro-

fecto

fectò contriſtari & mœſti eſſe, atque quodammodò gratulari: contraque præ nimio amore ingenti animo lachrymabant: lachrymando quoquè vix eum dimittere cogebantur. Inter quos virtute venerabilis Ragnardus, qui poſteà abbas eligitur, præcipuo feruebat mentis ſpiritu, flens mœrore animi, & flendo quoquè lætabatur. Lætabatur quidem, quia veritatis amator locum taxati meriti recepiſſet: ſed dolebat valdè, quòd tanti viri præſentia priuabatur. Vndè factum eſt, vt cùm pius Dei cultor iam iamque indè abiret, & omnes fratres ardenti animo eius veſtigia greſſusque oſculãdo lachrymis abluerent, eique valedicerent, præfatus vir Dei domi intrà lachrymarum cubicula ſeſe reciperet, nè proficiſcentem videret, quem plùs quàm ſe manere ſecum vellet, pro quo mori etiam proculdubiò paratus eſſet. Sed cùm ſenex eum multùm diuque expectando requireret, inuentus eſt in quodam obſcuritatis loco flens & eiulãs, multaque trahens ſuſpiria. Qui cùm vocatus eſſet, vt ſeni valediceret, illeque nollet exire, precatus eſt internuncios, nè eum ibì plorantem detegerent. Quod audiens charitas ſancti viri, regreditur iam de naui, nè fratrem, quem ſanctum nouerat, inoſculatum omitteret. Veniente autem ad eum ſancto ſene, cœpit idem magnis vocibus inclamare ac dicere: Quid hìc quæſiſti felix Pater, vel cur te mihi nunc oſtendere voluiſti? Teſtem, inquit, Deum habeo, quia mâllem te hìc mortuum ſepelire, quàm me relicto hinc viuus abires. Tunc omnes fratres & famuli magnis eum proſequuntur fletibus: leuantur vela, tandèm remigia impelluntur: dant omnes gemitum, & ad litus eouſquè expectant, quandiù eum poſſent cõſpicere. Feruebat verò vnus in eis ſpiritus amoris: & ideò non ſe poterant continere. Ille verò ſolutis carnis quidem, non cordis adſpectibus, longa corporis attenuatus macie, tandèm peruenit ad palatium. Vbì ſuſcepto eo ambitioſè ab omnibus, quæſitum eſt, quomodò ei celſitudo Regia ſatisfaceret: q̃a timebant pro tanti viri iniuria, futurum diſcrimen incurrere. Tunc beatus ſenex videns pudore animi talia meditantes, proruit ad medium, & verecundam Regis mentem blandis deliniuit affatibus. Perſuaſit autem, nil eum de huiuſmodi facto in animo retinere, ſed omnia Dei iudicio deputare debere. Intereà, tum eodem cogente Principe, compellitur recipere ſuum ſanctæ vitæ cœnobium, flagitãtibus filijs ſuis, vt eum ſaltem quocunque modo recipere meruiſſent. Ad quos cùm aduenìſſet diù deſideratus, vt pijs eorum complecteretur iam iamque amplexibus, vexabat eum ſalutis inimica febris, ità vt gemini affectus ſingulorum animos ſauciarent. Pugnabat ſiquidem in ſingulis mœror compaſſionis, & lętitię feruor: eô quòd viderent membra chariſſimi viri ſæuiſſimè laniari, pro quo libenti animo etiam vitæ quàm fortes diſpendium ſuſtinerent. Vincebat autem omnes, nunc iucunditatis magnitudo, nunc lachrymarum effuſio, & extollebãt ſimul mixtìm vſque ad cælum lætitiæ laudes, vt in eo Dominum illuc aduenìſſe nullus ambigeret, cui ità ſuſcepto congratulantur omnes, idemq; benignè allocutus eſt vniuerſos. Sed cùm ibidèm aliquantiſpèr dulciter quieuiſſet, charitatis officio iucundatus, iterùm ab Auguſto glorioſiùs accerſitur, & redit ad palatium. Vbì cùm introîſſet, velut quidam ait, virtutum radijs illuſtratus, quia venit Titan, marceſcunt ſidera. Apparuit autem ilicò nudata inſipientia, quæ tegebatur pallio caliginis, & factus eſt ſtupor nimius, quis Senatum populi ad tantam ineptiam deduxiſſet. Qui comperto non parùm eos inuidia fuiſſe deluſos, duxerunt in irritum, penè quicquid per hoc tempus, vt eis viſum eſt, argumentoſè tractauerant. Soluitur itaque ceu multorum captiuitas, eorum maximè, qui ex Regio pollebant ſemine: redditur in vno libertas omnibus, quocunq; in loco tenerentur, niſi quos vitâ priùs mors priuârat. Tum deindè quorundam tonſura, propter furoris ſæuitiam illata, tranſijt ad coronã, & dant Deo ſpõtè, quod dudũ inuiti quaſi ad ignominiã ſuſceperãt. Quid plura? Ipſe glorioſus Imperator publicam ex nonnullis ſuis reatibus pœnitentiam ſuſcipiẽs, factus eſt omnium humilimus, qui quaſi Regali elatione ſibi peſſimus perſuaſor fuerat: vt quorum oculi offenderant in delicto, ſatisfactione Regia ſanarẽtur, præſertim quòd eius velle cunctos conſiderare, eiuſque nolle conſpicere, manifeſtum non ambigitur. Sed niſi reuerſus eſſet veritatis aſſertor, intereà minimè patuiſſet, quo lethargico ſpiritu premerentur. Vndè etiam matura ſenectus cæcitatis eorũ vulneri, Chriſti antidoto mederi perſuadendo curabat. Ac deindè ſtuduit, vt iuſtitię virtus & ſapientiæ ſuas reciperent ſedes: vt vnuſquiſque ſibi ſeruaret commiſſum negociũ, & ſua cuique largirentur iura. Porrò nouitates vocum, & temerarias, iuxta Apoſtolum, p̃ſumptiones

Dolet eius abitus fratribus, apud quos exulãrat.

Accipitur honorificè in regis aula.

Redditur ſuo monaſterio abbas.

Fratres & mœrent & gaudent.

Reuocatur ad palatiũ.

Ludouicus Imperator publicã agit pœnitentiã.

1. Tim. 6.

ptiones velut peſtem in omnibus reprimebat. Omne igitur, quod in lege charitatis non inueniſſet, inimicum æſtimabat Deo, & velut venenum repudiabat. Cumq́ue his & huiuſcemodi præconijs, velut aurum probatum per ignem, clariùs enituiſſet, factus eſt omnibus decuplo honoratior, ità vt in ore omnium egregiè reſonaret. Amplectebatur autem cunctorum manibus, & quaſi pater ab omnibus colebatur: Eratq́ue Eccleſiarum magiſtris velut humilitate filius, conſilio verò & prudentia quaſi ſubuector inclytus. Qui cùm ità ſatageret indefeſſus, vt perfecti omnes & Deo digni inuenirentur: videtur demùm nouus renaſci Francorum ordo, & aurora iuſtitiæ quaſi ab ortu ſurgere. Siluerat enim iam ex parte ſtratum furoris æquor, & ventoſi ceciderant, vt Virgilius ait, murmuris auræ. Redierat, vt idem inquit, virgo cupidinis, ſi parùm liceat immutari, redierant & Saturnia regna: quia progenies bonæ mentis iam quaſi cælo refulſerat alto. Omnibus igitur circuncircà catenùs ſatisfactionis ſtudio illuſtratis, & ſuis cum eo ſummo fruentibus ocio, voluit ſe demùm his exuëre curis, vt eſſet ſibimet & Deo totus intentus. Sed nequaquàm paſſi ſunt ſancti fratres, licèt multam eis excuſationem ſenectutis ſuæ prætenderet: quoniam quanto ætate maturior, tanto ad virtutum culmina tendentibus ſalubrior videbatur: præſertìm cùm vigore ſancti Spiritûs, & viriditate adhuc non exhauſtæ carnis ſatìs vigeret, curans ſe laboribus & vigiliarum negocijs fatigari, etiam plùs quàm iuuenum conſtantia ſequi poſſet. Quis enim vnquàm tam feruidus, quàm idem fuerat? Et quis alterius tam crudelis arbiter, q̃ ille ſuî videbatur? Fateor planè, quòd nunquàm, niſì erga ſe quòd durior eſſet, neceſſitatem corrigendi habuit. Vndè cùm à ſuis fratribus & filijs quàm ſępè corriperetur publicè cur ſibi tam infenſus eſſet, qui ſic diſcretus omnibus habebatur, aiebat ità dicens, vt læſos eorum animos mitigaret: Ego meî curam habebo, & prorsùs veſtro prouidebo ſamulo, nè fame aut laboribus fatigatus pereat. Sed hoc peracto, paululùm deliteſcendo, non diù pòſt reſumebat eſuriem & laborum negocia, ità vt vix iuuenilia membra ferre poſſent, quibus ſe parſimonijs & vigiliarum operibus affligebat. Attamē ſemper erat viroris gratia plenus, ſemper diſcreta macie ſatìs admodùm rubicundus: vultu quoquè decorus, & venuſtus adſpectu. Neque enim faciem eius ac frontem ignauus rugabat furor: ſed totum cum matura hilaritas decorum componebat & aptum. Canities verò ſancta cum candore niueo exornabat, & velut liliū ſuper roſeos amictus, hincindè coma capitis, quaſi elatę palmarum, ſuper cutem renitebat: eratq́ue, ſicut ſcriptum eſt in Canticis, ſenex noſter candidus & rubicundus, electus ex millibus: ità vt culparetur in eo natura humana, ꝙ antequàm adulta ſit, vitijs corrumpatur. Et ſi velim laudare tantiſper glebam corporis eius, multis conſertam nitoribus, erit exiguum quòd impendo, quia pulchrius in eo renituit, ex quo Deo dilectus & omnibus gratus fuiſſe probatur. Nec dubium, quin omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, flos fœni: Verbum autem Dei, quòd ſemper in eo ſapientia vixit, manet in æternum. Cæterùm ſi nobilitatem & perſonā eius ſcribendo, quod Græcè χαρακτηρισμὸσ dicitur, ad purum pingere voluëro, ero ineloquens, ſuper quem facundia Rhetoricæ artis, atq; omnis eloquentia puto quòd muta ſit: ſilebit illa Demoſthenis oratio, & abyſſus Tulliana conquieſcet. Etſi verò ſecundùm huius artis peritiam omnibus modis eius perſona conſideretur, vt poſſit laudi idonea in negocio approbari, non immeritò his anteſertur, in quo multum, quod ſupereſt, feliciùs inuenitur. Cōſideratur autem Nomine, Natione, Patria, Genere, Dignitate, Fortuna, Corpore, Inſtitutione, Moribus, Victu: quomodò rem familiarem adminiſtret, qua conſuetudine domeſtica ſit, affectione, arte, conditione, item altera conditione: Habitu, Vultu, Inceſſu, Oratione, Affectu. Iſtis igitur modis conſideratis, perſona cenſetur: vtrùm improbus quis ad negocium, an idoneus perhibeatur. Sed videre iam iuuat, an luculentus ſenex noſter tot effloruerit præconijs, quot ſunt ad laudem ſuî Declamatoriæ artis inſignia. Nomine ergò harum in catalogo virtutum, primùm, an ſit ſapiens, quæritur. Et quis ſapientior, quàm qui vniuerſa cæleſtis magiſtri præcepta, magìs quàm artis eloquentiæ, ſolicitus ſeruans, ſtuduit non admittere cauſa Dei quæ prohibentur, & ſeruare cuncta, quæ iuſſa ſunt? Porrò cùm ſapientia ſit rerum humanarum diuinarumq́ue cognitio cum ſtudio benè viuendi: non dubium, dici poſſe ſapientem, qui & quæ Dei ſunt, Deo: & quæ hominum ſunt, prudenter nôrit adminiſtrare, & velit propter Deum. Hoc igitur negocium prudentis viri eſt: & ideò is, de quo

Eclog. 9.
Eclog. 4.
Eius labores, vigiliæ, feruor, erga ſe ſeueritas.
Cant. 5.
De hominibus dicit, q corpora ſua luxu & intēperantia eneruāt.
Eſa. 40.
Vide Cicer. Lib. 1. de Inuenti.
Laudatur Adelhardus ab attributis perſonæ.
A nomine.
ſapiētia qd. Ità ferà Cicero 4. Tuſcul. & 1. Of.

quo quærimus, ſapiens fuiſſe non ambigitur. Natione autem carnis, quod cunctis liquet, Francus erat: verùm & renatus in Chriſto, vbi & ſpiritu conuerſatus, totus cæleſtis efficitur. Patria verò, quanuis hîc natus veriſsimè videatur, Hieruſalem illa cæleſtis fuiſſe, qua nuſquã feliciùs habitatur, proprijs perhibetur meritis. Genere quidem, nobilium nobiliſsimus Francorum, vt paulò antè prompſi, proſapia ortus: ſed gratia demũ à Deo in filium eſt nobiliùs adoptatus: Qui licèt dignitate regia magnus videretur, en *maiore effectus eſt ſublimitate perẽnis vitæ. Fortuna nanq; qua fuerit auctus, probatur illo in loco, quo dictum eſt: A Natione. A Patria. A Genere. A Fortuna. * maior

Pauper in auguſto regnat habendo Deum.

Siquidem quia contempſit modica, ingreſsus Domini ſui gaudia, ſublimatur, & ſupra multa conſtitutus erigitur. Corpore verò, vtrùm validus an decorus fuerit, fides probat, & morum eximietas. Vndè nec immeritò illi aptatur illud in canticis: Caput eius, inquit, aurum optimũ, comę verò eius ſicut elatę palmarum, quoniã quicquid ad decorem ei collatum fuerat, ſursùm ad Deum nitendo cõſcendere procurabat. Oculi eius velut columbæ deſuper riuos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, quoniam totus adſpectus eius ſimplex fuiſſe & ſolùm in Deum intẽtus creditur, neq; felle concupiſcentiarum immixtus, ſed vera innocentia mentis lotus. Porrò genæ illius ſicut areolæ aromatum, quæ conſitæ ſunt à pigmentarijs, videlicet à ſanctis Doctoribus, omni flore doctrinæ & virtutum exornatæ oleribus. Manus illius tornatiles, ſanctitatis formam exprimentes, & motu ſphærico celeriter ad omne bonum inſiſtentes: plenæ hyacinthis, cæli ſpecie in cælis theſaurizando renitentes, quæ multis replebantur muneribus. Venter eius eburneus, virtutum diſtinctus ordinibus. Guttur illius ſuauiſsimum, ob fauum eloquentiæ: & totus deſiderabilis probitate morum, atq; charitate eximia. Idcircò quærimus te Pater, dum paſcis inter lilia, quærimus quem diligit anima noſtra. In lectulo enim per noctes quærimus te cum lachrymis: ſonet vox tua, obſecto, in auribus noſtris: vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Neq; enim poſſumus te patrem nõ amare, quem pro nobis credimus adfuturum. Iam ſi de inſtitutione agitur, eruditus fuit idem alter Moyſes omni ſapientia præſentis vitæ, quaſi vnus ex filijs Regis: deindè ꝑductus ad Sina, in quo ipſius Domini ꝑſentia illuſtratur, & familiaritate continua fruiturus ingreditur. Moribus verò quibus fuerit exornatus, teſtis eſt vita eius, quæ ſummis redolet meritorum inſignijs, & præconijs quammaximis prædicatur. Victus nanque, quem Philoſophi definiunt conſummati operis eſſe fruitionis exercitium, vt perueniat ad quietem, Dominus erat, quem dilexerat, quem amauerat, quem iugiter deſiderabat. Gradus autem harum virtutum ſunt, cùm apud eos primùm ponitur affectio mentis. Porrò eadem affectio, eſt animi aut corporis ex tempore aliqua de cauſa commutatio. Deindè ex hoc quod afficitur, vertit ſe in ſtudium, vt effectum ſuî obtineat. Studium autem eſt, animi aſſidua & vehemens ad aliquam rem applicata magna cum *voluntate occupatio. Poſtquàm habitus induitur acquiſitæ rei, cùm ad plenum id quod perfectum eſt obtinemus, de quo ſcriptum eſt: Sacerdotes tui induantur iuſtitia, & ſancti tui exultent. Felix quippe indumentum virtutis eſt, quo quiſquis induitur, & cuſtodit veſtimenta ſua nè nudus ambulet, hic nuptiali veſte indutus, foràs non eijcitur: quam ſi primus parens noſter in paradiſo deniquè conſeruâſſet, nequaquàm apertis oculis nudus inueniretur. Vndè, ſicut ſcriptum eſt, dum idem deſcenderet, expoliauerunt eum latrones, & plagis impoſitis abiêrunt. Sed ſenex noſter floridus, tali coopertus habitu, iam credimus ꝙ audit: Ambulabit, inquit illi Chriſtus, mecum in albis, quoniam dignus eſt, & non delebo nomen eius de libro vitę. Talique indutus habitu dum eſſet Pater eximius, exercebat ſe plurimùm, vt pro victûs alimonia frueretur Chriſto, quem induerat. Porrò reſtat, iuxta præfatam diſciplinã, requirere, quomodò rem ſuam adminiſtrârit. Quid verò dicam, rem ſuã quomodò adminiſtrauerit, qui nec ſe ſibi retinuit? Fecerat enim, quod audiërat à Domino: Si vis, inquit, perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni, ſequere me. Hoc impleto, cæterùm res eccleſiæ ſuæ quemadmodùm adminiſtrauerit, teſtes idonei ſunt ſancti fratres, quorum conſilio vſus eſt & obſequio: Per quos ità cuncta diſpoſuit, vt & omnibus ſatìs eſſet, nec multùm alicui ſuperflueret, neque in vacuum quid periret, ſed omnia ad Dei laudem humaniùs largirentur: fratribus ſalubria pręſentis vitæ tribuens, & nociua quæque ac ſuperflua

A Corpore. Cant. 5. Ibidem. Ibid. Ab inſtitutione. Act. 7. A moribus. A victu. Cicero lib. 1. de Inuentione. † voluptate Cicero ibi. Pſal. 131. Apoc. 16. Matt. 22. Gen. 3. Luc. 10. Apoc. 3. Matt. 19.

reſecans: hoſpitibus abundanter omnibus adminiſtrans, familiam quoquè ſatis illæſam à iugo ſeruitutis conſeruans. Siquidem viduas huiuſce familiæ deſtitutas, & cælibes viros per ſingulas villas conſtituens, eis ſtipendia iugiter miniſtrabat. Orphanorum quoquè & debilium, necnō & hoſpitium in eiſdem locis, opportunius velut Xenodochium conſtituerat, vt res eccleſiæ huius ſuum omnes quaſi patrimonium poſſiderent. *[Xenodochium inſtituit]* Teſtem Deum habeo, quòd idemipſe huius miniſtros officij velut medicus ſæpè inſtituebat, vt & ipſi excogitarent artificiosè, quomodò rerum aliquid eis ad comedendum pararent, & in huiuſcemodi cibis eorum ſanitas nè periret. Porrò Regi & diuitibus, noſtrorum nullus tam largus erat, idcircò vt in omnibus Deus largitor omnium glorificaretur: *[Erga diuites vt ſe geſſerit.]* Beatius, inquam, multotiès iudicans dare, quàm accipere. *[Act.20.]* atque medium inter paupertatem, quantùm ex ſe erat, & diuitias propter alios ſemper incedere: idque vt ij qui habent, tanquàm non habentes eſſe inſtruerentur. *[1.Cor.7.]* Iuſtum etiam percenſuerat, vt omnes huius eccleſiæ famuli ſic tāquàm Patrem eum ſentirent, vt tumidi quoquè dominum eum eſſe non ambigerent: *[Erga familiam vt ſe habuerit.]* Inſupèr ità eorum virtutibus fautor & inſtitutor exiſteret, vt vitiorum quoquè dominus, quāuis diſcretus, & ſeueriſſimus fieret perſecutor. Iam porrò qua domeſtica conſuetudine fuerit, nouit menſura ſancti oraculi, in quo fuit manna abſconditum, & vrna aurea: altare quoquè incenſi aureum, & virga Aaron quæ fronduerat, *[Heb.9. 3.Reg.6.]* habens illud (nempè, oraculum) xx. cubitos in longitudine, & xx. in latitudine, xx. quoquè in altitudine: vt ex omni parte gemino denario cōſummatus, charitate Dei ac proximi, quadratura perpetua fulciretur: nec dubium, quin Dominus ei fuerit fundamentum. Intrà quam menſuram attitulatus, ſola nouit contemplatio diuina, quid ſenex noſter pro ſuo more domeſtico tractaret. *[Ab affectione.]* Affectione verò ità illectus omnium bonorum incitamentis, vt ſuper fraterna viſcera charitatis officio ceu faculis vreretur. Deinceps igitur arte qua fuerit eruditus, patet: *[Ab arte.]* quia fœcundus inuentus eſt eruditionis conſilio. Prudentiæ nanque, vt dicitur, mille oculis inſpector, virtutum quoquè diſertiſſimus diſputator: liberalium artium adeò vſque ſanctiſſimus inſtitutor, vt probares in eo illud beati Antonij: *[Athanaſius in vita S. Antonij.]* Quòd ſenſus adinuenerit artem, & qui ſenſu ſit integer, eum arte non indigere. De conditione iam vlterà quid loquar, qui, vt præfatus ſum, Regali ex progenie clarus refulſit? *[A cōditiōe.]* Necnon & de altera conditione: vtrùm proprius, vt ipſi dicunt, adoptiuúſve, an abdicatus fuerit, quid ingeram, quum & Bernardi filius fuiſſe, fratriſq; Magni Pipini Regis, & DEI eſſe adoptiuus non abnuitur? *[Parens S. Adelhardi.]* Habitu autem quo fuerit infulatus, conſtat paulò antè me dixiſſe, quòd CHRISTVS eius tunica talaris fuiſſe probatur. *[Ab habitu.]* Cæterùm veſtimentorum habitus, vix ſufficiens monaſticus fuiſſe oſtenditur, pro frigore potiùs membra muniens, quàm honoris aliquid gerens. Dicebatur quippe à quibuſdam pro ludo, lorica frigoris: quoniam erat pelliceus & quaſi thorax circa viſcera fomentum caloris. *[A vultu.]* Vultu autem ſuauis idem, & ſtatura palmæ adſimilatus erat: cō quòd pulcher adſpectu & decorus eſſet, velut paradiſi delicijs enutritus. *[Ab inceſſu.]* Quàm pulchri greſſus eius, & quàm ſpecioſi pedes ad euangelizandum: quippè quibus expeditior damis, in calceamentis ornatior filia principis. *[Ab oratiōe.]* Porrò eius oratio quàm facunda, quàm plena ſenſibus, quàm ſuauis auditu manauit? Extant eius epiſtolæ, ad plurimos directæ, & omnium voces, qui nunquam ſe vberiùs aut expreſſiùs loquentem audiſſe teſtantur. Voce quidem canoriùs cygno mulcebat auditum: ſed & melle dulciùs palato cordis melodia ſapiebat. Erat autem omnis narratio eius aperta valdè, breuis ac lucida, quod dictionis genus Oratores ſummis extollunt laudibus: Nil fęculentum admiſcens, neque dubium quid in ſenſu reſeruans: At verò plano in clauſulis procedens greſſu, ſenſus eius fauifluus pinguiſſimo claudebatur fine. Erat igitur ſonus aſſertionis expoſitio dictionum: ità vt voce formaretur proprius verborum intellectus, & ſuis ſingulæ partium qualitates reſtituerentur ſenſibus: Habens omnia membra narrationis capitulatìm diſtincta, & ad retinendum facilima, ad perſuadendum verò vel diſſuadendum promptiſſima: ſemper auidiùs ad intendendum promouens audientes, igne calidiùs ad deſiderandum, torporem diſcutiendo, incitans deſidentes. Quæ, ſi facundia daretur mihi, luculentiùs explerem quod conatus ſum: nunc autem excuſatio pro ignorantia, venia pro voto debetur: præſertim

ſertìm cùm ſtylus nullius ad hoc negocium meliùs expediret, quàm eius, cuius vt vita præeminet, ità & ſermo antecellit. Sed quia id ingenij vnda denegat, voluiſſe tantùm, charitatis iura impleſſe probabitur. Reſtat nunc, affectu qualis fuerit, intimare. Sed quo artis ingenio pandam eius affectum animi, qui vno ſemper mentis ardore afficiebatur in omni vitæ negocio? Iugiter enim cupiens diſſolui & eſſe cum Chriſto, ſe laboribus fatigabat: permanere autem in carne, propter nos neceſſarium, licèt aliter fa tereetur, penitùs ſentiebat. Vndè toto annisu vitæ ſatagebat prodeſſe omnibus, mille, vt ità dicam, charitatum ſemper negocijs occupatus: præſertim quòd eſſet conſilium totius patriæ, & pater omnium indigentium: qui ore ac manibus, cum omni circunſtantia facultatum, pro libertate CHRISTI erat omnium ſeruus: Quoniam cùm eſſet ſemper accenſus ardore, peruenit vſque ad Saxoniæ fines, vbì iam paruiſſima cellula à ſancto viro, ſuo æquiuoco, Adelhardo nomine, ſumptu huius monaſterij ædificari cœperat, eò quòd idem beatus vir, quia ſuus fuerat nutritus & familiaris filius, interceſſerat loco eius, dum ipſe Hero inſula exul haberetur mundi, & paradiſi ciuis. Videns igitur pius Pater ac ſenex ſanctiſſimus cœptum opus quòd pietatis eſſet officium, Regem adijt, & petiuit ab eo, vt daretur ei locus ædificandi: quia ille, in quo ſitum fuerat, non vtilis aut aptus eſſe probabatur. Quod audiens Imperator Auguſtus, gauiſus eſt valdè, volens ei multa largiri, niſì retineret eum ipſe, qui nulli vnquàm concedebat ſibi dare, quantum quilibet voluiſſet, ſed quantum idem vel ſi modicum cenſuiſſet: agens ſemper illud Apoſtoli, quia beatius eſt dare quàm accipere. Accepta autem poteſtate à Rege, vt vbì vellet, illud ædificaret, elegit locum valdè amœnum, & monachis nimìs congruum ad habitandum: vbì & Rex poſteà plurima propter DEI omnipotentis amorem contulit beneficia. Eſt autem locus pergentibus ad ortum Solis de fonte Patris, ſitus ſupra litus Vuiſiræ, in modum Δ literæ, vallis planitie collocatus: habet ad ortum Solis præfatum alueum, & montem porrectum in facie iuxta fluuium. Porrò à meridie mons alius egrediens è fluuio, ſinu tendit ad occaſum. A ſeptentrione verò alter eregionè pari ſitu pergit, quouſquè ſibi inuicèm, viam per medium dantes, copulenter: atque ità in medio fit vallis, figuram Δ hoc modo, quantùm recordor, exprimens, nec immeritò. Nam magiſter veritatis, diuino nutu edoctus, talem elegit locum, qui & CHRISTI nutriret diſcipulos, & ſuo eos deſcriberet charactere, & ſignaret ſitu. Nihil enim in omnibus Geometriæ figuris, triangulari conſummatius aut perfectius inuenitur. Eſt enim hic numerus totius latitudinis & ſuperficiei in Arithmetica ſolus principium: In Geometria idem planior inuenitur. Et quiſquis diligenter inſpexerit hanc figuram, neque in his artibus aliquid mirabilius reperitur, neque in noſtra diſciplina quicquam maius aut melius prædicatur, quàm TRINITAS DEVS verus. Igitur ſine hoc numero formatum aliquid, nihil perfectum innuitur, videlicet ſine principio ac fine, & horum medio inter principium atque finem. Hæc verò figura princeps eſt, vt dixi, latitudinis, eò quòd cæteræ omnes ſuperficies in hac reſoluuntur. Ipſa verò, quoniam nullis eſt principijs obnoxia, neque ab alia latitudine, niſì à ſe, ſumpſit initium, in ſeſe ipſa reſoluitur. Quæ ſi ità ſursùm erecta fuerit, vt oſtenſum eſt, igne charitatis flammare ibidèm habitantes debere monſtratur. Quòd autem ipſius à latitudine ſit initium, oſtendit latum DEI mandatum nimìs, non niſì dilatato corde perfici poſſe. Quòd verò omnes ſuperficies in ſe reſoluit, liquidò ſignatur, quòd omnes reliquæ virtutes eius latitudine conſummantur: & ipſa charitas non niſì Trinitatem colendo in vnitate perficitur, vt vera perfectio, in his tribus Vnitas indiuidua teneatur. Hæc ideò me dixiſſe ſufficiat, vt monſtrarem, quàm prudens idem ac ſapiens fuerit, quantoque charitatis ardore feruebat, qui talem ac tantum diſcipulis habitandi locum parârat, irriguum aquis, velut ſi minor Aegyptus eſſet, & alter paradiſus Domini, venientibus de fonte Patris in ortum Solis. Verè, de fonte Patris, dixi: quia in CHRISTO renati, creduntur exindè non ſolùm ad ortum Solis, ſed etiam vltra Solem vſque tranſcendere. Quem locum B. Pater Corbeiam alterius de nomine vocitauit, vt ſignum eſſet in poſterum, à quo priùs illud eſſet fundatum. Quis, mi pater chariſſime, narrare ſufficiat prouidam doctrinam tuam in omnibus? Verè fateor,

Ab affectu.

Philip. 1.

exul mūdo, ciuis paradiſi.

Act. 20.

Corbeia Saxoniæ inſigne cœnobiū fundat. Abbas Spáheimenſ ait eā fundationé cœpiſſe āno Chriſti 822. qui fuit ānus 9. Imperij Ludouici Pij.

Triangularis figuræ excellentia.

Pſal. 118.

Corbeia duplex, Galliæ & Saxoniæ.

Vt iuniores monachos inſtituerit S. Adelhardus.

quòd quotiès tuî recordor ad liquidum, miror ſatis, quàm prouidus eras in omnibus. Recordor enim doctrinarum tuarum, quibus eos alebas & inſtituebas tenellos de fide & charitate, inter quas etiam ſpem mediam collocabas, deque moribus & de omni doctrina vitæ. Qualiter etiam oblatas ſibi res à quolibet ſuſcipere debuiſſent, cum ipſis inter ſolicitudinis negocia peragebas: commendans illis per omnia, vt in nullo terrenorum cupidi eſſent, neque quicquam vellent accipere, vndè alij grauarentur: & ſi hæredes eſſent rerum largitoris, cautè conſiderarent, nè fortè ipſi, quorum erat hæreditas, poſtmodùm inopes fierent. Hæc erat eius ſolicita & pia conſideratio in omnibus, quibuſcunque præerat locis: vt neque inhoneſtum quicquam acciperet, neque aliquis quaſi cauſa miſericordiæ poſtmodùm pœnitudine premeretur. Dicebat enim, quòd multi, non ſolùm rectores eccleſiarum, ſed etiam ipſi ibidèm DEO degentes, qui ſeculo renunciâſſe videntur, ob id decepti eſſent, quòd rebus nimijs abundarent: intantùm, vt ſeculo ſeruire denuò cogerentur, qui mortui eſſe mundo debuerant. Quid, inquit, prodeſſe poterit rebus proprijs futuros expoliari hæredes, & rursùs eas mancipari negocijs ſecularibus? Conſtat igitur nos in præſenti tempore ideò Reipub. deſeruire, quia ipſa noſtris attenuata cupiditatibus, ex ſe ſubſiſtere non poſſe manifeſtè cauſatur. Et idcircò nos infelices, qui liberi eſſe in CHRISTO debuimus, facti ſumus turpiſſimæ ſeruitutis, etiam inuiti, ſerui. Occaſione itaque accepta, quaſi in DEI cauſa mundi militiam baiulamus, (2.Tim.2.) cùm Apoſtolus dicat: Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus. Neque enim à nobis exigitur, quòd neceſſaria tantùm retinemus: ſed quia ſuperflua, vt ab ipſis dicitur, poſſidemus: & vndè miſeri lati in poſſeſſione eſſe cupimus, indè anguſtamur in omni opere bono. Quapropter, filioli, eſtote contenti paupertate CHRISTI, (Matt.5.) ſine qua nemo eſt diues. Noueritis enim, quòd beati ſunt pauperes ſpiritu, quibus regnum cælorum repromittitur: Et ideò fratres mei, nolite quaſi pro pietatis opere ſectando auaritiam, poſſeſſionem æternam perdere. Eſtote igitur, quod vos æterna CHRISTI vocatio eſſe voluit: vt paupertate CHRISTI participando, diuites eſſe cum eo ſine fine mereamini. His & huiuſmodi cùm eos quotidiè corroboraret ac confirmaret, conſtruebatur ibidem, DEO agente, non ſolùm monaſterij, ſed etiam cæleſtis patriæ fundamentum. Quid putas, quanto tunc gaudio afficiebatur eius animus, quantaque lætitia, cùm DEI omnipotentis amor ità flagraret in eis, vt etiam omnis illa regio DEVM per ipſos benediceret? Fateor itaque, quòd ad nos nonnunquàm rediens, præ amore pio & ſpiritali gaudio vix ſe poterat continere, hincindè exultans atque gaudens, quòd CHRISTVS per eum glorificaretur in multis: nos quidem rigans ac paſcens cæleſti pabulo, illos plantans in CHRISTO ac propagans, agebat vt fructum plurimum Deo ferrent. Itaque ſic in omnibus ſe exhibens, CHRISTI vices agere credebatur: etiam & forma humilitatis omnibus anteibat. Qui ità iugiter vno iubilationis afficiebatur ſpiritu, appetebat ingreſſionis campum: quæ ingreſſio, ſecundùm B. Auguſtinum lib. de animæ quantitate, vna de ſeptem, & ſexta perfectionis eſt virtus. Quintus ſiquidem earum gradus, eſt Tranquillitas: ſextus, ingreſſio: ſeptimus, contemplatio: Quæ ità decentiſſimè poſſunt edici: (Tranqllitas) In ſeipſa, dum anima quælibet ſecum ingreditur & verſatur: (Ingreſſio.) Ad DEVM, dum quotidiè ardenter deſiderando, ad eum ingreditur, ità dicens: (Pſal.41.) Sitiuit anima mea ad DEVM fortem, viuum: quandò veniam & apparebo ante faciem DEI? (Côtêplatio) Apud DEVM, cùm iam claro lumine indeſinenter contemplando ei inhæret, (1.Pet.1.) in quem deſiderant etiam angeli proſpicere. Quò nunc Senex noſter ſe perueniſſe lætatur, lætatur meruiſſe, gratias agit, atque compræhendiſſe ſummo alacritatis animo amplectitur. (4.Reg.2.) Vndè quid aliud dicam, quàm illud Eliſei: Pater mi, pater mi, currus Iſrael, & auriga virtutum? Ecce nos quàm ſubitò deſolatos relinquis: & ideò quærimus te lachrymoſa voce, & ſcrutamur mellifluos mores tuos manè in præcordijs noſtris: nec vſquàm pupilla oculi noſtri ſilet, neque conſolatur, niſi cùm ſibi te pro nobis meliùs adeſſe promittit. Recordamur enim, qbus nos lactabas vberibus, vel quanto in te DEI fruebamur oraculo, quantiſque ferebamur alarum remigijs, & nutriebamur charitatis viſceribus: ità vt ſi ſaxei eſſemus, tua nos molliret pietatis oratio. Omnia enim nobis omnibus factus eras, vt CHRISTO nos lucrifaceres. (Qualem ſe erga fratres præbuerit.) Quòd ſi ad ſpeciale quorundam te vertiſſes negocium, vni in momento

to dabas vitæ conſilium, alium interdùm deliniebas oſculis. Porrò illius manum ſtringens, alterius animum miro demulcebas affectu: atque ità omnibus vnus eras, & totus ſingulis. Fratrum verò nomina licèt ſcripta in viſcera ſanctæ ſolicitudinis imponeres, de manu tamen certus eorum numerus diligenter ſcriptus penè nunquàm aberat: idque ideò, vt omnes ſedulò inſpiceres, & mores ſingulorum apud te ſolicitus pertractares. Iam enim de ſingulis tecum in iudicio diſceptabas, nè damnum poſtmodùm de creditis ouibus ſuſtineres. Benè igitur noueras, quid cuique expediret; & ideò omnibus exhibebas, quod ſaluti ſingulorum congueret. Erat ergò diſcretio tua in nullo, quantùm dici fas eſt, exorbitans à propoſito, facilitate complendi, quæ ſingulis expedirent: generaliter verò procurando cunctis congrua. Nullum fermè per hebdomadam familiaritatis affectu non allocutum relinquens: nullum quem in die generaliter, niſi ex aliqua impoſſibilitatis cauſa, non inſtrueres: Omnibus præbens ſalubria, nulli prorſùs denegans, vt credimus, neceſſaria. Idcircò filiæ Hieruſalem, prout compellor dicere, flete hunc ſenem noſtrum, & lamentum ſumite. Flete virum, qui veſtiebat nos charitatis coccino, deſupèr totum delicijs intextum, qui præbebat cultui ornamenta virtutum. Induite cilicium, & amarè plangite: quia qui conſolabatur nos, & fouebat quaſi nutrix in gremio, ſublatus eſt & receſſit. Vndè plorans plorabit anima mea, & erunt lachrymæ in maxillis meis, quandiù non intueor, quem diligit anima mea. Putáſne veniat mihi pater tempus, quandò vel ſi quoquo modo liceat faciem ſpeciemque vultûs tui conſpicere? Sed quid interìm iam deincèps agimus anima? Eccè nuncuſquè quaſi inter roſeos verſati ſumus campos, & conſpeximus amœna virtutum, de fonte S. Spiritûs irrorata: Nunc verò inſtat, vt mortis eius finem pãdamus, quem habuiſſe talem, glorificandum eſt: amiſiſſe, flendum: perueniſſe verò ad beatorum gaudia, congratulandum. Sed quanto nobis iucũdius eſt, in eo quod amatur, verſari: tãto grauius eſt, eius abſentiam, quam ſemper præſentem cernimus, tolerare. Vndè ceu reſperſum nebula, mœſtum eſt omne quod inſpicimus: caligant oculi noſtri, operimur ſingultibus, tremunt digiti, rotatur caput, funduntur lachrymæ: & inſupèr eſt pio amoris affectu quædam flendi voluntas: Vndè & quanto hæc prolixiùs ad conſolandum cudimus, tanto ardentiùs amore afficimur, amando quoquè dolore premimur. Idcircò mi pater chariſſime, ocyùs tranſibo obitûs tui paginas, in quo diutiùs immoranti vehemens languor ingruit. Hinc quidem interim adſtillat lugendi facultas, ſed paulò pòſt conſolabimur de peruentu, quo tu nunc lætaris in gaudio. Vndè quæſumus, priuſquàm incipiat calamus pulſare tui exitûs horam, reuertere Sunamitis, reuertere inquam paululùm, vt intueamur te. Recipiet enim indè ſpiritum linguæ calamus, & leuiùs tranſibimus amaros legendi curſus. Reuertere, reuertere mi chariſſime, & quid videbimus in te, niſi vt caſtrorum acies quomodò ſis ordinatus? Ad nos ſaltem ſemèl, quæſumus, conuertere: vt omnes, qualem te priùs habuimus, quantúſve & modò ſis, videamus. Eccè aſcendiſti, nouimus, per deſertum quaſi aurora conſurgens, pulcher vt luna, electus vt ſol, terribilis in Deo, velut caſtrorum exercitus ordinatus. Quid igitur terribilius humanis adſpectibus videri poteſt, quàm tui vultûs erant adſpectus in hora, cùm nobis indulgentiam dares? Præceperas enim, petentibus nobis, Pater, vt omnes humì ſederemus: quatenùs tu os noſtrum ex integro, & nos tuum erectis oculis potuiſſemus conſpicere. Quo, fateor, nil me ordinabilius à magiſtro audiſſe indultum, nilque flammantius aut horribilius aliquid me vidiſſe, quàm in tuis oculis. Preſſiùs itaque enucleans ſenſum, ità affatìm cunctis es locutus: Eccè, inquis, de creditis ego ouibus rationem redditurus venio: vos autem, ó mihi commiſſus grex, de obedientia & inobedientia veſtra ſententiam excepturi, attendite, quòd idem, qui nunc adſiſto, in tremendo iudicio vobis coràm adero, & quid de talentorum pecunia ſim lucratus, vel quomòdò illam expenderim, præſentabo. Attamen interìm ſi quid eſt, in quo exceſſi in vobis ſciens aut neſciens, volens noléns ve, indulgete, prout ego iuxta quod oportet, ſi quid eſt quod meum ſit indulgere, vice CHRISTI relaxo. His igitur tum ità præmiſſis, plenus feruore ſpiritûs receſſit, quaſi iam futurus arbiter in ſuo: vt inſtrueret ſe, quaſi contra ſpiritalia nequitiæ tunc in cæleſtibus pugnaturus, rationem villicationis ſuæ redditurum: licèt ſemper quaſi in mortis articulo pertractâſſet, tunc tamen velut contra legiones iturus, diligentiùs mentis aciem

Moritur, vt ſe geſſerit.

 diſponebat,

diſponebat, ſi fortè ludibria huius vitæ ſine impedimento poſſet effugere. Sed quia
Luc.14. occurſor decuplum eius viginti millibus ſuperare legitur, ſemper quę pacis ſunt, Do-
Iob 17. minum precabatur: Domine, inquit, pone me iuxta te, atque ità cuiuſuis manus pu-
gnet contra me: alioquin turmas non effugiam iniquorum, quia tu ſolus in-
Pſal.87. Ioan.14. uentus es inter mortuos liber. Venit enim ad te exactor, & in te non inuenit
quicquam, quod ſuum eſſet. Idcircò fac me firmiùs in te inhærere: vt & ipſe
per te tuo in corpore mali totius inueniar liber. Qui totum ſe ità diſcutiens,
adhuc inuenit in ſe qualiacunque, quaſi nondùm exhauſta, & præcepit ea coram
quibuſdam fratribus exponere, (quorum vnus, etſi indignus, ego eram) inter-
rogans, ſi de his ſe in iudicium meritò venturum fore pertimeſceret. Quibus
auditis, iuxta diuinam ſcripturam percenſuimus, non ad eum pertinere, quæ ipſe
quaſi ſua longè diuque plangebat. Quid putas quàm ſubtiliter ſecum reliqua
diſputabat? quàm ſibi ſeuerus erat, qui pro alienis etiam, vt pro ſuis, ſe punie-
bat? Intereà ſingulos de ſingulis monens & inſtruens, aiebat, vt poſt obitum
ſuum in electionis pace, caſtè ac rectè ſecundùm DEVM inter ſe conuenirent.
Expoſuit etiam fidem ſuam coram quibuſdam ex nobis, penè & omnem doctri-
nam quam docuerat, vt ex hoc eam firmiùs commendaret pectoribus noſtris.
Hinc eſt, quòd tali abſentes mœrore ſuffundimur: indè verò gaudentes ſumus,
quia de Patre talia recoluntur. Hinc ad hoc afficimur, ad aliud hinc protrahi-
mur. Plangimus in eo ſiquidem maturitatem morum, fidei firmitatem, ſolidi-
tatem ſpei, charitatis fundamenta, ex integro altiſſimam CHRISTI humilita-
Luc.19. tem, & ditiſſimam in omnibus largitatem: nec vt Saluator, inquam, miſeram
Hieruſalem ego lugeo: ſed ploro in vnius morte pariter omnes virtutes occu-
buiſſe: Non quòd nobis deſit ille, qui abijt: ſed quòd talem videre deſiuimus,
quem ſine lachrymis vix aut nunquàm recordari valemus. Quis enim ſiccis ocu-
lis eius recordabitur, in quo penè omne honeſtatis decus ſublatum eſt? Aut quis
non doleat præſidium totius Europæ ſubitò deperijſſe? Vel quis ſine mentis
ſcrupulo poterit epiſtolarum eius nitorem eloquentiæ recitare? Quem ſi vulgò
Peritia linguarum & eloquentia S. Adelhardi. audiſſes, dulcifluus emanabat. Si verò idem barbara, quam Teutiſcam dicunt,
lingua loqueretur, præeminebat claritatis eloquio. Quòd ſi Latinè, iam vlte-
riùs præ auiditate dulcoris, non erat ſpiritus. Idcircò mihi chariſſimi ô vos
omnes, qui nôſtis quid boni habeat tanti viri præſentia, & tranſitis per viam, at-
tendite & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor noſtrùm omnium. Videte igitur, quàm
ſubitò vindemiauit nos Dominus, & facti ſumus ſqualidi, venuſtate ſublata. Au-
rigo poſſedit nos, quia decus roſeum verſum eſt in fauillam. Parauerat ergò ſe
Simeon ſenex ad natalem Saluatoris accenſis lampadibus occurrere, & regem re-
Febre corripitur vir ſanctus. gum Dominum IESVM, procedentem de thalamo ſuo, vlnis ſuis lætus ſuſci-
pere: ſed tetigit eum triduo ante natalem Domini validiſſima febris, dum iuxta
conſuetudinem noctis medio in baſilica fleret. Qui ità perdurans ad vigilias
vnà cum fratribus, hoſtiam iubilationis in pectore Domino conſecrabat: & quan-
to, vt multi teſtes ſunt, altiùs voce canebant chori, eo ampliùs idem flebat in
Cant.2. iubilo. Sicque ſe pertrahens ad matutinorum vſque laudes, nec minùs amore
CHRISTI febricitans clanguebat, ſicut ſcriptum eſt in Canticis: Fulcite
me floribus, ſtipate me mális, quia amore langueo. Et dum quotidiè magis
magiſque multis premeretur doloribus, ſpiritum non relaxabat, ſemper DEO
intentus. Diſponebat igitur ità omnia prouidus, àc ſi nihil mali ferret in cor-
pore: inſtituens & ordinans ità ſingulas officinas, vt nil finis eius imperfectum
inueniret, præcipuè vt & ſanctus dies dignis celebraretur honoribus. Quo per-
Sub mortē quotidiè audit, licèt ægrotus, Miſſam. acto, vehementiùs cœpit vrgeri febribus: quotidiè tamen ad oratorium B. Mar-
tini veniens, quem copioſo amore in vita ſemper dilexerat, ibidemque Miſſas
audiens, communionem ſanctam percepit, donèc vltimus dies vitæ, à noctis hui-
us eum eduxit caligine. Interim verò audiens beatus vir Hildemannus Epiſco-
pus, quem ipſe monachum nutrièrat, & per conceſſum Regis tanto Bellouaci ſub-
limârat honore, ſanctum ægrotare patrem, aduenit ilicò, & excubabat iugiter ante
eum, donèc viuendi finem fecit, & cum proprijs manibus vnà cum cunctis fratri-
bus ſepeliuit. Qui dum aduenifſet, gauiſus eſt S. Pater alacritate maxima & læta-
tus,

tus, vt vix ſe ferrèt præ nimio exultationis gaudio. Agebat nanque DEO immenſas gratias, quòd de huius eum conſolaretur aduentu, & dicebat: DEVS omnium inſtitutor & rector, gratias tibi ago, quia non ſum fraudatus à deſiderio meo. Intereà cùm cœpiſſet idem S. Epiſcopus à nobis percontari, vtrùm benedictionis oleo, ſicut à beato Apoſtolo ſancitum eſt, deberet perungi: interrogauimus eum, vtrùmne vellet, quem proculdubiò ſcieramus peccatorum oneribus non detineri. Quod ille audiens, erectis oculis in cælum, cominùs obſecrabat vt fieret. Quid putas tum ſanctus agebat animus? quantis tunc replebatur lachrymis? Erant igitur oculi ad Deum defixi: manus verò ad cælos extenſæ, inuitansque ſanctum Spiritum, dicebat: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundùm verbum tuum in pace: quia percepi omnia tui myſterij ſacramenta. Et nunc quid ſupereſt, niſi vt ad te veniam? Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis: tantùm fiat voluntas tua. Alioquin ſitiuerat iam idem diù venire ad fontem. Vndè & quaſi iocoſa voce, plenus grauitate fidei, frequenter dicebat: Hinc ibo, & ad DEVM meum veniam: lætus, inquam, veniam, lætus moriar, lætuſque tranſibo ingentes huius vitæ foueas: quoniam ad gaudia peruenturus ſum ſempiterna, longè mihi antè promiſſa. His & huiuſmodi dictis ſedulò ſe armabat CHRISTI miles, donèc ingreſſus eſt locum tabernaculi admirabilis, in voce confeſſionis & laudis: vbì & inuentus eſt exercitus multitudinis feſta celebrantis. Ibique iam ſenex noſter tripudians, creditur præcinere: Nox præceſſit, dies autem appropinquauit. Qui cùm quotidianis diebus adhuc in carne febricitans, immenſis ſe DEO taliter commendaret laudibus, contigit ſubitò, dum ſolus apud ſe ageret, ad eum ingreſſum fuiſſe ſanctum Epiſcopum: ad quem continuò exclamans, ait: Curre velociter, ô Epiſcope, præcipio tibi, & oſculare pedes Domini mei IESV CHRISTI, quoniam ecce adeſt. At ille audiens, valdè contremuit: quia quô iret, vel quid ageret, penitùs ignorabat. Ille verò hoc dicto, recepit ſe ſub ſilentio, & quieuit. Tum deincèps peracto die octauo natalis CHRISTI, alacriùs cœpit inſiſtere vt iam hinc ei celebratis diebus liceret abire, ſi quo modo ipſe tandèm perueniret ad feſtum, quod nox non intercipit, neque morbo corrumpi poteſt. Et peracto igitur iam noctis mediæ ſpatio, ità adorſus eſt, & fratribus dicebat: O filij, ſemper mihi in Domino multùm chariſſimi, ſcitote quoniam hodiè hinc ibo. datum eſt enim mihi iam hinc exire, ac videre (quod vtinàm fiat) & apparere conſpectui Redemptoris mei. Finitus eſt ergò iam curſus certaminis mei, & reſtat penitùs, quid accepturus ſim pro vocationis præmio vt ignorem. Credimus nos tamen pater, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſſcendit, (alioquin vacuus eſt labor fidei) præſertim qui dicere cum Apoſtolo veraciter potuiſſes: Curſum conſummaui, fidem ſeruaui: de reliquo quid aliud, quàm repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi iuſtus iudex in illa die? Tum manè iam facto, accerſitis nonnullis ex nobis, cœpit idem B. Pater vrgere, quatenùs matutinas ocyùs præuenirent. Quibus dictis, in laude CHRISTI cæleſtis eius lingua obmutuit. Tunc verò ſimul conuenientibus omnibus ſanctis fratribus, communionem ſanctam percepit fermè hora diei prima, ſicutì mos eſt: & cœperunt eum hymnidicis laudibus Domino commendare, ità perdurantes in eius exequijs, vſque in horam diei nonam. Tum idem, quando & CHRISTVS in cruce, emiſit ſpiritum, vt daretur indicium, quòd cuius crucem in vita tulerat, quemque ſecutus fuerat, eius & in mortis articulo ſequeretur veſtigia, donèc perueniret ad eum quem quæſiërat, quem optârat, quem & diù de toto corde deſiderârat. Quis, putas, tunc ea hora luctus omnium erat, & quàm præcipua fuerint lamenta monachorum? Attollebatur autem ſurſùm vox vna canentium in excelſo, & fletus omnium deorsùm ſingulorum ſcindebat pectora: quoniam, ſicut alibì dictum eſt, & pium erat tanto viro congaudere, & pium erat eius abſceſſu flere. Quis enim non fleret, etiamſi de ſilice natus eſſet, ea hora, cùm inclytus Dei paſtor hinc abiens cælos peteret? Ipſe enim erat, bone IESV, quem in toto ex omnibus ſolum Abbatem reperì: ipſe ex vniuerſis, quem alterius plùs quàm ſua quęrêtem inueni. Qui ſicut mater amat vnicum, ità quoſq; tenerrimè

Iacob. vlt.
Luc. 2.
Matth. 26.
Rom. 13.
Videt Dñm Ieſum.
Eccè quàm modeſtè de ſe loquitur vir ſanctus.
1. Cor. 2.
2. Tim. 4.
Matt. 27.
Eximia laus S. Adelhardi.

mè diligebat, atque vt ſolidiora caperent, inuitabat. Quapropter, quæſo, attendite viri, & videte vniuerſi populi matrem Corbeiam flentem, quod eſt aluearium monachorum: flentem, inquam, ac dicentem: Ablatus eſt magnificus meus mihi, & nullus
Thren.1. eſt, qui cõſoletur me ex omnibus charis: quoniam compleuit Dominus furorem ſuũ
Gen.3. in me, & fecit quæ cogitauit. Compleuit ergò, quæ p̃ceperat à diebus antiquis: Terra es, & in terram ibis. Idcircò abijt chariſſimus mihi, & receſſit. Reuerſa eſt ergò virgo
Ierem.31. Iſraël ad ciuitates ſuas, & deincèps ambulat gloriosè ſuper aquas redemptionis æternæ. Ipſe nanque eſt, qui erat mihi votorum chariſſimus: Ipſe cõuertens animam meã, & cuſtos vitæ meæ: Ipſe qui cõſurgens pro nobis in principio vigiliarum, effundebat velut aquam cor ſuum ante cõſpectum Domini. Nunc verò poſuit nos Dominus ad modicum deſolatos, propter eum mœrore confectos. Ideò ergò ponimus in puluere os noſtrum, ſperãtes in miſericordijs Domini, ſi fortè ſit ſpes, vt peruenire poſſimus, quò iam pius patronus noſter perueniſſe creditur. Quod donèc fiat, donèc optata di-
Pſal.76. es veniat: hæreat lingua mea faucibus meis, ſi tuî non meminero pater Adelharde, ſi non te propoſuero in principio recordationum mearum. Alioquìn obliuiſcatur me dextera mea, niſi nomen tuum laudesque pandam. Credo mi charorum chariſſime, quòd priùs maternus amor perire poſſit, quàm nos te non diligere. Quia etſi illa ſuorum obliuiſcitur, nos tuî nunquàm obliti erimus: ſed dum ſecula manent, & nox cum die partitur vices, fama prædicabitur de te ſemper ſanctiſſimæ vitæ, nosque tua nunquàm immunes erimus à laude. Tu autẽ, q̃ſumus, trahe nos hinc poſt te, curramus in odorem vnguentorum tuorum: quia meliora ſunt vbera tua vino, fragrantia vnguẽ-
De Orpheo dicit. tis optimis. Recti enim te diligunt: & ideò quærimus, quouſq; perueniamus, vbi paſcis, vbì cubas: ſcimus nanq;, quòd in meridie. Neque igitur, iuxta quod fabulæ ferũt Threicium feciſſe vatem, gemimus apud inferos cõiugis mortem: ſed ſuper aſtra tollimus patris nomen, quò te ſolenniter conſcendiſſe fatemur. Ergò etſi felix fuit ille, qui fictè potuit lucidum boni fontem viſere: & felix, qui potuit vincula grauis terræ ſoluere: feliciores ſumus nos, qui poſſumus poſt te Patrẽ talia & tam ſancta vota dirigere. Fingitur enim ille præfatus vates flebilibus modis flendo poſt coniugem ſyluas currere feciſſe, amnes ſtare immobiles: iunxitque intrepidum latus ceruę ſęuis leonibus: nec timuit lepus iam cantu placidum canem. Cuius cùm feruor intima pectoris flagrantia vreret, nec ſic mulcerent animum cuncta quæ ſubegerat: it mites ad ſuperos, quærens coniugem: nec reperta, infernas adijt domos, illic ſonantibus chordis
Proſerpina. blanda carmina temperans, quicquid de præcipuis muſicorum fontibus hauſerat. Ad cuius voces vmbrarum Dea miſerans, Tandèm, inquit, vincimur arbiter: & ideò donamus coniugem viro, emptam carmine. Quid putas tum ille, iuxta Poëticam narrationem, luctûs dabat? quantosque threnos geminans amor mouerat? quantisve precibus veniam implorârat? Cuius noua carmina ſtupuerat infernus, vltrices ſcelerum Deæ iam mœſtæ madebant lachrymis. Sed nos, Pater chariſſime, talia non ideò inferimus, quòd ignoremus neminem ab inferis ſine Chriſto regreſſum fuiſſe: ſed quid
Amor, ſibi-ipſi maxima lex. boni habeat amor, volumus aperire. Amor enim, maxima lex ſibi eſt: & ideò imitando quærimus te quaſi per legem, quia omnis via tua, lex vitæ fuit: vt mereamur peruenire ad te, immò ad te, quia ad Chriſtum, quò te perueniſſe credimus & optamus. Et precamur, vt Deus noſtris fletibus motus exaudiat, & doneris feliciter nobis, immò nos tibi, quia te paradiſo datum petimus. Credimus nanque, quòd ibidèm coronaris
Cant.4. iam de capite Amana, de vertice Sanir, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Iſta quippè omnia triumphando viciſti: idcircò factus es ſuauis inter delicias Paradiſi & decorus, nec eſt in te macula. Dextera igitur Chriſti amplecteris, & læuam ſub capite pacis ſomno dormiens premis: & ideò factus es coram eo quaſi pacem reperiẽs. Lectus ergò tuus, quia in pace Chriſti verſaris, floridus iuxta meriti qualitatẽ. Tigna domûs tuę, cedrina: laquearia verò, cypreſſina. Et nos quidem, pater amiciſſime no-
Luc.15. bis, iuxta quod intelligimus, gaudemus & gratulamur tibi, quia euerſa domo, inuenta eſt in te drachma, quæ periërat. periërat enim noctis caligine circunfuſa, ſed accenſis lampadibus, tibi feliciùs denuò inuenitur. Vndè interìm quandò aliud non vale-
Prou.22. Vergil. Eclog.2. mus, iura ſepulcri tui flentes circunſedemus, & ſuperadſpergimus orationum flores. Legimus ſuper illud nomen bonum, quod melius acquiſiſti, quàm diuitias multas. Nam noſtrûm alij pallentes violas tibi & candentia lilia carpunt: Alij narciſ-

ſum & florentes roſas, Alij ſerpillum benè olentem ſpargunt. Iſti colocaſia, & mollibus illud vacinijs pingunt: quidam & ſuaues intermiſcent odores: Nonnulli verò ſalſis lachrymarum rigant fontibus, & ego literarum ſuperintexo pallas: quatenùs æui temporibus futuris, ſanctum ſeruet nomen. Neque enim fucatæ artis eloquentiam texo: ſed ſindone munda, puritatis opere, illud inuoluo. Alioquìn ſi quis pleniùs hunc virum nôſſe deſiderat, quàm fortiter fide mundum vicerit, legat illud, vbì inſcribitur ei nomen nouum, & nomen ciuitatis nouæ Hieruſalem. Et cùm intellexerit, quibus ciuitas fulgeat ornamentis, hoc totum illi conferat: eô quòd ibidèm quodammodò ipſe ciuitas, & poſſeſſor huiuſce ciuitatis à Deo creditur eſſe factus. Vndè gaude & lætare virgo fidei, felix Corbeia, ex antiquo vocata: quia meruiſti talem in Chriſto frui & poſſidere patronum. Quæſo te mater religionis inclyta, amplectere hunc virum, quem tu tyronem cæleſtibus ſobriè ac diſcretè inſtituiſti moribus: & imitare illum, qui te poſteà multis āpliauit honoribus. Quatè igitur mœrore cōſumeris virgo & filia Dei ſummi, quaſi non ſit tibi conſiliarius? Eccè fratrem reliquit tibi hæredem, qui multis adhuc pro te ſudabit laboribus. Abſterge, quæſo, lachrymas: quoniam mittes obuiàm de medio tui etiam hunc ſenem, cùm vniuerſæ terrarum partes miſerint eximios quoſq; viros. Porrò vicina monaſteria cùm dederint, videlicet Vedaſtum, Atrebates & Centulum; ſanctiſſimum Richarium: & alia circunquaquè viros religione nobiles, dabis forſitan & tu nō impari voto virum Deo digniſſimum. Neque infœcunda tunc eris, cùm inter reliquos iſtum etiàm Domino de terrę puluere generabis: immò lætabunda & gaudens veniendo venies, ſaltem paucos ferens manipulos. Idcircò confortare & robuſtiùs age, donèc Amalec occurrit in via, quoniam alter Ioſue iam tecum dux & præuius virtute, pugnat in acie. Fulci igitur iſtum iam in capite inter plurimos dimicantem: Attende & illum in monte iam cum Domino, palmas ad ſublimia porrigentem. Hic pugnat, ille orat: hic hoſtem premit, ille vincit. Iſte nanque eſt, chariſſima mihi mater, fratrum amator, & populi Iſrael. Hic, qui multū orat pro ſuis charitate perpetuus. Hic qui iugis, vt credo, interceſſor erit pro ciuibus. Vndè & Domine, iuxta B. Ambroſij vocem, quia nemo habet quod alijs plus deferat, quàm quod ſibi optat: non nos ab illo poſt mortem ſepares, quem in hac vita chariſſimum ſenſimus: Sed vbì es, nos facias eſſe ſimul cum illo, vt vel ſic eius perpetua viſione apud te fruamur in CHRISTO, quē propter te in hac vita chariſſimū vaidè dileximus, nunc in pace Chriſti ſepultum. Sepulta ſunt autem decēter membra chariſſimi ſenis, in Baſilica B. Petri Apoſtoli ſub faſtigio inter eiuſdem medioximæ quatuor Eccleſiæ centra, tectus polito lapide: ſuper quem octonis ſculptum verſibus muſici carminis hauſtu dignè legitur:

Apoc. 2. 3. & 21.

Vualam ſiue Vualachū dicit, q Adelhardo ſucceſſit.

Cētulenſ monaſteriū.

Exod. 17.

2. Mac. 15.

Vbi ei9 corp9 cōditum ſit.

Hic iacet eximius meritis venerabilis Abba,
Noſter Adelhardus, dignus honore ſenex.
Regia proſapies, paradiſi iure colonus:
Vir charitate probus, moribus atque fide.
Quem dum ſub tumulo recolis tu quiſque viator,
Cerne quid es, quid eris, mors quia cuncta rapit.
Nam poſt octauas Domini hic carne ſolutus,
Succedente die aſtra petiuit ouans.

S. Adelhardi epitaphium.

Et ſunt ibidèm perhumati quatuor circunquaquè venerandi viri, qui fuerant vnò eiuſdem officio ſeruitutis, à Domino propagati. Quod factum non caſu contigiſſe puto: ſed vt quorum vna in Chriſto fuit militia, poſt Ieſum Crucem ſublimiùs eodem in loco ferre propriam, vnus eſſet & ſepulturæ locus, qui eos duntaxàt ſecundùm ſimilitudinem eiuſdem Crucis inſigniùs connecteret. Quorum medius ſenex noſter cernitur, ſuper quem ſigna ad Horas diuini officij pulſantur, vt ex hoc clareat, iuxta quod proueniſſe creditur, quia fuerit lingua eius cymbalum ſancti ſpiritûs, & inuitatorium ad diuini operis officium, ibidèm dedicatum. Vndè & octoni verſus, quòd poſt octauas Domini obierit, titulantur: quatenùs monſtretur cum opere conſummato, quò dudùm omnes inuitauerat, ad octauam Domini, nullo literarum imminuto numero, feliciter perueniſſe.

MAR.

MARTYRIVM S. PETRI AVLANI, INTERPRETE ANASTASIO BIBLIOTHECARIO: QVANQVAM

necdùm certum habeo, vtrùm hæc illius verſio ſit: phraſis ſanè videtur ab Anaſtaſij dictione non abhorrere. Habetur autem in vetuſtis manuſcriptis exemplaribus.

3. Ianuarii. IN illo tempore, Petrus, qui & Balſamus, cùm comprǽhē-
ſus fuiſſet apud Aulonam ciuitatem tempore perſecutio-
nis, cùm eſſet oriundus à finibus Eleutheropolitanæ ciui-
tatis, oblatus eſt Seuero præſidi. Seuerus dixit ad eum:
Quis diceris? Petrus reſpondit: Nomine paterno Balſa-
mus dicor: ſpiritali verò nomine, quod in baptiſmo acce-
pi, Petrus dicor. Præſes dixit: Quod tibi genus eſt? Petrus
reſpondit: Chriſtianus ſum. Præſes dixit: Quod officiũ ge-
ris? Petrus reſpondit: Hôc maius officium habere nõ poſ-
ſum: & quid eſſe poteſt ſuper hoc melius, vt ſim Chriſtia-
nus? Præſes dixit: Parentes habes? Petrus reſpondit: Non
habeo. Præſes dixit: Mentiris. audiui enim te habere pa-
rentes. Petrus reſpondit: In Euangelio mihi præceptum eſt omnia denegare, cùm
ad eius nominis venero confeſſionem. Præſes dixit: Nôſti præceptum imperiale?
Petrus reſpondit: Ego præceptum DEI mei nôui, qui eſt verus & perpetuus
rex. Præſes dixit: Præceptum eſt à clementiſſimis principibus, vt omnes Chri-
ſtiani aut ſacrificent, aut diuerſis pœnis interficiantur. Petrus reſpondit: Et veri
perpetuique regis eſt præceptum, ſi quis ſacrificauerit dæmonijs, & non Deo vero, in
perpetuum eradicari. Tu iudica, ſi verè eſt in te aliqua iuſtitia. Præſes dixit: Sacrifica
dijs: audi me, & comple iuſſa principum. Petrus reſpondit: Ego manufactis dijs, ligne-
is & lapideis, quales vos eſtis, non ſacrifico. Præſes dixit: Iniuriam nobis facis. Neſcis
Pſal.113. quia poteſtatem habeo occidendi te? Petrus reſpondit: Ego iniuriam non facio, ſed
quod ſcriptum eſt in lege diuina, hoc dico. Simulacra, inquit, gentium argentum &
aurum, opera manuum hominum. Os, oculos, nares, aures, manus, pedes habent: ſed
de his neque loquuntur, neque vident, neque odorant, neque audiunt, neque palpãt,
neque ambulant, dicit Dominus. & ſubſequitur: Similes illis fiant qui faciunt ea, &
omnes qui confidunt in eis. Si Dominus per Prophetam & ſpiritum ſanctum hæc di-
cit, quomodò tu mihi dicis, quòd iniuriã tibi fecerim, quia dixi ſimilem te lapidibus
& lignis mutis & ſurdis, in quibus dæmonia colitis, & me perſuades tibi ſimilem fie-
ri? Præſes dixit: Audi me, miſerere tuî, & ſacrifica. Petrus reſpondit: Tunc meî miſere-
or, ſi non ſacrificauero, & à veritate non diſceſſero. Sed quia infidelis es, & nec mihi
credis, nec legi diuinæ, quia qui dæmonijs ſacrificat, eradicabitur, & ſemper mihi hoc
ingeris delictum, fac quod tibi iuſſum eſt. Præſes dixit: Adhuc gero patientiam, expe-
ctans vt tecum cogitans, ſacrifices & ſaluéris. Petrus reſpondit: Superflua tibi perſua-
des. fac iam, quod facturus es, & adimple opera patris tui diaboli. Nam & hoc non fa-
cturus ſum, nec mihi Dominus meus IESVS Chriſtus permittat, quem colo. Præſes
iuſſit eum ſuſpendi: cumque fuiſſet appenſus, dixit ad eum: Quid dicis Petre? Sacrifi-
cas, an non? Petrus reſpondit: Iube adhiberi vngulas: ego enim iam dixi tibi frequen-
ter, quòd non ſacrifico dæmonijs, niſì ſoli Deo meo, pro cuius nomine patior. Præ-
Pſal.26. ſes iuſſit eum fortiter torqueri. Cumque vexaretur nimiùm prædicabilis Dei martyr,
vocem doloris non dabat, ſed tantùm pſallebat, dicens: Vnam petij à Domino, hanc
Pſal.115. requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. & iterùm dice-
bat: Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris
accipiam, & nomen Domini inuocabo. Hæc eo loquente, ampliùs excitatus præſes,
alios carnifices iuſſit accedere. Turba verò adſtans, cùm videret nimium ſanguinem
currere per pauimentum, doluit, dicens ad eum: Miſerere tuî, homo, & ſacrifica, vt te
liberes ab his crudeliſſimis pœnis. Sanctus verò Dei Petrus reſpondit: Hæ pœnæ nul-
læ ſunt, nec mihi aliquem incutiunt dolorem: ſed ſi negauero Deum meum, in veras
pœnas, & in maiora tormenta perpetua ingreſſurum me eſſe cognoſco. Præſes dixit:
Quid

Quid dicis Petre? Sacrifica, aut pœnitebis. Petrus reſpondit: Ego nec pœniteo, nec ſacrifico. Præſes dixit: Ego ſententiam in te infero. Petrus reſpondit: Hoc eſt, qnod to ta auiditate expecto. Tunc Præſes dedit aduersùs eum ſententiã, dicens: Petrum con temptorem inuictiſſimorum principum propter legem Dei ſui, cruci affigi pręcipio. Sic quoquè venerabilis athleta Chriſti, complens agonem ſuum, dignus habitus eſt paſſiõibus Domini participari. Martyrizatus eſt autem teſtis Chriſti Balſamus, qui & Petrus, apud Aulonam ciuitatem tertio Nonas Ianuarij, ſub Maximiano Imperatore, regnante Domino noſtro IESV Chriſto, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Sanct' martyr cruci affigitur.

IN GORDIVM MARTYREM, MILITEM CAESAREENSEM, ORATIO BASILII MAGNI, EIVS *inſigne martyrium egregiè depingens.*

Eſt homilia 19.

NATVRAE lex eſt apibus innata, fratres dilectiſſimi, vt niſi rex priùs agmẽ p̃cedat, ab alueari bus nuſquàm diſcedant. Vos autem Dei populũ, cùm nunc primùm ad martyres, tanquàm ad flores cæleſtes exeuntes, & huc frequẽtes cõuenire viderim, quo id duce feceritis, exquiro. Quis ingentem hũc æſtum excitauit? Quis hyemalem hanc triſtitiam in vernam ſerenitatem cõmutauit, vt populus ex ciuitatis ædificijs, tanq̃ ex apum aluearibus, hilaris egreſſus, ad ſuburbanum decus præclarumq; martyris ſtadium cõflueret? Quoniam igitur & nos, infirmitatis noſtræ oblitos, celebritas martyris excitauit, agè & ipſi quoquè, quantùm voce contendere licet, velutì bombantes apes, vernantibus floribus circunfuſę, præclara ipſius geſta perſonemus: rem quidem piam agentes, ſimul & gratam ijs qui adſunt. In laude nanq; iuſti populus lætabitur. Salomonis lectio nobis nupèr recitata, quidnam per latẽtem huiuſcemodi prouerbij ſenſum ſibi velit, mecum ipſe cogitabam: an fortè dicat, quòd populus oratione magnifica, ac planè culta rhetoris cuiuſdam potentis, quæ auditorum aures demulceat, oblectetur: prætereà ſermonis ornatum, rerumq; inuentionem ac diſpoſitionem elegãtem exoptet. Quod profectò mihi veriſimile non videtur, cùm ipſe nuſquàm huiuſcemodi dicendi genere vſus fuiſſe inueniatur. Nam & ſanctorum memorias, orationis & eloquentię fuco proſequi, non fas erat admonere, illi præſertìm, cuius ſcripta ſermone ſimplici, nulloq; ſtyli apparatu conſpiciuntur. Quis ergò illorum verborũ ſenſus? Is videlicet, quòd populus ſpirituali lætitia gaudet, ſi eorum tantùm admoneatur, quæ iuſti patrârunt: atq; indè ad æmulationem rectè factorum ab ijs, quæ audit, accẽditur. Illorum enim, qui in fide claruerunt, hiſtoria ſimplex, velut lucem quãdam Dei cultoribus ad virtutis iter oſtendit. Quamobrem cùm in ſacris voluminibus Moſis vitam, morumq; lenitatem, noſtræ naturę magnoperè optatam, narrante ſpiritu ſancto audimus, ſtatìm æmulamur. Quòd ſi reliquorum facta virorũ eloquentię floribus ornantur, ſanctis tantùm ad ea, q̃ maxima geſſêre, demonſtranda, ſat fuerit oratio ſimplex. Itaque dum vitam eorum, qui in pietate conuerſati ſunt, exponimus, Dominum cumprimis per ſeruos ſuos glorificamus: Deindè & iuſtos ipſos teſtimonio eorum, q̃ ſcimus, celebramus, & populum per auditũ rectè factorum exhilaramus. Ioſeph dum audimus aut legimus vitam, illius aſſequi caſtitatem magnoperè cupimus. Si verò Samſonis narratur hiſtoria, ad illius imitandam fortitudinem accendimur. Sacra igitur ſchola, præcepta rhetorum aut inſtituta non ſequitur: nudam rerum expoſitionẽ pro encomijs habet, quam & ſanctis, ac nobis ſatis eſſe exiſtimant: illis quidem ad virtutis eorum præconium, nobis verò ad imitationis gloriam atq; formam. Encomiorum nanq; lex eſt, patriæ dignitatem oſtẽdere, generis originem ex alto repetere, educationis incunabula diligentiùs referre. Noſtrum verò dogma hęc tanquàm ſuperuacua dimittit, & quæ ſunt propria ac vernacula, ſectatur. Quidnam ego ſum melior, ſi mea ciuitas olìm magna bella geſſit, aut de hoſtibus triumphauit? Si eadem optimo ſit in loco ſita, æſtate ac hyeme, cęliq; temperie fruatur? Si fertilis eſt viris gignendis, ſi ager paſcendo pecori ſufficiat, ſi meliores nutriat equorum greges, quàm vſquàm reperiantur?

In Grecorũ Horologio feſtũ S Gordij habetur 3. Ianuarij.

Prou. 10. iuxta LXX.

Res geſtæ Sanctorum quo fructu commemorentur.

Gen. 39.

Iudic. 13. 14. 15 16.

Pręcepta rhetorum, Chriſtianis vbi negligenda.

periantur? Quid, inquam, iſta? An ad virtutem commendatiores nos reddere poſſunt? Nos ipſi profectò decipimus, ſi in montis cacumine cõſtituti, nubes nos tranſcẽdere, ac ſublime cælum nobis cedere videntes, hac de cauſa nobis aliquid accedere exiſtimamus. Ineptum inſupèr, ſi ſanctis, qui res orbis vniuerſas contẽpſerunt, his eſſe opus commẽdationibus putamus. Igitur noſtri tantùm cauſa profectûs, ſat fuerit illorum celebrare memoriam. Non enim noſtris indigent laudibus ornari, ſed nos ipſorum vitæ hiſtoria & commemoratiõe, imitationis gratia, indigemus. Quemadmodùm enim ex igne naturaliter emicat ſplendor, ex vnguento quoquè præſtanti diffunditur odor: ſic è ſanctorum commemoratione geſtorum, ad omnes prouenit vtilitas. Fuerit haud modici momenti, eorum, quæ olìm geſta ſunt, veritatem exactè tenere. Nam obſcura quædam fama, viri huius præclara facta conſeruans, ad nos vſq; venit. Quamobrem pictoribus rectè comparabimur. Illi enim cùm ex imaginibus imagines depingunt, vtì par eſt, à prima forma plurimùm recedunt. Nos item cùm rerum geſtarum adſpectu caruerimus, valdè metuendum, nè dicendo rerum veritatem atteramus. Verùm quãdò eius hodiè feſtum celebramus, qui in huiuſcemodi die certamen pro Chriſti nomine ſubijt, quantũ ex eius hiſtoriæ notitia deprẽdere licebit, enarrabimus. Fuit hic martyr beatiſſimus ciuis noſter Cęſareenſis: ex quo non mirum, ſi noſtrę mentis affectus ad eum potiſſimùm dirigitur, quod profectò ad verum ac domeſticum nobis facit ornamentum. Nam ſicut arbores, quæ bona ferunt poma, propriæ bonitatis laudem nutrienti tribuunt humo: ſic iſte ex noſtræ vrbis prodiens vtero, ad ſummumq; gloriæ culmen euectus, patriæ, quæ eum produxit atque aluit, honorem glorioſiſſimi martyrij tribuit. Iucunda nempè ſunt quidẽ & externa poma, modò ſapore delectent: ſed longè noſtro gratiora guſtui propria, quàm peregrina: prætérquàm quòd & gloriam quandam nobis conferre videntur. Militiam exercuit, in qua locum admodùm inſignem tenuit, ità vt centum milites eius imperio parérent: ꝙque animi virtute & corporis viribus pręcelleret, cunctis inter ordines militibus præſtantior habebatur. Ea ſanè tempeſtate, cùm tyrannus impius, qui tunc imperitabat, in Chriſtianum nomen virus ſuæ feritatis effunderet, manumq; Deo inimicam aduersùs Eccleſiam exerceret, tota vrbe præconis tuba ſonabat, toto foro & per compita tyrannicum promulgabatur edictum, nè quis Chriſtum adoraret: qui verò contra iuſſa faceret, morte plecteretur. Idola proponebantur adoranda omnibus, lapideaq; ac lignea hominum ſimulacra, pro vero numine colenda: & ſi qui recuſarent, extrema intentabantur. Cõfundebatur tota ciuitas, quæ rei nouitate attonita, tota tumultuabatur. Chriſtianorum domus ſingulæ vaſtabantur. Innocentium facultates diripiebantur. Fidelium & ingenuorum corpora, carnificum manibus diſcerpebantur. Matresfamiliâs per vicos trahebantur. Nulla iuuenum commiſeratio, nulla ſenum reuerentia erat. Inſontes, noxijs ac maleficis digna patiebantur. Complebãtur ſupra modum carceres, domus inſignes & opulentæ vacuabantur. Pleni ſaltus, plena perfugis loca deſerta, ob vnum tantùm crimen, quòd Chriſtum colerent. Prodebat patrem filius. Pater filium accuſabat. Frater aduersùs fratrem inſaniebat. Seruus domino inſultabat. Adeò diabolicis artibus hominum animi affecti tenebantur, vt velut in tenebris agentes, ſeſe minimè cognoſcerent. Præter hæc autem, domus orationis, prophanorum manibus vaſtabantur: aræ ſanctiſſimæ euertebantur, nec erat oblatio vlla, nec thymiama. Diuinæ rei nullus iam locus erat ampliùs relictus. Cuncta mœror ingens veluti diffuſa caligo occupabat. Sacerdotum collegia fugabantur. Sacer omnis conuentus cladem inſolitam expaueſcebat. Dæmones verò tripudiabant, & nidore ac ſanguine victimarum infecta cuncta dabant. Hæc igitur exempla crudelia cùm Centurio generoſus conſpiceret, tantorum malorum exitum præueniẽs, abiecto militiæ balteo, ſpontè ſibi exilium delegit. Itaq; relictis honoribus, relictis omnis generis facultatibus, ſeruis, propinquis, amicis, voluptatibus & rebus alijs, quas cæteri maximè appetere, ac magno ſtudio parare ſolent, ad vaſta deſerta & hominibus inuia loca contendit: longè ſecum meliùs agi putans, ſi in ferarum receſſibus, quàm inter idola vana cum hominibus habitaret, Eliæ prophetæ ſecutus exemplum, qui cùm Sidoniorum conſpiceret impietatẽ quotidiè inualeſcentem, in montis Oreb ſpeluncam ſeceſſit, ac ſeſe ab omni humana conuerſatione, vt Deum quæreret ac videret, abdicauit. Vidit tandèm, quãtùm fas eſt homini mortali. Eodem modo noſter Gordius, ſpretis omnibus, vrbanos fugiens tumultus,

Marginalia: Sanctorum memoriam, nõ illorum, ſed noſtri cauſa celebrandam. — Hiſtoria S. Gordij martyris. — Gordius cẽturio. — Inimici hominis, domeſtici eius. — Notẽt hoc loco hæretici aras, oblatiõem, thymiama, &c. — 3. Reg. 19.

tus, fori clamorem, magiſtratuum ambitionem, tribunalium faſtum, obtrectatores, ementes, vendentes, peierantes, mentientes, mimos, ſcurras, cęteroſque huiuſcemodi generis homines, quibus magnæ vrbes refertæ ſunt, multosq; ſecum, tanquàm magnę naues, alligatas puppibus cymbas per æquora trahunt: Inſuper viſu audituque, ac animo à vitijs purgato & libero, Deum ipſum contemplando videre meruit, tum magna diſcere myſteria, quæ non ab hominibus, nec per homines fuit edoctus, ſed magno vſus præceptore, ſpiritu veritatis. Quamobrem ſecum meditans, quàm ſit fallax & inanis vita humana, ac ſomnij phantaſmatis æquiparanda, in ſupernæ illius vocationis amorem exarſit, ac veluti fortis athleta, ſeſe vigilijs, ieiunijs, orationibus, ſtudijs demũ diuinæ eruditionis probè exercitatum, & ad certamen inſtructũ animaduertens, hũc maximè diem obſeruauit; in quo frequens ciuitas viſendo equeſtri ſpectaculo erat intenta: quod hoc in loco ea tempeſtate in Martis, ſeu potiùs furentis bellorum dæmonis, honorem celebrabatur. Populus omnis ex edito ſpectabat, nec vllus deerat: non Iudæus, non gentilis, non item Chriſtianorum multitudo, quæ negligenter viuebat, & cùm vanitatis concilio commixta ſedebat, non declinans conuentus malignantiũ, ſed & ipſa tum equorum curſum & aurigarum agilitatem ſpectabat. Serui eo die ab opere liberi, pueri è ſcholis ſpectatum currebant, fœminę proſtitutæ ac ignobiles aderant. Plenum erat ſtadium, & omnis iam turba conſederat, equeſtre certamen videre intenta. Tunc magnanimus ac fortis heros per montis cliuum in theatrum properans, non populum horruit, non quàm hoſtilibus ſe manibus traderet, penſitauit: ſed corde intrepido & animo excelſo, quaſi quædam continua ſaxa, aut arbores multas, eos qui circa ſtadium ſedebant, prætercurrens, in medio conſtitit ſtadio, complẽs dictum illud: Iuſtus vt leo confidenter agit. Quid plura? Adeò intrepido excelſoq; animo fuit, vt cùm in eminentiore theatri parte ſtaret, ingenti voce, quam qui audierũt, extant adhuc aliqui, exclamauerit, & clarè illud Apoſtoli ad Romanos dixerit: Ecce inuentus ſum ab ijs, qui me non quærunt: his qui me non interrogabant, palàm apparui. Quibus ſanè verbis ſe in eum veniſſe locum ſignificauit minimè coactum, ſed vltrò ſe ad certamen exhibuiſſe, Saluatoris exemplum ſecutum: qui cùm per atram noctem minimè videretur, ſe Iudæis manifeſtauit. Omniũ igitur oculos ſtatìm in ſe conuertit. Erat enim adſpectu horridus, & quòd montana diù incoluerat, ſqualenti capillo, barba promiſſa, veſte obſita, corpore toto aridus, pera præcinctus, baculo innixus. Quæ ſanè omnia horrorem quendam vulgo adſpicienti incutiebant, ſimul & eum illuſtrem magnoperè reddebant. Vbì autem quis eſſet, cognitus fuit, gentilium ſimul & Chriſtianorum clamor eſt ortus: his quidem ob gaudium ſui commilitonis exultantibus, illis verò, qui repugnant veritati, iudicis animum ad eius cædem accẽdentibus, & iam ad mortem condemnantibus. Igitur clamor atq; tumultus omnia complebat: equos, currus, aurigas iam deſpiciebant. Fruſtrà rotarum ſtridor aërem verberabat: nullus aliud quàm Gordium videre malebat: nullus quàm Gordium verba ſonantem audire ſtudebat. Totum deniquè theatrum murmure, more venti per aëra ſonantis, perſtrepebat, & equorum curſum ſuperabat. Vbì verò per præconem ſilentium imperatum, conticuère buccinę, ſopitæ fiſtulæ, varia muſicorum inſtrumenta ſiluerunt, ſolus adſpiciebatur Gordius, ſolus audiebatur. Hinc ad præſidis tribunal, qui tum in eodem loco ſedebat, certamenq; inſtituebat, cõfeſtìm adductus, & ab eo quiſnam, aut cuiâs eſſet, interrogatus, & patriam & generis & dignitatis locum, quẽ tenuerat, prætereà cauſam fugæ ac reditûs pariter enarrauit. Reuerſus ſum, inquit, palàm oſtendẽs, quòd tua edicta nihil omninò curo, ſed IESVM Chriſtum ſpem meam, meumq; præſidium profiteor: cumq; acceperim te reliquos homines crudelitate ſuperare, hoc ſanè tempus explendo meo voto maximè idoneum ſumpſi. His ſanè verbis velut ignis ira præſidis accenſa, quicquid in eo furoris erat, in hunc ſubitò conuertit. Præſtò ſint, inquit, lictores, flagella, plumbatæ: corpus rotis ſcindatur, in equuleo ſuſpẽdatur, omne tormentorum genus excogitetur. Feroces adſint feræ, igni tradatur, gladio feriatur, in altum barathrum deijciatur. Verùm parua hæc omnia viro execrando, digno qui non vna tantùm morte intereat. Quin, inquit Gordius, damnum me facere profectò videor, ſi ſæpè varijsq; modis extingui, variaq; pro Chriſto pati ſupplicia nequeo. At ille his magis irritatus verbis, magisq; ſe lædi ac ſperni ob talem loquendi licentiam exiſtimans, naturali eius feritati vehementer acceſſit impetus, ac eo truculentior fie-

Humanę vitę fallacia.

Vanitatis quanta apud quoſuis etiã chriſtianos cura

Prou.18.

Eſa.65.

Rom.10.

Ioan.18.

Inſignis S. Gordij conſtantia.

bat,quo ille conſtantior in contemnenda pœna videbatur: cùm nulla tormentorum ratione,nullis armis à cœpto propoſito auerti poſſet: quin in cælum oculos attollēs, ſacra pſalmorum carmina decantabat: Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo. Et rursùs: Non timebo mala,quoniam tu mecum es. Et alia iſtis germana,quæ de ſacris promebat voluminibus,ad animum confirmandum, & in propoſito perſeuerandum maximè facientia. Tantumq; abfuit, vt intentatas horreret pœnas,vt eas vltrò in ſe prouocaret,ſupplicijq; moras vehementer increparet. Quid,inquit,tardatis? Quid ſtatis? Corripite corpus:membra fruſtatim cædantur. Deniquè quodcunq; de me ſupplicium voluëritis,ſumite. Nolite mihi beatam ſpem inuidere. Quanto enim mihi plus tormentorum acceſſerit,tanto plus referam præmiorū. Res enim in hac vita aduerſæ, nobis apud Deum perpetuam pariunt voluptatem. Si vulnera mille ac cicatrices patimur, in reſurrectione ſplendido induemur amictu. Pro contumelia atq; ignominia palmas coronasque aſſequemur. Pro vinculis & carcere, per ampla paradiſi ſpatia lęti vagabimur. Pro accuſatione demùm atque iniqua condemnatione, gloriam ex Deo & angelis referemus. Minæ veſtræ ſemina mihi ſunt diuina,vndè immortalitatem perpetuaq; gaudia metam. Cùm tandèm vir beatus hac ſeueritate à fide obſtinata auerti nō poſſet,alia tunc via præſes eſt aggreſſus. Illecebris & omni lenitate contaminare conatus eſt: cùm præſertim diabolus hac vti ſoleat arte,vt timidos metu perterreat,fortes leniat atq; palpet. Quod imitatus præſes,vbì illum rebus terribilibus non flexit,dolis ac placabilitate circumuenire quærebat. Quāobrem magna ſe daturum ſpondebat: quorum alia tunc haberet, alia Imperatorem daturum ei affirmabat,locum inter milites illuſtrem,facultates, opes, quicquid deniquè animus cuperet. At ille nec ſic quidem victus,præſidis inſaniam ridebat,qui compenſare dignum aliquid ſupernis ſedibus exiſtimaret. Impius ille tunc laxatis iræ habenis,furore percitus,enſem vagina diripit, lictorem coràm adſtare iuſſit, & manu & lingua nefanda,ad viri damnationem ſe accinxit. Ad tribunal omnis theatri multitudo conuenit:reliquus verò populus,qui adhuc in vrbe fuerat,prorumpēs,ad hoc nouum properauit ſpectaculum,quod & angeli & homines verebantur: dæmones verò perhorrebant. Quid plura? Concurrentibus eò cunctis, vrbs penè vacua facta eſt,fluminis inſtàr tota incolarum multitudine extra vrbem ad locum martyrij confluente. Matresfamiliâs nobiles,ignobiles properabant:domus ſine cuſtodibus relictæ,tabernæ negociatorum deſertæ,in foro venalia diſiecta iacebant. Ex hoc tantùm vrbs tuta, quòd omnibus extra mœnia egreſſis, nemo intùs remanſerat, qui nefas aliquid perpetrare poſſet. Serui,miniſterio neglecto, auidi ſpectandi erant. Qui etiam publico non fuerant adſueti, ad virum hunc accurrebant. Virgines tunc primò extra domos prodeuntes,marium vultus conſpexère. Valetudinarij ac ſenes ipſi quoquè extra muros contendebant. In tanto itaq; ciuitatis concurſu,beatum Gordium,alteram vitam iamiam per mortem corporis ſpectantem atq; tenentem,neceſſariorum amicorumq; turba circunſiſtebat, amplectebantur, oſcula dabant: demùm flentes adhortabantur, nè ſeſe in ardentes flammas conijceret, nè florem proderet iuuentutis, aut æthereas auras, ſolisq; dulce iubar relinqueret. Nonnulli quandò à fide omninò auertere non poterant,aut fas putarent,quibuſdam cum veriſimilibus aggrediebantur rationibus, & Chriſtum tantùm corde ſi cuperet retinere,ore autem negare ſuadebāt. Non enim Deum verba,ſed loquentis animum inſpicere. Hoc fermè modo exaſperatum iudicis animum demulceri,& Deum nihilominùs propitium poſſe reddi aſſeuerabant. At ille tanquàm cautes immota maris exagitantibus fluctibus, nulla vi, nulloq; verborum impulſu quaſſatus,in obſtinato cœptoq; propoſito inexorabilis permanſit. Vt enim ſapientis domum,ſupra petram ædificatam, vis nulla ventorum, aut imber è cęlo vehemens, nec torrentis impetus quaſſare poteſt:ità demùm nec preces vllæ, aut minæ conſtantiam eius in fidem Chriſti euertere potuerunt. Cumq; mentis acies huc illuc circūcurſantem diabolum,& eius impulſu ac arte hinc lachrymas oriri, indè vim eloquentiæ ſuadendique copiam ſubminiſtrari animaduerteret, illud Domini verbum flentibus ait: Nolite flere ſuper me,ſed flete ſuper DEI inimicos,qui in Chriſtianos continuò graſſantur. Ipſos, inquam, flete, qui ignem nobis parant, ſibimet gehennæ incendia,iramq; in die iræ theſaurizantes. Meum ſolicitare aut emollire animum deſinite. Ego enim pro nomine Domini IESV Chriſti mille pericula milleq; mortes, ſi opùs

Pſal. 17.
Pſal. 22.
Res aduerſę ſempiternā conciliant felicitatem.
Verſutia diaboli.
Improbū & ſtultū conſilium.
Luc. 23.

opùs foret, adire ſum paratus. Alijs verò, qui Chriſtum ore negare adhortabantur, reſpondit: Lingua quidem, quam Chriſti beneficio retineo, adduci nō poſſum, vt ſuum neget authorem. Corde nanq; credimus ad iuſtitiam, ore verò confitemur ad ſalutē. Rom. 10. Num militaris ordo deſperatam habet ſalutem? Nullus'ne centurio pius erit? Primi centurionis exemplum ſuccurrat, qui cruci Saluatoris aſſiſtens, eius diuinitatem per prodigia facta cognoſcens, non eſt veritus, adhuc Iudæis furentibus in cæde, nomen eius palàm fateri. Quod enim animo ſenſit, id ore ſubitò manifeſtauit, Verè Dei filius erat iſte. Matth. 27. Alius item centurio, Chriſtum adhuc in carne exiſtentem, Deum & regem virtutum eſſe nouit, qui poſſet ſolo verbo opem ſuam per miniſtros ſpiritus egentibus adferre: Matth. 8. cuius & fidem Dominus Iſraëli vniuerſo prætulit. Cornelius item centurio angelum Domini videre, & per Petrum filius fieri meruit, cuius Dominus preces ſimul & eleemoſynas reſpexit. Act. 10. Horum igitur centurionum libenter diſcipulus & imitator eſſe cupio. Negem ego Deum meum, in cuius cultu ſum educatus? Nónne cęlū, ſol & aſtra omnia, lumen mihi clauderent ſuum? Credam profectò humum, quam pedibus tero, mihi ruituram. Nolite errare. Deus nequaquàm irrideri poteſt. Galat. 6. Ex ore noſtro nos iudicat. Ex noſtris, inquam, verbis nos ſeruat & damnat. Luc. 19. Nónne tremendam Domini ſentētiam audiuiſtis: Matth. 12. Qui me negabit coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui in cælis eſt? Matth. 10. Mihi conſulitis, vt Deum nôſſe diſſimulem? Quamobrem? Vt vitam prorogem? mortem differam? dies adijciam? At ſupernæ vitæ longæuos perdam annos. An vt corporis cruciatus effugiam? At ſic non videbo bona iuſtorum. Nam iri perditum dedita opera, & fraude ac dolo ſæuas tartari pœnas mercari, manifeſta inſania eſt. Vobis igitur conſulo: ſi malè ſapitis, ſapientiam ac veritatem diſcite. Si verò diſſimulatis, temporiq; obſequimini: vos hortor rogoq;, relicto mendacio, vera loquamini. Dicite, quoniam Dominus noſter IESVS Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Philip. 2. Nam hanc vocem emittet lingua, quandò in nomine IESV omne genu flectetur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. Ibidem. Omnes profectò morti ſumus obnoxij, ſed non omnes inclytam martyrij mortem ſortiūtur. Non igitur naturalem vitę curſum præſtolemur: Exhortatio ad martyriū mundana funera, ſupremas noſtrorum lachrymas deſpiciamus: cęleſtem gloriam violenta immaturaq; morte præueniamus. Velociter ex hac vita, quę potiùs eſt interitus longus dicenda, breui quidem labore ad vitam veram commigremus. Quid miſeri ſupremum ætatis finem, inutilem, ſterilem, infructuoſum, ſtultum, vanum, hominibus pariter & brutis cōmunem expectatis? Quicunq; enim nati ſunt, aut ſenio tabeſcunt, aut ægritudine corporis reſoluuntur, aut violento improuiſoq; caſu aliquo concidunt. Quandò igitur omninò ſemel è vita migrandum eſt, martyriū pro Chriſti nomine, vt ſemper viuatis, alacriter aſſumite, ac vitæ, quam omninò relinquere oportet, nè parcite. Sit pro neceſſitate voluntas. Quanquàm etiamſi ſempiterna eſſent terrena iſta, nihilominùs ſic quoquè pro cæleſtibus commutāda eſſent. Verùm quoniam fluxę fragileſq; ſunt, & illorum comparatione magnoperè indignę: qs furor, in his inuigilare, & illorum ſtudio ſpem illam beatam, credentibus repoſitam, negligere? Hæc vbì dixit Chriſti miles, crucis ſe ſigno communiuit, Crucis ſigno ſe munit. & animi magna conſtantia, vultu intrepido, colore nuſquàm mutato, ad ſupplicium hilaris cōtendit: vbì tantam cordis præ ſe ferebat alacritatem, vt non lictorùm, ſed angelorum manibus ſe committere videretur, qui ſubitò poſt interitum ſublimem eum in cælum deferrent. Ad hæc tantus illius populi clamor ac tumultus eſt factus, vt vel tonante cęlo nunquàm ſimilis ſit auditus. Hoc igitur huius præclari martyrij certamē fuit. Hoc hodierna dies ſpectaculum vidit: quod proculdubiò tale eſt, vt nec temporis diuturnitas vnquàm abolere, nec longę cōſuetudinis faſtidium tollere, nec aliud quippiam quanuis magnum exuperare valeat. Nam quemadmodùm ſolem quanto magìs adſpicimus, tanto magìs eum admiramur, nec vllo modo aſſiduitate vileſcit: ſic & huius viri ſanctiſſimi memoria, quo maiori eam temporis ſpatio retinemus, eo recentior in noſtris animis floret. In memoria enim æterna iuſtus erit. Pſal. 111. In terris quidem, dum terra durabit: in cælis verò apud æquum & altiſſimum iudicem, Dominum noſtrum IESVM Chriſtum: Cui honor & imperium in æterna ſecula, Amen.

VITA GENOVEFAE SANCTISSIMAE VIRGINIS, EX VETVSTIS MANVSCRIPTIS CODICIBVS

deſcripta, ſed mutato ſtylo, per F. Laurentium Surium.

3. IANVARII. *ſeptem

VIRGO ſanctiſſima Genouefa in Nemethodorenſi parochia, quæ à Lutetia Pariſiorum * quatuor ferè milliaribus abeſt, Seuero patre, Gerontia matre ꝓgenita eſt. Ea quantam ab ineunte pueritia Dei gratiam adepta ſit, quamq́ue deuotè & religiosè à teneris annis Deo ſeruiĕrit, fidelium auditui profectuiq; valitura, vt habet textus hiſtoriæ eius, edita in titulis verba teſtantur. In Britannijs graſſante hęreſi Pelagiana, acciti ſunt ad eam reprimendam prę̨clariſſimi antiſtites Germanus Antiſiodorenſis & Lupus Trecaſenus epiſcopi. Illi ergò iam carpentes iter, ad ſupradictam parochiam tum orandi, tum manēdi cauſa diuerterunt. Occurrit autem illis vtriuſq; ſexûs ingens turba vici illius, benedictionem petens, & inter alios Genouefa quoquè adoleſcentula, parētum veſtigijs inſiſtens, illis obuiàm proceſſit: quam cùm ſanctus Germanus procùl eſſet intuitus, neſcio quid in ea futuræ gratiæ & ſanctitatis Deo reuelante præſentiēs, mox & nomen & parentes eius cœpit inquirere. Cumq; circunſtantes & nomen & parentes illi indicâſſent, ſanctus Germanus ait ad parentes: Veſtra hæc eſt filia? Noſtra eſt, inquiunt illi. Et Germanus, Felices vos, ait, tam venerandæ prolis genitores. Deindè abeunt ad eccleſiam, & perſolutis horæ Nonæ precibus, ſanctus Germanus parētes vnà cum filia ad hoſpitium ſuum ire, puellamq́ue Genouefam poſtridiè ſibi, antè quàm abſcederet, maturè adduci iuſſit. Itaque ſole oriente properant cum filia parentes ad Germanum epiſcopum: qui eam, præſcius futurorum blandis verbis hortari cœpit ad complectēdum vitæ religioſæ propoſitum. Illa verò ſe eiuſmodi vitæ inſtitutum, paruula quidem ætate, ſed non infantili ſenſu, ſummoperè exoptare reſpōdit. Admiratus autem non mediocriter in tantilla ætate ſanctus pontifex & Dei donum & fidei exordia, in terram defigit obtutus, vidensq; nummum æreum humì iacentem, crucis imagine notatum, eum tollit, atque Genouefæ quaſi pignus quoddam religioſi muneris donat, præcipiens vt eum perforatum ſuo collo appenſum geſtet, nec vllius deincèps metalli vel margaritarum monilibus ornari ſe ſuſtineat: vti ſic cōtemptis mundi huius ornamentis, veri nitoris & cæleſtis gratiæ pulchritudine poſſit decorari. Atque ità valedicens ei, & commendans eam parentibus eius, in Britannias profectus eſt. Deindè poſt dies aliquot mater eius ſolenni die ad templum itura, Genouefam ſomno vacare, ac domi reſidere iubet. At puella dicens & clamitans, ſe memorem profeſſionis ſuę, velle templum orationis & deuotionis ſtudio adire, cùm eam mater nulla ratione poſſet repellere, ab illa, ira incitante, in maxillam percuſſa eſt, ſed nō impunè. Nam repentè oculorum priuata lumine, biennio ferè cæca permanſit. Sed tandèm Deo inſpirante reminiſcēs, quæ de filia ſua Genouefa Germanus antiſtēs prædixiſſet, eam ad ſe vocans, ait: Quæſo cape vrnam, pergensq; ad puteum, adfer indè mihi matri tuę aquā, quæ orbata lumine, quaſi ſemiuiua eſſe videor. Itaque Genouefa cum ingenti feſtinatione abijt ad puteum, impletoque vaſe, aquam optatam matri cæcæ obtulit. Mater verò ad cælum tendens manus, aquam à filia allatam fideliter accepit, oratq́ue filiam, vt ſignum crucis ſuper eam exprimat: ac deindè oculos illa illiniens, ſentit ſibi nonnihìl reſtitutum eſſe viſum: itaq; bìs terq́ue idem faciens, integram ſe oculorum aciem gratulatur recuperâſſe.

Hereſis Pelagiana in Britannia.

Mater Genouefę fit cęca ob cæſam filiam.

Recuperat viſum.

Poſteà verò cùm duæ puellæ, quæ eam ætate longè antecederent, vnà cum illa, epiſcopo conſecrandæ offerrentur, ille quoquè neſcio quid in ea latentis gratię animaduertens, ante alias conſecrationi vel benedictioni eam iuſſit offerri: atq; ſic etiam duę illæ poſteriùs conſecratę, ab epiſcopi conſpectu cum Genouefa pariter abſceſſerunt. Cùm autē parentes eius defuncti eſſent, matre eius ſpiritali eam accerſiente & adhortante, Pariſios cōmigrauit, vbi illa degebat. Sed cùm eò ſe cōtuliſſet, paralyſi correpta eſt: verùm ex illo morbo Chriſti gratia ei peculiariùs collata, magìs cœpit ad vulgi notitiā propagari: cumq; eius corpus paralyſis acriùs ſæuiēs adeò diſſolueret, vt vi noxij humoris populāte, nulla prorſus cōpago ſuis artubus adhę̨reret, morbi afflictiōe vehemen-

Genouefa fit paralytica.

vehemẽter depreſſa, triduo ſemianimis iacẽs, ſolis genibus ſubrubeſcentibus palpitauit. Reſtituit ſanitati.
At vbi corporis incolumitatẽ, Dei miſericordia opitulãte recuperauit, multa q̃ in ſpi-
ritu interim viderat, quibuſdam ſpiritalibus perſonis indicauit, quæ ob vitãdas incre-
dulorum oblocutiones & iactantiæ ſuſpicionem, nihil hic opùs eſt explicare.

Adueniėte deindè ſancto Germano Pariſios, iterũq; Britanniã petente, ob tãti põ-
tificis veneratione̅ oı̃s populus procùl extra vrbẽ ꝓ fidei deuotiõe illi ꝓceſſit obuiã.
Ille verò mox de Genouefæ vita & actib⁹ cœpit ingrere. Ibì tũ quidã e vulgo, inuidia Patitur obtrectatores.
inſtigãte, ad loquendũ ꝓcaces, ad obtrectandũ prõptuli, illuſtrẽ vitæ illius claritudi-
nẽ ſuis oblocutionibus & ſuſurris obſcurare nitebant. At ſanctus põtifex Germanus,
pontifice digna grauitate illos cõfeſtim reſpuit, in vrbemq́; ingreſſus, Genouefę ho-
ſpitiũ ſibi indicari petijt: eamq́; cũ ſumma humilitatę & veneratione ſalutans, vitæ il-
lius rationem vniuerſo populo, ità vt in Nemethodoro fecerat, prædicauit. Deindè
vrbe egreſſus, in Britannias ſuſcepto perrexit itinere.

Ea tẽpeſtate Attila Hunnorũ rex prouincias Galliæ immani cœperat populatione Attila vaſtat Gallias.
vaſtare. Itaq; Pariſienſes illius vim furoremq́; reformidãtes, ſe vnà cũ cõiugibus ac li-
beris fortuniſq́; ſuis ad munitiora loca, relicta Lutetia, transferre inſtituebãt. Verùm
ſancta Genouefa illorũ coniuges magna cõſtantia adhortata eſt, nè vrbẽ, in qua & na-
tę & educatę eſſent, ea animi deſperatione fractę deſererent, ſed potiùs cõtra hoſtiles
& enſes & arma ſe maritoſq́; ſuos ieiunijs & orationibus cõmunirent, ſicq́; faciliùs,
Deo opitulãte, ſe cõfiderent euaſuras. His auditis, matronę ſanctę Genouefæ ſeſe cõ-
ſilijs accõmodãtes, & dies aliquot in baptiſterio vigilijs inſiſtẽtes incumbũt precibus,
ſpemq́; ſuã in Dei miſericordia & auxilio reponere cõſtituunt. Illarũ quoq; maritos
modis oı̃b⁹ S. virgo admõebat, nè ex deſperatiõe bona ſua ex vrbe exportarẽt, ſed po-
tiùs Dñm fideliter deprecarent, q ipſos ab impendẽtibus ꝑiculis facilè poſſet eripere.
Porrò vrbes illas, quas tanq̃ munitiores petere decreuiſſẽt, aiebat ab hoſte immaniùs
& acriùs oppugnatũ iri. Lutetiã verò, Deo ꝓtegente, nihil mali paſſuram. Verùm hac
occaſione incitati ciues quidã Pariſienſes, cùm ſancta & Deo grata virgo publicę vti-
litatis cauſa nõ ceſſaret & viros & mulieres adhortari, nõ dubitârũt ſacrilegos contra
illã inire cõuentus, atq; in necẽ ancillę Chriſti ſanctè & religiosè viuẽtis, nefaria con-
ſpiratiõe cõiuncti, & pœnas & ſupplicia illi ſceleratiſſimè velle inferre, q̃ meritò adul-
teris & flagitioſis hoı̃bus irrogarent. Cumq́; iã de inferẽda illi ſine cunctatione nece Pariſienſes moliu[n]tur necem S. Genouefæ.
inter ſe cõſenſiſſent, ſed de mortis genere adhuc tractarẽt, lapidibúſne obruẽda, vel in
flumẽ demergenda eſſet, atq; hac occaſione deliberatũ facinus nõnihil ſuſpẽderetur:
cõtigit intereà Antiſiodorẽſem archidiaconũ Pariſios ſubitò aduenire. Qui cùm ſo-
licitè qd illic agerẽt, inquireret: qd ciues inter ſe tractarẽt, agnouit. Tũ verò ſic illos
affatus eſt: Nolite, ó ciues, tantũ facinus mente cõcipere. Hanc ego ſanctũ Germanũ
venerabili voce laudare, & vitę ei⁹ merita p̃dicare crebrò audiui. Eccè q̃ à memorato
põtifice ꝑ me ad eã allatæ ſunt eulogiæ, ꝑſpicite. Hæc & id genus plura alia Archidia-
cono referẽte, ciuiũ animi in illũ iam magìs q̃ in ſanctã virginẽ inflammant: verùm il-
le eos ſalubri allocutione cõpeſcuit: Sanctus qdem Martinus, virtutũ ornamentis ad-
mirabilis, apud Vangionũ ciuitatẽ à p̃fecto militũ cuſtodiæ traditus, & altera die in-
ermis hoſtiũ exercitui obijciẽdus, orationũ ſuarũ meritis vtriuſq; partis fœdus obti-
nuit. Beatiſſimus quoq; pontifex Anianus Aurelianẽſem vrbẽ, Hunnorum obſidione
vallatã, & propè iã arietũ ictibus ruentẽ, à p̃ſentiſſimo ꝑiculo, celeri ꝑ preces ad Deũ
fuſas Gotthorũ impetrato auxilio, liberauit. Hęc aũt virgo Hunnorũ exercitũ nõ ſo-
lùm ꝓcùl adhuc manentẽ in oratione poſita p̃uidit, ſed etiam nè ad Pariſienſem ciui-
tatem propiùs accederet, à Deo impetrauit. Non immeritò igitur ſanctæ Genouefæ
magnæ venerationis debẽtur officia, cui cum prædictis pontificibus in virtutum me-
ritis quoddam gloriæ conſortium eſſe probatur.

Certè à decimoquinto ętatis ſuę anno vſq; ad quinquageſimũ, bìs in hebdomada Victus S. Genouefæ.
exigua cibi ſumptiõe ieiuniũ diſſoluit, panis hordeacei dũtaxàt & fabę capiẽs pulmẽ-
tũ, idq́; Dñica dũtaxàt die, & quinta feria. Vinũ verò vel qcquid inebriare poteſt, to-
to vitę ſuæ ſpatio nõ bibit. Poſt annũ aũt quinquageſimũ epiſcopis ſuadẽtibus, qbus
cõtradicere ſacrilegiũ eſt, cũ Chriſtus dicat, Qui vos audit, me audit: & q vos ſꝑnit, me Luc 10.
ſpernit: piſciũ & lactis vſum, ſed raro & ꝑparcè, admiſit. Quotiès ad cęlũ oculos tolle-
ret, lachrymas fũdebat. Cõites ſanè virgines p̃claras has ſemꝑ habuit, fidẽ, abſtinẽtiã,
magnanimitatẽ, patiẽtiã, ſimplicitatẽ, cõcordiã, innocẽtiã, prudẽtiã, charitatẽ, verita-

tem,diſciplinam,caſtitatem,quæ toto vitæ illius tempore perpetuò ei adhærebant.

Vicum Catullacenſem, in quo ſanctus Dionyſius poſt paſſionem ſuam ſepultus eſt, grandi amore ac veneratione proſecuta eſt. Hic verò beatiſſimus epiſcopus, tertio à Lutetia milliari, martyrio vitam finiuit, qui à Clemēte ſancti Petri diſcipulo fertur ad hæc loca ablegatus. Cupiebat autem ſancta virgo huic ſanctiſſimo martyri Dionyſio in iam dicto vico baſilicam eximij operis cōſtruere: ſed ob rei familiaris anguſtiā, voluntati par facultas non aderat. Cùm aūt ad eam presbyteri pro more conuenirent, cœpit cum ijs de conſtruenda baſilica conferre ſermonē, vt vnuſquiſq; pro viribus & fidei ſuę deuotione impendiū operi adferret. Illis verò potiſſimùm cauſantibus, ꝙ ad calcem coquendam deeſſet facultas, ſancta virgo de præpotentis DEI nihil hæſitans auxilio, ſolicitè auſcultare eos iubet, ſi quid à prætereuntibus fortaſsè dicatur. Obtēperant illi protinùs, libenter crediturí, quicquid hac de re illis oſtenderetur: egreſſiq; foràs ſtant, indicto ſilentio, auribus excepturi, quid prætereuntes dicerent. Interìm duos inter ſe ſubulcos colloquentes audiunt, quemadmodùm alter eorum porcum ob paſtum fortaſsìs euagantem ſolicitè perquirens, calcariam fornacem, eamq; miræ magnitudinis in locis deſertis & abditis reperiſſet: & alter itidèm aliam eiuſdem generis fornacem in ſylua inueniſſet. His auditis, presbyteri præ gaudio lachrymātes, Deo gratias agunt, quòd famulam ſuā Genoueſam tam eximię dono gratiæ ditârit: moxq; audita ad illam referunt. Egreſſis autē è domo presbyteris, illa fixis humi genibus, ſeſe proſternens, Dominum tota nocte ſuppliciter obſecrabat, vt tenuitatē virium ipſius ad perficiendum opus, quod illi vouiſſet, ſua ope ſubleuaret. Expleta verò oratione, cùm dies proximus illuxiſſet, ad Geneſium presbyterum feſtina acceſſit, eiq; repertas fornaces ordine enarrauit, inuitans eum ad operis molitionem. At ille diligenter & accuratè ſe executurum promiſit, quicquid ab ipſa iniūgeretur. Itaq; ciuibus quoq; opem ferentibus, adhortante illos ſancta Genoueſa, beatiſſimi martyris Dionyſij baſilica conſtructa eſt.

Tractat de conſtruēda S. Dionyſij baſilica.

Neq; hic ſilendum putaui, quid miraculi extiterit, dum eius baſilicæ ſtructura attētiùs curaretur. Conuocatis enim artificibus, cædendorum, conuehendorum, dolandorumq; lignorum peritis, cùm permulti iam ſanctę virginis inuitatione permoti, ad perficiendam baſilicæ fabricam pro fidei ſuæ deuotione conueniſſent, accidit quodā tempore, ignorante S. Genoueſa, vt potus propemodùm deficeret laborantibus. Ait ergò ad illam Geneſius presbyter, vt artifices intentiùs hortaretur, dum ad vrbē ipſe excurreret, allaturus potum neceſſarium. Illo egreſſo, ſancta Genoueſa vas ſibi indicari præcepit, vndè hactenùs potus eſſet hauſtus: omnibusq; foràs exire iuſſis, cum lachrymis Dominum ſuppliciter orauit, vaſiq; ſignum crucis imprimens, id effecit, vt eiuſdem generis potu, quo anteà plenum fuerat, ad ſummū vſq; denuò impletū cerneretur, perindè àc ſi nihil indè exhauſtum fuiſſet: atq; etiam ad operis vſque cōſummationem artificibus ſatis abundèq; potus ille ſufficeret.

Potum precibus impetrat à Deo.

Solebat virgo ſancta in obſeruandis vigilijs hac vti deuotione, vt noctem ſabbati vſq; in craſtinam lucem, id eſt, Dominicum diem peruigili prece tranſigeret. Accidit verò, vt ad domeſticæ volucris cantum, intempeſtæ noctis iam exacto curriculo, quadam vice è cubiculo ſuo ad baſilicam memoratam accenſo præeunte cereo properaret, ſed inter eundum nimia vētorum importunitate cereus extingueretur. Cùm verò virgines comites illius, quæ circa illam erant, in denſis illis tetræ noctis tenebris & pluuia, quò irent, aut vbì greſſus ponerent, ignorarent, Genoueſa virgo è puellæ manu cereum arripuit, moxq; ille vt priùs ardere cœpit: quem manu geſtans, cum comitibus abſq; vlla greſſuum titubatione ad baſilicam peruenit. Porrò cereus ille à ſancta virgine ibidèm defixus, eadem flamma, qua accenſus fuerat, abſumptus eſt.

Eius vigilię certo tempore.

Ferunt, cùm in cellula ſua virgo ſancta humì proſtrata orationi prolixè incumberet, preceq; peracta è terra ſurrexiſſet, cereum nullo adhibito igne fuiſſe accenſum: cuius particulas cùm permulti fideliter expetijſſent, non minimum contra diuerſos morbos indè remedium haud difficultèr adeptos.

Mulier quædam calceamenta pedum eius furto abſtulit, ſed mox vt domū redijt, cæcitate pcuſſa eſt. Vt agnouit ergò, ob iniuriā ſanctæ virgini illatā, diuinitùs hāc ſibi pœnam irrogatam, ad illam acceſſit, pronamq; ſe illius pedibus proſternens, veniam petijt, & multùm lamentans, oculorum lumē ſibi reſtitui orauit. At illa miſerata mu-

Cæcam illuminat.

lieris

literis caſum, à ſolo eam leuauit, ſubridensq́; ob rei ablatæ vilitatem, oculis eius crucis ſignum fidenter impreſſit, & priſtini viſûs reddidit incolumitatem.

Lauduni quid per eam Dominus operari dignatus ſit, ipſius miraculi excellẽtia nõ nos patitur ſilentio præterire. Cùm virgo ſancta ad eam vrbem accederet, maxima pars populi in occurſum illius properauit. Erãt ibi inter alios puellæ cuiuſdam parẽtes, quę iam nouem ferè annis adeò erat paralyſi diſſoluta, vt nullis poſſet membrorũ officijs vti. Ad eius ergò lectulum ſancta Genoueſa, parentum flexa precibus, acceſſit, factaq́; oratione, cùm diſſolutos puellæ artus manibus attrectâſſet, hoc illi à Domino obtinuit, vt è lectulo, in quo decumbebat, ilicò exurgere, & ſuis manibus calceos poſſet induere ſeq́; veſtire, & cum illa, vt iuſſa erat, ad templum ire incolumis. Quod cùm eius loci hoĩes vidiſſent, vehemẽti admiratione correpti, ꝑcipua eam veneratione ꝓſecuti ſunt, laudes ꝓmentes oĩpotenti Deo, q tãta gratia ſe diligẽtes dignaẽ impertire. Curat paralyticam.

Childericus rex Francorũ, tametſi non eſſet Chriſtiana religione initiatus, virginẽ hanc ſanctiſſimam ſingulari veneratione proſecutus eſt. Nam cùm aliqñ quoſdã reos capitis pertinaci animi ſententia decreuiſſet occidere, nè ſanctæ Genoueſæ precibus poſſet flecti ad miſericordiã, ex vrbe egreſſus, iuſſit portas occludi. At vbi ſanctę Genoueſæ nunciatum eſt, regem eos necandi gratia extra oppidum proceſſiſſe, mox illis veniam precatura feſtina abijt: atq́; adueniente illa ad portas obſeratas, confeſtim ei, ſtupefactis cuſtodibus, quaſi ad quoddam iubentis imperium, reſeratæ ſunt: ſicq́; cœptum carpens iter, vbi ad regem peruenit, nè miſeri illi capite plecterentur, obtinuit. Ità illi iam iamq́; perituri, à præſentiſſimo mortis diſcrimine ſunt liberati. Childeric rex quanti eam fecerit.

In regionibus Orientis fuit vir quidam ſanctiſſimus, nomine Simeon, mũdi huius contemptor egregius, q quadraginta fermè annis in columna extra Antiochiam cõſtitit. Is ꝑ mercatores, negociandi cauſa crebrò venientes, ſanctam Genoueſam cum multa veneratione ſalutabat, & vt pro ipſo Dñm oraret, ſedulò precabatur. Qua ex re videre licet, q̃ copioſa gratia fideles ſeruos ſuos Chriſtus locupletare & augere ſoleat, vt quos à mutua cognitione longinqui ꝓuinciarũ ſitus, & maxima locorũ interualla ſeparant, eos Dei ꝓuidentia interno quodã mentis adſpectu inuicèm ſe nôſſe faciat. Simeõ Stylites ꝑ ſpiritũ cognouit S. Genoueſam.

Adoleſcentula quędam iam nubilis, Cilinia noĩe, cuidam puero ſtipulationũ ſponſionumq́; contractu, ſiue ꝑ ſponſalia, addicta fuit. At illa petijt à ſancta Genoueſa, vt religioſi habitûs indumenta ipſi conferret, maritali copulæ & pompæ ſeculari, religionis decus & virginitatis ornamẽta ꝑferens. Quod cùm fama volitante ad ſponſi aures perlatum eſſet, mox ille & amoris & furoris facibus inflammatus, ad Meldenſe oppidum nuptias cum ſua celebraturus aduenit. Porrò ſancta Genoueſa eius comperto aduentu, cum Cilinia ad templũ acceſſit: & eccè ipſa interiora baptiſterij limina, portis vltrò apertis, illis mirabiliter pateſcunt: ſicq́; factum eſt, vt puella mũdi huius procelloſi naufragia, virginitatis perſeuerantia ſuperârit. Puellæ tuetur integritatem.

Oblati ſunt ei quodam tempore Pariſijs duodecim, grauiter à dæmonibus vexati: pro quorum liberatione illa Dñm obnixè deprecante, energumeni vel obſeſſi illi fermè ad teſtudinem vſq; exiliebant, occulto quodam igne intùs accenſi, ità vt non ſine intuentiũ formidine, iam in aëre, nullis adſtricta vinculis, corporũ moles hæreret pẽdula, iam vociferantes ceu quadam vinculorum contracti pondere, inſtar voluminis cuiuſdam complicarentur, iam verò reſupini, aërem brachijs & crinibus verberarẽt, grauibusq́; ſe vrgeri ſupplicijs voce lugubri ꝓlixè teſtarentur. Orante autem ſancta virgine, diuerſo eoq́; inuiſibili tormentorum genere torquẽtur. At cùm oratione finita è pauimẽto Dei famula ſurrexiſſet, iuſſit eos ad S. Dionyſij baſilicam properare. Illis verò dicentibus, non ſe poſſe eò ꝓficiſci, niſi ab ipſa ſoluerentur, ſigno crucis eis impreſſo, iuſſit vt eò abirent: & nè corpora læderentur, illuc duntaxàt, quò iuſſi erãt, vt irent, dimiſſi ſunt. Quò cùm perueniſſent, ſancta virgo, ſexûs fœminei tarditate impedita, poſt duas horas illos ſubſecuta eſt: cumq́; ibidèm pro eis, martyris Chriſti freta ſolatio, orationi in terram more ſuo proſtrata, diù cum lachrymis inſiſteret, & pia fidutia Dominum obſecraret, totum illum à dęmonibus obſeſſorum gregem ſanitati reſtituit, immundis ſpiritibus profligatis, adeò vt illorum abſceſſum non ſolùm oris querimoniæ, ſed etiàm teterrimus fœtor teſtarentur. Duodecim obſeſſi liberantur.

Multa flagitia quorundam hominũ, habitu duntaxàt, nõ etiam vita & moribus, religionis propoſitum pręſe ferentium, cognouit Dño reuelante, quę illi exiſtimabant alios Nouit occulta hominũ peccata.

alios penitùs latére: atq; ob caſtigandam eorum impudentiam quædam in publicum protulit: ſed ea, nè honeſtas aures offendamus, tacita præterire maluimus.

Excitat puerum mortuum.

Erat apud illam fœmina quędam, quã ab immundi ſpiritûs vexatione liberauerat. Habebat illa filiolum quadrimum, qui cùm more puerorum temerè luderet, præceps in puteum ruit, & in ima demerſus eſt. Eum verò mater poſt trium ferè horarum ſpatium extractum è puteo, miſerabiliter complectens, ante pedes ſanctæ virginis ſciſſis genis depoſuit. At illa corpus exanime & rigidum pallio miſerata contexit, omnipotentemq; Dñm pulſare precibus & lachrymis nõ priùs deſtitit, q̃ victrix & triumphatrix orationũ vi mortem profligaret, & filium matri viuũ reſtitueret. Erãt tum Quadrageſimę dies, & puer adhuc Catechumenus, de fide inſtituebatur, vt in Paſchatis vigilia baptiſmatis vndis expiaretur.

In Meldenſi oppido, cùm gratiæ huius fama ſparſa eſſet, quidam ei occurrit cubito tenùs, neruis obrigeſcentibus, manûs officio deſtitutus, petens obnixè, vt precũ ſuarũ ſuffragio huius ab ipſo morbi detrimenta depelleret. Tum illa membrum debile manu ſua cruce conſignans, hominem ſanum à ſe dimiſit.

Cæcam illuminat.

A ſancto Epiphaniæ die vſq; ad Cœnam Dominicã intrà cellulæ ſuæ penetralia virgo ſancta oĩpotenti Deo, cui ſe vouerat, ſecretiùs inſeruiebat, orationibus & vigilijs intentá. Quædam aũt mulier, curioſa potiùs q̃ religioſa, cùm quidnam ageret, explorare vellet, atq; ea cauſa ad eius cellulam propiùs ſe admouiſſet, ſtatìm oculis captã ſe ſenſit, improbi conatùs pœnas luens. Sed ſancta virgo, expleto ſuæ conſuetudinis officio, poſtq̃ è cella prodijt, precum ſuarum interceſſione lumen amiſſum reformauit.

Arborẽ nauigantibus exitioſam precib' ſuis excindit.

Paralyticã ſanat.

Pariſienſes poſt diuturnum belli graſſantis excidium, cùm aliquot annis graui obſidione preſſi fuiſſent à Francis, diriſſima fame afflicti ſunt. Nam illa anterior belli ſæuientis immanitas, q̃ extra vrbem erant ſita, vaſtauerat: at poſterior clades ipſa hominum viſcera depaſcebat. Tanta igitur miſerorum calamitate permota beatiſſima Genouefa, nauim conſcẽdit, vt aliundè afflictis ciuibus alimoniam cõpararet: cumq; Sequanam fluuium nauigaret, & aduerſo ſuperato flumine ad locum quendã perueniſſet, in quo arbor excreuerat, q̃ in ima propẽdentibus ramis, naues quaſdam perniciosi gurgitis p̃cipitio implicuerat, præcepit nautis, vt ad ripam nauigiũ appellerent: egreſſaq; è naui, dum inter ſe conſultarent nautæ, qua ratione arborem illam poſſent excindere, ad ſolita orationis præſidia, quorum efficaciam iam crebrò eſſet experta, cõfugit. Ità factum eſt, vt nullo ferè ſecuriũ ictu verberata, arbor radicitùs euelleretur, non ferens precum illius vim, nec vllum deincèps naufragij periculum illac nauigantes incurrerent. Exiluérunt autẽ, vt fertur, ex eius arboris ſinu duo angues immenſæ magnitudinis, verſicoloribus ſquamis, odoris teterrimi. Cœpto deindè itinere pergente ſancta Genouefa, iam ad vrbem, quò tendebat, eam fama velox anteceſſerat: & eccè obuiàm illi procedit tribunus quidam Paſſius nomine, cuius vxor annis aliquot paralytici humoris pondere & pedum inceſſu, & membrórum omnium vſu ſic fuerat priuata, vt corpore velut p̃mortuo, anima tãtùm quodam hoſpitij iure in illo demoraretur, membris ſuũ officium facere prorsùs recuſantibus. Ad cuius lectum ſancta Genouefa mariti eius precib' p̃ducta, excluſis turbis, ad deprecandũ Dñm ſe cõtulit, humũ lachrymis infundens: ac deindè mulier, crucis ſigno ab illa conſignata, mẽbris reſtitutis, è lecto mox ſurrexit incolumis. His ea in vrbe nõ ſine ſingulari Dei gratia virtutibus p̃petratis, Trecas ꝓfecta eſt, vbì cæcos, & perplures alios diuerſorum morborũ ac febrium cruciatibus penè exanimes ſigni crucis impreſſiõe ſanauit. Ex ea aũt vrbe rurſùs ad priorem illã reuerſa eſt: vndè cùm frugibus comparatis onuſtiſq; nauibus Pariſios repeteret, ſubita vi turbinis naues eius inter rupes & arbores impellũtur, ità vt non multùm à ſubmerſionis periculo abeſſe viderentur, vndarũ impetu in eas irruente. At illa ſublatis in cælũ manibus, in tanto periculo diuinũ popoſcit auxilium: ſtatimq; naues oẽs, quæ ſimul erant vndecim, Deo miſerãte, ſanctæ virginis precibus indè reuocatę, cœptum iter felici curſu peragũt. Tũc Boſſus presbyter & alij, q̃ in nauibus erant, canticum Exodi pro gratiarumactione cum ingenti lætitia cecinerunt, dicentes: Adiutor & protector factus eſt nobis Dominus in ſalutem. Deniquè Lutetiam proſpero curſu perueniunt, ciueſque fame confectos & decolores, ad priſtinum corporum ſtatum & robur alimentorum ſuppeditatione reduxit.

Spem ſuam ſancta virgo non his quæ videntur, ſed quæ non videntur, collocârat, ſcie-

ſciebatq́; nō fallaciter dictum à Sapiente: Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperis. Et quia olim in ſpiritu viderat patriā illam, vbi talium repoſitus eſt theſaurus, ſine intermiſſione orans, flere ſolebat, ſciens ſe in corpore poſitam, peregrinari à Dño. Prou. 19.

Defenſor quidam, ex Meldenſi oppido, Prominius nomine, annis aliquot nullos auribus ſonos aut voces percipere poterat. Is Pariſios ſalutis conſequendæ cauſā aduenit: accedensq́; ſanctam virginem, poſtquàm aures eius ab illa ſignatæ & manibus contrectatæ fuêre, auditum ſibi ſenſit inſtauratum. Surdo auditum reparat.

Aliquantò pòſt virgo Chriſti Genoueſa Turones proficiſcens, Aureliam fortè venit. In ea ciuitate quędam materfamiliâs, Fraterna nomine, filiam ſuam Claudiā, propè iam exanimē, cum tota familia mœſtiſſimo vlulatu plorabat. Vt autem rumor ad eam perlatus eſt de aduentu ſanctæ virginis, feſtina ad illam accurrit, atque in ſancti Aniani baſilica pedibus illius ſe aduoluens, orat vt filiam ſuam incolumem ſibi reſtituat. Ad quam Genoueſa, Surge, inquit, & flere iam deſine. Nam omnis ille febrilis ardor, filiam tuam vaſtans, diuina miſeratione extinctus eſt. Cumq́; ad Fraternę ędes è baſilica ambæ pariter adueniſſent, Claudia eis ad oſtium incolumis ſuis pedibus obuiàm proceſſit. Quod cùm vidiſſent turbæ, Deum magnificauerunt. Iam penè exanimem reddit vitæ.

In eadem vrbe cuidam domino pro ſeruo culpæ obnoxio fertur ſupplices obtuliſſe preces: ſed cùm ille pertinaci obduratus inſania, ad preces ſanctæ virginis ſeruo veniam dare noller, illa ſic ei dixiſſe fertur: Si tu me orantem deſpicis, non me deſpiciet Dominus meus Iesvs Chriſtus. Et eccè ſubitò herum illum domum reuertentē, mortifera febris corripit: iamq́; magnis in lectulo exagitatus ardoribus, ad pedes tādem ſanctæ Genoueſæ ſpumans & æſtuans abijcitur, veniam petens. At illa, vt erat mitiſſima, pro illo Dominum obſecrauit, precibusq́; ſuis & herum ab illa moleſtiſſima vexatione liberum, & ſeruum à culpæ admiſſæ animaduerſione immunem reddidit. Poſt hæc Turones ire pergit: cumque labentibus carinis, prona Ligeris terga remorum quaterentur, crebrò repetitis ictibus, multa in illo itinere impedimenta & incommoda ei obijcere conatus eſt malignus diabolus. Sed illa protectione munita altiſſimi, ſui itineris aduerſarium & inſidioſum perturbatorem, nihil læſa, facilè ſuperauit. Vt autem ad portum vrbis Turonicæ acceſſit, egredięti è naui occurrit immūdiſſimorum dęmonum in energumenis ſcelerata multitudo, eamque ad baſilicā euntem eminùs antecedens, vociferando querebatur gemino ſe torqueri incendio, eò ꝙ ob venerationem ſancti antiſtitis Martini, aulam eius introiret. Multos ibidèm tunc, dum ſancto ſacerdoti officium venerationis perſoluit, immundo ſpiritu vexatos, orationum & virtutum ſuarum meritis ſanos reddidit: quorundam etiam primariorum ciuium coniuges, eadem moleſtia infeſtatas, quas in publicum prodire non ſinebat maritorum erga illas amor & affectus, ab ijſdem orata maritis, per domos viſitauit, & ſimul atquè limen ædium attigit, fuſa prece, oleoq́; benedicto adhibito, nequiſſimos ſpiritus confeſtìm abire compulit. Multos eijcit dæmones.

Accidit quandoquè, vt ſtans in oſtio domûs ſuæ, puellam: quandam per plateā cerneret ampullam cum liquamine, quod erat mercata, deferētem: ſed ſimul in ampullæ eius ore conſpexit nequiſſimum illum ſpiritum, & humani generis aduerſarium inſidentem. Rogata igitur ab illa, manu ſua ampullam contigit, crucisq́; impreſſione ſignauit: moxq́; inſidiator ille à creatura, cui ſe inſeruērat, eiectus, ablato ſecū oris ampullæ fragmēto, abſceſſit: & licèt intrà ampullæ eius clauſtra ſe aſtutè admodùm verſipellis ille occultatum putaret, at tamen à Dei famula depræhenſus eſt, & nè nocere poſſet, ab illa fugatus euanuit. Fugat nequiſſimum ſpiritum.

Quidam puerulus nomine Meroneus, cæcus natus, ſurdus & claudus, ad ſanctā virginem obtinendæ ſalutis cauſa Pariſios à parentibus eſt allatus: q ab ea benedicti olei vnctione delibutus, & cruceſignatus, videns, loquens, ambulans, audiens, integrā adeptus ſanitatem, cum parentibus domum ſe recepit. Puerū cæcum, ſurdū, & claudū ſanat.

Accidit in Meldenſi territorio, vt cùm collectis meſſoribus culmos ſpicarum truncaret, ſubitò effuſus imber ingrueret. Tum illa cōturbatis operarijs, tentoriū ingreſſa, orationi ſe dedit, humì more ſolito proſtrata. Itaq́; multorum agros circuncircà iacentes imber largus infudit, intrà illius verò agri ambitum ne gutta quidem vlla è nubibus diſtillauit: ſicque meſſores illi, ingenti admiratione correpti, cœptum opus abſque vlla pluuiæ infeſtatione conſummârunt. Pluuiam auertit.

Dæmo-

Dæmoniacus quidam, impetrandæ ſanitatis cauſa, ad ſanctam Genoueſam à parẽtibus cum multo gemitu & lachrymis perductus eſt. Tum illa ampullā ſibi adferri iuſſit, in qua ſacratum oleum aſſeruare ſolebat. Accidit autem, vt nihil eius olei id temporis ampulla haberet: nec epiſcopus aderat, qui oleum ſacraret. Illa igitur hæſitante quidnam ageret, ad precandum Dominum humi proſternitur: cumque prolixæ orationis officium, diù terræ affixa, fideliter implêſſet, ampullā inter manus ſuas oleo plenam conſpicit: atque ità ſub vnius horæ momento, & de obſeſſi hominis emundatione, & de olei collatione, remunerante Chriſto, gratiā geminæ virtutis emeruit. Ego verò poſt tricenos (aliâs, tèr ſenos) ab obitu eius annos, quo tẽpore ad eius conſcribendam vitam animum appuli, in imo ampullæ oleum, quod illa orante creuerat, vidi.

Sacro oleo pellit dæmonem.

Tandèm felici curſu longa vitæ ſpatia emenſa, laudabiliter diem clauſit extremū tertio Nonas Ianuarias. Vixit annos ampliùs octoginta, peregrina mundo, venerabilis populo, deuota Chriſto.

Quidam puer, nomine Prudens, morbo calculi adeò vexatus fuit, vt vitam eius parentes deſperarent: ſed cùm ad tumulum ſanctæ virginis cum gemitu & lachrymis morbi ſui curatiōem peteret, calculus eodem die ab illo egreſſus eſt, nec eius vlteriùs moleſtiam perſenſit.

Gotthus contractus ſanatur.

Gotthus quidam die Dominico laborās, vtraque manu contractus eſt. Itaque tota nocte orans ad ſepulcrum ſanctæ virginis, poſtera luce incolumis abſceſſit. Erat id temporis ſuper eius monumentum extructum ligneum oratorium: verùm glorioſæ memoriæ Clodoueus rex, qui ob eius amorem, in carcerem retruſis ſæpè veniam dederat, & ob diuerſa crimina animaduerſione digniſſima capite plectendos, in ipſo ꝓpè carnificis ictu, ſupplicante pro eis Genoueſa, abſoluerat, baſilicam mirabili opere extruendam ſuſceperat, ſanctæ virginis adhortationibus permotus, quæ poſteà, illo è rebus humanis excedente, ſtudio illuſtriſſimæ Clotildis reginę, coniugis eius, mirificè exædificata & ornata, in ſublime creuit faſtigium, triplici porticu inſignita. Oremus ſine intermiſſione virginem ſanctiſſimam, vt oret Deum pro peccatis quę admiſimus, impetret mortalibus cibū & mentis & corporis, vt indiuiduæ Trinitati reconciliati, exultemus in ſplendoribus ſanctorum, & magnificemus Dominum noſtrum IESVM Chriſtum, cui eſt honor, gloria, imperium & poteſtas in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTI GREGORII LINGONENSIS EPISCOPI, PER GREGORIVM TVRONEN.

Lib. de Vita Patrum, cap. 7.

4. IANNVA.

Studiū continentiæ in ſanctis.

EGREGIAE ſanctitatis viri, quos palma perfectæ beatitudinis à terris eleuans euexit ad cælos, ij ſunt, quos aut non fictæ charitatis vinculum ligat, aut eleemoſynarum fructus ditat, aut flos caſtitatis adornat, aut martyrij agonizatio certa coronat. In quibus ad inchoādum perfectæ iuſtitiæ opus illud fuit ſtudium, vt in primis corpus ſine macula præparatum habitaculum Spirituiſancto præberent, & ſic ad reliquarum virtutum excelſa contenderẽt, atque ipſi ſibi perſecutores facti, dum in ſe ſua perimerẽt vitia, tāquàm martyres probati, peracto curſu agonis legitimi, triumpharent. Quod tamen nullus ſine Dei ope valebit efficere, niſi Dominici adiutorij protegatur vel parma, vel galea. Itaque quod egerit, non ſui, ſed diuini nominis gloriæ deputet, iuxta illud Apoſtoli: Qui gloriatur, in Domino glorietur. In hoc enim & beatus Gregorius omnem gloriam contulit, qui de excelſa ſenatorij ordinis potentia ad illam ſe humilitatem ſubdidit, vt omnibus ſeculi curis abiectis, ſoli ſe Deo dicaret, quem in pectore retinebat.

1. Cor. 1.
2. Cor. 10.

Igitur ſanctus Gregorius ex ſenatoribus primis benè literis inſtitutus, Auguſtodunenſis

nenſis ciuitatis Comitatum ambiuit. In Comitatu autem poſitus, regiõem illam per quadraginta annos iuſtitia comitante correxit, & tam ſeuerus atque diſtrictus fuit in malefactoribus, vt vix eum vllus reorum poſſet euadere. Coniugem de genere ſenatorio habuit, Armentariam nomine, quam ad propagandam generationem tantùm dicitur cognouiſſe, de qua & filios, Domino largiente, ſuſcepit. Aliam verò mulierẽ, vt iuuenilis aſſolet feruor inardeſcere, non contigit.

Poſt mortem autem vxoris ad Dominum conuertitur, & electus à populo, Lingonicæ vrbi Epiſcopus ordinatur. Cui magna fuit abſtinentia, ſed nè iactantia putaretur, occultè ſubcinericeos panes ex hordeo alijs triticeis ſupponebat, quos frangẽs egenis erogabat, ipſe verò clàm hordeaceos, nemine intelligente, comedebat, ſimiliter & de vino faciens. Nam dum aquam ei pincerna porrigeret, ad diſſimulandum, aquam aliam deſupèr effundebat, tale vitrum eligens, quod claritatem aquæ obtegeret. Iam in ieiunijs, eleemoſynis, orationibus atque vigilijs tam efficax, tamque deuotus erat, vt in medio mundi poſitus, nouus effulgeret eremita. Nam cùm apud Diuionenſe caſtrum moraretur aſſiduè, & domus eius Baptiſterio adhæreret, in quo multorum ſanctorum reliquiæ tenebantur, nocte de ſtratu ſuo, nullo ſentiente, conſurgens ad orationem, DEO tantùm teſte, pergebat, oſtio diuinitùs reſerato, attenteque pſallebat in baptiſterio. Sed cùm hoc multi temporis ſpatio ageret, res tãdèm ab vno Diacono cognita & manifeſtata eſt. Is enim cùm cognouiſſet hæc agi, à lõgè, nè eum vir beatus ſentire poſſet, proſequebatur, & quid ageret ſpectabat. Aiebat autem Diaconus, quòd cùm veniret ſanctus Dei ad oſtium baptiſterij, pulſaretque manu propria, oſtium nemine comparente aperiebatur, illoque ingrediente, diutiſſimè ſilentium erat, poſteà pſallentium, tanquàm multarum vocum ſonus, per trium horarum & ferè amplius ſpatium audiebatur. Credo ego, quòd cùm magnorũ ſanctorum in eodem loco haberentur reliquiæ, ipſi ſe beato viro reuelãtes, laudem Domino in commune redderent. Impleto autem curſu, reuertens ad lectulum, ità ſe cautè ſuper ſtratum deponebat, vt prorsùs nemo ſentiret. Obſeruatores verò oſtium baptiſterij obſeratum inueniẽtes, claue ſua ſolita aperiebant. Commotoque ſigno, ſanctus Dei, ſicut reliqui, nouus ad officium Dominicum conſurgebat. Cùm energumeni eum in primo die Epiſcopatûs ſui confiterentur, rogabant eum Preſbyteri, vt eos benedicere dignaretur. Quod ille viriliter, nè vanam incurreret gloriam, refugiebat, clamans indignum ſe ad manifeſtandas virtutes Dominicas eſſe miniſtrum. Sed tamẽ quia diutiùs hoc diſſimulare non potuit, adduci eos ad ſe iubens, ſine vllo tactu, facto tantùm ſigno Crucis econtrà, verbo dæmonia diſcedere imperabat. Quod illa protinùs audientia, corpora, quæ nequitia ſua diuexârant, abſoluebant. Et illo abſente, multi cum virga, quam in manu ferre ſolitus erat, ſuſpenſos atque ſignatos energumenos liberabãt. Nam & de ſtratu eius ſi quis ægrotus quippiam abſtuliſſet, erat præſens medicamentum.

Vide virtutum catalogum, in quibus ſanctus Epiſcopus exercebat.

Signo Crucis & verbo dæmonia eijciebat.

Armentaria autem neptis eius, cùm grauiter quodam tempore in adoleſcentia ſua à quartano fatigaretur incommodo, ac medicorum ſtudio plerunquè fota, nullum poſſet ſentire leuamen, & ab ipſo confeſſore beato ſæpiùs, vt orationi inſiſteret, hortaretur, quadam die lectum eius ipſa petijt: in quo poſita, ità febris cũcta reſtricta eſt, vt nunquàm ea deincèps ægrotaret.

Beatus autem Gregorius cùm per diem ſanctum Epiphaniorum ad ciuitatem longinquam ambulâſſet, à modica febre pulſatus, relicto ſeculo, ad Chriſtum migrauit. Cuius beata facies ità erat glorificata poſt tranſitum, vt roſis ſimilis cerneretur. hæc enim apparebat rubea: reliquum verò corpus tanquàm candidum lilium refulgebat, vt æſtimares eum iam tunc ad futuræ reſurrectionis gloriam præparatum. Quod deferentes ad caſtrum Diuionenſe, vbì ſe iuſſerat tumulari, in planitie illa, quæ à parte aquilonis habetur, haud procùl à caſtro aggrauati geſtatores, non ſuſtinentes feretrum, ſolo depoſuerunt, ibique parumpèr reſumentes vires, & poſt paululum eleuãtes, ad intramuraneam eum Eccleſiam detulerunt. Aduenientibus autem quinta die Epiſcopis, ab Eccleſia ad baſilicam beati Ioannis deferebatur. Et eccè vincti carceris ad beatum corpus clamare cœperunt, dicentes: Miſerere noſtrì, pijſſime domine, vt quos viuens in ſeculo non abſoluiſti, vel defunctus cæleſte regnum poſſidens, digneris abſoluere: viſita nos, quæſumus, & miſerere noſtrì. Hæc & alia illis clamantibus,

Mors ſancti viri.

Magnum miraculum pro inuocatione ſanctorum.

aggrauatum eſt corpus ità,vt ipſum penitùs ſuſtinere non poſſent. Tunc ponentes feretrum ſuper terram,virtutem beati antiſtitis præſtolabantur. His ergò expectantibus,ſubitò reſeratis carceris oſtijs,trabes illa,qua vinctorum pedes coarctabantur, repulſis obicibus,ſcinditur media,confractiſque catenis, omnes pariter diſſoluũtur, & ad beatum corpus, nemine retinente,perueniunt.Dehinc eleuantes feretrum geſtatores,ij inter reliquos obſequuntur,qui à Iudice poſteà ſine damno aliquo ſunt dimiſſi.Poſt hæc beatus confeſſor multis ſe virtutibus declarauit. Aiebat enim quidam religioſus,cælos ſe apertos in die eius ſepulturæ vidiſſe. Nec eñ ambigitur, quin poſt actus angelicos ſidereis ſit cœtibus aggregatus.

Vinctus quidam per viam illam, qua beatum corpus à Lingonis eſt exhibitum, ad antedictum caſtrum adducebatur.Cumque milites cum equitibus præcedentes, poſt terga traherẽt vinctum,ad ſupradictum locum,vbi beati confeſſoris artus quiecetãt, peruenerunt:quem dum præterirent,vinctus,inuocato nomine beati antiſtitis,petijt vt eum ſua miſericordia liberaret.Quo orante,laxati ſunt laquei de manibus eius:ſed ſentiens ſe ſolutum,non id euulgauit,coopertiſq; manibus, putabatur adhuc eſſe ligatus.Ingreſſi autem portam caſtri,cùm ad atrium perueniſſent,hic exiliens,& corrigiam ligaminis trahentium in manu tenens, cum auxilio omnipotentis Domini, & obtentu beati Pontificis, liberatus eſt.

Corpus eius poſt multos annos quale fuerit.

Admirabile autem eſt & illud miraculum, qualiter beatum corpus eius,cùm poſt multa tempora transferretur,apparuit glorioſum.Cùm enim beatus Pontifex in angulo baſilicæ fuiſſet ſepultus,& paruus fuiſſet locus ille,nec eò populi ſic poſſent accedere,vt deuotio poſtulabat,ſanctus Tetricus filius & ſucceſſor eius hæc cernens,& virtutes ibidèm aſſiduè operari proſpiciens,ante altare baſilicæ fundamẽta iacit, erectamq; abſidem miro opere conſtruit,& transuoluit.Ea verò transuoluta, diſruptoq; pariete,arcum ædificat. Quod opus cùm eſſet perfectum atque exornatum,poſtq̃ in media abſide loculum fodit, quò corpus beati Patris transferre volebat, conuocat Preſbyteros & Abbates ad illud officium.Qui vigilantes orabant,vt ſe beatus confeſſor ad hanc ſibi præparatam habitatiõem transferri permitteret. Manè autem facto, cum choris pſallentium appræhenſum ſarcophagum,ante altare in abſidem, quã beatus Epiſcopus ædificauerat,tranſtulerunt.Quod ſepulcrum dum diligenter componũt,ſubitò,&,vt credo,ad Dei iuſſum, opertorium ſarcophagi motum eſt in vna parte,& eccè apparuit beata facies eius ità integra & illæſa, vt putares eum nõ mortuum

Item veſtis.

eſſe,ſed dormientem. Sed nec de ipſo veſtimento, quod cum eo poſitum fuit,aliquid oſtenſum eſt diminutum.Vndè non immeritò apparuit glorioſus poſt tranſitũ,cuius caro non fuit corrupta ludibrio.Magna eſt enim corporis & cordis integritas,quę & in præſenti ſeculo præſtat gratiam,& in futuro vitam largitur æternam.De qua Paulus Apoſtolus ait:Pacem ſequimini & ſanctificationem,ſine qua nemo videbit regnũ Dei. (Heb. 12.)

Vide quomodo confugiẽtes ad ſanctorum ſepulcra,ſanentur.

Puella quędam die Dominico dum ſuum caput componeret,pecten appræhenſus manibus eius,credo ob iniuriam diei ſanctæ,adhæſit ità,vt affixi dentes tam in digitis, quàm in palmis magnum ei dolorem inferrent. Quæ cùm baſilicas ſanctorum flens atque obſecrans circuiret,ad ſepulcrum beati Gregorij antiſtitis, in eius virtute confiſa,proſternitur. Cumque diutiſſimè beati confeſſoris præſidium flagitâſſet, directa manus eius ad opus priſtinum,pectine decidente,reducitur. Sed & energumeni cum confitentes,ad eius ſepulcrum ſæpè purgantur. Nam plerunquè vidimus poſt eius tranſitum,virgula,cuius ſuprà meminimus,quam manu gerebat,per parietes ità eos affixos,vt putares illos validis atque acutiſſimis ſudibus retineri. Multa quidẽ de eodem geſta cognouimus : ſed nè faſtidium incitarent,de pluribus pauca perſtrinximus. Obijt autem triceſimotertio Epiſcopatûs ſui anno,ætate nonagenaria:qui ſe virtutibus manifeſtis ſæpiùs declarauit.

VITA

VITA S. RIGOBERTI, RHEMORVM ARCHIEPISCOPI, PER F. LAVRENTIVM SVRIVM EX *manuſcriptis codicibus, mutato ſtylo, paraphraſticῶs deſcripta.*

TEMPORIBVS Childeberti, Dagoberti & Chilperici regum Franciæ, extitit vir Dei Rigobertus, quem quidã Robertum vocãt. Traxit ille originem ex ſpectabili proſapia in regione, quam Ribiariorum vocant, patre Conſtantino, matre è Frãcorum gente: porrò à primis ætatis initijs totum ſe cæleſtibus mancipauit ſtudijs & diſciplinis, caſtitati deditus, vigilijs & orationi intentus, ſermone verax, charitate feruidus, abſtinentię ſtudioſus, humanitate conſpicuus, ſapientia illuſtris, iuſtitiæ tenax, conſilio prudens, omniq; morum honeſtate venerabilis. Vndè factum eſt, vt ijs virtutum ornamẽtis inſtructus, breuì ad perfectionis apicem pertingeret, & vt erat diuinitùs p̃ordinatum, Pontificis dignitate afficeretur. Factus autem epiſcopus, diuina ipſum adiuuante gratia, talis ac tantus ilicò apparuit, vt & bonis charus, & improbis formidabilis eſſet. Optabant boni eius ſalutaribus admonitionibus & inſtitui, & parére: at mali verebantur, nè ab ipſo depræhenſi caſtigarẽtur. Itaq;, quod de beato Remigio quoq; legitur, erga benè agentes, Petri vultum præ ſe ferebat: erga delinquẽtes, Pauli in ſpiritu ſeueritatem: illius clementiam & lenitatem, huius in puniendis criminibus zelũ imitans. Bonis, ſi caderent, minabatur pœnas: Lapſis, nè deſperarent, cuperentque ad meliorem frugem ſe recipere, veniam promittebat: Quoſdam ſanè aſſiduis adhortationibus & prędicationibus ſuis ad emendationem ſuî pertraxit: pleroſq; grauitate & integritate multiplicis doctrinæ deſiderio ſanctæ & religioſæ vitæ inflammauit: nonnullis ſuo exemplo conſuluit, aliquammultos ſuarum gregibus ouium adiunxit, aliquot etiam educauit: omnibus omnia factus eſt, vt oẽs lucrifaceret. Succeſſit in pontificatu Reolo, magnarum virtutum viro, &, vt quidã aiunt, ipſi ſanguine coniunctiſſimo. Cùm autẽ incertũ habeatur, quot annis illo obeunte ſedes Rhemenſis antiſtite vacua fuerit, pleraq; præcedentium Patrum ſtudio & vigore inſtituta, iam collapſa viſebãtur, quę ſua induſtria vir ſanctus in priſtinum reſtituit ſtatum. Nam canonica clericos religione contineri voluit, & pro numero illorum, qui tunc erant, ad victũ pertinentia eis ſuppeditauit, vt diuino cultui & liberiùs & inſtantiùs vacare poſſent. Ante enim illius pontificatum non dabatur eis panis, vt vocant, canonicus: nec erant, vt ſunt hodiè, canonici: quinetiam loca quædam cum illorum habitatoribus eis contulit, qui illorum vſibus neceſſarijs perpetuò inſeruirent. Et ipſe quidem primus inter Rhemorum epiſcopos fertur commune eis inſtituiſſe ærariũ, quod generatìm om̃ibus eorum vſibus perenniter applicaretur: quæ verò huc cõtulerit, nihil opùs eſt hîc commemorare: poteſt autẽ facilè eius prudentia & benignitas animaduerti in diſtribuendis his rebus ſuis, inter alia quæ poſſedit, dum pauperes Chriſti facultatum ſuarũ hęredes inſtituit, qui non habent vndè poſſint retribuere: retribuetur autem ei in reſurrectione iuſtorum. Quodam tempore vir ſanctus de Culmiſiaco villa epiſcopatûs ſui veniens, adijt Pipinum Maiorem domûs, quem pleriq; Magiſtrum equitum vocãt, patrem Caroli Martelli, præmiſſis quibuſdam eulogijs ad illum à venatione redeuntem: quas quidem crebrò illi mittere conſueuerat. Morabatur tum Pipinus in pagi cuiuſdam loco, cuius vocabulum eſt Gremaca cortis: vbì id temporis nõ villa erat, vt eſt hodiè, ſed ſylua grandis, & fons, ad quem apri freq̃uẽtes aduentabant, qui hodieq; illic permanet. Ceperat tunc Pipinus eo loci feram quandam, quam ibidèm aſſari voluit, tanq̃ illic pranſurus. Intereà verò oblatam ipſi epiſcopi Rigoberti benedictionẽ gratiſſimo accepit animo, dicens clientibus ſuis: Quid faciemus huic epiſcopo, q̃ nobis gratificari non deſinit? Illis tacentibus, Pipinus ad ſanctum conuerſus Rigobertũ, his cum verbis liberaliter cõpellauit: Pete à me quicquid voluèris, nec voto fruſtraberis tuo. Cui ſanctus Rigobertus: Da mihi, inquit, exiguam hanc manſiunculam, & ſufficit mihi. Tum ille, Et hanc tibi do, & quantum in eius circuitu tibi vendicare voles. Itaq; ſicut olim Clodoueus rex beato Remigio, ità ille quoquè ſancto Rigoberto

4. IANVARII. Paulus Aemyl. hiſt. Frãciæ li. 2.

Epiſcopus factus vt ſe geſſerit.

Inſtituit Canonicos.

Luc. 14.

Pipini in S. Rigobertū liberalitas. tantum largitus eſt agri,quantū poſſet ambulando circumire,dum ipſe meridie dormiret. Porrò ſanctus pontifex per apertos eius loci fines obambulans, paſsim certos fixit limites,vt ſi qua lis oriretur,ijs eam dirimeret:omnibusq; peragratis, q̄ ſibi dari mâllet,mox ad Pipinū à ſomno ſurgentem redijt: & ab illo quicquid circumierat locorū,impetrauit. Ferunt autē quâcunq; tum vir ſanctus in circuitu ingreſſus eſt,ibi & æſtate & hyeme vernantiorem terram conſpici,q̄ in locis cæteris illi adiacētibus. Additur etiam aliud ſanè ſtupendum miraculum,quod etiā hucuſq; illic cerni affirmant, ijſdem in locis poſtq̄ eius dn̄io ceſſerūt,nullam vnq̄ ſæuijſſe tempeſtatem,nec grandinem illic decidiſſe,neq; fines illorum attingere: quod non immeritò ſancti viri meritis attribuitur. Neq; putandum eſt,ſanctum pontificem,praua cupiditate ductum has res petijſſe,ſed conſulere voluiſſe eccleſiæ,quam earum hæredem inſtituit:ſed & aliâs quaſdam eccleſias illarū voluit eſſe participes. Erat ille vir ſanctus ità externis occupationibus & negocijs intentus,vt tamen nihil de ſtudijs internis remitteret: ſicque exercitijs internis deditus, vt tñ rebus externis adhibendam curam & prouidentiam non omitteret : nè aut totus ab intimis excideret, ſi ſola externa curanda ſuſcepiſſet: nec proximis impendenda officia negligeret,ſi ſolis eſſet internis exercitijs addictus. Conabatur in oībus prudentem ſe exhibere diſpenſatorem pariter & fidelem, ſciens ſe conſtitutū à Dño ſuper familiam illius,vt daret illis in tempore tritici menſuram.

1.Tim.5. Longè verò ſemper ab illo abfuit illud Apoſtolicum: Qui ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet,fidem negauit,& eſt infideli deterior. poterat autē dicere

2.Cor.11. Rom.12. cum eodem Apoſtolo: Quis infirmatur,& ego non infirmor? quis ſcandalizatur,& ego non vror? Itemq; illud: Gaudere cum gaudentibus,flere cum flentibus. Eratq; il-

Phil.1. li viuere Chriſtus,& mori lucrum:& q̄a ſolo corpore in terris degens,ſpe iam in cœle-

Philip 3. ſtibus verſabatur,non iniuria illud ſibi vſurpare poterat eiuſdem Apoſtoli: Noſtra aūt cōuerſatio in cælis eſt:quippe qui in illorū numero computabatur, quibus dictū eſt,

Matth.5. Vos eſtis lux mundi:&,Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita: neq; accēdūt lucernam, & ponunt eam ſub modio,ſed ſuper candelabrum,vt luceat oībus,qui in domo ſunt. Amabat illum atq; colebat haud vulgariter Pipinus,cuius ſuprà memi-

Carolus Martellus à S. Rigoberto baptizat. nimus,miſitq; ad eum Carolum filium ſuum,vt ab illo baptizaretur. Carolus hic ob feros animos,& ꝙ ab ineunte ætate vir ſtrenuus in armis & robuſto corpore fuerit, Martellus eſt appellatus. Abluit autem illum vir ſanctus vndis ſalutaribus,& è ſacro fonte illum ſuſcepit,vt eius pater petierat: ſed cùm ille poſteà patri decedenti in principatu ſuccederet,ſanctum antiſtitem è ſua ſede impiè & iniuſtè expulit, vt paulò infrà dicemus. Porrò vir ſanctus eccleſiam ipſius curæ commiſſam,ità vt cœperat,vigilantiſſimè & ſtrenuiſſimè adminiſtrabat,aſſcendens ex aduerſo, & opponens ſe murū pro domo Iſrael,vt ſtaret in prælio in die Dñi. Nam quibuſlibet poteſtatibus prauè

Homil.14. in Euangelia. agentibus (ſic enim locum hunc Ezechielis prophetæ exponit ſanctus Papa Gregorius)rationis libera voce contraibat,& fideles innocentes contra peruerſorum iniuſtitiam ex iuſtitiæ authoritate vindicabat. Itaq; quadrabat in illum vel maximè illud

Iob 29. ſancti Iob: Auris audiēs beatificabat me, & oculus videns teſtimoniū reddebat mihi, eò ꝙ liberâſſem pauperem vociferantem,& inopem cui non eſſet adiutor. Iuſtitia indutus ſum,& veſtiui me,ſicut veſtimento & diademate,iudicio meo. Conterebā mo-

Ioan.10. las iniqui,& de dentibus illius auferebam prędam. Nec dubium,quin ſicut paſtor bonus libenter poſiturus fuerit animam ſuam pro ouibus ſuis, ſi perſecutor adfuiſſet, cuius crudelitas id exigeret. Intereà verò dum ille ſic pijs eſſet operibus intētus,ſuoq; clero & populo in omnibus tanq̄ Pater filijs ſolicitè conſuleret,atq; ea cauſa in Rhemenſi vrbe demoraretur,poſt obitum Pipini inter Carolum eius filium atq; Ramanfredum non leuis ſimultas de obtinendo principatu, ſiue Magiſterio equitum, exorta eſt. Accidit tum,vt Carolus Rhemorum vrbem præteriens,totam,vt aiūt, circumiret,donèc ad eam peruenit portam, in qua ſanctus Rigobertus congruis extructis ædibus degebat: quem ſanè huiuſmodi compellauit vocibus : Domine Rigoberte, iube portam ciuitatis aperiri,vt liceat mihi ire precatum ad ſanctam Mariā. Sed cùm ſanctus epiſcopus nullum ei vociferanti redderet reſponſum, quippe orationi intentus,cui perpetuò vacabat,fertur tertiò eiſdem vſus vocibus: ità vt tandem vir DEI eius valido clamore compulſus,ſic ei reſponderit: Porta hæc tibi non aperietur, donèc certò conſtet, vtri veſtrùm ceſſura ſit victoria. Tu enim & Ramanfredus inter

vos

vos dignitate contenditis,nec adhuc ſcire licet,quem ſit res exitum habitura. Quòd ſi Dominus te voluerit victorem euadere,reuertenti tibi libens portam reſerabo, fidelemq; me exhibebo. His auditis,Carolus furibundus iuramento affirmauit,ſi victor rediret,non impunè id laturum epiſcopum. At vir Dei eius minas nō valdè pertimeſcens, (Iuſtus enim quaſi leo confidens, abſq; terrore erit) portam ei noluit patefacere. Facilè enim,vtpotè vir prudens,animaduertit,non orandi ſtudio illum velle ingredi,quod ſimulabat,ſed vaſtandi potiùs animo,quemadmodùm aliâs iam vrbes deuaſtârat: tum etiam verebatur,ſi hunc intrò admiſiſſet, Ramanfredum, ſi ad eum victoria inclinâſſet,ipſum infidelitatis incuſaturum. Hæc autem porta à pleriſq; Collaticia,ab alijs hodieq; Baſilicaris vocatur,ibiq; portarum cæterarum totius vrbis claues apud ſe reconditas ſeruabat. Baſilicaris verò idcircò dicta putatur, ſiue quòd in eius circuitu plures,quàm apud portas alias,ferantur olìm fuiſſe baſilicæ: ſiue quòd euntibus ad baſilicas,quæ in ſancti Remigij vico habentur,ſemper fuerit peruia. Iuſſerat autem ſanctus Rigobertus in pinnaculo templi ſancti Petri, quod erat propinquum eius ædibus,oſtium fieri,per quod in illud templum adiunctis illi gradibus deſcendere ſolebat ad orandum,atq; indè reuertens, per idem oſtium ingrediebatur in oratorium,quod iuxta domum ſuam extruxerat ſupra murum ciuitatis, dicaueratq; ſancto Michaëli archangelo:quod quidē tempore non exiguo permanſit,& frequens ad illud populus confluebat,in ipſa præſertim beatiſſimi archangeli ſolennitate : donèc Ludouicus Imperator ſancti Petri monaſterium donauit filiæ ſuæ Alpaidę,quod quidem propter loci ſitum vocatur inferius: ſicut alterum illi vicinum,eandem ob cauſam dicitur ſuperius. Huius autem fœminæ maritus, nomine Bego,hoc oratoriū iuſſit dirui,quòd ſuo faſtigio iam dicti templi feneſtræ caliginem offunderet : vel potiùs,quòd ad eius oſtiolum grauiter caput alliſiſſet, cùm eſſet procero corpore, nec caput ſubmiſiſſet ingrediens per oſtiolum. Indè autem abiens, ità locutus eſt ad ſuos: Cauete,nè huc reuertens,iſtud hìc inueniam: alioquì certè pœnas lueris. Vt autem cœptum eſt deſtrui,ille mox arreptus eſt à dæmone,cùm tamen procùl abeſſet in pago,qui Begonis villa dicitur. Feruntur etiam horribiles tenebræ Rhemis extitiſſe per triduum,illo in loco,vbì deſtruebatur. Verùm his obitèr commemoratis, ad inſtitutum reuertor. Carolus duodecimo Calendas Auguſti,qui tunc Dominicus erat dies, ſummo manè conflixit cum Chilperico rege,& Ramanfredo, quem Chilpericus Maiorem domûs,vel Magiſtrum equitum creauerat:& pro voto victoria potitus,mox vt reuerſus eſt,è ſede ſua exturbauit pontificem Rigobertum,& quidem iniuſtiſſimè, vt erat illi anteà comminatus: neq; id tamen adeò mirum, cùm etiam alijs ſimiliter fecerit:porrò in depulſorum locum ſuarum partium ſtudioſos intruſit. De hoc Carolo,quem non iniuria tyrannum dixeris,annotatum eſt in Annalibus diuerſorum regum,quòd primus ipſe epiſcopatus regni Francorum contulerit laicis hominibus & comitibus. Senſit eum ſanè infeſtum ſibi ſanctus pontifex Rigobertus ad ſupremum vſq; vitæ eius diem,cùm illi debuiſſet eſſe fideliſſimus, quippe è baptiſmi fonte ab illo ſuſceptus. Pertulit hoc vir ſanctus exemplo Domini ſui,qui à ꝓprio diſcipulo impijs traditus eſt. Præclarè autem dictum eſt à ſancto Gregorio pontifice: Omnes electi qa ſummi capitis mēbra ſunt,caput quoquè ſuum in paſſionibus ſequuntur,& ipſos aduerſarios in morte ſua ſentiunt, de quorum vita præſumebant : vt tanto illis creſcat merces operis,quāto eis virtutis lucrum proficit ex alienæ damno charitatis. Verùm, vt ſcriptura dicit,qui reddit mala pro bonis,non recedet malum de domo eius. Quòd Carolus hūc virum Dei crudeliter è ſua ſede eiecit,& res eccleſiarum vſurpauit, iuſto Deus iudicio in illius caput reddidit,quemadmodùm antiquorum veridica traditione conſtat. Sanctus enim Eucherius Aurelianeń epiſcopus,quem etiam ſua dignitate priuârat,quiq; in S. Trudonis cœnobio quieuit,cùm eſſet orationi intentus, raptus in ſpiritu,inter cætera,quæ illi diuinitùs oſtenſa ſunt, vidit hunc Carolum apud inferos damnatum. Cumq; ab angelo ductore ſuo percontaretur eius rei cauſam,dictum eſt illi,quòd propter res ſanctis ereptas & ablatas, ante extremum iudicij diem iam corpore & anima addictus ſit ſupplicijs æternis. Itaq; ad ſe reuerſus S. Eucherius,ſanctum Bonifacium & Fulradum Abbatem S. Dionyſij, ſummum regis Pipini capellanum ad ſe vocauit, eiſque hæc exponens, pro comperienda certiùs veritate iuſſit eos adire Caroli ſepulcrum, & ſi illic cadauer eius non inuenirent,de viſionis certitudine

Carol⁹ minas intētat S.Rigoberto.
Prou.28.
S.Rigobert⁹ è ſua ſede pellitur.
Homi.35.in Euāgelia.
Prou.17.
Habet hæc etiā Paulus Aemylius Lib.2.de rebus geſtis Francorū.

nihil ambigerent. Abeunt illi, apertoque monumento, vident ſubitò prodire indè draconem: porrò monumentum totũ intrinſecùs denigratum, perindè ac ſi exuſtum foret. Sed de his ſatis. Meminit verò huius beati antiſtitis etiã Adrianus Pōtifex Romanus in epiſtola, quam ſcripſit Turpino eius ſucceſſori, in qua ſanè multũ conqueri videtur de iniuria illi illata: ità enim ſcribit: Tua fraternitas nobis retulit, quia faciente diſcordia inter Francos, archiepiſcopus Rhemenſis, Rigobertus nomine, à ſede contra canones deiectus & expulſus fuit ſine vllo crimine, & ſine vllo epiſcoporũ iudicio, & ſine vllo Apoſtolicæ ſedis conſenſu vel interrogatione: ſed ſolummodò ꝙ anteà non conſenſit in partem illius, qui poſteà partem de illo regno in ſua poteſtate accepit, in qua parte eſt Rhemenſis ciuitas: & donatus atque magis vſurpatus contra Deum & eius authoritatem fuerit ille epiſcopatus ſimul cum alio epiſcopatu, & alijs eccleſijs, & ſecularibus poteſtatibus, Miloni cuidam, ſola tonſura clerico, nil ſapienti de ordine Eccleſiaſtico: & alij epiſcopatus de ipſa Rhemenſi diœceſi, diuerſo modo erant diuiſi: & aliqui ex magna parte in epiſcopio conſiſtentes, ad alios epiſcopos & metropolitanos epiſcopi & clerici ordinationes aliquandò accipientes erant, & refugia indebita habebant, & à ſuis epiſcopis iudicari & diſtringi non ſuſtinebant: & clerici, & ſacerdotes, & monachi, & ſanctimoniales ſine lege Eccleſiaſtica pro volũtate & licentia viuebant.

Epiſt. Adriani Papæ ad Turpinum nihil mutato ſtylo.

Locus hic ob cur᷑ eſt.

Matt. 10.

Porrò ſanctus Rigobertus non immemor illius Dominici præcepti, Si vos perſecuti fuerint in iſta ciuitate, fugite in aliam: ſeceſſit in Vaſconiam, ibique exilium patienter ferens, multas indefeſſus ſanctorum memorias inuiſebat. Inuenit autem illũ ibì is, cuius mentio paulò antè facta eſt, Milo Abbas, qui ex Caroli largitione Rhemenſem obtinebat epiſcopatum, dixitque illi: Quid hic agis? Reuertere in Frãciam, vbì ſi mihi dederis res proprias, quas illic habes, efficiam apud principem, vt tuum tibi reſtituat epiſcopatum. Cui vir Dei: Si, inquit, dicta factis eris executus, faciã quod petis: atque ità vir ſanctus redijt in Frãciam, & in chorte Gremaca, quæ illius erat peculiaris poſſeſſio, degebat. Adijt autem illum Milo, dixitque ei: Trade mihi res, quas pollicitus es. obtinui nanque apud principem, vt reſtituaris ſedi tuæ. At ſanctus pontifex: Quas res, inquit, donaui eccleſiæ Chriſti, eas nō poſſum illi tollere, & alteri donare.

Cui Milo furibundus reſpondit: Quandoquidem me fefelliſti, non obtinebis ſedem tuam. Mox verò epiſcopus ità illi ait: De rebus diœceſis fac quod tibi viſum eſt: tantùm queſo, vt ſanctæ Marię altare mihi impetres. Morabatur igitur vir ſanctus in chorte Gremaca diù ſatis, in parcitate, humilitate, vigilijs, orationibus, eleemoſynis, cæteriſque operibus bonis vitam tranſigens: crebroque ciuitatem Rhemenſem ingrediens, in ara beatiſſimæ Mariæ virginis, vt optârat, Miſſam celebrauit: atq; indè reuertens, ibat orationis cauſa ad S. Mauricium, pòſt ad S. Theodoricum, ſubindè ad beatum Cyriacum in villa Culmiſiaco, atque poſtremò ad Gremacam chortem ſe recipiebat. Cumque id pro more faceret, contigit die quodam, vt ad ſanctum Cyriacum veniret, pro ſe ſuaque Eccleſia, vti conſueuerat, precaturus. Finita autem oratione, locutus eſt cum Vicedomino, qui illic aderat: à quo mox ſuppliciter inuitatus ad prandium, non aſſenſit, dicens in baſilica S. Petri Miſſæ ſacrum ſibi adhuc eſſe peragendum. Sub his autem colloquijs quædam inops vidua attulit illi Vicedomino anſerem.

Moratur S. Rigobertus in chorte Gremaca.

At ille reſpiciens in ſanctum epiſcopum: Quandò, inquit, non vis nobiſcum prandere, ſaltem anſerem hunc, oro, vt puer tuus ſecum ferat: & domum reuerſus, illum tibi iubeas edendum præparari. Accepit igitur puer anſerem, & aliquandiù geſtauit, ſed interìm ſubitò ex eius euolauit manibus. Ea res puerum valdè afflixit, ſed mœrentem blandè conſolans Epiſcopus, admonuit ob rerum temporalium iacturam non debere hominem Chriſtianum lugere, ſed ſpem ſuam reponere in Deo, qui dat omnibus affluenter. His dictis, in ſilentio, vt erat ſolitus, hymnos Dauidicos promebat. In itinere enim poſitus, ſemper aut conferre aliquid, aut cantare de Deo ſolebat. Itaq; poſt trium horarum ſpatia anſer ſpontè redijt: ſed eum vir magnæ ſimplicitatis & pietatis non paſſus eſt occidi, quandiù viuere potuit. Exegit autẽ ſanctus epiſcopus illo in loco annos non paucos, apoſtolicis clarus actionibus, multiſq; pollens

lens virtutibus:atque tandèm conſummata ſtrenuè huius vitæ militia, plenus dierum migrauit ad patriam claritatis æternæ pridiè Nonas Ianuarij, anno Dominicæ incarnationis plùs minùs ſeptingenteſimo ſeptuageſimotertio,Indictione octaua,eſtq́; honorificè ſepulturę mandatus à ſacerdotibus & cęteris in eccleſia ſancti Petri apoſtoli, quam ipſe à fundamentis extruxerat,conditusq́; eſt iuxta altare à parte illius dextra. Claruit autē poſt obitum multis miraculis in teſtimonium eximiæ ſanctitatis,ſed hominum incuria non ſunt literis mandata. Erat apud eius loci preſbyterum puer quidam ſcholaſticus,qui irreuerenter & diſſolutè ſuper tumulū eius ſubſiliens, mox acri pedis dolore cruciari cœpit,,àc ſi ſpinæ aculeis atrociter pungeretur. Itaque claudus effectus,illo pede nuſquàm poſteà ingredi potuit. Quo viſo,preſbyter & eius loci indigenæ cancellos ibì appoſuerunt, nè quis temerè accedens, ſimilia pateretur. In illa autem baſilica nocturnis horis tantæ ſuauitatis voces ſæpiùs ſunt auditæ, vt non niſi angelicæ putarentur. Lux quoquè medijs noctibus tantæ claritatis illic emicuit,vt ſolis ſplendorem viciſſe videretur:quæ etiam immenſo iubare ſuo ſacerdotis cuiuſdam, qui etiamnùm illic degit,domicilium baſilicæ muro inhærens,adeò penetrauit,vt ingens timor ac tremor illum occuparet. Porrò Hincmarus,qui ab illo quntus fuit Rhemorum epiſcopus,decimooctauo Calendas Iulij trāſtulit ſacras eius reliquias ad monaſterium S.Theodorici,vbì multa ſunt patrata miracula, quæ ſtudio breuitatis prætermus. Per illum ſanè quicquid cum fide & religioſo animi affectu petitur, obtinetur,præſtante Domino noſtro IESV Chriſto,qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum.

S.Rigobertus moritur.

VITA BEATAE APOLLINARIS VIRGINIS,

AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

IMPERANTE inprimìs pio Imperatore Anthemio, Imperatoris filio,qui habuit duas filias:ex quibus vna habebat ſpiritum immundum, altera autem ab ineunte ætate vacabat eccleſijs,martyrijs & orationibus. Erat verò eius nomen Apollinaris. Cùm ea autem eſſet ætatis legitimę, quærebant eius parentes eam marito coniungere. ea verò nolebat.

IANVAR. 5.

Dicit verò quodam die ſuis parentibus: Cupio ire in monaſterium,& audire ſanctas ſcripturas,& videre regulam monaſticam. Ei autem dicunt parentes: Volumus te marito coniungere. Ea verò dicit eis:Nolo coniungi marito,ſed ſpero fore,vt quomodò Deus ſanctas ſuas virgines cuſtodijt impollutas,me quoquè in ſuo timore cuſtodiat impollutam. Nouum autem & admirabile videbatur parentibus,quòd cùm eſſet id ætatis,talia diceret,Deum deſiderans. Ruſùs eos rogabat,vt vnam adducerent monacham,vt eam doceret pſalterium & legere.

Eccè quomodo etiá antiquę moniales regulas habebát.

Imperator autem non parua affectus eſt moleſtia, quòd eam vellet iungere matrimonio. Cùm ea autem perſiſteret,& arrhas nollet accipere, ei dicunt eius parentes: Quid vis filia? Ea verò dicit eis:Rogo vos,vt me ad Deum adducatis,vt meæ virginitatis mercedem accipiatis. Illi autem cùm vidiſſent eius mētem eſſe adeò firmam & immobilem,& à Deo adeò fuiſſe amatam,dicunt ei: Speramus filia,fore vt fiat Dei voluntas. Paucis verò pòſt diebus adduxerunt ad eam monachas,quę eam docuerunt pſalterium & legere ſcripturas.

Quodam autem die cùm vterque conſidérent, ea dicit parentibus:Rogo vos,vt me dimittatis in loca ſancta, vt orem & adorem ſanctam reſurrectionem & crucem venerabilem. Illi verò non habebant propoſitum dimittendi eam,quoniam eam magìs amabant,quàm ſororem eius,quæ vexabatur. Cùm autem interiecto aliquo ſpatio temporis,ea eis eſſet moleſta,iuſſit Imperator,vt ad eam deferrentur pueri & ancillæ, & aurum & argentum, & ei dicunt: Accipe filia, & recede: imple votum tuum. DEVS enim vult te ſuam eſſe ſeruam: eaque in nauem impoſita, his pueris conſequen-

Eccè pegrinationē ad loca ſancta Hieruſalem orādi & adorandi gratia.

ſequentibus, dixerunt ei: Filia, memento noſtrî in ſanctis locis. Ea verò dicit: Quomodò mihi ſatisfeciſtis, vos quoquè in die malo liberabit Dominus. & parentibus valere iuſſis, cœpit nauigare.

Cùm autem paucis diebus perueniſſent Aſcalonem, paucos dies illic manſerunt propter maris iactationem. Ipſa verò orans in omnibus eccleſijs & monaſterijs, eis quoquè exhibebat, quæ erant neceſſaria. Aliquot autem pòſt diebus, cùm inueniſſemus comites, venimus in ſanctam ciuitatem. Cumque in quendam locum diuertiſſemus propter noſtras ſarcinas, pueroſq; & ancillas, qui vnà erant, paululùm requieuimus. Eis autem dixit beata Apollinaris: Agite, adoremus beatam reſurrectionem & venerandam crucem. Porrò autem eis orantibus, ea orabat pro ſuis parentibus. Cœpitque benefacere ijs, qui opùs habebant. Ibant verò aſſiduè ad monaſteria virginum perennium, & ad eos, qui vitam agebant monaſticam, & ſuppeditabat eis, quæ erant neceſſaria.

Adorãt beatam reſurrectioné & venerandam crucem.

Quodam autem die dicit vni ex ijs, qui cum ea verſabantur: Volo vos, ſi Deus velit, liberare. Hoc autem audito, affecti ſunt moleſtia. Illa itaque dixit eis: Nè ſitis animo anxij. Si Deus enim quid compungit meam humilitatem, præbebo ad vos alēdos. Cumque ij accepiſſent eius benedictionem, ei ingentes gratias agebant. Cùm verò receſſiſſent, abijt cum ijs, qui ei remanſerant, ad Iordanem: & illic rursùs præbuit ijs, qui opùs habebant. Cumque illinc profecti eſſent, rursùs veniunt in ſanctam ciuitatem.

Elapſis autem aliquot diebus, cùm ſuam complêſſet orationem, dicit eis, qui vnà cum ea erant: Fratres mei, volo vos quoquè liberare. Sed nunc eamus Alexandriam vſque, & ſanctum Menam adoremus. Illi verò dixerunt: Vt iubes Domina. Cùm deſcendiſſet autem Aſcalonem, diſtribuit in via ijs, qui opùs habebant: inuentoque nauigio, quod ibat Alexandriam, eò nauigârunt. Audiuit autem is, qui erat præſes eo tempore, & miſit ad eam adorandam. Ea verò non paſſa eſt, ſed noctù venit in prætorium, & adorauit præſidem & eius vxorem. Illi verò ad pedes eius procidunt, dicentes: Quæſumus, Domina, cur ſic feciſti? Nos miſimus qui venirent ad tuos pedes, & tu Domina noſtra veniſti ad noſtros pedes? Ea verò dicit eis: Vultis mihi rem gratam facere? Dicunt ei: Certè Domina. Ea verò dicit eis: Dimittite me, quoniam volo ire oratum ad ſanctum Menam. Illi autem cum præclaris donis eam dimiſerunt. Ea verò accipiens, omnia diſtribuit pauperibus.

Cùm autem in ciuitate manſiſſet paucos dies, ibat vbiquè in monaſteria, & aſſiduè eis ſuppeditabat. In eo autem loco, in quo habebat domum, inuenit vnam vetulam, cui prębuit modicam benedictionem, & dixit ei: Accipe ſoror, & abi in eccleſiam, & eme mihi vnum lebetonarium monaſticum, & ſimiliter humerale, & cucullam, & accipe etiam cingulum. Abiens verò vetula, ei hac in re inſeruit. Cùm ea autem attuliſſet, ei precata eſt, dicens: Deus te adiuuet Mamma. Cumque accepiſſet, occultauit propter pueros, Quandò autem voluit egredi ad ſanctũ Menam, ijs omnibus manumiſſis, dedit eis id quod erat ad victum neceſſarium, & eos dimiſit. Illi verò ei benè precati, receſſerunt.

Veſtes monaſticæ.

Cùm autem ſecum accepiſſet eunuchum vnum, & vnum ſenem, naui venit in Lemnam. Cumque perueniſſent ad ædes Philoxeni, didicit is qui erat illic Paramonatius, venitque cum magno apparatu, dicitque ei procidens: Domina mea, vbì iubes me manere donèc aſſcenderis, & tuã feceris orationem? Ipſa verò eum rogauit cum ſacramento, vt nihil ad ſe afferretur. Dicit autem ei: Fac officium charitatis. Affer ad me quatuor animalia, vt aſſcendens adorem ſanctum Menam. Ille autem die ſequenti adduxit animalia. Ea verò dixit: Crede Domino, eis non inſidebo, niſi eorum mercedem dedero. Cumq; dediſſet pluſquàm dari conſueuiſſet, valedixit Oeconomo. Ipſe autem receſſit, accepta ab ea benedictione.

Cùm ea autem aſſcendiſſet, fecit vt agaſo etiam alterum animal aſſcenderet. Cumque perueniſſent ad ſanctum Menam, eius venerabile monimentum adorauêre. Audiuit autem Oeconomus, & venit in clero ad eam adorandam. Illa verò ex eo affecta eſt moleſtia. Nolebat enim cognoſci. Oeconomus autem eam rogabat, dicens: Domina, iube in domo mea. Ea verò dicit ei: Ego volo vnum diem manere in eccleſia, donèc me Deus dimiſerit, eò, quò ſum abitura. miſitque ad eam ſancti benedictionem.

Vide quomodò ſanctorũ & ſepulcra in veneratione haberi, antiquus mos fuit.

nem. Diſtribuit autem ijs, qui opùs habebant. Poſt tres verò dies dicit Oeconomo: Fungere officio charitatis. Præbe mihi vnam lecticam, vt abeam & adorē patres Scetis. Is autem accerſito vno lecticario, dixit ei: In nomine Dei affer ad me lecticam. Ille verò dixit: Iuſſiſti. Beata autem adducit ad ſe puerū, qui ei remanſerat, & benedictione ei data, eum quoquè dimiſit, dicens, Ora pro me.

Cùm ſequenti autem die veniſſet lecticarius, manſit donèc fuit veſpera. Cumq; valedixiſſet Oeconomo & puero, aſſcendit in lecticam, habens intùs veſtes monachicas, & fecit vt ponè aſſcenderet eunuchus, antè autem lecticarius. Cœpitque beata orare, cùm eſſet intùs, & à Domino Deo petere auxilium. Circa mediam autē noctem peruenit ad paludem prope fontem, qui vſque in hodiernum diem dicitur Fons Apollinaris. Cumque lecticæ pallas aperuiſſet, Dei prouidentia inuenit ambos dormientes. Cumque ſe veſtibus exuiſſet mundanis, induit ſe monaſticis, dicens: Qui dediſti principium, vt hunc ſanctum aſſequerer habitum, fac me dignam, vt eum ad finem perducam congruenter tuæ voluntati Domine. Cumq; ſe ſignâſſet, deiecit ſe è lectica, & ingreſſa eſt paludem. Deus autem cùm vidiſſet eius in ipſum charitatem, effecit vt quandiù vixit, ad nutrimentum ei palma ſuffecerit. Nota, aſſequerer hūc ſanctū habitum, videlicet monaſticum.

Cùm autem lecticarius & eunuchus excitati eſſent, & cognouiſſent eam non eſſe in lectica, valdè ſunt admirati. Inuenerunt enim veſtes, quas ferebat, in lectica. Redeunteſque venerunt ad ſanctum, & Oeconomo de ea retulerunt, eius quoquè veſtes ei oſtendentes. Stupefactuſque in ciuitatem ingreſſus eſt cum lecticario & eunucho, & expoſuerunt Præſidi rem vniuerſam. Præſes verò perterritus, ſcribit epiſtolam ad patrem eius Imperatorem, ſignificans ei omnia conſequenter, miſſis etiam eius veſtibus. Accepta autem eius epiſtola & lecta, fleuit amarè. Cùm verò vidiſſet etiam veſtes filiæ, magis ſuis caligauit viſceribus, & cœpit flere cum matre eius, & toto ſenatu. Poſteà autem quieuerunt, Deo agentes gratias. Dixit verò Imperator: Deus qui eam elegiſti, confirma eam in tuo timore. Cùm omnes ergò rursùs fleuiſſent, quidam ex ijs dixerunt Imperatori: Re vera Domine ea eſt filia pij Imperatoris, ea eſt filia tuæ potentiæ. Hinc magìs apparuerunt tua bona opera. Cumq; ea dixiſſent & his plura, omnes pro ea orabant.

Cùm beata autem multos annos manſiſſet in palude, & ſtrenuè decertâſſet aduersùs diabolum, euaſit eius corpus tanquàm pellis teſtudinis. Exeſum enim fuerat à culicibus. Ipſa autem conſumpta fuerat ab abſtinentia, & à regula quam ſeipſam docuerat. Quandò verò Dominus Chriſtus voluit eam facere dignam corona ſanctorum patrum, fecit vt ea egrederetur è palude. Ignorabatur autem ab omnibus, eam eſſe fœminam, ſed putabatur eunuchus. Apparuit verò ei in ſomnis, qui dicebat: Si quis te interrogauerit, quomodò voceris, dic, Dorotheus. Cùm eſſet autem manè, occurrit ei ſanctus Macarius, & dicit ei: Benedic pater. Illi autem, data ſibi inuicèm charitate, ambulabant in ſolitudine. Interrogauit verò Dorotheus, dicens: Pater, quis es? Ille autem dixit: Ego ſum Macarius. Is verò dixit: Fungere officio charitatis. Sine me habitare cum fratribus. Præbuit autem ei quoquè cellam protinùs. Totum ergò diem & noctem intensè offerebat Deo ſupplicationes. Cœpit autem eam tentare diabolus nocturnis viſionibus. Beata verò illa vehementer aduersùs eum decertabat, nè declararet ſe eſſe mulierem. Se autem ſupra modum exercebat, neq; eccleſiam relinquebat, nec regulam, noctù diuq; Deum orans. Nota in tanta virgine vitæ auſteritatem. Vide continuas ſanctæ orationes.

Quodam autem die Abbas Macarius venit in eius cellam, & dicit ei: Fungere officio charitatis, bone frater, emitte nobis preces. Illa verò dicit: Pater, ego à te volo benedici. Cumque feciſſent preces, ſederunt. Eam autem rogauit Abbas Macarius, dicens: Dic mihi frater, vndenàm venis, & quod eſt tibi nomen? Illa verò dixit: Vocor Dorotheus, & cùm audiiſſem de ſanctis, qui hìc ſunt, Patribus, volui vnà cum eis habitare, ſi ſim dignus. Dicit autem ei rursùs ſenex: Quodnam opus facis? Ea verò dicit: Faciam, ſi quid me iubes. Is autem oſtendit ei, vt faceret catenam. Deus verò volens oſtendere eius animi fortitudinem, non declarauit Abbati Macario eam eſſe fœminam, ſed is tanquàm virum eunuchum eam eſſe putabat. Multas autem curationes Deus per eam peregit.

Proceſſu autem temporis dæmon, qui eſt bonis infeſtus, aggreditur eius ſororem, quę vexabatur à dæmone: erat autem cum Imperatoribus. Cœpitq; eam dæmon

lacerare

lacerare & dicere: Niſi me acceperitis,& tuleritis in ſolitudinem,ex ea non egrediar. Volebat verò dæmon eius ſororem conuincere, quòd eſſet fœmina. Deus verò obſtruxit dæmonem,nè de ea diceret. Puellam autem valdè vrgebat dæmon, vt iret in ſolitudinem. Quidam verò ex proceribus conſulunt Imperatori,vt eam mittat. Tunc Imperator dimiſit eam cum magno comitatu ad patres in ſolitudinem. Cumq́; ij veniſſent in Scetim, nouit ſanctus Macarius,propter quamnam cauſam adſint in illo loco,eiſq́; progreſſus obuiàm,excepit eos,& dixit: Quid huc acceditis,ô filij? Illi verò dixerunt: Noſter inprimìs pius Imperator Anthemius miſit filiam ſuã,vt per Deum curetur & preces veſtras. Cùm eam autem accepiſſet à cubiculario, deduxit eam ad Abbatem Dorotheum,& dicit ei: Fungere officio charitatis: Quoniam eſt filia Imperatoris,& opùs habet patrum precibus & veſtris. Ora pro ea,vt curetur. Hæc eſt enim merces tua.

Hæc autem cùm audijſſet,cœpit flere,& dicere: Quiſnam ego ſum peccator, quòd de me talem concepiſtis opinionem? flexiſq́; genibus,dicebat: Concede mihi pater,vt mea peccata defleã: nam multa ſunt. Ego enim ſum imbecillus, planeq́; rudis & ignarus ad hanc rem. Dicit ei Abbas Macarius: An non ſunt etiam alij patres,qui per Deũ ſigna faciunt? Sed tamen hæc te manſit merces. Illa verò dicit: Fiat Dei voluntas. & mota pœnitentia,eam accepit in cellam,& nouit eam eſſe ſororem, flenſq́; conquieuit. Eam autem amplexa,dixit: Benè veniſti ſoror. Dei verò opere fuit os obſtructum dæmoni,nè argueret ancillam Dei, quòd eſſet fœmina. Cùm autem dæmon eam diù affligeret,per preces eum domuit.

Eccè oratio cum manuũ in cælum extenſione & lachrymis, & eius exauditio.

Quodam autem die dæmon cœpit eam affligere. Illa verò exurgens,manus ſuas extendit in cælum,& flens Deo ſupplicauit pro ſua ſorore. Tunc clamans dæmon, dixit magna voce: O,vi pulſus à te egredior. Eaq́; proſtrata, eſt egreſſus. Cùm eam autem accepiſſet, fert ſanam in eccleſiam ad patrum pedes, dicens: Ignoſcite mihi, quòd inter vos peccârim. Illi autem data pace,vocârunt homines Imperatoris, & eis tradiderunt ſanam Imperatoris filiam. Qui adoratis omnibus patribus, profecti ſunt ad Imperatorem. Fuitq́; magnum gaudium in ciuitate propter filiam Imperatoris,Deumq́; glorificârunt,videntes magnam puellæ modeſtiam. Beatus autem Dorotheus ſe magìs humiliauit,ſupra modum exercens. Fuitq́; perfectus ſignifer.

Diabolus autem rursùs ſubit filiam Imperatoris,& facit vt prægnãs appareat. Cœpitq́; Imperator affici magno dolore,& eam interrogauit,dicens: Ex quo es prægnãs? Ea verò illic nihil aliud reſpondit,niſi hoc ſolùm: Neſcio,vndenàm hoc mihi acciderit. Imperator verò eam magìs examinabat. Tunc ei ſatanas hanc ſuggerit cogitationem,quòd monachus,qui eam circunducebat,ipſe eam prægnãtem reddiderit. Tunc magna ira repletus Imperator, miſit ad perdendum eum locum. Cùm autem principes quamcelerrimè abijſſent in Scetim,quærunt intelligere ea,quæ illic fiebant,dicẽtes: Date nobis monachum,qui prægnantem reddidit filiam Imperatoris. Dei verò ſanctus Dorotheus his verbis auditis,in mediũ proceſſit,dicens: Ego ſum. Afflicti ſunt autem ſancti patres,& dixerunt: Nos quoquè tecum ibimus. Ea verò dixit eis: Domini mei,ſolummodò orate pro me. ſperoque in Deo & in veſtris precibus, fore vt citò vos adorem. & abeuntes in eccleſiam,venerunt cum toto conuentu fratrum, factiſq́; precibus ſimul egreſſi ſunt,deducentes Abbatem Dorotheum. Sciebat enim Abbas Macarius,in illo nil eſſe mali.

Cumq́; ij perueniſſent ad Imperatorem, procidit ad eius pedes Abbas Dorotheus, dicens: Rogo tuam pietatem, vt cum ſilentio audiat de tua filia. Eamus ſeorsùm,& ego vobis narrabo omnia. Non eſt enim ei allatũ vitium, nec habet quidquam mali. abſit. Poſtquàm autem iuerunt ſeorsùm ipſa & parentes eius,dixit eis: Per Dominum promittite mihi,quòd ſi cognoueritis veritatem,dimittetis me in locũ meum. Quod cùm ei promiſiſſent Imperator & eius vxor, dixit eis: Qui poſt Deum ſanam fecit filiam veſtram,eſt mea humilitas per patrum preces. Illi verò his auditis obſtupefacti, manſère muti & attoniti. Eis autem dixit: Ego vos de hac re faciam certiores. & aperto collo ſui colobij, oſtendit ſuas mammas, & dixit: Pater, ego ſum tua filia Apollinaris. Quod cùm audijſſent eius parentes, obſtupuerunt, & multæ fuſæ ſunt in illo die lachrymæ. Adduxerunt autem ſuam ſororem, & dixerunt ei: Noſtine hunc? Illa verò reſpondens, dixit: Re vera hic eſt ille eunuchus, qui poſt

Deum

Deum me ſanauit.& procidēs ad eius pedes,rogauit eum de ſuo vtero. Qui cùm eam erexiſſet,& eius vtero manus impoſuiſſet,eam ſanam reddidit. Cùm hoc autem vidiſſent,admirati ſunt,& Deum glorificauerunt. Dixerunt itaq;: Verè hæc eſt filia noſtra Apollinaris.Fuit autem fletus cum gaudio in aula Imperatoris.

Cùm autem paucos dies verſata eſſet apud parentes,omnia eis narrauit. Quæ cùm audijſſent, Deum laudârunt. Rogârunt verò eam, vt cum eis maneret, ſed non tunc perſuaſerunt.Propterea autem quòd ei promiſerant,eam cum multis lachrymis emiſerunt. Rogauit autem parentes ſuos,vt pro ſe orarent. Illi verò ei dicunt: Deus cui fuiſti deſponſa, ipſe perficiet tecum miſericordiam. Memento autem noſtrî, filia, in ſanctis tuis precibus.Quam cùm amplexi eſſent,ipſam dimiſerunt. Voluērunt autem ei dare pecuniam ad vſus patrum, ſed eas non accepit,dicens: Patres mei non habent opus pecunijs huius mundi,nè à bonis excidamus cæleſtibus.Factiſq; precibus, dimiſerunt ſuam filiam lætantem & exultantem. Cùm ea autem veniſſet in Scetim,ſuſceperunt eam fratres & patres, & Deum laudauerūt,quòd redijſſet frater eorum ſanus, & diem feſtum ei fecerunt.

[Non vult recipere pecuniam.]

Paucis autem pòſt diebus, quandò cognouit ſe eſſe è mundo exituram, dicit Abbati Macario:Fac officium charitatis. Si contigerit me è vita excedere,nè me componant monachi.Is verò dicit ei:Quomodò poteſt hoc fieri? Ea autem conſummata,venerunt ſancti patres,vt ſanctum eius corpus lauarent. Viderunt autem eam eſſe ſexu fœminam,& exclamârunt,dicentes:Gloria tibi Chriſte,qui multos habes ſanctos occultos. Admiratus eſt autem Abbas Macarius, quòd hoc ſibi non fuiſſet reuelatum. Vna verò nocte videt viſionem,quæ ei dicit: Nè angaris propterea. Oportet enim te coronari cum ſanctis patribus,qui ſunt à ſeculo. Tunc ei narrauit vitam & nomē beatæ.Allatiſq; ſanctis eius reliquijs,ea poſuerunt ad Orientem ſanctæ Eccleſiæ,in antro Abbatis Macarij cum gaudio & gloria vſq; in hodiernum diem, per Deum & ſanctos patres: & poſt ſanctæ dormitionem peraguntur curationes, gratia & clementia Domini noſtri IESV Chriſti. Cui gloria & potentia in ſecula,Amen.

[Antiqua ſemper fuit cōſuetudo lauádi corpora defunctorū ſtatim poſt mortē.]

[Nota quòd appellat ſanctas reliqas, non autem cadauer,aut oſſa emortua, vt faciunt hęretici]

VITA BEATI SIMEONIS SERVI DEI, PER THEODORETVM EPISCOPVM CYRENSEM SCRIpta,*Alberico Longo Interprete.*

[Habetur in lib qui Philoteus dicitur cap. 26.]

[5. IANVAR.]

SIMEONEM virum illuſtrem, ac maximum terrarum orbis miraculum, nouère quidem omnes, & qui Romano imperio ſubiecti ſunt,& Perſæ,& Indi,& Medi, & Aethiopes, & ad Scythas etiam Nomadas huius geſtorū fama aduolauit. Ego verò, quanuis omnes ferè homines eius actionum teſtes habeam,illarum tamē narrationem aggredi pertimeſco:nè,quoniam ſupra humanam naturā ſunt,omnemq; fidem excedunt, fabuloſa & ab omni prorsùs veritate remota poſteris eſſe videantur:Homines enim ea,quæ de alijs dicuntur,natura ſua metiri conſueuerūt: & quæ ſibi quiſq; facilia factu putat,æquo animo accipit: ſupra ea,velutì ficta pro falſis ducit. Sed quoniam id illis tantùm, qui diuinarum rerum imperiti ſunt, accidit: periti verò,pijq; homines multi ſunt,qui quidem,ſpiritûs ſancti gratia ſuadente,tantum aberit vt non credant, vt etiā maximam fidem præſtent:omnia eius geſta audacter,alacriterq; percurram:illinc autem initium faciam,vndè vir hic ſanctus vocatus eſt.

Oppidum quoddam intrà noſtros Cilicumq; fines ſitum eſt,quod incolæ Siſan appellant.Hinc oriundus Simeones,ouium gregibus paſcendis primùm à parentibus præfectus eſt, vt in hac re etiam viris magnis æquari poſſet: nempè Iacob patriarchæ,Ioſepho viro prudenti, Moſi legiſlatori, Dauidi regi & Prophetæ, ac omnibus demùm ſanctiſſimis illius claſſis viris. Cùm autem multa vi niuium oues in ſtabulis manere cogerentur, exiguum illud ocium nactus, ad ſacrum templum vnà cum parentibus, vt

[Simeonis Stylitę patria.]

vt ipſemet mihi narrauit,profectus eſt:vbi cùm euangelicam vocem accepiſſet, quæ

Matth.5. Luc.6.

flentes ac lugentes,beatos:ridentes verò,miſeros eſſe dicebat, quæq; illos fortunatos appellabat,qui mundam animam poſſiderent,adſtantium quendam interrogauit, ecquonam precio poterit ſibi quiſquam hęc omnia comparare. Qui ſanè reſpondens, Si monaſticam,inquit,vitam,ſummamq; philoſophiã ſectatus fuerit. Quarè accepto verbi Dei ſemine,atq; in intimis pectoris penetralibus repoſito, in propinquum ſanctorum martyrum templum ſe cõtulit,vbì proſtratus humi, eum qui omnes vult ſaluos fieri,rogabat,vt ſibi rectum pietatis iter oſtenderet.vbì cùm hoc pacto diù moraretur,ſomno oppreſſus eſt:mox viſione quadam ità ſe affectũ dicebat, vt fundamenta

Videt viſũ.

quædam effodere videretur.

Dum hęc agerem,inquit,vocem adſtantis cuiuſdam audio,altiùs effodi opùs eſſe dicentis. Cuius ego imperio obſecutus,inſto operi:re tandèm,vt mihi videbatur,peracta,me ad ocium referebam, cùm rursùs ille mihi adhuc effodiẽdum eſſe dicit. Cùm hęc ter aut quater fieri imperâſſet, ſatìs,inquit: nũc autem ſi ędificium perfici cupis, indefeſsè tibi laborandum eſt:nam abſque aſſiduo labore fieri quicquam non poteſt. Quod ſanè vaticinium verum fuiſſe res ipſa indicat: quę enim deincèps ab eo geſta

Fit monachus.

ſunt,naturam omnem excedunt. Nam cùm illinc ſurrexiſſet, confeſtim in propinquũ monachorum cœtum ſe cõtulit. vbì biennio commoratus, ſummamq; apud eos virtutem aſſecutus, Teledam,de qua ſuprà mentionem fecimus, profectus eſt: apud quã magni diuiniq; viri Ammianus & Euſebius gymnaſticam palęſtram inſtituerant. Sed non in hanc beatus Simeones, verùm in aliam, quę ab hac ipſa ducebat originem,ſe contulit. Euſebonas enim & Abibio, Euſebij diſcipuli, ſcholam hanc conſtruxerant. nam moribus & vita concordes,vnamq; animam duobus corporibus prę ſe ferentes, multos imitatores habuêre. Et cùm ex hac vita non ſine maxima gloria migrâſſent,

Heliodor⁹ puer triũ ãnorum monaſteriũ petit.

Heliodorus vir ſanè egregius,gregis illius dux creatus eſt:qui ſanè cùm quinque & ſexaginta annos vixiſſet,duos & ſexaginta in monaſterio degit:quoniam triennio poſt natalem diem,omnium rerum quæ in vita aguntur expers,ſemetipſum incluſerat. Dicebat hic,ſe neq; porcos,neq; gallos,neq; aliud huiuſmodi vidiſſe vnquàm. Hunc ego ſępiùs vidi,eiusq; morum ſimplicitatem animiq; integritatem ſum admiratus.

Ad hunc igitur profectus magnanimus hic pietatis athleta, decem annos apud eum cõmoratus eſt:vbì cùm octoginta ſocios haberet,omnes ſuperauit. Cùm enim

Tota hebdomada manet ieiun⁹.

alij binis quibuſq; diebus cibum ſumerẽt,hic certè totam hebdomadam ieiunus, idq; inuitis monaſterij prefectis,modumq; omnem excedere dicentibus,peragebat. Audiui plerunq; gregis illius ducem narrãtem,quòd aſperrimo fune,ex palmarum folijs contexto,nudos lumbos cingebat,atque ità conſtringebat,vt omnem illam corporis partem,quam premebat dilaceraret,aſſiduusq; cruor manaret ab vlcere. Quem cùm quidam vidiſſet,vndenàm ille cruor eſſet,rogauit. quo nil reſpondente, manibus violenter illatis cauſam edidicit:quam cùm præfectus etiam accepiſſet, confeſtim & iurgijs,& precibus ſæuitiam illam accuſans,fecit quidem, vt vinculum illud deponeret:

Ob nimiũ vitæ rigorẽ dimittitur e monaſterio.

verùm vt vlceri remedium aliquod adhiberet,perſuadere non potuit. Quarè cùm hęc aliaq; huiuſmodi in ſeipſum admittere illum viderent,iuſſerunt vt ab eorum palęſtra excederet:verebantur enim,nè corpore imbecillibus,huiuſmodi rem imitari nolentibus,mali alicuius cauſa eſſet. Ille diù per montis ſolitudines vagatus,foſſam quandã non admodùm profundam,nec aquas habentem inuenit:in quam ſemetipſum conijciẽs,Deo pſallebat. Poſt quinq; verò dies gregis illius duces dimiſiſſe illum pœnituit: quarè miſſis duobus ex fratribus,inuenire illum ac reducere iuſſerunt. Illi totũ montem peruagati, in paſtores quoſdam incidunt: Quos cùm datis ſignis de illo interrogâſſent,oſtenſa à paſtoribus foſſa,confeſtim multis clamoribus funem afferunt, illũq; non abſq; magnis laboribus extrahunt illinc:non enim aſcenſus æquè facilis eſt, atq; deſcenſus.

Reuocat̃ ad monaſteriũ.

Reductus itaq;,parumque apud illos commoratus,in oppidum Telaniſum proficiſcitur,quod ſanè montis vertici,vbì nunc ſitum eſt,ſubiacebat. Vbì cùm anguſtam admodùm domunculam inueniſſet,totum triennium in ea incluſus permãſit: & cùm virtutis opes augere ſemper contenderet,Moſis & Eliæ diuinorum virorum exẽplo, quadraginta dies ieiunare decreuit. Quarè Baſſum, qui ea tempeſtate oppidorũ preſbyteris præfectus, multa loca circuibat,rogat, vt nulla re intrà domunculam relicta, fores

fores ipſas cementis obſtrueret. Qui rei difficultate propoſita, ab huiuſmodi incepto deterrebat, violentamq; ſibi mortem conſciſcere quenquam, non eſſe virtutem; ſed vitium & primum & maximum, admonebat. His acceptis vir Dei, Depone, inquit, ô pater hîc decem panes & aquæ lagenam. nam ſi corpus cibi indigens ſenſero, ſumam illum. Rectè, inquit ille. Mox pane & aqua depoſita, fores obſtruxit, vt iuſſerat. Poſt quadraginta dies reuerſus Baſſus, dirutis foribus ingreditur, panumque numerum & aquæ lagenam ità, vt reliquerat certè, at illum exanimem atq; mutum & immobilem inuenit. Quarè accepta ſpongia labra illius primùm madefacit, mox diuinorum myſteriorum ſymbola impoſuit: quibus ille refectus, ſurrexit, ac cibi aliquantulum ſumpſit, lactucas ſcilicet, cicoria, aliaque huiuſmodi: quas dentibus non admodùm confectas, dimittebat in ſtomachum. Quam rem admiratus Baſſus, in proprium gregem ſe recepit, magnumq; hoc miraculum ſuis enarrauit, quos pluſquàm ducentos habebat: illos tamen neq; iumētum, neq; molas poſſidere, neq; allatas pecunias accipere, neq; monaſterij foribus aut ad res neceſſarias parandas, aut ad amicos inuiſendos egredi, ſed intùs manere, & id tantùm, quod ſpiritûs ſancti gratia ſibi miſſum fuiſſet, accipere volebat. Quas ſanè leges vſq; ad hanc tempeſtatē eius ſectatores obſeruant: & quantùs eorum numerus iam auctus ſit, illis tamen minimè derogant.

Ieiunat ſanctus totos 40. dies.

Vide etiā tē̃poris perpetuā monachorum clauſuram.

Nunc ad magnum Simeonem reuertor. Ab illa igitur vſq; ad hanc tempeſtatem, octo & viginti anni præteriêre, quorū vnoquoq; quadraginta dies ieiunus peregerat. Verùm & tempus, & imbecillitas bonam laborum partem diminuêre. Primis enim temporibus ſtans pſallere cōſueuerat, mox cùm propter inediam attenuatum corpus ſtare ampliùs non poſſet, diuinum officium ſedens celebrabat: deindè abſumpto penitùs, extinctoque corporis robore, humì ſemimortuus iacebat. Cùm verò ſupra columnam eſſet, deſcendere quidem nolebat: ſed, vt ſtare poſſet, aliam machinatus eſt artē. nam trabe columnæ alligata, illi funibus annexus, quadraginta dies exegit: tandèm fauente ſpiritûs ſancti gratia, nè trabis quidem vſus eſt adminiculo, ſed ſuis fretus viribus, quadraginta dies ieiunus ſtetit.

Quotannis ieiunat dies 40.

Triennio igitur, vt dicebam, in domuncula illa commoratus, poſtremò diuulgatū hunc verticem aſcēdit. ibiq; ſepto quodam conſtructo, parataq; catena quadam ferrea viginti cubitorum longitudinis, alterum eius caput lapidi cuidam maximo affixit, alterum verò dextro pedi adnexuit ità, vt ne volēs quidem extra fines illos abire poſſet: ſed intrà illos permanens, cælum & quæ ſupra cælum ſunt, aſſiduè contemplari cogeretur. Ferrea enim vincula mentem ipſam, quin officio ſuo fungeretur, prohibere nequibant. Cùm verò Meletius, qui tunc Antiochenæ regioni præfectus erat, vir ſanè magna ſapientia præditus, ſuperuacaneum eſſe ferrum illud dixiſſet: rationalia ſiquidē mentis vincula corpus ipſum optimè cohibere poterant: eius admonitionibus obſecutus, fabrum vocari, ac vincula illa diſſolui iuſſit. Et quoniam pellis quædam hirſuta tibiæ alligata erat, nè ferri rigor illam mordere poſſet, ſoluto vinculo, ipſam etiā pellem diſcerpi ac proijci opùs fuit. In qua pluſquàm viginti cimices, qui in ea nidificauerant, inueniſſe dicebant, nec Magnus Meletius negabat.

Meletius epiſcopus Antiochenus.

Hæc ſanè inſeruï, vt ex hac etiam re magnam viri patientiam oſtēderem. cùm enim pellem ipſam manibus confricare, & illos conficere poſſet, eorum tamen morſus ferre malebat: nēpè, vt ex paruis ad maiora certamina aſſuefieret. Cùm igitur fama eius regiones illas peruagaretur, omnes ad illum vndiq; confluebant, non vicini tantùm, ſed qui maximè diſtabant, alijq; languida corpora adferebant, alij ægrotis ſalutem petēbant, alij verò patres fieri rogabant, & quod à natura accipere beneficium nequibant, eius precibus poſſe ſe impetrare credebant. quibus ſanè rebus impetratis, mox ſe domum alacres recipiebant: vbì acceptos fructus oſtendentes, multo plures ad virum ſanctum dimittebant. Quarè hominum pelagus vndiquè aduenrantium, & more fluminum confluentium, apud illum videre eſt non enim noſtrates tantùm, ſed & Iſmaëlitæ, & Perſæ, & horum finitimi Armenij, & Hiberi, & Homeritæ, & interiores etiam populi conueniunt. multi etiam illorum, qui vltimam Heſperiam incolunt, videlicet Hiſpani, Britanni, & Galli, qui in medio horum ſunt: nam de Italia dicere ſuperuacaneum eſt. Ità enim virum hunc celebrem apud Romanos eſſe dicunt, vt pro omnibus officinarum veſtibulis paruulæ huius imagines collocatæ ſint: quippè ſuî cuſtodiam ac tutelam in illis eſſe credunt.

Multi ad S. Simeonem confluunt.

Eccè vſum imaginum, huius ſerui Dei tē̃pore.

Cùm autem immenſa hominum multitudo ad illum confluerent,omnesq́; tangere illum,& benedictionem accipere contenderent,vt vanum illum honorem aſſiduamq́; moleſtiam effugeret, ſuper columna illa ſtare decreuit. Quæ ſanè primùm ſex, mox duodecim, deindè viginti, nunc demùm ſex & triginta cubitorum longitudinis eſt. Quod ſanè,meo iudicio,non abſq; diuina prouidentia factum eſt. Quamobrē eos, qui facta aliorum carpere delectantur,rogo,vt linguam compeſcant, & deſinant maledicere, animaduertantq́; potiùs, quòd ſæpè Dominus, vt ſegniores ad virtutem excitaret,huiuſmodi technas excogitauit. Nam & Eſaiam nudum, & Hieremiam zona lumbos præcinctum incredulis vaticinari, interdùm etiam vectes ligneos ac ferreos ceruici imponere iuſſit. Oſeæ etiam meretricem vxorem ducere, eandemq́; malam & adulteram diligere voluit. Ezechielem quoquè in latus dexterum, quadraginta: in ſiniſtrum verò, centum & quinquaginta dies recumbere: rursùs carceris murum pertūdere,ac fugere,& cùm fugiſſet,reuerti,ac ſeipſum in ſeruitutem tradere:iterùm autem enſem acuere,eodemq́; acuto caput radere,crinesq́ue quadrifariàm hinc & hinc incidere præcepit: Et,nè cuncta percurram,hæc certè omnia rerum omnium creatoris imperio facta ſunt: vt eos,qui neq; legibus obtemperabant, neq; prophetas audire volebant,hoc nouo ſpectaculo ad eorum verba audienda cogeret. Quis enim nō perterreſiat,ſi virum ſanctum ac diuinum nudum incedentem videat? Quis autem eius rei cauſam ſcire non optet? Quis non percontetur, quamobrem propheta meretricē vxorem habere ſuſtineat? Quemadmodùm igitur rerum omnium Dominus ad communem multorum vtilitatem vnumquodq; eorum fieri iuſſit,ſic etiam vt deſides populos ad ſalutem excitaret atq; alliceret,nouum hoc ſpectaculi genus edidit,vt homines illius nouitate moti conuenirent,ac proindè verbum Dei audirent,& ſalui fierēt. Et quemadmodùm illi,qui in homines imperium habent, per aliquod temporis ſpatium nouas aliquas numiſmatibus imagines ſculpunt, leonum videlicet, aut ſtellarū, aut angelorum,vt aurum illud nouo impreſſum charactere,precioſius eſſe oſtendant: ſic etiam ille rerum omnium imperator hoc vitę genus, quaſi nouum characterem proponens,omnium non fidelium tantùm,ſed infidelium etiam linguas,ad illius laudes decantandas excitat & inflammat.

Stat in columna. — *Eſa. 20. Ier. 13. & 18. Oſeæ 3. Ezech. 4. Ezech. 12. Ezech. 5.*

Quòd autem hoc verum ſit,non verba,ſed res ipſa indicat: Infinitum enim Iſmaëlitarum numerum, in impietatis tenebris errantem, ſtans ille ſuper columnam illuminauit. Illuſtris enim lucerna hæc tanquàm ſuper candelabrum poſita,vt ſol quidam in omnes orbis partes radios emittit. Videre itaq; eſt,Hiberos,Armenos, ac Perſas ad illum confluentes,baptizari. Iſmaëlitæ verò turmatim veniunt, patriumq́; deteſtantes errorem & idola,viri ſancti commercio,à rebus Venereis,quarum cauſa ſe in idolorū ſeruitutem redegerant,abſtinent,legibusq́; à ſacro illo ore acceptis,patrijsq́ue ritibus abdicatis,non aſinorum agreſtium,camelorumq́; carnibus veſcuntur ampliùs, ſed diuinis myſterijs fruuntur.

Simeon multis adfert verum lumen.

Horum ſpectator ego ipſe fui ſanè,& patriam impietatem deteſtantes,euangelicamq́; doctrinam probantes audiui,nec ſine maximo meo periculo. nam cùm vir ſanctus iuſſiſſet,vt à me ſacerdotalem benedictionem illis profuturam acciperent,impetum in me barbarico more facientes,alij à fronte,alij à tergo, alij verò à latere diſtrahebant: alij verò ſuper alios conſcendentes,manusq́ue protendentes, vel barbam vellebant,vel veſtem diſcerpebant: ac me illi profectò necâſſent, niſi vir ſanctus alta voce omnes à me abegiſſet. Tales irriſa illa à multis columna fructus ferebat,taleq́ue diuinitatis lumen in cæcis barbarorum mentibus infundebat.

Illud etiam,quod ab huiuſmodi barbaris factum eſt,addam: Duę illorū tribus erāt, quarum altera virum ſanctum rogabat, vt eius tribuno ſuam benedictionem mitteret, altera verò refragabatur, dicebatq́ue non illi opùs eſſe benedictione,qui iniquus eſſet & impius,ſed ſuo potiùs tribuno,qui vir bonus eſſet ac iuſtus. Cùm de hac re diutiùs contendiſſent, tandèm me ſuadente deſiſtere velle videbantur. dicebam enim, quòd vtriq; benedicturus erat. Illi rursùs inſurgentes,iniquum eſſe aiebant illum benedictione impartiri. alij verò de altero tantundem dicebant,donèc vir ſanctus comminatus vtriſq;, canesq́; illos appellans,litem diremit. Hæc adſcripſi, vt veram illorū fidem oſtenderem: nō enim tanta altercatione inſaniuiſſent,nî magnam vim viri ſancti benedictionem habere crediſiſſent.

Aliâs

Aliâs etiam ſtupendum ſanè miraculum vidi Ingreſſus enim quidam Saracenorum tribunus, rogabat, vt cuidam ex ſuis opem ferret, cuius corporis membra in itinere ſoluta erant. in quem ſanè morbum apud Callinicum (erat autem hoc præſidium quoddam)incidiſſe dicebat. Vir ſanctus,cùm illum in medium afferri iuſſiſſet, imperat,vt Maiorum ſuorum impietatem deteſtetur. Cùm his dictis obtemperâſſet,rogatus an patri,& vnigenito filio,ac ſpiritui ſancto crederet, ait ſe credere:ſi credis, inqt, ſurge.Quj cùm ſurrexiſſet,iuſſit vt tribunum illum, virum ſanè maximè corpulētum, ſublatum humeris vſq; ad tentorium ferret: qui ſubiens onus, confeſtim abſtulit quò iuſſus erat. Quo ſanè miraculo ſpectatores ſtupefacti,Deum laudabant. Hoc autem iuſſerat illi Domini exemplo,qui paralytico,vt grabatum tolleret,imperauerat. Nec aliquis imitationes has tyrannidem eſſe dicat. Ille enim dixit: Qui credit in me, opera quæ ego facio,& ipſe faciet. Cui ſanè promiſſioni ſatisfieri ab illo vidimus.quanuis enim nuſquàm inueniatur,Domini vmbram aliquod feciſſe miraculum,vmbra tamen magni Petri,& mortes abegit. & morbos depulit, & dæmones fugauit. Verùm non dubium eſt, quin Dominus, qui per ſeruos ſuos huiuſmodi fecit miracula tunc, & nunc etiam per diuum Simeonem Petri cognominem, infinita faciat.

Curat paralyſi diſſolutum.

Marc. 2.

Ioan. 14.

Act. 5.

Equidem non ſolùm eius miraculorum ſpectator,ſed vaticiniorum etiam auditor fui.Siccitatem enim,atq; illum ſterilem annum, & quæ poſt eum ſecutæ ſunt, famem & peſtem,duobus annis antè prædixerat,cùm ſe virgam,magna minitantem hominibus flagella, vidiſſe dicebat. Aliâs etiam vermium illorum, quos bruchos appellant, magnam futuram copiam, non multum tamen illaturam detrimenti ſignificauit: eiuſdem enim dexteræ,à qua calamitas proficiſcebatur,benignitas præſidio nobis futura erat.Poſt triginta dies tanta illorum vis exorta eſt,vt quaſi nubes ſolis radios offuſcaret. Fruges tamen illas, quæ ad iumentorum victum pertinent, radicitùs extirpârunt:quæ verò ad hominum,intactas reliquêre. Mihi etiam, quem quidam bello laceſſebat,poſt quindecim dies pacem futuram prædixit: quod ſanè verum fuiſſe comperij.Alia huiuſmodi multa ſciēs prudensq; gratia breuitatis omitto. nam ex his quę dicta ſunt,ſpiritûs ſancti gratia,qua pollebat,ſatìs ſuperq; intelligi poteſt.

Immēſa bruchorum copia.

Huius etiam gloria maximè apud Perſarum Regem viguit. Cùm enim legati,qui à nobis ad Regem ipſum profecti erant,de hoc viro mentionem feciſſent, ſatìs humanè,quænam eſſet vita hominis,& qualia miracula,interrogâſſe fertur. Dicitur etiam eius vxor oleum ab eo benedictum petijſſe,ac veluti precioſiſſimum munus domum reportâſſe. Omnes etiam Regis miniſtri huius fama moti,quanuis multas à ſuis Magis contra ipſum ſycophantias accepiſſent, rem tamen diligenter perſcrutati, virum hunc pluſquàm humanum eſſe dicebant.Cætera verò Perſarum turba,ad regis miniſtros & cohortes confugiens,pecuniam dabat, vt oleum à viro ſancto benedictum ſibi impetrarent.Iſmaëlitarum etiam Regina,cùm ſterilis eſſet,& parere cuperet,viros quoſdam dignitate præditos miſit,per quos matrem ſe fieri rogabat:qua gratia impetrata,accepto Regio puero,ad diuinum ſenem properat.ſed quoniam mulieribus aditus pręcluſus erat,miſſo ad illum infantulo,vt eius benedictionem acciperet,hęc verba ſuo nomine ferri ad illum iuſſit: Hic fructus tuus eſt.ego enim multis cum lachrymis tuæ benedictionis ſemen concepi, tu verò feciſti, vt ſemen illud fructus eſſet: illi enim imbrem diuinæ gratiæ tuis precibus impetrâſti.

Oleũ benedictũ à ſancto viro,q̃ti fecerint Perſę.

Sed quouſquè Atlantici maris profunditatem metiri contendo,cùm ea, quæ ab illo quotidiè geruntur,numerum omnem excedant? Equidem præ cæteris eius animi dotibus, patientia potiſſimùm mihi admiranda videtur. nocte enim ac die ſtans ſpectatur ab omnibus.foribus enim hoc tempore,ac magna murorum parte ſublata,nouo atque admirabili omnium ſpectaculo expoſitus eſt. Modò enim ſtans,modò verò humì proſtratus, Deum adorat. Multi etiam adſtantium eius inclinationes enumerant: ſemèl autem meorum quidam mille ducentis quadragintaquatuor enumeratis defeſſus,tandèm numerare ampliùs deſijt.dum autem inflectitur,frontem pedum tenùs applicat.quippe, cùm ſemèl tantùm in hebdomada cibum, & hunc exiguum, capiat.dorſum facilè incuruari poteſt.Fertur etiam,quòd continuè ſtando, pedum eius alter vlcus contraxit,ex quo multa ſanies aſſiduè ſcatere videtur. Verùm nihil horum ab inſtituto deterret:ſed æquiſſimo animo fert quæcunq; ſibi,& ſponte ſua,& ſe inuito obtingunt.omnia enim inuicta patientia vincit.

Eximia eius patientia.

Semel tm̃ in hebdomada cibũ, & hũc exiguũ, capit.

*ab Arabene

Hoc ſanè vlcus olim oſtendere cuidam coactus eſt,hac de cauſa: Venerat quidã*à Rhamene vrbe vir ſanè egregius,& ad Chriſti miniſterium aſſumptus: qui cùm montis illius verticem aſcendiſſet, Dic mihi,inquit,per illam quæſo veritatem,quę humanum genus ad ſe conuertit,es´ne homo,an incorporea natura? Quam ſanè interrogationem cùm adſtantes moleſtè ferrent,iuſſo omnibus ſilentio, Cur me interrogas, ait? Quoniam,inquit,vna omnium voce audio te,quod ſanè proprium hominis eſt, neq; comedere,neque dormire:quod ſi verum eſt,miror certè vndè viuas. Scalam columnæ primùm admouere illum,mox aſcendere,ac manibus explorare iubet. Qui dextera per interiores cilicij partes iniecta, non pedes tantùm, ſed moleſtiſſimum vlcus illud palpabat. quo inuento, illius magnitudine ſtupefactus, auditoque quòd cibum etiam quandoquè ſumeret, deſcendit illinc,& cùm me conueniſſet, omnia narrauit.

Tota nocte ſtat ſublatis in cælũ manibus.

In publicis autem ſolennitatibus aliud patientiæ ſpecimen præ ſe tulit. nam ab occaſu ad ortum ſolis,ſublatis ad cælum manibus,totam noctem ſtetit,neque ſomno victus,neque labore defeſſus. Tanta autem rerum geſtarum miraculorumque numero ſplendens,adeò modeſtus eſt,vt omnium hominum ſe infimum atq; poſtremum exiſtimet. Pręter modeſtiam verò,ità facilis,affabilis,& humanus eſt,vt ad cuiuſlibet ſiue artificis,ſiue mendici,ſiue ruſtici,interrogata reſpõdeat. Doctrinæ etiam munere Dei benignitate donatus eſt: ità vt bis in die turbas hominum docens,aures eorum,verborũ venuſtate ſpiritaliq; ſciẽtia demulceat pariter ac * referciat: horteturq; illos,vt cælum tantùm ſpectent,ad illud contendant,terrena deſpiciant,promiſſa regna cæleſtia complectantur,& quæ futura ſunt,ſperent.

* reficiat

Exercet iudicia,& lites dirimit.

Eſt etiam illum iudicia exercentem æquaſq; ſententias proferentem videre: quibus rebus poſt nonam horam operam dat. poſt quam adſtantes primùm docet,mox quorundam auditis petitionibus,illis ſubuenit,deincèps lites dirimit. Circa ſolis occaſum recipit ſe ad diuina colloquia. Et licèt his aliiſq; huiuſmodi negocijs impediatur, eccleſiarum tamen curam non omittit: ſed modò Græcorũ impietatem expugnat,modò Iudæorum debellat audaciam, interdùm hæreticorum acies fundit, nunc de negocijs omnibus Regem certiorem facit, nunc magiſtratus ad zelum Dei excitat, illoſq; hortatur,vt magis quàm paſtores ipſi,de Eccleſia Dei ſoliciti ſint.

Hæc ſcripſi vt omnium virtutum eius minimam partem oſtenderem. omnia enim, quæ de eo narrãtur,quis complectatur vnquàm? neq; ego me complexurum ſanè,ſed paucis tantùm enarratis,totius eius ſapientiæ quaſi characterem oſtendere ſum pollicitus. Scribẽt autem alij,vt par eſt,his multò plura,& ſi vir hic ſanctus vixerit adhuc, maiora fortaſsè miracula adijciẽt. Equidem illum,cùm commune totius orbis,Chriſtianæq; pietatis ſit ornamentum,proprijs precibus adiutum,in huiuſmodi laboribus perſeuerare,eiuſq; vitam euangelicæ legi conſentaneam eſſe & opto,& obſecro.

HACTENVS HABETVR IN VERSIONE LATINA ALBERICI LONGI: PORRO IN EDITIONE *Gentiani Herueti ea quæ ſequuntur,adiecta ſunt:incertum,vtrùm à Theodoreto, an ab alio quopiam.*

CVM poſt hæc autem diù vixiſſet,& multis miraculis, & laboribus, ardoreq; ſolis,& hyberna glacie,& vehementibus ventorum inſultibus, & humanæ naturæ imbecillitate, ſolus ex omnibus, qui vnquàm fuerunt,manſiſſet inexpugnabilis: poſtquàm eum deincèps oportuit eſſe cum Chriſto, & immenſorum certaminum coronas accipere, quòd homo quidem eſſet,morte confirmauit ijs,qui non credebant:manſit autem etiam poſt mortem immobilis:& in cælum quidem anima peruenerat,corpus autem ne ſic quidem cadere ſuſtinuit: ſed rectum ſtetit in loco certaminum,tanquàm inuictus athleta,nulla parte membrorum volens terram tangere. Sic Chriſti athletis manet etiam poſt mortem cum eis ſimul verſans victoria. Variorum certè morborũ curationes, & miracula, & diuinarum virtus operationum, ſicut quandò erat ſuperſtes, ità nunc quoquè fiunt: non ſolùm apud loculos ſanctarum reliquiarum, ſed etiã apud

apud ſummæ eius virtutis & diuturnæ decertationis monimētum:magnam,inquam, illam & celebratam columnam huius iuſti & laudibus celebrandi Simeonis:cuius ſanctis interceſſionibus cupio,vt ego adiutus in his ſanctis perſeuerē laboribus, Deumq; precor,qui eſt communis ornatus,eſt ſplēdor pietatis & veræ religionis, vt & mea vita corrigatur,& ad euangelicam vitæ formam dirigatur.

HAEC EX THEODORETO DESCRIPSIMVS, QVIBVS NVNC EA SVBIECIMVS IN HONOREM *tam eximij viri, quæ Euagrius Scholaſticus Epiphanenſis habet Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ lib.1.cap.13. & 14.*

Lib. 1. Eccl. hiſt. cap. 13.

EISDEM temporibus,(putà,ſub Theodoſio iuniore Imperatore) floruit inq; magna gloria,fuit Simeones, vir & inſignis pietatis, & memoriæ percelebris. Hic primus ſtationem in columna inſtituit,domiciliumque in ea, cuius menſura vix duos continebat cubitos,conſtruxit. Per idē tempus Domnus Antiochenum procurauit epiſcopatū: qui vbi venit ad Simeonem, manſionem & rationem viuendi admiratus,ea quæ apud illum ſecretiora erant, cognoſcere valdè cupiebat. Ambo igitur ſimul ingrediuntur,& puro Chriſti corpore conſecrato, vitalem inter ſe mutuò participant communionem. Iſte Simeones vitam cæleſtium poteſtatum in carne æmulatus, ſe à rebus terrenis abſtrahere laborauit,vim adferre naturæ, quę ſolet ſuopte nutu deorsùm ferri, res in ſublimi locatas perſequi, & inter cælum & res terreſtres quaſi medius interiectus,cum Deo colloqui,cum pariter cum angelis laudibus extollere,& tum preces ꝑ hominibus è terra in cælum ſubleuans, Deo offerre, tum miſericordiam Dei de cælo in terram deferens,hominibus impertiri. Huius res geſtas literis prodidit,cùm alius quidam,qui cum oculis adſpexiſſet:tum Theodoretus eccleſię Cyreſtrenſis epiſcopus eadem diſertè expoſuit:à quo cùm alia,tum hoc,quod deincèps dicemus, inprimis ꝓtermiſſum eſt:quod quidem inuenimus apud ſanctæ eremi incolas reſeruatū,ipſumq; ab illis accepimus. Cùm Simeones iſte,qui in terra angelus, in carne cæleſtis Ieruſalē ciuis fuit, peregrinam hanc viuendi viam, hominibus planè incognitam, inſtitueret, ſancti eremi incolæ mittunt quendam ad illum, iubentq; vt ab eo ſciſcitaretur, quid hæc noua & inuſitata vitæ ratio ſibi vellet,& quamobrem trita viuendi via,& ſanctorum preſſa veſtigijs,relicta,aliam quandam peregrinam,& hominibus omninò ignotā ſequeretur:eumq; hortantur per nuncium,vt ex ſuo domicilio deſcenderet,viamque electorum patrū inſtaret. Quòd ſi alacri animo ac parato deſcendere videretur,mandârunt,vt ei ſuaipſius viuendi via inſiſtendi poteſtas fieret: (ex obedientia enim ſatis conſtare poſſe dixerūt, eum Deo duce in eam viam ingreſſum fuiſſe, tamq; graue certamen ad ſe affligendum in vita ſuſcepiſſe)ſin reſiſteret, aut ſuæ inſeruiret voluntati, ac non ſtatìm ipſorum hortationi morem gereret,vt vi indè abſtraheretur. Nuncius vbi acceſſit ad eum,& patrum mandatum illi expoſuit, isq; extemplò alterū produxit pedem,patrum hortationi obſecuturus,permiſit ſua ac propria viuendi via incedere, ſic eum affatus:Bono animo ſis,& ſtrenuè rem gere:ſtatio tua à Deo eſt inſtituta. Hæc res ab alijs,qui de eo ſcripſerunt,prætermiſſa, digna tamen quæ literis prodatur, à me hoc loco commemorata eſt. Virtus porrò diuinæ gratiæ tam penitùs in iſtius inſedit animo,vtì ad Imperatorem Theodoſium,per legem iubentem,vt Iudeis Antiochiam incolentibus,ipſorum ſynagogæ,quas antè Chriſtiani ab illis abſtuliſſent, redderētur, adeò liberè ſcripſerit,adeoq; acriter eum proptereà increpârit, (ſolum nanque ſuum Imperatorem Deum veritus eſt)vt Imperator Theodoſius,quô Chriſtianorum ſatiſfaceret voluntati,ſua mandata reuocaret,præfectumq;,qui ipſum de Iudæorum ſynagogis reddendis docuerat,abdicaret magiſtratu,& ſanctiſſimum ac aëreū oraret martyrem,vtì nominatim pro ipſo Deum obſecraret,obteſtareturq;, atq; ſua ipſum impertiret benedictione. Iſte Simeones hoc ſeuerum viuendi genus in carne traducens,vitā vſq; ad quinquagintaſex annos propagauit. Nam in monaſterio,in quo primùm diui-

Domn⁹ Antiochenus epiſcopus.

Probatur S. Simeō, num ſpiritu Dei ducatur.

Simeonis prōpta obedientia.

Obiurgat Theodoſiū Imperatorē

nas viuendi præceptiones didicit, annos vixit nouem: in Mandra autem (ſic enim vocatur) quadragintaſeptem: atq; horum annorũ decem in loco admodùm anguſto cõfecit, in columnis arctioribus ſeptem: denique in columna quadraginta cubitorum, triginta. Huius ſanctiſſimum corpus poſt migrationem è vita, Antiochiam deportatũ fuit, Leone tum imperium gerente, & Martyrio adminiſtrante epiſcopatum Antiochiæ: Ardaburio prætereà præfecto præſidiorum in Oriente, cum militum ducibus, & cæteris ordinibus, in ipſa Mandra commorantibus, ſeruantibusq; ſanctiſſimum beati Simeonis corpus, nè vrbes vicinæ illud ſurriperent. Itaq; corpus ſacratum, multis miraculis in itinere editis, defertur Antiochiam: quod Leo Imperator poſteà ab Antiochenis petiuit. At Antiocheni contrà Imperatori aliud poſtulatum offerebant, quod ità ſe habet: Quoniam ciuitas mœnibus caret, (Imperatoris nanq; furor ea diruit) ſanctiſſimum Simeonis corpus huc apportauimus, vt nobis & muri & munimenti loco ſit. Quibus verbis perſuaſus Leo, eorumq; obſecutus poſtulationi, venerandum corpus illis conceſſit. Iſtius corporis cùm multæ aliæ partes, ad noſtram vſq; ætatem fuêre reſeruatæ, tum caput ipſe equidem cõſpicatus ſum, Gregorio viro magni nominis id temporis epiſcopatum illius eccleſiæ gerente, & Philippico efflagitãte, vtì ſanctorũ reliquiæ, quò tutiùs in Oriente expeditiones militares faceret, ad ipſum mitterentur. Atq; quod valdè mirandum videtur, capilli in capite inhærentes, minimè conſumpti ſunt, ſed perindè àc ſi viueret, & cum hominibus verſaretur, integri manſerunt. Frontis item cuticula, quanquàm contracta fuit in rugas, exaruitq;, tamen manſit incorrupta: multi etiam ex dentibus, qui hominum fidelium manibus minimè fuiſſent euulſi: hiq; figura ſua indicârunt, qualis diuinus ille Simeones fuerit, & qua ſtatura. Ibì quoque catena ferrea, quam collo geſtabat, reponebatur: qua cum (nam ne mortuũ quidem, charum illud ferrum, Simeonem deſeruit) corpus omnium ſermone celebratũ, quod tam graues exantlâſſet labores, diuinos honores conſecutum eſt. Cuius ſingulas res geſtas cùm ad meamipſius, tum ad legentium vtilitatem narrando percenſerẽ, niſi de eiſdem à Theodoreto, vtì ſuprà dixi, vberiùs diffuſiusq; diſputatum eſſet.

Transflatio corporis eius. *En quanti fiunt reliquiæ S. Simeonis.* *Capilli eius integri permanent.*

Cap. 14.

Deincèps aliud, quod ipſe oculis vidi, ſcriptis mandabo. Permagno tenebar deſiderio templum iſtius ſancti Simeonis adſpiciendi. Abeſt autem Theopoli, id eſt, Antiochia, ſtadijs ad ſummum trecentis, poſitum in ipſo montis iugo. Iſtud Mandriam vocant indigenæ: cui loco ſeuera vitæ diſciplina, arbitror, quam ſanctiſſimus Simeones in eo exercuit, iſtud nomen tribuit. Montis autem accliuitas porrigitur ad viginti ſtadia. Templi ædificium extructum eſt in modum crucis, porticibus ex quatuor lateribus pulchrè illuſtratum. Porticibus verò columnæ, ex polito lapide concinuè fabricatæ, adiunctæ ſunt, quæ tectum ſcitè admodùm in ſublime erigunt. Versùs medium templum, atrium eſt ſub dio, ſummo artificio elaboratum: in quo ſita eſt columna illa quadraginta cubitorum, in qua vitam cæleſtem ille terreſtris corporeusque angelus tranſegit. Atquì porticus, quas diximus, tanquàm cancellos, quos feneſtras vocant, in tecto habent, tum ad atrium, tum ad ipſas porticus vergentes. Ad læuam columnæ in vno cancellorum ipſe equidem cum tota agricolarum, circa columnam incedẽtium, multitudine ibì in vnum coacta, vidi ſtellam inuſitata magnitudine, diſcurrentem per totam rimam, iubarque fundentem, neque id quidem ſemel, bis've aut ter, ſed ſæpiùs: eandemque crebrò euaneſcentem, & ex improuiſo apparentem denuò: quæ ſolùm in iſtius ſanctiſſimi viri die feſto cernitur. Sunt qui memorant, ac miraculo ſanè tum propter fidem eorum, qui idemipſum narrant, tum propter alia, quæ ipſi ſumus conſpicati, credendum eſt, veram perſonæ illius effigiem, huc illucq; volitantem, ſe vidiſſe, barba demiſſa, & capite, vt ſolet, tiara operto. Viris, qui ad eum locum veniunt, liber & facilis patet introitus, hiq; cum iumentis ſuis columnam ſæpè circumeunt. Fit autẽ cuſtodia accuratiſſima, nè mulier (qua de cauſa, haud equidem habeo dicere) aliquandò in templum ingrediatur: ſed ſi quæ accedunt, extra limen conſiſtunt, miraculum admiratæ. Nam eregionè ſtellæ fulgentis, vna ex portis ſita eſt.

Templũ S. Simeonis. *Nota miri quiddam de ſtella.* *Fœminæ huius tẽpli adituarcentur.*

EDVARDI

EDVARDI REGIS VITA, AVTHORE ALREDO RHIEVALLO ANGLO, MONACHO ET ABBAte Ciſtercienſ. Ordinis. Floruit is Alredus Anno Domini 1164.

GLORIOSI ac Deo dilecti regis Eduardi vitam literis traditurí, ex verbis beatiſſimi Petri Apoſtolorum principis ſumamus exordium: qui Cẽturionis vocationem admirans, ait: In veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus: ſed in omni gente, qui timet Deũ & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. In omni enim gente, ordine, gradu & dignitate nouit Dominus, qui ſunt eius, & miſeretur cui voluërit, & miſericordiam præſtat, in quem ſibi placuerit. Neque enim ex ſuîpſius natura, vel paupertas præſtat, vel adimunt diuitiæ ſanctitatem: nec perfectũ obſcuritas, nec reprobum claritas facit: nec claudit libertas, nec reſerat ſeruitus paradiſum. Primus patriarcha Abraham & diues ſcribitur, & perfectus, cuius fides admirabilis & obedientia inimitabilis in rerum omnium copia prædicatur. Ioſeph Dominus Aegypti conſtitutus à rege, vniuerſo orbi præbuit caſtitatis exemplum. Sanctus Iob qualis in diuitijs fuerit, earum probauit ademptio: quam morbus corporis, tentatio vxoris, amicorum exprobratio, ſpectabili patientia reddidit clariorem. Rex Dauid, quo nemo ditior, ſed nemo & ſanctior, quo nullus ſublimior, ſed humilior nullus, & inter theſauros innumeros ſepelitur, & inter DEI amicos cæteris gratior computatur. Nemo proindè miretur, ſi noſter Eduardus & rex dicatur, & ſanctus: quem cernimus & in diuitijs egenum, & in delicijs ſobrium, in purpura humilem, & ſub coroua aurea mundi contemptorem.

5. IANVAR. — Act. 10. — 2. Tim. 2. — Rom. 9. — Abraham & diues & perfectus. — Ioſeph caſtiſſimus. — Iob. — Dauid.

Cùm enim rex Ethelredus ex filia comitis Thoreti filium ſuſcepiſſet Edmundum, cognomento Ferreum latus: ex regina autem Emma Alfredum, beatus Eduardus intrà viſcera materna concluſus præfertur vtrique, agente eo, qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ, qui dominatur in regno hominum, & cuicunque voluërit, dat illud. Fit enim coram rege magnus procerum & epiſcoporum conuentus, & quia iam futuræ cladis indicia ſæua proceſſerant, agitur inter eos de regni ſtatu tractatus. Alij verò Edmundum ob inuictiſſimum robur corporis æſtimant præferẽdum, alij ob virtutem Nortmannorum Alfredum promouendum tutiùs arbitrantur. Sed futurorum omnium præſcius, prioris breuiſſimam vitam, alterius mortem immaturam proſpiciens, in puerum necdùm natum, vniuerſorum vota conuertit. Vtero adhuc clauditur, & in regem puer eligitur: non natus, natis præfertur, & quem necdùm terra ſuſceperat, terræ dominus deſignatur: & læti proceres ſacramentũ fidelitatis illi iurant, qui verùm naſceretur, ignorãt. Paulò itaq; poſt natiuitatem ſancti Eduardi irruentibus in Angliam Barbaris, & maximam inſulæ portionem cæde incẽdioq; vaſtantibus, regina cum filijs in Nortmanniam tranſpoſita eſt. Viuebat in auita domo inter pueros puer, immunis tamen à vitijs, quibus ætas illa ſolet implicari. Caſtus erat corpore, ſermone rarus, ſimplex actu, & purus affectu. Frequẽtare eccleſiam dulce habuit, crebriùs orationibus incumbere, ſacris Miſſarum intereſſe ſolẽnijs, viſitandis monaſterijs operam dare, & quos ſanctiores ſciebat, ſibi monachos in amicitiam copulare.

Ethelredus rex. — Eduardus necdùm natus, eligitur in regem. — Virtutes Eduardi pueri.

Sæuiebat interim gladius hoſtilis in Anglia, cędibus & rapinis omnia replebantur: vbiq; luctus, clamor & deſolatio. Incenduntur eccleſię, monaſteria deuaſtantur, ſacerdotes à ſuis ſedibus fugati, in locis deſertis communẽ miſeriam deplorãtes deliteſcebant. Inter quos vir venerabilis Brithuualdus Vuintonienſis epiſcopus, cœnobiũ Glaſtonienſe mœrens ac triſtis ingreſſus, orationibus vacabat & pſalmis. Qui cùm aliqñ pro regni plebisq; liberatiõe preces laahrymasq; profunderet, quaſi in hæc verba ꝓrumpens, ait: Et tu Domine vſquequò? Vſquequò auertis faciem tuam? obliuiſceris inopiæ noſtræ & tribulatiõis noſtræ? Sanctos tuos occiderũt, altaria tua deſtruxerũt, & nõ eſt qui redimat, neq; qui ſaluum faciat. Scio Dñe, ſcio, quia oĩa q̃ feciſti nobis, in vero iudicio feciſti. Sed nunqd inęternũ proijciet De⁹, & non apponet vt cõplacitior

Barbari vaſtant Britãniam. — Brithuualdus epiſcopus. — Pſalm. 12. 43. 87. — Dani. 3. — Pſalm. 76.

ſit adhuc? Erítne Domine Deus meus, erítne finis horum mirabilium? aut in æternum tuus in nos mucro deſæuiet, & percuties vſque ad internecionem? Inter preces tandem & lachrymas fatigatum ſopor ſuauis excepit, videtque per ſomnium, beatum Petrum in eminentiori loco conſtitutum, & ante eum præclari vultûs in forma decenti, regalibus inſignijs amictum Eduardũ. Quem cùm proprijs manibus Apoſtolus conſecrâſſet & vnxiſſet in regem, monita ſalutis adiecit: præcipueq́; cælibem vitam cõmendans, quot eſſet annis regnaturus, aperuit: Obſtupefactus preſul tanti miraculi nouitate, petit ſibi à ſancto huius viſionis myſterium reuelari. De ſtatu inſupèr regni, & de inſtantis periculi fine Apoſtolicum exegit oraculum. Tunc placido vultu intuitus intuentem ſe, ait: Domini, ô præſul, eſt regnum, & ipſe dominabitur in filijs hominum. Ipſe transfert regna & mutat imperia, & propter peccata populi regnare facit hypocritam. Peccatum peccauit populus tuus Domino, & tradidit eos in manus gentium, & dominati ſunt eorum qui oderunt eos. Sed non obliuiſcetur miſereri Deus, nec continebit in ira ſua miſericordias ſuas. Erit eñ cùm dormiëris cum patribus tuis, viſitabit Dominus populum ſuum, & faciet Dominus redemptionem plebis ſuæ. Elegit enim ſibi virum ſecundùm cor ſuum, qui faciat oẽs voluntates ſuas, qui me opitulante regnum adeptus Anglorum, Danico furori finem imponet. Erit enim acceptus Deo, gratus hominibus, terribilis hoſtibus, amabilis ciuibus, vtilis eccleſiæ, laudabilemq́; vitam ſancto fine concludet. Quæ omnia in beato Eduardo completa, rei exitus comprobauit. Cùm autem Epiſcopus de poſteritate Eduardi quæreret, reſpondit ſanctus Petrus: Regnum Anglorum, regnum DEI eſt. Poſt iſtum prouidebit regem ad placitum ſuum.

[Margin: viſio Brithuualdi epiſcopi. — Pſalm. 21. — Dani. 2. — Iob 34. — Pſalm. 76. — Inſigne encomion S. Eduardi.]

Stabat adhuc ſpiritus procellæ, & exaltati ſunt fluctus eius, externiſq́; malis acceſſit ciuilis diſcordia, adeò vt quis cui mentis ſuæ ſecreta committeret, neſciretur. Plena erat proditoribus inſula: nuſquàm tuta fides, nuſquàm ſine ſuſpiciõe amor, ſermo ſine ſimulatione. Tandèm eouſquè proditio ciuilis, & aſtutia proceſſit hoſtilis, vt defuncto rege Ethelredo, magna pars inſulæ, legitimis hæredibus abdicatis, Canuto, qui regnum inuaſerat, manus darent: peremptoq́; inuictiſſimo rege Edmundo, etiam filios eius, adhuc in cunis agentes, Barbaris mitterent occidendos. Alfredus demùm Eduardi frater in Angliam tranſuectus, inaudita crudelitate ab hoſtibus ciuibusque perimitur. Tunc Eduardus omni humano deſtitutus auxilio, exul patriæ, regni & honoris, viuebat: Impiorum inſidias timebat, & nè à ſuis proderetur, vel ab hoſtibus ad mortem emeretur, plurimùm formidabat. Inuento autem cõſilio ſalutari, Deo proſternitur, talia proſequendo: Eccè Domine, non eſt mihi auxilium in me, & neceſſarij mei receſſerunt à me. Amici mei & proximi mei aduersùm me appropinquauerunt & ſteterũt. Pater meus poſt multos labores rebus humanis exceſſit, fratres meos crudelitas proditorum abſorbuit, nepotes in exiliũ acti ſunt, mater æmuli noſtri nuptijs tradita eſt. Ità ſolus relictus ſum, & quærunt animam meam. Sed tibi Domine derelictus ſum pauper: pupillo tu eris adiutor. Tu quondàm Eduuinum morti expoſitum, mirabili modo & vitæ reſeruâſti & regno. Tu illud Angliæ decus, ſanctum Oſuualdũ ex exule regem factum, per ſignum crucis reddidiſti cunctis hoſtibus fortiorem. Si igitur fueris mecum, & cuſtodiëris me, & reduxeris me in regnum patris mei, eris tu mihi ſemper in Deum, & beatus Petrus Apoſtolus in patronum: cuius ſacratiſſimas reliquias in vrbe Roma, te annuente, te regente, te comitãte, viſitaturum me promitto. Exhinc autem factus fide robuſtior, ſpe alacrior, expectans expectauit Dominũ.

[Margin: Pſalm. 106. — Canutus rex Danorũ occupat Angliam. — Iob 6. — Pſalm. 37. — Canut⁹ matré eius duxerat vxorem. — 3. Reg. 19. — Pſalm. 9. — Crucis ſigno hoſtes vincit Oſuualdus. — Gene. 28. — Votum S. Eduardi.]

Canuto autẽ rege rebus humanis exempto, filijs eius immatura morte præreptis, Angli Danico iugo liberati, Eduuardum in regem elegerunt, & cum maximo honore conſecrari & inungi fecerunt. Tunc ſacerdotes ſapientia & ſanctitate fulgebant, monaſteria omni religione pollebant: augebat clerus in officio ſuo, populus ſtabat in gradu ſuo. Videbatur etiam terra fœcundior, aër ſalubrior, maris vnda pacatior. Reges enim & principes pro tanta rerum mutatione, admiratione perculſi, cum tanto rege fœdus inire, amicitias iungere, pacem componere gauiſi ſunt. Sola tamen *Dacia adhuc ſpirans & anhelans cædes, Anglorum interitum minabatur. In his omnibus vir beatus in gloriam non eſt elatus humanam, ſed hanc ſibi viuendi formam proponens, ſuis ſe domeſticis præbebat æqualem, ſacerdotibus humilem, plebi gratum, compatientem miſeris, & largum egenis. Nulla apud eum perſonarum acce-

*[Margin: Anglia ſub S. Eduardo floret. — *Dania]*

acceptio: ſed iudicabat in iuſtitia pauperes, & arguebat in æquitate pro manſuetis terræ. Eratque pater orphanorum & iudex viduarum. Si quicquam petebatur, præbebat: ſi accipiebatur, tacebat. Nullus vnquàm eum vidit aut inflatum ſuperbia, aut ira efferatum, aut gula dehoneſtatum. Supra humanum enim modum pecuniæ contemptor, nec in earum amiſſione triſtior, nec in adeptione videbatur hilarior.

Recumbente aliquandò gratia quieſcendi rege in lectulo, camerarius acceſſit ad thecam, in qua æs regium ſeruabatur, & repoſito intùs quod volebat, & illam claudere oblitus, foràs egreſſus eſt. Animaduertit hoc quidam, & accedens ad thecam, pecuniam non modicam in ſinum recondit, & abſcedit. Reuerſus denuò, rege inſpectante, facinus iterauit. Quod cùm tertiò attentâſſet, cernens rex in ſpiritu theſaurorum adeſſe cuſtodem, ait: Importunè agis, ô homo: ſi mihi credis, tolle quod habes, & fuge: quoniam ſi venerit Hugolinus, (hoc enim cubicularij nomen erat) nec vnum tibi nummum relinquet. Fugit ille, & vix pedem extulerat: & ecce miniſter regis rediens, & theſaurum ablatum reperiens, timore & tremore concutitur: anguſtiam cordis & furorem mentis clamor & ſuſpiria prodiderunt. Surrexit rex, & quaſi neſciens quid acciderit, perturbationis huius cauſam inquirit. Quam cùm didiciſſet, ait: Tace: fortè ille qui cepit, plùs nobis indiguit. Habeat ſibi: nobis ſufficit, quod remanſit. Nota inſignem pecuniæ contéptum, & clementiā tanti regis.

Proceres autem terræ de ſucceſſione ſoliciti, regem de vxore ducenda conueniūt. Stupet rex, theſauro metuens ſuo, qui in fictili vaſe reconditus, facilè poterat calore diſſolui. Sed quid ageret? Si obſtinatus reſiſteret, timebat nè propoſiti ſui proderetur dulce ſecretum: Si ſuadentibus præberet aſſenſum, naufragium pudicitiæ formidabat. Tandèm importunè inſiſtentibus, cedere tutius ratus, huiuſmodi verbis pudicitiam ſuam Domino commendabat: IESV bone, tua quondàm miſericordia tres pueros inter flammas Chaldaicas illæſos ſeruauit. Per te Ioſeph, relicto pallio in manibus meretricis, cum titulo caſtitatis euaſit. Admirabilis Suſannæ conſtantia, tua virtute de impudicis presbyteris triumphauit. Sanctæ Iudith caſtitas ab Holoferne nec lædi potuit, nec tentari. Ecce ego ſeruus & filius ancillæ tuæ, qualiſcunque dilector tuus & vnicæ matris tuæ: ſuccurre mihi Domine, quatenùs ſic maritale ſuſcipiam ſacramentum, vt pudicitiæ periculum non incurram. Rege igitur procerum voluntati conſenſum præbente, Goduuini filiam duxit in vxorem. Erat autem Goduuinus vir magnarum opum, ſed aſtutiæ ſingularis, regum regniq; proditor: qui doctus fallere, & quælibet diſſimulare conſuetus, facilè populum ad cuiuſlibet factionis inclinabat aſſenſum. Sed ſicut ſpina roſam, genuit Goduuinus * Editham. Hanc dilecto ſuo præparauit Chriſtus Eduardo, inſpirans ei ab ipſa infantia caſtitatis amorem, odium vitiorum, virtutis affectum. Legere, aut operari manibus, ocium fugiendo, conſueuit laſciuiam vitare, & colloquia iuuenum declinare. Conuenientibus igitur in vnum, rex & regina de caſtitate ſeruanda paciſcuntur, nec huic fidei aliū, quàm Deū teſtem æſtimant adhibendū. Fit illa coniunx mente, non carne: ille maritus mente, non opere. Perſeuerat inter eos ſine actu coniugali coniugalis affectus, & ſine defloratione virginitatis, caſtæ dilectionis amplexus. Diligitur ille, ſed nō corrumpitur: diligitur illa, nec tangitur: & quaſi noua quædam Abiſag regem calefacit amore, ſed non diſſoluit libidine: mulcet obſequijs, ſed deſiderijs non emollit.

Dani. 3. Gene. 39. Dan. 13. Iudith 12. Eduardus rex inuitus ducit vxorem. * Edgidam. Cum ſponſa paciſcit de ſeruanda corporis integritate. 3. Reg. 1.

Quadam verò die Pentecoſtes, cùm rex diuinis intereſſet myſterijs, hora eleuationis corporis Chriſti ſubitò rex vultu hilarior, & erectior oculis, in riſum modicū, ſeruata tamen regia grauitate, diſſoluitur. Mirari, qui aderant, cœperunt: nec ſine cauſa, cùm præter conſuetudinem id ei accidiſſe ſcirent. Peractis autem Miſſarum ſolennijs, cauſam riſûs inſtāter adſtantes ſibi exponi petunt. Ille, vt erat miræ ſimplicitatis, ſimpliciter quærentibus, ſimpliciter omnia confitetur, dicens: Conuenit Danis cum rege ſuo antiquum facinus iterare, & quam nobis propitia diuinitas largita eſt, infeſtare quietem. In percuſſione quidem noſtra, qua caſtigans caſtigauit nos Dominus, ignorantes DEI iuſtitiam, & ſuam extollentes virtutem, dixerunt: Manus noſtra excelſa, & non Dominus fecit hæc omnia. Quia verò DEVS patribus noſtris iratus, Danorum nos tradidit poteſtati, ſuis id viribus tribuentes, facilè hoc ipſum & nunc fieri poſſe arbitrantur: neſcientes quia qui percutit, ipſe & ſanat: & qui mortificat, ipſe & viuificat: & qui ducit ad inferos, ipſe & reducit.

Viſio S. Eduardi de Danorū regis interitu. Deut. 32. Deut. 32. 1. Reg. 2.

Igitur

Igitur rex Daciæ, coacto in vnum exercitu, hodierna die ventis pro voto flantibus naues parari præcepit. Iam naues velis, & vela ventis fuerant committenda: & rex iniquus ob nimiam ſuperbiam quaſi ſemetipſum non ſuſtinens, dum de ſcapha in nauem conſcendere vellet, pede lapſo inter vtranq;, in mare corruit: & ſtatim abyſſus vallauit eum, & pelagus cooperuit caput eius: Sicq; morte ſua vtrunq; populum, Danorum ſcilicet & Anglorum, à peccato pariter & periculo liberauit. Et ſpero in Domino Deo meo & in dulciſſima matre eius, ꝙ temporibus meis nullum habebit conatus eorum effectum. Hæc ſunt, quæ Chriſto reuelante cognoui, & vidi, & riſi, & gauiſus ſum. Riſum enim mihi fecit Dominus, & quicunque audierit, corridebit mihi. Notantur tempus & hora: mittūtur nuncij in Daciam, & omnia quæ beatiſſimo regi cælitùs nunciata fuerant, vera & eadem hora accidiſſe reperta ſunt.

Succedentibus itaq; proſperis, rex voti ſui nequaquàm oblitus, recogitans quanta ſibi fecerit Dominus, qui ditauit egenum, ſublimauit humilem, inglorium coronauit, parat reddere vota ſua, parat ſumptus, parat donaria. Vocatis autem regni proceribus, habuit cum eis de ſtatu regni, vel de ſua peregrinatione ſermonem, dicens: Nō excidit vobis, quomodò irruentibus in hæreditatem noſtram Barbaris, facti ſumus opprobriū vicinis noſtris, ſubſannatio & illuſio his, qui in circuitu noſtro ſunt. Alijs nanq; interfectis, alijs fugatis, alijs iugo ignominioſæ ſeruitutis oppreſſis, nihil ferè honoris, nihil gloriæ noſtro generi reliquerunt. Tandèm defuncto patre meo, peremptis fratribus, actis in exilium nepotibus, & cùm hoſtibus noſtris in omnibus fortuna faueret, mihi profectò nihil ſpei ſupereſſe videbatur. Ego verò contra ſpem in ſpem credens, & Domini mei miſericordiæ me totum dedens, peregrinationem meam ad ſanctorum Apoſtolorum limina voui, & deincèps diuinæ me protectioni diſpoſitioniq; commiſi. Ille autem reſpexit in orationem meam, & non ſpreuit precem meam, & abſtulit opprobrium meum, & reſtituit me in regnum patris mei. Inſupèr cumulatum diuitijs, auxit gloria, donis cæleſtibus illuſtrauit. Ipſe ſine ſanguine rebelles ſubegit, hoſtes ſubuertit, & omnia noſtra amabili quadam pace compoſuit. Abſit vt tot & tantis eius beneficijs inueniamur ingrati: quin potiùs de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſeruiamus illi in iuſtitia & veritate, faciamusque quod ait propheta: Vouete & reddite Domino Deo veſtro. Decernite ergò mecum, quomodò me peregrinante, regnum ſubſiſtat Anglorum: qua lege, qua pace, qua iuſtitia, quo iudice omnia diſponantur: quis caſtra, vrbes, priuata & publica negocia procuret. Erit autem vnus omnium cuſtos & protector Deus, & pacem quā dedit, ipſe ſeruabit, nobiſcum proficiſcens, & remanens: qui & vos cuſtodiat, & me reducat. Tunc omnes in communi vociferantes ad regem, ſe non deſerendos, ſe non exponendos gladijs, patriam hoſtibus non prodendam, nec pro vno, vt putabatur, bono tot admittēda pericula allegabant. Tunc rex eorum vocibus & precibus vrgeri ſe ſentiēs, diù in animo fluctuabat: quia & voto ſuperſedere periculoſum, & tantorum precibus fletibusq; non cedere, inhumanū arbitrabatur. Tandèm peregrinationem differēs, expectabat donec Apoſtolico fultus conſilio, aut votum redimeret, aut impleret.

Oratio regis Eduardi ad pceres.

Pſalm. 75.

Cōſulit de voto ſummum Pontificem.

Demùm Pontifex ſummus, conſideratis præmiſſis & diligēter diſcuſſis, regi epiſtolam ſubſcripta continentem tranſmiſit. Leo Epiſcopus ſeruus ſeruorum DEI, dilecto filio ſuo Eduardo Anglorum regi, ſalùtem & Apoſtolicam benedictionem. Quoniam voluntatem tuam laudabilem & Deo gratam cognouimus, gratias agimus ei, per quem reges regnant, & principes iuſta decernunt. Sed quia propè eſt Dominus in omni loco omnibus inuocantibus eū in veritate, & ſancti Apoſtoli cum ſuo capite coniuncti, vnus ſpiritus ſunt, & pias preces æqualiter audiunt: & quia conſtat periclitari Anglicam regionem ex tua diſceſſione, qui fræno iuſtitiæ ſeditioſos eius motus cohibes: ex authoritate Dei & ſanctorum Apoſtolorum abſoluimus te à peccato illius voti, pro quo offenſam Dei times, & ab omnibus negligentijs & iniquitatibus tuis, ea poteſtate vſi, qua Dominus in beato Petro conceſſit nobis, dicens: Quæcunq; ſolueris ſuper terram, ſoluta erunt & in cælis. Deindè præcipimus tibi ſub nomine ſanctæ obedientiæ & pœnitentiæ, vt expenſas, quas ad iter iſtud paraueras, pauperibus eroges, & cœnobium monachorum in honore ſancti Petri Apoſtolorum principis aut nouum conſtituas, aut vetuſtum emendes & augeas, & ſufficientiam victualium fratribus de tuis reditibus conſtituas: quatenùs dum illi aſſiduè inibì

Epiſtola Leonis Pōtificis ad S. Eduardum.

Matt. 16.

inibi Deum laudauerint,& ſanctis augeatur gloria,& tibi indulgentia. Cui loco quicquid contuleris,vel collatum eſt,vel conferetur,vt ratum ſit,Apoſtolica authoritate præcipimus,& vt ſemper habitatio monachorum ſit,& nulli laicæ perſonæ niſi regi ſubdatur:& quæcunq; priuilegia ibi conſtituere volueris ad honorem Dei pertinentia,concedimus & robuſtiſſima authoritate confirmamus, & in fine fractores eorum æterna maledictione damnamus.

Reſponſalibus autem regis & literis Pontificis oraculum cæleſte concurrit. Erat enim vir quidam in Anglia,Deo dilectus & hominibus,q in ſpecu ſubterraneo multis annis incluſus,ſuorum erat meritorum ſtipendijs iam vicinus. Huic Petrus Apoſtolus in viſione noctis aſſiſtens,ait:Rex Eduardus pro voto, quo ſe cùm adhuc exularet adſtrinxerat,pro regni etiam pace pauperumq; neceſſitate preceq; ſolicitus,Romanã Eccleſiam de omnibus credidit conſulẽdam. Nouerit ergò ſe mea authoritate ab hac obligatione ſolutum,& de cœnobio ad mei nominis honorẽ conſtruendo, à ſummo Pontifice ſuſcepiſſe mandatum. Incunctanter itaq; literis Apoſtolicis fidem habeat, præceptis obediat,conſilijs acquieſcat. A me enim egreſſus eſt ſermo, quem ſibi quõdàm patronum elegit,viæ comitem,gratiæ largitorẽ. Eſt autem mihi locus in occidẽtali parte Londoniæ à me electus,mihi dilectus,quem quondàm mihi proprijs manibus cõſecraui,mea nobilitaui præſentia, diuinis etiam miraculis illuſtraui. Thorneia nomen eſt loci,qui quondã ob peccata populi,Barbarorũ traditus poteſtati,pauperrimus ex diuite,humilis ex ſublimi,ex nobili factus eſt contemptibilis. Hunc me rex præcipiente in habitaculũ monachorum ſuſcipiat reparandum, ſublimandum ædificijs,poſſeſſionibus ampliandum. Non erit ibi aliud,niſi domus Dei & porta cæli. Ibi erigenda eſt ſcala,per quam deſcendentes & aſſcendentes angeli,preces & vota hoĩm perferant,& deferant gratiam. Indè aſſcendentibus reſerabo ianuas paradiſi,vt ex officio,quod meus mihi Dñs ac Saluator iniunxit,& ligatos abſoluã,& abſolutos ſuſcipiam:& quam eis delictum occluſerat,iuſtificatis portam patriæ cæleſtis aperiam. Tu autem oĩa,quæ audiſti à me & didiciſti, literis tradens,regi mitte, vt munere Dei duplicato,& de abſolutione ſecurior,& præcepti executione deuotior,in mei autẽ dilectione & obſequio reperiatur propenſior. His dictis,lux cum loquẽte diſparuit. Scripſit itaq; ſenex omia audita,& regi direxit. Eadem autem hora lecto Papæ reſcripto, beati ſenis apices recitantur. Tunc rex lætus & alacris,pecuniam quam ad peregrinationem parauerat,pauperibus diſtribuit,& monaſterium ædificauit.

Viſio cuiuſdã ſolitarij.

Obediẽtia regis erga Pontificẽ.

Tempore quo rex Ethelbertus,qui regnauit in Cantia,prædicante beato Auguſtino fidei ſacramenta ſuſceperat,nepos eius Sebertus,qui orientalibus Anglis præfuit, fidem eodem epiſcopo euangelizante ſuſcepit. Hic Londonijs,q̃ regni ſui caput habebatur,intrà muros eccleſiam beati Pauli fabricauit,& epiſcopali honore Mellitũ epiſcopum inſtituens honorauit Extra muros verò in occidentali parte, in honore beati Petri monaſterium inſigne fundauit,& multis poſſeſſionibus ditauit. Nocte autem,dedicationem eiuſdem eccleſię pcedente,piſcatori cuidam Thamenſis fluuij,qui idem monaſterium pterfluit,vlteriori ripa in habitu peregrino beatus Petrus apparens,pmiſſa mercede tranſponi ſe ab eodẽ & petijt & promeruit. Egreſſus aũt de nauicula,eccleſiam,piſcatore cernente,ingreditur. Et ecce ſubitò lux cæleſtis emicuit, miroq; ſplendore illuſtrans oĩa,noctẽ conuertit in diem. Adfuit cum Apoſtolo multitudo ciuium ſupernorum,ingredientium & egredientium,melodiaq; cæleſtis inſonuit,indicibilis odoris fragrantia nares perfundebat. Peractis aũt omibus,quę ad eccleſiæ dedicationem ſpectãt,ſolennijs, redit ad piſcatorem piſcium piſcator egregius hoĩm. Quem dum diuini luminis fulgore perterritũ,& alienatum penè ſenſibus repeſiſſet,blanda conſolatione reddit hominem ſibi,animum rationi. Ingredientes cymbam ſimul vterq; piſcator,ait Petrus:Nunquid pulmentarium non habes? Et ille, Inconſultæ,inquit,lucis pfuſione ſtupidus,& expectatione tui detentus, nihil cepi, ſed pmiſſam à te mercedem ſecurus expectaui. Ad hęc Apoſtolus ait: Laxa nunc retia in capturam. Paruit imperanti piſcator,& mox impleuit rete piſcium maxima multitudo. Omnes erant eiuſdem generis piſces,pręter vnum miræ enormitatis eſociũ. Quibus ad ripam extractis,dixit Apoſtolus:Hunc qui præ cæteris precio & magnitudine præcellit,Mellito ex mea parte defer piſcem epiſcopo. Pro nautica verò mercede, cætera tibi tolle.

Mellitus Lõdonieñ epiſcopus.

S. Petrus dedicat templum, in ipſius honorem extructum.

Huius

Huius generis copia abundabis in vita tua, & longo tēpore poſt te progenies tua: tātùm ne vltrà piſcari audeatis in celebritate Dominica. Ego ſum Petrus, qui loquor tecū, qui cū meis conciuibus conſtructā in meo nomine baſilicā dedicaui, epiſcopalemq; benedictionē meę ſanctificationis authoritate p̄ueni. Dic ergò pontifici, q̄ vidiſti & audiſti: tuoque ſermoni ſigna parietibus impreſſa teſtimonium perhibebunt. Superſedeat igitur dedicatione: ſuppleat, quod omiſimus, Dominici corporis & ſanguinis ſacroſancta myſteria: populumq; ſermone erudiens, notificet omnibus hunc locum me crebrò viſitaturum, hic me fidelium votis & precibus affuturū: ſobriè verò, piè & iuſtè in hoc ſeculo viuentibus cœli ianuam reſeraturum. His dictis, cōfeſtim ab oculis eius diſparuit. Manè autem facto, epiſcopo Mellito ad dedicandam eccleſiā procedenti, cum piſce piſcator occurrit, & omnia quæ ſibi mandata fuerant, pandit. Stupet antiſtes, reſeratiſq; eccleſiæ valuis, videt pauimentum vtriuſque alphabeti inſcriptione ſignatum, parietem bis ſenis in locis ſanctificationis oleo linitum, totidem cereorum reliquias duodenis crucibus inhærere, & quaſi recenti reſperſione adhuc cuncta madeſcere. Quod videns epiſcopus, vnà cum populo Deum benedicebat, & illi gratias referebat. Dat fidem miraculo piſcatoris illius tota ſucceſſio, quæ ſicut à patre acceperat, totius emolumēti, quod ars illa deincèps ei conferret, beato Petro eiq; ſeruientibus decimas offerebat. Vnus tamen ſemèl fraudem auſus inferre, mox tandiù artis caruit beneficio, donec confeſſus reatum, & ablatum reſtitueret, & promitteret correctionem.

Fraus piſcatoris diuinitùs punit.

Hæc cùm ſanctus Eduardus relatione ac ſcriptis veterum didiciſſet, ad monaſteriū illud ædificijs, poſſeſſionibus & dignitatibus altiùs extollendum exarſit animus eius, & pro priuilegijs illius loci cæteriſque cauſis nuncios Romam tranſmiſit, talem epiſtolam Papæ deferētes: Summo vniuerſalis Eccleſiæ patri Nicolao, Eduardus gratia Dei Anglorum rex, debitam & ſubiectionē & obedientiam. Glorificamus Deū, quia curam habet ſuæ electæ Eccleſiæ, quoniam in loco boni prædeceſſoris vos optimum ſucceſſorem conſtituit. Quapropter iuſtum iudicamus, apud vos velut ad ſolidam petram acuëre & probare omnes bonas actiones noſtras, & veſtram notitiā atq; ſocietatem in bono habere: quatenùs eas donationes & priuilegia, quæ obtinuimus apud prædeceſſorem veſtrum, renouetis & augeatis nobis, videlicet vt quod ille iniūxerat nobis ſub nomine obedientię & pœnitentiæ propter votum, quòd voueram ire Romam, & in remiſſionem omnium peccatorum meorum, conſtruere cœnobiū monachorum in honore apoſtoli Petri, ratum faciatis, & priuilegia poſſeſſionū & dignitatum eiuſdem loci confirmetis, renouetis & decernatis. Ego quoquè pro modulo meo augeo & confirmo donationes & cōſuetudines pecuniarum, quas habet ſanctus Petrus in Anglia: & ipſas pecunias collectas cum regalibus donis mitto vobis, vt oretis pro me, & pro pace regni mei, & continuam ac ſolēnem memoriam inſtituatis totius gentis Angliæ coram corporibus ſanctorum apoſtolorum.

Epiſtola S. Eduardi ad Nicolaum Papam.

Eccè vt ſanctus rex libenter perſoluit Romano Pontifici quod debet.

Reſcripſit autem ei Papa in hunc modū: Nicolaus epiſcopus ſeruus ſeruorū Dei, glorioſiſſimo ac pijſſimo, omniq́ue honore digniſſimo, ſpeciali quoquè filio noſtro Eduardo Anglorum regi, viſitationem omnimodam, ſalutem mellifluam, & benedictionem Apoſtolicam. Omnipotenti Deo referimus grates, qui veſtram prudentiſſimam excellentiam in omnibus ornauit & decorauit, erga beatum Petrum Apoſtolorum principem, & nobiſcum habere dilectionem, & in omnibus Apoſtolicis conſentire cenſuris. Literas igitur veſtræ nobilitati tranſmittimus, & per eas ſanctorum Apoſtolorum ſocietatem & noſtram vobis damus, orantes miſericordiam illius, qui eſt Dominus omnium, & rex ſuper omnia ſolus, vt ipſe vos participem faciat ex omnibus, ſi qua ſunt coram Deo, bonis operibus noſtris, & fratres nos, ac ſocios in ſua dilectione conſtituat in omni tempore ampliùs, ac non minorem partem obſequij noſtri vobis in ſuo regno reconſignet, quàm nobiſmetipſis prouenire optamus. Erimus etiam deincèps pro vobis ſine dubio orantes aſſiduè, vt ipſe Deus ſubijciat hoſtes & inimicos, qui contra vos voluërint inſurgere: & confirmet vos in paterno ſolio & ꝓpria hæreditate, ac beatus Petrus ſit vobis cuſtos & adiutor in omni tribulatione. Renouamus ergò, & confirmamus, ac augemus vobis priuilegia veſtra, ſcilicet vt abſolutus ſitis ab illo voto quod timebatis, & ab omnibus alijs peccatis & iniquitatibus veſtris authoritate illius, qui me, licèt indignum, ſuæ ſanctæ præeſſe voluit Eccleſiæ. Præ-

Literæ Nicolai Papæ ad Eduardū regem.

Prætereà illi loco, quem ſub nomine ſanctæ pœnitentiæ conſtruendum & meliorandum ſuſcepiſtis, quoniam, vt fertur, primam antiquitùs conſecrationem à beato Petro accepit, cuius, licèt indigni, Vicarij ſumus, & quia regia antiquitùs ſedes eſt, ex authoritate Dei & ſanctorum Apoſtolorũ atque huius Romanæ Sedis & noſtra concedimus, permittimus, & ſolidiſſimè confirmamus, vt ampliùs in perpetuum regiæ conſtitutionis locus ſit, atque repoſitorium regalium inſignium, & habitatio perpetua monachorum, qui nulli omninò perſonæ niſi regi ſubdantur, habeantque poteſtatem ſecundùm regulam ſancti Benedicti per ſucceſſiones eligere ex ſe idoneos abbates, neque introducatur per violentiam extranea perſona, niſi quam concors congregatio eſſe prælegerit. Abſoluimus etiam eum locum ab omni ſeruitio & dominatione epiſcopali, vt nullus epiſcopus illuc introëat ordinaturus aut præcepturus aliquid, niſi ex petitione & conſenſu Abbatis & monachorum. Et habeat idem locus liberum procinctum, id eſt, ambitum & cœmeteriũ mortuorum circa ſe, abſque epiſcopali vel cuiuſlibet reſpectu, vel exactione: & omnia, quæ ad libertatem & exaltationem illius loci ad honorem DEI pertinentia, per noſtram authoritatem accedere poſſunt, hilari & promptiſſima voluntate concedimus. Poſſeſſiones autem, quas antiqui reges, ſeu quicunque alij homines, vos quòquè & veſtri barones ad eundem locum contuliſtis, & chartas, quæ ex eis factæ ſunt, diuina & noſtra authoritate roboramus, & ratas ac ſtabiles eſſe decernimus, & infractores earum, vel inuaſores, aut diminutores, aut diſperſores, venditores etiam, æterna maledictione cum Iuda proditore damnamus, vt in beata non habeant partẽ reſurrectione, ſed à beato Petro Apoſtolo ſe iudicandos ſciant, quandò ſedebit cum ſuis coapoſtolis, iudicans duodecim tribus Iſraël. Vobis verò & poſteris veſtris regibus committimus aduocationem & tuitionem eiuſdem loci, & omnium totius Angliæ eccleſiarum, vt vice noſtra cum conſilio epiſcoporum & abbatum conſtituatis vbiquè quæ iuſta ſunt, ſciẽtes pro hoc vos recepturos dignam mercedem ab eo, cuius regnum & imperium nõ deſinet, nec minuetur in ſeculum.

Cõfirmatio priuilegiorum Vueſtmonaſterij.

Exemptio eiuſdẽ monaſterij.

Matt. 19.

Sanctus autem Eduardus tributum illud grauiſſimũ, quod tempore patris ſui claſſi Danicæ pendebatur, & poſtmodùm fiſco regio inferebatur, regia liberalitate remiſit, & ab hoc onere importabili in perpetuum Angliam abſoluit. Cùm enim collecta illa pecunia ante illum delata eſſet, diabolum ſuper cumulum ſedentem & ludentem vidit, & nè ampliùs exigeretur, p̃cepit. Cùm in palatio iuxta eccleſiã beati Petri rex aliquãdò moraretur, ſuperuenit quidam vir mirabilis, Hybernicus genere, pedis vtriuſque priuatus officio: (Nerui enim in poplite contracti, ad poſteriores corporis partes crura retorſerant, tali natibus inhæſerant, immerſique carnibus pedum articuli, à lumbis eius & deorſùm corpus omne peruerterant. Porrectis ad terram manibus, & ſcamnis ſuppoſitis repebat, & factus ſibimetipſi grauis, trahebat ſe poſt ſe.) Hic videns regis cubicularium, ait ad eum: Hugoline, non me reſpicies, nec miſereberis, nec mouebit te mea tanta calamitas? Et ille: Quid me vis facere? Cui pauper: Sexiès, inquit, apoſtolorum limina repens (vt cernis) viſitaui, & ſanitatem necdùm promerui. Quam tamen mihi Apoſtolorum princeps non negauit, ſed diſtulit, ſociũ in hoc miraculo habere volens Eduardum, quem ſibi nouit in omnibus eſſe deuotum. Ab ipſo enim apoſtolo in mandatis accepi regem adire, vt me ſuo ſacro ſubuectum dorſo ad eccleſiam eius, quæ palatio vicina eſt, perferat, recepturum, ſi id fecerit, membrorum meorum integram ſanitatem. Hæc vbì nunciata ſunt regi, gratias agit Deo, & citatus mox æger, acceſſit. Rex verò, vt ſpiritalis ille aſinus fortis, accubans in terminis, ſuppoſuit humeros ſuos ad portandum. Pendet de humero tanti principis plenus ſordibus pauper, ſqualidis manibus, brachijſque ſquamoſis regium illud pectus collumq; complectitur. Intereà ex aſſiſtentibus ridebant nonnulli, alij à paupere regem deluſum iocabantur, alij ſimplicitatem iuſti fatuitatem iudicabant. Cùm itaque rex paululùm proceſſiſſet, ſubitò nerui extenduntur, rigantur oſſa, carnes marcidæ recaleſcunt, emergunt à carne articuli, pedes à natibus ſoluuntur. Diſtendit homo crura, poplite iam flexibili, & ſanie cũ ſanguine profluẽte, veſtis regia ornatur potiùs, quàm fœdatur. Iam tunc ſatis eſſe clamant omnes, ſanatum languidum, onus ob ſordes vlcerum deponendum. Ille verò memor præcepti quod ſuſceperat, Syrenarum cantus obturata aure pertranſijt: ingreſſusque eccleſiam, ante ſanctum altare holocauſtum,

Eduard⁹ remittit tributũ danis cũ ſubditis ſuis.

Gene. 49.

Nota tanti regis humilitatem.

quod detulerat,Deo ac beato Petro reſignat,incolumemq́;dimiſit. Suſcepto autem à rege itineris viatico, acturus gratias D E O & ſancto Petro, Romam profectus eſt.

Hûc Leofri cũ quidam ſummoperè prædicant, ꝙ cum coniuge Gothgina ſanctè vixerit,& multorum cœnobiorũ fundator fuerit.

In monaſterio autem beati Petri ante altare ſanctæ Trinitatis Miſſarum ſolennijs ſanctus rex vice quadam cum comite Leofrico aſſiſtebat. Et eccè ſpecioſus ille forma præ filijs hominum CHRISTVS IESVS in ara conſiſtens, oculis vtriuſque viſibiliter corporalis apparuit, ſacraque dextera ſuper regem extenſa, ſignum ſanctæ crucis eum benedicendo depinxit. At rex,demiſſo capite, diuinæ maieſtatis adorabat præſentiam. Comes verò quid in animo regis ageretur ignorans, volensq́ue regem tãtæ viſionis eſſe participem,cœpit velle ad ipſum vſque procedere. Verùm rex quid in mente comitis voluebatur,intelligens: Sta,inquit, Leofrice,ſta: quod vides,video & ego. Poſt Miſſam verò dixit rex ad comitem: Per eius,quem vidimus,maieſtatem mi Leofrice te obteſtor, ne, quoaduſquè vixerimus, ſermo iſte proferatur in publicum,nè vel nos in perniciem noſtram ob fauorem vulgi pulſet elatio, vel fidem deroget dictis infidelium æmulatio.

Sub faucibus autem quaſi glandes mulieri cuidam ſuccreuerant, quæ totam faciem deformi tumore fœdantes,putrefactis ſub cute humoribus,ſanguinem in ſaniem verterant. inde nati vermes,odorem teterrimum exhalabant. Iubetur tandèm in ſomnis adire palatium, & ex Regis manibus ſperare remedium: quibus ſi lota,ſi tacta,ſi ſignata foret, meritis eius reciperet ſanitatem. Cùm autem veniſſet ad Regem,& oraculum expoſuiſſet, ille nec ſordes cauit, nec fœtorem exhorruit: ſed loca tumentia manibus contrectans, & aqua lauans, ſignum ſanctæ Crucis impreſſit. Et ſubitò rupta cute, cum ſanie vermes ebulliunt, recedit tumor, & dolor omnis abſceſſit.

Curat ſanctꝰ rex morbidã mulierem.

Cæcꝰ ſanat aqua,qua rex ſe lauaret.

Cæcus quidam docetur oraculo, lumen amiſſum ſancti Regis meritis ſe adepturum, ſi lympha, qua manus ablueret, ipſe faciem perfudiſſet. Cumq́ue id cubiculario,& ille regi retuliſſet, obſtupuit ille plurimùm indignatus: illuſum phantaſmatibus hominem,nihil tale de peccatore ſperandũ,Apoſtolicæ id eſſe virtutis,nec fidem ſomnijs adhibendam aſſeruit. Aqua manus lauit,& ad eccleſiam proceſſit. Cubicularius autem cæco receptam in pelui aquam illam tradit,cum qua oculos & faciem lauans,viſum confeſtìm percipere meruit.

Item alius.

Ciuis quidam Lincolnienſis cæcitate percuſſus, ad palatium Regis veniens, aqua lotionis manuum eius, faciem & oculos lauat: mox tenebris diuturnis optata lux ſuccedit.

Item alius.

Quidam cæcus regem adire & viſum ab eo percipere monitus, cubiculario, & ille rem regi pandit. Cui rex: Veniat,inquit. Quis ego ſum qui contriſter,& non potiùs exultem,ſi meis manibus,licèt indignis, promiſſum beneficiũ homini illi pietas diuina contulerit? Vocatus eſt autem vir, & à rege tactus & ſignatus, & inter manus eius ab oculis vtriſq; vbertim ſanguis effluxit, pupillas ſerenauit, & tumorem palpebrarum depoſuit. Et dixit homo ille: Video te Domine mi rex,& facies tua tanquàm facies angeli,ſtantis ante me. Alia autem vice duo cęci, cum vno monoculo, aqua lotionis manuum ſancti perfuſi,viſum percipere meruerunt.

Item duo alij, & luſcꝰ vnus.

Pugna filiorũ Goduuini qd portẽdecit.

Sedebat aliquandò rex ad menſam, & à latere eius comes Goduuinus. Huius duo filij adhuc pueri,Haraldus & Toſtius,ludebant coram eis: cumq́ue vnus ex illis amariùs,quàm expetebat ludi ſuauitas, inſurrexiſſet in alterum,ludum vertunt in pugnã. Et eccè Haraldus vehementiùs in fratrem irruens, capillis eius vtranque manum inſerit,proſtratumq́ue,niſì citiùs eriperetur,virtute ſuperior ſuffocâſſet. Tunc rex verſus ad ducem, ait: Nihil aliud, ô Goduuine, niſì ſimplicem in his vel ludum puerorum,vel pugnam contemplaris? Et ille: Nihil aliud,domine mi. Tunc rex dixit: Longè aliud mea mihi mens loquitur,& his quid futurum ſit pueris,per hoc mihi bellum reuelatur. Emenſis quippe puerilibus annis,cùm in virũ vterque profecerit, tandèm aduersùs inuicèm liuor vtrunque aduret. Et primùm circunuentione inſidijsq́; priuatis quaſi ludere videbuntur: ad vltimum fortior infirmiorem proſcribet, rebellantem proſternet,& prioris mortem poſt modicum ſequens alterius calamitas expiabit. Quæ omnia ſic completa, tota Anglia teſte, probatur. Nam Toſtius ab Haraldo fugatus,cùm paulò pòſt in regnum ſucceſſiſſet Eduardo Haraldus, vnà cum

rege

rege Noruuegiæ Toſtius proſternitur, & totus ferè exercitus deletur. Eodem anno Haraldus ipſe regno ſpoliatus Anglorum, aut miſerè occubuit, aut, vt quidam putant, pœnitentiæ tantùm ſeruatus, euaſit.

Goduuinus cùm in menſa regi aſſideret, vnus miniſtrorum in obicem aliquem vno pede immoderatiùs impingens, penè lapſum incurrit. Quem tamen pes alius recto greſſu procedens, iterùm in ſtatum ſuum nihil iniuriæ paſſum erexit. De hoc euentu pluribus inter ſe loquentibus, & quòd pes pedi ſubuenerit gratulantibus, comes quaſi ludendo intulit: Sic eſt frater fratrem adiuuans, & alter alteri in neceſſitate ſubueniens. Et ait rex ad ducem: Hoc meus mihi feciſſet, ſi Goduuinus hoc permiſiſſet. Ad hanc vocem Goduuinus expauit, & triſtem præferens vultum, ait: Scio ego, Rex, ſcio: adhuc de morte fratris tui tuus me accuſat animus, nec eis æſtimas diſcredendum, qui me vel eius, vel tuum vocant proditorem. Sed ſecretorum omnium conſcius Deus iudicet, & ſic buccellam hanc, quam manu teneo, guttur meum faciat pertranſire, & me ſeruet illæſum, ſicut nec tuæ proditionis reus, nec de fratris tui nece mihi conſcius exiſto. Cumque vir beatus buccellam manu benedicens ſignâſſet, miſer ille eam ori inferens, vſque in medium gutturis pertraxit.

Tentat interiùs trahere, nec valet: tentat emittere, ſed firmiùs hæſit. Mox meatus, quibus ducebatur ſpiritus, obcluditur, vertuntur oculi, brachia rigeſcunt. Intuetur infeliciter morientem rex, & vltionem in eum ſentiens proceſſiſſe Diuinam, adſtantes alloquitur, dicens: Extrahite canem iſtum. Et factum eſt ità. Hic Goduuinus ſimplicitate regis abutens, multa in regno contra iuſtitiam & Deum faciebat. Cunctos ferè regis cognatos & amicos, quos de Nortmannia adduxerat, fraude ſua, dolo & circunuentione de patria exturbabat, credens ſibi cuncta proceſſura pro voto, ſi rex amicis nudatus, ſuis tantùm conſilijs vteretur. At rex cuncta diſſimulans, diuinis vacabat obſequijs, vltiouemque Dei ſibi futuram multis prædixit. Aliquandò etiam ipſi Goduuino idipſum non tacuit.

Vltio diuina Goduuinum proditorem extinguit.

Goduuini flagitia.

In die Dominicæ reſurrectionis, cùm rex ad menſam ſederet, arctiùs ſolito ſe collegit ad ſe: & ponens præ oculis Deum, omnia iſta mundana arbitrabatur vt ſtercora. Et ecce ſubitò vultus eius plùs ſolitò ſerenabatur, interiorque lætitia labia ſoluebat in riſum: rurſumque ſolita grauitate reſumpta, obſcuriorem faciem præferebat.

Viſio mirabilis S. Eduardi de ſeptem Dormientibus.

Mirabantur qui adſtabant: nemo tamen audebat eum interrogare, quid accidiſſet. Menſis tandèm ſublatis, ſecutus eſt ad thalamum regem dux Haraldus, cum vno epiſcopo & abbate vno: ſimulque regem ſuper hoc ſermone conueniunt. Tunc ille ait: Quantum ſe quiſque ſubtraxerit vanis, tantum veris arctiùs adhærebit. Ecce enim ego inter fœcundos calices, & pinguia fercula, ac radiantis metalli ſplendorem recordatus ſum Domini Dei mei, & effudi in me animam meam, dilatatoque mentis ſinu, oculus interior ſpirituali perfuſus lumine, radios profectò vſque ad illam Epheſiorum ciuitatem mira celeritate porrexit, & vſque in montem Celion progreſſus, ſanctorum quidem Septem Dormientium, quieſcentium in ſpelunca, proprietatem vultuum, necnon membrorum quantitatem, ac qualitatem veſtium expreſſione manifeſtiſſima contemplatus eſt. Hæc dum, interiorem riſu ſignificante lætitiam, corde luminoſo conſpicerem, ſubitò, me cernente, à latere dextro, ſuper quod multis quieuerant annis, in ſiniſtrum ſe latus virtute diuina vertentes, dirum mortalibus omen hac laterum ſuorum mutatione ſignârunt. Exhinc enim ſurget gens contra gentem, & regnum aduersùs regnum, & erunt peſtilentiæ & fames, & terræmotus magni per loca. His enim ſeptuaginta annis (tantum enim tempus in ſiniſtro latere repauſabunt) viſitabit Dominus iniquitatem plebis ſuæ, tradens eos in manus gentium, vt dominentur eis, qui oderunt illos. Inimici nanque nominis CHRISTI inſurgent in Chriſtianos, ſerui dominis rebellabunt, reges inſidiabuntur regibus, & principibus principes, & in omnibus finibus terræ vltor iniuriæ CHRISTI mucro deſæuiet. Et expoſuit eis rex vitam illorum, & nomina, & paſſionem, & dormitionis modum. Quibus auditis, inito conſilio, vt fidem poſteris facerent, ad explorandam ſermonis veritatem, dux militem, clericum pontifex, abbas

S. Eduardi prophetia.

monachum cum literis regijs ad Imperatorem Conſtantinopolitanum direxerunt: Qui omnia vera reperientes, incolumes ad regem regreſſi ſunt.

Amor S. Eduardi erga S. Ioannem apoſtolum.

Sanctus Eduardus nulli petenti in nomine ſancti Ioannis Euangeliſtæ aliquid denegabat: hunc enim poſt Apoſtolorum principem arctiùs diligebat. Vndè contigit, quòd quidam peregrinus, abſente cameratio, in nomine ſancti Ioannis Euangeliſtæ importunè à rege eleemoſynam poſtularet. Cui rex precioſum annulum, cùm nil aliud in promptu haberet, dedit. Accidit poſt hæc, duos Anglicos ad adorandum Saluatoris ſepulcrum Hieroſolymam proficiſci. Qui die quadam à publica ſtrata declinantes, deuia quæque ſectati ſunt: & Sole ruente, nox obſcura adducta eſt.

. Et cùm neſcirent quid agerent, quò ſe verterent., apparuit eis ſenex quidam venerandus, qui eos ad ciuitatem reduxit. Suſceptis autem hoſpitio, menſa paratur: lautiſſimeque refecti, dant membra quieti. Manè autem facto, egreſſis illis de ciuitate, ait ſenex: Viri fratres, cum ſumma proſperitate vos repatriaturos non dubitetis: quoniam proſperum iter faciet vobis DEVS, & ego ob amorem regis veſtri, in omni via firmabo ſuper vos oculos meos. Ego enim ſum Apoſtolus CHRISTI Ioannes, qui regem veſtrum ob meritum caſtitatis ſumma dilectione complector. Hunc ergò annulum, quem mihi in habitu peregrino apparenti tribuit, reportate, denunciantes ei obitûs ſui inſtare diem: quem infra ſex menſes viſitans viſitabo, vt mecum ſequatur agnum quocunquè ierit. His dictis, diſparuit: & illi ad patriam proſperè redeuntes, quæ viderant & audierant, regi ſeriatìm retulerunt.

Caſtitas regis quàm chara apoſtolo.

Ecſtaſis S. Eduardi.

Cùm autẽ rex infirmitate graui detineretur, in mentis raptus exceſſum, biduò ferè iacebat exanimis. Tandèm quaſi de graui ſomno euigilans, aperuit oculos, & ſedit, & aſſumpta parabola, ait: Cùm adoleſcens in Nortmannia exularem, grata mihi ſemper extitit bonorum amicitia: & quicunque ſacræ religionis meliores videbantur, hi mihi cæteris erant familiariores. Inter quos, duos monachos ſpeciali quadam mihi deuinxerant charitate conuerſationis honeſtas, vitę ſanctitas, ſuauitas morum, verborum affabilitas. Hos frequentiùs viſitabam: quàm dulcia faucibus meis eloquia eorum. Hos ante plurimos annos tranſlatos ad cælum, vidi mihi paulò antè in ſomnis aſſiſtere, quid genti meæ poſt obitum meum ſit futurum, ex Dei mandato mihi referentes.

Vaticinium de cladibus futuris Angliæ.

Impletam dicunt Anglorum nequitiam, & iniquitas conſummata iram prouocat, accelerat vindictam. Sacerdotes præuaricati ſunt pactum Domini: polluto pectore & manibus inquinatis ſancta contrectant. Et hi non paſtores, ſed mercenarij, exponunt lupis oues, non protegunt: lac & lanam quærunt, non oues: vt detruſos ad inferos mors & paſtores depaſcat, & oues. Sed & principes terræ infideles, ſocij furum, prædones patriæ: quibus nec Deus timori eſt, nec lex honori: quibus veritas oneri, ius contemptui, crudelitas delectationi. Itaque nec prælati iuſtitiam, nec ſeruant ſubditi diſciplinam. Et ecce Dominus gladium ſuum vibrabit, arcum ſuum tetendit, & parauit illum. Oſtendit deincèps populo huic iram & indignationem, immiſſiones inſupèr per angelos malos, quibus traditi ſunt anno vno & die vno, igne ſimul & gladio puniendi. Ego verò ob intentatam meæ genti calamitatem dolens atque ſuſpirans, dixi: O cæleſtiũ ſecretorum conſcij, ſi conuerſi egerint pœnitentiam, nunquid non ignoſcet Deus, & relinquet poſt ſe benedictionem? Pœnitentia certè prolatam Dei ore in Niniuitas ſuſpendit ſententiam: quæ etiam imminentem impijſſimo Achab, debitam diſtulit vltionem. Suadebo igitur genti meæ, vt pœniteant de præteritis, & caueant de futuris: & fortè miſerebitur Deus, vt non inducat ſuper eos malum hoc grande: ſed qui punire pręparauit auerſos, recipiat in gratiam ſolita pietate conuerſos.

Ioan. 3.
3. Reg. 21.

Nequaquàm, inquiunt, hoc erit: quoniam induratum eſt cor populi huius, & excæcati oculi, & aures aggrauatæ, vt nec audiant corripientem, nec intelligant commonentem, nec terreantur minis, nec beneficijs prouocẽtur. His eorum verbis dum mihi maior accreſceret ſolicitudo, dixi: Num ità in perpetuum iraſcetur DEVS, & non apponet vt complacitior ſit adhuc? Quandò ergò tot triſtibus læta ſuccedent,

Pſal. 76.

aut

aut tot aduerſa qualis conſolatio temperabit? Quale ſperandum eſt in his malis remedium, vt ſicut illinc terret & contriſtat futura correptio, ità hinc aliquantulùm mulceat diuinæ miſerationis promiſſio? Ad hæc ſancti tale mihi problema proponunt: Arbor quælibet viridis à ſuo trunco deciſa, ad trium iugerum ſpatium à radice propria ſeparetur. Quæ cùm nulla hominis manu cogente, nulla vrgente neceſſitate, ad ſuum reuerſa truncum, in antiquam radicem ſeſe receperit, reſumptoque ſucco rurſùm floruerit & fructum fecerit, tunc ſperandum eſt aliquod in hac tribulatione ſolatium,& de ea,quam prædiximus,aduerſitate remedium. Hæc cùm dixiſſent,ipſi cælo,vobis ego redditus ſum. Aſſidebant narranti viſionem regina, Robertus ſacri palatij cuſtos,Dux Haraldus, Stigandus & qui aſcendit cubile patris ſui, & maculauit ſtratum eius, viuente adhuc archiepiſcopo Roberto, cathedram Cantuarienſem inuadens. Ob hoc à ſummo pontifice ſuſpenſus, paulò pòſt crepuit, & effuſa ſunt viſcera eius. Hic ad vocem narrantis obduruit, nec terretur oraculo,nec fidem habuit prophetanti: ſed potiùs regem ſenio confectum delirare ſubmurmurans,ridere màluit quàm lugere. Cæteri verò, quibus mens ſanior erat, flebant vbertim & ſuſpirabant,qui nihil ſecùs quàm ipſe dixerat,aut à ſacerdotibus,aut à principibus fieri non ignorabant. *Obſcura diuinæ in Anglos clemētiæ ſignificatio.* *Pœna inuaſoris alienæ ſedis.*

Quidam enim præmiſſam ſimilitudinem dicunt regem pro impoſſibili ſtatuiſſe, illi maximè, qui totam Anglorum nobilitatem ſic deperiſſe lugebant, vt ex ea gente nec rex,nec epiſcopus,nec abbas, nec princeps quilibet vix in Anglia cerneretur. Mihi ſanè alia mens eſt, conſideranti ſanctiſſimum virum Dunſtanum, & ipſam calamitatem prædixiſſe, & conſolationem nihilominùs promiſiſſe. Poteſt proindè ſic non inconuenienter exponi: Arbor hæc regnum Anglorum ſignificat,decorum gloria,delicijs diuitijſque fœcundum,excellentia regiæ dignitatis ſublime. Radix, ex qua totus honor iſte proceſſit, regium ſemen fuit,quod ab Alfredo, qui primus Anglorum à ſummo pontifice vnctus & conſecratus fuerat in regem, recta ſucceſſionis linea vſque ad ſanctum Eduardum deſcendit. Abſciſſa eſt arbor de trunco, quandò regnum à genere regali diuiſum, ad aliud ſemen tranſlatum eſt. Ad ſpatium trium iugerum hæc facta eſt ſeparatio: quia in trium temporibus regum, nulla fuit nouis cum antiquo ſemine regali communio. Haraldus enim ſucceſſit Eduardo, Vuilhelmus Haraldo,Vuilhelmus iunior priori Vuilhelmo. Acceſſit ad radicem, quandò rex Hēricus,in quem totum regium decus transfuſum eſt, nulla neceſſitate cogente, nulla ſpe lucri vrgente,ſed ex infuſo ei amoris affectu, abneptem Eduardi Mathildam duxit vxorem,ſemen regium Nortmannorum & Anglorum coniungens, & interueniente opere coniugali,de duobus vnum faciens. Floruit ſanè arbor, quandò de vtroque ſemine Imperatrix Mathilda proceſſit. Tunc verò fructum fecit,quandò de ipſa Henricus exoriens, quaſi lapis angularis vtrunque populum copulauit. Habet nunc certè de genere Anglorum Anglia regem,habet de eadem gente epiſcopos & abbates, principes & milites,ex vtriuſque ſeminis coniunctione procreatos. Si autem alicui hæc diſplicuerit expoſitio,aut ipſe aliter exponat, aut aliud tempus, quo hæc expleantur,expectet. *Viſionis regiæ interpretatio.*

Sciens itaque rex,quia appropinquauit hora eius, vt tranſiret de hoc mundo,ſuum tranſitum mox in circuitu propalari iuſſit,nè mortis ſuæ agnitione dilata,orationum quoquè ſuffragia differrentur. Sicque ſenex, & plenus dierum ac bonorum operum,migrauit ad Dominum. Obijt autem anno Domini milleſimo ſexageſimo ſexto,cùm regnâſſet vigintitribus annis,menſibus ſex,& diebus vigintiſeptem, pridiè Nonas Ianuarij: cum quo tota pariter Anglorum felicitas ruit, perijt libertas, vigor omnis interijt. *De obitu S. Eduardi regis.*

Contractus quidam ad ſepulcrum eius veniens, membrorum ſanitatem deuotis lachrymis & precibus poſtulabat. Et ecce vis quædam occulta ſubitò neruos extendit, in naturalem ſtatum crura pedeſque retorquet, euulſiſque à carne articulis, ſanguis profluit,paulatimque ſucco reſumpto, arida priùs oſſa priſtinum robur recipiunt. *Ad eius ſepulcrum contractus ſanatur.*

Sex quoquè cęci, vnum monoculum ſecuti, ad ſepulcrum regis properantes,cùm alter ab altero traheretur,& vnus præcedens oculus,viris ſeptem ducatum præberet, *Itē ſex cęci.*

ſancto cum lachrymis miſeriam exponunt, opem flagitant, contra diuturnæ caliginis tædium, ſanctiſſimi regis depoſcunt auxilium. Nec mora, beati meritis & precibus viſum oculorumque claritatem percipere meruerunt.

Haraldus occupat regnum.

Intereà Haraldus filius Goduuini, regnum nec iure nec natura ſibi debitum vſurpans, malum, quod Anglis ſecundùm ſancti regis oraculum Dominus præparauerat, tranſgreſſione pacti cum duce Vuilhelmo, & fidei læſione accelerauit. Vt autem attenuatis viribus faciliùs ab his, quos iniuſtè prouocauerat, hoſtibus vinceretur, ſuſcitauit ei DEVS à parte Aquilonis inimicos, ſcilicet Haraldum regem Noruuegiæ, & Toſtum fratrem ſuum, quem de Anglia expulerat ipſe, quique tempore Regis Eduardi exulabat in Flandria. Hi cum magna claſſe per Humbriam Eboracum properantes, cùm exercitum Northumbrenſium prælio excepiſſent, potiti victoria, magnam de obſtantibus ſtragem dederunt. His Haraldo nunciatis, exercitum copioſum ex omnibus finibus Angliæ collegit.

Viſio cuiuſdã Abbatis

Apparuit autem tunc ſanctus Eduardus cuidam Alexi, abbati Rameſiæ, viro religioſo, dicens: Vade, & dic Haraldo, vt homines, qui contra ius & fas regni huius fines inuadunt, aggrediatur ſecurè. Ego enim ero dux & protector exercitûs, quoniam iuſtitiæ gentis huius deeſſe non poſſum. Per me enim reportabit vice hac de hoſte triumphum. Et nè verbis tuis fidem deroget, ſecretum ei ſui cordis oſtende, vt cùm ei, quæ nullo conſcio mente voluebat, edixeris, non hæc tuæ adinuentioni, ſed meæ promiſſioni adſcribat.

Videt beati mentiũ arcana.

Nocte quidem præterita, cùm dolore femoris torqueretur, licèt eum non parùm vrgeret imminens moleſtia, ſiluit tamen, reputans apud ſe, ſi publicaret languorem, quòd ſuis eſſet contemptui, & hoſtibus irriſioni. Verùm quia nunc ab illa peſte conualuit, de meo præſumens auxilio, contra Barbaros iuſtum bellum ſuſcipiat, & ab imminẽti periculo ſuos eripiat. Quod cùm abbas Haraldo reſeràſſet, ex cæleſti promiſſione factus audacior, in valida manu progrediens, apud Stamfordbrig hoſtibus occurrit. Conſerroque prælio, dux vterque proſternitur, ſcilicet rex Noruuegiæ, & frater Haraldi Toſtius, & penè totus eorum exercitus deletus eſt.

Corpus S. Eduardi poſt eius obitũ diutiſſimè mãſit incorruptum.

Miraculũ.

Anno triceſimoſexto poſt ſancti Eduardi obitum, cùm corpus eius de terra eleuaretur, integrum, incorruptum & flexibile cum veſtibus recentibus repertum eſt. Quod videns epiſcopus Roffenſis, pilum vnum deuotionis deſiderio accenſus extrahere, ſibique ſeruare conatur. Sed ille firmiùs hærens, effectum mentis epiſcopi & voluntatem defraudauit. Mulier quædam in feſto ſancti Eduardi operibus vacans, paralyſis morbo correpta, ad corpus ſancti deducitur, & ſanitatem priſtinam ſe recepiſſe lætatur. Tres viri febre quartana vexati, viſitato ſancti ſarcophago, quaſi in momento curati ſunt.

DE

DE CANONIZATIONE ET TRANSLATIONE S. EDVARDI REGIS ET CONFESSORIS, EX ANTIquo manuſcripto codice: *ſed quædam ante Alexandri Pontificis literas videntur deeſſe, de legatione ad ipſum pontificem miſſa &cæt.*

ALexander Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, venerabilibus fratribus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & dilectis filijs, Abbatibus, Prioribus, alijsque Eccleſiarum Prælatis, per Angliam conſtitutis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Alexãder 3.

Illius deuotionis conſtantiam & fidei firmitatẽ, quam circa matrem veſtram ſacroſanctam Romanam Eccleſiam exhiberis, diligentiùs attendentes, in id * poſiti voluntatis adducimur, vt vos ſicut chariſſimos fratres & ſpeciales Eccleſiæ filios, ſyncera charitate in Domino diligamus, propenſiùs honoremus, & poſtulatiões veſtras, quantũ cum Deo poſſumus, libenti animo admittamus. Indè vtiquè fuit, quòd ſuper petitione, quam de Eduardo glorioſo quõdàm rege Anglorum canonizando, & in ſanctorũ catalogo adſcribendo, tam chariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus, illuſtris Anglorum rex, quàm voſipſi nobis inſtantiùs porrexiſtis, ſolicitam cum fratribus noſtris deliberationem habẽtes, libro miraculorum inſpecto, quę, dum in carne mortali viueret, & poſtquàm de pręſenti ſeculo eſt aſſumptus, omnipotens Dominus per ſuam miſericordiam declarauit: viſis etiam literis anteceſſoris noſtri, piæ recordationis Innocentij papæ, veſtris quoquè teſtimõijs indè receptis: quanuis negocium tam arduum & ſublime non frequenter ſoleat in ſolennibus concilijs de more concedi, de communi tamen fratrum noſtrorum conſilio, iuxta votum & deſiderium prædicti filij noſtri regis ac veſtrum, corpus ipſius Cõfeſſoris ità glorificandum cenſuimus, & debitis præconijs honorandum in terris, ſicut eundem Confeſſorem Dominus per ſuam gratiam glorificauit in cælis: vndè videlicet inter ſanctos Confeſſores decætero numeretur, qui hoc ipſum apud Deum ſignis meruit & virtutibus obtinere. Quia igitur decet honeſtatis veſtræ prudentiam eum piè colere, & toto ſtudio venerari, quem authoritate Apoſtolica venerandum veſtra poſtulauit deuotio & colendum: vniuerſitatem veſtram per Apoſtolica ſcripta monemus, & exhortamur in Domino, quatenùs eum ità deincèps ſtudeatis debitis obſequijs honorare, vt ipſius interceſſiõibus apud diſtrictum iudicem mereamini veniã obtinere, & glorioſum in æterna beatitudine pręmium inuenire. Datum Anagniæ, 7. Idus Februarij.

Deuotio eccleſię Anglicanæ erga Sedem Apoſtolicã.

Innocẽtius 2.

Nuncijs itaque ab Apoſtolica ſede regreſſis, ſæpedictus Abbas, conuocatis venerabilibus perſonis, tam epiſcopis quàm abbatibus. in Eccleſia Vueſtmonaſterienſi, primò coram omnibus recitari fecit literas Apoſtolicæ authoritatis de beati regis canonizatione: ſicque vniuerſis applaudentibus, aſſentientibus, & D E V M magna voce laudantibus, de glorioſo Domini confeſſore Miſſa ſolenniter celebrata eſt: quam tamen Dominus Papa primò in Eccleſia Romana fecerat per vnum de Cardinalibus honorificè, ſicut dignum fuerat, decantari. Sed quia cauſis exigentibus, rex adhuc in tranſmarinis partibus agebat, iuxta mandatum ipſius & deſiderium dilata eſt vſque in reditum ſuum, & eidem ſeruata ſacri corporis reuelatio. Decurſis verò ferè annorum curriculis, rege à Normannia in Angliam iam regreſſo, cupiens Abbas ſuſceptum negocium ad effectum perducere, & illud ſacrum corpus, quod iam diù in terra latuerat, in eminentiori & honeſtiori loco collocare, cum rege ſecretum & diligentem de celebranda beati Regis tranſlatione tractatum habuit, poſtulans vt bono principio manum debitæ conſummationis adhiberet, præſertìm cùm ex eius mandato acceperit, præſentiam ipſius huic negocio eſſe expectandam. Annuit rex iuſta poſcenti, diemque certum, iuxta quod vtrique videbatur opportunum, indixit. Interìm verò accepto Abbas à prudentioribus viris conſilio, beati corporis glebam primò ſecretiùs inſpicere decreuit, vt ſic

expeditiùs ad ſolennem tranſire poſſet reuelationem. Sed quia opus hoc ſanctum & dignum eſſe ſciebat, ſuam formidans indignitatem, ſemèl & iterùm acceſſit & tentauit: ſed totiès conſcia ſibi mens infirmitatis ſuæ, manum pia quadam hæſitatione trepidantem retraxit. At creſcente timore, creuit & deuotio: creſcente deuotione, adfuit confidentia cum amore, qui ſæpè foràs mittit timorem. Ex ipſo itaque timore confidentior effectus, & minùs timidus, tempus obſeruauit, quo tam ſecretum negocium opportunè tractaret.

Abbas cum ſuis reuerẽter ſe præparat ad aperiendũ ſarcophagũ S. Eduardi.

Quadam itaque nocte fratribus poſt matutinas vigilias ad ſtrata reuerſis, ianuis ecclesiæ clauſis, ſeruientibusque laicis excluſis, remãſit in eccleſia ſolus Abbas cum Priore, & quibuſdam de fratribus ad hoc delectis, qui ſe ex mandato Abbatis ieiunijs & orationibus ad tam ſanctum opus tractandum deuotiùs pręparauerant. Quibus omnibus albis indutis, & nudis pedibus, præmiſſaque oratione, & cum pſalmis decantata litania ante altare, proceſſit ad tumulum Abbas cum Priore & duobus fratribus, cæteris ante altare in lachrymis & oratione perſiſtentibus. Cumque lapidem, qui ſarcophago ſuperpoſitus fuerat, ſuſtuliſſent, admotis propiùs lucernis, conſpexerunt virum iacenrem in veſtitu deaurato, calceatum caligis purpureis & calceamentis precioſis, caput & faciem cooperta mitra rotũda, auro ſatis operosè intexta: barbam etiam niueam & prolixam, modicumque criſpantem, ſuper pectus decenter ordine ſuo iacentem. Accitis itaque fratribus, qui in oratione ante altare remanſerant, & ad tam deſiderabile ſpectaculum admiſſis, facta eſt lætitia magna cum gratiarum actione inter illos. Non tamen adhuc ſtetit, nec ſic quieuit vehemens ille ſpiritus deuotionis, & ardens deſiderium inſpiciendi, tractandi, & interiùs perſcrutandi theſaurum illum precioſum, quem ſe magna iam ex parte vidiſſe gratulabantur. Apponentes itaq; manus debita cum deuotione & reuerentia, veſtes, capitis operimentum, tunicam & caligas pia quadam inquiſitione tractabant, tentantes, ſi quam fortè, ſicut dictabat ratio, expetebat natura, admiſiſſent corruptionem. Et eccè omnia ea reperiunt integritatem priſtinam retinuiſſe: ex parte tamen obfuſcatum aduertunt colorem & decorem eorum, tum ex diuturna lapidis contiguitate, tum ex puluere & cæmento, quod in ſarcophagi apertione introrſùm ceciderat: quod tamen linteo, ſicut poterant, amouentes, materiam, opus & colorem facilè depræhendere potuerunt. Suppoſitis itaque manibus cum reuerentia & timore, corpus illud glorioſum alij ad caput, alij ad pedes, quidam ad humeros & per medium leuantes, & ſuper extenſum tapetum in panno ſerico precioſo inuoluentes, in ciſta lignea ad hoc præparata incluſerunt omnia, quæ cum eo inuenta fuerant, intùs relinquentes, excepto annulo aureo, quem in digito regis inuentum, Abbas propter deuotionem retinuit, & ad huius memoriam ſatìs prouidè reſeruare decreuit.

Veſtes S. Eduardi iãpridèm defuncti, incorruptæ inuentæ.

Transferũtur ſacræ eius reliquiæ valdè honorificè.

Aduenieute itaque die, quem rex celebrandæ tranſlationi præfixerat, omnibus paratis, quæ tantæ rei neceſſaria videbantur, veniens in eccleſiam cum magno procerum & illuſtrium virorum comitatu, primò ciſtam, in qua precioſus ille theſaurus continebatur, recludi fecit, aſſiſtentibusque archiepiſcopo Cantuarienſi & epiſcopis quàm plurimis, abbatibus quoquè & alijs venerabilibus perſonis, præſentem illam regiæ perſonæ maieſtatem oculis vidit, manibusque, quantùm timor & reuerentia permiſère, tractauit, omniaque ità ſe habere gauiſus eſt, ſicut ei ab Abbate primò fuerat intimatum. Facta igitur, ſicut diei ſolennitas expetebat, proceſſione, precioſoq; incorrupti virginis corpore per clauſtrum monaſterij regijs humeris præcipuorumque totius regni procerum manibus reuerentiſſimè deportato, poſita eſt ſuper candelabrum præclara illa lucerna in domo Domini, vt qui ingrediuntur, lumen videant, & illuminentur ab ea. Sicque illud vas inſigne caſtitatis, & vniuerſæ virtutis domicilium in feretro precioſo, quod ei ex auro & argento conſtrui fecerat illuſtris rex & conſobrinus eius, ſtrenuus Anglorum debellator, Vuilhelmus, regijs manibus honorificè collocatum eſt, laudantibus cunctis voce lætabunda & benedicentibus DEVM, qui in ſanctis ſuis ſemper eſt glorioſus, & in omnibus operibus ſuis mirabilis.

S. Eduardus in coniugio permanſit virgo.

Hic Henricus 2. occidit S. Thomam Cantuarieñ Archiepiſcopum.

Celebrata eſt autem tranſlatio iſta anno ab incarnatione Domini milleſimo, centeſimo ſexageſimotertio, 3. Idus Octobris, die Dominica, ab excellentiſſimo [illegible] Anglo.

Anglorũ rege Henrico,aſſiſtentibus venerabilibus viris Thoma archiepiſcopo Cantuarienſi,Gileberto epiſcopo Londonienſi,Henrico Vuintonienſi,Nigello Helienſi, Roberto Lincolnienſi,Vuilhelmo Noruuicenſi,Iaccelino Saleſberiẽſi,Vualtero Roffenſi,Hilario Ciceſtrienſi, Bartholomæo Exonienſi, Richardo Ceſtrenſi, Godefrido Epiſcopo ſancti Aſaph:& de Nortmannia epiſcopis,Lexonienſi Ernulpho,Ebroicenſi Rotroto,Abricenſi Achardo.Abbatibus,Hugone S.Edmundi, Roberto S.Albani, Rogero Radingenſi, Gregorio Malmeſberienſi. Comitibus etiam, Roberto Legerceſtriæ,Hugone Comite de Nottſule,Galfrido Comite de Eſſexia,Vuilhelmo Comite de Arundel,Reginaldo Comite Cornubię,Patritio Comite de Saleſbiria,Vuilhelmo Comite de Albamara, Richardo Comite de Penbroch : & procerum, militum, cæterorumque diuerſi ordinis & officij innumera multitudine : ſummi Pontificatûs arcem regente ſanctiſſimo Papa Alexandro 3. huius beneficij authore pariter & largitore, anno eiuſdem Papæ 4. regnante pijſſimo & glorioſo Anglorum rege Henrico 2.anno regni eius nono,præſente & huic operi accuratiſſimè pręſidente iam dicto eiuſdem loci reuerendo patre Laurentio.

VITA BEATI RAIMVNDI CONFESSORIS, TERTII MAGISTRI ORDINIS PRAEDICATORVM, AVthore F. Leandro Alberto Dominicano.

Etſi autem nondùm in diuos relatus eſt hic Raimundus,at tamen permiſit Paulus 3. Romanus pontifex,vt Barchinonen. eius feſtum celebrent poſtridiè Epiphaniæ.

RAimundus de Pennaforti, Cathalanus, originem tetulit in Aragonum reges. Is poſtquàm adoleuit, miſſus eſt ad gymnaſium, vt ſcientiam hauriret. In quo tantum breui admodùm tempore profecit,vt ea tempeſtate in Pontificio atque Imperatorio iure inter viros clariſſimos facilè connumerari poſſet. Quamobrem ciues noſtri Bononienſes,tanti viri famã exaudientes,publico ſtipẽdio ipſum ad docendum conduxêre. Hanc autem ob cauſam togam induit religionis. fortè diſſuaſerat cuidã ſcholaſtico adoleſcenti plurimis rationibus ſanctæ cõuerſationis ingreſſum. Quapropter deindè conſcientia exagitatus,quod illi diſſuaſerat, ipſe amplexus eſt : videlicet,relictis mundi illecebris,fauore & gloria, cum omnium admiratiõe ordinem Prædicatorum ingreſſus eſt. Simul àc votum emiſit anno euoluto,pro more,accitus eſt in ſocium à legato Pontificis maximi,in Hiſpaniam concedente. Demùm cognita eius inſigni doctrina, à Gregorio 9. Pontifice iuſſus eſt epiſtolas Pontificum ac Conciliorum decretales in vnũ corpus redigere, (quod hactenùs in vſu habetur in gymnaſijs, & adamuſsim ſeruatur) prout dinoſci poteſt in prooemio ex eius nominis citatiõe ab eodem pontifice. Fecit & ipſum pontifex Capellanum ſuum & pœnitentiarium: quæ dignitas temporibus illis non niſi valdè literatis conferebatur. Factus eſt etiam inopum cauſarum expeditor. Poſt epiſtolas Decretales in vnum congeſtas, Summam de Caſibus conſcientiæ edidit,opus inſigne,& omni admiratione obſeruationeq́; dignum. Animaduertens Pontifex eius præclariſſimam vitam, mores,ingentemque doctrinam & animi probitatem,præſulem ciuitatis Barchinonæ creauit. Qui cernens ſub tanto honore maximum latére onus, dicto approbante Pontifice, eamipſam dignitatem miſſam faciens,ad ordinem Prædicatorum remigrauit, mâlens tunica pallioque rudi & ignobili tegi, atque ſub eo egenus DEO ſeruire, quàm poſt tantæ dignitatis faſtigium, mox rationem tantæ villicationis reddere. Igitur ad ordinem Prædicatorum reuerſus humilimus pater, petijt ſibi quempiam virum bonum præfici,per quem poſſet erudiri ea, quæ religionis eſſent : & vt erat mitis, ac naturæ compoſitæ,ſic religionis moribus ornatus breui admodùm tempore euaſit, vt in conuentu generali duodeuigeſimo (quod capitulum generale vocant) Bonon ię anno Domi-

6. IANVAR.

Cur monachus factus ſit.

epiſtolas decretales Põtificum in vnũ corpus redigit.

Fit epiſcopus.

Se abdicat.

Domini milleſimo ducenteſimo triceſimooctauo celebrato, omnium patrum conſenſu, præſidentia eo abſente totius ordinis Prædicatorum dignus nominaretur & approbaretur. Exordiar ab initio, vt rem ſeriatim narrem, placituram, puto, legentibus. Vita functo Iordane viro ſanctiſſimo, totius Prædicatorum familiæ Præſidente, ad interregem, vt veterum more Romanorum loquar, ventum eſt. Interrex, quem Vicarium generalē totius ordinis Prædicatorum noſtri dicunt, magnus ille Albertus vi & iuſſu inſtitutionum noſtrarum creatus eſt. Tandem indicto conuentu vniuerſali duodeuigeſimo, Bononiam Electores conuenêre, vt ſibi ordiniq́ue aliquem præficerent. Huic ſynodo duo inter cæteros electores, excepto Magno Alberto, viri & moribus & doctrina apprimè pollentes, videlicet Hugo de S. Theodorico, tunc præfectus Galliæ prouinciæ, poſtmodùm Cardinalis Eccleſiæ Romanæ, & Iuo præfectus prouinciæ terræ ſanctæ (hos enim præfectos, appellant Prouinciales Priores) interfuêre. Ad certam diē oēs electores ſub quadā porticu conuenerunt pro Præſidenre eligendo. Datis oībus ſuffragijs, pari lance certatum eſt. Porrò in duas ſe ſubdiuiſerant partes: alij quidem Magnum Albertum, vtpotè Germani: & Hugonem p̄libatum Galli elegerāt, cæteris partibus vtriuſq; fauētibus. Iterùm atq; tertiò res incepta, in idē ſemper recidit. Animaduertētibus patribus electores ſimul non poſſe conuenire, orationes indictæ ſunt ante parētis Dominici ſanctiſſimū corpus. Sic igitur orātibus fratribus, mox extra ſe quidā poſitus, videbat oēs electores cubiculū exeūtes in tēplo maximā colūnam erigere, guttulis ſanguineis purpuratā, à ſummo vſq; deorsùm attingētem. Verùm cùm intuēs frater lætaretur, extēplò ſignū electoribus datur, vt denuò ad electionē p̄ſidentis cōueniant. In primo itaq; ſcrutinio, cùm Barchinonæ eſſet, patres ipſum vnanimiter & cōcorditer elegerūt, cùm priùs antehàc nulla prorsùs illius mētio fieret. Timētes verò, nè oblatam Præſidentiam dictam aſpernaretur, pari cōſilio miſerunt patres Hugonem, Boniſium Placentinum, Pontium de Sperra præfectū Galliæ Narbonēſis prouinciæ, Philippū olim p̄ſidentem Syriæ, ſed exauthoratū in dicta ſynodo, Stephanum Hiſpanum quondàm Lombardiæ prouinciæ p̄fectum, cum nonnullis alijs patribus Barchinonam, vt ſuaderent Raimundo, vt acceptaret oblatam præſidentiam. Vt verò conuenerunt, virum Dei apprimè rogabant, vt ceruicem flecteret: ſed is ſecum magìs exoptans habitare, quàm tam grandem ſubire prouinciam, inexorabilem ſeſe præbebat. Tandèm tantorum virorum authoritate & rationibus ſuaſus, inclinato capite, tātum onus ſubijt. Verùm biennio dūtaxàt hoc officio functus eſt: q̄ppe in ſynodo prima generali, q̄ ſub ipſo celebrata, q̄ decimanona fuit, anno Domini 1239. edidit legē, vt p̄ſidens totius ordinis Prædicatorū, poſſet officio renūciare coram patribus, quos dicimus Diffinitores, & iſti obligarētur ceſſionē acceptare. Id quod tunc facere adnixus eſt, ſed minimè potuit, eò q̄ patres admittere ceſſionē noluêre. Tādèm in ſēquēti anno, videlicet 1240. in ſynodo vigeſima Bonōiæ celebrata, ceſſionē petijt, corporis valetudinem allegans, & nōnulla alia. & cùm plurimùm hoc efflagitaret, tādèm voti compos factus eſt ob dictam legem, in præcedente anno editam. Quamobrem animaduertentes patres ingentē perturbationem, quæ defacilì ſuboriri poſſet in Ordine, ſi pro volūtate huiuſmodi p̄ſidentes ſeu Magiſtri generales ordinis vulgò dicti, officio renunciare poſſent, & ipſi eorum vota admittere tenerētur, lege ſancitum eſt, nè in poſterum eorum ceſſio admitteretur, nî propter impedimenta perpetua: ſicq́ue lex illa obrogata. Raimundus igitur voti compos factus, læto animo Barchinonam redijt, ibiq́ue vitam egit ſanctiſſimam, & in ſtudijs aſſiduis meditationibusq; occupatam. Edidit, vt præmiſimus, plura opera, & Inſtitutiones ordinis fratrum Prædicatorum miro quodam ordine diſtinxit, quæ priùs indiſtinctæ erāt. Superuixit, poſtquàm præſidentiæ ordinis renunciauerat, annis quinque & triginta. Vita functus eſt in die Epiphaniæ, 8. Idus Ianuarij, anno 1275, Ipſius ſanctitatem crebra miracula, ad inuocationem eius nominis per Deum facta, proteſtantur. Porrò dum viueret, & poſt mortem maximis claruit miraculis. Inter cætera enim legitur, quadraginta mortuos eum ſuſcitâſſe. Rex autem Aragonum, viſis miraculis tam inſignibus, plurimùm apud Pōtificem inſtitit, vt inter diuos connumeraretur: ſed neſcio quo accidente tam egregium opus omiſſum eſt: ſicque manet. Hæc ſunt, quæ ad manus meas de tanto viro peruenêre.

Albertus Magnus.

Creetur magiſter generalis Ordinis Prædicatorum.

Eius ſcripta.

Eius miracula.

VITA

VITA S. ANDREAE EPISCOPI FESVLANI ORDINIS CARMELITARVM, DOCTE ET ELE. *ganter conſcripta.*

ANdreas Corſinus Florentiæ ex Corſinorum nobili fami- 6. IANVAR.
lia natus fuit, patre Nicolao, matre verò Peregrina. His,
poſtquàm in vnum matrimonium cõuenerunt, nihil fuit
antiquius, quàm vt religionis præcepta in omnibus ob-
ſeruarent. Itaq; libidine terrenorum poſthabita, ijs q̃ Dei
erant, ſtudentes, ſæpiùs domum Domini viſitabant. Cùm
verò, quod in Exodo legitur, audirent, primitias videlicet Exod. 22. 23. &c.
Deo offerẽdas eſſe: vt Deo eiuſque genitrici gratam ob-
lationem facerent, admodùm cupiebant ex ſe filios pro- Votũ parẽtum S. Andreæ.
creare, vouentes primogenitũ ſuum Mariæ religioni tra-
dere. Quorum precibus beata virgo annuens, diuinitùs
eorum votum adimpleuit. Poſt paucos dies concepit
Peregrina mater: cumq; iam tempus pariendi immineret, in ſomnis ſibi viſum eſt lu-
pum peperiſſe pro homine: qui cùm eccleſiam intrâſſet, paulatìm immutatus, in agnũ
ſe vertit. Quam rem expergefacta tacitè conſiderãs, nec viro quidem, quid in ſomnis
viderit, eſt auſa confiteri. Proxima verò nocte, id eſt, pridiè Calendas Decembris puer Naſcitur Andreas.
naſcitur: qui cùm luſtraretur baptiſmatis ſacramento, Andreas nomen accepit, quòd
eo die natus ſit, quo Chriſtiana religio beati Andreæ apoſtoli ſolẽnia celebraret. Pu-
er educatus ingenuè, creſcit, ſtudijs literarũ traditur. Cùm aũt admodùm ſcitus puer
eſſet & forma p̃ſtante, vtriq; parẽti plurimùm charus erat. Poſtremò factus adoleſcẽs, Adoleſcẽtia eius male morata.
canes alere, equos mercari, ſodalitates parare, tractare arma, lites gerere cœpit, & ad
hæc, oĩa diuina pariter & humana ꝓmiſcua habere, parẽtibus nõ ſolũ inobediens, ſed
nec eos ſe caſtigãtes p̃ferre poterat. Parẽtes verò vbì intellexerũt, quantũ periculum
adoleſcẽti imminebat, timẽtes nè ob eius facinora p dedecus vitã amitteret, à tã peſſi-
mis moribus illũ iam ætatis ſuæ quintumdecimũ annũ agentẽ reuocare ſtatuerũt. Igi-
tur nacti opportunitatẽ, Andreã ad ſe accerſiri iubẽt. Qui cùm iuſſa parentum negli-
geret, cõtumelioſa verba reſpõdens, ab eorũ cõſpectu improbè diſcedebat. Quẽ ma- Mater eũ caſtigat.
ter, id iniquè ferens, animo concitato alloquitur: Tu ꝓfectò, inq̃t, lupus es, quẽ in ſo-
mnis mihi viſa ſum peperiſſe. Quibus verbis p̃territus adoleſcẽs, retrò ferẽs pedẽ, ma-
trẽ orauit, vt q̃d ſibi vellent ea verba, ſignificaret. Tunc mater inq̃t: Audi fili mi verba
mea, neq; matris tuæ dicta cõtemnas. Ego vnà cum genitore tuo ſterilis annos pluri-
mos vixi, tantusq; ſobolis amor fuit, vt etiam ꝓ habẽdis filijs vota ſuſceperim. Itaque
primitias vteri mei Deo Mariæque matri eius offerendas cõſtantiſſimè voui. hoc idẽ
Nicolaus pater tuus communi voto promiſit. Factum eſt, vt Mariæ precibus concipe-
rem: & cùm iam pariendi tempus aderat, in ſomnis viſa ſum lupum parere: qui cùm
ingreſſus eſſet eccleſiam, lupi formam deſerens, agnus effectus eſt. Poſtridiè verò te
peperi: qualis ſuperiorem ætatem vixeris, non te latet. non enim vt homo ratione
vtens, ſed vt rapaciſſimus lupus. Nunc iam tempus expoſcit, vt in agnum te vertas, &
quæ pro te vota ſuſcepimus, velis pia mente perficere. Nam non nobis, ſed Mariæ vir-
gini natus es. Expergiſcere igitur fili, nec velis longiùs per ſocordiam atq; malos mo- Andreas ſe colligit, & reſipiſcit.
res vitã inficere. Poſtquàm mater loquendi finẽ fecit, Andreas huiuſmodi oratione
perculſus, ſuperiorẽ vitã ſuã tacitus conſiderans, pœnitentia motus, multis lachrymis
Virginem precabatur, vt pro ſe ad filiũ preces fundere dignaretur, nè iuuentutis ſuæ
delicta cognoſceret. Poſtridiè verò manè ad Carmelitarum eccleſiam profectus eſt,
ibique orando diù ante aram virginis glorioſæ, lachrymis faciem irrigauit, rogitãs vt
ſe lupũ in agnũ cõuerteret. Tãdèm ab oratiõe ſurgẽs, Hieronymũ Melioratũ, q ea tẽ-
peſtate, videlicet anno ab incarnatione Domini milleſimo trecenteſimo decimoſe-
xto, prouinciæ Tuſciæ curam gerebat, proſtratus orauit, vt eum intrà religionem ac-
ciperet. Quod cùm audiret vir pręſtans, miratus ingenuum adoleſcentem, ſummo lo-
co natum, multiſque educatum delicijs, cupere ſacris initiari, ſeruitutemque religio-
nis ſubire, miſit ad eius parentes, qui referant Andream filium habitum religio-

nis

nis petere. Parentes vbì cognouerunt per nuncios, in filio ſuo Spiritum ſanctum tam citò mirabiliter operatum, ſtupore gaudioque repleti, cò, vbì Andreas erat, properè conceſſerunt, atque vnanimes filium, quem orantem inueniunt, ſicut vouerant beatæ Virgini offerentes, ſuſcepti voti officia perfecerunt. Ità Andreas in agnum verſus, ad religionis obſeruantiam admittitur. Huic, vt eius animi firmitatẽ experirẽtur, cuiuſlibet viliſſimæ conditionis ſeruitia demandabant: ædes verrere, oſtij curam gerere, interdùm etiam patinas purgare iubebant. Quæ omnia ità libenti animo perferebat, vt mirum ſit eius & obedientiam & humilitatem referre.

Carmelitanum amplectitur inſtitutum.

Accidit, vt prandentibus cæteris, Andreæ ianuæ cuſtodia mãdaretur, qui neminem, quoàd fratres cœnauiſſent, intrare permitteret. Diabolus verò tantæ humilitati inuidens, adoleſcentem ſubuertere conatus, prædiuitis viri formam accepit, & comitatu ingenti ante monaſterij portam aſſiſtens, ſibi fores reſerari iubet. Andreas hominis importunitatẽ miratus, q̃d ſibi vellet, interrogauit. Cui ille inq̃t: Nõne me nôſti? ex cognatione enim tua natus ſum: qui cùm audirem te religionem ſubijſſe, iniquo animo ferens huc acceſſi, vt ex tam turpi vitæ conditione ad priſtinas delicias reuocarem. Itaque iam citò aperi, vt mecum domum pariter reuertaris. Iam tibi virginem ex nobilitate ingenti dote deſponſauit pater. Cui Andreas: Nec vos cognoſco, nec noſtro quidem ſanguine nati eſtis, qui me quæritis à tam ſalubri officio reuocare. Parentes enim antè, quàm natus eſſem, huc me genuerunt, vbì humilitatem amplexus, obedientiam ſponſam accepi. Ità hoſtis ille ianua pulſus, atque deuictus cõſtantia puerili, tantum facinus fruſtrà ſuſcepit.

Facit profeſſionem.

Progreſſus eius in vitæ ſanctitate.

Poſtquàm fratribus Andreæ humilitas & obedientia ſatìs exploratæ ſunt, de more profeſſus eſt, & in verba prouincialis, religionis ſolẽnia vota ſuſcepit. His exactis, animus adoleſcentis in dies magìs ac magìs in diuino amore atque virtute flagrabat, ieiunijs & abſtinentia atque corporis flagellatione terrenorum cupiditates ſuperabat; tantusque ſilentij amator factus eſt, vt non niſì vbì maximè opùs eſſet, loqueretur. Diebus tribus in hebdomada ieiunabat, in quibus nihil cibi, præter panem & aquam, ſumere conſueuit. Obedientiam adeò obſeruabat, vt nihil magìs cupere videretur, quàm vt ſibi aliquis imperaret, nõ ſecùs, àc ſi intrâſſet religionem ob id ſolùm, vt ſeruiret. Orationibus atque ſacris literis incumbens, nullum tempus conterebat incaſſùm. Corpus ſuum aſſiduis flagellationibus macerãs, in ſeruitutem redigebat, domabat cilicio, ieiunio caſtigabat. Appetens ſolitudinem, delicias fugiens, à iocis & ludis plurìmùm declinabat. Obturabat aures ſuas, nè audiret verba detrahẽtium ſibi. Nam, vt moris eſt mendicantium, ſabbato pro accipiendis eleemoſynis ciuium domos adire, Andreas ob humilitatem officium huiuſmodi plurimùm exercebat, & cùm à ſuis, qui in via maximas ædes haberẽt, eleemoſynam peteret, multis iniurijs ab eorum domibus pellebatur. nanque illis inuitis Andreas habitum religionis acceperat. Irridebatur à notis, à ſodalibus ſpernebatur, & tanto tamque ſalutifero labori inertiæ nomen imponebant. Huiuſmodi omnia Andreas ingenti patientia tolerabat, àc ſi religionis perfectio in tolerandis iniurijs haberetur.

Irridetur à ſuis & repellitur.

Ea tempeſtate Ioannes quidam Corſinus ex cognatione ſua lupum morbum patiebatur in crure, quæ ægritudo per dies noctesque hominem plurimùm cruciabat. Et vt huiuſmodi cruciatum mitigaret, quocunque genere ludorum vtebatur, ità vt eius domum, luſorum porticum appellarent. Hunc vir Dei aggreſſus, ſic alloquitur: Ioannes, ſi meis conſilijs acquieſcas, priſtinæ te ſaluti reſtituam, & ab hoſtium tuorum inſidijs diuino munimine liberabo. Ille vix credens Andream in conſpectu Dei talem gratiam inueniſſe, vt morbos auerteret, tamen recuperandæ ſanitatis deſiderio pollicitus eſt ſe facturum, quicquid optimus adoleſcens imperaret. Cui Andreas, Eſt, inq̃t, opùs inprimìs, vt omnes has luſorum conſuetudines abijcias: poſt hæc, vt vacando ieiunijs, virginem Mariam ſummis precibus dies octo flectere nitaris. Ioannes ſimplicitate verborum motus, ſtatìm vota ſuſcipiens, quicquid ſibi ab Andrea iuſſum fuerat, mira deuotione perfecit, & meritis eius eſt ſolitam valetudinem conſecutus. Ità vir Dei ardens in virtutibus, & in dies magìs ſanctitate pullulãs, ad ſacros ordines admittitur. Corſini omnes ſtatuunt, vt primam Miſſam Andreas cantaturus, oblationẽ magnis apparatibus ingentiq; pompa celebraret. Sed ille vbì hoc audiuit, habita priùs licentia à Prouinciali, ſeceſſit ſeptimo milliari ab vrbe in Conuentum Syluarum, ibique

Curat hominẽ morbidum.

Declinat põpã in celebrãdis primitijs.

ibiq́ue deuotiſſimè ſacerdotij ſui primitias offerenti, beata Maria virgo cum comitatu angelorum apparuit, dicens ei: Seruus meus es tu: quia ego elegi te, & in te gloriabor. Et hæc dicens, paulatìm in auras ſe eleuauit. Andreas ſtupore perculſus, non elatione extollitur, ſed magis per humilitatem nitebatur ſe dignum ſeruum efficere, humanas laudes fugiens, ſtudio bonarum artium ſibi immortalitatem parabat. *B. Maria illi apparet.*

Erat ea tempeſtate vir nobilis, cuius filia, quam vnicam habebat, morbo hecticę febris languens, nulla poterat medicorum arte curari. Hæc cùm prodigia, quæ per virũ Dei in dies fiebant, perciperet, ſperabat proculdubiò ſanitati reſtitui, ſi manibus ſuis vir Dei ſibi pabulum miniſtraret. Quod pater intelligẽs à beato Andrea ſummis precibus impetrauit, vt filiam ſuam ægram inuiſere dignaretur, quæ in ſe vno omnem ſpem ſalutis poſuerat. Ille vbi puellæ fidem cognouit, diutina oratione præmiſſa, eam viſens, cibumq́ue miniſtrans, priſtinæ reſtituit ſaluti. *Claret miraculis.*

Poſt paucos annos Piſis Capitulum celebratur, Andreas Pariſios literis imbuendus mittitur: indè poſt tres annos in prouinciã reuocatur. Dum itaq; in patriam reuertitur, per Diuionẽ iter faciens, patruum Cardinalem, ibidèm eo tempore legationis officio functum viſitat. Dum ibidèm apud Cardinalem aliquot dies eſſet, cæcum quendam, qui ad portam templi ſedens, à prętereuntibus eleemoſynam petebat, inuenit: à quo cùm cæcus ſtipem peteret, lumen recepit. Poſt paucos dies Florentiam redijt, vbi tunc Capitulum Prouinciale fiebat, in quo Andreas conuentui Florentino præficitur. In qua adminiſtratione tanta vitæ ſanctimonia claruit, vt narratu difficile foret. Venturam, Carmelitam Piſanum quendam, ab hydropis morbo curauit. *It Pariſios.* *Cęco viſum reſtituit.* *Fit Prior.*

Rogatus à quodam familiari, cui puer natus erat, vt eundem puerum baptizaret, non recuſauit. Sed dum infans illuſtraretur, vt moris eſt, aqua & chriſmate, Andreas, cui Deus futura reuelauerat, mirum in modum lachrymis irrigabatur. A quo cùm pater pueri lachrymarum cauſam quæreret, Andreas, inquit: Hic puer ſibi ac familiæ ſuæ excidio natus eſt. Pater verò præſagium huiuſmodi paruifaciens, viri DEI verba contempſit. Puer autem creſcens, non ſecùs àc Andreas prædixerat, flagitijs atque facinoribus coopertus, cum multis contra Remp. coniurauit. Qui in iudicium vocatus, tanti ſceleris pœnas ſoluit, omnesq; cognati eius ab omni adminiſtratione Reip. fuerunt abdicati. *Claret ſpiritu prophetiæ.*

Non longè pòſt, vbì Deo obedientia ſerui ſui ſatìs probata fuit, illum ad maiorem curam voluit accerſiri. Nam factum eſt, vt Feſulanus antiſtes extremum diem clauderet. Poſtquàm illi pontificio more magnificè fecerãt obſequia, Canonici cæteriq́ue, apud quos ius erat, conuenerunt in vnum, vt inter ſe de eligendo pontifice tractarẽt, à quorum vnanimi conſenſu Andreas Corſinus Carmelita deſignatur. Ea cùm Andræ nunciarentur, timens nè ſub tanto onere premeretur, tertio milliario ab vrbe apud Carthuſienſes latitauit. Canonici verò illum per omnem prouinciam quęri iubent: ſed vbi nequeunt eum inuenire, iterùm congregatis de renouanda electione decernitur: & dum illorum vacillantia corda in ambiguo verſarentur, ſpiritus ſanctus per os infantis locutus eſt, dicens: Elegit Deus Andream in ſacerdotem ſibi: ecce enim apud Carthuſienſes orat. ibì eum inuenietis. Quibus verbis omnes ſtupore repleti, quicquid actum priùs fuerat, confirmant. Igitur decernitur, vt ad Carthuſienſes legati mittantur, vt epiſcopum ad ſuſceptionẽ pontificatûs hortarentur. Dum hęc Feſulis gerebantur, Andreæ oranti puer in veſte candida apparuit, nuncians ei hoc diuino numine factum, vt epiſcopus crearetur, neque laborem ſubterfugeret. Nam datus erat ei cuſtos angelus, qui eius veſtigia in Dei voluntate perficeret. Andreas itaq; angeli viſione perterritus, ab oratione ſurgens, Feſulanos ſe quærentes offendit. Qui epiſcopum ſalutantes, hortantur vt gregem ſuum & oues paſcuæ ſuæ non contẽnat. Andreas Deo gratias agens, onus, quod paulò antè excutere nitebatur, cõſtanti mente ſuſcepit. *Creat Epiſcop. Feſulanus.* *At ille latitat.*

Igitur factus epiſcopus anno ætatis ſuæ 58. incredibile effatu eſt, quanta ſanctitate floruit. Omnes terrenorum cupiditates ſubiecit pedibus: tantę fortitudinis factus, vt cunctas animi perturbationes facilè ſuperaret. Mulierum colloquia, tanquàm ſemina vitiorum, magno ſtudio fugiebat: temperantiam amplexus, nulla concupiſcentia carnis premebatur. Macerabat corpus, ſobriè cibum ſumendo: ſubter tunicam ſuper nudo corpore catena ferrea cingebatur. Sarmẽta vitium, membris ſuis requiem no- *Eius eximia virtus in epiſcopatu.*

N ēturnam

ćturnam præſtabant. Pacis ſeminis præcipuus ſeminator, bella inteſtina, ſeditiones ciuium & diſcordias plurimorũ extirpabat. Diuinæ contemplationi intentus, nihil humanum, aut quæ ad ſcurrilitatem pertinerẽt, loquebatur. Quãto enim dignitate ſublimior, tanto humilitate ſubmiſſior videbatur. In ædificijs ſacris plurimùm intentus, cathedralem eccleſiam Feſularum, quæ ruinam vndiquè minabatur, ſumptibus datis muniri fecit.

Eius liberalitas in pauperes. Quid de eius commiſeratione erga pauperes, quid de pietate eius in populum ſuũ referam? Non modò affectos egeſtate videre, ſed nec audire quidem ſine lachrymis poterat. Tantæ enim liberalitatis fuit in pauperes, vt omnes egenos, qui tunc Feſulis eſſent, literis mandaret, quibus clanculùm præbebat eleemoſynam. Nemo vnq̃ egens ſine eleemoſyna ab eo recedebat. Quinetiam cùm annonæ magna penuria eſſet, & ꝓ eleemoſynis ad eum confluerent plurimi, ipſe omnem panem in ſua domo repertum pauperibus erogauit: & cùm tantæ multitudini minùs ſufficeret, iuſſit ſibi vltrà panes adferri. Miniſtri verò, qui ſciebant ne panem quidem vnum in arcula ſe dimiſiſſe, Diuinitùs augentur panes. defeciſſe panes epiſcopo narrauerunt. Qui iuſſit, vt in arca attentiùs quærerent. Illi autem nè viderentur epiſcopi iuſſa negligere, in penum reuertentes, panes in magno numero repererunt. Quam rem mirati, detulerunt ad epiſcopum. Ille verò panes accipiens, pauperibus erogauit, vt in omnibus Saluatoris veſtigia imitaretur.

Lauat pedes pauperum. Conſueuerat vir Dei qualibet quinta feria, in memoriam Dominicæ humilitatis, pauperibus pedes lauare. Accidit vt quidam ex mendicis illis epiſcopo reſiſteret, nè pedes eius ablueret. A quo cùm cauſam Andreas peteret, inquit ille: Crura mea morbo in putredinem verſa timeo nè excellentiæ tuæ ſtomachationem inferrent. Cui ait epiſcopus: Confide fili in Dominum Ieſum Chriſtum. & infuſa aqua in peluim, pauperis crura lauare cœpit. O rem mirandam. ille crura lotus, ſtatìm morbo ſolutus eſt.

Conſueuerat noctũ poſt matutinale officium, vno tantùm miniſtro comite, viſitare ædem ſiue eccleſiam, quæ vulgò Abbatia dicitur, nõ longè à metropolitana eccleſia. Factum eſt dum redirent, parietem ex tranſuerſo in via ædificatum inuenerunt. Quarè perterritus miniſter, dixit: Pater reuerende, quis hîc tam citò parietem conPſalm. 69. Pſalm. 23. ſtruxit? Cui inquit Andreas: Oremus, nè intremus in tentatiõem. Et proſtrati in terram, cantauerunt pſalmos, Deus in adiutorium: &, Domini eſt terra &c. Et oratione facta, paries euanuit.

Cùm Bononiæ diſcordia ciuilis orta eſſet, adeò vt tumultus ille nullius authoritate poſſet ſedari, Vrbanus quintus Pontifex maximus, qui etiam ob vitæ merita ſignis claruit, audita Feſularum epiſcopi probitate, eum legatum Bononiam mittit, vt diſſidentia pectora mitigaret, flecteretq; feroces animos ciuium. Andreas pontificis iuſſa perfecit, Bononiam profectus eſt. Ciues vbì præſulis authoritatem ac verborum ſuauitatem perceperunt, mox depoſitis animis reconciliantur: pauci verò, qui huic rei Bononiẽſes redigit in concordiã. aduerſabantur, atroci morbo percuſſi ſunt. Qui tandèm meritis beati Andreæ liberati, depoſita animi ferocitate, pacificantur. Ità vir Dei perfecto negocio, vna omnium commendatione Feſulas regreſſus eſt. His artibus atque ſtudijs ad maturam ætatem peruenerat.

Anno igitur ætatis ſuæ ſeptuageſimoprimo, in nocte natiuitatis Dñi in eccleſia caB. Maria illi denunciat obitũ ſuũ. thedrali dum ſolenni pompa rem diuinam faceret, ei Virgo glorioſa apparuit, nuncians ei obitus ſui diem in proximo menſe, videlicet octauo Idus Ianuarij: quo die Epiphania Domini celebratur. Qua quidem reuelatione tanto gaudio atque lætitia repletus eſt, vt qui priùs ob victus parcitatem macilentus atq; ſqualore perfuſus erat, Seraphico penè colore perfuſus ſit. Nõ ſecùs, vt beata Virgo prædixerat, morbo corMoritur. reptus diuus antiſtes, eo die naturæ conceſſit. In cuius tranſitu multa diuinitùs prodigia facta, illum ad ſuperos euolâſſe teſtantur. Ea nocte, qua vir beatus è vita deceſſit, multæ virgines viſiones viderunt. Nanq;, vt fertur, puella decem annorum in ſomnis vidit reſeratum cælum, atque ſcalam, quæ ad cælum vſq; pertingebat, per quam epiſcopus pontificali veſte indutus aſſcendit. Hunc alij duo epiſcopi hinc & indè comitabantur. Quam rem cùm matri indicaret, Andreas Corſinus, ait illa, conſcendit ad ſuperos. Et pòſt cognouit beatum Andream eadem hora tranſiſſe, qua virgo ad cælos aſſcẽdiſſe epiſcopos in ſomno viderat. Ea nocte alia virgo nobilis, cui Andreas, cùm adhuc viueret, diem mortis prædixerat, moriens alta voce clamauit: Eià Chriſti præ-

ſti præſul,expecta me,vt vnà cæleſtem patriam ingrediamur.His dictis,ad cælum ſupplices manus extendens,ab hac luce migrauit.

Sed quid ego narrem, quæ circa huius beati viri obitum geſta ſint:quę verba, quæ præcepta vitæ,quas traditiones religionis dederit,quæ lux circunfulſerit morientem, quantæ ſuauitatis odor à defuncti corpore ſpirauerit: ꝙ multi ex diuerſis languoribus ac morbis, tactu ſacri corporis, mirabiliter ſanitati reſtituti ſint? Mortuus eſt diuus Andreas anno ætatis ſuæ 71. Pontificatûs anno 12.ab incarnatione verò Domini anno 1373.octauo Idus Ianuarij:cuius anima cum beatis ſpiritibus ſuperni regis faciem contemplatur. Corpus eius de more funebri pompa Feſulis in eccleſia cathedrali lapideo buſto conditur,licèt teſtamento reliquerit,corpus ſuum apud Carmelitas Florẽtiæ ſepultum iri. Oppidani verò, ob miram viri ſanctitatem, corpus Florẽtiam deferri non permiſerunt.nanq; in eo protectionis plurimùm fore ſperabant. Carmelitæ autem opportunitatem temporis nacti,noctù clàm corpus ſublatum, Florentiam deferunt,vbì ex eo tempore multis miraculis coruſcauit. *Miracula poſt obitũ.*

Poſt multum verò temporis,anno videlicet incarnationis Dominicæ 1440. Eugenio 4.pontifice maximo,Philippus Maria Mediolanenſiũ dux,Eccleſiæ Florentinisq; vltrò bellum intulit,ac per Nicolaum Piceninum,præfectum militiæ ſuæ, Florẽtinorum oppida multa cepit,multaque vaſtauit.Itaq; exercitus hoſtium iam loca vrbi ꝓpinqua occupauerat:Florentinos Cardinalesq;,qui Florentiæ cum Eugenio ſummo pontifice erant,metus inuadit;res omnes turbulentæ aſperæq; videbantur.His rebus permota ciuitas,trepidare,feſtinare,armisq; diffidere cœpit,& ſuo quiſq; metu pericula metiri.Decernitur, vt Decemuiri belli gerendi crearẽtur,qui darent operam,nè quid mali Reſp.pateretur,quibus legiones parére,bellum gerere,cohortari ciues atq; ſocios permittitur.In quibus fuit Coſmas Medices,Nerius Caponius,Angelus Acciarolus eques, Iohannes Scodellarius.Hi in vnum conuenientes,de tutanda Rep.tractare cœperunt:tanti belli diſcrimine, eorum animi in ambiguo verſabantur: eorum Remp.imparatam, magnas forteſq; copias hoſtium, deniquè euentus belli cogitabant. Dum hæc ſic agebãtur,diuus Andreas Corſinus multis miraculis coruſcabat. Cùm verò ex maxima deuotione vniuerſa ferè ciuitas conflueret ad eccleſiam Carmelitarum,vbì huius antiſtitis corpus requieſcit, adoleſcens quidam præcipua deuotione,vnà cum cæteris aduenit.Apparuit autem ei beatus antiſtes,dicens:Adoleſcẽs, maturè propera ad Decemuiros belli præfectos,meaq; hęc verba refer:Deus q Iſraël de manu Pharaonis eripuit,ipſe confringet aduerſarios eorum : nè timeant cum hoſte congredi.nam Deus diſſipabit omnes vires illorum.Itaq; audacter cum hoſte rem gerant armis:quinto die à proximo feſto S.Iohannis Baptiſtę,quod hinc ad dies octo celebrabitur,de hoſtibus victoriam reportabunt.Adoleſcens etſi viſione numinis ꝑterritus extiterit,præfatos tamen viros adiens,quæ ſanctus apparens dixerit, nunciauit.Quibus auditis,magiſtratus viſioni fidem adhibentes, animæquiores effecti ſunt. Exercitum itaq; parant,4.Calendas Iulij cũ hoſte confligunt:ſed vbì multùm vtrinq; pugnatum eſt,hoſtium copiæ fuſæ ſunt. Quod ſine nutu & ope diuina factum nõ creditur,ꝙ ingens multitudo manu parua ſic pulſa ſit,vt vix pauci ex tam ingenti multitudine fuga euaſerint. Piceninus poſtꝙ ſuos deficere,resque ſuas attritas videt, rebus ſuis diffidens,in Burgum ſancti ſepulcri cum paucis aufugit. Poſtquàm de huiuſmodi victoria Florentiæ nunciatum eſt,ſubitò ciuitas tota gaudio magno perſultat:indictę feriæ,ludi inſtituti,atq; alia id genus lætitiæ ſigna edita. Et nè pietatis viderentur immemores,decreto fit,vt omnis Clerus om̃isque magiſtratus vnà cum populo in Cathedrali eccleſia conuenirent: ex quo loco ſolenni proceſſione,vt moris eſt,ad eccleſiam Carmelitarum pergerent,vbì diui pręſulis corpus iacet,ibidemq; Miſſam in honorem ſanctiſſimę Trinitatis ſolenniter canerẽt,corpusq; beati Andreę Corſini vniuerſo populo cum funalibus atq; thure multo oſtenderetur: Ac vbì hęc,quę ad cultũ beati viri pertinerent,non poſſent fieri,quin priùs conſulerent Apoſtolicam Sedem, ſupplicatum eſt Eugenio Pontifici per Cardinales reuerendiſſimos, Columnenſem, Andegauenſem,Placẽtinum,S.Crucis,ſanctæ Mariæ nouę, quòd huic corpori quotannis legitimè huiuſmodi honores exhiberi poſſent. Eugenius tametſi multa priùs intellexerat de ſanctitate viri, tamen rumoribus nouis permotus, atque tantorum virorum ſupplicatione,legitimè fieri conceſſit, quod à Florentinis petebatur. Hæc

Philippus Maria vexat Florẽtinos.

Florentini cedunt Mediolanẽſes.

Feſtũ S.Andreæ inſtituitur Florentiæ.

vbì impetrata ſunt, munus religionis, vtì ſtatutum erat, mira populi deuotione perficitur. Decretum item fuerat, vt omnes magiſtratus vrbis Florentiæ de more ſolenniter viſitarent Carmelitarum eccleſiam, eo videlicet die, quo ipſi Carmelitæ annua huius beati viri ſolēnia celebrarēt. Quod qdē vſq; hodiè maxima deuotiōe obſeruat.

Petrus Victorius ingenuus adoleſcens, cùm auunculum, qui Prati, quod oppidum decimo milliario eſt ab vrbe Florentia, prætor erat, viſitaret, vnà cum ſodalibus ſuis oppidi mœnia conſcendens, ex alta turri incautè cecidit. Qui cùm rueret, ſe beato Andreæ Corſino commendans, ex tanto vitæ periculo illæſus euaſit. Fecit & alia permulta miracula, quæ breuitatis ſtudio præterimus.

VITA ET MARTYRIVM SACROSANCTI MARTYRIS LVCIANI, AVTHORE SIMEONE METAphraſte. *Habet autem de hoc martyre quædam Euſebius Cæſareen. Hiſtor. Eccle. lib. 9. & Diuus Hieronymus in lib. de Viris illuſtribus.*

9. Ianuarij. Samoſata, Syriæ vrbs.

Lucianus puer omnia ſua largitur pauperibus.

SAMOSATA eſt ciuitas Syriæ quam præterfluit Euphrates. Ea ciuitas fuit patria Luciani, vbì fuit honeſto loco natus, vt hæc docebit, quę de eo tractabit, oratio. Parentes eius erant Chriſtiani. Magnum autem ſtudium fuit parentibus, vt Lucianum ab ineunte ætate in religione, & erga Deum pietate inſtituerent. Ambo verò è viuis excedētes, eum relinquūt puerum duodecim annos natum. Is autem, hac ſola velutì conſolatione inuenta, propter iacturam parentum, cōfugit ad diuinum quoddam templum, omnibus ſuis diuitijs diſtributis pauperibus, & in prima ętate cum Macario, qui habitabat Edeſſam, & ſacros libros interpretabatur, congreſſus & verſatus, quicquid erat in eis pulcherrimum, pauco tempore collegit.

Fit monachus.

Semèl in die veſcit.

Vacat precibus & lachrymis.

Item ſilētio & meditationi.

Et cùm primùm quidem acceſſiſſet ad lauacrũ regenerationis, per aquam & ſpiritum regeneratus, declinauit ad vitam monaſticam: Deindè cùm ei viſum eſſet, à vino & obſoniorum eſu omninò abſtinere, ſtatìm tanquàm ex carceribus depugnabat aduerſùs omnes carnis voluptates. Seipſum autem formans ieiunijs, ſe ad hanc firmã & ſtabilem deduxit conſuetudinem, vt nona hora ſemèl in die comederet. Erant autem ei etiam quidam certi dierum ambitus, in quibus tota hebdomada permanebat ieiunus. Plurimum autem vitæ ſuæ tempus impendebat precibus & lachrymis. A ſcurrilitate & riſu tantum aberat, quantum iudicabat ea eſſe verè ridicula. Contrà autem eos, qui lugebant, ſtudebat imitari, & exiſtimabat eſſe dignos beatitudinibus. Silentiũ autem amplexus, & aſſiduæ deditus meditationi, videbatur ſemper cogitabundus & triſtitia plenus ijs, qui ad eum accedebant, etiamſi ſpiritu in ſe perpetuò exultaret & lętaretur. Si quandò autem verbum ei ex ore viſum eſſet emittere, diuinæ ſcripturæ erant id, quod loquebatur. Tantus enim earum diuinus amor ipſum ceperat, vt vix ſomnum vellet capere propter continuam earum meditationem. Si quandò autem corpus volebat modicùm requieſcere, non abſq; intenſa oratione, nec ſine calidis lachrymis & genuum flexione, ſomnum ſumebat. Sed hæc quidem, dum puerilē adhuc ageret ætatem, à ſancto rectè geſta ſunt.

Vide miram viri abſtinētiã, & ciborũ tenuitatē, ac delectũ. Et quò ne pane quidē quãdoq; fuerit vſus, neq; igne.

Poſtquàm autem ab ea iam exceſſit, & cœpit eſſe adoleſcens, carnem quidē nullam cum ſpiritu agitantem ſeditiōem reddidit per ſancti ſpiritûs operationem. Quibuſdam autem, quę ſunt ad eſum valdè exilia, corpus reficiebat, adeò vt multos dies ſolo pane veſceretur, & ne pane quidem pluribus, ſed ijs, quę eo erant ad alendũ magìs exilia. Aqua autem erat ei potus ſuauiſſimus. Nonnunq̃ autem abſtinebat etiã ab vſu ignis. Cumq; ſic perueniſſet ad omnem humanam virtutem, fuit citò clariſſimus omnium ſui temporis. Seipſum ergò tradit eccleſię Antiochenæ: & cùm proceſſiſſet ad Sacerdotium, cōſtituit illic maximum ludum literarium, ijs, qui vbiq; erãt ſtudioſiſſimi, aliundè ad ipſum accedentibus. In celeriter autē ſcribendo erat exercitatus, & quod ex eo acquirebat, ſimul quidem & ſibi ad alimentũ, & pauperibus ſuppeditabat. Etenim

Etenim niſi,priuſquàm ipſe cibū ſumeret,alij victûs,quem manibus quęrebat, eſſent participes,iniquum eſſe ducebat: Is ergò cùm vidiſſet ſacros libros eſſe valdè adulteratos,cùm & tempus multa in eis corrupiſſet, continuaq́; ab alijs in alia tranſlatio,& quidam homines ſceleratiſſimi,q gentilitati prçerant,conati eſſent peruertere eorū intelligentiam,ipſe omnes rursùs ſumpſit, & ex lingua renouauit Hebraica, quam ipſam quoquè ſciebat accuratiſſimè, in eis corrigendis plurimùm laboris conferens. Porrò autem diuinorum quoquè dogmatum puritatē quis ab alio ex ijs,qui fuerunt illo tempore,meliùs,quàm ab ipſo fuiſſe ſeruatam inuenerit?

Cùm autē Maximianus Imperator maxima quadam rabie eſſet percitus aduersùs Chriſti Eccleſiam,conareturq́; Chriſtianum nomen delere ex hominibus,eos, q erāt ſummi inter omnes,longiſſimè remouere ſtudens,de illo quidē audijt, vt de quo magna fama peruaderet in oēs partes:magnum verò eum inceſſit deſideriū, illum in ſuā redigendi poteſtatē. Mittit igitur,qui eum cōprehenderēt. Ille verò cùm id reſciuiſſet,non ſe ſua ſponte coniecit in periculū,ſed diligenter cauebat, quantùm in eo ſitū erat,nè videretur temerè adire pericula,neq; Eccleſię propter ſe magnā afferre triſtitiam.Sibi ergò cauebat ꝓ viribus,vtpotè ꝙ hoc quoq; Dn̄s feciſſet, & dixiſſet, & eius diſcipuli ſimiliter. E ciuitate itaq; excedens,in agro quodam latebat. Pancratius autē quidam Antiochenus,q presbyteri quidem erat honorem aſſecutus, idem verò ſentiebat quod Sabellius,iamdiù antè illius glorię inuidēs, ipſum prodit ijs,qui quęrebāt. Et ille quidē Nicomediā ducebatur moriturus. Illic enim erat Maximianus, qui magnam & omne genus cędem faciebat eorū,qui Chriſtum non volebant negare.Nam &Anthimū,qui erat Epiſcopus eiuſdē Nicomediæ,interfectū igni tradidit,& Petrum antiſtitem Alexandriæ,& multos alios p̄claros & fortes viros. Quinetiam ad tantam proceſſit ſæuitiam,vt ne infantibus quidē parceret,ſed ipſos quoq; interimeret,quoniam nec poterat quidē eis perſuadere,vt guſtarent ea,q̄ ſacrificabantur dæmonibus. Non enim perſuadebat,ſed reſiſtebant pueri,apertè corroborati à quodam,quod ſub adſpectū apertè nō cadebat,auxilio,ad magìs arguendā dęmonum,& eorū qui eis inſeruiunt,non ſolùm improbitatē,ſed etiam imbecillitatē: ſiquidē apertæ erat imbecillitatis,non poſſe firmā ac validā ſuam reddere ſententiam, maximè cùm omnia cuperent,& omnia experirentur.Fuit aūt maximum ijs,qui cōſideratè & ex iudicio decertabant,puerorum ad mortem vſq; fortitudo & conſtantia, vt qui erubeſcerent, ſi cernerentur pueris inferiores, rebus grauibus & aſperis illatis,ſicut illi, non reſiſtētes. Quicunque autem rursùs frangerentur periculis, ijs puerorum perpeſſiones afferebant repræhenſionem, ꝙ non tam propter malorum grauitatem, quàm propter animi mollitiē eos victos fuiſſe appareret. Sic nihil temerè, nec abſq; optima ratiōe, neq; eſt,neq; fuit,neq; vnq̄ fuerit eorū, q̄ à Deo cōceduntur,& eius prouidentia:quō tunc multa quidem varia & multiplicia euenerunt in pueris. Ex quibus omnibus vnū narrabo,quod eſt maximè dignum vt mandetur memoriæ. Sic enim habet:

Euſebius & D. Hieronymus Maximinū habent.

Matth.10.

Maximini ſæuitia.

Infantium virtus.

Maximianus cùm duos quoſdam pueros genere fratres,illuſtri loco natos,curâſſet ſiſtēdos,primò quidē conabatur eos quibuſdā promiſſis ineſcare, quibus exiſtimabat pueros maximè illiciēdos. Poſteà iuſſit eis afferri ex ijs,q̄ erant apud ipſum,ſacrificijs, & q̄ videntibus pueris,ſacrificauerat,vt & guſtarēt,& nullis malis afficerent. Illis aūt auerſantibus,&deflētibꝰ,&vt poterāt,lingua eis balbutiēte dicētibus,ꝙ nō ſic didiciſſent à parentibus:ſed alius eſſet modus,quo ij vtebantur,minatus eſt, ab ira mutatus: quinetiam varijs eos affecit verberibus. Cùm verò pueri fortiter reſiſterent, & nullo modo cederent,eos vtiq; diuina roborante virtute,quidā è Sophiſtis, qui illic aderat ſimul cum Imperatore,& ad hęc eum maximè incitabat & inducebat,pollicitus eſt ſe ſtatim effecturum,vt ipſi comederent. Ridiculum enim eſſe dicebat, ſi à pueris adhuc balbutientibus viderentur ſuperari Romanorū Imperatores. Tale quid ergò machinatur: Cùm ſinapij quandā acutiſſimam & toleratu difficillimam excogitâſſet cōfectionem,eorū quidem capita pilis nudauit.Cùm aūt medicamenti id,quod erat craſſiſſimū,illiuiſſet,vt ex maiore materia, repentina & maior ſimul virtus profundū penetraret,in igne accenſum eos intulit balneum. Hoc in loco pueri,cùm velutì quodā fulmine icta eſſent eorum capita,hac ipſa hora fuerunt inclinati ad ſolum vſque. Nec multò pòſt cadens eorū ętate minor,prior eſt mortuus,cū nō potuiſſet reſiſtere magnitudini flammę accenſæ in caluaria. Cùm aūt alter vidiſſet fratrem cecidiſſe, quàm

Mira duorū infantium conſtantia.

Nota Sophiſtæ crudele inuentum.

maxima potuit voce bona verba eſt effatus, fratris exultans victoria, eumq́; amplexus eſt & oſculatus, & cum ꝓclamauit victorẽ, aſſiduè exclamans: Frater mi viciſti: donèc hoc dictũ eloquẽs, eumq; cõplectens & oſculans, ipſe quoq; expirauit & iacuit, fratrẽ iam vlnis tenens. Accidit autem illo tempore hæc perpeſſio maxima & ijs, qui videbant, maximè miſerabilis, ipſa quidẽ certè ætate attrahẽte plurimorũ animos ad miſericordiam. Et eos quidem ij, qui ad ipſos genere attinebant, cùm ſuſtuliſſent, ſepeliérunt cum alijs pueris, propter cauſæ communitatem. Et hoc eſt martyriũ circa Nicomediam, quod nominatur, martyrium infantium, vſque in hodiernam diem.

Lucianus confirmat milites euerſos

Cùm aũt Lucianus, dũ duceretur, veniſſet in Cappadociã, & cõueniſſet quoſdã illic milites, q erant qdem Chriſtiani, coacti aũt fuerãt abnegare, eorũ mentẽ reuocauit, oſtendẽs & exponẽs, ꝙ ſit oĩm turpiſſimũ, viros, eosq́; milites, videri ignauos ac puſillanimes, & ad mortis adeundũ piculũ timidiſſimos, qbus quędã iã fœminæ, atq; adeò pueri, fuêre ſuperiores. Quõ aũt vos, inqt, pro Rege caduco & terreno pericula adibitis, q cęleſtẽ tam citò ꝓdideritis? Quod aũt erit vobis munimentũ aut pſidiũ ſalutis, ſi ille vos mox hinc accerſiĕrit? Non cogitatis eũ hoc vniuerſum & regere, & adminiſtrare? illũq; & vitę eſſe diſpenſatorẽ, & mortis Dñm? Eſt ergò lõgè melius pſentẽ vitã minùs curantes, conſeq, q̃ apud illũ nunq̃ deſinit, beatitudinẽ, q̃ vitã, q̃ hîc eſt, amplectẽtes, ab hac nihilo ſeciùs excidere, vt q fortè ſitis & hac priuãdi ab hoſtibus, & illam nõ aſſecuturi, & pͤtereà daturi pœnas puniẽdi immortales. Illi ergò cùm hæc audiuiſſent, reſipuerũt, & eos pœnituit ſe negâſſe. Et cùm rursùs ad ſe redijſſent, & liberè eſſent locuti, plurimi propter Chriſtũ mortẽ ſubiêrunt, cùm eſſent non pauciores numero q̃ quadraginta: nõnulli aũt cùm decertâſſent aduersùs oĩa genera ſuppliciorũ, vixerunt adhuc, cùm nihil turpe & ignauũ prę ſe tuliſſent in ſecunda experientia, ſed priùs quoq; iudiciũ negationis, inuicta deincèps pro pietate conſtantia deleuiſſent.

Lucianus pducitur Nicomediam.

Lucianus autem, cùm in tranſitu itineris hęc, & plura huiuſmodi effeciſſet, delatus eſt Nicomediam. Huius autem viri fuêre multi familiares, & ex ijs nonnulli cum eo aderant decertante Nicomediæ. Ex quibus aliqui, cùm ad eos acceſſiſſent ij, qui cogebant Chriſtianos ritum ſequi gentium, primùm quidẽ ceſſerunt, vt q nõ poſſent tormẽtis ſufficere: at cùm diuinus Lucianus (adhuc enim viuebat) eos ad ſe accerſiuiſſet, & omne genus ſermonibus eorũ animos correxiſſet, & quantũ ſit trãſgreſſionis periculũ, oſtendiſſet, & ꝙ nemo eorũ, q ſuã prodiderit in Chriſtũ confeſſionẽ, effugiet flãmã gehennæ, q̃ non poteſt extingui, ducti pœnitentia, ab eo reducti ſunt in eccleſiam.

Lapſos qſdam erigit.

Ex ijs aũt, qui ad Lucianũ venerant Nicomediam, erat etiã Antoninus, diſcipulorum ſuorum dilectiſſimus: quò poſtq̃ venit, vſus eſt miniſtro ad ſcribendas epiſtolas, vt ipſe quoq; oſtendit Lucianus in vna epiſtola. Ex ijs aũt, qui aberant, erant qdem plures viri, ex mulieribus aũt Euſtolia, & Dorothea, & Seuera. Aiunt aũt Pelagiam quoq; fuiſſe ex eius diſcipulis, q̃ Antiochiæ Syriæ vixit: q̃ etiam dicitur ſeipſam è tecto altiſſimò deieciſſe, cùm acceſſiſſent, qui eam erant comprehenſuri, timens nè abominandum quid per vim ſuſtineret, (erat enim virgo) & eo modo eſſe mortuam: quam etiã in hodiernum vſq; diem honorant, tanq̃ martyrem, qui ſunt amantes martyrum.

Pelagia martyr.

Reuerentia vultus S. Luciani.

Porrò autem cùm de Luciano à multis audiret Maximianus, tantam in eius facie inſidere reuerentiam, vt ſi eum ſolùm vidiſſet, veniret in periculum nè fieret Chriſtianus, poſtq̃ iuſſit, vt ille adduceretur, timẽs nè ſibi tale quid accideret, velo interiecto, ſeparat ſermonis congreſſionem, & verba procùl ad eum emittebat, intermedio vtẽs ſermonis miniſtro. Et primùm quidem pollicebatur ſe innumerabilia ei eſſe largiturum; & rerum gerendarum habiturum eum eſſe conſiliarium, & patrem Imperatorię dignitatis, & ſocium ſolicitudinis, quæ pro ſumma rerum ſuſcipitur, & plura alia huiuſmodi: pro quibus omnibus vnum ſolùm dicebat ſe petere, nempè vt dijs ſacrificaret. Cùm autem ille, audita donorum magnitudine, quæ de eis dicebãtur, nihili feciſſet, & ne vniuerſum quidem mundum eſſe cum pietate in Deum conferendum dixiſſet, tunc iam mutatus Imperator, minatus eſt ſe ad ſupplicium ei eſſe intentaturũ, qcquid longum tempus inueniſſet, & ſi quid ipſe poſſet inuenire nouum & inauditum. Illo autem aduersùs hæc interritam opponente audaciam, & parato prodire in aciẽ, valdè indignatus Imperator, eum quidem noluit quamprimùm tollere de medio: putabat enim ſe ſic ei gratificaturum, vt qui eum ilicò liberaret à malis: ſed iuſſit in carcerem coniectum torqueri varijs modis.

Blanditiæ ſatanæ.

Cùm

Diris afficiẽ cruciatibus Lucianus.

Cùm eum ergò accepiſſent ij,quibus hoc erat imperatũ, eum multis & varijs affe-
cêre cruciatibus,q̃bus erat quidẽ grauẽ accepturus dolorẽ,lõgo aũt tẽpore in pœnis
duraturus. Et nũc quidẽ in cippũ(eſt aũt hoc tormẽti genus oblongũ)ambos eius pe-
des immittebãt,ad quatuor diſtrahẽtes foramina:quod quidẽ eſt in hoc ſupplicio gra
uiſſimum,cùm vtrinquè coxẽdices violẽter è ſuis moueãtur articulis:nunc aũt in to-
to dorſo graues teſtarũ aculeos,denſos & cõtinuos maligno animo ſubſternebant: &
vt ne liceret quidẽ viro iuſto ſe vertere,& ne moueri quidem,dum talibus ſauciaretur
aculeis,eius manibus extẽſis,eas vinciebãt in quodã ligno,quod erat poſitũ ſuper eius
caput. Quinetiam alijs quoquè multis eum afficiebãt probris ac contumelijs, & eum
etiam arcebant ab omni cibo,niſì vellet veſci ijs,quæ ab ipſis ſacrificabantur:ea enim
affatim porrigebãt. Ille autem maluiſſet ſubire mortes vel innumerabiles,& lubẽtiùs
manens ieiunus,paulatìm à fame eſſet conſumptus,quàm vel illorũ ſolùm paſſus eſſet
conſpectum. Sic igitur permanſit Chriſti ſeruus,qui à fame cõſumebatur, totos qua-
tuordecim dies,faciens cõſueta,& verbis doctrinæ animum addens ijs, q pro Chriſto
erant incluſi in carcere,& eos confirmans cõſtantiſſimis & perpetuis precibus.

Tu es feſtus Theophaniorum.

Cùm aũt aliquot iam dies trãſiſſent,ex quo eo modo, quo diximus affligebatur, &
iam appropinquaret quidẽ dies feſtus Theophaniorũ:diſcipulos aũt (iam enim ei plu
res aderãt ex Antiochia,& ex alijs locis cõgregati)ſubijſſet triſtitia,reputãtes fore, vt
eis ſtatim relictis,abeat quidẽ magiſter,nõ valẽs reſiſtere diuturnę illi fami:ipſi autem
nequaq̃ digni cenſeãtur,qui Theophaniæ diẽ feſtum cum eo celebrẽt:videbatur enim
eis eſſe adhuc valdè remotus,& nõ poſſe magiſtri corpus vſq; ad eum diẽ ſufficere, vt-
potè ꝙ inedia illud iam magna ex parte cõſumpſiſſet,vir ille inclytus eos cõſolans,iu-
bebat eſſe bono aĩo. Ero enim,inq̃t,vobiſcum,& diem feſtum Theophaniorũ vobiſcũ
celebrabo:recedã aũt poſtridiè. Ad effectum aũt deductum fuit id,quod dixerat. aptè
diuina in hoc oſtenſa virtute. Cùm ergò adueniſſet dies feſtus,qui expectabatur, deſi-
derabant quidẽ diſcipuli hanc vltimã à magiſtro conſeq myſterij diuini celebrationẽ.
Videbatur aũt eſſe dubiũ,quonã modo menſam quidẽ in carcerẽ inferrent,aut laterẽt
impiorum oculos,cùm multi quidẽ tunc partìm illic adeſſent,partìm aũt accederent.
Ille verò, Menſa quidẽ,inq̃t,erit vobis hoc meum pectus,non,vt arbitror, Deo futura
minùs honeſta eâ,q̃ fit ex inanimâ materiâ. Templum aũt ſanctum vos mihi eritis,me
omni ex parte circundãtes. Et ſic hæc facta quidẽ ſunt hoc modo. Iam enim,vt ꝙ eſſet
ſanctus in fine vitæ,& remiſſi erãt cuſtodes,Deo,vt ego quidẽ arbitror,qui martyrem
honorare volebat,& ſuorum diſcipulorũ nõ ſuſtinebat incõſolabile videri deſideriũ,
efficiẽte,vt citra impedimẽtum fierent ea,q̃ erãt propoſita. Nam cùm oẽs eos martyr
feciſſet in orbẽ cõſiſtere,vt inter ſe inuicèm alter prope alterũ ſtãtes, cum tutò com-
pręhenderẽt,iuſſit ſuo pectori imponi ſigna diuini ſacrificij. Poſtq̃ aũt hęc feciſſent,&
in cęlũ protinùs ſuſtulit obtutum,cùm iam vix poſſet extollere,& preces pegit cõſue
tas. Deindè cùm diuina plurima eſſet effatus,& ſacro ritu omnia peregiſſet propoſita,
ipſe & fuit particeps ſacramentorum,& tranſmiſit ad eos,qui aberant,vt ipſe quoquè
oſtẽdit in vltima ad eos epiſtola. Et hũc quidẽ diẽ cũ eis trãſegit, ſicut erat pollicitus.

Prophetia S. Luciani.

Reddit Dño ſpiritum.

Poſtridiè aũt cùm veniſſent quidã ab Imperatore,viſuri an adhuc viueret(videbatur
enim eis valdè mirandũ,ꝙ vitã hucuſq; produxiſſet)poſtq̃ prope ſe ſtãtes adſpexit eos,
q aduenerãt,cùm ſe quantũ poterat,extendiſſet,& ter dixiſſet: Sum Chriſtianus,ſimul
cum vltima voce emiſit ſpiritum. Sunt aũt,qui dicant eum adhuc ſpirantẽ proiectum
fuiſſe in profundum maris. Maximianus enim admiratus eius perpetuã ad finem vſq;
conſtantiã,iuſſit ijs,q in eiuſmodi rebus inſeruiunt,ipſum in mare iacere, cùm magnũ
lapidẽ appendiſſent brachio eius dextero,vt ſubmerſus nuſq̃ appareret,& corpus eius
nullam aſſequeretur ſepulturã,nec iuſta ei fierent. Atq; fuit quidem in profundo qua-
tuordecim dies,nempe totidem,quot in carcere decertârat aduersùs varias corporis
perpeſſiones. Quintodecimo autẽ delphinus in ſiccum eum hoc modo extulit: Cùm
eius diſcipuli circa ripas & litora alius alibì verſarentur,vt viderent,ſi quo modo poſ-
ſent eum è mari eiectum inuenire:tempore autem hyberno id valdè eſſet turbatum:
diuturnum tempus effecit,vt planè deſperarent ſe poſſe id inuenire.

Corpus eius diù in mari poſitũ,indè effertur.

Interìm verò adueniente quintodecimo die,martyr in ſomnis appárens cuidã Gly-
cerio,germano ſuo diſcipulo,q tũc verſabatur in regione aduerſa cõtinenti Nicome-
dię,dicit ei: O tu,cùm primùm manè ſurrexeris,abi in hũc locũ,oſtendẽs locũ litoris.

Te, enim, inquit, conueniã, cùm illuc véneris. Ille aũt cùm primùm ex magna euidẽtia & admiratione eorum, q̃ oſtenſa fuerant, cum ſomnus dimiſiſſet, & iam dies illuceſceret, ſurgens, & quoſdam alios ex pijs ſecum aſſumens, cum eis venit in locum, q̃ fuerat ei ſignificatus. In eo autem ingens delphinus aſcẽdebat è mari, iam ex eo emergens: q̃ cùm eſſet extenſus ſuper aquæ ſuperficiem, valdè ſpirabat, & ad terram contendebat: eratq́; circa ipſum multa ſpuma, & murmur fluctuũ, qui ab ipſo ſcindebantur. Ferebat autem extenſum mortuum, tanquàm in lecto iacentem. Eratq́; ſpectaculum admirabile, ſuper corpus adeò lubricum & rotundum quietè manens mortuus, & nec à ſuo pondere, neq; à vi fluctuũ deuolutus ab eo, quod ipſum portabat, vehiculo. Cùm autẽ delphinus fuiſſet prope continentem, fluctu ſublimè fuit ſublatus, & terræ id appulit. Atque ille quidem ſtatìm expirauit.

Delphinus illud effert.

Mortuus autem ſtatìm in arenam delatus, iacebat ſaluus, & omni ex parte integer, niſi ꝙ manus dextera, cui lapis fuerat appenſus, non eſt corpus quoq; reliquũ conſecuta. Et ſunt quidẽ qui dicunt eam nec poſteà quidem fuiſſe è mari emiſſam, ſed manſiſſe in profundo, effectam id, quod Deo viſum fuit. Nonnulli autem dicunt, eam quoquè non ità multò poſt fuiſſe redditam, cùm effluxiſſet ei vinculum, eamq́; in terram delatam, cùm ſuſtuliſſent ij, qui aderant, reſtitutam fuiſſe rursùs in eãdem compagem corporis. Hoc autem accidit manui, cùm Deus, vt arbitror, eam ſeorsùm voluiſſet honorare, vt qui acceptum habuiſſet laborem, qui per eum fuit ſuſceptus in corrigendis ſcripturis. Nam in perpeſſionibus, quas pro Chriſto ſuſceperat, in maiori honore fuit ea, quæ erat grauior: Non autem exiſtimabit quiſpiam corpus mortuum à delphino caſu fuiſſe allatum, neq; id factum fuiſſe fortè fortuna. Nam quòd reuerà quidem delphinus eum eo modo, qui dictus eſt, exportârit, videtur eſſe manifeſtiſſimũ, cùm multi, qui fuerunt illo tempore, huius fecerint mentionem. Quinetiam ipſe quoquè ſcio ab ineunte ætate de illo cani ſolitum hoc, cuius hæc eſt pars extrema:

Corpus illæſum & integrum, dẽpta manu, viſũ.

In terram dorſo portanſq́; ex æquore delphin, Expirauit.

Quòd autem non factum ſit caſu, vel maximè quidem oſtendit ipſa magnitudo miraculi, quod factum eſt. Somnium quoquè, quod propter id euenit. Quinetiam ea quoquè, q̃ poſteà ſunt oſtẽſa. E mari enim exportatum corpus, erat inſigne miraculũ ijs, q̃ contẽplabantur, vt quod p̃ter id, quod in mari acciderat, illęſum alioq maneret, & nec mare tam multis dieb' ei nocuiſſet, neq; vlli piſces id tetigiſſent, neq; vllus malus odor illinc emitteretᷣ: adeò vt eſſet omni ex parte manifeſtũ, fuiſſe diuinũ id, quod factũ eſt.

Neq; verò priùs aliquo contemptu, neq; ꝙ eum non poſſet defendere, ſiuit Deus tanta pericula adire martyrem. Neq; nunc ſine iuſtiſſima cauſa ſiuit ei diſiungi manũ à reliquo corpore is, qui in eo tam multa fecerat miracula. Sed & tunc vniuerſam ornaturus eius virtutẽ, vocauit ipſum ad ſocietatẽ paſſionũ ſui filij, optimã & iuſtiſſimã ei præbẽs occaſionẽ ad hoc, vt ipſum quoquè illius impertiret gloria. Et hæc eſt mihi cõmunis ratio in omnibus martyribus, id eſt, teſtibus veritatis. Nunc aũt volens confirmare ſtudiũ, quod contulit in ſacras ſcripturas, eſſe opus plurimi faciẽdum, manũ, q̃ ei propriè hac in re inſeruijt, voluit etiam proprijs honorare paſſiõibus: quomodò etiam, vt arbitror, ſolent ſpectatores ſertis redimire brachia athletarũ. Quòd ſi quis etiam crediderit eam in mari manſiſſe, ei licet & hæc conſiderare, & ꝙ Deus miraculis ſęp̃e etiam admiſcet ea, q̃ procedunt à natura, vt per illa quidẽ oſtendatur virtus effectrix miraculorũ, per hęc aũt fides quoquè habeatur naturę. Sed hęc quidem, & propter quam cauſam vnumquodq; contingit, purè demùm ſciat is, qui hęc adminiſtrat. Quinetiam in ſingulis eorum, q̃ ab ipſo admirabiliter fiunt & geruntur, didicerit quiſq; aliam quoquè eſſe arcanam, & quæ ſit ſupra nos rationem, optimamq́;, & quæ comprahendi non poteſt, adminiſtrationem, neq; temerè aliquid fieri aut fortuitò.

Tunc ergò ſic à Delphino exportatum corpus, delatum eſt in arenam. Concurrentes autem diſcipuli, primùm quidem, vt decebat, id ſalutabant, alius aliundè veniẽtes, & oſculabãtur, & amplectebãtur, vnuſquiſq; pro viribus, ob promptũ & alacre animi ſtudium. Deindè verò cùm id ſumpſiſſent, & proprijs manibus extuliſſent, & ei iuſta omnia de more feciſſent, in loco inſigni depoſuerunt. Et tunc quidem illi ſepulcrum, quale potuerunt, prout tempus vrgebat, ſtatuerunt. Poſteà autẽ, q̃ nobis ſalutarẽ Dñi reſtituit crucẽ, & magnũ inter claros Imperatores genuit Conſtantinũ, venerãda Helena, quãdò reuertebatur Hieroſolymis, locũ honorans, & in eo condidit ciuitatẽ, cõuocatis

Cõditur in ſepulcro.

uocatis habitatoribus ex ijs, quæ circuncircà erant, regionibus, & effectis operis participibus, & validis eam cinxit mœnibus, & martyri templũ ædificauit maximũ: quod nunc quoque inſigne & pulchre extructum cernitur ab ijs, qui & terra, & mari ingrediuntur ac nauigant: Ad gloriam Domini noſtri IESV Chriſti, & eorum, qui propter ipſum decertauerunt: Quoniam cum decet gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

S. Helena martyri Luciano templũ maximũ ædificauit.

VITA S. SEVERINI, NORICI APOSTOLI, PER EVGIPPVM EIVS CONTEMPORANEVM.

8. IANVAR.

TEMPORE, quo Attila rex Hunnorum defunctus eſt, in vtraq; Pannonia cæteriſq; confinijs Danubij, res turbabantur ambiguæ: ac primùm inter filios eius de obtinendo regno magna ſunt exorta certamina: q morbo iniquæ dominationis inflati, materiã ſui ſceleris accepêre patris interitum. Quibus diebus ſanctiſſimus Dei famulus Seuerinus de partibus Orientis in Pannoniam veniens, morabatur in oppido, quod Caſturis dicitur: vbì ſecũdùm euãgelicam & Apoſtolicam doctrinam viuens, omni pietate præditus, in confeſſione Catholicæ fidei venerabile propoſitum ſanctis operibus adimplebat. Dum ergò talibus exercitijs roboratus, palmam ſupernæ vocationis ſequeretur, & quodam die ad eccleſiam ex more proceſſiſſet, cœpit preſbyteris & clero atq; omnibus ciuibus tota mentis humilitate prædicere, vt hoſtium inſidias imminentes, orationibus & ieiunijs ac miſericordiæ fructibus inhiberent. Sed animi contumaces ac deſiderijs carnalibus inclinati, viri Dei talia prædicẽtis oracula, infidelitatis ſuę reprobauerunt crimine. Famulus itaq; Domini reuerſus ad hoſpitium, quo ab eccleſię fuerat cuſtode ſuſceptus, diem & horam imminentis excidij prodens, De contumaci, ait, oppido & citiùs perituro feſtinus abſcedo. Indè abiens, ad proximum, quod Comagenis appellatur, oppidum declinauit: quod videlicet hoſtium intrinſecùs conſiſtentium cuſtodia ſeruabatur arctiſſima, nullique ingrediendi aut egrediendi facilè licentia præſtabatur, inita tantùm cum ſolis Romanis pace ſtabili, ac fœdere fidei. A q-bus tamen famulus Dei, cùm eſſet ignotus, nec interrogatus eſt, nec expulſus. Itaque mox ingreſſus eccleſiam, cunctos de ſalute propria deſperãtes, ieiunio & orationibus ac eleemoſynis hortabatur armari, proponens antiquæ ſalutis exempla, quibus diuina protectio populum ſuum cõtra opinionem omnium ſaluâſſet mirabiliter. Cumq; ſalutem omnium in ipſo diſcriminis articulo promittenti credere dubitarent, ſenex, qui dudùm in Caſturis ciuitate tanti hoſpitis ſuſceptor extiterat, aduenit, atq; à portarum cuſtodibus ſolicita interrogatiõe diſcuſſus, interitũ ſui oppidi habitu verboq; monſtrauit, adijciens eodem die, quem homo Dei prædixerat, Barbarorum vaſtatione deletum. Quo audito, cuſtodes ſoliciti reſponderunt: Putas'ne ipſe eſt, qui deſperatis rebus, Dei nobis auxilia pollicetur? Mox igitur in eccleſia Dei famulo recognito, ſenex eius pedibus proſtratus, aiebat ipſius ſe meritis liberatum, nè cum cæteris oppidanis ſubiret excidium. His auditis, habitatores memorati oppidi incredulitatis ſuæ veniam poſtulantes, iuxta monita viri Dei operibus ſanctis inſiſtere cœperunt, ieiunijſq; dediti & in eccleſia per triduum congregati, præterita errata caſtigabant gemitibus atq; lamentis. Die autem tertio, cùm veſpertini ſacrificij ſolennitas impleretur, facto ſubito terræmotu, ità ſunt hoſtes intrinſecùs habitãtes exterriti, vt excũtes, fugam velociter inirent, æſtimantes ſe quamuicinorum hoſtium obſidione vallatos: auctoq; terrore diuinitùs, & noctis errore confuſi, mutuis ſe gladijs cõciderunt. Tali ergò aduerſarijs internecione conſumptis, diuino plebs ſeruata pręſidio per ſanctum virum, armis didicit pugnare cæleſtibus.

S. Seuerinus venit in Pannoniam.

Hortatur hoies ad opera pietatis.

Ieiunijs & eleemoſynis docet armari.

Ità placatur iratus Deus.

Hoſtes ex vrbe fugiũt.

Eodem tempore ciuitatem, Fabianis nomine, ſæua fames oppreſſerat: cuius habitatores vnicum ſibi remedium adfore crediderunt, ſi à ſupradicto oppido Comagenis hominem Dei Seuerinũ religioſis ad ſe precibus inuitarent. Quos ille ad ſe venire p̃noſcens, cùm hęſitaret vtrùm pergeret cum eis, nec'ne, admonetur à Domino, vt pergeret cum illis. Veniens igitur ad prædictam ciuitatem, cœpit ſuadere, dicens: Pœnitentiæ fructibus poteritis de tanta famis pernicie liberari. Qui cùm talibus profi-

Fabiana, vrbs eſt, quę nunc Viena Auſtrię dicitur.

proficerent inſtitutis, beatiſſimus Seuerinus diuina reuelatione cognouit, quandam viduam nomine Proculam, fruges plurimas occultâſſe. Hanc nimirùm productam in medium, arguit vehementer. Cur, inquit, tam nobiliſſimis orta natalibus, cupiditatibus te præbes ancillam & auaritiæ mancipium, quæ eſt, teſte Apoſtolo, idolorum ſeruitus? Eccè Domino famulis ſuis miſericorditer conſulente, tu quid de malè partis facias, non habes, niſi fortè frumenta diù denegata, in Danubij fluenta proijciens, piſcibus exhibeas, quæ hominibus denegâſti. Quamobrem ſubueni tibi potiùs, quàm pauperibus, ex his, quæ adhuc te æſtimas, Chriſto eſuriente, reſeruare. Quibus auditis, magno mulier pauore perterrita, cœpit ſeruata libenter pauperibus erogare. Nec multò pòſt naues de partibus Rhetiarum, mercibus onuſtæ quamplurimis, inſperatè videntur in litore Danubij, quæ multis diebus craſſa fluminis glacie fuerant congelatæ, ſed Dei tunc imperio ſolutæ, ciborum copias laborantibus illis detulerunt. Cœperũt igitur omnes Deum, inſperati remedij largitorem, continua deuotione laudare, qui ſe tabe diuturnæ famis interire crediderunt, fatentes euidentiùs, extra legitimum tempus, glaciali ſolutas frigore, ſerui Dei precibus adueniſſe.

Epheſ. 5.

Viennenſes fame laborantes, releuantur.

Irruptio Barbarorũ.

Per idem tempus inopinata ſubreptione prædones ac barbari, quæcunq; extra muros hominum pecudumq; repererant, duxerunt captiua. Tunc plures è ciuibus ad virum Dei cum lachrymis confluentes, illatæ calamitatis exitium retulerũt, ſimul oſtẽdentes indicia recentium rapinarum. Ille verò Mamertinum tribunum percontatus eſt, vtrùm aliquos ſecum haberet armatos, cum quibus latrunculos perſequeretur inſtantiùs. Qui reſpondit: Milites quidem habeo pauciſſimos, & ideò non audeo cum tanta hominum multitudine confligere. Quòd ſi tua veneratione præcipis, quanuis auxilium nobis deſit armorum, credimus tamen tua nos fieri oratione victores. Chriſti famulus ait: Etiamſi inermes ſint tui milites, nunc ab hoſtibus armabuntur. Neque enim numerus aut humana fortitudo requiritur, vbi Deus pugnator comprobatur. Tantùm in nomine Domini perge velociter, perge confidenter: nam Deo miſericorditer præeunte, debilis quiſq; fortiſſimus apparebit. Dominus pro vobis pugnabit, & vos tacebitis. Hoc vnum ante omnia ſeruabis, vt ad me quos ex Barbaris ceperis, incolumes perducas. Exeuntes igitur, in ſecundo milliario ſuper riuum, qui dicitur Taguntia, prædictos prædones inuenerunt: quibus in fugam repentè conuerſis, arma omnium ſuſtulerunt: cæteros viros ad Dei famulum, vt præceperat, captiuos adduxerunt. Quos abſolutos vinculis, ciboq; ac potu refectos, paucis alloquitur, dicens: Ite, & veſtris nunciate complicibus, nè auiditate prædandi vltrà huc audeant propinquare. nam certè ſtatìm cæleſtis vindictæ iudicio punientur, DEO pro ſuis famulis dimicante.

Fugiũt Barbari, relictis armis.

Rugiorũ rex conſulit S. Seuerinum.

Rugorum rex, nomine Flacitheus, in ipſis regni ſui cœpit nutare primordijs, habens Gotthos ex inferiori Pannonia vehementer infenſos, quorũ innumerabili multitudine terrebatur. Is ergò beatiſſimum Seuerinum in ſuis periculis tanquàm cæleſte conſulebat oraculum. Siquidem dum vehementiùs turbaretur, veniens ad hominem Dei, deflebat ſe à Gotthorum principibus ad Italiam tranſitum poſtulâſſe, à quibus ſe non dubitabat, quia hoc ei denegatum fuerat, occidendum. Reſpondit ei vir Domini Seuerinus: Si nos omnes vna fides Catholica annecteret, magìs me de vitæ perpetuitate conſulere debuiſti: ſed quia de præſenti tantùm ſalute ſolicitus es, auſculta quæ dico: Gotthorum aduerſitate non turbaberis: immò diſcedentibus eis, quãtocyùs tu deſiderata proſperitate regnabis: humilitatis tamen meæ monita noli contemnere. Non te pigeat pacem expetere etiam minimorum: nunquàm de proprijs virtutibus confidas: Maledictus, inquit ſcriptura, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor eius. Diſce igitur inſidias cauere, non ponere. in lectulo quippe tuo pacifico fine trãſibis. Tali animatus oraculo rex prædictus, dum lætus & alacer abſcederet, perlato ſibi, quòd turba latrocinãtium Barbarorũ aliquos captiuâſſet ex Rugis, ad virum Dei protinùs miſit conſulendum. Qui ſanctis cum mãdatis, nè prædones ſequeretur, Domino reuelante præmonuit, dicens: Si eos ſecutus fueris, occideris. Caue, nè amnem tranſeas, & inſidijs, quæ tibi tribus in locis paratæ ſunt, improuida mẽte ſuccumbas. Citò enim nuncius adueniet, qui te de his omnibus efficiet certiorem. Duo deindè captiuorum ab his hoſtium ſedibus fugientes, ea per ordinem retulerunt, quæ beatiſſimus vir prædixerat. Igitur fruſtratis inſidijs aduerſantium,

Prædicit illi futura, eũq; optimè inſtituit,

Ierem. 17.

Detegit poſitas regi inſidias.

ſantium, Flacitheus incrementis auctus proſperioribus, vitam rebus tranquilliſſimis terminauit.

Intereà Odoacer, qui poſteà regnauit in Italia, viliſſimoque tunc habitu iuuenis ſtatura procerus aduenit: qui dum ſe, nè humilimæ tectum cellulæ ſuo vertice contingeret, inclinâſſet, à viro DEI glorioſum ſe fore cognouit. Cui etiam valedicenti, Vade, inquit, ad Italiam, viliſſimis pellibus nunc coopertus, ſed multis citò plurima largiturus. *Odoacri q predixerit.*

Feletheus quoquè rex, memorati Flacithei filius, paternam ſecutus induſtriam, ſanctum virum pro regni ſui cœpit frequentare primordijs. Hunc coniunx eius feralis & noxia, nomine Giſa, ſemper à remedijs clementiæ retardabat. Hæc enim inter cætera iniquitatis ſuæ contagia, etiam rebaptizari debere catholicos aliquos conata eſt, ſed ob ſancti reuerentiam Seuerini non conſentiente viro, à ſacrilega quantocyùs intentione defecit: Romanos tamen duris conditionibus aggrauans, quos etiam Danubiũ vſq; iubebat abduci. Nam cùm quadam die in proximo Fabianis vico veniens, aliquos ad ſe transferri Danubium præcepiſſet, viliſſimis illic miniſterijs ſeruitutis damnandos, dirigens ad eam vir Dei, vt eos dimitteret, poſtulabat. Verùm illa facibus furoris exæſtuans, mandata iuſſit reportari aſperrima: Ora tibi, inquiens, ſerue Dei, intrà cellam tuam deliteſcens: liceat nobis de ſeruis noſtris ordinare, quod volumus. Audiens autem hæc homo Dei, Confido, ait, in Domino meo IESV Chriſto, quia neceſſitate cogatur explere, quod praua deſpexit voluntate. Et continuò velox ſecuta correptio, proſtrauit animum arrogantis. Quoſdam enim aurifices barbaros pro fabricandis regalibus ornamentis clauſerat arcta cuſtodia. Ad hos filius memorati regis admodùm paruulus, nomine Fridericus, eodem die, quo regina ſeruum Dei contempſerat, puerili leuitate concitus introiuit. Tunc aurifices pectori infantis gladium impoſuêre, dicentes, quòd ſi quis ad eos abſque iuramenti præſidio ingredi conaretur, moreretur, paruulumq; regium primitùs transfigentes, ſemetipſos poſteà trucidarent: quippe cum nullam ſpem vitæ ſibi promitterent, macerati diuturnis ergaſtulis. His auditis, regina crudelis & impia, veſtibus præ dolore conſciſſis, talia clamitabat: O ſerue Dei Seuerine, ſic illatæ vindicantur iniuriæ? Hanc mei contemptûs vltionem effuſis precibus poſtulâſti, vt in mea viſcera vindicares? Itaque multiplici contritione ac miſerabili lamentatione diſcurrens, fatebatur ſe pro ſcelere cõtemptûs, quod in ſeruum Dei commiſerat, plagæ præſentis vltione percelli. Confeſtimq; directis equitibus veniam poſcens, Romanos, pro quibus rogantem contempſerat, tranſmiſit, & abiens ad ergaſtulum, vbì aurifices operabantur, dato eis ſacramento euadendi mortem, ſoſpitem ſuum recepit infantem. Mox etiàm & illi dimiſſi, abièrunt in ſua cum gaudio magno. His auditis, reuerẽtiſſimus Seuerinus gratias creatori referebat immẽſas: qui ob hoc interdùm differt vota poſcentium, vt fide, ſpe & charitate creſcente, dum minora petuntur, maiora concedat. Deniquè id egit omnipotentis Saluatoris miſericordia, vt dum liberam mulierem, ſed nimiùm crudelem, ſubiecit ſeruituti, ſeruientes cogeretur reddere libertati. Quibus itaque impetratis, regina tamen ad ſeruum Dei properans vnà cum marito, monſtrat filium, quem fatebatur illius orationibus de mortis confinio liberatum: promittens, ſe nequaquàm vltrà iuſſionibus eius obuiare.

Hũc Crantzius vocat Phelteum.

Giſa crudelis fœmina.

Dat pœnas cõtemptus ſui in S. Seuerinum.

Dum hæc agerentur, nuncius ſancti viri, quem pro deferendis reliquijs ſanctorum martyrum Geruaſij & Protaſij direxerat, eius ſe conſpectibus præſentauit. At ille condigno honore ſuſcipiens allata munuſcula, in quadam baſilica collocauit officio ſacerdotum. Quo videlicet in loco plurimorum martyrum congregauit reliquias: quas tamen ſemper præeunte reuelatione emeruit accipere, ſciens aduerſarium ſæpè ſub nomine ſanctitatis ſubrepere. *Reuerenter accipit & colligit ſanctorũ reliquias.*

Epiſcopatûs plerunquè honorem vt ſuſciperet, poſtulatus, præfinita reſponſione concluſit, ſufficere ſibi dicens, quòd ſolitudine deſiderata priuatus, ad illam diuinitùs veniſſet prouinciam, in qua turbis tribulantium frequẽtiùs intereſſet. Daturus nihilominùs formam monachis, ſolicitus admonebat beatorum patrum veſtigijs inhærere, quibus ſanctæ conuerſationis acquireretur inſtructio: adhibendamq; operam ei, qui parentes reliquit & ſeculum, nè pompæ ſecularis illecebras reſpiciendo retrorsùm cuperet, quas vitauerat: & ad hoc, vxoris Lot exemplum terribile proponebat. *Epiſcopatûs oblatos recuſat.* *Docet monachos optimè.* *Gen. 19.*

Memo-

Memorabat etiam,timore Domini mortificanda eſſe incentiua libidinum: nec aliter ſuperanda corporeæ delectationis aſſerebat incendia,niſi fuiſſent per Dei gratiam lachrymarum fonte reſtincta.

Predicit cuidã ſuum periculum.

Quidã nomine Maurus,monaſterij,cui beatus Seuerinus ꝑerat,fuit ędituus,quẽ & ipſe vir Domini redemerat de manu Barbarorũ.Huic quadã die pręcepit,dicẽs:Caue, nè alicubì hodiè digrediaris:alioqn imminẽti periculo non carebis.At ille cõtra pręceptũ tanti patris,ſecularis cuiuſdã hominis perſuaſu, meridie ad colligenda poma in ſecũdo à prædicta ciuitate Fabianis milliario egreſſus,mox à Barbaris Danubiũ tranſuectus eſt cum ſuo perſuaſore captiuus. Eadẽ hora vir Dei dum in cella legeret,clauſo repentè codice,Maurum, ait,citò requirite.Quo nuſquàm reperto,ipſe quãtocyùs fluenta Iſtri prætermeans,latrones properanter inſequitur. Cuius venerandam præſentiam latrones minimè ferentes,ſupplices quos ceperant,reddidêre captiuos.

Celebris ei⁹ fama.

Dum adhuc Norici ripenſis oppida ſuperiora cõſtarent, & penè nullum caſtellum Barbarorum intraret incurſus,tam celebris S. Seuerini flagrabat opinio, vt certatim eum ad ſe ſingula caſtella pro ſuis munitionibus inuitarent,credentes quòd eius præſentia nihil eis deueniret aduerſi.Quodam tempore in confinio caſtelli,quod dicitur Cocullis,locuſtæ frugum conſumptrices inſederant copioſæ,noxijs morſibus cuncta vaſtantes. Tali ergò perculſi peſte, presbyteri cæteriq; manſores ſanctum Seuerinum ſummis precibus adiêre,dicentes:Vt tantæ plagæ auferatur atrocitas, orationum tuarum experta ſuffragia poſtulamus,quæ magno dudùm miraculo in accenſis cælitùs cereis multùm apud Dominum valere conſpeximus. Quos ille religioſiùs allocutus: Non legiſtis,ait,quid diuina authoritas peccanti populo præceperit per prophetam, dicens:Cõuertimini ad me in toto corde veſtro,in ieiunio & fletu.& poſt pauca:Sanctificate ieiunium,vocate cœtum,congregate eccleſiam &c. Explete itaq; dignis operibus,quæ docetis,vt malitiam præſentem facilè euadatis. Nullus veſtrûm ad agrũ exeat,quaſi humana ſolicitudine locuſtas vetiturus, nè diuina ampliùs indignatio prouocetur.Nec mora,omnibus in eccleſia congregatis, vnuſquiſq; in ordine ſuo pſallebat & more, omnis ætas & ſexus. qui enim voce non poterant, preces Deo fletibus offerebant. Eleemoſynæ verò fieri non ceſſabant,& quicquid bonorum operum pręſens neceſſitas exigebat,ſicut famulus Dei ꝓceperat,implebatur. Omnibus ergò huiuſcemodi ſtudijs occupatis,quidam pauper opus Dei cœptum deſerens, & agrum ꝓpriæ ſegetis inuiſens, pro cauſa, quæ parua inter aliorum ſegetes iacebat, egreſſus eſt, totoq; anxius die locuſtarum nubem impendentem,qua potuit,exturbauit induſtria, moxq; eccleſiam communicaturus intrauit.Sed ſegetem eius exiguam,multis vicinorum circundatam frugibus,locuſtarum denſitas deuorauit. Quibus ea nocte ab illis finibus exterminatis imperio diuino,probatũ eſt,quãtum valeat fidelis oratio. Manè quippe ſancti operis temerator atq; cõtemptor,rursùs ad agrum ſuum malè ſecurus egrediens, cum locuſtarum pernicie funditùs inuenit abraſum, & omnium circunquaquè ſationes integras vehementer admirans,ad caſtellum luctuoſa vociferatione reuertitur.Cumq; hoc quod acciderat,indicâſſet, ad huiuſcemodi videndum cuncti exiêre miraculum: vbì quaſi ad lineam regularem, contumacis hominis ſegetem locuſtarum morſus oſtenderant.Tunc omnium veſtigijs prouolutus, interceſſionibus eorum delicti ſui veniam fuſa lamentatione poſcebat. Ob quam rem monendi occaſionem homo Dei reperiens,docebat vniuerſos,vt omnipotenti Domino diſcerent obedire, cuius imperio obediunt & locuſtæ. Prędictus verò pauper flebiliter aiebat, poſſe ſe mandatis decæterò obedire,ſi vlla ſibi ſpes,qua viueret,remanſiſſet. Tunc vir Dei cæteros allocutus, Iuſtum eſt, inquit, vt Deo omnipotenti gratias agatis, qui de proximi ſupplicio humilitatis & obedientiæ vobis dedit exemplum.

Ioel.2.

Contra locuſtarũ inſeſtationẽ qd agendum docuerit.

Orationis quãta vis.

Quintanorũ Colonia.

Quintanis appellatur ſecundarum Rhetiarum municipium, ſuper ripam Danubij ſitum,cui ex alia parte paruus fluuius,cui Quintanica item nomen eſt,propinquabat: Is crebra inundatione Danubij ſuperfluentis excreſcens,nonnulla caſtelli ſpatia,quia in plano fundatum fuerat,occupauit.Eccleſiam etiam extra muros ex lignis,loci eius manſores habuêre conſtructam,quæ pendula extenſione porrecta,defixis in altũ ſtipitibus ſuſtentabatur & furculis:cui ad vicem ſoli,id eſt,pauimenti tabularum erat leuigata coniunctio:quam quotiès ripas exceſſit,aqua ſuperfluens occupabat. Quintanenſium itaq; fide ſanctus Seuerinus illuc fuerat inuitatus,vbì cùm tempus ſiccitatis

veniſ-

remiſſet,interrogat,cur tabulata,nudatis obſtaculorum tegminibus,apparerent. Accolæ reſponderunt,quòd frequēti fluminis alluuione,quicquid fuiſſet ſuperſtratum, continuò laberetur. At ille: Sternatur,inquit,ſuper tabulata nunc in Chriſti nomine pauimentum. nam videbitis fluuium amodò cæleſti iuſſione prohibitum. Pauimēto igitur perfecto,ipſe vir Dei accepta ſecuri, facta oratione, poſtes percuſſit, atque ad aquę fluminis venerandæ crucis expreſſo ſignaculo,dixit: Non te ſinat Dominus meus IESVS *Chriſtus* hoc ſignum crucis excedere. Ex eo tempore cùm ex more fluuius creuiſſet in cumulos,& ambiuiſſet viciniam quam ſolebat, itá ſpatijs eccleſiæ erat inferior,vt nunquàm ſanctæ crucis ſignaculum,quod impreſſerat homo DEI,prorsùs excederet. Signo crucis reprimit vis fluminis

Talibus S.Seuerinus pro Chriſti gratia ditatus muneribus,captiuorū egenorumq; tantam curā ingenita ſibi pietate ſuſceperat, vt penè omnes per vniuerſa oppida vel caſtella pauperes ipſius induſtria paſcerentur. Quibus tam læta ſolicitudine miniſtrabat, vt tunc ſe crederet tantummodò ſaturari vel abundare bonis omnibus, quandò videbat egentum corpora ſuſtentari: & cùm hebdomadarum ſæpè continuatis ieiunijs minimè frangeretur,tamen eſurie miſerorum ſe credebat afflictum. Cuius largitionem tam piam in pauperes plurimi contemplantes,quanuis ex duro Barbarorum imperio famis anguſtiam ſuſtinerent,deuotiſſimè frugum ſuarum decimas pauperibus impendebant. Quod mandatum licèt cunctis ex lege notiſſimum,tamen quaſi ex ore angeli præſentis audirent,grata deuotione ſeruabant. Frigus quoquè vir Dei Seuerinus tantùm in nuditate pauperum ſentiebat. Siquidem ſpecialiter à Deo perceperat, vt in illa frigidiſſima regione,mirabili abſtinētia caſtigatus,fortis & alacer permaneret. Pro decimis,vt diximus, dandis, quibus pauperes * Norici populum miſſis hortabatur epiſtolis. Ex qua conſuetudine cùm ad eum nonnullam erogandarum veſtium copiam direxiſſent,interrogauit eos qui venerant,ſi ex oppido quoquè * Tigurinæ,ſimilis collatio mitteretur. Reſpondentibus autem illis,etiàm protinùs indè adfuturos,vir Dei nequaquàm eos venire ſignauit,ſed dilatam eorum oblationem prædixit Barbaris offerendam. Itaque non multò pòſt ciues * Tigurinæ, vario cum obſidentibus Gothis certamine dimicantes,vix inita fœderis pactione,inter cætera etiā largitionem veſtium iam in vnum collectam, quam mittere famulo Dei diſtulerant, hoſtibus obtulerunt. S.Seuerinus captiuorum & inopum patronus pręcipuus. *deeſt,ſuſtētaretur, aut aliqd eiuſmodi.

Paulinus quidam ad S.Seuerinum,fama eius latiùs excurrente,peruenerat. Hic in conſortio beati viri diebus remoratus aliquantis, cùm redire vellet, audiuit ab eo: Feſtina venerabilis presbyter, quia citò dilectionem tuam populorum deſiderijs, vt credimus,obluctantem dignitas epiſcopatûs ornabit. Remeante presbytero ad patriam, ſermo in eo prædicentis impletus eſt. Nam ciues * Tigurinæ,quæ metropolis eſt Norici, coëgerunt eundem presbyterū ſummi ſacerdotij ſuſcipere principatū. Prędicit Paulino,ꝙ futurus ſit epiſcopus.

Baſilicæ extra muros oppidi Patauini in loco,nomine Boiotro, trans * Rhenū fluuium conſtitutæ,vbì paucis monachis Cellulam ipſe cōſtruxerat, martyrum reliquiæ quærebantur. Ingerentibus ergò ſe presbyteris,vt mitterentur ad ſanctuaria deferenda,hæc beatus Seuerinus monita præbebat: Quanuis cuncta mortalium opera prætereant, hæc tamen ædificia præ cæteris celeriùs relinquenda ſunt. Et ideò pro reliquijs ſanctorum nullum laborem ſuſcipite, quia vltrò eis S. Iohannis benedictio defertur. Dum igitur S.Seuerinus in monaſterio Fabianis euangelium legeret, oratione completa conſurgens,ſcapham ſibi iubet ilicò pręparari. Admirantibus autem his qui aderant, ait: Sit nomen Domini benedictum: ſanctuarijs beatorum martyrum oportet nos occurrere. Nec mora,tranſmeato Danubio,inueniunt hominem in ripa vlterioris fluminis conſedentem, & multis eos precibus poſtulantem, vt ad ſeruum Dei,ad quem fama vulgante olìm venire cupiērat, duceretur. Mox itaque Chriſti famulo demonſtrato, ſuppliciter S. Iohannis reliquias obtulit, multis apud ſe ſeruatas temporibus. Quas Dei famulus debita veneratione ſuſcipiens, baſilicam ſicut prædixerat,vltronea benedictione collata,ſacrauit officio ſacerdotum. En ꝗ reuerēter occurrit ſacris reliquijs.

Poſt hæc leproſus quidam Mediolanenſis territorij ad ſanctum Seuerinum, fama eius inuitante, peruenit. Quem ſanitatis remedia ſuppliciter implorantem, monachis ſuis indicto ieiunio commendauit. Et continuò, DEI gratia operante, mundatus eſt homo,& gratias egit DEO. Leproſum mundat.

O Ijſdem

Odoacer Italię rex, illi ſcribit.

Iiſdem temporibus Odoacer ſancto Seuerino familiares literas direxit, rogans, vt quicquid ab eo vellet, peteret, memor illius præſagij, quo eum quondàm expreſſerat regnaturum. Quibus ſanctus alloquijs inuitatus, Ambroſium quēdam exilio damnatum rogabat abſolui. Cuius precibus annuens deuotè rex, præfatum virum abſoluit. Quondàm dum memoratum regem multi nobiles, coram ſancto viro humana, vt ſolet fieri, adulatione laudarent, interrogat, quem regem tantis præconijs prætuliſſent. Reſpondentibus illis, Odoacrem: inquit vir Dei, Odoacer integer erit inter tredecim & quatuordecim annos, videlicet integrum regnum eius ſignificans.

Sanat periculoſè laborantem.

Ab oppidanis Comagenenſibus, apud quos primùm innotuerat beatus Seuerinus, ſuppliciter rogatus aduenit. Cuius comperta præſentia, quidam optimatum Felethei regis, filium ſuum adoleſcentem, diuturno languore vexatum, cui iam parabat exequias, traiecto Danubio, pedibus eius appoſuit: & lachrymans, Credo, inquit, homo Dei, te filio meo velocem impetrare poſſe diuinitùs ſanitatem. Tunc data oratione, qui ſemiuiuus allatus fuerat, ſtatim incolumis, patre mirante, & perfecta reuertitur ſoſpitate.

Item leproſum.

Elephantioſus quidam, Thegio nomine, de longinquis regionibus, S. Seuerini inuitatus virtutibus, venit, rogans ſe eius orationibus mundari. Suſceptus itaque à viro Dei conſuetæ ſibi more benignitatis, iubetur Deum, totius gratiæ largitorem, ſine ceſſatione lachrymabiliter exorare. Quid plura? Precibus beati viri idem leproſus opitulatione diuina mundatus, dum commutauit mores in melius, mutare meruit & colorem, regis æterni magnalia tam ſuis, quàm plurimorum vocibus longè lateque denuncians.

Quibuſdā ſanitas pniecioſa eſt.

Bonos, monachus S. Seuerini, Barbarus genere, qui reſponſis eius inhærebát, oculorum imbecillitate plurimùm prægrauatus, medelam ſibi præſtari eius orationibus poſcebat, dicens, Aduentitios & externos ſalutaris gratiæ ſentire præſidia, ſibi verò nullam remediorum opem aliquatenùs exhiberi. Cui ſanctus Dei, Non tibi, inquit, expedit fili corporeis luminibus aciem habere perſpicuam, & exterioris oculi præferre conſpectum. Ora magìs, vt obtutus vegetetur interior. Talibus igitur monitis informatùs, dedit operam corde magìs videre quàm corpore, meruitque abſque vllo faſtidio in oratione effici iugitate continuus, & quadraginta ferè annis in monaſterij excubijs perſeuerans, eodem quo conuerſus eſt fidei calore, tranſiuit ad Dominum.

Tres ſuperbos monachos vt petierit caſtigari à Dño.

In loco Barotro quoſdam tres monachos ſui monaſterij doctor humilis, ſuperbiæ fœditate reſperſos, dum ſingulos pro ſuis exceſſibus durare in pernicie probâſſet, orauit vt eos Dominus in adoptionem filiorum recipiens, paterno dignaretur flagello corripere. Priùs ergò quàm orationem effuſis lachrymis terminaret, vno momento ijdem monachi dæmone corripiente vexati, contumaciamque ſuam pectoriſque faſtum ac ſuperbiam cordis miſerabilibus vocibus confitebantur. Abſit, vt cuiquam hoc crudele videatur aut noxium: quia traditi ſunt huiuſmodi homines ſatanæ in interitum carnis, ſicut beatus docet Apoſtolus, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini: cùm beatus Ambroſius Mediolanenſis epiſcopus ſeruum Stiliconis, authorem falſarum epiſtolarum depræhenſum, dixit oportere tradi ſatanæ, nè talia in poſterum auderet admittere: quem etiam eodem momento, cùm adhuc ſermo eſſet in ore ſacerdotis, ſpiritus immundus arreptum cœpit diſcerpere. Seuerus quoquè Sulpitius refert ex relatione Poſthumiani, virum quendam magnis virtutibus ſigniſque mirabilem, ad expellendam de corde ſuo iactantię vanitatem, quam incurrerat, exorâſſe, vt permiſſa in ſe menſibus quinque diaboli poteſtate, ſimilis his fieret, quos ipſe curauerat. Idemque poſt pauca: Itaque correptus à dæmone, tentus eſt in vinculis, & omnia quę energumenis ſolent inferri, perpeſſus, quinto menſe curatus eſt, non tantùm à dęmone, ſed quod illi erat vtilius atque optatius, ab elationis vanitate. Prædictos itaque monachos vir Dei delegatos fratribus, per dies quadraginta arduis abſtinentiæ remedijs mancipauit. Quibus expletis, data ſuper eos oratione, à poteſtate dæmonis & mentis faſtu liberauit: & non ſolùm corporis, ſed & cordis ſanitatem reſtituit. Quo facto miraculo, ſancto viro reuerentia ac terror accreuit, ità vt cæteros fratres maior diſciplinæ metus obtineret.

1. Corin. 5.

Hic author huius hiſtoriæ ſeipſum indicat.

Marcianum monachum, qui poſteà preſbyter effectus, monaſterio ante me præfuit, ad Noricum cum Renato fratre direxit: & cùm dies tertius laberetur, ait fratribus:

bus: Orate chariſſimi: grandis enim hac hora tribulatio Marcianum comprimit & Renatum, de qua tamen citiùs Chriſti liberabuntur auxilio. Tunc monachi quæ ab eo dicta ſunt, protinùs annotantes, illis poſt menſes plurimos reuertentibus, diem horamque periculi, qua Barbaros euaſerunt, indicantibus, ſicut ſignauerant, approbauerunt.

En vt vult ieiũio auertit imminens periculum.

Iſte beatus Seuerinus vni ex fratribus, nomine Vrſo, repentè præcepit, quadraginta dierum diſtrictiori ieiunio venturæ calamitati occurrere, dicens: Imminet tibi corporale periculum, quod Dei præſidio parui panis & aquæ remedijs expiabis. Quadrageſimo deindè die, mortis papula in brachio ieiunantis apparuit, quam ipſe mox ad venerabilem patrem ingreſſus, demonſtrauit. Cui ſanctus Dei famulus: Noli, inquit, metuere prænunciatum tibi ante dies quadraginta diſcrimen. Statimque propria manu ſigno crucis obducto, mirantibus vniuerſis, papula letalis euanuit. Hoc vnum de domeſticis ſanitatibus narrâſſe ſufficiat, prolixa operis faſtidia declinando. Nam ſæpiùs ſuorum ægritudines monachorum, Chriſto ſibi reuelante, prænuncians ijſdem, quibus prouidebat, muneribus & ſanabat.

Regem Rugiorum vt inſtruxerit.

Deindè poſt multos agones & diuturna certamina, cùm ſe beatus Seuerinus de hoc ſeculo tranſiturum Domino reuelante cognouiſſet, memoratum Rugorum regem Feletheum cum vxore eius crudeliſſima, nomine Giſa, ad ſe venire commonuit. Quos cùm ſalutaribus eſſet exhortatus affatibus, vt ità cum ſibi ſubiecto agerent populo, quô ſe iugiter cogitarent pro ſtatu regni ſui rationem Domino reddituros: aliiſque verbis intrepidè monuiſſet, protenta manu regis pectus oſtendens, reginam his interrogationibus arguebat: Hanc, inquit, animam Giſa, an aurum argentumque plùs diligis? Cumque illa maritum ſe diceret cunctis opibus anteferre, vir DEI ſapienter adiecit: Ergò, inquit, deſine innocentes opprimere, nè illorum afflictio veſtram magìs diſſipet poteſtatem. Etenim manſuetudinem regiam tu ſæpè conuellis. At illa: Cur, inquit, nos ſic accipis ſerue Dei? Cui ipſe: Conteſtor, ait, vos ego humilimus iam profecturus ad Dominum, vt ab iniquis actibus temperantes, bonis operibus inſiſtatis. Hucuſquè regnum veſtrum ab omnipotente Domino proſperatum eſt: iam ex hoc vos videritis. His monitis rex cum coniuge ſua ſufficienter inſtructi, valedicentes ei, profecti ſunt.

Prophetia morituri.

Tunc ſanctus Seuerinus non deſinebat de ſuæ migrationis vicinia ſibi ſubiectos fratres alloqui dulcedine charitatis, quodque facere nec antè ceſſauerat: Scitote, inquit, fratres, ſicut filios Iſraël conſtat ereptos eſſe de terra Aegypti, ità cunctum populum terræ huius oportet ab iniuſta Barbarorum dominatione liberari. Omnes nempè cum ſuis facultatibus de his oppidis emigrantes, ad Romanam prouinciam abſque vlla ſuî captiuitate peruenient. Sed mementote præcepti ſancti Ioſeph patriarchæ, cuius vos ego indignus & infimus atteſtatione conuenio: Viſitatione viſitabit vos Dominus: tollite oſſa mea hinc vobiſcum, quod non mihi, ſed vobis erit profuturum. Gen. 50. Hæc quippe loca nunc frequentata cultoribus, in tam vaſtiſſimam ſolitudinem redigentur, vt hoſtes æſtimantes auri ſe copiam reperturos, etiam mortuorum ſepulturas effodiant. Cuius vaticinij veritatem euentus rerum comprobauit. Leuari verò ſuum corpuſculum ſanctus pater non iuſſit, vt dum generalis populi tranſmigratio proueniſſet, indiuiſa fratrum, quam acquiſierat, congregatio proficiſcens, obtentu memoriæ eius, in vno ſanctæ ſocietatis vinculo permaneret. Diem etiam, quo tranſiturus eſſet ſanctus Seuerinus è corpore, ante duos ſeu ampliùs annos hac ſignificatione monſtrauit. Epiphaniorum die, cùm ſanctus ſe Lucillus presbyter ad beatiſſimi Valentini Rhetiarum quondàm epiſcopi, diem depoſitionis annua ſolennitate in craſtinum celebrandum ſolicitus præparâſſet, & hoc ſancto patri intimâſſet, ille reſpondit: Si beatus Valentinus hæc tibi ſolennia delegauit celebranda, ego quoquè tibi in eodem die vigiliarum mearum ſtudia derelinquo. His ille ſermonibus tremefactus, cùm ſe magis, vtpotè homo decrepitus, enixiùs commendaret, quaſi primitùs tranſiturus: Hoc erit, inquit, ſancte presbyter, quod audîſti, nec Domini conſtitutum humana voluntas præteriet.

Diem obitꝰ ſui longè antè indicat

Nonis itaque Ianuarij cœpit tenuiter lateris dolore pulſari: quo durante per triduum, medio noctis tempore fratres adeſſe præcepit. Quos de corpore ſuo commonens, & paterna informatione corroborans, inſtanter proſecutus talia, aiebat: Filij

Oratio eius iam morituri, ad fratres. in Chriſto chariſſimi, ſcitis quòd beatus Iacob de ſeculo receſſurus, conditione mortis inſtante, filios ſuos adeſſe præcipiens, propheticæ benedictionis affatibus ſingulos quoſque remunerans, myſteriorum arcana prodidit futurorum. Nos verò infimi & Gen. 49. tepidi, tantæq́; impares pietatis, hanc prærogatiuam noſtris vſurpare viribus non audemus. Vnum tamen, quod humilitati congruit, non tacebo, mittẽs vos ad exempla Gen. 12. Hebr. 11. maiorum, quorum intuentes exitum conuerſationis, imitamini fidem. Abrahã nanq; vocatus à Domino, fide obediuit in locum exire, quem accepturus erat in poſſeſſionem: & exijt, neſciens quò iret. Huius igitur beati patriarchæ imitamini fidem, imitamini ſanctitatem: terrena deſpicite, patriam cæleſtem ſemper inquirite. Confido autẽ in Domino, quòd indè vobiſç terna lucra prouenient. Videò enim vos gaudium meũ feruore ſpiritûs ampliâſſe, amare iuſtitiam, fraternæ charitatis vincula diligere, caſtitati operam dare, humilitatis regulam cuſtodire.

Poſt huiuſmodi ædificationis alloquium, cunctos per ordinem ad oſculum ſuum Totũ corp⁹ ſuum ſigno crucis munit. iuſſit accedere, & ſacramento communionis accepto, fleri ſe penitùs prohibet: totúmq́; corpus ſigno crucis extenta manu conſignans, vt pſallerent imperauit. Quibus mœroris ſuffuſione cunctantibus, ipſe pſalmum protulit ad cantandum, dicens: Laudate Pſal. 150. Dominum in ſanctis eius: &, Omnis ſpiritus laudet Dominum. Sexto itaq; Iduum Ianuariarum die in hoc verſiculo, noſtris vix præ fletu reſpondentibus, quieuit in Domino. Quo ſepulto, credentes omnimodò ſeniores noſtri, quę de tranſmigratione prædixerat, ſicut multa alia, infecta præterire non poſſe, locellum ligneum parauerunt, vt cùm prænunciata populi tranſmigratio proueniſſet, prædictoris imperata complerent.

Fridericus verò quidam, ſancti Seuerini morte comperta, pauper & impius, barbara cupiditate ſemper immanior, veſtes pauperibus deputatas, & alia nonnulla credi Calix argẽteus altaris. dit auferenda. Cui ſceleri ſacrilegium copulans, calicem argenteum cæteraque altaris miniſteria præcepit auferri. Quæ cùm poſita eſſent in ſacris altaribus, nec auderet directus villicus ad tale facinus ſuas manus extendere, militem quendam Anicianum Vide pœnas ſacrilegij. nomine, compulit diripere memorata. Qui quanuis inuitus pręcepta perficiens, mox tamen inceſſabiliter vexatur omnium tremore membrorum, dæmonióq; corripitur. Is autem velociter conſilio meliore correxit errata. Suſcepto nanq; profeſſionis ſanctæ propoſito, in inſulæ ſolitudine armis cæleſtibus mancipatus, militiæ commutauit officium. Fridericus, vt iam dicere cœpimus, immemor conteſtationis & præſagij ſancti viri, abraſis omnibus monaſterij rebus, parietes tantùm, quos Danubio transferre non potuit, dimiſit: ſed mox in eum cæleſtis vindicta peruenit. Nam intrà menſis ſpa-Odoacer expugnat Rugios. tium à Friderico fratris ſui filio interfectus, prædam pariter amiſit & vitam. Quapropter rex Odoacer Rugis intulit bellum: quibus deuictis, & Friderico fugato, patrem eius Feletheum regem captiuum duxit, atque ad Italiam cum noxia coniuge, ſuprà memorata, videlicet Giſa, tranſmiſit. Audiens verò poſteà idem Odoacer Fridericum ad propria reuerſum, miſit ilicò cum multis exercitibus fratrem ſuum Onulfum: ante quem denuò fugiens Fridericus, ad Theodoricum regem, qui tunc apud Nonas ciuitatem prouinciæ Mœſiæ morabatur, profectus eſt. Onulfus autem, ſecundùm quod ei præceperat frater ſuus, vniuerſos populos illic habitantes iuſſit ad Italiam migrare. Tunc omnes incolæ, tanquàm de domo ſeruitutis Aegyptiæ, ità de quotidiana barbarie frequentiſſimæ prædationis educti, ſancti Seuerini oracula cognouerunt. Cuius præcepti non immemor venerabilis presbyter noſter Lucillus, dum vniuerſi per Aperitur ſepulcrum S. Seuerini. Comitem Pigerium compellerentur exire, præmiſſa cum monachis veſperæ pſalmodia, ſepulturæ locum imperat aperiri. Quo patefacto, tantę ſuauitatis fragrãtia omnes nos circunſtãtes accepit, vt præ nimio gaudio & admiratione proſterneremur in terram. Deindè humaniter æſtimantes oſſa funeris inueniri diſiuncta, (nam annus ſe-corpus eius integrum inuenitur. xtus depoſitionis eius effluxerat) integram corporis compagem reperimus. Ob quod miraculum immenſas gratias retulimus omnium conditori, quia cadauer ſancti viri, in quo nulla aromata fuerant, nulla manus acceſſerat condientis, cum barba pariter & capillis vſque ad illud tempus manſiſſet illæſum. Linteaminibus igitur immutatis, in loculo multo iam tempore præparato, funus includitur, & carpento trahentibus equis impoſitum mox euehitur, cunctis prouincialibus idem iter agentibus: qui oppidis ſuper ripam Danubij derelictis, per diuerſas Italiæ regiones, varias ſuæ peregrinationis

nationis ſortiti ſunt ſedes. Sancti itaq; viri corpuſculum ad caſtrum nomine, Montẽ *Feletem, multis emenſis regionibus, apportatum eſt.

Per idem tempus multi varijs occupati languoribus, & nonnulli à ſpiritibus immundis oppreſſi, medelam diuinæ gratiæ ſine vlla mora ſenſerunt. Mutus etiam quidam ad id caſtellum perductus, dum in oratorio, in quo ſancti viri corpus carro adhuc impoſitum iacebat, vtpotè clauſo oris ſui oſtio, in cordis cubiculo ſupplicaret, ilicò lingua eius in oratione ſoluta, laudem dixit altiſſimo. Cumque reuerſus ad hoſpitium, interrogatus fuiſſet ex more, nutu ſignoque pulſatus, & oráſſe & laudem D E O obtuliſſe ſe clara voce reſpondit. Quo loquente pauefacti qui eum nouerant, ad oratorium cum clamore concurrentes, ſancto Lucillo preſbytero, ſimulque nobis, qui cum illo eramus, ignorantibus quod euenerat, indicauerunt. Tunc omnes exultantes in gaudio, diuinæ clementiæ gratiarum retulimus actionem. Fiunt miracula ad corpus ſancti viri.

Igitur illuſtris fœmina Barbaria beatum Seuerinum, quem fama vel literis cum ſuo quondàm iugali optimè nouerat, religioſa deuotione venerata eſt. Quæ poſt obitum eius audiens corpuſculum ſancti viri in Italiam multo labore perductum, & vſque ad illud tempus terræ minimè commendatum, venerabilem preſbyterum noſtrum Marcianum, ſed & cunctam congregationem literis frequentibus inuitauit. Tunc ſancti Gelaſij ſedis Romanæ pontificis authoritate, & Neapolitano populo exequijs reuerendis occurrente, in caſtello Lucullano per manum ſancti Victoris epiſcopi in mauſoleo, quod prędicta fœmina condidit, collocatur. Qua celebritate multi diuerſis languoribus afflicti, quos recenſere longum eſt, receperunt protinùs ſanitatem. Inter quos quędã venerabilis ancilla Dei, Proceſſa nomine, ciuis Neapolitana, cùm grauiſſimum ęgritudinis pateretur incommodum, ſancti viri prouocata virtutibus, in itinere properãter occurrit: & ingreſſa ſub feretro, quo corpus ſanctum portabatur, ſtatìm caruit omnium languore membrorum. Transfertur eius corpus.

Laodiceus etiam quidam cæcus, inopinato pſallentis populi clamore perculſus, ſolicitè adſtantes, quid hoc eſſet, interrogauit. Reſpondentibus autem illis, quòd cuiuſdam ſancti Seuerini corpus tranſiret, compunctus, ad feneſtram domùs, in qua manebat, eſt perductus, de qua poterat à ſanis eminùs multitudo pſallentium atque vehiculum ſancti corporis contemplari. Cumque feneſtræ enixiùs incumberet & oraret, protinùs vidit, ſingulatìm demonſtrans omnes notos atque vicinos. Quo facto, cuncti qui viderant & audiërant, gratias D E O lachrymantibus oculis retulerunt. Cęcus illuminatur.

Marianus quoquè primicerius Cantorum ſanctæ eccleſiæ Neapolitanæ, cùm ſanitatem poſt immaniſſimum languorem recipere pro inceſſabili capitis dolore nõ poſſet, caput vehiculo credens appoſuit, & mox dolore liberum ſubleuauit: memorque beneficij, ſemper in die depoſitionis occurrens, deuotum ſacrificium D E O cum gratiarumactione reddebat. Monaſterium igitur eodem loco conſtructum ad memoriam beati viri, hactenùs perſeuerat: cuius meritis multi obſeſſi à dæmonibus, curati ſunt, & diuerſis obſtricti languoribus, receperunt & recipiunt ſanitatem, Dei gratia operante, cui eſt gloria & honor in ſecula ſeculorum, Amen. Monaſteriũ S.Seuerini poſt obitũ eius cõſtructum.

VITA S. GVDVLAE VIRGINIS, APVD BRABANTOS CELEBERRIMAE, EX PERVETVSTO MAnuſcripto codice tranſſcripta, nihil mutato ſtylo.

8. IANVAR.

Genus S. Gudulæ.

IGITVR Sigiberti regis temporibus, qui fuit Dagoberti regis filius, extitit quidam comes Vuitgerus in pago *Bracbātenſi, probabilis moribus, cuius thalamis inhærebat coniunx digniſſima, cuius fuerat nomen Amulberga, maioris domûs inclyta Pipini ſorore progenita: qui vterque diuinis parili modo obtemperabant monitis. Quibus in ſeculo piè degentibus, ſanctum & iuſtum contulit germen Dominus. Eodem nanque germine ſanctus extitit Emebertus, Cameracenſium præſul glorioſus, vitæ admirabilis & meritis inſignis: cuius etiam extitêre ſorores, ſimili ſanctitate probabiles, Reinildis ſcilicet ſanctiſſima, & Pharaildis moribus egregia. Horum ergò genitricem, tam felici iocunditate prolis pollentem, omnipotens Dominus adhuc futura fœcundauit prole digniſſima: & iam more parturiētium anxietatis fluctuantem

Mater eius per viſum admonetur.

procella, qui in ſeruis ſuis cōſolatur, huiuſmodi refocillatione recreare dignatur. Nox erat, & terris mortales ſomnus habebat, cùm eadem materfamiliâs ſopori dedita, angelum adſpicit, hæc ſibi proferentem verba: Solue metum corde, vtpotè fœcundata precioſo germine. Ipſe enim rex cæli ferre iubet hæc ſolamina tibi. Concepiſti fideliter, paries feliciter, venerabilis filiæ clariſſima mater: quæ ab ipſo puellari æuo diuinis adhærebit cæremonijs: in quibus perſeuerans vſque ad metas æui breuis, palmam capiet vitæ perennis. Tali ore locuta viſio angelica, eam completo reliquit ſermone, auram & in tenuem euanuit. At illa talibus exhilarata viſis, corpus è ſtratis corripit, & ad cælum manus cum voce tendit, & parans cælitùs delatis credula corda reſponſis, largitori omnium bonorum gratias reddidit. Orta eſt ſanè hæc virgo *Bracbantenſiū finibus, vt prædictum eſt, à parētibus tam religioſis quàm nobilibus, eo tempore, quo beata Gertrudis vixit celeberrima in Dei rebus.

S. gertrudis eam è ſacro fonte ſuſcipit.

Cùm ergò prædicti parentes virginis, filiam ſuam ſacro fonte regenerare decernerent, præſentiam ſupradictæ virginis expetunt, & vt eius regenerationis fieret teſtis, in omnes preces deſcendunt. Beata autem Gertrudis tam piæ preci aſſenſum præbuit, virginiſque Gudulæ regenerationi non ſolùm interfuit, ſed etiam manuum ſuarum munditia eam ſanctificauit, & de ſacro fonte leuauit. Vndè factum eſt, vt virgo virginis mater per ſpiritum fieret, atque vlteriùs ſub vbera doctrinarum ſuarum educandam ſuſpenderet.

Aldegūdis. Vualdetrudis.

Huius etiam ſanctæ virginis neptes extitêre ſanctæ ſorores Aldegundis atque Vualdetrudis, vbertìm bonorum operum flore fulgentes. Ergò cùm iam beata virgo

In monaſterio inſtituit.

Gudula infra monaſterij clauſtra ſacræ ſcripturæ lacte aleretur, & à ſua ſancta conſanguinea, necnon ſpirituali matre paſceretur, euangelicis ſententijs non abſurdè auditis, mentem ad cæleſtis patriæ deſideria cœpit erigere, & ad beatam atque æternam vitam vbertìm exardeſcere. Beata ſiquidem Chriſti virgo Gertrudis eius animum inceſſanter pulſabat, vt ſacræ virginitatis inuiolatam palmam ſeruaret, vt veniente

Matth. 25.

ſponſo, pulſans, non cum ſtultis ad oſtium remaneret, ſed cum prudentibus cæleſtem gloriam feliciter poſſideret. His nanque atque alijs huiuſcemodi quamplurimis beata virgo accenſa monitis, huius ſeculi pompam abnegās, moribus ætatem * peragrās, & ſanctam mentem ſuſpendens ad aſtra, totam ſe mirum in modum in Dei redigebat famulatum, à quo perenne flagitabat præmium. Vndè contigit, vt ſemper in dies

Prou. 8.

melior ſe fieret, ætatulamque ſenſu præcelleret: quia ſecundùm illud Sapientis, doctrinam, & non pecuniam, diſciplinamque magìs elegit, quàm aurum. Creſcente enimuerò de die in diem ætate, creſcebat morum probitate, velutì condecens erat

Virtutes S. Gudulæ.

Dei famulę. Erat ſanè corpore incorrupta, mente caſta, amabilis cunctis, affabilis vniuerſis,

uerſis, prudentia callens, fortitudine ingens, frænis temperantiæ ſerena, iuſtitiæ vigore ſeuera, patientia laudabilis, manſuetudine præſtabilis, pietate ineffabilis, feruens charitate, bis tincta, ſtabilis fide, robuſta, longanimis, ſpe inconcuſſa. Harum nanque omnium virtutum commercia exaggerabat in eius animo cuncta diſponens ſapientia.

Poſtquàm ergò ſpiritualis eius genitrix, ſanctiſſima videlicet Gertrudis, de huius mundi peregrinatione tranſiuit ad patriam, & ab eiulatu & conualle lachrymarum ad cæli regiam, vbi deſiderati ſponſi facie perfruitur, almiflua Chriſti virgo Gudula tantæ cognatæ ſolamine deſtituta, repedat ad parentum limina, referens pectus ſitibundum, hauſtu ſapientiæ refertum, parentibus deinceps ſubiecta, iuxta Apoſtoli præceptum. Erat autem in confinio villa, Morzella vocabulo, diſtans ab eorum manſione duorum milliariorum interſtitio, in quo ædificatũ fuerat oratorium, in honore ſancti Saluatoris dedicatum. Hunc locum deligens Dei virgo, crebrò expetijt remota à ſuis, vitans eis eſſe moleſtiæ in omnibus ſaltem modicis negocijs, atque appetens vacare cõtemplationi ſolius diuinitatis. Orationibus protelatis deputabat dies, continuabat & noctes, pernox in vigilijs, ſtrenua in pſalmodijs, exercitata in ieiunijs, mactabat ſe holocauſtum Chriſti conſpectibus, cui ſe totam deuota tradiderat ab annis puerilibus. & cùm ſolo hîc eſſet corpore, quotidiè animo ad æterna tranſibat. Sermo quoq; illius erat, iuxta Apoſtolum, ſale conditus: ſæpiſſimè genuum flexionibus accommodata, cum lachrymis & compunctionibus cordis Dominum obſecrabat, vt quæcunque meditaretur vel ageret, conſpectui eius accepta forent. Quantos autem pro huiuſmodi facto aduersùs virginem Dei fraudum ſuarum diabolus laqueos tetẽderit, explicare quis poterit? Sed virgo D E I tot tegebatur diuinis adminiculis, quot contra ſe omnium hoſtis vſus eſt tendiculis: tantoque ei obnixiùs reſiſtebat, quanto ad inſidiandum inſtare ipſum videbat.

Epheſ. 6. Coloſ. 3. — *Exercitia S. Gudulæ, apud parẽtes manẽtis.* — *Coloſ. 4.*

Quadam igitur nocte dum ad idem oratorium ſancti Saluatoris, quod præſcripſimus, declinaret, vt in contritione ſpiritûs ſui ad cæleſtia ſuſpirando illic pernoctaret, eccè hoſtis, qui primæ parentis Euæ calcaneo inſidiabatur, huic virgini fraude, qua potuit, inſidiari conabatur. Nam quia nox lumen negabat, ſecum virgo Dei lucernam habebat, quam pediſſequa eius tunc fortè ferebat. Hanc non ſine detrimento ſui inimicus extinxit, ſi fortè virginem fraude ſua præoccuparet, eandemque à cœpto itinere reuocaret. Sed eluſit fraudem inimici in virgine virtus Chriſti. Nam virgo Domini vt diabolicæ fraudis perturbaret laqueos, orationum aſſumit clypeos: vtque lucerna per diabolum extincta reaccendatur, iunior genibus Deum deprecatur.

Gene. 3. — *Patitur infeſtationes dæmonis.*

Exaudiuit Deus preces virginis, quas pro receptione fudit luminis: & tenebras quas ingeſſit princeps tenebrarum, diſrupit luce miſericordiarum ſuarum. Videres itaque lucernam ſine manibus accendentis reaccendi, & in obſequium virginis, velut in nictu oculi, lumen extinctum reſtaurari. Cœptum ergò iter læta peregerat, & ad oratorium, quò tendebat, peruenerat, reliquumque noctis obſecrationibus & vigilijs tranſegerat. Cumque aurora in matutinam lucem prorumperet, roburque vultu ſuo colorem redderet, preces vigiliaſque, quibus hæc virgo totam noctem pernoctabat, longis ſuſpirijs iam in diem continuabat. Nam pro carnis ſpiritusque ſuî contritione, & pro declinando populari fauore, ſola, propria comite famula, pedibus nudis ſanctorum loca ſub nocturnis horis frequentare erat ſolita. Diebus verò, vt humanũ vitaret fauorem, talibus, & vt ità dicam, dimidijs vtebatur * ſubtularibus, vt ſuperior pars pedum videretur tecta: ſicque Dei feruens amore incedebat, inferiore nuda relicta.

Eſt pernox in precibus. — *Nudis pedibus noctũ ſacra inuiſit loca.*

Sed dum id, quod piè egit, homines latére voluit, fit res palàm, quam innoteſcere noluit. Nam ſolo proſtrata, & ſpe atque animo in cælos erecta, plantas quas nudas videri noluit, prætereuntium viſibus non ſine obliuione videndas reliquit. Sacerdos etiam hoc viderat, qui celebraturus Miſſam aduenerat, & quid in hac re cauſæ ageretur, ſatìs ſuperque mirabatur. Ipſe verò horrore tanti facti perculſus, eiuſque álgori compaſſus, diutiſſimè præſtolans, poſtquàm illa ab oratione ſurrexit, continuò chirothecas de manibus ſuis extraxit, eiuſque veſtigijs ſuppponere

abijt, vt tam illuſtris meriti puellam religioſo officio honoraret. Quas in manibus humiliter virgo recipiens, & recedente ſacerdote in alteram partem ſe diuertens, longè à ſe proijcere exoptauit: ſed diuina operante clementia, ferè vnius horæ ſpatio reſtitêre in aëra. Quo ſtupendo rursùs animata miraculo, immenſas retulit gratias omnipotenti Deo: non ſuo imputās merito, ſed illi qui ſuis ſemper adeſt fidelibus.

Expletis tandèm à ſacerdote Miſſarum ſolennijs, in quibus ſancta virgo ſuum ſpiritum contribulatum Deo ſacrificium immolauerat, ad proprij limina domatis remeat. Iam ferè medium iter emenſum fuerat, & eccè cuidam mulieri obuiat, quam longus mœror & diutina calamitas torquebat. Geſtabat ſiquidem filium ſuum in humeris, qui cum languore natiuo ab aluo ipſius malefœtæ parentis deciderat in hanc lucem: iamque ſol nonum circunuoluebat annum, ex quo eundem puerum trina paſſione debilitatum viderāt. Etenim erat contractus, incuruus, caducis vultibus, & ſolā terram deſpectans cernuus. Spiracula etiam vocis erant obſtructa, & obmutuerat lingua. Quinetiam dira chiragra contuderat manuum articulos, intantùm vt ori non ingereret cibos, nisi adiutorio alienæ manûs appoſitos. Pro cuius incommodo, compaſſione & pietate virgo DEI puſillanimis facta, & ex viſceribus miſericordiarum in lachrymas eſt ſuſcitata, àc ſi in lachrymarum indicio eum genuiſſe putaretur, & per omnia mater ipſius crederetur. Accedit ergò, & in humeros ſuos eum accepit, atque pro ſoſpitate eius coram Domino aliquantulùm fleuit. Cuius preces mox in aures Domini Sabaoth peruenerunt, effectumque ſuî celerem inuenerunt. Iam enim puero vocis membrorumque retinacula laxabantur, & ad officium ſuum penitùs excitabantur: membra in vſum mouendi roborabantur, atque lingua ad officium diſtinguebatur loquendi, primumque ſermonem hunc habuit, quo matrem lætus ſic inclamauit: Mater veni, mater veni. Mirabatur beata Gudula virtutem Dei oſtenſam per ſe: gaudebat etiam mater pueri, miſericordiam Dei per beatam virginē factam in ſe.

Curat puerum valdè morbidū.

Iaco. 2.

Ambæ gaudebant, ambæ ſtupebant, Dominiq; miſericordiam ſemper ſuperexaltare iudicium perpendebant. Sed hoc factum humilis virgo nube ſilentij appetens obumbrari, interdixit mulieri, nè id per ſe aliquandò contingeret diuulgari. At illa longè aliter actitabat, quàm virgo DEI ſupplicabat: quia pro inopinata ſalute filij ſui, pietatem nequibat tacere filij Dei: non vt verborum virginis DEI aſpernatrix, ſed vt deuota beneficiorum Domini veneratrix. Perlatum eſt autem huiuſcemodi miraculum ad populum circunquaquè manentem, & celebre factum vſque in præſentem diem.

Eſt adhuc quod in virgine Dei miremur, quod per eam de excelſo cælorum habitaculo patratum fide fatemur. Nam vt ſibi moris erat, quadam die in cella ſua orationis penſum peragebat, & in cæleſti contemplatione ſpiritum ſuum ſuſpendebat: cùm eccè quædam mulier leproſa accedit, quæ non ſine fide ſoſpitatis ſuæ mox futuræ illò aduenit: cuius carnem ex diutina infirmitate putredo penè in vermes conſumpſerat, & ad morrem vſque perduxerat, nisi iam ex pietate diuina precioſa per virginem ſuccurreret medicina. Prætereà pro deformitate ſuî, à præſentia & viſibus hominū intātùm (vt ità dixerim) exulauerat, vt vix vlla cum aliquibus conſortij veſtigia inueniret. Sed beata Gudula ſpiritu contrito & humiliato intrinſecùs perfuſa, compaſſione ſuper illam & ſermone cum illa ſatis eſt vſa, atque ex nomine ſic inclamauit, & pro ſoſpitate ſuî, nè diffideret, admonere curauit: O Herenfrida, inquit, mens tua fidei ſuæ ancoram in eum figat, qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Preces proindè ingeminat ſolitas, ſuſpiriorum atque gemituum adminiſtratione prętitas: vt qui decem leproſis mundatis, vnius tantùm alienigenę fidem inuénit, & pro gratiarum actione reuertentem laudauit, huius etiam mulieris fidem inſpiceret, & eidem miſericordiarum ſuarum antidoto conſuleret. Cuius preces Dominus exaudiuit, omnemque lepram miſerationis ſuæ manu deterſit, vt nec cicatricum ſigna in ea relinquerentur, quibus lepræ indicia notarentur. Quantis verò pro ſubita incolumitate ſuî gaudijs indulſerit, facilè ex ſimilibus quiſque colligere poterit.

Pſalm. 146.

Luc. 17.

Precibus ſuis ſanat leproſam.

Hæc & alia innumerabilia, & plura certè, quàm poſſit humana colligere ſcientia, per

per famulam ſuam operata eſt virtus diuina: quæ ideò notitiam mortalium fugerũt, quia ex iudicio diuino publica non fuerunt. Ea tamen, quæ ſciri contigit relatu antiquorum, ſuiſque ex ſcriptis fides præſtitit maiorum, fideli tantùm ſufficiant, atque pro ſanctitate virginis illi ſatisfaciant. Hanc ergò Domino miraculis coruſcare placuit, quoniam in vita ſua iuſtè & irrepræhenſibiliter viuere conceſſit. Igitur in eius præſenti & inimitabili vita, qualis eſſet meriti, crebrò diuina declarabant miracula: quæ ad ſcribendum nimiùm ſunt prolixa, ſed ex his paucis etiam eius cætera cognoſcuntur opera. Soluta autem ab ergaſtulo corporis, multa prioribus ampliora & admiranda ſubſequuntur miracula: quia etſi non viuit corporaliter, viuit cum illo ſpiritualiter, qui eſt glorioſus in ſanctis ſuis, & magnificus in omnibus operibus ſuis. O verè beata & multis præconijs digna, in qua dolus non fuit: neminem iudicans, neminem condemnans, nulli malum pro malo reddens, ſed coram Deo & hominibus iuſte ac ſanctè viuens. In hac itaque conſtantia animi perdurans, non dicam per ſingulos dies, immò verò per ſingula horarum momenta feruebat flagrantia interni deſiderij videndi Deum deorum in Sion cæleſti: quorum viciſſitudine non eſt inhibita, & petitione, quam petiuit, vt in domo Domini habitaret omnibus diebus vitæ ſuæ, non eſt fraudata.

Miraculis poſt obitũ mirificè coruſcat.

Nam felici & vltimo eius præſentis vitæ termino mediante, Dominici ſacramenti ſeſe viatico circunquaquè vallans, iturum ad cælos ſpiritum roborans, Pipino ſeniore monarchiam tunc regni regente, ſexto Idus Ianuarias, flentibus fidelium cateruis, ſupernorum ciuium gaudentibus turmis, illa ſancta anima ſanctorum cœtibus ſocianda, de mundi ludibrio migrauit ad Chriſtum, ab ipſo perceptura æternæ felicitatis palmam, cui eſt honor, virtus & gloria in ſecula ſeculorum. Adminiſtrata autem ſunt honorificè corporis ipſius funebria, & vt tantæ nobilitatis puellam decuit, ex concurſu plebis non *modicè facta ſunt celebria: vbì virtutes ipſius, quibus plurimùm vſa eſt quoàd vixit, etiam ab inuitis lachrymas extorquebant, & ab ipſis vix quenquam abſtinere permittebant. Lugebant certè hanc nobiles quique, qui affuère, quibus humilitas & ſumma eius ſubiectio exemplo viuendi fuère. Lugebant etiam orphani & pauperes, oſtendentes tunicas & veſtes, quibus illos hæc altera Dorcas veſtiebat, & quotidianis alimoniarum ſtipendijs fouebat. Sepulta eſt autem in villa Ham, quam hodiè eo ipſo vocabulo conſtat nominatam. Neque ad tumulum eius diuinæ glorificationis defuère magnalia, quæ viuenti ipſi fuère ſemper præſentia. Nam vno eodemque die ipſius ſepulturæ, ſole in Capricorni ſidere poſito: nunc quippe brumam facit deflexus ad auſtrum: arbor, quam ferũt pópulum, viſa eſt ſubitò ibidèm vireſcere, & quod natura temporis non habuit, in propagines formari & frondeſcere, in teſtimonium eiuſdem virginis, in domo Domini vt palma florentis. Tanta nanque hincindè frondium ſeu ramorum iucunditate diffundebatur, vt omne æſtiui temporis nemus viciſſe putaretur. Magnus proindè in ore omnium ſuper hoc miraculo rumor, & duplex in omnes permiſcetur ſtupor, arborem & inſperatè & intempeſtiuè creuiſſe. Vtrunque enim non ſatìs fuit ſtupuiſſe. Mirum nanque fuit, arborem ſubitò pullulâſſe: ſed mirabilius extitit, eam hyemis tempore, quod natura (vt prædictum eſt) non habuit, vernâſſe.

Sanctũ Domino ſpiritũ reddit.

**modica*

Act. 9.

Pópulus arbor hyeme ad eius tumulũ viret mirabiliter.

Fecit autem Deus hæc conſilio, quo nouit & voluit: fecit etiam poteſtate, qua valuit, qui in principio creaturarum terram iuſſit germinare herbam virentem, ſemenque iuxta genus ſuum facientem. Deindè pro miraculi huius admiratione plebs vndecunquè accurrit cum exultatione, * Deumq; in tam præclara virgine ſupplicat, & miraculum, quod vidit, vbiquè gentium explicat. Factum eſt autem dum humaretur corpus ſanctiſſimum, latronem quendam exequijs eius interfuiſſe, & ornamenta, cum quibus ſepulturæ tradebatur, contemplatum fuiſſe. Tertia verò nocte, nefas quod corde conceperat malitiosè, mortifero debriatus veneno auaritiæ, opere feſtinabat adimplere. Proh nefas: Ad ſepulcrum acceſſit, glorioſam margaritam detexit, & vt lupus ad prædam, ità impudens & furcifer glorioſum irruit deprædari ſepulcrum. Nobilis ergò ſancta, vt fuerat, virgo, atque inclyta proſapia, & præpotentibus ac ditiſſimis parentibus, vt prętulimus, exorta, non ſua ſpontanea præmeditatione, ſed fideliũ potiùs amicorũ apparatu, eius ſacroſanctũ corpuſculũ auro & argẽto, veſteq; precioſa honorificè fuerat redimitũ. Qui talia oĩa ſecũ abſportãs, diripuit, ſolo

**Deoque*

Sacrilegus fur eius ſe...

ſepulcrum diripit. Heb. 4. ſolo relicto ſarcophago cum ſacra virginis gleba. Quo facto, illius nutu, cui nuda & aperta ſunt omnia, ſtatim vltio ſubſequitur diuina. Nam eiuſdē ſceleſti latronis filia nō multò pòſt fœminarū choreis ſe interponēs, quū p plateas decantando, & huc atq; illuc ſaltādo cū cæteris diſcurreret, quædā illic adfuit mulier, ſanctiſſimę virginis familiaris & amica: quæ prædicti latronis filiam nimìs diligenter intuens, eaſdem armillas, quas in brachijs ſacræ virginis, dū ſepeliretur, reliquerat, in eius lacertis eſſe certiſſimè recognouit. Tanta ergò admiratione commota, hoc illic adſtantibus denudauit celeriùs.

Quibus admirantibus, ilicò talia ſanctiſſimę virginis fratri, Emeberto ſcilicet ſupradicto, fuerunt delata. Hic itaque pro atrociſſimi immanitate ſacrilegij dolore tactus cordis intrinſecùs, quandoquidem ille locus, in quo furtum factum fuerat, ſuę diœceſi erat adtitulatus) totus ex authoritate canonica in reos furti inſurgens, maledictionis iaculum in eos vibrauit, & à ſanctæ D E I Eccleſię gremio atque fidelium conſortio ſequeſtrans, damnauit. Quibus tam meritò mulctatis, veluti arbor quędā, ſi à proprio fuerit abciſa ſtipite, continuò vniuerſi rami à priori areſcunt atque deſtituuntur viriditate: ità omnis illa progenies, tam deteſtabili profluens ſtirpe, graui & varia poſtmodùm vexatur infirmitate. Nulla enim huius generationis perſona extitit, quin clauda vel aliqua pedum debilitate detenta, vel etiam dira affecta gutteria, pręteritum luat facinus. Sic nanque à primordio vſque in pręſens huiuſmodi in talibus talis perſeuerat infirmitas. Vndè datur intelligi, ſacra virgine intercedente, illis temporaliter pœnitere à Deo conceſſum eſſe, nè illos igni inextinguibili (quod multo conſtat deterius) perpetualiter nimìs infelix exureret culpa.

Sacrilegiū, illud horrēdum in modū punitur.

De ſacri corporis eius eleuatione.

CVM igitur ex ſignis ad tumbam eius quotidiè crebreſcentibus, odorē virtutum eius fama adſpiraret omnibus, ex conſilio & diſpoſitione altiſſimi, placuit fidelibus de loco ſepulcri eam leuare, & in locum honori ipſius magis congruum transferre. Factumque eſt, vt ex conſenſu pariter & conuentu probabilium vtriuſque ſexùs perſonarum, certus pręfiniretur dies transferendarum beatę Gudulę reliquiarum, quas ad Niuialenſe transferre cœnobium ex conſilio eorum, qui conuenerant, eſt propoſitum: quandoquidem non eſſet competens, theſaurū tantæ margaritæ occuli angulo humilimi viculi, ſed loco celebri reponi. Sed conſilium humanum, diuino nō roboratum, in ipſo ſuo conatu eſt fruſtratum. Nam dum feretrum, receptui membrorum paratum, moueri tentaretur, vt eò, quò prædictum eſt, tranſportaretur, tanto fit pondere ibidèm fixum, àc ſi catenis inſolubilibus teneretur adſtrictum. Quid verò agere debeant, ſtupore & ſolicitudine vtrobiquè hæſitant: quia ibì quid *agere neſciebant, vbì de occulto Dei iudicio quicquam præſumere non habebant. Venit proindè in mentē quibuſdam religioſis conſanguinitas beatæ Gudulæ, Aldegundis atque Vualdedrudis virginum Chriſti: ſi fortè hæc virgo illuc membra ſua transferri vellet, quò quælibet virginum præſcriptarum ſedem ſuæ quietis haberet.

Corpus S. Virginis moueri loco non poteſt.

*agerent,

Erant nanque loca, tunc reliquiarum earundem virginum Chriſti ſeruatoria; beatæ videlicet Aldegundis Malbodium, ſanctæque Vualdedrudis Caſtrilocus. Deſtinabant ergò animo nunc huc, nunc illuc transferre: ſimiliterque in mouendo vires perdidère. Nam huius rei adinuentio per omnia redigitur in nihilum. Fatigari poterant, ſed ſanctam glebam mouere non poterāt. Singulis verò huic ponderi fruſtrà ſuccedentibus, & in ipſo conatu deficientibus, pietas diuina diutiùs ſuſpenſos tenere noluit, quos ad id operis inſpiratione ſua excitare voluit. Nam reuerendæ huic eleuationi quidam prouectæ, immò decrepitæ ætatis intererat, qui vſque ad id temporis longum ſenium duxerat, ſolusque à diebus ſanctæ Gudulæ ſuperſtes, cæteriſque natu & induſtria prouectior fuerat. Huius ſpiritum diuina inſpiratio mox excitauit, & quò virgo Dei transferri debuit, inſpirauit: Nanque in hæc verba prorumpens, Videtur, inquit, mihi eam quietis ſuæ ſedem in oratorio ſancti Saluatoris iam elegiſſe, in quo eam, quoàd vixit, aſſiduis ſuſpirijs ſpiritum ſuum claruit D E O vouiſſe. Tunc ad nutum ſenis intuitus omnium pendebat, eiusque ſententiæ omnium, qui

Iterùm manet immobile

qui aderant,conſenſus reſpondebat. Et accedentes feretro, tanta mox facilitate vſi ſunt in ferendo,quanta priùs difficultate fruſtrà laborauerant in mouendo. *Fit facilè mobile.*

Deportatum eſt ergò ad præſcriptum locum Mortzelle illud venerabile corpus, populis promiſcui ſexûs cum laude & tripudio comitantibus, miraculiſque ex glorificatione diuina proſequentibus. E quibus ea,quæ fidelium relatu didicimus, vt poſteris notitiæ ſint, narrabimus. Cùm à plebe, ſanctum corpus in hymnis proſequente,dimidium itineris emenſum fuiſſet,& iam Eccleſiæ, ad quam feſtinabat, cantantium populus propinquâſſet,ecce ſurdus quidam,cui longa infirmitas aurīū meatus clauſerat,pro incommoditatis ſuæ remedio corpori ſacro propiùs acceſſerat, & vt fidelibus ad deportanda ſanctorum corpora moris eſt,propè lipſanas ſacræ virginis ire religioſum duxerat. Cuius fidem e veſtigiò ſanitas cōſequitur repentina,quam meritorum beatæ Gudulæ præſtitit medicina. Hauſerat aure ſonum,chorus indè ſtupet populorum. Tunc verò pro receptæ ſanitatis commodo gratias Deo ſanctæque virgini egit,atq; ſacrum corpus ipſius ſequēdo,reliquum itineris peregit, & cum populis,pro nouitate rei voces in altum dantibus, ad definitum ſancti corporis locum peruenit. Ergò in Baſilicam ſancti Saluatoris ſancta oſſa introduxére,& cum magna lætitia poſt ſacrum altare conſtituêre,& nomen ſanctum eius adſcribunt iuſtè in aliorum ſanctorum ſerie. Cumq; Miſſarum celebrâſſent ſolennia, perfecto honore,læti redeunt domum,prædicantes ſanctæ virginis nomen famoſiſſimum,ac in ſanctis ſuis mirabilem magnificantes Deum. *Surdus recipit auditum.*

Hoc verò die,quo tranſlatum eſt corpus virginis in baſilicam Mortzellenſem, virtus altitoni ad nominis ſui laudem, & ſuæ virginis ampliandum honorem, patefecit ſuæ omnipotentiæ oſtentationem.quam vtiq; propalauit ſuper ipſam arborē, cuius ſuperiùs fecimus mentionem: quæ videlicet in vico Ham cœperat creſcere ad veſtigia ſanctæ virginis,depoſitionis eiuſdem die. Hæc enim arbor olìm appoſita cuſtos fidiſſima ſanctarum exequiarum,non defecit à ſuo obſequio nec in tranſlatione earum. Nam altera die eiuſdem tranſlationis in villam Mortzelle,eadem arbor ſacrę virginis membra fuerat ſubſecuta,ac in eodē loco tā mirificè eradicata, & conuenienter trāſplātata coram prædicti oratorij foribus,quaſi ibidèm à primordio germinare cœpiſſet ac creſcere,cùm vtraq; villa à ſe inuicèm decem milliarijs diſtarent. Neque parùm erat ſpectaculi,arborem ex eo loco,quo olìm ſine manibus creuerat putātium,etiam ſine manibus ſubitò tranſiſſe eradicantium. Quod ad iuſſum Dei omnipotētis actum angelico miniſterio intelligit, qui diuina prouidentia diſponi omnia fideliter credit. Huius rei rumor circunquaq; decurrit,& per cūctorum ora volitans, ad palatiū vſq; peruenit. In tempore illo ſceptrum monarchię Imperialis tenebat Carolus, qui ex trophæis frequentibus cognominatus eſt Magnus. Itaq; fama volucri prouulgante, certatìm ſtudebant illuc aduētare tam longinqui quàm proximi,& miraculum, quod Chriſtus ad gloriam ſuæ virginis monſtrauerat,ardebant intueri. Rex autem Carolus tam mirificis auditis miraculis,illuc deuotus aduenit,vbì ex miraculo prædictę arboris nouum ſpectaculum ſibi iniecit, & ex ſpectaculo compunctionis granum adiecit. Qui vt eccleſiarum Dei amator ſemper extitit,defenſorq; ſtrenuus, in cunctis deuotiſſimus,eandem villam Mortzellenſem ſacræ virgini teſtamentis condonauit legalibus,& prædictum prædiolum Ham,vndè arbor aduenerat,ſub plurib⁹ ac idoneis tradidit teſtibus:vt ibì tota villa deincèps ſubiecta maneret,vbì primùm arbor præceſſerat diuinitùs. Adiecit inſupèr præfatus rex eo in loco ſanctimonialium aggregare cateruam,decretiſq; regalibus facultatem illis famulādi Deo aſſcripſit ſatis opportunā. Quæ ſingula teſtamento mandauit, ſubſcriptis teſtibus aſſignauit, & eccleſiæ,in qua ſancta iacebat,in perpetuam hæreditatem delegauit. Quæ ſcilicet traditio vſque ad Vuenemarum rata permanſit: cuius vſurpatione iniuſta,ad poſteros ſuos eadem villa non ſine offenſa diuina pertranſijt. *Stupendum diuinitùs translatæ arboris miraculum.* *Carolus Magnus prædicatur.*

Poſt hæc memoratus rex Carolus exercitio venationis more deditus, per circunadiacentem foreſten turbabat rabidas feras à ſuis ſaltibus: inter quas miræ magnitudinis vrſum inſequitur,qui iam multo ſpatio victus,cùm nullum eſſet effugiū, vndiq; campis latè patentibus, ac mortem imminētem iamiamq; capiēdus crebris differret flexibus,properè curſu recto tendit ad Mortzellam, & in ſancti Saluatoris irrumpit eccleſiam. Tūc rem contigit eueniſſe,quam facilius erat ſtupuiſſe, quàm dixiſſe. Nam

Deus,

Pſalm.35. Deus,qui,vt ſcriptũ eſt,homines ſaluat & iumenta:beſtialem quodammodò vrſi ſenſum permutauit,rationemq́ue quandam intelligendi in eo formauit. Erat nanq; cernere,propè lipſanas ſacræ virginis ſe admiſiſſe, & ſub tanta protectrice,à ſtrepitu inſequentium iam ſecurum,procubuiſſe. Ibì ſubitò oblitus feritatis ſuæ, deflexa ceruice, ſubmiſſoq́ue humiliter capite, Sanctimonialium aduenientium cœpit veſtigia lambere,ac more laſciuientium catulorum omnibus aggaudere. Vndè patenter dabat intelligi, ſe fuiſſe defenſatum patrocinio famulæ Dei,eiuſq; amodò paratum eſſe deſeruire obſequijs. Quod vbì nunciatum eſt regi,cum ſuis rem,quæ in beſtia diuinitùs agebatur,intellexit,Deiq; magnalia in virgine amplectens, receſſit, ſine eiuſdem vrſi quidem læſione,ſed non ſine rei,quam viderat in vrſo,admiratione. Idem verò vrſus deſiſtens eſſe ſylueſtris,cœpit eſſe domeſticus,& in reliquum apud eiuſdem loci ſanctimoniales non aliter vixit,quàm ſententia omnium ibì manentium ſibi indixit.

De cuiuſdã regis filia. Operæpreciũ mihi videtur non prætermitti ſilentio,qualiter eandem famulam ſuã clarificauerit opifex rerum per fines tranſmarinos. Ibì ſiquidem rex quidam regebat populos ſub placida pace,qui ſuſceperat filiam ex legitima coniuge. Huic autem prima natiuitatis dies dedit initium vitæ cum membrorum labe,quam languor coæuus debilitate contraxerat. Cui in viſu perſona mulieris vultu & ſtatura ſpectabilis apparuit, eamq́ue ſoſpitatis ſuæ indicia ad tumulũ virginis Gudulæ iam citò futuræ edocuit. Expergefacta autem,patri & matri quę viderat,retulit,ſtuporemq́ue ipſis exindè intulit: quibus pro viſione gaudium quidem creuit, ſed quia locum ignorabant, ſolicitudo triſtitiam dedit. Tunc nocte ſequente eadem viſio puellæ apparuit, vtq́ue bonis eſſet operibus intenta, admonuit. Quæ ſomno excitata, noctem illam diemq́; ſequentem lamentationibus tranſegit, donèc tertia ſe nocte eadem, quæ antè apparuit,mulier præſtò dedit, & conſolationis viam primùm ingreſſa edocuit, quo beata Gudula pago orta,vbì poſt mortem ſepulta, & ad quem locum poſteà eſſet tranſlata: adijciens etiam ſanctimonialium cateruam, quietis ipſius loco aggregatam,atque ad obſequium eius fidei ſigno ſubarrhatam. Manè ergò his, quæ viderat, publicè enarratis,patreq; & matre pro his in gaudium excitatis,naui vna cum militum manu imponitur, emenſo mari ad locum, vbì virgo DEI ſedem ſuæ quietis elegerat,prouehitur. Vbì à ſanctimonialibus ſuſcepta, ac prope lipſanas ſacræ virginis poſita,orationis inſtantia ab eiſdem per triduum fouetur:tandemq́ue ſoſpitatem, quam oraculo accepturam ſe didicit, meretur. Sicq́ue membrorum officio roborata,atque incredibilibus ſuper hoc gaudijs excitata,licèt adhuc paganis detẽta ritibus haberetur, Deum in tanta virgine miraculis coruſcantem profitetur, ad patriam repedat, Deumq́ue Chriſtianorum publicè prædicat. Cuius incolumitas ſtuporem, gaudium & fidem regi ſuiſq́ue dedit: ſtuporem, rei nouitate: gaudium, in filiæ recuperatione: fidem, in vnius Dei confeſſione. Tandèm & ipſe ad cœnobium ſacræ virginis, ſatis terrarum mariſq́ue emenſus, vnà cum plurimis regni ſui viris eſt adductus,baptiſmumq́ue,quibuſdam ſuarum rerum copijs ibidèm oblatis,eſt adeptus. Poſt cuius perceptionem eidem beatæ virgini vas argenteum condonauit,quod in deferẽdis ad Eccleſiam oblatis longo pòſt tempore ibidèm manentium ætas conſeruauit. Intereà regreſſus, patriam cum ſuis reuiſit, vt omnes ſui regni homines baptiſmi fonte abluerentur, decretum dedit:quod latè diuulgatum, in vnum credere Deum fecit. Poſtremùm, nullum permiſit regno militare ſuo, qui per paganiſmum rebellâſſet Chriſti regno. Sic per ſalutem vnius, multis prouenit animarum ſalus. Sed nec dubitari debet, quanta inter circummanentes ſignorum gloria fulſerit,quæ longè etiam remotos populos illuſtrauerit miraculis. Magna verè in cælis & in terris eius gloria, magna æquè ipſi apud Deum inueniendi, quæ poſtulat,efficacia: cuius meritis obtinentibus, veri notitia Dei tranſmarinis data eſt gentibus: non illis,quos vocant Anglos: iam enim illi docente Auguſtino in Chriſtum crediderant, quem admirabili viro Gregorio authore docentem meruerant: ſed longè nimirùm remotioribus, in infidelitatis cœno tunc temporis ſordeſcentibus. Ratum quidem erat ſanctimonialium inibì floruiſſe religionem,aduſq; Hunnorum irruptionem. Qualiter autem cum eis ſanctimonialibus actum ſit, & in Mortzellenſi villa religio ſupradicta defuerit, ſequens ſermo declarabit.

Poſt multa & magna miracula oſtenſa in vico Mortzelle diſpenſatione Domini, collo-

collocata,ſanctimonialium congregatione inibì in honore dilectæ Deo Gudulæ virginis,multiplicata populorum malitia,læta & proſpera turbauit diaboli verſutia.Ipſe quippe aduerſarius noſter,qui bonis inuidet, & malis adgaudet, dum tanq̃ leo rugiẽs circuit,quęrens quem deuoret,ſi qua adhuc virtutum veſtigia remanſerunt in terris, nititur omni impietatis abolere molimine,Vt iacula atrocitatis ſuæ per corpora exteriùs tranſmitteret liberiùs,heu dolor & facinus,primô venena ſua in anima diffudit interiùs,tanto grauiùs,quanto abundãtiùs. Sic,vt diximus,aſſcendente ad Dominum clamore nequitiæ Chriſtianorum,vt ſimilem inuenirent pœnam, fines Lotharingiæ gens inuadit Danorum. Sanctuaria vertebantur in deriſum,in prædam ſubſtãtiæ incolarum.Ità pace turbata,res cœnobij Mortzellenſis paulatim diripit aduerſariorum inſatiabilis cupiditas. Qua tempeſtate,metu paganorum agente, ſacratiſſimæ virginis Gudulæ corpus à ſupradicto cœnobio in locum,qui dicitur Caprẹmons,deportatur.Intereà pagani impietatis ſuę fimiculos latiùs protendentes,atq; rapinę vaſtationiſq; fomitem magìs ac magìs ſitientes, quęcunq; poterãt conſumptionis fine perdidêre,nec etiam à cœnobio Mortzellenſi manum abſtinuêre. Nam igni ab eis crematum,& irremediabili malo temerè eſt inuaſum: ità vt nullam noſtro nunc tẽpori reliquerint indicium.Nam ſicut nobis Dominica vox teſtatur, omne regnum in ſe diuiſum, deſolabitur: Lodouicus rex Anſtraſiorum,fines Francorum iniuſtè inuaſit contra fratres ſuos.Facta itaq; pactione inter eos, datiſq; ſacramentis cum reuerteretur,Nortmannis,qui erãt progreſſi vſq; Carbonariam,in loco,qui dicitur Thimnim,obuiauit ſupradictus rex,q̃ Auſtraſijs imperauerat:cum quibus abſq; mora confixit,& Deo propitiante, ex eis maximam partem gladio ſtrauit: reliqui in fugam dilapſi,in fiſco regio ſe communiunt:deindè noctù diffugiunt,& ad claſſem greſſum dirigunt. Poſteà Vualam fluuium ingreſſi,in *Niumago ad regiũ palatium applicuerũt, ibiq; caſtra poſuerunt. Quod factum cùm ad notitiam Lodouici perlatum eſſet,abſq; dilatione cum exercitu venit,& munitionẽ obſidione clauſit. Conſerto cum eis nonnullis diebus certamine, non adeò præualuit : quia palatium ingentis magnitudinis miriq; operis,hoſtibus tutiſſimum præbebat receptaculum. Poſtremò rex accepta pollicitatione,quòd ſi ab obſidione ceſſaret,Nortmanni continuò de regno eius diſcederent, cum omnibus copijs receſſit. Illo recedẽte,Pagani palatium vnà cum munitione exurentes flammis, nanibus aſſcenſis,maiori numero congregato, cum inæſtimabili multitudine peditum & equitum conſederunt in loco, qui dicitur Haſlon iuxta Moſam. Et primo impetu finitima loca depopulantes, Leodium ciuitatẽ, Traiectum caſtrum, Tungrenſem vrbem incendio cremant. Secunda incurſione Ribuariorum finibus effuſi,cædibus,rapinis ac incendijs cuncta deuaſtant, Coloniã Agrippinam,Bonnam,ciuitates cum adiacentibus caſtellis,Tulpiacum, Vulpiacum & Nuſſam igne comburũt. Poſt hęc Aquis palatium,indè Malmundarias &*Stabulaus monaſteria in fauillam redigunt. Arduennam percurrentes,Prumiam monaſterium ingrediuntur ipſo die Epiphaniæ Domini: Interfectis oĩbus,quos ibì inuenerunt, monaſteriũ igne conſumunt:& onerati p̃da,ad caſtra redeunt. Dum hæc aguntur, Lodouicus rex apud Franconofort moritur. Nortmanni audita morte regis, nimio exultabant tripudio:& iam non de conflictu,ſed de præda cogitabant. Igitur cum omni feſtinatione exeunt, & Treuirorum ciuitatem nobiliſſimam die ſacratiſſimo Cœnæ Domini occupant:In qua vſq; ad ſanctũ diem Paſchæ feſſa ab itinere corpora recreãtes,omne tentorium vrbis circunquaq; vſq; ad ſolum demoliti ſunt. Deindè ciuitatẽ flammis exurentes,Mediomatricum dirigunt aciem. Quod cùm reperiſſet eiuſdẽ vrbis antiſtes,adiunctis ſibi alijs epiſcopis vel comitibus, vltrò illis obuiàm ad pugnam procedit. Inito certamine,Nortmanni victores extiterunt,& epiſcopo interfecto,cęteri fugerunt. Pagani iter,quod cœperant,deſerentes, cum ingenti pręda ſumma celeritate ad claſſem reuertuntur. Iiſdem verò temporibus Carolus, huius nominis & dignitatis tertius,licèt grauibus & multimodis regni negocijs occupatus, tamen aduerſantes Nortmannos,Deo auxilium ferente,regno depulit. Poſteà verò gens Hungariorum finibus ſuis egreſſa, regnum Bauariorum ac Lotharingiæ occupat, cædibus,rapinis ac incendijs omnia vaſtat,& vſque ad Carbonariam ſyluam igne & pręda eſt demolita. Sed Otto ſenior tunc temporis Imperator,multimodis regni & ſuorũ procerum impeditus incommoditatibus,dum aduerſantes non cohibet hoſtes cen-

1. Pet. 5.

Barbari populãtur regiões Chriſtianorum.

Luc. 11.

Nortmanni Nouiomagium obtinent.

Multas vrbes flammis exurunt.

Treuiris cõburitur.

Alij habẽt, quòd data pecunia, è regno deceſſerint.

ſura regiæ ſeueritatis, maiorem & grauiorem licentiam iniuſtitias faciendi tribuit etiam domeſticis. Bellum tamen contra Hungrarios ſuſceptum, Deo miſericorditer diſpenſante & pro ſuis pugnante, ſatis feliciter peractum eſt. Rex ipſe Hungrariorum cum ſuis principibus captus eſt: cæteri verò interfecti & funditùs ſunt extincti.

DE RELIQVIIS S. GVDVLAE.

Igitur poſt tanta & talia regni flagitia recedentibus paganis, beatę Gudulę corpus ad preſcriptum cœnobium, ab Danis iam in nihilum redactũ, rediјt. Quod quanquàm hoſtium irruptione ſuique deſtructione vileſceret, beatæ tamen virginis corpus ibidèm ſeruabatur, eaqùe reuerentia, qua loci eiuſdem valuit paupertas, venerabatur, donèc Vuenemarus quidam ſubintrauit, qui vt altera peſtis eundem locum iniuſto poſſidendi deſiderio vſurpauit, & omni crudelior belua, ſpecie Chriſtianus, non opere, paganos ipſos nimia vicit crudelitate. Bona eccleſiaſtica in vſus ſuos & ſuorũ ſtipendia ſatis audacter pręſumpſit vendicare, & ancillas Chriſti iniurijs & egeſtate coactas, compulit fugere, & vt oues ſine paſtore circunquaquè vagantes errare. Si quam prætereà de numero DEO ſeruientium mors occupabat, locum eius auaritia Vuenemari ſupplere nolebat: ſed non mirum erat, quippe qui & viuentibus ſua denegabat. Hoc tandèm iuſto Dei iudicio tam animæ quàm corporis morte damnato, dolet eccleſia ipſum reliquiſſe filios. Quorum vnus Hermenfridus res eccleſiæ ſupradictæ inuaſas iniuſtè, nõ timuit mortuo patre ſuſcipere, & quidem per aliquot annos ſine alicuius contradictione vel defenſione. Hoc enim tempore, vt clamat veritas ſcripturę, neq; rex, neq; dux in Iſraël erat: ſed vnuſquiſq; in via cordis ſui ambulabat. Tanta nanq; aliorum malorum pericula, tanta vndiq; aduerſitatum creuerãt incommoda, tanta inſupèr principum erat negligentia, vel defenſorum impotentia, vt res eccleſiarum minui vel diripi in his finibus ab aliquo, iam eſſet pro minimo. Poſt hęc Ottone ſecundo tenente imperium, Carolus frater Lotharij regis Francorum in regno Lotharienſi adeptus eſt ducatum. Qui ſtatum imperij dolens perturbari multipliciter, ad melioranda negocia multorum animum aduertit ſolerter. Vndè inter cętera res ablatas eccleſię Mortzellenſi inuaſorum partibus niſus eſt ſubtrahere, & ſanctę Gudulę famulantibus reſtituere. Sed quiuis ſcire poteſt facilè, quàm difficilè corrigantur, quę in conſuetudinem venerunt diutina dilatione. Sua loco ſancto volebat reddere induſtria Caroli ducis, ſed obſtabat audacia perſuaſoris, nec Deum timentis, nec hominem reuerentis. Inſurgunt teſtes iniqui, & mentita eſt iniquitas ſibi. Hermenfridum omnes ſuę partis clamãt eſſe patris ſucceſſorem, & paterni boni hæredem. Ducis autem præualente potentia, Hermenfridus ſuique complices amantes terrena, paruipendentes cęleſtia, inito conſilio inuaſas terras retinent ſibi, & precioſam margaritam, omnibus datis comparandam, corpus ſcilicet ſanctæ Gudulæ, dant bono negociatori, Carolo videlicet glorioſo duci. O miſeros & miſerandos om̃i modo, qui inſtàr brutorum animalium terram reſpiciẽtes pectore prono, ac ventri obedientes, non Deo, ipſi ſe indignos iudicant tanto dono. Et ſicut paternam rapacitatẽ eis hęreditate ceſſiſſe gauiſi ſunt, ſic quaſi ęterno mucrone ꝑfoſſi, paternæ necis exitum ſibi contigiſſe triſtati ſunt. Nam vniuerſos eiuſdem poſſeſſionis cohæredes, inaudita miſerabiliq; nece notum eſt finiri ad extrema venientes. Carolus verò dux ꝓ nihilo ducens damna terrarum, felici commercio gaudet ſe cæleſtem ſuſcepiſſe theſaurum. Quem cum debito honore in eccleſiam ſancti Gaugerici Bruxellæ intulit, & ꝙd ſibi ceſſiſſet boni geſtiens probare oculis, temerè, quanuis deuotè, aperuit thecã virginis: ſed mirum dictu, eccleſiam totam derepentè nebula circunfundit, omnemq; diurni luminis adſpectum in nocturnas tenebras permutans, oculos pręſentium caligo retundit, atq; ſic prouidentia Dei omnes ab incepta temeritate retraxit. Saniori interim præſcriptus dux innitens conſilio, ſe vnà cum aliquanta fidelium plebe in cõtritione carnis ac ſpiritûs coarctauit triduo, vt quod faciendum incauta perſuaſit temeritas, ſumma, quę om̃ia vincit, impetraret humilitas. Et iam tertia dies illuxit, moratusq; princeps ad loculum beatæ virginis cum ſacerdotibus ac thymiamate acceſſit, aperuit, & quod deſiderabat vidit, inuocataque Dei maieſtate recluſit, ac ſigillo ſignauit. Poſteà verò partem quandam villæ, quæ vocatur Molenbecca, ſanctę Gudulæ tradidit, & ſex familias addidit, & alia conplura altaris veſtimenta donauit. Illicnõ ſine magna veneratione quieuit vſque ad tempora comitis Baldrici, nepotis Caroli ducis.

Vuenemarus bona eccleſiaſtica ſibi ſcelerate vẽdicat.

Iudic. 17. 18. 21.

Carol⁹ frater Lotharij, ſit dux Lotharingiæ.

Vltio diuina in vſurpatores rerum eccleſiaſticarum.

S. Gudula transfertur Bruxellas.

Carol⁹ dux quæ ſit largitus eccleſiæ S. Gudulæ.

ducis. Milleſimo quadrageſimoſeptimo anno incarnationis Dominicę, XV. indictione, Damaſo Apoſtolicæ ſedi præſidente ſummo pontifice, Henrico II. regnante, dedicatum eſt in monte Bruxellæ templũ XVI. Calen. Decemb. ad laudem noſtri redemptoris, in honore ſancti archangeli Michaelis à Gerardo Cameracẽſi epiſcopo. Lambertus verò, qui & Baldricus comes, Henrico fratri ſuccedens, cuius præſentia tunc cuncta extiterũt illic decenter ordinata, eodem die illud corpus ſanctiſſimum de eccleſia ſancti Gaugerici cum epiſcopo cęterisq; ſacris ordinibus leuauit, atq; cũ ſummo honore in eccleſia ſancti Michaëlis repoſuit. Et annuẽte in oĩbus vxore ſua Oda, q̃ fuit Gozelõis ducis filia, ad ſeruiendũ Deo ſanctęq; Gudulę virgini, ibì clericos cõſtituit, & ad vſus eorũ ipſam eccleſiã cũ decimis, & alia plura legaliter cõtulit. Ibì nũc quoq;, ad oſtẽdenda glorioſæ virginis merita, multa & magna fiunt miracula. Hæc de virgine Dei pauca tantùm è multis in notitiam noſtrã venerunt, omiſſis proculdubiò plurimis, q̃ nos pręteriẽrunt. Sed hîc noſtra de virgine claudatur oratio, eiuſdemque nobis aperiatur interceſſio, q̃ me ſcribentẽ, & te Chriſtiane reſpiciat legentem, Amẽ.

S. Gudula ad S. michaelis ædem transfertur.

BERNARDI IVSTINIANI ORATORIS EXPOLITISSIMI, IN BEATI LAVRENTII IVSTINIANI *Venetiarum protopatriarchæ vitam, ad monachos Carthuſienſes Præfatio.*

ETSI non dubito, venerãdi patres, quin Patriarcha Laurentius ſicutì viuens ſolebat, ità etiam vita functus excipietur à vobis omni pietatis officio: iucundiorem tamẽ eius aduentũ eſſe exiſtimaui, ſi ratiõem, qua ſuauiſſimus gratiſſimusq; hoſpes ad vos veniat, cognoueritis. Nam quum eum à teneris annis dilexiſſem, plùs etiàm q̃ parẽtem, atq; illius diſceſſu mœrens, deſiderarẽ aliquid ſolatij, optabã (vt amãtium mos eſt) aliquam illius imaginẽ, non Lyſippi quidẽ manibus, aut Apellis, ſed q̃ potiùs exprimeret & mores illius, & actiones, & verba: q̃ niſì literarum viua (vt ità dixerim) pictura fideliter atq; perfectè repręſentari nõ poſſent. Illud igitur vnum cupiebam, illud optabam, ſingulares illius cæleſtesq; virtutes, & cuiuis pontificum veterũ merito non impares, præſtãtis alicuius ingenij literis illuſtrari. Quod cùm ipſe mecum ſępiùs agerem, ſæpè etiam cum his venerabilibus patribus veſtris, qui apud nos ſunt, & p̃ſertim cum angelici ſpiritûs viro Frãciſco Taruiſano pręfecto veſtri cœnobij, accidit inter nos officij quædam & pietatis plena contentio. Quum orarem ego illum, & ille contrà me, vt aliqd de vita noſtri pontificis ſcriberẽ: dicebã eſſe illi authoritatem, eſſe doctrinã: conſueuiſſe ꝑ multos annos cum Laurẽtio, multa vidiſſe, multa cognouiſſe: ſingulari charitate ac reuerentia ei fuiſſe deuinctũ: Vereri me pręterea dicebam, nè ſi ego ſcriberẽ, ſanguinis propinquitas obeſſet fortaſsè Laurẽtij cauſæ, & (velut in foro ſolet) teſtimonium nepotis in cauſa patrui ſuſpectius haberetur. At ille eiſdem contra me rationibus vrgebat enixiùs, & facultatis, & conſuetudinis, & amoris: atq; (vt eſt p̃ſtanti doctrina & vſu rerum) intueri iubebat Ambroſium, qui Satyri fratris laudes duobus libris complexus eſt: adſpicere Bernardum, qui Gerardo fratri, inter cæteras nobiliſſimas ſuper Cantica homilias, locum præcipuum eius laudibus inſeruït. Neq; Latinos ſolùm memorabat, ſed Gręcos etiàm. Nam & Chryſoſtomus parentis, & Baſilius ſororis vitas & laudes, quemadmodùm noſter Aurelius Monicæ matris, proſecuti ſunt. An (prætereà dicebat) ſi quotidiè vides alienos & externi generis homines concurrere ad illius ſepulcrum, qui aut ſtatuas, aut flores, cereóſve in teſtimoniũ venerationis apportent: quid tandèm tibi neceſſitudine nepoti, pietate filio, tãtis illius beneficijs obſtricto agendum eſt? Te certè audiui, quum diceres illũ tibi ſæpè magnis in laboribus præſenti adfuiſſe numine, quemadmodùm ꝓmiſit ipſe tibi, dum migraret è vita. Nónne igitur ad illius honorem & gloriã, (niſì ingratiſſimus eſſe vis & haberi) quicquid in te eſt aut facultatis & ingenij, aut deniq; ſtudij & diligẽtiæ, conferẽdum? Hæc igitur ille quum diceret non minùs prudenter q̃ amicè, certè in memoriã redigebat, idipſum vſu accidiſſe ferè per oĩes ætates. Omitto enim priſcos illos gen-

Franciſcus Taruiſanus.

P 2 tiles,

tiles,vt Catonem,vt Cæſarem.vt Thucydidem & Xenophonta: quorũ hi Græcis,illi Latinis literis res illuſtrauêre ſuas:adeò non de amicis aut propinquis, ſed de ſeipſis ſcribere non dubitârunt. Dicam de noſtris. Certè Athanaſius Antonij, Martini Seuerus, Bernardus Malachiæ, Gregorius Baſilij, Gregorij Chryſoſtomus ſcripſère vitas, aut diſcipuli omnes,aut amiciſſimi. Itaq; refragari iamiam poterã ſummę authoritatis exemplis:ſed illa p̃cipuè ratione non poteram, quam de illius erga me memorauerat beneficijs. Abijt enim optimus pater ea maximè tempeſtate, quũ me familiamq́; meam turbulentiſſimi fluctus & procellæ varijs modis impeterent, vt mergi penitùs neceſsè fuerit,(tu ſcis bone Deus) niſi inuocatus ſemper à me benigniſſimus pater,in tantis malis atq; periculis opem tuam impetrauiſſet. Vt extaret igitur aliquod grati animi officiũ,quod profectò ab nepote erga patruum ſine ſcelere omitti non potuit, appuli animũ ad ſcribendum. Quæ aũt narrabimus,verè poſſumus dicere cum Apoſtolo,quia non ſolùm à fidiſſimis teſtibus audiuimus, ſed pleraq; ipſi vidimus oculis noſtris,& manus noſtrę contrectauerunt:prȩſertìm cùm ab initio pontificatûs ad vltimum vſq; vitæ diem,ab illius (vt aiunt) latere nunq̃ ferè diſceſſerimus. Placuit autẽ vobis potiſſimùm inſcribere,clariſſimi athletæ Chriſti. Nam quum Leonardi parẽtis cineres atq; oſſa,meî,apud vos habeam pignus eximiæ erga vos familiæ noſtrę obſeruantię & pietatis:cur germanos optimos atq; dulciſſimos, qui ſe incredibili pietate dilexerunt,quantùm in me eſt,pari quoq; contubernio non donem? Venit igitur ad vos Laurentius,pater & vita ſanctus,& doctrina inſtructus,& miraculis coruſcans:q̃bus quidem ornamentis quid accedere poſſit,non video. Sunt autem ſumma omnia hæc, & habitant adhuc in oculis omnium: ex quibus & voluptatẽ in legendo, & fructum in imitando percipere poſſitis.

Nota quid côferat pia inuocatio Sanctorũ.

1.Ioan. 1.

QVO GENERE, QVIBVS PARENTIBVS SIT *ortus,& quo pacto adoleſcens ad diſciplinam monaſticã ſit profectus.* *Cap. I.*

8.IANVAR.

Genus S. Laurentij.

Familia Iuſtiniana.

NATVS eſt igitur Laurentius Venetijs, Bernardo Iuſtiniano patre,matre verò Quirina. De vtriuſq; familię nobilitate neq; multa dicere, neq; omninò ſilere licet ſine illius iniuria. Nam ſicut his fortunę donis gloriari,ſuperbę leuitatis eſt:ità fortiter cõtempſiſſe, quod Laurentius fecit,ſummæ grauitatis. Celebre igitur eſt, & in antiq̃s Venetorum monumentis extat,Iuſtinianam familiam à Iuſtiniani poſteris defluxiſſe: tres fratres Conſtantinopoli pulſos per ſeditionẽ,veniſſe in Italiam,atq; Venetijs conſediſſe. Huius familiæ virtus cùm multis in bellis,tum in eo maximè claruit,quod à Vitali Michaële duce Veneto aduersùs Emmanuelem Imperatorem Conſtantinopolitanum feliciori initio,q̃ euentu geſtum eſt. Claſſem nobiliſſimam centum triremiũ, & viginti nauium dux Venetus centum diebus confecit,& in altum deduxit:quę quũ omnem oram Illyrici maris,portus deindè Epiri atq; Achaiæ, & deindè maris Aegæi inſulas penè omnes recepiſſet,captaq́; deniq; ac ſpoliata Chio,ád inſulam, quæ nunc dicitur ſanctæ Panagiæ,diuertiſſet,& deſcendiſſet aquatum,(ſeu peſtis illa fuit,corrupto cæli tractu,ſeu,quod magìs creditum eſt, infectæ ab hoſtibus veneno aquæ) ſanè incredibili lue vaſtata eſt. Iuſtiniani quicunq; per ætatem potuerãt capere arma, claſſem eam conſcenderant,quaſi patrias ſedes bello repetẽtes: ſed tantum conatum infelix exitus excepit. Nam ad vnum omnes, ſic volente Deo,aut ferro,aut morbo extincti ſunt domi, præter aliquot ſenes,ſufficiendæ ſoboli frigidiores. Fortè euenit, vt vnus tantùm ſupereſſet adoleſcẽs. Nicolaus nomine,apud monachos ſancti Nicolai. Vitalis dux laceram,&tam milite q̃ remige vacuam claſſem trahens,in patriam reuerſus: & cùm præter alia publica incommoda,tum etiã quaſi excidij illius familię cauſa fuiſſet,quæ toti ciuitati fuerat chariſſima,incidit in populi odium. Et vt quoquomodò poſſet reconciliaret,ſtatuit non ſolùm reſtituere illam in lucem, ſed copulare etiã ſibi ſanguine. Impetrat ab Alexãdro tertio, põtifice maximo,vt liceat adoleſcẽti monacho ſoluere vinculum religionis,ad reparandam ſobolem ſuæ gentis:eiq; vnicã filiam

Venetorum clades.

liam deſpōdet, Annam nomine. Fauſtę fuère nuptiæ. Donauit illos Dñs maribus ſex, & tribus fœmellis. Lætus tam proſpera ſobole Nicolaus, & Deo gratias agēs, voti ve- *Redit ad monaſteriũ N colaus Iuſtinianus.* teris religiōiſq; nō immemor, ad monaſteriũ reuerſus eſt: ædificato prius apud Amianum cœnobio virginum ſub nomine ſancti Adriani: in quo vxor ipſa Anna quoquè monaſticā cepit vitam. Multis miraculis ambo claruerunt, atq; eorũ imagines apud ędem ſancti Nicolai in teſtimoniũ ſanctitatis ad noſtrā vſq; ętatē perſtitère. Quod, nè cui fortè mirũ videatur, iiſdē temporibus idem Alexander pontifex Conſtantiā, Gulielmi Siciliæ regis filiā & monacham, & plùs q̄ quadragenariā Henrico Imperatori, Frederici Barbaroſſę filio, nuptui cōceſſit, ad ſobolem Gulielmi patris, ꝗ Siculis fuerat chariſſimus, ſuſcitandā. Ex hac igitur ſanctitatis propagine Laurentius ortus. Bernardus pater iuuenili ętate è medio magnorũ honorũ curſu ſurripitur. Quirina mater, & ipſa clariſſimo genere, anno ętatis quarto ſupra vigeſimũ amiſſo viro, & quinq; ſuſceptis liberis, reliquā ætatē cælebem duxit, domũ ſuam regens, vt Apoſtoli verbis vtar, & filios in timore Dei & mandatis inſtituens, inſtans orationibus die & nocte: & *1. Tim. 5.* nè in delicijs mortua eſſet, ciliciũ & catenā ęream, quóàd vixit, circa lumbos geſtauit, *Nota ſanctitatē nobilis matronæ.* ieiunijs & vigilijs florentē ętatē caſtigās: p̄cipuè autem in pauperes miſericors & benefica, & q̄ ad eleemoſynas filios ſemper & verbo inſtrueret, & exemplo. Acceſſit ad eximiũ Laurentij ornamentũ, germanorum fratrum par memorabile, Marcus & Leonardus: quorũ neceſſaria mētio me diù tenuit ancipitē, ſcriberémne hîc aliqd de illorũ vita moribusq;: ſed quum magni res operis videretur, mâlui nunc ſoli Laurētio dare operā. Vnum tñ illud non ſilebo, cum bona venia legentiũ, tres eiuſmodi fratres tanta virtute, ſanctimonia, & oīm bonarũ artium ſciētia p̄ditos (quod quidē ſcriptorũ monumētis extet) vix vlla vnq̄ ſecula tuliſſe. Nec falli me amore, neq; fallere prorsùs ſcio. Natus eſt Laurentius ſub finē belli Genuenſis illius maximi & ꝑiculoſiſſimi: & natus, quo die ꝓ inſigni apud Clodiā victoria, vniuerſa ciuitas ſupplicationibus & omni lętitię genere redundabat. Dicere ſolebat Quirina mater, dũ in ea lætitia pareret, gaudio quodā animi ꝑfuſa, Deo primùm gratias egiſſe, ꝙ eum partũ, quē tantis in laboribus ꝑiculiſq; geſtâſſet, in lucē ederet cũ tāta ciuitatis lętitia: deindè Deũ ſuppliciter orâſſe, vt hoſtibus aliqñ formidini eſſet, & ſaluti ciuibus: quod certè vidim⁹ eueniſſe bello Mediolanēſi, ſicutì ſuo loco dicemus. Statìm aũt primęua ętate declarauit *Mores adoleſcentis S. Laurentij.* morũ elegātiā ſingularē. Nihil illo venuſtius, aut amabilius: cũ maiorib⁹ natu libēter eſſe, cũ ęqualibus facilis, minores amplecti. Cęterũ excellēti videbat̄ animi magnitudine, & ad ſummas res ſemꝑ intenta. Nihil illũ ludicri delectabat, vt ſolet cęteros iuuenes: ſed ad magnas res diuina ſapiētia rapiebat, vt aliqñ Quirina mater metuens, nè aliorsùm erũperet ille ardor animi, & mũdi honores amplecteret̄ plusq̄ par eſſet, quin tu, inqt, hanc mi fili inſaniā mittis? Infernũ ſapit iſta ſupbia. Cui ſubridēs Laurentius veluti ꝑ iocum, Noli timere, ait, mater: magnũ me Dei ſeruum adhuc videbis. Hoc de ſeipſo puerile p̄ſagium haud multò pòſt Dñs impleuit. Annũ erat natus vndeuigeſimũ, eius ſcilicet ętatis, in qua carnis illecebrę ancipitē facere ſolent humanę vitę viā. Dñs aũt IESVS manũ illi adhibere volens, apparuit illi, ſicut ipſe in eo libello, ꝗ faſciculus amoris inſcribit̄, meminit. Ipſius verba ſubijciemus: Erā veſtrî ſimilis, quęrēs ęſtuanti deſiderio pacē in rebus extrinſecis, nec inueniebā. Tādèm quędā virgo ſole ſplēdidior mihi apparuit, cuius nomē ignorabā. Hęc ꝓpiùs accedēs, venuſto vultu placi- *Chriſtus illi appáret.* doq; affatu: O iuuenis, inqt, dilecte, cur effundis cor tuũ, & pacē ſectādo ꝑ multa variaris? Quod q̄ris, penès me eſt: quod cōcupiſcis, tibi polliceor, ſi tñ in ſpōſam me habere voluēris. Quũ verò nomē ipſius, & genus, & dignitatē ſcire poptarem, ſe ait ſapientiā Dei eſſe, q̄ ꝓpter hoīm reformationē humanā formā ſuſcepit. Aſſenſi igit̄, & dato pacis oſculo, lęta diſceſſit. Hac igit̄ viſione ꝑculſus, rem detulit ad Marinum, Quirinæ matris cōſobrinũ, ꝗ fuit tam vita q̄ doctrina ſanctiſſimus. Is quanq̄ magnũ aliqd portēderet, & ardentē iuuenē ad oēm altiſſimæ vitæ rationē intelligeret, ꝑſpicere tñ penitiùs illius aīm, & corporis firmitatē experiri mâluit. de veſtitu nihil mutauit, nè cultus ſordidior ꝓderet animi ꝓpoſitum: ſed matri nimiũ amanti ſecretum eſſe non potuit. Quæ quum p̄ter ſuſpiciōes alias, ligna quędā rudia ſuꝑ lectũ ſternere, ſuperq; his *Nota ſtratũ ſancti adoleſcentis.* lignis cubitare filiũ depręhēdiſſet, (vt eſt matrũ natura mollior) metuens nè filius nō ſatìs difficultates religiōis intelligeret, induxit in animũ tentare illius ꝓpoſitũ, & nuptias apparare. Et qdem virgo offerebat̄ forma, nobilitate & amplis diuitijs pręſtans, quā ego ſenē cognoui. Id quũ aīaduertiſſet filius, & fratres cũ matre cōiurâſſe ꝑſpice-

Spernit nuptiarũ voluptates. ret,fugã maturauit,atq; ad Marinũ auunculũ ſe cõtulit in religionẽ canonicorũ col-
legiatorum,q̃ S. Georgij in Alga nuncupant̃.Dicebat autẽ initio cõuerſionis propo-
ſuiſſe aĩo,hinc oĩa bona fortunæ,nobilitatẽ,magiſtratus,honores,vxorẽ,liberos, pe-
cuniã,&oĩs ꝑtereà generis voluptates:illinc inedias,vigilias,æſtus,algorẽ,ſeruitutem:
ſediſſe deindè quaſi iudicẽ inter iſta,& ab ſeſe ità exegiſſe: Cõſidera nunc etiã atq; etiã
Laurenti,q̃d agas: Putáſne hæc ꝓferre poteris,aut illa contemnere? Tum ſeſe ad Dñi
crucem conuertiſſe: Tu es Dñe ſpes mea: ibì poſuiſti certiſſimum refugium tuum. Sic
confirmatus animo,relicta matre fratribuſq;,calcatis preterea opibus & honoribus,
& florentis ætatis illecebris,ad cæleſtem militiam profectus eſt.

De ſiti, fame, vigilijs, & omni corporis attritione, de dolorum tolerantia per omnem ætatem declarata. Cap. 2.

Pugnat aduersùs voluptates insigniter. PRimũ igit̃ ſibi certamen inſtituit cum corporeis illecebris,cuius viã breuiſſi-
mã iudicauit,ſi nihil illis molle cõcederet, ſed bellũ gereret q̃ſi cũ hoſte capi-
tali.Nihil dicã de cibi parcitate,quẽ nunq̃ ſaturitate,ſed vix vltima neceſſitate
definiret:nihil de ſitis tolerãtia,qua nunq̃ ſic torreri viſus eſt,vt vel ꝑ ieiuniũ,
vel manuũ operationẽ,vel peregrinationẽ,vel valetudinẽ adduci potuerit, vt potum
Vigiliæ eius depoſceret:quin ſi inuitaret̃ à fratribus,dicebat: Quo igit̃ pacto feremus Purgatorij
calores,ſi paruã hanc ſitim ferre nõ poſſimus? Vigilias à patribus inſtitutas,nõ ſolùm
ità ſeruauit,vt ad matutinũ primus veniret,vltimus diſcederet:ſed quum oĩm mona-
chorũ mos ſit,poſt matutinũ ad ſomnũ redire,donèc ſol illuceſcat,Laurẽtius ꝑ omnẽ
Tolerantia frigoris. vitã nunq̃ de eccleſia diſceſſit,donèc ad primã fratres cõuenirent. Rigẽte hyeme, ac-
cedere ad ignẽ nunq̃ viſus eſt:quod fuit admirabilius propter corporis imbecillitatẽ.
Accidit aũt,vt pater q̃dam ad ignẽ inuitaret:recuſante illo, palpauit pater illi⁹ manũ,
quumq; obrigentẽ frigore ſenſiſſet,admirans,inq̃t: O fili,magnus calor eſt,quo intùs
Statio eius in templo. ardes,ſi frigora iſta nõ ſentis,q̃bus obriguiſti. Quid illud,vt ne in hortũ q̃dem remit-
tẽdi animi cauſa vnq̃ acceſſerit,quod vnũ ſolet eſſe monachorũ remediũ? Stabat gra-
* hærebat: du nixus,dum diuina canerent̃ officia:nõ dextra,nõ læua ſedilibus * hęrere:quẽ ſtatũ
ſemp in pſallendo ſeruauit. Vident̃ hæc fortaſsè minùs admirabilia his, q̃ nunq̃ expe-
riunt̃. Vos aũt nobiles Chriſti athletę,q̃ quotidiè facitis harũ rerum periculũ,ſcio fa-
ctu difficiliora q̃ dictu iudicatis. Huius ꝓpoſiti atq; conſtantiæ pſeuerauit vſq; ad vlti-
mã ſenectutẽ,vt in ipſis ægritudinibus vix vlla corpus remiſſiori ratiõe foueret. Nam
quum medicus cum laborantẽ iam fermè ſeptuagenariũ ad edendas carnes inuitaret
Quadrageſimę tẽpore,& quó faciliùs ſuaderet,afferret exemplũ ſancti cuiuſdã ex his
recẽtioribus,q̃ ob ægritudinẽ haud maiorẽ die Dñicę paſſionis pulpã phaſiani come-
diſſet,petiuit primùm Laurẽtius,an abſtinere poſſet ſine vitę periculo. quũ ille nõ ne-
gâſſet, Vnuſquiſq;,inq̃t,abundet in ſenſu ſuo: ſed vt verũ fatear, valdè me delectãt ve-
terũ exẽpla ſanctorũ. Video aũt cõfeſſores ꝑ carnis macerationẽ,martyres aũt ꝑ ſan-
guinis effuſionẽ ad cæleſtẽ patriã contendiſſe. Itaq; vt ad priores annos redeã, quum
factus eſſet ętate vergente debilior,cogebant eũ patres ex capituli decreto,vt cibo &
ſomno,& veſte moderatiùs vteret̃. Quod ille ægrè ferens,quaſi ad delicias cõpellere-
tur, Iubete,dicebat,vt lubet,parebo iuſſis:ſcire tñ vos velim,ei q̃ pro Chriſto pati de-
creuerit,patiẽdi viã nõ defuturã. Quærebã ab eo patre,q̃ hæc narrabat, q̃d his verbis
ſignificare voluiſſet: Diſciplinas credebat,id eſt,verbera & plagas,q̃bus ſolebat affligi
vehemẽtiùs. Notas q̃ppe & ſanguinis maculas ſæpiſſimè apparuiſſe. Nõ ſolùm autem
Patientia eius eximia. euicit has cõmunes naturę neceſſitates,ſed dolorũ patientiã admirabilẽ vbiq; ꝓſtitit.
Incidit initio religionis in morbũ fiſtularum, quas medici appellare ſcrophulas ſolẽt.
His oĩne collũ repletũ eſt. Deſperabãt medici de iuuenis ſalute. Vnũ remediũ dabãt,
ſi ſetis equinis ꝑ tranſuerſum collũ ſæpè deductis,corrupti humores educerent̃: adu-
rerent̃ deindè ferro candẽti. Verùm timebãt,nè dolorẽ ferre nõ poſſet. At Laurẽtius
vultu,quo ſemp erat,ęquali, Quid dubitatis,ait,fratres? ſecet & vrat medicus,vt libet:
Dani.3. an nõ poterit Dñs mihi dare fortitudinẽ,q̃ trib⁹ pueris dedit in fornace candẽti? Tra-
iectus itaq;,& ſectus,& aduſtus eſt. Vbì illud admiratione dignũ,ꝙ ꝑter vnã vocẽ IESV
ſemèl emiſſam,ne minimũ q̃dem gemitũ edere deincèps auditus eſt. Cæterũ hoc no-
bis incredibile fuiſſet,niſi oculis noſtris vidiſſemus, in vltima ętate,quũ põtifex eſſet,
eandẽ animi firmitatẽ, & quũ gutt̃ intumuiſſet maiorẽ in modũ,ac reſolutio tardior
apparẽret,eademq; difficilis,angeretur autẽ animi pijſſimus pater,domi atq; in cubi-
culo

culo incluſum vacare nõ poſſe ouib'ſuis,ad ictũ ferri ſtetiſſe penitùs immobilẽ,quũ ti-
mẽti medico diceret,Incide audacter.neq; enĩ laminas martyrũ nouacula tua ſupabit.

De humilitate & manſuetudine, de contemptu ignominiæ, de paupertatis amore, de dono orationis & conſtantia. Cap. 3.

HAEC de corporis attritiõe,& quidẽ pauca de multis:ſed veniamus ad animũ,
vbi plus negocij videt̃.Incipiemus aũt ab humilitate,quã ipſe cęterarũ virtu- Ei' inſignis
tum reginã appellabat.Si rector erat monaſterij,velut id ſibi muneris cõtem humilitas.
ptui potiùs eſſet,q̃ honori,infima quęq; miniſteria diligere, q̃ relatu etiã ſint
indigna:nihil niſi de peccatis ſuis loq,ſua deteſtari,contẽni ac deſpici cupere,ſemp de
humilitate Dñi IESV,aut beatiſſimę virginis loq.Sed omiſſis quotidianis iſtis, videte
patres,quomodò cõtumelias tulit.Quũ de monaſterij nẽgocijs aliqñ in capitulo age-
retur,frater quidã ſimplicioris ingenij,accuſauit neſcio qd à Laurẽtio factũ.Lauren-
tius aũt q̃uis intelligeret hoĩs ingeniũ,& purgare facilè poſſet quod obiecerat,ſubſti-
tit primũ,quaſi nõ audiret:tãdèm leni gradu in mediũ pcedens,genibus flexis: Igno-
ſcite,inqt,patres:peccaui in cęlũ & corã vobis. eccè pœnitentiã, quã dederitis,agam.
Tactus pœnitẽtia frater ille,ad Laurentiũ accurrit,& veniã petẽs, eius pedibus aduo-
lutus eſt.Iterùm aũt quũ ſimile quippiã falsò obijceret̃, cõpreſſa Laurẽtius mordicùs
lingua,nihil reſpõdit:ſcilicet nè aut mẽdax cõfeſſio malũ exẽplum proderet, aut ne-
gatio contentionẽ gigneret:loquẽdi & tacẽdi tẽpora prudẽtiſſimè diſcriminãs.Mũdi Cõtemptus
verò faſtus atq; ſuperbiã q̃ magnificè pdomuit?Non dico,vt opes reliquerit & hono- ſuperbiæ &
res:Neq; enim tãtę virtutis eſt,honores cõtemnere,q̃ cõtemptum appetere. Plus eſt faſtûs mun-
enim,vt malè affici negligas,q̃ vt benè affici nõ cupias.Cęterùm illud ſummę pfectio- dani.
nis,vt malè affici deſideres. Itaq; nõ ſilebo,quod Maphęus patriarcha,q illi ſucceſſit,
& fuerat eius diſcipulus,mihi narrauit.Nam quũ de more exiſſent ad petẽdum panẽ,
fortè accidit,vt frequẽtiora vrbis loca penetrarẽt.Senſit eum Laurẽtius motum loci
celebritate,& declinare hoĩes cupientẽ:Maphæe,inqt,qd moueris?Vadamus cõſtanti
gradu.Nihil enim profecim',ſi reliqmus verbo mundum, niſi etiã opere declaremus.
Eamus cum ſaccis iſtis quaſi crucibus,& glorioſum hodiè de ſeculo triumphum refe-
ramus. De pauptatis aũt amore qd dicã? Accidit fortè,vt tectũ monaſterij igni cõfla- Amor paupertatis.
graret,vbì fratres om̃e penu in ſpem anni repoſuerãt.Aberat eo die Laurẽtius. Aduc
niẽti verò mœſti fratres triſte nunciũ cùm attuliſſent,hilari vultu Laurẽtius: Eià filij,
qd mali actũ eſt nobis?Nonne paupertatẽ vouimus?Benedictus Deus,q nos voti com 2.Cor.9.
potes facit.Ipſe q dat ſemen ſerẽti,panẽ etiã ad manducandũ p̃ſtabit: tñ nè amittam'
confidentiã noſtrã filij:q̃,vt inqt Apoſtolus,magnã habet remunerationẽ.Sicut igitur Hebr.11.
oẽs & carnis & mundi illecebrę viluerãt,ità vna illi voluptas erat,ex eccleſia aut cella
nõ diſcedere.Et orationis quidẽ & cõtemplationis gratia eum nemo ſupauit. Qualis
enim veneratio ſubibat animũ,cùm illũ ad altare cõſpiceres?q̃ corporis immobilitas,
q̃ vultûs intẽtio,q̃ lachrymę?Ex fratre quodã audiui,illius inprimis familiari,dum ce- Mentis ex-
lebraret Miſſam nocte Dominicę natiuitatis,poſt conſecrationẽ Euchariſtiæ ſolutũ ceſſus in
in mẽtis exceſſum.Cumq; diutiùs pſeueraret,accedit diaconus ſemèl atq; iterùm.Ille Miſſa.
pſiſtit immobilis.Tandèm caſulã tractus à fratre, velut à ſomno euigilãs, Eccè proſe-
quor,inqt,frater:Sed qd de infantulo iſto tam pulchro faciemus? Quomodò ſolũ & Eius con-
nudũ in tãto frigore relinquemus? Conſtãtia aũt fuit admirabili.Poſtq̃ Deũ ſecutus ſtantia.
eſt,maternã aut fraternã domũ ingreſſus nõ eſt.Memini puer adhuc cùm eſſem, vide-
re eum ad domûs noſtrę ianuã pulſantẽ,panes petere,domum tñ aut limẽ nõ ingredi,
ſed foris ſtantẽ panes opperiri. Mater aũt filiũ ęgrè ferẽs tãto onere grauẽ diutiùs p
vrbẽ vagari,iubebat miniſtris,vt ſaccũ illi panib' implerẽt. Recuſare ſemp Laurẽtius,
& panibus duobus cõtentus diſcedebat,vt operã nauaret humilis mẽdicationis,& nõ
domeſtici quęſtûs.Matris dormitioni intereſſe,pietatis eſſe putauit: Ibiq; noctẽ egit,
vt materni amoris p̃ceptum adimpleret.Dignũ illud memoria,ꝙ matrẽ,quã vnicè di- Affectus &
lexit,morientẽ videre potuit ſine lachrymis:& plorãtibus alijs, ipſe ſiccis oculis vlti- edomitos
mum perſoluit officium.Idem vbiquè erat,nunquàm eum quiſquam aut lætitia exhi- habuerit.
laratum,aut ira commotiorem,aut ſolutiorem remiſſione animi videre potuit. Non
vllum deniquè veſtigium metûs, cupiditatis,doloris,voluptatis.

De dono & efficacia verbi: quo pacto fratrum tentationibus ſubueniret, de ſpiritu prophetiæ, & de vocatione illius ad pontificatum. Cap. 4.

ERat autem illius cõſtantia(quod raró ſolet accidere)mira ſimul humanitate &
[Eius ſermo qualis.] veneratione condita. Sermone fuit ſuaui,breui & pondere pleno:&(vt ſcriptũ
eſt)verbum quod ex illius ore egrediebatur,vacuum non redibat. Fuit illi p̃ci-
[Eſa.55.] puus in adoleſcentia ſocius, tam genere q̃ diuitijs clarus. Is fortè aberat, & in
Oriente negocia gerebat,quandò Laurẽtius Dominum IESVM ſecutus eſt. Hoc cùm
accepiſſet & iuuenis & ignarus,quid eſſet animus diuino ſpiritu afflatus,pergit ad mo
naſterium cum cantoribus & citharœdis, & cum aliquibus armatis, planè nõ dubitãs
ſocium ad reditũ pellicere:& ſi fratres fortè negarent,tum vi & armis vſurus, accerſit
Laurentiũ:quẽ cùm vidiſſet non tam habitu veſtis mutatũ,q̃ oris & geſtûs & inceſſûs,
obſtupuit. Laurẽtius benignè ſalutatũ,incipit illius animũ blando priùs ſermone tra-
ctare:tum paulatìm à mundi rebus ad cæleſtia deducere. Quid multa? Impulit iuuenẽ,
& qui laqueum ad amicũ capiendum tetẽderat,in rete improuiſus incidit. Reſpondẽs
aũt Laurentio,inqt: Frater,verba æternæ vitæ habes: & quoniã fruſtrata mea ſpes eſt,
teq; ex hoc loco educere nõ poſſum,tu ſanè ex hoc ſeculo me ad te deducere poteris.
ſtatutum eſt tecũ viuere,tecumq; mori. Prædicationis facultas ad populũ ei defuit:
qa nec ſpiritu,nec lateribus eſſet benè firmis:ſed nihil fuit ſuauius,q̃ ſedentẽ inter fra-
tres audire. Cuius quidẽ rei vos inprimìs,venerãdi patres, optimi teſtes eſtis,à quibus
[Eſt frequẽs apud Carthuſianos.] vocari ſæpè ſolebat. Vbì aliqñ audiui à fratribus veſtris,cùm ſediſſent ad vmbrã patulę
fagi,& dicere aliq d pararet,extẽplò nimbis & tonitruis incredibili cũ fragore miſceri
cęlũ viſum eſſe. Cùm verò fratres hinc pluuiã grãdinemq; metuerẽt, hinc ęgrè ferrẽt
cõcupita p̃dicatione fraudari,ſubridere cœpit Laurẽtius,& manu monere: Quieſcite,
[Ioan.8.] inqens,fratres:hæc ſunt ſatanę ludibria,q mẽdax fuit ab initio,& in veritate nõ ſtetit.
Nunquìd verbũ Dei alligare poterit? Vix igitur ſermonẽ inſtituit, & eccè cęlũ viſum
eſt aperiri,dieſq; lætiſſimus pio fratrũ deſiderio obſequẽtiſſimum p̃buit officiũ. Non
minori prætereà cura fratribus aderat: Mœſtos cõſolari,curare infirmos,laborãtibus
ſubuenire,cogitationes & diabolicas inſidias exqrere. Vexabatur frater(vt mihi nar-
rauit)ſpiritu ad ſeculum redeundi,& aliquotiès à Laurẽtio cõfirmatum,non ceſſabat
diabolus inſtigare. Ferre ille ampliùs tentationẽ nõ poterat. Ad Laurẽtium aũt ſe cõ-
[Cõfirmat fratrẽ de inſtabilitate vexatum.] ferens,Succumbo pater,ait,fer opem. Eccè niſi adiuueris,ad ſeculũ redeo. Tum Lau-
rentius,Sine modò,mi frater,& tantùm hodiè nè abeas. Cràs,vt libuerit,deliberato.
Nox vna in orationibus ac lachrymis abſumpta ſic diabolũ fugauit, vt nunq̃ deincèps
eum ſit auſus impugnare. Sed quod ſeqtur,admirabilius: quod quidẽ narrare dubita-
rem,niſì accepiſſem à patre venerandę fidei & authoritatis. Quum frater quidã ſimili
inſtigatione premeretur,& ad certiſſimã Laurentij opem recurriſſet,accepit Lauren-
tius lauri ramuſculũ,q decoctus aqua,relictus erat in vaſculo. Ad fratrẽ aũt cõuerſus,
[Admirabile quiddam.] Accipe,inqt,frater,& in horto planta:& ſi quidẽ reuireſcet,ſecurus eſto de perſeuerã-
tia tua. Abijt ille & plantauit,& reuiruit:& de miraculo gaudẽs,memoriã virgę Aarõ,
[Num.17.] & palmę Macarij reuocauit. Cęterũ prophetię ſpiritu vberrima quadã menſura Dñs
[Abũdat prophetiæ ſpiritu.] eum donauit:& hoc ità celebre & diuulgatũ fuit,vt nõ aliter ad eum,q̃ ad oraculũ cõ-
curreretur. Innumerabilia dicere poſſum,& aliqua dicem⁹ ſparſìm,vbì res poſtulabit.
Intereà vnũ eligemus è multis,vel hoĩe in quo accidit,vel multiplici varietate,vel cer-
titudine rei p̃ſtantiſſimum. Fantinũ Dandulũ ſcio cognouiſtis, genere, dignitate, vita
[Fantin⁹ Dandul⁹ epiſcopus Patauinus.] & doctrina clariſſimũ:q fuit nupèr epiſcopus Patauin⁹. Hic dũ ſecularis eſſet adhuc,&
primariũ in noſtra Republica locum teneret,primo die Quadrageſimę ad ſuſcipiendũ
de more cinerẽ accedit. Suſcepto cinere & benedictiõe,Laurentius ait: Memẽto fra-
ter,qa futuro anno tu alijs horũ cinerũ officiũ impẽdes. Quod vt audiuit homo ſecu-
laris,& plùs q̃ qnquagenarius,ſurrexit admirãs:neq; aliud tñ ibì percõtatus eſt ꝓpter
loci maieſtatẽ,ſed in clauſtro p̃tereuntẽ expectat. Factus aũt ad illũ ꝓpior, rogat quid
illis verbis ſignificare voluerit. Laurẽtius ſubſtitit aliquãtulùm cogitabundo ſimilis,
deindè ſubiecit: Dico tibi frater,ꝙ cinerẽ quidẽ nõ impones, ſed certè populo diſtri-
bues ramos oliuarũ. Fantin⁹ q̃uìs maiori adhuc admiratiõe teneret̃,quonã modo hoc
poſſet accidere,tñ aliud ſub his verbis latére dubitãs,diſceſſit. Eccè autẽ haud multò
pòſt Martino defuncto,Eugenius Venetus põtifex eligit̃. Ad eum Fantinus legatus ab
ſenatu noſtro deſtinatur. Suſcipit eum Eugenius maximo cum honore,& inter ſacros
ordines initiat. Deniquè ante vertentẽ annũ legatũ Apoſtolicũ Bononiã mittit: quò
cũ veniſſet,& primo die Quadrageſimę imponere cinerẽ populo neceſſè eſſet,inuitat̃
legatus ad id muneris. Ille recuſat,ꝙ ab alio,q̃ ſacerdote,fieri nõ liceret. Inſtãt enixiùs
illi,

illi.dicentes id muneris à Legatis ſemper exercerî conſueuiſſe. Fantinus in propoſito permanet,atq; id officij non paruo tādèm labore deprecatur, nihil adhuc de Laurētij verbis aduertens. Die verò Palmarum,cùm ſimilis cōtentio oriretur, & canonici peterent,vt oliuę ramos populo diſtribueret,ille autem ex humilitate eadem ſacerdotij excuſatione vteretur:tādem canonici ſummis precibus poſtulāt,vt ſi in cineribus Legatum ſeſe gerere noluit,ſaltem non recuſet oliuarum officium. Quid multa? Victus Fantinus illud officium,vt pdixerat Laurētius,proprijs manibus abſoluit. Has autem ſancti viri virtutes Eugenius pontifex cùm audiret,animum induxit Veneris epiſcopū dare. Quo animo acceperit,iudicate,ſi poteſtis. Bis fugiendi cepit impetū,& in abdita aliqua loca ſecedendi:bis reſtitit,& ſtare demùm in patrum ſuorum ſententijs deliberauit. Erant autem ex ijs qui ſuaderent,non eſſe ſummo pontifici obluctandū, ſed parendum Chriſti vicario. Nonnulli verò,vt nullo modo ſuſciperet,ſuadebant,mūndi faſtus,onera inſueta,& corporis imbecillitatem memorantes. Fuêre etiam,qui ſuaderent vt fugeret:& afferebant ſinguli exempla ſanctorū,qui vel ſuſcepiſſent,vel renuiſſent,vel incogniti profugiſſent. Indicto tamē ieiunio & oratione ſolenni, decreuerūt patres conari apud Eugenium & literis & nuncijs, nè ſibi patrem ducemq; ſuum auferret,ſine quo ſocietas illa planè periclitaretur. Bis miſère,bis reſcripſit Eugenius:& extant duę illius epiſtolæ,quibus dulciſſimis verbis patres illos cōſolatur. Rationibus prętereà grauiſſimis,& ſanctorum patrum exemplis admonet,nè diuinæ volūtati aduerſentur. Non parêre igitur non potuit pontifici tèr iubenti.

Abhorret ab epiſcopatu.

De aſſumptione pontificatûs, familia, veſte, victu & pecuniæ contemptu. Cap. 5.

ANno ætatis quinquageſimoprimo inijt epiſcopatum,& quidem nulla pompa aut comitatu,vt fratres etiā germanos adeſſe noluerit,& adueniſſe priùs nouum prę ſulem omnis vicinia cognoſceret, quàm penè intelligeret aduenturum. Eam noctem duxit inſomnem,Deū precatus orationibus & lachrymis, vt ſi id muneris ad ipſius honorem ſuſcepiſſet, nolens alioquin & inuitus, nè ſe deſereret:ſcire ſe quātum negocij ſuſciperet,nôſſe populi multitudinem, ordinum varietatem,amplitudinem principatûs ſecularis:quales & quàm crebras diſcordias habuiſſent cum ſuperioribus epiſcopis : contrà verò vires ſibi tenues & imbecilles, quippe nuſquàm niſi in monaſticis cellulis exercitatas. Quum hæc & pleraq; alia cum lachrymis effunderet,dicebat ſe tanta animi luce repletum,vt non aliter deincèps illius epiſcopatus,quàm alicuius monaſterij munera obiērit. Familiā ſic inſtituit. Elegit duos de ſuo cœtu fratres: quorū altero vtebatur ad officia diuina, cum altero partiebatur curas maiores. Quinq; prętereà miniſtros habuit per tres & viginti annos,quibus fuit in eo pontificatu:quanquàm per liberalem iocum dicere ſolebat, familiā ſibi grādem eſſe,cuius cura premeretur:pauperes Chriſti ſignificans. Veſte vſus eſt colore,quē dicunt cęleſtino,iuſta longitudine. Tapeta,& aulæa,& cætera ornamenta ędiū omninò ſpreuit. Menſa non ſordida,ſed ſumma munditie,ad quam de more monaſtico legebatur:nihil omninò argenti. Veſcebatur in vitreis & fictilibus:cibo vulgari ſemper vſus, amauit oua,quòd & ſtomacho amica eſſent,& voluptatem non irritarent. Nihil appetere,aut damnare:Quicquid apponeres,ſumere. Accidit ſemèl, vt pincerna deceptus colore,acetum pro vino apponeret. Cùm Laurentius admouiſſet ori, vt acetum eſſe ſenſiſſet,nihil vltrà queſtus,prandium exigebat ſine potu. Pincerna vt aduertit,veniā ſupplex errori deprecatur. Cui Laurentius placido vultu, Eià, inquit, curato diligentiùs deincèps officiū tuum. Cubile habuit vix ſex pedes protenſum,tormento paleari, & opertorio,quod veteres centonē,noſtri ſclauinā vocant:excluſis ſemp de thalamo oībus,vt liberiùs vacaret lachrymis & orationi. Statim aūt operā dedit,vt pontificalis eccleſia,ſuperiorū epiſcoporū aut incuria aut auaritia neglecta, p dignitate ſedis excoleretur. Canonicorū ordinē,ad nihilū redactū,reſtituit,addidit ſacerdotes, cātores inſtituit. Eandem adhibuit curā circa alias eccleſias,vt plurimę,in qbus vix Miſſa dicebatur,nunc videātur eſſe pōtificales. Mores deindè cleri caſtigare adortus,deq; ijs edidit pulcherrimas conſtitutiones. Sed nihil erat,quod nō facilè impetraret liberalitate & bonitate naturæ. Erat enim alioquin non grauis. Frui clerum ſuis fructibus patiebatur, vt nihil illi oneris impoſuerit vnquàm. Pari cura proſequebatur monaſteria, præcipuè ſacrarum virginum ob ſexûs infirmitatem, quibus nihil deeſſe pate- retur,

Fit epiſcop9 ſine vlla pompa.

Familia eius qualis fuerit.

Eius veſtis.

Menſa.

Cubile.

Eccleſiā cathedralem inſtaurat.

Item cæteras.

Clerum reformat.

Item monaſteria.

retur,vel ad corporis neceſſitates,vel ad regulares etiã diſciplinas. Collapſa reſtituit, noua conſtruxit. Pulchrum huius rei teſtimoniũ, ꝙ cùm initiò viginti aut circitèr obſeruantia ſuſcepiſſet,moriens reliquit quinq; ſupra triginta. Non minori ſtudio aliarũ etiam ouium curã gerebat. Non fuit credibile,quantus quotidiè cõcurſus fieret mœſtorum & laborantium,qui conſolari cuperent,qui iuuari ope,oratione, conſilio. Ad eum omnes confluere. Plebanos quidem ſedulò monere, reddituros aliquandò proprij officij rationem. Cęterùm pecuniam contempſit,vt neminẽ vnq̃ magìs contempſiſſe crediderim. Domus erat aperta omnibus,omne penu pauperibus patebat. Si ꝓcurator rationes afferret,nihil accepti vel expẽſi videbat ampliùs, quàm quid deeſſet aut ſupereſſet:indignũ omninò ratus,vt qui animarum quæſtui pręfectus eſſet, ſederet ad calculos. Primum illi de pecunia inſtitutum fuit,vt nullũ penitùs ſibi cum fratribus eſſet commercium:quia nihil exiſtimauit ad amorem ſuæ plebis conciliãdum, fidemq; comparandam efficacius, quàm ſi tolleret prorsùs omnem ex animis omniũ de hac re ſuſpicionẽ. A qua vt longiùs abeſſet, cùm Leonardus frater aliquandò pauperem eleemoſynam petentem Laurentio commẽdâſſet: Vade,inquit ille,& reſpõde Leonardo meis verbis,vt tibi ipſe ſubueniat,poſtquàm à Domino habet,vt de ſuo dare poſſit. Illud in amoris fraterni ſignum retinuit,vt in Paſchate,& in natiuitate Domini,& feſto apoſtolorum Petri & Pauli eos donaret duobus panibus,ex farinę flore confectis. Poſt mortem autem fratrum,idem tributum mihi ſemper pendit:quin potiùs & à fratribus iuuatus ipſe eſt pecunia grandi in bullis Apoſtolicis epiſcopatûs, & à me deincèps non minori,præſertim cùm ad patriarchatũ euectus eſt. In cognoſcendis autem penurijs hominũ adhibere ſolebat viduas aliquot ſpectatæ virtutis & fidei, quòd & ille ſexus eſſet ad huiuſmodi miſericordiæ opera feruentior, aptior etiam ad indagandas paupertates occultas,eorum præcipuè,qui ex opibus in inopiam decidiſſent,quorum generi hominum maximè miſerabatur. Mâllebat aũt aliquandò decipi, quàm nimius eſſe in examinando:vt ſi in alterutro eſſet offendendum, mâllet cui nõ oporteret dare,quàm non dare cui oporteret. Libentiùs dabat res humano vſui neceſſarias,q̃ pecuniam:& plures libentiùs ſummas,quàm maiores,vt eſſet cõmunior in tanto populo beneficentia. Orauit aliquandò Laurentiũ conſanguineus eius non ità pauper,vt pecunia eum iuuaret in filiæ dotem. Reſpondit Laurentius:Conſidera,q̃ſo, frater,ſi parùm dedero,non eſt quo opùs habes:ſi multùm,defraudabo multos,vt vni ſatisfaciam: & prætereà quicquid illud eſt, quod eſt, ad cibos potiùs pauperum, q̃ ad intortos crines aut margaritas,ab eccleſia traditum eſt. Igitur ignoſce,ſi dare nõ poſſum. Sed nihil fuit ciuitati gratius,quàm lignorum naues onuſtæ,quas ſæuiẽte hyeme diſtribuebat pauperibus. Pecuniæ ad eum quotidiè confluebant, vndè non crederes. Vidi aliquandò,cùm ab eo eleemoſyna peteretur,quòd pecunia non poſſet,promiſſione ſatisfacere:ſæpè,quum domi nihil reliquiſſet,æs alienum cõtrahere. Et quũ procurator rogaret eum,qua ſpe faceret,Domini mei,dicebat, qui pro me diſſoluere facilè poterit. Nec ſpes illum fallebat. Nam continuò ſubmittebat illi Dominus pecuniam inſperatò multis de locis. His moribus & diſciplina incredibile eſt,quantum beneuolentiæ & authoritatis apud omnes ordines comparauerit.

Cõtemptor pecunię q̃tus fuerit.

Benignitas eius in pauperes & calamitoſos.

Eius in Deũ fiducia.

De gratia verbi,conſilio, ſapientia, prudentia, iuſtitia, conſcientia & infuſa ſcientia. Cap. 6.

HAbuit autem hoc donum diuinitùs collatum,vt omnes,cum quibus eſſet,lætos ſemper placidoſq; dimitteret,omnibus ſatisfaceret. Boni iuxtà maliq́ue, modeſti,facinoroſi ſine vllo penè diſcrimine illum colebãt. Sic verba,& oculi,& motus,& omnia quæcunq; aut diceret,aut faceret,(tanta erat virtutis & gratiæ vis)rapiebant animos omnium in amorem. Initio quidem pontificatûs,quum de mulierum ornatu decretum edidiſſet,vxorijs quibuſdã maritis ingratum, dux noſter illorum querelis deceptus,quaſi libertati ſeculari metuens, acceſſiri eum iubet. Queritur ea de re verbis acrioribus: vt fuit natura vehemẽtior. Tum Laurentius pater mãſuetè ſimul grauiterq́; reſpondẽs,ſic illius animũ demolliuit,vt dux cõuerſus ad adſtãtes,neq; lachrymas continẽs,Angelus,inqt,nõ homo,locutus eſt: Vade pater,& fungere officio tuo. Illũ deincèps velut apoſtolũ veneratus eſt,vt aliquãdò per iocum dicere ſoleret,ꝑter Laurentiũ neminẽ eſſe mortaliũ,cũ quo aĩam cõmutaret. Cõſulebatur

Omnib⁹ eſt gratus & venerabilis.

batur aūt dubijs in rebus,& quanquàm irent quaſi ad hominem diuino potiùs quàm humano ſpiritu reſpondentem,res tamē humanas,tam publicas quàm priuatas, quas nondùm illi experiri contigerat: (ſiquidem ante vigeſimum annum confugit ad ſolitudinem,primo & quinquageſimo redijt)ſic callere videbatur,perindè àc ſemper tractauiſſet:vt dicere non verear,nihilo mihi minùs prudentiorem eſſe viſum,quàm meliorem:ſi tamen prudentia,bonitatis pars non ſit. Iam verò in iure dicendo ſapientiā illi dicant,qui viderunt,& præſertim curia Romana:quę nihil vnquàm ab eo iudicatū reſcindi paſſa eſt.Sententiæ illius inappellabiles habebantur:& quanquàm in irrogādis pœnis clementior eſt habitus, iuſtitia tamen fuit, quæ neq; precibus, neq; lachrymis frangi poſſet.Nulli illius cœnaculum vel cubile non patuit. Non cauſarum multitudine potuit,non proteruitate litigantium defatigari. Stabat velutì rupes immobilis ad turbines cauſarum, quibus nulla ferè,vt opinor, in orbe eccleſia magìs agitatur,propter amplitudinem ciuitatis & cleri. Gratiſſima inprimìs fuit breuitas reſpondendi,qua & paucis abſoluebat,& cæteris adeūtibus ſatisfaciebat faciliùs.Sed qua iuſtitiæ luce afflatus ad iudicandū veniret,præſertim maioribus in cauſis,erit ſatis apertum teſtimonium,quod referemus. Matrimonij lis orta Paduæ eſt inter haud vulgares familias.Ad Fantinum epiſcopum,de quo dixi,defertur. Ille cauſa cognita, quum leges fauere mulieri*,quæ virgo aſſerebatur,pro muliere pronunciat.Iuuenis,q ſponſionem factam pernegabat,innocentiæ cōſcius, aduersùs tantæ authoritatis iudicem Laurentium pro ſecundo impetrat.Laurentius autem quum videret à ſapientiſſimo & optimo alioquin iudice ſecundùm mulierem iudicatum, tamen lachrymis iuuenis permotus,opem implorantis cauſam non ſuſcipere non poteſt.Ad orationem autem ſe confert,quā grauioribus in cauſis habebat pro fideliſſimo conſiliario.Hac diligentiùs facta,iudicat ſecundùm virum.Propinqui mulieris nihilo ſegniùs tertium iudicē petunt,& impetrant epiſcopum Taruiſanum. Is quoque pro muliere pronunciat. In diſcrimine videbatur Laurentij ſententia duabus aduerſis, & expectabant omnes attentiùs tantæ contentionis exitum: quum iudex æquiſſimus Deus ipſe ſe pro quarto gerere voluit,& litem omnem dirimere:in lucem producit inceſtum mulieris,quę ex conſobrino & eodem clerico grauida,quū partum ampliùs differre non poſſet, amiſſo pudore & patefacto flagitio,diuinam fuiſſe, non humanam, Laurentij ſententiam confeſſa eſt.Conſcientia autem fuit explicata,pura,integra, quæ omnia dirigeret æqtate:ſciētia verò potiùs diuinitùs infuſa,quàm humanitùs acquiſita videri poſſet. Vix enim elementa prima didicit à præceptore,& tamen nihil eſt in ſacra ſcriptura diſputatum,de quo non poſſet grauiſſimè reſpōdere.Dicam,quod accidiſſe memini. Venit ad eum theologus,qui audierat de illius doctrina,& p̄ſertim quòd didiciſſet ſine doctore.Audire voluit & periculum facere.Mouet illi quæſtionem de diuinis relationibus.Reſpondet Laurentius.Ille reſponſum laudans,repetit adhuc,velut cum circulatore ſophiſta ſibi res eſſet. Tum Laurentius: Scriptum eſt,frater: Contentiones & pugnas legis deuita:ſunt enim inutiles & vanæ.Dixi quid ſentirem:ſi ſatisfeci, placet: ſin minùs,quære qui tibi reſpondeat ſapientiùs. Compunctus ille & gratias agens, petita benedictiōe diſceſſit.Scripſit autem volumina quindecim, & ſermones quadraginta. Crebra illius ſcripturarum vſurpatio,deuota traditio,ſtylus redundans & copioſus:q ſi gentilium literis dediſſet operam,potuit inter ſcriptores elegātes annumerari. Voluminum tituli,hi ſunt: Lignum vitæ. De diſciplina monaſticæ profeſſionis. De ſpirituali & caſto cōnubio verbi & animæ. De humilitate. De ſpirituali interitu animę. De triumphali agone mediatoris Chriſti. De interiori conflictu. De complāctu Eccleſię. De corpore Chriſti & ſanguine. De vita ſolitaria. De contemptu mundi. De ſermone Domini in cœna. De officio paſtorali. De obedientia. De gradibus perfectionis. Sermonum autem titulos apponere,operæprecium non iudicaui.

[Margin: Etiā humanarum rerū fuit callentiſſimus. — Aequitas in iure dicēdo. — *deeſt,videreni,aut tale quippiā. — Oratio illi pro optimo conſiliario eſt. — Eius conſcientia. — Scientia. — Theologus quidā eius tentat doctrinam. — Tit. 3. — Eius lucubrationes.]

De manſuetudine & dono lachrymarum, & corporis figura. Cap. 7.

QVanto aūt magìs authoritate & gloria creſcebat,eo in dies fiebat humilior. Audite māſuetudinē.Nam quū p̄latus magnę,plùs ob pecuniā q̄ vitā,authoritatis ductus inuidia,varijs cū quotidiè calūnijs laceraret:vt expleret animi maliriā,indicit cōuentū plurimorū p̄ſtātiū & doctrina & dignitate virorū,

[Margin: Eius eximia lenitas & tolerantia iniuriarum.]

quaſi de theologica aliqua quæſtione diſputaturus. At concluſiones quaſdam propo-nit, decretis illis contrarias, quę Laurentius ediderat de ſumptu & ornatu mulierum. Ridere partìm qui aderant, partìm mirari, quam ad rem eſſent conuocati. Qui verò grauiùs ſentiebant, indignè admodùm pati, quòd illud ſpectaculum non honor Dei, ſed maledicendi cupiditas coëgiſſet. Tandèm bonus paſtor manu ſilētio indicto, longam pro mulieribus orationem habet: cuius epilogo quum miſericordiam & lachrymas mouere vellet, pluribus ſimul locis excitatus riſus eſt. Gratię ijs, q̃ venerant, actæ: Diſputatores ad cœnam vocati, atque ità diſceſſum. Affuit quidam, patris noſtri dilectus in ſpiritu filius, qui huiuſmodi re mirificè commotus, quòd homo petulans ſanctiſſimum virum huiuſmodi contumelijs inceſſiſſet, accurrit ad Laurentium. Aderam tum ego fortè, quum hic & ira & via feſſus, Et quid, inquit, pater? Patieris'ne honorem tuum ab ijs improbis lacerari? Tum Laurentius: Quid eſt, fili? Ille rem omnem, vtì ſe habet, narrat, non verbis ſolùm, ſed & ore & oculis & manibus ſic indignantibus, vt non eum ſolum in quem eſſent illa iactata, ſed quenuis alium immunem ab iniuria, facilè commoueret. Quid tum Laurentius? Putatis'ne aliquod irati animi ſignũ protuliſſe? Teſtor Dominum IESVM, quum intentos in eum ad id vnum conieciſſem oculos, nihil mutatiōis in eo vultu perſpicere potuiſſe. Nihil indoluit, aut queſtus eſt: immò noluit ſcire, quis affuit, quis dixit: non fronte aut vultu aut ſignũ aliquandò vel minimum edidit animi cōmotioris. Vt autem mœrentē filium ſolaretur, placido vultu: Noli, inquit, te affligare fili: Dominus IESVS, cuius negociũ eſt, ipſe aderit honori ſuo. Neq; ſanè in eo falſus eſt. Nam paucis pòſt menſibus dux ipſe cum ſatellitibus ſuis partìm exilio, partìm vinculis, morte nōnulli affecti ſunt. Quanquàm autem nihil videtur addi poſſe ad hanc manſuetudinem, neſcio tamen an id, quod accidit iterùm in ſimili genere, ſit admirabilius. Nam quum ſolenni pompa Euchariſtię ſacramentũ feſto corporis Chriſti circunferretur, comitatu (vt ſolet) totius populi frequentiſſimo, heluo quidam, qui clerici ſcelera ab epiſcopo damnata impudentiùs defenderat, antē oſtium proprię domûs conſiſtens, dum indè Laurentius tranſit, Deũ nihil veritus, qui ante oculos eius incedebat: En, inquit, qui pro ſancto colitur. O inſani, qui talem hominem adoratis. Audit Laurentius. Sed quid arbitramini? Gradu quo vadebat, perſeuerat: non vultum, nō oculos deflectit ab Sacramento: & quum aliquot pij homines commoti rei indignitate, cum facibus ad illius domum vellent concurrere, vix à me, q̃ tunc aderā, repreſſi ſunt. Quod tamen facinus vindicauit paulò pòſt Senatus, maiori Laurentij gloria, illa præter cæteras inflicta pœna, vt perditus ille frequētiori populo in eccleſia pontificali ſuper pulpito publicè mendacium fateretur. Certauit autē Dominus cũ Senatu noſtro in pœna ſupplicioq; miſeri. Nam paulò pòſt pulſus vrbe eſt, profugusq; nunc errat procùl à domo liberisq;, inops atq; mēdicus. Sed penè infinita ſunt talis manſuetudinis teſtimonia. Erat autem verborum actionumq; tanta menſura, vt ſi inferiora hæc cæleſtibus conferri fas eſt, (cæleſtis enim certè animus eſſet) vix ego motus cælorum & reuolutiones & gyros agi maiori ordine atq; menſura crediderim. Ipſe quidem diſcipulo reuelauit, ſibi à Deo datum fuiſſe, vt quouis loco aut tēpore ſe colligere vellet, & in cælum mētem erigere, ſemper poſſet. Quòd ſi fortè aliq̃bus, vt ſolet, imaginibus turbaretur, nō aliter abigere, ſe diceret phantaſias illas, quàm ſi muſcas oberrantes pelleret ab oculis. Erat in illis cauſarum actionumq; turbinibus ſemper quietus & immobilis. Nihil audire diceres: quaſi in cælo eſſet animus, corpus in terris. Rursùs autem, ſi ſtylo aut orationi ſeſe dediſſet, & interpellaretur, vt ſępè fit, ab aliquo cum adeũte, videres ſine vlla moleſtia, cœpto opere intermiſſo, quaſi ocioſum iucundo vultu venientē excipere, quoàd vellet, audire: tāta profectò animi pace, vt angelica interdùm videretur potiùs, quàm humana. Hanc tam admirabilem cōſtantiam ſola diuinæ bonitatis meditatio poterat emollire. Dixi ſuperiùs, quum de matris dormitione loquerer, in illius funere lachrymam non emiſiſſe. Videte patres, vbì lachrymæ profluerēt. Donum enim habuit lachrymarum, vt nemo ferè alius. Quũ poſt prandium aliquandò ſederet, & de diuinis, vt ſolebat, ſermonem haberet familiarem, conuerſus ad eos, qui aderant, feruentiori quodam mentis affectu, Quid, inquit, agam fratres, quid agam, quum ad iudicem deducar? Quid egi miſer, in quo ſperare poſſim? Nihil habeo, niſi quòd ad illius ſanctiſſimi ligni radicem prouoluar & plangam. Hæc quum dixiſſet, totus ſolutus in lachrymas eſt: quas cùm profuſiùs emiſiſſet, & erectus vidiſſet

vltio diuina in eius obtrectatores.

Dictorũ factorumque eius moderatio.

Gratia lachrymarũ.

vidiſſet nos, qui aderamus, compungi, & illas lachrymas admirari, veritus nè quid ex his laudis humanæ ſurreperet, Videtíſne, inquit, has lachrymas? Affectûs cuiuſdam ſenſualis fuerunt, non veræ deuotionis, à qua abſum longiſſimè. At quàm pulchrè diuina bonitas conuenientem illi animo ſedem tradiderat. Omittite virtutes aut ſanctitatis nomen: facite vos tunc primùm eum videre: angelum, non hominem, credideritis. Fuit procéritate corporis altiore quàm iuſta, gracilioribus membris, colore candido, ſtatu erectus & celſus, omni facie admodùm decora. Oculis verò vniuerſum corpus ità moderantibus, vt veneratiõem & ſanctitatem vndiquè ſpirare viderentur.

Extenuat lachrymas ſuas.

Figura corporis egregia.

De amore fraterno, de prophetia, de eiectione dæmoniorum, de miſericordia, & mo- [illegible] niali, cui per ſpiritum Euchariſtiam communicauit.

CAP. VIII.

SED quia de Marco & Leonardo fratribus nihil hactenùs dixi, nolim aliquis exiſtimet, vllos vnquàm ſeſe maiori charitate dilexiſſe. Viſebatur ab his quotidiè: ad eum publica omnia & priuata deferebant: ſed omnes ferè illorum ſermones erant de æterna vita. Cæterùm quàm diuino ſpiritu omnibus in actionibus ſuis ageretur, vltimis illorum horis apparuit. Laborauerat Marcus valetudine diuturna, domo per annum non exiërat: cupiebat fratrem videre, quo nihil in terris charius haberet. Recuſabat Laurentius venire. Domo enim fraterna, ſicutì materna, vt anteà diximus, ſemper abſtinuit. At ille orare enixiùs, & obſecrare per fraternæ iura pietatis, vt mori eum non vellet ſine ſua benedictione. Solabatur eum, & promittebat venire Laurentius, ſed tamen differebat. Ibat ad eum Leonardus pater, ibam ego, orantes vt veniret, ſi quidem viuum reperire vellet. Dicebat, bono animo eſſemus: venturum ſeſe, quum tempus exigeret: & certè aliquotiès videbatur meliùs habere. Quum autem apparuit hora, quam expectauit, fallere chariſſimum fratrem noluit. Eccè venit ad eum, quum minimè expectaremus. Iam propinquus erat èmiſſioni ſpiritûs. Ingreſſus, & ſuper lectulũ fratris incumbens, ſalutat eum dulciſſimis verbis, quaſi promiſſum perſolutum veniſſet. Marcus hilariori vultu cõuerſus, ſignificato gaudio de illius aduentu, inter eius amplexus lætus & voti compos, in Domino requieuit. Nè tamen aut fortè, aut caſu hoc accidiſſe aliquis exiſtimet: idem penitùs nono pòſt anno in Leonardo fecit. Quintum ferè menſem domo exire, & Laurentium videre non potuit. Ibam aut mittebam, qui diceret fratrem extremum ſpiritum agere. At ille reddebat, horam adhuc non eſſe. Sic per multos dies rem duximus, ego eundo aut mittendo, ille differendo. Hora ea, qua promiſerat, venit: quumque ſumma cum lætitia eum pater excepiſſet, veſpera eius diei inter illius brachia ſpiritum feliciter emiſit. Addam illud etiam ad eius gloriam & ſolatium meum. Orauit pro fratre illis diebus precibus ardẽtiſſimis: & quum poſt aliquot dies ad eum veniſſem, afflictus mœrore adhuc recenti, poſt prima verba ſalutationis, Gaude, inquit, Bernarde fili: Leonardus pater tuus ſaluus eſt. Hoc ego quum ingenti gaudio excepiſſem, Et quòmodò, inquam, ſcis pater? Saluus, inquit, eſt: & aliud nè cures. O lachrymas dulces, plenas lætitiæ & pietatis, quas ibì fudi ante pedes illius, quũ tãtæ lætitiæ nunciũ nũcius tam fidelis attuliſſet. Quid autẽ alia innumerabilia conſecter de ſpiritu prophetiæ? Vitam ſanctiſſimæ Abbatiſſæ à medicis derelictam, dilatam à Domino, dixit: & paucis diebus liberata eſt. In eodem monaſterio ſororẽ miræ ſanctitatis comploratam, & iam penè exanimem, lugentibus alijs, bono animo eſſe iuſſit: & illo triduo omninò libera euaſit. Propinquum ſuum, qui triremem conduxerat ad côuehendas ex Ponto merces, cauere iuſſit, nè triremem in Ponto dimitteret. Ille verò non ſolùm triremem dimiſit, ſed maximo etiam fortunarum naufragio eſt affectus. Cæterùm & filiorum orbitates, & lucra, & damna, & honores repulſaſque, ægritudines & incolumitates, aliaque tum proſpera, tum aduerſa, quç quotidiè accidunt, innumerabilia antè dicebat. Filium meum deſperatum à medicis, extremum ſpiritum agere ad eum detuli, vt conſulerem de loco ſepulturæ. Ille ſuſpenſo aliquantulùm & vultu & ſermone, reſpondet tempus adhuc non eſſe talis cõſilij. Ego quia ex peſte familia extra ciuitatem aberat, admiratus huiuſmodi reſpõſum, Quonam, inquam, mo

Charitas erga germanos fratres.

Salutẽ fratris indicat nepoti.

Eius prophetiæ.

do potero pater tempeſtiuè deliberare,quem iam expirâſſe exiſtimo? Rurſus ill: Redi bono animo:tempus adhuc non eſt. Reuerſus igitur domum, reperi puerum præter omnem ſpem meliùs habere. Neque tempus illud benignitate Dei ad hunc vſque diem apparuit : & ſpero filium potiùs de mea,quàm me de filij,ſepultura cogitaturum. Sanè ipſe ſuum obitum prædixit virginibus ſanctæ Crucis per dies aliquot antequàm accideret. Neque minor in eo fuit dæmoniorum pellendorum,& diſcernendorum gratia ſpirituũ. Qui affuit & vidit,mihi narrauit mulierem ad eum deductam, ſpumantem ore & dentibus frendentem. Quod ille videns, Attuliſtiſne,inquit,mihi hunc dæmonem,tanquàm ad apoſtolũ? Ite fratres,& quærite qui ſit me ſanctior:ſum enim homo peccator.

Facultas pellēdi dæmones,& diſcretio ſpirituũ.

Enimuerò illi magìs orabant, genibus prouoluti. Agè, inquit, valeat fides veſtra,quæ Chananææ profuit & centurioni. Impoſita arreptitij capiti manu, Quid, inquit,male dæmon veniſti pauperculam hanc vexare? Vbi nunc ſuperbia tua,quum de cælo decidiſti? Non te pudet depugnare cum muliercula? Agè,dimitte illam: Dominus I E S V S te præcipitem agit. Signaculo ſuo inſignita eſt. Videres inter hæc verba illam contumaciam,atque oris diſtorti prauitatem explanari,illum tremorem palloremque in naturalẽ verti faciem. Admirantibus omnibus,& omnipotenti Deo gloriam reddentibus,liberata eſt.

Matt.15. & 8.

Eſa.14.

Spirituum verò cogitationumque diſcretio vbinàm maior apparuit? Decreuerat monaſterium monialium reformare:quod vt faciliùs aſſequeretur,aſſignare volebat illis in confeſſorem virum fidelem & ſanctum. Is autem,vt erat bonus & ſimplex,recuſabat,timens cum mulieribus implicari. Poſtquàm negauit,tactus pœnitentia eſt: deliberat redire. Hunc autem cùm Laurentius procùl venientem conſpexiſſet,priuſquàm verbum preſbyter ille faceret, aut diceret,ad quid veniret, dextra cingulum tenens,Benè facis,inquit,frater : noui ad quid venias. Velim autem ſcias,veluti cingulum iſtud(manu ſiquidem cingulum ſuũ tenebat)ſic à Deo te mihi eſſe permiſſum. Admirans ille,& magìs corde compunctus: Accipe pro ſeruulo me,inquit:nunquàm mandata tua relinquam.

De plebano non tacebo,adulterio,ſimonia,furto,& omnibus probris infami : qui ad vltimam inopiam redactus,vt omninò neque ſe,neque filios poſſet alere,quos occultos alebat,impias ſibijpſi manus afferre ſtatuerat. Hoc quum cognouiſſet in ſpiritu Laurentius,accerſit illum,dicit quid cognouerit:ſolatur eum verbis charitate plenis. Tum declarat accidiſſe hoc permittente Domino propter eius flagitia:& niſi reſipiſcat,maiora minitatur: Miſereri tamen illius inopiæ: Dat illi deindè aliquot aureos. Quum eximiam charitatem miſer ille vidiſſet : quippè qui vitæ malè actæ conſcius, pœnas potiùs aliquas,quàm eleemoſynam expectaret : procidit ad pedes illius,& totus liquefactus in lachrymas, non poterat diuelli, promittens & iureiurando conteſtans vitam reformare:& comprobare quidem opere,quod promiſit. Vixit autem poſteà aliquot annos, timens Dominum, & in mandatis illius incedens, magna cum admiratione hominum,qui eum antè cognouerant.

Cõſolatī hominē iā planè deſperatum.

Statueram,optimi patres,delibare potiùsmiracula,quàm narrare. Mores etenim & angelicam in terris conuerſationem deſcribẽdam præcipuè ſuſceperam: ſed veluti incurrens in hæc,ſilere non potui. Poſteà verò quàm neceſsè fuit,non omittam hoc, quod eſt genere præclarum,& magnitudine rarum,& fama notiſſimum. Sacra quędā virgo erat magnæ ſanctitatis. Hęc ꝑ multos annos abſtinentia,vigilijs,orationibus ſteterat ante Dominum. Accidit autem,vt ſolennitate corporis Chriſti, neque ſorores aliæ,neque ipſa communicare diuinis myſterijs poſſent : & quum ęgrè ferrent, & illa inprimìs ſanctiſſima mulier,oratum Laurentium mittunt,quia propè eſſet monaſterium,vt ſi gratiam communicandi eo die habere non poſſent,ipſe ſaltem dignaretur, dum celebraret.pro ancillis ſuis orare. Promittit Laurentius. Quum autem celebraret ad populum,poſt eleuatum ſacramentum factus extra ſeipſum eſt:detulitque eum ſpiritus ad illam mulierem in cella clauſam, & contemplationi vacantem : quæ fortè tunc miro quodam deſiderio communicandi teneretur,& ſacra illi myſteria communicauit:ſiue in corpore,ſiue extra corpus,Deus ſcit. Ab oculis quidem totius populi non diſceſſit,donèc ad ſeipſum reuerſus ab illo pietatis officio, reliquum Miſſæ peregit. Quum autem virgo illa quod acciderat,ſacerdoti nunciâſſet,ſacerdos patriarchę, iuſſit

Nota admirabile quiddam.

iuſſit ille,vt gratias omnipotenti Deo agerent, non ſibi: & vt nunquàm, donèc viueret,manifeſtarēt.Hæc ego,Patres,& huiuſmodi alia multa à Laurētio fieri optimum Deum crediderim voluiſſe, ſiue vt ſuam bonitatem atque potentiam nec temporum edacitate conſumi,nec immutari malignitate morum, nec fidei noſtræ tepiditate imminui crederemus : ſiue vt ea etiam, quæ ſacris literarum monumentis edita ſunt, & alioquin videri ſolent impoſſibilia, faciliùs crederentur à nobis : quippè cùm legerimus Ambroſium,cùm eſſet Mediolani, Martini exequijs interfuiſſe apud vltimas Gallias:Seuerum item Rauennatem epiſcopum,ad Geminiani exequias Murinam in ſpiritu cōceſſiſſe. Increbreſcere tanti viri fama quotidiè,& latiùs atque latiùs diffundi cœpit:Habere eum ſæpè apud ſe Eugenius pontifex voluit : ſemper excuſauit, metuens nè quid ei noceret curia Romana. Cùm autem Eugenius vrbe pulſus,Bononiam veniſſet,efflagitatus ab eo,refragari non potuit,quòd ampliùs neque alpes,neque itineris longitudinem,ſicut anteà fecerat,cauſari poſſet. Exceptus eſt à ſummo pontifice,frequentibus cardinalibus,his verbis: Salue decus & gloria præſulum:ab vniuerſa autem curia,maxima veneratione habitus. Voluit eum Eugenius apud ſe retinere, ſed imbecillitatē corporis excuſans,paucos ibì moratus dies,rediјt indè lætior,quàm ierat. Reliquit ibì maximum odorem ſanctitatis. Pari amore ſeu maiore etiam Nicolaus quintus pontifex nobiliſſimus eum dilexit,vt in illo ornādo certauerit cum Eugenio. Nam ſicut ille epiſcopum,cùm primùm potuit,fecit:ità hic patriarcham,cùm primùm oblata occaſio eſt,creauit. Gradenſi ſiquidem patriarcha mortuo,patriarchatum à Grado, nobili quondàm vrbe, tranſtulit Venetias, idque nec cognita, nec poſtulata Senatûs noſtri voluntate:quippè qui nō minùs hominem,quàm ciuitatem eo facto exornare cuperet. Allata res haud ſatìs placuit Senatui,verenti nè ſpiritualis & eccleſiaſtica dignitas aucta opibus & authoritate, veteres, quas cum ſuperioribus epiſcopis diſcordias habuerant, renouaret : beatiſſimi tamen patris manſuetudo diremit facilè dubitationem. Adiјt enim cōtinuò ducem & collegium,ſeſe dixit abhinc duodeuiginti annos inuitum epiſcopum factum,& à quiete ſua in hos turbines ſeculares iniectum: deſiderare nunc quietem, & minui magìs pondus præſulatûs quàm augeri: ſibi eſſe in animo,hoc oneris quibuſcunque poſſet modis deprecari, niſi ipſe dux,ad quem ciuitatis ſuæ dignitas pertineret,fortè ſentiret aliud:pro cuius honore, quoniam ità de ſe merita ciuitas eſſet,nullum laborem recuſare deberet. Excitauit omnium lachrymas ſanctiſſimi patris miſta charitati humilitas. Dux,qui rem hanc ægerrimè antè tulerat, & ab Eugenio tentatam ſemper impugnauerat, ſtatìm ex ſua totiuſque collegij ſententia enixè eum rogare cœpit,vt libenti animo id muneris ſuſciperet. Sic quod inuidioſum fuerat in dignitate, ex manſuetiſſimis ſancti viri moribus gratiſſimum factum eſt.

Excipitur à Pontificè honorificè admodùm.

Nicolaus V. fecit eũ Patriarcham.

De dictis ab eo memoratu dignis, & ſumma nominis eius celebritate. Cap. IX.

SED quia mores & actiones illius hactenùs proſecuti ſumus,ſubiјciemus etiam de dictis aliqua memoratu digna, quantùm meminiſſe ex domeſtica conſuetudine potuimus. Dicebat,ſerui Dei non eſſe,à magnis peccatis cauere : id enim eſſe ſecularis hominis:ſed parua vitare,nè charitas refrigeſceret. Non ſimul àc corpus extenuatum fuerit,de abſtinentia remittendum. propterea enim abſtinendū. Tribus monacho opùs eſſe:deſiderio,moderatiōe, & gratia. Nam vbì horum aliquid deſit,ibi perſeuerantiam eſſe non poſſe. Humilitatem eſſe torrenti ſimilem,qui æſtate tenuior,quaſi ſerperet:hyeme verò atque vère,inundaret. Sic humilitas in proſperis quidem exigua,in aduerſis magnanima eſſe debet. Minimè ſibi placebant in monaſterijs ampla ædificia:& cùm videret latiora cellâſve ampliores,caput quaſſans, dicebat:Nō ſic patres noſtri, nō ſic. Dormitorium ipſe fecit apud Leonicū ex ſepe & creta;cùm tñ lateritiũ facere facilè poſſet propter monaſterij facultates. Dicebat enim, nullam rem monachum adſpicere debere in hoc ſeculo, quæ deſiderium illius teneret. Maximè penſanda eſſe eorum propoſita,qui ſe conferrent ad religionem,nè,d·.n ineptus ſuſcipitur,ab eo aptus corrumpatur. Dicebatque,cùm augeretur himiùm u merus, rigiditatem vitæ atque monaſticum vigorem diutiùs non poſſe conſiſtere. Raram ſiquidem eſſe perfectionem. Memini adoleſcentem nobilem ad monaſterium confugiſſe : quem cùm intellexiſſet fratrum nimijs ſuaſionibus pellectum,patri

Eius ſententiæ memorabiles.

flagitanti reddidit, dicens: Accipe filium tuum. religionis propoſitum à ſancto ſpiritu eſt, non ab humana ſuadela: & eſt longè deterius, ab religionis vita deficere, quàm eam nunquàm ſuſcepiſſe. Ex quo die factus eſt ſacerdos, quotidiè Miſſam celebrauit, niſi valetudine impediretur. Dicebatque, qui cùm poſſet Domino ſuo frui, non frueretur, facilè ſe declarare, Domini ſui curam non habere. Pudicitiam cum carnalibus blandimentis, nihil aliud eſſe, quàm ignem extinguere velle, & ligna ſuperinijcere. Paupertatis donum quantum eſſet, neminem nôſſe, niſi qui ſecreto cubiculo & contemplatione delectaretur. Conſultò Deum gratiam religionis hominibus occultâſſe: nam ſi cognoſceretur illius felicitas, omnes ad eam cõcurrerent. Neminem benè ſcire quid eſſet humilitas, niſi qui à Deo accepiſſet, vt eſſet humilis. In nullo enim tam falli homines, quàm in vera humilitate cognoſcenda. Veram ſcientiam eſſe, ſcire hæc duo: Deum eſſe omnia, & ſe nihil. Sæpè monebat, nunquàm amittendam de Deo fiduciam. Illam eſſe, in qua animæ vita conſiſteret. Diuitem dicebat non poſſe ſaluari, niſi per eleemoſynam. Tãto facilius eſſe munus Imperatoris aut ducis, quàm epiſcopi, quanto difficilius eſſet quæ non videas regere, quàm quæ videas. Inter labores publicos bellorum, quæ eius ætate plurima fuêre, dicebat ſenatoribus noſtris: Si vultis Dominum veſtrî miſereri, nihil vos ex vobis aut eſſe, aut poſſe iudicetis. Bonum principem aſſimilabat capiti: quia ſicut caput & lingua implorat auxilium pro reliquo corpore ſe non mouente, ità principis oratio poteſt placare Dominum, quanuis populus alijs intendat. Vitanda monebat, quæ multis obſtaculis impedirentur: quia opa ſpiritusſancti facilia eſſent & æquabilia, diaboli aſpera & plena ſentibus. Et cùm de rectoribus ciuitatum ſecularibus loqueretur, quaſi illorum laboribus condolens, non ſine clementia Dei fieri putabat, vt virtutis comes eſſet gloria, & quaſi laborum curarumque delinimentum aliquod: tantiſpèr autem gloriæ cupiditati ignoſcendum, dum virtutem velut ancilla ſequeretur, non autem quaſi domina præcederet. Innumerabilia alia ſapienter & dixit & ſenſit, quæ quidem referre, infinitum eſt. Cæterùm iam plenus erat dierum, nomenque illius & fama latiùs quotidiè fundebatur. Nemo veniebat ad hanc vrbem, qui non vel in primis ſpectaculis appeteret hunc patrem videre. Taceo vulgus & turbam ſine nomine, qui quàcunque incederet, ad eum viſendum, velutì ad angelum de cælo demiſſum, per vias & compita concurrebant. Cardinales omnes, duces & principes domi eum inuiſere, vitam inueſtigare, thalamum, cubile, cœnaculum, omnia luſtrare oculis & venerari. Franciſcus Sfortia Mediolani dux & Blanca vxor, Galeatium maiorem natu & magnæ ſpei filium adhuc impubem, Venetias cùm miſiſſent, illud inprimìs mandauêre, vt puerum ad ſanctum virum deducerent, vt imponeret illi manum, & eius orationibus commendarent. Bartholomæus Collionus, clariſſimus hac ætate dux, magnam ad eum vim auri detulit, quam in pauperes diſpertiret. Quod fuit & in militari viro propter deuotionẽ, & in patre noſtro ꝓpter opiniõem, rarum & ſingulare. Iam aduenæ & peregrini omnis ordinis & generis, Pannones, Germani, Galli, Hiſpani, vel qui Romam ad limina apoſtolorum, vel qui in Orientem ad Dominicum ſepulcrum pergerent, tum felices auras ſperabant, ſi benedictione huius patris accepta diſcederent. In maximis verò patriæ periculis dux noſter atque ſenatus non aliter ad illius orationẽ confugêre, quàm ad oraculum quoddã. Quantùm autem illius oratio proficeret, vnum aliquid priùs, quàm partem hanc claudam, in teſtimonium referemus. Eſt prope Corcyram locus aſper & incultus, vbi vir habitauerat eremita triginta & ampliùs annos, vitæ abſtinentia & orationibus, & quod primũ ferebatur, prophetiæ ſpiritu inſignis. Gerebat fortè Corcyrę negocium vir quidam de noſtris, tam genere quàm moribus præſtans: qui cùm arderet bellum, quod cum Philippo Mediolani duce gerebamus, & afflictiores viderentur eſſe res noſtrę, adijt virum Dei: rogat eum, nunquid Veneta reſpublica, vt ferebatur, deplorata eſſet. Ad quem eremita: Commotus eſt furor Domini, inquit, contra vos, quia verbum Domini proieciſtis: & niſi pontificis veſtri lachrymæ interpellarẽt pro vobis, iamdudùm quaſi Sodoma perijſſetis. Tale de Laurentio teſtimonium retulit eremita in medijs Corcyrę rupibus & ſpeluncis. Cui non ſolùm Laurentius, ſed omnes ferè mortales incogniti erant & inauditi.

Porrò charitas illa, qua ſuas oues proſequebatur, vix animo concipi poſſet, nedùm verbis explicari. Totus illi põtificatus inter grauiſſimorũ temporum maximorumq; bellorum

Quotidiè ſacrificat.

Religionis monaſticæ felicitas.

Vera ſcientia.

Celebritas nominis ſancti viri.

Efficacia precũ eius.

Charitas erga oues ipſi commiſſas.

bellorum turbines conſumptus eſt. Non erat contentus propria oratione: animabat hortando, monendo, obſecrando, iubendo, vt profectò tãtæ charitatis & ardoris vel minima pars vim cælo inferre potuerit. Et hoc, ſi mihi liceat, proculdubiò dixerim fuiſſe Quirinæ matris ſuæ præſagium, quod filio naſcẽti precata eſt: ijs præcipuè temporibus, quibus ter quatérve in præcipiti fuit Venetum imperium.

De vltima ipſius valetudine, & quæ in ipſa dixit aut fecit. Cap. X.

AGebat annum quartum ſupra ſeptuageſimum, corpore quidem imbecillo & tenui, ſenſibus autem integris, & ſine vllo vitio valetudinis: niſi quòd ingraueſcens ætas, additis inediæ, vigiliæ, algoriſque ab ipſa adoleſcentia ſuſceptis incommodis, totũ corpus pariter attriuerat. Nos aũt de eius vita pluſquàm de noſtra ſoliciti, hortabamur vt audiendi onera deponeret. Quibus ille, vultíſne locum, qui mihi commiſſus eſt, deſeram? Nam quod ad ieiunia, vigilias & caſtigationem carnis attineret, ſeneſcere corpus, ſpiritus iuueneſcere videbatur: & aut Paulum referebat, qui nonagenarius veſcebatur palmulis: aut Hilarionem, qui octogenarius farinula, aut alium de patribus antiquis. Vt autem nihil ad cumulatam gloriam deeſſet, perſeuerauit ſcribere vſque ad eam diem. Fortè tunc librum de gradibus perfectionis abſoluit. Dum autem poſt cibum mecum de more ambularet, Quàm libẽter abirem, inquit, ſi Domino placeret. Neq; enim melior ſum, quàm patres mei: ſed tu bone Ieſu obſequi non debes voluntati meæ, ſed vtilitati populi tui. Voluit autẽ Dominus preces eius audire. Febri poſt paucos dies acerrima corripitur. Lectũ paramus: ille commotior & indignanti ſimilis, Mihinc plumam paratis? Qui mollibus ſternũtur, in domibus regum ſunt. Nõ in pluma Dominus meus, ſed in duriſſimo ligno cubitauit. An non meminiſtis, quid beatus Martinus in re ſimili reſpõderit, non decere Chriſtianũ hominem mori, niſì in cinere & cilicio? Nihil igitur tunc profecimus, victiq́ue ad eius mattam detulimus inter brachia. Cùm autem neque medicis, neque pecuniæ parceretur, & miniſtrantium circa ſe ſtudium videret, compungebatur animo: En quanta, dicebat, ob huius ſacci vilis ſanitatem parantur? quanta perduntur? cùm intereà pauperes Chriſti non panem, non ſtratum, non ignem habeant, vbì calefiãt. Intellexit aũt vir ſanctus migrationis diem adueniſſe. Hactenùs, inquit, filij per iocum res acta eſt, ſeriò nunc agitur. Propè eſt ſponſus: eundum ei obuiàm. Et ſublatis in cælum oculis, Venio, inquit, ad te bone Ieſu. Obſeruatum eſt autem ab ijs, qui miniſtrabant ei, quòd aliquandò plenus animi, ardore quodam ſpiritûs in cælum ferri geſtiebat: interdùm verò in profundum ſeſe humilitatis abijciens, pertimeſcere videbatur diuinum iudicium. Nam dum ego ad eum non ſine lachrymis dicerem, Quàm læto animo migrare debes, ò pater, cui palma cęlorum parata ėſt: Decerni, inqt, fili fortibus ſolet hęc palma, nõ ignauis meique ſimilibus. Hæc humilitatis: illa verò quàm plena fidutię? Nam cùm nos lachrymari videret, Abite, ait, hinc cum veſtris lachrymis, tempus lętitiæ eſt, non lachrymarum. Sic in fiducia Macarium, in timore Arſenium referẽs: inter vtrũque incedens, vt cum fiducia metueret, nec ſine timore confideret. In campum igitur cum morte deſcenſurus, armari ſe ſacramentis Eccleſiæ, & ad ſacellum inter manus deferri poſtulauit. Et cùm è ſtrato ſubleuatus, innixus humero meo, labãtia membra regere non poſſet, paululùm reſedit. Effundebar totus in lachrymas. Quod ille aduertẽs: Quid ploras, inquit, Bernarde fili? Da mihi dexteram. Quam quum ambabus ſuis tenuiſſet, Confide, inquit, & bono animo eſto: nunquàm enim te deſeram. O vocem dulcem pariter & acerbam. Neſcio quomodò non elanguit cor meum: niſì quòd tẽperata fuit tam certa promiſſione mœſtitia. Certè illius diei, illius loci, patres clariſſimi, debeo nimìs crebrò meminiſſe. Legatum, quod à dulciſſimo patre mihi relictum eſt, omni fide & ſpe velutì brachijs amplexabor, quaſi obſignatum ab angelis, ſubſcriptum à beatis ſpiritibus: quorum glorioſam & innumerabilem multitudinẽ ad ſuſcipiendam fidelis conſerui animam cubiculum illud compleuiſſe non dubito. Quam verò ſupellectilẽ creditis fuiſſe cõpertam in his ædibus? Putatíſne aurum aliquod aut argentũ? Illud admirabilius, ꝙ nullũ oĩnò librũ poſſederit. Cùm quotidiè legeret aut ſcriberet, librũ tñ vllũ poſſidere noluit. Teſtamentũ omne, quod fecit, efferri ſeſe iuſſit nulla põpa ad monaſteriũ ſuũ, quod abeſt duo millia paſſuũ extra ciuitatẽ, ibiq; in ſepulcris fratrũ reponi. Neq; ſemèl ꝓcepiſſe contẽtus, quaſi diuinaret, qd contentio-

Cupit diſſolui, & eſſe cũ Chriſto.

 nis

nis de illius ſepultura eſſet futurum, vocari nos iterùm iubet: Scitis, inquit, quæ de
ſepultura mandaui? Facite quod iubeo: nolite pompam parare. Neque enim is ſum,
quem fortè exiſtimatis: Antonium imitatus & Hilarionem, qui in locis obſcuris ſe-
peliri voluerunt, nè colerentur à vicinis.

De oratione, quam habuit antè quàm migraret è vita, & de duobus miraculis. Cap. XI.

SVſcepta verò paulò ante diem ſacri olei vnctione, ſermonem habuit de mortis
vtilitate ac de cæleſti vita, miro quodā ſenſu ac grauitate verborū. Nam vt erat
ſupinus, aliquandiù tenuit in cęlum oculos. Tum denuò ſemiclauſis, in hāc ſen-
tentiam fari cœpit: (verba etiam, quantùm potuimus tenere, ſubijciētur) Vide-
tis, ô filij, horā meā aduenisse: benedictus Deus, q eā tandèm venire voluit, cùm nullā
Ioan. 14. ſit alia via, q̄ ducat in cęlū. Ille enim venit nobis via, veritas & vita, vt eiectis de paradi-
ſo miſeris exulibus, viam ſignaret in patriā redeundi. Si enim in hac vita tantùm ſpe-
1. Cor. 15. rantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. Sed abſit à nobis tam ſtulta
Sap. 5. cogitatio. Quid enim vita hæc, niſi lanugo quædam (vt ille inquit) & velutì memoria
1. Cor. 15. hoſpitis vnius diei p̄tereuntis? Chriſtus ꝓ nobis mortuus eſt primitiæ dormientium.
Pudeat nos mortē timere, cùm Dn̄s noſter ꝓpter nos mori voluerit. Hūc diē ſemper
ante oculos habui: tu ſcis Dn̄e: quāquàm dum vitam meam cōſidero, confuſio ſit mi-
O dictum memorabile. hi potiùs appellanda, q̄ vita. Sed in ſpiritu humilitatis ſuſcipe me, bone Ieſu, vita & ſa-
lus animę meę. Neque enim in iuſtificationibus meis proſterno preces meas ante fa-
Dan 9. ciē tuā, ſed in miſeratiōibus tuis multis. Illa ego ouis amiſſa, ad te paſtorē redeo. Vocē
tuā noui, nō alienorū: peto Domine, vt ad ouile me reducas. Poteſne ſpernere vocē
clamātis & cōfugientis ad te? Nonne tu ille, q dixiſti, Clamabit ad me, & ego audiā eū:
Pſal. 90. cum ipſo ſum in tribulatione? Eccè clamo plus corde, q̄ ore Domine: eccè tribulatio
ꝓxima eſt, & nō eſt q eripiat, niſi tu bone Ieſu. Sed neq; feliciū ſpirituū ſedes affectare
auſim, q ſpeciē intuētur ſanctiſſimę Trinitatis. Portio tā aliqua creaturæ tuę poſtulat
micas ſuauiſſimę mēſæ tuę. Nimiū mihi fuerit, & heu q nimiū, ſi ſubtus calceos infimi
electi tui loculū aliquē huic puſillo tuo ſeruulo nō negaueris. Conuerſus deindè pau-
Eſa. 4. & 40. lulùm ad adſtātes, ait: Vos intereà fratres ſeruate Dn̄i p̄cepta. Oīs enim caro fœnū, &
oīs gloria eius tanq̄ flos fœni. Contēplamini me: Eccè aruit fœnū, & flos eius cecidit.
Horā hāc qs poterit euadere? Sed mihi credite, filij, nihil eſt p̄ſtantius, q̄ ſeruire Dn̄o.
Hæc cùm dixiſſet, ſublato pauliſpèr brachio, quod denudatū tenebat, caligātibus ocu-
Gen. 27. lis, vt Iſaac illū antiquū videre te diceres, adſtantibus crucis ſigno, Benedicat, inqt, vo-
bis Dn̄s Ieſus, fratres & viſcera mea, & benedicat filijs meis q abſunt, quos in Domi-
no parturij. Det vobis cor, vt colatis eū: aperiat animū in lege ſua, neq; vos deſerat in
Benè precatur moriturus omnibus ſuis. tēpore malo. Benedicat principi noſtro, & vniuerſo ſenatui, vt ſortē cōmiſſi ſibi prin-
cipatùs ad honorē Dei & cōmune oīm ordinū bonū ſibi traditā recordentur. Bene-
dicat deniquè populo meo, cuius amorē, pacē, concordiā Dn̄s in dies magis atq; ma-
gis conſeruare & augere dignetur. Diluceſcere cœperat, & iam antea percbuerat vi-
uere diutiùs eū nō poſſe. Mota igitur vniuerſa ciuitas eſt. Canonici quidē primo dilu-
culo ſunt ingreſſi: quos dulciſſimè recognoſcens, ab his veniā petebat, ſi muneri ſuo
nō ſatisfeciſſet. Diuinū honorē cōmendabat & eccleſiæ cultū: tum vt mutuā inter ſe
charitatē ſeruarēt. Poſtremò rogabat, vt in diuinis officijs ſui meminiſſent. Quid ibì
rursùs lachrymarū, bone Deus, qd clamorū edebatur? Illū patrē, illū dominū, p̄cepto-
rem, ducē. Paulò pòſt ꝓcuratores ſancti Marci ingreſſi ſunt, & alij principes ciuitatis,
Singulis ad ipſum accedentibus optimas tradit inſtitutiones. ſacerdotes & religioſi viri. Nullus deniquè ciuitatis ordo arceri foribus potuit. Lo-
quebatur vnicuiq; aliquid ad ſalutē. Procuratoribus & principibus pauperes, iuſtitiā;
ſacerdotibus honorē Dei, negociatoribus charitatem, aduocatis pauperum cauſas,
ſingulis deniquè officiorum ſuorum munera commendabat: vt admirabile fuerit ar-
tus illos penè exanimes, intento ſemper ſpiritu laborem loquendi, benedicendiq; per
totum biduum (tantum enim ſuperuixit) ꝑferre potuiſſe. Nuſquàm magis enituit illa
puritas & altitudo animi. Neminem reſpuit, omnes pari frōte ſuſcepit: vt neque pau-
peris, neque diuitis, neque ſecularis vlla apud eum videretur eſſe diſtinctio. Plura in-
tereà tum prædixit, tum fecit digna memoratu, quorum duo tantùm ſubijciemus, vt
appareat omnem huius ſanctiſſimę vitę partem ſignis atque portentis, ſicut cęteris
claruiſſe virtutibus. Erat ei chariſſimus in Chriſto filius Marcellus nomine, clarus
genere

genere,ſed vita clarior,vir bonus & iuſtus. Laurentium aũt ſic diligebat,vt palàm diceret,ſi qd de eo accideret,ſe nullo modo ſuperuicturũ. Cùm audiſſet igitur de illius valetudine,cõtinuò accurrit:introducitur ad eũ:cui ad eius oſculũ inclinato Laurentius ſubmiſſa voce:Marcelle,inqt,qd de diſceſſu meo cruciaris? Ego quidẽ p̄cedo,ſed tu me ꝓpediè̃m ſequèris. Sic Dño placitũ eſt,vt hoc Paſchate nos iterùm mutuo amplexemur. Lætior ille huiuſmodi verbo,q̃ triſtior,initio Quadrageſimę acri valetudine corripitur,& in Paſchate;vt p̄dixerat,ad ſepulturã elatus eſt. Dilectiſſimo aũt filio Hieronymo,grauiter laboranti,ſalutẽ & p̄dixit & reddidit. Nã cùm deſtitutus à medicis pro mortuo haberetur, mater autem & ſorores nihil iam ſpei nisì in patris huius orationibus haberent,miſit ad eas ſanctus hic pater,qui dicerent,bono animo eſſent: neque enim illa ægritudine moriturum. Quod ſicut dixit,ità factum eſt. Paulò enim pòſt reliquit eum febris,& priſtinæ valetudini reſtituitur.

Prædicit obitũ Marcelli.

Alia ꝓphetia.

Deuota ſpiritûs emiſſio & inhumati corporis diuturna permanſio. Cap. XII.

SED iam diſſoluebantur ſanctiſſima illa vincula carnis & ſpiritûs,& q̃ indiſſolubili pace per tot annos atq; cõcordia vixerãt,iubẽte Deo,illa terræ,ſpiritus cælo reddẽdus erat. Claudere paulatìm cœpit oculos facie quadã hilariori,& mẽbra omnia explicare,quaſi de labore ad requiẽ trãſiturus. Quas ibì cateruas angelorũ aduenisse vidiſſemus,ſi corporeis oculis potuiſſet videri illa ſocietas? Tali igitur comitatu inter eorum cęleſtes voces & cantus feliciſſimus ille ſpiritus,velut igniculus in cælũ emicuit. Hic finis ſanctiſſimi patris verè felix,verè beatus. O ſi mihi nũc liceat laxare habenas lachrymis,& liberiùs lamẽtari. Vim facio mi hi,patres. Erũpunt lachrymæ,nec cohibere me poſſim:ſed nõ eſt huius loci : ſecretũ cubiculũ aptius eſt: ibì promiſſa tua,optime pater,quum neceſsè fuerit,repetã:ibì dexterã tuã teſtabor,p̄ſertim cùm ſæpè aliàs in maximis periculis inuocatùs,me miris modis adiuueris. Orta altera luce, effuſa incredibili concurſu tota ciuitas eſt:vi penè fores effractæ,vt in eccleſiã ſubitò deferri neceſſe fuerit ad oculos populi depaſcẽdos. Tãta aũt cõtinuò circũſtetit feretrũ multitudo,vt à gradibus chori,vbi poſitus fuerat,raptus deindè ſit, nõ hominũ manibus, ſed ſola ſeſe cõprimẽtium atq; impellentiũ turba,vſque ad valuas eccleſiæ. Diſciſſæ veſtes,ſublati calcei,omnia ad venerationẽ direpta. Cæterùm vt primitiæ aliquæ ſanctificationis, & publicum iam apparére teſtimonium inciperet, ſcholæ illæ quatuor celeberrimæ(ſic enim eas appellamus)nõ quaſi ad mortuum, ſed ad viuentem & ſanctum,& viris frequentiſſimæ, & ornatu ac pompa,non quidem lugubri aut funebri,vt ſolent in mortuorũ elationibus,ſed vt in proceſſionibus ac ſupplicationibus,quum gratiæ publicè Deo reddũtur: ſic nullo publicè aut priuatìm iubente ſuadentéve, ſed ipſæ per ſeſe ſic inſtructæ auratis cereis,& omni honoris ac lætitiæ ſignificatione accurrère. Quale illud etiam teſtimoniũ,quòd bini ex veſtris fratribus,quũ ad illud officium,vt cæteri,adijſſent, audire ſibi viſi ſunt ſuauiſſimos quoſdam cantus & inauditas modulationes? Redeuntibus autem ad monaſterium, & illis non ceſſantibus,tum alter ad alterum, Audíſne frater has melodias? Quídni audiam, inquit alter:angelicus planè mihi videtur iſte cõcentus, non humanus. Idẽ affirmare alius cœpit. Vtriſque igitur admirantibus, nunq̃ illi cantus,quoaduſq; ad monaſteriũ ꝑuenerunt,cõticuère. Expletis officijs,quũ efferẽdi tẽpus adueniſſet,eccè quo pacto, p̄cipuo quodã Dei iudicio,tũc quidẽ occulto, ſed paulò pòſt aperiẽdo oĩbus, lis oriri cœpta inter patriarchales canonicos,& fratres ſancti Georgij : Hi quũ ex p̄cepto patris noſtri repeterent, quod mandauerat de loco ſepulturæ : illi ſacros canones afferrent,vt p̄lati in ꝓprijs eccleſijs ſepelirẽtur:neq; ſemꝑ defunctorũ ordinationibus parendũ,ex Marcellini põtificis exẽplo: q quanq̃ corpus ſuũ inhumatũ ſub anathemate ꝑmanere iuſſiſſet,viſum eſſet tamẽ ſanctis patribus,nõ tã hominis, q̃ põtificis habere rationẽ. Interim aũt ſacrũ illud corpus in eccleſię ſacrario reponitur,quaſi litis euentum expectaturũ. Accidit aũt res oĩbus retrò ſeculis inaudita:pace dixerim ſanctorũ aliorũ oĩm:quod quidem extet ex eorũ monimẽtis. Nam ibì corpus illud dum reponitur,altero ac tertio die,nec corruptiõis aliqd,nec fœtoris appáret. Itemq́; & qnto & ſexto nihilominùs integrũ ꝑſeuerat. Tantę rei miraculo excitata,accurrit vniuerſa ciuitas:vidẽt & exquirũt diligentiùs, nunquid ſit delibutum vnguentis: omnia membra contrectant. Nihil pigmẽti aut artis,nihil rigoris in membris,fœtoris longè minùs:

Reddit ſpiritũ S. Laurentius.

Publicũ eius ſanctitatis teſtimoniũ.

Carthuſiani duo audiũt angelicas cantiones.

Contentio de eius ſacro corpore.

Inſigne miraculum.

Diebus 67. manet corpus incorruptum.

Miracula creberrima ad eius ſepulcrum.

nùs : quin potiùs odorem ſuauiſſimum membra illa ſpirare videbantur. Additur miraculum miraculo. Nam poſt biduum rubeſcere genæ,& viuus per membra ſanguis conſpici cœpit. Et iam capere non poterat ſacrarium illud concurrentem turbam,& ſeſe inuicèm comprimentem : vt octauo tandèm die neceſsè fuerit in eccleſiam publicè deferri, ad oculos populi exatiandos. Tum verò & admiratio & ſtupor & clamores. Igitur qui litigant, & hi inſtantiùs poſtulant, & hi cuſtodiunt diligentiùs. Reponitur iterùm in ſacrarium, vbì per dies quadraginta perſeuerauit incorruptus & integer. Omnibus illis diebus nunquàm non viſitatus eſt : nunquàm ſacrarium illud non apertum omnibus fuit, videre & venerari volentibus, donèc ſeptimo ſupra ſexageſimum die, quum alioquì ſatis commodè ſeruari poſſe non videretur, ſepulturæ traditus eſt officijs & honoribus, non quibus cæteri ſolent,de quorum virtute & meritis ambigatur: ſed quaſi ſancti cuiuſdã reliquiæ, ſic cum omni honore collocatæ, decimoſexto videlicet Calendas Apriles,quum ſexto Idus Ianuarias migrâſſet ad Dominum. Multi non ſolùm ex Italia,ſed Illyrico etiam atque Epiro ad id oſtentum domo profecti. Medici omnes,& præſertim Gerardus Veronẽſis,medicus ætate noſtra omnium nobiliſſimus, qui eum in hac ægritudine viſitauit,naturæ nulla vi fieri poſſe teſtati ſunt,præſertim cùm putrida febri laborâſſet. Diffuſus enim per venas putridus & corruptus humor, corruperit neceſsè fuit reliquum corpus: vt impoſſibile penitùs extiterit, abſente calore naturali, vel paruum aliquid temporis integrũ incorruptumq́; manere. Quantũ igitur, quamq́; admirabile ſpectaculũ fuerit,aliorum ſit iudicium. Nam ſi beatiſſimo Bernardo honori datum eſt,vt dandum erat, quòd corpus eius triduo inhumatum ſubſtiterit: quid Laurentio noſtro tribuendum,qui tot dies & penè menſes integer & incorruptus euaſit? Mota ciuitas tantæ rei miraculo,dare operã voluit,nè eiuſmodi ornamẽto, vel primi ſ. vel ſanctiſſimi patriarchæ reliqijs patriarchalis eccleſia ſpoliaretur. Hoc facto relatũ in memoriã illud beatiſſimi Martini Turonenſis epiſcopi : qui quum apud Condatenſem Pictauorum vrbem diem obijſſet,& Pictaui, apud quos obijſſet, retinere vellent: Turonenſes autem repeterent proprium antiſtitem,tandiù in contentione res illa verſata eſt,donèc à Turonenſibus furto ſublatus,propriæ eccleſiæ reſtitueretur. Quæ autem miracula deincèps acciderint,quæq́; accidant quotidiè, ad ſepulcrum illud diuinam opem poſcentibus,ea non aggredi ſatiùs exiſtimaui : quippe quæ innumerabilia ſunt. Inquiretur forraſsìs aliquandò diligentiùs ab ijs, quorum ſicutì authoritas maior eſt & officium ſolennius,ità vix crediderim fieri poſſe, vt tanti luminis ſplendorem Deus iacere diutiùs in tenebris patiatur.

CERTAMEN SANCTI MARTYRIS POLYEVCTI, AVTHORE SIMEONE *Metaphraſte.*

IANVAR. 9. Beda & Viuardus hunc habent Idibus Februarij.

Nearchus & Polyeuctus milites amiciſſimi.

SI eſt vlla alia pulcherrima narratio, pulcherrima quoquè eſt narratio admirabilis martyris Polyeucti. Nam cum vtilitate, magna quoquè eſt coniuncta iucunditas. Huius autem rei poteſt ea non falſam teſtem adducere experientiam. Dicatur ergò,& à nobis in medium proferatur pijs Deique amantibus auditoribus, vobis quoquè pro viribus quæ veſtra ſunt afferentibus, aures orationi attentas exhibentibus, promptumque & alacrem animum præbentibus narrationi.

Tempore Imperatorum Decij & Valeriani, erat quidam Nearchus & Polyeuctus, ſtudio quidẽ milites, amicitia autem ità inter ſe deuincti, vt longè magis,quàm ſi inter eos interceſſiſſet ſanguinis & cognationis neceſſitudo, ſummo ſuî inuicèm deſiderio & inſigni concordia ac conſenſione coniuncti eſſent eorum animi,& vterque in alterius corpore ſe putaret viuere & ſpirare. Erat autem Nearchus quidẽ Chriſtianus & fidelis,pietateq́; ac vera religione perfectus. Egregius autẽ Polyeuctus,gentilis quidẽ religione,& veritatis luce nondùm illuminatus, alioquì ſe Chriſtianũ accuratè con-

conſeruans,& omni virtute exornans: & erat quidem olea frugifera,hoc autē ſolum ei deerat, quòd nondùm erat in domo DEI. Quoniam autem Decius ille & Valerianus nō rectè vtebātur imperio,nec eum,qui illud eis dederat,agnoſcere & colere volebant, immò verò manum impiam & cum DEO pugnantem in ipſum erexerant:& non ſolùm eum negabant, ſed omnes quoquè ſubiectos ſcriptis edictis incitabant, & omnibus modis arcebant à Dei cognitione: & deos proh dolor falſos & vanos in veri DEI locum conſtituebant, & illos colere & adorare cogebant,qui minùs habent ſensûs,quàm lapides & ſtatuæ.

Quoniam ergò hæc ità habebant, & propoſita erant ſupplicia & præmia:ijs quidem qui parebant,honores,dona,& pecuniæ: ijs autem,qui non parebant,minæ,pœnæ, & vltimum malum mors: amico timuit Nearchus, & putauit hoc eſſe tempus, quod effecturum eſſet, vt diſſenſio in religione, eorum quoquè diſſolueret amicitiam. Hæc cùm in animo haberet & apud ſe verſaret, apertè oſtendebat ſe cruciari animo,magniſque agitari fluctibus,& occultè deflere amicum. Præſtantiſſimus autem Polyeuctus cùm videret ſic ſe habere amicum,pungique aculeis doloris,& qui verbis explicari nequeunt gemitibus,conari leuare magnam animi ægritudinem, & veſtigia lachrymarum indicare oculis: amicè ad eum accedens interrogat, & cauſam quærit diſcere,cur ità ſe habeat. Nam ipſe quoquè nihilominùs dolebat,cùm eum videret ſic affectum,qui erat eiuſdem cum eo animi. Ille autem volebat quidem dicere,& ſignificabat ſe nihil poſſe celare amicum: eſſe autem aliquam cauſam, propter quam, etiamſi velit dicere,neceſsè habeat tacere, & amici conſolationē hac in re minimè conſequi. Cùm autem valdè diuinus vrgeret Polyeuctus,& poſtularet vt ei ſecretum aperiret,& ei exprobraret contemptum amicitiæ, & mutatam affectionem, Nunquìd, dicens, aliquid offendimus? Quanam in re tibi moleſti fuimus? Quænam res tam dira & tam atrox facta eſt,vt Polyeuctum tuum à venia arceas?

Cruciatur Nearchus Polyeucti errore.

Hæc cùm diceret & animo angeretur, non ferens Nearchus,oculos ſuffuſus lachrymis, & profundo ſuſpirio internam cordis flammam ſignificans: Cùm,inquit, ô amiciſſime,noſtræ conſenſionis & dilectionis apud me cogito ſeparationem,neceſsè quoquè habeo animum abrumpere. Hæc poſtquàm ille audijt, corde grauiſſimè perculſus, Quomodò hæc, inquit, Nearche, quomodò?& cur hæc verba dicis præter ſpem? & vndenàm hæc erit nobis ſeparatio,quam ſtatuimus ne mortem quidem poſſe nobis facere? Hoc eſt, inquit, ô amiciſſime, quod me propemodùm ſuffocat, & ipſum comprimit ſpiritum & animam,quoniam hæc, quam dixi, ſeparatio eſt nobis humana morte validior & grauior. Cùm autem nondùm, quid ſibi vellet oratio,intelligeret Polyeuctus:ſtatìm ſurgens, & amicum complexus, & ei ità vt eum tenebat, ardentiſſimè circūfuſus: Sed dic,inquit,mihi ô Nearche,dic apertè,& explica quemadmodùm hæc ſit futura ſeparatio. Non enim fero ampliùs hoc minimè amicum ſilentium. Sin minùs,videbis iam tuùm Polyeuctum in terra iacētem mortuum & exanimem. Atque videbatur quidem Nearchus velle dicere, ſed victus ab animi perturbatione, vinctam habebat linguam: & ſolùm mœſtus ac conturbatus,amicum fixis adſpiciebat oculis,& immoderatum ſignificabat dolorem. Poſtquàm autem vidit Polyeuctum mœrore confectum abieciſſe animum, & humì procidere, & eſſe iam à dolore omninò ſeparatum,cogitur in hanc vocem erumpere:

O amiciſſime, inquit, Polyeucte, hoc edictum Imperatoris nobis ſeparationem afferet & diſiunctionem. Poſtquàm autem hanc vocem ſapientiſſimus audijt Polyeuctus, ſtatìm conijciens quid ſibi vellet, quod dixerat Nearchus: Cogitauit enim, quòd amborum in religione diſſenſio iam examinanda, & acerbitatem ſubitura iudicum,coget eos à ſe inuicèm diſiungi:conuertit eum ad diuiniorem quādam cogitationem,& reuoluens animo quam viderat viſionem, & eam iudicans tempori conuenientem, cœpit repleri gaudio & voluptate: & quemadmodùm hæc fuerit viſio,communicauit amico, Eſt aliquid, dicens,ô Nearche,quod prohibebit nobis hanc fieri ſeparationem.

Vidi enim ego Chriſtum,quem tu adoras,ad me accedentem,hac ſordida,qua ſum indutus,veſte me exuiſſe, alia verò valdè precioſa (ô quis illius pulchritudinē dixerit & ſplēdorem?)induiſſe,cuius humerum fibula cōſtringebat aurea. Deindè verò mihi quoquè equū tradidiſſe alatum. Atque talis quidem fuit viſio, quā vidit diuinus Polyeuctus:

Viſionem ſuam Nearcho narrat Polyeuctus.

lyeuctus:eius autem nequaquàm fuit vanus exitus,ſed prçclarè expreſſit id,quod erat futurum. mutata quidem illa veſtis pulcherrima, mutationem in melius ex eo quod eſt deterius : nempè vt ex terrena militia in cæleſtem & diuinum militum referretur numerum,per quem erat in chorum martyrum cooptãdus. Alatus autem ille equus quid aliud poſſit ſignificare,quàm illius celerem à terra in cælos aſſcenſum?

Hæc cùm audijſſet Nearchus,lætatus eſt,hilariſq; effectus,ei dixit: CHRISTVM cognouiſti? Chriſtum,ô Polyeucte,qui verè eſt Deus? Ille verò ei dicit : Quandò autem eum ignoraui? Num,cùm tu de eo diceres, tremor meum ſubibat animum? aut cùm legeres, non eius admirabar ſermones? Solum enim mihi nomen deerat : alioquì enim eram affectione Chriſtianus,& ſtudebam me Dñi Chriſti mãcipare ſeruitio, multùm valere iubens cultus inanes ſimulacrorum. Quid ergò facimus,ô Nearche? Cur nõ apertè oſtendimus noſtram in Chriſtũ cõfeſſionem? Cùm hæc autẽ lubentèr

Animus Nearchi verè Christian⁹.

acceepiſſet Nearchus, dixit,ſe veluti nudans & aperiens : Mihi,ô Polyeucte, non diuitiæ,non gloria,nec omninò dignitas militaris,nec aliquid aliud ex ijs, quæ ſunt huius mundi, præfertur vitæ, quæ eſt in CHRISTO. eam enim ſolam deſidero : alia autem ſunt apud me parua & nullius precij. Deindè rursùs diuinus Polyeuctus eius animi veluti faciens periculum : Quid verò, inquit, an non concupiſcis hanc, quæ adeſt tibi,dignitatem? Nearchus autem exiſtimans hæc ab eo dici ex animo,& non eius tentandi gratia, Videris, inquit, mihi ô Polyeucte, ignorare veram in CHRISTO dignitatem, & eam quæ eſt apud illum gloriam,& quæ nunquàm ceſſat beatitudinem. Sic quidem inter ſe conferebant ſermones, & ſibi inuicèm ſuam aperiebant ſententiam.

Egregius autem Polyeuctus iucundè & lepidè volens aliquid amico dicere: Tu quidem ſuſpicaberis, inquit,me ignorare eam, quæ eſt in CHRISTO gloriam,& quæ eſt apud illum beatitudinem. Ego autem, ô Nearche, videor te præceſſiſſe,& imperatoriam, vt ſcis, & cæleſtem chlamydem accepiſſe per reuelationem. Sed tamen

Vides quòd ianua regni cælorũ non niſi ſpiritualium ſacramentorum clauo reſeratur: proptereà ſemper illa ſancta viri venerati ſunt.

volo ex te ſciſcitari aliquod caput ſpiritale. Vereor enim, nè ſi abſque ſacramentis & myſterijs acceſſerim ad Seruatorem,ei videar minimè acceptus, & indignus qui referar in numerum eius militum. Poſtquàm hæc audiuit Nearchus, ſtatìm ſurgit,& euadit animo acrior & vehementior : & amicum incipit recreare,promptiorique & alacriori animo eum reddere ad CHRISTI fidem,dicens : Nulla, ô amiciſſime,ſit tibi de hac re dubitatio. Scriptum eſt enim,poſſe Deum vel ex his lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ. Quod quidem quid eſt aliud, quàm hoc,poſſe etiam gentiles ex inſperato ſalutem aſſequi,& eſſe milites CHRISTI? Nam omnibus, vt ſemèl dicam,aperta eſt porta cæli:nulli omninò ex omnibus occluſus eſt ſalutis aditus. Quamobrem is quoquè qui credit,magnam recipiet mercedẽ paruæ illius fidei. Proptereà enim ijs quo-

Matth.20.

què,qui prima & tertia & nona hora acceſſerunt ad vineam, æqualis merces decernitur. Quamobrem,etiamſi ipſe tardus acceſſeris, eadem quæ primi præmia conſequêris. Ad hæc D. Polyeuctus tãquàm eius ſubijſſet animum recordatio, Per veritatem, inquit,Nearche amiciſſime ,audiui aliquandò latenter te aliquid eiuſmodi legentem

Ibidèm.

ex diuina ſcriptura,quòd eos,qui vnam horam eſſent operati,æquali CHRISTVS honorâſſet portione ijs, qui ſuſtinuiſſent totum æſtum diei. Nearchus autem, Multa

Luc.23.

quoquè,inquit,ô vir egregie,inuenies eiuſmodi exempla. Eccè enim, inquit,latro, qui fuit cum CHRISTO crucifixus, cùm innumerabilium reus eſſet criminum, pro modico & breui verbo magnas inuenit remunerationes: & quæ multis emitur ſudoribus in paradiſo conuerſatio, admodùm facilè ab eo paratur. Nam vel parua fides poteſt magnos montes transferre.

Hæc cùm diuinus audîſſet Polyeuctus, animo ſtatìm in altum extollitur, & vt corporeorum & terrenorum omnium planè oblitus, Paciſcamur, dicit Nearcho, nos firmiùs & ſtabiliùs eſſe ſeruaturos ea, quæ viſa fuerint. Ego enim rebus humanis deceterò renunciaui. Quodnam autem de CHRISTO nos oporteat ferre teſtimonium,planum fecit,quæ id præſciuit, diuina Domini clementia. Eccè enim, ô Nearche,eam quç eſt in cælis,pulchritudinem mihi viſione appræhendit cogitatio: quam quidem aſſiſtere,& CHRISTVM video ante oculos,& ſplendore eius viſionis mihi vultus illuminatur. Sed iam tempus eſt legere impium edictum Imperatorum,

rum,& rectè ſcire,quidnam velit nos facere. Sic dixit:cumq́ue id accepiſſet, perlegit, inter legendum conſpuit:& cùm id in fruſta minuta confregiſſet, ventis mandauit. Deindè ſic conuerſus,videt idola quæ portabantur, & à ſtultis adoranda deducebantur ad aras. Quæ cùm iucundiſſimè & vehementiſſimè riſiſſet, priùs quidem ſimulat ſe prompto & alacri animo ad ea accedere. Deindè illorum ſingula accipiens,& protinùs humì allidens,ſimul contriuit omnia,& redegit in ſubtilem puluerem.

His ergò factis,cùm eius ſocer veniſſet Felix: fuerat enim iam conſtitutus perſecutor ab Imperatoribus : & vidiſſet quæ fecerat Polyeuctus,admodùm ægrè ferẽs,Heu, dixit,Felix eſt priuatus liberis:& qui priùs eram inſignis, & ſuſcipiebar propter filios, repentè me affligit filiorum orbitas. Nullus deorum nec hominum poteſt miſereri Polyeucti,qui talia eſt auſus,& noſtros deos cõtriuit. Adhæc D. Polyeuctus,eo quod factum fuerat, veluti magìs glorians, tantum aberat vt reformidaret aliquid & extimeſceret:Nunc quidem,inquit, ego eos contemnens,re ipſa oſtendi quàm ſint imbecilli. Quòd ſi ſunt tibi alij,ij quoquè in medium adducantur. Hinc enim ſcies,quemadmodùm nos Chriſti ſeruos ea cõſpuere oporteat. Felix autem cum humana & miſerabili quadam affectione de ſancto cogitans & loquens,Si velis,inquit,ô Polyeucte aliquantiſpèr viuere,donèc tuam videas vxorem. Quænam autem adhuc,inquit ſanctus,vxoris mihi cura eſt & filiorum, qui ex rebus humanis nihil omninò curo, cùm in ſolis cæleſtibus mens verſetur,& ijs in q̃ non cadit interitus? Tua autem filia,ſi me quidem ſequatur,beata erit propter ſuum animum & inſtitutum:ſin minùs,ipſa quoquè cum veſtris dijs mala malè peribit. Admirabilis animi fortitudo.

Poſt hæc Felix p̃fundebat lachrymas,vt qui ſpem omnem abieciſſet. Qua de re dupliciter exæſtuens,nempe & ex ægretudine animi,quę eum angebat,& ex inſania,qua laborabat in ſimulacra,loquebatur verba digna tantis tenebris & tanta demẽtia: Hei mihi,dicens,te quoque ô Polyeucte Chriſti artes fefellère magicæ? Martyr autem admodùm prudenter & fortiter,Non per ſacra, inquit,martyrum certamina.Nõ nego, inquit,me ab illo eſſe vocatum ad cognitionem veritatis.Ipſe enim eſt,inquit,q cùm ſuis manibus meam demulſiſſet animam,à tenebris ad lucem, & ab errore deduxit ad veritatem,& dignum cenſuit,qui eſſem & nominarer eius mîles. Cùm autem hæc dicerentur,accedentes ſanctorum perſecutores, cùm martyrem compræhendiſſent,ſacrum os eius pulſabant,verè odio habentes cõfutationem,quæ erat in foribus,& malis auribus non valentes ferre vim veritatis. Præclaro autem Polyeucto eæ quidẽ plagæ nullo modo erãt curæ. Videbat enim Chriſtũ,qui pro eo erat paſſus,prope ipſum aſſiſtere. Quem cùm ſuum poſuiſſet refugium, nec pro malis habebat ea, quæ ipſum inuadebant:nec ſcuticam,quæ eius corpus cædebat.

Has ergò plagas,vt dictum eſt,parùm curabat Polyeuctus:luctabatur aũt aduersùs aliam diaboli maligni artem. Nam cùm ille ad eum adduxiſſet ſocerum & vxorem lachrymantes,& miſerabiliter eiulantes, ſic conabatur eius animam ſuis decipere præſtigijs,& pro viribus diſſoluere eius robur & conſtantiam. Is autem non ignorans maligni inſidias,cùm ſeipſum valdè vtiliter conturbâſſet, animæq; fortitudinem & iram excitâſſet,& quę ex lachrymis oritur,effœminatę mollitiei eam oppoſuiſſet,grauiter admodùm & fortiter: O ſcelerate, inquit,& profanorum myſtagoge ſimulacrorum, cur me inſidioſis tuis & vxoris lachrymis ſtudes abducere à confeſſione in Chriſtum? Cur autem defles Polyeuctum,cùm teipſum multo magìs deflere & lugere oporteat, proptereà quòd cùm principibus,qui ſunt ad tempus,ſeruièris,igni ſis ęterno tradendus? Et hæc quidem dixit ſocero Felici. Poſtquàm autem vidit vxorem quoquè ſuam Paulinam miſerabiliter lachrymantem & dicentem, Quid tibi accidit ô Polieucte? Quomodò autem fraude es inductus, vt duodecim deos noſtros confringeres? Eam ſuauiter irridens ſanctus,Si ſolus, inquit, ego duodecim deos tuos vici & cõtriui:eccè deorum es omninò egena. Adeſdum ergò,inquit, Paulina,& faciam vt verum Deũ cognoſcas,quem ipſa ſtude diligenter adorare, & hac breui vita æternam commutare. Cùm hæc ſic dicerentur,& multi infideles per ipſum ad fidẽ in CHRISTVM conuerterentur, & omnes perſecutores ſimul congregarentur, & partìm quidem promiſſis,partìm verò etiam minis ſanctum ſtuderent in contrariam traducere ſententiam : quoniam nulla via & ratione id effici poterat, nec eius rei vlla erat ſpes reliqua,fertur in eum ſententia,vt enſe ſtatim mortem ſubeat. Diabolus eſt inſidias tendit per vxoris lachrymas.

Cùm

Cùm autem ei iam res fuiſſet aperta, erat videre Polyeuctum nihil mœſtum, nihil triſte, nihil omninò, quod eſſet effœminati & puſilli animi, aut dicentem, aut pati ꝑ ſe ferẽtem: quod quidẽ accidiſſet alicui alij, qui ab hac iucunda luce & vita ſepararetur. Immò verò tanquàm ex tenebris & afflictione ad gloriam tranſiret & delicias, magnam oſtendebat lætitiam & animi alacritatem, vt qui iam frui inciperet ea, quæ eſt illic, beatitudine. Nam ijs quoquè, qui aderant, affirmabat ſe quendam accedẽtem videre adoleſcentem, & ſecum eloquentem, & omnibus modis efficiẽtem, vt obliuiſceretur omnium terrenorum. Sed quis, ô diuine Polyeucte, hoc vel tuî ſolum laudandum aſſumens, te dignam poſſit laudem contexere? Nam cùm iam eſſes conſummandus, & per ſacrum tuum ſanguinem, diuinum baptiſmum & in Chriſto ſignaculum accepturus: ô generoſam animam, ô mentem firmam & ſtabilem & à mendacio alienam: nec ſic amicitiæ Nearchi es oblitus, ſed eum adſpiciens, Vale, inquis, Nearche, & pactorum conuentorum recordare. Hanc cùm tu vir fortis vocem, tãquàm vltimum aliquod donum, amico reliquiſſes, ad enſem proceſſiſti, & per eum illatam mortem prompto & alacri animo ſubijſti.

Cæditur gladio.

Cùm ſic autem fuiſſet conſummatus Polyeuctus, precioſum quidem eius corpus, qui ex fratribus erant ſtudioſiores, depoſuerunt in Melitene ciuitate Armeniæ, æternam hæreditatem ſic ſibi acquirentes. Fuit autem dies quartus, qui vidit finem Polyeucti & corporis depoſitionem. Inſeruijt autem hîc quoquè Nearchus, qui accepto ſanguine martyris, cùm eum in nitido impoſuiſſet linteo, portauit in ciuitatem Canaæotarum, donans eis arma ſalutis, & verè beatam hæreditatem.

ἡμερῶν τετρας.

Hęc geſta ſunt tẽpore Decij & Valeriani in prima Orientis perſecutione. Nam fuit quidem primò martyr Hieroſolymis ſacratiſſimus Stephanus, ſecundò autem Philoromus in Alexandria ciuitate Aegypti, & tertiò D. Polyeuctus in Melitine Armenię 4. Idus Ianuarij. Is ſępè ſe magnam curam gerere Chriſtianorum, etiam poſt mortem, non leuiter & obſcurè, ſed apertè & euidenter oſtẽdit. Quidni enim faceret, qui talis erat, & genus illinc ducebat, & eiuſdem fuerat ſodalitatis? nobilium, inquã, & illuſtrium ex fide in Chriſtum: qui ſequebãtur quidem Marcum Imperatorem, bellum gerentem aduerſùs Barbaros, aquæ autem penuria laborabat Romanorum exercitus. triſtisque erat Imperator, cùm hoſtes quidem valdè inualeſcerent, ſitis autem inter cætera noſtros vexaret. Ij autem Chriſti fortes milites, qui eandem implebant legionem, quam hic venerandus martyr, cùm ſe ſeparâſſent, & procùl ab exercitu remouiſſent, manus quidem pias ad Deum tollunt, piam quæ ab eis honorabatur fidem acerrimè proferentes. Rogant autem Dei miſerationes, vt eos benignis oculis adſpicerent, & hanc ſoluerent neceſſitatem, quæ opprimebat multitudinem. Cùm illi ſic orâſſent, ſuis non ſunt fraudati precibus. Nondùm enim precationibus finem impoſuerant, & denſa nubes cælum ſubiens, aërem quidem impleuit tonitru: fulgura autem eliſa micabant, & multa erupit pluuia, adeò vt dum ſic ferrentur fulmina & imbres, recreati quidẽ ſint Chriſtiani, plurimi autem barbari interierint, & ex eo ſit legio nuncupata κεραυνοβόλος, id eſt, Fulminum iaculatrix, hucuſq; cognita ex hac magni miraculi effectione, ad gloriã Patris & Filij & Spiritûs ſancti, vnius & cõſubſtantialis diuinitatis: Cui conuenit omnis gloria, honor & adoratio, nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

Eccè quomodò ſancti poſt mortem noſtri curã gerũt.

Vide Tertulliani apologeticũ, & Euſe. Cæſa. hiſtor. Eccl. lib. 5. cap. 5.

Alij vertũt, Fulminea.

VITA SANCTORVM IVLIANI MARTYRIS CVM RELIQVIS, AC BASILISSAE VIRginis, *ex Simeone Metaphraſte.*

SANCTORVM martyrum Iuliani, Baſiliſſæ, & reliquorum certamina hæc ſunt, quæ pro religione perpeſſi, ſempiternum poſt ſuum hinc exceſſum, nobis hoc beneficiũ reliquerunt: ſua enim facta, & quę ipſi pro Chriſto perpeſſi ſunt, ad eos, qui poſteà certare vellent, certiſſimum exemplum tranſmiſerunt. Itaque errantibus viam monſtrârũt, & cæcorum oculi, infirmorum fides, omnium deniquè hortatores fuerũt, qui ſuarũ virtutũ ſpecimen ad alios tranſmiſerunt, & ſplẽdore ſancti Spiritûs homines illùſtrârunt. Ex hoc iuſtitiæ theſauro nemo eſt, qui haurire non poſſit, vel errare queat, niſi qui velit perfidiam retinere. Vos autem, qui hæc auditis & legitis, nobiſcum vnà credite, omnia poſſibilia eſſe credenti, ob idque ſine aliqua hæſitatione bonam hanc hæreditatem, quam nobis Martyres imitandam reliquerunt, accuratè & diligenter perſequamur. Peto igitur à vobis, qui hæc lecturi eſtis, vt attẽtis animis audiatis, quàm glorioſum ſit terrena hæc derelinquere, quô per anguſtam ſanctorum hominum viam contendentes, illorum inſtitutionem aſſequi poſſimus. Illud igitur, vt dixi, vos rogatos velim, vt cùm eorum facta legitis, vera eſſe credatis. Nam beati quidem ſunt qui viderunt, & crediderunt: ſed longè beatiores, qui non viderunt, & crediderunt. Nos, qui noſtris oculis vidimus, Martyrum facta cõſcribimus: quamobrem exiguam beatitudinis partem nobis fore credimus. Vobis verò neceſſario maior quædam gloria futura eſt, qui auditis, & creditis, Deum in ſanctis ſuis perfectiſſima quæque opera implere poſſe. Huius igitur ſanctiſſimi martyris Iuliani certamen, quod ille perpeſſus eſt, in medium afferam: neque ſilentio præteribo, quemadmodùm ab ipſa pueritia vitam Deo gratam exercuerit. Velim fidem noſtris verbis habeatis, vt id facientes diſcatis, qualis merces fidelibus hominibus parata ſit.

9. IANVAR.

Matth. 17.

Ioan. 20.

En ſe vidiſſe aiũt martyrũ geſta.

Beatus hic Iulianus claris fuit parentibus, quòd ad mundi huius ſplendorem pertinet. Illum parentes vnicum habebant ſuorum viſcerum ac generis pignus, quem omni eruditione & ſapientum virorum diſciplina inſtituendum curauerunt. Nulla enim Dialecticæ, aut Rhetoricæ artis pars eum fugiebat: ità ingenij acrimonia præſtans erat. Ille verò non aliter mundi ſapiẽtiam, quàm vt bonum Chriſti athletam decet, exercebat: mundo autem ipſo ſic vtebatur, tanquàm non vſurus eſſet: legerat eñ apud omnium Chriſtianorum magiſtrum Paulum: *Præterit figura mundi huius.* Ità deniquè ſeipſum Deo charum præbebat, vt mundi huius ſapientiam ſtultitiam duceret: ſemper enim in votis habebat, mundi huius memoriam nullam habere, ſed cum Chriſto eſſe. Fidei verò, quam ſancta mater eccleſia tenet & obſeruat, amator erat ardentiſſimus, quotidiè ſanctorum virorum ianuas frequentans: neque diem vllum intermittebat, quin ad eos iret, & tãquàm bonus aliquis operarius, theſaurum in corde ſuo reponebat, omniumque ſanctorum & electorum Dei virorum facta imitans, & ad vniuſcuiuſq; virtutes properans, Chriſti gratia florebat.

Genus Iuliani.

1. Cor. 7.

Vides quòd Sancti eam fidem amãt & obſeruãt, quã ſancta mater Ecclesia tenet?

Inerat in eius viſceribus perfectus quidam amor, timorẽ eijciens. ità enim ſeipſum ab huius carnis & mundi affectibus atque infirmitatibus remouit, vt rectè illud Domino Deo confiteretur: Quandiù in hoc mundo ſum, peregrinor à Domino. Ille & homines latére cupiebat, quoniam Chriſto ipſi placere ſtudebat, quamobrem ſuum propoſitum & ſanctiſſimum deſiderium occultabat. Hunc cùm parentes viderẽt tanta attentione animi Chriſtianæ fidei exercitationem ſequi, iuuenem ad ſe vocârũt, & his verbis hortati ſunt: Suauiſſime noſter fili, audi parentum tuorum ſanas admonitiões. Quoniam in ſanctiſſima Chriſti lege à beato Apoſtolo, oĩm Chriſtianorũ magiſtro, ſpirituali doctrina inſtructi ſumus, filios gignere, familiã regere, nullã occaſionẽ inimico relinquere: propterea te hortamur, vt nõ tantùm nobis placeas, quãtùm Domini IESV Chriſti legibus fidelem te præbeas. Ad hæc beatus Iulianus dixit: Neq; propoſiti mei ratio, neque ætatis tempus poſtulat, vt ea faciam, quæ adhortamini. Tum parentes: Annos decem & octo natus es: quî potes igitur recuſare, quin coniu-

2. Cor. 5.

1. Tim. 5.

 gem

gem ducas? Nolumus ætatem excuſes, ſed facere ſtudemus, vt vxorem habeas, quô liberos gignere poſſis, & puerum aliquem Deo ipſi offeras. Verùm quo tempore corporis libidines deferbuerint, tu & vxor concordi animo & voluntate in caſtitate viuentes, ſalutarem Chriſti doctrinam attendere poteritis.

Hæc parentes agebant, vt ſemen propagare poſſent, quod finem habiturum credebant, niſi generis ſucceſſione renouaretur. Ille verò cùm parẽtum verba moleſtè ferret, neque illis acquieſceret, cumque tam conſanguineorum, quàm eorum, qui patris amicitia vtebãtur, conſilia execraretur, illis reſponſum hoc dedit: Neque vxorem ducere in animo habeo, neque licet recuſare, quod vos cupitis: quocircà ſeptem dierũ tempus à vobis peto, & quale conſilium Deus ipſe per Spiritum ſanctum menti meæ ſuggeſſerit, tale vos à me reſponſum referetis. Hæc cùm parentes audiuiſſent, multis cogitationibus ſolicitabantur, quoàd definitus ille dies præteriret, quo audire poſſent, quid filius reſponderet. Adoleſcẽs autem ille honeſtiſſimus ſeptem dierum ſpatio, quod à parentibus impetrauerat, diurna & nocturna tempora in precibus tranſigebat, à Deo petens, nè pateretur virginitatem, quam illi ſeruandam promiſerat, quauis cauſa violari. Cùm igitur ſeptimi diei nox aduenîſſet, & eius corpus ieiunio extenuatum eſſet, cumque ſomnum cepiſſet, præſtò fuit illi Dominus, & fidelem ſeruum conſolatus eſt, ac eius mentem confirmauit, iubensque facere, quod parentes admonebant: Surge, inquit, nè timeas, neque parentum tuorum conſilia, vel propoſitum metuas: duces enim coniugem, quę te non maculabit, neque à meipſo ſegregabit, ſed tua cauſa virginitatem etiam ipſa ſeruabit. Itaque & te & illam virgines in cælum recipiam: multa enim caſtitas per vos propagabitur, multique iuuenes & puellę per veſtram doctrinam cęleſtis vitæ ciues fient. Ego tibi prę́ſtò ero, in te habitans, vt omnes corporis libidines & carnis bellum expugnem: quinetiam illam ipſam virginem, quæ tecum copulata fuerit, talem efficiam, qualem ipſe volo. Faciam igitur, vt ipſa inſtitutum tuum ſequatur, & illic quidem in thalamo vobis præparato me cum angelorũ choro videbitis, & cum innumerabilibus vtriuſque ſexûs virginibus, quos natura quidem ipſa diſſimiles fecit, at fides, quæ in me habetur, ſimiles facit: quorum & tu imitator eſſe agnoſceris.

Virginitatẽ Deo promiſerat.

Eccè quô amat Deus virginitatẽ, & quô eam ſeruare, p̃uia Chriſti gratia, quæ tñ volentibus ſemper adeſt, nõ eſt impoſſibile.

Hæc cùm dixiſſet Dominus, & illum tetigiſſet: Viriliter, inquit, age, & confortetur cor tuũ. Hac Dei virtute confirmatus admirabilis ille adoleſcens, ſurrexit, & ait: Gratias ago tibi, Domine Deus, qui es cordis & renum ſcrutator, quiq; mundi huius delicias ac voluptates procùl à me remouiſti, ità vt corde firmo caſtitatis meæ te adiutorem mihi futurum ſperem, eaque te daturum confidam, quæ neque oculus vidit, neq; auris audiuit, ea ſcilicet, quæ præparâſti his, qui ex toto animo te ſecuti fuerint. Tu dignum me feciſti, qui poſſem in via tua ambulare: vel potiùs tu, quæſo, mihi ſis bona illa via, & his, qui caſtitatem amant, & animę integritatem, corporiſque munditiam amplectuntur, Nouiſti tu Domine, quẽadmodùm ex eo die, quo * genitus ſum, vſque ad hanc horam, qua me vocare dignatus es, nihil mihi optandum, niſi teipſum propoſui: idque ſolum in votis habeo, vt quod ab ore meo exijt, tu confirmes. Tunc enim meipſum credam cœpiſſe id exequi, cùm ea, quæ dixero, re ipſa præſtabo.

** in te renatus ſum.*

Exijt igitur è cubiculo ità hilaris, vt ſui adſpectûs hilaritate omnem parentum triſtitiam ademerit, quibus ait: En ego, vt optabatis, nuptias ipſas, rectam quandã viam, non peccati, ſed gaudij, mihi futuram eſſe cognoui: itaque iam faciam, quod vos adhortamini. Ea re parentes valdè lætati ſunt, futurum ſperantes, vt ab eo prolem ſuſciperent. Quid multa? Dabant parentes operam, vt fœmina inueniretur, quæ ſimilis ei foret tum moribus, tum generis nobilitate, quęque ad filios procreandos fœcunda iudicaretur. Diuina igitur prouidentia factum eſt, illius, inquam, Dei, qui ex eo coniugio tantum boni futurum prouiderat, vt virgo quædam inueniretur, quæ multarum poſſeſſionum facultatibus abundaret, generis ſplendore par, cui nomen erat Baſiliſſa, parentibus ſuis etiam ipſa vnica. Cumque, vt hominibus mos eſt, nuptiarum tempore aduentante, parentes conſenſum puellæ habuiſſent, nuptiarum tempus definitur, omniaque illa confecta ſunt, quæ conſueuerunt in eorum, qui nuptijs copulãtur, ſponſionibus contineri. Beatus verò Iulianus ità nuptiarum diem expectabat, tanquàm bonus aliquis athleta, qui, ſuperata corporis libidine, cæleſti Deo gratus eſſe ſtuderet.

Cùm

Cùm igitur dies conſtitutus adueniſſet, finitimarum vrbium cives conuenerunt, multa & varia oblectationum genera ſecum afferentes, quibus delicatæ & elegantioris ætatis mentes ad amoris illecebras excitarentur. Itaq; plateæ muſicis omnium generum vocibus reſonabant, virginum multitudo illic aderat, aureis vittis crines contextos habentium, quæ ſuauiſſimis canticis vel conſtantes & fortes viros ad intemperantiæ illecebras prouocare poterant. Inter eiuſmodi barbaricas natiões Chriſti athleta Iulianus conſtanti & forti animo verſabatur, nulli occulta cordis ſui conſilia patefaciens, niſi Domino ipſi, à quo victoriæ ſpem certam expectabat. Prolatam igitur è thalamo ſponſam hilari vultu accepit, cum qua & exultauit in Domino: & ijs quidem, quorum multitudo illic aderat, hilarem vultum oſtendebat: in animo autē Deo ipſi illud cum timore cantabat: Domine, vre renes & cor meū, nè vetus ille draco contra me bellum exuſcitet. Cùm verò hora illa propè eſſet, qua ſibi & virgini ſecum copulatæ thalamus nuptialis adeundus erat, religioſus ille adoleſcens à Domino communitus, thalamum ſecuro animo ingreſſus fuit: quo loco cùm primùm preces ad Deum miſiſſet, tantus liliorum & roſarum odor emiſſus eſt, vt virgo ipſa eo in loco ſibi eſſe videretur, qui verno tempore varijs & ſuauè redolentibus floribus abundaret. Nocte verò intempeſta virgo iuuenem, cui fuerat copulata, ſic allocuta eſt: Mirū eſt, quod ſentio, valdè certè mirādum, quod velim mihi dicas, an & tu ſentias. Ad hæc beatus Iulianus: Narra, inquit, fideliter, quæ ſentis. Tum virgo: Cùm ſit hyemis tēpus, & terra ipſa nullos habeat flores, ità in hoc meo thalamo omnes flores odorum ſuauitatem emittunt, vt iucūditate hac ſuauiſſima vndiquè perfuſa, tota certè obſtupeſcā, neque omninò cubilis copulationem appetam. Tum illi beatus Iulianus dixit: Suauiſſimus odor iſte, quem ſentis, non temporis, ſed ipſius Chriſti caſtitatem amantis opus eſt, qui corporis caſtitatem intactam ſeruantibus, æternam vitam largitur. Si Chriſti ipſius præcepta mecum vnà ſeruare volueris, vt eum tota animi attentione diligamus, vt virginitatem ingenti præmio remunerandam conſeruemus, vt deniquè in hoc ſeculo vaſa ipſius electa efficiamur, in his ipſis in futuro illo æuo habitabimus, cum Chriſto ipſo regnabimus, & nunquàm diſiungemur. Ad hęc beata virgo Baſiliſſa: Et quæ nam, inquit, alia tam neceſſaria ſalus eſt, quàm vt virginitatem ſeruemus, & vitam æternam conſequamur? Idq; ità eſſe credo, vt dicis. Itaque cupio tecum vnà cōcordem animum habere, vt ſempiternam mercedem Chriſtum Dominum meū poſſidere valeam.

Iulianus nō afficii mundi oblectamentis.

Pſalm. 25.

Hæc cùm virgo illa dixiſſet, beatus Iulianus in ſolo proſtratus, Dei adorandi cauſa iacebat, ità clamans: Confirma hoc, Domine, quod operatus es in nobis. Id cùm virgo ab adoleſcente ſponſo factum vidiſſet, ipſa etiam idem fecit: & eccè ſubitò fundamenta cubiculi, in quo erant, commota ſunt, & lumen, quod verbis exprimi non poteſt, ità effulſit, vt lumen, quod in eo thalamo erat, illius lucis magnitudine obſcuratū ſit: impletumque tunc illud eſt: Spectaculum facti ſumus & angelis, & hominibus. Maximum profectò & diuinum ſpectaculum in cubiculo illo tunc erat. Ex vna parte æternus ille rex Chriſtus ſedebat cum innumerabili quorundam candidas veſtes habentium multitudine: Ex altera parte innumerabilium virginum cœtus, quarum primas tenebat glorioſa Mater & Virgo illa Maria. Ex æterni Regis parte ſummis vocibus illud canebatur: Viciſti, Iuliane, viciſti. Quæ verò cum Virgine illa Regina Maria erant, clamabant: Beata es Baſiliſſa virgo, q̄ ſalutaribus admonitiōibus obtemperâſti, & mundi fallacias reſpuens, ad ſempiternā gloriam percipiendam teipſam pręparâſti. Rurſùs ex æterni Regis parte clamabatur: Milites mei, qui veteris ſerpentis voluptatem expugnârunt, ſurgant è terra, & attento corde librum æternæ vitæ recitent. Liber autem ipſe propoſitus erat in cubiculo ipſis præparato.

Orat Sāctus in ſolo proſtratus.

1. Cor. 4.

Hac voce audita, qui erant ex vtraq; parte ſedentes, reſponderunt, Amen. Venerūt autem duo quidam viri candidis veſtibus induti, quorum pectora zonis aureis cincta erant: & ſinguli ſingulas coronas in manibus geſtantes, illosq; erigentes: Surgite, inquiunt, quoniam viciſtis, & noſtro numero aſſcripti eſtis. Videte, quod in præparato vobis cubiculo propoſitum eſt. Legite & cognoſcite, quoniam fidelis eſt Dominus in verbis ſuis. Cumque illorum manus tenerent, eas coniunxerunt. Erat autem illic poſitus quidam liber argento ſeptiès purgato ſplendidior, aureis literis conſcriptus. Circa cubile verò quatuor ſenes erant, qui habebāt in manibus phialas aureas plenas

Pſalm. 144.

aromatibus varijs multi odoris ſuauitatem emittentibus,è quibus ſenibus vnus dixit: Eccè in his quattuor phialis continetur perfectio veſtra:ex his enim quotidiè ante faciem Dei odoris ſuauitas aſſcendit. Quamobrem beati eſtis,qui plurimas huius ſeculi voluptates deuiciſtis,ad illas properantes,quas neque oculus vidit,neque auris audi-
Eſai.64. 1.Cor.2. uit,quæque in cor hominis nō aſſcenderunt. Abi nunc,Iuliane,& lege, quod vna ſancta Trinitas iubet.

Acceſſit multa cum fide Iulianus,& cœpit legere, quæ in hanc ſententiam ſcripta erant: Quiſquis meî deſiderio detentus,mundum hunc contempſerit,in eorū numero erit,qui mulieribus non ſunt coinquinati. Baſiliſſa verò,quæ animo ſyncero atque intacto eſt,in ordine virginum numerabitur,quarum vera mater Domini IESV Chriſti Maria primas partes obtinet. Hæc cùm dixiſſet,librum complicuit,& rursùs multa iſta millia dixerunt,Amen:& multa illa alia millia eandem dictionem vna voce repetentes,hilaritatem ſimul præ ſe tulerunt. Rursùs ad illos ſenex dixit: In hoc libro, vt videtis, ſcripti ſunt caſti homines,ſobrij,veraces,miſericordes,humiles,mites,qui nō fictam charitatem habuerunt,qui res aduerſas atq; acerbas ſuſtinuerunt, qui calamitates & ærumnas perpeſſi ſunt,qui deniquè ſuæ in Chriſtum charitati nihil prætulerunt,non patrem,non matrem,non vxorem,non filios,non agros, non diuitias,non reliqua omnia,quæ in hoc ſeculo humanos animos impediunt. Illi deniquè in hoc libro ſunt ſcripti,qui ne ſuas quidem animas Chriſti cauſa in mortem tradere cunctati ſunt,è quorum numero & vos eſſe digni habiti eſtis. His dictis,ſtatim viſio ab illorum oculis ablata eſt. Tunc beati virgines,Chriſti viſione gaudentes,reliquum noctis ſpatium vigilantes,in hymnis & canticis tranſegerunt.

Quid plura? Cùm dies illuxiſſet,frequens hominum multitudo lætabatur, & eiuſmodi copulationem ſe viſuros exiſtimabat,quali homines ipſi ſolent inter ſe copulari,cùm non intelligerent neque ſentirent,totam illam diuinam fuiſſe copulationem.
Tegunt ſuā continentiam. Illi enim beati homines cœperunt ſpiritu,non carne,diuinæ gratiæ myſterium copulare:quod in ſe occultantes,dabāt operam,vt quod faciebant, tantùm à Chriſto Domino,& eius angelis cognoſceretur. Quoniam verò Deus ipſe non deſtituit eos, qui cordis & animi ſynceritate vitā agunt, ità diuinæ gratiæ dona progreſſum habuerūt, vt breui tempore vtriuſq; parentes ex hac vita deceſſerint,& idoneos hæredes eos reliquerint,per quos cælorum regno non priuarentur. Erant autem & ipſi Chriſtiani fideliſſimi. Tunc beatus Iulianus & Baſiliſſa hilares,libertatis occaſionem ſibi datam arripuerunt,præmium ſe accepturos ſperantes,quo poſſent per fragiles mundi huius facultates,ſedes illas cæleſtes habitare. Quoniam verò laborioſum eſt, religioſæ illorum vitæ facta ſingulatìm narrare,ex tot tantiſque pauca quædam percurremus.

Beatus Iulianus & Baſiliſſa concordē ſententiā in ea quoquè re habuerunt, vt non
Dant operā ſaluti animarum. ſolùm eſſent ſoliciti de ſalute ſua,ſed etiam multarum animarum curam haberēt. Diuiſerunt igitur ſibi domicilia,& ſuper duo illa candelabra duæ lucernæ altæ effulgebant:æternuſq; ille rex immenſam gratiæ ſuæ miſericordiam ignotis etiam hominibus impartiens,per ardentem illorum hominum orationem,tribulos & peccatorum ſpinas comburebat. Potens quoquè Chriſti Domini vox per ora ſanctorum Iuliani
Matth.11. & Baſiliſſæ in omnes partes tranſcurrens,hęc dicebat: Venite ad me omnes,qui laboratis & onerati eſtis,& ego reficiam vos. Conſtituerunt igitur monaſteria, in quibus animarum meſſem ex huius mundi ſpinis atq; ærumnis abreptam colligerent: neque erat quiſquam,qui audiēs ſancti Iuliani ſermonem, aliqua re detineretur, quo minùs
Multi ad illos confluunt, relictis omnibus. ad Dominum conuerteretur. Relinquebant igitur viri mulieres,filij parentes, ſponſi ſuas ſponſas,& paternas facultates,& propter ſempiternam illam vitam ingentes diuitias pauperibus largientes,anguſtam viam arripiebant:neque quiſquam illorū imponens manum aratro,reſpiciebat retrò. Erat autem beatus Iulianus ſacri illius gregis,ferè decem millium monachorum pater.nam quicunque ad cæleſtem vitam animos ſuos conuertebant,apud Iulianum ipſum ad Deum ſe transferebant,adeò vt nemo poſſet enumerare animarum multitudinem, quæ per ſanctum Iulianum conuerſa,& ad cælum traducta eſt. Eodem modo & beata mulier Baſiliſſa, virginum & mulierum animas ab huius mundi ſordibus liberatas, ad cælum dirigebat. Itaque à beato Iuliano ſancta illa virorum mercatura tractabatur:per ſanctam verò Baſiliſſam, inter virgines & mulieres caſtitatis victoria effulgebat.

Quo-

Quoniam verò planum omnibus factum eſt, qualis fuerit ſancta illorum inſtitutio atque vita: cùm, inquam, Deo adiuuante, id per nos planum factum ſit, nunc ad illud tempus oratione noſtra progrediemur, quo martyrium aſſecuti ſunt, eorumq́; glorioſa facta & victoriæ pręmia declarabimus. Temporibus Diocletiani & Maximiani, perſecutionis furor & impetus vndiquè feruеſcebat. Eius autem rei fama per omnẽ Orientis regionem peruagata erat. Tunc ſanctus Iulianus cum ſancta Baſiliſſa in ieiunio & precibus perſeuerantes, tales orationes in conſpectu Dei effundebãt: Domine, qui es occultarum rerum cognitor, humanarum mẽtium teſtis, cordis & renum perſcrutator, te obſecramus, vt tranquillo vultu tuo nos illumines, & aures verbis tuis obedientes nobis præbeas: non enim dormis, neq; dormitas tu, qui vtriuſq; noſtrûm caſtitatis propoſitum ac ſtudium cuſtodis. Hoc ſtudio tu Domine Ieſu Chriſte vides nos lætari: nè permittas igitur gregis tui ſimplicitatem corrumpi, neque inſatiabilis lupus, qui ſemper nobis aduerſatur, poteſtatem habeat, vt aliqua in re fidei tuæ murũ ac ſignum diſſoluat, quod ſignum in ſeruos tuos & ſeruas per nos abiectos cõtuliſti. Et illos igitur, & nos Chriſte protegas: plus enim poteſt dextera tua nos erigere, quàm perſecutoris potentia opprimere. Cognoſce & perſcrutare ſingulorum vires, & pro tuæ prouidentiæ & prænotionis gratia omnes ad illos viuentium choros perducas, vbi nulla ampliùs mortis ſuſpicio reliqua eſt: ſed in ſecula omnia regnandum erit, vt die illo, quo venies magnus & terribilis, concedas nobis Domine, vt ſerui tui & ſeruæ, te authore, per nos in malitia tua verſantes, integri atque intacti in cõſpectu tuo ſtare poſſint, noſque hilares dicamus: Eccè nos & filij, quos dediſti nobis: nemo ex illis perijt.

In ieiunio & precibus perſeuerãt.

Cùm orationi finem impoſuiſſent, in domos ſuas reuerſi ſunt, eodemque illo tempore nocte intempeſta Dominus ipſe in ſomnis ità beatam mulierem Baſiliſſam allocutus eſt: Baſiliſſa nomine tuo digna, ſcito, quæcunque optâſti, ea me firmare decreuiſſe, vt vaſa illa vniuerſa, quæ per tuam ipſius operam mihi purgaui, tu viuens ad cæleſtia regna præmittas, & habeas dimidium annum, quo poſſit ex omni loco, vbì tritici ſementem feciſti, colligere, & laboris tui meſſem tutò reponere. Itaque & ipſa poſteà ſequéris, vt horrei bonarum animarũ pleni claues accipias: ex hoc enim quotidiè odor ſuauitatis in conſpectum angelorum aſſcendit. Iulianus verò pugnabit & vincet: neque enim vnquàm vinci poterit is, in quo regnat caſtitas: multa verò mihi per ipſum animarum copia conciliabitur. Itaq; oportet illum pro nomine meo multa pati. Verùm ego multa prodigia ac ſigna in conſpectu inimicorum ipſius oſtẽdam, & priuſquam me ille inuocauerit, dicam, Eccè adſum.

Hæc cùm audiſſet ſancta Baſiliſſa, experrecta gaudebat valdè, quòd Domini IESV Chriſti vultum & characterem ſplendidum, & inſtàr ſolis exorientis effulgentem vidiſſet. Ordine igitur Iuliano rem omnem narrauit. Cumque ſanctam virginum multitudinem conuocâſſet: Agitè, inquit, ſanctæ virgines gaudium meum & corona capitis mei, agitè ad Deum preces mittamus, & ſacrificium laudis corde cõtrito & humili offeramus Deo ipſi, quandoquidem dignatus eſt nobis reuelare myſteria occulta, viamque & tempus definiuit, quo animas noſtras purgatas habentes, illius ſigillo imprimamur: vt ſingulæ proprij cordis occulta conſiderantes, in hoc mundo benè peregrinemur, & ad æternam illam vitam tranſmigremus: vt nihil proprium in nobis inueniant potentiæ illæ, quæ animas in cælum proficiſcentes impediunt: vtq; dæmones ipſi nihil in nobis inueniẽtes, timeant, cùm ſanctum illud præſidium nobiſcũ vnà venire, & caſtitatis ſpiritum nobiſcum eſſe viderint. Conſiderate, & mentium veſtrarum occultiſſima quæque inquirite, vt quoàd tempus nobis ſuppetit, animas noſtras ab omnibus vitijs ac peccatis purgemus pura illa aqua: & actionibus bonis inſiſtẽtes, Deo ipſi tales nos offeramus, (hoc autem ſi cum fide petierimus, à Domino impetrabimus) vt peccatorum maculis purgatę, ad cęleſtia illa regna peruenire poſſimus, vbì eſt ſpõſus noſter Dominus IESVS Chriſtus. Quamobrem vos hortor, ſanctæ meæ ſorores, nè aliquod fermentum malitiæ in corde veſtro reſideat, ſed omnes viciſsìm vobis veniam detis: & ſi quid mutuò contra vos habetis, viciſsìm vobis remittatis, vt à Domino mercedem reporteris: ſi quid, inquam, aliæ aduersùs alias commiſerunt, læto animo vobis condonetis, vt perfectam animæ & ſynceri corporis coronam accipiatis, & me matrem veſtram Deus ipſe victricem vnà cum veſtro grege incorrupto

Nota, Nunquàm vinci poterit is, ĩ quo regnat caſtitas. O ſi attenderent hęretici noſtri tẽporis, q̃ hic dicta ſunt Virginitatis priuilegia, q̃ eſſent illius amantiſſimi & obſeruátiſſimi.

efficiat. Illudque ſcitote, nihil valere corporis virginitatem, vbì cordis ira & ſimultas habitauerit.

Hæc cùm narrâſſet beata Baſiliſſa, locus ille, in quo erant, commotus eſt, & illis adſpicientibus, columna ignea viſa eſt, auream habens inſcriptionem: ex qua columna vox quædam emiſſa eſt multo cum ſplendore & odoris ſuauitate: illincque & Crucis ſignum effulſit. Vox illa hæc dixit: Baſiliſſa, quæ nomine tuo digna es, lege quod ſcriptum vides. Inſcriptionis autem ſententia talis erat: Hæc dicit primus & nouiſſimus: Omnes virgines, quarum tu dux es, vaſa pura ſunt, & oculis meis gratiſſima: neque enim aliquid reprobatum in illis inuéni, quas tu iuſtitiæ purgatione & igne probationis, tanquàm aurum purum effeciſti. Venite igitur ad regna vobis præparata. Hęc cùm legiſſet Baſiliſſa, viſio ab oculis earum ablata eſt. Tunc omnes illæ virgines gratias egérunt Deo, qui diuinitatis ſuæ teſtimonio animas illas ſanctas eſſe comprobauerat. Beata verò Baſiliſſa animo & vultu hilari, Gratias, inquit, ago tibi Domine Iesv Chriſte, qui corporeas pugnas deuiciſti. Addidit autem & illud: Nihili facio te, diabole, quinetiam contemno, quippe qui fraudum tuarum fructum perdidiſti. Deſpicio te, ſerpentis voluptas, quæ vaſa Deo ſegregata & electa, nullis artibus ſubripere potuiſti. Nihil te curo, mendacij magiſter, quoniam de grege mihi commiſſo nulla eſt, quæ tecum vnà periërit. Nihili facio te, & ebrietatem tuam, quòd ſobrias pectorum noſtrorum cogitationes vincere non potuiſti, neque tu amator mundi huius animas noſtras, Dei ſeruitio intentas, ad tuam libidinem reuocare valuiſti: non artibus, non machinis, non tuis laqueis nos irretire aut detinere potuiſti. Tu igitur tua confuſione cõtentus ſis, tu ſolus tuo ſupplicio læteris: vides enim prædam è manibus tuis abreptam, & regna cæleſtia, è quibus tu excidiſti, hominibus patefacta. Gaudete mecũ, ſorores, quoniam regnant in vobis virtutum ſigna: & mundi contemptio, cæleſte regnum percepit: parentum abnegatio, angelorum cohæredes vos fecit: abiectio & frugalitas, tanquàm cedrus in Libano, & cupreſſus in monte * Ebron, erecta eſt: deuicta voluptate, temperantia cumulata eſt. Nulla ab hoſtibus noſtris vis ampliùs metuenda eſt, neque dubitatio aliqua ſupereſt, quòd animæ noſtræ detineri poſſint, quo minùs ad genitorem ſuum aſſcendant. Omnes inimici noſtri erubeſcant, quòd nihil de ſuo in nobis inueniant. Hæc cùm læto animo Virgo diceret, cœpit vitis illa Domino conſecrata, iuſtitiæ florem producere: & ità diuina prouidentia completa fuit, vt intrà promiſſum tempus omnes illæ virgines ad DEVM commigrauerint.

Insultat Baſiliſſa diabolo.

* Hermon,

Cùm igitur ſancta Baſiliſſa de illarum animarum, quæ illius fidei, vt depoſitum quoddam, commiſſæ fuerant, oblatione & fructu non eſſet ampliùs ſolicita, hora diei ſexta orationi & precibus incumbens, ſopore correpta, vidit omnem chorum ſanctarum virginum, quæ erant ferè mille, ſplendidis ſtolis indutas, & regalibus zonis cinctas, quæ regiam Crucem baiulantes, vna voce beatæ virgini Baſiliſſæ dicebant: Hoc reſponſum accepimus, vt tecum vnà Dominum & regem adoremus. En teipſam expectamus, vt tu nos offeras Chriſto illi, cui nos conciliâſti. Experrecta verò beata Baſiliſſa, gauiſa eſt gloria illa, quam futuram audiuit, & ſancto Iuliano rem om̃em ſignificauit. Dei verò prouidentia ità factum fuit, vt dum precibus & orationibus vacarent, ſancta Baſiliſſa ad Deum migraret. Quam beatus Iulianus meritò ſepulcri honore proſecutus eſt, dies & noctes ſpiritales vigilias ad eius memoriam adhibens.

Iulianus meritò ſepulcri honore Baſiliſſã proſecutus eſt, dies & noctes ſpiritales vigilias ad eius memoriam adhibens.

Ipſe verò cum choro ſanctorum hominum verſabatur, quibus talis gratia data eſt, vt alius alio non eſſet inferior, ſed virtutibus inter ſe certarent. Multa enim curationum ſigna per ipſum & eius diſcipulos Deus efficiebat. Neminem ſol ipſe iratum vel inuénit, vel dereliquit. Si quis verò aliquo modo in aliquem ſe arrogantem & ſuperbum oſtendiſſet, cibum non ſumebat, in humilitate & fletibus perſeuerans, quoàd charitatem fratri reſtituiſſet. Eiuſmodi ſtudio ità laborabant, vt ſanctarum orationum fructus ſacrificium laudis Deo ipſi offerrent. Gaudebat pater ipſe filiorum ſtudio. Tunc ſinguli dicebant ſe incipere, quandò finiebant. In hac ſancta congregatione nunquàm diabolus aliquem ſuis laqueis irretire potuit.

F. LAV.

F. LAVRENTIVS SVRIVS CANDIDO LECTORI.

HVcuſquè reuerendiſſimus Aloyſius Lipomanus, vir ſempiterna memoria digniſſimus, in ſeptimo Tomo Vitarum Sanctorum hanc Iuliani & Baſiliſſæ hiſtoriam, ex Græcis ipſius hortatu Latinè conuerſam, ponit, tantùm non perſuaſum habens, nihil eius hactenus Latinè extitiſſe. At nos, totam hiſtoriam, cum Græco Aloyſij exemplari ferè vbiquè conſentientem, quamq́ue antiquiſſima etiam allegent martyrologia, in manuſcriptis codicibus inuenimus, libenterq́; ea, quæ in Græco exemplari deſiderari teſtatur Aloyſius, his, quæ ille eleganter curauit Latinè transferri, adiecimus, vt habeat lector integram totius rei geſtæ narrationem. in quibus tamen interdùm ſtylum abſque ſententiæ damno mutauimus.

HAEC agebantur Antiochiæ, quæ eſt metropolis Syriæ. Quid multa? Vis perſecutionis incubuit, ſed Dominus non dereliquit ſanctos ſuos, conſeruãs eos etiam in confeſſione martyrij, cuius regnum permanet in ſecula ſeculorum, Amen. Adueniente autẽ Martiano præſide in vrbem Antiochiam, adeò furor ſacrilegus exarſit, vt non villa, non vicus remaneret, vbì non idolum ſtatueretur: vt ſi quis aut emere aut vẽdere voluiſſet, priùs idolis immolaret. Antiocheni aũt iuſſu præſidis cõpellebantur ſinguli in ſuis ædibus ſimulacrum Iouis collocare: & ipſe quidem præſes Martianus author erat perditiõis cum coniuge & vnico filio ſuo. Perfertur autem ad illum Iuliani fides, & quòd multos ſecum in hac religione ſocios haberet, qui ſe pararent ad mortẽ potiùs, quàm idolis ſacrificarent. Iratus itaq; Martianus, accito ad ſe aſſeſſori ſuo præcipit, vt beatum Iulianum & eius ſocios omnes cõueniat, horteturque ex decreto inuictiſſimorum principum dijs immolare, nè cum contemptoribus diuerſis ſubdantur pœnis. Aſſeſſor verò vnà cum Corniculario & principe ac primarijs viris ciuitatis pergit ad eum locũ, vbì ſanctus Iulianus Domino vacabat: quò permulti ſacerdotes & diaconi & miniſtri Eccleſiæ ſe receperant, rabiemq; perſecutionis declinantes, parati erãt ad necem. Nunciatur igitur Iuliano, aſſeſſorem iudicis cum principe & primoribus vrbis præ foribus adeſſe. Ille igitur ſic alloqtur eos, qui illic erant congregati: Iam fratres oremus, quãdoquidem iuxtà ſunt perſecutores noſtri, qui inſtàr aquæ abſorbere nos volunt. Videamus ergò, quid nobis reſponſuri ſint. Hæc dicens, armat frontem crucis ſigno, & ſcuto fidei communiens pectus, iubet eos ingredi: & quia erat primarij viri eius vrbis filius, pro dignitate ei à magiſtratu ciuitatis honor exhibebatur. Porrò iudicis aſſeſſor in has prorupit voces: Puto non te latère, Iuliane, ſacratiſſimorum principum decreta, quibus orbi conſulunt, vt vna ſit apud omnes deorum cultura. Nam dominus meus Martianus præſes, audiens nobilẽ generis tui ſtirpem, hoc pro ſua ſapientia decreuit, vt ſecũdùm moderationem legum cum gratia cõueniaris: quam legem dominorum principum præ manibus habeo, tibi recenſendã: ex quibus ſalutiferis dictis veritate comperta, reddas te generi tuo, & proprijs bonis vtaris, & amicitiam conſequaris principum. Cui beatus Iulianus ſic reſpõdit: Sapientiam tuã non credo fugere, quia non ſerpens mouetur ex propria ſede, niſi ex ore incantantis verborum cognouerit carmina. Nam ſicut non proficit, nec valet mouere ſerpentem, qui carmina neſcit: ità nec decreta principum, nec philoſophia iudicis, q̃ in te cognoſcitur, Chriſticolas mẽtes ad dęmonum poterit inclinare culturas. Aſſeſſor dixit: Ergò contemnis ac deſpicis, & indignum ducis audire principum iuſſa? Sanctus Iulianus dixit: Audiãt principum iuſſa, qui ipſis militant: nos autem, qui regẽ habemus in cælo, terrenum principẽ non audimus. Aſſeſſor dixit: Et hoc potes geſtis edicere? Iulianus ſanctus dixit: Geſtis aliquid proſequãtur, qui in hac vita ſpem habẽt: nobis autem, quibus mũdus crucifixus eſt, quid cum foro? Aſſeſſor dixit: Vt video, deſperâſti de te, vt nõ viuas: vel iſti multitudini, quã tibi aggregâſti, miſerere. Sanctus Iulianus dixit: Multitudinis huius voluntas ſimul mecum ex Dei pendet arbitrio. Nam qualem me vides loquentem, tales ſunt & iſti tacentes. Vnus eſt Dominus, quẽ confitemur, qui eſt Chriſtus filius Dei. Aſſeſſor dixit: Hæc quæ proſequeris, renuncio domino p̃ſidi. Sanctus Iulianus dixit: Quod in nobis cognouiſti, occultari nõ ſinas. Nos potiùs parati ſumus nũc temporalẽ mortẽ ſuſcipere, vt ięternũ viuamus, q̃ viuere tẽporaliter, vs ęternis pœnis mãcipemur. Aſſeſſor dixit: Audio etiã, ꝙ epiſcopos & oẽm

Armat frontem crucis ſigno.

Epiſcopos & Clericos dicit patres ſuos,& quidē reuerenter.

clerum tecum aggregâſti. Nunquìd & ipſi diſcipuli tui effecti ſunt? Sanctus Iulianus dixit: Diſcipuli non ſunt, ſed patres. Per ipſos enim veram natiuitatem ſuſcepimus. Pro qua re ſatìs dignum eſt,vt filij cum patribus,& patres cum filijs pergant ad regna cælorum. Rediens igitur aſſeſſor,preſidi Martiano omnia nunciauit,quę fuerāt geſta. Tunc Martianus præſes conſilio diaboli armatus,hanc dedit authoritatē, vt Iulianus ſolus obtutibus ſuis ſuæ audientię reſeruaretur:multitudinē verò ſanctorum in eodē loco,quo agebant & Dei laudibus vacabant,iuſſit ignibus cōcremari. Quod & impletum eſt,& oēs ibidèm igne conſumpti ſunt. Huic ergò loco talis diuinitùs gratia collata eſt vſq; in hodiernum diem,vt omnes prætereuntes,vbì tempus pſallendi certiſſimum venerit,Tertia,Sexta,Nona,Veſpera,& nocturno tempore ità audiant pſallētium multitudinē,vt ſi quis his temporibus aduenerit, quacunq; fuerit infirmitate detentus,ſanus abſcedat. Nunciatur Martiano impletum fuiſſe quod iuſſerat,& beatiſſimum Iulianum ſub cuſtodia degere. Tunc exarſit inimicus, & ſequenti die tribunal ſibi p̄parari iubet in foro. Ilicò igitur præſidis iuſſio impletur. Cucurrit vndiquè oīs ætas,omniſque ſexus,vt beatum Iulianum,cuius amore tenebantur,viderēt cum diabolo dimicantē. Tunc præſes ſub voce terribili iubet beatum Iulianum ſuis adſpectibus præſentari.

Iulianus ſiſtitur ad tribunal p̄ſidis

Quem cùm offerrent iudici,intuitus in eum Martianus p̄ſes,dixit: Tu es Iulianus,præceptis principum rebellis,& diuinorum numinum cōtemptor contumax? Tu es,qui innocentem multitudinē magicis artibus aggregâſti,& omnium mentes immutâſti? Ad hæc beatus Iulianus ſtudebat ſilentio. Ad quem iterùm Martianus ait:Video te ſceleribus tuis oppreſſum,nihil ad ea,quæ interrogo,reſpōdere. Sanctus Iulianus dixit:Ego nec rebellis,nec ſacrilegus vnq̄ fui:ſed legi diuinæ,in qua regalia vitæ continentur mandata,pareo. Nam ꝙ me ſtudentem ſilentio miraris,tecum colloq ſanè erubeſco,quem video fallacia & mendacijs armatum. Nam horum Imperatorū iuſſio quomodò poteſt eſſe ſacra,q̄ ſacrilegium imperat? Martianus dixit:Doleo vicē tuam,ꝙ ſic magicis artibus occupatus es,vt non intelligas, quantā vim habeant principum iuſſa:per quæ obediens conſequitur laudem, & principum meretur amicitias: inobediens autem,qualis tu eſſe dinoſceris, pœnis ſubiacet, & mortis hæres efficitur. Nam audio te tam nobili familia exortum,vt adhuc Imperator natalibus tuis parcere velit. Itaq; hortor te quaſi filium meum,vt ad laudem generis tui dijs thura offerre lętus piperes. Hæc audiens beatus Iulianus,dixit: Præſes ſpiritu malitiæ cæcate,nō recto ordine proſequeris,vt intelligere poſſis,quæ ſit laus generis mei. Tu mihi ſuades, vt dijs quos colitis,thura offeram,vt gloriam & amicitias principum merear adipiſci. Vos dinoſcimini multorum deorum dearumq; eſſe cultores:nos autē Trinitatis vnicę veri eſſe cultores manifeſtamur.

Irridet falſos deos.

Dij veſtri lapidei ſunt,aut ęrei. Si ęrei ſunt,ſatìs eis meliores ſunt cucumę,quę ad vſus hominum ex ipſo metallo fiunt. Si lapidei ſunt,reſpuendi ſunt, quia ex ipſis ſternuntur plateæ ad euadēdum lutum: & cùm ſint omnes, quos colitis,ex quolibet metallo,aut cōflatili,aut ſculptili,dicitis eos ſacrificio & thure placari,vt per hæc ſint propitij his,qui eos colunt. Nos autē, qui vnum Deum,qui eſt in cælis,colimus,dicitis magicis artibus occupatos:pro qua re torqueri nos iubetis,verum Deum confitentes. Vndè debes ſcire quod neſcis: quia ſicut nō eſt ſocietas luci & tenebris,nec firma habitatio agni cum lupo:ità non poterit fides noſtra ſubiugari imperio veſtro. Martianus dixit:Mihi iuſſum nō eſt verbis agere tecum: ſed audi, quod iubent inuicti principes,vt ex eorum lege cognoſcas,q̄d te agere oporteat. Sanctus Iulianus dixit:Quid iubeant,audiui:quid autem me oporteat facere,cōſilio ſalutari definiui. Nefas eſt enim,grege præmiſſo,paſtorem minimè ſequi. Martianus dixit: Illi mortem dignam pro errore ſuo conſecuti ſunt:tu verò vt euadas tormenta,q̄ contemptoribus debentur,& vt generi tuo & natalibus reſtituaris,hoc elabora. Sanctus Iulianus dixit:Labora pro te,vel pro tuis,quos diabolus ſibi fecit eſſe hęredes:pro me autem ille ſolicitus eſt, qui me ex limo terræ formauit. Martianus præſes dixit: Sic tecum debeo agere, quaſi cum infirmo cardiaco medicus, quoaduſquè ſanitatē recipias. Quòd ſi te ſanum reddidero,& diuinorum numinum cultorē effecero,magnum mihi honorem apud principes cōflauero. Nam & ipſi dn̄i rerum, multùm tuæ inſanię condolent. Sanctus Iulianus dixit:Nunq̄ auditum eſt,vt cęcus illuminet videntē,aut morbidꝰ curet ſanū,aut errās corrigat recto itinere gradientē. Martianus dixit: Ergò vt dicis,cęcus ſum,morbiduſq; & errās,qui ſaluti tuę cōſultum eſſe cupio: & tu ſolus

plenam

plenā obtines ſanitatem? Sanctus Iulianus dixit: Hæc omnia in te dominium obtinēt. Quòd ſi velles te cognoſcere, vt toto pectore ſalutem inquireres tuam, non te horreret medicus noſter, per quem omnes Chriſtiani veriſſimā obtinēt ſanitatē. Quos aūt vos colitis, dæmones eſſe manifeſtum eſt: qui perdere poſſunt ſibi credentes, liberare verò non poſſunt. Hæc audiens Martianus, exclamat tortoribus ſuis: Extendatur ad verbera, vt vel ſic ſtultitia eius omnibus innoteſcat. Beatus Iulianus dixit: Non eſt ſtultitia Deum nôſſe, ſed gloria: tu verò ſecularibus oppreſſus illecebris, qd ſit cōgruum, non agnoſcis. Martianus dixit: Extendite eum, & fuſtes rigidos & nodoſos afferte, & omnia eius membra fortiter diſſipate. Cùm hæc facerent, vnus de cædētibus ictu percutiens oculum amiſit: & is erat de neceſſarijs pręſidis, qui etiā Imperatoribus notiſſimus fuit. Hęc videns Martianus, fremuit, dicens: Tantum valuit magica ars tua, vt tu nihil ſentias, & aliorum oculos euellas? Sanctus Iulianus dixit: Martiane vides, qa hoc eſt verum, quod ſuperiùs dixi: cæcus es, & morbidus, & errans. Sed tandèm amota ſæuitia tua, qua in me baccharis, audi quæ propono. Martiauus dixit: Si ꝓ ſalute tua, audiam te libentiſſimè. Sanctus Iulianus dixit: Conuoca omnes, quos habes deorum & dearum probatiſſimos ſacerdotes, & inuocēt nomina deorum ſuorum ſuper oculum euulſum, & reſtituant cultori ſuo viſum. Cùm autem non valuerint, ego Domini mei IESV Chriſti nomen inuoco, & nō ſolùm euulſum oculum corporalem ei reſtituo, ſed & cordis oculos illuminabo. Tunc Martianus tam vera ratione cōfuſus, iubet omnes pontifices adeſſe, dicēs ad eos: Ite, & immortales deos ſacrificijs optimis honorate, vt huic rebelli ſuo Iuliano oſtēdant virtutē ſuam, & homini meo neceſſario oculum reformātes, ipſum culturæ ſuæ inclinent. Ingrediuntur lapides ad lapides, lapidum iuſſa complentes. Qui cùm ritu illo nequiſſimo dæmonia appellarent, hoc accipiunt in tēplo reſponſum: Diſcedite à nobis: nos igni perpetuo mancipati ſumus. Nam tantum valet deprecatio Iuliani ad Dominum, vt à quo die cōpræhenſus eſt, nobis pœna centuplicata ſit. Et cùm tenebris clauſi retineamur, quomodò huic viſum reddimus, quē ipſi non habemus? Hoc reſponſum accipientes in templo, egrediuntur falſa promittētes. Beatus verò Iulianus, quē nihil latebat, oratione facta, dicit ad præſidē: Martiane, feſtina celeriter ingredi templum: vocant te dij tui. Et licèt non voluntate parēret, ſed inuitus, tamen paruit. Cumq; ingrederetur ianuā templi, vidit omnia ſimulacra ęrea, cryſtallina, electrina, aurea, vel ex omni metallo ſculpta, quæ fuerāt ampliùs quinquaginta, ità comminuta & in puluerem eſſe redacta, vt quid fuiſſent, penitùs nō apparēret. Tūc Martianus præſes cæcatus à diabolo, clamare & dicere cœpit: O maleficia ſic præualentia: ô apodixes carminum, vt & vires deorum ſuperent, & precioſa numina in puluerem redigant. Sed hæc deorum ſapientia laudabilis eſt: qui adhuc iniurias ſibi irrogatas ſuſtinent, vt rebelles ſuos patiendo ſubiugēt. Ipſum autem videamus, ſi pollicitationis ſuæ impleat effectum, vt oculum ictu percutiētis extinctum, ſola inuocatione nominis Dei ſui valeat reformare. Tunc Martianus pręſes ad beatum Iulianum dixit: Patientiſſimos deos te ſuperâſſe gloriaris, quorum circa te pietatē minimè cognoſcis. Nunc autem promiſſum tuum imple, vt in Chriſti nomine, quē colis, oculum reſtituas extinctum. Sed nè hoc magicis artibus exerceas, lotio te perfundi iubeo, per quod maleficia omnia profligantur. Beatus Iulianus dixit: Hoc quod facturus es, non ad iniuriam meam, ſed ad laudem Domini mei proficiet: vt & oculum priſtinæ ſanitati reſtituat, & putens lotium in odorem conuertat nectareum. Cumq; eum perfunderent, ità completum eſt, vt à ſancto Iuliano antè prædictum fuerat, vt nō lotio, ſed balſamo putares eſſe perfuſum. Ad quod miraculum præſes, licèt incredulus, tabeſcebat. Tunc ſancto Iuliano ſuper oculum extinctum crucem Saluatoris faciente, & nomen Domini inuocāte, ſtatìm ità reſtitutus eſt oculus, quaſi nihil fuiſſet paſſus. Sed hęc oīa non Dei virtute, ſed magicis artibus credebat fieri Martianus. Ille verò, q oculum recepit, clamabat, dicens: Verus Deus eſt Chriſtus, & ipſe ſolus eſt colēdus, ipſe ſolus adorandus. Quem talia proſequentē pręſes gladio animaduerti iuſſit: ſicq; roſeo ſanguinis ſui rubore perfuſum, Chriſtus ſibi martyrem conſecrauit. Sanctum verò Iulianū impijſſimus Martianus diuerſis pœnis afflictum, & vinculis ferreis per omnes artus oneratum, ſub voce p̄conis circuire ciuitatē præcepit, dicendo: Hęc merentur rebelles deorum, & principum contemptores. Cumq; veniſſent ad locū, vbi filius p̄ſidis literis ſtudebat, puer ait ad condiſcipulos ſuos: Rem video inauditā. Qui dixerūt: Quā? Et ait:

O cęcas hominū mētes.

Fœtor lotij in gratiſſimos mutat odores.

Et ait: Eccè video reum illum Chriſtianum, quem milites ducunt, & multitudinē candidatorum, cum illo loquētem, & coronam ex lapidibus precioſis & auro ſuper caput eius, cuius fulgor aëris huius obſcurat lumen: & alios tres viros albeſcentibus comis aureoq; vultu, in ſimilitudine aquilarum, ſuper eum excubias celebrātes. Et hoc mihi videtur, quia dignum eſt huic tali Deo credere, qui ſic ſuos tuetur cultores, & tali decore circundat. Nam credite mihi fratres, in eius cōfeſſione delector, & talia pati deſidero, ſi velit eius Deus eſſe Deus meus. Hæc audientes condiſcipuli eius & magiſter, turbati ſunt, cumq; blando ſermone corripientes, ab intentione reuocare volebant. Timebant enim, quia vnicus erat patri. Et adiecit puer: Verè magnus eſt Deus Chriſtianorum, in quem credere conſilio ſalutari decreui. Ipſe eſt verus Deus, qui credētes in ſe non deſerit. Quæ eſt enim gloria huius vitæ? Sicut vento vter diſtentus plenus apparet oculis, & intùs eſt vacuus: ità & huius ſeculi gloria, in qua nos temporalē habemus lætitiam, & æternam Dei potentiam non cognoſcimus. Volumus dominationē exercere, & dominatorē rerum, qui eſt in cælis, corde incredulo voluntariè nō agnoſcimus. Quanto meliora ſunt nobis pecora & iumenta, vel canes, qui vocē vel iuſſum dominorum ſuorum agnoſcunt: iniuriam verò eorum morſibus vindicāt & calcibus. Nos aūt rationales facti, creatorē noſtrū dimittimus, & colimus lapides & ligna. Sufficiat mihi hucuſq; erráſſe: iam nō errabo: quod mihi defuit, oſtenſum eſt. Tempus acceptum inueni: quarè nō elaborē, vt adquirā tempus ſine tēpore, fruar luce ſine fine? Contemno diuitias labiles, vt æternas adquirā. Nam impedimēta huius mūdi ſeparāt à Deo: poteſtas verò temporalis ſucceſſione finitur, & vita ipſa à morte ſeparatur. Illi credere debeo Deo ſancto, in cuius regno ſi militē, nullus venit mihi ſucceſſor: cuius æternitati ſi ſociatus fuero, mortem nunq̄ pertimeſco. Hęc eſt vera gloria & nobilitas generis, pro eo pati: quem cùm torqueor, nunq̄ amitto: quem cùm cōfiteor, nunq̄ derelinquo. Hæc dicens præſidis filius, proiecit volumina doctorum, & ipſas veſtes, quas indutus erat, abiecit à ſe, dicens: Polluta veſtimēta mea ad Dei hominem properantē, neceſsè eſt abijcere: nudum me maternus vterus huic ſeculo fudit: ideoq; quod mūdi eſt, mūdo relinquam. Et hæc dicens, per plateam ciuitatis curſum arripuit, quouſquē ad locū, vbì ſanctus Iulianus torquebatur, veniret. Ità enim iuſſerat iniquiſſimus Martianus, vt per omnes plateas & vicos ciuitatis diuerſis pœnis affligeretur. Tunc puer proſtratus pedibus ſancti Iuliani martyris, clamabat, dicens: Te deſidero patrē ſecūdæ natiuitatis, quem Chriſtus Dominus adeò clarum exhibet. Martianum verò genitorē meum, iniquum veridicorum omnium veritatiſq; perſecutorem, abnego & deſpicio: tibiq; adhærens opto pro Chriſto Domino & Saluatore meo, quem vſq; in hūc diem ignoraui, ſimilia tibi pati. Hæc videntes miniſtri pœnarum & milites, tabuerūt admirantes, ſtupore perterriti, nec ſermonē edere potuerunt. Doctores verò atq; magiſtri fugam meditabantur, totaq; ciuitas ad ſpectaculum tantę rei cōcurrebat. Omnes hęc audientes & videntes tremor inuaſit, cognoſcētes præſidis filiū ſancto Iuliano ſic adhærentem, vulnera eius oſculantem, taliaq; proclamantem: Vniuerſi populi, qui conueniſtis, cognoſcite me: quia ego ſum filius præſidis, q cum impio meo patre ſanctorū venerāda corpora, licentia paternæ poteſtatis elatus, diſſipabam: Et hęc ignorans, cōtra Deum feci. At vbì Deum cognoui, immò cognitus ſum ab eo, dijs abrenuncio, patrem & matrem abnego, diuitias ſuperfluas reſpuo, Chriſtum confiteor, beati Iuliani me ſectatorem profiteor. Quid tardatis miniſtri & milites? Ite, renunciate parentibus meis, me verum Deum cognouiſſe: & huic adhærere, quem veri Dei verum cultorem cognoui. Innotuit res toti ciuitati, totamq; prouinciam fama peragrauit. Nunciātur hæc patri eius & matri: at illi audientes, vt cera ab igni tabeſcebāt: & quia innumerabilis venerat multitudo populi, iubēt filium à Iuliano ſegregatū ſibi reſtitui. Domini verò miſericordia ità adfuit precibus ſancti martyris ſui, vt ſi quis vellet extēdere manum, vt eum ſepararet à complexu ſancti Iuliani, ſtatim contraherentur manus & brachia illius. Reſciſcens id pater, iubet eos ad ſe ſimul perduci. Cumq; eius adſpectibus ſiſterentur, ait ad beatum Iulianum: Spei meæ fructum magicis artibus auferre conaris, & tenerum pectus illicitis carminibus genitorum affectus negare compellis? Hæc dicente præſide, aduenit mater eius cum innumerabili familia vtriuſque ſexūs, crineq; ſoluto & vberibus nudatis laceratoq; pectore, vocem dabant in cælum. Tunc præſes videns hęc, ſciſſis veſtibus, lacerata facie, dicit ad beatum Iulianum: Iuliane crudeliſſime,

Gloria huius vitę præſus inanis.

Spiritus dei loquitur in puero.

deliſſime,adſpice dolorem patris & matris:adſpice tantæ familiæ planctum, & magicis artibus ſolue innocentiam,vt nobis vnicum reddas filium, & huic tãtæ familiæ reſtituas dominum:vt & ego pro te Imperatoribus ſuggèram, vt culpa tua neglecta, ſanus abſcedas. Sanctus Iulianus dixit: Suffragio tuo opùs non habeo, nec ab Imperatoribus tuis dimitti quæro: ſed hoc rogo Dominum meum IESVM Chriſtum,vt me vnà cum iſto agno,de luporum viſceribus nato,& omnes qui crediturí ſunt,martyrio impleto,in eorum numero,quos tu in innocentia viuentes, igne conſumpſiſti, computare dignetur. Nam eccè adeſt,qui ex te natus eſt,& modò mecum credendo renatus eſt. Aetatem habet:ipſe tibi reſponſum det,ipſe genitricis adſpiciat lachrymas,ipſe vbera,quibus nutritus eſt,doleat morſibus fœdis eſſe conſumpta. Ad hæc venerabilis puer dixit: Contingere ſolet,vt de ſpinis roſæ naſcantur,nec amittit odorem ſuauiſſimum roſa nata de ſpinis:neq; frutex,qui genuit roſam,ſpinarum ſuarum amittit aculeos. Vt igitur conſueuiſtis,pungite,& me odorem ſuauitatis credentibus permittite propinare. Vobis obediant,qui perire parati ſunt: me imitentur,qui de tenebris ad lucem tranſire contendunt. Ego pro Chriſto IESV Domino meo vos parentes abnego: vos propter deorum veſtrorum cultum,filium veſtrum tormentis affligite. Per iſtam enim temporalem mortem,vitam acquiro æternam:nec poſſum in vos pius eſſe,& in me crudelis exiſtere:nec veſtrum amorem præpono æternæ lætitiæ. Quid moramini? Quaſi incredulus & crudelis pater, nõ quaſi verus Abraham, appræhende gladium,& Chriſto filium victimam offer. Sed ſi te viſcera pietatis vincunt,dirige me ad ſæuiſſimos principes,vt & ego pro Domino meo IESV Chriſto ornamenta martyrij pœnis adimpleam. Nam vani & inanes ſunt luctus veſtri,falſæ lachrymæ: me verò ab hac cõfeſſione pietatis non valebunt diſiungere nec definitiones omnes philoſophorum. Diſcedite ergò à me,quia paternum nomen & maternum Chriſti nomini poſthabeo. His auditis,exclamauit Præſes: Cuſtodia priuata aſſeruẽtur,& opes neceſſariẹ eis ſubminiſtrentur. Tum verò S. Iulianus, Opes,inquit,quas nobis præberi iubes, tibi conſentientibus largiaris. Hæc audiens Martianus preſes,fremuit vt leo: Et exiſtimãs pœna terrere,quos blandimentis obtinere non potuit,iubet eos in carceris ima retrudi, vbi damnatorum membra, diuturno tempore tabefacta, horribilium vermium examina exhalabãt: & fœtor teterrimus ſentiebatur. Introducuntur eò ſancti martyres: quos præcedens gratia Dei,locum horrendum illum delectabilem eis reddidit, tenebrasq; conuertit in lucem, exhibens cereorum officia, nectareumq; ſpirans odorem, ità vt pœna euaneſceret. Hæc videntes milites circiter viginti,qui eos cuſtodiæ mancipandos adduxerant,conuerſi,ad inuicèm dicunt: Non pudet nos ferreo eſſe pectore? Nunquid iuſtum eſt,vt ab hac tali luce ad tenebras reuertamur, à vita ad mortem, ab odore nectareo ad horrendas effuſiones ſanguinis, à tali patre ſic nos monente ad iudicem iraſcentem, à veritate ad mendacium, à ſobrietate ad ebrietatem, à caſtitate ad libidinem? Turpe eſt reuerti & eſſe quod fuimus, & negligere ſalutem quam inuenimus. Hæc dicentes ad pedes voluunt ſancti Iuliani,laudantes & confitentes nomen Chriſti. Tunc beatus Iulianus cum venerabili puero Deo gratias referunt. Audiens hẹc Martianus præſes, præponit cuſtodiæ crudeliſſimos cuſtodes, donèc muneribus præparatis omnibus pœnas inferret. Beatus verò Iulianus ſolicitus de ſalute eorum, quos Chriſto acquiſièrat,orabat Deum vt baptiſmi gratia eos faceret cõfirmari. Nec hoc ſilebitur,aliud inſigne donum in eadem ciuitate cõceſſum. Ante tẽpus enim perſecutionis,Imperatores Diocletianus & Maximianus primariũ virum ciuitatis illius vnicè diligebant,quòd ex genere Carini Imperatoris deſcẽdiſſet. Hic defunctus cum vxore ſua Chriſtiana,ſeptem filios perfectos Chriſtianos ſuperſtites reliquit,quos Imperatores retinentes amore patris eorũ,iuſſerunt eos ſine aliqua perſecutione Chriſtianæ religioni deſeruire. Hi habuerunt ſecum preſbyterum, qui eis ſancta myſteria celebrabat. Viſitantur ergò à Domino,& iubentur vnà cum preſbytero carcerem petere,vt venerabilis puer & milites gratiam Baptiſmi perciperent. Statìm igitur ſancto præcepto obediunt: cumque ad carcerem venirent nocte,viderunt angelum Domini antè ſe pręeuntem:qui vt tetigit ianuas carceris,ſtatìm omnia clauſtra aperta ſunt. Et orantes ſimul cum beato Iuliano Deo vota perſoluunt. Tunc illi ſeptem fratres vnà cum ſancto preſbytero Antonio videntes tantum ſplendorem gratiæ, clamabãt, dicentes: Eccè adſumus: Huc nos Dominus direxit vnà cum ſacerdote ſuo, vt omnes

Oratio Celſi pueri ad parentes ſuos.

Presbyter illis ſancta myſteria celebrat.

hi

hi gratiam baptiſmatis conſequantur,& nos omnes per te pater Iuliane, verax Chri-
ſti miles,in agone martyrij Chriſto pleniùs militemus. Hæc audiens beatus Iulianus,
dixit: Gratias tibi IESV bone refero,qui dignatus es ità implere deſiderium meum,vt
hi,quos per me tibi acquiſiſti,per baptiſmi gratiam vera fidei membra confirmentur,
& quos impietas Imperatorum quaſi agnos paruulos inter tanta agmina luporum
reliquerat,ad tui ſancti nominis confeſſionem aggregentur. Nunciantur interim hęc
impio Martiano,cumque comperit ſeptem germanos ſine aliqua perſecutione Iulia-
no ſociatos,& optare mori pro Chriſto,contremuit: Et educens eos de cuſtodia, ſic
alloquitur : Quid vobis contigit, infantuli,quos ità principes tuentur & diligunt,vt
ipſi arbitrij veſtri eſſetis,& fidei veſtrę cultores? Quid patimini,vt ſine aliqua perſecu-
tione optetis mori,quibus conceſſum eſt viuere? Si ego maleficijs amiſi filium, & mi-
litum mentes neſcio quibus carminibus immutatæ ſunt, cur ità vos, veſtro permiſſi
arbitrio,vltroneos offertis neci? Audite me,& eſtote ſecuri,vt fuiſtis. Ad hæc ſenior
frater venerabilis ait: Præſes,audi quæ à me dicuntur. Præſes dixit: Dic,& libens au-
diam. Puer dixit: Maſſa auri naturæ ſuæ obtinet claritatem: ſed niſi per manus artifi-
cis,igne & malleis & limis in partes diſſecetur,diadema indè in capite regis non perfi-
citur. Vt verò ex ipſo metallo auri,induſtria artificis diuerſarũ adhibito ordine mar-
garitarum & lapillorum, precioſum componitur diadema, ità vt omnes qui vident,
mirẽtur,& vt auro,natura ſua ſplendida,diuerſarum margaritarum & lapillorum na-
tura adhæret: ità ſumus & nos, nati de Chriſtianis parentibus, & facti Chriſtiani: ſed
niſi natiuitas hæc in publico omnibus fuerit manifeſtata, in occulto non coronatur:
& niſi beati Iuliani veſtigia immaculato calle ſecuti fuerimus,in diademate regis ęter-
ni Domini noſtri IESV Chriſti eſſe non poſſumus. Satis abominabilis eſt illa arbor,
quæ folijs vernat,& creatori ſuo melliflua poma non exhibet. Hæc audiens Martia-
nus,iubet eos in cuſtodiam recipi: in qua pro eis beatus Iulianus & omnes ſancti Do-
minum deprecabantur,nè per ſerpentis falſa blandimenta innocua pectora declina-
rent ad verba maligna:ſuſcipiuntq; ſancti lætos,quos antè ſuſpectos habuerant. Tunc
Martianus præſes ſuggeſtionem fecit Imperatoribus,dicens : Pijſſimi principes, ſub-
uenite legibus veſtris,& diuinis numinibus,quæ remanſerunt, præbete munimina: &
magum Iulianum veſtris conſpectibus præſentate,qui magicis artibus ampliùs quin-
quaginta deorum ſimulacra, per quos mundus florebat, comminuit, filiumq; meum
vnicum à me ſeparauit, & militum mentes, neſcio qua magica arte immutauit: quin
& ſeptem germanos,quos clementia veſtra legis ſuæ iuſſit eſſe cultores,ſua magica ar-
te ad ſe allexit,& beneficijs veſtris fecit eſſe ingratos. Quid ergò iuſſu veſtro definia-
tis,decernite. Hæc audientes Imperatores impijſſimi,hanc dederunt ſententiam,vt ſi
Iulianus cum ſocijs ſuis in hac confeſſione permaneret,ad exemplũ cæterorum,con-
gregata omni prouincia, vniuerſo vulgo expectante, ſingulis ſingulas cupas iuberet
præparari,& in eas picem, bitumen & ſulphur mitti,& ſingulos in eaſdem deponi cu-
pas,& igne ſuppoſito concremari. Quòd ſi aduersùs hæc magicæ artis præualeat car-
men,haberet poteſtatem qua vellet eos pœna affligendi. Accepta hac authoritate,
Siſtuntur martyres tribunali prę́ſidis. præſes iubet ſibi in foro ſedem præparari. Alia verò die cùm conſediſſet,iubet ſanctũ
Iulianum cum ſocijs eius ſuis adſpectibus ſiſti. Et cùm ſiſterentur,in hanc vocem ſer-
pens prorupit: Nihil de veſtra ſalute in tanti temporis ſpatio cogitâſtis ? Sanctus Iu-
lianus reſpondit: Cogitatus noſter qui eſt ab initio,in quo cœpit,in hoc & finit: tu ve-
rò ſi aliquid cogitâſti pœnarum,exerce. Martianus præſes dixit: Quod cogitaui,hoc
implebo. Et adiecit: Audîſtis, quid de vobis ſtatuerint inuictiſſimi principes? Venera-
bilis puer reſpondit: Audîſti & tu nec nominande,nec dicende,nec vidẽde pater, pœ-
nam,quam præparauit Deus diabolo & vobis,qui effecti eſtis angeli eius? Subſecutus
ſanctus Iulianus,dixit: Quod iuſſerunt,imple. nam nos quidem te audire nõ delectat.
Cùm iſta dicerentur, ecce corpus ferebatur exanime per plateam, ſepulturæ manci-
pandum. Tunc Martianus præſes cæco corde iubet corpus reduci. Cumque hoc fa-
ctum fuiſſet,iubet illud in medio foro deponi. Omnes ergò hæc videntes, vehemẽter
obſtupeſcunt. Et ait ad ſanctum Iulianum: Magiſter veſter Chriſtus dicitur antequàm
crucifigeretur,mortuos ſuſcitâſſe. Hic iam patebit,ſi verè Deus eſt,ſi vos, ſicut & ma-
giſter veſter,mortuum ſuſcitaueritis. Sanctus Iulianus dixit: Quid prodeſt cęco,quòd
hic ſol oritur? Martianus dixit: Hìc nunc parce fabulis,& ſi aliquid pręuales, aut Deus
tuus,

tuus,ſicut ſuperiùs dixi,hunc mortuum ſuſcita. Beatus Iulianus dixit: Licèt infidelitas veſtra hoc non mereatur à Domino,tamen quia tempus eſt, vt virtus eius manifeſtetur,& nè hoc impoſſibile putetis,fidele habeo promiſſum Domini mei,credens quicquid cum petiëro,non me fraudatum iri. Tunc verò Iuliano oculorum intentionem in cælum defigente ferè vnius horæ ſpatio,ſubitò immutata eſt facies eius, & facta eſt vt nix:& his verbis coram omni populo,audientibns cunctis,fudit orationem ad Dominum,dicens:Domine Ieſu Chriſte,qui es verus filius Dei,qui in principio natus es de patre ſine tempore,& in nouiſſimo mũdi carnem de virgine ſumpſiſti ſine ſemine: adſpice in hac hora de ſummitate cælorum ad confuſionem inimicorum tuorum, & ad corroborandam fidem credentium in te hæc,quæ operatus es poſitus in terris: exaudi nunc de cælis,& ſuſcita hunc mortuum,vt viui non moriantur,ſed mortui reuiuiſcant. Et hæc dicẽs,ait ad corpus: Tibi dico terra arida,in ipſius nomine,qui quarto die Lazarum ſuſcitauit,ſurge & ſta ſuper pedes tuos. His dictis, ſurrexit qui erat mortuus,& voce magna clamabat: O acceptabilis oratio,ô immaculata virginitas,quanta meretur? Quò enim ego ducebar,& vndè reductus ſum? Tunc Martianus cæcatus à diabolo,irridendo dicebat: Vndè rediſti? Tunc ille,qui fuerat mortuus,dixit ad præſidem: Permitte me ordine proſequi. Martianus iterùm ridens,dixit: Proſequere. Ad hæc ille,qui fuerat mortuus,dixit: Ducebar neſcio à quibus Aethiopibus,quorũ ſtatura erat vt gigantum, adſpectus horrendus,oculi vt fornax ignis, dentes vt leonum, brachia vt trabes,vngulæ vt aquilæ:in quibus nulla miſericordia erat. Hi me lætantes ducebant in infernum,& iam propè ad os putei cùm eſſem,hoc expectabatur,vt caro mea redderetur terræ,ex qua ſumpta eſt. At vbi tu præſes corpus meum feciſti reuocari,& beatus Iulianus orationem fudit ad Dominum cælorum,infernus omnis conturbatus eſt,& audita eſt vox de throno Dei,dicens: Propter dilectum meum Iulianũ reducatur anima. In nullo enim volo eum contriſtare, in quo ſic pater & ego & ſpirituſſanctus lætamur. Poſt hanc vocem venerunt duo viri albis induti, & auferentes me de damnatione impiorum,huic luci reddiderunt,vt per eum qui me ſuſcitauit, cognoſcam eum poſt mortem,quem antè viuus negabam. Hæc audiẽs pręſes,turbatus eſt: & nè diſſenſio fieret inter tantas multitudines, iubet eum cum ſanctis in cuſtodiam retrudi, & clauſtra anulo ſuo ſignari. Quem beatus Iulianus fecit baptiſmi gratiam conſequi: atque ità cum illis cœpit martyrij agonem ſubire. Iubet autem impius Martianus præparari pœnam,quam Imperatores decreuerant. Cumque parata fuiſſet,illuxit dies altera,& populi vtriuſque ſexûs currebant ad ſpectaculum circi. Sedit autem pro tribunali præſes,& vniuerſa ætas concurrit:& qui nolebant, à miniſtris vrgebantur. Statuuntur cupæ per ordinem triginta & vna: terror verò intolerabilis inuaſit homines:implentur cupæ ad medium vſque pice,bitumine & ſulphure:aggregatur copia lignorum & ſarmentorum, iubetque impius Martianus ſanctos produci de cuſtodia. Sanctus verò Iulianus & puer vno vinculo tenebantur: cæteri autem onerati diuerſis vinculis catenarum,trahebantur ad ſpectaculum,hymnum Domino vna voce cantantes & dicentes: Bonum mihi Domine, quia humiliâſti me, vt diſcam mandata tua. In quorum adſpectu nouam pulchritudinem omnis ætas mirabatur, & eorum mentes ad fletum conuerſa pietas inclinabat. Clamabant omnes confuſè. Viri dicebant: O iniuſtitia,& nos filios habemus. Mulieres,ſolutis crinibus,clamabant: O fletus felle acerbior,cur talis iuuentus igne crematur? O poteſtas cæca,quæ nec viuis parcit,nec reſurgentibus credit. Tunc ſanctus Iulianus ſilentium petens,ait ad populum: Nè prohibeatis auro, quô minùs per ignem tranſeat: ſcientes viſuros omnes & credentes & incredulos,igni conſumpto illæſos nos permanere. Iuſſit autem præſes ad ſuum illos conſpectum adduci,quibus ſic ait: O deſperata voluntas,per quam decus iuuentutis ad interitum quaſi ad epulas properat. Neſcio quo carmine ſic alienatæ ſunt iſtorum mentes. Conuertimini,& licèt tardè, pro veſtra ſalute immortalibus dijs,qui pro vobis laborant,ceruices flectite. Quòd ſi voluëritis,ego obtinebo ab Imperatoribus,vt ſine aliqua perſecutione religionis veſtræ ſitis cultores: tantùm,nè vnicus filius meus in ipſo flore vernantis ætatis crudeli incendio concremetur. O inſanabilis dolor pectoris mei,quem primùm plangam? Cùm omnium decora ſunt corpora,at filij mei dulciſſimi vultum conſidero elegantiorem. Væ tibi Iuliane,omnium malorum architecte: quàm multa bona tecum trahis ad mortem, vt vnicus filius me

Mortuus excitatur.

Mortui ſuſcitati oratiuncula.

Producũtur iterũ martyres ad ſupplicium.

neget patrem, nec matrem velit agnoſcere. Vel antequàm pereas fili, ex ore tuo dulciſſimo verba audiam tua. Eccè venit & mater tua, quæ partûs ſui dolores, quos non ſperabat, inuenit: Eccè & innumera familia, quæ te ſibi futurum dominum ſperabat, tibi valedictura aduenit. Venerabilis puer Celſus dixit: Lugeant te & ſe, quos fallacia dæmonum blandimenta decipiunt: nos autem quos conſpiciunt ad regna cælorum contendere, cur lugent? Nam nos tranſibimus per ignem iſtum, & illæſi tibi apparebimus, & huic tanto populo, qui agonem noſtrum expectat. Dæmones verò quos colitis, & illos, quos Imperatores piiſſimos dicitis, ceu quædam purgamenta deſpicimus. Præſes dixit: Ipſa eſt contumax audacia veſtra, quæ vos viuere non permittit. Beatus Celſus dixit: Per ipſam vanitatem quam colis, te obteſtor, vt præſtes quæ te poſtulo intrepido corde, & petitioni meæ tribuas effectum. Præſes dixit: Quicquid voluëris, pete. Puer dixit: Cùm me videris illæſum poſt ignem, permitte ad me venire matrem meam, & habebo cum ipſa conſilium, tridui dilatione cõceſſa. Si verò mihi illa vnam rem, quam voluëro, conceſſerit, nec me, nec ipſam amittes. Mater hæc audiens, vrgebat fieri. Tunc impius Martianus cæcatus à diabolo, dixit: Si ex igne illæſus exiëris, (quod fieri poſſe non credo) faciam quæ deſideras. Tunc præſes non ſuſtinens videre incendium filij, aſſeſſorem reliquit, qui principum iuſſa impleret: ipſe autem ſciſſis veſtibus eiulans, cum vxore iam propè mortua domum reuertitur. Exurgit verò luctus immanis, plangentibus cunctis: lugebantque parentes filium, familiæ multitudo dominum: nec erat, qui conſolaretur. Quid multa? Aſſeſſor munus ſibi iniunctum adimplens, iubet ſanctos ſingulos in ſingulas cupas deponi. Sanctus verò Celſus, qui nunquàm à ſancti Iuliani latere fuit diſiunctus, dans pacem patri, ad præparatum ſupplicium ibat intrepidus. Et cùm ſinguli à miniſtris appræhenderentur, & deponerentur in cupas, ſicut ſuperiùs contexuimus, pice, bitumine & ſulphure impletas: aggregata copia lignorum, ſarmẽtorum & ſtupæ, iubet aſſeſſor ignem ſupponi. Quod vt factum eſt, erupit flamma triginta cubitis excelſior. De medio verò ignis ità multitudo pſallentium reſonabat, quaſi vox aquarum multarum. Conſumptis autẽ omnibus, ignéq; ſopito, cunctis mirantibus apparent ſancti vt aurum vel argentũ mirificè rutilans hac modulatione hymnum Deo canentes: Tranſiuimus per ignem & aquam, & induxiſti nos Deus in refrigerium. Et iterùm: Ignis ardens & coruſcans, vim naturę ſuæ oblitus eſt. Nunciantur hæc præſidi, Dei ſanctos illæſos omnibus apparére, & cum vxore ad ſpectaculum properat, exitum rei volens agnoſcere. Tunc in hac voce prorupit: Iuliane, te obteſtor per Deum tuum, vt mihi dicas, vndè tãtam virtutem maleficiorum didiceris. Beatus Iulianus dixit: Quia me per Deum meum obteſtatus es, qui eſt horum mirabilium author, referam quomodò poſſint mereri, qui talia deſiderãt nôſſe maleficia, vt ſicut & ego huius carminis efficiantur authores. Si quis primùm elaborauerit, vt ſe ab omnibus actionibus huius ſeculi faciat alienum, & ſolam vocem Domini audiat, imperantis & dicentis: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me: ità vt nihil amori Chriſti pręponat, nihilq; aliud deſideret, niſi quod ipſe Dominus promittit: non conſideret patrem aut matrem, non vxorem, non filios, & cætera, quæ in hoc mundo impedimenta ſunt animæ: qui ante omnia pauperum curam ſolicitè gerit, qui contentus eſt eſurire, vt alij reficiantur: q̃ ſatis Deo acceptum eſt munus, quo indigens ſaturatur, & nudus veſtitur: quandò ira non perficitur: qui malum pro malo non reddit, qui iracundiæ tempus non reſeruat, qui impatientiam patientia ſuperat: & qui non dicitur ſanctus, antequàm ſit, ſed elaborat, vt ſit. Multi enim dicuntur, quod non ſunt, & ipſa ſpe ſecuri, quia dicũtur quod non ſunt, ſegnes efficiuntur. Elaborare autem debent, vt quod de eis dicitur, non verbis tantùm, ſed etiam operibus comprobetur. Et multi ſunt, qui verè ſunt ſancti, nec tamen de eis dicitur quod ſunt: ſed humilitate & gratia pleni, ab hominibus audire nolunt, quod ſunt: vt ab illo recipiant mercedem, qui nouit, quid ſint. Hi tales hanc artem, quam ego didici, ſcire poſſunt: & non ſolùm in hoc corpore degẽtes hanc merebuntur gratiam, ſed etiam æternam Chriſti ſibi conciliant amicitiam, qui docti à Chriſto, alijs communicant donum ipſis collatum: qui illatas ſibi iniurias pro laude deputant, qui ſibi iniuriæ tempus non reſeruant, qui reconciliant ſe proximo, & proximum ſibi, & ſic offerunt munera Chriſto: deniquè qui humilitatem obtinent, quæ eſt culmen omnium bonorum.

[Margin notes: Deponũtur martyres in cupas. — Pſal. 65. — Sap. 16. — S. Iuliani aureæ inſtitutiones. — Luc. 9.]

Martianus

Martianus præſes dixit: Et quis tam ſit inſipiẽs, qui huius vitæ lætitiam fugiat, & ad iſtam tãtam iniuriam & indignitatẽ ſemetipſum abijciat? Sanctus Iulianus dixit: Deus noſter omnibus paratus eſt dare, ſed pauci digni ſunt, qui mereantur accipere.

Martianus præſes dixit: Ad te Iuliane meus ſermo iam finem accepit. Sanctus Iulianus dixit: Hoc & ego ſemper optaui. Tunc præſes ad filium ſuum ait: Eccè mater tua, vt poſtulâſti: triduo cum ea habebis inducias. Hæc enim ad omnia parata eſt tibi conſentire: tantùm nè te vnicum ſolatium dolorum ſuorum amittat, & dulciſſimũ filiũ. Sanctus Celſus dixit: Hoc triduo mihi matre conceſſa, nulli licebit tuorum intereſſe.

Præſes dixit: Sicut vis, ità concedo. Et adiecit: Recludantur ſimul priuata cuſtodia. Impletur iuſſio præſidis. Tunc ſancti martyres recluduntur in cuſtodia vnà cum matre pueri. Ingreſſi verò ſancti, hanc orationem fuderũt ad Dominum: Domine Deus, qui præſcius es futurorum, qui tranſacta velut præſentia conſpicis, qui mentes magis comprobas quàm ætates: tu Domine oculos cordis huius aperire dignare, & acceptabilem tibi fac terram, ex qua ſuſcepiſti fructum, in quo lætari cognoſceris. Statìm ergò commotus eſt locus, in quo erant ſancti orantes, & fulgor argento ſeptiès ſplendidior emicuit: nec odor conſuetus ſanctis defuit, & vox pſallentiũ in aëre ſonabat: Verè pius es Deus, qui iuſtificas ſine operibus animas peccatrices. Hæc videns mulier & audiens, clamabat: Nunquàm in diebus vitæ meæ tãtum odorem comperi. Nam ſicut in amœniſſimis hortis liliorum & roſarũ, & crocei, & nectarei, & balſami, & nardi redundat odor: ità his donis ſum refecta, vt omnium dolorum meorum oblita ſim: nec aliud cordi meo remanere ſentio, niſì vt illum verum Deum eſſe cõfitear, pro quo filius meus agonizat. Hæc audiens beatus Iulianus cum omnibus ſanctis, talem fertur matronæ illi tradidiſſe doctrinã: Beata tu, credens quæ ſit ſpes fructûs tui: meritò animæ & corporis medicinam celeriter conſequéris. Nam talis eſt medicus, qui tuã ſuſcipit infirmitatem, vt non ſecando curet vulnera tua, ſed ſemèl probando fidem tuam. Venerabilis verò puer Celſus ſubſecutus, dixit: Verè te nunc veram matrem cõfiteor, verè genitricem meam agnoſco: nec tu amittis filium, nec ego matrem, ſi vnà mecum ad illud contendas donum, pro quo omnes ſancti tanta in hoc ſeculo patiuntur. Venerabilis autem matrona, cuius intima pectoris diuina gratia iam illuſtrauerat, reſpõdens filio, dixit: Cognoſce me, fili, nihil amori eius præponere, quem tu ſic diligis: pro qua re quicquid neceſſarium ſaluti meæ cognoſcis, exerce. Venerabilis puer reſpõdit: Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Itaq; hoc tibi deeſt, vt purificationem baptiſmi accipias, per quam poſſis effici habitaculum ſpirituſſancti. Matrona reſpondit: Eccè nos omnes clauſtra obtinent, & militum cuſtodiæ circũuallant, nec introitûs nec exitûs licentia permittitur: & quomodò hìc inuenimus talem hominem, qualem mihi proponis? Cui ſanctus Iulianus dixit: Hic habemus ſanctũ & venerabilem virum Chriſti ſacerdotem, qui te purificet: tantùm, vt tu ex corde abneges deos patrios, & in vnum Deum credas, qui regnat in cælis, in Trinitate vnus, & in vnitate trinus: ſub cuius imperio imperant principes, cuius gratia confirmantur duces, cuius timore contremiſcunt gentes, cuius ſapiẽtia prudentes fiunt homines, cuius imperio operiuntur cæli nubibus, cuius voluntate dantur terrę pluuię, cuius dono terra fœcundatur, cuius voluntate quæ neceſſaria ſunt hominibus, gignit, cuius dono manant fontes: ipſe eſt Dominus IESVS Chriſtus, æternus autem pater cum filio & ſpiritusancto. Illius ſplendore illuminantur cæci, tenebræ incredulitatis fugantur: illius nutu gubernãtur vniuerſa, quia eius voluntate creata ſunt cuncta. Hæc audiẽs matrona, dixit: Qui hæc ità eſſe non credit, ferreum habet pectus: nec hominũ gerit ſenſum, ſed pecudum. Tunc omnes ſancti gratias referunt Domino, qui dignatus eſt de luporum faucibus ouem perditam liberare. Ad quam iterùm beatus Iulianus conuerſus, ait: Itaque credis, vt audiſti, vnum Deum verum eſſe in cælis? Matrona reſpondit: Ipſum verum credo eſſe Deum, quem per tuam prædicationem eſſe cognoui creatorem omnium, qui certis limitibus fixit mare, qui ei poſuit terminum, quem non trãſgreditur, qui cælum ſuſpendit, & illud diuerſarum ſtellarum ſplendoribus adornauit: qui perpetuum ſolis ardorem fundauit, & lunæ initium & finem conſtituit: ipſe eſt Dominus IESVS Chriſtus, cui, relicta omni vanitate, credo, cupiens hac vita, quam temporalem eſſe cognoui, carere, vt ad illam vitam æternam vobiſcum merear pertingere. Hæc dicente matrona, locus in quo ſtabant, contremuit, & audita eſt vox in

Oratio ſanctorũ martyrũ p matre Celſi.

Rom. 10.

Mater Celſi credit in Dominum Ieſum.

Pſal.115. aëre,dicens: Credidi,propter quod locutus ſum. Et poſt hanc vocem dixerunt, Amen.
Tunc beatus Antonius presbyter baptizauit eam: quam venerabilis filius eius Celſus
ſuſcipiens,pater eius in baptiſmi gratia factus eſt. Cumque de eius ſalute omnes læta-
Pſal.30. rentur,audita eſt vox in aëre,dicens: Viriliter agite,& cõfortetur cor veſtrum in Do-
mino. Poſt huius verò conceſſæ gratiæ munus, ait beatus Iulianus ad ſanctos: Vox,
quę intonuit auribus noſtris, pręnunciat nobis futuras paſſiones & genera tormen-
torum, quæ aduersùm nos cogitat inimicus. Pro qua re ſancti martyres fidei noſtræ
curſum ei commendemus,qui poteſt fidem noſtram conſeruare, & curſum conſum-
mare, vt repoſitam iuſtitiæ palmam & coronam mereamur percipere. Quid multa?
Cognoſcit impius Martianus,vxorem ſuam martyrum prædicatione conuerſam,atq;
in Chriſti fide & amore eſſe confirmatam, & iubet intrà domum ſuam martyres pri-
uatim exhiberi. Cumq; eius adſpectibus præſentarentur, ait ad venerabilem puerum
Celſum: Matrem tuam ſub hac ratione poſtulâſti,vt tibi conſentiret: ſicque noſtræ
acquieſceres voluntati. Itaque quid geſtum ſit,nunc edicito: cognoſcere enim cupio.
Venerabilis puer dixit: Gratias ago Deo meo, qui voluntatem meam ità perfecit,vt
in æternum eam poſſideam matrem,& ipſa me filium. Tu verò ſcito nos pro Chriſti
amore in hac vita ſpem penitùs non habere. Pro qua re nec ego te noui patrem,nec
illa maritum. Tunc ira repletus præſes,iuſſit matronam compræhendi,& domo tene-
ri. Ad quam cùm appropinquarent miniſtri,volentes eam contingere,cæci efficieban-
20.milites & 7.fratres perimũtur. tur. Hæc videns Martianus, cæcatus à diabolo, iubet omnes in ima carceris recludi.
Alia verò die ſedens pro tribunali, iubet viginti milites illos, qui in agone certabant
pro Chriſti nomine,decollari: ſeptem verò germanos,igni tradi præcepit. Quod cùm
fuiſſet factum in atrio illius, conſummauerunt martyrium ſuum in pace. Iulianum
autem cum Antonio presbytero, matrem & filium cum illo, qui à mortuis erat exci-
tatus,iudicio ſuo reſeruari iuſſit. Et cùm ſederet pro tribunali in foro,iubet beatum
Iulianum & reliquos ſanctos, quos memorauimus,exhiberi. Ex officio ergò dictum
eſt: Adſtant. Tunc Martianus ſic erupit: Tecum loqui Iuliane penitùs dignum non
cenſeo. Et adiecit: Tu es Antonius,quem papam ſuum iſti teſtantur? Conſtat te huius
magicæ artis eſſe authorem. Beatus Antonius presbyter reſpondit: Gratias ago Do-
mino meo IESV Chriſto,qui benignitatis ſuæ me voluit eſſe miniſtrum. Præſes dixit:
Vel tu mihi dic Antoni: Quæ eſt ars magica veſtra,vt ſic ſeparetis coniugia,& filios à
parentibus diſiungatis, & immortales dij per vos blaſphementur? Quæ ſit ergò hæc
audacia veſtra,edicito: nam ſcire cupio, vt ex ore tuo re cognita, videã quale vobis &
magicis artibus veſtris nomen imponam. Tantum enim præualuiſtis ad decipiendum
populum,vt gloriemini vos mortuum ſuſcitâſſe,per quod tot innoxia pectora irretij-
ſtis. Ad hæc beatus Antonius presbyter dixit: Optaueram quidem, vt ducem huius
agonis noſtri Iulianum tibi prouocares,& ab eo reſponſum acciperes: ſed quia vnus
eſt Dominus noſter IESVS Chriſtus,qui tangit organa cordis noſtri,quandoquidem
tu interrogâſti quem voluiſti,audi à me quæ inquiris. Magiſter & author huius magi-
Matth.7. cæ artis,quam nos dicis exercere,hoc nobis dedit præceptum,nè margaritæ precioſæ
Matth.10. à nobis porcis mittantur. Qui etiam dixit: Non véni pacem mittere,ſed gladium: Vé-
ni enim ſeparare filium à patre,filiam à matre &c. Qui & alio loco conſequenter di-
Luc.14. ſententialiter. cit: Qui amat patrem aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut aurum,aut argentum,
aut domos,aut agros plùs quàm me,non poteſt meus eſſe diſcipulus. Hanc vocem au-
diens filius tuus, non pluris fecit te carnalem genitorem, quàm Chriſtum creatorem
ſuum. Similiterque illa,quam dicis tuam vxorem,hac voce Domini comperta, con-
tempſit vitam temporalem,vt Chriſtum immortalem, & requiem conſequatur æter-
nam. Et adiecit: Nihil verius,nihil dulcius,modò id cognoſcere poſſes. Hæc audiens
Martianus,iubet eos in cuſtodia recludi,dicens: Excogitabo pœnas,quibus iſti inter-
eant. Alia die conuocans ad ſe ſacerdotes templi, dixit ad eos: Ornate venerandum
templum Iouis, quod pro conſuetudine ſemèl in anno ſolet patefieri: vbì habentur
veneranda numina, id eſt, Iouis, Mineruæ & Iunonis ex electro puro confectæ imagi-
nes,quibus ſuauiſſimus Cupido delectamenta miniſtrat: ſimulque libamina & ſacrifi-
cia præparate. His illi auditis,ſolitas inſtruunt hoſtias. Quid multa? Illuxit dies,pate-
factoque templo,vniuerſa multitudo conuenit, admirãs templum patefactum, quod
vix ſemèl in anno in principum natalicijs pateſceret. Tale enim erat opus fabricæ
illius,

illius, vt non marmore, ſed tabulis aureis parietes & pauimentum inſtructum ſplenderet, auroque puriſſimo & margaritis vel lapidibus precioſis criſparent cameræ. Cumque omnia pararētur, ingreſſus præſes templum, iubet Dei ſanctos adduci. Quibus præſentatis dixit: Ecce nunc Iuliane & tu Antoni tempus aduenit, in quo vos & conſortes veſtri ſalutem conſequamini. Hoc enim elegi pro veſtra ſalute, vt in iſto terribili templo deorum, thura immortalibus numinibus offeratis. Quòd ſi verò adhuc in iſta contumacia perſtiteritis, abnegantes deos, pro quibus hucuſquè vobis peperci, diuerſis tormentis in vos debacchabor. Tu itaque Iuliane, quem conſtat eſſe authorem ſceleris huius, accedens, concilia tibi deos immortales, per quorum diuinitatem generi tuo reſtituaris. Beatus Iulianus reſpondit: Iam quidem Præſes definieras, nullum deinceps mecum habere ſermonem: ſed quia tempus illud aduenit, quod tu ipſe dixiſti, quo nos ſalutem conſequamur: vt numina à nobis honorentur, fac oēs ſacerdotes deorum intùs adeſſe, vt cognoſcant quale ſacrificium offeramus. Præſes ait: Benè ſit tibi: optimè locutus es. Sanctus Iulianus dixit: Quandoquidem multam nos laudem reportaturos dicis & gloriam, hortariſque vt omnibus in vnum conuenientibus, dijs veſtris immolemus: id quidem facere non piget. Nam ideò ſemper distulimus, vt in hoc templo mirabili magnum ſacrificium cunctis cernentibus immolaremus. Tunc enim lætatur qui conuiuium parat, ſi omnes adfuerint inuitati, vt nullum prætereat epulum, quod paratur nè poſteà ſit qui ſuccenſeat. Tunc Præſes non intelligens, qua ratione hæc proſequeretur, dixit: Gaudeo de vobis: qui etſi tardè, tamen cœpiſtis dulciſſimam hanc lucem, omnibus bonis redundantem, dijs immolando non amittere. Deindè iubet vincula ab omnibus auferri, dicens: Turpe eſt vinculis adſtrictos teneri, quibus cœperunt dij eſſe propitij. Cumque exonerarentur ferro, quo erant conſtricti, dixit ad venerabilem puerum & matrem eius: Accedite & placate deos, quibus hucuſquè ſeruîſtis. Cui venerabilis matrona hoc ſolum dedit reſponſi: Non permittat verus Deus, quem cognoui, vt vltrà tecum colloquia miſceam. Et per ignorantiam quidem feci quæ dicis: ſed iam cognoui veritatē, à qua nunquàm recedam. Tunc præſes conuerſus ad beatum Iulianum, ait: Ecce omnia parata ſunt: implete quæ ſpopondiſtis. Sanctus Iulianus dixit: Iam eſt tempus & hora, in qua gloriemur, vt omnibus vidētibus glorioſi appareamus, noueritq́; omnis poſteritas, quale ſacrificium hodiè Deo obtulerimus. Præſes præcedit, & iubet ſanctos de priuata cuſtodia venire, æſtimans eſſe certum, quod volebat: Ingreſſi verò ſancti in templum, vexillo crucis armant frontem. Tunc ait beatus Iulianus ad præſidem: Quid præcipis præſes? Omnibus dijs offeremus ſacrificium? Præſes dixit: Omnes quos conſpicis immortales ſunt, pares virtute, æquales in gloria: nec inuident ſibi in cultoribus ſuis, præcipuè in vobis, qui tam tardè cognouiſtis. Hæc dicente præſide, fixit genua ſua ſanctus Antonius presbyter, & beatus Iulianus cum ſocijs ſuis. Ait autem ſanctus Iulianus: Deus qui es ſine initio, ſine fine, ſine tempore, & æternum poſſides nomen: qui non in manufactis habitas, quem non capit mundus, ſed requieſcis in corde mundo: qui per ſanctum prophetam dixiſti, Omnes dij gentium dæmonia: tu autem ſolus Deus Abraham, Iſaac & Iacob: qui per tuam ſapientiam feciſti cælos, fundâſti terram, congregâſti maria, terminum eis ponens, quem non tranſgrediuntur, quem murmur aquarum ſua voce collaudat, quem diuerſarum volucrum garrulæ voces ſuauiter collaudantes ſuum creatorem agnoſcunt, qui arbitrio Chriſti creâſti vniuerſa: adſpice nunc in ſubuerſionem templi huius, & has dæmonum imagines, eaſque colentium frange audaciam, vt ad nihilum redigantur hæc omnia, in quibus gloriantur hi: & te ſolum cognoſcant verum eſſe Deum, & glorientur in te, qui credunt nomini ſancto tuo, & IESV Chriſto filio tuo, quem cognoſcimus tibi coæqualem & coæternum in vnitate ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum. Et cùm dixiſſent omnes ſancti, Amen, omnia ſculptilia illa ad nihilum redacta ſunt, & templum ità ſubuerſum eſt, vt quid fuerit, penitùs non pateret. Multi quoque ſacerdotum, circiter mille, cum templo ſubuerſi ſunt, & alia multa paganorum turba ſimul interijt. Ignis autem eructat in eodem loco vſque in hodiernum diem. Tunc beatus Iulianus dixit ad præſidem: Præſes, vbi ſunt manufactæ imagines dæmonum, in quibus gloriabaris? Vbi electrum, vbi aurum, vbi argentum, vbi templi pulchritudo, vbi parietes & pauimentum aureū, vbi metalla precioſa? Inuocato nomine Domini noſtri IESV Chriſti, in terram con-

Signo crucis frontes ſuas muniūt ſancti martyres.

Pſal. 95.

Templum corruit funditùs cum ſimulacris dæmonum.

uerſa ſunt, vndè aſſumpta erāt. Sicut autem illa omnia vterus ſuſcepit terræ, ità vos & Imperatores veſtros, & omnes cultores dæmonum perpetuus accipiet infernus: vbì ignis edax non extinguetur, & vermis deuorans non morietur: vbì corpus ſemper reparatur ad pœnam, vbì miſericordia quæritur, & nō inuenitur. Hic vos talis locus expectat, & ſcelerum authorem diabolum. Tunc Martianus ingemiſcēs, aiebat: O virtus magica: ô carmen inauditum, ſic præualens, vt etiam terræ ſinus aperiat, & tanta bona ab oculis piè fruentium auferat. Iam non miſerebor, iam non parcam, donèc eos gladio feriri iubeam, & eorum pœnis me exatiem. Iubet ergò ſanctos in ima carceris recludi. Ea nocte cùm in Dei laudibus verſarentur. Iulianus & ſocij eius, in ipſo mediæ noctis ſilentio adeſt multitudo ſanctorum cum ſacerdotibus, qui iam martyrij palmā retulerant, omnes ſtolis albis induti: inter quos viginti milites & ſeptem illi fratres glorificati aduenerunt: adeſt & beata Baſiliſſa cum omni choro virginum, in qua multitudine ſola vox Alleluia reſonabat. Tunc beata Baſiliſſa ità alloquitur ſanctum Iulianum: Regna cælorum tibi patefacta ſunt: & hoc præceptum accepimus à rege ęterno, Domino noſtro IESV Chriſto, vt die apparitionis ſuæ te cum comitibus ad ſe recipiat. Omnis patriarcharum & prophetarum & apoſtolorum glorioſus vobis occurret numerus, in quorum vos ſanctorum numero Dominus IESVS Chriſtus perpetua lætitia ſibi ſociabit: ſicq; viſio ab oculis eorū ablata eſt. Alia die iubet Martianus præſes in medio foro tribunal ſibi præparari, & adduci ſanctos Dei, excogitans nequiſſimus ſerpens noua & exquiſita genera tormētorum. Deindè præcipit miniſtris, vt manuum & pedum digitos licinijs oleo madētibus colligent, & ignem ſupponāt. Cumq; factum fuiſſet, licinijs conſumptis, illæſa permanebant ſanctorum corpora. Vidēs hoc inimicus, iubet à ſancto Iuliano & venerabili puero cutem capitis auferri: ſancto verò Antonio preſbytero & Anaſtaſio, qui reſuſcitatus fuerat, clamantibus & dicentibus, Gloria tibi Chriſte, iuſſit oculos vncis ferreis effodi. Sanctam verò Marianillam matrem pueri, quam Dominus præſciērat pœnas tolerare non poſſe, cùm eam iuberet eculeo applicari, ſi quis ex miniſtris eam voluiſſet contingere cæcus efficiebatur, eiusq; nerui adeò contrahebantur, vt manus ſuas ad ſe reducere non poſſet. Sanctos verò ſuos Dominus ità curauit & illuminauit, vt omnibus quaſi nihil paſſi viderētur. Tunc exclamauit Martianus: Heu me, vincimur: ſed adhuc vnum ſupereſt. Iubet ergò amphitheatrum præparari: in quod ingreſſus, iubet in ſanctos omne genus ferarum immitti: At feræ laxatæ, nihil læſerunt ſanctos, immò verò illorum pedes lingebant, Hæc videns præſes, conuocans omnes magiſtratus ciuitatis, iubet omnes cuſtodias perſcrutari, & perſonas iam morte dignas in amphitheatrum intromitti: atq; ſanctos Dei inter diuerſorum criminum reos & ſacrilegos decollari præcepit. Tunc ſanctus Iulianus cum ſocijs ſuis dixit: Gloria tibi Chriſte, qui nos ad hanc horam ſalutis perduxiſti. Tunc venerabilis puer cum ſancta matre ſua dixit ad præſidem: Nota tibi ſacies noſtras, quas in hoc ſeculo gratia Chriſti ſic vides immutatas. Tua enim perfidia conabatur fœditatē nobis imponere: gratia verò & pietas Domini noſtri IESV Chriſti induit nos magna gloria & decore: vt in illa die cognoſcas nos in gloria, cùm tu fueris in pœna. Ità ergò ſancti martyres capite plexi ſunt. Cumq; hoc factum fuiſſet, ſtatìm terræmotus extitit ingens, vt propè tertia pars ciuitatis à fundamentis ſubuerteretur, nec locus aliquis perſtitit, in quo idolum fuiſſet: acceſſerunt quoquè fulgura & tonitrua & grando, quæ maximam partem incredulorum cōſumpſerunt. Ipſe autem preſes Martianus ſemiuiuus euaſit: verùm non poſt multos dies vermibus ſcatens exſpirauit. Ea nocte venerunt ſacerdotes ac religioſi viri, vt ſanctorum reliquias colligerent, ſed præ multitudine cadauerum, ſanctorum corpora non agnouerunt. Poſitis ergò genibus, oratione completa, apparuerunt eis in ſpecie virginum animæ ſanctorum, & vnaquæque ſuo corpori inſedit: ſicque ſanctæ reliquiæ collectæ ſunt. Domini verò gratia ità ordinauit, vt ſanguis eorum, quaſi lacteus panis, circa vnumquenque eorum congelaret: vt nec terra auderet os ſuum aperire ad ſanctorum cruorem recipiendum, quia ſceleratorum ſanguine iam fuerat ſatiata. Sanctorum igitur corpora auferentes ſacerdotes, ſepeliērunt in eccleſia ſub ſacroſancto velamine altaris: vndè Domini pietas indeficientem fontem prodire iuſſit, cuius vndis ſacroſanctum baptiſterium inundatur. In quo loco ea diuina beneficia credentibus tribuuntur, vt ſi quis aduenist fide & credulitate plenus, cuiuſlibet morbi ſtatìm conſequatur medicinam. Nec

Eſa. vltimo.

Marionilla mater Celſi à pœnis p̄ſeruatur.

Nec ſilebo miraculum, quod ibì Dominus ad fidelium confirmandam fidem operari dignatus eſt: nec quiſquam debet ambigere, quin idem hodieque efficiat. Decem leproſi iam exeſis & putrefactis carnibus, ad fores adducti ſunt, vt in die paſſionis eorũ baptiſmi gratiam conſequerentur. Completo igitur in eis ſacramento, cùm eos baiularent, quia manibus tangi non poterãt, eam ſunt adepti corporis ſanitatem, vt vix quiſquam mortalium pulchrior videretur. Simul autem etiam vox audita eſt: Iuliani dilecti mihi fides hæc omnia promeruit, & his maiora merebitur. In eodem venerabili loco cæci illuminantur, & dæmones profligantur: neque ibì duntaxàt, ſed vbicũq; in nomine Domini IESV Chriſti, & ſancti eius Iuliani baſilicæ conſtructæ ſunt. Gloria ergò Chriſto, qui eſt fidelis in verbis ſuis, & tantam gloriam præſtat ſanctis ſuis, regnans cum Deo patre in vnitate ſpirituſſancti, Amen.

VITA S. PAVLI PRIMI EREMITAE, AVTHORE D. HIERONYMO.

I. Tomo Epiſtolarũ.

INTER multos ſæpè dubitatum eſt, à quo potiſſimùm monachorum eremus habitari cœpta ſit. Quidam enim altiùs repetentes, à beato Elia & Iohanne ſumpſère principium: quorum & Elias plus nobis videtur fuiſſe, quàm monachus, & Iohannes autè prophetare cœpiſſe, quàm natus eſt. Alij autem, in quam opinionem vulgus omne conſentit, aſſerunt Antonium huius propoſiti fuiſſe caput: quod ex parte verum eſt. Non enim tam ipſe ante omnes fuit, quàm ab eo omnium incitata ſunt ſtudia. Amathas verò & Macarius, diſcipuli Antonij, quorum ſuperior magiſtri corpus ſepeliuit, etiam nunc affirmãt, Paulum quendam Thebæum, principem iſtius rei fuiſſe: quod non tam nomine, quàm opinione nos quoquè comprobamus. Nõnulli & hæc, & alia, prout voluntas tulit, iactitant, ſubterraneo ſpecu crinitum calcaneo tenùs hominem fuiſſe, & multa, quę perſequi ocioſum eſt, incredibilia fingentes: quorum quia impudens mendacium fuit, ne refellenda quidem ſentẽtia videtur. Igitur quia de Antonio, tam Græco, quàm Romano ſtylo, diligenter traditum eſt, pauca de Pauli principio & fine ſcribere diſpoſui, magis quia res omiſſa fuit, quàm fretus ingenio. Quomodò autem in media ætate vixerit, & quas ſatanæ pertulerit inſidias, nulli hominũ compertũ habetur. Sub Decio & Valeriano perſecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, & Cyprianus Carthagine, felici cruore damnati ſunt, multas apud Aegyptum & Thebaidam eccleſias tempeſtas ſæua populata eſt. Voti tũc Chriſtianis erat, pro Chriſti nomine gladio percuti. Verùm hoſtis callidus tarda ad mortem ſupplicia conquirens, animas cupiebat iugulare, nõ corpora: & vt ipſe, qui ab eo paſſus eſt, Cyprianus ait, volentibus mori, non permittebatur occidi. Cuius vt crudelitas notior fiat, duo memoriæ cauſa exempla ſubiecimus. Perſeuerantem igitur in fide martyrẽ, & inter eculeos laminaſque victorem, iuſſit melle perungi, & ſub ardentiſſimo ſole, ligatis manibus poſt tergum reſupinari, ſcilicet vt muſcarũ aculeis cæderet, qui ignitas ſartagines antè ſuperâſſet. Alium iuuenili ætate florentem, in amœniſſimos hortulos pręcepit abduci, ibiq; inter lilia candentia & rubẽtes roſas, cùm leni iuxtà murmure aquarum ſerperet riuus, & molli ſibilo arborum folia ventus præſtringeret, ſuper extructum plumis lectum reſupinari, & nè ſe indè poſſet excutere, blandis ſerico nexibus irretitum relinqui. Quò cùm recedentibus cunctis, meretrix ſpecioſa veniſſet, cœpit delicatis ſtringere colla complexibus, &, quod dictu quoquè ſcelus eſt, manibus attrectare virilia: vt corpore in libidinem concitato, ſe victrix impudica ſuperiaceret. Quid ageret miles Chriſti, & quò ſe verteret, neſciebat. Quem tormenta non vicerant, ſuperabat voluptas. Tandèm cælitùs inſpiratus, præciſam morſu linguam in oſculantis ſe faciem expuit, ac ſic libidinis ſenſum ſuccedens doloris magnitudo ſuperauit.

10. IANVAR.

Monachorum inſtitutum antiquiſſimum.

Exẽpla duo atrociſſimæ perſecutionis.

Per idem ergò tempus, quo talia gerebantur, apud inferiorem Thebaida, cum ſorore iam viro tradita, poſt mortem amborum parentum, in hæreditate locupleti Paulus relictus eſt annorum circitèr quindecim, literis tam Græcis quàm Aegyptiacis apprimè eruditus, manſueti animi, Deum valdè amans: & cùm perſecutionis procella detonaret, in villam remotiorem & ſecretiorem ſeceſſit. Verùm quid non mor-
Affinis vult Paulum prodere. talia pectora cogis Auri ſacra fames? Sororis maritus cœpit prodere velle, quem celare debuerat. Non illum vxoris lachrymæ, non communio ſanguinis, non ſpectans cuncta ex alto Deus, ab ſcelere reuocauit. Ad hæc inſtabat crudelitas, quæ pietatem videbatur imitari. Quod vbi prudentiſſimus adoleſcens intellexit, ad montium deſerta confugiens, dum perſecutionis finem præſtolaretur, neceſſitatem in voluntatem vertit, ac paulatìm progrediens, rurſusque ſubſiſtens, atque hoc idem ſæpiùs faciens, tandèm reperit ſaxeum montem: ad cuius radicem haud procùl erat grandis ſpelunca, quæ lapide claudebatur. Quo remoto, (vt eſt cupiditas hominum occulta cognoſcere) auidiùs explorans, animaduertit intùs grande veſtibulum, quod aperto deſupèr cælo, patulis diffuſa ramis vetus palma contexerat, fontem lucidiſſimum oſtendens: cuius riuum tantummodò foràs erumpentem, ſtatìm modico foramine, eadem quæ genuerat, aquas terra ſorbebat. Erant prætereà per exeſum montem haud pauca habitacula, in quibus ſcabræ iam incudes & mallei, quibus pecuniæ olim ſignatæ, viſebantur. Hunc locum Aegyptiorum literæ ferunt furtiuæ monetæ officinam fuiſſe, ea tempeſtate, qua Cleopatræ iunctus eſt Antonius. Igitur adamato, quaſi quod à Deo ſibi offerretur, habitaculo, omnem ibidèm in orationibus & ſolitudine duxit ætatem. cibum & veſtimentum ei palma præbebat. Quod nè cui impoſ-
Vide hic mirá monachorũ abſtinentiam & ciborũ delectum. ſibile videatur, IESVM teſtor & ſanctos angelos eius, in ea eremi parte, quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur, vidiſſe me monachos, de quibus vnus per triginta annos clauſus, hordeaceo pane & lutulenta aqua vixit: Alter in ciſterna veteri, quam gentili ſermone Syri cubam vocant, quinque caricis per ſingulos dies ſuſtentabatur. Hæc
Marc.9. igitur incredibilia eſſe videbuntur his, qui non crediderint, quia omia poſſibilia ſunt credentibus.

Sed vt ad id redeam, vndè digreſſus ſum, cùm iam centum tredecim annos beatus Paulus vitam cæleſtem ageret in terris, & nonagenarius in alia ſolitudine Antonius moraretur, vt ipſe aſſerere ſolebat, hæc in mentem eius cogitatio incidit, nullam vltra ſe perfectum monachum in eremo conſediſſe. At illi per noctem quieſcenti reuelatum eſt, eſſe alium vlteriùs multo ſe meliorem, ad quem viſendum deberet proficiſci. Ilicò erumpente luce, venerabilis ſenex infirmos artus baculo regente ſuſtentans, cœpit ire velle, quò neſciebat. Et iam media dies, coquẽte deſupèr ſole, feruebat, nec tamen à cœpto itinere abducebatur, dicens: Credo in DEVM meum, quòd ſeruum ſuum, quem mihi promiſit, oſtendet. Nec plura his, conſpicit hominem equo mixtũ,
Signo crucis armat frontem. cui opinio poëtarum Hippocentauro vocabulum indidit. Quo viſo, ſalutaris impreſſione ſigni armat frontem, &, Heus tu, inquit, quanam in parte hîc ſeruus Dei habitat? At ille barbarum neſcio quid infrendens, & frangens potiùs verba, quàm proloquens, inter horrentia ora ſenis blandum quæſiuit alloquium, & dexteræ protenſione manûs cupitum indicat iter: & ſic patentes campos volucri tranſmittens fuga, ex oculis mirantis euanuit. Verùm hæc vtrùm diabolus ad terrendum eum ſimulauerit, an (vt ſolet) eremus monſtroſorum animalium ferax, iſtam quoquè gignat beſtiam, incertum habemus.

Stupens itaque Antonius, & de eo quod viderat, ſecùm voluens, vlteriùs progre-
Monſtrum. ditur. Nec mora, inter ſaxoſam conuallem haud grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus aſperata, cuius extrema pars corporis in caprarum pedes deſinebat. Infractuſque & hoc Antonius ſpectaculo, ſcutum fidei & loricam ſpei,
Ephes.6. vt bonus prœliator arripuit: nihilominùs memoratum animal, palmarum fructus eidem ad viaticum, quaſi pacis obſides, afferebat. Quo cognito, gradum preſſit Antonius, & quiſnam eſſet interrogans, hoc ab eo reſponſum accepit: Mortalis ego ſum, & vnus ex accolis eremi, quos vario deluſa errore gentilitas, Faunos, Satyroſque & Incubos vocans colit. Legatiõe fungor gregis mei: precamur, vt pro nobis communem Deum depreceris, quem pro ſalute mũdi veniſſe cognouimus, & in vniuerſam terram exijt ſonus eius. Talia eo loquente, longæuus viator vbertìm faciem lachry-

lachrymis rigabat,quas magnitudo lætitiæ,indices cordis effuderat. Gaudebat quippe de Chriſti gloria,& de interitu ſatanæ: ſimulque admirans,quòd eius poſſet intelligere ſermonem,& baculo humum percutiens,aiebat: Væ tibi Alexandria, quæ pro Deo portenta veneraris. Væ tibi ciuitas meretrix,in quam totius orbis dæmonia cõfluxêre. Quid nunc dictura es? Beſtiæ Chriſtum loquuntur,& tu pro Deo portẽta veneraris. Necdùm verba compleuerat,& quaſi pennigero volatu petulcum animal aufugit. Hoc nè cuiquam ob incredulitatem ſcrupulum moueat, ſub rege Conſtantino,vniuerſo mundo teſte,defenditur. Nam Alexandriam iſtiuſmodi homo viuus perductus,magnum populo ſpectaculum præbuit:& poſteà cadauer exanime, nè calore æſtatis diſſiparetur, ſale infuſo, Antiochiam, vt ab Imperatore videretur, allatum eſt.

Sed, vt propoſitum perſequar, Antonius cœptam regionem pergebat, ferarum tãtùm veſtigia intuens, & eremi latam vaſtitatem,quid ageret,quò verteret gradum, neſciebat. Iam altera effluxerat dies. Reſtabat vnum,vt deſeri ſe à Chriſto non poſſe, confideret. Pernox ſecundas in oratione exegit tenebras,& dubia adhuc luce, procùl intuetur lupam,ſitis ardoribus anhelantem,ad radicem montis irrepere. Quam ſequutus oculis,& iuxta ſpeluncam,cùm fera abijſſet,accedens, intrò cœpit adſpicere, nihil curioſitate proficiente,tenebris arcentibus viſum. Verùm (vt ſcriptura ait) perfecta dilectio foràs mittit timorem: ſuſpenſo gradu, & anhelitu temperato, callidus explorator ingreſſus,ac paulatìm progrediens,ſæpiuſque ſubſiſtens, ſonum aure captabat. Tandèm per cæcæ noctis horrorem procùl lumen intuitus, dum auidiùs properat,offenſo in lapidem pede,ſtrepitum concitauit: poſt cuius ſonitum beatus Paulus oſtium,quod patebat,occludens,ſera obfirmauit. Tunc verò Antonius præ foribus corruens,vſque ad ſextam,& eo ampliùs horam,aditum precabatur,dicens: Qui ſim,vndè vel cur venerim,nôſti. Scio me non mereri conſpectum tuum: tamen niſi videro,non recedam. Qui beſtias recipis, hominem cur repellis? Quæſiui, & inueni: pulſo, vt aperiatur. Quod ſi non impetro, hîc moriar ante poſtes tuos: certè ſepelies vel meum cadauer. 1. Iohan. 4.

Talia perſtabat memorans, fixuſque manebat.
Ad quem reſponſum paucis ità reddidit heros:

Nemo ſic petit,vt minetur: nemo cum lachrymis iniuriam vel calumniam facit. Et miraris ſi non recipiam,cùm moriturus aduencris? Sic arridens Paulus, patefecit ingreſſum. Quo aperto,dum in mutuos miſcentur amplexus,proprijs ſe ſalutauêre nominibus: gratiæ Domino in commune referuntur. Et poſt ſanctum oſculum reſidens Paulus cum Antonio,ità exorſus eſt: Admittit Antonium Paulus.

En quem tãtò labore quæſiſti,putridis ſenectute membris operit inculta canities. En vides hominem,puluerem mox futurum. Verùm quia charitas om̃ia ſuſtinet, narra mihi,quæſo,quomodò ſe habeat humanum genus: an in antiquis vrbibus noua tecta conſurgant: quo mundus regatur imperio: an ſuperſint aliqui, qui dæmonum errore rapiantur. Inter has ſermocinationes ſuſpiciũt alitem coruum in ramo arboris conſediſſe: qui indè leniter ſubuolans, integrum panem ante mirantium ora depoſuit. Poſt cuius abſceſſum, Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandiũ miſit, verè pius, verè miſericors. Sexaginta iam anni ſunt,quòd accipio dimidij ſemper panis fragmẽtum: verùm ad aduentum tuũ militibus ſuis Chriſtus duplicauit annonã. Igitur, Domino gratiarum actione celebrata,ſuper vitrei marginem fontis vterque cõſedit. Hîc verò quis frangeret panem, oborta contentio,penè diem duxit in veſperum. Paulus more cogebat hoſpitij,Antonius iure refellebat ætatis. Tandèm cõſilium fuit, vt apprehenſo eregionè pane,dum ad ſe quiſque nititur,pars cuique ſua remaneret in manibus. Dehinc paululum aquæ in fonte prono ore libauerunt: & immolantes Deo ſacrificium laudis,noctem tranſegêre vigilijs. Cumque iam eſſet terræ redditus dies, beatus Paulus ad Antonium ſic loquutus eſt: Olìm te frater in iſtis regionibus habitare ſciebam: Olìm te conſeruum mihi promiſerat Deus: ſed quia iam dormitionis meæ tempus aduenit,& quòd ſemper cupiebam diſſolui & eſſe cum Chriſto, peracto curſu ſupereſt mihi corona iuſtitiæ, tu miſſus es à Domino, qui humo corpuſculum meum tegas,immò terræ terram reddas. 1. Cor. 13. Coruus panem adfert Paulo. Philip. 1. 2. Tim. 4.

His Antonius auditis, flens & gemens,nè ſe deſereret, atque vt comitem talis

itineris acciperet,precabatur. Et ille: Nõ debes,inquit,quærere quæ tua ſunt, ſed quæ aliena. Expedit quidem tibi,ſarcina carnis abiecta, agnum ſequi: ſed & cæteris expedit fratribus,vt tuo adhuc inſtituantur exemplo. Quamobrem quæſo perge, niſi moleſtum eſt,& pallium,quod tibi Athanaſius epiſcopus dedit,ad inuoluendum corpuſculum meum defer. Hoc autem beatus Paulus rogauit,non quòd magnoperè curaret,vtrùm tectum putreſceret cadauer,an nudum,(quippe qui tãto temporis ſpatio, contextis palmarum folijs veſtiebatur) ſed vt à ſe recedenti mœror ſuæ mortis leuaretur. Stupefactus ergò Antonius,quòd de Athanaſio & pallio eius audierat, quaſi Chriſtum in Paulo videns,& in pectore eius Deum venerans, vltrà reſpondere nihil auſus eſt: ſed cum ſilentio lachrymans,exoſculatiſ eius oculis manibusque,ad monaſterium,quod poſteà à Saracenis occupatum eſt,regrediebatur. Neque verò greſſus ſequebantur animum,ſed quanuìs corpus inane ieiunijs,ſeniles etiam anni fregerãt; tamen animo vincebat ætatem. Tandèm fatigatus & anhelus, ad habitaculum ſuum confecto itinere peruenit. Cui cùm duo diſcipuli, qui ei lõgo iam tempore miniſtrare conſueuerant,occurriſſent,dicentes: Vbì tandiù moratus es pater? reſpondit: Væ mihi peccatori,qui falſi monachi nomen fero. Vidi Eliam, vidi Iohannem in deſerto,& verè vidi Paulum in paradiſo: Et ſic ore compreſſo, & manu verberans pectus, ex cellula pallium protulit: rogantibusque diſcipulis,vt pleniùs quidnam rei eſſet exponeret,ait: Tempus tacendi,& tempus loquendi. Tunc egreſſus foràs, & ne modicũ quidem cibi ſumens,per viam qua venerat, regreſſus eſt,illum ſitiẽs, illum videre deſiderans,illum oculis ac mente cõtemplans. Timebat enim,quod euenit, nè ſe abſente,Chriſto debitum ſpiritum redderet.

Eccẽs 3.

Cumque iam dies alia illuxiſſet, & trium horarum ſpatio viam remeauiſſet, vidit inter angelorum cateruas,inter Prophetarum & Apoſtolorum choros niueo Paulũ candore fulgentem, in ſublime conſcendere: Et ſtatìm in faciem ſuam procidens, ſabulum capiti ſuperiaciebat,ploransque & eiulans,aiebat: Cur me Paule dimittis? Cur inſalutatus abis? Tam tardè notus,tam citò recedis? Referebat poſteà beatus Antonius, tãta ſe velocitate, quod reliquum erat viæ cucurriſſe, vt inſtàr auis peruolâſſet: nec immeritò. Nam introgreſſus ſpeluncam,vidit genubus complicatis,erecta ceruice,extenſiſq; in altum manibus, corpus exanime. Ac primùm & ipſe viuere eum credens,pariter orabat. Poſtquàm verò nulla,vt ſolebat,ſuſpiria precantis audiuit,in flebile oſculum ruens,intellexit quòd etiam cadauer ſancti Deum,cui omnia viuũt, officioſo geſtu precabatur. Igitur obuoluto & prolato foràs corpore, hymnos quoquè & pſalmos de Chriſtiana traditione decantans,contriſtabatur Antonius,quòd ſarculum,quo terram foderet,non haberet: fluctuanſq; vario mentis æſtu, & ſecum multa reputans,dicebat: Si ad monaſterium reuertar,tridui iter eſt: ſi hìc maneã, nihil vltrà proficiam. Moriar ergò,vt dignum eſt,&iuxta bellatorem tuum Chriſte ruens,extremum halitum fundam.

Tu qui derides cæremonias Eccleſię & ritꝰ orãdi, vide hic etiã ſanctiſſimi viri cadauer extẽſis manibus & complicatis genubus Deũ officioſo affectu deprecari. Vide etiam de Chriſtiana traditione eſſe, hymnos & pſalmos in defunctorũ ſepultura decantare.

Talia eo animo voluente,ecce duo leones,ex interioris eremi parte currentes,volantibus per colla iubis,ferebantur: quibus adſpectis,primò exhorruit. Rurſusque ad Deum referens mentem, quaſi columbas videret, manſit intrepidus. Et illi quidem directo curſu,ad cadauer beati ſenis ſubſtiterunt, adulantibusque caudis circa eius pedes accubuêre,fremitu ingẽti rugientes, prorsùs vt intelligeret eos plangere quomodò poterant. Deindè haud procùl cœperunt humum pedibus ſcalpere: arenamq; certatìm egerentes,vnius hominis capacem locum foderunt: ac ſtatìm quaſi mercedem pro opere poſtulantes,cum motu aurium,ceruice deiecta, ad Antonium perrexerunt,manus eius pedesque lingentes. At ille animaduertit, benedictionem eos à ſe precari: nec mora, in laudationem CHRISTI effuſus, quòd muta quoquè animalia DEVM eſſe ſentirent, ait: Domine, ſine cuius nutu nec folium arboris defluit, nec vnus paſſerum ad terram cadit,da illis, ſicut tu ſcis. Et manu annuens eis, vt abirent, imperauit. Cumque illi receſſiſſent, ſancti corporis oneri ſeniles curuauit humeros, & depoſito eo in foſſam, deſupèr humum congregans, tumulum ex more compoſuit. Poſtquàm autem alia dies illuxit, nè quid pius hæres ex inteſtati bonis non poſſideret, tunicam eius ſibi vendicauit, quam in ſportarum modum de palmæ folijs ipſe ſibi contexuerat. ac ſic ad monaſterium reuerſus, diſcipulis cũcta ex ordine replicauit,diebusque ſolennibus Paſchæ & Pentecoſtes ſemper Pauli tunica ve-

Matth. 10.

Dies ſolennes Paſchæ

ca veſtitus eſt. Libet in fine opuſculi eos interrogare, q ſua patrimonia ignorāt, qui domos marmoribus veſtiunt,qui vno filo villarum inſuunt prædia,huic ſeni nudo qd vnquàm defuit? Vos gemma bibitis, ille naturæ concauis manibus ſatisfecit. Vos in tunicis aurum texitis,ille ne viliſſimum quidem indumētum habuit mancipij veſtri. Sed econtrariò illi quidē pauperculo paradiſus patet,vos auratos gehenna ſuſcipiet. Ille veſtem Chriſti,nudus licèt,tamen ſeruauit:vos veſtiti ſericis, indumentum Chriſti perdidiſtis. Paulus viliſſimo puluere coopertus iacet,reſurrecturus in gloriam:vos operoſa ſaxi ſepulcra premunt,cum veſtris opibus arſuros. Parcite,quæſo,vobis, parcite ſaltem diuitijs,quas amatis. Cur & mortuos veſtros auratis obuoluitis veſtibus? cur ambitio inter luctus lachrymasque non ceſſat? An cadauera diuitum niſì in ſerico putreſcere neſciunt? Obſecro, quicunq; hæc legis, vt Hieronymi peccatoris memineris:cui ſi Dominus optionem daret,multo magìs eligeret tunicam Pauli cū meritis eius,quàm regum purpuram cum pœnis ſuis.

& Pentecoſtes etiam Antonij tēpore.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI MARTIANI

PRESBYTERI, QVI FVIT OECONOMVS MAGNAE *Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ,authore Simeone Metaphraſte.*

SVNT quidem multa quoquè alia,quę hāc regiam exornant ciuitatem,Imperatorum ſedes & opes,& omne genus pulchritudo,ſitusque & magnitudo, & mœnia, quæ ſunt hoſtili manu potentia. Nihil autem ei adfert æquè magnum decus & ornamentum,atquè vita virorum bonorum & virtutis amantium. Ij enim maiorem quidem adferūt delectationem & maiorem etiam admirationē: quinetiam maiorem pariūt vtilitatem. Propterea maior eſt gloria ciuitatis, ornari potiùs viris pijs & religioſis,q̄ murorum propugnaculis. Atq; ea quidem multos viros tulit pręclaros,q eam decorant varijs virtutis ornamentis: ex quibus ſi quis primos accuratè elegerit, & ijs vitā Martiani conferre,vel etiam præferre voluerit,is mihi non videatur à recto excidere iudicio. Quòd autem ſit non mala de eo noſtra,ſed recta ſententia,ipſe,vt aiunt, oſtēdet,eritque procedens fide digna oratio.

IANVARI. 10.

Ornamēta Vrbium.

Hìc ergò Martianus floruit quidē tempore eius,cui fuit idem nomen,nempe Martiani,qui tunc erat dominus Romani imperij. Patriam autem ſuam veterē Romam ab alto repetens à parentibus,(illi enim ex ea profecti, in hanc Conſtantini ciuitatē, quæ erat recentior,migrârunt) conſequenter erat & illuſtri natus genere,inſigniqùe opibus & dignitate,&quod nobilitatem referebat ad ſplendorem Imperatoriū. Tanta autem gloria inſignes nactus parentes,pietate autem & religione longè inſigniores,ipſe quoquè educatur liberaliter,& eruditionem pulchrè docetur, noſtram, inquam,& externam. Deindè ſicut Moſes quoquè ad Aegyptios, ità etiam Martianus optimè ventitat ad Byzantinos,& ad maiorem & perfectiorem ſapientiam, eam, inquam,quæ eſt ex ſpiritu,conuertitur. Qua quidem ex re & vitæ ſplendor & ſermonis gratia illi accedens,nomē ei peperit,& inſignem fecit inter omnes laicos: Paulò pòſt autem etiam cooptat in clerum eccleſiæ:& cùm ſacris eſſet dignus, deducit ad gradū ſacerdotum. Qui autem ei ad hoc vim attulit, fuit huius ciuitatis Patriarcha. Nam illum quoquè cepit ſiren illius virtutis,& plenę erant aures ijs, qui de illo ſpargebātur, ſermonibus & laudibus. Cùm ergò gradus, qui inter ſacerdotium intercedunt, nihil eſſet quod prohiberet,ſed multo magìs vt ad maiora procederet,inuitaret:cùm om̄es breui tempore peruaſiſſet, vocāte tempore refertur etiam in numerum ſacerdotum. Deindè etiam fit Oeconomus maximæ eccleſiæ communi ſuffragio,non vim afferēs, ſed inuitus,& non tam honoratus,quàm eos honorans,qui eum prætulerāt. Sed hæc quidem poſteà.

Martiani patria, Parentes.

Promouetur ad ſacerdotium.

Modò autem cùm ei admodùm iuueni creditum eſſet ſacerdotium, & eius parētes è vita iam exceſſiſſent,& vtriuſque facultates,quę erant luculentę,accepiſſet,eum iuuentutem quidem moderatè, ſacerdotium autem honeſtè, opes verò piè regere & admi-

adminiſtrare fuit cognitum: vt qui egenos ſuæ hæreditatis aſſumeret cohæredes, & eis maiori parte cederet: vel vt hoc potiùs dicam, cum eis quęſtuoſam exerceret negociationem, & in paruis ſuppeditādis maxima viciſsim acquireret. Atque alias quidem voluptates magno quodam & excelſo animo apparuit eum deſpicere, & eis minimè vti: ab vno autem ſolo victus fuit amore, à verbis, inquam, diuinæ ſcripturæ: & ad illa oculos perpetuò conuertebat, & eis perpetuò aſſidebat. quo fiebat, vt nihil eſſet in eis adeò occultum & inuentu difficile, quod non manifeſtum & notum euaſiſſet laborioſæ eius diligentiæ. Ventri autem & oculis fortiter imperabat, vt qui ſciret florem & robur iuuentutis per ea facilè impelli ad lapſum. Sunt autem caſus, qui ex ijs oriuntur, multi & difficiles. Precibus autem & vigilijs ſe dedebat plurimùm, & valdè pueros edocebat, quod ad virtutis rationem attinet, non ſolùm eos, qui erant relati in numerum ſacerdotum, ſed, vt ſemèl dicam, quotquot in canitie erant pij & religioſi, & curam gerebant philoſophiæ. Illo autem ſuo præclaro boni & honeſti amore, valdè quoquè amabat ſacras ædes Chriſti Martyrum, & ex eis alias quidem, quæ laborabant & ruinam minabantur, reficiebat: alias autem, quæ nondùm factæ fuerant, excitabat. Quòd autem ardentiſſimè amabat, & ſui deſiderij finem exiſtimabat, hoc erat, vt præclaræ & inſigni inter martyres Anaſtaſiæ præclarum templū extrueret. Laborabat autem in loco inueniendo, in quo opportuniſſimè ſacram ei ædem extrueret.

Precibus & vigilijs ſeſe dedebat.

Vides quòd ędificare ſeu reſtaurarē templa ſanctis, eſt opꝰ Deo gratū & acceptū: alioqui vir iuſtus huic negocio nō inſtitiſſet.

Cùm de eo autem eſſet ſolicitus, mulier quædam, quæ genus ducebat ex Syrorum Antiochia, Nico nomine, cùm paulò antè coniugem amiſiſſet, inſignem domū, quæ ei hæreditate obuenerat, poſita autem erat in medio Cōſtantinopolis foro, volebat vendere, vt cùm eius precium accepiſſet, ad ſua reuerteretur. Hæc cùm reſciuiſſet hic ardens amator martyris, & locum vidiſſet conuenientem, & ſitum eſſe aptum ſuo propoſito, pro lucro rem eſſe ducit: & ad mulierem veniens, loquitur de precio, & numeratis bis mille aureis, perſuadet ei domum vendere. Cùm ſic feciſſet, planum erat eum iam velle opus aggredi. Sed qui bonis omnibus aduerſatur, ne hîc quidem oſtendit ſe ſuæ artis oblitum, neque omninò ceſſare aut ceſſaturum eſſe malefacere: ſed ſe mulieri aſtutè inſinuans, & ei grauem immittens pœnitentiam, eius mentem validè oppugnabat: tanquàm aliquas machinas ei pudorem admouens, quòd ſcilicet à vulgo haberetur ludibrio, quæ ſic pulcherrimas conſumeret poſſeſſiones. erat enim domus antiqua & magnifica, & cui longo antè tempore, magni ſcilicet Conſtantini, contigiſſet ædificari: locari autem mercedibus & annuis penſionibus, ſatìs magnum commodum afferebat. His mulier, vt mulier, labefactata, contractum ſoluere conabatur. Martianus autem, qui nulli volebat eſſe moleſtus, nec cogere vt aliquid faceret quod nollet, ſuo iure ceſſit, & poſſeſſionem dimiſit mulieri, quærens actionis ſacrum eſſe fundamentum, & nihil volens offerre ſanctæ martyri, quod non prompto & alacri daretur animo, aut quod eſſet coactum. Ex hoc ergò videbatur malignus victoria potitus: ſed fuit illud principium, quo factum eſt, vt maximè vinceretur. Nam Deus, qui ſcit omnia traducere ad id quod eſt conducibile, is prouidet, vt huius rei exitus ſit longè melior & præclarior.

Hic enim Martianus cùm hoc amore teneretur, & aliquandò verſaretur in legendis orationibus eius, qui & ſermone & moribus & theologia præclariſſimè refulſit, *ſapientis, inquam, Gregorij, & de huius martyris templo cognouiſſet, vt ille dicit, ꝙ poſitum quidem eſſet in ijs, quæ Domini Roſtra vocabantur: erat autem tunc veluti quædam ſedes Orthodoxis aduersùs Arrianos. Cùm ergò cognouiſſet, quæ ille de eo templo prædixerat, ſuum gregem incitans & ei addens animum: Hanc Anaſtaſiam, hanc, inquam, quæ cognomen accepit ex reſurrectione, videbitis ſat ſcio ampliorem & maiorem. Cumque didiciſſet non ſine Dei numine nec temerè prædictum fuiſſe à magno illo viro: etſi non magìs prædictum fuiſſet de templo, quàm de populo: &, vtpotè quòd is, qui per illum hæc prædixiſſet, poſſet quoquè verba in opus deducere, neque reputans impenſarum multitudinem, neque quòd maior eſſet conatus, quàm qui eius viribus conueniret, ei, quæ omnia poteſt, fidei rem credens, opus cœpit vrgere: & illud quidem minus & vetus templum relinquit in priori figura, vt ſic omnibus ad ſpectandum propoſitum, apertiùs quàm lingua prædicaret Theologi prophetiam: alterum autem ei excitat maximum & pulcherrimum, in orbem quidem*

Vaticinium S. Gregorij Nazanzeni

dem varijs porticibus atrijſque & veſtibulis, quæ vel ante templum elegantem præ ſe ferunt ſpeciem, compræhendens: id autem velutì quandam magnam ſtellam vel lunam, à multis ijſque pulchris ſtellis circundatam, in medio erigens. Qualis enim id complexa ſit pulchritudo, columnarũ ſplẽdores, & colores, & magnitudo, lapidumq; fulgor, & claritas materiæ, aurum tectum ſuprà illuſtrans, & vbiquè picturæ, quæ artis quidem perfectione mentes obſtupefaciunt, oculos autem demulcent varietate materiæ. Iam verò domum venerandæ illuminationis, aut eam quæ eſt conſtituta ad reponenda ſacra vaſa & donaria, quomodò quis dicens, nõ minus dixerit, quàm poſtulet operum dignitas? Ipſorum autem vaſorum multitudinem, aut materiam, aut artẽ qui volet oratione perſequi, ſciet omninò, ſe ea ſolùm mirari poſſe, non lingua exprimere. Adeò ſunt omnia æquè excellentia, vt etiam ſi nemo prędixerit, vel ex hoc poſſit eſſe manifeſtum videntibus, quòd ea mente diuina proceſſerunt, & manu diuina opem ferente è ſuperis.

Dies conſecrationis Eccleſię etiam apud antiq̃s erat celebris: Et dies etiam conſummatiõis martyrum.

Omnibus autem conuenientibus, noui quidem templi, vt par eſt, encænia celebrabãtur, & dies quoquè, quo ipſa martyr certamen cõſummauit, ipſo, inquam, Decembre. vocabant autem encænia & fideles Imperatores & ſacrum Senatum, & vniuerſam (vt ſemèl dicam) ciuitatem. Oportebat autem, qui latebat, Martianum eo die videri, qualis eſſet moribus, qualis virtute, & quantũ ſe vltra mandata extendebat. Nam cùm tota concurreret ciuitas, & egentes vnà cum ea quodam pacto attraherentur, pauper quidam accedens ad hunc virum egregium, (ij enim exquirunt ac diſcunt benignas & clementes animas, non ſecùs atquè ij, qui laborant, medicos) accedẽs ergò, reſpexit ad eius dexteram, & petijt vt acciperet aliquod medicamentum famis. Ille autem (tũc enim nihil geſtabat in ſinu, ſed reuerà habebat intrà animæ ſinum benignitatem multam & clemẽtiam) cùm remotus fuiſſet ab omnibus, & locum adſpexiſſet valdè latentem, nullo autem alio, niſi vna tegeretur tunica, quod quidem fuit ei tota vita familiare, vt duabus non vteretur tunicis: cùm ſic ſe haberet vir diuinus, etſi facile erat excuſando egeſtatem, repellere ſupplicatiõem: nam quòd nihil portabat, teſtes habebat omnia intuentes oculos. Ille, perindè àc, ſi non daret, fieri non poſſet, vt non Deo afferret moleſtiã, cùm ſe ea ipſa, qua ſola indutus erat, veſte exuiſſet, dat egẽti prompto & alacri animo: & deceterò habebat ſolã veſtem ſacerdotalem, & penulam, quæ corpus contegebat, quam etiam vndiquaquè contrahens, cupiebat quãtum fieri poterat, latére, & id quod factum fuerat, omnium celare oculos.

Nota inſignem liberalitatem in pauperem.

Poſtquàm autem fuerunt intrà ędem ſacram, ei autem diuinum celebrare ſacrificium iuſſit primus ſacerdotum: ille quidem penulam ſimiliter contrahebat & complicabat, cupiens, vt diximus, rem latére. Qui autem aderant, & vnà cum eis Pontifex, cùm oculos in eum defixiſſent, vident quoddam nouum & arcanum miraculum, & propemodùm ijs ſolùm credibile, qui adſpexerunt: vident eum intùs indutũ eximia quadam veſte regia, & auro nitenti intertexta, quæ tunc etiam magìs apparebat in manibus, quandò eos qui accedebant, diuino corpore impertiebat. Hæc videntes, alij q. dem apud ſe mirabantur: alij autem alijs quoquè enunciabant, nõnulli quidem vt admirantes, nonnulli verò, vt eſt veriſimile, etiam inuidentes. Qui etiam ad ipſum pontificem Gennadiũ accedentes, tanquàm exiſtimantes eum neſcire, quæ eum ſcire maximè volebant, ei renunciant. Deindè ei etiam conabantur detrahere, & mouebant calumnias aduerſùs beatam illam animam. Et ille ſeipſum quoq; dicebat vidiſſe, modùm autem ignorare, & ſe re vera de eo dubitare.

Poſtquàm autẽ à Martiano fuit impoſitus finis ſacrificio, eum accerſit Patriarcha, & eùm ſeorsùm conueniens de veſte repræhendit, dicens eam magìs Imperatoribus cõuenire, quàm ſacerdotibus. Ille autem magìs animi dubius, quàm is qui dubitabat, procidit ad pedes illius, & in eos multas fundẽs lachrymas, negabat omninò id quod dictum fuerat, & dicebat deceptos fuiſſe eius oculos. Tale quid enim vel ſolum cogitâſſe, aperta eſt inſania. Adhæc Patriarcha (ſtultũ enim exiſtimabat & à ratione apertè alienum, proprijs non credere oculis) manu propria ſtatìm tangens, relaxat ipſe penulam ſimul cum veſte ſacerdotali, & decæterò miraculum † videbatur & dicebatur. Nam illa quidem aurea, quę paulò antè videbatur, tunica, nuſquàm erat: nudus autem ſanctus videbatur ſicut erat, exceptis his indumentis ſacerdotalibus: nudus, inquam, qui verè aureis virtutis tunicis, quę ſub adſpectum nõ cadunt, tegebatur. Hoc

† nõ videbat

T Pontifi-

Arrianiſmus necdùm extinctus.

Pontificem quidem adducit in admirationem : in admirationem autem adducit etiam Imperatores,cùm iam fama ad eos perueniſſet : clarum autem erigit trophæum ſimul & aduersùs malignam & ſceleratam Arrij inſaniam, quæ, proh dolor, vſque ad id tempus defendebatur ab aliquibus. Fidelium enim multitudo, cùm miraculo ei eſſet veluti additus animus, & in recta eſſet confirmata ſententia, Arrij quidem dogmata reſpuebat tanquàm nugas : ipſi autem perindè àc quædam amnium fluenta, prompto & alacri animo ad templum confluebant, partìm quidem contemplaturi eius pulchritudinem, partìm autem rectos quoquè audituri ſermones. Tanta autem & tam innumerabilis confluebat multitudo, vt vel ſolùm acceſſiſſe prope ambitus, eſſet præmium multorum ſudorum,& à multis exiſtimaretur dignum,de quo acriter contenderent.

Claret miraculis Martianus.

Conueniebant ergò,diem vnum feſtum frequenti deincèps tempore celebrantes: Nam ab eo quoquè frequentia fiebant miracula. Ex quibus,nè in multis dicendis immorer, aliquod vnum accipiens narrabo,quod ſatìs eſt & ad oſtendendā Magni Martiani gratiam,& quòd hoc ſacrum templum Dei voluntate factum ſit. Incendium, quod non multa habuit ſimilia, exitio dabat Roſtra Domini. Nam cùm ignis appræhendiſſet loca, quæ ſunt ad mare boreale, totam vrbem cingebat, & ſic ſerpens ferociter,vſque ad mare,quod eſt in meridie,depaſcebat omnia quæ intercedebant. Conſequenter ergò hanc quoquè ſacram ædem ignis compræhendebat impetus. Vnuſquiſque ergò proprijs neglectis calamitatibus, ad templum acriter procedebant, igni qui non cernebatur,eorum inflammatis animis. Homo autem Dei nihil perterritus, & ne ſi quidem eum in orbem circunſidéret ignis,nihili faciens,ſed fidei in Deum credentes omnia cedere,ſacris acceptis Euangelijs, in ſummum tectum aſcēdit, & ſtans in medio flammæ,& ſe conuertens ad preces:Chriſte Deus,dicebat,Deus patrum noſtrorum, qui Abrahæ ſacrificium ſuſcepiſti, & quem ei ex promiſſione præter ſpem præbuiſti filium, præter ſpem à cæde liberâſti : qui etiam in fornace Babylonica, tres pueros captiuos eo effeciſti potentiores : ipſe nunc quoquè Domine hanc tuam domum conſerua,nè lædatur ab igne: & nè concedas,vt opus tuum quod nos multo labore & tanto perfecimus deſiderio, ignis deſtruat, nè adhuc pergat inimicus in nos inſolenter gloriari,nec ora Arrianorum,qui ſunt nobis propinqui,nos probris appetant : ſed nunc quoquè oſtende aliquid dignum tua benignitate & maieſtate, ad gloriam tui nominis, & ad noſtram, qui veritati credimus, gloriationem & exultationem.

Gen. 22. Dan. 3.

Oratione cum lachrymis fuſa,ſanctus vir à ſacra ęde ignē repulit.

Hæc cùm ille diceret,vnà cum verbis effluebant lachrymæ,& oſtendebant eum intùs extabeſcere. Deindè cùm ſubiunxiſſet Amen, videbant omnes ferè qui aderant, primùm quidem ignem ſibilantem circa totam ædem, & in illam veluti faciētem impetum : deindè verò recedentem, & veluti repreſſum à quadam inexpugnabili & fortiſſima virtute. Certè hæc quoquè ſacra ædes, quomodò diuinorum puerorum aliquando corpora tota illæſa,tota intacta,in tanto,ô Chriſte Seruator,igne eſt conſeruata. Nec hoc ſolùm,vt iam antè diximus,ſed plurima quoquè alia admirabilia in hoc templo oſtenduntur : multa quidem & tunc per Martianum, multa autem poſt illius quoquè mortem,partìm quidem magna inter martyres Anaſtaſia: partìm autem ipſa quoquè communi omnium regina,intemerata,inquam,Deipara operāte. Quæ quidem euidentiſſimè apparens ijs, qui in eo ſunt paulò meliores, cum figura & forma conſueta, non ſolùm in ſomnis, ſed reuerà, cauſa eſt vt fugentur dæmones, morbi & ægritudines : veneficijsque & alijs malis medicamentum verè eſt inexpugnabile. Sed hæc quidem dicere certamen eſt non facile, & enumerare perindè eſt,àc mare metiri cyatho.

Eccè quomodò ſancti in virtute Dei miracula operantur.

Quòd autem non ſolùm viui,vt rectè viuerent, ſed etiam iam mortui,vt viuerent, in hoc templo acceperunt,iam volens declarare oratio, inueniat eorum, qui adſunt, aures paratas ad accipiendum miraculum. Mulier quædā ex ſuperiori porticu dexteręe partis deſpiciēs,& plùs,quàm tutum eſſet,ſe in altum extollens,ſimul & cadit ex alto : & ſibi quidem mortem affert,affert autem,proh dolor,mortem quoquè fœtui,qui in ea habitabat. Quod quidem cùm vidiſſent diuinus Martianus & populus, id ferre non poterant : ſed in medio feſto erat lamētatio & lachrymarum occaſio id quod acciderat. Verūenimuerò is qui eſt natura bonus,non ſinit diù dominari illā affectionē: ſed

ſed antequàm è templo exirent, qui congregati fuerāt,(oportebat enim ſimul & Dei clementiæ,& in eos, qui ipſum amabant, gloriæ opus conſpici) cùm in altum manus ſuſtuliſſet Martianus,& communiter oraret cum populo,& mulier ſurrexit pter opinionem,& intùs motus eſt infans admirabiliter. Sed de miraculis quidem ſatìs ſit in præſentia. *Inſigne miraculum.*

Oportet autem omninò alia quoquè templa complecti oratione, quæ ille piè ac religioſè ædificauit: Irenes,inquam,q̃ eſt inter martyres admirabilis, quod eſt ad mare poſitum:& eius,quod eſt illi continens,diuini ſcilicet Theodori. Hoc enim templū martyris Irenes,erat quidem in principio, neq; propter magnitudinem,nec pulchritudinem,nec vllum alium ornatum aut magnificentiam,dignum quod ſpectaretur. Sed Deo omninò curæ fuit id excitare in eam, quæ nunc cernitur, magnitudinem & pulchritudinem. Quamobrem Gennadio quoquè Patriarchæ diuina quædam appáret viſio. Dicebat autem viſio: Solue hoc templum: tempore enim tui ſucceſſoris ſum id rursùs excitaturus. Atque ille quidem ſimul iuſſum impleuit,& vitam finijt. Martianus autem ille admirabilis, cùm ad eius aures perueniſſet hæc viſio, atque ei etiam fuiſſet tradita magnæ eccleſiæ diſpenſatio,exiſtimans ſomnium id ad ſe deferre,varias apud ſe verſabat cogitationes, quonam modo fieri poſſet, vt ei ſuccederet hoc opus ex ſententia. Inſcientibus itaque ferè omnibus,cum paucis aliquot illuc venit. Deindè etiam cùm ipſos iuſſiſſet recedere: iam enim erat nox : ſolus & genu & anima Deo inclinata,vbi nunc ſacra ara eſt poſita,Deus,orabat,dicens,qui execranda tēpla ſimulacrorum tuo nutu & ſalutari voluntate euertiſti, ab eorum autem deceptione opus tuarum manuum liberâſti: ædes autem ſacras & templa ſancta excitari iuſſiſti, in quibus tu quoquè ſemper diuina multa ſigna peragis : ipſe nunc quoquè conuenienter tuo diuino promiſſo, ad hunc locum reſpice, & eum ſanctifica tua ineffabili gratia & virtute: per nos Domine excitans iam tibi pręcognitam domum ad tuam gloriam,ad noſtram exultationem,ad multarum animarum ſalutem,quæ tuum nomen inuocāt. Certè Deus & rex omnium,cuius voluntati cedunt omnia, & cuius verè eſt opus cogitatio. Cùm ſic orâſſet, eius oculis ſomnū immittit Deus, & ſtatìm ei oſtendit in ſomnis,& templi ſitum,& magnitudinem,& aliam omnem ædificationem. Deindè etiam diuinam tanquàm in ſomnis audit vocem: O Martiane,fieri poſſunt oīa credenti. *Deꝰ vult tēpla excitari.*

Cùm itaque ſurrexiſſet, metu & gaudio plenus, accedit ad archiepiſcopum, & exponit viſionem. Illius autem gratum aſſenſum aſſecutus,ad opus aggreditur, & vt,ꝓut ei oſtenſum fuerat, ædem faceret magnificam, cùm proximum mare,quod tunc templi fores propemodùm alluebat, labore & magnis ſumptibus effodiſſet, templi ſic iacit fundamentum: adeò vt huic quoquè templo conueniat,quod dictum eſt: Ipſe ſuper maria fundauit eam,omnium ſcilicet opifex. Iactis autem fundamentis,reliqua quoquè pergit ędificare. Magnificas enim columnas per ſeriem vtrinquè ſtatuens, deindè alias ijs ſupernè imponens,effecit inferiores & ſuperiores porticus. Deindè cùm totam ædem omni ex parte compræhendiſſet ὑπαίθροισ,ità tectum imponit, maximis id complexus trabibus. Quid autem dixerit quiſpiam, quàm ſint validi parietes, quàm ſit amœnum pauimentum,quàm ſint alia omnia ornata,accurata & elegantia? Nam vbicunquè quiſpiam oculum defixerit, exiſtimans ſe immorari in eo quod eſt pulcherrimum, deindè rursùs aliud attenderit : eum pœnitebit morę, quam in prioretraxerit : & ſic omnia peruadens inueniet, cùm ſemper id quod præceſſit, videatur vinci ab eo quod adeſt. Cuiuſmodi autem inuaſit quoquè dæmon,hoc præclarum opus impedire aggrediens ? Nam cùm duæ magnæ columnæ, quę ſtaturæ erant ante aram venerandam, iam eſſent erigendæ, altera ex ijs manibus hominum diù parére noluit,vixq́ue contineri poterat, & à ſtatu concinno diuertebat, & inſtrumenta continenter dirumpebantur: ijsq;,qui ad hoc miniſtrabant,defatigata iam erat induſtria. Tandem cùm fieri poſſe veluti deſperâſſent, ad ſanctum vno conſenſu accedunt, & id quod factum fuerat,renunciant. Is autem non ſtatuit ſe dédere ocio & ſocordię. Neque verò afferendi remedij ſpem abiecit, reſpiciens imbecillitatem cogitationum & manuum humanarum : ſed * ſpei in Deum vniuerſum permittens, venit ad locum. Et cùm primò manus extendiſſet,& ſe totum contuliſſet ad precatiōem,& figuram crucis ſignâſſet; increpauit dæmonē,qui erat cauſa impedimenti: Inimice, dicens, & hoſtis omnis boni,ceſſa inuidere & ea impedire,quæ fiunt ad Dei gloriam. Deindè ipſe quo- *Pſal. 23.* *Templi mira elegātia.* ** ſpē in Deū vniuerſā ꝓijciens.* *Oratio cū manuū extēſione & crucis ſigno, atq; illius mira exauditio.*

quoquè cum alijs, manibus iam ſenio affectis, opus vnà attingens, magnum attulit momẽtum, ex ſpiritu potiùs, vt ità dicam, quàm ex corpore: & protinùs moueri cœpit columnæ ſtatus, & ceſſit manibus. Appáret autem in hodiernum vſque diem in columna miraculum, per hoc quòd à recto paululùm declinauerit. Hanc autem dicimus columnam, quæ poſita eſt à ſiniſtris aræ ſacræ ijs, qui adſpiciunt ad Orientem.

Baptiſterij mirifici operis. Iohan. 5.

Sed quomodò pulcherrimi quoquè ab eo conſtructi illuminatorij, quod quidem ſolemus vocare baptiſterium, paucis explicare quis poſſit pulchritudinem; quod videntibus cum admiratione magnam profundit voluptatem? Compræhenſum enim eſt à quinque porticibus, ſicut Probaticam quoquè aiunt piſcinam, quæ eſt in Hieruſalem. Sed hîc quoquè maiora, quàm illic, vidẽtur fieri miracula. Nam in illa quidem erat qui accedebat angelus, & vno die vnus aſſequebatur curationem. Hîc autem non eſt ſeruus qui miniſtrat, ſed aduenit quidem Dominus. Curatio autem non vno fit die, ſed aſſiduè: & non ſolùm corporum, ſed etiam apertè animarum. Oſtendit autem diuinus Martianus hac quoquè figura baptiſterij, ſe vniuerſum feciſſe ad formã huius, quæ ſermone celebraturpiſcinæ., Cùm enim tectum tholis diuiſiſſet, & aureis lapillis quæcunque erant illius ornâſſet, & ægrotorum figuras deſcripſit ad vnguem, & ipſum etiam Chriſtum ægrotos curantem: vt non ſolùm eos qui laborant, ſed medicum quoquè videre liceat. Optimum autem fuerit, non ità valdè *in digendo præſenti oratione, ea quę dicta ſunt, ipſis oculis appræhendere. Nam quæ illic ſunt, maiora eſſe exiſtimo, quàm vt ea poſſimus oratione conſequi, & quæ poſſit ſolus viſus compręhendere. Quamobrem ea quidem ſtatuo prætermittere. Quæ autem ſunt his germana, & ſimul propinquo tempore perfecta fuère, ea dicam vtiquè: & quod iam mihi fuit in memoria, diuini Iſidori templum, adhuc magìs literis memorię mandabo.

Cùm diuinorum oratoriorum ædificationis quodam vehementiſſimo teneretur amore bonus re vera Martianus, nec magnum quoquè neglexit Iſidorum: ſed vt eius ſacras afferret reliquias, & magnificentiſſimam ei ædem extrueret, magno ſibi duxit ſtudio contendendum. Nec ceſſabat omnem locum conſiderare ac contemplari; Et ideò adhuc quidem differebatur ędificatio. cùm autem eius collegiſſet reliquias, & in loculo depoſuiſſet, eas ſtatuit in pręſentia ſeruare in hoc templo martyris. Vbi aũt breui aliquo pòſt tempore aggreſſus eſt eas transferre, accidit ibì aliquid admirabile & arcanum. Neque enim ipſe, nec alia multa manus hominum potuit thecam ampliùs mouere. Diuinã ergò aliquam rem eſſe arbitratus, & cùm alioquì ei in ſomnis ipſe

Nota mira de ſacris martyris reliquijs.

ſignificâſſet martyr, ſe loco delectari, neq; velle hinc ſuas trãsferri reliquias, deincèps párens viſioni, conſtruxit hanc ædem, quæ ſita eſt prope templum martyris Irenes. Quòd hęc ædes autem ſit grata martyri, per multa hoc ſigna ſignificat, euidẽter apparens, & magna miracula aſſiduè efficiens, & à dæmonibus quidem liberans eos qui ab

Vide quot miracula ſanctus Dei efficiat.

eis detinentur: naufragis autem fluctus ſedans, & ventorum ſæuitiam increpans: eos qui moleſtia afficiuntur conſolans, & triſtitię cauſas eis adimens, & alioquì ęgrotantibus aut egentibus ea, quæ ſunt grauia, ceſſare faciens: & quæ bona ſunt, præbẽs. Hæc cùm magnus perfeciſſet Martianus, & his velutì alijs muris aureis, ornatûs gratia & ſecuritatis, ciuitatem decorâſſet, diſſoluit vitam in profunda ſenectute, priuſquàm maximo templo Irenes celebraret encænia: hoc velutì excedenti appoſitum quidpiam elocutus: Hęc ambo in manus tuas commendo Domine, nempe animam quam ipſe creâſti, & templum quod ego tua voluntate conſtruxi. Quę cùm dixiſſet, deceſſit decimo menſis Ianuarij.

Concurrit autem vniuerſa ciuitas, deductura reliquias, ipſeque qui tunc erat pontifex, & quicũque erant ſortis Eccleſiaſticę, & multitudo monachorum, & cœtus honeſtarum mulierum, & ex magiſtratibus, quotquot erant pij ac religioſi. Atque ſacras quidem eius reliquias Iohannis Baptiſtæ monaſterium, quod etiam dicitur Danielis, ſuſcipit: quod ſitum eſt prope diuinum templum præclari martyris Mocij: quod ipſum quoquè fuit opus illius manûs, vel, vt veriùs dicam, propoſiti. Quo quidem in loco in hodiernum vſque diem præclarè & piè eius memoria celebratur. Aedis autẽ magnæ Irenes, quam ipſe fuerat fabricatus, maximè pia Verina: ea autem erat vxor Magni Leonis, curam ſuſcipit. Quæ quidem, quæ ei ad ornamentum deerant, implet diligẽtiſſimè, auroq; tectũ ornat magnificè. Hæc aũt declarat, quæ illic eſt inſcriptio.

Par eſt, vt ſancti & deo dicati viri, magnificã & glorioſam ſepulturam habeant.

Tem

Templi verò encænia quotannis peraguntur viceſimo Ianuarij. Quo tēpore magnus quoquè eſt concurſus multitudinis, & frequens in ore omnium decantatur Martianus, tanquàm illius filias hæc duo templa vidēte multitudine, & eius memoriam per ea renouante: adeò vt nonnulli inter ſe lepidè dicant cum voluptate: Eccè hæc quoquè eſt alia filia magni Martiani, pulchritudine & magnificētia ſoror magnæ Anaſtaſiæ. Quod certè ille quidem ipſe ſolummodò de diuina dixit Anaſtaſia, quēadmodùm cenſuerit quiſpiam eſſe p̄termittendum? Nam cùm quidam ex eius familiaribus magnam miraretur impenſam: Si deſponſurus eſſem, inquit ille, meam filiam, nō quæ ad eius decorem pertinerent & ornatum, ſtatuerem mihi eſſe p̄benda quàm poſſem magnificentiſſime? Nunc autem cùm impenſas ſtatuerimus facere in templum ſponſæ Chriſti, & ſponſæ adeò pulchræ, & quæ pro ipſo ſanguinem non parſit fundere: non longè ampliùs & alacriùs ſumus ſumptus facturi, nullumq́ue ornamētum ſpeciemq́; & elegantiā prætermiſſuri? Tam ſplendidus & magnificus erat Martianus in ijs, quæ Deo grata erant, operibus: neque vllis parcebat ſumptibus. *Templi dedicationis anniuerſaria etiam apud antiquos.*

Etenim non harum ſolùm fuit conditor: ſed multarum quoquè aliarū ædium non tantùm ſe præſtitit opificem, verùm etiam refectorem atque reparatorem. Vt magni quoquè martyris Theodori, qui fuit in Tænaro: & Stratonici martyris, qui fuit Rhegij. Et quod eſt magìs admirabile, cùm in ſacris ædibus eius eſſet manus tam liberalis, ea erat multo magìs profuſa in cura gerenda pauperum. Quod quidem nūc vult curſim p̄ſequi oratio, adeò vt non ſolùm manifeſta fieret illius in egenos benignitas, ſed hæc ipſa quoquè beneficētia qualibus donis dignaretur illius amatores. Noctù vir ille admirabilis obiēs plateas & ciuitatis angiportus, huius quoquè curā gerebat. Sicubi inueniſſet mortuum præ nimia paupertate abiectum, & cuius nemo curam gereret, & quem talem vidiſſet, tanquàm magnum aliquod lucrum aſſecutus, cum ſubēter videbat: cumque eum diligenter lauiſſet & induiſſet, & alia iuſta pro more ei feciſſet, deindè etiam mortuum tanquàm viuū alloquebatur: Agedùm, dicens, ſis quoquè nobiſcum particeps eius, quæ eſt in Chriſto, charitatis. Quæ cùm ſic diceret, habebat eū qui iacebat, audientem. Surgebat enim, ô miraculū, quod verbis non poteſt explicari, & bonum amplectebatur Martianum, *curā quę eius gerebatur, non illum, ſed Chriſtum potiùs oſtendens ſuſcipere. Deindè ſic mortuus, rursùs erat mortuus: & talis videbatur ab ijs, qui erant ſuperſtites. Hoc autem fuit aliâs quoquè cognitū: ſed ex hoc euaſit manifeſtius. *Studium eius erga ſepeliendos mortuos.* **curamq́ue eius quę gerebatur,*

Media nocte, q̄n maximè putabat fore vt à nemine videretur, ventitabat ad quendam argentarium ſibi familiarem, vt aurum permutaret: & accipiens multùm minutæ monetę ęneę, vt haberet quod poſſet diſtribuere pauperibus, ſtatim reuertebatur. Argētarius autem accipiens noctem intempeſtiuam ad lucri occaſionem, iniqua trutina ponderabat aureos. Ille autem nihil contradicens, nec omninò accuratè cōſiderans, apertè oſtendebat ſe omnia permittere conſcientiæ eius qui ponderabat. Cùm aūt hoc ſæpè fieret, & Martianus ſimulans ſe non intelligere, nequaq̄ inſimularet argentarium, eum magna ſubijt admiratio: & ſimul tempus conſiderans, nempe mediū noctis, ad meliorem venit conſiderationem: cœpitq́ue ſuſpicari id, quod erat veritati propius, & Martiani vitæ conuenientius. Vnum certè ex ſuis pueris iuſſit eum ſequi egredientem, vt ſciret quidnā ab eo illa minuta fieret pecunia. Neque enim ab argentario cognoſcebatur Martianus, vt qui aptè vultum celaret, q̄n ad ipſum ingrediebatur, vt illam minutam acciperet pecuniam. Atq; puer quidem ſequebatur. Poſtquàm autem incidit vir diuinus in quendam pauperem mortuum in lecto iacentem, & acceptum ex quadam cauponis domuncula lauit & induit: & cùm ſurrexiſſet, eſt amplexus, & eo deindè reclinato, rursùs abijt: puerum, cùm hæc vidiſſet, horror inuaſit, & conuerſus, quàm citiſſimè fieri potuit, omnia declarat ei qui illum miſerat. Illum autem ſubijt pœnitētia eorum, quæ fecerat: & quòd ſe iniquiſſimè in ſanctum geſſerat, deflebat, & pœnas ſumebat de ſua conſcientia. Certè cùm is rursùs veniſſet, vt faceret ſimilia, procidit ei ad pedes, & confeſſus eſt ea, quæ malè fecerat: & quicquid per fraudem lucratus fuerat, enumerauit. Ità bona tacens actio plura poteſt facere, quàm verborum multitudo: & quibus nihil proſunt repræhenſiones & ſuaſiones, ijs opus laudabile procedens ſilentiò, & latenter tranſmiſſum ad eorum conſcientiam, meliores reddidit, & effecit vt bonum ſua ſponte diſcerēt. Diuinus aūt Martianus cùm dixiſſet *Moneta ænea.* *Mortuum Martianus lauit & induit.*

ſe fuiſſe nulla affectum iniuria,ab eo quod dabatur,& eo quia dabat,ſe deinceps abſti-nuit :non tanquàm improbum aliquem auerſans : illi enim non ſolùm ignouit, ſed etiã ꝓfeſſus eſt ſe cũ habere amiciſſimũ:ſed toto pede fugiebat crãben,ex vana gloria proſerpentẽ,& nõ volẽs ſua alicui homini fieri manifeſta, ſed ea apud Deũ ſolũ repo-nẽs. Licet ergò ei ꝙ velit, cõſiderare,quidnã priùs poſſit admirari,inſignéne miracu-lũ,an beneficentiæ ſtudiũ,an in vniuerſa machinatione eius animi libertatẽ. Verum-enimuerò de illius beneficẽtia oratio aliud quoquè bonũ mihi reuocat in memoriã.

Fugit vanã gloriam.

Hæc virtus ei tantæ erat curę,vt propter eam ne in meretricum quidem domos ve-nire dedignaretur, neque eam rem eſſe turpem exiſtimaret:ſed ad illum ipſum,quem diligebat,Chriſtum adſpiciens tanquàm ad exemplar,qui cum publicanis & peccato-ribus propter eorum ſalutem ſæpè habuit conſuetudinem,& malis ſuaderet mulieri-bus,quæ erant ſalutaria: quibus nonnunꝗ inopia erat cauſa ſui interitûs, dum vellet, proh dolor,ſuo corpore quæſtum facere. In eas ergò magìs erat profuſus, & dextera magìs prõptus optimus Martianus : & maximè ſi contigiſſet feſtum agi die ſequenti. Tunc enim erat paratus plura eis ꝑbere,ꝗ illę erãt accepturæ ex abominanda nequi-tia:perſuadebatq; eis & vti lauacro, & ſe in ſequẽtem diẽ ſeruare impollutas,& ad ec-cleſiã deindè accedere,'& recordantes eorũ ꝗ ꝑceſſerant, horribilis gehennæ metum ſibi incutere,& Deum placare lachrymis. Quod quidem cùm ſæpè factum eſſet,non-nullas boni vincebat conſuetudo,diuinusque eis ingruens metus efficiebat,vt non ſo-lùm ſtupris,ſed omni etiã ornamento valedicentes, ad monaſteria & aſceteria, id eſt, loca in quibus ſe exercerent,prompto & alacri venirent animo. Multæ quoquè ex ijs ſtatuerunt ire Hieroſolyma,cùm ab illo accepiſſent ſumptus, qui ſufficerent ad viati-cum. Quæ cùm vitam maximè puram & priori ex diametro oppoſitam oſtendiſſent, ne boni quidem ſpiritûs donorum fuère expertes : ſed aliæ quidem ex ipſis morbos ſoluerunt oratione,aliæ autem dæmones quoquè, quos priùs diligenter coluerãt,fa-cilè eiecerunt ex hominibus.Hæc ille, non vt faceret aliquis ex ijs,qui magnis affluũt opibus,id quod redundat exinaniens,ſed propter magnum quod egentibus afferebat auxilium,ne ipſis quidem parcens neceſſarijs. Sed nonnunquàm cùm omnia etiam extuliſſet & erogâſſet, quæ habebat in manibus, ſibi ſolam ſpem bonam & ad Dei ſo-lùm manus adſpicere,relinquebat : adeò vt cum alijs,quæ habebat bonis,etiam quòd ad nihil poſſidendum attinet,primas partes nulli cederet.

Meretricib⁹ quoq; ꝑſtat beneficia,vt reſipiſcát.

Huius autem quod dico,ſignum eſt. Dicitur enim,quòd à feſto ſanctorũ reuertens aliquandò:nam nec ijs,nec Domini,quæ fit in medio multorum,laudatiõi deerat,di-uini cultûs & religionis gratia. Reuertẽs ergò,quoniam pluuiam erũpere cõtigerat, madefactus & domum ingreſſus, cùm ſe incluſiſſet & veſtẽ exuiſſet, paucis exiccabat carbonibus. Accidit aũt,vt Dei amantiſſimus pontifex tunc eum accerſeret. Qui aũt miſſi fuerant,cùm domum inueniſſent clauſam,pulſabant oſtium,& iubebant egredi. Illum verò pudor,nè nudus videretur, cogebat intùs manere, quoniam ne alia quidẽ ei veſtis aderat,vt poſſet indutus progredi. Et ideò renunciauit quidem ſe venturum; ſed tñ adhuc differebat,donèc vnus ex ijs qui aderant, ſe gerens paulò curioſiùs, cùm vni foramini oculum admouiſſet, & cõtemplatus eſſet id quod fiebat,& ipſe repletus fuit admiratione,& effecit vt alijs vteretur huius rei teſtibus,dum ſuis cernerent ocu-lis. Poſtquàm itaque id quod viſum fuerat, omnes obſtupefeciſſet,reuerſi ſunt,& Pa-triarchæ cum admiratione omnia aperuêre. Illi autem non modò venit in mentẽ ad-mirari, ſed potiùs eos increpare, ꝙ ex adeò paruis ſtatuerint magnum iudicare Mar-tianum,cùm liceret ex multis alijs,& quæ nullus poſſet alius facilè efficere, illum exi-ſtimare admirandum & beatum.

Quanta aũt fuerit ex æquo omnium in hunc magnum reuerentia,populi,inquam, & Senatûs,& ipſius imperatoris, teſtatur quidem fama : teſtantur aũt etiam,qui tunc fuére potentiſſimi,Aſpar & Ardaburius. Qui etſi eſſent mala opinione præditi, & ijs qui rectè ſentiebant,inimiciſſimi,diuinum tamen Martianũ ne facilè quidem intueri poterant,inſignem eius virtutem reuerentes : & ideò illi magnum honorem tribue-bant, & templum magnę Anaſtaſiæ, quod ab illo fuerat conditum, precioſis vaſis ex auro & argento factis decorauerunt. Ille autem donum remunerans, decreuit vt die-bus ſolennibus, patria eorũ lingua (Gotthi enim erant)diuinitùs inſpiratæ ſcripturę in eo templo legerentur. Sed Byzantinis quidem erat Martianus adeò venerandus.

Eſt apud omnes in magna veneratione.

Vocabat

Vocabat autem fama eas quoquè,quæ procùl ſitę erant,ciuitates,& vndiquè confluebant : alij quidem percepturi peccatorum curationem, alij verò monachorum : & nec deerant quidem,qui à Roma veteri veniebant. Inter quos alio quoquè,quod factum eſt dignum memoratu,non par eſſe arbitror fraudare veſtras aures.

Quædam enim mulier laborans diuturno fluxu ſanguinis adeò grauiter, vt omnis medicinę, quòd ad eam attinebat, vanum exiſtimaretur ſtudium & ſuperuacaneum. Ea,Roma relicta,(eam enim vocabant diuina ſigna Martiani,q̃ canebantur ab omnibus)peruenit Conſtantinopolim. Neque verò eam tantum iter confeciſſe pœnituit, vt quæ tanta vexatione nihil dignum conſecuta ſit : ſed ſimul vt ad iuſtũ acceſſit Martianum,& morbum ſignificauit, curata eſt mulier. Talis enim fuit hic vir diuinus,vt nec tactu quidem ſæpè, ſed ſola precatione & nudo adſpectu liberaret eos qui accedebant,& ei exhibebant negocium. Tantus quidem fuit Martianus miraculis. Talis autem ijs quoquè,quæ rectè & ex virtute geſta ſunt, conuenienter diuinæ promiſſioni,quæ dicit : Eos qui me glorificant,glorificabo. (1.Reg.2.) Cuius interceſſionibus nobis concedatur,illius eſſe bonorum participes, in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui gloria & potentia nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. GVILHELMI, ARCHIEPISCOPI BITVRICEN. ORDINIS CISTERTIENSIS, PRAECIPVE QVAM

geſſit toto illo tempore, quo fuit pontifex : ſcripta ab eius quodam contemporaneo, & qui ſatis indicet, ſe res compertas & ſui temporis conſcribere : qui tamen quòd in plerìſque verboſior eſſe videatur, per F. Laur. Surium, mutato ſtylo, in compendium redactus eſt.

10.IANVAR.

Henric⁹ archiepiſcop⁹ Beturiceñ.

CVM ex hac luce migrâſſet felicis memoriæ Henricus Bituricenſis Archiepiſcopus, qui inter nos degẽs, erga clerum & populum ſumma ſemper vſus eſt manſuetudine & humanitate : paucis pòſt diebus Eccleſiæ illius Clerici ad eligendum idoneum ſucceſſorem conuenêre :ſed cùm primùm inter ſe non concordarent,tandèm ex inſtinctu ſpiritûs ſancti in eam pariter iêre ſentẽtiam, vt eccleſiæ Pariſienſis antiſtitem,qui ex illorum collegio ad id erat dignitatis aſſumptus,accerſirẽt,eius in Epiſcopo eligẽdo conſilio & prudentia vſuri. Erat enim vir magnus & cũctis venerabilis,cõſilijs ꝓuidus, iuſtus ac timẽs Deum : cumq; erga alias Galliarum eccleſias multa vteretur ſolicitudine, æquum eſſe exiſtimabant, vt matri ſuæ,id eſt,eccleſiæ deſolatæ, in qua à teneris annis fuiſſet enutritus,tam neceſſario tempore minimè deeſſet. Ille verò nullas nectẽs moras, tanquàm deuotus filius afflictæ matri omnibus quibus poſſet modis conſulturus, vocatus mox aduenit. Itaque vbì ad præfixum diem conuentum eſt iterùm ab eius eccleſiæ clericis, poſt multam deliberationem,id tandèm omnibus vnanimiter placuit, vt ex ordine Ciſtertienſi, cuius tum erat in Eccleſia Dei eximia ſanctitas,Abbas aliquis in pontificem deligeretur. (Ordinis Ciſteriẽſis ſanctitas.) Ibì tum inter cæteros quos morum ſanctitas commendabat, crebrò nominatus eſt Guilhelmus, id temporis Caroliloci religioſiſſimus Abbas:qui poſtquàm arduum illud amplexus fuerat inſtitutum, in dies ad perfectiora cõtendebat,& ſicut generis nobilitate,ità vitæ ſanctimonia cæteris antecellere videbatur. Tandèm ex compromiſſo & hunc & alios,ab ipſis nominatos,ad Pariſienſem epiſcopum detulerunt, ex eius arbitrio proculdubiò ſuum antiſtitem habituri,quem ipſe eſſet indicaturus: quippe qui illorum omnium mores ꝓbè cognitos haberet. Sed quia iam hora tardior erat,vir ille prudentiſſimus noluit in re tanti ponderis præcipitare ſententiam:ſed negocium omne in diem alterum diſtulit. Etſi autem inuitus admodùm eam in ſe prouinciam recepit,nulla ratiõe recepturus,niſi ſchiſmatis certa diſcrimina impendêre vidiſſet: at ceſſit tamen, decreuitque ea nocte ſolitis vigilijs & precibus incũbere, & diuinum implorare auxilium, vt Dominus deſtitutæ eccleſiæ paſtorem idoneum daret.

Sequenti indè die in beatiſſimæ Mariæ virginis templo manè ſacrificiũ Miſſæ cum ingenti deuotione obtulit. Aderant verò illi duo eximię ſanctitatis & prudentię viri, quorum vnus poſteà Turonenſi, alter Meldenſi eccleſiæ præfectus eſt: Sub horũ conſpectu ſchedulas, quibus cera obſignatis Abbatum nominatorum erant inſcripta nomina, ſub altaris palla repoſuit, penitùs ignorans, quæ cuius nomen haberet. Abſoluto autem ſacrificio, cum lachrymis & multo gemitu humì proſtratus, orat Dominum Ieſum & eius ſanctiſſimam genitricem, vt qui ſolus corda nôſſet omnium, oſtendere dignaretur, quem vellet eius eccleſiæ paſtorem conſtitui. Expleta oratione, nihil iam hæſitans de miſericordia Dei, ſurrexit, & ex omnibus ſchedulis vnã ſolam appræhendens, nomen inuenit domini Guilhelmi Caroliloci Abbatis: moxque rem duobus illis ſocijs ſuis indicauit: atque vnà cum illis properat ad clericos congregatos, & ipſius aduentum præſtolantes. Interìm rem apud ſe & duos illos tacitã habet, dilaturus eius propalationem, donèc certius aliquod diuinitùs indicium appareret. Et ecce nõ minima pars eorum, qui conuenerant, obuiàm illi procedit, vna voce clamitant omnes Guilhelmum Abbatem, vtpotè virum religioſum, iuſtum, ſanctis moribus cõſpicuũ, ſacris inſtructum literis, illuſtri ortum proſapia, reliquis omnibus debere anteferri. Ità Dominus Ieſus, quem ipſe iam deſignâſſet pontificem, illorum quoquè animis inſpirauit. His verò auditis, & lætitia & admiratio cepit Epiſcopum, ità vt lachrymas tenere non poſſet, videns rem diuinitùs geri, exclamauitq́;: A Domino factum eſt iſtud: ſimul Deum benedicens, mox properat cum illis ad reliquos paucos, qui in electiõis loco permãſerant: atque indè cum omnibus ad beati Stephani metropolitanam acceſſit eccleſiam: vbì ante aram proſtrati cùm preces Domino fudiſſent, de omnium fratrum voluntate & conſenſu ipſo die S. Clementis Guilhelmus Abbas in archiepiſcopum & totius Aquitaniæ primatem eligitur. At illum quidem res tota latebat: poſtquàm verò illi innotuit, non eſt ſuperbia elatus: immò verò dolere cœpit & mœſtus eſſe, quòd à ſublimi diuinarum rerum contemplatione animus ad tractanda ſecularia & temporalia deincèps auocandus eſſet. Hinc ergò gemitus, hinc ex imo pectore ducta ſuſpiria. Sed quanto ille à tanti honoris dignitate magìs abhorrebat, tãto honor ipſe eum arctiùs complexus eſt, vt poſſit de illo quoquè dici, quod de S. Paula D. Hieronymus ait: Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem quaſi vmbra ſequitur, & appetitores ſuî deſerens, appetit contemptores.

Petitur in epiſcopum Guilhelmus abbas.

Eligitur ab omnibus.

In vita S. Paulæ

Intereà poſitus in deliberatione, quid potiſſimùm ſequi deberet, reciperé ne tam moleſtum in ſe onus, an fugere potiùs: videt ſolennes ad ſe venire nũcios eccleſię Bituricenſis, obnixè rogantes, vt vocationi diuinæ obſecundet, & electioni de ipſo factæ aſſenſum præbeat. Et hi quidem, licèt cum veneratione multa ſuſcepti, paſſi fuiſſent hauddubiè repulſam, niſì maior authoritas obſtitiſſet. Acceſſit igitur ad has preces Ciſtercienſis Abbatis mandatũ, cui iam reluctari, niſì ſuę profeſſionis vellet eſſe tranſgreſſor, non poterat. Et nè poſſet vlla ratiõe effugere, addidit grauius præceptum etiam Apoſtolicæ ſedis legatus, qui id temporis in Gallijs erat. Scripſerat autem vterq; epiſtolam ad illum, plenam ponderis, admonentem illum, nè ſe diuinæ voluntati præberet refractarium: cogitaret verò quandoquè reuerſurum Dominum, & talenta collata repetiturum cum vſuris.

Compellitur electiõi aſſentire.

Matt. 25.

Ità igitur ille compulſus, licèt valdè initiò reniteretur, ſeque indignum clamitaret, velle tandem cogitur, quod nolebat, ſciens meliorem eſſe obedientiam quàm victimam. Valedicẽs verò fratribus, quibus præfuerat, nec ſine multis lachrymis multoq; cordis gemitu, ſingulorum ſe precibus commendans, receſſit ab illis corpore tãtùm, non animo. Porrò feſtinus iter habuit Bituricas: quò cùm perueniſſet, à populo & Clero, illi procedente obuiàm, inprimìs reuerenter acceptus eſt: deindè ab epiſcopis ritu ſolenni conſecratus, curam commiſſi ſibi gregis, nõ vt mercenarius, ſed vt verus paſtor ſuſcepit. Et nè ſibi deeſſet, ſuique ipſius curam neglexiſſe videretur, omnes animi motus ità ſtuduit rationis continere imperio, adeoque omnia q̃ ſunt mũdi huius, contemnere, vt nihil in ipſo reprænhenſione dignum animaduerti poſſet à ſubditis, q̃bus ſeipſum virtutis & ſanctitatis atque bonorum operum exemplar præbere volebat: non ignorans, quòd ſemper componitur orbis regis ad exemplum: nec ſic inflectere mentes humanas edicta valent, quàm vita regentis. Domabat carnem, vt & anteà conſueuerat: & qui cunctis animi perturbationibus & affectibus à puero bellum indixe-

1. Reg. 15.

Eccle. 4.

indixerat, nunc acriùs indicit, vt poſſet ex ſententia dicere cum Apoſtolo: Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo: nè fortè, cùm alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar. In opibus & copijs, in honore & dignitate eximia, quæ ſolent permultos euertere, pauper eſſe ſpiritu ſtudebat: inter lautas epulas & in ciborum apparatu nouerat eſurire: inter veſtitos mollibus aſperrimo cilicio terebat corpus, monaſtico retento habitu, vt non tam pontifex quàm monachus videri poſſet. Veſtes habebat, quæ corpus tegerent, non quæ luxum & pompam præ ſe ferrent: neque his quicquam aut aſpera hyeme adijci, aut feruente æſtate detrahi ſinit: pondere illarum preſſus potiùs, quàm adiutus. Ab eo tempore, quo relicto ſeculo monaſticum vitæ genus amplexus eſt, nunquàm carnibus veſci voluit: licèt ob gratiam hoſpitum tam ex aucupio quàm venatione apparata fercula iuberet menſæ ſuæ inferri, cùm id ratio poſtularet. Inter mundanos ſtrepitus & aulæ tumultus, inter litigantium rixas & controuerſias pacem pectoris ità coluit, vt etiam cum his qui oderant pacem, foris pacis ſtudioſum ſe exhiberet.

1. Cor. 9. Non depoſuit habitum monaſticũ. Nunq̃ veſcit carnib.

Cùm ſciret autem non poſſe eum incendere alios, qui ipſe non ardeat, igne ſancti ſpiritûs inflammatus, ſubditos quoquè ſuos accendebat ſanctæ conuerſationis exemplis: non modò nulla admittens illicita, ſed à multis etiàm licitis vltrò abſtinens. Si qua autem ab alijs eſſent mala perpetrata, ea haud ſecùs atquè propria lugebat: vt è diuerſo bonis alienis non aliter quàm ſuis delectari videbatur. Interioris hominis ſui maculas, ſi quas inueniſſet, lachrymis compunctionis diluebat: ità vt deindè faciliùs non modò feſtucas, ſed etiam ingentes vitiorum trabes ab aliorum oculis verbo ſanctæ prædicationis & irrepræhenſibilis cõuerſationis exemplis amoueret. Cauebat enim, nè ſi proprijs ſcateret morbis, audiret illud ſibi obijci: Medice, cura teipſum. Qui enim apud DEVM pro alijs interceſſor eſt, non debet ſuis offendere culpis, quem pro alienis deprecatur. Verumenimuerò cùm ſanctus pontifex nihil ſibi malè eſſet conſcius, at tamen ſeruum ſe putabat inutilem, ſemperque ſibijpſi ſuſpectus & pauidus, ibi etiam culpam agnoſcebat, vbi non erat, clamans cum Propheta: Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce ſeruo tuo.

Luc. 4. Pſal. 18.

Porrò non ignorans virtutum omnium cuſtodem fidiſſimam eſſe humilitatem: tum quoquè vnigenitum æterni patris filium, cùm Dominus eſſet omnium, non tamen veniſſe vt ipſi miniſtraretur, ſed vt miniſtraret, ad illius ſe componẽs exemplum, omnibus humilem & benignum ſeſe exhibuit: quantoque maior erat ex dignitate põtificia, tanto ſe gerebat ſummiſſiùs, humiliabatque in omnibus, memor illius apoſtolicæ ſententiæ, Non dominantes in Clero, ſed forma facti gregis. Valdè autem dabat operam, vt nec integram vitam peruerſa doctrina, nec ſanam doctrinam vita improba deturparet. Agebatque diligenter apud ſubiectos, vt ex animis eorum tribulos & ſpinas vitiorum extirparet, & virtutum ſemina inſereret: ſciens non ad ocium, ſed immenſum negocium à Domino ſe eſſe vocatum, cui quandoquè adminiſtratæ tam amplæ prouinciæ rationem eſſet exactiſſimam redditurus.

Humilitatẽ pcipuè ſtudet. Matt. 20. 1. Pet. 5.

Etſi autem ob patientiæ & humilitatis ſtudium, quas in virtutum ſtructura fundamenti loco poſuerat, quibuſdam videretur iuſtitiæ cenſuram nonnihil negligere, ab ijſque propterea temerè remiſſus & tepidus diceretur: at Cleri tamen & eccleſiæ iura atque libertatem, in nullo paſſus eſt violari. Viſus quidem fuit indulgentior erga delinquentes: ſed pius paſtor ſua patientia illos prouocabat ad pœnitentiam: quos ſi vidiſſet ea humanitate fieri obſtinatiores, iam zelo accenſus iuſtitiæ, ad caſtiganda & vindicanda flagitia commiſſæ poteſtatis gladium exerebat: nihil ea in re nec minis principum, nec tyrannorum ſæuitia abſterritus, nec amicorum blandis precibus fractus aut delinitus.

Cur erga lapſos fuerit lenior.

Non ſe ſinebat inſtàr Heli ſacerdotis falſa ſuperari pietate, qui quòd in corrigẽdis filijs eſſet remiſſior, cum illis pariter extinctus eſt. At tamen contemplans humanæ conditionis fragilitatem, & ex natura vitijs deprauata ſemper in deteriora procliues hominum animos, in alienis culpis propriam attendebat infirmitatẽ: ſicque ſeipſum conſiderans, libenter veniam dabat peccata ſua lugentibus ex vera cordis contritione: ità maternis eos fouens complexibus, vt tamen, vbi res poſceret, etiam paternæ virgę adhiberet diſciplinam: ſeuerus in vitia hominum, benignus erga naturam.

1. Reg. 4. Erga peccãtes vt ſe geſſerit.

Itaque

Itaque nec in miſericordia remiſſus,nec in humanitate mollis & effœminatus,nec in rigore iuſtitiæ ſæuus & crudelis,nec in pietate plùs æquo indulgens fuit,ſanãdis peccatorum vulneribus & vinum & oleum prudenter infundens: vt vini acrimonia vulnerum ſaniem abſtergeret,& olei lenitas dolorem temperaret.

Luc.10.

Quàm autem circa miſericordiæ & benignitatis opera ſedulus & intentus fuerit, non eſt ſilentio tegendum. Miſeris & egenis præſtabat alacriter eleemoſynam, ſciens ſcriptum eſſe, quòd hilarem datorem diligit Deus: quoſque abiectiores nouerat,eos ſua liberalitate ſolitus erat anteuertere ac præuenire: debiles & clauſos reficere,maximè à quibus nullam expectaret beneficij compẽſationem,hoſpites & peregrinos non modò tecto recipere, ſed compellere etiam vt intrarent. Eos verò duntaxàt admittebat ad familiaritatem, quos ſanctitatis opinio commendabat: à quibus vt magìs magisque diſceret eſurire & ſitire iuſtitiam, crebris eorum collocutionibus frui volebat: illis planè à familiaritate excluſis,quos vel ſciret notatos infamia, vel quibus ipſa familiaritas cauſa eſſet eius contemnendæ dignitatis & functionis.

2.Cor.9.

Neque tamen quenquam non amabat in CHRISTO: immò verò prodeſſe cupiebat omnibus. Nudos pro cuiuſque conditione,paucis admodùm conſcijs,veſtiebat: non ab hominibus gloriam quærens, ſed mercedem expectans à Domino: Aegrotos & carceribus incluſos & viſitare & conſolari ſtuduit, aduersùs deſperationem & impatientiam ſcripturæ diuinæ ſententijs & exemplis eos confirmans. Erant in ijs tertiana & quartana febre vexati, qui concepta in Deum fiducia, quòd per ſancti viri preces & merita curari poſſent, rogabant eum, vt manu ipſis impoſita, febrem diſcedere iuberet. At ille moleſtiſſimè ferens ſe ſanctum vel appellari vel exiſtimari, eos ſilere iuſſit, & ad diuinam poſcendam opem ſe conferre. Illis autem cum ingenti gemitu in ſua prece perſiſtẽtibus, vt erat mitis & humilis corde, manus illis imponebat:& alij quidem quamprimùm,alij paulò pòſt integrã recepêre ſanitatẽ. Ex ijs ſanè quoſdam nos vidimus bonæ exiſtimationis viros, qui hæc nobis ità, vt diximus, geſta teſtarentur. Et quia vitæ ſanctitas ſtudioſè occultata,per miracula ſe ſolet prodere, libet hîc quædam ſancti viri miracula commemorare,quę per eum Dominus efficere dignatus eſt,dum adhuc in carne degeret.

Hinc poteſt colligi, authorẽ huius hiſtoriæ res compertas ſcribere.

Miracula eius.

Cùm more ſolito vir ſanctus diœceſin ſuam circumiret,& gregem ſibi creditum paterna ſolicitudine viſitaret, ſuumque munus fideliter exequeretur concionando, ſacros ordines conferendo, templa & aras conſecrando, diſcordes conciliando, baptizatos ſacro chriſmate confirmando: puer quidam continuo capitis tremore iam menſes tres & eo ampliùs agitatus, apud montem Falconis illi à parentibus offertur: quem cùm vidiſſet vir pius, manus illi impoſuit, & intrà triduum ille ſe ſenſit incolumem.

Capellanus S. Germani de Podio, cuius eccleſia duobus à noſtra vrbe milliaribus abeſt, dimidio ferè anno ſiniſtræ manûs officio priuatus, Miſſas celebrare non potuit. Ea re non mediocriter ille afflictus & confuſus, à medicis petijt tanti mali medicinam,ſed fruſtrà. Tandèm ad virum Dei venit, manum illi propè aridam oſtendit. Suſceptus ab illo benignè, hoc reſponſi accepit, vt humiliter peccata ſua confiteretur. Abijt ille,accepta priùs ſancti patris benedictione,& paulò pòſt reddita ſanitate,die tertio Miſſæ ſacrificium obtulit. Conſecrauerat quodam die vir ſanctus eccleſiam quandam,& tanto defatigatus labore,cum clericis & alijs indè reuertens,in prato conſedit,paulum ibì cibi ſumpturus. Illi prato cõiuncta domus erat,ex qua egreſſa mulier,Huberta nomine, iam partui vicina, ſanctum virum alloquitur, eique cum multis ſuſpirijs infelicitatis ſuæ pertexit hiſtoriam, quòd iam quartò aut quintò peperiſſet quidem,ſed non niſi fœtum mortuum: ſe verò eo nomine accuſans, ſua culpa id fieri aiebat. Cernens pius paſtor calamitatem ouiculæ ſuæ,blandis eam verbis conſolatur, ſimulque iubet ſacerdoti ſua peccata confiteri, ac deindè bono eſſe animo.

Nõ temerè ad faciendã confeſſionẽ hortatur.

Deniquè extenſa manu benedixit illi, & de cibo ac potu ſuo præbuit. Vbì illa cibo ſumpto confortata eſt, abijt, & adueniente partûs tempore, prolem ſaluam & incolumem enixa eſt, nec vnquàm poſteà abortum fecit, licèt crebrò deindè pepererit.

Si

Si quos vir ſanctus compeřiſſet in Eccleſiaſtici iuris & libertatis iniuriam carceri mancipatos,tandiù ante fores carceris ſub dio perſiſtebat, donèc ei eſſent redditi illæſi. Exemplo autem Tobiæ prouocatus, non tantùm mortuos ſepulturæ mandabat,ſed etiam ſine perſonarum acceptione fratrum funera proſequebatur,pauperum & peregrinorum humandis corporibus libens neceſſaria præbebat. Intererat autem huiuſmodi triſtibus ſpectaculis, vt indè in memoriam rediret conditionis humanæ, extremorumque ſuorum,& hac cogitatione aduersùs peccata ſe muniret.

Eadem autem miſericordiæ opera etiam ſpiritaliter ſuis impendebat. Eſurientes pane verbi Dei paſcebat, ſitientes aqua ſapientiæ ſalutaris & doctrinæ cæleſtis reficiebat, nudos ſecundùm animam, ac bonorum operum indumentis deſtitutos, verbis & exemplis optimis communiebat, ad charitatis ſtudium eos prouocans,quæ eſt veſtis nuptialis: Chriſtum Dominum ad ſui cordis hoſpitium inuitabat: cæleſtibus cogitationibus intentus,nè quid intrà ipſum,tantum hoſpitem offenderet. Infirmos & in carcere detétos viſitabat: vitiorum æſtu tanquàm quibuſdàm febribus exagitatos, ſaluberrimarum admonitionum medicamentis fouens & curans,& peccatorum nexibus conſtrictos & vinctos abſoluens. Mortuos ſepeliebat,peccata mortifera oris confeſſione docens explicanda. Cùm enim ſpontè hìc noſtra in confeſſione peccata detegimus,id efficimus,vt in ſuo iudicio Chriſtus ea tegat. Opera miſericordiæ ſpiritalis.

Crebras ad Deum fundebat preces,idque & ſecretò & prolixè, ſciens dictũ ab Apoſtolo, Sine intermiſſione orate. Sub ipſis autem precibus & Miſſæ ſacrificio mirabili afficiebatur gratia compunctionis. Vidiſſes ex oculis,tanquàm ex fonte quodam indeficienti, vbertìm manare lachrymas, pia quadam dulcedine & ſanctæ deuotionis ardore conditas. Si quæ ſe animo illius voluiſſent peregrinæ cogitationes ingerere, cum S. Abrahamo eas abigebat,noſtrę redemptionis myſteria in tanto ſacrificio non ſine maxima ſpiritùs delectatione reuoluẽs,nec aliter illud peragẽs ſacrificium,quàm ſi Chriſtum Dominũ coràm cerneret pati & crucifigi. Erat eius animus totus in cęlis,ardenti deſiderio cupiens ad illam beatam patriam pertingere: ſed interìm tamen non ſic vni vacabat ſibi,vt ſuarum ouium obliuiſceretur. Ab illis ſublimibus animi exercitijs, ab illa cæleſtium ſublimi contemplatione dimittebat ſe ad conſulendum ſubditis ſuis, ad defendendos pupillos & viduas, ad ſubueniendum oppreſſis, ad tractanda multiuaria negocia crediti ſibi gregis. Itaque & diuinis ſic inhærebat ſtudijs,vt curam populi ſui non negligeret:ſicque vacabat ſuorum procurandæ ſaluti, vt à cæleſtibus appetendis & conſecrandis non auelleretur. Crebrę eius preces. 1. Theſ. 5. Gen. 15.

Videns autem ſerpens tortuoſus,antiquus noſtræ ſalutis aduerſarius,virum ſanctũ multiplici gratia & varijs virtutũ vernare floribus, multas, eaſdemque occultas, cõtra eum inſtruit machinas: modò generis nobilitatem,modò functionis excellentiam,modò ordinis Ciſtertiẽſis præſtantiã,modò vitam in eodẽ ordine ab adoleſcentia innocenter tranſactam ob oculos illi ſtatuens, vt tam multis vanæ gloriæ incitamentis,ad animi tumorem & faſtum eum impelleret, hortareturque prę ſe alios contemnere,nec omninò ſuî ferre contemptum,ſubditis imperare ſeueriter,immorigeros punire atrociter,cuncta ſibi licita arbitrari, plùs omnibus ſibi ſapere videri. At verò hoſtis verſuti fraudes intelligens vir ſanctus, doctus ad prælia ſpiritûs, inexpugnabili humilitatis ſcuto ſe munit, & ſuperbi hoſtis callida machinamenta in illius caput retorquet,ſicque fraus in ſe conuerſa eliditur. Nam quæ ille ad commouendam ſuperbiam adhibuerat,vir ſanctus ſcripturæ diuinę & ſententijs & exemplis facilè profligauit. Simul autem ad fortiſſimum ſanctarum precum præſidium confugiens, ità Dominum orabat: Domine Ieſu Chriſte,qui ad te clamantes,à tua miſericordia non repellis,quique dixiſti, Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ: illumina oculos meos,nè vnquàm obdormiam in morte,nè quandò dicat inimicus meus, Præualui aduersùs eum. Qui tribulant me,exultabunt ſi motus fuero: ego autem in miſericordia tua ſperaui. Non veniat mihi pes ſuperbiæ,& manus peccatoris non moueat me. Tétationes dæmonis. Precum fortiſſimum pſidium. Ioan. 8.

Poſtq̃ autẽ virulẽtus ſerpẽs ſuis ſe artibus nihil in ſancto epiſcopo profeciſſe vidit, etſi turpiter pudefactum ſe doluit, at nec ſic tñ à nocendi ſtudio ceſſauit. Suggerebat animo illius, vt quos ob illorum ſcelera communione priuâſſet, illis ex more totius eccleſiæ Gallicanę mulctam pecuniariam irrogaret, præter illam ſatisfactionem, quam

quam pro qualitate criminum impoſuerat : vt vel ſic à ſimilibus admittendis coërcerentur. Nec hîc deerant viri magni nominis, qui dicerent eiuſmodi pecuniam poſſe cum in ſuos vſus conuertere,aut certè,ſi id mâllet,pauperibus erogare. Sed hac in re vir ſanctus admirabili vſus eſt moderatione & diſcretione, vt nec Deum offenderet, cui ſoli placere cupiebat : nec proximis ſcādali materiam offerret, quos videbat non ità ſubitò ab hac conſuetudine poſſe reuocari, nec æquo laturos animo,ſi ea pecunia

Vt ſe geſſerit erga excommunicatos.

priuarentur : immò potiùs hac occaſione maioris quæſtûs rationes & vias meditaturos in ſuæ ſalutis perniciem. Itaque media quadam incedens via,morem patriç nec damnare planè voluit,nec approbare : ſed accepta cautione de ſoluenda mulcta pecuniaria, congrua ſatisfactione, pro criminum ratione impoſita,excommunicatos clementer abſoluit,gratias agens Deo, quòd rebelles filij ad ſinum matris Eccleſię ſe recepiſſent : pecuniam verò poſteà nullam ab eis accepit, licèt ob incutiendum ſalubrem timorem,ſæpiùs ſe accepturum minaretur. Omnes enim mundi huius opes haud ſecùs atquè ſtercora aſpernabatur,theſauros ſuos in cęlis collocās,vbì tota animi eius intentio verſabatur.

Eundem in modum cùm illi perſuaderetur, vt in malitia obſtinatos & incorrigibiles collecto exercitu debellaret, quô illis profligatis, tranquillitate & pace Eccleſia frueretur,& liberiùs diuinis officijs vacaret : quam ad rem confirmandam itidèm adducebantur patrum exempla,mos regionis, à patribus inſtitutus, à poſteris obſeruatus:nè quid præproperè vir ſanctus ageret, ad deliberādum, Deumque obſecrandum temporis ſpatia accepit. Valdè enim ab effundendo abhorrebat ſanguine,nec libebat militaribus accingi armis,hoſtileſque vaſtare terras & prædas agere. Nè tamen vel ritum patriæ temerè damnare,vel maiorum inſtituta explodere videretur, promiſit quidem ſe facturum, quæ illi ſuaſiſſent : ſed hoſtes non ferro aut igni, ſed ſpiritaliter oppugnādos ſuſcepit. Obduratos igitur & peruicaces ſeorsùm ad ſe euocat,acriter obiurgat,gladio ſpiritûs, quod eſt verbum Dei, proſternit : adhibet cōminationes æſtuantis gehennæ, illam fornacem pice & ſulphure ſemper arſuram ob oculos ponit : & nè parùm efficax ſit ſermo, aſſiduis & quotidianis ſe macerat ieiunijs, orationibus & vigilijs,vt Deus illorum duritiam emolliat. Nec eſt ſpe fruſtratus ſua.non ſine ſtupore & admiratione multorum, ſubitò ex lupis agni, ex perſecutoribus amici,ex alienis amici & familiares fiunt : & quibus anteà contemptibilis & vilis habebatur,iam non modò archiepiſcopum,ſed ſanctum vocant archiepiſcopum,parent ſubditi ſuo paſtori,ad votum celeriter iuſſa capeſſunt. Si qui autem necdùm obtemperare volunt, ab alijs non alio,quàm ethnicorum & publicanorum,loco habentur. Felices putantur, quibus imperare dignatur,quibus obuiàm procedentibus benè precatur, quibus vel

Ephe.6.

Humilitas eius omnes illi cōciliat.

fimbriam veſtimenti eius contigerit attigiſſe. Sancta conuerſatio eius omnium animos illi conciliabat, præſertìm quòd ex ſignis haud obſcuris animaduerterent eum eſſe apud ſeipſum humilem, quod meritò deberent imitari:nec deeſſe illi authoritatem,quam non immeritò formidarent.

Perſecutiones patitur.

In ipſis ſanè pontificatûs ſui initijs multas perſecutiones & infeſtationes pertulit: quibus etſi fortaſsè cōcuti potuit, deijci tamē aut euerti nequaquàm potuit. Regem Francorum,alioquì Chriſtianiſſimum, ob cauſas quaſdam, quæ in Eccleſiaſtici iuris detrimentum cederent,diù iratum patienter ſuſtinuit. Non deerant æmuli,qui regis ex ignorantia peccantis iram admotis facibus magìs magiſque inflammarent. Videre tum licuit multos ex ijs,qui ſereno tempore amici putabantur, inimicorum induiſſe animos,& quidem regni optimates. Erant & ſatrapæ regis, plùs homini quàm DEO placere appetentes, qui improbis ſermonibus hortarentur eum, vt regem iniuſtè, vt mentiebantur,offenſum ſibi conciliaret : quòd ſi cunctaretur, ſe illius facultates minarentur in fiſcum regium redacturos, & illum tanquàm læſæ maieſtatis reum,proſcripturos. Sed Eccleſię columna nec blanditijs eneruatur, nec terroribus concuti-

Act.5.

tur,ſciens Deo magìs oportere quàm hominibus obedire.

Extiterunt autem, ſua zizania ſeminante omnis diſſenſionis ſatore diabolo, etiam diſcordiæ grauiſſimę inter ipſum & clericos metropolitanę eccleſiæ, adeò vt quidā ex illis,non leuibus eum contumelijs & probris afficerent: quorū ſanè ille furori cedere mâluit, quàm maledictum reddere maledictis, & liti atque contentioni inſeruire. Verùm omnipotens Deus quorundam bonorum virorum opera & interceſſione,

&

& regem pontifici, & filios patri conciliauit, omni illa tempeſtate ſedata. Sanctus autem pontifex ex vtraque hac infeſtatione creuit exiſtimatione & gloria, vbi robuſtæ mentis eius conſtantia & præclara apud DEVM merita, quæ priùs homines latuerant, ſeſe declarare cœperunt. Rex enim auditis ſanctitatis eius teſtimonijs, ſuo illum fauore complexus eſt: & clerici ducti pœnitentia, patrem ſuum & amare ardentiùs, & maiori proſequi reuerentia ſtudent. Ille è diuerſo rebelles priùs filios ampliùs & veneratur & diligit, & alijs, qui nunquàm eum offenderant, etiam præfert & anteponit. Nulla poſtmodùm in illa Eccleſia extitit rebellio, omnia pro ſuo arbitratu ſtatuit: cuius rei nos teſtes ſumus oculati. Tam enim certis indicijs plenum eum eſſe ſpiritu ſancto crebrò comperimus, vt aliquid illi ſtatuere volenti ſi quis eo abſente reſiſtere deliberâſſet, illo præſente non poſſet: immò verò, quod plus habet ſtuporis & admirationis, votis omnium non ſine miraculo in id conſentientibus, vt ius conferendi ſacerdotia, quæ vulgò Præbendas vocant, in illum & eius gratia in ſucceſſores illius transferrent, quod anteà ſemper ad totum illorum collegium pertinuerat: ille hoc præſentiens ad Eccleſiæ damnum quandoquè ceſſurum, ſpontè & liberaliter hanc oblatam donationem nullo pacto admittere voluit.

Vides hinc authorem huius hiſtoriæ res cognitas ſcribere.

Interìm verò nè deeſſet ſancto viro ſatan ſuus, qui eius patientiam exerceret, erat quidam vir doloſus, qui ſicut eius anteceſſores,ità & illum pertinaci odio infeſtabat. Cernens enim ſanctum epiſcopum manſuetum, modeſtum, ſimplicem, confidentiùs iura eccleſię violare tẽtauit, & toto malignitatis ſpiritu debacchari in hominem Dei. At ille hominis verſuti fraudes non ignorans, columbæ ſimplicitatem ſerpentis prudentia temperat, minimeque patitur ab impio eccleſiam ipſi creditam opprimi: ſed opponens ſe murum pro domo Iſraël, quantùm exigere iuſtitia videbatur, euſquè humiliter reſtitit illi perſecutori, donèc ex hac luce migraret.

Extitit autem alia quædam longè grauior perſecutionum procella, & pugnandi magna neceſſitas, vt victori ſua gloria & præmia cumularentur. Eo nanque tempore in Aquitania, in extremis regni finibus hæretici Eccleſiam Dei exagitârunt, vt penè mergi videretur. Soluebatur ab illis catholicæ fidei vnitas, & iam in eam euaſerant multitudinem, vt inſtàr locuſtarum operirẽt terrę ſuperficiem, non occultantes, ſed palàm prædicantes perfidiam ſuam. Cumque ſcripturę diuinę ſententias prauè interpretarentur, vinum ſibi vertebant in venenum, & ex lumine ſibi faciebant materiam cęcitatis. Iactabant miſeri licere ipſis omnia, ſectatoribus ſuis impunitatem promittebant flagitiorum, cæci duces cæcorum. Ea autem propoſita impunitate, facilè homines, alioquì nimiùm in vitia procliues, ſibi alliciebant plurimos. Vtque apud vulgus imperitum ſcientię ſibi exiſtimationẽ pararent, ſummoperè in eam curam incumbebant, vt ab alijs rectè intellecta corrumperent, & prauas ſuas opiniones falſis aſſertionibus communirent. Iam cultus diuinus illis locis maxima ex parte erat abolitus, & templa haud ſecùs atquè iumentorum ſtabula viluſcebant, dum nemo parietes ruinam minitantes inſtauraret, & brutis animantibus in ea pateret aditus, quæ locum baptiſterij & altaria tuá Domine contaminabant: atque etiam ſordes & immunditię in conſpectu introëuntium hominum ante fores iactarentur, vt polluerent ſanctuarium Dei.

Hæretici graſſantur in Aqtania.

Ad horum indoctam doctrinam confutandam, ſanandamque inſaniam miſſi ſunt à ſanctiſſimo Pontifice Innocentio viri religioſi Ciſtertieñ ordinis, multa ſanctitate conſpicui: qui cùm eò veniſſent, cum magna humilitate verbum Dei ſeminaturi, inuenerunt terram prorsùs ſterilem & inutilem: planeque deriſi ſunt & contempti ab illis ſuperbis hęreticis, nec fructum apud illos facere potuerunt. Ea re comperta, & animo & corpore à deploratis hominibus receſſerũt, excuſſo in illos puluere pedum ſuorum. Verùm nè modicum fermentum totam maſſam paulatìm corrumperet, viſum eſt ſummo Pontifici, vt funeſtæ arbores, non niſi acerbos & exitioſos ferentes fructus, nè latiùs ſuos propagarent ramos, radicitùs ſuccIderentur. Mittit igitur literas ad prouincias omnes, vt arma capeſſant ad edomandam hæreticorum peruicaciam, abolendumque eorum nomen in terris, quorum iam nomina de libro vitæ deleta erant. Dignum enim erat, vt qui à capite Chriſto ſe ſeparauerant contumaciter

Literæ Pontificis cõtra hæreticos.

V & ob.

& obſtinatè, nec vllis admonitionibus ab errore poterant reuocari, meritas pœnas luerent. Pontificis acceptis literis, omnium animi accenſi ſunt ad capiendas & profligandas vulpeculas, vineam Domini Sabaoth demolientes. In ijs autem facilè primus fuit beatiſſimus Primâs noſter Guilhelmus, qui non ſine lachrymis multis magnoque animi mœrore lectis publicè ſanctiſſimi Pontificis literis, inſtàr Phinees zelo inflammatus eſt, crucemque veſte aſſuens, eam voluit virtutum ſuarum quaſi coronidem vel conſummationem relinquere, vt Eccleſiaſticæ vnitatis perturbatoribus eliminatis, pacem Eccleſiæ reſtitueret. Etſi autem eſſet imbecillis corpore, non tamen illi deerat animi conſtantia & fortitudo: nec tam erat ſenio fractus, quàm ieiunio aſſiduisque vigilijs confectus. Igitur conuocatis ſubditis ſuis, exponit illis Christi Saluatoris beneficia, humano generi collata, crucis myſteria explicat: in ea ſola eos gloriari docet, & vt ſe gratos declarēt, hortatur vt cruce ſe ſignari ſinant contra crucis irriſores: profert illam CHRISTI ſententiam: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. His alijsque eius ſermonibus egregiè animati, pollicentur ſe quôcunque intendere velit iter, illum alacriter ſecuturos. Et illi quidem promiſſis ſtetēre ſuis: at ſanctus epiſcopus priùs è viuis exceſſit, quàm poſſet rato ſuo ſatisfacere. At nec ſic tamen putandus eſt ſacræ militiæ non interfuiſſe. Cùm enim in Domini exercitu Abbas Ciſtertienſis dux & præceptor eſſet conſtitutus, ſub cuius ille magiſterio in habitu monaſtico diù CHRISTO militauerat, quonam pacto in re tāti momenti illum deſerere potuit? Etſi igitur corpore abſens, ſed præſens erat ſpiritu. Nam viſi ſunt multis militiæ cæleſtis exercitus, pręcedente crucis ſigno, quo etiam illi ſignati erant. Hinc illa inſignis victoria Chriſtianorum Catholicorum, qui illos impios mirabiliter debellârunt, neque ætati parcentes, neque ſexui. Capta eſt velut momento temporis populoſa vrbs, quam Biteres vocant, quæ iam non exigua ſcelera meditabatur, ſed in id vſque amentiæ prorupit, vt magnam ſibi videretur aſſumpſiſſe religionem, quòd nullam reſpuiſſet falſitatem. Inter vbera matrum paruuli quoquè cęſi ſunt, & neque eccleſię, neque monaſteria tueri eos poterant, qui Eccleſię ſciderant vnitatem. Indè itum eſt Carcaſſonem munitiſſimam vrbem, ex eaque perfidi omnes eiecti ſunt. Tandèm etiam terrę princeps compræhenſus eſt, genere quidem ſpectabilis, ſed moribus ac religione degener, qui illam hominum fæcem ſuſceperat fouendam atque tuendam. Detentus autem eſt in vinculis, donèc miſerandum in modum ſpiritum exhalauit. Contritis igitur & exterminatis impijs, expiantur altaria, extruuntur templa, eccleſiæ dirutæ inſtaurantur: in ijsque conſtituuntur ſacerdotes, diaconi & alij clerici, qui diuina celebrent officia, cultumque diuinum reparent.

Cruce ſignati côtra crucis irriſores.

Luc. 9.

Hęretici à Catholicis profligantur.

Sed vt ad narrationis ordinem reuertamur, cùm beatus Guilhelmus audiuiſſet migrâſſe ex hoc ſeculo venerabiles antiſtites, Turonenſem & Pariſiēſem, valdè quidem contriſtatus eſt & planxit planctu magno. Erant enim illi quaſi duæ oliuæ ſpecioſæ & fructiferę in domo Dei, & velut lucernę ſupremo ardentes lumine, quas verus Oriēs miſerat ad Occidentis regiones illuſtrandas. Expectabant autem mox ipſos ſecuturum Bituricenſem Pontificem, vt qui in vita ſe eximiè dilexerant, in morte quoquè non ſepararentur. Fuerat enim inter illos ſyncera quædam familiaritas, & cùm ſe animi cauſa inuicèm inuiſerent, de his, quæ ad animarum & eccleſiarum ipſis commiſſarum curam, adminiſtrationem & ſalutem pertinebant, inter ſe ſecretò conferebant, ſuaque inter ſe arcana ſibi mutuò communicabant. Illis igitur vita functis, paucis menſibus noſter epiſcopus ſuperuixit. Cupiebat enim diſſolui, & eſſe cum Chriſto, & licèt obitûs ſui diem ex diuina reuelatione præſciret, tamen longa illi omnis mora videbatur. Intereà ſic vixit in carne, vt quaſi carnis ſarcinam exuiſſe videretur: adeò iam conſumptis carnibus, pellis oſſibus adhærebat, & artus admodùm confecti atque extenuati viſebantur: nec tamen ceſſabat exigere à carne, vt ſpiritui ſeruiret. Porrò cùm non parùm vereretur, nè poſt ipſius obitum gregem ſuum lupus rapax ceu paſtore orbatum diſſiparet & diſcerperet, valdè cœpit animi eſſe dubius quid potiſſimùm eligeret. Nam nec à beata illa ſupernorum ciuium iucundiſſima ſocietate diutiùs abeſſe, nec gregem volebat deſolatum relinquere: ſed inter hæc totum ſe diuinæ permiſit prouidentiæ & voluntati.

Obitus epiſcoporum, Turonēſ & Pariſiēſ.

Phil. 1.

Iam

Iam Saluatoris natalem diem, Circuncisionem quoquè ſanctus præſul cum fideli populo ſolenniter celebrauerat: porrò pridiè Epiphaniæ Domini ſentiens adeſſe tempus migrationis ſuæ ab hoc exilio ad patriam diù concupitam, populi multitudine congregata in eccleſia protomartyris Stephani, cœpit ad illos concionari, vtì ſæpiùs conſueuerat: nec ab hoc officio, neque à laudibus DEI ſe retrahi paſſus eſt febre acutiſſima, qua tunc laborabat. Nam etſi vi morbi corporis vires tabeſcerent, at ſpiritu roborabatur, vt poſſet dicere cum Apoſtolo: Cùm infirmor, tunc potens ſum. Concionatur ad populum. 2.Cor.12.

Interioris enim hominis vires ipſa firmat corporis infirmitas. Sumpſerat autem ſibi Thematis loco illud Apoſtolicum, Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere &c. Nimirùm paſtor bonus iam propediem diſceſſurus ab ouibus ſuis, exhortabatur ad vigilandum, nè intrarent in tentationem: & nè improuiſa illis ſubreperet mors, admonebat vt ſemper eſſent parati, & id genus alia multa, tanquàm vltimum Vale illis dicens, proponebat. Sermone abſoluto, & data populo benedictione, ex imbecillo imbecillior factus abſceſſit. Sæuiebat tum ſolito acriùs hyemis frigus, & ille nihilominùs caput habebat nudum, membris febrili languore fatiſcẽtibus. Locus enim ille, in quo ſermonem habuit ad populum, omni ex parte vento erat expoſitus, quòd ſic affecto corpori non potuit non eſſe incommodiſſimum. Et tamen perindè àc ſi opùs non haberet, nullius poſcebat auxilium, & ſine adminiculo domum reuertebatur. Creuit in dies febris, & ſanctum Pontificem egregiè exercuit. Deindè quinto Idus Ianuarij, cùm iam omnibus ritè peractis, etiam teſtamentum, multis aſſiſtentibus religioſis & prudentibus viris, condidiſſet, fratribus cõuocatis, extremæ Vnctionis ſacramentum humiliter ac deuotè ſuſcepit: eo percepto, etiam ſacroſanctam Euchariſtiam ſibi porrigi inſtantiſſimè poſtulauit, vt tanto itineris duce munitus, poſſet ſecurus hoſtium cuneos penetrare. Vt autem Dominum & Creatorem ſuum ad ſe veniſſe cognouit, ilicò reſumptis viribus, de ſtratu proſiliens, tanquàm iam febris omnis abſceſſiſſet, non ſine ſtupore circunſtantium, maximè quòd iam ferè in ſupremo ſpiritu poſitus videretur, & vix aliquid liquoris poſſet in os admittere, concito gradu procedit obuiàm ſuo Saluatori, vires certè ſubminiſtrante charitate, flexiſque genibus, totus lachrymis diffluens, illum adorat: vtque ſæpiùs genua poſſit flectere, crebrò proſtratus erigitur, illiq; ſuum agonem tota deuotione commendat, orans vt quicquid purgandum ſupereſt, ipſe purgare dignetur, nè quid funeſtum in ipſo poſſit inuenire inimicus. Extremam Vnctionem accipit. Item Euchariſtiam. Nota reuerentiam.

Fuerat autem biduò ferè maxima ex parte loquendi priuatus facultate, ità vt extremas vocum partes tãtummodò exprimeret, quas nos coràm poſiti ægrè poſſemus intelligere: ſed interìm tñ nutibus & ſignis euidentibus declarabat, integrã ipſi ſemper permanere memoriam. Porrò coram Domino ſic proſtratus, prolixè orauit, ſed eius verba ad plenum intelligi non poterant, linguæ, vt diximus, impedimento obſtãte. Deindè expaſſis in crucis formam manibus, & oculis in cælum ſublatis, carnem Saluatoris non ſine lachrymis, corde contrito & humili, manducauit. Hoc facto lætior effectus, confortatur in Domino, ſciens ſe fortiſſimum in illo ſupremo certamine habere adiutorem, ducem itineris, præmij largitorem. Mox ad ſtratum rediens, ſubleuantium illum manibus adiutus, cùm paululùm reſpiràſſet, cœpit nutibus indicare, velle ſe vt corpus ipſius defuncti apud Carolilocum humaretur. Hic iterùm author ſatis ſe ꝑdit certa ſcribere.

Illi enim monaſterio diù præfuerat, nec immeritò locum illum præ cæteris amare viſus eſt. Aderant autem etiam illi morienti aliquot eius monaſterij fratres, nec deerant, qui putarent, illis petentibus, hoc ità illum conſtituiſſe. Verùm initiò ab omnibus ibì coràm poſitis reclamatum eſt, ità dicentibus: Abſit à nobis pater ſancte, vt corpus tuum noſtræ eccleſiæ ſubtrahi patiamur. Corporis tui præſentia carere nolumus, quæ nobis boni paſtoris memoriam iugiter refricabit. Obnixè oramus, vt ſicut hactenùs plebem tuam ab imminentibus malis protexiſti viuus, ità tuearis & vita functus: quoſque in vita varijs malorum caſibus ſæpè eripuiſti, etiam ſepultus apud nos, tuis meritis & precibus eripere digneris. Ille verò nulla ratione ſe paſſus eſt à ſententia deduci, ſed cum lachrymis obſecrabat, vt quod cuiuis catholico licet, liceret etiam ipſi, nempe ſepulturæ locum ſibi deligere. Cedunt igitur qui ade-

rant,& nè patrem affligerent,coguntur velle quod nolunt. Sacrilegum enim puta-bant,ea præſertìm hora, eius ſupremæ reſiſtere voluntati. Ea re ab inuitis impetra-ta,omnes oſculatus eſt, nutibus orans, vt pro ipſo Dominum deprecarentur, & ceu filij pacis pacem inter ſe amarent & colerent. Illi verò omnes ſe eius precibus com-mẽdabant,& cùm viciſsìm petijſſent omnium, ſi quæ interceſſiſſent,offenſionum ve-niam,veriti nè multorum præſentia illi eſſet oneroſa, accepta ab eo benedictione & licentia diſcedendi,non ſine lachrymis domum abiêrunt. Manſerunt autem apud il-lum pauci familiares & domeſtici,ſecretorumque eius conſcij. At ille nihil à mor-bo impeditus,vt erat ſemper orationi intentus, totus in Dei opere verſabatur. La-bia diuinis aſſueta laudibus,ſine intermiſſione moueri ad preces videbantur : & vt ſa-nus conſueuerat,temporibus & horis congruis diuina coram ſe officia celebrari vo-luit,& quos ore promere non poterat pſalmos, patulis auſcultare auribus, & animo altiùs affigere ſtudebat. Ità omni tempore aut vacabat precibus, aut raptus in ſpi-ritu, cæleſtia contemplabatur : nec iam de præmio hæſitabat,qui ſe angelicorum ſpi-rituum viſionibus ſentiebat confirmari.

Oſculatur oẽs,& petit veniã,ſi quẽ offenderit.

Perpetuò orat.

Nocte verò ſubſequente (ſolet autem nox exaggerare vim morbi) vir ſanctus acri-oribus cœpit vrgeri doloribus : & iam præſentiens extremam ferè adeſſe horam, iuſ-ſit ſub adſpectum ſuum è ſcrinijs proferri veſtes pontificales. Ex ijs quaſdam mi-noris precij ad ſe adduci voluit, quibus etiam tunc vſus fuerat, quandò eſt conſecra-tus antiſtes : quas immutabili animi propoſito ad ſuam ſepulturam diligenter curâ-rat aſſeruari. Eas verò omnes cuidam è ſuis familiaribus, cuius fidem habebat explo-ratam,ad breue tempus ſeorsùm ſeruandas tradidit.

Solitus erat vir ſanctus circa noctis medium ſurgere ad preces nocturnas, hy-mnos,pſalmos & alia à ſanctis patribus inſtituta, cum omni deuotione, & qua par erat ſolennitate decantare, illud obſeruans propheticum, Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi. Ijs verò omnibus ritè peractis,inuictum ab oratione ſpiritum non relaxans,nunquàm dabat membra ſopori, nunquàm defatigata ſinebat quietem capere : ſed tandiù manebat in oratione proſtratus,donèc illuceſceret dies. Sed nunc morbo magìs magiſque inualeſcente, cùm ſtatutum tempus expectare non poſſet, quo,vt diximus,ad perſoluendas noctis preces ſurgere ſolebat: nè illis nondùm abſo-lutis hinc fortaſsìs abſcederet, horam ſolitam voluit anteuertere,nè mors ipſum an-teuerteret. Signo itaque dato ijs, qui ipſi aderant,fratribus,vt laudes Domini incho-arent,ipſe prior labijs & pectori ſuo ſigno crucis impreſſo, hæc duo verba, Domine labia, vtcunquè pronuncians,reliqua formare non potuit.

Pſal.118.

Præuenit nocturnas preces iam moriturus.

Illi verò mente eius perſpecta,finem illius impendére, ex precum anticipatione ve-riſimilibus conjecturis didicerunt. Itaque vnus ex ijs, ſacerdos religioſus, admo-dùm illi familiaris,à memoratis verbis preces auſpicatus eſt, & cætera omnia,quæ ſe-quuntur,alijs adiuuantibus,debito ordine ad finem vſque perduxit,viro ſancto men-te eaſdem preces perſoluente. Quibus completis, voce & manu ſignificauit, ſe vel-le in terram deponi. Parent illi iuſſis eius : & quia non decet Chriſtianum niſi in cinere & cilicio mori, in ſparſos humi cineres eum deponunt, cilicio ſemper indu-tum,licèt pauci admodùm eius rei eſſent conſcij:quod etiam nunquàm ſibi paſſus eſt ab aliquo detrahi. Cumque paulo ſpatio temporis ſic iacuiſſet, benedicens fratribus, ſpiritum ſuo reddidit conditori.

Vult depõi in terram.

Perpetuò vtit cilicio.

Moritur.

Audito autem pijſſimi patris obitu, vniuerſa ciuitas commota eſt : paſsìm omnis ætas & vterq; ſexus cum cereis & luminaribus ꝓperant ad eccleſiam beati ꝓtomar-tyris Stephani, quò corpus exanime cum hymnis & canticis pſallentium deferеba-tur. Videre illic multos licebat, qui nullam viuo reuerentiam præſtare voluerant: & eam nunc defuncto exhibent, ſeque hominem ſanctum aliquandò contempſiſſe, aut dictis vel factis afflixiſſe,ducti pœnitẽtia, palàm lugere non erubeſcunt, & ad ſan-ctum corpus proſtrati,adorare non deſinunt. Deniquè tota illa nox ab alijs in pſal-mis & iubilo,ab alijs in planctu & mœrore exacta eſt. Illuceſcente altera die, ſparſo iam circunquaquè rumore de morte ſancti viri, ex locis vicinis multitudo populi haud aliter atquè ad feſtum confluxit diem, domus & tuguria cuſtode vacua relin-quuntur. Vidiſſes ibi fœminas,dum ſe verentur ad pij patris exequias tardiùs ven-

turas,

turas, relinquere in cunis vagientes paruulos, & non obſeratis domorum foribus, properare ad funus. At eędem cùm quid egiſſent, & quo in periculo paruulos reliquiſſent, ſecum poſteà perpenderent, conſternatæ animis, quòd metuerent nè infantes à feris beluis deuorarentur, cum multo eiulatu accedentes ad corpus ſancti pontificis, illi ſuas proles commendabant: quas deindè, domum reuerſæ, non ſine magna admiratione ſaluas repererunt: ſicut etiam illi, qui oſtijs apertis præ ſancti patris amore diſceſſerant properè ad exequias, poſtquàm domum rediêre, nullum penitùs alicuius rei detrimentum ſe paſſos admirati ſunt. Diem autem illum omnes habuêre feſtiuum & ſolennem, nec vllo admonente, omnes ab omni ſeruili opere ſponteàbſtinebant. Erat ſanè & iucundum & admiratione dignum ſpectaculum, videre omnis generis & ætatis homines ad ſanctum corpus vndiquè confluere, vt vultum intueantur angelicum, & manus ac pedes deoſculentur: quos tamen ſemèl exoſculari non fuit ſatis, ſed crebrò reuertebantur, vt oſcula denuò infigerent. Vultus angelicus defuncti.

Eodem autem die circa horam veſpertinam, cùm vniuerſus clerus & populus ad celebrandas paſtoris ſui exequias conueniſſet, quaſi globus igneus in aëre ſuſpenſus, ſupra ſancti protomartyris Stephani eccleſiam inſtàr ſtellæ coruſcantis apparuit: quem non ſolùm illi qui aderant, ſed etiam nonnulli aliundè ad noſtram vrbem properantes, dimidiæ ferè horæ ſpatio ſe vidiſſe cunctis admirantibus nunciabant. Interìm parabatur cum multa feſtinatione feretrum, quo ſacrum corpus ad Carolilocum, quemadmodùm ſanctus vir decreuerat, deportaretur, populo hanc eius voluntatem adhuc penitùs ignorante. At poſtquàm rei veritas innotuit, ſubitò commoti ſunt vniuerſi: & ſole iam ad occaſum inclinante, omnes vnanimiter ſtatuerunt, vt omni ſtudio, adhibitis cuſtodibus, valuas & omnes aditus templi etiam armata manu obſeruarent, nè quis ſacrum corpus per vim poſſet auferre: neque illorum pars minima intrà Eccleſiæ parietes tota illa nocte egêre excubias. Manè autem alterius, id eſt, Dominicæ diei, iuxta altare ſancti martyris humo altiùs effoſſa, & omnibus ad ſepulturam neceſſarijs celeriter præparatis, nè quod poſſet impedimentum incidere, ſanctum corpus etiam ante ſacra Miſſarum ſolennia ſepulturæ mandare conſtituerant. Verùm ille moderator & rerum & temporum, qui ſerui ſui gloriam nulla ex parte minui, ſed augeri potiùs voluit, nihil abſque ratione & ordine fieri permiſit. Globus igneus videtur.

Celebrato igitur priùs Miſſæ ſolenni ſacrificio, ſtabant ſeorsùm fratres Caroliloci, animi dubij, quid agerent: & neque propiùs audent accedere, neque vt ſupremæ ſancti patris voluntati fiat ſatìs, poſtulare. Iam enim turbæ conſpirauerant, vt ſi alienæ manus auferendo ſancto corpori admouerentur, aut ſi qui aduenæ vel ignoti illud appræhendere conarentur, repentè trucidarentur. Et quidem ex ſenioribus & maioribus Eccleſiæ nonnulli, nè fidem datam ſancto epiſcopo infringerent, liberam illis fratribus tollendi corporis fecêre poteſtatem: ſed id eo & libentiùs & liberiùs, quòd ſatis ſcirent ne ſeipſos quidem, etiamſi vellent, cæteris fratribus eccleſiæ illius non conſentientibus & turbis renitentibus, ſacrum corpus indè poſſe amouere. Ità ergò fratres Caroliloci videntes ſe nihil poſſe proficere, Cleri & populi mirantur deuotionem: ceduntque turbis, ſpe & expectatione ſua fruſtrati, præſertìm cùm ipſis præſentibus cum honore debito ſacrum corpus beatiſſimi viri ſepulturæ traderetur. Turbæ pertinacia in aſſeruando ſacro corpore.

Nec defuerunt miracula, quæ illius ſanctitati illuſtre redderent teſtimonium. Nam eo ipſo die per merita illius, necdùm humato eius corpore, inter cætera, inſigne quoddam contigit miraculum, quod noluimus ſilentio præterire. Puer quidem non omninò decem annorum toto curuatus corpore, cælum intueri non potuit, ſed prono ſemper vultu terram ſpectabat. Iam triennio id incommodi pertulerat, manuum ac pedum officio penitùs deſtitutus. Cibus aliena manu eius ori inferebatur, & ad naturæ neceſſaria à matre portabatur, quæ ſic languente filiolo ſuo, ipſa pariter languebat, eiuſque afflictione acriùs affligebatur. Miracula.

Vt autem percepit hic puer ſanctum epiſcopum è corpore exceſſiſſe, multa inſtantia obſecrat matrem, vt ipſum perferre non grauetur ad eccleſiam, quó poſſit ſancti

 patris

patris corpus exoſculari. Acquieſcit tandèm mater eius crebrò repetitis preci-bus, cumque ſuis complexa vlnis, difficultèr in templum inferre potuit præ tur-ba. Vt autem propiùs acceſſit, conſtanti animo proſtrauit ſe cum paruulo ſuo coram ſacro corpore, & ambo oſculati ſunt eius manus & pedes. Ea ipſa ho-ra audit mater quaſi fragorem quendam & commotionem oſſium filij ſui, quæ (vt ipſa teſtabatur)potuiſſet etiam audiri à multis, ſi non obſtitiſſet circunſtantis populi ſtrepitus & tumultus. Redit mater cum illa ſua ſibi multùm chara ſar-cinula, & cùm iam procùl à turba receſſiſſet, exclamat filius & dicit: Sine me mater meis ingredi pedibus: eccè enim per merita ſancti Epiſcopi ſentio me red-ditum ſanitati.

Quibus auditis, mater illum deponit, & conſolidatæ ſunt baſes eius & plantæ; & ſine vllo adminiculo cunctis admirantibus iter capeſſit. Stupet mater, ſtupent vicini omnes, qui nouerant puerum triennio tam malè affectum fuiſſe. Timens autem mater puero ob recentem adhuc curationem, nisì ad Eccleſiam reuerſa, gratias ageret omnipotenti DEO & eius glorioſiſſimo confeſſori Guilhelmo, il-luc redire ſtatuit poſt turbæ diſceſſum. Sed dum illa expectat, & miranda DEI opera ſecum admiratur, eccè Dominus volens clarificare ſanctum ſuum, ad eius tumulum catervatìm confluentibus populis, antiqua potentiæ ſuæ innouat mi-racula, ſigniſque alijs alia ſuccedunt. Igitur nolens expectare diutiùs, appræhenſa manu pueri, non obſtante populi concurſu, ad eccleſiam properat, & cum alijs ſanita-ti reſtitutis, atque ea cauſa gratias agentibus, ipſa quoquè pro filij ſui ſalute gratias agit totius gratiæ largitori.

Multi varijs affecti morbis curãtur.

Eodem Dominico die, cùm turbæ receſſiſſent, multi & noſtræ vrbis homines, & locis finitimis degentes, varijs afflicti morbis, qui præ populi frequentia ingre-di anteà non poterant, humiliter ac deuotè ad ſancti tumulum acceſſerunt, ſpe-rantes in eo, qui ſanat contritos corde, vt per eiuſdem beati patris merita opta-ta potirentur ſoſpitate. Sed quia nimìs longum eſt, immò impoſſibile, non ea modò, quæ ad ſancti viri ſepulcrum, ſed etiam in diuerſis regionibus ad eius in-uocationem quotidiè eduntur miracula, ſingulatìm commemorare, dicemus in ſumma duntaxàt: nempe, videre cæcos, claudos ingredi, hydropicos curari, ſur-dos audire, loqui mutos, dæmoniacos liberari, aperiri carceres, vincula ſolui, ſa-nari letaliter ſaucios, mortuos ad vitam reuocari: atque adeò etiam bru-ta animantia non vno morbo liberari: multos iam penè deſperati-one obrutos, ad ſancti patris recordationem mirificè releua-ri: deniquè quacunque vel ægritudine correptos, vel periculo expoſitos, à malis omnibus eius interceſ-ſionibus ereptos, ſentire præſentem virtu-tem Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſecu-la ſeculorum, Amen.

VITA

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI THEODOSII COENOBIARCHAE, AVTHORE SIMEone *Metaphraſte.*

IANVAR. II.

INter tempora quidem ver eſt iucundiſſimum : inter ſtellas autem ſol eſt pulcherrimus: inter vitas autem optima quoquè eſt vita magni Theodoſij. Theodoſij, inquam, q nomen non ſolùm eſſe nomen oſtendit, ſed id ad rerum perduxit veritatem, vt qui verè cõſpectus ſit hominibus θεοῦ δόχοσ, id eſt, donum Dei, & vniuerſæ vitæ, quæ virtutis amore tenetur, exemplar commune. Qua quidem de cauſa eum iuſtius fuerit nuncupare Cœnobiarcham, quàm quòd cœnobio præfuerit. Nam hoc quidem eſt magìs eius proprium: alterum verò multorum quoquè aliorum: & hoc quidem oſtēdit imperij beatitudinem, ſicut re vera fuit: alterum autem finem habet incertum, & nondùm manifeſtum euĕtum. Is autem quiſnam fuerit ab initio, & ex quibuſnam ortus ſit parentibus, & quemadmodùm ad ſpiritalia aggreſſus ſit certamina, priùs oportet perſequi : deindè verò dicere de eius monaſterio, quod ab omni lingua communiter decantatur, & de alijs rebus illius dicere pro viribus, nec aures grauando immoderata oratione, neque rursùs nimia breuitate, in ijs quæ ſunt oportuna, dando damnum egregijs animis.

Theodoſij patria.

Beatum Theodoſium tulit quidã vicus, nomine Magariaſſus, ſitus in regione Cappadocum : qui tunc quidem erat multis ignotus & obſcurus: nunc autem ferè omnibus propter ipſum cognitus. Oportebat enim eum eſſe potiùs cauſam ſplendoris patriæ & parentibus, quàm illa vitæ Theodoſij decus afferre & gloriam. Erant autem ei parentes & vero Dei cultu religioſi, moribusque pij & Deo grati : qui vel ex ipſis nominibus bonam vitam & mores ingenuos optimè ſignificabant. Vocabatur enim pater quidem Proæreſius: Eulogia autem, quæ eum genuerat. Quæ quidem poſteà quoquè vitam amplexa monaſticam, vt quæ boni huius inſtituti occaſionem inueniſſet ex bona vita filij chariſſimi, eum patrem habuit ſpiritalem, cuius ipſa fuerat mater ſecundùm carnem: pro carnali generatione rectè accipiens ſpiritalem regeneratiōnē. Et ſi difficile eſt filio, dignas gratias referre parentibus, qui vt ſit, ſunt authores : cur non hic quoquè eſt ſuperior, qui fuit cauſa matri, vt benè eſſet?

Parentes

A puero q̃bus deditus fuerit.

Ex his ergò ille ortus, generoſa & beata plãta, piè ac religiosè nutritur & augetur, ſimul in corporea & ſpiritali ætate, & quomodò omninò oportebat eum, qui ex talibus quidem eſſet natus, & talis quoquè eſſet euaſurus. Cùm autem eam iam attingeret ætatem, quæ prouidet & diſcernit, ſtatìm oſtendit, ad quænam eſſet eius propenſus animus: non amans pecunias, non corpora, quæ quidem ſunt exultationes & germina non generoſæ & non rectè eductæ iuuentutis: tanquàm equi, qui frĕno minimè aſſueuit, & terræ, cui non obtigêre manus & labores agricolæ : ſed vitæ philoſophicæ amorem parturiens, & loca ſancta videre cupiens, in quibus omnium opifex & Deus, toti mundo ſalutares ſuſtinuit paſſiones: has ipſas Chriſti vtiquè reueritus paſſiones, ſi illas ipſe tam parui faceret, vt propter corporis laborem cedens ocio ac ſocordiæ, ad ſancta illa loca non veniret : præterea autem volens etiam accipere ſolitudinem, adiutricem egregiam ad philoſophiam, & amplecti vitam planè ſolitariam & quietã. Non enim cupiebat nomen, quod eam, quæ eſt in rebus, mentitur veritatem. Quænã autem fuerit ei occaſio huius peregrinationis, vult iam perſequi oratio.

Lectoris fũgit officio,
Gen. 12.
Mat. 19.

Dexter erat ad diuinas legendas ſcripturas prĉclarus Theodoſius, ſi vllus alius. lubenter enim audiebatur, non ſolùm quòd hac in re pulchrè eſſet eruditus: ſed etiam, quòd acre injiceret omnibus deſiderium, & ex morum moderatione & verecundia, qua nihil aliud magìs decet iuuenes, Propterea ergò ei mandatum fuerat, vt ſacros libros legeret populo: Quos quidem concinnè & numerosè legens, cùm aliquandò quidem audiret Deum Abrahę præcipientem; vt exiret è terra & cognatione: aliquandò aũt & patrię derelictionem, & domûs, & parentum, & fratrum, quę fit propter ipſum, ijs q ſic fecerũt, eſſe cauſam vitæ ęternę. Hæc legẽs, & ea quæ ſunt his ſimilia, & in mẽtis ſinus immittens, ità vt par erat, accendebatur animo, & ſequẽdi Chriſtum magno

Pſal. 85. tenebatur deſiderio, per viam anguſtam & aſperam. Cũque has aſſiduè verſaret animo cogitationes, preces fundit, quæ vitæ pulcherrimæ fuêre proœmium: Deduc me Domine, dicens, in via tua, & ambulabo in veritate tua. Deindè diligenti ſtudio init viam, quæ ducit Hieroſolyma: illo quidem tempore, quo Martianus Imperator erat in vitæ occaſu: Chalcedonenſis autem ſynodus (eam autem eſſe quartam & ſanctam cognoſcimus) congregabatur aduersùs *Neſtorium & alios hæreticos.

*Eutychen

Cùm autem iam veniſſet Antiochiam omni ex parte bonus Theodoſius, non ſtatuit oportere eam tranſire, niſi ad inſignem Simeonem, Simeonem, inquam, Stylitę, id eſt, in columna ſtantem, priùs veniret, & eius vultum cõtemplaretur, & ſermones audiret, & ex his velutì vię ſolatium caperet, orationiſque & benedictionis eius eſſet particeps, quæ ſimul & virtutis viam, quam habebat in animo, & eam quæ cernebatur, leuem facilemque redderet. Cùm ad eum autem abiret, ſtatìm non contemnendum nec leue ſignum accipit illius apud Deum fiduciæ & familiaritatis, priusquàm ad ſacram accederet columnam & vocem emitteret, ipſe deſupèr illum audiens clamantem, & ipſum nominatìm vocantem. Vox autem ità habebat: Benè veniſti homo Dei Theodoſi. Ille autem obſtupefactus, & ei genu inclinat, & ſe humì proſternit, glorioſiorem appellationem ſpecie humiliore reſpondens. Deindè ad ipſum lætus aſcẽdit, cùm ille iuſſiſſet, & amplectentẽ eſt complexus: hoc quoquè magni faciens membra attingere venerabilia, & illius complexum ſuſcipiens tanquàm diuinum aliquod ſignaculum, confirmantem ei greſſus ad virtutem. Ille autem ei omnia diuiniſſimè pdixit, & qualemnã ſit huius vitæ finem inuenturus, & cuinam ſit gregi poſteà præfuturus, & quòd multas pecudes ratione præditas abrepturus ſit à lupo, qui percipitur intelligentia: & alia, quæ paulò pòſt finem ſingula accepêre: quę etiam per vnumquodque tempus procedens dicet oratio.

Simeonem Styliten inuiſit.

Simeon illi futura prædicit.

His ergò adhuc magìs animo confirmatus, cùm preces admirabilis Simeonis tanquàm duces quaſdam & cuſtodes accepiſſet, alacriùs quàm priùs iter perſequebatur, & peruenit ad ſanctam ciuitatem, cùm Iuuenali tunc eſſet commiſſus archiepiſcopatus Hieroſolymorum. Cùm autem totum illum diuinum locũ obiiſſet, & ſancta ſanctè adoràſſet, apud ſe in animo verſabat, quomodò inciperet philoſophari, & vtrum ex duobus vitæ inſtitutis eligeret: id'ne, quod eſt planè ſolitarium, & quod non habet aliquam cum vllo conſuetudinem: an quod agitur cum alijs pijs, & qui eundem ſcopum perſequuntur. Cæterùm ſeparatìm ſilere &, quietem agere, nõ probauit in præſentia, id nequaquàm tutum eſſe iudicans ei, qui nondùm eſſet expertus per ſe luctari cum ſpiritibus nequitiæ. Si enim ex ijs qui in mundo militant, nemo, inquit, eſt tã inuicta audacia, & tam inſigni ſtultitia, vt *ſi ſit planè rudis & in re militari omninò inexercitatus, à linea in medios ſtatìm hoſtes irruat: quomodò ego, cui manus non ſunt eruditæ ad prælium, nec digiti ad bellum, neque ſuperna ſum accinctus potẽtia: idque cùm ſit conflictus longè perículoſior, aduersùs principatus, aduersùs poteſtates, aduersùs mundi principes tenebrarum huius ſeculi, aduersùs ſpiritalia nequitiæ, poſſem in acie conſiſtere? Reſtat ergò, vt cùm ego à ſanctis Patribus didicerim, qui ſe in his priùs rectè exercuerũt, & ſatìs ab eis fuerim inſtitutus ad decertandum contra hoſtes, qui percipiuntur intelligentia, deindè in tempore percipiam fructus, qui colliguntur ex quiete & ſilentio.

Eccè peregrinationẽ ad Hieroſolymam, & ſanctorum locorũ adorationẽ, cõtra hęreticos.

*niſì

Hæc cùm ſapientiſſimè cogitâſſet: erat enim ei inter alia, perfecta quoquè intelligentia: ſtatìm ſe conuertit ad eos quærendos, qui bonum cum labore meditantur, vt qui ſciret, quòd patiendo tutiùs docetur & diſcitur. Longino itaque beato ſeni, qui erat excellentiſſimus patrum ſui temporis, ſeipſum tradit: vndiquè cum eo & degit & habitat, illius moribus admodùm delectatus, & ideò totus ei velutì inhęrens, & vt dicàm cum diuino Dauide, anima poſt eum agglutinatus. Nam cum quo quis verſari delectatur, talis etiam eſſe creditur: & id pulchrè dicitur ab antiquis. Admirabilis aũt hic Longinus ſe in quadam domũcula turris diuini Dauid: hoc enim phibet longi tẽporis traditio: incluſerat, & illic dulce mel virtutis laborioſè cõficiebat. Apud quem cùm oẽs ſenſus pius Theodoſius ità vt oportebat, exercuiſſet, & in ijs quæ ſunt expetenda & fugienda, diſcernẽdis ſummè elaboràſſet, in veterem ſedem (cum enim locũ ità vocãt: eſt aũt in via publica, quæ tendit versùs Bethleem) commigrat, inuitus quidem, ſed cedens paternę volũtati, cui potiùs quàm ſibijpſi morem gerebat. Quænam autem

Præfert initiò vitã cœnobiticam anachoreſi.

Pſal. 62.

autem fuit cauſa migrationis? Mulier quædam admodùm pia & honeſta, nomine Icelia, diues facultatibus, ſed virtute ditior. Ea cum aliquo quidẽ priùs cohabitauit: poſteà autem Chriſti fit miniſtra propter pietatem. Etenim templum quoquè, quod illic eſt, dicitur poſuiſſe omnium Dominæ & Deiparæ. Cùm ea ergò tũc ſeni magnoperè ſupplicâſſet, vt in tẽplo, quod ipſa cõdiderat, collocaret Theodoſiũ: ille quidem paret inuitus: perſuadet autem multo magìs nolenti Theodoſio, vt admittat tranſlationẽ. Cui enim iucundum erat ſimul habitare, conſequens eſt, vt ei quoquè moleſta fuerit ſeparatio: maximè cùm beatus Theodoſius mallet parére, quàm imperare, ſicut declarabit oratio.

Cùm itaque perſuaſus & tranſlatus eſſet, & diuinum illud templum habitâſſet, eius deindè fama ad omnes peruadente: ſolet enim virtus non minùs eum, qui poſſidet, oſtendere, quàm eum, qui illam fert lucerna: non ferens illic verſari diutiùs, tranſit in hunc ſacrum montem & hanc ſpeluncam: ex qua facit ille vnam ſolam, eam quæ eſt ad Deum tranſitionem, illic relicto corpore. Tribus aũt de cauſis piè fit eius in montem tranſlatio. Primùm quidem, vt præfecturam tanquàm magnum aliquod onus fugeret, quam illi erant impoſituri Patres, vel potiùs eius virtus eximia. Secundò, vt loci quoquè tranſlationem, ad excelſioris vitæ inſtitutum tranſlationem efficeret, hominum ſolitudinem multiplices virtutis fructus producere arbitrans. Tertiò autem, quòd non à ſe, ſed à Deo motus fuerit, vt ei Chriſti phalanx ducenda committeretur, vbì tot militum, vel fortiſſimorum potiùs hominum millia, erat communi Domino oblaturus. Sic ergò pia mente commotus, accedit ad verticem montis, & in hac ſpelunca perpetuò habitat, quæ etiam hucuſquè eius ſacris diues eſt reliquijs.

Recedit à Lógino inuitus.

Spelunca eius ſacris diues reliqjs.

Quædam autem fama ab alto à patribus tradita, ad nos vſque peruenit, quæ dicit, fideles illos Magos, qui Bethleem venerunt ab Oriente, cum Deo, qui ex ſuperna ſpecula in Occidẽtem huius mundi venerat, aurum, thus & myrrham piè admodùm obtuliſſent, deindè ab angelo reſponſum accepiſſent, nè eandem viam rursùs inirent, ſed per aliam potiùs redirent in ſuam regionem: Hos, inquam, dicit Magos in hac ſpelunca in reditu fuiſſe diuerſatos: cumque hîc noctù dormijſſent, manè ingreſſos eſſe viam, quæ ducebat in patriã. Et tale quidem eſt id, quod dicitur, & fortaſsè eam nulla labefactat improbabilitas. Nam primùm quidem, cùm ſtatuiſſent ingredi iter per Hieroſólyma, non eſt admodùm facile, vt ij alia ex Bethleem domum reuerterẽtur. Sicut etiam nũc videmus eos, qui à Bethleem, vel ab ea q̃ eſt circuncircà regione tranſeunt, per hanc proficiſci. Prætereà autem multa ex ijs, quæ olìm quidem facta ſunt, ſita autem non ſunt in diuina ſcriptura, ſola ſcriptis non mandata traditio, efficit vt in hodiernum vſque diem pro certis habeantur. Qualia ſunt ea, quæ dicuntur de loco cranij, quæ ſunt, inquam, tractata à magno Baſilio. Ille enim dicit in quadam ſua oratione, (oportet enim ea tanquàm condimentum aliquod addere orationi) non ſcriptam nobis exponens traditionem: Adam, inquit, primus noſter parens in hoc, qui nunc dicitur cranij, loco dicitur eſſe ſepultus: vbì meus quoquè Chriſtus pro nobis crucem & mortem ſuſcepit, propter eam, quæ verbis explicari non poteſt, benignitatem. Et hæc quidem ſic.

Matth. 2.

Traditiões ſine ſcripto, ꝓ certis habétur in Eccleſia.

Sapiens autem Theodoſius cùm fuiſſet in hoc loco, & ſemper cuperet excelſiora, diuino Apoſtolo ſibi velutì exemplari ꝓpoſito, euaſit illius imitator, omnia quidem ſacra amans mandata ſimiliter: præcipuè autẽ captus amore diuinæ dilectionis. Eius enim ſuaui iaculo ſic erat illius ſauciata anima, & ità eius inſolubilibus adſtringebatur vinculis, vt excelſum illud & diuinum præceptum, Diliges Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mẽte tua, re ipſa ab eo impleretur: quod quidem non aliter fieri potuerit, niſì omnes naturales animæ facultates ad nihil aliud, quod adſit, contendant, niſì ad ſolum creatoris deſiderium. Has, inquam, intelligentes animæ operationes, vt qui muſicæ eſſet peritus, pius Theodoſius concinnè & numeroſè mouens ad ea, quæ oportet, & quandò & quantùm oportet, & vt par eſt, vnamquanque coniungens, omnium harmoniarum numeroſiſſimam & iucũdiſſimam effecit ſuę vitę temperaturam, vnum ſolum ſcopum ſibi proponens, vt ex Deo à ſe omnia fierent, & nihil ab eo diſſentiret aut diſcreparet.

Charitati præcipuè ſtudet.

Matt. 22.

Quis enim in ijs, quę ꝓ Deo ſuſcipiuntur, periculis ęquè excelſi & fortis animi viſus eſt atquè ille, q neq; vincebatur à minis potentiorũ, neq; illiciebat̃ inducebatúrve

blan-

blanditijs,quandò de Deo fortaſsè,ſed non ex Deo erat quod iubebat?ſed de ea re q. dem differatur oratio. Quis autem ſignificauit iudicare cordis cogitationes,& accuratè eas examinare,& maligni nôſſe artes,quæ ſuffurãtur per dexteras,ſicut ille?Quis ſic animam quidem comprimere, ſpiritum autem conterere, omnem autem intelligentiam & altitudinem deprimere,quæ extollitur aduersùs Dei cognitionem? & vt ſemèl dicam,Quomodò quis res illius imitatus fuerit,quas ne dignè quidem laudare potuerit?ieiunij conſtantiam,vigilandi perſeuerantiam, orãdi aſſiduitatem, pulchrũ pſalmodiæ ordinem,oculorum in lachrymas innatam profuſionẽ,vt priùs ſpes eſſet ſiſti perennia fluuiorum fluenta, quàm fontes illius lachrymarum: per totas noctes ſtationem,illa quæ occultè ſuſpendebantur,propter quæ,eô quòd in ſomnum difflueret & reſolueretur, dolor incumbebat in inguinem: humilitatem ſpiritûs, manſuetudinem,animum vtplurimùm cogitabundum & attentum,acre ingenium, & quòd admodùm facilè rectà ad cęlos vſque volabat?Hęc optare quidem poſſunt etiam alij: ſunt autem ad imitandum omninò difficilia.

Eccè ſancti patris ſancta exercitia

Quis ventri ità imperauit,aut eam abſtinentiæ legibus magìs habuit obedientem? Qui ea vtebatur non ſecùs àc ancilla,cibum ſumente quandò ipſe iuberet. Sumente autem cibum,non quantum ipſe vellet,ſed quantum ſufficeret ad continendum vinculum naturalis coniunctionis. Alimentum autem erat fructus palmæ, aut paucæ ſiliquæ,aut legumen aliquod aqua madefactum,aut etiã quæ ex agreſtibus herbis erãt eſculentæ. Quòd ſi horum quoquè,quæ dicta ſunt,erat penuria propter ſummam ſolitudinis inopiam,oſſa dactylorum madefacta,erant illi lautum & ſplèndidum nutrimẽtum propter neceſſitatem,& famis ſcitum ſolatium. Perpetuis autẽ triginta annis panis nihil guſtauit penitùs. Sed etſi ità parcè & ſtrictè ſe gerebat in ijs, quæ pertinebant ad vſum corporis,non ità tamen ſe habebat in ijs,quæ pertinebant ad animam: ſed illam contrà abundè & copioſè noctù diuq; alebat: vt qui in lege Domini quotidiè meditaretur,& ſacris eloquijs aſſiduè rigaretur. Quo factum eſt, vt viſum ſit tanq̃ lignum,quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum,& fructum dedit in tempore iucundiſſimum & copioſiſſimum. Atque corporis,quidem in iuuẽtute ad libidines incitationem ſic pulchrè effecit conquieſcere. Hanc autem abſtinentiæ legem non ſtatuit ſimul abijcere cum flore iuuentutis,neque eam repulit tanquàm adhuc inutilem & minimè neceſſariam : ſed conſeruauit vſque ad profundiſſimam ſenectutem,augẽs & non remittens : & non ſecùs àc quendam ſocium nauigationis, qui vnà nauigauit in hyeme & tempeſtate,multorumq́ue laborum & ęrumnarũ fuit particeps,cùm iam fuerit in portu,erubeſcens amandare.

Sancti viri abſtinentia & victûs auſteritas.

Panis p triginta annos nihil guſtauit.

Pſal. 1.

Amplectebatur itaque labores,ſicut alij voluptates : remiſſiones autem & delicias repellebat vt hoſtes,cùm longa conſuetudo ei talem impreſſiſſet habitum. His nõ ſecùs àc ſtella iucundiſſima,ſplendidiſſimè ac pulcherrimè micans radijs, iam etiam p̃cùl apparebat. Nam ciuitatem quoquè ſitam ſupra montem,eſt celari difficile. Ergò nec latuit,etiamſi illud ipſum perpetuò fugeret. Cùm non lateret aũt,conſentaneum erat omninò,vt boni & honeſti ſtudioſas animas ad ſe traheret, non ſecùs àc magnes ferrum : aut potiùs vt bonas quaſdam apes,iucundũ illud mel virtutis. Ad illum itaq; iam ventitabant quidam ex ijs,qui erant amatores virtutis,& mâlebant cum eo incolere ſolitudinem,quàm cum Imperatoribus præclaras ciuitates. Qui vim afferentes, vix quidem,ſed tamen perſuadent,nè ſua ſolùm conſideraret,ſed ea etiam,q̃ ſunt proximorum : & eius,quæ eſt ex Deo vita,eum accipiunt velutì pædotribam. Et tunc q. dem ſex vel ſeptem numero erant chorus,qui erat circa ipſum. Cùm autem ſciret ille magnus,ijs qui ex Deo viuere elegerint, nihil æquè conducere ad parãdam virtutem & ad partam conſeruãdam, àc mortis memoriam : quæ etiam vera philoſophia & dicitur & creditur : quid facit? Sepulcrum iam cõſtruere his ſuis iubet diſcipulis : ſimul quidem vt eius eſſet monimentum finis,ſicut etiam vocatur : & ſic eos magìs excitaret ad decertandum, & diligentiùs ſtimularet ad virtutem:& ſimul etiam,& mortuos acciperet : quin etiam ille ex futuris aliquid præuidens & præſagiens, iam enim hæc chariſmata & gradus attigerat,in luce gratiæ lucem videns. Quid autem erat quod p̃ſagiebat,iam declarare aggreditur oratio.

Labores appetit,ſpernit voluptates.

quidã ſe illi adiungunt.

Mortis memoria, vera philoſophia.

Paratum enim erat ſepulcrũ,& adſtabat quidem *ipſe deſupèr : diſcipuli autẽ ipſum circunſiſtebant. Ille autem acuto mentis oculo intuens id, quod erat euenturum,*

ſic

ſcelepidè dicit, eos adſpiciens: Sepulcrum quidem eſt paratum: quiſnam autem ex vobis eſt encænia eius celebraturus? Et ille quidem ſic, lepidæ & vrbanæ orationi miſcens ſeria. Solebat enim ipſe quoquè inter alia tempus nôſſe, auſteritatemque & triſtitiam gratia moderata ſoluere. Quidam autem Baſilius, dignitate quidem ſacerdos: propter rerum autem bonarum deſiderium, expreſſos apertè ſeruans paternos characteres: & cum qui ipſum genuerat ſpiritaliter, non minùs referentes ſimilitudine virtutis, quàm carnales patres ij, qui ex illis nati ſunt. & alioquì ſciens quæſtionem nõ fruſtrà dictam eſſe propoſitam à magiſtro, primus arripiens ſermonem, erat prompto & alacri animo ad mortem eligendam, tanquàm rem non repudiandam, ſed valdè vilem & conducibilem. Protinùs ergò genibus flexis, cùm ſe humi proiecisſet, Benedic mihi, inquit, Pater. Ego autem, inquit, huius ſepulcri primus celebrabo encænia. Hic ergò petijt, ille verò dedit. Et ipſum quidẽ habuit ſepulcrum. Iubet autẽ pater omnia ipſi fieri, quæ lex vult fieri mortuis, tertianas, inquam, & nouenas, & cõſequenter etiam quadragenas. Cùm autem iam finem acciperent quadragenæ, ô quomodò explicauerit oratio id, quod eſt valdè quidem verũ, ſed eſt valdè creditu difficile, propterea quòd modum exuperat? Baſilius neque à febre arreptus, nec capitis dolore vexatus, nec vllum dolorem ſentiens in vlla parte corporis, tanquàm molli quodam & ſuaui ſomno ſopitus, exceſſit ad Dominum, præmium virtutis, & quòd prompto & alacri animo illinc tranſire voluërit: quod quidem apertè ſignificauit cum eorum, quæ hîc ſunt, nequaquàm affici voluptate: vt q * primus vt ante Deũ ſiſteretur, & primus coronaretur, tulerit: adeò vt ipſe hac in re laudem magiſtri ſuperauerit, niſì fortè nimìs videatur curioſum id, quod dictum eſt. ſiquidem magna res eſt, Dei facies benignè & beneuolè adſpiciens.

Vides tertianas, nouenas & quadragenas, q̃ ex vſu Eccle. mortuis ſũt, eſſe antiquiſſimas, nõ autẽ recẽtiorũ clericorũ aut monachorũ inuẽtum?

for. *primas, primus

His ſic perfectis, miraculum conſecutum eſt miraculum. Quadraginta enim deincèps dies, in cãticis veſpertinis inter ſacrum chorum diſcipulorum hic diuinus quoquè ſtans Baſilius, & vnà cantans videbatur & audiebatur à magno Theodoſio. Et ex alijs quidem nullus alius, neque vocem audiebat, neque illius formam cernebat. Solus autem quidam Aëtius, vir qui ipſe quoquè magiſtri ſequebatur veſtigia, & volebat eſſe diſcipulus Theodoſij: non ex eo ſolùm, quòd res illius & ſciret & narraret, ſed cum etiam imitaretur, ipſum quidem videre non poterat, ſed vocem audiebat. Rogauit autem magiſtrum, an ipſe mortui quoquè vocem audiret. Ille verò dixit ſe & videre & audire: & ſi vellet, ſe ei eſſe oſtenſurum eo tempore, quo apparuerit. Atque nox quidem ſucceſſit, & peragebatur conuentus, & homo DEI rurſùs planè videbat Baſilium cum ijs, qui ſtabant & canebant, ſimul ſtantem & canentem, eumque digito oſtendens Aëtio, preces quoquè addidit: Aperi Domine, dicens, huius quoquè oculos, & videant hoc quoque magnum tuorum operum myſterium. Cùm is autem ſtatim vidiſſet & agnouiſſet, atque etiam accurriſſet, & præ deſiderio eum complecti voluiſſet, Baſilius non ſolùm appræhendi nõ potuit, ſed etiam euanuit, cùm dixiſſet alijs audientibus, Salui eſtote ô patres & fratres, ſalui eſtote: me autem deceterò non videbitis ampliùs. Quamobrem id quod à Chriſto dictum fuit in Euangelijs, Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, viuet: oſtendit id quod factum fuit, eſſe veriſſimum & fide digniſſimum.

Iohan. 11.

Hoc fuit primum teſtimonium virtutis Theodoſij. Secundum autem mea iam vult perſequi oratio, quod priori nullo modo eſt inferius: Dies erat feſtus & feſtorũ oĩm primus & præcipuus: ipſum, inquam, Paſcha, mei Chriſti, vel mea potiùs reſurrectio & reformatio. Sacræ autem noctis aderat quidem veſpera: ijs autem, qui ad eum vẽtitabant, nihil erat ex ijs, quæ ſunt ad veſcendum neceſſaria: non panis, non oleum, non aliquid aliud ex ijs, quæ ſunt eſculenta. Atque chorus quidem diſcipulorum ęgrè ferebat, vt eſt veriſimile, qui iam erant numero duodecim: ægrè ferebat autem non pro ſe tantùm, ſed quòd cùm non adeſſet panis, qui offerretur ad ſacrificium, erat eis futurum paſcha abſque ſacrificio, & abſque corpore Chriſti dies feſtus celebrandus. Circumſiſtentes itaque, aduerſùs magiſtrum murmurabant, cùm cauſam rationi conſentaneã velutì ex re cepiſſent. Ille verò cùm tãtùm dixiſſet, Parari oportet ſacrã mẽſam: reliquorũ autẽ, inq̃t, nihil vlli curæ ſit. Nam q̃ olim tot Iſraëlis millia in ſolitudine, deindè etiã nõ paruã multitudinem aluit ad ſatietatem: hic ipſe noſtri quoquè curam gerens, nec eſt viribus imbecillior, nec ad prouidendum debilior. Hæc ille quidẽ dixit:

Sãctum Paſcha feſtorũ præcipuũ.

Quoniam autem ei quotidiè accedebant diſcipuli: fontes enim illius gratiarũ, vocabant bonas & virtutis ſtudioſas animas: ſeruas rationis compotes dixerit aliquis, aquas amantes ſpiritales: aliją; plurimi acceſſerunt, & non pauci ex ijs, quorum magna erat authoritas & opes. Et iam magnus quidem erat numerus diſcipulorum, ſpelunca autem exigua & planè minor, quàm vt eos poſſet capere: ipſi autem accedentes ſolicitabant, vt excitaret monaſterium, & ampliorem eis faceret mandram ouium ſpiritalium: dicentes, nihil oportere eum curare ſumptus faciendos ad ædificationem. Nam & ſumptu, aiebant, qui ad eam ſufficit, manus, & manu nobis ea animus largior. Sic cùm maiori gregi cogeretur præeſſe verè bonus paſtor, dici non poteſt, quantis iactaretur curis, & quàm varijs diſtraheretur cogitationibus. Quandò enim ad bonum quietis & ſilentij reſpiciebat, & ad puram & tranquillam mentem, ab hac chara quiete tanquàm à matre ſe auelli dolebat. Quandò autem conſiderabat, curam eſſe gerendam eorum qui ventitabant, & non oportere ſibi ſoli viuere, ſed multo magìs etiam proximis, & eius rei ipſum Dominum fuiſſe nobis ab initio exemplar propoſitum, qui & ſibi congregauit diſcipulos, & conſpectus eſt paſtor ouium rationis compoſitum, & pro eis emiſit animam. Augetur in dies numerus diſcipulorũ eius.

Hæc ergò quandò per ocium conſiderabat, & in contrariam partem trahebatur animus, neque ſciebat cuinam purè adhæreret. Nam quietis quidem & ſilentij fructus non ignorabat. Rursùs autem ſciebat, quinam eſſent fructus curæ, quę gereretur fratrum: & ideo vtriſq; adhærebat, & neutrius erat penitùs: & ab vtroque recedebat, & cum ambobus rursus conueniebat. Quid ergò facit? Deo permittit vniuerſum, qui vel ſolus poteſt miſcere, quæ miſceri non poſſunt: & illius auxilio credit poſſe fieri, vt & conſeruetur bonum quietis & ſilentij, & non priuetur mercede præfecturæ. Nõ enim in eo, quòd ſit corpus ſolitarium, ſed in eo, quòd ſit cor benè compoſitũ & trãquillum, vitam rectè geri monaſticam, vt à diuino Dauid eſt definitum. Certè etiamſi ità ſe haberet, iudicium tamen Deo permittit, & ei ſupplicat, ſi omninò ei gratus eſſet conatus: (ei enim in mente verſabatur, quod olìm diuinus Simeon de eo prædixerat) ſi ergo omninò Deo placeret, vt hoc ſigno declararet, & locum apertè indicaret, in quo erat monaſterij iacturus fundamenta. Corporis ſola ſolitudo nõ facit monachũ.

Cùm ergò in manus ſumpſiſſet thuribulũ, & implêſſet carbonibus, & deindè abſq; igne impoſuiſſet ſuffitum, peruaſit ſolitudinem, labris preces decantans. Preces autẽ ità habebant: O Deus, qui per multa & magna miracula feciſti Iſraelem fidelem, qui famulo tuo Moſi multis & varijs prodigijs perſuaſiſti, vt eos regendi onus ſubiret: & virgam quidem in ſerpentem, in alborem autem leproſam manum mutâſti, & deindè ei rursùs priorem reſtituiſti colorem. Qui aquam quidem mutas in ſanguinẽ: ipſum autem rursùs facilè in aquam reſtituis. Qui Gedeoni ſignum victoriæ vellus exhibes, & quæ ad vellus pertinent. Qui omnia fabricaris & contines. Qui Ezechiæ vmbræ graduum retrò reuerſiõe deſcripſiſti vitæ additamẽtum. Qui etiam Eliæ preces priùs exaudijſti, ignemque de cælo demiſiſti: & propter eorum, qui ſe impiè gerebant, ad te conuerſionem, ligna & holocauſta & aquam vnà cum ipſis lapidibus combuſſiſti: ipſe etiam nunc es Domine, ipſe quoque exaudi me ſeruum tuum, & oſtende vbì tibi placeat, vt templum quidem tuæ potentiæ, tuis autem ſeruis & meis diſcipulis habitaculum ædificem. oſtendens autem omninò, vbì iubebis accendi hos carbones, ad gloriã quidem tuam, multorum autem agnitionem, & veritatis confirmatiõem. Hæc & his ſimilia decantans, obibat loca, quæ nouerat alijs aptiora. Exod. 4. Exo. 4. & 7. Iudic. 6. Eſai. 38. 3. Reg. 18.

Cùm autem ſolitudinis multam terram peruaſiſſet vſq; ad locum, qui dicitur Cutilla, & ripas lacûs Aſphaltidis, ſic mortuis & minimè ignitis carbonibus: cùm vidit eos minimè accendi, neque conatum ei ex animi ſententia ſuccedere, conſtituit reuerti. Cùm hoc autem feciſſet, & parùm eſſet remotus à ſpelunca, (ô quis tuam dignè laudârit potentiam ô rex immortalis) fumus repentè aſſcendit ex carbonibus, fumus benè olens, cùm ignis modo ineffabili percurriſſet carbones, & eos latenter ſuſcitâſſet. Cùm itaque ignis meliùs quàm lingua locum ſignificâſſet, & iacta ſunt fundamẽta, & templum extructum eſt, & ædificatum eſt monaſterium, vel, vt meliùs dicam, virtutum habitaculum, aut tabernaculum in terra, quod eſt re vera terrâ ſuperius & cæleſte: quod quidem eſt & magnitudine maximum, vt quod paulatim creuerit ijs, quæ factæ ſunt, acceſſionibus: & abundat bonis omnibus, non ijs ſolis, quæ ſunt ex Monaſteriũ vocat virtutum habitaculum, &c.

ſpiritu & virtute,ſed ijs etiam,quæ ſunt ad vſum corporis. Nam eis quoquè erat illis opùs,cùm eſſent homines:non lautis quidem & ſuperuacaneis,ſed quorum eſt neceſſarius vſus & ineuitabilis. Quomodò enim in præclara ciuitate & populo frequenti, ità etiam hîc quoquè licet videre omnigenas artium officinas, quæ communi fraternitati omnia præbent citra laborem, & ab externis, quæ eos auellant,curis liberant.

Commēdat cœnobium Theodoſij.

Iam verò habitationum varietas & diuerſitas quemnam oculum quidem non mouet ad contemplandum?quamnam autem non linguam ad laudandum? Quam enim omninò animam,aut quod corpus eorum, qui diuerſantur, non curat? Hæc eſt monachorum, illa eorum qui promiſcuè vitam agunt: alia egenorum, alia eorum, qui aliâs peregrinantur. Et vt in ſumma dicam, vnicuique eorum qui accedunt, & locus quo excipiantur,& modus quo curentur,alius alij eſt attributus. Vnum eſt, quod ex æquo omnibus exhibetur, nempe ſumma hoſpitij hilaritas & benignitas. Cæterùm

Benignitas eius in pauperes.

pauperum quidem magnam curam gerebat Theodoſius: quorum ille egeſtatem vincens ſuppeditatione,eam rursùs habebat voluntate inferiorem:quomodò etiam voluntatem ſemper victam à liberalitate & munificentia ſpiritûs, vt paulò pòſt oſtendetur. Hoc autem eſt ipſis rebus conſentaneum & valdè conſequens. Si enim ipſe cùm eſſet homo,ſtudebat hominum egentium ſuperare cupiditates voluntatis magnitudine: quomodò non humana rursùs voluntas ſuperanda erat ab opibus diuinis & benignitate?

Cùm autem in omnes, qui egeſtate premebantur, ità eſſet miſericors,eius magìs augebatur miſericordia in eos,in quibus rursùs erat malum grauius, & cum egeſtate erat prætereà morbus, aut membrorum mutilatio, eaque ſacra,quod grauiſſimum, excrucians. Ea ratione erat etiam oculus quidem cæcorum, pes verò claudorum, indumentum autem nudorum: eorum qui tecto carebant, tegumentum : ægrotorum medicus, largitor, adminiſter, famulus: omnibus omnia factus propter excellentem ☞ benignitatem: ſanguinem abluens,vulnera mundans,labra admouens labris eorum, quorum erat caro mutila,& ità eos ſapienter conſolans, & perſuadens vt moderatè ferrent calamitatem,cùm ſcirent eos,qui ſapiunt, non modò ipſos non auerſari, ſed eos potiùs beatos ducere & amplecti. Non autem ſe ſuperbè & inhumanè gerens, vt complures: quos cùm oporteret miſerendo fratrum, in eos benignitatem exercere & clementiam,illi,ô inhumanitatem,adeò ſunt elati & ſublimis animi, aut (vt veriùs dicam) nimìs ſuî amantes, & tam puſilli & abiecti animi, vt non ſolùm eos non admittant, ſed eos etiam videre non inducant in animum : perindè àc ſi nolint meminiſſe neque omninò ſcire, quòd ipſis quoquè ſunt carnes ſubiectæ talibus affectionibus. Sed non ſic hic beatus: ſed fuit magno (ſicut diximus) & generoſo animo. Et ſunt huius quidem rei multi oculi teſtes: maximè autem ex ijs, qui hoc miniſterium vnà cum eo obibant: qui cùm primò hanc inſignem benignitatem & commiſerationem ſimiliter atquè alij auerſarentur,illius deindè egregiam reueriti moderatiōem, perſuaſi fuerunt rectè ſapere,& vt par eſt, imbecillitatem humanam & humilitatem.

Quamobrem ſi quis eum dixerit communem portum, & communem medicinæ officinam,communem domum, commune penarium, rectè dixerit & congruenter veritati, ægrotantium,eſurientium,algentium, peregrinantium. Eorum enim omnium ea, quam par erat, cura ab eo gerebatur. Qui autem contemneretur aut deſpiceretur propterea, quòd eſſet vilis & humilis, ſi quæſiuiſſes, illic inueniſſes neminem: ſed propter hoc ipſum, quòd eſſet,inquam,vilis & minimus, maiorem cōſequeretur curationem. quoniam Chriſtus quoquè eſt inter minimos,& quæ ſunt illorum, apertè ſibi tribuit. Quarè eorum qui expellerentur,nulla illic habebatur ratio. Nullus deſpiciebatur,nullusque indignus reputabatur commiſeratione. Quod quidem patri quoquè nonnullis non eſt admodùm facile ſeruare in filios. Sed alijs quidem veſtes quoquè dabantur,quibus ijs erat opùs: omnibus autem ſimiliter dabantur alimenta. Atque meminerunt quidem, qui ad hæc miniſtrabant, ſe vno die pluſquàm centum menſas patâſſe. Et humanus quidem miſericordiæ fons erat huiuſmodi, & tam abundè ſcatutiens:Dei autem fons qualis?Num eſt manifeſtum, quòd multis atque adeò infinitis partibus ſuperabat?Nunc autem declarabit oratio,quibuſnam indicijs, & finem imponet ei,quod eſt pollicita.

Neminem quanuis humilē deſpicit.

Vno die pluſq̃ 100. menſæ parantur.

Caſtigabat aliquandò terram Deus,caſtigabat autem fame: erat autem non breuis aliqua

aliqua fames,neque in hos quidem dominabatur,in alios verò non: ſed ex æquo oēs
inuaſerat flagellum. Cùm ſic autem affligerentur homines, vt eorum, quæ ſcelerate
fecerant, pœnas darent: malorum enim ſtudiorum hæc eſſe fructum dicit diuinus
Micheas:& adeſſet dies feſtus Palmarum, quo pauperum & agreſtium multitudo,fe- Mich. 6.
ſti accepta occaſione,in eo loco verſabatur,iam hoc quidem pro more facientes, ſed Dies feſtus Palmarum.
tunc magis à fame iuſſi. Qui itaque ad parandum prandium inſeruiebant, ad tantam
caligantes multitudinem, conabatur quibuſdam libris & trutinis alimentum diſtri-
buere, vt hac accurata ſubtilique ratione & parcitate poſſet pluribus alimentum ſuf-
ficere. Pondus autem eis ad libram, vt dixerit quiſpiam vtens lingua Romanorum,
redibat. Accedens autem magnus ille Theodoſius,cùm id quod fiebat, viſu apprēhē-
diſſet,& à magna multitudine vim afferri ianuis, & idem quod Iob, didiciſſet ſentire Iob 31.
& diceret: Foris non diuerſabatur hoſpes,& patebat oſtium omni viatori: iubet por-
tas aperiri, & permittere, vt omnes volentes poſſent ingredi: & hominibus menſas
conſuetas apponere, quos difficile erat vel numerare, non ſolùm eos cibo ſatiare.
Quicunque ergo ei erant inſeruituri, quandò ad ſolam tantummodò adſpiciebant
multitudinem,non credebant: tātum abeſt,vt aliquid facerent, proptereà quòd mo-
dum iuſſus exuperabat. Poſtquàm autem adſpexerunt ad virtutem & gratiam eius,
qui iubebat,ab humanis deſtiterunt,& altiùs adſpexerunt, & portas ſtatìm aperue-
runt, & lubenter admiſerunt eos qui veniebant: & deindè etiam parandis menſis da-
bant operam, & hilariter ea etiam apponebant, quæ habebant. Quid ergò Deus ad-
mirabilium? Rursùs quoquè ſuffecit ad paucis alendam magnam multitudinem,ſicut
etiam priùs quinque panibus quinque millia. Simul ergò & eorum impleti ſunt ven- Iohan. 6.
tres, & arcæ panariæ oſtendebantur plenæ panibus: & illi quidem exiſtimabant fore,
vt omnia deficerent: eæ verò erant plenæ, & plura tenebant quàm præbuerant,& per
orationem veluti ad replendos ventres pauperum plurimum fructum produxerant.
Sic pro eius propoſito Deus ipſum eſt remuneratus,& pro eius beneficentia in pau-
peres,non ſolùm abundè deſupèr pluens propter eius munificam voluntatem: ſed
etiam efficiens, vt vir ille in admiratione haberetur & celebraretur,proptereà quòd 1.Reg.2.
ſit minimè falſum promiſſum. Promiſit enim eos glorificare, qui eum ſciunt glorifi- Vides quod Dei
care per opera. vera glorificatio ſit per opera?

Poſt hoc autem aliud quoquè dicatur,quod eſt ſimilis munificentiæ & virtutis in
faciendo miraculo. Rursùs erat dies feſtus,& feſtus virginis Dei matris: in quo, pro-
pterea quòd erat valdè inſignis ac ſolennis,tam magna cōuenerat multitudo (opor-
tebat enim & feſti cauſa eſſe multos celebraturos,& eius qui feſti celebritatem pera-
gebat,dexteram,aut vt potiùs dicam propoſitum, habere etiam conuenienter mul-
tos qui alerentur) vt ne ſufficerent quidem ad faciendum accumbere eos, qui acce-
debant,illi quibus hoc commiſſum fuerat: tantum abeſt, vt haberent quod ſatis eſſet
ad eos alendos,niſi in vna menſa oporteret vnum panem apponere. Qui autem arcas
panarias antè impleuerat Dominus, larga & copioſa dextera, quæ aperitur & nutrit, Eſca diuinitùs augei.
quicquid ab ipſa eſt creatum:is tunc quoquè menſas impleuit, vel vt potiùs dicam,
ventres: adeò vt cùm innumerabilis ille hominum conuentus, fuiſſet plenus ad ſati-
etatem,tot eſſent ſportæ reliquiarum, vt ipſi quoquè, qui accubuerant,multa domū
tulerint,& iis qui ſeruiebant, ex iis ſint opiparæ poſteà menſæ appoſitæ. Videntur au-
tem hæc eſſe difficilia non ſolùm ad imitandum, ſed etiam ad laudandum, & ad rectè
explicandum oratione. Quis enim adhuc videns Aegyptios confluentes ad magni
Theodoſij monaſterium,non exiſtimauerit vel puteos eſſe tātæ multitudini defectu-
ros ad ſolum potum? Illi autem ità ad ſatietatem fruuntur appoſitis, vt iis etiam, qui
poſt ipſos veniebant, ſufficerent quæ remanſerant ad ſecundum conuiuium. Quis er-
gò videns,quæ in hodiernum vſque diem fiunt in ſolitudine,non ſtatim eſt habiturus Exod.16.
fide dignum teſtimoniū, quòd qui per Moſem in ſolitudine mirabile priùs pluit He- Nota duo, & ſanctos
bræis nutrimentum, hic ipſe nunc quoquè per Theodoſium (etenim in Chriſto vi- nō rectè dici emortuos,
uere creditur) hoc quoquè magnum & diuinum efficit,& tot viris nutrimentum co- cùm in Chriſto viuant,
pioſè ſuppeditat? Proptereà ergò multos quoquè videris ad hunc locum feſtinan- & quod Deus per illos
tes,hunc ipſum reuerà eſſe illum exiſtimātes, propter quem Seruator & quinq; priùs virtutes operatur.
panes benedixit,& tot hominum millia aluit ad ſatietatem. Sed hæc quidem ità ſe ha-
bent. Nobis autem redeundum eſt ad ea,quæ conſequuntur.

Quoniam enim præcipuum indicium charitatis in proximũ,eſt cura quæ geritur ægrotorum: quæ etiam maximè nouit purgare patibilem noſtræ animæ facultatem: quoniam non ſufficit ad perfectionem, fratrem nutrire eſurientem, & potum dare ſitienti,eumq́; qui eſt hoſpes & nudus, in domũ introducere & complecti:ſed oportet præterea eius etiam cum mutuo quodam ſenſu miſereri, vt non ſit ſolummodò bonum,ſed etiam benè fiat,ex animæ ſcilicet affectione: vt non manu ſolùm, verùm etiã anima oſtendat miſericordiam. Qualis autem ille eſſet in ea re, iam vult declarare oratio. Cùm tres domos ædificâſſet, vnam quidem ijs,qui propter Chriſtum erant ſeiuncti,& toti mundo crucifixi, tribuit ad curam corporis infirmitatibus. Deindè duas permiſit ijs,qui in mundo viuebant & verſabantur: & ex ijs ipſis, vnam quidem ijs, qui erant inſigniores & honeſtiores: alteram verò ijs,qui erant viliores & pauperiores,& qui opùs habebãt alterius auxilio. Quinetiam ſuis monachis,quorum propter ſenium & labores longæ exercitationis ſoluta erat vis membrorum,(Oportebat enim ne hoc quidem effugere Theodoſij ſolicitudinẽ) ijs cùm in loco ſeparato aptũ extruxiſſet gerontocomion, id eis permiſit ad recreationem diuturnæ afflictionis, tanquàm bonis viatoribus, longa via & aſpera defeſſis, accommodatum diuerſorium. Præterea autem aliud quoquè ab eo conſtructum eſt noſocomium, nempe ad opera commiſerationis verè miſericordi & clementi animæ:quod etiam erat donum mulieris verè honeſtæ, moribusq́ue piæ & religioſæ : quæ quidem eius admirans bonitatem,domumq́ue & ſeipſam cum filijs ei largitur: mundo quidẽ renuncians, Deo autem totam ſeipſam permittens,& volens vt ſui filij ſub illo viuerent.

Tria valetudinaria extruit.

Quinetiam,quod maius eſt ſignum clemẽtiæ & benignitatis,quicunq; in montibus & ſpeluncis degere quidem propter Chriſtum,ſed non ex Chriſto elegerant,inconſiderato & non ſtabili calore ſecuti exercitationem: & humanæ quidem imbecillitatis,& Chriſti verborum, quòd abſque illo nihil poſſumus facere, obliti: inani faſtu & vana perſuaſi arrogantia, & quæ rectè geſſerant,miſeri ſibi adſcribentes : ô mea mala, ô grandem inſolentiam, vel potiùs amentiã. Quid enim boni fecerit humana natura, tuo, ô Seruator, nudata auxilio? qui me doces per linguam Prophetæ dicentem: Remiſi manus,& aruerunt: & facti ſunt tanquàm fœnum ſiccum ſuper domos, tanquàm gramen. Quid verò per hæc ſignificat? Quòd amiſſo flore virtutis,quem qui tuam habent manum opem ferentem, amplexi ſunt,deindè exiccati defectu tuę pinguedinis, dedecus deformitatis miſerabiliter induerunt. Qui ergò ſic ſtultè ſenſerãt; & ideò traditi erant ſatanæ ad interitum carnis, vt ait Paulus, vt ſaluus fiat ſpiritus: aut alioqui mente erant læſi & malè affecti, & pœnas dederant in eo, quod peccauerant, vt diſcerent cùm in honore eſſent, effecti rationis compotes,intelligere ac noſcere opificem & auxiliatorem, & non eſſe ingrati in eum, qui eis dederat gratiam: ij experti ſunt eum valdè benignum, & paternè in ipſos ſe gerentem. Pro eis enim accendebatur, tanquàm pro filijs proprijs, & alioquì beneuolè in eos afficiebatur: cumq́ue eis conſtituiſſet locum quietum & tranquillum,permiſit vt in eo agerent: vt eſſet ei quodammodò alterum monaſterium,& ob multitudinem eorum, qui erant congregati, & ob ordinem miniſterij, & ob ſtatum eorum qui miniſtrabant, & ob ſumptum eorum, quæ ſuppeditabantur. Magìs ergò quàm aliorum,homo Dei, ſicut diximus, vincebatur ipſorum commiſeratione, & in eis recreandis magnam adhibebat curam & diligentiam, & eos conſolabatur verbis aptis ad perſuadendam tolerantiam:

Iohan.15.

1.Cor.5.

Nequaquàm ô filij,dicens,nequaquàm reſoluamini & eneruemini hac temporali afflictione. Neque hoc vobis videatur optandum, à Deo omninò non corrigi. In laboribus enim, inquit,& in flagellis caſtigare Hieruſalem. Sic dicit Deus per Hieremiam: Anima mea nunquàm à te deficiat. Caſtigat enim, ſed benignè : & caſtigat omnem filium, quem recipit, poſſum dicere ex diuina ſcriptura, adeò vt diſciplina eius & caſtigatio non ſit iræ, ſed dilectionis, ad correctionem peccatorum, inducta propter benignitatem. Bonum eſt ergò, ô fratres,& valdè bonum, cùm hic ſpiritaliter caſtigati fuerimus, illic Dominicas plagas non experiri: & cùm hîc ad tempus afflicti fuerimus,quæ finem non habent, tormenta effugere. Hîc enim nihil pati, longè eſt grauius,quàm pati: & excedere è vita abſque tentationibus, vt cuius non fuerit purgata materia peccatorum multis afflictionibus, quod eſt apertum indicium terribilium

Ierem.6.

Heb.12.

ribilium

ribilium afflictionum, & nothorum potiùs, quàm germanorum filiorum ſignum euidens. Quanquàm ne illud quidem omninò conturbabit animum eorum, qui ſapiunt, ſi figmenti diuini dæmon euadit dominus. Nam datur quidem eis poteſtas ab eo, qui creauit, tãquàm quibuſdam punitoribus, hei mihi, ad caſtigationem filiorum qui declinârunt. Datur autem, quantùm ille nouit ſufficere caſtigationem, non quantùm ipſi volunt. Vix enim parcerent hominibus, qui ne brutis quidem pepercerunt, vt ſacra docent euangelia. Conſpiciamur ergò per hanc diſciplinam ſenſum accipere peccatorum, & non egere alijs plagis grauioribus, quòd incorrecti maneamus poſt plagam. Efficiamur probati per afflictionem. Quod contra noſtram voluntatem eſt illatum, fiat etiam proprium voluntatis, in eo quòd moderatè feramus ea, quæ contigerunt, & gratias agamus ei, qui intulit diſciplinam legibus benignitatis. Ipſe percuſſit, & ipſe nos ſanabit. Et hoc habeo à Propheta: Percutiet, & alligabit, & non tardabit ad curationem. Hæc dicens admirabilis Theodoſius, omnibus quidem procurabat conſolationem, & nonnullis etiam à morbo liberationem: alios admonens, vt forti & magno animo ferrent ea, quæ ſunt grauia: & perſuadens eſſe vtiliùs ea tolerare, q̃ ab eis liberari. Hac ratione plurimùm ſtudij ponebat Theodoſius, non vt eos qui male habebant, liberaret ab eo, quod erat eis moleſtum: ſed vt potiùs eis perſuaderet, vt ea forti & magno animo ferrent.

Cur diabolus ſinatur obſidere homines.

Matth. 8.

Oſeę 6.

Sedenim quomodò aliorum illius bonorũ epulis auditores excipiemus? Quid enim, perindè àc ſi deſint res præclarè ab eo geſtæ, excogitabimus, quemadmodum poſſimus immorari in oratione? Quis enim cùm eas, quæ hîc fiunt, audierit hymnodias, non demulcetur quidem auribus, lætatur autem animo, corde autem vehemẽter exilit, promptoque & alacri animo labra mouet ad laudãdum eum, qui fecit: quòd diuerſis quidem linguis, vna autem mente & ſentẽtia canantur piè & religioſè? Quomodò enim in lyra, ea quæ fit viciſſim pulſatione, contemperatur vocum diuerſitas numero admirabili: ità etiam hîc quoquè diuerſis linguis, quidam varius & valdè cõcinnus cantatur hymnus. Hic enim vir ſapiens, ſicut olim Beſeleel diuini architector tabernaculi, ſapientiſſimè & pulcherrimè diſpenſat & adminiſtrat in hoc ſancto monaſterio, & quatuor ædes intrà id ædificat. Ex quibus vnam quidem dimiſit ijs, qui lingua Græca vtuntur: in qua ipſa aliorum quoquè patrum choro hymnus canebatur. In ſecunda autem genus Beſſarum ſua voce communi Domino fundebat preces. Tertiam autem ſortita fuit gens Armeniorum: in qua quidem ipſi quoquè lingua patria Deo hymnos emittebant. Vltimam autem & quartam ſeorſùm ab alijs ij, qui vexabantur à dæmone: Qui cùm erant alioquì furioſi & emotæ mentis, vt antè meminimus, cùm ipſi ad ſe reuerſi, erant compoſitæ mentis, cum ijs, qui eis miniſtrabant, in ea preces emittebant altiſſimo. Ità ab eis peragebatur hymnodiæ regula, quæ (vt dictum eſt) ſeptiès in die offerebatur DEO vniuerſorum. Sed hæc quidem alio tempore. Nam quandò oportebat veneranda participare ſacramenta, lex erat apud eos pulchrè admodùm conſtituta, vt vſque ad diuinitùs inſpirata Euangelia vnuſquiſque in ſua Eccleſia ſimul & lingua diuinam audiret vocem: poſteà autem omnes congregarentur in vna, exceptis dæmoniacis: in magna ſcilicet Græcorum Eccleſia. Quod quidem in hodiernum vſque diem faciunt: & illic ſunt participes ſanctificatorum.

Etiam antiquis patribus hymnodia & cãtus fuit in vſu, tam in die q̃ in nocte.

Ecce ſeptem horæ canonicæ etiã à priſcis monachis frequentatæ.

Et quid opùs eſt omnia recenſere, illius, inquam, ſacri paſtoris & gregis: & vtrùm eorum magìs admiretur virtutem, an multitudinem? Nam quos tota quidem ſua vita parturijt ſpiritaliter, paternè autem nutrijt, & deindè etiam ad Deum emiſit, cùm pulchrè ſuam vitam finijſſent, fuerunt numero ſexcenti & nonagintatres. Quos autem præfectus, qui poſt illum ſucceſſit monaſterio, fuerunt pluſquàm quadringenti, ſpiritalis virtutis apertum ſeruantes characterem, filij patrem amantes, & filij, qui inſigniter amabantur à Patre. Cauſa autem amoris, qui erat in vtriſque, erat non natura, quæ eſt res laude carens & mercede: ſed bona voluntas & bonum animi inſtitutum, amans id quod bonum eſt & honeſtum: & ideò laudem omninò meretur. Et poſſem quidem dicere cum magna voluptate, quot paſtores, quot Epiſcopos protulerit eius educatio, & quot ex eius ouibus fuerunt paſtores aliorum, & præfuerunt ſacris monaſterijs: non ipſi amantes imperium, ſed potiùs iudicati digni qui imperarent, & digni quibus crederetur præfectura animarum: & quorum multi per ſe

Eius diſcipuli quales extiterint.

 vixerunt,

vixerunt, propter quietis ac ſilentij deſiderium, & cupiditatem maiorum certaminum: quorum nonnullis producta fuit exercitatio vſque ad octoginta annos, & eis annorum multitudo congregauit multitudinem diuitiarum ſpiritalium: per quæ omnia cognoſcebatur & prædicabatur Theodoſius, & ei aureum conſeruabatur genus, quod honore, inquam, antecellit. Per quæ ei implebantur fructus & manipuli, & merces augebatur. De vnoquoque ergò eorum libenter meminiſſet oratio, niſi produceretur ad immoderationem. Oportet ergò paucis dicere, nullum fuiſſe relictum locum, qui non commodi & vtilitatis aliquid ex eo ſit conſecutus.

Poſtquàm ergò huius viri diuini fama per vniuerſum orbem terræ iam peruaſiſſet, & virtutis ſtudioſas ad ſe attraxiſſet animas, multi quidem ex militibus bella multùm valere iubentes, referebantur in numerum eius phalangis: multi autem ex ijs quoque, qui valebant dignitate, & honores fuerant conſecuti, hæc non ſecùs atque ſomnia deſpicientes, aut potiùs vt alias Sirenes, quę demulcent ad eorum, qui eas attendunt, exitium, dimittentes, toto pede ad ipſum contendebant: propter Chriſtum ignominiam, veram eſſe gloriam, & ipſo etiam regno meliorem credentes. Multi autem ex ijs quoquè, qui erant inſignes eruditione, libros quibus adhærebant, tāquàm aliquibus vberibus aut fontibus, vel tanquàm iucundiſſimas voluptates, vel tanquàm pulcherrima ſpectacula deſpicantes, màluerunt attingere inſtitutiones elementorum vitæ, quæ ex Chriſto agitur: relictiſque plauſibus & laudibus ciuilibus, humanæ ſapientiæ prætulerunt eam, quæ eſt propter Chriſtum, ſtultitiam. Quibus admodùm aptè vſus fuit hic bonus paſtor: imbecillioribus quidem labores alleuans, augens autem robuſtioribus: adeò vt neque imbecillitas opprimeretur immoderatione, neque vires inſoleſcerent ſi non comprimerentur: erga omnes ſeipſum varians & mutans ſpiritali ſapientia: Non virga caſtigans, ſed ſermone inſtituens, ſermone ſale condito, & qui peruadebat vſque ad profundum motuum mentis, vt qui vim haberet ex ipſa operum fiducia. Ea ratione & conſolans, erat multis terribilis: & increpans, deſiderabilis, & iucundus in omnibus. Quis ità fuit, & cum multis conuerſans, vtiliſſimus, & ad ſenſus colligendos, & ad efficiendum vt intrò conuerterentur, aptiſſimus? adeò vt is in maiori eſſet tranquillitate in medijs tumultibus, quàm ij, qui ſunt in ſolitudine: & idem ſimul eſſet & cum multitudine, & ſeparatus: & illud quidem alijs, hoc verò ſibi afferret vtilitatem: vel ſuam potiùs per vtrunque. ſiquidem iuuare proximum, eſt apertè iuuare ſeipſum. Quod autem & permanſit cum eo toto vitæ ſuæ tempore, & eſt veluti neceſſarium aliquid & ſemper conſequens, erat diuinorum lectio eloquiorum: quam non tempus, non morbus, non ſenium, non aliquid aliud ex ijs, quæ accidunt, interrupit. Quinetiam cùm iam eſſet imbecillus, & iam ad extremam veniſſet ſenectutem, nec deceterò poſſet ampliùs progredi, liber erat in manibus, & vincebantur labores à laboribus: à meditationis, inquam, laboribus labores ſenectutis & imbecillitatis. Ad quos cùm dies non ſufficeret, illius lucem lucerna ſupplebat in noctibus.

Multi ſe in eius tradūt diſciplinā.

In illis inſtituendis eius prudentia.

Lectio ſcripturæ aſſidua.

Quoniam autem cùm eſſet homo, oportebat eum eſſe multis defeſſum & exhauſtum laboribus, non poterat quidem noctù vnà eſſe cum fratribus canentibus, & admonere quæ oportebat: miniſtro autem tanquàm lingua vtens, qui ei fundebat aquam manibus, per eum ſignificabat fratribus, & quiſnam eſſet canticum incepturus, & quiſnam facturus lectionem ſedentibus, & quis chorum ducturus. Hæc autem faciebat his duabus de cauſis, & ſibi quidē prouidens, vt aſſiduè vigilaret: & illis, vt regulam ſpiritalis officij ſeruarent citra vllam repræhenſionem. Sed noctù hæc quidem illi magno erant pręcepta eccleſiaſtica: interdiù autem ad eum accedentes, qui erant ex ſpiritu ei geniti filij, eum ſeorſùm interrogabant propter cogitationem, quæ eis afferebat moleſtiam. Apertè autem ea ſuadebat, quæ pertinebant ad eorum vtilitatem, non ſermone ſolùm docens, ſed etiam vita ea, quæ dicebantur, confirmàs. Quo quidem tempore erat, quod fiebat, non procùl à miraculo. Nam vir ille, qui externam ne guſtauerat quidem ſapientiam, & in libris gentilium ne linguam quidem exercuerat, tāta verborum copia faciebat admonitiones, vt nullus eorum, qui in his libris conſenuerant, & arte dicendi linguam ſatìs acuerant, facilè poſſent cum eo con-

ten-

tendere. Docebat itaque non ex humana ſapientia, ſed ex gratia boni ſpiritûs, qui ad eum velutì dixerat: Eccè dedi verba mea in os tuum, ſicut olìm Hieremiæ ſapienti: ex ſeipſo quidem multa dicens, eaque elegantia: multa autem etiam ex dictis Apoſtolicis. Maximè autem crebrò recordans ſalutarium conſtitutionum & ſermonum, qui inſtruunt ad exercitationẽ, Magni, inquam Baſilij: cuius etiam vitam imitans, & eius orationis magno captus amore, ſtudebat animam quidem illius moribus, linguã autem eius ornare eloquentia. Certè per ipſam quoquè proferebat ea, quæ ſunt rerum illius pulcherrima, meditando aſſumens, & conſeruãs memoria, quæ poſſent prompti animi ſtudium inijcere vel ſocordioribus. Bonum autem fuerit illorum ipſorũ quoquè meminiſſe verborum, quæ memoria tenere curæ erat Theodoſio:

Ierem. 1.

Vides quòd etiã antiqui monachi regulas habuerunt & conſtitutiones?

Rogo fratres per charitatem Domini noſtri IESV Chriſti, qui dedit ſeipſum pro peccatis noſtris, aggrediamur aliquandò curam gerere noſtrarum animarum: dolore afficiamur ob vanitatem vitæ noſtræ præteritæ. Decertemus pro futuris ad gloriam Dei & filij ſui. Nè remaneamus in hac ſocordia & mollitie, præſens quidem ſemper ocium admittentes, in craſtinum autem diem & perẽdinum, principium operum differentes: Nè ſi comprætenſi fuerimus ab eo, qui noſtras animas decipit, nequaquàm inſtructi operibus, excludamur quidem à thalamo gaudij: fruſtrà autem & incaſsùm defleamus, deſpectui malè habitum vitæ tempus lugentes, tunc quandò nihil iuuabit eos, qui agent pœnitentiam. Nunc eſt tempus acceptabile, nunc eſt dies ſalutis. Hoc eſt tempus pœnitentiæ, illud remunerationis: Hoc eſt tempus operandi, illud verò dandæ mercedis: Hoc eſt tolerantiæ, illud conſolationis. Nunc Deus eſt adiutor eorum, qui conuertuntur à mala via. Tunc erit terribilis, & qui decipi non poterit, examinator rerum & verborum & cogitationum. Nunc fruimur patientia: tunc iuſtum cognoſcemus iudicium, quandò reſurrexerimus, alij quidem ad ęternum ſupplicium, alij autem ad vitam æternam, & recipiet vnuſquiſque congruenter ſuæ operationi. In quod tempus Chriſto obedire differimus, qui vocauit nos ad regnum ſuum cęleſte? Non expergiſcemur? Non nos reuocabimus à vita conſueta, ad perfectionem Euangelij? Quomodò oculis apprænhendemus illum terribilem & inſignem diem Domini, in quo eos quidem, qui dexteræ Domini per bonas appropinquant actiones, excipiet regnum Domini: eos verò, qui ad ſiniſtram ſunt abiecti, propterea quòd à bonis deſerti ſint operibus, abſcondet gehenna ignis, & tenebræ æternæ, & ſtridor dentium? Nos autem dicimus quidem nos cupere regnum cælorum: ea autem non curamus, quibus id poſſimus aſſequi, ſed pro pręcepto Domini nullum laborem ſuſcipientes, in vanitate mentis exiſtimamus nos eſſe æquales honores conſecuturos ijs, qui vſque ad mortem reſiſtunt contra peccatum.

Eius exhortationes ad fratres.

2. Cor. 6.

Iohan. 5.

Matt. 25.

Aduertant hęc, q ſolâ fidê iactitãt.

Deindè cùm hucuſquè perfeciſſet orationem, nonnunquàm ea etiam, quæ ſua erant, addebat: quæ & excitabant ad obedientiam, & parabant ad tolerantiam, & vniebant ad concordiam. Addebat autem ſua, non vt quiſpiam ſe iactans & glorians: ſed qui ſeipſum oſtenderet eadem ſentire. & ſimul ea quidem, quæ iam dicta ſunt à veteribus, propter breuitatem verò vel ſententiæ magnitudinem, vulgi captum excedunt, ipſe ſuis additamentis reddens apertiora, manifeſtaque & clara reddens omnibus. Atque ſic quidem vtebatur ſacer Theodoſius ea, quæ ad docendum comparabatur, oratione: ea verò, qua traduntur dogmata, quomodò ſe habebat? & quis erat eius in ijs ſermo & zelus? An'ne de hoc quidem eſt ſciſcitandum, vtpotè quòd res omnes loquantur quauis voce apertiùs, & eius zelum pro pietate prædicent? Illud autem eſt potiùs diligenter quærendum, quænam lingua ſit erudita & facunda, vt poſſit rectè explicare illius linguæ trophæa. Nam is quidem in alijs quidem omnibus erat manſuetiſſimus, & promptiſſimus vt honeſtè potiùs vinceretur, quàm non laudabiliter vinceret. Vbi autem erat in pietate & vera religione periculum, erat illic ſtabili & forti ſententia Theodoſius, & nullius cedebat obiectioni: vt qui cerneretur acri & inuicto animo, ignis comburens, aut ſecuris ſcindens, aut rhomphæa pugnatoris, vt dicam quæ diuinæ ſunt ſcripturæ. Eius autem, quod dico, argumenta ſunt multa quidem alia, mihi autem ſufficiet vnum reducere in memoriam.

Tulit aliquandò noſtrum quoquè tempus Imperatorem, qui priùs quidem fuerat, quantùm apparebat, paradiſus voluptatis: poſtremò autem rebus fuit cognitus

campus deſtructionis,& vnus ſcilicet ex ijs paſtoribus, qui ſui gregis oues diſperguunt & perdunt,& eas turbida potant ſubuerſione. Et vt reliqua illius prętermittam, hoc quidem accipiet,quod poſt nos ſequetur,tempus. Neque enim par eſt,vt id mandetur
Eſa.59. obliuioni propter eos,quorum eſt ſcelus inſigne:qui,vt dicit Eſaias,concipiunt labo-
Eſa.32. rem,& pariunt iniquitatem. Heu mihi,impius,ſiue ab alijs ad hoc motus,ſiue hũc ſceleratum fœtum ex ſe produxerit:(Stultus enim,inquit,ſtulta loquetur,& cor eius vana cogitabit) Patrum,qui Niceæ fuerunt,ſacra dogmata,tanquàm montẽ Sion & turrim fortitudinis ſcilicet aggreditur,illa quidem volens abrogari,valere autem ſententiam Acephalorum,quam à ratione alienam,& verè ἀκέφαλον,hoc eſt, carentem capite iure quis dixerit. Potentiæ autem admiſcet improbitatem, vt hac quidem deciperet: illa verò effectum redderet quod cõtendebat: vt neque vis,ſi eſſet immixta & perſuaſione minimè contemperata,moleſta videri poſſit,& planè violenta,vt quæ robur acœpiſſet ex ſola occaſione. Neque rursùs perſuadere,ſi impotens ſit,ſit imbecillum & quod poſſit pauca & apud paucos efficere. Hinc alios quidem ex Epiſcopis adoriebatur minis & exilijs,alios autem honoribus & aſſentationibus: & nonnunquàm etiam corrumpere pecunia,& ſuum malum aliorum quoquè efficere, & morbum communicare contendebat,mutabilis non minùs quàm Proteus,vt Gręci dicunt, & non minùs mente,quàm ille adſpectu, varius. Poſtremò autem hanc quoquè magnã turrim aggreditur. Machinæ autem erant aurum,idque non paucum,vt poſſet contemni,ſed quod redibat ad ſummam triginta librarum:eratq́; donum non nudè & apertè donũ, nè non acciperetur, vt quod ſuſpicionem pareret auaritiæ: ſed id quoquè occultabat prætextus ſpecioſus & valdè probabilis,nempè pauperes,& q̃ erant neceſſaria ad vſus fratrum ægrotantium. His virum conabatur ingenuum redigere in ſeruitutem. Et ſi bonum exiſtimas & gratum piorum animis id,quod à te ô vir egregie innouatur, ego illi dixerim,cur nõ ab eo ipſo ſinis trahi amatores,& propria vinci pulchritudine eos, qui ſunt pulchri amatores: ſed id pecunijs ornas & muneribus,quod ſolet fieri turpibus & deformibus,vt quæ ſint aliena ornamenta & artificia?

Auro oppugnatur vir ſanctus.

Cùm ergò cognouiſſet ille magnus id, quod fiebat ab illa puſilla & abiecta anima,temerè aduersùs ſe comparari,erat,vt vulgò dicitur,aquila in nubibus:vt qui nec poſſet capi,nec vinci:ſed reuerà potiùs eum capit,qui ſimulabat. Nam aurum quidem non repellit,nè fortè videretur temerè ſuſpicari,& offenſionis aliquam præberet occaſionem:ſed duplici damno afficit aduerſarium: ſimul quidem priuãs pecunijs, cùm eſſet alioquì auarus:& ſimul etiam ſpem vanam & inanem oſtendens, qua ducebatur, & quæ ſcopo nihil habebat conſequens. Sed quem leonem exiſtimabat ſe iam habere in pedicis,eum cùm in ſe concitâſſet vehementiſſimè,præclarè oſtendit, vt eſt in prouerbio,capream inijſſe pugnam aduersùs leonem. Nam cùm iam tempus aduenisſet, & ille ab eo petijſſet confeſſionem, & adeſſent qui ea de cauſa miſſi fuerant, hic mihi conſidera eius animi virtutem & fortitudinem. Nam cùm omnes ſimul congregâſſet ciues ſolitudinis, & dixiſſet eſſe tempus, vt finem acciperet dictum illud Propheticũ, quod iubet mitem fieri pugnatorem,& eos inſtruxiſſet ad ſuſcipienda pro pietate certamina,ſe oſtendit eſſe ducem,ſe militem,ſe virum ſtrenuum & fortem, & primum in omnibus,& cum Imperatore per literas eſt cõgreſſus Et lubentiſſimè quidem meminiſſem illarum ipſarum probationum,quibus Theodoſius apertas nugas eſſe oſtendit ea,quæ ex propoſitis videbantur eſſe validiſſima: ſed propter prolixitatem, & ea ſpectans,de quibus agitur in præſentia: multis enim manibus opùs eſſet & libris : ſolùm meminero eius dicẽdi libertatis,qua vſus eſt in fine. Sic enim paucis oſtẽdetur,quàm eſſet homo liber, & qui nequaquàm deijci deprimive poterat. Sic autem habent ea, quæ ſcripta ſunt:

Epiſtola eius ad Imperatorem.

Cùm hæc duo ſint nobis propoſita,ô Imperator,vel turpiter & illiberaliter viuere conſentiendo Acephalis, vel honeſtè mori ſequendo recta Patrum dogmata: ſcito mortem à nobis eſſe præferendam. Tantum enim abeſt,vt hæc noua ſequamur dogmata,vt non ſolùm in loco manſuri ſimus,præcedentes Patrum leges ſequentes:ſed eos etiam,qui præter hæc alia tueri ſuſtinuerint,piè abdicabimus,& ſubijciemus anathemati: ſed nec vllum ex Acephalis ordinatum,per vim ſuſcipiemus. Abſit vt hoc fiat,ô rex CHRISTE. & ſi tale quid contigerit, veritatis DEVM præſidem teſtantes, vel potiùs illum ipſum,qui nunc ab ipſis,maledictis & blaſphemijs appetitur, vſque

vſq; ad ſanguinem reſiſtemus: & quomodò pro patria, ità pro recta fide lubenter animas profundemus, etiãſi ipſa ſancta loca igne perdenda viſuri ſumus. Quid enim opùs eſt ſolo nomine, quandò ipſa ſacra, reuerà afficiuntur contumelia? Nos ergò nequaquã admittemus aliquid ſentire, tantum abeſt vt dicere, quod diſcrepet à ſanctis & œcumenicis concilijs. Ex quibus primum quidem ornatur trecentis & octo Patribus, qui cùm aduersùs Arrium in ſancto ſpiritu Niceæ cõueniſſent, anathemati miſerum ſubijciunt, & à corpore abſcindunt Eccleſiaſtico, alienantem à patris eſſentia eum, qûi eſt natura filius, & introducentem dogmata aliena à recta fide. Secundum autem impulſu diuino cõgregatum aduersùs Macedonium, qui ipſe quoquè ſcelerutè loquebatur aduersùs bonum ſpiritum, eum abdicat. Tertium autem aduersùs prophanam & execrandam linguã Neſtorij, qui ipſe quoquè abſurda erat locutus aduersùs Chriſti carnis ſuſceptæ conſilium, pulchrè Epheſi conuenit. Poſt hæc, quod fuit etiam Chalcedone ſexcentorum & triginta diuinorũ Patrum: qui cùm etiam ea dixiſſent, quę conueniebant prioribus, & quæ illi dixerant, adhuc accuratiùs expoſuiſſent, infelicem & execrandum Eutychen vnà cum Neſtorio abſcindunt à corpore Eccleſię, & fidem cõfirmant Apoſtolicam: & quicunq; non ità ſentiebat, decernunt eſſe alienum ab Eccleſia. Aduersùs hæc & ignis accendatur, & enſis acuatur, & mors quoquè nobis acerba adferatur: immò verò, ſi fieri poſſit, pro vna innumerabiles: nos verò nunquàm prodemus veram religionem, neq; ea quæ rectè placuerunt Patribus, ea abrogando probro afficiemus. teſtes ſint eorum ſudores, quos pro fide ſuſceperunt, & multæ dimicationes: ſed ea manebunt firma & immobilia, & apud nos, & apud eos, quos fas eſt & Deum & nos ſequi. Pax autem Dei, quæ ſuperat omnem mentem, ſit cuſtos & dux tuę potentiæ.

Quatuor Concilia œcumenica.

En q̃ cõſtanter vir ſanctus Conciliorũ decretis cẽſuerit inhęrendũ.

Cùm hanc Imperator accepiſſet epiſtolam, mittens & vim afferre & conari perſuadere, ſe potiùs ſubmittens, aggreſſus eſt ſe de ijs excuſare, quorum accuſabatur, & ſic cõpoſuit epiſtolam: Huius innouationis, ô homo Dei, nos nõ ſumus authores. Teſtem cõfidenter inuocamus, qui omnia cernit, Dei oculum: ſed ab illis oritur hic motus, quos plùs, quàm alij, oportebat hæc honorare ſilentio. Nunc autẽ cupientes ſinguli primi videri & dicendi facultate & dignitate, ſeipſos feriunt, & nos ad ſe inuicèm attrahunt. Quid nos ergò aliud oportet facere, quàm dum ij mouentur, nos nõ ſimul moueri, ſed quietem amplecti: vt ſic perſuadere poſſimus eis, qui hîc mouere ſtatuerint, dimiſſa tali contentione, vnà nobiſcum quieſcere? Omninò enim tuam non latet pietatem, quòd quidam monachi & clerici, qui rectam fidei ſibi vendicant ſentẽtiam, hæc mouere ſcandala, ſeipſos, vt diximus, ſtudentes oſtendere primas obtinere partes in harum rerum cognitione: & quòd myſterium & fidẽ in ore ſuo circunferant. Quę quidem cùm non poſſint comprænhendi ab hominibus, nihil aliud quàm illos mendaces oſtendunt & ſycophantas. Ex quo etiam proficiſcitur magna Dei in nos indignatio, eò quòd exiſtimamus myſterium non eſſe myſterium, nec ex ſola fide conſiſtere, ſed ex abſurdis nugis: & cõdemnamus eos, qui nos docuerunt Deum fide & myſterio colere. Vos ergò nũc quoquè oportet, ſi vnquàm, orare pro Eccleſia, vt nos benignis oculis adſpiciat, & pacem ſuis cõciliet eccleſijs, quæ tam malè ſunt diuiſæ propter ſtudia ipſorum Præſulum. Quæ autem à vobis miſſæ ſunt eulogię, nobis admodum lubẽter oſtenſæ ſunt: noſtrum autem quale ſit inſtitutum, annunciabunt pij monachi, qui à vobis miſſi ſunt. Et hoc quidem modo ſe habuit epiſtola.

Sed qui hæc quidem ſcripſerat, Imperatorem, & tunc de furore paululùm remiſerat, & bellum, quod aduersùs rectam opinionem, vel ſuum potiùs caput gerebat, repreſſerat: non multo interiecto ſpatio grauis ſubit pœnitentia: & perindè àc ſi cum pœniteret, quòd omninò parùm eſſe pius ſtatuiſſet, & ſe facilitatis nimiæ condemnaret, ad priora eſt reuerſus. Difficile enim eſt, vt eſt in prouerbio, aſinum confricantem auertere. Rursùs ergò edicta aduersùs pietatem, rursusq́ue hic egregius martyr citra ſanguinem: ſiquidem conſideranda eſt voluntas, & non rerũ exitus. Nam cùm omnes eſſent planè conſilij inopes & dubij quid agerent: & alij quidem blaſphemiam defenderent, alij autem vererentur vel ſolummodò contradicere: fortaſsè autem etiã hac in re cõmuni Patri, dicendi libertate cederent, & velutì ducis ſignum expectarent: tũc tunc euadit manifeſtum, qualis etiam ſenectus, quandò zelo confirmatur, ſe fortiter & iuueniliter gerit aduersùs ea, quæ pro bono & honeſto ſuſcipiuntur pericula. Contemptis

Conſtantia Theodoſij.

temptis enim illis ſcriptis & decretis,miniſq́; innumerabilibus,turbaq́; quæ Imperatorem & Deum ex æquo reuerebatur,militibuſq́; qui eos obſeruarent,qui eſſent tale quid dicturi: Illis omnibus contemptis,tanquàm vanis ſtrepitibus, & dicens non eſſe ſuum,ſed puerorum talia horrere tonitrua,leonis ſuſcipiens imperium,cùm Dei templum eſſet ingreſſus,& ſuggeſtum conſcendiſſet,in quo ſolent legere Sacerdotes, manu populo ſignificãs ſilentium, Si quis,inquit,quatuor ſanctas ſynodos non tanti eſſe exiſtimat,quanti quatuor Euangelia,ſit anathema. Hæc cùm dixiſſet, & tanquàm angelus populum adduxiſſet in admirationem, & vocem omnibus ademiſſet præ miraculi magnitudine,per ſilentium procedit per medium eorum tanquàm dormiẽtium, & exiſtimantium ſe in ſomnis videre,non autem verè,id quod fiebat. Et fuit hoc quidem viri ſtratagema, ex quo dictas quoquè ſanctas ſynodos in ſacris dipτychis collocare ſtatuerunt.

Eccè quãta ſit quatuor Conciliorũ generalium authoritas, quæ etiã D. Gregorius vt quatuor Euangelia amplectit.

Cùm poſt hæc autem nihil eſſet cunctatus,& nec parùm quidem ſubſtitiſſet,obijt ciuitates quæ erant circuncircà, diſcipulos & alios ſuos ſectatores ex ſolitudine, velutì quidam dux exercitûs,eos qui ſub ſe erant,inducens: primus canos, primus etiam oſtendens promptum animi ſtudium. Omnes obiens,factus omnia omnibus, certiores reddens eos qui dubitabant: adhuc confirmans eos,qui erant ſtabiles: eos excitãs, qui erant ſocordiores: eorum, qui erant prompto & alacri animi ſtudio, augens diligentiam: addens animum ijs,qui extimeſcebant: adhortans eos,qui decertabant:terrẽs aduerſarios, quòd tam eſſet magno ac generoſo animo,vt ad eum nõ pateret aditus:medicinæ celeritate omnem morbum præueniens,docens omnes,quòd Dei verbum eſſet quidem idem ſimul Deus & homo,vna aũt hypoſtaſis ſiue perſona, vtrunq; eorum habens natura,diuinitatem ſcilicet & humanitatem. Ad ea aũt,quę dicta ſunt, probanda adduxit illam ſanctam ſynodum œcumenicam,quę ipſa quoquè de Chriſto ſic agit,& ea ratione effugit declinationes hæreticorum,quæ fiunt in vtranq; partem. Nam eo,inquit,quòd vnam confiteatur perſonam,repellit impiam Neſtorij hęreſim: eo autem,quòd non neget duas naturas,Eutychetis & Dioſcori magìs impiam extrubat hæreſim: neq; ſimiliter vt Neſtorius,Chriſtum vnum diuidens in duos filios & hypoſtaſes: neq; ſimiliter àc Eutyches & Dioſcorus & etiam Seuerus, in vnam confundens naturã,vnius ſcilicet Chriſti diuinitatem & humanitatem. Nam plus,quàm par ſit,habet vnuſquiſq; eorum: vnus quidem fugiens diuiſionem, alter verò contractionem: ille quidem ad hoc,vt duos diceret filios: alij verò, vt ne vnum quidem propriè filium faterẽtur,miſerè exciderunt. Nam Neſtorio quidem,quoniam vtiquè timebat confuſionem,venit in mentem,vt diceret habitudine ſolùm & dignitate ſeu authoritate factam eſſe diuinitatis vnionem humanitati: adeò vt cum naturis duas quoquè valdè impiè defenderet hypoſtaſes,& duos introduceret filios: vnum quidem Deum, genitum ex patre ſeorsùm & ſeparatìm: alterum verò,qui ex ſancta virgine,per gratiam ſolùm ei tribuens dignitatem adoptionis.

Error Neſtorij.

Eutychetis, Dioſcori & Seueri.

Eutyches autem & Dioſcorus,& etiam Seuerus,qui ſe eis nupèr adiunxit,& impietatis elegit eſſe particeps, vt qui vellent abſurdiſſimam Neſtorij tollere diuiſionem, malum malo medicantur: & ipſi quoquè rursùs ſtultè audent introducere confuſionem,vnam & eandem nominãtes naturam diuinitatis & hųmanitatis, & ad paſſionẽ, quantùm ad eos attinebat,non verentes deducere impatibilem diuinitatem. Si enim ex eorum ſententia vna eſt Chriſti natura: is autem eſt reuerạ Deus & homo: fuit ergò diuinitas mortis quoquè particeps. ſed ſcelerata his ora obſtruantur,& mali malè cum ſuis pereant dogmatibus. Eos autem increpet beatus quoquè Petrus, Chriſto paſſo pro nobis carne,dicens,ſed nõ etiam diuinitate. Nam etſi quòd attinet ad eſſentiam,vnita erat Chriſti diuinitas carni patienti, non fuit tamen ipſa ſocia paſſionis. Nam quomodò eſſet?eſt enim diuinitas omninò impatibilis. Rectè ergò & ſecurè ꝑdicatum eſt ab hac ſancta ſynodo,duas naturas diuinitatis & humanitatis, inconfuſe, immutabiliter,citra diuiſionem,in vna honorari perſona: eũdem ante ſecula quidem genitum ex patre, quòd attinet quidem ad diuinitatem: in extremis autem rursùs temporibus natum ex ſancta virgine, recentiori lege humanitatis: patri & matri ſimilem eſſentia, eundem ſine patre & ſine matre : vt qui illud quidem pulchrè eſſe cognoſcatur ex ea, quæ infernè fuit, generatione : hoc verò ex ea, quæ ſupernè, vnigenitum & primogenitum. Illud quidem, quòd attinet ad naturam

1.Petr.4.

diuinitatis:

diuinitatis: neque enim, quòd ad eam attinet, eſt ei frater: hoc verò, quod attinet ad eſſentiam humanitatis. Multi enim poſt eum fuerunt à patre in filios adoptati per baptiſma.

Hæc ergò & his ſimilia docens ille lingua libera,& quā acuerat confidenter loquendi audacia: quoniam Imperatorem ad iram magìs prouocauerat, ab eo perpetuo damnatur exilio: ab eo, inquam, qui iam ineuitabilem ſuam exterminationem, & quæ hinc erat futura,venientem ignorabat migrationem. Et ideò ipſe quidem à vita tunc præſente,hic autem vir diuinus liberatur ſtatìm ab exilio, & vehemens ille fluctus ſedatur eccleſijs,nutu eius planè facit iudicium ijs,quibus fit iniuria,& diuiniore decreto. Et qui in eam quidem prædonum inſtàr impetum fecerant,quod facturi erant,ipſi paſſi ſunt:& teſta,vt eſt in prouerbio,conuerſa,damnati ſunt exilio. Qui autem expulſi fuerant è ſuis ſedibus,in eas glorioſè ſunt reſtituti,& gregi ſuo vnuſquiſq; redditus eſt mirabiliter. Sic ille conſeruatus,non ijs ſolùm,qui aderant & ſpectabant certamina,ſed ijs etiam,qui omninò longè erāt remoti,fuit admonitio & zelus ad virtutem. Nam cùm de eo intellexiſſent, & qui veteris Romæ ſedem pulchrè tenebat,(is autem erat Agapitus)& qui Antiochenā ſedem regebat Ephraim,ipſi quoquè literis rectam fidem prædicabant.In quibus multa quoquè ſunt ad laudem huius beati compoſita, quæ non minorem afferebant gloriam ijs,qui ſcripſerant, quàm ei qui laudabatur: ꝙ non ad gratiam,ſed planè ad veritatem fieret laudatio. Quoniam autem difficile eſt recenſere omnia eius certamina pro fide orthodoxa, oportet illud in ſumma dicere, quòd ipſi quoquè cum Propheta inimicos Chriſti odiſſe mirabiliter inerat: maximè autem oſtendebat ſe auerſari Origenem, qui exiſtimauit ſuum in hoc ponendum ſtudium,vt diuinæ apoſtolorum prædicationi nugas contexeret gentilium, & luderet in rebus minimè ludicris.

Ab Imperatore dānatur exilio.
Reſtituitur.
Reſtituſitur etiam alij.
Pſal.138.
Auerſatur Originem.

Sed tempus eſt tranſeundi ad ea,quæ deincèps ſequuntur,& huius viri miraculis piorum ac religioſorum auribus gratificandi. Nam cùm Imperator impius edicta in omnes partes miſiſſet,vt omnes,per cognationem,inquam, & ſodalitatem, in eūdem locum conuenirent: congregatus quidem eſt hic quoquè ſacer cœtus,ſenū qui erant in ſolitudine,inſignis canicies,circa locum qui dicitur Hieratheon,cum communi patre & filiorum amante. Eſt autem hoc,locus cathedræ: quod fama eſt excitâſſe Conſtantinum,magnum inter Imperatores:in quo mos eſt,qui perpetuò ſeruatur,vt crux venerāda quotannis exaltetur. Quædam autem mulier,quæ morbo laborabat in mamilla: cancrum eum ſolent nominare medici: Ea autem cùm iam longo tempore ab eo premeretur,& à nulla quidem abſtinuerat medicina: ex ea autem nullum adiumētum ceperat,nisì quòd in Deo magìs ſperabat,quòd humana deſperaret remedia. Ea cùm ingreſſa eſſet per Angelicam,quę dicitur,portam,triſtis ſtetit prope chorum,qui erat circa ipſos: & ad virum ex ijs (is erat religioſiſſimus Iſidorus) adſpiciens, qui poſtremò præfuit ſancto Sucelauræ monaſterio, cùm & figura & adſpectu & lachrymarum fluxu ſignificâſſet dolorē,qui eam vehementer cruciabat,& deindè propiùs cum acceſſiſſet, (neque enim ſinebat dolor eam ſeruare illum pudorem, qui decet mulieres)rogauit an cum ſacra hac multitudine magnus quoquè eſſet Theodoſius, & qualis is eſſet adſpectu. Viri enim fama ad eam ſatis peruenerat. Is autem cùm didiciſſet cauſam,propter quam eum quærebat,& ſimul morbum vidiſſet, & quàm vel ſolo adſpectu eſſet moleſtus,auertens oculos ab acerbo ſpectaculo:deindè etiam ſciēs, quòd illius fuerit,& eius q eſt in eo ſpiritus,hæc potenti ſoluere medicamento gratię:quoniam nec ipſe erat ignarus illius in Chriſto virtutis:mulieri medicum oſtendit digito, & ſignis eum accuratè deſcribit.

Crux quotannis exaltatur.

Illa verò ſenſìm & ſine vllo ſtrepitu accedit, eum valdè ſitiens, & in animo habens illam,quæ laborabat profluuio ſanguinis. Deindè cùm propè eſſet, mamillam ſenſìm aperuit,fecitque vt cucullam attingeret,& rursùs ſicut illa,ſuffuratur curationem, & à magnis doloribus citra laborem inuenit ſolutionem. Simul enim àc pānum attigit, eius dolor receſſit: perindè àc ſi tenebræ aliquæ ſolutæ eſſent aduētu luminis,aut fœnum ignis irruptione. Ille autem(nullo enim modo poterat ignorare, quòd ea tam pulchrè & ex fide fuerat ſuffurata) protinùs eſt conuerſus, & cùm vidiſſet mulierem, ſoluit timorem, qui eam inuaſerat, in magnum gaudium curationis, Eſto, dicens, bono animo ô filia. Meus enim dixit DOMINVS: Fides tua te ſaluam fecit.

Matth.9.
Etiam priſcū monachii cuculla vtebātur.
Inſigne miraculum.
Matth.9.

Rogata autem mulier, quidnam ſibi vellent ea, quæ dicebantur à puero, dicebat eum quidem luſiſſe vnà cum æqualibus: cùm autem ludo eſſet intentus, & non præuideret, quæ erant in pedibus, deiectum fuiſſe in puteum, eumq; profundiſſimum. Et qui aderant quidem, immaturam & acerbam mortem pueri deflebant. Nemo enim erat, qui non exiſtimaret puerum fuiſſe ſtatim ab aqua ſuffocatum. Quid enim ex ea re poterãt aliud ſuſpicari? Deindè etiam ſe humanè gerentes, ſeipſos ſtatim demittunt in puteũ: non vt eum acciperent antequàm moreretur: (Quomodò enim eius eſſe poſſet vel ſpes minima?) ſed vt antequàm corrumperetur, eius corpus attraherẽt; matri donum calamitatis, & acerbum oculis ſpectaculum, & ſtimulum doloris, tanquàm ex naufragio conſeruatum, ſimul & fugiendum & deſiderandum matris oculis. Poſtquàm autẽ deſcenderunt, & eum inuenerunt ſedentem ſuper aquas, & nec tãtillùm quidem madefactum, ſed qui ſuſtinebatur veluti ab aliquo ſolido, ore aperto manebant, mirabantur, dubitabant, neſciebant quidnam cogitarẽt de eo, quod cernebant. Sed cùm eum ex aquis extraxiſſent, & non abſque diuina prouidentia rem factam fuiſſe iudicâſſent, eum rogabant: is dixit, quendam adſtitiſſe Monachum, tali habitu, amictu & forma præditum: dicens omnia inſignia, quæ erant patris Theodoſij longè ſimilima. Et huius, inquit, mihi manus cauſæ ſunt, nè in aquis interiẽrim, quæ me rectè ſuſtinebant, & efficiebant vt eſſem aquis ſuperior. Puer lapſus in puteum, manet illæſus.

Hæc mater & narrabat, & adijciebat: Ego, inquit, cùm ex illo tempore filium accepiſſem, vrbes obeo & vicos & montes & præcipitia, labores ſubiẽs, multos quidem, ſed non iniucundos, vt liceret mihi incidere in eius ſeruatorem. Nunc autẽ cùm eminùs eum agnouiſſet filius, mihi quoquè matri dedit vt agnoſcerẽ: & eum apertè prædicat libera lingua, & quæ ſuſpicionem omnem ſuperat & mendacium, meque gaudio repletam & admiratione, & veluti quodam diuino furore percitam, nõ ſinit quieſcere. Hæc cùm dixiſſet, ad opus quoquè acceſſit, vt quę protinùs ad genua patris aduolueretur, & illius poplites ambabus prenſaret manibus, & complecteretur labris ſimul & animo, calidas in eos lachrymas effundens: & ſeruatorem, & vitæ authorem, non ſolùm filij, ſed ſuæ quoquè magnum vocans Theodoſium. reuerà enim ei fuiſſe futuram deinceps vitam non vitalem, aut vel ipſa morte longè amariorem, ſi tam intempeſtiuè, inquit, & miſerè ei filius interijſſet.

Poteſt autem oratio quoquè aliquid aliud dicere, ſimile præcedenti. Nam quædam alia mulier, quæ in partu quotannìs grauiter laborabat, & nec ex eo aliquam capiebat vtilitatem. *Priuſquàm enim infans editus eſſet in lucem, è vita exceſſerat, & labores luctus, & mors partum excipiebat.* Hæc ergò quæ ſic & multos pariebat filios, & erat orba filijs, cùm iam longo tempore malo eſſet vexata, vix tandèm inuenit mali medicamentum: & cùm ad ſanctum confugiſſet, eique affectionem ſuam dixiſſet & calamitatem, lachrymis potiùs quàm verbis virum orat vehementer, vt malum ei ſiſteret, nè ampliùs progrederetur. *Siſtetur autem, inquit, non aliter, quàm ſolo tuo nomine, ſi permiſeris id quod naſcetur, ſic vocari. Et hoc erit, inquit, mihi & ſolutio calamitatis. & filio cauſa vitæ.* Hæc cùm petijſſet, & annuentem magnum nacta eſſet Theodoſium, & quod deindè natum eſt, Theodoſium nominâſſet, vehemẽti quoquè fide dignam inuenit mercedem. Non ampliùs enim partûs labores ei peperêre lachrymas, ſed apertè lætitiæ occaſionem, cùm eum, qui inter viuos erat primogenitus, Theodoſium adhuc videret ſuperſtitem, & complentem chorum monachorum eius, qui illum genuerat ſecundùm ſpiritum: & orationis fructum potiùs, quàm alui, conſpici ex operibus: quandoquidem hæc quidem morientium, illa verò viuentis mater fuit: & ideo adductus eſt ad monaſterium ab ea, quæ genuit: & viciſsìm Deo eſt redditus: vt *ſicut præſentem, ità etiam manentem vitam conſequeretur. Multa alia eiuſmodi poſſet quiſpiam illius recenſere.* Mulier poſt crebros abortus ſaluã edit prolẽ.

Quædam itaq; alia mulier, profecta quidem ex ciuitate Bethleem, quæ ſimiliter in partu laborabat, æquè autem infelix erat eius euentus, & in pariendo grauiter affligebatur, & in magnum vocabatur periculum, eadem quoquè imperrat à magno Theodoſio, codẽ medicamento vſa ad curationẽ, & filio ſuo eodẽ, quo ille, vocato nomine. Quem non ſolùm vidit grãdem, & qui iam ad virilem ætatem peruenerat: ſed manuũ quoquè artificio præſtantem, & qui fuit ædificator optimus ſui temporis. Sunt admirabilia, quæ dicta ſunt: ſed quæ reſtant, ſunt ijs longè admirabiliora. Item alia.

eiaudire ex ſacra illa lingua,& hoc inter cætera,Nè,quomodò diuinus Dauid,in arcu Pſal. 43.
ſperaret, nec poneret ſalutem in gladio: ſed nec in multorum hominum confideret millibus: vnum autem ſciret adiutorem, vim inexpugnabilem,cui eſt factu facile,vt vnus mille perſequatur,& decem millia profligentur à duobus.Hæc cùm Comiti ſanctus diſſeruiſſet, ità fuit ille captus ab eius admonitionibus, & ità flagrare cœpit eius deſiderio & ardenti fide,vt ipſum cilicium,quo magnus ille interiùs induebatur,loco cuiuſuis alterius rei arma peteret,quibus ſe conſeruaret. Quod quidem cùm accepiſſet & induiſſet, & conſueta aggreſſus eſſet certamina, paulò pòſt victor rediit, cùm & animi & manus præclara oſtendiſſet facinora,& digna quæ commemorentur.

En quâti ſit ciliciũ ſancti viri.

Cùm rebus ergò fortiter in bello geſtis, inſignis & clarus eſſet reuerſus, nequaquàm ingratus fuit in benefactorem, neque vt multi, qui poſtquàm ſunt conſecuti, obliuiſcuntur beneficij: ſed ſe ſimilem conſeruans in omnibus, rursùs venit ad ſanctum cum vehementi cordis exultatione, & gratias agens, & ei vniuerſam adſcribens victoriam. Dicebat enim: Illo ipſo tempore pugnæ,mihi quidem cùm pro thorace tuum induiſſem cilicium, veniebat in mentem confidere,& in hoſtes irruere. Cùm autem manus conſeruiſſemus, magnæ exoriebantur tenebræ, tanquàm in denſa caligine: & ab alijs quidem omnibus ea etiam,quæ propè erant,cerni non poterant: ego autem te ſolum mihi videbar videre me præcedentem, & manu ſignificantem, & admonentem vt has quidem prælij partes dimitterem,in has autem pugnarem:& te duce equum agere,donèc conſpectus terribilis & intolerabilis inimicis, vehementi terrore omnibus iniecto efficerem, vt ſe conijcerent in pedes, & turpem fugam lubenter eligerent. Et hæc quidem ille, qui etiam dignus eſt habitus diuina hac apparitione.

Non ad illum autem ſolùm,ſed etiam ad alios magnus Theodoſius,ad multos quidem inter nauigandum, ad multos autem in faciendo itinere, & ad alios quidem, qui cum furenti mari & vi ventorum colluctabantur, ad alios autem qui in ora ferarum inciderant, & ad alios quidem in ſomnis, ad alios autem videntibus reuerà eorum oculis accedens,liberauit à periculis. Non hominibus autem ſolùm adeò acris fuit adiutor, ſed bonæ huius quoquè animæ benignitatem vel in bruta animantia, parata eſt oſtendere oratio. Viatori enim aliquandò aſinum deducenti,ſæuus leo occurrit, qui viatorem quidem neglexit,in aſinũ autem irruit. Atque viatorem quidem, vt accidit ijs malis,quę præter ſpem eueniunt,ſtupor inuaſit & metus:temporis autem velocitas effecit,vt vnum ſolum inueniret medicamentum ad ferendam opem, nempe nomen ſancti Theodoſij. Quod quidem cùm dixiſſet,ſtatim ceſſauit & ira feræ,& repreſſus eſt vehemens eius impetus.

Nota quàm multis adhuc in corpore poſitꝰ appareat.

Iam verò qualis fuit in futurorum præſcientia? Oportet enim paucis quæcunque ſunt illius oſtendere,& velutì eorum guſtum præbere: vt ſit etiam manifeſtum omnibus, quòd quomodò nullius ex ijs, quæ ex virtute geruntur, ità nec chariſmatum ſeu gratuitorum donorum fuit expers. Iuſſit aliquandò,vt præter ſolitam horam pulſaretur lignum: nondùm enim erat hora ſecunda diei: & præcepit, vt fratribus ſignificaret ſynaxim. Illi autem conuenerunt quidem: neque enim poterant contradicere, vt qui optimè didiciſſent obedientiam. Cùm autem fuiſſent congregati, rogabant curnam conueniſſent ante tempus. Ille verò,ô puram animam: ô oculos,qui procùl omnia adſpicis,flebiliter lugens & miſerabiliter, Orandum eſt,inquit,ô patres, orandum eſt. Video enim iram Domini,quæ iam mouetur aduersùs Orientem. Hæc ille quidem dixit. Illi autem tunc quidem neque videbant aliquid,neque vnà cum eo dolorem accipiebant: quoniam non iiſdem,quibus ille,intuebantur oculis. Sexto autem aut ſeptimo die,poſtquàm prædixerat, auditum eſt, Antiochiã fuiſſe magno terræ motu euerſam,illo tempore,quo iam prædixerat ille magnus: totque ornamenta, tantamque cecidiſſe ſpeciem & pulchritudinem,& in vilem puluerem redactam iacere ciuitatem: quæ neque tanto caſu dignas conſecuta eſt lachrymas, neque luctum, qui exæquaretur calamitati. Atque talis quidem fuit eius prę̨ſcientia. Res autem multas præclarè ab eo geſtas,præcedens oſtendit oratio.

Claret ſpiritu Prophetiæ.

Antiochia corruit.

Oportet autem hoc quoquè addere,ad quantam humilitatis altitudinem peruenerit. Contendebant & depugnabant inter ſe aliquandò duo ex fratribus. Is autem ſuadebat, vt componerent inimicitias, & odium commutarent amicitiã, quæ decet

Nota eximiā humilitatē.

omnem Chriſtianum: multo autem magìs monachos. Quoniam autem dicens non perſuadebat, videbat autem illorum eſſe maiores inimicitias, quàm vt ſuis verbis placari poſſent: fit ſupplex protinùs paſtor, ouium: magiſter, diſcipulorum: pater, filiorū: & illorum bonum poſtulabat ipſe, tanquàm proprium beneficium: eorumque morbum & vulnus medicus rogabat vt ſanaret. Rogabat autem non leuiter nec contemptìm, ſed magnoperè & vehementer, ſed magnam moderationem afferens & humilitatem. Se enim humì deijciens iacebat, aperta figura humilitatis mollire ſe credēs duritiem inimicitiarum: nec priùs deſtitit rogare, quàm eorum odium mollièrit, & eos, qui à ſe inuicèm malè erant diuiſi, amicitiæ vinculis colligârit.

En, vt etiam iniuſtè excōmunicatus non cōtempſerit.

Segregauit aliquem ex fratribus, iuſtè ſe gerens, cum iuſto ſcilicet coniunctā clementia. videbat enim morbum egére tali medicamento. Ille verò bona malis commutans, ſimul & ordinem tranſilijt, & eandem rursùs intulit pœnam ei, qui nihil habebat ſimile. perindè àc ſi quis iuberet ſanos ea tolerare, quæ tolerant ægroti. adeò vt ſit manifeſtum, fratrem quoquè alio morbo laborare grauiori, nempe impudentia. Quid ergò magnus Theodoſius, moderatiōe & humilitate valdè excelſus & cæleſtis? Pœnam quidem ſuſcipit, tanquàm quæ rectè fuerit impoſita, & vt quæ in ipſo locum habeat: neque priùs diuinis communicauit ſacramentis, donèc ipſe, qui ligauit, induxit ipſe quoquè ſolutionem. Erat enim Moſis euidenter imitator, terribilis quidem & inexorabilis ijs, qui in Deum peccabant: valdè autem mitis & manſuetus ijs, q ipſum offendebant. adeò vt nec veniret in contemptum propter eà, quòd eſſet mitis & manſuetus: nec granis ac moleſtus propter nimiam auſteritatem, & vt qui ſolùm corporibus imperaret, non animis. Voco enim, quod ex metu quidem ſolùm eſt imperium, imperium corporum: id autem quod deſiderium quoquè habet contemperatum, etiam animorum.

Virtutes Patrū vt in ſe expreſſerit.

Non ſolùm autem Moſis, ſed etiam cuiuſuis alterius in virtute excellentiam imitabatur: vtpotè Abrahæ, quòd Deo paréret in omnibus, & omnia propter illum contemneret: non ſolummodò pecuniam aut patriam, aut familiares & cognatos, ſed ipſam quoquè naturam & vitam. Ijs enim, qui genere attinebant, non Deum ſolùm, ſed eos etiam, qui ex Deo viuebant, putabat eſſe præferendos, & eos magìs attrahebat ad cognationem, propter virtutis rationem & ſtudij & voluntatis, quæ in idem confertur. Iſaac in ſpiritales Patres vſque ad mortem obedientiam, & eius corporis gratum & acceptum ſacrificium: Iacob perfectam ſinceritatem & libertatē ab omni improbitate. Huius autem ſunt fide digni teſtes, qui cum eo conſuetudinis & familiaritatis fecêre periculum. Ioannis ſolitudinem & inediam: Petri, cum exacta fide, vehementiam & ardorem: Pauli, pro eo quod eſt honeſtum, perpetuam actionem, afflictionem & diligentiam: & quòd propemodùm vniuerſum orbem terræ, ſicut ille, partim quidem pedibus, partìm verò ſermonibus, partìm verò fama peruaſerit: & vt ſemel dicam. quomodò quis pictor præſtantiſſimus, qui pręſtantiſſimos virtutis colores vndiquè collegit & rectè miſcuit, is velutì quoddā exemplar ſuam vitam laudatu quàm imitatu faciliorem, propoſuit virtutis ſtudioſis.

*for. *anno*

Eius inuicta patientia.

Neque verò Iob admirabilis erat extra chorum eorum, qui ſumpti ſunt ad imitandum: ſed eius etiam tolerantiam, ſemper quidem, in fine autem apertiùs eſt imitatus. Nam cùm iam eſſet è vita humana exceſſurus, & pro ijs, quos tulit laboribus, mercedes & remunerationes, quas ſperauit, accepturus, poſtremò eum inuadit morbus diuturnus, & propemodùm ne iuueni quidem & florenti corpori tolerabilis, nedùm tanta ſenectute confecto, & quam virtutis cauſà ſuſceperat, afflictione. Ea de cauſa & toto * animo iacebat in lecto, cum inexpugnabilibus colluctans doloribus, & talibus dilatatus afflictionibus. Tunc enim attractam habens ilium pellem, & vt dicitur, vmbræ ſimulacrum effectus, adeò vt nihil ei præter oſſa relinqueretur: nihil tamen molle, nihil illiberale, nihil indignum aut fecit, aut eſt locutus eo ſpiritu, qui tali vitę conuenit. Quinetiam cùm quidam ſenex intenſam ac vehementem vim morbi adſpexiſſet, & ei dixiſſet, Roga Deum. fortè enim malum ſic ſiſtetur: non amico nec benigno, vt ſolebat, cum adſpectu intuens: Nè tu mihi, inquit, ô pater quidquam de eo dixeris. Nam cùm me ſæpè tales ſubijſſent cogitationes, arbitratus has eſſe potiùs maligni inſidias, quàm conſilium, eas toto ſtudio repuli: vt qui illud apud me reputauerim, quòd præſentis quidem vitæ bonorum ſatìs magnum fructum ceperimus, vt qui gloriam

ſcilicet

ſcilicet & nomen ſimus conſecuti. Oportet ergò omninò affligi, & mala perpeti, & aliquam habere partem, quæ digna ſit ea, quæ eſt illic, conſolatione: nè nobis quoquè meritò illud dicatur, quod diuiti dictum eſt: * Præcepiſti bona tua in vita tua. His auditis, ſe abſcondit ſenex: & nec habebat quidem omninò, quod ſancto reſponderet. Luc. 16.

Cæterùm illius patientię & tolerantiæ multa quidem ſunt alia quoquè ſigna: teſtes autem ſunt ij quoquè, qui in tempore infirmitatis ei inſeruière, quòd nihil ex animæ operationibus à morbo fuerit ei ſurreptum, nec in amore diuinorum eloquiorũ ipſe omninò ſeipſo viſus ſit inferior aut frigidior. Eſt autem hoc quoquè ſignum vehemẽtis illius rerum diuinarum meditationis. Nam etſi illius oculus ſomnum ſæpè guſtauit, vtpotè flexus ab ea, quæ omnia vincit, natura: at eius quidem certè labra faciebant, quod conſueuerant. Quocircà etiam interìm, dum à ſomno ſurgeret, canticum ad Deum compræhendebat labris: adeò vt, quod dicit diuinus Dauid, in eo impleretur: Et noctù canticum eius eſt apud me. Porrò autem multa quoquè dicunt eum in morte diuinâſſe: multa autem etiam prædixiſſe de futuris, per ſpiritum qui in ipſo cohabitabat. Nam cùm eum circunſiſtens totus cœtus fraternitatis, ſpecie quidem illum, reuerà autem ſeipſum vnuſquiſque deflebat, vt qui talem patrem amitteret, qui eos in Chriſto genuit, ex Pauli ſententia, quique carnalium Patrum viſcera longè vincebat ſua in illos affectiõe: & cum quo vnà maluiſſent deficere, ſi fieri potuiſſet, quàm eum videre excedentem.

Etiam dormiẽs orat. Pſal. 41. 1. Cor. 4.

Is autem cùm eos ſatis eſſet adhortatus, vt in loco permanerent, & vt ingruentes tentationes ad finem vſque fortiter ferrent, & vt eis obedirent, qui poſt ipſum præfuturi eſſent monaſterio, & prædixiſſet omnia, quæ erant euentura, dat eis illud ſignũ, quòd finem eſſent acceptura ea, quæ dicta ſunt. Si enim poſt meum, inquit, deceſſum videritis mihi gregem augeri, & quo magìs tempus proceſſerit, tãto ſe maiorem euadere & meliorem, tunc dico vos de alijs quoquè bonam ſpem oportere concipere. Quòd ſi non ſint hæc hoc modo ſe habitura, clarum eſt, fore vt nec reliqua finem ſint acceptura. Quæ quidem an euenerint, ſicut ille prædixit, & finem acceperint, ipſa ante alia teſtantur, quæ videntur, magnitudo quidem ædificiorum monaſterij, & multitudo eorum, qui inhabitant, & eorum virtus eiuſmodi, vt cum eis nemo poſſit contendere. Viuam autem illius poſt mortem quoquè gloriam, & quanta ei fuerit apud Deum fiducia, quinam alij apertiùs oſtenderint, quàm oculi quidem cæcorum, pedes verò claudorum, & manus eorum, qui erant manci ante illius preces: ex quibus illę quidem vt mouerentur, hi verò vt currerent, oculi autem vt viderent, per eum acceperunt: & ante hæc ipſe loculus reliquiarum, qui vnguenti fons eſſe cognoſcitur?

Sed hîc quidem oratio, quæ nos portat tanquàm fluentum aliquod, admonet me, vt in eius morte ampliùs immorer, & tractem quemadmodùm exceſſerit, & ea etiam, quæ poſt ipſam ſunt conſecuta, apertiùs eloquar. Poſtquàm enim vidit Magnus illam appropinquare, & ſciuit futurum, vt poſt tres dies ad communem patrem & cæleſtem tranſmitteret: cùm tres ſolos Epiſcopos accerſijſſet, perindè àc de re aliqua communi cum eis tractaturus: turbam enim & tumultus vitabat ille maximè: & ſimul etiam, vt dierum numerum per ipſos oſtenderet, quòd ſcilicet pluſquàm tres non viueret: Cùm eos ergò accerſijſſet, ſalutat lætus triſtes, lachrymantes non lachrymans, animo anxios ipſe hilaris, ſicut etiam erat conſentaneum. Nam illi quidem priuabantur eo, qui deſiderabatur: Hic verò deducebatur ad eum, quem magìs deſiderabat. & illi quidem ſe patre priuari ægreferebant, hic verò proficiſcebatur ad Patris tabernacula. Hic quidem videbat finem eorum, quæ ei afferebant moleſtiam: illi verò ducebant illius mortem eſſe rerum moleſtarum principium. Deindè cùm manus ſuſtuliſſet ad orandum, & labra ſensìm mouiſſet, ità vt ijs qui adſtabant, relinqueret cogitandum, quòd extremi ad Deum exceſſûs verba loqueretur, & poſt orationem eas decorè pectori impoſuiſſet, generoſam illam & verè dæmonibus terribilem & inexpugnabilem animam commendat in manus Dei, cùm omnes annos vixiſſet centum & quinque, & paulo ampliùs. Deus autem eius mortem ſtatìm honorat diuino miraculo. Hoc autem fuit:

Moritur vir ſanctus 105. annorum.

Vir quidam nomine Stephanus, genere Alexandrinus, qui iam longo tempore

vexabatur à maligno ſpiritu: & Magnum quidem priùs rogârat Theodoſium,vt eum curaret, & ideò vſque ad extremum eius ſpiritum permanſerat, non autem impetrauerat, quodam diuiniori omninò conſilio, vtpotè quòd poſt vinculi ſolutionem, & beati Patris dimiſſionem, maligni quoquè ſpiritûs reſeruaretur dimiſſio. Hic ergò cùm fuiſſet propè lectum, qui corpus ferebat iam mortuum: tunc enim erat ſanæ & compoſitæ mentis, quod maiorem quoquè ei dolorem afferebat,vt qui poſſet conſiderare, in qualem incidiſſet infelix calamitatem, & quòd quam ſolam habebat ſpem liberationis, ea quoquè ſit priuatus, manſurus ſit autem perpetuò hanc grauem ſuſtinens tyrannidem, & ferens motum dæmonis, ſecretos illos impetus, furorem horribilem,& quæ dici nequit, agitationem, caſuſque miſerabiles, qui ex eis oriuntur, & inenarrabilem apud homines ignominiam. Hæc cùm in animo verſaret, & rectè intelligeret,quòd nulla ſpes decæterò, & nulla ab eis relicta eſſet liberatio, graui dolore cor ei feriebatur,igne viſcera incendebantur, grauiſſimo luctu anima tenebatur: quid non dicens, quid non faciens miſerabile? capillos acerbè vellens, pectus valdè feriens,fronte miſerè ſolum pulſans, longùm & acutùm eiulans,pedes rigans lachrymis, eum qui iacebat,tanquàm mortuum alloquens: Qui ſolus erat ſpes, ſolus ſeruator recedit, reliquit nos deditos dæmoni. Quodnam eſt adhuc refugium? Quænam eſt adhuc expectatio? Nunc enſi melius eſt ſua ſponte incumbere: nunc ignem, nunc mare ingredi,& ſic dęmonis inſultus effugere.

Hęc deflens infelix, ſe in lectum deiecerat,amplectebatur reliquias: mâlebat vnà cum eo ſepeliri, quàm lucem adſpicere, tali tyranno ſeruiens. Quid ergò Deus rerum admirabilium? Mouet quidem dæmon interìm,dum flet,hominem,& cùm eum humi deieciſſet, & totum ipſum in oculis omnium dilaceráſſet, vt vel ſic inuoluntarium ſignificaret receſſum,quamque ſit hominibus infeſtus, & quanto in eos cieatur furore,eum relinquit: aut potiùs ipſe exturbatur,motus flagello diuiniore. Sic ergò ei & viuo & poſt mortem ceſſit terra,& cęlum,& mare,& aër,& dæmones. Terra quidem à feris, cælum verò à ſiccitate, mare autem à periculis, aër verò à locuſta & brucho,dæmones autem à plagis homines liberantes:& nihil fuit,quod non deincèps eius teſtaretur virtutum apud Deum fidutiam.

Demoniacus ad eius corpus exanime liberatur.

Cùm autem fama repentè in omnem locum peruaſiſſet,quòd & magnus Theodoſius ad ſuum Dominum iam exceſſiſſet, & magnum de dęmoniaco miraculum eſſet à non paucis auditione acceptum, Petrus ille magnus, qui tūc Apoſtolicam ſedem tenebat Hieroſolymis, ille, inquam, Petrus, cuius magna quidem fuit fama, famam autem ſuperabat virtus: accedit cum multis alijs Epiſcopis ad ſepeliendas reliquias. Vndiquè autem concurrebat, & multitudo monachorum ſimul, & eorum qui ſimul promiſcuè verſantur cum alijs. Omnes autem multùm ponebant ſtudij, vt & partem aliquam attingerent,aut ſanctorum illius capillorum,aut ſacræ veſtis,aut certè vt vel ſolùm appropinquarent, & beatum illum vultum viderent: & de eo tanta certabatur contentione, vt ne diù quidem permitteretur ſepelire reliquias, ſed melius exiſtimaretur prætermittere iuſta quæ fiunt mortuis. Deindè verò tandèm permittente multitudine,honorificè ſimul & ſplendidè illud venerandum & cælis dignum corpus terræ mandatur & contegitur: non vt quod oporteret quidem abdi & latére,ſed quod ſeruabatur potiùs pijs, tanquàm opes & theſaurus: Ad gloriam Domini noſtri Chriſti,ſimul cum Patre & ſancto Spiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Eccè quibus encomijs ſancti viri corpus celebret. Quid hic dicēt noui hęretici?

VITA

VITA SANCTI ARCHADII MARTYRIS, PER DIVVM ZENONEM EPISCOPVM VERONENSEM

ſcripta, ſed nunc demùm locis non paucis emendata & aucta.

12. IANVAR.

Eſt ſermo 49. inter ſermones eiuſdem libr. 3.

DVM beati Archadij martyris geſta, fratres chariſſimi, cœleſtis triumphi honore ſublimia, fidei annalibus recenſenda mandamus, in agone immortalis laudis Chriſtianus ſemper ardor animatur, fit geminum de religioſitate commercium, cùm ad cæleſte præmium populus accenditur, & de martyris meritis non ſiletur. Sed quis illuſtris martyrij palmiferam tot trophæis coronã competenti valeat ſermone differere, cùm in ſpiritali palæſtra multiplex luceat ſuî numeroſitate victoria, cùm in vno corpore tot martyria videantur eſſe, quot membra?

Armauerat diabolus ſatellites ſuos in Dei populum, veterano odio deſertor antiquus, & totam familiam Chriſti impaſtæ feritatis graſſatione turbabat. Indixerat in homine Deo bellum, & infauſtæ ſuperſtitionis buſto in nefas conſcium toto mundo funereum fecerat rogum. Scatebat per tecta culminum publicum ſcelus, nec fuerat locus, in quo non erat pro religione ſacrilegiũ. Cogebatur Chriſti populus * vanis ſuperſtitionibus intereſſe, atque in cultûs nefandi ritus, nunc aut libamina inceſta profundere, aut ornatas ſertis victimas trahere, aut grauia nidoribus thura ſuccendere, aut inter fumidos ignes pallenti aruina funeſto ſanguine prolitare, vt illicita adminiſtratione miniſterij Chriſtianis mẽtibus Deus poſſet expelli.

* varijs

Sed dum bellum duri certaminis geritur, & familia Domini cælo ſpectante probatur, Archadius beatiſſimus martyr, huius inopinati nuncij horrore perculſus, paululùm diſtulit pugnam, iam debitus ad coronam. Nam poſteaquàm turbari vrbem funeſta cõuentione cognouit, ac ſingulos quoſque ad funebre illud ſpectaculum trahi, contemptis vniuerſis facultatibus ſuis, amputatis radicibus ſeculi, deliteſcens, ſeceſſionis ſe commendauit vmbraculo: vtrunque Chriſtiano explicans voto, vt & non longiùs videretur à prælio, & ſecedendo Euangelicæ iuſſionis animaretur exemplo.

Archadius primò latitat.
Matth. 10.

Eccè itaque in eius hoſpitium, velut in hoſtilem prædam, graſſantium ſatellitum prçceps irruit manus, ſperans occupatione feſtina Dei famulum poſſe depræhendi. Quem beati propinquus martyris, qui in eius fortè degebat habitaculo, abſentem eſſe aſſiduis vocibus inclamabat. Hunc verò profitẽtem, ad nefandam cuſtodiam noxiè mancipes rapuerunt. Quem oblatum ſibi, iubet crudeliſſimus rector acri obſeruatione detineri. Ad futuræ gloriæ teſtimonium, tale beatus Archadius debiti martyrij quodammodò ſequeſtrauerat pignus, in quo nec Chriſtum relinqueret, nec propinquum. Statìm itaque beatiſſimus martyr ſe latére non paſſus eſt, ſe vltrò offerens iudici, moram ſuam voluntariç oblationis præiudicijs excuſauit. Cui cùm prouinciæ rector priſtinæ eius fugç veniam ſub pactione promitteret, ſi ſe vel ſerò nefandis ſuperſtitionibus immiſcuiſſet, talibus in eum ſanctiſſimus martyr vocibus exilijt:

Quid (inquit) vaniſſime omnium iudicum? putáſne, aut de lucis iſtius incongruis vſuris, aut de properæ mortis ſubitis damnis familiam DEI poſſe terreri, cùm ſciamus Apoſtolica fide eſſe perſcriptũ, Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum? Excogita quibus potes ſupplicijs tormenta grauiora: maioribus te furoris ſtimulis accende: cuiuſuis cruciatûs exerce molem: nos à Deo non poteris ſeparare.

S. Archadij egregia cõſtantia.
Philip. 1.

Statìm igitur crudeliſſimus rector viperei veneni felle commotus, iubet noua & inuſitata animaduerſione pœnarum, nec vſuali in reos lege, carnificum manus in martyris membra ſçuire. Viluerunt vngulç, inutiles ictus viſi ſunt plumbatarum, ſtetit contemptus eculeus, crebri fuſtium imbres, maioris pœnæ contemplatione neglecti ſunt.

Excogitatur nouum ſtupendumq; ſupplicium, quo ſe in homine vincere crederet

Nota immaniſſimum

Deum.

nitatem ſæui iudicis. Deum. Iubet ſanctiſſimum martyrem furoris ſui cõſcijs tradi: quibus nihil aliud imperat mandatorum, niſi vt nõ præpropero diſceſſu martyris, ſpiritus migraret ad cælum. Expectet, inquit, mortem ſuam, & per membra diſtentus, proprij corporis laniatione viuum cadauer adſpiciat. Incidantur (ait) ab articulis manus, à cruribus pedes. O inſane hominum, fraudauit te furor tuus: Adhuc erat in victima Domini, quod poſſit offerre. Amputãdam linguam mandare neſciſti, quæ in colluctatione martyrij prior ſolet Domino confiteri. Ductus eſt tandèm beatus Archadius ad exoptatũ iuſtis orationibus locum. Et intuens cælum, ſtetit Deo ſpectante ſecurus. Parauerat extenſa futuris ictibus colla, nudauerat gladijs venientibus iugulum, putauerat ſe feralem iudicis amentiam citæ mortis ſorte ſatiare, dùm ſubitò manus iubetur extendere, ac ſuper ceſpitem nudus proiectus in faciem, pedum extrema nudare. Eccè inter ipſa ſupplicia vacare non ſinitur, ſed orationis inſtàr per carnificis tormẽta meditatur.

Erexerat ſecurim percuſſor inſanus, & ſignans oculis vulneribus lineam, feralis ictus aſſidua contemplatione vibrabat. Hæſerant confeſſionis ſuæ glutino intrepidæ martyris manus, nec ſalientes digiti futuræ mortis exitio palpitabant. Tanta fuit in martyris deuotione conſtantia, vt omni corpore paratus veniret ad gloriam. Mox itaque vt deuotum vulneribus corpus carnifex vidit, ſtatim cadentis ſecuris ictu neruorum cõnexa diſſoluit, & cunctas compage diſcuſſa iuncturas corporis rupit: exiliêrunt ſectæ manus, & redeunte in ſe venarum meatu, paululùm ſtupore fugitiuo, rurſùs in ſe riuos ſanguinis, ruens vnda cruoris effudit. Dehinc poplitibus ſuriſque porrectis, à germana coniunctione naturæ, gladio ſæui latronis plantarum limes inciditur, & obſequio pedum corpus martyris viduatur.

Numerent martyria, qui poſſunt numerare ſupplicia: & in vno corpore quàntum diabolus publicatus eſt furere, tantum cognoſcatur Dominus triumphâſſe. Sed durat inter hæc martyris ſpiritus, & morarum numeroſitate ſeruatus præſtat viuus, parte ſui corporis iam ſepultus: remoratur in luce detentus, cuius membris iam plenus eſt tumulus.

O dignus glorioſi exitûs finis. Aſſcenſurus altitudinem cæli, corporis ſui impedimenta præmittit, & exequias funeris ſui ipſe præcedit. Cui hæc eſt comparanda con- (2.Mac.7.)
feſſio? Machabęorum iungenda eſt numero, Eleazari eſt adæquanda propoſito, com- (1.Mac. 6.)
paranda conſilio. Archadius beatiſſimus martyr adhuc demoratur in ſeculo, & iam martyr recitatur in cælo: vt ſit nomen Domini benedictum, qui regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM CHRISTI MARTYRVM HERMYLI ET STRATONICI, AVTHORE *Simeone Metaphraſte.*

13. IANVAR.

Perſecutio atrox ſub Licinio.

IMPIO imperante Licinio, & magnum adhibente ſtudium, vt idola honorarentur ſacris & ſacrificijs, impendebat mors grauis omnibus Chriſtianis, ciuitateſque propter ipſos indagabantur, & regiones viciq́ue & agri curioſè perquirebantur. & quicunque Chriſtianũ vnum deferebat ad Imperatorem, videbatur is eſſe ei beneuolus, & dignus maximis honoribus. Quocircà & ipſe, & quicunque ei ſuberant, hac in re magna vtebantur diligentia: cùm ille quidem varijs dijs, hi verò Imperatori gratificarentur impio & ſcelerato. Ad hunc ergò Licinium aliquandò in ſublimi ſedentem tribunali, accedit quidam ex ordine militari, diuinum deferens martyrem: *Eſt, dicens, vir quidam Hermylus nomine, qui ordinem obtinet diaconi: qui diù quidem abhinc obſeruat & colit ritus Chriſtianorum: deos autem & te ſubſannat & nihili facit ô Imperator.* Hęc cùm audijſſet Licinius, non diſtulit nec protelauit: ſed ijs, q aderãt, ſtatim iuſſit, vt eum vbicunq; eſſet cõpræhenderẽt, & ad tribunal adducerẽt. Atq; illi qdẽ cũ in omni loco ſcrutati eſſent, & cũ alicubi orantẽ, & ſanctas manꝰ tollẽtem

Hermylus compræhéditur.

tem compræhendiſſent, ei ſignificant iuſſum Imperatoris. Is verò ſtatìm alacer alacres eſt ſecutus,nihil ignauum nec molle adſpectu præ ſe ferens: quibus ex rebus manifeſta fit animæ affectio: ſed gaudens potiùs & magna repletus lætitia,quòd eſt propter Chriſtum paſſurus.

Ille verò,Reſponde,inquit,& apertè ſignifica,an te Chriſtianum fateris eſſe, ſicut audiuimus.Hic verò,Non ſolùm hoc,inquit,cum præclara ſententia & voce confiteor: ſed etiam,quòd Deo,qui ſub viſum non cadit, ſum conſecratus: & ei aſſiſto,vt qui illius factus ſim Diaconus.Imperator autem volens ſe oſtẽdere vrbanum, & valdè ingenioſum,Ergò te,inquit,dijs diaconum,hoc eſt,miniſtrum exhibe. Martyr autem in riſum vertens eius promptum & verſatile reſponſum: Vidéris,inquit,mihi eſſe ſurdus ô Imperator,aut etiam ſtultum agere.Dixi tibi me miniſtrare D E O, qui non cadit ſub adſpectum: Non autem horum,qui videntur,aut potiùs ne vident quidem, eſſe Diaconum,quos ipſe,vt qui fallaris,perindè àc deos colis: cùm ſint lapides & ligna omninò inanima,& ſurda opera manûs humanæ,& quæ ijs, qui ſapiunt, ſunt potiùs ridenda quàm adoranda.Non tulit Imperator dicendi libertatem,ſed ſtatìm quibuſdam ìnſtrumentis æneis,ad ſumendum ſupplicium confectis, iubet genas quidem verberari martyris, præconem autem hæc proclamare: Nè ſis lingua nimiùm profuſus,ô Hermyle: honora Imperatorem,dijs ſacrifica, & liberare à ſupplicio. Is autem, etiamſi ſic verberaretur,perindè àc ſi nihil ſubiret moleſtum, contrà Tyranno etiam exprobrabat imbecillitatem,vt qui dubij perplexique eſſet animi, & planè victus: & ideò non ſecùs àc ij, qui ſunt puſilli & abiecti animi, ex ira inferret ſupplicium. Deindè etiam clariore voce vtens: Plagas, inquit, quæ nunquàm deſinunt, & diuinas manus experieris, quòd eo, qui te fecit, relicto, ſurdis & mutis dijs attendis: & quod eſt grauius, aliorum veluti ſaluti inuidens, contendis ad eundem trahere interitum.

Hermylus Diaconus.

Libertas ſancti Hermyli.

Poſtquàm autem viſum eſt Imperatori ſufficere ſupplicium,& ira aliquid remiſit de nimia acerbitate, tradit martyrem carceri,& tres dies iuſſit in eo manere, Fortaſsè,dicens,ducetur pœnitentia vanæ ſuæ pertinaciæ.Martyr itaque abiens in carcerem,pſallebat:Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor,non timebo quid faciat mihi caro. Iam autem ingrediens cuſtodiã, Qui paſcis Iſraël,dicebat, attende,qui deducis tanquàm ouem Ioſeph : Qui ſedes ſuper Cherubim, manifeſtare, & veni ad nos ſeruandos. Sed ſic quidem martyr,& ſic quæ erant grauia & moleſta, propter Chriſtum pati voluit. Chriſtus autem quomodò ſe habuit?Num famulum contempſit? Num illo patiente,neglexit ipſe conſolationem?Et quomodò fuerit hoc noſtri Dei, benignitatiſque & clementiæ, quæ omnẽ ſuperat cogitationem? Non ergò defecit opem ferens, ſed etiam incitauit ad animi fortitudinem,& ad eum Angelum mittit conſolatorem,dicẽtem: Hermyle, eſto bono animo,& noli timere: loquere, & noli tacere. Decerta, & noli timere.Mox enim vinces tyranni machinas, & deſupèr feres præclaram coronam martyrij. Sic D E V S armat potiùs aduersùs tyrannum, qui non appáret.Sic accingit virtute, & docet quidem manus ad bellum, dat arcum autem æneum: Ponit brachia & clypeum ſalutis.

Pſalm.117.
Pſalm.79.
Pſalm.17.

Poſt tertium certè diem, cùm tribunal aſſcendiſſet Licinius, protinùs diuino adducto Hermylo, Num modò, inquit, ſtatuiſti dijs ſacrificare, & ab imminentibus terroribus,miniſque & periculis liberari? An adhuc,inquit,ferris per præcipitium, & eadem rursùs te cepit amentia? Ad hęc fortiter admodùm Chriſti miles,& pro dignitate eius, qui illum armauerat:Semèl,inquit,dixi tibi ô Imperator, & oportet contẽtum prioribus, de ijſdem non mouere ampliùs. Eſt enim mihi Deus in cælis, cui ſoli viuo,& cui mox meipſum hoſtiam offerre propero : & à quo ſpero maximum venturum auxilium. Videam ergò,inquit Imperator,an is,qui cælos habitat, ſatis tibi afferet auxilij.Statimque iuſſit,& viri ſex raptìm,quod iuſſi fuerant,exequẽtes,viri manibus robuſti,immites & crudeles animo,cædem & furorẽ ſpirantes, cùm humì martyrem extendiſſent,virgis cædebant crudeliſſimè. Atque illi quidẽ ſic faciebant, mortali regi ſeruientes. Martyr autem perindè àc ſi nihil haberet commune cum carne, quæ ſic patiebatur,neq; dolorum vllum ſenſum caperet, quietè perſeuerabat in oratione,& Deo attendebat. Hæc autem erat oratio:

Conſtantia martyris.

Cæditur virgis.

Domi-

Domine Deus meus, qui propter me ſub Pontio Pilato flagella & plagas tolerâſti, ipſe me rursùs propter te patientem confirma, vt poſſim curſum præſentem perficere, vt cùm ſocius fuero perpeſſionis, dignus quoquè ſim, qui ſplendoris efficiar ſocius. Et talis quidem fuit eius oratio, vox autem protinùs audita eſt deſupèr, dicens: Amen, Amen Hermyle, Poſt tres dies liberaberis à præſentibus moleſtijs: Præclaras autem & magnificas accipies præſentium laborum remunerationes. Et vox quidem martyri magnam attulit audaciam & animi fortitudinem: lictoribus autem magnū incuſſit timorem: omnesque repentè in terram procidentes, tremebant & trepidabant, adeò vt nec ipſe Imperator, nec vlli alij fuerint immunes ab animi perturbatione, ſed omnes ex æquo moti fuerint: etiamſi ille præ impietate cæcutiens & grauiſſimè furens, noluerit intelligere vt benè ageret: nec vitium eſt auerſatus, vt dicā cum diuino Dauide, nec vllam eius, qui hæc faciebat miracula, vel minimam acceperit notitiam. ſed in carcerem rursùs obſcurum & tenebricoſum lucisque expertem tradidit martyrem.

Pſalm. 35.

Sed mentem adhibere oportet orationi, & Dei ſapientiæ arcanū intelligere. Hinc enim proficiſcitur id, quod eſt orationis iucundiſſimum, & eſt athletę coniunctorum commilitonem. Is enim, cui in cuſtodiam fuerat ſanctus creditus, & qui curam gerebat carceris, erat ei valdè amicus & familiaris. Quis hic eſt? Stratonicus ille ſapiens, qui videbatur quidem eadem ſentire quæ amicus, & eſſe in religione eiuſdem ſententiæ: nondùm autem audebat pietatem liberè profiteri. Neque Ioſeph occultam ſuſperauerat diſciplinam: ſe amici tamen miſereri, & eius ęgreferre cruciatus, oſtendit multorum oculis. Sed de Stratonico quidem in præſentia dicere differamus. ea enim perſequitur oratio, quæ ad diuinum pertinēt Hermylum, nec patitur eorum abrumpi conſequentiam. Martyri ergò Hermylo ingredienti carcerem, hæc opportunè canebantur & prudenter. Dominus illuminatio mea & ſaluator meus: quem timebo? Dominus protector vitæ meæ: à quo trepidabo? Dum appropinquant ſuper me nocentes, vt edant carnes meas. Qui tribulāt me & inimici mei, ipſi infirmati ſunt & ceciderunt. Si conſiſtant aduersùs me caſtra, non timebit cor meum. Si inſurgat aduersùs me bellum, in hoc ego ſperabo. Sic dixit: & ſtatìm lux mirabilis deſupèr in ipſum erumpit ad confirmandum id, quod canebatur: & vox rursùs illinc eſt audita, iubens athletam bono eſſe animo: & pſalmū ſimiliter confirmans, & ſicut erat ei pollicitus, poſt tertium diem finem eſſe venturum.

Stratonicus clàm Christianus.

Pſalm. 26.

Sequenti autem die cùm procedendum eſſe ſignificâſſet Licinius, & præſediſſet in tribunali, proclamari iuſſit per præconem, vt duceretur Hermylus. Ille verò lęto animo ductus eſt, lætis oculis, & cor habens plenum lętitia. externus enim adſpectus hoc apertè ſignificauit. Subridens autem & caput mouens Licinius, & velutì ſanctū apertè ludificans, Age, inquit, quàm tibi cōducibilis fuit illa obſcura cuſtodia? Quomodò hoc, quod interceſſit, ſpatium tibi reuerà attulit aliquam ſententiæ mutationem, & perſuaſit iuſſis cedere Imperatoris, & dijs reddere ea, quæ debentur: an adhuc nobis opùs erit tormētis aduersùs tantam tui cordis duritiem? Martyr autem, Mihi quidē, inquit, tetrum illud & tenebricoſum domicilium magnam lucem conciliauit. & nunc mea verſatur anima in tranquillitate, & voluptate, & inexplicabili illuminatione, quę futuri mihi ſpem bonam porrigit. Ego autem valdè miror, quemadmodùm quæ in te habitant tenebræ, nullam ſuſcipiunt mutationem: ſed ſemper profundæ & concretæ inſident tuis animæ oculis, quæ nequaquàm ſinūt adſpicere veritatē. Cùm tam apertè impietatem Imperatori exprobrâſſet, Licinius illi vehementer & cum magna reſpondens acerbitate: Nihil aliud, inquit, vt videtur, didiciſti, niſì ſolummodò appetere contumelijs: quod quidem eſt linguæ intemperantia, & animæ audacia, & vt ſemel dicam, amentia. Sed tamen reſponde & dic apertè: Dijs'ne ſacrificabis, & nobis cedes ſic imperantibus, an te vti oportet vt mereris? Chriſti autē martyr Hermylus: Habes, inquit, reſponſa ô Imperator. & nihil ex ijs à nobis amplius audiueris. fac deincèps quod velis, & exequere ea quæ ſtatueris.

Crudele martyris ſuppliciū.

His ira percitus Licinius, iubet eum porrectum ſupinū virgis figura triangulis in ventre verberari. Et erat quidem hoc graue tormentum, & corporibus humanis minimè tolerandū. Anguli enim virgarum, non ſecùs àc quidā enſes, carnes vehemēter tangebāt. Sed athletæ, etiam cùm verberaretur tam immiſericorditer, vnum erat ſolatium,

latium,nempè Chriſtum fixis oculis adſpicere. Vnum benignum medicamentũ preces,quas ad illum fundebat,quibus plagas iucundè adſpergebat,dicens: Domine,ad adiuuandum me feſtina. Ille verò citò ei adfuit,& faciens vt ferret dolores faciliùs,& annuncians eius conſummationem. Imperator igitur,vt qui eſſet iritatus eò ꝙ non paréret,& egregiam illam athletæ pro pietate conſtantiam,exiſtimaret eſſe ſuæ contemptum potentiæ, manebat adhuc puniens, & vi eum eſſe perſuaſurum arbitrans. Quocircà iuſſit eius ventrem perfodi aquilarum vnguibus,donèc ſuis, inquit, oculis ſua videat inteſtina. Propter quæ dixit martyr: Cor meum & caro mea exultauerũt in Deum viuum. Sicut ex adipe & pinguedine repleta eſt anima mea, & labijs exultationis laudabit os meũ. Et hæc quidẽ ſic. Quæ autẽ ſunt deincèps conſecuta, quomodò?

Preces, medicina dolorum.

Pſalm.83.

Pſalm. 62.

In animo quidem habebat tyrannus eum rursùs dare in cuſtodiam, vt eum rursùs puniret acerbiùs. Egregius autem Stratonicus(iam enim poſtulat oratio,vt ad finem deducam promiſſum) cùm videret Hermylum ſic patientem, nec ei poſſet omninò opem ferre, faciebat id quod poterat: amici miſerebatur,& acerbum dolorem capiebat,vultusq; eius conciderat,& ex eius oculis guttatìm profluebant lachrymæ. Quo factum eſt,vt cùm ſic ſe haberet,nõ potuerit latére:ſed cùm quidam ex commilitonibus eum triſtem vidiſſent & mœrentem,& cauſam rei deprẹhẽdiſſent,ad Imperatorẽ accedentes,Stratonicus,inquiunt,ô Imperator, Stratonicus cuſtos carceris, apertè oſtendit ſe erroris & Chriſtianiſmi ſocietatem habere cum Hermylo. Videtur enim eius miſereri,& eius cauſa in animo magnũ dolorem concipere. Ille verò cùm ſtatìm accerſiuiſſet Stratonicum,rogauit an eſſet amicus Hermyli. Diſcipulus autem veritatis,minimè eſt mentitus,nec ſuſtinuit ignauam & puſilli abiectiq; animi pietatẽ apud ſe occultare. Sed tempus eſſe arbitratus, vt hæc Dei ocioſa cognitio ꝓdiret ad opus, & magnum ſibi pararet fructum per confeſſionem,ſe eſſe amicũ Hermyli & Chriſtianum protinus eſt confeſſus,& eos,qui colunt ſimulacra,magnæ condemnat ignorationis. Timeo enim,inquit,ego ſolum Deum,qui fecit cælum & terram.

Stratonicus liberè Chriſtum profitetur.

Ad hæc mouetur Imperator,& iubet eum grauiſſimum ſubire ſupplicium. Id autẽ erat,vt ex illis virgis plagas nudo toto corpore acciperet: atque adeò euſquè,donèc ipſa vox eum deficeret. Et ſic quidem Licinius. Martyr autem etſi eſſet tot malis implicatus,amicum fixis adſpiciebat oculis,& eum vocabat,eoq; vtebatur ad Chriſtum interceſſore,dicens: Hermyle,ora pro me Chriſtum,vt cùm erga ipſum firmam ac ſtabilem ſeruauero confeſſionem,poſſim facilè ſuperare Tyranni inſidias. Interìm autẽ ipſum quoquè ludificabatur Licinium,cæcis ijs ſacrificare prohibens,& veri Dei vindictæ ei terrorem incutiens: in cuius manus incidere,verè terribilem habet & ineuitabilem perfectumq; interitum. Licinius autem cùm vidiſſet ſanctum Stratonicũ ſatis ſaucium,parſit eum ampliùs punire: non ꝙ humana mens & clemens animus eum moueret ad miſericordiã,ſed vt ei locum daret pœnitentiæ, cùm eum priùs tormẽto terruiſſet. Et ideò eum in præſentia tradidit in cuſtodiam. Ille verò etſi eſſet in cuſtodia, IESVM ducebat ſuam eſſe conſolationem, & cum eo per preces colloquebatur: Domine,dicens,nè memineris noſtrarum antiquarum iniquitatũ. Fer nobis opem, Deus ſeruator noſter,propter gloriam nominis tui. & ſimul vox diuina eſt conſecuta,dicens: Curſum conſummauiſtis,fidem ſeruâſtis. Decæterò vobis eſt repoſita corona iuſtitiæ,quam cràs accipietis.

Torquetur atrociſsimè.

Pſal.78.

Cùm autem iam eſſet dies, adductum Hermylum rursùs interrogauit Licinius, an dijs ſacrificaret. Ille autem, Eadem quæ priùs, inquit, ô Imperator, do tibi nunc reſponſa. Quamobrem vre, puni, ſcinde, fac quidquid tuo inſederit animo. Didici enim non timere ab ijs, qui corpus occidunt,animam autem non poſſunt occidere. Hæc cùm audiuiſſet Imperator,& deſperâſſet fore omninò, vt ſanctum in aliam traduceret ſententiam,eum ſuſpendit in ligno. & iubet eum vehementer ſcindi. Sed etſi eius carnes tam acerbè ſcinderentur, non ignorabat, vndenàm eſſet ſalus iuſtorum, nempè quòd à Domino,& quòd eſt eorum defenſor in tempore afflictionis. Et ideò eſto mihi adiutor Domine & redemptor, dicebat aſſiduè, & perindè àc ſi videretur aliquem deſupèr audire dicentem, Noli timere: ſum enim tecũ,& Deus tuus ego ſum. Veritus ergò Licinius,& ex auditione velutì conturbatus, ex ligno deducit martyrem,& eum condemnat, vt in Iſtro fluuio intereat, iubens vt in eum iaceretur: ſtultus fortaſsè arbitratus,quòd ſic paſſus Hermylus omninò interiret, & nec venerabi-

Pſalm.36.

lis

lis quidem eius corporis futura eſſet inuentio. Ad ipſum autem adducto Stratonico, viſus eſt ſuggerere & admonere ea, quæ eſſent vtilia. Crede, inquit, mihi ô miſer, crede, & dijs velis ſacrificare, nè tu eadem quoquè patiaris, quæ amicus, & ambo ſubeatis eandem pœnam inobedientię. Reſpondens autem Stratonicus, Reuerà, inquit, miſer fuerim, ſi tibi pårens, cùm ille ſit mortuus propter Chriſtum, ipſe velìm viuere. Licinius autem, Quid ergò? Vis mori cum Hermylo? Maximè quidẽ, inquit diuinus Stratonicus. Etenim, inquit, ſi oportet amicos communes habere calamitates, oportet omninò eos quoquè bonis frui communiter. Quid autem nobis fuerit iucũdius aut preciosius, quàm pati propter Chriſtum? Propter quæ cùm deſperâſſet Imperator fieri poſſe, vt perſuaderet Stratonico, ſimilem quoquè in eum fert ſententiam, & eodẽ fine vtrunq; condemnat: quos etiam reuerà par finis excepit, communisq́ue beatitudo & exultatio.

Conſtantia inuicta Stratonici.

Luc. 2.

Ad mortem itaq; ducebantur martyres, dicentes, Gloria in excelſis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas: qui quidem eſt hymnus conueniens ijs, qui ſunt bonum aliquod conſecuturi: non eorum, qui deducũtur ad mortem, aut ad aliquam aliam cauſam triſtitiæ. Poſtquàm autem iam peruenißent ad fluuium, in rete iniecti ab ijs, quibus hoc datum erat negocium, tranſmittuntur in profundum. Cùm ſuſcepiſſet autem fluuius corpora ſanctorum, & quanto oportuit fluento eſſet ſanctificatus, ea rursùs tradit manibus fidelium: vt qui talem, vt arbitror, theſaurum apud ſe diutiùs abdere nõ ſuſtinuiſſet, & tanti boni iactura afficere Chriſtianos, cùm prima eorum non apparuiſſet bonitas. Tertio ergò die poſteà, viſa ſunt corpora martyrum: in quæ cùm incidiſſent quidam viri pij, & quorum erat officium venari corpora ſanctorum, & ea optantibus manibus piè ac religiosè ſuſcepiſſent, & ſacros hymnos cecinißent, & quæcũq; mos eſt Chriſtianis, peregiſſent: in quodam loco, qui octodecim ſtadijs abeſt à ciuitate Singedone, ea ſimul deponunt, vt eis eſſent oĩa communia & amica: in Chriſtum confeſſio, in carcere habitatio, in flumine demerſio, ſupernæ gloriæ conſecutio, in vno loco corporum depoſitio: gratia & benignitate Domini noſtri IESV Chriſti, cum quo patri ſimul cum ſancto ſpiritu gloria, potentia, honor & adoratio, nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

Merguntur in flumen martyres.

Nota hic Eccleſiaſticos erga funera ritus.

VITA S. HILARII PICTAVORVM EPISCOPI AVTHORE FORTVNATO, TVNC ADHVC PREſbytero. *Præfatio.*

DOmino ſancto, & meritis beatiſſimo patri, Paſcentio papæ, Fortunatus. *Religioſi pectoris ſtudio ſolicitante commonitus, papa beatiſſime, diuinis in actibus cùm ſacri conuerſatione propoſiti iugiter exercitaris intentus, & intendis exercitandus: vt facile ſit perſpicuum ad culturam Eccleſiaſticę diſciplinæ & fuiſſe te genitũ, & eſſe prouectum, cùm irrefragabiliter veteris diſpoſitionis catholici dogmatis fundamenta cuſtos obſeruas, & ad ædificationẽ plebis amãtiſſimæ, velutì bonus inſtructor, adijciendo aliquid, culmen fabricæ continuare feſtinas, nõ ſine timore diuino. Cuius operis amore præuentus, me dignatus es perurgere, quô de actibus ſacratiſſimi viri Hilarij confeſſoris, qui te ab ipſis cunabulis ante ſua veſtigia, quaſi peculiarem vernulam, familiariter enutriuit, vt impenſi muneris vel verba rependerem, & ſi non plenè, vel quædam ex parte complexa perſtringerẽ: quatenùs dum gregis auribus vox quodammodò & vita paſtoris antiquiſſimi reſonaret, & ille probaret miniſterium, & ipſe tuum non celares affectum. Sed cùm mei ingenij breuitatem mẽſuro, adcò beati Hilarij immenſitatem fortem cognoſco, vt penè mihi videatur æquale, tam iſtud poſſe dicere, quàm digito cælum tangere: præſertim quòd etiam beati (vt audio) Hieronymi torrens illud eloquium recuſauerit attentare, qui huic materiei ſe imparem eatenùs iudicauerit, vt taceret. Ego verò, cui nullius ſcientiæ irrigua fluenta ſuccurrunt, quem vix ſtillicidij pauperis attenuata gutta perfundit, nihil proprio de fonte reſpirans: qua temeritate inter ingentia flumina, Euphratem beati Hilarij, & Nilum Hieronymi, ſiccos velim curſus extendere, cùm de illo etiam doctiſſimi viri quicquid dicere potuerunt, minus eſt q̃ meretur? Et cùm virum ſanctiſſimum conſultius mihi ſit mirari quàm loqui, æquabilius fuerat hęc beato Ambroſio de fratre ſcribenda*

benda mandare, cui verba virtutibus coniuncta florebant. Tamen etſi cum mea ve-recundia vobis quidem obedientiam, & illi impendo, de quo non dignè loquor, fortaſſe iniuriam: ſed concedi per veniam credimus, quod deuotione peccatur. Et nè ꝓtracta pagina faſtidium potiùs generet, quàm prouocet auditorem, nunc de eius vita proponamus.

VITA B. HILARII EPISCOPI.

IGITVR beatus Hilarius Pictauorum vrbis epiſcopus, regiõis Aquitaniæ partibus oriundus fuit: Quæ ab Occeano Britannico ferè millibus nonaginta ſeiungitur: apud Gallicanas verò familias nobilitatis lãpade nõ obſcurus, immò magìs præ cæteris gratia generoſitatis, nitore pectoris addito ornatus, quaſi refulgens lucifer inter aſtra proceſſit. Cuius à cunabulis tantæ ſapientiæ primitiua lactabatur infantia, vt iam tũc potuiſſet intelligi, Chriſtũ in ſuis cauſis pro obtinẽda victoria, neceſſarium ſibi iuſſiſſe militem propagari. Deniq; coniugem habens & filiã, ità plenitudine Domini venerabiles animos eccleſiaſticę regulæ tradidit informandos, vt adhuc in laicali propoſito conſtitutus, diuino nutu pontificis gratiam poſſideret: ità ſeipſum propria diſciplina coercebat intentus, quaſi futuram ſpeciem indicans, vt irrepræhenſibilis in templo Chriſti ꝑpararetur ſacerdos. Nam quod inter mortales adhuc valdè videtur difficile, tam cautum eſſe quenquam, qui ſe à Iudæis vel hæreticis cibo ſuſpẽdat: adeò vir ſanctiſſimus hoſtes catholicæ religionis abhorruit, vt non dicam conuiuium, ſed neq; ſalutatio fuerit cum his prætereũti communis. Vitabat hæc Dauidico ſuffultus exemplo, nè cum hæreticis menſam participando, fieret illi in ſcandalum. O q̃ perfectiſſimum laicum, cuius imitatores ipſi etiam eſſe deſiderant ſacerdotes: cui non fuit aliud viuere, niſi Chriſtum cum dilectione timere, & cum timore diligere. Cuius ſequaces, currunt ad gloriam: diuertentes, ad pœnam: credẽti ſuccedunt præmia, recuſanti tormenta. Qui omnes de piæ religionis opere commonens, nunc alios de confeſſione inæſtimabilis ſanctæ Trinitatis informans, nunc reliquos promiſſione regni cæleſtis inuitans, non ceſſabat in plebem verba veritatis, fructu fidei redundantia, ſeminare. Quo cognito de ſancto Hilario, quoniam tantum lumẽ, & ſi voluiſſet, latére non potuit: quippe neceſſarium, vt alienas tenebras in lucem transferret: concordãte fauore populi, aut potiùs Dei ſpiritu proclamãte, vir olim myſterijs deputatus, aliquandò ſacris altaribus ſacerdos electus eſt. Creſcebat in eo quotidiè opinio, famulatrix virtutum: nec erat fama eius contenta, circunìectas tantùm Gallias illuſtrare, ſed exteras nationes & regiones implebat, meritorum gratia percurrente: idq; actum eſt, vt in toto orbe velociter beati pontificis gloria militaret.

13. Ianuar. — *Patria.* — *Genus.* — *Coniunx & filia Hilarij.* — *Hæreticos q̃ ſit auerſatus adhuc laicus.* — *Pſalm. 67.* — *Eligitur in Epiſcopum.*

Igitur Conſtantij Imperatoris tempore, cùm Arriana hæreſis, venenata de radice, *flore toxico pullularet, tunc ſanctiſſimus timore nudus, fidei feruore veſtitus, quaſi ſignifer belligerator per medias acies inter hoſtiles fremitus, inter hæreticos gladios ſe ingerebat, Chriſti charitate ſecurus: nihil de ſua morte formidans, illud ſolùm metuebat, nè præiudicium religioni, quod abſit, illatũm præualeret. Hinc à Valẽte & Vrſatio epiſcopis, qui praua credulitate Eccleſiam Dei turbare pertinaciter inſiſtebant, Imperatori perſuaſum eſt, vt virum eruditiſſimũ, de quo loquimur, & Dionyſiũ Mediolanenſem, & Euſebium Vercellenſem exilio cõdemnaret. Nihil enim poterat ante inſuperabilem ſancti Hilarij facundiã hæreticus obtinere. ſperabat enim hoſtis fidei, aliquas ſe nebulas ſplendori catholico poſſe prætendere, ſi retruſus exilio, vir talis à certamine defuiſſet: quoniam ſi quis peruerſus voluit cum illo cõfligere, àc ſi mutus & claudus, nec verba poterat proferre, nec reſpõſionibus currere: ſed quaſi natans in pelago, ante fluctum eius eloquentiæ mergebatur. Itaq; in Phrygiam Aſiæ regionem miſſus exilio, ad augmentum virtutis gratias egit: quia quantum pro nomine Chriſti longiùs diſcedebat de ſolo proprio, tantum merebatur fieri vicinior cælo. Qui dum ad locum perueniſſet optabilem, nobis tacendũ nõ eſt, quod illi diuinitùs conceſſum

**floris toxici* — *Arrianorũ validiſſimè oppugnator eſt.* — *Hæreticorũ verſutia.* — *Cõdemnatur exilio.*

 eſt.

eſt. Nam eo tempore, ſancto ſibi ſpiritu reuelante, cognouit, quòd beatiſſimā Abram filiam ſuam, quam cum matre Pictauis reliquerat, quidam iuuenis nobiliſſimus, prædiues, pulcherrimus, coniugij vinculo ſibi quæreret adnectendam. Sed ipſe interuentu orationis aſſiduæ, cęleſtem illi ſponſum ſine contaminatione prouiderat. Mox opportunitate reperta, manu propria ſubſcriptam filiæ direxit epiſtolam, ſufficienti ſale conditā, & velut aromaticis vnguētis infuſam, quæ tenetur Pictauis pro munere cōſeruata: indicans ei, quòd talem ſponſum pater anxius prouidiſſet, cuius nobilitas cælos aſſcenderet, pulchritudo roſarum & lilij comparationem pręcederet, oculi gemmarum lumine luminarent, veſtis candorem niuis opprimeret, ornamenta inæſtimabili fulgore vernarent, diuitiæ intrà ſe regna concluderent: eius ſapientia incompræhenſibilis emanaret, dulcedo faui mella poſtponeret, pudicitia incontaminata perſiſteret, odor ſuauitate fragraret, theſauri ſine defectione conſtarent. Addit ergò monitis, vt filia nulli ſe priùs à matre diuiſa coniungeret, quàm vt patrem expectaret ſibi pollicitum, & ſponſum pariter cum promiſſione venturum. Quod Abra dulciter excipiens, & quaſi ſponſum futurum in epiſtola patris amplectens, admonitionem ſecuta eſt, nulli ſe in coniugio reſoluens. Sed qualiter ad illum ſponſum peruenerit, locus in ſequenti ſeruatur.

Epiſtola illius ad filiā Abram.

Intereà cùm toto orbe Arrianæ hæreſis peruſitas pullularet, dato generaliter Imperatoris edicto iuſſum eſt, vt omnes orientales epiſcopi apud Seleuciam Iſaurię oppidum conuenirent, diſceptaturi quid ſentirēt de fidei veritate. Tunc inter reliquos, quarto iam exilij anno, de Phrygia ſanctus Hilarius in prædicto loco data ſibi pergēdi euectione, ad ſynodum venire compellitur. Qui quoddam caſtellum dum adiſſet, die Dominico ingreſſus eſt templum: moxq; Florentia puella gentilis, irrumpens multitudinem populi, voce magna ſeruū Dei illuc aduenisse teſtata eſt: & ad pedes eius accurrens, non ceſſauit petere, niſi ſignum crucis ab ipſo ſibi fieri, fideliter impetrâſſet. Quam Florentius pater ſecutus & cuncta familia, in nomine Domini meruerunt pariter baptizari. Quę Florentia, relictis parētibus, veſtigijs eius inhęrens, vſq; Pictauos perducta eſt. Patrē verò ſe habere, nō à quo generata eſt, ſed per quem regenerata eſt, prędicabat. Cumq; Seleuciam peruenisſet, magno fauore à cunctis exceptus eſt, eò quod diuina miſericordia tam prudentiſſimum virum, & ſingulari eruditione compertum, in ſpectaculum mundi produxerit, vbi erat de fide certandum. Hinc poſt examinationem agnitis hoſtibus & oppreſſis, decretis in ſcripto conditis, proſpera gerens ſynodi ad Imperatorem dirigitur legatio: cum qua perrexit ſanctus Hilarius, quanuis ei non fuiſſet iniunctum, metuens nè adhuc contra religionis dogmata reſpiraret damnata perfidia.

Synodus apud Seleuciam.

Hilarius venit Seleuciā ad Synodū.

Sed differere longum eſt, qualiter in Ariminenſi ſynodo, compoſita mētione, aliud ex alio referens, fraus hęretica ſerpentino lapſu ſubrepſerit, & quomodò poſteà legatis Seleucenſibus per Imperatoris impietatem ipſa eſt illata calumnia. Quod tamen Athleta Chriſti beatus Hilarius agnoſcens, grauiter dolet apud Ariminū diaboli præualuiſſe mendacium: intantùm, vt orientales partes ſimili compoſito prauitatis fuco inficeret. Imperatori autem tribus libellis oblatis, preces effudit, vt in eius conſpectu collectis aduerſarijs, eſſet ei contra hæreticos diſceptandi de religione licentia, nè veritatem falſitas obnubilaret, nè iniquitas ęquitati pręualeret, nè Imperator Deo reſiſteret, nè Trinitatis fidei iniquitatis perfidia rebellaret. Vnde Valens & Vrſatius, conſcientiæ reatu perterriti: quoniā ſi daretur facultas certandi, mox ſe recognoſcebant Hilarij contentione proſterni: ſolicitant Imperatoris animum, iam magna ex parte captiuum, vt ipſum Dei virum ad Gallias redire perurgeret, dicētes, illo pręſente hæretica non poſſe machinamēta proficere. Quo obtentu, ad Gallias compulſus reuertitur, putans ampliùs ſe pati exilium, quòd illuc perturbationem Eccleſiæ relinquebat, termino diſceptationis nō conſecuto. O beatum pontificem, q in ſummo diſcrimine, inimico etiam ſibi iudice, adijt tribunal Imperij, ſine timore tormenti. Verè totis viſceribus diligebat Chriſti regnum, qui non formidabat in principatu Conſtantium. Nam quòd ſe pro Domino ſic ingerebat aperto periculo, optabat martyrium, ſi non deeſſet percuſſor: & tamen animus ſumpſit gloriā, & ſi tempus non intulit pœnam. Sed hunc ipſum diuino nutu ſeruatum teſtificor pro correctione multorū. Nam penè totum mundum graui errore confuſum, factis ſæpiùs in Gallia ſynodis, per Hilarium

Fraus hęreticorum.

Nota artes hæreticorū.

larium fuiſſe ad viam veritatis adductum, confitetur lingua multorum. Quid autem intereſt, vel ſibi pro æterna vita factum fuiſſe martyrem, vel ampliùs vixiſſe, reliqui ne perirent? Igitur ſanctiſſimam animam etſi gladius perſecutoris non abſtulit, ipſe tamē palmam martyrij non amiſit. Itaq; dum regrederetur Hilarius ad propria, tunc beatus Martinus, æquè meritorum lumine non abſconſus, qui ab eodem ſancto Hilario exorciſta eſt poſteà conſtitutus, cognito aduentu eius, Romam feſtinanter occurrit. Quem cùm iam præteriſſe cognoſceret, eſt vſque ad Gallias proſecutus. Neque enim Martinus, qui adhuc catechumenus Chriſtum chlamyde ſua tectum videre meruit, illi deuotus occurreret, niſi per omnia myſterijs plenum in eo ſpiritum præuidiſſet. Nec mirum, ſi ille, qui Deum priùs vidit in paupere, poſteà illum habitare cognoſceret in doctore. Illud etiam nobis non conuenit tam nobile præterire miraculū. Nam cùm circa Gallinariam inſulam propinquaret, relatione agnouit vicinorum, ibidèm ingentia ſerpentium volumina ſine numero peruagari: & ob hoc quamuis illis hæc inſula videretur vicina, propter inacceſſibilē tamen locum longiùs illis videbatur eſſe, quàm Aphrica. Quo audito, vir Dei ſentiens ſibi de beſtiali pugna venire victoriā, in nomine Domini, præcedente crucis auxilio, deſcendit in inſulam, eoque viſo, ſerpentes in fugam conuerſi ſunt, non tolerantes eius adſpectum. Tunc baculum figens in terram, quaſi metam, quouſquè deberent excurrere, virtutis potentia deſignauit, nec ampliùs libertas eſt illis occupare, quod vetuit: & tanquàm hęc inſula non ſit terra, ſed pelagus, qui dum ſemper illam partem verentur attingere, facilius eſt illis mare tranſire, quàm vocem. O immutabilem terminum, de ſermone plantatum. Appáret, quantùm eſt melior Adam ſecundus antiquo. Ille ſerpenti paruit: iſte ſeruos habet, qui poſſunt ſerpentibus imperare. Ille per beſtiam de ſede paradiſi proiectus eſt: iſte de ſuis cubilibus ſerpentes excluſit. Depoſuit anguis antiquum mendacium, qui didicit implere mandatum. O Hilarij dulce medicamentum & meritum, ante quem ſine mora venena fugata ſunt: addidit terram hominibus, quia in loco beluæ incolæ tranſmigrant. Sed reuertamur ad ordinem.

Crebræ in Gallia Synodi.

S. Martinus prædicatur.

Fugat ſerpentes ex inſula.

Gene. 3.

Cùm de exilio regreſſus, introiuit Pictauis, ſummo fauore plaudebant omnes pariter, eò quòd eccleſia recepiſſet Pontificem, grex paſtorem: & acti omnes cum ipſo tunc rediſſent ad patriam, ità ſine illo ſe exules fuiſſe deflebant. Itaque beatum Martinum in vico Tegiaco nomine dum præcepiſſet cōſiſtere, virtute diuina meruit ibi beatus Martinus mortuum ſuſcitare. Deindè poſt aliquot dies infans ſine baptiſmi regeneratione defunctus eſt, duplici morte damnatus: præſentem amiſerat lucem, & pœna futuri ſeculi non carebat. Tunc mater extincti, quæ iam mater nō erat, dum filium non habebat, prouoluta ad pedes ſancti Hilarij, præcedentibus lachrymis, nati ſui corpus effudit, exclamans: Martinus adhuc incipiens, catechumenum mortuum reuocauit: tu pontifex redde, rogo, filium aut mihi, aut baptiſmo. Qui populi pater agnoſceris, vt ego mater vocer, quæſo obtineas. Sic illa plùs lachrymis petente, quàm verbis, commotus pietate vir Dei & ſpectante populo, ad conſueta arma recurrens, in terram proſternitur. Mox paulatim defuncti pallor in ruborem conuertitur, frigida membra reuocato ſpiritu intepeſcunt, oculorum apertis ianuis palpebrę, peregrinum lumen agnoſcunt: vox adducto aëre de pectoris domicilio conflata profertur, greſſus ſuis veſtigijs rediuiuus extenditur, in anterioris fundamenti ſtatum tota fabrica renouatur. Quid plura? Tandiù iacuit ſacerdos in puluere, donèc pariter ſurgerent, ſenex de oratione, infans de morte. Eccè vita laudabilis, quæ de alterius corpore necem precibus fugauit, ſpoliauit tartarum, ſpem habens in Chriſto. Mors ibì iura non tenuit, vbì Hilarius vim orationis ingeſſit. Sed tanta res non poteſt noſtris verbis plùs ornari, quàm ipſius meritis. Nunc verò memorādum eſt, quod ſuprà prætermiſimus, qualiter miracula reliqua hoc ſubiecto miraculo cumulauit.

Pictauorum ſumma gratulatione excipitur.

S. Martinus mortuū excitat.

S. Hilarius itidē ſuſcitat defunctum.

Deniquè cùm beatiſſimam Abram filiam ſuam, ad quā de exilio deſtinauit epiſtolam, incolumem inueniſſet, alloquitur eam, quomodò dulcedo poterat patris, & facundia oratoris. Quid dicam? Alloquitur illam Hilarius, cuius eloquētiæ poſt ipſum, comparare aliquem vix audemus, niſi qui fuerit ſpiritu diuino, vt ille, repletus: tentat eius animum, ſi vellet attingere ſponſum, quem patris gratia prouiderat. Tunc libenter ac deſideranter, vt celeriter ei iungeretur, optabat. Quam voluntatem pius pater agnoſcens, intentus orationibus, non ceſſauit, donèc ſine dolore, ſine cōtagio,

Filiæ mortẽ ſuis preci-bus obtinet ſe præſente, de mundi ludibrio migraret ad Chriſtum: quam proprijs manibus, vt decuit, venerandæ tradidit ſepulturæ. O funeris gloria, quæ melior habetur quàm vita: quia quod terræ ſubripuit, in cælum trãſmiſit. Verè, vt ego conſidero, plus fuit, quàm reſuſcitari, ſic mori. Certa enim ſalus eſt, non contaminari peccatis. Quanti cuperent, rebus cum vita traditis, talem tranſitum comparare, ſi mercatorem forſitan inuenirent? Quid diſtat inter viuificati infantis, & filiæ mortificatæ myſterium, niſi q illum reſuſcitauit ad baptiſmum, hanc prædeſtinauit ad regnum? & quòd in illo adhuc ſpes peccandi reſtabat, hæc immaculata finiẽrat? Quod cùm vidiſſet mater beatæ Abræ, à pontifice poſtulat, vt & ipſa, ſi mereretur, erepta de mundi crimine, cum filia præſentaretur ad regnum. Cuius vota conſiderans, aſſidua oratione & ipſam ante ſe tranſmiſit ad gloriam. Quis æſtimaturus eſt, talem virum ità dilexiſſe Dominum, coniugis & filiæ affectu contempto? Tamen in hoc magìs illas amâſſe cognoſcitur, cùm per ipſum lumini perpetuo transferuntur.

Itidẽm coniugis quondam ſuæ.

Quis verò abundantiam rigantis ingenij contendat euoluere, aut eius verba verbis valeat exæquare? Qualiter ille indiuiſę Trinitatis libros ſtylo tumente contexuit, aut ſcripta Dauidici carminis ſermone cothurnato per ſingula reſerauit? Quãdò fuit in diſcretione prouidus, in tractatu profundus, per literaturam eloquens, per virtutem mirabilis, in complexionibus multiplex, in reſolutione ſubtilis, aſtutus, iuxta p.phetam: immò prudens, iuxta Domini vocem, vt ſerpens, columbæ ſimplicis gratiã non amittens. Ipſe conditi ſal ingenij, fons loquendi, theſaurus ſcientiæ, lux doctrinæ, defenſor Eccleſiæ, hoſtium oppugnator. Cuius dicta qui legit, non credit dicere, ſed tonare. Hoc fuit vltra homines ſapere, tam cautè de religione cenſere. Sed qui vult ipſum agnoſcere, eius exilia memoret, merita reſpiciat, volumina relegat, dicta perpendat, ſigna quotidiana percenſeat. Qui dum ſuperſtes fuit in hoc ſeculo, aut ſcripſit Eccleſiaſticæ fidei documenta, aut pugnando calcauit hæretica crimina, aut petenti tribuit miraculorum ſuffragia : quæ volente Domino, vſque in hodiernum diem eius orationibus perſeuerant. Sed mea lingua non ſufficit ſingula de ſpiritu ſancto, qui per eum operatus & locutus eſt, ſicut illi dignum eſt, proferre. Det mihi pius veniam, quia multa præteriui, qui vix pauca conſcripſi. Ità beatiſſimi Hilarij de præſenti ſeculo vita, Valente & Valentiniano regnantibus, cum gloria migrauit ad Chriſtum, terra plorante, cęlo gaudente: præſtante eodem Domino noſtro IESV Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto &c.

Matth. 10.

PRAEFATIO FORTVNATI IN LIBRVM SECVNDVM DE MIRACVLIS S. HILARII.

DOmino ſancto, & meritis beatiſſimo patri, Paſcentio Papæ, in Chriſto florigera perenniter charitate vernantibus Eccleſiæ Pictauenſis habitatoribus, Fortunatus. Cùm veteres & infidelium conditores voluminum, eloquentiæ ſuæ pompam cunctis oſtendere, cauſa prouocauerit opinionis inflatæ: dum inter regum vota ſeu funera, id eſt, proſpera vel aduerſa, confuſo vocis ordine, quodammodò niſi ſunt cantare pariter & plorare: vt hi qui dixerunt, vel de quibus locuti ſunt, ſaltem in libris viuerent, & ſi vacuis actibus inaniter defeciſſent: cur ego melioris ſpei ſolicitatus inſtinctu, patiar reticere ſummi confeſſoris viuentia merita & victorias, non ſine, quod abſit, vindictæ cæleſtis incurſu: cùm vix debita ſoluerem, ſi de beati Hilarij indeficientis lampadis ſplendore, infatigabili voce, die continuata cum nocte pariter decantarem? Qua verò vel irretitus inſcitia, vel impulſus offenſa, in ea voluntate ſub graui torpore perſiſterem, vt cùm illi plurimo decepti tractatu, de reſoluta vmbrarum imagine nonnulla conficerent, & in puluerem redacta cadauera, falſis quaſi laudibus animarent: ego de ſanctis permanentibus, & quod eſt felicius, in regno Chriſti quotidiè florentibus, nihil referrem: prǽſertim vbì diuerſa diuerſarum partium videtur eſſe cauſa mercedum: quòd gentiles fructum laboris ſui, inani tantùm fauore voluẽrunt conſiſtere: nos autem oporteat in beatorum virorũ interceſſione plantare? Quibus hìc ſi verba ſoluimus, illic gaudia comparamus. Idcircò reddat illi mo-

Beatorum interceſſio ambienda.

mobilis lingua prǽconium,à quo priùs pectora hunc conceperũt affectum. Nam bonis eius apertè creditur inuideri, ſi quæ de illo cognouimus, ſilentio videantur abſcondi.

Meritò itaque cum cæteris & me de ſe loqui compellit, qui etiam mutos,vt loquantur, abſoluit. Sed quàm plura ſuperſtes in corpore fecerit,vel quanta operatus ſit,poſtquàm æterna in requie, plaudentibus angelis, ad Chriſtum victor de mundi certamine tranſmigrauit, &ſi non potui, annorum vetuſtate ſubripiente,contingere: attamen vel quæ præſenti tempore miracula miſericors præbuit, cupio indigenti memoriæ non fraudare: vt quiſquis hæc fideli, ſicut condecet, auditu perceperit, & præterita ſe cognoſcere gaudeat, & ſimilia fieri virtute confeſſoris in futuro confidat.

LIBER SECVNDVS, QVI EST DE MIRACVLIS S. HILARII.

IGITVR Probianus cùm dubio iam vitæ penderet in fine,& ſpem conualeſcendę infantię mors inuida parentibus ſubripere feſtinaret: nec paruuli funus acerbum conſiderans, nec deſideria ingemiſcentis ſenectutis ſpectans, auida quicquid inuenit extra ſortem cuncta concludens, ſola tamen interceſſione beati Hilarij reſtiterat moribundo ſalutis occaſio. Quem Franco ſuus genitor, & Periculoſa mater, quæ magis conuerſo nomine, filij periclitabatur in nece, iam quaſi defuncti præmeditantes exequias, cum ingenti fletu in confeſſoris tabernaculum detulerunt. Tunc ſanctus Hilarius ab authore ſuo ſecretæ artis exhibens medicinam, conſuetus de diſpendio funeris reddere compendia ſanitatis: ſubitò membrorum fluẽtem fabricam, verbo operante erexit, & in ſtatum priſtinum, tanquàm ſi nihil in ea fuiſſet ſolutum, reformauit: Moxque parentum lachrymas, lætitiæ mole ſuperueniente, ſiccauit, gemitus voto ſuccedente prǽcluſit: vbì iam per dolorem nõ erat, ſed per gaudia, quod plorarent. Quas pœnas, quæ tormenta mors ipſa tunc pertulit, quandò illud, quod credebat inuadere, ſic amiſit? Profectò quandò alterum victrix ferire non potuit,ſeſe ipſam victa percuſſit. Qui tamen Probianus poſteà apicem promeruit obtinere pontificis, & vſque in hodiernum diem ad luminaria ſui medici, ſingulis annis vitæ debitor tributa perſoluit. *Probianus Epiſcopus.*

Illud quoquè nobis eſt tam ſingulare miraculum, pro gloria collatoris, ad memoriam populi reuocãdum. Nam cùm à Cadurcis veniſſent duo homines,leprę maculis immutati, ſpem ſuę ſalutis in ſancti interceſſione fundantes, perſiſtebãt de puluere, qui ab eius ſepulcro abſtergebatur, ſua lauantes capita, & membra reliqua perungentes: tam diù ſibi talem curam fideliter impenderunt,donèc infirmitatis ipſius vlceroſa varietas de corpore, quod captiuauerat, captiua migraret: vt decepta ſuis ſolatijs, colorem, quem inuaſerat, inuiolatum relinqueret,& quam ſecum attulerat, turpitudinis ſpeciem non teneret. Poſt innumerabilia itaque vulnera, membris omnibus inſtaurata eſt cutis vna. Vultus ille diuturna deletus ſorde, ſua cœpit in ambobus repingi imagine,nec agnoſci potuit, qualis fuerat per infirmitatem. Per fideliſſimum nanque pulueris lauacrum, Pictauis illis purificus Iordanis inuentus eſt: & non ipſi ad fluuium, ſed ipſis fluuius hìc occurrit: ex quo tam prędicabilis patuit miſeratio confeſſoris, quòd & laborem eis longinqui itineris abſtulit, & ſalutis vota porrexit. O quàm inæſtimabilium claruerunt documẽta virtutum, vbì ſepulcri immunditiæ, mundauerunt maculas leprę. Cuius hoc facere cura potuiſſet artificis, qui de tali puluere, ferret beneficia medicinæ? Ex quibus Caſtorius, diaconus: & Criſpus, ſubdiaconus inſtitutus,ad eius obſequium vſque in finem ſuum, per quem ſanati ſunt,adhęſerunt. Et meritò illius elegerunt ſuſtinere iuga Domini,à quo à pœna liberi ſunt effecti. *Leproſi duo curantur.*

Aliud miraculum.

Quædam puella in hanc vitam veniens, dextram mortuam traxerat, natura formante, & debilem manum in ſpeciem globi collegerant neruorum fila contracta, fluxa ſuo ſtamine digitorum tela marcebant. Tunc occurrens ad beatiſſimi ſepulturam, interceſſione eius viuacibus eſt officijs ordinata: Paulatim mobilis vigor articulos ſtupentes & vngues irrepſit. Poſt longa tempora manus illi tunc nata eſt, cùm ſenſit munera confeſſoris: extincta manus venit ab vtero, viua redijt de ſepulcro. Eccè quàm larga remuneratoris eſt pietas, vt quæ natura non genuit, hic membra ſuppleret.

Cæco reddit oculorũ lumen.

Nec illud quidem præterire conuenit, quod cæco poſt vota felici ſucceſſit. Nam cùm ad beati Martini limina pro recipiendo lumine intentus properaret, in ſancti Hilarij præteriens templum ingreſſus eſt. Quo dum vigilias officio ſolito Cleri celebrarent, manè facto, apertis oculis, ipſe diem cœpit alijs nunciare, qui ſemper egebat audire. Apud quem vna ſemper nox erat, tenebras illa nocte purgauit. Qui nunquàm viderat ornamenta diei, cœpit illi nouus ſol naſci. Tunc illi fabricata ſunt omnia, quandò eorum meruit videre facturam, &, vt ità dicam, quodammodò illi poſt ſe mundus eſt natus, cùm factus eſt agnitus. Cęcus ad beati Martini Eccleſiam feſtinabat accedere: iſte hunc in ſuo templo dignatus eſt illuminare. Quanta micat gratia donatoris, qui præuenit deſideria ſupplicantis?

Clodouci regis Viſio & victoria.

Quid dignum etiam referam de tam regali myſterio, quod ab ipſo eſt in regem collatum? Deniquè Clodoueus rex dum contra hæreticam gentem pugnaturus, armatas haberet acies, media nocte meruit de baſilica beati viri lumen ſuper ſe veniens adſpicere, admonitus vt feſtinanter, ſed non ſine venerabilis loci oratione, aduerſùs hoſtes conflictaturus deſcenderet. Quod ille diligenter obſeruans, & orationi occurrens, tanta proſperitate, altero pro ſe pugnaturo, proceſſit ad bellum, vt intrà horam diei tertiam vltra humana vota ſortiretur à Domino victoriam. Vbì multitudo occiſorum cadauerum tanta iacuit in loco, vt collis ipſe ob hoc viſus ſit ſe erexiſſe in altum. Eccè terribiliter formidanda prodigia, & delectabiliter amplectenda miracula. Parùm illi fuit pro ſolatio regis, ſignum oſtendere luminis: niſì apertè monitus addidiſſet & voce. Simile quoddam contigit Iſraeliticæ gentis tempore huius cauſa virtutis. Nam ibì columna ignis populum præceſſerat: hîc figura lampadis admouebat. Vellem nôſſe, cur fuerit tanti ardoris ſecretum myſterium, & tam manifeſtè prolatum. Sed quantum ipſo inſpirante videor agnoſcere, non tacebo. Contra hæreticas acies, ſicut olìm in corpore, non ceſſauit ſpiritu dimicare. Quanta fuit illi ſemper pro cultu catholicæ religionis auiditas, cùm in requie poſito, adhuc ſolicitudinis non deſit vbertas? Nam qui tunc in ſynodo ad confundendum hoſtem verba fidelia protulit, hic in campo nunc arma tractauit.

Exod. 13.

Mulieris manus contracta ſanatur.

Mulier in vico Tonaciaco, dum aquam ad opus ſuum deportaret die Dominico, (non eſt meum nôſſe, quo præuenta peccato) manu attracta eſt, venarum arefacto diſcurſu. Tũc reuelatione cõmonita eſt, vt ad ſancti limina, ſi vellet ſalua fieri, properaret. Quo illa fidens nuncio, tanq̃ cum ipſo ſanitatis ſuæ præuiatore, læta præcucurrit. Et dum in Eccleſia pſalleretur, ſimiliter in abſolutione, die Dominico, quo præceſſerat pœna, ſecuta ſunt gaudia. Eccè conſuetudinem patroni ſingularis amabilem, qui vt inueniat cui præſtet, & cauſas exquirit. O beate Hilari, omnium corde, ore, voce canende: Cuius tam larga benignitas, non ſolùm ſe alicui nõ abſcondit, ſed vltrò ingerit. Veniamus ad alios venerandi fructus miraculi.

Mulier paralyſi liberatur.

Quædam paralytica, annis adulta puella, non merito, ſine vitæ viuebat officijs. Cui in funus extincti corporis tantùm ſuperſtes anima palpitabat, & in toto cadauere lumina quaſi ſola vigebant: velut mortua in ſe membra vigilantes oculi cuſtodiebãt. Non lingua torpens intrà palati cameram, volubilis excurrebat, nec imo ducta de pectore, vox collata poterat per verba diſponi: non manus, cùm ſoluta langueſceret, naturæ debita ſeruitia diſſoluebat: neque pes inſtabilis, membrorum ruinas ſuſtinebat. Adhuc totius corporis inſabricata maſſa torpebat. Quæ in eius ſolennitatis die, intrà Eccleſiam poſita, cum ingenti fauore ſpectantibus omnibus eſt erecta: ſicque in vnius debilis corpore miracula plura compleuit: Attenuata genuum veſtigia roborauit, linguam rigentem flexibilitate & facilitate vocis aptauit, ad vſum lanificij

S. Hilarij ſolennitas.

debiles

debiles quondàm palmas armauit, lineamenta viſcerum, gratia pij muneris animauit. Aliquandò igitur vetus infans in verba prorupit, & quod eſt conſpicuum, voce prima, lactis alimenta quæſiuit. Ergò vt talis cibus inter omnes poſceretur, quid aliud datur intelligi, niſi quandò ſanata eſt, tunc priùs crediditſſet ſe naſci? Nec illud tam fidele myſterium obliuione noxia ſubtrahatur. Itaque cùm duo negociatores ad beati baſilicam occurriſſent, habentes formam ceræ quaſi ſocialiter in commune, quidam ex his alloquitur alterum, vt eam, etſi tam paruam rem, tamen tanto confeſſori vel libenter offerrent. Sed incaſsùm ſua verba in animo ſocij nolentis expendit. Ipſe tamen cum collega ſuo in oratione proſternitur, ceram illam occultè ante tremendi ſepulcri cancellos exponit. Mox ad omnem æqualitatem ceræ ipſius forma ſe diuiſit, & parte illius fidelis oblatoris accepta, pars altera, videntibus plurimis, voluendo vſque ad alios cancellos, nutu diuino cum omni contumelia eſt repulſa: quaſi nollet ſanctus inuadere, quod alter illi deuotus non obtulit: & quoniam ſemper abhorruit, quod ex fide non venit: tam certus in iudicio, quàm miſericors eſt in voto. O quàm incorruptibilis arbiter claret: cautior eſt iſte in examinatione iudicij, quàm in electione florum illa, quæ ceram caſta producit. Tunc itaque ille, qui offerre noluit, admiſſi criminis ſe teſte confuſus, & immenſi pudoris reatu perculſus, poſtquàm vidit ſibi à radice ſuæ conſcientiæ tantæ turpitudinis opprobria pullulâſſe, & in faciem ſuam occultæ cogitationis facinora reuelata adſpexit: conſiderauit, ingemuit & defleuit: vt ſaltem lachrymarum fonte rigante dilueret, quod corde delinquente fœdauit. Qui poſteà maiora obtulit dona exactus, ceræ iudicio caſtigante. Repellit munus nolētis offerre.

Item cùm iuxta conſuetudinem, quadam nocte cereus illuminatus fuiſſet, caſu ſuper ſepulcrum eius, qui interceſſione ſua mortuos viuificat, ardens corruit: ità vt ſuper mafortem, quò cecidit, ſine læſione aliqua perarderet. Nam inquantùm fuit cerei longitudo, cera iacens inuenta eſt, papyro conſumpta: tanquàm ſi confinium cera ipſa feciſſet inter ignem & pallium, vt ab ipſa inueniretur defendi, per quam potuiſſet exuri. Attendit beneficium, vt obediret præcepto. Quam ſemper ſcit ſubindè conſumere, hìc ceram ignis expauit: quam ad ardendi auxilium ſumpſerat, ipſa ei viſa eſt repugnare. Sed inter hæc illud potiùs admoner, vt dicatur, In virtute confeſſoris, quas deducit cera flammas extinxit, & conuerſo ordine illud, à quo vorari potuit, præfocauit. Diuerſæ ſpecies ſuam viſæ ſunt naturam mutâſſe. Nè quid enim hìc incendia læderent, pallium pro marmore, cera fuit pro flumine. Sed quantum eſt apud illum cerei lumen extinguere, qui cæcorum lumen accendit? aut cùm ad alterius cadaueris ſepulturā oculorum ignem redintegrat, quàm facilè credimus de ſepulcro proprio vt flammas expellat? Vellem adhuc inſatiatus ſacratiſſimi viri miracula quaſi peculiariter decantare: ſed vereor, nè vndè meam cupio deuotionem oſtendere, auditoris animum faſtidio naſcente videar obturare. Da mihi pie veniam de textûs huius paruitate: da caſui culpam, de quo exiguum dicerem, ſi libros implerem: nè, dum hominis cupio vitare faſtidia, videar incurrere confeſſoris offenſam. Sed præſumo plurima de te minùs dicere, vt de te legere populum breuitas plùs inuitet. Ignis nihil lædit operimētū ſepulcri eius.

VITA S. REMIGII, RHEMORVM ARCHIEPISCOPI, SCRIPTA AB HINCMARO, AEQVE *Rhemenſi Archiepiſcopo.*

PRAEFATIO.

HINCMARVS nomine, non merito, epiſcopus, ac plebis Dei famulus, dilectis fratribus ac comminiſtris noſtris, huius ſanctę Rhemenſis eccleſię filijs.

Sicut à ſenibus, & iam ætatis prouectæ viris religioſis, qui de tempore Tilpini, vrbis huius præſulis adhuc viuebant, quādò in ſeruitium iſtius ſanctæ eccleſiæ, authore Deo, fui electus atq; prouectus, & poſt-

for. ✱ q̃ ij à Liber ingẽs de vita S. Remigij vt periit. cà per aliquot annos vixerũt, fideli relatione didici,✱ à ſuis maioribus audiêrunt narrari, eos vidiſſe librum maximæ quantitatis, manu antiquaria conſcriptum, de ortu ac vita & virtutibus atque obitu beati Remigij, ſanctiſſimi patroni noſtri. Qui hac occaſione deperijt: quoniam Aegidius, poſt beatum Remigium quartus iſtius ciuitatis epiſcopus, quendam virum religioſum, Fortunatum nomine, metricis verſibus inſignem, (Fortunati laus.) qui à multis potentibus & honorabilibus, in his Gallicis & Belgicis regionibus, per diuerſa loca tunc vitæ ac ſcientiæ ſuæ merito inuitabatur: petijt de eodem libro, cothurno Gallicano dictato, aperto ſermone aliqua miracula, quæ in populo recitarentur, excipere, quatenùs ea ſine tædio audire & mente recondere, atq; per ea ad amorem & honorem atque deuotionem Dei & ipſius protectoris ſui idem populus excitari valeret. Quod & in eadem excerptione lector poteſt aduertere, vbì ſcriptum eſt: Studeamus pauca differere, plurima præterire. Et cùm ipſa excerptio cœpit lectione in populo frequentari, & à multis propter breuitatis ſuæ facilitatem transſcribi, ipſe magnus codex à negligentibus negligentiùs cœpit haberi: vſq; dum Caroli principis tempore, (CarolũMartellũ dicit.) quandò propter diſcordiam & cõtentionem de principatu, inter eum & Ragenfridum, frequentia ac ciuilia, immò plùs quàm ciuilia, quia inteſtina & parricidalia bella, in Germanicis & Belgicis ac Gallicanis prouincijs religio Chriſtianitatis penè fuit abolita: ità vt epiſcopis in paucis locis reſiduis, epiſcopia laicis donata, & per eos rebus diuiſa extiterint: adeò vt Milo quidam, tonſura clericus, moribus, actu & habitu irreligioſus laicus, epiſcopia Rhemorum ac Treuirorum vſurpans ſimul, per quadraginta circiter annos peſſundederit. Cuius infelici tempore, de iſta Rhemenſi eccleſia non ſolùm precioſa quæque ablata fuerunt, ſed & eccleſiæ atque domus religioſorum deſtructæ, & res ab epiſcopio fuêre diuiſæ. Illi quoquè pauci, qui erant reſidui, clerici negocio victum quærebant, & denarios, quos mercimonio conquirebant, in chartis & librorum folijs interdùm ligabant. Sicque præfatus liber cum alijs partìm ſtillicidio putrefactus, partìm à ſoricibus corroſus, partìm foliorum abſciſſione diuiſus, intantùm deperijt, vt pauca & diſperſa indè folia reperta fuerint. Cùm verò tempore Pipini regis, prædicti Caroli principis filij, reuelatio oſtenſa Eucherio, Aurelianenſis ciuitatis epiſcopo, de damnatione æterna eiuſdem Caroli, qui res eccleſiarum diuiſerat, fuit: idem Pipinus, ſicut & aliarum eccleſiarum epiſcopijs, huic Rhemenſi epiſcopio partem de rebus eccleſiaſticis reddidit, & Tilpinum in hac vrbe Rhemorum epiſcopum ordinari conſenſit. Hoc enim in hac eccleſia Rhemenſi nouiſſimo ſeculi tempore de libro memorato, ſed & de alijs accidit, quod antiquo tẽpore de authenticis ſcripturis eueniſſe ſanctus Ioannes Chryſoſtomus in Homilia 9. Euangelij ſecundùm Matthæum memorat, dicens: Multa enim ex propheticis periêre monimentis, quod de hiſtoria Paralipomenon probare poſſibile eſt. Deſides enim cùm eſſent Iudæi, nec deſides modò, ſed & impij, alia quidem perdiderunt negligenter, (Ierem. 36. 4. Reg. 22.) alia verò tum incenderunt, tum conciderunt profanè. Et de prophanitate quidem tali Ieremias refert. De negligentia verò in quarto Regum libro legimus, quomodò poſt multum temporis vix Deuteronomij ſit volumen repertum, defoſſum quodam in loco, ac penè deletum. Sed & plura de ſcripturis in his, quæ habemus, memorata legimus, quæ non habemus: ſicut eſt liber iuſtorum, qui commemoratur in libris Regum: (2. Reg. 1.) & ſicut eſt liber bellorum Domini, cuius in libro Numerorum mentio eſt: (Num. 21.) neque Carmina Salomonis, neque Diſputationes eius ſapientiſſimas de lignorum (3. Reg. 4.) natura herbarumque omnium, itemq; iumentorum & volucrum, reptilium & piſcium: (2. Par. 9.) vel quod in libro, Verba dierum, dicitur: Reliqua verò operum Salomonis priorum & nouiſſimorum, ſcripta ſunt in verbis Nathan prophetæ, & in libris Ahiæ Silonitis: in viſione quoquè Addo Videntis contra Ieroboam filium Nabath, & multa huiuſmodi volumina, quæ ſcriptura quidem fuiſſe probat, ſed hodiè conſtat non eſſe. Vaſtata nanque à Chaldęis Iudæa, vt in patrum literis legimus, etiam bibliotheca, antiquitùs congregata, inter alias prouinciæ opes, hoſtili eſt igne cõſumpta: ex qua pauci, (1. Eſdr. 7.) qui nunc in ſancta ſcriptura continentur, libri poſtmodùm Eſdrę pontificis & prophetæ ſunt induſtria reſtaurati. (Ibidèm.) Vndè ſcriptum eſt de eo: Aſcendit Eſdras de Babylone, & ipſe ſcriba velox in lege Moyſi. Velox videlicet, quia promptiores literarum figuras, quàm eatenùs Hebræi habebant, repererit. Et in Epiſtola regis Perſarum: Artaxerxes rex regum, Eſdræ ſacerdoti, ſcribę legis Dei cæli doctiſſimo, ſalutem.

Quo

Quocontrà & nos, multis alijs perditis, plura in quibuſdam hiſtorijs & diuerſis pitaciolis, ac vſitata relatione, à præcedentibus relicta poſteris, de ortu & vita, ſeu virtutibus & obitu domini & ſanctiſſimi patris ac protectoris noſtri Remigij habemus, quæ in memorata excerptione non continentur. Vndè bonis veſtris deſiderijs placuit, vt illa mea ſeruitus ad ignorantium & ſubſequentium notitiam in vnum colligeret. Quod & iam diù feciſſem, niſi me ſpes vana deluderet, quibuſdam dicentibus, quia in illo & illo loco magnùm librum de virtutibus & vita ipſius domini & patroni noſtri reperire valerem. Ad quæ mittens, quæ mihi promiſſa fuerunt, penitùs falſa inueni. Nunc autem, opitulante Domino, qui in ſe confidenti, & opera ſua, qui mirabilis eſt & glorioſus in ſanctis ſuis, volenti loqui, promittit: Aperi, inquiens, os tuum, & ego adimplebo illud: meritis ipſius ſancti Francorum apoſtoli & patroni noſtri, veſtriſq; adiutus orationibus, aggrediar quæ diù diſtuli, à progenitoribus & ortu eius incipiēs, & ſic tam ea, quæ in hiſtorijs, à maioribus editis, de illo inueni, quàm & illa, quæ in diuerſis ſchedulis diſperſa reperi: verùm & illa in ſerie digerens, quæ vulgata relatione percepi: quia vt longè ante nos dictum eſt, & etiàm in ſanctis ſcripturis, ſed & in euangelica veritate comperitur: vera eſt lex hiſtoriæ, ſimpliciter ea, quæ fama vulgante colliguntur, ad inſtructionem poſteritatis literis commendare. In quibus omnibus lectorem diuerſitas ſtyli non perturbet: quoniam ea, quæ de hiſtorijs maiorum adſumam, & ea, quæ in antiquis ſchedulis reperiam, ità vt inuenta fuerint, ponam. Pſal. 67. Pſal. 80. Remigius Francorum Apoſtolus.

Illa verò, quæ ex antiquis vulgata relatione percepi, & quę ad inſtructionem legentium vel audientium addam vel eorum verba, de quorum dictis mutuabor, ponere procurabo, vel meo ſermone dictabo: volens quiddam debiti mei obſequij in laude, qua non indiget, offerendo, ipſi benefactori meo retribuere pro omnibus, quæ indigno mihi gratìs potiùs tribuit, quàm meritis vllis retribuit. Deniquè in deſcriptionibus virtutum eius ordinem, quo per illum eas Dominus dignatus eſt operari, ſeruare non potero: ſed ſicut eas vel ſcripto vel auditu accepi, deſcribam. Sic enim ſaluo altiore propheticæ inſpirationis munere, diuino allatæ myſterio, & pſalmos ſanctus Hieronymus dicit in ordine digeſtos, non ſicut fuerunt editi, ſed ſicut ab Eſdra diuerſis temporibus fuerunt inuenti. Veruntamen prout notitiam temporum inuenero, vel ordini geſta congruere videro, ea digerere procurabo. In his autem, quæ deſcriptis virtutū miraculis, à Domino per beatiſſimum patronum noſtrum operata ſunt, ad exhortationem legentium ſiue audientium, pro modulo intellectùs mei de catholicorum dictis ſubiungere ſtudebo: veſtigia beati Gregorij, licèt non valeam, proſequi moliar. Qui deſcribens ſanctorum actus, prauorumque caſus, exhortatione indè aſſumpta, ſecundùm ſapientiam ſibi à DEO datam, multa neceſſaria & vtilia legentibus ac audientibus interpoſuit. Verùm & non ab re agere à quoquam videri puto, ſi ea, quæ de ortu, & actu, atque obitu domini & patroni ac protectoris noſtri in ſchedulis, vetuſtate propè deletis, inuenta ſunt, reparo, & de abditis ad lucem reduco: & ea, quæ veterum certa relatione cognoui, literis commendare procuro: cùm, ſicutì præmiſi, ſancti Eſdræ pontificis ſtudio ſacras ſcripturas, deſidia & prophanitate impiorum Iudæorum abolitas, noſcamus fuiſſe reſtauratas, & non ſolùm euangelicam & apoſtolicam hiſtoriam ab euangeliſtis ſacratiſſimè conditam, ſed & plurimorum ſanctorum geſta plurimos Eccleſiæ magiſtros, ad inſtructionem multorum, & etiam hiſtoriographos agones ſecularium, ad poſterorum memoriam deſcripſiſſe, gentiles quoquè poëtas ſua figmenta grandiſonis pompare modis, ſtuduiſſe legamus. In libr. Dialog.

VITA

foret ardor explendæ libidinis, ſed amor generandæ iuxta diuinum præſagium ſobo-
lis. Concipitur ergò futurus Chriſti pontifex, & Chriſti adminiculante miſericor- Montanus
dia, mater beatiſſima quem auſpice Deo concepit, feliciter filium genuit, cui Remigij recipit vi-
ſecundùm Domini dictum in baptiſmate nomẽ imponi fecit. Et ablactatus, ſicut ſuus ſum.
prenunciator predixerat, lacte matris oculos ſui vatis, matre obſtetricante, perun-
gens, lumen illi gratia diuina reſtituit. Nec incredibile videri debet, ſi puer iſte,
antequam per ætatem corporis ſciret vocare patrem & matrem ſuam, virtutes mu-
nere diuino operatus eſt: qui etſi vt homo in iniquitatibus conceptus eſt, contra mo-
rem tamen humanæ conditionis, non in delictis cum præuaricationis, ſed in gratia
remiſſionis, mater ſua peperit. Neque enim dubitandum eſt, quia ſpiritusſanctus, qui
eum talem futurum prædixit, & cuius munere conceptus fuit, etiam à peccatis abſol-
uit. Conſtat quippe veridica patrum ſententia, quia lege non conſtringitur ſpiri- Act. 10.
tusſancti donum. Et propterea qui Cornelium ac domum eius ante perceptionem
baptiſmi ſua gratia conſecrauit, ipſe vtique beatum Remigium non ſolùm ante ba- Gen. 17.
ptiſmum, ſed etiam ante natiuitatem eiuſdem gratiæ munere perfudit. Ortus eſt au- Luc. 1.
tem ex anu & vetulo diù ſterilibus per repromiſſionẽ, vt Iſaac & Iohannes, vir iſte, ſan-
ctus, antequàm natus: nomine deſignatus, antequàm mundo cognitus, in pago Lau-
dunenſi, alto parentum ſanguine: vt monſtraretur in ortu, qualis futurus erat in actu.

Singularis autem meriti indicium datur, quotiès hominibus à Deo vel imponi-
tur nomen, vel mutatur. Sic Abram, quia pater multarum gentium erat futurus, Gen. 17.
Abraham eſt vocatus. Sic Iacob, quia Deum vidit, Iſraël appellari meruit. Sic Ioſias Gen. 32.
rex, ob eximiæ virtutis culmen, nominatus à Deo eſt multò antè, quàm natus. Sic Io- 3. Reg. 13.
hannes, eô quòd diuina ſibi gratia adminiculante, plùs eſſe meruit, quàm propheta, Luc. 1. Matth. 11.
& quod nemo inter natos mulierum maior illo ſurrexit: & Petrus à firmitate & ſta- Matth. 16.
bilitate petræ ſumpſit cognomen. Et qui antè Saulus, poſteà nominatus eſt Paulus, Act. 13.
quoniam legis zelo contra Chriſtum erectus, ab eo, quem in membris ſuis perſeque- Act. 9.
batur, de cælo in terram proſtratus, apud ſe factus eſt Paulus, id eſt, paruus, modicus &
humilis: demùm gratiæ Dei magnus defenſor & vas electionis effectus, atque totius
eſt Eccleſiæ magiſter & prædicator egregius. Et filij Zebedæi, eô quòd verbum DEI
terribiliter mundo peccanti intonuerunt, filiorum tonitrui aſſumpſerunt cognomẽ. Marc. 3.
Et Dominus ac redemptor noſter, IESVS, id eſt, Saluator eſt cognominatus antè, Matth. 1.
quàm carne natus, eô quòd ſaluum facturus eſſet populum ſuum à peccatis eorum.
Ità ergò & beatus Remigius ab eo, quòd eccleſiam ſibi credendam, inter fluctiuagos
mundi recturus eſſet anfractus, Remigij cognomen à Deo aſſecutus eſt. Seruorum
nanque Dei proprium eſt, à Deo nominatìm ſciri. Vndè vni eorum dicitur: Noui te Exod. 33.
ex nomine. & beato Ieremię, ad verbi diuini predicationem ituro, dicitur: Priuſquàm Iere. 1.
te formarem in vtero, noui te, & in ventre matris tuæ ſanctificaui te. Ieremias enim
ab idolorum cultu populum reuocaturus, in ventre ſanctificatur: Iohannes populum Luc. 1.
ſuo illuminaturus alloquio, in vtero materno propheticam ſuſcepit gratiam: & bea-
tus Remigius gentem Francorum à tenebris ignorantiæ ad lucem perducturus euan-
gelij, itidem diuina donatus eſt gratia; vt quod perfecturus erat miniſterio, cum par-
ticipibus ſuis pari clareſceret munere: & qui, vt dictum eſt, Eccleſiam Dei, ſpeciali au-
tem cura Rhemorum ciuitatem atque prouinciam, remigio alarum ſanctarum, ſcili-
cet verbo & exemplo, meritis & orationibus erat DEI prædeſtinatione recturus, &
perfecto certamine, ſpiritu cæleſtia regna petiturus, angelorum vtique ſubuectus
auxilio, Remigius eſt iure Dei præceptione vocatus.

Nec illud ſilendum eſt, quia in chartis recenti tempore poſt illius obitum, ſed &
poſt plura annorum curricula factis, de rebus Rhemenſi Eccleſiæ traditis, Remedium Remigius,
eum fuiſſe nominatum legimus. Quod qui merita & acta illius attendit, congruè alias Reme-
hoc eum nomine appellatum fuiſſe intelligit. Qui mitigator furoris Domini, in tem- dius dictus.
pore iracundiæ factus eſt reconciliatio, & magnificatus à Domino in conſpectu re-
gum, in verbis ſuis, ſicut in ſequentibus oſtendemus, monſtra, videlicet paganos fero-
ces placauit. Meritò igitur eum Remediũ fuiſſe nominatum in baptiſmate credere-
mus, niſi in emendatioribus geſtis illum oraculo diuino per ſanctum Montanum,
Remigium vocari debere, cognoſceremus. Sed & in verſibus metricis ab ipſo com-
poſitis, & iuſſione illius in quodam vaſe ab eo conſecrato ſculptis, ità legimus:

Hauriat

Carmina S. Remigij.

Hauriat hinc populus vitam de ſanguine ſacro,
Iniecto æternus quem fudit vulnere Chriſtus.
Remigius reddit Domino ſua vota ſacerdos.

Quod vas vſq; ad noſtra tempora perdurauit, donèc fuſum, in redemptionem datum eſt Chriſtianorum, vt à miniſtris diaboli Nortmannis redimeret precium argẽtei calicis, quos de poteſtate tenebrarum redemerat effuſus ſanguis calicis, Chriſti videlicet paſſionis.

Traditur literis.

Traditus autem à parentibus ſcholæ literis imbuendus, in breui coæuis & etiam natu maioribus ſuis doctrina excellentior eſt effectus. Studebat quoquè teneros annos morum maturitate vincere, & benèuolentiam cordis, charitatis melle condire, turbas frequẽtium populorum vitare, & vt præconem ſuum feciſſe didicerat, vita ſolitaria in recluſione Domino ſeruire: q locus in caſtro Lauduno hactenùs deſignatur, & venerabiliter colitur. In qua recluſione ſecundis ſucceſſibus certatim ſanctæ conuerſationis ſtudijs iuſtus adoleſcẽs Domino militauit. Et cùm ad viginti & duos ætatis ſuę annos peruenit, defuncto Bennadio archiepiſcopo in hac vrbe Rhemẽſi, omnium generaliter votis ad pontificij culmen raptus fuiſſe dinoſcitur potiùs, quàm electus. Fit ergò concurſus populi, diuerſi quidem ſexûs, cõditionis ac dignitatis, necnõ & ætatis: ſed vnius atq; eiuſdem ſententiæ cuncti hunc verè Deo dignum, & qui populis præfici deberet, acclamabant. Vir autem beatiſſimus his anguſtijs depreſſus, nimijs afficiebatur angoribus: quia nec fugæ locus vſquàm patebat, nec populo, vt ab intentione cœpta reſipiſceret, vllo modo ſatisfacere poterat. Diuinę nanque erat voluntatis, vt qui omnium ſaluti proſpecturus erat, omnium acclamationibus eligeretur: & qui vnitati fidei cum iam fidelibus, & futuris fidelibus erat prouiſurus, vnione cuncti populi ad ſedem eueheretur ſacerdotalis honoris. Sanctiſſimus quidem vir cùm his acclamationibus ſe vrgeri conſpiceret, de infirmitatis & ætatis ſuæ tempore conqueri cœpit, & quia Eccleſiaſticus ordo infirmam ætatem ad hanc non reciperet dignitatem, voce publica fatebatur. Timebat enim, nè immatura ætas inimici verſutijs impugnata, aliquid contraheret ſiniſtri. Sed diuina gratia, & vocem populorum conſtantiſſimè in ipſius perdurare fecit electione, & ſanctum virum ab antiqui hoſtis protexit malignitate. Et cùm populi acclamaret frequẽtia, & ſanctiſſimus vir magna reniteretur conſtantia, placuit omnipotenti Deo ei manifeſtiſſimis monſtrare indicijs, quod ipſe de eo haberet iudicium.

Puer degit ſolitarius.

Adoleſcens rapitur ad pontificatũ.

Eius electio diuinitùs approbatur

Etenim cùm modo prædicto reniti conaretur, videntibus cunctis qui aderant, deſcendit ſubitò radius noui luminis ſuper ipſius viri ſancti verticem, àc ſi ipſe ſol de cælo motus, ſuper eum ceciderit: & quia illuminandarum lux parabatur animarum, ipſe quoquè, cùm ad hoc opus adſciſceretur, lumine debuit declarari viſibili. Ipſe nãq; erat lucerna, quæ non ſub modio curæ corporeæ, ſed ſuper candelabrum puriſſimę ac Deo dilectæ conuerſationis erat ponenda: quatenùs his, qui in domo ſanctæ Eccleſiæ futuri erant, lumen optimæ inſtitutionis præberet.

Diuinitùs vngitur.

Placuit etiam omnipotentiæ diuinæ, huic miraculo aliud addere, ad oſtẽſionem meritorum beatiſſimi viri. Etenim radio ſupradicto ſe illuſtrante, ſenſit capiti ſuo vnguinis ſacri infuſum liquorem, quo totum eius delibutum eſt caput. Et meritò: vt qui oleum ſpirituale populis, quo eorum quidem capita viſibili, mentes autem prædicatione, ſancto ſpiritu in ſe loquente, vncturus erat chriſmate inuiſibili, id eſt, gratia eiuſdem ſpiritusſancti, ipſe quoquè priùs tali vnctione inſigniretur. Acceptis autem talibus ac tantis auſpicijs, diuinis timuit contraire ſtatutis. Neque enim tutum illi videri poterat, tot ſignis præcurrentibus, diuinæ contradicere iuſſioni, præſertim cùm luce & vnctione ſancti ſpiritûs, quæ oleo viſibili deſignatur, interiùs illuſtratus atq; perunctus, vt & ſanctus Eſaias, admittendum ſe in diuinum miniſterium, debere ſe potiùs offerre, quàm excuſare, didicerit.

Eſa.6.

Cõſecratur in epiſcopũ

Poſthabita ergò omni dubitatione, atque ancipiti ſubmota ſententia, vnanimitate epiſcoporum Rhemenſis prouinciæ infulis induitur ſacerdotalibus, benedictione conſecratur epiſcopali, atque in ſede præſulatûs collocatur huius ciuitatis Rhemorum. Vbi ſtatim ſic apparuit aptus & deuotus, tanquàm ſi officio, ad quod nouiter aſſcenderat, iugiter præfuiſſet. Fuit itaq; in eleemoſynis largus, in vigilijs ſedulus, in oratione deuotus, in humanitate profuſus, in doctrina præcipuus, in charitate perfe-

Eius virtutes.

ctus,

ctus,in ſermone paratus,in conuerſatione ſanctiſſimus. Synceritatem mentis,vultûs ſui ſerenitate monſtrabat: & pietatem clementiſſimi cordis, oſtendebat in lenitate ſermonis. Quicquid ad ſalutem poſſet pertinere æternam, non minùs implebat bea-tiſſimus opere,quàm ſermonis prædicatione docebat. O virum, per omnia Deo di-gnũ. Eminebat in ipſo habitu,animi pulchritudo: in ſpecie exterioris hominis,ipſam putares expreſſam imaginem ſanctitatis. Erat irreuerentibus terribilis adſpectu,re-uerendus inceſſu,metuendus ſeueritate,venerandus benignitate. Cenſuram autho-ritatis, temperabat manſuetudo humilitatis. Delinquentibus quidem minabatur frontis auſteritas,ſed blandiebatur cordis ſerenitas. Erga benè agentes,Petrus appa-rebat in vultu: erga delinquentes,Paulus in ſpiritu: ac ſic conueniente in vno diuer-ſitate gratiarum,illius pietatis,huius erat æmulator diſtrictionis: ità vt cùm præſen-tiam eius quiſquam vix ſuſtineret,abſentiam ferre non poſſet. Internorum autem bo-norum ſuorum formas ac ſpecies, ſicut nemo ad plenum potuit inſpicere, ità nemo ſufficit explicare: Quas ſicut ille ſtuduit excolere, ità & laborauit occulere: & cùm hæc vellet augeri,nolebat agnoſci. Sed quia hæc eſt natura iuſtitiæ, vt quanto ſtudio-ſiùs abſcondi optat,tãto clariùs innoteſcat,& occultatio ipſa,prædicatio ſit: per po-pulos tantorum bonorum fama volitabat. Eminebat in admiratione omnium,velutì ciuitas ſuper verticem montis expoſita,nec iam lucerna poterat latére ſub modio. Glorioſa illa anima aperuit latentes in ſe diuitias cæleſtium munerum,& de armario ſuaueolẽtium virtutum,aromata ſanctificationis & gratiarum ſuarum ſupra omnem hanc eccleſiam effudit. Neglector quietis, refuga voluptatis, appetitor laboris, pati-ens abiectionis, impatiens honoris, pauper in pecunia,diues in conſcientia, humilis ad merita,ſuperbus ad vitia. Sic in ſe excoluit diuerſas gratiarum virtutes,vt vix pau-ci tenerent ſingulas,quomodò ille impleuit vniuerſas. Semper in operis exercitio, ſemper in compunctionis affectu. Nulla illi ex omnibus propenſior cura, niſì vt aut de Deo in lectione atque ſermone,aut cum Deo in oratione loqueretur. Qui con-trita continuatis ieiunijs oſſa, ſtudebat de perſecutore inimico, longo triumphare martyrio,pro cibo ac potu hoc ſecum inceſſanter ruminans: Fuerunt mihi lachry-mę meę panes die ac nocte. Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Defecit in ſalutare tuum anima mea. Sitiuit in te anima mea,quàm multipliciter tibi caro mea. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quandò veniam & apparebo ante faciem Dei? Et conſolando ſe dicebat: Quarè triſtis es anima mea,& quarè conturbas me? Spera in Deo,quoni-am adhuc confitebor illi: ſalutare vultûs mei & Deus meus. Satiabor,dum manife-ſtabitur gloria eius.

[Marginal notes: Iuſtitiæ indoles. — Nota eximia ornamenta. — Pſal. 41. — Pſal. 83. — Pſal. 118. — Pſal. 62. — Pſal. 41. — Ibid. — Pſal. 16.]

Nam quia ſpecie ſui conditoris ad quam anhelabat,necdùm ſatiabatur, continuis ſuſpirijs atque gemitibus,diurnis atque nocturnis lachrymis illum deſiderans,pio lu-ctu ad ſuperna gaudia ſubleuata,flendo ſe anima ſancta paſcebat:& intùs quidem do-loris ſui gemitum tolerabat, ſed eo refectiõis pabulum percipiebat,quo hîc vis amo-ris per lachrymas emanabat. Præter vitam auidè nihil eſuriebat,præter iuſtitiã nihil delectabiliter ſitiebat. Præſentia tanquàm inania atque tranſacta, abſente ſpiritu non videbat,& in futuro repoſita quaſi oculis ſubdita concupiſcebat. Et verè felix terra, quæ talem genuit,ac de alumno nobis patronum, de homine angelum ac doctorem nobis emiſit. Benè igitur & congruè,ſecundùm prophetam,de illo dicamus: In me-moria æterna erit iuſtus. Dignè enim in memoria verſatur hominum, qui ad gaudia tranſijt angelorum. Qui ideò gratiam Dei glorificatus inuenit, quia mundi gloriam, adiutus Dei gratia,non quæſiuit. Qui gubernaculum fidei viriliter tenens, ancoram ſpei tranquilla iam in ſtatione compoſuit. Qui contra impetum diaboli,ſcutum Dei ità infatigabiliter tenuit,vt ad victoriam perueniret. Habemus in eo medicum è cæ-lo,cum quo ſanctitas,immò ipſe ſanctitatis author ciuitatem noſtram intrauit. Quã-tis cæcis, à via veritatis errantibus, viſum quo Chriſtus videtur, apparuit? in quanto-rum auribus,ſermonibus cæleſtium mandatorum,precioſum infudit auditum? Quã-tos intrinſecùs vulneratos, angelici oris arte & orationis virtute curauit? quãtorum animas,peccatis iam in corpore defunctas,ad emendationem tanquàm ad lucem vo-cando reſuſcitauit? Docebat quotidiè filios ſuos,nè res alienas cõcupiſcerent, nè eis coniuges extraneæ pulchrę eſſent, nè peccati venenum per adſpectum animam pe-

[Marginal notes: Pſal. 111. — Beneficia per S. Remigiũ hominibus præſtita diuinitùs.]

 netraret.

netraret. De quantorum cordibus ille, quos iniquitas & impietas poſſidebat, fugauit luxuriam, remouit iram, reſtrinxit inuidiam, reuocando illuc fidem & caſtitatem atq; miſericordiam? Quantos vir ille apoſtolicus pœnitentiæ medicamẽtis à peccatorum morte reſuſcitauit, cuſtos animarum, cupiditates reſecans, iram comprimens, malitias extirpans? His magìs vir ille temporibus neceſſarius fuerat, quibus tanta iniquitas ſumptis quotidiè, deficiente iuſtitia, viribus, cõualeſcit. Et quidem ille in hac peregrinatione ſeculi ſolo corpore conſtitutus, cogitatione tamen in illa æterna patria conuerſatus eſt. Qui huic mũdo crucifixus ac mortuus, quicquid laborauit, de hac vita ad illam tranſtulit, & de ſiniſtra ſemper tranſmiſit ad dexteram, atque in cælo ſuos repoſuit ſudores. Et inter hæc oĩa intẽdebat vir beatus iactãtiam virtutum fugere, in quo non poterat gratia excelſa latére: adeò vt nõ ſolùm corda hominum, beluina feritate crudelia, ad manſuetudinem Chriſti domaret fidelis ſeruus eius & prudẽs, ſciẽs cõſeruis eius dare in tẽpore tritici mẽſurã, id eſt, ꝓ captu audiẽtium mẽſuratè & opportũè diuini verbi pabula miniſtrare: verumetiam aues, vt innocẽtia & poteſtas primi Adæ, anteq̃ peccaret, cui oĩa irrationalia ſubiecta fuerũt, vt ſcriptura demõſtrat, in iſto ſancto viro ꝑ ſecũdum Adam, Dñm noſtrum Ieſum Chriſtum, reformata intelligerẽtur.

Iactantiam deuitat.

Gen. 1. Pſal. 8.

Cùm enim inter domeſticos ſuos cõtingebat illũ ſecretius habere cõuiuium, & delectaretur in hilaritate charorũ, deſcẽdebant ad eũ intrepidi paſſeres, & in manu eius, mẽſæ reliqas colligebãt. Diſcedebãt alij ſaturi, accedebãt alij ſaturãdi. Sic manſueſcebat feritas auiũ, in operatione virtutũ. Delectatio nanq; illius talis erat in hilaritate charorũ, ſicut de beato Iob legimus, qm̃ nõ cadebat lux vultûs eius in terrã: qa nimirùm in tãta grauitate vultũ tenere cõſueuerat, vt nunq̃ cõtemptibili lætitia reſolueretur: ſed quotieſcũquè hilariorẽ ſe p̃ſentibus exhibebat, certa ſemꝑ hoc cauſa vtilitatis eorũ faceret. Ità & hic ſanctus, religioſa grauitate diſcretus in oĩbus, nõ vanitatis iactãtia hæc vel diſſolutione agebat: ſed vt Dei oſtenderet collata ſibi gratia, & ad eius amorẽ & fidẽ, q mirabilis in ſanctis ſuis, ſeruos ſuos multis modis cõſolari ac mirificare dignatur, ſuorũ corda excitarẽtur, & illius ſeruituti ſe ꝓpenſiùs manciparent. Sed & nõ ſine cõſideratione videtur p̃tereundum, cur iſte ſanctus in iocũditate charorũ, ampliùs in mãſuetudine ac paſtiõe paſſerũ, q̃ aliarũ auiũ delectabatur. Et vt primò dicamus ſimpliciter, ſolẽt homines alias aues domeſticas habere in domibus ſuis, paſſeres aũt, licèt in tectis, ſicut legimus, & videntes ſcimus, ſoleant habitare, humana gaudẽtes vicinitate, intrà domos tñ ſuas domeſticos habere nõ ſolent. Vndè cõſtat, qa ſi aues, q̃ in domibus domeſticæ haberi ſolẽt, in manu paſceret, ꝓ nullo haberetur miraculo, nec eſſẽt, vndè cõuiuãtibus iocũdatio proueniret. In domũ quoquè ſecretiorem alijs auibus, quæ intrà cubicula domeſticæ haberi non ſolent, niſi paſſeribus, qui in tectis, humana vicinitate gaudentes, habitare ſolent, ad hanc ſeruo Dei diuinam collatam gratiam demonſtrandam, facultas non erat conueniendi.

Sed ſi altius aliqd in hoc ſancti Dei facto ꝑſcrutari volumus, intelligere poſſumus, qa nullę aues tã ſępè in ſcripturis cõmendantur, ſicut paſſer, colũba & turtur. Colũba qppe & turtur, q̃ gemitus ꝓ cãtu edere ſolẽt, qa luctus ſanctorũ in p̃ſenti ſeculo, & ſuperna deſideria per ſecretas orationum lachrymas, & * cantus eccleſię publicos deſignent. Paſſer verò auis corpore parua, ſed maxima ſagacitate ſolicita, quę nec facilè laqueis irretitur, nec per ingluuiem ventris, eſcarum ambitione decipitur. Hæc propter infirmitatem ſuam, nè aut ipſa à ſuo inſidiatore capiatur, aut fœtus eius ſerpentinis deuorentur inſidijs, ad domorum faſtigia celſa concurrit. Huic meritò prudens & humilis quiſq; comparatur, q diabolicæ calliditatis fraudes fugiens, vigilijs & orationibus ac pœnitẽtię lachrymis intrà ſanctæ eccleſiæ ſepta ſe munire feſtinat. Redẽptor etiã & ſaluator noſter ſe paſſerẽ dignatus eſt deſignari, Pſalmiſta teſte, qui dicit: Etenim paſſer inuenit ſibi domũ. Iã qppe paſſer domũ ſibi inuenit, qa æterni cæli habitaculũ noſter redẽptor intrauit: vbì factus eſt ſicut paſſer ſolitarius in tecto, qa ſolus inter mortuos liber, ſedet ad dexterã maieſtatis in excelſis, tãto melior angelis effectus, quãto differẽtius p̃ illis nomen hęreditauit, vt ſit & vocetur filius Dei. Hic eſt verus Deus, & vita æterna. Ad quẽ in hac peregrinatione poſiti anima cuiuſq; fidelis ſuſpirans, ſic iocundatur, dũ ꝑ fidẽ rectã & ſancta deſideria ac ꝑ bona opera, in cęlorum regno mãſionem ſuã ſentit eſſe p̃paratam: ſicut paſſer in foramine parietis exultat: id eſt, etiã veraciter fidelis in foramine macerię, ſcilicet in vnitate eccleſię, q̃ de ꝑforato in

*Ità legendũ videtur: nam dictio erat oblitérata.

Paſſer myſticè.

Pſal. 83. Pſal. 101. Heb. 1. 1. Ioan. 5.

in cruce Chriſti latere, lauacro rigatur & poculo, à maligni ſpiritûs & membrorũ eius malignitate ꝓtectus, exultat: & q ex ſanguinib⁹, & volũtate carnis, & volũtate viri natus, ſed ſanguine Ieſu filij Dei de poteſtate tenebrarũ redẽptus, & ex aqua & ſpiritu, quo idẽ Dñs Deus noſter ex glorioſa ſemp virgine Maria dña noſtra eſt natus, & ipſe à virgine matre eccleſia, immaculato diuini fontis vtero eſt renatus, ac Chriſto incorporatus, gaudio inenarrabili & exultatione exultat. Sunt & alia, q̃ de hoc beati Frãcorũ apoſtoli facto (Signa enim apoſtolatûs eius, Frãci ſunt, ſicut in ꝓceſſu mõſtrabimus) ad noſtræ vtilitatis augmentũ cõſiderantes trahere poſſumus, cõparantes illud actioni Iohãnis apoſtoli. Fertur enim relatione maiorũ, qa cùm beato Iohãni apoſtolo auis q̃ ꝑdix vocat̃, viua & ſana à quodã oblata fuiſſet, cœpit eã leni manu demulcẽdo tractare. Quod vidẽs qdam adoleſcentiũ, ad coæuos ſuos ridẽdo dixit: Videte quõ ille ſenex cũ auicula, ſicut & puer, ludit. Beatus verò apoſtolus iſta p ſpũm cognoſcẽs, vocauit ad ſe iuuenẽ; interrogãs qd manu teneret. Cui iuuenis, Arcũ, inqt. Et B. Iohãnes: Quod habet officiũ illud, quod in manu tenes? Et iuuenis: Sagittamus, inqt, indè beſtias, ſiue aues, vel alia quæq;. Et B. Iohãnes, Quõ, inqt, vel quali ordine? Et iuuenis curuato arcu tetẽdit illũ, & tẽſum in manu tenuit. Sed cùm B. Iohãnes nihil ei ſubſecutus loquẽdo fuit, poſt aliquod ſpatiũ iuuenis arcũ diſtẽdit. Cui B. Iohãnes, Cur, inquit, arcũ diſtẽdiſti? Ad quẽ iuuenis: Quia ſi diutiùs tẽſus teneret̃, infirmiùs tela iactaret. Et ad hæc ſanctus apoſtolus: Sic & humana fragilitas ſi ſemp in rigore cõtemplationis perſiſtat, & ſibi non condeſcendat, minùs neceſſariò valida contemplationis penna ſubleuatur. Quod pia prouiſione conditoris & ſaluatoris noſtri agitur, vt per collatam gratiam creſcamus in profectu virtutum, & per infirmitatis noſtræ recognitionem, diſcamus humilitatis cuſtodire virtutem. Quo facto & ſermone audientibus magnam inſtructiõis ædificationẽ & p̃ſentibus cõtulit, & futuris ſeq; ſequentibus dereliquit. Sic & de hoc beati Remigij facto maximã inſtructiõis ædificationẽ, & in charorũ chara dilectione, & in fragilitatis noſtræ diſcreta cõdeſcenſione, nobis valemus aſſumere, ſi vt ille paſſeribus ſubminiſtrãs, qui nõ ſerũt, neq; cõgregant in horrea, ſed Deus paſcit illos, alijs ſaturatis, alios ſaturãdos ſuſcepit, nos qui res & facultates, vel cognationis ſucceſſione, vel fideliũ collatione ſuſcepimus, fratribus, qui non præparauerunt ſibi, (qa hilarẽ datorẽ diligit Deus) cũ gaudio bona, q̃ poſſumus, miniſtrantes, alios quibus bona miniſtremus, adſciſcimus: plùs gaudentes de bono opere, quàm de bona poſſeſſione: vt & Deus collætetur bono operi noſtro, qui operarijs pietatis ſe in iudicio dicturũ p̃dixit: Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.

Remigius, Francorum apoſtolus.

Similia Caſſianus habet Collatione 24. cap. 21.

Admittẽda nonnũquã animi relaxatio.

2. Cor. 9.

Matt. 25.

Accidit aũt quodã tẽpore, cùm paſtorali ſolertia ex more parochias circuiret, vt ſi negligẽter aliqd in diuinis cultibus ageret̃, fidelis Chriſti ſeruus agnoſceret, & vt bonus agricola, q̃ inculta erant, ad bonæ operationis fructus ꝓferendos excoleret, vt ad vicũ, cui vocabulũ eſt Calmaciacus, pueniret. Vbì dũ qdam cæcus, p interualla tẽporum occultantis ſe dæmonis inuaſione poſſeſſus, ab eo opẽ miſericordiæ poſtulâſſet, qm̃ ante ipſius ſancti viri p̃ſentiã occultari nõ potuit, (erat enim illius generis, de quo Dñs in euãgelio dicit, ꝙ nõ eijcit̃, niſi in oratione & ieiunio) cœpit, qua dudũ captus fuerat, dęmonis infeſtatione idẽ cęcus corporis vexatiõe torqueri. Tũc B. Remigius in oratione, qua ſemp animo ad Dñm intẽdebat, corpore, quod ieiunijs & bonorum operũ exercitio inceſſanter afficiebat, ſe humiliter ad terrã ꝓſtrauit, ſtatimq; lumen priſtinũ cæci oculis reddidit, & ab eo peſtẽ immũdi ſpiritûs effugauit, & nè vltrà eum vexare p̃ſumeret, in nomine Chriſti p̃cepit, opemq; victûs petitam pauperi tribuit. O ineffabilis gratia pietatis, à quo dũ ſola ſubſtãtia petit̃, triplex remediũ obtinet̃. Victu pauit egenũ, munerauit viſu cæcatũ, reddidit libertati captiuũ. Atq; ità cõtigit p hoc inſigne miraculũ ſanctæ Trinitatis myſteriũ, vt cùm apparuit vnus in paupere, Trinitas ſe oſtenderet in ſalute. Qui ergò tentationibus, ſiue occultis in mẽte, ſiue apertis in corpore, antiq hoſtis ſentit ſe infeſtatione vrgeri, opẽ interceſſiõis eius obnixè depoſcat: & ſi fideliter petierit, ab infeſtatione immũdi ſpiritûs ſe ipſius meritis & orationibus à Dei gratia liberari nõ dubitet. Qui ſupnæ lumẽ cõtẽplationis ignorat, q p̃ſentis vitę tenebris preſſus, dũ venturam irã nequaq̃ diligẽdo cõſpicit, & quò greſſum operis porrigat, neſcit: lumẽ intelligẽtiæ ac cõtẽplationis, atq; neceſſariã cordis cõpunctionẽ p interceſſionẽ eius apud Dñi pietatẽ expoſtulet, nihil hæſitãs, qa ꝓ certo accipiet. Qui paupertate ſpiritualis victûs atq; veſtitûs, fidei videlicet, ſpei & charitatis, ac

Mar. 9.

Interceſſio ſanctorum q̃ efficax.

Virtutes, victus & veſtitus animi.

ac cæterarũ virtutũ ſe arctari cognoſcit: vel etiã tẽporalibus neceſſitatibus ac tribulationibus ſentit affligi, eius interceſſionum ſolatia gemitibus & lachrymis expetat, & quòd pauper, cæcus atque dæmonioſus per illum obtinuit, ſe ſolatio conſolationum obtinere confidat. Verùm ſi ad primas rogantis lachrymas Dominus precibus huius interceſſoris noſtri reſpondere, id eſt, erranti ſoſpitatem mentis dare, vel opem ferre neceſſitatem patienti diſtulerit: nec ſic quidem à petendo, quærẽdo, pulſando deſiſtẽdum eſt, neque impetrandi ſubeunda deſperatio: ſed tanta potiùs perſeuerandum inſtantia, tam obſtinato frequentandus eſt, cum interceſſionibus huius ꝓtectoris & adiutoris noſtri, clamore Saluator, donèc & ipſe de cęlis Dño pro ſupplicatore ſuo ſupplicet: ſicq; fiet, vt ſi mentem ab intentione ꝓpoſita non mutauerit precator, nequaq̃ fructu piæ petitiõis fraudetur. Sed & ſi ꝓ ſua fragilitate quis, ſeu ꝓ alijs interuenerit, deſiderati potietur effectu: niſi fortè petentem cor in petitione repræhenderit, cùm reſiſtere ſe præceptis eius meminit: quia dignum profectò eſt, vt ab eius beneficijs ſit quiſq; extraneus, cuius nimirùm iuſſionibus non vult eſſe ſubiectus. Qua in re hoc eſt ſalubre remedium, vt cùm ſe mens ex memoria culpæ repræhendit, hoc priùs in oratione defleat, ꝙ errauit: quatenùs erroris macula cùm fletibus tegitur, in petitiõe ſua cordis facies ab authore munda videatur. Curandum eſt etiam, nè ad hoc rurſus ꝓruat, quod ſe mundâſſe fletibus exultat: nè, dũ plorata iterùm culpa cõmittitur, in cõſpectu iuſti iudicis ipſa etiam lamenta leuientur, & cor iterũ p̃terita in petitione rep̃hendant. Grauiter nanque vnuſquiſque confunditur, quandò mandata Dei vel legẽdo vel audiendo reſpicit, quę viuendo contempſit: & indè dubitatione confuſus ſe ad orandum Deum cõuertit. Vndè Iohannis voce dicitur: Si cor noſtrum nõ reprę̃hẽdit nos, fiduciam habemus apud Deum, & quicquid petierimus ab eo, accipięmus. Ac ſi diceret: Si id quod præcipit, facimus: id quod petimus, obtinemus. Valdè nanq; apud Deum vtraque hæc ſibi neceſſariò congruit, vt & oratione operatio, & operatione oratio fulciatur. Hinc etenim Ieremias ait: Scrutemur vias noſtras, & q̃ramus, & reuertamur ad Dominum: leuemus corda noſtra cum manibus ad Deum in cælos. Vias etenim noſtras ſcrutari, eſt, cogitationum interna diſcutere. Cor verò cum manibus leuat, qui operationem ſuam operibus roborat. Nam quiſquis orat, ſed operari diſſimulat: cor leuat, ſed manus nõn leuat. Quiſquis verò operatur, & non orat: manus leuat, & cor non leuat. Iuxta Iohannis vocẽ, tunc cor fiduciam in oratione accipit, cùm ſibi vitæ prauitas nulla contradicit.

Oranti Deũ quid agendum. — *1. Iohan. 3.* — *Oratio & operatio.* — *Thre. 3.*

Vigilantia paſtoralis. Erat enim hic præſul beatiſſimus, internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum prouidẽtiam in internorũ ſolicitudine nõ relinquẽs. Cùm ergò circũiens parochiam ſolicitudine paſtorali, tranſiret ꝑ * cõdumam epiſcopij villæ, cuius vocabulũ eſt Tudiniacus, adſpexit meſſores meſſem ſecãtes: accedensq́ue ad eos, cum verbo p̃dicationis exhortatus eſt eos, dãdo cibũ & potũ in cõſolationem laboris. Et dũ hæc agerentur, accidit, ſobrinam illius, nomine Celſam, Deo ſacratã, proindè tranſire, & villam ſuæ ꝓprietatis, nomine Celtum, adire. Quæ cùm cognouit ſanctum Remigiũ iuxta tranſitũs ſui viam eſſe, venit ad eum, & benignè, vt par erat, ab illo ſuſcepta, petijt eũdem virũ ſanctũ, vt vnà cũ illa domũ ſuam, quò ibat, dignaretur adire. Idem vir ſanctus, vt erat præſtabilis ſuper iuſtis petitionibus, ipſius ſobrinæ ſuę poſtulationi p̃buit aſſenſum. Et cùm pariter ad domũ ꝑueniſſent, & inter ſe familiaria & ſpiritalia haberent colloquia, venit miniſter ipſius Celſæ, ad auriculam eius, dicens, ꝙ villicus eius vinum, quod in eadem villa fuerat, venditũ iam habebat, excepta paruula quantitate, quam ꝓ ſaluando vaſculo reſeruauit. Cuius vultũ ſanctus Remigius vidẽs rubore perfuſum, interrogauit quid ei ſuus miniſter in auriculã dixerit. Quæ illi ꝓmptè reſpondit, qm̃ nõ tãtum ꝓ eo de ipſo nũcio verecũdabatur, quantũ ꝓ eis, qui cum eo aduenerant. Cognita verò cauſa, beatus Remigius hilari vultu conſolatus eſt eam, dicens: Pro hac re filia noli cõtriſtari: dabit enim indè Dñs largitate pietatis ſuę ſolitã conſolationem, qui per prophetam ſuũ ſe timentibus nihil deeſſe ꝓmiſit. Et dixit eidem ſobrinæ ſuæ, audientibus illis qui aderant, vt alia illa curaret: ipſe aũt vellet interìm hortũ & viridariũ atq; domos illius circumire, & videre qualiter illa maneret. Et ſic de induſtria priùs alia circumiens, peruenit vſq; ad cellarij oſtiũ. Et interrogãti, qd in illo tecto haberetur, reſpõdit miniſter, cellariũ eſſe. Idẽ aũt vir ſanctus dixit ſe illuc introire velle. Cui cùm nemo auderet cõtradicere, interrogauit cellarium, ſi haberet

Pſal. 38.

in

in aliquo de ipſis vaſculis vel aliquid vini. Et deſignato vaſculo, in quo aliq̃d vini remanſerat, dixit: Claude oſtium, & ſta de iſta parte, vſquedùm ego ad te reuertor. Et pergens ad alteram frontem vaſculi, quæ erat iuxta parietem, fecit crucẽ ſuper idem vaſculum, quod erat non modicæ quantitatis: & genua flectens ad orationem, orauit diutiùs: & cœpit vinum per foramen ſuperius, per quod eidem vaſculo infuſum fuerat, adeò redundare, vt ſuper pauimemtum ipſius domûs largiter inundaret. Et viro ſancto adhuc decumbente in oratione, cellarius timore perculſus exclamauit, dicens: In nomine Chriſti, quis vnquàm tale vidit? Quod cùm audiuit ſanctus Remigius, ſurrexit ab oratione, & præcepit illi, vt nemini hoc indicaret, ſed diceret dominæ ſuæ miniſtris, impetratum vinum ſe habere, vndè miniſtrare valerent. Sanctus verò Domini rediens ad præfatam ſobrinam ſuam, conſolatus eſt eam, dicens: Filia, noli contriſtari, ſed ſpera in Domino, & fac bonitatem, & paſcéris in diuitijs eius. Habes nunc vinun: lætemur & exultemus in Domino. Quod factum cùm ipſa & homines eius per cellarium cognouiſſent, quia, vt ſcriptum eſt, opera Domini narrare honorificum eſt, dixit ad eum ſobrina ſua: Nunc cognoui ſancte pater, quia diuina inſpiratione ad hanc domum hodiè te vocaui: propterea de hac villa te & eccleſiam tuam perpetuò heredem eſſe faciam. Et præſentialiter ipſam villam ad Rhemenſem eccleſiam tradidit, & eidem ſancto præſuli indè chartam & veſtiturã ſecundùm morem legalem fecit.

Crucis ſigno ſi edit, & orat, vinũq; abundat

Pſal.36.

Tob.12.

Miramur, quia iuxta verbum Eliſei, paruo olei liquore magna vaſa infuſa, oleo fuêre repleta. Miremur, quia benedictione & oratione domini & patris ac patroni noſtri Remigij, vas non modicę quantitatis, de paruo liquore, quod in eo erat, vinum ſuperfuſum etiam in pauimentum cellarij redundauit. Et nos qui carnis * voluntatibus debriati, alios etiam peccare facientes, peccatis inebriauimus, & ad peccandum noſtro vel exemplo vel verbo illeximus, euacuari à CHRISTO, vaſa donis ſpiritualibus vacua, ſi ad memoriam huius beati pontificis à fundo cordium noſtrorum, venenum iniquitatum noſtrarum, quod delectabiliter vt vinum nos ingurgitando bibimus, per puram confeſſionem cum contritione & cordis rugitu euomuërimus, euacuantes nos felle peccatorum, quo repleti ſumus, & lachrymis nos eluërimus, leuantes corda noſtra cum puris manibus ſine ira & diſceptatione ad DEVM, meritis eius & precibus obtinere nos poſſe credamus, vt repleamur abundante gratia DEI, & fiat in nobis fons vitæ, ac in eius lumine videamus lumen.

4.Reg.4.

*for. * voluptatibus*

Tunc ad iuſtitiam credentes corde, & ad ſalutem confitentes ore, quia in patre totus eſt filius, & in verbo totus pater: in patre ſimul & filio, totus eſt ſanctus ſpiritus: à patre ſimul & filio totus idem procedit ſpiritus ſanctus, Quod in futuro ſpecie videbimus, quandò ſecundùm promiſſionem ſuam Dominus noſter IESVS CHRISTVS nobis palàm de patre annunciabit: quia per patefactam tunc maieſtatis ſuæ ſpeciem, & quomodò ipſe gignenti non impar oriatur, & quomodò vtriuſque ſpiritus vtrique coæternus procedat, oſtendet. Apertè nanque tunc videbimus, quomodò hoc quod oriendo eſt, ei de quo oritur, ſubſequens non eſt: quomodò is, qui proceſſione producitur, à proferentibus non præitur. Apertè tunc videbimus, quomodò vnum indiuiſibiliter tria ſunt, & indiuiſibiliter tria vnũ. Credamus igitur & confiteamur ſanctam & inſeparabilem Trinitatem, patrem & filium & ſpiritum ſanctum, coæternam & conſubſtãtialem ac coæqualem ſibimet eſſe, vnius diuinitatis, eſſentiæ, omnipotentię, glorię, magnitudinis, maieſtatis, & quicquid ad ſe, id eſt, ſubſtantialiter dicitur: relatiuè autem tres perſonas, patrem & filium & ſpiritum ſanctum, & quòd inſeparabilis naturæ vnitas, non poſſit ſeparabiles habere perſonas. Quod & in hoc oſtẽditur, perſonas non poſſe diuidi in Trinitate, q̃a cuiuſlibet perſonæ nomen, ſemper ad alteram reſpicit perſonam. Si patrem dicis, filium oſtendis. Si filium nominas, patrem ĩdicas. Si ſpiritum ſanctum appellas, patris & filij eſſe ſpiritũ neceſsè eſt intelligas. Et hoc regulariter ſit tenendum, quòd omnia naturæ nomina vel eſſentiæ, ſicut in vna perſona ſingulariter, ſic etiam in tribus ſemper ſingulari numero ſit dicẽdum, & in Deo nihil ſecundùm accidens ſit dicẽdum, quia nihil in eo mutabile eſt. Et qualis ac quantus ſit pater, talis ac tantus ſit filius, talis ac tãtus ſit ſpiritus ſanctus: nec aliquod maius ſit, tres ſimul dictæ perſonæ, quàm ſingula quæque perſona: quia eadem

Summaria explicatio fidei Chriſtianæ.

Ioan.16.

Perſonæ inſeparabiles.

magnitudo eſt in vnaquaque perſona ſemèl dicta, quæ eſt in tribus perſonis ſimul nominatis.

Sola filij perſona incarnata.

Vna verò tantùm ex eadem ſancta Trinitate perſona filij, per quē omnia facta ſunt, operatione ſpiritûs ſancti ex immaculata carne perpetuæ virginis Mariæ, noſtræ carnis ſubſtantiam, animatam noſtræ naturæ anima rationali & intellectuali, de incompræhenſibili nobis virtutis ſuæ opere, totum ſcilicet hominem, vt totum ſaluaret hominem, aſſumpſit in vnitate perſonæ diuinitatis ſuæ. Natiuitas enim Domini ſecundùm carnem, quanuis habeat quædam propria, quibus humanę cōditionis initia tranſcendit, ſiue quòd ſolus ab inuiolata virgine ſine concupiſcentia eſt conceptus & natus, ſiue quòd ità viſceribus matris eſt editus, vt fœcunditas pareret, & virginitas permaneret: non alterius tamen naturæ erat eius caro, quàm noſtra eſt, nec alia illi, quàm cæteris hominibus, anima eſt inſpirata principio, quæ excelleret, non diuerſitate generis, ſed ſublimitate virtutis. Nihil enim carnis ſuæ habebat aduerſum, nec diſcordia deſideriorum gignebat compugnantiam voluntatum. Senſûs corporei vigebant ſine lege peccati, & veritas affectionum ſub moderamine deitatis & mentis, nec tentabatur illecebris, nec cedebat iniurijs. Verus homo vero vnitus eſt Deo, nec ſecundùm exiſtentem priùs animam deductus è cælo, nec ſecundùm carnem creatus ex nihilo. Eandem gerens in verbi diuinitate perſonam, & tenens communem nobis in corpore animaque naturam. Non enim eſſet Dei hominumque mediator, niſi idem Deus idemque homo, in vtroque & vnus eſſet & verus. Quam ſeruilem formam, à ſolo filio Dei ſuſceptam, tota ſancta Trinitas, cuius vna eſt voluntas & operatio, in vtero glorioſæ ac ſemper virginis Mariæ fecit, ſicut euangelizauit ei archangelus: Spiritus ſanctus, inquiens, ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoque quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius DEI. Quæ tota ſancta Trinitas, ſcilicet Deus pater, nuncupatione altiſſimi deſignatus: & eius virtus & ſapientia, quæ ædificauit ſibi domum, vnigenitus videlicet filius, ipſe author operis, ipſe opus authoris, cooperante ſpiritu ſancto, eiuſdem Saluatoris noſtri humanitatem, corpus nimirùm & animam, condidit in viſceribus virginis, quæ facta eſt ancilla hominis, per diuinitatem: & mater verbi, per carnem. Non autem priùs in vtero virginis caro concepta eſt, & poſtmodùm diuinitas venit in carnem, ſed mox verbum venit in vterum, mox verbum, ſeruata propriæ veritate uaturæ, factum eſt caro. Et perfectus homo, id eſt, in veritate carnis & animę rationalis, natus eſt, per vterum virginis filius Dei, vnctus oleo lętitiæ, id eſt, dono ſpiritûs ſancti, præ conſortibus ſuis, ſcilicet præ cęteris hominibus. Nos priùs homines peccatores efficimur, & poſtmodùm p̄ vnctionē ſancti ſpiritûs ſanctificamur: ipſe autē exiſtēs Deus ante ſecula, p̄ ſpiritū ſanctū in vtero virginis homo cōcept⁹ eſt in fine ſeculorū. Ibì ab eodē ſpiritu vnctus eſt, vbì cōceptus, nec antè cōceptus, & poſtmodū vnctus eſt: ſed hoc ipſum de ſpiritu ſancto & carne virginis concipi, à ſpiritu ſancto vngi fuit. In quo cōplacuit inhabitare oēm plenitudinē diuinitatis corporaliter, id eſt, ſubſtātialiter: q̄a verbū p̄ omnipotentiā ſuā, voluit hunc perfectū hominem, quem aſſumpſit, hoc fieri ex tempore, quod ipſe ſemper fuit ſine tempore, id eſt, proprium filium Dei: vt non poſſint dici duo filij Dei, alius ante tempora genitus, & alius factus ex tempore, nè quaternitas (quod abſit) pro incarnatione ipſius in ſancta Trinitate dicatur: quoniam Deus, Dei filius humanam aſſumpſit naturam, non perſonam, in æternam ſuſcipiens perſonam diuinitatis, temporalem humanitatis ſubſtantiam. Homo tranſiuit in Deum nō vertibilitate naturæ, ſed propter diuinæ vnitatē perſonæ. Nam ſicut in ſancta Trinitate alia eſt p̄ſona patris, alia filij, alia ſpiritûs ſancti: ſed nō aliud eſt pater, aliud filius, aliud ſpiritus ſanctus: ità in Dei filio Domino noſtro Ieſu Chriſto, aliud eſt diuinitas, aliud anima, aliud corpus: ſed non alia eſt perſona diuinitatis, & alia humanitatis, ſed vna eademque perſona. Ideò non ſunt duo Chriſti, nec duo filij: ſed vnus Chriſtus, & vnus filius, Deus & homo, iuxta Euangeliſtā, plenus gratia: quia plenitudo humanitatis, anima & corpus, aſſumpta eſt à verbo, in vnitate perſonæ ſuæ diuinitatis. Plenus veritate, quia in plenitudine humanitatis, inhabitat plenitudo diuinitatis: quem beata virgo Maria, ſalua integritate ſui corporis, Deum & hominem, vnicum filium edidit, quemadmodùm ſalua virginitate concepit, creatorem corporum & animarum humanarum, quæ ab eodem opifice ſuo Deo incorporantur, & priuſquàm ſuis inſpirentur

Marginal notes: Luc. 1. — Prou. 9. — Humanitas Chriſti, opus totius Trinitatis. — Pſal. 44. — Coloſ. 2. — Chriſt⁹ Deus & homo, non niſi vn⁹ Dei filius. — Ioan. 1.

rentur corporibus, non fuerunt. Sed quia per primi hominis præuaricationem, tota humani generis propago eſt vitiata, nemo poteſt à conditione veteris hominis liberari, niſi per ſacramentum baptiſmatis Chriſti, in quo nulla eſt diſcretio renatorum: quia quos aut ſexus in corpore, aut ætas diſcernit in tempore, omnes in vnam parit gratia mater infantiam, dicente Apoſtolo: Quicunque enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Non eſt Iudæus & Græcus, non eſt ſeruus neque liber, non eſt maſculus neque fœmina: omnes enim vos vnum eſtis in Chriſto Ieſu. Cuius humanitatem in nulla proprietate operum, quæ naturas in eo diſtinguunt, diuinitas deſeruit, poſtquàm eam aſſumpſit, nec in ipſa etiam paſſione, quanuis ipſa diuinitas impaſſibilis ſemper in ſua permanet natura. Gal.3.

Et quoniam Iohannes Baptiſta eidem Domino noſtro Ieſu Chriſto ſingulariter ac ſine menſura datam ſpiritûs largitatem, dixit, in quo omnis plenitudo diuinitatis habitat, cuius anima & caro, cum verbo vnus eſt CHRISTVS, & vnicus filius, anima eius plenam in ſe diuinitatis habuit ſemper, & habet notitiam, cum qua naturaliter vnam creditur habere perſonam. Ipſe eſt enim, qui dat ſanctis ſpiritum, ipſe eſt, qui accipit: æqualis patri ſecundùm diuinitatem, minor patre ſecundùm humanitatem. Et quia potens eſt ad menſuram dare, ideò non debuit ad menſuram accipere. In forma enim Dei manens, ſpiritum dat: formam ſerui accipiens, ſpiritum accepit. Ipſum enim, quem ad menſuram dat, totum accepit. Idem ſacerdos & ſacrificium, veniens ad nos offerre pro nobis, quod aſſumpſit ex nobis, vt auferret à nobis, quod inuenit in nobis, id eſt, peccatum, mediator Dei & hominum, habens cum patre eandem diuinitatis naturam, & humanitatis eandem cum matre ſubſtantiam. Habens ex nobis, vſque ad mortem, noſtrę iniquitatis pœnam, habens incommutabilem de Deo patre iuſtitiam. Propter noſtram iniquitatem temporaliter mortuus, propter iuſtitiam ſuam & ipſe ſemper viuus. Qui Dñs & rex gloriæ crucifixus eſt ex infirmitate noſtra, ſed viuit ex virtute ſua. Idē Deus, q in cruce homo factus pepēdit, & in ſepulcro idē Deus homo factus iacuit: ſed in ſepulcro ſecūdùm ſolā carnē idē Deus iacuit, & in infernū ſecūdùm ſolā animā deſcēdit, & reſurrexit tertia die carne: qa peccatū nō fecit, à quo reſurgeret anima. Ipſe Deus & homo aſcendit in cælum, & ſedet ad dexteram patris, venturus iudicare viuos & mortuos. Quicquid enim in Chriſto factum eſſe legitur, ab vno Chriſto & ab vno Dei filio geſtum eſt. Hæc verò perſonaliter totus Chriſtus dignatus eſt agere. Ipſe quippè ſuas paſſiones inuenitur operatus, qui nihil habuit, quod pateretur inuitus. Cuius anima tantæ ſanctitatis & iuſtificationis eſt, vt omnes in ſe credentium animæ, per eam ſanctificari & iuſtificari queant. Et caro tantæ munditiæ & libertatis eſt à peccato, vt omnes in ſe confidentium carnes, diuina in eo operante gratia, purgari & liberari poſſint: quia ſanguis, qui de eadem carne lancea militis vulnerata fluxerat, precium eſt ſalutis humanæ. Per cuius effuſionem, extincta eſt flammea illa paradiſi cuſtodia, & via fidelibus aperta eſt, ad lignum vitæ, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum viuentium. Cuius ligni ſapiētiſſimus Salomon, cùm de laude ſapientiæ multa dixiſſet, recordatus eſt, ità dicens: Beatus homo, qui inuenit ſapientiam, & qui affluit prudentia. Et paulò pòſt, Viæ eius viæ pulchræ, & omnes ſemitæ eius pacificæ. Lignū vitæ eſt his, qui appræhēderint eam: & qui tenuerit eam, beatus. Quem ſcilicet Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam videns Iohannes Baptiſta & præcurſor ſuus venientē ad ſe, populis, quibus diù illum prædicauerat, digito demonſtrauit, dicens: Eccè agnus Dei, eccè qui tollit peccata mundi. Eccè agnus Dei, eccè innocens & ab omni peccato immunis, vtpotè qui os quidem de oſſibus Adam, & carnem de carne Adam, ſed nullam peccatrice de carne traxit maculam culpæ. Eccè qui tollit peccatū mundi, eccè qui iuſtus inter peccatores, mitis inter impios, hoc eſt, quaſi agnus inter lupos apparens, etiam peccatores & impios iuſtificandi habet poteſtatem. Ioan.3. Chriſtus ſacerdos & ſacrificium. Pſal.23. 1.Cor.13. Ioan.19. Prou.3. Ibidem. Ioan.1.

Quomodò autem peccatum mundi tollat, quo ordine iuſtificet impios, apoſtolus Petrus oſtendit, qui ait: Non corruptibilibus argento vel auro redempti eſtis de vana veſtra conuerſatione paternæ traditionis, ſed precioſo ſanguine, quaſi agni incontaminati & immaculati IESV CHRISTI. Et in Apocalypſi Iohannes Apoſtolus: Qui dilexit nos, inquit, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Non ſolùm autem lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, 1.Pet.1. Apoc.1.

quandò ſanguinem ſuum dedit in cruce pro nobis, vel quandò quiſque noſtrûm in myſterium ſacroſanctæ paſſionis illius baptiſmi aquis ablutus eſt: verumetiam quotidiè tollit peccata mundi, lauatque nos à peccatis noſtris quotidianis in ſanguine ſuo, cùm eiuſdem beatæ paſſionis ad altare memoria replicatur, cùm panis & vini creatura, in ſacramentum carnis & ſanguinis eius, ineffabili ſpiritûs ſanctificatione trāſfertur: ſicque corpus & ſanguis illius non infidelium manibus ad perniciem ſuam funditur & occiditur, ſed fidelium ore ſumitur in ſalutem. Cuius rectè figuram agnus in lege paſchalis oſtendit, qui ſemèl populum de Aegyptiaca ſeruitute liberans, in memoriam eiuſdem liberationis per omnes annos immolatione ſua populum eundem ſanctificare ſolebat, donèc veniret ipſe, cui talis hoſtia teſtimonium dabat. Oblatusque patri pro nobis in hoſtiam odoremque ſuauitatis, myſterium ſuæ paſſionis, ablato agno, in creaturam panis viniquè transferret, ſacerdos factus in æternum, ſecundùm ordinem Melchiſedech, qui per proprium ſanguinem ſemèl introiuit in ſancta, æterna redemptione inuenta. Quia verbum, quod erat in principio Deus apud Deum, cibus ſempiternus ſanctorum angelorum, vndè viuunt ſupernæ virtutes, caro factum eſt: id eſt, idem Deus verbum, quod erat apud Deum, homo factus eſt, ſicut dictum eſt, & ſemper credendum atque dicendum eſt. Quo authore & redemptore, nunc in cælo viuunt cibo ſempiterno beatorum ſpiritus, ac perpetuò omnis viuet Eccleſia ſanctorum. Et nos vera eius carne de cruce paſcimur, & ſanguine vero ac vino, qui de latere eius in cruce manauit, potamur: qui manducatus & potatus, integer perſeuerat, & viuus, quia ſurrexit occiſus. Et in hac myſtica diſtributione ſpiritualis alimoniæ, hoc impartitur, hoc ſumitur: vt accipientes virtutem cæleſtis cibi, in carnem eius, qui caro noſtra factus eſt, tranſeamus, & in quo crucifixi, cui commortui, & conſepulti, & conreſuſcitati, ipſum per omnia carne & ſpiritu geſtemus. Nam aliter in ſancta Eccleſia, quæ corpus eius eſt, nec rata ſacerdotia, nec vera ſunt ſacrificia, niſi in noſtræ proprietate naturæ, verus nos pontifex reconciliet, & verus immaculati agni ſanguis emundet. Qui licèt in patris dextera ſit conſtitutus, in eadem tamen carne, quam aſſumpſit ex virgine, ſacramentum propitiationis exequitur, dicente Apoſtolo: Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt, immò qui & reſurrexit, qui eſt in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

Tráſſubſtātiatio in Euchariſtię ſacramento.

Exod. 12.

Heb. 5. & 6.

Vera caro, vera ſanguis in Euchariſtia.

Rom. 8.

Huius ſiquidem fidei gratia repletos, & in ea vſque ad exceſſum vitę perſeuerantes, poſcamus nos iſtius patris noſtri meritis ac precibus multiplicari, à fructu frumenti & vini & olei Dei, id eſt, doctrina ſancta, ſapientia ſuperna, diuinæ gratiæ miſericordia, vt inebriati ab vbertate domûs eius, ac pinguedine, videlicet gratia ſancti ſpiritûs, qua repletur Catholica Eccleſia, quæ eſt domus & corpus eius, flumina de ventre noſtro fluant aquæ viuæ, de mentibus ſcilicet noſtris ſpirituales doctrinæ, quæ ſunt animæ vita: & quos per baptiſmum ab omnibus mundauit ſordibus peccatorum, per lachrymas pœnitentię, à cunctis ablutos facinoribus, in vitæ conſeruet munditia, & ad vitam mundos perducat æternam.

Incendium Rhemorũ.

Quia humani generis aduerſarius non deſiſtit oſtendere nocendo malignitatis ſuę potentiam, immiſſione ſua ſurgentibus ſubitò flammarum globis, hanc ciuitatem Rhemorum ſuccendit. Et nimia vaſtatione oborta, iam partem ferè tertiam fauillis extantibus concrematio peracta conſumpſerat, & quod reſiduum erat, victrix flamma lābebat. Cuius rei nuncius cùm ad beatiſſimi Remigij antiſtitis perueniſſet auditum, ilicò ad orationem in baſilica beati Nicaſij vrbis huius pontificis & martyris (nam ibì tunc morabatur) ſe proſtrauit: & ſurgens ab oratione, ſuſpiciens in cælum, ingemuit & dixit: Deus Deus meus, adeſto voci meæ. Et concito curſu per gradus, ante ipſam eccleſiam petris compoſitos, egreſſus, ciuitatem petijt. In quibus petris, ☞ àc ſi ſuper molle lutum, impreſſa eius fuerunt veſtigia, quæ hodieque ibì ad memoriam diuini miraculi demonſtrantur. Et ſic celeri velocitate cucurrit, atque ſe igni oppoſuit. Statimque vt extenſa dextra contra ignem, cum inuocatione Chriſti nominis ſignum ſanctæ crucis fecit, totum illud incendium, velut quodam reatu cognito, fracta & conciſa atque in ſeſe reliſa virtute, cœpit ante viri Dei præſentiam fugere. Quod vir Dei ſemper inſequebatur, & inter ignem, & ea quæ adhuc erāt reſidua, cum ſigno ſanctæ crucis & inuocatione CHRISTI ſe opponebat. Sicque totum flammarum globum, ante ſe fugientem, per Patentem portam (ſic enim tunc temporis vocaba-

Signo crucis profligat incendium.

vocabatur,quia portis alijs clauſis ob ciuitatis cuſtodiam,pro exeuntium & introeũtium commoditate in die patebat)diuina potentia expulit,& alia porta ad hoc officium deputata,præfatam portam clauſit, & vt nunquàm ab aliquo aperiretur,cum interminatione vindictæ,qui illam præſumeret aperire,prohibuit:ſicut & Ioſue imprecatus eſt vltionẽ de eo,qui muros Hiericho,Dei virtute deiectos, denuò reſtauraret. Ioſu.6.
Poſt quoſdam verò annos,ciuis quidam nomine Fercintus, ſecùs illam portã manẽs, * pertuſum in maceria,qua eadẽ porta obſtructa fuerat,fecit,per quem fimũ ſuę cortis eijceret.Quem mox tanta eſt vindicta ſecuta, vt non homo,nõ pecus clade ſuperueniente in eadem domo remanſerit. In quo miraculo omnibus gratia Dei declarauit,quòd vir Dei plenus fide, plùs igne diuini amoris caluit, qui ſæuitiam tantæ indignationis meritis ſanctis eiecit, expulit & extinxit. In eo enim, quia in ſilicibus eius fuerunt impreſſa veſtigia,& beati Petri in elemẽto inſtabili ſoliti greſſus iuſſione Domini extiterunt, licèt diuerſo modo, non tamen diuerſa fide ac gratia, operationem Chriſti conſpicimus.Nam & in veris hiſtorijs legimus, quia in ſancta ciuitate Ieruſalem ſeruatur lapis duriſſimus, in quo monſtrantur pia redemptoris veſtigia, quandò ante Pilatum iudicem ſtetit, cuius cordi ſaxo duriori, exigentibus culpis, eius verba imprimi nequiuerunt. Matt.14. Iohan.21.

Et ſilicibus impreſſis veſtigijs ſerui ſui Remigij,contra malitiã diaboli,cuius membrum Pilatus extitit,pugnaturi, dignatus eſt demonſtrare,quia dedit ei,ſicut diſcipulis ſuis in carnis pręſentia dixerat,poteſtatem calcandi ſupra omnem virtutem inimici. Verùm & in hoc facto gratia ſuæ potentiæ voluit demonſtrare, quàm ſpecioſi ſunt pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona : per quem auferebat à duris corde, & ablaturus erat ab infidelibus Frãcis corda lapidea,& dabat pertinacibus atque daturus erat infidelibus corda mollia, ad recipienda diuini verbi ſemina, vt per patientiam referrent fructum in tempore ſuo. Sed & per ſe Dominus, qui perforato in cruce latere ſuo ædificauit eccleſiam,profundens aquam & ſanguinem, quibus eadem Eccleſia lauacro rigatur & poculo:& per hunc ſeruum ſuum, cui regẽdam ſuam commiſit Eccleſiam, impreſſis in petra veſtigijs, quandò robuſtiora ſaxis veſtigia, & molliora veſtigijs ſaxa oſtenſa ſunt:demõſtrare figuraliter voluit, quòd de eadem eccleſia per Moyſen figurata locutione pędixit: Ferrum & ęs calceamentum eius. Calceamentum quippe in ſcriptura ſancta, munimen prædicationis accipitur, ſicut ſcriptum eſt: Calceati pedes in præparatione euangelij pacis. Quia ergò per ferrum virtus,per æs autem perſeuerantia exprimitur,ferrum & æs calceamentum eius dicitur, dum prædicatio illius acumine ſimul & conſtantia munitur. Per ferrum enim,mala aduerſantia penetrat:per æs autem,bona quæ propoſuit,longanimiter ſeruat. In eo, quòd inter ignem,& ab incendio necdùm tacta ſtans, cum ſigno crucis & inuocatione Chriſti nominis iſte vir ſanctus, qui cum ſuis collegis dicere poterat, Chriſti bonis odor ſumus Deo in omni loco,ſe tranſgredi flammas prohibuit, Dei miraculum fuit repræſentatum, quandò Aaron pontifex, vt iram Domini placaret, thuribulum cum incẽſo odorifero ſumpſit,atque inter mortuos & viuentes ſtetit. Cuius meritis & precibus poſtulemus in nobis extingui flammas vitiorum, noſque liberari ab igne perpetuo intolerabilium tormentorum. De eo, quòd præfatus ciuis contra veritum beati Remigij,quod ille clauſerat, aperire præſumpſit, & vltione nõ caruit: nos quoquè pertimeſcamus ſanctorum verba & præceptiones paruipendere : quia Deo in ſe loquente, ſine mutabilitate manentes ſententias exprimit eorum ſermo,qui tranſit. Luc.10. Eſa.52. Deut.33. Ephe.6. 2. Cor.2. Num.16.

Quædã puella ab vrbe Toloſa,præclaris orta natalibus,ab infantia maligni ſpiritûs tenebatur obſidione captiua. Quã cùm tenero amore diligerẽt pijſſimi genitores,ad ſancti Petri ſepulcrũ in Romanã vrbẽ cũ plurima multitudine & multa deuotiõe duxerũt.In ijſdẽ nanq; partibus erat tunc vir vitæ venerabilis,gratia & nomine Benedictus plurimis effulgẽs virtutibus. Cuius famã audiẽtes ipſius puellæ parẽtes,ad eundẽ Dei ſeruũ illã pduxerũt. Qui multis ieiunijs & oratiõibus ꝑ ipſius emũdatione ab infeſtiſſimo dæmõe laborãs,Dñi potẽtiam ſtuduit exorare. Quã cùm nulla potuiſſet interceſſiõe curare,nec ab ipſa callidi dæmõis virus valuiſſet expellere,multis ac validiſſimis exorciſmis adiuratus,hoc reſpõſum antiquꝰ hoſtis reddidit,diuini noĩs obteſtatiõe cõſtrictus,ꝙ nunq̃ alterius de eodẽ habitaculo, niſi huiꝰ beatiſ. Remigij antiſtitis oratiõibus poſſet expelli. Tũc parẽtes eius cũ ipſius viri Dei Benedicti literis hãc Rhe- S. Benedictꝰ claret miraculis.

morum

morum ciuitatem adire cœperunt. Et qm̄ apud Alaricum regē Gotthorū, q in Tolo-
ſana ciuitate ſedem ſuā conſtituit, & vnà cum regno Gotthico magnā partē Galliarū
ſibi obtinuit, p̄dictæ puellæ parētes valdè honorati ac familiares, &, vt ferebatur, car-
ne propinqui eius erant, cum literis ac legatis ipſius ad beatū Remigiū ꝓ emūdatio-
ne ſæpedictæ puellæ ab antiquo hoſte, in hanc vrbem, illā ſecum vinctam adducentes,
Nota humilitatem. venerunt, vt Chriſti per eum virtutem agnoſcerēt in purgatione ſobolis, quam p̄ſci-
erant cōfeſſione latronis. Beatus aūt Remigius cùm diuturna reluctatione ſe nō eſſe
ad tantum opus dignum aſſereret, & conſueta patientia repugnaret, precibus eſt po-
puli ſupplicantis euictus, vt orationem pro ea funderet, & parentū lachrymis condo-
Curat dæmoniacum. leret. Tunc meritis ſanctitatis armatus, verbi p̄cepit imperio, vt iniquus p̄do ꝑ quod
ingreſſus fuerat, diſcederet, & Chriſti famulam relaxaret. Itaq; cum nimio vomitu &
obſcœno fœtore ꝑ os, quo intrauit, egreſſus eſt. Sed paulò pòſt diſcedente pontifice,
ſub ipſius tn̄ horę ſpatio, dum nimio labore feſſa nutaret, vitæ calore decepta, ſpiritū
ſalutis amiſit. Iteratis ergò precibus ſupplicantium turba recurrit ad medicū. Vir aūt
ſanctus ſe accuſat potiùs ꝑpetrâſſe facinus, q̄ ſanitatis p̄mium indulſiſſe: & extitiſſe ho-
micidij reum, non cōtuliſſe remedium. Ad baſilicam igitur ſancti Iohannis Baptiſtę,
vbì corpus iacebat exanime, populi obtentus deprecatione, regreditur, ibiq; ſanctus
Excitat mortuam. Remigius cum lachrymis ad pauimēta ſanctorum in oratione ꝓſternitur, & reliquos
vt ità facerēt, adhortatur. Et effuſo lachrymarum imbre, conſurgens ſuſcitauit mor-
tuam, quā priùs ſanauit ægrotā. Apprehēdens nanq; manū eius, dixit: Puella, in nomi-
ne Dn̄i noſtri Ieſu Chriſti ſurge. Quę mox cùm integra incolumitate, ſicut ipſa pòſteà
fatebatur, ab ipſis inferni clauſtris ſurrexit, & ad propria feliciter remeauit.

Poteſt enim fragilitate carnis exutus, & choris angelicis ſociatus, plebem ſuam &
quemlibet cum fide petentē, de caſu cuiuſlibet periculi imminentis, meritis & preci-
bus ſuis eripere, & quēcunq; à malis ad bona conuerſum, de cuiuſcunq; peccati mor-
Duę mortes. te reſuſcitare, ſed & de futura perpetua morte liberare, qui adhuc in ergaſtulo corru-
ptibilis carnis poſitus, vitā mortuæ valuit reſtaurare. Propterea qm̄ duæ mortes ſunt
in vnoquoque noſtrûm, vna videlicet animæ per peccatum, & altera corporis ꝓpter
peccatum ad pœnam peccati: quia mors eſt animæ, quandò Deus eam deſerit ob ma-
Duplex reſurrectio. gnitudinem peccatorum: & mors eſt corporis, quādò ab anima deſeritur: & duæ ſunt
reſurrectiones, nunc animæ in Eccleſia per filium verbum Dei, quādò per gratiā eius
reſurgit à morte iniquitatis: & hæc eſt prima reſurrectio, quam qui habet, & in ſecun-
Iohan. 5. da, quæ eſt corporis, feliciter reſurget in vitam æternam, per verbum Dei carne factū
filium hominis, qui poteſtatem accepit iudicium facere: quod iudiciū in fine erit ſæ-
culi: & ibi non erit reſurrectio animarum, ſed corporum. Petamus igitur corde con-
trito, cum lachrymis, bonis operibus ſuffragantibus, per huius patroni noſtri inter-
ceſſionem nos reſuſcitari à morte animæ in præſenti vita, vt viuamus in Chriſto: & vt
reſurgentes corpore in fine ſeculi, æternaliter viuamus cum Chriſto: credētes firmi-
ter, nos per eius interceſſionem hoc apud Domini miſericordiam obtinere poſſe, ſi
fideliter petiērimus: qui in curatione priùs à dæmone, & pòſt in reſurrectiōe corpo-
ris à morte præfatæ puellæ, certiſſimū pignus de meritis eius accepimus. Habeamus
ſeduli ante mentis oculos horam exitûs noſtri de corpore: præueniamus faciem Do-
mini in confeſſione peccatorum noſtrorum, & lachrymis ac bonis operibus: indul-
gentes his, qui in nos peccauerunt, vt indulgentiam peccatorum noſtrorum obtine-
re poſſimus apud Domini miſericordiam: & non negligamus bona, quæ nunc agere
poſſumus: quia exuti corporibus, poſteà nec mala nec bona agere poterimus: ſed pro
Rom. 2. his, quæ in iſto ſeculo egimus, condignam remunerationem in illo ſeculo accipie-
mus ab eo, qui, vt ſcriptum eſt, reddet vnicuique ſecundùm opera ſua. Nam vt tacea-
mus de apoſtolis, martyribus, confeſſoribus, & cæteris arctioris ac perfectioris vitæ
viris, qui mox corruptione carnis ſoluti, cælos penetrant, & quem in ſua cognouēre
carne mortalē, iam in natura diuinitatis patri & ſpiritui ſancto videre poſſunt ęqualē:
Philip. 1. quorū vnus, certaminū ſuorū conſcius, nō dubitauit de ſeipſo teſtari, Cupio diſſolui,
& eſſe cum Chriſto: ſunt plures in eccleſia iuſti, q poſt carnis ſolutionē, cōtinuò in be-
Sancti mox euolant in cælum. ata paradiſi requie ſuſcipiūtur, expectantes in magno gaudio, in magnis congaudentiū
choris, qn̄ recepto corpore veniāt & appareāt ante faciē Dei. At verò nōnulli ꝓpter
bona qdē opa ad electorū ſortē p̄ordinati, ſed ꝓpter aliqua mala, qbus polluti de cor-
pore

pore exiērūt, poſt mortē ſeuerè caſtigādi, excipiunt flāmis ignis Purgatorij: & vel vſq; ad diē iudicij, lōga huius examinatiōe, à vitiorū ſorde mundātur: vel certè priùs amicorū fideliū precibus, eleemoſynis, ieiunijs, fletibus & hoſtię ſalutaris oblatiōibus abſoluti pœnis, & ipſi ad beatorū ꝑueniunt requiē. Vndè penſandū eſt, ꝙ tutior via ſit, vt bonū, quod quiſq; poſt mortē ſuā ſperat agi ꝑ alios, agat, dū viuit, ipſe ꝑ ſe. Beatius quippe eſt, liberū exire, q̄ poſt vincula libertatē q̄rere. Deniquè cùm quidā ægrotus, familiæ nō ignobilis, necdùm baptizatus, ſe à ſancto poſtularet Remigio viſitari, & iā velut in vltimo ſpiritu poſit⁹, credere ſe fateretur & baptizari depoſceret, ægroto abrenunciāte, & benedicto fonte, ſanctus Remigius à presbytero loci illius exorcizatū oleū & chriſma q̄ſiuit. Qui ſimplex oleū ſe habere, ſed oleū exorcizatū & chriſma in ampullis, in qbus fuerat, iā penitùs defeciſſe reſpōdit. Sāctus aūt Remigius ipſas ampullas ſibi afferri p̄cepit: quas vacuas ſuꝑ altare miſit, & ſe in orationē ꝓſtrauit. Surgēs aūt ab oratiōe, ampullā, in qua breuis habebatur olei exorcizati: & alterā ampullā, in qua breuis cōtinebatur ſacri chriſmatis, plenas inuenit. Sicq; infirmū, q antè abrenūciauerat, poſt abrenūciationē oleo exorcizato ꝑunxit: demūq; baptizatū, ſecūdùm traditionē eccleſiaſticā, chriſmate ſacro liniuit. Qui mox animę ſanitate recepta, etiā corporis incolumitatē ꝓmeruit. Quē, fratres chariſſimi, quē imitatū atq; ſecutū in hoc miraculo beatū Remigiū debemus aduertere, niſi eū, q in nuptijs, ad quas venire, & eas ſua p̄ſentia dignatus eſt ſanctificare, hydrias vacuas aqua impleri p̄cepit, & eandē aquā nutu ſuo in vinū cōuertit? Et qdem Dn̄s potuit implere vacuas hydrias vino, q in exordio mūdanę creatiōis cūcta creauit ex nihilo: ſed mâluit de aqua hydrias impleri, & de ipſa aqua facere vinū: vt miniſtrorū obſeq hydriæ aqua replerentur, & benedictionis ſuę nutu aqua verteretur in vinū: vt patēter oſtēderet, qa ſicut oīa fecit ex nihilo, ità & naturas rerū ſanctificatiōe ſua mutat, vt ipſe volet. Et beatus Remigius, ſeruus & amicus ſpōſi eccleſię, credentē ꝑ diuina myſteria ſociās eidē corpori eius, verbis ſolēnibus poterat ſimplex oleū exorcizare, & ſanctū chriſma, ſicut & fontē, ſacrare: ſed mâluit, vt Dn̄s ſingulatìm de ſacramētis ſanctificatis ampullas, in qbus fuerāt, benedictionis ſuę potētia repleret, & ſe fidelē in verbis ſuis, qbus dixerat, Si qd petieritis patrē in nomine meo, dabit vobis, ad confirmandā fidē neophyti credētis obſequo famuli ſui, oſtenderet. Certū eſt, qm̄ q in exordio creationis, creaturis ſingulis benedixit, & eas ſemꝑ ipſa benedictione in vſus hoīm creſcere & multiplicari fecit: & de creaturis panis ac vini aqua mixti, ſed & olei, ſecūdùm ſuā traditionē, ad inuocationē ſacerdotis ſemꝑ bona creat: nō faciēdo, quod iā erāt: ſed ſacroſancta myſteria faciēdo exiſtere, quod nōdùm erāt, corpus videlicet & ſanguinē ſuū, & chriſma ſalutis ęternę: idē ampullas ſingulas oleo repleuit, & ad inuocationē ſacerdotis ſui, ſanctificationis benedictionē ſingulatìm infudit. Cùm gētis Francorū, vt hiſtoriæ ꝓdunt, de Troia ciuitate, impugnātibus & expugnātibus Grçcis, pars cū Aenea in Italiā perrexit: pars eorū, videlicet duodecim millia in finitimas Pānoniæ partes ſecus Mçotides paludes ꝑuenerunt, ibiq; ciuitatē adueniētes ædificauerūt, quā ob ſuā memoriā Sicambriā vocauerūt: in qua multis annis habitauerūt, & in gentē magnā vſq; ad tēpora Valētiniani Imperatoris creuerūt. Et ità ſub principibus crinitis, iuxta morē gētis ſubindè ſuccedentibus, ꝑ Thuringiā regionē Germanię à caſtello Diſpargo, in quo diù habitauerūt, ad Belgicę ꝓuincię Tornacū atq; Cameracū ciuitates aggreſſi ſunt. Indeq; vſq; ad Sommā fluuiū partē Belgicæ ꝓuinciæ occupauerūt, vbì plurimis tēporibus degerunt ſub Clodione & Merouco rege vtili, à cuius nomine celeberrimo, Franci vocati ſunt Merouingi: ſicut à Valētiniano Imperatore Attica lingua vocati ſunt Frāci, hoc eſt, feroces. Cui Merouco in principatū ſucceſſit Childericus, q de * Baſina regina Thuringorū habuit filiū Clodoueū, q fuit rex magn⁹ ſuꝑ oēs ante ſe reges Frācorū, pugnator bellicoſiſſim⁹ atq; egregius. In illis dieb⁹ vel tēporibus ceperūt Frāci Agrippinā ciuitatē ſuꝑ Rhenū, quā Coloniā vocauerūt, & Treuirorū ciuitatē ſuꝑ Moſellā, q̄ ab Hūnis anteà diruta & afflicta fuerat, ſuccēdētes ceperūt. In illo tēpore in his partibus circa Rhenū vſq; Ligerim fluuiū habitabāt Romani, quorū princeps erat Aegidi⁹. Vltra Ligerim aūt dominabant Gotthi, quorū princeps erat Alaric⁹. Burgūdiōes quoquè Ariani, vt & Gotthi, habitabāt iuxta Rhodanū fluuiū vſq; ad ciuitatē Lugdunū, & ei cōfines vrbes, quorū princeps erat Gūdebaldus. Eo tēpore mortu⁹ eſt Aegidi⁹, & ſucceſſit in principatū Romanorū, q habitabāt in Gallijs, filius eius Syagrius. Mortuo autē

Chil-

Ignis Purgatorij.

Precibus impetrat ſacrū chriſma.

Nota hic Eccleſiaſticam traditionē.

Iohan. 2.

Iohā. 16.

Gen. 1.

Nota hæc.

Vide librū 1. Pauli Aemylij de geſtis Frācorū.

Aemyli⁹ * Biſſinā vocat.

Childerico, qui Aurelianum & Andegauos ciuitates cum ſuo exercitu Francico occupauit atque vaſtauit, Clodoueus filius eius ſagaciter Francorum regnum ſuſcepit. Anno quinto, Clodoueo regnante, Syagrius filius Aegidij dux Romanorum, qui in Gallijs habitabant, in Sueſſionis ciuitate, quam pater eius tenuerat, reſidebat: ſuper quem Clodoueus cum hoſte aduenit atque deuicit: quemque ab Alarico, apud quem in Toloſa, fugiens Clodoueum, aliquandiu habitauit, ſibi tranſmiſſum recepit & occidi præcepit, & omnia, quæ illius erant, ſuæ poteſtati ſubegit.

Etiã ethnici Franci reuerentur S. Remigium.

Eo tempore multæ eccleſiæ à Clodouei exercitu deprædatæ ſunt. Erant autem, ſic ut & rex illorũ, fanatici & pagani. Attamen audientes miracula, quæ fiebant per beatum Remigium, reuerebantur eum: & licèt pagani, diligebant illum, in quo lux cæleſtis gratiæ omnibus reſplendebat: & rex illorum libẽter illum audiebat, & audito eo, multa faciebat, & à multis nequitijs ſe cohibebat. Erat enim ſanctus Remigius vir ſapiens atque ſanctiſſimus, egregius rhetoricus, præclarus in virtutibus, cæcis viſum reſtituens, mortuis vitam reparans, dæmonia eijciens, omniumque infirmitatum languoribus medelam præbens.

Clodouei humanitas.

Tranſitum autem rex faciẽs ſecus ciuitatem Rhemorum per viam, quæ vſque hodiè, propter Barbarorum per eam iter, Barbarica nuncupatur: noluit eandem ciuitatem introire, nè ab exercitu ſuo aliquod malum ibi fieret. Sine voluntate aũt & conſcientia ipſius pars quædam indiſciplinatorum, quoniam non erat poteſtas temporalis inhabitantium, quæ eis reſiſteret, eandem ciuitatẽ intrauit, & quædam ornamenta atque ſacra vaſa indè rapientes, vt prædones ſolent, abſportauerunt. Inter quæ vrceũ miræ magnitudinis atque pulchritudinis rapientes tulerunt. Sanctus autem Remigius miſſos ſuos ad regem Clòdoueum direxit, deprecãs, vt ſi aliud de ſacris vaſis eccleſiæ recipere non mereretur, vel illum vrceum miſſis ſuis reddere iuberet. Hæc audiẽs rex, ait ad miſſos eccleſiaſticos: Sequimini nos vſque Sueſſionum ciuitatem, quia ibi cuncta, quę acquiſita ſunt, diuidenda erunt. Cumque ille vrceus mihi in partem obuenerit, quæ epiſcopus poſtulat, adimplebo. Veniens autem Sueſſionum ciuitatem, cunctam prædam, quæ abſportata vel acquiſita fuit, rogat afferri in medium. Cumq; omnia fuiſſent in pręſentiam regis allata, dixit: Rogo vos, ô fortiſſimi pugnatores, vt mihi dare vrceum iſtum non negetis. Hoc rege dicẽte, Franci illi, qui bono animo fuerunt, aiũt: Omnia, glorioſe rex, quæ cernis, tua ſunt, & nos tuo dominio ſumus ſubiecti. Quod tibi bonum videtur, hoc fac: nullus enim tuæ poteſtati reſiſtere audet. Cumque hęc illi benignè dixiſſent, vnus Francus leuis, cum vociferatione eleuata bipenni, quæ alio nomine vocatur Franciſca, percuſſit vrceum illum, dicens: Tu nihil hinc accipies rex, niſi quod tibi ſors vera donauerit. Obſtupefactis omnibus, rex iniuriam ſuam patienter ſufferens, acceptum vrceũ nuncio eccleſiaſtico reddidit, ſeruans iram in corde abſconſam. Tranſacto anno Clodoueus rex, vt omnium armorum nitorem videret, omnem exercitum iuſſit cum armorum apparatu venire ſecundùm morem in campum Martium. (ſic enim cõuentum illum vocabant à Marte, quem pagani deum belli credebant, à quo & Martium menſem, & tertiam feriam, diem Martis appellauerunt: Quem conuentum poſteriores Franci Maij campum, quandò reges ad bella ſolent procedere, vocari inſtituerunt.) Verùm vbi rex cunctum exercitũ circumiuit, venit ad hominem illum, qui vrceum præterito anno cum bipenne percuſſerat, & ait ad eum: Nullus hîc tam inculta & ſordida habet arma, ſicut tu: quia neq; clypeus, neque lancea, neque bipennis eſt vtilis. Accepit autem rex Franciſcam eius, quæ vocatur bipennis, & proiecit in terram. Cùm autem ille ſe inclinâſſet eam recolligere, rex ſtatìm eleuata manu Franciſcam ſuam in caput eius defixit, & ait: Sicut tu in Sueſſionum ciuitate ſuperiori anno in vrceo illo feciſti, ſic & facio tibi. Mortuoq; illo, exercitum rex de ipſo campo iuſſit ad propria in pace diſcedere. Grandis pauor & timor pro hac re in Francorum populo ſurrexit.

Nota ſupplicium hominis ſacrilegi.

Clodoueus Crotildem ducit vxorem.

Clodoueus decimo anno regni ſui, commoto exercitu, ſibi Thuringiam prouinciam ſubiugauit. Indè Gundebaldi regis Burgũdionum neptim, filiam videlicet fratris ſui Chilperici, quem gladio interfecerat, nomine Crotildem, pulchram ſatis puellam & verę Chriſtianiſſimam, interueniente Aureliano conſiliario ac legatario ſuo, nutu diuino in coniugem ſumpſit, ſicut lector in ſuo loco pleniùs legere poteſt. In diebus illis dilatauit rex Clodoueus regnum ſuum vſque Sequanam: ſequenti tempore vſq; fluuium

fluuium Ligerim occupauit. Accepitq́ue Aurelianus caſtrum Milidunenſe, quod & in ducatum obtinuit.

Concepit deniquè ac peperit filium Crotildis. Quem cùm ſacro baptiſmate conſecrari vellet, rex non acquieſcebat ei. Necdùm enim credebat in Dominũ Deum cęli. Regina autem quotidiè illi prædicabat eum: at ille nolebat eam audire. Intereà regina parat filium ad baptiſmum, ornat eccleſiam velis atque cortinis, vt regis cor ad credendum compungeret. Baptizatus eſt puer, quem Ingomirum vocauit, quiq́ue in Albis deceſſit. Vndè rex nimis contriſtatus, reputabat reginæ, increpando dicens ad eam: Quia ſi in nomine meorum deorum puer dedicatus fuiſſet, vtiquè incolumis diù vixiſſet. Quia verò in nomine Dei veſtri baptizatus eſt, viuere non potuit. Regina verò dicebat: Deo gratias ago, qui me non duxit indignam, vt de vtero meo primogenitum in regno ſuo recipere dignatus ſit. Ego autem nullum dolorem in corde meo pro hac cauſa retineo. Poſteà verò genuit filium alium, quem in baptiſmo Clodomirum vocauit. Et hic cùm ægrotare cœpit, dixit rex: Non poteſt aliud, niſi & de iſto ſic fiat, quòmodò fuit de fratre eius, vt baptizatus in nomine Chriſti veſtri, citò moriatur. Sed orante regina, & Domini miſericordia præcurrente, recepit ſanitatem. Regina quoquè non ceſſabat regi prædicare, vt Deum verum coleret, & idola, quę colebát, vana relinqueret: ſed nullo modo animum eius ad credendum poterat commouere, donèc tandèm aliquandò bellum contra Alemannos Sueuosq́ue moueret, in quo compulſus eſt Deum confiteri, quem anteà negauerat. Clodomir naſcitur.

Factum eſt autem bellantibus inter ſe, Francis videlicet & Alemannis atq; Sueuis, vt Clodouei exercitus nimis corrueret. Aurelianus conſiliarius eius intuens regem, ait: Domine mi rex, crede modò Deum cęli, quẽ domina mea regina prædicat, & dabit tibi ipſe rex regum & Deus cæli atque terræ victoriam. Ille verò eleuatis in cęlum oculis, commotus in lachrymas, ait: IESV Chriſte, quem Crotildis regina mea prædicat eſſe filium Dei viui, qui ſubuenis in tribulatione, qui das auxilium in te ſperantibus, tuum adiutorium deuotus poſtulo: vt ſi mihi victoriam ſuper hos hoſtes dederis, & expertus fuero virtutem illam, quam de te populi prædicant, credam tibi, & in nomine tuo baptizabor. Inuocaui enim deos meos, &, vt experior, elongati ſunt ab auxilio meo. Vndè credo eos nulla poteſtate eſſe præditos, qui ſibi credentibus non ſuccurrunt. Te Deum verum inuoco, & in te credere deſidero: tantùm vt liberer ab aduerſarijs meis. Cumq́ue hæc orans clamaret, Alemanni in fugam verſi, terga dederunt: & videntes regem ſuum interfectum, Clodouei poteſtati ſe ſubdunt, dicentes: Parce precamur Domine rex, nè pereat plùs populus: iam tui ſumus. Tunc iuſſit rex imminentem plagam ceſſare, & Alemannos cepit, ipſosq́ue ad terram eorum ſub iugo tributario conſtituit. Sicq́ue facta victoria, reuerſus eſt in Franciam ad reginam ſuam, & narrauit ei qualiter per inuocationem nominis IESV Chriſti victoriam meruit obtinere. Acta ſunt hæc anno decimoquinto Clodoueo regnante. Clodouei ad Chriſtũ preces. Victoria Clodouei.

Tunc regina, vt impleretur dictum Apoſtoli, Saluatur vir infidelis per mulierem fidelem: vocauit ſanctum Remigium, vrbis huius Rhemenſis antiſtitem, deprecans eum, vt regi ſalutis viam prædicaret. Quem ſanctus ſacerdos per multam ſalutaris vitæ doctrinam ad baptiſmum venire prædicabat. Et ille ait: Libenter te audiam, beatiſſime pater: ſed vnum reſtat, quia populus, qui me ſequitur, non vult deos ſuos relinquere. Vadam autem adhortari eos, iuxta verbum tuum. Et veniens rex ad populum, cœpit hortari eos, vt Deum, qui eis victoriam dederat, crederent, quoniam dij eorum in tribulatione ſua nihil eis prodeſſe potuerunt. Acclamauerunt autem omnes, præcurrente miſericordia & potentia Dei: Mortales deos relinquimus, glorioſe rex, & verum Deum immortalem, quem Remigius prædicat, credere parati ſumus. Nunciantur hæc ſancto Remigio. Ille quoquè gaudio magno repletus, regem & populum, qualiter diabolo & operibus ac pompis eius abrenunciare, & in Deum credere deberent, apertis & breuibus verbis inſtruxit. Et quia dies ſancti paſchæ imminebat, ieiunium ſecundùm Chriſtianorum conſuetudinem eis indixit. 1. Cor. 7.

Die verò paſſionis Dominicæ, quem paraſceuen vſus Eccleſiaſticus vocat, pridiè ſcilicet antequàm baptiſmi gratiam rex & populus eius percepturi erant, cùm ſanctus Remigius & venerabilis coniunx regis Crotildis, pro regis & populi eius ſalute in oratione pernoctarent, epiſcopus ante altare ſanctæ Mariæ multas effundens la-

chrymas,& regina in oratorio ſancti Petri, iuxta domum regiam: expleta oratione, pontifex ad oſtium regij cubiculi pulſaturus acceſſit: vt videlicet per alta ſilentia noctis alijs curis regi abſoluto, liberiùs poſſet committere ſacra myſteria verbi. Quem oſtijs apertis cubicularij regis reuerenter ſuſcipiunt, & cum honore debito vſque ad penetralia regis introducunt. Sed & rex alacriter ei obuiàm proſiliuit, cumque amplexus,cum ipſo & venerabili cõiuge in oratorium beatiſſimi Petri principis apoſtolorum,quod,vt diximus, cubiculo regis contiguum erat, proceſſit. Cumque illi tres,pontifex ſcilicet, & rex,atque regina,diſpoſitis ſedilibus conſediſſent,circunſtantibus quibuſdam clericis, qui cum pontifice venerant, & familiaribus regis atque reginæ, & ſanctus præſul regem monitis inſtrueret ſalutaribus, ac euangelicis diſciplinis imbueret: ad confirmandam veræ fidei prædicationem, per ſanctum depromptam pontificem, etiam viſibiliter oſtendere Dominus voluit,quod cunctis fidelibus promiſit: Vbì ſunt duo vel tres congregati in nomine meo,ibì ſum in medio eorum. Repentè nanque lux tam copioſa,totam repleuit eccleſiam, vt claritatem ſolis euinceret: & cum luce vox pariter audita: Pax vobis: ego ſum. nolite timere. manete in dilectione mea. Et poſt hæc verba lux, quæ aduenerat,receſſit,& incredibilis ſuauitatis odor in eadem domo remanſit: vt patenter oſtenderetur, illuc authorem lucis & pacis atque ſuauitatis veniſſe. Quem nemo eorum, qui aderant, præter epiſcopum,propter fulgorem luminis timore perculſi,intueri valuerunt: tantaque claritatis gloria pontificem ſanctum perfudit,vt ſplendor ex eo procedens,plùs conſpicuam domum,in qua ſedebant, reddiderit,quàm lucernarum lumina ibidèm licentia.

S. Remigij ad regem oratio catechiſtica. Matth. 18. Lux. Vox. Odor.

Rex itaque & regina pedibus ſancti ſe proſternunt ſacerdotis, & cum magno pauore ac gemitu conſolationem eius requirunt, & quid ſibi ad vtilitatem atque ſalutem pertinens eſſet agendum, cùm magna expetunt deuotione, parati audire & opere complere,quæ à ſancto pontifice diſcerent. Nam lumen, quod eos exteriùs perfudit,etiam interiùs illuminauit,& ad quærendum ſalubre conſilium incitauit. Delectabantur nanque in verbis illis, quæ audierant,licèt exterriti eſſent de luminis claritate. Atuerò vir ſanctus, ſancta repletus ſapientia, cœpit eos inſtruere, hanc eſſe viſionis diuinæ atque angelicæ conſuetudinem, vt in aduentu ſuo terreant corda mortalium, ſed ſubſequenti conſolatione demulceant præcedentem timorem: inſtruens eos ex authoritate ſanctarum ſcripturarum, quomodò ſingulis, quibus apparuerant, & in primordio apparitionis incuſſerint videntibus ſe timorem, ſed pòſt per gratiam conſolationis, gratiſſimam eorum cordibus præbuêre lætitiæ hilaritatem. Cumque vir ſanctus de talibus eos ſufficienter inſtruxiſſet, prophetico repletus ſpiritu, cuncta quæ eis vel ſemini eorum euentura erant, prædixit: qualiter ſcilicet ſucceſſura eorum poſteritas regnum eſſet nobiliſſimè propagatura atque gubernatura, & ſanctam Eccleſiam ſublimatura, omnique Romana dignitate regnoque potitura. & victorias contra aliarum gentium incurſus adeptura: niſì fortè à bono degenerantes, viam veritatis reliquerint, & diuerſos vitiorum fuerint ſecuti anfractus: quibus negligi Eccleſiaſtica ſolet diſciplina, & quibus DEVS offenditur: ac per hoc regna ſolent ſubuerti,atque de gente in gentem transferri. Quod de Moyſe ſcriptum legimus, quia ſplendida facta eſt facies eius,dum reſpiceret in eum Dominus: hoc & in beatum Remigium luce ſplendida illuſtratum, factum fuiſſe audimus: quoniam ſicut Moyſes legiſlator populi veteris erat à Domino conſtitutus: ità & beatus Remigius euangelicæ gratiæ lator populo,in proximo per fontem baptiſmatis innouando,extitit munere Chriſti electus.

Nota reuerentiam. Exod. 34. 2. Cor. 3.

Intereà eundi via ad baptiſterium à domo regia præparatur, velis ac cortinis depictis ex vtraque parte protenditur,& deſupèr adumbratur, plateæ ſternuntur, eccleſiæ componitur baptiſterium, balſamo & cæteris odoramentis conſpergitur:talemq; gratiam Dominus ſubminiſtrabat in populo, vt æſtimarent ſe paradiſi odoribus refoueri.

Cruces & litaniæ &c.

Sicque præcedentibus ſacroſanctis euangelijs, & crucibus cum hymnis & canticis ſpiritualibus atque litanijs, ſanctorumque nominibus acclamatis, ſanctus pontifex manum tenens regis, à domo regia pergit ad baptiſterium, ſubſequente regina & populo. Dum autem ſimul pergerent, rex interrogauit epiſcopum, dicens: Patrone, eſt hoc regnum Dei,quod mihi promittis? Cui epiſcopus:Non eſt hoc(inquit)

illud regnum,ſed initium viæ, per quam venitur ad illud. Cùm verò perueniſſent ad baptiſterium,clericus,qui chriſma deferebat, à populo eſt interceptus, vt ad fontem venire nequiuerit. Sanctificato autem fonte, nutu diuino chriſma defuit. Et quia propter populi preſſuram vlli non patebat egreſſus eccleſiæ vel ingreſſus,ſanctus pontifex oculis ac manibus protenſis in cælum,cœpit tacitè orare cum lachrymis. Et eccè ſubitò columba niue candidior attulit in roſtro ampullulam, chriſmate ſancto repletam, cuius odore mirifico ſuper omnes odores, quos antè in baptiſterio ſenſerant,omnes qui aderant,inæſtimabili ſuauitate repleti ſunt. Accipiente autem ſancto pontifice ipſam ampullulam,ſpecies columbæ diſparuit. De quo chriſmate fudit venerandus epiſcopus in fontem ſacratum. Chriſma cęlitùs adfertur.

Viſo autem rex tanto miraculo, abnegatis diaboli pompis & operibus eius, petijt ſe à ſancto pontifice baptizari. Procedit nouus Conſtantinus ad lauacrum ſalutiferum, in quo delendi erant lepræ veteris morbi, ſordenteſque antiquæ peccatorum maculæ diluendæ, diuino muneri obſequente beato Remigio,in quo apoſtolica doctrina & virtutum gratia alter repræſentari videbatur Syluester. Ingreſſo autem in fontem vitalem Clodoueo,ſanctus epiſcopus dixit ore facundo: Mitis depone colla Sicamber: adora quod incendiſti, incende quod adorâſti: præceptis ſalutaribus illum inſtituens,humili deuotione venerari eccleſias, ad cultum religionis ædificatas, vt DEVM adoraret in eis,quas rigida profanitate incendere conſueuerat: & idola, quæ in aſylis ſuis pro deo adorare ſolebat,fidei ardore ſuccenſus,deijciendo incenderet. Cuius ſapientia miranda eſt in breuitate ſermonum,quibus diſcretionem oſtendit inter illam adorationem & ſeruitutem, quam ſæpè à ſanctis viris honore venerationis & amore obſequij,angelis & hominibus exhibitam legimus: & illam adorationem & ſeruitutem, quam cultu diuinitati debito, Deo ſoli iuxta præceptum ipſius, non autem vlli creaturæ exhibendam,ſanctæ ſcripturæ lectione cognoſcimus. Et ſic poſt confeſſionem orthodoxæ fidei,ad interrogationem ſancti pontificis ſecundùm Eccleſiaſticum morem,baptizatus eſt trina merſione in nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis,patris & filij & ſpiritusſancti. Et ſuſceptus ab ipſo pontifice de ſancto fonte,perunctus eſt ſacro chriſmate,cum ſigno ſanctæ crucis Domini noſtri IESV Chriſti. Baptizantur autem de exercitu eius tria millia virorum,exceptis paruulis & mulieribus. Baptizantur ſorores eius Alboſledis & Landehildis, & factum eſt gaudium magnum in illa die angelis ſanctis in cælo,& hominibus deuotis in terra. Multi deniquè Francorum exercitus, necdùm ad fidem conuerſi, cum Raganario vltra Somam fluuium aliquandiù degerunt, donèc Chriſti gratia cooperante, glorioſis potitus victorijs, eundem Raganarium flagitijs turpitudinum inſeruientem, vinctum à Francis ſibi traditum rex Ludouicus occidit,& omnem Francorum populum per beatum Remigium ad fidem conuerti & baptizari obtinuit.

Abrenūciatio regis.

Adoratio duplex.

Deut.6. Matth.4.

Rex baptizatur.

Vngitur chriſmate.

Clodoueū alij annotārunt in baptiſmo dictum eſſe Ludouicū.

De miraculo ſiquidem, quod Dominus dignatus eſt oſtendere per columbæ ſpeciem in allatione chriſmatis, ſicut & de alijs, rata eſt Catholicorum Patrum ſequenda ſententia, qua dicitur: Diuina operatio ſi ratione compræhenditur, non eſt admirabilis: nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.

Baptizatus autem rex cum gente integra, plurimas poſſeſſiones per diuerſas prouincias ſancto Remigio tam ipſe quàm Franci potentes dederunt: quas ipſe per diuerſas eccleſias tradidit, nè Franci eum rerum temporalium cupidum eſſe,& ob id ad Chriſtianitatem eos vocâſſe putarent, & fidem Chriſti ac ſanctum ſacerdotium vilipenderent.

De quibus rebus in Orientalibus Franciæ partibus, petentibus traditoribus, portionem quandam epiſcopio Rhemenſi adiunxit: & de his quæ in Rhemenſi prouincia illi fuerunt traditæ,non modicam partem eccleſiæ ſanctæ Mariæ in caſtro Lauduni clauati Rhemenſis parochiæ, vbi nutritus fuerat, tradidit: ibique Genebaldum, virum carne nobilem, & tam in ſcripturis ſanctis,quàm & in ſecularibus literis eruditum, qui relicta coniuge, nepte ſcilicet ipſius beati Remigij,vitam religioſam expetierat, epiſcopum ordinauit, & parochiam ipſius comitatûs Laudunenſis præfato caſtro ſubiecit. Qui Genebaldus plùs quàm neceſsè fuerat, de anteacta vita & gradûs ſublimitate confidens, cùm debuerit cogitare, quia nec Dauid ſanctior, nec Salo-

mone ſapientior eſſet, qui mulierum delinimentis periclitati ſunt: incautè ſuam vxorem, quam reliquerat, mutauit in ſororem, & quaſi pro inſtructione ſalutari, frequentiùs ſe viſitare permiſit, oblitus ſcripturæ, dicentis: Lapides excauant aquæ, & alluuione terra conſumitur, & rupis transfertur de loco ſuo. Vndè contigit, vt crebræ viſitationes, & blanda ac frequentia mulieris colloquia, durum contra luxuriæ mollitiem cor epiſcopi emollirent, & quaſi rupem ſaxeam dè loco ſuæ ſanctitatis ad luxuriæ inquinamenta tranſtulerint. & item contra ſcripturam, dicentem: Quis alligabit ignem in ſinu ſuo, & veſtimenta eius non comburentur? admota igni palea, id eſt, muliebris carnis materia, libidinis ignem ſuaſione diabolica, quaſi vento vehementi, exagitante, ardor luxuriæ in flammas erupit, & concumbente eo cum eadem, quondàm vxore ſua, mulier concepit: & poſt partum mandauit epiſcopo, filium ſe peperiſſe. Genebaldus verò confuſus & dolens, nuncio dixit: Quia latrocinio, vt lateret homines, quod Deum latére non potuit, in cubiculi abſconſo generatus eſt, rectè vocabitur Latro. Sic ei nomen imponat. Et quia culpa hominibus non innotuit, nè ſuſpicio indè procederet, ſi ſe à ſolita viſitatione fœmina illa ſubtraheret, cœpit vt anteà domum frequentare epiſcopi. Sicque factum eſt, vt tecta hominibus culpa, & in cordibus tam epiſcopi quàm fœminæ tectus luxuriæ ardor, quoniam, vt notum eſt, quo magìs tegitur, tectus magìs æſtuat ignis: contra culpam compunctus epiſcopus, poſt fletum ad culpam redijt, & oblitus eſt quod planxerat, cùm extinguere noluit, quod per deſiderium ardebat. Iterauit peccatum, quod egerat. Concepitque iterùm mulier, & miſſo nuncio, mandauit epiſcopo ſe fœminam peperiſſe: quam iuſſit nominari Vulpeculam. Quod, cur ità eam nominari voluërit, qui fraudes & ſignificationes in ſcripturis ipſius animalis cognoſcit, quas ad dolos ac verſutias deceptoris diaboli, & ad carnis petulantis illecebras & anfractus retulit, facilè ſatìs aduertit. Tandèm Domino, qui beatum Petrum reſpexit, & negationem amariſſimè fleuit, illum reſpiciente, Genebaldus in ſe reuerſus, ad ſanctum Remigium miſit, petens vt Laudunum veniret: quia tales cauſæ ibì emerſerant, quas per ſe diffinire non poſſet. Beatus autem Remigius, ſicut Genebaldus petijt, Laudunum peruenit. Et ſuſceptus cum debita reuerentia, ac ſecreta cubiculi petens, Genebaldum interrogauit, pro qua cauſa illum vocauerit. Genebaldus verò cum maximo fletu & eiulatu volens tollere ſtolam de collo ſuo, & procidere ad pedes ſancti Remigij, cum magna virtute à beato Remigio eſt detentus, nè ſtolam de collo ſuo tolleret. Et poſtquàm diutius ambo fleuerunt (intellexerat enim beatus Remigius Genebaldum admiſiſſe crimen, pro quo ſtolam vellet deponere) vix ſingultibus & lachrymis Genebaldus per ordinem omnia retulit, quæ commiſerat. Quem ſanctus Remigius videns contritum & penè deſperatum, blandè conſolatus eſt, dicens: Non tantùm doleo de admiſſo à te crimine, quantùm quòd ſic malè ſentis de Domini bonitate, cui ſecundùm Euangelicam veritatem non eſt impoſſibile omne verbum. Ipſe de nihilo cuncta fecit, primumque parentem, in quo omnes peccauerunt, gratia ſaluum fecit: nullumque peccantem ad ſe reuerſum deſpicit, qui peccatores ſanguine ſuo redimere venit. Quatriduanum etiam fœtentem Lazarum, lachrymis ſororum, quæ ſignificant ſolicitas ac flebiles pœnitentium cogitationes, compatiendo, fleuit & à mortuis ſuſcitauit, ſuſcitatum conuiuio ſuo admiſit. Mulieris etiam ipſius, quæ fuerat in ciuitate peccatrix, manibus iniquitate pollutis, ſanctiſſimos pedes ſuos is, qui ſuper angelorum omnium verticem ad patris dexteram conſidet, attrectari non renuit. Nunquàm vlli quantiſcunque vel qualibuſcunque peccatis mortuo, ſeu mole ac ſcelerum enormitate ſepulto, gratiam reſuſcitationis à peccatis denegat. Dignè pœnitentem, atque peccata ſua deflentem, per ianuam reconciliationis communioni altaris ſacroſancti reſtituit.

Nota caſum ſancti viri, & caue peccandi occaſiones. Iob 14. Prou. 6. Matth. 26. Luc. 1. Iohan. 11. Ioan. 12. Luc. 7.

Et vt erat doctiſſimus, ac orator eloquentiſſimus, teſtimonia de latitudine ſanctæ ſcripturæ, & exempla pœnitentium in vnum colligens, ad animandum eum illi propoſuit, & exhortato pœnitentiam indixit. Factaque manſiuncula cum lecto in modum ſepulcri, & paruiſſimis feneſtellis, ac oratorio, quæ hodieque manent ſecus eccleſiam ſancti Iuliani, Genebaldum in ea recluſit, & clerum ac parochiæ ipſius populum per ſeptem annos, vt & propriam parochiam, gubernauit, & vnam diem Dominicam Rhemis, alteram apud Landunum celebrauit. In qua recluſione pœnitentiæ quantæ

Nota pœnitentiã tanti viri.

quantæ contritionis & continentiæ idem Genebaldus fuerit, diuina miſericordia demonſtrauit.

Septimo ſiquidem anno in vigilia cœnæ Domini, cùm idem Genebaldus in oratione pernoctaret, & ſeipſum defleret, quoniam is, qui ad hoc ordinatus fuerat, vt in illa die pœnitentes DEO reconciliaret, ipſe ſuis criminibus exigentibus, nec inter pœnitentes in eccleſia merebatur conſiſtere: circa mediam noctem angelus Domini cum magna venit luce ad eum in oratorium, vbi pronus iacebat, & ait ad eum: Genebalde, exauditæ ſunt pro te orationes patris tui Remigij: ſuſcepit quoquè Dominus pœnitentiam tuam, & dimiſſum eſt peccatum tuum. Surge & hinc egredere, facque miniſterij epiſcopalis officium, & reconcilia Domino pœnitentes de criminibus ſuis. Genebaldus autem nimio terrore perculſus, reſpondere nil potuit. Tunc angelus Domini confortans eum, & nè timeret hortatus eſt, ſed gauderet in miſericordia Domini ſibi collata. Qui animatus, dixit ad angelum: Non poſſum hinc egredi, quia Dominus & pater meus Remigius clauem huius oſtij ſecum habet, quod & ſigillo ſuo ſignauit. Et angelus ad eum: Vt non dubites, inquit, me à Domino miſſum, ſicut patet tibi cælum, ſic & oſtium iſtud patebit. Et ſtatìm ſaluo ſigillo ac ſera, oſtium illud apertum eſt. Tunc Genebaldus in modum crucis ſe iactans in limine, dixit: Etiamſi ipſe Dominus IESVS Chriſtus dignatus fuerit ad me venire peccatorem, hinc nõ egrediar, donèc ille venerit, qui me in eius nomine in iſta recluſione cõſtituit. Et ſtatìm angelus Domini diſceſſit ab eo. *O eximium cordis cõtriti exemplũ.*

Beatus quoquè Remigius in crypta, quæ retro ſedem erat eccleſiæ ſanctæ Mariȩ Rhemis, pernoctabat in oratione, & quaſi dormiens, in exceſſum eſt raptus: Et vidit angelum aſſiſtentem ſibi, qui ei omnia, ſicut dicta & geſta fuerant, narrauit, & iuſſit vt quantocyùs Laudunum peteret, & Genebaldum ſedi epiſcopali reſtitueret, & coram ſe miniſterium epiſcopale agere perſuaderet. Mox ſanctus Remigius, nihil dubitans, cum ſumma celeritate Laudunum petijt, & in limine oſtij, ſaluo ſigillo & ſera reſerati, Genebaldum iacentem reperit: quem extenſis brachijs cum gaudio & lachrymis laudans Domini miſericordiam eleuauit, eumque ſedi & officio epiſcopali, velutì angelus Domini præceperat, reſtituere maturauit, & Rhemos cum gaudio repedauit. Genebaldus itaque in ſanctitate & iuſtitia poſteà omnes dies vitæ ſuæ gratia Dei peregit, prædicans cunctis, quanta illi fecerat Dominus.

Ludouicus rex ſedem ſuam in Sueſſionum ciuitate, vndè Syagrium expulerat, conſtituens, delectabatur præſentia & colloquio beati Remigij. Sed quia villas, quas ſibi rex & Franci in Pagis, Sueſſonico videlicet & Laudunenſi, dederunt, vt ſupradictũ eſt, epiſcopio Laudunenſi & alijs caſis Dei donauerat, non habebat in vicinitate ipſius ciuitatis Sueſſionum, niſì vnam villulam, quæ ſancto Nicaſio data fuerat. Vndè ſuadente religioſiſſima regina, & petentibus locorum incolis, qui multiplicibus xenijs erant grauati, vt quod regi debebant, eccleſiæ Rhemenſi perſoluerent, rex ſancto Remigio conceſſit, vt quantum circumiret, dum ipſe meridie quieſceret, totum illi donaret. Sanctus autem Remigius per fines, quæ manifeſtiſſimè patent, pergẽs, ſigna ſui itineris miſit. In quo fine quidam homo habens molendinum, repulit ſanctum Remigium, nè intrà illos fines ipſum molendinum concluderet. Quem beatus Remigius blandè alloquens, dixit: Amice, non ſit tibi moleſtum, vt ſimul habeamus hoc molendinum. Ille autem reiecit eum. Et ſtatìm rota molendini verti in inuerſum cœpit. Idem autem homo clamauit poſt beatum Remigium, dicens: Serue Dei veni, & habeamus ſimul hoc molendinum. Cui ſanctus Remigius: Nec mihi, nec tibi. Et ſic talis foſſa in eodem loco deuenit, vt extunc & nunc vſque in perpetuum molẽdinum ibi eſſe non potuerit. Et quia repulſus eſt à quibuſdam hominibus, nè ſyluulam quandam intrà terminos ſuos concluderet, dixit vt nec folium vnquàm de ipſa ſylua intrà terminos ſuos, cùm eſſet contigua, euolaret, nec fuſtis verſus illos terminos indè caderet. Quod & obſeruatum eſt, quandiù illa ſylua manſit. Abindè quoquè procedens, venit ad villam, nomine Cauiniacum. Quam concludere intrà finès illos volens, ab hominibus eiuſdem villæ reiectus eſt. Tum ille hilari vultu modò reiectus, modò repropinquans, ſigna per ſuum iter miſit, ſicut loca demonſtrant, per quȩ reiectus & per quæ propinquans perrexit. Tandèm reiectus, dixit illis: Semper laborate, & egeſtatem ſuſtinete: ſicut hodieque manentis ſententiæ verborum illius virtus oſtendit. *Liberalitas regis erga S. Remigiũ.*

Surgente intereà rege à ſomno meridiano, reuerſus eſt ad eum ſanctus Remigius, & omnia,quæ ambitus circumitionis illius continuit, ei pręcepto ſuæ authoritatis rex donauit: quæ vſque hodiè Rhemenſis eccleſia,quarum rerum capita ſunt Iudiacus & Ociliacus,iure quieto poſſidet.

2.Reg.1. Legimus in ſacra & antiqua hiſtoria,ſanctum Dauid montes Gelboë maledixiſſe, vt nec ros nec pluuia veniret ſuper eos,neq; eſſent agri primitiarũ. Habemus ſanctũ Remigium ore prophetico maledixiſſe inſenſibilibus creaturis, vt poſſeſſores earum ſterilitatis damno in vindicta retributionis ferirentur.

S.Remigius Eulogium ſeruat. Eulogius quidam vir præpotens,conuictus apud regem Ludouicum de crimine re. giæ maieſtatis,cùm ſe purgare non poſſet,ad Eccleſiam ſanctæ Mariæ,& ad intereeſſi. onem beati Remigij confugium fecit. Cui ſanctus Remigius & vitam & rerum ſuarũ apud regem obtinuit poſſeſſionem. Idem autem recompenſationis gratia ſancto Re. migio Sparnacum villam ſuam in proprietatẽ dare voluit. Sanctus autem Remigius retributionem temporalẽ pro interceſſionis ſuæ beneficio recipere noluit. Sed quo. niam idem Eulogius verecundiæ confuſione addictus, quia contra natales ſuos vita donari per alterius indulgentiam meruit,vt in ſeculari habitu ſtare nõ voluit, ſanctus Remigius ei dixit, vt ſi perfectus eſſe vellet,venderet omnia ſua,& daret pauperibus, & ſequeretur Chriſtum. Et ſic de theſauro eccleſiaſtico taxatum precium, quinq; ſci. licet millia argenti libras, Eulogio dedit, & eandem villam in poſſeſſionem eccleſiæ comparauit:bonum exemplum omnibus epiſcopis,tam ſuo tempore in carne viuen. tibus,quàm poſt eum in ordine ſuccedentibus derelinquẽs:vt pauperibus, aut viduis, aut pupillis,vel pro his,qui ad miſericordiam Eccleſiæ confugiunt,qui iniuriam pati. untur,aut qui peccãtes,in exilio aut in inſulis damnantur,aut certè quãcunq; ſenten. tiam ſuſcipiunt,iuxta ſacros canones ſubuenientes,vel quæcunq; agentes bona, pro temporali retributione non faciant: ſed iuxta Dominicam vocem, Gratìs accepiſtis,

Matth. 10. gratìs date: quod Dei gratia,id eſt,gratìs data acceperũt,gratìs etiam,id eſt, ſine retri. butione temporali proximis largiantur. Vndè benè, cùm virum iuſtum deſcriberet,

Eſa.33. propheta ait·Qui excutit manus ſuas ab omni munere. Neque enim dixit, munere, tantùm:ſed adiunxit, Ab omni: quia aliud eſt munus ab obſequio,aliud munus à ma. nu,aliud munus à lingua. Munus quippe ab obſequio,eſt ſubiectio indebitè impenſa: Munus à manu,pecunia: Munus à lingua,fauor. Qui ergò ſacros ordines tribuit,vel quodcunq; bonum,vndè retributionem à Deo ſibi in futuro ſeculo reddi cupit,tunc ab omni munere manum excutit,quãdò in diuinis rebus nõ ſolùm vllam pecuniam, ſed etiam gratiam non requirit. Partem etiam maximã ſyluæ in Voſago precio com. parauit, & manſioniles ibidèm cõſtituit, qui ab aquis, ſuper quibus conſtituti ſunt, Coſla & Gleni vocantur:hominesq; in eiſdem mãſionilibus de vicina epiſcopij villa, quæ Berna dicitur,à Francis ſibi data,manere diſpoſuit, vt picem annuatìm religioſis locis eccleſiæ Rhemenſis adminiſtrarent: quibus & Penſam dedit, quæ vſq; hodiè ab incolis ipſorum locorum habetur,cum qua debitum ſuum exoluunt. Ipſius quoquè comparationis ſuæ fines per gyrùm adeò exterminauit,vt & omnibus videntibus pa. teat ipſa exterminatio,& à progenie in progenies hactenùs ipſæ exterminationes, ab eo factę,nominetenùs vocitentur ac deſignentur. In quibus exterminationibus quo. dam loco in fuſte cauo manu ſua petram miſit, quam omnes,qui volũt manum in ca. uerna,in qua petra poſita eſt, ponere, poſſunt & ipſam petrã võluere,& eam à cauer. na nullo ingenio valent extrahere. Poſt quædam verò tempora quidã inuidens, quòd multi ad laudem ſancti Remigij hoc pro religione tenebant, manu ipſam petram de

Inuidię gra. uis vindicta. cauerna extrahere voluit. Quod non valens,ſecuri ipſum pertuſum ampliare tẽtauit: & eleuante eo ſecurim, vt fuſtem percuteret, dextera manus illius exaruit, & oculo. rum lumen amiſit: & qui famam ſancti Remigij extinguere voluit, laudis veneratio. nem adauxit. In hac ſolicitudine, quam ſanctus Remigius de pice locis religioſis Rhemenſis eccleſiæ, ſuo vel ſucceſſorum ſuorum tempore conſulturus ſategit, rectoribus Eccleſiæ patenter oſtendit, quia internorum ſolicitudinem non relin. quentes, externorum prouidentiam non debent minuere. nè aut exterioribus dediti, ab intimis corruant: aut ſolis interioribus occupati, quæ foris debent, proximis non impendant. Sed ſic ſibimet ad ſpiritualia vacent, vt exteriorum ad. miniſtrationem non relinquant: nè cùm curare corporalia iam funditùs negligunt,

ſubdi.

ſubditorum neceſſitatibus minimè concurrant: & ſi eis neceſſaria præſentis vitæ non tribuunt, neque eos libenter audiant. Egentis etenim mentem doctrinæ ſermo non penetrat, ſi hunc apud eius animum manus miſericordiæ non commendat. Tunc autem verbi ſemen facilè germinat, quandò in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Vndè rectorem neceſsè eſt, vt interiora poſſit infundere, cogitatione innoxia etiam exteriora prouidere. Hanc paſtorum ſolicitudinem Paulus excitat, dicens: Qui ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Quę beati Remigij ſolicitudo quantùm Domino placuerit, miraculo oſtenſo in eo, qui eius bonis operibus inuidebat, euidenter oſtendit. 1. Tim. 5.

Ludouicus rex cum Dei benedictione per S. Remigium accepta, de victoria ſibi ab eo prædicta ſecurus, & in mandatis accipiens, vt tam diù ad dimicandum pergeret, quàm diù illi benedictum vinum, ſibi ab eo datum, in quotidiano vſu potatū ſufficeret: iter arripuit contra Gundebaldum & Godegliſlum fratrem eius, commoto exercitu maximo: & Burgundiones cum ingenti multitudine venerunt contra eum ſuper Oſcharam fluuium ſecus caſtrum, quod Diuion dicitur: ibique inter ſe atrociter confligentes, Gundebaldus ac Godegliſlus cum Burgundionibus terga verterūt, & vix fuga lapſi euaſerunt. Ludouico, vt ſolebat, exiſtente victore, Gundebaldus ſe in Auinione recluſit, & per Aredium conſiliarium ſuum pacem à Ludouico expetijt. Ludouicus verò, ablatis theſauris, cum præda maxima & Francorum exercitu ad ꝓpria eſt reuerſus. Et mittens legatum, nomine Paternum, virum induſtrium, ad Alaricum regem Gotthorum, de amicitiæ inter eos conditione mandauit. Alaricus verò cùm per Paternum vellet Ludouicum decipere, à Paterno exploratis, quæ circa eum erant, & theſauris eius ingenio ſubarratis, illuſus eſt. Præliū cum Burgundionibus.

In diebus illis rex Ludouicus cùm veniſſet Pariſios, vbì ſedem ſuam cōſtituit, ait ad reginā & ad populum ſuum: Satìs mihi moleſtū eſt, ꝙ Gotthi Arriani partem optimā Galliarū tenent. Eamus cum Dei auxilio, & eijciamus eos de terra ipſa, noſtriſq; ditionibus, qa valdè bona eſt, eam ſubijciamus, habentes iuſtitiam aduersùs Alaricum, ad quem pro amicitiæ cōditione legatū direximus, per quē nos decipere voluit. Placuit hoc conſiliū proceribus Francorum. Tunc per conſilium reginæ ſuæ fecit Eccleſiā in honore Apoſtolorum Petri & Pauli in Pariſiorum ciuitate, & per conſiliū B. Remigij in Aureliano ciuitate Epiſcoporum ſynodum conuocauit: in quo cōuentu multa vtilia conſtituta fuêre. Rex quoquè deuotiſſimus, pergens contra Alaricum Arrianum, benedictionem petijt à ſancto Remigio. Cui & benedictionem dedit, & victoriam in verbo Chriſti ſpopondit: deditque illi plenum vas, quod vulgaris conſuetudo flaſconem appellat, de vino quod benedixit: ſicut & fecerat, quandò poſt baptiſmum contra Gundebaldum perrexerat, præcipiens illi, vt tam longè ad bellum procederet, quàm diù illi & ſuis, quibus indè dare vellet, illud vinum de prædicto flaſcone nō deficeret. Bibit ergò indè rex, ac regalis familia, & numeroſa turba populi, & exindè vberrimè ſatiantur: & vas vini detrimentum non patitur, ſed benedictione Dei, per ſanctum Remigium indita, more fontis inundatione repletur. Mouit autem rex cunctūm exercitum ſuum de populo Francorum, verſùs Pictauos ciuitatem: ibì enim tūc Alaricus rex Gotthorum commorabatur: & ſic per pagum Turonicum pergens, & reuerentiam ſancto Martino atque beato Hilario exhibens, ſicut locis ſuis lector inueniet, cum Alarico rege Gotthorum iñ campo Moglotinſe ſuper fluuium Glinno, milliario decimo ab vrbe Pictauorum, bellum conſeruït. Illiſq; inter ſe compugnantibus, Gotthi cum rege ſuo nimìs colliſi terga verterunt. Ludouicus, ſicut ſolebat, victor extitit. Synodus Aurelianēſis. Nota reuerentiam erga ſanctos. Aemylius habet, In cāpis Voglادensibus.

Cumque Alaricum interficeret, duo Gotthi cum contis eum ex aduerſo in latere feriunt: ſed propter loricam, qua indutus erat, lædere nequiuerunt. Magìs autem lorica fidei indutum Dominus per orationem ſancti Remigij, patris & patroni ſui, adiuuit eum. Patrata ſiquidem victoria, & multis ciuitatibus ſuæ ditioni ſubiugatis, vſque Toloſam perrexit: & theſauros Alarici accipiens, per Engoliſmam ciuitatem, cuius muri ante conſpectum eius corruerunt, interfectis Gotthis Arrianis, qui ibì erant, cum glorioſa victoria de multis ciuitatibus, ad propria redijt. Alarici cædes.

Per idem tempus ab Anaſtaſio Imperatore codicillos Ludouicus rex pro conſulatu accepit. Cùm quibus codicillis etiam illi Anaſtaſius coronam auream cū gem- Ludouicus Conſul ſalutatur.

Blattam p purpura poſuit Sidonius.

mis & tunicam blatteam miſit: & ab ea die conſul & auguſtus eſt appellatus. Sed & Hormiſda Romanæ Sedis pontifex ſancto Remigio, antiquæ metropolis epiſcopo, quæ tunc temporis habebat ſub ſe duodecim ciuitates & totidem Epiſcopos eiſdem præſidentes, vices ſuas in regno Ludouici regis, nupèr cum integra gente ad fidem conuerſi per ſanctam eius prædicationem, Domino cooperante & ſermonem cōfirmante ſequentibus ſignis, commiſit hoc modo:

Epiſtola Hormiſdæ Papæ ad Remigium.

Dilectiſſimo fratri Remigio Hormiſda. Suſcipiētes plena fraternitatis tuæ congratulatione colloquia, quibus nos germanæ ſalutis tuæ lætificauit indicio corporali cum ſpiritualibus officijs incolumitas ſubnixa: congruum eſſe perſpeximus, hāc ipſam, quam mente gerimus, verbis aperire lætitiam. Agis enim ſummi documenta pontificis, dum & prædicanda facis, & ea inſinuare non differs. Prærogatiuam igitur de noſtri ſumpſimus electione iudicij, quandò id operatum te eſſe didicimus, quod cæteris agendum obnixiùs imperamus, vt in prouincijs tanta longinquitate diſiunctis, & Apoſtolicę ſedis vigorem, & patrum regulis ſtudeas adhibere cuſtodiam. Vices itaque noſtras per omne regnum dilecti & ſpiritualis filij noſtri Ludouici, quem nupèr, adminiculante ſuperna gratia, plurimis & Apoſtolorū temporibus æquiparandis ſignorum miraculis, prædicationem ſalutiferam comitantibus, cum gente integra conuertiſti, & ſacri dono baptiſmatis conſecrâſti, ſaluis priuilegijs, quę metropolitanis decreuit antiquitas, pręſenti authoritate committimus: augentes ſtudij huius participatione miniſterij dignitatem, releuātes noſtras eiudem remedio diſpenſationis excubias. Et licèt de ſingulis non indigeas edoceri, à quo iam probauimus acutiùs vniuerſa ſeruari: gratius tamen eſſe ſolet, ſi ituris trames oſtenditur, & laboraturis iniuncti operis forma monſtratur. Paternas igitur regulas, & decreta ſanctiſſimis definita concilijs, ab omnibus ſeruanda mandamus. In his vigilātiam tuam, in his curam & fraternæ monita exhortationis oſtendimus. His ea, quanta dignum eſt, reuerentia cuſtoditis, nullum relinquit culpæ locum ſanctæ obſeruationis obſtaculum. Ibì fas nefaſque præſcriptū eſt: ibì prohibitum, ad quod nullus audeat adſpirare: ibì cōceſſum, quod debeat mens Deo placitura pſumere. Quotiès vniuerſale poſcit religionis cauſa concilium, te cuncti fratres euocante conueniant: et ſi quos eorum ſpecialis negocij pulſat intentio, iurgia inter eos oborta compeſce, diſcuſſa ſacra lege determinando certamina. Quicquid autem illic pro fide & veritate conſtitutum, vel prouida diſpenſatione præceptum, vel perſonæ noſtræ authoritate fuerit confirmatum, totum ad ſcientiā noſtram inſtructa relationis atteſtatione perueniat. Eo fit, vt & noſter animus officij charitate dati, & tuus ſecuritate perfruatur accepti. Deus te incolumem cuſtodiat, frater chariſſime.

Apoſtolica ſigna S. Remigij.

Conciliorū decreta ſeruanda.

Nota Rom. Pontificis authoritatem.

Huius ſancti Hormiſdæ pontificatûs tempore, ſæpè fatus. Ludouicus rex glorioſus coronam auream cum gemmis, quę regnum appellari ſolet, beato Petro, ſancto Remigio ſuggerente, direxit. Hic beatus Hormiſda Papa miſit Conſtantinopolim ad Iuſtinum Imperatorem in legatione Germanum Capuanum Epiſcopum, cuius animam vidit ab angelis in cęlum deferri ſanctus Benedictus, qui pro curatione puellæ dęmoniacę, ad beatum Remigium literas ſuas direxit.

Poſt hęc oṁia mortuus eſt Ludouicus rex in pace, & ſepultus eſt in baſilica ſancti Petri Apoſtoli, quam ipſe & regina ſua ædificauerunt. Mortuus eſt autem anno quinto, poſtquàm cum Alarico rege Gotthorum pugnauit. Regnauit quoquè ſimul annis triginta. Et eodem momento, quo mortuus eſt Ludouicus Pariſijs, reuelante ſpiritu ſancto beatus Remigius, cùm eſſet Rhemis, defunctum fuiſſe cognouit, & ſibi aſſiſtentibus indicauit. His ità geſtis, filius Clodomiri, filij Ludouici regis, nomine Clodoaldus, interfectis fratribus ſuis, quos vnà cum eo poſt patris obitum Crotildis regina nutriebat, in clericum ſe totondit, & proceſſu temporis, vitę ac religionis ſuę merito, partem hęreditatis à patruis regibus obtinuit: de qua Duziacum villam in pago Moſomagenſi, cum appendicijs ſuis, ſancto Remigio & Rhemenſi Eccleſię tradidit, & villam Riuiliacum in pago Biturico ſancto Dionyſio delegauit. Villam quoquè Nouientum in pago Pariſiaco, cum omnibus ad ſe pertinentibus, matr-

Ludouici regis mors.

Clotarius hos occidit

matri Eccleſiæ Pariſieſis ciuitatis, vbi preſbyter extitit ordinatus, donauit: In qua villa, plenus virtutibus, migrans ad Dominum, in Eccleſia, quam ipſe ædificauerat, corpore fuit in pace ſepultus.

Cùm Epiſcopi demùm Galliæ ac Belgicæ prouinciarum, cauſa fidei ad ſynodum conuenerunt, beatum Remigium vndecunquè doctiſſimum, & in ſcripturis ſanctis eruditiſſimum, ac in Eccleſiaſticis dogmatibus exercitatum, ad idem concilium venire petiêrunt. Cui ſynodo Arrianus quidam hæreticus, acerrimus diſputator, & dialecticis propoſitionibus ac concluſionibus confiſus, & indè nimis elatus, intererat. Ingrediente autem ſancto Remigio Epiſcoporum concilium, à multitudine fratrum expectantium, aſſurgentibus omnibus, reuerenter ſicut angelus Dei ſuſcipitur. Superbus autem hæreticus, & malè de viro Dei ſentiens, dedignatus eſt ei aſſurgere. Qui protinùs, cùm ſanctus Remigius ante eum tranſijt, ità obmutuit, vt nec verbum quidem vllum effari potuerit. Expectantibus autem omnibus, vt poſt allocutionem ſancti Remigij hæreticus ille aliquid diceret, nihil potuit loqui: ſed ad veſtigia ſancti Remigij pronus cadens, nutibus veniam petijt. Cui ſanctus Remigius dixit: In nomine Domini noſtri IESV Chriſti, veri filij Dei viui, ſi ità de eo rectè ſentis, loquere, & de illo, ſicut catholica credit Eccleſia, crede & confitere. Ad cuius vocem antè ſuperbus hæreticus, humilis iam & catholicus, catholicam fidem de ſancta & inſeparabili Trinitate, & de Chriſti incarnatione catholicè confeſſus eſt, & in eadem confeſſionis ſuæ fide ſe permanſurum profeſſus eſt. Sicque anima per infidelitatem perdito, & corporali voce propter ſuperbiam condemnato, virtute diuina ſanctus Remigius & animæ & corporis reddidit ſanitatem: cunctis, qui aderant, ſeu hæc audituri erãt, ſacerdotibus patenter oſtendens, de malè ſentiendo peccante in Chriſtum, qui per humanitatem proximus & frater nobis fieri dignatus eſt, quomodò erga peccantes in ſe vel in Eccleſiam, atque rebelles, & erga poſt recognoſcentes & pœnitentes debeant agere.

Synodus alia. *Eruditio eximia S. Remigij.* *Hæreticus obmuteſcit.*

Seneſcente autem ſancto Remigio, & Dei ſpiritu ſibi reuelante, quoniam abũdantiam ipſius anni ſecutura eſſet fames: ſecutus ſancti Ioſeph prouidentiam, de annona, quæ in villis Epiſcopij nata fuerat, vel quam ab alijs comparauerat, aceruos, quos metas dicimus, fecit, vt populo, fame poſtmodùm laboraturo, indè ſubuenire valeret. Vndè & in villa, quæ Celtus dicitur, plures metas fieri iuſſit. Ipſi autem homines Celtenſes, ſemper rebelles & ſeditioſi fuerunt. Qui quadã die Dominica inebriati, cœperunt inter ſe dicere: Quid ille Iubileus (ſic enim appellabatur propter ætatis prolixitatem ſanctus Remigius) facere vellet de illis metis, quas congregauerat? an ciuitatem indè facere vellet? quia ſicut turres per muros ciuitatis, ità per circuitum cortis, metæ habebantur. Et ſuadente diabolo, ſe mutuò adhortati ſunt, vt focum in eas mitterent. Quod cùm ſancto Remigio in propinqua villa, quæ Baſilicæ cortis dicitur, conſiſtenti, celeri nuncio eſt delatum, aſcendit equum, vt ad tantam præſumptionem compeſcendum, ad Celtum veniret. Quò cùm peruenit, iam ipſæ metæ ardebant. Beatus autem Remigius & ætate & veſpertino frigore, ſicut in autumno ſolet fieri, frigidus, de equo deſcendit, & à longè ſe calefacere cœpit, tranquillo corde & ore dicens: Semper bonus eſt focus, ſi non ſuper poteſt. Veruntamen omnes, qui hoc egérunt, & qui de eorum germine nati fuerint, viri ponderoſi fiant, & fœminæ gutturnoſæ ſint. Quod ità completum eſt. Nam vſque ad tempora Caroli Magni Imperatoris, qui eoſdem homines de Celto, quoniam Vicedominum in eadem villa morte crudeliſſima occiderunt, exterminauit, & authoribus interfectis, conſentientes per diuerſas prouincias diſpergi, atque perpetuo exilio condemnari fecit, & de cęteris villis Epiſcopij Rhemenſis eandem villam reſtaurari præcepit: ità viri & fœminæ mulctati permanſerunt, ſicut ſancti viri ſententia promulgauit. Quoſdam etiam de eorum progenie, qui tunc fuga lapſi, cùm alij diſpergebantur, remanſerunt, & ad eandem villam redièrunt. nos hanc vindictæ ſuſtinentes ſententiam vidimus, ſicut & Giezi cum domo ſua, maledictione Eliſei, lepra mulctatus eſt.

Fami futurę proſpicit S. Remigius. *Vltio diuina in homines improbos.* *4. Reg. 5.*

Aptè quidẽ ſententia viri Dei, ſpiritu eius repleti, quo ſicut præſentes vidit, ità poſteros eorum rebelles ac ſeditioſos præuidit: vindictam huiuſmodi præſumptores non ſolùm in ſe, verùm & in genere contraxerunt: vt ſicut peccato primi parentis, per traducem ſeminis, cuncti ex eo geniti peccatum eius & mortem corporis pro pecca-

peccato illatam traxerunt, ità & genitalibus eorum præſumptorum generati, vindictam illatam generantibus ſuſtinerent. Et quia in fœmineo ſexu nō erat, vbì vindicta ſimilis in membris ſimilibus monſtraretur: ſicut per guttur primæ matris guſtus illicitus tranſiens, ad præuaricatricis ſobolem deriuauit culpam, ſic & ad genitas de hac ſtirpe propagaretur ignominioſa hæreditas: velutì per Moyſen Domino dicitur: Qui reddis iniquitatum patrum filijs ac nepotibus.

Exod. 34.

Poſt præmiſſas autem & alias multas virtutes, quas Dominus per hunc ſanctum ſuum operari dignatus eſt, gemitus & ſuſpiria illius exaudiens, quibus dicebat: Quādò veniam & apparebo ante faciem Dei: &, Satiabor, dum manifeſtabitur gloria tua: reuelauit ei Dominus, conſolans eum, imminere diem obitûs ſui: Qua de re, ſecundùm ſacros canones, teſtamentum rerum ſuarum condidit, ad hæreditatem illam feſtinans, de qua Propheta dicit: Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hæreditas Domini. Omnis qui dormit in morte, perdit hæreditatem. Sed cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hæreditas Domini: quia electi DEI poſtquàm peruenerint ad mortem, tunc inueniunt hæreditatem. Sic ſanctus Remigius terrenam derelinquens hæreditatem, accepit æternam. quia oliua fructifera per lucida miſericordiæ opera extitit in domo, videlicet Eccleſia Dei. Vndè ſperauit iure in miſericordia Dei ſui, veraciter dicens: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte: quia ſicut corpus ſatiatur pane, ità de lachrymis reficitur anima, quoniam exindè ſperat remiſſionem peccatorum habere. Dies verò & nox pro ſeculi diuerſitate ponūtur: quia ſiue in proſperis rebus, ſiue in aduerſis, deſiderij ſui lachrymas DEVM deſiderans anima fundit, ſciens ſcriptum: Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere. ſurgite poſtquàm ſederitis, qui manducatis panem doloris. Ante lucem quippe ſurgere, eſt, priùs quàm claritas æternæ lucis & retributionis appareat, in præſentis vitæ nocte gaudere. Sedendum ergò priùs eſt, vt pòſt rectè ſurgamus: quia quiſquis nunc ſe ſponte humiliat, hunc ſequens gloria exaltat. Manducat autem panem doloris: qui gemit in hac peregrinatione, & cæleſti deſiderio ad æternam anhelat patriam.

Pſalm. 41. Pſalm. 16. Pſalm. 126. Pſalm. 41. Pſalm. 126.

Condito ſiquidem teſtamento, & diſpoſitis omnibus, quia vt ſcriptum eſt, verus agricola omnem vitis veræ palmitem fructum ferentem purgat, vt fructum plùs afferat: oculorum corporalium lumine aliquandiù eſt priuatus, quatenùs mentis oculis intentiùs quæ ſuperna ſunt, ad quæ toto deſiderio anhelabat, contemplari valeret. Studebat autem in ſuæ probationis tentatione ſemper gratias agere, hymnis Dei & laudibus diebus ac noctibus vacans, & fideli mente intelligens, quoniam qui humiliter flagella ſuſcipiunt, poſt flagella ſublimiter ad requiem ſuſcipiunt. Quod & in eo Dominus in præſenti volens oſtendere, quaſi pignus æternæ lucis antequàm decederet, viſum ei reſtituit: Vndè, ſicut & de amiſſione luminis, nomen Domini benedixit. Et non poſt longum ſpatium ſciens adeſſe diem ſui tranſitûs, per Miſſarum celebrationem ac ſacræ communionis largitionem, valefaciens & dans pacem filijs ſuis, poſtquàm per viginti & duos annos in clericali ordine: in Epiſcopatu verò ſeptuagintaquatuor continentiſſimè ac religioſiſſimè fidelis ſeruus & prudēs Domino miniſtrauit, nonageſimoſexto ætatis ſuæ anno, idibus Ianuarij, ſancti certaminis curſu conſummato, fide ſeruata, cum multiplici bonorum operum fructu & animarum lucro, vt diù deſiderauit, anima cælos penetrans, terræ corpus reddidit: accipiens ſtolam albam, animę ſcilicet beatitudinem ſempiternam, donèc in reſurrectione alteram accipiat ſtolam, beatam videlicet vnà cum anima reſumpta glorificandi corporis immortalitatem.

Iohan 15. S. Remigius fit cæcus. Recipit viſum. Epiſcopus fuit annis 74. Moritur.

Beatus igitur athleta DEI, confeſſor officio, martyr quoquè ſtudio, inuictus certamine, palmam quærens ſanguine. Quem quia diù contigit in corpore viuere, neceſsè fuit etiam longiora carnis & diaboli & prauorum hominum tentamenta tolerare. Quia enim, adiuuante ſe Domino, virtutem patientiæ fortiter ſeruare côtendit, & in pace Eccleſiæ vixit, & tamen martyrij palmam tenuit. Conſummato ergò feliciter curſu, ad ſanctorum Apoſtolorum ac martyrum conſortium, confeſſor Domini precioſus Remigius poſt mortem corporis glorioſè peruenit, ſicut atteſtatur Apoſtolica illi gratia collata, gens videlicet Francica, ad fidem CHRISTI per eum conuerſa, & baptiſmi gratia conſecrata: martyrij palma, longanimitas patientiæ in longæuitate ipſius vitæ: confeſſionis gloria, orthodoxæ fidei

præ-

prædicatio, & virtutum tam in vita ipſius corporis, quàm & poſt obitum præclara oſtenſio.

Cæterùm cùm funus ſanctiſſimum deferretur ad ſepulturam versùs Eccleſiam ſanctorum martyrum Timothei & Apollinaris, ſecùs Eccleſiam ſancti Chriſtophori martyris, in loco, vbi extunc & nunc crux eſt poſita, & vbi multa miracula DEVS poſteà pro ſancto Remigio oſtendit: ità feretrum eſt aggrauatum, vt nullo modo quocunque ingenio, vel à quantiſcunque hominibus poſſet moueri. Et ſtupentibus omnibus, & petentibus Dei omnipotentiam, vt dignaretur oſtendere, in quo loco eiuſdem ſancti ſui corpus vellet reponi: deſignauerunt ad baſilicam præfatorũ martyrum, & feretrum moueri non potuit. Propoſuerunt, vt ferretur ad Eccleſiam ſancti Nicaſij, & moueri non potuit. Propoſuerunt, vt ferretur ad Eccleſiam ſanctorum Sixti & Sinicij, & nec ſic moueri potuit. Tandèm coacti, quoniam parua eccleſiola erat in honore beati martyris Chriſtophori, ſed nullum corpus nominati ſancti in ea iacebat, & in qua eique circuniacentibus atrijs ex antiquo erat cœmeterium Rhemenſis Eccleſiæ: petiêrunt vt Dominus declararet, ſi in eadem eccleſiola vellet illud corpus ſanctiſſimum poni. Et ſic tanta facilitate motum eſt feretrum, vt nullum onus portantes ſentirent: Sepultum eſt autem illud venerabile corpus in eadem eccleſiola, vbì altare eſt in honore ſanctæ Genofeuæ, quæ familiariſſima extitit beato Remigio. Quod manifeſtum eſt actum fuiſſe diuina diſpoſitione, atque ipſius voluntate, vt ſicut res ſuo nomine adquiſitæ, iuxta ſacras leges epiſcopio Eccleſiæ Rhemenſis erant vnitæ: ità & quæ ipſius meritis erant decætero acquirendæ, Rhemẽſi Eccleſię, in cuius iaceret territorio, vnirentur.

Feretrum immobile.

Tādèm mouetur feretrum.

Poſt cuius obitum cùm lues inguinaria populum primæ Germaniæ deuaſtaret, & omnes Rhemenſis prouinciæ incolæ huius cladis terrerentur auditu, concurrit Rhemenſium populus ad ſancti ſepulcrum, congruum huius cauſæ flagitare remedium. Accenſis quoquè cereis, lichniſque non paucis, hymnis pſalmiſque cæleſtibus per totam excubat noctem. Manè autem facto, quid adhuc precatui deſit, in tractatu rimatur. Repererunt etenim, reuelante Deo, qui ſanctum ſuum mirificari voluit apud homines, quem apud ſe mirificatum habebat, qualiter oratione præmiſſa, adhuc maiori propugnaculo vrbis propugnacula munirentur. Aſſumpta igitur palla de ſuper beati ſepulcro, componunt eam in modum feretri: accenſiſque ſuper cruces cereis atque ſuper ceroferarijs, dant voces in canticis: circumeunt vrbem cum vicis, nec prætereunt vllum hoſpitium, quod non hac circumitione concludãt. Quid plura? Non poſt multos dies, fines huius ciuitatis Rhemenſis lues aggreditur memorata. Veruntamen vſque ad eum locum accedens, quo beati pignus acceſſit, àc ſi conſtitutum cerneret terminum, intrò ingredi vllo modo non eſt auſa: ſed etiam quæ in principio peruaſerat, huius virtutis repulſu reliquit. Qui beatiſſimus pontifex & in vita corporis, & poſt obitum, ſicut infirmis ſanitatum gratiam reddidit, ſic & in peruaſores ſæpiſſimè vltor extitit.

Pſalm. 4.

Nota populi deuotionem.

Eius deuotionis effectus.

Erat enim haud procùl à baſilica campus tellure fœcundus, (Tales enim incolæ olcas vôcant) & hic datus ſancti baſilicæ fuerat. Quem vnus è ciuibus peruadit, deſpiciens hominem, qui eum ſancto loco contulerat. Qui cùm ab Epiſcopo ac loci præpoſito crebrò conuentus fuiſſet, vt quæ iniuſtè peruaſerat, redderet: paruipendens verba, quæ audiebat, pertinaci direpta defenſabat intentione. Deniquè cauſa extitit, & non deuotio, vt properaret ad ſancti baſilicam. Arguitur iterùm à loci præpoſito pro peruaſione campi, ſed nihil dignum ratione reſpondit. Explicitiſque negocijs, aſſcenſo equo ad domum redire diſponit: ſed obſtat niſui eius ſacerdotis iniuria. Nam ſanciatus à ſanguine, diruit in terram. Obligatur lingua, quæ locuta fuerat campum tollere: clauduntur oculi, qui concupierant: manus cõtrahuntur, quæ rapuerant.

Nota cæleſtem in ſacrilegũ vltionem.

Tunc balbutiens, & vix ſermonem explicare valens, ait: Deferte me ad baſilicam ſancti, & quantumcunque ſuper me auri eſt, ad ſepulcrum eius proijcite: Peccaui enim, auferendo res eius. Adſpiciens autẽ dator campi hunc cum muneribus deferri, ait: Nè accipias quæſo, ſancte Dei, munera eius, quæ nunq̃ cupidè accipere cõſueuiſti. Nè ſis, deprecor, adiutor eius, qui inflammante concupiſcentia, rerum tuarum neq̃ poſſeſſor extitit. Nec diſtulit ſanctus audire vocem pauperis ſui. Nam homo ille, licèt

iuſſiſſet

iuſſiſſet dari munera, oſtendit ſanctus Domini, ſe illa non acceptâſſe. Vndè rediens peruaſor domum, amiſit ſpiritum, recepitque eccleſia res ſuas.

De Translatione S. Remigij.

SEpulto ſiquidem, vt prædiximus, corpore beati Remigij in eccleſia ſancti Chriſtophori, cùm multa & ſtupenda miracula in eadem Eccleſia per merita eius, Domini gratia fierent, ampliata & exaltata eſt ipſa Eccleſia. Et facta crypta retro altare, in quam transferretur corpus ſanctiſſimum, effoſſum eſt de loco, in quo erat, vt in foſſam factam in memorata crypta deponerétur, ſed nullo modo moueri potuit. Superueniente autem nocte, & pernoctantibus fratribus in hymnis & canticis, multis accenſis luminaribus, circa mediam noctem ſopor in omnes irruit. Et euigilantibus eis, Calendis Octobris cum ſanctiſſimo corpore ſepulcrum inuentum eſt, angelicis manibus poſitum, in foſſa cryptæ, retro altare factæ. Tantaque euigilantes odoris ſuauitate repleti ſunt omnes, qui adfuerunt, vt humana lingua hoc effari non valeat: & ſic per totam diem & in craſtinum ipſe odor in eadem Eccleſia perſeuerauit. Ipſaque die translationis eius, cum diuinis laudibus ſumptæ ſunt reliquiæ à corpore illius, de capillis videlicet eius, & caſula ac tunica ipſius: & inuolutum eſt corpus illius integrum, ſed exiccatum de brandeo rubeo.

Corp⁹ moueri nó poteſt.

Proceſſu deniquè temporis Pipinus rex, Caroli Magni pater, volens Epiſcopij Laudunenſis villã, quæ Aniſiacus dicitur, accipere quaſi ſub cenſu, ſicut & alias quaſdam fecerat, venit in ea manere. Vbi cùm dormiret, venit ad eum ſanctus Remigius, dicens: Tu quid hîc facis? Quarè intrâſti in hanc villam, quam mihi te deuotior homo dedit, quamque ego Eccleſiæ Dominæ meæ ſanctæ Dei genitricis donaui? Et flagellauit eum ſatis duriter, ità vt liuores poſteà in corpore eius parérent. Et cùm diſparuit beatus Remigius, Pipinus ſurrexit, ac valida correptus febre, quantocyus ab ipſa villa receſſit. De qua febre non paruo tempore laborauit. Et deincèps principes regni, vſque ad moderna tempora, ibi non manſit, ſicut nec in Codiciaco vel Iuliaco, niſi Ludouicus rex Germaniæ, quandò ſuper fratrem ſuum Carolum regnum eius inuaſit, in Iuliaco manſit, & in die craſtina turpiter ante ipſum fratrem fugiens, vix euaſit.

Pipinus rex flagellatur à S. Remigio.

Noſtra ætate colonus quidam villæ Rhemenſis Epiſcopij, quæ Plumbea Fontana dicitur, manebat iuxta fiſcum regium, qui Roſetus vocatur, & nec peculium, nec meſſem, vel pratum propter fiſcalinorum infeſtationem quietè habere valebat. Vndè ſæpè iuſtitiam apud regios miniſteriales petijt, quam obtinere non potuit. Tandèm inuenit ſibi ſalubre conſilium. Nam coxit panes & carnes, & accepit ceruiſiam in vaſculis, prout potuit. Quæ omnia in vaſe, quod vulgò benna dicitur, collocauit, & carro ſuperpoſuit: ſicque iunctis bubus, candelam in manu habens, ad baſilicam ſancti Remigij properauit. Quò perueniens, de pane & carne ac ceruiſia matricularios pauit, candelam ad ſepulcrum ſancti poſuit, & eius auxilium contra opprimentes ſe fiſcalinos expetijt. Pulueren quoquè de pauimento Eccleſiæ, quantùm valuit, collegit, & in panno ligauit, & in prædictam bennam miſit, & deſupèr linteum, ſicut ſupra corpus mortui affectari ſolet, compoſuit, & cum carro ſuo ad propria remeauit. Quicunque autem de obuiantibus eum interrogabant, quid in illo carro duceret, reſpondit ſe ſanctum Remigium ducere. Et admirabantur omnes in dicto & facto illius, putantes illum eſſe amentem. Perueniens autem cum eodem carro in pratum ſuum, in eo paſtores paſcentes diuerſi generis animalia de fiſco Roſeto inuenit: & inuocato ſancto Remigio, vt eum contra oppreſſores ſuos adiuuaret, cœperunt boues & vaccæ cum maximis mugitibus inuicèm ſe cornibus impetere, hirci hircos, capræ capras cornibus impugnare, porci cum porcis cõfligere, veruecès cum veruecibus ſe collidere, paſtores ſe fuſtibus & pugnis mutuò percutere. Et leuato maximo turbine, paſtores eiulantes, animalia ſecundùm genus ſuum cum maximo tonitru & ſtrepitu ità cœperunt versùs Roſetum fugere, àc ſi maxima multitudo inſequentium eos cum flagellis perſequeretur. Quod videntes & audientes fiſcalini, nimio terrore perculſi, non putauerunt ſe vel vna hora viuere poſſe. Vndè correcti à præſumptione ſua, ab afflictione pauperis ſancti Remigij adeò ceſſauerunt, vt poſtmodùm idem pau-

Nota piam ruſtici ſimplicitatem.

Vide cæleſtẽ animaduerſionem.

pauper homo pacificè & ſine inquietudine poſſideret ſua. Et quoniam iuxta fluuium Saram in loco lutoſo manebat, maximam moleſtiam in ſuis habitaculis à ſerpentibus ſuſtinebat. Qui accipiens puluerem, quem de pauimento Eccleſiæ ſancti Remigij colligens ſecum detulit, per ſua habitacula ſparſit, & poſteà ſerpens in eis locis, in quibus puluis ſparſus fuerat, non apparuit. Quibus oſtenſis miraculis, certo indicio colligere poſſumus, quia ſi non hæſitantes in fide, in tribulationibus noſtris auxilium ſancti Remigij ex corde petiērimus, & ab angelorum ſatanæ, qui in ſerpente matrem humani generis allocutus deceperat, infeſtationibus, & à prauorum hominum improbitatibus, eius meritis & interceſſionibus liberabimur. Gene. 3.

Tempore Ludouici Imperatoris, duo fratres Franci foreſtarij eius, inuaſerunt partem de ſylua, quam in ſaltu Voſagi, vt ſuprà oſtendimus, ſanctus Remigius in vita ſua precio comparauerat, intrà fines eius, dicentes quòd plùs pertineret ipſa ſylua ad fiſcum Imperatoris, quàm ad partem ſancti Remigij. Contradicentibus autem hominibus de poteſtate Rhemenſis Eccleſiæ, vnus eorum altercando venit ad porcos ſuos, quos in eandem ſyluam ad paſtionem miſerat, inter quos lupum inuenit. Quem, aſſcendens equum, velociter eſt inſecutus. Et volens eum percutere, equo expaueſcente, colliſit caput ad vnum fuſtem de ipſa ſylua, ità vt cerebrum illius in terram defluxerit: & mortuus eſt. Frater verò eius concitè pergens in partem alteram, peruenit ad quandam petram, & dixit: Omnibus notum ſit, quia vſque ad hanc petram eſt iſta ſylua Imperatoris. Et cùm percuteret eandem petram dolatoria, quam in manu portabat, exiliērunt ab illa particulę in oculos eius, & excæcatus eſt. Sicq; ambo receperunt mercedem præſumptionis & mendacij ſui. Pœna vſurpantium res eccleſiaſticas.

Quidam vir nobilis de territorio Niuernenſi, obtentis reliquijs beati Remigij, oratorium in eius honore in proprietate ſua ædificauit: vbì Dominus multas virtutes per merita ipſius ſancti ſui oſtendit. Cùm autem defuncto Ludouico Imperatore, Aquitani gentilicia mobilitate abſque iugo principis, prout quiſque poterat, ſe efferre, & ad inuicèm pugnare, ac per contiguos pagos debacchari cœperunt, pauperes homines ſubſtantiolas ſuas in Eccleſijs reponere ſtuduerunt. Vndè conſiſi opinione virtutum, quæ ibì fiebant, ad ſaluandum ſua in eodem oratorio quique poterant, certatìm repoſuerant. Audientes autem prædones idem oratorium multis plurimorum opibus refertum, aggreſſi ſunt eas diripere. Quorum vnus obſeratum oſtium pede percuſſit, vt ſeram effringeret, & mox eidem oſtio pes eius adhæſit, & reſupinus præſumptor in terram cecidit. Quod videntes alij, aufugerunt. Ipſe autem miſer cruciatu cogente, cum maximo eiulatu cœpit culpam ſuam fateri, & cum lachrymis amariſſimis profiteri, quòd ſi Deus per merita ſancti Remigij pedem illius ab ipſo compede ſolueret, nunquàm vlteriùs de ipſa vel de alia Eccleſia quicquam tolleret, vel tolli, quantùm in ipſo eſſet, vllo modo conſentiret. Caballum quoquè ſuum cum ſella, & alia, quæ potuit, ad eandem Eccleſiam donauit: ſicque poſt confeſſionem & lachrymas atque profeſſionem & votum, pes eius ab oſtio, cui inhæſerat, eſt ſolutus. Veruntamen poſteà de ipſo arido pede claudus remanſit, vſquedùm computreſcente crure ac femore, poſt diutinum laborem mortuus fuit. Nota vltionē diuinā.

Quandò tres fratres reges, Clotarius, Ludouicus & Carolus, regnum poſt patris ſui obitum inter ſe diuiſerunt, epiſcopium Rhemenſe, quod tenebat Folco preſbyter, Carolus inter homines ſuos diuiſit, villam Iuliacum Richuuino in beneficium dedit. Cùm autem vxor illius, nomine Berta, in cubiculo villæ ipſius iaceret, venit ad eam ſanctus Remigius, dicens: Non eſt iſte locus tuus ad iacendum. Alterius meriti & officij debet eſſe, qui hanc villam habere, & in hoc cubiculo iacere debet. Surge quantocyùs, & hinc abſcede. Quod illa paruipendit, putans ſe viſum inane vidère. Altera vice venit ad eam ſanctus Remigius, & dixit ei: Cur hinc non abſceſſiſti, ſicut tibi præcepi? Vide nè ampliùs te hîc inueniam. Quod illa, vt priùs, pro nihilo duxit. Tertiò vt venit ad eam ſanctus Remigius, dixit: Nónne iam ſemèl & ſecundò tibi præcepi, vt hinc abſcederes? Sed quia cōtempſiſti hinc pergere, aliorum deportatione abſcedes. Et percuſſit illam virga, quam tenebat in manu. Quæ toto corpore in maximum tumorem conuerſo, quod vidit, viro ſuo Richuuino & alijs quàm pluribus dixit, & per aliquantos dies ſeueriſſimè cruciata, vitam finiuit. Cuius corpus vir eius in Eccleſiam ſancti Remigij deportari, eamque ibidèm ſepeliri fecit. Mirantur Aliud horrēdum ſupplicium.

quidam, quòd cum vindicta mortali illam de prædicta villa expulit, & corpus eius in Eccleſia ſua ſepeliendum recepit. Quod nemo mirabitur, ſi perpenderit, qua intẽtione ſancti vindictas in delinquentes exerunt: Videlicet vt ſi ſe recognouerint, hîc recipiant quod merentur, nè poſt mortem æternis ſupplicijs crucie̅tur, ſicut in libro Regum legimus de propheta illo, qui inobediens ori Domini extitit, & à leone percuſſus interijt: & poſt vltionem perceptam, à leone corpus illius intactum permanſit. Si autem hîc ſe non correxerint, in quos vindictæ procedunt, vt alij de flagellis eorum emendentur, & metuentes corrigantur, ſicut ſcriptum eſt: Mulctato peſtilente, ſapientior erit paruulus. Cauſantur etiam aliqui, quoniam ſanctus Remigius nunc in rerum ſuarum inuaſores, & familiæ ſuæ oppreſſores non vindicat, ſicut præcedentibus temporibus egerat, vſurpantes Pſalmi verſum: Signa, inquiunt, non videmus, iam non eſt propheta, & nos non cognoſcet ampliùs. Sed non hinc cauſandum, verùm dolendum atque timendum eſt, quia impletur noſtris, quod prædictum eſt antiquis temporibus. Scriptum eſt enim in Apocalypſi: Factus eſt ſol vt ſaccus cilicinus. In extremo quippe noſtro tempore ſol quaſi cilicinus ſaccus oſtenditur: quia fulgẽs vita prædicantium, ante reproborum oculos aſpera & deſpecta probatur, & ſanctorum miracula per contemptum peccantibus, iuſto iudicio ſubtrahuntur, ſicut ſcriptum eſt: Nè quandò conuertantur, & ſanem eos: quatenùs pleniùs obruantur ſupplicijs, qui nunc gaudent etiam in delictis. Veruntamen hîc ſanctus imitator Domini ſui, qui non omnia vindicat, vt eius oſtendatur patientia: nec omnia inulta dimittit, vt eius probetur prouidentia: licèt non tam frequenter exerat in pernicioſos vindictam, non vſquequaquè inulta noſtris temporibus deſerit præſumptorum piacula.

Cur ſancti ſeſe vlciſcãtur. *3. Reg. 13.* *Prouer. 21.* *Pſalm. 73.* *Apoc. 6.* *Eſai. 6.*

Nam Blithgarius quidam nupèr manſum de theſauro Eccleſiæ in villa Tenoilo precio apud Bernardum cuſtodem obtinuit, vndè famulos ſancti Remigij cum flagellis eiecit. Conclamantibus autem eis ſanctum Remigium, vt eos adiuuaret, idem Blithgarius cum irriſione illis reſpondit: Modò parebit, qualiter vos ſanctus Remigius adiuuabit. Videte, quomodò in adiutorium veſtrum venit. Et inter hæc verba cum maximo clamore ingemuit, & incredibiliter inflando intumuit, ſicque medius crepuit & mortuus eſt. Quibus auditis, diuinam in nobis vindictam pertimeſcentes, blaſphemiam in Deum & ſanctos eius magnoperè caueamus, ſtudentes nè eccleſiaſticam familiam crudeliter tractemus, & nè contra mala proximi, pertrahamur ad retributionem mali, vel ad liuorem odij: nè per tentamenta diaboli, ad delectationem vel conſenſum peccandi: nè contra flagella ſummi opificis, proruamus in exceſſum murmurationis. Licèt enim non fiant nobis tam frequentia ac reuerenda per hunc ſeruum ſuum miracula, tamen certi eſſe debemus, quia non ſubtrahit ciuitati ſuæ, ac nobis ciuibus ſuis continua interceſſionis ſuæ auxilia, ſicut de Ieremia legimus: Hic eſt, inquit, fratrum amator, & populi Iſraël: hic eſt, qui multùm orat ꝑ populo & vniuerſa ſancta ciuitate Ieruſalem.

Nota horrendum irriſoris ſupplicium. *2. Mach. 14.*

De ſecunda S. Remigij Translatione.

ANNO incarnationis Dominicæ octingenteſimo quinquageſimoſecundo, nupèr adhuc ampliata ipſa Eccleſia, cùm de loco cryptæ prioris, ſepulcrum vnà cùm beati Remigij corpore translatum eſt in cryptam, maiori & pulchriori opere factam, ipſum corpus ſanctiſſimum, ſicut & in anteriori tranſlatione, ab Epiſcopis Rhemorum diœceſeos integrum inuentum eſt, & brandeo rubeo inuolutum. Et cùm de ipſo ſepulcro in locello argenteo eſt tranſpoſitũ, pars de ipſo brandeo cũ ſudario, quod fuerat ſup caput eius, aſſumpta in ſcriniolo eburneo, ſecus altare ſanctæ Mariæ in ciuitate honore debito veneratur. Locellus autem argenteus, cum corpore ipſius ſancti, ſepulcro marmoreo, in quo antè iacuerat, ſuperpoſitum fuit, & reliquiæ, quæ ad caput illius extra ſepulcrum repertæ fuerant, in ſepulcro, in quo iacuerat, à præfatis Epiſcopis fuerunt poſitæ Calendis Octobris. Quo Calendarum die & altera eius translatio ante plures annos fuerat celebrata. Cùm autem ſanctiſſimum corpus eius de ſepulcro in prædictum locellum argenteum tranſlatum fuit, Rado tunc ſubdiaconus Eccleſiæ Sueſſonicæ, qui cum epiſcopo ſuo Rothado illuc conuenerat, iam per annum integrum dolore dentium adeò die noctuque

Corpus S. Remigij integrum inuentum.

ctuque vexabatur, vt ſenſum præ nimio dolore metueret perdere. Qui, dum Epi-
ſcopi in compoſitione ſancti corporis intenderent, maxillam in qua dolore vexaba-
tur, loco in quo corpus ſanctum iacuerat, appoſuit, & mox ab ipſo dolore libe-
ratus, deinceps dentium dolorem non ſenſit, ſicut poſt vigintiquinque annos
idem referre curauit. Et ipſo die in quodam oratorio, vbi memoria beati Remigij
colitur, in pago Ribuario, duo contracti ſanati fuerunt. Ex tempore quidem primæ
ac ſecundæ tranſlationis, ſicuti & antè, multę & inſignes virtutes in eodem loco per
ipſius ſancti merita ex diuerſis infirmitatibus ſunt operatæ. Quas quidem habemus
deſcriptas, ſed hîc propter pluralitatem, & quia ſæpiùs ibidèm oſtenduntur, omiſi-
mus ponere.

Quia ex digeſtis virtutibus abundantiſſimè claret, quàm inſigni illum Dominus
gloria & honore dignatus ſit coronare, &, vt erat in conſpectu eius, mirabilem ho-
minibus demonſtrare: de quibus, fratres chariſſimi, breui epilogo quędam comme-
moremus, vt contemplemur, qualiter hic beatiſſimus patronus ac protector noſter
ſanctorum, tam veteris quàm noui Teſtamenti, patrum ſpiritu, ſcilicet diuerſitate
operationum, vnius eiuſdemque ſpiritûs à diuerſis accepta, viuens in corpore ple-
nus fuerit, & poſt obitum conſors miraculis claruit. In eo nanque, quòd cælitùs pre-
nunciatus, & ex nomine deſignatus extitit, repręſentatos uobis Iſaac patriarcham & Gene.17.
Iohannem Baptiſtam videmus: In eo, quòd ſanctificatus needùm natus, & ab ado- Luc.1.
leſcentia in recluſione, populi deuitauit pręſentiam, item Ieremiam & Iohannem Ierem.1.
Baptiſtam: In eo, quòd ab Epiſcopis prouinciæ Rhemēſis & clero ac populo electus, Luc.1.
& ſignis ſuper eum diuinitùs oſtenſis eſt ordinatus Epiſcopus, Matthiam, qui ab apo- Acto.1.
ſtolis & cæteris fidelibus electus & oblatus Domino, diuina eſt ſorte ordinatus Apo-
ſtolus: In eo, quòd inter amariſſimos huius ſeculi fluctus, meritorum atque virtutū,
orationum ac prædicationum remigio ſanctam Eccleſiam ad portum æternæ lucis Geneſ.7.
gubernauit, Noe, qui arcam, præſignantem Eccleſiam, in diluuio erexit. In eo, quòd
ſplendida facta eſt eius facies de præſentia Chriſti, Moyſen. In eo, quòd inter flam- Exod.34.
mas & reſidua, quæ needùm ignis vorauerat, ſtetit, & incēdium ſe tranſire prohibuit,
Aaron. In eo, quòd rebus inſenſibilibus maledicens, cultores earum damnauit ſte- Num.16.
rilitate, Dauid. In eo, quòd tria millia virorum, prædicatione ſua conuerſorum, vi- 2.Reg.1.
gilia ſancti Paſchæ baptizauit, & puellam à morte reſuſcitauit, beatum Petrum, qui in
ſancta Pentecoſte totidem millia Iudæorum ad fidem conuertit, & baptizari fecit, & Act.2. & 9.
Dorcam à morte reſuſcitauit. In eo, quòd ferociſſimos Barbaros à feritate ſua miti-
gauit, & Rhemis ad baptizandum concluſit, quibus poſt ſacrum baptiſma panem cæ-
li & ſpiritualem potum dedit, Eliſeum, qui hoſtes venientes in Samaria concluſit, 4 Reg 6.
quibus cibum & potum dari præcepit. In eo, quòd paruiſſimos liquores ſuperabun-
dari fecit, Eliam & item Eliſeum. In eo, quòd regi Ludouico prædixit prophetico 3.Reg.17. 4.Reg 4.
ſpiritu, quæ ſibi ſuiſque poſteris erant ventura, Eſaiam, qui regi Ezechiæ, quæ illi 4.Reg.20.
ſuiſque erant futura, prædixit. In eo, quòd longè poſitus corpore, præſens ſpiritu,
obitum regis cognouit, itidèm Eliſeum, cuius corpus præſens nō erat, quandò Naa- 4.Reg.5.
man in occurſum Giezi de curru ſuo deſcendit. In eo, quòd reuelante ſibi ſancto
ſpiritu famem futuram prænoſcens, prouidentiam quomodò laboraturo fame po- Geneſ 41.
pulo ſubueniret adhibuit, Ioſeph. In eo, quòd vt iuſtus iuſtificaretur adhuc, corpo- Tob.2.& 11
ralium lumen oculorum aliquandiù amiſit, & poſteà viſum recepit, Tobiam. Sed &
quia vitis veræ palmes fructum ferens, purgatus eſt, quô fructum plùs afferret, cùm
oculorum mentis lumine, quod non amiſerat, lumen corporalium oculorum, quod
aliquandiù amiſerat, in tentatione patiens & laudes referens, poſt tentationem au-
tem probatus, lumine corporalium oculorum recepto, vt in amiſſione, Dominum
benedixit, Iob conſideramus: qui patiens in tentatione, nomen Domini benedixit, Iob1.& 42.
& poſt tentationem probatus, duplicia ſua poſſedit. In eo, quòd die ſui receſsûs co-
gnito, per Miſſarum celebrationem ſuis valefecit ac obijt, beatum Iohannem Apo-
ſtolum & Euangeliſtam. In eo, quòd palla ſepulcri cladem inguinariam reſtrinxit ac
repulit, egregium Paulum, cuius ſudario ac ſemicinctijs ſanabantur ægroti. In eo, Acto.19.
quòd zelo iuſtitiæ & viuens in corpore, & poſt obitum in delinquentes vindictas ex-
ercuit, item Moyſen, Phineen, Ioſue & Eliam, Petrum Simonis Magi, Ananiæ &

Act. 5. & 13. Sapphiræ percuſſorem, & Paulum Elymæ magi excæcatorem. In eo, quòd ſanctiſſimum corpus eius priùs in deſignata nutu diuino Eccleſia ſepultum, & poſteà angelico miniſterio de loco ad locum eſt deportatum, Abacuc Prophetam, qui manu angeli de Iudæa ſuper lacum Babylonis eſt deportatus, indeque in Iudæam reuectus: & Moyſen qui à Domino, angelico vtiquè miniſterio, fuit ſepultus: cuius ſepulcrum ſicut nemo vſque in præſens nouit, ità cuiuſmodi ordine ſepulcrum iſtius ſancti trãſlatum fuerit, nemo cognoſcit.

Dan. 14.

Deut. 34.

VERSVS INSCRIPTI SEPVLCRO S. REMIGII.

HIC famulus Hincmar Domini ſacra membra locauit
Dulcis Remigij, ductus amore pio.
Qui priùs eſt ſanctus, mundo quàm matre creatus,
Et magnus dictus cælitùs ore Dei.
Bis denos binoſque gerens feliciter annos,
Sorte Dei ſumpſit pontificale decus.
Sexaginta ſimul bis ſeptem manſerat annis
Iſtius vrbis honor, præſul & orbis amor.
Vitam defunctis reddens, quoquè lumina cæcis.
Egerat & viuens plurima mira ſatis.
Nam domuit fera corda animo pius, ore profuſus,
Sicambræ gentis regia ſceptra ſacrans.
Nonaginta quidem ſex cùm compleuerat annos,
Splendida lux noſtras deſeruit tenebras.
Idus iam plenas cùm Ianus menſis haberet,
Emeritus miles præmia digna capit.
Iſdem Hincmarus priùs hac in ſede ſacerdos.
Pòſt triginta loco conſtitit & numero.
Cui ſextusdecimus ſub hac radiante lucerna
Remigio, Rhemis munia chara dedit.
Annis ſeptenis quinis ac menſibus egit
Paſtoris curam, hæc recolenda patrans.
Octingenteno quinquagenoque ſecundo,
Quo Deus eſt anno virgine natus homo:
Tertius & Carolus regni componeret actus,
October primam cùm daret atque diem.
Ac ter centenus octauus tangeret annus,
Hic iuſtus Domini quo petit aſtra poli.
Ter centum fuerant tres & deni quatuor anni,
Quo vitæ Francos gurgite lauit ouans.
Ipſius is precibus cæleſti in ſede locetur,
Quem terris coluit verus amator, Amen.

DE S. PONTIANO MARTYRE, EX LIBRIS PERANTIQVIS MANVSCRIPTIS. EX

hac hiſtoria petita ſunt, quæ in antiquiſſimis Martyrologijs leguntur. Stylum aliquot locis nonnihil mutauimus in gratiam lectoris.

TEMPORIBVS Antonini Imperatoris excitata eſt perſecutio in Chriſtianos, vt compellerentur idolis immolare. Inſidiabantur autem infideles fidelibus, & Chriſtianorum nomen haud ſecùs, atquè inquinamentum quoddam, abominabantur. Porrò iubente Antonino Imperatore, Fabianus quidam ad vrbem Spoletanam ꝑfectus eſt, vt eius loci Chriſtianos ad idolorum culturam adigeret. Is ergò cùm eò perueniſſet, ſedit pro tribunali, omnemque ad ſe populum conuocari iuſſit. Qui cùm aduenisset, his verbis allocutus eſt: Pijſſimus Imperator Antoninus ablegauit me ad hanc vrbem, vt ſi quis eius præceptis nolit obtemperare, capitali ſentẽtia puniatur. Itaque multi de populo ei conſentientes, idolis ſacrificârunt: multi verò in fide Domini noſtri IESV Chriſti permanẽtes, multas tolerauerunt afflictiones & tribulationes, vt animas ſuas Domino per martyrium conſecrarent. Impius nanque iudex Fabianus Chriſtianos multis modis perſecutus eſt. Erat tunc temporis quidam Pontianus nomine, in Dei timore firmus & ſtabilis, qui noluit idolis offerre ſacrificium. Iuſſu igitur Fabiani à ſatellitibus eius compræhẽſus eſt, & ad illius tribunal adductus. Cui ſic ait Fabianus: Quis vocaris? Reſpondit Pontianus: A parentibus quidem meis nomen mihi Pontiani impoſitum eſt: ſed ego aliud maius & prçclarius habeo, nempe Chriſtiani. Dixit ad eum Fabianus: Iuuenis benè nate, abijce animi tui incredulitatem. Error enim te inuaſit, quo fit, vt derelinquas pijſſimos deos noſtros, & colas hominem, quem Iudæi perſecuti ſunt de ciuitate in ciuitatem, & tandèm cruci affixerunt, qui te adiuuare non valebit. Accede ergò, & adora miſericordes deos, & noli ſeduci hominum maleficis artibus: quia Deus tuus, in quem tu credis, non poterit te liberare è manibus meis. At ſanctus Pontianus in illum reſpiciens, ait: Non poteris me ſeducere impuris ſermonibus tuis: neque Imperator tuus me abſtrahere valebit à Domino meo IESV Chriſto, vt adorem idola ſurda & muta, quæ non poſſunt liberare cultores ſuos. Tunc iratus Fabianus iudex, ſanctum Pontianum veſtibus nudatum, iuſſit virgis cædi, nec ceſſari à verberibus, donèc ſanguis eius largiter in terram diffueret. Cùm autem huic operi inſtarent miniſtri, ſanctus Pontianus dixit iudici: Horribilis vultu, & abominabilis cum dijs tuis, non te pudet tuî, cùm cernas me non ſentire pœnas, quas mihi inferri voluiſti? Credo enim in Dominum meum IESVM Chriſtum, quòd ille te pudefaciet, quemadmodùm ſolet confundere patrem tuum diabolum. Iratus Fabianus, præcepit vt ſuper prunas nudis plantis ingredi cogeretur. At ſanctus Pontianus ſignum Chriſti in fronte ſibi fecit, & ſuper ardentes carbones nudis pedibus ambulauit, dicens ad iudicem: Eccè ego in nomine Domini mei IESV Chriſti nudis plantis ardentes calco carbones: tu quoquè, ſi auſus es, mitte manum tuam in aquam calidam in nomine Iouis tui, & vide num te ſeruare poſſit illæſum. Tunc Fabianus ira inflammatus, iuſſit eum ſuſpendi in eculeum. Vbi cùm à carnificibus torqueretur, illi viribus deſtituti, clamare cœperunt: Væ vobis, quia nos maiori afficimur cruciatu, quàm iſte. Manus noſtræ iam clanguërunt, & vnci fracti ſunt, nihilque poſſumus efficere. Tum verò impius iudex præcepit, vt in ima carceris conijceretur. Venerunt autem ad eum omnes religioſi, confirmabantque animum eius, vt in agone martyrij conſtantem ſe exhiberet.

14. IANVARI. Alij habent eũ 19. Ianu.

Pótian⁹ cõphenditur.

Cõſtãtia martyris.

Signũ crucis ſibi imprimit.

Audiens hoc impius Fabianus, iuſſit eum è carcere educi, & adduci in amphi-

theatrum, duoſque leones ſæuos in eum dimitti, vt oſſa eius comminuerent. Beſtijs autem corrixantibus, ſanctus Pontianus ità Dominum orauit: Domine IESV Chriſte, ſalua me de ore leonum, vt enarrem nomen tuum fratribus meis. Et cùm orationem complêſſet, venerunt ad eum leones rugientes, illoque viſo, adeò ſunt manſuefacti, vt demiſſis ceruicibus beatum Pontianum adorarent. Quod cùm vidiſſet omnis populus, exclamauit voce magna, dicens: Verè magnus eſt Deus Chriſtianorum: dimittatur ſanctus Dei. At Fabianus cernens in populo ſeditionem oriri, iuſſit eum iterùm in carcerem retrudi, & ibì duodecim dies ſine cibo potuque relinqui, vt fame confectus, ſpiritum exhalaret. Sed cùm ille in carcerem incluſus eſſet, circa noctis medium angelus Domini apparuit ei in imo carcere, cibum cæleſtem adferens, eumque confortans his verbis: Forti animo eſto. Elapſis indè diebus duodecim, venerunt miniſtri vt tollerent corpus eius: putabant enim famis nimietate iam extinctum eum eſſe. Et eccè inueniunt illum pſallentem atque dicentem: In Domino confido: non timebo quid faciat mihi homo. Renunciauerunt ergò Fabiano, quòd nihil mali paſſus eſſet Pontianus. Præſes ergò Fabianus è carcere produci eum mandat, plumboque liquefacto dorſum eius perfundi. Miniſtri his auditis, æneum adferunt cacabum, plumbumque feruenter liquefaciunt. Deindè annunciant præſidi paratum eſſe ſupplicium: Tum ille iuſſit ſanctum virum in lecto ferreo extendi, plumboque feruente perfundi, vt perterritus pœnæ acerbitate, dijs ſacrificaret. Itaque miniſtri arrepto æneo cacabo, infuderunt plumbum in dorſum martyris: ſed ſicut enatat aqua in marmore, ità de eius dorſo plumbum enatauit. dixitque ſanctus martyr ad Præſidem: Eccè Deus meus ex omnibus ſupplicijs tuis me eruït, & necdùm erubeſcis? Fabianus reſpondit: Audi me Pontiane, & ſacrifica dijs, & ſerua animam tuam. Sanctus Pontianus dixit: Obmuteſce infelix, & noli auribus meis hanc iniuriam irrogare: quoniam dij tui dæmonia ſunt ſurda & muta, quæ te non poſſunt adiuuare.

Leones manſueſcunt.

Plumbo liquefacto perfunditur.

Audiens hæc Fabianus iudex, ira feruеſcens, ità dixit: Contemptor deorum Pontianus, qui dijs ſacrificare noluit, ſpiculatori tradatur, & caput eius amputetur. Quo dicto, abduxerunt eum vt decollaretur. Ille verò poſitis humì genibus, ſanctas preces obtulit Domino, dicens: Gratias tibi ago omnipotens Deus, qui me ad hanc horam perduxiſti, vt per agonem paſſionis diabolum confunderem in tuo ſancto nomine: & nunc Domine ſuſcipe ſpiritum meum in pace. His dictis, percuſſit eum ſpiculator, & ſanctus martyr conſummauit agonem ſuum decimonono Calendas Februarias. Porrò Chriſtiani noctù abſtulerunt corpus eius à ponte ſanguinario, & ſepeliêrunt eum in pace non longè à muro vrbis Spoletanæ, in fundo qui appellatur Lucianus: Sepultus verò eſt 15. Calendas Februarij, dederuntq; omnes gloriam Deo, qui vincit inimicos & coronat ſanctos ſuos. Ipſi honor & gloria in ſecula, Amen.

Capite plectitur.

PROLOGVS BEDAE IN VITAM S. FELICIS NOLANI, CONFESSORIS, AVTHORE EODEM

venerabili Beda presbytero.

FELICISSIMVM beati Felicis triumphum, quem in Nola Campaniæ ciuitate, Domino adiuuante, promeruit, Paulinus eiuſdem ciuitatis Epiſcopus verſibus hexametris pulcherrimè ac pleniſſimè deſcripſit: qui quia metricis potiùs, quàm ſimplicibus habiles ſunt lectoribus, placuit nobis, ob plurimorum vtilitatem, eandem ſancti Confeſſoris hiſtoriam planioribus dilucidare ſermonibus, eiuſque imitari induſtriam, qui martyrium beati Caßiani de metrico opere Prudentij, in commune apertumque omnibus eloquium tranſtulit.

VITA

VITA S. FELICIS NOLANI, CONFESSORIS, AVTHORE VENERABILI BEDA *presbytero.*

IGITVR Felix natus eſt in Nola quidem Campaniæ, ſed patre Syro, nomine Hermia, qui de Oriente Nolam veniens, ibidemque quaſi indigena inhabitans, genuit filiū Felicem: eique defunctus reliquit hæreditatem ſubſtantiæ locupletis, cui tamen ipſe promiſſæ in cæleſtibus hæreditatis dona præpoſuit. Habuit autem & fratrem cognomine ſui patris, id eſt, Hermiam, cum quo patrimonium diuideret terrenum. Qui longè à Felicis moribus agens, atque ideò felicitate indignus perpetua effectus eſt. Nam terrena ſolummodò bona diligere ſtuduit, & Cæſaris potiùs quàm Chriſti eſſe miles elegit. At contrà Felix, nominis ſui myſterium factis exequens, mox à puero ſe diuino famulatui ſubiecit, & creſcente gratia virtutum, primò Lectoris officium in Eccleſia ſuſcepit, ac poſt ad Exorciſtæ gradum prouectus, immundos ex obſeſſis corporibus ſpiritus eijcere cœpit. Cumque & in hoc miniſterio virtutibus clarus extitiſſet, non mora, condignum meritis Preſbyterij gradum ſubijt: nec minor gradu, mente & opere remanſit, ſicut etiam aduenienſ tentationum turbo probauit.

14. Ianuar. — *Hermias frater Felicis.* — *Felix fit presbyter.*

Nam tempore eodem exorta infidelium perſecutio, graui Eccleſiam certamine pulſauit: nec tamen portæ mortis, portas filiæ Sion, vt non nunciarent laudem ſui creatoris, auertere potuerunt. Cumque magiſtri authoreſque perfidiæ primum ſuæ veſaniæ conflictum contra ipſos veritatis ac fidei Dominicæ magiſtros intendiſſent, primoſque epiſcopos vel preſbyteros eccleſiarum, ad terrorem minarum, aut morti tradere, aut ad negandam fidem cogere conſpiràſſent: factum eſt, vt miniſtri erroris & infeſti furoris, Nolam quoquè peruenientes, epiſcopum vrbis illius, nomine Maximum, virum doctrina, pietate atque ætate venerabilem, ad tormenta quærerent. Quod ille animaduertens, memor Dominici præcepti, quo dictum eſt, Cùm vos perſecuti fuerint in ciuitate iſta, fugite in aliam: petit ad tempus ſeceſſum loci remotioris, relicto ad tuitionem ciuitatis Felice preſbytero, quem filij loco complectebatur, atque hæredem ſuæ ſedis accipere deſiderabat. At perſecutores vbi epiſcopum inuenire nequiuerunt, nihil morati, manus in Felicem mittere contendunt, eumque primùm quaſi maximam poſt epiſcopum vrbis arcem, à conſtantia famoſæ ſuæ virtutis deijcere, vel blandiendo promiſſis, vel pœnis terrendo ſatagunt. Comprehenſus ergò Felix ab aduerſarijs furentibus, ſed ipſe multùm de interna ſpiritûs ſancti conſolatione confiſus, mittitur in carcerem tenebroſum: vbi manus ſimul & collum ferrea vincula ſtringunt, neruo pedes arctantur. Fragmenta quoquè teſtarum ſubter eum ſternebantur, nè inter horrorem & frigora longæ noctis ligatus, vel ſomnum vel requiem capere aliquam, continuo horum acumine compunctus, ſineretur.

Matth. 10. — *Felix comprehenditur.*

Intereà Epiſcopus, qui ad montium latibula hoſtem fugiendo ſeceſſerat, & ipſe non minore martyrium paſſione gerebat, quàm ſi ferro vinctus, aut teſtis ſuperpoſitus, vel flammis eſſet vrendus. Vrebat nanque animum illius cura maxima ſui gregis, vrebat & corpus fames, vnà cum gelidæ rigore hyemis: qui inter ſpineta ſine tecto & alimento iacens, noctem vnà cum die peruigil, ſolicitis continuabat in precibus. Nec difficilè membra ſenilia, & longis exhauſta ieiunijs, tanta vis malorum comprimens, vel ad mortem vſque coëgit. Sed vt ſuperna pietas apertiſſimè, quanta ſuî cura vir ille dignus eſſet, oſtenderet, mittitur è cælo angelus, qui beatum Felicem confeſſorem vinculis exemptum, ad quærendum recreandumque ac domi reuocandum antiſtitem ocyùs venire præciperet. Erant autem plures eodem in carcere clauſi: ſed angelus adueniens, ſoli Felici, qui pietatis gratia vinctus erat, apparuit,

Epiſcopi afflictio. — *Angelus Felicē vinculis abſoluit.*

apparuit, luce ſplendens coruſca, & ipſam quoquè domum gratia lucis adimplens: cuius voce ſimul & luce Felix motus intremuit, ac primùm quidem ſe ſomnij imagine illudi putauit. At angelus ſurgere illum, & ſe ſequi exeundo præcepit. Qui ſtupens ad imperium iubentis, cauſabatur ſe exire non poſſe, quia & vinculis, & clauſtro carceris, & cuſtodum diligentia teneretur.

Porrò angelus iterata voce ſurgere illum properè, nihil obſtantibus vinculis, iuſſit: & dicto citiùs catenæ de manibus & collo eius, compedesq́ue cecidêre de pedibus. Eduxit autem illum foràs miro rerum ordine, aperta ſibi quidem ianua carceris, ſed cæteris clauſa: ità vt per ipſos cuſtodes, quibus claudebatur, ignaros rerum iter agerent, ipſo angelo inſtàr columnæ Moſaicæ, & ducatum Felici & lumen, vſquedum hoſtium manus euaderet, præſentiæ ſuæ fulgore præbente. Vt autem peruenit beatus Felix confeſſor ad locum deſerti, quò epiſcopus ſeceſſerat, inuenit eum ægra ſuſpiria tenui flatu trahentem. Et quidem gauiſus, quòd eum viuentem inuenerit: contriſtatus verò eſt multùm, quòd inuentum morti proximum vidit. Itaque complexatus & oſculatus eſt patrem, cœpitq́ue tentare, ſi fortè crebro anhelitu ſui oris, & ſui fotù corporis aliquid caloris poſſet gelidis eius artubus adferre. Cùm verò diù laborans, neque clamando, neque tangendo aliquid ſenſûs vitalis in eius poſſet vel animo excitare vel corpore, ſed neque ignem aut alimentum in proximo, quo eum rigentem ac tabeſcentem recrearet, haberet: tandèm inuento ſalubri conſilio, flectit genua ſua ad patrem Domini noſtri IESV Chriſti, ſuppliciter obſecrans, vt ipſe cælitùs eum iuuaret, quò miniſterium pietatis, quod iuſſus erat, erga patrem ſuum explere valeret. Nec mora: exauditus vidit pendentem vicinis in ſentibus vuam, & illius eſſe munus agnouit, qui naturarum conditor atque author omnium, & aquam de petra produxit arida, & ipſam cùm voluit in vinum conuertit. Lætatusq́ue multùm hoc munere diuinæ pietatis, tulit racemum, atque ad os epiſcopi morientis admouit. Sed quia ille ſtrictis dentibus inſtàr mortui, vtpotè omni ſenſu & cordis & animæ carens, oblatum ſibi guſtum prorsùs accipere neſciebat: tandèm ſanctus preſbyter Felix, felici manuum ſuarũ luctamine aperuit arida eius labia, & ſic ori eius, reſoluta vua, quantum potuit ſucci ſalutaris infudit. Quo guſtato, mox pater ſenſum & animæ recepit & corporis: aperiuntur deindè oculi, linguaq́ue, quæ ſiccis hærebat faucibus, ad loquendum ſoluta eſt. Et vbì plenè reuiuiſcens, Felicem eſſe, qui ad ſe quærendum veniſſet, agnouit, paterna illum pietate complexus, & quarè tam ſerò veniret, conqueſtus eſt: Vbì, inquiens, tam diù demoratus es fili? Nam te iamdudùm Dominus ad me venturum promiſerat.

Felicis erga epiſcopum charitas.

Num. 20. Iohan. 2.

Vides autem, quia & ſi fragilitate victus corporis, ad horam ceſſi, ſolidam tamen animi fidelis conſtantiam ſeruaui, ſicut etiam loci huius, ad quem ſucceſſi, ſtatus indicat. Poteram quidem ad vicum aliquem, ſiue aliã vrbem, vbì ab hoſtibus eſſem tutus, intrare, ſi mihi vilis fides, & cara hæc vita fuiſſet. Nunc autem cuncta hominum refugia declinans, ad deſerta verò montium confugiens, diuinæ tantùm me gratiæ tuitionique credidi, vt videlicet me ipſe quocunque modo vel ordine vellet, aut in hac vita conſeruaret, aut in futuram transferret. Neque verò me ſpes, quæ in DEVM erat, fefellit, ſicut tuo manifeſtè probatur aduentu, per quem ab ipſo, vt ità dixerim, limine mortis ſum reuocatus ad vitam. Vndè nate mi, complere feſtinus cœptum pietatis opus curato, & impoſitum me humeris tuis, domum reportare ſatage. Quibus dictis, Felix celerrimè quod iubebatur expleuit, reuectumq́ue humeris antiſtitem, ſuam ad domum retulit, quam vnica ſeruabat anus.

Intantùm autem antiſtes venerabilis à mundi erat rebus alienatus, vt illi de omni turba domûs & ſumma cenſûs, anus vna ſupereſſet. Pulſatis ergò foribus, hanc ſuſcitauit Felix, ſurgentiq́ue ac ianuam aperienti dedit & commendauit epiſcopum. Tunc epiſcopus pro impenſo ſibi officio pietatis, beato Felici debitam gratiarum retulit actionem, & impoſita capiti eius dextera, paterna illum benedictione donauit. Qui egreſſus indè, paucis diebus & ipſe in domo ſua, donèc perſecutionis turbo ceſſaret, delituit. Quod dum fieret, deſeruit latebrã, & lætantibus de ſuo aduentu ciuibus, ſeſe lętũ reddidit, ac per oĩa digrediens, ſolabatur & cõfortabat verbo exhortationis aĩos ſingu-

Felix latitat in domo ſua.

ſingulorum, qui acerbitate præmiſſæ tempeſtatis non modicùm fuerant conturbati. Nec ſolùm verò verbo, ſed & ſuo illos docebat exemplo & proſpera mundi & aduerſa deſpicere, ſola æternæ patriæ gaudia quærere, ſolam ſuperni iudicis iram formidare. Noua perſecutio. Rurſùm mota perſecutione, quæritur Felix, veniuntque hoſtes vſque ad habitaculum eius, illum ocyùs rapere ac morti tradere ſitientes: qui tum fortè ab ædibus ſuis abſens, in medio ciuitatis cum amicis conſiſtebat, & more ſibi ſolito verbum fidei circunſtantibus turbis prædicabat. Quem eo loci eſſe audientes aduerſarij, mox ſtrictis gladijs accurrunt: ſed peruenientes ad eum, mutato diuina prouiſione aut vultu ipſius, aut corde illorum, nequaquàm eum, quem optimè nouerant, agnoſcere valebant. Interrogantibus ergò ipſum, vbì eſſet Felix, intellexit vir prudentiſſimus diuinitùs actum eſſe, nè eum agnoſcerent, ridensque inquirentibus: Neſcio, inquit, Felicem, quem quæritis. nec prorsùs fefellit: nemo enim ſeipſum facie nouit. Qui ſtatim relinquentes eum, diuerterunt aliò, & quos fortè obuios habebant, interrogabant vbì eſſet Felix: è quibus vnus, prorsùs cauſæ ignarus, & furere eos credens, cœpit obiurgare eos dementiæ, qui præſentem non poſſent agnoſcere eum, cum quo loquebantur: pariterque eis quò diſcederet ille, quem quærebant, oſtendit. Qui grauiùs furentes, ſtatim veſtigia beati Felicis inſequuntur. At ille appropinquantibus eis, admonitus tumultu præcurrentis ciuitatis, & clamoribus attoniti aduentu hoſtium vulgi, ſeceſſit locum in ſecretiorem, qui nil quidem munimenti firmioris habens, ſemiruti tantùm muri erat fragmine præſeptus. Sed mox vt virum Dei recepit, miro eum diuinæ manùs eſt opere tutatus. Repentino enim rudere concreuit ibidem agger, qui eundem locum præcluderet: ſed & aranea diuino nutu, cui omnis creatura deſeruit, confeſtim nutantes ipſo in loco telas ſuſpendit. Quò cum perue- Nota miraculum.
niſſent, obſtupuerunt hoſtes, & preſſo gradu, loquebantur mutuò, dicentes: Nónne ſtultum eſt nos huc hominem quærendo ingredi, cùm liquidò appareat neminem hìc præiſſe? quia ſi quiſquam intrâſſet, nequaquàm hìc aranearum fila integra remanerent, quæ etiam muſcæ perrumpentes minimæ, nonnunquàm ſcindere ſolent. Conſtat ergò, quia qui huc ſeceſſiſſe Felicem dixit, aſtu fecit, vt nos ab eius inuentione longiùs abſtraheret. Ergò recedamus, ac omittamus hìc hominis latebras ſcrutari, vbì ipſa loci facies neminem intrâſſe præmonſtrat. Sic deluſi, diſcedunt propè, frementes, & non minùs, quàm in Felicem, rabida mente frendentes in eum, qui ſe in loca talia ſuis dolis induxerat. Vbì multa claruit ſapientia pij conditoris ac protectoris noſtri. Certè nonnunquàm muri vrbium altiſſimi ac munitiſſimi ciues, ſuos obſidentibus aduerſarijs produnt magìs, quàm liberant: & humilem Chriſtus famulum ſuum à perſequentibus armatis hoſtibus, tremulis aranearum caſſibus, nè inueniri vel capi poſſet, abſcondit. Verè, vt venerabilis pater Paulinus de his loquens ait, vbicunquè Chriſtus adeſt nobis, & aranea murus fiet: at cui Chriſtus abeſt, & murus ara- Si Chriſtus
nea fiet. Diſceſſerunt ergò, incumbente iam veſpera, hoſtes, & Felix, illis abeunti- pro nobis, quis
bus, liberiùs alias petit latebras, gaudens de adiutorio diuinæ protectionis, ſecumque contra nos? Pſal. 22.
decantans: Nam etſi ambulem in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Die autem facto, ſeceſſit in locum inter ipſa ædificiorum tecta ſecretiorem, vbì ſex menſibus continuis ab hominum quidem notitia omnium ſegregatus, ſed diuinæ gratiæ præſentia fruitus, manebat abſconditus, videlicet iuxta vocem Pſal. 30.
Pſalmiſtæ, in abſcondito vultûs eius à conturbatione hominum: qui etiam miro illum atque hominibus inuſitato ordine tanto temporis ſpatio pauit. Manebat nanque in vicinis ædibus quædam mulier DEO deuota, cuius miniſterio neſcientis ſcienter ipſe, qui eſt totiùs ſcientiæ fons & origo, Dominus vtebatur. Coquebat enim panes mulier, coquebat alias eſcas in cibaria domûs ſuæ, & facta in exceſſu mentis, eo loco inferebat has, vbì Felix confeſſor latebat, ibique ſumendas illi ponebat, ità vt neque huc ſe intrâſſe, neque rediſſe vnquàm ſcire poſſet: ſed præparatas eſcas domi ſe poſuiſſe credens, ità ſemper abibat, ponendæ memor, & mox poſitæ immemor eſcæ. Et ſic beatum Felicem ferunt ſex, vt dixi, menſibus in iiſdem latebris obſcuri & anguſti tecti manſiſſe, ab humana quidem ſocietate ſeiunctum, ſed nunquàm ciuium ſupernorum præſentia deſertum: & parco nimirùm victu, ſed cælitùs miniſtrato vitam duxiſſe felicem: quo tempore perhibetur etiam diuinæ collocutionis dono ſæpiùs dignus fuiſſe habitus. Erat autem iiſdem, in quibus morabatur, habi-

taculis

taculis ciſterna vetus,de qua ipſe inprimìs pauperem potum hauriebat: ſed hæc cùm nimio æſtatis eſſet ſiccata calore, non tamen beato confeſſori, vndè viueret, defuit. Etenim pius conditor ac prouiſor ſalutis noſtrę,qui quondàm ſicco aëre cætero,vnū ſolummodò vellus pluuia cæleſti perfudit: ipſe ſuos confeſſori ſilenti prorsùs ac ſereno aëre,prout opùs habebat,occulti roris gratiam, qua ſitiens recrearetur, miniſtrauit. Completo autem hoc tempore,admonitus eſt oraculo diuino procedere de latebris,cò quòd iam perſecutionis turbo pertranſiſſet. Qui vt repētinus apparuit in publico,gratiſſimè ab omnibus,quaſi à paradiſo veniens,ſuſceptus eſt. Cœpit autem ex tempore fidem confirmare omnium,quæ ſæuitia tempeſtatis erat non minimùm cōuulſa. Intereà Deo dilectus antiſtes Maximus, longa prouectus ætate,diem clauſit vltimum: nec mora, Felix in epiſcopatu omnium iudicio eligitur, qui & confeſſor exiſtens inuictiſſimus,& doctor ſuauiſſimus,quæque bona ore docebat,ipſe cuncta opere compléſſet. Verùm Felix, vt etiam humilitatis quantam in corde haberet ſublimitatem,inſinuaret,verecunda ſe voce,nè hunc gradum ſuſcipere deberet,excuſauit,dicens compreſbyterum ſuum Quintum,multo digniùs honorem præfati gradûs poſſe ſubire, cò quòd is ſeptem diebus antè quàm ipſe ad ordinem preſbyterij fuiſſet promotus. Quod ità vt poſtulabat,expletum eſt,ſuſceptumque epiſcopatûs officium ità idem Quintus adminiſtrauit, vt humiliter beatiſſimo confeſſori ſubmiſſus, illum pro ſe ſermonem ad populum facere iuberet, & ipſe plebem officio, Felix doctrina regeret. Qui videlicet Felix,cùm conſtantia confeſſionis & virtute humilitatis,etiam ſummus voluntariæ paupertatis amator extitit. Poſſederat nanque ex paterna hæreditate prædia multa,domosq́; ac diuitias plurimas,ſed tempore perſecutionis proſcriptus, cuncta amiſerat. At verò pace eccleſijs reddita, cùm poſſet iura ſua repetere, nequaquàm vltrà volebat: ſed amicis ſuadentibus, vt debita ſibi iura reciperet, quæ recepta cum fœnore magnæ mercedis diſpergere ac dare pauperibus poſſet,nullatenùs id facere conſentiens,forti ſententia ſuggeſtiones eorum repellebat,dicens: Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Abſit enim,vt res,quas cauſa confeſſionis perdidi, repetam: abſit,vt terrenas opes,quas cæleſtium bonorum contemplatione ſemèl cōtempſi, quaſi hæc minùs ſola ſufficiant, vlla ratione repoſcam: quin potiùs pauper ſpiritu ſequar IESVM, quô opulentiùs regni cælorum dona percipiam: nec diffidendum quin ille,qui me & vinculis tenebriſque djri carceris eripuit,& ab hominibus ſecretum tanto tempore pauit,etiam cætero vitæ meæ ſpatio iactantem in ſe cogitatū meum enutriet. Hunc retinens animum beatus confeſſor,tria tantùm iugera ruris modici,& hæc conducta,& vnum hortulum proprij iuris,vndè viueret,habuit. Sed & vtraque,nè vno quidem famulo adiutus,propria manu coluit: fructum autem eiuſdē ſuę meſſis vel hortuli adultum,cum pauperibus ſemper communicare gaudebat. Eandem autem & in habitu parſimoniam vir beatiſſimus ſectabatur, ità vt ſimplici tantum veſtimento,& quod nunquàm vel ſibi ſufficeret,eſſet contentus: ſi quid verò ſupereſſet, pauperibus erogaret : & ſi fortè aliundè contingeret, vt geminum haberet indumentum, mox nudum meliore refouit. Tali ergò viuens pietate, vir & nomine & merito Felix, plenus dierum atque operum bonorum defunctus eſt, ac viam patrū ſecutus, æterna eſt receptus in gloria: ſicut etiam ſigna, quæ in eccleſia, in qua ſepultus eſt,ſunt facta perplura,teſtantur. Erat enim ibì quidam ruſticus, pauper rebus,ſed fide integer:qui anguſtam pauperiem duorum ſolummodò boum poſſeſſione ſuſtentabat,vel ipſe videlicet his vtens, vel vicinis vtendos pacta mercede commodās:quos cùm multa inops cura diligeret atque ſeruaret,quadam nocte furto ablatos perdidit: At manè facto cùm eos furatos certiſſimè comperiſſet,amiſſa omni ſpe ſuæ quæſitionis vel inuentionis, petit rapido curſu eccleſiam ſancti Felicis: ibidemque aduenìens, ante fores domûs ſanctæ proſternitur, fixoq́ue in terram vultu, implorat & obſecrat ſanctum Felicē reddere ſibi boues quos perdiderat, teſtatus multùm cum lachrymis, nunquàm ſe indè, niſi boues receperit, exiturum. Quod cùm die toto voce quidem ruſtica, ſed fideliſſima mente feciſſet, ſuperueniente veſpera eiectus eſt violentia turbæ,& ſacris propulſatus ab ædibus, venit ad ſuam domum, nec omittit cōtinuis in lamētis noctem ducere peruigilem. Verùm quia omnis qui petit,accipit: & qui quęrit, inuenit,& pulſanti aperietur:&,ſicut Pſalmiſta ait,deſideriū pauperū exaudiuit Dn̄s: medio noctis tēpore,cùm cæteris hominibus quieſcentibus,ac rebus oībus q̃etis,ipſe ſolus,

Iudic. 6. | Maximi epiſcopi mors. | Amator voluntarię paupertatis. | 1. Cor. 6. | Miraculum poſt obitū S. Felicis. | Luc 11. | Pſal. 9.

ſolus, excitante ſe ſuo dolore ac paupertate peruigil iaceret, mirum dictu, contigit venire ſubitò ad eius oſtium boues, quos quęrebat: diuino videlicet nutu, & prędonibus erepti, & ad domum domini per loca auia inter tenebras noctis erroresque reuocati, pulſanteſq; cornibus oſtia eius, in quo manebat, tugurij, iam ſeſe aduenisse ſignabant. Sed ille multùm tremens, non iam boues ſuos, ſed fures ſibi rursùs adeſſe credens, diutiùs fores aperire tardauit, donèc ijdem boues, quaſi cauſam tardantis domini intelligentes, per mugitus quoquè emiſſos ſe eſſe, qui ad oſtia domeſtica pulſarent, demonſtrarent. Receptis autem bubus, ruſticus non ruſticè, ſed doctè ac fideliter agens, feſtinauit primo manè debitas redditori ſuo gratias rependere. Aſſumens enim ſecum boues, venit ad eccleſiã ſancti Felicis, omnibus & illò iter faciẽtibus, & ibidèm pueniens, beneficia quæ à ſancto percepiſſet, lętabunda voce replicans & oſtendẽs. Et quia multùm plorans, vel inquirendo ſuos boues, vel in recipiẽdo præ ſgaudio, oculorum quoquè aciem non minimùm læſerat, & huius detrimenti ſolatium à beato Felice quærens accepit: ſicque domum redijt, duplici gratiæ cæleſtis munere lætatus. Cumque in honorem eiuſdem beati confeſſoris auguſtior eccleſia ædificaretur, erant in proximo ipſius eccleſiæ duo ruſtica ædificia, importuna ſitu, ſimul & deformia viſu, quæ omne decus eccleſiæ non parùm ſua obſcuritate fœdabant. Volens autem venerabilis ac Deo dilectus antiſtes Paulinus tolli hæc ædificia, & emundari loca, in quibus ſita erant, poſtulabat eos, ad quorum poſſeſſionem pertinebant, hanc beato Felici prębere reuerentiam, vt ad illuſtrandum decorandumque locum eccleſiæ eius, priuata ſua tecta paterentur auferri. At illi preces eius ruſtica obſtinatione ſpernentes, magis ſe animas dare, quàm ſuas poſſeſſiones relinquere poſſe dicebant. Cumque epiſcopum tæderet ruſticos rixa vincere, victi ſunt potentia manûs diuinæ. Nam nocte quadam quieſcentibus cunctis, ſubitus ignis ex vna cellarum earundem exoriens, vicina paulatim ędificia petere cœpit, ità vt magìs magiſque ſuis incrementis adauctus, & propè & longè poſita habitacula cuncta conſumpturus eſſe videretur. Tunc tantis excitati fragoribus & globis ignium, ciues accurrerunt, vt vel incendium, ſi poſſent, omnes aquam fundendo reſtinguerent, vel de ſuis ſinguli domibus quæcunq; poſſent igni præripientes auferrent. Cumq; ſe nil valere poſſe conſpicerent, cœperunt quærere diuinum, vbì humanum ceſſabat, auxilium. Aduolant ergò duce epiſcopo ad eccleſiam ſancti Felicis, flectuntque genua, ſupernæ auxilia protectionis implorantes, diuertuntque indè ad eccleſiam beatorum Apoſtolorum, quæ continua erat eccleſiæ beati Felicis, & indè per interceſſionem apoſtolicam cęleſtis præſidij dona flagitãtes. Vbì poſtquàm oratum eſt, redijt domum epiſcopus, ſumptamque de ligno Dominicę crucis non grandem aſtulam, miſit in medium incendij furentis, ſtatimque immenſa illa volumina flammarum, quæ tanta virorum manus aquas ſpargẽdo extinguere nequiuerat, ipſe lignum addendo reſtrinxit. Tanta etenim ſanctæ crucis erat virtus, vt ſeſe natura relinqueret, & ignis, qui omnia ſolet ligna vorare, ipſe ligno Dominicæ paſſionis velut exuſtus abſumeretur. Vbì verò tempeſtas tanta ſopita eſt & manè redeunte, ciues dira noctis opera conſiderare venerunt, credentes ſe non parua tantis incendijs damna eſſe perpeſſos, inuentum eſt nihil prorsùs exuſtum, niſì quod debebat exuri. Ex illis etenim domibus duabus, de quibus p̃diximus, quas & homines conſumere atque auferre diſpoſuerunt, vnam flammis abſumptam videbant. Quo facto, multùm erubuit ruſticus ille, qui ſua tecta contra decorem ſanctorum ædificiorum ſtolida obſtinatione defenderat, cernens ſe inuitum nulla mercede perdidiſſe, quæ in gratiam ſanctorum ſpontè nolebat amittere. Et mox ipſe, quod igni ſuperfuerat de ſuis ædibus, propria cœpit manu abolere, quatenùs ocyùs omnis circa eccleſiam beati confeſſoris locus congrua ſanctis claritate ac luce redderetur inſignis. Ablata autẽ omni ruderum fœditate ac ſordium earundem, perſtabat beatus antiſtes Paulinus eccleſiam, quam cœperat, ad perfectum deducere: cuius ædificium omne tribus annis perfecit, & in picturis atque omni ornatu ſuo debito fine concluſit: in qua feliciſſima beati Felicis vita & paſſio in æternum memorabilis celebratur: qui die quartadecima menſis Ianuarij, cõſummato curſu certaminis glorioſi, percepit coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Explicit liber de vita & confeſſione ſancti Felicis, quem ego famulus Chriſti Beda de metrico opere beati epiſcopi Paulini, ſimplici ſermone tranſtuli.

Nota vim particulæ crucis Chriſti.

NILI

NILI MONACHI, DE INTEREMPTIONE SANCTORVM PATRVM, QVI ERANT IN *Sina & Rhaiti regione.*

Ianvarij.14.

Eremiticę vitę cōmendatio.

CVM poſt incurſionem Barbarorum errarem ego, véni in Pharan. Quidam autem ex ijs, qui aderāt, cùm audiſſent me laudare vitā eremiticam, ipſi quoquè ex ſe multa adij-ciebant encomia, dicentes eam eſſe plenam tranquillita-te, liberam ab omni perturbatione: vt quę animæ ſtatum, quæ in ijs, quæ non videntur, philoſophatur, ſilentio & quiete amplificet, & per hæc, via progredientē ducit pro-pè Dei cognitionem: quam quidem eſſe extremum expe-tendorum, & extremam beatitudinem, omnes qui fuerūt à ſeculo ſapientes, tanquàm vna lingua & vno animo opi-nantur. Cùm lachrymantibus autem defixiſq; oculis eos attenderem, & miſerabiliter admodùm eiulâſſem: ſedebā enim valdè conturbatus propter eas, quæ mihi acciderant, moleſtias, ipſoq; vultu ma-nifeſtè annunciabam meam calamitatem.

Poſtquàm illi hæc viderunt, adhuc fortaſsè volentes producere ſeriem orationis, cùm à recta paululùm declinâſſent, & ſimul in orbem circunſediſſent, & deindè pau-lulùm ſiluiſſent, rursùs loqui aggredientes, diligenter & cum quadam commiſeratio-ne me rogârunt cauſam, cur ſic eſſem perturbatus. Vbi autem ad eorum rogatum fle-ui adhuc lamentabiliùs: maiorem enim mihi commouit animi perturbationem in-terrogatio eorum, quæ acciderant, & rursùs coëgit cogitatione res tanquàm præſen-tes intueri: illi rursùs ſtatim, Nunquid, dixerunt, ô ſenex, eorū quæ à nobis dicta ſunt, aliquid fuit tibi cauſa doloris? an errorem noſtræ deflens ſentētiæ, nos dicere falſum depræhendiſti? Non paruam enim intrinſecùs triſtitiam oſtendit & ipſe adſpectus, & lachrymæ oculorum. Sed ſic illi quidem: Ego autem eis dixi:

O patres & fratres, quid vobis primùm dicam? Ad quid autem reſpondebo, cùm iam nubes mœroris menti meæ offundat tenebras? Nam ſum quidem ipſe quoque veſtræ, vt videtis, ſententiæ. Solitudinis autem ſciens quanta ſit vtilitas, eam olim ſum admiratus: & cùm propter eius deſiderium ſtatuiſſem omnia relinquere, domum, pa-triam, cognationem, amicos, conſanguineos, facultates, totum illi me dédidi: ſed ea mihi eum perdidit, qui erat omnium chariſſimus, & ſolùm, vt videre licet, reliquit de-ſertum ab omni conſolatione: & proptereà eam nō ſinit omninò laudare animi per-turbatio, cùm deſiderij velutì tyrannidem vicerit graue malum, quod accidit. Sed ô ſtultitiam, progreſſus ſum ad philoſophandum, relicta filij lamentatione, & mihi in-uenit ocium cogitatio, quæ nunc quoquè nihil aliud ſuſcepit cogitandum, præter cæ-dem Theodoſij. Mihi enim perpetuò eius remanet ſimulacrum, aliâs aliter viſione appræhendens, varijs modis factam fuiſſe interemptionem, & flebilem vocem mihi audire videor: & eum ob ictum humì ſe temerè volutantem adſpicio, illa mente ap-præhendens, quæ par erat præſentem eum viſu didiciſſe: Hei mihi miſerande fili, eti-amſi adhuc vixiſſes, eſſes mortuus: O acerbam ſeruitutem, etiamſi mortem effugiſſes: O inſepultam ſepulturam, ſi barbaricus enſis te confeciſſet. Quid ſeruitutem lamen-tabor? Quid mortem deflebo? Nam ſi viuis ſuperſtes, (quod non ſinit, vt exiſtimem, probabilitas: quandò enim non fuit manus barbarica prompta ad occidendum, in-ſeruiens iræ, quæ ſemper ſitit humanum ſanguinem?) quis eſt tuus vitæ ſtatus? flagella omninò quotidiana, & iuſſa planè inhumana, minæq; citra veniam, & violentia. His quoquè accedunt opera grauiſſima, quæ tuas vires excedunt: & cuſtodia, quæ caueri non poteſt: & libertas, quæ omninò eſt à ſpe aliena: immò verò metus quoquè mor-tis quotidianus, qui propè habet enſem, eo enim ſcit barbarus metiri ſuam iram, vt q non loris, nec viminibus vti ſolet ad verbera, ſed paruis & magnis delictis vnam pœnā imponat, mortem: quandò etiam abſque peccato, aut ebrietate debacchās, aut teme-rario cedens impetui & inconſideratæ appetitioni, facilè aliorum ludere interitum didicit conſuetudine.

Plāgit Theodoſij cędē.

Immanis crudelitas barbarorū.

Sin autem es mortuus, vbinàm accepiſti occiſionem corporis? vndenàm pro-

ceſſerunt

ceſſerunt fluenta tui ſanguinis? Quomodò palpitâſti atro cruore conſperſus,& miſeris pedibus mortiferam ſaltans ſaltationem? Quomodò ſupplex fuiſti ei,qui te interimebat, barbaro,eius ſæuitiam volens emollire miſerabilibus geſtibus? Nam alter alterius vocem minimè intelligebatis: in qua quis aptè & concinnè componens precationem,iratam animam ſæpè flectit ad miſericordiam. Quiſnam locus tuum cepit corpus? Quænam feræ tuum corpus dilaniârunt? Quænam aues repletæ fuerunt tuis carnibus? Quodnam ſidus oriens vidit tui vêtris myſteria, & adſpexit tua effuſa viſcera? Quidnam feros ferarum vicit dentes, vt quod vel fuerit reliquũ ſatietati,aut propter duritiem manſerit non confectum? quod quidem aprico eſt Soli expoſitum, & propter ſolitudinem,ſepulturam minimè eſt conſecutum. Si quis hoc allatum mihi dediſſet,aut me duxiſſet & iuxta id ſtatuiſſet,haberem ſaltem aliquam paruam doloris conſolationem,tanquàm viuum & ſentiens relictum membrum alloquens,ſeu os,ſeu caro,ſeu pilus eſſet id,quod viſum fuiſſet. Nam quorum in calamitatibus moderatæ ſunt res aduerſæ, habent magnum vt in malis commodum: & ſe reuerà ſecunda quadam explent voluptate,dum eos, qui ad ipſos attinent,in morbo diù curant,& vidēdi ſatietatem tempore accipiunt,eiſque aſſident,dum deficiunt & agunt animam,& extrema verba audiunt,eoſque dum efferuntur ſequuntur, & ſepulcro vident extremũ impoſitum ſignaculum. Quæ quidem omnia ei,qui luget,magnam afferunt conſolationem: deductio, inquam, & ſepultura, & amicorum commiſeratio,leuantia animi ægritudinem.

Ego autem quonam horum conſolabor dolorem, qui nec ſciam quidem quomodò ſit mortuus, neque mortui habeam ſimulacrum viſione expreſſum, quale eſſēt in fine? Quorum enim adſpectus memoriæ non mandauit figuras,eorum ſunt formę inſtabiles & minimè terminatę,& aliàs aliter expreſſę,& ſimulacrorum varietatibus deceptam cruciantes cogitationem. O malorum incertitudinem: O dubiam & inopem calamitatem. Neſcio quid primùm defleam,quid conquerar ignoro: mortuum lugebo,an viuum? vinctum,an omninò ſublatum de medio? acerbam tolerantem ſeruitutem,an qui cędē ſubiërit miſerabilem? Captiuus enim,eſt obnoxius & ſubiectus omni contumeliæ, pœniſque ac ſupplicijs vel inuitus ſubmittitur, vtpotè quòd ſit in eius domini poteſtate,quam velit ferre ſententiam. O qui mihi in hodiernum vſque diem fuiſti omnium,quæ erant in vita,ſocius,& ſolus captiuus ſeruitutis feciſti periculum. Fuiſti ſocius longæ peregrinationis, ſenſiſti mecum ærumnas in terra aliena, fuiſti in ſolitudine particeps afflictionis. Iſaac in ijs, quæ patri videbantur, imitatus es obedientiam. Quomodò ergò nunc ſolus ſubijſti extremam calamitatem, & ſolus exantlas mala captiuitatis? Cur ergò propter clementiam enſis euaſi periculum? Cur non me alijs quoquè mortuis adiecit crudelis dextera? Sed mihi parſum eſt, vt mala fortaſsè maiora experirer: & quòd meæ breui inuideretur liberationi, vt modò longum de te luctum ſentirem. Sed magna quidem animi ægritudo hæc mihi præbet dicenda. quoniam autem vos quoquè video mecum tangi miſericordia,& nòn aliter eſſe affectos, quàm ipſe,qui eſt paſſus: eius autem,quod dico,ſignum eſt & intenſa auditio,& continui luctus,omnia mea vobis ſingulatìm,vt ſe habent,narrabo:& maximè,ſi vos ad me audiendum breuè ocium accommodaueritis,& nulla res neceſſaria vos vocet ad propria. Nam ipſi quoq; ſcitis,grauem eſſe narrationem,ſi diſtrahatur animus,atq; adeò tędium præbere & moleſtiam.

Captiuorũ infelix conditio.

Gen. 22.

Hæc cùm ex illo audiuiſſent,& vultu & voce oſtendētes ſe ęgreferre quòd rogâſſet, Quod aliud,dixerunt,eſt ocium præſtabilius,quàm curare cor excruciatum, & exinanire dolorem animæ, quæ moleſtia afficitur? Leuatur enim anima ægritudine, cùm narratione eorum, quæ ſunt moleſta,veluti exinanitur animi ægritudo. non ſecùs àc nubes aliqua,à qua diſtillant guttæ pluuiæ,vtpotè quòd caligo paulatim expurgatur: ſicut rurſùs feritur ſilentio,perindè acſi pus aliquod humidum inflammaret,& in vulnere ſaliret & palpitaret, & neſciret quonam modo poſſet egredi & exinaniri. Viſi ſunt itaque dicere probabilia. Cùm illi certè ſic dixiſſent, ego ſic promiſſum exequi incipio, ſic dicens:

Doloris lenimentum.

Mihi miſero,ô amici,fuêre duo filij: & hic,qui mihi modò fuit luctuum occaſio: & alter,qui remanſit apud matrem. Poſt hos ſuſceptos,diſſolui cum mea vxore conſuetudinem,ſiue ad ſucceſſionem generis,ſiue ad curam gerendam ſenectutis,arbitratus

 hos

hos ſufficere. Me autem traxit quoddam vehemens deſiderium, vt huc venirē: eramq́; toto animo erectus ad quietem & ſilentium, neq; aliud poteram animo cogitare aut adſpicere, præter hoc. Quandò enim cuiuſlibet rei deſiderium animum inuaſerit, ab omnibus rebus per vim abſtrahit, etiam à rebus bonis, & in quas eſt ſtudium conferendum: & fert ad id quod deſideratur, propter nullum laborem aut defatigationem deſiſtens ab appetitione. Cùm ergò iuberet mihi, vt peregrinarer: nec liceret repugnare ſic iubenti tyrannicè, accepi filios: erant autem paruuli & planè infantes, & adduco ad matrem: & vnum quidem ei trado, alterum autem apud me detineo: & dixi quod conſtitueram, & conſtanter aſſerui fore, vt nequaquàm ab hac traducerer ſententia.

Illa autem priùs quoquè erudita minimè contradicere, & tunc meum videns vultum rogari minimè ferentem, vim non ferens, ſed nec omninò valens continere lachrymas, permittit vt peregrinarer, potiùs cedens neceſſitati, quàm voluntate conſentiens. Cùm enim videret firmum ac ſtabile iudicium, & apud ſe conſideraret dolorem ſeparationis, eo neglecto, quod ſibi eſſe poſſet moleſtum, id ſpectabat, quod mihi futurum eſſet gratum: mâlens vinci in ijs, in quibus, etiamſi vellet, non poterat vincere. Scitis autem omninò, quanta res ſit diſiunctio eorum, qui fuerunt vniti coniunctione legitimi matrimonij, & qui facti ſunt corpus vnum, arcano eius qui coniunxit conſilio. Non minùs enim in his moleſta eſt ſeparatio, quàm ſi corpus ſecaret gladius. Ego autem virtutem ſum admiratus cupiditatis, quandò vidi eam viciſſe & naturam, & diuturnum habitum. Quanta enim eſſet, coniectabam ex eo, quòd vincula ſoluit inſolubilia, quæ ſola mors nouit ſoluere, quæ proptereà quòd deſit ſenſus, efficiat vt careatur moleſtia. Senſus autem viuis vehementiorem, atque adeò intolerabilem immittit dolorem, vt qui & conſuetudinem reuocat in memoriam, & naturalem affectionem, cuius ego, propter maioris boni deſiderium, nullam ducebam rationem; vt qui magìs propoſito feſtinarem ad ſeceſſum. Ea me fecit amatorem huius quietis & ſilentij, & deduxit ad eam quæ deſiderabatur, ſolitudinem: effecitq́ue, vt diù iucundè viuerem, magna fruens tranquillitate, & ſecundo vento ad ſcopum tenderem: donèc procella, quæ neſcio vndè & quomodò ſpirauit, illam inuexit tempeſtatem, quæ ſanctorum corporum vexauit cateruas innumerabiles, etiamſi non profundo obruit. Solùm enim contriuit, neque tamen eos vllo damno affecit eorum, quæ exportabantur. Nam cùm totum onus mercium in ſe recepiſſent gubernatores, & proram ad cælum erexiſſent, ijs, quæ ſolutæ erant, tabulis relictis prædonibus, ad Dei portum appulerunt.

Potiùs ſpeciali ſpiritûs ſancti inſtinctu, poſt matrimoniū per carnalē copulam conſummatum, potuit ſanctus religionē ingredi, vxore id concedente inuita, quàm ex iure cōmuni.

Illi autem rursùs excipientes: Et quonam modo, dixerunt, ô frater, fuerunt ſancti interempti? & quomodò qui Deo ſeruiebant citra repræhenſionem, traditi ſunt impijs & ſceleſtis hominibus, & fuerunt dexteræ ludibrium barbaricæ: & ceſſauit virtus prouidentiæ in tali actu ſilens, neque inſultum prohibere aggrediens, neque rursùs impudentes ferire cæcitate: aut etiam iniquas exiccans dexteras, quæ aduersùs pios extollebantur, qualia beatis viris ſæpè facta eſſe narrant ſcripturæ? Babylonij enim, aiebant, qui aduersùs Ezechiam aliquandò iniuſtè bellum mouerunt, reuerſi ſunt re infecta: & nec potuerunt iniuriam facere ijs, quos populabantur, & prætereà amiſerunt multos ex ſuis copijs: vt qui omnes cum toto fuerint exercitu ſopiti: exiguus autem viuorum numerus manè fuerint inuenti. erant enim interemptorum centum & octogintaquinque millia. Quomodò autem fuerint interempti, aut quis interemerit, non poterant omninò dicere: ſed in vna nocte vnius angeli opera fuit tanta cędes facta per ſilentium, & iacebant omnes, exiſtimabanturq́ue potiùs dormire, quàm eſſe mortui: vt qui nec ictum haberent gladij, animæq́ue eis ſimul totę ablatæ fuerant. verè mortui, & nullum habentes veſtigium occiſionis: & diù dubium fecerunt id, quod acciderat. Proximum enim pungebat vnuſquiſque à ſomno excitans: vocabat, & mutus manebat: ſcrutabatur corpus, & non erat ſaucium: in naribus quærebat ſpiritum, & non inueniebatur in loco, in quo quærebatur, donèc ſol manè illuceſcens, oſtendit quid accidiſſet, colore eorum, qui interempti fuerant, oſtendens ſigna mortis.

4. Reg. 19, Eſa 37.

Et rursùs qui Eliſeum inuaſerant Aſſyrij, & ſanctum quærebant ad cædem, & qui Lot obſidebant Sodomitæ, ab angelis in domo percuſſi ſunt cęcitate, in irriſionem & ludibrium dati ijs, quos quærebant, quoniam eos omninò volebant afficere iniuria.

4. Reg. 16. Gen. 19.

Nam

Nam hi quidem, ſolutis membris, contrectando quærebant oſtium: illi autem neſciebant, quonàm tenderent, fortè propè habentes eum, qui quærebatur: ſed eis nō permittebatur ad eum accedere. Atque vnum quidem inermem tanta hoſtium captiua ſequebatur multitudo, quæ foſſis & præcipitijs facilè poterat deleri, ſi is qui ducebat, voluiſſet: quæ tunc demùm fuit ſalua, quandò viſum recepit prophetæ prouidentia, & potuit videre viam, quæ eos ad ſua ferebat. Neque verò hæc ſolùm, ſed etiam cùm propheta aliquandò regem impium argueret iniquitatis, quoniam à ratione aliena ira motus, armauerat dexteram ad illius cædem, ſic nutu Dei manſit dextera omninò ſublata & planè immobilis, perindè acſi eſſet ſtatuæ potiùs, quàm hominis: non aliam ob cauſam, nisi vt prophetæ corpus maneret illæſum. Quomodò ergò, q nupèr morte fuêre affecti, mortui ſunt citra auxilium: & eorum, qui interemerunt, animus rem facilè confecit, cùm nihil graue vlla ex parte occurriſſet? 3. Reg. 13.

Ego autem rursùs loqui aggrediens, Sed quid vobis opùs eſt, inquam, rationes mouere prouidentiæ? Quis eſt autem idoneus ad compræhendendum arcana Dei iudicia, vt in tanta rerum difficultate ius oſtendat Domini diſpenſationis? Imbecilla enim eſt humana ratiocinatio ad ea perſcrutanda, & décidit ſuperata, propterеà quòd non pateat via compræhenſioni: vt quę non inueniat cauſam rationi conſentaneam, quam accommodet ijs quæ fiunt. Multa enim ſæpè eiuſmodi facta ſunt: & finem ceperunt malorum inſidiæ: cùm interìm iuſtitia ſilentiò prætererit vltionem corū, quæ fuerunt perpetrata: quandoquidem omninò tempus iudicij expectat talium rerum inquiſitionem. Quomodò enim Abelem, cui Deus dedit teſtimonium pietatis, inuidia motus interemit Cain, qui primus parentes affecit triſtitia, cùm nunquàm vidiſſent mortuum, nec omninò mortis feciſſent periculum? Quomodò ergò is abſq; ſupplicio prætererit, qui Deum ſic ad iram prouocauit ob primam cædem perpetratam, & in noua creatione minuit genus, quod modò cœperat creſcere: & neque eius, vt fratris, eſt miſertus, qui ortûs & educationis ei fuerat ſocius, & in tanta terræ amplitudine conuerſaturus, erat vnà cum parentibus, & eis ablaturus moleſtiam ſolitudinis? Quomodò aūt Nabuthen lapidibus obrui iniquè ſe gerens iuſſit Iezabel, quòd ei non ceſſiſſet poſſeſſione vineæ? Quomodò autem vna Doeg rhomphęa ceciderunt ſexcenti & trigintaſex ſacerdotes: aut rursùs infinita iuſtorum multitudo de medio ſublata fuit in Hieruſalem, ferisque & volucribus exedenda eſt expoſita? Quorum etiam Pſalmographus contexens lamentationes, Poſuerunt, inquit, morticina ſeruorū tuorum eſcas volucribus cæli, carnes ſanctorum tuorum beſtijs terræ. Effuderunt ſanguinem ipſorum tanquàm aquam in circuitu Hieruſalem, & non erat qui ſepeliret. Quomodò autem prophetarum quoquè ſunt mortui & apoſtolorum chori violētis & iniquis manibus? ſecti, occiſi, lapidibus obruti: qui non ſolùm nihil morte dignum fecerant, ſed multi quoquè ex ijs beneficio affecerant eos, qui interemerunt? Mitto enim dicere de ætate infantium, qui mala non fuerant experti, quemadmodùm alij quidem, iuſſu Pharaonis in fluuij aqua fuerunt ſuffocati, alij verò iuſſu Herodis gladio crudeliter periêrunt: qui priùs quàm quæ erant vitæ iucunda guſtâſſent, mortalis doloris fecêre periculum, nè omninò lateret educatus is rex, quem ſuſpicabatur. Gen. 4. 3. Reg. 21. 1. Reg. 22. Pſal. 78. Matt 2. Exod. 1.

Et in his quidem omnibus quieuit Iudex, relinquens impunè ferri & citra vllum impedimentum parricidarum inſolentiam. Diem enim iudicij poſuit terminum remunerandi ea, quæ facta fuerint. Et ideò intereà eſt patiens, vt qui legum tranſgreſſionem & vitæ actæ rationem in illud tempus reſeruet. Sed hæc quidem nec ſunt præſentis temporis, nec meæ dicendi facultatis, vt dixi anteà, & magno tempore & cognitione indigent, vt ea diuinæ iuſtitiæ, vt par eſt, exæquentur. Quæ autem vrgent, vt eloquar id quod mihi accidit, ea iam dicam: & fortaſsè leuiùs me habebo, dolore parùm remiſſo. Non fero enim memoriam illius, quod re ipſa vidi: vt qui neſcio, quomodò illius rei fecerim periculum, cuius ne recordationem quidem poſſum facilè ſuſtinere. propemodùm autem ipſis quoquè ſucceſco oculis, qui mihi cauſæ fuerunt figurarum, ad quas dum cogor adſpicere, habeo dolorem perpetuò pungentem, & noctù quidem in ſomnijs, interdiù autem vexantem cogitationibus. Neq; enim me dormientem cura omninò remittit: neque ſinit dormire abſque ſolicitudine. ſed tunc quoquè me quædam conturbant viſio eorum, q̄ facta ſunt, & oſtendunt ſimulacra recēter occiſum & palpitantem: & velutì propter caſum recentem rursùs dolorem renouāt.

 Neceſsè

Neceſsè eſt ergò, cùm conſequentia hoc poſtulet orationis, narrare priùs vitam ſanctorum, qui erant in illis locis, & exponere vitam barbarorum, qui inuaſerunt: vt cócinnè compactum, vt par eſt, ſit corpus hiſtoriæ, nullo prætermiſſo ex ijs, quæ debeãt cognoſci à ſtudioſis.

Homines feri & barbari.

Atque gens quidem, quæ dicta eſt, habitat ſolitudinem, quæ ab Arabia vſque ad Aegyptum rubro mari & Iordane hincindè terminis diſtenditur, quæ non artem, non mercaturam, non agriculturam vnquàm exercet: ſed ſolùm habet gladium, quo ſibi victum ſuppeditet. Aut enim feras venantes ſolitudinis, viuunt veſcentes carnibus: aut prædas agentes de ijs, qui incidunt in eas vias, quas inſident, quæ ſunt ad vſum neceſſaria, ſibi quomodocunquè comparant. Quandò autem eis vtraque defuerint, & rerum neceſſariarum laborârint inopia, tunc iumentis (ſunt autem ea cameli dromades) pro cibo vtuntur, beluinam & ſanguinariam vitam omninò eligẽtes. Per cognationes enim aut per contubernia ipſi vnum occidentes, & modico ignis calore carnium mollientes duritiem, vt ſolùm cedant eorum dentibus, ità, vt ſemèl dicam, aluntur inſtàr canum, Deum non cognoſcentes, nec qui intelligentia appræhenditur, nec qui fuerit fabricatus manibus: aſtrum autem adorantes matutinum, & orienti ſacrificantes, ea, quæ meliora iudicant ex ſpolijs, quandò ex incurſione, quæ fit pro prædis agẽdis, ad eos peruenerit aliquid aptum ad occiſionem. Pueros autem offerre, eſt eis magnum ſtudium, qui præſtant & ſpecie, & vigore ætatis. In quibuſdam autẽ congeſtis lapidibus eos manè ſacrificant. Quod quidem, ó amici, me valdè conturbat & angit, nè fortè forma pueri habens aliquid, quod ſceleratos moueret & allicerer ad impium cultum de more faciendum, ad id quod videbatur, viſa fuerit vtilis: & caſtæ corpus animæ ab impuris oblatum, ſit hoſtia ſæuis & qui cæde delectantur dæmonibus. Quamobrem qui hæc offerunt ſacrificia, nulla ſolent moueri miſericordia puerorum qui occiduntur, & ſi omnia faciant, etiamſi rogantes lamententur vel Sirenũ vocibus. Quòd ſi quandò eis ad ſacrificium tale corpus defuerit, camelum colore album & minimè vitioſum, in genua inclinantes, ter circumeunt, iacentem cum tota populi multitudine in orbem obeuntes. Præit verò & circuitionem & canticũ, quod ab eis in aſtrum factum eſt, aut ex regibus quiſpiam, aut ex ſacerdotibus, qui ſunt ſenectute venerabiles. Qui poſt tertiam circuitionem, cùm nondùm canticum finiërit populus, & extremam hymni partem adhuc in lingua habeat, ſtricto enſe valdè percutit eundem, & primus magno ſtudio guſtat ſanguinem: & ſic reliqui cum gladijs accurrentes, alij quidem aliquam paruam pellis partem excindunt cum pilis: alij aũt quodlibet rapientes, ex carnibus abſcindunt: alij autem vſque ad viſcera procedunt & inteſtina, nullam hoſtiæ partem relinquentes non confectam, quæ poſſit deindè videri à ſole apparente. neque enim abſtinent ab oſſibus & medullis, perſeuerantia vincentes fortitudinem, & tandèm diuturnitate ſuperantes repugnantiam. Atque hic quidem eſt barbarorum ritus vitæ & religionis: & ſic viuentes in ſolitudine, loca locis commutant, illic caſtrametantes, vbì iumentis luxuriantia inuenerint paſcua & aquã copioſam.

Horrenda illorum ſacrificia.

Ritus planè barbari.

Qui autem vitam ſolitariam exercent & quietam, cùm pauca quædam loca elegerint ſolitudinis, vbì poſſint neceſſitatem corporis vtcunquè recreare aquæ abundantia: alij quidem fixis tugurijs, alij verò abſconſi in antris & ſpeluncis, ſic viuũt virtutem perſequentes. Et pauci quidem nórunt alimentum ex frumento, nempe quicunque ſterilem ſolitudinem poſſunt cogere ſtudio & diligentia, vt producat frumẽtum: qui paruo quodam ligone parùm terræ, eiuſque malæ, operantur, & quantum cogit vſus ad viuendum cum egeſtate. Multi autẽ veſcuntur crudis oleribus & baccis, menſam minimè artificioſam & nullis condimentis inſtructam amplectentes, eorum qui obſonia condiunt, & panem conficiunt, curioſitatem multùm valere iubentes: nè ſi in curando corpore multùm temporis ponerent, negligẽtes eſſent in eo, in quo oporteret perſeuerare: ſed pura mente Deum colerent, nec carnium crapula grauatam habentes cogitationem, neque ciborum varietate ventris voluptati blandiẽtes. Ij enim non ſolùm renunciârunt omni qualitati iucundorum: ſed etiam, propter redundantem quandam abſtinentiam, rurſùs quoquè ad quantitatem, ſuam extendunt contentionem: tantum ſumentes ex rebus neceſſasijs, quantum ſufficiat ad viuendum, & nè qui viuunt, violenta morte interempti, priuentur mercede rerum bonarum & hone-

Crudis oleribꝰ & baccis veſcunt.

Abſtinent à pane & à carnibus.

ſtarum

ſtarum operationis. Propterea alij quidem cibum capiunt die Dominico, totos ſeptem dies ieiuni permanentes. Alij verò tempus dimidiant, bis in hebdomada alimenti recordantes. Alij verò poſt vnam diem. Et hi quidem omnes per hoc ſtudium abſtinentiæ oſtendunt ſe id diligere, quod nullius indiget, & propemodùm ſe contẽdere cum vita angelorum. ſeruiunt tamen legibus naturæ, & flectuntur corporis neceſſitatib⁹, ſed vix tãdèm, quãdò ſenſerĩt ſuas vires defatigari magnis virtutis laborib⁹.

Mira beatorũ virorum abſtinentia.

In his nummus Cæſaris nec ab auditione quidem vſquàm eſt cognitus. Nam neque venditionem ſciunt, nec emptionem. Vnuſquiſque enim vnicuiq; gratìs præbet id, quod eſt ei opùs: gratis viciſsìm accipiens id, quod ſibi deeſt. Olerũ autem & baccarum fructus, & rarus panis, eſt inter ſe inuicèm liberalitas, quæ ex eo, quod adeſt, oſtendit ſigna charitatis, & animi munificentiam vel in his paruis donis abundè indicat. Sed nec inuidia, quæ bona opera maximè ſequi eſt ſolita, illic vnquàm locum habuit: nec eum, qui bonis minùs abundabat, eius qui magìs reſplẽdebat, excellentia incitauit ad inuidiam. Sicut nec hunc aduersùs illum extulit arrogantia, ad glorioſam de ſe perſuaſionem ſeducens, vt res rectè ab eo geſtæ, magnos ei facerent ſpiritus. Qui enim virtute præſtabat, non proprijs laboribus, ſed Dei virtuti adſcribens vniuerſum, poterat ſe moderatè gerere: vt qui ſibi perſuaderet, non ſe eſſe rerum bonarum & honeſtarum per ſe opificem: ſed eſſe inſtrumentum gratiæ, quæ in ipſo operatur. Et qui rursùs in his erat inferior, fortè propter imbecillitatem corporis, vel lubens ſeipſum demittebat, humilemque reddebat, animi ſocordiæ, non naturæ imbecillitati, defectum attribuens. Sic ergò alius alio, & omnes omnibus ſunt moderatiores, non in magnifica de ſe perſuaſione, & in ingẽtibus ſpiritibus, ſed in copijs virtutis ſtudentes excellere. Ideò enim fugientes terram, quæ habitatur, incolunt ſolitudinem, non hominibus, ſed Deo ea, quæ à ſe rectè geruntur, volentes oſtendere: à quo etiam eorum, quæ rectè gerũnt, ſperãt remunerationem. Hominibus enim manifeſtas reddere, quæ ex Deo fiunt, actiones, ſimul promptum perdit animi ſtudium & mercedem: illud quidem emolliens arrogantia, hanc verò minuens laudibus, quæ proficiſcuntur ab hominibus. Qui enim ob ea, quæ facit, quærit humanam gloriam, accepta quam quęrebat mercede, ab ea quæ eſt, excidit, vt qui ſuperatus ſit ab humana gloria, & ideò vera priuatur.

Nota inſignẽ humilitatẽ & modeſtiam.

Faciunt autem ſuas habitationes non ſibi inuicèm propinquas, ſed ſatìs procùl diſtãtes: vt qui viginti & eo ampliùs ſtadia abſint alius ab alio: nõ propter odiũ, (quomodò enim, qui ſic inter ſe affecti ſunt, vt dictũ eſt?) ſed in magna quiete & ſilẽtio volẽtes mores inſtituere ac formare ad id, quod Deo placet, & ſtudẽtes cum Deo indiuiſam habere cõſuetudinẽ. Quod quidẽ vt in turba ac tumultu rectè fiat, aut eſt difficile, aut nec omninò quidẽ poteſt fieri. Diebus aũt Dominicis ad vnã veniunt eccleſiam, & inter ſe conueniunt poſt vnam hebdomadam: nè rursùs perfecta ſeparatio dirũpat vinculum concordiæ, paulatìm inducens obliuionem ſuorum inter ſe officiorũ. Solet enim quæ eſt nimìs intenſa, ſolitudo mores efficere ingratos & agreſtes, qui lõga conſuetudine dediſcunt charitatis ſocietatem & communionem. Diuinis itaque communicant ſacramentis, & ſe inuicèm excipiunt conuiuio exercitationis eorum, quæ conuenit, eloquiorum, & ſe inuicèm inſtruunt adhortationibus, quæ ad mores pertinent.

Viuũt ſolitarij.

Dominicis diebus conueniunt.

His enim maximè opùs habet vita ſtudioſa virtutis aduersùs certamina, aduerſariorum latentes artes publicans: nè ijs capiatur aliquis, qui ignorat erroris inſidias. Quibus enim non adſunt rerum materię & imagines, ijs ocioſum quidem eſt peccatum ad operationem. Quibus autem bellum in mente conſiſtit, hic mors eſt vtplurimùm facilis & incerta ijs, qui cernunt quæ ſunt intrinſecùs: vt quæ cõſtet in aſſenſiõe voluntatis, quæ caret teſtibus: & ideò imperitos, & qui adductam nunc primùm adgrediuntur, pulchrè inſtituentes qui ad certamen rectè ſunt inſtituti, per abſtinentiã quidem fortiter conſulũt reſiſtere vitio gulæ. Nam qui ciborum ſe dedidit voluptati, facilè proſternitur ab eo, quod eſt ſub ventre, vitio, eô quòd à minore vincatur, maiorẽ caſum pollicens. Et hæc quidem, vt diximus, ſuadent ijs, qui ſunt adhuc recentiores, ij, qui iam ſunt prouecti, & longo tempore & exercitatione conſecuti ſunt ſatis magnam earum rerum experientiam. Sibi autem & inter ſe inuicèm prohibent perfectiores vanam ſimul gloriam & ſuperbiam, iubentes eas cauere nõ ſecùs àc petras

Gula cauenda.

Item vana gloria.

 quæ

quæ latent in mari prope portum: vt quæ poſt multum laborem nauigationis, ferunt ad extremum & graue periculum eos, qui in maximis vitiorum fluctibus, & tempeſtate immundarum cogitationum, nauem nequaquàm fregerũt. Multi enim, qui nequaquàm fracti fuerant inſultibus tentationum, ſed totum curſum illæſi confecerũt, cùm ſæpè poſt victoriam confidiſſent habitui eorum, quæ rectè geſſerant, aut in eos, qui ſe videbantur negligentiùs gerere, ſe erexiſſent, ceciderunt caſu valdè lachrymabili. Nam priuat quidem fortaſsè vana gloria ijs mercedibus, quæ dantur propter laborem, & facit operationem ijs, qui laborant, inutilem. Eſt autem cum damno arrogantia ac ſuperbia, & nouit magnum conciliare periculum, vt quæ Deum inficietur eſſe honeſtarum rerum cooperatorem, & rerum rectè geſtarum ſibi adſcribat po-
Agg.1. teſtatem. Atq; de illis quidem ſic dicit Propheta: Qui cõgregat mercedes, congregat in dolium perforatum: vt quæ nondùm inijciantur, & iam effluant: quæ non diù maneant in dolio, ſed mox è dolio prætercurrant. Talis eſt enim vana gloria. habet interitum, qui cum lucro concurrit: vt quæ in ipſo opere deleat id, quod ex eo redit. Dicit autem de alijs is, qui ſcripſit Prouerbia: Dominus, inquit, ſuperbis reſiſtit, in-
Iaco.4. 1. Pet.5. ſenſum hoſtem exhibens eum, qui fuit contemptus ijs, qui contempſerunt.

Et ideò animo cogitantes ciues illius ſolitudinis, Moſem, inquam, & Eliã, magno ſtudio contendunt exercere illorum à faſtu & arrogantia alienationem: æquum eſſe arbitrantes, vt quorum incolunt regionem, eorum quoquè imitentur virtutem. Ne-
3. Reg.18. que enim Moſem extulit ad arrogantiam magnitudo imperij: neque enim Eliam tumefecit miraculum ſacrificij. Manſerunt autem ſemper ſeruantes eundem ſtatum in omni tempore, & non cum rerum mutationibus ſuos vnà mutantes ſpiritus. Moſes quidem Aegyptiorum fugiẽs inſidias, dum paſceret oues Iethro, fuit ſpectator ad-
Exod.3. mirabilis illius viſionis: vt qui tunc didicerit rubi fruticem eſſe edaci igne potentiorem, & in media flamma viride germen florere viderit. In hoc monte legiſlator, tunc quidem ſolius Iudaicæ, nunc autem omnium gentium conſtituitur, cùm per naturæ
Exo.20.etc. cognationem in totum genus gratia peruaſerit. Fulſerũt enim ſuper candelabrũ poſitæ vitæ degendæ leges, etiamſi fuerunt aliquandò abſconſæ ſub modio dictionis, an-
3. Re.19. tequàm aperirentur. Porrò autem inclytus quoquè Elias huc venit fugiens Iezabel: & cùm in hac terra dormijſſet, experrectus inuenit panem ſubcineritium & vas aquæ. Hanc ille habitauit ſpeluncam, ouilla veſte corpus indutus, antiquo ſuorum Maiorũ indumento: & ſic vidit Deum in aura tenui, & vocem audiuit decernentẽ ea, quæ viſa fuerant. Eſt autem hoc poſtremum & primum indicium virorum fortitudinis. Illã per totam vitam habitant ſolitudinem, quam Iſraelitæ cùm ſolùm tranſijſſent, murmurârunt, cùm parato è cælo diuino alerentur nutrimento, & de menſa conqueren-
Exod.32. tes illi, quadraginta dies non tulerunt abſentiã eius, qui illis præerat. Neque verò ſteterunt ità, vt oportet, liberum ſuum adminiſtrare arbitrium: ſed ſtatìm defecerunt, ad impietatem libertate abutẽtes. Ij toto tempore philoſophantur in ſolitudine, egẽtes rebus neceſſarijs: & ſunt ſibi magiſtri pietatis. Sed quid opùs eſt plura dicere?

Ijs ſic affectis, & ſic Deum colẽtibus, repentè inſperata velutì procella, eis alicundè phalanx ingruit barbarica, & ſummo manè cùm paulò antè deſijſſent hymnos canere, pios inuaſerunt impij. Ego autem tunc quoquè illic aderam cum filio. à ſancto enim
Barbari monachos ſanctos trucidant. monte deſcenderã, viſitaturus ſanctos, qui erãt in rubo, quod iam diù antè facere cõſueueram: & ſtatìm inſtàr canum rabidorũ irruẽtes, inconditis vocibus & nihil ſignificantibus aërem repleuerunt, & rapuerunt quæcunq; hyeme ſanctis parata erant ad cibum. Frigũt enim illi ex fructibus, quicũq; ſunt vtiles, & poſſunt omninò permanere: & eis conſolantur naturæ neceſſitatem Cùm ergò nôsipſos eos feciſſent afferre, educunt omnes ex eccleſia: & cùm exuiſſent centonibus, nudos ad occidendũ per ſeriem ordinãt eos, qui ætate præſtabãt. Deindè verò circunſiſtentes, ſtringunt enſes: & cùm oculos ira repléſſent, & ardentem adſpectum obliquè quodãmodò circũagerẽt, & ſancti loci Sacerdoti iuſſiſſent primùm collum porrigere, inferũt, non ambo (Duo
Sanctus vir moriturus, priùs ſe cruce ſignat: ſic etiã faciunt Chriſtiani omnes. enim erant circa eum) ſed alius poſt alium, vtrinquè enſes in eius tergum infligentes, cùm is neque præ dolore eiulâſſet, neque vultum auertiſſet, & nec vel paruum doloris oſtendiſſet veſtigium: ſed ſe tantùm ſignâſſet, & oris ſuſurro dixiſſet, Benedictus Dominus. Atque peruaſit quidem vnus ictus à dorſo vſque ad maxillam, cùm per aurem tranſijſſet: alter verò ab humero peruenit ad mamillam. Et ſic vir diui-

diuinus ſenſim conuerſus, honeſtè ac decorè cecidit, nihil nec interfectionis, nec nuditatis, quod turpe eſſet, oſtendens. In eius autem corpore florebat quędam gratia, & nuditatis tegebat deformitatem. Hoc autem veſperè & rebus & verbis propemodùm prædixerat vir ille admirabilis, eos, qui in cœna aderant, benigniùs ꝗ conſuéſſet alloquens, & dicens: Quid enim ſcimus, an rursùs ante mortem nos ſimul congregatura ſit menſa & conuiuium? Deindè poſt illum capiunt & interimunt eum, qui vnà cum ſene habitabat: qui ipſe quoq; erat & ſenex tempore, & ſatìs afflictus laboribus exercitationis: & rursùs puerum, qui eis miniſtrabat. Hic autem fuit modus interfectionis:

Iubebat vnus ex barbaris colligere aliquem ex ijs, qui erãt effuſi, fructibus. Ille aũt vt placebat ei qui iuſſerat, diligenter terræ aſſidens, ſinum relaxabat, manibus attrahens ea, quę erant appoſita: vt ei qui iuſſerat, videretur aptus ad miniſteriũ, & ideò vita ei concederetur. Sed nihil profuit: neque ſic barbaricam emollijt impudentiam. Alius enim, qui ponè ſtabat, enſem è vagina clàm ſtrinxit. Ille verò ſiue eum trahi ſenſiſſet, ſiue etiam cędem habuiſſet alioquì ſuſpectam, tanquàm perterritus vultum parumpèr circumagit. Qui autem adſtabat, eum terruit & clamore barbarico, & contortis oculis. Et ſic quidem cùm is rectum enſem in iugulum defixiſſet, magnis viribus eum ab hepate adegit ad thoracem. Ille verò, priuſquàm is reuelleretur, iacebat mortuus, vt qui vel timore perijſſet, aut propter certitudinem & opportunitatẽ vulneris non perueniſſet ad mortis cognitionem: quæ à vaſis corporis citò exemit animam, & eam repentè liberauit à vinculis, à quibus vix recedit, vt quæ ſit colligata violentis nexibus creatoris. Reliquos autem nos, neſcio quanam re impulſi, * nos abigunt, geſtu manûs fugere permittẽtes. * In ea autem cruentos adhuc enſes geſtabãt. Et alij quidem currebant per conualles, feſtinantes ad montem peruenire. Eis enim ad illum non patebat aditus, propterèa quòd Deus ſuper ipſum ſtetiſſet, & populo aliquandò reſpondiſſet. for. * non adeunt, for. * Interea

Ego autem ore aperto planè hæſeram obſtupefactus, vt quem retineret inopia cõſilij, & ab adoleſcentis victus eſſem viſceribus, & nec omninò poteram recedere, nec volebam omninò conſeruari: vt qui conſtrictus eſſem firmo naturæ vinculo, donèc puer annuens oculis, & vt recederem, hei mihi ſignificans, vix perſuaſit vt abirem. Et pedes quidẽ anteriùs proceſſerunt, & eos neſcio quomodò ſequebatur corpus, quod ferebatur: cor autem nolebat recedere, vultum ad puerum aſſiduè conuertens, & iactum oculorum ad ſe minimè valens congregare, qui non ad iter ingrediendum erat attentus, ſed ad tergum conuertebatur miſerabiliter. Perrexi itaque ego quoquè ad montem, ſequens eos qui præcedebant. & è ſpecula cõtemplabar infelicem puerum, qui abducebatur, qui ipſe quoquè non liberè circunſpiciebat, ſed clandeſtina ad me conuerſione furtìm fallebat eos, qui abducebant. Tale enim eſt naturæ vinculum. Non ſoluitur ſeparatione corporum, ſed intenditur vehementiùs, cùm hoc quoquè in brutis animantibus ſimiliter fieri cernere liceat. Et vacca quidem, quæ abducitur, miſerabiliter mugit & frequenter, aſſiduè conuerſa ad vitulum, qui eſt abſtractus, & habitu oculorum indicans doloris magnitudinem. Quinetiam equus quoquè priuatus eo, qui vnà paſcebatur: quoniam caret ſermone, hinnitu dolorem ſignificat, amicum freq uenter reuocans. Vinculum naturæ.

Ego autem cùm neſcio quomodò perueniſſem ad montis cacumen, etſi nõ haberem mentem, quę vnà cum corpore ambularet, volens videre filium velutì è ſpecula, non poteram ampliùs adſpicere, vt qui propter longum interuallum abſconſus eſſet à meis oculis. Reſtabat itaque mihi deincèps perplexus & anceps animus: & à me ad Deum verba fiebant, & filium deflente captiuum, & ſanctos interemptos vehementer deplorante: O beati, dicebam, & ter beati, vbì tandèm nunc ſunt labores veſtræ abſtinentiæ? Vbì ſunt perpeſſiones tolerantiæ? Multorum'ne vtiquè certaminum coronam accepiſtis? Hæc'ne ſunt vobis repoſita præmia longæ decertationis? Num iuſtitiæ eſt vanus curſus? Nũ temerè ſuſcipitur pro virtute perpeſſio? Quòd vos interficiendos abſque auxilio reliquit prnuidentia: nec iuſtitia reſtitit interimentibus. ſed vires habuit manus iniqua aduersùs ſancta corpora, & gloriatur vitium ſe aduersùs pietatem victoria eſſe potitum, omninò fremens & geſtiens tanquàm aduersùs ſuperatam veritatem. Quomodò veterem flammam nõ nunc quoq; accendit rubus?

Quomodò non ſceleratos exuſſit incendio? Quomodò autem nõ eos dehiſcens ter-
ra accepit, vt cùm aliâs ſimul cum tabernaculis & cognationibus totam Core deuo-
Num.16. rauit ſynagogam? Quomodò autem Sinæi montis ſiluerunt prodigioſi terrores, to-
Exod.19. nitruum ſonitu, & triſtitia caliginis, & innumerabilibus fulgurum coruſcationibus
impios non terrefacientes? Sed ocioſa fuit vltrix potentia, nec eos, qui iniuriam fa-
ciebant, fulminibus & procellis rectè puniens: neque eos valida manu liberans, qui-
bus fiebat iniuria: vt cùm ipſi poſtremò docti experientia vim animaduertiſſent mi-
raculorum, cognoſcerent robur admirabile virtutis inexpugnabilis. Sed in ipſo ru-
bo & in monte, in quo fuit lata lex, ceciderunt pij abſque vllo auxilio, perindè ac ho-
ſtiæ expertes rationis.

Exod.14. Vbinàm tandèm fuit potentia, quæ in mari ſubmerſit Aegyptios, & profundum eis
Ioſu.10. effecit ſepulcrum? Vbi autem, quæ grandinis percuſſit lapidibus alienigenas, qui bel-
lum gerebant aduersùs Iſraëlitas, & ſine ſanguine & labore victoriam dedit ſuo po-
Iudic.7. pulo? & quæ rursùs aliquandò eis terrorem incuſſit, cùm aggrederentur terram ſan-
ctam, & eos inter ſe conuertit ad pugnam, neſcientes, vt qui verſarentur in tenebris,
for • alterutrùm ſe * alterum alterum occidere, & non poſſe ſuos qui interficiebantur, agnoſce-
re? Vbinàm tandèm ſuum occultauit auxilium, non protegens eos, quibus para-
Dan.3. bantur inſidiæ? ſed ſæuorum quidem leonum iram aduersùs eos, qui ipſis obiecti fu-
erant, & ignis inexpugnabilem refrænauit potentiam, efficiens vt eos reuererentur,
& oſtendens eos eſſe pietate claros: horum autem quomodò dubiam fecit virtutem,
eos relinquens omni defectos auxilio, & efficiens vt omninò exiſtimarentur indigni
auxilio? Sed hæc quidem dicere nos fortaſsè perſuaſit animi ægritudo & dolor, & ab
eo, quod erat decens, nos exturbauit. Danda eſt autem venia dolori, qui perſuadet ei,
cui ægrè eſt, multa loqui præter animi ſententiam, victo fortaſsè à rerum aduerſa-
rum magnitudine. Nam iuſtos quoquè ſæpè diuinum reliquit auxilium, eos tradens
Tyrannis varijs tormentis cruciandos, & impia morte afficiendos: vt eorum, qui de-
certabant, virtutis oſtenderetur ſpectata probitas, & eorum fides tanquàm fax re-
ſplenderet, de fiducia nihil remittens vſque ad mortem, ſed totam eſſe vanam Tyran-
norum inſaniam patiendo arguens. Nam ij quoquè, qui nunc remanſerunt ſancti, à
ſolitudine minimè volũt recedere, ei, quæ promiſcuè & indifferenter in vrbibus agi-
tur, vitæ mortem præferentes. Quod ipſum quoquè viſum eſt ijs, qui ſunt interem-
pti, vt potiùs morerentur, quàm ſuſtinerent vitium, quod verſatur in ea parte orbis,
Mors animæ, peccatũ quæ habitatur. Sciebant enim mortem animæ, eſſe morte corporis grauiorẽ: & eam,
quæ eſt in peccato, apertè eſſe magìs periculoſam ea, quæ affertur gladio: quoniam
hæc quidem habet paruum, & qui eſt ad tempus tantùm, dolorem: illa verò longum
ſupplicium, & quod nunquàm deſinit. Et ego quidem hæc dixi.

Barbari autem cùm multos alios interemiſſent, & depopulati eſſent in ſolitudine,
ſatis magnam viam confecerunt: & cùm die iam inclinato præbuiſſet nobis nox de-
cæterò poteſtatem ambulandi ſine metu, de monte deſcendentes, conuerſi ſumus ad
ſepelienda corpora. Et alios quidem inuenimus diù antè mortuos: ſanctum autem
Theodulum adhuc ſpirantem, & qui poſſet vtcunquè loqui. Ei itaque aſſidentes, &
quæ acciderant deflentes, pernoctauimus: rogante nos ſene, nè hęc nobis viderentur
aliena. Satanæ enim eſſe morem, eos qui tententur, à Deo expetere. Quàm multos
Iob 1. Iob filios interemit, alios quidem igne, alios verò enſe, alios autem euerſa domo per-
dens? Sed nè vos, inquit, ea quæ fiunt, conturbent. Scit enim agonotheta, quo iudi-
cio tradat athletas aduerſario: vt qui præclara præmia & brauia propoſuerit ijs, qui
plagas æquo animo accipiunt, eaq; talia, qualia oſtendit magnus Iob, qui omnia ac-
Iob 42. cepit duplicia, quæ iam viſa fuerant periſſe, vel potiùs longè maiora, & quæ citra vl-
1.Cor.2. lam excedunt comparationem. Quæ enim oculus non vidit, & auris non audiuit, &
in cor hominis non aſcenderunt, ea Deus parauit ijs, qui pro ipſo decertârunt, &
pietatis præmijs ſuam vitam glorioſè coronârunt. Sic enim DEVM decebat mu-
Nota q vita æterna, q retribuitur fidelibus, eſt merces & gratia. nificum ſuperare labores remunerationibus, & coronis ſuperare certamina, & illa
præbere athletis, quæ neque ſperabantur, neque expectabantur ab ijs, qui ea quæ
dantur accipiunt, vt & reddat mercedem quæ debetur, & gratiam efficiat remu-
nerationem, propter inſignem honorem. Hæc dixit, & præſentes ſalutauit oſcu-
lo, quandiù loqui & linguam mouere ei virtus præbuit. Mortuum aũt nos multis la-
chry-

chrymis proſecuti, terræ cum alijs mandauimus: & cùm tenebræ adhuc incertum ad vos facerent aditum, huc venire potuimus.

Ex ijs autem, qui fuerunt interempti, duo quidem vocabantur Paulus & Iohãnes: Presbyter autem, Theodulus. Mortui autem ſunt conſummati ſeptimo die poſt Theophania, qui eſt quartusdecimus menſis Ianuarij. Omninò enim viris pijs ac religioſis ipſa quoquè temporis & nominum cognitio digna eſt magno ſtudio, qui memoriæ ſanctorum volunt eſſe participes. Interempti verò ſunt quoquè alij multis antè temporibus, quorum ipſorum quoquè commemorationem, propter viæ longitudinem, & eorum qui congregantur multitudinem, eodem die peragunt.

Nobis hæc adhuc loquentibus, nunciatur quidam ſaluus euaſiſſe è caſtris: & paulò pòſt ad nos accedit, timoris veſtigijs nondùm ex oculis depoſitis: nec animi perturbationem adhuc valens reprimere: & magno adhuc curſu & animi angore anhelans & conturbatus, perindè àc ſi propè eſſent, & futurum eſſet vt aſſequerentur ij, qui perſequebantur. Deindè rogatus, quomodò effugiſſet: Me, aiebat, & tuum filium in cœna loquentes denunciabant fore, vt diluculò aſtro ſacrificarent. aramque excitârunt, & ligna appoſuerunt, ignorantibus nobis, cur hæc fierent. Mihi autem hæc dixit clanculùm vnus ex concaptiuis, qui eorum vocem intelligebat. Ego autem illi ſignificaui conſilium barbarorum, & quòd niſi nobis fuga ſalutem pepererimus, non nobis viuis manè ſol illuceſceret. Ille autem veritus nè compræhenderetur, remanſit; dicens: Quod Deo viſum fuerit, vbicunquè ſit, non effugiet aliquis, etiamſi lateat in adytis. Ego autem in tenebris cùm vidiſſem omnes ſomno grauatos, (torpeſecerat enim eos nimia ebrietas) humi pronus primùm ſerpens, nè, ſi quis vigilaret, me recta corporis vmbra proderet: deindè à caſtris parùm remotus, curſu ad hunc ſcopũ contendi, timoris pennis portatus velociter, quæ apud illos ſtatuta erat cædem vel me ratus fuga euaſurum, vel ſi etiam compræhenderer, conſtituta morte me nihil grauius paſſurum eſſe ratiocinatus, & alioqui certo malo præferẽs ſpem incertã. Quod enim, ſi manerem, non licebat omninò effugere periculum, veriſimile erat poſſe me euadere, ſi pedum auxilio meam ſalutem crediſſem. Accepi enim, multos ſæpè à pedibus plus eſſe auxilij conſecutos, quàm à plurimis defenſoribus. Eccè ergò me mea non fefellit opinio, ſed eis quibus poſt Deum credidi, ſum ſeruatus, & adſum apud vos, vt videtis, nullo malo affectus.

Meis autem oculis adhuc inſidet metus crudelitatis barbarorum, & eorũ facta ſcelerata me in ſtuporem adducũt, & impleor horrore, propter ea quæ ab eis facta ſunt. Cùm dominum enim meum, vnà cum Prætore munus obeũtem reipublicæ, & ad vos reuertèntem offendiſſent in ſolitudine, ad ſe abduxerunt cum omnibus eorum facultatibus: & alium quidem, qui reſtiterat, cum famulis membratìm diſcerpunt: meum autem vnà cum filio (erat autem is valdè iuuenis) ſequentem abduxerunt. Sole autem iam appropinquante horizonti occaſûs, figunt tabernacula, vbì eos veſpera appręhẽderat: & cum ex noſtris ſpolijs magnum feciſſent conuiuium, eum & filium adhibent conuiuam, iubẽtes eum bono eſſe animo & nihil extimeſcere. Saluus enim, aiebant, & illęſus domum reuertèris cum filio, cùm ſufficiant alij, vt ſint duarum animarum precium redemptionis: & videbantur paulò pòſt impleturi promiſſum, permittendo vt ad ſua redirẽt: aquam autem portari, & ad viaticum panes afferri iubebant, ad hoc vt commentum videretur probabile: vt ſpes vitæ ex viatico apud eos fraudem haberet fide dignam, doluſque barbaricus & ſcena, videretur eſſe vera cura, quæ eorum gereretur. Duos autem ephebos iuuenes, procurantes ſcilicet, vt eis eſſet iter ſecurum, vnà emittunt, qui eos deducerent. Quibus iuſſerunt clanculùm, vt cùm eſſent aliquantulùm remoti à caſtris, eos conciderent. Cùm eos ergò circunſtitiſſent, qui eo modo, quo dictum eſt, deducebant, ilicò ij, qui eſſe videbantur ſeruatores, & ſi alij inuaſiſſent, eorum, vt par erat, propugnatores, ij ipſi fiunt præter ſpem occiſores: & mactant quidem filium ante patrem, vt videndo mortem ſui filij, & ſuæ mortis faciendo periculum, ei dolorem conduplicarent. Protinùs autem illum quoquè multis interimunt vulneribus, eorum infidelitatem & inſidias magna voce deflentem. Audiui enim alterum quidem flentem miſerabiliter, alterum verò valdè clamantem, & ad vnumquenque ictum grauiter eiulantem, & velutì laboribus concedentem, vt plagas dimetirentur. Atque ipſe quidem bonis promiſſis ſic

Nota barbaricã ferocitatem.

ſic deceptus, mirabilem paſſus eſt interitum. Oportebat enim ipſum ex aliorum malis ſua diuinare, quòd ſcilicet mors quidem minimè vitari poſſet, eſſet autẽ potiùs toleranter ferenda cùm expectaretur. Malum enim quod venit præter expectationem, omninò perturbat cùm aduenerit. Quod autem eſt expectatum, cùm ad id experiendum paratam inuenerit rationem, exiſtimatur leuius, vt quod iam ſit meditatum, & effecerit, vt eius aduentus nequanquàm ſit nouus & alienus.

Veſpere enim in cœna, in qua eum præbibendo inuitabant poculis & benignis verbis, volentes ludere ludum ſibi conſuetum & gratum, (erat autem id, quod ad delectationem agebatur, hominis cædes) mittunt ad eum calicem, vt bibat vni ex ſuis filijs, cùm alterum paulò antè mactâſſent. Ille autẽ vix quidem accepit inuitus, vt cuius appetitus eſſet metu mortuus ante corpus. Accepit tamen metuens. Bibens enim, ſignificabat ſe neceſſitate adductum id facere, vt qui violentis oſtenderet ſonis, id à ſe fieri præter animi ſententiam. Non enim quietè fauces permeabat potus, ſed in genis quodammodò reſtagnans, ad mentum veluti ad vallem aliquam aſperam, cum maximo ſonitu deuorationis vix peruaſit thoracem. Cùm ſic ergò tandèm per vim potum accepiſſet, mittunt, qui eum interficeret. Erat autem is iuuenis. Nam eis quoquè cædes committunt, ab ineunte ætate prouocantes eos ad crudelitatem. Ille autem ob ebrietatem bacchico furore percitus, ad tam inhumanum opus magno contendit ſtudio, quam ex actione capiebat voluptatem riſu indicans: & ad iacentem accedens, primùm quidem eum ferit in colli vertebris, & cùm propter oſſium duritiem parùm ſcidiſſet, protinùs illinc quidem tollit enſem: per iacentis autem latus eum transfadigit. Deindè cùm rursùs in prima vertebræ ſectione certiùs & opportuniùs percuſſiſſet, reuertitur exiliens, manu enſem in aëre quatiens. Puer verò præ dolore diù quidem palpitauit & ſubſultauit, & eiulans volutatus eſt in ſanguine. Tandèm autẽ cùm in ſpiram conuolutus, caput inclinâſſet ad ventrem, & pedes ad eum contraxiſſet, vt qui vellet erigi, illa conuerſione ad prunas appoſitas ſe deuoluit. Cùm verò maiorẽ, vt eſt conſentaneum, ex igne ſenſiſſet dolorem, rursùs quidem pedibus & manibus neceſſariò inſtar piſcis ſubſiliebat, aſſiduè erigens partem quæ torrebatur. Cùm verò non poſſet ampliùs ſibi ipſi opem ferre, vtpotè quòd vnà cum ſanguine exercitæ eſſent vires, rogo liquefactus interijt, duobus ſimul affectus ſupplicijs, nempe enſis & ignis.

Iuuenes exercentur ad cædes faciẽdas.

Crudeliſſima pueri cædes.

Die autem ſequenti pòſtquàm hoc feciſſent, ambulantes vt in ſolitudine non recta via, ſed aberrante, locaque aſpera & difficilia, modò hîc, modò illic obeuntes, altosque & arduos montes circumeuntes, & per non tritas & confragoſas & propemodùm inuias valles pedibus ingredientes, longo remotum ſpatio vident locũ paulatìm herbeſcentem: & cùm ex viriditate coniectâſſent eſſe locum aptum ad diuerſandum, aut etiam exiſtimâſſent illic aliquos habitare monachos, ſcopum ſuum eò conuertunt, tanquàm à mari ad portum iter iumentis dirigentes. Cùm autem veniſſent, vident locum, qui nihil erat deterior quàm putârant, nec falſa viſione eorum ſpem fefellerat. Nam & erat aqua in eo copioſa: & antequàm guſtaretur, ſua viſum delectabat puritate. Ori autem allata, paruam arguebat eſſe viſus delectationem, ſi conferretur cum voluptate guſtûs: eratque fœnum aptum ad paſcendum animalibus. Cùm ergò camelos exonerâſſent, illos quidem liberè dimittunt ad paſcendum: ipſi autem ſtatim currunt ad aquam, eam bibentes, ſe adſpergentes, lauantes, & neſcientes, vt ſemèl dicam, quomodò vterentur illa liberali & profuſa aquæ abundantia.

Dum autem ad eam choros ducerent, & fontem laudibus celebrarent, vident in latere montis quoddam paruum domunculæ veſtigium, omnesque vno ſpiritu eò currunt, curſu alius alium ſuperare contendentes. & cùm appropinquâſſent, circunfuſi ſunt ſpeluncæ. Ea autem erat in oſtio paucis extructa lapidibus, nè ſi eſſet nimis magnus hiatus, feris facilem pręberet ingreſſum. Deindè cùm intrò accurriſſent pauci & ſinguli (non capiebat enim multos) virum educunt ſpecie & habitu venerandum: cumque ducebant trahentes, nihil omninò conturbatum, & qui neque expalluerit, neque illiberale aut triſte aliquid oſtenderit aut locutus ſit. & cùm eum ſupra quandam petram poſuiſſent, lapidibus (non enim habebant enſes) interficiunt ſcelerati, ridentes & ſua voce pæana decantantes. Deindè rursùs parùm pro-

Cædes venerandi eremitæ.

progreſſi,alterum comprahendunt adoleſcentem,pallidum,macilentum, & qui adſpectu aperta præ ſe ferebat veſtigia abſtinentiæ: & ipſum ſimiliter lapidibus interficiunt,multas voces emittentem, quibus agebat gratias, & fatentē ſe eis debere,quòd qui virtutem ſequebatur,è vita eduxiſſent. Dicebat enim ſe nō parùm timere finis incertitudinem,nè mentis fortis lapſus, aut quędā externa neceſſitas liberæ animi voluntatis mutaret conſtantiam: vt quę vel eſſet perſuaſa aut coacta alia ſentire, q̃ quæ apud Deum ſunt certa & extra controuerſiam. Item alterius.

Non multùm illinc proceſſerāt: & ecce appáret locus quidam herbidus, & multis comatus arboribus: & rurſùs quàm maxima potuerūt barbari celeritate ad ipſum cucurrerunt. Cùm autem appropinquâſſent, in paruam quandam incidunt domunculam,in qua exercebatur adoleſcens, cuius magnus & excelſus animus, exiſtimatus eſt vel ab ipſis barbaris dignus admiratione. Neque enim his oſtendere latentia quædam monaſteria, & ea ratione mortem effugere,ſuſtinuit. Hoc enim ei polliciti erant barbari. Sed neque in hoc, vt exiret è domo,neque vt omninò tunicam exueret,obedivit: indicare quidem eos, qui poterant latére,dicens proditionem: omninò autem obedire, quicquid per vim cogeretur, puſilli & abiecti dicebat eſſe animi. Ijs enim qui exercentur,dicit oportere adeſſe magnum & excelſum animum, & non fas eſſe cedere aut metui,aut minis, etiamſi id videatur magnum habere periculum. Conſuetudo enim fit via ad maiora: & timiditas, quę ſemèl didicit dominari, iubet etiam magna bona contemnere, atque adeò ipſam etiam pietatem poſtremò prodere,quandò metus malorum,timiditate confectum animum inuenerit. Adoleſcētis eremitæ inſignis conſtantia.

Si enim nunc,inquit,facilè prodidero liberum mei animi arbitrium, timens nè breui moriar:quomodò ſi ꝓponantur ſupplicia,& minæ intententur tormentorum, ad impietatem non facilè transfugiam, cùm doloris vacuitatem aſſueuerim vtili pręponere? Quocircà cùm vobis planè denegetur ea,quę ſperatis, conſequi,nè cunctemini ea,quę vultis,facere. Neque enim loca,in quibus viri pij habitant, etſi ſciam, indicabo: ſed nec extra oſtium vobis iubentibus ęgrediar, neque veſtem exuam, vt me quis adhuc ſentientem, & mei liberi arbitrij compotem,cernat nudum, & contueatur corpus, quod in hodiernum vſque diem meis non eſt conſpectum oculis. Poſt mortem autem in me nō ſentientem faciat deincèps vnuſquiſque, quod velit. Eorum enim qui faciunt,crudelitatis, ſed non eius qui patitur, animi eſt ea repręhenſio. Intùs enim moriar indutus, vt conſtitui, neque faciam quidquam pręter ſententiam, meipſum prodens vt mancipium: & in hac cauea, in qua decertaui, potiùs interficiar. & erit mihi ſepulcrum hæc domuncula, quę priùs virtutis ſudores, & ſtrenuitatis ac probitatis nunc accepit ſanguinem. Sic eum liberè loquentem cùm non tuliſſent ſcelerati,ſed aduersùs generoſum eius animum eſſent acerrimè cōmoti,tot eum plagis interficiunt,quot potuit eius corpus capere. Vnuſquiſque enim volens ſuam iram in eum reipſa oſtendere,non exiſtimabat priorum enſes ſufficere ad vindictam, niſi cùm ipſe quoque ſuum gladium ſua manu tinxiſſet,ſic indignationē ſuam poſſet conſolari. Cùm plures itaque mortuum quàm viuum illum magni & excelſi animi virum iam ſauciâſſent,ità receſſerunt,animis ægrè ferentes, quòd non ad maius ſupplicium eis ſuffeciſſet corpuſculum. Itē pudicitia admirabilis. Cædes atrociſſima.

Poſt eum autem tres nobis occurrunt,ingredientes per ſolitudinem, qui adhuc feruentem eorum iram paululùm ſedârunt: vt qui eorum in illum furoris defectus ſuppleuerint. Quomodò enim agreſtes feræ,aut canes venatici,ſi oſtenſa ſolùm fuerit præda,& euaſerit,ad maiorem prouocantur inſaniam,quòd eam non fuerint cōſecuti,& quod rurſùs inciderit,maiori ſtudio perſequuntur, ſecunda cautione priori medentes ludibrio:ità ad eos,qui apparuerant,currentes,cędem ſpirantes ſcelerati, cùm enſes ſtrinxiſſent priusq̃ appropinquarent,cū tanta in ipſos proceſſerunt crudelitate, cum quanta ſi ipſum accepiſſent, qui eos iritauerat. Cùm autem nōdùm enſes in vaginas miſiſſent,ſed nudos manu tenerent, calidoq; & exhalanti ſanguine inquinatos, in eo loco,in quo ambulabant,vident poſita duo monaſteria,non exaduersò quidem itineris,ſed ex obliquo ad alteram manum. Erat autem, quod inter ſe inuicèm quidē intercedebat,ſpatium,triginta ſtadia:inter eum verò locum,in quo eramus, quindecim. vnumquodq; tanq̃ à centro ad circuli lineas,quę ſunt in circūferentia, pari menſura diſtantia. Diuiſi itaque proceſſerunt, dimidia pars ad vtrunque eorum, tota Aliorū triū trucidatio.

præda,

præda,quam collegerant,in regione relicta cum iumentis. Et eos quidem,qui erant ad auſtrum,quomodò interfecerint,aut quoſnam,nequaquàm cognoui. Ex ijs autẽ, qui erant ad clima boreale, poſtquàm iam propè acceſſiſſent illum, qui ex multo curſu tela in pharetris ſonantia ſenſerat, & fugere cœperat,ipſi arcus intendentes multis iaculis transfixerunt. Deindè cùm ipſum, qui pronus ceciderat, compræhendiſſent, non ſinunt eum mori cum ijs ſolis,quæ priùs acceperat,vulneribus : cùm tot haberet plagas,quæ ad id ſufficerent: ſed cùm adhuc ſpirantem & animam agentem ſupinum conuertiſſent, ſtatìm diſſecant à pube ad thoracem: reſpirantia autem per diſſectionẽ viſcera,& lateribus circunfuſa,contis vtrinquè conturbabant,donèc ea quoquè dilacerauerint priuſquàm recederent.

Itẽ alterius cuiuſdam.

Poſt hæc autem ego quidem aufugi,vt priùs dixi: filio autem tuo quidnam factum ſit,neſcio. Nam cum quidem viuum reliqui, ſed qui de vita nequaquàm bonam ſpem conceperat propter mortem,de qua ſuſurratum fuerat. Cùm hæc ego audiuiſſem,& nocturnam haberem viſionem in auribus reſonantem,(In ſomnis enim legebam epiſtolã, quæ ab aliquo ex familiaribus nupèr mihi data fuerat. Quæ quidem priusquàm explicaretur, ità habebat in plicatura: Domino meo poſt Deum & patri,beatũ Theodulus) quonam modo oportebat meam tunc affectam eſſe animam,ô fratres,ſimodò adhuc habebam animam? Cor mihi deſiderabatur,viſcera diuellebantur, vires diſſoluebantur: ſudor,vt ſemèl dicam, diſtillabat totis membris, cùm audiuiſſem nuncium ſomnio conuenire, qui mihi non ampliùs faciebat dubiam aut ancipitem mortis ſuſpicionem: ſed potiùs confirmatam duobus teſtimonijs,ſomnio,inquã, & ſignificationibus eius,qui fuerat conſeruatus. Quid deindè ſequitur? Cùm ipſa vox iam mihi eſſet extincta, neque flebam, neque poteram lamentari, ſed ad eum ſolum fixis adſpiciebam oculis,donèc quædam mulier ex ijs, qui illic erant, cuius etiam filius ab eis fuerat interfectus,(Is autem erat,quem quæ præceſſit oratio, ſignificauit fuiſſe inſignem,propter magnum excelſumque animum) me recreauit,& vt me à vehementi dolore colligerem,effecit. Poſtquàm enim illa intellexit interfectum eſſe filium,& aduersùs eos, qui interemerant, ſtrenuè decertâſſe,actione ipſa quoquè in eum ſuam oſtendit cognationẽ,vt quæ vera ac germana illius mater apparuerit : & cùm ſe ſplendida veſte protinùs induiſſet,& ad lætitiam totum mutâſſet habitum, manus in cæli extendit,& ad Deum Seruatorem tales voces emiſit:

Exẽplũ admirandæ in fœmina cõſtantiæ.

Tibi Domine commendaui filium, & eſt mihi ſaluus nunc & vſque in ſecula. Tibi credidi adoleſcentem, & mihi fuit cuſtoditus verè ſaluus & inuulneratus. Non enim quòd ſit mortuus,neque quomodò vitam finiërit reputo:ſed conſidero,quòd omnis peccati effugit periculum. Non quòd corpus ſit ſauciatum,& mortem acerbam ſuſtinuit: ſed quòd puram animam & nulli repræhenſioni affinem illinc tulit, & ſpiritum immaculatum tuis commendauit manibus. Ego cædes, brauia numero: ego plagas, tot eſſe coronas cenſeo. Atque vtinàm tuum corpus plures plagas cepiſſet,ô fili,vt tibi ex eo plures accederent mercedes. Hinc quòd te conceperim, reddidiſti mercedẽ. Hinc me remuneratus es propter dolores, quos ego ſenſi in partu. Hinc mihi dediſti honorem propter educationem. Quid ergò: Non me quoquè es accepturus participem præmiorum? Cõmunis enim fuit labor vtriſque. Tu decertâſti,& ego ſum quoq; tibi particeps certaminis. Tu certâſti, & ego tuo gratulor certamini. Tu iræ reſtitiſti barbaricæ: ego autem reſiſto naturæ tyrannidis. Tu mortem videlicet contempſiſti: ego autem viſcera deſpicio. Tu cædis dolorem tuliſti tolerabiliter. ego cùm mihi lanientur viſcera, fero tormenta. Mea,quæ ſunt tuis æqualia,& non inferiora, tu vincis acerbitate doloris: ego autem ſupero longitudine temporis. Nam etſi tibi valdè magnum dolorem mors attulerit,vna tamen hora mors præterijt. Ego verò longum traho dolorem, & eum moderatè fero, philoſophans & certò ſciens te apud Deum vitam viuere,in quam nullus cadit interitus. credo fore,vt mea illic curetur ſenectus, quandò mihi quouis modo confractum fuerit hoc vas teſtaceum, & ad id, quod illic eſt,æuum profecta fuero. Beata ego in matribus, quæ Deo talẽ exhibuerim athletam. Rursùs quoquè ego beata. verè confido enim fore vt deincèps glorier, cùm tu in Chriſtum fueris reſolutus,& vnà cum eo futurus ſis perpetuò, & deliciarum, quæ nunquàm deſinunt,ſis particeps.

Hæc ego audiens, erubeſcebam quòd tam molliter & tam puſillo animo ferrem

caſum pueri,& mihi eſſet minor virtus animi, quàm fœminæ, & eorum qui aderant, me mouebat verecundia. Deindè illam quidem admirabar: meipſum autem irridebam, vt qui egregiæ illius mulieris verba acciperem, perindè àc meî ſugillationes: & illius moderationem, meam iudicarē inſaniam. Nam cùm exiſtimâſſem me iure poſſe cum Deo conqueri propter ea, quę paſſus fueram: tunc rectè cognoui me eſſe paſſum, quòd mulieris exemplo didiciſſem, eſſe cuiuſuis mali inſultum tolerabilem. Viſum eſt autem conſilio eorum, qui Pharan incolebant, poſtquàm audijſſent, quæ renunciata fuerant, non pręterire ſilentio, id quod auſi fuerant, ſed hoc ſignificare Regi Barbarorum. Et ad eum quidem mittunt duos ex ijs, qui apud ipſos vocantur Hemerodromi, accuſantes quòd inita infregiſſent fœdera. Sunt autem adoleſcentes, ephebis paulò ætate maiores, barbæ propemodùm primam emittentes lanuginem, qui his rebus inſeruiunt, & nihil ferunt præter arcus telaque & iacula & ſilices. hæc enim eis in via ſunt ad vitam vtilia: illa quidem venationem, hi verò ignem prębētes ad coquendum, lignorum enim & ſtipularum eſt eis vtiquè magna in omni loco copia, cùm nullus quæ naſcebantur, ſecaret in ſolitudine.

Cùm ij autem illam viam conficerent, nos egreſſi ſumus ad efferenda corpora: & cùm acceſſiſſemus, inuenimus eos, qui quinque antè diebus interempti fuerant, nihil paſſos ex ijs, quæ veriſimile erat paſſurum eſſe mortuum, qui vno antè die eſſet mortuus: non malè olentes, non putrefactos, & nihil læſos ab ijs, quibus innatum eſt vt perdant, à carniuoris, inquam, auibus, aut feris agreſtibus. Tanto autem antè tempore eos fuiſſe interfectos, dixit filius Megadonis. hoc enim erat nomen Senatori, qui à Barbaris fuerat interemptus. Erat verò, qui occiſus erat in Bethrambe quidem, Proclus: Hypatius autem, qui in Geth. Iſaac verò, qui in monaſterio Salaël. Macarius autem & Marcus, qui fuerunt occiſi in ea, quę eſt extrinſecùs, ſolitudine. Beniamin verò in ea, quæ eſt extra Elim. Euſebius autē in Thola, & Elias in Aze. Porrò autem ipſorum quoquè duorum alterum inuenimus, qui multa vulnera habebat letalia: ſed adhuc viuebat & ſpirabat. Quem quidem cùm portâſſemus, in cella depoſuimus, conuerſi ad ſepulturam aliorum corporum. Cùm autem ad ipſum redijſſemus, viuum q. dem non ampliùs offendimus: apud hydriam autem inuenimus iacentem iam mortuum. Nam cùm omninò ſiti laborâſſet propter inflammationem vulnerum, poſtquàm bibit, cecidit pronus in genua, in hoc habitu eum mortuum relinquente anima. Cumq; ei vt cæteris iuſta feciſſemus, egreſſi ſumus, vt ſciremus quidnam ſignificaretur à principe Bàrbarorum.

Corpora ſanctorum extincta, prorsùs illæſa.

Nomina occiſorum.

Iam autem nobis Pharan ingredientibus, aderant qui miſſi fuerant, ab eo afferentes literas, quę & pacem confirmabant, & ad ſe venire iubebant eos, qui affecti fuerāt iniuria: & maximè eos, qui attinebant ad captiuos adhuc viuentes. Quòd ſi quis etiam vellet ſumere pœnas de ijs, qui occiſi fuerant, dicebat ſe eſſe paratum dare authores ad ſupplicium. Quinetiam ſe profitebatur omnia daturum ſpolia ijs, ex quibus p̄dę actę fuerant. Nolebat enim ſoluere leges pácis, vt qui lubenter eſſet cum eis confœderatus, propterea quòd ex ijs vtiquè accepiſſet ſolatium. agnoſcebat enim eis nō paruum afferre emolumentum, quod cum eis intercedebat commercium, vt qui in ſuę egeſtatis neceſſitatibus apertè adiuuarentur eorum abundantia. Cùm dona itaq; parâſſent, & legatos conſtituiſſent tanquàm ad renouandam pacem, quæ iam diſſoluta fuerat, die ſequenti & ipſos emittunt, & nos qui bona vtiquè ſpe eramus venturi. Octauo autem die ambulantes (duodecim enim diebus iter conficiebatur) aquæ penuria laborauimus, magnaque nos ſitis vrgebat neceſſitas: morsque deincèps ſperabatur, quæ ſemper aſſidet inopiæ. Dicebāt autem vtiquè propè eſſe fontem ij, qui locorum habebant experientiam: idque multos ſolabatur laborantes, futuri expectatione, quæ malo præſenti medetur. Currebant itaque multi ante multitudinem, properantes inuenire illud quod quęrebatur, & deſiderantes eo ſecurè frui, cuius laborabant inopia, alius aliò conuerſi, prout vnumquenque ducebat ſpes aſſequendi. Deindè etiam oculis conſiderantes, firmo fixoque obtutu procul intuebātur, oculorum lumine tanquàm lucerna id quod latebat indagantes. Ibam autem ego quoquè, paulatim ſequens eos, qui præcurrebant, vt alij quidem fortaſsè dixerint, qui prę ſenectutis imbecillitate non poſſem eos aſſequi, qui magìs valebant viribus: vt ego autem dico, qui nollem nimiùm inordinato pede facere iniuriam honeſtati & grauitati mo-

rum. Adhuc enim valebam viribus, neceſſitate ad id quod vrgebat, magìs animi impetum impellente, quàm natura ei inſitum fuerat.

Exaduersò autem mei itineris erat fons poſitus: latebat autem in medio cuiuſdam collis. Ijs itaque, qui ex vtraque eius parte diſpergebantur, ſemper relictis, pergebam in medio eius, quæ hîc aut illic futura erat, inuentionis, cõiectans me non procùl abfuturum. Cùm verò me paululùm inclinâſſem, quãdò acceſſi ad dorſum collis, & primus vidi fontẽ, & barbaros multos ei circunfuſos: & cùm ſic in immanes incidiſſem hoſtes, neque conturbatus ſum eo quod acciderat præter expectationem, neque magno fui timore affectus. Sed cùm eſſem medius inter timorẽ & gaudium, de eo quod euenerat, me tali ſolabar conſideratione. Aut enim, dicebam, me apud ipſos inuenturum filium, & prompto & alacri animo cum ipſo ſeruiturum, ſeruitutis moleſtiam leuans voluptate adſpectûs: aut omninò eſſe interimendum, & ſic eſſe liberandũ à graui, quæ me premebat, moleſtia. Sed ij quidẽ exilientes, ad me permixtìm accurrerunt: cumque me compræhendiſſent, qui tanquàm mutus ſtabam, vtpotè cogitabũdus, inhumanè trahebant. Qui autem ad inquirendam aquam mecum miſſi fuerant, cùm ſe vidiſſent ab ipſis nondùm fuiſſe conſpectos, ſensìm cõuerſi, clàm ſtatìm rediêrunt, pronos non ſecùs àc ſerpentes ſe per terram trahẽtes, & ſic ſe fuga ſubripientes. Ego verò etſi ab eis vincirer, traherer, conuellerer, (Quid enim non graue patiebar?) eorum quidem neque vllam ducebam rationem, neque vllum ſenſum accipiebam: ſed tota mente verſabar in inquirendo filio, illumque oculis ſcrutabar, in omnem partem circunſpiciens, ſicubì viderem eum qui deſiderabatur.

Barbari vertuntur in fugam.

Cùm hæc autem fierent, non multum tempus præterijt, & eccè ex noſtris copijs aderant viri bellicoſi. Qui cùm ſuper tumulum ſublimes apparuiſſent, magnam perturbationem attulerunt barbaris. Poſtquàm enim clamore ſignificârunt aduentum, nullus fuit qui in loco manſerit: nudus autem totus locus repentè oſtendebatur, qui paulò antè plenus erat corporibus. Saluti enim cõſulere feſtinãs fugiebat vnuſquiſq;, ſecũ nihil valẽs accipere: tantusq; timor eorum, qui apparuerant, ex tanta ſecuritate eis irruit, vt nec ad perſequentes quidẽ ſe omninò conuerterint, dubitantes nè compræhenderentur: putarent autem ſe habere, qui retrò ſemper ſequerentur, & qui ſtrictos haberent gladios, & verberarẽt aliquos, & multos de medio ſuſtuliſſent, & ſuam perturbationem eſſe exiſtimarent aduentum aduerſariorum: donèc lõgum fugæ ſpatium eis conceſſit, vt reſpirarent, præbens facultatem circumſpiciendi, & videndi eos qui perſequebantur.

Effectus timoris.

Efficit enim metus, vt quæ ſunt continentia, putentur ſemp maiora, & plura viſione appræhẽdantur, quàm rei habeat veritas, plus quàm capere poſſint eorum vires, res veluti augente timiditate. Atque illi quidem ſic ſoli fugiebant, illic relictis omnibus, quæ habebant, impedimentis. Qui autem acceſſerant, cùm ex ijs, quæ inuenerant, magnam accepiſſent vtilitatem, illic reliquum diei tranſegerũt. Deindè cùm ſequenti die cœpiſſemus ambulare, & quatuor dierum iter confeciſſemus, in caſtra peruenimus. Cumque ſignificatum eſſet aduenìſſe legatos, ij vocati ſunt, vt conuenirent Amanem. hoc enim erat nomen Regi Barbarorum. Ad quem cùm attuliſſent munera, benignum reſponſum nacti ſunt, & acceperunt prope illum tabernaculũ, benigneq; & comiter ab eo ſunt tractati: donèc diligẽs & accurata perſcrutatio omnia manifeſta reddidit, quæ ad illam iam factam pertinebant incurſionem. Atque illa quidem ab eis breui peracta ſunt tempore.

Mihi aũt cor vehementer palpitabat, & ad nuncium ſuſpenſo animo erigebar: [illegible] autem ſonus cuiuſlibet rei, mihi videbatur ſuſurrare famam eius, de quo eram ſolicitus: erantque aures paratæ vocum ſonis, & mens attendebat eos tanquàm nuncios: ſpectans, quiſnam eſſet mihi renunciaturus aut vitam aut mortem filij. Quandò autẽ veniebant non admodùm læto vultu, mœſtum ſignificari nunciũ eorũ triſtitia coniectans: Non opùs eſt, aiebam, vt loquamini. Calamitatem enim viſus nobis renunciat, & etiã ante linguã clamat animi motus, quod dicendũ erat ſermone, geſtu priùs eloquens. Non fallar ergò orationibus, neq; decipiar verbis compoſitis ad perſuadendũ. non enim attendam ſermones, qui poſſunt oĩnò figurari ad probabilitatem, cùm in ipſo vultu videam animi perturbationẽ.

Vultus, animi imago.

Hoc eſt enim aperta illius imago, vt quod exprimat internã eius affectionem, non ſecùs àc ſpeculum. Neque enim poteſt ille vultus lætitiam oſtendere, qui concidit mœrore, & plenus eſt triſtitia. Aut ergò circa fi-

ctionem

ctionem dicite verum mihi roganti, aut ſcitote vos hoc veſtris iam dixiſſe vultibus, ſicut etiam dixi anteà. Quid enim prodeſt verbis paululùm conſolari eum, qui cruciatur: poſteà autem maiori afficere moleſtia, quandò quod angit, verum depræhenſum fuerit?

Cùm itaque iureiurando frequenter affirmâſſent, nō eſſe mortuum Theodulum, viuere autem venundatum cuidam in ciuitate Eluza, conſulebant vt irem in ciuitatē. dicebant enim me illic inuēturum filium. Sed ne ſic quidem dolorem vel modicè curârunt. Quid tum enim, cogitabam, ſi viuit, & maior quidem metus mortis eſt diſſolutus: ſeruit autem venundatus, & nè mecum viuat, eſt prohibitus? Non facit enim omninò puram voluptatem neceſſitas, quę impedit appetitionē liberi arbitrij, & animi libertatem retinet aliena voluntate. Poſteà tamē profectus ſum ad eam, quæ mihi ſignificata fuerat, ciuitatem, cum duobus, quos mihi dederant, viæ ducibus. In via aūt quidam nobis occurrit adoleſcens, qui ſequebatur animalia, quæ onera portabant. Is autem me priùs viderat in caſtris, & quæ ad me pertinebant omnia, accuratè didicerat. Is cùm fuiſſet Eluzæ, & quæ de filio meo dicebantur audijſſet, ꝙ ſcilicet captiuus abductus eſſet à barbaris, ei de me ſignificauit: acceptiſque literis, veniens eas afferebat tanquàm bonum nuncium. Cùm autem me vidiſſet eminùs, cœpit accedere ſubridens: & ego quoquè, cùm virum agnouiſſem. vbì verò propè fuimus, ipſe quidē me læto vultu alloquitur, & dexteram extendens, eam ponè diuertit, & volam manûs applicans humero, epiſtolam ſummis digitis extrahit ex pharerra, & eam mihi reddit, filium meū nuncians viuere, & hortans vt eſſem bono animo, & non perindè, àc ſi eſſet ſeruus, ſpem haberem bonis vacuam. Nam is qui emit, inquit, eſt ſacerdos Chriſti ſacramentorum: & filius cœpit quidem ipſe quoquè eſſe in ordine ſacro, vt cui ſint credita prima munera æditnorum. magnam autem mox futuri profectûs ſpem oſtendit, vt qui breui tempore magnam virtutis dederit periclitationem, & morum bonitate effecerit, vt hoc omnes ſtatuerent. Ego autem vt qui eſſem & inops & domo carens, eum benignis verbis ſum proſecutus, & ei bona multa ſum precatus: quoniam nihil habebam, quo hominis bonum honorarem miniſterium: vniuerſum autem permiſi Dei prouidentiæ, & pro inexpectata lætitia ei cum lachrymis egi gratias, qui mihi, vt erat veriſimile, cœpiſſet ſoluere ingentem calamitatem, & veterem reddere proſperitatem.

Poſtquàm autem véni in ciuitatem, primùm quidem ſanctum templum quæſiui, tanquàm cauſam bonorum, & ei eum, quem par erat, honorem tribui, ſolum rigans lachrymis, & implens Dei ædem vocibus lamentationū. & illinc deductus, véni in domum, in qua manebat filius, multis præcedentibus, & mei aduentûs felicem nuncium ſignificáre ſtudentibus. Nouerant enim omnes ex fama, quæ præceſſerat, me eſſe, qui vulgò iactabar, patrem pueri, qui apud ipſos fuerat venundatus: nec vllus erat, qui nō vultu ſigna gaudij præ ſe ferret. Vnuſquiſque autem cùm tanquàm ſuum vidiſſet, de quo oīs ſpes perierat, hilari vultu exilientes, ſe mei animi affectioni conſentire oſtendebant. Poſtquàm autem ianuæ appropinquauimus, cùm eum vocâſſent, & me venire dixiſſent, ducunt ſalutaturum. Cùm nos verò alter alterum ego & ille vidiſſemus, neq; lætari neque admirari primùm cœpimus, ſed ambo potiùs lamentari, vultus lachrymis inquinantes, & ſimiliter veſtes, quæ tegebant pectora. Et ille quidem accurrit non admodùm cognoſcens: erā enim & capillis & veſte ſordidatus, ità vt non poſſem facilè cognoſci. Ijs tamen qui renunciauerant, vt videtur, potiùs credens quàm oculis, venit paſſis manibus, vt mihi vehementi animi impetu circunfundendus. Ego autem etſi multi eſſent circa eum, ipſum agnoui protinùs, vt qui adhuc eandem haberet vultûs figuram, quæ aſſidua eius meditatione apertè erat meę impreſſa memorię: & cùm non potuiſſem continere gaudium, mihi repentè diſſolutum fuit robur corporis: & cùm cecidiſſem, hianti ore humì iacebam, exiſtimatus à nonnullis eſſe mortuus. Diuturno enim mœrore, niſì quòd reſpirabam & videbam, à mortuo nihil oīnò differebam. Cùm me autem compræhendiſſet & eſſet complexus, qui defecerat, animum vix mihi reſtituit, fecitque vt cognoſcerem quis eſſem, & vbì eſſem, & quemnā meis cernerem oculis. Eum ergò viciſsìm complexus, eiſdem excepi nexibus, inſatiabiliter diuturnum explens deſiderium.

Videt Chriſtianū morū, vt ingrediętes vrbē, primùm ſe ſe conferāt ad templum Dei, honorē ei debitum exhibituri.

Deindè ad loquendum conuerſus, ego me excuſabam, & perſuadere volebam, me

fuiſſe authorem omnium, quæ ſenſerat,malorum :vt qui eum eduxiſſem extra patriam,& eum feciſſem incolere regionem,quæ continenter diripitur : & verè erat ità,vt dicebam. Quandò enim vnquàm eam,quæ genuerat, incolens, aliquid deprecandum ſenſiſſet,cùm ex omni parte in pace ageret,& nullum haberet eiuſmodi metũ inſidiarum? Valeant,qui quæ ſunt in ſatis, opinantur eſſe ineuitabilia, & ex fato ijs, qui patiuntur,imponunt neceſſitatem. Poſt hæc rogabam,vt mihi narraret quę ei acciderant eo tempore,quo fuit apud barbaros. Neque enim ampliùs moleſta erat enunciatio, cùm præterijſſet iam periclitatio. Nam quomodò poſt morbũ ſanitas,& curatio poſt vulnera lætificat, & non afficit moleſtia:ità etiam rerum triſtium narratio poſt liberationem,vel maximam habet voluptatem, quantum priùs dolorem habuit experienta.

Ipſe autem cùm grauem è profundo gemitum edidiſſet, Quid iuuat,inquit,ô pater, eorum quæ ſunt moleſta,reminiſci? Solet enim efficere recordatio,vt eius qui paſſus eſt,recrudeſcant vulnera,etiamſi auditorum aures fortè demulcet,alienis alioquin malis delectationem afferẽs. Sed quoniam ſcio fore,vt nequaquàm ceſſes,donèc ea,quæ deſideras,tibi ſcire licuerit:admirabilem enim euentum meæ ſalutis,vis efficere argumentum glorificationis, quomodò ſoles de rebus omnibus Deo agere gratias,audi, magni animi virtute tuos implẽs ſpiritus, nè ad aſperos & difficiles caſus eorum,quæ euenerunt,ipſe quoquè miſerabiliter fractus paternis viſceribus, me quoquè flectas ad luctum & lachrymas,& eiulatibus lamentationis confundas orationem:vtpotè ꝙ luctus ſæpè vocem interrumpat, & non ſinat quempiam ea, quæ vult, lingua narrare libera. Atque magnam quidem actûs partem omninò vobis apertè narrauit poſt fugam filius *Medagõis. Illa ergò rurſus referre,ſimul & ſuperuacaneum fuerit,& moleſtum. Quæ autem poſt fugam illius euenerunt,neceſsè eſt,quoniam tu hoc mihi iubes,dicere.

*Megadõis

Narrat,q̃d de ipſo barbari deliberauerant.

Viſum fuerat barbaris,vt dixit,(omninò enim dixit ille) nos mactare: & q̃ pertinet ad ſacrificia,iam veſperè parata erãt omnia,ara,enſis,libamen,phiala & thus. Summo ergò manè certa erat mors,niſi Deus erat prohibiturus,ſicut certè prohibuit. Poſtq̃ autem ille,cùm me ſuam non celauiſſet fugam,aufugit,& propter longum vię ſpatiũ, & ꝙ incerta eſſet perſecutio,dubium eſſet an eum poſſem aſſequi, quòd nõ ſolùm tempus(erat enim veſpera)vſque ad manè, eſſet ſufficiẽs terminus ei, qui fugeret:ſed etiã itineris incertitudo faciebat,vt neſcirem quonam modo poſſent eum perſequi. Quis enim eſt tam egregius ſimul inueſtigator & tam bona coniectura præditus,vt in tanta latitudine ſolitudinis,itineris inueniat veſtigia? eſt enim tota aſpera & lacunoſa,& q̃ nullum omninò oſtendat veſtigium quod acceperit. Cùm hæc ità ſe haberent,ego ꝓnus iacebam,vultum quidem humì defigens,propter anguſtias autẽ afflictionis mentem ſurſum erigens,& ſic Deum vniuerſorum ſenſim & apud me rogãs,vtpotè quòd nihil ex ijs,quę ad hanc vitam pertinent,ad nullam rem vtilem me poſſet deducere & attrahere, propter celerem neceſſitatem : ſed efficeret, vt eſſem potiùs ſobrius & vigilans,& ſoli Deo mentem adhiberem,& à ſpe in eum,penderem.

Precatio eius ad Deum.

Quocircà dicebam:O Domine & Deus,qui ſolus es opifex vniuerſæ, quæ cernitur & quæ mente intelligitur,creaturæ:habes in manu tua corda eorum, quæ es fabricatus,& conuertis ſæpè ad miſericordiã,ferociam impetûs alieni à ratione,quandò volueris iuſto & rationi conſentaneo iudicio,eos qui tuæ poteſtatis ſententia morti traduntur,conſeruare:qui ſedas iras ferarum agreſtium, quæ proſiliunt ad humana corpora deuoranda. Qui vim ignis hebetâſti, & ſolo nutu tuo pueros tuos illæſos cõſeruâſti, & eorum pilos & colorem arcana tua & admirabili potentia flamma reddidiſti potentiora : tu me quoquè ſerua rex Chriſte,qui nulla ſpe nitor auxilij, qui mox inimicorum iudicio ſum vita priuandus, qui (vt eſt veriſimile) iam ſum mortuus : & nè permittas ô Domine,vt meus ſanguis ſit libamen dæmonibus,neque mearum carniũ nidore lætificentur mali ſpiritus. Statuerunt me aſtro ſacrificare matutino,quod cognomen accepit ex vitio libidinis. Sed nè permittas Domine,vt corpus meum, quod in hodiernum vſque diem caſtum eſt conſeruatum, ſit hoſtia dæmonis,qui cognomẽ accepit ab intemperantia. Muta autem cor ferinum ferarum verè immanium ad clementiã & manſuetudinẽ,qui mutâſti iram in Eſther inflammatã Aſſueri regis Mediæ, & eius immitẽ animũ conuertiſti ad miſericordiam. Serua animã, q̃ tibi ſeruire ꝓpoſuit.

Dan.3.

Eſther 15.

fuit. Redde me patri ſeni & tuo famulo, filium rudem malorum, & qui, quòd ad ꝓpoſitum attinet, ſum pius Dei cultor futurus. Non enim propter metum periculi hanc nunc incipio confeſſionem, vt videatur promiſſum rependi pro ſalute. Certaminis enim neceſſitatem anticipaui libera mea cogitatione. Oſtende fidem eſſe ad ſalutem pedibus perniciorem, & tuam ſpem eſſe quauis fuga tutiorem. Effugit mortem is, q̃ mecum erat manè ſacrificãdus, & fuga ſibi ſalutem peperit. Ego autem manſi, expectans quod tibi videretur, & ſum in manibus inimicorum, tuo confidens auxilio. Ille ſuis pedibus, ego tuæ credidi potentiæ. Nè ſit diuina expectatio ad ſalutem infirmior ſpe corporis. Conſeruatus eſt ille, qui tenebris vſus eſt ad fugam, & rectè quidem ſit conſeruatus. Ad me iam peruenit lux diei. Tu deincèps me conſerua tua ſapientia, qui viuis lucem largiris ad tua exequenda præcepta.

Me ſic orantem cum acerbis lachrymis, manè inſomnem occupauit. Cumque reſpexiſſem, vidi iam luciferum prodeuntem ex horizonte. Surgens autem ab eo loco, in quo iacebam, ſedi manus meas complicans genibus, & faciem ſuper ea inclinans, ſinum implebam lachrymis: & rursùs corde clamabam ad eum, qui me poterat eximere, intenſa vi ſpiritús: Mirifica, dicens, mecum Domine tuam miſericordiam, qui ſolus habes vitæ & mortis poteſtatem, ſicut mirificâſti cum ſanctis, qui olìm conſtituti fuerunt in neceſſitate, & liberati fuerũt ab omni afflictione: vt nos habeamus fiduciam te inuocandi, & confidendi, fore vt liberemur ab ijs, in quibus ſumus malis, cùm illos habeamus tui exemplar auxilij. Tu redemiſti Iſaac qui iacebat ad ipſam arã occiſionis, & patrem, qui tincturus erat enſem ſanguine, ſono vocis retraxiſti. Tu Ioſeph eripuiſti à fratrum dextera, quæ cædem moliebatur: & rursùs cùm ei paratę fuiſſent inſidiæ, ab iniuſtis liberâſti vinculis & cuſtodia, & poſt longum luctum patri reddidiſti regnantem. Tu huius patrem Iacob redemiſti à neceſſitatibus, cui frater ſimiliter inuidebat, ſeruans in Meſopotamia. Vbì etiam cuſtodijſti Moſem, qui Aegyptiacam fugiebat tyrannidem. Tu cùm duos pueros mortuos oratiõe prophetica è lecto feciſſes ſurgere, præbuiſti viduis matribus. Tu ipſe, ô Domine, in quem non cadit mutatio, qui hæc diuina virtute feciſti admirabilia: Tu quoquè me nunc exaudi, & largire viuum patri eum, qui te altiſſimum ſuum duxit eſſe refugium, & ſolue luctum, qui ſuperat omnem consolationem: & da ijs, qui nôrunt nomen tuum, vt admirẽtur vim tuæ potentiæ, ô rex maximè celebrande.

Gen. 22. 37. 41. 46 28. Exod. 2. 3. Reg. 16. & 4. Reg. 4.

Cùm ego autem in his eſſem, ſurgunt repleti tumultu, vtpotè quòd ſacrificij tempus præterijſſet: iam enim ſol lucebat ſuper terram: & cùm non inueniſſent alterum, neque ſcirent quidnam eo factum eſſet, me interrogârunt. Poſtquàm autem reſpondi me neſcire, cùm eſſem apud eos, ſiluerunt, & neque minati ſunt, neque oſtenderũt vlla ſigna iracundiæ. Tunc quietus ac compoſitus fuit mihi ſpiritus, & Deo benedixi, qui non deſpexerat meî humilis orationem. Me autem deincèps ſubijt audacia & fiducia, cùm Deus omninò hæc mihi conceſſiſſet: cumque iuberẽt vt nefarijs veſcerer, contradixi: & vt luderem cum mulieribus, non paruï imperantibus, donèc venimus prope terram, quæ habitatur. Tũc enim cùm neſcio quid communiter cõſultâſſent, introducunt in vicum, qui dicitur Subaita, & ijs qui illic erant, ſignificant ſe me velle vendere. Cùm autem nihil agerent, ſed re infecta ſæpè reuerſi eſſent, vtpotè quòd nullus vellet dare plus quàm duos aureos, tandèm vbì eduxiſſent, & vt mos illis erat, nudum ante vicum ſtatuiſſent, enſem collo meo imponunt, ſi nullus me emat, dicentes ſe me ſtatìm interfecturos. Ego autem ijs, qui ad emendum veniebant, ſupplex eram, manus extendens, vt darent quantum petebant barbari, & nè viderentur parci, cùm precium darent humani ſanguinis, dicens me eſſe precium propedièm redditurum, & ei qui emiſſet, lubenter, ſi vellet, eſſe ſeruiturum, confitens eum eſſe dominum etiam poſt redditum precium, qui meã vitam emiſſet. Quidam itaque meî miſertus clamantis & lachrymantis, vix tãdèm me emit: & ex eo hìc, vt vides, emptus ſum, vt multa dicam breuiter. Video enim te perturbatum, & non lõgè abeſſe à lachrymis, & eſſe planctu confuſurum gaudium. Hæc quidem ſum paſſus, pater, & paſſus, fui liberatus. Te autem deincèps Deum glorificare conuenit pro mea hac inopinata, & quæ præter ſpem & expectationem reddita eſt, ſalute.

Sed tu quidẽ, dixi, ô fili, innumerabilia tolerâſti pericula, & multas ſuſtinuiſti mortes expectatione, etiamſi Dei gratia eius effugeris periclitationem. Idẽ enim eſt, mor-

tem verè ſperare,& eam diſcere experientiam:mitto dicere,quòd etiam grauiorum. Non enim tantum affert dolorem diſſectio, quantum, quæ eam præcedit, expectatio,quę ſenſum doloris longo quodam metu extendit,& facit vt verè maneat,quę ſperatur,moleſtia. Ego autem in tempore illius afflictionis os meum ad Dominum aperui, & continentiæ & alterius malorum perpeſſionis profeſſus ſum auſteram ſeruitutem,ſi te viuum ſolummodò reciperem,& audiui vocem dicētem: Stabiliet Dominus,ſtabiliet verbum quod egreſſum fuit ex ore tuo. Non oportet aūt,ô fili,tranſgredi profeſſionem,nec eum fallere,qui diuino reſponſo confirmauit promiſſum.

Eccè votum ſub cōditione, ſi filium viuum recipet:& cùm receperit, vult ꝓmiſſionē implere.

Cùm ſic bonum finem votum acceperit, ego quoquè ô pater, inquit puer, tecum prompto & alacri animo laborem ſuſcipiam, & promiſſi ero ſocius, quandoquidem fui gratiæ quoquè particeps,& beneficij maximum percepi fructum. Nam tu quidem luctum,ego autem mortis euaſi periculum:cùm etiam vniuerſum à Deo in tuam gratiam factum ſit. Si enim Iepthe, qui pro conſequenda in bello victoria votum fecit, inſeruijt filia,ſuî cæde & ſacrificio,dans ſeipſam futuram hoſtiam propter conſeruandam patris exiſtimationem : quiſnam ego fuerim, ſi non velox & præcurrens ſim debiti paterni exolutor: idque cùm ſim Deo redditurus debitum, qui ſcit exolutionem rursùs ſecunda rependere gratia:& quod redditur debitum,non accipit tanquàm debitum:ſed hoc accipit fœnori,& ſe confitetur debere exolutionem in remunerationem grati animi debitoris : qui ſemper quidem profundit gratias,& ſe ſemper ſcribit eſſe debitorem ijs,qui fœnori accipiunt beneficia : & eorum omninò redditionem, reputat liberalitatem & munificentiam:vt & ſemper incipiat benefacere,& tanquàm debitor referat gratias. Quamobrem cùm me in exoluēdo promptum ſocium habeas pater,incipe reddere. Omninò autem Deus, qui noſtras nouit vires, conuenienter eis exiget debitum : nec maiores poſtulabit labores, quàm poſſit robur præſtare, naturæ ſciens imbecillitatem. Ego autem his quoquè verbis ſum precatus : Os, ô fili, detur exire ad opus,& in rebus conſpici:vt & promiſſum ſuum finem accipiat,ſitque votum efficax,& merces conſequatur labores. Hoc eſt enim finis & terminus vniuerſi operis,quod fit ex Deo,vt obſignētur actiones remunerationibus,& certamini coronæ ferant teſtimonium : quandoquidem quæ digna datur merces, ſolet eſſe argumentum,quòd ſit opus probatum,& ſunt prēmia certum teſtimonium decertationis. Sed hæc quidem ſic habent.

Iudic.11.

Humanitas epiſcopi.

Eorum autem,qui illic erant,verè pius & religioſus Epiſcopus cùm nos diù curâſſet,& à priori afflictione nos nō parùm recreâſſet, rogabat vt nos apud eum maneremus,benigneque pollicebatur,ſe noſtrî curam habiturum in omnibus. Nè videretur autem vim afferre, quòd reputaret precium datum pro filio, nec nimìs iure domini exigere vt maneremus,permiſit vt faceremus quicquid videretur ex noſtra animi ſententia:in hoc ſolo in nos exercens tyrannidem, quòd ſacri ordinis iugum vel inuitis nobis impoſuerit. Nos enim reputantes onus miniſterij,ægrè ferentes deflebamus,vt quod noſtris eſſet viribus ſuperius, & vix ſolis ſanctis conueniret, quòd ad vitæ gerēdæ rationem attinet. Nam illis quoquè viſum eſt graue, & vocati confeſſi ſunt dignitatem eſſe maiorem,quàm vt eis conueniret:& Deo contradicebant,producentes ſuam indignitatem, & recuſabant ordinationem, cauſantes imbecillitatem, etſi omnibus, qui nunc ſunt,eſſent ad munus aptiores, & ex rerum honeſtarum exercitatione maiorem in colendo poſſent habere ad Dominum fiduciam. Ille autem dicebat munus conuenire laboribus,& certaminis perpeſſionibus dabat mercedem, vt putabat, dignitatem. Volentes autem diſcedere,& domum proficiſci,liberali viatico proſecutus,vtpotè quòd longa eſſet via,& vt Dei gratia nos comitaretur,precatus,quæ deinceps nobis pacem conciliaret, ſic dimiſit:cùm nec de dominio ſe arrogāter iactâſſet, vt aliquis fortaſsè alius, eiusquem emerat,authoritatem prædicans : ſed etiam quod videbatur fuiſſe infortunium,leuâſſet multa conſolatione: & opinionem inſolentiæ, vitâſſet moderatione. Mihi autem hîc deſinat oratio, vbì rerum grauium ceſſauit periclitatio,quæ Dei gratia poſt multam afflictionem,lætioris vitæ præbuit principium : Qua detur nobis omnibus frui & nunc,& in futuro ſeculo,virtute & bonitate ſanctæ & conſubſtantialis Trinitatis, Amen.

Sancti viri vt ſe ſacerdotio indignos putàrint.

VITA

VITA, ET INSTITVTIO SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS CALYBITAE, HOC EST, *qui ſub tugurio habitabat: Authore Simeone Metaphraſte.*

VIR I iuſti & perfecti vitam, honeſtè, purè & cum virtute actam, vobis qui concordes in hunc locum conueniſtis, narrare in animo habeo. Vixit enim ille temporibus noſtris. Qui cùm huius vitæ negocia ſingulari ſapientia, & in Chriſtum fide ac pietate contempſiſſet, cæleſtia bona conſecutus eſt. Res ipſa cuiuſmodi ſit, narratione hac explicabitur: 15. IANVAR.

Fuit in vrbe Roma vir quidam valdè diues, & dignitate illa præditus, qua ij ſunt, qui exercitus ducunt. Nomen viro illi erat Eutropius: eius autem coniunx, Theodora vocabatur. Is habuit tres filios, è qbus duo ciuilibus magiſtratibus ab ipſo occupati erāt. Qui verò natu erat minor, Iohannes appellabatur. Eum ad literas diſcendas pater magiſtro tradidit. Itaque cùm primas eruditionis literas didiciſſet, ad Rhetoricos & Philoſophicos libros cognoſcendos ſe traduxit. Cùm verò duodecimum annum ageret, & omnia ferè perfectè didiciſſet, eò quòd boni & elegantis ingenij eſſet puer, cumque Chriſti fidem ſeruaret, præter cætera, ſanctis eccleſijs vacabat, neque horam vnam à libris diſcedebat, ità vt Grammatici homines adoleſcentuli perſeuerantiam obſtupeſcerent. Quodam autem die Abbas quidam è ſuperioribus partibus ex venerabili eorum monaſterio, q vocantur Acœmeti, eò quòd nunquàm cubare ſoliti ſunt, cùm votum feciſſet, vt Hieroſolymam proficiſceretur, venit in eam domum, in qua Iohannes docebatur, & eos qui illam habitabant, exorauit, vt apud ipſos diuerſari poſſet. Eius viri habitum, & exercitationis inſtitutionem cùm beatus Iohannes vidiſſet, à ſancto ſpiritu inflammatus, cœpit ab eo quærere, vndenàm eſſet, quò iret, & quænam foret exercitationis ratio, quam monaſterium illud, è quo diſceſſerat, teneret. Monachus igitur ille à puero interrogatus, omnem vitam & exercitationis regulam enarrauit. Patefecit autem & res ſuas, quòd ſcilicet deuotionis cauſa Hieroſolymam proficiſceretur, vt illic Deum oraret, & ſancta loca veneraretur, àc rursùs in ſanctum monaſterium, è quo diſceſſerat, rediret.

Eius parentes.

Felicitas ingenij.

Hæc cùm Iohannes audiuiſſet, manu appræhēdit monachum illum, & ſeorsùm duxit, ac iureiurādo valdè horribili eum adſtrinxit, vt poſtquàm iter illud perfeciſſet, ad eum rediret, vt ſecum vnà ipſum ad ſanctum illud monaſterium duceret. Tunc dicebat illi beatus Iohannes: Audi, quæſo, mi Abba, & meî commiſeratio te tangat. nam parentes mei, cùm me præter cæteros fratres, & alios omnes domeſticos diligant, & eruditionis ac doctrinę literis plurimis me inſtituendum curent, cogitant ad magnū aliquem dignitatis gradum me extollere. Vt enim dicit dominus & pater meus, vult me prouehere ad dignitatem aliquam, quæ maior ſit, quàm gradus ille eſt, quem Tribuni militares obtinent. Poſt hæc omninò me nuptijs copulare in animo habet. Sed ego partìm in ſanctam eccleſiam veniens, partìm ex ijs, quæ legi, & mecum ipſe cogitaui, res omnes, quę in hac vita ſunt, vanas eſſe cognoui, & illum ſolum ſaluum eſſe, qui huius vitæ rebus contemptis, cōſtanter in iſto veſtro habitu Chriſto ſeruit. Quēobrem à te ſupplex peto, domine, vt me ducas, & in illo ſancto monaſterio connumeres. Hæc cùm audiuiſſet monachus ille, iureiurando ſe rediturum promiſit, & eum ſecum vnà in monaſterium ducturum.

Peregrinatio ad Hieroſolymā religiōis ergò.

Cùm ità igitur inter ſe conueniſſent, vterque in ſuam viam abijt. Cùm verò monachus ille diſceſſiſſet, hæc ſecum beatus Iohānes dicebat: Intereà hoc primùm faciam: à meis parentibus ſanctum Euangeliorum librum petam, ex quo Chriſti traditiones ediſcam, & quomodò poſſim ea facere, q̄ Chriſto grata ſunt. Itaque parentes adiens, Non poſſum, inquit, præ pudore in gymnaſium ire, cùm omnes, qui mecū vnà literas diſcunt, poſtquàm res illas expedierint, q̄ in gymnaſio exercētur, ſecum habeāt Euangelia,

Futurus monachus Euāgelii lectitat, vt ei cōueniēter viuat.

gelia,& ſedentes ea legant:at ego talis ſum, quaſi vnus ex ijs,qui parenres non habēt, cùm Euangelijs caream. Itaque ſupplex à vobis peto, domini mei,vt mihi quoquè iubeatis Euangelium dari,quô & ipſe illud in manibus meis habens ediſcam. Hæc cùm eius mater audiuiſſet,valdè læta eſt,quòd eius filius tanto diſcēdi ſtudio teneretur: & cum viro collocuta,Agè,inquit,domine mi,cura,vt talis Euangeliorum liber conſcribatur,& filio noſtro detur,qui non ſolùm literarum figuris, & his, quæ intùs ſcripta habuerit,deſiderium filio commoueat, ſed etiam ipſius cōglutinatione,& exteriori ſpecie ità pulcher ſit,vt eius deſiderium magìs excitet. Statim verò eius pater iuſſit aurificem vocari, eique dixit,vt tantū pecuniæ ſumeret,quantū ſatìs eſſet ad Euangeliorum librum filio conglutinandum. Aurifex igitur cùm quingēta numiſmata, & precioſos lapillos ac margaritas ſumpſiſſet,librum Iohanni cōglutinauit. Cùm verò Euangelium ipſum Iohannes accepiſſet, & in manibus teneret, ſtudioſè illud didicit, expectans quoàd monachus,de quo ſuprà dictum eſt,reuerteretur.

Interuallo temporis monachus ille reuerſus eſt,quemadmodùm ſe facturum promiſerat. Quem cùm vidiſſet Iohannes, valdè gauiſus eſt, & occurrens animo admodùm læto,eum amplexus,his verbis affatus eſt: Domine mi,parētum meorum affectum, & nimiam ipſorum in me beneuolētiam nemo ſcit,vt ego ipſe. Nóui enim matrem meam præcipuè talem in me eſſe,vt ſi quid huiuſmodi præſenſerit,lachrymis ſuis propoſiti mei curſum impediat. Itaque te precor,vt tacitè diſcedamus,nè quis id ſciat, quod facimus. Tum monachus: Faciamus,inquit,fili,quod vis: votis enim tuis Deus ſatiſfaciet. Itaque Iohannes ſecum ducens monachum illum, ad fluminis ripam acceſſit, & nauclero quodam inuento,ait: Rogamus te,frater, vt liceat nobis nauigium tuum conducere,quo ad eorum monaſterium,qui Acœmeti vocantur, nos vehas. Quibus ille: Ego,inquit,propterea hîc ſedeo,vt onus aliquod capiam,& nauigium meum impleam,centumq; nummi ſunt ipſius merces. Tunc Iohānes dixit: Expecta, frater, vſq; ad tertium diem,& à me nauigiū conducetur. Cùm ità inter ſe conueniſſent, diſceſſerunt. Tuncq; Iohannes dixit monacho: Multa erit merces,qua nauigium hoc conducitur: illud autem conſilium valdè placet, vt rationem ineamus, qua parentes diſceſſum meum non impediant. Ibo igitur, & aliqua ficta excuſatione à parentibus meis petam,vt mihi pecuniam largiantur: ea verò nauigiū conducemus. Tum monachus: Vade fili: Dominus dirigat omne tuum conſilium bonum.

Venit igitur Iohannes,& matri ſuæ dixit: Mater mea domina, quæ ab initio ità me educâſti,vt paucæ admodùm matres filios ſuos educârunt,& propter ſummam tuam in me beneuolentiam,quicquid ipſe optaui,mihi præſtitiſti: vnum eſt,quod præterea ego à te ac patre meo peto, idque veſtræ gloriæ cauſà exopto. Ad hæc mater: Pete, inquit,fili,quicquid vis. Tum Iohannes: Mater mea domina, omnes pueri qui ſunt in gymnaſio,non ſemèl tantùm atque iterùm,ſed ſæpiùs me in conuiuiū vocârunt: ego cùm illos ſimiliter accipere nō valeam,in gymnaſium ire nō poſſum: ità pudore multo perfundor. At illa: Expecta,fili,hodiernū diem,& ego patri tuo perſuadebo, vt tibi det pecuniam,qua inuitare poſſis,quoſcunque velis. Hæc dixit mater,& abſente filio, ſingula viro ſuo narrauit,quę à Iohanne acceperat. Cui vir: Demus,inquit,illi cētum aureos nummos,& puerum,qui eum cuſtodiat & obſeruet,nè quo modo adoleſcens procliuior euadat,& in ſordidum ac turpem aliquem vſum pecuniam conferat atque conſumat. Placuit vtrique conſilium illud. Cùm igitur Iohannem acceſiuiſſent, dederunt illi pecuuiam,& puerum cuſtodem. Iohannes verò, acceptis centum illis aureis nummis,ea re valdè gaudens,ad monachum venit vnà cum puero illo,& ait: Mi domine,hic homo meus eſt: ipſe tecum hîc manebit: ego verò ad ſocios meos adibo, vt ab ipſis audiam certum diem,quo illos in conuiuium accepturus ſim. Abijt igitur, & ſecum habens pecuniam, nauigij dominum adijt,ac dixit: Rogo te,frater, vt mihi & monacho tantùm nauigium loces. Cui nauigij dominus: Dixi, inquit, tibi multa mercede nauigium conduci: quòd ſi expectetis, vos vnà cum reliquis oneribus accipiam. Tunc illi Iohannes: Accipe à me mercedem tuam, modò nos ſaluos peruehas: hoc cùm dixiſſet,centum nummos aureos ei numerauit: Quos cùm daret: Rogo,inquit,te frater,vt cælū ipſum benè inſpicias,cumq; is ventus flare incipiat,q ad nos vehendos idoneus eſſe poſſit,tūc in nauigio tuo ſtās,noſipſos nutu voces: ſuſpectos enim habemus quoſdam homines,& fuga vti volumus. Tum ille cētum aureis nummis acceptis,

Centū aureos numerat pro nauigio.

ceptis, valdè lætatus, dixit: Vade, domine mi, & ſecurus eſto, quòd vos incolumes perueham. Abijt igitur Iohannes, & monacho rem narrauit clàm puero illo, quem pater cuſtodem appoſuerat.

Poſt aliquod temporis interuallũ, Iohãnes monacho & puer o dixit: Eamus ad fluminis ripam, eò quòd intrà duos dies futurum eſt, vt ego ſodales meos in conuiuium accipiam, vndè boni alicuius piſcis obſonio indigemus Cùm igitur eò veniſſent, Dei voluntate factum eſt, vt ventus nauigationi accommodatus flare cœperit. Itaq; nauclerus è nauigio ipſo crebris nutibus illos vocabat. Cùm verò puerũ ipſum, ſi ibì maneret, latére non poſſent, ei dixerunt: Abi, puer, in gymnaſium, & vide, quid adoleſcẽtes illi faciant, & redi huc, vbì nos inuenies. Abijt puer. Iohannes verò & monachus nauigium conſcenderunt, & illinc nauigantes, ad ſanctum illud monaſterium incolumes vecti ſunt. Narrauit aũt monachus ille fratribus totũ id, quod verũ erat, & quanta eſſet pueri fides. Quem cùm Archimandrita inſpexiſſet: Nimiùm, inquit, adoleſcẽs es ô fili: nobis aũt mos eſt, vt qui monaſticam vitam profiteri velit, quadraginta dies apud monaſterium maneat, & cùm exercitationis noſtræ regulam conſiderauerit, ità tondeatur. Ad hæc Iohãnes: Obteſtor te per puriſſimam Trinitatẽ, vt hodiè me tondeas, quoniam iſto angelico habitu indui vehementer cupio ac ſtudeo. Tunc Archimandrita puero illi benedixit: cumq; eum totondiſſet, habitu induit. Ipſe verò multo ſtudio & animi alacritate, exercitationi monaſticæ vacabat, Deum ipſum nocte & die precans. Manſit autem annis ſex in monaſterio illo, & omnibus qui illic erant, exemplo fuit, quo pacto humilitatem exercere, ac Deum ipſum orare deberent. Talem aũt continentiam ſibi præſcripſit, vt nihil aliud guſtaret, niſì precioſum Chriſti corpus & ſanguinem, ità vt Archimãdrita ille miraretur, ac diceret: Tu quidẽ adhuc puer multùm laboris tibi ipſe impoſuiſti: itaq; corpus tuum imbecillius efficitur, quàm vt diuinæ gloriæ miniſterio ſufficere poſſit: Continentia enim, ieiunium & vigiliæ multæ ipſum corrumpunt. Tondeẽ & habitu monaſtico induitur.

Iam verò bonarũ rerũ hoſtis diabolus, cùm adoleſcẽtis illius ſtudiũ multũ, & ſancti ꝓpoſiti curſum intentũ videret, vehemẽter cõtra illũ furere cœpit. In quẽ cùm acerbiſſimè affectus eſſet, & generoſam eius mentẽ & cogitatiões ſupare, & à Chriſti ſpe remouere nõ poſſet, talẽ mœrorẽ, & tantũ parentũ deſideriũ in eius adoleſcẽtis mẽtem iniecit, vt nocte & die de illis cogitaret, & ante oculos haberet, quãto comitatu ac ſeruorũ miniſterio parẽtes vterẽtur: deniquè oẽm vitę huius fallaciã ac vanitatem ꝓpoſitam habebat. Itaq; multis ieiunijs, vigilijs, & nimio parentũ deſiderio factũ eſt, vt eius corpus nõ caro, ſed inſtàr vmbræ tenue videreẽ. Archimãdrita verò cùm adoleſcentẽ ità extenuatũ atq; afflictũ vidiſſet, vt iãiã è viuis exceſſurus putaretur: An nõ tibi dixi, inqt, fili Iohãnes, Deũ ipſum hoc rãtùm à ſeruis ſuis poſtulare, vt eum ꝓ viribus colãt? Tu verò ſupra vires tuas iſta exercitatione vtẽs, teipſum nimis extenuatum & gracilẽ reddidiſti. Ad hæc Iohãnes: Scito, pater, nõ ieiunijs me domari, ſed peccata mea impedimẽtum mihi afferre. Multis enim ab hinc diebus bonarũ rerum inimicus diabolus cor meũ cõturbauit, & parẽtũ ac vidẽdæ familiæ meæ deſideriũ animo meo ſuggeſſit: neq; ꝑditus hic hoſtis illud videt, ꝙ, Deo meo volẽte, & veſtris precibus mihi opitulantibus, quãuis ad videndos parentes meos profectus fuero, ipſum tamen conculcabo, & eius conatum imbecillum atque inanem eſſe oſtendam. Tum illi Archrimandita: Nónne, inquit, fili, tibi dixi, cùm primùm monaſtica profeſſione initiari voluiſti, noſtræ huius exercitatiõis certamen magnum, & laborem multum eſſe? Hæc cùm dixiſſet, & adoleſcentis cauſa lachrymatus eſſet, ei benedixit. Tentaẽ immodico parentum deſiderio.

Poſtero aũt die Iohãnes Achimãdritã adijt, cumq; ad eius pedes ſe abieciſſet, ipſum rogauit, nè ſibi ſuccẽſeret, ſed ꝓ ſe Deũ precareẽ, & cõcederet, vt ſibi liceret abire, & parẽtes videre, eaq; ratiõe diabolũ, Dñ o adiuuãte, cõculcare. Archimãdrita cùm oẽs fratres, q erãt in monaſterio illo, cõgregâſſet, & attẽtis precibus ꝓ adoleſcente illo Deũ orauiſſet, cũ gemitu & lachrymis: Vade, inqt, fili, iu nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, & tecum vnà venientem habeas Dominum Ieſum Chriſtum, qui te ducat in via iſta, prout ipſe vult. Iohannes verò cùm è terra ſurrexiſſet, fratres omnes obeũdo, genibus flexis, petijt à ſingulis, vt extenſis manibus illi benedicerent: & ità eos ſalutans, Salui eſtote, inquit, omnes patres & fratres: ſalua eſto laudabilis & ſancta ſocietas, quæ me benè ſuſcepiſti: ego omninò veſtro tecto indignus ſum.

Cùm

Abſcedit à monaſterio cũ bona veniá pctiti.

Cùm igitur à ſanctis illis patribus Deo commendatus eſſet, exijt è monaſterio illo, & ab eius ianua longiùs progreſſus, ſe conuertens, & ſanctum monaſterium adſpiciens, triſtem atque acerbum gemitum emiſit, & flexis genibus, Deũ ipſum ſic orauit, vt eius lachrymæ in terram defluxerint: atque ità finitimam illam regionem ſalutauit, & lachrymas non intermittens, diſceſſit, iterque ſuum fecit. Cùm verò dimidium itineris confeciſſet, vidit inopem quendam hominem lacera veſte indutum, cui dixit: Salue, frater, & viæ comes. An placet, vt vnà iter faciamus? Maximè, inquit ille, gratũ mihi hoc eſt. Cùm verò vnà iter facerent, Iohannes ait: Video te, frater, veſtem tam laceram habere, vt illam ferre non poſſis: te igitur rogo, vt veſte iſta te exuas, & meã capias: ego aũt tua me induam. Cumq; ad locum quendam veniſſent, viciſsìm ſe ſalutantes, ſinguli viam ſuam aggreſſi ſunt. Cùm verò Iohannes eò veniſſet, vndè parentum ſuorum ædẽ eregionè proſpiciebat, ſeipſum in terram deiecit, & Deum ità precabatur: Domine Ieſu Chriſte, nè derelinquas me. Cumque ad multam noctem parẽtum ſuorum ianuam adijſſet, rursùs in terram proſtratus ac lugens, Deum ità precatus eſt: Domine Ieſu Chriſte, en parentum meorum domus, quam mihi oſtendiſti: ſed nè à gratia tua décidam, da mihi, quæſo, vt ſuperato diabolo, hoc in loco benè moriens, non ampliùs tentationem aliquam patiar. Manſit itaque illic tota nocte illa.

Venit ad ædes parẽtũ.

Vt verò dies illuxit, atrij fores patefactæ ſunt, vt ſolebãt, eò quòd eius parẽtes paulò pòſt egreſſuri eſſent. Exijt autem familiæ Præfectus, qui cùm ipſum lacera veſte indutum vidiſſet: Quis, inquit, tu es, & vndénam, & quare cùm talis ſis, huc accedere auſus es? Diſcede iſthinc, quoniam domini mei egreſſuri ſunt. Tum Iohãnes: Quæſo, domine, vt miſericordia me proſequaris: ſum enim homo pauper. Sine igitur me in hoc angulo manere, (nihil enim mali facio) atque huius rei mercedẽ à Deo ipſo expecta, ſi me pauperem ad huius atrij fores manere permittas. Permiſit ille, & abijt. Exiẽrunt autem eius parentes in atrium. Quos cùm Iohãnes vidiſſet, totus lachrymis repletus eſt, ac ſecum dixit: En diabole, & parentes meos, Deo ità volẽte, adſpexi, & ſagittas tuas ardentes contemno, Chriſti ope adiutus. Ac rursùs dixit: Domine Ieſu Chriſte, nè derelinquas me. Et manebat in illo angulo. Cœpit autem eius pater è menſa ſua cibum illi mittere, dicens: Huius pauperis patientia multa eſt: quippe qui in tantis pluuijs, & multa glacie eam patienter ac fortiter in hoc atrio commoratur. Poteſt Deus ipſe per hominem hunc nobis ſalutem afferre. Omninò enim propterea huc miſſus fuit homo iſte, vt & nos per illum ſalutem aſſequamur. Exiens autem domo quodam die mater illius, cùm eum ità abiectum vidiſſet, indignans ſubſtitit, quòd tãquàm horrendum aliquid videre ſibi viſa eſſet, & ad pueros ſuos conuerſa: Auferte, inquit, illinc hominem iſtum, quòd non poſſum, illo ſic iacente, tranſire. Statìm igitur ſerui hominem illum vi pertraxerunt. Cùm verò aliquantulùm à foribus illis longè abeſſet, manebat illic, neque aliquò diſcedebat. Egredienti autem aliquandò familiæ Præfecto: Rogo te, inquit Iohannes, vt quemadmodùm initiò miſericordia me proſecutus es, ità & nunc paruum aliquod tugurium mihi conſtruas, vt à glacie defendi poſsim, neque à veſtra domina vnq̃ videar. Hęc cùm ille audiuiſſet, nihil moratus, paruũ quoddam tugurium ei compoſuit: in quo manebat, Deum orans, Ei autem pater quotidie cibum mittebat. Verùm quæ à patre mittebantur, pauperibus ipſe diſtribuebat, ex eis non edens, neque bibens, ità vt omnes pauperes ad eum currerẽt, & ab illo nutrirentur. Itaq; eius corpus ſic extenuatum erat, vt oſſium compages numerari poſſent: tanta continentia ſe afflixerat.

Moratur in angulo quodam patientiſſimè.

Item in tugurio.

Tertio autem pòſt anno, cùm benignus Deus multum eius laborem reſpexiſſet, eumq; virtutis exercitatione perfectum vidiſſet, apparuit ipſi & dixit: Salue Iohãnes, qui reuerà hoc nomine appellaris: eo enim, quod feciſti, te illi Iohanni, qui virgo fuit, ſimilem oſtendiſti: nam cùm omnia dereliqueris, me ſecutus es. Tuæ igitur exercitationis tempus, & laborum tuorum certamen completum eſt. Poſt tres dies ad me venies, ad illam iuſtorum hominum requiem. Experrectus autem Iohãnes, flere cœpit, & Deum ità precari: Ago tibi gratias, Domine Deus, quòd me indignum hominẽ illa iuſtorum requie dignũ facere velis: ſed memento, quęſo, & parẽrum meorũ, & ipſos miſericordia proſequere, illorum peccata non reputans, ſed delens, quoniam ſolus tu clemens es & miſericors. Cumque has preces compleuiſſet, prædictum familię Præfectum ad ſe accerſitũ, ſic affatus eſt: Quẽadmodùm ab initio vſq; ad hãc horã miſericordia

cordia me proſecutus es,ità,quæſo,& nunc facias. Vnum eſt,quod à te peto, vt meis verbis,dominæ veſtræ ſignificetur. At ille: Agè,inquit,dic,ſi quid vis. Tum Iohannes: Eas igitur,& illi hęc dicas: Pauper ille,quem ad fores iacentem expelli iuſſiſti, per me à te petit,nè ſuperbo animo pauperem & inopem deſpicias, Ieſum Chriſtum Dominum reſpiciens,ſed patienter digneris ad eum accedere,quippe qui habet quędam tibi dicere. Abijt ille,& Dominę ſuæ nunciauit,quæ à Iohanne acceperat. Tũ illa: Num, inquit,aliquid eſt,quod pauper iſte mihi habeat dicere,quę non poſſum ad eum accedere,neque ipſum adſpicere? Virum autem ſuum adijt,& ipſi hæc ſignificauit. Cui ille dixit: Abi vxor mea,& pauperem nè deſpicias: pauperes enim Deus elegit. At illa adhuc iter ſuum differebat. Rursùs Iohannes ad eam miſit,qui eius verbis diceret: Poſt tres dies ego moriar: at tu ſi huc venire,& me videre nolueris, poſtremò teipſam pœnitebit. Illa cùm de eius morte audiuiſſet,exijt,& pueris ſuis præcepit,vt pauperem illum ad ſe ferrent.

Ille verò cùm eſſet contectus,agnoſci non poterat,ſed hæc dixit: Merces tua,ô domina,completa eſt,ſicut Dominus dixit in Euangelijs ſuis,quo loco ait: Quæcunque Matt. 25. feceritis vni ex iſtis fratribus meis minimis,& mihi feciſtis. Ego verò,vt pauper & nihil habens,benedictionem quandam tibi volo derelinquere: ſed iureiurando promittas velim,te facturam quæ dixero,& ità benedictionem accipias. Iurauit illa ſe obſeruaturam quæ audiret. Tum ille: Per eum,inquit,ipſum te obteſtor, per quem & tu iuràſti,nè iubeas me alia veſte tectum ſepeliri,niſi hac ipſa,quam nũc habeo:& in hoc ipſo loco, vbi tugurium meum eſt, facias me humari: quoniam neque alijs veſtibus, neque nobiliore aliquo loco ego dignus ſum. Hæc cùm dixiſſet, illi Euangelium tradidit,ac dixit: Hoc tibi in hac vita propugnaculum, & illius futuri æui bonum tam tibi,quàm domino meo viro tuo ſit viaticum. Illa cùm Euãgelium accepiſſet,vndiquè illud verſans,ait: Simile Euangelium hoc illi eſt, quod olìm dominus meus filio noſtro dedit. Cucurrit igitur,& viro ſuo librum oſtendit. Quem cùm ille agnouiſſet: Verè,inquit, Euangelium illud hoc eſt, & non aliud. Sed vndenàm ipſe hoc habuit? Par eſt illum interrogare,vbinàm ſit filius noſter Iohãnes. Cùm igitur ad ipſum veniſſent, dixerunt: Obteſtamur te per puriſſimam Trinitatem, vt nobis verè dicas, vndenàm Euangelium hoc habueris,& vbi ſit filius noſter Iohãnes. Ille cùm lachrymarum vim ferre non poſſet: Ego,inquit,ſum Iohannes filius veſter: ego ſum multarum lachrymarum vobis cauſa. Euangelium hoc illud eſt,quod vos mihi dediſtis. Sed Chriſtum meum deſiderans,ſuaue illius iugum portaui. Hæc cùm parentes audiuiſſent, ad filij collum ſe abiecerunt,& ab hora prima vſque ad ſextam ità fleuerunt, vt omnes, q̃ vrbem habitabant,vnà cum illis filium agnitum fleuerint.

(Margin note: Vide ſancti viri humilitatem.)

Vt verò eius recta & ſancta inſtitutio,nulla vitę huius perturbatione macularetur, Excedit è vita. illius Spiritùs, quem loquentem in ſe habebat, ope adiutus, animam ſuam Deo reddidit. At eius mater oblita quod iurauerat, laceratis veſtibus illum exuit,& aureis induit: quibus cùm ille indutus eſſet, repentè mater paralytica effecta eſt. Cùm verò eius pater verba illius memoria repeteret: Seruetur,inquit,quod ſancti noſtri filij voluntas poſtulauit. Cùm igitur aureis veſtibus eum exuiſſent,laceris illis induerũt,quas anteà habere ſolitus fuerat. Quo facto,ſtatìm eius mater ſanata eſt. Illius autem ſancti viri reliquias in tugurio illo parentes condiderunt,& ſacram ædem illic ei conſtruxerunt,omniaque bona ſua ſacro illi templo dedicàrunt. Cumque multas pecunias in peregrinorum miniſterium contuliſſent, in pace diem ſuum obiêrunt. Hæc fuit Iohannis inſtitutio,hæc vita,& ſanctæ ipſius exercitationis ratio. Hic,inquam,cùm diabolum conculcâſſet, ſupernæ vocationis brauio dignus effectus eſt, gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria ſit & imperium in ſecula ſeculorum,Amen.

(Margin note: Boni parentes ſancto filio templũ conſtruunt, omniaq́; ſua bona illi dedicant, eius reliquijs ibidem collocatis.)

VITA

VITA S. MAVRI ABBATIS, PER FAVSTVM EIVS CONDISCIPVLVM SCRIPTA.

Prologvs.

Puer ſeptennis fit monachus. Phil. 2.

FAuſtus, famulorum Chriſti famulus, omnibus monachis,
qui ſunt in Oriente & Occidente, meridie & ſeptentrio.
ne, & fidem, quæ ſecũdùm pietatem eſt, vnà nobiſcum in
Deo retinent, gratia, miſericordia, pax, & propitiatio à
Deo patre omnipotente, conditore omnium: & ab Ieſu
Chriſto vnico filio eius, Domino, Redemptore ac Salua.
tore noſtro: atque à Spiritu ſancto, illuminatore & viui.
ficatore animarum noſtrarum.

Cùm à parentibus meis omnipotẽtis Dei ſeruitio nu.
triendus, ſecundùm regularis normam inſtitutionis, ſe.
ptennis beato Benedicto in eius ſanctiſſimo cœnobio,
quod idem totius ſanctitatis vir in Caſſino ædificauerat
caſtro, traditus fuiſſem iuxta miſerentis Dei voluntatem, qua & velle & operari in no
bis perficit pro bona voluntate, gratuita nos & omnipotentiſſima miſeratione vt ve.
limus preueniens, ac miſericordiſſima gratia, nè fruſtrà bona, quę inſpirare dignatur,
aggredi conemur, ſubſequẽs: quin magis, vt recta in illum fide credentes, atque in bo.
nitate & ſimplicitate cordis de illo ſentientes, pro his quæ ipſe tribuit & immittit, p.
mia nos æternorum ab eo recipere ſperemus gaudiorum, ſi tamen propoſiti noſtri &
fidei rigorem ad finem vſque firmum ac inconuulſum ſeruemus: Poſtquàm, vt ipſi ſu
perno placuit opifici, annos puerilis ætatis emenſus ſum, & vti iam liberæ facultatis
cœpi permiſſione, ex integro me pro viribus & ſcire, monaſticæ mancipaui obſerua.
tioni: adeò vt ne momento quidẽ à viſione beatiſſimi ac ſanctiſſimi Benedicti diſiun.
gi vllo modo vellem, ſed ſemper eius Deo placita, & hominibus imitanda inſtrui do.
ctrina, ac radiantibus ædificari exemplis, ardentiſſimo deſiderabam amore.

Cernens itaque beatiſſimus Pater me per omnia ſaluti propriæ, & regulari inſtitu.
tioni operam dare, multis ſæpiſſimè argumentationibus propoſitum animi mei illos
eſt experiri, etiã de his, quæ ipſe homini impoſſibilia ac importabilia eſſe ſciebat. Sed
1. Tim. 2. vbi per gratiam omnipotentis Dei qui omnes homines vult ſaluos fieri, me paratiſſi.
mum atque promptiſſimum ad omne, quicquid illud erat, aggrediendum ac tentan.
dum, ſiue etiam perferendum eſſe peruidit, ilicò ſpecialiùs prę cæteris obſequiorum
meorum vti ſeruitijs cœpit, meque arcanis quibuſque, & nulli penè ab eo, vt aſſere.
bat, antè prorsùs creditis, paterno affectu inſtruere, ac contra tentantia præmunire
vitia. Vndè factum eſt, vt cum beatiſſimo Mauro diſcipulo ſuo, qui ab eo religioſiſſi.
mè nutritus & eruditus fuerat, quique vitæ merito & perfectione virtutum magiſtri
cooperator extiterat, me ad partes dirigeret Galliarum, quô illi aliquod ſolatiũ mea
præberet cohabitatio. (ego quippe ex prioribus, qui ab eo educati primi fuerant, ſo.
lus ſuperſtes eram tyronibus) Gratia ſiquidẽ fundandę cœnobialis religionis, ad tam
longinquas exteraſque ab eo tranſmiſſus eſt regiones.

Deniquè diuinitatis maieſtas omnipotentiſſima, quæ omnia circumplectens & pe
Pſal. 138. netrans, intelligit cogitationes à longè, & nouit omnia nouiſſima & antiqua, & oẽs
vias ſingulorum præuidet: cùm eidem ſanctiſſimo patri, ſuum monaſterium in loco,
ſuperiùs iam dicto, ab ipſo conſtructum, occulto ſuo iudicio deſtruendum euerten.
dumque prodidiſſet, & vir Domini inconſolabili pro hoc afflictione fletûs indeſinen.
ter afficeretur, reuelatio illum cæleſtis tali releuare ac confortare eſt dignata oracu.
lo: Noli, ait, probatiſſime ac electiſſime Deo Benedicte, pro his, quę huic euẽtura di.
diciſti loco, mœſtum vllo modo gerere animum, quoniam quod ſemèl prefixum at.
que decretum eſt inſcrutabili ſummę Deitatis conſilio, intranſibile atque irreuoca.
bile, ſine dubio patrabitur, ſolis tibi tuo merito cunctorum conceſſis habitantiũ ani.
mabus. Sed aderit omnipotentis quamnuperrimè diuina propitiatio & conſolatio,
quę & locum hunc in priſtinum, immò in ampliorem, quàm nunc videtur, tuis nihi.
lominùs meritis reſtituet gradum, & alijs perindè nationibus huius lumen religioſi.
tatis

ratis de hoc eodem irradiabit loco. Pro quo vt interpellatus, vel potiùs efflagitatus fueris, extemplò quos probabiliores in huius grege ſanctæ habes cògregationis, quò depoſceris, mittere maturato, ſciens proculdubiò, quoniam laboris eorum fructus vberrimus, & tibi ad cumulum recipiendorum augmētabitur præmiorum, & illos ad habitationem perennis introducet beatitudinis.

Hoc ergò ſanctiſſimus Deoque chariſſimus pater certior factus reſponſo, mox vt legatione Cenomanici antiſtitis conuentus & exhortatus eſt, continuò ſummæ religionis virum euocans Maurū, cum conſilio totius congregationis, legatis eum ipſius aſſignauit præſulis, dans illi ſocios & cooperatores Simplicium, & Antonium, ac Cōſtantinianū: me quoquè laboris eorū & ꝑegrinationis, nō dico operum perfectorū, comitem deputans. Ego itaque cùm longè poſt tranſitum egregij confeſſoris Chriſti Benedicti magiſtri noſtri, operum mirabiliū patratoris, ſepulto iam beatiſſimo Mauro, & duobus comitibus noſtris, Conſtantiniano ſcilicet & Antonio, ad noſtrum monaſterium vltimam iam penè agerē ætatem, vnà cum Simplicio, iuxta mandatum beati Mauri fuiſſem regreſſus, compulſus ab omnibus fratribus congregationis Caſſinenſis cœnobij, de quo profecti fueramus, & præcipuè à religioſiſſimo viro, ac cum honore nominando Theodoro, qui tertius poſt ſanctæ memoriæ Valentinianum ꝓlixiori tempore Lateranenſis congregationem rexit monaſterij, hiſtoriam de vita & conuerſatione, ſiue etiam de profectione eiuſdem beatiſſimi Mauri, necnon etiam de conſtructione cœnobij, quod, Deo ſe iuuante, ſtrenuè atque comptiſſimè ædificauit, quin & de miraculis, quæ per illum Dominus ad laudem & gloriam nominis ſui operari dignatus eſt, quæ & nos ipſi coràm poſiti oculis noſtris inſpeximus, altiùs & ab ipſa eius repetens natiuitate ſcribere ſum aggreſſus, ad omnium ædificationem monachorum. De veritate porrò geſtarum rerum & narratiōis neminem ambigere ſuadeo, quia multo melius eſſe de toto ſilere ſcio, quàm aliquid mendoſum effictumque narrare. Deniquè hoc opuſculum beatiſſimo Papæ Bonifacio oſtendi. Quod ipſe ſanctiſſimus Pontifex approbans, laude dignum duxit, ſuaque ſancta authoritate roborauit. *Hiſtoria hæc à ſummo Pontifice approbata.*

Deprecor autem eos, qui hoc ad legendum ſumpſerint, nè ruſtico incultoque conſcripta ſtylo faſtidiant, ſed potiùs veniam mihi tribuant: qui quanuìs imperitus extiterem, ac nullius prærogatiua literariæ artis, qua inniti valerē, eſſem inſtructus, ea tamen, quæ per ſeruū ſuum Dominus operari voluit, & quibus ipſe interfui, ſilentio nō ſum paſſus abſcondi: præſertim cùm ad hæc exaranda, quoquo modo poſſem, tam fraterna charitate & deprecatione, quàm non paruipendendo ſanctorum virorum ſim prouocatus imperio.

VITA SANCTI MAVRI ABBATIS.

Beatiſſimus igitur Maurus, clariſſimo ſenatorum genere, patre Eutychio, matre verò Iulia exortus, duodennis ſanctiſſimo Benedicto, omnipotenti Deo ſub regulari nutriendus inſtitutione, à parentibus eſt traditus. *15. Ianvarii.* Qui cùm adhuc iunior bonis polleret moribus, ſicut etiam ipſi vidimus, & frequenter experti ſumus, magiſtri cœpit adiutor exiſtere, ac eius miraculorum cooperator eſſe. Hunc ſanctiſſimus Benedictus prę omnibus ſemper chariùs dilexit & inſtruxit, atq; ità in omnipotētis Dei informauit ſeruitio, vt nemini poſt ipſum in cœnobiali ſacroſancta obſeruatione fuerit ſecundus. Quis enim vnquàm auſteriùs corpus proprium ieiunijs, abſtinētia ac vigilijs, ſqualoribus quoquè & nimijs edomuit frigoribus? Frequenter enim eum vidimus in diebus ſanctæ Quadrageſimæ nec tunica, nec cuculla, niſi ſolūmodò ſacco vti cilicino, & duabus tātummodò vicibus in hebdomada paruiſſimum potiùs prægustare, quàm ſumere cibum. *Nota veſtē & abſtinentiam ſancti viri.* Iſte quippe mos in omni vita ſanctiſſimo fuit Benedicto: cuius ille exemplo prouocatus, afflictione perualida carnem macerabat, inquantùm illi eiuſdem

patris ſui permittebat licentia. Nam reliquo totius anni tempore, ſub monachali tunica, ſemper aſperrimo à ſcapulis vſque ad renes induebatur trogulo, eiuſdem ſubtegminis in ſtatu, ſuper aggeſtum calcis & ſabuli, tantummodò excepto Quadrageſimali tempore, vſus eſt cilicio. Tunc enim inquantùm poterat ſolicitè ſatagebat, non iacendo, ſed potiùs ſtando, vel cùm nimia cum laſſitudo compuliſſet, ſedendo ſomnũ capere. Nemo illum vnquàm vidit de lectulo cum cæteris ſurgere fratribus, ſed ſemper nocturnos vigilando præuenire hymnos attentiùs procurabat, plerunquè quinquagenos, ſæpè etiam centenos pſalmos: nonnunquàm verò totum ex ordine Pſalterium ante nocturnalem conſummans ſynaxim, exceptis duntaxàt horarum ſpatijs, quibus orationum, lachrymarum, ac creberrimorum profundebat preces ſingultuũ. Silẽtio verò ac lectioni ità aſſiduè vacabat, vt pro hoc etiam ipſi ſanctiſſimo Benedicto admirabilis haberetur.

Item ſtratũ & ſomnum.

Itẽ vigilias & preces.

His ergò alijſque, quas enumerare longiſſimum eſt, eo ſuccreſcente virtutibus, ſanctiſſimus de illo Benedictus plerunquè in conuentu fratrum, ſuppreſſo eius nomine, quaſi de alio loquebatur, iunioribus & negligentioribus illum proponens ſequendũ. Vidimus, aïebat, noſtra ętate quendam ſtrenuiſſimæ nobilitatis iuuenem, infra annos adoleſcentiæ, ità omnis monaſticę religionis ſubitò arripuiſſe perfectionem, vt alicui ex prioribus ſimilis, immò æqualis per omnia digniſſimè iudicetur. Sed licèt hęc beatiſſimus, Deoque dilectiſſimus Maurus, ac nonnulli ex fratribus, de eo ſanctiſſimi ore Benedicti proferri ſcirent, nunquàm tamen ille pro hoc, vitio ſuccubuit iactantię, ardua ſemper & ſanctiora appetens, ac toto conamine de virtute in virtutem proficere ſtudens.

Humilitas S: Mauri.

Dum quodam tempore ſanctiſſimus Benedictus, à quodam nobiliſſimo ſecundùm ſeculi dignitatem viro, exoratus fuiſſet, vt ad domũ eius dignaretur per ſemetipſum accedere, quò vxorem eius & filium, quem nupèr enixa fuerat, à dæmonio, quo grauiſſimè pariter vexabãtur, ſuis ſanctis meritis & orationibus liberaret, & ſanctus Domini pro eo, quòd ei familiaris pro aliquibus operibus, ab eo religioſè geſtis, exiſteret, ire non diſtuliſſet: beatiſſimus Maurus, qui tunc in monaſterio noſtro imperio ſanctiſſimi Patris noſtri, præpoſiti ac totius cœnobij procuratoris & adminiſtratoris poſt ipſum fungebatur officio, cum fratribus ad fruges colligendas, longiuſculè à monaſterio eſt egreſſus: A quo opere dum ad ſextam refectionis horam cum eiſdem fratribus rediret, antequàm ad portam ventum fuiſſet monaſterij, claudum quendam & mutum puerulum inuenit in itinere. Cumque pater & mater pueri, eius pedibus prouoluti, & cum clamore valido & lachrymis terribile nomen Dei obteſtantes, vt filium ſuum eis ſanum redderet, genua eius firmiſſimè vtriſque conſtringentes manibus, precarentur, refugit pauore nimio tale attentare miraculum, ſe peccatorem eſſe, nec talis vllo modo operis effectorem vociferãs poſſe fieri: maximè, inquit, cùm hæc ſanctorum Apoſtolorum ſint opera, aliorumque perfectorum, qui eorum exempla credendo & imitando ſectantur.

Nos ergò hæc ab eo dici audientes, ſimul & perfectiſſimam Deoque acceptiſſimam ad talia peragenda eius vitam & meritum ſufficere cognoſcentes, iuncti parentibus pueri, pro reſtitutione ægroti eum rogare cœpimus. At ille, vt erat piiſſimus, lachrymis perfuſus, atque in oratione proſtratus, poſtquàm diutiſſimè orauit, ſtolam cum qua eodem anno, iubente Benedicto, beato magiſtro ſuo, ordinatus ad miniſterium fuerat Leuiticum, & quam iuxta morem, gratia ſanctitatis primo indeſinenter ferebat anno, de ſanctiſſimo collo ſuo protulit, & ſuper caput infirmi, crucis ſignum faciens, poſuit, & ad cælum oculos erigens, dixit: Domine Ieſu Chriſte, qui diſcipulis tuis polliceri dignatus es, dicens: Amen dico vobis, quia omnia quæcunque orantes petieritis, credite, quia accipietis, & venient nobis: oſtende etiam nunc, quia nos ſerui tui, exigui licèt & peccatores, in te & in verbis tuis ſanctis, prout ipſe largiri digneris, eandem fidem habemus. Et hæc dicens, ait ad debilem: In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, adiutus meritis ſanctiſſimi magiſtri noſtri, ſta ſanus & incolumis ſuper pedes tuos rectus. Et continuò ſoſpitati redditus, cœpit rectiſſimè ante nos pergere, ac Dominum voce exultationis & laudis benedicere, dicens: Benedictus Deus creator omniũ, qui me redintegrare dignatus eſt meritis ſanctiſſimi ſerui ſui Benedicti, per beatiſſimum diſcipulum eius Maurum.

Nota quod hic de ſtola dicitur.

Mar. 11.

Curat debilem.

Per-

Perfectiſſimus ergò Benedictus, cùm reuerſus ad monaſterium, ſanatis, pro quibus ierat, fuiſſet, nobiſque narrantibus & laudantibus Dominum, ea quæ contigerant, comperiſſet, in magna deinceps admiratione ac veneratione beatiſſimum Maurum habere cœpit: nec iam loco diſcipuli cenſebat æſtimandum, quem ità Deo proximum iam videbat effectum. Per idem tempus legati ad noſtrum aduenerunt monaſterium, miſſi à beatiſſimo Bertigramno, Cenomanicæ ciuitatis Epiſcopo. Nam idem ſanctiſſimus Pontifex, audita fama ſanctitatis eximij Patris noſtri, Flodegarium Archidiaconem, & Harderadum Vicedominum ſuum, ſtrenuiſſimos ſcilicet atque clariſſimos viros, à latere ſuo cum magnis xenijs ad eundem Patrem noſtrum tranſmiſit, omnibus eum exorans precibus, vt illi perfectiſſimos dirigeret fratres, qui monaſterium illi ſecundùm regularis ordinem obſeruationis in fundo eccleſiæ, quam regebat, ædificare deberent. Perfectiſſimus verò Pater noſter, iuxta rationem & reuelationem, quæ in præfatione huius operis à nobis pleniter eſt expoſita, quanquàm finem dierum ſuorum iam iamque ſciret imminere, ſecundùm quod ſpiritu ſancto dicerat reuelante, legatis ſupradicti Antiſtitis tam beatiſſimum Maurum, quàm nos quatuor, quorum nomina procemio inſeruimus, aſſignauit, præcipiens nobis, vt non minùs ipſi beatiſſimo Mauro, quem nobis magiſtrum conſtituebat, quàm ei eatenùs, in omnibus pareremus. Maurus mittitur in Gallias.

Iam verò quis dignè explicet, quantus mœror, quantuſque luctus totam ſanctiſſimam noſtram ſubitò corripuit congregationem? Quia enim ſanctus pater eis iam obitûs ſui reſerauerat diem, ſpes & conſolatio totius congregationis in beatiſſimo Mauro pendebat, illum ſe patrem, illum ſe gaudentis poſt eius tranſitum habere rectorem. Sanctiſſimus autem pater noſter tantis fletibus & ſuſpirijs motus, omnem euocans cõgregationem, talem ad eos protulit orationem: Si triſtandum, dilectiſſimi fratres ac filij, pro tali eſſet negocio, mihi magìs, quàm vobis hinc eſſet mœrendum, qui quantùm ad præſens, magnis videor deſtitui ſolatijs. Sed quia dicẽte Apoſtolo, Charitas benigna eſt, benignitatem charitatis noſtræ omnimodìs impéndere debemus his, quos aliquo modo ea indigere cognoſcimus, nec noſtra tantùm, quàm aliorum quærere. Quapropter vos amoris paterni ſolicitudine à fletibus & mœrore temperare depoſcimus, quia potẽs eſt Deus meliores nobis poſt huius depoſitionem corporis huic ſanctæ immittere congregationi, quorum meritis & exemplis longè præſtantiùs, quàm noſtris, ædificemini. Sed & illud ſummoperè nobis eſt procurandum, nè verſutia antiqui hoſtis, vndè alijs ſalus acquiritur, indè nobis triſtitiæ malo detrimentũ in aliquo ingeratur. Nos etenim, quos vnitatis ſemèl in ſancta charitate iunxit concordia, nunquàm vel longiſſima diuident terrarum ſpatia: quoniam ſemper interioris hominis adſpectu, qui renouatur ſecundùm imaginem eius, qui creauit eum, nos quoàd vixerimus tempore, inuicèm intuebimur. Vos autem fratres chariſſimi, quos ad opus Domini conſtruendum ad illas dirigimus partes, viriliter agite, & confortetur cor veſtrum in ſancto propoſito & religione: proculdubiò ſcientes, quia quanto auſteriora cauſa ſalutis aliorum in huius via ſeculi pertuleritis, tanto maiora à Deo recipietis cæleſtium gaudia præmiorum. Nec vos vllo modo reſolutio huius noſtri mœſtificet corpuſculi, quoniam præſentior vobis carnis depoſito onere ero, veſtrique Dei per gratiam cooperator exiſtam aſſiduus. 1. Cor 13.

Et hæc dicens, dans oſculum nobis, proſecutuſque nos cum omni congregatione vſque ad oſtium monaſterij, oſculatis rursùm nobis, ac benedictione ſuper nos tradita, dedit ſanctiſſimo diſcipulo ſuo Mauro librum regulæ, quem ipſe ſanctus manu ſua ſcripſerat, proferrique iuſſit pondus libræ panis, & vaſculum æneum, vini heminam capiens, & ità nos ſiuit abire: dans mandatum miſſis ſupradicti Præſulis ad eundem Pontificem, vt ſua vice paterno affectu nos ſuſcipiens tractaret, ac nobis aptum locum ad ædificandum, ſicut pollicebatur, cœnobium traderet. Regula S. Benedicti.

Igitur nos quinta Epiphaniorum ſabbati iter arripientes, primam manſionem in poſſeſſione noſtri monaſterij in villa, quæ *Eucheia nuncupatur, habuimus. Quò aduenientes, honorificè ſatìs à duobus fratribus noſtris, Probo videlicet & Aquino, ſuſcepti ſumus, quos ſanctus pater noſter huius rei gratia pridiè illuc direxerat. Ea nocte celebrantibus nobis nocturnale officium, aduenerunt illuc duo nihilominùs ex fratribus noſtris, Honoratus beatæ recordationis vir, ac Feliciſſimus egregiæ indolis *Euchelia Preces nocturnæ.

adoleſcẽs, cõſobrinus ſancti Mauri, miſſi à ſanctiſſimo Patre noſtro Benedicto. Quos vt vidimus, gaudio nõ modico gauiſi ſumus, certum tenentes apud nos, aliquid magni de parte eiuſdem Patris noſtri nos ab eis vel audituros, vel percepturos. Nec noſtra fruſtrati ſumus æſtimatione. Nam vt completis hymnis matutinalibus in vnum conuenimus, Honoratus monachus magnifica à pectore ſuo beato Mauro protulit munera, capſulam ſcilicet eburneam, & paginulam Epiſtolæ, breuia quidẽ continentem verba, ſed amore prophetiæ, & ſanctæ charitate dilectionis grauida ſatis ac deſiderabilia, quę idem ſanctiſſimus Benedictus ipſi deportari antequàm de loco egrederemur, perniciter iuſſerat. Siquidem tres portiunculas ligni ſalutiferæ crucis, & reliquias ſanctæ Dei genitricis, ſanctique Michaelis Archangeli, ex palliolo ſcilicet eius ſanctæ memoriæ, Stephani quoquè protomartyris, ac beati confeſſoris Chriſti Martini, in ipſa poſuerat capſula.

Nõ temerè vir ſanctus ſuis mittit reliquias.

Textus verò Epiſtolę, quam & conſepelire ſibi amore Patris ſui beatus iuſſit Maurus, hæc continebat: Accipe, dilectiſſime, extrema inſtitutoris tui dona, quæ & longum noſtrum teſtentur amorem, & tibi ac commilitonibus tuis contra omnium perpetìm munimen præbeant impedimenta malorum. Poſt expletam enim totam trinam vicenorum decurſionem annorum, ex quo monaſterialem adiſti perfectionem, in gaudium Domini tui es introducẽdus, vt nobis Dominus heſterno die, poſtquàm à nobis digreſſus es, oſtendere eſt dignatus. Prædico etiam tibi, moram vos in eundo eſſe paſſuros, ac cum difficultate habilem locum inuenturos pro his, quæ & Deo ordinante perficientur, & quæ inimicus humani generis molimine calliditatis ſuæ in vos concitabit. Nuſquàm tamen benignitas miſericordis Dei vobis deerit, ſed potiùs, differendo licèt, ac deſiderium animi veſtri in longum experiendo, aliorsùm quàm ſperauimus, aptiſſimam dignabitur largiri manſionem. Iamque valeas felix in profectione, felicior futurus in peruentione. His beatus Maurus recitatis, & abundantiſſimè pro his, quæ & merebatur, & præmonebatur, hilaris effectus, ad Patris Benedicti præſentiam eoſdem cum gratiarumactione remittit fratres, adoleſcenti iam dicto Feliciſſimo quinquiès ſiue ſeptiès perfectioris normæ religionis operam dare inculcans.

Nota vim ſanctarũ reliquiarum.

Porrò nos cœptum iter carpentes, quinquageſimoquinto die Vercellas aduenimus. Quo in loco dum biduo ab ipſius ciuitatis clericis detenti fuiſſemus, qui nos pleniſſima receperant charitate, prophetia ſanctiſſimi Patris noſtri impleri iam in nobis cœpit. Supradictus enim Harderadus per gradus cuiuſdam altiſſimæ ac mirificæ turris deambulans, ac impediente ſatana deorsùm præceps ruens, ità toto corpore debilis, immò penè exanimis ad noſtrum nõ aliter, quàm in linteo, deportatus eſt diuerſorium, vt omnes de eius vita deſperare cogeremur. Quæ res grauiſſimam nobis, & præcipuè Flodegario Archidiacono, triſtitiam intulit. Nam quatuordecim dies ibi morati ſumus, in quibus irremediabili ac deteriori ſemper idem vir attritus eſt dolore, adeò vt dextera ſcapula eius cum brachio & manu inflatione nimia intumeſceret, & medicus iam ad ſecandum eum ſolicitè inquireretur. Illuceſcente ergò crepuſculo tertiædecimæ diei, quo ibidèm adueneramus, Flodegarius nullo modo ſe ferre poſſe vt ſecaretur, affirmans: oratorium, in quo beatus Maurus orationi vacabat, concitus irrupit, pedeſque eius vtraque cõſtringens manu, ac lachrymis vbertìm perfundens, oſculaque figens frequentia, deprecari eum & obteſtari cœpit, vt ſuis precibus infirmo ſubueniret, opem ſui adiutorij illi ferendo, nec ſineret eum ferro ſectionis, & igne vſtionis, acerbiſſimo cruciatu tormentari, quem ſciebat eius interuentu facilè poſſe ſaluari.

Beatus verò Maurus tam miſeratione infirmi, quàm profuſione deprecantis lachrymarum, quamq; etiam itineris retardatione ad fletum vſque permotus, ante altare in orationem ſe dedit, & diutiſſimè orationum precibus, ſuſpirijs ac ſingultibus aures vicinæ ſibi ſupernæ pietatis pulſans, cùm à loco, quo in modum crucis proſtratus iacuerat, ſurrexiſſet, accipiens de ſuper altare capſulam reliquiarum, quam illi beatus magiſter ſuus direxerat, aſſumptis etiam nobis, ad lectum pergit ægroti. Ibique rursùm oratione præmiſſa, ſaluriferum retegit lignum, & de eo à ſcapula vſq; ad vagulas manuum ex omni parte ſignum crucis faciens, dixit: Deus omnium conditor creaturarum, qui ad reſtaurationem humani generis vnicum filium ſuum operan-

In modum crucis proſtratus orat.

te

te ſpiritu ſancto ex Maria ſemper virgine incarnari conſtituit, qui per hoc ſacroſanctum ac glorioſum viuificæ crucis lignum, vulneribus & languoribus animarum noſtrarum, nos redimẽdo, ſubuenire dignatus eſt, ipſe te per virtutem vitalis ligni huius ad priſtinam reducere dignetur ſanitatem. Hæc cùm beatus oràſſet Maurus, cõtinuò per tria loca omnis excoctio ſanguinis, qua brachium totum intumuerat, vehementer decurrere cœpit. Erat autem ipſe Haderadus nobilis quidem ſecundùm ſeculi dignitatem, ſed nobilior, prout ſeculari poſſibile erat, in omni religione. Eccè quãtæ virtutis eſt glorioſum lignũ viuificæ crucis.

Flodegarius deniquè viſo tanto miraculo, nullo modo ſe à fletibus præ gaudio poterat temperare, Deum aſſidua magnificans collaudatione, & ſanctiſſimũ patrem noſtrum Benedictum frequentiſſima extollens veneratione, qui tales habere ac nutrire dignus fuerit diſcipulos, per quos talia Dño operari ſit placitum. Fit cõtinuò cõcurſus totius ſuburbani populi, felicem ſe vnuſquiſque fore exiſtimans, ſi beatum Maurũ vel videre contigiſſet. Ipſe verò non ſuam, ſed patris, qui in cælis eſt, ſemper gloriam quærens, adſpectus ſe videre quærentium fugiebat, dicens: Hoc quod per lignum redemptionis noſtræ diuina perficere voluit maieſtas, redemptori magìs omnium eſt aſcribendum, quàm homini: quanquàm ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti merita, vt id efficeretur, obtinuiſſe nulli dubium eſſe poſſit. Aeger igitur noſter penè iam incolumis effectus, beatum deprecatus eſt Maurum, vt ſequenti etiam die ab ipſa nõ egrederemur vrbe, quouſquè ille per omnes orationis domos, quę ibidèm cõſtructę erãt, vota piæ laudationis & ſacrificium veræ confeſſionis, pro reddita ſibi perſoluere Domino poſſet ſoſpitate. Quod beatus libentiſſimè annuit Maurus: valdè enim eum diligebat, pro eo maximè, quia religionem ordinis noſtri ab eo præferri videbat.

Quintodecimo demùm die vrbem illam relinquentes, ac diſpoſitum iter accelerare feſtinantes, cùm iuga alpiũ media ferè tranſiremus die, famulus noſter nomine Sergius, de equo, cui inſederat, ſuper immane ſiniſtrorsùs cadens ſaxum, pedem ſibi concitè reſurgere volens, ità atterens extorſit, vt oſſa omnia in vnum coadunata, nõ iam ſpeciem pedis, ſed ſimilitudinem alicuius præfigurarent teretis. Qui nimio affectus cruciatu, cùm frequẽter vitali quaſi carere videretur flatu, beatiſſimus Maurus ad eũ accedens, ſiniſtraque manu colliſum eius appræhendens pedem, & dextera ſuper eum ſignum crucis faciens, ait: In nomine Dei omnipotentis, qui ſua virtute ſoluit cõpeditos, ſurge ſanus, & prouide miniſterium obſequij ſeruorum Dei, ad quod peragendum à beatiſſimo patre noſtro nobis es aſſignatus. Qui ilicò ſaniſſimus effectus, gaudium nobis lætitiamque ſuſcitauit non modicam. Signo crucis manu impreſſo, colliſum pedẽ Sergij Maurus ſanat.

Exindè cùm eccleſiam precioſorũ martyrum Chriſti Mauritij & ſociorũ eius gratia orationis omnes ſimul fuiſſemus ingreſſi, cæcus quidam ex matris vtero pro foribus eiuſdem baſilicę ſedens, & ab intrãtibus ac egredientibus quotidianum mendicando victum depoſcens, comperit à ſocijs itineris noſtri illic Maurum aduenìſſe diſcipulũ ſanctiſſimi Benedicti, cuius fama ſanctitatis iam vbiquè percrebuerat. Cumq; oratione completa oſtium baſilicæ egreſſi fuiſſemus, cæcus idem in pauimento toto proſtratus corpore, deprecari & obteſtari beatum Maurum cœpit, dicens: Adiuro te Maure ſerue Dei per hos precioſiſſimos Thebææ legionis martyres, & per venerabile magiſtri tui nomen Benedicti, vt ſanctis tuis precibus oculorum mihi lumen conferri obtineas à Domino. Sanctus ergò Domini hoc audito, parũpèr figens gradum ſubſtitit, eumque de pauimento ſurgere præcepit. Cumque ſtetiſſet ante illum, interrogauit eum, dicens: Dic mihi homo, quantum temporis iam emẽſum eſt, ex quo hæc ſancta ſanctorum adiſti limina? Qui reſpondit, dicens: Vndecimus penè iam elabitur annus. Et ſanctus Domini ad hæc ait: Nunquid ſi voluìſſent hi ſanctiſſimi, ac Deo chariſſimi martyres, qui corpora ſua ſancta pro Chriſto gladiatoribus perimenda expoſuerunt, vt animas pro ipſo ponerent, lumen oculorum tibi à Domino dari impetrare non potuìſſent? Illos itaque attentiùs exorando deprecare, quorum magìs hæc quàm noſtra ſunt opera, & quorum ipſi non minùs cæteris indigemus ſuffragijs. Et hæc dicens, cœpit abire. Cæcus verò quædam horrenda & pauenda vociferando inclamare ſacramenta nõ intermittebat, vſquequò ſanctus vir, nobis etiam compellentibus, ſedibus oculorum eius, quibus catenùs lucicomi ſolis nõ ſplẽduerat claritas, lachrymis madefactis, dexteræ manûs ſuæ impreſſit digitos, cæloque aliquantiſpèr intendens, ac ſuper eos ſignum noſtræ redemptionis edens: Dominus, ait, & Saluator noſter Ieſus Sanctorum ſuffragijs indigemus.

Signum noſtræ redemptionis edit in oculos.

Chriſtus, qui eſt vera lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hũc mundũ, ipſe te per inuocationem ſui nominis, & merita horum beatorum ſanctorum, ac magiſtri noſtri Benedicti, illuminare dignetur, vt videns mira opera altiſſimi, quibus diſtinguere mundanæ voluit formam creationis, ipſum conditorem horum ac reſtauratorem noſtrum voce exultationis, & opere veræ credulitatis collaudes.

Hæc cùm orâſſet ſanctus vir, ſtatìm ſanguis vbertìm ab oculis eius defluere cœpit, & continuò clariſſimis luminibus ſphæram ſolis reſpectans, hymnum trium puerorũ ex ordine decantare clara voce cœpit. Vocabatur autem vir ipſe Linus: qui, vt ab ipſo comperimus, tam pſalterium, quàm omnia & diurna & nocturna audiendo didicerat officia. Habitatores autem loci illius videntes tale miraculum, per beatum Maurum celebratum, ſimul in vnum conglobati, deprecabantur eum, vt benedictionem ſuam ſuper eos daret. Quibus ipſe hac tantùm reſpondit voce: Benedicat vobis Dominus Deus veſter, qui habitat in Sion, vt videatis bona eius, quæ ſunt in Hieruſalem, omnibus diebus vitæ veſtræ. Deditque mandatum illi, qui illuminatus fuerat, vt nunquàm iam ab ipſa eccleſia diſcederet, ſed iugiter ibì Domino, ac ſanctis martyribus deſeruiret. Quod ipſe poſteà deuotiſſimè impleuit. Cùm enim poſt tranſitum beati Mauri ad noſtrum reuerteremur monaſterium, clericatûs eum functum officio in ipſa inuenimus eccleſia, & decrepitam iam agentem ſenectutem.

Indè igitur egreſſi, cœptum iter exequi attentiùs conabamur. Cumque nocte quadam iuxta eccleſiam ſanctæ Dei genitricis & ſemper virginis Mariæ, iam in locis hoſpitaremur virentibus, & mulier quædam vidua Remeia nomine, quæ in cõtigua nobis manebat domo, filium ſuum iam adoleſcentem, quem ex defuncto nupèr viro ſuo ſuſceperat, quique iam vltimum trahens flatum, vicinam in lecto iacens operiebatur mortem, inſomnẽ plangendo & eiulando duceret noctem, vir Domini Maurus more ſibi ſolito, nobis quieſcentibus, ipſam eccleſiam, vota Domino precum ac ſupplicationum vt redderet, ingreſſus eſt. Cùm verò iam vigilia propinquaret matutina, & mulier nec momẽto quidem à plangoribus & eiulatibus ceſſaret, vir Dñi tenerrimè motus ad pietatem, ſe cum lachrymis Domino proſtrauit, & vt miſeræ mulierculæ miſereri dignaretur, filium ſuum illi reſtituendo incolumẽ, precabatur. Cumq; ab oratiõe ſurrexiſſet, cellulam in qua dormiebamus, latenter introiẽs, Simplicium monachum cautè tetigit, annuens illi, vt cautiùs ſurgens ſe ſequeretur. Ille autem mox eum in eccleſiam ſequutus, attonitus quid ei vellet iubere, expectabat. Sanctus verò Dñi accedẽs ad illum, ait: Doloribus huius infelicis mulieris animus meus nimia cõpatitur teneritudine. Quapropter plena fide ad lectulum ſimul accedamus iacẽtis: forſitan recuperabit illum ſuperna dignatio. Veniens ergò ante ſtratum penè iam exanimis cadaueris beatus Maurus vnà cum Simplicio, ait: Chriſtus Dominus & Saluator noſter, vnica ſpes & conſolatio dolorem patientibus & perferentibus, qui miſericordia motus ſuper viduam, filium eius extra portam elatum, intuentibus populorum

Luc 7.

exuſcitauit turbis, eadem nunc pietate & huic adeſſe dignetur mulieri, filium eius reſtituendo incolumem. Et hæc dicens, abſceſſit. Ille verò, qui duobus iam diebus ſine ſenſu & voce iacuerat, matrem ſuam vocare ac conſolari cœpit, dicens: Noli mater flere, quia lachrymis cuiuſdã ſerui Dei, quas fudit tuo cõpatiens dolori, vitæ ac ſanitati ab ipſis Auerni faucibus redditus ſum. Cui cùm illa diceret, Eccè in hac noſtra baſilica cũ aliis eiuſdem habitùs viris matutinos decantat hymnos: ille àc ſi nihil incommodi pertuliſſet, de lecto continuò ſurgens, eccleſiam intrauit, & abſque hæſitatione ſanctiſſimũ adiit Maurum, vociferans & dicens: Verè tu idem ipſe es, q me tuis lachrymis & meritis à tribunali, de quo triſtem exceperam ſententiam, qua iam incendioſis deputatus eram locis, ad ſuperos reuocâſti. Fama huius facti totam cõtinuò repleuit regionem. Ruũt præcipites nobis obuiàm viri cum mulieribus, ſenes cũ iunioribus, laudes Dño vndiq; cõcrepantes, q taliter mirificat ſanctos ſuos. Vocabatur aũt idẽ adoleſcẽs Eligius, qui poſteà (vt nobis relatum fuit) in monaſterio Lirinẽſi monachus eſt effectus.

Eccè hora matutina in obſeruatiõe etiam apud antiquos.

Paſchalis ſolennitas.

Nos itaque cùm iam appropinquante ſolẽnitate Paſchali, quotidiè profectionem acceleraremus, eo die, quo Dominica celebratur cœna, in pagum deuenimus Antiſiodorenſem. Audiens autem beatus Maurus opinionem ſancti Romani monachi, qui beatiſſimo patri noſtro Benedicto in initio adiutor & cooperator extitit, vt in hiſtoria vitę eius pleniſſimè inuenitur, quique per reuelationem Gallias petens, cœnobio-

lum

lum in eodem pago, in loco, qui Fons rogi nuncupatur, ædificabat, petijt duces itineris noſtri, vt eò diuertentes, ibidèm ſacroſanctum Paſcha celebraremus. Hoc autem beatus Maurus maximè idcircò expetebat, quia & ſequenti die tranſitum ſanctiſſimi magiſtri noſtri complēdum eſſe ſciebat, & colloquio beati Romani monachi deſiderabiliter frui cupiebat. Ductores verò itineris noſtri petitionibus viri Dei libenter annuentes, concito greſſu illuc tendere feſtinârunt.

Die itaque paraſceue hora illuc ſexta peruenientes, deuotiſſimè à beato Romano ſuſcepti ſumus. Cumq; omnes nos, q cum beato Mauro pergebamus, ad ea, q̄ opùs ad diem feſtum erant, præparanda vel emenda occupati eſſemus, ipſi ſanctiſſimi viri dulcia inuicèm perennis vitæ ſerebant colloquia. Et cùm iam veſpertina hora poſt ſolēne officiū, quod ſpecialiter, vtpotè annuatim, eo celebratur die, appropinquaret, vir Dei ſanctus Maurus beato Romano dixit: Craſtina die beatiſſim⁹ Pater noſter Benedictus, terreno depoſito corporis onere, cæleſtem gaudens & hilaris ſcādet ad patriā. Quod audiens ſanctus Romanus, ilicò in lachrymas reſolutus, flere inconſolabiliter cœpit. Quem beatus Maurus conſolari cupiens, aiebat: Gaudere potiùs, quàm flere ideò de eius migratione debemus, quia & patronum magnum præmittimus, & p̄ſentiorē eum nunc, quàm ſi carne viueret, ſumus habituri. Hæc tñ dicens, nec ipſe à fletu ſe poterat cohibere. Noctem verò illam, q̄ duodecimo Calendarū Aprilis habebatur, & qua ſacratiſſimum vigilarum Paſchæ illuceſcebat ſabbatum, tam beatiſſimus Maurus ac nos, qui cum eo ibamus, q̄ ſanctus Romanus cum aliquibus diſcipulis ſuis, ieiuni peruigilem duximus * vnuſquiſque noſtrûm ſecretò apud ſe, vt in illis diebus in Eccleſia Romana mos erat, pſalmos & orationum preces deuotè pro exitu eiuſdem patris noſtri Deo dilectiſſimi Benedicti conſummantes.

Paraſceue eius ſolenne officium.

Nota de ſanctorum pręſentia.

*for. * noctē Itē antiquū eccleſiæ ritum.*

Cùm verò tranſacta iam hora quaſi tertia ipſius ſacratiſſimæ diei, beatiſſimus Maurus in eccleſia conſiſteret, vt tranſitum eius, qualicunq; eueniret hora, orādo & pſallendo præmunire longè licèt poſitus ſatageret, ſeq; pauimēto in orationem dediſſet, raptus ſpiritu, ſubitò ſe tranſpoſitum in loco, de quo egreſſi fueramus, vidit, conſpexitq; viam pallijs ſtratam, ac innumeris coruſcam lampadibus, recto Oriētis tramite, ab eius cella in cælum vſque tendentē. In qua etiam viſione duos congregationis noſtrę fratres ſocios habuit, cùm quibus ſimul eandem viſionem conſpexit. Itaque cùm viam, quam cernebant, mirarentur attentiùs, venerando habitu vir deſupèr clarus aſſiſtens, cuius eſſet via, quam cernerēt, inquiſiuit. Quod illi ſe neſcire ꝓfeſſi ſunt. Quibus ille ait: Hæc eſt via, qua dilectus Dño cælū Benedictus aſſcendit. Hāc viſionē vnus ex illis duobus fratribus noſtris, qui eam ſimul cum beato Mauro viderunt, in noſtro morabatur cœnobio: alter verò, vt beatus Gregorius ſcripſit, longiùs poſitus vidit.

Mox verò vt beatus ad ſe reuerſus eſt Maurus, ocyùs ſanctum Romanū ac nos euocans, cuncta quæ viderat, lucidè nobis per ordinem retulit. Diem illam, & ſequentem Dominicam, qua ſpecialiter reſurrectionis Dominicæ celebratur dies, ſolennem & celebrem cum omni gaudio ac lætitia peregimus. Secunda autē feria feſtiuitatis ipſius, antequàm proficiſci cœpiſſemus, ſanctus Romanus beato Mauro dixit: Si abſque animæ periculo locum hunc deſerere potuiſſem, meliùs tecum, amantiſſime frater, cuperem habitare, quàm alicubì finem vitæ terminare. Sed quia & hos deſerere periculoſum eſt, & vltimus mihi iam iamque imminet dies, perge felix, quò mitteris, ac proſperè felici vtere ſorte: Deus autem omnipotens ſemper ſit tecum, & cum fratribus, qui tecum pergunt, & recto itinere perducat vos ad veram repromiſſionis terrā, quam omnibus electis ſuis polliceri eſt dignatus: vbì præparauit eis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſſcenderunt, niſì in illorum, qui terrena omnia amore eius proterentes, ac deſiderio cæleſtium abdicantes, dicere cum Apoſtolo valent: Nobis autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum.

1.Cor.2.

Ibidem.

Ex eo loco recto calle Aurelianis cùm veniſſemus, grauiſſimus duces itineris noſtri mœror inuaſit. Audiêrunt ſiquidem, certis deferētibus nuncijs, beatum Bertigramnum Epiſcopum iam migrâſſe ad Dominum, aliumque in loco eius iam ſubſtitutum pontificē. Hoc aūt cū beato Mauro ac nobis intimâſſent, magno tædio deficere cœpimus, neſcientes quid facere deberemus. Sed beatus Maurus, memor prophetiæ ſanctiſſimi patris noſtri, qua nos, cum difficultate licèt, aptum locum inuenturos eſſe prædixit, deiectos animos blandis conſolationibus ac promiſſionibus roborabat, dicens:

cens: Nolite, fratres dilectiſſimi, in præſenti afflictione animos ità triſtitiæ ſubdere: quoniam & Deus tribulationem patientibus eos releuando, præoccurrere conſueuit, & precibus beatiſſimi patris noſtri adiuuabimur, qui ſe nobis ſemper præſentem & cooperatorem adeſſe pollicitus eſt. Nam & Abraham patriarcha imperio DEI

Gen. 12.

egreſſus de domo & de cognatione ſua, terram peregrinationis ſuæ poſteà in poſteris accepit in hæreditatem. Itaque & nos noſtræ congaudentes peregrinationi, expectemus, vt deuotiſſimi ſerui, conſolationem Domini, & per omnia veſtigia patris noſtri ſanctiſſimi Benedicti imitari ſatagamus, qui relicta domo & rebus patrijs, & ad vltimum nutricem ſuam occultè fugiens, ac ſoli Deo placere deſiderans, tantam à Domino promeruit gratiam, vt nemini poſt beatos & primos Apoſtolos vnquàm fuerit ſecundus: ſed potiùs, Deo ſe iuuãte, tot ſanctorum extiterit fundator cœnobiorum, tantaque Domino acquiſierit millia perfectorum monachorum.

Excellentia S. Benedicti.

Hac itaque exhortatione beati Mauri aliquo modo confortati, tractare ſimul cum ductoribus noſtris cœpimus, quid potiſſimùm nobis eſſet agendum. Tunc nobiliſſimus vir Harderadus cùm ad latus beati reſideret Mauri, ità exorſus, talia ꝓferre cœpit: Dignum mihi atque conueniens, pater ſancte ac religioſi fratres, eſſe videtur, vt nos, qui legatione huius rei functi ſumus, propter quam tot ac tanta perluſtrantes terrarum ſpatia, laborem hunc iuſſu noſtri pontificis aſſumpſimus, iſtum nouum atque incognitum nobis adeamus antiſtitem, & cauſam itineris noſtri notam illi ex ordine facientes, voluntatem eius ſuper tali negocio reſcire valeamus: ſimul etiam & noſtrî ſolicitudinem apud eum gerere oportet nos. Tu verò pater venerande cum fratribus, quos tecum habes, noſtrum ad vos hìc expectare reditum debes, qui infra octo, vt reor, conſummabitur dies. Etenim ſi ille hoc, quod beatus deceſſor ſuus implere cupiebat, facere renuerit: alia proculdubiò reperietur via, quô id, ad quod miſſi eſtis, cum ſuperno adiutorio perficere valeatis, nè fruſtrà tanti laborē itineris aſſumpſiſſe videamini.

His dictis, aptiſſimam manſionem nobis in eadem vrbe iuxta eccleſiam beati Petri apoſtoli aſſignauerunt, deputatis ad cuſtodiam noſtrî, quos honoratiores in ſuo habebant famulatu: ſimul præcipientes eis, vt non minùs obſequijs tam beati Mauri ac noſtris, quàm illorum ſolicitè inuigilarent. Hæc itaque honorificè cùm ordinâſſent, cum benedictione ſancti Mauri profecti ſunt. Cumque Cenomanis veniſſent, & Epiſcopo nunciati fuiſſent, honorificè ab eo ſuſcepti ſunt, atque in proprijs reſtitutionicijs, amplificatis ſibi etiam ab eodem præſule priorum poſſeſſionum honoribus. Sed cùm cauſam legationis ſuæ ei narrâſſent, ac quid ipſe ſuper hac re vellet, inquirerent, reſpondit ſe proprijs magìs, quàm aliorum velle inſiſtere cœptis, nè ſuper alienum videretur ædificare fundamentum: præſertim, inquit, cùm incumbat nobis nunc ordinatio ac diſpoſitio tam propriorum negociorum, quàm & eccleſiarum peruigil ſolicitudo. Hoc autem agebatur ſecundùm diſpoſitionem occulti cõſilij Dei, qui locum, quem beati Mauri magiſterio, atque inſtitutione doctrinæ regularis ſublimandum eſſe decreuerat, nullo modo obtentu alterius differri vel ad modicum volebat loci. Siquidem locus ille, qui à beato Bertigramno ad conſtruendum cœnobium prouiſus ac delegatus fuerat, non admodùm aptus vel congruus regulari erat religioni, vt nobis noſtri dicebant ductores: nam ex ipſo nomine, quo Rumpiacus vocabatur, deformis à nobis & ſcabroſus æſtimabatur. Harderadus proindè certiſſimè comperiens, quòd Domnolus epiſcopus nihil de hac re facere vellet, lætiſſimus effectus, licẽtiam ab eo ad nos reuertendi petijt. Qua ſibi conceſſa, nepotem ſuum ſtrenuæ iuuentutis virum, nomine Hademarum, beato tranſmiſit Mauro, mandans illi, vt nullo modo mœſtum gereret animum, ſed quãtocyùs poſſet cum omnibus, quos cum eo dimiſerat, ad Andegauenſem ire feſtinaret regionem, quò ille nobis ſe occurrere per nuncium deſignauerat. Cùm itaque tam beatus Maurus, quàm & nos omnes, qui cum eo remanſeramus, alacriores tali effecti nũcio fuiſſemus, decimo die, poſtq̃ Aurelianis ciuitatẽ fueramus ingreſſi, iter arripiẽtes, tẽdere quò iuſſi fueramus, ſummoperè certabamus. Quinto tandèm die ad locũ, q Reſtis nũcupatur, perueniẽtes, honorabilem virũ Harderadum, & vxorem eius ac filios, aduentum noſtrum iam per biduum ibì præſtolantes, inuenimus. Qui cùm honorificè nos recepiſſent, poſt abundãtiſſimam, quam nobis præparauerant, refectionem, ſupradictus vir Harderadus cum coniuge ſua, Cæcilia

lia nomine, ſecretiorem expetens locum, adſcito beato Mauro, omnia illi, quæ cum ſuo inuenerat epiſcopo, per ordinē nunciauit. Et cùm beatus ei diceret Maurus: Quid nobis nunc agendum vir illuſtriſſime, vel potiùs eligendum eſſe decernis? Ille amabiliter, vt vir iucundiſſimi erat vultûs, reſpondit:

Eſt mihi conſobrinus, nomine Florus, magnis tam in his, quàm in alijs regionibus poſſeſſionibus pollens, qui primus inter primos totius regni Francorum proceres, decentiſſimè omnia iuſſus à Rege palatina diſponit moderamina. Hic itaque ab ineūte ætate in ſeculari licèt habitu conſtitutus, omnipotenti Deo ſolicitè placere ſtuduit ſemper. Cui ex amiſſa coniuge, quam vt acciperet, inuitum eum tam rex, quàm noſtri coegere parentes, vnus tantummodò ſupereſt filius, qui ſi alicubì perfectos in hac religione poſſet inuenire viros, in ſua propria poſſeſſiōe, quæ ei de paterna euenit hęreditate, monaſterium conſtruere deſiderat, filiumque ſuum ibidèm Deo offerre cupit. ac ſic demùm relictis omnibus, quæ ſunt huius mundi, negocijs, Deo in eodē ſeruire liber ex omnibus, optat cœnobio. Ad hunc ergò miſſum noſtrum directum habeo, qui illi aduentùs veſtri cauſam pleniter enarrare valeat, vel ſi in deliberatiōe animi ſui perſeuerat, explorare. Nos tamen, ſi placet, vſquedum aut ipſe, aut ille, quem ei direximus, reuertatur, locum ipſum, de quo loquimur, inſpicere & conſiderare habeamus. Hoc beatus Maurus audiens, gaudio gauiſus eſt magno, & ſtatìm altera die cum eodem honorabili viro pergit ad conſiderandum locum.

Flori inſignis viri encomion.

Eo tempore Theodebertus rex nobiliter regni Francorum apicē gubernabat. Cui ſupradictus clariſſimus vir Florus ità familiaris & chariſſimus in omnibus erat, vt quicquid in omni ditione eius facere vellet, abſque alicuius contradictiōe permiſſus à rege obtineret. Qui cùm relatu nuncij, quem ei Harderadus direxerat, tam beatum Maurum, quàm & nos cognouiſſet aduenisse, & quia Cenomanicus antiſtes nos recipere noluiſſet: ilicò accedens ad regem, cauſam ei aduentûs noſtri pleniter narrauit, ac voluntatem ſuam, quam de ædificando cœnobio habebat, ei aperuit: petijtque ab eo, vt nos eius permiſſu ſuſcipere mereretur, quatenùs ei monaſteriū, ſicut deſiderabat, conſtrueremus. Cui Theodebertus rex reſpondit, dicens: Non ità nobis hactenùs ſeruiſti, vt aliquid tibi negare, aut cōtradicere poſſimus. vndè perge quātocyùs, & noſtra comitatus gratia, ac roboratus authoritate, eoſdem ſanctiſſimos viros omni ſuſcipe reuerentia, peragens cum eis deſiderium, quod animo tuo ſuperna inſpirauit dignatio, ſimulque deprecare illos, vt pro nobis ac liberis noſtris, populoque totius regni, à Deo nobis collati, ipſius aſſiduè exorare dignentur miſericordiā: Paratiſſimos etenim nos atque promptiſſimos in omni ſuo inuenient obſequio, ſi formam huius religionis ità ab eis obſeruari compererimus, ſicut iam fama vulgante, ab eorum magiſtro arduè ſatis eam traditam audiuimus. Tuum verò erit, artifices illuc ad operādum, vbicunquè eos in omni noſtra inueneris poteſtate, adducere & adunare, vt opus ipſum celeriùs poſſit expleri: nec noſtra iuxta voluntatem & conſilium tuum, regia loco illi deerit largitas, ſi aptè eum conſtructum, & conuenienter perſpexerimus ordinatum.

Regis erga ſanctos monachos beneuolentia.

Talibus ac tantis regis promiſſionibus nobiliſſimus vir Florus roboratus, concitus ad prædium poſſeſſionis ſuæ, quod Glannafolium dicebatur, aduenit. Cuius aduentu Harderadus audito, cum beato Mauro ante fores portarum in eius pergit occurſum. Videns verò Florus beatum Maurum humilimo monachali indutum habitu ſtantem, de equo, cuius tergo inſederat, perniciter deſiliuit, ac tertiò antequàm ei appropinquaret, toto corpore in terram ſe proſternens, cùm ab eo humiliter receptus, ac modeſtè, vt didicerat, eleuatus fuiſſet, diutiùs ſe inuicèm cōplexantes, ac alterutrùm conſtringentes, lachrymas quoquè præ gaudio inuicèm effundentes, immorati ſunt. Tuncdeindè prædictus vir, oſculatis nobis omnibus, appręhendens iterùm dexteram beati Mauri manum, & ſtrictìm eam exoſculans, ait ad illum: Benè te veniſſe gaudemus ſerue Dei excelſi, & diſcipule ſancti viri Benedicti, cuius honor & nomen, quod in ſancta emeruit ſeruitute, penè iam omni ſeculo innotuit: & benedictum nomen Domini glorioſum, qui te ac commilitones tuos, iſtos reuerendos viros, ad adiutorium nobis in iſtam miſit prouinciam. Et hæc dicens, ducebat eum ad domum, præcedente nos Harderado, & filijs eius.

Nota reuerētiā viri erga S. maurū.

Die verò alia cùm poſt matutinale officium in vnum conueniſſemus, aperuit bea-

to Mauro voluntatem ſuam, quam de conſtructione cœnobij habebat, ſimul & referens regis promiſſionem ac deprecationem, qua eum & pro ſe ac filijs, omnique populo Dominum attentiùs implorare expetebat. Tunc beatus Maurus ait ad illum: Obſeruatio ordinis noſtri ſummam depoſcit quietem & ſecuritatem. Quapropter ſi nobilitati generoſitatis tuæ videtur non eſſe contrarium, primùm omniũ res, quas Deo, eiusque famulis tradere pro remedio, vt aſſeris, animæ tuæ deſideras, ſimul perluſtrantes inſpicere debemus. Indè verò facto teſtamento, te tradente nobis coram teſtibus, recipere eas conuenit in noſtram dominationem. Cui cùm aſſenſum ſuum Florus præbuiſſet, aſcẽſis equis poſt diem tertium, inſpectis omnibus, ad ſupradictum reuerſi ſunt locum.

Tunc clariſſimus vir Florus ſcripto, iuxta cõſilium beati Mauri, teſtamento, tradidit ei omnia, & de ſuo iure in eius delegauit poteſtatem atque dominium. Obtulit etiam ipſo die Domino filium ſuum, nomine Bertulfum, puerulum octo circitèr annorum, nutriendum & inſtituendum doctrina & magiſterio beatiſſimi Mauri, ſicut & ipſe à ſanctiſſimo magiſtro ſuo Benedicto educatus in omni noſtra fuerat obſeruatione. Poſt cuius oblationem ait beato Mauro: In hoc ſanctiſſime vir, & te, & qui tecum ſunt, certos tam de hoc loco, quàm de rebus ibi à me collatis eſſe conuenit, cùm & filium meum ſeruiturum Deo per veſtrum obtulerim magiſterium: & meipſum, ſi vita comes Deo propitio fuerit, opusque perfectum, relictis omnibus, quæ ſunt huius mundi, in hoc eodem diuinis mancipandum ſeruitijs polliceor loco. Congregatis igitur plurimis artificibus & operarijs, iactisque fundamentis, opus cœptum quotidiè certatim accelerabant. Sed quia paruus deorsùm ſuper ripam fluminis erat locus: ex vna enim parte obiectu montis, ex altera verò Ligeris alueo anguſtabatur; in deuexo ipſius montis latere fabrica omnis ædificari cœpta eſt. Primùm ibi vnam non admodùm magnam ædificauerunt orationis domum, quam beatus Maurus in honorem ſancti Martini confeſſoris Chriſti conſecrari fecit: In qua etiam Dei diſpoſitione, & ſua electione eum ſepeliuimus. Nam ſicut ſanctiſſimus Benedictus in oratorio eiuſdem beatiſſimi Martini, in quo deſtructa ara Apollinis, eius memoriam poſuerat, ſe ſepeliri iuſſerat: ſic perfectiſſimus eius diſcipulus, nè vel in ſepultura ab eius videretur diſcrepare qualitate, in domo eiuſdem orationis ſe præcepit tumulari.

Puerulus octennis offertur religioni.

Prædictus deniquè vir Florus, cùm Theodeberti regis in omni regno ſummam obtineret poteſtatem, ac vicecomitis in Andegauenſi eo tempore fungeretur pago, periti ſſimos vndiquè illuc conuenire fecit artifices, tam lignarios, quàm cæmentarios, quàm etiam in alijs doctos artibus.

Cumque die quadam cum beato Mauro operarios inſpiciens reſideret, & vir Domini lectioni econtrà operam daret, ac interdùm ea, quæ legebat, ipſi Floro exponeret: quidam Clericus, qui cæmentariæ arti præerat, & quem idem Florus de palatio regis ob hoc adduxerat, de altiſſimis gradibus, in quibus operarij ſtantes, altiùs iam porrectam ędificabant maceriam, retrorsùm corruens, ſuper deportatum illuc montem lapidum cecidit. Cumque eum omnes mortuum crederent, ac de ſola eius ſepultura tractarent, pro eo maximè, quia per omnes corporis meatus ſanguis vndatim profluens egrederetur, vir Dei cum Floro aduenit, eumque continuò ad oſtium eccleſiæ beati Martini deportari fecit. Cumque omnes abſceſſiſſent, ipſe in terram ſe ante altare orationi dedit. Qua completa, egrediens & ſuper colliſa membra ſignum crucis faciens, ait: In eius nomine, qui corpus hominis de limo terræ formauit, & ſpiraculum vitæ ei inſpirauit, ſurge ſanus Langiſe, & perfice opus tuum quod cœperas. At ille ſtatìm velut à ſomno ſurgens, mirari cœpit, quandò illuc adueniſſet. Sanctus verò Domini ad eum ait: Non tuis huc pedibus, ſed aliorum delatus es manibus. Sed perge quantocyùs, nè fortè tua abſentia opus intermittatur. Illo itaque egreſſo, Florus, qui in parte cum Simplicio monacho ſtans, cuncta quæ vir Dei egerat, vidit, concito curſu adueniens, ſeque ad pedes eius proijciens, clamare cœpit: Verè diſcipulus es, ſancte Maure, beati Benedicti, de quo talia narrare frequenter audiuimus. Ex illo die idem Florus ità eum in maxima habuit admiratione, vt nunquàm propiùs ei accedere auderet.

Oratione & ſigno crucis Maurus colliſum ſanũ reddit.

Note reuerentiam.

Itaque cùm clericus, qui ſanatus fuerat, ad opus ſuum fuiſſet reuerſus, quidam ex operarijs beato Mauro detrahere cœperunt, dicentes eũ nõ religiõis obtẽtu, ſed gra-

tia

tia cupiditatis, quô honoratior in alijs eſſet regionibus, ſuum reliquiſſe monaſterium,& tam longinquas adiſſe terras, & hæc quæ faciebat, non virtute Dei, ſed potiùs quibuſdam obtinere præcantaminibus. Cùm ergò hæc inter ſe ſermocinarentur, malignus ſpiritus tres ex illis ſubitò inuaſit, & ità grauiſſima vexatione atterere cœpit, vt vni ex illis, nomine Flodegiſo, animam extorqueret. Quòd vbi vir Domini quid eueniſſet agnouit, vehementer flere cœpit: iterumque oratorium beati Martini ingreſſus, attentiùs Dominum tam pro his qui torquebãtur, quàm & pro illo, qui mortuus fuerat, deprecabatur. Et cùm per tres continuas horas orationi incubuiſſet, ad eos qui vexabantur, & ſe inuicèm dentibus lacerabant, acceſſit, & ſignum crucis tertiò contra eos faciens, dixit: Filius Dei vnigenitus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui diſcipulis ſuis poteſtatem dedit calcandi ſupra ſerpentes & ſcorpiones terræ, & ſuper omnem virtutem inimici, ipſe vos abſoluat ab hac dæmoniaca vexatione. Et cùm adhuc dentibus frenderent, puluereque ſe conſpergerent, vir Dei propiùs accedens, digitos vtriuſq; manûs illis in ora miſit. Spiritus verò immũdi, fœtida relinquẽtes veſtigia, ventris egeſtione fugati ſunt.

Pœna detrahẽtium miraculo.

Et hic oratione & ſigno Crucis dęmones expellit. Luc.10.

Iuſſit deindè vir Domini corpus defuncti tolli, & in porticum eccleſiæ deferri. Noctem illam ieiunus totam duxit inſomnem, aſſiduis Dominum exorans gemitibus, vt animam in corpus defuncti reddere dignaretur, nè diutiùs de ea diabolus, qui illam extorſerat, triumpharet. Manè autem primo Simplicium preſbyterum adſciſcens, vt ſacrificium noſtræ redemptionis pro eadem Deo anima offerret, imperauit. Quod dum ille deuotiſſimè cõſummâſſet, cum ipſo Simplicio vir Domini ad locum, in quo mortuus iacebat, accedens, ait: Domine Ieſu Chriſte, qui quatriduanum Lazarum de monumento ſuſcitâſti, & ad preces ſerui tui Eliæ, filium viduæ vitæ reſtituiſti: adeſto & nunc nobis famulis tuis, & redde in hoc defuncti corpore animam, quam te permittente, hoſtis humani generis cruciando de eo effugauit. Et cùm hæc dixiſſet, continuò corpus defuncti totum concuſſum eſt. Ilicoque conſurgens, ab eo mandatum accepit, vt ſi viuere vellet, quandiù in hac vita eſſet, in locum ipſum iam non introiret. Hoc autem ſanctus pro ſola imperauit humilitate, nè ſcilicet pro tali facto plauſum & fauorem hominum quærere, ac delectari videretur.

Sacrificium Miſſæ pro defuncto.

Iohan.11. 3.Reg.17.

Igitur octauo anno. poſtquàm ibidèm adueneramus, monaſterium om̃e ſatìs conuenienter in omni conſtructione conſummatum, atque ab Epiſcopis prouinciæ ipſius dedicatum eſt. Regebat autem per idem tempus Andegauenſem eccleſiam vir ſanctiſſimus Eutropius. Porrò in ipſo monaſterio, eccleſiæ quatuor ædificatę ſunt: Quarum maior, in qua fratres tam ad diurnum, quàm ad nocturnum conueniebant officium, conſecrata eſt in honore beati Petri apoſtolorum principis. Secũda (vt dictum iam ſuperiùs eſt) in honore beati Martini. Tertia verò, quæ & minor erat cæteris, in veneratione ſancti Seuerini. Quarta autem, quæ in modum turris quadrifidæ, in ingreſſu monaſterij altiſſimè ædificata eſt, benedicta fuit in honore ſancti archangeli Michaelis. His itaque expletis, prædictus vir Florus non immemor promiſſionis, quã Deo vouerat, pergens ad Theodebertum regem, licentiam ab eo expetijt, vt ei regularem liceret ſuſcipere habitum, & peccata ſua, quæ plurima in ſeculari contraxerat conuerſatione, ieiunijs & orationibus, cæteriſque ſpiritûs fructibus redimere. Quam cùm ei rex negare nequiuiſſet, triſtis licèt & mœrens, pro eo quòd ab eo ſeparari nollet, permiſit illi, quæ depoſcebat implere, eumque aliquantis diebus ſecum in palatio retinens, de virtutibus, quas per beatum Maurum fieri audiebat, interrogare cœpit, vel qualiter ipſe cum diſcipulis ſuis in ſancta viueret religione, ſeu quantus iam fratrum numerus ibì adunatus eſſet. Quæ cùm illi omnia Florus enarrâſſet, prout ea certiſſimè ſciebat, rex dixit illi: Si placere hoc ipſi D E I ſeruo ſcirem, multùm tam eum, quàm locum illum videre cuperem, eumque noſtro regio honorare munere. Cui Florus reſpondit: Quæratur primùm, ſi veſtræ placet celſitudini, ſuper hoc viri Dei voluntas, & tunc demùm, ſicut ipſe ordinauerit, ea quæ vultis, implere poteritis.

Monaſteriũ ab epiſcopis dedicatur.

Dimittens ergò rex eum, cùm in eius oſculis diutiùs immoratus fuiſſet, dixit ad illum: Quæ cum viro Dei de noſtra ad locum illum inueneris profectione, citiùs nobis remandare ſatage. Multùm enim vellem, ſi poſſibile eſſet, die quo capitis comam depoſueris, ibì præſens adeſſe. Veniens ergò ad monaſterium cum multis optimatibus ac nobilibus viris, qui eum de palatio regis fuerant ſecuti, viro D E I voluntatem

Quicumque monachus fiebat, comã capitis deponebat.

tatem regis aperuit. Qui cùm ei reſpondiſſet, nil loco officere, ſed potiùs in meliorationem eius ipſius ad eum aduentum, quãtùm ipſe intelligere poterat, proficere, certum diem regi Florus, quo ad monaſterium venire deberet, mandauit. Quò cùm veniſſet, & magnificè, vt regiam decebat ſublimitatem, à beato Mauro, & congregatione, cuius ſanctiſſimus grex iam quadragenarium exceſſerat numerum, ſuſceptus fuiſſet, poſt orationem in conuentum fratrum pergens, regiamque dignitatem paruipẽdens, beato ſe Mauro ac congregationi, regali indutus purpura, humiliter proſtrauit, & vt pro illo Dominum exorare dignarentur, lachrymis perfuſus precabatur. Cumq́ vir Dei à pauimento eum eleuâſſet, rex ait ad eum: Celebre nomen magiſtri veſtri Benedicti, ad noſtram olim delatum fuerat notitiam: cuius ſanctitatis & virtutis opera insignia, quæ de illo audiuimus, per vos quotidiè fieri, gaudio non modico lætamur.

Rex humi ꝓſternitur corá conuẽtu monachorum.

Tunc rex beatum Maurum petijt, vt fratres eum in ſuam recipere dignarentur ſocietatem, & nomen eius inter ſua nomina ſcribere: Filiumq́ue ſuum Theobaldũ ſancto viro ac fratribus commendabat attentiùs, præcipiens ipſi, vt ſemper deuotus erga locum illum eſſet, ac in omnibus ſanctæ illi congregationi adiutor & defenſor exiſteret. Interrogauitq́ue virum Dei, quinam illi fratres eſſent, qui venerant cum illo. Cui cùm nos digito ille deſignâſſet, in parte nos ſtare præcipiens, intuebatur attentiùs, nomen vniuſcuiuſque ab eo ſciſcitans. Quæ cùm didiciſſet, oſculatus eſt nos, deindè omnem congregationem. Videns autem Bertulfum adoleſcentem inter reliquos fratres ſtantem, interrogabat quis eſſet. Cui beatus Maurus cùm hunc eſſe Flori filiũ indicâſſet, vocans eum ad ſe rex, atque ad pectus ſuum amplexando ſtringens, beato Mauro cum attentiùs amore patris eius cõmendare cœpit, & vt chariſſimè ab eo nutriretur, depoſcere.

Indè cùm omnia habitacula monachorum circumiens perluſtrâſſet, ac conueniẽter conſtructa eſſe laudâſſet, ingreſſus iterùm eccleſiam ſancti Petri, dedit ad ipſum locum fiſcum regium, qui Boſcus vocatur, cum omnibus villis & reditibus, qui ad eum pertinebant. Vocanſq́ue Anſebaldum, qui ſcriptoribus teſtamentorum præerat, præcepit ei, vt antequàm de ipſo monaſterio egrederetur, teſtamẽtum de eiſdem ſcriberet rebus, ac de anulo eius regali firmaret more: conceſſitq́ue beato Mauro, vt ſi quid ex illo die apud eum obtinere vellet, ipſumq́ue ei adire placuiſſet, liberam haberet facultatem introëundi, quocunque eum ſciret. Poſuit quoquè ſuper altare beati Petri pallium precioſiſſimum, & Crucem auream cum lapidibus valdè precioſis.

Florus autem accedens ad regem, deprecatus eſt eum, vt pręceptum regiæ dignitatis facere iuberet ſuper teſtamentum, quod ipſe de proprijs rebus, quas loco illi tradiderat, ſcribere rogauerat. Quod rex libentiſſimè annuit. Tunc in conſpectu regis allata ſunt munera non modica in auro & argento, gemmis quoquè & diuerſarum veſtium multiplicitate, quæ idem vir eo die Domino & ſanctis eius obtulit. Dimiſit etiam viginti ex ſeruis ſuis liberos, priùs eos ditans magnis donis. Deindè veniens ante ſacroſanctum altare, adſtante beato Mauro & omni congregatione, rege quoquè ex altera parte cum populi numeroſitate, quæ cum illo venerat, ac cingulum *militiæ*, quo catenùs vſus fuerat, deponens, ſuper altare miſit. Cui, iubente viro Dei, rex primus poſt eum de coma capitis eius totondit, deindè quicunque ex optimatibus eius voluit. Rex verò præ gaudio lachrymas fundebat, congaudens deuotioni animi eius: vocanſq́ue ad ſe nepotem ipſius Flori, nomine Landramnum, dedit per ſceptrum regale, quod manu geſtabat, quæcunque Florus patruus eius ex regali poſſederat dono.

Flori tõdetur caput.

Poſt hæc ſanctus Domini deprecatus eſt regem, vt domum, quæ hoſpitibus ſuſcipiendis aptiſſimè omni compendio ac decore conſtructa fuerat, intrare dignaretur. Quam cùm ingreſſus fuiſſet rex, antequàm vir Dei pedibus eius toto corpore proſtratus fuiſſet, ab eo cum nimio eleuatus pauore, ac inquiſitus quid vellet, reſpondit, dicẽs: Hæc eſt petitio, qua veſtram vice omnium ſeruorum Dei, qui in hoc degũt cœnobio, expoſco ſublimitatem, vt veniat rex cum ſeruis ſuis, & alimenta cibi ac potûs, quæ ei deuotione & ſeruitute ſunt præparata monachorum, percipiat cum gratiarũ actione. Quod cùm rex renuere cœpiſſet, ſeq́ue, nè id fieret, humiliter vellet excuſare, vnus ex conſiliarijs eius, vir ſapientiſſimus, nomine Ebbo, dixit ei: Perpendere te domine mi rex conuenit, quorum deprecatione iſtam ſumere depoſceris refectionem: ſi enim hi, qui ità Deo, ſicut tua conſpicit celſitudo, deſeruiunt, tua aliquo modo triſtes

ſtes effecti fuerint contradictione, Deum propitium habere non poteris. Quod Rex audiens, ilicò quod petebatur annuens impleuit. Cumque abundantiſſimè cum ſuis omnibus, qui cum eo venerāt, refectus fuiſſet, antequàm egredi à monaſterio cœpiſſet, Florum amantiſſimum ſibi virum ad ſe adduci præcepit. Qui cùm ei monachali iam indutus habitu adductus fuiſſet, rex vſque ad ſuffuſionem vultûs lachrymis permotus, ait illi: Gratias omnipotenti Deo pro tua referimus conuerſione: ſed tibi ſolicitè procurandum, ac ſummoperè peruigilandum eſt, vt ſicut in ſeculari conſtitutus habitu, ſtrenuè ſemper ac nobiliter abſque dedecore conuerſatus es: ità nunc quoq; in hac ſanctiſſima, quam expetiſti, religione, ſine repræhenſione Deo ſemper placere ſatagēs, proficias quotidiè de virtute in virtutē, quouſquè Deū deorum in Sion felici cernere poſſis exultatione. His dictis, diutiùs in oſculis eius immoratus, ac benedictione, quam expetierat, beati Mauri roboratus, Andegauis ipſo die reuerſus eſt.

Florus indutꝰ monachali habitu.

Beatus verò Maurus altera die ad inuiſendum recipiendumque fiſcum, quem idē rex ad ipſum contulerat monaſterium, eſt egreſſus. Cumq; per biduum ibì commoratus fuiſſet, paralyticus quidam, qui in eadem villa per ſeptem iam annos toto corpore deſtitutus, in lecto abſque ſenſu iacebat, ei deportatus atque oblatus eſt. Super quem cùm vir Dei benedictionem ſuam dediſſet, ità ſanus effectus eſt, àc ſi nihil vnquàm mali de ipſa pertuliſſet deſtitutione. Indè reuerſus ad mōaſterium, ſolicitè more magiſtri ſui ſingulorum ſecum habitantium mores & vitam perſcrutans, ac verbū vitæ publicè & priuatìm eis annuncians, atque antiqui hoſtis verſutiſſimas & multiplices inſidias detegens, proficere eos ad meliora quotidiè hortabatur. A ſecundo ſiquidem aduentûs noſtri ad eundem locum anno, nobiles ad eum viri cōuenire vndiquè cœperant, ac ſe in omnipotentis Dei ſeruitio tradentes, eius cohabitationem expetere: nonnulli verò filios ſuos Deo per eius magiſterium inſtituendos offerre. Vndè factum eſt, vt vigeſimoſexto anno fundatiōis ipſius cœnobij, cōgregatio centum quadraginta fratrū illic adunata eſſet. Qui numerus tūc à beato Mauro ſcriptus, & authoritate tam eius, quàm totius congregationis præfixus atque ſtatutus eſt: vt nemo deincèps exiſteret, qui hunc numerum vel excedere, vel minuere vnquàm in ipſius congregatione cœnobij auſus fuiſſet: quoniam eæ res, quæ ibì tum delegatæ erant, tanto fratrum numero in his, quæ neceſſaria erant, ſufficiebant: & ſi amplior eſſet numerus, occaſionem patiendæ neceſſitatis fortè inferre potuiſſet.

Rex à S. Mauro benedictionē expetit.

Sola benedictione S. Maurꝰ paralyticū ſanat.

Nobiles cōfluūt ad vitā monaſticam.

Sed vt ad id redeam, vndè digreſſus ſum, cùm prædictus Florus annis duodecim, menſibus tribus, ac diebus totidem ſanctiſſimè, vt nobiliorem decebat, nobiliſſimus in omni vixiſſet religione, duodecimo Calendarum Septembrium feliciter migrans ad Dominum, diē clauſit vltimū. Filius verò eius Bertulfus quàm perfectus in omni ſacroſancta fuerit obſeruatione, ſequens lectio demonſtrabit.

Theodebertus igitur rex, cùm quatuordecim annis ſtrenuè ac nobiliter Francorū gubernâſſet regnū, Theobaldo filio ſuo ſedem regni poſt ſe dereliquit. Qui iuxta patris ſui imperium, non minùs quoàd vixit tempore, tam beatum Maurum, quàm noſtram dilexit congregationem. Hic itaque Patris ſui ſequēs veſtigia, qui nobiliter locum congregationis huius, cùm ibidèm ordine, quo ſuprà inſeruimus, aduenîſſet, honorauit: cùm & ipſe poſt mortem patris beatum Maurum, ac ipſum locum aliquandò veniſſet inuiſere, cōtulit & ipſe nihilominùs ibidèm, vt magnificentia regia dignū erat, teſtamentaria authoritate villas duas: quarum vna vocabatur villa Fabrenſis, altera verò Voſda. Sed & hic cùm paruo tempore regni apicem honorificè cum pace obtinuiſſet, immatura præuētus morte, Clotario principatùs dimiſit monarchiam. Qui Clotarius, audita fama beati Mauri, frequenter eum ad ſe euocans, eius ſapientiſſimis vtebatur conſilijs. Deniquè cùm aliquandò beatus Maurus duos ex fratribus pro aliquibus neceſſitatibus ad eum tranſmiſiſſet, ac ipſe benigniſſimè omnia, pro quibus iērant, annuiſſet, inquirere ab eis ſolicitè cœpit, quid vel qualia reges deceſſores ſui noſtro contuliſſent loco. Quæ cùm ab eis reſciſſet, ait: Et noſtra, Deo propitio, largitas ipſi non deerit loco, præſertim cùm & ampliorem illis tam regni quàm diuitiarum obtineamus poteſtatem, & bona operandi à Domino perceperimus voluntatem.

Clotariꝰ ſolus regnat.

Huius temporibus dum beatus Maurus villas ac prædia, monaſterij curam gerēdo & diſponēdo, circuiret, quadā die in poſſeſſione monaſterij, cui Gaudiacus nomē eſt,

ingreſſus refrigerandi gratia, ſecretiorem locum petijt. Quo cùm ſederet, & cum duobus monachis, qui cum eo venerant, pſalmos decantaret, nunciatur illi, Anſegarium archidiaconem eccleſiæ Andegauenſis ſtare pro foribus, & cum eo colloqui deſiderare. Cumque vir Dei vt ingrederetur iuſſiſſet,& ille ea, pro quibus venerat,perorâſſet,vir Domini ſanctus Maurus Simplicium vocans monachum,ait illi: Virum hunc,qui nobis pro ſua reuerentia & affabilitate dudùm familiaris effectus eſt,poculo charitatis potare,ac vino ſanctæ dilectiõis inebriare,vt ſpiritales,ſpiritaliter debemus. Cui cùm Simplicius dixiſſet: Non eſt quicquam vini nobis,niſi tãtummodò in vno paruiſſimo vaſculo,quod ad ſellam pendére cõſueuit, ſanctus Domini Maurus dixit illi: Defer illud huc. Cumque allatum fuiſſet, adiecit: Panem etiã huc deferte. Et cùm coram eo panem quoquè attuliſſent,ſignum Crucis contra paruiſſimum vaſculum faciens,dixit: Potens eſt Deus,qui menſam populo ſuo in eremo parauit,& aquam in abundãtia de petra produxit, etiam nobis ſeruis ſuis de hoc paruulo vaſculo ſufficienter vini miniſtrare affluentiam. Mirum dictu,penè & incredibile facto,opus eſt ſequutum. Cùm enim ſexaginta & eo ampliùs homines ibi adeſſent, qui tribus vicibus de ipſo biberunt vaſculo,ità plenum ſemper repertum eſt, ac ſi intactum poſt primam permanſiſſet impletionem. Hoc miraculum nobis Simplicius, cùm ad monaſterium cum ipſo beato Mauro reuerſus enarrâſſet, Eliſeo eum ſimilem decreuimus æſtimandum,qui paucis de cibárijs plurimos in longum pauit artifices. Ex eo loco cùm ad monaſterium reuerteretur, obuium habuit in media via quendã virum plebeium,cui cancri vlcus ſuperius occupans labrum,tam naſum,quàm maiorem genarum abſumpſerat partem. Cuius calamitatem vir Domini miſeratus,decõtra ſigno Crucis edito,priſtinæ eum reſtituit ſanitati.

Signo crucis ſanctus Maurꝰ vinum parui vaſculi mirũ in modum multiplicauit.

4.Reg.4.

Per idẽ tempus Clotarius Andegauis veniens,viro Dei ad monaſterium ſe ire velle mandauit. Cui cùm à viro Dei vt veniret, remandatum fuiſſet, paucis ſecum aſſumptis,ire perrexit. Cumque veniſſet, tradidit ad ipſum locũ fiſcum regium, qui Blazon nuncupatur. Villam etiam quæ Longus campus dicitur,authoritate regia ibi delegauit. Quem etiam beatus Maurus deprecatus eſt, vt regali edicto firmare dignaretur, quatenùs congregationi loci illius electionem propriam per ſuccedentia liceret habere tempora. Quod cùm præcepto regiæ poteſtatis iuxta petitionem viri Dei rex libenter annuiſſet,comitatus eius benedictione,profectus eſt.

Vide regiã liberalitatẽ in monaſterium.

Ex eo tempore beatus Maurus non facilè iam de monaſterio egredi vſquam volebat: ſed ordinatis præpoſitis,ac reliquis adminiſtratoribus,ipſe ſoli Deo, orationi quotidiè ac lectioni vacans, feruentiùs multo quàm cœperat, deſeruire in ſancto procurabat propoſito. Cumque gregi ſuo de die in diem incrementa ſanctæ religionis in melius augmentari conſpiciens, omnipotenti Deo labijs exultationis ſacrificium offerret deuotiſſimæ laudationis, trigeſimooctauo à fundatione ipſius monaſterij anno,cùm & ad perfectam iam veniſſet ętatem,& iuxta prophetiam beatiſſimi magiſtri ſui,qui poſt conſummatam trinam vicenorum annorum decurſionem, mercedem operum ſuorum à Domino ei recompenſandam eſſe prædixerat, finem vitæ ſuæ iam propinquare cognoſceret, ædificata ſibi domuncula iuxta beati Martini eccleſiam, remotiorem delegit vitam ſumere. Sed quia grex ſanctæ congregationis ſine rectore,qui ſuper eum ſolicitè intenderet, eſſe non poterat, conuocans omnem congregationem,de ſubſtituendo ſibi Abbate ſolicitè pertractabat. Cumque omnis congregatio cœnobij hoc in eius poſuiſſet deliberatiõe,vtpotè qui omnes meliùs, quàm ſe vnuſquiſque eorum cognoſceret,ipſe pater ſanctiſſimus Bertulfum, nobiliſſimum ac perfectiſſimum in omni religione virum,quem ipſe ſanctiſſimè edocuerat, ad tale onus ſuſcipiendum idoneum eſſe iudicauit. Cui cùm omnis congregatio in tali electione aſſenſum præbuiſſet, ipſe pater ſanctiſſimus in loco eum ſeſſionis ſuæ ſedere conſtituens,ac ſingula ei,in quibus tanti gregis curam gerere deberet, paterno inſinuans amore,intrà domum,quæ ei,vt diximus,prope eccleſiam ſancti Martini conſtructa fuerat,ſe recepit,duobus tantummodò ad ſibi cohabitandum & ſeruiendum ipſius congregationis electis fratribus, Primo ſcilicet atque Aniano. Nobis enim, qui cum eo veneramus, Bertulfo, quem Abbatem conſtituerat, ſolicitè adeſſe ac inuigilare præcepit, nè fortè in aliquo à rectitudine regularis tramitis deuiaret.

Rex à beato Mauro benedicit.

Bertulfum ſibi ſucceſſorem accipit S,Maurus.

Cumque duos ac dimidium taliter in contritione ſpiritûs & corporis mace-

ceratione complêſſet annos, quadam nocte cùm more ſibi ſolito eccleſiam beati Martini intrare vellet,& vota precum ac lachrymarum Domino perſoluere, diabolus magna obſequentium conſtipatus caterua, ab ingreſſu eum prohibuit baſilicæ, dicens: Eià Maure qui nos à proprijs deturbare ſperas ſedibus, tam longiſſimas tibique hactenùs incognitas adîſti regiones,nunc videndo ac experiendo noſtræ perferes immiſſionis deſtituendiſſimam populatiōem: Ego enim, prout libuerit, ſtrages diuerſarum mortium inferendo,de tuis nunc debacchans triumphabo, ità vt vix aliqui de tanta iſtic adunata remanere videantur congregatione. Cui cùm vir Domini reſpondiſſet: Increpet Dominus in te Satan & in verbis tuis, quibus mendax es & pater tuus: ſtatìm inimicus velut fumus euaneſcēs,ſtrepitum immaniſſimum ac terrificum dedit,ità vt etiam ipſi viro Dei monaſterium omne funditùs contremuiſſe fuerit viſum. Quo ſonitu fratres expergefacti,ingētique pauore perculſi,ſtratis ilicò exilientes,ſigna pulſare cœperunt,ac ſynaxim cantare nocturnam. Diabol. S. Mauro inſultat. Fugit cū ingenti ſtrepitu.

Intereà cùm vir Dei,nimia afflictione ac tædio pro his, quæ audierat, mœrens, ingreſſus eccleſiam beati Martini,Dominum precaretur, quò illi certiùs ea, quæ malignus ſpiritus ei dixerat, reuelare dignaretur: angelus Domini ei continuò, candiſſimo amictus habitu adſtans, dixit: Quid dilectiſſima Deo anima tanto mœrore pro his,quæ à Deo agi diſpoſita ſunt,afficeris? Nam diabolus, licèt totius caput obtineat mendacij,multa tamen conijciendo, de ijs p̄cipuè quæ frequenter eſt expertus,præſcit. Vndè ſcias eum non ſua voluntate,ſed imperio Dei ea quæ tibi prodidit, reſerâſſe: nam aliquo modo verum eſt, quod audîſti. Pars enim huius congregationis maxima,infra breue tempus colligetur ad Dominum,vt ab ipſo prfiexum atque præordinatum eſt. Sed non propter hoc ipſe,vt aſſeruit, de aliquo iſtorum vel ad modicum triumphabit : Tuis enim admonitionibus & exhortationibus inſtructi, paratus vnuſquiſque,vocationis ſuæ diem expectabit gaudens. Quos cùm omnes moderno obeuntes tempore præmiſeris felix,vt promeruiſti,felicior ſubſequéris. Angel. Dñi S. Maurum conſolatur.

His dictis,viſio angeli adſtantis & alloquentis ablata eſt. Sanctus autem Domini facto manè,omni congregationi cuncta,quæ viderat,per ordinem enarrauit. Deindè paterna erga eos vſus ſolicitudine, taliter illos allocutus eſt: De his, quæ ſerui Dominum velle cognouerint,ſi aliquo modo triſtari cœperint,voluntati Domini contraire ipſa ſua vidētur triſtitia. Et ideò quia ipſe mortalibus terminum finiendę iſtius poſuit vitæ,qui præteriri à nullo natorum valet: ſed ex eo quo primis hominibus mortem minatus eſt,ira eius in hoc irreuocabili permanet ſentētia: nos,quibus quo voluit ordine dies huius vitæ in proximo finiendos eſſe patefecit, maculas commiſſorum facinorum lachrymis pœnitentię,& maceratione tergamus corporis: et ſicut propheta admonet, ſerutantes ſolicitè vias operis noſtri, præueniamus faciem Domini in confeſſione,vt atria ſupernæ ciuitatis in hymnis valeamus intrare confeſſionum,eiusque claritatem cum ſanctis omnibus reuelata facie perpetuò contemplari digni inueniamur. Et quia dilectiſſimi fratres,nūc tempus adeſſe cognouimus, vt incipiat iudicium de domo Domini,iudicia eius,quæ aliquandò quidem occulta, nunquàm tamen ſunt iniuſta, reuerenter, vt ſeruos boni Domini decet, ſuſcipientes ac perferentes,ſurſùm erectis adoremus cordibus,ſummoperè procurantes,nè qua minùs perfecta nos accuſet actio,ac attentiùs inuigilantes,nè calcaneo noſtro tentator inſidians,* muſipula nos deceptionis in via hac,qua iam vndecima ingredimur hora, illaqueare poſſit. Thren.3. Pſal.94. *muſcipula

Hac exhortatione & admonitiōe ſancti viri ità om̄is cōgregatio ad horā vltimam liberè expectandam,præparare ſeſe cœpit,vt omnes, qui illo tempore ab hac vita de ipſo loco migrauerunt,cæleſtem aſſcendiſſe ad patriam, nulli dubium ſit. Factum eſt autem,vt infra quinque menſes,centum & ſexdecim ibì morerentur fratres,nec plus de tanto grege,quàm vigintiquatuor remanerent monachi. Inter quos etiam tunc Antonium & Conſtantianum comites & ſocios noſtros ſepeliuimus. Expleto autem tanto numero, eo tempore, in eodem loco mortuorum, dolor lateris grauiter beatum inuaſit Maurum. Qui languore ingraueſcente, quadrageſimoprimo aduentûs ſui ad eundem locum anno, octauodecimo Calendarum Februariarū die,ante altare beati Martini, ſuper cilicium ſtratûs ſui decubās, cùm exitum ſuum viuificorum muniſſet perceptione ſacramentorum, adſtantibus qui relicti fuerant diſcipulis, mi- Permulti fratres intrà mēſes 5. moriuntur.

grauit feliciter ad Dominum, ſepultusq́; eſt in eadẽ baſilica ad dexterã partem altaris. In quo loco, meritis & orationibus eius, multa magnifica & admiranda operatur Deus ad laudem & gloriam nominis ſui.

B. Maur⁹ exit è corpore:

Poſt obitum deniquè ipſius ſancti viri, cùm ego vnà cum Simplicio, ſicut ipſe nobis ipſo die depoſitionis ſuæ præceperat, ad noſtrum decreuiſſem reuerti monaſterium, vir Domini Bertulfus nos obteſtando deprecatus eſt, nè illum quoàd viueret, deſereremus tempore. Quem cùm offendere pro ſua ſanctitate auſi non fuiſſemus, per biennium, quo ſuperuixit, cum illo morati ſumus. Quo defuncto, cùm Florianus totius religionis vir, ac filius ductoris noſtri Harderadi, qui à beato Mauro nutritus fuerat, ei in monaſterij regimine ſucceſſiſſet, ac nos multis precibus retinere voluiſſet, reuerſi ad vos, ó ſanctiſſimi Patres, D E O gubernante ſumus: atque hæc veſtris obſecundantes imperijs, de vita & conuerſatione ſeu virtutibus beati Mauri, imperito licèt ſermõe conſcripſimus. Dies autem vitæ B. Mauri ità ſupputantur. Oblatus eſt Deo ac traditus beato Benedicto, cùm duodecim eſſet annorum: Habitauit cum eo viginti annis: Commoratus eſt in monaſterio ſuo, quod ipſe ædificauit, annis quadraginta, diebus quatuordecim. Qui ſimul fiunt anni ſeptuaginta & duo, dies quatuordecim. Per omnia benedictus Deus, qui regnat in ſecula, Amen.

Bertulfus moritur.

VITA S. BONITI ARVERNORVM EPISCOPI, SCRIPTA AD BEATISSIMOS PATRES ADELphium & Eucherium, illis ità iubentibus.

Qui autem vitæ huius author eſt, nomen quidem ſuppreſſit ſuum, ſed in prologo teſtatur, Illidij & Galli Aruernorum epiſcoporum & confeſſorum luculento ſtylo eam haberi exaratam. Porrò in gratiam lectoris nunc demùm paraphraſticôs reddita eſt per F. Laurentium Surium.

15. IANVA.

Genus Boniti.

ORRIGINEM traxit Bonitus ex inclyta Aruernorum ſtirpe: patre Theodato, matre Syagria, qui ad Romanos Senatores ſuos referrent natales. Priùs autem quàm in hanc eſſet lucem editus, ſacerdos quidam, Fregio nomine, fertur ad eius parentum veniſſe ędes, atque à genitrice illius cum magno acceptus gaudio, & pro more rogatus, vt ipſi benè precaretur, his verbis eſſe vſus: Tu mihi benedic Dei ſacer ac venerabilis Domine. Quæ verba tacitè ſecum expendens Syagria, tandèm ex ſacerdote percontatur, quid illa ſibi vellent. Tum Fregio: Non equidem, vt tu putas, à te petij benedictionem, ſed ab illo, quem geſtas in vtero: quippe quem diuinitùs video ad ſummum vocari ſacerdotium. Illa his exhilarata, Quæſo te pater, inquit, vt tuis precibus eueniat, quod dicis. Poſteà vbi natus puer adoleuit, in Aruernorum vrbe traditur literis imbuendus, ſubindè etiam iuri ciuili dat operam: facileque cæteros condiſcipulos ipſi coætaneos eruditione antecellit. Porrò eius parente defuncto non abſque Dei voluntate & prouidentia, in regis aulam & miniſterium ſe contulit: cui cùm inprimìs charus eſſet, ab eo pincernarum princeps inſtitutus eſt: nec multò pòſt à regis manu accepto annulo, illud eſt officij adeptus, quod Referendarijs, vt vocant, attribuitur. Quo ille quidem tam accuratè & ſplendidè functus eſt, vt & principi & cunctis proceribus gratus atque præcipuè charus haberetur. Erat autem eleganti corporis forma, ſed mente pulchrior, & caſtitate conſpicuus. Nec multùm intercesſit temporis, cùm illi à rege magnus delatus eſt honor & gratia. Eo autem rege defuncto, apud eius quoquè ſucceſſorem in tanta fuit gratia, vt præfecturam Maſſilienſem primæ prouinciæ illi demandârit: vbì ſanè cauſas ipſi commiſſas ea ratione per-

In aulam ſe confert.

ora-

orauit, vt non tam iudex, quàm ſacerdos eſſe videretur. Neque enim, vt more illic comparatum erat, homines venundari, aut exilio mulctari, vel captiuos detineri vnquàm iuſſit: ſed potiùs, ſi quos reperire poſſet venditos, vti ſemper conſueuerat, redimere atque ad ſua remittere ſtuduit. Inter hæc autem vacabat ieiunijs, vt iam non vni, ſed plurimis ſummo ſacerdotio dignus videretur. Erat ſermone lenis, inter diſcordes manſuetus, pacisque conciliandæ ſtudioſus.

Eius humanitas in reos.

Per idem tempus eius germanus frater Auitus pontifex, vir & humanioribus & ſacris literis inſtructus, & omnibus diuinis officiis præpotens, quindecim ferè aut eo ampliùs annis præclarè Aruernenſem gubernauit eccleſiam: tandèmque correptus morbo, cùm extremum cerneret aduentare vitæ ſuæ diem, conſentiente ipſi eccleſiæ, Bonitum virum Dei cumprimìs idoneum ſucceſſorem, ſedisque ſuæ digniſſimum * indicauit ſacerdotē. Miſſa autem ab illo ad regem legatio eſt, vt is authoritate regia electioni Boniti ſuum quoquè calculum adijceret. Eo tempore ſub Theodorico rege Pipinus, magiſter equitum, curam palatij & regni gerens, cuncta ferè pro ſuo moderabatur arbitratu. Non defuit hac in re conſenſus regis, Domino illius cor permouente, qui eccleſiæ ſuæ opportunum paſtorem, & aduersùs immanis beluæ rabiem defenſorem parabat. Reuerſis itaque legatis cum gaudio, vir Dei Bonitus ſumma omnium volnntate, lætitia & fauore, in cathedra eſt collocatus. Ille verò ſuſcepto epiſcopatu, cùm eſſet vir prudens, non honorem, ſed onus impoſitum ſibi arbitrabatur. Itaque non ocio ſe dedit, ſed cursûs ſui auxit laborem: ieiunijs, orationi, vigilijs incumbens: lectioni quoquè & ſilentio atque remotioris loci ſolitudini, idque Quadrageſimæ præſertim tempore, ità ſtudens, vt nō modò epiſcopus digniſſimus, ſed etiam monaſticæ vitæ profeſſor iure dici poſſet. Ieiunabat biduo, triduoq;, interdùm verò etiam quatriduo cum manſiſſe ieiunum comperimus.

Deſignatur Aruernorū antiſtes.

Is Pipinꝰ fuit Caroli Martelli pater.

Quodam tempore dum nimio æſtu populum ſuum defatigari cerneret, maximè quòd etiam magna flumina calor vehemens torreret: timens nè ciuitatj ſuæ periculum crearetur, tanquàm paſtor bonus ab omnipotenti Deo remedium popoſcit: ſimul admonens ſuos, vt ad eccleſiam omnes conuenirent, & inſtàr Niniuitarum pro viribus quiſque biduano aut triduano ſe ieiunio afficerent, Deique miſericordiam ſupplices poſtularent: ſi qui verò id non poſſent, in pane & aqua, vel ſaltem ad Solis occaſum vſque cum cordis contritione ieiunarent. Non eſt autē vir ſanctus ſuo fraudatus deſiderio. Cùm enim iuxta morem crux è templo ſacerdotis manu efferretur, & beatiſſimi leuitę ac martyris Laurentij eccleſiam eſſemus ingreſſi, peractis à ſancto epiſcopo, quæ ad Dei pertinent miniſterium, repentè Auſtro flante denſiſſimę nubes cœlum omne operuērunt, eademque nocte tanta vis imbrium è nubibus ſeſe effudit in terram, vt poſtera luce ægrè potuērit vir Dei cum plebe indè procedere. Cumque tantas conficiendi itineris difficultates ſibi obiectas videret, ſacerdotum ipſi adſtantium fidem explorare volens, Quid vobis, inquit, videtur? Cernitis nimirùm, quàm ſit præ imbre difficilis egreſſus. Quibuſdam autem reſpondentibus, ſatius eſſe citra laborem intrà templi ambitum pſalmodiæ & hymnorū modulationi immorari, quàm ea pluuiæ tempeſtate madefieri: vir Dei ad Bobonem virum reuerentiſſimum & Magniloceniſ monaſterij abbatem conuerſus, Tu quidem, inquit, nobis quid ſentias, depromere nè graueris. Tū ille, vt ſemper erat ſolitus, reuerentiſſimè atque conſtantiſſimè ſic reſpondit: Quandoquidem Dominus etiam immerentibus nobis tantam impendit miſericordiam, æquum eſt, nos in cœptis non modò perſiſtere, ſed ſuſceptos etiam cumulare labores. Hoc reſponſo exhilaratus vir ſanctiſſimus, quòd rectè conſuluiſſet, tam per ſeipſum, quàm eundem Abbatem magìs magiſque plebem adhortatus eſt, vt inchoato operi perſeueranter inſiſterēt. Ipſe verò pro more ſuo, quatriduano ſe ieiunio afficiens, in oratione pernoctabat, idque tanta cum humilitate, vt poſſet ei aptari illud Pſalmographi: Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei, magìs q̃ habitare in tabernaculis peccatorum: & ſi quis rei ignarus, in templum eſſet ingreſſus, epiſcopum minimè crederet illic adeſſe, & quidam etiam in pſallentis pedes impingerent.

Ionæ 3.

Quatriduo ieiunat.

Pſal. 83.

Lachrymarum tanta ei gratia aderat in diuinis officijs, vt capitis tegmen ex ea-

Gratia lachrymarū.

rum infuſione madére quadam ſuî parte videretur. Peregrinos lætiſſimus excipie- bat conuiuio, nec, iuxta Apoſtolicam admonitionem, pauperi præponebat diuitem, ſed ſordidis indutũ veſtibus, annulos geſtanti anteferebat: nec quenquam omninò mendicum, quantùm quidem in ipſo erat, à ſe vacuum diſcedere patiebatur. Sacer- dotes & fratres feruenter amabat in Domino, eiſque crebrò ſacrorum canonum decreta proponebat, adhortans, vt caſtè & dignè Deo viuerent. Curabat etiam, vt preſbyteri idonei ad populum ſacras haberent conciones, eumque docerent & for- midare gehennæ ſupplicia, & ad cæleſtem patriam adſpirare. Interìm verò maiori inflammatus feruore ſpiritûs, timens nè propter ſacerdotium à germano fratre, vt ſuprà dictum eſt, ipſi delatum, graue quandoquè apud Dominum iudicium expe- reretur: cupienſque ſanctorum Apoſtolorum inſiſtere veſtigijs, qui relicto patre cum retibus & naui, Dominum Ieſum ſecuti ſunt: adijt quendam celeberrimum Dei fa- mulum Tillonem, cognomento Paulum, vt cum illo communicato conſilio, animi ſui propoſitum poſſet explere. Cumque ad eius monaſterium perueniſſet, cum in- genti gaudio atque officioſiſſimè à fratribus ſuſceptus eſt. Deindè perductus ad Tillonem hominem Dei, poſt longa colloquia ad id deuoluti ſunt, quod cum illo tractare conſtituerat ſanctus epiſcopus. Ambo igitur facta inquiſitione, & ſancto in- flammati ſpiritu, Nihil, inquiunt, melius, quàm quod temerè contra ſanctorum Ca- nonum inſtituta vſurpatum eſt, abdicando reijcere. Nec immemor ſanctus epiſcopus euangelicæ illius ſententiæ, Omnis qui reliquerit domum, aut agros, & cuncta quæ poſſidet, propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit: apud ſe planè deliberauit, non modò ſedem, ſed & patriam & parentes ſpontè exu- lando deſerere: quod qudem vt ab illo geſtum ſit, ſuo loco referemus: nunc pauci annotanda ſunt miracula, quę illo in loco Dominus efficere dignatus eſt.

Iacob. 2.

Matt. 4.

Matt. 19.

Reſurrectionis Dominicæ illuceſcente die, rogârunt illum fratres, vt Miſſarum ſolennia apud illos perageret. Cùm igitur ex more ad aram manus aqua ablueret, venerabilis pater Adelphius, tunc adhuc Leuita, ſed poſtmodùm antè dicti Bobonis viri Dei in Magnilocenſis monaſterij regimine ſucceſſor, qui id temporis ad altare viro Dei aſſiſtens, Diaconi fungebatur officio: quidam frater non commoda affe- ctus valetudine, Audemarus nomine, petijt à Leuita, vt aquam, qua ſacerdos Domini manus abluerat, ipſi potandam præberet. Qua hauſta, ilicò ſe ſenſit priſtinæ redditum incolumitati, ſeditque lætus ad menſam cum fratribus. Alium quoquè eiuſdem mo- naſterij fratrem, Natholenum nomine, eadem aqua vtentem quàmplurimi aſſeue- rant febris ardoribus leuatum. Et hæc quidem, quæ ſuprà commemorauimus, ex venerabilis patris Adelphij relatione didicimus, cæteraque noſtro ſtudio in his pagi- nis exarata, illo rogante & approbante conſcripſimus.

Vis aquæ qua manus abluerat.

Cùm autẽ ex illo monaſterio ſacerdos Domini ad ſua remearet, quidam in iti- nere claudus quo poterat conatu à tergo illum ſubſequens, his vocibus compellabat: Expecta Domine, expecta. At vir Dei illius calamitatis miſertus, paululùm ſubſtitit, neſciens, quid ſibi vellet homo. Claudus autem, Quæſo, inqt, Domine, vt impoſitione manûs tuæ ſanes hunc morbum meum. Ille verò ſubridens, Non quidem recuſo, in- quit, facere quod petis: ſed perindè ex meo contactu es ſalutẽ conſecuturus, ac ſi bos te pede attingat. His dictis, locum morbidum ſigno Crucis munit, & æger ſoſpes mox & incolumis diſcedit. Hęc autẽ quę iam diximus, vir fideliſſimus, ſancti epiſcopi cubi- cularius, Donno nomine, ſe vidiſſe teſtatus eſt: Bonitus quoquè vir induſtrius, & in antedicta eccleſia ſacrarij cuſtos atque preſbyter, curioſiùs poſteà inquirens, compe- rit hominem illum Dei gratia illo incommodo liberatum.

Claudum ſanat.

Aliò die cùm vir Dei iter ageret, duo dæmoniaci obuiàm illi venêre, obſecrantes eum, vt ipſis confirmandi eos gratia manus imponeret. Ille autem ignarus dæmo- niacæ occupationis, qua tenebantur, orans & manus eis imponens, cœpto perre- xit itinere. Porrò qui cum illo erant, poſt tergum reſpectantes, atque accuratiùs rem explorantes, vident illos miſſo ſanguine à dæmonum infeſtatione abſolutos.

Itẽ duos dæmoniacos.

Per idem tempus fama viri Dei intantùm iam increbeſcente, vt non in vi- cinas duntaxàt vrbes, ſed etiam ad mare vſque in inſulam Britannorum ſeſe diffun- deret,

deret, mulier quædam in eadem inſula, Blada nomine, quæ iampridèm vtroque orbata lumine, & manuum ac pedum officio deſtituta fuerat, cùm die quadam peregrini gentis ſuæ in eius domum hoſpitij cauſa diuertiſſent, eamque tam malè affectam cernerent, ab eis his verbis appellata eſt: O mulier, ſi noſtris dictis fidem accommodes, & Boniti Aruernorum epiſcopi interceſſionem apud DEVM ambias, nos ſine vlla ambiguitate credimus, ſanctum virum poſſe hiſce tuis incommodis mederi. Illa verò huiuſcemodi exhilarata ſermonibus, educi ſeſe in locum remotiorem iuſſit: ibique orationi incumbens, ſimul vt è terra ſurrexit, & oculorum lumen, & membrorum aliorum ſe ſenſit recepiſſe integram ſanitatem. *Cæca curat.* Tum illa ob viri DEI merita hæc ſibi beneficia diuinitùs contigiſſe intelligens, relicto proprio ſolo, relictis parentibus ſuis, ad beatum virum properauit: cumque iuxta vrbem Aruernorum iam peregrina incederet, virum DEI præter omnem expectationem, ad Rubiacenſe monaſterium tum viſendi, tum conſulendi cauſa euntem, obuiũ habuit. Situm illud monaſterium eſt intrà mõtes, haud procùl ab vrbe, patetque ad illud aditus ab Oriente. Videns autem illum mulier, humili & ſubmiſſa voce eum compellat, ſeque peregrinam & eius fama permotam eò aduenisse dicit. At vir ſanctus vt eam aliunde eò acceſſiſſe animaduertit, paululùm ſubſtitit, & quid ſibi vellet perquiſiuit. Tum illa ex ordine aduentûs ſui cauſam explicat, eumque apud præpotentem DEVM ſalutis ſuæ authorem proclamat. Epiſcopus verò eius fidem & deuotionem miratus, iuſſit eam ſecum ad monaſterium abire, ipſiusque monaſterij matri, ſuæque nepti eam in cœtu virginum commendauit: vbi illa quidem aliquandiù morata eſt, ſed poſt diſceſſum beati viri, in Britanniam reuerſa eſt.

Ea tempeſtate ſanctus epiſcopus virum DEI Nodobertum cumprimìs excellentem & induſtrium, genere nobilem, ingenio valdè perſpicacem obſecrauit, vt ipſi ſucceſſor, & plebi ipſi commiſſæ rector, patriæque defenſor eſſe vellet. *Nodobertũ ſibi ſubſtituit.* Miſſi autem ſunt ad regem legati idonei, qui illud negocium agerent, putà, Cantinus archidiaconus, & aliquot eius comites benè digni. Illi vbi ad virum DEI, re confecta, ſunt regreſſi, cum magno omnium fauore Nodobertum ſua in cathedra repoſuit.

Indè verò ad Magnilocenſe profectus cœnobium, in ſanctæ religionis habitu, ſicut ſemper optauerat, illic aliquandiù permanſit. *Fit monachus.* Locus autem ille tam eſt ab hominum conſuetudine remotus, tamque ad vacandum veræ philoſophiæ accommodus videtur, vt omnes eum ſui nominis vindicem affirment. Nam vndiquaq; collium præſidio munitus, & nemoribus amœnis eſt obſitus, amneque rigãte herbæ comantes germinant, & contra cœnobij hortulum prata viridi facie læta pateſcunt: quem largum ab Auſtro aditum triplici itinere portæ communiunt. Sole autem ſuos ſpargente radios, ſanctorum martyrum aulæ ſplendeſcunt. Inſignis emicat beatiſſimæ ſemperq; virginis Mariæ turris, cæteris celſior, Apoſtolorum quoquè ædes fulget eximiè, ſanctorum nitent aræ, columnæ priſco ſculptæ more ſeſe ſubrigunt, miroq; artificio cameræ ligna celata viſuntur: pluraque illic habentur alia, locum omnẽ mirificè exornantia. Vndè tibi gratias agimus omnipotens pater, quem cum filio & ſpiritu ſancto vnius ſubſtantiæ confitemur. Hunc autem locum iam pridèm Geneſius nobiliſſimus pontifex in ſolo proprio voluit eſſe monaſterium, eiq; patrem præpoſuit venerabilem virum Euodium: qua tempeſtate hæreſis Nouatiana, ſiue incuria, ſiue ignorantia quorundam, in Aruernorum irrepſit vrbem, impurum quoq; Iouiniani dogma illic extitit. *Hæreſis Nouati & Iouiniani apud Aruernos.* Contra quas hæreſes in eodem Magnilocenſi monaſterio edita extat Epiſtola, quam fortaſsìs operæpretium fuerit quandoq; in lucem proferre. Vt enim ex parte iam cernimus, ante aduentum immaniſſimi illius Antichriſti, multas oportebit hæreſes emergere. Nam quod de duabus gentibus Gog & Magog illum anteceſſuris ſcripta diuina pronunciant, B. Hieronymus non ità vult accipi, *Apoc. 20.* tanquàm hæ ſpeciales quædam gentes futuræ ſint: ſed per Gog, hæreticorum principes: per Magog, eos qui illorum ſuſcepêre doctrinam, vult intelligi. *In 38. cap. Ezechielis.* Sicut aũt catholicis & benè fidelibus ad ſummã quandoq; cedet gloriã inuicta in fide cõſtantia: ità illi, qui hæreſibus ſe ſinũt deprauari, in æterna æſtuãtis gehẽnæ ſupplicia ꝓtrudentur. Sed

his obitèr inſertis, ad narrationis ordinem reuertamur.

Cùm D E I ſacerdos aliquantiſpèr illic demoratus fuiſſet, relictis patria & parentibus, rebusque omnibus per monaſteria & eccleſias diſtributis, Romam iter intendit, ſacra Apoſtolorum viſitaturus limina, & pauperem C H R I S T V M ſectaturus. Relicto igitur Aruernorum ſolo, Lugdunum peruenit, ſolitisque inſiſtens pietatis operibus, Lugdunenſem Pontificem & Burgundionum principem adijt, illosque ad pacem & concordiam reuocauit. Hærebat interìm ad tempus aliquod in monaſterio, quod * Barbaræ Inſulam vocant, quædamque illic memorabilia atque iucunda miracula effecit. Nam die quodam proficiſcente illo per Ararim fluuium, qui cum illo erant, mœſti inter ſe conferebant, quòd pro illo die nihil eſcarum ipſis ſuppeteret. Quod vt vir ſanctus audiuit, diffidentiam illorum arguens, Si fidem, inquit, haberetis, non difficile eſſet præpotenti D E O citra moram vllam nobis præbere res ad victum neceſſarias. Necdùm ille ſermonem abſoluerat, & eccè è flumine piſcis in nauim præter omnium expectationem inſiliens, illo die ſufficiens eis exhibuit alimentum. Quadam etiam nocte cùm ad nocturnas vigilias ſurrexiſſet, lumen in ea baſilica, vbì ſolitus erat ſacris incumbere vigilijs, extinctum eſt. Eius autem miniſtro ignem quęrente, vndè lampadem rursùs accenderet, nec tamen inueniente, ſacerdos Domini ad lampadem accedens, lumen reſtituit : atque ità omnibus, qui illi aderant, lætitia perfuſis, vnà cum illis ad D E I cultum pertinentia peregit. Et hęc quidem audiuiſſe ſe teſtatus eſt reuerendus Abbas Arnoldus, qui hoc in itinere ſancti viri comes fuit.

Alio quodam tempore pueri ſancti pontificis piſcatum iuêre, & tota die omni fruſtrati ſpe ſua, nihil capere potuerunt. Itaque ad monaſterium reuertentęs, obuium ſibi conſpiciunt venerabilem Abbatem Adelphium, cuius eſt iam antè habita mentio, quique id temporis virum D E I ex deuotione hactenùs erat comitatus, eiusque ſe miniſterio tradiderat. Is ergò ait ad illos : Cur adeò mœſti reuertimini, nec quicquam vobiſcum adfertis ? Reſpondentibus illis, ſe nullum omninò piſcem compræhendere potuiſſe, ille rursùs ait ad eos : Ite ad fluuium, & in fide beati viri mittite rete. Credo enim per eius merita mœrorem veſtrum, præſtante omnipotente D E O, in gaudium mutatum iri. Obtemperant illi continuò, & ad flumen pernici curſu reuertuntur: miſſoq; in aquã reti, piſcem attrahunt, eumq; cum ingenti gaudio deferunt ad epiſcopum.

Implorat ſanctorum patrocinia.

Poſteà vbì ad Agaunenſe monaſterium vir D E I peruenit, ſanctorum implorauit patrocinium : fratrum quoquè orationibus ſe commendans, non paruam illi contulit eleemoſynam. Id verò non ibì duntaxàt, ſed vbicunquè toto illo itinere ſacrum aliquod reperiſſet monaſterium, ità præſtitit. Deniquè in Italiam ingreſſus, à rege Longobárdorum & deuotè & amanter acceptus eſt : qui cùm viri D E I colloquijs frueretur, audit ad ſe referri, vrbem ab exercitu obſideri. At ille mox exiliens, iubet ſuos arma capeſſere, ſecumque contra hoſtes dimicaturos, eſſe paratos ad pugnam. Conuerſus autem humiliter ad virum D E I, Quæſo, te pater, inquit, vt pro me Domino preces offeras. Nam mihi res eſt cum hoſtibus meis. Liceat mihi tua interceſſione ex illis palmam referre. Mox indè vrbem egreſſus, prælium cum hoſtibus inijt. Adeò verò partibus Ariperti (ità enim ille rex Longobardorum vocabatur) fauit victoria, vt multis cæſis atque proſtratis, rege quoquè in inguine vulnerato & capto, cum magno tripudio ad virum D E I redierit, eique pro precum illius ſuffragijs gratias agens, denuò ſe eius orationibus commendárit multa cum humilitate, & in regno ſuo res neceſſarias illi præberi curauerit.

Is regnauit circa annũ Chriſti 706.

Indè autem profectus vir D E I, vbì ad maris litora acceſſit, nauim conſcendit : ferueſcente autem mari, cùm fluctus tumeſcentes quibuſdam comitibus mortis terrorem incuterent, maximè quòd aliæ naues iam diſiectæ eſſent, ità vt vix pauci mortales litus poſſent attingere : blandè ſuos conſolari cœpit. At illi nihilominùs partìm mortis metu in naui ſe pronos proſternebant, partìm res quas intulerant, pro exoneranda naui in mare iactabant.

ſtabant. Sed oppoſuit ſe vir D E I, Nolite, inquiens, iſthuc facere : præſtat has res vel nobis egentibus, vel pauperibus conſeruare : ſimul autem ad cælum attollens oculos, & tacitus imbrem lachrymarum effundens, pro ſalute omnium Dominum obſecrauit. Eodem autem temporis puncto, vndarum impulſu nauis à litore longiùs protracta eſt. Ità ergò Romam tandèm perueniens & ſanctorum Apoſtolorum martyrumque loca circunquaq; perluſtrans, eorum ſibi patrocinium atque ſuffragium ſupplici & inæſtimabili deuotione popoſcit. Ad extremum non paucos captiuos redimens, ſecum reduxit. Sacra Romæ loca iſta uiſit.

Cùm autem ex Vrbe diſceſſiſſet, & Cluſinam perueniſſet, cæca quædam mulier ab eius miniſtris petijt, vt aquam, qua eius eſſent lotæ manus, ſibi darent, quô illa ſuos remedij cauſa poſſet oculos abluere. Et illi quidem eius precibus cupiebant ſatisfacere : ſed eccè vir D E I aquam, qua erat ablutus, in terram effundi iubet, ità vt vix guttam indè ſuffurari poſſent. At eam ipſam tamen mulieri porrigentes, hortabantur vt in baſilica S. Petri, quæ in vrbe illa erat, poſtera nocte cum ea aqua vigilaret, atque manè indè oculos cum fide, ſicut petierat, contingeret. Credimus enim, aiebant, id tibi ſalutem allaturum. Abijt mulier, & vt iuſſa erat, faciens, lucem optatiſſimam ſanis iam oculis adſpexit. Itaque ad comites viri D E I cum multa annona venit, gratam ſe exhibere volens reddita ſanitate, & D E V M pro ſancti viri meritis laudans ac benedicens. Porrò ſanctus epiſcopus videns illius, erga peregrinos beneuolentiam ac liberalitatem, eius deuotionem probauit, ſuaque eam benedictione impertiuit : qua percepta, mulier ad ſuas ædes abijt. Nemo enim ex viri D E I comitibus miraculum, quod illo ignorante contigerat, ei auſus fuit indicare. Cùm autem multa iam infirmorum turba eum vbiquè proſequeretur, ille vbicunquè poterat, in hoſpitiolum ſeſe abdidit, iactantiæ virus ſummoperè deuitans : ægros autem oleo, quod ex beati Petri ſepulcro pro benedictione aſſumi iuſſerat, vngi mandauit. Mox autem percepta ſalute, cum D E I laudibus illi ad propria diſcedebant. O beatum ſancti viri commercium. Dedit terrena, & recepit cæleſtia: pauper rebus, ſed virtutibus locuples. Aegros oleo iubet vngi.

Per id tempus nihil iam illi ſupererat, quod poſſet pro eleemoſyna elargiri, adeoque iuxta Euangelium ſeſe expoliârat, vt ne duas quidem, quibus poſſet indui, tunicas haberet : liceretque ei dicere cum beatiſſimo Apoſtolo : Argentum & aurum non eſt mihi : ſed interìm diuinis diues virtutibus, curationis beneficium multis impendebat. En quod à Saluatore in Euangelio promittitur : Qui reliquerit omnia propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Centuplum accepit, qui in ſanctitate & diuina charitate firmus atque fundatus, ad perfectionis culmen aſſcendit, vt poſſet dicere cum Apoſtolo : Noſtra autem conuerſatio in cælis eſt, non ſicut plerique ſolent, eum qui reliquerit omnia, etiam in hoc ſeculo centuplum recepturum in honoribus aut rebus terrenis, & poſteà vitam habiturum æternam. Neque tamen id ità dictum quis putet, quaſi ignorem etiam ſanctos viros in hoc ſeculo ad honores & dignitates eſſe prouectos. At illi id non arbitrantur retributionis præmium, ſed officium & diſpenſationem : quemadmodùm neque hic ſanctus Domini ſacerdos, qui multa pro Chriſti amore reliquerat, terrenum aliquid poſteà vel expetijt vel obtinuit : ſed centuplum accepit, quandoquidem perfectionis gratiam adeptus eſt, vitamque modò ſempiternam poſſidet cum beatis omnibus in gloria patriæ cæleſtis. Poſt hæc autem vir Dei Lugdunum reuerſus, quatuor annis illic permanſit, in ſanctis operibus iugiter perſeuerans. Luc. 10. Act. 3. Matth. 19. Philip. 3.

Cùm autem obitûs ſui diem ex diuina reuelatione iam impendére cognoſceret, cum ſucceſſore ſuo, & quidem æmulo, pacem fecit : neque poſt multos dies lecto decumbens, podagræ moleſtia increſcente, ad extrema perductus eſt. Adſpirans autem ad cæleſtia, antequàm Domino redderet ſpiritum, feneſtram cellulæ, in qua quieſcebat, iuſſit patefieri, & ſolito oculos lachrymarum imbre perfundens, pſalmum, qui ea hora iuxta morem canendus erat, inchoauit, atque in Domino feliciter obdormiens, cælorum arcana penetrauit, in omnem æternitatem eorum conſortio fruiturus, quorum vitam & mores expreſſit in terris. Dño ſpiritũ reddit.

Porrò

Porrò cùm ex more ad ſepeliendum alijs deducentibus, quidam paralyticus acceſſit, atque ex ſacri corporis præſentia integram ſibi ſenſit corporis reformatam ſanitatem. O virum beatum, qui eximia DEI ornatus gratia, & hîc præclara nobis ad imitandum virtutis reliquit exempla, & illic apud Deum pro culpis noſtris perpetuum præſtat patrocinium. Reliquit in terris omnia, vt tanquàm nihil habens, in Chriſto omnia poſſideret. Luxit in hac vita temporaria, vt ſempiterna cum angelis lætitia perfrueretur. Parentum nobilium aliorumque ſodalium adſpectu & conſuetudine pro Chriſti amore ſibijpſi vltrò interdixit, vt in beatorum omnium iucundiſſimam ſodalitatem recipi mereretur. Hîc ad tempus voluntariam complexus paupertatem & inopiam, & in ipſa egeſtate laudans nomen Domini, deincèps & hîc & illic diues eſt: hîc coruſcans miraculis & virtutũ ſignis, illic immortali affectus gloria. Hunc ſibi proponant imitãdum proceres, ad huius exempla ſe componant Chriſti ſacerdotes. Huius beati viri mortificationem ſpontaneam, & frugalitatem atque parſimoniam, etſi fortaſsìs imitari non poſſumus, omnes tamen ſuſpiciamus & cum lachrymis ad memoriam reuocemus. Mirentur alij ſanè in eo virtutes & ſigna, quæ per eum Dominus dignatus eſt oſtendere: ego quidem nihil tam puto admiratione dignum, quàm eius longanimitatem & inuictam conſtantiam atque patientiam; maximè cùm Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſuos diſcipulos à ſe diſcere iubeat, vt ſint mites & humiles corde. Atque vtinàm hanc gratiam ſuis ille nobis precibus apud Dominum impetret, & quod noſtris meritis non valemus, eius patrocinio aſſequamur.

Matth. 11.

Iam verò in Lugdunenſi territorio ſacris beati viri oſſibus in arca conditis, illius ſucceſſor * Nodorbertus præſul, eius vel exilij, vel erga ſe beneuolentiæ contemplatione permotus, legatos ad beatiſſimum virum Godinum Lugduni epiſcopum miſit, qui ſacrum corpus repeterent. Legati poſtquàm mandata ſua expoſuerunt, tale ab epiſcopo reſponſum tulêre: Mihi ſacrum beati viri corpus à DEO commendatum eſt: non patior me meoſque tanto munere priuari. Illi igitur non ſine magno animi dolore paſſi repulſam, ad ſuum antiſtitem redeunt, & quid Lugdunenſis pontifex reſponderit, exponunt. Quos ille blandè conſolans, Et mihi, inquit, eadem nocte, qua vos Lugdunum eſtis ingreſſi, vir Domini per viſum apparuit, veſte, qua aliquandò vti ſolebat, indutus, meque his compellauit verbis: Quid agis frater * Nodoberte? Putas'ne idoneam te tui gregis curam gerere? hiſque ſubiunxit: Noli meam modò interpellare quietem. Nam vbì mihi redire viſum fuerit, ego id ſignificabo. Ex his ergò verbis certior factus fui, vos nullum petitionis veſtræ effectum eſſe conſenturos.

*Norbertus

Poſteà verò iam ad Aruernenſem epiſcopatum promoto venerabili viro Proculo, dignum ille ſuo munere ſuſcepit opus. Nam B. Mauritij ædem cernens omni ex parte deformem, quædam etiam illius diruta, miro modo non ſolùm in priorem illam reſtituit ſtatum, ſed etiam ad eius ſplendorem non parùm adiecit: Simul etiam cum clero & populo communicato conſilio, denuò mittendos decreuit, qui B. Boniti corpus repeterent, vt eius præſentia vrbs muniretur, & S. Mauritij templum magìs etiam nobilitaretur. Eodem autem tempore cuidam ſanctus pontifex in eadem S. Mauritij eccleſia in ſomnis apparuit, dicens: Vade, & dic confratri meo Proculo epiſcopo: Hoc atq; hoc in loco (ſimul indicãs, qua via eſſet ſacrũ corpus eius inferendum in templum) ità ſe gerat. Quibus auditis, nihil iam hæſitans Proculus antiſtes, ad ſancti Boniti reliquias repetendas dignos ablegauit preſbyteros, putà reuerendum Adelphium, monaſterij Magnilocenſis abbatem, Eualdum Volnicenſis cœnobij patrem, Moderatum Teclatenſis monaſterij rectorem, vnà cum reliquis ſacerdotibus & monachis, quos tali exequendo negocio idoneos eſt arbitratus. Qui vt ad Fulcoaldum, virum induſtrium, tum temporis Lugdunenſem epiſcopum, peruenêre, eique ſui aduentûs cauſas expoſuêre, ille ait: Diuinam imploremus voluntatem, cui nemo poteſt reſiſtere: & ſi ille veſtris precibus propitius fauet & annuit, ego ſanè vobis reluctari nõ potero. Hoc vbì noſtris reſponſum eſt redditũ, indicto ieiunio, ſanctorũ circunquaq; eccleſias adiêre, illiſq; interceſſoribus, à Deo, vt voti ſui cõpotes fierẽt, cum magna cordis cõtritiõe obſecrârũt: veriti ſcilicet haud parùm, nè ſpe fruſtrati ſua, caſſo labore ad ſua vacui redirẽt. Die illo ità tranſacto, optabamus in illo mona-

Vrbes muniũtur ſanctorum reliquijs.

Ambiũt leſati ſanctorũ ſuffragia.

monaſterio, vbì ſancti viri corp' quieſcebat, nocturnas celebrare vigilias, ſed id monaſterij mater non ſinebat, nè aditum quidem nobis ad illud patefaciens. Itaque habito conſilio, ſtatuimus in eccleſia beati protomartyris Stephani vigilias agere. Vndè cùm admodùm manè in vrbem eſſemus ingreſſi, præter ſpem duo ad eos ab epiſcopo miſſi ſunt, qui nobis plùs ſatis optatum attulêre nuncium, licere nobis ſine mora reliquias ſancti epiſcopi leuare è tumulo. Eam enim eſſe Dei voluntatem, literis allatis nobis indicârunt. Vbi igitur ad ſacrum corpus peruentum eſt, & reuerendus Domini ſacerdos Adelphius ad altare ſacrificium offerret, coram omnibus duo edita ſunt, nequaquàm ſilentio regenda, miracula. Nam cùm eiuſdem vrbis ſacerdotes cum clero & cantu, ex more crucis prælato vexillo, aduenìſſent, adeò mox eccleſia contremuit, vt à ſummo vertice vſque ad fulcra parietum planè collapſura videretur. Ea autem baſilica, coniuncta erat templo S. Petri Apoſtoli, in qua vir Domini quieſcebat. Itaque dubium non eſt, ſanctum antiſtitem, cum alijs ſanctis illuc aduenientem, ſe indicâſſe fauere ciuibus ſuis, atque hoc miraculo alios deterrere voluiſſe, nè illis ſe præberent difficiles & refractarios : id quod magìs etiam ſequens declarabit miraculum.

Quædam enim Deo dicata puella, paralyſi vexata, reptando cunctis videntibus ad viri Dei ſepulcrum peruenit : quæ ſomno oppreſſa, ab vno ex noſtris, vt citò ſurgeret, admonita eſt. Quę è ſomno ſurgens, mox ſuis conſtitit pedibus, membrorumque, quo fuerat deſtituta, officium ſibi ſenſit reſtitutum, ad matremque monaſterij regreſſa, ſic locuta eſt: Ego vidi beatum antiſtitem, meque ille hunc in modum ſuæ voluntatis indicia perferre iuſſit. Vade, inquit, & dic Abbatiſſæ Didæ, vt partem tegminis, quo caput meum opertum eſt, ſibi retineat. Quæ idcircò vir ſanctus dixit, vt & illa & cæteri omnes luculenter agnoſcerent, velle ipſum ad propriam reduci vrbem, & plebem, quam viuens reliquerat, ſuarum reliquiarum aduentu conſolari. Atque hæc res magnam noſtris attulit ſacras leuandi reliquias fiduciam : moxque omnes noſtrarũ partium ſtudioſi, magna nobis pbuêre adminicula & ſolatia, donèc Aruernorum ſumus fines ingreſſi. *Paralytica curantur.*

In illo autem itinere quàm multi ægri ad illud ſacrum corpus, tanquàm ad probatiſſimi medici ſcholam, confluxerint, dici vix queat. Et reuerà bonus ille medicus, qui cùm ſit naturaliter bonus, nec poteſt vnquàm non eſſe bonus, tales habet diſcipulos, qui non modò in corpore degentes, ſed etiam iam exuti corpore, & corporum & animarum morbis medicinam facere nouerunt. Multi verò in eodem itinere curati ſunt, qui tamen noſtram effugerunt notitiam. Vt enim viuus erat ſolitus, ità & nunc defunctus efficit miracula. Nam ſi quis ſanitatem, ſancti viri meritis ipſi collatam, alijs indicare velit, mox in priſtinam relabitur ægritudinem. Et ego quidem, quæ vel oculis conſpexi meis, vel à fidedignis viris accepi, refero. Sed quid opùs eſt multis immorari ? Cui enim pauca non ſufficiunt, illi nec multa ſatisfacient. Certè cùm humeris ſacræ reliquiæ geſtarentur, vbicunquè illæ depoſitæ fuêre, mox vexillum crucis apparuit, & rarò accidit, vt non illic ſacræ ædes ædificarentur. *Nota ſancti viri humilitatem.*

Porrò vbì ſumus Aruernorum ſolum ingreſſi, permulti accurrêre nobiles ſexûs vtriuſque, qui ſuis humeris cum multa & deuotione & alacritate ſanctas reliquias deportandas exciperent : eratque inter eos pia altercatio, quis vel prior, vel crebrior eo in officio ſuum ſtudium declararet. Et vt propiùs ad vrbem ventum eſt, magìs magiſque ſuæ ad virum ſanctum confluebant ouiculæ, & plerique præ nimio gaudio flentes, ità dicebant : Recognoſce Domine vrbem, quam reliquiſti, gregem tibi commiſſum tua interceſſione defende. At poſtquàm ſacræ reliquiæ ad oppidum acceſsêre, dici non poteſt, quanta cum deuotione & apparatu epiſcopus ei proceſſerit obuiàm. Nam ex vtroque latere tanta erat Cleri & populi multitudo, vt aut exercitum collectum, aut nundinas celebrari facilè crederes. Procedebat epiſcopus ſanctorum pignora humeris deferens, idque tam accuratè & reuerenter, vt ſe corporaliter venienti ſancto ſacerdoti occurrere putaret. Indè cùm ſacræ reliquiæ ab eodem epiſcopo ad ædem S. Mauritij deportarentur, in ipſo templi aditu claudus quidam, nomine Valdinus, iacens ſancti epiſcopi in eccleſiã inſerendi præſtolabatur aduentum: moxque vt viri Dei corpus ſuper eum pertranſijt, ſanus effectus, in hũc vſq; diem eiuſdem eccleſiæ cuſtos permanet.

Con-

Condita aũt ſunt oſſa beati viri iuxta altare beatorũ Petri & Pauli atque Andreæ Apoſtolorum, quorum reliquias ille curârat ex Vrbe adferri, & magna cum deuotione locum illum conſecrârat. Dignum autem erat, vt quorum flagrabat amore, ſancti ſpiritûs igne accenſus, eorum etiam ſacræ aræ eius monumentum coniungeretur. Porrò beati viri monumẽtum auro & argẽto mirificè ornatũ eſt, ad quod etiã multa ægrotis & malè affectis diuinitùs conferuntur beneficia: è quibus vnum in præſens commemorâſſe ſufficiat.

Cæcus viſum recuperat.

Cæcus quidam ex Burgundionum prouincia, Ceronius nomine, ad viri Dei acceſſit ſepulcrum, ſibique lumen reſtitui petijt: & eccè nobis cernentibus, viſum recepit: neque ille duntaxàt, ſed etiam quotquot præterea ex ea prouincia morbidi aduecti runt, incolumes ſunt regreſſi.

Inſigne & indubitatæ fidei miraculum de S. Bonito.

SAnctus Aruernorum antiſtes Bonitus, cùm ſe totum contuliſſet ad perfectè amandum Chriſtum & eius ſanctiſſimam genitricem, quodam tempore cum turbis ingreſſus templum S. Michaëlis, in angulum ſe abdidit. Peractis myſterijs, alijs abſcedentibus, ille in ſuo permãſit latibulo. Et cuſtodes quidem more ſuo circunſpexerunt, num quis adeſſet: ſed nutu Dei factum eſt, vt ad eius latebram non pertingerent. Obſeratis indè foribus, ſanctus vir tanto liberiùs, quanto ſecretiùs, coram Domino effudit animam ſuam, talisque ei prolixè oranti viſio oblata eſt: Repentè è cælo inſonuit vox tanquàm ſuauis melodiæ, & micantibus luminaribus vir ſanctus quaſi multitudinem quandam cõſpexit eò aduentantium. Ingreſſa autem in templum eſt virgo mater Maria cum candidiſſimo angelorum & ſanctorum hominum cœtu, tanquàm regina circunſtante exercitu. Cantabant autem omnes illi laudes Chriſto & matri eius: atq; ipſa etiam ſanctiſſima virgo in laudibus filij ſui vocem exercebat ſuam. Procedebant autem per medium templi chorum, cumque ventum eſſet ad altare, quæſitum eſt à ſanctis nonnullis, quiſnam Miſſam celebraret. Tum virgo beata, Eccè, inquit, adeſt hic Bonitus præſul verè bonus, & benè dignus, cui hoc muneris demandetur. Audiens hoc ille, extimuit, ſeque ſubducere conabatur: cui ſanè lapis ceſſit, in quo hodieque eius rei appârent veſtigia. Tandèm quęſitus & inuentus, ad illum beatiſſimum conuentum perductus eſt, ſanctisque miniſtrantibus, veſtibus ſacris indutus eſt, & diuinæ aræ applicatus. Conſummato autem ea, qua par erat, ratione ſancto illo opere, beatiſſima virgo valefaciens dilecto ſuo, pro munere cæleſtem illi veſtem largita eſt. Res eſt nota ſatìs, & apud Aruernenſes celebris, maximè in ipſa Aruernorum vrbe, vbi vſque in præſentem diem populis illa veſtis oſtenditur: cuius quidem materia & textura à nullo mortalium poteſt dinoſci. Eſt autem candoris eximij, miræque tum lenitatis, tum leuitatis. Alius deindè ad eam euectus cathedram, ſed non eadem morum honeſtate præditus, ſe quoquè par beneficium conſecuturum arbitrabatur, ſi in illa S. Michaëlis æde quieſceret. Venit igitùr procax & temerarius, ingreſſusque in illam ſobrietatis officinam benè ebrius, mox graui correptus ſopore obdormiuit. Interìm verò non exarſit in illum impudentem furor Domini, ſed ſine flagellis eum dimittens, procùl à ſanctificationis ſuæ domo iuſſit exportari. Nam facto manè, in ædibus ſuis, adeoque in ipſo lecto ſuo ſe inuenit iacentem. Indè progreſſus ad famulos ſuos, confeſſus eſt mentis ſuæ maleſanam arrogantiam, nec tacuit, quàm eſſet ignominiosè repulſus. Itaque iam ſummiſſiùs ac modeſtiùs de ſe ſentiens, didicit in cordis ſimplicitate quærere Deum.

Veſtẽ mirificã B. Virgo S. Bonito largitur.

GESTA S. MARCELLI PAPAE, QVAE IN ANTIQVISSIMIS MARTYROLOGIIS CITANTVR, GRAuiter *& fideliter conſcripta, vt docti viri cenſent, per Romanæ Eccleſiæ Notarios.*

TEmpore illo, quo Maximianus redijt de partibus Aphricæ ad vrbem Romam, volens placere Diocletiano Auguſto, vt in nomine eius thermas ædificaret, cœpit ob inuidiam Chriſtianorum, omnes milites ſiue Romanos, ſiue alterius gentis, ad afflictionem laboris compellere, & per varia loca alios ad lapides, alios ad arenam fodiēdam damnare. In ipſo tempore erat vir Chriſtianus, nomine Thraſon, vir potens & facultatibus locuples, & vita fidelis. Hic cùm vidiſſet affligi Chriſtianos fatigatione & labore, de ſua facultate ſanctis martyribus alimoniā & victum miniſtrabat per viros Chriſtianos, Siſinnium, Cyriacum, Smaragdum & Largum. Hoc audiens beatus Marcellus, vrbis Romæ Epiſcopus, gaudio repletus eſt: cumq́; ab illis ad ſe accerſitis, rem omnem didiciſſet, inito conſilio, conſecrauit Siſinnium & Cyriacum diaconos eccleſiæ Romanæ. Factum eſt autem, vt vna nocte, dum deferrent humeris ſuis ſanctis martyribus victum, quem Thraſon miniſtrabat, tenti ſunt à militibus paganis, & perducti ad tribunum Spurium. Suſcipiens autem eos tribunus, retruſit in cuſtodiam publicā. Poſt diem verò tertium nunciauit Maximiano Auguſto. Qui iuſſit, vt ſub cuſtodia foderent arenam, & humeris ſuis portarent vſque ad locum vbi thermæ ædificabantur. Erat autem vir ſenex inter eos nomine Saturninus, qui iam ſenectute maceratus fuerat, & cœperunt eum ad portandum iuuare. Hoc cùm fieri viderent cuſtodes, quia Siſinnius & Cyriacus diaconi & ſuas & aliorum ſarcinas cum adiutorio Chriſti portarent, mirati ſunt, & nunciauerunt tribuno Spurio. Qui etiam nunciauit Maximiano Auguſto, dicens, quòd cum hymnis & laudibus Dei & omni veneratione Chriſto gloriam redderent. 16. IANVARII / Thraſon alit ſanctos martyres. / Cyriacus cū ſocijs mittitē in carcerē.

Eodem tempore miſit Maximianus Auguſtus, & iuſſit ſibi Siſinnium præſentari. Qui cùm præſentatus fuiſſet, dixit ad eum Maximianus: Quis vocaris? Reſpōdit: Ego peccator, ſeruus ſeruorum Domini noſtri Ieſu Chriſti, Siſinnius vocor. Maximianus Auguſtus dixit: Quę carmina ſunt vobis? Reſpondit Siſinnius diaconus, dicens: Si cognoſceres, quæ ſunt carmina fidelium, ſcires creatorem tuum. Reſpondit Maximianus, dicens: Et quis eſt creator, niſi inuictus Hercules? Reſpondit Siſinnius diaconus: Nobis turpe eſt vel nominare, vel audire illum. Maximianus dixit: Vnū tibi è duobus elige feſtinus: Aut ſacrifica deo Herculi, aut carnes tuas ignibus cremabo. Siſinnius diaconus dixit: Ego quidem ſemper hoc optaui, ſi tamen meritus fuero, vt coronam deſideratam accipiam. Iratus Maximianus Auguſtus, tradidit eum Laodicio præfecto. Qui retruſit eum in cuſtodia Mamertini, & fuit ibì in cuſtodia diebus ſeptendecim. Siſinnius ſiſtitur Maximiano.

Poſt hos dies, iuſſit Laodicius præfectus adſpectibus ſuis Siſinnium pręſentari. Qui cùm pręſentatus fuiſſet ab Aproniano Commentarienſi, ſubitò lux de cælo facta eſt, & vox de luce exijt, dicēs: Venite ad me benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Tunc Apronianus tremefactus, cecidit ad pedes Siſinnij diaconi, dicens: Adiuro te per Chriſtum, quem cōfiteris, nè tardes me baptizare, & facias me tecum pertingere ad coronam. Eadem hora allata eſt aqua, & catechizauit eum, & benedixit fontem, & depoſuit eum nudum in peluim, dicēs ei: Credis in Deum patrem & filium & ſpiritum ſanctum? Et ille reſpondit: Credo. Et Siſinnius diaconus dixit ei: Illuminet te Chriſtus. Et eleuauit eum de pelui, & duxit eum ad ſanctum Marcellum epiſcopum, qui eum chriſmate conſignauit, & poſt hæc altare conſecrauit. Tunc participati ſunt omnes corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Matt. 25. / Apronianus credit in Chriſtum. / Chriſmate cōſignatur.

Eodem die poſt meridiem iuſſit ſibi Laodicius præſentari Siſinnium diaconum. Veniens autem cum Siſinnio Apronianus Commentarienſis iam baptizatus, cœpit

 clama-

clamare & dicere: Quid vos coarctat diabolus in Dei ſeruos tāta mala exercere? Præfectus autē dixit Aproniano: Quomodò video, & tu Chriſtianus effectus es. Reſpondit Apronianus: Væ mihi infelici, qui perdidi dies meos. Præfectus dixit: Verè modò perdes dies tuos. & iuſſit eum capitalem ſubire ſententiam, dicens: Si hic extinctus non fuerit, multi per eum peribunt. Qui ductus in viā Salariā, milliario ſecundo capite truncatus eſt ſub die quarto Nonarum Februariarum.

Aproniani cædes.

Tunc iuſſit retrudi in cuſtodiam Saturninum ſenem & Siſinnium diaconē, dicens: Si non immolauerint dijs, diuerſis eos pœnis interficiam. Cumque eſſent in cuſtodia, veniebant ad eos multi gentiles, & baptizabantur cum omni fidutia. Audiens hoc Laodicius præfectus, iuſſit ſibi tribunal parari in Vrbe in Tellure. Et poſt dies quadragintaduos, miſit & exhibuit Saturninum & Siſinnium. Qui vincti catenis, adducti ſunt in conſpectu Laodicij nudis pedibus. Quibus dixit Laodicius: Quid eſt? Deponite iſtis vanam ſuperſtitionem, & adoratis deos, quos Imperatores adorant? Reſpondit Siſinnius diaconus: Nos peccatores adoramus Dominum Ieſum Chriſtum, filiū Dei. Nam dæmonibus & lapidibus nunquàm humiliamur. Laodicius dixit: Deferatur tripoda, & thurificent maieſtatibus. Saturninus dixit: Conterat Dominus deos gentiū. Et continuò ſoluta eſt tripoda ærea velut lutum. Quod videntes duo milites Papias & Maurus, cœperūt clamare & dicere: Verè Deus eſt Dominus Ieſus Chriſtus, quem colunt Siſinnius & Saturninus.

Papias & Maurus milites credūt.

Iratus itaque Laodicius, iuſſit eos in eculeo leuari. Et cùm traherentur neruis, fuſtibus & ſcorpionibus cæſi ſunt. Illi autem clamabant, dicentes: Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte, quia meruimus ſocij fieri ſeruorum tuorum. Tunc Papias & Maurus clamabant, dicentes: Vt quid vos coarctat diabolus in ſeruos Dei iſta exercere? Iratus Laodicius, iuſſit ora eorum lapidibus contundi, & retrudi in carcerem, Saturnino autem & Siſinnio flammas ad latera poni. Et cùm in eculeo pendentes, vultu alacri gratias Deo agerent, iuſſit eos capitalem ſubire ſententiam. Et depoſiti de eculeo, ducti ſunt in viam Numentanam milliario ſecundo àb vrbe, & ibì capite truncati ſunt. Eorum autem corpora collegit Thraſon cum Iohāne preſbytero, & ſepeliuit in prædio ſuo via Salaria tertio Calend. Decembris.

Siſinnius & Saturninus decollātur.

Poſt dies verò duodecim, iuſſit Laodicius præfectus Papiam & Maurum milites, q̄ baptizati fuerāt à beato Marcello epiſcopo, ſibi præſentari in circo Flaminco. Quos cùm vidiſſet, dixit ad eos: Nunc cognoui, quòd & vos Chriſtiani ſitis. Papias dixit: Verè Chriſtiani. Dixit ad eos Laodicius: Deponite vanam fallaciā, & adorate deos, quos principes adorant. Reſpondit Maurus, & dixit: Adorent eos, q̄ deſperauerunt de animabus ſuis, vt in æternum pereant. Laodicius præfectus dixit: Modò vos deſperatis de animabus veſtris, ſi non ſacrificatis dijs immortalibus. Audite & facite quæ dico, & viuite. Reſpondit Papias: Sacrifica tu, & viue in tormentis æternalibus. Tunc iuſſit eos ſterni in terram, & fuſtibus cædi. Et cùm diù cæderentur, nulla vox ex eis audita eſt, niſi tantùm, Chriſte adiuua nos ſeruos tuos. Tunc iuſſit eos leuari de terra, & plūbatis cædi. Et cùm diù cæderentur, emiſerunt ſpiritum. Quorum corpora collegit noctù Iohannes preſbyter, & ſepeliuit in via Numentana ſub die quarto Calendarum Februariarum ad* Lymphas beati Petri, vbì baptizabat. Poſt dies autem multos, narrauit omnia Laodicius præfectus Auguſtis Diocletiano & Maximiano de militibus, & de ſanctis, quos interfecerat: & gauiſi ſunt Diocletianus & Maximianus Auguſti. Deindè poſt paucos dies nunciatum eſt Diocletiano Auguſto, quòd filia eius Artemia à dæmonio vexaretur. Vndè grandi afflictione contriſtatus eſt, & die præſenti noluit comedere cibum. Et dum multo tēpore eſſet in cuſtodia beatus Cyriacus, & iam de eo obliuio eſſet facta, multi Chriſtiani pergebant ad eum in cuſtodiam, & cęci illuminabantur, atque infirmi ſalui fiebant à languoribus ſuis. Intereà cœpit vrgeri Artemia Diocletiani filia à dæmonio. Hoc cùm nunciatum fuiſſet Diocletiano Auguſto, intrauit ad eam in cubiculum: & eccè ipſe dæmon clamare cœpit per Artemiam præſente Diocletiano: Niſi venerit Cyriacus diaconus, non exeo. Confeſtìm autem miſit Diocletianus ad eum in cuſtodiā, vbì erat incluſus & conſtrictus cum Largo & Smaragdo, & eiecit eum de cuſtodia. Et cùm præſentatus ei fuiſſet, rogabat eum, vt intraret ad filiam eius.

Papias & Maurus pimuntur.

*Nymphas.

Cumque intrâſſet ad eam Cyriacus, dixit: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti p-

cipio

cipio tibi,vt exeas ab ea. Dæmon autem reſpondit per os Artemiæ, dicens : Si vis vt exeam,da mihi vas,vbi ingrediar. Dicit ei Cyriacus: Si potes,eccè corpus meum ingredere. Reſpondit diabolus : In vas tuum non poſſum ingredi,quia vndiquè clauſum & ſignatum eſt. Dicit ei Cyriacus : In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti crucifixi exi,vt fiat vas mundum ſuperuenienti ſpiritui ſancto. Et dixit ad Artemiam: Filia, crede in Deum patrem omnipotentem, & in Ieſum Chriſtum filium eius, vnicum Dominum noſtrum. At ille exclamauit, dicens: O Cyriace,ſi hinc me eijcis,in Perſidem te faciam venire. Dicit ei Cyriacus : In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti,exi. Tunc exclamauit Artemia, dicens: Per ipſum nomen te coniuro, vt me baptizes: quia video de longè Dominum, quem tu prædicas beate Cyriace. Et tenentes manum eius beatus Largus & Smaragdus,leuauerunt eam. Altera autem die ſecundùm conſuetudinem catechizauit eam,& allatam aquam benedixit ſanctus Cyriacus, & baptizauit eam præſente matre ſua Serena Auguſta. Ab eodem die ſemper dicebat Serena filiæ ſuæ,vt fideliter amaret religionem Chriſtianam. Poſt menſes verò decem & annos duos, explicata fabrica thermarum cum gloria, cœpit Diocletianus Auguſtus benè habere Cyriacum diaconum, & donauit ei domum,& præcepit,vt ſecurus viueret in vrbe Roma,faciente Serena vxore ſua. *Artemia fit Christiana.*

Poſt paucum verò tempus,venit legatio à rege Perſarum ad Diocletianum Auguſtum,vt Cyriacum diaconem ad eum dirigeret : quia filia eius à dæmonio vexabatur. Diocletianus verò videns tantam ſupplicationem Saporis regis Perſarum, præcepit vxori ſuæ Serenæ,vt rogaret ad ſe venire Cyriacum diaconem. Et cùm veniſſet Cyriacus ad Serenam Auguſtam,dixit ei legationem Saporis regis Perſarum,ſicut dixerat ei Diocletianus Auguſtus maritus ſuus. Dixit ei Cyriacus diaconus : Cum auxilio Domini mei Ieſu Chriſti ſaluatoris, vadam ſecurus. Itaque Serena Auguſta Chriſtianiſſima dedit ei vehicula, vel neceſſaria quæque in naui, & cum Largo & Smaragdo perrexit vſque in Perſidem : milites verò cum veredis ibant. Beatus autem Cyriacus cum baculo ſuo pergens, iugiter pſallebat Domino, vſquedùm perueniret ad Saporem regem Perſarum. Cumque præſentati fuiſſent regi Cyriacus diaconus,& Largus & Smaragdus, dixit ad eos : Quis ex vobis dicitur Cyriacus diaconus? Et vt cognouit,quis eſſet diaconus,adorauit eum,rogauitque vt introiret in cubiculum ad filiam eius,nomine Iobiam. Eadem hora exclamauit diabolus ex ore puellæ, & dixit ad Cyriacum:Quid eſt Cyriace? Reſpondit Cyriacus : In nomine Domini mei Ieſu Chriſti præcipio tibi immunde ſpiritus,exi,& iam vltrà non reuertaris in eam. Reſpondit diabolus : Fatigatus es. Reſpondit Cyriacus : Ego huc véni in nomine Domini mei Ieſu Chriſti,cuius auxilio non ſum fatigatus, ſed in omnibus gubernatus. Dicit ei diabolus:Tamen ego te perduxi,ad quod volui. Cyriacus autem diaconus cùm vidiſſet puellam fatigari,proiecit ſe in pauimentum,orās & flens & dicens : Imperat tibi Dominus meus Ieſus Chriſtus,quem confeſſus es,vt exeas. Reſpondit diabolus : Da mihi vas,quod ingrediar. Sāctus Cyriacus dixit : Dominus Ieſus Chriſtus,Deus de Deo, imperat tibi vt exeas. Et eccè cum vlulatu magno exiens,clamabat in aëre,dicens : O nomen terribile,quod me coarctat exire. Et ab eadem hora ſalua facta eſt Iobia. Tūc beatus Cyriacus dixit ei : Filia,crede in filium Dei,& ſemper ſana eris. Reſpondit Iobia:Ego credo in Dominum Ieſum Chriſtum, quem prædicas. Et fecit eam catechumenam more ſolito,& catechizauit eam.& allata aqua,depoſuit eam nudam in concham argenteam : & benedixit aquam, & dixit ei:Iobia, credis in patrem & filium & ſpiritum ſanctum? Reſpondit: Credo. Et dixit ei : Credis carnis reſurrectionem? Reſpondit:Credo:Et leuata de concha,cœpit dicere Iobia : Verè Dominus Ieſus Chriſtus,quem prædicat beatus Cyriacus,ipſe eſt Deus. Eadem hora omnes affines eius baptizati ſunt, & ipſe rex baptizatūs eſt, & alij promiſcui ſexûs,numero quadringenti & viginti. Tunc rex multa dona vel pecunias obtulit beato Cyriaco. Cui ſanctus Cyriacus dixit:Nos gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti precio non offerimus,ſed fide æſtimamus. Et nihil accepit,ſed tantùm pane & aqua cū Largo & Smaragdo vſus eſt. Poſt dies autem quadragintaquinque aſſcendentes nauim, cum commendationibus epiſtolarum reuerſi ſunt Romam. Quem cum grandi honore ſuſcepit Diocletianus Auguſtus cum vxore ſua & filia : & cœpit habitare cū Largo & Smaragdo in domo,quā ei donauerat Diocletianus iuxta thermas Diocletianas. Hinc poſt menſes duos am- *Cyriacꝰ expellit dæmonē à filia regis Perſarū.* *Iobia baptizatur,& pater eius &c.*

 bulauit

bulauit Diocletianus Auguſtus ad Dalmatiam:ibique ægritudine fatigatus,per teſta-
mentum fecit cohæredes filios ſuos,& mortuus eſt. Hoc audiens filius eius Maximia-
nus Auguſtus,præcepit vt Chriſtiani,vbicunquè inuenti fuiſſent,punirentur. Et zelo
ductus propter ſororem ſuam Artemiam, miſit & tenuit Cyriacum diaconum,poſu-
itque in cuſtodia,& pręcepit,vt in die proceſſionis ſuę,ad exemplum Chriſtianorum,
Cyriacus nudus & catenis obligatus ante rhedam eius traheretur. Veniens autem in
die proceſſionis ſuæ Marcellus epiſcopus, obtulit ſe Maximiano Auguſto, dicens ei:
Pietati tuæ ſuggero,ſeruos Dei,qui orant pro regno ſuo & pro Rep. quarè trucidas?
Tunc iratus Maximianus Auguſtus,præcepit vt fuſtibus cæderetur & expelleretur ab
Vrbe Marcellus epiſcopus. Et Carpaſio vicario mandauit in hæc verba: Audi Carpa-
ſi : Cyriacum ſacrilegum, qui carminibus & incantationibus magicis ſuadet homini-
bus Chriſtum confiteri,diuerſis pœnis afflige,ſi non libamina dijs obtulerit. Mittens
autem Carpaſius vicarius ad cuſtodiam,adduxit Cyriacum diaconum,Largum,Sma-
ragdum & Creſcentianum,& iuſſit eos in Tellure præſentari. Quibus & dixit: Quarè
non obauditis præceptis principum,& offertis libamina dijs immortalibus? Reſpon-
dit Cyriacus cum Largo,Smaragdo & Creſcentiano:Nos Domino Ieſu Chriſto liba-
mina offerimus. Carpaſius vicarius dixit:Quod vobis iubetur,facite. Senectus tua al-
ba facta eſt Cyriace,ſed modò eam iuuenem faciam. Et iuſſit picem liquari:& cum li-
quata fuiſſet,pręcepit vt in caput beati Cyriaci diaconi funderetur. Ille aũt clamabat,
dicens: Gloria tibi Domine, qui nos ſeruos tuos dignatus es cæleſtis regni portas fa-
cere introire. Dicit & alijs Carpaſius:Num ſacrificatis,aut peribitis ſicut perfidus Cy-
riacus? Dixerũt: Nos peccatores Domino Ieſu Chriſto noſmetipſos ſacrificium offe-
rimus. Tunc Carpaſius vicarius adduxit in conſpectum ſuum eculeum,& iuſſit ſuſpẽ-
di in eo Creſcentianum,in conſpectu Cyriaci, Largi & Smaragdi. Et cùm diù trahere-
tur neruis,& fuſtibus & vnguibus raderetur,voce magna clamauit,dicens: Gloria tibi
Domine Ieſu Chriſte, qui nos ad gratiam tuam dignatus es euocare. Carpaſius dixit:
Creſcentianus reddit animam.
Date flammas ad latera eius. Et cùm diù incendio conſtrictus vreretur,emiſit ſpiri-
tum. Cuius corpus iuſſit iactari ante cliuum vrſi,in platea ante tẽplum Palladis. Ipſa
nocte venit Iohãnes presbyter,& collegit corpus eius,& ſepeliuit in cœmeterio Pri-
ſcillæ, in arenario via Salaria,octauo Calend. Decembris. Poſt mortẽ autem Creſcẽ-
tiani,retruſit in cuſtodiam Largum & Smaragdum & Cyriacum. Poſt dies verò qua-
tuor reſedit in eodem loco in Tellure, & præcepit ſibi præſentari Cyriacum diaconẽ,
cui ſic dixi: Quarè dies ſenectutis tuę cum tormentis ad inferos deducis? Cyriacus re-
ſpondit: Ego ſemper ꝑ Chriſto mori optaui. Dicit ei Carpaſius: Sacrifica dijs immor-
talibus,& viues. Cyriacus reſpondit: Sacrificent eis,qui non cognouerunt creatorem
ſuum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Tunc iuſſit eum in cataſta extendi,& a-
trahi neruis,& fuſtibus cædi. Cyriacus autem clamabat, dicens: Miſerere mihi pecca-
tori Domine Ieſu Chriſte. Eodem die nunciauit Carpaſius vicarius Maximiano Au-
guſto omnia,quę exercuerat in ſanctos Dei. Iratus ergò Maximianus,iuſſit omnes vin-
Cyriacus capite plexus cum alijs 21.
ctos,qui erant in cuſtodia,vnà cum Cyriaco capite truncari. Et,data ſententia, ducti
ſunt cum Cyriaco diacono ꝓmiſcui ſexûs viginti & vnus, & decollati ſunt via Salaria
intrà thermas Saluſtij foras muros. Quorum corpora collegit nocte Iohãnes presby-
Artemia necatur.
ter,& ſepeliuit alios in eadem via:ſanctum verò Cyriacum collegit,& commendauit
ſub die xvij. Calend. Aprilis. Ipſo tempore Maximianus interfecit ſororem ſuam Ar-
temiam. Poſt dies autẽ octo,veniẽs Marcellus epiſcopus cum Lucina matrona Chri-
ſtianiſſima,condiuit corpora ſanctorum cum aromatibus & linteaminibus, & impo-
ſuit noctù in pauone cum eunuchis ſuis:& ſuſtulit indè, vbì commendata fuerant,&
tranſtulit cum ſancto Cyriaco in prædium ſuum via Oſtienſi,milliario ab vrbe Roma
ſeptimo,vbì requieſcunt in ſarcophagis lapideis,quos manu ſua recondidit beata Lu-
cina in pace, vj. Idus Auguſti. Eodem tempore beata Lucina fecit donationẽ de fa-
cultate ſua & ex oĩbus q̃ habuit,eccleſiæ catholicæ. Hoc audiens Maximianus Augu-
ſtus,indignatus ꝓſcriptione eã dãnauit. Illa aũt rogauit ſanctũ Marcellũ epiſcopũ, vt
domum eius eccleſiam conſecraret. Quod cũ omni deuotiõe fecit Marcellus epiſco-
Nota de Miſſarum celebratiõe.
pus: At vbì freqũeter in eadem domo Miſſas celebrâſſet in media ciuitate via Latina,
& audiret hoc Maximianus Auguſtus, iratus p̄cepit,vt in eadẽ eccleſia planeæ ſterne-
rentur ad animalia ſtabulanda, & eundẽ Marcellũ epiſcopũ ad ſeruitium animalium
depu-

deputauit cum cuſtodia publica. Vbì etiam poſt multos annos ſeruiendo emiſit ſpiritum, ſeptimodecimo Calend. Februarij. Cuius corpus rapuit Iohannes preſbyter noctù cum beata Lucina, & condiuit cũ aromatibus, & ſepeliuit in cœmeterio Priſcillæ via Salaria, non longè ab vrbe Roma, milliario tertio, vbì requieſcit in pace. Marcelli Papæ felix obitus.

Eodem tempore Maximianus Auguſtus præcepit ad ſe venire Carpaſium, & interrogauit eũm de diſcuſſione & nece ſanctorum. Et cùm vidiſſet Carpaſius placatũ ſibi Maximianum, petijt ab eo domum beati Cyriaci. Qui confeſtim quod petebatur, ei conceſſit: Et cùm introîſſet in eandem domum, quam donauerat beato Cyriaco Diocletianus Auguſtus, inuenit locum, vbì ſanctus Cyriacus fontem ædificauit, quem conſecrauit beatus Marcellus epiſcopus, vbì frequenter baptizabat ſanctus Cyriacus venientes ad fidem. Tunc Carpaſius vicarius paganus crudeliſſimus, cùm in eadem domo inueniſſet baptiſterium, fecit in loco eodem balneum, quaſi ad deridendam legem Chriſtianorum. Vbì frequenter meretrices & ſcenici lauacra ſibi exhibebant, turpi lucro gaudentes in loco ſanctificato. Et cùm frequenter iſta fierent ab impijs & ſceleratis, quadam die cùm ſe lauiſſent, & exhiberent ſibi epulas, exeunte Carpaſio de balneo cum multis ſceleratis, decem & nouẽ cum Carpaſio vicario ſubitò ceciderũt, & mortui ſunt. Ab eodem die clauſerunt balneũ, & factus eſt timor magnus in eadem regione vſque in hodiernum diem. Sanctorum verò corpora, hoc eſt, Cyriaci, Largi, Smaragdi, Creſcentiani, Mamiæ & Iulianæ, ſepulta ſunt via Oſtienſi milliario ab vrbe Roma plùs minùs octauo: vbì orationes eorum florent nunc & ſemper, & quouſquè mundus iſte voluitur, regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. FVRSEI, CVIVS PRAECLARE ET PROLIXE MEMINIT BEDA VENERABILIS LIB. 3. CAP. 19. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum: vbi etiam multa ad verbum ex hac recitat vita.*

FVit vir vitæ venerabilis, Furſeus nomine: nobilis quidem genere, ſed nobilior fide: ſeculi dignitate inter ſuos clarus, & in diuinorum gratia munerum præcipuus. Huius viri infantia, claris quibuſdã miraculorum præſagijs apparentibus, pollebat. Summis etiam ſacerdotibus per diuinam prouidentiam commiſſus, ſacris literis & monaſticis erudiebatur diſciplinis. Creſcente verò ætate, gratia prouidentiæ erga illum bonorum affectuum quotidiè creſcebat. Erat forma præcipuus, corpore caſtus, mẽte deuotus, affabilis colloquio, amabilis adſpectu, prudẽtia præditus, temperantia clarus, in interna fortitudine firmus, cenſura iuſtitiæ ſtabilis, longanimitate aſſiduus, patientia robuſtus, humilitate mãſuetus, charitate ſolicitus, & ità eum decor ſapientiæ adornabat, vt ſecundùm Apoſtolum, ſermo illius ſemper in gratia ſale eſſet conditus. Bonorum ergò operum gratia plenus, patriam parenteſque relinquẽs, ſacræ ſcripturæ ſtudijs aliquot vacabat annis: inſtructuſque, monaſterium in quodam conſtruxit loco, vbì vndiquè religioſis confluentibus ad eum viris, aliquos etiam parentum ſuorum pia ſolicitudine euocare curauit. Hac ex cauſa dum patriam parenteſque viſitare ꝓperaret, vt inter illos ſacri verbi ſemina ſpiritualibus ſeminaret eloquijs, quadam die corporis ægrotantis moleſtia corripitur, ac deindè ad paternam, amicis ſuggerentibus, commigrauit domum. Ille verò malè habens, ſuperque alterius manum innitens, quò volebat perrexit: & haud longè à domo veſpertinalem exorſus pſalmodiam, & orationi intentus, tenebris ſubitò circundatus ſtetit. Nec enim pedes mouere infirmatus valebat, ſed quaſi iam mortuus, ad proximam deportatus eſt caſam. Et cùm ſe tenebrarum caligine circundari vidiſſet, quatuor manus ſuper ad ſe extenſas conſpexit, quæ tenentes illum per brachia, niueis ſubuolabant pennis. Manus quippè ſub pennis erant, quæ illum ex vtraque parte ſuſtinebant, & quaſi per caliginẽ angelica cernebat corpora. Altiùs verò perueniens, mirifico ſplendentes fulgore, facies ſan-

16. IANVAR.

Eius egregiæ virtutes & dotes.

Coloſ. 4.

Viſio mirabilis.

ctorũ cernebat angelorũ:vel, vt certiùs dicã, claritatẽ eximiæ lucis ex ipſis angelicis intuebatᷣ cõſpectibus,nec aliqd corporeũ,nisì luminis claritatẽ potuit videre. Tertiũ quoq; angelũ,armatũ ſcuto cãdido,& fulgureo gladio,claritate p̃cipuũ ſe p̃cedere cõſpexit. Hi tres cœlicolæ, ſplẽdentes pari fulgore, miręſuauitatis dulcedinẽ alarũ ſonitu,carminũ modulamine,cõſpectûs pulchritudine,illius animæ inferebãt. Canebant
Pſal.83. aũt vno incipiẽte::Ibũt ſancti de virtute in virturẽ,videbitᷣ Deus deorũ in Siõ. Eratq; in carmine eleuatio,& ad finẽ poſitio. Audiebat quoquè aliud quaſi ignotũ canticum multorũ milliũ angelorũ,vndè pauca vix poterat intelligere:hoc eſt, Exiêrũt aũt obuiã Christo. Facies verò oĩm,inquãtùm intelligere potuit,erat lucida,angelorumque parẽ ſimilitudinẽ videbat:quanuis ꝓpter claritatẽ luminis,pſpicuè diſtinctionẽ corporeæ nõ poſſet videre formæ. Tũc vnus ex ſupernis agminibus armatũ p̃cedentem angelũ iuſſit ad corpus venerandũ reducere virũ, ſuamq; ſecũ deferre debere ſolicitudinẽ. Protinùs ergò ſancti obediẽtes angeli,quò venerãt,iter repedârũt. Tunc primò vir ſanctus ſe corpore exutũ cognoſcẽs,à ſanctis comitibus quò ſe deferãt,ingrit: ſanctusq; angelus à dextris conſiſtens, dixit eum oportere propriũ corpus ſuſcipere, quoadusq; debitã reportaret ſolicitudinẽ,Tuncq; vir ſanctus tędio affectus ſeparãdi à ſocietate angelica,dixit ſe ab eis ſeparari noluiſſe. Angelus verò Dñi ſanctus reſpõdit:
Ibidèm. Ad te,cõpleta p̃dicta ſolicitudine,ſuſcipiendũ reuertemur, cantabantq; dimidiũ verſiculũ, Videbitur Deus deorũ in Sion. Tũc aũt qualiter anima corpus intrauerit,huius carminis ſuauitate lætificata,intelligere non potuit. Tuncque in pullorum cantu, roſei coloris vultu perfuſus, in momẽto temporis, angelicis ceſſantibus carminibus, audiuit verba admirantium plangentiumq;,qui veſtimenta ſuperpoſita remouentes, denudauerunt faciem eius. Tunc vir Domini circunſtantibus dixit: Quid,ſtupentes, ſonos inquietos emittitis? At illi reſpondentes, omnem rei referebant ei ordinem, qualiter veſpertinali hora tranſiſſet, & quomodò vſque ad gallorum cantus corpus exanime in medio ſeruáſſent. At ille ſedens,angelicamque claritatem ac dulcedinem mente reuoluẽs,de quali ſolicitudine admonitus fuiſſet,pertractãs,mœſtus iam erat, quòd non habebat ibidèm ſapientem hominem, cui ea, quæ viderat, clårè exponere potuiſſet,nè reuertentibus angelis, eum inuenirent imparatum: petijtque & accepit ſacri corporis & ſanguinis communionem,vixitque infirmus ipſo die & altero. Media verò nocte tertia feria,parentibus & cognatis,multisque vicinis illuſtrem virum
Rurſùs mira ei offertur viſio. viſitantibus,tenebris irruentibus,pedes eius frigore ingrauati duruerunt,manibusq; in oratione extenſis,lætus excepit mortem. Recordabatur enim iocundiſſimæ viſionis,quam per eadem ſigna viderat anteà:decidensque in lectum, quaſi ſomno grauatus,audiuit horribiles magnæ multitudinis voces,clamãtium atque illum exire compellentium: apertisque oculis,nullum nisì tres ſupradictos ſanctos vidit angelos,duos vtroque latere poſitos,tertium verò armatum ad ſuum ſtetiſſe caput. Mirumque in modum humanis conſpectibus ac vocibus priuatus, ſanctos angelos vidit,ac illorum cantica cum omni ſuauitatis dulcedine audiebat. Tunc angelus Domini, qui à dextris eius erat,conſolans eum,dixit:Noli timere,defenſionẽ habens. Leuantibusq; eum angelis,nihil tecti aut domûs adſpiciens,vlulatusque & clamores dęmoniorum trãſiens,audiuit vnum ex illis dicẽtem:Antecedamus,ante faciemq; illius bella commoueamus. Tunc vidit nigram nubem, à ſiniſtra parte criſpantem, ante faciem illius bellicam aciem conſtituentem. Corpora dæmonum, inquantùm animæ illius apparere poterant, plena deformitate & nigredine erant, collo extento, macie ſqualentia,ac omni horrore plena,capite in ſimilitudinem cacabi intumeſcẽte. Qñ verò volabãt, vel qñ pugnabãt, nullã corporis formã, nisì horribilẽ & volaticã vmbrã videre poterat. Sed qs prudentiũ lectorũ ignorat, hæc etiã de immũdis ſpiritibus ad terrorẽ vidẽtis animæ fieri? Et facies eorũ nunq̃ potuit videre ꝓpter horrorẽ tenebrarũ, ſic
Dæmones cum angelo pugnant. ut nec ſanctorũ angelorũ ꝓpter nimiã claritatẽ. Bellicantia verò dæmonia ignitas ſagittas iactabant contra illos, ſed angelico ſcuto omnia tela nequiſſimi extinguebantur. Cadebant verò aduerſarij ante conſpectum pugnantis angeli,qui quaſi rationem poſuit cum eis,dicens: Nolite tardare iter noſtrum, quia hic homo non eſt particeps perditionis veſtræ: contradicente aduerſario ac blaſphemante,iniuſtum eſſe Deo,hominem peccatoribus conſentientem,nihil damnationis habere,cùm ſcriptum ſit:Nõ
Rom.1. ſolùm qui faciunt,ſed etiam qui conſentiunt facientibus,digni ſunt morte. Pugnante verò

verò angelo, exiſtimabat vir ſanctus, clamorẽ pugnæ & vociferantium dæmoniorũ in omi terra audiri. Cumq; victus ſatanas, ſicut cõtritus coluber, caput releuâſſet venenoſum, dixit: Ocioſos ſermones ſæpè protulit, non debere eum illæſum vita perfrui beata. Sanctus angelus dixit: Niſi principalia protuleritis crimina, ꝓpter minima non peribit. Accuſator antiquus dixit: Niſi remiſeritis hominibus peccata eorum, nec pater veſter cæleſtis dimittet vobis peccata veſtra. Sanctus angelus reſpondens, ait: Vbi ſe vindicauit, vel cui iniuriam fecit? Diabolus dixit: Nõ eſt ſcriptum, Si vindicetis: ſed, Si non remiſeritis de cordibus veſtris. Sanctus angelus excuſans, dixit: Indulgentiam in corde habuit, ſed conſuetudine humana continuit. Diabolus reſpondit: Sicut accepit malum ex conſuetudine, ità accipiet vindictam à ſuperno iudice. Sanctus angelus dixit: Iudicemur ante Deum. Ter victus inimicus, viperea reſtaurat venena, dicẽs: Si iuſtus eſt Deus, hic homo non intrabit in regnum cęlorum. Scriptum eſt enim: Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Hoc verbum minimè impleuit. Sanctus angelus dixit: Iudicemur ante Dominũ. Pręliante ſancto angelo, contriti ſunt aduerſarij. Tunc ſanctus angelus, qui à dextris eius erat, dixit: Reſpice mundum. Tũc vir ſanctus reſpexit, & vidit vallem tenebroſam ſub ſe in imo poſitam, & vidit quatuor ignes ibidèm in aëre, aliquibus ſpatijs à ſe diſtantes. Dixitque rursùm ſanctus angelus: Qui ſunt hi ignes? Vir Domini ſe neſcire reſpõdit. Cui angelus ſanctus dixit: Hi ſunt quatuor ignes, qui mundum ſuccendunt, poſtquàm in baptiſmo homini omnia peccata dimittuntur, per confeſſionem & abrenunciationem diabolo, & operibus eius & pompis. Vnus eſt mendacij, cùm hoc, quod in baptiſmo abrenunciare ſatanæ & omnibus operibus eius promiſerunt, minimè implent. Alter cupiditatis, cùm mundi diuitias amori cæleſtium præponunt. Tertius diſſenſionis, cùm animos proximorum etiam in ſuperuacuis rebus offendere non formidant. Quartus impietatis, cùm infirmiores ſpoliare & eis fraudem facere pro nihilo ducunt. Ignis verò creſcens in maius, effectus eſt vnus, & illi appropinquabat: timensque ignem minacem, ſancto angelo ſecum loquenti ait: Ignis mihi appropinquat. Cui reſpondit angelus: Quod non accendiſti, non ardebit in te. Licèt enim terribilis ſit & grandis iſte ignis, tamen ſecundùm merita operum ſingulos examinat: qa vniuſcuiuſq; cupiditas in iſto igne ardebit. Sicut enim corpus ardet per illicitam voluptatem, ità & anima ardebit per debitam pœnam. Tunc vidit ſanctum angelum præcedentem ignem, flammamque diuidere in duos muros vtroque latere: & duo ſancti angeli erant vtroque latere, ab igne qui defendebant eum. Vidit quoquè quatuor dæmonia immunda, per ignem volantia, bellum horribile in medio ignis conſtruentia. Et dixit vnus ex illis: Seruus, qui ſcit voluntatem Domini ſui, & non facit digna, plagis vapulabit multis. Sanctus angelus reſpondit: Quid enim iſte de voluntate Domini ſui non adimpleuit? Satanas reſpondit: Dona iniquorum recepit. Sanctus angelus reſpondit: Credidit enim quòd vnuſquiſque eorum egiſſet pœnitentiam. Diabolus dixit: Antè debuit probare pœnitentiæ perſeuerantiam, & ſic fructus ſuſcipere. Munera enim excæcant oculos ſapientium, & peruertunt verba iuſtorum. Sãctus angelus reſpõdit: Iudicemur ante Dñm. Fallax diabolus ſuccũbens, in blaſphemias cõtra authorẽ erupit, dicẽs: Vſq; nunc æſtimauimus Deum eſſe veracẽ. Sanctus angelus reſpõdit: Quid eñ aliud eſt? Procaciſſimus dęmõ dixit: Quia omne delictum, quod nõ purgat ſuꝑ terrã, in cælo eſſe vindicandũ ꝓmiſit, ꝑ Eſaiam prophetã clamãs: Quòd ſi nolueritis, & me ad iracundiã ꝓuocaueritis, gladius deuorabit vos. Hic homo nõ purgauit delicta ſua in terra, nec vindictã hîc recipit: vbi eſt ergò iuſtitia Dei? Sanctus angelus increpãs in eos, dixit: Nolite blaſphemare, dum neſcitis occulta Dei iudicia. Diabolus reſpondit: Quid enim hic occultũ? Sanctus angelus dixit: Quandiù ſperatur pœnitentia, comitatur hominem diuina miſericordia. Satanas reſpõdit: Sed nullus tñ hîc eſt locus pœnitentiæ. Angelus reſpondit: Profunditatẽ myſteriorũ Dei ignoratis: fortaſsè etenim erit. Diabolus dixit: Diſcedamus ergò, dũ iudicãdi ratio nõ eſt. Alius verò ſatellitũ eius dixit: Adhuc reſtat illi anguſta porta, ꝑ quã niſi pauci non intrãt: ibì illũ ſuꝑare poterimus: Diliges ꝓximũ tuũ ſicut teipſum. Sãctus angelus reſpõdit: Vir iſte in ꝓximos ſuos oꝑatus eſt bona. Aduerſariꝰ reſpõdit: Nõ ſufficit operari bona, niſi etiã ſicut ſemetipſum ꝓximũ dilexerit. Sãctus angelus reſpõdit: Fructꝰ dilectiõis, eſt bona oꝑari: qa Deꝰ reddet vnicuiq; ſecũdùm oꝑa ſua. Improbꝰ dęmõ di-

Nota improbas dæmonum accuſationes.

Matt. 6.

Matt. 18.

Ibidèm.

Quatuor ignes, mundum inflammantes.

Luc. 12.

Deut. 16.

Eſa. 1.

Rom. 2.

xit: Sed qa verbũ Dei diligẽdo nõ impleuit, dãnandus eſt. Pugnãte turba nefanda, ſancti angeli victores fuêre. Victus ſex vicibus diabolus, more ſuo in blaſphemiã erupit, dicẽs: Si Deus iniquus nõ eſt, & ſi mẽdaciũ, & verborũ illius trãſgreſſio ei diſplicet, vir iſte pœnarũ expers nõ erit. Promiſit enim ſeculo abrenunciare, & econtrariò ſeculũ dilexit, cõtra Apoſtoli prçceptũ, dicentis: Nolite diligere mundũ, neq; ea q̃ in mundo ſunt. Virum ergò hũc nec ꝓpriæ ſpõſionis ſermo, nec apoſtoli ꝓhibuit ſentẽtia. Sanctus angelus reſpõdit: Nõ ſibi ſoli ea, q̃ ſunt ſeculi, ſed om̃ibus indigẽtibus diſpenſanda dilexit. Nefandiſſimus diabolus dixit: Qualicunq; modo diligatur, cõtra p̃ceptũ diuinũ eſt, & cõtra ſponſionẽ Chriſtianitatis in baptiſmo. Victis aduerſarijs, angelis vincẽtibus, rursùs diabolus ad callidas cõuertitur accuſatiões, dicẽs: Scriptũ eſt, Niſi annũciaueris iniquo iniqtatem ſuã, ſanguinẽ eius requirã de manu tua. Hic nõ annũciauit dignè peccãtibus pœnitentiã. Sãctus angelus reſpõdit: De hoc enim tẽpore ſcriptũ eſt: Prudẽs in tẽpore illo tacebit, qa tẽpus peſſimũ eſt. Qñ eñ auditores deſpiciũt verbũ, lingua etiã doctoris loq̃ p̃peditur, dum videt ꝙ audita p̃dicatio deſpicitur. Accuſator antiquus reſpõdit: Ille tñ vſq; ad paſſionem annunciare debet, nec cõſentire, nec tacere. In omni verò contradictione dæmonum prævalida nimìs extitit pugna, donèc iudice Dño triumphantibus eius angelis, contritis deuictiſque aduerſarijs, immẽſa claritate vir ſanctus circunfulſus eſt, ſanctorumque angelorũ choris concinentibus: Nullus labor durus videri debet, nullum longum tempus, quo gloria æternitatis acquiritur, quæ lætitia ſimul & dulcedine cõpletur. Tunc ſursùm adſpiciens, vidit immenſa agmina, eximia claritate fulgentia, angelorum præcedentium, ſanctorumq; hominum aduolantia, quaſi alis immenſæ coruſcationis circũdantia eum, omnemq; formidinem ignis ac deformiũ ſpirituũ terrores ꝓcul abijciẽtia. Cõſpicit verò duos venerabiles viros illius prouinciæ, in qua ipſe vir Dñi Furſeus notus erat: quos vides obiſſe credebat. Hos p̃ſules cunctorũ memoria vſq; ad noſtra tẽpora celebrat: propius q; ad ſe accedẽtes vidit, ac familiariter ꝓpria dicẽtes nomina: q vocabant Boeanus & Meldanꝰ: & loq cũ eo cœperũt. Tũc adſpiciebat magnã cæli ſerenitatẽ, & duos angelos ꝓximam cæli iocũditatẽ repetẽtes, quaſi ꝑ oſtiũ intrãtes æthereũ, ac repẽtè circa illos magnitudinẽ claritatis, & quaſi ꝑ quatuor choros cantantiũ multitudine ſanctorũ ac dicentiũ: Sãctus, ſanctus, ſanctus, Dñs Deus Sabaoth. Tũc aĩa illius dulcedinẽ ſupnæ modulatiõis ac ſonitũ ineffabilis lætitiæ, intrà cælũ ſonãtis intendente, circunſuderũt eã agmina angelorũ, ſtãtia à dextris eius, de q̃bus vnus ait: Scis, vbi agitur hæc lętitia & gaudiũ? Illo reſpondẽte ſe neſcire, ſanctus angelus reſpõdit: Apud ſupernũ conuentũ, vndè & nos ſumus. Tũc mens oẽm laborẽ tribulationis obliuiſcẽs, immenſa cõplebatur lætitia: qa ſupna audiẽs carmina clariùs & modulatiùs reſonare, ꝓ ſe ſola decantari cõputabat, admiransq; ait: Magnũ eſt gaudiũ, hæc auſcultare carmina. Cui dixit angelus Dñi: Hoc auditu nos ꝓ miniſterio diſpenſationis humanæ ſæpè priuamur, & quod nos annunciando laboramus, dæmonia humana corrumpendo corda diſſipant. Rurſùmque angelus Domini beato viro, ad carmina cæleſtia audienda intento, loquitur: In hoc cæleſti regno nulla vnquàm triſtitia, niſì de hominum ꝑditione fieri poteſt. Tũc prædictos ſacerdotes cum ingenti claritate à ſecreto cæli ꝓcedere, angelica forma radiantes, & ad ſe venire conſpicit, ac ſibi ad ſeculum redire p̃cipiunt. At ille tacens, & huius nuncij triſtitia ſtupefactus, in momento reuerſus, ſanctis angelis eum reportantibus: præfati verò viri venerabiles ſpatium poſcunt cum eo loquendi, & dicunt: Quid times? Vnius diei iter eſt, quo laboraturus es. Prædicans ergò, omnibus annuncia, quia in proximo eſt vindicta. Beato autem Furſeo interrogante de mundi fine, aiunt finem creaturę etiam tunc non eſſe, quãuìs in proximo ſit: ſed famis & mortalitatis plagis humanum genus eſſe vexãdum: quod etiã ſigno Solis, cùm radios ſuos præterito anno abſcondiſſet, in modũ lunæ iugiter ſplendente ſignificatum eſt. Duo verò genera ſunt famis: vnum in abundantia ſapientiæ intelligendi verbũ Domini, & non implendi: aliud verò, tenacia mentis in abundantia diuitiarum: ſed de vna radice amaritudinis generantur. Sicut enim auarus non impletur pecunia, quia auaritiæ amaritudo non ſentit dulcedinem de perceptis bonis, inhiando ad ea, quæ illicita ſunt: ſic etiam ſermonis Dñi dulcedinẽ, malitiæ amaritudine occupatæ & detẽtę nõ ſentiũt animæ. Mortalitas verò ꝓpter Dei patientiã, modicùm q̃dẽ detenta eſt: ſed quicũque hæc ſigna videt, vel monita ſanctæ ſcripturæ deſpicit, ſi non egerit

1.Ioan.2.

Ezec. 3.

Amos 5.

Sententia memorabilis.

Famis duo genera.

egerit pœnitentiam,mors illius proxima eſt. Et quâuìs omnibus diuina monita con-
temnentibus ſuperni iudicis ira iamiam immineat: maximè tñ ſuper doctores eccle-
ſiæ ac principes furor illius iratus eſt: quia pereunt animæ fidelium per huius mundi
illecebroſa vitia,per ſuggeſtionem militantis diaboli,per negligentiam Doctorum,p̄
mala exempla prauorum principum. Doctores nanque,prophetarum libros cõſide-
rantes,intelligant,& quale ſit hoc tempus,cognoſcãt. Viri nanq; dimidij operis ſunt: Bona ſua q̄ vitijs corrũpant.
quia per omnipotentis Dei miſericordiam alij largitatis gratiam ſunt adepti,ſed car-
nis incontinentia ſunt lubrici: Alij verò corpore quidem ſunt caſti, ſed auaritiæ æſti-
bus ſunt cupidi. Alij quoquè habent gratiam lenitatis,ſed rancore animi ſunt puſilla-
nimes. Alij aũt non recordando iniurias ſuas,citò ignoſcunt:ſed minùs cor cautè cu-
ſtodiendo citiusq; iraſcendo,rixas prouocant. Alij quod Deus ſingulis largiendo do-
nauit,in hoc illi,quaſi ꝓprio labore acq̄rentes,gloriantur. Alij verò dum q̄ impugna-
bãt,eos deuicerũt, corde vigili & bonorũ operũ ecõtrà inſtãtia eos vincere omittũt.
Sũt quoq; nõnulli, q̄ ſpiritalibus vitijs impugnanẽ: ſed his omiſſis corpus in abſtinẽ-
tia affligũt,Verbi gratia:Nocturnas illuſiones pati,magnũ crimen exiſtimãt:ſupbiam
verò q̃ angelos de ſupernis deiecit, ꝓ nihilo cõputant:auaritiã, q̃ primũ hominem de
paradiſi expulit amœnitate,nõ execrant̃:nec inuidiã, p̄ quã parricida Cain,fratrẽ ſuũ Gen.4.
Abel interfecit: Falſum quoquè teſtimoniũ,ꝑ quod Saluator dãnatus eſt,aut blaſphe
miã nõ execratur:nõ conſiderãt,quales vel quãtæ vindictę ſup eos,q̄ talia egerint,vẽ-
turæ ſunt. Multi em̃ cibis, quos Deus ad ꝑcipiendum cũ gratiarũactione creauit,ab-
ſtinẽntes,hęc nefanda quaſi licita ſumũt:hoc eſt,ſupbiam,auaritiã,inuidiã,falſum te-
ſtimoniũ,blaſphemiã: ꝑ q̃ detrahẽdo,quaſi carnes ꝓximi cũ ſanguine illius comedũt:
& q̃ leuiora ſunt in Dei iudicio,grauiora iudicãt: grauia verò,leuiora putant. Omnis
ergò doctor ſingulis vitijs cõgrua debet opponere medicamẽta. Nã q̄ hęc vitia leuio- Vitia cõtrarijs curanda virtutibus.
ra eſſe aut gula aut fornicatione exiſtimat,aĩarum inimicus potiùs,q̃ doctor iudican-
dus eſt. Curatio ergò ſupbiæ,eſt increpatio corã oĩbus,humiliatioq; crebra in luto &
cinere. Auaritiæ verò medicamentũ,eſt largitatis diſpenſatio in vniuerſos ꝑ beneuo-
lentiã & benignitatẽ. Medicinã aũt facit falſo teſti,humiliter cõfiteri ei,in quem falſa
cõgeſſit verba,& ab eo indulgentiã ſupplicare. Blaſphemię quoquè malũ,medicamẽ-
to ſanat̃ ꝑ humilitatẽ ſubiectionis,& ꝑ linguæ ab omni inutili locutione refrænatio-
nem,atq; ꝑ orationis inſtantiã. Cõtraria enim vitia,cõtrarijs virtutibus curant̃. Nec
ſatis eſt corpus affligere,ſi animæ à malitia & nequitia nõ curatur. Principes ergò &
doctores eccleſię Chriſti,animas fideliũ ad pœnitẽtię lamentũ poſt culpas ꝓuocent,
& eas ſpiritali paſtu doctrinæ,ac ſacri corporis & ſanguinis participatiõe ſolidas red-
dant. Nolentes verò excõmunicẽt, nè reatũ dãnationis de neglectis ſuſtineãt,vlmum
ꝓ vite,& alnũ ꝓ oliua plãtantes,dũ plùs terrenũ & infructuoſum laborẽ diligũt,q̃ cha
ritatẽ,q̃ oĩm radix eſt & culmus eſſe dinoſcitur bonorũ operũ. Cõtra doctores iratus
eſt Dñs,eõ ꝙ diuinos libros negligentes,curas huius mundi cum omni dilectione ge-
runt. Si enim legentes prophetarum dicta intelligerent,contingeret,quòd nec is,qui
à mortuis reſurrexit,plus timoris atq; compunctionis, quàm illa, audientibus infer-
re poſſet. Sed nemo eſt qui prohibeat,aut qui propellat. Rex enim & ſacerdos, vnuſ-
quiſque ſecundùm quod rectum ſibi videtur,hoc facit. Cauſa verò & radix omnium
malorum,eſt ſuperbia. Populus enim contra regentem erigitur, clerus contra ſacer- Supbia,malorum oĩm cauſa.
dotem,monachi contra abbatem,filij contra parentes, iuuenes cõtra ſeniores ſuper-
biendo diſſentiunt. Sed ſicut vnuſquiſque eorum ſubiectus, prælato ſibi non didicit
obedientiam humilitatis exhibere:ſic iuſto Dei iudicio agitur, vt illi cæteris, prælato
nullus humilietur:& quod ab illo ſuperbiẽte alius iniuſtè ſuſtinuit, ille ab alio per di-
ſtricti iudicis iuſtitiam dolẽs ſufferat. Malum ergò ſuperbiæ,quod ſupernam angelo-
rum curiam deſtruendo corruperat,præſens quoquè ſeculum inordinatè peruerten-
do deſtruit. Conuerſus quoquè ad beatum Furſeum præfatus ſacerdos Boëanus, qui
hęc diligenter perorabat,ait: Vitam tuã,creaturis Dei vtendo,ſerua:omne quod ma-
lum eſt,abnegando reſpue. Eſto ſicut fidelis diſpẽſator, nihil tibi præter victum & ve-
ſtitum vendicans,ſiſque in offerendo lucro,ſicut in augendo,temperatus.

*Qui enim ſic libenter donat, ſicut donatum ſuſcipit, os mutorum aperire pote-
rit, nihil mendicans, nulli negans. DEO odibile eſt,aliena petere,& propria re-
tinere. Pauperibus enim & vinctis conuenit petere: habentibus autem, egenis
diſpen-*

diſpenſare. Eleemoſynæ verò, nullo rogãte, diſpenſandę ſunt pauperibus. Bona quo-
què in omnes homines operanda ſunt, maximè in domeſticos fidei. Iniquorum verò
dona in pauperes & omni ſolatio deſtitutos impertiẽda ſunt. Nulla ergò diſcordia in
eccleſia Dei ſit, ſed qui in plebe ſunt, apoſtolico ordini & doctrinę ſanctę inſiſtãt. Qui
verò in monaſterijs degunt, cum ſilentio operantes, ſuum panem manducent. Sunt
verò nonnulli, qui à doctrinæ officio ſe excuſant, & propter curas ſeculi in publicum
proſiliunt. Bonum igitur quod agunt, in occulto ponentes, lucem boni exempli pro-
ximis abſcondunt: ſeculi verò cauſas ſeu contentiones in publico agentes, mortiferæ
cupiditatis venenum publicè eorum cordibus infundunt. Te ergò ipſum nec ſem-
per remotum, nec ſemper in publico decernas: ſed quandò te remotum eſſe voluẽ-
ris, omni cuſtodia teipſum ſerua, omnia diuina obſeruando præcepta. Et quandò in
publicum proceſſeris, ad animarum ſalutem, non ad huius mundi inhianda lucra ani-
mum intentum adhibeto. Sed & ſiquis tibi prima hora diei dona contulerit, & antè
veſperum pœnituerit, ſicut libens ſuſcepiſti, ità hilaris ei reſtitue. Nullam quoquè
patrimonio cuſtodiam, nullam curis huius ſeculi intenti cordis diligentiam adhibe-
as: ſed omnibus aduerſantibus vel contrarijs, puri pectoris indulgentia, bona pro
malis rependas, pro inimicis ſummum ſupplica Deum. Qui enim cordis lenitatem
contrarijs & ſibi reſiſtentibus illæſam ſeruauerit, omnium ferarum & beſtiarum fe-
rocitatem in manſuetudinem conuertit. Nullum enim boni operis ſacrificium ſic
Deo acceptabile eſt & probatum, quàm patientiſſimi cordis contra omnes iniurias
lenitatis manſuetudo, pro qua omnia aduerſa ac damna, quaſi lucra & proſpera; ſpe
futurę remunerationis lætus, Domino iuuante, ſuſcipit. Duo enim humanæ animæ
inimici eſſe probantur, diabolus & mundus: & vnuſquiſque eorum viciſsìm alterius
dilectionem inſinuat, vt per hoc, quòd anima mundi huius illecebris ſubſternitur, ab
aduerſario vincta & poſſeſſa teneatur. Vade ergò, terræ huius Hyberniæ principibus
verbum Dei annuncians, vt relicta iniquitate, per pœnitentiam ad ſalutem perueni-
ant animarum. Tum deindè excellentioribus ſanctæ eccleſiæ ſacerdotibus hæc ipſa
annuncia, quòd omnipotens Deus zelotes eſt, ſi plùs amant ſeculum, quàm ipſum;
Negligentes enim animarum vtilitates, lucris huius ſeculi deſeruiunt, & ad mortem
ſeram prædicant pœnitentiam: & tunc eorum dona ſuſcipientes, ignem de illorum
tormentis perferunt. His dictis, ſupernum illud angelorum cælo receptum eſt agmẽ,
beatoque Furſeo cum tribus angelis ſolis ad terram reuerſuro, maximus appropin-
quabat ignis. Sed angelus Domini, ſicut antè, medium diuidens findebat ignem; vi-
rumque vnum ex igne proſilientem vidit, dæmonibus illum proijcientibus: qui ve-
niens ſuper humerum eius, maxillam maxillæ eius impreſſit. Cognoſcebat autem vi-
rum, quia ei veſtimentum proprium moriens perdonauit, humerumque eius ac ma-
xillam incendens, ab angelo ſancto in ignem, vndè exijt, proiectus eſt. Angelo autem,
qui à ſiniſtris volabat, inter beatum virum & ignem ſtante, dexter illum virum ange-
lus in flammas proiecit. Tunc diabolus antiquas repetens fallacias, dixit: Nolite re-
pellere, quem antè ſuſcepit: & ſicut eius bona ſuſcepit, ſic de pœnis eius particeps eſ-
ſe debet. Angelus Domini reſpondit: Non propter auaritiam, ſed propter animam
eius liberandam ſuſcepit. Ceſſauitque ignis. Tunc dixit angelus Domini: Quod in-
cendiſti, hoc arſit in te. Si enim huius viri, in peccatis ſuis mortui, veſtimenta non ſu-
ſcepiſſes, nec pœnæ illius in corpore tuo arderent.

Prædica ergò omnibus, quòd pœnitentia agenda eſt, & à ſacerdote ſuſcipienda vſq;
in extremam horam: ſed tamen niſi pœnituerit, nihil ſubſtantiæ eius ſuſcipiendum,
nec corpus eius in ſancto ſepeliendum eſt loco. Viuo tamen prædicetur acriùs, qua-
tenùs cor illius amaritudo compunctionis tangat, tangensque purget, omnibusque
priſtinis renuncians iniquitatibus, eleemoſynas vbertìm pauperibus diſtribuat. Ni-
hil tamen exindè à ſacerdote ei prædicante ſuſcipiatur, ſed iuxta ſepulcrum eius bo-
na illius pauperibus diuidantur, nè in aliquo iniquitatis illius particeps ſit. His at-
que alijs ſanctæ exhortationis ſermonibus inſtructus, ſuper tectum eccleſiæ inter ſan-
ctos conſtitit angelos, ſuumque corpus conſiderans, nec parietes domûs, nec turbam
lugentium, nec ipſa corporis indumenta videre potuit: iubeturque ab angelo propri-
um cognoſcere & reſumere corpus.

Tunc ille quaſi ignotum cadauer timens, noluit illuc appropinquare. Cui reſpondit
ange-

Suo quiſq; munere vt fungi debeat.

Deo gratiſſimũ ſacrificium.

angelus: Noli timere hoc ſuſcipere corpus, quod ſine vlla repugnatione infirmitatis vel vitiorum expugnantium, quanuis inualidum, ſanum tamen habere poteris. Concupiſcentias enim illicitas in hac tribulatione ſuperâſti, vt vetera contra te non præualeant. Tunc vidit pectus illius corporis aperiri. Dixitque ei angelus: Reuiuiſcens corpus tuum, aqua fontis ſuperfundatur, & nullum dolorem, niſi tantùm concremationis, ſentire poteris: Benefacientemque te omnem greſſum tuum vſque in finem videbimus, & ſic te lætum beneque operantem ſuſcipimus. Exurgens autem vir ſanctus quaſi ex profunda mortis quiete, conſpiciensque parentum multitudinem vel vicinorum, ſiue etiam clericorum, ingemiſcensque magnitudinem humanæ ſtultitiæ, arduumque & difficilem tranſitum admirans, magnitudinem quoquè remunerationis peruenientibus ad beatas ſedes, ſingulis per ordinem annunciabat: cumque viua ſuperfuſus eſſet aqua, incendium inter ſcapulas illius, quod de iniquo ſumpſit viro, & in facie eius apparuit, miruimq; in modum quod anima ſola ſuſtinuit, in carne demonſtrabatur. Egreſſus indè, verbum Dei prædicabat, & ea, quæ viderat vel audierat, omnibus populis Scotorum annunciabat. Erat verò in illo incomparabilis gratia, nihil terrenum vſquàm petente, omnipotentique Deo ſe tribuente: prælatis & ſubditis, æqualibus & minoribus, magnatibus & regibus timendo: humilibus & contemptoribus ſeculi imitando, omnibus bonis amabili, iniquis & peccatoribus terribili, diuiniſque virtutibus claro. Ex obſeſſis corporibus dæmonia fugabat, & pauperes recreabat. Dumque vnius anni ſpatio Hyberniæ inſulæ populos per doctrinæ ſtudium circumire ſtuduiſſet, inſtabat dies anniuerſarius, quo viſionem à corpore ſublatus viderat, memorans ſemper vnius diei iter ſibi fuiſſe iniunctum. Multis deniquè ſapientibus ac religioſis eum comitantibus viris, eadem nocte moleſtia corporali correptus eſt, in ſoloque tantùm pectuſculo vita palpitante, vidit angelum Domini ea, quæ ad opus prædicationis ſunt congrua, ſibi annunciantem, & vnius diei iter exponentem, ac duodecim annos in opere prædicationis completurum prædicentem: quod & ità factum eſt. Completis verò annis decem, omnibus ſine perſonarum acceptione verbum Domini annuncians, & irruentium populorum multitudines non ferens, aliquantorum etiam animos inuidia ſtimulante contra ſe commotos eſſe depræhendens, relictis omnibus, quę habere videbatur, paucis cum fratribus ad inſulam quandam paruulam in mare profectus eſt, atque exindè non multùm pòſt de Hybernia peregrina litora petens, per Britannias in Saxoniam tranſuectus eſt: vbi honorificatus à Sigeberto rege & ſuſceptus, verbo Domini Barbarorum mitigabat cor. Completis verò duodecim annis, quos angelus prædixerat ſanctus, quadam infirmitate correptus, angelica fruitur viſione: vbi etiam de prædicationis inſtantia admonitus, nullum viuendi finem audiuit: tertiumque diem peregit tacendo, euangelicum præceptum admonens: Vigilate & orate: quia neſcitis diem neque horam. Quod vir Deo plenus intelligens, locum monaſterij à prædicto rege ſibi traditum accelerauit conſtruere. Quod monaſterium in quodam caſtro cõſtructum, ſyluarum & maris vicinitate amœnum, rex gentis illius Anna, ac nobiles quiq; tectis & muneribus adornârunt. His ritè geſtis, vir ſanctus ab omni ſeculi, atque ipſius monaſterij cura alienare ſe cupiens, cum ſapientibus fratribus hoc tractauit. Habuit enim ſecum reuerentiſſimos & ſpiritales viros, q exẽplo tanti viri, & in monaſterij ꝓbatione, & in diuerſis laboribus vię, ad humilitatis & charitatis gratiã ꝓfecerant, inter quos etiã germanos ꝓprios habuit, Foillanum, ſanctũ admodũ virũ, cui etiã ſancti monaſterij & animarũ dereliqt curam: alterum verò Vltanum, diuturna monaſterij ꝓbatione ad eremitalẽ vitam inſtructum, multis iam annis ab eodem electam: qui derelictis om̃ibus curis & rebus, nudus ad fratrem ſuum, qui iam theorica paſcebatur vita, ſolus profectus eſt. Labori hi duo quotidiano & orationibus continuis deſeruientes, annum integrum ibidem philoſophabantur. Tunc quibuſdam cauſis ingruentibus, à populo & rege altioris ingenij ad conſilium vocatus, immò etiam compulſus, deſideratum ſibi eremi dereliquit locum, omniaque animo peruigili tractans, ac turbatam eſſe prouinciam gentilium incurſione proſpiciens, nec ibi diuturnum monaſterialem ordinem perpenſans, ad Galliarum litora dimiſſus, ordinatis omnibus, cauſa viſendi Romam nauigauit: ibique à Francorum rege Clodoueo & Patritio Erchenaldo honorificè ſuſceptus, monaſterium in loco, quem nuncupant Latiniacum, conſtruxit.

Reducitur anima Furſei ad corpus.

Incomparabilis in Furſeo gratia.

Hanc Saxoniam, vocat Beda prouinciam Orientaliũ Anglorum.

Matt. 25.

Anna, rex Oriẽtalium Anglorum.

At

At non multò pòſt fratribus ordinatis, cum rege & patritio iter agens, infirmitate corripitur. Ibique illo diù iacente, & virorum nobilium, vel ipſius reuerentiſſimi regis viſitatione frequentato, ab ore illius ſermonis gratiam & condimentum vitæ aſſumebant æternæ. Et ſic præſentia relinquens, ad æterna migrauit regna. Corpus verò illius ab illuſtri viro Erchenaldo patritio retentum cauſa eccleſiæ, quam ſibi magno opere conſtruxerat, in villa, cui Perona vocabulum eſt, ponitur. Et quia ipſius eccleſiæ dedicatio intrà triginta parabatur dies, in quodam loco in porticum interim corpus ſanctum ſumma cum diligentia cuſtoditur, ac poſt tot dies ità illæſum inuenitur, àc ſi eadem hora de hac luce fuiſſet egreſſus. Reuerenter ergò iuxta morem propè altare reconditur, ibique annis ferè quatuor demoratur. Conſtructa verò ad orientalem partem altaris domuncula, ibi poſt tot annos immaculatum corpus à reuerentiſſimis ſubuectum epiſcopis Eligio & Autberto, transfertur ſine vlla putredine. Vbi etiam recta fide petentibus, merita illius clareſcunt diuinis virtutibus, adiuuante Domino noſtro Ieſu Chriſto, q cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

Obitus S. Furſei.

Corpus ei⁹ poſt 4. annos adhuc incorruptũ.

PASSIO BEATORVM MARTYRVM, BERARDI, PETRI, ACCVRSII, ADIVTI ET OTTONIS, DI*ſcipulorum beatiſſimi patris Franciſci.*

16. IANVAR.

SAnctorum martyrum Berardi, Petri, Accurſij, Adiuti & Ottonis feſtiua gaudia nobis, fratres chariſſimi, celebrantibus, ipſorum quoquè ordinem martyrij breuis ſermo perſtringat: vt quò illi per lucis vitæque contemptum, terrena quæque calcauerũt, eò mens nóſtra ad ſublimiorem virtutum palmam ſe erigat. Beatus nanque Franciſcus, Minorum pater & fundator inclytus, cùm diuina cerneret reuelatione ſe & ſuos pro aliorum ſalute vocatos, etiam impiæ Mahometicæ legis obſeruatores pro poſſe deducere ad lucem fidei cupiebat. Vndè anno à ſua cõuerſione vndecimo multis cum periculis iter aggreſſus, vt Sulthani adiret præſentiam, ad Miramolini regnũ præſentes deſtinauit ſanctos, vt ipſe Oriẽtis, illi Occidentis populis Mahometicis ſalubre Chriſti prædicantes euangelium, quaſi totum ad Chriſtum conuerterent mundum. Hos autem potiſſimè pater beatus diuinitùs reuelatos elegit, in quibus diuina virtus, rerum geſtarum gloria, & ſplendidiſſimis actionibus illuſtrata clarebat. Quibus vt itineris laborem cum obedientiæ merito ſuſciperent, fratrem Vitalem, virum vtiquè omni ſanctitate & diſcretione præcipuum, in prælatum præfecit. At illi omnẽ ſpem & cogitatum in Dominum iacientes, & beati Petri pijs ſermonibus & orationibus confortati, iter aggreſſi, tandèm in Aragoniam peruenerunt. Vbì pater eorum Vitalis, diutini languoris morbo præuentus, diuina putans voluntate ſuum iter impediri, cæteros abire permiſit. Haud multò pòſt interiecto tempore, Colimbriã Portugaliæ regni vrbem deuenientes, ad reginam Oracham nomine ſe cõtulerunt. Apud quam per aliquot dies cõmorati, ipſius precibus deuotiſſimis victi, vt ipſius vitæ terminum demonſtraret, ſuppliciter Dominum rogauerunt. Factumqúe eſt, vt primo martyrij ſui ordinem, & deferendas ſuas Colimbriam reliquias, ac ab ea honorificè ſuſcipiendas, & pòſt vitæ ipſius exitum reuelarent: quod & rei demonſtrauit euentus. Siquidem poſt eorum ſacra oſſa, ab eadẽ regina in monaſterio ſanctæ Crucis de Colimbria cõdita, paucis euolutis diebus, matutinali hora iuxta ſanctorum vaticinium, deuota regina debitum humanæ carnis exoluit. Hora verò eadẽ Petrus, ordinis Canonicorum monaſterij ſacriſta, & reginæ confeſſor, vir omni ſanctitate præclarus, ꝑfatos quinque martyres indicibili claritate circundatos, & Minorum fratrum multitudinem numeroſam matutinales Horas in ipſo ſanctæ Crucis templo decantantes vidit. intellexitqúe quòd ibì conuenerant, vt exequiarum cultum debito honore pręfatæ reginæ impénderent. Et miranti de reginæ tranſitu, vnus eorum dixit: De reginę

S. Fràciſcus ꝓficiſcitur ad Sulthanum.

Veniunt in Luſitaniam.

tranſitu

tranſitu nihil dubites. nobis enim egredientibus, nuncius tibi aderit. Quod & ſtatim factum eſt: vt in hoc vno ſimul appareret, quòd prælibati ſancti prophetię ſpiritu pleni fuerant, & præmonſtrata viſio authentica redderetur. Igitur apoſtolici viri ab ipſa regina recedentes, Alanquearium ad Sanctiam, Sanctij regis filiam, reginam vtiquè Deo deuotam, peruenerũt. At illa ſecularibus veſtibus ſuperindutos, quia aliter non erat ipſis tranſeundi facultas, Hiſpalim quæ nunc *Sibbilia dicitur, tranſmiſit. Vbi ſecularibus abiectis indumentis, ad infidelium Meſquitam, vt prædicarẽt, acceſſerunt. Impetu autem facto, repulſi & verberibus pluribus laniati, non à cõcepto ſpiritûs feruore deficientes, aulam ingreſſi, fidem Mahometicam damnantes, Chriſtum coram rege prædicauerunt. Rex verò in furorem verſus, eos decapitari præcepit. Filius autem regis naturali quadam pietate illis compatiẽs, paterni furoris ardore compreſſo, vt maturiùs in his ageretur obtinuit. At rex ſeniorum habito conſilio, poſt publicam Chriſtiani nominis ex alta turri, vbì primò retruſi ſunt, prædicationem, poſt etiam ſqualidi carceris oppreſſionem, ad ſe vocatos, miſericordiam pollicens, auertere nitebatur à Chriſto. Cui illi: Vtinàm tibi rex miſericordiam, quam nobis præſtare niteris, maturiori vſus conſilio ipſe tibi præſtares. Age, quod malueris. Corpora eripere potes, ſiderea loca animas detinebũt. Stat nobis firma ꝓmiſſio, & pro præſenti morte immortalitatis dono fouebimur. Tunc rex eorum immobilem animum cernens, Marochium cum quibuſdam Chriſtianis deſtinauit. Inter cæteros verò, qui Marochij morabantur, Chriſtianos erat dominus Petrus Infans Portugalię regis frater, & regis Marochiorum ductor exercitûs. Hic ſiquidem in ſua fratres recipiens domo, pio venerabatur affectu. At illi quod facturi venerãt cogitantes, omni ſublato timore, vbicunquè collectos Saracenos videbant, Chriſtum prædicabant. Contigit autem ſemèl regem Miramolinum ipſos in legis ſuæ authorem conuicia iactantes audire. Qui nimio furore ſuccenſus, iuſſit cum impetu eos expelli, & ad Chriſtianorum terras, datis à domino Petro Infante comitibus, deduci. Verùm illi martyrij deſiderio flagrantes, dimiſſis in via comitibus, iterùm Marochium reuertuntur. Quo audito, rex ira vehementer efferbuit, præcepitque vt teterrimo carcere concluſi, fame ſitique interficerentur. Stant igitur beati vinculis innodati, & diuina ſuper infideles manus aggrauatur. Nam intenſi vltrà, quàm humana patitur natura, calores & aëris intemperies ſic infirmos effecit, vt iam clarè cernerent, quòd pro ſanctis ſuis ſit diuina vltio inſecuta. Ex quo rex perterritus, à vinculis abſolutos, illęſos abire permiſit. Mirabile dictu: Cùm per viginti dies fuerint ſine aliquo corporali cibo carceribus incluſi, ſola diuina virtute refecti, ſic inuenti ſunt fortes & alacres: vt meritò in ſtuporem cõuerterent ſe videntes. Iterumque ad Chriſtianorum plagas miſſi, relictis comitibus, ſecundò Marochium redièrunt. Interim cõtra ſibi rebelles rex exercitum mittit, & dominus Petrus Infans ſecum fratres adducit. Redeuntes autem cum victoria Marochium Saraceni ſimul & Chriſtiani, per triduum aquam non reperientes, nimio ſitis ardore cruciabantur. At Berardus, ſanctæ Trinitatis cultor, tanto compatiens hominum labori, oratione cum cęteris præuia, breui paxillo terram fodiens, aqua à Domino impetrata, iumentorum ſitim extinguit & hominum. In ipſo verò loco nec fons antè viſus fuerat, nec pòſt. Reuerſi autem Marochium, ſeruabantur nè prædicarent: ſed illi quadam ſexta feria in publicum proruperunt. At iuſſu regis cuidam principi, qui aquæ miraculum viderat, decapitandi traditi ſunt. Quos præcepit carceri mancipari. Ad locum igitur carceris adducti, alapis à miniſtris & varijs ſunt opprobrijs ſaturati. Poſt triduum verò de carcere tracti, nudi & manibus poſt terga ligatis, duriſſimis flagellis afflicti, tandèm impio iudici ſunt præſentati. At ille cernens eorum in fide conſtantiam nulla poſſe ratione mutari, iterùm iuſſit duriſſimè tandiù virgis & fuſtibus cædi, donèc penè viſcera apparerent & oſſa. A miniſtris etiam feruente oleo & aceto vulneribus infuſis, per totam ſequentem noctem ſuper teſtas volutati ſunt, & à pluribus ſibi inuicèm ſuccedentibus acerbiſſimè afflicti. Nocte verò illa cuſtodes magnam de cælo lapſam lucem videntes, & præfatos ſanctos cum innumerabili multitudine ſublimari, putauerunt diuinitùs fuiſſe liberatos: ſed in carcere inuentos, ſuis fecit rex tribunalibus præſentari. Miniſtri verò illos nudos trahẽtes, continuis flagris terga eorum & corpora nouiter flagellabant. Occurrit autem illis quidam princeps, Mahometicam ſuadens fidem. Otto verò illius perſuaſionem confu-

*Sibiglia

Concionãtur ad Mahometanos

Diuina vltio in Mahometanos

20. diebus manent ieiuni.

Immaniter flagellãtur.

tans,etiam in contemptum prophanæ legis in terram ſpuens,graui ab ipſo alapa percuſſus eſt. At ille verborum Domini non immemor,alteram prębuit maxillam,dicẽs: Ignoſcat tibi Deus, quia neſcis quid facis. Ad impij demùm regis conſpectum adducti,ſic ad eos exorſus eſt: Eſtiſne vos impij illi, qui fidem veram vituperantes,ad tantam etiam inſaniam adducti eſtis,vt Dei nuncium blaſphemetis? At illi : O rex, fidem veram minimè ſpernimus:tuam aũtem falſam,& eius iniquum conditorem,omninò abhorremus:pro vera autem & pati & mori parati ſumus. Tunc rex eos delicijs & voluptatibus à Chriſtiana veritate exiſtimans poſſe reuocari, pecunias & formoſarum mulierum,quæ aderant,delicias repromittit,ſi Mahometi perfidiam reciperent, alias ſuo gladio trucidandi. Sed viri Dei immobiles animo,conuerſi ad regem: Sint tibi,inquiunt,mulieres & pecunię:nobis autem ſit Ieſus Chriſtus. Adhibe vincula,carceres, ignes,tormenta & mortem:omnis nobis leuis eſt pœna,cùm de cæleſti gloria cogitamus. Tunc rex tantam cernens in ſanctis conſtantiam & immobile propoſitum,arrepto gladio, miniſter iniquitatis effectus, capita eorum per medium frõtis amputauit. Et illi quidem optato iam potiti, poſt maximos perſecutionum aculeos, poſt ingentiſſimas ærumnarũ moles, æternæ vitæ adepti brauium,martyrij corona donati ſunt. Paſſi ſunt verò beati martyres anno Domini 1220. decimoſeptimo Calendas Februarij,ante mortem beati Franciſci anno ſexto. Qui illorum vt audiuit martyrium,tanto geſtiuit gaudio,tanta perfuſus eſt lætitia,quòd facilè exprimi non poſſet. Corpora autem eorum iuſſu regis extra palatium proiecta, à Saracenis ligatis pedibus extra vrbẽ varijs ludibrijs circa mœnia tracta, tandèm penitùs in partes conſciſſa, in campo relicta ſunt, vt beſtijs eſſent in cibum. Chriſtiani verò nocte ſequenti ad colligendas ſacras reliquias exeuntes,lapidibus à Saracenis ſunt repulſi. Sequeuti verò die,quorundam conſilio,nè reliquiæ venerarentur à Chriſtianis vt ſanctæ, rex igni comburenda decreuit. Sed igne copioſo accenſo,cùm in eum ſanctorum corpora iactarẽtur,hinc indè flamma declinans reliquit intacta:immò(quod dictu mirabile eſt)cùm vnum de capitibus in ignem pluriès proiectum eſſet,diuina faciẽte virtute,de igne ſemper exiliens,nec in capillis eſt læſum : & nunc cum pelle & capillis integrum demonſtratur. Poſteà verò Saraceni precio ſumpto, ſanctorum Chriſti martyrum reliquias Chriſtianis vendiderunt. Dominus autem Petrus Infans Capellano ſuo & quibuſdam iuuenibus tradidit eas deſiccandas,aromatibusq́ue condiendas. Cùm autem quidam fornicarius eò vellet accedere, immobilis factus, in medio ſcalæ vt ſibi ſuccurreretur, exclamauit. Qui confeſſione præmiſſa de ſcala deſcendens,loquelam amiſit,nec prius recuperauit, quàm voto facto, ſuper pectus eius vnum de ſanctorum capitibus poſitum eſt.

Sanctorum autem reliquiæ dum ſic exiccarentur,quodam appropinquante,vt eas ſolito more contingeret,ſic in aëre cum vmbone ſunt eleuatæ, vt nõ poſſent humano ſubſidio contingi. Qui ſtupefactus, & de fornicatione contritus & confeſſus, ſtatìm valuit de ſublimi demiſſas reliquias contingere. Vndè factum eſt,vt in maiori reuerentia habitis,nonnulli à facinoribus abſtinerent,nè depræhenderentur. Demùm eorum capitibus cum carnibus in quadam theca argentea depoſitis, oſſibus verò in alia,in ſua capella collocatis,præfatus Petrus Infans anxiè ſanctos precabatur, vt redeundi in Portugalliam aditus Chriſtianis cõcederetur. Quorum meritis factum eſt, vt rex ei ad Portugalliam redeundi cum vniuerſa familia licentiam daret,tametſi cõſultius illi fuiſſet,vt eum occideret. Ipſe verò reliquias,ſuper mulos poſitas, læto gradu inſequens, liberè ac ſine periculo de Saracenorum terra exiuit. In itinere autem poſitus ad quendam locum peruenit,vbì immani atrocitate leonibus auditis,nõ paruus cunctis terror ingeritur:ſed ſacris reliquijs interpoſitis,omnis profectò mugitus & timor abſceſſit. Indè ſolitaria & penitùs inuia loca peragrantes, quà ſibi pergẽdum foret,ignorabant. Nec defuit diuina pietas humiliter ſupplicantibus, qui errantibus, ſanctorum meritis viæ ducatum præbuit. Siquidem iumentum,cui ſacræ inſidebant reliquiæ,Infans præire, & alios ſequi iuſſit : nulloq́ue ductore præcedente,Saracenorum inſidias per inuia & aſpera euadentes, ad Septam vrbem, vbì ad transfretandum parata erant nauigia,peruenerunt. Igitur naues conſcendentes, cùm ſequenti nocte ſanctorum patrocinio, lumine de cælo delapſo, naufragium euaſiſſent,Hiſpalim deueneru t. Et vix ventis vela commiſerant, cùm eccè regis nuncij,vt eos captiuos reducerent,

Dei nuncium,vocat impurum Mahometh.

Trucidãtur ſancti viri.

Reliqæ ſanctorum martyrum trãſferuntur.

ducerent, ad litus applicuerunt: ſed his euaſis, ſecundis ventis Colimbriam tandèm appulerunt. Ad ſacras autem reliquias ſuſcipiendas regina Orocha & populus vniuerſus cum iubilo exeũtes, in monaſterio S. Crucis Regularium Canonicorum, cum maximis, quæ longum foret narrare, ſolennijs ſepeliêrunt: vbi multis coruſcant miraculis. Ad eorum enim mirificam inuocationem cęci vident, claudi ambulant, muti loquuntur, leproſi mundantur, paralytici curantur, obſeſſi à dæmonibus liberantur, & varijs infirmitatibus detẽti, deſideratam obtinent ſanitatem. Ex ipſis quoquè reliquijs vſque hodiè liquor ſanguineus & odoriferus manans, multis confert integram ſanitatem. *Miracula ad eorũ ſacras reliquias.*

Nec tacendum puto grauem ſuper Saracenos diuini iudicij vindictam. Nam ab eo anno, quo ſancti palmam meruêre perennem, omnium penè rerum ſterilitas & ſæua peſtis per quinquennium ſic in eos debacchata eſt, vt morbo incurabili inualeſcẽte, maxima pars gentis illius fuerit crudeli morte deleta. Ipſius quoquè impij regis brachium dextrum & dextrum latus totum vſque ad pedes, eo anno, quo ſanctos interemerat, aridum ſic factum eſt & ſiccum, vt nulli deinceps vſui fuerit. Horum ſanctorum felici audito martyrio & viſis reliquijs, inclytus CHRISTI confeſſor Antonius, tunc quidem illius monaſterij canonicus, fidei feruore ſuccenſus & amore martyrij, ad Ordinem ſe tranſtulit Minorum. Gaudeat igitur Eccleſia, cæleſtium militum illuſtrata natali. Gaudeat & ſacra Minorum religio, ſanctorum martyrum virtutibus laureata, & nouis micans ſanctorum ſplendoribus, gratiarum Chriſto referat actiones, & ſanctorum martyrum ſectetur veſtigia: ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti. *Diuina vltio in Saracenos.*

Bulla Sixti 4. Pontificis Maximi, de illorum Canonizatione: quæ etiam facit ad hiſtoriæ huius confirmandam veritatem.

SIXTVS, ſeruus ſeruorum Dei, vniuerſis fratribus Ordinis Minorum, dilectis filijs vbicunquè morãtibus ſeu commoraturis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cùm aliàs animo reuolueremus merita beatorum martyrum Berardi, Petri, Ottonis, Accurſij & Adiuti, qui ex Ordine fratrum Minorum, ſub quo & nos coaluĩmus, fuerunt: qui poſt multa tormenta ſub rege Marochiorum pro Chriſto mortem ſubiêrunt, & martyrij palmam glorioſè promerentes, plurimis miraculis in ipſa morte & pòſt claruêrunt. Ex quo incenſus B. Antonius de Padua, ex Ordine Canonicorum Regularium in quo tũc erat, ad Ordinem ipſum fratrum Minorum ſe legitur tranſtuliſſe. Conceſſimus ex Apoſtolica dignitate viuæ vocis oraculo, vt fratres prædicti Ordinis Minorum poſſent publicè & ſolenniter celebrare in ſuis eccleſijs Miſſæ & Horarum officium de ſuprà memoratis ſanctis martyribus. Verùm cùm frequenter aduerſarius humani generis, nitatur bona & ſancta opera perturbare, nè tam diuinum & pium opus poſſet aliquis in poſterum impedire: tenore præſentium, ex certa noſtra ſcientia, Authoritate Apoſtolica concedimus, quòd prædicti fratres MINORES vbiquè ſolenniter & publicè officium plurimorum martyrum pro ipſis Berardo, Petro, Accurſio, Adiuto & Ottone, ſub officio duplici maiori, ac etiam 16. Ianuarij, qua die ab hoc ſeculo per martyrium deceſſerunt, liberè ac cum ſana & ſerena conſcientia dicere & celebrare *: Inhibentes præfata Apoſtolica authoritate, nè quis huic noſtræ conceſſioni audeat ſe opponere: non obſtantibus in contrarium facientibus quibuſcunque. Prætereà quia difficile eſſet, præſens Breue ad omnia loca deferri, volumus * vt illius trãſſumpti, alicuius publici notarij ſubſcripto, & ſigillo generalis dicti Ordinis, vel vicarij generalis fratrũ Minorum de Obſeruantia, non immeritò ea prorsùs fides adhibeatur, quæ adhiberetur, ſi idem præſens Breue originaliter oſtenderetur. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo piſcatoris, die 7. Auguſti, Anno Domini 1481. Pontificatûs noſtri anno XI.

*deeſt, queāt, aut aliqd eiuſmodi.

*legẽdũ apparet, vt illius transſũpto, alicuius publici notarij manu ſubſcripto.

PASSIO SANCTORVM MARTYRVM SPEVSIPPI, ELEVSIPPI ET MELEVSIPPI: SED IN GRAtiam *Lectoris paſsim ſtylo mutato.*

PROLOGVS VVARHIARII.

Sancto & à me pontificali apice præferendo Ceraunio papæ Vuariharius. Præcipuis beatiſsimorum perſonis epiſcoporum aſsiduè coæquari meritis non deſiſtis in omni conuerſatione ſacerdotij, ſancta quotidiè exornari religione feſtinans, diuinarum ſcripturarum legendi ſtudio vniuerſa dogmata peragráſti. Nunc ſanctorum martyrum geſta, ad laudis tuæ cumulum, pro amore religionis congregare in vrbe Pariſiaca deuotus intendis. Vndè ſancto Euſebio Cæſareenſi in æmulationis ſtudio coæquãdus es, & pari gloriæ dono perpetualiter memorandus. Da veniam noſtræ imperitiæ, quoniam te laudare tantũ non ſufficimus, quam es cordis facundia ſuccurrẽte præferendus. Geſta ſanctorum geminorũ, qui in ſuburbio Lingonicæ ciuitatis precioſam adepti ſunt conſummationem martyrij, vel beatiſsimi Deſiderij martyris & Antiſtitis ipſius ciuitatis, ſicut deuotionis ſtudio imperâſtis, ità deſiderantiſsimæ famulationis obedientia deſcripſiſſe cognoſcatis.

PASSIO PER NEONEM CONSCRIPTA.

IANVAR. 17.

GLorioſa martyrum certamina ſtudioſiùs reſerare Chriſto authore compellimur, pro cuius fidei amore ſuſcepta fuiſſe proculdubiò confitemur. Igitur ſancti tergemini fratres, Speuſippus, Eleuſippus & Meleuſippus cum quantis ad martyrij dignitatẽ præmijs peruenerint, explicare potiùs, quàm ſilẽtio præterire, rectæ rationi conſentaneum eſt. Admirandum ſatis id eſt, & ad Dei omnipotentis prædeſtinationem multipliciter referendum. Ergò huius rei ordinem proſequentes, & gratiarum largitoris beneficia accuratè penſantes, rem totam à principio explicemus. Itaque ſanctus Polycarpus Smyrnæorum vrbis antiſtes, doctrina beatiſſimi Iohannis Apoſtoli & Euãgeliſtæ perfectè inſtructus, ſpiritu ſancto repletus, fideli ducatu cupiens Chriſti militiam amplificare, per diuerſas mundi partes ſuos dimiſit diſcipulos, Verbum Domini Ieſu Chriſti gentibus cum fidutia prædicaturos. Audiens itaque crudeliſſimam denuò ſuſcitatam perſecutionem, & principem ſucceſſiſſe in regno, qui in Galliarum prouincijs coram ſe ſuiſque præſidibus Chriſtianos diuerſis interimeret ſupplicijs, generali etiam propoſito apud omnes de illis trucidãdis edicto: beatiſſimus Polycarpus ſanctos Dei ſacerdotes, Andochiũ & Benignũ, & Thyrſum diaconũ illuc prædicationis ſtudio deſtinauit, viros ſ. virtutibus p̄ſtantiſſimos, in Dei amore diffuſos, ad certaminis agones feſtinos, ad ſuſcipiẽdos ꝓ Chriſti amore itinerũ labores oĩnò deuotos, ad pricula maris adeũda nõ tardos, peregrinationes cupidè amplectẽtes, parẽtes ꝓ religione Chriſti libenti animo relinquentes, pœnarũ ſupplicia vel beatæ mortis paſſiones expetentes potiùs q̃ timentes. Qui viri tres obediẽtes ſanctis monitis, nauiculã aſſcendũt: ſanctusq; ſanctis valedicẽs Polycarpus, hæc eis mandata dedit: Ite, inqt, viri fortes, in fortitudine Chriſti fortiter dimicantes: ꝑ ſanctã Chriſti confeſſionẽ plures cõmilitones acqrite, cum qbus de victoria triumphãtes, nomẽ & dignitatis gloriã poſſitis adipiſci ſempiternã. Fructus laboris veſtri multiplici opulẽtia cumulẽtur, iuſtorũ paradiſi ſedes ꝑ vos de ſanctarũ animarũ acqſitione eximiè lętẽtur. His & alijs multis eos proſeqtur ſanctus Polycarpus orationibus. Illi verò nauigãtes feliciter, gubernatiõe diuina ad Maſſilienſiũ litora celeriùs ꝑuenerunt. Egreſſiq; ad terras, Dei angelo p̄cedente, ꝓſperum iter agẽtes, * Eduã ciuitatẽ ingrediũtur: ibiq; Dei ꝓuiſione reperto Fauſto, nobiliſſimę familię viro, ſenatoria dignitate cõſpicuo, & p̄torianis faſcibus ſublimi, gratiſſimè ab eodẽ hoſpitio ſunt recepti. Quos cùm ꝑdidiciſſet eſſe presbyteros, ſuppliciter poſtulauit, vt amicos vel familiam ſuam per ablutionem baptiſmatis efficerent Chriſtianam. Ille autem propter imminentem ꝑſecutionem Chriſtũ colebat occultè.

S. Polycarp⁹ benè precat ad Gallias euntibus.

occultè. Obtulit verò etiam & filium ſuũ Symphorianum adoleſcentem, ſanctorũ p̃-
dicationibus diuinaq; p̃deſtinatione ſucceſſuris tẽporibus p̃clarum martyrẽ futurũ:
ſanctorumq; eum tradẽs manibus, vt à ſancto Benigno baptizaret, atq; de ſacro fon-
tis lauacro à ſancto ſuſciperet Andochio, attentiùs deprecatus eſt. Illi verò opus, ad
quod venerãt, alacriter ꝑagentes, & tanti viri obtemperãtes precibus, ꝑ baptiſmi gra-
tiã volũtatis ſuę deſiderio in oĩbus ſatisfecerũt. Poſt hęc cùm idẽ Fauſtus cauſam ad-
uentûs eorũ ex mutua cum illis collatiõe diligẽtiùs exploràſſet, ſororem nepoteſq;
eius in memoriã pietas diuina reduxit, aitq; ad illos: Eſt mihi germana ſoror, nomine
Leonilla, illuſtris matrona, ciuis vrbis Lingonicæ, cui ſunt nepotes ex filio tergemini
fratres, vno partu ſimul editi, literis liberalibus eruditi, paterna tñ traditione adhuc
gentili errore viuẽtes, quos deſiderat Chriſti militię mãcipare. Subuenite ſanctiſſimi
ſacerdotes eius deuotioni, & nobiliſſimã nobilitate familiã, vt cœpiſtis. His dictis ſan-
cti viri rem, cuius cauſa eò venerãt, attentiùs ꝑtractantes, inter ſe pariter cõſtituunt,
vt ſanctus Benignus ad territorium Lingonicum illuſtrãdum ex Dei ſententia ꝓpera-
ret: ſancti verò Andochius & Thyrſus in Auguſtudunẽſi villa plurimos ſuis diuinis p̃-
dicationibus ad religionẽ Chriſtianã traducentes nõ poſt multum ſpatiũ ſub * Aure- *forte legẽdũ, Aurelio
liano principe felici ſunt martyrio coronati. Sãctum aũt Benignũ iam dictus Fauſtus
ſorori ſuæ ꝓ munere diuino, ſicut erat, trãſmiſit, q̃ eũ velut mãna de cælo deſcendens,
cum omni veneratiõe ſuſcepit. Eodẽ die memorati nepotes eius in agro, cui Paſina-
ſius nomen eſt, ad ſimulacrum deæ Nemeſis ritu ſolito ꝓphana ſacrificia offerebãt, &
de ſupſtitioſis libaminibus auiæ ſuæ reliq̃s reſeruauerant. Quã inuitãtes ad cõuiuiũ,
ſeruata ꝓtulerunt. Illa verò oĩa ꝓijciens canibus, reſpuit tanq̃ ſtercus. Tunc accedẽs Leonillæ ad ſuos nepotes oratio.
ad eos, coram S. Benigno, talia cœpit verba proferre: Chariſſimi nepotes, cognoſcite
Dñm noſtrũ Ieſum Chriſtũ, Deũ verũ & viuũ eſſe, cui angeli & oĩs creatura iuſtã ex-
hibẽt ſeruitutẽ, q mũdũ oẽm cõſtituit, oẽmq; rerũ materiã libratã ſubita verbi diſpo-
ſitiõe cõpoſuit, cæli altitudinẽ eadẽ iuſſiõe extẽdit, terrarũ ſpatia dilatauit, immẽſum
abyſſi pelagus cõgregari, & litorib⁹ coarctari firma ſentẽtia ordinauit: pinxit cælũ ſtel-
lis, & duo luminaria p̃cipua cõſtituẽs, vt oĩa ab ipſo facta ſua viciſſitudine exornarẽt,
veſtitaq; lumine cũcta detegerẽt, oĩnò decreuit. Mare omne piſcium habitatiõi con-
ceſſit: diuerſis arboribus & herbis tellurẽ oẽm veſtiuit, cunctaq; orbis animãtia, qua-
liacunq; demùm ea ſunt, ſua voluntate creauit. poſtremò hominẽ ad imaginẽ & ſimi-
litudinẽ ſuã formare dignatus eſt: quẽ ad hoc ſapientiæ, ſcientiæ & intelligẽtiæ ſingu-
lari dono locupletauit, vt tam immenſæ fabricæ Dñm, omniaq; q̃ patrauit, diligẽtiùs
ꝑquirat: nõ ꝑ ignorãtiæ deſidiã poſtponat authorẽ: vt diſcernat bonum à malo: vt ſi-
mulacra hoĩm manibus facta ex diuerſis metallis, ſenſu carentia, & omni vitali ſpira-
mine deſtituta, ad homines fallẽdos diabolica adinuentione efficta, non ſolùm nullo
veneratiõis ſtudio colat, verumetiã ceu immunda & omni abuſiõe deſpecta defugi-
at. Illius eñ ꝑuerſa adinuẽtio in hoc mundo idola figurauit, qui Adã primum homi-
nem in paradiſo conſtitutũ, per p̃uaricationem decepit. Derelinquite ergò, dulciſſi- Hinc pſpicuum fit, de q̃bus ſimulacris loquatur.
mi nepotes, oĩa idola dæmõibus cõſecrata, & creatorẽ oĩm rerũ, Dñm noſtrũ Ieſum
Chriſtũ, ſine vlla ambiguitate cõfitemini. Hũc virũ ſanctũ Benignũ, quẽ ſtantẽ coram
vobis cernitis, de longinqua regione ad vos pietate diuina fuiſſe credite tranſmiſſum.
Attẽdite ad verba oris eius. Dei eñ ſunt p̃cepta, q̃ de ipſius ore ꝓcedunt. Diſcite ab eo
ſanctã doctrinã, plùs omni munere copioſam, & veſtræ ſaluti p̃ oĩbus opportunã. Dũ
hæc ſaluberrima monita cũ ſancto Benigno beata Leonilla ſuis nepotibus p̃dicaret,
& in corda eorũ iã inſpirata gratia diuinitùs cõualeſceret, miro pariter adſtiterũt ſtu-
pore defixi: & ſe inuicẽ intuentes, cõſiderantesq; oĩa, q̃ eis dicta fuerãt, cõuerſi ad auiã
ſuã, vna voce dixerunt: Quarè tantã & tã p̃cipuam rẽ tandiù tectã ſilẽtio tenuiſti? Cur
nobis veritatis viã & lumen p̃clarum tãtis tẽporibus occultãſti? Quibus illa blando
ſermone reſpondens, eleuanſq; oculos, & manus ad cælum expandens, Deoq; gratias
agens, ait: Filius meus, pater veſter, in tanta cordis perſeuerauit duritia, in tartaream
iam ſedem demerſus, ſcelerum obumbratus caligine, omnis expers ſapientiæ & intel-
lectûs, cæcatus peruerſitatis conſilio, vt Chriſtum Deum nec crediderit, nec vnquàm
voluẽrit cõfiteri. Quid ergò prodeſſe illi poterat ſermo diuinus, cuius interiora cor-
dis incredulitatis malitia adintegrùm poſſidebat, quique lumen verum, circunſeptus
idolorũ caligine, videre non poterat? Ipſe verò me fecit hactenùs intrà taciturnitatis

ſilentium contineri,dum timui,nè ſua inimica ſuaſio faceret vos à recto tramite perpetuò deuiare. Voluntate aũt Dei eo deficiente,oĩa impedimenta ſublata ſunt. Ecce nũc tẽpus acceptabile. Aperite oculos cordis & corporis,cęlũ potiùs intuẽtes:idolorũ inimicã veſtræ ſaluti culturã,Dñi noſtri Ieſu Chriſti repleti gratia,ab animis veſtris radicitùs extirpate,vt poſſitis ad æterna gaudia ꝑuenire. Poſt hęc cùm & alia multa Leonilla cum ſancto Benigno nepotibus ſuis narrâſſet, vt credulitatis indicia diuina pietas in eiſdem patefaceret,viſiones,quas nocte ꝑterita viderant, in memoriã reuocârunt. Primus Speuſippus viſionem ſuam narrauit,dicens: Videbam me in ſinũ auiæ meæ receptum,mãmillæ ſuæ plenitudine,lactis abundantia ſatiari,q̃ compellebat me etiam ſuis monitis,dicẽs: Speuſippe,bibe lac ſalutiferum magìs,vt plùs bibendo,meliùs poſſis ſumma virtutis conſtantia, in certamine poſitus contra aduerſarios gloriosam ꝓmereri victoriam. Finita primę viſionis ſentẽtia, Eleuſippus ait: Credite & me huiuſcemodi viſionem vidiſſe. Vidi in cælo ſuꝑ ſedem magnam ſedẽtem,quaſi ex electro & gemmis, maieſtatis potẽtia radiantẽ: cuius ſplendor immenſus meum obumbrabat adſpectum, & ob ſtuporẽ nimium pauor cordis mei terruit intellectum. Tũc vultu ſereno me vocans ad ſe,ait: Noli timere, coronam victorię ꝓmereberis. Tertio loco Meleuſippus viſionem ſuam expoſuit. Vidi & ego,neſcio quem,regem magnum ſatìs,ſingularia ſceptra tenentem,qui nos tres pariter ad ſuam militiam ꝓuocabat,ꝑclaris balteis accingebat, magno nos precio à captiuitatis vinculis redimebat,perpetua libertatis noſtræ ꝑmia literis aureis ſcribebat,donis nos indeficientibus ſimul remunerabat. Suꝑ his ad me exhortãdum addidit,dicẽs: Meleuſippe,vos tres fratres in meo palatio collocare decreui,& æternis ꝑmijs pariter coronare. Auia veſtra ꝑpetim diebus ac noctibus ꝓ veſtra ſalute ſupplices preces effundit,vt recto tramite gradientes,liberati de tenebroſa caligine,verum lumen contemplari poſſitis,& de condẽnatione mortis,ad vitam ꝑueniatis ꝑpetuam. Hæc & alia plurima adhortatiõum verba mihi rex,quem dixi,narrauit in viſu. O q̃ admiranda, q̃ cõcordantia & vnius rei indicia deſignata,vel ſempiterna memoria retinenda. In noctis tenebris adhuc poſiti,illuminati iam prædeſtinatione, ex pari gratia ſancti gemini videre meruerunt viſiones. His tribus pueris obtentu auiæ antè eſt Trinitas reuelata per gratiam,quàm plenam Chriſti perciperent diſciplinam.

Viſio Speuſippi.

Item Eleuſippi.

Item Meleuſippi.

Viderunt, obumbratis ex parte oculis, priùs Dominum Deum, quàm per oris confeſſionem pleniùs cognoſcerent Saluatorem. Penſantes deniquè ſancti tergemini intrà ſe de concordia viſionum, ꝑdicationibus ſancti Benigni, ac beatæ Leonillæ orationibus inceſſanter inſtructi,cogitabant attentiùs,quid agere curarẽt: deſiderantes,vt deterſa nube caliginis,purũ claritatis lumen in viſu luciduis viſibiliter contemplarentur,& Deum viuum & verum ſine vlla ambiguitate cognoſcerẽt. Tunc dixerunt ad auiam ſuam: Indica nobis quid faciamus,vt ꝑdicatio veſtra, omnibus erroribus effugatis,noſtram poſſit ꝓficere ad ſalutem. His dictis,cum ſancto Benigno beata Leonilla exultans de ſancta confeſſione nepotũ ſuorũ, & Deo gratias agens,dixit ad eos vnà cum ſancto Benigno: Cuſtodite omnia mandata diuina,& regem regum Chriſtũ Deum eſſe ſine dubio credite: ſeparati à nefandis idolis,voſmetipſos creatori veſtro Deo offerte. Docuit autem eos ſanctus Benignus omnem ſanctam doctrinam, & vt ꝑfectos in fide Chriſti, confeſſionem credulitatis veram & manifeſtam ꝑ infuſionem ſanctiſpiritùs eos cognouit adintegrùm recepiſſe, baptiſmatis ipſos gratia cõſecrauit. Deindè ſanctus Benignus ad caſtrũ Diuionem ꝑrexit,vbi plures laboris ſui fructus congregans,non poſt multum tempus pro multis meritis condignam martyrij coronam promeruit. Sancti verò tergemini fratres confirmati in omni fide Chriſti,ſeruis ſuis præceperunt, vt ſimulacrum Nemeſis frangerent, duodecim fana, quæ in domo eorum conſtituta erant,funditùs euerterent, ipſas etiam idolorum ſtatuas, ſimul in fragmenta redactas,protinùs diſſiparent. Feceruntq; ſerui omnia,quæ à dominis fuerant imperata. Intereà fama velox cunctos ciuitatis Lingonicæ fines peruaſit,tergeminos fratres,nepotes Leonillæ,illuſtribus ortos natalibus, ad Chriſti cultũ deuotionis ſtudio manifeſtiſſimè declinâſſe, & Ieſu Chriſti omnipotentis Dei fiducia,deorum ſimulacra pro nihilo habentes, & omni abuſione deſpicientes, à fundamentis euerti iuſſiſſe. Creſcit rumor immenſus in populo, excitantur in iracundiam primates,iudices & ſacerdotes idolorum,& nimio furore ſuccenſi,ad Dei pueros vndiquè

Tergemini fratres baptizantur.

diquè conueniunt. Congregatiq; in vnum, dixerunt primores ad eos: Quæ vos tam repentina inuaſit temeritas? Quis vobis perſuaſit deorum noſtrorum culturam relinquere, quam noſtri veſtriq; maiores ab antiquis temporibus coluiſſe noſcuntur? Iráne decretum principum conuellitis? Chriſtum, quē pro Deo adoratis, Iudæi morti adiudicatum cruci affixerunt. Tunc ſancti tergemini repleti ſpiritu ſancto, dixerunt ad eos: O obcæcati corde, in profunda demerſi caligine, perpetuis tenebris obūbrati, nimiùm pondere peccatorum depreſſi, pœnis indeficientibus & morti perpetuę addicti, antiqui hoſtis errore decepti, qui nos ſaxa & cætera metalla in humanas formas ab hominibus redacta adorare compellitis, quę nullum vitæ ſpiraculum habent, quæ nihil ſentiunt, prorſusq; pro nihilo à ſtultis coluntur. Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ipſe eſt Deus viuus & verus, cum Patre & Spiritu ſancto, vnius in Trinitate deitatis, & trinus in maieſtatis vnitate credendus: Deus de Deo, lumen de lumine, ſplendor à ſplendore procedens, qui ſemper eſt, ſemperq; fuit, ſemper etiam & ſine fine manebit. Ipſe fecit omnia, quæ in mundo ſunt. Permoti ſunt his auditis populi, primates, iudices ac ſacerdotes, qui ad ſpectaculum venerant, nimia iracundia in Dei famulos. Exurgens autem Quadratus ira repletus, Speuſippum & Eleuſippum pugno percuſſit in faciem. Ipſi duo tantùm locuti fuerant. Condolens Meleuſippus exclamauit, dicens: Cur me iſtius beneficij, ictûs, inquam, huius, cum fratribus meis non feciſti participem? In illos declaráſti optabile paſſionis principium, me autem quaſi incredulum cum tuis incredulis honorans, à ſancto conſortio excluſiſti. Vnanimes in Chriſti confeſſione ſumus, æqualiter per veſtram perfidiam de Chriſti remuneratione congratulamur. Quadratus reſpondit: Hodiè vos pro contemptu deorum noſtrorum diuerſis cruciatibus punire conſtituimus. Eleuſippus dixit: Quanto nobis maiora tormenta parabitis, tanto ampliùs nos de Dei gratia confirmatis. Palmatus dixit: Niſi linguas eorum radicitùs amputemus, non ceſſabunt loqui in iniuriam noſtram, vel deorum noſtrorum. Speuſippus reſpondit: Si linguas noſtras crudelitas veſtra carnales abſciderit, in interioribus noſtris magnalia Dei narrabimus, & de ſancta in Chriſtum fide nunquàm nos veſtra malitia ſeparabit. Iterùm Palmatus & Hermogenes dixerunt: Infelices, vnanimiter ad mortis veſtræ interitum feſtinatis. Speuſippus reſpondit: Mori pro Chriſto, glorioſum eſt: indè ad vitam celeriùs peruenimus æternam, vbi nulla triſtitia eſt, ſed gaudia, quæ nullo tempore finiuntur. Videntes autem eos Palmatus, Quadratus & Hermogenes in Chriſti confeſſionis conſtantia perdurare, cogitabant attentiùs, quibus eos grauiſſimis tormentis excruciarent, & quo genere mortis propter metum eorum, qui aduenerāt, crudeliſſimè perimerent. Dum hæc diligentiùs pertractarent, beatam Leonillam ad ſe acerſiri præcipiunt, ſi forſitan per eius blandimenta ſermonum, & ſuaſiones reuocari poſſent ad ſimulacrorum culturam: ſicq; Chriſti maieſtatem ac diuinitatem per omnia abnegarent. Cùm ergò beata Leonilla ad eos perueniſſet, dixerunt ei iudices: Perge ad nepotes tuos, & ſi eos ſeruare deſideras, & à pœnarum ſupplicijs mortisq; interitu liberare, ſuade eis, vt fana reſtituant, quæ deſtruxerunt, deosq; noſtros adorantes, conſueta ijs offerant ſacrificia.

Tergeminorum fratrum conſtantia.

Hæc & alia illis dicentibus, ait ad eos Leonilla: Ibo, & ſuadebo eis, quæ mihi ad eorum videbuntur pertinere ſalutem. Veniens deniquè beata Leonilla ad nepotes ſuos, cùm cognouiſſet eos in ſancta confeſſione perſeuerare, multa exultatione gauiſa eſt: & præbens ſingulis dulcia oſcula, lachrymansq; præ gaudio, & multas Deo omnipotenti preces effundens, Chriſtoq; gratias agens, dixit illis: Nullus veſtræ ſtirpis nobilior, nullus ditior, nullus melior, nullus Deo gratior inuenitur. Omnem familiam veſtram præclara Chriſti confeſſione illuſtratis: in tenera ætate poſiti, cunctos maiores generis veſtri ſapientia præceſſiſtis: theſaurum immenſum, nulloq; precio æſtimandum per Chriſti militiam acquiſiſtis. Eſtote ergò in ſancta Chriſti religione conſtantes, & perſeuerate fortiter. Nulla vos frangat aduerſitas, nullæ minæ, nulla tormentorum ſupplicia veſtros terreant animos, viriliter Chriſti fide armatos. Regna huius mundi, quæ videntur, & cum vita hac temporaria finiuntur, nihil ſunt.

Leonilla ſuos cōfirmat nepotes.

Regnum aūt Dei inuiſibile & ſempiternum cōcupiſcere, ꝑpetua eſt atq; ꝑfecta, & ſuper oīa opportuna ſapientiæ plenitudo. Per hos momentaneos labores & celeriter

tranſituras pœnas ad æterna gaudia ꝑuenientis. His dictis, vt vidit eos plenos gratia Chriſti in ſua ſtabilitate ꝑmanere, & datā Deo fidē p̄ſtare fortiter, Chriſto illos cum integra deuotiōe cōmendans, diſceſſit ab eis. Interrogati aūt à iudicibus, ſi vellēt ipſis cōſentire & deorum ſuorum ſimulacra adorare, iubenť id publica voce confiteri. Sed cùm illi ꝑtinaci ſententia in Dei fide & amore ꝑſiſterent, nec vlla ratione aſſenſum p̄berent petentibus, ligatis ſurſùm manibus, pedibus verò deorsùm, in arbore vna ſuſpenſi ſunt. Tanta verò tormētorum adinuentione ſunt extenſi, vt penè putarenť ab ipſa membrorū cōpage ſeparari. Cōfortati tñ à Chriſto, & virtutis tolerātia interiùs diuinitùs miniſtrata, in cōfeſſione & fide Chriſti viriliter ꝑmanebant. Et in ipſis tormentis, ſuſpenſus cum fratribus Meleuſippus iudicibus inſultabat, dicens: Dñs noſter & Saluator Ieſus Chriſtus clauis cruci affixus, ꝓ noſtra redemptione ſancto pependit in ligno, vndè crucis ſignū obtinere meruimus. Nos quoquè tres eius famuli, in vno hoc ſtipite pēdentes, ꝓ eius noīe efficiamur martyres glorioſi. O beatū fructū ipſius arboris, q̄ tres portauit martyres, Trinitatis nomini cōſecratos. Videntes aūt iudices eos cōfortari, non cōtriſtari in ſupplicijs, dixerūt ad eos: Non in hac arbore, ſicut vos velle dicitis, moriemini, ſed igne vltore ꝑibitis. Meleuſippus iterū reſpondens, ait ad eos: Maior erit nobis beatitudinis augmētatio, ſi ꝑ ignē ꝓbati trāſierimus ad Deū, & de tenebris ꝑ hūc ignē ꝑpetuā ꝑuenerimus ad lucē. Tūc deniq; iudices ꝓpter metū, q aderāt, populorū, cōgregari iuſſerūt ligna, & cætera, q̄ ſolēt igni fomenta p̄bere. Ignis itaq. copioſus accendiť, ligatis manibus & pedibus ſancti tergemini in ignē p̄cipitanť. Affuit Chriſtus Saluator in medio, & diruptis vinculis, ſancti gloriabanť in igne, nec vllū ex eis contingebāt incendia. O beatū ignē, q tantū originale purgauit peccatū, & nullū ſanctorū mēbris de incēdio intulit detrimentū. Adiuuit potiùs ignis ſanctos, ꝑ quem eis nocere voluit, at nō potuit, inimicus. Ignis interìm ab incredulis acriùs accendiť, vt ſanctorū corpora ſine mora cōburantur: ſed vertens illud diuina miſericordia in melius, indè ſanctis lumen inextinguibile p̄parauit. Flāmæ ardētes altiùs qdem eleuatæ ſunt, ſed Chriſti volūtati obſequētes, ſanctorū p̄cipuam gloriā oſtendebāt, q̄ in exitioſam à ꝑſecutoribus ruinā erāt p̄paratæ. Ignis ad ſanctorū mēbra cōſumenda vires ꝓprias habere nō potuit, qm̄ Dei potētia caloris æſtū ſuis ſanctis ꝓ ſua benignitate tēperauit. Viderūt impij & iniq ꝑſecutores inter immēſas flammas exultare ſanctos tergeminos, ꝑſeuerare illæſos, quos putauerūt ꝑ tantum incēdium quod illis admouerāt, ſubitò cōſumptum iri. Ambulandi verò etiā in igne ſanctis tergeminis eſt à Chriſto data facultas, vt maior incredulis accederet, myſteria diuina inuidentibus, de cōfuſione triſtitia. Defecerunt itaq; ligna, & oīa ignis fomēta: ſancti verò tergemini, deficiētibus flāmis, in medio ſtātes, ꝑſecutorum malitiā irridebāt, dicētes: Data nobis eſt, ſi volumus, de p̄ſenti ad Chriſtū migrādi poteſtas: at ſi adhuc deliberamus veſtræ demētiæ viuētes in ſeculo inſultare, cōceſſum eſt. At verò meliꝰ nobis eſt, ad eius epulas feſtinare, vbì fœneratio nō deficit largitoris. Poſt ſopitū ergò ignē, cùm increduli ad ſanctos tergeminos ꝓpinquāſſent, nullas quāuìs curioſi videre potuerūt in ſanctorū mēbris de incēdio cicatrices. Sed vt maior nō fieret deſiderātibus mora martyrij, & vt p̄paratas dudū, iam acciperēt immarceſcibiles à Chriſto coronas, videntes choros angelorū ad ſe excipiēdos ante oculos ipſorū ſtare paratos: Flectenteſq; genua in terra, in oratiōe ꝓſtrati, felici euocatione Chriſti inuitati, ſanctū ſimul emittētes ſpiritū, pariter emigrāſſe noſcunť ad cælos. Delata ſunt aūt ſanctorū corpora ac ſepulta à deuotis ſecūdo milliario ab vrbe Lingonica in vico, q vocať Vrbatū, vbì ſe duæ viæ maximę cōiungunt, & alię ante has à diuerſa parte ſubiungunť, vt ibì & expedita volūtatis deuotione, & iter agentiū opportuniùs ſubiuncta collectione, ſemꝑ frequēs aſſit populorū ad eorū limina oratiōis cauſa vndiq; cōcurſio. Ibì ſanè quicqd cum deuotiōe petiť, obtētu ſanctorū tergeminorū quotidiè, Deo largiēte, p̄ſtatur. Sanitatū ibidem ſuffragia ꝑ eoſdē ſedulè infirmātibus miniſtranť, mœrētibus cōfortationis cōſolatio ſine mora cōceditur, & p̄cipuus baſilicę eorū ſemꝑ additur cultꝰ, & opū largitas in melius à deuotis quotidiè augeť. Illud etiā rationabiliter videť annectēdū, quod ad laudē ſanctorū tergeminorū augendā, vel cultū religionis dinoſciť ꝑtinere: quoniam per eorum ſanctam acquiſitionē numerus eſt martyrū, inſpirante Dño, augmentatus.

Sancti martyres ī ignē iactantur.

Sancti martyres ad cælos migrāt.

Videns deniquè Iouilla q̄dam mulier tā precioſam ſanctorū tergeminorū martyrij conſummationē, ſpreto maritali cōſortio, paruuli & vnici filij dulcem derelinquens amplexum,

ámplexū,inter incredulas turbas, adhuc in ꝑſecutionis ardore cōmotas,veloci curſu ꝓperans,exclamauit,dicēs: Et ego ancilla Chriſti ſum: Chriſtū Deū viuū & verū ſine vlla ambiguitate ꝓnuncio.idola veſtra ignominioſa & vana om̄inò adorare deſpicio. His dictis,cōtinuò comp̄henſa,& ꝓpter metū circūſtantiū populorū à capillis ſuſpenſa,multiſq; afflicta ſupplicijs, cùm Chriſtū negare coacta nullatenùs voluiſſet, vnà cū beata Leonilla auia ſanctorū,ad locū deducta martyrij,ad memoratū videlicet vicum Vrbatum,à perſecutoribus cum eadem gladio eſt perempta.

Ionillę egregia fortitudo & martyrium.

Item Leonillæ.

Neon quoquè,textor hiſtoriæ huius atq; ſcriptor,tradens Turboni codicem,inter medias turmas ꝑſecutorum ingreſſus, cupiēs ſanctorū tergeminorū militiæ beatiſſimę ſociari,Chriſti nomen cōfeſſus,tātis eſt patiēter ictibus mactatus, vt vita tēporali expoliatus,martyrij palmá cōtinuò meruerit coronari. Turbon aūt nō poſt multum tēpus, doctrina beatiſſimorū tergeminorū ꝑfectè inſtructus,à ꝑſecutoribus captus, & ipſe eſt martyrij remuneratione locupletatus. Acta ſunt hæc ſub Aureliano principe,Palmato,Quadrato & Hermogene prę ſidibus,ſub die xvj. Calend Feb. At inuētio ſanctorum corporum tergeminorū,vel dedicatio ipſius baſilicæ,eſt colenda xiiij. Calend. Octob. regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt cum Deo patre & ſpiritu ſancto honor,virtus & gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

Itē Neonis.

Itē Turbōis

Candido lectori F. Laurentius Surius.

IN hāc ſanctorū tergeminorū martyrum hiſtoriam aliquot mēdæ neutiq̄ tolerabiles irrepſerant. Nam Polycarpū MS. codices pleriq; habebāt Epheſi epiſcopū. Itē Aurelianū Imperatorē ſucceſſiſſe Seuero patri, quorū neuter fuit Polycarpi ætate:falſumq; eſt,Seuerū hūc fuiſſe Aureliani parentē. Et quanuis etiā antiqua typis excuſa Martyrologia Aurelianū legūt,tñ ꝓpter Polycarpū,q ſub Antonino Vero,q etiā Aurelius Verus appellať,paſſus eſt,planè arbitror ꝓ Aureliano Aureliū eſſe legendū. Intereà nihilominùs reliq Aurelianū,nè qd temerè mutâſſe viderer:vno dēpto loco,vbi ſcriptū erat,tēporibus Polycarpi Aurelianū ſæuiſſimā in Chriſtianos excitâſſe ꝑſecutionem, quod librarij alicuius imperiti incuria vel inſcitia ità perperàm ſcriptum fuiſſe appáret. Facilè aūt in nominibus principū fit lapſus aliqs, dum exemplaria negligēter deſcribūtur:nec tñ ꝓptereà ſtatìm hiſtorię fides detrahēda eſt. Vale.

S. Athanaſij epiſcopi in vitam S. Antonij monachi præfatio.

ATHANASIUS epiſcopus ad peregrinos fratres. Optimū, Fratres,inijſtis certamen,aut æquari Aegypti monachis, aut ſuperare nitentes virtutis inſtantia. Etenim apud vos iam plurima ſunt monaſteria, monachorum quoq; nomē eſt celebre,& hanc voluntatem iuſtè quiſq; mirabiť,orantibuſq; vobis optatum Deus tribuet effectum. Quoniam igitur exegiſtis à me, vt vobis ſcriberē de conuerſatione beati Antonij,volentibus diſcere quemadmodùm cœperit,quid´ve fuerit ante ſanctum propoſitum, qualem etiam habuerit terminum vitæ, & ſi vera ſunt ea, quæ de ipſo fama diſperſit, vt ad eius æmulationem atque exemplum vos reſtituere poſſitis, magna cum lætitia ſuſcepi veſtræ charitatis imperium. Etenim mihi ingens lucrum eſt,atque vtilitas hoc ipſum,quòd recordor Antonij, & vos cum admiratiōe audientes,ſcio eius propoſitum cupere ſectari. perfecta eſt ſiquidem ad virtutem via, Antonium ſcire quid fuerit. Ergò,vt breuiter dicam,ex omnibus,quæ de eo referentium ſermo iactauit,credite, & minima vos exiſtimate audîſſe de maximis : quia non ambigo nec eos omnia potuiſſe cognoſcere, cùm & ego rogatus à vobis,quantacunque per epiſtolam ſignificauero,non æqualia ſim eius meritis narraturus. Sed & vos omnes hinc nauigantes ſtudiosè percontamini,quô ſingulis quæ nôrunt referētibus, congrua dignaque tanti nominis relatio compleatur. Diſponebam itaque poſt lectionem literarum veſtrarum aliquos ad me monachos inuitare,& maximè eos,qui crebrò ad eum ire conſueuerant, vt pleniùs aliqd addiſcens, munera vobis maiora trāſmitterem. Sed quoniā & nauigationis tempora labebātur,& literarum portitor vehementiſſimè feſtinabat:ideò ea quæ & ipſe noueram,(frequēter enim eum viſitaui) & quæ ab eo didici, qui ad præbendam ei aquam non paululùm temporis cum eo feci,dilectioni veſtræ indicare properaui : vtrobiquè curam veritatis habens, vt neque plùs aliquis audiens,miraculorum congeſtionem non credat: nec rurſùm meritis eius inferiora cognoſcens,non putet dignum eſſe miraculo pro tanti nominis viro.

Perfecta eſt ad virtutem via,ſcire Antonium qd fuerit.

VITA

manſuetudinem prædicabat: omnium quoquè vicariam ergà ſe retinens charitatem, atque vniuerſis virtutum partibus irrigatus, ad ſedem propriã regrediebatur. Ibi ſecum vniuerſa pertractans, omnium in ſe bona nitebatur exprimere. Neque verò aduerſùm coæuos aliquandò mouebatur, ſed ea tantummodò flamma egregio viro creſcebat in pectore, nè ſecundus cuiquam in prædictis operibus inueniretur. Et hoc ità faciebat, vt cùm omnes gloria anteiret, omnibus tamen charus eſſet. Nam & vicini & monachi, ad quos ſæpè veniebat, Antonium videntes, Deicolam nuncupabant, indultiſque naturæ vocabulis, quidam vt filium, alij vt patrem diligebant.

Dum hæc gereret Antonius, quibus omnium in ſe prouocaret affectum, inimicus nominis Christiani diabolus, impatienter ferens tantas in adoleſcente virtutes, veteranis eum aggreſſus eſt fraudibus. Et primò quidem tentans, ſi quo modo poſſet ab abrepto eum inſtituto detrahere, immittebat ei memoriam poſſeſſionum, ſororis defenſionem, generis nobilitatem, amorem rerum, fluxam ſeculi gloriam, eſcæ variam delectationem, & reliqua vitæ remiſſioris blandimenta, poſtremò virtutis arduum finem, & maximum perueniendi laborem, necnon & corporis fragilitatem ſuggerebat, & ætatis ſpatia prolixa, prorsùs maximam ei cogitationum caliginem ſuſcitabat, volens eum à recto propoſito reuocare. Poſtquàm autem diabolus orationibus eius ad Deum per paſſionis fidem ſe intellexit elidi, conſueta aduersùm omnes adoleſcentes arma arripiens, nocturnis eum inquietabat illecebris. Et primùm noctibus infeſta multitudine, & horribili metu ſonitùs eum exagitare conabatur. Per dies etiam tam apertis in eum telis irruebat, vt nullus ambigeret, quin Antonius contra diabolum dimicaret: nam & ille cogitationes ſordidas conabatur inſerere, & hic eas oratu ſummouebat aſſiduo. Ille titillabat ſenſus naturali carnis ardore: hic fide, vigilijs & ieiunijs corpus omne vallabat. Ille per noctes in pulchræ mulieris vertebatur ornatum, nulla omittens figmenta laſciuiæ: hic vltrices gehẽnæ flammas, & dolorem vermium recordans, ingeſtæ ſibi libidini opponebat. Ille lubricum adoleſcentiæ iter, & ad ruinam facile proponebat: hic æterna futuri iudicij tormenta conſiderans, illæſam animæ puritatem per tentamenta ſeruabat. Iſta autem omnia ad confuſionem diaboli fiebant. Qui enim ſimilem ſe Deo fieri poſſe exiſtimabat, nunc ab adoleſcẽte, vt miſerrimus, deludebatur, & qui contra carnem & ſanguinem ſæuiebat, ab homine, qui carnem portabat, eliſus eſt. Adiuuabat enim ſeruum ſuum Dominus, qui noſtrî gratia carnem ſuſcipiens, victoriam corpori contra diabolum largitus eſt, vt ſingulis ità certantibus, Apoſtolicũ liceret ꝑferre ſermonẽ: Nõ aũt ego, ſed gratia Dei, q̃ mecum eſt. Poſtremò cùm nec hoc argumẽto deſtruere poſſet Antonium draco deterrimus, & videret ſe ſemꝑ ab eius cogitatibus repelli, ſecũdùm quod ſcriptũ eſt, ſtridẽs dentibus, & vlulans, qualis eſt merito, talis apparebat & vultu: puer horridus atque niger, ad eius ſe genua prouoluens, humana voce flebat, dicens: Multos ſeduxi, plurimos decepi: nunc autem vt à cæteris ſanctis, ità & tuo ſum labore ſuperatus. Quem cùm interrogaret Antonius quiſnam eſſet, qui talia loqueretur, ait: Ego ſum fornicationis amicus, ego multimoda aduersùm omnes adoleſcentes turpitudinis arma ſuſcepi. hinc & ſpiritus fornicationis vocor. Quantos pudicè viuere diſponentes feſelli? quot tenuiter incipientes, ad ſordes priſtinas redire perſuaſi? Ego ſum, propter quẽ Propheta lapſos increpat, dicens: Spiritu fornicationis ſeducti eſtis: & reuerà per me illi fuerant ſupplantati. Ego ſum, qui teipſum ſæpè tentaui, & ſemper repulſus ſum. Cùm hoc Chriſti miles audiſſet, gratias agens Deo, & largiore aduersùs inimicũ confortatus audacia, ait: Multùm ergò deſpicabilis, multumque contemptibilis es. nam & obſcuritas tua & ætas, infirmarum ſigna ſunt rerum. Nulla mihi iam de te cura eſt: Dominus mihi adiutor eſt, & ego exultabo ſuper inimicos meos. Et ſtatim ad vocem cantantis phantaſma, quod videbatur, euanuit. Hæc autem Antonij cõtra diabolum fuit prima victoria, immò virtus in Antonio Saluatoris, qui peccatum in carne condemnauit, vt iuſtificatio legis, in nobis compleretur: quia non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſecundùm ſpiritum. Sed neque Antonio ſecuritatem dedit hîc vnus triumphus, nec diabolo ſemèl fractæ defecẽre vires. Nam & iſte, vt leo rugiẽs, quærebat aditum, per quem poſſet irrumpere: & ille ſcripturarum doctus eloquio, non ignorabat multas eſſe dæmonum captiones. Propter quod ſolerti propoſitum labore ſeruabat, conſiderans quia poſſet ſatanas in carnis colluctatione ſuperatus, nouarum aduer-

Diabolicis infeſtatur inſidijs.

Vigilijs & ieiunijs corpus omne vallabat.

1. Cor. 15.

Matt. 8.

Oſee 4.

Pſal. 117.

Rom. 8.

aduerſùs ſe artium machinas acriùs commouere. Idcircò magìs ac magìs ſubiugabat corpus ſuum, nè victor aliorum, in alijs vinceretur. Diſponens igitur duriori ſe vitæ lege conſtringere, cùm omnes infatigabilem adoleſcentis mirarentur inſtantiam, ſanctum toleranter ferebat laborem, & voluntariæ ſeruitutis longum in Dei opere ſtudium, conſuetudine in naturam vertebat. Inediæ autem & vigiliarum intantùm patiens erat, vt credulitatem viribus vinceret. Pernoctabat in oratione ſæpiſſimè, edebat ſemèl in die poſt ſolis occaſum, nonnunquàm biduo, triduoque ſic permanens, quarta demùm die reficiebatur. Sumebat verò panem & ſal, potumque aquæ perparuum, de carnibus verò & vino tacere melius puto, quàm quicquam dicere: quoniam nec apud plurimos quidem monachorum iſtiuſmodi eſcæ in vſu haberentur. Quieti autem membra concedens, iunco contexto atque cilicio vtebatur: nonnunquàm etiam ſuper nudam humum iacebat, vnguenta penitùs repudiãs. Dicebat enim minimè poſſe vtentium, & præcipuè iuuenum, corpora roborari, ſi olei eſſent lenitate mollita: oportere verò aſperos carni labores imperare, ſecundùm Apoſtoli præceptum, dicentis: Quandò * infirmior, tunc fortior ſum & potens. Aſſerebatque ſenſum ſic animi poſſe reuiuiſcere, ſi corporis fuiſſet impetus fatigatus. Vndè nec temporum longitudine laborũ merita penſabat, ſed amore & famulatu ſpontaneo ſemper tanquàm in principijs conſtitutus, ad profectum diuini metûs deſiderium concitabat: nouiſq; cupiens augeri præterita, ſupramemorati doctoris ſermonum recordabatur, qui ait: Præterita obliuiſcens, & in futurum conualeſcens. Meminerat quoquè Eliæ prophetæ, dicentis: Viuit Dominus, cui adſto hodiè ante ipſum. & diſſerebat, cur hodiè eſſet appoſitum, quia non computabat Elias præteritum tempus: ſed tanquàm quotidiè in certamine conſtitutus, talem ſe præbere cupiebat, qualem ſciebat dignum Dei eſſe conſpectibus, purum corde, & paratum obedire voluntati eius.

Inediæ, vigiliæ & orationes Antonij.

1.Cor.12.

Philip.3.

3.Reg.17.

Igitur ſanctus Antonius ſecùm reputans, oportere D E I famulum ex inſtituto magni Eliæ exemplum capere, & ad illud ſpeculum vitam ſuam debere componere, ad ſepulcra non longè à villa conſtituta ſeceſſit, vni de * cognitis mandans, vt ſtatutis diebus ſibi alimenta deferret. Et cùm in vna marmoria ſupradictus frater eum clauſiſſet, ſolus ibidèm morabatur. Metuens ergò diabolus, nè acceſſu temporis eremum quoquè habitari faceret, itá cum aggregatis ſatellitibus ſuis varia cæde lacerauit, vt doloris magnitudo, & motum auferret, & vocem. Nam & ipſe poſteà referebat, vulnera fuiſſe tam grauia, vt vniuerſa hominum tormenta ſuperarent: ſed Dei prouidentia, quæ nunquàm in ſe ſperantibus deeſt, conſeruauit eum. Alio die is, quem ſupradiximus, frater aduenit, cibos deferens aſſuetos, atque eum iacentẽ in terra ſemimortuum, fractis foribus, inuenit. Quem impoſitum humeris, ad villulæ domicilium reportauit. Quo audito, ingens vicinorum atque affinium multitudo concurrens, triſti in medio poſiti funeri debitum reddebat officium. Et iam media noctis parte tranſgreſſa, grauis peruigiles omnium oculos vicerat ſopor: Antonius, anima paululũ redeunte, ſuſpirans eleuauit caput: cæteris verò alta quiete proſtratis, eum, à quo delatus fuerat, vigilare conſpexit, eumque nutu aduocans, obſecrauit, vt nullo penitùs excitato, ad priſtinum ſe referret habitaculum. Relatus ergò, iuxta conſuetudinem ſolus iterùm permanebat: & ſtare quidẽ propter recentes plagas non poterat, orans verò proſtratus, poſt orationem clara voce dicebat: Eccè ego hic ſum Antonius: non fugio veſtra certamina, etiam ſi maiora faciatis: nullus me ſeparabit à charitate Chriſti. Pſallebatque dicens: Si conſiſtant aduersùm me caſtra, non timebit cor meum. Talia eo dicente, bonorum hoſtis diabolus admiratus, quòd poſt tot verbera fuiſſet auſus reuerti, congregatis canibus ſuis, & proprio furore ſe lanians: Videtis, ait, quòd nec ſpiritu fornicationis, nec corporis doloribus ſuperatus, inſupèr audacter laceſſit nos. Omnia arma corripite, acriùs nobis impugnandus eſt. Sentiat, ſentiat: debet ſcire, quos prouocet. Dixi, & in adhortantis vocem audientium turba conſentit: quia innumeras diabolus habet artes nocendi. Sonitus igitur repentinus increpuit, itá vt loco funditùs agitato, & parietibus patefactis, multifaria dæmonum exindè turba ſe effunderet: nam & beſtiarum, & ſerpentium formas induentes, omnem protinùs locum repleuêre phantaſijs leonum, taurorum, luporum, aſpidum, ſerpentium, ſcorpionum, necnon & pardorum atq; vrſorum. Et hæc ſingula ſecundùm ſuam fremebant naturam. Rugiebat leo, occidere volens: taurus mugitu & cornibus minabatur: ſerpens

Atrociſſimè verberatur à dæmonibus.

Pſal.26.

pens ſibilo perſonabat: luporum impetus inhiabat: pardus diſcolor à tergo, authoris ſui calliditates varias indicabat. Truces omniũ vultus, & vocis horridæ dirus auditus. Antonius flagellatus atque cõfoſſus, ſentiebat quidem aſperiores corporis dolores, ſed imperterritus, durabat mente peruigili. Et licèt gemitum vulnera carnis exprimerent, ſenſu tamen idem permanens, quaſi de inimicis luderet, loquebatur: Si virium aliquid haberetis, ſufficeret vnus ad prælium: ſed quoniam Domino vos eneruante frangimini, multitudine tentate inferre terrores: cùm hoc ipſum infirmitatis indicium ſit, quòd irrationabilium induitis formas beſtiarum. Rurſumque confidẽs aiebat: Si quid valetis, ſi vobis meî poteſtatè Dominus dedit, eccè præſtò ſum: deuorate conceſſum: Si verò non poteſtis, cur fruſtrà nitimini? Signum enim crucis, & fides ad Dominum, inexpugnabilis nobis murus eſt. Multa cõtra ſanctum Antonium minántes, fremebant dentibus ſuis, quòd nullus eorum tentamenta ſequeretur effectus, ſed maximè econtrariò gigneretur illuſio. Non oblitus Ieſus colluctationis ſerui ſui, eidem protector factus eſt. Deniquè cùm eleuaret oculos, vidit deſupèr culmẽ aperiri, & deductis tenebris, radium ad ſe lucis influere. Poſt eius ſplendoris aduentum, nec dæmonum aliquis apparuit, & corporis dolor extemplò deletus eſt. Aedificium quoquè, quod pauloantè diſſolutũ fuerat, inſtauratũ eſt. Ilicò præſentiam Domini intellexit Antonius, & ex intimo pectore trahens longa ſuſpiria, ad viſionẽ, quæ ei apparuerat, loquebatur dicens: Vbì eras, bone Ieſu? vbì eras? Quarè non à principio affuiſti, vt ſanares vulnera mea? Et vox ad eum facta eſt, dicens: Antoni, hîc eram, ſed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia dimicando viriliter non ceſſiſti, ſemper auxiliabor tibi, & faciam te in omni orbe nominari. His auditis, exurgens intantùm roboratus orabat, vt intelligeret ſe plùs recepiſſe tunc virium, quàm antè perdiderat. Erat autem tunc Antonius annos natus trigintaquinque. Exindè cùm voluntati promptę merita religioſa ſuccreſcerent, vadẽs ad ſupradictum ſenem, precabatur vt in deſerto pariter abirent. Cauſante illo ſenile æuum & rei nouitatem, ſolus contendit ad mõtem, & eremi adhuc monachis ignotæ vitæ, rupto metu, viam conatus eſt pandere. Sed nec tunc ceſſauit infatigabilis aduerſarius: nam impedire eius propoſitum volens, argenteum diſcum in itinere proiecit. Quo viſo, Antonius calidi artificis agnouit aſtutiam: ſtanſque intrepidus, & diſcum toruis intuens oculis, doli authorem in phantaſmate obiurgabat argenti, talia ſecum reputans: Vndè hîc ĩn deſerto diſcus? auium hoc iter eſt: nulla ſunt veſtigia commeantium: lapſus de ſarcina, præ magnitudine latère non potuit: ſed & qui perdiderat reuerſus, ob ſolitudinẽ locorum inueniſſet profectò, quod ruerat. Hoc artificium, diabole, tuum eſt: non impedies voluntatem meam: argentum tuum tecum ſit in perditionem. Hæc illo dicente, diſcus, vt fumus à facie eius euanuit. Dehinc non vt antè in phantaſmate, ſed ingẽtem auri maſſam in itinere conſpexit. Verùm hanc vtrùm diabolus ſimulauerit, an ad Antonium comprobandum, quia nec veris opibus ineſcaretur, virtus cæleſtis oſtenderit, ignoratur: hoc tamen agnouimus, quia quod viſum eſt, aurum fuit. At ille magnitudinem admiratus radiantis metalli, rapido curſu, quaſi quoddam vitaret incendium, ad montem vſque perrexit: ibique flumine tranſuadato, inuenit caſtellum deſertum, plenum ob tempus & ſolitudinem venenatorum animalium, in quo ſe cõſtituens nouus hoſpes habitauit. Statìm ad eius aduentum ingens turba ſerpentium, quaſi perſecutorem paſſa, profugit. At ille obſtructo lapidibus introitu, panes menſium ſex, vt Thebæis mos eſt, ſecum recondens: nam crebrò per annum incorrupti durare ſolent: necnon & exiguum habens aquæ, ſolitarius perdurabat, nuſquàm indè procedens, nunquàm aliquem ſuſcipiens: intantùm, vt cùm bis in anno per tectum deſupèr panes acciperet, nullum cum deferentibus haberet alloquium. Multis igitur videndi eum deſiderio, & ſtudio requirendi ante oſtium eius pernoctantibus, audiebantur vt vulgi voces aduersùm Antonium, tumultuſque dicentium: Quid te noſtris ingeris habitaculis? quid tibi & deſerto? Abſcede à finibus alienis: non potes hîc habitare, non noſtras inſidias ſuſtinere. Et primò quidem, qui foris erant, exiſtimabant aliquos homines ſcalis poſitis introiſſe, ibique contendere. Poſtquàm autem per cauernam introſpicientes nullum viderunt, dæmones intellexerunt contra eũm contendere: & nimio metu perterriti, Antonij auxilium flagitabant. At ille oſtio propinquans, ad conſolandos fratres, nè timerent, atque vt indè recederent, precabatur:

Signum crucis & fides ad dominũ, murus inexpugnabilis.

Inſidiæ maligni dęmonis.

Dæmones infeſtãt Antonium.

trepidantibusque aſſerebat à dæmonibus incuti metum: Signate vos, inquiens, & abite ſecuri, ipſosque ſemetipſos ſinite deludere. Itaque illis reuertentibus, hîc remanebat illæſus, nec vnquàm in certamine laſſabatur. Accedētium autem augmētum profectuum, vel debilitas repugnantium, maximum eius contentioni leuamen addiderant, tum eius animo conſtantiam ſuggerebant. Rurſusque ad eremum venientibus

Pſal.67. turbis, quidam mortuum eum ſe exiſtimauerant reperturos: ille pſallebat intrinſecùs: Exurgat Deus, & diſſipentur inimici eius, & fugiant, qui oderunt eum, à facie eius: ſicut deficit fumus deficiant, vt liqueſcit cera à facie ignis, ità pereant peccatores

Pſal.117. à facie Dei. Et iterùm: Omnes gentes circumdederunt me, & in nomine Domini vindicaui in eis.

Sic Antonius annis viginti ſolitariè tranſactis, atque ab hominum ſegregatus conſpectibus, perdurauit. Cùm ergò multorum, & propoſitum imitari cupientium, & notorum multitudo ad eum concurreret, necnon & patientium infinita ſe caterua conglomeraret, tādèm penè iam ꝑ vim foribus euulſis, quaſi ex aliquo cæleſti * aditu cō-

*adyto ſecratus apparuit. Obſtupuerunt vniuerſi & oris gratiam, & corporis dignitatem: ꝗ

Antonij eximiæ virtutes. nec per inquietem intumuerat, nec ieiunijs dæmonumq́; certamine faciem eius pallor obſederat: ſed econtrariò quaſi nihil temporis egiſſet, antiquus membrorum decor perſeuerauit. Porrò quanta miracula, quæ in illo animi puritas fuit? Nunquàm hilaritate nimia reſolutus in riſum eſt: nunquàm recordatione peccati triſtia oracōtraxit: non magnis ſtupentium ſe elatus eſt laudibus. Nihil in illo indecens ſolitudo, nihil aſperum quotidiana cum hoſtibus bella cōtulerant: ſed temperata mens æquali ad cuncta ferebatur examine. Plurimos igitur ab immundis ſpiritibus, & infirmitatibus varijs Dei gratia per Antonium liberauit. Sermo eius ſale conditus conſolabatur mœſtos, docebat inſcios, concordabat iratos, omnibus ſuadens, nihil amori Chriſti anteponendum. Proponebatq́; ante oculos bonorum magnitudinem futurorum, & Dei clementiam & beneficia retexebat indulta, quòd proprio filio ſuo non pepercerit Deus, ſed pro noſtra omnium ſalute eum tradiderit. Nec mora, plura audientium corda ad humanarum rerum contemptum hæc eius ſuaſit oratio, & habitandæ eremi iſtud eius exordium fuit. Quid ſanè & Arſenoitarum oppido geſtum ſit, non tranſibo ſilentio. Nam cùm fratres vellet inuiſere, & riuulum fluminis Nili, qui crocodilis & multis eiuſdem fluminis beſtijs plenus erat, tranſuadare eſſet neceſſè, tam cum comitibus ſuis tranſiuit illæſus, quàm indè redibat incolumis. Rurſusque in priſtinis laboribus perſeuerans, multos magiſterio ſuo fratres confirmauit, ità vt breui tempore plurima fierent monaſteria: nouos, antiquosque monachos pro ætate vel tempore, paterno moderabatur affectu. Quadam autem die cùm ſanctus Antonius

Concio S. Antonij ad diſcipulos. congregatis fratribus rogaretur, vt eius inſtitutoria largiretur præcepta, cum ꝓphetica fiducia exaltans vocem, aiebat: Ad omnem quidem mandatorum diſciplinam ſcripturas poſſe ſufficere: ſed & hoc optimum fore, ſi mutuis ſe inuicèm Fratres ſermonibus conſolarentur. Et vos ergò, inquit, vt patri referte, quæ nôſtis: & ego, quæ per longam ætatem conſecutus ſum, quaſi filijs indicabo. Hoc ſit autem primum cunctis in commune mandatum, nullum in arrepti propoſiti vigore laſſeſcere: ſed quaſi incipientem augere ſemper debere quod cœperit, præſertim cùm humanæ vitæ ſpatia æternitati cōparata, breuiſſima ſint & parua. Ità exorſus, paululùm ſiluit, & admiratus nimiùm Dei largitatem, rursùs adiecit, dicens: In præſenti hac vita æqualia ſunt pro rerum commutatione commercia, nec maiora recipit ab emēte, qui vendit. Pro-

Pſal.89. miſſio autem vitæ ſempiternæ vili precio comparatur. ſcriptum eſt enim: Dies vitæ noſtræ, ſeptuaginta anni: ſi autem in potētatibus, octoginta anni: quicquid reliquum eſt, labor & dolor eſt. Quandò ergò octoginta, aut centum, aut multos annos laborātes, in Dei opere vixerimus, non pari tempore regnaturi ſumus in futuro: ſed pro annis prędictis omnium nobis ſeculorum regna tribuentur. Non terrā hæreditabimus, ſed cælum: corpus quoquè corruptum relinquentes, idipſum cum incorruptione recipiemus. Ergò, filioli, non vos aut tædium defatiget, aut vanę glorię delectet ambi-

Rom.8. tio. Non ſunt enim condignæ paſſiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriam, quę reuelabitur in nobis. Nemo, cùm adſpexerit mundum, reliquiſſe ſe arbitretur ingentia: quia omnis terra ad infinitatem comparata cælorum, breuis ac parua eſt. Si ergò nec vniuerſo orbi renūciantes, dignum aliquid habitaculis poſſumus compenſare

ſare cæleſtibus: ſe vnuſquiſque conſideret,& ſtatim intelliget, paruis theſauris & parietibus,vel modica auri portione contempta,nec gloriari ſe debere,quaſi magna dimiſerit:nec tædere,quaſi parua ſit recepturus. Vt enim contemnit aliquis vnam ęreā drachmam,ad drachmas centum aureas conquirendas: ità etiam qui totius orbis dominium dereliquit,centuplū de melioribus pręmijs in ſublimi ſede recipiet. Ad ſummum,illud perſpicere debemus,quòd & ſi noſtras velimus retentare diuitias,cùm lege mortis ab ipſis diuellamur inuiti,vt in libro* Eccleſiaſtes ſcriptum eſt, Quia neſcit homo,quid ſit poſt eum in labore ſuo: Cur ergò non facimus de neceſſitate virtutē? Cur non ad lucranda regna cæleſtia vltrò relinquimus, quod lucis iſtius fine perdendum eſt?Nihil eorum curæ ſit Chriſtianis,quæ ſecum auferre non poſſunt:illud potiùs debemus expetere,quod nos ducat ad cælum:ſapientiam ſcilicet,caſtitatem, iuſtitiam,virtutem,ſenſum peruigilem,pauperum curam,fidem in Chriſto robuſtam,animum irę victorem,hoſpitalitatem. Hæc ſectantes, manſionem nobis in terra quietorum,ſecundùm Euangelium,præparabimus. Conſideremus Dn̄i eſſe nos famulos, & ſeruitutem debere ei,à quo creati ſumus. Vt enim ſeruus præteriti gratia famulatûs, præſens aut futurum non contemnit imperium, nec audet aſſerere, ꝙ ex labore trāſacto inſtantis operis habere debeat libertatem, ſed iugi ſtudio (vt in Euāgelio ſcriptū eſt)eandem ſemper exhibet ſeruitutem,vt & Domino placere poſſit,& metum lucrē & verbera: Sic & nos diuinis congruit parére præceptis, ſcientes quòd æquus ille retributor,in quo quenque inuenerit,in eo ſit iudicaturus, quod prophetica per Ezechielem voce teſtatur. Nam & infelix Iudas, propter vnius noctis impietatem, omni præteriti temporis labore priuatus eſt. Idcircò tenendus eſt cōtinuus inſtituti rigor, habentibus Deum auxiliatorem, ſicut ſcriptum eſt: Quia omni proponenti bonum, Deus cooperatur. Ad inertiam autem calcandam,Apoſtoli præcepta replicemus, q̄bus ſe mori quotidiè teſtabatur: ſimiliter & nos humanæ conditionis vitam ancipitē retractantes,non peccabimus. Cùm enim excitati à ſomno,ad veſperā nos peruenire dubitemus,& quieti corpora concedentes,de lucis non confidamus aduentu, & vbiquè naturæ ac vitæ incertæ memores,D E I nos intelligamus prouidentia gubernari. Hoc modo nō delinquemus, aut aliqua fragili cupiditate raptabimur:ſed nec iraſcemur quidem aduersùs aliquē,nec terrenos cōgregare theſauros ambiemus:quin potiùs metu quotidiani receſſûs, & ſeiungendi corporis iugi meditatione,omnia caduca calcabimus. Ceſſabit mulierum amor, libidinis extinguetur incendium: inuicèm nobis debita noſtra donabimus, ante oculos ſemper habentes vltimæ retributionis aduentum:quia maior formido iudicij,& pœnarum timor horridus,ſimul & lubricæ carnis incentiua diſſoluit,& ruentem animam,quaſi ex aliqua rupe,ſuſtentat. Ideoq́; precor,vt ad finem propoſiti omni labore tendamus. Nemo poſt tergum reſpiciens, Lot imitetur vxorem,præſertim cùm Dn̄s dixerit,nullum ponētem manum ſup aratrum,& reſpicientem retrorsùm,dignum eſſe regno cælorum. Reſpicere autē retrorsùm,nihil aliud eſt,q̄ in eo pœnitere, quod cœperis, & mūdanis rursùs deſiderijs obligari. Nolite,quęſo,virtutis,tanq̄ impoſſibile,nomē pauere:nec peregrinū vobis,aut procùl poſitum videatur hoc ſtudium,quod ex noſtro,Dei gratia præcedente,pendet arbitrio. Huius operis homini inſerta natura eſt,& eiuſmodi res eſt, quæ noſtram tātummodò expectat voluntatem. Græci ſtudia tranſmarina ſectentur, & in alieno orbe conſtitutos,inanium literarum quærant magiſtros: nobis verò nulla proficiſcēdi, nulla transfretandi fluctus neceſſitas imminet: in omni ſede terrarum cōſtituta ſunt regna cælorum. Vndè Dominus in Euangelio ait:Regnum Dei intrà vos eſt. Virtus, quæ in nobis eſt,mentem tantùm requirit humanam. Cui enim dubium eſt, quia naturalis animę puritas,ſi nulla fuerit extrinſecùs ſorde polluta,fons ſit & origo omnium virtutum? Bonam neceſsè eſt eſſe eam, quā creauit bonus creator. Quòd ſi fortè cunctabimur,audiamus Ieſum filiū Naue,populo dicentem:Rectum facite cor veſtrū ad Dominum Deum Iſrael. Nec Iohannes diſſonam tulit de virtute ſententiam,prædicans:Rectas facite ſemitas eius:ſiquidem hoc eſt rectam eſſe animam,cùm eius principalis integritas nulla vitiorū labe maculatur: ſi naturam mutauerit, peruerſa tunc dicitur:ſi conditio ſeruetur,virtus eſt. Animam noſtram commendauit nobis Deus. ſeruemus depoſitum,quale accepimus. Nemo cauſari poteſt extrinſecùs ſitum,quod in ſe naſcitur:facturam ſuam, qui fecit,agnoſcat:opus ſuum inueniat,vt creauit. Sufficit

Eccle.2. Iohan.14. Luc.12. Ezech.33. Rom.8. 1.Cor.15. Gen.19. Luc.9. Luc.17. Ioſ.24. Luc.3.

ficit nobis naturalis ornatus: nè deturpes,homo,quod tibi largitio diuina conceſſit.
Opera Dei immutare velle, polluere eſt. Illud etiã ſolicitè prouidere debemus, vt ty-
Iac.1. rannicam iræ ſuperemus inſaniam: quia ſcriptum eſt, Iracundia viri iuſtitiam Dei
Iaco.1. non operatur. Et iterùm: Deſiderium concupiſcens parit peccatum: quo perfecto,
mors gignitur. Diuinæ vocis præceptum eſt, vt iugi cuſtodia tueamur animam no-
Prou.4. ſtram: quia exercitatos ad ſupplantandũ habemus inimicos,dæmones ſcilicet, con-
tra quos nobis, ſecundùm Apoſtolicam conteſtationem, pugna ſine intermiſſione
Ephe.6. eſt. Ait enim: Non eſt nobis colluctatio aduersùs carnem & ſanguinem: ſed aduer-
sùs principatus & poteſtates huius mundi ,aduersùs ſpiritalia nequitiæ in cęleſtibus.
Ingens eorum turba iſtum peruolat aërem: non procùl à nobis hoſtium caterua diſ-
currit. Et diuerſitatem quidem eorum nõ eſt meæ paruitatis exponere, ſed hanc ma-
ioribus concedo rationem. Quod autem in promptu eſt, & ignorare nõ expedit, do-
los ſcilicet eorum aduersùs nos compoſitos, breuiter indicabo. Hoc primùm debe-
mus mentibus affigere, nihil Deum feciſſe, quod malum eſt, nec ab eius inſtitutione
dæmonum cœpiſſe principia. peruerſitas iſta,non naturæ, ſed voluntatis eſt *vitium*.
Boni etenim,vtpotè à Deo conditi,ex proprio mentis arbitrio ad terras ruẽre de cæ-
lis: ibique in cœni ſordibus volutati,gentilitatis impias conſtituêre culturas: & nunc
Diuerſa dæmonum nequitia. de nobis torquentur inuidia,atque vniuerſa mala commouere non ceſſant,nè priſti-
nis eorum ſedibus ſuccedamus. Diuerſa autem eorum & partita nequitia eſt. Qui-
dam enim ad ſummum nocendi verticem peruenêre: alij ex comparatione peiorum,
videntur eſſe leuiores: atque omnes pro poſſibilitate virium, diuerſa contra ſingulas
cauſas ſumpſêre certamina. Idcircò neceſſarium eſt,donum ſpirituum diſcernendo-
rum à Domino petere,vt poſſimus tam fraudes eorum,quàm ſtudia præuidentes,ad-
uersùm diſparem pugnam vnum Dominicæ crucis eleuare vexillum. Hoc munere
2.Cor.2. Paulus accepto,docebat,dicens: Non enim eius ignoramus aſtutias. Ad cuius exem-
plum etiam nos oportet ex his, quæ paſſi ſumus, mutuis nos inuicèm inſtruere ſer-
monibus. Hoſtile illis contra omnes Chriſtianos, maximè verò contra monachos &
virgines Chriſti,odium eſt. Eorum ſemitis laqueos tendunt,eorum mentes impijs at-
que obſcœnis cogitationibus nituntur euertere: ſed nihil vobis in hoc terroris in-
cutiant. Fidelium enim orationibus atque ieiunijs ad Dominum,ſtatìm corruunt:
nec tamen, ſi paululùm ceſſauerint, prorsùs plenam putetis eſſe victoriam. Solent
ſaucij grauiùs aſſurgere, & mutata arte pugnandi,cùm cogitatione nihil egerint, pa-
uoribus terrent, aſſumentes nunc mulierum, nunc beſtiarum, nunc ſerpentium for-
mas,necnon & ingentia quædam corpora,& vſque ad tectum domûs porrectum ca-
put,infinitas ſpecies & militum cateruas. Quæ omnia ad primum quoquè crucis ſi-
gnum euaneſcunt. His quoquè agnitis fallaciarum modis,incipiunt præſagire, & fu-
turorum dierum euentus velle prædicere. Cumque & in his cõtempti fuerint, ipſum
iam ſuæ nequitiæ principem,ac totius mali ſummitatem,ad ſubſidium ſui certaminis
vocant. Crebrò deniquè Antonius talem à ſe viſum diabolum aſſerebat, quàlem &
Iob 41. beatus Iob,Domino reuelante,cognouerat. Oculi eius àc ſi ſpecies luciferi: ex ore ei-
us procedunt lampades incenſæ. Crines quoquè incendijs ſparguntur, & ex naribus
eius fumus egreditur,quaſi fornacis æſtuantis ardore carbonum. Halitus eius,vt pru-
Ibidèm. na,flamma verò ex ore eius glomeratur. Cum huiuſmodi terroribus viſus eſt prin-
ceps dæmonum,inquit Antonius,& ingentia ſæpè,vt dixi,promittens,impietatis ſuæ
definit lingua magniloqua,de qua Dominus triumphauit, ad Iob dicens: Arbitratur
enim ferrum, vt paleas: æramentum, vt lignum putridum: maria,vt ſata eraſa: tarta-
Eſa.10. ra profunda,tanquàm captiua æſtimabit: abyſſum,vt deambulatorium. Per prophe-
tam quoquè increpat,dicens: Perſequens compræhendam, & omnem orbem terra-
rum manu mea vt nidum tenebo,& vt oua derelicta auferã. Si iniquus funereas euo-
mens voces,benè viuentium aliquos frequenter illaqueet, ſed nos nec eius pollicita-
tionibus credere,nec minas formidare debemus. fallit enim, nihilque verum ſemper
Iob 40. promittit. Nam ſi non mendacia cuncta loqueretur, quomodò talia & tam infinita
promittens,hamo crucis vt draco aduncatus à Domino eſt, & capiſtro ligatus vt iu-
mentum, & quaſi mancipium fugitiuum vinctus circulo, & armilla labia perforatus,
nullum omninò fideliũ deuorare permittitur? Nũc miſerabilis vt paſſer,ad ludẽdum
irretitus à Chriſto eſt,calcaneo Chriſtianorũ ſubſtratus gemit. Ille,qui vniuerſa ma-
ria à

ria à ſe deleta plaudebat, ille, qui orbem terrarum manu ſua teneri pollicebatur, eccè à nobis vincitur, eccè me aduersùm ſe prohibere non poteſt diſputantem. Contemnenda eſt, filioli, penitùs cum inanibus verbis ſuperba iactantia: fulgorque ille, qui lucere ſe ſimulat, non veri ſplendor eſt luminis, ſed quibus arſurus eſt, indicat flãmas. Nam dicto citiùs recedens, ſuarum ſecum refert ſimulacra pœnarum. Solent etiam cum modulatione nonnunquàm apparentes pſallere. Proh nefas, ad hæc & impuro ore ſacra ſcripturarum eloquia meditantur. Frequenter enim legentibus nobis, quaſi Echo ad extrema verba reſpondent. Dormientes quoquè excitant ad orandum, vt totius noctis ſomnum eripiant: pleroſque etiam, dum ſe in monachorum nobilium habitu transferunt, monachos coërcent, & priſtina, quibus conſcij ſunt, peccata imputant: ſed ſpernendæ ſunt eorum increpationes, & admonitiones ieiunandi, vigiliarum quoquè fraudulenta ſuggeſtio. Ob id enim familiares nobis ſpecies aſſumunt, vt affinitate virtutum nocentes, faciliùs virus interſerant, & innocentes quoſq; per ſpeciem honeſtatis elidant. Impoſſibile poſteà, durumque hoc ſtudium prædicantes, vt dum oneroſum eſſe videtur quod cœptum eſt, ex deſperatione tædium, & ex tædio ſuccedat ignauia. Idcircò propheta miſſus à Domino, luctuoſa denũcians, ſublimi voce dicebat: Væ qui potat proximum ſuum ſubuerſione turbida. Huiuſmodi enim exhortamenta deprauatoria ſunt itineris, quod ducit ad cælum. Idcircò cùm veniſſet Dominus ad terras, & vera de eo dæmones prædicarent, (verè enim dicebant, Tu es Chriſtus filius Dei viui) vociferãtium ora claudebat, qui vinctas hominũ linguas ſoluebat, nè cum præconio veri, peruerſitatis venena miſcerent, & vt nos eius exemplo, etiam ſi profutura ſuaderent, in nullo his commodaremus aſſenſum: quia profectò nõ cõgruit, nos poſt libertatẽ à Dño cõceſſam, & ſcripturarũ pcepta vitalia, à diabolo viuendi capere exempla, qui ſuum deſerens ordinẽ, ſacrum Chriſti temerauit imperium. Proptereà etiam Dominus cum de ſcripturis loquentem iubebat tacere, quia peccatori dicit Deus, Quarè tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Omnia dæmones ſimulant, colloquuntur ſæpè cum fratribus, & eos ſæpè conturbant, ſæpè inconditos excitant ſonitus, manus appræhendunt, ſibilant, inſipienter cachinnant, vt vel in puncto peccati Chriſtianum pectus introëant. Cumque ab vniuerſis fuerint repulſi, ad extremum debilitatem ſuam lamentatione teſtantur. Et Dominus quidem quaſi Deus, & ſuæ conſcius maieſtatis, obmuteſcere his imperabat: nos autem veſtigijs ſanctorum inhærentes, eandem gradiamur viam, qui memoratas ſubtiliùs fallacias peruidentes, canebant: Cùm conſiſteret aduersùm me peccator, obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis. Et iterùm: Ego verò tanquàm ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum: Et factus ſum vt homo non audiens. Chriſtus ſilentium vt Dominus imperauit: nos diabolo nihil credamus, & vincimus. Si orare compellunt, ſi ieiunia ſuadent, non ex eorum nos monitis, ſed ex noſtra conſuetudine id agamus. Deniquè etiamſi irruentes mortem nobis intentare videantur, ridendi potiùs ſunt, quàm timendi: quia cùm ſint debiles, minantur cuncta, nec faciunt. Equidem de iſtis iam tranſitoriè me dixiſſe memini, tamen eadem nunc explicanda ſunt latiùs, quia non mediocrem affert repetitio medelam. Adueniente Domino, deſtructus eſt inimicus, & omne penitùs eius robur elanguit. Propter quod priſtinæ virtutis memor, quaſi tyrannus iam ſeneſcens, cùm ruiſſe ſe videat, in perniciem graſſatur humanam: nec tamen poteſt firmum Deo pectus, cogitationum & cæterarum arte fraudum peruertere. Nam luce clarius eſt, cùm aduerſarij noſtri nec humana carne ſint ſepti, vt cauſare valeant, idcircò nos à ſe nõ poſſe ſuperari, quia clauſo oſtio interiore, intrare non valeant. Et reuerà ſi fuiſſent hoc fragili corpore colligati, obſerato introitu, iiſdem negaretur acceſſus. Cùm autem (vt diximus) hoc impedimento ſint liberi, & obſtructa penetrent, atque in omni licenter volitent aëre, manifeſtum eſt ob eneruationem eorum permanere eccleſiæ corpus illæſum. Deniquè ſatellites impij cum principe ſuo diabolo, quem Saluator in Euangelio homicidam & patrem malitiæ ab initio fuiſſe firmat, nobis aduersùm ſe dimicãtibus fortiter nullo modo ceſſiſſent, ſi poteſtas eorum non fuiſſet ablata. Nam ſi mentior, cur nobis, ſatanas, parcis, qui vbiquè diſcurris? Cur qui nullo clauderis loco, aduersùm te benè viuentium & diſputantium non potes labefactare conſtantiam? Sed fortaſsè nos diligis, quos quotidiè conaris obruere: aut credibile eſt te eſſe bonitatis magiſtrum, & fauere

Margin notes: Fallacia dæmonum. — Habac. 2. — Luc. 4. — Nec vera dicenti dæmoni credendum. — Pſal. 49. — Pſal. 38. — Pſal. 37. — Iohan. 8.

uere magis optimis,quàm nocere? Et quid tam charum tibi eſſe poteſt,quàm lædere,
Eccl. 1. maximè eos,qui tuis ſceleribus viriliter repugnant,ſecundùm quod ſcriptũ eſt,Quia
abominatio eſt pietas peccatori? Quis tam fœcundum ad malitiam poſſidet pectus?
Imbecillitas ſatanæ. quis tam meditatas implere conatur inſidias? Scimus te impuriſſimum cadauer,ſcimus quia idcircò viuimus Chriſtiani, & contra te nobis eſt ſecura congreſſio, quia infirmatus es à Domino. Ideò de tuis confoderis iaculis,quia minationem tuam non ſequitur effectus: Quòd ſi fallimur,cur cum terrore ſimulato, cur magnitudine corporum noſtram aggrederis fidem? Si voluntatem ſequitur poſſibiltas,tãtùm tibi velle ſufficiat. Is enim potentiæ mos eſt, non extranea fallaciæ adiumenta conquirere, ſed ſua virtute implere quod cupiat. At nunc dum theatrali mutatione formarum, quaſi rudem infantiam ſcenica niteris ſimulatione deludere, exhauſtas vires manifeſtiùs probas. Nunquidnam verus ille angelus, contra Aſſyrios miſſus à Domino, aut
4. Reg. 19. populorum eguit ſocietate,aut ſonitus quæſiuit, aut plauſus: & non potiùs tacitam exercens poteſtatem, centum octogintaquinque millia hoſtium ſermone velocius iuxta iubentis Domini proſtrauit imperium? Vos ergò cùm fragiles ſitis viribus, perpetuus vos conſequitur interitus. At dicet aliquis: Cur diabolus egrediens, beati
Iob 1. Iob omnem in ruinam impulit domum? cur eius opibus penitùs diſſipatis, parietum quoquè fundamenta ſubuertens, vnum numeroſæ ſobolis coaceruauit ſepulcrum?
Iob 2. cur ipſum ad extremum diri vulneris nouitate percuſſit? Qui hoc opponit, audiat è diuerſo,non diabolum potuiſſe hoc,ſed Dominum, à quo poteſtas aduersùm nos duppliciter datur, vel ad gloriam,ſi probamur: vel ad pœnam,ſi delinquimus. Quin potiùs ex hoc animaduertat,ne contra vnum quidem hominem diabolum quicquam potuiſſe,ſi non poteſtatem accepiſſet à Domino. Nullus enim,quod ſuæ ditionis eſt, ab alio deprecatur. Sed quid Iob memoro, quem nec expetitum potuit vincere? ſed nec contra iumenta quidem eius,nec contra oues,nec contra ſues ſine conceſſu Dei pro-
Matt. 8. prium robur exercuit, ſicut in Euangelio ſcriptum eſt: Dæmones autem rogabant eum,dicentes: Si eijcis nos hinc,mitte nos in gregem porcorum. Quomodò igitur qui porcorum expetunt mortes, imaginem Dei hominem, & tam charum conditori animal,ſuo valebunt iure peruertere? Magna, dilectiſſimi, aduersùm dæmones arma
Nota quid ſatan reformidet. ſunt,vita ſyncéra,& intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto: pertimeſcit ſatanas rectè viuentium vigilias,orationes,ieiunia,manſuetudinem, voluntariam paupertatem,vanæ gloriæ contemptum,humilitatem,miſericordiam,iræ dominatum,& præcipuè purum cor erga Chriſti amorem. Nouit deterrimus coluber, ex præcepto
Luc. 10. Domini ſub iuſtorum ſe iacere veſtigijs,qui ait: Eccè dedi vobis poteſtatem calcare ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici. Si autem & diuinationem ſe habere ſimulantes,venturos fratres nunciauerint, & affuerint quos venire prædixerant, nec ſic fides eſt commodanda mendacibus: ob id enim præceſſère venientes,vt credulitas ſibi paretur ex nuncio,& poſteà aditus ex credulitate fallaciæ. Verùm in hoc nullum Chriſtiano debet eſſe miraculum, cùm non tantùm qui leuitate naturæ per cuncta diſcurrunt, valeant prçuenire gradientes, ſed homines quoquè equorum velocitate præuecti,nuncient affuturos. Non enim ea,quæ nondùm fieri cœpta ſunt,referunt: quia Dominus ſolus conſcius eſt futurorum: ſed quorum conſpiciunt in actu initium, eorum ſibi tanquàm apud ignaros vendicant de futuris notionem. Nam quantos nunc putaris velocitate pernice iſtum cœtum,noſtroſq; contra ſe ſermones, ante relatum alicuius hîc poſiti, longè manentibus indicare? Hoc quod dico, vobis perſpicuum fieri poteſt exemplis. Si quis à Thebaidę aut alicuius regionis oppido cœperit proficiſci, & hunc dęmones viderint in itinere ambulantem,pernicitate memorata poſſunt prædicere venientem. Ità & de Nili inundatione ſolenni,cùm multas in Aethiopia viderint pluuias, è quibus fluuius intumeſcens, vltra alueum effluere conſueuit,præcurrentes ad Aegyptum, nunciant amnis aduentum. Hoc autem & homines,ſi illis celeritas eſſet tanta naturæ, facilè nunciarent. Vt
2. Reg. 18. enim ſpeculator beati Dauid ad verticem loci celſioris aſſcendens,prior,quàm hi, qui in terra erant, proſpiciens venientes, non quędam incerta de futuris, ſed de his, qui venire cœperant,nunciabat: ſic & dæmones,cura peruigili omnia conſiderantes, rapido curſu ſibi inuicèm nunciant. Sed ſi fortè contigerit, vt Dei nutu ad finem cœpta non veniant: hoc eſt,ſi aut viator è media regrediatur via, aut ſuſpenſis nubibus, aquæ

aquæ ad altum cæli cardinem deferantur, tunc decipientium vnà cum credentibus error aperitur. Hæc gentilitatis fuêre principia, his præſagorum dolis apud delubra dæmonum quondàm credebantur oracula, quæ aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti, indicto ſibi ſilentio, obmutuerunt, ſuoſque perdidêre captiuos. Quis (rogo) arbitratur medicum ex obſeruatione membrorum, cùm animæ æſtuantis incendia, venarum pulſu, leniq́ue digitorum attactu ſcrutatur, diuinam arbitratur habere notitiam? Quis gubernatorem, nauigationis ſuæ vitam inter cæli ſidera requirentem, maieſtatis honore veneratur? Quis agricolam de aridis æſtatis feruoribus, aut de hyemali aquarum largitate, vel frigore diſputantem, non potiùs de experientia laudat, quàm DEI conſecrat nomine? Verùm vt concedamus paulìſpèt vera dæmones nunciare, reſpondete mihi, quis fructus eſt nôſſe venientia? Nunquìd aut ſciens hæc aliquandò laudatus, aut punitus eſt neſciens? In hoc vnuſquiſque ſibi præparat ſeu tormenta, ſeu gloriam, ſi vel negligat ſcripturarum mandata, vel faciat. Nullus ob id noſtrûm hanc arripuit vitam, vt habeat preſciẽtiam futurorum, ſed vt præceptis Domini obediens, amicus eſſe incipiat de ſeruo. Curandum eſt non præſcire quę veniunt, ſed implêre quæ iuſſa ſunt: nec inſtitutionibus bonis hanc flagitare mercedem, cùm magìs debeamus victoriam contra diabolum ab auxiliatore Domino poſtulare. Sed ſi fortè aliquis hoc libenter aſſumat, vt futura cognoſcat, habeat purum cor: quia credo animam Deo ſeruiẽtem, ſi in ea perſeuerauerit integritate, qua renata eſt, plùs ſcire poſſe, quàm dæmones. Talis erat anima Eliſei, quæ alijs incognitas virtutes faciebat. Nunc iam cæteras vobis dæmonum explicabo fallacias. Solent nocte venientes angelos Dei ſe fingere, laudare ſtudium, mirari perſeuerantiam, futura præmia polliceri. Quos cùm videritis, tam vos, quàm domos veſtras crucis armate ſignaculo, & confeſtìm ſoluentur in nihilum: quia metuunt illud trophæum, in quo Saluator aëreas expolians poteſtates, eas fecit oſtentui. Solent etiam varijs ſimulationibus membra torquere, & noſtris procaciter offerre ſe viſibus, vt mentẽ pauore, & corpus horrore concutiant. Sed & in hoc fides Deo tuta & immota, fugat eos quaſi infirma ludibria. Non eſt autem difficilis bonorum ſpirituum malorumq́ue diſcretio, quæ ſic, Deo tribuente, panditur. Sanctorum angelorum amabilis & tranquillus adſpectus, quia non contendunt, neque clamant, neque audiet aliquis vocem eorum: verùm tacitè leniterq́ue properantes, gaudium, exultationem, fiduciam pectoribus infundunt: ſi quidem cum illis eſt Dominus, qui eſt fons & origo lætitiæ. Tunc mens noſtra non turbida, ſed lenis & placida, angelorũm luce radiatur: tunc anima cæleſtium præmiorũ auiditate flagrans, effracto (ſi poſſet) humani corporis domicilio, & membris exonerata mortalibus, cum his, quos videt, abire feſtinat ad cælum. Horum tanta benignitas eſt, vt ſi quis pro conditione fragilitatis humanæ, miro fuerit eorum fulgore perterritus, omnem continuò ex corde auferant metum. Ità Gabriel, cùm Zacharię loqueretur in templo, & angeli, cùm diuinum virginis partum paſtoribus nunciarent, & qui Dominici corporis agebant excubias, ſecuris videntium ſe mentibus oſtendentes, nè metuerent imperabant. Metus enim non tantùm ex pauore animi, quantùm ex magnarum rerum ſæpè incutitur adſpectu. Peſſimorum verò vultus truces, ſonitus horridi, ſordidi cogitatus, plauſus motuſq́ue indiſciplinatorum adoleſcentum, vel latronum: è quibus confeſtìm timor animę, ſenſibus ſtupor incutitur, odium Chriſtianorum, monachorum mœror tędiumq́ue, ſuorum recordatio, metus mortis, cupido nequitiæ, laſſitudo virtutis, cordis hebẽtatio.

Crucis ſignaculum quàm reformident dæmones.

Boni à malis ſpiritibus vt queant internoſci.

Luc.1.2. *Matt.28.*

Si igitur poſt timorem horrore concepto ſucceſſerit gaudium, & ad Deum fiducia, atque ineffabilis charitas, veniſſe ſciamus auxilium: quia ſecuritas animę, pręſentis maieſtatis indicium eſt. Sic nanque & Abraham Patriarcha videns DEVM, gauiſus eſt: & Iohannes cùm Mariam ſuperueniſſe ſentiret, quæ in ſacri ventris hoſpitio vniuerſitatis geſtabat parentem, exultauit necdùm natus in gaudium. Si autem incuſſa formido permãſerit, hoſtis eſt qui videtur, quoniam nec refouere nouit: vt Gabriel pauentem virginem, nè metuat, iubet: & ſicutì paſtores nuncio conſolati ſunt: quinimmò pauorem duplicat, & vſque ad profundam impietatis foueam, vt ſibi homines proſternantur, impellit.

Iohan 8. *Luc.1.* *Ibidèm.*

Exindè miſera gentilitas, Dominicę interdictionis ignara, falsò dęmones deos opinata eſt. Chriſtianorum autem populos his fallacijs irretiri non paſſus eſt Do-

 minus,

Matt.4. minus,qui diabolum in Euangelio, audacter ſibi principatum omnium præſumentē,
Deu.6.&10. repulit,dicens: Vade ſatanas. ſcriptum eſt enim: Dominum Deum tuum adorabis,
& illi ſoli ſerujes. Horum verborum etiam nobis licentia eſt tributa, quia idcircò lo.
cutus eſt talia,vt ſimilitudo tentamētorum,authoris noſtri frangatur eloquijs. Illud,
mei quoquè chariſſimi,admoneo,vt vitæ magìs ſit vobis,quàm ſignorum ſolicitudo;
Nullus ex vobis hæc faciens,aut ipſe ſuperbia intumeſcat, aut deſpiciat eos, qui face.
re nō poſſunt. Conuerſationem magìs ſcrutamini ſingulorum : in hac vita & imitari
vos quæ perfecta ſunt,conuenit,& implere quæ deſunt. Nam ſigna facere non eſt no.
Luc.10. ſtræ paruitatis,ſed Domini poteſtatis, qui ad diſcipulos gloriantes in Euangelio, ait:
Nè gaudeatis quia dæmōes vobis ſubiecti ſunt,ſed quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in
cælis. Nominum enim in libro vitæ cōſcriptio, teſtimonium eſt virtutis & meriti: ex.
Matt.7. pulſio autem ſatanæ,largitio Saluatoris eſt. Vndè his, qui nō in vitæ laboribus,ſed in
prodigijs exultabant,dicentibus: Nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus; & in no.
mine tuo virtutes multas fecimus? reſpondebit Dominus: Amen dico vobis, Non no
ui vos. Diſcedite à me operarij iniquitatis. Nō enim nouit Dominus vias impiorum.
1.Ioan.4. Hoc ergò magnoperè poſtulemus, vt donum ſpirituum diſcernendorum mereamur
accipere: quô,ſecundùm ſententiam ſcripturarum, omni ſpiritui non credamus. Vo.
lueram quidem iam finire ſermonem,& ſilentio premere,quæcunque meæ acciderint
paruitati: ſed nè putetis me fruſtrà commemorâſſe, quæ euenire non poſſint, idcircò
licèt inſipiens fiam,(tamen Dominus,qui ſecretæ mentis eſt inſpector,nouit non me
cauſa iactātiæ,ſed veſtri gratia ꝓfectûs hoc facere)pauca replicabo de plurimis. Quo.
tiès me nimijs laudibus efferre conati ſunt,cùm à me in nomine Domini maledicta
reciperent? Quotiès augmenta Nili fluminis futura dixerunt, cùm à me audirent, Et
hoc ad veſtram quid pertinet curam? Quotiès minitantes vt milites armati,ſcorpio.
nibus,equis,beluis & varijs ſerpentibus circundederunt me,& domum, in qua eram,
Pſal.19. repleuerunt,cùm ego econtrà pſallerem: Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in
nomine Domini Dei noſtri magnificabimur? & ſtatìm miſericordia Chriſti fugaban.
tur. Quodam autem tempore cum ingenti luce venientes,dixerunt: Venimus Anto.
ni,noſtrum tibi præbere fulgorem. Et ego clauſis oculis,quia lucem diaboli dedigna.
bar adſpicere,orabam: & dicto citiùs impiorum lumen extinguebatur. Poſt menſes
autem paucos cùm coram me pſallerent,& de ſcripturis ſibimet ſermocinarētur, ego
tanquàm ſurdus non audiebam. Commouerunt aliquandò monaſterium meum, &
ego mente immobili Dominum deprecabar. Sæpè ſtrepitus, ſæpè ſaltationes, ſæpè ſi-
bilos ingeſſerunt,& me pſallente, ſonus eorum in voces flebiles vertebatur. Credite
mihi,filioli,quod dicturus ſum vobis: Vidi aliquandò diabolum excelſum corpore, q
ſe Dei virtutem & prouidētiam auſus eſt dicere,& ait ad me: Quid vis,vt à me tibi do.
netur, Antoni? At ego ſputo vi maxima in os eius ingeminans, totū me in eum Chri.
ſti nomine armatum ingeſſi: Et ſtatìm ille procerus adſpectu,inter medias manus ex.
liuit. Ieiunanti etiam mihi viſus eſt vt monachus, & panes offerens, his ſermonibus
ſuadebat vt veſcerer,& huic aliquid indulgerē corpuſculo: Et tu, inquit, homo es, &
humana fragilitate circundaris: labor paululùm conquieſcat, nè ægritudo ſubrepat:
Ilicò luridam faciem ſerpentis agnoui, & cùm ad conſueta Chriſti munimenta con.
fugerem,tanquàm per feneſtram fumus laberetur,euanuit. Auri quoquè decipulam
mihi in deſerto frequenter tetendit,quod ideò offerebat,vt aut viſu irretiret me, aut
tactu commacularet. Cùm vapularem autem,(nam ſæpè me à dæmonibus non dene.
go verberatum)canebam: Nullus me ſeparabit à charitate Chriſti. Ad cuius vocis au.
ditum in ſe inuicèm deſurentes, non meo, ſed Domini fugabantur imperio, qui ait:
Luc.10. Vidi ſatanam quaſi fulgur cadentem de cælo. Hæc ego, filioli, Apoſtolici memor elo.
quij,in me transformaui, vt propoſitum veſtrum nec dæmonum terror, nec aliqua
laſſitudo diſſolueret. Sed quoniam ob veſtram vtilitatem multa memorando inſipiēs
factus ſum,& huius rei vobis impertiri cupio notionem,quàm veram eſſe nullus am.
bigat audientium. Pulſauit aliquandò dæmon monaſterij oſtium: Egrediēs video ho.
minem enormi ſublimitate,porrectum caput vſque ad cælum. Cùm ab hoc,quiſnam
eſſet,inquirerē,ait: Ego ſum ſatanas. Et ego, Quid, inquā,hîc q̄ris? reſpōdit: Cur mihi
fruſtrà imputant monachi? cur mihi omnes Chriſtianorū populi maledicunt? Et ego:
Iuſtè faciunt. tuis enim frequenter moleſtantur inſidijs. At ille ait: Nihil ego facio,
ſed

ſed ipſi ſe inuicèm conturbant. Nam ego miſerabilis factus ſum. Rogo, Nónne legiſti,
Quia defecerunt inimici frameæ in finem, & ciuitates eorum deſtruxiſti? En nullum Pſal.9.
iam habeo locum, nullam poſſideo ciuitatẽ: iam mihi nulla ſunt arma: per omnes na-
tiones cũctaſque prouincias Chriſti perſonat nomẽ: ſolitudines ipſæ quoque mona-
chorum ſtipantur choris. Ipſi ſe, quæſo, tueantur, & me ſine cauſa non lacerent. Tum
ego Dei gratiam cum alacritate miratus, ſic ad eum locutus ſum: Nõ tuę veritati, quę
nulla eſt, tam nouam & tam inauditam adſcribo ſententiam: nam cùm fallaciæ caput
ſis, hoc ſine mendacio coactus es confiteri. Verè enim Ieſus tuas funditùs ſubruit vi-
res, & honore nudatus angelico, volutaris in ſordibus. Vixdùm verba compleueram,
& ille ſublimis, Saluatoris deletus eſt nominatiõe. Quæ ergò iam, ó filioli, poterit re-
ſidere cunctatio? quæ trepidatio manebit vlteriùs? Quis nos eorũ turbo poterit con-
uellere? Securæ ſint animæ ſingulorum: non ſibi fingat cogitatio vana diſcrimina: nõ
aliquis timeat à diabolo ſublatum, ad pręcipitia ſe poſſe deferri. Pellatur omnis anxi-
etas: Dominus enim, qui noſtros proſtrauit inimicos, manens, vt promiſit, in nobis, à Ioan.14.
varijs nos ſatanæ muniuit incurſibus. En ipſe diabolus, qui huiuſmodi cum ſuis ſatel-
litibus exercet aſtutias, nihil ſe poſſe cõtra Chriſtianos fatetur.

Iam curæ Chriſtianorum & monachorum ſit, nè per eorum inertiam vires dæ-
monibus præbeantur. Namquales nos & noſtras repererint cogitationes, tales ſe
nobis * præſtare conſueuerunt. Et ſi quod in pectoribus malæ mentis & pauoris ſe- *immittere
men inuenerint, quaſi latrones, qui deſerta obtinent loca, cœptos cumulant timo-
res, & crudeliter imminentes, infelicem puniũt animam. Sin autem alacres fuerimus
in Domino, & futurorum bonorum nos cupído ſuccenderit, ſi ſemper omnia mani-
bus Dei committamus, nullus dæmonum ad expugnandum valebit accedere: magis
enim cùm munita in Chriſto corda conſpexerint, cõfuſi reuertẽtur. Ità & Iob firma-
tum in Domino diabolus refugit, & infeliciſſimum Iudam expoliatum fide, vinculis
captiuitatis innexuit. Vna eſt ergò ratio vincendi inimicum, lætitia ſpiritualis, & ani-
mæ Dominum ſemper cogitantis iugis recordatio, quæ dæmonum dolos, quaſi fumũ
expellens, perſequetur aduerſarios potiùs, quàm timebit. Nõ eſt enim inſcius ſatanas
ignium futurorũ, & æſtuantis gehennæ copioſa nouit incendia. Sed vt mea iam clau-
datur oratio, illud in fine commemoro: Cùm aliqua ſe nobis obtulerit viſio, audacter
inquirite, quis ſit ille, & vndè venerit: ac ſine mora, ſi ſanctorum fuerit reuelatio, an-
gelica conſolatione timor vertetur in gaudium. Si verò diaboli fuerit oblata tẽtatio,
fidelis animæ percontationibus euaneſcet: quia maximum eſt ſecuritatis indicium,
interrogare quiſnam ſit & vndè. Sic & Ieſus Nauæ filius auxiliatorem ſuũ interrogã- Ioſ.5.
do cognouit: nec Danielem percontantem latére potuit inimicus.

Poſtquàm Antonius dicendi finem fecit, lætantibus cũctis, in alijs virtutis cupído
exardeſcebat, in alijs infirma refouebatur fides, ex aliorum mentibus falſæ opiniones
pellebantur, ex aliorum ſenſibus inanium terrorum pellebatur acceſſio: ſimulq; vni-
uerſi cùm iam dæmonum inſidias contemnerent, mirabantur in Antonio tãtam gra-
tiam ſpirituum diſcernendorum, quam, Domino tribuente, perceperat. Erant igitur
in monte monaſteria, tanquàm tabernacula plena diuinis choris pſallentiũ, legentiũ, Encomion monaſterio-
orantium: tantumq; ieiunandi & vigiliarum ardorem cunctorũ mentibus ſermo eius rum.
afflauerat, vt futurę ſpei auiditate ad charitatem mutuam, & miſericordias indigenti-
bus exhibendas, iugi ſtudio laborarent: qui infinitam regionem quandam, & oppidũ
à mundana conuerſatione ſeiunctum, plenum pietatis & iuſtitiæ videbantur incole-
re. Quis tantum monachorum agmen adſpiciens, quis virilem illum concordię cœtũ
cernens, in quo nullus nocens, nulla detractio ſuſurronis, ſed multitudo abſtinẽtium,
& certamen officiorum erat, non in hanc ſtatìm erumperet vocem? Quàm bonæ do- Num.23.
mus tuę Iacob, tabernacula tua Iſrael? tanquàm nemora obumbrantia, tanq̃ paradiſus
ſuper fluuios, tanquàm tabernacula, quæ fixa ſunt à Domino, tanquàm cedri Libani
circa aquas. Dum hęc ità geruntur, quibus indiès beatæ vitæ ſtudiũ ſuccreſceret, An-
tonius manſionum in cęlo poſitarum recordans, & præſentis vitæ deſpiciens inanita-
tem, quaſi parua eſſent quęcunque iam geſſerat, ſeparatus à fratribus inſtituebatur.
Cumque eum ſiue cibum, ſiue ſomnum indulgere corpuſculo, aut alias naturæ ne-
ceſſitates cogeret humana conditio, miro afficiebatur pudore, quòd tantam ani-
mæ libertatem modici carnis termini coërcerent. Nam frequenter cum fratribus ſe-
dens,

dens,à cibo, qui fuerat appoſitus,memoria eſcæ ſpiritualis abſtrahebatur.Edebat tamen,vtpotè homo,ſæpè ſolus,ſæpè cum fratribus. Et cùm hęc mira(vt prędixi)ageret,cum confuſione tamen animæ adhibendam magnoperè corpori diligētiam perſuadebat,dicens,nec corpus eſſe penitùs enecandum, nè operatio cōtra voluntatem creatoris diſſolueretur:& ob id omne ſtudium animæ conferendum,nè vitijs ſuperata corporeis,ad æternas inferni tenebras truderetur;quinimmò indultū ſibi in carne imperium vindicans,domicilium ſuum,vt Apoſtolus Paulus, ad tertium cælum ſubleuaret.Aſſerebatque hoc à Saluatore præceptum,in quo ait: Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ,quid manduccetis,aut quid bibatis : nec corpori,quid veſtiamini: quia hæc gentes quærunt : veſter autem pater nouit,quòd indigetis his omnibus.Quærite ergò primùm regnum Dei & iuſtitiam eius,& hæc omnia adijcientur vobis.

2.Cor.12.

Matt.6.

Antonius auidus martyrij.

His rebus itaque tranſactis,cùm perſecutio impijſſima Maximiani furore veſano vaſtaret eccleſiam,ſanctis quoquè martyribus Alexandriam perductis, relicto & ipſe monaſterio, ſecutus eſt futuras Chriſti victimas, dicens : Pergamus ad glorioſos fratrum triumphos,vt aut ipſi congrediamur,aut ſpectemus alios præliantes. Et amore quidem iam martyr erat : ſed cùm tradere ſe vltrò non valens, adminiſtraret confeſſoribus in metallis vel in carceribus conſtitutis,magna cum libertate & cura intrantes ad iudicem exhortabatur, nè terrore impiorum ſubacti, Dominum negarent. Iamque ſententia coronatos exultans, quaſi ipſe viciſſet, vſque ad locum feliciſſanguinis proſequebatur. Quamobrem commotus iudex Antonij ſociorumque eius conſtantia,pręcepit nullum penitùs monachorum aut obſeruare iudicium,aut in ciuitate verſari. Et cæteris quidem omnibus in illa die placuit abſcondi : Antonius autem impauidus,neglecto perſecutoris imperio,lauit ependitén ſuam. Et alia die ſtans in quodam eminenti loco, candente præcinctus veſte, procedentem iudicem ſuo prouocabat adſpectu,flagrans cupiditate martyrij : oſtendebatque nobis,cōtemptorem pœnarum & mortis Chriſtiani animum perſeuerare debere, intantùm vt contriſtaretur,quia volenti pati pro nomine Chriſti,martyrium non dabatur. Sed Dominus, qui ſuo gregi parabat magiſtrum,ſeruauit Antonium : vt inſtitutio(ſicutì factum eſt) monachorum,non ſolùm oratione eius, ſed & conſpectibus firmaretur. Nunquàm tamen à ſanctorum confeſſorum veſtigijs ſeparatus eſt : quin anxia circa eos cura,& charitatis vinculis colligatus,magìs carcerem patiebatur excluſus. Poſtquàm autem perſecutionis turbo defluxerat, & beato epiſcopo Petro iam ob martyrij gloriam coronato,ad priſtinum monaſterium regreſſus,quotidianum fidei ac conſcientiæ martyrium merebatur, acrioribus ſe ieiunijs vigilijſque conficiens, veſtimento cilicino intrinſecùs, deſupèr pelliceo vtebatur : nunquàm corpus lauans, nunquàm à pedibus ſordes abluens, niſì cùm per aquas neceſſitas tranſire compuliſſet. Nullus deniquè Antonij corpus nudum,antequàm moreretur, vnquàm vidit.

Ieiunia,vigiliæ, veſtes Antonij.

Quodam autem tempore,cùm ab omnium ſe remouiſſet oculis,& clauſo monaſterio neminem omninò ſuſciperet, Martinianus militum præpoſitus,cuius filia immūdi ſpiritùs infeſtatiōibus quatiebatur, pulſans oſtium,obſecrabat,vt ſuo pignori ſubueniret,& exiens,Dominum pro filia deprecaretur. Tum ille aperire quidem minimè voluit : proſpiciens verò deſupèr,ait : Homo, quid meum poſcis auxilium? mortalis & ego ſum,& tuæ ſocius fragilitatis : ſi autem credis in Chriſtum, cui deſeruio, vade,& ſecundùm fidem tuam ora Deum,& ſanabitur filia tua. Confeſtìm ille credēs abijt,& inuocato Ieſu,filiam reduxit incolumē. Multa & alia mirabilia per eum Dominus operatus eſt,& meritò. Qui enim promiſit in Euangelio, Petite, & dabitur vobis : inuento,q̄ mereretur accipere,ſuā poteſtatem non negauit. Nam plures vexatorum ante monaſterium eius,clauſo introitu, dormientes,fuſis per eum ad Chriſtum precibus,purgabantur. Hæc illi multitudo venientium,deſideratam ſolitudinem auferens,tædio fuit. Metuens itaque, nè ſignorum copioſa conceſſio aut ſuos animos extolleret, aut alios plùs de ſe, quàm videbant in ipſo, cogeret æſtimare,ad ſuperiorem Thebaidem pergere cogitauit, vbì nullus eum agnoſceret. Et à fratribus acceptis panibus,ſedebat ſuper fluminis ripam,tranſitum nauis obſeruans. Illo talia cogitante,vox ad eum deſupèr facta eſt,dicens: Antoni,quò pergis,& quarè? At ille intrepidè,quaſi conſuetam vocem loquentis agnoſceret,reſpondit : Quoniam non ſinunt me quieſcere populi,idcircò ad ſuperiorem Thebaidem ire optimum duxi,prę-

Matt.7.

cipuè

cipuè quia & ea exigor,quæ virtutem meæ poſſibilitatis excedũt. Et vox ad illum ait: Si ad Thebaidem vadas,& ad paſtoralia(vt cogitas)pergas, maiorem ac duplicem ſuſtinebis laborem. Si autem verè quieſcere cupis,vade nũc ad interius deſertũ. Cumq; Antonius diceret, Quis mihi locum auium poterit oſtendere? ignarus enim ſum locorum: confeſtim *ei qui loquebatur, Saracenos indicauit, qui mercandi gratia ad Aegyptum venire conſueuerant. His appropinquãs Antonius,rogauit vt & ſe pariter adducerent in deſertum. Nullus obnixus eſt,ſed tanquàm à Deo miſſum comitem ſuſcipientes,amplexi ſunt eius ſocietatem. Tribus autem diebus & noctibus itinere confecto,inuenit montem valdè excelſum, ad cuius radices fons aquæ dulcis labebatur, & campus haud magnus totum ambiens montem,qui palmulis perpaucis, & his neglectis,conſitus erat. Hũc Antonius locum,quaſi à Deo ſibi offerretur,amplexus eſt. Is enim erat,quem ſibi ad fluminis ripam ſedenti,qui loquebatur, oſtenderat. Et primò quidem accipiens à comitibus panes,ſolus remanſit in monte, nullo alio cum eo conuerſante. Quaſi enim propriam domum agnoſcens,habebat locum illum. Saraceni quoquè videntes eius fidutiam, optato per eum tranſitu, panes eidem cum lætitia deferebant: necnon palmarum,licèt mediocri, attamen aliquãto ſolatio refouebatur. Exindè cùm fratres agnito loco,tanquàm ad patrẽ filij,ſolicitè alimenta tranſmitterent,videns Antonius quòd ob ſuum refrigerium multis onerofus labor indiceretur,& parcens etiam in hoc monachis,rogauit vnum de aduenientibus,vt ſarculum ſibi bìs acutum cum frumento deferret. Quibus allatis,circuiens montem,haud grandem culturæ aptum reperit locum, ad quem deriuata deſupèr aqua poterat influere:ibiq́ue ſeminauit,atque exindè annuum ſibi panem elaborans,gaudebat,quòd ſine cuiuſquam moleſtia ex proprijs manibus viueret in deſerto. Sed cùm rurſus etiam illuc quidam venire cœpiſſent,miſertus eſt laſſitudini eorũ,& olus in paruo terræ ceſpite coluit, vt poſt aſperum iter aliquo venientes ſolatio refouerentur. Hoc fratrum refrigerium,& paruulam meſſem beſtiæ,propter aquas illuc conuenientes, depaſtæ ſunt,è quibus vnam apprehendens,dixit omnibus: Cur me læditis nihil à me læſæ: Abite,& in nomine Domini nè huc appropietis vlteriùs. Quis nõ credat poſt hãc denunciationem,quaſi timentes,nunquàm illuc beſtias appropinquâſſe? ſic Antonio impenetrabilia montiũ & deſerti interiora captãti,oratiõibus etiam dedito,introeuntes fratres magnis vix precibus extorſerunt, vt oliuas & legumen & oleum, quod poſt menſes aliquot miniſtrabãt, dignaretur accipere, & ſenili modicum laxaret ætati. Proh quantas ibi conuerſans expertus eſt luctas? Verè,ſecũdùm quod ſcriptum eſt, non illi aduersùs carnem & ſanguinem fuiſſe colluctationem, ſed aduersùs principatus & poteſtates,ab his,qui ad eum veniebant,agnouimus. Illic enim tumultus & voces populi,armatorumq́ue ſonitus,prorsùs plenum montem dæmonum multitudine ſe vidiſſe referebant, ipſum etiam quaſi contra inimicos palàm reſiſtentem, & fortiter colluctãtem. Qui tamen & aduenietes ſuo refouebat hortatu,& flexis genibus, armis quoquè orationum omnem ſatanæ proſternebat exercitum. Admiratione planè dignum eſt,in tam immani ſolitudine vnum hominem nec dæmonũ quotidianas expauiſſe congreſſiones,nec tãtarum beſtiarum, quadrupedum,ſiue reptilium diuerſæ ceſſiſſe feritati. Iuſtè Dauid cecinit: Qui cõfidunt in Domino,ſicut mons Sion,nõ commouebitur in æternum. Immobilem & tranquillam retinens animi firmitatem, & dæmones fugabat,& feras(ſicut ſcriptum eſt) ſecum pacificabat. Sed & diabolus, vt ſupradictus propheta ait,obſeruans eum frendebat dentibus ſuis: Et ille Saluatoris auxilio ab vniuerſis tutus perſeuerabat inſidijs. Quadam ergò nocte,cùm peruigil Antonius obſecraret Dominum, tantos in monaſterium eius beſtiarum greges coaceruauit,vt omes eremi beluas circũ ſe adſpiceret. Quæ cùm rictu oris morſum corpori minitarentur,intellexit hoſtis aſtutias, dixitq́ue: Si aliqua à Dño in me vobis eſt tributa licentia,deuorate conceſſum: Sin autem dæmonũ huc veniſtis impulſu,quãtocyus abite,quia Chriſti famulus ſum.ità factum eſt, & ad iubẽtis vocem omnis beluarum multitudo,quaſi maieſtatis verbere cæderetur,aufugit. Nõ multi poſt hæc fluxerant dies,& alia oritur cum eodẽ hoſte certatio. Operante illo(nã ſemp vt veniẽtibus ꝓ his,q̃ ſibi detulerãt,aliquod munuſculũ rependeret,laborabat)traxit quandam ſportellam,quam texebat,crinitam, ſiue funiculum. Ad cuius motum exurgens,vidit beſtiam pubetenùs humanam faciem præferentem,quæ exindè in aſinam finiebatur.

*ei is qui

Antonius ad montem ſe recepit.

Ephe.6.

Pſal. 124.

Iob 5.

tur. Poſt cuius adſpectum vexillum crucis in fronte ſua pingens, hoc tãtùm ait: Chriſti ſeruus ſum: ſi ad me miſſa es, non fugio. Nullum in medio ſpatium, & ſtatìm informe prodigium quantocyùs cum ſatellitum turba fugit, & in medio curſu ruens, extinctum eſt. Iſta autem exploſi mors atque enecati prodigij, dæmonum erat communis interitus, qui omni ſtudio laborantes. Antonium à deſerto deducere non valuerunt. Mirandis plùs miranda ſuccedunt. Non grande poſt iſta tempus exceſſerat, & tantarum victoriarum homo, fratrum precibus vincitur, A monachis enim rogatus, vt eos dignaretur inuiſere, vnà cum his profectus eſt, impoſitis camelo aqua & panibus: quia nuſquàm præter monaſterij locum, ex quo hauſerant, potabilis aqua per arentem viam reperiebatur. Verùm in medio itinere bibendi ſubſidia defecerunt: Ardor nimius, æſtus intolerabilis, mortem cuncta minantur. Circueünt, & quærunt ſaltem collectam pluuijs lacunam: nihil prorsùs remedij, nihil occurrit penitùs ad ſalutem. Camelus quaſi periturus & ipſe ęſtuans, dimittitur, æſtuantis pectus exuritur, & ſitis deſperatione ferueſcit. Mouit ſenem fratrum commune diſcrimen, & vehementiſſimè contriſtatus ingemuit. Dehinc ad ſolita precum auxilia confugiens, paululùm ab eis receſſit, ibique genibus flexis, ſupplices manus tetendit ad Dominum. Nec mora, & ad primas rogantis lachrymas, in orationis loco fons ebulliens erupit, ibiquè extincta ſiti, & arentia membra refecta ſunt, & plenis vtribus inuentum potant camelum. Ità enim caſu euenerat, vt camelus errãs per eremum, dum funiculum trahit, in quodam lapide eiuſdem funiculi alligatione teneretur. Tandèm confecto itinere ad monachos, qui eum inuitauerant, peruenit. Tunç verò quaſi Patri omnes obuiàm occurrerũt, & honorifico ſalutatu in oſcula eius & amplexus certatìm ruunt. Propoſito ferventi gaudet Antonius, & lætantibus de aduentu ſuo cunctis, quaſi xenia de monte portans, ſpiritualia impartitur alimenta. Laudat veterum ſtudia, hortatur nouorum. Sororem quoquè iam vetulam virginem vidẽs, & aliarum puellarum magiſtrã, mira exultatione ſuſtollitur. Exindè quaſi diù abeſſet ab eremo, rursùm feſtinauit ad montem: plurimis iam ad illum venientibus, cùm etiam vexati à dæmonibus, maio neceſſitatis coacti, auderent deſerta penetrare, quos ille cõſolans, & monachis in commune præcipiens, aiebat: Credite in Ieſum fideliter, mentem à cogitationibus ſordidis, carnem ab immunditijs ſeruate puram, & iuxta eloquia diuina, nè ſeducamini in ſaturitatem ventris: odite vanam gloriam, orate ſæpiſſimè, pſallite veſperè, manè, & meridie, mandata ſcripturarum reuoluite: Recordamini geſtorum, quæ ſancti quique fecerũt, vt exempli memoria animam incitet ad virtutem, refrenet à vitijs. *Suadebat* etiam iugi meditatione retinendum Apoſtoli ſermonem, quo ait: Sol non óccidat ſuper iracundiam veſtram. Non tantùm autem ſuper iracundiam ſolẽ óccidere non debere interpretabatur, ſed & ſuper omnia delicta hominum, nè peccatorum vnquàm noſtrorum aut in nocte luna, aut in die ſol teſtes abſcederent. Illius quoquè admonebat præcepti memores eſſe, quo dicit in alijs: Dijudicate voſmetipſos, & probate, vt rationem diei noctiſque facientes, ſi in ſe delictum dephræhendiſſent, peccare deſiſterent: Sin autem nullus error decepiſſet, pſeuerantes inſtarent potiùs incepto, quàm arrogantia tumidi, aut alios contemnerent, aut ſibi iuſtitiam vendicarẽt, iuxta ſupradicti doctoris eloquium, dicentis: Nolite iudicare ante tẽpus, magìs debere eos Chriſto, cui ſoli occulta patent, reſeruare iudicium. Multas eſſe (vt ſcriptum eſt) vias, quæ videntur hominibus iuſtæ, ſed fines earum ad profundum reſpicere inferni: ſæpè noſtra non poſſe nos intelligere peccata, ſæpè falli in ratione geſtorum: aliud eſſe Dei cuncta cernentis iudicium, qui non ex ſuperficie corporum, ſed ex mẽtium iudicaret arcanis. Aequum autem eſſe nos nobis compati, & inuicèm onera noſtra portare, vt conceſſo examine Saluatori, proprias conſcientias noſmetipſos dijudicantes intueremur. Necnon dicebat, magnam eſſe ad virtutem viam, ſi ſinguli vel obſeruarent geſſerent, vel vniuerſas mentium cogitationes fratribus referrent: Non enim poſſe aliquem peccare, cùm relaturus eſſet ad alium quæcunque peccâſſet, & ſubire pudorem in publicum turpia proferendi. Deniquè nullum peccantem coram alio audere peccare: etiamſi peccet, tamen teſtem vitare peccati: mentiri magìs & negare ei, & vetus delictum nouo inficiãdi augeri delicto. Igitur quaſi ſub oculis, aiebat, noſtris & cogitatu confundimur, & actu, ſi omnia referenda faciamus: multò autẽ magìs, ſi peccata noſtra fideliter deſcribentes, digeramus in ordinẽ. Tunc verò annotatio delictorum,

Fratres, eorum victus precibus, inuiſit.

Ephe. 4.

1. Cor. 4.

Pro. 14. & 16

rum, fratrum videbitur oculis: timebimus peccati ceras cõſcias, ipſi nos arguent apices: & quomodò meretricibus membra miſcentes, confunduntur ad præſentiam cæterorum, ità nos erubeſcemus ad literarum ſcripturas. Hæc agamus, hãc virtutis gradiamur viam, & corpora mentibus ſubiugantes, pernicioſas diaboli conteramus inſidias. Talibus ſermonum hortamentis & venientes ad ſe monachos incitabat ad ſtudium, & patientibus condolebat, pluresq; eorum Dominus per Antonium liberauit. Nunquàm tamen aut de incolumitate curatorum eſt inflatus ad gloriam, aut contriſtatus de obſeſſis adhuc corporibus, murmurauit. Magìs autem eodem ſemper animo & vultu manens, gratias Deo referebat: ſuadens occupatis, vt correptionem, qua vexabantur, patienter ferrent: Non enim Antonij aut cuiuſquam omninò hominũ hãc eſſe medicinam, ſed Domini ſolius, qui conſueuit & quibus vellet, & quo vellet tempore, dare ſanitatem. Ità conſolatione ſua, & vexatos ęquanimiter ferre tentationem, & iam liberatos non ſibi, ſed Domino gratias referre docebat.

Fronto autẽ quidam vir ex Palæſtinis, qui infeſtiſſimo dęmonio vexabatur, (nam & linguam eius laniabat dentibus, & oculorum nitebatur lumẽ extinguere) perrexit ad mõtem, rogauitq; beatum ſenem, vt pro ſe Dominum rogaret. Orauit Antonius, dixitq; ad eum: Vade, & curaberis. Illo incredulo ſibi, & violenter ibidèm contra præceptum remoranti, eadem geminans Antonius, dixit ad eum: Hîc curari non poteris. Egredere, & calcata Aegypto, ſtatim te miſericordia Chriſti conſequetur. Tandẽ credidit, & profectus eſt, ac viſa Aegypto, ſecundùm promiſſionem ſenis, quam ei Dominus oranti reuelauerat, infeſtatio ceſſauit inimici. Virgo quædã, quæ à Tripolitanæ regionis ciuitate erat, inauditis ac flebîlibus doloribus laborabat. Etenim nariũ purgamenta, oculorum lachrymæ, aurium putridus humor in terram cadens, cõfeſtim in vermes conuertebantur. Augebat calamitatem corpus paralyſi diſſolutum, oculos quoquè peruerſos contra naturam habens. Huius parẽtes cùm ad Antonium monachos ire didiciſſent, credentes in Domino, qui pertinacem ſanguinis fluxum in Euangelio tactu fimbriæ ſtare præceperat, rogauerunt, vt miſerabilem filiæ comitatum ſuſciperent. Illis renitẽtibus eam vſq; ad Antonium perducere, remanſère parentes eius foris cum filia debili apud beatum cõfeſſorem & monachum Paphnutium, qui effoſſo pro Chriſto oculo ſub Maximiano perſecutore, tali dehoneſtamẽto corporis plurimùm gloriabatur. Peruenerunt autem ad Antonium monachi: Cumq; de puellæ morbo referre diſponerent, relatiõem eorum ſenis ſermo præuenit, & omnem debilitatis & itineris vſque ad ſanctum Paphnutium cauſam, quaſi ipſe interfuiſſet, expoſuit. Rogantibus autem monachis, vt parentibus cũ filia permitteretur ingreſſus, non conceſſit, ſed ait: Ite, & inuenietis puellã, ſi non eſt mortua, curatam. Et adiecit: Nullus debet ad meam humilitatem venire, quia largitio curationum non eſt humanæ miſerię, ſed Ieſu Chriſti miſericordię, qui vbiquè in ſe credentibus pręſtare conſueuit auxilium. Quamobrem & illa, pro qua petitis, ſuis precibus liberata eſt: & cũ ad Dominum orarẽ ego, mihi præſcientia ſanitatis eius indulta eſt. Dixit, & verba eius puellæ incolumitas ſecuta eſt. Nam exeuntes forás ad beatum Paphnutium, & filiam ſoſpitem, & parentes lætos repererunt. Non multos autẽ poſt illos dies cùm duobus fratribus euntibus ad Antonium aqua in itinere defeciſſet, & vno ſiti mortuo, alter iaceret in terra mortẽ expectãs, Antonius ſedens in monte, celeriter ad ſe duos monachos vocat, qui fortè ibidèm ſunt reperti, & feſtinatò præcepit, vt lagenam aquæ aſſumentes, inuaderent iter, quod ducit ad Aegyptum, dixitq;: Vnus è fratribus huc aduenientibus modò migrauit ad Dominum: alter, ſi non ſuccurreritis, addetur: hoc enim mihi nunc oranti reuelatum eſt. Sic ait, & iuxta præceptum eius monachi feſtinantes, extinctum corpus inueniunt, terraq; illud operiẽtes, alterum refocillatũ, ſuo iunxerũt comitatui: erat autem ſpatiũ itineris vnius diei. Fortaſsè hîc aliquis quęrat, cur non antequàm moreretur homo, Antonius dixerit. Incongruo prorsùs Chriſtianis argumento vtitur: quia non Antonij, ſed Dei fuit iudicium, qui & de recedente, quam voluit, ſententiam tulit, & de ſitiente reuelare dignatus eſt. Hoc tantùm in Antonio mirabile eſt, quòd in monte remotiſſimo ſedens, corde peruigili cuncta procùl poſita, Domino indicante, cognoſceret. Alio rursùs tempore cùm ſederet in monte, & oculos ſubitò tetendiſſet ad cælum, vidit neſcio quam animam, lætantibus in eius occurſum angelis, ad cælum pergere. Cuius ſpectaculi nouitate ſtupefa-

Frõto dęmoniac[?] curat.

Matth. 9.

Vide ſancti viri humilitatem.

ctus, beatum dixit ſanctorũ chorũ, orauitq́; vt ſibi rei præſentis agnitio panderetur. Et ſtatim vox ad eum facta eſt, inquiens, iſtã eſſe Ammonis monachi animam, qui Nitriæ morabatur. Erat Ammon vir grandæuus, qui perſeueranter à pueritia vſque ad ſenectutem in ſanctitate vixerat. Itinere quoq; dierũ tredecim à Nitria, locus, in quo ſedebat Antonius, diuidebatur. Videntes ergò eum monachi admirantem, qui venerant, deprecati ſunt, vt cauſam hilaritatis ediceret. Quibus ait, modò Ammonẽ quieuiſſe, quem propter frequentem eius ad Antonium commeatum, & propter celebritatẽ indultorum ei à Domino ſignorum, optimè nouerãt: de quibus etiam hoc vnũ dicendum eſt. Neceſsè ei fuit aliquãdò flumen nomine Lycum, ſubitis aquis inundatum, tranſuadare, rogauitq́; Theodorũ, qui cum ipſo erat, vt paululùm à ſuo ſepararetur adſpectu, nè nuditatem inuicèm corporis vterq; conſpicerẽt. Receſſit Theodorus: nihilominùs ille ſeipſum cùm vellet nudare, erubuit. Cogitantem autem eum in alteram ripam virtus diuina tranſpoſuit. Rurſusq́; Theodorus cùm videret hoc, & ipſe Deo deuotus, tranſiens ad ſenem, mirari cœpit, quòd tam velociter fluuium tranſuadâſſet. Cumq́; nihil humoris in pedibus, nihil in veſtibus eius aquæ conſpiceret, rogauit eum, vt tam incredibilem tranſlationem quaſi filio pater exponeret. Nolente illo dicere, quę acciderant, amplexus eſt pedes eius, iurauitq́; non ſe priùs dimiſſurum, quàm ſibi id, quod celabat, referret. Videns ergò ſenex cõtentioſè vincere volentem fratrem, exegit viciſsim ab eo, vt nulli hoc ante ſuam mortẽ indicaret: atque ità confeſſus eſt, ſe ſubitò in alteram ripam fuiſſe tranſpoſitum, neque omninò vndis impreſſiſſe veſtigia, Dominici corporis hoc tantummodò priuilegium aſſerens, & eorum, quibus ipſe, vt Apoſtolo Petro, donauerit, vt aquarum leuitati humanum corpus inſiſteret. Hæc autem Theodorus promiſſo tempore poſt eius mortem retulit. Monachi verò, quibus dixerat Antonius de morte Ammonis, notauerunt diem, & venientibus de Nitria fratribus poſt dies triginta, ſciſcitantes repererunt illo die, illaq́; hora dormîſſe Ammonem, qua animã eius ferri ſenex viderat. Vtriq; igitur puritatẽ mentis in Antonio mirati ſunt, quomodò rei tam longè geſtæ ſtatim ad eum fuiſſet perlata cognitio. Archelaus quoq; comes cùm eum inueniſſet in exteriori monte, rogauit vt oraret pro Policratia Publij filia, quę in Laodicea erat, admirabili & Chriſto dedita virgine. Patiebatur enim peſſimos ſtomachi & lateris dolores, quos ieiunijs nimijs, vigilijsq́; contraxerat, & erat penitùs toto debilis corpore. Orauit Antonius, & diem, quo fuerat oratio facta, annotauit Archelaus. Redit Laodiceam, & inuenit virginem incolumem. Percontatus diem ſanitatis, reperit tempus medelę cum annotatione congruere. Et omnes admirati ſunt, agnoſcentes eo tempore illam fuiſſe à doloribus liberatam à Domino, quo orans Antonius pro ipſa bonitatem Saluatoris inuocauerat. Sæpè etiam ad ſe venientium turbarum ante dies & menſes, & cauſas prędixit, & tempora. Nam quoſdam videndi eum tantùm deſiderium, alios imbecillitas, nonnullos obſeſſa à dæmonibus corpora ꝓtrahebant: nemo tamen vnquàm vexationem aut detrimentum laboris itineris conqueſtus eſt: regrediebantur omnes ſpirituali cibo pleni. At ille præcipiebat, non ſuæ laudi hanc admirationem ab eis applicari debere, ſed Domini, qui ſui notionem hominibus pro capacitate mortalitatis indulſerit. Quodam autem tempore cùm exîſſet ad exteriora monaſteria, & rogatus eſſet à fratribus, vt in naui quadã cum monachis proficiſcentibus oraret, aſſcẽdit, & ſolus ex omnibus odorem ſenſit teterrimum: Aſſerebant cuncti piſciũ ſalſorum, & cancarum in naui poſitarum hunc eſſe putorem. At ille alterius rei ſe fœtorem ſentire affirmauit. Adhuc loquente illo, adoleſcens quidam poſſeſſus à dæmone, qui præcedens iuxta carinam ſe nauis abſconderat, repentè exclamauit. Quo ſtatim per Antonium in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti curato, intellexère vniuerſi, illũ diaboli fuiſſe putorem. Alius quoquè ad eum, vir inter ſuos nobilis, dæmonioſus adducitur, tanta oppreſſus inſania, vt non ſciret ſe eſſe apud Antonium, necnon & corporis ſui ſuperflua comederet. Quamobrem rogatus ſenex ab his, qui eum adduxerãt, vt pro illo Dominũ oraret, intantùm iuuenis miſeriæ condoluit, vt tota nocte peruigilans cum eo, aduersùs patiẽris inſaniã laboraret: Sed cùm iã luceſceret, & obſeſs⁹, impetu in Antonium facto, vehemẽter eũ impuliſſet, iraſci cœperũt q eũ adduxerãt, cur ſeni feciſſet iniuriã. Quibus Antoni⁹ ait: Nolite alienã culpã iuueni miſero adſcribere: furor iſte obſidẽtis eſt, nõ obſeſſi. Idcircò aũt in hãc ꝓrupit dolęs hoſtis audaciã, quia Domin⁹ ad arida

regio.

Ammonis anima it in cęlum.

Matt.14.

Policratia virgo curatur.

Dæmonis fœtorẽ ſol⁹ ſentit Antonius.

regionem ire eum iuſſit: & expulſi ſatanæ indicium, iſte aduerſus me impetus fuit. Nulla poſt verba,mora,adoleſcens recepto ſenſu, & gratias agens Deo, & locum vbi eſſet,agnouit,& totum Antonium complexans,deoſculatus eſt. Innumera & alia iſtiuſmodi ſigna ſunt,quæ monachorum concordi ſæpè relatione cognouimus. Verùm non tantùm his adhibendus eſt ſtupor,quia multo plùs,quæ ſequuntur,conditionem noſtræ fragilitatis excedunt. Hora circiter nona,cùm ante cibum orare cœpiſſet, raptum ſe ſenſit in ſpiritu,& ab angelis in ſublime deferri. Prohibentibus tranſitum aëris dæmonibus,cœperunt angeli contradicentes requirere, quæ eſſet cauſa retinendi,nullis exiſtentibus in Antonio criminibus. Illis verò ab exordio natiuitatis replicare peccata nitentibus,calumnioſa angeli clauſerunt ora, dicentes,non debere eos à natiuitate eius delicta narrare,quæ iam Chriſti eſſent bonitate ſopita: ſi qua autem ſcirent ex eo tempore,quo eſſet factus monachus,& Deo ſe conſecrâſſet, licere proferri. Accuſabant dæmones,multa procaciter mentientes,& cùm deeſſent probamẽta fallacibus,liber Antonio conſceſſus aperitur. Et ſtatim rediens in ſe in eo loco,quo orare cœperat,hoc ſe rursùm vidit eſſe quod fuerat. Tunc verò oblitus eſcæ, ex illa hora noctem gemitu ac lamentatione tranſegit,reputans ſecum humanorum hoſtium multitudinem,& colluctatiõem tanti exercitûs, & laborioſum per aërem iter ad cælum, & hoc Apoſtoli dictum, quo ait, Non eſt nobis colluctatio aduersùs carnem & ſanguinem,ſed aduersùs principem poteſtatis huius aëris. Qui ſciens aëreas poteſtates ob id ſemper tentare,luctari,contendere,nè nobis liber tranſitus eſſet ad cælũ, hortabatur monens, Aſſumite arma Dei,vt poſſitis reſiſtere in die malo : vt nihil mali habens,quod de vobis dicere poſſit,inimicus confundatur. Nos autem Apoſtolici ſermonis recordemur,dicẽtis: Siue in corpore,ſiue extra corpus,neſcio: Deus ſcit. Et Paulus quidem vſque ad tertium cælum raptus eſt,ibique auditis verbis ineffabilibus deſcendit: Antonius autem vſque ad aërem ſublatus,poſt colluctationem liber apparuit. Habebat etiam iſtiuſmodi donum: ſi cuius rei ſedens in monte ignarus fuiſſet,& eius ſecum inquireret notionem,oranti ei à Domino reuelabatur,& erat, ſecundùm quod ſcriptum eſt,à Deo doctus. Deniquè cùm à fratribus haberetur iſte tractatus, & ab eo ſedulò ſciſcitarentur,quemadmodùm ſe poſt corporis ſarcinam anima gereret,qui've ei locus poſt exitum concederetur,proxima nocte vox deſupèr inclamitãs nomen eius,ait: Antoni,exurge,exi & vide. Qui exurgẽs, egreſſus eſt. ſciebat enim,q. bus reſpondere deberet. Et eleuatis ad cęlum oculis,vidit quendam longum atq; terribilem,caput vſque ad nubes attollentem: vidit etiam pennatos quoſdam volare cupientes ad cælum,atque illum extenſis manibus prohibere tranſitum : è quibus alios appræhenſos,elidebat ad terram: alios fruſtrà retinere contendens, dolebat ſuper ſe ad cæleſtia tranſuolare : & maximum gaudium mixtum mœrore, victi victoreſq; tribuebant. Statimq; ad eum vox facta eſt,dicens: Animaduerte,quod vides. Et tũc cœpit illuminato corde intelligere,animarum eſſe conſcenſum,& diabolum prohibentem: qui & ſibi retineret obnoxios,& ſanctorum,quos decipere non poterat,cruciaretur volatu. His viſionum exemplis incitatus, quotidiè ad meliora creſcebat. Neq; verò id,quod ſibi reuelatum fuerat,cauſa iactantiæ fratribus indicabat : ſed cùm orãs iugiter,Dei laudaret auxilium,interrogantibus compellebatur edicere: nec ſpirituales filios pura in Chriſto anima celare quicquam volebat,præſertim cùm huiuſmodi ſignorum relatio, & amorem miniſtraret propoſito, & fructum laboris oſtenderet. Nunquàm ille aut ira ſubita concitatus, patientiam rupit, aut humilitatem erexit in gloriam. Nam omnes clericos vſq; ad vltimum gradũ ante ſe orare compellens, Epiſcopis quoq; atque preſbyteris,quaſi humilitatis diſcipulus,ad benedicẽdum ſe caput ſubmittebat. Diacones verò,quia ad eum vtilitatis cauſa veniebant,cùm pro adiutorio eorum eis præſentibus diſputaret, ad orandum Dominum ſibi præponebat, non erubeſcens & ipſe diſcere. Nam & interrogabat eos frequenter, cum quibus erat,& ſi aliquid ab eis neceſſarium audiërat,ſe fatebatur adiutum. Habebat autem & in vultu magnam gratiã,& admirabile à Saluatore etiam hoc munus acceperat. Si quis enim ignarus eius,inter multitudinẽ monachorũ eũ videre deſiderâſſet, nullo indicãte,cęteris prætermiſſis,ad Antoniũ currebat,& animę puritatem agnoſcebat ex vultu,& per ſpeculũ corporis,gratiã ſanctę mentis intuebatur. Nam ſemper hilarem faciẽ gerens, liquidò oſtẽdebat, ſe de cæleſtibus cogitare,ſicut ſcriptura ait: Corde lætante vultus

Antoni9 accuſatur pecciter à dæmonibus.

Ephe.6.

Ibidem.

Tit.2.

2.Cor.12.

Iohan.6.

Eſa.54.

Viſio S. Antonij.

Defert clero Antonius.

Prou.17.

Gen.31. floret,ſed in mœrore continuò triſtatur. Ità & Iacob agnouit Laban ſocerum ſuum
1.Reg.16. inſidias ſibi machinantem,dicens ad filias eius: Non eſt facies patris, veſtri, ſicut heri
& nudiuſtertiùs. Sic Samuel agnouit Dauid:lętificatos enim habebat oculos, & den-
tes ſicut lac canditos Similiter agnoſcebatur Antonius,quia ſemper eandem faciem
inter proſpera & aduerſa retinens,nec ſecundis extollebatur, nec frangebatur aduer-
ſis. Erat enim & in vultu amabilis,& in fidei puritate mirabilis. Nunquàm ſchiſmati-
Hæreticos vitat & deteſtatur. corum ſe miſcuit communioni, antiquam eorum ſciens prauitatem atque tranſgreſ-
ſionem: Nunquàm Manichæis aut alijs hæreticis ſaltem amicabilia verba largitus eſt,
niſi tantùm ea,quę eos poſſent ab iniquitatis errore reuocare,denunciãs talium ami-
citias atque ſermones perditionem eſſe animæ. Sic etiam Arrianos deteſtabatur, vt
omnibus diceret,nec iuxta eos quidem eſſe accedendum. Nam cùm veniſſent quidã
Arrionitæ,reperit poſt eorum examinationem infeliciſſimam ſectam, & fugauit eos
de monte,dicens,multò ſerpentibus deteriores horum eſſe ſermones. Mentientibus
autem Arrianis aliquandò, Antonium ità vt ſe credere, admiratus eorum audaciam,
& iuſti doloris ira commotus,rogatusque ab Epiſcopis atq; vniuerſis fratribus, Ale-
Antonius palã dãnat Arrianos. xandriam deſcendit,ibiq; Arrionitas publico ſermone condemnauit, vltimam hanc
eſſe hæreſim,& Præcurſorem Antichriſti affirmans,prędicauitq; in populo filium Dei
non facturam,non ex vllis extantibus, ſed proprium, & vnius cum Patre ſubſtantiæ:
nè creatura potiùs,aut adoptio,aut appellatio videretur: impiũ eſſe dicens vel mente
concipere, Erat,quandò non erat,cùm verbum Dei Deus, qui eſt ſemper, Patri ſit co-
æternus: quia ex eo natus eſt Patre,qui ſemper eſt. Vndè aiebat: Cum Arrianis vobis
nulla ſit coniũctio. Quę enim ſocietas luci ad tenebras? Vos fideliter credentes, Chri-
ſtiani eſtis: illi verbum,id eſt,filium,qui ex Deo Patre eſt, creaturam docentes, nullo
interuallo à gentibus ſeparantur,qui ſeruiunt creaturæ potiùs,quàm creatori qui eſt
Rom.1. benedictus in ſecula. Ipſa(mihi credite)iraſcũtur elementa, & omnis contra Arrianũ
furorem,ſecũdùm Apoſtoli dictum,ingemiſcit creatura, quòd ſibi Dominum ſuum,
per quem omnia,& in quo omnia facta ſunt,videat aggregari.

Hæc tanti viri prædicatio exprimi non poteſt,quantùm ad fidem populos robora-
uerit. Lætabantur quippe hoſtilem & Chriſto inimicam hęreſim anathematizari ab
Eccleſiæ columna. Nulla tunc ætas,nullus ſexus domi remãſit. Taceo de Chriſtianis.
Pagani quoquè,& ipſi idolorum ſacerdotes ad Dominicum imperium conuolabant,
dicentes: Precamur,vt videamus hominem Dei: quia hoc apud vniuerſos conſpicuũ
erat nomen Antonij. Ambiebant quoquè ſaltem fimbriam veſtimenti eius attingere,
multùm ſibi & tactum prodeſſe credentes. Quot tunc diabolica obſidione, & varijs
infirmitatibus liberati? quot ſimulacris erepta ſunt ſpolia? quãti etiam ab errore gẽ-
tilium retracti,noſtro iuncti ſunt gregi? Tanti certè,vt paucorum dierum ſpatio,ex
idolorum ſuperſtitiõe cõuerſio, omnem per annum credentium vinceret turbam.
Prætereà cùm irruentem multitudinem comites repellerent, æſtimantes illi tædio
conuentum populi fore: ille tranquillo animo dicebat: Nunquìd hic cœtus, dæmo-
num maior eſt turbis? nunquìd obſequentium multitudo, colluctatorum in monte
noſtrorum cateruis eſt numeroſior? Accidit etiam,vt cùm eum redeũtem circa por-
tam proſequeremur,à tergo quædam mulier clamitaret, dicens: Expecta,homo Dei,
filia mea atrociſſimo vexatur dęmonio: expecta,obſecro,expecta,nè & ego corruens
interea m. Hoc audito,mirabilis ſenex à nobis admonitus, volens tamen & ipſe, pau-
lulùm ſubſtitit. Cumque appropinquante muliere puella iaceret exploſa,orauit taci-
tus Dominum Ieſum,& ad comminationem eius ſtatim ſpiritus impurus egreſſus eſt.
Puella incolumis,populus in laudibus Dei,mater in gaudio fuit. Ipſe autem lætaba-
tur,quia ad deſideratam ſolitudinem repedabat. Erat autem valdè ſapiens, & hoc in
ſe mirabile habebat,quia cùm literas non didiciſſet, ingenioſiſſimus & prudentiſſi-
mus erat.

Aliquandò enim Philoſophi duo gentiles venerunt ad eum, putantes Antonium
Philoſophi tentant Antonium. ſe poſſe decipere: erat verò in exteriori monte. Quos cùm vidiſſet, paganos intelle-
xit ex vultu: & procedens ad eos,per interpretem ità cœpit loqui: Quarè tam longè
ad ſtultum hominem ſapientes ſe vexare voluerunt? Illis dicentibus, non eſſe illum
ſtultum,ſed & nimiùm ſapientem,vigilanter reſpõdit: Si ad ſtultũ veniſtis, ſuperfluus
eſt labor veſter: ſi aũt putatis me ſapientem eſſe,& ſapientiam habere,bonũ eſt imita-

mini quod probatis,quia bona cōuenit imitari. Si ego ad vos veniſſem,vos imitarer: ſed quia vos ad me, quaſi ad ſapientē veniſtis,eſtote ſicut ego ſum,Chriſtiani. Abſceſſerūt Philoſophi,vtrunq; mirantes,& acumen ingenij,& dæmonū expulſiones. Alios quoq; ſimiliter mundi ſapientes,qui eum irridere cupiebant, quia literas ignoraret, tali diſputatione colligauit,dicens: Reſpondete mihi: quid prius,ſenſus, an literæ? & quid cuius exordium? ſenſus ex literis,an literæ oriuntur ex ſenſu? Illis aſſerentibus, quòd ſenſus eſſet author atq; inuentor literarum,ait: Igitur cui ſenſus incolumis eſt, hic literas non requirit. Quis præſentium poſt hanc colluctationem non exclamauerit,cùm obſtupuerint & ipſi,qui victi ſunt,tantam in imperito literarum,ſagacitatem animi admirantes? Neq; enim vt in ſolitudine & montibus verſatus,atq; omnem ibidèm exigens vitam,agreſtis & rudis erat: ſed iucundus atq; affabilis, ſermonem, ſecūdùm Apoſtoli præceptum,diuino conditum ſale proferebat, ità vt inuidia careret, & amore omnium potiretur. Inter hæc,quaſi parùm eſſet bìs gentilitatem fuiſſe ſuperatam, & tertiò venerunt viri ad eum, omnis ſecularis prudentiæ nube cæcati,atq; vniuerſis philoſophiæ ſtudijs artium ſuarum æſtimatiōe doctiſſimi. Hi cùm rationem ab eo exigerent fidei,quam in Christo habemus,& niterentur arguta ſophiſmatum interrogatione de diuina cruce eum illudere,in ſilentiū paululùm voce compreſſa,primùm eorum miſeratus errorem eſt: deindè per interpretem, qui eius verba diligentiſſimè in Græcum ſolebat exprimere ſermonē,ità exorſus eſt,dicens: Quid pulchrius eſt,quid've honeſtius,crucem colere,an adulteria, parricidium vel inceſtum his aſſignare,quos colitis? cùm in altero ſit contemptus mortis,inſigne virtutum: in altero turpis religio,obſcœnitatis magiſtra? Quid melius eſt dicere,quòd Dei verbū manēs, vt erat,ob ſalutem noſtram humanum corpus aſſumpſerit, vt ſocietate mortalitatis nos eueheret ad cælum,participeſq; naturæ cæleſtis efficeret: an,vt ipſi aſſeritis,diuinæ mentis hauſtum ad terrena venerāda caput ſubmittere, & pecudum atq; ſerpentū formis cæleſte *nomē includere? Quo ore Chriſtianorum credulitatē audetis irridere,dicentium Chriſtum filium Dei ſine ſuî detrimento & cœpiſſe eſſe quod non erat, & manſiſſe quod fuerat: cùm ipſi animam de cæleſtibus detrahentes,non tantùm hominū,ſed & pecudū ſoleâtis ſepire corporibus? Chriſtiana credulitas pro ſalute mūdi Dominum ſuū veniſſe teſtatur:vos verò innatam animam prædicantes, vltrò citroq; transfertis. Chtiſtiana fides,quæ omnipotentiam Dei clementiamq; veneratur, conſequenter incarnationem dicit Deo fuiſſe poſſibilem: ità tamen,vt non euacuauerit dignatio dignitatem: vos qui ex ſplendidiſſimo Dei fonte manantem, turpiter deciḋiſſe iactatis, qui mutabilem atq; conuertibilem eam poſt ſuî diminutionem audetis aſſerere,iam illam quoq; naturam,dominam ſeculorum,per animæ contumelias impia lingua temeratis. Imago enim, quæ ſecundùm vos naturalem ſimilitudinem ſui retinet authoris,cui vna eſt,ex*quo defluit,eademq; ſubſtâtia,humilitates proprias & iniurias conſequenter ad ſuam originem remittit. Igitur animaduertite,contumelias animarum ad patrem (vt appellatis) earum per veſtram blaſphemiam redūdare. Crux Chriſti Domini noſtri hîc nobis ingeritur. Rogo,quæ hæc eſt religionis obſcœnitas? Nónne potiùs eſt crucem attollere,aut alicuius generis mortē ab iniquis hominibus illatam patiēter ſuſtinere,quàm Iſidis plangere poſt Oſirim vagos incertoſq; diſcurſus? Pudeat vos,quęſo,inſidiarū Typhonis,pudeat Saturni fugæ,& deuorationis crudeliſſimæ liberorum: Erubeſcite parricidium Iouis & inceſtum,erubeſcite raptū eius & coitum mulierum atq; puerorum. Ille,ſicut veſtri finguñt Poëtæ, ad explendū immaniſſimæ libidinis furorē,molles dedit in amore vagitus, ille in Dianæ fluxit ſinus, ipſe amator & preciū: ille modulatus ales Ledæos petiuit amplexus: ille in propriū ſæuiens ſexum,regiū puerū miniſtris auibus polluit. Hæc vos creditis,hæc colitis,hęc ſunt veſtrorū ornamenta tēplorū. Aequo,deprecor ꝑ veſtra ſalute,noſtra dicta pēſate iudicio. Cuncta,an nihil,in libris credēda ſunt Chriſtianis? Si nihil,nec crucis quoq;, cui detrâhitis,nomen agnoſcetis. Si vniuerſa credenda ſunt,cur,cū in ijſdē libris Cruci reſurrectio copuletur,paſſionē diuinā ſtolido laceratis eloquio,& nō ſtatìm iūgitis cæcorum viſum,ſurdorum auditum,claudorum greſſum,lepræ emundationē, ſeruiens ambulanti Deo ſuo mare, dæmonum fugas, reſurrectionem mortuorū,& defunctorum ab inferis reditus? Hæc omnia ſcripturis diuinis,quas interpellatis, inſerta ſunt,& ijſdē voluminibꝰ cōtinentur ꝑconia maieſtatis & mortis. Quāobrem odio,

Coloſ. 4.

Nota acumē ſancti viri.

*numen

Perſtringit falſorū deorū flagitia & turpitudines.

quo

quo imbuti eſtis,abiecto, inuenietis ilicò & Deum verum eſſe IESVM, & ſalutis humanæ gratia fragilem aſſumpſiſſe naturam. Veſtram tamen nobis, ſi non pudet, narrate religionem. Sed quas error infelix poterit referre culturas de tanta rerum fœditate atq; vecordia? nisi fortè (vt audio) fabulas aſſeratis deorum veſtrorũ,& obſcœnitates,& crudelitates,& vanitates,& mortes,tegentes eas allegoricis velaminibus: Liberum patrem,terram Proſerpinam,ſemiclaudum Vulcanum & debilem ignem, Iunonem aërem,Apollinem ſolem,Dianam lunam,Neptunũ maria, & libidinũ principem Iouem ętherem interpretantes. Nec poſt hanc excuſationis procacitatẽ Deũ, ſed creaturas,contempto creatore,ſuſcipitis. Quòd ſi pulchritudo vos elementorum ad ſuam traxit venerationẽ,modũ fas erat cuſtodire, & oportebat mirari tãtùm, nec colere,nè facturæ veneratio creatoris eſſet iniuria. Nam iſtiuſmodi, quam vos ſequimini,ratio eſt prępoſtera atq; peruerſa,& architecti honor migrauit ad domũ,& medici ſcientia ad remedia cõfertur,omnium quoq; artificum merita vel laudes ad opera transferẽtur. Quid ad hæc dicitis, vt agnoſcamus q̃ ſit Crucis ridiculę vobis ignominioſa confeſſio? Hac diſputatione conuertentibus inter ſe philoſophis oculos, ſimulq́; muſſitantibus,ſubridens Antonius, rursùm per interpretem ait: Prædurum nanq; cuncto videtur operi,quotiès iuſto vniuerſæ rei tenore calcato, laboris merita factis magìs quàm factoribus adſtruuntur. Elementa quidẽ,vt memoraui, ex ipſo cõſpectu ſuam cõprobant ſeruitutem. Sed quoniam vos obſeruatione dialectica neceſſaria,vt putatis, quæque colligitis, hoc quoquè artificio etiam nos noſtram religionem compellitis aſſirmare. Reſpondete mihi: Cognitio D E I quemadmodùm manifeſtiùs approbatur? per lectionem verborum,an per operationem fidei? Et quid antiquius eſt,operatio fidei,an diſputatio per argumenta procedens? Illis reſpondentibus firmiorem ſermonibus operationem eſſe, & hanc liquidam de D E O cognitionem, benè eos & ipſe dixiſſe conſenſit: quia operationem quæ ex fide deſcendit, animi generat affectus,dialecticam verò ex artificio componentium ſumpſiſſe oppoſitionis exordia. Cùm ergò,ait,operationem fidei animo inſitã quis habuerit, ſuperflua erit verborum compoſitio,per quam conceptam ſenſu noſtro credulitatem tentatis euellere,& tamen ſæpè noſtras explicare intelligentias non valetis. Ità ſolidiora ſunt mentis opera,quàm ſophiſmatum fraudulenta concluſio. Nos Chriſtiani myſterium vitæ noſtræ non in ſapientia mundi habemus repoſitum,ſed in virtute fidei,quæ nobis à Deo tributa per Chriſtum eſt. Hanc orationis meæ veritatem,rerum quæ geruntur quotidiè,ordo commẽdat:nobis imperitis,& literarum veſtrarum ignaris, ad Dei cognitionem eius ſola verba ſufficiunt. Eccè nos tot gentilitatis gregibus abſtracti,in vniuerſum orbẽ quotidiè propagamur: vobis verò poſt aduentũ Domini noſtri nodoſæ ſophiſmatis defecêre verſutiæ. Eccè nos ſimplicem Chriſti fidem docti, idololatriã debellauimus,& per prædicatiõem ignominioſæ crucis aurata templa ceciderunt. Vos, ſi poteſtis,oſtẽdite, qua contextione verborum gentilitatẽ Chriſto p̃ponere ſuaſeritis. Per omnes iam terras Deus Dei filius Chriſtus eſt agnit⁹: nihil eloquentia ſophiſmatum,nihil diſputatio philoſophiæ multitudini poteſt obeſſe credẽtium. Crucifixum nominamus,& vniuerſi dæmones,quos vos vt deos colitis, fugiũt, atq; ex obſeſſis corporibus ad primum Dominicæ Crucis ſignum fugantur. Vbi ſunt illa fabuloſa oracula? vbi Aegyptiorum incantationes? quò magorum profecêre carmina? Certè tunc vaſtata ſunt omnia, cùm de ſua cruce mundo CHRISTVS intonuit. Nihilominùs vos,prętermiſſis debilitatorum cateruis,glorioſam IESV mortem irridere conamini. Illud autem quale eſt,quòd nunquàm infeſtatione regali concuſſa gentilitas,immò verò ſeculo chara,& hominum præſidijs fulta, iam corruit? Nos famuli Chriſti, quo plùs premimur, eo magìs aſſurgimus & floremus. Veſtra ſimulacra, ornatis quondàm ſepta parietibus,iam vetuſtate collapſa ſunt: CHRISTI verò doctrina,quæ vobis ſtultitia videtur & ludus, licèt tyrannica perſequẽtium principũ tẽtamẽta ptulerit,licèt varijs ſit incurſata terroribus, nullo tamẽ terrarũ orbe cõcluditur,nullo gentiũ barbararũ fine ꝓhibetur. Quãdo tot ſimul in ſe cõuenêre virtutes? continentia in matrimonio,virginitas in Eccleſia,floret martyrũ ꝑ Dño ſuo glorioſa conſtantia: quorũ omnium crux Chriſti principium eſt. Cùm interìm vos, inter tantos virtutum choros,ſyllogiſmorum retia tenditis, & veram rerum lucem tenebroſis coramini argumentationibus obuóluere. Eccè nos,vt dixit doctor noſter,non in gentili pſuaſione,ſed in fide aptiſſima ſuademus,q̃ verborũ affirmationẽ puenire conſueuit.

Oppugnat Philoſophos ratione dialectica.

Crucis ſignum pellit dæmones.

1.Cor.1.

uit: Adſunt quippe patiẽtes,à dæmonibus vexati: quos cùm in mediũ ꝑduxiſſet, verba repetiuit,dicens: Nunc vos collectionibus veſtris,& quo vultis malefico carmine deos veſtros,quos putatis,expellite:ſin autem non poteſtis, victas ſubmittite manus, et ad Chriſti trophęa cõfugite,et ſtatìm crucifixi credulitatem maieſtatis potentia ꝓſequetur. Dixit,& inuocato nomine IESV,cùm vitale ſignũ in ſacro nũero Trinitatis preſſiſſet in frontibus,vnà cum expulſis dæmonibus vana præſentium philoſophorũ confutata ſapientia eſt. Expauerunt enim,ſtupentes hominẽ,cui poſt tantum ingenium affluerent ſignorũ diuina largitio. At ille vniuerſa Chriſto, q curauerat, adſcribẽs, viſus eſt affatu reciproco,& ait: Nolite me putare his ſanitatem dediſſe: Chriſtus ꝑ ſeruos ſuos facit iſta miracula. Credite & vos,& videbitis,quia deuota Deo fides,nõ eloquentiæ vanus tumor talia ſigna mercatur: confugite ad Crucifixi legem, voſq; eius imitamini famulos,& hoc ſcientię fine cõtenti,nulla deincèps ſecularis imprudentię argumenta quæratis. Hactenùs Antonio dicente, miro philoſophi ſtupore perculſi, cũ honorifico ſalutatu ab eo recedentes,multũ eius ſibi fatebãtur ꝓfuiſſe conſpectũ.

Antoniũ & Imperatores & aulici celebrant.

Hoc in eo viro mirabile eſt, vt hominem in extremo mũdi limite * cõditum,& fauor principum,& omnis celebraret aula regalis. Nam & Conſtantinus Auguſtus, & eius liberi Conſtans atq; Conſtãtius,talia cognoſcentes,crebrò ad eum, quaſi ad patrem, miſſis literis obſecrabant, vt reciprocis eos ſcriptis hilararet. At ille eiuſmodi manens,qualis & antè,q̃ literæ ad eum venirẽt,fuerat, nec ſalutatiõe principum mouebatur,& tanquàm nõ acceptis literis,conuocatis monachis aiebat: Reges ſeculi ad nos miſerunt epiſtolas: quæ hîc Chriſtianis adhibenda miratio eſt? Licèt enim diuerſa ſit dignitas,attamen eadem naſcendi moriendiq; conditio eſt. Illa ſunt omni veneratione percolenda, illa toto animi affectu retinenda ſunt, quòd hominibus DEVS legem ſcripſerit, quòd per filiũ ſuum proprijs Eccleſias ditauerit eloquijs. Quæ monachis eſt ratio cum epiſtolis Regum? Cur accipiam literas,quibus conſueta neſciam reddere ſalutationis obſequia? Igitur rogatus ab vniuerſis fratribus, vt Chriſtianos reges ſuis literis refrigeraret, nè ſcilicet per ſilentium eius exaſperarentur, ad ſuſceptas Epiſtolas cõuenientia reſcripſit: Laudauit primùm,ꝙ Chriſtum colerent: deindè ſalutaria perſuaſit,nè magnam putarent Regiam poteſtatem, nè præſenti carnis imperio tumentes,ſe homines eſſe neſcirẽt,& iudicandos à Chriſto obliuiſcerentur. Ad poſtremũ, clementiæ circa ſubiectos & iuſtitiæ,curę quoquè inopum admonuit, atque vnum ſempiternum eſſe regem omnium ſeculorũ Ieſum Chriſtum epiſtolis teſtatus eſt. His Principes ſuſceptis,vehementiſſimè lætabantur. Sancta quoquè apud cunctos Antonij flagrabat opinio,ità vt eius ſe filios cuperent nominari. Magna etenim cum aduenientibus affabilitas, omnium in ſe ſtudium conuerterat.

Dan.8.

Viſio triſtiſſima S. Antonij.

Poſtquàm ergò gentiles confutati, reges admoniti, fratres ab eo ſunt cõſolatione releuati,ad interiorẽ montem,& ad rigorem ſolitum regreſſus eſt: ibiq; ſæpè cum introẽuntibus deambulans,ac reſidens ſtupebat,ſicutì in Daniele ſcriptum eſt:& interiectis horarum ſpatijs,conſequentia reſpondebat, vt intelligeretur aliqua reuelationis vidiſſe ſecreta. Nam in monte poſitus,ea,quæ in Aegypto longè gerebantur, præuidens,Epiſcopo Serapioni ibì cõſtituto narrauit. Lamẽtabilis ſequitur viſio, & omi lachrymarum fonte plangenda. Cùm enim fratribus circa ſe ſedentibus operaretur, intentè fixit oculos in cælum, gemens atque ſuſpirans: & poſt aliquantum ſpatium reuelationis inceptæ, nimio dolore contremuit, & ſtatim fixis genibus, ante DEI vultum prouolutus orauit,vt clementia ſua futurũ ſcelus auerteret. Succedunt orationi lachrymæ,metus ingens inuadit præſentes: obſecrant, vt tantæ calamitatis exponeret viſiõem. Singultus occupant vocem, lingua fletibus præpeditur,& in medio conatu ſermo gemitu interrumpitur. Vix tamen cum vociferatiõe luctuoſa ait: Melius erat,ò filioli, impendens piaculum cita morte lucrari. Sic incipiens, rursùm lachrymis vincitur,& inter ægra ſuſpiria tandèm pectori commodans vocem, Magnũ, inquit,quoddam,& vniuerſis ſeculis inauditum imminet nefas. Magno fides Catholica turbine ſubuertetur, & homines iumentis ſimiles, Chriſti ſancta diripient. Vidi enim altare Domini mulorũ circundatum multitudine,qui crebris calciũ ictibus oĩa diſſipabant. Hæc eſt cauſa gemituum meorum,quos audiſtis. Et facta eſt vox Domini,dicens: Abominabitur altare meum,nec mora, viſionem ſequitur effectus. Nam poſt annos duos ſæua Arrianorum erupit inſania. Tunc eccleſiarum fuerunt rapinę, tunc diuinorum temeratio vaſorum : tunc pollutis ethnicorum manibus ſacra pol-

Eſt'ne quid ſimile factũ ab hæreticis hoc infelici tempore?

luta ſunt miniſteria: tunc paganorum opificum præſidia, aduersùs Chriſtum comparata, cum aſſumptione palmarum, quod idololatriæ apud Alexandriam inſigne eſt, ad Eccleſiam pergere compellebantur Chriſtiani, vt Arrianorum populi crederentur. Proh ſcelus, horret animus replicare quæ geſta ſunt. Virginum, matronarumq; ereptus pudor, ſanguis ouium Chriſti in Chriſti templo effuſus, veneranda reſperſit altaria: Baptiſterium pro voluntate gentilium pollutum eſt. Nihil defuit, viſionis veritatem monſtrauit effectus, quòd calcitrantium mulorum indiſciplinatio, Arrianorum eſſet impietas. Sed iſtam triſtitiam conſequentis reuelationis proſperitate cõſolatus eſt, & ait: Nolite, filioli, mœrori vos penitùs dare: vt enim iratus eſt Dominus, ſic rurſùm miſerebitur, & ſuum citò Eccleſia recuperabit ornatum, eosq;, qui in perſecutionibus fidem Domini ſeruauerint, ſolito videbitis fulgore relucentes. Reuertentur ad foueas ſuas ſerpentes, & religio longiùs propagabitur: tantũ videte, nè fidei veſtræ ſynceritas Arriana labe ſordeſcat. Nõ Apoſtolorũ, ſed dæmonum, & patris eorũ diaboli iſta doctrina eſt: ob id per inſipiẽtiam iumentorum, ſimilis pecudum eorum expreſſus eſt animus. Hucuſq; Antonius. Sed nos minimè cõuenit diffidere, tam grande miraculum per hominem potuiſſe oſtendi. Saluatoris enim promiſſio eſt, *ità dicẽtis*: Si habueritis fidem vt granum ſinapis, dicetis huic monti, Transfer te, & transferetur, & nihil impoſſibile erit vobis. Et iterùm: Amen amen dico vobis, omne quod petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Petite, & accipietis. Ipſe enim ſuis diſcipulis, & vniuerſo credentium gregi nunc ſubiectionem dæmoniorum, nunc variarum infirmitatum pollicens curationem, aiebat: Gratis accepiſtis, gratis date. Nunquid ſuæ virtutis imperio curabat Antonius? nunquid ſuæ poſſibilitatis arbitrabatur eſſe quod fecerat? orationibus, nõ præceptis, dæmones morbiq; ceſſerunt, & ad Chriſti Dei noſtri nominationem ſemper vniuerſa perfecta ſunt. Nemo ſapientum, ſanitatum admirationem adſcribat Antonio, ſed Domino Ieſu, qui ſolitam erga creaturas ſuas exhibens beneuolentiam, nunc quoq; per electum famulum ſuũ indulgenter exercuit. Antonius tantùm orabat, & ob vitæ eius merita, cuncta Dñs largiebatur. Sæpè aũt & contra voluntatem ad exteriorem montem à fratribus perducebatur. Et cùm iudices, qui ad interius archiſterium propter aſperitatem itineris, & obſequentium multitudinem, & horridam ſolitudinem ire nõ poterant, precariò quæſierunt, vt eius fruerentur adſpectibus, vt impetrare poſſent, quia moleſtiſſimè ferebat vexationem diſcutſuum: ipſos catenatos, quos aut noxietas, aut vigor publicus conſtrinxerat, ad eum deſtinabant, ſcientes tales ab Antonio non poſſe cõtemni: quorum fletibus ſuperatus, pertrahebatur ad exteriorem mõtem, agnoſcens laborem ſuum vtilem miſeris fore: ſuadebatq; iudicibus, qui eum inuitauerant, vt in ſentẽtia proferenda, & odio & gratiæ, Dei timorem anteponerent, nec ignorare eos debere, quod ſcriptũ eſt: Quocunq; iudicio iudicaueritis, in eo iudicabitur de vobis: attamẽ inter medios ſermones charæ ſibi ſolitudinis recordabatur. Poſt coactam itaq; præſentiam, quam ducis preces, & quod verius eſt, miſerorũ fletus extorſerat, poſt ſalutaria monita, poſt reorum commendatiõem, quorundam etiam abſolutionem, poſtulanti duci, vt paulò largiùs eidem ſuam præſentiam indulgeret, ait, nõ poſſe ſe diutiùs ibidem morari, grato vſus exemplo, quòd ſicutì piſces ab aqua extracti, mox in arenti terra morerẽtur, ità & monachos, cum ſecularibus retardãtes, humanis ſtatim reſolui confabulationibus. Ob id ergò, inquit, conuenit vt piſces ad mare, ità nos ad montem feſtinemus, nè tardantibus nobis aliqua propoſiti ſuccedat obliuio. Pro tãta hominis ſapientia dux miratus, iuſtam de eo tulit veramq; ſententiam, dicens: Verè iſtum eſſe Dei famulum agnoſco, nec in ruſtico homine potuiſſe tantam aliquandò ineſſe ſapientiam, niſi diuino amore regeretur.

Matth. 17. Iohan. 14. Matth. 10. Matth. 7.

Præterea cùm Balatius, q ſub Neſtorio pſecto Alexãdriæ, dux Aegypti fuit, homo Arrianæ iniqtatis ſtudioſiſſimus fautor, ità Chriſti Eccleſiã pſequeretur, vt animo veſano virgines monachosq; verberaret in publico, ad eũ Antonius literas miſit, quarũ iſta ſententia eſt: Video iram Dei venientem ſuper te: deſine perſequi Chriſtianos, nè te ira occupet, quę proximũ iam tibi minatur interitum. Legit infelix epiſtolam & iriſit, atque in eam expuens, proiecit in terram: portitores quoq; multis afficiens iniurijs, Antonio talia renunciari præcepit: Quoniam cura tibi tantoperè monachorum eſt, etiam ad te mei vigoris tranſibit diſciplina. Sed confeſtim minitatorem oppreſſit

Epiſtola Antonij ad Balatium Arrianum.

preſſit ſupplicium,& poſt quinque dies os effrenatum vltio diuina compeſcuit. Egreditur enim ad primam manſionem Alexandriæ,quæ appellatur Chæreum,cum ſupradicto Aegypti præfecto Neſtorio. vehuntur equis, qnos inter omnes Balatius,cuius erant,manſuetiſſimos nutrierat. Cùm ergò pariter ſolitò ſibimet equi alluderent,mitior,quo Neſtorius vehebatur,morſu repentino Balatium decuſſit in terram, ac ſic in eum inhians,femora eius lacerauit atque corroſit, vt ſtatìm relatus ad ciuitatem, poſt tertium diem moreretur,vniuerſique agnoſcerent minarum ab Antonio prædictarũ effectum quantocyus cõſecutum, digno perſecutoris fine completo. Cæterùm ad ſe venientes,mira cum modeſtia Antonius admonebat, vt oblita ſeculi dignitate, remotioris vitæ beatitudinem appeterent. Si qui autem maiorī poteſtate premebantur,nec poterant obtinere iuſtitiam, ità eos obnixè defendebat, vt ipſe pro illis pati videretur iniuriam. Multis vtilis fuit præclari ſenis oratio : multi magnis diuitijs, & altiori militię gradu derelicto,eius adhęrere cupiebant curriculis. Et vt infinita breui ſermone compræhendam,bonum Aegypto medicum Chriſtus indulſerat. Quis non triſtitiam apud Antonium mutauit in gaudium? Quis nõ iram vertit in pacem ? Quis orbitatis luctum non ad eius temperauit adſpectum ? Quis non mœrore paupertatis,quo premebatur,abiecto,ſtatìm & diuitum deſpexit opulentias,& in ſua lætatus eſt paupertate? Quis poſt laſſitudinem monachus,non eius iuuatus eſt hortatu? Quis adoleſcentię ætatis accenſus ardoribus,non ex eius admonitu pudicitię amator fuit? Quis vexatus à diabolo,ſine medela redijt? Quis inimici cogitationibus diſtractus, cæca tempeſtate ſopita,ſereno non regreſſus eſt animo ? Sciebat enim quo quiſque laboraret incommodo,& ex vitæ meritis diſcretionem ſpirituum agnoſcens,adhibebat morborum,prout erant vulnera, ſanitatem. Vndè effectum eſt, vt poſt eius diſciplinam omnes diaboli panderentur inſidiæ. Multæ quoquè deſponſatę puellę ad eius conſpectum ab ipſo penè thalamo recedentes, in Eccleſiæ matris gremio conſederunt. Quid plura? Totius orbis homines ad eum confluebant, & vniuerſarum gentium varietas bellicoſiſſimum contra dæmones virum conſpicere geſtiebat. Nullus ſe fruſtrà illuc veniſſe conqueſtus eſt: omnibus delectabile atque iucundum laboris cõmercium fuit. Fatigatio enim itineris,emolumẽtum viatici reportabat,ſicut rei probauit effectus. Nam poſt reſolutionem eius, quaſi communi vulnere orbitatis excepto,proprium ſinguli parentem luxerunt.

Balatij interitus.

Quis autem finis vitæ eius fuerit,dignum eſt & me commemorare, & vos cum deſiderio audire,quia & hoc imitabile in eo cũctis fuit. Iuxta conſuetudinẽ ad viſendos fratres,qui in exteriori monte erant,venit,ibiq́ue à diuina prouidentia de ſua morte condiſcens,ità exorſus eſt: Vltimam,filioli, patris audite ſententiam : non enim arbitror,quòd in hoc ſeculo iterùm vos viſuri ſimus. Cogit conditio naturæ,vt poſt centenarium numerum,quem annis quinq; ſupergredior,iam reſoluar. Ità locutus,audientiũ pectora contriſtauit:gemitus lachrymæq; dicta mœrentia conſecutæ ſunt. Amplexabantur eum vniuerſi,quaſi iam de ſeculo receſſurum. At ille tanquàm aliena deſerẽs,ad propriam patriã profecturus,magna cum lætitia p̄cipiebat, deſidiam inſtituto non debere ſubrepere,ſed tanquàm quotidiè morituros,vt antè prædixerat,à ſordidis cogitationibus animam cuſtodire,& omnem æmulationem ad ſanctos quoſquẽ conuertere: ad Meletianos verò ſchiſmaticoſque,ne propè quidem accedere. Scitis enim,aiebat,eorum antiquam peruerſitatem: neque cum Arrianis communiõe iungamini,quia impietas eorum iam omnibus manifeſta eſt. His etiam illud addebat, nullum debere Chriſtianum,cùm ſeculi viderit poteſtates pro Arrianorum & Meletianorum pugnare nequitia,à Chriſti territum diſcedere veritate: mortalium illam eſſe defenſionem,nec diù fallacem permanere poſſe phantaſiam. Quapropter,aiebat, cuſtodienda eſt pia fides in Chriſto, & patrum religioſa traditio, quam ex ſcripturarum lectione, & crebro meæ paruitatis didiciſtis admonitu. Finito ſermone, fratres eum vehementiſſimè retardabant,glorioſo patris cupientes termino decorari. Sed multas ob cauſas,quas & ſilẽtio demõſtrabat,p̄cipuè tñ ob p̄ſũptã Aegypti conſuetudinẽ,cõtradixit. Mos etenim Aegyptijs eſt,nobiliũ & p̄cipuè beatorũ martyrũ corpora linteamine quidẽ obuoluere, & ſtudium funeri ſolitũ nõ negare,terra verò non abſcõdere,ſed ſup lectulos domi poſita reſeruare. Hũc honorẽ q̄ſcẽtibus reddi,inueteratę cõſuetudinis vanitas tradidit. De hoc Antoni⁹ ſępè & Epiſcopos deprecat⁹ eſt,

Suprema S. Antonij ad fratres oratio.

Traditio patrũ ſeruanda.

vt

vt populos Eccleſiaſtica conſuetudiue corrigerent, & laicos viros ac mulieres rigi-
diùs ipſe conuenit, dicens: Nec licitum hoc eſſe, nec Deo placitum: quippe cùm pa-
triacharum & prophetarum ſepulcra, quæ ad nos vſque perdurant, hæc facta con-
uincerent. Dominici quoquè corporis exemplum oportere intueri iubebat, quod in
ſepulcro poſitum, lapide vſq; ad reſurrectionis diem tertium clauſum fuerit. Atq; his
modis vitium circa defunctos Aegypti, etiam ſi ſancta eſſent corpora, coarguebat, di-
cens: Quid maius aut ſanctius corpore poteſt eſſe Dominico, quod iuxta conſuetu-
dinem gentium cæterarum, humo conditum eſſe ſcimus? Hæc iuſta perſuaſio multo-
rum inſitum euellit errorem, & repoſitis in terra cadaueribus, Domino gratias pro
bono magiſterio retulerunt. Metuens ergò conſuetudinem ſupradictam, nè eodem
etiam circa ſe laberentur errore, celeriter valedicens monachis, qui confluxerant, ad
amicum virtutis habitaculum repedauit. Poſt mēſes autem paucos, cùm non medio-
cre incommodum ſenilia membra turbâſſet, vocatis ad ſe duobus fratribus, quos ibi-
dèm ante quindecim annos modico interuallo ſeiunctos inſtituerat, quique etiam

Verba S. Antonij extrema ad duos diſcipulos.

ei iam ſeni cœperant miniſtrare, ait: Ego quidem, filioli, ſecundùm eloquia ſcriptura-
rum, Patrum gradior viam. iam enim Dominus me inuitat, iam cupio videre cęleſtia:
ſed vos, ô viſcera mea, admoneo, nè tanti temporis laborem repentè perdatis. Hodiè
vos religioſum ſtudium arripuiſſe arbitramini, & cœptę voluntatis fortitudo ſucre-
ſcat. Varias dæmōum nôſtis inſidias, vidiſtis eorum & impetus feroces, & vires effœ-
minatas: Ieſum ſuſpirate, & credulitatē nominis eius veſtris figite mentibus, & à cer-
ta fide vniuerſi dæmones fugabuntur. Mementote etiam admonitionum mearum,
& incertæ conditionis vitam ancipitem quotidiè pertractate, & cæleſte vobis pręmi-
um ſine cunctamine tribuetur. Schiſmaticorum quoq; & hæreticorum venena vita-

Cauēdi hæretici.

te, meumq; circa eos odium ſectamini, quia Chriſti ſunt inimici. Scitis ipſi, quòd nul-
lus mihi nec pacificus quidem ſermo cum eis aliquandò fuerit, propter prauam eo-
rum voluntatem, & pertinax cōtra Chriſtum bellum. In hoc autem magìs eſtote ſo-
liciti, vt Domini præcepta ſeruetis, vt poſt mortem veſtram ſancti quique, quaſi ami-
cos & notos, in æterna vos recipiant tabernacula. Hæc cogitate, hæc ſapite, hæc rete-
xite: & ſi qua meî vobis cura, ſi qua Patris memoria eſt, ſi mihi vicarium repręſentatis
affectum, nullus ad Aegyptum meas perferat reliquias, nè vano corpus honore ſer-
uetur, nè vituperati ritûs à me, vt nôſtis, etiam circa me ſeruentur obſequia: huius
enim rei gratia maximè huc ſum regreſſus. Vos igitur humo tegite, vos patris operite
corpuſculū, & illud quoquè ſenis veſtri cuſtodite mandatū, vt nemo p̄ter veſtram di-
☞ lectiōem locum tumuli mei nouerit. Confido in Domino, quia neceſſariò reſurrecti-
onis tempore, hoc corpuſculum reſurget incorruptum. Veſtimētorum autem meo-
rum ſit iſta diuiſio: Melotem & pallium tritum, cui ſuperiaceo, Athanaſio Epiſcopo

Eccè qualis Antonij veſtitus.

date, quod mihi nouum ipſe detulerat: Serapion Epiſcopus aliam accipiat melotem:
vos cilicinum habetote veſtimentum, & valete viſcera mea: Antonius enim migrat, &
iam non erit in p̄ſenti ſeculo vobiſcum. Verba finiērat, & oſculantibus ſe diſcipulis,
extendēs paululùm pedes, mortem lætus adſpexit, ità vt ex hilaritate vultûs eius, an-
gelorum ſanctorum, qui ad perferendam animam eius deſcenderāt, præſentia noſce-
retur. Hos intuens, tanquàm amicos videret, animam exhalauit, & additus eſt patri-
bus, ſecundùm ordinem ſcripturarum. Seruauerunt mandata diſcipuli, inuolutum, vt
præceperat, corpus humo operientes: & nemo interìm vſq; ad hāc diem, præter eos,
vbì ſit cōditum, nouit. Legatarius aūt Antonij benedicti, qui tritū palilum cum me-
lote imperio eius meruerat accipere, Antoniū in Antonij muneribus amplectitur, &
tanq̄ magna hęreditate ditatus, lætanter per veſtimentum recordatur imaginem ſan-
ctitatis. Hic Antonio vitę terminus fuit, iſta principia meritorum: quę licèt parciori,
vt prædixi, ſermone narrauerim, tamen ex his poteſtis aduertere, qualiter homo Dei
à pueritia ad ſenectam vſq; peruenerit: & quòd omi ſemper dubitatione calcata, nec
languori, nec longæuæ quicquam ætati aliquandò conceſſerit. Magìs autem æquali-
tatem propoſiti tenens, nec veſtimentum mutauit, nec pedes lauit, nec eſcam ſecta-
tus eſt molliorem: oculorum quoq; aciem, & numerum dentium, licèt paululùm ob

Firmitas corporis vſque ad obitum.

ætatem viderentur attriti, necnon & pedum inceſſum, totius etiam corporis firmita-
tem, ità & contra iura naturæ meritorum gratia cuſtodiuit, vt lauatorum corpo-
rum, quæ balneis atque delicijs confouentur, hilarior eius caro videretur. Hoc eti-

am

ant fratres, quòd per omnes prouincias amor eius famaq; volitauit, quem nec librorum diſſeminatorum oratio luculenta, nec mundanæ ſapientiæ diſputatio, nec nobilitas generis, nec opum infinita congeſtio commendauit, cui omnium ore eſt adſcribendum, niſi Chriſto, cuius hoc donum eſt? qui deuotos eius animos erga ſuam præuidens maieſtatem, hominem alio penè orbe celatum, & inter tantas poſitum ſolitudines, Africæ, Hiſpaniæ, Galliæ, Italiæ, Illyrico, ipſi etiam, quæ vrbium caput eſt, Romæ, vt in exordio promiſerat, demonſtrauit. Creatoris eſt iſta benignitas, qui famulos ſuos, licèt nolentes, nobilitare conſueuit, vt virtus poſſibilis, nec vltra humanam eſſe naturam, ſanctorum doceatur exemplis, & ad beatæ vitæ imitationem, ex fructu laboris optimus quiſque impellatur. Hūc itaque fratribus librum magnoperè perlegere curate, vt agnita fideli vita ſublimium monachorum, ſciant quòd Saluator noſter Ieſus Chriſtus glorificantes ſe glorificat, & ſeruientibus ſibimet non tantùm regna cælorum, ſed etiam hîc in ipſis montium ſecretis latére cupientibus, famæ tribuit nobilitatem: ſcilicet vt & ipſi fruantur laude meritorum, & cæteri eorum prouocentur exemplis. Si aūt neceſſarium fuerit, & gentibus legite, vt vel ſic agnoſcant, quia Dn̄s noſter Ieſus Chriſtus, non ſolùm eſt Deus Dei filius, ſed etiam his, qui eum ſolicitè colunt, & in eum fideliter credunt, hanc dedit poteſtatem, vt dæmones, quos illi deós eſſe arbitrantur, conculcent atque eijciant, deceptores ſcilicet hominum, & totius corruptionis artifices.

DE INVENTIONE SANCTORVM DIODORI, MARIANI, ET ALIORVM INNVMERABILIVM MARtyrum *hiſtoria, grauiter & eruditè conſcripta circa tempora Caroli Craſſi, vel Arnulphi Imperatoris. Habetur in vetuſtis manuſcriptis codicibus.*

PRAEFATIO.

GLorioſiſſimos martyrum triumphos venerari, piæ deuotionis eſt, quatenùs & eorū ſuffragijs muniri, & exemplis accendi vnuſquiſq; fidelium ſtudeat, qui Chriſti ſanguine lotus, ad illam conſcendere Ieruſalem feſtinat, vbì angelorū frequētia Deo gaudet aſſiſtere, vbì Cherubim & Seraphim nimio ardore intuēdi ineffabilem claritatem diuinæ dulcedinis inflammaſcunt: vbì throni Apoſtolici inenarrabili fulgore coruſcāt, vbì martyrum legiones cum coronis exultant, vbì virginum chori byſſino candore niteſcunt, vbì diuerſi ſanctorum ordines indeſinenter ſine vlla tædij laſſitudine cum tripudio iubilare gloriātur: cui agnus ille immaculatus præſidet, qui æreas portas & ferreos vectes cōfregit inferni, qui crucis cuſpide draconis illius antiqui, qui humanum *Iob 40.* genus abſorbebat, perforauit maxillam, ac ſuo fulgore omni ſolis radio incomparabiliter ſplēdidiùs eam illuſtrat: quem videre, gaudere eſt: cui aſſiſtere, regnare eſt: cuius conſpectibus adſtare, feliciter eſt viuere. Solennitas enim martyrum, euidens exhortatio imitationis eſt: quam hi ſolummodò celebrare ritè cenſentur, qui eos imitari pro viribus ſatagunt, & eorum ſequi veſtigia delectantur. Ineffabilis enim pietas *Martyrum certamina quid nobis conferant.* Dei noſtri in ſuorum martyrum triumpho, cùm ſit multiplicis bonitatis, artificioſum noſtræ ſaluti proſpexit commodum: quatenùs dum illos mundus cōterit, nos erudiat: & cùm eos cruciatus afficit, nos ab horrore perpetui cruciatùs abſoluat. Verùm quia quantum oportet dicere nequimus, à laude tamen Domini linguam compeſcere, *Tob. 12.* & eius miracula tacere nullo modo debemus: quia licèt ſecretum regis celare bonum ſit, mirabilia tamen Domini & laudes eius prædicare laudabile eſt.

NARRATIO.

EO ITAQVE tempore, quo beatus *Stephanus Romanæ præerat Eccleſiæ,* *17. IANVAR.* qui beato *Petro Apoſtolorum principi viceſimusquartus in Apoſtolica Sede*

ſuc.

ſucceſſit, grauis perſecutio in Chriſtifideles exarſit. Is cùm plurimos quotidiè perſecutionibus Chriſtianos affici conſpiceret, & ipſe ad ſubeundum pro Chriſti nomine martyrij agonem proximus eſſet, duos preſbyteros, teſtimonio fidei probabiles, inſtituit, *Varinum videlicet & Armenium. qui ſanctorum paſſiones, quos aſſiduè pati videbant, conſcriberēt, & per quatuor mundi climata diuulgarent ad inſtructionem fidelium, ſanctorumque memoriam, & ad laudem illius, qui in ſanctis ſuis mirabilis eſt, & eis poſt mortem fluctiuagi ſeculi coronam confert felicitatis perpetuæ. Quæ ergò tātorum virorum teſtimonio tunc facta didicimus, & noſtris reuelata temporibus videmus, inuocato Domini Ieſu Saluatoris noſtri nomine, aggrediamur ipſo adiutore dicere. Temporibus ergò Numeriani impijſſimi Cæſaris, dum in Romana vrbe idolorum cultura à ſacrilegis haberetur, in Chriſti cultores grauis perſecutio exarſit impijſſimi Cęſaris iuſſu. Beatus igitur Chryſanthus & Daria virgo, plurimis iam martyrijs affecti, gratia Chriſti cum victoriæ coronā in omnibus cōſequerētur, eiuſdē Imperatoris furia extra portā Romanæ vrbis via Salaria in arenario depoſiti, terra & lapidibus obrui iuſſi ſunt viui. Cumq; omnipotens Deus multa fidelibus pręſtaret eorum interuentionibus beneficia in loco eodem, euenit vt die natalis eorū infinita populi multitudo inibì conueniret, viri ſimul ac mulieres, pariter & infantes, & innuptæ puellę & iuuenes. Hoc igitur cùm fuiſſet Numeriani auribus intimatū, iuſſit vt in introitu cryptæ paries leuaretur. Quod cùm fuiſſet impletū, mōtem qui cryptæ imminebat, ſuper eos deiecit: & ità factum eſt, vt omnes pariter, dum diuina perciperent ſacramenta, & martyrum gloriam celebrarent, ipſi quoq; ad gloriā martyrij pertingerent. inter quos erant Diodorus preſbyter, & Marianus diaconus, & plurimi venerabiles clerici. Populi aūt multitudinis numerum, & nomina vtriuſq; ſexûs & ætatis ipſe ſolus nouit, qui eos in cæleſtibus ſedibus collocauit. O quantus angelorū exercitus adfuit, qui tot millia ſanctarum animarum cum iubilo ad mœnia Ieruſalem deportauit. O quanta in cælis exultatio, cùm tot millia ſanctorum vno Chriſtus momento coronauit. O mira Apoſtolorū lætitia, cùm eorum numero tot millia fideliū Deus ſimul adiunxit. Iubilent throni Apoſtolici, tantorum ſacerdotū & clericorum conuentu. Gaudeant ſancti martyres, tātorum virorum & iuuenū coronatorum cōtubernio. Lætentur virgines, tātarum innuptarum & matronarum conſortio. Innocentes, plaudite (qui non loquentes, ſed morientes confeſſi eſtis Chriſtum, & induti ſtola gloriæ, agnum ſequimini immaculatum) de tantorum puerorum collegio. Diuerſi ſanctorum ordines, immenſis laudibus Chriſto confitemini, qui vno momento veſtris choris tātos præuidit martyrum addere ſocios. Hic theſaurus in paradiſo collocandus, iniquiſſimi Cæſaris perfidia montium ruina abſconditus, per plura latuit tempora: & licèt à plurimis ſit exquiſitus pontificibus, à nullo tamen reperiri potuit. Sed omnipotens Deus, qui immutabilis perſeuerans, mutabiliter diſpenſat tempora, ſuorū martyrum gloriam reuelare voluit ſuis fidelibus. Vndè ſanctum Stephanum ſuæ ſanctæ præfecit Apoſtolicæ Eccleſiæ, cuius ad hoc inſpirauit animum ardore mirabili, vt tantorum ſanctorum quęrere aggrederetur theſaurum, ruina obrutum. Hic igitur foſſores aduocat, & benedictione munitos, vbì & qualiter fodere debeant, inſtruit. Reliquit foſſas, quas prædeceſſores ſui plurimi plures fecerant, & oſtendit eis locū, vbì fodere debeant, quem ei reuelatū diuino affamine non ambigimus. Incipiunt foſſores terram egerere, ſed plùs omnibus ipſe inſiſtit Deo digno operi. Nam illi fodiunt manibus, hic Deum dignis orat precibus. Illi quærunt fodiendo, hic orando inuenit. Hoc quis ambigat diuina factum prouidentia? Circa primi nanq; Stephani martyris tempora, cùm ipſe Romanā gubernaret Eccleſiam, hæc in Chriſti martyribus perſecutio exorta eſt, & ſexto Stephano Romanæ præſidente Eccleſiæ, ipſorū facta eſt inuentio. Ille itaq; martyrij coronatus eſt gloria, hic om̄ium virtutum redimitūs eſt diademate. Circa illius tempora cœtus ſanctorum per diuerſa tormēta ad cælorū gaudia angelicis choris aggregatus eſt: huius temporibus per eius ſacræ doctrinæ documenta plurimi quotidiè eruditi, ad virtutes conuertuntur à vitijs. Illius, inquam, exemplo plures coronam cōſecuti ſunt martyrij: iſtius exemplo plures bonis operibus locupletati, ad paradiſi mœnia feſtinant, diuerſis virtutibus adornati. Ab eo conſtituti ſunt, qui ſanctorum triumphos ſcribendo innoteſcerent poſteris: ab hoc ſtatuti ſunt, qui quæſitos & inuentos prodant venerationi fidelium.

Margin notes: * Viridianū — Pſal. 67. — Innumeri Chriſtiani dū martyrū celebrant gloriam, necantur. — Innoteſcerent, pro, facerent innoteſcere.

Inuen-

Inuento igitur ſacratiſſimo theſauro, nullis copijs coæquando, ipſe prior accinctus cryptam ingreditur, & ſtipatus diuerſis venerabilis ſacerdotij gradibus, ac cœtu populi orthodoxæ fidei, Deo dignas laudes cum exultatione referens, inter ruinas & lapidum congeriem, proprijs cœpit manibus omni mūdo venerabiles margaritas legere de ſanctorum corporibus, nec ceſſat ſuo ſancto ſtudio, donèc omnia fragmina artuum à ruinæ ſegregaret congerie. Collectis itaque artubus per dies aliquot, ꝓpter maximam ruinæ montium congeriem, tanti odoris nectar inerat loco, vt omnes reficeret qui aderāt. Quamobrem foſſores magis ac magis labori operā dare exardeſcebant, laſſitudinis & corporei alimenti immemores. Nocturno ſiquidem tempore angelicæ voces in crypta audiebantur, & pſalmodiæ hymnizantium, tātusque ſplendor illam illuſtrabat, vt nullus auderet nocturno tempore accedere. Peracto autem opere, idem ſanctiſſimus Papa litaniam indixit, & congregato omni cœtu Cleri & populi Romanorum ciuium, diſcalceatis pedibus, cum lampadibus & crucibus, omnique apparatu eccleſiaſtico adueniens, in feretris cum pſalmis & canticis ſpiritalibus, ſanctorum corpora introduxit in Vrbem: ipſeque prior incedens, & feretrum proprijs geſtans humeris, cum exultatione & iubilo, ſub die decimoſexto Calendarum Februariarum, anno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti octingenteſimo octogeſimo & ſexto, Pontificatûs verò ſui anno primo, Imperij autem domini Caroli excellentiſſimi Auguſti anno quinto, Indictione quarta: quorum in Lateranenſi palatio aliquos apud eccleſiam, quam ipſe idem iam ruinę proximam, à fundamentis renouauerat, quæ ad Apoſtolos dicitur: alios per diuerſos cardinales titulos cōdidit digna honorificentia: alios etiam circunquaquè per diuerſa largitus eſt monaſteria, vbi plurimis hodieq; coruſcant miraculis, ad laudem & gloriam Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, cui eſt honor & gloria in ſecula, Amen.

Odor mirificus ex reliquijs.

Is eſt Carolus Craſſus.

De miraculis, quæ in horum martyrum inuentione facta ſunt.

Sanctorum Diodori & Mariani, ſociorumque ſuorum reuelationis tempore, quæ Deus dignatus eſt miracula oſtendere, operæprecium dicere duxi. Erat igitur vir quidam illuſtris, genere & nomine Franco, quem dominus Stephanus ſanctiſſimus Papa foſſoribus præeſſe inſtituit: vt & operi admoniti attētiùs inſiſterent, & de inuento cæleſti theſauro, ipſius ſolicitudine vel quippiam fraudare nequirent. quo narrante ſub proteſtatione diuina didici, quæ dico. Cùm propter inæſtimabilem ſcopulorum ruinam ſanctorum fragmina graui labore legerentur, per dies plurimos tanta inibì fragrantia inerat, acſi lapidum congeries in roſarum flores & liliorum inæſtimabilem multitudinem verteretur. Hic prudētiori cōſilio lampadem aqua plenam, deſupèr oleo modico miſſo vix ad craſſitudinem vnius digiti, accēdi in crypta præcepit, quatenùs lumine locus nō indigeret, qui tanto odore fragrabat. Accenſa igitur lampas, continuis ſeptem diebus ac noctibus ſemper arſit, vt nec oleum deficeret, nec eius flamma vllo ventorum flamine extingueretur. quibus indicijs manifeſtè datur intelligi, quanta gloria digni habeantur in cælis, quorum fragmina artuum inter ruderum cœnum talibus virtutibus coruſcant. Prædictus autem vir cùm die quadam opportuno commodo aliquantùm decreuiſſet abeſſe, quem fidelem ſibi arbitrabatur, Adalfredum quēdam ſua vice, donèc rediret, operi præfecit: ſed hic ſacerdotis cuiuſdam, nomine Albini, exhortationibus ſuaſus, de inenarrabili theſauro, ſanctorum artuum partem quandam furatus eſt, non ob ſanctitatis venerationem, ſed pro lucri venalis amore, prout res geſta demonſtrat. Hic redeunte domino, licentiam perijt propriam domum reuiſendi, volēs furtum, quod fecerat, ſuo domino neſciente abſcondere: ſed domum veniens, ſcrinio furtum repoſuit & celauit. Nocte autem eadē graui languore percuſſus, cœpit tremere, & toto corpore emortuo acerrimè vexari: & quantùm poterat balbutire, reum ſe in ſanctos clamabat, nullum cibum, nullumque potum appetens, ſomni nūnquàm ſopore vel ad momentum quieſcens. Cumque per aliquot dies ſemiuiuus commiſſum lueret, & omnibus horis mortuus crederetur, tandèm clamare cœpit ſeniorem ex nomine. Cui cùm nunciatum fuiſſet, compaſſione motus, ad viſitandum eum profectus eſt ſuprà memoratus Fran-

Miraculum inſigne apud reliquias.

Vltio cæleſtis in furem reliquiarū.

co. Venit igitur ad domum, in qua ſemiuiuus iacebat languidus. Quam cùm ingreſſus fuiſſet idem Franco, mox vt eum æger cōſpexit, qui ab omnibus exanimis putabatur, ſub celeritate ſurgens, proſtrauit ſe ad pedes eius, & furtum, quod de ſanctorum artubus perſuaſus fecerat, anxius prodidit. Cumque interrogaretur, an ſe conualeſcere poſſe ſperaret, ait: Ad hoc mihi aliquantæ induciæ conceſſæ ſunt, & ſpatiolum vitæ præſtitum, vt tuis reddam manibus, quod furari reus auſus ſum. Nam duos reuerendiſſimos viros in veſtibus albis vultu terribili ad me veniſſe cōſpexi, & vt eorum corpora redderem, aut quomodò ea auderem contingere, acerrimè cœperunt exigere. Quod cùm nimio terrore emortuus negare vellem, & eorum nunquàm me corpora tetigiſſe aſſererem, his qui adſtabant, dixerunt: Findite eum à vertice vſque ad pedes, & de occultis ipſius abditis oſſa noſtra abſtrahite. At ij euaginato gladio imminētes, caput, gulam, pectus, ventrem & ilia findentes, hincindè trahere me cœperunt: ſola dorſi ſpina cum ceruice & occipitio ſciſſa non eſt. Tenuerunt etiam cor, & ſtringentes illud, acerrimè me cruciabant. Quotiès autem cor quantulumcunquè relaxabāt, anhelitus reddebatur, & reſpirare mihi modicùm dabatur: quotiès verò cor tenebatur, moriebar inter manus eorum, & de pectore meo oſſa, quæ maleſanus rapui, omnium gemmarum fulgore ſplendidiora, trahebantur: & ità per continuos hos ſeptem dies punior, ſimiliter & per noctes. Modò verò priori fiſſura vincta, retrò per occipitium, & ceruicem, & dorſi ſpinam findendus ſum. quamobrem nullo modo me euaſurum ſcio, quia ad hoc tantummodò relaxatus ſum, vt hæc proderem, & quod furto rapui, reddam. Hæc dicens, acceſſit ad arcellam, in qua ſanctorum pignora abſconderat, quam ità clauſam reperit, vt niſi ſecuri inciſa, nullo modo aperiri poſſet. Quod ideò factum credo, nè vas, in quo ſanctorum pignora celata fuerāt, alio vſui deincèps habile aptaretur. Reddito igitur furto, & impetrata à ſeniore venia, cœpit cū lachrymis & graui gemitu coram ipſis pignoribus petere indulgentiam, & vt citiſſimè de domo eius deducerētur, obnixè popoſcit. Quæ cùm educta eſſent, ille ad lectū rediit,
Pſal. 67. continuò ſe findendum expectans. Sed omnipotentis Dei miſericordia, qui in ſanctis
1. Tim. 2. ſuis mirabilis eſt, & neminem perire, ſed omnes vult ſaluos fieri, vltrà eos, quibus ad puniendum datus fuerāt, non vidit: ſed ab ipſis venerabiliſſimis viris commonetur, vt hæc palàm nunciet, & vlteriùs de eorum corporibus nihil præſumat attingere. Poſt hæc ergò cœpit cibum quærere, qui continuos ſeptem dies nullo alimento percepto, continuatìm ſub tanta anguſtia lāguërat, & poſt paucos dies priſtinæ eſt ſanitati redditus. Verùm nè quis hęc me arbitretur fingere, in veritate fateor, ipſo Francone ſub proteſtatione Domini Ieſu Chriſti nominis narrante didici.

VITA

VITA S. SVLPITII, COGNOMENTO PII, BITVRICENSIS ARCHIEPISCOPI, SCRIPTA OPTIMA *fide, ſed ſtylo rudi ac ſimplici, eaq́; cauſa in lectoris gratiam mutato per F. Laurentium Surium.*

ORtus eſt beatus Sulpitius claris parẽtibus, inter ciues penè primarijs, & in caſtris regijs alitus. Idem autem ipſe in ipſo primæ ætatis flore, ruptis ſeculi laqueis, Chriſti militiam ſic complexus eſt, vt in ea conſtanter perſeuerare, immutabili animi propoſito conſtitueret. Et erat ſanè in illo adhuc valdè tenero ea religionis capeſſendæ cupido & feruor ſpiritûs, vt eius cauſa, ſi oblata fuiſſet à perſecutore occaſio, vltrò ſe ſupplicijs om̃ibus obiecturus videretur. Cœpit interìm diuinarum ſeſe tradere lectioni ſcripturarum, & in ijs, quæ ad fidei eruditionem pertinent, non ſegniter exercere: & vt ætatis ferueſcentis illicitas edomaret cupiditates, & in ſapientiæ ſtudijs quotidianos faceret progreſſus, ſedulis ad Deum orationibus & abſtinentiæ laboribus incumbebat. Ità ille ab ipſis propè incunabulis adeò fuit diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſus & obſeruans, vt permultos tum ſenes, tum iuuenes ad ipſum confluentes, & quæ noſtræ religionis ſunt, ab ipſo percontantes, non ſolùm ad fidem conuerteret, ſed etiam perfectæ vitæ inſtitutionibus imbueret. Aderat enim illi haud obſcurè gratia ſpiritûs ſancti, qua fretus, innumeros ad ſuî in fide Dei imitationem permouebat. Præcepta euangelica & doctrinam Saluatoris ante omnia ſummo ſtudio exequendam dicebat. Etſi autem iuuenis eſſet, at tamen erat continentiſſimus, & hanc virtutem caſtitatis quaſi fundamenti loco reponens, cæteras porrò ſuperſtruere perrexit virtutes. Itaque quod Dominus in Euangelio dicit, Sunt eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum Dei, id ità ille complexus eſt, vt ſpretis nuptijs, virginitatis propoſitum obtinuerit.

Ianvar. 17. *Eius genus.* *Feruor ſpiritûs.* *Egregia cótinentia.* *Matt. 19.*

Quantùm autem eorum relatione didicimus, qui ei ab ipſa pueritia ad noſtra vſque tempora comites vel miniſtri fuêre, in ſeculari adhuc habitu poſitus, magnam nauabat operam conſtruendis monaſterijs, baſilicis à fundamento nouis exædificandis, dirutis verò inſtaurandis, ope & auxilio ſubleuandis miſeris, in pauperes conferendis eleemoſynis, in vincula coniectis non ſolùm ſermone & exhortatione, verùm etiam ſua opera & officio ex carcerum ſqualore liberandis. Templum quoddam haud procùl paterna eius domo aberat, ab hoſtibus vaſtatum & deſtructum, adeò vt nulla ibì cleri vel populi frequentia cerneretur.

Optima ſtudia.

Eò ſe crebrò conferre ſolebat orandi cauſa: ſed vt inanis gloriæ flatus vitaret, intempeſtæ noctis captans ſilentia, veſtes clàm aſſumebat, quibus ex more pœnitentes vtuntur, atque ità diuinis vacabat meditationibus, donèc reuertente ſole, iterùm ſeculari ſe habitu tegeret. Hæc eius pueritiæ fuêre ſtudia & exercitia, quibus eius in DEVM animus accendebatur. Accidit autem, vt cùm nocte quadam in eo templo cum duobus puerulis precibus inſiſteret, & delectaretur in Domino, duo teterrimi & immanes ſpiritus appræhenſos pueros per vim extrahere niterentur. Senſit tandèm à tergo clamantes & eiulantes pueros, conijcit oculos in illos nigerrimos ſpiritus, ſublata manu incipit crucis exprimere ſignum, & eccè repentè illis diſparentibus, pueri manent incolumes.

Ex illo verò tempore damnatus & inuidus ſatan machinas ſuas omnes admouit ad euertendum hominem Dei, & cuius mentem corrumpere non potuit, cum minis & terroribus phantaſticis conatur in ruinam impellere: ſed de hoc ſuo dicemus loco fuſiùs. Intereà cœpit coruſcare ſignis & miraculis, adeò vt in ipſo etiam ſeculari habitu dæmones fugaret verbo, & ægros ſuis precibus curaret. Valdè autem modis omnibus cauebat, nè quid ſancto eius propoſito, quod celatum volebat, humanus fauor & aura popularis gratiæ detrimenti adferret, ſeque arrogantiæ vitio

Coruſcat miraculis.

contaminaret. Cumque ea quæ diximus, ab eo fierent, & ipſe operum atque virtutum ſplendor ceu tacita quadam prædicatione, pijs diuinæ veritatis inferret lucem, impijs & obtrectatoribus perfidiæ tetram caliginem offunderet: perindè vt olim apud Aegyptios tenebræ erant denſæ & horribiles, quæ palpari poſſent, porrò apud filios Iſrael lux: perrexit omnipotens Deus magnificari in ſancto ſuo, & cœptum virtutis opus magis magisque prouehere. Iam enim fama ſancti viri longè lateque diffuſa, Auſtregiſilus Bituricenſis antiſtes à Theodorico principe obtinuit, vt liceret ipſi ſancto Sulpitio docendi in eccleſia munus deferre: videbat enim doctrinæ gratia multos ad eum confluere. Annuit ſine mora rex, vt tonſis capillis, in Clerum ille tranſiret. Itaque per gradus ad altiora promotus, etiam Leuiticum eſt adeptus miniſterium: ſeruiebatque in Eccleſia, & in dies maiori ſignorum copia illuſtrabatur. Suggerentibus autem quibuſdam, Clotarius rex petijt ab Epiſcopo, vt pro ſua & exercitûs ſui ſalute permitteret virum beatum in ipſius caſtris Abbatis fungi officio: cumque in eius & omnium, qui cum illo erant, ſumptus ea eſſent collata, quæ in triduum ſufficerent, illis duntaxàt ſeruatis, quæ ad vnius diei expenſas eſſent ſatis, reliqua egenis elargitus eſt. Quæ res malè habuit ipſius familiares, quòd metuerent victum neceſſarium defuturum. Ad quos vir ſanctus: Oculos, inquit, veſtros filioli ad Deum referte, eiusque regnum & iuſtitiam primùm quærite, & omnia apponentur vobis. Recordamini illius propheticæ ſententiæ: Inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. Et ecce ſubitò ad virum Dei tanta annonæ copia à fidelibus hominibus tranſmiſſa eſt, vt non abſurdè ea, quæ erogârat, centuplicato fœnere, quemadmodùm Dominus ſuis promiſit diſcipulis, ſe recepiſſe citra iactantiam gloriaretur.

Exod. 10. — Fit Leuita. — Matt. 6. — Pſal. 33. — Matt. 10.

At non poſt multos dies, ſæuiſſimo rex correptus morbo, ad extrema tendebat. Regina repentino luctu obruta, monilia abijcit, veſtes lacerat, euellit capillos, genas diſcerpit, regemque haud aliter atquè iam extinctum plorat. Turbatur omnis regia domus, iunguntur dominæ lachrymis planctus aulicorum: fit concurſus omnium ad virum Dei, eius amplectuntur genua, infundunt lachrymis, obſecrant vt pro ſalute regis, in ſupremo diſcrimine conſtituti, preces Deo offerat. Permotus vir ſanctus, faciem lachrymis rigat, tundit pectus, alta trahit ſuſpiria, producit vigilias, conficit ſe ieiunijs, perpetuis Deum precibus pulſat. Exactis indè diebus quinque, regis fit etiam deploratior ſalus. Tum verò orant aulici virum ſanctum, vt deſinat ſe inedia conficere, paulumque cibi accipiat. At ille, Non comedam, inquit, donèc ſalutem principi obtineam à Chriſto, cui ſeruio. Illis contrà aſſerentibus, principem iam penè exhalâſſe ſpiritum, nec debere eum fruſtrà ſe inedia tabefacere: vir Domini reſpondit: Vbi ſeptem dies ieiunus permanſero, vnà cum principe ſanitati reſtituto cibum capiam. Aduenit dies cunctis optatiſſima, implentur ſancti ſacerdotis dicta, regi ſalus repentè redditur, omnium ore ſacerdos prædicatur, & ad regis conuiuium honorificentiſſimè euocatur. fecerat enim hæc res charum eum omnibus & gratum. Hactenùs ea diximus, quæ à Maioribus noſtris, ſancti viri æqualibus ſiue contemporaneis accepimus: nunc porrò ea commemoraturi ſumus, quæ partim ipſi vidimus, partìm à noſtris condiſcipulis didicimus.

Regem ſuis precibus reddit incolumem.

Cùm igitur eius virtutum floribus, ſignorumque gemmis & gratia multiplici, regis aula egregiè vernaret, odorisque ſui fragrantia paſsim omnia compléſſet, accidit vt ſacer epiſcopus, cuius antè meminimus, feliciter migraret ad Dominum. Vbi autem ad noui pontificis electionem ventum eſt, & è populo alij alium, vt ſolet fieri, nominarent: pars etiam quædam inſanioris vulgi primoribus nonnullis conſentiret in cuiuſdam ſimoniacam electionem, regisque conſenſus, magna vi auri oblata, ad id impetratus eſſet: noſtri verò, quibus Saluator dicit, Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum: ab omnipotente Deo peterent beatum virum ſibi dari Epiſcopum, mitterentque ad regem paucis verbis comprehenſam legationis formulam, eamque per vnum ex ijs, de quibus dicitur, Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum, regijs auribus inſinuarent: tametſi rex tam copioſæ pecuniæ deſiderio nonnihil ineſcatus teneretur, at tamen eius coniunx, diuino amore ſuccenſa, admonebat eum, poſt tanti pontificis è vita exceſſum, eum iure meritoque illi ſubſtitui debere, qui & meritis & miraculorum ſignis

Luc. 12. — Matt. 5.

gnis, & virtutum ornamentis illi par eſſet: ſimul etiam ei in mentem reducebat, quòd eius precibus paulò antè ab ipſis mortis ianuis ad vitam eſſet reuocatus. Itaque rex maturiori omnia iudicio perpendens, ſpretoq́ue maleſuadæ cupiditatis conſilio, repudiatis malorum conſultorum perſuaſionibus, abſque vlla dilatione iuſſit impleri, quod diuina erat prouidentia conſtitutum. Ità vir ſanctus, Deo volente, primam obtinuit Aquitaniæ ſedem, eodemq́ue fauēte & efficiente vulgi inter ſe diſcrepantes animi in mutuam ſunt concordiam redacti, pontificemq́ue Sulpitium pariter amore complexi ſunt. Fit Bituricen̄ epiſcopus.

Ille verò iam factus pontifex, non honori, ſed oneri ſuas ſuppoſuit ceruices. Deniquè omnibus omnia factus, non quæ ſua ſunt quæſiuit, ſed quæ aliorum, vt ſalui fierent. Vidiſſes ibì ſanctum ſacerdotem, velut lampadem diuinitùs accenſam, tradere ſe ieiunijs multis, immò perpetuis, & vigilijs propè continuis, adeò vt ſi naturæ neceſſitas ſomnum interdùm exigeret, cum non in molli ſtrato, quo nunquàm vſus eſt, ſed humì, ſubſtrato cilicio & mattula, parcè captaret: Erat in eo inſignis vitæ puritas & animi virtutes eximiæ: nec magnoperè curauit ſermonis phaleras, ſed cùm eſſet tot clarus virtutum chariſmatîs, & ſignorum quoquè gloria illuſtris, diſſeminabat quotidiè verbum D E I per omnem regionem, breuiq́ue ſpatio tantum profecit apud populum Iudaica perfidia contaminatum, vt quaſi nouam veritatis lucem ſibi adſpicere viderentur: cumq́ue multa verbis, plura exemplis & factis doceret, nec imperaret alijs, quod non priùs ipſe feciſſet: nullum ſanè non ſalutari expiatum lauacro in ea vrbe Iudæum habitare permiſit. Orabat autem iugiter Dominum pro illorum conuerſione, docebatq́ue eos per baptiſmum habere peccatorum veniam, nec ſine illo poſſe eos ſaluos fieri.

Ità factum eſt, vt eius ſermonibus permoti, veriq́ue Solis iam illuſtrati radijs, planè obſtupeſcerent, & veterum errorum ducti pœnitentia, cum fideli confeſſione accederent, & à ſancto pontifice baptizarentur. Sic ille bellator egregius, diuina fretus ope, prædam ex inimici faucibus eripuit, & ſuo reſtituit authori, pulſo ab animi penetralibus infidelitatis ſqualore. Ex ijs plerique in noſtra religione hodieq́ue ſuperſtites degunt. Iam verò ità cœpit in eo ſignorum gratia augeri, vt haud ſecùs, atquè olim apoſtoli, miraculis coruſcaret. Nam cùm paulò ſuprà dixerimus, dæmones eum verbo fugâſſe, & ægros curauiſſe precibus: iam Deus noſter hanc in eo gratiam ità cumulauit, vt proceſſu temporis etiam cæcis lumen, ſurdis auditum, mutis loquelam, vitam mortuis, mancis manuum, claudis pedum officia reſtituerit: pluraque alia, quæ nimìs longum ſit explicare ſingulatìm, mira effecerit: è quibus tamen volumus in præſens ſaltem pauca referre. Miracula.

Gothaldus quidam filium ſuum, annorum circiter decem, adeò ex linguæ impedimento propè mutum, vt ſermo integer ab eius ore nunquàm prodierit, ad pedes ſancti viri depoſuit, & filij morbum ſimul indicauit. At ille motus miſericordia, ſuſpirans, ad cælum oculos manuſq́ue ſuſtulit, Chriſtiq́ue clementiam plena fide cum lachrymis implorauit: deindè facta prece, in linguam pueri ſignum crucis impreſſit: moxq́ue linguæ laxantur vincula, & in hunc vſque diem promptè expeditéque loquitur. Eo tempore, quo dira fames prouincias omnes obtinuerat, puer quidam ex inedia ferè extinctus, ad ſancti pontificis genua aduoluitur, orans vt ſui velit miſereri. Sanat elinguem.

Reſpiciens ergò vir pius ad domûs ſuæ præfectum, Hunc, inquit, puerum ſummo ſtudio tibi noueris commendatum. Pollicetur ille ſe, quod erat iuſſus, diligenter curaturum. At interìm varijs ille negocijs diſtractus, cœpit puerum habere negligentiùs. Itaque frigore & inedia confectus, in fornacem ſe iactauit, cumq́ue deficiente ſpiritu feſſa membra iam trahere non poſſet, exanimatus eſt. Inquirit deindè Epiſcopus de puero, perluſtranſq́ue loca omnia præfecti domûs ſuæ, cùm nulla de puero indicia reperiret, ab illo repoſcit commendatum. Ille ad eius ſe abijciens pedes, eum ſe perdidiſſe fatetur. Protinùs vir D E I in ſuum ſe cubiculum recipit, humì proſtratus vbertìm lachrymatur, crebrò ſuſpirat, Dominum I E S V M obnixè rogat, vt reddat ipſi puerum. Intantùm enim amiſſi pueri interitu cruciabatur, vt haud aliter coram D E O lugeret & plangeret, tanquàm apud C H R I S T I

tribunal de ipſius manibus anima pueri eſſet requirenda. Intereà is, cui hoc ex officio incumbebat, ad fornacem inflammandam properat: viſoque puero, rigida membra trahere conatur: ſed ſentiens exanimem, beato pontifici renunciat. Tum ille rurſùs in terram proſternitur, fundit preces, prolixè ſuſpirat. Deindè caput ſubrigens, iubet cadauer pueri calida aqua perfundi: preceſque ſine intermiſſione continuans, pectuſque verberans, Dominum Ieſum interpellat. Et eccè ſenſim mouentur membra pueri, atque ad pedes orantis epiſcopi adrepit, ijſque contactis, priſtinas recuperat vires, crediturque in præſentem vſque diē ſupereſſe. Nam multo poſteà tempore apud nos demoratus eſt.

Extinctum ſuſcitat puerum.

Gurges erat in Viriſionenſium agello, adeò copioſus aquis, & quidem dæmonibus conſecratus, vt ſi quis qualibet ex cauſa in illum eſſet ingreſſus, ilicò demergeretur, præfocatus à dæmone. Sed DEI benignitate contigit, vt illuc quandoquè adueniret ſanctus Sulpitius: ad quem eius loci habitatores accedunt, ſupplices orant, vt ipſis velit opitulari, quandoquidem multos iam in eo gurgite & propinquos, & famulos amiſiſſent. Ille ſolita pietate iuſſit chriſma cum oleo & aqua paſumper commiſceri, idque cùm benedixiſſet, tradidit diſcipulo, præcipiens vt his Eliſei prophetæ verbis vteretur: Sanaui aquas has, & non erit in eis vltrà mors, neque ſterilitas: Quod cùm ità factum fuiſſet, confeſtìm malignus dæmon adeò loco pulſus eſt, vt deincèps feliciter omnes illic egerint, & ſine periculo piſces frequētes in litus trahantur.

4. Reg. 2.

Breui interiecto tempore, ruſticus quidam, ob æſtatis temperandos ardores, vltrò ſe in flumen miſit: ſed repentè dæmonis laqueis conſtrictus, necatur. Non longè aberat is locus ab ædibus baſilicæ, vbì in quadam exhedra vir Domini cum fratribus cibum ſumebat. Anus autem quædam eminùs poſita, vt vidit hominis interitum, manu innuit miniſtris, qui in ſancti pontificis conſpectu adſtabant. Illi vnum è ſuis mittunt, qui ex muliere, quid ſibi vellet, ſciſcitetur. Audit is à fœmina, quendam illic in aquis perijſſe. Euocat ergò ſocios, & res ad pontificis notitiam perfertur: qui extinctum corpus iubet ex aquis extrahi, & in nonam vſque horam ſeruari. Peracto prandio, ad locum orationis ſe confert: & quidem mox pro voto obtinuit extincti reditum ad ſuperos: ſed idcircò à ſexta ad nonam, id eſt, tribus horis voluit differri, vt nulli poſſet ambiguum videri, hominem illum verè fuiſſe defunctum. Tandem ab oratione ſurgens, iubet ad ſe adduci cadauer: cui vt ſignum crucis impreſſit, cœperunt membra agitari, rurſuſque iubente antiſtite, ilicò ſurgit homo incolumis, ſuiſque pedibus abſcedit.

Alium defunctum vitæ reſtituit.

Quidam ex optimatibus, Theodegeſilus nomine, viſendi gratia acceſſit ad ſanctum pontificem, qui ea qua ſolebat, humanitate & beneuolentia eum excepit: & quia hyems erat & ingens frigus, focus inſtruitnr. Miniſtri neſcio quibus alijs intenti rebus, non magnoperè habebant ignis curam. Erumpit interìm flamma vorax, & tectorum faſtigia vaſtat: ſequitur ædium concuſſio, & igne creſcente, iam cuncta ruinam minantur. Omnes igitur animis conſternantur, & cùm difficultate rei abſterriti, non auderent tectum conſcendere, cuncti in fugam vertuntur. At ſacerdos Domini manum eleuat, opponit flammis ſignum crucis, & è veſtigio, cunctis ſtupentibus, priuſquàm manum ille deponeret, adeò ignium globi extincti ſunt, àc ſi denſiſſimi imbres è cælo delapſi eſſent.

Signo crucis flammas extinguit.

Intrà vrbis mœnia quædam illuſtris matrona frumentis plenum habebat horreum grande. Intempeſta nocte quidam furcifer clàm in illud ignem conijcit, & ſubitò flammæ vndiquè erumpunt. Fit communis omnium luctus & tumultus. Porrò vir ſanctus inſolito tum ſomno depreſſus, tandèm ex diſcipulo, quid acciderit, cognoſcit. Currit igitur feſtinus ad ignem, cumque cum canticis ſpiritualibus circumit: certoſque cum baculo igni limites præſcribit, quos non debeat prætergredi. Cùm igitur omni ex parte vicinas contiguaſque ædes flammæ voraces attingerent, indè reiectæ & repulſæ, in ſeipſaſq; reuerſæ, & extinctæ ſunt. Lætus vir Dei, pergit ad eccleſiam, matutinas preces & laudes Domino perſoluturus.

In eadem vrbe vir ſanctus monaſterium Virginum magno ſtudio conſtruxerat, in quo Vitginum & Continentium fœminarum agmen incluſerat. Ibì cuiuſdam negligentia

gligentia ignis correpto pariete, in flammas ſe diffundit. Nox erat, & periculum etiam vicinis ædibus intentatur, igne iam inſtàr montis intumeſcente. Tum verò Dei ſacerdos ouicularum ſuarum interpellatus precibus, ad locum feſtinat, contra immenſæ altitudinis flammas crucis ſignum obijcit: ſtatimque adfuit auxilium è cælo in columbæ ſpecie, in qua ſpiritus ſanctus olìm ſuper Dominum baptizatum deſcendit: ſimulque compreſſæ flammæ, non audent alias contingere domos. Hoc periculo liberatas ouiculas illas ſuas pius paſtor ſalutaribus monitis inſtituit, eiuſque doctrina effectum eſt, vt apud illas hodieque caſtitatis propoſitum eniteſcat: quæ dum diuinæ ſapientię ſtudio deditę ſunt, & mentes & corpora virginitati & integritati conſecrant, ſeipſas ſapientiæ vaſa munda exhibentes, nec ſponſi alicuius mortalis & corruptibilis, ſed diuini verbi caſtiſſimos & immortales concubitus expetentes, vndè ſuccedat poſteritas nequaquàm corruptioni obnoxia. Quanta etiam apud eas abſtinentiæ, ſobrietatis & honeſtatis ſtudia & exempla præclarè emineant, nos pro dignitate explicare nequimus. Sed his obitèr dictis, ad narrationem redeamus. Matt.4.

Erat procùl ab vrbe in loco, qui Auatra dicitur, arbor immanis, quam vir ſanctus ſecuribus iuſſit ſuccidi. Ea cùm iam laberetur, puerum ſibi non proſpicientem penè oppreſſiſſet. Sed vir ſanctus extenſa protinùs manu, ſignum crucis edit contra cadentem arborem: qua modo admirabili in aliam ſe partem reflectente, puer præſentiſſimum mortis periculum illæſus euaſit. Signi crucis virtus.

Cùm hunc in modum vir ſanctus, inſtàr clariſſimorum ſiderum, innumeris fulgeret miraculis, & omnes in Dominum IESVM crederent, totius boni inimicus diabolus malignos quoſdam viros, apta ſuæ nequitiæ organa, commouet ad infeſtandam inteſtinis bellis eccleſiam, eiuſque plebem, iam tranquilla pace fruentem. Incitat quendam Galliarum principem, admotis ei prauæ cupiditatis facibus, occultisq; perſuaſionibus, vt à Bituricenſi clero & populo pecunias per ſcelus extorqueat. Miſit ille quendam ex amicis & fautoribus ſuis, hominem duplici ſibilantem ore, geminaque lingua virus exitiale vibrantem, vt is populum iam dictum exagitet. At quia non deſerit ſuos clementia Dei, præſertim vbì diſcrimen præſens imminet, cùm nefarius ille regiæ crudelitatis adminiſter multitudinem illam Chriſtianæ plebis, quæ ſemper libera fuiſſet, in ſeruitutem non ferendam redigere conaretur, omnes ad paſtorem ſuum confugiunt, ſublatiſque cum ingenti planctu & clamore vocibus, Pie paſtor, inquiunt, fer opem gregi tuo, quem hucuſquè paterno fouiſti affectu: nè patiaris commiſſos tuæ fidei perire: defende nos à lupo, qui rabido nos dente diſcerpit. His auditis, vir pius toto animo ad miſericordiam commotus, indicit omnibus ieiunium, agitque cum principis nuncio, vt impiam deſiſtat exequi iuſſionem. Sed cùm ille ſuperbia tumidus nihil hac ratione moueretur, ſpretiſque ſancti viri ſermonibus, magis etiam inſoleſceret, ille ſe in cellulam recipit, humì abijcit, pectus crebris ictibus tundit, petit à præpotenti Deo, quod à præſide obtinere non potuit: nec tamen inimicorum perniciem, ſed conuerſionem potiùs petit. Erat enim erga ſuos aduerſarios mitis ſemper & pius. Intereà quendam è ſuis ſolitarium virum, Ebregiſilum nomine, qui cunctis abdicatis, propudiatoque mundo & operibus eius, vita & ſermone cæteris excellentiùs ad viri Dei imitationem totum ſe compoſuerat: ad ſe accerſit, mittitque ad regem, vt eius arguat crudelitatem, indicetque, nî vitam corrigat ſuam, repentinum illi impendére interitum. Is vbì ad regem venit, dixit quæ iuſſus erat: inſupèr etiam de perpetratis facinoribus eum admonuit, ſi fortè poſſet duci pœnitentia, flere admiſſas iniquitates, & vltrices æſtuantis gehennæ flammas lachrymarum imbre extinguere. Non enim vult Deus mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat. Rex vbì hæc audiuit, adeò totus eſt timore correptus & fractus, vt abſque mora ſuam agnoſcens culpam, in lachrymas erumperet: ſpretoque regali faſtigio, ageret pœnitentiam, libenterque executioni mandaret, quæ per diſcipulum ſuum beatus antiſtes illi indicârat. Confeſtim igitur inſolita illa abrogatur exactio, impia conſcriptio aboletur, populo ſalus reſtituitur: & ſicut poſt horribilem tempeſtatem ſole iterùm ſuo ſplendore terras illuſtrante, mortalium hilareſcunt animi: ità pace eccleſijs reformata, ſacerdotum gaudia cumulantur. Addidit verò hanc rex conſtitutionem, nè futuris temporibus aliquid eiuſmodi attentaretur. Indicit ieiunium cõtra vim. Ezech.33.

Porrò ille vir crudelis, quem rex negocij huius conficiendi cauſa ablegârat, cùm nollet regi in melius mutato ſubſcribere & aſſentiri, diuinitùs percuſſus, cum ignominia vitam dignè perdidit, qua fruebatur indignè. Non enim potuit tanti facinoris adminiſter impunè euadere. O verè beatum antiſtitem, qui aduersùs hoſtiles inimicorum furores nunquàm ſe vel armis vel manu defendit ſua, ſed ieiunijs & vigilijs continuis, & ſub ara proſtratus, feruentibus orationibus defenſorem ſibi atque eccleſiæ ſuæ Deum parabat. Ecquis verò vllis vnquàm machinis aut infeſtationibus eum deijcere & debellare potuiſſet, qui auxiliãte Chriſti dextera, ſemper tutus inuictusque manebat?

Per idem tempus cùm vir D E I ſignis & omnigenis virtutibus mirificè eſſet ornatus, & in verbo D E I diſſeminando apoſtolicam æmularetur ſimplicitatem, eſſetque iam in omnibus perfectus D E I ſacerdos & hoſtia, pauperum quoquè curam ſolicitam gereret, & impoſitum ſacerdotij munus ſtrenuè exequeretur: ætate iam ingraueſcente, & in decrepitam propendente ſenectutem, cernens iam omnibus ſe non poſſe ſufficere, & neque in rerum diuinarum ſublimi meditatione atque ſanctæ orationis ſtudijs, vtì optabat, iugiter permanere, neque eorum, qui quotidiè ad noſtram religionem traducebantur, inſtitutioni poſſe vires adferre neceſſarias: quæ quidem adeò illum ſolebant habere occupatum, vt vix horæ vnius ſpatio reſpirare permitteretur, dum à prima luce vſque in profundam veſperam ab alijs ſemper ad alia auocaretur: hoc nimirùm illi conſultiſſimum fore viſum eſt, vt vni ex primoribus regionis illius, Vulfelento nomine, viro iam exactè & accuratè inſtructo, partem ſui demandaret officij, diuiniquе verbi committeret miniſterium. *Adiungit ſibi coadiutorem.* Iam verò quis dicendo conſequi poſſit, qua humilitate, beneuolentia, charitate erga miniſtros ſuos & pauperes deincèps vſus ſit? Semper enim illud Euangelicum & mundiſſimo ruminabat ore, & totis viribus exequi conabatur: *Matt. 20.* Qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus. Et quia mentis oculos ſemper habebat in D E V M defixos, perpetuoque contemplabatur Dominum noſtrum I E S V M C H R I S T V M, propter nos hominem factum, id nos docere voluiſſe, vt vſque ad ſupremum ſpiritum aduersùs peccatum decertemus: nam & ille non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem D E O, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui *Philip. 2.* ſuſcipiens, & habitu inuentus vt homo, humiliauit ſeipſum, factus obediens vſque ad mortem crucis: hac de cauſa labores omnes, mentiſque & corporis cruciatus vltrò ſuſcepit, nè fidei propoſitum peccati conſcientia violaret.

Verùm ſi nos eius porrò virtutes mentiſque inuictam conſtantiam commemorare velimus, nec præ ſermonis inopia id poterimus, nec fidem dictis noſtris habituri ſunt, niſi qui ſuis ea oculis perſpexerint. Malumus igitur quædam eius narrare miracula, quæ ab eo fecit tempore, quo ſibi laborum ſuorum ſocium adiunxit.

Alia eius miracula. Quadam nocte homo ſceleſtus, ſed inops, in penu beati viri ſe per vim ingeſſit, furtoque indè quædam auferre nitebatur. Sed cùm celeriter indè vellet abſcedere, omnem ſibi exeundi copiam ablatam, & tanqnàm carcere vndiquè concluſum ſe vidit. Tota igitur nocte multùm fruſtrà deſudans, qui facilem ſibi aditum parauerat, exitum inuenire omninò non poteſt. Sole interìm ſuos radios ſpargente, vir D E I vnum è cuſtodibus ad ſe accitum, iubet adire cellam penariam, & ſi quem illic offenderet multa laſſitudine defatigatum, & quaſi nexibus quibuſdam irretitum, eum indè educere. Abijt ille è veſtigio, ſociumque ſibi adiungens, hominem nequam in penario inuenit: cumque eum vellent ambo compræhendere, ille inſtàr anguillæ ex eorum manibus mira lubricitate elabitur: ſed cùm in flagranti facto depræhenſum, turbiſque vndiquè vallatum ſe cerneret: malletque repentina morte perire, quàm acerbas flagitij pœnas luere, in puteum ſe dedit præcipitem, qui octoginta ferè erat cubitos altus: interìm nihilominùs in ipſo puteo beati antiſtitis ſuffragia implorabat. Mox igitur vir ſanctus eò aduolat: puerum funibus ligatum, ad miſerum illum demitti iubet, præcipiens vt diligenter appræhenſum, ſecum faciat educi. Clamantibus verò cunctis, eius vitam iam planè eſſe deploratam, qui in tam profundam eſſet putei voraginem demer-

demerſus: vir ſanctus pergit vrgere, vt puer ipſius iuſſa ſine mora capeſſat. Deſcendit igitur famulus in puteum, ſigno ab Epiſcopo ipſi impreſſo munitus, cernitque incolumem, quem iam omnes extinctum arbitrabantur: iniectiſque illi funibus, ſurſùm vnà ſecum attrahit.

Accurrit ad huius rei ſpectaculum penè vniuerſa ciuitas. fit vnus omnium plauſus & gratulatio. miranturque ſoſpitem, quem in tantam profunditatem per præceps collapſum, omni vitali ſpiritu prorsùs deſtitutum exiſtimauerant. At miſer ille ſui ſceleris conſcientia confuſus, ad ſancti pontificis ſe pedes proſternit, petit maleficij veniam. Ille verò pietatis viſceribus affluens, ignoſcit celeriter: addidit etiam vitæ ſuſtentandæ neceſſaria, crebroque admonet, vt petere mâlit quàm rapere, & ex beneficio potiùs alieno, quàm furto ſuo ſibi parare vitæ ſubſidia. Diſcimus ex his ſancti viri perfectam humilitatem, procliuem miſericordiam, ſanctam ſimplicitatem. Neque minor in eo fuit patientia & longanimitas, vt ſequentia declarabunt.

Vnus ex eius diſcipulis diaconus, copiam ab illo petijt ad patriam redeundi. At vir Dei, metuens nè ex occaſione longinqui itineris in aliquod periculum incideret, noluit ei facere diſcedendi poteſtatem. Ille verò ſpiritu ſuperbiæ agitatus, in ipſa nocte arrepto vehiculo, celeriter fugam arripit, nec tamen cæcitate percuſſus, poteſt iter inceptum proſequi, ſed tota nocte vltrò citroque ſe transferens, vbi terris lux reddita eſt, poſt multos fruſtrà exantlatos labores, in eodem loco, vndè primùm aufugerat, ſe cernit conſtitutum. Deniquè à ſacerdote ſanctiſſimo, quem nihil horum latuiſſe puto, veniam ſupplex petit, eiuſque adhærens genibus, totam rei geſtæ ſeriem exponit. Vir pijſſimus, nihil eius iritatus peruicacia, libenter ignoſcit culpã agnoſcenti. Multas vir Dei pertulit ab antiquo hoſte infeſtationes, & præ cæteris Chriſto ea tempeſtate militantibus, cum vniuerſo exercitu ſuo illi moleſtus fuit: id quod pauca è pluribus teſtabuntur, quæ huc ſumus adſcripturi. Iam antè dictum eſt, ſanctum virum nocturnis vigilâſſe horis, & in preces peruigilem incubuiſſe. Cùm igitur nocte quadam in baptiſterio pſalmodiam abſoluiſſet, paucis ſibi adhibitis, ad beati Martini baſilicam proceſſit, vt quod noctis ſupererat, ibidèm in precibus & laudibus Dei exigeret. Vt autem puer lucernam ferens ad baſilicæ fores propè acceſſit, in formam auis horribilis & teterrimæ ſe transfigurat ſatan: primò nititur lucernam extinguere: mox in faciem oculoſque beati antiſtitis cum magno impetu ſe ingerit, atque hac & illac circunuolitans, ridiculis ambagibus ludens, identidèm violentus in ſanctum virum irruebat. Cernens autem vir DEI, improbi malignas machinationes: Scio, inquit, quis ſis: nec te ſinis latére eum, cui penè ſemper perſecutorem nequiſſimum te exhibes. Deindè eleuata manu ſignum crucis pingens, improbum illum repentè in fugam compulit, ità vt cum ſuis ludibrijs planè euaneſceret.

Infeſtatiões dæmonum.

Vnus ex pueris, mente & moribus ſimplex, Anſulphus nomine, à ſancto Epiſcopo ad locum quendam pro fratrum & pauperum victu neceſſario parando quandoquè miſſus eſt. Is poſtquàm iuſſa perfecit, domum feſtinus redire contendit: & eccè obuiàm illi venit ſæuiſſimus dæmon cum grege ſuorum ſatellitum, exturbat eum è curru, & flagris peſſimè mulctatum relinquit: quem fratres ſemiuiuum domum reportârunt. Sed cùm ea res ad iniuriam ſancti pontificis pertineret, nemo ei voluit, quid actum eſſet, indicare. Tandèm diuinitùs edoctus (habebat enim etiam prophetiæ gratiam) animaduertit, miniſtrum continuis decem diebus cæcum mutumque permanere, membris omnibus iam præmortuis, itaque obſtructo compreſſis dentibus ore, vt nec aquæ gutta illi poſſet inſtillari. Exponit ergò fratribus rei geſtæ ſeriem, non ſine lachrymis ex pietate & commiſeratione erga afflictum profluentibus: dolet ſua cauſa ouiculam tam acerbis doloribus cruciari: ſimul autem humi ſe proſternit, & completa oratione ſurgens, iubet panis buccellam cum vino offerri iam propè animam exhalanti. Abeunt miniſtri, vique ore illius patefacto, vinum ab Epiſcopo miſſum inſtillant: ille ſibi redditur, vigoremque priſtinum membra præmortua recuperant. Id verò nos ab illo ipſo, cui id accidit, percepimus, & eſt etiam aliorum fidedignorum hominum teſtimonijs confirmatum.

Curatur p̄pè extinctus.

Non multò pòſt iterùm vir Dei poſt ſolis occaſum in Eccleſiam cum paucis abijt, ibì pernoctaturus in precibus. Adeſt tortuoſus ſerpens, tenui primùm ſibilo lenes demulcet auras: deindè in ipſis tranquillæ noctis ſilentijs cum magno ſe impetu intrà templi parietes infert, teſtudinem, aras, lucernas, cæteraque omnia adeò concutit, vt diſcipuli eccleſiam omnem è fundamentis euerti putarent: nimiumque pauidi, intermiſſo cantu, in terram ſe abijciunt, tanquàm repentè perituri. At vir beatus in diuinis canticis permanſit intrepidus, floccipendens nequiſſimi ſerpentis præſtigias, ità vt ne in proſperis quidem ſucceſſibus cõſtantior vnquàm fuiſſe videretur. Tandèm tota illa dæmonum turba in vnam ſe molem colligit, ſperanſq; atrociori ſonitu & ſtrepitu inuictam illius animi conſtantiam frangi poſſe, cum immenſo tumultu coram ſancto pontifice, pauimentum cedens, præceps collabitur, adeò vt diſcipuli illum in fruſta diſcerptum exiſtimarent. Et illi quidem diù manſêre attoniti, at eximius CHRISTI ſacerdos diuina in hoſtem tela vibrans, in canticis ſpiritalibus perpetìm immorabatur: obiurgauitque poſteà diſcipulos, quòd omiſſis ſacris hymnis, phantaſticis inimici terroribus ceſſiſſent. Optabat ſanè diabolus extinctum virum DEI, quippe quem videret tam præclarum eſſe ducem & paſtorem populi DEI: & quia ſine intermiſſione malitia bellum gerit aduersùs virtutem, & ſeruos CHRISTI totius boni æmulus ſatan perſequitur, non ſat habuit iniquus ille ſanctum Sulpitium infeſtâſſe, ſed etiam gregem ipſius curæ commiſſum, atroci furore ſibi ſumpſit oppugnandum & diuexandum: idque tam multis modis, vt illis commemorandis ſufficere non poſſimus: vnum tamen eius malignitatis exemplum, quod in quendam ſancti præſulis ſeruum ſub multorum teſtimonio edidit, non voluimus taciti prætterire.

Conſtantia ſancti viri.

Quidam Leguntius, ex eorum numero, ad quos pertinet iugiter in templo laudes Deo canere, properabat ad eccleſiam, nocturnas illic vigilias celebraturus. Occurrit autem illi ſatan furibundus, volens eum ab opere pietatis retardare. Itaque multis cum verberibus affectum, penè exanimem relinquit. Manè facto, inuenitur homo proſtratus humì, & omni penè ſenſuum officio deſtitutus. Fortè id temporis procùl vrbe aberat vir DEI. Vt eſt autem triduo pòſt reuerſus, eumque flagris laceratum & iam ſemiuiuum inuenit, iuxta eum ſe in terram deijcit, fortiterq; ingemiſcit. Deindè diducto eius ore, ſacrificium (ſic habet hiſtoriæ huius textus) in illud ſuis manibus infundit: mireque cunctis rei euentum ſuſtinentibus, cùm eius manum ſacerdos ſanctus appræhendiſſet, mox adeò ſurrexit incolumis, acſi nihil illi incommodi anteà accidiſſet.

Diabolus cædit Leguntium.

Non multum interceſſit temporis, & ecce ruſticus quidam arrepta ſecuri, nefario opere ſanctiſſimum Reſurrectionis Dominicæ diem polluit. ſed non eſt lenta DEI vindicta. Ilicò manus ſacrilega aruit, cuteque & neruis tabeſcentibus, adhæreſcit manui ſecuris. Sentiens miſer plagam numinis, feſtinus abit ad virum Dei, ad eius ſe veſtigia deprimit, opus temerè admiſſum manus arida prodit. At ſanctus epiſcopus lugentem illum iubet ad eccleſiam ſecum ire. Ibì ſub ara proſtratus ſacerdos Dei, preces iungit precibus, vt poſſit reo CHRISTI conciliare miſericordiam. Deindè more ſuo ad cellulam ſuam ſe confert, conſperſuſque cinere, cum lachrymis noctem in oratione tranſmittit: cumque manè debitas DEO perſoluturus laudes, ad templum veniſſet, promiſcuum cernit vulgus hominem illum cum ſecuri intuentem: at ipſe pronum ſe abijcit ad obſecrandum pro illo Dominum. Tum verò miſer ille non ferens doloris acerbitatem, immaniter vociferatur, vt locus ille concuſſus videri poſſet, cunctoſque pauor immenſus corriperet.

Pœna violantis diem Dominicæ reſurrectionis.

Interìm verò ſacrilega manus reſtituitur: oſſa, cutis, & nerui ſuccos priores obtinent, ſecuris indè miro reſilit modo, fudit reus vberes lachrymas, peccatum confitetur & abſoluitur, domumq; repetit ſuam, & corporis & animi nexibus expeditus. Ità nimirùm immenſa Dei miſericordia animę morbis corporis afflictione medetur, cõuenienter illi propheticæ ſententiæ: Viſitabo in virga iniquitates eorum: miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo.

Pſal. 88.

Cùm autem dixerit in Euangelio Dominus: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet: vſqueadeò tandèm fidei feruor in ſancto

Ioan. 14.

viro exercuit, vt ſi quis aquam, qua manus abluerat, clàm ſubriperet, & cuiuſcunque ægroti corpus ea contingeret, confeſtim morbi pellerentur: maximè verò tertianis & quartanis febribus vexati, admirabiliter priſtinæ redderentur virium integritati. Et multa ſanè ad extremum ſtupenda per eum Dominus miracula deſignauit, quæ fidem excedere viderentur, niſi eſſent conſpecta oculis. Et quia iam cum angelis potius in cælis, quàm cum hominibus in terris degere viſus eſt, omnia hujus mundi blãdimenta & fallacias adeò protriuit & reſpuit, vt cum Apoſtolo diceret ex ſententia: Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Optabat enim cum eodem diſſolui & eſſe cum Chriſto, niſi eorum cauſa adhuc vellet viuere, pro quorum ſalute etiam mori non dubitaret. Pompas huius ſeculi ceu ſtercus quoddam ſpreuit, aurum & argentum non alio quàm luti habuit loco. Coëgit etiam epiſcoporum concilia, in quibus crebrò illos admonere ſolebat, vt memores eſſent præcepti illius Domini Saluatoris Nolite poſſidere aurum, neque argentum &c. atque ſecundùm Apoſtolum, habentes, inquiebat, victum & quibus tegamur, his contenti ſimus. Et ipſe quidem vir ſanctus alijs ſe virtutis præbebat egregium exemplum, caſtigabatque corpus ſuum & in ſeruitutem redigebat, nè fortè alijs prædicans, ipſe reprobus efficeretur. Multo ſanè tempore neque vaſa argentea habere voluit, neque illis vſus eſt, contentus ligneis, fictilibus & marmoreis. Cumque Saluatoris ſententia alios ea doceret, quæ priùs opere ipſe impléſſet, dubium non eſt, quin magnus ſit in regno cælorum: & quia crucifixit in ſeipſo corpus proprium cum vitijs & concupiſcentijs, nouum adeptus eſt, non moriendo corpore, ſed carnem mortificando, martyrium.

Philip.1. *Ibidem.* *Matt.10.* *1.Tim.6.* *1.Cor.9.* *Matt.5.*

Conſtruxit quoquè vir ſanctus eccleſias, monaſteria & cellas, innumerabiliumque clericorum ac monachorum pater effectus eſt. Multi enim, immò quamplurimi renunciantes rebus & facultatibus ſuis, eiuſmodi ſe philoſophiæ dedidêre, vt oĩbus ſuis in egenornm vſus diſtributis, curiſque huius vitæ procùl abiectis, extra vrbem in hortulis, vel exiguis agellis degerent: vel etiam, quod in Actibus Apoſtolorum de illis annotatũ eſt, qui primi ex Iudæis in Dominum Ieſum crediderunt, poſſeſſionibus prædijsque diſtractis, precia eorum ponerent ante pedes aliorum, vndè ſingulis diuidebatur, prout cuique opùs erat. Atque ij omnes ſpiritalibus diſciplinis pleniſſimè inſtituebantur, & ſtudijs Chriſtianæ philoſophiæ, exemplo beati viri, adeò erant dediti, vt nonnulli etiam poſt triduum demùm cibum caperent, non tam eſcæ deſiderio, quàm vt naturæ neceſſitati ſatisfacerent. Plerique enim in diuinæ ſcripturæ altiori haurienda intelligentia, tanquàm in ditiſſimis & lautiſſimis ſumendis ferculis ità diuerſabantur, vt famem ſuam explere non poſſent, ſcripturaſque contemplando, acriori deſiderio inflammarentur: perpetuoque ſtudio ità aduersùs carnem decertarent, vt nulla ex parte eius libidini prauiſque cupiditatibus indulgerent: por animam ſapientię & ſcientiæ dapibus magìs magiſque opimãdam curarent. Eiuſmodi autem filiorum ſtudijs pater ſanctus mirificè lętabatur. At cùm iam optaret diſſolui & eſſe cum Chriſto, non diſtulit pius Dominus fidelem ſeruum ad requiem tandèm euocare.

Act.4.

Aderat iam beatæ conſummationis diù optatum tempus: & quanuìs graui ſenecta vires exhauſtæ deficerent, at tamen propè emortuum corpus ipſum abſtinentiæ onus confirmabat & roborabat: quodque natura non potuit, meritorum gratia conceſſit.

Deniquè plenus iam dierum, multoque inſignium meritorum ſplendore coruſcans, terreno terræ relicto corpore, ſpiritu ſublimes cęlorum petit ſedes. Tum verò, eius audito deceſſu, ex locis omnibus oppidi Bituricenſis populus innumerabilis certatìm accurrit: mœnia, atria, plateæ omnes complentur, idque adeò, vt niſi ſancti pontificis preces intercèſſiſſent, pars maxima populi contrita pedibus ſpiritum fuerit exhalatura. Erat aũt omnium planctus immenſus, dolor intolerabilis, tamque gementium triſtis & lugubris vox, vt etiam ſaxea pectora in lachrymas ſoluerentur: atque haud ſcio, num tam adamantinum cuiquam poſſit ineſſe pectus, vt ſe illo loco à lachrymis continere valeret. Cumque eſſet omnium mœror inæſtimabilis, Clerici præ nimijs ſingultibus hymnos canendos vix explere potuerunt. Inter ipſos ſingultus, hæc verba dolor immodicus extorquebat: Heu grex deſolate, q̃d agis? En amiſſo paſtore,

Obitus ſancti viri. *Luctus oĩm.*

paſtore diſpergéris : & quis te à rabidorum luporum dentibus tuebitur? Deniquè in obitu tuo omnes nos, ô paſtor bone, interijſſe quis ambigit?

Ventum tandèm eſt ad baſilicam, vbì nunc ſacerdos eximius, extremum illum futuræ reſurrectionis diem expectans, decenter admodùm conditus iacet : quam quidem baſilicam ipſe iampridèm ſummo ſtudio conſtruxerat. Vbì autem corpus illatū ſepulcro eſt, plebs vniuerſa non ferens optimi paſtoris abſentiam, humì proſtrata, vltra humanum modum mugitus edebat triſtiſſimos, ità vt eccleſiæ miniſtris copia nō daretur officij perſoluendi. Et illi quidem lugebant eum quaſi abſentem, quem tamē non amiſerant, ſed ante ſe præmiſerant : neſcientes planè, aut certè non conſiderantes, quòd legatione pro illis apud Dominum functurus, ad cælos properârat, vt ibi

Miracula eius poſt obitum.

precibus ſuis obtineret, quod illis hîc petentibus impenderet. Sed neque vir ſanctus ſe diù paſſus eſt tanquàm abſentem deſiderari. Quos enim corpore reliquerat, ſpiritu mox inuiſit, varijſque morbis præſens adferendo remedium, ſe præſentem declarat. Vndè factum eſt, vt quemadmodùm in meſſe ſolent innumeræ ſegetes cumulatè inferri in horrea : ità ad eccleſiam populorum turmæ ex vicinis vrbibus & vicis confluerent : & ipſa quidem baſilica niſi aucta fuiſſet, morbidorum hominum multitudinem haudquaquàm capere potuiſſet. Creuit eius rei fama, nec in propinquas modò diffundebatur ciuitates, ſed etiam per regna terrarum mira celeritate peruaſit. Quòd ſi Dominus me propitius adiuuare dignabitur, quandoquè breui ſermone explicare tentabo, quæ verè ſanctus, triumphator egregius etiamnùm efficit.

Et à Maioribus quidem noſtris iam olìm locus, vbì hæc fiunt, Nauis dictus eſt ob nauium ſtationem : quod mihi non ſine quodam futurorum præſagio factum videtur. Huic enim noſtræ naui qui adhęrent, per huius ſeculi procelloſum tranſeunt mare, & ad patriam claritatis æternę, iam omnibus malis liberi, perferuntur. Hoc in loco tanquàm portus quidam offertur omnibus contra imminentes tum viſibilium, tum inuiſibilium malorum procellas : ad quem liceat tutò confugere & euadere ſeculi fluctus & tempeſtates. Ibì per interceſſionem beati patris noſtri æternus & inuiſibilis medicus gratìs confert malè habentibus medelam : & exules atque naufragi ad patriam reducuntur. Verùm cæteris interìm pretermiſſis, de quibus aliâs me dicturum ſuprà teſtatus ſum, pauca hîc de lampade ad viri Dei ſepulcrum pendente, referam: Fertur ea ſemèl à miniſtris oleo impleta, adeò poſteà ſancto redundâſſe liquore, vt iugiter indè ſe effundat, eiuſque vnctione pleroſque varijs liberatos eſſe ægritudinibus.

Contigit etiam quandoquè veſpertino tempore, quod ſine admiratione neque dici

Lampas cælitùs accenditur.

neque audiri poteſt, vt Clero in eccleſia diuinę laudis cantica depromente, ſubitus quidam tanquàm fulminis ictus lampadis ellychnium percutiens, cunctis cernentibus miro quodam modo illud accenderet : nec vnquàm deincèps lumen illud extinctum eſt, quandiù fomenta miniſtrorum opera adhibentur. Hucuſquè, etſi nequaquàm pro dignitate, de clariſſimi viri rebus geſtis dixiſſe in præſens ſufficiat. Nos iam intrà ſilentij portum recipere, & introrsùs ad conſcientiam redire maturamus : & quia virum ſanctum ob vitæ excellentiam imitari non poſſumus, vt nobis apud Deum patronus eſſe velit, obnixè precamur: vt cuius natalitia celebramus, eius quoquè meritis adiuuemur, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per infinita ſecula, Amen.

VITA

VITA. S. LEOBARDI, RECLVSI IN MAIORI MONASTERIO PROPE TVRONES, AVTHORE GREgorio Turonenſi Epiſcopo, lib. de vitis Patrum, Cap. vltimo.

ECcleſia fidelis ædificatur, quotieſcunquè Sanctorum geſta deuotiſſimè replicantur: & licèt teneat maximũ gaudium, quòd hi, qui ab initio ætatis religioſam vitam duxerunt, peruenire meruerunt ad perfectionis portum: tamen & de his, Domino iubente, lætatur, qui conuerſi à ſeculo, opus inchoatum valuerũt perducere, diuina opitulante miſericordia, ad effectum. Igitur beatiſſimus Leobardus Aruernici territorij indigena fuit, genere quidem non ſenatorio, ingenuo tamen: qui ab initio Deum in pectore tenens, cùm non floreret natalibus glorioſis, meritis præfulgebat. Hic tempore debito cum reliquis pueris ad ſcholam miſſus, quempiam de pſalmis memoriæ commendauit, & neſciens ſe clericum eſſe futurum, iam ad Dominicum parabatur innocens miniſterium. Sed cùm ad legitimam perueniſſet ętatem, cogentibus iuxta conſuetudinem humanam parentibus, vt arrham puellæ, quaſi vxorem accepturus, daret, impellitur. Illo verò reſpuente, ait pater: Cur, dulciſſime fili, voluntatem paternam reſpuis, nec te iungere vis connubio, vt ſemen excites noſtro de genere, ſeculis ſequentibus profuturum? Caſſo enim labore exercemur ad operandum, ſi poſſeſſor deerit ad fruendum. Quarè implemus domum opibus, ſi de genere noſtro non proceſſerit, qui vtatur? Quid mancipia dato precio noſtris ditionibus ſubiugamus, ſi rurſùm alienis debent dominationibus ſubiacere? Obedire filios debere voci parentum, ſcripturæ teſtantur diuinæ: ſed tu cùm inobediens eſſe parentibus probaris, videnè te cæleſtibus eruère nequeas ab offenſis. Hæc pater loquens, facilè tali ætatulæ perſuaſit, voluntati ſuæ non contraire. Deniquè dato ſponſæ annulo, porrigit oſculũ, præbet calceamentum, celebrat ſponſalium diem feſtum.

IANVAR. 18. — Genus Leobardi. — Ephe. 6.

Intereà genitor genitrixque mortis ſomno ſopiti, migrauerunt à ſeculo, vitæ præſentis curriculo iam peracto. Hic verò, tempore luctûs expleto, oneratus donis nuptialibus, fratris pergit ad domum: quem intàtùm reperit vino madidum, vt nec cognoſceret, nec recipere vellet propria in domo germanum. Ille verò ſuſpirans & lachrymans, ſeceſſit in partem: venitque ad tugurium, in quo fœnum fuerat aggregatũ, atque ibi colligato præbens equo pabulum, decubuit ſuper fœnum ad quieſcendum. Expergefactùs autem media nocte, ſurgit de ſtratu ſuo, erectiſq; ad cælum manibus, gratias agere cœpit omnipotenti Deo, quòd eſſet, quòd viueret, quòd aleretur donis eius, & alia multa huiuſmodi proſecutus. Cumque ſuſpiria longa protraheret, atque lachrymis crebris genas vbertìm rigaret, Deus omnipotens qui illos, quos præſciuit & prędeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui, compunxit cor eius, vt relicto ſeculo, manciparetur ad cultum diuinum. Tunc ille quaſi iam ſacerdos animæ ſuæ, prædicare ſibi ipſi exorſus eſt, dicens: Quid agis anima? quid in ambiguo ſuſpenſa teneris? Vanum eſt enim ſeculum, vanæ ſunt concupiſcentiæ eius, vana gloria mundi, & ea, quæ in illo ſunt, omnia vanitas. Melius eſt igitur relinquere eum, & ſequi Dominum, quàm ad eius opera præbere conſenſum.

Eius parentes moriuntur.

Hæc effatus, cùm diem terris reddere lux diurna cœpiſſet, aſſcenſo equo, cœpit ad hoſpitium ſuum reuerti. Cumque per viam iam alacris pergeret, vóluere intrà ſe cœpit, quid ageret, quò abiret: dixitque, Expetam Martini beati tumulum, vndè procedit virtus alma ſup infirmos. credo enim, quòd & mihi eius oratio iter referet ad Deum, qui deprecatus ipſum Dominum, mortuos reduxit à tartaro. & ſic viam carpẽs, oratione comite, ſancti Martini baſilicam eſt ingreſſus. Circa quam paucis diebus cõmoratus, trãſito amne, ad cellulam maiori monaſterio propinquam, de qua Alaricus quidam receſſerat, deuotus acceſſit: ibiq; ſe, proprijs manibus membranam faciens, ad ſcribendum aptauit, atque, vt ſcripturas ſanctas intelligeret, ac Dauidici carminis pſalmos, qui dudùm exciderant, memoria retineret, exercuit. Sicq; diuinarum ſcri-

ptarum lectionibus eruditus, cognouit verum eſſe quod ei Dominus priùs inſpirauit in corde. Sed nè hæc cuiquam fabuloſa videantur, quæ retulimus, teſtor Deum, quia ab ipſius benedicti hæc ore cognoui.

Vide ſancti viri exercitia.

Is verò interpoſito pauci temporis ſpatio, humilem ſe tãtùm præbuit, vt honoraretur ab omnibus: acceptoque ſarculo, cellulam, in quam ingreſſus fuerat, incidẽs lapidem, ampliauit: in qua cellula delectabatur ieiunijs, oratione, ſilentio, lectione: nec vnquàm à diuinis officijs & oratione ceſſabat. Scribebat interdùm, vt ſe à cogitationibus noxijs diſcuteret. Intereà verò, vt ſe tentator manifeſtaret Dei ſeruis ſemper inimicum ac inuidum, cùm quidam de ſanctis monachis litem quandam cum vicinis habuiſſet, immiſit ei cogitationem, vt relicta cellula illa, ad aliam tranſmigraret. Cumq; ibì ad orationem ſolitam deueniſſemus, dolum nobis veneni graſſantis aperuit. Ego verò ſuſpirans non minimo dolore, increpare hominẽ cœpi, aſſerens diaboli eſſe calliditatem, libroſq; ei & vitas patrum, ac inſtitutionem monachorum, vel quales, qui recludũtur, eſſe debeant, vel cum quali cautela monachos viuere oporteat, abſcedẽs ab eo, direxi. Quibus relectis, nõ ſolùm cogitationem prauam à ſe diſcuſſit, verumetiam tanto ſenſum acumine erudiuit, vt miraremur facundiam locutionis eius. Erat enim dulcis eloquio, blandus hortatu, eratque ei ſolicitudo pro populis, inquiſitio pro Regibus, oratio aſſidua pro omnibus eccleſiaſticis Deum timentibus. Veruntamen nec ſibi, vt quidam demiſſis capillorum flagellis, aut barbæ demiſſione plaudebat: ſed certo tempore capillum tondebat & barbam. In qua cellula viginti & duos annos in hoc opere degens, tanta Domini gratia confortatus eſt, vt puſtulis malis ſaliua oris ſui perũctus, vim veneni ſæuiẽtis opprimeret. Frigoriticis verò per poculũ vini, charactere Crucis beatæ ſanctificatum, frigus accedens, æſtumque reſtinxit, non immeritò diſcutiens incommodas febres ab alijs, qui in ſe extinxerat incẽtiua criminis noxialis.

Potione vini Cruce ſignati morbum curat.

Quodam autem tempore cæcus ad eum veniẽs, ærumnas doloris ſui humiliter deplorabat, ac depoſcebat, vt tactu dextræ ſuæ ſanctus lumina clauſa palparet. Quod ille diutiſſimè renuens, tandèm fletibus hominis victus, miſericordia motus, cùm per triduum orationem pro eo fudiſſet ad Dominum, quarta die imponens manum ſuper oculos eius, ait: Domine omnipotens, fili vnigenite Dei Patris, qui cum eo ac ſpiritu ſancto regnas in ſecula, qui homini à natiuitate cæco reddidiſti lucem beati oris ſputo, tu redde & huic famulo tuo luminis viſum, vt cognoſcat q̃a tu es Dominus omnipotens. Et hæc dicens, vt Crucem ſuper oculos cæci depinxit, mox pulſis tenebris, lucem de præſenti reſtituit. Huius virtutis teſtimonio Euſtachius Abbas adſtipulator aſſiſtit.

Iohan 9.

Deniquè hic de labore lapidis ſubmontani, quem aſſiduè cædebat, confractus, ieiunij auſteritate confectus, oratione indeſinenti debilitatus, cœpit paulatim corporis firmitate deſtitui. Quadam autem die, dum nimiùm feſſus haberetur, nos aduocari præcepit. Ad quem accedentes, poſtquàm funeris ſui neceſſitatem defleuit, eulogias à nobis peccatoribus flagitauit. Quibus acceptis, hauſto mero, ait: Tempus meum iam impletur, vt me Dominus ab huius corporis vinculis iubeat relaxari: ſed adhuc paucis diebus erit ſpatium: veruntamen ante diem ſanctum Paſchæ vocandus ſum. O beatum virum, qui ſic ſeruiuit creatori omnium, vt ſuum obitum reuelatione diuina cognoſceret. Erat enim menſis decimus, quandò hæc eſt effatus. Duodecimo autem menſe cœpit iterùm grauiter ægrotare. Aduenit dies Dominica, vocat miniſtrũ ſuum, & ait: Præpara quiddam cibi, quod accipiam, quia valdè defeſſum me ſentio. Illo autem reſpondẽte: Præſtò eſt Domine. ait ad eum: Egredere foràs, & adſpice ſi iam celebratis ſolennibus, populus de Miſſis egreditur. Hoc autem dicebat, non quòd cibum capere vellet, ſed vt tranſitùs ſui nullus teſtis adeſſet. Ille igitur egreſſus, ac poſtmodùm reuertens, cùm ingreſſus fuiſſet cellulam, inuenit virum Dei extenſum corpore, clauſis oculis, ſpiritum exhalâſſe. Vndè factum eſt manifeſtum, eum ab Angelis ſuſceptum, qui hominem adeſſe noluit ſuum ad tranſitum. Hæc cernens miniſter ille, eleuauit vocem in fletu, ſicq; concurrentibus reliquis fratribus, ablutus, ac veſtimentis dignis indutus, in ſepulcro, quod ipſe ſibi in antedicta cellula ſculpſerat, reconditus eſt. Quem in conſortio ſanctorum adſcitum, nulli fidelium haberi reor incertum.

Nota laborem, ieiuniũ & orationẽ.

VITA

VITA S. LAVNOMARI ABBATIS ET CONFESSORIS, AB EIVS QVODAM AEQVALI CONSCRIPTA, ſed per F. Laurentium Surium reddita paraphraſticôs.

CVm Franci Gallias occupâſſent, abiectoque teterrimo dęmonum cultu, Chriſtiana religiōe initiati eſſent, ea tempeſtate, qua Clotarius, filius magni illius Clodouei, q primus ex regibus illius gentis in Chriſtum credens, à beato Remigio Rhemorum epiſcopo baptizatus eſt, regnum obtinuit, intrà Galliam Lugdunēſem Launomarus apud Carnotenſes parētibus eſt Chriſtianiſſimis editus in hāc lucem. Qui cùm etiamnùm puerulus in paternis ædibus verſaretur, demandata illi cura eſt paſcendi pecoris: id quod ſedulò fecit, inſtàr Iacob aut alicui' è cæteris patriarchis. Interìm verò pius puer iam bonæ ſpei præ ſe ferebat initia, virtutisque haud obſcura argumenta: quandoquidem ex victu quotidiano, quem parentes illi ſuppeditabant, liberaliter impertiebatur vel egenis, vel peregrinis, aut certè coætaneis pueris, in paſcendo pecore occupatis: cumque needùm præceptorum Dei haberet notitiam, diuina in eo relucens gratia id illi contulit, vt in tenera ætate & puerili corpuſculo pectus ſenile circunferret. Et quia ea, qua diximus, erga conſodales pueros & inopes, ardebat dilectione, in ipſa pueritia iam cœpit ſe parſimoniæ ſtudijs accommodare, vt illis poſſet benignè facere ac opitulari. Faciebat eñ charitas, qua iam tum ſic affluebat, vt pauperum iuuandorum pia quadam teneretur ſolicitudine, licèt interim corpuſculum illud ſuum in tantilla ætate ieiunijs affligtaret, atque ſibijpſi rigidus eſſet & parcus. Socijs verò ſuis non ſe aſperum, non incommodum, non durum & tetricum, ſed ſermone affabilem, moribus ſuauem, vultu iucundum & alacrem, beneuolentia & amore, pro eius & ætatis & facultatis captu, pręſtantiſſimum exhibebat. Euangelium quidem nondùm didicerat, ſed in corpore delicato crucis mortificationem perferre geſtiebat, ad ſolis vſque occaſum ſæpè ieiunus permanens.

Ianuar. 19.

Pietas & liberalitas pueriles.

Ieiunijs ſe macerat adhuc puer.

Sed cùm parentes in ipſo primæ ætatis flore illum viderent corporis curam negligere, lubricæ voluptatis illecebras rigore abſtinentiæ conterere, non ſine ſtupore & admiratione cogitare cœperunt, vndè in illa tam imbecilla pueritia, tanta morum grauitas ſubitò extitiſſet: tacitè verò paulatimque pueri vitam & viuendi rationem explorantes, cùm illum mundi huius impuram colluuionem excelſo animo faſtidire & reſpuere viderent, eius profectus non ſolùm non retardare, ſed longè potiùs vrgere voluerunt. Itaque in ipſa adhuc agentem pueritia literarum ſtudijs admonuerunt, & cuidam vitæ venerabilis ſacerdoti Cherimiro inſtituendum commendàrunt: q id temporis in Carnotenſi vrbe degens, ob vitæ integritatem celebris habebatur. Is verò in ſuam curam ſuſceptum puerum tenerè fouebat, ſenſimque tum ad literarum cognitionem, tum ad veræ ſanctitatis ſtudia incitabat. Sed diuina gratia, quæ membris puerilibus iam maturæ ætatis animum indiderat, egregiam quandam diſcendi induſtriam illi contuliſſe videbatur. Cernens autem preſbyter ille, cum ætatis incremento ſimul in puero etiam religionis & pietatis creſcere deſiderium, animumque capeſſendæ doctrinæ magis magisque fieri idoneum & opportunum, intrà ſe lætabatur, bonæ ſpei permotus indicijs, ſperans talem eum quādoquè fore, per quem multorum poſſet ſalus promoueri: quod quidem non multò pòſt re ipſa comprobatum eſt.

Adhibetur literis.

Porrò ſimul atquè ad eam peruenit ætatem, qua iam poſſet ſapere, vbì vocem Saluatoris Chriſti & corporis & cordis auribus accepit, nihil à parētibus admonitus, ſed diuina intùs gratia inſtigatus, omnibus ſuis renunciauit rebus & facultatibus, vt in illa beatè viuentium terra portionem poſſet obtinere hęreditatis nunquàm amittendæ. Neque deindè ad mundanos voluit redire ſtrepitus, ſciens dictum eſſe à Domino: Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei: ſed doctrinæ ſacræ verborumque cęleſtium pabula ardenti deſiderio hauriens, illorum iugi meditatione adoleſcentis ætatis annos caſtis moribus ornabat. Eodem tempore

Matt. 19.

Luc. 9.

diuini

Fit presbyter. diuini amoris flammis incenſus, captandæ ſolitudinis magno feruebat deſiderio: ſed ad tempus animi propoſitum celans, cùm adhuc in Carnotenſi vrbe degeret, ad presbyterij gradum DEI benignitate promotus eſt: nec multum interceſſit temporis, cùm à fratribus, apud quos verſabatur, & cum quibus pariter ad cæleſtia anhelabat, rei familiaris diſpenſator eſt inſtitutus. Quo in officio cunctam ſubſtantiam, omneq́; penum ſolicitus curabat, ſummaq́; prudentia & moderatione paternoq́; affectu cunctis fratribus ità ſubminiſtrabat res neceſſarias, vt nec quicquam ex illis ſubtraheret, nec cuiquam prodigum ſe præberet. Erat iam longa ſpiritalium exercitiorum eruditione firmatus, & in ſacerdotio ſuo ità ſtuduit ſe gerere, vt dignum Deo miniſterium exhiberet: apoſtolico quoquè doctus exemplo, ad primæ Eccleſiæ formam ſe cóponere nitebatur, de qua ſcriptum eſt: Diuidebatur autem ſingulis, prout cuique opùs erat. Act.4. Deindè verò aliquot iam elapſis annis ab eo tempore quo hoc ei fuerat munus delatum, cordis ſui deſiderium tandiù celatum, Domino authore & cooperatore in opus contulit. Intempeſtæ enim noctis captans ſilentia, cunctiſque alto preſſis ſopore, ſcipionem appræhendens, poſthabito rerum temporalium curandarum officio, ad optatam ſe eremum contulit. Eremum petit. Non defuiſſent illi, ſi priori in loco hærere voluiſſet, quibus ſe poſſet oblectare, ſibiq́ue indulgere: ſed ſancto quodam impatientis erga Deum amoris zelo permotus, mundum ſpreuit cum vniuerſis oblectamentis & voluptatibus eius, fortiterq́ue calcatis fluctibus illius, ab hominum ſe frequētia ſubduxit, vt angelico poſſet frui conſortio per ſublimem rerum cæleſtium contemplationem: quemadmodùm Elias quondàm propheta in illa deſerti ſpelunca degens, cùm Dominum tranſeuntem vidiſſet, ſenſiſſetq́ue ſpiritu grādi ſubuerti montes & petras conteri, & poſt ſpiritum commotionem, atque poſt commotionem ignem, nec tamen in his omnibus Dominum eſſe didiciſſet: tādèm in ſibilo auræ tenuis, id eſt, ſubtili contemplatione ſupra ſe eleuatus, raptìm illum ſentire potuit. 3.Reg.19.

Locus autem, in quem ſe vir ſanctus recepit deſiderio viuendi & vacandi ſoli Deo, procùl ab vrbe fuit in abditiſſima ſolitudine ſyluæ illius, quæ Pacticus appellatur. Ibi tota animi intentione & ab ipſis intimis cordis medullis Domino familiariùs inhærebat. Conſtruxit autem eodem in loco ex frondibus tuguriolum, & cùm nocte quadam diuinis hymnis & ſanctæ meditationi inſiſteret, à latronibus diù laborioſiſſimè quæſitus eſt ſpe prædæ, quòd putarent eum apud ſe habere aliquam auri copiam: & tandèm poſt longos totius noctis errores, manè ab illis conſpectus & inuentus eſt; Latronum errores. nimioq́ue timore eos corripiente, ſic ab eis compellatus eſt, cùm ad eius pedes corruiſſent: Parce nobis, vir Dei, parce: facinus noſtrum agnoſcimus, veniamq́ue precamur. At ille obſtupefactus, Quid eſt, inquit, fratres, quid eſt, quod à me petitis? aut quæ vos ratio ad nos vſque accedere compulit? Tum illi, quid contra illum cogitaſſent, quidve moliti eſſent, ei confeſſi ſunt. Quibus vir ſanctus ità reſpondit: Et ego machinationes veſtras, filij, non ignorabam. Miſereatur veſtrî clemens & benignus Deus. Abſcedite hinc cum bona pace, & tandèm à veſtris flagitijs animum reuocate. Faceſſant cædes & latrocinia, manus à rapinis ferientur, vt quādoquè poſſitis diuinā experiri miſericordiam. Mihi quidem nihil nummorum eſt: ſed diuitiæ meæ, Chriſtus eſt. His illi beati viri ſermonibus ad meliora prouocati, ab illo receſſerunt, & vix poſt triduum ad ſua domicilia ſunt reuerſi. Multi ad eū confluunt. Cœpit autem ſancti viri iam nomen celebrari, & ad eum frequentes confluxêre, qui eius exemplis & inſtitutionibus cuperent renouari ſecundùm animum & hominem interiorem, & ſpiritu mentis ſuæ, ſicut dicit Apoſtolus, & induere nouum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt. Ephe.4. Itaque breui tempore inſtàr monaſterij cœperunt in illa vaſta ſolitudine habitacula conſtruere, vbi ſanè etiam multa viri ſancti miracula coruſcârūt. Multi enim ad eius preces ab ægritudinibus corporum ſe ſenſère liberatos: multi etiam interioris hominis, quod longè præſtantius eſt, ſanitati ſunt reſtituti, qui ad Dei caſtra ſe conferentes, didicerunt contra antiqui hoſtis tela ignita ſcutum fidei obijcere, & eius inſidijs fortiter reluctari.

Quodam die claudus illi oblatus eſt in ipſis monaſterij foribus, idq́ue ab illius ægri parente, qui ad eius genua ſe demittens, cum lachrymis dicebat: Homo Dei, miſerere meî, & huic puero tuis precibus redde priſtinam ſanitatem: aut certè donèc erit in viuis, tuo ſumptu hîc illi victus quotidianus ex officio miſericordiæ ſubminiſtretur.

tur. Ait autem ad illum vir Dei: Vndè mihi hæc virtus,vt tuo poſſim filio ſalutem re. ſtituere? Creatoris hoc opus eſt, non creaturæ. Interim verò potens eſt Deus, nec difficile illi eſt præſtare fidei tuæ hoc quod petis. Suſtine parumpèr,& vnà cum filio tuo accipe benedictionem: ac deindè recipere te licebit ad locum,vndè huc veniſti. Itaque ſancto viro Miſſæ ſacrificiū offerēte, & ſub ipſo ſacrificio pro pueri ſalute Dominum obſecrāte, ſolenni peracta prece, fragmento panis benedicti (ſic enim loquitur hiſtoriæ huius author) & patrem refecit, & puerum debilem curauit, ſimulque ambos ad propria dimiſit. Claudū ſanat.

Agebat quandoquè ſacerdos venerabilis cum monachis ſuis de ſylua ſuccidenda, vt poſſet aliquam efficere planitiem, capiendis ſeminibus aptam. Caſu verò accidit, vt oſtiarius clauem perderet oratorij. Abijt ergò vir Dei, miniſtro illius illum comitante,ad oratorium, vt ibi preces Domino offerret :[& cùm non inueniret clauem, ante fores ſe proſtrauit,& orationi aliquandiù incubuit. Mox illi vltrò patent oſtia, ingreſſusq; oratorium,preces ſuas abſoluit. Vt autem ab oratione ſurrexit, miniſtro præcepit,nè cuiquam in illius vita id quod viderat,indicaret: ſecutus exemplū Dei ac Domini ſui,qui ſua virtute ſanitate donatis prohibuît,nè beneficij accepti authorem alicui proderent. Matt.8.

Per idem tempus in monaſterio viri Dei quiddam nō abſimile accidit. Cùm enim poſt frugum ſectionem, manipuli in horrea condendi eſſent, neceſſitate compulſi monachi,ex viminibus confectæ machinæ ſegetes,quas meſſuerāt, impoſuêre, ignēq; adhibuêre: qui paulatìm vires capiens, omnibus in res alias intentis, nec quicquam de igne ſolicitis, ſubitò & fruges & domum peruaſit. Cernens iſthuc vir DEI, totum ſe & animo & corpore contra ignis vim & impetum opponit: editoque ſigno crucis,& fuſis ad Dominum precibus,omnem nocendi vim ab igni extorſit, cunique iam ſæuientem atque graſſantem,haud ſecùs atquè imber largiſſimus extinxit. Pôrrò nocte proxima cùm ante tēpus ad orationem ſurrexiſſet,inter ipſas ſacras vigilias inuidus ſatan virum ſanctū infeſtare cœpit:& quia ab illa luce ſempiterna miſer in æternas tenebras corruit,ter lampadis lumen tanquàm lucis inimicus extinxit. Sed ſenſit militem Chriſti ſuis machinis & inſidijs ſuperari non poſſe. Nam quotiès ille malignus lucem extinxit,nō intermiſit vir Dei officium ſuum:immò verò Dominum obnixè deprecans,per veram atque ſempiternam lucem,quę Chriſtus eſt,lampadem extinctam rursùs accendit. Animaduertimus hinc,quàm eximia fide noſter hic confeſſor fuerit,cuius hodiè natalicia deuotis mentibus excipimus: quippè cui diuinitùs id collatum ſit,vt quemadmodum ſancti plerique per fidem vicerunt regna, irà & ipſe per fidei firmitatem creaturis imperaret. Sic enim Dominus virtutum ſuos conſueuit glorificare ſanctos,qui ei toto corde famulātur, vt ipſius virtute freti, de illo poſſint glorioſiſſimè triumphare,qui olìm in illis beatis ſedibus facilè primam obtinuit, & prætereà etiam pro voto exercere dominium vel imperium in creaturas. Ità nimirum Launomarus,pater venerabilis,modò flammarum extinxit globos,modò extinctam crebrò lampadem rursùm accendit: atque hunc in modum vtrobiquè ille ſpiritus tenebrarum pudefactus eſt,& vir beatus,qui iam vita & conuerſatione erat eximius,etiam ſignorum potentia oſtenſus eſt venerabilis & admirandus. Quod vt poſſit etiam conſtare euidentiùs, aliud referam, quod poſteriori tempore ab illo geſtum eſt. Signū crucis opponit flammis. Heb.11.

Vir quidam, Sicaptus nomine,genere nobilis,prædiorum ampla poſſeſſione valdè locuples,dæmone infeſtāte miſerè exagitabatur, adeò vt ſi vel telum, vel fuſtem poſſet apprehēdere,mox vel in ſeipſum,vel in alios quoſcunq; obuios impetum faceret. Cumque diù hoc furore & vecordia fuiſſet debacchatus, & ſatanæ furijs atrociſſimè agitatus, ſerui illū conſtrictum vinculis, ceruici etiam & collo iniectis catenis,ad viri Dei præſentiam frementem & vociferantem illum perducunt. Viſo autem Dei hominc,confeſtìm furere & fremere cœpit,ſtridereque dentibus & ore atque vultu palleſcere. Cernens hoc vir Dei,& antiqui ſerpentis machinamenta animaduertens, ingemuit,ſtatìmque ad vſitata ſanctæ orationis præſidia confugit.

Expletis autem precibus,miſerum hominem conſignans,totum olei vnctione perfudit, manusque illi imponens, malignum dęmonem abſcedere coëgit : aitque ad Dęmoniacū oleo perfuſum ſanat.

viros, qui eum adduxerant: Tollite ab illo pondera catenarum, & liberum abire ſinite. poteſt enim Deus, cuius figmentum eſt & plaſma, excludere ab illo ſatanam, miſeramque animam ex ſæuiſſimi carnificis poteſtate liberare, vosque his leuare moleſtijs. Ilicò ſanus factus, ſana mente horridos vultus & dentium fremitus ad placidam manſuetudinem compoſuit: & quaſi à graui mortis excitatus ſomno, dixit ad ſuos: Quid me hiſce vexatis vinculis? ſoluite me, & abite ad ædes veſtras. Ego verò aliquantiſpèr hîc hærebo apud hominem Dei, qui me curauit. Soluerunt igitur illum, & domum abiêrunt. Beatus autem Launomarus retinuit eum apud ſe, & hortabatur vt ieiunijs & orationibus daret operam. Libenter ille ſancti patris admonitioni paruit, ac deindè poſt dies aliquot ſoſpes & incolumis ſe recepit ad ſuos. Eiuſmodi autem pietatis officia non ſolùm hominibus ille tribuit, ſed etiam feris ac brutis animantibus.

Ambulabat quandoquè in ſolitudine iuxta monaſterium ſuum, & ſecum neſcio quid de ſcripturis ruminans, in occurſum ſuum properantem conſpicatus eſt ceruam, luporum infeſtam rabiem pennigero volatu effugere cupientem. Vt vidit autem lupos illos, miſertus ceruæ, exclamauit: Ceſſate immanes & cruentæ beſtiæ ab infeſtatione animantis huius, & ad deſerta loca diſcedite. addiditque: En peſſimum & crudele beluarum genus lupos iſtos, qui ſemper diripiendo & deuorando inhiant pecori, nec vnquàm deſinunt ſuam ingluuiem alienis explere carnibus, expreſſamque gerunt ſimilitudinem illius lupi rapaciſſimi, quotidiè circumeũtis & quærentis, quos de Chriſti Eccleſia abſtrahat, perdat & deuoret. Ad has viri Dei voces ilicò ſubſtiterunt lupi, miſſaque ceruæ inſectatione, in ſuas latebras aufugerunt. Cerua autem illud, quo venerat, iter repetere reformidans, liberatorem ſuum comitata eſt, præceſſitque illum in oratorium: cumque eam vir ſanctus blandè palpâſſet manu ſua, poſt duas ferè horas dimiſit eam in ſolitudinem.

1. Pet. 5.

Alio tempore quidam Laudocramnus, ſtirpis nobilitate clarus, grauiſſima paralyſis moleſtia adeò vexabatur, vt membra omnia vigore deſtituta, ſuum nollent officium facere. Itaque ſeruulorum manibus in lecticam impoſitus, ad hominem DEI perlatus eſt. Iacebat miſer homo iam toto penè corpore præmortuus, niſì quòd ſolo pectore ſpiritum haurire videbatur. Eum vir ſanctus cruce conſignat, & ſacro perungit oleo. Vt autem illum manu ſua attigit, repentè, ſicut vir ille ſub teſtificatione referre ſolebat, tanto tamque acri algore à ſummo vertice vſque ad ima pedum correptus eſt, vt ipſe apud ſe miraretur, quid ſibi accidiſſet. Subito enim horrore totus concuſſus, nihil niſì præſentem mortem cogitabat, maximè cùm vitalis calor omnis propè in illo extinctus eſſet. Deindè verò ſenſìm caleſcentibus membris, celeriter paralyſis profligata, ſalus ægro inſtaurata eſt, multosque poſteà ſuperuixit annos. Deniquè cellæ illi, quam Carbonariam vocant, præfectus fuit, & ipſe hoc miraculum diuulgauit.

Cruce & ſacro oleo pellit paralyſim.

Poſt annos aliquot, fama virtutum eius longè lateque iam increbreſcente, vir ſanctus humanas laudes & fauores refugiens, cupiensque neſciri & latére homines, illa relicta cellula, cum ſocijs ſuis ad alium commigrauit locum, quem iam olim alij conſtruxerant & incoluerant, & nunc planè incultus, ſentibusque & virgultis vaſtisque arborum frondibus obrutus viſebatur. Id temporis in ea prouincia vir erat illuſtris, opulentus & latiſſimorum fundorum dominus, nomine Ragnofointhus. Is vt conſpexit Chriſti militem in eo, quem diximus, incondito & horrido loco aliquid moliri velle, quod futuris temporibus alijs quoquè vtilitatem eſſet allaturum, explorata eius ſanctitate, & indefeſſo in diuinis rebus ſtudio ac labore, cœpit venerari illum & toto deſiderio complecti: accenſusque flamma amoris illius, quem in Dei homine comperit & arctiùs amplectebatur, locum hunc illi donauit, iusque ſuum omne in illum eiusq; paſtores trãſtulit, vt ꝑpetuis tẽporibus illũ occuparẽt, certis vndiquaquè deſcriptis accuratè limitibus: quẽadmodùm, ſi quis id nôſſe velit, ex ſcrinijs huius ſancti cœnobij abundè doceri poteſt. Cœpit igitur eo in loco vir Dei ad laborem ſe accingere, Deoque iuuante illum repurgare, * Turbionis priſtino permanẽte vocabulo: ſtatuitque ibì oratorium, inſtarque cœnobij cellulas ædificauit, in ijs cum ſuis habitans. Factum hoc eſt anno ſecundo Chilperici regis, q̃ fuit filius Clotarij ſupradicti.

*Corbiõis. Conſtruit monaſteriũ.

Die

Die quadam monachi venerandi patris vetuſtam quercum amputârunt, ceſſuram in ſtructuram oratorij: Vbi autē hora cibi capiendi aduenit, vir Domini illos iuſſit abſcedere: ipſe verò cum ſuo miniſtro in opere pmanſit. Erat arbor illa loco importuno ſita, vt à fratribus neq; ſecuri, neq; dolabris aptari poſſet ad vſum ædificij. Itaque ſeruus Dei ad ſolitum præſidium recurrens, precibuſque pulſans Dominum, illius virtute & ope fretus, arborem immenſæ molis & roboris, quò illi collibitum fuit, tranſpoſuit. Ità vbi ab hominibus non ſuppetebat adiutorium, non deerat fideli ſeruo manus auxiliatrix præpotentis Dei. Fertur autem ea arbor tantæ fuiſſe vaſtitatis, vt vix quadraginta viri illi deportandæ ſufficerent. Præcepit autem vir ſanctus miniſtro ſuo, vt venientibus fratribus diceret, à prætereuntibus allatam fuiſſe opē. In cunctis enim operibus ſuis valdè id ſtudebat, vt hominum fugeret notitiam & ſpiritum vanitatis atque iactantiæ, admonebatque vt omnis laus vni Deo transferiberetur, cuius etiam reuerà totum eſſet, quicquid feciſſet boni. Atque idcircò iure tu Domine Deus fideli ſeruo tuo requiem contuliſti, in cælis repoſitam diligentibus te, qui ex virtute ſignorum nihil tribuit ſibi, ſed ſemper te admirabilem, te omnis gratiæ fontem & authorem prædicauit. Immanem quercū precibus tranſfert.

Fuit poſt hæc vir quidam nobilis, Ermoaldus nomine, qui iam ad extrema perductus, mortis angoribus premebatur. Miſit igitur ad virum Dei ſolidos quadraginta, obnixè rogans vt ipſi iam in ſupremo conſtituto ſpiritu velit benignus opitulari, & ſuis apud Deum precibus efficere, vt ſpes obtinendæ ſanitatis ipſi præſtetur. Illam pecuniam vir ſanctus prorsùs recipere noluit: at tamen vrgente latore, tandèm accepit illam quidem, ſed ingreſſus in oratorium, fudit preces ad Deum, vt accepta foret in conſpectu illius oblatio hominis: imponenſque altari pecuniam, & multo ſtudio ſingulos appendens ſolidos & manu reuerſans, crebroque flectens genua & orans Dominum, ad extremum non niſi vnū ex omnibus ſibi retinuit ſolidum, quem per ſpiritum cognouit non rapina, ſed iure partum eſſe. Reliquos autem reſtituens illi, qui eos attulerat, ait: Hæc pecunia per iniquitatem conflata eſt, nec poteſt mutare ſententiam Dei, nec vitæ ſpatia producere, nec peccatorum veniam impetrare. ſcriptum eſt enim: Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota iuſtorum placabilia. Hinc eſt illa prophetæ exprobratio: Sacrificate de fermento laudem. De fermento quippè laudem immolat, qui Deo ſacrificium de rapina parat. Tu ergò frater celeriter annuncia domino tuo, vt pro animæ ſuæ ſalute ſit ſolicitus, iniuſteque alijs ablata reſtituat, noueritque hoc modo vitam ſe amiſſurum temporariam. Nos verò, Chriſto propitio, bonis omnibus abundamus, nec quidquam nobis in Chriſtum firmiter credentibus poterit deeſſe. Dominus tecum ſit, fili: vade in pace. Ille his auditis, abijt ad dominum ſuum: quem tum quidem adhuc viuentem reperit, ſed idem tamen, inualeſcente morbo, exceſſit è viuis. Pecuniam malè partā reſpuit. Prou. 15. Amos 4.

Venerunt aliquandò fures ad ſancti patris cellam, ingreſſique nocte, quæ ſemper id genus maleficis hominibus amica eſt, bouem à præſepio abduxerunt. Id vbi ad monachorum notitiam maturè perlatum eſt, ad ſanctum virum querelas detulerūt. Ille verò timens, nè ab accepto temporali incommodo animi eorum à ſuo ſtatu nonnihil dimouerentur, & quadam impatientia perturbarentur, ait ad illos: Patientes eſtote, fratres, & propter iacturam rei caducæ, nolite D E I in vobis ſimilitudinem corrumpere. Memores eſtote illius beati Iob, qui cùm res & facultates omnes repentè perdidiſſet, filijs quoquè omnibus vno momento orbatus, atque inſupèr ſæuiſſimo vulnere percuſſus eſſet, ità de illo ſcriptura loquitur: In omnibus his non peccauit Iob labijs ſuis, neque ſtultum quid contra Deum locutus eſt: ſed pótiùs ait: Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ità factum eſt. ſit nomen Domini benedictum. Neque igitur res proſperæ, ſi adſit copia eorum quæ ad vitam degendam ſunt neceſſaria, nos debent animis extollere, nec diſpēdia terrena perturbare vel deijcere, vt poſſimus ad eius quandā accedere ſimilitudinem, de quo pſalmographus dicit: Sicut tenebræ eius, ità & lumen eius. Interìm verò fures illi, qui bouem tulerant, magno labore tota illa nocte & ſequenti die ſe miſerè confecêre, nuſquàm valentes inuenire viam, per quam extra illam ſolitudinem ſe proriperent. Altera iam nox aderat, & immodica fatigatione exhauſti, poſt tot exantlatos labores Iob 1. Pſal. 138. Fures non poſſunt eius bouem abigere.

cernunt ſe illum in locum redactos, vndè bouem abſtulerant: cumque monachorum pſallĕtium audirent voces, verſi in ſtuporem, Quid, inquiunt, accidit nobis? En in eo iam conſiſtimus loco, vndè hoc animal abegimus. Itaque ſua ſe ſpe fruſtratos, conatumque improbum malè ſibi cedere conſpicati, ſtatuunt ſecum reſtituere ablatum bouem.

Porrò nocturnis expletis hymnis, vir ſanctus pro conſuetudine ſua exijt, vt in circuitu luſtraret Cellulam. (ità enim vocatur ab illo, qui ſcripſit hanc vitam) Et ecce obuios ſe illi præbent infauſti prędones, ſcelusque ſuum & verbis confitentur, & manibus produnt. At vir pius libenter illis culpam omnem condonauit, aitque ad illos: Rectè facitis filij, quòd tandèm poſt multos ſudores crimen veſtrum agnoſcitis. Deincèps, quæſo, ab huiuſmodi maleficijs abſtinete: & quia multos ſanè tuliſtis labores, venite & cibum ſumite, vt poſſitis celeriùs ad veſtra redire. Cauete autem, nè vel monachi vel paſtores vos videant. Poſteà cùm illi iam abijſſent, reddidit fratribus bouem, quem ſolicitè perquiſierant: diſſimulansque ſe nôſſe quæ geſta eſſent, non illis indicauit rem totam, ſed quaſi paſtorum negligentia bos aberrâſſet, dicebat ſe illum errabundum præ foribus offendiſſe: verùm poſt eius felicem obitum miniſter eius, cuius fidei multa familiariter committebat, rei expoſuit veritatem.

Quædam nobilis materfamiliâs, Vulphrada nomine, in adoleſcentia ſua morbo grauiſſimo, membra omnia tabefaciente adeò laborabat, vt vitalis calor in ſolo pectuſculo palpitare videretur, atque, vt ipſa referre ſolebat, iam penè exanimis, non in pedes erigi. Ea igitur famulorum manibus, obtinĕdæ ſalutis cauſa, ad ſanctum Dei hominem adducta eſt: qui chriſmate eã perũgens, & ſignum ei crucis imprimens, ſanã à ſe dimiſit. Multis ea poſteà annis vixit in pace, & poſt venerandi patris deceſſum eius cellulam ſuis muneribus præclarè auxit & fouit. Dedit enim conſentiente marito Cramnulpho, de prædio ſuo Lontuci villam & Britnogilum, ea mente ac deſiderio, vt illic monachi & ſerui Dei collocarentur, qui laudes Domino cantarent: quod etiam ità factum eſt. Habuit enim Launomarus pater in ouium Chriſti regimine ſucceſſorem Ragnobertum, virum modeſtiſſimum, qui ex eius collegio miſit eò fratres ſatis benè idoneos, effecitque vt ſupradictæ Vulphradæ eiusque mariti votis fieret ſatis: qui etiam pro ſuo erga virum ſanctiſſimum amore villam Togiam trans Ligerim ſitam, alijs donis ſuis addidêre, vt per ſancti viri interceſſionem poſſent apud Deum obtinere peccatorum veniam & remedia ſempiterna.

Cruce & chriſmate curat penè mortuam.

Et ille quidem beatus pater, virtutibus & gratia locuples, gregem monachorum, quos Domino lucratus erat, in diuturna pace rexerat. ſed ad alia iam mentis deſiderio feſtinans, & de ſua emigratione ſolicitus, hortabatur eos quotidiè, vt ad diuina exequenda mandata ſemper promptiores ſe exhiberent, nec inertiæ & ignauiæ dediti, à cœpto curſu ſe ſinerent retardari: ſed vigilarent omni tempore, vt digni haberentur fugere venturam iram extremæ damnationis, & ſtare ante filium hominis. Id genus ſanctis exhortationibus, inuicta animi conſtantia & paterna ſolicitudine, oues ſibi creditas contra luporum inſidias communire non deſtitit.

Luc. 21.

Per id tempus eccleſiæ Carnotenſis præſul erat Malardus: qui comperta fama viri Dei, & eius meritis & ſanctitati congratulans, optabat eius ſanctis colloquijs crebro frui. Eo nomine ab illo accerſitus vir DEI, cùm etiam non ignoraret propinquum eſſe vitæ ſuæ terminum, iam grandæuus ad Carnotenſem vrbem properauit: vbi aliquot moratus dies, febris moleſta exagitatione laborare cœpit. Audiens verò epiſcopus eum graui teneri morbo, feſtinus venit ad illum, animique ſui dolorem lachrymis prodens, Heu me, inquit, venerande pater & præcipuo affectu colende, cur amicum & in fide Chriſti ſocium, inter huius mundi procelloſi naufragia ſolum deſeris? Magna mihi ſanè erat ex te conſolatio, ingens me obtinuit amor tuî, à quo me leuatum iri ſperabam inter curarum & ſolicitudinum irruentes fluctus ac tempeſtates, cuius iucundis & ſuauibus colloquijs me ſentiebam ad cæleſtia appetenda incitari & inſtaurari. Cui vir ſanctus ità reſpondit: Ceſſa à lachrymis, pater beatiſſime. hæc eſt rerum conditio humanarum. hanc vitæ metam prætergrædi nemo poteſt.

Ego quidem lætiſſimo animo ineffabilem DEI mei miſericordiam appello,

lo, vt ianuam pietatis ſuæ mihi velit patefacere, meamque ſpem & expectatio-nem certa promiſſionum ſuarum remuneratione ſolari. Quàm ſunt enim dilecta tabernacula tua Domine virtutum, rex meus & Deus meus: Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini: quia melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper millia. Sitiuit anima mea ad Deum fortem, viuum: quandò veniam & apparebo ante faciem tuam Domine, ſpes & fortitudo mea, vita & ſalus mea? Quòd ſi verò etiam optio mihi detur, liceatque hîc adhuc permanere, ſcias reuerende pater, amarum eſſe hîc viuere, huiusque regionis clades & excidia videre, ciuium neces & cruciatus cernere, ſacrorum locorum ab hoſtibus impendentes prophanationes intueri. Atque hæc quidem omnia huic loco euentura ſunt, & ſola vexatio hoſtiliſque vaſtitas intellectum dabit auditui. Nam propter immania hominum facinora, Deo permittente, crudeles dominos patientur.

Pſal. 83.

Pſal. 41.

Prædicit futuras clades

Satius igitur eſt iam Domino reddere ſpiritum, quàm propinquam videre vaſtationem & populationem prouinciæ huius. Eſt autem certè dulcis illa mors, per quam ad immortalem gloriam nos peruenturos ſperamus. Tu verò, homo Dei nè timeas. non enim viſurus es mala, quæ Dominus in terræ huius habitatores immiſſurus eſt. Antè enim, quàm vrbs hæc hoſtium obſidione prematur, tu militiæ tuæ curſum feliciter abſolues, & ad patres tuos adiungéris. Qui autem manſerint ſuperſtites, totam hanc ciuitatem & loca adiacentia vaſtari videbunt. En egregium Chriſti confeſſorem, qui diuina plenus gratia, quo ſpiritu homini, argentum offerenti, indicauit illud malè partum, ipſumque moriturum: eodem, hoſtiles incurſiones poſteà futuras, longè antè & præuidit & prænunciauit. Spiritus enim CHRISTI ſicut illi rei præteritæ notionem, ità etiam imminentium è longinquo calamitatum prænotionem contulit. Poſtquàm igitur Epiſcopo hæc locutus eſt, illeque abijſſet, vir ſanctus obitum ſuum, in Dei miſericordia confidens, intrepidus expectabat: cumque incrementis quotidianis aucta febris eius vires contereret, in eadem vrbe iam ſenex & plenus dierum vita functus eſt, eiusque ſpiritus ad cœnam nuptiarum agni vocatus, recumbit cum Abraham, Iſaac & Iacob in regno cælorum. Bonum enim certamen, Chriſti miles inuicte, certâſti, Chriſtum ſemper portâſti in corde & corpore tuo: iam frueris corona iuſtitiæ & gloria ſempiterna. O te verè beatum Chriſti confeſſorem: cui ad patriam feliciſſimè reuertenti cum palma victoriæ, lætiſſimi angelorum chori occurrunt. Dominus tecum erat: itaque ſecurus hinc exceſſiſti, & vſque ad ſolium beatæ & indeficientis viſionis penetrâſti. Illinc nos perpetuis foue & adiuua patrocinijs, vt in hoc ouili, quod exemplis optimis illuſtrâſti, & virtutibus luculenter ornâſti, ſit iugis pax, optata peccatorum remiſſio, & Chriſtianæ pietatis atque religionis perennis cultus & exercitatio: præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Obitus ſancti viri.

Aliquantò pòſt etiam vrbis eius epiſcopus viam vniuerſæ carnis ingreſſus eſt. Tum verò, vt erat prædictum à ſancto viro, regionis populatio ſecuta eſt: cumque barbari obſiderent vrbem, per occultos meatus aquam ad ſe ciues adducebant.
Id vbi ſenſit hoſtis, eam aliò auertit. Itaque aquæ penuria adacti, vltrò ſe dedidêre, hoſtili gladio prædæ futuri. Obijt ſanctus Launomarus 14. Calend. Februarij, & conditus eſt in baſilica S. Martini, vbi etiam S. Labinus eiuſdem vrbis antiſtes humatus eſt.

DE SANCTO VVOLSTANO, VVIGORNIENSI EPISCOPO ET CONFESSORE: CVIVS VITAM SCRIpſit Brauonius quidam, monachus Vuigornienſis: quanquàm ignoro vtrùm hæc ſit, vel eius vitæ potiùs quædam epitome.

19. IANVAR.

AMabilis Deo Vuolſtanus in prouincia Vuarevuicẽſi oriundus, & in monaſterio de Burgo literis & officijs eccleſiaſticis inſtructus, Miſſam moroſè cantabat, aliasq; orationes adijciens, ſolis fidelium oblationibus contentus erat. Hic virgo exiſtens, ſuperflui potûs ſemper expers, eſui carnium indulſit: quibus tamen ſpernendis occaſio talis fuit. Die quadam cùm ad placitum quoddam exiturus, Miſſa celebrata cibũ ſumere ſtatuit, appoſita igni auca, nidor aduſtæ carnis nares celebrantis oppleuit: odor mentem auocauit. Sed cùm diù reluctans, cogitationem auertere non poſſet, iuramẽtum ad ſacramenta, quæ tractabat, fecit, nullo ſe ampliùs pacto id gen⁹ cibi comeſturum. Completa verò Miſſa, ieiunus ad negocium diſceſſit. Seculo tandèm relicto, in monaſterio Vuigornienſi, in quo pater ſuus ſeruiërat, monachus effectus, per omnia penè loci officia gradiens, ad Prioratum aſſcendit. Ieiunijs, vigilijs & orationibus iugiter indulſit: ſuper ſcamnũ in eccleſia, libro, in quo orabat, capiti ſuppoſito, dormire conſueuit. Nocte autem quadam ante altare in eccleſia orans, dæmonem ad luctam eum importunè prouocantem, quanuis paſſione fatigatus, illum ter complectens proſtrauit. Apparuit autem illi in forma ſeruientis cuiuſdam de curia, quem poſtmodùm quotiès Vuolſtanus videret, expalluit, ad cætera ſemper timore vacuus. Affirmabat enim ſe neſcire, quid eſſet timor. Pro fractura pontis equum nunquàm deſcendit: qui etiam in ſummitate fabricarum anguſtarum ſecurus incederet. Cùm matrona quædã pulcherrima, nobilis ac diues, in concupiſcentiam eius inſano amore ac illicito decepta, intantùm vexaretur, vt tentationi reſiſtere non valeret, deſiderium ſuum ei aperit, ſuſpirãdo rogat & orat, vt cubile ſuum, paululùm rigore poſtpoſito, ingredi dignaretur. Ille verò vocem funeſtam vlteriùs non ferens, ſermone loquẽtis interrupto, & facto fronti crucis ſignaculo, dixit: Fuge fomes laſciuiæ, mortis filia, vas ſatanæ: alapamque mulierculæ tanto niſu impegit, quòd crepitus illiſæ palmæ circunquaquè auditus fuit. Sicque alter Ioſeph muliebrem laſciuiam animo reſpuẽs, manu compeſcebat.

Renunciat eſui carniũ.

Fit monachus.

Contemnit mulieré nobilem, ad ſcelus inuitantem.

Solebat autem ſedula deuotione omni Dominica populo verbum DEI prædicare: quem frater quidam increpans, ſolius aſſeruit eſſe pontificis prædicare: monacho ſilentium & clauſtrum competere. Cui ſanctus reſpõdit: Verbum Dei non eſt alligatum, nihilque Deo gratius, quàm Chriſtum annunciare, populumque ab errore viæ ſuæ reuocare: ideoque ſe non omiſſurum. Nocte ſequente frater ille ad tribunal ignoti iudicis in viſione ductus, & cur ſeruum ſuum obiurgâſſet, redargutus, in pauimentũ iuſſus eſt ſterni & cædi. Lachrymæ verò in maxillis, & liuores euidenter in ſcapulis euigilantis apparuerunt. Cuius calamitate motus vir Dei, benedictionem ei dedit, & ſtatìm ſanitas ei redijt, omneq; doloris veſtigiũ conqeuit.

2. Tim. 2.

Cùm quidã de cãpanili p̃ceps rueret, Vuolſtanus eminùs ſtans & intuens, cõdoluit, & ſignũ crucis oppoſuit: caſusq; ruẽtis corpus nõ ſolùm nõ attriuit, ſed nec animũ frigẽte ſanguine, vt ſolet, hebetauit. Surrexit incolumis, ſuæ temeritati imputãs, ꝙ cecidit: & Vuolſtani ſanctitati, ꝙ euaſit.

Nota vim crucis.

Tribus in hebdomada diebus oĩs cibi abſtinẽs, ꝑpetuò linguam cohibuit ſilẽtio: reliqs trib⁹ porros vel caules elixos & panẽ hordeaceũ comedebat. Cũq; electiõi de ſe factę ad cõſentiẽdũ minimè flecti poſſet, à viro Dei Vuolſino, ꝑ quadraginta annos incluſo, acriter ꝓ obſtinatia correptus, diuinoq; oraculo ꝑterritus, electioni cõſenſit. Cùm aũt Vuilhelmus rex literaturæ inſufficientiã & Gallici ſermonis imperitiã p̃tendẽs, Vuolſtanũ officio priuare niteret̃, cõuocato cõcilio, iubet Lãfrancus archiepiſcop⁹ venerabilẽ virũ baculũ reſignare cũ annulo. Vir aũt Dei nec vultu mutat⁹ nec animo, erexit ſe, & virgã paſtoralẽ manu tenẽs, dixit: Verè dñe archiepiſcope, verè ſcio, qa nec hoc honore dignus ſum, nec huic aptus oneri, nec ſufficiẽs labori. Sciebã eñ hoc, cùm me clerus eligeret, cùm epiſcopi cogerent, cùm me Dñs meus ad hoc officiũ inuitaret. Ipſe authoritate ſedis Apoſtolicæ ĩ meos humeros hoc onus

Mira eius abſtinentia.

refudit,

refudit,& per hunc baculum,me epiſcopali gradu inueſtiri præcepit. Nunc tu paſtoralē virgā exigis, quā nō tradidiſti:officiū adimis,quod nō cōtuliſti. Et ego quidē inſufficientiam meam non ignorans,& huic ſanctæ ſynodi ſentētiæ cedēs, reſignabo q. dem baculum,ſed non tibi:ſed potiùs ei,cuius eum authoritate ſuſcepi. His dictis, accedēs ad tumulum ſancti Eduardi, & ſtans ante ſepulcrum, dixit : Tu ſcis domine mi, q̄ inuitus hoc opus ſuſceperim, quotiès ſubterfugerim, quotiès me, cùm q̄rerer, abſentauerim. Fateor,inſipiens factus ſum:ſed tu me coëgiſti. Nam licèt non deeſſet fratrum electio,plebis petitio,epiſcoporum volūtas,gratia procerum:his tamen omnibus præponderabat tua authoritas,tua magis vrgebat voluntas. Et eccè nouus rex, noua lex,nouus pontifex,noua iura condunt, nouas ſententias promulgant. Te erroris arguunt,qui iuſſiſti:me præſumptionis,qui conſenſi. Et tunc quidem falli potuiſti,vt homo:ſed nunquid modò coniunctus Deo? Non igitur illis,qui exigunt,quod non dederunt:qui cùm ſint homines, fallere poſſunt & falli: ſed tibi, qui dediſti, iam deductus in ipſam veritatem,ignorantiæ vel erroris tenebras euaſiſti,tibi reſigno baculum,tibi curam eorum,quos mihi commēdâſti,dimitto. Tibi ſecurè eos committo,cuius ego merita non ignoro. Hæc cùm dixiſſet, eleuata paululùm manu, in lapidem,quo ſanctum corpus tegebatur,baculum infixit,dicens : Accipe domine mi rex, & cui libuerit,trade illum. Et exutus pontificalibus, inter monachos ipſe iam monachus ſimplex reſedit. Admirabantur oēs, cernentes virgam lapidi immerſam, & quaſi radicibus vteretur,non moueri. Cumque baculum tentantes,nulla ratione euellere poſſent,res defertur in ſynodum, & Gundulfus Roffenſis epiſcopus,à Lāfranco miſſus eſt ad ſepulcrum : qui cùm baculum nullatenùs mouere valeret, Lanfrancus nouitate miraculi ſtupefactus, vnà cum epiſcopis & rege ad tumulum properans, facta oratione,manum fruſtrà ad eruendum baculum appoſuit. Exclamat rex,orat pontifex,& ad ſanctum ait: Verè iuſtus Dominus, & cum ſimplicibus graditur, & cum humilibus ſermo eius. Deriſa eſt à nobis, frater, tua ſancta ſimplicitas:ſed eduxit quaſi lumen iuſtitiam tuam. Errauit in te iudicium noſtrum,& ſimplicitatē tuam Deo gratam omnibus propalauit. Authoritate proindè,qua fungimur,immò diuino iudicio, quo conuincimur,curam, qua te inconſultiùs exuimus, iterùm tibi committimus & imponimus. Ille autem impoſſibilitatem ſuam,& onus ſupra vires prætendens,aſſerit in loco ſancto miniſtrū ſanctū ſtatuendū. Victus tandèm precū inſtantia,corā omnibus ad ſepulcrū acceſſit,virgā manu tetigit,& mox manū eius ſecuta, acſi in molli luto fuiſſet impreſſa,deſilijt. Lanfrancus ergò ad pedes eius ꝓuolutus,fatetꝰ delictū, veniā implorat,dicens ſimplicitatē eius Deo acceptā & beneplacitā,qui ſapientiā huius mūdi ſtultā facit,vt fortia cōfundat,& gratiā infundat humilibus. Mulierē quandā à dæmonio vexatā,ꝑ camporū deuia ſpiritùs impetu vagantē,ſua benedictiōe valetudini priſtinæ reſtituit,ac ꝓcepit,vt nō Vuolſtanū,ſed Deū benediceret,virtutes amaret, pudicitiā nō ꝑderet,nè deterius ei aliqd cōtingeret. Mulier ergò eius monita ſequēs, in ſanctimoniali habitu placentē Deo vitā egit. Dæmoniacus quidā, ferreis catenis poſti alligatus,tāta vocū variarū cōfuſione locutus eſt,vt ex vno ore quaſi exercitum loqui crederes. Viſo aūt pōtifice, totis intremiſcēs mēbris, ſtridebat dētibus : patulo rictu ſputa euomens,magno hiatu obſtrepere cœpit. Tanto incōmodo ſacerdos impalluit,& expanſis in cælū manibus,orauit,& infirmus ſtatìm cōualuit. Leproſus q. dam viſu horridus,carne maculoſus,aqua lotionis manuū ſancti viri in balneo poſita ſe lauit,& puſtularū cōtinuò tumor reſedit,mortiferū virus effluxit, omniſq; caro in puerilem puritatē breuì refloruit:& impetigine & ſcabie capitis abolita,cæſaries ſuccreſcentibus capillis reformatur. Gunnildis ſanctimonialis, regis Haraldi filiæ, tumor infeſtus oculos inuaſit & moles palpebrarum viſum obducens,maſſa carnea oppleuit. Suſcepta verò epiſcopi ſancti benedictione,deiectis & erectis palpebris,lucem ſerenam virgo conſequitur. Elſinus regis Eduardi quondàm miniſter, ad conſecrandam eccleſiam epiſcopum precibus aduocauit. Erat autem in cœmeterio arbor nucea, patulis frondibus vmbroſa, quæ luxuriante ramorum amplitudine, luminibus officiebat eccleſię. Solebat autem vir ille aleis & epulis ſub eadem arbore vacare : & cùm iuſſiſſet eam epiſcopus abſcindi, màluit eccleſiam non dedicari, quàm arborem indè penitùs deponi. Vir ergò ſanctus maledictionis iaculum in arborem offenſus intorſit, & illa quaſi vulnerata, paulatìm ſterileſcens, radicitùs exaruit, & fructu

Inſigne miraculum.

1.Cor.1.

Sanat dæmoniacam.

Item dęmoniacum.

Leproſus mundatur.

fructu caruit. Exacerbatus indè dominus, eam abſcindi iuſſit, & dixit: Nihil Vuolſtani maledictione amarius, nihil eius benedictione dulcius poterit inueniri.

Cùm quidam de Anglia versùs Hyberniam nauigarent, mutata cæli clementia, flauit ſpiritus procellæ, inhorruit fragor ventorum, factaque eſt tempeſtas valida. Diruptis rudentibus & málo effracto, inuocato ſancti Vuolſtani ſuffragio, quidam in eius effigie appárens, armamenta conſolidat, rudentes coaptat, & vt animos reuocarent exhortans, erigerent antennas, quia tranquillitatem daturus eſſet Dominus. Et confeſtim ſerenitate reddita, mare tranquillum efficitur.

Vilioribus indifferenter vtebatur pellibus, magìs tamen agninis, frigus depellens, vndè & cuidam ſuggerenti, vt pelles ſaltem catinas admitteret, ait: Credemihi, cantari non audiui, Catus Dei: ſed, Agnus Dei: ideò agno volo calefieri. Legebantur ad menſam eius ædificationum libri, cunctis interim ſummum præſtantibus ſilentium. Quiete verò epulis data, vt cæleſtem impartiret alimoniã, quibus miniſtrauerat corporalem, lectionẽ patria lingua exponebat. Cùm verò poſt prandium ſecundùm morem potus porrigeretur, ipſe aquam puram, ſolo miniſtro conſcio, ſumere cõſueuit: Primis quidem annis meram hauriebat aquam: confectus ſenio, vino vel ceruiſia mixta. Diſciplinam domûs ſuæ tam in laicis quàm in clericis ſeueriſſimè exercẽs, legem ſtatuit, vt omnes tam Miſſæ quàm omnibus Horis intereſſent. Cuſtodes ad hoc conſtituit, vt nullum impunè ridere ſinerent: alioquì aut potu eo die caruit, aut palma ictum ferulæ excepit. Laicum nullum de ſuis quoquàm miſit, cui non preces ſeptiès in die dicendas iniungeret: hoc aſſerens, vt ſicut clerici ſeptem Horas, ità laici ſeptem orationes Deo libarent. Si quis ante eum iuraret, ſtatìm ferulæ vindicta ſequebatur. Indignè ferebat, ſi quis coram eo aliorum vitam roderet, vel carperet mores: quoniam hoc ſummæ malitiæ deputabat. Noctibus autem poſt modicum ſomnum ſurgẽs, pſalterium dicebat, nonnunquàm ſolus, nè aliorum quietem impediret: quandoquè cum ſocio, quem cæteris vigilantiorem depræhendit. Et cùm ſomnolentiam cuiuſdã fratris nutu nocte quadam argueret, & ille oſcitabũdus & inuitus reſideret, cùm corpus quieti daret, magna vi per viſum concuſſus, flagris cæſus, inconſultæ temeritatis pœnas pertulit. Dat poſtremò fidem, quòd nũquàm vlteriùs virum Dei à bono opere impedire prȩſumeret. Miſſas duas ad minus quotidiè audire, & ipſe tertiam cantare ſolebat. Aſſcenſo equo, pſalterium incipere, nec pauſam, niſi ad finem, facere conſueuit. Eius cubicularius præſtò eleemoſynam deferebat, nulli egenti denegandam. Vbicũquè iacéret, ſtaret vel ambularet, ſemper in ore pſalmus, ſemper in corde Chriſtus. In ſingulis villis ſuis habebat ædiculas, in quibus ſe à manè poſt Miſſam incluſit, donèc clericus pulſatione oſtij, tempus prandij vel Horarum nunciaret. Quãdò erat Vuigorniæ, Miſſam maiorem loco hebdomadarij quotidiè ferè cantabat, à quo, vt dixit, officio pro epiſcopatu reſignãdo noluit abſolui. Collationi monachorum interfuit, & confeſſione dicta, & benedictione data, ad ſua redijt. Dum quadam vice monachi ſui ad maiorem eccleſiam migrarent, quam ipſe conſtruxerat, & videret eccleſiam antiquam deſtrui, quam ſanctus Oſuualdus conſtruxerat, lachrymas fudit. Super quo modeſtè redargutus, quòd potiùs gaudere deberet, quòd ſe ſuperſtite tantus honor eccleſiæ ſuæ accidiſſet, quòd multiplicatis monachis ædificia augerentur, dixit: Ego longè aliter intelligo, quòd nos peccatores & miſeri opera ſanctorum deſtruimus, vt nobis laudem comparemus. Non nouerat illa ȩtas pompatica conſtruere, ſed ſub qualicunque tecto ſeipſos Deo immolare, ſubiectoſque ad exemplum attrahere. Nos econtrà nitimur, vt curam animarũ negligentes, cumulemus lapides. Dum tempore quodam ſanctus Vuolſtanus ſermonem de pace faceret, & multi ad cõcordiam redirẽt, vnus inter eos nullo ſuaſu, nec etiam epiſcopi rogatu, pro fratris nece homicidæ veniam petenti indulgere voluit. Huic in medium adducto, dixit epiſcopus: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Conſtat ergò, quòd pacifici, ſunt filij Dei & beati: & diſcordantes, ſunt miſeri & filij diaboli. Illi igitur, cuius es, te committo, & trado carnem tuam ſatanæ. Statìm ille mancipium hoſtile effectus, dentibus ſtridere, ſpumas iácere, caput rotare cœpit. A Vuolſtano demùm ſanatus, cùm pacem adhuc repudiaret, iterùm & tertiò arreptus eſt, quouſq; ex corde iniuriam & offenſam remitteret. Ailuuinus quidam apud ſaltum Maluerniæ anachoreticè degens, deſiderio Hieroſolymitani itineris ſępiùs afflatus erat. Quod cùm Vuolſtano panderet, diſſuadens

Lectio ad menſam eius.

Diſciplina domus eius.

Eius nocturnę preces.

Nota ſancti viri eximiã humilitatẽ.

Matt. 5.

ſuadēs epiſcopus, dixit: Deſiſte ſodès Ailuuine: crede mihi, mirareris, ſi ſcires quæ per te Deus facturus ſit. Acquieſcens ille, in loco illo ad numerum tricenarium monachos congregauit, & Maluerniæ monaſterium fundauit.

Quidam nomine Fevolfus dum ſæpiùs eadem peccata epiſcopo panderet, ait epiſcopus: Opportunitas, vt video, latronem facit: ideò cōſulo, vt monachus fias: & ſic vitiorum importunitate carebis. Cùm verò ille pro rigore ordinis hoc renueret, Vade, inquit, monachus fies, velis nolis. Tandèm ille ſeneſcens, & apud Malmeſbiri tonſuratus, quotiès dictum Vuolſtani menti ingeſſit, mitiùs ſe habuit.

Dum alumni ſui Nicolai caput palparet, qui iam iuuenis caluescere cœpit, ait ad eum: Puto fili, quòd citò caluus eris. Et ille: Quarè pater non tenes crines meos? Cui epiſcopus: Crede fili, quaodiù vixero, reſidui non deficient. Et factum eſt ità. Hebdomada nanque illa, qua epiſcopus obijt, omnes capilli eius ità euanuerunt, vt quaſi nudam cutē relinquerent. Anno autem Domini milleſimo ſexageſimoſeptimo, epiſcopatus ſui triceſimoquarto, ætatis ſuæ octogeſimoſeptimo, quartodecimo Calend. Februarij defunctus ſeculo, viuere cœpit in Chriſto. Annulus autem, quem in conſecratione acceperat, multis annis digito eius hærere non potuit, & crebrò lapſus, nunquàm amiſſus fuit. Quippe caro digitorum ità exinanita fuerat, vt vix pellicula oſſibus inhæreret. fertur enim ſæpiùs ipſum dixiſſe: Annulum, quem ſine ambitu ſuſcepi, inſeparabilem mihi in humum portabo. Poſt obitum eius quidam annulum digito ſubtrahere inuanùm tentauerunt. ità enim pellis plena, protuberantes articuli, neruorum integritas reſtituta videbantur mortuo, quæ præ abſtinentia, exinanita fuerāt viuo. Elapſis autem poſt obitum eius annis centum, dum transferretur corpus eius, & in ſcrinio precioſo collocaretur, repertum eſt vnà cum veſtimentis pontificalibus integrum & incorruptum.

Mors ſancti pontificis.

Corp⁹ eius poſt annos centū māſit incorruptū.

Inter multa verò miracula pro famulo ſuo à Deo patrata, mulierem quinq; annis incuruatam ac inclinatam, humique accliuem curauit, linguam pueri à nouerca abſciſſam reparauit, cæcos quinque illuminauit, dæmoniacos quinque ſanauit, mutis quatuor loquelam reddidit, mortuos tres reſuſcitauit, leproſos duos mūdauit, & hydropicis duobus ſanitatem contulit. Infra tridùum vice quadam trigintaquinque varijs morbis oppreſſi, ſalutem conſecuti, gratias Deo & ſancto eius referebant.

Oculos iuuenis cuiuſdam, ab æmulis effoſſos, & in campū proiectos, ſanauit. Non autem illi proprios reſtituit, ſed nouas & modicas in foſſarum profunditate pupillas tanquàm duas poſuit prunulas, & quas varias habuit à natura, nigras recepit ex gratia. De die autem in diem vſque ad quantitatem competentem creuerunt. Teſticuli eiuſdem iuuenis ab eiſdem æmulis à follibus ſuis eruti & præciſi, longiuſque proiecti, eidem ſunt reſtituti, vulneraque omnia, diuerſis corporis locis accepta, in momento ſunt curata. Iuuenis iſte Thomas nomine, cùm pecuniam multam congregâſſet, quædam domina mutuò pecuniam ab eo recepit, & tandèm ad fornicandum cum ipſa allexit. Qui tandèm cōpunctus, cùm dignè pro cōmiſſo ſatisfeciſſet, illa contemptā ſe dolens, & repulſam erubeſcēs, quendam iniquū & malefactorem in maritū aſſumpſit, & ad ſupradictum opus nefarium eum inſtigauit.

GESTA BEATI SEBASTIANI CLARISSIMI MARTYRIS, GRAVISSIME CONSCRIPTA, E QVIBVS BEda & Vſuardus multa non vno loco deſcripſerunt, & in ſua martyrologia tranſtulerunt: habenturq́; in antiquis manuſcriptis codicibus. Eſt autem paſſim nonnihil mutatus ſtylus, ſed modeſtè per F. Laurentium Surium: quòd alioqui ſtylo eleganti maxima ex parte ſcripta ſint.

20. IANVA.

Virtutes S. Sebaſtiani.

SEBASTIANVS vir Chriſtianiſſimus, Mediolani eruditus, ciuitate Narbonenſi oriundus, Diocletiano & Maximiano Imperatoribus ità charus erat in omnibus, vt principatum ei primæ cohortis traderent, & ſuo eum conſpectui iuberent ſemper adſtare. Erat enim vir totius prudentiæ, in ſermone verax, in iudicio iuſtus, in conſilio prouidus, in commiſſo fidelis, in interuentu ſtrenuus, in bonitate cōſpicuus, in vniuerſa morum honeſtate præclarus. Hunc milites quaſi patrē venerabantur, hunc vniuerſi, qui præerant palatio, ſummo amoris ſtudio cōplectebantur atque colebant. Erat enim verus Dei cultor, & neceſsè erat, vt quem Deus larga perfuderát gratia, is ab omnibus amaretur. Et quotidiè ille quidem ſedulum Chriſto exhibebat officium, ſed tamen dabat operam, vt id ſacrilegis regibus eſſet incompertum: non paſſionis timore perterritus, nec patrimonij ſui amore conſtrictus, ſed ad hoc tantùm ſub chlamyde terreni imperij, Chriſti militem tegebat abſconditum, vt Chriſtianorū animos, quos inter tormenta videbat deficere, cōfirmaret, & Deo redderet animas, quas diabolus conabatur auferre. Deniquè poſtquàm multas martyrum mentes à timore paſſionis eripuit, & ad capeſſendam coronam perpetuæ vitæ incitauit, ipſe quoquè quis eſſet aperuit, quia lumen latére in tenebris non potuit.

Marcus & Marcellianus, inſignes martyres.

Clariſſimis igitur viris Marcelliano & Marco, duobus geminis fratribus, pro Chriſti nomine in vinculis conſtitutis, quotidiè ſolatium exhibebat, & tam ipſis, quàm etiam ſeruis eorum, cum quibus tenti fuerant, ſalutaria fidei conſilia miniſtrabat, vt ſugitiua ſeculi blandimenta reſpuerent, & momentaneos corporum cruciatus non timerent. Qui cùm ſaniſſimis conſolationibus acquieſcerent, & verbera carnificū conſtanti animo perferrent, capite damnati ſunt: idq́; hac conditione, vt ſi eo temporis puncto, quo gladio feriendi eſſent, ſacrificare vellent, & parentibus & coniugibus & liberis & facultatibus ſuis redderentur. Erant enim nō ſolùm, vt diximus, genere clariſſimi viri, ſed etiam facultatibus locupletes: patre Tranquillino, matre Martia progeniti, qui illos ſequebantur cum vxoribus eorum & filijs, quos illi, vtpotè nepotes ſuos, ingenti ſanè amore proſequebantur. Vndè factum eſt, vt ab Agreſtio Chromatio, vrbis Romæ præfecto, triginta dierum inducias impetrarent: quo temporis ſpatio ageretur cum illis, vt ad ſacrificandum idolis accederent.

Tētatio vehemens SS. martyrū à cognatis.

Accedentes itaque amici eorum ad illos, ità eos compellare cœperunt: Vndè vobis tam dura mens, tamq́; ferreum pectus, vt neq; patris canicie permoueamini, & matri iam decrepitæ nouos partûs dolores afferatis? Olìm quidem illa partûs ſui dolores his conſolationibus ſuperabat, quòd vno cruciatu duos filios pareret, & geminū patri filiorum affectum funderet: at nunc inſanabilis dolor, pœna incurabilis, immedicabilis cruciatus, incomparabilis parturitio eſt, dum ſpes & gaudium eripitur, vita contemnitur, reſpuitur gloria, & proculcatis omnibus pietatis affectibus, mortis atrocitas appetitur potiùs quàm timetur. Obſecramus vos, ô amici chariſſimi, tandèm hiſce finem date calamitatibus, & vos patres eſſe dulcium filiorum vel admoniti memētote. Hæc & his ſimilia amicis dicentibus, miſeram ſe clamitans mater aduenit, ſolutisq́; crinibus, canos ſuæ ſenectutis oſtentans, in conſpectu eorum veſtem, qua tegebatur pectus, ſcidit, & cunctis lachrymantibus, oſtendebat eis, laxis iam pellibus marcidas, quas ſuxerant mammas, & blandimenta, quæ illis adhuc infantibus ex-

hibu.

hibuiſſet, multùm eiulans commemorabat, ità inquiens:

Tu mihi ſemper plùs blanditus es fili, & tu ampliùs verecundatus es. In illo imaginem meam peperi, in te paternos vultus effudi: tu patri vtilior, iſte ſimilior. Heu me, heu me miſeram: circunuallat me omni ex parte incomparabilis luctus, inaudita miſeria & geminata orbitas, nullis penitùs calamitatibus æquiparanda. Amitto filios ad mortem vltrò properātes: quos ſi mihi hoſtes auferrent, per medias ſequerer acies bellatorum: ſi iudicia violenta concluderent, carcerem ſimul irrumperem moritura. Nouum hoc pereundi genus eſt, in quo carnifex rogatur vt feriat, vita optatur vt pereat, mors inuitatur vt veniat. Nouus hic luctus eſt, noua miſeria, in qua natorum iuuentus ſponte ſua interit, & miſeranda parentum ſenectus compellitur vt viuat. A matre.

Hæc & his ſimilia proſequente matre, infirmus pater & iam ſenio grauis, manibus ſeruulorum adducitur, qui cygnæum caput puluere cōſpergens, huiuſmodi dabat voces ad cęlum: Ad mortem vltrò proficiſcētibus filijs valedicturus adueni, vt vniuerſa, quæ à filijs ſepulturæ meæ exhibenda parauerām, ego infelix filios ſepulturus expendam. O filij mei, baculus ſenectutis, & geminum viſcerum meorum lumen, nati feliciter & proſperè educati, excellentiſſimæ memoriæ & ingenij ſingularis, omniumq́ue liberalium peritia literarum imbuti, quæ iſta repentè inſania, veſtra voluntate ſuſcepta, mortis vos fecit eſſe amantes? quæ ſanè vita præditis nunquàm grata fuit, nunquàm ne morituris quidem ſuî amorem attulit: ad quoſcunque autem peruadere potuit, violenter admiſſa eſt, nec mortalium quiſquam ſua eam voluntate excepit, Quod ſi hanc nudus debitor, ſub auaro fœneratore poſitus, nulla poteſt ratione diligere, immò nō ſolùm non diligere, ſed timere etiam illam conſpicitur: qua ratione eā appetit, qui & bonis omnibus exuberat, nec vlli quicquam debet? Venite, quæſo, huc iuuenes, & plorate iuuenes ſua ſponte pereuntes. Venite ſenes, & mecum meos plangite filios, quotquot vos paterna habere viſcera ſentitis. Huc accedite patres, & cauete, nè ſimilia etiam vos patiamini. Deficite plorando oculi mei, & caliginē obducite, fundentes flumina lachrymarū, nè videam cædi gladio, quos dum virga leuis tāgeret, tremui: dum mœrentes leuiter viderem, expaui. Dum hæc & eiuſmodi ſenior pater ageret, en amborum quoquè coniuges cum liberis adueniunt, & eorum adſpectibus offerentes infantulos, in has voces cum multo eiulatu prorumpunt: Quibus nos ſeruituras relinquitis? quibus coniugij noſtri traditis charitatem? Qui, putatis, erūt horum infantium domini? qui veſtrarum ædium auidiſſimi inuaſores? qui veſtræ occupatores familiæ? qui ſibi diuiſuri vernaculos, quos nutriuiſtis? Heu quàm ferreo, heu quàm impio crudelitatis genere parentes deſpicitis, amicos reſpuitis, vxores abijcitis, filios abdicatis, & voſipſos carnifici vltrò iugulandos exhibetis. Intereà dum hæc dicuntur & fiunt, inter vxorum lachrymas & ſuſpiria filiorum, cœperunt milites Chriſti molleſcere, & animi dolore permoueri. A patre. A cōiugib⁹ & liberis. Molleſcunt animi martyrum.

Huic autem ſpectaculo, vt antè diximus, intererat ſanctus Sebaſtianus, vir per om̄ia Chriſtianiſſimus, quem occultabat militaris habitus, & chlamydis vſus celabat: cumq́ue cerneret athletas D E I immenſo certaminis pondere fatigari, in medium eorum ſe inferens, ait: O fortiſſimi milites C H R I S T I, ô inſtructiſſimi diuini prælij bellatores, per eximiam animi virtutem fortiter perueniſtis ad palmam, & nunc per miſera blandimenta coronam deponitis ſempiternam? Diſcat per vos nunc Chriſti militum fortitudo fide potiùs armari, quàm ferro. Nolite victoriarum veſtrarum inſignia per mulierum blandimenta abijcere, & ſubiectas pedibus veſtris hoſtis deuicti ceruices, ad rediuiua iterùm bella laxare: cuius quāuis ſæua cōtra vos extiterit & periniqua inſtantia, ſæuior tamen efficitur ira repetita. Erigite igitur à terrenis affectibus glorioſum veſtri certaminis trophæum, & nolite illud amittere ob fletus paruulorū. Iſti, quos plorantes attenditis, gauderent hodiè, ſi poſſent ſcire quæ nôſtis. Putant enim, quòd hæc vita ſit ſola, quæ vbì finem acceperit, nulla vitalis animæ, corpore deficiente, valeat portio remanere. Si enim ſcirent eſſe aliam vitam, ignaram mortis, triſtitię neſciā, in qua regnat immortalitas, & ꝑpetua gaudia cōmorantur, ꝑfectò vobiſcū ad illā feſtinarēt ꝑtingere: & hanc vitam ꝓ nihilo putātes, illā appeterēt, quæ in iugi exultatiōe ꝑmanet, & penitùs finiri non nouit. Hæc aūt ꝑſens vita fugaciſſima eſt, & vſqueadeò infida, vt nec ſuî amatoribus fidē ſeruare potuerit vnquàm, Ab ipſa enim Inſignis oratio S. Sebaſtiani.

mundi origine in ſe fidentes fefellit, omnes ſui cupidos deluſit, cunctos de ſe præſumentes irriſit: & ità nullum omninò certũ reddidit, vt omnibus probetur fuiſſe mentita. Atque vtinàm ſolius mendacij culpæ eſſet obnoxia, & non per flagitia omnia ſuos cogeret peruagari amatores. Ipſa edacitatẽ ſuggerit voracibus, ebrietatem temulentis, naufragium pudoris adulteris, execrabilem peruerſitatem inceſtis: ipſa furem inſtigat vt capiat, iracundum vt ſæuiat, meudacem vt fallat. Ipſa inter coniuges diuortia ſeminat, inter amicos diſcordias, inter pacificos lites, inter iuſtos iniuſtitiam, inter fratres ſcandala. Ipſa iudicibus eripit iuſtitiam, caſtis pudicitiam, artificibus peritiam, moribus diſciplinam. Et vt immaniora, quæ ſuis amatoribus ingerit, crimina memoremus, ſi fratrẽ aliquandò germanus frater occidit, ſi filius necauit patrẽ, ſi interẽptus eſt ab amico amicus: cuius hæc inſtinctu perpetrata ſunt ſcelera, cuius intuitu, cuius vel ſpe vel fiducia hæc nefanda admiſſa ſunt facinora? An non pſentis huius vitę amore ducti, dum hęc committunt, illamq; plùs æquo diligunt, iniquo homines odio pſequuntur? Cur enim pirata iugulat nauigantem, cur latro viatorem interficit, diues opprimit pauperem, ſuperbus humilem, & nocens omnis quencunque poteſt infeſtat innocentem? Certè hæc mala omnia illi deſignant, qui huic vitæ obſequi cupiunt, ſibiq; perſuadẽt, ſe eius in amore poſſe per longa temporum ſpatia durare. Non ergò alterius rei cauſa fiunt ſcelera, niſi vt infeliciſſimæ huic carnali vitæ à carnalibus inſeruiatur. Ipſa eſt, quæ eis crimina imperat, iubet facinora, ſuadet iniuſta: & poſteà quàm omni eſt crudelitate omniq; ſpurcitia ſaginata, ſeruientes ſibi tradit filiæ ſuæ morti ſempiternæ. Ex ipſa enim, & ex eius vtero nata eſt mors æterna, quandò gulæ ſuæ & libidini & oculorum oblectamentis primi homines obſecuti ſunt: atque ideò qui ad æternam capeſſendam vitã conditi erant, in hanc mortis regionem ſunt detruſi, atque hinc porrò ad inferos deuoluti, nihil ſecum abſportantes. Hæc ergò vita eſt, quæ vos fallit, amici chariſſimi, vt amicos veſtros ad vitam euntes ſempiternã, iniuſto conſilio reuocetis. Hæc vos inſtigat, ô parentes ſanctiſſimi, vt filios veſtros proficiſcentes ad cæli comitatum, ad honorem incorruptibilem, ad amicitias Imperatoris æterni, ſtultiſſimis lamentationibus retrahatis. Hæc eſt, quę vos ô caſtiſſimæ coniuges beatorum, ſub pietatis prætextu ad impietatem mentes martyrum fecit impellere, & mortem pro libertate illis adferre. Si enim conſenſiſſent perſuaſionibus veſtris, pauco quidem tempore vobiſcum eſſe poterant, at poſteà neceſſe eſſet illos à vobis ſeparari: & ità ſeparari, vt non niſi inter tormenta perpetua mutuò vos iterùm conſpiceretis, vbi edax flamma incredulorum animas deuorat, vbi dracones tartarei blaſphemorum labia comedunt, vbi ſerpentes morſibus ſuis incredulorum pectora lacerant: vbi vlulatus, gemitus & mugitus horrendus perſonat, cõfuſusq; clamor, quẽ vis tormentorum excitat, & incendij ardor intolerabilis extorquet. Hæc autem calamitas, quæ illic infideles excipiet, nullo vnquàm termino definitur, nullo fine concluditur: ſed flammarum atrocium combuſtione miſeri illi corroduntur, & ad rediuiua incendia iterũ qui aduſti fuerant, reparantur. Has igitur pœnas & hos ſinite euadere, & voſmetipſos ab illis eripere conamini: permittite interim hos ad coronam pertingere ipſis præparatam. Nolite timere, non ſeparabuntur à vobis, ſed vadunt vobis præparare in cælo ſidereas manſiones, in quibus vnà cum illis & cum filijs veſtris ſempiterna felicitate perfruamini. Si ergò vos domus veſtræ ex lapidibus conſtructæ delectant, quanto magìs illarum vos debet pulchritudo inuitare domorum, vbi ſunt triclinia auro puro radiantia, quæ ex gemmis & margaritis habent Zetas inſtructas. Ibi flos roſarum purpureus nunquàm marceſcit, ibi nemora floribus amœna perpetua viriditate vernant: illic prata ridentia mellifluis ſemper ſcatent riuis, illic croceis gramina floribus redolent, & albeſcentes campi odores ſpargunt ſuauiſſimos. Ibi auras vitales nares hauriunt, lumen illic perpes vmbræ neſcium: ibi ſerenitas ſine nubilo, & abſque noctium alternis tenebris die oculi ſempiterno perfruuntur. Nulla ibì interpolatione abrumpuntur delicię, nulla prorsùs ſolicitudine ſecuritas interturbatur. Mugitus, vlulatus, gemitus, lamenta, luctus procùl illinc abſunt: nihil vnquàm fœdum, deforme, tetrum, horridum, ſordidum in illic degentium incurrit oculos. Pulchritudine in amœnitate nemorum, ſplendore in iucundo aëre, & omni elegantia ſine intermiſſione ſuauiſſimè oblectantur oculi: nec quicquam omninò, quod perturbet mentem, ingeritur auribus. Sonant ibi iugiter organa hymnos concre-

Vitæ amor ſcelerũ oim incentiuũ.

Gaudia & felicitas cæleſtis paradiſi.

crepantia, quos ad laudē regis immortalis angeli & archangeli cōcinunt. Amaritudo & fellea acerbitas ibi locum non habēt,tonitrua nunquàm illic audita,fulgura & coruſcationes nunquàm viſæ. Cinnamomum illic virgulta gignunt, & in balſamum arbuſta proficiunt. Odor inæſtimabilis mēbra omnia mirè afficit,nec eſca in fæces mutatur. Sicut enim bono nūcio aures,& bono odore nares,& grato adſpectu oculi recreantur,& eiuſmodi oblectatio nō poteſt ad malam ſtomachi concoctionem prorūpere: ità illius vitę beatæ refectio melliflua,vnicuiuſq; palatum pro ſuo deſiderio afficiet: moxq́; votis ſuis omnibus perfruetur anima, cunctis illi ad ea obſequentibus, & delectationibus omnibus paratiſſimus ſeruiet effectus. Quiſquis ergò in hac mortali vita concupiſcentijs & delectationibus ſuis bellum indixerit,nec ijs ſeſe permiſerit,illic à creatore ſuo integras cōſequetur. Deus enim ità creauit hominem, vt viueret: porrò iuxta delectatiōis introitum mortem poſuit,vt quibus in hac vita libet viuere,& mortis timore abſolui, vitam aliā inquirāt,& dum præter hanc mortalē,aliam eſſe didicerint,explorent num & illa poſſit ſenectute intercipi,aut morte finiri:cumq́; immortalem eſſe cognouerint,inueſtigent itidèm, vtrùm poſſit illa æternitas vel honore iuſtos,vel iniuſtos pœna afficere.idq; vbi ſpeciatìm didicerint,cōſequenter inqrant,cur à creatore diuitiæ ſint collatæ,ſi ex eius legis præſcripto ſunt contemnendæ: cur item quadrupedum,& volucrum atq; repentium tanta varietas ab illo condita ſit, ſi gulæ renunciandum eſt: cur deniq; ille naturalem illam corporibus indiderit delectationem,quæ ad libidinem incitat,ſi eius vſus nō ſolùm culpæ reum facit,ſed etiam æternis tradit incendijs? Si igitur quærat,cur à creatore diuitiæ ſint conceſſæ, ſi ſunt contēnendæ,ità reſpondemus: Diuitiæ à Deo conditæ, ſuos amatores hoc ferè pacto alloquuntur: Sic nos amate,vt nos à vobis nunquàm ſeparemur.ſequi vos moriētes non poſſumus, antecedere autem vos viuentes poſſumus, ſed ſi ipſi iubeatis. Auarus fœnerator & cupidus agricola exemplo vobis ſint. Ille aurum tradit homini,quod duplicatum recipiat:hic diuerſa terræ ſemina committit,vt,ſi poſſit fieri,quod ſimplum tradidit,centuplum referat. Debitor ergò credirori aurum reddet duplicatum,& terra ſemē centuplex. Proh nefas, poteſt & debitor reddere fœneratori,& terra agricolæ: Deus verò diuitias ſuas, ſi eas à te accipiat, amplificatas & auctas reſtituere tibi non poteſt? Si roges, cur diuitias tibi dederit, ſi ſint illi reddendæ: certè tradidit ille eas tibi, vt ſcias, quanta in eis requies, quanta voluptas, quantus luxus, quantæque in eis poſſint eſſe deliciæ, vt his cognitis, ſi verè amas diuitias tuas, ipſi eas tradas cuſtodiendas: quas ſi tu illi nolis credere, aut edacitas gulæ inuadit eas, aut luxuria libidinum mater tibi eas eripit, aut ſine dubio, quod nôſti optimè, mors de improuiſo aggrediens,ità tibi illas extorquet,vt tu illas deincèps nec habere nec videre queas. Quæſo te,ſi tranſires per medias acies barbarorum,& inuenires fortem virum qui te ſemper dilexiſſet,qui tibi crumenam pecunijs plenam donâſſet, diceretq́; tibi, Da mihi pecunias cuſtodiendas,quas dedi tibi,quia hi barbari inſidiātur,vt eas tibi auferant, quas cùm abſtulerint,ſuis te gladijs laniabunt:an non pedibus eius aduolutus, rogares vt ipſe eas reciperet,nihil ambigēs,quòd & ampliora quàm acciperet,ſit redditurus,& te ab hoſtibus liberaturus? Reſtat nunc,vt diuitijs veſtris in tuto repoſitis, ad delicias veniamus:quas,qui habet aures audiendi, audiat eas dicentes ſibi: Si verè amatores noſtrî eſtis, illi nos commēdate,qui nos vobis integras illibataſq́; in illa regione reſtituat,in qua vobiſcum iugiter manere poſſimus. In hac enim vita caduca ſi nos vobis obſequi volueritis,quaſi hîc expenſæ & exhauſtę,ibì vobis omninò negabimur. Dimittite nos interìm ſeruire morituris: quia idcircò breuiati ſunt dies mortalibus,vt immortalibus ꝑpetuò famulemur. Sic enī ꝓpter electos breuiabūtur dies,vt ſeruitute noſtra diù frui nō poſint iniuſti. Seruimꝰ interìm feſtino curſu impijs, ſceleratis & turpibus,at nō ſpōtè,ſed ꝓpter eum q nos ſubdidit: liberabimur tn̄ à ſeruitute corruptiōis,& reuocabimur ad libertatē gloriæ filiorū Dei.

Voluptatū contéptus quid pſtet.

Diuitiæ cur collatæ à Deo.

Voluptates reſpuendæ.

Omnis itaque delectatio futuræ vitæ ſeruata,nequaquàm perditur. Neque enim repoſiti theſauri exiſtimantur ab eo, qui eos abſconderit in terris, interîſſe: ſed magìs tanto ſecuriùs eos habere ſe confidit,quanto eos occultiùs & tutiùs collocârit. Sint ergò repoſitæ omnium deliciarum affluentiæ, vt non contingantur in hac vita quæ præterit: quia ſi hîc in vſu fuerint,in illa vita.quæ nunquàm præterit,amittuntur, Eſto,quòd vita hæc per centum tendatur annorum ſpatia: an non vbì extremus ad-

uenerit dies,ſtatìm videbitur quaſi non fuiſſe, & tanquàm hoſpitis,vno die apud nos
manentis,veſtigia reliquiſſe? Illa autem vita manet iugiter,perſeuerat conſtanter: an.
niſq; labentibus iuueneſcit & pullulat,& indè renouatiõis ſumit initiũ, vndè finis ac.
cipitur. O verè illum degenerem & omnis boni expertem,qui huius tam formoſæ vi.
tæ amore non capitur,qui timet hanc perituram perdere, & illam accipere, quæ per.
ire penitùs non nouit : in qua deliciæ, delectatìones, diuitiæ & gaudia ſic ſemper in.
choant,vt terminum ignorent: ſic principium capiunt,vt finiri prorsùs non queant.
Nam qui huius tam præclaræ vitæ amator eſſe noluerit, non ſolùm hanc mortalem
perdit,& illam ſempiternam non inuenit: verùm etiam, vt dixi,à morte perpetua ca.
pitur & tenetur: in qua eſt iugis flamma,perſeuerans tribulatio & pœna indeficiens:
in qua atroces ſpiritus commorantur,quorum brachia,capita draconum ſunt: quo.
rum oculi igneas ex ſe ſagittas iaculantur: quorum dentes ſicut elephantis promi.
nent,& ſtimulant ad tormentum velut caudę ſcorpionum: quorum voces ceu leonũ
Dæmonum deſcriptio, fremitus ſonant: quorum adſpectus tremorem incutit, pariter & dolorem & mor.
tem. Atque vtinàm mors poſſet in his anguſtijs conſtitutis occurrere: ſed quod eſt
acerbius,ad hoc viuitur,vt cruciatibus ſubdantur: ad hoc redintegrantur,vt exeſa ſer.
pentum morſibus membra iteratis ſubindè & iterùm reparatis morſibus dilaceren.
tur. Hæc eſt omnis cauſa certaminis, quæ pœnas martyrij quantunuìs atroces, æquo
docet animo tolerari dèbere. Nolite ergò,ô amici,ô parentes,& ô coniuges veneran.
dæ ſanctorum,nolite à vita ad mortem,quos diligitis,reuocare,à gaudio ad luctum de.
ducere,à lumine ad tenebras trahere,& ab ęterna requie ad pœnas ſempiternas accer.
ſire. Hoc eſtenim cum diabolo quaſi piſcibus hamum tendere,& illicere ad exiguam
hauriendam ſuauitatem,in qua intùs lateat dirus cruciatus viſcerum, & mors interi.
orum tormentis extorta. Eſt hoc planè æternarum compenſationi deliciarum fugiti.
ua gaudia anteponere,& pro paruo riſu æterna lamenta adſciſcere. At hoc profectò
etiam in gladiatoribus,qui ſe vltrò neci offerunt,nemo eſt qui non damnet: qui vni.
us anni voluptates attendunt,nec cõſiderant quis fructus ex illis delicijs oriatur. Po.
ſteà enim cruciantur ictibus gladiorum, & alterna cæde intima viſcera, ſciſſo ventris
tegmine,in conſpectum proferunt populorum,vt pinguedo,quam inconſulta ſagina
attulerat,diabolo voranda offeratur. Hoc nimirùm maligni dæmonis conſilio, quo
gladiatores iſthuc faciunt,martyres Dei ad vitam æternam proficiſcentes reuocan.
tur,quandò vt paucorum dierum vitam viuant, docentur perpetuos ſibi conciliare
cruciatus,& mortem æternam,quæ vel maximè metuenda eſt, non timere. Sed for.
taſsìs opponitur nobis,quam ob rem Chriſtianus tormenta non metuat,& præſentis
Chriſtiani cur pœnas cõtemnant, non terreatur pœna tortoris. Nimirùm idcircò nõ frangitur metu, ideò dolores nõ
pertimeſcit,quia ſcit ſe perbreuis cruciatûs precio perpetuæ ſalutis & ſanitatis gau.
dium emere,& per momentaneam tribulationem ad perennem felicitatem & ſempi.
ternam lætitiã peruenire Sed ſi tamen omninò timendus eſt dolor,timendus eſt car.
nifex,timenda eſt noua & exquiſita pœna tortoris: quæ magìs metuenda,quæ horrẽ.
da & fugienda magis? iſta'ne,quæ hodiè exardeſcit,& cràs refrigeſcit: quę ſub vna ho.
ra inducitur, & ſub hora vna excluditur: an illa potiùs, quæ nullo fine concluditur,
nullo tempore extinguit ur,nulla prorsùs conſumitur vetuſtate? Nam præſens dolor
aut leuis eſt,& poteſt tolerari: aut grauis eſt,& citò glorioſo certamini adfert finem.
Ille autem pœnarũ dolor,& cruciatus incendij qui huius vitæ amatores manet, cùm
ſit quouis tormentorũ genere vehementior,nunquàm finiendus aggreditur, & acri.
ùs ſubindè quàm inchoauerit,ſæuit,& terminus ſæuiendi nullus,nullus omninò finis
occurrit: ſed habens ſecum vniuerſa ſuppliciorum genera,ſubindè renouatur vt ſęui.
at,augmentatur vt exurat, inflammatur vt duriùs excruciet. Ab hoc ergò interitu
hortemur euadere quos amamus, & noſipſos ad euadendum fortiter præparemus:
nec timeamus vna hora ferre dolorem in corpore,qui optamus ęternũ gaudere cum
Chriſto. Permittamus animas noſtras cum palma ex hoc egredi corpore,vt poſſimus
pœnas æternas effugere, & ad poſſeſſiones ſidereas, plenas delectationibus, perueni.
re. Lachrymas noſtras mutemus in gaudium, nec quaſi morituros plangamus, quos
cum Chriſto credimus ſine fine regnaturos. Cõgratulemur potiùs victoribus hoſtiũ,
cõculcata eorũ ceruice: cõgaudeam' martyrij ꝑtexta indutis, & cęli deſignatos cõſu.
les gloriemur. En dies,in quo vincere ſe tyrãnus exiſtimabat: q dũ capit,capt' eſt: dum
teneт,

tenet, vinctus eſt: dum torquet, tortus eſt: dum inſultat, irriſus eſt: dum iugulat, occiſus eſt. Nunc porrò in amorem martyrij etiã noſtros excitemus affectus, vt illum, qui de noſtra captiuitate voluit triumphum agere, fortiter capiamus, & quaſi à graui ſomno expergefacti, aperiamus oculos animorum, vt videntes foueas, quas in noſtrî perniciem inimicus aptauerat, nos quidem auxiliante Deo euadamus: & ipſo diabolo cum ſatellitibus ſuis in ipſam, quã parauerat, foueam incidente, nos cum propheta dicamus: Foderunt ante faciem meam foueam, & ipſi inciderunt in eam. Pſal. 56.

Hęc cùm beatus Sebaſtianus, indutus chlamyde, accinctus balteo, ex ſuo ore ꝓferret, ſubitò per vnam ferè horam ſplendore nimio, de cælo veniẽte, perfuſus eſt, & ſub ipſo ſplendore pallio candidiſſimo ab angelis ſeptem clariſſimis amictus: apparuitq́; iuuenis iuxta eum, dans ei pacem, & dicens: Tu ſemper mecum eris. Hæc autem gerebantur intrà domũ protoſcriniarij (quem primiſcriniũ author vocat) nomine Nicoſtrati, apud quẽ cuſtodiebantur Marcellianus & Marcus: q Nicoſtratus habebat vxorẽ nomine Zoën, ꝗ ante annos ſex nimia morbi infeſtatione facta erat muta: facultatem tamen audiendi & intelligendi non ſolùm nõ amiſerat, verùm etiam meliùs ꝗ priùs, obtinebat. Hæc itaq; cùm intellexiſſet omnia, ꝗ beatus Sebaſtianus dixerat, & tãtùm lumen circà eum vidiſſet: cumq́; omnes tremefacti, miraculi ſtupore tenerentur, innuebat manu omnibus, quòd magno illis probro futurum eſſet, ſi tam euidenti aſſertioni non crederent. Deindè genibus eius aduoluta, rogare eum cœpit quibus potuit manuũ indicijs. At beatus Sebaſtianus videns eam animi ſenſa linguæ expreſſiõe declarare nõ poſſe, cauſam eius ſilentij percontatus, didicit ſermonis copiam nimia illi vi infirmitatis ereptã. Itaq; dixit: Si ego verus Chriſti Ieſu ſeruus ſum, & vera ſunt omnia, quæ ex ore meo hæc mulier audiuit & credidit, iubeat Dñs meus Ieſus Chriſtus, vt redeant ad eam officia labiorum: & aperiat os eius, qui aperuit os Zachariæ ꝓphetæ Domini. Et fecit crucem in os eius. Statim ergò ad hãc vocem ſancti Sebaſtiani exclamauit mulier voce magna, dicẽs: Beatus es tu, & benedictus ſermo oris tui: & beati, qui credunt per te Chriſto filio Dei viui. Ego enim vidi oculis meis angelum ad te venientem è cęlo, & librum ante oculos tuos tenentem, ex cuius lectione vniuerſa ſermõis tui oratio decurrebat. Benedicti ergò, qui omnibus, quę locutus es, credunt: & maledicti, qui dubitauerint vel in vno verbo ex his omnibus, quę audiêrunt: quoniam ſicut aurora ſuperueniens vniuerſas noctis tenebras excludit, & omnium oculis lumen, quod nox cæca negauerat, reddit: ità lux ſermonum tuorum omnem caliginem omnemq́ue ignorantię meę cæcitatem extערſit, & oculis rectè credentiũ ſerenũ poſt noctis tenebras diem reddidit. A me aũt nõ ſolùm incredulitatis tenebras expulit, verùm etiam ſermõis mei oſtium, ſex annis ex infirmitate clauſum, patefecit. Lucæ 1. Muta loquitur.

Videns autem Nicoſtratus vir eius tãtam Chriſti virtutem in ſua vxore declaratã, cœpit eius pedibus aduolui, petijtq́; veniam, quòd Imperatoris & prætoris iuſſu ſanctos Dei Marcum & Marcellianum habuiſſet in vinculis: & auferens à manibus illorũ ferreos nexus, genua eorũ amplexus rogare cœpit, vt dignarẽtur abſcedere: O ꝗ beatus eſſem, ſi ꝓ veſtra poſſem ſalute cõſtringi: forſitàn ſanguinis mei effuſiõe ablueret, vt mortem illam pœnarum æternarum euaderem, & ad illã vitam pertingerem, quã nobis Deus per os Domini mei Sebaſtiani manifeſtare dignatus eſt. Cumq́; rogaret ſanctos martyres, vt abſcederent, dixerũt ei: Si tu fidei gloriam, quam nunꝗ habueras, accepiſti, quomodò nos quã ſemper ab infantia habuimus relinquentes, tibi paſſiõis noſtrę calicem dabimus, quem tibi nos propinare poſſumus, dare non poſſumus? Diues enim in omnibus Chriſtus eſt, & larga vbertatis ſuæ affluentia omnibus ad ſe venientibus meliora præſtat quàm rogetur. Si ergò cùm eſſetis increduli, donatum vobis eſt lumen veritatis agnoſcere: quanto magìs credentibus vobis omnia quæcunq; popoſceritis, donabuntur? Diuina enim clementia ſemper parata eſt votis oĩbus gratis pręſtare, & cunctis gratię ſuæ dona eo magìs multiplicat, quo mens eorũ altioris fidei ſuſceperit normam. Fides igitur veſtra à magiſterio ſumpſit exordium, & omnia quæ eruditio annoſa vix confert, ſpatio vnius horæ vos cepiſtis. Nulla parentum memoria vos impedit credere, nullus erga teneræ ætatis filios reuocat nutritus affectus: contemnitis ſubitò, quod ſemper amâſtis, & quæritis quod nunquàm ſciuiſtis. Per ignotas ingreſſi vias, repentè perueniſtis ad Chriſtum: & animo iam intrâſtis cælũ, qui nullum in terra ſolatium quæritis. O quàm incomparabilis præconij facinus, Nicoſtratus credit in Chriſtum.

ô quàm imitabile virtutis exemplum. Nondùm vos ad Chriſtum ſacri baptiſmatis vnda perduxit, nondùm per tyrocinij rudimenta, militaria ſaltem ſigna ſumpſiſtis: & iam pro vero rege arma corripitis, & eius milites à vinculis ferreis ſoluētes, voſipſos intrepidos optatis pro occidendis morti offerre.

Marci præclara adhortatio.

Cùm hęc audientes, omnes pariter lachrymis pœnitentiam pręteritę perſuaſionis oſtenderent, Marcus ait: Diſcite parentes chariſſimi, & veſter, ô coniuges, diſcat coniugalis affectus, aduerſùs pugnam diaboli & contra omnes carnalium deſideriorum ſagittas clypeum virtutis opponere, atq; inter acies tyrānici exercitûs hoſti nō cedere, dimicare, acriùs gradū figere, & ad regem fortiter peruenire. Inſurgāt quantū volunt, & ſæuiant ſatellites dæmonū, & quibus volunt pœnis corpora noſtra dilanient: corpus occidere poſſunt, ſed animam vincere non poſſunt pro ſidei veritate pugnantem. Glorioſiores faciūt milites vulnera, pro imperatore ſuſcepta. Idcircò eñ diabolus, tyrannidis ſuæ furore percitus, nunc ſæuit, q̄ pręuidet perſeuerantiæ noſtrę tropheo ſe poſſe torqueri: & ideò tormēta infert, nè ſpes eius pereat: mortem minatur, vt terreat: vitam ꝓmittit, vt eripiat: ſecuritatē pollicetur, vt tollat. Hæc tota belli calliditas, hoc fraudis conſiliū: à ſupplicijs corpus eripere, & vitijs animā ſubiugare. Nos contrà contendimus hoſti nō cedere, corpus contēnere, animæ ſubuenire. Cur enim fortiſſimi ducis milites miſerrimis terga vertant, & in eo bello deficiant, in quo poſſunt eſſe victores? vel qua ratione mortem timeāt, qui ſciunt hanc hominis naturam eſſe, nō pœnam? Cur, inquam, mori timeant, qui credunt hanc vitā falſam eſſe, & veram vitam inuenire nō poſſe niſi eum, qui ab amore ſuo falſam hanc & caducam abijciat? quę ſuis amatoribus nō niſi peccata imperat, ſuadet facinora, ingerit crimina, atq; hoc vnicè hortatur, vt de vita æterna ne cogitent quidem, futurumq́; Dei regnū deſperent? Videamus, oro, quibus caſibus ſubiaceat, quibus periculis ſeruiat ancilla: vt cùm didicerimus eā nec ſeipſam poſſe regere, ſeruitia noſtra eius dominio ſubtrahentes, aliam cui meritò ſeruiendum ſit, inquiramus. O quàm multos eius amatores ſubitò grauis ruina oppreſſit, fulmen perculit & incendit, perdiderūt naufragia, Charybdis vorax abſorbuit, gladius iugulauit? Et hanc miſeri cum dolore amittentes vitam, illam penitùs inuenire non poſſunt. Ad illam enim vitam non pœna perducit, ſed cauſa. Vno deniquè eodemq; pœnarum genere, & innocentibus ſalus æterna cōfertur, & delinquentibus pœna irrogatur.

Fallacia vitæ huius.

Hæc & his ſimilia cùm Marcus perſequeretur, cœperunt omnes, qui aderant, Deo gratias agere, fundenteſque lachrymas, pœnitentiam præ ſe ferre, quòd charitati DEI carnis amorem prætuliſſent, atque ab agone martyrij auſi fuiſſent animos reuocare ſanctorum. Cumque omnes, qui ad decipiendos ſanctos venerant, vnanimiter crederent Chriſto, Nicoſtratus cum coniuge ſua vrgebat, dicens: Non capiam cibum neq; potum, niſi myſterium Chriſtianæ religionis mihi fuerit traditum. Cui ſanctus Sebaſtianus dixit: Muta dignitatem tuam, & incipe magìs Chriſti eſſe protoſcriniarius, quàm præfecti. Audi itaq; conſilium meum, & oēs quos carcer incluſit, & vincula tenēt atq; ergaſtula cōficiunt, in vnum redige. Quod cùm feceris, antiſtitem ſacræ legis adhibebo, vt cum oībus, qui credere voluerint, myſteria ſancta ſuſcipias. Si enim diabolus Chriſto ſanctos ſuos auferre conatus eſt & conatur: quanto magìs nos pietatis argumento hos, quos diabolus iniuſtè lucratus eſt, curare debemus, & ſuo reſtituere creatori? Ad quę Nicoſtratus ità reſpōdit: Quomodò iniquis & crimināloſis poſſunt ſancta cōmitti? Sebaſtianus ait: Saluator noſter propter peccatores ſuā dignatus eſt mundo exhibere pręſentiam, oſtenditq́; myſterium, per quod peccata & crimina oīa hominibus auferantur, & virtutes Dñi conferantur. Inter initia igitur cōuerſionis tuæ hoc munus primū ſi tu Chriſto pręſtiteris, aderit tibi remunerationis eius ꝓmium, corona martyrij, habēs ſecum virtutū oīum immarceſcibiles flores, æternę vitę gaudijs ꝓfuturos. His auditis, Nicoſtratus protoſcriniarius abijt ad Claudiū Commētarienſem, iuſſitq́; vt reos oēs in vinculis detentos ad domū ſuā adduceret, dicens: Proxima ſeſſiōe omnes diſcutiēdi ſunt, & volo, vt cū illis Chriſtiani, qui apud me ſunt, præſtò ſint, nè quiſquam diſcuſſioni pętorię deſit. Igitur cùm oēs ad domum protoſcriniarij perducti adſtarent catenarum nexibus vincti, hoc modo eos vir Dei Sebaſtianus alloquitur: Crimina diabolica ſi diuinis virtutibus cedent, reatus veſter immunis à mortis ſupplicio, ad gaudia votiua reuocatur. Egit eñ p ſuos ſatellites hoſtis

Sebaſtiani ſermo ad vinctos.

iniu-

iniuſtus,vt animos militum Chriſti,ad virtutum culmen erectos,euerteret:& in ipſo perfectiōis faſtigio poſitos, in cœnū conabatur demergere inferorum. Hac de cauſa incaluit animus, hoſtium dimicatione prouocatus, vt vos,quos iam lucratus fuerat inimicus,de eius captiuitate tollētes veſtro creatori reddamus. Diabolus em̄ nec Dn̄s veſter,nec creator,nec pater eſſe dinoſcitur:Deus aūt,& pater,& Dominus,& conditor veſter eſſe cōprobatur. Itaq; ſi hūc relinquentes,ad illū abijſtis, qui veſter eſt atrociſſimus hoſtis,adeò vt ad mortis æternæ pœnas vos adducere,& ad hunc letalem exitum impellere conatus ſit: quanto magìs ad eum redire iam debetis, qui vnicum filium ſuū paſſioni & morti tradidit,vt nos ab ęternis pœnis & morte liberaret? Hęc & id genus alia dicente ſancto Sebaſtiano, illi ſe cum lachrymis in terram proſtrauerunt,& flexis genibus cœperunt cordis mugitum edere, ſéque peccâſſe & impiè egiſſe pœnitentiæ vocibus confiteri:atque amaras fundentes lachrymas, Chriſto ſe velle credere magnis clamoribus perſonabant. Tunc beatus Sebaſtianus iubet eos omnes à catenarum vinculis abſolui.

Deindè abijt ad ſanctum Polycarpum presbyterum,vbì ille perſecutionis cauſa latitabat,& narrauit ei omnia quæ geſta erant. Quibus auditis,ſanctus Polycarpus gratias egit Deo,& vnà cum eo venit ad domum Nicoſtrati protoſcriniarij,vidensq; turbas credentium,ſalutauit eos cum omni gaudio,dicens:Beati vos om̄es,q audîſtis vocem Dn̄i noſtri Ieſu Chriſti, dicentis : Venite ad me omnes,qui laboratis & onerati eſtis,& ego vos requieſcere faciam. Tollite iugum meum ſuper vos,& diſcite à me,q̄a mitis ſum & humilis corde,& inuenietis requiem animabus veſtris. iugum enim meum ſuaue eſt,& onus meum leue. Itaq; vobis fratres noſtri,quos baptiſmatis vnda diluet,& conſecrando Deo omnipotenti chariſſimos filios faciet,hanc ob cauſam, ꝙ à propoſito ſuo ſancto reuocare conati eſtis beatiſſimos milites Chriſti,opùs erat pœnitentia,vt per ipſam ad indulgentiam veniretis. Nunc autem quandò ad tantam gloriam acceſſiſtis,vt etiam ad paſſionem, à qua alios reuocare voluiſtis, voſipſi deſideretis gratis & libētibus animis properare: ſciatis vos & obtinuiſſe veniam,& palmam eſſe adepturos. Vetus hoc artificium Chriſti eſt. Nam ille, qui vas electionis eius eſt, & quem voluit magiſtrum eſſe gentium,nō ſolùm credentium animos à fidei propoſito retrahebat,ſed etiam volentes ad Chriſtum accedere lapidibus obruebat. Atque hunc ipſum nobis Dominus Apoſtolum donauit, tribuitq; nobis ex Saulo Paulum, ex apoſtata fecit Apoſtolum,atq; ex perſecútore ſuę Eccleſię doctorem dedit. Idemq; amator paſſionis effectus eſt, qui perſecutionis author extiterat : & qui in alienis afflictionibus priùs gratulabatur,in ſuis poſtmodùm perſecutionibus gloriatus eſt. Qui ergò hanc in Apoſtolo ſuo virtutem tum exercuit,ille nunc quoquè vos de inferorū penetralibus, & ex ipſis draconum faucibus captiuas animas veſtras eripuit, vobiſq; à tenebris ad lucem remeantibus æternæ vitæ ianuam patefecit.

Matth. 11. Oratio S. Polycarpi ad baptizandos.

Quia ergò dæmones omnes,qui filij tenebrarū ſunt,contriſtantur,& omnes ſancti Angeli,qui ſunt lucis filij,gratulantur:accedat vnuſquiſq; & det nomē ſuum,hodierna die vſq; ad veſperum ꝑcurrente ieiunio,vt feſtinum baptiſmatis ſacramentum,opportunum tempus inueniat. Iuſtum eſt enim,vt luce mortali à mundo abſcedente,ad noſtras mentes lux immortalis accedat,& in huius ſeculi cœno volutatos,& cęcę noctis caligine iacentes in loco tenebrarum, nos aqua ſanctificationis ablutos ſanctificet,qua mundati iam & ſynceritatem induti,alacres pergamus ad Chriſtum.

Hęc & his cōſimilia pertexente ſancto Polycarpo,oēs gauiſi ſunt,& vnuſquiſq; nomen ſuum etiam priùs,q̄ interrogatus eſſet, feſtinabat offerre. Cumq́ue hæc agerentur,venit Claudius Commentarienſis ad Nicoſtrati domum,dixitq; ei: Vehementer præfectura commota eſt, quòd perſonas reorum tuæ domûs cuſtodiæ tradi iuſſiſti : hac de cauſa ſuis te adſpectibus iuſſit præfectus præſentari : tu víderis,quale illi interrogatus ſis reſponſum redditurus. Ingreſſus itaque Nicoſtratus ad præfectum, cùm interrogatus fuiſſet, cur eas perſonas, quas carceris clauſtra retinebant, ſuæ voluērit domûs mancipari cuſtodiæ,reſpondit : Amplitudinis veſtræ iuſſu Chriſtianorum intrà domum meam cuſtodiendas ſuſcepi perſonas : quibus vt terrorem paſſionis incuterem, reorum illos feci ſociari perſonis, vt ſi iuſſioni veſtræ, noſtræq́ue perſuaſioni ſua ſponte cōſentire nolint,ſaltem alieno experimento conſentiant,metuantq; nè ſimilis eos pœna concludat. Libentiſſimè hæc audiens præfectus, dimiſit eum

Nicoſtratus adit ꝑfectū.

à ſe,

à ſe, dicens: Magno te à parentibus eorum munere affici curabo, ſi per te illis filij incolumes fuerint reſtituti. Reuertens itaque ad domum ſuam Nicoſtratus cum Claudio Commentarienſi, cœpit ei referre omnia, quemadmodùm ſanctus Sebaſtianus cùm ſit amicus Imperatorum, ſit etiam Chriſtianiſſimus, & in eruditione diuina perfectus, & vt animos Chriſtianorum ſua exhortatione corroborârit, ſatiſque idonea perſuaſione docuerit vitam hanc fugitiuam & imaginariam eſſe, ità vt vbì teneri putatur, abſcedat. Narrauit ꝑtereà, quomodò veniēs repentè lux è cælo, perluſtrârit eũ, vtq; vxorem eius, quę ſex annis muta fuerat, loqui fecerit. Cùm hęc exponeret Nicoſtratus Claudio, corruit ad pedes Nicoſtrati Claudius, dicens: Ex amiſſa coniuge duos filios habeo, quorum alter hydropis morbo fatigatur, alter diuerſis vulneribus opprimitur: rogo te, vt illum iubeas eos viſitare. Non enim dubito, quin ille, qui potuit facere, vt poſt ſex annos loqueretur vxor tua, efficere etiam poſſit, ſi voluërit, vt ad filios meos ſanitas redeat. His dictis, proripuit ſe domum, fecitque inter manus adduci filios ſuos, & introducens eos in ędes, vbì erant ſancti Dei, proiecit ſe ad pedes corũ, dicens: Nulla penitùs dubitatiōis ſigna in corde meo reſident, ſed toto pectore credens Chriſtum, quem vos colitis, eſſe verum Deum, attuli huc duo pignora mea, nihil hæſitans, quin poſſint per vos à mortis periculo liberari. Dicunt ei omnes ſimul viri Dei: Omnes, quos hîc hodiè aliqua tenet infirmitas, mox vt Chriſtiani fuerint facti, ſanabuntur. Cumq; clamaret Claudins, credere ſe & deſiderare fieri Chriſtianũ, iuſſit ſanctus Polycarpus presbyter, vt darent vniuerſi nomina ſua. Primus itaq; omnium dedit nomen ſuum Tranquillinus, pater Marcelliani & Marci. Poſt hunc ſex amici eorum, Ariſton, Creſcentianus, Eutychianus, Vrbanus, Vitalis & Iuſtus. Et poſt hos Nicoſtratus cum fratre ſuo Caſtorio, & Claudius Cōmentariēſis: & poſt hos filij Claudij, Feliciſſimus & Felix. Indè Martia, mater Marcelliani & Marci, & Symphoroſa vxor Claudij, & Zoë Nicoſtrati coniunx. Poſt has familia omnis, quæ erat in domo Nicoſtrati, animæ promiſcui ſexûs & ætatis trigintatres. Poſtremò vincti omēs, è carceris ſqualore adducti, numero ſexdecim.

Claudius Cõmentarienſis credit.

Dant ſua nomina baptizandi.

Igitur omnes iſti, ſimul animæ ſexagintaquatuor, à ſancto Polycarpo presbytero baptizati, & à ſancto Sebaſtiano ſuſcepti ſunt. Fœminarũ autem matres ſpiritales factæ ſunt Beatrix & Lucina. Primos itaq; Claudij filios, hydropicum vnum & alterum vulneribus plenũ, mox vt in nomine Trinitatis intinxit, ità ſani de fonte leuati ſunt, vt nec ſignũ in eis alicuius morbi ꝑteriti remanſerit. Poſt hos aũt infantulos Tranquillinus adductus eſt, adeò podagra & chiragra conſtrictus, vt vix, ſicut ſuprà dictum eſt, manibus portaretur. Hunc cùm exuerent indumentis, & ille intolerabili ſe diceret torqueri dolore, interrogauit eũ Polycarpus presbyter, num ex toto crederet vnigetum filium Dei, Dñm noſtrum Ieſum Chriſtum, poſſe ipſi ſalutem conferre, & omnia condonare peccata. Si ità credis Tranqnilline, inqt, ore proprio edicito. Trãquillinus reſpondit: Ego indulgentiam ſolam peccatis meis dari & deſidero, & opto, & credo. Cæterùm ſi poſt baptiſmatis huius ſanctificatiōem in doloribus permanſero, nō potero tamen de fide Chriſti vlteriùs dubitare. Probaui enim, & ex toto corde credens, in mentę mea cōſenſi, ꝗ filius Dei ſit Dñs Ieſus Chriſtus, q poteſt & animabus & corporibus ſalutem tribuere, & à morte perpetua ad vitã æternã reuocare. Hæc cùm dixiſſet voce magna, omnes ſancti præ gaudio lachrymas fuderunt, rogantes Dñm, vt fidei eius fructus oſtenderetur. Sanctus igitur Polycarp us confeſſor & presbyter, mox vt eum Chriſmatis liniuit vnguēto, interrogauit eum, ſi crederet in patrem & filiũ & ſpiritũ ſanctũ. Statimq; vt reſpōdit, Credo, reſolutę ſunt manus eius, q̃ erãt nodoſę: & genua ſimul, plantęq; pedum eius ità ſunt incolumes redditę, vt velut paruulus renouatis pedibus ſuis in fontem deſcēderet, clamãs ac dicens: Tu es Deus vnus & verus, quem miſer iſte mundus ignorat. Hoc itaq; ordine ſuo baptizato, vniuerſi prout cōgruum erat, baptizati ſunt, & per decem & ſex dies, qui ſupererant dilatiōi, quam meruerant, in Dei laudibus perdurantes, ducebant dies & noctes in hymnis & canticis: & quaſi fideles milites parabant animos ſuos ad dimicandum pro CHRISTI nomine, in martyrio bellaturi, ità vt & mulieribus & infantulis amor ferueret martyrij, & inuicèm ſe ad confeſſionem ſancti nominis contra diabolicas acies communirent.

Chriſma iã olìm adhibitum in baptiſmo.

Diebus itaq; acceptæ dilationis expletis, Agreſtius Chromatius, vrbis Romæ præfectus,

ctus,ad ſe Tranquillinum, Marcelliani & Marci patrem, venire iubet: quem cùm de ſuorum ſententia filiorum inquireret, Tranquillinus reſpondit: Ad referendas beneficijs tuis gratias, nullus mei oris ſermo ſufficit. Niſi enim currentem ſententiam frena veſtri moderaminis tenuiſſent, & ego filios amiſiſſem, & me patrem filij non haberent. Congratulantur mihi omnes, quos paternus tenet affectus, & pungit charitatis ſtimulus, etiam tua, nî fallor, mihi congaudet celſitudo, quandò morituris vita collata eſt, anxijs lætitia reddita, ſolicitis ſecuritas reſtituta. Tunc præfectus exiſtimans filios eius ſuis velle idolis inclinare ceruices, ait: Venite ergò poſtero die, vt debita numinibus thura ponant filij tuij, per quæ & tu filijs ſerueris incolumis, & tibi illi condonentur. Audiens hæc Tranquillinus, dixit: Illuſtriſſime virorum, ſi examinis tui erga me & filios meos libram æqua velis lance expendere, agnoſcere poteris hoc Chriſtianum vocabulum magnæ eſſe virtutis. Præfectus ait: Inſanis Tranquilline. Tranquillinus reſpondit: Hucuſquè inſaniam paſſus ſum & animi & corporis: ſed ſtatim vt credidi CHRISTO, & animi mei & corporis recepi ſanitatem. Præfectus dixit: Vt ego video, ad hoc inducias ſceleratis filijs tuis dedi, vt non ſolùm tu illos ab errore non reduceres, ſed illi te ſuis erroribus irretirent. Tranquillinus reſpondit: Per gloriam tuam, nomen ipſum erroris diſcute, & vide quæ opera erroris nomine appellanda ſint. Præfectus dixit: Tu dic potiùs, in quæ opera nomen erroris competat. Tranquillinus reſpondit: Primus error eſt, viam vitæ relinquere, & per viam mortis ingredi. Præfectus dixit: Et quæ eſt mortis via? Tranquillinus reſpōdit: Non tibi videtur via mortis eſſe, mortuis hominibus deitatis nomen imponere, & figuras eorum in lignis & lapidibus adorare? Præfectus ait: Ergò non ſunt dij, quos nos colimus? Tranquillinus reſpondit: Certè pro dijs habendi nō ſunt, de quibus in publicis codicibus legitur, & quàm malè nati ſint, & quàm iniquos, crudeles, ſceleratos parentes habuerint, & quàm flagitioſè, iniuſtè, fraudulenter vixerint, & quàm deniquè miſerabiliter mortui ſint. Num antè quàm Saturnus Cretenſibus imperaret, & filiorum ſuorum voraret carnes, Deus in cælis non erat? An verò Creta inſula ſuum habuit regem, & cæli nō habebant Deum? Nimiùm profectò errant, qui putant Iouem filium eius ciére tonitrua, imperare fulminibus homuncionem, in quo malitia & libido regnabant. Quem nō ille perſecutus eſt, qui patri ſuo non pepercit? aut quibus ſordibus pollutus non eſt, qui germanam ſororem ſuam accepit vxorem? In foro, in plateis, in domibus & vbiuìs locorum quotidiè legitur iactare ſe ſordidiſſima Iuno, quòd Iouis & ſoror & coniunx ſit: rapti quoq; Ganymedis turpiſſimus atque inceſtiſſimus honor ab ipſis Iouis cultoribus nō negatur. Non igitur errare te credis, vir clariſſime, qui tales colis, quales Romanæ leges pro ratione criminum iubent pœnis ſubdi: & relicto Deo omnipotente, qui in cælis regnat, lapidi dicis, Deus meus es tu: & ligno dicis, Adiuua me? Præfectus dixit: Poſteaquàm cœpiſtis deos blaſphemare, & à cultura eorum recedere, diuerſis cladibus Romanus orbis opprimitur. Tranquillinus ait: Non ità ſe res habet. Nam ſi Liuij Decades recenſeas, inuenies illic demonibus ſacrificantis vna die ampliùs quadragintaduo Romani exercitûs millia cecidiſſe: nec illud te fugit, vt Galli etiam Capitolium ferè occupârint, & omnem Romanam manum ſuis ludibrijs ſubiecerint. Multiplices fames, & inenarrabiles diuerſaſq; captiuitates, varias cædes Romana vrbs perpeſſa eſt antè, quàm homines vnum colerent Deum. Nunc verò quandò inuiſibilis & verus Deus cœpit à credentibus coli, aucta pace Romanum exultat imperium: ſed interìm tamen, quod peius eſt, Deus qui hoc preſtat, non agnoſcitur, & creaturæ adſcribitur, quicquid à creatore præſtatur. Præfectus dixit: Si ille colendus eſt, qui hominibus multa largitur cōmoda, nemo ſole iuſtiùs pro Deo habebitur: qui ſuo adſpectu terræ viſcera vegetat, vt ſemina ſuſcepta parturiat, & genuinæ ſobolis grana in culmē producat: ideq; cunctis noſtrę ſalutis vſibus & vtilitatibus & lumē, & inſtauratione, & vigorē tribuit. Tranquillinus ait: Et in hoc quoq; error eſt infinitus. Nā ſi quiſquā hodiè per ſeruū ſuū clientibus ſuis cōferat quod rogatur, infinita ſtultitia eſt, ſi neglecto illo, q̄ pſtitit, ſeruus honoretur, per quē preſtitit. Et vt aliquā huius dicti adhibeamus ſimilitudinem, num tibi nauibus alimenta aduehentibus gratiæ potiùs referendæ videtur, quàm regibus? Si igitur nō nauibus, ſed regibus annona apportata adſcribitur; quantò magis vni Deo noſtro gratię agendæ ſunt, cuius nutu & clementa hęc noſtris

vſibus

Tranquillinus agit cū præfecto.

Inſignis cōfutatio falſorū deorū.

vſibus inſeruiunt,& ſol ipſe quotidiè terræ marique & occumbit & oritur? Præfectus ait: Si ergò vnus idemq; inuiſibilis eſt,quem colitis: Chriſtum,quem Iudæi crucifixerunt,nō colitis? Tranquillinus reſpōdit: Rectè hæc inquireres,ſi credere cōſtituiſſes. Incredulis autem vanum videtur omne,quod nolunt. Semèl etenim in præceps lapſa voluntas mortalium,quicquid ipſa vituperat,ab alijs quoquè vituperari vult: laudari item ab omnibus, quod ipſa probat: ſed ſapientes pro merito ſuo vnicuique rei aut vituperationem aut laudem adhibere nituntur. Præfectus dixit: Ego de Chriſto veſtro interrogo: Quod ergò hiſce oculis non videtur, ſi id ſolum à vobis colitur, cur Chriſtum colitis, qui & viſus, & auditus, & interrogatus eſt, & omnia quæ humanæ fragilitati competunt, in eius paſſione leguntur eſſe completa? Tranquillinus reſpondit: Audi tu ſimilitudinem,& intellige veritatem. Si hodiè annulum tuum, gemma precioſa inſignitum,videas in cloaca aut ſterquilinio volutari,& ad eum extrahēdum mittas ſeruos tuos: illi autem non modò illum non queant appræhendere, ſed & ſeipſos intereà inquinent: poſteà verò tu ipſe poſitis ſericis, quibus indutus es, veſtibus, ſeruilem te tunicam induas, & deſcendens in cloacam, mittas manus tuas in ſtercus, vt annulum aureum vnà cum gemma recuperes: an non illo recepto præ gaudio amicos tuos inuitabis ad epulas, & ob extractum è cloaca & ſordibus annulum gemmamque lætaberis? Præfectus dixit: Cuius rei cauſa hanc adduxiſti ſimilitudinē? Tranquillinus reſpondit: Vt oſtenderem tibi, vnum Deū inuiſibilē nos colere. Præfectus dixit: Et quid ſibi vult annulus, quid aurum, quid gemma in ſtercore voluta? Tranquillinus reſpondit: Aurum, corpus hominis: gemma verò, anima quæ in ipſo incluſa eſt corpore. Corpus ergò & anima vnum hominem faciunt, ſicut aurum & gemma vnum efficiunt annulum. Sed quemadmodùm tibi precioſus & charus eſt annulus, ità vel centuplo precioſior eſt Chriſto anima hominis. Tu miſiſti ſeruos, vt annulum è ſordibus leuarent, nec eum tamen vlla ratione extrahere potuerunt: ità & Deus miſit prophetas ſuos, de cælo loquens ad eos, vt humanum genus è cœno huius mundi educerent: at nullo pacto, nulla id inſtantia facere potuerunt. Tu poſuiſti veſtes aureas,& ſeruili ſumpto habitu, deſcendiſti in cloacam, manusque tuas miſiſti in ſordes, vt annulum indè eriperes: ſic & diuina Maieſtas ſuo ſe ſplendore exuit, non tamen ſuperna deſerens, & induit ſe ſeruili noſtri corporis indumento, atq; huc in cloacam huius mundi è cælo deſcendens, miſit manus ſuas in ſordes paſſiōum noſtrarum, & paſſionem, quæ noſtris debebatur meritis, in ſe ſuſcipiens, gloriæ nos ſuorum reddidit digitorum. Nam qui per incredulitatem volutabamur in ſqualoribus mundi, per fidem abluti à ſordibus, diuinis ſumus manibus, vt ille tuus annulus, reſtituti. Intereà verò, ſi qui ſerui tui, dum te in ſeruili cernerent habitu, ſuum negâſſent Dominum, an non iure vt rebelles occidi potuiſſent? Ità nimirùm, qui negât Chriſtum Dominum ſuum, propptereà quòd à Maieſtate ſua ſe exinaniuit, formam ſerui accipiens, haudquaquàm poterunt æterni ignis pœnas euadere. Atque ideò nobis, qui in eum credimus, æterni fontis vnda ſubuenit, vt ignis ſempiternus à fonte perenni vincatur,& infidelitatem fides ſuperet. Præfectus dixit: Vt video, non vt filios tuos ab hac intentione tolleres, popoſciſſe probaris inducias, ſed vt has aniles fabulas ad noſtra tribunalia meditatas adferres. Tranquillinus ait: Non meditantur diſcipuli Chriſti, quid in conſpectu iudicum proſequantur. Sic enim præmonuit nos Dominus, dicens: Quandò poteſtatibus huius mundi vos cauſa mei nominis trademini, nolite cogitare, quomodò aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora diuinitùs, quid dicatis. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus Dei, qui loquitur in vobis. Non ergò meditando ego, ſed credendo inueni creatorem meum: & qui eram podagrico & chiragrico dolore contractus & conſtrictus, mox vt in Chriſtum credidi, inſtàr pueruli omnium membrorum meorum recepi ſanitatem. Conſtat ergò apud animum meum, illum me creâſſe, qui me renouare dignatus eſt: & ſicut mihi dedit reſtaurationem corporis, ità quoq; animæ poſt hanc vitam ſe daturum promiſit, ſi tamen non dubius vel timidus hominum terroribus frangar, ſed in eius confeſſione perdurans, fidem integram, quam ille mihi præſtitit inuenire, cōſeruem. Præfectus dixit: Ignoras Tranquilline, quàm atrox inuictiſſimorum principum in Chriſtianos ira ſæuiat: & ideò quaſi ſecurus, quod tibi videtur, proſequeris. Tranquillinus reſpondit: Stultus timor eſt, quo plùs humana timetur quàm diuina indigna-

Elegans ſimilitudo.

Matth.10.

gnatio. Quæſo te, ſi in medium canum latrantium veniremus, qui nos vano furore perciti morſibus appeterēt, poſſent'ne illi ex animis noſtris tollere hocipſum, quòd homines ſumus rationales, cùm ſint canes inſani & nulla ratiōe præditi? Ità ergò etiam illi, qui nobis rectè credentibus iraſcuntur, ſæuire quidem poſſunt & inferre iniuſta ſupplicia, at nūquàm tamen de cordibus noſtris id auferre poſſunt, quòd Dominum Ieſum Chriſtum & creatorem noſtrum eſſe credimus, & redemptorem ac inſtauratorem noſtri generis eſſe gaudemus. Tunc præfectus iuſſit eum recipi à commentarienſibus, dicens: Proxima te audiam ſeſſione. Poſt hæc mittens clanculò, iuſſit eum nocte ad ſe adduci, & offerens ei immenſum pondus auri, dixit: Indica mihi medicamentum, vndè tibi ſanitas comparata eſt. Tranquillinus ait: Scias grandem iram & furorem Dei illis impendére, qui gratiam eius vel vendi vel emi debere exiſtimāt. Itaque ſi vis podagræ abſolui dolore, crede Chriſtum filium Dei eſſe, & liberaberis, & ſicuti me vides, ità tu quoquè ſaluus eris. Ego quidem vix manibus deferebar, & vndecim annis per omnes neruorum iuncturas in corpore meo dolorum nodis conſtrictus, alienis manibus cibum ori meo admotum ægrè capiebam. Ilicò autem, vt Chriſtum verum Deum eſſe credidi, ſalutis meæ gaudia recepi: & ſum nunc incolumis, quia verum Saluatorem agnoui. Tunc præfectus dimiſit eum, dicēs: Adduc eum ad me, qui te ſanum fecit, vt ſi mihi promiſerit ſalutem, poſſim & ego fieri Chriſtianus. Mox itaque Tranquillinus veniens ad ſanctum Polycarpum preſbyterum, dicta geſtaque omnia illi enarrauit: ducenſque illum in domum præfecti, occultè eum eius adſpectibus præſentauit. Cui Præfectus ait: Licèt grauis animaduerſio principum Chriſtianis infeſta ſit, tamen ſpe recuperādæ ſalutis offeram vobis, quicquid illud eſt, vſque ad dimidium bonorum patrimonij mei, ſi ab hac nodoſitate condylorum corporis mei membra fuerint ſoluta. At ſanctus Polycarpus ſubridens, ait: Potēs eſt Deus & Dominus Ieſus Chriſtus, & ignorantiæ tuæ veritatis valuas aperire, & oſtendere tibi, quòd ipſe ſit corporis tui inſtaurator. Nam pecuniam qui vel offerunt, vel oblatam accipiunt, non ſolùm nullam dolentibus conferunt medicinam, ſed etiam ſibi ipſis morbum inſanabilem adducunt. Dicit ei Præfectus: Dic ergò mihi quid faciam, vt conſequi valeam quod ſpero. Reſpondit Polycarpus: Si credideris ex toto corde tuo, vt credidit Tranquillinus, ſaluus eris. Dicit ei Præfectus: Quo ordine debeam credere, explicato: Tunc ſanctus Polycarpus catechizauit eum, indixitque ei triduanum ieiunium: & accito ad ſe ſancto Sebaſtiano, tribus diebus & noctibus cum eo ieiunauit: orabantque pariter cum lachrymis, vt fidem nominis ſui in ſalutem volentis credere Dominus demonſtraret. Igitur cùm dies tertia, quæ conſtituta erat, adueniſſet, ad domum ſuſtinentis præfecti veniunt ſimul properantes, eamque ingreſſi, dixerunt: Pax fidei tuæ. At ille reſalutauit eos officioſiſſimè, & hortatus iuxta ſe ſedere, dixit: Ex ore Tranquillini egreſſa oratio, oculorum meorum aſſertione declaratur. Vidi enim hunc ſaniſſimum, quem podagrico noueram dolore cōtractum: à quo genus medicamenti, vndè curatus eſſet, inquirens, tale ab eo reſponſum accepi: Dum fidem meam in idolis ponerem, debilis effectus, & nimia ſum infirmitate contractus: at vbi vnū Deū in cælis didici oſtenſione Chriſtianorum, abnegaui vniuerſa, quæ ſine cauſa colueram, & fidem animi mei Chriſto tradidi. Mox autem vt vnum & verum Deum in cælis regnare confeſſus ſum, ſtatim omnis, qua vndecim annis carueram, ad me reuerſa eſt ſanitas, & infirmitas oīs à me ſeparata. Hæc ego audiui auribus, probaui oculis, corde credidi: ſupereſt, vt quod feciſtis Tranquillino, etiam mihi præſtetis, vt poſſim corporis recipere ſanitatem. Polycarpus preſbyter dixit: Si tranſeuntes dolores anima hominis non ſuffert, quid de illis doloribus actura eſt, quibus nullus vnquàm accedet finis, nulla datur omninò ſucceſſio? Nam hi dolores momentanei illorum dolorum quandam referunt imaginem: & quantum intereſt inter ignem viuū & pictum, tantum diſtat inter dolores quos nunc patitur corpus, & illos quos anima paſſura eſt, ſi ignara creatoris ſui, p̄ſentis vitæ munus expleuerit. Age ergò nobiſcum priùs de illis doloribus, & eſto de illa pœna ſolicitus, quæ habet ignem ſemper ardentem, & vermem perpetuò rodentem. Tunc Chromatius Vrbis præfectus cum vnico filio ſuo Tiburtio dedit nomen ſuum, dicens: In hoc de fide mea certos vos eſſe conuenit, quòd etiam filium meum vnà mecum Chriſtianum fieri exōpto. Cui Sebaſtianus dixit: Vide nè ſola recuperandæ ſanitatis ſpe ductus, te Chriſtianum cupias fieri:

Tranquillinus nocte reuocatur ad præfectum.

Præfectus fit catechumenus.

Præfectus & eius filius dant nomina ſua.

ſed potiùs ſpe vitæ æternæ mentem tuam expurges ad intuendam veritatis ratio-nem. Niſi enim agnoueris, quis ſit creator tuus, non poteris ſalutem inuenire quam quæris. Chromatius dixit: Ergò ruſticos & ſimpliciſſimos homines non videmus eſſe Chriſtianos, ità vt inter mille viros vix vnum reperias, qui ſit vel dicendi arte inſtructus? Num hi omnes ad hanc veri inquiſitionem pertingere potuerunt, cùm fierent Chriſtiani? Sebaſtianus ait: Hoc reſponſum tuum affirmat noſtræ partis aſſertio. Nam ab origine mundi cum ruricolis & paſtoribus ouium DEVS ſermonem habuit, & in fine ſeculorum non elegit Grammaticos & Oratores, ſed ſimplices & piſcatores, eiſque tradidit ſuî notitiam. Chromatius dixit: Cur ergò me dicis priùs debere agnoſcere, quis ſit creator meus, quem niſi cognouerim, ſalutem inuenire non queam? Sebaſtianus reſpondit: Quia multos deos deaſque coluiſti: quos niſi à corde tuo excluſeris, & imagines eorum confregeris, vnumque verum DEVM cognoueris, vitam & ſalutem conſequi non poteris. Chromatius dixit: Indica ergò mihi, quis eſt vnus & verus Deus? Sebaſtianus ait: Si ſeruum tuum ad hauriendam aquam miſeris, dum ad fontem venerit, adſpicit priùs, nè quæ ſordes intùs lateant in lagena, nec eſt auſus aquam in eam mittere, niſi mundatam à ſordibus viderit. Nos igitur quo pacto veritatis fontem tibi trademus, niſi priùs ab omni idolorum ſqualore & ſpurcitia te feceris alienum? Chromatius dixit: Et quo ordine ab his potero alienus effici? Sebaſtianus ait: Fac nobis poteſtatem idola omnia, quæ intrà domum tuam inuenerimus, lapidea quidem confringendi, lignea comburendi, ærea, argentea & aurea conflandi, & precium eorum pauperibus diſtribuendi. Chromatius dixit: Et cùm hæc feceritis, quis mihi indè fructus accedet? Sebaſtianus reſpondit: Omnium neruorum tuorum, quorum nodoſitate conſtringeris, mox conſequêris ſanitatem, & quaſi nihil vnquàm doloris ſenſeris, ità pedibus currere incipies, & agnoſcere, quòd inimicos ſalutis tuæ deos dilexeris: tuum verò parentem hunc eſſe, qui te ſtatim vt eum nôſſe & colere cœpiſti, inſtaurârit & ſaluum reſtituerit. Chromatius dixit: Nolite voſipſos ad hanc iniuriam deponere, Sed ſeruis meis præcipiam, vt ipſi vniuerſa confringant. Sebaſtianus ait: Dubij, & timidi ac infideles ſi ea confregerint, inuenit facilè diabolus per quancunque negligentiam eorum, occaſionem lædendi eos: porrò ſimul atquè læſi fuerint, dicent infideles propterea læſos eos eſſe, quòd idola confregerint. Non poteſt ſe tueri contra ictus ſagittarum, qui lorica munitus non eſt. Galea enim & ſcuto & haſta vtitur docta manus in prælio, vt ex armorum munimine ſumat audaciam, quæ neſcit terga vertere. Ità etiam illi, qui fidei ſcuto protecti ſunt, & lorica tegminis CHRISTI muniuntur, habentes galeam ſpei & ſalutis, tutò in certamen deſcendunt. Pugnant enim acerrimè, & fortiter vincunt, quia contra inuiſibilem hoſtem die noctuque infatigabiliter præliantur, & ſunt membris ominbus tecti, fideque potiùs armantur quàm ferro. Chromatius dixit: Fiat voluntas Dei & veſtra. Tunc ſanctus Polycarpus preſbyter & ſanctus Sebaſtianus præcingentes ſe, orauerunt, & poſt orationem pluſquàm ducenta idola confringentes, gratias egérunt Deo. Poſt hæc acceſſerunt ad Chromatium, dicentes ei: Confringētibus nobis idola, tu debuiſti ſanitatem recipere, niſi fortaſsis aliqua in animo tuo infidelitas inhæſit. Nos enim hoc apud nos indubitatum habemus, aut reſtare quippiam etiamnùm, quod needùm fractum ſit: aut ſi omnia fracta ſint, aliqd hærere in animo tuo: quod nobis, quæſumus, euidentiùs manifeſta. Tunc ille ait: Habeo cubiculum ex toto vitreum, in quo omnis diſciplina ſtellarum ac matheſis mechanica eſt arte conſtructa, in cuius fabricam pater meus Tarquinius ampliùs ducenta auri pondera dinoſcitur impendiſſe. Cui Sebaſtianus reſpondit: Si tu hoc integrum habere voluêris, teipſum integrum non habebis. Chromatius dixit: Quid enim? Matheſis'ne aut ephemerides aliquo ſacrificiôrum ritu coluntur, in quibus menſium & annorum curſus certo numero per horarum ſpatia diſtinguuntur, & lunaris globi plenitudo vel diminutio, digitorum motu, rationis magiſterio & calculi ſupputatione præuidentur? Polycarpus reſpondit: Illic ſignati ſunt, quorum conſiderandorum ars inimica eſt Deo, cuius artis fallacis conſultor atque conciliator, diuinæ veritatis remedia nulla conſequitur: illicque ſigna ſunt leonis, & capricorni, & ſagittarij, & ſcorpionis, & tauri. Illic pleraque dæmonum monſtroſa figmenta, ex quibus illa ars Deo inuiſa cognoſcitur. Hæc enim qui non ità recuſant, vt non ſolùm ipſi ea non

Pulchra ſimilitudo.

Idola Præfecti cõfringuntur.

non audiant, non colant, non credant, non teneant: verumetiam nec illos amicos habere velint, qui his nugis ſuum occupant pectus, Christiani non ſunt. Omnia enim hæc vana, ac deceptionis miniſteria ſunt: ſimilitudo quædam veritatis in eis eſt, non ipſa veritas. Chromatius dixit: Quid quòd nonnunquàm futura prænunciant? Sebaſtianus reſpondit: Hæc omnia eſſe vaniſſima & falſa, Chriſto reuelante, cognouimus, quæ tibi nunc manifeſtiùs aperiemus. Præcipe nunc venire ad te Matheſeos doctorem, eique dicas illo tempore te aſperis laborâſſe caſibus, & inquiras quæ ſtellæ id tibi creârint mali. Reſponſa eius proculdubiò erunt talia, quòd tempus illud à maligno Marte ſuſceptum fuerit, aut Saturnus apoſtaticus regnârit, aut annus tuus ex diametro ſuſceptus ſit, aut climacterica tibi in centro ſint nata, reditúsve fuerit cum malo, aut inuiſibilis deniquè, aut in ſtigmate, aut immobilis circa te extiterit curſus ſtellarum. Hæc & his ſimilia cùm dixerit, quædam veriſimilia & rationi quaſi conſentanea, quibus ea probet, adferre conabitur. Tu verò etiam alium conſulas mathematicum, cui eaſdem ipſas horas idemque tempus tibi bonis exuberâſſe rebus dicas. Ilicò ſanè videbis etiam eum tibi rationabilia infinita proferre ſchemata, quibus doceat, illo tempore hæc tibi bona euenire debuiſſe. Circulum enim tenet ex omni parte collectum, in quo multiplices ac varias cauſas contemplatur, ex quibus occaſionem capiat dicendi ea, quæ vult. Nam futura dum penitùs præuidere non poſſunt, climactericas dicet, id eſt, naturæ incerta perfugia. Etenim coniecturis quibuſdam mendaciſſimæ artis ſuæ, hominibus propria vota pronunciant, eaque confundunt per callidas verborum ambages: vt ſi ab eis prædicta euenerint, ſibi arrogent præſcientiam: ſin minùs, ignauiam ſuam diuerſis rerum neceſſitatibus excuſare nituntur. Nam penitùs, vt dixi, futura præuidere nequeunt. Diuerſis enim temporibus nati, vno naufragio periêrunt: & vna hora diei vel noctis exorti, alter ad mendicitatem deponitur, alter aſſcendit ad regni gubernacula. In vno prælio innumerabilis multitudo proſternitur, & vno die, immò eadem puncti atomo duæ natæ ſi ſint fœminæ, altera pudiciſſima, altera impudica euadit. Vtriſque igitur ſi ſtellæ meritum contulerunt, nec meretrix vituperanda eſt, nec caſta laudanda. Certè legumlatores & principes, ſcitorum ſuorum præuaricatores puniunt: & ideò forum, ideò iudex, ideò iura, vt iuſti rectè laudentur, & iniuſti meritò puniātur. Sed nec hoc quidem ocioſum exiſtimes, quòd teipſum necdùm ſaluum conſpicis. Nam ſi ex toto inimici humani generis ſuperſtitiones & cæremonias abijceres, in teipſo quod verum eſt didiciſſes. Audiens hæc Chromatius, dixit: Verus eſt Deus ille, qui vos tales probatur habere cultores. Nam omnis ſermo veſter ità rationibus affluit, vt & pecudum mentes ad aſſentiendum permouere poſſit. Itaque nè ſaluti meæ impedimento ſit, etiam hoc ipſum, quod ad ornatum domûs meæ viſus ſum excepiſſe, prorsùs diſſipetur. Credo enim, & hæc fides mea eſt, quòd ijs omnibus, quæ lex Chriſtiana abominatur ac prohibet, à me penitùs ſegregatis, & præſentem ſalutem conſequi merear, & futuram.

Contra mathematicos validiſſimæ rationes.

His auditis, filius eius Tiburtius dixit: Nulla patior ratione hoc opus præcipuum & incomparabile deſtrui: nè tamen paternæ ſaluti videar eſſe contrarius, adferantur duo clibani, & accenſi ante ianuam cubiculi præparentur, vt vbì diſſipatum ab eis fuerit, & pater meus non receperit ſanitatem, ambo in ſingulos clibanos demergantur. Audiens hæc pater, prohibebat fieri: ſancti verò non ſolùm non metuebant intentatum exitium, verumetiam præparari clibanos conſtanter hortabantur. Deindè acceſſerunt ad vniuerſa idola cryſtallina & vitrea, & omne illud opus affabrè elaboratum confregerunt. Atque ecce repentè inter frangendum apparuit ante oculos Chromatij iuuenis, cuius facies flammeo radiabat adſpectu, & dixit ei: Miſit me Dominus IESVS CHRISTVS, in quem credidiſti, vt omnium membrorum tuorum recipias ſanitatem. Ad hanc vocem ſaniſſimus redditus, cœpit currere poſt iuuenem, vt eius pedes oſcularetur. At ille dixit ei: Vide nè contingas me, quia nondùm baptiſmatis ſanctificatio te à ſordibus abluit idolorum. Videns hæc Tiburtius, aduoluitur pedibus ſancti Polycarpi. Ipſe autem Chromatius ſtringebat pedes ſancti Sebaſtiani, & ambo vna voce clamabant: Vnus verus Deus Dominus Ieſus Chriſtus, omnipotētis Dei vnigenitus filius, quem prædicatis boni miniſtri eius. Tunc beatus Sebaſtianus dixit Chromatio: Sicut ipſe nôſti, principatum primæ cohortis ago: ſed

Præfectus & animo & corpore fit ſanus.

vtrùm ſit militia hominis, nec ſcire velle iam olìm decreui. Ad hoc tantùm ſub chlamyde latére volui, vt nutantium animos erigerem, & vacillantes cõfirmarem, nè pœnarum doloribus cederent, quos fides fecerat Chriſti bellatores. Tu autem ampliſſimæ poteſtatis apicem tenens, non potes teipſum vel à ſpectaculis ſubducere, vel à iudicandis negocijs abſentare. Simulans igitur ægritudinem, poſtula tibi ſucceſſorem, vt liber à mundi occupationibus, poſſis futuræ vitæ rudimenta ſuſcipere, & ſecunda natiuitate regeneratus, æterni parentis proles effici. Eodem itaque die miſit ad amicos ſuos in palatio poſitos, per quos teſtimonialia ſcripta recipiens, tyrocinium diuinæ militiæ, antequàm baptizaretur, ſuſcepit. Quid hîc ego commemorem, quàm pleniſſimæ fidei fuerit, quamque acri ingenio contra infidelium aſſertiones conſtiterit? In ipſo ſanè initio, priùs quàm ſacroſancti fontis vnda eſſet perfuſus, mentis eius fides euidenter enituit. Interrogatus enim ſi crederet, reſpondit, Credo. Item interrogatus, vtrùm renunciaret omnibus idolis, reſpondit: Abrenuncio. Rurſùs ſacerdote interrogante, num renunciaret peccatis omnibus, ille ait: Iſthuc primùm inquirere debuiſti, antequàm has aulas regis cælorum intrarem. Nunc autem reinduam me non baptizatus, vt priùs omnibus ignoſcam, in quos commoto fui animo, vt debitoribus meis Chirographa reſtituam, & ſi cui quicqnam vi abſtuli, integrè reddendum curem. Tum quoquè duæ mihi poſt vxoris obitum concubinæ fuêre, quas dotabo & maritis tradam, & omni ſeruitutis nexu expeditas, ingenuas efficiam, atque ità tum priuatìm, tum publicè actuum meorum nodos diſſoluam, ſicque demùm promittam me renunciaturum cunctis diaboli peccatis, & mundi voluptatibus. Dicit ei Polycàrpus preſbyter: Beatiorem te cæleſtis vnda perfundet, quum ea, quæ arbitratu tuo te dicis eſſe facturum, tota feſtinatione complèueris. Nam & Quadrageſimæ tempus ideò baptizandis iniungitur, vt omnibus illis diebus diſcant renunciaturos ſe eſſe omnibus artibus inimici, mundique commercijs hi, qui veriſſimè volunt effici Chriſtiani. Tunc Tiburtius iuuenis ſapientiſſimus dixit: Pater, ſi tu tibi abdicandis negocijs tempus flagitas, ego qui adhuc ſuſcepturus eram negocia fori, ſoli ſuſcipiendorum voluntati renuncio: & qui futurus erã aduocatus ad agendas cauſas mortalium, amplectar Chriſtianiſmum ad exercendas angelicas actiones, cùm vnus eſſe cœpero ex eorum numero, qui æternam percipiunt vitam, & efficiuntur cauſidici ſanctitatis. Tum complexus eſt eum beatus Sebaſtianus, cumque eum baptizâſſet ſanctus Polycarpus, ipſe pater ſuſceptionis vel ſuſceptor eius eſt factus.

Quadrageſimæ tẽpus.

Igitur dum pauci admodùm tranſacti eſſent dies, omnibus à Chromatio mundi negocijs ritè abrenunciatis, ſuſcepit etiam ipſe ſancti baptiſmatis nouitatem, & cùm eo de familia eius promiſcui ſexûs mille quadringenti ſerui, quos omnes manumittens, donis egregijs inſtruxit, dicens eos, qui Deum incipiunt habere patrem, ſeruos hominum eſſe non debere. Erat id temporis Papa vrbis Romę Caius nomine, vir magnæ prudentiæ & eximiæ virtutis. Imperantibus autem Carino & Diocletiano, primò remiſſior fuit in Chriſtianos perſecutio, quòd Carinus haberet quoſdam in amicitia, quos huius confeſſionis titulus decorabat. Porrò occiſo Carino ad Margum, conſulibus Maximo & Aquilino tam immanis orta eſt perſecutio, vt nulli quicquam vel vendere vel emere liceret, niſì paruis quibuſdam ſtatuis, poſitis eo in loco, vbì emendi gratia conuentum eſſet, thura incenderet. Tum etiam circa inſulas, vicos & aquas poſiti erant compulſores, qui neque molendi, neque aquas hauriendi poteſtatem facerent, niſì qui idolis libâſſent. Itaque ex ſancti Caij pontificis conſilio, Chromatius vir illuſtriſſimus Chriſtianos omnes in domum ſuam recepit, cunctoſque ità fouit, vt nullus omninò ſacrificandi neceſſitati ſuccumberet. Verùm quia tanta perſecutionis extitit vis, vt opinio Chriſtianæ religionis ab eo ſuſceptæ celari iam non poſſet, meruit ex ſacro reſcripto Chromatius, vt medelæ gratia in Campano litore, vbì lati ceſpitis erat dominus, demoraretur. Fecitque cõpiam Chriſtianis omnibus, cum ipſo ire volentibus, eò commigrandi ad perſecutionis rabiem declinãdam. Tum verò orta eſt pia contentio inter ſanctos Polycarpum & Sebaſtianum, quis in vrbe remaneret, & quis iret cum Chromatio, qui tam multos ad ſe receperat Chriſtianos. Quibus ità altercantibus, venerabilis Papa Caius dixit: Dum ambo coronam

Præfectus cum 1400. ſeruis baptizatur.

paſſio-

paſſionis appetitis,populum Domini ſolatio deſtituitis. Vndè mihi videtur,vt tu frater Polycarpe, qui & ſacerdotij rectum tramitem tenes, & ſcientiæ D E I repletus es donis,proficiſcaris ſimul ad confortandas credentiũ mentes, & animos dubios confirmandos. Quibus ille auditis, acquieuit, & blandum Papæ imperium æquanimiter tulit. Venit itaque dies Dominica, in qua Caius pontifex agens quæ Dei ſunt intrà domum Chromatij,omnibus aggregatis,cunctos hac voce alloquitur: Dominus noſter Ieſus Chriſtus præſcius fragilitatis humanæ, duos credentibus in ſe gradus conſtituit,confeſſionis ſcilicet,& martyrij: vt qui martyrij pondus ſe non poſſe ferre verentur,confeſſionis gratiam teneant,& concedentes laudem bellaturis Chriſti militibus,ac pro eius nomine pugnaturis,illorum ſoliciti curam gerant. Pergant itaque qui volunt,vnà cum filijs noſtris Chromatio & Tiburtio, & mecum in hac vrbe qui voluerint, remaneant. Non enim nos terrarum ſpatia diuidunt, quos Chriſti gratia nectit: nec abſentiam veſtram ſentiunt oculi noſtri, quia interioris hominis vos intuemur adſpectu. Hæc & his ſimilia dicente Papa Caio,exclamauit Tiburtius voce magna,dicens: Obſecro te pater,& epiſcoporum epiſcope, nè me patiaris terga perſequentibus dare. Mihi enim valdè iucundum eſt & optabile,pro vero Deo milliès, ſi poſſim,occidi: tantùm vt illius vitæ dignitatem appræhendam, quam nullus mihi ſucceſſor eripiat,& cui nulla tempora finem imponant. Tunc ſanctus Caius, congaudens fidei eius,lachrymas fundebat, orabatque, vt omnes qui cum ipſo remanſiſſent,certaminis victores exiſterent,triumphum martyrij aſſecuti. Cõfeſſores & martyres. Papa,epiſcoporum epiſcopus.

Remanſerunt autem cum venerabili Papa, Marcellianus & Marcus, & pater eorum, vir clariſſimus, Tranquillinus, itemque beatus Sebaſtianus, & iuuenis corpore pulcherrimus,ſed pulchrior mente ſanctus Tiburtius:tum quoquè Nicoſtratus proſcriniarius,cum fratre ſuo Caſtorio & coniuge Zoë, & Claudius etiam cum fratre ſuo Victorino & filio Symphoriano, qui fuit ab hydropis morbo liberatus. Hi ſoli, reliquis omnibus cum Chromatio proficiſcentibus, in vrbe cum Caio pontifice remanſerunt: qui Marcum & Marcellianum diaconij honore ſanctificauit, Tranquillinum verò patrem eorum fecit presbyterum,& beatum Sebaſtianum, qui ad multorum profectum ſub ſpecie militiæ latebat, Eccleſiæ defenſorem conſtituit: cæteros verò,ſubdiaconos fecit. Sed quia tutus nullus inueniri poterat locus ad latebrã confouendam,morabantur omnes apud Caſtulum quendam Chriſtianum, zetarium palatij,qui eiuſdem palatij altiſſimo loco commanebat. Ea verò manſio idcircò idonea viſa eſt,quòd & Caſtulus ipſe cum omnibus ſuis Chriſtianiſſimus eſſet, & lex de ſacrificijs lata cùm vbiquè ſuo feruore ſæuiret, in illos,qui palatio adhęrebãt,quia nec ſuſpicio de illis eſſe poterat,minimè executioni dabatur. Morabantur ergò hi omnes, vt diximus, cum ſancto Papa Caio apud Caſtulum, & diù noctuque gemitibus, fletibus, ieiunijs & orationibus occupati, orabant Dominum, vt digni haberentur tolerantia confeſſionis eius, & in numerum ſanctorum martyrum admitti mererentur. Aſſcendebant autem ad eos occultè religioſi viri & fœminæ, quippè qui à ſanctis diuerſas ſanitatum gratias impetrarent. Nam & cæcorum oculi illuminabantur eorum precibus, & ſalus reddebatur ægrotis, & de obſeſſis corporibus dæmones pellebantur.

Intereà dum hæc agerentur, tranſiens beatus Tiburtius, occurrit homini, qui de alto lapſus fuerat, & caput membraque omnia ità quaſſauerat, vt parentes eius non niſi de ſepultura illius cogitarent: quibus ille flentibus dixit: Permittite me verbo vno illum alloqui: forſitan recuperabit ſanitatem. Cumque omnes dediſſent ſpatium,acceſſit iuxta eum, & dicta tractìm oratione Dominica & ſymbolo ſuper vulnera eius,adeò ſolidata ſunt oſſa eius,caputque & viſcera omnia, adeoque factus eſt incolumis,quaſi nihil mali paſſus eſſet. Hoc facto, cœpit abire Tiburtius. Tenebant autem illum parentes eius,dicentes: Veni,& habe eum ſeruum, & omnia bona noſtrà tibi trademus cum eo,quandoquidem cùm eſſet nobis vnicus,tu eum nobis ex mortuo viuum reddidiſti. Quibus beatus Tiburtius reſpondit: Si ea quæ vobis dixero, feceritis,magni pendam mercedem ſanitatis huius. Dicunt ei illi: Noſipſos ſi ſeruos habere voles,contradicere non valebimus: immò verò optamus etiam, ſi ipſe dignũ indicaueris. Tunc appræhenſa illorum manu, duxit eos ſeorsùm à turba, & indicauit eis virtutem nominis Chriſti: vidensque animos eorum firmos in timore Dei, per- Tiburtij inſigne miraculum.

duxit eos ad Caium pontificem, dicens ei: Venerabilis papa ac diuinæ legis antiſtes, eccè quos per me hodiè Chriſtus lucratus eſt, in quibus fides mea velut arbuſcula nouella primum prorupit in fructum. Tunc ſanctus Caius baptizauit iuuenem cum parentibus eius, gratias Deo referentem.

Verùm quia prolixi nimìs operis eſt proſequi ea omnia, quæ per illos Chriſtus fecit, ijs omiſſis, quomodò ſinguli ad palmam martyrij peruenerint, explicemus. Itaque beatiſſima Zoë cùm in Apoſtolorum natali ad confeſſionem ſancti Petri Apoſtoli oraret, ab inſidiantibus paganis arctata, ducitur ad patronum regionis Naumachiæ, & compellitur Martis paruæ ſtatuæ, quæ illic erat, thura incendere. Cui illa reſpondit: Mulierem Marti ſacrificare compellis, vt oſtendas Martem veſtrum fœminis delectari. At verò ſi ille impudiciſſimæ Veneri potuit pudorem eripere, mihi certè, trophæum fidei in fronte geſtanti, non poterit præualere. Non enim ego contra eum luctor meis viribus: ſed Domini mei Ieſu Chriſti freta virtute, & vos & illum pariter contemno. Tunc patronus regionis miſit eam in cuſtodiam obſcuriſſimam, fecitque vt diebus quinque nec lumen videret, nec cibum potumque caperet: intentabat quoquè illi minas famis & cæcitatis, niſì dijs libaturam ſe promitteret. At qui eam clauſam tenebant, vocem illius audiebant, Deum interìm laudantis & benedicentis. Cùm autem ſex tranſiſſent dies, ſuggeſſerunt de ea præfecto ſæuienti: qui iuſſit eam à collo & capillis in arbore excelſa ſuſpendi, & ſub ea fumum è ſterquilinio excitari. Statìm ergò vt ſuſpenſa eſt, in confeſſione Domini emiſit ſpiritum. Illi autem tollentes corpus eius, grandi alligatum ſaxo in Tiberim demerſerunt, dicentes, nè Chriſtiani corpus eius tollant, & faciant eam ſibi deam.

Zoë orat ad confeſſionē S. Petri.

Migrat ad Dominum.

Eius igitur celebrato martyrio, apparuit illa in ſomnis beato Sebaſtiano, indicans ei ſuum pro Chriſto ſuſceptum martyrium. Quod cùm Sebaſtianus alijs narrâſſet, in has Tranquillinus voces prorupit: Fœminę nos ad coronam præcedunt: vt quid viuimus? Et octaua Apoſtolorum die ad beati Pauli confeſſionem accedens, ſenſit etiam ipſe paganorum inſidias, & à populo lapidibus obrutus, mortuus eſt, & corpus eius in Tiberim iactatum eſt.

Tranquillini cędes &c.

Nicoſtratus quoquè & Caſtorius vnà cum Claudio & Victorino & Symphoriano, dum corpora ſanctorum per ripas Tiberis quærunt, tenti ſunt, & ad Vrbis præfectum Fabianum perducti: qui eos hortabatur vt ſacrificarent, diebuſque decem minis & blanditijs cum illis agens, nihil prorsùs mouere eos potuit. Suggeſſit igitur de illis Imperatoribus, qui iuſſerunt eos tertiò torqueri: cumque nulla ratione tormentis cederent, lata ſententia eſt, vt in medium mare præcipites mitterentur. Immenſiſque conſtricti ponderibus, pelagi fluctibus dati ſunt, vt in loco mūdo inter aquas coronam martyrij reportarent. Atque ità fidelibus infideles inſidiabantur, & iniquo furore eos perſequebātur, adeò vt nec videre æquo eos poſſent animo, nec eorum ferre nomen.

Torquatus, homo fraudulentus.

Intereà ſancto Caio epiſcopo Torquatus quidam ſe ſimulata fide ſociauit, dicens ſe eſſe Chriſtianum. Erat autem apoſtata, & homo fraudulentus in omni ſermone, & callidus in omni commiſſo. Quid multa? Cùm à beato Tiburtio viro nobili, erudito & ſancto frequenter argueretur, quòd capillos ſuper apicem frontis, tonſoris arte componeret, quòd aſſiduè commeſſaretur, & ludendo pranderet, quòd fœminarum adſpectu delectaretur, quòd à ieiunijs & orationibus ſe ſubduceret, quòd ſomno deditus, non intereſſet peruigil hymnos Deo noctù dicentibus: cùm propter hæc inquam, beato Tiburtio acriùs obiurgaretur, ſe eius monita ſimulat libenter accipere, egitque arte, vt orantem ſanctum Tiburtium infideles compræhenderent, in qua compræhenſione ſe quoquè fecit teneri, & ſimul perduci ad ſecretarium iudicis ſæuientis. Quò cùm perducti fuêre, Fabianus præfectus dixit ad eum, qui ſe arte tradiderat: Quis diceris? At ille reſpondit, Torquatus. Fabianus dixit: Quid profiteris? Torquatus dixit: Chriſtianus ſum. Fabianus ait: An ignoras iuſſiſſe inuictiſſimos principes, vt qui ſacrificare dijs nolint, diuerſis ſupplicijs macerentur? Torquatus ait: Hic magiſter meus eſt, & ipſe me ſemper docuit. quod eum videro facere, me quoquè facere neceſsè eſt. Fabianus conuerſus ad Tiburtium, dixit: Audiſti quid Torquatus aſſerat? Quid ad hæc reſpondes? Tiburtius ait: Diù eſt, quòd Torquatus ſe Chriſtianū eſſe mētitur. Virtus enim ipſa ſancti nominis grauiter fert & moleſtè, ſuum nomen à non

non ſuis amatoribus vſurpari. Reuerà enim, vir illuſtriſſime, hoc Chriſtianum nomen diuinæ virtutis eſt, ſectatorum ſcilicet Chriſti, qui verè philoſophati ſunt, qui ad obterendas libidines fortiter dimicârunt. Credísne vir illuſtriſſime, hunc eſſe Chriſtianũm, qui in ſui lenocinio moliendo capitis fimbrias admittit, qui tonſorem diligit, q ſcapulis molliter geſtit, qui fluxum greſſum improbo niſu diſtẽdit, qui neglectis viris, fœminas curioſiùs intuetur? Nunquàm tales peſtes Chriſtus dignatus eſt habere ſeruos ſuos. Verùm quandò hic ſe imitaturum me aſſeruit, iam tuipſe coràm eum probabis eſſe mentitum. Nam qualis ſemper fuerit, nũc euidenter oſtendit. Fabianus dixit: Conſultiùs feceris, ſi ſaluti tuæ proſpiciens, principum decreta non ſpernas. Tiburtius ait: Ego verò ſaluti meæ meliùs non conſulo, quàm vt deos deaſque contemnens, vnum Dominum Ieſum Chriſtum Deum meum eſſe cõfitear. Torquatus dixit: Non ſolùm ipſe Chriſtianus crudelis eſt, verumetiam decipit alios, perſuadens & docens deos omnes eſſe dæmones: ipſe aũt cum ſocijs ſuis, cum quibus magicas artes exercet, diù noctuque incantationibus occupať. Tiburtius dixit: Falſus teſtis non erit impunitus. Prou. 19. Hic, quem vides, vir illuſtriſſime, malitiæ ſuæ curis exæſtuãs, nullam aliam ob cauſam Chriſtianis ſe adiunxit, niſi vt nobis Chriſtianum ſe fingeret, & alijs fideliſſimum mentiretur. At ego repræhendebam in eo Cycoplęam edacitatem, emergentem è vino putorem, & ſepultam diuini nominis ſanctitatẽ. Ebrius patiebatur ſitim & eſuriem vomens: nec vt Chriſtianus, ſed vt Antonianus quondàm ille conuiuator, edebat, potabat, vomebat: & nunc Chriſtianos arguit, Chriſtianoſque accuſat, & in eos mitem iudicem incitans, gladium nolenti porrigit, vtque dæmonibus ceruices inclinemus, hortatur. Videmus votum tuum, videmus cruenta conſilia, & ſcelerata arte verborum conflata tui pectoris venena intuemur. Accingere ergò crudeliſſime, & vtere carnificis officio. Egregia Tiburtij conſtantia. Vindica tibi ipſius iudicis vocem, applica equuleos, ſuſpende Chriſtianos, damna, percute, incende: vniuerſa deniquè ſupplicia adhibe. Si exilium minaris, hoc philoſophantibus totus eſt mundus: ſi mortis ſupplicium, euadimus mundi carcerem: ſi ignes, maiora his incendia in cupiditatibus vincimus. Decerne quicquid libet: omnis nobis vilis eſt pœna, vbi pura comes eſt conſcientia. Fabianus dixit: Reſtitue te generi tuo, & hoc eſto, quod natura dictauit. Nobiliter enim natus, ad eam deuolutus es fæcem, vt poſſis & ſupplicium & infamiam, & mortem perpeti. Tiburtius dixit: O prudentiſſimum virorum, & Romanis iudicem conſtitutum. Quia meretricem Venerem, inceſtum Iouem, Mercurium fallacem & Saturnum filiorum occiſorem colere nolo, generi meo dedecori ſum, & infamiæ mihi notam inuro. & quia vnum verum Deum, qui in cælis regnat, adoro & veneror, ſupplicijs me macerandum minaris. Non abnuimus, non renitimur: non negamus Chriſtum filium Dei ad hoc deſcendiſſe de cælo ad terras, vt à terris homo ad cælos poſſit aſſcendere. Ideoque iſtas vanas effigies omnes, quas colitis ſine cauſa, proculcans pedibus meis, Deo me omnipotenti ſubieci. Tunc Fabianus iuſſit ante pedes eius carbones ardentes effundi, & ait ad eum: Elige tibi vnum è duobus: aut thura his carbonibus impone, aut pedibus ſuper eos nudis incede. Tiburtius itaque faciens crucis Chriſti ſignum, conſtanter ſuper eis nudis ingreſſus eſt plantis, dixitque præfecto: Depone infidelitatem, & diſce quia hic ſolus eſt Deus, quem confitemur creaturis omnibus dominari. Tiburtius illæſus calcat pedibus prunas. Tu verò, ſi potes, mitte manum in aquam calidam in nomine Iouis tui, & ſi poteſt Iupiter deus tuus, faciat te non ſentire ardorem. Nam mihi quidem in nomine Domini mei Ieſu Chriſti videtur, quòd ſuper flores roſeos gradiar, quia creatura ipſa creatoris ſui famulatur imperio. Fabianus dixit: Quis ignorat artem magicam vos docuiſſe Chriſtum veſtrum? Tiburtius ait; Obmuteſce infelix, & noli auribus meis has irrogare iniurias, vt audiam te rabido ore latrantem, vel nominare ſanctum & melliſluum nomen. Tunc iratus Fabianus, hanc in eum dictauit ſententiam: Blaſphemator deorum, & reus atrocium iniuriarum, gladio animaduertatur. Ductus eſt igitur in viam Lauicanam tertio ab Vrbe milliario, & effundens orationem ad Dominum, vno gladij ictu cæſus deceſſit, & in eodem loco apparente quodam Chriſtiano ſepultus eſt: Capite truncatur. quo in loco plurima ſemper beneficia præſtat Chriſtus ad laudem nominis ſui vſque in præſentem diem.

Poſt hæc Torquatus egit, vt Caſtulus palatij zetarius, ſanctorum hoſpes, appræhenderetur: qui tertiò appenſus, & tertiò auditus, cùm in Domini confeſſione pſeue-

Martyrium Marci & Marcelliani. raret, miſſus eſt in foueam, demiſſaque ſuper eum maſſa arenaria, etiam ipſe cum palma martyrij migrauit ad Chriſtum. Tenentur deindè Marcellianus & Marcus, & ambobus ad ſtipitem ligatis, in pedes eorum claui acuti infixi ſunt: dixitque ad eos Fabianus inſaniſſimus iudex: Tandiù ità confixis ſtabitis plantis, donèc dijs debitum reddatis officium. At illi ad vnum confixi lignum, pſallebant dicentes: Eccè quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum. (Pſal. 132.) Ad quos Fabianus, Deponite, inquit, amentiam infelices & miſeri, & liberate vos à tormentis imminentibus. Cui ambo reſponderunt: Nunquàm tam benè epulati ſumus: quia modò cœpimus eſſe fixi in amore Chriſti. Vtinàm nos ſic eſſe permittas, quandiù huius corporis tegimur indumento. Cumque tranſiſſet vnus dies & nox, & illi in pſalmis & hymnis perſeuerarent, iuſſit ambos vbì ſtabant, lanceis per latera verberari, atque ità etiam ipſi cum martyrij gloria ad ſiderea regna migrârunt: ſepultique ſunt via * Appia, milliario ſecundo ab Vrbe, in loco qui vocatur Ad arenas, quia cryptæ arenarũ illic erãt, ex quibus Vrbis mœnia ſtruebantur. (* Alij habẽt, Ardeatina.)

His igitur expletis, beatus Sebaſtianus conuentus eſt: & quia, vt diximus, videbatur ſub chlamyde latére, cùm Chriſti eſſet digniſſimus miles, ſuggeſſit de eo præfectus Diocletiano Imperatori. Eum itaque ad ſe vocans Diocletianus, ait illi: Ego te inter primos in palatio meo ſemper habui, & tu contra ſalutem meam in deorum iniuriam hactenùs latuiſti? Sebaſtianus dixit: Pro ſalute tua Chriſtum ſemper colui, & pro ſtatu orbis Romani illum, qui in cęlis eſt, ſemper adoraui, conſiderans à lapidibus auxilium petere, inſani eſſe & vani capitis. (Sebaſtiani inſigne martyrium.) Tunc iratus Diocletianus, iuſſit eum duci in medium campum, & ligatum ibì, perindè vt ſignum, ſagittis peti à ſagittarijs. Poſuerunt ergò eum milites in medio campo, & hincindè iaculis adeò repleuerunt, vt inſtàr hericij ex ſagittarum denſitate hirſutus videretur. Exiſtimantes autem illum mortuum, abiêrunt. Tunc relicta martyris Caſtuli Zetarij, nomine Irene, abijt noctù, vt corpus tolleret & ſepeliret: & inueniens eum viuentem, per ſcalam excelſam adduxit eum in domum ſuam, vbì manebat, in palatium: vbì intrà paucos dies membrorum omnium integerrimam recuperauit ſanitatem. Cumque, Chriſtiani omnes ad eum conuenirent, hortabantur eum abſcedere. Ille autem oratione facta deſcendit, & ſtans ſuper gradus Heliogabali, venientibus Imperatoribus dixit: Iniquis ſurreptionibus animos imperij veſtri templorum pontifices obſident, ſuggerentes de Chriſtianis falſa commẽta, tanquàm illi ſint Reip. aduerſarij, cùm illorum orationibus Reſp. in melius proficiat & creſcat. non enim ceſſant pro imperio veſtro & pro ſalute Romani exercitûs orare. Cùm hæc & id genus alia diceret, Diocletianus ait: Tú ne es Sebaſtianus, quem nos dudùm ſagittis iuſſeramus interfici? Sebaſtianus dixit: Ad hoc me Dominus meus Ieſus Chriſtus reſuſcitare dignatus eſt, vt conueniam & conteſter vos coram omni populo, iniuſto iudicio perſecutionem veſtram in Chriſti famulos ebullire. (Sebaſtianus interimitur.) Tunc iuſſit eum in hippodromum palatij duci, & tandiù fuſtibus cædi, donèc exhalaret ſpiritum. Tulerunt autem corpus eius noctù, & in cloacam maximam miſerunt, dicentes, Nè fortè Chriſtiani eum ſibi martyrem faciant. Porrò beatus Sebaſtianus apparuit in ſomnis matronæ religioſæ, Lucinæ nomine, dicens ei: In cloaca illa, quæ eſt iuxta Circum, quęre, & ibì inuenies corpus meũ pendens in vnco: quod cùm leuaueris, perduces ad Catacumbas, & ſepelies me in initio cryptæ iuxta veſtigia apoſtolorum. Itaque beata Lucina cum ſeruis ſuis media nocte abijt, & eleuans corpus eius, poſuit in pilento ſuo: perductumque ad locum, vbì ille imperauerat, eum omni diligẽtia ſepeliuit, perque dies triginta à ſancto loco illo non receſſit. Poſt aliquot autem annos, pace Eccleſiæ reddita, domum ſuam mutauit in eccleſiam, omnes opes ſuas pro Chriſtianorum conſolatione illi dereliquens, & eccleſiam earum hæredem inſtituens in Chriſto, qui viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

VITA

VITA ET RES GESTAE S. PATRIS NOSTRI, MAGNI ILLIVS EVTHYMII ABBATIS, AVTHORE *Cyrillò monacho. Fortaſſis autem tota hiſtoria à Metaphraſte paraphraſtiπs reddita eſt.*

CViuſlibet quidem reĩ exercitatio, ægrè abſque exemplo 20. IANVA.
& difficiliter rectè geri poteſt: multò magìs autem virtu.
tis operatio, quo eſt, difficilior & laborioſior, & perpetuo
labore & tolerantia indiget. Idcircò multis quidẽ exem.
plis, multa autem eorum, quæ ab alijs in vita geſta ſunt,
hiſtoria opùs eſt ijs, qui hanc vitam aſperam ingredi con.
ſtituerunt : quæ quidem & viam faciunt planiorem, nec
ſinunt eos defatigari, qui, quàm ea ſit aſpera & ardua, re.
ſpiciunt. In ijs enim inueniens, quibuſnam modis, moni.
tis & præceptis, & quanam deniquè ratione res eis rectè
ſucceſſerit: quinetiam quaſnam ipſi rursùs conſecuti ſint
& conſequentur remunerationes, etiamſi eius hebes ſit
& obtuſus animus, etiamſi ignauus & ſupinus : volet tamen aliquandò excitari, & ad
parem accẽdi æmulationem, & aggredi ad imitationem. Qualis quidem mihi videtur
eſſe vita magni patris Euthymij, ſimul & iucũdiſſima, & laborioſiſſima, & aptiſſima ad
lætificandos & demulcendos eos, qui eam legerint, & ad rerum ſimilium ſtudium ex.
citãdos: adeò vt ſi quis eum voluërit imitari, is & viuus & mortuus fuerit clariſſimus.
De eius itaque rebus incipiendum eſt mihi ab alto dicere, & eæ narrãdæ ſunt auribus,
quàm fieri poteſt, maximè pijs.

Cùm impius paulò antè Iulianus miſerè cum imperio vitã quoquè amiſiſſet, & de.
indè paulò pòſt imperium delatum fuiſſet ad Valentem, bella difficilia propter acerbã
Arrij communionem circunſiſtebant omni ex parte eccleſias : & cùm ceſsâſſet paga.
niſmus, Arrianiſmus admodùm inualeſcebat, & apertè laborabant eccleſiæ. Erat aũt Arrianiſmo
Melitenæ, quæ eſt vrbs Armeniæ ad Euphratem, quidam nomine Paulus, cui vitæ cõ. graſſatur.
ſors erat cõiunx nomine Dionyſia, ambo clari & virtute & genere. Cùm eſſet verò ſte
rilis & careret liberis, id ducebat non moderatum eſſe infortunium, neque parua di.
gnum ſolicitudine : ſed grauibus curis agitabatur, & doloribus lacerabatur : eiusque
cor & viſcera propter liberorum egeſtatem igne quodammodò accendebantur, vt q̃
fructus ventris deſideraret. quæ quidẽ res eſt pluribus mulieribus vel maximè optan.
da, & q̃ ſit oculis iucundiſſima, & quæ poteſt eis afferre gloriam, & efficere, vt non ſit
humilis & abiectus eorũ obtutus, neq; fiducia & libertate priuent̃ in maritorũ oculis.
Cùm ſic ergò ſe haberet, & tali premeret̃ calamitate, ad propinquũ diuini Polyeucti
martyris tẽp[illegible]m veniens cũ cõiuge, (cũ eñ accepit voti quoquè ſociũ, quẽ neceſſariò
habuerat anteà triſtitię) in eo pſeuerârũt multis diebus in oratiõe. Petebãt aũt, vt ſibi
ſoluerent̃ vincula ſterilitatis: & rogabãt, vt fructũ ex ſe natũ viderẽt. Noctù aũt eis ali.
quandò ſeorsùm orãtibus, diuina q̃dam apparet viſio, dicẽs: Eſtote, eſtote bono aĩo.
Dat eñ vobis Deus filiũ, q à bono & tranqllo animo, nẽpè euthymia, nomẽ accipiet,
& eo dignos mores eſt habiturus. In illius aũt ortu animi quoquè trãquillitatem dat
De⁹ ſuis eccleſijs. Atq; illi qdẽ cũ tẽpus ſignâſſent viſionis, ꝓptereà ꝙ eſſet admirabi.
le ſpectaculũ, domũ redièrũt: & ſe, quod natũ fuerit, Deo eſſe dedicaturos ꝓfeſſiſunt.
Paulò pòſt aũt vteri quoquè tumor cõceptũ cõfirmabat, & Dionyſię animus imple. Euthymius
bat̃ lætitia. Deindè cũ eis natus eſſet puer quarto cõſulatu Gratiani, eũ quidẽ cõgrue. naſcitur.
ter viſioni nominãt Euthymiũ. Viſionẽ aũt res quoquè eſt cõſecuta, & cõponi cœpit
bellũ aduersùs Orthodoxos, & à difficili tẽpeſtate iã reſpirabãt eccleſię, & vir illuce.
ſcebat pietatis: & ad animi trãquillitatẽ res triſtes eis cõuertebant̃. Nã cũ tẽpore Cõ.
ſtãtij eccleſias vexâſſet pſęcutio, & tempore Iuliani Tyranni, vt iam priùs diximus, &
Valentis, qui fuit Imperator Orientis, non minùs quàm quadraginta annos Arriani
ingẽtes efflâſſent ſpiritus aduersùs pietatem, Euthymio iam nato, cui à trãquillitate Eccleſię pax
nomẽ eſt impoſitũ, cõpoſitę & ſedatæ fuerũt res oẽs triſtes eccleſiarum. Valẽs enim,
cùm nondùm adueniſſet quintus mẽſis poſt ortũ Euthymij, exercitũ ducẽs aduersùs
barbaros, qui ſecurè vexabant & populabãtur Thraciam, cæſis copijs ipſe quoquè eas
poſteà luit pœnas, quas eius merebatur impietas. Ad quendam enim vicum fugien.
tem,

Valentus in- teritus. tem, qui erat circa Adrianopolim, incurſiones facientes Barbari cum turpiter capiunt, & vnà cum vico incendunt, hic ignem, qui eſt ad tempus, accipiẽtem, veluti procemium ignis, qui eſt illic futurus.

Tertio autem pòſt anno, Paulus quidem Euthymij pater è vita excedit: Sola verò cum filio mater viduaq; relicta, accedit ad fratrem Eudoxium, filium adducens: quem quidem Otreius, qui Melitenenſi præerat Eccleſiæ, ſuum fecerat cõfeſſorem: & cùm ante eius genua poſuiſſet puerum, vehementer orabat, lachrymas emittens ex oculis, & eas eſſe credens validum medicamentum perſuaſionis. Rogabat autem, vt & infantis & ſuî miſereretur, & ad Otreium puerum adduceret, & ei pro patre dedicaret. Atque mater quidem videt ſuam petitionem ſibi ſucceſſiſſe ex ſententia, & puer fuit dedicatus Otreio, & per eum Deo, ſicut diù antè ab Anna Samuel. (1. Reg. 1.) Cùm autem vidiſſet Otreius, non ſolùm adſpexit, ſed etiam animi profundum ſimul ſubijt, quaſdam etiam eius paulò ſecretiores motiones, quo ad eius fieri potuit, acutiſſimè coniectãs. Cùm verò de matris ſterilitate audiuiſſet, & de diuina apparitiõe, & quemadmodùm opus precationis fuerat eius conceptio, & quòd antequàm naſceretur, Parentes eum Deo dedicauerant, fuit futuri verus propheta: & re vera, inquit, requieſcet ſpiritus Dei ſuper hunc puerum. (Euthymius fit Lector.) Deindè cùm eum baptizâſſet, & pilos, qui ex lege tondentur pueris, totondiſſet, in gradum Lectorum eum cooptat. Atque matrem quidem Dionyſiam, vt quæ diuinis vacaret aſſiduè, Diaconiſſam ordinat ſuæ eccleſiæ. cùm autem puerum adoptâſſet, non ſolùm ei fuit nutritor & Pædagogus, ſed etiam pater & mater, quòd attinet ad affectionem: non eo nomine magìs puero quàm ſibi gratificans, & talis pueri curam gerere cupiens.

Cùm itaque Euthymius ſic ab ineunte ætate Deo fuiſſet dedicatus, & in eccleſiaſticum catalogum cooptatus, ſtatìm conſequenter Theodoſius ille Magnus potitur imperio: & ſic vno & eodem tempore, Deus admirabiliter & præter opiniõem, tam ciuilibus rebus quàm Eccleſiæ pacem conciliat: illis quidem præbens Theodoſium, his verò largiens Euthymium, adeò vt in eis conſequenter res quoquè conuenirent nominibus. (Traditur literis.) Procedente autem tempore, cùm iam exceſſiſſet ex infantia, literarũ magiſtris eum tradit epiſcopus. Illi autem erant Acacius & Synodius, qui propter nobilitatem & prudentiam & moderationem clari erant in choro Lectorum, & in diuinis ſcripturis rectè exercitati, & neque externam neglexerant eruditionem: qui poſt multa propter Chriſtum ſuſcepta certamina, Melitenenſis eccleſiæ adminiſtrationi ſeorsùm & ſuo tempore ambo præficiuntur: quorum multarum rerum geſtarum p̃claris narrationibus in hodiernum vſque diem iucundiſſimè recreatur ciuitas Melitenenſis, vt quæ & eccleſiæ præfecturę, & animarum curæ verè conueniant. Puer itaque his traditus, cùm vberem doctrinæ ſementem in animi ſinus accepiſſet, breuì fructùs plurimum & ſupra ætatem produxit. Nam in diuinis quidem verſabatur ſcripturis, ſtudioſeque ac diligenter eis dabat operam. Quandò autem alicuius ex viris antiquis & diuinis virtutis eos inueniebat facere mentionem, eum venabatur Euthymius ſtudioſiſſimè & diligentiſſimè, ipſumque eius viri ſtatìm tenebat deſiderium, & ad illius ſimilem accendebatur æmulationem. Talis eſt bona anima & honeſti ſtudioſa, ſi vel virtutis modicam acceperit occaſionem, nempè id quod nouacula ad cotem, torris ad ignem, equus in campo, vt vulgò dicitur: adeò, vt omni tempore Euthymio opus adeſſet, cuius magno ſtudio tenebatur: nempè vt perlegeret libros diuinarum ſcripturarum, & vim eorum, quæ eis inſunt, mandaret memoriæ.

Porrò autem fuit etiam æmulator morum Acacij præceptoris, & eos imitabatur pro viribus: vt non ſolùm eius doctrinæ, ſed etiam factorum ſe eſſe oſtenderet diſcipulum: (Eius cibus.) & quomodò ſermocinanti aures, ità etiam facienti pulchrè ac ſtudioſè oculos accommodaret: cibo quidem vtens, non vario & compoſito & ſuperuacaneo, ſed minimè curioſo & neceſſario & ſimplici: (Officium eccleſiaſticũ.) lautas autem & magnificas delicias animæ apponebat in eloquijs ſpiritûs. Et diuinum quidem Eccleſiaſticę regulæ officium, attenta mente & cum cordis contritione pręfinitis peragebat temporibus: non riſui & ſuſurris, ſicut multi, animum adhibens, ſed vt qui adſtaret ante oculos communis Domini & regis omnium, & coràm cum eo loqueretur. Eo autem tempore quod intercedebat, domi ociũ agẽs, nõ ocioſo alicui ſermoni & vanæ meditatiõi erat intentus: ſed Dei legẽ diù noctuq; meditabaẽ, & fructũ ſuo tẽpore afferebat, ſicut arbores,

quæ

quæ ſunt plãtatæ iuxta aquas, vt habetur in pſalmis. Erat itaque tempus iræ & excandeſcentiæ: Ille autem manſuetudinem producebat & charitatem. Aderat rurſus tempus gulæ & deliciarum: Illi autem fructus egregius erat continentia. Et inanis quidẽ gloriæ cogitationes, animi moderatione: multarum autem rerum cupiditatem, voluntaria paupertate vincebat. & ſic vnaquaque virtute contraria fundebat & profligabat vitia.

Pſal. 1.

Pugna contra vitia.

Cùm ſic autem fuiſſet educatus & inſtitutus, & proceſſiſſet per omnem graduum conſequentiam, ab eo qui tunc erat epiſcopus Melitenes, inuitus, eum tradente virtute, ordinatur, & eius fidei committitur cura monaſteriorum, quæ erant in ciuitate. Sed quoniam quietis & ſilentij cum ab ineunte ętate magnum tenebat deſiderium, veniebat aſſiduè ad diuini martyris Polyeucti monaſterium, & trigintatrium ſanctorum martyrum, & lõgiſſimo tempore in eo verſabatur. Porrò autem ab ipſa quoquè ciuitate omninò ſecedebat, & honoratos dies ieiuniorũ in monte propinquo tranſigebat: qui tunc quidem erat ſolitudo, & mons Aſſumptionis vocatus fuerat ab accolis. Nunc autem eſt monaſterium non citra admirationem, quod eſt ædificatum proximè ciuitatem. Cùm hæc ità ſe haberent, & ità diù antè erat quietis amator Euthymius, quod eius intùs compoſitum & tranquillum indicabat animum: ratus curam monaſteriorum ei ad virtutem afferre impedimentum, fugæ ità, vt erat, ſe mandat, & clàm ex vrbe egreſſus ætatis ſuæ anno viceſimonono, ad adoranda ſacra & veneranda loca prompto & alacri animo vadit Hieroſolymã. Cùm autem conueniſſet patres, q erant in ſolitudine, & didiciſſet inſtitutum vitæ vnuſcuiuſq;, euadit eius impetus acrior, & quodammodò pennis in altum tollitur: & ſimilis vitæ degendæ vehementiori punctus ſtimulo, illinc peruenit ad Pharam lauram, quæ ſex milliaribus diſtat Hieroſolymis. Et cùm extra lauram inueniſſet quandam cellam, quæ erat valdè appoſita ad quietem & ſilentium, illic decæterò verſabatur, palmarum quidẽ ramos in ea texens, ſibi & egentibus ſuos labores communes efficiens: vt non ſolùm neminem grauaret, ad aliorum manus non reſpiciens: ſed etiam Deum coleret, & cùm ipſe eſſet potiùs manus alijs, ab omni autem cura rerum terreſtrium animum liberâſſet, ſe ità comparat, vt omninò dependeat à ſpe futurorum bonorum.

It Hieroſolymam.

Degit in cella ſolus.

Erat autem quidam ex eius vicinis nomine Theoctiſtus, qui eandem vitam quam ille, exercebat, & idem ſibi vendicabat inſtitutum. Amor verò rerum ſimilium, & laborum ſocietas, ità eos colligauit vinculo charitatis, & vſqueadeò ſunt inter ſe contemperati dilectione ſpiritûs, vt vterque eorum eſſet poſitus in anima alterius, & quę alter eorum ſentiret, ea etiam cordi eſſent alteri. Cùm ergò eſſet tam fraternus inter eos conſenſus, in Catilæ ſolitudinem peruenerunt, octauo die poſt feſtum luminum: ſeparati quidem ab omni humana conſuetudine: cum Deo autem ſolo verſantes per precationem, & totum tempus, quod intercedebat, tranſigentes in ſolitudine, donèc aduenisſet dies feſtus Palmarum. Tũc enim vterque reuertebatur in cellam, magnas virtutis afferentes diuitias, quas erant oblaturi Chriſto qui reſurrexerat, auro longè precioſiores, quod ei qui natus erat, Magi obtulerunt. Morum autem benignitate & ſimplicitate & inſigni humilitate magnus excellebat Euthymius: & ideò in dies ei creſcebat ad Deum fiducia, & abundantiorem gratiam euocabat ſpiritus.

Poſt feſtum luminum, id eſt, Epiphaniarum.

Matt. 2.

Cùm autem quinque annos tranſegiſſet in Pharam, illinc recedit cum Theoctiſto, conſueto eis tempore ſeceſſûs: & accedentes per ſolitudinem, ad præcipitem quendam & profundum torrentem, offendunt magnam quandam ſpeluncam ad boreale torrentis præcipitium, velutì tracti à quadam manu deducente. Ea ergò de cauſa lætati animis, & rati non hoc eis oſtendi ſine Dei numine, illic ſuam faciunt habitationem, quod quidem cùm eſſet priùs ferarum refugium, ſacrum templum poſteà factũ eſt & ſanctorum habitaculum. Atque diù quidem latuerunt in ſpelunca: nec vllus ad eos accedebat, nec aliquid eis impertiebat, quod eſſet ad vſum neceſſarium: ſed ſolis, quæ propè natæ erant, herbis, vt licebat, alebantur. Cùm autem celari illorum virtutem Deus nõ ampliùs ſuſtinuiſſet (quomodò enim, cùm nec horti clauſi, nec fontis ſignati ad multos redeat vtilitas?) ſed vellet potiùs eos quoquè eſſe alijs cauſam ſalutis, & copioſum aliquod bonũ & in commune vtile, hoc in eos vtitur conſilio & prouidentia.

Mira res: ſolis tantùm herbis alebantur.

Quidã paſtores Lazarij adducũt aliquãdò oues ad torrentẽ, & cùm obtutũ in ſpelũcã

immiſiſſent, vident eos imminentes capiti. Repentino autem & non ſolito territi ſpectaculo, ij quidem ſe protinùs in pedes conijcientes, fugiebant: illi verò eis timorem dementes appoſitiſſimè, voce quàm potuerunt benigniſſima & leniſſima: Nè timeatis, ô fratres, dicebant, nè timeatis. Nam nos quoquè ipſi ſumus homines. etiamſi propter peccata noſtra præſentem locum habitare conſtituimus. Tunc autem paſtores auſi ad eos aſcendere: & ingreſſi ſpeluncam, quam ipſi habitabant, cùm nihil inueniſſent eorum, quæ ſunt vtilia corpori, reuerſi ſunt valdè admirantes, & ſuis ſingula aperuerunt. Deindè verò non ceſsârunt decætero incolæ Lazarij eis miniſtrare, quæ ſunt neceſſaria, Deó ſic ſapienter & benignè diſpenſante, vt ipſi quoquè ea haberent, quibus opùs habebãt ad vſum corporis, & ijs, qui ea impertiebãt, darẽt id quod eſt longè melius, nempè ſalutem animæ.

Cùm autem de ijs quoquè quæſiſſent Pharę habitatores, & didiciſſent vbinàm habitarent, aſſiduè ad eos ventitabant. Et primùm quidem duo ex fratribus ad eos accedentes, Marinus & Lucas, non ſunt ampliùs reuerſi: ſed à verbis eorũ & virtute capti, tanquàm ab aliquibus Sirenibus, ſe ipſis tradunt tanquàm patribus & animarum curatoribus. Quos cùm ſupinis manibus magnus excepiſſet Euthymius, exercitationis monaſticæ inſtitutum eos tam pulchrè docet, vt ijdem quoquè tempore, quod eſt conſequutum, in locis, quæ ſunt circa vicum Metopa, clari extiterint, & monaſteria conſtruxerint: & magnum illum Theodoſium, qui fuit princeps & author cœnobiorum, quæ ſunt in ſolitudine, ad monaſticam perduxerint perfectionem. Cùm talis fama Euthymij breui tempore in omnem partem peruaderet, multi ad ipſum, tanquàm ab aliquo vnguenti odore moti, quotidiè confluebãt: & rogabat vnuſquiſque eorum, vt cum ipſo habitaret, & ſub eo duce viueret, & animam componeret, & doceretur ea, quæ ſunt ſpiritalia. Sed ille volens habere purum & immixtum bonum quietis ac ſilentij, omnem eorum, qui adueniebant, curam beato commiſit Theoctiſto. Ille autem, qui ei nunquàm recuſabat parére, protinùs quidem mandatum accipit: omnia verò adminiſtrabat ex ſententia Euthymij.

Marinus & Lucas ſe adiungunt Euthymio.

Deindè autem in loco quoquè ad habitandum conſtruendo occupabantur, & in animo habebant in ſpelunca conſtituere lauram, ad figuram Pharæ: ſed quæ loco inerat adſperitas, & quòd is eſſet propemodùm inuius, non ſinebat in èo aliquam conſtituere lauram: ſed in ipſo aditu præcipitij cœnobium ædificant fratribus, & ſibi ſpeluncam tranſmutant in eccleſiam: in qua in quiete & ſilentio magnus aſſidens Euthymius, erat curator animarum, & earum, quas à vitijs accipiũt, plagarum, & vulnerum, à quibus ſæpè malè afficiuntur, medicus peritiſſimus. Quotidiè enim ad eum accedentibus fratribus, & ei cogitationes aperire non verentibus, dabat vnicuique conueniens malo medicamentum. Quæ quidem experientia & prudentia & egregia diſcernendi ſciẽtia apud ſe collegerat, adeò vt in eo propemodùm impleretur illud diuini Hieremiæ: Probatorẽ te dedi populi mei: & dum tu ꝓbas, cognoſces viam eorũ.

Certè ſæpè etiam admonebat paternè, & cõmuniter cum eis diſſerebat, dicẽs oportere quidem eos, qui mundo renunciant & ijs quæ ad mundum pertinent, vbiquè curam gerere obedientiæ & humilitatis, & propriam non ſequi voluntatem, & in votis ſemper habere mortem: & ſupplicium quidem perhorreſcere, regnum autem cælorum deſiderare: & ſe omni tempore dédere laboribus, manuumque artificio & operationi: & maximè quidem, ſi is eſt iuuenis, & cuius appetitio & impetus moueatur ab ætate. Tunc enim oportet præter aliam eius cuſtodiam, corpus quoquè exercere multa afflictione, vt pareat rationi, & feruor flacceſcat iuuentutis: & vt Pauli imitatores, & diuinarum eius legum ſimus adimpletores, non ocij crimen ſolummodò vitantes: ſiquidem ne alimento quidem eum dignum iudicat, qui eſt adeò hebes & negligens. Ocioſus enim, inquit, nè comedat quidem: ſed eaſdem quoquè, quas ille, manus habentes. Manus enim, inquit, hæ mihi ſuppeditârunt, & ijs qui erant mecum. Eſt enim abſurdum, homines quidem, qui in mundo verſantur, vxorem & filios & totam familiam alere labore ſuarum manuum, & annuum ab eis ſolui tributum: quinetiam ſuorum quoquè laborum Deo dare primiſias, & benefacere pro viribus: nos autem ne alios quidem impertiri fructu noſtrarum manuum.

Monachis q́ ſectanda.

2. Theſ. 3. Act. 20.

Porrò autem hæc quoquè ex illius præceptis digna ſunt, q̃ mandentur memoriæ. Suadebat enim honeſtum amplecti ſilentium in templo Domini, & in ſynaxi fratrum nihil

In tẽplo nõ loquẽdum.

nihil omninò loqui, cùm ſacra peraguntur myſteria: ſed nec in cœnaculo ad cœnam collectis fratribus, linguam laxare, ſed in vtriſq; manere in eodem ſilentio. Ei autem diſplicebat, quòd nonnulli ex fratribus, & maximè iuuenes, reliquis maius & publicum oſtenderent ieiunium, & communem ſoluerent fratrum regulam, ſuam ſequendo voluntatem & legem. Neque enim ille bonum tuba cani, neque apertum eſſe ad publicum, ſed quammaximè fieri poterat, latére volebat. Et ideò dicebat eã eſſe optimam abſtinentiam, quæ p̃uenit ſatietatem, & indigentibus adhuc nobis, reprimit alimentũ: quod quidẽ eſt ꝓpemodùm minus alimenti ſumere, quàm ſit opùs. Clàm aũt reſiſtere carnis affectionibus, eſſe verò armis monachorũ omni ex parte ſecurè communitum. ea autem ſunt, humanitas, moderatio, meditatio, diſcretio, & q̃ eſt ex Deo obedientia, & re vera virtus, q̃ Deũ imitatur. Atq; tali quidem à ſuauiſſima illa lingua fratres quotidiè fruebantur doctrina. Nobis aũt iam deincèps incipit pergere oratio ad res veteris Terebonis: q̃ omnes quidem, qui ſunt ſeniores ex Patribus, mihi narrârũt: accuratiùs autem ille Terebon, qui fuit nepos huius veteris Terebonis, & præfuit tribui apud Saracenos, & in eis maximum nomen reliquit ad claritatem. Oportet autem ab alto ordiri principium narrationis, vt ſic faciliùs poſſit à nobis perſpici oratio. Arma monachorum.

Erat apud Perſas quidam Græcus, nomine Aſpebetus, qui fuerat dux tribûs Saracenorum. Cùm autem circa finem regis Iſdigerdis mota eſſet à Magis perſecutio aduersùs Chriſtianos, illi ducentes hoc ſibi eſſe magno ſtudio contendẽdum, vt omnes venarentur Chriſtianos, omnes quotquot erant tribuum apud ſe præfectos, quinetiam ipſum quoquè Aſpebetum, vt omnes vias diligenter cuſtodirent, conſtituunt, vt nullus Chriſtianus poſſet clanculùm confugere ad imperium Romanorum. Is itaque Aſpebetus, videns tantam in Chriſtianos incurſionem & inſaniam, & motus miſericordia eorum calamitatis, non ſolùm non prohibuit quô minùs fugerẽt, ſed eis quoquè manum præbuit adiutricem. Qua de cauſa accuſatus apud regem Iſdigerdem, & illius veritus crudelitatem, acceptis protinùs ſuis facultatibus, cognationeque & puero Terebone, transfugit ad Romanos. Quos cùm accepiſſet Anatolius, (is enim tũc erat vnus ex præfectis Oriẽtis) eum collocat in Arabia, & quæ illic Romanis ſuberat, Saracenorum præfecturam tradit in manus Aſpebeto: ſic apertè oſtendens ſynceram & omnis doli expertem fuiſſe eius acceptiõem. Cùm is ergò ſic ad Romanos acceſſiſſet, eius quidem filius Terebon, cùm eſſet adhuc impubes, atque adeò verè puer, percuſſus erat flagello dæmonis, vt qui dexterã partem corporis ex dimidio haberet ſiccam mortuæque ſimilem, & quæ minimè operari poterat. Hoc autẽ ei ità ſe habebat à capite vſque ad pedes, adeò vt cùm pater magnam partem facultatum cõſumpſiſſet in medicos, Terebon ex arte illorum nullum acceperit adiumentum. Chriſtianorũ pſecutio apud Perſas.

Poſtquàm verò migrârũt in Arabiam, videt puer in ſomnis aliquid: & ad viſionem expergefactus, eam patri narrat. Ille autem cùm ſtatim puerum accepiſſet, & multos ex ijs, qui eius imperio parebant, barbaris, venit ad ſpelũcam huius Euthymij & Theoctiſti. Nam vt eò veniret, præcipiebat quæ ei apparuerat viſio. Atque fratres quidem cùm tantam vidiſſent multitudinem, inuaſit animi angor & metus: neque ſciebant, quidnam ſe fieret. Sed beatus Theoctiſtus cùm illum timorem eieciſſet ex animo, audenti animo accedit ad barbaros, & rogat, cuiuſnam reï opùs eos huc adduxiſſet. Illi autem, Venimus, dixerunt, ad videndum Euthymium. Beatus verò Theoctiſtus, At ille, inquit, nunc quieſcit & ſilet, & neque vſque ad ſabbatum venit in alicuius conſpectum, neque ad colloquium cum aliquo. Tunc Aſpebetus manus accipiens, oſtendit ei filium, qui erat ſemiaridus, & cuius pars dextera erat velutì mortua. Deindè etiam filio annuit ſupercilijs. Ille autem incipiens, rem omnem narrat ordine: Viſione Terebon iubetur ire ad Euthymiũ.

Cùm ego, inquit, in Perſide hanc plagam accepiſſem, multis & medicinæ & magicæ artibus contritus, nihil ampliùs ex ijs fructûs percepi, niſi quòd eas ſolùm damnaui, & in illis nequaquàm poſſim magnam habere fiduciam. Deindè poſtquàm in hanc Arabum venimus regiõem, hîc quoquè rursùs cum priori luctabar calamitate, & malis vexabar ſimilibus. noctù aũt apud me aliquandò cogitans, & conſiderans an vſquã ab hoc morbo aliquam inuenirem liberationem: quoniam ab ijs, qui erãt apud nos, nullam videbam mali curationem: ipſe ſic mecũ colloquebar: O Terebon, vbì nunc ſunt, quæ apud Græcos & Perſas feruntur medicinæ artes & magicæ, & quæ ſunt in

his nugæ, & quæ earum vulgò iactatur vtilitas? Vbì ſunt autem præſtigiæ aſtrologorum & fabulæ noſtrarum ſuperſtitionum,& inutiles inuocationes? Sūt omnia re vera fraudes & riſus manifeſtus:quę nihil,inquam,poſſunt efficere abſque vniuerſorum opifice & Domino. Cùm hæc ergò apud me dixiſſem & diſſeruiſſem,Deū rogaui vehementiſſimè, & ab eo petij à morbo liberationem, & me ei viciſsim eſſe relaturum vitæ mutationem,& me Chriſtianum futurum ſum pollicitus.

Viſio Terebonis.

Intereà autē dum hęc fierent, & Deo hoc modo eſſem ſupplex,paulatìm in ſomnū deductus,mihi videbar videre quendam monachum, cui barba propendebat hiſpida, quique iam ſeneſcebat,& canîs erat conſperſus,me rogantem quiſnam eſſet morbus, & ſciſcitantem quidnam mali nobis incubuiſſet. Cùm ego autem ei morbum oſtendiſſem,ille, Implebiſne, inquit, quæcunque Deo es pollicitus? Deindè cùm ego rurſùs promiſiſſem,me prompto & alacri animo omnia impleturum: Ego ſum, inquit, Euthymius, qui ad Orientalem ſolitudinem habito in torrente, qui eſt propè viam, quæ tendit verſùs Hiericho, decem millibus diſtans Hieroſolymis. Si vis ergò inuenire mali ſolutionem,veni ad me,& te Deus per nos ſanabit. Hæc cùm in ſomnis vidiſſem,& eſſem excitatus, Patri ſtatìm narraui. & ecce omnibus poſtpoſitis, vt iuſſit viſio,huc nunc venimus:teque valdè & enixè rogamus, vt nobis oſtēdas eum,qui per viſionem nobis fuit indicatus,verè diuinum & admirabilem medicum.

Hæc cùm beatus audijſſet Theoctiſtus, & viſionem vt apertum Dei gratiæ indicium eſſet admiratus,Euthymio interrumpit quietem ac ſilentium, & ei omnia recenſet ordine: pueri morbum, egeſtatem eius, qui illum eſſet curaturus, eius promiſſa, quæ fecit communi Domino,ſomnum illum, viſionem quæ apparuit: & vt ſemel dicam, narrat ſingula. Ipſe autem cùm ſibi quoquè perſuaſiſſet eam rem diuino quodam geri conſilio,ſtatìm deſcendit ad barbaros:cumque vehementer orâſſet pro puero,& ei figuram crucis impoſuiſſet, non aliquo opùs habuit tempore, neque vt in

Oratione & ſigno crucis ſanatur Tebon.

oratione diutiùs perſeueraret: ſed eum valētem & omninò ſanum ſtatìm efficit. Stupent barbari id quod factum fuerat,& citiùs quàm eius,qui laborabat,corpus,eorum quoquè curantur animæ: vel potiùs animæ ſanitatem communiter accipiunt,& fiunt ſtatìm fideles. Quocircà proni humì cadētes,rogant illam ſanctam animam,vt Chriſti obſignentur ſignaculo,& partem Chriſtianorum conſequantur & nomen.

Non erat omninò viri pij & Deum amantis, cunctari in rebus huiuſmodi. Neque ergò fuit Euthymio in his rebus vlla cunctatio. Sed cùm vidiſſet eos corde potiùs quam ore ſacrum baptiſma poſtulantes, iubet paruam piſcinam fieri in quodam angulo ſpeluncæ:quę quidem conſiſtit vſque in hodiernum diem. Cumque dixiſſet preces,quæ dici conſueuerunt,& quæ lex in his poſtulat,feciſſet omnia,primùm quidem

Barbari baptizantur.

baptizat Aſpeberum,eum Petrum nominans. Deincèps autem Marin,fratrem vxoris Aſpebeti,ambos claros genere, & inſignes diuitijs, vel diuitias potiùs ornantes prudentia & virtute,vel potiùs ipſis diuitijs vtentes pro cauſa & inſtrumento exercendę virtutis. Deindè autem Terebonem,& poſt ipſum reliquos. Quos cùm quadraginta dies apud ſe detinuiſſet, & monuiſſet, pietatemque ac religionem accuratè docuiſſet & omnibus modis ea firma ac ſtabilia reddidiſſet, quæ pertinent ad ſalutem, eos dimittit in pace: ſed non ampliùs Agarenos,nec Iſmaëlitas: ſed à Sarra oriūdos,& certos hæredes promiſſionis per diuinum baptiſmum. Maris autem,qui fuit Terebonis auunculus, non ampliùs voluit retrò adſpicere,neque ampliùs omninò ſuſtinuit diſcedere à monaſterio. Sed cùm ei omnes conſecrâſſet facultates,& parui feciſſet quęcunque ſunt in mundo,nec generoſo & excelſo animo dignum eſſe duxiſſet deſiderium,quod in ea confertur,ſoli Deo adhæret,& per totam vitam ſub eo viuere ſtatuit, magno duce & præceptore vtens.

Multi curātur ægri.

Cùm autem miraculum eſſet diſperſum per multas partes ſolitudinis, multi, qui morbis laborabant & ægritudinibus, ad diuinum Euthymium vndiquaquè confluebant: & ſic ſine mercede, promptamque ac facilem colligentes curationem, læti reuertebantur. Quamobrem ſic breuì per totam clarus euaſit ſolitudinem, vt nec eius quidem nomen tota caperet Palæſtina: ſed tranſiret etiam ad eas, quæ erant circumcircà, Præfecturas,& in eis valdè celebraretur. Quod alij quidem fortaſsè fuiſſet voluptati: Euthymio autem valdè veniebat in mentem ſuccenſere & ægrè ferre: non ſolùm quòd humanam auerſaretur gloriam,ſed etiam quòd prioris meminiſſet quietis

& ſi-

& ſilentij, & quemadmodùm in eo eſſet indiuulſus, & ab omni tumultu alienus. Et ideò ſtatuit ad Ruban ſecedere clanculùm. Sed diuinus Theoctiſtus cùm eius rei, quã cogitabat, ſenſum neſcio quomodò accepiſſet, & hoc fratribus ſignificâſſet, & omnes congregat, & preces adhibet communes & vehementes, vt miſereatur eorum orbitatis: & non ſic deſpiciat gregem, quem ipſe conſtituit, qui poſt eius receſſum erat miſerè dilacerandus à communi hoſte omnium. Hæc dixit, & perſuaſit, nè in præſentia diſcederet, nec eos relinqueret.

Sed cùm poſteà eum vehemẽtiùs inuaſiſſet amor quietis & ſilentij, nec ſciret quid ageret, quodam ſecum aſſumpto, cui nomen quidẽ erat Domitianus, qui erat quidem genere Melitenus, virtutis autem amator non negligens: vnà cum eo egreditur, cùm id nemo ſenſiſſet, & in ſolitudinem Rubæ, quæ vergit ad Auſtrum, venit iuxta mare mortuum: & deindè in altum quendam montem & remotũ ab alijs montibus aſcendit, qui appellatur Marda, transmigrans in montes ſicut paſſer, vt ait diuinus Dauid, & arcus fugiens peccatorum. Quo quidem in monte cùm inueniſſet puteum, & humi iacta ædificia, templumque excitâſſet & erexiſſet altare, quæ quidem adhuc ſtant in hodiernum diem, in eo quidem verſatur aliquo tempore, ea quæ ſunt corpori neceſſaria ex ijs, quę ſunt illic, herbis comparans, & tanquàm menſa ſplendida eis vtens. Deindè cùm eum quædam ſubijſſet cogitatio ingrediẽdi in ſolitudinem Ziphon, quæ eſt prope vicum Ariſtobuliadem, ad videndum, inquam, illas ſpeluncas, quæ olim Dauid acceperunt, cùm eum perſequeretur Saul, ei parer: cumque veniſſet, & locus ei placuiſſet, illic cõſtruxit monaſterium. Cauſam autem prętermittere, quæ fuit conſtruendi eius monaſterij, damnum fuerit pijs. Fugit in aliam eremũ. Pſal. 10. 1. Reg. 26.

Cuiuſdam in vico Ariſtobuliade grauiter laborabat filius, & à malo vexabatur ſpiritu. Cùm ſic autem laboraret, & ab immani vexaretur dęmone, Euthymij nomẽ clara voce clamabat. Clamabat verò per ſe, non ſua ſponte, ſed is, qui tyrannidem in eum exercebat, apertè cogebatur. Videntes ergò parentes, & qui ad eum genere attinebant, eum ſic ſemper in lingua habere nomen Euthymij, & maximè quãdò ille execrandus eum inuaderet vehementiùs, quiſnam eſſet hic Euthymius obeuntes interrogabant, & quemadmodùm de eo aliquid ſcirent, maximè erant ſoliciti. Cùm in illo autem inquirendo non multùm laborâſſent (illius enim fama & nomine iam plenus erat orbis terrarum) audiunt eſſe inter Parabarichos & Ariſtobuliadem. Accipientes itaque puerum, ad eum ſtatim iuerunt. Vbi autem procùl adhuc procedentibus ille adoleſcenti euadit manifeſtus, cùm velutì præſenſiſſet is, qui in eo habitabat ſpiritus, boni ſpiritûs operationem qui inhabitabat in Euthymio, fugam ſpectauit: non ſecùs atquè timidi & puſilli animi hoſtes, qui nec adhuc quidem ad eos accedentes armatos expectant milites, ſed excedunt antequàm manus conſerant. Adoleſcentem itaque cùm repentè torſiſſet & diſcerpſiſſet, euanuit. Oportebat enim malum malè facere, & furioſum & conturbatum ſuum diſceſſum oſtẽdere. Poſtquàm autem ille receſſiſſet, cernebatur homo modeſtus & ſanę mentis: alterius, nõ illius, eſſe ſignificans eam, quæ præceſſerat, tempeſtatem & graues fluctus. Dæmon fugit ex obſeſſa.

Cùm breuì autem miraculum totam peruaſiſſet ſolitudinem, ex ipſa Ariſtobuliade & ijs, qui circuncircà erant, vicis ad eum frequentes concurrunt, & ei monaſterium conſtruunt: in quo etiam multi pij ac religioſi ſtatuerunt permanere, Deo deſupèr eis ſuppeditante ea, quæ erant ad corporis vſum neceſſaria. Non ſolùm autem eæ feræ, quæ percipiuntur intelligentia, ſpiritus, inquam, maligni, ità erant ei ſubiecti: ſed etiam cum his ſenſilibus, tam quæ ſunt carniuora, quàm quæ venenata, in ſolitudinibus conuerſans, & cum eis habens conſuetudinem, nullas vnquàm ab vllis ſenſit inſidias, neque damnum vllum accepit. Neque verò his non eſſe credẽdum exiſtimet aliquis, qui ſciuerit quàm ſit res inexpugnabilis virtus boni ſpiritûs, & quæ poteſt omnia facilè facere miracula. Ei quod dico, fert teſtimonium mare, quod virga ſcinditur, & ſol, qui ſolo iuſſu ſiſtitur, & nè vlteriùs progrediatur arcetur: ignis, qui in rorem conuertitur, & quæcunque alia præter opinionem facta ſunt miracula. Cum feris degit illęſus. Exod. 14. Ioſue 10.

Fit autem aliud quoquè in ea Ziphon ſolitudine, dignum & mente eius, qui fecit, Euthymij, & perfecta pietate. Nam cùm inueniſſet quoſdam, qui Manetis laborabant inſania, & ſuį morbi ſemper aliquam faciebant acceſſionem: quòd nullus accederet, qui eſſet ad morbum curandum idoneus: cùm ſe dediſſet viſitationi eorum, qui tam

Manichæos conuertit. malè laborabant, & ſe eis aptiſſimum præbuiſſet medicum : tanto eos aggreſſus eſt artificio, & vt à morbo diſcederent, idem eſt autem dicere hæreſi, veriſſimè effecit, vt illius quoquè Patrem Manetem apertè abdicarent, & claro ſubijcerent anathemati, & fierent ipſi pars Apoſtolicæ & orthodoxæ fidei. Poſtquàm autem hìc quoquè rursùs multos vidit confluentes, (ipſa enim ſolitudo erat circuncircà ſeptá vicis; & qui erat apud ipſum theſaurus, vocabat amatores harum ſpiritalium & cæleſtium diuitiarum) rursùs accipiens ſuum diſcipulum Domitianum, reuertitur ad fratres & beatum Theoctiſtum. quod quidem non minùs eorum deſiderabatur oculis, quàm aqua æſtate ijs, qui magna ſiti laborant. Cùm autem fuiſſet in quodam loco, qui eſt ad tertium lapidem remotus à cœnobio, & inueniſſet eum rectè ſe habere, ſiue loci ſpectetur natura & poſitura, ſiue temperies, vt qui iucundiſſimo & ſereniſſimo aëre perſpiretur, & ſit omni ex parte quietus & tranquillus : cum diſcipulo illic paruam ingreſſus eſt ſpeluncam, & in ea eſt verſatus.

Cùm diuinus autem Theoctiſtus illius didiciſſet aduentum, non ſe ampliùs continere potuit : ſed ad eum proficiſcitur, à vehementi motus deſiderio. Cùm verò lubenter & vidiſſet & viſus eſſet, & ſpiritaliter eum eſſet complexus, nolebat ab eo diſiungi, amoris ineuitabilibus alligatus vinculis, & à non fallacibus Euthymij Sirenibus adſtrictus. Rogabat ergò, vt ad cœnobium & fratres deſcenderet, & communem cum eis vitam ageret, & communiter ſe exerceret. Ille autem cùm quietis & ſilentij magno amore teneretur, in hoc quidem non annuit Theoctiſto : ſed pollicitus eſt ſe ſingulis Dominicis ad eum acceſſurum, & ſe quoquè ſynaxi adfuturum.

*Aſpebeto, Cùm autem eius aduentus neſcio quomodò fuiſſet ſignificatus * Aſpebeſto, qui fuit poſteà cognominatus Petrus, licebat ſtatim videre congregatam Agarenorum multitudinem. Nam cùm ille multos eorum ex omni genere & omni ętate congregâſſet, vt qui ipſe primus bonum guſtâſſet, & ſtuderet vt illi quoquè eſſent participes dulcedinis, accędit ad Euthymium. Ille autem, quòd eos adduxiſſet valdè lætatus, cùm & hilaribus eos vidiſſet oculis, & eis de more benè eſſet precatus, adducit ad fratres

Agareni baptizantur. & monaſterium. Deindè cùm eos illic baptizâſſet & inſtituiſſet, & ex illo tempore ſeptem dies cum eis eſſet verſatus, cum multis habitare non ſibi ampliùs ducebat tolerabile : ſed quietis & ſilentij, ſicut diximus, magno captus deſiderio, ad conſuetam rursùs redit ſolitudinem.

Cùm ergò Petrus eum vidiſſet & domo carentem, & inopem ſedentem in ſolitudine, pro maximis beneficijs mediocrem vtiquè referens gratiam, ædificatoribus magna mercede accerſitis, magnam ciſternam, & quæ duo habebat oſtia, fodit in horto, quæ in hodiernum vſquè diem foſſa remanet : & panis faciendi officinam apud ciſternam ædificat, & tres cellas conſtruit Euthymio. Inter eas autem excitat etiam oratorium, adeò vt nullius eorum, quæ ad vſum pertinebant, egeret Euthymius. Agarenorum verò multitudo, quæ, vt priùs dixi, fuit ab ipſo baptizata, ſuauiſſimum fluentum ſemper bibere deſiderans, quod quidem apertè erat lingua Euthymij, non ampliùs ne minimùm quidem ab eo diſcedere ſuſtinebat : ſed vehementer contendebat, vt apud ipſum maneret, & delicias & aquam vitæ, nempè eius perciperet orationes. Ille autem ſibi conſeruans indiuulſum bonum quietis & ſilentij, eos quidem non ſinit hìc verſari : ſed cùm eos aliò duxiſſet, & eis templum & tabernacula circunſcripſiſſet, (eſt autem locus inter duo monaſteria) iubet vt ea extruant, prout ſe habet deſcriptionis figura & magnitudo, & in eis habitent. Quo quidem in loco cùm ſibi & domos ædificâſſent, & in eis deincèps perſeuerâſſent, aſſiduè magnus ventitabat Euthymius, & quemadmodùm ſe haberent, ſemper viſebat. Sciebat enim, quantum ex eo lucrifaceret : nec priùs deſtitit hoc facere, donèc illorum animas purgauit & exercuit, & effecit vt presbytero ſubeſſent & diaconis. Quamobrem illic lubenter manſerunt non ij ſoli, qui fuerunt priores baptizati : ſed etiam multi alij ex ijs, qui quotidiè ad eum veniebant & baptizabantur.

Cùm ergò vſqueadeò multiplicarentur filij Agar, & ad veram traducerentur nobilitatem. & in diuerſas excreſcerent copias, mittit diuinus Euthymius ad Iuuenalem Patriarcham Hieroſolymitanum, poſtulans vt eis ordinaretur Epiſcopus. Ille verò

Petrus fit epiſcopus Agarenorum. mittit ad eum Petrum patrem Terebonis, vt qui eſſet idoneus præeſſe animabus, & deducere ad ſalutem. Petrus ergò ſic quidem primus ordinatur epiſcopus copiarum, quæ

quæ erant in Palæſtina. Saracenorum autem multitudo, non ſecùs àc fluuiorum fluenta, affluebat perpetuò: & q nunc accedebant, adijciebantur prioribus: & ij omnes ſignati baptiſmi ſignaculo, connumerabantur cum grege Chriſtianorum. Sed de his quidem ea, quæ dicta ſunt, ſufficiunt. Nobis autem deincèps eò cõferenda eſt oratio, vndè ad hæc dicenda digreſſi ſumus.

Non habebat magnus Euthymius in animo, nec cœnobium, nec omninò Lauram in illo loco conſtruere. Proptereà quandò aliqui ad eum venerant, ſiue mundo renunciantes, ſiue aliqua afferentes, quæ ad vſum corporis eſſent neceſſaria, ab eo rurſùs tranſmittebantur ad beatum Theoctiſtum. Cùm autem iam ſupernè diuina ſapienter ſtatueret prouidentia, vt hæc habitaretur ſolitudo: vt quæ pulchrè ſciret id, quod erat futurum: nempè quòd ea res eſſet futura multis cauſa ſalutis: ad eum accedunt quidam numero tres, fratres ſecundùm carnem: qui germina quidem erant Cappadociæ, educati autem in Syria, & in virtute & doctrina ſe illic exercuerant, Coſmas, Chryſippus, & Gabrielius. Is autem faciens vt conſueuerat, nec eos etiam admiſit, & ętatem cauſans iuuenilem. & mutuum naturę deſiderium, quod etiam nouit vtplurimùm labefactare conſtantiam exercitationis, & maximè, quòd adhuc eſſet Gabrielius adoleſcens & imberbis. Eos ergò his de cauſis nolebat omninò admittere. Ea autem nocte venit ad eum in ſomnis aliquis, mandans vt & fratres exciperet: Sunt enim, inquit, ab ipſo DEO miſſi: & vt deincèps eſſet paratus accipere quemlibet accedentem & volentem. Manè ergò cùm pulchram illam accepiſſet fraternitatem & cognationem, vt ei iuſſerat viſio, dicit Coſmæ: is enim erat primus ætate inter fratres: Sic ego quidem feci, vt mihi à Deo iuſſum fuerat, & vos hìc inroduxi. Nunc autem par eſt, vt tu iuniorem ex fratribus Gabrielium intrà cellam contineas, & nequaquàm ei exire permittas. Eſt enim res valdè periculoſa & inſidioſa aliorum oculis muliebris adſpectus, qui eſt adeò leuis & politus. Deindè nonnulla quoquè ei aperuit ex ijs, quæ erant euentura. Non arbitror, dicens, te longo tempore hìc vitam acturum: ſed tibi propedièm committetur præfectura eccleſię, quæ eſt Scythopoli. Sed hæc quidem facta ſunt propter eorum ſuſceptionem. *Tres fratres veniunt ad Euthymiũ, & fiunt monachi.*

Poſt eos autem ſeipſum permiſit omnibus ingredi volentibus, & erat ad excipiendum deincèps paratiſſimus. Nam excipit quidem quendam Domnum, ex Antiochena quidem ciuitate profectum, patruelem verò Iohannis, qui illi præerat eccleſiæ. Suſcipit aũt tres quoquè alios, fratres genere, patria Melitenos, conſobrinos illius Synodij, qui cum Acacio nutrièrat Euthymium. Erãt aũt eis nomina, Stephanus, Andreas, & Gaianus. Poſt eos verò Iohãnem quoquè ex Raitho Preſbyterum, & Anatoliũ, & Thalaſſium. Deincèps aũt Cyrionem quoquè quẽdam ex Tiberiade, qui ipſe quoquè erat Preſbyter templi, quod Scythopoli martyri poſitum eſt Baſilio. Cùm eos ergò ſuſcepiſſet, Petrum adhortatur Epiſcopum, vt eis paruas quaſdam cellas conſtruat, & eis templum ſcitè adornet: & ſic breuì illic Lauram conſtituit, quę ea, quæ eſt in Pharam, nihilo erat inferior. Deindè verò ipſe quoquè Iuuenalis Patriarcha, cùm ſanctum Paſſarionem, qui tũc erat Chorepiſcopus, & Heſychium accepiſſet Preſbyterũ, accedit ad Laurã, & templũ, quod eſt illic, dedicat, cùm natus eſſet Euthymius duos & quinquaginta annos. Diaconos quoquè ordinat Domitianũ & Domnum, cùm iam in preſbyterorum ſortẽ relati eſſent Iohannes & Cyrion. Propter hæc magnus gaudebat Euthymius, & animi tranquillitate plenam habebat animam: & maximè quòd Paſſarionem cum Patriarcha, & diuinũ Heſychium, qui in reliquo eorũ, qui ſe exercebant, choro erant inſignes, in Laura degentes cerneret. Sed ſanctus quidem Paſſarion, cùm nondùm ſeptimum menſem ab illo tempore tranſegiſſet, è viuis excedit in profunda ſenectute. *Item cõplures alij.* *Templum dedicatur.*

Cùm hic autem magnus & admirabilis Euthymius, & qui cum eo erant fratres, in illa Laura premerentur magna rerum neceſſariarum inopia, Dei prouidentia non abiecit curam ſuorum: & manus, quæ aperitur & implet omne animal benedictione, admirabili cura tunc quoquè aperta eſt. Accidit enim, vt multitudo Armeniorum, q̃ nõ erat pauciorum quàm quadringentorum numero, ad Iordanem à ſancta ciuitate deſcendens, dextera de via declinaret, perindè àc aliquo eis iter præeunte, & ad Lauram illam accederet: hoc, vt arbitror, ſapienter diſpenſante & adminiſtrante prouidentia, vt magna illius Patris virtus adhuc clarior euaderet. Quos cùm magnus ille *Pſal. 144.*

illuc vidiſſet diuertiſſe,vt ſe à labore itineris aliquantiſpèr recrearent,vocat Domitianum,cui ab eo fuerat credita illius Lauræ diſpenſatio, & iubet vt eis menſam apponat. Cùm is autem proferret egeſtatem,& reſpondiſſet ſe ne vnius quidem diei fratrum habere alimentum,ille eo fretus, qui viduæ copioſum ſuppeditauit nutrimentum propter abundantiam bonæ eius voluntatis, iubet Domitianum ire ad arcam panariam. Scies enim, inquit,quid ſibi quidem volunt humanæ cogitationes,quid autem diuina poſſit gratia diſpenſare ac prouidere præter opinionem. Ille verò cùm ſtatìm ceſſiſſet & acceſſiſſet (ô inexplicabilia tua Chriſte miracula) inuenit diuina quadam & ſapiente prouidentia domum pane adeò plenam,vt nè facilè quidem eſſet parùm aperire oſtium, vt quod prohiberetur propter eam,quæ intùs erat, multitudinem.

3.Reg.17.

Panes diuinitùs aucti.

Cùm ergò alios quoquè fratres vocâſſet,& vnà cum eis oſtium euertiſſet, videt ea quæ erant intùs, nempè quandam, quæ narrari non poteſt, panum multitudinem, & magnam quoquè vini & olei copiam,& omninò conuenientem Euthymij egregiè in dando beneficentiæ.Hæc cùm vidiſſet Domitianus, & coniecisset id eſſe diuinæ gratiæ operationem,procidit ad pedes magni Euthymij,petens ab eo veniam,ſordeſque & parcitatem vehementi rependens pœnitētia. Ille autem cùm Domitiano beneuolam & mentem & manum porrexiſſet, ô fili,inquit, Qui ſeminat in benedictionibus, in benedictionibus quoquè metet. Qui itaque accedentibus commune tectum præbent & ſalem, imprudentes ſibi potiùs comparant copioſam ſuppeditationem:vt qui non tantum dent,quantum accipiunt. Quod quidem à vobis quoquè eſt ſeruãdum, ô fratres,ſi Deo eſtis gratificaturi,& rerum neceſſariarũ vobis benignè ſuppeditatam copiam conſecuturi. Hinc conſtitit bonorum,vt dicitur,cumulus: cœpitque proſpera & felix eſſe Laura,& eius amplificari multitudo : & deductus eſt fratrum numerus ad quinquaginta & vnicuique eorum fuit ædificata cella, & quotidiè ſacra peragebãtur myſteria.

2.Cor.9.

Cùm autem animo agitaret is,cui credita fuerat diſpenſatio,tantæ fratrum multitudini magno quoquè opus fore miniſterio. Lauræ quoquè mulos parauit. Erat autem quidam in ea,genere Aſianus, nomine Auxentius, qui erat aptus ad ſeruiendum mulis. Is cùm ab hoc Oeconomo rogaretur,vt hoc ſubiret miniſterium,differebat & non obediebat. Cùm res verò eſſet neceſſaria & vtilis, Iohannem quoquè ſecùm accipiens & Cyrionem presbyteros Oeconomus, rursùs rogabat cum eis Auxentium. Cùm autem ſic quoquè minimè audiret, & iam aduenisset ſabbatum, quo tempore licebat magnum conuenire Euthymium,omnia de Auxentio ei refert Oeconomus. Et ille quidem fratrem ſtatìm accerſit : ſuadet autem vt obediat, & nè ſit vſqueadeò contumax & inobediens,& propriam ſequens voluntatem, & quod eſt communiter fratribus vtile, recuſans miniſterium. Cùm is autem nec adhortationem,neq; talem eius adſpectum eſſet reueritus, ſed ſic quoquè apertè recuſaret, & quem non prætextum afferret, vt ſolam voluntatem in ſua eſſe poteſtate oſtenderet : & nunc quidem cauſaretur,ſe eſſe alienigenam,nec peritum ſermonis illius regionis : Nunc autē carnis inſidias & varias maligni artes: nè ſi fortè,inquit,me à veſtris oculis remotum inuenerit,ſupplantet,& exerceat ſuæ opus malitiæ : & præterea, nè aſſuefactus curis & tumultibus,permaneam decæterò diſcrepans & alienus à quiete & animi tranquillitate. Cùm hęc diceret,& animæ damnum,vt quod ad mouẽdum ſatis eſſet,proferret: magnus rursùs Euthymius,Sed Deum,inquit,rogabimus ô fili,vt propter tuam obedientiam à nullo ex ijs,quæ lędunt,capi poſſis. Eius enim vox eſt : Non veni miniſtrari,ſed miniſtrare. &,Non facio volũtatem meam, ſed eius, qui miſit me, Patris.

Matt.20.
Ioan.5.

Cùm ex his autem adhuc magìs irritaretur Auxentius,& nequaquàm cederet,grauiùs in eum inuehens diuinus Euthymius,Nos quidem,ô fili,inqt,quod tibi ipſi quoquè eſſe conducibile videbatur,conſuluimus:tu autem in eadem manens inobedientia,mox ſcies,quiſnam ſit fructus inobedientiæ. Eorum, quæ dicta ſunt,nondùm finem fecerat,& agitationem motumque corporis neſcio vndenàm paſſus Auxentius, miſer in terram decidit,ſolis dignus lachymis propter calamitatem. Qui verò aderãt ex fratribus, fractis eorum animis ex eo, quòd is eſſet tam miſerè affectus, rogabant Euthymium,ſupplicabant, obſecrabãt, vt iacenti opem ferret,& qui ſatis graues pœnas luerat inobedientiæ. Is autem,vt erga adeò contumacem & inobedientē eis obediret,

Pœna inobedientis monachi.

diret, præſtò fuit: & cùm ſuis accepiſſet manibus, adhuc tremebundum facit ſurgere Auxentium, & pēdentem pœnas per omnia ferè membra corporis. Deindè cùm etiam veluti quoddam medicamentum crucis ſignum ei immiſiſſet, ſoluit hominem ab ea affectione, & eum reddit ſanum protinùs. Cùm itaquè ad ſe rediſſet Auxentius, & ei in mentem veniſſet inobedientia, & affectionem quoquè intellexiſſet, quæ ei incubuerat, & non ignorâſſet id eſſe opus ſolius inobediētiæ, maiores luebat pœnas à conſcientia, & eum vehemens quædam ſubijt pœnitentia: certè ad pedes quoquè procidit Euthymij, partìm quidem petens veniam eorum, quæ fecerat, partìm autem in futurum ſecuritatem. Cùm is verò ei ſtatìm ignouiſſet (Nam qui vix tandèm ad iram conuerſus fuerat animus, quemadmodùm non erat promptè curſurus ad commiſerationem, & ei in futurum cauturus per orationem?) ille lubēter promptoque & alacri animo ſuſcipit mulorum miniſterium. Itá diſciplina Domini, vt dicam cum diuina ſcriptura, & aures aperit, & planè adijcit intelligētiam: & q deliquerat, priuſquàm deprimeretur humiliſque redderetur, inobediētia, poſt humilitatem & diſciplinā acceptam, cognitus fuit promptus ac paratus ad obedientiam. Crucis ſigno ſanat. Eſa. 28.

Hæc mihi narrauit Cyriacus Anachoreta: ille, inquam, Cyriacus, qui ab ineunte quidem ætate tonſus fuerat in cœnobio Euthymij: poſtquàm autem cum eius ſucceſſoribus ſatis longo tēpore eſſet verſatus, & ab eis omnem eius exercitionē & vniuerſum eius vitæ inſtitutum accuratè didiciſſet, poſteà in Laura veteris Sucæ ſeptuaginta ferè totis annis ſe exercuit, omni virtute & honeſtæ vitæ rectè factis illuſtris. Illud autem ipſe quoquè mihi narrauit, quòd duo quidam ex fratribus, Maro & Clematius, aſperam illam & difficilem in Laura agendo vitam defeſſi, inter ſe conuenerūt, vt illinc clanculùm effugerent, & ſe noctù furtim ſubriperent. Hæc* illic quidem inter ſe loquebantur, & apud ſe cogitabant. Sed qui ſecreta aperit, & ijs, qui ſunt ſibi dedicati, dicit per Eſaiam: Non erit tibi ampliùs ſol in lucem diei, neque ortus lunæ illuminabit tibi noctem: ſed erit tibi Dominus lux æterna: ipſe hoc quoquè ſuo aperit famulo. Sic autem facit. Silenti enim ac quieſcenti aliquandò huic magno & admirabili Euthymio, viſus eſt malignus, Maroni & Clematio, tanquàm ſancti oculis ſubiectis, frænum inijcere, & eos in laqueum trahere grauiſſimū. Is verò cùm ſtatìm conieciſſet inſidias, accerſit fratres Maronem & Clematium, eis ſuadens, admonens, rogans, docens, diſſerens, prolixam orationem habens de tolerantia, & quòd vbiquè opùs ſit diligenti cuſtodia & cautione. Deindè eis etiam Adæ & Iobi exemplum adducens: ex quibus alter quidem in paradiſo præceptum non ſeruauit, alter verò omne genus virtutis oſtendit in ſterquilinio. Neque hæc prætermittens, quòd oportet monachum non admittere cogitationes, quæ à maligno ſuggeruntur: ſiue ille triſtitiam, ſiue odium, ſiue iniuſtitiam, ſiue in alium locum migrationem ſubijciat: & nec ab initio ei omninò animum adhibere, ſed ea tota manu repellere & reijcere, nè fortè nos imprudētes per inſidias ſupplantet, & in caſum præcipitet lachrymabilem. Si quis autem hìc fortè non poſſit virtutem exercere, nè exiſtimet, ſi aliò tranſiuerit, id cuius ſtudio tenetur, alibì poſſe faciliùs & rectiùs gerere. Non enim ex loci natura, ſed ex libero noſtri animi inſtituto boni fit operatio. Contrà autem hoc eſt & periculoſum monachis, & quod eos poteſt reddere imbecillos & virtutum carētes fructibus. Nam nec planta quidem poteſt ferre fructus, quæ aſſiduè tranſplantatur. *illi Eſa. 60. Gen 3. Iob 2.

Ad maiorem verò fidem eorum, quæ dixerat, eis quoquè narrabat de quibuſdam ſenibus Aegyptijs. Dicebat ergò, fuiſſe quendam fratrem in Aegypto, qui in quodam reſidebat cœnobio. Is cùm ad iram aſſiduè moueretur, efferabatur & conturbabatur, acerbitateque & indignatione os eius implebatur. Cùm eum autem quædam ſubijſſet pœnitentia, quòd propter hāc iram & facilitatem ad perturbationem ſecum bellum gereret: & ſi quid boni iam antè acquiſijſſet, id quoquè perderet: ei perſuadet, vt recederet à cœnobio, & ſolus per ſe quietè viueret, vtpotè quòd ſolitudo ei multū conduceret ad trāquillitatem, & ad vacuitatem perturbationis. Exiſtimabat enim, ꝙ ſi nullus eſſet cui iraſceretur, & in quem vti poſſet indignatione, omninò ſenſìm extingueretur vehemens ille & qui citiſſimè accenditur ignis iracundię: futurusq; eſſet deincèps mitis & manſuetus, & tranquillitate omni plenus & quiete. Cùm ille autem hęc apud ſe eſſet raciocinatus, diſceſſit deincèps à cœnobio, & ſolus vitam egit in q.ete & ſilentio, & cùm aliquandò propter vſum aliquem aqua implēſſet poculum, & Exemplum iracūdi monachi.

id humì aliquãtiſpèr voluiſſet deponere, arte quadam maligni id eſt euerſum. Quod quidem cùm non ſemèl,ſed bis & ter deincèps factum eſſet,& iratus eſt frater,& cùm ab iræ impetu victus eſſet, ſtatìm ità vt habebat humì deiecit poculum, & confregit: & ſic ab inimico maiori & vehementiori habitus eſt ludibrio.

Ad hæc ridet quidem Clematius, vt cuius delectatus eſſet animus lepida narratione. Cùm id autem diuinus animaduertiſſet Euthymius, Nunquid, ait, tu quoquè frater, motus es à malo aliquo dæmone, quòd tam inuerecundè rides & tam impudenter, cùm oporteret potiùs deflere eum, qui illius admittit ſuaſionem, ſi verum dicit, qui tunc noſter eſt iudex futurus, Beatos quidem appellãs, qui lugent, quoniam ipſi quoquè, inquit, accipient conſolationem: miſeros autem eos qui rident, & ſibi non adhibent animũ? Et alioquì apertæ eſt inſcitiæ,& quòd diſciplinæ ſit ignarus, argumentum, ſi monachus loquatur ſupra modum, aut ad quodlibet moueatur, aut etiam in loquendo nimìs profuſa vtatur licentia. Patres enim vocant licẽtiam planè matrem omnium vitiorum. Cùm ille ſic quidem increpâſſet Clematium, ingreſſus eſt in interiorem cellam: cum verò eueſtigiò perſecuta eſt vltio, pronuſque in terram cadens, agitabatur tremore & horrore. Domitianus autem cùm ſic iacentem vidiſſet Clematium,& ſimul quidem Euthymij manſuetudinem & auſteritatẽ eſſet admiratus, quòd ſcilicet in eo optimè eſſent contemperatæ: & ſimul etiam miſericordia eſſet ductus eius, quod fratri acciderat, congregat aliquos ex patribus, qui pro eo eſſent interceſſuri,& eos vnà cum Marone introducit ad Euthymium. Ille autem cùm & ſuapte natura eſſet propenſus ad miſericordiam, & illorum interceſſionem minimè deſpiceret, vnà cum eis accedit ad iacentem Clematium, eiuſque horrorem extinguit ſigno crucis,& ſtatìm ſiſtit tremorem, & præbet perfectam ab illa affectione liberationem, Attende tibi ipſi, dictitans,& noli cõtemnere patrum doctrinam & admonitionem: ſed efficere totus oculus, ſicut de Cherubim audiuimus, teipſum om̃i ex parte circũſpiciens, vt qui ſemper tranſeas in medio laqueorum. Hæc cùm ſuaſiſſet & ſuggeſſiſſet Clematio,& eius exemplo alios feciſſet cautiores, eum dimittit in pace. Sed hoc quidem eſt eiuſmodi. non minus eſt autem id quoquè, quod deincèps ſequitur: ſi nõ ſit multo etiam maius & lepidius.

Matt. 5. Luc. 6.

Signo crucis ſiſtit tremorem Clematij.

Cùm magna & œcumenica Synodus Epheſi tunc primùm congregaretur, Synodius, qui cum Acacio fuerat magiſter huius magni Euthymij, cùm eſſet adhuc puer, poſtquàm veniſſet in Palæſtinam ad adoranda loca venerabilia, accedit etiam ad Lauram quinquageſimo & quarto anno ætatis magni Theodoſij: partìm quidem illum ipſum viſurus Euthymium, partìm autem ſuos quoquè conſobrinos, Stephanũ, Andream & Gaianum ſalutaturus. Cùm autem vidiſſet Euthymium, ei quidem narrauit de valdè impia hæreſi Neſtorij, qui impiè (ô iuſtitia & pudor ſacerdotum) paruo tempore præſedit Conſtantinopoli,& prophanis ſuis & corruptis dogmatibus totum ferè orbẽ terræ conturbauit. Expoſuit verò ei quoquè de Cyrillo Alexandrino,& Acacio Meliteno, quemadmodùm acrem & vehemẽtem zelum oſtenderent pro fide orthodoxa: & quòd œcumenica Synodus eſſet mox Epheſi congreganda aduersùs illũ impium. His ergò ſic dictis à Synodio, animo lætatus eſt Euthymius, cùm talia audiuiſſet de Acacio, ad quem ventitabat cùm eſſet puer, & à quo fuit inſtitutus in literis. Deindè verò cùm ei vale dixiſſet Synodius, diſcedit è Laura, aſſumẽs Stephanum cõſobrinum, & abit in ſanctam ciuitatem, & perſuadet ei, cui commiſſa fuerat eccleſiæ adminiſtratio, vt Stephanum quoquè cooptaret in numerum ſuorum Diaconorum. Ille autem vnà cum eo ordinat etiam Coſmam Cappadocem, & vtrunque refert in catalogum chori Diaconorum.

Cùm autem iam vndiquè congregarentur Epiſcopi ad Synodum, & illuc quoquè mox cõuenturi eſſent Epiſcopi Palæſtinæ, iubet magnus Euthymius Petro Epiſcopo Saracenorũ. vt accederet Cyrillo Alexãdriæ & Acacio Melitenes Epiſcopis, & q̃ eis viderentur, ſe quoquè illis aſſentiri. Ille verò peracta Synodo reuerſus ad Euthymiũ, ei omnia ſingulatìm exponit, quæ in ea euenerunt,& quonàm proceſſerint. Is autem cùm & alia didiciſſet ex ijs, quæ facta fuerant ab Epiſcopis Orientis, & quòd Iohannes, qui præerat Antiochiæ, cùm eſſet Orthodoxus, inductus eſſet, vt eadem ſentiret quæ Neſtorius, fuit graui triſtitia cor eius ſauciatum. Eodem modo affectus fuit etiam Domnus, illius conſobrinus. Rogauit itaque Euthymium, vt ei permitteretur ire

Synodus Epheſina cog. tur.

ſre Antiochiam,vt auunculum ſuum, qui ſupplantatus fuerat, reſtitueret, & iam veluti iacentem erigeret. Ille autem cùm præuidiſſet non futurum illuç tutum aduentū, ſed ei potiùs inutilem & minimè conducibilem, Nequaquàm,inquit,ô fili:non oportet te à Laura recedere.Neque enim ille tua opùs habet præſentia. Sed etſi paululùm à recta fide declinauit, Deus tamen,qui nouit cor illius rectè ſe habere,ipſe ipſum cōuertet,& reducet ad id,quod benè erit. Et tu quoquè ó fili,ſi quidem in quo vocatus es loco,in eo perpetuò manſeris,proficies & gloriam adipiſcéris,veram,inquam,gloriam,& quæ ex Deo eſt,& quæ nunquàm excidit. Sin autem his neglectis,& tolerantiæ contemptis cogitationibus,à Laura tentabis diſcedere : obtinebis quidem adminiſtrationem,quam tuus habet auunculus : ſed eam rurſus tibi auferent mali homines & præſtigiatores,cùm ab illis priùs ſeductus fueris ignoratione. Et hæc quidem, qui eſt in ſanctis,Euthymius. Vides non debere monachum inſtitutum ſuum deſerere

Domnus autem cùm hæc mandata non multùm curâſſet, proficiſcitur Antiochiam,& nec vale quidem dixit ſancto, & nec ei vllo modo ſuum ſignificauit receſſum. Cùm illic verò fuiſſet,omnia quæ ei prædicta fuerant, effectum ſunt ſortita : illeque poſteà magna ductus pœnitentia,quòd non obedijſſet,ad ipſum reuertitur,graui dolore viſceribus cruciatus,& acerbè deplorans. Iuuenalis autem Stephanum quidem Melitenum ordinat Iſmeniæ Epiſcopum : Coſmam verò Cappadocem refert in ordinem Preſbyterorum, & ei cruces tradit cuſtodiendas. Hæc autem de eo relata ſunt monacho Cyriaco à familiaribus eius & ſucceſſoribus. Nobis autem Cyriacus omnia aperuit, quòd nemo eum vnquàm viderit comedentem, niſi ſabbato aut die Dominico, non cum aliquibus colloquentem, & nullo modo quempiam conuenientem, niſi fortè vſus aliquis poſtularet, vt eum conueniret : nunquàm ſuper latus cubantem, ſed nunc quidem ſedentem & parùm oculis conuenientem, nunc autem funem, qui ab aliquo angulo tecti cellæ dependebat,ambabus tenentem manibus,& ſic ſomnum aliquem moderatè guſtantem, illud fortè magni Arſenij ei dicentem: Adeſdum ſerue nequam. Affirmabant enim eum quoquè fuiſſe æmulatorem Arſenij: Arſenij,inquam,qui in patris quibuſdam moribus educauit & inſtituit Archadium & Honorium Imperatores : & ideò Patris appellatione à ſanctis ſcilicet patribus eſt appellatus : poſteà autem in ſolitudine Aegypti fuit inſignis virtutibus.

Hunc ergò diligenter admodùm imitabatur Euthymius, & ijs, qui ex Aegypto veniebant monachis,& de illius vitæ inſtituto aliquid referebant,animum lubenter adhibebat,& ſuæ animæ quibuſdam veluti tabulis bona illius curabat inſcribere,illiuſq; quietem & humilitatem & eius imitabatur ſilentium : præterea autem veſtitus quoquè humilitatem, & ventris abſtinentiam, vigilantemque & attentum eius animum & ſobrium,& illud, quod ab eo dicebatur, Arſeni, cur egreſſus es? Compunctionem autem quomodò? Lachrymas, nocturnaſque vigilias,illumque amorem ſolitudinis, & cum nullo conuerſationem, & prætereà commiſerationem, diſcernendi poteſtatem,in precatione alacritatem & conſtantiam, & eius in omnibus inſignem fortitudinem? Num autem,cùm ſic illius vitæ imitaretur inſtitutum,non etiam fuit dignus illius chariſmatibus? Aut fuit quidem,ſed non paribus? Nequaquàm: ſed etiam illum re vera ſuperauit in aliquibus. Verumenimuerò ālijs interim omiſſis,quemadmodùm futura cognouit & prædixit,veridicè oſtendemus. Euthymius in ſe exprimit virtutes Arſenij.

Eum videre valdè deſiderabat Anaſtaſius, cuius fidei credita erat cuſtodia ſacrorum vaſorum ſanctæ reſurrectionis,eratque Chorepiſcopus,fuitque ſimul diſcipulus & imitator ſancti Paſſarionis. Cùm ergò teneretur tanto eius videndi deſiderio, Phidoloppes Epiſcopo,& Coſmæ, cuius munus erat cuſtodire cruces, illam pulchram communicat cupiditatem. Cumque eos aſſumpſiſſet,quinetiam alium quoquè Phidum, Phidi Epiſcopi nepotem(erat autem is adhuc ætate iuuenis, & in chorū Lectorum coōptatus, qui etiam Cyriaco hæc tradidit & narrauit) cum eis proficiſcitur ad magnum Euthymium.

Poſtquàm autem fuerunt iam propè Lauram, ab alijs quidem cùm nondùm perueniſſent, ignorabantur : Euthymio verò arcano quodam modo eos aperuit ſpiritus. Cùm ergò ſtatim vocâſſet Lauræ œconomum Chryſippum, Sint, inquit, tibi parata,quæ ſunt ad accipiendos hoſpites neceſſaria. Ecce enim ſimul cum fratre tuo

ad

ad nos venit etiam patriarcha. Cùm autem ipſi iam adueniſſent, diuiniore quadam contēplatione magnus correptus Euthymius, colloquebatur & diſſerebat cum Anaſtaſio, tanquàm cum Patriarcha Hieroſolymorum. Atque qui aderāt quidem omnes admirabantur: Chryſippus verò ipſe quoquè obſtupefactus, & ad aurem ſe inclinans Euthymij, Sed non eſt apud nos, inquit, Patriarcha ô venerande pater: Hic autem eſt ſacrorum vaſorum cuſtos Anaſtaſius. Vides quiſnam ſit eius veſtitus? oſtendens eius veſtes. eæ autem erant ſplendidæ & ſericeæ: quas quidem, inquit, non eſt fas Hieroſolymorum Patriarcham induere. Cùm aliquo autem tempore ſe repreſſiſſet ſenex, & veluti ad ſe rediiſſet, Sed mihi crede, fili, inquit: Hunc vidi candida veſte indutum, & quali decet indui Patriarcham, & exiſtimo me non eſſe deceptum. Sed quod Deus præſciuit, id ad finem quoquè deducet. Sunt enim eius chariſmata minimè pœnitenda. Ille ergò hæc quidem dixit multis audientibus, & conſecutus fuit rerum euentus.

Euthymius ſpiritu prophetico ventura indicat

Terebon ille, qui erat genere Saracenus, cum vxore habitans ſterili, non gignebat liberos. quod quidem planè efficiebat vitam ei minimè vitalem, eratque cauſa doloris minimè tolerabilis. Accedit itaque aliquandò cum vxore ad admirabilem Euthymium, rogans, ſupplicans, quid non faciens ex ijs, quæ poſſunt mouere ad miſericordiam, vt is ex natura ſolueretur defectus, & ei aperiretur matrix ad pariendum. Ille autem cùm ter eis iniecisset ſignum crucis, & deindè lapideū illum ventrē tetigiſſet, Abite, inquit, læti in Domino. Is enim vobis concedit, vt cernamini patres trium filiorū. Illi verò in ſermone, tanquàm in re ipſa collocantes fiduciam, receſſerunt pleni gaudio. Iàm autem partûs quoquè tempus aduenerat, & primùm quidem parit Petrum quendam, patrem Terebonis, qui Euthymij familiaribus hęc verè & apertè narrauit. Cùm verò poſt hæc multum interceſſiſſet temporis, veridicum Euthymij promiſſum alios quoquè duos fratres præbuit Tereboni.

Vide crucis ſigni efficaciam.

Frater erat in Laura, Romanus genere, nomine Aemilianus, qui bonam vitam exercebat, modeſtiamque ac moderationem vel maximè ex ipſa amplectebatur adoleſcentia. Ei noctù aliquandò, cùm eſſet dies Dominicus, inimicus ex carne bellum graue commouit. Cui cùm deſperâſſet ſe poſſe perpetuò reſiſtere, ceſſit & ſuccubuit cogitationibus. Cùm itâ ſe haberet, & ab ea perturbatione animi obſideretur, manè fit obuius ſancto, venienti ad ſynaxim. Ex eo autem quidam teter odor exibat, qui graùem illam animi perturbationem illi magno ſignificabat. Cùm eum ergò diuinus eſſet odoratus Euthymius, & cognouiſſet inſidias, increpat malum dæmonem, qui ei exhibebat moleſtiam. Et ſtatim frater quidem humì iacebat, ſeipſum conuellens, lacerans, & agitans, & ſpumam ore expuens. Ad eum autem multi quoquè conuenerunt monachi. Cùm itaq; lumen magnus iuſſiſſet afferri Euthymius, propterea quòd eſſet locus obſcurus & tenebroſus, Videte fratrem, ô patres, inquit eis, quemadmodùm cùm ab ineunte ætate in virtute viueret, & temperantiæ curam ageret, nunc vexetur propterea, quòd parùm ceſſerit impudicis carnis cogitationibus. Efficiamini ergò illo meliores, & ex ſupplicio illius lucrifaciatis. Cæterùm Deum, inquit, rogemus, vt is à talibus liberetur inſidijs. Et ille quidem ſtatìm pro fratre eſt precatus. Locus autem fuit ſtatìm totus tetro odore plenus, veluti ardentis cuiuſdam ſulfuris, & tetrum illum odorem vox eſt conſecuta: Ego ſum, dicens, ſpiritus fornicationis. & deindè ſurrexit frater temperans & ſanæ mentis, vt qui ex illo tempore ſit ipſe factus, ſicut diuinus Apoſtolus vas electionis.

Aemilianus infeſtatur à fornicationis ſpiritu.

Circa illud autem tempus cùm terra laboraret ſiccitate, propterea quòd non plueret, adeò vt eſſet quidem cælum ſuper caput, prout dictum eſt, æneum, terra autem ſubtùs ferrea: & quæ erant in Laura ciſternæ, eſſent intùs aridæ & plenæ puluere: valdè affligebantur fratres, & cum magno accedentes Theoctiſto, magnum rogabāt Euthymium, (ſciebant enim, quanta eius eſſet ad Deum fiducia) vt cælum per preces aperiret, & illinc aquam ad eos deportaret, qui ſiccitate mirandum in modum laborabant.

Deut. 28.

Ille autem id non in animum inducebat, eam rem vocās Dei diſciplinam & inflammationem inuectam propter peccata. Viæ enim tuæ, inquit diuinus Hieremias, & tua ſtudia hæc tibi fecerunt. & propterea fortè nè me quidem exaudiet rogantem eius benignitatem. Nè ores enim, inquit rursùs idē Propheta, pro hoc populo, & nè roges pro

Ierem. 4.

Ierem. 7.

pro eis,quoniam te non exaudiam. Et hæc quidem D. Euthymius,differens de eo De-
um rogare,propter ſuam inſignem modeſtiam. Cùm autem intenderetur flagellum,
ſiccitasque & pluuiæ inualeſceret defectus, & deindè etiam vici, qui erant circuncir-
cà,grauiori premerentur neceſſitate: quoniam erat dies octauus ſanctorum Theo-
phaniorum,& iam aduenerat dies præfinitus,quo is exibat in vaſtam ſolitudinem,in-
numerabilis quidem ad eum confluit multitudo, cruces habens iu manibus, & Kyrie Nota hic
eleiſon,id eſt, Domine miſerere, de more,nō ore ſolùm, ſed labris quoquè cordis in- antiquitatē
uocans. Ille autem illorum flexus precibus,ad eos egreditur. Mihi quidem, dicens, ó litaniarum.
fili, nullum eſt ad Deum certa fidutia, & cum liberè alloquendi audacia, vt qui ſim
peccator,& plùs quàm vllus alius,eius opùs habeam clementia: & maximè tali eius Eſa.30.
in noſiræ tempore,nimiæ fuerit meæ audaciæ,Deo preces offerre, qui, vt ait diuinus Eſa.22.
Eſaias,dat panem afflictionis & aquam anguſtam: Qui aperiet,& non erit qui occlu- Eſa.59.
dat: & claudet,& non erit qui aperiat. Peccata enim noſtra inter ipſum & nos ſepa-
rant. Inquinauimus eius imaginem, templum polluimus, ſeruimus libidinibus & va-
rijs voluptatibus, inuidiæ & auaritiæ hæremus: ei exoſi euaſimus, dum alter alterum
odimus. Verumenimuerò quoniam benignus & clemens eſt nobis Dominus, qui ſo-
la indiget occaſione, & abundè protinùs omnem effundit miſericordiam, ſupplices
ei procidamus,& eum vehementer oremus: & ſcio fore, vt nobis ignoſcat, & quod
ſuum eſt faciat, & nobis decernat irrigationem, & noſtrì paternam curam gerat. Eſt
enim propè Dominus omnibus inuocātibus eum, inquit diuinus Dauid, in veritate. Pſal.144.
Eo autem adhuc loquente,illi velutì vna lingua & voce reſpondentes, Ipſe,dixerunt,
ora pro nobis ô pater. Voluntatē enim eorum,qui ipſum timent,facere nouit omni-
nò Dominus.

Cùm hęc & quæ ſunt eiuſmodi,non poſſet diuinus deſpicere Euthymius, & popu-
lo quidē præcepiſſet,vt intensè orarent,ipſe autem aſſumpſiſſet ex monachis eos,qui
erant præſentes,ingreditur cum ipſis oratoriū: cumq; ſeipſum humì proieciſſet,De-
um orabat cum lachrymis. Deus verò exaudijt orationem,ſtatimque audiebatur qui-
dem ſonus vehementis ſpiritûs, & aër implebatur nubibus, & erumpebant tonitrua,
vehemensque magno impetu cadebat pluuia, & affluentibus aquis, terra inebriaba-
tur. Cùm ille ergò humo ſurrexiſſet,& ſe turbis oſtēdiſſet, Eccè, inquit,Dominus ve-
ſtris precibus exauditis,viſitauit terram ſua viſitatione,& eius ſulcos inebriauit, & vt
eam ditaret multiplicauit. Benedicet autem coronam anni huius ſupra alios,& im- Pſal.64.
plebuntur quidem campi pinguedine: pingueſcēt verò ſpecioſa deſerti,& valles mul-
tiplicabunt frumentum,& accingentur colles exultatione. Ille autem cùm hęc dixiſ-
ſet,dimittit multitudinem. mox verò ſecutus quoquè eſt euētus prædictionis, & ter-
ra lætata eſt,in ſuis viſceribus germinans. Illa certè vehemens pluuia vſqueadeò de-
orsùm cecidit,vt eum diù prohibuerit,quo minùs ſecederet in ſolitudinem. Quid er-
gò? Hæc'ne ſufficiunt ex bonis Euthymij? an pijs damnum animis afferemus, ſi bo-
norum illius factorum reliqua prætermiſerimus? Sunt ergò illa quoquè narranda,
quæ mihi Iohannes,ſilentiarius,inquam,& Epiſcopus, & Thalelæus preſbyter (ij au-
tem adhuc in Laura beati Sabæ ſe exercentes adſunt) tradiderunt.

Dicebant enim,quòd & multis alijs,& ipſi quoquè diuino patri Sabæ hic vir admi-
rabilis fuit admirationi: quòd ſcilicet cùm tanta eſſet eius moderatio & lenitas, pro
rectis Eccleſiæ dogmatibus tantum zelum attulerit, vt idem re vera eſſet mitis & pu-
gnator: & vt ſemèl dicam, aduersùs omnes quidem, qui non rectè ſentiunt, magno
erat & ardenti zelo: maximè autem Manichæos, & eos qui nugas tuentur Origenis.
Qui cùm multi tunc eſſent in locis,quæ ſunt circa Cæſaream,& ad ipſum etiam veni- Manichæos
rent pietatis prætextu,erat tanquàm leo aduersùs vulpes, ſermone inexpugnabilis,& & Origeni-
qui ſuſtineri non poterat: quæ ex diuinis ſcripturis ſumebantur demonſtrationibus, ſtas auerſa-
eos validè comprimens & ſuffocans: &,vt ait Hieremias, vt ipſi ex gloriatione affice- tur Euthy-
rentur pudore, efficiens, quæ apud eos fabulis iactatur, præexiſtentiam & reſtitutio- mius.
nē oībus viribus euertens & deprimens. Quinetiam aduersùs eos,q Arrij & Sabellij
laborabāt inſania,ingētis erat ſpiritûs,& eos,vt ait Propheta,pfecto pſequebaē odio. Pſal.138.
Septuageſimo aūt & quinto anno ętatis magni Euthymij, congregata fuit Synodus
Chalcedone,in quam omnes ferè totius orbis terrarum vndiquè conuenerunt Pon- Synodus
tifices. Eos enim ad conueniendum vocabant,quæ Epheſi ſcilicet innouata fuerant,à Chalcedo-
nenſis.

Dioſco-

Dioſcoro,inquam,Alexandrino,quem ſimul cum ijs,qui illius tuebantur dogmata,è ſacris eijciunt catalogis,& accuratum fidei decretum expoſuerunt.Ei autem ſynodo inſignis quoquè Euthymij diſcipuli intererant,Stephanus Iamneæ, & Iohannes Epiſcopus Saracenorum,cùm Petrus quidem iam è vita exceſſiſſet: qui eum autem ſecutus eſt Auxolaus, Dioſcoro acceſſiſſet,& ideò magno,proh dolor, Euthymio inuiſus vitam finijſſet.Ij ergò, Stephanus ſcilicet & Iohãnes,cùm Synodo intereſſent,quoniam fidei decretum iam erat mandatum literis, id ſtatim arripientes,quàm potuerunt celerrimè accedunt ad Euthymium. Quanam de cauſa? Volẽtes ſcire,an ipſe quoquè conſentiret ijs,quæ ſcripta fuerant.Non mediocriter enim eos terrebat id,quod Auxolao acciderat : neque ſciebant an aſſentirentur,an differrent,priusquàm ſcirent illius ſententiam. Poſtquàm autem ille legiſſet,& quæ ſcripta erant, rectè ſe habere inueniſſet, & concinere rectæ regulæ veritatis, perſuaſit repentè fama totam ſolitudinem, quòd magnus quoquè Euthymius ſequatur Synodum Chalcedonenſem.

Theodoſi pſeudomonachus oppugnat Synodũ Chalcedonẽ.

Hoc autem omnes propemodùm monachos ad eam attraxiſſet, niſi quidam Theodoſius, habitu quidem monachus, moribus verò præſtigiator importuniſſimus, & mente corruptiſſimus,veniens in Palæſtinam, cùm de dicta Synodo quædam improbè confinxiſſet,quòd euerteret quidem dogma rectæ fidei, introduceret autẽ vel potiùs reuocaret dogmata Neſtorij,cœpit Eudociam,quæ tunc verſabatur in Palæſtina: & per ipſam induxit omnes monachos:& deindè etiam ſedem Hieroſolymitanam inuerecundè,ô iuſtitia,& impudenter inuadit, & cùm ex poteſtate accepiſſet facultatẽ, bellum gerit aduersùs diuinos canones & leges:hincque factum eſt, vt homines probi & moderati à ſedibus & ſacris expellerentur, & nonnulli etiam ab eo interimerentur,& manus ſceleratas Pontificum ſanguine proh dolor pollueret : malefici autem ☞ & præſtigiatores,& peſtes, & carcetibus potiùs digni quàm ſedibus, ſacrorum interpretes crearentur & ſacerdotes,& apud hunc ſceleratum & exitioſum hominem magnam aſſequerentur potentiã. Cùm verò ipſe ſic haberet omnes monachos à ſe pendentes,& eos duceret quò vellet,ij ſoli, qui erant magni ſectatores Euthymij, fugiebant eius communionem,tanquàm aliquod ſcelus & piaculum. Quoniam autẽ eum quoquè tentabat impius Theodoſius, & ad ſe acceiſebat, illo nè ipſius quidẽ ſermonem audire ſuſtinente,rursùs ad eum mittit legationem,Elpidium & Gerontiũ:quorum vnus quidem magni Paſſarionis, alter autem beatæ Melanes erat ſucceſſor, rogantes vt ſi ad ipſum nollet venire,conuenirent tamen vterque in locum aliquem, & de ijs,quæ vterque haberet,inter ſe diſſererent. Ille verò ad hęc grauiter exclamans, Abſit,inquit,vt aut iniuſtè fuſo ſanguini ſacerdotũ,aut hęreſi communicẽ cum Theodoſio.Illi autem,ſed neceſsè eſt,inquiunt, vt tu communices Neſtorio, quoniam & is duas tuetur naturas: quod quidem nè in hodiernum quidem diem ab aliquo accepimus,& eum ſecuta eſt Chalcedonenſis Synodus.

Nota calumniam.

Magnus autem reſpondens Euthymius, Quæ ab ea quidem Synodo ſunt ſtatuta, nõdùm,inquit,ſingulatìm cõſideraui omnia:ſed quòd attinet ad decretum ab eis expoſitum,non poſſum ea,quæ illi viſa ſunt,repræhẽdere. Statuit enim ipſa quoquè ſequi ſententiam trecentorum decem & octo ſanctorum patrum, qui Niceæ conuenerunt:& ſuadet amplecti Synodum centum & quinquaginta patrum, qui congregati fuerunt Conſtantinopoli : & iubet eos ſequi, qui Epheſi conuenerunt aduersùs impium Neſtorium.Cyrillum autem Alexandriæ Epiſcopum ſibi adiungit, tãquàm qui ſit eiuſdem ſententiæ, & rectæ ſententiæ fatetur eſſe magiſtrum. Deiparam ſanctam virginem libera lingua nominat,& vnigenitum Dei filium ex ea natum eſſe aſſerit:ſine tempore quidem & ſine corpore ex patre,in tempore autem &ſecundùm carnem ex matre,vnum Chriſtum, qui à nobis inconfusè, immutabiliter, citra diuiſionem in duabus naturis cognoſcitur : & propter eos, qui audent quandam inducere diuiſionem in inexplicabili & arcana vnione,quæ in hypoſtaſi ſeu perſona facta eſt in vtero: & eos,qui per conuerſionem dicunt carnem factam eſſe Dei Verbũ, & vnigeniti carnem aſſerũt eſſe eiuſdem eſſentiæ cum diuinitate:& alioquì propter eos,qui nõ confitentur verbi factam eſſe carni vnionem in hypoſtaſi,ſed per confuſionem, & coaleſcentiam.& deindè etiam συνουσίωσιν, hoc eſt, ſimul iunctam eſſentiam,impiè & prodigiosè affirmant,qui quidem diuinitatis & carnis dicunt vnam fuiſſe naturam,adeò vt ſi ea ſpectentur, quæ ab illis dicta ſunt præter rationẽ, non poſſit ſeruari id, quod eſt

Chriſti patibile, propter diuinitatis impatibilitatem: neque id quod eſt impatibile, propter patibilitatem ipſius humanitatis. Conuenienter ergò inſtituto huius rectæ ſententiæ, illud, In duabus naturis, decreto additum eſt à Synodo: non tanquàm ſeorsùm & per partes Chriſtum diuidens, ſed eundem in vtroq; confitens, & vtrunque in eodem.

Hæc perſequente Euthymio, laudabat quidem Elpidius, & fatebatur rectè habere, quę dicta fuerant, etiamſi non receſſerit à communione Theodoſij, & ſtatim oſtendit mutationem: Gerontius autem manebat in eadem ſententia: & ſic reuerſi, minimè inter ſe conſentientes, Theodoſio reſponſa annunciant. Cùm ille verò hæc audijſſet, quoniam in Paleſtina iam omnia obtinebat, maius ſtudium adhibebat, vt eũ in ſuam naſſam traheret: magnoque Euthymio aſſiduè tendebat laqueos, & eum ineſcabat, & quotidiè aliquos ad eum mittebat, qui bona ſcilicet ſuaderent & vtilia, nempe vt diſcederet ab ijs, quæ rectè & piè ſibi viſa fuerant: Theodoſio autem aſſentiretur, & amplecteretur illius communionem. Ille verò, quòd ij quotidiè venirent, ægrè ferens, quid facit? Cùm qui ſub ipſo erant, omnes fratres conuocâſſet, & eis præcepiſſet, vt diligenter cauerent, vt nullo modo cederent, nec aſſentirentur malę Theodoſij ſententiæ: ſed potiùs ora obſtruerent eorum, qui ſic ſentiunt, & pro viribus deducerent ad veritatem: nũc quoquè recedit in vaſtã ſolitudinem, cùm effeciſſet, vt multi quoq; alij imitarentur ſeceſſum. Erat autem illic quidam magnus Anachoreta, qui nupèr quidem venerat è Lycia, vocabatur verò Geraſimus: qui cùm omne vitæ inſtitutum, quod Monachos decet, in patria oſtendiſſet, multos quoquè paſſus erat ſudores adueſùs ſpiritus nequitiæ. Is ergò cùm pulchrè exerceretur in ea, quæ eſt ad Iordanem, ſolitudine, & ſæpè dæmones percuteret, pulſatur ipſe quoquè, vel potiùs ſupplantatur ab eorum improbitate, & abducitur ab hæreticis. Cùm autem ab omnibus ferè Anachoretis audiret de Euthymio, ijsque, quæ de eo ſermone celebrabantur, aures haberet oppletas, aliquandò ad eum venit in Ruban: cumque cum eo diù eſſet verſatus, & illius linguæ bibiſſet fluentum ſuauiſſimum, veluti quendam morbum euomit hæreſim, & ad ſanam fidẽ reuertitur, quòd deceptus eſſet, magna ductus pœnitẽtia, & cor vanis corruptum ſermonibus, doloris ſtimulo caſtigans & puniens. Hunc autem ipſum alij quoquè conſecuti ſunt Anachoretæ, Petrus cognomine Gurnitis, & Marcus, & Iulon, & Syluanus, & ipſi quoquè Theodoſij noxiam ſectabantur cõmunionem.

Theodoſius impiè venatur Euthymiũ.

Cùm autem ſecundus poſt hæc annus interceſſiſſet, ex hominibus quidem excedit Theodoſius: à Ruban verò ad Lauram redit magnus Euthymius. & aliquandò quidẽ vno ſabbatorum, ille quidem Deo miniſtrabat, & ei incruentum obtulit ſacrificium: Domitianus autem adſtabat ad dexteram cum myſtico illo ventilabro, cùm iam eſſet peragenda ter Sancti glorificatio, Terebonque Saracenus, & Chryſippi frater Gabriëlius, alter quidem propè, alter verò ſtãs intrà aram, (ô magnam Chriſte tuam in Euthymium gratiam) vident ignem, veluti in quodam diffuſum linteo, deſupèr deſcendentem, quinetiam ipſum magnum Euthymium, & cum eo Domitianum intùs complexum, ſic circa ipſos permanſiſſe ab initio ter Sancti vſque ad completum ſacrum miniſterium. Terebonem autem ait metu correptum & exterritum ab ara receſſiſſe, & non ampliùs audacter & temerè eſſe ingreſſum adyta: ſed in templi conſtitiſſe veſtibulo cum magna in ſynaxi reuerentia, vt mihi poſteà narrauit Cyriacus Anachoreta, qui hæc audiërat à Terebone & Gabriëlio qui viderant. Non hoc autem ſolùm, ſed hæc quoquè mihi retulit de Gabriëlio, quòd eſſet quidem natura eunuchus. poſt viginti verò & quinque annos accedebat tunc primùm ad ſynaxim fratrum. Pręttereà hoc quoquè mihi renunciatum eſt à Patribus, à Deo datum eſſe Euthymio, vt internos animi motus ex externo adſpectu veluti per quoddam ſpeculũ intelligeret, & accuratè cognoſceret, & cum quibuſnã decertaret cogitationibus, & qualnam quidem ſuperaret, à quibuſnam autem maligni inſtinctu ſuperaretur.

Incruentũ miſſæ ſacrificium.

Euthymius videt ſecreta mentiũ.

Aiunt verò eùm quoquè aliquandò dixiſſe quibuſdam fratribus, qui cum eo ſeorsùm verſabantur, quòd ſæpè videret terribilem Angelorum viſionem, vnà ſecum DEO miniſtrantem & ſacra contrectantem, & quòd in Dominici corporis ſumptione, aliquos quidem ex ijs qui accedebant, videret ab ipſa illuminari, aliquos autem veluti obſcurari & morte affici, quicunque ſcilicet erant indigni ea luce & ſplen-

Rr dore.

1.Cor.11. dore. Quamobrem non ceſſabat teſtificari fratribus, & illud Apoſtoli optimè admonere, vt vnuſquiſque attendat & ſeipſum probet, & ſic cum tremore ſumat panem & calicem, cùm benè ſciat is, qui accedit, quòd iudicium ſibi comedit & bibit, qui ea indignè ſumit. Propterea enim ſtatim quoquè, cùm hoc primùm offert ſacerdos ſacrificium, multitudinem velutì præmunit & iubet vt caueat, Sursùm habeamus corda, eis acclamās: & cùm ab illis ꝓmiſſum acceperit, ſic audet deincèps offerre oblationem. Qua etiam perfecta, ille etiam rursùs manus in cęlum tollens, & oſtendens eſſe diſpenſatum pro noſtra ſalute myſterium, clara voce ſic dicit: Sancta ſanctis. perindè acſi dixerit quiſpiam: Quandoquidem ego ſum homo æquè àc vos patibilis, ignorans queādmodùm vnuſquſque vixerit: propterea hoc antè apertè teſtificor, & hanc communem probationem veſtræ ſuggero conſcientiæ. Si quis captus fuit ab odio, & iniuriæ acceptæ recordatione: Si quis ab inuidia, aut ira, aut ſuperbia: Si quis à maledicto, aut à turpi ſermone, aut ab improba cupiditate, aut ab aliquo alio vitio fuit cōpræhenſus, nè priùs accedat, quàm per pœnitentiam à ſcelere fuerit expiatus. Hæc enim ſancta, inquit, non prophanis, ſed ſanctis exhibentur. Quicunque ergò veſtræ cōfiditis cōſcientię, ad eum accedite, & illuminemini, & veſtri vultus nequaquàm pudore afficiantur. Sed neſcio, quomodò dulcedo doctrinæ Euthymij me vel nolentem aſſumens, præcedentium abrupit conſequentiam, & vt induceretur perturbatio, propemodùm effecit. Neceſsè eſt ergò, vt vos narrationē reuocetis rursùs in memoriam.

Ante eucharistiã agenda pœnitentia.

Pſal.33.

Capta ergò fuit, vt iā antè oſtendimus, improbi Theodoſij laqueis beata Eudocia, & à catholica communione ſeiuncta, & decæterò toto ſtudio contendebat aduersùs Orthodoxos. Induxit autem omnes quoquè Monachos, qui habitabant in ſolitudine & in ſancta ciuitate, & perſuaſit vt eadem, quæ illa, tuerentur & probarent. Poſtq̃ verò iuſtitia aggreſſa eſt Theodoſium, & ille quidem procùl abeſt, Iuuenalis autem ſuam ſedem recipit, & eá diſſoluuntur, quæ eccleſijs afferebant moleſtiam, Valerij fratris & Olybrij generi ſæpè mittūtur literę ad Imperatricem hac de cauſa, vt Eutychianiſtarum relicta communione, ſequatur ea, quæ decreta fuerunt ab Eccleſia catholica. Illa autem primùm quidem cunctabatur, & differebat mutationem: neque ſciebat, quemadmodùm dimitteret ea, quæ ſibi viſa fuerant. Poſtquàm verò intellexiſſent ſuum generum fuiſſe in Thracia interemptum, filiamque & eius filias eſſe in poteſtate hoſtiū, & captiuos abduci Carthaginem: corde valdè ſauciata, & rerū chariſſimarum amiſſione ea eſſe repenſa arbitrata, inuenit calamitatem magiſtram eius quod rectè habet, (Ipſa enim, inquit, tua diſciplina me docebit:) & ad rectā & veram fidem ꝑ illā deducta, ſtatuit deincèps viris diuinis vacare, ab eis inſtructa, & vtens ducibus ad ſalutem. Et ideò Anaſtaſium Chorepiſcopum cum quibuſdam alijs, qui ei inſeruiebant, mittit Antiochiam ad Simeonem κιονίτην, id eſt, in columna habitantem, qui erat multo altiùs ſublatus virtute, quàm columna, & verè totius orbis miraculum: ei ſcopum cordis per literas ſignificans, rogansq; vt ab illo rursùs acciperet, quænam ſua eſſet ſententia. Quidnam autem reſpondit? Scias, inquit, quòd malignus videns opes tuarum virtutum, expetiuit te vt cribraret ſicut triticum, & per peſtiferum illū Theodoſium piam ac religioſam tuam corrupit animam. Sed eſto bono animo. Non enim defecit fides tua. Mihi autē ſuccurrit hoc valdè admirari, quòd cùm ſit tibi fons propinquus, ipſum quidem deſpiciś, procùl verò quæris eandem aquam haurire. Habes autem diuinum Euthymium, cuius ſequens doctrinam, non aberrabis à ſalute.

Genſericus capta Roma id fecit.

His auditis, non fuit negligens Eudocia, neque ſupina in boni inquiſitiōe. Sed cùm ſtatim de viro inquiſiſſet, & intellexiſſet ei eſſe prohibitum ad ciuitatem aliquam accedere, turrem in ſolitudine, quæ vergit ad Orientem, in altiſſimo ædificat promotorio, quòd nō plùs quàm triginta ſtadia diſtat à Laura. Et illa quidem in eam aſſcendit, vt nullo prohibente, frueretur ad ſatietatem doctrina Euthymij. Statim autem mittit ad eum quęrendum Coſmam crucis cuſtodem, & qui à me ſuperiùs dictus eſt, Anaſtaſium Chorepiſcopum. Illi autem cùm ardenti mandato æquè vehemens ad parēdum ſtudium attuliſſent, in Lauram quidem protinùs perueniunt. Cùm verò accepiſſent eum non adeſſe, ſed iam diù antè tranſijſſe ad Ruban, ne ſic quidem à cœpto deſtiterunt: ſed cùm ſimul beatum accepiſſent Theoctiſtum, ad eum abeunt, & eum vehementer ſimul orant & obſecrant, & tandem perſuadent, vt ad turrim veniat, vbì nunc eſt ædificatū Scholarij monaſterium. Cùm eum autem vidiſſet Imperatrix Eudocia,

Eudocia ad ſe accerſit Euthymiū.

non leuiter adſpexit,ſed vt qui æſtate aquam ſitit, & ad illius pedes præ gaudio procidens, Nunc cognoui,inquit,quòd Deus me viſitauit. Ille autem cùm eam ſolita impertijſſet benedictione, Sed oportet, inquit, ô filia,te tibi deincèps attendere,& in futurum diligenter cauere. Nam quoniam vel parùm abducta fuiſti vnà cùm Theodoſio,propterea tibi moleſta euenerunt in rebus chariſſimis Sed vt per totam vitam abſtineas ab hac à ratione aliena contentione,oportet te præter tres ſanctas & œcumenicas Synodos, nempe Nicenam, quæ conuenit aduersùs Arrium, & Conſtantinopolitanam,quæ ipſa quoquè congregata fuit aduersùs Macedonium, & Epheſinam priùs aduersùs Neſtorium,accipere etiam decretũ,quod fuit editum ab ea, quæ nunc fuit cõgregata Chalcedone: & cùm te ſeparâris à cõmuniõe Dioſcori,Iuuenali Hieroſolymitano Archiepiſcopo omninò cõmunicare,& cũ eo omninò cõſentire. Proſternit ad pedes Euthymij.

Cùm hæc quidem dixiſſet,& precatus eſſet pro Imperatrice, & deindè ei vale dixiſſet,recedit. Illa autem ſtatìm re ipſa eſt executa ea,quæ mandata fuerant: ſanctamque ingreſſa ciuitatem,Iunenali & catholicæ communicat eccleſiæ,magnamq; & frequẽtem inducit multitudinem Monachorum & laicorum, vt quæ ſicut diſſenſionis, ità etiam communionis optimum fuit exemplum. Quorum fuit etiam vnus Archimandrita Elpidius. Nam Gerontius cùm in malo maluiſſet conſeneſcere, non ſibi ſolùm, ſed multis quoquè alijs fuit cauſa interitûs. Cui viam ſimilem & ſimiliter ducentem ad exitum duo quidam ingreſſi ſunt Elpidij cõuentûs Marcianus & Romanus, & cõſtruxit vterq; monaſteria: Vnus quidem circa ſanctam Bethleem, alter verò in vico Theocorum. Et beata quidẽ Eudocia accerſit è Laura fratres cuſtodis crucis, nempe Chryſippum & Gabriëlium,& efficit vt ordinẽtur Preſbyteri. Et Chryſippus quidem cùm fuiſſet in preſbyteratu inſignis, reliquit ſcripta digna,quæ mandentur memoriæ. Gabriëlio autem committit præfecturam monaſterij Stephani protomartyris. Baſſa autem pia & Dei amans,cùm Andream fratrem Stephani Iamneæ Epiſcopi è Laura accerſiuiſſet,eum paſtorem efficit & præfectum monaſterij,quod ab ea fuerat ædificatum: ædificatum autem fuerat in nomine Menæ martyris. Redit ad Eccleſiam.

Octogeſimo verò & ſecundo anno ætatis Euthymij,accedit beatus Sabas, cùm adhuc eſſet iuuenis,& nec barbæ quidem primam haberet lanuginem, quæ genas contegeret,rogaretq; vt ſub eo maneret, & ſub eo ſe in virtute exerceret. Ille autem primùm quidem accipit,Domitiano verò tradit diſcipulo. Deindè cùm eum acceſſiſſet, Non oportet,ô fili,inquit,te,cùm ſis adeò iuuenis & imberbis,in Laura verſari. Magìs enim expedit,vt qui tales ſunt,vitã degãt in cœnobio. Cùm hęc dixiſſet,per quendam ex fratribus eum tranſmittit ad beatum Theoctiſtum,dicens: Accipe adoleſcentem,& diligenter ſub te ſimul exerceatur & educetur. Nam vt mihi videtur,in exercitationis inſtituto & in rectis factis erit inſignis. Atq; ille quidem hęc de Saba prędixit, prædictionem autem congruens quoquè conſecutus eſt exitus. Non eſt enim nunc, non eſt,non vrbs, non regio,non ſolitudo, in qua illius diuini viri res non celebrentur,& ſimul ei qui dicit,& ijs qui audiunt,voluptatem afferant. Quorum quidem non par eſt in trãſitu meminiſſe inter res geſtas Euthymij: ſed ſi Deo placuerit, de ijs opus integrum conſcribemus,quandoquidem neq; pium eſt,neq; ſanctum, gentilium quidem vitam apud externos columnis honorari & ſcriptis: nos autem tam præclara facta virtutis digna iudicare ſilentio,& æterna damnare obliuione. Oportet autẽ etiam de magno tractare Geraſimo,& quales ipſe dederit regulas & formas ijs,qui ſub ipſo exercebãtur,& veluti condimentũ adtexere narrationẽ,q̃ magnã vtiq; habet vtilitatẽ. Sabas venit ad Euthymium.

Hic ergò magnus Geraſimus,qui Iordanis ſolitudinis ciuis ſimul fuit & patronus, cùm maximam illic Lauram,quæ non pauciores quàm ſeptuaginta Anachoretas habebat,conſtruxiſſet,& præterea cœnobium in medio eius optimè collocâſſet, curabat vt qui introducebantur quidem Monachi, manerent in cœnobio, & vitam monaſticam exercerent: Qui autem crebris & longis ſe laboribus exercuërant, & ad pfectionis menſuras iam peruenerant,eos in ijs,quę vocantur,cellis collocans,ſub hac iubebat viuere regula,vt quinque dies hebdomadæ vnuſquiſq; in ſua cella ſileret, nihil guſtans quod eſſet eſculentum,niſi panem & aquam & dactylos. Sabbato autem & Dominica venientes in eccleſiam,cùm participârint ſanctificata, cocto vterentur in cœnobio,& ſumerent parùm vini. In cella verò nulli permittebatur aut ignem accendere,aut coctũ guſtare. Nihil aũt poſſidere tantæ erat eis curæ,quantæ nihil aliud: Laura & cœnobium Geraſimi. Nota abſtinentiã, &c.

& humilitate maximè ornabantur. Vnuſquiſque verò laborem ſuarum manuum, qui per hebdomadam ab eis factus fuerat, ſabbato ferens in cœnobium, circa crepuſculum Dominicæ, hebdomadæ ſumptus rursùs accipiens, panes, inquam, & dactylos & aquam in vaſe aliquo & palmas, rursùs redibat in cellam. Erant autem adeò remoti ab omni ſolicitudine, & à negocijs humanis ità diſiuncti, vt nihil haberent præter ea, quibus induebantur, adeò vt non eſſet ſecundus amictus. Stratum autem quid erat aliud, quàm ſtorea? & quæ ſolent appellare centonium & embrymium, & vas fictile ad aquam: quod quidem ſimul ſufficiebat ad potum & ad palmas irrigandas.

Hæc lex autem eis eſt optimè tradita à Geraſimo vt, exeuntes cellas, dimitterent apertas, vt liceret ei, qui vellet, ingredi, & quod vellet accipere ex illis vilibus & ad vſum neceſſarijs, nemine prohibẽte, quinetiã ipſi quoquè cernerentur viuentes Apoſtolicè, & eſſet eorum quoquè, qui habitabant in ſolitudine, eis conſimiliter cor & anima vna: quandoquidem nemo ex ijs, quę habebat, iudicabat eſſe aliquid proprium, ſed omnia eis ex ęquo eſſe communia. Porrò autem hoc quoquè dicitur de Anachoretis, quòd cùm quidam ad eum acceſſiſſent, & peterent vt ſibi liceret aquam calefacere, & coctum ſumere, & ad lucernam legere, magnum reſpondentem Geraſimum, dixiſſe: Si ſic vultis viuere, multo magìs expedit, vt vos viuatis in cœnobio. Ego enim nequaquàm permittam toto meæ vitæ tempore hoc fieri apud Anachoretas. Adeò vt cùm Hierichuntini audirent eorum, qui erant apud Geraſimum, eſſe adeò arctum & omnis ſolatij expers vitę inſtitutum, eſſeque admodùm aſperum & violentum, hanc ſibi legem tulerint, vt Sabbato & die Dominico ad eos abirent, & eis non modicam afferrent conſolationem. Sed hoc quidem eſt laus Hierichuntinorum & euidens argumentum animarum virtutis amantium.

Act. 4.

Cùm autem multi ex ijs, qui ſub hoc magno Geraſimo erant, decertatoribus, viderent multos mundanos cum hoc propoſito & ſcopo ad ſe venientes, tantùm abeſt, vt eis gratus & iucundus eſſet eorum aduentus, vt nec eos quidem in regione omninò videre aut tolerare poſſent: ſed potiùs vt valdè læſuros eos fugerent & declinarent. Illi enim pulchrè ſciebant, perfectæ temperantiæ matrem eſſe abſtinentiam, vt quæ poſſit & turpes expellere cogitatiões, & ſomni leuare grauitatem: Vt qui non ſolùm verbis, ſed etiam factis hoc à patre optimè didiciſſent. Hi enim illum dicebant tanti feciſſe abſtinentiam, vt quadraginta ieiunij dies ieiunus tranſigeret, contentus ſola ſacramentorum participatione. Cùm ſic vixiſſet Geraſimus, & ijs, qui ſub eo erant, fuiſſet exemplar virtutis & occaſio ſalutis, cõmunis aduenit finis, quinto menſis Martij, indictione tertiadecima, in conſulatu Zenonis Auguſti ſecundo. Nobis autem rurſùs redeundum eſt, vndè digreſſi ſumus.

Abſtinẽtiæ vis.

Mira abſtinentia Geraſimi.

Cùm iam tunc Leo pius & Chriſti amans, Marciani ſucceſſiſſet imperio, Timotheus quidam cognomine Aelurus, totam concutiebat & conturbabat Alexandriam. Deindè autem cùm ipſum quoquè Patriarcham ciuitatis (ô iniquas & impias manus) in diuini baptiſmatis piſcina interfeciſſet, ſedem audacter & impudenter inuadit. Cùm ergò in Aegypto omnia eſſent plena turba & tumultu, duo quidam Anachoretæ, quibus nomen erat Martyrius & Elias, vnus quidem Cappadox, alter verò Arabs, profecti ex monte Nitriæ, ad magnum illum veniunt Euthymium, & vnuſquiſque eorum in cella ſeparata apud ipſum longo tempore ſunt verſati: quos quidem hic vir diuinus amplectebatur lege amicitię, & aſſiduè inuitabat ad collocutionem, & ad Cutilam & Ruban receſſus & deſcenſus, eos quoquè ſimiliter faciebat participes. Cum quibus & vnà cum Geraſimo & alijs deincèps Anachoretis, ſanctę illę manus vnaquaque Dominica intemerata ſumebant ſacramenta. Præuidit autem magnus Euthymius perſpicaci oculo animæ ea, quæ erant euentura Martyrio & Elię, nempe fore, vt Iacobi, qui clarus erat in choro Diſcipulorum, vnuſquiſque eorum ſedis ſit ſucceſſor futurus.

Proterij cædes.

Poſt hæc verò Elias quidem cùm deſcendiſſet in Hiericho, ædificat ſibi cellam ante ciuitatem: quę acceſſionibus ab eo factis paulatìm dilatata, trãſmutata eſt in ea, quæ nunc cernuntur, monaſteria. Martyrius autem ſpeluncam quandam ad Occidentem, quæ quindecim ſtadijs diſtat à Laura, ingreditur: & cùm ſatis temporis in ea permanſiſſet, magnum quoddam & inſigne is illic quoquè conſtruit monaſterium. Sequenti autem anno Iuuenalis quidem Patriarcha quartodecimo anno eius patriarchatûs ex hac

Iuuenalis epiſcopi mors.

hac vita excedit: Anaſtaſius verò cõmuni omnium ſuffragio ad ſedem illius promouetur, de quo Euthymij fuerant prędictiones, & de eo veræ promiſſiones. Quarum is ſtatim recordatus, Pheidum, qui in Laurã cum ipſo acceſſerat, & illas audiuerat prædictiones, ordinat Diaconum, & rursùs ad magnũ illum mittit Euthymium vnà cum cuſtode crucis, & prophetiæ ſignificans euentum, & rogans vt ſibi permitteretur ad eum deſcendere. Is autem dat hęc reſponſa: Ego quidem ſemper deſidero veſtram videre perfectionem, & ſic lucrum conſequi ſpiritale. Sed prior quidem veſter aduentus erat ab omni turba remotus, & ſeparatus ab omnibus negocijs. Nunc autem veſtri magiſtratûs magnitudo dat vobis alium locum & ordinẽ, Deo ità volente. Quãobrem longè meam ſuperat imbecillitatem veſtra ſcilicet pręſentia. Rogo ergò te, ne ampliùs vexeris huc iter ſuſcipiendo. Sin minùs, ego quidem te venientem prompto & alacri animi ſtudio accipiam, & deindè neceſsè erit, vt non poſſim alios ampliùs repellere, nec potero deinceps ampliùs hîc verſari, vt qui ab eorum, qui accedunt, ſim opprimendus multitudine. Sed quæ ad magnum quidem ſpectant Patriarcham, ſic habent. Vult autem nunc oratio, vt reuertamur ad Terebonem.

Hic ergò Terebon præfectus Saracenorum, cùm aliqua de cauſa veniſſet Boſtras, & à quodam ſuo collega per calumniã eſſet accuſatus, ab eo, cui commiſſa fuerat regionis adminiſtratio, compræhenſus fuit & coniectus in carcerem, in quo habitare fuit longo, quod interceſſit, tempore condemnatus. Cùm autem ſycophantiæ actum magnus cognouiſſet Euthymius, ſcribit ad Antipatrum, qui tunc regebat eccleſiam Boſtrenorum, vnà cum literis mittens Gaianum fratrem Stephani epiſcopi Iamneæ, vt omnem adhiberent diligentiam, vt Terebon liberaretur à vinculis. Ille verò cùm accepiſſet literas, & excepiſſet Gaianum, & liberâſſet quidem Terebonem ab omni accuſatione, & ſumptum, quo erat ei opùs ad iter conficiendum, ei ſuppeditâſſet, ad magnum mittit Euthymium. Gaianum autem, veluti quaſdam ſcintillas virtutis Euthymij, ſtatuit retinere, eumq; Medaborum ordinat Epiſcopum. *Terebon epiſcopus cõpræhenditur.*

Beata autem Eudocia cùm quàm plurima templa Deo ędificâſſet, Gerõtocomiaq; & Prochotrophia, & monaſteria, quæ ne facilè quidem poſſunt numerari, piè cõſtruxiſſet, iuſſit in quodam ex ijs templis, quæ erant ab ea ædificata, quod eſt ſacrum Petro principi Apoſtolorum, ſitum autem eſt è regione Lauræ Euthymij, non diſtans minùs quàm viginti ſtadia, ciſternam valdè profundam ſimul & latam fodere gratia alicuius vſûs neceſſarij. Cùm autem aliquandò veniſſet ad eam ſpectandam, videt Lauram Euthymij poſitam in media ſolitudine, & quemadmodùm cellæ fratrum erant à ſe inuicèm ſeiunctæ: & cùm illud ſcripturæ apud ſe cogitâſſet, Quàm pulchri ſunt pedes Iacob, tabernacula Iſrael, & ex eo anima eſſet valdè compuncta, ad cũ ſtatim mittit Gabriëlium, rogans vt ſibi permitteretur ad eum accedere, & frui illius ſermone & doctrina, & ſimul etiam Lauræ, eiq; dare reditus, habebat in animo. Cauſa autem erat, vt fratribus daretur decæterò ſufficiens neceſſariarũ rerũ ſuppeditatio. Ille verò eam ſic priùs compellat: Cùm tuus deceſſus ſit in foribus, cur ſolicita es ô filia, & diſtraheris circa plurima? Illa ſint tibi ſolùm parata, quæ pertinent ad exceſſum ex hac vita. Noſtrî autem nè memineris, quantùm ad reddıtus & pecunias: ſed communis Domini memineris, apud quem rogamus, vt tu noſtrî potiùs recorderis. *Num. 24.* *Euthymius Eudociæ obitũ prædicit.*

His illa auditis, his duabus affectionibus bifariàm diuiſum habuit animum, admiratione & animi ægritudinę: illud quidem magni Euthymij tribuens præſcientiæ, & quemadmodùm quod ipſa de ipſo animo agitabat, ille longo antè ſpatio intelligat: hoc autem propterea, quòd ipſa à ſua ſpe excidiſſet. Volebat enim ei pecunias relinquere & redditus, vt diximus. Hinc verò venit ad ſanctam ciuitatem, & cùm Anaſtaſium acceſſiuiſſet Patriarcham, & ei expoſuiſſet, quæ à diuino audijſſet Euthymio, ea fecit, quæ illi priori cogitationi reſpõdebant, & erant planè fraterna. Et primùm quidem Stephani Protomartyris Chriſti tẽplum, quod nondùm erat planè cõſtructum, dedicat quintodecimo menſis Ianuarij. Deindè cùm ei etiam multum tribuiſſet reditum, & eius curam dediſſet Gabriëlio, neque alias quoquè neglexit eccleſias, quæ ab ea ædificatæ fuerant: ſed eas quoquè valdè diligenter obibat, & dedicans & ſufficientem redditum vnicuique attribuens. Cùm quatuor autem menſes iam præterijſſent poſt dedicationem, ipſa quoquè, humana vita relicta, excedit ad Dominum. *Eccleſiæ S. Stephani dedicatio & reditus.*

Longo autem poſt tempore, cùm eſſet Euthymius iam nonaginta annos natus in

grauem morbum incidit ſanctus quoq; Theoctiſtus: qui erat adeò morti vicinus, vt ipſe quoq; ſe mox eſſe deceſſurum ſignificârit, vt cuius iam eſſet ſenectus profundiſſima, & humanorum eſſet plenus dierum. Cùm ergò ad eum viſendum magnus veniſſet Euthymius, & adſpexiſſet eum verſari in magno periculo, ſtatuit paucos aliquot dies cum eo manere, vt cùm iam eius ſancta ad Dominum excederet anima, ipſe iuſta corpori faceret, & ea omnia, quæ mos eſt, in eo impleret. Cùm autem cognouiſſet Patriarcha apud Theoctiſtum aſſidere Euthymium, & id exiſtimâſſet ſatis opportunam ad eum veniendi occaſiõem, cùm beatus Theoctiſtus iam ad Deum exceſſiſſet, tertio die Septembris ad eum accedit, & communiter ab eis facta reliquiarũ ſepultura, deindè & quæ erga Euthymium vehemens iubebat deſiderium, fecit Patriarcha, & cùm ſacras illas manus ſuauiter præhẽdiſſet, & eis eſſet circunfuſus, & vehementer eſt amplexus, & inter amplexus dixit verba teſtantia deſiderium: Iandiù abhinc ego ſanctas has manus deſiderabã, & ecce Deus mihi impleuit deſiderium. Sed rogo te venerãde Pater, & valdè rogo, primùm quidem, vt Deum preceris, vt tuæ in me perpetuò conſeruentur prędictiones: Deindè, vt ad me etiam aſſiduè ſcribas de ijs, quæ videntur, quæcunque lex præcipit filio.

Anaſtaſij patriarchæ ſtudiũ erga Euthymium.

Hæc cum Euthymio benignè admodùm colloquebatur, & quęcũq; alia tẽpus poſtulabat, & poſt longum tempus cum eo congreſſio reuocabat in memoriam. Is verò cum ſolita illa ſua moderatione, Hoc ego, reſpondit, potiùs peto à tua beatitudine, vt in tuis ad Deum interceſſiõibus & ſupplicatiõibus noſtrî quoq; recorderis. Ille verò reſpondens: Nequaq̃, inquit, ô pater, hãc tibi concedam petitionẽ. Hoc enim, inquit, rogo, vt à te primus accipiam. Pulchrè enim iam ſum expertus diuinorum chariſmatum, quæ in te eſt, operationem & virtutem. Ille autem placidè admodùm & leniter, Concede, inquit, venerãde pater, & exorare, vt præſentis monaſterij, mea & tua cauſa, & ipſorum etiã fratrum curã geras, eiq; vt par eſt, prouideas. Ad hęc patriarcha, Cùm, inqt, adhuc ſanctus eſſet ſupſtes Theoctiſtus, tu huic pfuiſti ſolitudini, eamq; effeciſti ciuitatem inſignem multitudine & virtute eorum, qui inhabitant, & reddidiſti veluti quandam aliam Chriſto Hieruſalem: & nunc rursùs cùm ille è vita migrauit, ſua tibi relinquit. Ille ergò cùm hæc dixiſſet, & ſancto vale feciſſet, reuerſus eſt ad ſuã habitationem. Magnus autem Euthymius, cùm Marin patruũ Terebonis, ex virtute viuẽtem, & iam ætate prouectum, monaſterij præfectum cõſtituiſſet, reuertitur ipſe quoquè in ſuam Lauram. Cùm ipſe autem in monaſterij præfectura duos annos vixiſſet, & deindè è vita migrâſſet, deſcendens rursùs magnus Euthymius, ſacrum quidem eius corpus in Theoctiſti magna theca piè deponit: cuidam autem Longino, propter vitam laude digno, committit curam monaſterij.

Statim autem poſt magni Theoctiſti deceſſum, cùm Olympius Scythopolis Epiſcopus vitam reliquiſſet, Coſmas quidem cuſtos crucis pro illo ordinatur Epiſcopus: Chryſippo autem cuſtodis crucis committitur miniſterium, & nec in eo excidit prædictio Euthymij. Sed beatus quidem Coſmas cùm totos triginta annos manſiſſet in eo munere, in ſecunda Palęſtinæ prouincia magnis claruit pulchriſq; rebus ex virtute geſtis. Chryſippus autẽ, qui erat illius quoquè frater, cùm duodecim annos obijſſet munus cuſtodiendæ crucis, ſcriptis relictis & numero multis, & propter ea quæ tractãt, laude dignis, vita excedit. Horum verò frater Gabriëlius, cùm fuiſſet, vt priùs diximus, Preſbyter & Præfectus vigintiquatuor annos, ædificauit ſibi breue quoddam monaſterium in valle venerabilis templi ad Orientem, quod nominatum fuerat ſanctæ aſſumptionis. In quod quidem, ad imitationem beati Euthymij, poſt diuinorum Theophaniorum octauum diem ſecedẽs, in eo morabatur vſq; ad feſtum Palmarum. Cùm autem eſſet ſtudioſus, habuit ingenium quoq; ei opem ferens. Quo factum eſt, vt linguam exerceret & ad Græcorum ſermonem & Romanorum & etiam Syrorum. Moritur verò octogeſimo ætatis anno in monaſterio, & fit illic viro ſepulcrum, qui ſignis maximis eſt inſignis. Atque quæ ad Euthymij quidem pertinent diſcipulos, ea ſunt huiuſmodi, & fuit talis vniuſcuiuſq; deceſſus.

Theophania & feſtũ Palmarum.

Ego autem ad ea, quæ conſequuntur, eius rectè facta reuertor. Nam hæc quoquè mihi cum alijs Iohannes ſilentiarius & Epiſcopus, & Thalelęus Preſbyter narrauerũt. Dicebãt enim, ꝙ verſantibus aliquãdò ipſis in ſolitudine, in eos incidens beatus Saba colloquebatur, dicens, ꝙ cùm adhuc eſſet in cœnobio, aſcendiſſet poſt mortẽ Theoctiſti

ditti ſimul cum Longino Præfecto ad magnum Euthymium. Cùm autem aliquot dies morati eſſent circa Ruban cum Martyrio & Elia,& vnà cum eis adeſſet S. Geraſimus: Quoniã,inquit,prompto & alacri animo videt magnus Euthymius me & Domitianum,vtroq; aſſumpto, tranſibat per interiorem ſolitudinem. Cibus autem nobis erant radices melagriorum. Deindè peruenimus ad quandam terram admodum incultam,ſiccamq; & omninò aquæ expertem. Ego autem, qui planè eram rudis & imperitus conuerſationum, quæ fiunt in ſolitudine, vehementiſſima ſiti oppreſſus deficiebam animo,& nec pedes quidem habebam,qui poſſent itineri conficiẽdo ſufficere. Cõuerſus verò,inquit,magnus Euthymius, cùm me ſic iam deficientẽ & defeſſum adſpexiſſet,mea cauſa eſt animo cõmotus: & cùm ſe paululùm à nobis ſeiũxiſſet, & ad terrã ꝓſtrauiſſet,orabat dicẽs: Dñe,da aquã in terra ſitiẽti,fratris ſitim cõſolans. & poſt preces ſurgẽs,apꝓhendit ligonẽ,quo herbarũ excindẽtes radices,alimentũ nobis cõparabamus, & ſolũ parùm ſcindit, & ſtatim aqua è terra ſcaturit,& bibere permittit. Cùm ergò bibiſſet,& ſitim quæ eum premebat,depuliſſet, Deo egit gratias,qui præter opinionem per ſuos ſeruos talia facit miracula.

Cùm ergò apud Deũ tantam haberet Euthymius fidutiam,& tantam ſpiritûs gratiam è ſuperis attraxiſſet,nè communis quidẽ mortis ei tempus eſt celatum,nec quæcunque euentura erant in eius Laura,ſicut diuini Patres de ijs mihi narrârũt. Dicunt enim quòd octauo quidem die poſt feſtum luminum,quo ſolebat ad interiorem proficiſci ſolitudinem,conuenerunt quidem ij qui erant ipſum deducturi,& quicunque eius peregrinationis omninò volebant eſſe ſocij: inter quos erat etiam Martyrius & Elias. Cùm autem nihil parati inueniſſent,neq; quod eſſet receſſui conueniens, quinetiam eum omninò offendiſſent imparatum,rogârunt an non eſſet cràs profecturus. Ille verò, Tota,inquit,hebdomada ero vobiſcum in Laura, & ſabbati media nocte à vobis ſeparabor. Hoc autem dixit,priùs ſignificans ſe tunc eſſe moriturũ. Tertio itaq; die,qui eſt poſteà conſecutus,cùm aduenìſſet dies feſtus diuini Antonij,præcipit vt vigilent in templo per totam noctem: & nocturnis illis hymnis ab eo peractis, cùm aſſumpſiſſet Presbyteros in eo,quod Diaconicum appellatur, Nullas,inquit,ô fratres, vobiſcum ampliùs peragam vigilias. Me em̃ iam vocat Deus à vita præſenti. Sed nunc quidem exite, & acceſſite mihi Domitianum: manè autem patrum velutì quidam cœtus conueniat. Manè ergò magno ſtudio omnes ad eum conuenerunt,& cùm ſe parùm retinuiſſet,ità eos cœpit alloqui:

Feſtum luminum.

Nota, dies feſtus S. Antonij.

Patres mei & fratres dilecti in Domino, & filij, ego quidem iam poſtremam viam meorum patrum ingredior. Vos autem oportet veſtrum in me amorem in cuſtodiẽdis præceptis oſtendere: ex quibus præcipuè eſt charitas,quæ eſt vinculum virtutum perfectionis. Quod enim ſal pani,hoc eſt charitas virtutibus. Nec ſine ea fieri poteſt, vt ſe virtus rectè gerat: quandoquidem vniuerſa virtus per charitatẽ & humilitatem firma & ſtabilis cognoſcitur. Nam humilitas quidem nouit eum,qui ea vtitur,ad ſummum rectè factorum extollere: Charitas verò & firmiter continet,nec ſinit, vt cadat ab illa altitudine. Eſt autem charitas maior humilitate: quod quidem manifeſtum eſt ex ipſo exemplo Domini & opificis. Nam propter ſuam in nos charitatẽ ſeipſum ſua ſponte humiliauit,& factus eſt ſicut nos. Oportet ergò ei perpetuò confiteri & hymnos offerre. Nam hæc quidẽ omnes,vt ſemèl dicam,homines honeſtum eſt exercere. Nos autem præ cæteris,& propter pacta conuenta cum eo inita,& quòd ab omni perturbatione liberi,& à negocijs,quæ ad victum comparandum pertinent, minimè diuulſam & diſtractam vitam noſtram agamus,& ſoli nobis ipſis ſeorsùm attendamus. Et corpora & animas,ô fratres,ſemper caſtas conſeruare oportet,& conſueta in ſynaxi glorificatio, & quæ nobis deſupèr tradita eſt, regula conſeruanda eſt à vobis omni diligentia. Eorum,qui affliguntur,cura eſt gerenda pro viribus. Qui ex fratribus colluctatur cũ improbis cogitationibus,is ſemper à vobis confirmetur, & perpetua fruatur admonitione & doctrina & præceptione, nè imprudens paulatim ſupplantetur, & caſu graui à diabolo proſternatur. Porrò autem hoc quoq; vobis vltimum adijcio mandatum: Nunquàm ijs,qui adſunt, occludatur ianua: ſed ſit ſemper aperta cuiuis viatori,& ad excipiẽdum velutì paratiſſima. Quinetiam ipſum tectum ſit vobis commune hoſpitibus atq; tranſeuntibus,& ea,quæ habetis,egentibus proponantur communia. Sic enim copioſam ſuppeditationem à ſuperis conſequemini.

Suprema oratio Euthymij ad ſuos.

Prædicit mortem Domitiani. Hæc cùm eis mandâſſet, deindè etiam eos interrogauit, quemnam eis vellent imperare & præeſſe. Illi autem vno veluti conſenſu reſpõderunt omnes, Domitianum. Ille verò, At hoc, inquit, nequit fieri. Domitianus enim non hîc longo tempore poſt me manebit: ſed cùm ſeptimũ ſolùm diem tranſegerit, ſequenti, me cõſequetur. Hoc omnes, qui aderant, obſtupefecit, cùm tam apertè & tam liberè dictum eſſet. Cùm de Domitiano itaque ſpem perdidiſſent, petunt quendam Eliam, œconomum inferioris monaſterij, genere Hierichuntinum. Ad eum ergò protinùs conuerſus magnus Euthymius: Eccè, inquit, omnes patres te ſibi paſtorem & præfectum eligunt. Tu autem vide, vt tibijpſi attendas & toti gregi. Oportet verò te hoc quoquè ſcire ante alia, ꝙ Deo viſum ſit, haud ità diù abhinc hanc Lauram fieri cœnobium. Deincèps autem & vbinàm ædificari cœnobium, & quemadmodùm conſtrui oportet, & de hoſpitum exceptione, pſalmodiaq; & ſtudio in regula adhibendo præcepit Eliæ, & de non negligendis fratribus, & maximè ijs, qui improbis grauantur cogitatiõibus. Deindè verò hoc poſtremò dixit omnibus: Si inuenerim aliquam ad Deũ fiduciam, hanc primam petã à Deo gratiã, vt vobiſcum & cum veſtris poſteris ſit ſemꝑ ſimul ſpiritũ in ſeculũ.

Obitus S. Euthymij. Hæc cùm dixiſſet, dimiſit quidem omnes præter Domitianum: & cùm tres poſteà dies manſiſſet in diaconico, ſabbato noctù dormit in pace, & ad eam quę illic eſt, trãſ. ſit beatitudinem, re vera ſenex & plenus dierum, viceſimo die mẽſis Ianuarij: in anno quidem à mundi creatione, conuenienter temporibus ſcriptis ab Hippolyto, qui fuit antiquus & ipſis notus Apoſtolis, & ab Epiphanio Cyprio, & ab Herone philoſopho & confeſſore, quinquiès milleſimo quingenteſimo & ſexageſimo, Domini autem noſtri Ieſu Chriſti in carne aduentûs quadringenteſimo & ſexageſimoquinto. Sciantur autem hæc quoquè de Euthymio, quòd habitu quidem erat minimè fictus & mitiſſimus: *Eius effigies.* adſpectu autem teres & albus, valdeque lætus & iucundus ad videndum; omninò canus propter ætatẽ, paulò breuior, denſa barba & vſq; ad zonam promiſſa; membris ſanus & integer, vt cui nõ digitus, non vnguis, non dens, non parua nec magna pars abeſſet corporis. Atq; natus quidẽ fuit, vt ſuperiùs dictũ eſt, ex reuelatione. Tres aũt annos natꝰ, Deo fuit cõſecratus in principio. ſcilicet magni Theodoſij. Cùm verò trãſijſſet ꝑ omnes eccleſiaſticos ordines, venit Hieruſalẽ circa viginti & nouẽ annos vitæ ꝓpriæ. Cùm verò ſexaginta & octo annos tranſegiſſet in ſolitudine, nonageſimo quidẽ & nono anno ſuæ ętatis, decimo aũt ſexto imperij Leõis, excedit è vita.

Cùm autem fama celeriter per omnem ſparſa eſſet regionem, Monachorum & laicorum congregata eſt multitudo, quę non poterat facilè numerari. Quinetiam Anaſtaſius Patriarcha Hieroſolymitanus, cùm ſimul aſſumpſiſſet examen Clericorum & militum, acceſſit. Cum eo autem aderat Chryſippus & Gabriëlius, & Diaconus quoq; Pheidus: Anachoretæ quoq;, qui erant in ſolitudinibus, vndiq; conuenerunt: Quorũ erat vnus quoq; Geraſimus. Omnes autem in ſtuporẽ adducebat continuatio miraculorũ. Cùm ergò conueniſſet multitudo propè innumerabils, prohibebatur ſacrum illud corpus à ſepultura, cùm iam eſſet hora nona, donèc milites, vt eis iuſſum fuerat à Patriarcha, repellũt multitudinem: & ſic vix tandèm datur aditus diuinis patribus, vt corpori illi, quod tam ſtrenuè decertauerat, & multa paſſum fuerat, iuſta peragerent, & cum ijs, quos decet, hymnis in locupleti loculo deponerent. Atq; dolor quidem Euthymij priuationis, multis erat cauſa lachrymarũ: Martyrium autem & Eliam longè tangebat vehementiùs, & ij valdè lachrymabantur. *Honorifica admodũ ſepultura.* Sed cùm illos quidem conſolatus eſſet Patriarcha per Chryſippum crucis cuſtodẽ & cùm ijs, quibus opùs erat, vſus eſſet admonitionibus, hortatus eſt vt frequentiùs ad eum accederent. Cùm aũt reliquiſſet Pheidum in Laura Diaconum, ei ædificandi committit negocium: & cùm eſſet in ſanctam reuerſus ciuitatem, mittit opifices ad opus & materiam, vt beatæ illæ Euthymij reliquiæ in apto & conuenienti loco deponerentur.

Domitianus verò, qui magni erat verè magnus & germanus diſcipulus, vt qui eſſet eius vitæ imitator accuratiſſimus, cùm pluſquàm quinquaginta annos ſancto inſeruiiſſet, à loco non receſſit: ſed permanſit deincèps ad ſextum vſque diem ab illò tempore, vt qui ſtatuiſſet non eſſe ſibi viuendum decæterò, nec ferendum eſſe, vt hanc lucem omninò adſpiceret. Cùm ſeptimus autem iam dies aduenifſet, ei lætus noctù apparet Euthymius: Veni huc, dicens, tibi paratam gloriam cõſecuturus. Eccè enim, inquit, Deus tibi conceſſit, vt nos quoquè hîc degamus communiter. Hæc Domitianus

annun.

annunciat fratribus, cùm veniſſet ad ſynaxim. Sicque ipſe in gaudio & ſpe bonorum futurorum, è vita excedit. Obitus Domitiani.

Diaconus autem Pheidus, multis collectis operîs, & magnô adhibito ſtudio, ſpelũcam. quę in principio tenuit ſilentem diuinum Euthymium, pulcherrimam & maximam ędem efficit: cuius cùm mediũ attribuiſſet thecæ magni illius patris, ex vtraq; parte elaborat thecas Presbyterorum, Præfectorum, & reliquorum ſanctorum virorum. Poſtquàm autem perfecta iam fuiſſent omnia, tabulam, quæ erat ſepulcro imponenda, & argenteum vrceum, & cancellos Patriarcha ſtatìm mittit Hieroſolymis. Deindè ille ipſe quoquè deſcendit ad Lauram, cumq; ſanctum illud beati viri corpus cum lampadibus & hymnis proprijs credidiſſet manibus, transfert ad eam ædem, quã ipſe recenter fuerat fabricatus, & in ſacro ſuo deponit loculo, vt nunquàm poſſet ampliùs aperiri, & nec vel vllæ paruæ poſſent illinc eius auferri reliquiæ. Cùm tabulam autem impoſuiſſet, vrceum deſupèr quaſi circa pectus defigit. Illa verò ab eo tempore in hodiernum vſque diem omne genus gratiæ dat ijs, qui ad eum accedunt fideliter. Atque cùm ſic quidem præclarè feciſſet reliquiarum tranſlationem ſeptimo die Maij; adſumpto ſecum Martyrio & Elia, rursùs reuertitur in ſanctam ciuitatem, & eos ordinat Presbyteros, & refert in catalogum cleri ſanctæ reſurrectionis. Et hæc quidem ſic habent. Trãsfertur corpus S. Euthymij.

Reſtat autem nunc, vt perſequamur quanam de cauſa & quemadmodùm Euthymij Laura transmutata ſit in cœnobium. Neceſsè verò eſt orationem paulò altiùs repetere, vt ſic apertam & dilucidam faciamus narrationem. Cùm vnus iam præterijſſet annus poſt mortem magni Euthymij, Leo ille magnus & Chriſti amans Imperator excedit è vita, relicto Leone ſuo nepote planè infante ſucceſſore imperij. Ei autem, cùm parùm in imperio vixiſſet, ſuccedit pater Zeno, ſed ille quidem, cùm ex inſidijs Baſiliſcus quidam inuaſiſſet imperium, fugit in Iſauriam. Cùm verò Baſiliſcus occupâſſet imperium, facit conciliabulum aduersùs diuinam Synodum Chalcedonẽſem: quo quidem nitens pars eorum, qui erant ſchiſmatici in ſancta ciuitate, cùm ſibi Gerontium quendam præfeciſſet Archimandritam, multa innouat aduersùs Eccleſiam, nec minora ijs, quæ priùs auſus fuerat Theodoſius. Quinto autem anno poſteà moritur quidem Anaſtaſius Patriarcha, iam incipiente menſe Ianuario. Zeno verò reuerſus ab exilio, vincit quidem Baſiliſcum, qui adhuc tenebat imperium: rursùs autem recuperat imperium, quod amiſerat. Et ſedi quidem Hieroſolymitanæ ſuccedit Martyrius, de quo mihi ſuperiùs ſæpè facta eſt mentio, qui ad ipſum Imperatorem Zenonem & Acacium Epiſcopum Conſtãtinopolitanum ſcribit de ſchiſmaticis & illorum blaſphemia & vitanda hæreſi: & cùm Pheido Diacono dediſſet litteras, mandat ei quoquè non pauca ore dicenda. Cõciliabulũ cõtra Cõciliũ Chalcedonenſe.

Ille autem cùm Ioppen perueniſſet, & qu oddam aſcendiſſet nauigium, quod proficiſcebatur in Corycium, vbì fuit in ipſo mari Parathenico, in magnam incidens procellam & tempeſtatem, media nocte patitur naufragium. Cùm verò iam demergeretur, nec ſe ſupra fluctus poſſet omninò tollere, ſed propterea quòd in medio mari eſſet, & quòd nox eſſet obſcura & incerta, periret, in quoddam lignum ex inopinato, vel potiùs quòd Deus id dediſſet, incidit: & cùm in quẽdam locum enatâſſet, & à tanta calamitate ſe paululùm recreâſſet, venit ei in mentem admirabilis Euthymius, & ſtatim illius implorabat auxilium aduersùs periculum, & ambas ei manus tendebat, & illius nomen ſæpè inuocabat. Cùm ſic ergò laboraret, ei alicundè magnus appàret Euthymius, per mare transiens, & ſecurè in ipſis fluctibus inambulans. Quem cùm repentè vidiſſet Pheidus, adductus eſt in admirationem. Eum autem ab animi angore & timore volẽs rursùs ſtatìm liberare, ea qua priùs quoq; ſolebat allocutiõe, Noli, inqt, timere. Ego ſum Euthymius, Dei ſeruus. Scias nõ eſſe bonũ hoc iter in cõſpectu Dei. Neq; ẽm afferet vtilitatẽ aliquã matri eccleſiarum. Et ideò oportet te reuerti ad eum, q te miſit, & ei meo nomine iubere, nè ſit ſolicitus de diſiunctiõe ſchiſmaticorũ: haud enim ità diù abhinc, ſed illo Pontificatũ obtinẽte, futuram vnionẽ, & omnes, qui ſunt Hieroſolymis, futuros vnũ gregẽ, & ſub vno paſtore. Te aũt oportet venire ad meam laurã, & fratrũ quidẽ cellas diruere ab ipſis fundamẽtis, cœnobiũ verò ędificare illic, vbì meum ędificâſti cœmeterium. Nõ ẽm laurã, ſed cœnobiũ potiùs eſſe locum Deo placet. Hæc ille quidem mandat Pheido, & ſuo eum pallio induit. Ille autem re ipſa, Matrẽ eccleſiarũ dicit Hieroſolymitanã, q indè ortę ſint eccleſiæ.

& non

& non in ſomnis protinùs raptus,non diſſimili fortè modo ei,quo Abacuc,ità facilè & momento temporis ſtatuitur in litore,& perindè àc ſi è ſomno ſurrexiſſet, ô diuinam prouidentiam,in ſancta inuenitur ciuitate. Sic autem præter opinionem in domo conſeruatus,deponit quidem illud diuinum Euthymij pallium,quod tantum pelagus tranſuolare penna citiùs effecit & tutiùs,conſueto autem induïtur veſtimento: illud verò,(ſed eſt attendendum: miraculo enim cognatum & conſimile ſequitur miraculum)à quadam veluti manu abreptum,euaneſcit & tollitur de medio. Cùm ad ſe ergò redijſſet Pheidus,& quænam eum mala oppreſſiſſent conſiderâſſet, vndæ, fluctus,nox,deſperatio,& quæcunque ſunt mala tempeſtatis: deindè verò animo agitâſſet repentinam huius inexpugnabilis calamitatis ſolutionem,magnumque Euthymium,& quemadmodùm cùm iam eſſet defeſſus,& grauiter ſuffocaretur, ei apparet
Inſigne miraculum. pedibus ingrediens in fluctibus,& veluti manum illam porrigens hilarem, vultumq; vnà & vocem,& ei mandans ea,quæ dicta ſunt, & tandèm imponens pallium,& tantum mare veluti alatum per aërem tranſmittens, & domi ſuæ reddens inſenſiliter. Hæc cùm apud ſe conſiderâſſet Pheidus,emiſit illas voces cum magna admiratione: Nunc ſcio verum eſſe & germanum Dei ſeruum magnum Euthymium, ab eoq; miſſum,me liberâſſe à calamitate.

Deincèps autem hæc quoquè matri narrauit. Illa verò eis aures lubenter accommodans, (amabat enim nõ ſolùm filium, ſed etiam Deum) & propterea tam eius,qui ſeruat,ꝙ eius qui ſeruatur, delectata narratiõe,& etiã lachrymas ꝓfundens ex oculis, conſuluit filio omnia impleret. Deindè aũt ad Patriarcham quoquè tranſiẽs,ei Pheidus renunciauit omnia. Ille verò admiratus narrationem, quæ omnem rationem ſuperat & opinionem,Reuerà,inquit,Dei Propheta eſt magnus Euthymius, magnaq; eſt & quæ dici non poteſt apud illum fiducia. De ijs enim,quæ Lauræ euentura eſſent, cùm nos omnes eſſemus teſtes,prædixit iam in Chriſto conſummandus. Hæc cùm dixiſſet,ipſo quoquè Pheido permittit,vt ædificet cœnobium,& concedit,vt ad id proficiſcatur: ſimul profeſſus,ſe quoquè omnibus viribus opus vnà eſſe aggreſſurum.
Aedificatur cœnobiũ ex diuina reuelatione. Cùm autẽ Pheidus magnam manum accepiſſet miniſtrorum & domûs ędificatorum, & vnum ex mechanicis,deſcendit in Lauram,& cùm ædificâſſet cœnobium, ſepiq; & foſſa eſſet complexus,vetus quidem templum attribuit fratribus ad cœnaculum: alterum autem templum ſuperiùs ędificat. Intrà cœnobium verò excitat turrim,quę eſſet apertè veluti propugnaculum totius ſolitudinis,& eam collocat in medio cœmeterio. Loci verò poſituram,in qua hoc ſacrum collocatum eſt cœnobium,& eſſe pulchram propter æqualitatem, & Monachis eſſe aptam ad exercitationem propter aëris maximè temperationem,oratione deſcribam & oſtendam,quantùm potero.

Eſt quidam collis admodùm breuis inter duas valles,quæ ex Oriente & Occidente ſimul paulatìm coëunt,& ad Auſtrum inter ſe commiſcentur. Ad Boream autem
Situs cœnobij. patet pulcherrima campi planities circiter tria ſtadia, quàm fieri poteſt optimè excogitata ad voluptatem & delectationem. Per eam autem mediam torrens perfluit, qui ex alto deſcendit ex colle,qui eſt ad Orientem,ſitq; loco veluti quædam zona. In ipſa verò collis in planitiem inclinatione,& eorum eleganti mixtione & coniunctione,exurgit turris veluti quidam vertex & arx quædam: & turrim deincèps conſequitur porta,quæ eſt versùs planitiem, quæ cum voluptate tranſmittit eos,qui exeunt,veluti à quadam ſpecula deſpicientes pulchra illa planitiei ſpectacula. Sed quid loci naturam recenſeat aliquis,quemadmodùm eſt quidem mitis & fertilis: quali autem ſuper caput eſt aëre contemperatus: & neque maiore quàm opùs ſit calore,neq; frigore vtatur: ſed cùm ex ambobus fugerit ea,quæ moleſtiam afferunt, vniuſcuiuſq; præclarè tenet medium: & eſt frigidioribus quidem calidior: calidioribus autem rurſùs ſenſìm frigidior,& conſequenter valdè humidis ſiccior, & immoderatè ſiccis humidior,cùm ea,quæ vnicuique congruit,commoderatione?

Cùm ergò totum eiuſmodi cœnobij ædificiũ ſimul & ornatus,non opùs habuërit plus ꝙ tribus annis ꝓpter multas manus,vehemenſq; & inteſum miniſteriũ,volebant quidem diuini Patres illud cum alio ornatu & artificio eccleſiæ reddere & dedi-
Pluit hic ſola hyeme. care: eos autem arcebat rursùs aquæ penuria. Nam in illa quidem ſolitudine pluit ſola hyeme. Cùm ea autem fuiſſet magna ex parte ſicca & aquæ expers ,eis aqua deficerat, maximè circa vernam conuerſionem: niſi fortè in aliquibus concauis ciſter-

narum

narum conſiſterent aliquæ breues aquæ reliquiæ. Quod quidem eos valdè reddebat animi dubios & perplexos, vt qui premerentur inexorabilibus naturę neceſſitatibus. Significant certè præfectus Elias & Diaconus Pheidus Longino præfecto inferioris monaſterij, & Paulo præfecto monaſterij Martyrij, vt ſuis iumentis aquam curent ad eos transferendam ex Pharis. Sequenti autem nocte eis paratis ad iter, cùm iam congregata eſſent iumenta, illa nocte appáret beato Eliæ magnus ille Euthymius, Quid hoc ſibi vult, rogans, quòd hodiè iumenta congregetis? Cùm is verò reſpondiſſet, Vt aquam afferamus ex Pharis: propterea quòd ea nunc nobis omninò defecerit, increpauit illum, dicens: O vos modicę fidei, quanam de cauſa Deum non rogauiſtis? Num is, qui ex prærupta petra inobedientem potauit populum, & aquam ex aſini maxilla Samſoni aliquandò fecit ſcaturire, non poterit vobis quoquè ad vſum ſuppeditare, ſi ſolùm cum fide offeratis petitionem? Deindè eis etiàm prohibuit iter ad Pharas, vt minimè neceſſarium. Aqua enim vobis implebuntur vel maximæ ciſternæ, ſi ne tres quidem horas expectaueritis. Num. 20. Iudic. 15.

Cùm ad hanc viſionem è ſomno excitatus fuiſſet beatus Elias, & ſtatim eam Pheido & reliquis annunciâſſet, iumenta quidem à propoſito ſoluit miniſterio: cùm nox autem iam tranſijſſet, & ſol quantam videt terram ſuis illuſtraret radijs, nubes neſcio vndè aërem, qui erat ſuper cœnobium, repentè complexa, protinùs erupit in pluuiam. Et om̃ia quidem circuncircà ſimile adhuc puniebat flagellum ſiccitatis: ij aũt ſoli, qui erant in cœnobio, pręter opinionem aquam erãt adepti, perindè acſi aliquis pluuiam circunſcripſiſſet, & rursùs vlteriùs nõ ſineret progredi. Poſtquàm aũt & ciſternæ fuerunt aqua plenæ, & nõ erat ampliùs opùs imbribus qui è cælo deſcendunt: diſſipata eſt ſtatim nubes, & vehemẽs imbrium procella rursùs reducta fuit ad ſerenitatem. Cùm verò miraculum breuì totam peruaſiſſet ſolitudinem, & perueniſſet iam etiam ad ipſum Archiepiſcopum Martyrium, deſcendens ille cum multis copijs ad cœnobium præclaram quidẽ egit ſynaxim & vigiliam cum multis lampadibus & ſuffitibus. Splendidam autem & magnificam facit dedicatiõem, deponens ſub ara quaſdam partes reliquiarũ martyrum Tarachi, Probi & Andronici ſeptimo menſis Maij. erat verò iam duodecimus annus poſt deceſſum Euthymij. Cùm aliquod aũt tempus trãſijſſet, Diaconus quoq; Pheidus ſuſcipit Epiſcopatũ ciuitatis, Doron quę vocatur. Pluuia diuinitus data. Nota antiquis ritus dedicationũ.

Sed cùm ego in hunc locum venerim, mihi venit in mentem, vt de ſchiſmaticis illud addam, quod mihi etiam dignum videtur, de quo dicatur: vt quę in mari fuit diuini Euthymij prophetia, euidentiùs hinc oſtendatur. Nam cùm iam quidẽ Patriarcha Martyrius, fidem tribuens Pheidi viſioni admirabili, & ijs q̃ in mari prædixit ille magnus, de his quidem ſchiſmaticis ceſſauit cogitare. Non multum autem temporis interceſſit, & veluti ex diuiniore quadam viſitatione Marcianus, cuius paulò antè memini, omnes ipſo cõuocat in cœnobio, quod ab ipſo cõſtructũ fuerat in ſancta Bethleem, &, Quouſquè tandèm, inquit, ó fratres & patres, contendimus corpus Eccleſiæ diuidere in partes, idq; cùm nec nobis quidem conſtet, quæ ſit Dei voluntas, ſed rem ſic credamus proprijs cogitationibus? Eſt ergò nobis conſiderandum, nè fortè exiſtimantibus recta via ingredi, in auia cõtingat incidere. Sunt enim incertæ hominum cogitationes, ſacra aiunt eloquia, & ſi videtur, ſequentes illud Apoſtolicum, & veluti exemplo vtentes, iaciamus ſortes in conſpectu Epiſcoporũ & Monachorum: & ſi ſors quidem venerit ad Monachos, oportet omninò perſeuerare in ijs, in quibus nunc manemus, & quæ nobis placent. Sin aũt ad Epiſcopos, cum ipſis communicare. Cùm hanc attuliſſet ſententiam Marcianus, nullus erat ex ijs, qui aderant, qui nõ laudaret. Iactam itaq; ſortem Monachi quidem eam habuerunt: oẽs autem ei ſtatim cõmunicabant, tanquàm ex Deo eſſe cognitam arbitrati, pręter Gerontiũ ſolum & Romanum: & oẽs ſeipſos prębent ferentes vnioni Eccleſię, eiq; decæterò germanam ac ſynceram faciunt communionem. Cùm eos autem Patriarcha pulchrè non ſolùm ſupinis, vt quis dixerit, manibus, ſed etiam cordis ſinibus excepiſſet, præclarum & celebre feſtum agit. Admodùm em̃ pulchrè ciuitati exortum eſt bonum pacis, & lætatæ ſunt plateæ Hieruſalem, & per omnia Deus glorificabatur. Gerontius autem & Romanus, alter quidem cum quadragintaquinque annos præfuiſſet beatæ Melanæ monaſterijs, alter verò in Theocorum, vt ſuprà diximus, regiõe monaſterium cõſtruxiſſet, & deindè ex ipſis quoq; turpiter fuiſſent expulſi propter eorũ, q̃ ipſis viſa fuerant, impie- Sap. 9. Act. 1. Pax eccleſię Hieroſolymitanæ reformata.

impietatem,mali malè huc & illuc obeuntes receſſerunt. Sed hæc quidem facta ſunt temporibus Zenonis.

Sequentibus verò annis,cùm Anaſtaſius poſt ipſum accepiſſet imperium,incurſionem autem feciſſent barbari, & magnam partem ſolitudinis vaſtâſſent & depopulati eſſent,euerterunt ipſa quoquè Agarenorum tabernacula,quæ eis nupèr magnus fixerat Euthymius. Deindè qui ex his quidem erant inſigniores, alia ſibi excitant in Martyrij Monachi monaſterio, & templa erigunt. Barbari autem cùm rursùs eos eſſent aggreſſi, alios quidem interimunt, alios verò captiuos abducunt: aliquos autem in alios vicos compellunt,nempe eos,qui ex inopinato hoc periculo euaſêre ſuperiores, cùm magna & grauiſſima fuiſſet hæc illic barbarorum incurſio. Beatus autem Elias, qui Euthymij rectè præerat ouibus,cùm triginta & octo totis annis adminiſtrâſſet præfecturam, multaque præclara & egregia in ea feciſſet opera, & magnum ſuî amorem reliquiſſet fratribus,qui in eis viget vſque in hodiernum diem, ipſe quoquè feliciter excedit ad Dominum. Cùm quidam autem Simeon Apamenſis poſt illum ſuſcepiſſet adminiſtrationē, & in ea tres tantùm annos vixiſſet,Stephanus Arabs genere ei ſuccedit:qui cùm mortuus eſſet,*ei frater Procopius ſexcētos aureos ex bonis paternis tribuit monaſterio.

* eius

Sub eadem autem tempora Cæſarius quoquè quidam Antiochenus, qui in ciuilibus magiſtratibus ſæpè bonam erat aſſecutus exiſtimationem, cùm ad ſanctam veniſſet ciuitatem, & ſatis longum eſſet illic tempus moratus, incidit in quandam corpoream valdè grauem affectionem. Quoniam verò deerat manus, quæ eum curaret, & omnem ſuperabat tolerantiam & amicorum conſolationem, cùm non haberet quidnam deincèps faceret, confugit ad ſepulcrum admirabilis Euthymij, & quod ex illo fluebat oleum, fit ſtatìm ad liberandum hominem remedium, cùm ſolùm morbus fuit inunctus. Is autem referens gratias pro beneficio, pecunias ſancti monaſterio alias quidem iam præbuit ſplēdidè ac magnificè,alias autem etiam quotannis præbiturum eſſe promiſit. Domum verò reuertens, cùm ad Tripolitanum Epiſcopum acceſſiſſet, quomodò ſolet animus in rebus huiuſmodi lubenter rerum meminiſſe grauium,quæ iam præteriêrunt, narrauit ei ſingula, quemadmodùm malum quidem eum inuaſiſſet, & manus medicorum & præſentia familiarium, illæ quidem ad curationem, hæ verò ad conſolationem nihil valebant: & quemadmodùm omnibus deſperatis, venerit ad ſepulcrum Euthymij, & quemadmodùm illic ſolùm vnctus oleo, protinùs & citiùs, quàm quis ſperare atque adeò optare auſus fuerit, inuenit curationem.

Oleū è ſepulcro S. Euthymij ſanat morbū.

Hæc ille quidem ſingulatìm narrabat Epiſcopo. Quidam autem Leontius,illius conſobrinus,cùm eſſet ætate valdè iuuenis, cōtigiſſet verò eum intereſſe narrationi, animo protinùs vt audiuit incitatus,& maius aliquid animo agitans, quàm pro ætate,cùm quęcunq; ſunt mundana condemnâſſet,à quibus vtplurimùm facilè decipi & capi poteſt iuuētus, rectà venit in magni Euthymij monaſteriū,& vitam ſuſcipit monaſticam. Quem vtiq; cùm virtute euaſiſſet inſignis,accerſens Stephanus Epiſcopus, ei tradit curam monaſterij, quod conditum fuit in honorem magni martyris Leontij. Paulopòſt verò cùm ſedis etiā reliquiſſet ſucceſſorem, excedit è vita viceſimoſecūdo menſis Ianuarij, cùm annos viginti & vnum integros p̄fuiſſet cœnobio. Porrò autem Leontius quoquè, huius conſobrinus, Nilum quendam cœnobij preſbyterum euntem Antiochiam,& ab eo hoſpitio exceptum,cùm ex ijs quæ aderāt ſatis accepiſſet, Oreſtiadis ordinat Epiſcopum. Et hæc quidem ità ſe habent.

Leontius valdè iuuenis fit mōachus.

Reuertendum eſt autem ad magni Euthymij monaſterium,& quæ deincèps cōſequuntur, ea ſunt addenda narrationi. Poſt Stephani Epiſcopi conſummationem, Thomas,qui genus trahebat ex Apamea, cùm id felix & florens accepiſſet, minuit & circuncidit. Quo autem tempore is adminiſtrationem tenebat monaſterij, ad eum rursùs venit Antiochenus Cæſarius, & ab illo humanè & benignè acceptus, cùm in eodem cum eo accubuiſſet conuiuio, deindè vt ſòlet inter eos agitati eſſent ſermones,& audijſſet quòd in Diaconico eſſent illius ligni partes,in quo Dominus illo ſuo admirabili conſilio fuit crucifixus: petit ab eo, vt liceat ſancta illa ligna adorare, & eorum exiguam aliquam partem accipere. Cùm ergò annuiſſet is, qui præerat monaſterio, eadem quidem hora ei aperit ambas fores Diaconia,reſerat aūt thecas rerū pre-

precioſarum, aliquid ardentiùs faciens & amantiùs: & ingreſſus eſt Cæſarius cum ijs, qui erant circa ipſum. Cùm autem adoràſſent & cõplexi fuiſſent, aliquam quoq; partem accipiunt illius ſalutaris & venerãdi ligni. Deindè etiam ingreſſi interiorem cellam Diaconici, rursùs conuertuntur ad ſe reficiendos. Lignum S. Crucis adoratur.

Theodotus aũt Galata quidam, qui eis miniſtrabat, frequenter exiens per Diaconicum, & ad eos ingrediẽs, ſacris illis thecis apertis, ſexcentos illos ſurripit aureos, de quibus antè diximus, qui poſiti erant in tribus crumenis. Et Præfectus quidem, Cæſario & ſuis mentem adhibens, nõ ſenſit quod factum erat. Manè aũt ſurgẽs Theodotus, ſimulabat ſe iraſci, & ꝑ ſe ferebat ſe valdè indignari, quòd non liceret ei frui quiete & ſilẽtio. Quocircà recedit ex monaſterio, ſpecie quidem quòd deſideraret locum vacuum à tumultu: re vera autem, quòd cuperet latére, & aurũ abſcondere. Cùm ergò ad ſanctam ciuitatem iter eſſet ingreſſus, vbi fuit exaduersò monaſterij Monachi Martyrij, & ſensìm ſedens, & genibus crumenas imponens, aureos quinquaginta numero ex vna harum ſumpſiſſet, ponit reliquos ſub magno quodam lapide: & cùm locum ſignàſſet, & ſibi notũ, quo ad eius fieri poſſet, feciſſet, rectà ꝓfectus eſt Hieroſolyma: illinc verò Ioppen. Cùm equos aũt conduxiſſet, & arrham dediſſet, reuertitur ad lapidem, ſub quo latebat aurum: & cùm iam propè fuiſſet, (ó oculum qui oĩa intueris, ô iuſtiſſima iudicia) videt quẽdam magnitudine maximum & adſpectu terribilem ſerpentem, qui è lapide prorepſerat, & erat veluti collocatus ad ſeruãdos aureos, conari arcere eum à re aliena. Ille ergò timore affectus, tũc quidem vacuis manibus reuertitur. Sequenti autẽ die rursùs redit, & rursùs inuenit terribilem illum auri cuſtodem adeò diligenter vigilantem ad auri cuſtodiam, vt ne liceret quidem omninò accedere ad lapidem: quinetiam cùm aggredi perrexiſſet, diù ſerpens ità eſt eum perſecutus, vt ſatis habuerit illinc ſaluus recedere. Poſtridiè autem venit rursùs ad locum, & protinùs aduolãs quędã virtus aërea, cùm veluti quandam clauã incuſſiſſet Theodoto, & certam ei plagam inflixiſſet, illum quidem euertit & propè exanimatum humi deijcit. Quidam autem Lazariotæ cùm tranſeundo adueniſſent, & tam miſerè iacentem inueniſſent, accipiunt & deferunt in Noſocomium, quod eſt in ciuitate. Nota diuinã vltionẽ in ſacrilegũ.

Cùm illic aũt diù iaceret, videt in ſomnis quendam ſenem eum acriter corripientem, & dicentem: Nõ aliter tibi licet ſurgere, niſì ſurreptas pecunias priùs reddas Euthymij monaſterio. Cùm itaq; exindè accerſijſſet eum, qui accipiendis præfectus erat ęgrotis: & furtũ confitetur, & dolum aperit, & cauſam, quæ tunc latebat, cur è monaſterio receſſerit, propalat & ꝓfert in lucẽ veritatis: & quemadmodùm ſub quodã lapide aũrũ depoſuerit, & queãdmodùm cùm ſæpè acceſſiſſet & conaretur tollere, primùm qnidẽ ſerpens & magnitudine & adſpectu terribilis, q̧ è lapide ꝓrepſerat: eum expulerit admirabiliter & ꝑter opinionem: deindè aũt quędã virtus quę alicundè aduolauit, eũ ſic affecerit. Hæc cùm accepiſſent Pręfectus Thomas & Leontius, ſtatìm aſcẽdũt ad ſanctã ciuitatẽ, & cùm Theodotũ in quodã vehiculo impoſuiſſent, vt eis oſtenderet locũ, in quo aurũ erat abditũ: ipſum quidẽ inueniunt ſub lapide poſitum, formidabilis aũt ille cuſtos (ô miraculum) nuſq̃ aderat: vt qui veluti veris dñis theſauro ceſſiſſet. Atq; illi quidem ſtatìm tollunt aureos, parùm curantes eos, qui cõſumpti fuerant à Theodoto. Ipſe autem nihil ampliùs mali ſentiebat, & erat ſano corpore. πανδοχεῖα

Atq; Thomam quidẽ, qui octo annos Euthymij ꝑfuerat monaſterio, viceſimoquinto menſis Martij, ſeptuageſimo anno poſt diſceſſum Euthymij, benignus & clemens Dñs hinc euocat. Leontius aũt poſt eum ſuſcipit ꝑfecturam monaſterij, à quo ego, q̧ hæc ſcriptis mãdaui, referor in catalogũ fratrũ illius gregis. Quæ ergò de hoc diuino & admirabili Euthymio Patres mihi narràrũt, vt dicã ſicut diuinus Dauid, nõ abſcõdi à filijs eorũ in generasionẽ & generationẽ. Oportet aũt oĩnò ea, quæ meo tẽpore facta ſunt, nõ deſpicere, cùm q̧ ſunt affecti beneficio, ſint adhuc ſuperſtites, & interſint ijs q̃ geruntur, & ſui intuitûs vtãtur teſtimonio: ſed & in hodiernũ vſq; diem ea, quæ ſunt præter opinionem, fiant miracula, quæ ſunt eorum quæ præceſſerunt, probatio & perfectum ſignaculum, quòd de illis nihil ſit omninò dubitandum. Pſal. 17. a

Decimoſexto itaq; anno, cùm Monachorũ ſuſcepiſſem habitũ, vehementiq; quietis ac ſilentij tenerer deſiderio & habitãdæ ſolitudinis, quęrebam honeſtã alioquì occaſionẽ, vt ea conſequerer. Cùm nullam aũt aliã inuenirem, ꝑ me tuli magno me teneri deſiderio videndæ dedicatiõis eccleſiæ Hieroſolymitanæ, & petij vt illuc ire liceret.

Dimiſſus aũt à Pręfecto, cùm iã eſſem receſſurus à Metropoli Scythopolitarũ, mater hoc mihi dat mandatũ, vt nihil ex ijs, quę pertinẽt ad animam, ex me facerẽ abſq; admonitionę & conſilio Iohannis ſilentiarij: Nè fortè, inqt, ſtatìm ab initio imprudens irretiaris errore Origeniſtarũ. Cùm ergò veniſſem in ſanctã ciuitatẽ, & ſacra quidem loca adorâſſem, in quibus Dñs ꝓpter nos moras traxit ſalutares, & cùm diuinę quoq; crucis lignũ adorâſſem, deindè ad eum me cõfero. Is aũt cùm & mihi alia monita dediſſet & cõſilia, tãdèm hoc quoq; mihi p̃cipit: Si vis, inquit, ſaluus eſſe, vade ad magni Euthymij monaſteriũ, & in eo habita. Hæc cùm ego audiuiſſem, venio per ſolitudinẽ quamcitiſſimè ad Iordanem: & cùm ſatìs longum tẽpus cum ijs, qui illic erant, patribus eſſem verſatus, in illius magni monaſterium delatus, ſum ſuſceptus: Leontius aũt erat, cui & ſuſcipiendi cura, & monaſterij præfectura fuerat credita.

Nota adorationem.

Cùm illic ergò verſarer, video ea æſtate quẽdã genere Cilicẽ, habitu monachũ, Paulũ nomine, ex Martyrij monaſterio ꝓfectum, quẽ malus quidem poſſidebat ſpiritus: ab ijs aũt, qui ad ipſum attinebãt, adducebatur ad monimẽtum Euthymij. Cùm poſitus ergò fuiſſet monachus ad thecã reliquiarũ, appárẽs paulopòſt magnus Euthymius, media nocte fugat dęmonem. Fuit aũt hoc certũ curatiõis teſtimõium. Nam cum ipſa nocte aſſcendiſſet Paulus ad horam nocturnę Pſalmodię, fit vnus ex ijs, qui canebãt: & nobis oĩbus pręſentibus, ſe fatetur fuiſſe à Deo curatũ. Cùm aũt quod factum fuerat, didiciſſent monachi Martyrij monaſterij, veniunt vt eum rursùs reducerẽt in ſuum monaſteriũ. Sed ille cùm vellet oſtendere, ſe eſſe grato animo, & apud ſe ſcriptã conſeruaret gratiam, manſit deincèps in cœnobio, omnemq́ue laborem & miniſterium alacri animo vnà ſubijt cum fratribus.

Dæmoniacus curatur ad ſepulcrũ S. Euthymij.

Cùm nos aũt aliquãdò colligeremus alimentũ in ſolitudine: id verò erat quod vulgò ſolet nominari Manuthia, in colligẽdo rogauimus Paulum qui ipſe quoq; aderat, quidnam ei accidiſſet, & quanam de cauſa veniſſet in cœnobiũ, & quamnam curationem eſſet conſecutus apud thecã reliquiarũ. Ipſe aũt, vt q iam eſſet nobis familiaris, & apud nos nõ poſſet quidquã fingere, oĩa apertè recenſet. Ego, inqt, cùm mihi Diaconatûs munus eſſet creditũ in monaſterio Martyrij, neſcio quomodò laboraui auaritia, & captus ſum amore pecuniæ. Cùm aũt eſſem inops, & neſcirem vndè vel mihi drachmã pararẽ, venit mihi in mẽtem ex ſacris vaſis aliqua ſurripe, & vnũquodq; eorũ precio vẽdere, & ſic aliquo modo mihi parare poſſeſſiões. Cùm verò victus eſſem ab his improbis cogitatiõibus, & Dei timorẽ excuſſiſsẽ, ſurripio claues ex ara: & cum locum aperuiſſem, in quo erant repoſita vaſa ſacra, ex ijs alia quidem mihi vſurpaui, alia aũt alijs quoq; contemptìm diſtribui. Deindè cùm illo Diaconatûs munere functus eſſem, claues quidem reddo rursùs ad aram referens. Cùm aũt ad cœnam veniſſem cum quibuſdam fratribus, & me vini potiõe exatiâſſem, in ſtrato miſer recumbo. Protinùs verò oĩs intemperãtiæ cogitatio in meam diffunditur animam, perindè àc ſi oẽs ſimul concurriſſent. Ego aũt, cuius animus erat adhuc corruptus à temulentia, me lubenter tradidi his cogitationibus: q̃ me aſſumptum ſic affecerũt, vt viderer ſentire fœminam, quę vnà mecum eſſet, & vnà cum ea iacére. Protinùs ergò ad me venit obſcura quędam nubes & caliginoſa: ea aũt erat ſceleratus dæmon, q me inuaſerat: à quo victus tanq̃ ab aliquo hoſte captus, manſi ab eo longo tẽpore cruciatus, & quid nõ graue patiens? Vbinàm cũ malefaciendi ſatietatẽ hoſtis ceperit, quãdò hoc facere fuerit in eius poteſtate? donèc fratres mei ducti miſericordia me tollũt, & ad ſancti capſam adducũt: & ſtatìm perindè àc ſi reſipuiſſem, & ad me eſſem reuerſus, cum calidis orabam lachrymis, vt meî magnus miſereretur Euthymius, & me ab hac ſcelerati dæmonis liberaret contumelia: & veſperè proptet eam iacebam ſupplicans, & nõ intermittebam orare.

μανοῦθια

Et hic habes vindictã cæleſtem in ſacrilegum.

Implorat S. Euthymiũ.

Iam aũt circa mediam noctẽ videbar mihi verſari in quodã loco diuino & admirabili, cuius poſiturã, pulchritudinem, gratiã optauerit quidẽ videre quiſpiam, ſed verbis nequaq̃ poterit exprimere. Videbatur aũt mihi nigra quoq; quędam cuculla & lana plena eſſe meo capiti impoſita: ea aũt lana (ô malorum depulſor Dei ſerue Euthymi) abſit vt vllis alijs imponatur. Nam intrinſecùs quidem pro lana, ornata erat ſpinis, ijsq́; non tolerabilibus vtiq; aut mediocribus, ſed ſtylorum ſtimulis magnitudine longitudineq́; ſimilibus. Caput aũt meum valdè pungebat, & nec om̃inò quidem hiare ſinebat aut reſpirare. Cùm tali ergò malo premerer, lingua mihi videbar verſare

nomen

nomē Euthymij,& eum orare. Ille aūt ſtatìm mihi appáret,multa luce circūcircà re-fulgens, pilis canus,grauis adſpectu, lætus oculis,ſtatura breuis, ꝓmiſſa barba, nigra veſte indutus,& virgam manu tenēs.& quanam re,inqt,tibi opùs eſt? Quid aūt vis tibi faciam? Cùm ego aūt timidè & ſubtremebundè reſpondiſſem, Miſerere meæ calamitatis,& à graui me libera dæmone:ille verò auſteriùs reſpōdens, Sed eſt ne tibi,inquit,perſuaſum ex ijs quę fiunt,nihil Deū latére? Didiciſti ex ijs quę paſſus es,quantū malum ſit, res eccleſię aut Dei potiùs deſpicere,& incōſideratè ac temerè ꝓfundere? Nam quomodò rerum eccleſijs cōſecratarum gratia apertè tranſit ad Deum,ipſe aūt rurſùs ſcit ex alto prębere remuneratiōes:ità qui eis malè vtuntur, non in alium,ſed in illum ipſum ſunt cōtumelioſi,& ei meritas luunt pœnas: Si enī olìm Ananias cum vxore, cùm ex ijs quæ ipſi obtulerāt,ſurripuiſſent,tantas dederunt pœnas, vt ipſi vnà cū furto morerētur: quamnā veniā conſequetur,qui ne alienæ quidē parcit oblatiōi? Verumenimuerò,inqt,ſi pactū cōuentum feceris,te non ampliùs rebus ſacris manus iniuſtas immiſſurum,nec te malas admittēdo cogitatiōes,ſuauiter oblectaturum, te, inquit,cōſolabitur Deus, & te curabit. Eſt enim benignus & clemēs, & nō vult mortem peccatoris,vt diuina docēt eloquia,ſed vt ipſe cōuertatur & viuat. Propterea enī tibi mala euenerunt pręſentia,ꝙ cùm tibi rerum ſacrarū creditum eſſet miniſterium nō tamen teipſum Deo conſeruâſti fidelem:ſed ſtatìm ad dolum reſpexiſti, & furtum metēs,vt verè dicam,vbì nō ſeminâſti,et colligens vbì nō diſperſiſti. Hinc ꝓficiſcitur, quę fit ab ipſo,derelictio:hinc inſultus carnis & intemperātia,& hic grauis dæmonū fluctus hinc in te inundauit.

Notent hæc vſurpatores rerū eccleſijs conſecratarum.

Act.5.

Eze.18 & 33.

Hęc cùm ego audiuiſſem,ei polliceor me in poſterū cautiōem eſſe adhibiturum. Et tunc,inquit,cùm in ſceleratū dæmonem infremuiſſet,& manu meā cucullam apprę-hendiſſet,vix,inquit,& vi eam aufert capiti,ea aūt ſtatìm mutauit formam,& mihi in ſancti manu breuis quidā videbatur Aethiops,habēs oculos igni ſimiles. Viſa eſt autē ante eius quoq; pedes defoſſa eſſe foſſa ꝓfundiſſima:& illū quidem deiecit in foſſam: ad me verò rurſùs cōuerſus,illud dicit,quod Chriſtus paralytico : Eccè ſanus factus es,noli ampliùs peccare:ſed attēde tibi ipſi,nè quid cōtingat deterius. Ab ea aūt liberatus affectiōe,ardētiùs Deo actis gratijs,ab illo tēpore ſum cōſeruatus, vſq; in hodiernū diē nullo malo affectus. Hæc cùm mihi Paulus narrauerit,ego omnibus cōmunem adieci narrationem. Verumenimuerò nunc mihi rurſùs incitatur oratio ad rebus alijs paſcēdas veſtras aures. Nō ſinit enī ceſſare miraculorū continuatio, ſemper magìs prouocans orationem, & vehementi ſemper ſtudio contendens progredi ad anteriora,quæ ſunt pręſtantiora atq; iucundiora,veluti ipſa ſecum certans,& ea quæ præceſſerunt ijs,quæ ſequuntur,volens vincere.

Iohan.5.

Duas enim ciſternas,quas fama eſt ab initio fodiſſe Amorrhæos,diſtantes duobus ſtadijs à cœnobio, renouat quidem, cùm adhuc eſſet ſuper terram magnus Euthymius, vt iam antè declarauimus : & cùm alterius ori impoſuiſſet oſtium,tribuit Lauræ ad aquationē. Alteram aūt ijs,qui ab ipſo baptizati fuerant,Agarenis,certo cōcedit tempore. Cùm ſic ergò haberēt ciſternæ,& vna quidē Lauræ,altera verò attributa fuiſſet Agarenis,ſolitudinē illam,quę erat alioquì arida,& propemodùm aquæ expers,pluuię inuaſerat penuria. Qui Laurā itaq; incolebāt,aquę veriti inopiam,ciſternę quidem oſtiū clauis & vectibus cōmuniunt. Cùm verò Pręfecti,qui Romano ſuberant imperio,Aretha & Aſuades,cōtra ſe inuicèm arma & bellū ſuſcepiſſent,per ſolitudinē ſæpè diſperſi barbari,& pecunias diripiebāt,& domos euertebāt, & quæcunque alia in his rebus violēta ſolent & tyrānica cōtingere,faciebant. Cùm nos aūt aliquādò ſederemus ante aditū cœnobij,accedūt quidam duo barbari: cum eis verò aderat quoq; Chriſtianus quidam, Thalamas nomine,qui erat cognatus Agarenorum, qui fuerāt olìm baptizati ab Euthymio. Adducebant aūt vnū ex ſua multitudine barbarum,qui ipſe quoq; à quodam ſæuo poſſidebatur dæmone. Cùm ergò acceſſiſſent, expoſuit nobis cauſam Thalamas, nempe ꝙ cùm aliquādò barbari veniſſent ad Lauram,vt potarent ſuos camelos,& ciſternæ impoſitū inueniſſent oſtium,hic quē poſſidet dæmon,paulò magìs barbaricè cōmotus,graui quidē lapide illud cōfringit: cum aūt ſtatìm viciſsìm longè grauiùs ferit dæmō, & deincèps iacebat tortus ac dilaceratus,& os habēs ſpuma oppletum. Ego verò,inquit, accedens, & ꝙ ità ſe haberet barbarus animo fractus,vnà cum his viris eū tollo,& ad ſancti capſam affero,vt vndè ac-

Dæmon inuadit barbarum.

cepit calamitatē,illinc inueniat mali quoq; medicamentum. Eiuſdem enim eſt & caſtigare propter audaciā, & curare rursùs propter clemētiam. Cùm ergò ad loculum poſitus eſſet is, qui laborabat,& nō multum deincèps tempus manſiſſet, curationem inuenit maiorem quàm petierat:non liberatus ſolùm,ab affectiōe,ſed etiam diuiniore luce animum habens illuminatum,& non multis poſteà diebus baptizatus.

Curatur obſeſſus ad reliquias.

Huius aūt ipſius quoq; Thalamæ ſororis filia,immūdi dæmonis dominatu tenebatur. Ea igitur à Lazario (illic eṁ habitabat Thalamas) portata ad capſam reliquiarū, nullū quidem aliud medicamētum applicatum,niſi huius loculi ſanctificatio:dies aūt nō plures quàm tres,ad perfectam ſufficiūt liberatiōem ab eo,qui opprimebat. Quid verò de filio dixeris Agareni Argobi?(hoc enim erat nomē Patris) Quem cùm paſcētem greges in ſolitudine,quidam execrādus inuaſiſſet ſpiritus,nō ſolùm mēte,ſed aſpectu & oculis quoq; erat peruerſis. Delatus aūt ipſe quoq; ad capſam reliquiarum, breuì omninò erigitur, & omnia ſuo loco reſtituta habēs, patri redditur. Multa quis poſſet alia eiuſmodi recenſere,atq; adeò innumerabilia. Quandam enim mulierem, quę in vico Betabudiſon cùm marito habitabat,meridiè domì aliquādò ſedentē grauis inuadit dæmon:& totos quidem ſex mēſes cum eo colluctabatur, & marito morte grauiorem vitam efficiebat. Cùm itaq; is eum caſùm ferret intolerabiliter, & nullam poſſet moleſtiæ inuenire cōſolationem, conſtituit ad magnum cōfugere Euthymiū:& cùm ſic furore percitā accepiſſet cōiugem,cum ea venit ad monaſteriū. Quoniā verò nō licet introire mulieribus,aſſidebat in veſtibulo, faciēs q̄ poterat, ieiunio vtēs & oratiōe,& ſingulis veſperis bibens ex capſæ ſanctificatiōe,cum oleo lucernæ. Tertia aūt cōſequenti nocte ei magnus apparens Euthymius,ei dicit :Eccè ſana facta es,vade in domū tuam.ſtatimq́; & morbus eſt diſſolutus,& ceſſauit inſania,& domum mulier ſana mente reuertitur. Ab illo aūt tempore, vtpotè memor beneficij, quod à ſancto acceperat,quotannis veniebat ad monaſteriū,ipſumq́; limē & ſolum, quod eſt ante ingreſſum,& puluerē ipſum complectēs, oſculabatur, fratreſq́; inuitabat ad cōuiuium,et quàm humaniſſimè poterat,accipiebat. Et hoc quidē eſt eiuſmodi, & quod nulli priorum cedit magnitudine.

Itē obſeſſa.

Eccè miram curationē.

Illud aūt ipſe quoq;,qui ſubijt calamitatem,& ad ſancti ſepulcrum conſecutus fuit curationem,cùm ſit adhuc ſuperſtes in monaſterio,& vnus ex ijs, qui in eo ſunt Monachis,ſua lingua & voce teſtificatur. Eſt enim quidam frater in monaſterio, genere Galata, nomine Procopius. Hic ergò Procopius cùm adhuc in ciuilibus verſaretur tumultibus,occupatus fuit à malo dæmōe, & eum habuit diù ſimul habitātem,& ea, quæ intùs erant,opplentem ſtrepitu,ſicut ipſe mihi narrauit. Poſtquàm autem mundo relicto acceſſit ad monaſterium,& à conuentu fratrum fuit acceptus, & adorauit capſam reliquiarum,malus ſtatim dæmon eſt conuictus tanquàm lux à tenebris,& in apertum productus, & eſſe dæmoniacus cognitus eſt Procopius, omnia illa patiens, quę ſunt propria ijs,qui ſic ſunt affecti:vt qui crebrò diſrumperetur,& humì prouolueretur:& vinctam prętereà haberet linguam,& nec ſineretur quidem loqui,vt conſueuerat : quem ipſum quoquè magnus curat Euthymius, & ab affectione ſimul & inſania liberat, & à linguæ vinculis: ſicut in hodiernum vſq; diem oſtenditur præſens in monaſterio,non ſolùm ſanus & liber ab omni affectione,ſed omni temperantia & tolerantia inſignis,& in eo ſuaue Chriſti iugum trahens pro viribus.

Adorauit, pro, veneratus eſt.

His cōſequens fuerit ea perſequi,quę illi Xenico euenerūt. Nobis enim aliquandò ſedentibus in ingreſſu monaſterij,& ligonem quēdam in manu habentibus & purgātibus,aduenit hic cum magno tumultu, tanquàm procella quædam à malo actus dæmone,& clara voce exclamās: Quid mihi & tibi Dei ſerue Euthymi? Quò me violenter trahis? Nō exeo. Deindè eum ante fores proijcit malus dæmon, ceciditq́; caſu ijs, qui videbāt,miſerabili. Cùm ergò eum ianitore Babyla ſurrexiſſemus, & vix eū ſuſtuliſſemus,ad reliquiarū capſam eū deducimus. Ille aūt adhuc ſimiles quoq; voces vſurpabat,ſic clamās: Cur me per vim diuellitis & diſtrahitis? Cur me ad meū hoſtem ducitis? Cur me ad eum vehemēter trahitis,qui me ſemper incendit? O violentiam. Nō ambulabo vobiſcū,ſed egrediar,& nō manebo ampliùs. Poſtquàm autē ad ipſum ſancti ſepulcrum cum Xenico multùm defeſſi peruenimus,eum rursùs quoq; deijcit dęmon: & cùm totā illam noctem mutus omninò tranſegiſſet, manè ſurgit moderatus & ſanæ mentis,nè minimas quidem habēs priorum reliquias. Cùm itaq; eum eo inijſſe.

Nota dęmonem incendi à S. Euthymio.

iiſſemus conuiuium, inter cœnandum eum interrogauimus, quidnā heri ei accidiſſet, & quemadmodùm huc veniſſet, & quidnā clamaret. Ille verò dicebat, ſe omnia ignorare, & neq; quemadmodùm veniſſet, neq; quid clamaret ſe omninò ſciuiſſe. Hæc aūt cùm ſint eiuſmodi, & quòd ad miraculorum ratiōem attinet, nihil relinquunt, quod ea ſuperet, ijs ſolis cedunt, quæ facta ſunt in vico Betagabæorum. ad quæ noſtra nunc conuertitur oratio.

Erat eīm quidam Preſbyter in monaſterio, ex eo vico ortus, nomine Achthabius, q quadragintaquinq; annos in eo peregerat, & Chriſti mandata ſe probè exequi oſtenderat. Erat aūt ei quoq; quidam frater genere in vico Tagabæorum: qui quidem ad duodecimū lapidē diſtat à Gaza, nihil fratris ſimilia aut cognata faciens, Romanus, (ità enim vocabatur) ſed delicatè viuens & ociosè. Cùm verò ei quidam inuidiſſet facultates, ei per ſcelus parabat inſidias, & eas conabatur auferre. Cùm autem à ſcopo aberrâſſet, & vehementiori inuidiæ ſtimulo eſſet conſauciatus, venit Eleutheropolim, & aduersùs eum quēdam accipit pręſtigiatorem, alterius damnum miſer magno comparās. Atq; ille quidem vſus eſt ijs, quas ſciebat, artibus: Romanus aūt, vt qui nihil p̄uidiſſet eorum, quæ gerebātur, in agro degebat, nihil omninò cauens ea, quæ per ipſum ſtruebātur, maleficia, & laborās quodam veterno corporis (vtpotè q̄ Deus eius magnam interrumperet ſocordiam, & eius animum ad ſtudium reduceret & diligentiam, & ideò permiſiſſet, vt aliquantùm vinceretur à maligni inſidijs, vt paulopòſt oſtendēt ea, quę ſubiungentur) domum refertur. Deindè cùm malum vehementiùs incubuiſſet, ille quidem iacebat hydropicus, & planè erat deſperatus ab arte medicorum. Qui autem ad eum attinebant & amici, circunſidebant, vltimas ſeparationis lachrymas propter eum emittentes.

Cùm hic ergò ità eſſet grauiſſimè affectus, & ipſam mortē expectaret, cùm vix & obſcurè admodùm, vt vix cerni poſſet, oculos aperuiſſet, orat eos, q aderāt, vt paululùm ſecederēt: ipſeq; ſolus relictus, & ad parietē cōuerſus, ſicut ille magnus aliquādò Ezechias, in cōtritiōe cordis talia eſt precatus: Deus exercituū, q dixiſti, Quādò cōuerſus ingemueris, tunc eris ſaluus: ipſe reſpice ſuper me, & ab hac, quę me cōprimit, neceſſitate & calamitate eripe. Intereà aūt cùm in mentē veniſſet, magnū vocabat Euthymium aduersùs hanc affectionem, & eum Deo offerebat interceſſorem, & per ipſum rogabat vt liberaretur. Deindè cùm fuiſſet veluti in ecſtaſi, videt quendā veſtitu monachum, pilis canum, adſtantē & dicētem: Quid vis tibi faciam? Et ille quidem, metu, inquit, & gaudio diuiſus, interrogauit: Quis tu es Dn̄e? Euthymius autē dixit: Quem ipſe nupèr vocâſti: neq; meū adſpectum quidquā extimeſcas, ſed videam q̄d patiaris, & quænam pars corporis acceperit calamitatē. Cùm is aūt oſtendiſſet ventrem, ipſe cōiunctos ſuos erigens digitos, & his vtens tāquàm gladio, ſcindit id quod ventris intumuerat, & affectionē illam excernit & diffundit, & ex ventre educit veluti quādam laminam ex ſtanno factam, quæ quoſdam habebat characteres, eamq; in menſa ſubijcit eius oculis. Deindè cùm manu coniunxiſſet ſciſſurā & inunxiſſet, integramq; partem effeciſſet & ſanam, deincèps ei totum actum refert: ex opibus exortam inuidiam, malefici cōductionem, dæmonum inuocationem. Te aūt ne ſic quidem, inquit, viciſſent hoſtis machinationes, niſi ipſe anſam prębuiſſes. Eccè enim, quātum eſt tempus, ex quo nec ad eccleſiam venire curâſti, nec ad intemerata accedere ſacramēta: ſed vixiſti ſine cura & ſolicitudine, quòd ad tuā quidē pertinebat animam? Quoniam ergò tuî Deus motus eſt miſericordia, deincèps attēde tibijpſi, & nè tuæ ſalutis curam ampliùs negligas. Hæc vbi audijſſet Romanus, & ſtatìm ſurrexit ſanus, cùm tumor, qui erat in ventre, iam eſſet perſpiratus: & cōuocatis ſuis neceſſarijs, eis & ſancti aduentū, nouamq; illam & alienā per digitos diſſectionem, & totam, vt ſemèl dicam, renūciauit viſiōem. Deindè verò ad nos quoq; tranſijt, & p̄fecto monaſterij, & fratri Achthabio, & nobis oīibus hæc narrauit. Eo aūt die, quo factum eſt miraculum, maximum in hodiernum vſque diem feſtum celebrat, & quotannìs ſancto agit gratias. Sed hoc quidem eſt huiuſmodi.

Quod aūt iā dicere aggreditur oratio, vereor nè videatur multis incredibile, eiuſq; moribus & clemētiæ nō ſatis cōgruere, tantum oſtēdit ardorē & tam perfectū zelum in eos qui peierant. Eſt eīm quidam vicus ad ſolem orientē, à Laura Pharanū diſtās decem ſtadia, qui ipſe quoq; vocatur Pharan: qui quidem nō cognomen, vt arbitror, acepit,

4. Reg. 20.

Inuocat æger S. Euthymium.

Eccè quantum habent poteſtatem ſancti poſt mortem.

cepit,ſed ipſe nomẽ potiùs Lauræ dedit. Vir aũt quidam nomine Cyriacus ex eo ortus,paſcebat gregem: & cùm gregem paſceret per illas ſolitudines, à quodã, qui erat ortus ex eodẽ vico, qui ipſe quoq; erat pauper, eius fidei creduntur oues aliæ decem numero,vt eas vnà cum ſuis paſceret. Cùm aũt aliquãtum temporis interceſſiſſet,redactus eſt pauper ad neceſſitatem adeò inexorabilem, vt cùm nihil haberet aliud, ad gregem ſtatim reſpiceret,& neceſsè haberet eum vẽdere. Cùm verò mali eſſet animi, vt videtur,Cyriacus,& nec paruo quidem lucro præferret veritatem, octo ſolas reddebat,& tot ſe ab initio accepiſſe aſſerebat. Cùm is aũt duas alias vltra eas peteret,inficiabatur Cyriacus,& res eis tẽdebat ad cõtritionem, & ambo inter ſe magnam agitabant ſeditionem. Quidam verò arbitri inter eos accepti,ei qui vellet iurare,deferre iuſiurandum,vt ea ratione inter eos componeretur cõtrouerſia. Cùm aũt ſtatuiſſet iurare Cyriacus,pauper ab eo exigebat iuſiurandum per capſam reliquiarum magni Euthymij : & iam fuerat eis quidam dies præſtitutus,& per illam ipſam iuraturus vel potiùs peieraturus,deſcendebat cum paupere ad monaſterium. Cùm verò ea via ingrederẽtur,quę ab Hieruſalem fert in Hiericho, & iam ab ipſis videretur monaſterium,videns pauper Cyriacum totũ periurio deditum, & veluti in ſumma lingua habentem iuſiurãdum,& timore affectus, perindè ac ſi ipſe eſſet iuraturus aut peieraturus, Age,inquit, frater,reuertamur.Nobis enim ad fidem faciẽdam ſufficit vel ſola ad iurandum propenſio,nec oportet aliquid ampliùs adijcere. Hæc cùm ille quidem dixiſſet, rogabat eum nè iuraret. Is autem non ferebat, ſed niſi etiam periurium re ipſa perficeret,putabat ſe rem abſurdam facere.

Poſtquàm ergò ingreſſus eſt monaſteriũ,& graue illud perpetrauit aduersùs capſam reliquiarũ,& ad finem deduxit periurium:ille quidẽ, vt qui eſſet reuerà inſipiẽs,dixit in corde ſuo,Non eſt Deus:vel potius ipſe Dei oblitus,exiſtimabat fore vt eum quoquè lateret. Et domum quidem tunc eſt reuerſus,veluti quadam acceſſione ſtultè lætus lucro,quod fecerat ex periurio. Poſtridiè aũt ipſe quidem in lecto iacebat vigilãs circa mediam noctem:Ei verò videbatur,oſtio domûs ſua ſponte aperto,accedere quedam ſenex Monachus cum quinq; iunioribus manu quidem dextera virgam tenens, plurima autẽ luce totam domum illuſtrans,terribiliq; cum adſpectu intuens,auſtera voce dicere: Quidnam ergò ô ſtolidè auſus es aduersùs capſam Euthymij ? eum autẽ, cùm illi eſſet os obſtrictum, & nihil inuenire poſſet, quo ſe excuſaret, ſed perindè ac ſurdus lingua eſſet impedita,ijs qui circa ſe erãt,iuſſiſſe tradi puniẽdum. Deindè cùm quatuor eum diſtendiſſent,quinto virgam in manũ tradidiſſe,& mãdâſſe vt eum validè verberaret,vt nõ eſſet Dei contẽptor,nec periurus,neq; fraudator alienorũ. Poſtquàm verò viſus eſt habere ſatis plagarũ,cùm manũ repreſſiſſet adoleſcẽtis,eum apprehẽdit capillis,& ait: Num nôſti,ô impie,eſſe Deum,qui hęc in terra iudicat ? Ecce aũt hac nocte à te animam petunt. Quæ verò improbè abſtuliſti,cuius erunt ? Proptereà aũt hoc tibi intulit ſupplicium,vt ex eo euadant alij meliores,& id,quod ex periurio imminet,periculũ fugiant,vel potiùs ipſum omninò iuramentũ,& ſi vera ſint dicturi.

Hæc cùm ille Cyriaco minatus eſſet & dixiſſet,ſtatim receſſit cum ijs,qui erant circa ipſum. Ipſe autem & viſione conturbatus,& alioqui cùm ferre non poſſet dolores allatos ex plagis,voce vſus eſt acutiore,& vocauit eos,qui propè erãt, & plagas oſtendit,& periurium planè eſt cõfeſſus, & apud eos ſuã defleuit calamitatem. Deindè eos rogauit,vt ferretur ad ſancti capſam : Fortè,dicens, is qui has plagas inflixit intolerabiles, faciliùs curauerit, cùm ſit illius diſcipulus, cui eſt innatum benefacere potiùs, quàm punire. Nam aduersùs tales dolores medicorum manus vix ſuffecerint. Illi autẽ cùm hæc audiuiſſent, & quàm graues etiã plagas accepiſſet ſpectaſſent, & ipſi quoquè non leui eſſent metu affecti, eius tamen cedentes deſiderio, eius exportandi ſic rationem ineunt. Implent duos ſaccos palea, cumq; eos cuidam aſino ex tranſuerſo rectè impoſuiſſent, eum deindè imponunt medium, & ad monaſterium & ad capſam deferunt. Qui cùm omnia,quæ ei euenerãt,nobis narrâſſent,& quas in tergo acceperat plagas oſtendiſſent, tantum fratribus metum immittunt, vt nullus exhinc neque ipſe ſineret aliquem iurare per ſancti capſam,neque quantùm in eis eſſet,alij iuſiurãdum deferret. Illi autem cùm tunc apud nos diem vnum tranſegiſſent, cùm vidiſſent Cyriacum vel tenui & imbecilla ſpe vitæ eſſe priuatum, & ad mortem ſpectare, cùm venter eius defluxiſſet, & os ne tantillum quidem poſſet vomitum reprimere, cum tol.

Pſa.13. & 52.

Egregiè flagellatur periurus.

tollũt,& domũ rurſus referũt. Is verò cũ illa vix nocte vixiſſet,mortuus eſt poſtridiè. Periurus moritur.

Illo autẽ tempore externus quoq; quidam peregrinus, in monaſterio hoſpitio acceptus, cùm precandi gratia in templum acceſſiſſet, & quæ in eo erant, omnia eſſet cõtemplatus,media nocte ſepulcrum ſancti ſubiens,quæ ſuprà id ſtabat χώνη argenteam,nõ illotis ſolùm,vt dicitur,ſed etiã profanis reuerà aufert manibus, noctuq; clàm à nemine conſpectus egreditur. Ex ijs autem omnibus,qui erant in monaſterio, nullus dolum depræhẽdit,ſed ignorabatur id, quod factum fuerat. Manè verò,qui ianuæ præerat Procopius, qui etiam à ſancto cõſecutus fuerat magnam priùs curationem, ab aditu parùm progreſſus, inuenit externũ illum, (ó miraculum) quodam modo inſtar columnæ affixum. Animo itaq; perplexus, & neſciẽs quid ageret, aperit arcanum Ianitori. Ille autem introducit quidem eum in monaſterium:efficit verò,vt omnibus fratribus præſentibus fateatur miraculum. Narrabat autem aliquid nouum & propè non credendum. Dicebat enim, ſe circa mediam quidem noctem argenteam illam χώνη ſurripuiſſe : ſtatim verò egreſſum eſſe cum beſtijs monaſterij, & noctù quidẽ deincèps celeri pede iter eſſe ingreſſum nõ minùs quàm triginta ſtadia, nequaquàm aũt tranſijſſe fines monaſterij, ſed diluculò ante ipſum fuiſſe inuentum tãquàm vinctũ, & q ne minimũ quidẽ moueri poterat. Furem eñ quodammodò vinxerat id,quod furto ſurreptũ fuerat,& faciebat manere eos,q furtũ ſuſtinuerãt. Nos oẽs ꝓpter hec obſtupuim⁹,& hãc ſancti magnã virtutẽ mirati ſum⁹. Cùm ergò ſacrã χώνη accepiſſemus, & viro(pauꝑ eñ erat)quod ſatis erat viatici dediſſemus, dimiſim⁹ eũ domũ diſcedere. Sacrilegus fur nõ poteſt aufugere.

Hæc ſunt magni Patris Euthymij pauca ex multis,quæ & ipſi vidimus, & quæ auditione accepimus:vt nec vita,quam egit in carnę,nec quæ poſt deceſſum facta ſunt ab eo miracula,ignota ſint poſteris: quoniam vtraq; inter ſe conueniunt, & pulchrè inter ſe cohærent. Res 80.enim eiuſmodi factæ poſt mortem non poſſunt eſſe alterius, niſi eius, qui talem vitam oſtendit ſuper terram. Neque alius talem vitam egiſſet, niſi is, qui poſt mortem talibus eſt clarus miraculis. Ego enim,qui ipſe quoquè ſum ab eo multas conſecutus gratias,& multis ab eo beneficijs affectus in corpore & anima, cùm viderẽ eius capſam aſſiduè multis ſcatere miraculis, & apud me ſemper mirabar,&cogitabam,quomodò ad Deum tantam aſſecutus ſit fiduciam,& incitabatur animus vehementi deſiderio accuratè ſciendi, quænam fuiſſet eius vita, & quænam in virtute fuiſſet exercitatio, & vndenàm ei tanta fuiſſet cum Deo familiaritas & cõiunctio. Cùm autem incidiſſem in multos ex patribus,qui erãt in ſolitudine, qui partim quidem rectè audierant res Euthymij, partim autem cum ipſo quoq; beato Saba conuerſati fuerant:quæcunq; vnuſquiſq; eorum de vtrouis eorum mihi narrauit,oĩa quidem conſcripſi accuratiſſimè, confusè tamen & inordinatè.

Cùm procedente autem tempore poſteà congregata fuiſſet Cõſtantinopoli quinta ſancta Synodus, & Origenis & Neſtorij dogmata fuiſſent ab ea ꝑcuſſa anathemate & qui nouam Lauram tenuerãt Origeniaſtæ, illinc eſſent expulſi,& fideles & Orthodoxi patres rurſùs in eam migrâſſent, permittente mihi admirabili Iohanne Silentiario, eo, inquam, qui erat Epiſcopus, diſcedo à cœnobio, & ipſe quoquè verſor in hac Laura. Cùm autem ad eam trãſiſſem,ſecutus paternas literas, quæ à me portabãtur,vt componerem hiſtoriam beatorum Euthymij & Sabæ,duos quidem annos deincèps continuos quieui in Laura,& cœptum opus ſum perſecutus. Cùm verò non poſſem orationis facere principium, vt qui non ſim in externa verſatus eruditione, ñon ceſſabam lachrymari,& vehementiſſimè rogare & precari. Iam autem cogitabamus deſiſtere à cœpto adeò difficili,& quod noſtris erat viribus ſuperius. V. Synodus œcumenica.

Cùm itaque eſſem aliquandò animi dubius & perplexus,& ſederem in ſolita cathedra,habens chartam in manu,& cogitabundus,circa ſecundã horam diei me ſomnus opprimit, & ſtatim magnus Euthymius & diuinus Saba apparent, veſtiti ità vt conſueuerant,& mihi videbar eos audire differentes, venerando Saba primùm incipiente ſermonẽ,& dicẽte magno Euthymio: Eccè Cyrillus quidẽ tuus manu quidẽ tenet chartã cõmentariorũ: cùm aũt magnũ adhibuerit ſtudiũ & diligentiã,nõdùm potuit orationi ne principium quidẽ imponere. Cùm aũt dixiſſet Euthymius: Et quomodò hæc potuerit facere,ſi non eum ſuperna adiuuerit gratia? Diuinus Sabas, At tu ei da gratiam ſancte pater, reſpondens, inquit. Et ſimul diuinus Euthymius annuenti ſimilis, cùm manum ſuam in ſinum immiſiſſet, argenteam quandam mellis pyxi- Hic habes nomen authoris huius hiſtoriæ.

 dem

dem illinc ſumit, in qua cùm ſcalpellū intinxiſſet, in os mihi ter immiſit. Illius autem ſpecies quidem erat ſimilis oleo, guſtus verò (ô quæ illic ſunt gratiæ) reuerà explicari & verbis exprimi non poteſt, & id quidem cum melle cōferre, eſſet planè eam rem afficere iniuria. Nam mihi etiam expergefacto propter voluptatem, quæ narrari non poteſt, eius adhuc in ore remanebant reliquiæ, & ſic expletus diuina hac ſuauitate, præſens opus ſum aggreſſus, in alio quoquè opere conatus Sabæ res geſtas ſcribere. Eorum autem interceſſionibus magna ad auditores redeat vtilitas, in gloriam patris & filij & Spiritûs ſancti, vnius & inſeparabilis Trinitątis, quam decet gloria, honos & adoratio, nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

Idē ſcripſit vitam Sabę.

VITA SANCTAE VIRGINIS ET MARTYRIS AGNETIS, PER D. AMBROSIVM EPISCOPVM *Mediolanenſem ſcripta.*

Eſt ſermo 91. in ordine ſermonū eius.

21. IANVAR. Tēpore D. Ambroſij celebrabat feſtum S. Agnetis.

SERVVS Chriſti Ambroſius Virginibus ſacris: Diem feſtum ſacratiſſimæ virginis celebremus. Hinc pſalmi reſonent, indè concrepent lectiones. Hinc populorū turbæ lætentur, indè ſuſtententur pauperes Chriſti. Oēs ergò gratulemur in Dño, & ad ædificationem virginum, qualiter paſſa ſit Agnes beatiſſima, ad memoriam reuocemus. Tertiodecimo ætatis ſuæ anno mortē perdidit, & vitam inuenit, quia ſolum vitæ dilexit authorē. Infantia quidē computabatur in annis, ſed erat ſenectus mentis immēſa: corpore quidem iuuencula, ſed animo cana: pulchra facie, ſed pulchrior fide.

Dum à ſcholis reuertitur, à p̄fecti Vrbis filio adamatur. Cuius parentes dum requiſiſſet & inueniſſet, cœpit offerre plurima, & plura promittere. Deniq; detulerat ſecum precioſiſſima ornamenta, quæ à beata Agne veluti quædā ſtercora ſunt recuſata. Vndè factum eſt, vt iuuenis maiori perurgeretur amoris ſtimulo. Et putans eam maiora velle accipere ornamēta, omium lapidum precioſorum ſecum detulit gloriam: & per ſeipſum, & amicos, & notos, & affines cœpit aures virginis appellare, diuitias, domos, poſſeſſiones, familias, atq; omnes mundi huius diuitias repromittere, ſi conſenſum ſuum eius coniugio non negaret.

Nota cōſtātiā tenerrimę virginis.

Ad hæc beata Agnes tale fertur iuueni dediſſe reſpōſum: Diſcede à me fomes peccati, nutrimentū facinoris, pabulum mortis: diſcede à me, quia iam ab alio amatore præuenta ſum, qui mihi ſatis meliora te obtulit ornamenta, & annulo fidei ſuæ ſubarrauit me, longè te nobilior, & genere, & dignitate. Ornauit me inæſtimabili dextrocherio. Dextram meā & collum meū cinxit lapidibus precioſis. Tradidit auribus meis inæſtimabiles margaritas, & circundedit me vernantibus atq; coruſcantibus gemmis. Poſuit ſignum in facie mea, vt nullum pręter ipſum amatorem admittam. Induit me cyclade auro texta, & immēſis monilibus ornauit me. Oſtēdit mihi theſauros incomparabiles, quos mihi ſe daturum, ſi ei perſeuerauero, repromiſit. Non ergò potero ad contumeliā prioris amatoris vel adſpicere alium, & illū derelinquere, cum quo ſum charitate deuincta. Cuius generoſitas celſior, poſſibilitas fortior, adſpectus pulchrior, amor ſuauior, & omi gratia elegantior. A quo mihi iam thalamus collocatus eſt, cuius mihi organa modulatis vocibus cantant. Iam mel & lac ex ore eius ſuſcepi: iam amplexibus eius caſtis adſtricta ſum: iam corpus eius corpori meo ſociatum eſt, & ſanguis eius ornauit genas meas. Cuius mater virgo eſt, cuius pater fœminam neſcit. Cui angeli ſeruiunt, cuius pulchritudinem ſol & luna mirantur, cuius odore reuiuiſcūt mortui, cuius tactu fouentur infirmi, cuius opes nunquàm deficiunt, cuiuſq; diuitię nō decreſcūt. Ipſi ſoli ſeruo fidē, ipſi me tota deuotione cōmitto. Quem cùm amauero, caſta ſum: cùm tetigero, mūda ſum: cùm accepero, virgo ſum. Nec deerunt poſt nuptias filij, vbì partus ſine dolore ſuccedit, & fœcūditas quotidiana cumulatur.

Audiens hęc inſanꝰ iuuenis, amore carpitē cęco, & inter anguſtias animi, anhelo cruciabat ſpiritu. Inter hæc lecto proſternitē, & per alta ſuſpiria amor medicis aperitur. Fiunt

unt nota patri, quæ fuerant inuenta à medicis, & eadem paterna voce, quæ fuerant iam dicta à filio, ad petitionem virginis reuoluuntur. Abnegat Agnes beatiſſima, & ſe nullo pacto prioris aſſerit ſpōſi fœdera violare. Cumq; pater diceret, in faſcibus præfecturæ ſe agere, & idcircò non ſibi quemuis illuſtriſſimū virum etiam poſſe prę-ferri: cœpit tamen vehementiſſimè inquirere, q̄s eſſet ſponſus, de cuius ſe Agnes po-teſtate iactaret. Tunc extitit quidā ex paraſitis eius, qui diceret hanc Chriſtianam eſſe ab infantia, & magicis ártibus ità occupatam, vt dicat Chriſtum ſuum ſponſum.

Audiens hæc p̄fectus, lætus efficitur, & miſſa apparitiōe, cum ingenti ſtrepitu ſuis eam tribunalibus p̄cipit ſiſti. Et primò quidem blādis eam ſermonibus ſecretiùs pro-uocat, deindè terroribus pulſat. Sed virgo Chriſti nec blādimentis ſeducitur, nec ter-rore cōcutitur: ſed eodē vultu, eodem animo perſeuerans, & terrētem ſimiliter, ſicut blandientem, animo deridebat. Videns itaq; Symphronius præfectus tātam in puella cōſtantiā, parētes eius alloquitur. Et quia erāt nobiles, & vim eis inferre nō poterat, titulum eis Chriſtianitatis oppoſuit. Sequēti nanq; die Agnen ſibi prę́ſentari iubet, & iterùm iterumq; repetens, replicare cœpit de iuuenis amore ſermonē. Cumq; omnis ſermo eius caſſo labore deficeret, ſiſti eam iterùm ſuis tribunalibus iuſſit: cui & dixit: Superſtitio Chriſtianorū, de quorū te magicis artibus iactas, nisì à te fuerit ſegrega-ta, nō poteris inſanias abijcere pectoris, neq; ęquiſſimis conſilijs prębere conſenſum. Vndè te ad venerandam deam Veſtam properare neceſsè eſt, vt ſi perſeuerantia virgi-nitatis placet, eius die noctuq; ſacrificijs reuerendis inſiſtas.

Ad hęc beata Agnes dixit: Si filium tuū, quanuìs iniquo amore vexatū, tamē viuen-tem hominē recuſaui, hominē vtiq;, qui eſt ratiōis capax, q̄ & audire, & videre, & pal-pare, & ambulare poteſt, & flore lucis huius cū bonis frui: Si ergò hunc cauſa amoris Chriſti nulla poſſum ratiōe reſpicere, quomodò poſſum idola muta, & ſurda, & ſine ſenſu, & ſine anima colere, & ad iniuriā ſummi Dei, ceruicē meā vanis lapidib⁹ incli-nare? Audiens hęc prę́fectus Symphronius, dixit: Cupio conſultū infantiæ tuę, & ad-huc te deos blaſphemantē idcircò differo, q̄a annos tuos infra ſenſum adſpicio. Noli ergò temetipſam ità deſpicere, vt motus deorū incurras. Beata Agnes dixit: Noli in-fantiā corporalē ità in me deſpicere, vt putes me te velle habere propitiū. Fides enim nō in annis, ſed in ſenſibus inuenitur: & Deus omnipotēs mentes magìs cōprobat, q̄ ætates. Deos aūt tuos, quorū motus me incurrere nō vis, ipſos iraſci permitte: ipſi lo-quantur, ipſi hoc mihi p̄cipiant, ipſi iubeāt ſe coli, ipſi iubeant ſe adorari. Verùm quo-niam ad hoc video te tēdere, quod impetrare nō poteris, quicquid tibi videtur, exer-ce. Symphronius prę́fectus dixit: Vnum tibi è duobus elige: cum virginibus deę Veſtę ſacrifica, aut cū meretricibus ſcortaberis in cōtubernio lupanaris. Et longè erūt à te Chriſtiani, qui te ità magicis artibus imbuerunt, vt hanc calamitatē intrepido animo te poſſe perferre cōfidas. Vndè, vt dixi, aut ſacrifica deæ Veſtæ ad laudem generis tui, aut ad ignominiam natalium tuorum, eris pnblicæ abiectionis ſcortum.

Tunc beata Agnes cum ingenti cōſtantia dixit: Si ſcires quis eſt Deus meus, nō iſta ex ore tuo proferres. Vndè ego quia noui virtutem Domini mei Ieſu Chriſti, ſecura cōtemno minas tuas, credens quòd neq; ſacrificem idolis tuis, neq; polluar ſordibus alienis: Mecum enim habeo cuſtodem corporis mei, angelum Dn̄i. Nam vnigenitus DEI filius, quē ignoras, murus eſt mihi impenetrabilis, & cuſtos mihi eſt nunq̄ dormi-ens, & defenſor mihi eſt nunq̄ deficiens. Dij aūt tui, aut ærei ſunt, ex quibus cucumæ meliùs fiūt ad vſus hominū: aut lapidei, ex quibus ſternūtur plateę. Diuinitas ergò nō in lapidibus vanis habitat, ſed in cœlis: nō in ære, aut aliquo metallo, ſed in regno ſu-perno cōſiſtit. Tu aūt & ſimiles tui, nisì ab iſtorum cultu receſſeritis, ſimul vos pœnæ cōcludent. Sicut eñ illi igne cōflati ſunt, vt funderētur: ſic colētes eos, p̄petuo incen-dio cōflabuntur: non vt fundantur, ſed vt confundantur in ęternum, & pereant.

Ad hęc inſanus iuſſit eam expoliari, & nudam ad lupanar duci ſub voce pręconis, di-centis: Agnen ſacrilegam virginem, dijs blaſphemiam inferētem, ſcortum lupanari-bus datam. Statìm aūt vt expoliata eſt, crine reſoluto, tantā dēſitatem capillis eius di-uina gratia cōceſſit, vt meliùs videretur fimbrijs eorum, q̄ veſtibus tecta. Ingreſſa aūt turpitudinis locū, Angelum Dn̄i ità p̄paratum inuenit, vt circūdaret eam immēſo lu-mine, ità vt nullus poſſet eam præ ſplendore reſpicere. Fulgebat enim tota cellula illa, quaſi radians ſol in virtute ſua: Et quanto quis curioſior oculis eſſe voluiſſet, tāto ſibi

viſūs

S. Agnes ſiſtitur ad tribunal.

Conſtantia S. Agnetis.

Nudatur S. Virgo, & ad lupanar ducitur.

visus aciem obtundebat. Cumq; ſe in orationē Dño proſtrauiſſet, apparuit ante oculos eius ſtola candidiſſima. Et appræhendens eam, induit ſe, & dixit: Gratias tibi ago, Domine Ieſu Chriſte, qui me in numero ancillarum tuarum computās, veſtem hanc mihi largiri præcepiſti. Ità nanque ad menſuram corpuſculi eius aptum erat indumentum, & ità nimio candore conſpicuum, vt nullus dubitaret hoc angelicis manibus præparatum.

Accipit cælitùs veſtē.

Intereà lupanar efficitur locus oratiōis: in quo oīs, qui fuiſſet ingreſſus, adoraret & venerarerur, dans honorē immenſo lumini, & mūdior egrederetur foràs, quàm fuerat intùs ingreſſus. Cumq; hęc agerētur, præfecti filius, q author erat huius ſceleris, venit ad locum cum ſodalibus ſuis iuuenculis, inſultaturus puellæ, cum quibus libidinis ſuæ ſe poſſe credebat ludibrium exercere. Et ingreſſos ante ſe furentes pueros, & turpiter ſęuientes, cum oīni veneratione & ingenti admiratiōe egreſſos cœpit impotētes arguere, atq; vanos, & molles, ac miſeros iudicare. Et irridens, locum, in quo virgo orabat, audacter ingreſſus eſt. Et vidēs tātum lumē circa eam, nō dedit honorē Deo: ſed irruēs in ipſum lumē, priusq̃ vel manu eam cōtingeret, cecidit in faciē ſuā, & p̄focatus à diabolo, expirauit. Vidētes aūt ſocij eius, q̄ moras intùs faceret, putabant obſcœnis eum operibus occupari. Et ingreſſus eſt vnus ex iuuenibus, q ei familiarior erat, vt cōgratularetur inſultationi eius: & mortuum eum inueniens, exclamauit voce magna, dicens: Pijſſimi Romani, ſuccurrite. Magicis artibus iſta meretrix præfecti filium interfecit.

Præfecti filius à diabolo præfocatur.

Fit repentè concurſus populorum ad theatrum, & varia furentis populi acclamatio. Alij dicebant magā, alij innocentem, alij ſacrilegam cōclamabant. Pręfectus autē audiēs filiū ſuum interiſſe, cum ingenti tumultu venit ad theatrū. Et ingreſſus locū in quo corpus filij eius iacebat exanime, cum ingēti clamore dicebat: Crudeliſſima omnium fœminarū, ad filium meū voluiſti apodixen tuę artis magicæ demōſtrare? Et cùm talia, atq; alia huiuſcemodi verba repeteret, & cauſas mortis eius ab ea vehementer inquireret, ait ad eum beatiſſima Agnes: Ille, cuius voluntatem volebat perficere, ipſe in eum poteſtatem accepit. Quarè autem omnes, qui ad me ingreſſi ſunt, ſani ſunt? Quia vniuerſi dederūt honorem Deo, qui miſit Angelum ſuum, & induit me hoc indumēto miſericordię, & cuſtodiuit corpus meū, quod ab ipſis cunabulis Chriſto cōſecratū eſt & oblatum. Videntes ergò ſplendorem angelicum, adorabant omnes, & abſcedebāt illæſi. Hic autem impudēs ſtatìm vt ingreſſus eſt, ſæuire cœpit & fremere: cumq; manum ſuā ad me cōtingēdam aptaret, dedit eum Angelus Domini in reprobam, quam conſpicis, mortem. Dicit ei præfectus: In hoc apparebit, quia non magicis artibus iſta geſſiſti, ſi deprecata fueris ipſum Angelum, vt reſtituat mihi filium meum ſanum. Cui beata Agnes dixit: Licet fides veſtra hoc impetrare non mereatur à Domino, tamen quia tempus eſt, vt virtus Domini mei Ieſu Chriſti manifeſtetur: egredimini oēs, vt ſolitam ei orationē offeram. Cumq; vniuerſi fuiſſent egreſſi, proſternens ſe in faciem planam, rogare cœpit Dñm, vt iuuenem ſuſcitaret. Orante aūt illa, apparuit Angelus Domini, qui eleuauit eam flentem: & cōfortans animum eius, iuuenem ſuſcitauit. Qui egreſſus foràs, cœpit voce publica clamare & dicere: Vnus Deus in cælo, & in terra, & in mari, q eſt Deus Chriſtianorū. Nam oīa templa vana ſunt: Dij qui coluntur, omnes vani ſunt, & penitùs nec ſibi poſſunt, nec alijs aliquod auxilium exhibere.

Redit ad vitā precibus S. Virginis.

Ad hanc vocem omnes aruſpices, & templorum Pontifices conturbabantur, & fit per eos vehementior, quàm fuerat, ſeditio populorum. Atque omnes vna voce clamabant: Tolle magam, tolle maleficam, quę & mentes mutat, & animos alienat. Pręfectus autem videns tanta mirabilia, obſtupuit. Sed veritus proſcriptionem, ſi contra templorum pontifices ageret, & Agnen contra ſuam ſententiam defenſaret: vicarium ad ſeditionem populi iudicem dereliquit. Ipſe autem triſtis abſceſſit, q̄ eam non potuit poſt reſurrectionē filij ſui liberare. Tūc Vicarius, Aſpaſius nomine, iuſſit in cōſpectu omnium ignem copioſum accendi, & in medio eam præcepit iactari flammarum. Quod cùm fuiſſet impletum, ſtatìm in duas partes diuiſę ſunt flāmę, & hinc, atq; illinc ſeditioſos populos exurebāt: ipſam aūt penitùs in nullo cōtingebat incēdiū. Eo magìs nō hoc virtutibus diuinis, ſed maleficijs reputātes, dabāt fremitus inter ſe populi, & infinitos clamores ad cęlos. Tūc beata Agnes expādens manus ſuas in medio ignis,

ignis, his verbis orationem fudit ad Dominum: Omnipotens, adorande, colende, tremende Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, benedico te, quia per filium tuum vnigenitum, euaſi manus hominum impiorum, & ſpurcitias diaboli impolluto calle tranſiui. Eccè & nunc rore cæleſti perfuſus per ſpiritũ ſanctum focus, iuxta me moritur, flamma diuiditur, & ardor incendij huius ad eos, à quibus in me miniſtratur, effunditur. Benedico te, pater prædicãde, qui etiam inter flammas intrepidã me ad te peruenire ꝑmittis. Eccè iam quod credidi, video: quod ſperau, iam teneo: quod concupiui, cõplector. Te confiteor labijs & corde, te totis viſceribus concupiſco. Eccè ad te venio viuum & verum Deum: qui cum Domino noſtro Ieſu Chriſto filio tuo, & cum ſpiritu ſancto viuis & regnas in cuncta ſecula ſeculorum, Amen.

Oratio S. Agnetis in medijs flãmis.

Cumq́; complêſſet orationem, ità oĩs ignis extinctus eſt, vt nec tepor quidem incendij remaneret. Tunc Aſpaſius, Vrbis Romæ vicarius, populi ſeditiõem non ferẽs, in guttur eius gladiũ mergi præcepit. Atq; hoc exitu, roſeo ſui ſanguinis rubore perfuſam, Chriſtus ſibi ſponſam & martyrem conſecrauit. Parentes verò eius, nullam penitùs triſtitiam habentes, cum om̃i gaudio abſtulerũt corpus, & poſuerunt illud in ꝑdiolo ſuo, nõ longè ab Vrbe, in via, quæ dicitur Numentana. Vbi cùm omnium turba Chriſtianorum concurreret, inſidias à paganis perpeſſi ſunt: & videntes populum infidelium ſuper ſe venientem armatum, omnes fugerunt. Aliquanti tamen lapidum ictibus læſi euaſerunt. Emerentiana autem, quæ fuerat collactanea eius, virgo ſanctiſſima, licèt catechumena, conſtanter intrepida ſtabat & immobilis, & his verbis exprobrabat eis: Superflui, miſeri, caduci, atq; atrociſſimi, Deum omnipotẽtem colentem occidiſtis, & percuſſione lapidum homines innocẽtes iugulâſtis. Hæc & his ſimilia dum turbis furentibus diceret, lapidata eſt ab eis: & orans iuxta ſepulcrum Agnes beatiſſimæ, emiſit ſpiritum.

Gladio iugulatur S. Agnes.

Emerentiana lapidat.

Non dubiũ eſt, quòd in ſuo ſanguine ſit baptizata, quæ pro defenſione iuſtitię dum confiteretur Dominum, mortem cõſtanter excepit. Eadem deniq; hora fit terræmotus vehementiſſimus: & cùm nimia eſſet cæli ſerenitas, tantæ coruſcationes, tantaq́; fulgura & tonitrua extiterunt, vt pars maxima inſani populi expiraret. Vndè factum eſt, vt nullus penitùs ex eo aduenĩtibus ad ſepulcra ſanctorum, aliquas moleſtias, excitaret. Venientes autem parentes beatę Agnes cum ſacerdotibus nocte, abſtulerunt corpus ſanctæ Emerentianæ virginis, & ſepelièrunt illud in confinio beatiſſimæ virginis Agnes.

Igitur dum parentes beatæ Agnes aſſiduis pernoctationibus vigilarent ad tumulũ eius, vident in medio noctis ſilentio exercitum Virginum quæ omnes auro textis cycladibus indutę, cum ingenti lumine ꝓteribant. Inter quas vident beatiſſimã Agnen, ſimili veſte fulgentem, & ad dextram eius agnum niue candidiorem. Hęc itaque dum viderent parentes eius, & qui ſimul erant, ſtuporẽ mentis incurrunt. Sed beata Agnes rogat ſanctas Virgines parumpèr gradum figere, & ſtans, parẽtibus ſuis dixit: Videte, nè me quaſi mortuam lugeatis: ſed congaudete mihi, & cõgratulamini, quia cum his om̃ibus lucidas ſedes accepi, & illi ſum iuncta in cęlis, quem in terris poſita, tota animi intentione dilexi. Et his dictis, pertranſijt.

Nota vigilias ad tumulum S. Agnetis.

Hæc viſio publicè ab omnibus, qui viderãt, quotidiè vulgabatur. Vndè factum eſt, vt poſt aliquantos annos ad Conſtantiam, Coſtantini filiam, hoc factum ab his, qui viderant, narraretur. Erat eñ ipſa Conſtantia regina virgo prudentiſſima, ſed ità obſeſſa vulneribus, vt à capite vſq; ad pedes, nulla membrorũ pars libera remãſiſſet. Accepto aũt conſilio, ſpe recuperandæ ſalutis, venit ad tumulum martyris nocte: & licèt pagana, tamẽ credula animi intentiõe preces fideliter fundebat. Quod dũ faceret, repentina ſomni ſuauitate corripitur: & vidit per viſum beatiſſimam Agnen, talia ſibi monita præferentem: Conſtanter age, Conſtantia, & crede Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei eſſe Saluatorem tuum: per quem modò cõſequèris omnium vulnerum, quę in corpore tuo pateris, ſanitatem. Ad hanc vocem Conſtantia euigilat ſana, & ſic ſana, vt nec ſignum in eius membris alicuius vulneris remaneret.

Cõſtãtia ad tumulũ eius orãs, ſanat.

Reuerſa igitur ad palatium ſaniſſima, facit gaudium & patri ſuo Auguſto, & fratribus ſuis Imperatoribus. Coronatur ciuitas tota: Fit lætitia militantibus, atque priuatis, & vniuerſis audientibus hæc. Infidelitas gentium confundebatur: & fides Dominica lętabatur. Intereà patrẽ, & fratres Auguſtos rogat, vt baſilica beatę Agnes cõſtrueretur.

ſtrueretur,& ſibi illic mauſoleum collocari præcepit. Currit hæc opinio ad omnes,& quotquot credentes ad eius tumulum aduenissent, ſanabantur quacunq; fuiſſent infirmitate detẽti. Quod facere Chriſtum nullus dubitat vſq; in hodiernum diem. Perſeuerauit aũt Conſtantia Auguſti filia in virginitate:per quam multæ virgines,& mediocres,& nobiles,& illuſtres,ſacra velamina ſuſceperũt. Et quia fides mortis damna non patitur, vſque in hodiernum diem multæ virgines Romanæ Agnen beatiſſimã, quaſi in corpore manentem, attendunt, & eius exemplo agentes viriliter, integræ perſeuerant, credentes ſine dubio, quòd perſeuerantes perpetuæ victoriæ palmam acquirant.

Constantia virgo, multas ad ſacra vela perducit.

Hæc ego Ambroſius ſeruus Chriſti, dum in voluminibus abditis inueniſſem ſcripta, non ſum paſſus infructuoſo ſilentio tegi. Ad honorem igitur tantæ martyris, ſicut geſta eius agnoui,conſcripſi:& ad ædificationem veſtram, ô Virgines CHRISTI,textum paſſionis eius credidi deſtinandum,obſecrans charitatem Spiritûs ſancti, vt labor noſter in veſtra imitatione fructum in conſpectu Domini valeat inuenire, Amen.

MARTYRIVM S. PATROCLI MARTYRIS ELEGANTI STYLO IAM OLIM CONSCRIPTVM:

quod nos ex vetuſto manuſcripto codice deſcripſimus, qui pleriſque locis ob characteres penè abolitos difficulter legi potuit.

21.Ianuar.

GLORIOSVM pro patria mori,beatum in patria viuere, iucundum & delectabile eſt poſt bella benè geſta,pace demùm frui perpetua. Hoc ſapientes mũdi laudãt,fortes deſiderãt,rerum geſtarum ſcriptores magnificãt. Omnes quidem currunt.ſed vnus accipit brauium,qui in vnitate fidei & agnitionis filij Dei abnegat ſeipſum ſibi, vt ſequatur Chriſtum. Hæc eſt nanq; via ſalutis,veritas ſingularis, vita perennis, vt lux lucẽs in tenebris, quã abſcõdit Deus à ſapiẽtibus & prudentibus,& reuelauit eam paruulis,videlicet humilibus,quos teſtes ſuos eſſe voluit,incipientes ab Hieruſalem, vt per mundi huius contemptibilia confunderentur fortia. Talibus enim,quia ſuperbi ſunt,reſiſtit Deus,humilibus autem dat gratiam. Verè vtiq; ſapientes, verè fortes erant,quibus viuere Chriſtus, & mori pro Chriſto lucrum fuit. Verè nimirùm beati ſunt, qui ſic imitatores Chriſti extiterant,vt quemadmodùm ſunt illi commortui, ità poteſtatem acciperent conregnandi. Ex huiuſmodi ergò coniuratis in Chriſti ſacramenta militibus, Patroclus in magnificæ ſanctitatis, velut quoddam luminare in mundo,in medio nationis prauæ & peruerſæ, verbum vitæ continens effulſit. Et quoniam lux fuit in Domino,fructum lucis oſtendit in ſemetipſo. Fructus enim lucis, vt ait Apoſtolus, eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & veritate. Hic in Trecaſſinæ vrbis territorio, ducentis fermè ab eadem vrbe paſſibus, relictam ſibi à parentibus ſuis domum & prædia ſatis ampla poſſedit. Nobiles enim erant, & rebus ſecularibus locupletes. Sed vir DEI generoſitatis ſuæ claritatem totam introrsùs traxit : meditans animæ dignitate ſic tantummodò ſeruari poſſe ſuam nobilitatẽ, ſi ſolùm ſupra ſe ſuum ſemper attẽderet creatorẽ. Scripturæ ſacræ ſtudioſus lector inuigilauit : ibi quicquid de fide catholica, quicquid de regula præceptorum DEI,quicquid de dulcedine promiſſionum eius audierat, ſicut ipſum Dominum DEVM, delectabiliter amplexatus eſt. Non enim his ſolummodò aures corporis, ſed multo magis aures cordis adhibuit. Verbum nanque DEI lucerna pedibus eius, & lumen fuit ſemitis eius: ꝑpterea odiuit oẽm viam iniquitatis. Abſtinẽtiæ & frugalitatis operibus ità deditus fuit, vt cibum potumq; modicum hora diei tãtùm vltima,ſibi ſumendũ arbitraretur. Continentia ſiquidem in eo regnabat & caſtitas. Facultates verò ſuas velut non proprias, ſed ad hoc ſibi ſolummodò creditas, indigentibus ſollicitè miniſtrauit. Singulorum

1.Cor.9.

Matth.11.

Iaco.4.

1.Petr.5.

Ephe.5.

Patrocli opes

Pſal.118.

Eius abſtinentia.

Cõtinẽtia.

ſorum neceſſitatibus iuxta vires ſuccurrit, prodeſſe etiam vltra vires cõcupiuit. Pro-
indè omnibus omnia factus eſt, ſecundùm Apoſtolum, non quærens quid ſibi vtile fu- 1.Cor.9.
it, ſed quid multis, vt ſalui fierent. Ità factum eſt, vt Chriſtianis illius prouinciç, diſpen-
ſator cæleſtis & pater ciuium diceretur. Signa etiam & mirabilia per eum frequenti-
ùs facta ſunt, ità vt dæmonia ab obſeſſis corporibus per virtutem ſpiritûs fugaret, &
infirmis quibuſlibet remedium ſanitatis optatæ conferret: vt inuiſibilis ſapientia ſe-
metipſam in eo quaſi in templo ſuo habitare per viſibilia miracula demonſtraret.
Sic in pace Eccleſiæ degens, religioſam admodùm vitam duxit, fugitãs gaudia ſeculi,
expectans regnum Dei. Orta autem perſecutionis tempeſtate ſub Aureliano princi-
pe, qui viceſimusnonus à Cæſare Auguſto, Romano præſidebat imperio, cùm mani-
feſtare vellet iudex omniũ, quæ eſſent conſilia cordium, cœperunt vſquequaquè cul-
tores peruerſorum dogmatum vrgere plebem Chriſti ad ſacrificia idolorum: Sed, ſic-
ut per Sapientem dictum eſt, ſimplicitas iuſtorum dirigit eos, & ſupplantatio peruer- Prou.11.
ſorum vaſtauit illos. Nam fruſtratis inſidijs inimici, perſtiterunt fortiter in agone ca-
ſtra Dei, illuſtriumque virorum animi, per virtutem elabi ad gloriam nitebantur. Eo-
dem tempore Aurelianus, immaniſſimus Chriſtiani nominis perſecutor, de partibus
vrbis Senonicæ, zelo feruens amaritudinis, Trecaſſin Galliarum oppidum veniebat,
ibique audiens de vita, fide & geſtis beati Patrocli, quomodò ex voluntate Dei ſui Ie-
ſu Chriſti poſſeſſa negligeret, tranſitoria & momentanea cuncta deſpiceret, idola va-
na & nullo vſui apta clamaret, confeſtim eum diligentiſſimè inquiri fecit. Et cùm ſibi
præſentatus fuiſſet, ait illi: Audiui te per ignorantiam falli, ità vt ſuperſtitioſam ſectã S.Patroclus
inducere audeas, & ad deorum noſtrorum iniuriam, quendam qui ab hominibus cæ- ſiſtitur Au-
ſus eſt alapis, adorandum eſſe contendas. Sanctus verò Patroclus inſipienti eius pro- reliano.
poſitioni nihil reſpondit. Aurelianus dixit: Cuius nominis, cuiusve religionis es? ille
reſpondit: Patroclus vocor, & Chriſtianus ſum. Adoro Deum viuum & verum, qui
in altis habitat, & humilia reſpicit, & omnia ſcit antequàm fiant. Aurelianus dixit: In-
epta ſunt & vana, quæ loqueris. Recede ergò ab hac ſtultitia tua, & adora deos no-
ſtros inuictiſſimos, à quibus ditari poteris & honorari. Patroclus reſpondit: Ego non
noui alium Deum, niſi vnum, ſolũ verum Deum, & quem ipſe miſit Ieſum Chriſtum,
q fecit celũ & terrã, mare & omnia, quæ in eis ſunt, viſibilia & inuiſibilia. Aurelianus
dixit: Diſputa, & proba vera eſſe quæ dicis. Patroclus reſpondit: Vera quidem & pro-
babilia ſunt, quæ oſtendo: ſed quia mendacium inualuit, veritas odium parit. Hanc
tu, niſi credideris, nunquàm intelliges. Verbis enim Domini noſtri Ieſu Chriſti inter- Matt.7.
dicitur, nè ſanctum detur canibus, nec ante porcos margaritæ mittantur. Tũc Aure-
lianus ira permotus, dixit: Niſi ad hoc mihi citò cõſenſeris, vt ſacrificium dijs omni-
potentibus offeras, igni te conſumendum tradam. Sanctus Patroclus ad hæc verba
hilari vultu & læto corde reſpondit: Ego ſemper immolo ſacrificium laudis Domi-
no Deo meo. illic enim iter eſt, quo oſtendat mihi ſalutare ſuum. Aurelianus non fe- Pſal.49.
rens diutiùs conſtantiam loquentis, ſic erupit in vocem: Statis, & miniſtratis? Adhi-
bete catenas ignitas & compedes, vt vinctis poſt tergum manibus & alligatis pedi-
bus, mittatur rebellis iſte in cuſtodiam, donèc pertractem, quomodò eum ad exem-
plum ſuî ſimilium perdam. Sic ſanctus vir & iam electus Domini martyr, ſtrictus vin-
culis, traditus eſt Elegio vni de adſtantibus miniſtris, qui cuſtodiret eum vſque in di-
em tertium. Sanctus verò Patroclus cùm eſſet in cuſtodia, orauit Dominum, dicens:
Fiat miſericordia tua Domine, vt conſoletur me, ſecundùm eloquium tuum ſeruo Pſal.118.
tuo. Sic enim lætabor & exultabo in miſericordia tua Domine: quia reſpexiſti hu-
militatem meam. Cumque poſt diem tertium eductus fuiſſet in publicum, iudex di-
xit: Veni contemptor deorum noſtrorum, redime te tandèm aliquandò, & ſacrifica Pſal.33.
dijs. Beatus Patroclus reſpondit: Redimet Dominus animas ſanctorum ſuorum, &
non delinquent omnes qui ſperant in eum. Tu verò miſer & infelix es, qui non de-
ſideras ab æterna miſeria liberari, & indignum te facis gratia & beneficio creatoris
tui, theſaurizans tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij eius. Qui licèt iam ſa-
lutis dona refugias, nec penſare velis, quòd theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore
ſapientis: vellem tamen adhuc tibi aliquid largiri de theſauro Domini mei, quia te
egenum & pauperem video. Aurelianus dixit: Quomodò pauperem me dicis, qui

tam multis abundo diuitijs? Beatus Patroclus reſpondit: Habes quidem terrenas & citò perituras diuitias: pauper tamen es, nec teipſum habes: quia fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti in arca cordis tui recludere noluiſti. Ideoque ipſe cùm iudex venerit, te cum diabolo patre tuo, in æternum damnabit. Aurelianus dixit: Multas mihi per audaciam tuam iniurias infers, ità vt iam tuî ampliùs non miſerear. Sanctus autem Patroclus confortatus in Domino, dixit: Miſerebitur meî Deus meus, cui ſeruio à iuuentute mea. Tu autem vanum & ſuperſtitioſum hunc honorem tuum, quo tumes, & temporalem atque caducam gloriam, qua ab hominibus honoraris, in puncto temporis perdes. Et væ tibi, cùm véneris ad locum illum, vbì te ſempiternus cum diabolo cruciatus expectat. Aurelianus dixit: Ego quid dicas, neſcio: Tu autem, velis nolis, in poteſtate mea eris: nec eſt qui te eripiat de manibus meis. Beatus Patroclus reſpondit: Si corpus meum in poteſtate habes, animam meam certè lædere non poteris: quia eam in poteſtate nemo habet, niſì ſolus Dominus & creator meus, qui nobis hanc ſecuritatem dedit, dicens: *Luc.12.* Nolite timere eos, qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent ampliùs quid faciant. Sed illum potiùs timete, qui poſtquàm occiderit corpus, habet poteſtatem animam mittere in gehennam. Aurelianus dixit: Habent poteſtatem dij noſtri, qui vera nobis reſponſa canunt, & te adhuc viuere permiſerunt. Sanctus Patroclus reſpondit: Qui ſunt dij tui? Aurelianus dixit: Apollo optimus & verus deus, Iupiterque ſummus deus, & Diana, quæ eſt mater deorum.

Proſcindit falſos deos gentilium.

Beatus Patroclus reſpondit: Apollo, quem dicis tuum eſſe deum, audiuimus à maioribus noſtris, quòd Admeti regis pecora pauerit, ibique non ſolùm gregis detrimentum perpeſſus ſit, ſed etiam ipſa tela perdiderit. Et Iouem, quem adoras, hominem fuiſſe nequiſſimum, raptorem & adulterum, comperimus, qui cum vicinis ſuis ſeditioſus ſemper extitit, ipſeq; nullius criminis expers, alios ſecum viuus æquè & mortuus ad ſcelera traxit. Et cùm ipſe ſimul cum diabolo torqueatur in inferno, non ceſſat adhuc colligere cōdemnandos. Dianam nanque, quam dicis eſſe matrem deorum, quis neſciat eſſe dæmonium? O miſeranda dementia hominum, qui vanitates has fruſtrà colunt, quæ nec ſibi, nec alijs proſunt. Aurelianus dixit: Magna patientia mentis meæ: iandiù retineor ad auſcultandam audaciam tuam. Sed nunc niſì Apollinem, & Iouem, & Dianam matrem deorũ adoraueris, diuerſis hodiè pœnis te interficiam. Sanctus Patroclus reſpondit: Execrabilis & quilibet peruerſus latro, etſi innocentem aliquem occidere poteſt, corpus tamen eius deuorare non poteſt. Tu verò, qui corpus meum occidendum in poteſtate te habere iactitas, licèt deuores illud, animæ tamē meæ nocere nō poteris. Et cùm hoc beatus Patroclus locutus fuiſſet, Aurelianus

Sentẽtia in Patroclum.

Cæſar, furore repletus, talem dedit ſententiam: Patroclus obnoxius & deteſtabilis & reus maieſtatis, qui nobis confuſionem intulit, & deos noſtros iniurioſè fœdauit, gladio feriatur, vt verboſitatis eius nequitia conquieſcat. Ducite iam illum in locum limoſum & paluſtrem, ibique eum decollatum dimittite, nè ſaltem corpus eius in arido requieſcat. Sic beatus Patroclus traditus carnificibus ad decollandum, exultans ibat cum eis ad ripam Sequanæ. Tunc vir ſanctus orauit Dominum, dicens: Domine Ieſu Chriſte, nè patiaris corpuſculum meum in hoc aquoſo loco demergi: ſed da gloriam nomini tuo, vt magnificetur in conſpectu inimicorum tuorum, nè vnquàm dicant in gẽtibus, Vbì eſt Deus eorum? Exaudi Domine orationem meam, qui exaudiſti *Exod.14.* Moyſen & Aaron orãtes pro populo tuo, & diuiſiſti ante eos mare rubrum, & eduxiſti per ſiccum. Sic ergò Domine permitte mihi tranſire hoc flumen in nomine tuo. Eripe me de luto, vt non inhæream: libera me à perſequentibus me. Et cùm oraſſet ſanctus Patroclus, obſcurati ſunt oculi tenentis eum. Ille verò ingreſſus flumen, pertranſijt, & illæſus exijt in aliam ripam, ità vt genua eius non tangerent aquam, quę tamen rapax & inundans erat multùm eodem tempore. Cumque egreſſus eſſet, pergebat in aridum locum, vbì erat mens idolorum, ità cantans & laudans Dominum: *Pſal.96.* Cuſtodit Dominus animas ſanctorum ſuorum, de manu peccatoris liberauit eos. Illi verò qui tenuerũt eum, obſtupefacti propter metum Cæſaris, dicebant: Quàm magnus eſt Deus, quem adorat iſte? Eccè quomodò liberauit eum. Alij autem dicebant: Non, ſed phantaſma fuit. Hoc modo altercabantur, & ſchiſma erat inter eos. Illis verò ità contendentibus, adueniens quædam mulier ſeditioſa & ipſa gentilis, dixit: Hominem

Chriſtia-

Chriſtianum, quem quæritis, vidi nunc in monte vltra flumen, proſtratum in terra, & ſic orabat Dominum ſuum. At illi, qui veloces habebant pedes ad effundendum ſanguinem innocentem & iuſtum, cùm hoc audiſſent, ſtatim perrexerũt ad eum. Et cùm peruenniſſent ad locum, vbi erat proſtratus, inuenerunt eum orantem. Tunc vnus ex illis, qui erat prior, ait illi: Tu iam reus es, quia effugiſti nos, & ecce es in manibus noſtris, & non diſcedes à nobis, donec moriaris, aut certè immoles dijs noſtris. Beatus Patroclus reſpondit: Ego dæmones immundos nunquàm adorabo, ſed vnum verum Deum, qui eſt in cælis. Carnifex dixit: Ergò deus noſter qualis eſt? Natus, an factus? Beatus Patroclus dixit: O errorem vaniſſimum, ô incredulitatem fallaciæ, ô ſermonem ſuperſtitioſum. De Deo quomodò loquitur homo: Generationem eius quis enarrabit? Ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, & creata ſunt, quæcunque ſunt. Ipſe miſit pro redemptione generis humani filium ſuum Dominum Ieſum Chriſtum, qui pro nobis ſanguinem ſuum fudit, vt nos de interitu & morte liberaret æterna. Tertia poſt hæc die reſurrexit à mortuis: deindè videntibus diſcipulis ſuis, aſſcendit in cælũ, & miſit illis promiſſum à ſe ſpiritum ſanctum. Quod ipſe docuit, hoc mundus rectè credit. Qui autem hoc non credit, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum. Siue ergò viuimus, ſiue morimur, Domini ſumus, & dignum eſt vt pro nomine eius nos patiamur. Quicunque autem ſacrificauerit dæmonibus, cum eiſdem mergetur in ignem æternum. Loquente hoc beato Patroclo, Elegius furore commotus, dixit: Stringantur pedes eius vinculis, & manus eius catenis, & ſic proſtratus in terram, gladio feriatur, quia tantas dijs noſtris contumelias irrogauit. Tunc Patroclus genua flectens in terram, percuſſus eſt à carnifice. Qui dum perceuteretur, dixit: In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum. tu enim ſcis Domine, quòd propter nomẽ tuum has patior pœnas. Sic gladio percuſſus atque decollatus eſt. Caput verò eius longè proiecerunt à corpore, perfuſum ſanguine. Factum eſt autem hoc xij. Kalẽd. Februarij, vj. feria. Poſt paſſionem ergò hoc modo conſummatam, carnifices redeuntes ad Cæſarem, corpus ſolum ſine cuſtodia reliquerunt. Quod audientes duo ſenes, qui & ipſi eleemoſynã à ſancto viro, dum adhuc viueret, expectabant, acceperunt corpus eius cum tremore & metu magno, & cuſtodièrunt illud vſque ad veſperam. Euſebius autem, qui erat archipreſbyter in eodem loco, cum Liberio diacono venit nocte ſequenti, & accipiens corpus ſancti viri, inuoluit illud in linteaminibus, & paucis accenſis luminaribus, propter turbam gentilium, ſepeliuit eum. Duo autem illi ſenes, vigilias ducebant ibi ſolennes ad memoriam martyris, dicentes: Quàm precioſa eſt in conſpectu Domini, mors ſanctorum eius? Et alia multa per totam noctem, in laudem Domini & venerationem martyris, concinebant. Poſt non multum temporis perſecutio conquieuit. Nam ipſe, qui hanc concitauerat, Imperator, dum iter faceret denſo ſtipatus agmine, fulminis ante ſe vehemẽtiſſimi terrorem ſentiens, obſtupuit: deindè præmiſſo hoc infauſto omine, in eodem itinere à ſuis interemptus eſt: & qui paulò antè putabat ſe diuini nominis gloriam inter homines extinguere poſſe, nomen, familiam, vitam, ipſamque ſalutis ſpem perdidit, quæ credentes in Chriſtum, nec in morte relinquit. Tũc Euſebius ædificauit ſuper corpus ſancti viri, paruam parua facultate eccleſiam, ibique iuxta corpus ſanctum, ſibi etiam ſepulturam popoſcerat affuturam, vt confeſſor Domini vicinus eſſe mereretur ſanctiſſimo martyri.

Ex illo tempore continua illic dignè petentibus præſtantur beneficia, & optatæ ſanitatis remedia. Martyr enim, qui pro teſtamento Dei vitam temporalem amiſit, iam cum Domino ſine tempore viuit.

Eſa. 35. Pſal. 148. Rom. 14. Cęditur gladio. Vigiliç ſolennes ad Martyris memoriam.

MAR-

MARTYRIVM SANCTORVM FRVCTVOSI EPISCOPI, AVGVRII ET EVLOGII DIACO-*norum: quod etiam luculentis verſibus conſcripſit Prudentius.*

DIE Dominico compræhenſus eſt Fructuoſus epiſcopus, Augurius & Eulogius Diacones. Repoſito autẽ Fructu-
oſo epiſcopo in cubiculo ſuo, direxerunt beneficiarij in
domũ eius, id eſt, Aurelius, Feſtucius, Velius, Polleneus,
Donatus & Maximus. Qñi cùm ſenſiſſet pedibulum ipſo-
rum, confeſtìm ſurrexit, & prodijt ad eos vbì ſedebant in
ſolijs. Cui milites dixerunt: Veni, præſes te accerſit cum
diaconibus tuis. Quibus Fructuoſus epiſcopus dixit: Ea-
mus quò vultis: calceo me. Cui milites dixerunt: Calcea
te ad animum tuum. Qui mox vt venerũt, recepti ſunt in
carcerem. Fructuoſus autem certus & gaudens de coro-
na Domini, ad quam vocatus erat, orabat ſine ceſſatiõe.
Erat autem & fraternitas cum ipſo refrigerans, vt illos in mente haberet. Alia verò
die baptizauit in carcere fratrem noſtrum Rogatianũ, & fecerunt in carcere dies ſex,
& producti ſunt duodecimo Calẽdas Februarij, feria ſexta, & auditi ſunt. Aemilianus
itaque dixit: Fructuoſum epiſcopum, Augurium & Eulogium, meis conſpectibus præ-
ſentate. Ex officio dictum eſt: Adſtant. Aemilianus Fructuoſo epiſcopo dixit: Audiſti
quid Imperatores præceperunt? Fructuoſus epiſcopus dixit: Neſcio quid præceperũt,
ego Chriſtianus ſum. Aemilianus dixit: Præceperunt deos coli. Fructuoſus epiſcopus
dixit: Ego vnum Deum colo, qui fecit cælum & terrã, mare & omnia, quæ in eis ſunt.
Aemilianus dixit. Scis eſſe deos? Fructuoſus epiſcop9 dixit: Neſcio. Aemilianus dixit:
Scies poſteà. Fructuoſus epiſcopus reſpexit ad Dominum, & orare cœpit intrà ſe. Ae-
milianus dixit: Qui audiuntur, qui timentur, qui adorantur, ſi dij non coluntur, nec
Imperatorũ vultus adorantur? Aemilianus Augurio Diacono dixit: Noli verba Fru-
ctuoſi imitari. Augurius diaconus dixit: Ego Deum omnipotẽtem colo. Aemilianus
Eulogio diacono dixit: Nũquìd & tu Fructuoſum colis? Eulogius diaconus dixit: Ego
Fructuoſum non colo, ſed ipſum colo, quẽ & Fructuoſus. Aemilianus Fructuoſo epi-
ſcopo dixit: Epiſcopus es? Fructuoſus epiſcopus dixit: Sũ. Aemilianus dixit: Fuiſti. Et
iuſſit eos viuos ardere. Et cùm duceretur Fructuoſus epiſcopus cum diaconibus ſuis
ad amphitheatrum, populus Fructuoſum epiſcopum dolere cœpit, quia magno cum
amore proſequebantur non tantùm fratres, ſed etiam ethnici. Talis enim erat, qualis
ſpiritusſanctus beatum Paulum Apoſtolum, vas electionis & doctorem gentium de-
bere eſſe declarauit. Propter quod etiam fratres, qui ſciebant illum ad tãtam gloriam
pergere, gaudebant potiùs, q̃ dolebãt. Cumq; multi ex fraterna charitate eis offerrẽt
condimentum, vtì permixtũ poculum ſumerẽt, ait: Nondùm eſt hora ſoluẽdi ieiunij.
Agebatur enim hora diei quarta. Siquidẽ in carcere quarta feria ſtationem ſolẽniter
celebrauerũt. Igitur ſexta feria lætus atque ſecurus feſtinabat, vtì cum martyribus &
prophetis in paradiſo, quẽ Dñs præparauit amãtibus ſe, pſolueret ſtationẽ. Cumq; ad
amphitheatrũ peruenissent, ſtatim ad eũ acceſſit Auguſtialis nomine, lector eiuſdẽ, flẽs
& deprecãs, vt eum diſcalcearet. Cui beatus martyr reſpondit: Miſſum fac, fili: ego me
diſcalceo, fortis & gaudens & certus de Dominica promiſſione. Qui cùm ſe diſcalce-
âſſet, acceſſit ad eum commilito frater noſter, nomine Felix, & appræhẽdit dexteram
eius, rogans vt ſui meminiſſet. Cui Fructuoſus epiſcopus, cũctis audientibus, clara vo-
ce reſpondit: In mente me habere neceſſè eſt eccleſiam catholicam, ab Oriente vſq;
in Occidentem: Igitur in porta amphitheatri conſtitutus, cùm iam propè eſſet, vt in-
grederetur ad coronam immarceſcibilem potiùs, quàm ad pœnam, obſeruantibus ſi-
cèt ex officio beneficiarijs, quorum nomina ſuprà memorata ſunt, ità vt ipſi audirent
fratres noſtri, monente pariter ac loquente ſpiritu ſancto, Fructuoſus martyr ait: Non
deerit vobis paſtor, nec deficere poterit charitas & repromiſſio Domini tã hic, quàm
in futurum. Hoc enim quod videtis, vnius horæ videtur infirmitas. Conſolatus igitur
frater-

Martyres in carcerẽ truduntur.

Siſtuntur iudici.

Fructuoſus epiſcopus etiam ethnicis charus.

Statio ſolẽnis in carcere celebrata.

fraternitatem, ingreſſus eſt ad ſalutem: digni ipſi martyrio, felices, qui ſanctarum ſcripturarum fructus ex promiſſione ſenſerunt, ſimiles Ananiæ, Azariæ & Miſaeli: ſteteruntque, vt etiam in illis tribus diuina miracula cernerentur: ſic quidem in igne iam conſtituti, vt pater non deeſſet, & filius ſubueniret, & ſpiritusſanctus in medio ignis ambularet. Cumque exuſtæ fuiſſent faſciolæ, quibus manus eorum fuerãt colligatæ, Fructuoſus epiſcopus orationis diuinæ & ſolitæ conſuetudinis memor, gaudens poſitis genibus orabat, de reſurrectione ſecurus, in ſignoque trophæi conſtitutus, Dominum precabatur. Hîc ſolita Domini nõ defuêre magnalia, apertumque eſt cælum, videntibus Babylone & Mygdonio fratribus. Ex familia autem Aemiliani præſidis, filia eius dominæ ſuæ carnali oſtendebat Fructuoſum epiſcopum cum diaconibus, adhuc ſtipitibus, quibus ligati fuerant, permanentibus, in cælum aſſcendentes coronatos. Cumque Aemilianum vocarent, dicentes, Veni, & vide quos hodiè damnâſti, quẽadmodùm cælo & ſpei ſuę reſtituti ſunt: Aemilianus veniens, videre eos non fuit dignus. Tũc igitur, velut derelicti ſine paſtore, triſtes fratres ſolicitudinem ſuſtinebant, non quòd dolerent Fructuoſum, ſed potiùs deſiderarent. Porrò fidei & agonis memores gaudentesque, ſuperueniente nocte ad amphitheatrum cum vino feſtinauerũt, vt ſemiuſta corpora extinguerent. Quo facto, cineres eorum collecti ſunt, & ꝓut quiſque potuit, ſibi vendicauit. Sed nec in hoc Domini & Saluatoris noſtri defuêre magnalia, vt credentibus fides augeretur, & paruulis oſtenderetur exẽplum. Oportebat enim Fructuoſum martyrem, quod per miſericordiam Dei docendo præmiſerat in Domino & Saluatore noſtro, in ſua poſteà paſſione & reſurrectione carnis cõprobare. Igitur poſt paſſionem apparuit fratribus, & monuit, vt quod vnuſquiſque ꝑ charitatem de cineribus vſurpauerat, reſtituerent ſine mora, vnoque in loco ſimul condendos curarent. Aemiliano etiam, qui eos damnauerat, Fructuoſus pariter cum diaconibus ſuis oſtendit ſe in ſtolis repromiſſionis, increpans pariter & inſultans, nihil illi profuiſſe, quòd fruſtrà exuſtos corpore in terram crederet redactum iri, quos cerneret glorioſos. O beatos martyres, qui igne probati ſunt vt aurum precioſum, veſtiti lorica fidei & galea ſalutis: qui coronati ſunt diademate & corona immarceſcibili, eò quòd diaboli caput calcauerunt. O beatos martyres, qui meruerunt dignam habitationem in cælis, ad dexteram ſtantes Chriſti, benedicentes Deum patrem & Ieſum Chriſtum filium eius. Suſcepit autem Dominus martyres ſuos in pace per bonã confeſſionem, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Ingrediuntur in rogũ ſancti martyres. Dan. 3.

Colligũtur martyrum cineres.

Sancti martyres appárẽt præſidi, eique inſultant.

Libet huc adſcribere elegantiſsimos verſus Prudentij, quibus ille totam hanc hiſtoriam claudit.

O triplex honor, ó triforme culmen,
Quo noſtræ caput excitatur vrbis,
Cunctis vrbibus eminens Iberis.
Exultare tribus liber patronis,
Quorum præſidio fouemur omnes
Terrarum populi Pyrenearum.
Circunſtet chorus ex vtroque ſexu,
Heros, virgo, puer, ſenex anicla,
Veſtrum pſallite ritè Fructuoſum.
Laudans Augurium reſultet hymnus,
Miſtis Eulogium modis coæquans:
Reddamus paribus pares Camœnas.
Hinc aurata ſonent in arce tecta,
Blandum littoris extet indè murmur,
Et carmen freta feriata pangant.
Olìm tempus erit, ruente mundo,
Cùm te, Tarraco, Fructuoſus acri
Soluet ſupplicio, tegens ab igni.
Fors dignabitur & meis medelam
Tormentis dare, proſperante Chriſto,
Dulces hendecaſyllabos reuoluens.

Nota patrocinium & ꝓſidium ſanctorum.

VITA ET PASSIO S. MEINRADI, EREMITAE ET MARTYRIS, LECTV DIGNA.

DIcturo mihi venerabilis viri Meinradi Eremitæ & marty-
ris paſſionem & obitum, libet parumpèr reflectere ſtylū,
atque quo tempore, vbì & vndè, quò vel cui traditus pri-
mùm ad diſcendas literas, ſub quo abbate monaſticā vitā
complexus ſit, qualiter etiam à fratrū cōuentu diſcedēs,
ſingulare certamen eremi adiërit, paucis p̄mittere. Tem-
Meinradi patria. poribus Caroli glorioſiſſimi Imperatoris, qui primus in-
ter Frācos Cæſaris nomen accepit, p̄dictus vir in Alemā-
nia natus eſt in pago, quem ex villa Sulichgevue vocauit
antiquitas. Parentes verò eius ex Alemannis fuerūt, mo-
rū nobilitate magìs cōſpicui, q̃ diuitijs ꝑituris. Qui cùm
iam eam attigiſſet ætatem, qua aptari poſſet literarū ſtu-
dijs, à patre ducitur ad inſulam, quam veteres Sindles Augiā vocabant, in qua ſanctus
Inſtitutio. Pirminius cōſtruxit monaſterium ordinis S. Benedicti. Huc ergò puer iam dictus à pa-
tre ductus, commendatur viro per omnia honeſtiſſimo Erlebaldo monacho: q etiam
prædicto puerulo propagine carnali affinis erat. Is cùm infantulum bonæ indolis cō-
ſpiceret, gratanter nutriendum ſuſcepit, ſtudioſè docuit, atque eouſquè imbuendo
perduxit, vt ſanctarum etiam ſcripturarum ſcientiam adeptus videretur. Nam puerā
primæua ætate iocos atque errores, quibus tenerior ætas implicari ſolet, vitauit, mē-
temque occupauit meditandis illis, quæ magiſter docuerat.

Cùm autem viceſimumquintum ętatis annum attingeret, ad diaconatûs officium,
Hatto Abbas, & Epiſcopus Baſileeñ. & non multò pòſt ad gradum preſbyterij, faciente eodē magiſtro ſuo, ſublimatus eſt.
fuit aūt tunc temporis, regnante Ludouico Cæſare, filio Caròli, in ipſa inſula abbas,
nomine Hatto, vir valdè doctrina & operibus bonis, morumque nobilitate ſpectabi-
lis, qui & Baſileenſis eccleſiæ præſul extitit. Quo actuoſæ vitæ negocia reſpuente, atq;
ad contemplatiuæ vitæ pulchritudinem ſe transferente, p̄dictus Erlebaldus cum licē-
tia Ludouici Imp̄atoris electus ab oībus, p̄dictę inſulę fratribus p̄ficitur, atq; in abba-
Meinradus fit monach⁹ Augienſis. tis officiū ſubſtituit. Qui hac poteſtate accepta, Meinrado mox author & ſuaſor fuit,
vt regulæ iugum ſuſciperet, normamq; monaſticæ vitæ ſectaretur. Conſenſit ille ſalu-
bri conſilio, & ꝓfeſſionem fecit, atq; omni intētione ſtuduit ꝓmiſſa ſeruare, ꝓmptus
ſemper ad obediendum, in ieiunando ſtrictus, in oratione aſſiduus, in miſericordiæ
operibus largus, & maximè in humilitate cunctis ſubſtratus. His dum polleret mori-
bus, ab abbate mittit̄ ad cellulā quandā, ad iam dictū monaſteriū ꝑtinentem, iuxta la-
cum Tigurinum ſitam, quem interfluit Lindemacus fluuius, vt ibidèm ſcholæ p̄eſſet,
& talentū, quo ipſe ditatus erat, ad lucra Dominica in plurimos diſpergeret. Aliquā-
tulùm temporis fluxerat, eo in his detento. Quadam verò die accepit ſecum nonnul-
los ſcholaſticos, quos nutrierat, & prædictum lacum tranſnauigās, intrauit in eremū,
quæ ipſius laci litori adiacet, & vſque ad Alpes Apenninas tendit, atq; ad villam Cha-
ma, cauſa piſcationis & loca eremi intuenda. Perueniunt itaque ad fluuium quendā,
qui in ipſam decurrit ſolitudinem: ibique vir beatus, ad piſcādum occupatis comiti-
bus, in cōſideratione ſolitudinis ſolus ſpatiabatur. Accenſus enim erat nimiùm amo-
Feruet amore vitæ ſolitariæ. re ſolitariæ ſedis. Qua conſideratione dum mentem diù paſceret, redijt ad ſocios, in-
uenitque non parua præda piſcium oneratos, quos taliter affatur: Gratias largitori,
qui nos ſuis miſericorditer ditauit donis. Iam filij, ſi placet, tempus eſt proprios inui-
ſere lares. Regrediuntur itaque, & ad villam perueniunt, non longè à litore ſitam. Ibi
cuiuſdam matronæ hoſpitium intrantes, paululùm quieuerunt, reficientes ſe cibo &
potu. Vir autem Dei cernens matronam timore Dei plenam, & ad obſequendum ho-
ſpitibus promptiſſimam, ardorem ſui animi occultum ei aperuit, his verbis incipiēs:
O chara Chriſto fœmina, ſi velles audire, ſecretum cordis mei tibi manifeſtarem: ſed
antequàm id agam, poſco, vt verba mea atque volūtatem occultes, quouſquè cernas,
ſi poſſit opere compleri, quod credo me deuota mente cōcepiſſe. Habitatione huius
eremi vltra omnes diuitias delector, cuperemque iam in ea collocare manſiunculam
meam, vt familiariùs poſſem precibus vacare, ſi quempiam reperirem, qui neceſſaria

cor-

corporis mihi miniſtrare ob Dei amorem vellet. Sed quia adhuc ſolatio hoc defraudor, poſco interim occultari, quod cupio. Illa autẽ à Deo inſpirata (vt credo) reſpondit: Secretum nulli, nolente te, reuelabo: noueris autem, ſi in cœpto perſiſtere voles, me neceſſaria tibi propter Deum miniſtraturam, & quantùm poſſum, tuo voto ſatiſfacturam. Ille promiſſis gratias rependens, rediјt ad cellam, vndè egreſſus fuerat: ibiq; ieiunijs & orationibus continuis à Deo popoſcit, vt ſi illi animi ſui propoſitum non diſpliceret, illud ſua ope confirmare dignaretur. Tandèm confortatus diuina inſpiratione, reliquit cellam ſcholamq;, cui præerat, & reuiſit hoſpitam ſuam, explorare volens, vtrùm promiſſis ſtare vellet, nec ne. Quam vt in præbendo ſolatio promiſſo perdurare ſenſit, non longè ab ipſa villa, in qua eadem fœmina commanebat, in eremo ſibi habitaculũm conſtruxit, atque ibidèm in ieiunijs & orationibus indefeſſus creatori ſeruiuit, neceſſaria præbente ei prædicta matrona, necnon & alijs religioſis viris. Ibi dum per ſeptem annos ſuperni regis militiam exegiſſet, multitudinem populi ad ſe veniẽtis ferre non valens, mutauit locum, atque à prædicti laci litore quatuor millibus diſtantem reperit inter montes planitiem, acceſſu valdè difficilem. Ibi adiuuantibus viris religioſis, & maximè quadam abbatiſſa, Heilvuiga nomine, neceſſaria voti ſui conſtruxit habitacula, atque in eodem loco, quod reliquum erat vitæ, peregit, maximis ſeſe mâcerans ieiunijs, & quantùm humana fragilitas permiſit, ſine ceſſatione orans, atque ea, quæ à fidelibus viris vel fœminis mittebantur, cuncta ad ſe venientibus benignè & comiter impartiens. Accidit autem inter hęc, vt quadam die, eo orante, tãta multitudo dæmonum circa illum vndiquè diffunderetur, vt nec ipſam lucem diei, illis tenebrarum miniſtris tetram caliginem offundentibus, cernere poſſet. Qui cùm minis terribilibus & horrore nimio eum fatigarent, in orationem proſtratus, vt res poſcebat, omni ſtudio ſe pio Domino commendabat. Quod cùm diù ageretur, cernit ab Oriente lucem: Quam lucem ſecutus angelus, ad ipſum, vbi in oratione iacebat, in medio malignorum ſpirituum peruenit: magna authoritate agmini nefando præcepit vt diſcederent, nihilque terroris & tentationis ei vlterà inferre auderent. Diſcedentibus itaque hoſtibus, prædictus angelus poſtquàm amanter eum conſolatus eſt, abſceſſit atque ab illo die (vt vir venerabilis referebat) nil terroris vltrà à malignis ſpiritibus ſuſtinuit.

Petit eremũ & in ea ſibi conſtruit domiciliũ.

Dæmones ei infeſti ſunt, ſed ab angelis repelluntur.

Accidit etiam poſteà, vt quidam frater de monaſterio illius eum viſitationis gratia adiret. Quem benignè ſuſcipiens cum ſocijs, qui cum illo venerãt, & cuncta, quæ hoſpites decebat, quantùm facultas tulit, exhibuit. Cùm verò veſpertinum tempus iam veniſſet, & ſidera ſplendentia ſuaderent ſomnos, refecerunt ſe dulcibus collationum colloquijs, atque poſt Completorij, vt vocant, preces iêrunt dormitum: in loco quidem ſeparato frater, qui venerat: ſeorsùm etiam comites eius: necnon & ipſe venerabilis vir in priuata manſiuncula. Paululùm autem corpuſculum reficiens ſomno, vir Dei ſurgit, atque aſſuetis incumbit peruigil precibus. Prædictus etiam frater, licèt in ſtrato conquieſceret, penè inſomnem duxit noctem. Dum autem curioſi huc atque illuc verteret oculos, cernit puerum in veſtibus albis ab ipſo oratorij loco progredientem, miræ pulchritudinis, vt ei viſum eſt, ætatis ſeptem annorum, qui ingreditur ad virum Dei, & cum eo orante orabat, & varia cum eo miſcebat colloquia: quæ licèt ꝑdictus frater audiret, ſenſum tamen eorum, quę dicebantur, non percipiebat. Qui etiam puer ipſi fratri plenè vigilanti adſtitit, atque de quibuſdam monuit, quæ omninò frater ille ſibi, nè in publicum proferret, interdicta dicebat. Equidẽ breuitati ſtudens, multa, quæ de eo miranda plurimorum narratio certa demonſtrat, pertranſeo.

Cùm autem in illa eremo viceſimumſextum ageret annum, ſeruiens Domino in ieiuniis & abſtinentia rerum omnium mundi huius, illo inſpirãte, qui ſerpentem intrauit, & per os eius protoplaſtum decepit & de paradiſo eiecit, duo ſcelerati homines cauſa occidendi eum ad Cellam illius properârunt. Qui cùm veniſſent ad villam quandam, in Tigurini laci litore ſitam, rogauerant ſibi monſtrari, quæ pars peruia eſſet ad cellulam eius. *Gen. 3.*

Quod cùm monſtratum eis fuiſſet, maturè per noctem ſurgentes, ingreſſi ſunt monſtratum ſibi iter, agitãte, qui eos impleuerat, teterrimo ſpiritu. Diù tamen erronei à recto tramite, ducente ad ipſam cellam, tandẽ vexati, quò volebant, peruenerũt,

Latrones ad eũ accedũt.

maxima iam parte diei elapſa. Ille verò, ſolitis orationibus incumbens, Miſſarum deuotè ſolennia libabat creatori. Priùs autem, quàm in ipſam cellam maligni illi intrâſſent, (quorũ vnus vocabatur Richardus, eratq; genere Alemannus: alter verò Petrus, Rhetianorum natione procreatus) pulli, quos vir venerabilis eodẽ in loco nutriĕrat, eos in proximo venire conſpicientes, quaſi à vulpe inſequente ꝑ eremum diffugerũt; clamore inſolito & ſtrepitu inaudito ſyluam, reſultante echo, complẽtes, ità vt etiam ipſi latrones hac de re multùm mirarentur & obſtupeſcerẽt, atque ad prodigium hoc pertinere, propriæ mentis decernerent iudicio. Attamen à cœpto nõ diſtracti, aggrediũtur ſacellum, in quo vir Dei, vt prædictum eſt, orationibus Deum ſibi placabat ꝑfuſis, corpusque Dominicum, vt præſcius futurorum, ad viaticũ obitûs ſui puro corde & deuota mente ſuſceperat. Vt aũt ſenſit adeſſe peremptores ſuos, nõ ſtatìm ſe eis præſentauit, ſed modicum adhuc differens, clauſum ſacelli oſtium non aperuit, vt aliquantiſpèr in oratione adhuc demorari poſſet. Strenuè ergò orationem compleuit, capſasq; ſingulis reliquiarum manu ſuſcipiens & deoſculans, commendabat agonem ſuum Dño & ſanctis, quorum reliquias complectebatur reuerẽter. Hoc, qui aduenerant, maligni ꝑ foramen quoddam parietis eum agentem inſpiciebant. Iamq; athleta fortis, Deo confortante, pugnaturus egreditur, præſentiamq; ſuam nõ negat ſicarijs illis. Ac primùm ſalutationis verba ad eos proferens, pòſt intulit: O ſocij, cur iam ſerò veniſtis? Quarè non maturâſtis venire ad audiendã paruitatis meæ Miſſam, vt pro vobis communem Dñm deprecarer? Sed vel nunc intrate, poſcituri, vt placabilem ſe vobis præſtet Deus & ſancti eius, ac poſteà reuertimini ad me, vt quod donante Deo vobis benedictiõis præbere poſſum, eius amore impertiar: ſicq; complete opus, ad quod agendum veniſtis. Intrantes igitur oratorium, non ad id, quod ſuadebantur, intẽti, ſed ad malum ad quod venerant perpetrandum, continuò regrediũtur ad eũ. Quibus vir Dei cucullã & tunicã ſuã dedit, panẽ inſuꝑ ac potũ addidit, dicente: Hæc de manibus meis ꝑcipite. Poſtq̃ verò cõpleueritis id, quod facere cõſtituiſtis, poteſtis ex his, q̃ adſunt, ꝑ vos tollere, quod cupitis. Scio eñ, quòd ad occidẽdum me intrâſtis. Sed vnũ à vobis expoſco beneficiũ, vt dũ ꝑſentis vitę curſum in me terminaueritis, cãdelas, quas inſpicitis, quas etiã ad hoc ipſum formaui, vnã ad caput meũ ardentẽ, & aliã ad pedes ponatis, & citò poſteà ab hoc loco diſcedatis, nè à ſuꝑuenientibus, qui me viſitare ſolẽt, cõſtringamini, pœnas luituri ſceleris veſtri. Cõfeſtìm igiť ꝑdictus Richardus pollutis manibus beatũ virũ mediũ cõꝑhendit, maceratumq; i:iunijs corpuſculũ fortiter brachijs ſtrinxit, ſocioq; minaciter iuſſit, vt ſanctũ fuſte ꝑcuteret. Qui cũ diù eũ feriendo circa latus & ſuras, debilitâſſet, ſancto extendẽte palmas ad Deũ, alter ſubintulit, dicens: O ſegnis, cur eum in caput nõ ꝑcutis, vt plagã mortalẽ accipiat? Quàſi tu

Vir ſanctus à ſceleſtis latronibus interimitur.

tardas inferre, ego citiſſimè illaturus ſum. Confeſtimq; fuſte apꝑhenſo, ictũ librabat in caput vehementiſſimè. Hoc modo vir ſanctus ſemiuiuus in terram corruit: & illi cõtinuò in eum irruentes, guttur eius ſuffocant manibus, donèc exhalaret ſpiritum. Egrediẽte aũt iam anima, in ipſo tractu nouiſſimæ adſpirationis, tãtæ ſuauitatis odor progrediẽs, totũ cellulæ locũ haud aliter ꝑuaſit & cõpleuit, q̃ ſi oĩm aromatũ odoramenta ibi fragrarent. Poſteà verò nudauerũt eum veſte, qua erat indutus, & portãtes eum, poſuerunt in lectulo, in quo vir Dei quieſcere ſolebat, & nudo impoſuerũt pannum rudẽ, atque etiam ſtramenta q̃dam, & vt viuens rogauerat, cãdelas ſumpſerunt, vnam ponentes ad caput, & cum alia currentes ad ſacellum, lumẽ indè allaturi, quod in eodem oratorio iugiter ardebat. Regreſſi verò ad corpuſculũ defuncti, inuenerũt clarè ardentem candelam quam poſuerant ad caput. Tantus autem eos continuò inuaſit timor, vt nihil contingere de rebus ad altaris officia ꝑtinentibus auderẽt. Veſtes verò ac ſtramenta quædam lectuli eius rapientes, feſtini eò properârũt, vndè regreſſi fuerant. Eis aũt indè fugiẽtibus, corui, qui more ſolito ad famulũ Dei viuentẽ venire conſueuerant, & annonã de manibus eius accipere, quaſi vindicare cupiẽtes extinctũ, ſequebantur latrones, vocibusq; grandiſonis replebãt ſyluas, & quàm proximè poterant, capitibus eorum aduolantes, prodebant perpetratum facinus. Non multò pòſt maligni illi compræhenſi ſunt, & quod occultè perpetrauerãt, patefactum eſt ſcelus, nolente Deo differri tantæ atrocitatis pœnã, quam in ſanctum virum exercuerãt. À iudicibus enim & populo Chriſtiano ſub comite Adelberto lata in eos ſentẽtia, viui incenſi ſunt. Candela aũt, quã ad caput viri Dei poſuerant, & quæ cælitùs accenſa eſt, arde-

ardebat vſque ad ſtramenta, quæ impoſita fuerāt defuncto corpuſculo. Quorum eti-
am partem ipſe ignis inuaſit, & peruenit vſque ad membra defuncti. Quæ vbi attigit, Trāſfertur
ſicut diuinitùs accenſus fuerat, ità DEI nutu extinctus eſt. Ilicò autem diffamatur corpus ad
cædes eius. Qua comperta, venerabilis abbas Vualtherus, & fratres ibi degentes, cor- Augiam.
pus viri Dei ex eremo auferentes, atque ad monaſterium Augiæ deferentes, ibi digno
condiderunt cum honore. Paſſus eſt autem ſanctus martyr duodecimo Calend. Fe-
bruarij, Anno ab incarnatione Domini octingenteſimo ſexageſimo, Ludouici regis
anno quarto.

COMMENTARIVS RERVM GESTARVM SANCTI APOSTOLI CHRISTI TIMOTHEI, AVTHORE *Simeone Metaphraſte.*

MAgnum Timotheum tulit quidem Lycaonia, aluit autē IANVAR. 22.
& inſtituit, quæ olim inter ciuitates fuit inclyta Lyſtra:
non tantùm ſibi placens de vbertate & abundātia rerum
neceſſariarum, quantùm de hac planta longè ſuauiſſima,
& de ijs, quæ in eo efflorent, virtutis ornamentis, etſi ne
puras quidem & ſynceras generis habuerit radices: ſed
ex ſpinis quoquè infidelitatis plurimum habuerit admi- 2.Tim,1.
xtum. Nam erat quidem ei auia Lois, mulier pia, & quæ Genus Ti-
re vera curam gerebat virtutis: mater Eunica, quæ ex Iu- mothei.
dæis quidem olim fuerat inſita in pietatem, & in integris
virtutum hortis re vera floruerat. Pater autem gētilis, &
in gentilium rebus maximè inſignis, veluti quoddam in
frumento lolium, nempe honeſto & ꝑclaro Timothei genere, & roſis ſpina adnatus,
& vitio tātùm inſignis, quātùm fuit illius filius pietate clarus & virtute incōparabilis.

Cùm eſſet autem adhuc infans Timotheus, & à matre Eunica inſtitueretur, gen-
tilium & Iudæorum errorem ſimul ex æquo declinauit: & tunc accedit ad Paulum, ꝑ-
claram Eccleſiæ tubam, ſimul cum Barnaba Chriſti diſcipulo & Apoſtolo, ſicut diui-
nus Lucas dicit in Actis: cùm is veniſſet in Lycaoniam, quæ eſt finitima quidem Ico- Act.14.
nio & Derbę: ex Pauli verò aduentu magnum erat conſecuta miraculum, & claudum
ab ipſo ortu (O diuinam viſitationem, ô admirabile ſpectaculum) ſanum effectum il-
lius præſentia, & pedibus ſuis abſque moleſtia & ſecurè vtentem. Qui quidem eos, qui
erant in ciuitate, in tātam adduxit admirationem, vt eſſet eis id, quod factum fuerat,
ſupra fidem, & ſuos deos exiſtimarēt forma hominibus aſſimilatos obire ciuitatem,
& eorum eſſe opus claudi curationem. Poſtquàm autem, quiſnam eſſet, cognouerūt,
& quòd Dei viui eſſet potiùs Apoſtolus, & horum qui falsò dicuntur, deorum aduer-
ſarius, ad hoc ipſum miſſus, vt ab eorum errore liberarentur homines, & quòd prędi-
cat Deum, qui non ſolùm poteſt corrigere tales corporum mutilationes, ſed etiam
ſuſcitare mortuos: multi ab errore deficientes, acceſſerunt ad pietatem. Opus illius
miraculi, fuerunt etiam huius admirabilis diſcipuli & Apoſtoli parentes, quæ magno
ſtudio & liberalitate Paulum domi ſuæ acceperunt: & pietatis quidem lucem ab eo
habuerunt, pium autem & Dei amantem Timotheum veluti viciſsim reddiderunt, ꝗ
erat adhuc iuuenis & tener, & aptus ad ſuſcipienda ſemina pietatis: quod quidem li-
cet apertiùs diſcere ex libro Actuū Apoſt. Nam cùm Paulus, inquit, obiret Lyſtram Act.16.
& Derben, erat illic diſcipulus quidam, nomine Timotheus, filius mulieris Iudææ fi-
delis, patris autem gentilis. Huic teſtimonium bonum reddebant, qui in Lyſtris erāt
& Iconio fratres.

Cùm ſic ergò Paulo traditus fuiſſet Timotheus, patri ſpiritali filius magìs propri- Ibidèm.
us, quàm eius qui erat pater ſecundùm carnem, & ex ciuitate vnà eſſet exceſſurus, ab
eo circunciditur propter quoſdam Iudæos, quibus plena erat ciuitas, & omnia circū-
circà: quoniam omnes ſciebant illum eſſe natum patre gentili. Atque ciuitates, qui-
dem obibat Paulus, ſeminans prædicationem, veritatemq́; annuncians, & omnes ſpi-
ritu regenerans. Eum autem conſequebatur ſicut ſtella ſolem Timotheus: deductus
quidem

quidem à parentibus,earum autem cor non obſcurè ſaucians propter ſeparationem. Quidni enim, cùm eſſent parentes talis filij, & qui ſcatebat tam ſuaui flore virtutis? Ipſe verò ex eorum ſeiunctione nihil viſus eſt affici, ſed quodammodò Pauli deſide- Timotheus ab Apoſtolo literis imbuitur. rio contegere ſuam in parentes affectionem,& oſtendere id naturali neceſſitate longè eſſe valentius. Hinc in literarum diſciplina ab illo inſtituitur, fitque ei cõtubernalis,& omninò ſimul cum eo viuebat. Deindè eius quoquè Diaconus conſtituitur,& ad Apoſtolatum confirmatur, periculorum atque laborum effectus ſocius,& nihil omninò impeditus ab ætatis teneritudine,quó minùs reſiſteret laboribus : ſed generoſam inducens voluntatem,quæ ætate plus poterat : adeò vt boni eius animi & piorum operum teſtem ipſum habuerit magiſtrum, ſic dicentem: Videte, nè quis ipſum 1.Cor.16. contemnat. Opus enim Domini operatur,ſicut ego.

Cùm autem ad tantam perueniſſet virtutem,& tantum eius teſtem adhibuiſſet,nõ hîc ſolùm,ſed etiam in multis alijs locis. Nam modò quidem,inquit, ſcribens ad Co- 1.Cor.4. rinthios Paulus : Miſi ad vos Timotheum fratrem meum,qui eſt filius meus dilectus & fidelis in Domino,qui vobis in memoriam rediget vias meas in Chriſto. Et rurſus: 1.Cor.16. Si venerit Timotheus,videte vt ſine metu ſit apud vos. Modò autem ad Philippenſes Phil.1.& 2. quoquè ſcribẽs,adſciſcit ſocium inſcriptionis: Paulus & Timotheus ſerui Ieſu Chriſti. Et deincèps conſequenter in epiſtola : Spero autem in Domino me Timotheum citò ad vos miſſurum,vt & ego bono animo ſim, cognitis quę circa vos ſunt. Neminem enim habeo tam vnanimem, qui ſyncerè pro vobis ſit ſolicitus. His verò cógru- 1.& 2.Th.1. entia ſcribit etiam ad Theſſalonicenſes : Paulus & Timotheus ſerui Ieſu Chriſti,cum 1.Theſ.3. hîc quoquè honorans ſocietate inſcriptionis : Miſi ad vos Timotheum fratrem noſtrum & miniſtrum Dei, & cooperatorem in Euãgelio Ieſu Chriſti,ad confirmandos vos & exhortandos pro fide noſtra,vt nemo moueatur in iſtis afflictionibus. Et alibi: Philip.2. Probationem autem eius cognoſcitis,quòd ſicut filius patri,mecum ſeruijt in Euangelio:illos quoquè aſſumens,velutì teſtes virtutis Timothei. Deindè verò etiam ad Coloſ. 1. Coloſſenſes : Paulus Apoſtolus IESV Chriſti per voluntatem Dei, & Timotheus frater.

Porrò autem cùm à præceptore tantum ferret teſtimonium,& modò quidem filius in Domino fidelis & dilectus : modò autem etiam eius frater & Euangelij cooperator vocari dignus haberetur: & ſusque deque tot & tam magna conſequeretur encomia:tamen nè ſic quidem ſibijpſi confidere & non timere poterat:ſed tam accuratè viuebat,& tam diligẽter ſe exercebat, & tam acriter ſe affligebat, vt eum etiam ex- 1.Tim.5. hortaretur præceptor,ſuadens diſcipulo, nè aquam ampliùs biberet,ſed vino modico vteretur: Propter ſtomachum tuum, inquit, & frequentes tuas infirmitates. Sed quanuìs ſic laboraret eius corpus cõtinua infirmitate, & haberet deiectam ſtomachi facultatem,generoſus reſplendebat animus. Non poterat enim corporis infirmitas deprimere tam generoſum animum: ſed celeri zeli penna omnem in partem peruolabat, & modò quidem Epheſum, modò verò Corinthum illius linguæ Sirenes demulcebant. Macedoniam quoquè ſæpè & Italiam & vniuerſam terram cum pręceptore complectebatur prædicatione. Quid autem dixeris,quàm multos cupiditatibus à ratione maximè alienis & abſurdis ſeruientes, ab hoc graui liberauit miniſterio? Rectè nouit,quod dico,is,qui eius,qui Corinthi eſt fornicatus,non ignorauit delictum. Erat enim diuinus Timotheus non ad intelligendum ſolùm acutiſſimus,ſed ad dicendum etiam promptiſſimus, & ad facundia egregiè vtendum dexterrimus,& in diuinis exponendis iucundiſſimus, & ad Eccleſiam componendam & cuſtodiendã vel maximè idoneus. Nam & copioſiorem conſecutus eſt gratiam, & doctrinæ fontibus vſus eſt duplicibus:non Pauli ſolummodò admirabili lyra ſpiritûs ſe oblectãs,ſed Timotheus verſatur cũ Iohanne Apoſtolo. etiam verſans cum Iohanne eximiè dilecto diſcipulo, & ab eo præfectus adminiſtrationi ſedis Epheſiorũ, cùm ab eo audijſſet & didiciſſet,quæ ille rursùs à bono ſpiritu.

Nam cùm Nero, qui malè ad imperium, malè(ô iuſtitia & Dei tolerantia) acceſſerat,fini martyrij principes Apoſtolorum,Petrum,inquam,& Paulũ,ſubieciſſet,& alij, qui cum ipſis erant, diſcipuli ſe aliò conuertiſſent, accidit vt hic magnus Euangeliſta & Theologus Epheſi conſiſteret, à tempeſtate & naufragio eiectus, vt & referunt, quæ ab Irenæo Lugdunenſi ſcripta ſunt, & fama tradit. Ex diſcipulis autem ij, qui ſecuti ſunt alios Euangeliſtas & Apoſtolos, ea quæ ab illis diuerſa lingua compoſita

poſita fuerant,(nondùm enim vnius vocis ſermone vſi fuerant) cùm ad Epheſiorum ciuitatem detuliſſent,ei tradunt. Illum verò, vt etiam videtur Euſebio Pamphili hæc tractanti,aiunt ea quidem, quæ ſcripta fuerant, admiſiſſe, de eorum veritate ferendo teſtimonium : animaduertiſſe autem in eis ſolam reſtare narrationem de ijs, quæ in primis & in principio prædicationis à Chriſto facta fuerant. Et vera quidem eſt oratio. Inuenies enim, ſi diligenter conſideraueris, tres Euangeliſtas ea ſolùm conſcripſiſſe,quæ vno anno à Seruatore geſta ſunt,poſtquàm Iohannes Bapt. fuit coniectus in carcerem : idque eos rectè ſignificare in principio ſuæ hiſtoriæ. Hiſt. Eccle. lib.3.cap.18.

Nam poſt ieiunium Chriſti quadraginta dierum, & eam quæ in ipſo fuit tentationem,Matthæus quidem ſignificat tempus ſuæ ſcriptionis, dicens: Cùm autem audiuiſſet,quòd Iohannes erat traditus,à Iudæa receſſit in Galilæam. Lucas quoquè, priuſquàm inciperet narrare facta Ieſu, ſimiliter oſtendit, dicens, quòd adijciens Herodes ijs,quæ fecerat,incluſit Iohannem in cuſtodia. Propterea ergò dicunt,Iohannem Apoſtolum rogatum,tempus quod fuit ſilentio prçteritum à prioribus Euangeliſtis, & quæ in eo facta fuerant à Seruatore, ea autem ſunt, quæ facta ſunt antequàm Baptiſta in carcerem conijceretur,in ſuo tradidiſſe Euangelio,etſi priùs non ſcripta vſus eſſet prædicatione,& hoc ipſum ſignificâſſe, partìm quidem dicēdo:Hoc principium fecit ſignorum Ieſus:partim autem faciendo mentionem Baptiſtæ inter actiones Ieſu,vt qui tunc adhuc baptizaret in Aenon prope Salim. Præterea verò hoc oſtendit apertiùs,dicens:Nondùm enim erat Iohannes coniectus in carcerē. Ex his ergò aperte oſtendit,Theologum ea in ſuo Euangelio tradere,quæ à Chriſto facta ſunt,Iohanne nondùm coniecto in carcerem : reliquos autem tres Euangeliſtas meminiſſe eorum,quæ facta ſunt,poſtquàm Iohannes fuiſſet coniectus in vincula. Quæ qui attenderit,non ampliùs ei videbuntur diſcrepare Euangelia : quòd id quidem quod eſt ſecundùm Iohannem,primas Chriſti continet actiones : reliqua autem,hiſtoriam quæ facta eſt in ipſo fine Chriſti. Meritò ergò carnis quidem Seruatoris noſtri genealogiā, vt quæ à Matthæo & Luca priùs ſcripta fuiſſet,Iohannes ſilentio præterijt:à Theologia autem incipit,vt quæ ei,vtporè præſtantiori,fuiſſet à bono ſpiritu conſeruata. Et ſic quidem Euſebius de Iohanne & alijs narrat Euangeliſtis. Matt.4. Luc.3. Iohan.2. Iohan.3. Ibidem.

Fieri ergò non poterat,vt ipſius veritatis,Chriſti,inquam,verba exciderent,qui diſcipulis ſuis dixit: In mundo afflictionem habebitis. Neque ergò exciderunt,ſed vterque multas ſubijt moleſtias. Cùm enim Domitianus per magnam vim ſceleris tunc inuaſiſſet imperium,condemnatur hic quoquè habitare vnam ex Cycladibus. Domitianus,inquam,cui poſt Neronem & eos,qui intercedunt,mandatum fuit imperium: ei autem improbitate nihilo fuit inferior, ſed ſemper ad ipſum reſpiciebat,aut etiam ſceleribus & flagitijs ſuperabat, & ſtructis in alios calumnijs tam lubēter aures accōmodabat,quàm ſuis ipſius laudibus : ſiquidem tantum valuit aſſentatio,vt etiam Domitianum laude aliqua impertiret & celebraret. Illius ergò ad facilè audiendas calumnias propenſio,Iohannem condemnat,vt relegetur in Patmon. Sic enim nominata eſt inſula,in quam fuit relegatus. Quem quidem in locum cùm per ignominiam relegatus fuiſſet venerādus Iohānes, Timotheus eius loco ſuſcepit Epiſcopatū Epheſiorum. Quāquàm nec ipſum quoquè in ſede longo tēpore viuere permiſit inimicus. Ioan.16. Apoc.1.

Erat enim quidam dies feſtus apud Epheſios,qui ab eis vocabatur Catagogium. In eo ergò & clauas tollentes, & ſimulacra in manibus tenentes, & ſibi quaſdam imponentes perſonas,& inſigniores partes ciuitatis impudenter obeuntes, & ijs quædam carmina decantantes,viroſque & mulieres more prædonum inuadētes,magnam cædem eorum faciebant : ea ratione putantes execrandi, ſe ſuum honorare dæmonem, vt eos viderentur homines honorare, quorum maximus cultus,eſt mors eorum qui honorant. Diuinus ergò Timotheus hoc ægrè ferens, & igne zeli viſceribus inflammatus,& partim quidem conſilijs vſus & admonitionibus, cum minimè potuiſſet eis perſuadere,vt à tali deſiſterent inſania, accedit ad eos in media compita, cùm iam feſtum ageretur,rurſus admonens,increpans,docens,quid non faciens ex ijs, quæ poſſent dimouere hominem à tali inſania?

Illi autem eius dicendi libertatem ęgrè ferentes,quæcunque habebāt in manibus, ijs aduersùs eum vſi ſunt, eum ferientes & per terram trahentes cum quàm maxima dici poteſt crudelitate & inhumanitate,& tandèm humi iacentem,cùm omnis virtus Cædes crudelis S. Timothei.

vitalis

vitalis & operatio eum deficeret, quidam Chriſtiani eum tollentes, parùm adhuc & ægrè ſpirantem,& iam morti vicinum,vltra ciuitatis portum depoſuerunt: vbi cùm DEO commendatum emiſiſſet ſpiritum, corpus rurſus piè & ſanctè in quodam loco condunt, qui apud eos Pion,id eſt,pinguis, dicitur. Longo autem tempore poſteà, Conſtantij in eum amores, qui filius fuit Conſtantini,Magni, inquam, illius & primi Imperatoris Chriſtianorum, illinc exportant reliquias, deſiderij adminiſtro vtentes Artemio: qui cùm egregiæ illius Timothei in dicendo libertatis fuiſſet imitator, ei quoquè poſteà fuit conformis mortis ſimilitudine, & fuit martyrij ornamento propter Chriſtum decoratus. Reponitur autem in ſacra ara eius,quod cognominatur templum Apoſtolorum,(fuit verò id Conſtantij manûs opus & fidei) ſub ipſa menſa myſtica,ſuppeditator miraculorum,diſpenſator gratiarum,theſaurus qui non poteſt exinaniri,diuitiæ quæ non conſumuntur, & cum Luca & Andrea cōnumeratur:Deo fortaſsè hoc benignè prouidente, vt ſicut eis omnia fuêre communia, mores, diſciplina,prædicatio: commune quoquè eſſet ſepulcrum, quoniam eis quoquè eſt illic quies communis.

Translatio reliquiarum eius.

Templum autem Iuſtinianus, cum manu poſteà magnificentiori quoquè arte adhibita,ſplendidè ædificat & transformat,& ei pulchritudinem & magnitudinem,quę nunc eſt & cernitur,exhibet:præterquàm myſticam & diuinam menſam. Ab ea enim ſola abſtinuit,hoc pulchrè & ſanctè faciens propter depoſitionem ſacrarum reliquiarum. Quocircà poſita eſt in medio templo vſque in hodiernum diem, cùm menſam ex puriſſimo argento conſtruxiſſet,& cum magna ſui in Chriſtum amoris ſignificatione, ſanctorum Chriſti Apoſtolorum ſancta corpora recondidiſſet.

Cùm autem impius Domitianus ſceleratiſſimè quidem imperâſſet, miſerrimè autem vitam finijſſet, Nerua ſuſcipiens imperium, & ſtatim poſt ipſum Traianus quoquè,cùm ſe & quàm fieri poſſet clementiſſimos & æquiſſimos vellent oſtendere,cum multis alijs Euangeliſtæ quoquè & Theologo diſſoluunt exilium. Ille autem cùm Epheſum(ô cum quanto dixerit quis gaudio & honore?)redijſſet,& diuinum iam Timotheum ad Ieſum,quē deſiderabat,exceſſiſſe didiciſſet,& fine martyrij curſum Euangelij obſignâſſe, & eſſe Eccleſiam Præſule defectam inueniſſet, eam rurſus ſuſcipit: adeò vt idem & ſedem Timotheo præbuerit, & ei ſucceſſerit. Quæ quidem vtraque ſunt eius zeli in Deum,magniq́ue illius ſtudij & ardoris in pietatem. Qui quidem longo poſteà tempore perpetuò curam geſſit eccleſiæ, & veritatis annunciauit prædicationem, ad augmentum pietatis,ad ſalutem animarū,ad gloriam Domini noſtri Ieſu: Cum quo Patri vnà cum ſancto Spiritu eſt omnis honor nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

S. Iohannes redit Epheſum.

MARTYRIVM SANCTI VINCENTII, LEVITAE
& martyris,authore Simeone Metaphraſte.

IANVAR. 22.

VIctoriam, quam ſanctiſſimus martyr Vincentius de hoſte reportauit, maximè probatam fuiſſe ex hoc ipſo intelligi poteſt, quòd bonarum rerum inimicus diabolus eorum certaminum, quæ martyr ille ſuſtinuit ac perpeſſus eſt,venerandam memoriam ſilentio interim obruendam curauit. Sed nos òrdine ſingulas res,vt geſtæ ſunt,in apertum proferemus, certiſſimamq́ue earum rerum fidem ſequentes,inuiolatam Martyris confeſſionem,& tolerantem conſtantiam, vſque ad extremum ſpiritum ſeruatam, ſimulq́ue incredibilem Iudicis immanitatem narrabimus.

Is cùm Chriſtianorum vaſtationem,vt quiuis alius, ſitiret,in Hiſpaniam profectus eſt,vt illius prouinciæ adminiſtrationem gereret,quæ à Romanis Imperatoribus commiſſa ei fuerat. Erat iudex ille Græcus, ſcelere,furore & diaboli peruerſitate arteq́ue compoſitus, & malitiæ illius miniſter valdè idoneus: vocabatur autem Datianus. Cùm igitur ad eius regionis vrbem omnium primam veniſſet, cui nomen erat Auguſta, tanquàm lupus quidam vorandi ſanguinis multùm

Iudex Datianus atrociſſimus.

ap

appetẽs,ſimpliciſſimas Chriſti oues adortus eſt. Nam etſi earum ſynceritas, conſtantia & firmitas Chriſtianæ fidei teſtimonium præberet, ab illis tamen furorem ſuum non temperabat: ſed cùm eſſet ſacrilegus, & Græcæ ſuperſtitionis amãtiſſimus, ſummam in Chriſtianos acerbitatem exercebat. Itaque cùm magiſtratũ inijſſet, ſe omnia ex animi ſententia conſecuturum arbitrabatur, ſi furoris & inſaniæ, quæ illum exagitabat, manifeſta indicia oſtenderet: nefariæ enim crudelitatis, & noui furoris rabie accendebatur. Quamobrem ſui ſpiritûs fœditatem ac vehementiam, quamprimùm potuit, effundere cœpit, Epiſcopos & omnes clericos, ac viros ſanctos iniqua diaboli tentatióne inuadens: quanquàm potiùs factum id fuit, vt qui probati eſſent, manifeſti fierent.

Hæc cùm ità ſe haberent, Vincentius in Leuitarum ordine conſtitutus, ſub Valerio Epiſcopo magnę exiſtimationis & modeſtię viro, animi alacritate multa erectus, ad celeberrima illa & ſalutaria certamina properabat. Eiuſmodi autem tẽtatio multis quidem videbatur pernicioſa, ſed non viris Deum verè amantibus: quippe qui futurum ſperabant, vt tali certamine propoſito beati efficerẽtur: ſiquidem rectè factis conſecrati, fidei coronam aſſequerentur. Itaque artificioſus ille, & animo ac ſẽtẽtia multiplex Datianus, exiſtimans fieri poſſe, vt Chriſtiani homines, quos non poterat cruciatibus ad ſententiam ſuam perducere, itineris longitudine, & corporis ærumnis defatigati afflictique, eius voluntati ſe ſubijcerent, mandauit ſanctos viros Valerium Epiſcopum, & Vincentiũ Diaconum multis cum iniurijs duci in vnam quandam illius prouinciæ vrbem, Valentiam nomine, quos ſtatim iuſſit in carcere quodã obſcuro & malè olenti concludi, maximiſq; cruciatibus affligi, fame, inedia & catenarum anguſtijs, & ferreis quibuſdam põderibus à collo ad manus vſque protẽſis, toto (vt ſummatim dicam) eorum corpore mortiferis calamitatibus afflicto. Sed quanuis tot tantæque calamitates illorum corporibus adhiberentur, omnia tamen viri ſanctiſſimi tormenta, vt res leuiſſimas, perferebant, ad futura illa bona, quibus compenſandi eſſent, animós erectos intentoſque habentes.

Vincentius Leuita.

Mittitur cũ epiſcopo Valentiam.

Cùm verò peruerſus ille & deprauatæ mentis homo Datianus exiſtimaret, eos viros defatigatione atq; ærumnarũ iugo nimiùm grauatos eſſe, ac vereretur, nè fortè, ſi eorum res obliuiſceretur, anteà mortem illi obirent, quàm ipſe propriam in illorũ ſanguine fundendo, & membris lacerandis ſæuitiam exerceret, iuſſit illos educi è carcere. Opinabatur enim, eó quòd diuturno carcere vexati, & à lumine communique hominum conſuetudine remoti fuiſſent, nihil virium ampliùs reliquum habere. Nolebat autem illos mori, priuſquàm cruciatibus afflicti eſſent: quãdoquidem futurum ſperabat, vt multiplici ac diuturno cruciatu eos flecteret. Cùm igiẽ viri illi ſancti educti è carcere, ante tribunal iudicis ſtetiſſent corporibus & viribus integriores, adſpectuque ipſo multò hilariores, q̃ anteà fuerant, Datianus Præſes amens factus, & ſtupore perculſus, atque inſania excęcatus fuit, eorum videlicet, qui à Deo ſeruati fuerant, robur & vires obſtupeſcens.

Inſania iudicis.

Cùm verò ab illis ſe vinci non pateretur, & ab impuri ſpiritûs peruerſitate agitaretur, ad carceris cuſtodem conuerſus: Cur'nam, inquit, cibo & potu homines iſtos recreâſti? Cur ità pingues fieri curâſti? Mox feroci quadam voce fremens, & orationem ſuam ad ſanctiſſimum Epiſcopum conuertens, ait: Quid'nam tu de teipſo dicis, Valeri, qui per religionis ſpeciem ac ſimulatiõem Imperatoribus aduerſaris? Opinabatur enim impius ille, facilè fieri poſſe, vt ſi caput ipſum, hoc eſt, Epiſcopum, abſcinderet, reliqua etiam membra, clerum videlicet & populum, facilimè demoliretur. Sed benigniſſimus Deus, qui ſuperbos homines ex alto & ſublimi gradu in imum præcipites detrudit, & humiles infimo in loco iacentes in altum extollit, voluit ſuperbum & nefarium illum hominem non ab Epiſcopo, ſed ab inferioris gradûs illius cleri viro ſuperari, vt ſe imbecillum eſſe cognoſceret, neque quicquam ſe contra Epiſcopum facere poſſe, quippe qui à Leuita longè inferiore, tum ordine, tum dignitate, victus ꝓſtratusque fuiſſet.

Etenim beatus martyr Vincentius ſancto ſpiritu plenus, excitatusque & victoriæ coronam iamiam compræhenſam habens, dum Epiſcopus Valerius quieto & ſedato animo reſponderet, Vincentius ſic eum allocutus eſt: Cur'nam, ô pater, ità ſuſurras, vt qui metu detenti ſunt, & cõtra canẽ iſtũ ſic muſſitas? Clama voce magna, & Chriſti

Inſignis cõſtantia Vincentij.

Vv potenー

potentiam adiutricem implora, vt huius Tyranni rabies voce libera, & cum authoritate prolata refrenetur, & eius cõtra ſancta Chriſti myſteria ferocitas comprimatur. Hic enim ille eſt, ô pater, peſtifer ſerpens, qui aduersùs hominis primò formati gloriam, quæ in omnes homines tranſitura erat, inuidia excitatus ſe armauit. Nam cùm ea gloria ipſe frui non poſſet, ſtatim inſatiabili quadam perdendorum hominum cupiditate accenſus eſt, & contra illos maximè inuidiã exercuit, quos benignus Deus mori ſempiterna morte prohibuit. Hic ille eſt, quem diuini nominis inuocatiõe ſæpè ab humanis corporibus nos expulimus. Itaque ſi viribus ſuis confidit, omnes pugnæ machinas in me commoueat: videbit enim me tormentis cruciatum, plùs quàm ſe cruciantem valere, & quo magìs putabit me afflictum iri, eo grauiùs ipſe affligetur. Quãobrem omninò gaudeo exultoq́;, quòd diabolus maximis de rebus conuincendus ſit.

Ad hæc ille diaboli miniſter Datianus, aduersùs Chriſti fidem magìs magisque inflammatus eſt, quippe quòd ſeipſum valdè contemni animaduerteret. Itaque diaboli miniſtros ſic affatus eſt: Abducite hinc Epiſcopum: at iſtum qui ad iudicij & Imperatorum contumeliam huc venit, ante nos ſiſtite, & ad ipſius durũ ac pertinacem animum reprimẽdum tormenta & cruciatus adhibete. Hæc cùm diceret, maxima quæq; ſupplicia contra Martyrem excogitabat quidem, ſed illud tamen ſecum animo reuoluebat, quòd quicquid, quãuìs aſperum & acerbum inferret, fortis ille martyr pro nihilo facere videretur. Fortaſsè, inquiens, futuræ gloriæ cauſa omnia ſibi perferenda propoſuit. Excogitauit igitur tormentorum machinas diabolus: ſed quas in viros illos iuſtos pœnas ſe illaturum cogitabat, eas ipſe, vt nolebat, paſſurus erat. Sed quidnã ait iniquus ille? Agitè, inquit, ſuſpẽdite hominem iſtum in ligno, eiusque membra diſcerpite, ac totum corpus contundite, vt priuſquàm alijs cruciatibus affligatur, ſe laceratum & conſumptum videat.

Laceratur corpus S. Vincentij.

Cùm igitur Martyr ipſe multis horis dilaniaretur, ſic eum Datianus alloquebatur: Quid ais, Vincenti? An non vides, quàm miſeris modis corpus tuum miſerabile dilaniatum ſit? Tum illi ſubridens Vincentius: Hoc, inquit, eſt quod ipſe toto animo expetebam: itaque nemo mihi vnquàm, credas velìm, optabilior teipſo fuit, neq; animæ meæ beneficium maius contulit: nam licèt hoſtili animo id facias, tamen ſummum beneficium in me confers. En vt ad ſublimiora aſſcendo. En vt cæleſtes res attingo. En vt Imperatores tuos magìs contemno. Tu igitur ab iſta tua crudelitate nè deſiſtas: mihi enim eò cumulatiorem victoriam afferes, quô maiora tormenta perferendo, teipſum ſuperabo. Eſto, quæſo, in me magìs magisque concitatus, & nefarij tui ſpiritûs peruerſitate quãtumuìs debacchare, nè quo modo gloriam meam imminuas, & noſtris laudibus damnũ afferas. En ego Chriſti ſeruus paratus ſum omnia ſuſtinere pro nomine eiuſdem Domini mei Ieſu Chriſti. Quibus autem minis & cruciatibus me vexandum eſſe opinaris, illis tuipſe acerbiùs vexaberis.

Irridet tyrannum.

His verbis auditis, Datianus furore quodam & rabie inflammatus, & clamores præ inſania tollens, lignis ac virgis carnifices verberabat, ꝙ ſegnes eſſent in Martyre cruciando, magisque contra carnifices, quàm contra virũ illum ſanctum excandeſcebat, domeſticos & familiares ſuos priùs, quàm Martyrem verberans. Cùm autem Iudex ipſe in ſuos magìs fureret, tunc athleta Vincentius (Eius autem nomen, ſi quis Græcè interpretetur, inueniet idem valere, àc ſi Niceten, hoc eſt, Victorẽ, dicat) in ligno pendens, ſceleratum iudicem ſic affatus eſt: Quid ais, Datiane? En pœnas recipio ab his, q me cruciant, & tu contra tuos homines vltorem te mihi præbes.

Iudex cædit carnifices.

Hæc cùm Martyr diceret, iudicem ipſum magìs magisque cruciabat. Quamobrem cœpit plùs furere, & clamare, & dentibus fremere, vltra modum ſe magìs quàm Martyrem crucians. Ad hæc carnifices ipſi, cùm in eo lacerando eſſent defatigati, tãquàm exanimati iam torpuerant, eorumque manus, tanquàm mortuæ, circa Martyris latera obriguerant: cumque expalluiſſent, ſudore multo totum eorum corpus irrigabatur: omnibus deniquè membris diſſoluti erãt. Itaque eos videre licebat cruciatibus magìs affectos, quàm Martyrem, ac propemodùm mortuos: quinetiã Datianũ ipſum ore pallido exanimem, trementem, oculis caligantem, & tanquàm morte correptũ, atque immobilem factum, rursùs incompoſitum, inſanientẽ, & contra carnifices vociferantem: Quidnam vos agitis? An non mihi notæ ſunt manus veſtræ? Sæpè homicidarum ſæuitiam à vobis proſtratam cognoui. Frequenter latronum & parricidarum

rum ferocitatem manibus veſtris expugnâſtis, & veneficorum arcana, in intimo eorum côrde latentia, ſæpenumerò extraxiſtis: quique nefariè intemperantiam ſuā effuderunt, eorum inteſtina dilaniâſtis: atque (vt ſummatìm dicam) quiſ'nam ità inexpugnabilis fuit, qui cùm in manus veſtras inciderit, non facilè interfectus fuerit? Quid igitur eſt, milites mei, quòd hominem iſtum ſceleſtum, magna cum temeritate Imperatores noſtros contemnentem, reprimere non poſſumus? Saltem nos moueat dedecus & turpitudo, nè quid grauiùs dicam. Alios negātes crimina, & mortem ipſam irridentes, nondùm morte illata, perterrefecimus, & iſtius debacchantis, atque Imperatores ipſos, leges & deorū iura reprobātis, linguam procacē continere nō poſſumus?

Ad hæc hilari vultu beatus Vincentius ſubridens, reſpondit: Hac in re diuinum illud oraculum impletur: Videntes non vident, & audientes non audiunt. Túne omnium hominum crudeliſſime Tyranne, cogis me illum Deum negare, quem vniuerſarū rerum opificem, ac Saluatorem eſſe teſtor? Hunc ego verum Deum eſſe confiteor. Atqui meritò cruciatibus afficiendus eſſem, ſi vnum aliquid, aut falſum dixiſſem, ſi Imperatores deos eſſe affirmâſſem. Tu verò diutiùs me crucies in huiuſmodi confeſſiōe permanentem, neque crudelitatem iſtam exercere cōtra me deſinas: ità enim probatiſſimam Chriſtianorum veritatem magìs cognoſcere poteris, ſi tamē parumpèr impurus ſpiritus à te diſceſſerit. Hæc cùm ſanctus martyr Vincentius diceret, & iudex ſe irrideri putaret, magìs magiſque inſaniebat, toto pectore anhelans, & collo intumeſcens, totoque vultu immutatus, & ab oculis radios inſtàr ſcintillarum emittens: qui turbato adſpectu ſanguinis colorem præ ſe ferente tūc æſtuabat, cùm carnifices ipſos non ſolùm martyris latera, ſed totum corpus & inteſtina, compages quoquè corporis & iuncturas ità dilacerare videret, vt nō ampliùs poſſet carnifices accuſare, quòd negligētes forent. Itaque ſtupore afficiebatur, quòd illius athletæ animum ità magnum & excelſum videret. Eſa. 6. Matt. 13. Inſania vaſtat tyrānū.

Cùm verò acerbus atque immitis ille Tyrannus à martyre ſe victum cognoſceret, peſtifer homo alia quadam via Vincentium aggreſſus eſt, credens fieri poſſe, vt miſericordia & lenitate, viri iuſti mentem ac volūtatem alliceret. Aiebat igitur: Miſerere, Vincenti, iuuentutis tuæ, neque ætatis florem in primis annis decerpi patiaris, atque lōgioris vitæ ſpatium nè tibi præcidas. Parce tibi ipſi. Nè committas, vt cruciatu maiore lacereris. Saltem ſerò ſapias, & reſipiſcas tandèm, nè reliqua tormenta patiaris. Cùm hæc iudex dixiſſet, beatiſſimus martyr Vincentius, à Spiritu ſancto edoctus, dolos præſenſit: itaque his verbis vſus eſt: Non diſplicēt mihi cruciatus, quos afferre ſtudes: ſed illud me perterrefacit, quòd miſericordiæ verba te ſimulantem audio. Exerceantur ergò contra me tormenta omnia, & multiplices cruciatus, quantumuìs graues, afferantur, ac ſi quid prodigioſis & maleficis viribus tuis confiſus, inuenire contra me poteris, nè deſiſtas peſtiferam iſtam immanitatem tuam in me inferre. Experire Chriſtianorum vires: neque abſtineas à verberibus & tormentis, nō à ferro, igne atque incendio: ſic enim in omnibus his te victum fateberе, magiſque erubeſces.

Cùm hæc audiens Datianus valdè cruciaretur, & athletæ illius conſtātiam ſibi dedecori eſſe non pateretur, cohorti hæc iuſſit: Ducatur iſte ad iudicium & legum examen, & his pœnis ac ſupplicijs ſubijciatur, quibus parricidæ, ſcelerati & nefarij homines ſunt obnoxij, vt cùm eius animus cruciatus graues diutiùs ferre paratus ſit, membra ipſa omnium generum tormentis conſumantur. Quandiù enim iſte ſupererit, fieri non poteſt, vt ego victoriæ compos fiam. Hæc ait Datianus. Athleta verò ille fortiſſimus aduerſarium his verbis alta voce inſequebatur: O me beatum, & verè felicē atque hilarem factum, quandoquidē iſtæ tuæ calumniæ & minæ, meæ ſunt perfectiſſimæ laudes. His verbis Datianus ad inſaniam concitatus, ſtatìm iuſſit crucem componi, & in illa Vincentium ſuffigi, ac membratìm cædi. Cùm igitur crux ipſa in terra defixa eſſet, martyrem in ligno ſuſpenderunt nefarij homines, & ſatellites diaboli, Datiani iuſſa exequentes. Poſteà verò eundem multa cum celeritate è ligno detraxerunt. Qui cùm à vinculis ſolutus eſſet, & in terra vir ſanctiſſimus cōſtitiſſet, Spiritûs ſancti ope adiutus, ſeipſum à carnificibus abſtraxit, & ad crucē illam cucurrit: in quam cùm inſiliret, hoſtem ipſum perterrefecit. Itaque eos, à quibus cruciabatur, & tormenta cumulabantur, increpans: Cur'nam, inquit, tardiores, & in me ipſo ad tormenta ducendo facti eſtis imbecilliores? Agitè, quàm celerrimè veſtri principis crudelitatem Suſpēditur in eculeo martyr. Eximia martyris fortitudo.

exequamini, vt in omni re quamprimùm ſe ridiculum faciat. His verbis nefarium Iudicem ferociorem factum, tanquàm iaculis quibuſdam confodiebat. Quamobrem magìs magiſque in martyrem exardeſcens, grauiora in eum tormenta excogitabat. Statìm igitur beatus Vincentius torquebatur, diuerſiſque flagellis, & ferreis vnguibus aſſiduè lacerabatur, atque eius latera continuis flammis comburebantur. Deniquè membra ipſa ità diſtenta diſtractaque ſunt, vt totus eneruatus eſſet. Deindè cùm ferreas virgas carnifices in igne diù tenentes ignitas effeciſſent, mox in eiuſdem martyris pectus eas coniecerunt, quoad candentibus illis virgis combureretur. Corporis enim ſuperficies ac pellis flamma illa comburebatur, vulneraque vulneribus addita renouabātur, & lacerationes lacerationibus nouis augebātur. Alij carbones accenſos in eius corpus inijciētes, diuturnis flāmis ipſius mēbra cōburebant: in quo cùm nullę ampliùs ſupereſſent carnes, flammæ ipſę deincèps ad inteſtinas vſque partes penetrabant, & cùm ſuperioribus vulneribus additæ eſſent, nouo cruciatu martyris corpus affligebant: cuius etſi nulla pars ſana relicta eſſet, nihilominùs tamen mens ipſa cruciatus illos fortiter perferens, robuſtior efficiebatur, idque non immeritò: diuino enī præſidio, quod humana cogitatione comprǽhendi non poteſt, vndiquè communiebatur. Datianus verò inſania multa & furore agitatus, pergebat illam tormentorum copiam inferre, nimirùm expectans contrariam martyris confeſſionem audire.

Horrendi cruciatus.

Intereà cohors militaris, conſtantia martyris perculſa, retulit Datiano carnifices ipſos defatigatos eſſe, & in tormētis infligēdis ad extremum ſpiritum redactos: athletam verò illum multiplicem tormentorum copiam, ac certamen egregiè ſuperâſſe. Tunc Datianus ſpe deceptus, & tenebris mentis oppreſſus: Heu, inquit, victi ſumus: ſed quanuìs tam multis cruciatibus eius mens victa non ſit, cùm fortiter corpus ipſius flammas pertulerit, nihilominùs tamen demus operā, vt eius animus talibus cruciētur pœnis, quibus nullum remedium adhiberi poſſit. Exquirite igitur locum omni ex parte obſcurum ac tenebricoſum, vt ſempiterna quadam nocte puniatur. Locum verò illum, in quo eius corpus conſtituendum eſt, teſtis fractis ſternite, ex vtraq; parte acutiſſimis, & aculeatos angulos habentibus, vt compūgatur, & in quācunque partem latera ſua conuerterit, dilaceretur. Poſt hæc, vt membrum nullum remiſſionem habeat aut recreationem, ſed totum eius corpus aſſidua tormentorum renouatiōe affligatur, ſuper huiuſmodi teſtas hominem iſtum proſternentes pertrahite, vt membratim variè laceretur, & animam ac ſpiritum emittat is, qui contra noſtros Imperatores certamen ſuſcepit. Deniquè concludite ipſum in loco illo tenebricoſo, & illic derelinquite, vt ne minimam quidem lucis partem oculis ſuis adſpiciat, neque quiſquam illuc accedat, omniſque conſolationis ratio ac ſpes ab eo remoueatur. Ianuas ipſas vndiquè claudite, & vectibus eas communite: hocq; diligēter curate, vt, quamprimùm animam efflauerit, mihi referatis.

His ità factis, vt nefario impij Datiani edicto præſcriptum fuerat, & eo in loco martyre incluſo, aduentante nocte, ſtatìm cuſtodes ipſi alto ſopore oppreſſi ſunt. Itaque quod Datianus contra ſanctum martyrem excogitauerat, id ipſum in ſanctiſſimi viri iucunditatem ac gloriam conuerſum fuit. Terribilis enim & illuſtris angelorum cohors illuc acceſſit, athletam curans, & à languoribus eripiens ac recreans, ità vt locus ille obſcurus, & nocturnæ tenebræ nouo quodam & admirādo lumine illuſtratæ ſint. Repentè igitur cuſtodes experrecti, exiſtimabant martyrem ipſum è carcere aufugiſſe. Itaque illis valdè perturbatis ac metuentibus, dixit vir ſanctiſſimus: Nolite, queſo, milites, turbari neque clamare, aut metu aliquo affici: nunquàm enim ego aufugerem, neque repoſitas mihi coronas amitterem. Sed quàm celerrimè poteſtis, huc introite, & videte ſeruum Dei per angelicum miniſterium admirabili quadā conſolatione recreatum, vt quo loco vos obſcuriſſimas tenebras reliquiſtis, illic cæleſte lumen adſpicientes, gaudeatis.

Includitur in carcerem obſcuriſſimum.

Viſitatur ab angelis.

His verbis athleta ille vſus eſt. Poſteà verò, quàm Datiani ſatellites ingreſſi ſunt, eos adhortatus: Abite, inquit, & domino veſtro renunciate, quali & quanta luce ego hìc perfruar. Itaq; ſi quid poteſt, acerbius excogitet, & ad meas laudes illud accumulet. Cùm igitur cuſtodes omnia, quæ in carcere viderant, Datiano retuliſſent, repentè ille exanimatus expalluit, & ſecum peſſimè agi animaduertit: quandoquidem martyris lacerationes & vulnera in eius ipſius ignominiam ac dedecus conuertebantur.

Quamob.

Quamobrem acerbitate quidem magna contra Chriſti athletam Vincentium commouebatur,ſed mitiùs tamen ſe gerere ſimulabat. Itaque dicebat: Quid eſt,quòd ampliùs pugnemus,cùm maximè ab hoc homine victi ſimus? Geſtetur igitur in lecto aliquo,& ſtragulis delicatiſſimis: non enim patiar, vt in cruciatibus moriatur. Tollant ipſum in lecto poſitum homines aliquot hilares & exultantes. Sint & alij,qui eius veſtigia & dilaniatum corpus totum exoſculentur : quinetiam ſanguinem ex vulneribus defluentem colligentes,ad ſuę valetudinis recuperationem illum adhibeant Talium virorum ſatellitio vtatur probatiſſimus Chriſti miniſter Vincẽtius : dignus certè,qui ab inimicis etiam colatur,non ſolùm ab amicis & Chriſtianis obſeruetur.

Hęc verſutæ mentis homo Datianus faciebat, multùm animo perplexus : quippe qui modò infirmitatem ſuam confitebatur, modò glorioſi martyris Vincentij tolerantiam ac fortitudinem laudibus extollebat. Quandiù verò doloſo animo talia machinabatur, prouidit Deus,cuiùs bonitas omni ex parte perfecta eſt, vt Tyrannus ille omni ſpe deceptus ſuperaretur. Ipſius enim martyris animam victricem,ex caduco & fragili corporis tabernaculo ad cæleſtem regionem traduxit. Qua re diabolus valdè confuſus fuit. Equidem non temerè factum arbitror, vt ſanctiſſimus vir eo tempore mortem obiret,quo Datianus ipſe curatione illa,vel inſidijs potiùs martyrem aggredi volebat. Dicturus enim fuiſſet,eius cura & ſtudio athletam Vincentium ſeruatum eſſe. Cùm igitur Victorem martyrem obijſſe Datianus accepiſſet,cœpit vltra modũ inſanire,& ait: Si viuum hominem iſtum ſuperare nõ potui,ſaltem mortuum ſuperabo. Non ampliùs ſupereſt in eo ſpiritus, qui mihi aduerſetur,neque hominis mortui membra mecum ampliùs pugnare poterũt. Proijciatur igitur in campum eius cadauer,neque arborum folijs,aut alia re contegatur : ſed feris & volucribus in eſcam ꝓpoſitum ſit. Quicquid enim contra mortuum iſtum efficere potero,non omittam,vt careat funere ac ſepultura.

Morii fortiſſimus Chriſti miles.

Itaque precioſiſſimæ martyris reliquiæ nefario Tyranni edicto proiectæ ſunt, illis aſſidente, easque cuſtodiente carnifice, peſſimiq́ue illius Datiani amicis quibuſdam. Nemo autem Chriſtianorum religioſi martyris corpus à Tyranno petere audebat, vt ſcilicet optabilem illum martyrem ſecum habere poſſet. Coruus autem quidam, ales,inquam, ille ignauiſſimus & maximè ſegnis,è propinquo loco aduolauit, & ſanctum illud corpus cuſtodire cœpit : qui nigris pennis & colore atro, tanquàm pulla quadam veſte indutus, quodammodò luctum præ ſe ferebat, aliasq́ue volucres grandiores,volatu magno illuc irruentes, impigrè perſequens,è loco illo facilè abigebat. Quinimmò lupum quendam repentino curſu cô venientem ità repulit, vt ille terga vertens,non corui quidem impetum,ſed iacentis illius ſancti corporis adſpectum extimeſcere præ ſe tulerit,ac ſtupore perculſus,repentè ſubterfugerit. Equidem feram illam Angelica pręſentia perterrefactam illinc aufugiſſe arbitror. Vetere hiſtoria nobis traditum eſt,beatum Eliam Iſraëlitarum impietatem fugientem, cum deſertis locis & ſpeluncis prauam eorum hominum,qui tunc erant, cõſuetudinem permutâſſe, eoque tempore quotidiè manè ac veſperì prophetam illum à coruo ſibi oblatum cibum accepiſſe. Et nunc igitur diuino iuſſu,quemadmodùm & olìm,coruus excitatus, Vincentio martyri congruentem operam curamq́ue adhibebat.

Coruus tuetur corpus exanime.

Quo miraculo perculſus Datianus,clamare cœpit: Heu quidnam hoc eſt? Ne mortuum quidem hominem iſtum ſuperare poſſumus? Quinimmò quò maiore acerbitate in eum vtimur,cô efficitur glorioſior. Quoniam igitur fieri non potuit,vt in terris conſumeretur, in altum mare demergatur, vt huius victoriæ magnificentiam mare ipſum obruat,nè quotidiè omnibus ridiculus fiam. Deijciatur autẽ,quemadmodùm parricidæ ſolent,in vtre ex bouis pelle confecto incluſum,ſaxisq́ue magnis illigatum, eius cadauer in altum mare demergatur : cumq́ue nautæ ipſi multum maris ſpatium tranârint,in vndas profundiſſimas iſtius hominis cadauer deijciant,vt ſi quod Vincẽtij membrum reliquum eſt,illud piſces conſumant & deuorent. Itaque precioſę martyris reliquiæ,ſicut Datianus iuſſerat,concluſæ ſunt.

Cùm verò athletæ & martyris corpus ità concluſum fuiſſet,mox venit cum nautis homo quidam,Eumorphius nomine, peſſimis moribus, & animo ſacrilego, qui promiſerat Tyranno illi nautas ſe adhibiturum,qui ad execrabile ſcelus committendum idonei,eius voluntati facilè obtemperaturi eſſent. Itaque nautæ illi precioſiſſimas

 Vin-

Vincentij martyris reliquias in ſcapham coniecerunt, & eouſquè in altum mare nauigârunt, vt litora & montes oculorum aciem fugerent: cumq́; id facere vellēt, quod iuſſi fuerant, ſanctas reliquias in mare proiecerunt, & hilari vultu ad Datianum reuertebātur, quaſi læti illius nuncij præmium relaturi eſſent, impijs & incompoſitis vocibus atque irriſionibus vtentes, exultanteſque, eó quòd Vincentij corpus perditum fuiſſet. Sed priuſquàm in aridam terram reuerſi eſſent, qui Martyris corpus in mare proiecerant, illud ipſum, quod proiectum fuerat, Chriſti manu ad terram appulſum fuit, quodq́ue arbitrabantur in altum & immenſum pelagus demerſum fuiſſe, illud cùm ante oculos ſuos expoſitum vidiſſent, quaſi debitum ſepulcri honorem poſtularet, ſtupore & metu correpti, illis ipſis reliquijs derelictis, abiêrunt.

Iactū corpus in mare, ſed mox enatat.

Iam verò ſanctus martyr Vincentius viro cuidam in ſomnis reliquias ſuas ex alto mari in terram expoſitas eſſe ſignificauit: quinetiam locum, in quo reliquię ipſę poſitæ erant, eidem patefecit. Quoniam verò Præſidem timens vir ille, ad martyris reliquias inquirendas ſegnem & parùm alacrem ſe præbuit, ille ipſe martyr in ſomnis apparuit fœminæ cuidam viduæ, quæ vt ætate prouecta, ità & morum ſanctitate prædita erat. Illam cùm ſimiliter admonuiſſet, eidem ſigna quædam eius loci patefecit, in quo ſanctum illud corpus iacéret, quòd videlicet lateret ſub arena, quam lenis & tranquilla vnda in reliquias illas ſanctas ſic inſuderat, quaſi arena ipſa martyris ſepulturæ deſeruiret.

Sepultus igitur fuit generoſus Chriſti athleta primùm in litore ſub arena. Mox anus illa, fœmina valdè religioſa & vidua, quam ſupradiximus, perluſtrabat litora, inquirens ſigna illa, quæ in ſomnis ei patefacta fuerant: cumq́ue inueniſſet, quod quærebat, & martyris reliquias in ædem illis dignam tuliſſet, eas ſanctè ac religioſè condidit. Itaque ſumptuoſis exequijs adhibitis, ſacræ illæ reliquiæ Deo ipſi dicatæ ſunt in illius templi ara, quod ſancti martyris Vincentij nomine appellatum fuit. Hæc eſt ſanctiſſima martyris confeſſio, hæc illius certamina, qui martyrium ſuum compleuit in gloriam Chriſti Dei noſtri, nunc & in ſecula, Amen.

VITA ET MARTYRIVM SANCTI PATRIS NOSTRI ANASTASII PERSAE, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

Teſtatur verò etiam Beda in fine Hiſtoriæ Anglorum, ſe librum vitæ & paſſionis S. Anaſtaſij malè de Græco tranſlatum, & peiùs à quodam imperito emendatum, ad ſenſum, prout potuit, correxiſſe.

IANVAR. 22.

CVM magna ciuitas Hieroſolymorum capta fuiſſet à rege Perſarum, & ſacra illa loca, quæ mei Chriſti vidêre cōuerſationem, & cruci affixionem, & reſurrectionem, Medorū lanceæ & igni ijs, quos ipſe nouit, modis eſſent tradita: & multa alia capta ſunt cum ciuitate, & ſalutis quoquè noſtræ trophæum, mortis ſolutio, peccati internecio: lignum, inquam, viuificæ crucis, illinc tranſlatum eſt in Perſidem: quod quidem mihi videtur diuinioris eſſe gratiæ, & eius, qui eſt crucifixus, ſolius diſpēſationis, quæ ſæpè nouit etiam per aduerſarios ea contexere, quæ ſunt meliora & vtiliora. Poſtquàm enim ſalutaris crux Domini hoſtilibus capta fuit manibus, & in Perſidem, vt diximus, in ea captiuitate captiua abducta eſt à Barbaris, imitatur eum, qui in ea fuit affixus, Chriſtum: vel potiùs ipſa Perſicam euertit & ſpoliat falſam religionem, & quæ ſe dignæ erant, captiuas abducit animas, verè laudabili & longè pulcherrima captiuitate: aut, vt magìs propriè dicam, à captiuitate reuocat, & eis rursùs primam reſtituit libertatem. Simulàc enim ingreditur Perſidem, eam ſtatìm totam illuſtrans radijs ſuę gratiæ, ferit quidem animas infidelium, non ſecùs àc ſol, qui laborantem oculum ingreditur: fideles autem non ſecùs àc fulgur quoddam apparens in tenebris, reuocat. Ex quibus fuit vnus is, qui nobis nunc eſt propoſitus Anaſtaſius, & ſi nondùm quidem

Crux ſancta in Perſidem tranſlata.

dem cultu, ſed iam moribus & inſtituto : qui proceſſit quidem è vico,qui vocabatur Raſnuni : eſt verò regionis Razech, quæ ſita eſt in Perſide. Erat autem nomen eius moribus conueniens,& ex re ipſa magis cognitum. Is enim vocabatur Magũdat. Erat enim illius Bau filius,qui erat in re magica præſtantiſſimus & eruditiſſimus. Qui cùm præeſſet communi ludo literario, & multos haberet adoleſcentes ad eum vẽtitantes, captos amore prẽſtigiarum,& cùm in hoc ſolùm omne ſuum ſtudium poneret,nempe in rei magicæ exercitatione, in filio maximè arte vtitur,& rem magicam eum tam diligenter docet, vt in eius cognitione patri nihil eſſet reliquum, quod non notum quoquè eſſet filio.

Patria Anaſtaſij.

Parens.

Cùm adoleſcentiæ autem ætatem iam attingeret,& rex Choſroë nouum exercitũ in Perſide colligeret,ipſe quoquè cũ alijs refertur in numerũ tyronum. Qm̃ verò veneranda crux Dñi totam agitabat & perturbabat Perſidem, infidelibus quidem horrorem & terrorem incutiens, fidelibus autem ſuauiter admodùm & placidè illuceſcens : de ea quidem fama quædam per omnes peruadebat,fama,inquam, quæ paulò craſſiùs & indoctiùs prædicabat,Chriſtianorũ Deum adeſſe Perſis. Ad quam hic adoleſcens repentè fuit accenſus animo. Iam enim occultè eum tangebat ille ignis,quem Chriſtus venit iacere ſuper terram: qui quidem non ſinebat quieſcere pulchram illius adoleſcentiam,ſed ſtatim omnes obibat partes,de eo ſciſcitans quàm vehementiſſimè poterat & diligentiſſimè. Cùm audiret autem ab omnibus,eam eſſe crucem,in qua Chriſtus Dei filius,qui à Chriſtianis adoratur, fuit crucifixus, veluti ignem igni adiecit,& quæſtioni coniunxit quæſtionem,& ex reſponſione accepit occaſionem alterius interrogatiõis,& multò magis ſitiebat diſcere, quemadmodùm ex cælo quidẽ deſcenderit, cùm ſit Deus : & quemadmodùm etiam factus ſit homo,& cur etiam ſit ad crucem condemnatus,& à quibus,& an ſit ad cælum reuerſus,vndè deſcenderat. Cùm autem ei à pijs annunciaretur carnis ſuſceptæ diuini conſilij myſterium, aures quidem pietatis ſemina lubenter ſuſcipiebant:anima verò producebat ſenſim ſpicam fidei,& ei deſiderium paulatìm innaſcebatur, ſubibatque æmulatio eius perpeſſionũ: q̃ cum in eius anima aucta & amplificata eſſent, eum informant & inſtituunt ad optimũ vitæ genus,clarũq; & inſignem teſtem,Martyrẽ,inquam, efficiũt, vt iam ꝓcedens declarabit oratio. Erat enim ei quidam frater genere & commilito : ambo autem relati in numerum exercitûs Sain,venerũtque vſque ad inclytam Chalcedonem. Cùm autem diuinus Heraclius irruptione facta in Perſidem,contra Sain retraxiſſet,rursùs Perſa reditum aggreſſus eſt,& in ſuam regionem vehementi ſtudio eſt reuerſus. Exercitum autem Perſicum relinquit Anaſtaſius, & refertur in alium multo meliorem & diuiniorem. Relinquit verò ſuum fratrem & commilitonem, vt ei placeret qui exercitum collegerat,& eum ſolum poſſet ſemper ſequi,& conſerere manus cum ſolis eius hoſtibus.

Luc. 12.

Pia curioſitas Anaſtaſij

Et primùm quidem cùm veniſſet Hierapolim, diuertit ad quendam Perſam Chriſtianum, arte argenti conflatorem: & cùm artem conflandi argenti exercuiſſet, manus quidem habebat intentas operi,animus autem ſemper & cogitatio in Dei amore verſabatur & alebatur:cumque ſibi adhuc magis accendebat,& ab ipſo rursùs inflammabatur vehemẽtiùs. Quamobrem eum rogabat ille beatus,vt diuinum baptiſmum conſequeretur, & omninò à prioribus ſordibus expurgaretur,& ab illa labe præſtigiarum : vt non ſolùm voluntate & electione, ſed anima quoquè & corpore eſſet purgatus,& fieret Chriſti partis,quam deſiderabat,illius ſignatus ſignaculo. Cùm ille autem ex Perſis timeret periculum,& ideò morando rem differret in futurum, interim quidem ad diuina templa aditione magnum ſuum ſolabatur deſiderium,& cum argenti conflatore,ad ipſa adeunte,ipſe quoquè ſimul adibat, & cum orante ſimul orabat,& cùm ſanctorum miracula & certamina videret deſcripta in parietibus,de ijs admodùm diligenter rogabat. Cùm verò audiuiſſet,qualis eis vita,mores,virtus,& qualia propter Chriſtum certamina,& qualem apud ipſum rursùs fiduciã eis liceret conſequi,non poterat ampliùs continere id,quod eius parturiebat animus:ſed ſtatuit ꝓficiſci Hieroſolyma,& baptiſmum illic cõſequi. Cùm ergò in ſanctam perueniſſet ciuitatem,& acceſſiſſet in domum cuiuſdam, qui ipſe quoquè argẽti conflandi exercebat artem,ei aperit cauſam ſui aduẽtûs,nempe ꝙ vellet traduci ad pietatem & verum Dei cultum,& ad Chriſtum adduci per baptiſmum. Ille autem eum adducit ad Eliam,

ἀργυροκόπος

Picturarum ſacrarum antiquitas.

Anaſtaſius baptizatur.

ſanctę reſurrectionis ſanctiſſimum presbyterum:qui cùm ſupinis,vt dicitur,manibus iuuenem accepiſſet,de eo refert ad Modeſtum,qui ſedi præerat Apoſtolicæ : & ſic diuinum baptiſmum aſſequitur,& venerandæ crucis verè pulcher fructus oſtenditur,& Anaſtaſius nomine trãſmutato appellatur, ſumpta denominatione à reuocatione & ad meliora mutatione à priori infidelitate & præſtigijs. Vnà autem cum eo baptizatur quoquè quidam alius,qui erat eiuſdem etiam patriæ & regionis, cuius Anaſtaſius:qui fuit eius quoquè ſocius in ferendo pro Chriſto martyrio, & eaſdem eſt Edeſſæ coronas conſecutus.

Fit monachus.

Cùm autem manſiſſet Anaſtaſius octoginta dies apud presbyterum,quibus non licet egredi eos,qui modò fuêre illuminati, rogauit eum diuinus Elias, quidnam de ſe deincèps velit.Ille autem rogauit,vt habitum conſequeretur monaſticum. Cùm verò ad hoc quoquè annuiſſet presbyter,(iam enim veluti ex quadam pellucida veſte,& ex decoro habitu & ſtatu oſtendebatur nobilitas animæ,& quali virtute futurus eſſet Anaſtaſius : & ideò ipſe facilè ceſſit eius precibus) venit cum eo poſt diuini myſterij celebrationem ad monaſterium ſancti Anaſtaſij, vt eius quoquè fieret mãſionis particeps,cuius futurus erat virtutis ſocius,ſicut etiam nominis.Atque monaſterium quidem ad quartum lapidem erat remotum à ſancta ciuitate : ei autem præerat Iuſtinus, vir & alioquì clarus, & boni ſpiritûs varijs donis ornatus. Quē cùm ſimul cum multis quoque alijs rogâſſet presbyter, in monaſterium admiſſus eſt Anaſtaſius,anno decimo imperij Heraclij illius egregij & fidelis.Tradit verò Iuſtinus Anaſtaſium vni ex ſuis diſcipulis,viro valdè prudenti & virtutis amanti. Qui cùm eum & Græcas docuiſſet literas & pſalteriûm,eiuſque inſtitutionem animaduertiſſet iam rectè ſe habere ad vitam monaſticam,tonſis ſtatìm eius capillis,& in eo factis omnibus, quæ lex poſtulat,eum habitu induit monaſtico,& ex habitu hoc facit Anaſtaſiũ,quod priùs re erat & moribus: vel potiùs moribus conuenientem & cognatum tradit habitum,& in eũ deincèps erat affectus,vt in filium è ſuis genitum viſceribus.Adeò pulchra res eſt virtus,vt quæ cum alijs & virtutis ſtudioſos in amore coniungere,& tantam poſſit ingenerare beneuolentiam,quantam nulla omninò alia cognatio.

Tõdetur & induit habitum monaſticum.

Ex illo tempore apud monaſterium vitam cum conuentu egit Anaſtaſius. Porrò autem ei quoquè fuerunt diuerſa credita miniſteria:nec erat ſolùm in eis vtiliſſimus, ſed etiam in actione virtutis diligentiſſimus. Nam cùm & culinæ & horti miniſterio ſuam daret operam,& rectè ſe gereret in labore manuum,à fratrum ſynaxi nunquàm aberat,& ante alios ſacrorum myſteriorum celebrationi intererat.In diuinarum aũt ſcripturarum lectione,& maximè vitę ſanctorum Patrum,totus erat affixus,& aures, vt dicitur,arrigebat ad audiendum,eratque mente vigilans,& omnia memoria colligebat:vt etiamſi quid diceretur,quod ingenij eius captum ſuperaret,non negligeret, neque lucrum per ſocordiam amitteret:ſed potiùs accederet ad fratres,qui eum doctrina ſuperabant, & qui poſſent talia explanare, & lubenter cum eo inquirere,& ſic meditando venari,quidquid eum latebat. Cùm autem apud ſe legeret victorias inſignium Martyrum,trophæa & certamina,libros adſpergebat lachrymis,ſignificans ſuum in patiendo conſenſum,ſeque cum eis moleſtia affici & zeli eſſe ſocium:& beatos quidem ſanctos pronunciabat propter finem : mirabatur verò eorum tolerantiam. Deindè id,quod erat ei ab initio congenitum,deſiderium martyrij & zelum ardentiorem efficiebat, vt qui accenderetur ſua cum prioribus conuerſatione, & orabat, vt ipſe quoquè tales pro Chriſto ſubiret perpeſſiones. Quocircà nulli rei alteri ſibi vacandum eſſe cenſebat,niſi ſoli eorum lectioni. Cùm ergò ſeptem annos in monaſterio tranſegiſſet Anaſtaſius,videre eius in virtute augmentum non ferens pater inuidiæ,ſed tantum & tam conſtantem ardentemque eius impetum & ſtudium volens omni ratione retardare, ei paternam doctrinam reuocauit in memoriam,& fœtida illa verba præſtigiarum, & eiuſmodi inſultibus eius animæ turrim conabatur labefactare.Is autem illius non ignorans inſidias,aduersùs eum ſupernum inuocat auxiliũ, turrem fortitudinis,vt dicam cum diuino Dauide,à facie inimici. Deindè etiam cum calidis lachrymis magiſtro ſignificat maligni iniuriam & petulantiam. Ille verò cùm ex eo,quod eſſet paſſus,poſſet etiam tutò docere,vbi pulcherrima ei dediſſet monita, & deindè etiam fudiſſet preces in toto conuẽtu fratrum, & rogâſſet pro diſcipulo,liberauit eum à graui illa impulſione.

Infeſtas patitur dęmonis tentationes.

Pſal.60.

Fit

Fit autem aliud quoquè dignũ, quod mandetur memoriæ & ſcriptioni. Noctù dormienti Anaſtaſio in ſomnis ei tale quid appáret. Videbatur montem quendam excelſum aſſcendiſſe, ad eum autem acceſſiſſe quiſpiam porrigens vini poculum, auro ornatum & gemmis, & dixiſſe: Accipe, bibe. cumq́ue id accepiſſet, ſtatim bibiſſe. Potus autem eius animæ latenter inſtillauit dulcedinem, adeò vt vel in ſomnis intelligeret Anaſtaſius, ſomnum ſignificare deſideratum à ſe finem martyrij. E ſomno itaq; protinùs excitatus, alacris & lætus venit ad eccleſiam, vt qui ea, quæ ſperabãtur, haberet in manibus. Iam enim vocabat tempus congregationem pro dicẽdis hymnis nocturnis, & celebrando venerabili feſto Chriſti reſurrectionis. erat enim dies Dominicus, primus omnium & maximus. Cùm ſic ergò veniſſet ad congregationem, & ſuum acceſpiſſet magiſtrum, & ſolus cum ipſo eſſet ingreſſus in id, quod dicitur Diaconicũ, procidit ad eius pedes, profuſis eos lachrymis irrigans, & eum rogans in contritione cordis, vt pro ipſo communem omnium rogaret Dominũ, vt qui eſſet propediè m ad illũ receſſurus. Deindè etiam ea loquitur, quæ dici ſolent ab exeũtibus & ijs, qui peregrè proficiſcuntur: Scio, dicens, ſancte pater, quòd pro me miſero labores ſuſtinuiſti, & ꝙ ſæpè & in multis moleſtia affeci tua in me paterna & amantia viſcera, & quòd per te lucem mei viderunt oculi, lucem veram, lucem agnitionis, & à grauiſſimis liberatus ſum tenebris. Quocircà nè ceſſes, qui es fidelis ſeruus, clementem ac benignum perpetuò pro me orare Dominum. Feſtũ reſurrectiõis Dominicæ.

Ad hæc ille reſpondẽs: Quid hoc autem eſt, inquit, & vndenàm hoc euaſerit manifeſtũ, quòd ſis in præſentia poſtremum à nobis deceſſum ſuſcepturus? Ille verò refert ei ſomnum cum quammaxima poteſt affectione, & affirmat ſe omninò haud ità multò pòſt mortuum, ſiue hac communi & omnibus æquali morte, ſiue aliqua alia, & alio modo, moriturum autem omninò. Neſciebat enim, quonam modo aperiret arcanũ, quòd ſcilicet martyrij deſideriũ eius animo inhæſiſſet, ad quod ille referebat ſomnia. Verebatur enim, nè fortè ab eo corriperetur, & ſic refrigeſceret ardor eius animi, & à tantis opibus & theſauro excideret. Tunc ergò Anaſtaſius, cùm eum præceptor eius multis & pijs monitis eſſet conſolatus, matutinas Pſalmodias Deo reddit cum fratribus. Deindè etiam cùm ſacrum celebratum myſterium, diuinis cõmunicat ſacramentis: & cùm vnà cum fratribus communis menſæ fuiſſet particeps; ſomnumq́ue parùm vidiſſet & ſurrexiſſet, quoniam neſciebat quemadmodùm poſſet extinguere egregiũ illum amorem decertandi propter Chriſtum, ſed ab eo cor eius vehementer accẽderetur, clàm egreditur monaſterio, nihil ſecum ferẽs præter ea, quibus neceſſariò opùs habebat ad tegumentum corporis. Pſalmodiæ matutinæ.

Et primùm quidem cùm veniſſet Dioſpolim, & deindè etiam in montem, qui dicitur Charizim, orationis gratia & adorationis: & deindè etiam ad cætera, q̃ illic ſunt, loca veneranda acceſſiſſet, & perueniſſet vſque ad Cæſareã Palæſtinæ, in templo Deiparæ virginis duobus diebus moratur: & exindè eum rurſùs excipit templũ omni ex parte laudandæ Euphemiæ, veluti quodam viæ duce vtentem clanculùm, q planè eius detegebat greſſus ad martyrium. Nam cùm accederet, vt diximus, ad templum illius ſemper laudandæ Euphemiæ, videt quoſdam Perſarum magos occupatos in quibuſdam præſtigijs: zeloq́ue protinùs concitatur eius animus. Sciebat enim, quàm ea res eſſet impia & ſcelerata, eò quòd ipſe quoquè in ea improba arte eſſet verſatus. Quænam, inquit, tanta caligo veſtris offuſa eſt oculis, vt ne ea quidem adſpiciatis, quæ ante veſtros pedes ſita ſunt, quemadmodùm in vniuerſum ſcilicet eſt deceptio, quæ veſtrã leuitatem ludificatur, & facilitatem, & eorum, quos vos rurſùs ad eundem vobiſcum corripitis interitum? Hanc illi admirati in dicendo libertatem & audaciam, rogârunt quiſnam eſſet, & quid eum impuliſſet, vt hæc diceret. Ille autem: Fui ego quoquè, inquit, aliquãdò vobis ſimilis, & eodem falſus errore, & eiſdem dedi operam præſtigijs. Hæc audacter dixit, cùm nihil eum puderet ſuæ, quam ab ineunte ætate acceperat, impietatis & ſordium vitæ prioris: ſed potiùs gloriaretur, quòd in fidem eſſet trãſlatus, & ſacro eſſet baptiſmo ablutus. Deindè prolixa cœpit vti oratione, rem eſſe execrandam arguens, & quàm eſſet inſigniter abſurda, aperiens, & ſic paulatìm ſeipſum eis exemplum adducens, & ſimiliter eos inuitans ad meliorem mutationem. Illi autem non ſolùm ad hæc fuère ſurdis ſimiles, ſed eum etiam vehementer rogârunt, nè

tam impudenter, quæ ſunt apud Perſas præclara, contemneret, & in vulgus irridenda proponeret. Exindè ille verè egregius & deſiderabilis Anaſtaſius feſtinabat ad delectabile & iucundum martyrij hoſpitium.

Cùm non longè autem à ſe remotum eum quidam vidiſſent ex ijs, qui dicuntur à Perſis Caballarij, ſedētes apud Derbas, ſicut etiam conſueuerunt: (Hoc autem eſt p̄toriū eius, qui apud ipſos dicitur Sellarius) Certè hic eſt delator, dixerūt inter ſe ſermone Perſico. Ille verò cùm verbum ſenſiſſet, & linguam non ignorâſſet, vt qui ipſe quoquè eſſet Perſa, & in eadem voce, qua illi, eruditus, eos toruè & acriter intuens, Non ſum delator, inquit. Sunt hæc, inq̄t, nugæ & ineptiæ: ſed potiùs ſeruus Ieſu Chriſti, & vobis quidem melior: ſiquidem ego quoquè fui aliquādò, ſicut vos, & in Caballariorum numerū fui relatus. Hæc cùm illi audîſſent, & è cathedra ſtatim exilijſſent, eum detinuerunt. Deindè cùm Sellario quoquè fuiſſet annunciatum, egreditur etiam ille ex Prætorio: & cùm, quiſnam is eſſet, interrogâſſet, & vndenàm veniret, & quæ ad ipſum pertinebant, diligenter examinâſſet, dat ſeruandum Anaſtaſium in cuſtodia tutiſſima. In qua iam tres dies incluſus, neque cibum, neque potū, neque aliquid aliud ab eis omninò accipere ſuſtinuit: ſed ſic omninò ieiunus detentus eſt in cuſtodia, vt qui futurorum pro Chriſto periculorum aleretur ſola expectatione. Cùm autem iam redijſſet Marzabanas ex peregrinatione (neq; enim tūc erat Cæſareæ) & de Anaſtaſio ſignificâſſet Sellarius, vinctus ſtatim adducitur martyr in prætorium. Interim verò dum Marzabanas erat in aliquibus alijs curis occupatus, agnoſcit aliquis ex ijs Anaſtaſium, qui eum in venerando templo Deiparæ adſpexerat. Cùm ergò ſic eum agnouiſſet in prætorio, & eum interrogâſſet, quanam de cauſa illic adeſſet, eius ſcopū & inſtitutum laudans, & eum eo nomine beatum pronūcians, eius promptum & alacrem animum magìs confirmat in rebus grauibus & aſperis, vt neque propter Chriſtum timeret vincula, nec tormēta, nec mortem: ſed Marzabanæ reſponderet ſtrenuè & iuueniliter. Certè etiam cùm fuit ad Tyrannum introductus, nec genu quidem flexit, vt ſemper mos eſt Perſis, adorationem reddere maioribus: ſed generoſum, & qui in ſeruitutem redigi non poterat, animum per externa ſignificabat.

Anaſtaſius detinetur à Perſis.

Siſtitur Marzabanæ.

Cùm ergò fixis oculis eum ſatis eſſet intuitus Marzabanas, partìm quidem, vt conſtanti adſpectu ei terrorem incuteret, partìm autem, vt eum conſideraret diligentiùs, rogauit eum quiſnam eſſet & cuiás. Ille verò, Verus ſum Chriſtianus, reſpōdit. Quod ſi velis etiam ſcire, cuiâs ſim, Sum quidem Perſa genere, ex regione Razech, vico autem Raſnuni: qui ipſe quoquè fui aliquandò Caballarius, & in rebus magicis exercitatus: cumque ſic eſſem miniſter tenebrarum, potui, vt vides, tranſire ad lucem è tenebris, & diſcere veritatem. Marzabanas autem cùm nondùm feciſſet periculum, quàm eſſet generoſus athleta: ſed putaret rem eſſe facilem & expeditam, eum à ſua traducere ſententia, cœpit illius mentem non ſecùs àc parui alicuius pueri paruis tentare promiſſionibus, ille verè parui & abiecti animi: Deſiſte, dicens, ab hoc errore ad patriam religionem. Si enim ſic feceris, dabo tibi equos & nummos, & multa alia bona. Martyr autem cælum intuens, Abſit, inquit, rex Chriſte, vt beatam tuam fallam confeſſionem. Propter quæ eum tanquàm volens pudore afficere Marzabanas, Quid autem, Placet'ne tibi, inquit, hoc habitu indui, quo nunc es indutus? Ille verò, Non minoris, reſpondit, eum facio, quàm tu hanc tuam dignitatem. Quamobrem ille ira commotus, Certè tu, inquit, vteris cohabitante dæmone, neque aliud per te ipſum loqueris, quàm quod ipſe tibi ſuggeſſerit. Ad ea martyr: Quandò eram, inquit, in errore, malè honorans impietatem, aut potiùs ab illa affectus ignominia, tunc grauis dæmon mecum cohabitabat. Nūc habeo ipſum Chriſtum cohabitantem, qui tuos expellit dæmones. Cùm autem adieciſſet Marzabanas, Quid ergò, Non times, inquit, nè hæc ad Regem referantur, ille verò te acerbè cruci affigat? Quomodò, inquit, hominem timuerim, qui eſt patibilis & in quem cadit interitus? Nam & ſi corpus ſuperauerit, capi tamen non poteſt anima, & ei non poſſunt omninò parari inſidiæ.

Damnatur ad ſaxa ferenda.

Hæc ergò non ferens Marzabanas, iubet ferreis collaribus collum & alterum ex pedibus ſubiectum, & ductū ad ergaſtulum, illic lapides cogi ferre grauiſſimos. Quod quidem cùm eius iuſſu factum eſſet, & ad ferendos lapides ſemper ſanctus manus afferret, manus ſanctas, manus quæ multùm poterant apud Deum, corporeis laboribus

plura

plura erant, quæ extrinſecùs ei afferebantur. Multi enim ex Perſis ad eum accedētes, & maximè ex ijs, qui orti erant ex eodem vico, ex quo Anaſtaſius, veluti proprium reputātes dedecus, quæ in illum fiebant, exprobrationem aduersùs proximum, vt cum diuino Dauid dicam, ſumebant: Cur hoc feciſti, dicentes? Cur antiquam nobilitatem generis affeciſti contumelia, effectus Chriſtianus, & tantam nobis inuſſiſti ignominiam, propterea in vincula coniectus, & maleficorum damnatus ſupplicio? quod quidem noſtri ferre non poſſunt oculi. Cùm his autem grauibus linguæ verberibus, manuum quoquè beato verbera infligebant, vehementer verberātes, atque barbam vellentes, & eius veſtimenta lacerantes, & lapides, quos quatuor ſimul cōiuncti ferebāt, eos ſoli Anaſtaſio ferendos imponebant: adeò vt ipſe rursùs loqui viſus ſit cum Dauide: Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem ſuam. idque cùm ne ferre quidem per ſe poſſet ferrū, quod erat collo & pedi eius impoſitum: ſed ſub eodem ferro alius quoquè cum Martyre pedem haberet vinctum. Quæ quidem ei nectebant omninò multiplicem coronam martyrij. Habes, ſi vis, alios quoquè dolores, & occaſiones aliarum coronarum: hoc ipſum, inquam, quòd in conſpectu eorum, qui ipſum nouerant, hæc & multa alia probra ab eis pateretur, quę iam priùs dicta ſunt: à qbus adeò manſit nihil affectus, vt ea putaret potiùs encomia propter Chriſtum, quàm cor eius ab eis morderetur aliquid.

Pſal. 14.

Affligitur valde à ſuis.

Pſal. 128.

Marzabanas ergò (redeundum eſt enim ad orationis conſequentiam) ratus fore, vt Martyr aliquid remitteret de magna illa cōſtantia propter eam, quæ interceſſerat, afflictionem, cùm eum rursùs ad ſe produxiſſet: Si verè es, inquit, mago patre natus, (hoc enim ipſe de teipſo ſignificâſti) & linguam illorum libris ſatis exercuiſti, nobis quoquè loquere aliquid ex magicis, vt nos quoquè de tua ſcientia feramus teſtimonium. Ille autem & os & labra & mentem maculari & pollui exiſtimans, ſi horum alicuius meminiſſet: O Seruator, inquit, qui es meus Dominus, & communis omnium opifex, ne mihi des omninò, vt tale quid aut loquar, aut audiam. Quæ cùm peruerſus ille ægre tuliſſet, & planè deſperans, ex ſe nihil haberet quod faceret, Martyri rursùs veluti quandam laruam regem intentat. Et cur tu, inquit, in eiſdem perſiſtis? Ad priorem conuertere religionem. Scias enim fore, vt de te ad regem referatur. Ille autem ſciens nihil referre, an ab ipſo, an à rege puniretur, quandoquidem ambobus inhumanitas vna eſt & ſæuitia. Fac, inquit, quod vis. Fortè enim iam ſcripſiſti, & reſponſum accepiſti. Is verò exiſtimans ſe ipſum ità eſſe perterriturum, Ego quidem, inquit, nihil de eo adhuc ſcripſi, ſed iam, vt vides, ſcribere aggredior. Hoc Martyri nullam omninò attulit curam aut ſolicitudinem. Quomodò enim, cùm potiùs gauderet ſe pati propter Chriſtum, & plagas quidem remunerationes, damnum autem putaret remiſſionem, & eorum, qui caſtigabant ipſum, miſericordiam? Quid autem oportebat eum talem regem curare, qui ad Chriſtum ſolum adſpiciebat, & eum verum eſſe regem & Deū crediderat? Ille ergò, ſicut dixi, nihil ambigēs, Qualeſcunq; inqt, volueris, & quomodocūq; de me ſcribe literas. Chriſtianus eſ̄ ego: & rursùs fateor, ſum Chriſtianus

Quamobrem cùm Dux ſpem abieciſſet omnium, quæ poſſent illum perſuadere, ad vim rursùs reuertitur, iubetque humì extenſum Martyrem tandiu verberari, donec profiteretur facere, quod iuberetur. Ille autem quòd iubebatur quidē, æquo animo & lubenti ſuſcepit: ſolummodò lictorum manibus, vt ab illis extenderetur, teneri nō ſuſtinuit. Sinite me, dicens: Non opùs habeo vllo, qui me teneat. Nam hoc ipſum, Pati ſcilicet propter Chriſtum, nequaquàm eſt inuoluntarium: ſed quod ego non minùs, quàm aquam æſtate ſitio, & quod magìs, quàm vllas voluptates & delicias amplector. Cùm ergò pronus humì cecidiſſet, & ipſe ipſum ſensìm extendiſſet, tam crebris & tam continētibus verberabatur clauæ ictibus, quàm imber deorsùm cadit: cùm ab inimicis ſolam illam petijſſet gratiam, vt exueret venerādum monachorum amictū, & nudis verberaretur carnibus. Nè is, inquit, vnà cum meis membris probro afficiatur. Sic ille non ſolam vitæ ex Deo inſtitutionem, ſed etiam eius ſigna omni honore afficiebat. Sed ille quidem diù tam crudeliter torquebatur, cùm nec ab vllo omninò teneretur, nec premeretur, & non ſe trāsferre aut omninò mouere prohiberetur: ſed ipſe ſeipſum validè teneret & immobiliter, non vi manuū, ſed animi, & naturæ neceſſitatem vincens neceſſitate liberi arbitrij, & acres corporis dolores acri vincens Dei deſiderio, & præſentes moleſtias conſolans ſpe futurorum.

Dirè verberatur clauæ ictibus.

Cùm

Cùm aduerſùs hæc ſtultus ille Dux nihil ſapientiùs poſſet excogitare, quod tantæ fortitudini opponeret & tolerantiæ, ei rurſùs quoquè regem intentabat & rogabat, vt perſuaderetur athleta. Nam de te, inquit, ipſi regi ſignificabo, perindè àc ſi vni puero vtre terrorem afferret, vt dicitur. Ille autem eadem quæ priùs, reſpondit, & quod eius animo placeret, iuſſit facere. Quocircà ille quoquè rurſùs rogabat ſimiliter. Deindè dicens, Non times regem? Quamobrem, inquit Martyr, & quid eiuſmodi ſum ab eo paſſurus? An non, inquit, ipſe quoquè homo eſt, in quem idem interitus cadit & mors eadem? Quemnam ergò me oportet magìs timere, cúmne qui æquè atque ego interit: an eum, qui ſemper eſt, & qui cælum & terram, & quæcunque ſub adſpectum cadunt & percipiũtur intelligentia, ad hoc vt eſſent, produxit? Cùm ergò vidiſſet Dux rurſùs inutilem fuiſſe ſuum conatum, cùm in conſtantia pro pietate nulli cederet Anaſtaſius, rurſùs athletam tranſmittit in cuſtodiam. Quomodò autem ſolet quis, quod vult, facilè expectare, poſt aliquot dies rurſùs ſanctum educit è carcere, adhuc aliqua ei ſpe blandiente: & acceptis, inquit, magicis ſacrifica, nè te ſtultè hac luce priues. Martyr autem, Quibus, inquit, me iubes dijs ſacrificare? Ille verò, Igni, inquit & Soli, & Lunæ. Ergò etiam montibus, inquit Martyr, & collibus, & pecoribus, & omni ſeruituti hominum, quibus imperare iuſſi ſumus ab opifice, non autem eis potiùs parére, vt vos vultis: non tanquàm propter nos factis vtentes, ſed perindè acſi nos propter ea producti eſſemus, ità ea honorantes, & deos turpiter nominantes. Cùm his verbis Martyr ducem obſtupefeciſſet, rurſùs abductus eſt in carcerem hoc prætextu, quaſi deeſſet quod reſponderet, damnatus ad carcerem. Abductus eſt ergò, & decore confeſſionis glorians, & vinculis propter Chriſtum.

Cùm autem de eo reſciuiſſet is, cui in monaſterio fuerat credita eius animæ cura: qualem, inquam, productus ad Præſidem ſæpè oſtẽdiſſet confeſſionẽ, & quemadmodùm ipſe cõſtituiſſet omnia pati pro pietate, ipſe quoquè cum alio cœtu monachorum repletus eſt lætitia: ipſe etiam putabat ſe eſſe vnà cum Anaſtaſio, & in membris illius decertare: & cùm non poſſet opem ferre ſua præſentia, opem ferebat precibus & atramento. Et partìm quidem Deum vehementiſſimè rogabat cum tota fraternitate, vt pulchrè per martyrium ei perficeretur ſtadium: Partìm autem duobus quoquè miſſis fratribus, promptum & alacrem eius animũ magìs auxit. Intereà verò dum

Exercitia S. martyris in carcere.

Martyr cuſtodiebatur in carcere, diuinis verbis & ſententijs ſe oblectabat aſſiduè, & neque nox eius ad Deum hymnos, nequegrauium illorum vinculorum & reliquæ afflictionis labores eos interrũpebant. Quinetiã cùm quidã iuuenis, qui captus fuerat ꝓpter aliquod maleficium, cum Martyre haberet collum & pedem colligatum, noctu ſurgens ſanctus, vt Deo conſuetas redderet glorificationes, & ei nollet afferre moleſtiam, ſed vt dormiret & quieſceret curam gereret, collum ad iacentem inclinabat, & pedem illius pedi admouebat, nè extenſis catenis iniucundum & moleſtum ei ſomnũ efficeret. Vnà autem nocte aliquandò eum pſallentem quidam ex ijs, qui erant vincti in cuſtodia, exaudijt, Hebræus quidem religione, iſque valdè inſignis: mitis verò ac manſuetus, & valdè bonis moribus. Qui cùm beatum illum vidiſſet interdiù quidem vexari portandis lapidibus, noctis autem quietem rurſùs interrumpi ſtando & orando, & nihil omninò remittere de ſua conſtantia, neque defeſſa membra paululùm recreare, cogitabat apud ſe, quiſnam hic eſſet, & quænam ei obtigiſſet adeò robuſta natura, tamque firma ac valida, laboribuſque minimè cedens & inexpugnabilis.

Hymni matutini.

Ille itaque fixis oculis adſpiciens Martyrem matutinos hymnos decantantem, & tota mente ad Deum peregrinãtem, & qui vel ante martyrium rapiebatur cum corpore, videt quoſdam repentè candidatos, & pallio ſacraque illa omninò veſte, & venerãdo indumẽto Pontificũ amictos, velutì quandã ex ſe lucẽ emittere, lucẽ viſu quidem iucundiſſimã, ad explicandũ autem non facilem, vel potiùs ad vidẽdum quidem maiorem, quàm vt ea humanus poſſit conſpectus aſſequi, aut quàm vlla quod viderit referre narratio: idque obſcura nocte, cùm luna non luceret, ſanctum virum in orbem circundantes. Quos cùm angelos eſſe putâſſet, ſicut erant re vera, paulò pòſt videt etiam martyrem, qui eundem ſplendorem & ſimilem illis habebat amictum, Deindè etiam quidam adoleſcens, ſpecie & pulchritudine eximius, ſuſpenſum dextera geſtans thuribulum, in magna, quæ erat circa ipſum, gloria angelorum, ſtabat ante martyrem ſuffumigans. Cùm ille ergò hæc videret, & cor haberet perculſum nouitate

Viſio angelica.

te

te ſpectaculi, erat quidem ꝑplexus animo, adeò vt cũ etiam excitârit, qui propè dormiebat, (erat autẽ is Chriſtianus, cui fuerat commiſſa pręfectura Scythopolis) & ſocium tanti fecerit ſpectaculi. manus autem nequaquàm ſequebatur, ſed attenta quidem mente & fixis oculis attendebat ijs, quæ videbantur: erat verò corpore immobilis & mutus, ſiue repentina illa admiratione eum reddente immobilem, ſiue DEO etiam aliquid aliud diſpẽſante & ꝓuidente ſapientiùs & occultiùs. Cùm tamen is, qui erat propinquus, ſe vix tandèm proximè admouiſſet, (non poterat enim vti pedibus & manibus) conturbatus ille, ex eo cauſam rogat. Ille autem timore perculſus, ei viſionem indicans: &, Vides, dicens, vides? non priùs verbum abſoluerat, quàm viſio euanuerit. Atque Præſidi quidem, cùm ad vidẽdum ſpectaculum totos defixiſſet oculos, nihil licebat videre: vinctus autẽ ille, omnia ſingulatìm ei narrabat cum voluptate & admiratione. Et hæc quidem, nè piæ animæ tanto priuentur miraculo. Nobis autem rursùs quoquè via procedat oratio martyrij, ſuam ſeruans conſequentiam.

Poſtquàm enim videns Marzabanas eſſe planè Martyrem immobilem, & non ſolùm vnam mortem, ſed etiam, ſi fieri poſſet, plures paratum eſſe pro pietate alacriter ſuſcipere, ad regem Choſroën de eo retuliſſet, & quemadmodùm eſſet is tractandus, ab illo didiciſſet, cùm ipſum è carcere accerſiuiſſet, cum ſuo adſpectu non dignatus, ſignificat per eum qui dicitur Meizoteros, id eſt, maior: Eccè, inquit, rex tibi imperat, vt quoniam fieri non poteſt, vt ſis omninò impius, verbo ſolùm abiures Chriſtianiſmum, & ſtatìm ſoluéris è carcere & à vinculis: & decæterò ſiue velis eſſe Monachus, ſiue Caballarius, hoc ſitum erit in tuo arbitrio. Martyr autem rursùs reſpondens, Abſit, inquit, ô Chriſte ſeruator, vt negem tuam pro Trinitate confeſſionem, neque animo, nec labris. Poſtquàm autem poſt multas alias Præſidis machinationes, ne ſic quidem pulchram illam remitteret conſtantiam & dicendi libertatem, hanc ei poſtremã adhibet periclitationem. Hęc cùm per Maiorem rursùs ſignificâſſet: Scio, inquit, ꝙ cùm te multorum pudeat intuitûs, & maximè eorum, qui ſunt ex eadem regione & tribu, ea de cauſa in eorum oculis ne hoc quidem facis leue & expeditum, vt verbo ſolùm tuam inficieris religionem. Quid enim, inquit, ea ex re detrimenti accipitur, cùm cor non ſimul loquatur? Quoniam verò de iuſſu regis hìc agitur, quem non licet cuiquam omninò repellere: ſi, quod eſt hoc multo leuius, hoc dixeris in meo conſpectu & quorundam duorum Sellariorum, liber eſto à carcere & ſupplicijs. Quæ cùm ille dixiſſet, fudit preces Anaſtaſius prioribus ſimiles, dicens: Neque tu me videris, neque vllus alius: non ô rex & Deus, ne ſpecie quidem tuum nomen, neque in ſomnis aut vllo alio modo negantem.

Regis fraudulenta iuſſio.

O linguam ſubdolam diaboli

Cùm ergò videret Præſes, quòd aduersùs tam fortem & tam excelſum animum nihil per ſe efficeret, resq; ea & ſuas vires ſuperaret & modum dignitatis, cùm beatum in ſuum conſpectum adduxiſſet: Eccè iuſſus ſum, inquit, in ferreis vinculis te in Perſidem tranſmittere ad regem. Martyr autem, Ego, inquit, ſi mihi à te permitteretur, etiam abſq; vllis vinculis illuc accederem. Quid enim in me opùs eſt vinculis, qui lubenter patior propter Chriſtum, ad quem ſcilicet mittor? Cùm eum ergò tunc quoquè Iudex ſic vidiſſet affectum, & neque minis cedentem, neque ineſcatum blanditijs, planeq; inſuperabilem & inexpugnabilem, cùm ei & duobus alijs ex pijs inieciſſet ſignaculum, tradit in carcerem publicum, vt qui poſt quintũ diem iter eſſent inituri. Cùm interim autem veniſſet feſtum venerabile, viuifici, inquam, ligni exaltationis, & ipſe admirabilis Anaſtaſius & duo ex fratribus, qui ad eum acceſſerunt, & qui eandẽ, quam ille, notam Iudicis acceperant, & quidam alij viri pij, qui erant in ciuitate, cùm totam illam noctem celebrâſſent precibus & pſalmodijs, effecerunt, vt qui erant in carcere, omnium ſuorum malorum obliuiſcerentur: perindè àc ſi verſarentur in domo eorũ qui feſtum celebrarent, nõ in carcere. Manè verò ad Marzabanam ingreſſus Comerciarius, vir pius, & qui ſciebat miſereri animarum affectarum moleſtia, & conſolari in afflictionibus, rogat Pręſidem, vt ex carcere ſoluatur Anaſtaſius, vt ipſe poſſit intereſſe feſto Chriſtianorum.

Nota feſtũ Exaltationis ſanctæ crucis.

Cùm ille aũt hoc cõceſſiſſet, & veniſſet martyr in eccleſiã, conſolatio, gaudiũ & lætitia circunfuſa fuit piorũ animis. Eos enim nupèr inuaſerat triſtitia & mœror, proptereà quòd quę dici nequeũt, ei infligerẽtur moleſtię. Multi aũt iam erãt ſocordes in pietate, & veniebãt in periculum, nè ſtatìm caperentur miſerabiliter loqueis inimici,

cùm non eſſet qui redimeret, nec qui daret ſalutem, ſeu erigeret cadẽtes & victas eorum animas. Cùm verò ſacer Anaſtaſius tunc eſſet ingreſſus eccleſiam, tantus eos zelus ſubijt pro pietate, & vel ex ſolo eius adſpectu ſic eſt cor eorũ inflãmatum, vt non ſolùm ipſi parati eſſent ad mortem pro Chriſto & pietate ſubeundam, ſed eius etiam vincula deoſcularentur: & deſiderij lachrymas eis inſtillantes, ei animum adderent laudibus & adhortationibus, eiusq; magis accẽderent & inflammarẽt amorem martyrij. Et hæc quidem aliqui, qui iam erant labefactati tempore & contumelijs, & iam ſpectabant mutationem, & eius quod eſt honeſtum proditionem, non ſolùm viri, ſed etiam mulieres. Naturæ enim non eſt hîc differentia, propterea quòd ſit communis electio & inſtitutum. Sic tunc fuit populo feſtum duplex: Vnum quidẽ diei præfiniti: alterum autem aduentùs Martyris. Nam poſtquàm ſacrum quidem fuit celebratum myſterium, Comerciario non dimittente, ſed Martyrem vehementer vrgente & rogante, vt ad illius domum veniret: putabat enim vel ſolum illius aduentum impetrari poſſe ſanctificationẽ: partìm quidẽ ille cedens, partìm aũt coactus, cum duobus monaſterij fratribus illuc accedit. Vbi cùm ſe inuicèm in conuiuio accepiſſent & lætificâſſent, in cuſtodiam lubenter reuertuntur.

Nutãtes ei⁹ cõſpectu cõfirmantur.

Sacrũ myſterium, miſſæ ſacrificiũ nuncupat.

Cùm iam autẽ dies veniſſet præſtitutus, egreditur è ciuitate Cæſareæ cum duobus illis viris Chriſti amantiſſimis, qui ipſi quoquè aliqua de cauſa fuerant appetiti calumnijs: lachrymis, adhortatiõibus, eiulatibus, gratiarũ actionibus, non ſolùm ex Perſis, qui cum Anaſtaſio ſcilicet communem habebãt patriam & ſanguinèm, ſed etiam ex noſtratibus & alienigenis. Communem enim eſſe orbitatem, illius ducebant ſeparationem: ſicut rursùs etiam proprium vnuſquiſq; honorem, adijciam autem gloriæ quoquè coronam, eius pro pietate conſtantiam & confeſſionem. Quocircà vtraque tunc conueniebant: & ciuitati diuiſi erant animi duobus animi motibus. Alter autẽ ex fratribus vnà cum Martyre profectus eſt in Perſidem, & eſt vnà peregrinatus: quoniam ità iuſſerat Præfectus, partìm quidem, vt ei ſubminiſtrarentur neceſſaria, & vt eius conſolaretur animum, qui premebatur tanta malorum perpeſſione: partìm aũt, vt cùm apud hunc virum præclarum ſemper adeſſet, & eius videret omnia, poſſet illa poſteà apertè Præfecto narrare & fraternitati, nõ quæ ab alio audiuiſſet, ſed q̃ ipſe vidiſſet, & quorum haberet teſtes ſuos oculos. Atque qui viæ quidem erant continentes vici & ciuitates, per quàs ille obiens tranſibat, ità eum venientem excipiebant, & diſcedentem proſequebantur ac deducebant, & vtrunque cum tanta pietate & reuerentia, vt ipſe ſuſpectũ habens nimium honorẽ, nè de ea, quã illinc à Deo expectabat, gloria aliquid detraheret, ſcripſerit Hierapoli ad Præfectum monaſterij, vt pro eo Deum rogaret, vt pro his conſeruaretur non condẽnatus in eo, quod illic eſt iudicio: & ſcripſerit etiam apud Tigrim fluuium, rogãs ſimiliter, vt pro eo oraret, vt inflexibiliter & citra vllum lapſum ab eo martyrij curſus conſummaretur.

Veretur vir ſanct⁹ oblatum ſibi honorem.

Cùm iam autẽ perueniſſet in Perſidem, datur in cuſtodiam, ſitam in quodã prædio, quod vocatur Betſaloë, quę ad ſextum lapidem diſtat à Diſcartha, in quo rex verſabatur Choſroë. Qui verò cum eo erat frater, in domo Cortacti, qui erat illius Ieſdin filius, fuit hoſpitio acceptus. Et carcer quidem martyrem habuit cum maleficis. Cùm autem poſt aliquot dies de eo fuiſſet relatum ad Choſroë, ille miſſo vno ex magiſtratibus, eum rogauit quiſnam eſſet, & cuiâs, & quidnam eum mouiſſet, vt patriam relinqueret religionem. Is verò per quendam reſpondet interpretem. Nam ne voce quidẽ Perſica volebat vti ampliùs, vt qui eam abiurâſſet linguam vnà cum religione, aut linguæ potiùs eſſet infenſus propter falſam religionem. Reſpondet ergò, Quoniam, dicens, veſter deorum cultus eſt manifeſtum exitium & error dæmonum. Quem quidem cùm ipſe aliquandò ſequerer, nupèr luce commutaui tenebras, & die noctem, & ſole obſcuram caliginem, illi Deo me dedicans, qui eſt cæli & terræ & omnium, quæ videntur & mente percipiuntur, opifex. Cui magiſtratus: Miſer, inquit, Non eum, quem vos Chriſtiani colitis, cruci Iudæi affixêre? Quomodò ergò Perſicæ religioni Chriſtianorum res prætuliſti? Martyr autem, Quòd fuerit quidem, inquit, à Iudæis crucifixus, ipſe quoquè aſſentior ſed ſua ſponte, & pro nobis ingratis, & qui ſumus beneficij accepti immemores. Eius eñ benignitatis & clementiæ eſt hoc vel maximè admirabile, quòd cùm eſſet Deus & Seruator omnium, & opifex hui⁹ vniuerſi, nõ ſolùm propter nos ſerui formam accepit, cùm de cælo deſcendiſſet: ſed etiam pro nobis cru-

Ingenua martyris confeſſio.

crucem volēs ſubijt & mortem, vt noſtrum peccatū tolleret, quod ex maligni inſidijs & fraudibus inflictum erat hominibus. Vos autem inimicum prætuliſtis, qui ſtultè illius fraudes in hodiernum vſq; diem ſequimini, & Soli ſacrificatis, & igni, & lunę, nullam ne Chriſti quidem cædis, ſi non alterius, ducentes rationem.

Reſpōdens autem Magiſtratus, Quid tibi, inquit, cum his ſtultis verbis & ſuperuacaneis? Eccè enim tibi à rege inſignes dignitates, & zonæ aureæ, & equi, & quæcunq; illuſtria & glorioſa, ſunt parata. Agedùm ergò, patriam ſuſcipe religionem. Ad hæc Martyr: Mihi, inquit, ô Prǽſes, quæ hîc ſunt iucunda, valdeq́; expetenda & inuidioſa: nomen ſ. deliciæ & diuitiæ, & ſplendor, iam ſunt diù abhinc contemptui, vt qui vitam ſuſceperim monaſticam, & à ſola ſpe, quam hinc concepi, pendeam. Huius rei etiam antequàm loquar, hic venerandus Monachorum habitus, & hic vilis pannus eſt certus nuncius. Quomodò ergò ea, in quæ omne ſtudium omnemq́; meam curam contuli & ſolicitudinem, ea nunc habebo contemptui, regis qui eſt ad tempus, & in quē cadit interitus, inductus promiſsionibus? Ad quæ cùm non haberet magiſtratus quid diceret, reducit ad eum, q miſerat è cuſtodia, ei lingua omnia ſignificans. Qua de cauſa ille non leuiter indignatus, iubet cum ſuaſione vim quoq; adhibere, & verbis etiā miſcere ſupplicia. Sequenti autem die, cùm rurſus magiſtratus veniſſet ad cuſtodiam, ea quæ imperata fuerant, cœpit reipſa exeq, & iuſſit vt p vim protruſum illinc athletam abducerent: ipſe quoq; multas minas intentans, vehementiq; inſultu & tumultu ſe fortem & ſtrenuam illam animam perterrefacturum exiſtimans. Ille verò nihil effœminatum, nihil quod ſit puſilli & abiecti animi, & nihil quod ſit indignum ijs, quæ præceſſerant, præ ſe ferens, cum illa cōſueta & iucundiſſima morum ſimplicitate, Nè labores, inquit, neq; defatigeris domine Præſes. Mihi enim, qui ſum mei Chriſti gratia confirmatus, non perſuadebis vt à pietate deficiam. Fac ergò quæcunq; vis, à nullo abſtinens.

Hanc Anaſtaſij cum prudentia conſtantiam nulla moderatio excepit aut humanitas: ſed vinctus, more Perſico virgis cædebatur crudeliter. Cùm is autem verberaretur, hæc decantabat Magiſtratus: Cùm maximis regis donis & honoribus perſuaderi non ſuſtinueris, ad hæc ſis deincèps paratus. Sic enim te quotidiè verberans, conſumam plagis. Ille autem cùm eum iuberet rurſùs, quę vellet facere, iubet Martyri relaxato à vinculis, cùm extēſus eſſet ſupinus, lignis medias intercipi tibias, vtraq; autem eorum extrema premere viros aliquot robuſtos, qui & corporum magnitudine & ætatis vigore præſtarent. Martyr autem cùm ſic eius tibiæ premerentur vſq; ad oſſa, magno & excelſo animo & planè philoſophico tolerabat. Quod quidē cùm vidiſſet Magiſtratus, & cognouiſſet ſe ex eo magis augere eius patientiæ & tolerantiæ conſtantiam, rurſùs in tutiſſimam eum tradit cuſtodiam, vt de eo rurſùs referret ad regem. Cùm is autem, cui erat commiſſa cura carceris, Sellarius, eſſet religione Chriſtianus, & ideò eorum miſereretur, qui pro pietate laborabant & eo quod eſt bonum & honeſtum, & eis, qui vellent ex Chriſtianis, concederet ingreſſum, interdiù ingrediens ſine vlla prohibitione frater monaſterij, qui cum martyre ſoluerat ex Cæſarea, conſolabatur illam aſperam & tetram in carcere habitationem, & quos ex plagis ſenſerat dolores, & quas ex vinculis & alia malorum perpeſsione acceperat moleſtias. Multi quoquè alij viri pij, cum quibus illius quoquè Ieſdin filij ad eum ingredientes, ad ſpecioſos eius pedes, & bona aptè euangelizantes, procidebant, & vincula deoſculabantur, & rogabant, vt ab eo aliquas conſequerētur preces & benedictiones. Cùm is autem hæc omninò minimè admitteret, (Ille enim toto ſemper animo & mente, humanæ gloriæ, huius, inquam, vanæ & infidæ & fallacis, & quæ nihil habet firmum ac ſtabile, reſecabat occaſiones) ipſi vinculis ceram immittētes, quæ ex illis exprimebatur effigiem, tanquàm maximum aliquod remedium & ſalutare ad omnem morbum & dolorem ſoluendum efferebant.

Non multum temporis interceſſit, & rurſùs veniens ille magiſtratus in cuſtodiam, an iuſſis cederet regijs, fruſtrà interrogabat, aut potiùs quærens occaſionem gratificandi animo crudeliſſimo, qui pœnas cupiebat ſumere. Cùm is autē non parùm ęgrè tuliſſet interrogationem, & magna contentione & motione capitis id quod ſæpè dixerat, nūc quoquè reſpondiſſet, Scito me Chriſto & pietati nihil eſſe prælaturum, iubet eum rurſùs quoquè clauis verberari, ſicut priùs. Cùm verò viri ſtatuam potiùs

Cęditur virgis atrociter.

Premuntur eius tibię.

Iterùm verberatur clauis.

quàm virum viſi eſſent verberare, quantùm licuit cōijcere ex eo, quòd eſſet eius animus planè inflexibilis, eo quidem relicto in cuſtodia, recedit magiſtratus, & aliquot interiectis diebus ad eum reuertitur, varias artes & rationes excogitans: & nunc quidem minis & promiſſis, nunc autem minis & ſupplicijs eum reuocans ad negandam pietatem. Cùm autem idem eſſet Anaſtaſius, & nec his inclinaretur, nec illis deliniretur, prioribus vinculis & plagis eſt traditus. Deindè cùm fuiſſet relaxatus à vinculis, Atrox ſupplicium. ex altera manu ſuſpenditur, cùm lapis grauiſſimi ponderis eſſet alligatus alteri ex pedibus. Cùm eum ergò ſic pendentem & ſic diuulſum duabus horis reliquiſſet magiſtratus, videretq́; robur ac firmitatem minimè diſſolui martyri, illum quidem remittit: ad regem autem reuerſus, immutabilem eius mētem ſignificat & ſummam animi fortitudinem. Ipſe quoquè ei conſulit, nè ampliùs periculū faciat in Anaſtaſio, nec permittat vt tāta altitudo & magnitudo imperij ab vnius viri cōſtantia videat ſuperata.

Hinc cùm omnem ſpem ſuperandi martyris rex abiecisſet, mittit poſt decimumquintum diem, & dictum magiſtratum, & quoſdam alios ex ſubditis, vt nō ſolùm ſanctum, ſed multos quoquè alios Chriſtianos cum eo interimerent. Illi autem cùm veniſſent in carcerem; expellunt Chriſtianos captiuos non pauciores, quàm ſeptuaginta, vnà cum martyre: cum quibus erāt ij quoquè, qui cum Anaſtaſio Cæſareç damnati fuerant ad cuſtodiam, ſignaculiq́; & vinculorum fuerant ei ſocij: quos cùm eduxiſſent ex prędio Betſaloës, in quo fuerat carcer ædificatus, & ad fluuium ſtatuiſſent, eos ſingulatìm diuidentes, & eorum collo funem inijcientes, & miſerabiliter ante oculos martyris ſuffocantes, ſancto in vnoquoque ſubmergendo dicebant: Cur vis ſicut vnus ex his, violenter tolli de medio, & non potiùs regi parére, & priorem conſequi felicitatem? Ille autem cùm his mentem adhibuiſſet, & in cęlum oculos ſuſtuliſſet, & Deo ingentes egiſſet gratias, quòd iam pro ipſo mortem videret eſſe ſubeūdam: Deindè ad illos quoquè conuerſus: Ego, inquit, pro Chriſti mei charitate, ardentiq́; & vehementi in eum amore, expectabam omne membrum minutatìm conſcindi, expectans nouam aliquam & inauditam mortem. Quoniam autem hęc eſt ea, quam vos mihi minamini, ago tibi gratias ſoli Deo meo & Seruatori Chriſto, quòd morte, quę vſqueadeò vacat omni labore & moleſtia, quam quidem paulopòſt ipſa quoq; attuliſſet natura, me voluiſti emere honorē martyrij. Cùm hæc dixiſſet, & hęc vltima verba pręclarè eſſet locutus, ęquali morte ſic quoq; eſt conſummatus. Strāgulatur S Anaſtaſius.

Carnifices autem cùm ſacrum illud caput amputâſſent, vt eum eſſe interfectum oſtenderent, ad regem deferunt, Sellarium verò, qui præerat cuſtodiæ carceris, cùm eſſet Chriſtianus, & ſciret martyrum honorare corpora, vellet autem ſancti tollere reliquias, & eas ſeparare ab alijs, nè tantum lateret bonum, permixtum cum cæteris corporibus, prohibuêre carnifices. Cùm filijs autē Ieſdin annunciata fuiſſet viri conſummatio, ad quam euntem Martyrem illorum pueri conſequebantur, & illi ſeruiebant, ij pecunia corrumpunt carnificum diligētiam; & vt corpus ſibi liceret in loco ſeparato deponere, non paucis emunt pecunijs. Deindè is quoquè Monachus, qui cum Martyre exceſſerat è Cæſarea, & cum decertante ad finem vſq; manſerat, cuius etiam ſępè fecimus mentionem, cùm & pueros filiorum Ieſdin, & quoſdam ex ijs, qui illic erant, Monachis in noctem ſequentem aſſumpſiſſet, & vt martyris corpus piè & ſanctè componeret, veniſſet, (ô quomodò, ô Chriſte laudabo miraculorum tuorum magnitudinem?) inuenit canes alia quidem corpora toto ore exedentes, ab hoc autē ſolo ſe abſtinētes, vt quod non ſubijceretur ampliùs legibus corporis. Iam enim erat Eſa. 62. pulchritudinis corona in manu Dei, (diuinus dixit Eſaias) & diadema regni in manu Dei eius. Cùm ſuſtuliſſet ergò corpus Martyris, & mundis linteis, q̄ dedére filij Ieſdin pro vltimis corporis exequijs, mundas illas & ſanctas inuoluiſſet reliquias, in Sergij Martyris monaſterio, quod ad vnum lapidem diſtabat à vico, deponit, decimoſeptimo quidem anno imperij pij Heraclij, viceſimo autē ſecūdo menſis Ianuarij. Is enim fuit dies, qui vidit deceſſum martyris.

Sequenti autem die duos ex ijs, qui erant in cuſtodia, licuit audire hæc inter ſe narrantes. Dicebat enim vnus alteri: Vidiſti quemadmodùm canes, qui herì venerunt, reliquis quidem corporibus ſe cupidè impleuerunt, abſtinuerunt autem à ſolo corpore illius monachi: & quēadmodùm poſtquàm ſe alijs exatiâſſent, prope illud ſedentes, viſi ſunt potiùs eſſe cuſtodes, horis deincèps duabus neq; recedentes, neq; corpus tangentes?

tangentes? Alter autem rurſus excipiens orationem, Ego verò, inquit, cùm veſpere exſpecula in domum reuerterer, videbar mihi videre ſtellam quandam terram tangentem, iucundum quendam & perſpicuum ſplendorē emittentem. Spectaculi itaq; nouitate obſtupefactus, ꝙ ſ. non ſicut aliæ, ſed humiliùs & terræ viciniùs reſplenderet, vado vt videam, quidnam ſit illud quod apparuerat. Cùm autem fui propè illum locum, illam quidem ſtellam videre non poteram, ſed ſolum corpus monachi, quod iacebat ſuper terram. Hæc cùm narrarent & mirarentur milites, quidam ex Chriſtianis captiuis, qui exercitati erant in lingua Perſica, qua tunc illi inter ſe vtebantur, intellexerunt ea, quæ dicebantur. Ex quibus duo quidam relaxati à cuſtodia poſt interemptum regem Coſroën, vnà cum multis alijs venerūt in ſanctam ciuitatem, quibus quidem martyr cùm vnà cum eis eſſet in carcere, de ſua cōſummatione, & de eorum liberatione, & de ſæui perſecutoris, & tyranni potiùs quàm regis interfectione, veriſſime prædixerat, ſic apertè dicens: Sciatis fratres mei, me boni quidē Dei gratia cràs eſſe conſummandum: vos autem paucis poſt diebus liberandos, quandò rex iniquiſſimus & ſceleratiſſimus fuerit interemptus. Cæterùm vobis, cùm Deo omninò regente & ducente in ſanctam fueritis reuerſi ciuitatem, curæ erit ad Abbatis Anaſtaſij vos conferre monaſterium, & eos noſtro nomine ſalutare, & omnia annunciare patri meo & fratribus. Has prædictiones cùm illi non ſolùm audiuiſſent, ſed effectū etiam vidiſſent conſecutas, vltima mandata martyris non neglexêre: ſed venire ad monaſterium, pluris quàm ipſum faciētes reditum, & ità vt erant feſſi ex itinere, cum ſuo viatico venientes in monaſterium, expoſuerunt omnia fraternitati.

Stella videt ad corpus martyris.

Frater autem, cuius ſæpè facta eſt mentio, (ad eum enim ex conſequentia nos rurſùs reducit oratio) cùm corpus martyris piè, & cum eo, quo par eſt, martyrem honore & reuerentia depoſuiſſet in magni Sergij monaſterio: ipſe quidem aliquantùm tēporis ibì eſt moratus, quemadmodùm ad eum, qui miſit, & fratres ſaluus & ſine periculo perueniret, conſiderans. Decimo autem die, poſtquàm depoſitæ fuerunt reliqꝗ, eò venit cum exercitu rex alius, non qualis is, qui priùs dictus eſt, perſecutor & religioni infeſtus, & in ſcelere eximius & planè profligatus: ſed valdè æquus & manſuetus, pietateq; & humanitate illi planè contrarius. Quos cùm lubenter vidiſſet monachus in externa regione, tanquàm quaſdam lucernas in tenebris, à cura de reditu & ægritudinis onere mox reſpirans, & veluti animi pondere leuatus, vt qui fraternitatem & monaſterium ſe eſſe propedièm viſurū ſperaret, lingua eos Grꝗca alloquitur, ea ratione ſuî notitiam aperiens. Illi autem cùm nouiſſent eum eſſe Chriſtianū, quod quidem rarum eſt apud Perſas, (hoc enim & monachorum ſignificabat indumētum & ſermo) rogârunt illum, cur illic moraretur. Cùm is verò eis ſingulatìm de beato expoſuiſſet Anaſtaſio, illi partìm quidem deſiderio martyris, partìm autem monachi moti miſericordia, cùm virum in ſua accepiſſent tabernacula, tectiq; & menſæ ſociū cum deincèps feciſſent, & vt decet Chriſtianos & martyrum amantes, in eum affecti eſſent, eduxerunt ipſum per Armeniam. Qui cùm poſt annum perueniſſet ad monaſterium, pręfecto & fratribus iucundiſſimum lautumque & magnificū exhibuit epulum. nempe de S. Anaſtaſio narrationem, vt qui etiam attulerit monaſticum illius colobium, quo indutus erat in ipſa reſolutiōe: nec attulerit ſolùm, ſed ſimul etiam miraquædam narrauerit.

Rari apud Perſas Chriſtiani.

Dicebat enim, fuiſſe quendam fratrem in monaſterio, in quo poſitæ erāt reliquiæ, ætate iuuenem, qui à maligno ſpiritu detinebatur. Cùm autem præfectus à me ſæpè petijſſet colobium, & hoc ſimul atquè accepiſſet, iuuenem induiſſet, (ô celerem viſitationem, ô promptiſſimum auxilium) ſtatìm exuit dæmonem, vt qui ſicut frigus calori, vel luci tenebræ, huic martyris panno facilè ceſſiſſet: in gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, quem decet omnis honor & adoratio, nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

Habitꝰ monaſticus pellit dęmonē.

VITA S. BLESILLAE VIDVAE ADOLESCENTIS *Romanæ, per D. Hieronymum ad Paulam ſcripta.*

Tom. 1. epiſtola 25.
22. IANNVA.
Ierem. 9.
Luc. 19.

QVIS dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo, non, vt Hieremias ait, vulneratos populi mei: nec vt Ieſus, miſeriã Hieruſalem: ſed plorabo ſanctitatem, miſericordiam, innocẽtiam, caſtitatem: plorabo oẽs pariter in vnius morte defeciſſe virtutes? Non quòd lugẽda ſit illa, quæ abijt: ſed quòd nobis impatientiùs ſit dolẽdum, qui talem videre deſiuimus. Quis enim ſiccis oculis recordetur, viginti annorum adoleſcẽtulam tam ardẽti fide crucis leuâſſe vexillum, vt magis amiſſam virginitatem, quàm mariti doleret interitum? Quis ſine ſingultibus tranſeat orandi inſtantiam, nitorem linguæ, memoriæ tenacitatẽ, acumen ingenij? Si Græcè loquentem audiſſes, Latinè eam neſcire putares. Si in Romanum ſonum lingua ſe verterat, nihil omninò peregrini ſermo redolebat. Iam verò, quod in Origene quoq; illo Greçcia tota miratur, in paucis, non dicam menſibus, ſed diebus, ità Hebrȩę linguę vicerat difficultates, vt in diſcendis canendisq́; pſalmis cum matre contenderet. Humilitas

Humilitas veſtium.

veſtiũ non (vt in plerisq; ſolet) tumentes animos arguebat, ſed cùm interiori ſe mente deiecerat, inter ancillarum virginum cultum dominamq́; nihil medium, niſi quòd in eo faciliùs dignoſcebatur, quòd neglectiùs incedebat. Vacillabant ægrotatione greſſus, & pallentem ac trementem faciem vix collum tenue ſuſtinebat: & tamẽ aut prophetam, aut Euangelium ſemper in manibus tenebat. Lachrymis ora complentur, ſingultus occupat vocem, & hærentem linguam, viſcera commota non laxant. Cùm ſanctum corpuſculum febrium ardor excoqueret, & ſemianimæ lectulũ vallaret circulus propinquorum, hęc in extrema verba mandabat: Orate Dominum Ieſum, vt mihi ignoſcat, quia implere non potui, quod volebam. Secura eſto, mi Bleſilla: confidimus: probas vera quæ dicimus: Nunquàm eſt ſera conuerſio. Vox hæc primùm de-

Luc. 23.

dicata eſt in latrone: Amen dico tibi, hodiè mecum eris in paradiſo.

Poſtquàm autem, ſarcina carnis abiecta, ad ſuum anima reuolauit authorem, & in antiquam poſſeſſionem diù peregrinata conſcendit: ex more parantur exequiæ, & nobilium ordine prȩeunte, aureũ feretro velamen obtenditur. Videbatur mihi tunc clamare de cælo: Nõ agnoſco veſtes, amictus iſte nõ eſt meus, hic ornatus alienus eſt.

Iohan. 11.

Sed quid agimus? Matris prohibituri lachrymas, ipſi plãgimus. Confiteor affectus meos: totus hic liber fletibus ſcribitur. Fleuit & Ieſus Lazarũ, qui amabat illum. Non eſt optimus cõſolator, quem proprij vincunt gemitus, cuius viſceribus emollitis, fracta in lachrymis verba deſudant. Teſtor mi Paula Ieſum, quem Bleſilla nunc ſequitur: teſtor ſanctos angelos, quorum conſortio fruitur, eadem me dolorum perpeti tormenta, quæ pateris: patrem eſſe ſpiritu, nutritium charitate, & interdùm dicere: Pereat dies illa, in qua natus ſum. Et, Hei mihi mater, vt quid genuiſti me virum, qui diceerer diſcrimẽ omni terræ? Et illud: Iuſtus es Domine, veruntamẽ iudicia loquar ad te. Quid eſt, ꝙ viæ peccatorum proſperantur? Et: Mei quoq; penè moti ſunt pedes, penè effuſi ſunt greſſus mei. Quia zelaui in peccatoribus, pacem peccatorũ videns. Et dixi: Quomodò cognouit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo? Eccè ipſi peccatores, & abundantes in ſeculo, obtinuerũt diuitias. Sed rursùs illud occurrit: Si narrauero ſic, eccè generationem filiorum tuorum præuaricatus ſum.

Ieſum nunc ſequtur Bleſilla, & angelorum conſortio fruit.
Iob 3.
Iere. 15. 12.
Pſal. 72.

Nunquid & in meã mẽtem, nõ hic ſæpiùs fluctus illiditur? Quarè ſenes impij, ſeculi diuitijs ꝑfruuntur? quarè adoleſcẽtia rudis, & ſine peccato pueritia, immaturo flore metit? Quid cauſæ eſt, vt ſæpè bimuli trimuliq́;, & vbera materna lactẽtes, à dæmonio corripiãtur, replẽtur lepra, morbo regio deuorẽtur? & ecõtrariò, impij, adulteri, homicidȩ, ſacrilegi, vegeti atq; ſecuri de ſua ſanitate, in Deũ blaſphemẽt? Prȩſertim cùm iniuſtitia patris nõ redũdet ad filiũ: & aĩa q̃ peccauerit, ipſa moriaẗ. Aut ſi manet vetus illa ſentẽtia, peccata patrũ in filios oportere reſtitui, iniquũ ſit longæui patris innumera delicta in innocentẽ infantiã repẽſare. Et dixi: Ergò ſine cauſa iuſtificaui cor meũ, & laui inter innocẽtes manus meas, & factus ſum flagellatus tota die? Sed cũ hęc cogitarẽ, ſtatìm didici cũ ꝓpheta: Et ſuſcepi, vt cognoſcerẽ, hoc labor eſt in cõſpectu meo, donèc ingrediar ſanctuariũ Dei, & intelligã in nouiſſima eorũ. Iudicia ẽm Dñi abyſſus multa. Et, O ꝓfundũ diuitiarũ ſapiẽtię & ſciẽtię Dei, q̃ inſcrutabilia ſunt iudicia eius,

Ezech. 18.
Exod. 20.
Pſalm. 72.
Pſal. 35.
Rom. 11.

cia eiꝰ,& inueſtigabiles vię eiꝰ. Bonꝰ eſt Deus, & oĩa q̃ bonꝰ facit,bona ſint neceſsè eſt.
Mariti orbitas irrogatur:plango, quod accidit: ſed quia ſic placet Dño, æquo ani-
mo ſuſtinebo. Vnicus raptus eſt filius:durum quidem,ſed tolerabile,quia ſuſtulit ille,
qui dederat. Si cæcus fuero,amici me lectio conſolabitur. Si auditum quoquè ſurdæ
aures negauerint,vacabo à vitijs:nihil aliud,nisì Dñm cogitabo. Imminebit ſup̱ hæc
& dura pauperies,frigus,languor & nuditas: extremam expectabo mortem, & breue
putabo malum,quod finis melior ſubſequetur. Conſideremus quid ethicus ille pſal- Pſalm. 118.
mus ſonet: Iuſtus es Dñe,& rectum iudicium tuum. Hoc non poteſt dicere,nisì ille, q
ad vniuerſa q̃ patitur,magnificat Dñm,& ſuo merito imputãs,in aduerſis de eius cle-
mentia gloriatur. Exultauerunt enim filię Iudę in omnibus iudicijs Dñi. Si Iuda con- Pſalm. 96.
feſsio interpretatur,confitens autem omnis anima credentis eſt:neceſsè eſt,vt qui ſe
credere dicit in Chriſto,in omnibus Chriſti iudicijs gaudeat. Sanus ſum, gratias refe-
ro creatori. Langueo,& in hoc laudo Dñi voluntatem. Quandò enim infirmor,tunc
fortis ſum,& virtus ſpiritûs in carnis infirmitate perficitur. Patitur & Apoſtolus ali- 2. Cor. 12.
quid,quod non vult,pro quo ter Dñm deprecatur. Sed dicitur ei: Sufficit tibi gratia Ibidèm.
mea,quia virtus in infirmitate perficitur,& ad reuelationum humiliandam ſuperbiã,
monitor quidam humanæ imbecillitatis apponitur,in ſimilitudinem triumphãtium,
quibus in curru retrò comes adhærebat, per ſingulas acclamationes ciuium, dicens:
Hominem te eſſe memento. Cur autem durum ſit,quod quandoq; patiendum eſt? Et
cur dolemus quenquã mortuũ? Ad hoc enim nati ſumus,vt maneamus æterni? Abra-
ham, Moyſes, Eſaias, Petrus, Iacobus, Iohannes, Paulus electionis vas, & ſuper omnia
filius Dei,moritur:& nos indignamur aliquem exire de corpore, qui ad hoc forſitan
raptus eſt,nè malitia mutaret intellectũ eius? Placita enim erat anima eius Deo. Pro- Sap. 4.
pter hoc properauit educere eam de media iniquitate, nè longo vitæ itinere deuijs
oberraret anfractibus.

Lugeatur mortuus,ſed ille,quem gehẽna ſuſcipit, quem tartarus deuorat, in cuius
pœnam æternus ignis æſtuat. Nos,quorum exitum angelorum turba comitatur, qui-
bus obuiàm Chriſtus occurrit: grauemur magìs,ſi diutiùs in tabernaculo iſto mortis 2. Cor. 5.
habitemus. Quia quandiù hîc moramur,peregrinamur à Dño. Illa illa nos cupido te- Pſalm. 119.
neat: Hei mihi,quia peregrinatio mea prolongata eſt à me, habitaui cum habitanti-
bus Cedar,multùm peregrinata eſt anima mea. Si Cedar tenebræ ſunt,& mundus iſte
ſunt tenebræ,quia lux lucet in tenebris,& tenebræ eam nõ compræhenderunt: faue- Iohan. 1.
amus Bleſillæ noſtræ,quæ de tenebris migrauit ad lucem,& inter fidei incipientis ar-
dorem,cõſummati operis percepit coronam. Reuerà ſi ſeculare deſiderium:&, quod
Deus à ſuis auertat,delicias vitæ huius cogitãtem,mors immatura rapuiſſet, plangẽ-
da erat,& omni lachrymarum fonte ploranda. Nunc verò,cùm,propitio Chriſto,an-
te quatuor fermè menſes,ſecũdo quodãmodò ꝓpoſiti ſe baptiſmo lauerit,& ità dein- Semp̱ monaſterium cogitauit.
ceps vixerit,vt calcato mũdo,ſemp̱ monaſteriũ cogitârit,nõ vereris, nè tibi Saluator
dicat: Iraſceris Paula,q̄a tua filia,mea facta eſt filia? Indignaris de iudicio meo,& rebel-
libus lachrymis facis iniuriã poſſidẽti? Scis enim,q̄d de te, quid de cæteris tuis cogitẽ.

Cibum tibi denegas,non ieiuniorum ſtudio, ſed doloris. Non amo frugalitatẽ iſtã.
Ieiunia iſta aduerſarij mei ſunt. Nullam aĩam recipio,q̃,me nolẽte, ſeparat à corpore.
Tales ſtulta philoſophia habeat martyres,habeat Zenonẽ, Cleombrotũ, vel Catonẽ.
Super nullũ reqeſcit ſpiritus meus, nisì ſuper humilẽ & q̄etũ,& trementẽ verba mea. Eſa. 66.
Hoc eſt,quod mihi monaſteriũ ꝓmittebas? q̄ habitu à matronis cęteris ſeparato,tibi
quaſi religioſior videbaris? Mens iſta,q̃ plangit,ſericarum veſtium eſt. Interciperis &
emoreris,& quaſi nõ in meas manus vẽtura ſis,crudelẽ iudicẽ fugis. Fugerat quõdã & Ioan. 1. 2.
Ionas aĩoſus ꝓpheta,ſed in profundo maris meus fuit. Si viuentẽ crederes filiã, nunq̃
plangeres ad meliora migrâſſe. Hoc eſt,quod p̱ Apoſtolum meũ iuſſeram,nè pro dor- 1. Theſ. 4.
mientibus in ſimilitudinẽ gentium triſtaremini. Erubeſce,ethnicę cõparatione ſupe-
raris. Melior diaboli ancilla,q̃ mea eſt. Illa infidelem maritum translatum fingit in cę-
lum,tu mecum tuam filiam commorantem,aut non credis, aut non vis.

Sed dicis: Quõ lugere me ꝓhibes,cùm & Iacob Ioſeph in ſacco fleuerit, congrega- Gene. 37.
tisq; ad ſe omnibus propinquis noluerit conſolari,dicens: Deſcendam ad filium meũ
lugens in infernum? Et Dauid Abſalon cooperto capite planxerit, repetens: Fili mi 2. Reg. 18.
Abſalon,Abſalon fili mi, quis dabit, vt moriar pro te fili mi Abſalon? Moyſi quoquè Deut. 34.
& Aaron, cæteriſq; ſanctorum ſolennis ſit luctus exhibitus? Perfacilis ad iſta reſpon- Num. 20.

ſio eſt:luxiſſe Iacob filium,quē putabat occiſum,ad quē & ipſe erat ad inferos deſcen-
Gene. 37. ſurus,dicens: Deſcendā ad filium meū lugens in infernum,qa necdùm paradiſi ianuā
Chriſtus effregerat,necdùm flammeā illam rompheam & vertiginem pręſidentium
Luc. 16. Cherubin,ſanguis eius extinxerat. Vndè & Abraham,licèt in loco refrigerij, tñ apud
inferos cum Lazaro fuiſſe ſcribitur. Et Dauid iuſtè fleuiſſe filium parricidā,qui alium
paruulum,poſtq̄ vt viueret impetrare non potuit,qa ſciebat non peccâſſe,non fleuit.
De Moyſe verò & Aaron,quòd eis ex veteri more ſit planctus exhibitus, non miran-
Act. 8. dum eſt,cùm & in Actis apoſtolorum,iam Euangelio coruſcante,Stephano fecerint
Hieroſolymæ fratres planctum magnum: Et vtiq; planctus magnus,non in plangen-
tium exanimatione,vt tu putas,ſed in pompa funeris,& exequiarum frequētia intel-
ligendus ſit. Deniq; de Iacob ſcriptura ſic loquitur: Et aſſcendit Ioſeph ſepelire patrē
Gene. 50. ſuum,& aſſcenderunt cum eo omnes pueri Pharaonis,& ſeniores domûs eius,& ſeni-
ores omnis terræ Aegypti,& omnis domus Ioſeph & fratres eius. Et poſt paululum:
Et aſſcenderunt cum eo quadrigæ & equites,& facta ſunt caſtra grandia nimis. Ac de-
indè: Et planxerunt eum planctu magno & forti nimìs. Planctus iſte ſolennis,nō lon-
gas Aegyptijs imperat lachrymas,ſed funeris monſtrat ornatum. Iuxta quem modū
Aaron quoq; & Moyſen,fletos eſſe manifeſtum eſt. Nequeo ſatis ſcripturæ laudare
myſteria,& diuinum ſenſum,in verbis licèt ſimplicibus,admirari,quid ſibi velit,quòd
Ioſ. 24. Moyſes plangitur,& Iesvs Naue vir ſanctus,ſepultus refertur,& tñ fletus eſſe nō ſcribi-
tur. Nempè illud,quòd in Moyſe,id eſt,in lege veteri ſub peccato Adam omnes tene-
bantur elogio,& ad inferos deſcendentes, conſequenter lachrymæ proſequebantur,
Rom. 5. ſecundùm Apoſtolum,qui ait: Et regnauit mors ab Adam vſq; ad Moyſen, etiam ſu-
per eos qui non peccauerunt. In Iesv verò,id eſt,in Euangelio,per quem paradiſus eſt
Gene. 25. apertus,mortem gaudia proſequũtur,flenteſq; hodiè Iudęi,& nudatis pedibus in ci-
nere volutati, ſacco incubant. Ac nè qd deſit ſuperſtitiōi,ex ritu vaniſſimo phariſæ-
orum,primum cibū lentis accipiunt,videlicet oſtendentes,quali edulio primogenita
perdiderint. Sed meritò,qa in reſurrectionē Dñi nō credentes,Antichriſti p̄parantur
1. Pet. 2. aduentui. Nos verò,q Chriſtum induimus,& facti ſumus,iuxta Apoſtolum, genus re-
gium & ſacerdotale,non debemus ſup mortuos cōtriſtari. Et dixit,inquit, Moyſes ad
Leui. 10. Aaron & Eleazar & Ithamar filios eius,q relicti erant: Caput veſtrum non denudabi-
tis, & veſtimenta veſtra nō ſcindetis,nè moriamini,& ſuper omnē ſynagogam veniat
ira. Nolite,inquit,ſcindere veſtimēta veſtra,& luctum exhibere gentilē, nè moriami-
Leui. 21. ni. Mors noſtra,peccatum eſt: Et,quod forſitā crudele alicui videatur, ſed fidei neceſ-
ſarium eſt,in eodē Leuitico ſcribitur: quomodò ſacerdos magnus ad patrē, matrem
fratreſq;,vel lìberos mortuos p̄hibeatur accedere: nè videlicet anima Dei ſacrificijs
vacās,& tota in illius myſterijs occupata,aliquo impediatur affectu. Nónne alijs ver-
Luc. 9. bis idipſum in Euangelio p̄cipitur, vt nō renunciet domui diſcipulus? vt mortuo pa-
Matt. 8. Leui. 21. tri non exhibeat ſepulturā? Et de ſanctis,inquit,non exiet,& nō contaminabitur ſan-
ctificatio Dei eius,qa ſanctum oleum vnctionis à Deo ſup eum eſt. Certè poſtq̄ credi-
mus in Chriſtum,& oleo vnctionis eius accepto,illum portamus in nobis, non debe-
mus exire de templo,id eſt,de propoſito Chriſtiano : non foràs egredi, incredulitati
videlicet gentilium cōmiſceri,ſed eſſe ſemp intrinſecùs,i. voluntati Dñi miniſtrare.

Hæc idcircò dicimus,nè ignorantia ſcripturarum authoritatē tibi pręberet in lu-
ctu,& videreris rationabiliter errare. Et adhuc ſic loquutus ſum,quaſi vnam de turbis
conuenerim Chriſtianā. Nunc verò cùm ſciam toti te renunciâſſe mundo,& abiectis
calcatiſq; delicijs ſeculi,oratiōi,ieiunijs,lectioni vacare quotidiè,cùm ad exemplum
Gene. 12. Abraham cupias exire de terra tua,& de cognatione tua,vt & Chaldeis & Meſopota-
mia derelictis,terram repromiſſionis introēas,cùm omnem ſubſtantiolam, aut pau-
peribus dilargita ſis,aut filijs ante mortem mundo mortua dederis: miror te ea face-
re,quæ ſi facerent cæteræ,repræhenſione dignæ viderentur.

Redit tibi in memoriam confabulatio eius,blanditiæ,ſermo,conſortium, & quod
his careas,pati non potes. Ignoſcimus matris lachrymis,ſed modum quęrimus in do-
lore. Si parētem cogito,nō repręhendo quòd plangis. Si Chriſtianam & monacham,
iſtis nominibus mater excluditur. Recens vulnus eſt,& tactus iſte,quo blandior, non
Ruth. 1. tam curat,q̄ exaſperat. Attamē quod tempore mitigandum eſt,cur ratione nō vinci-
tur? Nam & Noemi famem fugiens,in terra Moab & maritū perdidit,& filios. Et cùm
ſuo.

ſuorũ auxilio eſſet deſtituta, Ruth alienigena ab ei⁹ latere nõ recedit. Vide quãti meriti ſit deſertæ pſtitiſſe ſolatiũ. Ex ei⁹ ſemine Chriſtus orit. Reſpice Iob, q̃nta ſuſtinuit, & videbis te nimiùm delicatã, illũ erectis in cælũ oculis, inter ruinas domûs, pœnas vlceris, innumeras orbitates, & ad extremũ vxoris inſidias, inuictã tenuiſſe patiẽtiã.

Matt. 1. Iob. 1. 2.

Scio ꝙ reſpõſura ſis: hoc illi quaſi iuſto ad probationẽ eueniſſe. Et tu è duobus elige, quod velis: aut ſancta es, & probaris: aut peccatrix, & iniuſtè quereris, minora ſuſtinens, q̃ mereris. Quid vetera replicẽ? Præſentia exempla ſectare. Sancta Melania, noſtri temporis inter Chriſtianos vera nobilitas, cum qua tibi Dñs, mihiq; concedat in die ſua habere partẽ, calente adhuc mariti corpuſculo, & necdum humato, duos ſimul pdidit filios. Rem ſum dicturus incredibilẽ, ſed, teſte Chriſto, nõ falſam. Quis illã tunc nõ putaret more lymphatico, ſparſis crinibus, veſte conſciſſa, lacerum pectus inuadere? Lachrymę gutta nõ fluxit, ſtetit immobilis, & ad pedes aduoluta Chriſti, quaſi ipſum teneret, arriſit. Expeditiùs, inquit, tibi ſeruitura ſum Domine, quia tanto me onere liberâſti. Sed forſitan ſuperat in cęteris. Quinimmò qua illos mente contẽpſerit, in vnico poſteà filio ꝓbat: cui om̃i, quã habebat, poſſeſſione cõceſſa, ingruẽte iam hyeme, Hieroſolymã nauigauit. Parce q̃ſo tibi, parce filię cũ Chriſto iam regnãti, parce ſaltẽ Euſtochio tuæ, cuius parua adhuc ætas & rudis penè infantia, te magiſtrante dirigitur. Sæuit nunc diabolus, & quia vnam cernit de tuis liberis triumphantem, obtritum ſe eſſe condolens, quærit in remanente victoriam, quam in præeunte iam perdidit. Grandis in ſuos pietas, impietas in Deum eſt. Abraham vnicum filium lætus interficit, & tu vnam de pluribus quereris coronatam.

Melaniæ virtus. Gene. 22.

Non poſſum ſine gemitu eloqui, quod dicturus ſum. Cùm de media pompa funeris, te exanimem referrent, hoc inter ſe populus muſſitabat: Nónne illud eſt, quod ſæpiùs dicebamus? Dolet filiam ieiunijs interfectam, ꝙ non vel de ſecundo eius matrimonio tenuerit nepotes. Quouſq; genus deteſtabile monachorum nõ vrbe pellitur? non lapidibus obruitur? non præcipitatur in fluctus? Matronam miſerabilem ſeduxerunt, quæ quia monacha eſſe noluerit, hinc probatur, ꝙ nulla gentilium ità ſuos vnq̃ fleuerit filios. Qualem putas ad iſtas voces Chriſtum habuiſſe triſtitiam? Quomodò exultâſſe ſatanam, qui nunc tuam animam eripere feſtinans, & pij tibi proponens doloris illecebram, dum ante oculos tuos, filiæ ſemper imago verſatur, cupit matrẽ ſimul necare victricis, & ſolitudinem ſororis inuadere relictæ. Non vt terream loquar, ſed, vt mihi teſtis eſt Dñs, quaſi ante tribunal eius aſſiſtens, in hæc te verba conuenio: Deteſtandæ ſunt iſtæ lachrymæ, plenæ ſacrilegio, incredulitate pleniſſimæ, q̃ non habent modum, q̃ vſq; ad viciniam mortis accedunt. Vlulas & exclamitas, & quaſi quibuſdam facibus accenſa, quantùm in te eſt, tuî ſemper homicida es. Sed ad talem clemens ingreditur Ieſus, & dicit: Quid ploras? Non eſt mortua puella, ſed dormit. Irrideant circunſtãtes. Iſta infidelitas Iudęorum eſt. Te quoq;, ſi ad ſepulcrum filię volueris volutari, angelus increpabit: Quid quęris viuentem cum mortuis? Quod q̃a Maria fecerat Magdalene, poſtq̃ vocem Dñi ſe clamantis agnouit, ad eius prouoluta pedes, audit: Nè tetigeris me: necdùm enim aſſcendi ad patrem meum: id eſt, Non mereris tangere reſurgentem, quem mortuum exiſtimas in ſepulcro.

Verba ipſa noſtrorum hæreticorũ contra Monachos. Matth. 9. Luc. 24. Iohan. 20.

Quas nunc exiſtimas Bleſillam noſtram pati cruces, quæ ferre tormenta, quòd tibi Chriſtum videat ſubiratum? Clamat nunc illa lugenti: Si vnq̃ me amâſti mater, ſi tua vbera ſuxi, ſi tuis inſtituta ſum monitis, nè inuideas glorię meæ: nec hoc agas, vt à nobis in perpetuum ſeparemur. Putas me eſſe ſolam? Habeo pro te Mariam, matrẽ Domini. Multas hîc video, quas antè neſciebam. O quãto melior eſt iſte comitatus. Habeo Annam, quondàm in Euangelio prophetantem: &, quô magìs gaudeas, tãtorum annorum labores, ego in tribus menſibus conſequuta ſum. Vnam palmam caſtitatis accepimus. Miſereris meî, quia mũdum reliqui? At ego veſtrî ſortem doleo, quos adhuc ſęculi carcer includit, quos quotidiè in acie pręliantes, nunc ira, nũc auaritia, nũc libido, nunc variorum incẽtiua vitiorum, pertrahunt ad ruinam. Si vis, vt mater mea ſis, cura placere Chriſto. Non agnoſco matrem, meo Domino diſplicentem. Loquitur illa & alia multa, quæ taceo, & pro te Dominum rogat, mihique vt de eius mente ſecurus ſim, veniam impetrat peccatorum: quòd monui, ꝙ hortatus ſum, quòd inuidiam propinquorũ, vt ſalua eſſet, excepi. Itaq; dum ſpiritus hos artus regit, dum vitæ huius fruimur cõmeatu, ſpondeo, promitto, polliceor, illam mea lingua reſonabit, illi

Luc. 2. Bleſilla rogat Dñm ꝓ matre, & veniã peccatorum impetrat Hieronymo.

mei

mei dedicabuntur labores,illi meum ſudabit ingenium. Nulla erit pagina, quæ non
Bleſillam ſonet:quocunquè ſermonis noſtri monumenta peruenerint,illa cum meis
Bleſilla cũ Chriſto viuit in cęlis. opuſculis peregrinabitur: hanc in mea mente defixam legent virgines,viduæ,mona-
chi,ſacerdotes. Breuis vitæ ſpatium æterna memoria compenſabit.quæ cum Chriſto
viuit in cælis,in hominum quoquè ore victura eſt. Tranſibit & præſens ætas, ſequen-
tur ſecula pòſt futura.q̃ ſine amore,ſine inuidia iudicabunt. Inter Paulæ Euſtochijq;
nomen media ponetur: nunquàm in meis moritura eſt libris : audiet me ſemper lo-
quentem cum ſorore,cum matre.

VITA S. EPIPHANII TICINENSIS EPISCOPI, EDITA AB ILLIVS SVC-
ceſſore B. Euodio Epiſcopo.

22. IANNVA.

VITAM beati Epiphanij Ticinenſis antiſtitis narraturus,
inuoco ſpiritum ſanctum,teſtem actuum eius & comitẽ,
vt ipſius auxilio gloriam ſereniſſimæ conſcientiæ, quam
eidem ceſſit,tradam chartis victuris in ſeculo: vt exem-
plum præbitura virtutum,nunquàm fama moriatur. Igi-
Fit Lector. tur vir inſignis Epiphanius, cæleſtis militiæ tyrocinium
ſortitus,lectoris Eccleſiaſtici ſuſcipit officium ſigno an-
tè cælitùs demonſtrato. Nam dum eſſet in crepundijs la-
ctantis infantiæ,fulſiſſe eius cunabula vidêre quàm plu-
rimi,vt futuræ mentis claritatem luſtrans cum & præce-
dens fulgor oſtenderet,ſecuturumq; ſplendorem in mo-
ribus iam tunc typica luce ſignaret. Cana conſilia in an-
Eius verecundia. nis puerilibus meditabatur, & vernabat in illo præ cæteris mater bonorum operũ,
verecundia. Accipiebat ſenes grauiter,iuuenes comiter, & coërcebat iamtunc faci-
noroſos audacter. Erat primis ſubiectus,prioribus ſancta iniungentibus obſecundãs,
Contẽptio laudis. æqualibus blandus atq; officioſus,ſequentibus mera charitate cõmunis: nulli ſe præ-
ferens,cùm religioſo curſu per cæleſtem tramitem omnibus anteiret. Laudationis
amore vacuus,cùm quotidiè in eo laudanda adoleſcerẽt. Cùm res gloriæ dignas per
horarũ momenta conſummaret, perire fructũ gloriæ opinabatur atq; mercedem, ſi
prętuliſſent homines,quod ſoli Deo exhibebat abſconditè. Ridebant genæ, etiàm cũ
animus mœſtitudine torpuiſſet:nitida ſimul labia cõmendabãt dupliciter mella ſer-
Forma corporis. monũ,necnõ quocunq; vertiſſet oculos,ſerenitatẽ mẽtis nunciabat adſpectus. Frons
cereę pulchritudinis & cãdoris illius,q̃ ſolis paſſa radios,colorẽ traxit ab æthere. Na-
res in tanto naturaliter ſplendore formatę,vt illas nequiret imaginibus corpora repræ-
ſentans pictor ęmulari. Manus teretes, prolixi digiti,de q̃bus alienigena aliq̃d gaude-
ret accipere. Staturę ꝓceritas decens,q̃ eminentiam ſecuturę dignitatis p̃figuraret in
membris. Erat in eodẽ ſermo ad doctrinã congruus,fabricatus ad blanditias. Ad in-
terceſſiones iamtunc artifex,ad corripiendos ſingulos authoritate plenus,ad exhor-
Vox. tãdos quoſq; neceſſario lepóre dulciſſimus. Vox ſonora, ſucco virilis eloquentię cõ-
dita:nec tñ agreſtis,nec ruſtica,nec infracta,gradatimq; à maſcula ſoliditate depoſita.
Fit ſubdiaconus. Talis iam ad octauumdecimũ ętatis ſuæ puenit annum, in quo in ſecundo à Leuitis
numero dedicatus,ſenũ cœtibus peradiũctus eſt. Stupuêre q̃plurimi,ſed externi,qui
mores illius cũ ætatis immaturitate iungebant. Seram credebant dignitatẽ hanc red-
ditam eſſe,qui nouerant. At ille venerabilis Criſpinus epiſcopus,fauoris neſcius,per-
tinaci tenens diſtrictione cenſurã,& quem nunq̃ niſi bona cõſcientia duxit ad gratiã,
ſic eum mulcebat ſenſibus,vt morderet obtutũ:& ſub ſpecie frontis rigidę,clandeſti-
num circa diſcipulũ nutriebat affectum. Paſcebatur alumni optabili cõuerſatiõe pa-
ter,& in oĩbus eius actibus oculos amœnabat. In quo tñ ille ſubdiaconi ordine nihil
ampliùs,q̃ biennio cõmoratus,meritorum ſuorũ ſaltibus euectus exiliuit. Nec ſe diù
Fit Diaconus. intrà anguſtias modici honoris anima eſt diues paſſa refrænari. Feſtinabat ad Leuiti-
cã dignitatẽ conſcientia,quam nunq̃ vota pręſumpſerant:exigebat cõuerſatio, quod
deſideria penitùs ignorabãt. Turbatur ſuſcepti honoris tyrocinio homo, q iam ducẽ
poterat ĩplere Chriſtianũ. Singulorũ ꝑ pudore inclinabat adſpectꝰ,quẽ vniuerſa ciui-

tas

tas quaſi ſalutis ſignum aliquod attēdebat. Intereà ſupradictus antiſtes oēm Eccleſiaſticæ cōuerſationis ſubſtantiā & diuitias pauperum ſuorū in eius poteſtate cōmittit, volēs ante epiſcopatū cognoſcere, qualē futuris temporibus prępararet epiſcopū. At ille quotidianis ꝓfectibus, etiā cupidiſsimi in orationē genitoris vota trāſcendebat. Erat eñ genitor eius, cùm ꝑ euangeliū conceptū verbi cæleſtis ſemine, fœta aluus effuderat. De pudicitia iuuenis mei qd loquar? In eo domū ſuam cōſtituerat caſtitas, & cōtinentia radices fixerat in ꝓfundis. Virū ſe eſſe, niſi ꝑ patientiā laboris, ignorabat. Carnē habere, niſi cùm moriturū ſe meminerat, neſciebat. Vtebatur lectione pro requie, librorū venerabilium pro blandimētis inſtrumenta ſuſcipiens: & nè crederetur tramitem verborū celeritate trāſuolâſſe, pingebat actibus ſuis paginā, quam legiſſet. Si propheta fuiſſet in manibus, ꝓphetantē videres amiſſo codice lectorē. Si teſtamēti veteris recenſuiſſet volumina, Moyſi dignus æmulator incedebat taliter, acſi illū Iſraelitica per deſertū agmina ſequerentur. Si Apoſtolicorū lac verborum, & mel Dominicę paſſionis, ſeueritatem legis condiens, ſcriptura index reuelâſſet, continuò ex ore ipſius dulciora fauis verba fluxerūt. Poſtremò quod libri docuiſſent, vita ſignabatur. Domū taliter regebat Eccleſiæ, vt nec profuſiōe immoderata cōmiſſam pecuniā exhaurire, nec odia ſordiū pietate cōtraheret. Interceſſionū etiā tunc certamina p̄ludebat. Nā vbicunq; ꝓ remedijs miſerorū epiſcopi mittebatur impio, tanta exigebat beneficiū arte ſupplicādi, vt ſentiret ſibi in cauſis ꝓfuiſſe q̄ plurimi, ipſū m, ꝑ ſcipſum nō veniſſe. Augebatur circa eū ꝑ ſingulos dies popularis affectus, & magnis ſucceſſibus cumulabat̃ amor, q ex iudicio deſcēdebat. Deſiderabatur in eo ſacerdotiū, cùm nemo nutritoris eius optaret interitū. Poſt q̄ tñ inualida ſenectus, & ſemp de infirmitatibus querula, venerabilē virū Criſpinū pontificē occupauit, iſtius ſuſtentabat̃ manibus, in huius nitēs erigebatur amplexus, cuius miniſterio qcquid optâſſet fieri, ante iuſſionē videbat impletū. Pręſentiūt eñ bonę mētes eorū deſideria, qbus cū integritate famulātur. Aliquātis verò diebus emēſis, morbo regio ꝓfuſus, lucē ſeculi noſtri ſuperna habitatiōe cōmutauit. Extēplò iſtorū bonorū oīum in iſtū cōſenſus adducit̃, magnus ilicò in tota vrbe cōcurſus: rapit̃ à lamētatiōe funebri in gaudiū populi cōſecrādus antiſtes. Tantū magis ſurgebat in eo dilectio cūctorū, quantū in multitudine magna ſolus erat, q ſe vocitaret indignū. Exultat mūdus de tā ſanctę ordinatiōis inſignibus. Extranearū habitatores vrbiū tāto ſe tripudio iactabāt, quaſi ipſis ꝓpriè ꝓfuturū, infula ſacerdotalis excipet. Exacto ergò dedicatiōis ſuę tēpore, conuocatiſq; vniuerſis preſbyteris ac miniſtris, talibꝫ eos inſtruxit ac cōfortauit alloqjs: Quāuis me, fratres chariſſimi, inter primordia immatura titubantem, iudicij veſtri & ſuſceptæ dignitatis oppreſſerit pōdus, memini tñ, q̄ magna veſtrę gratię debeā, cui maxima cōtuliſtis: & licèt vobis parēdi magis q̄ iubēdi habuerim volūtatē, mutaui tñ per officiū perſonā, ſeruiendi animū nō omiſi. Eſtote pacifici, eſtote vnanimes, onus meum mecū diuidite. Fit eñ ad portandū facilis ſarcina, quā multorū colla ſufferāt. Meā vobis cōmunionē ſeruandam cum oī humilitate polliceor, neq; futurū eſſe quēquam, q me niſi cum Deo meo poſſit offendere. Et nè iniurioſum putetis, q grandæuos & preſbyteros de cōtinētia & integritate ſeruāda puer appellat· cōuerſatio, nō anni, aut adoleſcentiā apit, aut ſenectā. Speculamini meæ cōuerſatiōis itinera: & ſi indignū aliqd cognoſcitis, coërcete. Nemo eccleſię principem admonere timeat, ſi probat errantem. His ità dictis, cōticuit. Surrexerunt oēs, & cōſona quiq;, ex meditatione priſtina, ſub momentanea tamen voce, dixerunt: Aue pōtifex ſingularis: optimū te tua teſtantur alloquia. Creſcis ſanctis meritis apud conſcientiā noſtrā, & aperiris luce operū ſuprà q̄ porrigebat̃ opinio. Quibus breuiter perſtrictis, ſuſcepto oēs munere diſceſſerunt. Mox per vniuerſum mūdū ſanctā illius cōuerſationē illa, q̄ licèt in glorioſis tardior ſolet eſſe, fama nō tacuit, ſed ad aures Recimeris, q tunc ſecūdus ab Anthemio principe habitus, Rēpublicā gubernabat, detulit. Nam Imparatore Romæ poſito, ſeminariū iecit ſcādali illa q̄ dominātes ſequeſtrat, inuidia, & par dignitas, cauſa diſcedit: Et lis ipſa, circūſtantiū cōſilio nutriebatur. Nutabat ſtatus periclitātis Italiæ, & affligebat̃ ipſis diſcriminibus grauiùs, dum expectabat futura diſcrimina. Quid plura? Mulcetur Recimer, & velle ſe reparare cōcordiam, permotus multorū fletibus, pollicetur. Sed quis, ait, potiſſimùm huius legationis pondus accipiet? Tunc oēs vno ore reſpōderunt: Nobis eſt perſona, nuper ad ſacerdotiū Ticinēſis Vrbis adſcita, cui eſt vultus vitæ ſimilis, quem venerari

Eius caſtitas inſignis.

Inuitus fit epiſcopus.

Oratio eius ad Clerum.

Vide Nice. Hiſt. Eccleſ. lib. 15. ca. 11.

poſſit

poſſit quicunque, ſi eſt catholicus & Romanus: amare certè, ſi videre mereatur,&
Grçculus. Iam ſi ad ſermonem eius veniamus, nunquàm ſic diras aſpides verborum
digitis, incantator Theſſalus, violentis poterit euocare carminibus, quomodò ille ef-
fectum petitionis ſuę etiam à negaturis extorquet. Pendet in arbitrio eius, cùm lo-
qui cœperit, ſententia audientis. Tunc Patritius Recimer ità reſpondit: Detulit
ad me hunc hominem fama glorioſum, & in hoc admirationi magìs mihi eſt, quòd
omnes habeat laudatores. Ite ergò, & rogate hominem Dei, vt ambulet: iũgite etiam
meas preces. Egreſſi de concilio, ſtatìm Ticinum petũt, cauſam narrant, fuſis, vt iſtum
laborem ſuſciperet, B. Epiphanius rogatur lachrymis. Qui nè exteñuaret beneficium,
ſi filios diutina ſupplicatione torqueret, anteceſſit deſideria poſtulantium. Quos ta-
mẽ taliter allocutus eſt: Quanuìs tantæ rei neceſſitas, ꝓbatiſſimæ perſonæ pondus in-
quirat, & titubet ſub graui faſce portitor immaturus: affectum tamen, quem debeo,
patriæ nõ negabo. Quibus breuiter narratis, quomodò erat loquendi parcus, ad Re-
cimerem patritium perrexit: A quo ſimul viſus & electus eſt. Mandato igitur ſibi le-

Suſcipit legationẽ ad Imperatorem.

gationis ordine, Romam petijt: perfertur ad principem Anthemium, ſtudio legatio-
nis epiſcopum veniſſe Liguriæ hominem quem nullus poſſit, etiam diues eloquio,
ſufficienter exponere. Dicit Anthemius: Tales dirigit, qui ſupplicatione expugnent,
quos ille laceſſit iniurijs. Perducite tamen hominem: qui ſi poſſibilia precatur, ad-
mittam: ſi difficilia, ſupplicabo nè excuſationem meam grauetur accipere. Dubito
tamen, an Recimer apud me, quod poſcit, obtineat: quem ſcio in conditionibus pro-
ponendis, rationis terminum non tenere. Sed veniat directus antiſtes, & laudatam
iampridèm præſentet effigiem. At venerabilis & ſeculis omnibus probatus pontifex,
poſteaquàm introgreſſus eſt, tali narratione incipiens, ianuam oris reſerauit: Summa

Oratio ad Anthemiũ.

cæleſtis Domini, venerande princeps, eſt ordinatione diſpoſitum, vt cui tantæ Reip.
cura mandabatur, per catholicæ fidei dogma Deum & authorem & amatorem pieta-
tis agnoſceret, per quem bellorum furorem pacis armis confringunt, & calcans col-
la ſuperbiæ, concordia ſuperat, quod fortitudo non præualet. Sic nanque Dauid præ-

1.Reg.24.

dicabilem parcendi magìs inimico animus reddidit, quàm intentio vindicandi. Sic
perfecti ſeculorum reges & domini ſupplicantibus indulgere cæleſti arte didicerunt.
Supernæ nanque dominationis inſtar poſſidet, qui imperium ſuum pietate ſublimat.
Hoc itaque Italia noſtra freta iudicio, vel Recimer patritius, paruitatem meam ora-
tum direxit, indubitanter conijciens, quòd pacem Romanus Deo munus tribuat, quã
precatur & Barbarus. Erit enim veſtris propriè profuturus triumphus annalibus, ſi
ſine ſanguine viceritis. Simul neſcio, quæ ſpecies fortior poſſit eſſe bellorum, quàm
dimicare contra iracundiam, & fortiſſimi Getæ pudorem onerare beneficijs. Graui-
ùs enim percellitur, ſi poſtulata impetret, quem puduit hactenùs ſupplicare. Cogitate,
quia benè cauſæ ſuæ ordinem dirigit, qui pacem priùs obtulerit. Hactenùs admiran-
dus pontifex proſecutus, loquendi finem fecit. Tunc princeps erigens oculos, ità or-
ſus eſt: Quanuìs inexplicabilis mihi, ſancte antiſtes, aduersùs Recimerem cauſa dolo-
ris ſit, & nihil profuerit cum fuiſſe donatum maximis à nobis beneficijs, quem etiam
(quod non ſine pudore & regni & ſanguinis noſtri dicendum eſt) in familiæ ſtemma
copulauimus, dum indulſimus amore Reipublicę, quod videretur ad noſtrorum odi-
um pertinere: Neſciuimus parcere ſanguini noſtro, dum ſeruamus alienum. Benè ta-
men apud nos compertum eſt, perire Imperatori laudem ſuæ virtutis, qui pro alio-

Accuſatur grauiter Recimer.

rum cautela non metuit. Sed vt tuæ venerationi ad liquidum conatus illius aperia-
mus, quotiès à nobis maioribus donis cumulatus eſt, totiès grauior inimicus appar-
it. Poſtremò etiam, vbì nocere non potuit, nocendi tamen fomenta ſuggeſſit. Huic
nos pacem dabimus, hunc inteſtinum ſub indumento amicitiarum inimicum ſuſti-
nebimus, quem ad fœdus concordiæ nec affinitatis vincula tenuerunt? Grandis cau-
tio eſt, aduerſarij animum cognouiſſe. Poſtremò, ſi ſolitæ calliditatis aſtutia etiam te
feſellerit, certamenque iam vulneratus aſſumat, me tamen ſtatumque Reipublicæ
tuis committo & commendo manibus, & gratiam, quam ſupplicanti & profuſo per
ſe Recimeri negare diſpoſuerã, per te primus exhibeo. Quis tibi enim excuſare præ-
ſumat beneficium poſtulanti, cui oportuerat ante preces offerri? Hæc Imperator. At
venerabilis ſacerdos, Gratias, inquit, omnipotenti Deo, qui pacem ſuam principis
menti inſeruit, quem ad inſtar ſuperni dominatûs vicarium poteſtatis ſuæ voluit eſſe

mor.

mortalibus. Quibus breuiter narratis, diſceſſit, feſtinans ad Liguriam reuerti, quoniã reſurrectionis Dominicæ tempus inſtabat, per quod maceratis ieiuniorũ cruce corporibus, carne frigida, ſpiritus hilaris recaleſceret, dum à redemptore noſtro, moriẽdò mors vincitur, & fidelis ſpei cibis anima ſaginatur. De Tholoſanis partibus aliquandò regrediens, ſingula ſanctarum habitationum loca viſitabat, vndè ſingulos vitæ floſculos decerpſit ex om̃ibus, quos in ſe boni germinis fomes inſereret, & ad maturitatis tempus grauida pomis cæleſtibus arbor adduceret. Creſcẽte laudum cumulo, in eo humilitas pariter ſentiebat augmentum. Igitur dum talibus ſe diſciplinis & laboribus Chriſti & Dei noſtri operarius exerceret, ecce ille quietis neſcius, & ſcelerum patrator inimicus, magna dolorum incrementa conglutinat, & inquirit, quibus virum integerrimum paſsionibus laceſſeret. In eiuſdem anni periculo, ſumma dęmonum turba de obſeſſis cœperunt clamare corporibus, flagris ſe & cruciatibus nimijs vt fugerent, ſacerdote Epiphanio imperante, compelli. Quos ille, modica cum fletu oratione profuſa, ad extima terrarum cõfinia tranſmittebat, ac diuerſis vocibus eiulantes, meritorum ſuorum vrgebat imperio. Sed cùm talia iugiter per Chriſti gratiã faceret, nihil ſibi de præſumptionum flatibus aſſumebat. Tollit enim illis boni meriti potentiam, quibus ſupercilium fiducia benignitatis attulerit. Sed quid fruſtrà geſtio ſingulorum ſpecies laborum eius vel formas eloqui, dum quod non explicat poſſibilitas, præſumit affectus, datq; terminum latiora opinantibus ſermonis anguſtia? Cùm autem beatiſſimus cerneret pontifex, ſarcina carnis abiecta, maturiùs ſe ad purum ætheris euolare fulgorem, læto animo ac vultu ſereno, hymnis & canticis reſonans, ad ſedem ſuam cæleſtis anima remeabat. Illud itaq; ſilentio præterire nõ debeo, quòd eius ſanctæ reliquiæ vſq; in diem tertium, quo cum ſumma veneratione recõditæ dinoſcuntur, tanto lumine ac decore veſtitę cunctorum viſæ ſunt oculis, vt ſplendorẽ vitæ vultus ſignaret defuncti, & depoſitam gloriã iam tunc percepiſſe glorioſum vas crederetur, in quo verè fuit theſaurus magni regis incluſus. Quæ fuerunt ibì flumina lachrymarum, qui planctus, ſilebo, nè poſt annoſa curricula, nouellum dolorem ſcriptor incutiam. Sed quæſo iam temperemus à luctibus, contractam triſtitiã reſoluamus frõtem. Excelſa cum Deo poſſidet, cuius obitum mœremus in terris. Intelligo, quòd nunquàm ad flentem flens benè veniat conſolator. Hæc ſancto patri & doctori peritiſſimo, idoneus affectu, non ſcientia impendi, vt aliquos de conuerſatione eius floſculos relegerem, vt eſt longum iter agentibus in vſu poſitum, qui non omnes obuios conſalutant. Tu mihi anima præpotens apud redemptorem tribue, vt pectore liber, & cura vacuus, munda tibi, ſicut debentur, præconia mundus exoluam. Hactenùs Euodius.

Inuiſit loca ſacra.

Profligat dæmones.

Feliciter migrat è vita.

Anima eius præpotens nunc apud Deum.

CERTAMEN SANCTI PATRIS NOSTRI CLEMENTIS ANCYRANI EPISCOPI ET MARtyris, *authore Simeone Metaphraſte.*

Ianuarij 23.

POST ducenteſimum & quinquageſimum annum Domini noſtri IESV Chriſti, anno duodecimo Valeriani Imperatoris, Cõſulibus ipſo Valeriano & Luciano, ille verè magnus & admirabilis Clemens, Ancyræ Galatarum ꝓuinciæ, tãquàm egregius aliquis palmes, multis boni ſpiritûs botris erat omni ex parte plenus. Ea enim cùm ipſum tuliſſet, & multis etiam alijs ciuitatibus miſiſſet ꝓclarum exemplar martyrij, ipſa quoq; collegit pulchros fructus conſummationis. Erat autem genere inſignis, ex nobili quidẽ & alto deductus ſanguine. Erat enim ei pater & mater, hæc quidem ex ambobus parentibus claris & fidelibus: ille autem in religione à ſophia fideli valdè diſſidẽs, & gentili deditus ſtultitiæ. Nam cùm eam haberet vitæ ſociã & habitationis, multa ſemper dicens & faciens, conabatur eam facere ſociam religionis. Ea autẽ cùm animi magnitudine maritum ſuperaret, hoc maiori ſtudio contendebat, vt ſi qua ratione fieri poſſet, eum deduceret ad verám pietatem. Sed ille quidẽ dormiens in pro-

Patria Clementis.

Parentes.

fundis erroris tenebris, erat ſua ſponte malus,& recuſabat adſpicere magnam lucem veritatis. Quocircà ſic quoq; miſer duplici morte moritur, nempe carnis & animæ. Solus autem vxori filius, hic Clemẽs admirabilis, ex ipſo relinquitur, adhuc infans, & quem mater ſuis tenebat vlnis,& eius alebatur vbere.

Cùm ſic ergò eſſet mater marito vidua, labaretq; adhuc ſpes eius de puero, ei tantam dabat operam,& ei tam diligenter attendebat, vt ei eſſet omnia,& pater,& pędagogus,& mater. Nam primùm quidem eum ſtudioſè alebat,& ea faciebat, quę par eſt matrem filio. Cùm autem iam ad eam perueniſſet ætatem, in qua ſunt pueri capaces diſciplinarum, ei rectam pietatis rationem rectè ſapiens ſuggeſſit, vt quæ eum rectè Clementem nominauerit, vel potiùs propheticè,& vt fini cõueniebat. Sciebat enim eum futurum veluti quendam palmitem veræ Chriſti vineæ,& ei producturum eſſe fructum multarum animarum, etiamſi multi reges, veluti quidam nõ boni agricolæ, cum ſæpè multis totonderint ſupplicijs, vt deincèps ꝓcedens declarabit oratio. Cùm ità ſe haberet Clemens,& à matre beneuola tam pulchrè aleretur atque educaretur, propinquum illa ſentiens deceſſum, puerum benignè & amanter complexa, qui duodecimum nondùm annum compleuerat, non magìs eum ſuarum facultatum, quàm theſauri, qui eſt in cælis, hæredem conabatur facere, hæc cum ſuauiſſimis ei mandans amplexibus:

Clemens ἀπὸ τοῦ κλήματος, quod ſignificat palmitem.

Fili mi, fili chariſſime, fili, qui priùs, quàm tuum videres patrem, vidiſti orbitatem, Dei autem patris opibus es locupletatus,& orbitate vſus es ad felicitatem: ego quidẽ te produxi corpore, Chriſtus autem regenerauit per ſpiritum. Cognoſce tuum patrem, vide nè eius filij denominatio ſit tibi falsò impoſita. Serui ſoli Chriſto, in Chriſtum tuam colloca fiduciam. Is verè eſt immortalitas, is ſalus, is qui de cælo deſcendit propter nos,& nos quoq; vnà ſecum in altũ extulit,& filios ſuos effecit, & deos. Qui ergò huic páret Domino, ſuperabit quæcunque ſunt difficilia, non ſolùm, qui ſimulacra honorant, Tyrannos & Reges deprimens & deijciens, ſed eos etiam, qui ab ipſis honorãtur, dæmones pudore afficiens, eorumq; ducem & Præſidem diabolum. Deindè inter loquendũ oculos ſuffuſa lachrymis,& diuina contemplatione impleta à gratia, ea etiam, quæ erant euentura Clementi, perſequitur vel maximè propheticè: & Rogo te, dicebat, fili chariſſime, rogo te, vt mihi des vnam gratiã pro omnibus. Quoniam enim inſtat tempus difficile,& vehementer ſpirat impietatis perſecutio: eſautẽ ipſe quoq;, vt noſter dicit Dominus, ad reges propter ipſum Præſideſq; ducẽdus, hũc mihi honorem concede fili, vt pro ipſo ſtes fortis & ſtrenuus, & mihi firmam ac ſtabilem conſerues confeſſionem: & confido in Chriſto meo, ô membrum meum, confido, quòd citò in tuo quoq; capite florebit corona martyrij.

Matris morituræ ad eũ oratio.

Matth. 10.

Para ergò teipſum,& ad magni animi virtutem tuam incita animam, nè te imparatum offendant certamina. Non enim aduersùs hoſtes contemnendos, neq; de rebus leuibus eſt decertatio. Sed ſunt aduerſarij quidem ipſe malignus, illiuſque miniſtri & ſatellites: agitur autem de vita æterna & honore, aut rursùs de dedecore, quod nunꝗ terminatur & ſupplicio. Aut ergò te bona adhortentur, aut grauia deterreant. Turpe eſt, ô fili, milites quidem pro conſeruo & mortali rege lubenter mortem oppetere, nos verò non hoc velle ſimiliter ſubire pro rege immortali. Quanquàm ipſi quidẽ ab eo nihil accipiunt, quod reſpondeat meritis tantæ beneuolentiæ. Quod enim donum tanti eſt momenti, quanti vita? aut quiſnam poſt mortem eſt ſenſus eorum, quę donãtur? Sed ſi mortuus fueris pro Chriſto communi omnium Domino, pro vita, quæ eſt ad tempus, habebis immortalem: pro delicijs & gloria & quæ ſemper fluunt diuicijs, ęterna fruéris beatitudine. Quid verò, etſi nunc non moriamur? nõ paulò pòſt omninò moriemur,& omnibus cõmune reddemus debitũ? Et alioquì quæ propter Chriſtum mors ſuſcipitur, ne mors quidem iure exiſtimabitur. Semper enim meliore ſpe futurorum, eius ſenſus adimitur.

Ante omnia autem, ô fili, illa ſunt conſideranda, quemadmodùm ipſe effector vniuerſæ creatæ naturæ, & noſtri generis opifex, propter nos homo factus eſt: & cùm in terrã veniſſet, conuerſatus eſt cum hominibus. Cur non dico id, quod eſt maximũ, quòd pro nobis quoq; ingratis famulis, Dominus morte eſt condemnatus, cõſputus, colaphis pulſatus,& poſtremò mortuus? Et hæc omnia ipſe paſſus eſt propter nos & noſtram ſalutem, vt peccati ſolueretur tyrannis, vt prior tolleretur condemnatio, vt

Cur paſſus Chriſtus.

cæli

cęli portę nobis rurſùs aperirentur. Quomodò ergò non erimus venia indigni, ô fili, ſi ipſe quidem pro nobis, qui grauiſſima perpetrauimus, isque cùm ſit Dominus, talia paſſus ſit: nos autem ne pauca quidem propter illũ ſuſtineamus? Hæc, ô fili, conſidera, & nihil te ſeparet à charitate Chriſti, non minæ Pręſidũ, non tormenta ac ſupplicia, non metus regũ, qui ſunt ad tempus, quorum ira citò décidit cum ſupercilio, & ignis extinguitur, & enſis rubigine obducitur: ſed potiùs te conſolentur bona, quæ ſunt parata Martyribus, & cælum ipſum, quod eſt tibi propoſitum præmium martyrij.

Hæc quotidiè mater ei ſuggerebat, vt quæ eius, qui vere eſt ſapientia, ſpiritũ haberet per ſe loquentem, cùm puer iam eſſet canus prudentia etiam ante ætatem, & profundiore opùs haberet admonitione. In fine autem hæc quoq; adiecit: Hæc mihi tuæ matri redde, ô fili, pro tuî nutritione: hæc ſit mihi merces meorũ in te pariendo dolorum, ó fili iucundiſſime, vt ego quoquè mater, ex Pauli ſententia, ſalua fiam per liberorũ procreationem, & in membris filij glorificer. Eccè enim, ô fili, ego quidẽ iam recedo, (ſenſerat enim ſe morientem, virtute gratiæ) & hæc lux ſenſibilis mihi manè non illuceſcet. Tu verò mea in Chriſto lux & vita, & te rogo mea viſcera, nè ea ſpe fallar, quam de te concepi. Vna mulier Hebręa aliquandò ſeptem produxit Martyres, & ipſa in illorũ ſeptem decertauit corporibus. Tu autẽ vel ſolus mihi ſufficies ad gloriã, & beata ego inter matres, quòd per te ero inſignis. Eccè vado ante te, ô fili, & deincèps quidem corpore ſeparor hodiè à tuis ſuauiſſimis oculis: animam autẽ meam poſtquàm deceſſero, exiſtima ô fili, à tua ſemper pendére, cum qua confidenter Chriſti adorabo tribunal, tuis glorians laboribus, de tuis propter ipſum notis ac ſtigmatibus me magnificè circunſpiciens, & magnificorum illorum præmiorum & lętitię futura particeps. 1. Tim. 2. 2. Mac. 7.

Hæc mater dicebat filio, & ſimul omnia illius mẽbra deoſculabatur: Felix ego, rurſùs dicens, quòd mẽbra Martyris deoſculor, membra offerenda Chriſto ſacrificium. Sic ergò eum amplectens, & quàm ſuauiſſimè diſſerens, verè beata quiete requieuit, cùm ſpiritũ quidem Deo, corpus autem dulciſſimis filij manibus commendâſſet. Ille autẽ, vt qui in beneuolam matrẽ fuiſſet ſemper pius filius, illud quidẽ ſepelit ſplendidè & magnificè. Ipſe verò vitam ſuſcipit monaſticã, hoc ſtatìm primùm matris concedens mandatis, vt à mundo propter Chriſtũ diſcederet, qui poſteà propter illum à vita quoquè erat diſceſſurus. Atque Clementi quidẽ ſic matre orbato (Deum enim habebat patrem) ille ei rurſùs aliam inducit matrem, quæ nec nomine, nec moribus quidquam differebat à priore: ipſa quidem & genere inſignis & diues, quæ ipſa quoquè ſimiliter vocabatur Sophia, & noctù & interdiù ſemper verſabatur in orationibus. Cùm eſſet autem, ſi vlla alia, filiorum amantiſſima, carebat omninò filijs. Diuina verò prouidentia, quæ res eorum ex alto adminiſtrabat, nec ferens teneram Clementis ætatem eſſe à matre deſertã, & rurſùs volens explere Sophiæ deſideriũ, Clementẽ ſapienter ad ipſam adducens, vt adoptet efficit. Cùm re vera autem eſſet ſapiens Sophia, in ea quæ eſt ex Deo ſapientia, ipſa eum inſtituebat, & perindè ac ipſa eum peperiſſet, in Clementem erat affecta, & ſummam curam eius gerebat. Neque verò Clemens minùs, quàm par erat in matrem, amorẽ in eam oſtendebat: ſed puram quidem ac ſynceram in eam reuerentiã ſeruabat & deſiderium. Præceptoribus autẽ plurimũ quoquè fructùs mox reddidit, ſicut bona quędam terra & pinguis, quæ nequaquàm agricolam propter paucitatem moleſtia afficit: ſed per eorum, quæ naſcuntur, multitudinem prouocat potiùs ad alia deijcienda ſemina: ea quidem, quæ habebat cõmunia proponens ijs, qui egebant, ex æqualibus, ſuæ autem linguæ eos inſtituens ſapiẽtia, & eos ad agnitionem deducens veritatis. Clemens fit monachus. Adoptatur à Sophia, optima matrona.

Cùm itaque aliquandò fames inuaſiſſet Galatiam, & omnibus ſimiliter hominibus & pecoribus afferret exitium, ipſe tollens infantes gentilium, quicunque relicti fuerant orbati parentibus, & quicunque rurſùs propter paupertatẽ in viam proiecti fuerant, & amictu quo corpus tegerent & alimento egebant neceſſario, alebat, veſtiebat, inſtituebat, & quod his erat longè maius, ad Deum adducebat: ea quidem, quæ ad corpus pertinebant, ex fidelis Sophiæ pecunijs lætus ſuppeditans: quæ autem ad doctrinam pietatis, & morum ornamentũ, & animæ vtilitatem, à domo ipſe proferẽs ex ſapientia ſpiritûs. Quos quidem cùm & apud ipſum viuerent, & ab ipſo rectè componerentur, & cùm eo recti & ſalis & aſſidui eſſent ſermonis participes, & illius do- Eius pclara facinora.

ctrina indiès irrigarentur, paulatìm virtuti aſſueſecit, & procedente tempore excitatus eſt eorum animus, vt cùm ipſo admirabili Clemente decertarent. Quocircà non ſolùm multos habebat filios, ſed eos bonos & benè educatos, Sophia, quæ priùs carebat filijs, velutì quandam ciuitatem ex his conſtruens adoleſcentibus, Deo vndiq; circundatam, qui eſt murus longè tutiſſimus. Clementi autem cùm alijs virtutis laboribus, legumina quoquè ſolùm erant alimentum. Ab animatis enim omninò abſtinebat, illorum trium ſemper memor puerorum: quorum corpora cùm acuiſſet ieiunium, effecit vt expugnari quidem non poſſent ab igne vitiorum, neq; fundi flamma fornacis ſenſilis.

Eius victus.

Dani. 3.

Sedenim oportebat lucernam imponi candelabro, & videri ciuitatem, quæ eſt poſita ſupra montem, & Clemētem, qui reſplendebat tanta luce virtutis, nanciſci ſacerdotium, vt ſic quoquè pluribus fieret via ſalutis. Propterea & Dei è ſuperis ſuffragio, & communi ſententia omnium, qui erant in Galatia, primùm quidem ſacer præco ſacri atrij, deindè etiam paulò pòſt diaconus creatur & preſbyter. Cùm duo autē deindè anni præterijſſent, ad Epiſcopalem quoquè ſedem prouehitur, alius inter ſacerdotes hic quoquè exortus Daniel, vt qui etiamſi eſſet iuuenis, omnē tamen ſacerdotis ſenectutem virtute ſuperâſſet, & oſtendiſſet ſenectutem non eſſe huiuſmodi, vt rerum bonarum omninò certos efficiat poſſeſſores: ſed nōnunquàm etiam rectè inſtitutam iuuentutem, eſſe virtutis non contemnendam cuſtodem. nam viceſimum quidem annum iam attigerat. Cùm autem ei eſſet mandatus magiſtratus, maiorē curam gerebat orphanorum, eos primùm ſacras docens ſcripturas, & deindè etiam diuino eos dignans baptiſmo, & ad eos, quos par erat, gradus, nō omnes, ſed dignos referens. Hinc factum eſt, vt ex locis vicinis omnes confluērent, ſuos filios ad ipſum toto animo adducentes. Quos quidem tanquàm germanos ſuos filios ſuſcipiēs, ſimiliter educabat atq; inſtituebat. Sed ſunt hi quidem primi re vera fructus virtutis boni Clementis, & talia præmia ſacerdotij.

Anno ætatis viceſimo fit epiſcopus: ſed id ſacri Canones iā non ſinunt.

Deincèps autem ei finem incipiunt accipere matris prędictiones, & contexi diuina corona martyrij. eſt autē à nobis oratio ducenda paulò altiùs. Cùm Diocletianus Romanum ſuſcepiſſet imperium, & in eo primum annum ageret, noua quidem genera tormentorum excogitata fuerant aduersùs Chriſtianos. Nouorum autem mortis generum minæ fuerant intentatæ, & mittebantur literæ per omnem terram, quæ parebat Romanis, quæ magiſtratibus & præſidibus vicarijsque & proconſulibus aduersùs pios ſupplicia & cædes iniuſtas ſignificabant, & ijs, q in ijs fuiſſent negligentes, æquale minabantur periculum: ijs autem, qui diligēter fuiſſent executi, opes pollicebantur, dona, & eſſe inter primos amicos Imperatoris: & cum honore omnes eſſe ſuperaturum, qui in his rebus fuit ſtudio ſuperior. Qui ergò in vrbibus & regionibus erant impij Præſides, ex obſequio in Principem ducētes ſuæ fomitem inſaniæ, in hoc conſentiebant, vt eos, qui in pietate viuebant, conſcinderent, & ità omnes delerēt & de medio tollerent, vt eorum, qui timebant Dominum, nullus euaderet. Itaq; ad Domitianum quoquè, qui Vicarij gerebat magiſtratum, & verſabatur in partibus Galatiæ, referunt de hoc magno & admirabili Clemente, quòd cùm infantium magnam abſtraxiſſet multitudinem, ad Chriſtum qui dicitur, adduceret, & magnorum deorum cultum, quantùm poſſet prohiberet: perſuaderet autem multis illi animum adhibere, & viuum ſolum eum Deum prædicare.

Siſtitur iudici Clemens.

Hæc ſimul àc audiſſet Domitianus, eum iubet adduci. Qui cùm paulò pòſt ante eum conſtitiſſet, eum blandis & inſidioſis verbis ad ſe attrahere conabatur. Quæ videntur, dicens, nequaquàm conueniunt & congruunt ijs, quæ de te allatæ ſunt, accuſationibus. Vultus enim & ſpecies liberalis, morumque manſuetudo & moderatio, mihi omninò videntur prudētis & ingenui animi. Quæ autem de te dicta ſunt ab aliquibus, ſunt puerilis potiùs inſcitiæ, puſillique animi & planè illiberalis. Res verò ipſa id indicabit. ex te enim vera diſcemus faciliùs, ſi pauca quædā dederis verba tuæ prudentiæ. Martyr autem, Noſtra, inquit, prudentia & intelligētia eſt Chriſtus, qui eſt verè ſapientia, qui Dei eſt Patris filius & verbū: cuius verbo producta ſunt omnia, à quo ipſum quoquè dicere & ſapere nos habemus. Reſpōdens autem Vicarius, Me, inquit, per deos affeciſti moleſtia, cùm has prę̨ter omnem ſpem ſtatìm ab initio nugas dicere cœperis. Sed ſi mihi credas, has longas nugas multùm valere iubēs, veni & dijs ſacrifica

ficā propitijs:eorum quidem,qui eos cōtemnunt & inficiantur,ſupplicia: eorum autem rurſus,qui venerantur & colunt,honores reputans. Eorum verò, qui dicuntur, nos tibi ſumus exemplum,qui per ipſos ad hunc peruenimus magiſtratum, & beneficij gratias eis referimus,honorando eos,qui ipſos colunt,& ſupplicijs afficiendo eos, qui nolunt parére. Conſtantia martyris.

Cùm ad hæc ille riſiſſet,vt eſt cōſentaneum,quòd donorum, quibus afficeretur, & turpium meminiſſet honorum,& promptum eius animi ſtudium videretur his diſſoluere. Sed nos quidem,inquit,ô Præſes,ſentimus his contraria,& damnum quidem veſtra dona:honorem autem,ignominiam:& magiſtratum eſſe putamus ſeruitutem: contumelias verò rurſus,ſupplicia,& minas,voluptatē & delicias:& quod eſt his maius,cum Deo cōiunctionem. Hæc cùm tu ſcias,nec promiſſis & honoribus, neq; rurſus minis & ſupplicijs,exiſtimes te poſſe nos abducere à pietate. Hæc paulatìm mouebant animum Domitiano,& ſanctum acriùs intuens, Ego te, inquit, omninò feci arrogantiorem,cùm me in te tam leniter geſſerim. Non eſt autem mirum, ſi cùm tu perpetuò vitam agas cum pueris,non abſimilem eis ſenſum habeas. Cæterùm niſi & deos placâris ſacrificijs,&hinc noſtram lucrifeceris beneuolentiam,ſcias pœnā mortis eſſe tibi ſubeundam,eamque,non quæ breuiter & citò afferatur,vt tu fortaſsè exiſtimaueris:ſed multis priùs & varijs affecto ſupplicijs. Deindè etiam eſſe grauiſſimū ſuſtinendum modum mortis,vt & ipſe malus malè abolearis,& tuo exemplo caſtiges multorum arrogantiam.

Admirabilis verò Clemens,Quoniam mihi,inquit, pueros obijcis, Ego, inquit, ſtudui pueris eam indere prudentiam,quam ignorant qui ſunt apud vos viri,& ex his ipſis qui ſunt ſeniores & ſapientiores. Nam quæ eſt verè Dei ſapientia,ſeipſam abſcōdit à ſapientibus & prudentibus,& reuelauit videlicet infantibus. Glorior autem & prędico me offerre ſacrificia,ſed Deo meo rationabilia:non,vt ipſi,torrentes ſanguinis,fumosq; & nidores,quibus eos,qui ſunt apud vos,deos colitis vel maximè pręter rationem. Quòd ſi meum ſanguinem pro ipſo ſacrificauero, ità mihi quoquè aderit, ſi non ex æquo,at aliqua ex parte Domino meo vicem repēdere. Etenim me Chriſte rex ipſe tuo precioſo redemiſti ſanguine. Matth.11.

Hæc cùm Martyr cum magna dixiſſet fidutia,abiecta perſona præſes,quam olìm in ipſum parturiebat inſaniam,eam produxit in medium : & cùm ſublimem ſuper lignum ſtatìm athletam ſuſtuliſſent qui aderant,quòd is ità iuſſiſſet, eius latera laniabant,& acclamabant,nè iuſſa contemneret Imperatoris. Profundi itaque ſulci ſecabantur in illius carnibus,& earum magna pars auferebatur,& forma internorū aperiebatur viſcerum,vt ne hominum quidem oculis eſſet tolerandum ſpectaculum. Ille autem non eſt animo commotus,non mutauit formam,non vocem,non verbū emiſit miſerabile,non gemitum eius,qui dolore cruciatur: ſed perindè acſi eſſet ſecurior ijs,qui aderant & contemplabantur,& minùs ſentiret,quàm ipſi qui cædebāt, magno animo agebat gratias Deo agonothetæ. Cùm verò in eius ſupplicio multum temporis conſumeretur,& remiſſæ quidem eſſent manus lictoribus· Martyr autem eundem fortem & generoſum oſtenderet animum,volens Præſes diſſoluere fortis eius animi robur,Noli,inquit,ô tu exiſtimare fore,vt tu me ſuperes fortitudine:ſed etſi longum tempus effecerit,vt eorum,qui cædunt,dexteræ ſint parùm defeſſæ,at ego rurſùs eorum loco alios ponam recentes,qui non priùs te ceſſabunt cædere, quàm nuda carnibus oſſa tua reliquerint. Statimq; lictores ex ſucceſſione rurſus Martyrem circūſiſtentes,ei quoquè ſimilia faciebant prioribus, donec eis quoq; ſimiliter manus imbecillæ fuerunt & defeſſæ. Dirè cruciatur. Lictores lictoribus ſuccedunt.

Ille ergò ſtultus Præſes,partìm quidem admiratus Martyris conſtantiam: partìm autem pudore affectus propter lictorum imbecillitatem,iuſſit eum deponi de ligno. Ille verò talis erat,qualem nec oculi lictorum adſpicere,neque manus ſuſtinebāt tangere.erat enim omninò nudatus carnibus,eisq; tanquàm veſte erat exutus:ſolùm autem propterea,quòd eſſent oſſa fixa,homo eſſe videbatur:quæ ipſa quoquè erant illita ſanguine,quoddam nouum & alienum ſpectaculum, & quod vel ex ſe poſſit efficere,vt caligent oculi. Quocircà cùm ille deſperâſſet ſe poſſe ei vim afferre & caſtigare,vtpotè quòd ei viſum eſſet inutile,perſuaſiōe rurſùs apud eum vtebatur & lenitate.& duæ tibi,aiebat,ô Clemens,fuêre cauſæ tantorum malorum,inuidia & conten-

Lingua verſuta ſerpentis antiqui. tio: ſed ad te quidem à fortuna peruenit inuidia, quæ tibi omninò inuidens, non ſinit res tibi ſuccedere ex ſententia. A natura autem eſt tibi contentio. ea enim te ad intẽpeſtiuam rursùs litem incitans, prohibet quo minùs nobis parcas: & ideò in mala te coniecit extrema: magnis autẽ priuauit muneribus, quæ eras conſecuturus, ſi voluiſſes cedere iuſſui Imperatoris: vel potiùs tibi quoquè fortuna iniecit contentionem, volens tibi omni ex parte aduerſari, & tua ſemper labefactare. Sed vel breue aliquod momentũ temporis parce miſero corpori, & noli, dum in re vana vis oſtendere egregiam animi conſtantiam, immaturam mortem & violentam ſubire.

Ad hæc Clemẽs admirabilis, alias illius nugas ne minimùm quidem curans, hoc ei ſolùm reſpondit: Quæ mihi à te mors eſt afferenda, ô Iudex, & corpori interitûs vacuitatem, & animę efficit immortalitatem. Et hoc, inquit, Vicarius, omninò eſt veſtrę ſtultitiæ, id quod eſt bonum, vſqueadeò ignorare & negligere, vt & dulcem hanc lucem, benignumq; & lætum illud aſtrum, nempe ſolem, quæ ad fruendum & nos oblectandos dij nobis conceſſerunt, ſpe alicuius alterius incertæ vitæ amittatis. Etenim ſi rursùs in eadem permaneas inobedientia, acceperis quidem aliquam breuem à tormentis dilationem, nè tam vehementibus ſupplicijs tibi corpus defatigetur: ſed hæc remiſſio erit tibi paulò pòſt cauſa maiorum malorum, & cùm te paruo tempore collégeris, magnis rursùs & varijs tradéris ſupplicijs: quorũ, vt mihi videtur, anima quoquè è corpore excedens, ſenſum habebit acerrimum. Martyr autem, Solis, inquit, minis, vt videtur, & nudis verbis polliceris mihi te impleturũ ea, quæ deſidero. Cęterùm, cùm ſcias, quænam ſit mihi ſententia, noli vſq; ad verba ſolùm ſiſtere, ſed tibi ad opus perducantur omnia, & à nulla re abſtineas, quæ ſit aſpera & difficilis.

Vox martyre digna.

Tunc ferus ille & immitis ab ira conſueta abripitur, & cùm dixiſſet, Planè contentioſum animal eſt homo iſte, genas & os iubet ei verberari. Nam quoniã, inquit, hæc ſola pars corporis remanſit minimè affecta ſupplicio, dicẽdi vtitur libertate. Patiatur ergò hęc quoquè ſimiliter atq; aliæ partes corporis: Statimq; ex lictoribus, qui erant quidem paulò humaniores, alij quidẽ cum ſolis manibus verberabant: alij autẽ etiam ſuſtinebant, vt qui lacerationibus iam eſſet diſſolutus & ad terram diffluerет. Quotquot verò audaciores erant & crudeliores, lapidibus quoq; in eum vtebantur, & ijs illud veridicum Martyris os pulſabant. Martyr autem, Magno, inquit, me honore aſfeciſti, ô Tyranne, magno, inquam, affeciſti honore, non ſupplicio. Quomodò enim non eſt honor ſeruo, dignum haberi, qui eadẽ perpetiatur quæ Dominus, & primi illi paſſionis ſocij & martyres? Colaphis quoquè cæſus eſt vultus mei Domini, & lapidibus fuit interemptus Stephanus. Hæc quoq; mihi nunc magnum decus & ornamentum afferunt. Leuat mihi laborem paſſiõis imitatio. Sedat mihi dolorem ijs qui ſunt me pręſtantiores, in honore æqualitas. Hæc dicebat, & ad ſuum agonothetam frequenter tollens oculos, vehementi ſtudio agebat gratias.

Os & genæ eius verberátur.

Matth. 26.
Acto. 7.

Domitianus autem cùm omninò animum deſpondiſſet, eum rursùs mittit in cuſtodiam. Cùm verò putaret eum non poſſe ampliùs vti pedibus ad ingrediendum, φ prioribus ſupplicijs eſſet corpus confectum, iubet eum vtrinq; portari: ſed qui omẽs qui cóncidunt, confirmat, afflictosque & depreſſos erigit, non ſinit eum opùs habere manu, quæ eius greſſum fulciret, ſed eos repellens, qui accedebant ex gentilibus, & illud ſensìm acclamans, Oleum peccatorum non impinguet caput meum, ipſis pedibus ipſe illam viam peregit. quem cùm ſic abeuntem animaduertiſſet Vicarius, fortitudinem valdè eſt admiratus, & conuerſus ad eos, qui circunſtabant, Papæ, inquit, magnam tolerantiam. Talibus vtiquè militibus opùs eſſet Imperatoribus, vt eſſent quouìs periculo ſuperiores, & tam cónſtantem animum & tam magnos ſpiritus cõſeruarent in rebus aſperis. Cæterùm hic non ſiſtetur ampliùs ad meũ tribunal: ipſum autem ad Imperatorem mittam Diocletianum. Ille enim ſolus eum ſuperauerit. Dixit, & cùm ſtatìm ſignificâſſet literis, quomodò ſe res haberent, iuſſit eum quamprimùm duci Romam. Cùm fuiſſet ergò Martyr extra ciuitatẽ, vnà cum corde manibus in cælum ſublatis, Domine Deus, inquit, qui omnia facis & procuras pro vniuerſo genere hominum, & multas nobis munis vias ſalutis: hanc tuam ciuitatem, & animas eorum, qui in ipſa crediderunt, conſerua, nè implicentur laqueo diaboli, & Tyrannorum capiantur inſidijs. Porrò autẽ nè eos quoquè perpetuò eſſe ſinas alienos ab ea, quæ nos tulit: ſed qui Iacob conuertiſti in domum patris ſui, & eum à manu Eſau liberâſti: qui etiam oſſa Ioſeph vnà cum populo ex Aegypto extuliſti, & ea patrijs reſtituiſti ſepulcris,

Pſalm. 140.

Mittitur Romam.

Gene. 36.
Exod. 13.

cris,tuæ quoquè placeat voluntati me reducere,& quæ me genuit & aluit, & ad hanc vſque ætatem produxit patriæ,tanquàm aliquod rursùs reddere debitum. Hęc cùm à Deo precibus contendiſſet,viam confecit alacriter.

Poſtquàm autem Romam peruenerunt,vbì tũc quoquè verſabatur Diocletianus, & qui miſſi fuerant,ei reddunt literas,& Clementem admirabilem, cùm ille iuſſiſſet, adducunt in medium. Cùm verò adſtitiſſet,tunc videns Diocletianus iucundum eius alacremq; & generoſum adſpectum,primùm quidem celans,quid in animo haberet, apud ſe admirabatur,an illa omnia ſuſtinuiſſet,quæ ei ſignificabant literæ. Deindè eũ etiam fixis intuens oculis,& totum conſiderans, Tu es,inquit,celebris ille Clemens, cuius magnũ eſt nomen propter fortẽ & generoſum animum? Sed oporteret omninò hunc tuum generoſum & magnum animum,habere aliquam piam & iuſtam cauſam,ſed non hanc impiam & iniquam,& hoc ipſum manifeſtum animæ & carnis exitium. Nunc enim quo eſt maior,eo eſt deterior,& nos magìs ad iram prouocat, deos incitat ad vindictam. Verumenimuerò tu animo ad contraria mutato, hunc firmũ & conſtantem animum oſtende pro pietate in deos,vt ſic quoquè potiùs dignas conſequaris remunerationes. Illi enim,vt arbitror,tuî propter hunc fortẽ & excelſum animum miſerti, proptereà effecerunt, vt tot & tantis reſiſteres ſupplicijs, nec permiſerunt,vt tu iam diù malè perires & præripereris,agnitionem & mutationem omninò expectantes. Hæc dixit,& pro oculis ſancti ſtatìm proponit,illinc quidem aurũ & argentum,& literas imperatorias,quæ Patriciorum illi dabãt honorem. Deindè etiam aliorum magiſtratuum & dignitatum inſignia:& prætereà veſtes floridas & magnificas,& alia quæcunq; rerum pulchrarum cupidos euocãt oculos: illinc autem rursùs inſtrumenta tormentorum,manus ferreas,grabatos,& ipſos quoquè ferreos,rotasq; & pectines,craticulas,lebetes,obeliſcos,ſartagines,& graues catenas,& aliam magnã inſtrumentorum multitudinem,ſpecie quidem diuerſorum,ſpectaculo verò terribilium,experientiam autem habentium ipſo quoquè ſpectaculo grauiorẽ. Deindè Martyrem ſuauiter intuens, & manu oſtendens pecunias: His te,inquit, remuneramur,ſi pius in deos, & in nos ſanctus extiteris.

Siſtitur Diocletiano.

Nota artes diaboli: aut terret,vt frãgat:aut blãditur,vt illiciat.

Ille autem,cùm ſanctus ab eis oculos auertiſſet,& ea veluti ſubſannâſſet,& propter ea,quæ dicta fuerant,grauiter ingemuiſſet, Vobis,inquit,pereant ipſi vobiſcũ dij: tũc acriter & toruè fortem intuens Clementem, & ſimul conuertens oculos ad genera tormentorum, Vides,inquit,hæc ſunt eorum,qui nõ pàrent & ſunt impij. Martyr autem,Si veſtræ,inquit,pœnæ ſunt,ſicut exiſtimas,terribiles,& ad experiendum intolerabiles,ſicut rursùs dona ſplendida & magnifica & digna,quæ beata iudicentur: quænam eſſe exiſtimas ea,quæ cæleſtis ſunt & ſolius Dei?quænam immortalia quidẽ ſupplicia & dolores inexorabiles?quales autem ignis fluuios, qui ne ſolo quidẽ ſunt adſpectu tolerabiles?quænam verò rursùs bona ſunt conſecuturi, qui eum dilexerint? Scriptum eſt enim: Talia,vt nec mẽte poſſint cõpræhendi,nec oculis adſpici,aut quæ ex his percipitur omninò voluptas conijci. Nam quæ ſunt quidem præſentia,hoc argentum & aurum,ſunt ſolùm puluis & lutum,vilis & infrugifera materia, quæ turpiter quidem ex terra naſcitur:turpiùs autem in eam,quæ videtur, ſpeciem per ferrum & ignem transfertur,latronibus ſubiecta & furibus:& ſi non his,at diminutioni ſaltẽ & rubigini,vt quæ conſumatur atq; diffluat. Veſtes autem purpureæ & ſplendidæ,fila ſunt vermium,& inuenta barbarorum hominum. Quamobrem ſi ea nos reddunt honoratos,veſtra quidem ſententia homo eſt verme vilior. Quòd ſi oportet etiam homines propter hæc habere in admiratiõe,multò magìs admirarer eos, qui hęc fabricantur,quàm eos,qui propter ex his confecta indumenta gloriantur,& ſe magnificè circunſpiciunt. Nam illi quidem artis ſolertia transformant naturam ad id, quod eſt melius, & ſenſum decipiunt, & ornatum amantibus oculis ſuaues eſcas proponunt. Hi autẽ induti ſibi placent,& ſe magnificè circunſpiciunt,de ſui animi leuitate ferentes teſtimonium:& cùm oporteret eos pudere ſui erroris,illi potiùs intumeſcunt, & tollunt ſupercilia,honorati aliorum operibus,ſi modò ea omninò honorem vocare oporteat. Sed veſtra quidem ſunt talia,& eo modo ſe habent. Quæ autem à bono Deo noſtra ſunt bona,contrà ſe habent. Voluptatem enim habent immortalẽ,ſplendorem verò perpetuum. Neque enim timent eam, quæ eſt ex tempore, mutationem. Non ſuſpectam habent conuerſionem,ſenium ignorant, ſed ſemper florent,

Prędara martyris oratio.

1.Cor.2.

in æquali decore permanentia, ſtabiliaque perpetuò & immobilia.

Ad hæc Diocletianus: Mihi videris,inquit,rectè quidem dicere,ô Clemens,ſed ma-
lè admodùm ſentire. Nam lingua quidem præfers immortalitatem,in mortali autem
ſemper ſpem tuam collocas: Veſtrum,inquam, Chriſtum,quem dicunt à Iudæis mala
paſſum eſſe innumerabilia,& tandèm mortē in cruce ſuſtinuiſſe. Noſtri verò dij ſunt
& ſemper immortales,& nihil graue nec moleſtum ſuſtinent. Reſpondens autē Mar-

In falſos deos.

tyr, De ipſorum,inquit,immortalitate & doloris vacuitate,propemodùm vera dicis,
ô Imperator. Quomodò enim morientur,qui ne omninò quidem vixerũt? aut quo-
modò dolorem ſenſerint,qui ipſo quoquè ſenſu planè carent? Sed & ſi dolorem non
ſentiunt,ſunt tamen ſubiecti innumerabilibus plagis & contumelijs. Nam qui facti
quidem ſunt ex lapidibus, & à manu, quæ ſculpit,plagas acceperunt, & ferro ſunt le-
uigati ac politi:& ſic cũ magno,ſed inani labore,formæ humanæ ſimulacra & ſtatuæ
facti ſunt. Quibus autem rursùs aurum eſt materia, ſiue æs,ſiue argentum, ij quoquè
fuſi igne vehementiſſimo,ſimiliter atquè alij conſiſtunt omninò ſenſus expertes: qui
tantum abeſt, vt opem ferant alijs, vt nè ipſi quidem poſſint facere,quô minùs hæc
omninò patiantur. Nequaq̃ ergò moriuntur,quoniam nec omninò quidem,vt prius
dixi,vixerunt: diffluunt aũt & conteruntur,quomodò ꝙ ſint,à tempore: ità etiam,ꝙ
non ſint,accipientes. Non ergò noſtra quoquè ſunt huiuſmodi,ſed ipſe verus Domi-
nus & opifex omnium,Deus meus,qui eſt & expers temporis,& immortalis,propter
me quoquè fit homo poſteà,vt ego fiam propter illum deus, volensq́; cruci affigitur
& ſepelitur,& tertio die reſurgit,& rursùs in cælum aſcendit vndè deſcenderat: cùm
nos vnà quoquè feciſſet reſurgere,& ad priorem reduxiſſet principatum, à quo malè
excidimus propter inobedientiam.

Propter hæc Imperator ad iram concitatur,& verbis victus,conuertitur ad ſuppli-
cia,neſciens ſtultus,ſe per illa magis eſſe vincendum. ſiquidem apertum eſt indicium,
victum eſſe eum,qui punit,quòd is,qui punitur,nihil omninò cedat ſupplicijs. Iubet
ergò rotæ alligari Martyrem, & rotam quidem verti magno impetu, Martyrem autē
virgis verberari crudeliſſimis. Statimq́; Martyr fuerat alligatus: rota verò vertebatur

Immaniſſimũ ſupplicium.

celeriter: Martyr autem,quandò erat quidem in rota ſublimi,tradebatur ijs, qui ver-
berabant: Quandò verò rota eum ſub ſe ferebat,corpus eius acerbè conſcindebatur,
& oſſa conterebantur. Cumq́; ſic laceraretur, Domine mi Ieſu Chriſte, dicebat, veni
ad opem mihi ferendam,& leua me hoc pondere ſupplicij: quoniam circundederunt
me dolores mortis,pericula inferni inuenerunt me. Reſpice ad me,& miſerere mei,
& ex neceſſitatibus meis ërue me. Adſis mihi,vt aliquãdò etiam paralytico, ad gloriã
tuam,ad confeſſionem tui nominis,ad dedecus & ignominiã inimicorum, ad maio-
rum propter te perpeſſionum tolerantiam.

Hæc cùm dixiſſet ſanctus,ſtatìm & rota à motu, & qui verberabant,ceſſauerunt à
plagis afferendis:& Martyr quidem ſimul ab omnibus,& à rota, & à vinculis illis ſua
ſponte ſolutus fuerat.& reſtitutus in priorem ſanitatem. Lictores autem ſubijt mem-
brorum diſſolutio,& multi ex Romanis,qui ad tale ſpectaculum concurrerant, ſanis
euaſerunt animis,& magnus eſt Deus Chriſtianorũ,magna voce exclamauerunt. Ma-
gnus verò Clemens,qui erat verè Chriſti palmes,cùm velutì pulchros quoſdam fru-
ctus ſua membra Deo obtuliſſet, Ago tibi gratias,dicebat,ô Deus,quòd voluëris me
in hac maxima & frequētiſſima ciuitate pati pro filio tuo vnigenito,qui ipſe quoquè
paſſus fuit pro nobis,& precium noſtræ captiuitatis & ſeruitutis ſuum effudit ſangui-
nem. Deindè ſubiunxit etiam ſeriem ſanctorum,qui Romæ erant. Quem Petrus, in-
quit,docuit colere,& Paulus prædicauit,& qui erat eiuſdē, cuius ego, nominis Cle-
mens ille ſapiens,adorandum eſſe decreuit:& diuinus deincèps Oneſimus eſt confeſ-
ſus. Propter quem ipſi quoquè paſſi,liberè loquendi poteſtate apud eos valent pluri-

Adorare, pro honorare & venerari.

mùm,& adorantur à fidelibus,haud ità multò pòſt autem adorabuntur etiam à fide-
libus Imperatoribus. Hoc autem dixit,prædicens mox delendam impietatem.

Hæc Diocletiani animum acriùs inflammauerunt,iuſſit autem ſtylis ferreis illud
præclarum Martyris os contundi ac confringi. Quo factum eſt,vt dentes quidē mox
labefactarentur: maxillæ verò contererentur. Vox tamen non reprimebatur,neq́; illi
prolixæ loquendi libertati vel minima dabatur remiſſio: ſed etiam lictoribus vt ſile-
ret,iubentibus,ipſe idem erat,& ne parùm quidem remittebat: ſed contrà etiam voce
vtebatur

vtebatur maiore,non ſecùs àc ſtatua quædam ænea,quæ icta vehementiùs, maiorem edit ſonitum. Quamobrem cùm ipſe quoquè Imperator eſſet defatigatus, vinculis & quæ ex eis oritur afflictione & miſeria toti Martyri impoſita,tradit eum in cuſtodiã. Multitudo autem eorum,qui rotæ miraculo crediderant,viri,& quæcunq; erant pru dentia præditæ mulieres,inita inter ſe conuentione,carcerem ingreſſi ſunt. Deindè tangentes illius pedes,valdè acriter rogârunt. vt diuinũ baptiſmum conſequerentur. Cùm itaq; precibus tam vehementibus ipſe quoquè alacerrimè annuiſſet,rem ſtatìm eſt aggreſſus. Cùm itaq; in carcere eſſet aquæ copia, & ipſe quas oportet preces pro-fert,& cum ipſis pueris omnes ſacro dignatur baptiſmate. Media autem nocte eis di-uina quædam appáret viſio:nempe lux quædam,quæ neque verbis exprimi poteſt, & quam humanus non admittit adſpectus,totum ſimul tanquàm fulgur illuſtrat carce-rem.In media verò luce erat vir quidam adſpectu valdè alacer, ſplendida autem veſte indutus,qui ipſe quoq; erat lux totus quantus,pennis inſignis denſiſſimis. Is cùm ad Clementem acceſſiſſet admirabilem,ei in manus tradit panẽ & calicem. Deindè ille quidem euanuit:eos autẽ ipſa quoquè vox deficit,vt qui ſpectaculo admirabili eſſent obſtupefacti. Sanctiſſimus autem Clemens cùm ſtatìm coniecit, ea eſſe ſigna Do-minici corporis & ſanguinis,ea & valdè piè ſuſcepit,& cùm preces dixiſſet conſuetas, ea communicat ijs,qui iam erant baptizati.

Multi ab eo in carcere baptizãtur.

Signa dicit panẽ & calicem,quia nõdùm erãt conſecrata.

Cùm ergò complures ad eum vndiquè accederent,& carcerem facerent eccleſiã, & multitudini Chriſtianorum fieret acceſſio, cuſtodes carceris hæc renunciant Im-peratori.Ille autem & eos iubet noctù compræhendi, & niſi pietatem abnegauerint, omnes citra vllam interimi miſericordiam.Illi verò compræhenſi iuſſu Imperatoris, inuenti ſunt non ignari eius,quod erat bonum & vtile,eligendi:ſed ab hac,quæ eſt ad tẽpus,vita maluërunt recedere,quàm à Chriſto deficere,qui nos formauit,& dilexit, & mortuus eſt pro nobis. Quamobrem ante ciuitatem,tanquàm ſacras quaſdam ho-ſtias,ſeipſos & filios offerunt Domino,cùm nullus tunc remanere ſuſtinuiſſet præter vnum,cuius quidem erat animus aliquanto iuuenilior. Non enim remãſerat, vt cer-tamẽ effugeret,ſed vt cum maioribus potiùs malis colluctaretur,eaq; ei eſſent coro-narum maiorum occaſio. Is erat admirabilis Agathãgelus,de quo etiam deincèps di-cetur apertiùs.Diocletianus autẽ cùm paulopòſt eſſet magni Clementis recordatus, eum rurſùs producit:& primùm quidem,tãquàm abductus pœnitentia, priorem illã abieciſſet inſaniam,ipſum & laudibus ſenſìm aggrediebatur,& ea ratione conabatur potiùs ſuperare generoſum illum & excelſum animum. Deindè cùm vidiſſet rem ſibi eſſe cum homine cordato,& qui non magìs poſſet animi fortitudine malorum ferre impetus,quàm prudentia blandis verbis & diſertis non ſuccũbere:abiecta ſtatìm per-ſona & ficta illa manſuetudine, repentè apparuit id, quod erat: & rurſùs aliquod no-uum excogitauit ſupplicium,quodam Amphione,qui inter ſuos primum locum ob-tinebat,ad hoc maximè incitante. Erat autem hoc ſupplicium,vt ſic & à tanta multi-tudine diſtenderetur Martyr,vt ipſe quoquè membrorum diſſoluerentur compages, lictores aũt quatuor circunſiſtentes, exiccatis boum neruis eum diù crudeliter ver-berarent.

Dirus cruciatus.

Poſtquàm verò ille quoq; fortiter huic reſtitit ſupplicio,& perindè àc ſi alius pate-retur,ipſe impatibilis mãſit & immobilis: Scio,inquit Diocletianus,ô Clemẽs, te eſſe animo valdè contentioſo,corpus autem illi poſſe inſeruire. Sed ipſe ne ſic quidẽ rur-ſùs cedam, ſed etiã ferreis te aggrediar vngulis.es enim tu fortè ferreus & torpidus, & nullo ferè ſenſu præditus:vt videã an te fortè his excitauerim, quem ſomnus tam profundus inuaſit. Martyr autem, Rectè quidẽ,ait,dixiſti ô Imperator. Dormio enim velutì quendam dulcem ſomnũ,me meo Chriſto ad labores pro eo ſuſcipiendos fu-turorum ſpe ſopiente:rurſùs verò efficiente,vt ſim ſobrius & vigilans, quandò eum prædicare oportet,& liberè loqui pro eius cõfeſſione. Hæc ille dixit, & Imperator q-dem ſtatìm iubet lictores deſiſtere à verberibus:ſublimem autem eum in lignum tol-lere,& ſic eum ferreis carpere vngulis,donèc ei carnes omninò cõſumptæ eſſent,ſan guis autem exinanitus,& ſola oſſa relinquerentur. Cùm itaque rurſùs lictores ad id magnam adhiberent diligentiam,vt qui etiam ab occulto lictore atq; adeò carnifice ad ea incitarentur, Martyr quidem primùm ſeipſum attendens,deindè etiam ad tyrã-num adſpiciens, Non eſt, inquit, meum corpus id quod adeſt, quo ego quidem ſum indutus,

Ferreis diſcerpitur vngulis.

indutus, tu autem id nunc ô Imperator laceras. Neq; enim omninò dolore afficior, quomodò me oporteret, dum laceror: ſed quod mihi quidem datum fuerat à natura, paulatìm præcedentibus priùs conſumptum eſt ſupplicijs, & nec parua quidem eius pars mihi eſt relicta: carne autem, quæ nunc ad oſſa mea accurrit, & membrorũ continet compagem, velutì quodam indumento meus me Chriſtus induit, propter quẽ priori me exui, eaq; nunc craſa, me rursùs induet alia. Neq; enim lutũ defuerit figulo.

Cùm is ergò hæc & his plura dixiſſet, ceſſauit: Diocletianus autem iuſſit ei ignis faces adhiberi. Ei autem illa quoq; erant voluptati, vt quæ eſſent tanquàm lux, quæ vim ignis non haberet. Obſtupuit decætero Imperator: & conuerſus ad eos, qui circunſiſtebant: Ego multos quidem punij, inquit, ex miſeris Chriſtianis, & multos etiã morte affeci: ſed nondùm vidi virum tam magno & excelſo animo præditum, ſed neque cuiuſquam corpus adeò validum & robuſtum, & cui mortem afferre eſſet difficilius. Eum ergò tranſmittam Nicomediam, Maximiano, vt eſt veriſimile, prodigium futurum incredibile. Neq; enim exiſtimo eum vnquàm incidiſſe in virũ tam firmi & tam conſtantis animi. Hæc cùm mirabundus dixiſſet ijs, qui aderant, decernit vt Clemens vinctus trans mare mitteretur Nicomediam, examinandus à Maximiano, de eo ſcribens, & quæ priùs à Domitiano, & quæ à ſe rursùs paſſus ſit, quæ opinionẽ & humanam omnem naturã ſuperant: & hoc preterea ſignificans, ꝙ ſi eum quidem, quod eſt planè deſperandũ, vincere & in aliam potuerit traducere ſententiam, eum rursùs remittat, rem illi gratam futuram, vt argumentum illius maximæ prudentiæ & ingenij ſolertiæ. Sin minùs, eum tradat beſtijs, vel etiam acerbis alijs ſupplicijs ei vitam adimat: nè ſi ampliùs, inquit, ſit ſuperſtes, & Chriſtianos & Græcos magnis afficiat incõmodis, hos quidem corrumpens & attrahens: Chriſtianos autem efficiẽs difficiles ad tranſmouendum, eosq; muniens & confirmans.

Etiam tyrãnus miratur eius cõſtantiam.

Roma ergò ſanctus eſt eductus, multis quidem eum deducentibus, multis autem lachrymis quoquè proſequẽtibus, quibus conſolabantur ſuam ab eo ſeparationem. Quis enim oratione perſequi potuerit ea, quæ tunc dicebant quidem fideles, & quæ rursùs propter ipſum fecerint? Nam alij quidem pedes tangebãt, & manus amplectebantur: alij verò collum complectentes deoſculabantur, & propter ſeparationẽ amaras effundebant lachrymas. Alij ſe eius ſanguine inungebant, vulnera contrectabant, à veſtibus auelli non poterant: Vir præclarus & fortis, ſtrenuus decertator, qui ferro, dicentes, eſt validior. Qui ipſum autem abducebant, fracti fletibus, & ipſi quoquè affecti animis, conſtiterunt diù, cedentes animorum perturbationi & ſpectaculo miſerabili. Cùm verò iam tempus vocaret, vt martyr nauem aſſcenderet, vi & vix tandèm auulſus ab ijs, qui ipſum continebant, & tanquàm membrũ commune abruptus ab omnibus, ciuitati ea, quę par erat, & ſibi precatus, nauem aſſcendit, & cœpit nauigare. Sed quid ſapiens gubernator vniuerſorum Deus in naue ſuo prouidet conſilio?

Magno piorum dolore abit Roma.

Is qui priùs ſolùs martyrium effugerat ex ijs, qui ſub Clemente crediderant in carcere, de quo paulò antè ſumus nos eſſe dicturos polliciti, cùm eſſet Romanus quidẽ genere, Agathangelus autem nomine, hic vnà nauigat cum martyre. Cùm enim perueniſſet ad nauẽ, in qua erat Roma enauigaturus, & cum nautis pauca eſſet locutus, eis facilè perſuadet, cumque ſenſìm conſcendiſſet, in aliqua eius parte delitescebat. Deus autem fuit, qui & nauem oſtendit Agathangelo, & effecit vt eſſent ei nautæ faciles, & citò fuerint ab eo perſuaſi. Poſtquàm autem iam martyr quoquè adfuit ipſe cum militibus, & nauem ſunt ingreſſi, & diſtabant à terra circa ducenta ſtadia, videns Agathangelus milites quidem & inter ſe & circa nauem eſſe occupatos, ſolum verò ſacrum Clementem ſeorsùm Deum orare, à nemine viſus nec animaduerſus propè eum accedit: cumq; eius pedes præhendiſſet, ei in memoriam reuocat eius, quæ in cuſtodia facta eſt, confeſſionis & dati baptiſmatis. Deindè etiam narrat, quomodò è cęde effugerit, & quemadmodùm priùs ſciuerit nauigium, & quẽadmodùm ſit ingreſſus, & quẽadmodùm ea delituerit. Martyr autem (quomodò enim par eſt eum fuiſſe affectum, cùm agnouit Agathangelum? erat enim primus ex ijs, qui tunc ab eo fuère baptizati) ſalutabat, amplectebatur, benignè cum alloquebatur, apertè prę ſe ferebat, ſe viſcera habere refecta gaudio. Deindè etiã cœpit precari vehemẽtiùs, partim quidẽ gratias agẽs pro Agathangelo, & verba q̃ animi lętitiã ſignificabãt offerẽs: partim aũt Deum quoquè inuocans, vt illi ferret auxilium, & rogans, vt is eſſet ſibi ſocius cõfeſſionis.

Agathangelus cũ martyre proficiſcitur.

ſionis. Ago tibi gratias, Domine Ieſu Chriſte, dicens, qui mihi es ſola & vnica conſolatio & auxilium, quòd me neque in terra, neque in mari relinquas à tuo deſertū auxilio, ſed me per totam viam defenderis & deduxeris, & meum labore defeſſum animum recreaueris eo, quē ſcis modo, eius conſolator effectus. Eccè enim nunc quoq; in mari in Agathangelo bono meo fratre mihi es cognitus, qui vel mihi ex ipſo nomine tuum ſpondet auxilium, vt qui Agathangelus, i. bonorum nuncius, & ſit & dicatur. Sed ei quoque concede ô rex Chriſte, vt ad finem tuam deducat voluntatem, & glorifica ipſum tua confeſſione, vt tu quoquè rurſus in ipſo glorificeris.

Ille ergò cum Agathangelo ſic diù noctuq; precabatur, cibum quidem non ſumēs. nam ne minimum quidem eis cibi vſquàm aderat, vt cuius Clemens nullam curā geſ-ſiſſet omninò: viuum autem panem in corde & viuam illam aquam habentes, quibus obſcurè alebantur & potabantur. Diuturnæ ergò illorum, vt videbatur, inedię miſerti milites, motiq; animo, benigneq; & humanè in eos affecti, eos cibis volebant impertiri. Illi autem laudabant quidem bonum militum animum, cibum verò non accipiebant, dicentes ſe eum deſupèr à Deo accipere. Quod autem illi dicebant, Deus effectum reddidit, & circa primam noctis cuſtodiam, cæleſte alimentum iuſtis ſuppeditabatur, & pane angelorum nutriebantur homines. Multi verò dies conſumpti ſunt ab eis in nauigando: & cùm Rhodum appuliſſent, alij quidem omnes è naui deſcenderunt ad quærendum commeatum: eis autem, qui relicti fuerant pro cuſtodia ſanctorum, inſtabant ipſi vehementer rogantes & orantes, vt liceret eis accedere ad eccleſiam Chriſtianorum, & eſſe intemeratorum participes ſacramentorum. Atq; tunc quidem dies celebrabatur Dominicus, & quicunque erant in inſula Chriſtiani, pauci autē erant, ad templum concurrebant. Ex his verò cùm quidam accuratè didiciſſet, quomodò ſe haberēt res ſanctorum, Antiſtiti Rhodi omnia ſignificat. Epiſcopo nomen erat Photinus. Ille autem nihil ampliùs cunctatus, cùm ſtatìm accepiſſet multos ex ijs, qui aderant, Chriſtianis, venit ad litus, ad quod appulerat nauis, in qua erāt ſancti, & cuſtodes vehementer orauit, vt martyres ſoluerentur à vinculis, & eis permitteretur venire in eccleſiam.

Noctù diuq; precantur martyres.

Cibum accipiūt cęlitùs.

Cùm illi autem ceſſiſſent precibus, cum multis hymnis, quibus Deo aguntur gratiæ, in eccleſiam deducuntur martyres, & conſequenter ſacro libro propoſito, admirabiliter & præter opinionem declarauit vox Euangeliorum illa, quæ & tempus decebant, & ſanctis conueniebant. Quænam autem ea ſunt? Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non poſſunt occidere. Hoc velutì quandam diuinam dulcedinem ſanctorum inſtillauit animis, oculoſq; ſimul & manus ſtatìm ad cælos tollētes, præ gaudio orabant lachrymātes. Aedificatio autem in fide fuit res ea ijs, qui aderant, omneſq; eos intuentes, ipſi quoq; apertè emittebāt lachrymas. Deindè pius ille & Dei amans Epiſcopus rogabat Clementem ſanctiſſimum, vt ſanctæ oblationis peragerer myſteria. Quæ quidem cùm de more ab eo peragerentur, & omnes in cōtritione cordis, velutì nuda & aperta anima, eis attenderēt, vident multi ex ijs, qui aderāt, quicunq; ſcilicet erant digni talia intueri, ſtupendum ô Domine & mirabile ſpectaculum, lucis quidem carbonem maximum, in intemerata & myſtica mēſa propoſitū, candidatorum autem multitudinem in aëre ſuperuolātem. Atq; illi quidem cùm viſionem ferre non potuiſſent, & humì pronos ſeipſos deieciſſent, iacebāt, vt qui eum, qui ex ijs procedebat, ſplendorem contrà non poſſent omninò adſpicere. Cùm autē fama breuì totam peruaſiſſet ciuitatem, multi etiam ex infidelibus publicè concurrebant: & maximè quicunq; aliquos ex filijs, cognatis vel domeſticis habebant laborantes aliquibus morbis immedicabilibus, frequentes concurrebant, ſecum ægrotos adducentes: & alios quidem ad pedes martyrum proijcientes, alios autem ad beatarum manuum contactum adducentes, eos ſtatìm videbant à morbis expurgatos. Multorum quoquè gētilium curatæ ſunt animæ, & ſanationis ipſorum miraculo deducti ſunt ad veritatem.

Matth. 10.

Clemēs miſſę ſacrificiū offert.

Viſio mirabilis.

Multi ęgri ſanantur.

Hæc milites obſtupefecerunt, & cùm viderent ciuitatis magnum in Clementē deſiderium, & timerent deindè, nè in eos aliquid innouaretur, & martyr ex eorum manibus effugeret, ei vincula rursùs immittunt, & ad nauem abducunt, illi malè faciēdi ſumentes occaſionem ex inſigni eius virtute. Præceſſit aūt Agathangelus, & primus nauem aſcendit, vt qui eſſet primus viam initurus martyrij. Cùm eis itaque ventus

ſucceſſiſſet

ſucceſſiſſet ſecundus, Aegeum mare tranſmittunt:& cùm appuliſſent Nicomediam, deducuntur ſtatìm ad Maximianum. Ille autem cùm accepiſſet literas Imperatoris, & multa quidem etiam ex ipſis didiciſſet, ea verò vidiſſet cögruere literis, nempe ad. ſpectum, qui quam profitebatur virtutem conſeruaret, faciem liberalē, morum liber. tatem, nihil ſeruile, humile & abiectum, neq; quòd facilè poſſet in aliam traduci ſen. tentiam. Hæc cùm vidiſſet Maximianus, vt qui in iudicandis illis multùm valeret, ſibi ſtatìm interdicit eius examinationem, & quaſdam bellicas cauſatus occupationes, p. fecto Agrippino committit Clementis cognitionem. Ille verò cùm eum ſtatìm ſiſti curâſſet, hoc ante alia interrogat, an ipſe eſſet ille Clemens, qui vulgò ità iactabatur. Cùm is autē ſe eſſe reſpondiſſet, & Chriſti ſeruū prætereà adieciſſet, ira motus Agrippinus, iuſſit militibus, vt ei in facie colaphum impingerent, dictitantes, ſe ſeruum Imperatorum, non autem Chriſti, vocaret. Martyr autem, Vtinàm, inquit, & Domini & Imperatores veſtri, vocati eſſent Chriſti ſerui, & aliç quoq; oēs gētes eis ſeruirēt & pa rērēt:& nō eis potiùs improbè imperaret impietas, & ſtultè nos vincere cōtenderēt.

Siſtitur pſi- di Agrippi- no.

Hæc cùm veluti flamma quædam incidiſſent in animum Agrippini, magìs accēde. runt fornacem inſaniæ, & Clementi quidem nihil reſpondit, vt qui oſtenderet con. ceptam in eum iram eſſe maiorem, quàm vt minis eam ſignificaret. Ad Agathangelū autem adſpiciēs, Tu verò quis es, inquit. Neq; enim contineris in literis Diocletiani. Ille autem cùm viſum ſuum diuiſiſſet, & ſimul in cœlū & ad Clementē ſuſtuliſſet ocu. los, (vtrinq; enim ad ſe venturum ſperabat auxilium) Ego quoq;, inquit, ſum Chriſti. anus, per ſeruum Chriſti Clementem hanc beatā nactus appellationem. Tunc Agrip. pinus iubet Clementem quidem in altum ſublatum cædi ac mutilari: Agathangelum autem boum neruis à lictoribus crudeliſſimè verberari. Quoniam verò magnus Cle. mens eiuſmodi tormentum tam magno & excelſo animo ferebat, & tantum aberat, vt plagarum vel modicam vllam duceret rationem, vt pro ſe & pro Agathangelo aſ. ſiduè oraret. Præfectus hæc parua eſſe arbitratus, & quæ animum non attingerent, in quo hoc adeò fixum & firmum inſederat, nè ad contrariam traduceretur ſentētiam, vtrunq; quidem relaxauit à caſtigatione, & tradidit in cuſtodiam: ſequenti autem die iubet theatrum parari & beſtias, & numero multas, & genere diuerſas, & crudelitate inſignes. Atq; ſancti quidem relicti in carcere, vehementiùs & intenſiùs vigilantes, ya cabant orationi: Angeli autem ad eos deſupèr aduolantes, præparabant & confirma. bant ad martyrium. Quicunq; verò alij propter alias etiam cauſas habitabant in car. cere, cùm eorum intenſam vidiſſent orationem, & deindè etiam ſenſiſſent aduentum angelorum, & illa admirabili obſtupefacti eſſent conſolatione, diuino quodam ardo. re eorum incitatis animis, procidunt ad pedes ſanctorum, & rogant vt ipſi quoq; ve. niant ad Chriſti cognitionem, & nè reputentur indigni, qui illum confiteantur. Illi autem cum eis ad mediam vſq; noctem diſſerentes, ſuadentes, admonentes, docētes, non priùs deſtiterunt, quàm eos in vera fide inſtituerint, & diuino baptiſmo obſigna. uerint. Deindè cùm magnus Clemens ſola oratione eis carceris totam aperuiſſet ia. nuam, illos quidem lætus lætos dimiſit: ipſe autem ſolus cum Agathangelo manſit in cuſtodia.

Cruciantur martyres.

Oratiōe pa- tefacit vin- ctis carcerē.

Hoc Agrippinum valdè magno ciet furore, & cùm eos deduxiſſet in theatrum, & ipſe priùs more leonis in ſanctos rugijſſet, deindè in eos quoquè leones & multas alias beſtias iubet immitti. Illi autem immiſſi, nihil quidem mali ſanctis omninò faci. ebant: ſed blandis potiùs & benignis eos intuebantur oculis, & nunc quidem eorum pedes hilariter lingebant: nunc autem in eos etiam placidè inſiliebant, non diſſimili. ter facientes ijs, quæ canes ſępè faciunt ſuis dominis, qui poſt longum tēpus redeunt. Atq; ſanctis quidem beſtiæ nihil mali faciebant: Agrippini verò animū valdè percel. lebant, qui erat de tota re mirandum in modum perplexus & animi dubius, &, vt di. citur, ea aggrederetur, quæ non poſſent effici: quanquàm erroris tenebræ vſqueadeò craſſæ eum detinebant, vt nec, cùm ea quidem vidiſſet, intelligeret, & nec beſtiarum ſaltem reuereretur illam ſupra naturam naturæ mutationem. Sanctis autem ea res fuit cauſa Deū glorificandi, & orantes dicebant: Gloria tibi Chriſte, quòd ferę quoq; ſint nos admirabiliter & præter opinionem reueritæ, & cōfirmâſti quæ dicta ſunt per tuum Danielem prophetam. Ecce enim & leones & multæ immanes ferę in nos ſunt immiſſæ, ſed tu omninò fuiſti nobiſcum, qui es etiam Deus Danielis.

Ferę blandi- untur mar- tyribus.

Dan.6.14.

Deindè

Deindè verè agreſtis Agrippinus,cùm nihil,vt priùs diximus,eſſet mutatus:ſed ei-us,quod admirabiliter feciſſent beſtiæ & prçter opinionem,earum manſuetudinem dixiſſet eſſe cauſam,iubet ſubulas valdè candentes, eis per medios vtriuſque manûs digitos,ad ipſas vſq; vlnas infigi. Atq; illç quidem,vt ille iuſſerat,athletis adactæ,theatro acerbum præbuêre ſpectaculum, vt multi ne liberè quidem intueri poſſent, ſed propter triſtitiam eius,quod cernebatur,humanis & clementibus conniuerēt oculis effecêre. Cùm primùm enim ferrum carnes attigiſſet,illæ quidem veluti quendā primùm grauem ſibilum emiſêre:deindè purpurea quædam pinguedo illinc deſcendens cum ſanguine,videbatur vim ignis extinguere,nidoreq; & fumo implebat aerē. Atq; illi quidem,qui aderant,eius quod fiebat çgrè ferentes acerbitatem,& animi perturbationem apertè oſtendebant,& vt viri dimitterentur,clamabāt. Agrippinus autem magis accenſus,& propter furorem impos mentis,iubet alias ſubulas & ipſas quoq; vehementer accenſas ſub eorum axillis vſq; ad humeros transfigi : quod quidem eis quoq; magis auxit dolorem,& eis ſenſum longè immiſit acriorem. Populus itaq; non ferens tam inhumanum ſpectaculum,ſed partim quidem grauiter ferens magiſtratûs ſæuitiam: partim autem iudicans admirabile id,quod factum fuerat,quemadmodùm Martyres tantis reſtiterint inſultibus, & nō vnà cum eis protinùs quoq; animas emiſerint,iecerunt quidem vndiq; lapides in Magiſtratum:magnus autem eſt Deus Chriſtianorum,voce quàm potuerunt clariſſima clamauerunt. Cùm magnus itaq;, vt eſt conſentaneum,exortus eſſet tumultus,& præfectus ſuæ ſaluti fuga cōſuluiſſet, liberè & ſecurè Martyres in montē Pyramin aſſcenderunt,in quo & ſacrificia fiebant à gentilibus,& deorum apud eos inſignium occultabantur ſimulacra.

Acerbiſſimi cruciatus.

Item alij acriores.

Populus iacit lapides in tyrannū.

Sed ne ſic quidem iraſci deſijt Agrippinus: ſed cùm per ſuos ſatellites eos multos dies diligenter quæſijſſet,vix tandèm inuenit ſanctos:& cùm ſequenti die iuſſiſſet per præconem conuenire in montem omnes, qui erant initiati dijs & dæmonibus, ipſe quoq; in eo præſidet in alto tribunali:& cùm ſanctos in medium produxiſſet,Cur,inquit,veſtris prçſtigijs & incantationibus in populo ſeditionem excitâſtis : vt manus autem in nos tollerent,& ad deos negandos & maledictis inſectandos procederent, perſuaſiſtis? Martyres verò,A nobis quidē,dixerunt,ô præfecte,nihil factum eſt,quo moueretur & ad ſeditionem concitaretur populus:ſed vel nobis ſilentibus verus eis ex ipſa veritate cognitus eſt Dominus,& cum magna,vt ipſe nôſti,voce viuum ſolum Deum prædicauerunt. Tu autem ſi aliquod rursùs nobis velis propter ipſum inferre ſupplicium,infer non differens.poteſt enim is ab eo quoquè nos liberare, & à veſtris manibus eripere. Sic à Martyrum anima & ſententia turpiter victus Agrippinus,corpora ſaltem ſtudebat ſuperare:cumq; eos extendiſſet in petra, quæ erat ſuper verticē montis,& craſſiſſimis lignis oſſa eorum confregiſſet,& carnes,proh dolor,conſcidiſſet, deindè inijcit in ſaccos, & eis maximis alligatis lapidibus, p latera montis deijcit vehementiſſimè. Atq; eorum quidem, qui aderant, nullus erat cui non eſſet perſuaſum,ſtatim morituros martyres,illo vehemētiſſimo impetu diſcerptos & diſtractos. Illi autem cùm ferrentur tam celeriter,ne ad extremum quidem montis lateris conſtiterunt:ſed cum ab ipſo quoq; litore decidiſſent,dilapſi ſunt in profundum maris.

Nota tyrāni atrocitatem

Illic itàq; ſtabant ex pijs aliquot ad Martyrum venandas reliquias,vt ſi ex eis aliqd à mari eijceretur,id tollerent. Cùm illic ergò ſatis diù permanſiſſent,vident ſaccos è profundo redditos,& ſensìm aquis ſupernatantes. Cùm ergò nauem aſſcendiſſent,& prope ſaccos fuiſſent, viuentes (ô tua Chriſte rex potentia) Martyres ſuſcipiunt, ne paruum quidē illarum plagarum veſtigium adhuc in ſe habentes. Media autem nocte magna quoq; lux ſanctos è cælo circunfulſit,& angeli apertè manum eis prçbuêre:& cùm in terram eduxiſſent,eos cæleſti alimento impertiêrunt,& malis aſſiduis deiectā eorum virtutem recreârunt. Deindè cùm ſic ſancti in mediam acceſſiſſent ciuitatem, & alijs ſanctis Dei narrabant magnalia,& ipſi manus in cælos extollentes, ei gratias egerunt vehementiùs. Eorum autem in ciuitatem aduentus acceſſio in tranſitu,fuerunt duo quidam cæci,ſtantes in quadam porticu,& alius, cui erant manus torpefactæ,& alius rursùs,cui corpus laborabat paralyſi,qui ex beatarum illarum manuum ſolo contactu, ſine labore & mercede inuenerunt curationem. Multi quoq; alij,qui varijs morbis laborabant,cùm ad eum confluxiſſent,eandem quam illi fidem afferentes,eandem quoquè conſecuti fuêre curationem.

O miram Chriſti potentiam.

Cùm ergò hæc quoquè didiciſſet præfectus,& ipſa cognouiſſet experientia,ſe non modò nihil proficere,dum puniret martyres,ſed ſuam potiùs lædere religionem,vt qui multos videret ex gentilibus,ijs,quæ præter opinionem ab ipſis fiebāt miraculis, transfugere ad pietatem,non audet quidem ipſe ampliùs certamen ſuſcipere, ſed de eis ad Maximianum refert Imperatorem,qui procùl à Nicomedia cum toto verſaba. tur exercitu: cumque alia ſingulatim retuliſſet, & quòd orti quidē eſſent in regione Galatarum,patria autem Ancyranorum,cùm eas accepiſſet Maximianus, & legiſſet ea quæ continebantur,eum veretur rursùs examinare,hoc prętextu rem volens cui. tare. Nam cùm eos Ancyræ eſſe ortos literæ ſignificarent, illuc ſanctos ad quendam Ducem tranſmittit,nomine Curicium,dicens:Aequum eſt,vt quæ genuit,eos & ha. beat,& alat,& puniat. Tantum ſolertia & ſapientia & excogitādi facilitate valet Dei prouidentia,& in rebus dubijs exitum tam facilè inuenit,& Clemens,qui tantū terrę & maris obiërat, & tandiù fuerat peregrinatus,in chariſſimā & jucundiſſimam, ſicut optabat,patriam reuertitur:Quam cùm læto & alacri animo eſſet ingreſſus, Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte Deus, dicebat, quòd meas preces exaudiëris, patriæque & meorū maiorum ſepulcris me cum pulchra reddideris acceſſione, cum ſocio, inquā, certaminis Agathangelo:vt vbì natus ſum,illic etiam decedam. Deindè ad Curicium

Siſtūtur Curicio duci.

præſidentem in quodam loco,qui vocabatur Cryptos,i.occultus,vbì etiā parua quę. dam ædificata fuerat eccleſia, viri ſiſtuntur egregij. Ille autē conans eos inducere,& ad ſe pellicere ingenij acumine & ſolertia,eos ità eſt allocutus ſtatìm in principio:

Vide ſibilos tartarei ſerpentis.

Cùm accuratè,ô viri,de vobis didicerim,& quantū terræ obiëritis,& quot & quanta ſubiëritis pericula,& quot mortis genera vobis intentata effugeritis, ipſe quoque animo afficior,& vel eorum ſola frangor auditione, & efficior vobis quodammodò ſocius calamitatum:& ideò illa magiſtratûs depoſita ſeueritate,tam benignè vobiſcū & placidè colloquor. Videris enim mihi omninò,ô Clemens maxime & admirabilis, eô quòd ex hac præſtantiſſima natus ſis ciuitate,in eaq; creueris & doctus ſis & edu. catus, ea de cauſa ne pius quidem in deos in alia videri voluiſſe ciuitate,niſi priùs in tuā rediſſes patriam,pro alia,vt videtur,remuneratione hoc illi reſeruans. Sunt ergo nunc à te ciuitati & nobis agendæ gratiæ. Te autem conſequatur præclarus quoque Agathangelus. Nolite ergò differre, ſed dijs de more ſacrificate. Sancti verò, Quo. modò,dixerunt,fueris nobis ſocius afflictionum,quibus ſunt voluptati afflictiones? Lætamur enim his perpeſſionibus,& eò magis,quòd nō talia pati, perpeſſionem eſſe ducimus & calamitatem:ſicut etiam perpetuam rursùs beatitudinem, ſi in præſenti Chriſti fide & in hac conſummemur confeſſione. Quòd ſi oportet nos eſſe inter nos ſocios calamitatum,oportet nos veſtrorum potiùs malorum miſereri,qui verū Deū ignorantes,nullo ſenſu præditis,proh dolor,ſimulacris & ſurdis miſerè eſtis dediti.

His grauiter efferatus Curicius, Quoniam,inquit,vt videtur,malarum eſtis partiū, & vt videtur,lætamini dum cruciamini,ego quæ ſunt vobis cordi,prębebo liberaliter & magnificè. Cùm itaq; ſtatìm ferrum vehementer accendiſſet,vt etiam ignis ſcintil.

Noua ſupplicia,eaq; horrenda.

las vndequaquàm emitteret,eum ſubijcit axillis magni Clementis: & deindè cùm la. teribus vlnas fortiter alligâſſet, vt dolorē ſentiret acerbiorem, lignum magnitudine ei æquale figit in terram : & Clementem quidem iubet rectum in eo alligari : Cùm Agathangelum autem ſublimem ſuſtuliſſet, & lictores circa eum omni ex parte ſta. tuiſſet,eorum latera & tibias ſimul cædebat. Interìm autem eos velutì ſubſannās, in. terrogabat an ſentirent ſupplicia. Cui magnus Clemens illud Pauli in tēpore reſpon

2.Cor.4.

dit:Quantùm externus homo noſter corrumpitur,dicens, tantùm internus renoua. tur. Dux itaq; ſummam illius tolerantiam contendens rursùs ſummis ſuperare ſup. plicijs,ferream quoq; galeam,cùm eam quantùm potuiſſet accendiſſet,ferens poſuit

O immanitatem.

ſupra caput martyris:& ſtatìm fumus quidem mittebatur per os,per nares,per aures. Cùm ille autem profundè ingemuiſſet,& Deum inuocâſſet, O aqua, inquit, viua, im. ber noſtræ ſalutis,ipſe,inquit,tuum inſtilla mihi rorem. Nos quidē priùs ex aqua edu. xiſti,& nunc ex igne educ in refrigerium. Hæc dixit,& paulatìm frigida euaſit illa ma. china,& defeſſi ſunt,qui ipſum cædebant Agathangelum. Quod quidem cùm dux vi. diſſet,eum inuaſit tremor & admiratio:& ſtatìm iuſſit ſanctos abduci in carcerē,ino. piam conſilij tegens prætextu miſericordiæ.

Sapiens autem Sophia, quæ, vt diximus, eius erat & mater & inſtitutrix, & bono

Clementi effecta erat omnia, cùm poſt longum tempus eum vidiſſet ſic rediiſſe cum ornatu confeſſionis & ſplendida ſtola martyrij, & rursùs in patria euaſiſſe clariorem acceſſione periculorum, habebat cor plenum lætitia, & ſperabat ſe mox viſuram coronas, quæ deſupèr mitterentur. Noctù autem veniens in carcerem, complexa Clementem, & præ gaudio in eum emittens lachrymas, os, manus, lachrymas, & omnia deniquè illius membra germanè & ſuauiter deoſculabatur. Deindè quomodò illinc nauigauerit, quibuſnam traditus fuerit, & quænam interìm ſuſtinuerit, & quẽadmodùm tanto tẽpore decertauerit, & quiſnam ſit, qui cum eo ſub hoc duce decertauit, & cum eo rursùs eſt incluſus, ſingula apertè interrogauit. Poſtq̃ verò magnus Clemens ſingulatìm omnia, quomodò ſe haberent, expoſuit, cùm eorum abſterſiſſet ſanguinẽ, & mundis linteis mundâſſet vulnera, eis apponit alimenta, quibus ſciebat Clementem nutriri ab ineunte ætate. Cùm interìm autem conſiderâſſet Curicius, quòd nihil ab eo poſſet eiuſmodi excogitari ad ſupplicium, vt virorũ tantam ſuperaret tolerantiam, Vicario cuidam, cui tunc Ameſenorum data erat adminiſtratio: erat autẽ ei nomen Domitius, de eis mandat cognitionem. Cùm verò ad eum deducerentur martyres, quæ filiorum aut Martyrum potiùs amore tenebatur, ab eis abeſſe non potuit, ſed prompto & alacri animo ſequebatur cum ijs, qui ab ea alebãtur, pueris: quos quidem, vt priùs diximus, ei Clemens adſciuerat.

Cùm autem ad Maximianum ſtatìm eſſet relatum de pueris, iubet, vt ſi voluẽrint quidem diſcedere à Clemente, eis permittat domũ redire. Sin verò ab eo non facilè recedant, vt eos morti dedat. Cùm hæc ergò in pueros lata eſſet ſententia, eos apprehendentes milites, conabantur eos per vim auellere à Martyre. Cùm ab eo autẽ diſiungi non ſuſtinerent, ipſos ſe humì deijcientes, & ambabus manibus pedes illius amplectentes, non priùs dimiſerunt, quàm vnuſquiſq; eorum enſe vitæ finem acceperit, cùm conſtantiam & prudentiam ſupra ætatem oſtendiſſent, & apertè monſtrâſſent, perfectum hoc donum deſcendiſſe deſupèr à patre luminum, boni animi & inſtituti munificentiſſimam remunerationem. Atque locus quidem, cui puerorum corpora ſorte obtigerunt, appellabatur campus. Pia autem Sophia, propter ſummam ſuam in eos beneuolentiam, gerebat etiam curam mortuorum corporum, nec ſe dignum eſſe exiſtimabat, ſi ea humì videret iacentia: ſed vel inuita à magno Clemente diſiuncta eſt & diuino Agathangelo, cũ eis priùs vale feciſſet, & dixiſſet quòd ſi Deus daret, ad eos rursùs rediret. Quamobrem cùm illa puerorum corpora manibus ſanctis ſanctè humo texiſſet, illa quidem læta domum eſt reuerſa.

Pueri aliq̃t necantur.

Martyres verò cùm ad Ameſenorum perueniſſent ciuitatem, & genua in terram aliquandiù inclinant, & cùm vt Deus eis rursùs adeſſet ad auxilium, cum calidis inuocâſſent lachrymis, à militibus adducuntur ad Domitium. Sed ille cùm eſſet occupatus in examinandis alijs Chriſtianis, eos in diem ſequentẽ reſeruat certis tribunalibus & ſupplicijs, dicens non eſſe honeſtum, vt de eis cognitionem alijs adiungeret. Ad eum ergò adducuntur die ſequẽti cum generoſo & excelſo animo, & qui erat expers omnis timoris: qui tantum abeſt, vt ſi quid graue paterentur, cederent & pietatẽ proderent, vt etiam ipſum iudicem magnus Clemens conatus ſit in ſuam traducere ſententiam, docens de bonis futuris & de vita immortali, quæ expectãt, qui pati propter Chriſtum conſtituerunt. propter quem nos quoquè, pręſentia, dicebat, ſupplicia lubenter ſuſtinemus: & adhuc his plures afficiens admonitiones, & eius aures implẽs doctrina iucundiſſima, adeò vt ipſe quoquè Agathangelus repletus voluptate, procideri ad eius pedes, & cùm illinc deindè ſurrexiſſet, eum ſit complexus, & ſuaue illud os ardenter deoſculatus. Sed Domitius, vt eſt in prouerbio, erat aſinus ad lyram in audiendo: & nec pauca quidem intelligebat ex eis, quæ ab eo dicta fuerant, ſed cùm ab errore totus detineretur, arma capit contra Martyres, exiſtimãs fore, vt eos à pietate traduceret. Certè & eos à ſe inuicèm ſeparat, vt etiam ſic in eos incideret imbecilliores, & ſingulos ſeorsùm ducit ad examinationem. Sed totũ euenit contrarium. Nam cùm diſiuncti eſſent corpore, erant omninò colligati ſpiritu, & reuerentes eas, quæ erant inter ſe inuicèm factæ conuentiones & confeſſionẽ, ſic ſeipſos effecerunt magìs generoſi & magìs excelſi animi, eam, quæ erat à ſe inuicèm, incitationem à ſe contendens vterq; accipere.

Impius ergò ille iudex, cùm eos ab initio punire ſtatuiſſet, ciſterna quadã calce impleta,

Merguntur martyres in calcem.

pleta,ſanctos in ipſa defodit. Deindè cùm propè ſtatuiſſet milites, iuſſit vt eos dilig.
ter ſeruarent:nè fortè,inquit,Chriſtiani eos noctù ſuffurentur. Et hęc quidẽ ille ſtul.
Dan.3.
tus,& verè ſtulta aggrediens,vt nouit Deus. Quomodò enim fornax, quæ olim tres
ſuſcepit pueros, nullo eos dolore nec vlla affecit moleſtia, & vt dicã cum diuina ſcri.
ptura,ne vnũ quidẽ eorum pilum læſit:ità etiã in his factum eſt. Nam cùm hora ſecũ.
da iacti eſſent in calcem,toto die(erat autem paraſceue)ſteterunt nullo malo affecti,
Deum laudantes:veſperè verò & lux eis deſupèr emicuit,& per totã noctem eos cir.
cunfulſit. Miraculum autem fructus quoq; eſt conſecutus. Duo enim ex militibus,q.
bus erat eorum demandata cuſtodia,hunc ſplendorem mirati & hanc alacritatem,&
lubenter in calcem inſiluerunt,& Chriſtianos ſe eſſe confeſſi ſunt. Cùm verò iam dies
appareret,eos eſſe mortuos exiſtimans Vicarius,q erat impietate mortuus,iubet eo.
rum corpora eijci è ciſterna. Et cùm acceſſiſſent ij, quibus erat eorum commiſſa cu.
ſtodia,vident eos,& milites qui ad eos transfugerant,nihil quidem graue ſuſtinuiſſe:
ſed habere diuinam quandam gratiam in ſuo vultu efflorеſcentem,& è facie dulcem
Duo milites credunt.& crucifiguntur.
quendam radiũ emittere. Cùm eos ergò è ciſterna extraxiſſent,de militibus Vicario
renũciãt, (erant autem eorum nomina Phengon & Eucarpus) & illo iubente,pro.
tinùs fuêre crucifixi, clara quoquè ipſi luce confeſſionis habentes oculos illumina.
tos,& iam remunerationum fruentes prœmijs.

Clemens verò & Agathangelus adhuc currebant in ſtadio martyrij: Vicarius autẽ
ſtudebat eis quoquè vitam præſentem adimere,vt qui nec videret eos perſuaderi bo.
Nota truculentũ tyrannum.
norum promiſſionibus,nec omninò malorũ cedere inſultibus, plures adhuc & præ.
clariores volens eis coronas cõtexi. Dehinc certè Vicarius iuſſit duo lora excindi et
tergis vniuſcuiuſq;:deindè autẽ ipſos quoq; verberari virgis toto corpore vehemen.
tiſſimè. Illi verò cùm etiam eis carnes conſcinderentur,& oſſa cõtererentur,fortiter
tamen & conſtanter ſuſtinebant præſentia,tanquàm ad impatibilem iam traducti na
turam,& nullã ſentientes neceſſitatem corporis. Præclarus aũt Clemens tales quoq;
voces ad Deum loquebatur,dicens: Domine Ieſu Chriſte,qui quidquid ſpirat,è luto
proprijs fabricatus es manibus,& homini neruos & oſſa & aliam conſtruxiſti figuram:
qui etiam nos ſæpè contritos confirmâſti,& concidentes ſtabilijſti,afflictosq́; & pro.
ſtratos erexiſti, ipſe oſſa quoq; noſtra nunc contrita erige, & tua imple exultatione.
Ipſe enim es ó rex inuicte,qui in nobis hoc certamen decertas: vt per noſtram imbe.
cillitatem tua apertiùs oſtendatur potentia. Quomodò enim hoc corpus,in quod ca.
dit interitus,tales vicerit perpeſſiones? Ità magnus Clemens cum Deo loquebatur.
Vicarius aũt videns eos ſuperare præſentia,ad alium modũ proceſſit ſupplicij:& cùm
duos ferreos candefeciſſet grabatos,facit vt in altero corũ alter recũbat. Cùm verò
multum ignis inferiùs ſubſtrauiſſet,oleum & ignem & picem & ſulfur infundit. Cùm
multus ergò, vt eſt conſentaneum, fumus & flamma ſublati eſſent in magnã partem
aëris, ij quidem, qui circunſiſtebant, quinetiam ipſe quoquè cum eis magiſtratus, id
quod erat rei & naturæ conſequens,credebãt oẽs,ſanctos eſſe mortuos. Significabat
aũt iam lictoribus quoq; Vicarius, vt rogo extincto, corpora ſanctorum iacerent in
Chriſtus eis apparet.
fluuium. Eos verò inuaſerat quidã dulcis ſomnus & inexplicabilis. In ſomnò aũt viſio
quoq; accedebat. Viſio verò erat ipſe agonotheta Chriſtus,qui cum exercitu angelo.
rum apparuit,& dixit: Nolite timere.ego enim ſum vobiſcum. Illi ergò cùm ab hoc
diuino ſomno eſſent expergefacti,communicabant ſibi inuicèm viſionem, tanquàm
in herba molli & odorifera,non in media autem flamma,iacentes.

Cùm eos verò Domitius vidiſſet ità admirabiliter & præter opinionem ignẽ ſu.
perauiſſe, nec ſciret deincèps quidnam eis faceret,remittit eos ad Maximianum, qui
tũc ex Tarſo reuertebatur Ancyrã. Cùm ſancti ergò ſub militibus cum multis quoq;
alijs Chriſtianis eſſent iter ingreſſi,quoniã & vitæ longitudine defeſſa erant corpora,
& alioquì via,qua erant tranſituri,erat admodùm deſerta & planè aquæ expers, ſitis
eos vrebat vehementiſſimè. Ea cùm videret grauiter premi eos, qui vnà iter ingredi.
ebantur,& mox eſſe defecturos,ad preces cum genibus ipſum cor quoq; inclinantes,
Domine Ieſu Chriſte Deus noſter,dicebant,qui etiã priùs aquas maris,tanquàm mu.
Exod.14.& 17.
rum firmas effeciſti & ſtabiles,& aquã rursùs eduxiſti è petra,ipſe nunc quoquè ſuper
nos reſpice, reſpice, inquam, Rex. valdè enim ardet noſtra anima, & currimus in ſiti
æſtûs in loco,qui eſt ſine aquis. Te aũt volente,omninò & terra aqua,& rursùs aqua
terra

terra fiet. Hæc & dicebant,& calidæ lachrymæ eis fluebant ex oculis. Cùm itaq; oraſſent,& protinùs in cælum ſuſpexiſſent,purum quoddam & perſpicuum fluentum ex illa arida & inculta terra emittitur. Ex quo cùm bibiſſent,eam quæ eos premebat ſitim ſedârunt.

Cùm huius autem rei fama etiam ad eos,qui procùl erant remoti, peruaſiſſet, ad ipſos confluebant qui circuncircà habitabāt, & magna hominū multitudo, qui multis & varijs morbis vexabantur,ad eos adducebatur. Manuum autem ſolus contactus fuit vnicuiq; morbi medicamentum. Beatiſſimus ergò Clemens(ad ipſum enim ſolū rursùs reuertitur oratio)propter Chriſtum pati adeò ſitiebat, vt nec vitæ quidē ſuæ tempus oraret minui ſupplicijs,ſed eius ſepta extendi perpetuò, Domine,dicens,qui es ſolus rex ſeculorum,nè me abduxeris in dimidio dierum meorum,his quotidianis defeſſum periculis:ſed præbeas mihi peccatori per totam meam vitam omnia pati ꝓ tuo nomine & tua confeſſione,& vel ipſa tibi membra ſacrificare, vt ea rursùs accipiam cum maiori ſplendore. Hæc ſimul àc precatus eſt,viſus eſt ſibi vocem audire ex alto,dicentem: Quæ petijſti Clemens,ea nunc tibi data ſunt. Te fortiter gere,& tuas vires confirma,& certaminis curſum conſtanter confice. Vniuerſum enim quod tibi reſtat vitæ tempus,cum ijs,quæ certādo iam à te ſunt peracta,numerabitur ad viginti & octo annos martyrij. Sic ergò egregius Clemens,cùm è cælo accepiſſet certum pignus martyrij,ad Ancyranorum ciuitatem rursùs confidenter procedebat vnà cum Agathangelo. Qui eos autem abducebant milites,audientes Imperatorē adhuc verſari Tarſis oppido Ciliciæ,illuc ad eum ſanctos ducunt. Ille autem cùm eos ſtatim ſiſti curâſſet, & id quod re vera erat celâſſet,ſimulata benignitate, humanè & placidè eos primùm conabatur inducere:

Nota patiēdi deſideriū

Idem habet Nicephor. Eccl. Hiſto. lib. 7. ca. 14.

Mihi videmini,dicens, ô viri, propterea in hodiernum vſque diem non induxiſſe in animum,vt omninò cederetis,ſed in eos potiùs,ad quos miſſi eſtis,immorigeri fuiſſe & contentioſi,vt ad nos vſque veniretis,& non priùs in alicuius alterius,quàm in ipſius Imperatoris oculis mutaremini. Scit enim ſæpè præſentia Imperatoris animū quoque transmutare,& id quod eſt valdè inimicum,prouocare ad beneuolentiā. Ecce ergo noſtro adſpectu dignati eſtis in præſentia,propediem autē digni quoquè noſtra cenſebimini beneuolentia,ſi priùs deos vt ſeruatores & communes hominū curatores colueritis. Præclari autem viri præclarè admodùm reſpondentes: Quòd ad tuam quidem potentiam,dixerunt,deducti ſimus,ô Imperator,ipſi quoquè lætamur: ſed vt qui pro tuo tribunali ſupplicio propter Chriſtum, non aliquo autē alio honore,digni ſimus cēſendi. Sic enim cū magna fiducia ſiſtemur ad illius terribile,& quod corrumpi minimè poteſt,tribunal:quam vt conſequaris, te quoquè rogamus ô Imperator. Ipſe enim eſt,per quem & reges verè regnant,& tyranni in terra dominatum obtinent. Ipſe enim eſt,qui & deſtruit omnem gentem, & Romanorum extollit imperium,& adhuc magìs extollet,& per ipſum omnibus dominabitur gentibus. Quod quidem Propheta quoquè appellat virgam ferream,Dedi tibi,dicens,gentes hæreditatem tuam,& poſſeſſionem tuam fines terræ. Paſces eos in virga ferrea. Porrò autē Imperatores quoquè,qui vos ſequētur,excitabit pios & veri Dei cultores. Nam hoc quoquè priùs elocutus eſt ſpiritus.

Pſalm. 2.

His ergò vehementiùs commotus Maximianus, Quoſnam, inquit,ô vos, qui violenta eſtis morte perituri,legiſtis libros fatidicos,qui hęc fabulantur? Illi autem,Non fatidicos,ſed propheticos potiùs,dixerunt,ô Imperator, in quibus vtiquè hoc quoq; ſcriptū eſt:Exurgere faciet Deus in diebus nouiſſimis reges pios. Maximianus verò, dum ij hæc dicerent,interrumpens orationem,Quid verò,inquit, Non nos ij ſumus, qui in deos tanta pietate vtimur,vt eos quoquè qui eis non parent, vt nunc vos,malis afficiamus grauiſſimis? Quamobrem magnus Clemens,ſilente Agathangelo,Sed ô Imperator,inquit, ſi fuiſſet quidē aliqua mutatio impietatis, ex quo illud prædictū eſt propheticum,ea quæ à te dicta ſunt,aliquam haberent rationem. Cùm autem cultus ſimulacrorum in hodiernum vſq; diem abundet in orbe terrarum,clarum eſt, futurum omninò aliud tempus piorum Imperatorum. Cùm ex his ira, quæ cohiberi non poterat, eſſet incitatus Maximianus, loqui quidem deſijt:fornax verò, Chaldęorum fornace longè maior,ſanctis fuit accenſa. Sed eos quoquè in ipſam iniectos,diuina rore perfudit gratia:ſicut illic pueros,ſic hîc conſeruans Martyres. Atque totam

Iactantur in fornacē, ſed nihil lædūtur.

quidem noctẽ & diem eos fornax tenuit:illinc verò audiebatur quidam ſonus feſtũ celebrantium,ſuaueq; olens & dulcis fumus ex eo ſursùm emittebatur.

Hæc ſignificantur Maximiano. Ille autem,cùm iam flamma extabuiſſet. accedens, videt ſanctos in ea ſaluos,ô miraculum,cùm flamma ne vel ſolum quidem eorum pilum læſiſſet:ſed manus quidem haberent in cælum extenſas, labra verò mouerent ad glorificationem. Quos cùm curâſſet ſtatìm ad ſuum tribunal ſiſtendos, Vel in hoc,inquit,mihi ſaltem gratificemini,vt ſignificetis quibuſnã incantationibus igni vim ademitis. Illi autem,Non incantationibus,dixerunt,ô Imperator,ſed ſola eius, qui dixit,

Eſa. 43. promiſſione:Etiamſi per ignem tranſeas,flamma non te comburet. Hæc ergò rursùs mordebant & malè habebant Imperatorem, & eos iuſſit trahi publicè, & conuelli à lictoribus,& extrema perpeti. Sed hæc quoquè illi malè ceſſerunt. Nam tũc quoquè multi ex infidelibus,videntes ſpiritus,qui non poterant redigi in ſeruitutẽ, & animũ, qui deijci & deprimi non poterat,planeq; fiduciã ſpirabat & libertatem, & hoc quod eſt maximum,homines qui acerbè trahebantur & conuellebãtur, & quid non graue patiebantur,& non ſolùm non cedebant,ſed euaſerant quodammodò robuſtiores & vegetiores,& pleni erant fiducia,& ſuperabant ipſum Imperatorem. Hæc videntes,&

Multi credunt in Chriſtum. patriam abiurabant religionem,& eis ſe adiungebant,& ei,qui ab ipſis prędicabatur, Chriſto.

Cùm itaq; conſilij inopia eſſet planè ex omni parte implicatus Maximianus, Martyres ità vt erant vinctos tradit in cuſtodiam,cùm eos damnâſſet quatuor annos habitare carcerem:ſi fortè,inquit,quod intercedit tempus,ſit eorum ſoluturũ conſtan-

4. annis ſunt in carcere. tiam,promptiq; & alacris animi hebetaturum vehementiã. Sed ea contrà atquè ſperabat euenerunt. Bono enim & tranquillo animo fuerũt intereà,& cùm iam tempus adeſſet prȩfinitum,perindè acſi fuiſſent incluſi herì & nudiuſtertiùs, acrem & vehementem ſeruabant zelum ad confeſſionem. Deſiderium enim in Chriſtum, & ſpes futurorum,efficiebant vt habitarent carcerem nõ ſecùs,àc magnificas ædes & palatiũ. Maximianus ergò cùm hæc quoquè didiciſſet,ipſe quidem recuſans ampliùs ſuſcipere aduersùs eos certamina:deliberabat autem,ad quem eos decæterò tranſmitteret, prætextu quidem,quòd propter inſignem impietatem ne Imperatoris quidem eſſent digni tribunali. Vera autem cauſa erat,quòd cùm eos inueniſſet omnibus eos inducendi rationibus ſuperiores,& neq; induci bonorum promiſſionibus,neq; flecti malorum inſultibus,verebatur adhuc manus cum eis cõſerere, generoſum & qui deprimi non poterat eorum ſpiritum,eius deprimere gloriam & aliquid de magnitudine detrahere exiſtimans.

Ei autem ſic deliberanti,aderant multi quoquè alij ſimul magiſtratus & præſides, qui ex multis conuenerant prouincijs. Inter quos erat etiam ſacerdos, qui erat quidem principatu inſignis, ſed erat longè impietate inſignior, & multos Chriſtianos multis ſæpè & varijs ſubiecerat ſupplicijs. Ei mandat Maximianus cognitionẽ de martyribus. Cùm autem perſuadendi magna vi eſſet præditus,& ad alliciendas hominum mentes artifex egregius,& alioquì ſtuderet oſtendere,eos qui ipſum præceſſerant,nõ ex Martyrum animi magnitudine,ſed ex ſua potiùs ſimplicitate illis præbuiſſe victoriam,ſedens in tribunali effecit,vt viri illi egregij coram ſe ſiſterẽtur, & variè cum eis decertare eſt aggreſſus:modò quidem lenitate & pecuniæ promiſſione: modò verò acerbitate & minis rerum malarum:nunc blanditijs,nunc indignatione,& partim quidem aſperarũ rerum experientia,partim autem ijs,quæ præceſſerant adhibendo medicinam tanquàm ex pœnitentia. Cæterùm cùm primùm fecit vt ſiſterentur Martyres, Adeſte,inquit,ad ſacerdotem,quem nullus,inquit,effugit ex Chriſtianis,qui Pontum habitant & Galatiam:ſed multos quidem perſuaſos honoribus affeci & muneribus,& dijs,quod quidem eſt maximum,reconciliaui & effeci familiares: multos verò ex ijs,qui non paruërunt,ferro & igne conſumpſi,& morti tradidi acerbiſſimæ. Cui quidem vos quoquè parentes,ſacrificate,vt pro portione tot malorum, quæ tot annos patimini,vos bonis fruamini.

Ad hæc dixerunt ſancti: Qui nos pro meritis eſt remuneraturus & honoraturus,

Rom. 8. eſt Chriſtus,qui dona habet tam excellentia,vt ne cõdignæ quidem ſint huius ſeculi paſſiones ad gloriam,quæ eſt in nobis ab ipſo reuelanda. Propter quę ſacerdos quoq; fecit ſimiliter ijs,qui ꝓceſſerant,& eós iuſſit cædi in humeris,donèc eis ipſa oſſa aperi-

gerentur.

rentur. Cùm autem Martyribus præſentia viderentur eſſe leuia, ſpina quoquè ſimiliter cædebatur, donèc à præſentibus oculis viſa eſt oſſium compoſitio, & tota dimenſa eſt compago vertebrarum. Sacerdos ergò tam miſerè & tam miſerabiliter victus eſt à Martyrum fortitudine. Quocircà quæ illos pati erat veriſimile, ipſe potiùs ſuſtinebat. Nam ij quidem, cùm ille iuſſiſſet, ſuis pedibus rediêrunt in carcerem: Ille autem cùm ex pudore & ægritudine quòd vinceretur, linqueretur animo; & multis portaretur manibus, turpiter receſſit à Tyrannico tribunali. Rursùs crudeliſſimè cæduntur.

Interìm autem dum ſancti irent in carcerem, carnes quæ eis decidebãt cum ſanguine, effecerunt vt fideles vndiq; ad eas colligendas cõcurrerent, tanquàm ad quendam theſaurum bonorum. Quas quidem ſtatìm cum ipſo puluere tollentes ſitientibus manibus, credebant ſe quandam benedictionem attrahere & gratiam. Poſtquàm verò ſacerdos omni metu intentato, adhibitaque omni experientia, callidiſque commentis artificijſque & præſtigijs, nihil potuit efficere, ſed vt dicitur, in cælum eſt iaculatus, & hæc reſciuit Maximianus, & riſum profudit in ſacerdotem: Hic eſt ſacerdos, inquit, qui decantatur ab omnibus. Maximus ergò quidã, qui ipſe quoquè erat Dux, cùm eſſet apud Maximianum, & audiret quæ dicebantur, impletur quodam animi zelo aduersùs ſanctos, & Rogo, inquit, ô Imperator, tuam potẽtiam, vt ij viri mihi quoquè tradantur in manus. In maximis enim dijs habeo fiduciam, quòd vel eis perſuadebo, vt mutent omninò ſententiam, vel eis malè vitam adimam. Quamobrem cùm annuiſſet Maximianus, octauus ipſe ſuſcipit Martyres, & nouum quid in ipſos machinatur, vt qui interiecto aliquo temporis interuallo cùm ipſis colloqueretur, & ſe ſanctis verum & amicum dare fingeret conſilium. Nam eos quidem primùm alloquitur, amicè ſermocinans, & quæ iucunda & grata eſſent, cum eis diſſerens. Deincèps verò aliquot rursùs diebus interiectis, eos ad ſermonem conferendum vocabat, eoſque admonere & eis conſulere, non autem eis omninò vim afferre, neque eos cogere videbatur.

Cùm verò ſic multum temporis interceſſiſſet, fraus Maximi apertè arguebatur, & aperiebatur cauſa illius fraudulentæ & ſimulatæ amicitiæ. Nam cùm ſanctos aduocâſſet, Saluete, inquit, ô homines, quos ſimiliter amant dij immortales, & ambos habent loco germanorum filiorum. Sæpè enim mihi & reſponſa dederunt, & in ſomnis apparuerunt, iram in vos reprimentes, nulla quidem omninò alia de cauſa, niſi quòd expectant veſtram ſpontè futuram mutationem, quæ quidẽ paulò pòſt aderit, vt mihi certè præterita nocte magnus inter deos aperuit Dionyſius, vt qui nobis mandauerit, dicens: Adduc viros. Eccè ergò & ara eſt parata, & parata ſunt ſacrificia: accedite, & ſacrificate eorum beneuolentiæ. Ad hæc ſancti reſpondentes: Falſum, ô Iudex, apertè dixiſti & minimè probabiliter. Nam quæ interdiù tui tibi dij loquuntur, ea omninò noctù quoquè. Quiſnam enim adeſt tibi Dionyſius? Is enim eſt duplex, vt vid(?)mus: aut quemnam nominas ex his immortalem? æneúm ne, an lapideum? Nam ſi eum dicis, qui conſtat ex lapide, videbis paulò pòſt hunc tibi deum immortalem vel confractum, vel iniectum in ædificium, vel exuſtum & in calcem transmutatum. Quòd ſi tecum diſſeruit æneus, is quoquè citò pulchrè fundetur in vaſa, quæ deſeruiunt miniſterijs, quomodò vnumquodque eorum vſus exegerit. Cùm hæc ſancti reſpondiſſent, & cognouiſſet Maximus nihil ſibi aliud profuiſſe omninò ſimulationem illam & fictionem, quàm quòd ſuis dijs labem & maculam inuſſerit, perſonam deincèps exuens, apertè oſtendit Maximum, & id quod erat, protinùs apparuit.

Iubet itaque obeliſcos in extremo acutos, vnius pedis magnitudine, ſupernè habentes cuſpides, defigi in terram, & beatum Clementem ſupinum acubus impoſitum, craſſiſſimis lignis verberari vehementiſſimè: Agathangelo autem in caput infundi plumbum igne liquefactum. Cùm ergò iuſſus effectum celeriter accepiſſet, magnanimus quidem Clemẽs, & in pectore ſupernè cædebatur, & eius terga infernè obeliſcis transfigebantur. Sed ne ſic quidem anima huic ſancto diſcedebat à corpore. Verax eñ erat, qui fuerat pollicitus, tormenta eũ non eſſe ſuperatura, nec vllo ſupplicio vitam eſſe finiturũ. Agathangelus verò ipſe quoq; ſimiliter admirabilem oſtendit fortitudinem. Maximus itaq; hoc prêter opinionem miraculo obſtupefactus cum ijs, qui circunſtabant, propemodùm ne poterant quidem credere ſuis oculis, adeò inopinatum Alia adhibẽtur acerbiſsima ſupplicia.

& quod erat præter rationem, videntibus miraculum per pectus, cor & totum deinceps corpus, acuto ferro transfixum hominẽ, & prætereà supernè quoquè vehementer verberatum, non statìm emisiſſe animam, ſed viuum adhuc eſſe & ſuperſtitem, & vi illi intolerabili ſana mente reſiſtere. Vix ergò tandèm cum detrahit ab obeliſcis, nõ ſecùs àc veſtem vndiq; dilaceratam, & ſolo ſermone perſuadentem, ſe non eſſe mortuum. Martyr ergò ad Maximum protinùs adſpiciẽs, Modò, inquit, cognouiſtis, quẽadmodùm non ſolùm noſtrum corpus aduersùs vos decertat, ſed Deũ habet, qui per ipſum longè veſtras ſuperat inſidias, qui etiam non ſinit animam euolare è corpore, eam cohibens & continens arcano quodam conſilio, & quæ dici non poteſt, prouidentia.

Cùm animum ergò omninò deſpondiſſet tyrannus, & nulla ſpe ampliùs teneretur, ſacrum quidem Clementem, qui adhuc portabatur, cum Agathangelo includit in carcere. refert autem ipſe quoquè ſingula Maximiano, quęnam aduersùs Martyres excogitauerit, & quemadmodùm inuenerit eos nec blanditijs vinci poſſe, nec tormentis, atque adeò ipſam quoquè ab eis ſuperari naturã. Maximianus verò cùm ſimiliter atquè ipſe, nullam poſſet excogitare rationem, nedũ viros perſuadẽdi egregios, ſed nec eos quidem interimendi, iubet eos relinqui in carcere, nec vllam eorum omninò curam geri, donèc ipſi naturalem mortem ſuſtinuiſſent. Viri autem impij, cùm eorum tam manifeſtam accepiſſent experientiam, (ô amentiam, ô crudelitatẽ) ne ſic quidem poterant quieſcere, ſed etiam expectabant fore vt ſic vincerent. Certè Aphrodiſius quoquè nonus luctam aduersùs ipſos ſuſcipit, genere quidem Perſa, qui multa tormentorum genera ſæpè excogitârat aduersùs Chriſtianos. Erat autem hoc ſignum euidens, Maximianum eorum magnam habere rationem, & hoc ſciebãt oẽs, quòd qui eos potuiſſet perſuadere, ei eſſet rem facturus gratiſſimam, & pro eo maximam accepturus remunerationem. Hic ergò cum fortè fuiſſet apud Maximianum, quo tempore de ſanctis ei renunciabatur, petit in eos ſibi dari poteſtatem, etiamſi, vt eſt in prouerbio, exuërit Sicyoniũ. Cùm autem petijſſet & accepiſſet, domi ſtatim apponit lautam & magnificam cœnam, & eos inuitat ad cõuiuium, vt eis labores ſuſtinendo defeſſis, res iucundas præbendo gratificaretur, & eorum ad ſe animum leniter alliceret. Cùm verò, quæ eis coaluërat, & gratia erat, magìs amplecterentur abſtinentiam, & adijcerent, Nos pane cæleſti veſcimur, quem qui comederit, non ampliùs eſuriet, ſed viuet in æternum: illic enim eſt bonis cœna parata: cõtumeliam eſſe ratus Aphrodiſius, & in eos commotus vehementiùs, illos quidem tradit in cuſtodiam, dicens: Veſtra ergò cœna erit mors cum dolore, quam quidem ego cràs vobis apponam magnificè. Iohan. 6.

Iubet autem poſtridiè afferri duos lapides molares: Vtrunq; verò eorum collo vtriuſq; alligari, & ſic eos lapidibus vndiq; appetitos, trahi per mediam ciuitatem, ijs, qui trahebant, hoc eis acclamantibus: Dijs parẽte & Imperatoribus. Qui aliquid decernit præter noſtram patriam religionem, fit obnoxius talibus ſupplicijs. Sed hoc quidem totum faciebat Aphrodiſius, vt vel ingentes frangeret eorum ſpiritus, & efficeret vt cederent, ſe tam turpiter traduci non ferentes: vel in eos incitaret ciuitatẽ, & communiter concurrentes omnes, ipſos interimerent. Sed qui quę ſunt profunda & occulta aperit, id euertit, quod is callidè cogitauerat. Nam & Martyres, gloriantes potiùs, quàm pudore affecti, circunducebantur, ciuitaſq; confluens ad ſpectaculũ, & videns ꝙ alacres & læti propter Chriſtum obirent, & ꝙ poſt tot & tanta ſupplicia valida eſſent eis corpora, maximas illas plagas, citò repellentia: eos veluti impatibiles exiſtimantes & immortales, illi quoquè verum Deum confitebantur, & læti accedebant ad pietatem. Cùm ſic ergò longè fuiſſet inferior Aphrodiſius, hæc Maximiano quoquè ſignificantur. Ille autem cùm ſpem omnem abieciſſet mutationis, vtpotè ꝙ fieri non poſſet, vt à ſua ſententia traducerentur Martyres, maximè cùm ex eo plures ad eorum traherentur pietatem, ad perpetuum eos cõdemnat carcerem, vt cùm cuſtodia, à qua nullo tempore egredi liceret, extabuiſſent, ſic è vita excederent, Deo hoc eis prouidente, vt oratio Clemẽtis eum, quem ipſe precatus fuerat, finem acciperet, & eſſent eis maiores martyrij remunerationes.

Æthnici multi fidẽ amplectuntur.

Damnantur martyres ad perpetuum carcerem.

Cùm longo ergò tempore ſic morati eſſent in cuſtodia, multi alij ex pijs, ꝗ martyrium poſt eos inchoauerant, acceperunt ante ipſos conſummationem, Qui autem Clemen.

Clementis & Agathãgeli,præclarorum athletarum pietatis, erant à Maximiano carceris conſtituti cuſtodes,defeſſi diuturna illa carceris cuſtodia, vix tandèm accedunt ad Maximinum,qui tunc ſuſceperat imperium, & rogant ecquid iubeat de ijs, quos multis annis tenent vinctos,qui Chriſtianæ ſunt religionis,qui difficiliter moriũtur, vel ſunt potiùs immortales. Sic enim nominabant beatos, propterea quòd mala ſuſtinuiſſent,quæ ferre non poteſt humana natura. Maximinus autẽ, cũ priùs ſuos deos multis inſectatus fuiſſet maledictis,quòd nõ potuiſſent præſentem illis vitam adimere: deindè etiam quæſiuiſſet de ciuitate,in qua nati & ex qua profecti fuerant, & cuiuſnam eſſent generis,cùm eos & Galatas eſſe intellexiſſet,& ex ciuitate Ancyrana, ad Lucium eos mittit præſidem. Is enim tunc ei præerat. Ità cognoſcitur Dominus iudicia faciens,qui Martyres quoquè poſt tot & tanta pericula, ei rursùs, quæ eos tulerat,ijs quibus ipſe nouit modis,reſtituit. Illi ergò cùm Tarſis egreſſi eſſent,alacri pede confecerunt viam,quæ fert in patriam. Cùm primùm autem viderunt Ancyram, ſiſtuntur coram Præſide Lucio. Ille verò cùm nec eis quidẽ priùs loquendi feciſſet poteſtatem,tunc eos quidem validè includit in ligno,lapide vtriq; alligato,ità vt nec ipſi quidem poſſent omninò moueri,nec crura extendere. *Noua cruciamenta.*

Sequenti autem die acceſito Agathangelo,Scio,inquit, quòd nõ propter improbitatem,ſed propter animi facilitatem,& morum ſimplicitatem,deceptus es à tuo familiari Clemente. Quocircà videris multis habere innatum nimium cõtendendi ſtudium. Non eſt autem mirum,ſi mala conſuetudo,quæ veluti morbus quidam tempore callum obduxit,mutauerit ſententiam. Nam gutta quoquè aquæ aſſiduè diſtillans, petram quoquè ſcit cauare,vt dicitur. Sed hanc tuam ad morem gerendum facilitatẽ nobis quoquè aliquandò concede Agathangele, longè vtiliorem & iuſtiorem, & cõuenienter tuo nomini,ſis nobis bonus nuncius,nuncians conuerſionem propriam & pœnitentiam. Ad hæc Agathangelus, Mihi,inquit,hanc conſtantiam nec animi fecit facilitas,nec improbitas. Sed quòd non improbitas quidem, ipſe priùs es confeſſus. Quòd autem rursùs nec quibuslibet facilè paream, hinc eſt apertũ. Quomodò enim tam multis reſtitiſſem Præſidibus,atq; adeò ipſi etiam Imperatori, qui cùm me & cũ Clemente & ſeorsùm rursùs accepiſſent,nullam non adhibuêre machinã, ſed & promiſſis ineſcare,& minis perterrere,& ſupplicijs conati ſunt in aliam traducere ſentẽtiam. Neque ergò facilitatem,neq; improbitatem,ſed ſapientiã potiùs & animi fortitudinem hæc nomines: Sapientiam quidem,qua ijs quæ intereunt & citò fluunt,prçferimus ea quæ ſtant & manent: falſoſq; veſtros deos & adulterinos auerſantes,ſolùm vnum Deum & verum attendimus. Fortitudinem autem,per quam cùm tam multis pro Chriſto colluctamur periculis, & veluti quendam ſomnum mortem contemnimus. Neque eſt ergò Clemens, qui mihi perſuadet : ſed Chriſtus multò priùs,qui me vocauit per Clementem. Neque deceptus ſum, ſed potiùs diſceſſi ab errore: à quo, rogo, vt vos quoquè recedatis, vt qui vobis quoquè, ſi vultis, ſim nuncius veritatis. *Egregium Agathangeli reſponſum.*

Hæc cùm dixiſſet Agathangelus, omni de eo ſpe concepta Præſes fruſtratus, & ferreas fibulas valdè accenſas in illius aures inijcit, & faces copioſum ignem alentes vtriſq; admouet lateribus. Cùm acris itaque dolor hinc ex auribus intrinſecùs verſaret cerebrum,fumuſq; & tenebræ id implerent,fortiter id ferebat Martyr, Chriſtum confitens,& eum ſolum vocans in auxilium,& clamans: Domine Ieſu Chriſte, nè me priuaueris beato illo fructu bonorum immortalium: ſed des mihi patientiam & tolerantiam,& cùm dignatus me fueris perficere curſum tuæ confeſſionis, cum tuo famulo Clemente me connumeres,& cum omnibus, qui pro glorioſo tuo nomine decertârunt,quoniam defecit virtus mea: anima autem mea in te ſperauit. Hæc ille quidem eſt precatus, Deus autẽ ex alto hęc perfecit. & cùm videret Præſes nihil ſibi ſuccedere ex ſentẽtia,ſed athletam potiùs effici clariorem,abducto illo in locũ, qui Cryptos,id eſt,abditus,appellatur,enſe beatum caput amputat, quinto menſis Nouẽbris. Atque Martyr quidem,cùm receſſiſſet ab ijs,quæ ſunt ad tempus,& à laboribus liberatus fuiſſet & tormentis,fuit in cęlis, & q ſtaret cum angelis, & cum ſuperis choros duceret,dignus fuit habitus, cùm certâſſet ſub Imperatoribus quidẽ Diocletiano & Maximiano,ſub Magiſtratibus autẽ, Agrippino, Curicio, Domitio, Sacerdote, Maximo, Aphrodiſio & Lucio. Pia autem illa & Martyrum amantiſſima Sophia, materno *Agathangelus dirè affligitur.* *Necatur.*

amore

amore in Agathangelum quoquè accenſa propter magnum Clementem, poſtquàm vidit eum, vt optabat, conſummatum, & ab ijs, quas pro ipſo gerebat, curis eſt exoluta, & cum magna voluptate tollens illud corpus martyricum, & componens, in loco cõſummationis, in quodam ſepulcro profundiſſimo, in ingreſſu templi quod illic eſt, depoſuit.

Præclarus autem Chriſti athleta Clemens, cùm ſui in certamine ſocij Agathangeli intellexiſſet conſummationem, ipſe quoquè voluptate, quæ minimè poteſt explicari, repletus, in carcere ità vt erat pronus humì extẽſus (prohibebat enim, nè ſurgeret, lignũ quod habebat in pedibus, & lapis alligatus corpori) emittebat, vt par eſt, ad Deum voces, quibus agebat gratias. Sed neque in eum euaſerat Præſes negligentior, ſed præter vincula, & quam perpetiebatur ex illis miſeriam, iubebat centum & quinquaginta plagas ei in vultu & in capite infligi quotidiè. Sic ergò quotidiè ex eo fluebant riui ſanguinis, vt ipſe quoquè lapis, qui erat ei alligatus, & totus ſubiectus locus fieret purpureus. Noctè autem rurſùs aduenientē, & lux circa ipſum veluti eluxit, & angeli adſtiterũt, & eius liberalis conſecuta eſt curatio. Cùm ipſe ergò & lapidem & vincula & nocturnas illas plagas ferret fortiter iam longo tempore, Chriſtianis q. dem iam erant feſta aduentura, Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti Theophania: Pia autem & Dei amans Sophia, quæ vehementi quidem pietatis zelo ſemper mouebatur, & alioquì ardentiori tunc feruebat ſpiritu, audet præclarum aggredi facinus & magni animi. Cùm famulorum accepiſſet multitudinem, & puerorum, qui ab ea alebantur, maſculos & fœminas, ingreditur carcerem, & cùm vinculis ſoluiſſent Martyrem, educũt è carcere. Deindè verò cùm Sophia eum veſte induiſſet candida, & ſuperhumerale ei impoſuiſſet, & ei in manus tradidiſſet Euangelium, cum multis lampadibus & ſuffitibus circunſeptum deducebat ad eccleſiam. Cùm ipſa autem veſtem quoquè induiſſet candidam, & internam propter egregium Clementem oſtenderet animi lætitiam, ei in ſiniſtra parte manum ſubijciebat, quæ eum ſuſtineret, & ad ingrediendum ferret opem Martyri.

Vide iudicẽ ſanguinarium.

Feſta Theophania.

Adhuc autem erãt in itinere, cùm Clemens, vt qui iam ſenſiſſet Dominum eum ad ſe vocantem, in cælum ſublata dextera, (altera enim tenebat Euangelium) orauit & pro ſua ſecundùm ſpiritum matre Sophia, & orauit etiã pro clero & vniuerſo grege, & petijt ijs, qui ipſum inuocarent, poſtquàm hinc exceſſiſſet, & eum alioquì honorarent & colerent, Domini defenſionem & ſalutem, & quidquid ad eorum petitionẽ tributum, futurum eſſet eis vtile: & ſic poſtremò orans, cum Martyrum amante Sophia, & ijs qui eum deducebant, ingreditur eccleſiam. Atque illi quidem cùm clauibus & vectibus fores munijſſent (timebant enim, nè aliqui ex impijs in eos irruerẽt) tota nocte canebant. Poſtquàm autem dies aduenit ſalutaris, iucundè & ſuauiter illuceſcens eorum, qui digni erant, animis, cùm præclarè admodùm Martyr ſacrum celebrâſſet miniſterium, & intemerato & incruento eos, qui aderant, impertijſſet ſacrificio, eis ſuauis Chriſti palmes, Clemens inquam, eis inſtillauit dulce vinum doctrinæ. Cùm autem eos videret perturbatos & timore affectos, vt qui ſuſpicarentur fore aliquam infidelium incurſionem, confirmauit eorũ ſpiritus, & cùm quę futura erant, eorum ſubieciſſet oculis, Bono, inquit, ſitis animo fratres, non peribit vnus ex vobis. Duo autem quidam, & ego tertius cum eis poſtremò à vobis excedemus. Deindè extinguetur quidem, quæ ſæuit in Chriſtianos, rabies: orietur verò pax in imperio Romanorũ, omniſque ciuitas & regio implebitur Chriſti cognitione, & aperietur quidem omnis ædes ſacra, claudentur autem templa gentilium, & fugient, qui in eis adorant, & eo, quo nunc vos, ipſi timore afficientur. Hoc autem tempus propè eſt, & quidam ex vobis videbunt euerſos perſecutores,

Incruẽtum Miſſæ ſacrificium.

Hæc cùm ille tam apertè diſſereret ijs, qui aderant, Chriſti & Martyrum amantiſſima Sophia, maximo gaudio & lætitia propter Clementem in corde plena, conuocabat viduas & orphanos, panemq́ue & cibum & vinum eis abundè ſuppeditabat, & pro viribus eos complectebatur. Atque hæc quidem duodecim deincèps dies facta ſunt, & eos, qui accedebãt, conuiuio liberaliter accepit Sophia, feſtosq́; dies celebrabant & hilariter tranſigebant, & Clementis aduentũ honorabant. Cùm autẽ iam dies adeſſet præſtitutus (erat verò dies Dominicus) à præſenti vita athletam euocans, ille quidem diuinum celebrat ſacrificium. Poſtquàm autem perfecta fuerant, quæ conſue-

conſueuerant,& participes fuerunt fideles viuifici corporis & ſanguinis, diuinis adhuc donis in ſacra menſa propoſitis,& ad ea Martyre collum habente inclinatū, quidam ex Magiſtratibus, Alexander nomine, impetu repentè facto cum militibus, iubet vni ex ſuis amputare ſacrum caput Clementis. Deindè etiam intemeratam oblationem (ô tuam Chriſte rex patientiam) deiecerunt *in terram*,& profanis pedibus profani conculcàrunt. Atque ſic quidem magnus ille Clemens ſacrificans, acceptum pro aliquo alio ſacrificium ipſe Deo offertur. Eorum autem qui aderant multitudo, alij quidem receſſerunt lachrymātes: duo verò ſoli ex Leuitis, qui etiam intemerato miniſtrabant ſacrificio, vnus quidem Chriſtophorus, alter autem Chariton nomine, vt ipſe priùs ſignificauit beatus, ad diuinam quidem eius menſam beatum ipſi quoq; finem acceperunt.

Caput S. Cleméti ad aram amputatur.

Fidelis autem Sophia, quę magno Clementi fuit ex Deo mater & nutrix & inſtitutrix, cùm in aula tutiſſima haberet filium repoſitum, & qui ad ſupernas tranſierat coronas,& immobilium illorum bonorum remuneratiōes, ſolicitudinem omnem ſoluens & mœrorem, & lucernarum accendit multitudinem, multaque perpeſſum & quod multa vicerat certamina, ſui amiciſſimi mortuum tollens corpus, mundis veſtibus & linteis inuoluit,& in ipſo templo, quod eſt in loco, qui dicitur Cryptos, præclarum præclarè deponit: vbì etiam priùs depoſuerat Agathangelum, vt vni ſepulcro crederentur corpora, quorum animas idem cæli ſuſcepit tabernaculum. Prope eos autem, illos etiam ſepelit Diaconos, qui cum magno Clemente concertàuerant, quo in loco eorum quoquè parua ædificata eſt ædicula. Deindè cùm Clementis aſſediſſet ſepulcro, hæc præclara humanitateq; & affectione plena verba eloquebatur: Ego quidem vos, ô fili, in Crypto, id eſt, in abdito, depoſui: ſed vos omninò Chriſtus in aperto deducet in requiem, propter quem tot & tanta veſtra ſponte pati delegiſtis,& vobis dignam ædem excitabit,& veſtra corpora in ea reponentur. Porrò autem me quoquè iam ad vos vocat ſenectus, quę propterea in hodiernū vſque diem eſt conſeruata, vt vobis communem omninò cōgeram puluerem, quos ne longum quidem tempus martyrij à ſe inuicèm ſeparauit, & meipſam vobis pulchrum buſtum præbeam. Sed orate pro me, ô chariſſimi, quæ ſum mater,& nutrix,& ſupplex, vt poſſim ſicut hîc, ità etiam illic quoquè eſſe prope vos ,& apud Dominum poſſim quoquè paruam aliquam habere fidutiam. Atque illa quidem hæc apud ſepulcrum loquebatur, & ſensìm vnà cum voce etiam effluebant lachrymæ.

Præclara eius cū lucernis ſepultura.

Orat Sophia ſanctos, vt pro ipſa precentur.

Præclarus autem Chriſti athleta Clemens (nam cùm ijs, quę dicta ſunt, pauca quędam adiecero, finiam orationem) perpetuò quidem decertauit ſub Imperatoribus Diocletiano & Maximiano: ſub magiſtratibus autē ac præſidibus Domitiano, Agrippino, Curicio, Domitio, Sacerdote, Maximo, Aphrodiſio, Lucio & Alexandro. Finijt verò certamen 23. Ianuarij, adeò vt totum tempus martyrij ei fuerit viginti & octo anni. Quod quidem nos oportet tenere memoria, vt à noſtra excitemur ſocordia, & hæc tam prolixa reuereamur certamina, qui nec paruum aliquod momentum temporis aliquid moleſti propter Chriſtum tolerare ſuſtinemus: & ſic nos comparemus, & tantam ſuſcipiamus confidentiam, vt propter ipſum, ſi opùs fuerit, omnia patiamur, vt ipſi voluntatis ſubeamus martyrium, & apud Deum fidutiam cum illis conſequamur: quam detur nobis omnibus conſequi gratia & clementia Domini noſtri Iesv Chriſti, cum quo patri ſimul cum ſancto ſpiritu gloria, potentia, honor & adoratio, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Nota longiſsimū certamen.

VITA

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI, QVI DICTVS *eſt Eleemon, id eſt, miſericors aut eleemoſynarius: authore Simeone Metaphraſte, qui videtur illam vitam, quam Leontius epiſcopus Neapoleos conſcripſit, longè meliori ordine digeſſiſſe.*

Ianuàrij 23.

BONORVM virorum ſcriptis mandare actiones, & memoriam eorum tradere poſteris, conciliat magnam vitæ vtilitatem. Quendam enim zeli ſtimulum immittit animis piorum, eorum quæ ab eis rectè geſta ſunt, narratio, & ad ſimilia facienda adhortatur. Quarũ vna eſt ea quoquè vita, quæ nunc nobis eſt propoſita ad narrandum, boni, inquam, Iohannis, cuius actioni nomen eſt conueniens. Vocatur enim Eleemon, id eſt, miſericors, propter magnam ſuam ad hoc propenſionem & ſummam bonitatem. Quem tulit quidem inſula Cyprus, & aluit tanquam plantam aliquam florentem & comatam virtutibus: clara autem Alexandria cum ſortita eſt Pontificẽ & Patronum ciuitatis. Ei pater quidem erat illuſtris, nomine Epiphanius. Cui etiam virtutis præſtantia effecit, vt ei committeretur illius inſulæ rectio. Mater autẽ honeſta, & quæ tali marito conueniebat, vt quæ reſplenderet corporis & animæ pulchritudine. Iohanni cùm tales obtigiſſent parentes, non affecit genus ſuũ dedecore: ſed ſtuduit potiùs id ornare, adeò vt arbor ex fructu fieret manifeſta, & non ipſe ex illis ornamentum acciperet, ſed illi potiùs gloriarentur filio, cùm cognoſcerentur eſſe patres talis filij.

Patria S. Iohannis.

Parentes.

Ducit vxorem.

Cùm autem rectè educatus perueniſſet ad menſuram ætatis, vel inuitus à parentibus vxori iungitur matrimonio: cum qua habitare cùm, vt parentibus obediret, admiſiſſet, auerſatus eſt coniunctionem, temperantiam & continentiam amplexus etiã in matrimonio. Sed magna ſoceri importunitas coëgit magnũ Iohannem cedere naturæ legibus. Ex quo efficitur quidem pater liberorum: Patrem autem vocari, citò ei eſt ablatum, immatura morte ei præreptis filijs. Poſtquàm autem cum ramis radicẽ quoq; ſimul excidit communis hoſtis generis, & abſtulit ei vitæ ſociam, propter omnia quidem agit gratias grata & memor anima Deo, qui dederat & abſtulerat: eam autẽ rem efficit materiam virtutis, & cùm illorum priuationem reputâſſet eſſe curarũ depoſitionem, Deo perpetuò ità aſſidebat, vt diuelli non poſſet, & ad Chriſti portam aſſiduè pulſanti, ei aperiuntur viſcera diuinæ benignitatis. Itaq; ipſe quoquè illa imitãs pro viribus, aperit viſcera & portas omnes & manum indigentibus, nõ miſericordiæ guttas aliquas parcè præbens, ſed emittens imbres benignitatis, & ambabus manibus opes effundens inopibus.

Mors liberorum & coniugis.

Hinc euadit omnibus manifeſtus, non priuatis ſolùm & principibus, ſed etiam ipſi Imperatori. Heraclius autem tunc ſceptra tenebat Romanorum. Quamobrem cùm ciuitas Alexandrina tunc eſſet orbata Patriarcha, ad hunc virum toto contendit deſiderio, & rogat Imperatorem, nè ipſa à ſcopo ſuo excideret, ſed ab eo Põtifice paſceretur eorum eccleſia. Et ille quidem magnum illũ accerſit protinùs, & omnibus modis conatur ei perſuadere, vt ad ſedem aſſcendat. Ille autem ſtrenuè reſiſtit, dicens ſe timere rei magnitudinem, nec ſe poſſe tantam ſuſtinere dignitatem. Cùm verò Nicetas dignitate Patricius, qui tunc multùm poterat apud Imperatorem, & beato Iohanni erat frater ſpiritu, & vinculis amicitiæ erat ei optimè coniunctus, & alioquì rectè ſciebat virtutem eius incomparabilem, & nouerat illum, ſi vllus eſſet alius, ea ſede eſſe dignum, vehementer inſtaret Imperatori, dicens nè eum remitteret, ſed vel inuitum ad ſedem eueheret: vrgens Imperator maiore impetu & ſpiritu, perſuadet Iohanni, vt ſuſcipiat Pontificatum, vt qui reputauerit non ſine Dei numine fuiſſe tantam Alexandrini populi commotionem & Imperatoris contentionem. Fit itaque ſedis Marci ſucceſſor, tempore quidem neſcio quotus poſt illum, ſed nòn multùm remotus à vita illius & virtute: quomodò etiam poſſunt oſtendere, quæ ſtatim poſt

Recuſat pontificatum Alexandrinum.

Fit Alexandrinus Epiſcopus.

ſuſce-

ſusceptam rectionem, rectè ab illo geſta ſunt. Poſtquàm enim aſcendit ſedem, hoc ante alia omnia contendit, vt renouaret Marci prædicatiōem, & fidem patrum qui præceſſerant, & hæreticorum, quæ enata fuerant, zizania euelleret radicitùs. Nam cùm Petrus Cnaphæus blaſphemam quandam in diuinitatem additionem hymno ter ſancto auſus eſſet inſerere, & ei, quod eſt, Sanctus immortalis, adieciſſet, Qui crucifixus eſt propter nos: diuinus ille vir, hac blaſphemia ſublata, impatibilem & immortalem diuinitatem ſuo dogmate aſſeruit, & gregem ità ſentire docuit.

Cùm autem inueniſſet ſeptem ſola Orthodoxorum oratoria, ea efficit deciès plura, vt qui ea ſeptuaginta conſtituerit. Deindè omne confert ſtudium, vt qui capti fuerant * omne genus hæreſibus, conuerterentur ad pietatem: fuitq; zelus eius vehemētiſſimus in ordinationibus, vt eæ quidem purę eſſent à lucris & muneribus: nulla autē earum fieret citra examinationem. Prętereà autem maximam adhibebat diligentiam in defendendis ijs, quibus fiebat iniuria, & nè Iudices gratificando perſonis ius proderent, ſed iuſtitiæ trutina ponderarent iudicia, & nec ad gratiam adſpicerent, nec ad odium. Quod autem erat ei maximum & maximè propriū, erat miſericordia in pauperes, & in curandis indigentibus inſatiabilitas & procliuitas, quæ non poterat comprimi: & nihil omninò parcere pecunijs, adeò vt etiam ſępè ad fundum ipſum perueniret. Cùm itaque præter alia ſua beneficia, extruxiſſet Xenodochia & Noſocomia & Ptochotrophia, eis frumentum attribuit quotidianum: tantæq; hæc erant ei curæ, vt etiam pauperibus fœminis, quibus ad pariendum non erant habitacula, neque aliqd eorum, quę ſunt apta ad earum curationem, ſeptem domos attribuerit in diuerſis locis ciuitatis: effeceritq;, vt in eis eſſent lecti & ſtragula & ſuppeditatio alimentorum, qua reficeretur indigentia parientium. Præter hęc pauperibus quoquè Clericis prouidebat, & vnicuiq; eorum pecuniæ prębebantur annuę. Non eis autem ſolis, ſed etiā Epiſcopis, quibus ſumptus minimè ſuppetebant ad victum.

Mirè auget ſacras ædes.

* omigenis

Summa in pauperes miſericordia.

Sed quid hæc ad magnum mare eius liberalis volūtatis, & vaſtum illud pelagus benignitatis? Erat enim alter Nilus copioſo fluento eleemoſynæ, non ſolam, vt ille, rigans Aegyptum, ſed ipſam vniuerſam, vt ſemèl dicam, terrā circunfluens. Quis enim ex ijs, qui vndiquè aduentabant, victu indigens, ſi ad ipſum acceſſiſſet, triſti vultu & vacuis reuerſus eſt manibus, & non eſt benignitatem abundè conſecutus? Immò verò cuinam ex ijs, qui egeſtate laborabant, vbicunquè terrarum eum eſſe accepiſſet, non ea præbuit, quæ ad vſum ſufficerent? Nam cùm tunc Perſæ populati eſſent vniuerſam Syriam, qui eorum manus potuerant effugere, & laici, tam ij qui magiſtratū gerebāt, quàm priuati, & Clerici cum Epiſcopis, confugiunt Alexandriam. Quibus omnibus diues ille & minimè anguſtus conuiuator quotidiè ſuppeditabat, quæ erant ad vſum neceſſaria, non ad indigentium adſpiciens multitudinem, vt aliquid faceret, quod eſſet ſordidi & illiberalis animi: ſed ad eum, qui aperit manum, & omne animal implet benedictione. Cùm autem Raſmiſzus, dux exercitûs Choſroë, vaſtâſſet & depopulatus eſſet veneranda loca Hieroſolymorum, poſtquàm hoc audiuit ille homo Dei, & ꝙ omnia ſancta fuiſſent igni tradita, deflet quidem non ſecùs atquè Hieremias, id quod factum fuerat: non hactenùs autem conſtitit eius commiſeratio, ſed mittit etiā Creſippum quendam, virum pium, tradens ei multum auri, frumentumq; & alia alimenta & indumenta, & ad ea vehenda iumenta plurima: tum vt adſpiceret vaſtitatem, tum etiam, vt eos qui remanſerant ex captiuitate, ſatis per ea quæ dicta fuerunt, recrearet. Prætereà autem Theodorum quoquè Amathuntis Epiſcopum, & Anaſtaſium pręfectum magni montis Antonij, & Gregorium Epiſcopum Rinocurorū, emittit ad eos recipiendos, qui abducti fuerant in captiuitatem, vim auri præbens propè innumerabilem.

Liberalitas eximia in omnes.

Pſalm. 144.

Quemadmodùm autem hoc quiſpiam mandârit ſilentio, & non potiùs miſericordū auribus per ipſum fuerit gratificatus, vt quod magìs ſignificet, quàm is in eleemoſyna longè diligentiſſimus fuerit & vehementiſſimus? Nam cùm primùm eius fidei creditus fuiſſet pontificatus, ijs accerſitis, qui res eccleſiæ diſpenſabāt, ijs etiam ſimul audientibus, qui erant à ſecreto, Non eſt, inquit, iuſtum ô fratres & in miniſterio ſocij, vllius alterius rei curam gerere priùs, quàm Chriſti. Euntes itaque per totam ciuitatem, ſingulatim deſcribite meos dominos. Cùm autem illi, poſtquàm hoc dixiſſet, dubitarent, & quinam eſſent Patriarchę domini, interrogarent: Quos vos, dixit ille, pau-

Pauperes vocat dominos ſuos, eosque deſcribi iubet ſingulatim.

le, pauperes & mēdicos ſoletis appellare, eos ego dominos meos & adiutores nomino. Nam ij ſoli mihi poſſunt opem ferre, vt à Chriſti regno non excidam. Poſtquàm autem citò factum fuerat quod iuſſerat, intellexit omnes, qui numerati fuerant, effi cere ſeptem millia & quingentos, & iuſſit vnicuiq; eorum dari ſumptum diurnũ. Poſt hæc ſuum conuertit ſtudium ad hoc, vt iuſtis ponderibus & menſuris vterentur, qui vendebant in ciuitate. Quod quidem pulchrè fecit vir iuſtus publicè præſcriptis edictis. Porrò verò hoc quoq; ab illo factum eſt, quo magnam curam gerebat eorũ, quibus fiebat iniuria. Nam cùm accepiſſet multos ad eum acceſſuros, & de ijs, quæ illis factæ fuerant, iniurijs ſupplicaturos, ab ijs qui ipſum ſequebantur, arceri, quid facit? Duobus hebdomadæ conſtitutis diebus, quarto, inquam, die & die paraſceues, ſedens in templi porticibus, ſe cuilibet volenti præbebat adeundum, nonnullos ex ijs, q erãt virtute inſignes, habens ſecum conſidentes. Quibus ſæpè dictitabat illud, dignum quod ſcriptis & memoriæ mandetur: Si nobis, dicēs, qui ſumus homines, licet omninò ad Deum accedere abſq; vllo interceſſore, & de quibus volumus eũ rogare: quomodò non ipſi quoq; noſtris conſeruis portas aperuerimus abſq; vllo impedimento? & non cuilibet, cui eſt opùs, benignam aurem præbuerimus? Scimus enim, qua menſi fuerimus menſura, eadem nos eſſe menſum viciſsìm accepturos.

Matth 7.

Cùm autem, vt conſueuerat, aliquandò præſediſſet & nullus acceſſiſſet, ſurgens veſperè, receſſit triſtis & lachrymans. Nullo verò audente rogare cauſam cur eſſet triſtis, diuinus, qui aderat, Sophronius: Quid eſt, inquit, ô vir diuine, quod te affecit moleſtia, & animi ægritudine bonam tuam impleuit animam? Ille autem miti & leni voce, Hodiè, inquit, miſerandus Iohannes non ab aliquo vllam accepit mercedem, neq; vllum vel minimum piaculum potuit offerre Chriſto pro multis & magnis ſuis delictis, quomodò neq; aliâs vnquàm. Quid hoc illo minus, nisi etiã maius dixeris, quod dicunt eſſe cuiuſdam Imperatoris Romanorum, qui dixit: Hodiè non regnauimus, quoniam neminē affecimus beneficio? Cùm itaq; ſacroſanctus intellexiſſet Sophronius, quid ſibi vellet, quod ab eo dictum fuerat, Te potiùs, inquit, lætari oporteret, & non triſtitia affici, ô beatiſſime Domine, quòd tibi commiſſum gregem feceris viuere in tanta pace, vt nullus de re aliqua cum vicino habeat controuerſiam: ſed tanquàm angeli aliqui, abſq; vlla lite & contentione homines viuant in terra. Cùm autem verum eſſe, quod dixerat, inueniſſet vir mitiſſimus, ſtatìm fuit traductus ad animi lætitiam, & pro eo, Deo egit gratias. Hoc dicunt etiam eſſe imitatum, qui Heraclio in imperio ſucceſſit, Conſtantinum, qui etiam huius diuini viri fuit filius ſecundùm ſpiritum.

Titus is fuit.

Sed quæ ſunt propoſita, perſequatur oratio, & tradat auribus ea, quæ ſunt audita digna & vtiliſſima. Tunc autem, cùm ad beatum Iohannem acceſſiſſent ij, quibus fuerat commiſſa diſtributio eleemoſynæ, & tale quid annunciâſſent, quòd ſcilicet puellæ quædam benè ornatæ, & quæ collo geſtabant monilia, ipſæ quoq; conueniũt, vt ſint participes eorũ, quæ dantur pauperibus, & petijſſent, an eis quoq; præbere oporteat, mitiſſimus Iohannes toruè in eos intuens, Si humilis quidem & abiecti Iohãnis, vel potiùs ipſius Chriſti miniſtri eſſe vultis & diſtributores, parēte diuino eius iuſſui, qui iubet dare cuiuis petenti. Sin autem dicitis vos eſſe alicuius alterius, qui imperat vt examinetis vitam & ſtatum mendicantium, ſciatis quòd neq; Chriſtus ipſe, neque humilis Iohannes opùs habet curioſis miniſtris. Nam ſi noſtra quidē eſſent, quę dantur, & ea à nobis illata eſſent in mundum, fortaſsè aliqua danda eſſet venia ei, qui parcè eis vteretur. Si autem Dei ſunt omnia quæ ſunt, eius omninò iuſſum in ijs, quæ ſunt eius, ſeruare oportet. Sin autem vos ſubijt timor ex incredulitate, nè fortè multitudo impenſarum ſuperet redditus eccleſiaſticos, ego ne tantillùm quidem ſuſtinebo eſſe ſocius veſtræ modicæ fidei. Perſuaſum enim habeo, quòd etiamſi contingeret vniuerſum mundum venire ſimul Alexandriam, egentem beneficentia, hos Dei theſauros nequaq̃ in auguſtum redegerit.

Nota hanc reſpōſionē.
Luc. 6.

Fiducia eius in Deum.

Poſtquàm autē eorũ incredulitate admonitionibus curata, eos emiſit, ijs, qui conſidebant, munificum eius animum ſtupentibus, talem retulit narrationem, dicens: Mihi cùm eſſem XV. annos natus, & verſarer in Cypro, quadam nocte puella quædã apparet in ſomnis eximia pulchritudine, & quæ verbis nō poteſt exprimi. erat autem ſplendidè veſtita, & oleagina corona erat ei caput redimitum. Cùm verò prope me ſtetiſſet,

Viſio eius.

ſtetiſſet,& manu latus pupugiſſet,me territũ è ſomno excitat,ſtatimque non ampliùs ſomnium,ſed re vera aderat id,quod apparebat. Rogaui autem eam, quænam eſſet & vndè veniret,& quomodò auſa eſſet accedere ad me dormientem. Illa autem ſubridenti & lęto vultu me hilariter & placidè intuens: Sum,inquit, prima ex filiabus magni regis. Si tu me tibi amicam paraueris,potero te ei efficere familiarem. Nulli enim maior eſt apud eum,quàm mihi,fiducia: quoniam ei,vt è cælo deſcenderet in terram, & carnem acciperet humanã,ego perſuaſi. Hæc dixit,& ſtatìm receſſit. Ego verò cùm ad me redijſſem,& id quod viſum fuerat,mente verſarem, iudicabam eam eſſe miſericordiam. Propter eam enim & Deus in terram venire, & hominibus ſimilis conſpici non eſt dedignatus. Statìm ergò ſurgens,iui ſolus ad eccleſiam: manè enim iam illuceſcebat: & fio obuiàm viro pauperi, qui erat nudus & valdè affligebatur frigore. Ei cùm me exuiſſem ea veſte,qua eram indutus,trado,apud me dicens: Sciam,an ſit verũ & non deceptiò id,quod à me eſt viſum:& priùs,quàm veniſſem in eccleſiã, ad me accedens vir quidam candidatus,tradit mihi auri centum nummos alligatos. Hæc accipe,dicens,ô amice. Ego autẽ etſi eos lubenter accepiſſem, ductus ſum pœnitentia, & quamprimùm conuerſus,cogitabã id reddere ei,qui dederat,vt qui non indigerẽ. Is autem qui dederat, protinùs euanuerat. Tunc intellexi viſionem non eſſe phantaſiã, ſed apertam viſionem. Ab illo tempore cùm aliquid aliud præbuiſſem, Videam, dicebam,an conuenienter promiſſioni ſit mihi Chriſtus centuplũ redditurus. Cùm autẽ milliès ſic faciens,ipſis factis rem ità eſſe eſſem expertus,dixi apud me, Ceſſa. Quouſq; tentabis eum,qui non poteſt tentari? Cùm ego,inquit,tam euidentia accepiſſem argumenta,iſti,inquit,qui ſunt ſordidi & illiberales, venerunt vt me arriperent, & efficerent ſocium ſuæ infidelitatis,& me vocarent ad immiſericordiam.

Huius maximam benignitatem cùm conſideràſſet quidam aduena, cogitauit eũ tentare,qui erat ſuperior omni tentatione. Cùm ſe ergò pannis induiſſet, accedit ad eum euntem ad viſendos eos, qui erant in Noſocomio, (Solebat enim hoc bis & tèr facere in hebdomada) & verbis lugubribus, Miſerere meî, inquit, Domine, qui ſum captiuus. Ille autẽ iubet diſtributori dare ei ſex nummos. Ille verò ijs acceptis & mutato habitu,per aliam viam accedit rursùs ſimiliter rogans. Beatus autẽ ei rursùs iubet dari ſex nummos. Ad magnum autem virum accedens is, qui dabat, illi in aurem ſignificat eum eſſe,qui paulò antè alios ſex acceperat. Cùm verò ſimulans tertiò rurſùs veniſſet ad accipiẽdum,diſtributor innuit Patriarchę, eundem eſſe rursùs ſignificans. Ille autem illud præclarum rursùs dicit & facit,vt qui dixerit: Da ei duodecim nummos. Num ille ipſe eſt Dominus meus,qui me tentat? Sed hæc quidẽ ſic. Oratio autem vult etiam alia plurima tractare,ſignificantia qualis eſſet vir ille ſummus circa benignitatem.

Aduena quidam tentat eius animũ.

Mercator quidam poſſidens nauẽ propriam, cùm ei infeliciſſimè ceſſiſſet mercatura, graui premebatur inopia. Ei ergò cùm acceſſiſſet & petijſſet aliquid auxilij, beatus iubet dari quinque libras auri. Quas quidẽ cùm accepiſſet,& ea quibus opùs habebat eſſet mercatus,nauigauit. Poſtquàm autem fuit circa Pharon, vi ventorum vexatus,amittit quidem ea,quæ vehebat: nauigium verò ſolum ſeruat vacuum. Accedit ergò rursùs ad Patriarcham, ſimul quidem Tragicè deflens id quod acciderat, & eum ad maiorem vocans commiſerationem. Ille autẽ cùm audijſſet, hortatur quidem nè animum deſpondeat,apertè autem ſubiungit,dicens: Niſi ijs,quę tibi reliquę erant ex iniquitate,eccleſiæ quoquè pecunias coniunxiſſes, non hoc tibi contigiſſet. Rursùs ergò iubet ei dari decem libras auri,iubens,nè eas inijceret cum alijs. Quamprimùm ergò nauigauit mercator,accidit vt & pateretur priori grauius naufragium, vt qui cum naue onus ſimul amiſerit. Cùm ergò in extremã cecidiſſet deſperationẽ, & victus eſſet animi ægritudine, & nec tantillum quidem poſſet cohibere motũ animi,& iam manum ſibi eſſet allaturus: deindè cùm quod factum erat, rursùs reſciuiſſet Patriarcha,eum acceſſit. Ille autem acceſſit veſte diſrupta, coma euulſa,& caput habens conſperſum cinere, habitu miſerabilis,miſerabilior autem grauitate calamitatis,& multis lachrymis lachrymas oculorum attrahens. Quem etiam hic magnus cùm vidiſſet, Propitius,inquit, ſit tibi Deus. Cur propter puſillum & abiectum animum ità es affectus? Confido in Deo meo,quòd decætero tibi nauis nullũ patietur naufragium. Sed ſcias hoc tibi nulla alia de cauſa accidiſſe, niſi quòd hęc nauis non

Nota quod ait de pecunijs eccleſię.

iuſtè, non honeſtè à te eſſet acquiſita.

Obſerua rē mirabilem.

Hæc cùm dixiſſet, iuſſit ei dari vnam ex nauibus eccleſiæ, impletam viginti millibus modiorum frumenti. Qua quidem accepta, nauigauit ex Alexandria:& vento vſus ſecundo, cùm ſeipſum tradidiſſet ei,qui ferebat, ducebatur nihil ſciens vbinàm eſſet. Nam cùm viginti dies & totidem noctes nauis ſic curreret, neq; ipſe, neq; vllus alius ex ijs,q erāt in naue,nec ex aſtris,nec ex regionis indicijs,vbinàm eſſent poterāt diſcernere, niſi ꝙ ſoli gubernatori apparebat Patriarcha, cum eo clauum dirigens. Cùm autem præterijſſet viceſimus dies, perueniunt ad inſulas Britannicas. Quem in locum cùm appuliſſent,inueniunt famem crudeliſſimam, famem quæ homines illius regionis miſerè conficiebat. Cùm autem eorum principem cōueniſſent, & ab eis cognitum eſſet,quòd frumentum afferrent,magna animi alacritate impleta eſt tota ciuitas,& eos cum magna accepit lætitia,non ſine Dei numine eos aduenisse reputans. Cùm autem inſulares totum frumentum emiſſent,pro dimidio quidem aurum præbentes,pro reliquo autem ſtannum,(ità enim inter vtroſque conuenerat) & mercator iam rediret,fit res quædam, quæ digna eſt,ſi vlla alia, quæ memoriæ quidē & ſcriptis mandetur: admittere autem & credere, niſi fideliſſimis auribus, nequaquàm eſt facile.

Cùm enim iam Decapolim perueniſſent nauigantes, Nauclerus de naue deſcēdens,cùm in quendam incidiſſet amicum & familiarem arte aurificem, datis ei quinquaginta libris è ſtanno, quod acceperat,pro eo accepit precium. Ille autem,cùm id vellet igne probare, vt ſciret quodnam eſſet, inuenit argentum probum & puriſſimum. Arbitratus itaque Nauclerum id magìs facere,vt tentaret, quàm quòd verū eſſe putaret,accedens eum probris eſt inſectatus,dicens: Quid hoc à te factum eſt? An non ſufficit tempus ad fidem faciendam vſq; in hodiernum diem,quòd ſine dolo verſamur in contractibus? Tu autem nunc,vtpotè tentans, argētum depoſuiſti pro ſtanno. Protinùs ergò eo,quod dixerat,obſtupefactus Nauclerus,Nihil,inquit, per ipſam ó amice veritatem,nihil fecimus vt tentaremus:ſed ſcio me tibi ſtannum apertè præbuiſſe. Si autem Patriarchæ precibus mutatum eſt in argentum,nō eſt hoc nouum & alienum. Ille enim hæc poteſt,qui aquam in vinum, & rursùs aliquandò id mutauit in ſanguinem. Vt autem vel hinc poſſis credere,aſcende in nauem,& totum diſce cuiuſmodi ſit naturæ. Ille verò ingreſſus,apertè inuenit ipſum, ſicut erat, argentum puriſſimum. Nauclerus autem cùm omnia ſtatìm ab initio vſque ad finem expoſuiſſet,ad gloriam Dei & laudem Patriarchæ,qui fuit ei gratificatus, omēs euocauit auditores. Sed pergendum eſt ad ſequentem narrationem.

Stannū mutatur in argentum.

Iohan.2.
Exod.7.

Ad magnum,aliquandò euntem ad eccleſiam, accedit quidam nobilis,cui fures quas habebat facultates diripuerant, & qui ſic erat ad extremam redactus paupertatem. cuius miſertus,quæ tam breui tēpore acciderat,inopiæ, iuſſit ei dari quindecim libras auri. Ille autem,qui iuſſus fuerat dare,partìm quidem cedens inobediētiæ, partìm autem ſuggeſtioni eorum, qui adminiſtrabant res eccleſiæ, tanquàm non eſſent multa reliqua,vtpotè quòd neſciret magnus Iohannes theſaurum recōdere, præbuit quinque ſolas ei qui rogauerat. Beato autem Iohanni ex eccleſia egredienti, mulier quædam vidua admodùm diues,ei tradit chartam,in qua ſcriptum erat donum quingentarum librarum. Quam cùm legiſſet,intellexit ex ea,quæ in ipſo habitabat,gratia, id quod non fuerat factum prout iuſſerat,de diminutione, inquam, quindecim librarum auri. Cùm eos ergò,qui id fecerant,acceriſuiſſet,de eo examinauit. Cùm ij autē de re geſta mentiri conarentur,& non ſolùm in re priùs,ſed etiam mendaces exiſtere in ſermone,eo ipſo qui rogauerat acceſito,cùm reſciuiſſet eū accepiſſe ſolas quinq; libras auri, oſtendens illis chartam mulieris, à vobis, inquit, Dominus eſt exacturus alias mille. Si enim vos quindecim libras,vt à nobis ſtatutū fuerat,ei qui rogârat præbuiſſetis,mille & quingentas Deo præbuiſſet mulier. Vt autem factis fides fiat eius, quod vobis eſt incredibile,acceſite mihi,inquit,hanc piam mulierem. Cùm ea autē acceſſiſſet,& aurum promiſſum attuliſſet: Dic mihi,inquit patriarcha,an tātum pecuniæ ſtatuiſſes Deo offerre ab initio. Illa verò cùm ſenſiſſet illum non latuiſſe id, quod ſeorsùm ab ea factum fuerat,magno metu correpta, vniuerſum arcanum enūciauit, dicens: Reuerà,Domine,mille & quingētas libras ſcripſeram in charta tibi data. Paucis autem pòſt diebus cùm eam euoluiſſem,inueni mille neſcio quomodò ſua ſponte deletas.

Pœna inobedientię.

delectas. Hinc iudicaui Deo omninò non placere, vt plures quingentis libris offerrē. Hæc illis, qui audiuerant, magnum metum iniecerunt: & accidentes ſimul ad pedes magni Iohannis, petiêrunt vt ſibi remitteretur peccatum inobedientiæ. Illi autem Chriſti amanti viduæ multam à Deo precatus benedictionem, dimiſit beatus Iohannes, vt abiret in pace.

Nicetas patritius non rectè mouetur.

Huic munifico animo & manu inuidens malignus dęmon, ſuggerit Patricio Nicetæ, quem ei fuiſſe amicum & familiarem priùs diximus, vt quiddam ſua virtute indignum cogitaret & diceret. Accedens itaque ad beatum, Manus, inquit, Imperatoris eget multis pecunijs, vt quas ad neceſſarios vſus reipublicæ quotidiè conſumat. Nam ipſe quoque vides, in quantas anguſtias redacta ſit res publica. Oportet ergò, vt quæ temerè & ad nihil, quod oportet, à te conſumuntur, deferantur ad ærariū publicum. Ille autem nihil propterea conturbatus, Non eſt, inquit, iuſtum, vt quæ regi cæleſti ſūnt conſecrata, prodantur regi terreno. Eſt hoc enim planè ſacrilegium, & non paruum in Deum peccatum. Sin autem tibi viſum eſt ſic facere, eccè quęcunque ſunt eccleſiæ, ea accipe, & fac vt voluēris, ſi quidem te nulla ratio ab hac abducit ſententia. mea enim voluntate ne obolum quidem dimittam eorum, quæ ſunt repoſita. Nihil ergò, neſcio quo modo, ex eo repreſſus vir ille admirabilis, vocat eos qui ſequebantur, & ſtatim iubet tollere pecunias, nihil aliud relinquens Patriarchæ, niſi ſolas centum libras auri. Interim autem dum deſcendebant ij, qui eas portabant, occurrunt quibuſdam aſſcendentibus ad Patriarcham, qui mellis amphoras afferebant ad eum, in quarum nonnullis inſcriptum quidem erat, Primarium: in alijs autem, Fumo carens. Poſtquàm ergò hęc vidit Patricius, & agnouit inſcriptionem, ſignificauit Patriarchæ, vt ad ipſum mittatur vna ex amphoris. Cùm is autem, cuius fidei hæc commiſſa fuerant, eorum, vt mos eſt, feciſſet periculum, & deindè intellexiſſet, quòd in eis factum erat miraculum, & beato Iohanni ſignificâſſet, quòd ſunt omnia auri plena, ilicò vnum mittit ad Patricium, quod inſcriptum erat, Mel primarium. Ad eum autem mittit etiam literas, quarum hæc erat vis: Dominus qui dixit, Non te dimittam, nec te derelinquam: ipſe pro ijs, quas tua celſitudo nunc abſtulit, pecunijs reddit alias. Id autem tibi declarabit quæ nunc ad te miſſa fuit amphora, quæ eſt vna ex ijs. *Scias* ergò, quòd Deum, qui ſpiritum & alimentum om̄ibus ſuppeditat, homo, in quem cadit interitus, nequaquàm poterit in anguſtum redigere. Porrò autem pręcepit etiam ijs, qui ferebant amphoram, vt eis præſentibus aperiretur in conſpectu Patricij, & ei renunciarent, quòd aliæ omnes, quas vidit, ità ſe habent, & ſic ſunt auro plenæ.

Mel in aurū mutatum.

Heb. 13. Ioſ. 1.

Cùm eum ergò inueniſſent conuiuātem, ei tradunt epiſtolam, oſtendentes etiā amphoram. Quam quidem poſtquàm vidit, Iraſcitur mihi omninò Dominus meus, inquit: neque enim vnam mihi ſolam miſiſſet. Qui autem portabant, quomodò fuerat eis imperatum, cùm in eius conſpectu aperuiſſent amphoram, & pecunias effudiſſent, annunciabant fuiſſe reliquas auro ſimiliter repletas. Cùm verò perlegēs epiſtolam, inueniſſet quòd homo Deum non poteſt in anguſtum redigere, ad ſe poſteà reuerſus & timore repletus, (eorum enim, quæ nō rectè facta ſunt, pœnitentia citò mouetur generoſa, virtutis amans, anima) Viuit Deus, exclamauit: Nec humilis Nicetas ſuſtinebit tentare eum in anguſtum redigere. Cùm ſtatim itaque ſurrexiſſet, & quaſcunq; ex eccleſia ſuſtulerat pecunias, rursùs ſumpſiſſet, & ipſam quæ miſſa fuerat amphoram, quinetiam è ſuo libras trecentas addidiſſet, aſſcēdit ad patriarcham, veniam petens inconſiderati conſilij. Ille autem eum lubenter excipiens, neque ei exprobrauit, neque aliquid locutus eſt, quod ei afferret moleſtiam: ſed verbis potiùs animum conſolantibus & ſpiritalibus admonitionibus confirmatum amandauit. Ab eo autē tempore tanto fuerunt inter ſe coniuncti vinculo amicitiæ, vt etiam Patriarcha fuerit eius filiorum ſuſceptor. Vt autem nō ſolùm per vberiorem laxamq; & ſolutam viuendi rationem cognoſceretur animus eius incomparabilis, & bona ſpes eius in Deū fidei: ſed etiam per anguſtiorem, quàm eſſet probatus, eſſet euidēs. (Clarum eſt enim, quòd ſunt vtraq; periculoſa, nempe & res ſecundæ, quæ eneruant & emolliūt, à Deiq; recordatione eijciunt: & res aduerſæ rursùs, quę in arctum cogūt, puſillumq; & abiectum animum efficiunt) propterea prouidit Deus, vt is cadat in egeſtatem. Quonam modo autem id prouiſum ſit, dicam:

Agnoſcit erratū ſuū Nicetas.

Cùm magna multitudo eorum, qui manum Perſicam effugerant, confugiſſet
Alexandriam,& eſſet magna alimenti penuria,maximè quòd nec illo tempore Nilus
Virtus Patriarchæ in penuria. aſſcendiſſet,vt conſueuerat,& pecuniæ eccleſiæ eſſent conſumptę,coactus eſt ille ma-
gnus mille libras auri mutuas accipere ab aliquibus Cùm autem eas quoquè cõſum-
pſiſſet,agitabatur magna ſolicitudine,& Dei orabat benignitatem, vt in rebus dubijs
aliquam viam excogitaret. Sed etiamſi ad tantam redactus fuiſſet inopiam, non fuit
tamen victus à calamitate,non diuinas leges & ſacras conſtitutiones affecit dedeco-
re,nec intermiſit commiſſum ſibi gregem accuratè regere. Itaq; cùm quidam Cleri-
cus ex ijs,qui ſecundas nuptias contraxerant,abundans diuitijs,vellet conſequi gradũ
Diaconatus,reſciuiſſet autem has Patriarchæ anguſtias,& arripuiſſet tempus tãquàm
opportunum,ſi pecunijs leuata inopia aſſequeretur id, quod deſiderabat, chartã tra-
dit beato Iohãni,quæ ſic habebat: Cùm accepiſſem anguſtias, in quas redacta eſt mu-
nifica dextera mei Domini, nõ exiſtimaui oportere me quidẽ degere in delicijs & re-
rum abundantia,Dominum autem meum redactum eſſe in anguſtias. Sunt apud me
frumenti quidem multa millia, auri autem centum libræ & quinquaginta: eas velim
per te dare Chriſto,ſi tantùm iudicatus fuero dignus eius diaconatu per ſanctã tuam
Bigami ad maiores ordines non promouẽdi ordinationem. Inuentum enim eſt alicubì quid dictum fuiſſe apud Apoſtolum,ex ne-
ceſſitate legis quoquè fieri translationem.

Eum ergò ſeorsùm accerſit Patriarcha,non volens multis præſentibus eum af-
ficere dedecore,& dicit ei: Tua quidem oblatio,ô fili,eſt magna,& huic tempori ne-
Leui.22. ceſſaria. Sed eſt vitioſa, & propter hoc ipſum non admittenda. Non ignoras enim,q
Gene. 4. oues,quæ ex lege offerebantur,ſi non eſſent vitij expertes,etiamſi eſſent magnæ, non
Hebr.7. poterãt admitti ad ſacrificium. Qua de cauſa nec munera Cain Deo fuerunt accepta.
Illud autem, Ex neceſſitate etiam fieri legis translationem,hoc ab Apoſtolo dictũ eſ-
ſe ſcimus de lege veteri. Quid enim tibi videtur,quod ſitum eſt apud fratrem Domini
Iaco. 2. Iacobum? Sic autem habet: Qui totam legem impleuerit,in vno autem lapſus ſit, eſſe
omnium reum. Fratres autem noſtros pauperes, etiamſi nos verſemur in inopia, atq;
aluit Deus vſque in hodiernum diem, ipſe eorum quoquè decætero curam geret,ſi
modò nos eius mandata ſeruemus immobilia. Quid eſt enim quod facere non poſſit?
Iohan.6. aut quid ſit difficile ei,qui quinque panes in deſerto aliquãdò multiplicauit,ſi decem
Act.8. modios,qui ſunt in meo horreo,benedixerit,eos in magnam augere multitudinem?
Quamobrem tibi,ô fili,conueniet id,quod Simoni dictum eſt in Actis: Non eſt tibi
pars,neque ſors in hac parte. Nondùm ille dimiſſus domum re infecta redîerat, cùm
magno Iohanni ſignificatur duas naues eccleſiæ in portum appuliſſe, ferentes ex Si-
cilia multa frumenti millia. Quod quidẽ cùm ille audiuiſſet, procidens in genua,Deo
Pſalm.33. egit gratias,dicens: Qui te quęrunt,Domine,& ſeruant tua mandata,non minuentur
omni bono. Quamobrem magnifico ſanctiſſimum nomen tuum,quòd non permiſe-
ris ſeruo tuo,vt tuã gratiam venũdaret pecunia, Sed ſic quidem in anguſtijs dilatatus
vir inclytus,non pro vſu rerum neceſſariarum prodidit accuratam regulæ obſeruati-
onem.

Oportet autem dicere etiam indicium magnæ,quam habuit,tolerantiæ, & nar-
rare,quàm ſe perfectè gereret in hoc præcepto. Duos quoſdam ex ſuis Clericis, qui
inter ſe inuicèm fuerant debacchati,vir admirandus ſubiecerat ſegregationi. Quorũ
vnus quidem pœnam lubenter ſubierat: alter autẽ cùm eam inueniſſet tanquàm prę-
textum ſuæ ſocordiæ,precum quidem & cõgregationum nullam omninò curam ge-
rebat,vacabat autem omninò ſuis cupiditatibus. Deindè minabatur etiam,ſe magni
illius viri ſummam illam & ſanctiſſimam ſimplicitatem calliditate aliqua circumuen-
turum. Dicunt verò aliqui,hunc quoquè eum eſſe,qui Nicetę Patricio ſuggeſſerat,vt
pecunias tolleret eccleſiæ,dum exiſtimaret ſe ea ratiõe Patriarcham affecturum mo-
leſtia. Cùm ergò hoc magnus cognouiſſet Patriarcha,timẽs nè fortè is à diabolo cõ-
ſumeretur,eum erat vocaturus & dignaturus commiſeratione: meliore autem pro-
uidentia mandatur obliuioni id, quod animo cogitabat, vt ſuprema eius humilitas
fieret euidens maiori commiſeratione. Nam cùm adeſſet dierum omnium præcipu-
us,ipſe autem adſtaret in tribunali,& incruentum offerret ſacrificium, ea ipſa hora,
Incruẽtum Miſſæ ſacrificium. in qua ſacrum velum aufertur à ſanctis donis, recordatus eius, qui odium in eum
conceperat, & memor præcepti Dominici, quod iubet quidem dimittere donum
ante

ante altare, procedere autem priùs ad fratris reconciliationem, & tunc donum offerre: ſignificat diacono, vt connexam reſumat petitionem, & ſæpè dicat, donèc ipſe redierit. Ipſe autem ventrem prætexēs, egreſſus eſt ab altari, & mittit magna celeritate, ad ſe vocans illum Clericum: qui quidem mox aderat: Sanctus verò procidit ad eius pedes, nihil omninò auerſans oculos eorum, qui aderant, veniam poſtulans. Deindè ille, qui priùs fuerat inſipiens, videns hoc ſacroſanctum caput proiectum ad ſuos pedes, fuit ſtatìm fractus animo, timens ignem de cælo, & quę illinc mittuntur fulmina. Ipſe quoquè pronus cadens, petijt ab eo veniam. Beatus autem Iohannes, Deus ambobus, inquit, ignoſcat fili mi. Deindè eum quoquè ſecum aſſumit, & cum gaudio & cum quanta dici non poteſt voluptate aram ingreſſus, tunc auſus eſt Deo dicere cum fiducia: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Abhinc ergò fuit hic Clericus adeò modeſtus & moderatus, vt viſus ſit dignus, qui ordinaretur Presbyter. Sed hoc quidem, ſicut diximus, eſt indicium magnæ illius tolerantiæ & moderationis. Matth. 5. Nota ſummã humilitatem.

Aliud autem narrabo, quod eſt non multùm diſſimile ei quod præceſſit. Eſt angelorum, ait quidam ex Patribus, nequaquàm depugnare, ſed eſſe in pace perpetua: dæmonum autem irreuocabiles per totam vitam exercere inimicitias: hominum verò ſapientum breuiter quidem fortaſsè iraſci, citò autem & paulopòſt currere ad reconciliationes. Cùm ergò huic magno Iohanni accidiſſet, vt nonnihil eſſet ira percitus aduersùs eum, cuius ſæpè mentionem fecimus, Patricium: illo quidē defendente rem iniuſtam lucri cauſa, non patiente aūt Iohanne propter zelum iuſtitiæ: cùm iam hora aduenisſet vndecima, Patriarcha per nuncium primum ex Presbyteris ei ſignificat, dicens: Sol iam eſt in occaſu, ô vir maximè venerande. Illa autem hoc verbo tãquàm ſtimulo aliquo compunctus animo, ſtatìm ſurrexit & venit ad ſanctū. Quem cùm ille lubens excepiſſet & eſſet amplexus, Crede mihi, inquit, niſi fuiſſet mihi exploratum, quòd te moleſtia affeciſſem, fortè nihil dubitans aut penſi habens, ipſe ad tuam veniſſem magnificentiam. Quid enim, ſi communis quoquè noſter Dominus non eſt dedignatus obire ciuitates & vicos, vtilitatis gratia & curationis? Omnibus autem qui aderant admirantibus ſummam moderationem, dixit ei Patricius: Non ampliùs capiunt aures meæ, inquit, ô Domine delationes eorum, qui criminantur. Cui dixit ſapiens Magiſter: Perſuaſum tibi ſit, inquit, ô fili fideliſſime, quòd ſi ſimpliciter & abſq; examinatione eſſemus aures præbituri omnibus, pararemus nobis examē deciès mille peccatorum: & maximè nunc in hoc tempore, quandò refrixit omnibus charitas: Scio enim ego, quòd propterea quòd credideram aliquibus, quibus obtigerat rectio ciuitatis, & eorum verbis ſolùm eſſem inductus, nonnullos cùm minimè oporteret, ſæpè affecerim moleſtia. Quo factum eſt, vt non paucorum me decętero ſubiērit pœnitentia. Quamobrem cùm ſemèl & bìs & ſæpè incidiſſem in fraudem eorum, qui criminantur, decętero apud me conſtitui, non ampliùs aliquid pronunciare in aliquem, priuſquàm audijſſem ius vtriuſq; partis: & ijs, qui facta ad me deferebant, ſum minatus, quòd ſi deincèps fuiſſent depræhenſi inanes aliquas nugas ad meas aures deferre per calumniam, eaſdem daturi eſſent pœnas, quas qui eſt reuerà calumniator. Ab illo itaq; tempore exciſa fuit omnis calumnia ſycophantarum. Quamobrē tuam quoquè rogo magnificentiam, nè tam ſimpliciter & tam facilè admittas malignorum hominum calumnias, ſed eas priùs diligēter examines. Neq; enim hinc mala naſcuntur mediocria: ſed & bonorum publicationes, & verbera, & cædes ſæpè per mendaciū multi innocentes ſubiērunt, & ab ijs propemodùm eſt euerſa vniuerſa vita hominum. Has admonitiones cùm tanquàm à Deo accepiſſet Patricius, pollicitus eſt ſe eas eſſe perpetuò ſeruaturum. Non temerè fides habēda delatoribus

Aliud addatur ijs, quæ dicta ſunt, quòd ſatìs poteſt exprimere eius manſuetudinem atq; patientiam. Magni Iohannis conſobrinus erat, nomine Georgius. Is contumelia affectus ab aliquo caupone ciuitatis: vehementer fuerat morſus, & id ferebat grauiſſimè. Id enim faciebat & magnum, quod erat inter eos, diſcrimen, nempe & eius cum magno affinitas, & nimiæ ſordes & humilitas eius, qui fecerat iniuriam. Accedit ergò ſeorsùm ad beatum Iohannem adoleſcēs, lachrymis & dolore cordis, quo agebatur, deplorans iniuriam. Cùm ſic eum vidiſſet victum ab omni perturbatione Patriarcha, volens eum demulcere & veluti recreare, &, Auſus eſt, inquit, omninò os aduersùs te

 aperire,

aperire,& omninò contumelia afficere aliquis eum, qui eſt mihi chariſſimus? Bene.
dictus Dominus,rem in ipſo faciam,vt admiretur omnis Alexandria. Poſtquàm autẽ
vidit eum propter id,quod dixerat,paululùm remiſiſſe de animi ægritudine: Fili,inqt;
mihi iucundiſſime,ſi re vera vis meæ paruitatis eſſe & nominari conſobrinus,para te
Vera nobilitas. ipſum non ſolùm aduersùs contumelias,ſed etiamſi ſit ampliùs aliquid dicendũ, etiã
aduersùs ipſa flagra. Vera enim nobilitas non ex ſanguine & carne,ſed ex virtute ani.
mæ accipit formã & characterem. Statìm ergò accerſito principe cauponum,ei de.
Nota incredibilem patientiam & benignitatẽ nunciauit, nè conſuetum deincèps vectigal acciperet ab eo, qui ſuum conſobrinum
affecerat contumelia,aut aliquid ex ijs,quæ ab eo de more dabãtur eccleſiæ. Propter
quæ admirati omnes incomparabilem illius patiẽtiam,intellexerunt omnes hoc eſſe
ſupplicium,quod erat miratura tota Alexandria.

Sed fortè in ijs quidem, qui ad ipſum pertinebant,tam diligenter cauebat,nè me.
mor eſſet acceptæ iniuriæ:alios autem negligebat in rebus huiuſmodi. Nequaquàm.
Cùm enim reſciuiſſet quendam ex Diaconis,nomine Damianum, odio habere pro.
pinquum,vt qui recordaretur acceptæ iniuriæ,denunciauit Archidiacono,vt in tem
pore participationis ſacramentorũ ei oſtenderet eum,qui memor erat iniuriæ. Cùm
Matth.5. ergò cognouiſſet,eum manu accipiens, Vade,dicit ei,& fratri primùm reconciliare,
vt vult præceptum,& tunc ſumes ſacramenta Chriſti,qui non eſt memor acceptæ in.
iuriæ. Ille autem pudore affectus, præſentibus omnibus promiſit ſe hoc eſſe facturũ,
& tunc eum impertit ſanctificatis. Deincèps ergò inuaſit timor nõ ſolùm Clericos,
ſed etiam laicos,& cauebant nè vllum odio haberẽt,& eſſent acceptæ iniuriæ memo.
res;timentes nè multis præſentibus ſic pudore afficerentur. Sed tam accurata quidẽ
& exacta fuit eius vita, tam quòd ad ipſum attinebat, quàm quòd ad eos, qui ab illo
Eius ſtudiũ & eruditio. paſcebantur. Præter alia autem bona,in ſacrarum quoquè ſcripturarum cognitione
ſummè laborauerat & plurimùm erat meditatus,non ſine voluptate & ſtudio acerri.
mo. Licebat ergò videre quotidiè in cõgreſſione,quæ fiebat in ſecreto, eum nihil ſe.
rè aliud loquentem aut quærentem,quàm narrationes Patrum,qui erant magni no.
minis,& problemata dogmatica & quæſtiones ad ſcripturam pertinentes. Hæc autẽ
maximè propterea,quòd tunc abundabat multitudo hęreticorum,ad quos euerten.
dos adſciuerat eos,qui illis temporibus erant excellentiſſimi, Iohannem, inquam, &
Detractiões & ocioſos ſermones non fert. Sophronium. Porrò autem ei quoquè erat ſtudio conſeruare conſeſſum,nulli detra.
ctioni affinem, & nullo vano ſermoni. Quòd ſi quis ex ijs,qui conſidebant,tale quid
propoſuiſſet,ille ingenioſè & aptè id repellebat,inijciens bonam aliquam quæſtionẽ
& animæ vtilem. Si is autem eſſet craſſus & plebeius,& qui non recedebat ab ijs, quæ
ſunt conſueta,præſentem quidẽ non malè tractabat,nec ſe iracundè & aſperè in eum
gerebat præcipiebat verò,nè eum ſinerent ampliùs eſſe è conſilio, vt per eum vnum
fierent alij cautiores & diligentiores.

Mortis perpetuò memor. Vt autem mortis memoriam ſuæ cogitationi profundè imprimeret,& eam perpe.
tuò haberet præſentem & ante oculos,quid facit? Iubet ſibi extrui monimentum: ei
autem finem non imponi,ſed ſemiperfectũ ſic relinqui: Deindè eos,qui præfecti erãt
operi,cùm eſſet feſtum aliquod inſigne,accedentes in conſpectu omnium,qui conſi.
debant,apertè dicere: Monimentum tuum in hodiernum vſque diem eſt imperfectũ
Domine. Iube ergò,vt id finem accipiat. Incertũ eſt enim, qua hora fur ingrediatur,
nempe mors. Sed quis illius victùs tenuitatem,& quæ erat circa veſtem & ſtratum vi.
litatem & mediocritatem,rectè enunciauerit? Cum alijs enim ne hanc quidem negle
Hęc apud Leontiũ leguntur de lecti operimento. xit virtutem,adeò vt vulgus & eos qui ſunt cõtempti,in his ne ſuperaret quidẽ. Qui.
dam certè ex habitatoribus ciuitatis,qui erat ei familiarior, cùm reſciuiſſet quomo.
dò res ſe haberet,cilicium emptum triginta ſex nummis mittit ad beatum,plurimùm
rogans nè id recuſaret,ſed ſe eo indueret. Hoc ergò cùm & propter viri fidelitatem,
precumq; contentionem & ardorem facere voluiſſet,non ceſſauit tamen tota nocte
lamentari,vt poſtremò expoſuerunt,qui ei aſſidebant. Quis,dicens,non cõdemnârit
me miſerum Iohannem,ſi mihi quidem liceat tegi tegumẽto triginta & ſex nummo.
rum,fratres autem mei,proh dolor,ſecundùm Chriſtũ,ſub dio perpetuò degant con
creti frigore,& nec minimum quidem & viliſſimum pannum habeant? quorum plu.
* quidem rimi * quidã ventre vacuo & incœnati recumbunt, & vel ipſas,hei mihi, quæ à men.
Luc.16. ſa mea cadunt, micas cupiunt, ſicut pauper Lazarus. Heu heu quàm multi nunc
hoſpites

hoſpites & peregrini ad hanc venerunt ciuitatē,qui non habent vbi caput reclinent, eſurienteſq; & ſitientes iacent in medio foro. Ego autē me delicatè omne genus explens bonis, præter alias delicias hoc quoquè nunc ſumptuoſo induor tegumento. Quid ergò illo die expecto me auditurū? Quid aliud,quàm, Recepiſti bona tua in vita tua,pauperes autem mala: & propterea ipſi quidem nunc accipiunt conſolationem, tu autem cruciaris pro meritis? Sed benedictus Deus,non ampliùs eo tegetur humilis Iohannes,ſed eius precio induentur pauperes.

. Cùm primùm itaq; illuxiſſet,mittit cilicium in forum venundandum. quod cùm vidiſſet is,qui obtulerat,rursùs emit & ad eum adfert. Ille autem accipit quidem,rursùs verò mittit ad forum. Cùm autem bìs & ſæpè hoc factum eſſet,magnus Iohannes ſignificat ei qui offerebat: Videamus,dicens,quis ex nobis priùs defatigabitur:ego q. dem ipſum vendens,tu autem emens & offerēs. erat enim valdè diues. Quamobrem dedita opera volebat magnus Iohannes ex eo lucrifacere, vt illius bona ad pauperes affluerent. Dicebat autem etiam tale quid,quòd ſi quis ab his delicatis & diuitibus,& maximè ijs,qui ſunt immiſericordes,poſſet arte aliqua & ratione ad ipſas vſq; auferre tunicas,vt benefaceret indigentibus,ab eo,quod decet,minimè aberraret. Sic enim res duas efficiet pulcherrimas: vnam quidem,quòd illorum animis ſalutem conciliabit: alteram autem,quòd ex rebus alienis non paruā neq; leuem ſibi parabit mercedem. In teſtimonium autē eius,quod dicebat,adducebat etiam id,quod magnus fecit Epiphanius, qui effecit, vt pecuniæ Iohannis Epiſcopi Hieroſolymitani pia quadam via & ratione diſtribuerentur pauperibus. Addebat verò aliud quoquè,quod à fideli quodam & amante veritatis dicebat ſe audiuiſſe Cypri, qui ſic narrabat, ea quæ dicebat,iureiurando confirmans.

Cùm eſſem in Aphrica,habitabam apud quendam publicanum,valdè quidem diuitem,ſed admodùm immiſericordē,& pauperem,quòd attinet ad miſericordiā. Cùm autem accidiſſet,vt tempore hyberno ſol luceret calidiùs,pauperes ſimul congregati calore fruebantur. Vt ſolet autem in his euenire,domos enumerabant: illas quidem, quæ erant miſericordum & ſua communicantium, beantes: eas autem, quæ poſſidebantur à parcis & nihil elargientibus,miſeras dicentes & execrantes. cum quibus,inquit,etiam meum connumerârunt dominum. Sic itaq; inuicèm rogabant, an aliquis vnquàm illinc fuiſſet eleemoſynæ particeps. Cùm verò nullus eſſet ex omnibus, qui affirmaret ſe accepiſſe,vnus ex illis: Sed quid,inquit,mihi dabitis,ſi ego hodiè recedēs illinc,conſecutus fuero miſericordiam? Cùm autem de ea re pacta conuenta inter ſe feciſſent,pauper cùm fuiſſet ex aduerſo veſtibuli publicani, inuenit ipſa hora piſtorē trahentem mulum pane onuſtum, ipſumq; venientem per viam, quæ tendit ad ædes. Cùm itaq; pauperem ex aduerſo ſtantem vidiſſet Publicanus, & ſolo triſti habitu prouocantem eum ad miſericordiam: neq; enim vel ſolam vocem audebat emittere, nè virum irritaret alienum à miſericordia: ſic quoquè furore percitus,vno pane arrepto, & eo vſus tanquàm lapide,iacit in pauperem. Quem ille protinùs accepit, & abiens oſtendit alijs,affirmans quòd accepiſſet ab ipſis manibus publicani. *Exemplum memorabile Petri Publicani.*

Nondùm duo dies præterierant,& publicanus morbo correptus mortifero, cùm mentis ſubijſſet ecſtaſin,videbat à ſe exigi rationem ſuarum actionū. Deindè videbatur etiam adeſſe trutina,vtraq; diſcernens: in cuius ſiniſtra quidem lance videbat nigros congregatos,& multa eius turpia facta in lance deponentes. In dextero autem, viros quidem candidatos & forma terribiles aſſiſtentes: nihil verò boni inuenientes, quod contrà poſſent in lance collocare,eſſeq; mœſtos & triſtes,& dicentes: Nihil habemus aliud, quod opponamus, niſi panem illum, quem duobus antè diebus, & nec ipſum quidem ſpontè,dedit cuidam pauperi. Cùm in altera itaq; lance eum impoſuiſſent,fecerunt trutinam ex vtraq; parte ex æquo propēdentem. Tunc illi Publicano dicunt viri candidati: Recedens adde huic pani,& operare. Nam illi,quos vides, nigri ſunt te accepturi. Cùm ſtatìm itaque experrectus eſſet, & ad ſe rediſſet, agnouit vera eſſe,quæ viſa fuerant. Nam quęcunq; ab ineunte ętate ab eo facta fuerant,& quorum iam erat oblitus,videbat illos æthiopes vtiq; congregantes, & in lācem imponentes. Quāobrem ſæpè obſtupefactus, Papæ,dicebat,quanta eſt virtus eleemoſynæ? Si enim vnus panis, iſque per iram pauperi proiectus,tantum potuit: à quàm multis malis ſe poterit liberare,qui hilariter bonis ſuis impertitur pauperes? Adeò ergò munificè vſus *Viſio publicani.* *Vis eleemoſynæ.*

vſus eſt eleemoſyna,& tam abundè ambabus,vt dici ſolet,effudit manibus,in ventres pauperum infundens: vt poſtquàm omnia profudiſſet, ne ſuo quidem parceret corpori, ſed eo quoquè aleret pauperes, vendita libertate, vt paulò pòſt clariùs oſtendemus.

Mutatur in virum lõgè aliũ publicanus.

Ei enim eunti in telonium,occurrit nauta nudus ex naufragio.Quem quidẽ cùm vidiſſet,veſte ſtatìm ſe exuens,quæ erat delicata & ſumptuoſa,ei donat, multùm precatus,vt ea perpetuò indueretur.Ille autem partìm quidem erubeſcens vti veſte magnifica, partìm verò aliarum quoquè rerum egenus, in foro exponit vt venderetur. Cùm autem reuertens Publicanus,eam vidit pendentẽ, magno fuit affectus dolore, & erat triſtis,reputans quòd non ei licuiſſet relinquere pauperi aliquod monimentũ ſuæ miſericordiæ. Hæc cùm cogitaret,ei obrepit ſomnus.In ſomnis autẽ ad eum accedit vir quidam inſignis,ſole ſpecie alacrior:crucem quidem habens in capite,indutus autem veſte,quam ipſe dederat nautæ.Qui cùm propè acceſſiſſet,Cur,inquit,chare Petre(hoc enim erat nomen Publicano)angeris & cruciaris?Ille autẽ perindè ác ſi nóſſet,quiſnam eſſet qui loquebatur, Quoniam,inquit,Domine,quæ tu nobis abundè præbes, ea nonnullis ſæpè impertientes, non videmus eos rectè vti ijs, quæ data ſunt,propter turpe lucrum.Ille nondùm implêrat orationẽ,& qui apparuerat oſtendens ei veſtem,Agnoſcis'ne hanc,inquit?Cùm is autem affirmâſſet,ille rurſùs:Eccè, inquit,ex quo tu mihi eam prębuiſti,ea perpetuò induor.

Videt Chriſtum.

Poſtquàm autem eum dimiſit ſomnus,hæc mente agitans,Benedictus Dominus, aiebat:Si Chriſtus videtur eſſe vnus ex indigentibus, non deſiſtã, donèc ipſe quoquè ſim vnus ex ijs minimis. Statìm ergò vocato Procuratore domûs, qui fuerat ab ipſo emptus:Volo,inquit,tibi credere quoddam arcanum, quod ſi enunciaueris, aut niſi effectum reddideris,quod volo,procùl recedes à meo conſpectu, & vendéris in barbara regione.Hæc cùm dixiſſet,decem libras auri ei tradit, quæ erant ei ſoluendæ ob negociationem. Deindè, Me quoquè,inquit,aſſume ad hanc negociationẽ. (Hoc eſt enim arcanum)& cùm me abduxeris ad partes ſanctæ ciuitatis, illic me vende Chriſtiano alicui tanquàm mancipium.Quod autem ad te ex eo redibit precium,quantũcunque fuerit,detur pauperibus.Cùm poſtquàm diù inſtitiſſet,vix tandèm ei perſuaſiſſet,venit cum eo Hieroſolyma.Quo in loco cùm in quendã amicum,qui erat quidẽ arte aurifex,incidiſſet Procurator, (erat autem ei nomẽ Zoïlus,qui propter aliquem caſum redactus erat ad inopiam)Seruus eſt,inquit,mihi valdè bonus:quem ſi me audiens émeris,nihil erit impedimento,quo minùs ad priſtinam redeas felicitatem.Eſt enim non ſolùm bonis moribus,ſed etiã in fundendo auro ſummè exercitatus.fuerat enim Petrus huic quoquè arti ſummè deditus. Ille autem ſtatìm in mediũ adducens paupertatẽ,cum qua conflictabatur,dicebat ſe non poſſe eum emere. Sed tamen ille verbis amici perſuaſus, & auro accepto fœnori, emit zelo feruentẽ Petrum triginta nummis.Quos cùm accepiſſet Procurator,iuit Conſtantinopolim.

Petrus ſua ſponte venditur 30.nũmis.

Licebat ergò videre eum,qui propter Chriſtum voluntariam ſuſceperat ſeruitutem,diligentiſſimè domino ſuo inſeruientem in omnibus, quæ ad vſum domûs pertinebant,ieiunijsq; vacantem & vigilijs:quę faciebant,vt res domini incrementũ acciperent,& vt benedicerentur eius vltima,ſicut Iobo,magìs quàm priora. Qui etiam ſummam eius virtutem venerans,cogitabat eum manumittere, etiãſi ille id minimè admiſerit,volens potiùs in ſeruitute propter Chriſtum perpeti, quàm cum libertate quieſcere.Sed quis dicere omninò potuerit eas,quæ ei à maligno inferebantur, afflictiones?Quicunque enim erant è familia,tanquàm emotæ mentis quempiam reputantes,aliquandò quidem eum irridebant:aliquandò autẽ alapas infligebant, & non deſiſtebant ei omnibus modis adferre moleſtiam. Quotieſcunquè autem contigiſſet eum,contumelijs à conſeruis affectum,dormire cum animi ægritudine,totiès ei aſſiſtebat in ſomnis,qui in Aphrica ab eo viſus fuerat, ferensq; eius veſtem, & precium triginta aureos habens in manibus,Nè ſis triſtis,aiebat,frater Petre.Ego enim etiam tuum accepi precium,ſicut priùs veſtem.

Seruit aurifici.
Iob 42.

Multa patitur.

Intereeſſit aliquantum temporis,& quidam,qui erant eiuſdem cuius Petrus regionis,arte aurifices,voti cauſa & adorationis,peruenerunt ad loca veneranda. Quos dominus eius,vt qui eſſent eiuſdem artis, domum ductos accepit omni benignitate. Petrus autem cùm eis miniſtraret,& viros agnouiſſet,ſeipſum celabat pro viribus,& omni-

Vide peregrinationẽ ad loca ſancta, voti & adorationis cauſa.

omnibus modis conabatur latére. Illi verò tanquàm per figuram corporis eum in-dagantes, agnouerunt. Et primùm quidem inter ſe ſuſurrabant: dubitationem enim eis afferebat ſimilitudo. Poſtquàm autem illum ipſum eſſe apertè agnouerunt, communiter eum ſtatìm alloquentes, qui eos inuitauerat, Quid ſibi vult, dixerunt, quòd virtalis tibi miniſtrat, qui eſt vnus quidem ordinis ſenatorij, ſplẽdore autem nulli eſt ſecundus? Is enim, qui nunc nobis ſeruit in menſa, eſt Petrus Publicanus, de quo Imperator quidem magnum accipit dolorem, magnum autem Senatus quoquè, vt qui euanuerit. Eos hæc verba dicẽtes cùm audijſſet Petrus, ſtatìm humì quidẽ iacit diſcũ, quem habebat in manibus: curſu autem deſcendit ad veſtibulum, in quo adſtabat q. dam adoleſcens, ab ortu ſurdus & mutus, qui nutu poterat claudere & aperire. Cui Petrus, Tibi dico, inquit, qui es ſurdus & mutus, In nomine Chriſti Dei noſtri, audi me, & aperi. Ille autem, Sicut iubes, reſpondit: & ſtatìm aperuit. Ille verò currens, ꝓtinùs eſt egreſſus. Deindè aſſcẽdens ianitor lętus, narrauit quod in ipſum fecerat miraculum. Dicebat enim ſe vidiſſe flammam ignis, procedentem ex ore magni Petri, ad aures eius peruaſiſſe. Quę, inquit, cùm me totum circunfulſiſſet, repentè fecit audire & loqui. Hæc cùm narraret is, qui priùs erat ſurdus & mutus, ſubijt omnes ſtupor & admiratio, & ſtatìm quàm maxima potuerunt celeritate, aggreſſi ſunt eum perſequi. Cùm vbiquè autem ſcrutati eſſent, non potuerunt eum, quem quærebant, comprehẽdere. Quamobrẽ eos magna ſubijt pœnitentia, & deplorabãt quòd nõ magis animum attendiſſent: quo factum erat, vtì Dei hominem tantis afficerent contumelijs, verberantes & inſultantes, & ipſum quotidiè irridentes. Sanat ſurdũ & mutum.

Tales erant miſericordis & clementis Iohannis animæ benignæ & humanæ narrationes. Maxima enim ex parte, quæcunque incitabant ad commiſerationem & amorem in pauperes, ea volebat dicere & audire. Aſſiduè quidem certè inueſtigabat vitã eorum Patrum, qui fuerunt celebrati propter eleemoſynam, & in hoc per totam vitã magnum ponebat ſtudium, vt qui vellet eadem via, qua illi, ingredi. Cùm itaque aliquandò incidiſſet in vitam diuini Serapionis Sidonij, non ceſſabat virum illum admirari & res illius narrare, quemadmodùm cùm aliquandò in egẽtem incidiſſet pauperem, ſe pallio exuit, & ei dedit. Deindè cùm obuiàm factus eſſet alteri algẽti, ſimiliter ei præbuit tunicam: & decęterò ſedit nudus, vlnis ſolum tenens Euangelium. Deindè ab aliquo interrogatus, quiſnam eum nudâſſet, Hoc, inquit: oſtendens Euangelium. Cùm verò eo quoquè vendito, pro eo acceptum preciũ diſtribuiſſet pauperibus, cuidam diſcipulo, qui eum rogauit, Vbi eſt, pater, paruum Euãgelium? Crede mihi, inqt, fili, pãrẽs ei qui dixit, Vende quę habes & da pauperibus: ne ipſi quidem libro, in quo hoc ſcriptum erat, ſtatui parcere. Addatur hoc quoquè ijs, quæ dicta ſunt, afferens auditoribus non mediocrem vtilitatem. Serapion Sidonius. Matth. 19.

Quidam monachus illo tempore puellam ducens ſpecioſam, obibat ciuitatem. cùm autem quidam ex Eccleſia eum vidiſſent ad multorum offenſionem eam circũagentem, introducunt ad beatum Iohannem. Ille autem verbis illorum inductus, vt qui exiſtimâſſet eos zelo diuino illum admonuiſſe, ipſum & puellam iubet vehementer cædi, deindè eos in diuerſis cuſtodijs includi. Cùm autem factum eſſet quod iuſſerat, & eos accepiſſent cuſtodiæ, & nox iam aduentâſſet, Monachus ei appâret in ſomnis, oſtendens tergum notatum vibicibus & ſtigmatibus, ei dicens ſimpliciter & placidè: Quid verò hæc tibi placent Domine? Crede, nunc quidem certè ſemèl deceptus es, vt homo. A ſomno autem excitatus, accerſit ilicò Monachum, educens eum è cuſtodia, præ plagis vix valentem ingredi. Deindè cùm in eius vultum conieciſſet oculos, agnouit eum eſſe, qui fuerat ab eo viſus. Cumq́; vellet ſcire, an tam multas acce-piſſet plagas, quàm multas habens in ſomnis apparuerat, iubet eum linteo ſuccinctũ aperire dorſum. Cùm diuina autem prouidentia fuiſſet linteum ſolutum, apertæ fuerunt partes occultæ, & conſpectus eſt monachus propemodùm exectus & mãcus virilibus, etiamſi propter florem ætatis non fuiſſet priùs immunis à ſuſpicione. Statìm ergò eos qui illos detulerant, è ſuis gradibus deturbatos, tres annos arcet à communione. Pio verò monacho ſe, vt par erat, excuſauit, & rogauit, vt ei condonaret peccatum admiſſum per ignorantiam. Sed hoc ſolum dixit ſe non laudare, quòd nullo adhibito cuſtode obiret ciuitates, cùm eſſet monachus, & videretur adeò iuuenis, & traheret ſecum *fœminam*, & eſſet multis cauſa offenſionis. Ille verò Nota hinc, q̃ cauenda ſint temeraria iudicia.

cum

cum ea, qua par erat,reuerentia & modeſtia, Benedictus Dominus,inquit: Domine,
non mentior,Non multis antè diebus cùm eſſem Gazæ,& illinc feſtinarē ad adoran-
dum ſanctos Cyrum & Iohãnem,hæc puella mihi veſperè fit obuiàm, & ad meos pe-
des procidit,rogans vt mecum iter ingrederetur,cô quòd vellet eſſe Chriſtiana. erat
Matth.18. enim Hebræa. Ego autem Dei veritus iudicium,qui dixit,nè ex puſillis aliquem deſpi
ceremus,obediens admiſi eam viæ comitem,maximè confidens,quòd cùm eſſent mi-
hi membra ità affecta,non eſſet facile inimico ſtruere in me tentationem. Cùm illuc
autē veniſſem,& vota reddidiſſem,feci eam catechiſmo inſtrui & baptizari, & dex-
terò eam circunduco in ſimplicitate cordis,& mendicans eam alo,ſtudens,ſi poſſim,
eam collocare in aliquo monaſterio virginum. Hæc cùm audijſſet ille beatus, Papæ,
inquit,quàm multi ſunt occulti ſerui Dei,etiamſi ſint nobis ignoti? Cùm autem mo-
nachum donaret centum nummis,ille non accepit, dicēs: Monachus ſi habet fidem,
non indiget pecunijs. Sin autem omninò amat,eſt omninò fide defectus. Hæc cùm
dixiſſet & adorâſſet,receſſit.

Quàm magnum autem ſtudium poneret beatus,vt mortis meminiſſet, & ꝙ pluri-
mi faceret,efficere nè eius recordatio deleretur,dictum quidem eſt priùs,dicetur aūt
nunc quoquè. Nam cùm letalis morbus aliquandò inuaſiſſet ciuitatem, maximæ illi
erat curæ accedere ad ægrotorum viſitationem,& eorum qui decedebant,ſepulturã,
Nota de ijs, Sæpè autem etiam aſsidebat ijs,qui emittebãt animam,& eorum oculos ſuis tegebat
quę fiunt ꝑ manibus. Iubebat ſynaxes quoquè celebrare pro ijs,qui dormiërant,aſſerens & affir-
defunctis. mans defunctis multùm prodeſſe,quæ pro eis fiunt, commemorationes & ſacrami-
niſteria. Ad fidem autem faciendam eorum,quæ dicebãtur,tale quid etiam narrabat,
quod factum fuerat non ità multò antè. Dicebat enim,quòd à Perſis quidã abductus
captiuus,in cuſtodia, quæ appellatur Lethe,aſſeruabatur vinctus. Lex autē erat apud
Perſas,vt qui coniecti erant in eam cuſtodiam,nunquàm reuocarentur:& ea ratione
conſentaneum eſt eam fuiſſe vocatam Lethen,id eſt,obliuionem. Illinc autem cùm
quidam potuiſſet aufugere,& in Cyprum venire,affirmârunt parētibus adoleſcentis,
eum eſſe mortuum in cuſtodia. Illi verò tres quotannis ſynaxes celebrabant, tanquã
mortuo. Quatuor anni prætериërant,cùm filius illinc aufugiēs,redit domum. Quem
cùm parentes non tanquàm qui fugiſſet è cuſtodia,ſed tãquàm qui ſurrexiſſet è mor-
tuis,cum magno ſtupore adſpexiſſent,& fuiſſent ineffabili voluptate repleti,& alia fa-
ciebant & dicebant,quæ anima,quæ talem vidiſſet, faceret & diceret: & quemadmo-
dùm ei tanquàm iam mortuo fecerant iuſta,q̃ fiunt mortuis,& cùm eum docuiſſent,
quinã eſſent ij dies, nempe dies ſanctorum Theophaniorum, & dies ſalutaris Paſchę,
Simile exē- & dies ſanctæ Pentecoſtes. Hæc cùm ille audiuiſſet,& in memoriam reuocâſſet,paren-
plum habes tibus affirmabat,ꝙ his ipſis diebus relaxabatur à vinculis aduentu cuiuſdã, qui geſta-
apud D. Gre bat lampadem,& fruebatur omni ſecuritate:diebus autē ſequentibus tenebatur vin-
goriũ Papã culis,ſicut priùs.
Homil.37.
in Euang.

Talibus vtens factis & narrationibus,fuit multis occaſio ſalutis. Propterea pluri-
Act. 4. mi quoquè imitantes illa,quæ fiebant tempore Apoſtolorum, & vendentes ea quæ
habebant,eorum preciũ afferentes,deponebant in eius manibus, volentes id ab ipſo
diſtribui pauperibus. Cum quibus vnus quiſpiam accedēs,auri ſeptem libras cum di-
midia obtulit,affirmans nihil amplius auri apud ſe remãſiſſe. Petebat autem ab eo,vt
duas gratias acciperet: nempe vt & ſeruaretur quidē eius filius illius precibus: refer-
retur verò nauis abſque vllo periculo,quæ quidem emiſſa fuerat in Aphricam. Cùm
autem poſt preces triginta dies prætерijſſent,moritur quidem filius: tertio verò die
poſt eius mortem,nauis quæ redibat ex Aphrica,cùm fuiſſet ex aduerſo Phari,in gra-
ue incidit naufragium,adeò vt vniuerſum quidem onus periërit: ſola autē nauis fue-
rit ſalua cum vectoribus. Cùm autem priùs audito nuncio de filio, adhuc vigēte ani-
mi perturbatione,acceſsit de naue triſtitia,id eum planè obruit. Quod quidem poſtq̃
cognouiſſet Patriarcha,id nihilo minorem ei attulit animi ęgritudinem. Deum itaq;
rogauit,vt inuiſibiliter eius animam attingeret,& increparet tempeſtatē animi ęgri-
tudinis,& trãſmutaret in tranquillitatem. In ſomnis itaq; nocte ſequenti illi apparet
vir,figura & lineamentis ſimilis Patriarchæ,ei dicens: Cur ità victus es à triſtitia pro-
pter ea,quæ acciderunt? Num tu me rogâſti, vt hæc precibus à DEO poſtularem,
nempe vt & tuus ſaluus eſſet filius?& eccè eius gratia eſt ſaluus, vt qui à vitæ ma-
lis di-

lis dimiſſus ſit illæſus. Si enim vixiſſet longiùs, nō bonus, ſed improbus erat euaſurus, & indignus eo, qui creauerat. Quòd ad nauem autem attinet, nihil dubites, quòd niſi Deus fuiſſet exoratus à noſtra mediocritate, erat cum ipſis viris in profundum tranſmittenda, & præter onus, fratrem quoquè & alios amiſiſſes. Non oportet ergò eſſe triſtem, ſed propter hoc ipſum ferenda ſunt potiùs, quæ accidunt, grato animo. Nihil enim eorum, quæ fiunt, fit ſine Dei iudicio, etiamſi ſint nobis ignota multa ex illius iudicijs. Poſtquàm ergò eum dimiſit ſomnus, ſenſit cor ſuum ſatis magnam accepiſſe conſolationem. Statimq́; profectus, procidit ad beati viri pedes, magnas ei agens gratias, & quam viderat noctù narrans viſionem. Ille autem ſuaſit, vt non ipſi, ſed Deo, q̃ omnia diſpenſat ad vtilitatem, acceptam ferat gratiam.

Sed quemadmodùm non eos ſolùm, qui Christo offerebant, & vt dicit diuinus Apoſtol. in benedictione ſeminabāt, ille benedictione dignos duxit & accipiēdos: ſed eos etiam, qui in ipſum erant parci & illiberales, prudenti ratione ſtuduerit inducere ad eleemoſynam, declarant quidem etiam multa alia: declarabit autem etiam, quod factum eſt in Troilum Epiſcopum. Eum enim, cùm eſſet auariſſimus & parciſſimus, ſtatuit traducere ad amorem eleemoſynæ hoc modo: In Prochotrophium, quod ipſe conſtruxerat, vt ſolebat, vadens, aſſumit etiam Troilum. Cuius comitem cùm cognouiſſet habere in ſinu triginta libras auri: Sunt, inquit, à te hodiè curandi, ſanctiſſime Troile, noſtri in Chriſto fratres. Ille aūt tanq̃ eo ſermone pudore motus, & volens nō exiſtimari tenax & ſordidus, ſed potiùs ſimplex & liberalis, iubet ei, cui creditę fuerāt pecuniæ, vnicuique eorum, qui illic erant, pauperum, prębere vnum nummum. Cùm verò totum aurum iam fuiſſet conſumptū, & aduentitius ille & non ex affectione ardor ad eleemoſynam fuiſſet refrigeratus, grauis dolor & magna pœnitentia inceſſit inuoluntarium benefactorem. Domum itaque reuerſus, inopinato horrore & febre correptus, decumbebat in lecto. Cùm eſſet autem iam hora prandij, eum ad conuiuium inuitat Patriarcha. Qui cùm accepiſſet queādmodùm ſe haberet, & cauſam morbi non ignoraret, non ſuſtinuit eum quidem deſpicere ſic vexari & pati, ſe autem inire conuiuium: ſed ſtatim ſurgens, ad ipſum venit, & dicit ſubridens: Nè putes, ó comminiſter, me tibi verè dixiſſe, vt è domo tua largireris fratribus ſecundùm Deum: ſed quoniam tunc aurum non habebat ad manum comes meus, accepi à te mutuò. Nunc verò adſum, triginta, inquit, libras ad te afferens, quas etiam ſaluas reddo tuæ virtuti. Poſtquàm ergò ſolùm vidit aurum in manibus Patriarchæ, horrorem vicit, mala febris diſceſſit, vires ei redierunt, & viſus eſt habēs vultum alacrem & viuidum: vt hinc fieret manifeſtum, quòd omninò redditum, morbum ſoluit, hoc etiam primùm ablatum, eum vocauit, cùm non eſſet.

2.Cor.9.

Curat auarū quendā epiſcopum.

Cùm aurum ergò in illius manus dediſſet Patriarcha, poſtulabat vt literis ei mercede cederet Ille autem lubenter ſua manu conſcribit ſyngrapham, quæ ſic habebat: Deus miſericordiæ & clementiæ, ipſam mercedem redde Iohanni, meo Domino & Patriarchæ Alexandriæ, triginta auri librarum, quæ à me fuerunt diſtributæ pauperibus. Ego enim mea accepi. Patriarcha ergò accepto chirographo, illum quoquè ſimul accipit, menſæ futurum participem. Quem, cùm comediſſet, dormientem volens Deus excitare à graui ſomno auaritiæ, & efficere vt ſciret quanta fuerit priuatus remuneratione, & diſceret benignitatē, ei immittit quodammodò ecſtaſim, & videbatur ſibi videre domum quandam pulcherrimam & ſplendidiſſimam, & cui elegantia & magnitudine nulla poterat conferri. Supra veſtibulum autem inſcriptus erat titulus aureis literis: Manſio & requies æterna Troili Epiſcopi. Poſtquàm verò his lectis eſt lætatus, exiſtimans domum ſibi datam fuiſſe ab Imperatore, accedit vir quidam inſignis, & qui videbatur eſſe vnus ex ſenatu, habitu ſimilis Cubiculario, habens quoſdā alios ante ſe ambulantes. Qui poſtquàm appropinquauit veſtibulo, adſpiciens ad fores, iubet quamprimùm deijci titulum: pro illo autem poni alium, quem inquit, iubet Dominus orbis terræ. Statim autem fuit poſitus, hanc habens inſcriptionem: Manſio & requies æterna Iohannis Archiepiſcopi Alexandrini, empta triginta libris auri. E ſomno itaque ſurgens, obſtupefactus, expoſuit Patriarchæ viſionem, & ipſe ſuum vitium animaduertit, & mores mutauit, & facere eleemoſynam ardēter eſt aggreſſus, & pro eo, quòd erat priùs parcus & tenax, ad dandum manum habuit promptiſſimam.

Nota pręmia bonorū operum.

Job 1.

Sed Deus, qui permiſit Iobi diſſipari & exinaniri diuitias ad eius virtutis faciẽdum
periculum,permittit etiam ſimilia accidere huic beato Patriarchæ. Erãt enim trede.
cim naues eius eccleſiæ,quæ quidem oneratæ cùm eſſent in mari Adriatico,incidunt
omnes ſimul in naufragium,peritque vniuerſum onus,quod erat ter mille & trecen.
tarum librarum auri. Ij ergò,quibus fuerant commiſſæ naues,adducẽtes has inanes,
appellunt in portum Alexandriæ:ipſi autem confugerũt in templum. Quod quidem
cùm cognouiſſet Patriarcha, Deo quidem propter hoc quoquè agit gratias : ad illos
verò mittit literas remiſſionis,ea ſola,quæ Iob dixit, dicens: Dominus dedit, fratres,
Dominus abſtulit. Egredimini ergò,pro hoc nullum timentes periculum. Dominus
enim erit ſolicitus de craſtino. Cùm autem multi ex ciuibus venirent ad eum conſo.
landum,prior ipſe eis dixit: Non oportet vos,ô fratres, triſtitia affici propter pericu.
lum nauium,cuius ipſe ſolus ſum cauſa. Niſi enim magnos & elatos ſumpſiſſem ſpiri.
tus propter alienorum elargitionem,immò verò Dei ipſius,hoc nequaquàm accidiſ.
ſet. Volens itaque Deus meum tumorem comprimere,permittit hanc accidere mihi
calamitatẽ. Eſt enim Eleemoſyna ſæpè cauſa ſuperbiæ ei,qui non aduertit. Paupertas
autem,ſicut ſcriptum eſt,virum reddit humilem. Ego ſum igitur cauſa duorum malo.
rum: Vnius quidem,quòd mercede eleemoſynæ priuatus ſum propter vanam gloriã:
Alterius verò,quòd propter eam procuraui amiſſionem tantarum pecuniarũ:& nũc
ad me attraho vniuerſum iudicium animarum,quę rediguntur ad anguſtias. Sed De.
us,etiamſi non propter me,ſed tamen propter curam,quam gerit eorũ qui indigent,
ſuppeditabit ea,quæ ſunt ad vſum neceſſaria. Illud enim, Non te dimittam,neque te
relinquam,ab eo dictum eſt. fidelis autem eſt,qui promiſit. Sic ij,qui venerant ad ſan.
ctum conſolandum,ipſi ſunt potiùs ab illo dimiſſi accepta conſolatione.

Inſignis pa-
tiẽtia in ma-
ximis dãnis

Heb.13.
Ioſ.1.

Non multum temporis præterierat,& Deus nouo Iobo duplicat facultates,eratq;
in egenos liberalior & munificentior quàm priùs,non in egenos ſolùm abundãtiam,
ſed in eos etiam,quibus fiebat iniuria,oſtendens commiſerationem. Cùm enim iret
aliquandò ad diuinos martyres Cyrum & Ioannem precaturus, acceſſit ad eum quæ.
dam paupercula,dicens ſe fuiſſe à genero graui iniuria affectã,& ſe eius indigere auxi.
lio. Cùm ij autem, qui erant eius vitæ comites, conſulerent vt dum rediret, viſeret &
conſideraret,quæ ad eam pertinent, Miſericors ille non ſuſtinuit,dicens: Sed quomo.
dò Deus attendet meas preces, ſi ego differo eius ſupplicationem? Quis autem fide.
iuſſerit,fore vt viuam vſque in diem craſtinum,& non,ſi ante eam moriar, futurũ me
apud Deum inexcuſabilem propter eius ſupplicationem? Hæc cùm dixiſſet, minimè
receſſit à loco,donèc mulieri iuſtum reddidiſſet iudicium. Hic ergò,qui ſummam cu.
ram gerebat indigentium, cùm audiuiſſet de filio viri miſericordis, quòd cùm pater
eius deceſſiſſet,is magna laboraret inopia,propter eà quòd pater eius quidquid habe.
bat,lubenter conſumpſiſſet in pauperes: cum autem ſoli Dei parenti commendâſſet
Mariæ,cuius templo aſſidebat noctù & interdiù : acerſit quendam iuris peritum, &
clanculùm iubet, vt in veteri charta conſcribat teſtamentum cuiuſdam viri, nomine
Theopempti, dicens id oſtendere, me & patrem huius pueri eſſe veros & germanos
huius conſobrinos: & oſtendat puero exemplum teſtamenti, vt certior factus de ea,
quæ illi mecum intercedit,cognatione,nihil formidet, ſed audacter ad meam veniat
humilitatem. Facta ſunt autem omnia,ſicut ei viſum fuerat,& cum adoleſcente venit
ad Patriarcham Iuriſperitus. Scriptum oſtenditur teſtamentum. Confitetur magnus
ille, magnus ille cognationem,amplectitur adoleſcentem tanquàm germani conſo.
brini filium germaniſſimũ. Dat ei pecunias,poſſeſſiones,alias multas facultates,con.
iungit eum matrimonio cuidam illuſtri fœminæ Alexãdrinæ, & breuì eum reddit ex
obſcuro nobilem,ex abiecto inſignem,ex paupere diuitem: ſtudens oſtendere eſſe ve.
riſſimum diuinum illud verbum, quod dicit ſe non vidiſſe iuſtum derelictum, neque
ſemen eius quærens panem.

Noſa huma
nitatem er-
ga pauper-
culam.

Itẽ erga in-
opem ado-
leſcentem.

Pſal.36.

Alius autem quidam ſenex Monachus, qui vitam agebat perfectam, nomine Vita.
lis,volens magni Iohannis facere periculum,num præter alia, quæ habebat bona, ne
eſſet quidem facilis ad condemnandum, cùm quietem & ſilentium ageret in mona.
ſterio magni Seridonis, venit Alexandriam, Quò cùm veniſſet, exercet vitæ genus,
quod apud homines quidẽ eſt valdè probroſum & obnoxium vituperationi, & quod
multis afferre poteſt offenſionem : Deo autem erat valdè gratum. Ingreſſus enim ci.
uitatem

nitatem ſenex,iam ſexaginta annos natus & ampliùs,ſuum in id conferebat ſtudium, vt deſcriberet omnes meretrices,quæ erãt in proſtibulis. Porro autem incipit etiam ſeruire mercede, pacto inito, ſe quotidiè duodecim obolos accepturum, quorũ vno lupinos quidem emens,eos comedebat poſt occaſum ſolis:reliquos autem vna nocte dabat,vadens ad vnam ex meretricibus, dicens: Hæc accipe, & conſerua te mihi hac nocte impollutã. Quod cùm faceret,ſtabat tota nocte in angulo habitaculi illius mulieris,genu flectens,& linguam pſalmis exercens aſſiduè,& ſupplices manus pro ea ad illum tendens. Manè autem exiens,eam adigebat iureiurando, ſe nemini id eſſe indicaturam. Vnam itaque ex ijs,quæ auſa fuerat cõtemptui habere iuſiurandum & a pire arcana,facit ſenex precibus poſſideri à dæmone, adeò vt nulla deincèps auſa fuerit eius vitam enunciare. Ipſe autem volens effugere gloriam ex hominibus, & animas educere à peccatis,quandò erat apud aliquem mercenarius,accipiens quod datũ fuerat,cùm eſſet abiturus, fingebat apud ſe dicere omnibus audientibus: Abeamus iam infelix ſenex. Scis enim,quòd illa te expectat: illam ſignificans, ad quam erat diuerſurus. Ad eos autem, qui irridebant & eum probris ac maledictis impetebant, ſe excuſans tanquàm pro mala,quæ fiebat,re vera actione: Quid verò? An non ego quoquè ſum ex ijs,qui carnem geſtant,& cedunt eiùs legibus? An ſolis prohibitum eſt monachis manere extra corporis voluptates? non ſunt ipſi quoquè participes naturalium affectionum,ſimiliter atquè alij? Deindè quibuſdam conſulentibus & dicẽtibus, Vnã ſaltem tibi accipe, mutato veſtitu, & nè ſis tam multis offenſioni, vt neque Deus per te blaſphemetur,neque monachorum precioſus habitus probro afficiatur, & omniũ iudicium in tuum caput attrahatur: Multis hæc ei dicentibus,ille ſe ſimulans iraſci & ægrè ferre, Sed non ego,inqt,vos audiã:dicebat cum magno clamore: Quid mea refert,ſi vos,vt dicitis,offendimini? Diſcedite à me. Quid rei mecũ eſt vobis? Ex veſtro, inquit,conſilio cùm fœmina coniũgar matrimonio,& me inijciam in curas innumerabiles,& de victu ſolicitudines. Ceſſate me ludificari & criminari. Nõ eſtis enim meî iudices:res meæ ſint mihi curæ. Eſt enim alius,qui eſt iudicaturus orbẽ terræ, qui etiam reddet vnicuique ſecundùm opus ſuum.

Hiſtoria memorabilis Vitalis monachi.

Monachorũ habitũ precioſum dicunt.

Multi ergò hæc verba audientes cum acerbitate & vociferatione, alij quidem ceſſabant repræhendere,eius impudentiam timentes & audaciam: alij verò conabantur eum apud ſanctum criminari. Sed ille, vt qui à Deo didicerat, quali virtute eſſet ſenex,minimè attendebat ea,quæ dicebantur ab ipſis,vt qui ante oculos ſemper deſcriptum haberet illud exciſi monachi. Suadebat autem omninò vitare accuſatiões,quæ fiebant aduersùs monachos, præclarum illud verbum Imperatoris Cõſtãtini in ore habens,qui in Nicena Synodo libellos accuſationum datos aduersùs aliquos epiſcopos non admiſit,dicens:Si in Epiſcopum aut monachum fornicantem incidiſſem,ſuſtuliſſem meam chlamydem,&ei impoſuiſſem,vt à nullo oculo videretur:vt qui rectè ſciret,quòd delicta talium virorum, ſi multis fiant manifeſta, non ſolùm efficiunt vt contemnantur,quæ ſunt honore digna & reuerentia:ſed etiam magnum prębent incitamentum & occaſionem ad vitium. Sed ſic quidem magnus ille repellebat calumnias,quæ intentabantur aduersùs magnum ſenem. Ille autem non ceſſabat ab hac operatione:ſed etiamſi probro &dedecore à multis afficeretur,ipſe vnum ſolum ſpectabat,nempe ſalutem animarum. Ijs verò,qui aduersùs eum linguam mouebãt,peccati ſui precabatur veniam. Quòd autem hoc ſtudium non fuit ei infrugiferum & inutile, ſed multis attulit ſalutem, hinc eſt manifeſtum. Videntes enim mulieres eius pernoctem ſtationem,& linguam diuina perpetuò canentem,& pro earum mutatione & vt ſeruarentur,aſſiduam precationem, deſiſtentes à malis actionibus, gerebant curam temperantiæ:& aliæ quidem legitimo coniungebantur matrimonio: aliæ autem ſic manebant, deſiſtentes à flagitioſis actionibus: aliæ verò mundo perfectè renunciantes,vitam eligebant monaſticam. Nemo autem cognouit occultam eius ex Deo vitam,quãdiù fuit in vita ſuperſtes: nec quemadmodùm ſimulando nequitiam, à malis moribus traduxit malas mulieres.

Cõſtantini Imperat. dictum memorabile.

Meretrices ſe recipiunt ad bonam frugem.

Quamobrem cùm aliquandò egrederetur ex habitaculo eius, quæ primum locum tenebat inter meretrices,ei occurrit quidam libidinoſus,propter hoc ipſum ingrediens,vt data pecunia, expleret libidinem: & ſancto impingit colaphum: Quouſquè, dicens, ô Chriſti illuſor,non deſiſtes à malis actionibus? Ad hæc homo ille admirabi-

 lis,

lis, Miſer, inquit, eſt tibi incutiẽdus colaphus, vt tota ferè Alexandria ad tuos clamores congregetur. Non multũ interceſſit temporis, & vir ille diuinus migrauit ad Dominum, cùm eſſet in parua quadam cella, quam conſtruxerat in loco, quæ dicitur Porta Solis: in qua quoddam paruum habens oratorium, faciebat in eo multas ſynaxes. Quo in loco congregabatur etiam multitudo impudicarum mulierum, quæ conſequebantur ab eo curationem, adeò vt qui vitam agebant libidinoſam & voluptariam, & iraſcerentur & ſuccenſerent, vt cui propter rem malam ſcilicet inuiderent, dicentes: Quomodò fieri potuit, vt hic impoſtor tam multas ad ſe attraxerit? Cùm dormijſſet ergò, ſicut dictum eſt, & nemo ſenſiſſet, accedit repentè quidam deformis Aethiops ad virum libidinoſum, qui ei colaphum impegerat, & eius genis incutit grauem & validum colaphum, adeò vt eius ſonus ad maximum vſque ſpatium fuerit exauditus. Qui deindè ei dixit: Accipe hunc colaphum, quem ad te miſit monachus Vitalis, ſicut prædixit. Protinùs ergò miſer volutabatur correptus à dæmõe, & ad ipſum fuit congregata tota ferè Alexandria, ſicut ille vir iuſtus prædixerat. Cùm itaque vix tandèm poſt multum tempus ad ſe redijſſet, rumpit veſtes, & ſurgens, curſu contendit ad ſancti domunculam: Miſerere meî, clamans, ſerue Dei Vitalis, qui in Deum & in te multùm peccaui. Omnibus ergò videntibus, qui aderant, poſtquàm domui ſenis appropinquauit, ipſum iaciens & diſcerpens dæmonium dimiſit.

Obitus S. Vitalis.

Cùm ergò hæc vidiſſent, ingreſſi domunculam, inuenerunt ſanctum, qui genu flexerat, & Deo per precationem animam commendatam emiſerat. Deindè humi adſpicientes, vident ſcripturam, quæ ſic habebat: Viri Alexandrini, nolite aliquid iudicare ante tempus, donèc venerit Dominus. Confitebatur itaque omnibus præſentibus is, qui liberatus fuerat à dęmone, mala quę ſancto fecerat, & quæ audiuit prophetìcè ab eo dicta, quæ etiam paſſus eſt. Fuerunt ergò hæc ſtatim renunciata Patriarchę, & ipſe cùm ſimul veniſſet cum toto clero, vbì legit eam, quæ erat humì, ſcripturam, paulopòſt dixit: Si fuiſſem inductus verbis eorum, qui calumniabantur, fuiſſet mihi incuſſus ille colaphus. Tunc etiam congregatur vniuerſum agmen meretricum ad iuſta facienda venerando corpori. Quæ quidem cum efferebant cum aromatibus & lampadibus, valdè deflentes priuationem eius doctrinæ, à qua ad eas magna manebat vtilitas. & tunc exponebant eius vitam, ijs, quæ dicebantur, fidem omnibus modis facientes, quòd non ob aliquod malum ad eas ingrediebatur, & nec viſus ſit vlli earum ne manum quidem admouiſſe, aut ad latus omninò accubuiſſe. Ad eos autem, qui illarum repræhendebant ſilentium, & dicebant eas fuiſſe multis cauſam offenſionis, illius præceptum adducebant ad ſuî excuſationem: & quæ à dæmone inflicta fuerat, plagam ad diſciplinam ei, quæ non obedierat. Ipſe autem, qui colaphum dederat & contrà acceperat, nunquàm intermiſit, cùm dæmon eum reliquiſſet, beati ſepulcro aſſidere, quod effectum eſt theſaurus multorum miraculorum, & illius commemorationem de more cum pſalmis peragere. Deindè paucis poſt annis reponitur in monaſterio monachi Seridonis: & cùm illi fuiſſet tradita beati Vitalis cella propter magnam in ipſum fidem, illic vitam quietam in ſilentio tranſegit perpetuò, donèc peruenit ad finem vitæ præſentis. Prætereà autem Patriarcha quoquè magnas Deo agebat gratias, quòd non permiſiſſet, vt aliquid diceret aut cogitaret indignum beata illa & glorioſa anima. Alioquì autem multi quoquè ex ijs, qui habitabant Alexandriam, meliores euaſerunt, qui propenſi erant ad condemnandum, & hanc malam didicerant conſuetudinem. Sed talis quidem erat vir ille ſanctus; & res eius hoc modo ſe habebant.

Iuuenis impudicus ſeducit ſanctimonialem.

Sufficiet autem id quoquè, quod eſt dicendum, ad teſtandum quàm eſſet tardus vir ille admirabilis ad condemnationem. Quidam iuuenis impudicus ciuitatem obiens Alexandriam, cùm virginem quandam ex ijs, quæ vitam amplexæ erant monaſticam, à via recta abduxiſſet, & deindè eam ſuæ libidinis & intemperantiæ feciſſet delicias, paulopòſt cum ea aufugit Byzantium. Quod quidem cùm reſciuiſſet vir diuinus, magno dolore eſt affectus, &, vt dicitur, omnem mouebat lapidem, ſtudens eos à lapſu reuocare. Aliquanto autem tempore interiecto, accidit vt cùm apud quoſdã ex clero narraret, & beatus quandam narrationem, quæ poterat eorum animæ afferre vtilitatem, illius quoquè iuuenis, qui hæc recentia fecerat, fieret mentio: quem qui tunc aderãt, protinùs condemnabant & abdicabant, tanquàm vno ore omnes dicentes, cum non

ſolùm duas, vt apparebat, perdidiſſe animas, ſed etiam multas alias, quibus hoc malũ erat exemplar propoſitum. Eorum itaque magnus ille nimis facilem repræhendens condemnationem, Nolite, inquit, ô filij, nolite eſſe lingua tam prompti ad detrahendum proximo. Nam ſic quidem futurum eſt, vt vos omninò in duo mala incidatis: Vnum quidem, tranſgrediẽtes pręceptum illius, qui iubet non iudicare ante tempus. 1. Cor. 4. Alterum autem, quòd ignorantes quod huculquè factũ eſt, vos magna facilitate conſtituitis iudices. Eſt enim omninò incertum, an hucuſquè permaneant in peccato: an mutati ſint ad correctionem. Ego enim, inquit, aliquandò legens vitam cuiuſdam magni ex Patribus, incidi in talem narrationem plenam vtilitate. Sic autem habebat:

In Tyrum ciuitatem venerant duo monachi, aliquo fungentes miniſterio. Alterũ verò eorum, cùm veniſſet in quendam locum, quædam meretrix, cui nomen erat Porphyria, ſequebatur clamans: Venerande Pater, ſerua me, ſicut olim Ieſus Chriſtus meretricem. Ille autem humanarum rerum nihil reputãs, eam manu *acceptam, multis videntibus, egreditur per mediam ciuitatem. Manauit itaque fama in omnes partes, quòd ille monachus in vxorem accepiſſet Porphyriam. Cum ipſo autem obiens meretrix vrbes & vicos, incidit in infantem humì iacẽtem. Quem quidem cùm benignè ſuſtuliſſet vt aleret, ſecum eum portabat. Cùm aliquo autem tempore veniſſent Tyrij in eum locum, vbì verſabantur, & meretricem vidiſſent in vlnis tenere infantem, veluti irridentes & egregium hunc virum ludificantes, Re vera, ei dicebant, à ſcopo nõ aberrâſti. Pulcher enim tibi filius natus eſt ex monacho. Qui etiam Tyrum reuerſi, eam rem vbiquè diſſeminârũt, quòd ea ex monacho peperiſſet filium, qui illius expreſſam conſeruauit effigiem. Ità ferè ſunt homines prompti ad credendum ſuſpicionibus, & maximè, qui ſunt mali & flagitioſi, & à ſe habent acceptam credendi occaſionem. Statìm enim tanquàm è propinquo ſeipſos teſtes accipientes, alios accuſant facilè: ſimul quidem ſe volentes explere delicijs talium cogitationum & verborum, & cupientes eſſe alios ſimiliter improbos: & ſic ſtudentes vitare plagas, quæ inferuntur eis à conſcientia. Monachus autem cùm totondiſſet Porphyriam, & ei monaſticum impoſuiſſet habitum, vocat eam Pelagiam, & concedit ei, vt in monaſterio virginum agat ſilentium. Cùm verò præſciuiſſet diem ſui deceſſũs, illa quoquè accepta, redit Tyrum. Eam autem puer quoquè ſequebatur, iam ſeptem annos natus. Ad oẽs verò peruenit fama eorum aduentũs, quòd ſcilicet reuertitur Porphyria cum monacho ſuo coniuge. Deindè cùm ægrotâſſet monachus, & ad mortem iam ſpectaret, plurimi ad eum acceſſerunt ex habitatoribus, eius viſitandi gratia. In quorum conſpectu cùm iuſſiſſet afferri thuribulum plenum candentibus carbonibus, accipit eos carbones, & infundit in ſinum, & omnibus audientibus, Benedictus, inquit, Dominus, qui olìm rubum ſeruauit incombuſtum, is mihi fuerit teſtis fidelis, quòd quomodò meas veſtes non attigit hæc, quæ eſt in igne, vrendi vis, ità nec ego attigi mulierẽ toto tempore vitæ meæ. His auditis, omnes obſtupuerunt, Deo dãtes gloriã, qui eos, qui ipſum in occulto colũt, ſcit apertè glorificare. Hęc cùm feciſſet & dixiſſet monachus, in manus Dei deponit animam. Propterea vobis omnibus ſuadeo, ô filij ſpiritales, ſicut etiam priùs dixi, non eſſe promptos ad condemnationem. Cõtingit enim nõnunquàm, vt eius quidem, qui eſt fornicatus, aut aliquid aliud deliquit, peccatum apertè factum ſciamus: in occulto autem factam ignoremus pœnitentiam. Oportet autem Dominicam quoquè timere vocem, quæ dicit: In quo iudicio iudicatis, iudicabimini. Matt. 7.

Exemplum notabile.

**acceptans, Luc. 7.*

In ſuſpiciones qui ſint maximè propenſi.

Exod. 3.

Neque verò ſuadebat ſolùm cauere hoc delictum: ſed eorum etiam, qui diuina pręcepta negligunt, volens corrigere ſocordiam, tale quid fecit, dignum quod mandetur memoriæ. Cùm enim cognouiſſet multos negligentiores, poſt lectionem diuinorum Euangeliorum exire ex eccleſia, & vanis ac ocioſis vacare ſermonibus, ſolenni quodã die, relicto ſacrificio, ipſe quoquè è templo egreditur, & ſedet cum vniuerſa multitudine. Omnibus aũt hoc ſtupẽtibus, Nõ oportet, inquit, admirari. Vbì enim ſunt oues, illic omninò oportet eſſe paſtorem. Nam cùm propter vos & veſtram vtilitatem ſoleamus ſynaxes celebrare, ſi vos autem foris verſemini, contingit inutilem à nobis capi laborem, ſtatui cum egredientibus vobis ſimul egredi, & rursùs ingredi cum ingredientibus. Hoc multos correxit, & à mala abduxit conſuetudine. Non illos verò ſolos

ſtuduit corrigere, qui extra cōgregationē ocioſis vacabant ſermonibus: ſed eos etiā, qui citra rationem intùs inter ſe conferebant ſermones: & maximè eos, qui erant è

Eſa.56. Matt.21.

ſuggeſtu. Si quandò autem vidiſſet quempiam poſt vnam & alteram admonitionem nequaquàm poſſe corrigi, eum ſtatìm eijciebat, apud eos vocem vſurpans Dominicā, Domum Dei oportere eſſe domum orationis. Contrà autem eorum, qui in diuinas congregationes erant ſtudioſiores, illi accepta erat pietas, eosq́ue & laudabat, & ad gradus prouehebat. Quod quidem apertiùs indicabit id, quod iam eſt dicendum.

Duo Clerici eius eccleſiæ, artem exercentes incidendi corium, erant inter ſe vicini. Quorum vnus quidem mulieri coniunctus matrimonio, habensq́ue filios, & patrē & matrem cum ipſo habitantes, quos quidem alebat omnes ſuis manibus, non negligebat tamen diuinas congregationes. Alter autem, etſi erat ſolus, & artis peritior, & in operando diligentior, ne ſibi quidem ſoli parare poterat, quæ erant ad vſum neceſſaria. Ei itaque, qui erat eiuſdem artis, inuidens, & non ampliùs ferre valens, quā animo conceperat inuidiam, eum aliquandò ſolum offendēs: Adiuro te, inquit, per Deum, nè me celes, ſed hoc mihi aperias, quî fit, quòd tu ſis ſemper quidem diues, idq́ue cùm ſis in operando negligens: mihi autem, qui ſum diligēs & laborioſus, contrà accidit, * & iam redactus ſim ad extremam paupertatem. Ille autem volēs eum reddere diligentiorem, qui erat negligens in adeundis congregationibus, quæ fiunt ſacrorum cauſa: Mihi quoquè, inquit, ô frater, res erat redacta ad maximas anguſtias. Ex quo autem mihi perſuaſi diuinis vacare cōgregationibus, nonnunquàm eô vadens, aurum in via inuenio, quo factum eſt, vt mihi ſint congregatæ omnes, quas vides, copiæ. Sed ſi me audias, ipſe quoquè me euntem ſequere, & hinc non vulgarem habebis conſolationem. Páret dictis, & ad ſingulas diuinas ſynaxes cum ipſo ventitans, ſentiebat domui ſuæ factam à Deo benedictionem, & bono conſultori agebat gratias. Ille autem ſcena mox aperta, manifeſtò dicit ſocio, ſe nunquàm aurū in via inueniſſe: ſed volens, inquit, te excitare, vt venires ad diuinas congregationes, finxi hanc auri inuentionē. Hoc cùm perueniſſet ad aures beatiſſimi Patriarchæ, & eius bonum commēdat propoſitum, & eum ordinat Preſbyterum.

*vt

More Oriētalis eccleſię hunc clericum coniugatum ordinat presbyterum.

Hic reuerà bonus paſtor, diuinus, inquam, Patriarcha, credens principi paſtorum Chriſto, qui iubet, ſi perſecuti fuerint ex vna ciuitate, fugere in aliam: cùm eſſet Alexandria tradenda manibus Perſarum, diuina prouidentia illinc quidem recedit, migrat autem in ſuam patriam Cyprum, ſuum ei corpus largiturus, vt quæ eum aluerat. Præſciuerat enim iam appropinquare deceſſum. Is itaq;, cuius ſæpè mentionem fecimus, Patricius Nicetas, accepta occaſione ex eo, quòd Perſæ irruperant, obſecrat virū diuinum, vt veniat vſque ad regiam ciuitatem, precibus & benedictione impertiturus Imperatorem. Ille autem cùm ſciret, qualis eſſet fides viri clariſſimi, annuit quidem petitioni. Cùm ambo autem naue veherentur, & iam eſſent in medio mari, incidunt in grauem tempeſtatem. Cùm verò nauis tam vehementer quateretur fluctibus, & mox eſſet mittenda in profundum, viſus eſt nocte illa, qua fuerat excitata tempeſtas, Patricius in ſomnis videre Patriarcham cum pauperibus, aliquandò quidem per totam nauem circuncurſantem: aliquandò autem cum ipſis manus extendentem, & è cælis petentem auxilium. Cùm autem iam in Rhodum inſulam perueniſſent, ille ipſe Patriarcha cùm à ſe diſceſſiſſet, re vera videt & non in ſomnis, ſplendidum virum Eunucho ſimilem, aureum ſceptrum habentem in manibus, & ad eum accedentem dicere: Vocat te rex regum. Statìm ergò accerſito Patritio, cùm dixiſſet qualem habuiſſet viſionem: Tu quidem, inquit, ô vir ſplendidiſſime, ſtuduiſti nos deducere ad eum, qui regnat in terra: Qui autem cælum & terram & omnia ſua tenet ditione, prior ad ſe accerſijt. Ille verò hoc dicto triſtitia affectus, & dolore repletus, nō potuit quidem eum retinere. Sed cùm venerabilium eius precum fructum iucundè accepiſſet, quàm potuit officioſiſſimè eum dimittit in Cyprum.

Matt.10.

Viſio Patriarchæ.

Teſtamentum eius.

Cùm autem in ſuam ciuitatem perueniſſet Amathuntem, iuſſit Scribis vt ſcriberēt teſtamentum, quod ſic habebat: Iohannes humilis quidem ſeruus ſeruorum DEI, propter autem mihi impoſitam Pontificatûs dignitatem, gratia Chriſti liber, Ago tibi gratias Domine Deus meus, quòd me dignum cenſueris, qui tua tibi offerrem: & quòd

quòd ex mundi bonis nihil aliud ſit mihi reliquum, niſi tertia pars nummi: quã ipſam iubeo quoquè dari pauperibus, qui ſunt mihi fratres in Chriſto. Quandò enim Dei p̃miſſione creatus fui Epiſcopus Alexandriæ, inueni in meo Epiſcopatu circiter octo millia librarum auri: ex oblatione autem piorum collegi denis millibus plures his pecunias. Quas cùm cognoſcerem eſſe Chriſti, Chriſto etiam dare volui, cui nunc quoque trado animã. Cùm hoc teſtamentum ſuî feciſſet ille magnus homo Dei, depoſuit ſpiritum in manus Dei viuentis. In eius autem ſepultura fit miraculum, quod nulli cedit ex ijs, quę vnquàm facta ſunt mirabilia. Nam cùm eſſet deponẽdus in æde oratoria admirabilium operum effectoris Tychonis, in quadam capſa, in qua erant condita duo corpora Epiſcoporum, videre licebat hæc mortua corpora veluti animata, tribuere cultum beato corpori. Nam à ſe inuicèm ſeiuncta, id medium accipiunt. Et hoc quidem, quod euenit in eius ſepultura, viſum eſt multorum oculis: alterum autẽ eo non minus, procedens declarabit oratio: Mors miſericordiſſimi viri. Inſigne miraculum.

Quædam enim mulier, orta in oppidulo, quod tulerat Patriarcham, poſtquàm reſciuit eum iam eſſe migraturum ad Dominum, magni & grauis peccati ſibi conſcia, accurrit ad beatum: & calidis lachrymis profuſis, eius pedes tangẽs, petebat illius peccati abſolutionem. Ille autem, Si credis, inquit, meis precibus te eſſe ab hoc peccato abſoluendam, oportet omninò te id priùs confiteri. Cùm autem dixiſſet ſe non poſſe id labris proferre, iuſſit id ſcriptis ſignificare. Cùm verò videret eam id ægrè ferre, iubet vt ipſa id ſcribat, & ſuo ipſius ſigillo muniat, & ſic ei tradat ſchedulã. Cùm ſic ergò factũ eſſet, & in eius manus tradita fuiſſet obſignata ſchedula, rogabat mulier eum obteſtans, vt nihil eorum, quæ inerant, veniret ad cuiuſquam cognitionem. Quinque dies abhinc præterierant: & magnus ille excedens è vita, migrauit ad iuſtorum tabernacula, cùm nihil de ea re cuiquam dixiſſet omninò. Cùm autem mulier, diuina quadam fortè prouidentia, non adfuiſſet illo die, quo exceſſit è vita, ea accedens ad ſepulturam, & dubitãs ne fortè quæ eius fidei commiſſa fuerat ſchedula, neglecta & in epiſcopatu relicta depræhẽderetur ab omnibus, dolore affecta, à ſe propemodùm diſceſſerat: ſed cùm fide ardentiſſima ſe rursùs collegiſſet, quàm maxima potuit celeritate venit ad illius capſam, & tãquàm eo viuo, clamabat: Quid hoc feciſti, ó vir diuine, mihi peccatrici, vt nunc afficiar ab omnibus probro & dedecore? Quod enim ne tibi q̃dem potui aperire propter lapſum inſignem, hoc erit omnibus manifeſtum. Vtinàm ne cogitâſſem quidem te de hac re conuenire. Exiſtimans enim per te pœnas futuras effugere, & hoc non ſum aſſecuta: & quod ex eo oritur, dedecus mihi conciliaui. Sed enim non recedam à tuo ſepulcro, neque omninò hinc ſurgam, niſi dẽ ijs, quę petiui, me feceris certiorem. Perſuaſum enim habeo te non eſſe mortuum, ſed in Deo viuere, & te apud eum poſſe, quę vis, facere. Nota hanc fœminæ cõfeſſionem.

Hæc dicens, & alia his ſimilia, tribus diebus & totidem noctibus venerãdæ eius capſę aſſedit, & (ó Dei miracula) vltima nocte egreditur è capſa vir ille admirabilis ſimul cum ijs, qui cum eo iacebant, Epiſcopis: (eiuſmodi enim erat id, quod apparebat) & ei dixit: Quouſquè ó mulier, clamans, es ijs qui hîc ſunt, moleſta? Noſtra enim veſtimẽta iam tuæ humectârunt lachrymæ, fluentes inſtàr fluuij. Cùm hęc dixiſſet, tradit ei ſchedulam ſicut erat ab illa obſignatam. Deindè, Agnoſcisne hanc, dixit, ó mulier? Accipe ergò, & eam ſoluens, vide Dei opera admirabilia. Cùm illa autem ſurrexiſſet, & ad ſe rediſſet, videt quidem rursùs ſanctos ſuam capſam ingreſſos, habẽs *verò ſchedulam in manibus, illæſo manente ſignaculo. Quod quidem cùm ſoluiſſet, priorem quidem ſcripturam inuenit deletam, alienam autem videt poſitam ſubſcriptionem, quæ ſic habebat: Propter Iohãnem ſeruum meum deletum eſt tuum magnum peccatum. Declarabit autem id quoquè, quod de eo dicendum eſt, quanta eſſet viri virtus, & quantam beatitudinem ex ea ſit aſſecutus. *verè

Nam vir quidam, nomine Sabinus, temperanter admodùm & è virtute viuens, monaſticam & à negocijs remotam vitam exercens Alexandriæ, hora, qua beatus deceſſit Iohannes, putabat exiſtens in eccſtaſi ſe eum videre egreſſum ex Epiſcopatu cum vniuerſo clero, habentem in manu lampadem, & iter ad regem ingredientem, viro quodam ſplendidiſſimo, habitu cubiculario, eum acerſente: & puella quadam ſpecioſiſſima, vt diceret etiã ipſum ſolem ei primas partes cedere in pulchritudine, cui erat caput oleæ corona redimitum: & aliquandò quidem eum præcedente, aliquandò aũt Viſio admirabilis.

manum quoquè tangente,& ſimul incedente. Cùm autem diem adnotâſſet is,qui viderat,(Erat verò memoria Menę magni martyris)tũc autem veniſſent quidam è Cypro,ab ipſis accepit,quòd illo ipſo die, quo hæc viſa ſunt, inclytus Iohãnes exceſſit ex hoc mundo.

Vir quidam alius Alexãdrinus,qui erat ipſe quoquè ex ijs,qui ſunt pietate inſignes, vidit ea ipſa nocte examen pauperum & multitudinem orphanorum & viduarũ, quæ numero non poterat compræhendi, habentem in manibus ramos oliuarum, & præcedentem Patriarcham, euntem ad ſynaxim. Sufficiunt hæc teſtimonia maximæ magni Iohannis ad Deum fiduciæ. Quod autem eſt maximum,& caret omni dubitatione:celebrabantur anniuerſaria magni & admirabilium operum effectoris Tychonis. Deindè cùm perageretur de more hymnodia, & ſimul eſſet congregata populi multitudo,Deus admirabilium,volens apertum reddere, quantam fuerit apud eum gloriam conſecutus is, qui fuerat eius benignitatis, quoàd eius fieri poterat, æmulator, Iohannes,inquam,qui cognomen accepit à miſericordia:voluit vt ex eius diuinis reliquijs copioſa ſcaturirent vnguenta,emittentia ſuaueolẽtem odorem curationum. Quibus fruentes qui in ea inciderant, communiter Deum, qui ſic eos qui ipſum glorificãt, longè ampliùs glorificat, gratis labris glorificârunt. Cui nos quoquè oportet quam conuenit offerre glorificationem, glorificantes patrem & filium & ſpiritum ſanctum,vnam in tribus diuinitatem & potentiam, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum,Amen.

Eccè quę & quanta ad ſanctorum tumulos Dei virtute appãrẽt miracula.

VITA S. HILDEPHONSI, TOLETANAE VRBIS EPISCOPI, AVTHORE IVLIANO POMERIO, EIVSDEM *vrbis pontifice. Habetur etiam in Tomis Aloyſij,ſed mutila,imperfecta,atque mendis ſcatens.*

Januarij 23.

Hildephonſus memoria ſui temporis clarus, & irriguis eloquentiæ floribus exornatus,ſeculo ætatis noſtræ nobiliſſimus Toletanæ ciuitatis adſcitus in cathedra præſul, poſt ſanctum Eugenium in ſacerdotium conſecratur,vir tanta laude digniſſimus,quanta & virtutum gratia numeroſus. Qui ab ipſis cunabulis eunuchus permanens, magnum in ſe Domino habitaculum præparauit : Qui non manubrio materiali,ſed diuino ſecatus eſt gladio. Nec ingenio ferramentorum reſecauit libidinem,ſed munere cæleſti meruit ſanctitatem. Quique mellifluas dapes de paradiſo Dei capiens,& per totam Heſperiam diſpergens,inediam noſtram ingenti eloquio ſatiauit. Non impar meritis Iſidori,de cuius fonte adhuc clientulus puriſſimos latices bibit. Nam directus à ſancto Eugenio, venerabili Toletanæ ſedis epiſcopo, ad ſupradictum doctorem Iſidorum Hiſpalenſem archiepiſcopum, cùm ſibi iam ſciolus videretur, adeò ab eo tentus & elimatus eſt,&, vt ferunt, aliquo ferro conſtrictus, vt ſi quid ſcientiæ deerat,pleniùs inſtrueretur. Tandèm ergò optimè informatus,ad pædagogũ ſuum dominum Eugenium remeans,non poſt multos dies diaconij officium adeptus eſt. Hic igitur ſub rudimentis infantiæ adhuc degens, diuino tactus ſpiritu, monachorum vita delectatus,contemptis parentum rerumque affectibus, Agalienſe cœnobium petijt,monachumque ſe in eo multis annis decenter exhibuit. Cœnobium quoquè virginum in Deibrenſi villa conſtruxit,ac proprijs opibus ditauit. Rector deindè vel Abbas effectus Agalienſis cœnobij,monachorum mores exercuit,rem diſcreuit,vitamque ſeruauit. Vbi ſtatìm in officio clarens,duas Miſſas in laudem beatorum Coſmę & Damiani martyrum,quas in feſtiuitate eorum pſallerẽt,miro modulationis modo compoſuit:Quæ Miſſæ infra annum tenentur notatæ. Deindè poſt multum tempus,decedente ſancto Eugenio,regali violentia Toletũ deducitur,atque ibidèm pontifex ſubrogatur. Cuius ſtatìm virtus enucleata in ſede Romulea refulſit,& veluti facula ignea ardens,omnem Heſperiam perluſtrauit. Cuius doctrina vſque hodiè fulget Eccleſia, vt ſol & luna. Cuius memoria in benedictionem odoris, & in compoſitione incenſi habetur.

Ab infantia caſtus vixit.

Iſidori epiſcopi fit diſcipulus.

Fit diacon⁹.

Monachatũ profitetur.

Creatur Abbas.

Cogitur eſſe epiſcop⁹.

Fuit deniquè timoris Dei inſtantia plenus, religione cómptus, compunctione probus, inceſſu grauis, honeſtate laudabilis, patientia ſingularis, ſecreti tacitus, ſapientia ſummus, diſſerendi ingenio clarus, eloquendi facultate præcipuus, linguæ flumine copioſus: tantoque eloquij decore eſt celeber habitus, vt diſputationum eius profunda oratio dum porrectè dirigitur, non homo, ſed Deus per hominem eloqui affatim crederetur. Scripſit ſanè quamplurimos libros, luculentiori ſermone potiſſimos, quos idem in tot partibus cenſuit diuidendos: id eſt, librũ proſapię imbecillitatis propriæ, librum de virginitate beatæ Mariæ contra tres hæreticos, Opuſculum de proprietate perſonarum patris & filij & ſpirituſſancti, Opuſculum annotationũ actionis diurnæ, Opuſculum annotationum in ſacramentis, librum in cognitione baptiſmi vnum, librum epiſtolarum, Miſſarum, hymnorum atque Sermonũ. Scripſit & alia multa, quæ varijs occupationibus impeditus, alia cœpta, alia ſemiplena reliquit. Hic igitur dono afflatus ſuperno, reliquias ſanctæ ac Deo dicatę virginis & confeſſoris Leochadię, adueniente rege in ſedem ſuam regiam ob feſtiuitatem, omnibus adſtantibus præſentauit. Nam ante tumulum virginis orante Hildefonſo in genua prouoluto, tumulus, in quo ſanctum corpus eius humatum eſt, exiliuit, & operculum, quod vix triginta iuuenes mouere poſſent, angelicis manibus eleuatum: velum, quod ſanctæ virginis membra tegebat, conſurrexit, tanquàm illud ipſa viuens foràs ſubmitteret, & veluti manibus hominum extẽſum eleuaretur, atque conſpectui eius virgo pulcherrima procederet, clamantibus epiſcopis, principibus, preſbyteris, diaconibus, clero ac populo: Deo gratias in cælo, Deo gratias in terris. Ipſe verò manibus complectens oblatum, talia promebat vota, vociferans cum populo, & dicens: Deo gratias. Clerus verò vehementer pſallebat Alleluia, & canticum, quod ipſe dominus archiepiſcopus compoſuerat in laudem eius, Specioſa facta es, alleluia. Sic clero & populo reboante, clamabat epiſcopus, inter voces populi veluti mugiens, vt aliquod inciſorium illi deferrẽt, vndè quod manibus tenebat pcideretur, & nemo illi occurrebat: quia populus vaſtis vocibus inſiſtebat. Nam & ſancta virgo quod ſpontè obtulerat, retrahebat. Sed & rex *Receſſundus, q aderat, cultrũ modicũ, quẽ in theca tenebat, epiſcopo cũ lachrymis offerebat, & collo ſubmiſſo ſupplices manus à throno ſuo extendẽs, deprecabatur, vt epiſcopus nõ haberet indignũ. Quẽ ille apphendẽs, quod manu lęua iã modicũ tenebat, dextera pcidit, & cultrũ ipſum ſimul cũ ipſis reliqjs in thecis argẽteis collocauit, indignũ iudicãs, vt q ſancta pciderat, polluta vltrà tangeret. Alia adhuc miracula ſpiritusſanctus per eum peregit: quæ quia longum eſt omnia recẽſere, ex multis pauca aggrediamur. Superueniente nanque die ſanctæ & ſemper virginis Mariæ, ante tres dies litanias peregit, & Miſſam, quæ in eius laudem caneretur, compoſuit. At vbi ventum eſt ad eius ſanctam ſolennitatem, q̃ eſt Aſſumptio, tam regẽ q̃ populum ad hanc gratiã ſolicitabat. Nam ſeruus Dei Hildefonſus, maiore ad hoc munere fretus, dum dñę ſuæ, Deo pręſule, ſeruiẽs, ouãs eius ſolennitatẽ ſuſciperet, & in laudẽ ipſius Dei genitricis ſummo cordis affectu harmonica modulatione cõpoſita carmina aptaret, & libellum virginitatis more ſynonymo teſtimõijs veteris ac noui teſtamẽti plenũ, cõptè edidiſſet, & digna facũdia ac magnificẽtia iã pfatę dñę ſuę feſtũ exornâſſet: Dumq; ante horas matutinas ſolito more ad obſeqa Deo peragenda cõſurgeret, vt vigilias ſuo Dño cõſecraret, diacono vel ſubdiacono atq; clero ante cũ cũ faculis pcedentibus, ſubitò oſtiũ apientes, & eccleſiã intuẽtes ſplẽdore cęleſti micantẽ, deficiẽtes ad lumen, quod ferre nõ valuerũt, aufugiẽteſq; cum tremore, faculas quas manibus tenebãt, reliquerũt, & veſtigia, p q̃ venerãt, repetẽtes, ppè mortui reuerſi ſunt ad ſodales. Solicitè verò oĩs cõgregatio regrebat, qd de Dei ſeruo ageret cũ angelicis choris, quos tã ſubitò expauerãt cuſtodes, vt terga ad oſtium dãtes, ità aufugerẽt. At ille benè ſibi conſcius, ante altare beatę ſemp virginis pcedens, reperit in cathedra ipſam dominã ſedentem, vbi erat ſolitus ſedere & populũ ſalutare: Et eleuatis oculis, vidit in circuitu eius omnem abſidem repletam virginum choris, quæ de canticis Dauid modulata ſuauitate aliquid cantabãt. Adſpiciensq; in eam ipſe ſibi benè cõſcius & Deo chariſſimus, talẽ noſtrę dominę ad ſe loquẽtis vocem audiuit: Propera in occurſum ſerue Dei rectiſſime, & accipe de manu mea munuſculũ, quod tibi de theſauro filij mei attuli. Sic enĩ tibi opùs eſt, vt benedictione tegminis, quæ tibi data eſt, in meo tãtùm die vtaris. Et quia oculos fidei fixos in meo ſemper ſeruitio tenens mãſiſti, & laudẽ meam diffuſa

Eius ſcripta.

Reliquiæ S. Leochadiæ diuinitùs declarãtur.

*Riſiſundus

*Receſuindus

Viſio admiranda.

Veſtẽ ei mirificã donat virgo Maria.

ſa in labijs tuis gratia, dulciter in cordibus fidelium depinxiſti: & veſtimentis eccleſiæ iam in hac vita ornatus eris, & in futuro in promptuarijs meis cum alijs ſeruis filij mei lætaberis. Et his dictis, vnà cum virginibus & luce, quæ venerat, ab oculis eius remeauit. Remanſit verò Dei ſeruus intantùm ſecurus de adipiſcenda gloria, quantùm præſcius de promiſſa ſibi victoriæ palma. Veſtis quoquè, quam detulerat Dei mater, ſeruatur in Toletana eccleſia, mirêque ſubtilitatis, miriq́ue candoris. Cathedram autem epiſcopalem, in qua dignata eſt reſidere Dei mater, nullus poſteà ſedere præſumpſit epiſcopus, niſi dominus Sigibertus, qui ſtatim ſedem ipſam perdẽs, exilio relegatus eſt. Nouem itaque annis & duobus ferè menſibus vir Dei Hildefonſus clarus extitit meritis, & retentatione pontificalis regiminis. Expleto autem xviij. prædicti regis Receſſundi anno, die x. Calend. Februarij domicilio carnis exuitur, atque in eccleſia B. Leochadiæ honorificè tumulatur. Non defuerunt ei promiſſa à regina cæli, beata gaudia: quinimmò ea ſuffragãte, felix eius anima ad cæli perlata eſt palatia, vbi filium virginis contuetur in ſua gloria, Amen.

PASSIO SANCTI BABYLAE EPISCOPI ET MARTYRIS, PER D. IOANNEM CHRYSOSTOMVM *contra Gentiles ſcripta: omiſsis quibuſdam ob vitandam nimiam prolixitatem.*

Habetur tomo tertio operum eiuſdem.

IANVAR. 24.

QVod vetera ea, quæ nos auditu accepimus, non minore fide digna ſint, quàm quæ præſentia ſunt, & quę ipſi videmus, id certè omnes fatentur, niſi ſi qui fortè ſtupidi ac delirantes fuerint. Verùm vt victoriam etiam vel ex ſuperioribus facultatibus reportemus, volo & memoriæ noſtræ nouum quoddam atq; inopinatum facinus proferre. Enimuerò nè tumultuemini, ſi miraculum ætate noſtra factum dicturum me pollicitus, tamen à veteri hiſtoria narrationis exordium cõtexere aggredior. neque enim intrà vetera illa tantùm ſubſiſtam, neque quæ ego vetera ſum huc allaturus, ea à rerum nouarũ argumento diſcrepant. ſic enim vtraque inter ſeſe cohærent, vt non poſſis illorum conſequentiam alteram ab altera ſeparare. Id quod auditis rebus probè iam dicabitis.

Fuit Imperator quidam Maiorum noſtrorum temporibus, q qualis alioqui fuerit, dicere non habeo. verùm vbi ſcelus ab eodem magna audacia atq; improbitate factũ audieritis, & reliquam morũ illius crudelitatẽ perfectã habebitis. Quodnam ergò piaculum id fuit? Viſum fuerat genti cuidam, cum hoc Imperatore bello decertãti, bellum tandem cõponere, ſic, vt * neq; alteros affligerẽt, neq; ipſi viciſsim ab alteris poſthàc affligerentur: quin potiùs moleſtijs, periculis, omni deniquè timore defungerentur, ac partis contenti, nihil quicquam præterea requirerent: præſtare enim, timore procùl depulſo, mediocribus frui, quàm plura appetentes, vbiquè timere, trepidare, atque adeò malis vltrò citroque datis & acceptis, vitam tranſigere. Itaque cùm conſtitutum illis eſſet, bello prorsùs depoſito, quietam ac minimè ſolicitam vitam viuere, viſum eſt commodum, hoc firma aliqua pactiõe ac ſtabilibus terminis vinctũ confirmare. Tum fœdere facto, dato atque accepto iureiurãdo, & regi prætereà ſuo ſuadere conantur, vtì ſuo ille filio (puer autẽ is admodùm erat) pro certo pacis pignore depoſito, præſtaret, tum vt qui priùs hoſtes erant, bono in reliquum tempus animo eſſent: tum animi ac conſilij ſui teſtimonio prodito indicaret, ſe, quã pacẽ cum illis faceret, eam citra dolum oẽm facere. Qua oratione rex adductus, filium dedidit, vt ipſe quidem opinabatur, amicis ac ſocijs: vt verò rei exitus probauit, beluæ omniũ beluarum crudeliſſimæ. Amicitiæ enim ac fœderis lege regium illum puerulum cùm accepiſſet, ſtatìm omnia ſimul conculcauit ac ſubuertit, iuſiurãdum, pacta, pudorem eũ, qui homini ab homine, religionem, quę Deo debetur, miſericordiam, quam à nobis ætas illa impetrare ſolet: ac neq; iuuẽtus feram illam flexit, neq; ſanè, quę huiuſmodi

*neq; alteri

Imperatoris crudelitas & perfidia.

ſceleri.

ſceleribus comes eſſe ſolet, vltio agreſte illud pectus terruit, neq; patris filium depo-nentis verba,eiuſdem animum ſubiére,ea, inquam,quæ ille filium in manum tradens fortaſsè mandârat,dum poſtulat, vtì illius curam quam diligentiſſimè Imperator ſu-ſciperet,patrem etiam illum filio ſuo appellans, dum obſecrat, vt quaſi ipſe genitor foret,ſic illum enutriret atque erudiret,perficeretque,vt maiorum ſuorum nobilitate dignus ille olìm euaderet: deniquè dum idem pater inter hæc verba media filij dextram homicidæ dextræ inſertat,ac multis etiam cum lachrymis congreſſum ſoluit: horum omnium inquinatiſſimus ille nihil quicquam ſecum reputans, quin potiùs omnibus illis vnà ex animo excuſſis, cædem illam cædium oīm ſceleratiſſimā patrat.

Hoc enim flagitium, filij etiam proprij cęde grauius eſt, cuiùs rei teſtimoniū à vobis mutuabor,qui vtiquè non ſic,opinor,indoluiſſetis,(ſi modò ex animi mei affectibus & veſtrorum item affectuum coniecturam facere oportet) ſi illum audijſſetis ꝓprium filium occidiſſe. Tum enim vnà cum communibus legibus,& naturæ etiam leges ſubuerti viſæ fuiſſent. Hic autem plurima ſimul concurrerunt, quæ numero ipſo naturę neceſſitudine validiora eſſe poſſunt. Quotiès enim mihi ante oculos obuerſaē adoleſcens ille prorsùs innocēs,idem à patre deditus,idem à Maiorum ſuorum regia auulſus,idem domeſticas delicias, gloriam, honorem cum extorri vita, hoc nomine commutans, vt poſſet impurus Imperator pactis cum hoſte fœderibus ſidere : idem poſteà ab illo miſerè confectus, & ſplendore domûs paternæ per eadem fœdera priuatus,deniquè ab eodem iugulatus:nimirùm ſecum pugnans me ſubit affectus,liquefacto ſimul atque exæſtuante intùs animo, quorum affectuum alterum mœſtitia parit. Nam dum mecum reputo ſceleſtum illum armantem ſeſe, gladium intentantem, pueri collum appræhendentem,qua dextra depoſitum receperat,hac eadem gladium in illud impellentem,diſrumpor,atque adeò ira ſuffocor. Rursùs dum intueor, iuuenem illum timentem,trementem, ploratus extremos plorantem, patrem inclamantem,hunc ipſum iſtarum rerum authorem fuiſſe teſtantem, cædem non ei, qui gladiū in guttur mergeret,ſed ei,qui ſe genuiſſet,acceptam referentem, neque fugam adornare,neque ſibi auxilio eſſe valentem,ſed quod vnum ſupereſt, fruſtrà de proprio parente expoſtulantem,deniquè plagam receptantem,palpitantem, calcibus pauimentum ferientem, terram ſanguineis riuis inquinantem, ipſa mihi intùs viſcera diſcerpuntur,ipſa mihi cogitatio obtenebratur, ac mihi ob oculos mœſtitiæ caligo quædā offunditur. At verò nō ꝑindè belluinū illud Impatoris pectus affectū videas:qn potiùs quaſi vel agnum, vel vitulū immolaturus, ſic ad ſceleſtā illā cædē animatus fertur. Mira rei geſtæ repræſentatio.

Et puer quidem plaga accepta,exanimis iacebat:at percuſſor admiſſo ſceleri patrocinabatur,poſteriori facinore priùs illud obſcurare laborans. Exiſtimaturus es fortaſsè,me de ſepultura loqui velle,deque Imperatoris impietate, qui à ſe occiſo ne tantillum quidem terræ impertiuerit. Ego verò aliud quoddā facinus eo,quod à me iam dictum eſt,longè atrocius indicaturus ſum. Nam manus illas impias tam innocenti ſanguine vbi cōſpurcauit atque conſcelerauit, nouamque illam tragœdiam peregit, quaſi nullo prorsùs à ſe ſcelere facto,effrons,& ipſis etiam ſaxis durior,ad Dei optimi maximi templum feſtinabundus accurrit. Miraturi fortaſsè ſunt nonnulli, cur factū eſt,vt qui tam ſæuum patrâſſet facinus, diuina ſtatìm plaga percuſſus non fuerit, aut quo pacto priùs, quàm introîſſet, in illum Deus non continuò fulmen cælitùs contorſerit,ità vt eiuſdē os impudēs cęleſti igni mox conflagraret. At ego,ſi quibus huiuſmodi cogitatio in animum deſcenderit,laudo quidē illos & admiror excandeſcentiæ iſtius cauſa:tamen huic meæ de illis tum laudationi,tū admirationi,nonnihil certè adhuc deeſſe dico. Etenim iuſta quidem illos indignatio ſubit,tum ob peremptum iniuria puerū,tum ob diuinas leges tanta cum petulantia atque contumelia violatas: ſed ijdē tñ iræ impotētia exæſtuātes,rē ipſam totā nō ꝑpendunt. Iuſtitiæ eñ lege hac, alia quædā lex longè ſublimior in cælis lata eſt. Lex verò ea quæ tandē eſſe poteſt? Ijs qui peccatum aliquod commiſère,pœnam non eueſtigiò Deum irrogare,ſed tempus delinquenti concedere,ac velutì præſcriptū diem ſtatuère,intrà quē,peccatū quū depoſuerit,pœnitentiæ beneficio par tandèm ijs euadat, qui nullum prorsùs peccatum admiſerunt. Id quod & tunc Deus in miſeri ac perditi illius cauſa declarauit : ſed nullus tamen propterea ſubſequebatur profectus. inemēdatus enim perſiſtebat. At Deus, quo eſt in humanum genus amore, hoc etiam cùm prouidiſſet, ne ſic quidem illū deſpexit,

deſpexit, neque partes ipſe ſuas intermiſit:ſed & laborantem inuiſit, adhibitis etiam ijs remedijs, quæ ſalutem afferre poſſent. cæterùm tantum abfuit, vt porrectũ ille medicamentum admitteret, vt vel medicum ad ſe hoc nomine miſſum trucidauerit. Medicamentum porrò ac medicinæ item ratio, huiuſmodi erat:

Babylas regit eccleſiã Antiochenam.

Fortè fortuna per quod tempus crudelis ac miſeranda, quam dixi, fabula licentioſè ageretur, magnus quidam atque admirabilis vir (ſi modò viri nomine deſignare illum fas eſt) noſtri huius gregis curam gerebat: Babylas huic nomen erat. Is igitur, per eos dies Chriſti eccleſiam hanc à ſpiritûs gratia ſibi concreditam quum haberet, Eliam atque huius æmulum Iohannem, non dico præterijt, nè inuidioſo admodùm verbo vtar, ſed vſqueadeò eſt aſſequutus, vt ne tantillum quidem illorum generoſorum pectorum libertati conceſſerit. Neque enim paucarum ciuitatum tetrarcham, neque gentis vnius regem, ſed eum, qui imperio ſuo plurimam totius orbis partẽ cõtineret, ipſum, ipſum hunc (inquã) homicidã, de quo nobis eſt ſermo, eundẽ multarũ gentiũ; multarũ ciuitatũ, immenſi item exercitûs dominũ, eũdem, quoquò te vertas, tum ab imperij amplitudine, tum à morum ferocitate terribilem, quaſi vile quoddam ac nullius precij mancipium, ſic à Dei templo exegit, tanta adeò cum conſtantia atque animi præſentia, cum quãta paſtor ſcabioſam ac morbidam ouem ab ouili excludit, dum prohibet, nè laborantis ouis morbus ad reliquum quoquè gregem contagione ſerpat.

Imperatorẽ è templo eijcit.

Et hæc quidem fecit Babylas, re ipſa ſeruatoris noſtri verbum confirmans, ſolum illum videlicet ſeruum eſſe, qui peccatum facit, vt ſexcentas etiam coronas capite geſtet, vt omnibus, qui ſuper terram ſunt, hominibus imperare videatur: qui autem culpæ nullius ſibi conſcius eſt, vt in ſubditorum claſſe cenſeatur, hunc vel regibus omnibus regaliorem præſtantioremque eſſe. Ergò ipſum Imperatorem ſtatìm is, qui illius imperio parebat, rexit, & ei, qui omnium dominator erat, ſubditus iura dedit, atque adeò aduersùs eum damnationis calculum tulit.

Iohan. 8.

Tu verò qſquis es, q hæc audis, noli quod dictũ eſt, leuiter tranſmittere. Nam auditus facti huius nuncius, extitiſſe ex ſubditis, qui Imperatorem à templi veſtibulo exegerit, per ſe abundè ſatis eſt ad commouendos ac perterrefaciendos auditorum animos: qui ſi vis miraculũ totum exactè pernoſcere, nè verbum ipſum nudum ſpectes, ſed ponito tibi ante oculos, hinc ſatellites haſtatos, hinc milites ſcutatos, hinc tribunos, hinc exercitûs duces, hinc permultos in aula regia educatos, hinc eos, quibus ciuitatum adminiſtratio credita eſſet, hinc præeuntium, hinc ſequentium faſtum, hinc aſſeclarum ſeipſos vrgentium turbam, deniquè vniuerſum Imperatoris famulitium: ſecundùm hęc ipſum Imperatorem in medio illo comitatu multo cum faſtu ingredientem, eundemque veſtium, purpuræ, lapillorum, hàc illàc conſperſorum, in dextra, in militaris veſtis commiſſura, in capitis diademate refulgentium ſumptu ſibi placentem: ac ne hoc quidem loci cœptæ ſemèl à te imaginis iſtius faciem finias, quin eandem proferas ad Dei vſque ſeruum illum, beatum, inquam, Babylam, eiuſdemque humilem habitum, vulgarem veſtem, animam contritam, ſenſum ab omni temeritate alienum: atque his demùm coloribus vtrunque cùm depinxeris, & alterum alteri oppoſueris, tum certè facti huius miraculum bellè perſpicies. Immò verò ne ſic quidem id exactè compræhẽdes. Babylæ enim fiduciam nullius planè ſermo, nullius oculorum acies repręſentare queat, ſed ſolùm illius experimentum atque vſus, cuius generoſi animi præſentiam ſolus is poſſit rectè animo concipere, qui potuerit ad id fiduciæ faſtigium pertingere. Quomodò enim ſenex ille acceſſit? quomodò prætoriam cohortẽ diſſipauit? quomodò labia diduxit, quomodò verba fecit? quomodò increpuit? quomodò dexterã in pectus impactam firmauit? pectus, inquam, ira turgens, ac cæde feruens? quomodò homicidã exegit? nihil illũ eorum, quæ agerẽtur, deterruit, nihil de ſententia deduxit.

Conſtantia Babylæ.

Exclamare hîc libet: O animum imperterritum, mentemque excelſam, ô cæleſte pectus, & conſtantiam angelicam. Quaſi enim depictam in pariete videret vniuerſam illam ſpeciem, ſic omnia intrepidè generoſus ille vir peregit. Etenim illum ſacræ erudierant literæ, mundi huius res omnes non niſi vmbram eſſe ac ſomnium, & ſi quid his vanius eſt. Proptereà Babylam nihil ea omnia terruêre, immò verò magìs animauêre. illorum enim, quæ coràm cõtuebatur, adſpectus, eius cogitationem traducebat ad ſupremum illum regem, ſedẽtem ſuper Cherubin, abyſſos contuentem, ad thronũ

Dan. 3.

illum

illum glorioſum & excelſum,ad exercitum illum cæleſtem, ad angelorũ myriadas,ad chiliadas archãgelorum, ad ſuggeſtum terribile, ad tribunal incorruptum,ad flumen ignis,ad iudicem ipſum. Propterea certè ſe ipſe totum à terrà in cælum transferens, quaſi iudici ipſi adſiſteret, ipſumque audiret iubentem,vt ſceleſtum atque inquinatũ illum à ſacroſancto grege expelleret, ſic eiecit, & à reliquo armento ſeparauit, nihil prorſus reſpiciens eorum omnium,quæ videbat,quæque terrifica alijs videtur : quin potiùs illo viriliter atque admodùm generoſè expellendo, diuinis legibus vim ac tyrannidem patientibus,opem tulit. Atquì quãta Babylas erga cæteros fiducia vſus ſit, hinc conſtare poteſt. Quẽnam enim ex alijs metueret,qui aduersùs ipſummet Imperatorem tantam ſibi poteſtatem ſumeret?

Equidem vir ille qualis fuerit,coniectura quodammodò aſſequor,ſeu,vt veriùs dicam,de eo ſic mihi ipſe perſuaſi, vt nihil quicquam, vel in gratiã, vel in odiũ vnquàm vel faceret,vel diceret: ſed generoſo ſemper ac forti animo contra timorem, contra item adulationem,quæ timore impotentior eſt,contra id genus alia(cuiuſmodi multa inter homines accidunt)ſeſe opponeret, nec vnquàm, nè tãtillùm quidem rectum adulteraret iudicium. Si enim amictus, dentium riſus, pedis ingreſſus,hominis naturam arguunt:multò quidem magis tot ac tanta illius egregia facta,omnibus nobis fidem facere poſſint,quantam ille reliqua vita virtutem amplexatus fuerit. Integritas S.Babylæ. Eccl.19.

Neque enim nobis ille ob fiduciã modò,qua præditus erat,admirabilis eſſe debet : verum ob id quoquè, quòd eam fiduciam ad hoc vſque loci perduxerit, ſimul ob id, quòd eam vlteriùs non promouerit. Talis eſt enim Chriſti ſapientia,quæ permittit, nè quid minùs,nè quid item plùs iuſto decerres : ſed vt omnia intrà modum efficias. Atquì Babylæ licebat,ſi voluiſſet,vlteriùs progredi. ei enim,qui vitæ curam ſemèl abiecerat,(prorſus enim non acceſſiſſet, niſi ſe ipſe huiuſmodi cogitatione armauiſſet) omnia liberè agere licebat, & Imperatorem conuicijs adſpergere, & diadema capite detrahere,& pugnis os contundere. nam & dextram in pectus iam impegerat : ſed tamen ab his omnibus abſtinuit. animam enim habebat ſale ſpirituali cõditam:quæ res præſtabat,vt nihil temerè, nihil ſtultè, ſed omnia recto rationis iudicio ac ſtato ordine exequeretur:non quemadmodùm gentilium ſapiẽtes,qui nũquàm intrà modum, ſed vbiquè(vt ità dicam)aut maiorem,aut minorem,quàm decet,orationis libertatem vſurpant,idque vt nuſquàm fortitudinis,vbiquè affectuum ratione carentium opinionem ſibi concilient:in ijs,quæ aſſequi non poſſent,metûs atque ignauiæ : in quibus exceſſiſſent,inſolentiæ ac vanitatis apud omnes conuicti. At non ſic Babylas noſter,q quod ipſi in mentem venerat,id non inconſultò aggreſſus eſt, ſed nihil non accuratè perpendens,& animi ſui cogitationes diuinis legibus conformãs,ità demùm ad opus eas eduxit. Eapropter ſectionem ipſam neque per ſumma tantùm inflixit,vt nè maior membri affecti pars incurata relinqueretur:neque altiorem quàm deceret,vt nè ſupraganea plaga, quod ſanum eſſet, offenderet:ſed plaga priùs ad morbum attemperata,medicinam quàm optimam adhibuit. Equidem hinc illum pronunciare auſim,ira, puſillanimitate, arrogantia, ambitione, odio, timore, adulatione prorſus vacauiſſe. quod ſi & maius quiddã atque admirabilius fatendũ eſt,nõ tam certè mirũ mihi videtur,eũdem aduersùs imperatoriã inſaniã tãta fiducia cõſtitiſſe,q̃ vidiſſe atq; intellexiſſe,quatenùs hoc ipſum facere oporteret, nec quicquã prætereà vel feciſſe vel dixiſſe. Chriſti ſapientia. Immoderatio philoſophorum.

Et quidem quod poſtremum hoc longè illo admirabilius ſit, multos vtiquè inueniàs illius compotes euaſiſſe,ab hoc tamen ſuperatos. Vocis enim libertatem vtcunque vſurpare poſſunt,& ex plebeijs permulti: at illa eadem decenter vti tempore conſentaneo,congrua tum menſura, tum prudentia adhibita, magni admodùm animi & admirabilis fuerit. Quandò & in beatum illum Dauid magna cum licentia ac contumelia inuectus eſt Semei, quem & ſanguinarium virum appellauit. verùm hanc ego nunquàm dixerim fiduciam ac libertatem,ſed linguæ potiùs intemperantiam,mentis temeritatem,contumaciam,dementiam,atque id genus quodlibet vitium. Conuenit enim, arbitror, vt qui alios repræhenſurus eſt, is animum ſuum quàm longiſſimè ab omni temeritate ac contumacia aſſerat,quamque vſurpat agendi vehementiam,eam ex verborum atque rerum natura tãtùm demonſtret. Etenim medici dum vel putrida membra ſecare,vel intumeſcentia comprimere opùs eſt,non ira priùs animum ſuum complentes,ità demùm ad curandum accedunt:ſed tum maximè decenti in ſtatu Vocis libertate vt vtendum. 2.Reg.16.

animi cogitationem continere adlaborant, vt ne arti ipſi turbati animi motus officiat. Quòd ſi corpus curaturo tanta animi ſedatione opùs eſt: quo, obſecro, animarum medicum loco habebimus? quantam ab eo ſapientiam exigemus? Certè longè maiorem, atque adeò tantam, quantam bonus ille martyr præſtitit. Nobis enim quoſdam quaſi terminos & regulas pſcribit, per quas videlicet & in reliquis facta proportione nobis ipſi modum deſumamus: ſic miſerum illum à ſacroſanctis clauſtris ſummouit.

At factum quidem hoc videri poteſt vnum modò eſſe egregiæ virtutis opus: veruntamen ſi quis id perpendat, ac tanquàm explicans vndiquè diligēter ſpeculetur, inueniet & alterum, & tertium item emolumentū indè ſimul enaſci, magnumq; inibi vtilitatis theſaurum recondi. Siquidem vnus tantùm is fuit, quem à templo expulit Babylas: at multi extitêre, qui lucrum indè reportârunt. Quotquot enim erant, qui fidē ſuam Chriſto nondùm obſtrinxiſſent, (de ijs loquor, qui tyranni huius imperio parebant: id autem imperium bonam totius orbis partem occupârat) ij certè omnes obſtupuêre, admirati ſunt: indè edocti, quantam ſeruis ſuis libertatem Chriſtus imperterit: deriſerunt ſuam ipſorum illiberalem & abiectam ſeruitutem: perſpexerunt, quâtùm inter ſe diſcrepent Chriſtianorum nobilitas, & gentilium probrum.

Sacerdotes ethnici q̄ colunt reges ſuos.

Qui enim apud illos templorum adminiſtrationē ſuſcepêre, ij reges ſuos colūt pluſquàm dominos, pluſquàm idola etiā ipſa, quæ adorant, regumq; metu ſtatuis ipſis aſſident, ita vt maligni illi dęmones, honorem oēm ſibi impenſum, Imperatoribus ſolis acceptū referant. Itaq; vbì cōtingit Imperatorem aliquem creari, qui cum illorū religione non conſentiat, mox ibidèm, ſi quis in idolorum templa fuerit ingreſſus, paſsìm araneas telas parietibus circunfuſas videbit, & tanto ſitu idoli ſtatuam obductam, vt neq; naſus, neque oculus, neque alia quæuis totius oris pars appareat. Ex altaribus autē, aliorum reliquias ſolùm supereſſe, maiore parte iam collapſa: alia interìm tam alta vndiquè herba circundari, vt qui altaria ea eſſe neſcit, ſterquilinij aceruum aliquē eſſe putet. Cuius rei cauſa hæc eſt: Illis olìm licebat quæcunq; vellent ſuffurari, & per ſtatuarum cultum ventri indulgere: nūc verò quamobrem ſeſe miſeri diſcruciauerint? Accubantes enim, ac ſe ipſi conficientes, ab illis tamen nullam prorsùs expectant retributionem. ſunt enim ligna tantùm ac lapides: verùm honore eo, quem Imperatores ſtatuis ijſdem exhibent, adducuntur illi ad huiuſmodi cultum ſimulandum, qui certè tollitur, dum Imperatores ſapiunt, Dei optimi maximi filium adorantes. At nō eadem rerum noſtrarum conditio, ſed planè contraria. Quum enim in Imperatorium thronum conſcendit, qui nobiſcum in fide ac diuinitatis opinione cōſentit, hîc ſegniores efficiuntur Chriſtianorum res: tantū abeſt vt illæ per humanos honores erectæ, conſiſtant. Rursùs cùm impius aliquis Imperator regnat, qui nos vndiquè vrget, qui nos infinitis malis exercet, tum eædem precium accipiunt atque inclareſcūt, tum præmiorū ac triumphorū tēpus, tū coronarū, pconiorū ac virtutis oīs oſtentandæ facultas.

Res Chriſtianorum pſecutionib' inclareſcūt.

Quòd ſi quis dixerit, ſupereſſe etiam nunc ciuitates, eandem quam olim ſuperſtitionem circa idolorum inſaniam prę ſe ferētes, is primùm admodùm paucas numerabit. Verūtamen ne hac quidem ratione officiet inſtituto à me ſermoni. Eadem enim ſuppoſitio adhuc manet. nam pro Imperatore, ciuitatis adminiſtratores habent parē ſecum idolis honorem deferētes. Atque huius cultûs cauſæ hæ exiſtūt, crapulæ, comeſſationes tum diurnę, tum nocturnæ, tibiæ, tympana, & quod liberum eſt, turpia quidem cum omni oris impudentia proferre, turpiora aūt factitare, liberū itē præ ingluuie diſrumpi, præ ebrietate debacchari, & in probroſiſſimam inſaniā dilabi. Id genus indecentes ſumptus, continent adhuc & fouent intercidentem illum errorem. Namq; opulentiores inter illos ſunt, in ordinē paraſitorū cogunt eos, qui ob ignauiam fame pereunt, quos ipſos tanquàm canes ad menſas ſuas enutriunt, eorumq; impudentes ventres iniquarum cœnarū reliquijs differciūt, ijſdem pro animi arbitrio abutentes. At nos, q in vniuerſum mores veſtros iniquos, ac prorsùs ratione carentes abominamur, q ob propriā ſegnitiē atq; ignauiā eſurire cogūtur, eos non paſcimus: qn potiùs ſuadendo hortamur, vt & ſibi, & cæteris opera ſua victū ſufficiant: q verò mutilo ſunt corpore, ijs permittimus modò victum neceſſarium ab ijs, qbus facultates ſuppetūt, mendicare. At cōmeſſationes, ebrietates, & reliqua omnis inſania, ac turpitudo à cœtu noſtro exacta exploſaq; eſt: pro quibus introducta ſunt quæcunque grauia, quæcūquè caſta, quæcunque iuſta, quæcunq; ſunt probata, ſi qua virtus, ſi qua laus. Nam cætera

Cauſæ idololatrię.

Ephe.4.

Philip.4.

tera illa, quæ Græci iactabundè efferunt, philoſophis ſuis attribuentes, facilè cõmonſtrârunt vanam gloriam, temeritatem, & pueriliſs cogitationis opera eſſe. Neq; enim temerè apud nos dolio quis accepto ſe ipſe incluſit, neque vili ac lacero panno obtectus, ſic per forum ingreſſus eſt. Ea enim admirabilia quidem eſſe videntur, laboreque multo ac ſumma ærumna plena: ſed indigna tamen ſunt, quæ laudem mereantur. Eſt autem diaboli aſtutiæ, ſibi ſeruientes laboribus eiuſmodi addicere, vndè qui decepti ab illo fuerint, tum diuellãtur, tum ridiculi omnibus appareãt. Labor enim is, ex quo nullum lucrum manat, nullam prorsùs laudem meretur. Etenim exiſtunt etiam hodiè perditi quidã homines, nullis non flagitijs pleni, qui multo maiora iactitãt, quàm philoſophus ille. Alij enim acutos clauos comedunt, alij calceos mandunt & deglutiunt, alij ad alia his longè flagitioſiora malè conſulti ſe conferunt: opera porrò huiuſmodi multo ſunt admirabiliora, quàm vel dolium illud; vel pãni illi viles ac laceri, ſed ea tamen minimè probamus, ſicuti neq; illa: quinimmò & iſtos, & oẽs item, qui ſimilibus præſtigijs mirabiles ſunt, æquè ac philoſophum eũdem damnantes deploramus. Labor philoſophorũ inanis. Nota inſaniam.

Dices, Magnam verò philoſophus oratiõis libertatem apud regem præ ſe tulit. Videamus ergò. quæ ſit egregia illa libertas, num etiã ea dolij præſtigijs vanior ſit. quænam igitur illa? Proficiſcenti cum exercitu aduersùs Perſas Macedoni, eidemque philoſophum magna inſtantia hortanti, diceret, ſi qua re indigeret: nulla, ille inquit, niſi quòd regem rogauit, ſibi à ſole nè obſtaret. acciderat enim tum iam, vt philoſophus à ſolis radijs calefieret. Hîc non vosipſos pudore ſuffunderis? non oculos, frontemque contegeris? non hinc faceſſentes, terra vos obrueris, ob ea ipſa vobis placẽtes, ob quę pudore ſuffundi oportebat? Quanto enim præſtiterat, veſte aliqua ſumpta, eaq; craſſiuſcula, ad opus aliquod ſe traducere, neque nõ à rege quidpiam, quod vſui foret, petere, quàm lacero indutum pallio, ſedentem ad ſolis radios calefieri, paruorum lactẽtiumque puerorum more, quos nutrices lotos atque inunctos ibi collocant, vbi tum philoſophus idem ſedebat, infelicis aniculæ gratiam flagitãs? At admiranda fortaſsis ea eſt orationis libertas? immò verò & hac quoquè nihil certè prodigioſius. Bonum enim virum oportet publica vtilitate, facta ſua omnia metiri, & aliorum vitam emendatiorem reddere. Poſtulare verò, vt nè ſibi à ſole obſtetur, quamnam id ciuitatem, quamnam domum, quemnam virum, quamnam mulierem conſeruauit? Diogenes perſtringit.

Agè verò num quoddam lucrum vocis huius libertas peperit? nam lucrum à libera martyris noſtri voce natum, iam ipſi demonſtrauimus, idque vlteriùs progreſſi apertiùs detegemus. Tum enim Babylas iniurium Imperatorẽ, quatenùs ſacerdoti fas eſt, puniuit, principum altos ſpiritus compreſſit, diuinis legibus, dum violarentur, opem tulit, ſupplicium pro iniuſtè occiſo exegit, ſuppliciorum omniũ grauiſſimũ, ijs quidẽ certè, qui mente ſana ſunt. Meminiſtis quidem omninò, cum de cæde ipſa verba facerem, quemadmodùm veſtrûm, qui audiebatis, vnuſquiſque intrà ſe afficeretur atque inflammaretur, percuſſoremque ipſum in manum capere deſideraret, neque nõ precaretur alicundè apparére, qui cędem vlciſceretur. Hocipſum igitur beatus ille præſtitit: pœnam enim ſumpſit, tum ſe dignam, tum idoneam, quæ illum conuerteret, ſi modò ſtupidus admodùm non fuiſſet, nequaquàm poſtulando, vt ſibi ad ſolis radios caleſcenti abſcederet rex, neu à ſole obſtaret: quin potiùs impudenter in templi ſepta ingredientem, atque omnia confundentem, quaſi canem quendam aut ſeruũ improbum, à Domini ſui aula excludendo. Vides nunc me non iactabundè, nõ temerè paulò antè dixiſſe, philoſophorum veſtrorũ miracula à Babyla pueriliſ ſenſus opera reddita fuiſſe? At temperans, inquis, fuit, continẽtemque vitam egit Sinopenſis ille, vt q etiam legitimas nuptias non ſuſtinuerit. Sed adde, obſecro, temperantiæ ac continẽtiæ illius modum. Tu verò nequaquàm addes, quin libentiùs temperantiæ laudes illi detraxeris, cùm temperantiæ eius modum prodideris. adeò certè ille infamis, ac magno dedecore plenus. Percurrerem hoc loco & cæterorum nugas, ſtultum ac vanum ſtudium, deniquè turpitudinem. Vbi enim, quæſo, vtile, à ſeminis humani guſtu non temperare? Id quod faciebat Stagirites. Quale commodum, cum matribus ac ſororibus miſceri? quod qdem philoſophus Stoę præfectus lege ſanxit. Percurrerem etiam Academiæ principem, illiusq; diſcipulũ, item & eos, de qbus maior eſt admiratio, his quos nominaui obſcœniores fuiſſe demonſtrarem, obſcœnũ quoquè puerorũ amorem ab illis in honeſtatis ac philoſophiæ parte annumeratum, omni retecta allegoria Philoſophos taxat.

denudarem, niſi tum nobis ad alia properantibus oratio longior hac ratione fieret, tum omnium illorum riſus, vno à nobis detecto, ſatis ſuperq; redargueretur. Vbi enim is, qui auſteriorem philoſophiæ partem ſequi viſus eſt, quiq; cæteros & linguæ libertate, & vitæ continentia excelluit, adeò turpis, adeò ineptus, adeò immoderatus fuiſſe demonſtratus eſt, (nam & humanis veſci carnibus indifferẽs eſſe dixit) quorsùm attinet & de reliquis deincèps verba facere, præſertim vbi qui ſtudij ac vitæ inſtituti excellẽtia cæteris illuſtrior fuit, omnibus tam ridiculus, tam puerilis, tam delirus apparuit: Itaque eò noſtra redeat, vndè aberrauit, oratio.

Ergò Babylas ſic, vt dictum eſt, tum eos, qui nondùm Chriſti fidẽ receperant, compeſcuit: tum eos, qui iam receperant, religioſiores etiamnùm reddidit, non priuatos homines modò, ſed & milites, & militum duces, & præfectos, planum faciens, ipſum etiam regem, eumque, qui ſummus fuerit, apud Chriſtianos nuda tantummodò eſſe nomina, ac dum vel pœna irroganda, vel honos deferendus fuerit, quiſquis etiam diadema geſter, hunc vel infimis quibuſque adæquari. Ad hæc eorum certè ora obturauit, qui impudentia quadam abutentes, affirmare vellent, quam Chriſtiani libertatem apoſtolis tribuimus, eam non niſi fictam quandam à nobis iactantiam eſſe, re quidem commõſtrans, olim etiam eiuſmodi viros probabiliter extitiſſe, dum eorum poteſtatem ſignorum præſtatio maiorẽ efficeret. Exiſtit & hinc tertium quoddam raræ virtutis facinus atque exemplum. Futurorum enim poſthàc & ſacerdotũ & regum animos, horum quidem demiſit, illorum autem extulit: planum faciens, terræ, & eorum, quæ in terra fiunt, curam ac præfecturam veriùs reſidere penès ſacerdotem, quàm penès eum, qui paludamento ornatus, ac purpura indutus eſt: necnon oportere de poteſtatis huius amplitudine ſacerdotem nihil detrahere, ſed hominem potiùs exuere, quàm authoritatem huic principatui supernè à Deo attributã deponere. Proindèq; ſic è vita deceſſerit, vel mortuus nemini nõ prodeſſe poterit: at qui ordinis huiuſmodi deſertor fuerit, non ſolùm nemini mortuus vſui eſt, ſed viuentium quoquè, quibus præeſt, quàm plurimos ſegnioresmollioreſque reddit, exteris ipſe interìm & vituperabilis & ridiculus. Idem etiam cùm è viuis deceſſerit, multo cum dedecore ac mœrore ad Chriſti tribunal ſiſtetur, vndè ipſum poſteà trahentes, in fornacem ardentem abducent poteſtates eæ, quibus id negocij demandatum eſt. Quamobrẽ ſapientis verbum nos monet, Nè perſonam adſumpſeris contra tuam ipſius animam. Quod ſi diſſimulare tutum non eſt, dum homini ab homine iniuria infertur: quo tandem ſupplicio dignus non erit, qui ſiluerit ac neglexerit, intuitus diuinas leges iniuriã accipere?

Obſerua quam hic poteſtatem tribuat Epiſcopis.

Eccl. 42.

Quinetiam & aliud item non minus ijs, quę dixi, bonum nos Babylas docuit, quòd videlicet vnumquẽque oportet ſuo officio fungi, etiamſi indè nullum lucrum ad alios dimanet. Neque enim ipſi ad Imperatoris quidem emolumẽtum, libertas profuit: nihilo tamen ſeciùs ſuas omnes partes atque officiũ omnibus numeris impleuit, quũ interìm qui morbo laborabat, propria cõtumacia atq; vecordia artificis peritiam offenderit, medicamẽto à vulnere magna cum animi indignatione amoto. Quaſi enim abundè ſatìs ad impietatem non eſſet, homicidium patràſſe, & fronte perfricta in Dei templum inſilijſſe: ſic homicidio priori & alterum adiecit homicidium, & quaſi ſimul ſtuderet poſterioribus ſceleribus priora vincere, nec tamen pręcedentium indignitatem ſubſequentium excellẽtia obſcurare: (ea eſt enim diaboli inſania, vt quæ contraria ac ſibi inuicèm pugnantia ſunt, adſtruat moliaturque) ſic vtriq; homicidio eximiũ id largitus eſt, vt mutuam quandam inter ſe congruentiam haberent. Et erat profectò pueri cædes prior poſteriori miſerabilior, Babylæ autem cædes poſterior priori ſceleſtior. Anima enim, quæ peccati guſtum ſemèl fecerit, tumque nullius doloris aut pœnitentiæ ſtimulis tangitur, magnum certè auctarium morbo adijcere ſolet. Ar quemadmodùm vſu venit, vt ſcintilla ignis, ſi fortè immẽſam materiam corripuerit, ſtatim obuiam quanque exurat, nec antè tamen ſubſiſtat, quàm quod reliquum eſt, id omne depaſcatur, quantoque plura compræhenderit flamma, tanto magìs robur ad alia cõſumenda concipiat, fitque tum, vt compræhenſorum à flamma lignorum congeries lignis ijs, quæ mox flamma compræhenſura eſt, quaſi inſidias ſtruat, flãma eadem ſeſe ſemper lignorum compræhenſorum auxilio contra ea, quæ intacta adhuc manẽt, armãte: ſic & peccati natura, vbi animi cogitationem aliquam adorta eſt, nec quiſquam eſt, qui malum reſtinguat, procedens vlteriùs, grauior certè ac magìs indomita efficitur

Inſania diaboli.

Elegãs ſimilitudo.

tur: propterea ſæpè fit, vt quæ poſteriora ſint peccata, prioribus grauiora ſint, anima ſemper poſteriorum peccatorum acceſſione ad maiorem contumaciam ac deſpicientiam ſeſe promouente, & per hæc ipſa ſuam quidem vim eneruante, peccati autem robur alente: qua vtiquè ratione complures videas in omne peccatorum genus imprudentes prolapſos, quòd flammam initiò exorientem non reſtrinxerint: ſic & infelix ille Imperator peccatis ſuis prioribus, poſteriora grauiora adiecit. Vbi enim iuuenem illum extinxit, eueſtigiò ab illius cæde ad inferendam templo iniuriam irruit: rursùs ab hac iniuria, tanquàm iter ſemèl cœptum perſequens, ad contumaciā temeritatēq; ſuam, ſacerdotio contumelia afficiendo ſe accinxit, vinctumque ferro Babylam, atq; in carcerem coniectū,ità tum excruciabat, ab eodem beneficij pœnas exigens, cumq; ob quæ officia admirari potiùs, coronaque inſignire, ac pluſquàm etiam parentes ꝓprios vereri conueniebat, ob ea ipſa cogebat maleficorum hominum vincula, vinculorum calamitates, miſerias, ærumnas ſuſtinere. Ità, quod modò dixi, peccatū vbì initium cepit, nec eſt, qui id vlteriùs progredi impediat, cohiberi poſteà ac frenari haud facilè poteſt, equorum inſanientium ritu, qui cùm freno ab ore diſiecto, necnon ſeſſore ab armis excuſſo atque reſupinato, neutiquàm tolerabiles occurrentibus euaſerint, nemine illos inhibente, immoderato quodam impetu hàc illàc ſe ipſi præcipites ferunt. Quo fit, vt ſalutis noſtræ inimicus huiuſmodi animas ad inſaniā impellat, quô eas medicorum præſentia atque auxilio deſtitutas depræhendens, concidat, & infinitis malis exerceat. Etenim qui corpore laborant, donèc medicos ad ſe adire patiūtur, in magnā certè ſalutis ſpem ingrediuntur: vbì verò mente capti calcitrant, ac ſe morbo liberare volentes mordent, tum deniquè morbo incurabili laborant, idq; non ob morbi ingenium, ſed quod ab ijs deſtituti ſunt, qui inſaniam illā ſanare poſſint. In quā inſaniam & tyrannus iſte ſeſe coniecit. Nam medicum nactus, hūc, vulnus adhuc dum ſecaret, ſtatìm expulit, & à domo quàm potuit longiſſimè exegit.

Babylas vinctus cruciatur in carcerē.

Hic poteras Herodis fabulam, non iam auribus tantùm haurire, ſed & coràm maiori ſanè cum petulantia atque immodeſtia ſpectare: quoniamquidem & maiori certè cum oſtentatione atque apparatu diabolus rursùs ipſam fabulā in vitę huius theatrum agendam introduxit, pro tetrarcha regem ſubſtituens, pro vna cauſa duplex argumentum, idque longè illo inquinatius præbens: vt non numero tantùm, ſed & ipſa rerum natura, hæcce tragœdia clarior multo atque illuſtrior euaſerit. Non enim hîc, ſicut illic nuptijs iniuria afferebatur, neq; ex illegitimo coitu, ſed ex ſceleſtiori puerilis cędis inquinamento, ex tyrannide crudeliſſima, ex legis tranſgreſſione, non in vxorem, ſed in ipſam ſanctimoniam præſtita, hiſtoriæ huius telam diabolus cōtexuit. Cōiectus ergò in carcerem Babylas, gaudebat quidem de vinculis, dolebat autem de eius exitio, à quo vinctus fuerat. neque enim pater, neque pędotriba, quum ille ex filij, hic ex diſcipuli flagitio aut calamitate celebriores fiūt, celebritatis huius voluptatem mœrore vacantem capiunt. Propterea & beatus Paulus Corinthios alloquens, dicebat: Precamur autem, vt mali nihil committatis, non quo nos probati videamur, ſed vt vos bonum faciatis, nos autem tanquàm reprobi ſimus. Eadem igitur ratione, & admirabili viro Babylæ diſcipuli ſalus deſideratior erat, quàm expectata ex carcere merces: cui quidem gratius certè accidere nihil potuiſſet, quàm ſi per diſcipulum reſipiſcentem huiuſmodi laudibus priuari ipſum cōtigiſſet, ſeu, vt veriùs dicam, ſi diſcipulus prorsùs in iſtam morum peruerſitatem dilapſus non fuiſſet. Nolunt enim ſancti corollas ſibi alienis ex malis contexi: quòd ſi ab alienis malis nolunt, multò minùs ab ijs malis, quæ ipſorum domeſticis ac familiaribus obueniunt. Quo nomine & beatus Dauid victoria parta, ac triumpho iam acto, lugebat & lachrymabatur, quòd ad calamitatem, quam ex filio receperat, & hæc item acceſſiſſet: qui exeuntibus ad conflictū militibus multa tyranni nomine mandabat, eosque qui ad illius cędem properabant, hac oratione cohibebat: Parcite puero Abſalon, quem ipſum & in prælio proſtratū lugebat, non ſine fletibus lachrymiſque amaris inimicum reuocans. Quòd ſi naturalis pater tam propenſo eſt erga liberos ſuos affectu, certè multo magis id de ſpiritali patre fatendum eſt. Parentibus enim ſpiritalibus liberorum ſuorum maior cura eſt, quàm naturalibus, Paulo ità atteſtante: Quis infirmatur, & ego nō infirmor? quis offendiculum patitur, & ego non vror?

2. Cor. 13.

2. Reg. 18. & 19.

2. Cor 11.

Sed hoc quidem æqualitatem nobis repræſentat, quanquàm certè vix patres in

hanc ipſam vocem erumpant. Veruntamen demus & illos hucuſq; affectu accedere
Exod.32. poſſe: nos enim ſpiritales patres maiora etiam præſtare oſtendemus. At hoc ipſum
vndè? Ab ijſdem iterùm viſceribus, & à legislatoris Moſis verbis. Ille verò quid dicit?
Si remittis eis peccatum, remitte: ſin minùs, & meipſum ex libro, quem ſcripſiſti, de-
le. Nullus ſanè eſt pater, cui alioquì bonis infinitis perfrui liberum ſit, qui tamen ma-
lit vnà cum liberis ſuis pœnis affligi. At Apoſtolus, vt qui in gratiæ ſtatu verſatus fue-
rat, paterni huius affectus intentionem addidit, propter Chriſtum. Non enim Moſis
Rom.9. exemplo cum illis pœnas dare malebat, ſed vt alijs benè eſſet, ſibi ipſi excidium im-
precabatur, quum diceret: Optarim anathema eſſe à CHRISTO pro cognatis
meis fratribus ſecundùm carnem. tanta certè miſericordia, atq; affectu olìm ſancto-
rum animi abundabant. Vndè & Babylę noſtri viſcera magìs excruciabantur, quòd Impe-
ratoris exitium magìs ac magìs inualeſcere intueretur. Neque enim ſolú templi cau-
ſa ſtomachatus, ſed beneuolentia quadam erga Imperatorem adductus id fecit, quod
illum feciſſe diximus. Etenim hic dum diuina ſacra, contumelia afficeret, illis quidem
detrimenti nihil afferebat: quin potiùs ſemetipſum infinitis malis implicabat: qua-
propter pater filij amore tactus, illum intuitus illata ſacris contumelia furore perci-
tum præcipitem ferri, immoderatum illum impetum cohibere conatus eſt, eundem
à ſe obiurgatum quaſi effrenem equum retrò inhibere properans.

At non ſuſtinuit infelix ille: quin potiùs morſo freno prorsùs obſiſtens, ſeque
& furori, & inſaniæ, rationis gyro relicto, dedens, in extremi exitij voraginem con-
iecit, Babylam è carcere eductum, iubens vinctum ad mortis ſupplicium abduci. Atq;
hîc quæ fierent, iis, quæ cernerentur, minimè reſpondebant. Qui enim vinctus vide-
batur, omnibus ſimul vinculis ſolutus erat, tam ferreis, quàm alijs item grauioribus:
(curas hîc intelligo ac labores, cæteraque mala omnia, quæ nos hac in mortali vita
circunſiſtunt) contrà, qui ſolutus ferro & adamante videbatur, alijs quibuſdam com-
pedibus longè grauioribus vinctus erat, peccatorum ſcilicet catenis irretitus. San-
Iubet ſecum ſepeliri catenas ferreas. ctus igitur Babylas morti ſe propinquum dum videret, corpus ſuum vnà cum ferreis
illis catenis ſepeliendum mandauit, planum faciens, quæ ignominioſa videntur, ea
quotiès propter Chriſtum fiunt, honorifica eſſe ac ſplendida, eumque qui ea patitur,
non ſolùm non diſſimulare, ſed indè ſibi placere oportere: hac quidem in parte bea-
tum Paulum imitatus, qui ſursùm ac deorsùm ſtigmata, vincula, catenā verſabat, ob
ea ipſa gloriabundus, ac ſibi placens, quorum alios puderet. Quòd autem alios pude-
Act.26. ret, id ille nobis ea defenſione declarauit, qua ad Agrippam vſus eſt. Nam Agrippæ di-
centi, Parùm abeſt Paule, quin me Chriſtianum efficias: reſpondit Paulus, Vtinàm vel
paruo, vel multo tempore, non ſolùm tu, ſed & qui hîc circunſtant omnes, Chriſtiani
fierent, exceptis hiſce vinculis. quæ vincula non vtiquè adieciſſet, niſì res ea ignomi-
nioſa vulgò viſa fuiſſet. Sancti enim Dominum verè quum amarent, afflictiones pro
illo magna cum alacritate ſuſcipiebant, per quas etiam clariores euadebant. vndè &
Rom.5. hic idem ait: Gaudeo in afflictionibus meis. Lucas autem & de reliquo Apoſtolorum
Coloſ.1.
Act.5. cœtu eadem hæc teſtatur: Poſt multa, inquit, flagella recedebant gaudentes, quòd di-
gni habiti eſſent pro Chriſti nomine ignominia notari. Igitur vt nè quis gentilium
exiſtimaret, certamina ac dedecora vi ac neceſſitate à noſtris ſuſtineri, ipſa certami-
num ſymbola iubet Babylas vnà cum cadauere ſuo inhumari, oſtendens ſibi illa per-
grata & peramica eſſe, pro ea quidem charitate, qua totus in Chriſtum appenſus erat.
Et extant etiam nūc cum Babylæ cineribus compedes, eccleſiarum præfectos omnes
cōmonefacientes, vt vinciri, vt iugulari, vt quiduis pati oporteat, certè omnia prom-
pto atque alacri animo, ac magna item cum voluptate ſuſtinenda, vt concreditę no-
bis libertatis ne leuiſſimam quidem partem prodamus aut contaminemus. Et qui-
dem beatus ille in eo ſplendore atque honore mortem cum vita commutauit.

Enimuerò exiſtimaturus eſt fortaſsè quiſpiam hoc loci orationi nos noſtræ finem
impoſituros: neque enim vita hac finita, laudatorum operum aut virtutis oſtēdendæ
occaſiones ſuppetere, quemadmodùm neque athletis poſt ipſum certaminum tem-
pus exactum, corollas contexi conuenire. Verùm ea quidem eſt gentilium non abs re
opinio, quorum ſpes vltra hanc mortalem vitam haudquaquàm prorogatur. At nos
quibus vitæ huius exitus, illuſtrioris vitæ alterius initium eſt, ab hac ſuſpicione at-
que opinione longè abſumus, quam ſanè opinionem rectā eſſe, apertiùs à nobis alibi
com-

cõmonſtrabitur. Interim & quæ virtutis eximiæ opera poſt Babylæ generoſi martyris obitũ obuenêre, talia ſunt, q̃ magnã orationi noſtræ fidẽ facere poſſint. Poſteàq̃ enim pro veritate tuẽda ad mortẽ vſq; decertauit, & ad ꝓprij ſanguinis effuſionẽ vſq; cõtra peccatũ depugnãs reſtitit, atq; vt nè ordinẽ eũ, quẽ à magno rege acceꝑat, desereret, ipſam etiã animã deſeruit, nullo nõ generoſo atq; egregio bellatore illuſtriùs occumbens, animã quidem ipſius cælum habuit, corpus autẽ (quo tanquàm miniſtro ad virtutis opera præſtanda vſus fuerat) terra, ſic vt creatura ipſa athletam diuiſerit. Anima Babylæ eſt in cælo.

Atquì poterat Babylas vel exemplo Enoch trãsferri, vel Eliæ modo rapi, vt q vtriuſque æmulator fuerat: At Deus, qua eſt in humanum genus benignitate, inter alias, quas infinitas nobis ſalutis noſtræ occaſiones dedit, & hãc quoque viã nobis à ſe munitam eſſe voluit, idoneũ ad virtutẽ capeſſendã ſtimulũ, relictis ſcilicet interim apud nos ſanctorũ reliquijs. Nam poſt ſermonis facultatem, ipſa certè ſanctorum ſepulcra proximum locum obtinent ad animas hominum, in ipſos ſanctos intuentium, ad virtutum earundem æmulationem excitandas. Ac ſicubì quis huiuſmodi cõditorijs adſtat, ſuum ſtatìm ſenſum ab hac, quam dico, vi correptum animaduertit. capſulę enim adſpectus in animam inuadens, ipſam percellit, & exuſcitat, ac perindè afficit, quaſi q illic mortuus iacet, preces ſimul fundat, præſensque adeſſe cernatur: deindè fit, vt q ſe ſic affectum ſentit, mira alacritate geſtiens, aliusque prorsùs quodammodò effectus, ità ex eo loco decedat. Quiſquis porrò animum aduertere volet ad eos, qui mortuos luctu proſequuntur, probè indè edocebitur, imaginationem de mortuis conceptam, ſolere ex ipſis locis in animos inſinuare: qui vbì mortuorũ ſepulcris adſtiterunt, protinùs quaſi ibidèm ſepultos coràm ſtantes contueantur, ſic eoſdẽ in ipſo ſtatìm veſtibulo inclamant: plerique autem intolerabili dolore vexati, reliquum vitæ tempus ad demortuorum monumenta habitare ſibi in animũ induxerunt. Id quod nequaquàm feciſſent, niſì à locorum adſpectu conſolationem aliquam cepiſſent. Et quid hîc de locis ac ſepulcris verba facio? quum & ſæpè veſtis ſola mortuorum viſa, & verbum unũ in mentem influens, animum noſtrum excitet, & memoriam interlabentem refricet: quibus de cauſis ipſas nobis ſanctorum reliquias Deus reliquit. Gen.5. 4.Reg.2.

Porrò autem quòd hæc dicam non temerariç cuiuſdam iactantiæ cauſa, ſed quòd idipſum emolumenti noſtri gratia factum fuerit, abundè orationi noſtræ fidem faciunt, tum quæ quotidiana à martyribus miracula edũtur, magna affatìm ad illa hominũ multitudine affluente: tum illis, nihilo inferiora Babylç præçlara poſt ipſius obitũ virtutis egregiæ ſpecimina. Vbì enim ità, vt mandauit, ſepultus fuit, & tam longũ temporis interuallum ab eius ſepultura interceſſit, vt non niſì oſſa ac cinis in feretro ſuperarent: placuit Imperatori vni ex ijs, qui poſteà imperârunt, Deo ipſius animum ad idimpellente, capſulam in ſuburbium iſtud Daphnen abduci. Quum enim Deus vidiſſet locum illum adoleſcentium intemperantia, quadam quaſi tyrannide obſeſſum, in periculũ venire, nè prorsùs ab ijs desereretur, qui grauiores eſſent, quiq; in honeſtate ac modeſtia vitam degere in animo haberent, loci incommodum ac noxam miſeratus, miſit qui contumeliam vindicaret. Etenim ipſe Daphnes locus pulcher atque amœnus, vt eſſet, Deus fecit, ſimul aquarum copia ac pulchritudine, ſimul terræ ingenio, ſimul cæli atque aëris temperie, non quidem vtì ſolùm indè oblectamentum ac leuamentum captaremus, ſed vtì his de rebus ſe optimum opificem laudaremus. Salutis autem noſtræ hoſtis (cuius ea eſt natura, vt Dei muneribus in opus contrarium ſemper abutatur) locum eundem cùm occupâſſet, qua corruptorum iuuenum turba, qua malorum ſpirituum habitaculis, affinxit prætereà & infamem quãdam fabulam, per quã ſuburbij decor oĩs ac gratia dęmoni accepta ferebat. Fabula porrò ſic habet: Tráſferũtur reliquiæ S. Babylæ à Gallo Cæſare.

Daphnen aiunt adhuc puellam, Ladonis fluuij filiam, (antiquis em̃ mos is receptus fuerat, vt & fluuij gignerent, & quæ à fluuijs genita eſſent, in res poſteà ſenſu carentes mutarentur, & pleraque id genus prodigioſa effingerentur) Daphnen, inquam, puellam, forma admodùm præſtantem fuiſſe volunt: quã cùm vidiſſet Apollo, illius ſtatìm amore deflagrauit. Hæc verò deum curſu ſe capere cupientem, fugiens, in ſuburbium iſtud cùm perueniſſet, ibidèm ſubſtitit: mater porrò vim patienti filiæ opem ferre volens, aperto gremio virginem ſtatìm accepit, ac pro puella eiuſdem nominis plantulam reddidit. Hic perditus amator, amoribus ſuis fraudatus, arborem circũplexus, tum plantam, tum locum ſibi vendicauit, propriumque fecit. In quo poſteà quũ aſſi- Fabula de Daphne.

 duus

duus commoraretur, cum præ alijs omnibus diligere atque amare cœpit: poſtremò
qui tum rex erat, Apollini templum & aram extrui iuſſit, quô poſſet dæmon ſuam in-
ſaniam per eum locum conſolari. Et hæc quidem vetus fabula, at incommodum à fa-
bula exortum, non iam fabula fuit. Poſteaquàm enim iuuenes permulti impudici il-
luc accedentes, ſuburbij pulchritudinem contaminârunt, ibidèm in comeſſationibus,
atque ebrietatibus victitantes, volens diabolus malum hoc magìs ac magìs gliſcere,
fabulam eam, quam recitaui, confinxit, dæmonem loci eius incolam eſſe diuulgans,
vt eiuſmodi hiſtoria maius illis impudicitiæ atque impietatis incendium fieret.

Quàm mira de ſancti epiſcopi & martyris corpore refert Chryſoſtomus!

Ad tanta porrò iſthæc mala tollenda, inuenit Imperator ſapientiſſimũ id remediũ:
Sanctum Babylæ martyris corpus eum in locum ſi transferretur, exiſtimauit perindè,
fore, àc ſi medicus ad laborantes mitteretur. Sin iter id, quod ab vrbe ad ſuburbiũ fere-
ret, authoritatis regiæ mandato impediret atque interdiceret, indicauit mãdatum id
omnibus vulgò viſum iri tyrannicum quoddam, agreſte ac crudele factum. Quòd ſi
mandato adderet, vt qui honeſti ac moderati eſſent, ijs ſuburbij adeundi poteſtas fie-
ret: qui verò incontinentes atque intemperantes, ab eo arcerentur: mandatum per-
plexum ac difficile fore cenſuit, vtpotè per quod præuidebat quotidianas cenſuras in
dijudicanda vniuſcuiuſque vita neceſſarias. Itaque martyris præſentiam malorum ho-
rum omnium finem ac remedium fore exiſtimauit, quem quidem idoneum intellige-
bat, qui tum dæmonis potentiam antiquaret, tum iuuenũ luxum emendaret: qua vti-
què ſpe nequaquàm falſus eſt. Nam vbì quis Daphnæ appropinquat, viſo ſtatìm mar-
tyris monumento, vel ab ipſo ſuburbij veſtibulo, compeſcitur atque emendatur, mo-
re adoleſcentis alicuius in conuiuio accumbentis, ac pædagogum adſtantẽ contuen-
tis, eundemque vultûs ſignificatione iubentem, vt decenti ordine ſeruato bibat, edat,
loquatur, rideat, cauens necubì modum ſupergreſſus, ſuam ipſe exiſtimationem deho-
neſtet. Porrò ab eiuſdem monumenti adſpectu, tum ab ea, quã de beato martyre con-
cepit, imaginatione factus ille religioſior, ad capſulã ipſam continuò accurrit: ad quã
cùm primùm peruenit, maiorem animo trepidationẽ recipit: mox abiecto omni con-
temptu tanquàm volatilis effectus, ità ab eo ſe loco domum recipit. Idem etiam eos,
qui ab vrbe in ſuburbium aſſcendunt, de via excipiens, huiuſmodi cum tẽperãtia rele-
gat ad Daphnes laxamentum, tantumnon vocem illam inclamans: Exultate Domino
in tremore: & Apoſtolicũ illud adijciens, Siue comeditis, ſiue bibitis, ſiue aliud quod-
uis facitis, ad Dei gloriam omnia facite. Qui idem ſi incidat in nonnullos delicijs de-
libutos, ex ſuburbio ad vrbẽ ſe recipiẽtes, (ſi quibus fortè vſu venerit, vt quadã quaſi
animi ſocordia frenum abijciant, atque in crapulam, in abſurdas aliquas delicias pci-
pites ferantur) hos ebrios in ſuum diuerſorium excipiens, nõ permittit ebrietatis no-
xam geſtantes, domum abire. quinimmò timore incuſſo refrenans, ad eandem redu-
cit ſobrietatem, qua præditi erant, antequàm ebrietate madefierent. Etenim quaſi te-
nuis quædam aura eos, qui in martyris æde fuerint, vndiquè circunſpirans afflat, non
ea quidem ſenſibilis, nec quæ ad augendam corporis vim faciat: ſed quæ in ipſum tan-
tùm animum obrepat, eundemque vndiquè decenter compeſcẽs, ac terreſtrem oẽm
ſarcinam circuncidens reficiat, atque ingraueſcentem iam & fractum agiliorem red-
dat. Et quidem Daphnes forma ac pulchritudo ſegniores ad ſe ipſa euocat: at martyr
quodam quaſi in piſcatu confidens, & ad ſe introgreſſis inſidias parans, eos retinet,
ac veluti ad normam quandam priùs compoſitos dimittit, & ità dimittit, vt amata in
poſterum pudicè ac citra omnẽ incontinentiam ſint vſuri. Dum enim ex hominibus
alij ſocordia adducti, alij mundanis ſolicitudinibus impediti, ſanctorũ martyrum mo-
numenta inuiſere negligunt, perfecit Deus, vt hocce irretirentur modo, & talem ipſi
fructum curationis animæ caperent: ac perindè fit, vt ſi quis ęgroto medicamenta ſa-
lutifera admittere nolenti, medicamẽtum dulci quodam condimento óblitum ppa-
ret. Qui igitur inibì tandèm curantur, eô perueniunt, vt iam non deliciæ ſolùm, ſed
& viſendi ſancti deſiderium ſuburbij adeundi occaſionem multis afferat: ſiue, vt veri-
ùs dicam, qui honeſtioris vitæ ſunt, hoc vno nomine illuc ventitãt: qui infirmiores il-
lis ſunt, vtroq; nomine: qui verò infirmiſſimi, non alio, quàm deliciarum captandarũ
nomine. poſteaquàm autẽ illuc peruenerunt, eos aduocans ad ſeſe martyr, ſuis ipſius
epulis ſplendidè exceptos, fortique armatura præmunitos, non patitur in malum ali-
quod prolabi. Et eſt perindè mirum, eo in loco mollem aliquẽ ac ſocordẽ reſipiſcere,

Pſal. 2. 1. Cor. 10.

& tãquàm è media inſania ſanum caput attollere, vt ſi quis in medios ignes cõiectus, ab igni detrimenti nihil accipiat. circũuallata enim rationis arce ab iuuentute, ab effrenata audacia, à vino, à ſaturitate moleſtius etiam, quàm à flamma ipſa, beati Babylę ros inſpectantium animam ex obtutu ipſo influens, flammam ipſam ſopit, incendium ſiſtit, ac magnam certè animi religionem inſtillat. Atque in eum, quem dixi, modum Babylas intemperantiæ tyrannidem ſubuertit.

At quo idem modo & dęmonis poteſtatem extinxit? Primùm quidem tum dęmonis inibi habitantis obſidionem, tum fabulæ noxam iis ipſis, quas dixi, rebus inefficacem reddidit: deindè & dæmonem ipſum exegit. Verùm antequàm ad exactionis modum veniam, illud vos annotare poſtulo, Babylam non ſtatim vbi aduenit, dæmonem eieciſſe, ſed manentem eum ocioſum, inertem, agendiſque rebus ineptum reddidiſſe. Illi enim os ità obſtruxit, vt vel lapidibus ipſis magis mutus redderetur. Et quidem manentem inibi dæmonem ſuperauiſſe, non minus fuit, quàm ſi eundem de loco exegiſſet, quum qui loci illius accolis omnibus fucum priùs faceret, ne extincti quidem Babylæ cineres contueri ſuſtineret. Ea eſt enim ſanctorum poteſtas, vt illorum ſuperſtitum dæmones, ne vmbras quidem, aut veſtes ferre poſſint: vita autem functorum & loculos quoquè reformident. Itaque ſi quis quę ab apoſtolis facta fuiſſe prędicantur, fidem non habet, is tandèm memoriæ huius miracula intuitus, ab impudentia ſua deſiſtat. Nam qui de omnibus olìm gentilibus victoriam reportabat, à martyre tãquàm ab hero increpitus, ſuppreſſa voce latrare deſijt. Ac primùm quidem videbatur mutus eſſe, quòd ſacrificiorum & aliorum id genus cultuum particeps minimè fieret. Dæmonum enim mores ij ſunt, vt dum mortales nidore, fumo, ſanguine eos inuitant & allectant, tanquàm canes cruoris auidi, & helluones, ebibendi abſorbendiq; eius cauſa præſtò adſint: rursùs dum nemo eſt, qui ea offerat, quaſi fame quadam pereãt. Quibus certè ſacrificia dum fiunt, ac fœda dum celebrãtur myſteria, (quæ ipſa nihil certè aliud ſunt, quàm amores quidam obſcœni, quàm puerorum contumeliæ, quàm adulteria, quàm domorum ſubuerſiones, vt nihil hîc agam de inhumanis cædium generibus, deque nefarijs illorum cœnis) quibus, inquam, fœda dum celebrantur myſteria, ſtatim aduolant & delectantur, etiamſi malefici, etiamſi præſtigiatores, etiamſi peſtes hominum ſint, qui myſteria eadem peragant. Immò verò, vt veriùs dicam, non alios planè habent, quàm quos depinxi, ſacrorum ſuorũ adminiſtros. Qui enim temperãs, modeſtus, caſtus eſt, is nec comeſſationem admittet, nec temulentiam, nec dictu fœdum aliquod verbum ipſe proferet, nec alteri cuiquam id genus fœditatibus inſeruienti, aures ſuas accommodabit: quanquàm oportebat, ſi quã illi humanæ virtutis curam gererent, ſi quam felicitatis aſſeclarum ſuorum rationem haberent, nihil potiùs requirere, quàm vitam optimam, quàm mores rectè emendatos, prætermiſſis illis indecoris dapibus, quibus tamen (quandò nihil habent antiquius hominum exitio) magnoperè delectantur, iiſdem coli ſe profitentes, quibus tum noſtra mortaliũ vita ſubuertitur, tum honeſtas omnis radicitùs diuellitur.

Primùm igitur videbatur hic dæmon hac, quam dixi, ratione obmuteſcere. Pòſt autem conuictus fuit, violenta neceſſitate præpeditus id facere. metus enim, quo quaſi indito in os freno cogebatur, impedimento illi fuit, quò minùs ſolita contra homines impoſtura abuteretur. Vndè hoc liquet? ſed nè tumultuemini. Id enim commonſtrabo, atque ità commonſtrabo, vt ne illis quidem, quibus maximæ curæ ſemper fuit impudenter omnia aſſeuerare, in poſterum ea impudẽtia abuti liceat, quotiès ſermo inciderit, vel de veterum illorum dæmonum, vel de iſtius dæmonis infirmitate. Neq; enim mihi conjecturis opùs eſt, neque id attinet planum facere probabilibus quibuſdam rationibus, ſed ipſum dæmonis hac de re teſtimonium adhibebimus. Ipſe enim letalem vobis plagam inflixit, veſtramque omnem fiduciam ac libertatem concidit. At vos nè illi ſuccenſeatis: neque enim prudens, ſed à maiore quadam poteſtate coactus, tyrannidem ipſe ſuam deleuit. Id verò qua tandèm ratione factum eſt?

Mortuo eo Imperatore, qui Babylæ corpus in ſuburbium tranſtulerat, huius fratrẽ ad impij adminiſtrationem perduxit is idem, qui illum Imperatorem fecerat, atque hic ſine diademate imperium accipit, hactenùs enim demortui quoquè fratris poteſtas præſcripta erat. Idem hic Imperator, quum impoſtor ac ſceleſtus eſſet, primùm propter eum, à quo principatum acceperat, Chriſtianum ſe eſſe ſimulauit: deindè eo

Babylas dęmonis poteſtatem extinxit præſentia reliquiarum ſuarũ.

Veſtes & loculi ſanctorum dęmonibus formidabiles.

Impiũ Iulianũ Cõſtantius Cęſarẽ creat.

vita

vita defuncto,abiecta ſtatim perſona,fronte perfricta,quam anteà ſuperſtitionem intùs celauerat,hanc in medium productam nemini non manifeſtam fecit, diuulgato per vniuerſum terrarum orbem mandato,vt idolorum templa inſtaurarẽtur, aræ excitarentur,priſtini dæmonibus honores redderentur,magni item illis prouentus varijs ex locis ſuppeterent. Quo ex mandato magi continuò,incantatores, augures,haruſpices,menargitæ,hoc eſt,menſtrui viatores, ſeu dracones, deniquè omnifariæ impoſturæ artifices, vndiquè ab vniuerſo orbe confluxerunt. Hîc cernere quidem licebat regiam ipſam infamibus,abiectis ac profugis hominibus refertã. Nam quotquot vſquàm fame tabeſcentes, quotquot ob veneficia ac maleficia conuicti,quotquot publicæ cuſtodiæ addicti, atque ad metalli opus detruſi, deniquè quotquot ſordidarum artium artifices vix indè victitare poſſent,quum ſe ipſi derepentè ſacerdotes eſſe profiterentur, mirum eſt quãto in honore, quanto in precio habiti omnes fuerint. Hic imperator duces ipſos, ac militum præfectos contemnere, aſſis vnius non æſtimare: contrà,mares meritorios,& meretrices è fornicibus ſuis excitatas,vnà ſecum per totam vrbem,per angiportus omnes circũducere,quum interim regius quidem equus, omneſque prætoriani ponè multo interuallo ſequerentur, lenones autem & meretriculæ anteambulonum loco,& vniuerſus meritoriorum adoleſcentum chorus regem medium ſtipantes,per forum inambularent,ſermones eos proferentes,atque cachinnos attollentes, quos par erat eiuſcemodi farinæ homines attollere: quæ ipſa certè non neſcimus talia,tamq; abſurda fuiſſe,vt poſteris fide maiora futura ſint.neq; enim priuatorum quiſquam, eorum've qui humile pudendumq; viuendi genus inſtituerint,velit tam turpis,tamque indecens publicè videri.

Inſtaurat idololatriã.

Sed ad eos ſanè,qui adhuc vita ſunt ſuperſtite,oratione nulla opùs eſt. qui enim adfuêre,& ea dum fierent ſpectauêre,hi & quæ hîc à me dicuntur,nunc exaudiunt. Proptereà enim ſuperſtitibus etiamnunc teſtibus hæc ſcribo, vt nè quis vetera recenſentem me,inter eos,qui rei ignari ſint,magna licentia mentiri exiſtimet. Ex ijs enim,qui ea viderunt, ſuperant adhuc & ſenes & iuuenes, quos omnes obſecro & obteſtor, ſi quid à me hiſtoriæ adiectum fuerit,in medium prodeant,meque redarguant. Sed ſcilicet tantum abeſt,vt me de meo adieciſſe quicquam ſint redarguturi,vt depręhenſuri etiam ſint,multa certè à me prætermiſſa. Neque enim fieri potuit, vt oratione turpitudinis illius immenſam magnitudinem repręſentarem: poſteris verò,qui credituri iſthæc non ſunt,vnum id dictum eſſe velim,dæmonem veſtrum, quem Venerem appellatis,nequaquàm pudere id genus adminiſtris vtì. Itaq; mirum nemini eſſe debet, ſi miſer ille,qui prorsùs dęmonum ludibrio ſeſe addixerat,ea minimè diſſimularet, ꝓpter quæ dij ij,quos coleret,magnoperè ſibi placẽt. Iam verò quis enumerauerit necromantias? quis puerorum cædes? nam victimæ illæ, à quibus homines ante Chriſti aduentum non abſtinebant,poſt eius apparitionem repreſſæ, deintegrò renouabantur,non iam quidem in propatulo(nam tametſi Imperator eſſet,ac licentioſè omnia ageret,tamen tanta erat rerum earum impietas, vt ea imperatoriæ etiam licentiæ magnitudinem ſuperaret)victimæ,inquam,illæ deintegrò tamen renouabantur.

Iuliani necromantiæ & puerorũ cædes.

Daphnen itaque idem hic Imperator, grauitatem ore præferens,conſcẽdit,multis quidem cum donarijs ac ſacrificijs, manante etiam ſanguinis torrente, quem mactarum pecudum cædes effecerat. Tum à dæmone magna inſtantia oraculum poſcit, poſtulans ſibi ille ijs de rebus reſponſum vt daret,quas animo agitabat. Ibì ſtrenuus ille ſcilicet,qui pelagique modum,& numerum qui nouit arenæ, qui mutum capit,& ſurdum qui intelligit idem, vt de ſe ipſe profitetur, bellè admodùm cauit, ne in eum ſermonem deueniret,vt apertè teſtaretur, per ſanctum Babylam ac vicinorum virtutem obſtructum ſibi eſſe os,ac proptereà loqui nequaquàm poſſe: nimirùm veritus, nè cultoribus ſuis ridiculus fieret. Cæterùm cùm idem adumbrare vellet virium ſuarum à Babyla deuictarum cõditionem, cum taciturnitatis titulum aperuit, per quem ridiculus magìs reddebatur, quàm ſi prorsùs tacuiſſet. Tacens enim,imbecillitatem tantummodò ſuam detexiſſet:nunc verò imbecillitatem & turpitudinem & impudẽtiam declarauit,ſtudens ea adumbrare, quæ adumbrari minimè queunt. Quis enim color hic eſſe poteſt? Daphnes,inquit,locus cadaueribus ſcatet,id quod oraculum arcet. Et quanto præſtabat, peſſime dęmon, martyris virtutem non diſſimulare, quàm titulum tam impudentem prætexere? & hęc quidem dæmon.

Iulianus cõſulit Apollinem.

Impera-

Imperator autem mente alienata cùm eſſet, perindè vt in ſcena ludens, fabulamq́; agens, eueſtigiò ad beatum Babylam fertur: Quãquàm ò nequam, ac nequiſſime, niſi vobis ipſi vltrò mutuò verba daretis, inque aliorum exitium colluderetis: quam tandèm ob cauſam, tu quidem ſuppreſſis nominibus, atque in genere de cadaueribus loqueris, tu verò, quaſi certi alicuius cadaueris nomen exaudiſſes, alijs intactis, Babylæ vnius cadauer mouendum tibi ſumis? Oportebat enim iuxta dæmonis ſententiam, cõditoria ea omnia, quę in Daphne eſſent, effodere, & terriculum à deorum adſpectu quamlongiſſimè abducere. At non de omnibus, inquis, mortuis verba dæmon fecit. Cur igitur id non apertè profeſſus eſt? nempe tibi impoſturæ fabulam agenti, ænigma iſtud reliquit. Equidem cadauera, inquit, tibi dico, vt nè palàm fiat, me victũ eſſe. nam & alioqui reformido Babylã nominatim deſignare: at tu intelligito, quod à me dictũ eſt; atque vnum pro omnibus martyrem amoueto. Ille enim eſt, per quem muti efficimur. Tantæ certè dementiæ dæmon cultores ſuos à ſe damnatos eſſe voluit, vt tam apertam impoſturam capere nequirent. nam vt mente alienata atque inſana omnes eſſent, tamen ne ſic quidem ignorare debebant, quòd victum ſeſe dæmon fateretur: tam ea res mnifeſta, tam aperta futura erat. Nam ſi hominum cadauera inquinatum quiddam (quod tu eſſe vis) & execrabile ſunt, multo magis brutorum cadauera, ac tanto certè magis, quanto brutorum genus humano genere contemptibilius eſt. Multorum verò canum, ſimiarum, aſinorum oſſa proximè templum defoſſa ſunt, quæ potiùs mouenda fuerant, niſi fortè cenſes homines ſimijs eſſe viliores. Verſutia maligni dęmonis.

Vbi nunc ſunt, qui ſolem, bellum Dei opificium, & ad noſtrum miniſterium creatũ, contumelia afficiunt, & dæmoni aſtrum attribuunt, & hunc illum eſſe affirmant? Sol enim, in tanta etiam cadauerum in terra iacentium copia, per vniuerſum orbem diffunditur, nec vllo loco neque radios, neque radiorum ſuorum efficaciã propter ipſas locorum inquinationes contrahit. At deus veſter impuram hominum vitam, impoſturas, cędes non modò non auerſatur, aut odit, ſed diligit, amplexatur, amat: corpora autem noſtra deuitat, quãquàm peccati genus tale eſſe ſolet, vt vel apud ipſos authores in ſummam etiam repræhẽſionem veniat: corpus autem mortuum, & quod minimè mouetur, omni repræhẽſione ac criminatione vacat. Sed ſcilicet iſtud eſt veſtrorum deorum inſtitutum, vt abominentur, quæ abominanda nequaquàm ſunt: colant iidem & approbent, quæ omni odio & auerſatione digna ſunt. Et bonus quidem vir, quiſquis eſt, neque à ſano aliquo conſilio vel dando, vel capiendo, neque ab opere neceſſariò faciundo per mortuum corpus prohibebitur: immò ſi animo ſano eſt, vel ad ipſa ſepulcra inhabitans, & temperãtiam, & iuſtitiam, & oẽm denique virtutẽ pſtabit, præterea; artifex ſuę q̃ſque artis opera abſque vllo impedimento facturus eſt, ijsq́;, qui ipſum rogauerint, pbiturus, non ſolùm cadaueribus propinquus aſſidens, ſed etiã ſi ipſa mortuorum monumenta extruere opùs ſit, & pictor, & latomus, & faber tam lignarius, quàm ferrarius, denique oẽs ſua ipſorum opera conferunt: vnus aũt omniũ Apollo per cadauera impediri ſe ait, quò minùs futura proſpiciat. Atquì & apud nos magni & admirabiles viri extitêre, q res futuras quadringentis ac mille etiam antè annis quàm euenirent, prędixerunt: quod dum facerent, nullam prorsùs harum excuſationum, vel quæſiêrunt, vel cauſati ſunt, neque mortuorum ſepulcra perfringi, neque eos qui intrà ea iacérent, abijci, neque nouum & impudentem effodiendorum cadauerum modum excogitari iuſſerunt. Attamen ex eis nonnulli, impijs ac ſceleſtis gentibus vicini cùm habitarent, vel in medijs ipſis barbaris, quorum omnia conſpurcata ac polluta erant, verè futura vaticinati ſunt, neque illis ad vaticinationem, aliorum obfuit conſpurcatio. Quid ità? quòd quæ illi dicebant, ea re vera per diuinæ virtutis opus dicebant. Dæmon autem, cùm prorsùs in eo diuina vis nulla eſſet, de futuris nihil habuit, quod Imperatori prædiceret. Cæterùm nè hæreat, perplexusque eſſe videatur, cogitur veriſimilia quædam & ridicula ſimulare. Quamobrem enim, quæro ex te, ſuperiore tempore nunquàm tale quiddam elocutus eſt? quandoquidem tum velamen hoc prætendere poterat, ſuî cultum ab hominibus intermiſſum eſſe: hac autem idem excuſatione ſibi adempta, ad cadauera confugit, anxius animi, quorsùm euaderet. Nam à decoro ipſe ſuo recedere nolebat. Verùm ipſi vos illum coëgiſtis, qui cultús excuſationem ei ademiſtis, neque locum illi feciſtis ad ſacrificiorum penuriam confugiendi. Dæmonum mores.

Hæc

Iulianus iubet trāsferri reliquias S. Babylæ.

Hæc igitur vbi audiuit fabulæ iſtius actor Imperator, iubet ſtatim capſulam detur-bari, quo omnibus dæmonem victum eſſe innoteſceret. Etenim ſi dixiſſet ille, Per ſan-ctum Babylam loqui impedior, ſed hunc tamen nè loco ſuo moueatis, nève illius ca-pſam vlteriùs conturbetis: nimirùm ea res dæmonis modò cultoribus innotuiſſet: il-los enim puduiſſet factum id ad alios deferre. Nunc verò, quaſi ipſius infirmitatem traducere adlaboraret Imperator, ſic nihil non fieri coëgit, quo nè volenti quidem factum adumbrare licebat. Neque enim iam ſimulatio ſalua & integra eſſe poteſt, pro-pterea quòd non alius mortuus, ſed ſolus Babylas illinc tranſlatus eſt: nec ſolùm qui vrbem & ſuburbium & agros item incolebant, ſed qui remotiſſimè etiam habitabant, in rem præſentem cùm venirent, capſulamque non ampliùs illic eſſe viderent, quæſi-ta cauſa ſtatim edocebantur, dæmonem ab Imperatore rogatum vaticinari, reſpon-diſſe, id ſe præſtare non poſſe, niſi beato Babyla priùs à ſe procul amoto. Quanquàm, ô perridicule dæmon, licebat tibi ad alias confugere excuſationes, cuiuſmodi multis identidem veteris, infinita ſemper rebus in dubijs artificioſè excogitans, aliàs Lydorū regi promittens magni Imperij perditionem, Alym fluuium transgreſſo, hunc ipſum tamen regem poſteà ſuper accenſam pyram poſitum commonſtrans: aliàs in Salami-ne hac eadem arte vſus, quum tu perridiculam illam addidiſſes coniunctionem. Nam quod dixiſti, Muliebria pignora perdes, ſimile fuit illi, quod Lydorum regi dixeras: quòd autem adiecisti, Vſquàm vel Cerere ſparſa, coëunte vel vſquàm: maiore id certè riſu dignum fuit, ac prorſùs ſimile ijs, quæ à circulatoribus in triuijs vulgò iactantur. At tibi ne iſtud quidem facere placuit. Licebat & tibi ſermonem tuum obſcuritate velare: (nam & hoc tibi artificiū ſolenne eſſe ſolet) at enim inſtitiſſent omnes iterum, non intellectæ vocis ſolutionem quærentes. Tibi etiam licebat ad aſtra cōfugere, id enim tute perſæpè nullo rubore, nullo pudore facis: neque enim tibi res eſt cum viris mente præditis, ſed cum pecudibus, atque adeò cum longè craſſioribus, quàm ſunt pecudes ipſæ. Non erant vtiquè, qui tum te conſulebant, Græcis ſapientiores, ancipi-tia reſponſa tua audire ſolitis, ab errore tamen ſeſe non eximentibus. At mendacium intellexiſſent? Te igitur oportuit vni tuo ſacerdoti veritatē aperire, qui quòd victus eſſes, meliùs, quàm tute, multò adumbrare nóſſet. Nunc verò quis te miſer adduxit, vt te in tam manifeſtam impudentiam obtruderes? Sed tu fortaſsè peccâſti nihil: Im-perator verò perperàm fabulæ ſubſeruiuit. In genere enim cùm de cadaueribus audi-jſſet, ad Babylam ſolum adiens, te ille coarguit, & impoſturam denudauit. Sed nè ille quidem volens id fecit: neque enim vnius eiuſdemque erat, tot ac tanta tibi donaria honoris gratia offerre, & temet rursùs infamare. Verùm omnium ſimul oculis mar-tyris virtus tenebras offudit, neq; paſſa eſt illos ea intelligere, quæ fierent: quæ omnia fiebant quidem quaſi contra Chriſtianos: riſus autem non in eos, qui ea paterentur, ſed in eos, qui ea facerent, totus vertebatur: quod ipſum vſu venire videmus, quum q furore correpti ſunt, in ipſos etiam parietes calcitrantes, & fanda ac nefanda in præ-ſentes conuicia iactitantes, ſibi ipſi videntur proximos bellè vlciſci, quum factis tali-bus non illos, ſed ſe ipſi dedecorent. Id quod & tum certè euenerat. Trahebatur enim capſula per totam viam, reuertebatur autem martyr athletæ alicuius exemplo, coro-nam alteram in ſuam vrbem ferens, in qua & priorem coronam reportârat. Quam-obrem ſi quis eſt fortè, qui mortuorum reſurrectionem neget, quum videat martyris noſtri facta illuſtriora poſt obitum eſſe, in poſterum erubeſcat: qui martyr ſtrenui ali-cuius bellatoris more, trophæis trophæa cōiunxit, magnis maiora, & mirabilibus mi-rabiliora. Tum enim certamen illi cum Imperatore ſolo fuerat: nunc cum Impera-tore pariter ac dæmone. Tum Imperatorem à ſacro templi ambitu exegerat: nunc ex omnibus Daphnes locis peſtilentiſſimum humani generis hoſtem expulit, non manū admouens, quemadmodùm & priùs fecerat, ſed virtute inuiſibili inuiſibilem virtutē debellans.

Fallacia & ambigua reſpōſa Apollinis.

Mortui ſancti cineres nec Imperator, nec dæmon ſuſtinuit.

Ac viuentis quidem liberam orationem non tulit homicida: mortui autem cine-res, neque Imperator, neque dæmon ſuſtinuit, quo dæmone authore Imperator hæc agebat. Nam quòd Babylas ambobus iſtis poſterioribus maiorem incuſſerit timorē, quàm anteà incuſſiſſet priori illi Imperatori, indè certè apertè liquet. Prior enim ille Babylam captum, eundemque in vincula coniectū interfecit: Poſteriores autem iſti Babylam ſolùm tranſtulêre. Cur enim capſulā in mari demergi, neque dæmon iuſſit, neque

neque poſterior hic Imperator voluit? cur non attriuit & excuſſit? cur non in vaſtam aliquā ſolitudinem deferre eam mandauit? Nam ſi ea piaculum & ſcelus fuiſſet, ſi eam abominans, ac non potiùs reformidans, illinc dimouiſſet, non intrà vrbem piaculum deducere: quin potiùs in montes quoſpiam, in ſaltus transferre oportuit. Sed ſcilicet perdito huic Imperatori æquè atquè Apollini Babylæ virtus, & quā cum Deo habebat, fiducia cognita erat: ob id formidabat, ſi hoc feciſſet, nè fulmē diuinum, néve aliquem alium morbum in ſe ipſe prouocaret. multa enim habebat Chriſti virtutis, tum in ijs, qui ante ſe regnauerant, tum in ijs, qui vnà ſecum imperium adminiſtrabāt, ſpectatæ argumenta. Nam ex ſuperioribus Imperatoribus ij, qui ſimilia attentauerant, multis ijsque intolerabilibus calamitatibus acceptis, fœda ac mirabili morte interiērant, ità vt cuiuſdam, dum adhuc viueret, ſpontè ex oculis pupillæ exilierint. Maximinus hic fuit, alius autē furore, alius alia id genus calamitate vexatus, mortē cum vita commutârit. Cæterùm ex ijs, qui tum cum ipſo erant, patruus, quum licentioſiùs inſaniam ſuam contra nos prodidiſſet, auſus impuris manibus ſacra vaſa cōtingere, hoc etiam ſcelere non contentus, ſed cōtumelia vlteriùs progreſſus, (vaſis enim ijs inuerſis, & ſuper pauimentum collocatis atque extenſis, ità ſuper ea deſedit) eueſtigiò illegitimæ huiuſce ſeſſionis pœnas luit. Illius enim verenda corrupta, vermiculos generârunt, ità vt morbum diuinitùs illatum conſtaret: ad quem curandum medici aues pingues, easque peregrinas interficiebāt, quibus ad putrefacta membra admotis, vermiculos euocabant: illi verò loco quum non mouerentur, mordicùs putridis partibus inhærebant, atque illum ità demùm multis diebus abſumptum, perdiderūt. Alius porrò regij ærarij præfectus, antequā aulæ regiæ limen tranſcenderet, derepentè medius crepuit, & ipſe id genus impietatis cuiuſdā pœnas luens. Hæc ſanè, & his itē plura (neque enim omnia enumerare tēporis huius eſt) animo luſtrans impius Imperator, verebatur temeritatem ſuam vlteriùs promouere. Me porrò hæc non ex me enunciare ex eis conſtabit, quæ ab illo poſteà edita ſunt. Interim hiſtoriæ noſtræ tenorem perſequamur, quid exindè euenerit recenſentes. hoc enim demùm mirum admodùm eſt, non modò Dei maximi virtutem, ſed & inenarrabilem benignitatem patefaciens.

Iuliani, qui fuit apoſtatæ patruus, (ſecundùm alios auunculus) in ſacra vaſa cōtumelia & pœna.

Babylas intra ſacrum templi ſeptū erat, intrà quod & priùs fuerat, antequàm Daphnen tranſlatus fuiſſet. At malignus dæmon ſtatim edoctus eſt, fruſtrà ſibi fraudis ſuæ artificia confićta, ſeque non iam certamen habere cum mortuo, ſed cum eo qui viueret, qui efficax eſſet, quique non ſe modò, ſed omnes quoquè dęmones fortitudine ſuperaret. Is enim Deum precatus, ignem in templum vt cælitùs dimitteret, torū illius tectum exuſſit, ipſoque idolo ad extremos vſque pedes deleto, eodemque in cinerem ac puluerem redacto, ab omnibus parietibus, qui ipſi integri adhuc ſtant, abſtinuit. Ac ſi quis nunc illò acceſſerit, nunquàm vtiquè dixerit factum id, ignis opus eſſe. Neque enim incendium id, non ex compoſito factum, neque ex materia inanimi natum, ſed tāquàm manu quadam ignem circumagente, atque indicante, à quibus abſtinere, quæ porrò abſumere oporteret, tanta certè concinnitate, tanto artificio ipſum templum detectum eſt, nec adſimile quidem ijs, quæ caſu ac temerè incendio conflagrâſſe videmus: verùm ijs, quæ parietum ambitum integrum cùm habent, tecto tamē carent. Cætera enim omnia, & columnæ item omnes, tam eæ, quæ templi culmen, q̃ quæ veſtibulum ſuſtinebant, adhuc extant, præter vnam, quæ ad poſteriorem templi partem ſtabat: & hæc tamen non temerè perfracta eſt, ſed ea de cauſa, quam poſteà dicturi ſumus.

Apollo diuinitùs in cinerem redigitur, ad preces S. Babylæ.

Hoc incendium vbì accidit, ſtatim dæmonis ſacerdos in carcerem rapitur, incendij authorem indicare coactus. Qui vbì non habuit quē accuſaret, intortis cubitis, multis flagris vapulauit, in ſublime raptus, ac latera vndiquè cæſus: quanquàm ne ſic quidem ex eo quicquam didicēre: reique huius euentus ſimilis erat illi, qui in Chriſti reſurrectione accidit. Tum enim diſpoſiti fuēre milites, qui corpus Ieſu cuſtodirent, nę qua poſſent eius diſcipuli furto illud auferre. cæterùm fuit rei ipſius euentus, vt nulla vel impudens ſpecies ijs relicta fuerit, qui reſurrectionis eius fidem eleuare ac calūniari vellent. Atque hìc diſtrahebatur miſer ſacerdos, quô teſtificaretur factum id, non diuina ira, ſed humano maleficio accidiſſe. Is tamen cōtortus ac fœdè laceratus, quū neminem haberet, quem proderet, ignem è cælo delapſum teſtatus eſt, vt maleuolis atque impudentibus nullus iam calumniæ locus relictus fuerit. Matt. 28.

Sed quod nos paulò antè dicere volentes, in alium locum reiecimus, id ipſi hîc tem-
peſtiuè dicem⁹. Quidnã verò id eſſe poteſt? Certè martyr noſter Babylas Imperatorẽ
eouſquè terruit, vt furore illo ſuo ſuperſedéret. Neque enim ipſum quidẽ ſacerdotẽ,
eumq́;, quem tanto anteà honore proſequebatur, tot malis tecti exuſti cauſa affecit,
& immaniùs quàm fera crudelis dilaniauit, (à cuius etiam vorandis carnibus fortaſsè
non temperâſſet, niſi res ea deteſtanda, omnibusque abominabilis viſa fuiſſet) Baby-
lam autem, per quem dæmon os ſuum obſtruxerat, rursùs in vrbem ea de cauſa tran-
ſtulit, vt maior illi honos ab oñibus haberetur. Etenim idem Imperator ſi minùs pri-
ùs, hoc eſt, quo tempore victum ſe eſſe dæmon faſſus eſt, at certè poſt ipſum incendi-
um omnia ſubuertiſſet ac perdidiſſet, capſulam exuſſiſſet, vtrunq; item monumẽtum,
tum quod Daphne, tum quod in vrbe erat, niſi metus in eo, quã ira maior fuiſſet, ac
niſi eius mœſtitiæ timor imperâſſet. Solẽne enim permultis eſſe videmus, quum eos
ira ac dolor corripuerit, etiam ſi affectuum eorũ authores nõ nanciſcãtur, in obuios
quoſq; ac ſuſpectos iram effundere. Non procùl autẽ ab hac ſuſpicione Babylas erat.
Nam ſimul vt in vrbem peruenit, ſtatim ignis in templum inuaſit. Sed, quod dixi, affe-
ctus cum affectu pugnabat, & iræ metus imperabat. Mihi enim hîc cogita, qualis eſſe
poterat bonus ille Imperator in ſuburbium aſſcendens, hinc martyris monumentum
ſtans intuitus, hinc in templũ exuſtum, idolũ deletũ, donaria abſumpta, & liberalitatis
ſuæ ac pompę ſatanicę memoriam oẽm de medio ſublatã. Nam vt concedamus futu-
rum fuiſſe, vt illum hęc cernentẽ neq; ira, neq; mœſtitia ſubire poſſet, ipſum certè de-
decus ac riſum permultum ferre minimè potuiſſet: quin potiùs ſacras impuraſq́; ma-
nus in ſancti Babylæ ſacellũ intendiſſet, niſi illum ea, quam antè dixi, cauſa prohibuiſ-
ſet. Neq; enim parui momenti ea res eſſe videbatur, per quam videlicet pręciſa adem-
ptaq́; erat omnis gentiliũ fiducia & libertas, lætitia omnis extincta, ac tanta mœroris
nebula illorum animis offuſa, quanta certè offundi potuiſſet, ſi deorum ſimul omniũ
templa diruta diſturbataque fuiſſent.

Timet impius apoſtata cæleſtem vindictam.

Cæterùm tempus iam appetere puto, vt oſtẽdamus tum cur iram ſuam non in Im-
peratorem, ſed in dæmonem conuertit: tum cur factum eſt, vt ignis totum templum
non abſumpſerit, ſed templi tecto ſtatim diſſipato, correptum ſimulacrum improba-
rit, atque refutârit. neque enim ea temerè, neque ſine cauſa cõtigerunt, ſed ab ea Dei
benignitate, qua errantes homines tueri ſolet, facta fuêre. Qui enim res omnes, etiam
antequàm enaſcantur, nouit, is & hoc item vnà cum alijs nouerat, futurum, vt ſi ful-
men contra Imperatorem contorſiſſet, qui præſentes rem ſpectâſſent, temporario
quodam timore percellerẽtur: altero autem, & tertio vertente anno, rei eius memo-
ria deperiret, multiq́; miraculo fidem minimè haberent: ſin autem templum flammis
correptum fuiſſet, fore, vt ea res quouis buccinatore clariùs non ijs modò, qui tum
ſuperſtites erant, ſed & poſteris quoq; omnibus Dei iram enunciaret: vt ijs quoquè,
qui impudentes eſſe, ac factum id occultare vellẽt, omnis calumniandi anſa eſſet præ-
repta. Quiſquis enim in rem præſentem venit, quaſi nupèr contigerit incendium, ſic
animo afficitur, idemq́; horrore quodã perculſus, cælum contuitus, ſtatim Dei opti-
mi maximi, incendij eius authoris, gloriam ac virtutem laudibus effert. Vt enim ſi
quis primarij cuiuſdam latronis perfracta ſupernè ſpelũca ac latibulo, vinctum illum
extraxerit, tum eiuſdem ſupellectile omni ablata, locum illum feris ac monedulis re-
ceptaculum eſſe ſiuerit, poſteà quiſquis latibulum huiuſmodi fuerit ingreſſus, ſimul
vt locorum deuaſtationes ac direptiones contemplatus fuerit, ſtatim ſecum animo
concipit ac reputat, qualis fuerit, qui locum illum priùs inhabitaret: ità & hîc vſu ve-
nit. Procùl enim columnas quis intuitus, poſteà vbi acceſſit, ac templi limen ſuper-
greſſus eſt, effingit ſibi dæmonis abominationem, fraudem, inſidias, ac D E I iram at-
que fortitudinem admiratus, ità demùm de loco eo decedit: ſic quæ priùs domus er-
roris & blaſphemiæ fuerat, nunc diuinæ glorię hymnis decantandę argumentum eſt:
tam ingenioſus, tamque induſtrius eſt Deus noſter.

Cur in ſolũ idolũ cæleſtis vltio cõuerſa ſit.

Simile.

Atq; hæc quidem nec opinata nõ nunc primùm, ſed iam indè à ſuperioribus ſecu-
lis magno ille miraculo edere ſolet. Omnia porrò recenſere, temporis huius non eſt:
commemorabimus tamen factum quoddam huius perquàm ſimile. Prælio olim in
Palęſtina à Iudæis contra alienigenas quoſdam facto, victoria potiti hoſtes, captam
Dei arcam, tanquàm exuuias & opimum quoddam ſpoliũ ſuo cuidam idolo (huic no-
men

1. Re. 4 & 5.

men erat Dagon)donarij loco conſecrârunt: ea porrò in doli eius templum perlata, ſtatim idoli ſtatua delapſa in caput,iacebat. Vbi autẽ diuinæ virtutis robur hac ruina illi minimè agnoſcentes,idolum deintegrò excitatum, in ſede ſua collocârũt: poſtridiè ſub auroræ tempus eò quum acceſſiſſent, viderunt nõ iam collapſum idolum, ſed prorsùs diffractum. Huius enim manus ab humeris auulſæ, vnà cum pedibus ad tẽpli limẽ exiliẽrãt,reliqua idoli parte, & ea quoquè diuulſa,aliò diſperſa. Et Sodomorum item tellus, vt parua magnis conferamus, hac ratione vnà cum ipſis incolis incendio aſſumpta,ſterilis facta eſt,vt non ſolùm qui id temporis ſuperſtites eſſent,ſed & poſteri item omnes locorum vaſtitate admoniti, continentiores viuerent. Si enim ad homines ſolos ſupplicium peruaſiſſet,futurum erat, vt factum id poſteà ab alijs minimè crederetur.propterea locus ipſe plagam accepit,qui tempore prorogari poteſt,quiq; & ſequentia omnia ſecula admonet,lege cautum eſſe,vt qui ſimilia commiſerint peccata,ij ſimiles pœnas luant,etiamſi in pręſentia id non fiat:id quod & in templi huius incendio accidiſſe videmus.Ecce enim iam viceſimus ex eo annus agitur.nec tamen ædificij ab igne relicti pars vlla deleta eſt, ſed quæ partes flammas euaſerunt,eæ ſolidè ac firmiter ſtant,ſuntque etiam nunc ſic validæ,vt vel ad centenos ducentenosque,& multo item plures annos durare poſſint. Id verò quî mirum videri debet,ſi ex columnis nulla prorsùs ab altera auulſa,ad ſolum deciderit? Columnarum enim earũ,quæ ad poſteriorem templi partem erant,vna tantùm tum perfracta : nec ea quidem corruit,ſed à ſua ſede mota,ad murum dum caderet inclinata,ſic manſit. Cuius quidem columnæ partes ſunt duę,quarum altera à baſi ad ſectionem obliquè muro incubuit, altera à ſectione eadem ad capitulum ſupina conſtitit,& ea ab inferiori parte ſuffulta. Quanquàm autem & venti vehemẽtes loco illi ſæpè incubuêre,& terręmotibus crebris tellus fuit concuſſa, ignis tamen reliquię inconcuſſę manſerunt, quæ ipſæ firmiter ſtant,propemodùm clamitantes, ſeſe ad poſteriorum emendationem aſſeruatas eſſe.

Gen.19.

Nota de hac columna.

Et quidem quòd templum ipſum totum non conflagrârit, hanc dicere poſſis cauſam eſſe:quòd autem Imperator fulmine percuſſus non fuerit,aliam ſi quæſiẽris,cauſam reperies,ex eodem bonitatis & benignitatis Dei fonte manantem. Propterea enim Deus ignem ab Imperatoris capite defendit,eundemq; in templi tectũ eiaculatus eſt, vt alieno ille malo edoctus,pœnam ſibi reſeruatã effugeret pœnitentia compunctus, & errore liberatus. Illi enim hoc neq; ſolũ, neque primum virtutis ſuæ ſignum Chriſtus dedit,ſed & alia item multa,hoc ipſo non inferiora. Nam & patruus eius,& quæſtor ęrarius,ſic,vt dixi,vterque vitam finientes,pręterea & fames in vrbem ſtatim vnà cum ipſo inuadens, & aquarum penuria nunquàm antè viſa, quàm ab eo ſacrificia in ipſis fontibus facta fuiſſent,& multa præterea alia,tum ea, quæ in ipſius caſtris, tũ ea, quæ in vrbibus euenerũt, huiuſmodi certè fuêre, vt vel ſaxeam animam flectere poſſent,non ob id quidem,quòd permulta eſſent, neque ob id, quòd omnia pariter ederentur,ac deincèps & poſt ipſa ſtatìm ſcelera perpetrata, vt quondàm Aegyptiorum regis tempore:ſed quòd quæ edebantur miracula, per ſeſe talia erãt,vt ad eorum, qui ea cernerent,emendationem aliud alio non egeret,verùm illorum vnumquodq; hoc ipſum per ſe præſtare poſſit.Nam vt cætera prętermittam,quem tandẽ,qui idem non admodùm ſtupidus eſſet, nõ perterrefeciſſet editum ad veteris templi Hieroſolymitani fundamenta miraculum?id porrò cuiuſmodi fuit?

Sæpè diuinitùs vt reſipiſceret, admonitus Iulianus.

Exo,aliquot capitibus.

Tyrannus cùm videret per omnes Imperij ſui fines Chriſti fidẽ diffuſam,eandemq; ad Perſas vſque,aliosque remotiores Barbaros,atque adeò vltra etiam illos peruaſiſſe,breuiter omnem eam,quam ſol radijs ſuis luſtrat,regionem occupare,cruciabatur animo atque angebatur,apparabatque ſeſe ad gerendum contra Chriſtianorum conuentus bellum,infelix,vt qui ignoraret ſe contra ſtimulum calces. Ac quidem primũ Hieroſolymitanum templum,Chriſti virtute ſolo æquatũ, excitare conabatur, & Iudæorum res, quanquàm Græcus homo, procurabat, virtutis Chriſti periculum indè facere volẽs.Hic vocatis ad ſe Iudęis quibuſdam,ijsq; ſacrificare iuſſis, (nam & illorũ Maiores dicebat hunc religionis ritum obſeruare ſolitos) vbì Iudæi ijdem eò confugerunt,vt dicerẽt,fas ſibi nequaquàm eſſe,id, templo collapſo, extra veterem metropolim facere,iubet illos pecunia de regali theſauro ſumpta,ſuppeditatisque ijs omnibus,quæ ad opus neceſſaria forent, abire, templum inſtaurare, & ad priſtinam ſacro-

Iulianus excitare vult templũ Hieroſolymitanum.

rum conſuetudinem redire. Tum illi dementes planè,à matriſque vtero errantes,atque ad canos vſque eruditione indigentes diſceſſerunt, Imperatoris mandato parituri. At ſimul vt ædificaturi, foſſitiam humum euacuare cœperunt, ſtatim è fundamentis ignis exilijt,quo omnes pariter abſumpti fuēre. Quę res Imperatori vt renunciata fuit,neque vlteriùs inſaniam ſuam promouere conatus eſt,(metu enim detinebatur)neque tamen dæmonum errore (quorum tyrannide prorsùs premebatur)liberari voluit. At tum quidem ſuperſedebat.

Nota miraculum.

Ceterùm nō ità multo pòſt tempore ad id genus leuitatis redijt,templum quidem non iam ædificare audens,aliundè autē paruulis prælijs ac velitationibus nos petens. aperto enim Marte nos adoriri tum differebat,primùm atq; præcipuè, quòd perſuaſus planè eſſet,fruſtrà ſe id tentaturum : deindè,quòd nullam nobis anſam relinquere volebat,per quam martyrij corona redimiri poſſemus. Ferre enim haudquaquàm poterat,idque illi quauis calamitate indignius erat,ſi quis in medium productus,pro veritate vel ad mortem vſque tormenta ſuſtineret : vſqueadeò ex animo inimicitias ſe noſtras ſuſcepiſſe declarabat:nouerat enim,nouerat(inquam)apertè,futurum,vt ſi id ipſe attentâſſet,omnes pro Chriſti nomine ſuas animas proderēt. Proindè vafer & callidus cùm eſſet, quos intelligebat ob peccatum aliquod Chriſtianorum conuentuum principibus pœnas dediſſe, & à præfectura quam gererent amotos, eos omnes liberos eſſe ſiuit,hoc modo peſſimis quibuſque licentiam largiēs,Eccleſiæ leges ſubuertens,deniquè omnes inter ſe committēs.fore enim ſperabat,vt poſteà minori negocio debellarentur,ſi priùs bello inter ſe conflictati fuiſſent. Quinetiam quendam (huic Stephano nomen erat)tum ob doctrinæ peruerſitatem, tum ob vitæ improbitatem ab Eccleſiaſtico principatu amotum, iubet deintegrò magiſterij ſedem occupare:atque adeò Chriſtianum nomen tunc vt extingueretur,quoàd eius poterat,elabo■bat, Galilæos pro Chriſtianis nos in edictis ſuis tum ipſe appellans, tum principes,vt idem factitarent, adhortans.

Julian⁹ vult Chriſtianorum nomen extinctum.

Inter media autem ea ſigna,quæ per famem atque ſiccitatem eueniſſe receſui,à ſua ipſe impudētia ac duritia minimè deſiſtebat. Idem contra Perſas bellum ſuſcepturus, tanto cum faſtu cùm deſcendiſſet, vt ſi omnem Barbarorum gentem deleturus eſſet, identidèm nobis cōminabatur,quum diceret omnes ſe,poſt ſuū à Perſis reditum,funditùs perditurum. hoc enim bellum ſibi eſſe Perſico grauius, atq; adeò oportere minore illo confecto,tum demùm ad hoc,quod maius foret,deſcendere.& hęc quidem nobis nunciabant,qui illi à conſilijs erant. Aeſtuans porrò ira aduersùm nos,ad maiorem quotidiè inſaniam ſublatus,in eadem nunquàm ſententia perſiſtebat.ſed priore illo conſilio poſito,rursùs nobis perſequutionem minabatur. Ceterùm cùm illam Deus inhibere, atque intumeſcentem ſedare vellet, edidit rursùs ſignum hoc in Daphne, igni in templum immiſſo. Hic verò ne ſic quidem furore ſuo ſuperſedit,quin potiùs ſumma depopulandi noſtrî cupiditate quum diſrumperetur, ne ad id quidem tēpus,quod minitatus fuerat,ſibi temperauit,ſed Euphratē traiecturus, militum ſuorum animos probabat,ac paucos quoſdam adulatiōe quum corrupiſſet,quos ſuæ voluntati repugnantes inuenit, nequaquàm exauthorauit, veritus ſi eos à reliquorum cœtu congregâſſet,nè copias ſuas contra Perſas debiliores redderet.

Quis nobis hîc quæ ſubſequuta ſunt enarrabit? quæ quidem ijs multo terribiliora ſunt,quæ tum in eremo,tum in mari,tum in Aegypto acciderunt,quo tempore Pharao ille ſenſu carens plectebatur,& qui cum eo erant omnes ſubmergebātur. Quemadmodùm enim tum, poſteaquàm Aegyptius ob nullum calamitatis genus concedere,ac melior fieri voluit,illum tandèm Deus vnà cum ſuo exercitu perdidit:ſic & nūc poſteaquàm ad omnia DEI miracula Imperator hic impudenter conſtitit, nihil fructûs indè percipere volens,animumque inemendatum ad omnia afferēs, hunc ipſum Deus idem extremis malis inuoluit,vt quoniam aliorum calamitatibus edoctus, ad frugem bonam redire non ſuſtinuit,eius ſupplicijs meliores alij euaderent. Qui enim plures militum myriadas ſecum duxerat, quàm vllus vnquàm ante ipſum Imperator, quique Perſidem omnem per incurſionem ac ſine puluere,quod aiunt, capturum ſe ſperauerat,huic ſic infeliciter ac miſerabiliter res ſucceſſit, vt fœminarum potiùs,ac puerulorum,quàm virorū exercitū illū ſecum habuiſſe dicas. Primū enim imprudentia ſua in tantā illos neceſſitatē adegit,vt eqnis carnibus veſcerentur,ac partim fame, partim

Exod.14.

partìm ſiti abſumpti perirent. Quaſi enim in Perſarum gratiam copias ageret, neque illos capere, quin potiùs ſuos illis prodere ſtuderet, ſic eos in locorum difficultates quaſdam concluſit, ac tantumnon vinctos hoſti tradidit.

Enimuerò calamitatum earum genus omne nullus poſſit, ne ex ijs quidem, q illas viderunt, expertique ſunt, recenſere: ità omnem modum exuperârũt. Sed vt ſummatìm dicamus, illo turpiter ac miſerabiliter mortuo, (alij enim illum volũt à lixa quodam, rerum indignitatem non ferente, percuſſum interijſſe: alij autem, ne vidiſſe quidem ſe, à quo interfectus ſit, ſed fuiſſe tantummodò percuſſum dicunt, rogâſſeque vt Ciliciam, inibì ſepeliendus, portaretur, vbì etiam nunc iacet) illo, inquam, tam turpiter mortuo, quũ viderent milites in extremo ſeſe vitæ periculo conſtitutos, cum hoſtibus pepigerunt. quibus cùm iureiurãdo recepiſſent, abſceſſuros ſe à loco locorum omnium tutiſſimo, eodemque regionis noſtræ tanquàm muro quodam inexpugnabili, Barbaros humanos erga ſe nacti, ità euaſerunt, atque è multis pauci reuerterunt, & ipſi affectis admodùm corporibus, erubeſcẽtes ob fœdera cum hoſtibus pacta, coacti verò illis per iuſiurandum paternis bonis cedere. Hic videre erat ſpectaculũ quolibet captiuitate miſerabilius. Nam vrbis illius ciues, à quibus gratiam aliquam expectabant, quòd ſuos omnes intùs muri inſtàr in portu collocârant, pro omnibus ſemꝑ ad omnia pericula obiecti, ab ijs hoſtilia omnia paſſi ſunt, proprijs domibus atq; agris relictis, ſolum vertere coacti, & à Maiorum ſuorum poſſeſſionibus auulſi. & quidem eam iniuriam à ſuis acceperunt: hunc nos fructum ab egregij iſtius Imperatoris operibus percepimus.

Iuliani obitus.

Hæc porrò temerè à nobis dicta non ſunt, ſed vt ſatisfactum ijs eſſet, qui quærerẽt, cur non anteà Deus de Imperatore pœnas ſumpſit. Illum enim rabie percitum ſæpenumerò reprimere voluit, nè impetu vlteriùs procederet, & alienorum malorum exemplo emendare: verùm vbì reſtitit, extremis illum malis obiecit, iuſtam quidem peccatorum eius retributionem in magnum illum iudicij diem reijciens, præſenti autem pœna ſuperiores excitans & caſtigans. Talis eſt enim Dei lenitas, vt qui eadem nõ rectè vtuntur, eos grauiore pœna afficiat: quæ quemadmodùm reſipiſcentibus vtilis, ità & obſtinatis ac peruicacibus maioris ſupplicij occaſio eſſe ſolet.

Quòd ſi dixeris, Quid? nónne præuiderat Deus fore, vt tyrannus hic nunquã emendaretur? Huic ità reſpõdebimus: Præuiderat quidem, ſed tamen ob id, quòd malitiam noſtram proſpiciat, officium ille ſuum non intermittit: quin potiùs etiamſi eius non admittamus admonitionem, clementiam tamen in nos ſuam præſtat: qui ſi poſteà in grauiora etiam nos peccata impingimus, id certè non iam eo authore euenit, qui nõ proptereà lenis longanimiſque eſt, vt pereamus, ſed vt ſeruemur potiùs: verùm nobis authoribus fit, qui in illius immenſam tolerantiam iniurij ſumus. Sic autem & infinitam ſuam in nos benignitatem oſtendit. quotiès enim recuſamus ab eius prolixa lenitate adiuuari, tum ille in aliorum vſum eam vertit, nuſquàm non clementiam ergà nos ſuam ſimul & prouidentiam ſolertiamque prodens. Id quod tum præſtitum eſt.

Cur toleret Deus malos.

Et tyrãnus quidem in hunc, quem dixi, modum è viuis deceſſit: Rablei autem eius, ac beati Babylę virtutis argumenta extant, & templum & martyrij monumentum, illud deſolatum, hoc eandem, quam priùs, efficaciam retinens. Cuius capſula non vlterà refertur, Deo rem ſic diſpenſante, quò poſteris teſtatiora ſint præclara Babylæ eiuſdẽ facinora. Quiſquis enim eò aliundè accedit martyrem requirens, hunc vbì ab eo loco abeſſe videt, ſtatìm cauſam ſciſcitatur, neque priùs de loco decedit, quàm om̃em eam hiſtoriam perdoctus fuerit. ſic & dum ad Daphnes locum accedit, & rursùs ab eodem dum decedit, fructum maximum percipit. Ea eſt martyrum virtus & viuentiũ & mortuorum, & ad loca illa vel illa adeuntium, & rursùs ab eiſdem aliò migrantium. Etenim ab initio ad finem vſq;, Babylæ noſtri præclara facinora continua quaſi ſerie copulata fuêre.

Virtus martyrum, & in vita, & poſt obitum.

Rem, quæſo, animo luſtra: Dei leges ab iniuria vindicauit, pro occiſo pœnas ſumpſit: qua ex re planum fecit, quanto inter ſe interuallo ſacerdotium & regnum diſſideant: mundi faſtum omnem ſoluit, vitæ huius opinionem conculcauit: reges docuit, nihil vltra modum, ipſis à Deo datum, poteſtatem promouere: ſacerdotibus planum fecit, vt principatui huic præeſſe oporteat. Atque hęc quidem, & his item longè

 plura,

plura,etiamnùm viuens præſtitit. Vbì autem hinc emigrauit,dæmonis robur eneruauit,gentilium impoſturam coarguit, vaticinij deliramenta detexit,perſonã eius contriuit,ſimulatiōem omnibus denudauit ac patefecit, eum qui in ea dominari videretur,obmuteſcere cogens,ac magna vehementia opprimens. Hodiè quoquè templi parietes recti ſtant, omnibus quaſi prædicantes, quà dæmonis impudentiam, riſum, imbecillitatem:quà martyris coronas,victoriam,virtutem.Ea ſanè eſt ſanctorũ fortitudo tam inexpugnabilis & terrifica, tum regibus, tum dæmonibus, tum ipſi etiam dæmonum principi.

Habetur tomo tertio operum eiuſdem.

PASSIO SANCTORVM IVVENTINI ET MAXIMI MARTYRVM, PER D. IOHANNEM CHRYSOſtomum ſcripta.

25.Ianuarij.

HEri beatus Babylas cum tribus pueris nos hîc congregabat:hodiè verò par ſanctorum militum, in acie exercitum Chriſti oſtendit. Heri quadriga martyrum, hodiè biga ſe oſtendit. Impar eorum eſt ætas,ſed par fides. Varia certamina,ſed eadem fortitudo. Illi tempore ſuperiores,iſti recentiores. Et cùm tantus theſaurus ſit Eccleſiæ, nouas & veteres habentis margaritas:ſed vna omnium eſt gratia. Eorum flos neque langueſcit,neque defluit tempore. Neſcit vetuſtatis rubiginem ſplendoris iſtius natura. Temporis acceſſione opes q̃ ad corpora ſpectant,facilè intereunt,veſtimenta abſumuntur,domus deſtruuntur,& aurum rubigine conſumitur:& in ſumma,omnium ſenſibilium facultatum natura tempore tandèm aboletur & intercidit. At non ſic ſe res habet in ſpiritualibus theſauris,de martyribus,inquam,qui ſemper in eodem manent vigore, ſemper in eodem iuuentutis flore ſunt, ſemper ſuæ gloriæ fulgorem emittũt & radios. Quod ſcientes,non aliter priſcos,aliter recentiores colitis ſanctos, ſed eadem alacritate omnes.

Colere ſanctos alacriter.

Non enim exploratis tẽpus,ſed exquiritis animi fortitudinẽ,fidem, zelũ feruidum, & eas virtutes,quas prę ſe ferunt ſancti,ob quorum honorem hodiè conuenimus. Hi enim tanto amore Dei flagrabãt, vt etiam extra perſecutionis tempus, martyrij corona redimiti fuerint, abſq; pugna triumphum retulerint, abſque prælio victoria potiti ſint,abſque theatri certamine brauium rapuerint. Et quomodò hoc? Ego dicam: ſed ferte me rem paulò altiùs enarrantem.

Iulianũ apoſtatã dixit.

Erat rex quidem etiam noſtro æuo,omnes,qui ſe præceſſerunt, impietate vincens, de quo & herì à me dictum. Qui cùm videret res noſtras martyrum morte clariores fieri,& ea cauſa non ſolùm viros,ſed & teneros pueros,virgineſque nondùm nubiles, & in ſumma, ex omni ſexu & ætate quoſdam pro religione ad mortem proſilire, cruciabatur & dolebat. Cæterùm mouere bellum manifeſtè nolebat. Omnes enim,dicebat,ad martyrium,quaſi ad aluearium apes,volabunt. Hæc autem non à ſemetipſo habebat,ſed à progenitoribus ſuis didicerat. Etenim & illi,vtpotè tyranni,Eccleſiã infeſtârunt,& populi quoquè in nos inſurrexerunt, quum adhuc parua religionis ſcintilla eſſet:eam tamen non expugnârunt, neque confregerunt, ſed ipſi potiùs confracti ſunt. Augebatur quotidiè ſcintilla hæc,ferebaturque ſublimè, & omnẽ vndiquè orbẽ inuadebat. Cùm occiderẽtur,adurerẽtur,ſuſpenderẽtur,p̃cipitarentur,beſtijs obijcerentur fideles:carbones ſicut lutum calcabãt,mare & fluctus ſicut pratum intuebantur,ad gladium ſicut ad diadema & coronam currebant : omniaque tormẽtorum genera ità contemnebant,vt ea non ſolùm generosè & fortiter ferrent, ſed & alacriter & volupè. Enimuerò ſicut plantæ rigatæ magìs creſcunt, ità & fides noſtra oppugnata magìs floret:& ſeditione agitata, incrementa maiora ſumit. Neque horti aquis irrigati ità germinant & fœcundi ſunt,vt eccleſiæ,ſi martyrum irrigentur ſanguine.

Hæc omnia atque plura cùm rex ille ſciret, meticuloſior erat,q̃ vt manifeſtè cum noſtris cõfligeret. Non,inquit, triumphos & victorias & coronas mutuò parabimus, Sed quid facit? Vide,oro,malignitatem. Medicos & milites & oratores omnes, vel à profeſſionibus ſuis diſcedere, vel fidem ſuam abiurare iubet. Excitauitque in hunc modum contra noſtros bellum, tela eminùs mittens, vt ſi à fide deſiſterent, ridiculè vincerentur,vtpotè qui fidem opibus non pręferrent : ſi generosè perſeuerarent, & vince-

Verſutia Iuliani apoſtatæ.

vincerent,neque ſic egregia foret victoria, neque inſignis triumphus. Nihil enim magnum,artem vel profeſſionem pro pietate contemnere. Neque is ſæuitiæ eius finis erat. Nam ad hæc, ſi quis ſuperioribus annis, cùm adhuc pij reges rerum potirentur,vel altaria demolitus fuiſſet, vel templa ſuffodiſſet, vel oblationes diripuiſſet, vel aliud tale quiddam egiſſet, rapiebatur ad tribunal, & occidebatur, etiam inſons, & duntaxàt delatus. Fingebat quoquè & alias varias cauſas, ità vt piè viuentium nemo non lugeret. Agebat autem hæc, vt obſcuraretur contemptaque eſſet martyrij corona,& nihilominùs cædes & ſtrages fierent. Nihil tamen arte hac proficiebat. Nam qui ità affligebantur,non ad illius calculum & malignitatem ſpectabant,ſed ad incorruptum iudicem,à quo & cæleſtem coronam accepturos ſeſe confidebant.

Intereà cùm hæc ità ſeſe haberent, & bellum quidem rex parturiret aduersùs noſtros, ceſſaret autem, veritus nè vinceretur : accidit vt milites quoddam conuiuium haberent, in quo & martyres,quos hodiè colimus,erant. Cæterùm, vt conuiuiorum mos eſt, cùm varij ſermones hincindè dicerentur, alijque alia tractarent, martyres noſtri mala ſui ſeculi inter ſe deplorabant, longè feliciora fuiſſe ſuperiora aſſerentes, dicebantque & inter ſe,& ad ſodales: Quem iuuaret vltrà viuere,vel ſpirare,vel ſolem, intueri, ſacris legibus ità conculcatis, pietate ità violata, creaturarum omnium Domino ità contempto? Omnia nidore plena ſunt & fumo, omnia ſacrificijs immundis referta. Proh,neque purum aërem ſpirare poſſumus. Dicta hęc nè perfunctoriè trāſeas,ſed cōſidera,quandò ea locuti ſunt,& quanta pietate. Nam ſi in militari ſympoſio, vbì regnat ebrietas & intemperantia, vbì certatur de prodigalitate, vbì agon eſt ſtuporis & inſipientiæ,ſic ingemiſcebant & lugebant:quales erant domì, cùm ſoli inter ſe agerent? Quales erant in precibus & ieiunijs, qui deliciarum tempore, tam humiliati, & tam apoſtolica prę ſe ferebant pectora? Gaudebant alij,hi verò lugebant:impiè agebant alij,hi verò zelo vrebantur. Sanè ipſi ob fratrum valetudinem ſuam ſanitatem non ſentiebant. Sic dolebant & lachrymabantur in malis, quæ tunc fiebant,quaſi vniuerſo mundo tutores dati eſſent. Neque clandeſtinum fuit,talia eos dixiſſe. Nam ex ſodalibus & conuiuis adulator & irriſor quidam, obſequium regi facturus,omnia vt dicta erant,detulit. Rex accepta occaſione iam diù quæſita, cauſatus eſt ex verbis illis affectatam tyrannidem,vt ità martyrij corona priuaret. Et iuſſit con fiſcatis facultatibus eorum omnibus,nudos eos in carcerem conijci. Illi autem gaudebant & exultabant,dicentes: Quid nobis diuitijs,precioſaque veſte opùs? Si & induſium intimum,nempe caro,propter Chriſtum exuendū eſt, non obluctabimur, ſed ſpontè concedimus. Et ocyùs dicto ſcripti ſunt libelli indices, confiſcataque omnia. Porrò vt homines in patriam migraturi, ſubſtantiam omnem in pecuniam commutatam præmittunt:ità & illis accidit.Quoniam enim in cælos tranſituri, inimicis ipſis negocium agentibus,& in hoc miniſtrantibus, opes ſuas ante ſe miſerunt. Non enim illę tantùm opes,quas eleemoſynæ nomine diſpendimus,transferuntur in cęlum,ſed etiam quaſcunque nobis hoſtes fidei piorumque perſecutores rapiunt, alibì theſauri erunt. Eſt enim hoc non minus, quàm illud. De hoc audi,quid Paulus dicat : Et rapinam, inquit,facultatum veſtrarum cum gaudio tuliſtis, ſcientes vos habere meliorem ſubſtantiam,& manentem in cælis.

Conqueſtitur milites inter ſe de pietate profligata.

Apoſtata illos ppterea perſequitur.

Heb.10.

Vt autem ingreſſi ſunt in carcerem, confluxit ad eos omnis ciuitas, tametſi multis terroribus, minis, & periculis interdictum erat, nè quis vel eos accederet, vel eis loqueretur, vel quouis modo communicaret. Atquì timor Dei efficiebat,vt non curarentur ea principis mandata. Vndè multi ob conſuetudinem, quam cum martyribus habebant,facti ſunt & ipſi martyres. Multi enim, cōtempta præſenti vita,frequenter eos viſitando,ſacras apud eos vigilias continuis pſalmis perficiebant. Erant familiaritates illæ ſpiritualis eruditionis atque conſolationis plenæ. Et clauſa quidem tunc eſt eccleſia,carcer autem eccleſia factus eſt. Neque hi ſolùm, qui eos viſebant,ſed & qui intùs cum eis tenebātur, merā ſapientiā & virtutē à patientia & fide eorū diſcebant.

Rex,vt hæc audiuit,valdè ſtomachatus eſt: cupiēs tñ eos ſupplātare,& ab alacritate ſua deſtituere, auaros quoſdam homines & impoſtores ſubornauit, qui ſi quādò priuatum colloquium ſeſe offerret,eos accederent:non vt à rege miſſi,ſed quaſi ſingulari compaſſione & proprio conſilio id agentes, & adhortarentur, vt à religione deſiſtant,& ad impietatem tranſeant. Dicebant enim: Sic non ſolùm imminēs periculum effugie-

effugietis, ſed maiore dignitate honeſtati, maiorem quoquè principatum adepturi eſtis, regis ira feliciter placata. Nónne vidiſtis & alios veſtri ordinis idipſum feciſſe? Quibus illi reſponderũt: Atquì nos hac potiſſimùm ratione viriliter ſtabimus, & pro illorum ruina noſmetipſos in ſacrificia offeremus. Benignus & miſericors nobis Dominus eſt. ſolet etiam vno accepto ſacrificio, toti orbi conciliari. At ſicut olìm tres pueri dixerunt: Non eſt in tempore hoc princeps, & propheta, & dux, neque ſacrificiũ, neque incenſum, neque holocauſtum, neque locus primitiarum coram te, vt poſſimus inuenire miſericordiam: ſed in animo contrito, & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur, quaſi in holocauſtis arietum & taurorum, & ſicut in millibus agnorum pinguium. Ità & illi videntes altaria ſubuerſa, clauſas eccleſias, ſacerdotes fugatos, fideles omnes in exilium actos, ſtudebant vt pro omnibus offerrentur Domino, relictiſque militaribus ſignis, angelicis ſeſe choris adiungerent. Quocircà & dicebant: Quid? etiam ſi nunc non morimur, moriendum tamen omninò eſt non multò poſthàc. Satius igitur fuerit mori pro rege angelorum, quàm pro rege tam impio. Hîc etſi moriatur quis pro rege, nihil accipiet à rege, ſua dignum fortitudine. Et quid poſſet defuncto præſtare, ſi vel maximè vellet? Atquì eis ſæpenumerò ne ſepultura quidem contingit, & non raro à canibus deuorãtur. Quòd ſi pro rege angelorum mortui fuerimus, certi ſumus, nos accepturos corpus multo glorioſius, maiori gloria conſpicui erimus, longè maiora nobis erunt laborum præmia. Proindè arripiamus arma ſpiritualia: nó opùs iaculis & ſagittis. ſufficit pro omnibus lingua. Sunt enim & ſanctorum ora pharetræ, è quibus diabolico capiti continui & crebri ictus inferuntur.

Conſtantia martyrum.

Dan. 3.

Nunciata ſunt & hæc atque ſimilia regi, qui nec ſic deſtitit, ſed illecebrarum eſcis iterùm atque iterùm illos tentauit. Ità autẽ mandauit, quòd ſi cederent victi, ſub oĩm oculos producerentur: ſin fortes perſeuerarent, vtì perduellionis rei educerentur & occiderentur, neque vlla Chriſtianæ profeſſionis, ob quam tenebantur, mẽtio fieret. At qui reuelat profunda & abdita, non permiſit vt machinationes illæ occultæ manerent, & ignotæ inſidiæ. Nam quemadmodùm olìm mulier Aegyptia Ioſephum in lecto appræhendens, licèt ſperaret factum ſuum clàm fore omnibus hominibus, non fuit tamen occulta, vel oculo illi ſoporis neſcio, vel poſteritati. Quippe quod abſque arbitro illa Ioſepho dixit, id nunc toto vbiquè mundo canitur. Ità & ea, quæ per ſubornatos illos conſiliarios doloſus rex agebat, ſperãs occulta fore, nequaquàm manſerunt occulta. Didicerunt enim poſteri omnes & inſidias doloſas, & triumphantium victorias. Deniquè cùm multo tempore exacto, alacritatem eorum non ſolùm non frangeret multitudo dierum, ſed potiùs ſtudium & ardorem excitaret, æmulatoreſq; multos faceret, iuſſit tandèm media nocte in barathrum eos abduci. Ducebantur itaque in denſas tenebras luminaria, & decollabantur. Cæterùm capita detruncata tunc diabolo magìs terribilia erant, quàm cùm adhuc vocem darent: Sicut & caput Iohannis non tantũ terrebat cùm loqueretur, quãtum cùm in diſco mutum afferretur. Habet enim & ſanctorum ſanguis ſuam vocem, quæ non per aures auditur, ſed occidentium conſcientiam inuadit & perſtringit.

Tyrãni fraudulentia.

Gen. 39.

Plectuntur capite martyres.

Matt. 14.

Poſt beatam autem illam cædem, quidam etiam cum ſalutis periculo, athletas illos optimos rapuerunt, etiam ipſi viui martyres, vt illorum reliquias curarent decenter. Nam quanuìs non occidebantur, optabant tamen mori potiùs, quàm vt corpora illa relinquerent inhumata: ità ad venationem eorum feſtinabant. Dicunt qui tunc affuêre, & quibus corpora illa recèns occiſa videre datum fuit, quòd iacentibus ſimul illis in ſepulcro, talis quædam ex eorum oculis & vultu gratia reſplenduerit, qualẽ in Stephano Iudæis reſponſuro, fuiſſe Lucas dicit. Neque vllus eſt, qui nõ pio quodam horrore illis adſtiterit: adeò adſpectus ille afficiebat omnes. Quin & omnes clamabant in laudem eorum id, quod à Dauide dictũ: In vita ſua non ſunt ſeparati, & in morte non ſunt diuiſi. Pariter enim confeſſi ſunt, pariter carcerem inhabitârunt, pariter in barathrum abducti ſunt, pariter capite mulctati ſunt: & vnus vtriuſque corpora tumulus tenet. Et vnum quoquè tabernaculum in cælis eos excipiet, quandò in maiorem peruenturi ſunt gloriam, nempe immutandi.

Act. 6.

2. Reg. 1.

Illos non indignum fuerit & columnas, & ſcopulos, & turres, & candelabra, & tauros ſimul appellare. Nam Eccleſiam ſicut columnæ ſuſtinent, ſicut turres muniunt, & ſicut ſcopuli, omnes vndarum aſſultus repulerunt, multam interìm ipſi ſeruantes tranquilli-

Nota quæ à tanto viro dicuntur de his S. martyr.

quillitatē,ſicut luminaria tenebras impietatis diſcuſſerũt,& ſicut tauri, anima prom- pritudineque eadem,ſuaue Chriſti iugum traxêre. Idcircò ſæpè eos inuiſamus,tumu- los adornemus, magnaque fide reliquias eorum cõtingamus,vt indè benedictionem aliquã aſſequamur. Etenim ſicut milites vulnera,in prælijs ſibi inflicta, regi mõſtran- tes,fidenter loquuntur : ità & illi in manibus abſecta capita geſtantes,& in mediũ ad- ferentes,quæcunque voluērint apud regem cælorum impetrare poſſunt. Proindè ma- gna fide promptitudineque huc veniamus,quô & viſis ſanctorũ monumentis,& con- ſideratis eorum præmijs,indè varios theſauros vndiquaquè colligamus : & per præ- ſentem vitam ità iuxta volũtatem Dei trãſeamus,vt in portum æternitatis cum mul- tis mercibus ingrediamur, fruituri regno cælorum in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui ſit gloria in ſecula ſeculorum, Amen. ribus & eo- rum reliqjs.

VITA SANCTAE EVSEBIAE, QVAE COGNO- MINATA EST HOSPITA, VEL EXTERNA, AVTHORE *Simeone Metaphraſte.*

NOua & aliena vita illius verè admirabilis Hoſpitę ſeu Ex- ternæ, habet quidem breuiſſimam, & quàm fieri poteſt maximè ſuccinctam narrationem, alienam verò, & in- primìs honeſtam. Quanuìs autem ſit adeò ſuccincta, in certaminibus tamen & laboribus,& ijs,quæ rationem ha bẽt vtilitatis,omnes ferè aut certè permultos ſuperauit. Hæc enim mulierum beatiſſima,magniq; & maximè viri- lis animi,erat genere clariſſima, ſi patria & parẽtes reſpi- ciantur. Nam hi quidem fuerunt illuſtres,non opibus ſo- lùm & gloria, ſed etiam pietate: illa autem fuit omnium ciuitatum clariſſima & maximi nominis, nempe Roma antiqua. Nam cùm ea ex eiuſmodi parentibus nata eſſet prima & ſola,genere quoquè dignã habuit educationem, probè & ex virtute educta, & Chriſtianè inſtituta,& quæ Deo gratam egit vitam. IANVAR. 25. Genus eius & patria.

Cùm autem iam eſſet nubilis,petitur à quodã ex ciuibus, qui ipſe quoquè erat cla- rus,& genere ſimul & diuitijs ſponſę conueniebat. Atque puellę quidẽ parentes,cùm in nulla re deſponſationem poſſent repræhendere,ſed ſcirent eſſe dignam & congru- entem alterius cum altero coniunctionem,aſſenſi ſunt affinitati, & adſpexerũt ad ma trimonium,dieſque fuit præſtitutus,& iam parata erant omnia. Hoſpita autem illa,q̃ erat magni & excelſi animi,& ſe dignam cenſebat præſtantioribus,& ad aliũ ſponſum intuebatur immortalẽ:cùm audiret verba fieri de his nuptijs,in quas cadit interitus, putabat eſſe nugas:& nec,vt eis aſſentiretur,omninò inducebat in animũ, & nec erat vllo modo affecta muliebriter. Ab illo verò ſolo ſponſo eius pẽdebat animus, eiuſq; amore & præcordia & cor valdè ſauciabatur,& ad ipſum totum conuertebat animũ. Quamobrem ſtatuit ſe clanculùm ſubducere,parentibuſque & domo relictis,ſe fugæ committere. Hoc autem verſans in animo, alios quidem celauit:quas verò ſciebat ex ancillis eſſe magna in ſe beneuolentia,& alioquì in multis ſuî magnam dediſſe experi- entiã,quòd non vt ancillarum, neq; adeò vt fœminarum, earũ facilè caperetur & ex- pugnaretur animus:eas cùm accerſijſſet & iureiurando adegiſſet, eis apertè totã rem enunciat,quidnam conſilij cepiſſet, & quemadmodùm omninò conſtituiſſet effuge- re matrimonium. Deindè adijcit,quòd ſi vellẽt,eas huius boni inſtituti aſſumeret ſo- cias. Hæc ergò dixit,& ſimul ea,quę obſtare videbantur,ſapienter expurgauit,dicens, Nè de ea cogitarent aliquid, tanquàm de iuuencula & thalamo educata, neque vere- rentur, nè eam ſui pœniteret inſtituti, & nè ex eo non ſolùm ſibi, ſed eis quoquè af- ferret periculum : ſed bono ſint animo,& certò credant, quòd & ſi vis omnis ingrue- rit,ſi enſis,ignis & beſtiæ,& ſi aliquid aliud ex ijs,quæ ſunt aſpera & moleſta,inuaſerit, non eam ab hoc dimouebit propoſito. Cùm ſic dixiſſet,eæ quoquè pârent prompto & alacri animo, & aſſentiũtur eidem inſtituto:& hoc quoquè auſæ ſunt adijcere ma- gno & excelſo animo,quòd ſi tale quid ex ijs,quę nollent,contigerit,ſe mâlle cum ea mori,quàm ſi ab ea ſeparentur,vti rebus ſecundis. Reſpuit nu- ptias. Meditatur fugam.

Cùm

Anciſſæ ei aſſentiūtur.

Cùm ſic inter ſe eſſent aſſenſæ, & pulchrè coniunctæ animis, tres autem eæ erant apud dominam, iam erant inter ſe & honore ęquales, & conſeruæ, & moribus ſimiles, pari mente vtentes & pari ſtudio, communiter ſubiectæ vni Domino, & ei vnitæ: & tempus quærentes opportunum, quo ſe expeditæ poſſent fugæ committere, & quæ non obſeruaretur. Sed neque illos dies interiectos ſtatuerunt oportere in ſocordia & ocio trāſigere: ſed ſe potiùs afflictioni dédere & laboribus, ſe velutì priùs exercentes & aſſuefacientes virtutis ſudoribus. Earum verò domina & princeps huius pulcherrimi conſilij, beata illa, inquam, Hoſpita, vt quæ ſibi priùs fugæ complanaret ſemitam, & hoc ageret, vt eſſet abſque vlla offenſione, vniuerſum mundum muliebrem, qui erat tam in veſte quàm in auro & argento, inſcientibus parentibus, per illas ancillas ferebat ad pauperes. Cùm autem & hæc illi rectè haberent, & iam tempus adeſſet nuptiarum, tunc modum fugæ eis quoquè ſuggeſſit Hoſpita. Mutatis certè veſtibus, & vt oportebat eas, quæ erāt virili animo, veſtibus indutæ virilibus, itá clāculùm egreſſæ ſunt extra fores: ſimul flentes & gaudentes, vel potiùs ipſæ lachrymæ erant voluptatis & lætitiæ. Egreſſæ ſunt ergò, Tu ſis nobiſcum, dicentes, ô fili Dei, & ſignifica nobis viam, qua ſumus ingreſſuræ. ad te enim totam mentem & animam ſuſtulimus. Eis autem ingredientibus, beata illa rursùs cœpit eas admonere: Nihil ô ſorores, (ſic enim ſum vos deincèps vocatura) nihil, inquam, ex terrenis rebus vos ad ſe conuertat, nec pulcherrimi conſilij vos vlla ſubeat pœnitentia. Hac enim via non inuenerit aliquis quicquam beatius. Nam ſiue ſpectamus præſentia, ſumus remotæ ab omnibus turbis & negocijs: ſiue velimus conſiderare futura, neq; mens, neque oratio poteſt ea bona compræhēdere, quæ eos manēt, q̃ hāc vitā elegerint. Cùm eæ hęc verba audirēt in itinere, accēdebātur animis, & ea ſpe, q̃ eſt ex Deo, magìs cōfirmabātur.

Res ſuas pauperibus clargitur.

Capeſſit fugam.

Cùm autem fuiſſent prope mare, paratum inueniunt nauigium & iam enauigaturum, cùm nec id quidē eis ſine Dei numine accidiſſet. Quod cùm aſcendiſſent, & ventum ſecundùm nactæ eſſent, breuì perueniunt Alexandriam. Deindè cùm illinc ſoluiſſent, veniunt rursùs in Co inſulam. Omnia enim faciebant ad hoc, vt laterent, & vt quæſitæ, minimè agnoſcerentur. Quinetiam eis alioquì placuit à via hîc quieſcere, & corpora & animos recreare, vtpotè quòd & apta eſſet inſula ad quietem præbendam, & multùm conferret ad hoc, vt non poſſent depræhendi. Poſtquàm ergò fuêre in tuto, muliebrem rursùs habitum ſuſcipiūt. Deindè cùm habitaculum in ſeparato quodam loco mercede conduxiſſent, illic ſtudioſè diuinæ vacabant philoſophiæ. Hoc autem præcipuè magno ſtudio contēdebat Hoſpita, vt nulli eſſet manifeſta, nec ipſa, nec eius vitæ inſtitutio, ſed omninò ignota hominibus, ſic Deo magìs eſſet cognita. Nam & famam alioquì verebatut, & dubitabat nè ſui parentes eam valdè quærerent, Sciebat enim non eſſe rem quæ negligatur, nec q̃ facilè ferri poſſit, chariſſimæ filiæ amiſſionem amantibus parentibus, ſed cuius inuentionem vel anima lubenter commutarent. Et ideò quotidiè præcipiebat ancillis, vt diligenter cauerent, nè cui arcanum aperirent: & ſi quis, inquit, de meo nomine interroget, dicite me non Euſebiam, ſicut re vera vocor, vocari, ſed Hoſpitā. Sum enim, vt videtis, hoſpita. Sicque fiet, vt & vos ſitis puræ à mendacio, & vos ipſas conſeruetis ignotas. Et hæc quidem illis dixit.

Studet ſoli Deo eſſe nota.

Cùm autem ſtuderet inuenire aliquem, qui eis præeſſet ad ſalutem, non aliàs eum, niſì à Deo voluit inuenire. Inclinatis itaque vnà cum corde genibus, orabat lachrymans: Deus qui vbiquè ades, dicens, & nos ſic vides errantes, nè nos deſpexeris, nè nos reliqueris, propter quem parentibus & domo relictis, peregrè verſari delegimus: ſed tibi placeat, ſeruatorem aliquem & tutum viæ ducem, & non errātem, ad nos mittere, ſicut olìm Teclæ Paulum: & cuius ſequentes veſtigia, poſſimus nos miſeræ & abiectæ tuam viam ingredi. Ea hæc orāte, eis inuentum eſt illud Oſeę, nempe, Sicut matutinum paratus Deus, noctem diſſoluens rerum difficilium. Protinùs enim viſus eſt eis homo quidam, aſcendens è portu, canis capillis, formam præ ſe ferens monaſticā, adſpectu pręclaro, & vt dixerit quiſpiā, omni ex parte angelicus. * Et cùm vidiſſet virgo Chriſti, & ſpiritali gaudio eſt repleta, & currens præhendit pedes: in eos quidē fundens lachrymas: petens autem, vt non eas omninò deſpiceret: ſed deſiderantibus ſalutem attēderet, & non intermitteret docere, admonere, in eam viam, q̃ ducit ad Chriſtum, deducere, & vt ſemèl dicam, externis omnia effici.

Oſee 6.

Monachus diuinitùs ad eam mittit.

* Eum cùm

Cùm autem vidiſſet monachus ſic affectam virginem, & quænam eſſent interrogauit

gauit protinùs, & quemadmodùm ſic errarent in inſula. Poſtquàm autem intellexit eſſe quidem eas genere Romanas, externas verò & errantes propter Chriſtū, & quòd procedere & videri ab aliquibus ex ijs, qui hîc ſunt, & turpe eſt, & non eſt omninò ferendum. Atquì, inquit, vos quoquè volo eadem de me exiſtimare. Nam ipſe quoquè ſum hoſpes, & huius loci omninò ignarus, vt qui è ſacris locis modò enauigauerim. Poſtquàm enim illic fui gratia orationis, ad meam nūc deſcendo patriam. Eum itaq; interrogauit beata, cuiuſnam eſſet ciuitatis, & quanā eſſet dignitate præditus. Exiſtimabat enim eum eſſe epiſcopum, quātùm conijcere poterat ex habitu. Ille autem, Patria quidē, inquit, mihi eſt Caria: ciuitas verò, Mylaſſa. eſt autem mihi talis veſtimentorum habitus, quòd ſim Preſbyter, & paruo cuidam gregi præſim, magni, inquam, ex Chriſti diſcipulis Andreę, nomen autem mihi eſt (nam hoc quoquè voles fortaſsè ſcire) Paulus. Eam verò, cùm hoc nomen, Paulus, audijſſet, cepit non parua admiratio, quòd cùm oràſſet talem ſibi dari magiſtrum, qualis Teclæ apparuiſſet Paulus, preces Deus celerrimè, vel potiùs ante preces eam exaudijſſet, vt illud dicamus Dauidicum, Pſal. 9.
In cordis præparatione: & hic qui erat ei appariturus Paulus, nō ſolùm rei, ſed etiam nominis futurus erat ſocius. Cùm lachrymis ergò impléſſet oculos, Deo quidem magnam gratiarū actionem, Paulo autem obtulit ſupplicationem, vt eſſet ei pater ſecundùm ſpiritum, & tota penderet ab eius cura & prouidētia. Ille verò, Si hîc quidem, inquit, ſitis, non potero vobis ampliùs prodeſſe, vt qui ipſe quoquè ſim hoſpes, & in vos in tranſitu inciderim: & maximè cùm nec poſſim quidem ampliùs expectare. Oportet enim, inquit, nos reuerti, gregem noſtrum viſitaturos. Vos autem, ſi volueris, abeuntes nos ſequemini. Sic eñ ipſe quoquè ꝓ viribus curæ veſtrùm gerēdæ non deero.

Cùm eæ autem id, quod dixerat, lubēter accepiſſent, & ſe eum eſſe ſecuturas ſignificâſſent, ijs acceptis, ſoluit in Mylaſſam ciuitatem, datque eis habitacula ad quietem accommodata prope templum: quo in loco domum quoquè oratoriam excitat Hoſpita Stephano protomartyri. Intrà breue autem tempus conſtruit etiam monaſterium virginum, id quoquè ſacræ Pauli curæ committens. Toto verò tempore eius vitę nemo cognouit, quænam eſſet, nec cuias, & propter quamnam cauſam à ſuis receſſiſſet, & quomodò vocaretur: ſed dicebat omnibus, ſe vocari Hoſpitam: & dicebat hoc ſibi eſſe nomen proprium, & dicendo perſuadebat. Porrò autem beatus quoquè Paulus dicens interrogantibus ſe adduxiſſe illas ex Co inſula, nec incredibilia nec falſa videbatur dicere. Quocircà earum quoquè monaſterium dicebatur eſſe Coorū, ſequente ſcilicet nomine multorum opinionem, & ea quæ fama iactabantur. Cùm autē Cyrillus, cui fuerat commiſſus ciuitatis epiſcopatus, tunc è vita exceſſiſſet, communi ciuitatis ſuffragio decernitur, vt in Cyrilli ſede Paulus ſuccedat: quod quidem & ſtatìm finem accepit, & is fuit ordinatus. *Aedē & monaſterium conſtruit.*

Iam verò is creatus Mylaſſenus Antiſtes, Hoſpitæ quoquè perſuadet, vt ad ſacrum gradum aſſcēdat, & eam ordinat Diaconiſſam. Quæ quidem, poſtquàm fuit eius fidei mandatus honor Diaconatûs, quem merebatur quidē, inuita tamen accepit: dici non poteſt, quantis corpus tradiderit laboribus, & maximè quod erat aſſuetum delicijs & lautitijs omnibus, quandam verè nouam & alienam vitam ſectata & planè externam, & veluti materiæ expertem & incorpoream: adeò vt auſteram eius vitam vel procùl horrerent dæmones, & nec auderēt ad eam omninò accedere. Quæ quidem cùm ſæpè quidem ſolueret intenſam & aſperam exercitationem, non intrà duorum aut triū dierum ſpatium comedebat. Quandò autem ad certamina accuratè & exactè aggrediebatur, etiam ad ſeptem vſque dies permanebat ieiuna, pugnans cum naturæ legibus propter legem ſpiritûs. Quinetiam cùm ſic quoquè vix tandèm accederet ad cibum capiendum, & ad corpus propter vinculum intueretur, à vino quidem & oleo, & ab oleribus & leguminibus, & à quolibet, vt ſemèl dicam, quo igni admoto vtimur, omninò abſtinebat. Porrò autem nullum quoquè fructum omninò guſtabat, ſed ſolo pane ſatisfaciebat neceſſitati naturæ: & nec eum adeò leuiter & citra laborem admittebat, ſed eum lachrymis irrigabat, & thuribuli cinere adſpergebat, vt nec ipſum quidem veſci, quod communiter laborioſis ſolet eſſe mediocris cōſolatio, ei eſſet citra laborem, & liberum à mali perpeſſione. *Fit diaconiſſa.* *Mira eius abſtinentia.*

Fuit autem Hôſpitæ hic ſe nutriendi modus per totam ſuam vitam, adeò vt ipſa cum diuino Dauide cinerem tanq̃ panem comederet, & potum cum fletu miſceret: Pſal. 101.

Hæc

Pſal.126. Hæc autem faciens,& ſic panem doloris comedẽs (vt rurſùs dicam, quæ diuinus Da-
uid)etiamſi alias ex ſororibus,eas tamen duas,quæ ei aſſidebant,& fugæ fuerãt ſociæ,
latére non potuit.clàm enim adſpiciebant,quæ ab ea fiebant,ità vt ipſæ videntes,non
viderentur:immò verò non ſolùm videbant,ſed etiam eam pro viribus ſtudebãt imi-
tari. Cùm autem tam parcè & non niſi neceſſitate compulſa aleretur, num fortaſsè
ſomno aliter vtebatur,& ſic vim conſolabatur corporis,idq́ue multa laborans inedia
& veluti concidens,ſuſtentabat & recreabat? Nequaquàm. Sed tam tolerãter quidem
ieiunabat,vt vel hoc ſolum ſufficeret ad diſſoluendum robur corporis, etſi nihil eſſet
Mirabiles vigiliæ. aliud,quod eam affligeret. Plùs autem vigilabat, quàm ieiunabat, & ſic carnem affli-
gebat,tota manu fẽrens opem ſpiritui. Id verò ex hoc eſt euidens,quòd cùm ſe, vt ſo-
lebat,dederet orationi,ſole iam occidente, non priùs quàm venirent ſorores ad can-
Nota matutina cãtica. tanda matutina cantica, ſoluebat orationem:ſed nonnunquàm depræhendebatur ab
eis tollens manus. Aliquandò autem cùm veſperè humì inclinâſſet genua, tota nox
eam ſic tenebat iacentem & deflentem, & Deum vehementer orantem : & quod eſt
omnium maximè admirandum, cùm illa ſic ſe in vita exerceret,tanta erat eius humi-
Eius humilitas. litas,vt nullus ex ijs, qui ſe gerunt improbiſſimè,poſſent ea,qua ipſa erat,eſſe mode-
ratione.

Et vt alia omittam,quæ afferrent moleſtiã propter multitudinem,ea quidem cer-
tè,quæ ſunt eius maximè propria & longè apertiſſima indicia,tradã pijs animis,nem-
Virtutes. pe inſignem manſuetudinem,& quòd à nemine vnquàm viſa ſit irata:charitatem,quę
ſorores ſummo complectebatur amore, & earum curam gerebat: inanis gloriæ ma-
gnum odium,indumentorum,quæ vel idiotæ cõueniret,vilitatẽ,& cui nullius ęquari
Veſtes. poſſet,frugalitatẽ. Tales enim erãt egregiæ illius virginis veſtes,quales vel ex ijs,qui
in foro mendicant,dedignatus eſſe aliquis videri geſtare: cordis ſummam tranquil-
litatem & ſerenitatem, quæ ad profundum vſque adeò proceſſerat, & eam acceperat
qualitatem,vt ex externo habitu eſſet euidens. Poſtremò id, quod erat præferendum
cæteris, quòd eſſet ſemper cogitabunda & attenta, & planè eiuſmodi, vt non gaudio
diffunderetur. Ex quo hoc conſequebatur, vt nunquàm viderentur eius oculi inanes
lachrymis : ſed ſemper parturirent aliquid, non ſecùs àc fontes, ex quibus aqua ſem-
per ſcaturit.

Dies feſtus B. Ephraim, epiſcopi Mylaſſen. Porrò autem cùm ea eſſet è vita exceſſura, erat quidem dies feſtus beati Ephraim,
non quem aluit Syria,ſed qui erat ciuitati notus & familiaris: qui, inquam, præclarè
rexit ſedem Mylaſſenorum. Epiſcopus autem Paulus cum toto populo ciuitatis,iẽrat
ad vicum Leucen. Illic enim erat & templum, & diuini Ephraim erant ſacræ repoſitæ
reliquiæ,& feſtum celebrabatur ſplendidè. Illa verò, cùm ad ſe omnes ſorores accer-
ſiſſet,his verbis apud eas cœpit vti,quæ magnam habebat moderatiõem, & vnà cum
moderatione coniunctum amorem in ſorores:Dominę meæ, dicens,& ſorores, ego
quidem magnam,quam meî geſſiſtis,curam rectè ſcio,& quemadmodùm cùm eſſem
externa & errans,meam ſuſcepiſtis imbecillitatem, & intrà veſtra viſcera poſueritis:
meque benignè vobis effeciſtis familiarem. Sed nunc mihi vobis eſt opùs, valdè,in-
quam,eſt opùs,vt nec cùm receſſero,me mandetis obliuioni: ſed multo magìs amo-
Petit poſt mortẽ orari pro ſe. rem augeatis,& meî memoriam in veſtris ſanctis animis deſcriptam & impreſſam cõ-
ſeruetis: & quandò ad Deum accedetis,& ſanctas manus ad ipſum tolletis,meæ quo-
què humilis & abiectæ,& quid aliud,niſi veſtræ ancillæ? ſitis memores Sic ego ero vi-
ua & immortalis,& poſt finem ſi vllus eſt ſenſus,valdè lętabor. Nunc enim quantùm
poſſum videre, mihi finis imminet,& quædam premit moleſtia, & inexplicabilis me-
tus cor meum agitat,nè ſint mihi impedimento multa mea peccata, & arceant ab ea,
quæ ad Deum tendit,via: ſed inueniam ſacras veſtras preces bonas duces,& hanc mi-
hi viam reddentes facilem & expeditam. Porrò autem illud quoquè meum non parũ
conturbat animum,quòd & à Paulo abſum communi noſtro patre, qui precatus eſ-
ſet pro meo deceſſu, & effeciſſet, vt non bona ſpe defecta illuc proficiſcerer.
Matt. 25. Sed vos id ei cùm venerit dicite, & pro nobis vehementer orate, nè meî obliuiſcatur
Hoſpitæ, quam ipſe conuenienter CHRISTI dicto collegit, & in hanc viam
deduxit.

Hæc cùm ea diceret, omnibus lachrymæ profluebant ex oculis, & dolore, qui dici
non poteſt,carũ cruciabatur animus,& graui mœrore affligebãtur:& vtpotè cõmuni

& filiarum amantiſſima matre recedente,in orbem circunſiſtentes,deflebant orbitatem: multò autem magìs duas ancillas,quas & fugæ & vitæ, quæ in externa regione acta eſt,habuit ſocias,attigit motus animi. Cùm itaque multus, vt par eſt, fletus luctusq; & tumultus eſſet excitatus,ei quoquè earum miſerenti calidæ decidebant lachrymæ. Cæterùm & ipſa citò ad ſe rediJt,& illas eſt exhortata, vt relictis fletibus, ſeipſas componerent,& hoc potiùs conſiderarent,nè in fine ipſæ eſſent dignæ,quæ defleantur. Oportet enim,inquit, vos prudentes imitari virgines, & accendere lampades,& hoc curare,vt in veſtris vaſis accipiatis oleum: Porrò autem diuinorum quoquè verborum meminit,quòd non tardat Dominus. Veniet enim dies Domini ſicut fur. Cùm verò poſt admonitionem lugere magìs pergerent, & lecto hærerent valdè miſerabiliter,& nec minimùm quidem ab eo diſcedere ſuſtinerēt, ipſa cùm & manus & oculos ad cælum ſuſtuliſſet,& oculorū lachrymis internam animi ſignificâſſet affectionem:Deus,inquit,qui in hodiernum vſq; diem omnia mihi fuiſti benigniſſimè pater & mater & nutrix & patria,ſolum & iucundum mei hoſpitæ ſolatiū, ipſe quoq; Domine dignare me manè ſuſcipere in ſupernam patriam, tuā ciuitatem Ieruſalem. Memento autem harum quoquè omnium,quæ mihi ſecundùm ſpiritum coniunctæ ſunt vt ſorores,& conſerua eas ſuperiores omnibus maligni dæmonis inſidijs. Harū quoquè duarum mihi præcipuè conſeruarum memento tu,qui bonus es,& quomodò in hac,quæ eſt ad tempus,vita,& fugæ,& laborum,& aliorum, quæ in externa regione feruntur,malorum fuêre ſociæ,& à me perpetuò manſêre inſeparabiles: ità vt nos quoquè illic ſimus inſeparabiles,& beata tua vita fruamur concede.

Matth.25.

1.Theſſ.

Hæc cùm precata eſſet,rogauit ſorores,vt eam parùm dimitterent. Quod quidem cùm factum eſſet,& illæ eſſent egreſſę,è lecto deſcendit Hoſpita,& venit ad oratoriū. Deindè incluſa,cùm genu flexiſſet in terram,intensè orabat,duabus ancillis extrinſecùs eam contemplantibus. Cùm ea ergò diutiſſimè produceret orationem, vident repentè lætam & claram lucem domum circunfulſiſſe: & cùm ſuauem, qui dici non poteſt,ſenſiſſent odorem,cui nulla poſſunt cōferri,quæ ſunt in terra,aromata,ſtatìm fores aperiunt:& cùm ſimul irruiſſent,(ô diuinam prouidentiam)inueniunt Hoſpitā feliciter obdormijſſe, & ad quem deſiderabat Chriſtum eſſe profectā hora ſexta diei ſabbati. Egreſſæ ergò cùm flentes & vociferántes ſorores conuocâſſent, eam circunſtabant,& omnes ſimul plangebant. Deus autem volens deſupèr oſtendere,cuiuſmodi lux celabatur in occaſu huius vitæ,maximo ſigno eam honorat poſt mortē. Cùm enim eam iam reliquiſſet anima meridie,eſſetq; aër ſerenus,& ſol reſplenderet clariſſimè,in cælo appáret veluti quædam corona,quæ ſtellis circulum circunſcribebat: in medio autē coronæ cernitur crux,quæ ipſa quoquè erat ſtellis lucidis figurata. Cùm ergò miraculum ſic euaſiſſet manifeſtum omnibus, Epiſcopus Paulus, qui in Leuce vico adhuc agebat,cùm hoc præter ſpem ſpectaculū ſuis acciperet oculis, diuino ſpiritu motus,ijs qui congregati erant,dixit: Domina hoſpita dormijt,& hoc eſt eius ſignum coronæ & crucis.

Dño ſpiritū reddit.

Nota miraculum.

Poſtquàm autem ab eo fuit peractum ſacri myſterij miniſterium,magno ſtudio illinc recedit:vnà verò cum eo iuit reliquus quoquè populus. Deindè cùm ingreſſi eſſent ciuitatem,vident Epiſcopum nihil eſſe omninò falſum ſua prædictione,ſed eadē hora Hoſpitam à rebus mundanis verè fuiſſe externam,qua illud ſignum apparuit, & hic vir diuino ſpiritu afflatus,de eo eſt hæc locutus. Cum toto ergò populo concurrebant omnes viri & mulieres, cum magna vociferatione & admiratione dicentes: Gloria tibi Chriſte, gloria, qui noluiſti talem theſaurum latére in terra. Gloria tibi omnium opifex,quòd paruam noſtram & in hodiernum vſque diem obſcuram ciuitatem,tam illuſtrem reddideris,& dediſti,vt poſſet de tali gloriari theſauro. Et ſic quidem omnes communiter,multò autem magìs multitudo mulierum,quę ſimul quidē motæ & calore naturæ,& quòd eam,quæ erat eiuſdem ſexûs, viderent adeò admirabilem,non potentes ſe continere, magno impetu accedunt ad Pontificem: Nè nos, dicentes,celaueris laudem noſtræ ciuitatis,magaritam nè infoderis,hanc communiter deducamus:lucernam feramus publicè. Videant omnes non eſſe reijciendas fœminas,vt quæ non ſint infames. Videant cuius regis ſumus ancillæ. Videant gentiles, videāt Iudæi,& vultus ſuos tegant præ pudore: cognoſcant quiſnam ſit ab eis crucifixus,& plangant. Atque ſic quidem fœminæ.

Illuſtrantur vrbes ſanctorū reliquijs.

Adorauit, ꝓ veneratꝰ eſt.

Epiſcopus autem cùm ad lectum acceſſiſſet,& cum quanta dici poteſt reuerentia ceruicem inclinâſſet,corpus adorauit. Quinetiam ſacerdotũ reliquus chorus & vniuerſus clerus eundem iacenti exhibebant honorem. Sicq́ue lectum ferentes,multis comitantibus lampadibus & ſuaueolentibus aromatibus, per mediam duxerunt ciuitatem. Illarum verò ſtellarum corona,& quæ cum ea erat crux,cùm lectus quidem ferebatur,ipſa quoquè ſequebatur:cùm ſtabat autem,ſtans quoquè apertè cernebatur: & propemodùm lectum oſtendens, & loquens quòd illa ſit propter ipſum, & eo duce & ſtet,& moueatur. Fama verò miraculi citò peruenit ad exteros,omnesq; protinùs id viſuri concurrebant:vt ciuitas eſſet propemodùm nimìs anguſta ciuitati. Cùm totam ergò illam noctem ſic vigilâſſent,(erat autem dies Dominicus)cernebãt ſic quoquè multas fieri curationes. Quicunque enim vel morbo diuturno erat detentus,vel immedicabili aliqua affectione,non multis opùs habebat laboribus, non pecunijs,non tempore & mora:ſed ſatìs erat ſolummodò ad lectum accedere & tangere:eratq; contactus protinùs liberatio à quolibet,quod premebat.

Multi ægri curantur tactu lecti eiꝰ.

Cùm autem iam dies illuxiſſet, & eſſet hora tertia, vbì peruenerunt ad locum, qui vocatur quidem Sycinium:ſitus verò eſt ad partem Auſtralem ciuitatis,quo quidem in loco mandârat Hoſpita vt ſepeliretur: eam ſepeliunt, vt quæ lege quidem mortis humì ſit condita,virtutis autem ratione vbiquè prædicetur. Cernebatur autem rurſùs & circulus & crux facere ſimilia,nempe & ingredi cum lecto:& cùm ſtaret,conſiſtere. ſimul àc verò is fuit terra abſconſus,ipſe quoquè latuiſſe,& non apparuiſſe ampliùs. Cùm eam ergò ſic depoſuiſſent,& vt par erat vnxiſſent,lintea,quæ erãt impoſita reliquijs,eiuſmodi eſſe duxerunt,vt pro eis depugnarent,Epiſcopus ſ. & ij qui aderant: & cùm velutì quandam hæreditatem ea inter ſe diuiſiſſent,à morbis & affectionibus & à quolibet alio, quod ægrè eſſet, liberationem per illa ſe habere credebant: neque ſpe falſi fuêre. Quinetiam locus quoquè erat plenus curationum,cui obtigit, vt ſacrum eius corpus conderet,theſaurum qui exinaniri non poteſt & conſumi. Nõ multum interceſſit temporis,& fideles eius ancillæ,aut Dei potiùs gratæ ſeruæ,è vita excedunt,& ad pedes Dominæ ſepeliuntur,ex veritate magìs oſtendi volentes, quàm ex eo,quod erat humilitatis legibus diſpenſatũ: & vt per propinquitatem ſimul cerneretur amor & beneuolentia,& ſeruitus rurſùs & ſubiectio per ordinem.

Lintea, reliquijs eiꝰ impoſita,ſanãt morbos.

Ex quibus cùm quæ primò erat mortua,de ſua fuga nihil aperuiſſet, quoniam ſecunda quoquè erat paulopòſt moritura,ſorores eam ſacramento quammaximè horrendo adiurantes,efficiunt vt nihil celet ex ijs,quæ facta fuerant, & ſtatim omnia verè narrauit:Vndenàm venerit ſancta,& quibuſnam claris orta ſit parentibus, & quænam ei fuerit cauſa erroris & fugæ,nempe Dei amor inexpugnabilis, propter quem & maximos labores & immodicam ſuſtinuerunt afflictionem: & quodnam eſſet eius nomen proprium,nempe Euſebia. ità enim nominabatur à diuino baptiſmate. Impoſito autem nomine,maluit illa vocari Hoſpita,propterea quòd à rebus mundanis eſſet planè hoſpes & aliena:& etiam vt magìs lateret,cui latére gratum erat.

Paucis verò pòſt diebus beatiſſimus quoquè Paulus emigrat glorioſè,qui fuit re vera bonus paſtor,ſuamq́ue vitam poſt mortem comprobauit miraculis, & cum alijs eo quoquè diues eſt Mylaſſa ciuitas. Templum verò Andreæ Apoſtoli eius corpus tanquàm ſacrum ſuſcipit. Sunt verò nunc ij Mylaſſæ ornamentum,turres quæ rumpi nequeunt,theſauri ſine ſumptu,& bonorum omnium ſuppeditatores:In gloriam patris & filij & ſancti ſpiritûs, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Nota de reliquijs.

VITA

VITA S. PRAEIECTI, ARVERNORVM EPISCOPI ET MARTYRIS, ET SOCIORVM EIVS, PER

F. Laurentium Surium reddita aliquot locis Paraphraſticôs.

BEATVS Præiectus claris apud Aruernos ortus natalibus, parentes habuit Gondolenum atq; Elidiam: & quidem cùm needùm in lucem eſſet editus, cæleſti reuelatione indicatum eſt, quis quandoquè futurus eſſet. Cùm enim materno adhuc geſtaretur vtero, eiuſmodi viſio genitrici eius oblata eſt. Videre nanq; ſibi viſa eſt infantem per ipſius latus egredi, vndæ, inſtàr ſanguinis rubētis, baptiſmate ablutum. Eam rem mater ad quendam Dei ſeruum retulit, à quo hoc tulit reſponſi, puerū ex ipſa naſciturum, magnum quandoq; in hoc ſeculo futurū, & cum palma martyrij ex hac vita deceſſurum. Deindè natus eſt puer ſanè elegans, & infantiæ annis præteritis, apud Iciodorēſes ſcholæ traditus eſt, vt literis in illa ętate tenera imbueretur. Nec deerat puero gratia cæleſtis, cuius beneficio præ cæteris condiſcipulis non contemnendos faciebat in literis progreſſus. Vt autem viderunt parentes eius & literis & cantandi peritia eum inſtructum, Geneſio archidiacono, qui poſteà factus eſt Aruernorum epiſcopus, eum commendârunt: qui cùm animaduerteret præclaro illum ingenio & ſpectata indole præditum, atque ſtudio accuratiori educatum, primò illius fidei tradidit pecuniam, vndè pauperes ſuſtentabantur. Poſteà verò maiori accedente eruditione, non rarò etiam ſuis eum volebat conſultationibus intereſſe. Sed quia in aliena felicitate plerunquè liuidis dolent oculi, putantque improbi ipſis decedere, quicquid alijs accedit, Clerici quidam Præiecti proſperis ſucceſſibus miſerè diſcruciati, arte quadam id efficere conati ſunt, vt pudore afficeretur. Itaque cùm adhuc puer eſſet, Martinum cantorem incitant, vt eius cædendi quandam occaſionem captet. Iubet ille, vt puer cantum reddat, quem vix breui temporis ſpatio illum audierat pręcinentem. Sentiens autem probus & innocens puer ſtructas ſibi tendiculas, mentem refert ad Dominum Ieſum, diuinam illius implorat opem, ſimul etiam Iuliani martyris ſuffragia ambiens animo pio ac religioſo. Ibì tum ſancti ſpiritûs adſpirante gratia, ea facilitate cantum memoriter reddidit, vt eam canendi haud vulgarem peritiam non niſi diuinitùs illi puero præſtitam omnes perſpicuè intelligerent: ſicque factum eſt, vt inuidentia rei nouitate obſtupefacta, in admirationem verteretur. Sed hæc illius, nullo dubitante, ſunt dona & opera, qui armentarium ſycomoros vellicantem, prophetica gratia perfudit.

Porrò autem cùm bonis polleret moribus, ab eo, quem iam diximus, antiſtite Iciodorenſibus præfectus eſt. Itaque licebat videre eum caſtitatis ſtudio conſpicuum, charitate eximium, incumbentem precibus, ieiunijs deditum, ſcripturis lectitandis intentum. Ipſis autem ſanctæ Quadrageſimæ diebus hominum ſecularium declinabat commercia, & cum domeſticis fidei duntaxàt, victûs parſimoniæ, humilitati & eleemoſynarum largitati vacabat. Vt autem die quodam multi ad eum eleemoſynæ petendæ cauſa pauperes acceſſerunt, didicitque vir ſanctus ex miniſtro ſuo, non niſi duos nummos aureos ipſi ſupereſſe: ad ſe crumenam apportari iubet, Ieſumq; intrà ſe tacitis pulſans precibus, mox ſe ſenſit non fruſtrà illius benignitatem implorâſſe. Nam intrà crumenam pauciſſimi illi nummi cæleſti benedictione vſqueadeò aucti ſunt, vt toti ad fores conſiſtenti pauperum catervæ ſufficerent. Et quid mirum ad preces fidelis ſerui illum creâſſe in ſacculo pecuniam, qui ſua virtute extendit cælos, manumq; aperit, & implet omne animal benedictione?

Aderant quandoquè illi conuiuæ à carnibus abſtinentes. Ibì verò ille nonnihil cœpit eſſe anxius, quòd piſcem, quem illis apponeret, non haberet. Fortè autem accidit, vt aqua ad miniſterium deeſſet. Abijt puer cum ſitula ad fontem, & cùm hauriret aquam, præter omnē expectationem ſimul piſcem hauſiſſe ſe ſenſit. Eum verò adfert Præiecto, abundè hoſpitibus illis ſuffecturum. Erat hoc quoquè illius munus, qui annis quadraginta populum Iſraëliticum manna cæli pauit in deſerto.

Iam Paſchalis ſolennitas agebatur, & Præiectus Aruernos properat ad epiſcopum.

25. IANNVA.

Viſio eius matri oblata.

Traditur ſcholæ.

Patitur æmulos.

Amos 7.

Præiecti virtutes.

Pſalm. 144.

Exod. 16.

Die autem quodam in ſuperiori domûs loco conuiuiũ inſtruxerat, cui etiam ab illo inuitati intererant multi laici & nobiles: è quibus tres nolebant veſci carnibus. Et qa ſemper grauis eſt prauis mentibus vita bonorum, cœperunt illos irridere viri ſeculares, probra etiam & conuicia iactare. Admonentur interìm à ſancto viro, vt quos venerari potiùs deberent, eos deſinant indignis modis exagitare & carpere. Illis verò ſe nihil corrigentibus, ſubitò pauimentum cum irriſoribus deorsùm ruit, & ſolus Præiectus cum illis pœnitentibus ad menſam relictus eſt. Ità temeritas citò pœnas dedit, & pudefacti irriſores, ad ſuas domos abiêre.

Pœna irridẽtiũ q̃ſdam abſtinentiã à carnibus.

Hoc ferè tempore Præiectus Diaconus ordinatus eſt: eratq́; cantûs egregiè peritus, ſapientia affluens, multa ſanctitate clarus & illuſtris, omniq́; prudentia ornatus. Et qa non poterat Eccleſiæ lucerna abſcondi ſub modio, poſita ſuper candelabrum, ſuæ lucis radios præclarè diffudit. Nam certamina egregiorum martyrum Caſſij, Victorini, Antoliani, & Auſtremonij, cæterorumq́; ſanctorum, qui apud Aruernorum vrbem, vt ſuam in Chriſtum fidem & amorem teſtarentur, ſanguinem ſuum libentibus animis profuderunt, luculento conſcripſit ſtylo. Oſtendit ſanè optâſſe ſe participem fieri calicis illius, quem ipſi biberant, qui tam accuratè illorum res geſtas ſcripto voluit compræhendere.

Eius quædã ſcripta.

Prẹficitur monaſterio.

Aliquantò deindè euoluto tempore, Felix, qui tum Aruernorum erat epiſcopus, Candidinenſis cœnobij præfecturam Præiecto demandauit Ibì vir ſanctus nõ negligenter attentus fuit ad diſciplinam monaſticam, & tam animarum lucra, quàm ædificiorum ſtructuras in melius prouehendas curauit. Erat verò paries domûs cuiuſdam quadraginta pedum altitudine: qui cùm inſtauratione haberet opùs, vir Dei res neceſſarias parauit, artificesq́; conduxit: qui cùm iam in machina ſtarent, repẽtè ab ipſis fundamentis vetus ille paries collabitur, vnumque ex operarijs ità ſua mole oppreſſit, vt inter rudera nuſquàm illius quicquam conſpiceretur. Ea res virum Dei valdè anxium habuit. Itaq; corã Chriſto magnam lachrymarum effudit vim: deindè iubet amoueri lapidum congeriem, vt poſſet vel quaſſatum cadauer tradere ſepulturæ. Ecce autem diſiectis lapidibus & ruderibus, homo ille adeò inuentus eſt ſanus & incolumis, acſi procùl ab illa parietis ruina abfuiſſet. Sed id miraculi ſatìs ſuperq́; declarabat Præiecti virtutem, & quàm grata eſſent Deo eius opera.

Porrò Felice Pontifice vita functo, cùm maxima pars Cleri populique in Pręiectũ propenſis eſſet animis, cuperentq́; illum habere antiſtitem, Archidiaconus eius ciuitatis Giroaldus, mala cupiditate incenſus, contempto clero, laicorum quorundã vius conſilio, ad cathedram illam largitione ſibi aditum parauit: ſed non niſì diebus quadraginta tam malè parta perfruitus dignitate, vitam vnà cum cathedra perdidit. Poteſt hoc exemplum deterrere eos, qui per fas & nefas ad honores & dignitates adſpirant. Rurſùs igitur Aruerni de eligendo præſule tractant, virumque inclytum & ſenatorij ordinis Geneſium paſtorem ſibi depoſcunt. At ille non minùs prudens animo, quàm opibus potens, noluit temerè eum honoris gradum appetere, ſed coram omnibus illo ſe indignum ingenuè confeſſus eſt: hortatur autem ciues, vt Præiectum ſibi à rege Pontificem petant. Ità ille ſapienter à ſuis humeris eam ſarcinam auertit. Populo verò eius conſilijs obtemperante, omniumque fauore in Præiectum propendente, immò verò Spiritu ſancto moderante & agente, communibus ſuffragijs Præiectus electus eſt, accedente etiam regis conſenſu & decreto. Cumque in eo officio & functione ſublimi, poſtquàm conſecratus erat, angelica fulgeret conuerſatione, gratias agebat Deo plebs deuota, quòd talem haberet eccleſia ſacerdotẽ. Erat enim multiplex in illo gratia, magna morum ſuauitas, vultus hilaris, illuſtres oculi, ſermo blandus, virginea corporis integritas, forma præclara, cutis candida, ſtatura elegans, & omnium bonorum multa congeries. Quendam autem virum religioſum, Euodium nomine, ſibi adſciuit ſocium, cuius opera multorum animos ſacris concionibus ad appetenda cæleſtia inflammauit.

Geneſius reſnuit pontificatum.

Creatur epiſcopus Pręiectus.

Cœpit intereà vir Dei Præiectus illum, quem ſuprà diximus, Geneſium adhortari, quandoquidem nullas haberet proles, vt Eccleſiam Dei ſibi filiorum loco adoptaret. Ceſſit tandèm vir nobilis benè monenti, atque in ipſius oppidi ſuburbio monaſterium conſtruxit, in quo ex monaſticæ regulæ præſcripto ſacræ virgines Deo ſeruirent: reliquas verò ampliſſimas facultates ſuas poſt obitum diuerſis eſt eccleſijs elargitus.

Geneſius ſuas facultates largitur eccleſijs.

gitus. Videbas tum, beatiſſime Præiecte, camelum tranſire per foramen acûs,& hominem locupletem propemodùm vim cælo inferre,& violentia quadam illud rapere. Exoneratur diues propter eum, qui tulit peccata mundi, gazarum & prædiorum ſarcinis,& per te alterum nobis Zachæum repræſentat:immò fortaſsis etiam illo nō paulò exiſtit ſublimior factis,multa laude & prædicatione dignis. Ille vidit quidem Chriſtum oculis carnis, quem tua doctrina & huius & aliorum oculis interioribus viſendum exhibuit.Ille munus obtulit Chriſto, quem coràm intuebatur: Geneſius verò & ſi eum per fidem nouerat,per te tamen & timere & amare eum meliùs ſpiritu didicit,eumque rerum ſuarum hæredem ex aſſe inſtituit. Luc.19.

Aedificauit etiam vir Dei aliud virginum cœnobium in Aruernorum territorio: nam anteà quidem in ea regione nulla fuerant virginum monaſteria conſtituta. Noſocomiū quoquè è ſuis facultatibus condidit: medicos egregios illi adhibuit,voluitque viginti morbidos homines illic ſemper foueri, quibus ſanitati redditis, totidèm æquè morbis affecti ſuccederent,quibus curandis medicorum opera inſeruiret:ſed ad alia veniamus.

Illa ætate,qua in Chriſti cultores tyrannorum crudelitas graſſata eſt, integram legionem virorum fidelium vnà cum coniugibus ac liberis cruentus carnifex extinxit. Horum ſacras reliquias vir Domini Præiectus per certa loca voluit transferre: ſed temporum perturbatione & propinqua morte, quam impij homines illi erant illaturi,præpeditus,quod cœperat,perfectè exequi non potuit,ſed partìm etiam ſuo ſucceſſori exequendum reliquit. Porrò cùm vnius ex his martyribus corpus transferre cuperet,ſolito more nocturnis celebratis vigilijs, raſtro humum fodere cœpit. Superuenit autem pauper quidam,qui iam annis quindecim aduerſa laborabat valetudine,meritiſque ſanctorum integra ſe ſenſit ſanitate donatum. Credimus autem hac in virtute etiam S. Præiectum partem quandam obtinere,& quia martyres venerans, eorum ſemper optabat fieri particeps,cum illis per Dominum huius quoquè miraculi habere conſortium. Neq; id immeritò,quandoquidem etiam in fundendo ſanguine illis ſociandus erat. Transferre vult ſanctorū reliquias.

Aderat Paſchæ ſolennis dies,& quidam ex miniſtris vas argenteum ſuffuratus eſt, quod eius fidei creditum erat. Id vbi ad viri Dei notitiam perductum eſt, lateretque huius ſceleris author,nocte proxima in preces incubuit,moxque illi diuinitùs & furtum & fur indicatur. Manè verò cùm inquireretur in miniſtros, & ſinguli à ſe eius admiſſi facinoris ſuſpicionem amolirentur, vir Domini ad locum cælitùs ipſi monſtratum quoſdam miſit,repertumq; argētum eſt. Itaq; furem illum cum multa manſuetudine clementer caſtigauit,nè ſimilia deincèps attentare auſus eſſet. Ità ergò vir ſanctus in pectore ſuo diſcretionis & patientiæ virtutem ſeruans, & prodendo vitium,ſanauit reum.& illi parcendo,à miſericordiæ legibus non receſſit. Habes hîc eiuſdem ſpiritûs manifeſtum argumentum,qui olim Eliſeo oſtendit auari diſcipuli audax & improbum facinus,tametſi corpore procùl ab illo abeſſet. 4 Reg.5.

Inciderat quandoquè negocium,cuius cauſa adeundus eſſet viro Dei Childericus rex.In ipſo autem itinere peruenit ad locum,qui Claroangus dicitur,in Morago,vbì milites Chriſti ſtudio beatæ paupertatis monaſticam degebant vitam: à quibus cùm eſſet hilariter acceptus, patrem monaſterij Amarinum inuenit febre vexatum acerrimè,ità vt nec pedibus ingredi,nec quicquam alimenti præter ſolam aquam poſſet admittere. Ibì vir Dei ad ſolita ſe recepit arma pietatis,crucisque ſignum in ægrotum edens,mox pulſa febre,incolumem illum reddidit. Surrexit itaque Amarinus lætus,& noctem inſequentem pſalmis & hymnis exegerunt. Deindè vbì ad palatium regis Præiectus peruenit,clementer ab illo ſuſceptus eſt,& ab eius optimatibus ſummo honore & veneratione affectus: impetrauitque à rege quæcunque petijt & voluit. Poſteà verò regi & reginæ,dignæ Chriſti famulæ *Blitildi,itemq; regni proceribus valedicens,ad Aruernos redire maturauit. Is es Childericus 2. regnauitq; circa annum Dñi 668. *aliis, Belechildi.

Audiens autem vir Domini Amarinus,cuius paulò antè meminimus, pontificem Præiectum ad ſua incolumem reuertiſſe,ad illum inuitante charitate Aruernos profectus eſt.Fuit hoc quodam diuinæ prouidentiæ conſilio ità diſpenſatum, vt qui magno inter ſe amore deuincti,magna erant beneuolentia coniuncti,pariter etiam martyrij coronam perciperent. Cùm autem aliquanto tempore ſanctè & religioſè inter

ſe conuerſati eſſent, malignus dæmon antiquæ inuidiæ ſtimulis percitus, ſuos adminiſtros in eos concitat. In ijs erat vir quidam primarius Agritius nomine, qui ſuis perſuaſionibus Aruernorum proceres in ſanctorum virorum necem inflammauit. Erant autem pariter Præiectus & Amarinus in loco quodam, quem Volonicum appellant. Ibi in eos ſimul irruunt homines nefarij cum multo fremitu & clangore tubarum. Cumque id audire cœpiſſent viri DEI, in terram proſtrati, ad excipiendam mortem æquis animis ſeſe præparârunt: at miniſtri eorum repentino timore perterriti, quotquot euadere potuerunt, fugæ præſidia captârunt: demptis duobus ſolis, qui ſancto Præiecto conſtanter adhæſerunt. Et alij quidem omnes, quos illa perditorum hominum fæx inuenit, ab illis nudi dimiſſi ſunt: porrò Amarinus foràs volebat egredi, & oratione illorum lenire furorem. Id vbi ſenſit vir Domini Præiectus, eum compeſcuit, dicens: Noli, pater chariſſime, præparatam differre coronam: quam ſi modò non obtinueris, nunquàm fortaſſis poſteà conſequeris. His auditis, ille mutata ſententia ſubſtitit, & duobus ſicarijs intrò ingredientibus, primus ab eis interfectus eſt. Et illi quidem ſanguinarij homines ſe Præiectum trucidâſſe putabant, iamque rurſus ad ſuos ſocios volebant egredi: at ſanctus Præiectus ex loco illo, vbi orationi incumbebat, his vocibus eos compellat: Ecce hic eſt, quem quæritis: facite, quod optatis.

Amarinus necatur.

Tum verò vnus ex illis, natione Saxo, Radebertus nomine, ſanctum virum gladio percuſſit in pectore. At ille roſea ſui ſanguinis vnda perfuſus, Dominum attentiùs precabatur: Nè ſtatuas eis, inquiens, Domine hoc peccatum, quia neſciunt quid faciunt: præclarè ſanè in illo ſupremo vitæ articulo illum imitatus, qui pro ſuis lapidatoribus Chriſtum orauit: cuius ſanè paſſionis, atque in ipſa morte eximiæ charitatis tunc egregiè memor erat, non dubitans ilicò cælum ſibi patefactum iri, ſi beatiſſimo protomartyri Stephano ſe poſſet conformare. O inſignem patientiæ & fortitudinis virtutem, quæ ſanctorum animis multam in Chriſto parit lætitiam & iucunditatem. Currebat mente beatus martyr & pontifex noſter per florigeros ſacri Euangelij campos, quandò corpus & animam pro vita, quæ Chriſtus eſt, tradebat. Eo autem ſic, vt diximus, orante, cruentus latro gladium in caput eius vibrans, cerebrum excuſſit. Ità illa ſancta anima, corporeis iam expedita vinculis, Chriſto remunerante, inter ſanctorum angelorum agmina læta migrauit ad cælos, cum beatis martyribus feliciſſimè coronata. Impleta eſt eius matris viſio, cuius in ipſo hiſtoriæ initio fecimus mentionem.

Præiectus in pectore ſauciatur.

Act. 7.

Præiectus trucidatur.

Haud procùl aberant, cùm hæc cædes fieret, ſenatores duo, Bodo & Placidus, qui in ſancti viri necem conſenſerant. Ij deimprouisò tres vident micare ſtellas ſupra domum illam, in qua ſanctorum corpora iacebant, è quibus vna cæteras claritate anteibat. Animaduertentes autem illi, Dei benignitate id eis videre donatum eſſe, tum ad ſanctorum declarandam gloriam, tum ad ipſorum tanto ſcelere obſtricta pectora ad pœnitentiam excitanda, magno correpti timore & terrore, dolere cœperunt, quòd in tam nefarium facinus conſenſiſſent. Satellites autem illi, qui ſanctos viros peremerant, eorum corpora inhumata reliquerunt. Porrò ſceleſtus ille Radebertus, qui ſanctum epiſcopum trucidauit, viuens à vermibus conſumptus eſt, indignamque vitam digna morte finiuit. Aduenerunt autem paulò pòſt multi presbyteri, ſanctorumque corpora auferentes, ſummo cum honore & ingenti ſtudio tumulârunt: putà ſanctum Præiectum Epiſcopum, Amarinum Abbatem, & vnum ex miniſtris Præiecti Elidium. Vt verò oſtenderet Deus, quàm precioſa in ipſius conſpectu fuerit mors ſanctorum eius, ad illorum ſacras reliquias permulta ſunt edita miracula. Cæcis amiſſa reddebantur lumina, claudorum reformabantur greſſus, contractis redibat membrorum vſus, leproſi fœdiſſimam ſcabiem cum natiuo corporum colore ſe commutâſſe gaudebant, captiuorum ſoluebantur vincula, fugabantur ab obſeſſis corporibus ſpiritus immundi. Quod vbi ad notitiam Auiti Epiſcopi peruenit, in eo loco, vbi ſancti erant perempti, monaſterium extruxit, templum ædificauit, eique monaſterio Godonem præfecit Abbatem.

Tres ſtellæ viſuntur.

Radebertũ vermes conſumunt.

Miracula ad ſanctorum reliquias.

In eo loco, qui Riomaus dicitur, quidam acerrima febre cruciabatur. Is ergò votũ fecit, ſi ſanctorum ope & interceſſione ab eo morbo liberaretur, de ſua ſubſtantiola ſuis

ſuis ſe humeris ad iam dictam eccleſiam munus apportaturum. Vbi ergò habuit meliuſculè, & quod vouerat, etiam complere vellet, præ difficultate ferendi oneris ad montis radicem laſſus ſubſtitit: cumque anxius timere cœpiſſet, nè fortè mendax inueniretur, quoſdam conſpicatur aduentare pauperes, quibus impartiebatur vinum, quod in vaſculo ferebat: ſicque reſumptis viribus, ad ſanctorum martyrum limina properauit, ingrediensque intrò, vaſculum iam inane ad templi fores depoſuit. Rurſus autem è templo egreſſus, Chriſti operante gratia, vas illud vino plenum inuenit. Itaque per merita ſanctorum martyrum triplex hîc miraculum Chriſtus effecit: Redditæ ſunt vires languido, pauperum turba refecta eſt, vinumque ex voto reddendum, & auctum & ſuſceptum eſt ab illo.

Quidam ex illis, qui authores fuerant necis ſanctorum, Vrſio nomine, venationis cauſa egreſſus, de equo corruit, fractoque brachio dextero, etiam cætera membra ſibi ſenſit debilitata. Adhibebantur medici, immò & incantatores: ſed eorum omnis opera fruſtrà inſumpta eſt. Rediјt ergò ille ad ſe, & ſuum facinus agnoſcens, communicato cum vxore conſilio, mittit eam ad ſancti Præiecti ſepulcrum, vt ipſi veniam precaretur, & de oleo, vndè illic lampas perpetuò ardet, quippiam reportaret, vt debilia membra illo perungerentur. Quæ cùm ità ordine completa eſſent, dicto citiùs membra ſunt priſtino reſtituta vigori. Id ille vt vidit, vas argenteum pondere librarum decem miſit ad ornamentum loci illius. Poſtquàm autem iſthuc ad alios quoquè perlatum eſt, qui eius ſceleris erant participes, ad pœnitentiæ remedia confugerunt, atque aurum & argentum benè multum ad ſanctorum martyrum ſepulcra tranſmiſère. *Vltia diuina in Vrſionē.* *Sanatur perunctus oleo lampadis S. Præiecti.*

Erat in Aruernorum regione locus quidam, quem antiquitùs Verſetonem appellârunt. Ibì diuina maieſtas non paucas dignata eſt virtutes edere, idque ad lectulum illum, in quo ſolitus erat vir Dei Præiectus ſe ad capiendum ſomnum reponere. Acceſſit autem ad eum locum etiam Vrſio antè dictus, præcepitque miniſtro, vt aliquantulum olei in lampadem Eccleſiæ infunderet. Totius olei pondus duas libras non excedebat. Páret verò miniſter, adfert vaſculum cum oleo: & eccè Domino benedicente in tantam vbertatem excreuit oleum, vt non modò omnibus templi eius lampadibus implendis ſufficeret, ſed etiam apportatum ſit ad alterā baſilicam, quam Vrſio in S. Præiecti honorem conſtruxerat, & triginta Lampades indè completæ ſint. At nec ſic oleum exhauſtum eſt, ſed ex eo, quod ſupererat, ad alia quoquè ſanctorum loca tranſmiſſum eſt, abundeque ſuffecit. Hæc quidem ex prioribus S. Præiecti miraculis excerpta, hîc commemorâſſe ſufficiat, vt nec prolixitas faſtidioſo lectori nauſeam pariat, & ad laudandum CHRISTVM in ſancto martyre incitetur deuotio populorum. Ipſum autem Chriſtum Dominum oro, (ità ferè loquitur author huius hiſtoriæ) vt mihi det veniam, quòd multa præterij, dum tenui ſenſu vix pauca annotaui. Perſeuerat autem hodieque oſtenſa per martyrem virtus altiſſimi, nec in ſola Aruernorum ditione, ſed etiam vbicunquè illius ſacræ aſſeruantur reliquiæ, multiuaria præſtantur beneficia petentibus, Chriſti operante virtute, cui cum patre & ſancto ſpiritu eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen. *Oleum mirè augetur.*

VITA S. POPPONIS ABBATIS STABVLENSIS, SCRIPTA AB EVERHELMO ABBATE ALTIMONTENSI.

De hoc S. Poppone vide præclarum teſtimonium Abbatis Spanheimenſis in Chronico Hirſaugienſis monaſterij.

PROLOGVS AVTHORIS.

Maioribus præſtanda obedientia. APOSTOLICIS, atque etiam monaſticis ſanctionibus, omnibus iam ſęculis fama & celebritate ſua promulgatis, conſtat, quòd nemo ſuorum præcepta Maiorum vel taci-to murmurantis animi nutu neglectui habere debeat: ſed mox ad iubentis imperium, pronę mentis intuitu parére: & licèt cum detrimento ſui pudoris ſit, cum tamen ad iniuncta ſibi, obedientiæ bonum deberę. Talis ergò ſanctionis occaſione & ego conuentus, immò corũ, quæ monaſticæ profeſſionis ſunt, nomine non merito côtentus, qui vobis, mi venerabilis pater Euerhelme, iubenti parére ex obedientię debitọ habueram, multo magis vobis petenti ex charitatis debito annuere debueram. Iuſſionem certe, qua plurimùm in me poteſtis, & cui égo, vt veſtræ ſeruus ſanctitatis, obtemperare debui, excluſiſtis, meæqúe exiguitati petitionem pro imperio miſiſtis, & vt beati viri Popponis geſta, noſtris diebus iuſtitia & fide latè diuulgati, ſcriberem humiliter coëgiſtis. Et quomodò veſtram humilitatem, qua in me, vt prędictum eſt, pro iuſſione vſus fuiſtis, laudabo, inſcitiamqúe meam pro negocio, tam humiliter iniuncto mihi à vobis, excuſabo? In vtramlibet quippe partem primis agẽdi conatibus deficio: quia neque vos humilitatis nomine laudare ſufficio: neque me quomodò pro fragilitate mea in iniuncto mihi opere excuſare poſſim, inuenio. Seruato tamẽ propenſiùs æquitatis tenore, ſic ratio vtrinquè mediè temperata procedat, vt nec vobis quicquam à me, quod abſit, denegetur, neque tamen ruinam in tam arduo ac difficili opere fragilitas mea patiatur: hocqúe fiat labore, de quo dicitur, Labor improbus omnia vincit: & voluntate bona, qua Deo nihil vnquàm ditius offerri contigit. Per

Labor & bona voluntas. has etenim geminas res, laborem videlicet & voluutatem bonam, omnia volenti & currenti fiunt facilia, quæcunque ex immanitate ſuî videntur difficilia. Sed quia, vt

Rom. 9. ſcriptum eſt, Neque volentis aut currentis, ſed Dei eſt miſerentis: voluntati ac curſui meo Dei miſeratio ex veſtris precibus admiſceatur: vt qui dat verbum euangelizan-

Pſalm. 67. tibus virtute multa, det nobis etiam verbum in virtute ſua, ad beati patris Popponis virtutes enarrandas. Proindè hæc lecturis ſummoperè dicendum, nè cum ſcriptis apocryphis libellum hunc æſtiment relinquendum: ſed verè, licèt nouum, fidedignis authenticisqúe ſcriptis interſerendum, cùm penè nihil in eo ſit, quod non experientia fidelium, Deo in tanto viro operante, viſu didicerit, atque exindè eorùm, quæ viderant, fidem nobis præſtiterint.

VITA

CAPVT I.

BEATVS Poppo in diebus noſtris Deo & ſeculis in omni virtute cōmendatiſſimus, atque vt alter Nathanaël, verê Iſraëlita & ſine dolo probatiſſimus, Liſtrogaugij partibus ab Chriſtianis & ingenuis parentibus editus eſt hanc temporalem in lucem, ex infuſione ſancti ſpiritûs in ipſis crepundijs iam factus iucūdus. Natus eſt verò Tizekino patre atq; Adalunifilluſtriſſima matre, ſeptimo cōceptionis ſuæ menſe, prçter ſolita naſcentiū tempora, potitus hac luce. Vndè etiam pro vita eiuſdē pueri parētes ipſius diffidçntiæ cogitationibus agitantur, ac tam intēpeſtiuæ & fragili infantiç timentes ſolicitantur, p̃ſertim cùm ab ipſis, vt primogenitus, tenerè diligeretur, & obtinendi eius ſimilem, ſi illum amiſiſſent, vix aliqua ſpes haberetur. Venit proindè ex conſilio, vt credo, altiſſimi in mentē cuidam matronæ, eiuſdem videlicet pueri auiæ, vt in lana ſuauiſſima ſagaci tādiù foueretur induſtria, quoaduſq; teneræ infantiæ prima valuiſſet ponere veſtigia: Factumq; eſt, vt idem puſio intempeſtiui ortûs periculū euaderet, parentibuſq; ſuis gaudiū & exultatio fieret. Contigit intereà patrē eius, viribus & audacia nulli cōmilitonum ſuorum ſecundū, in bello Haſbanienſi occubuiſſe, eūdemq; ſeptimana natiuitatis ſuæ quinta pupillū cum vidua matre ſolatio ſuo deſtituiſſe. Et quanq̃ maturiùs q̃ oportuit paterna amitteret ſolatia, diuina tñ nō eſt fraudatus clementia, vt verè, ſi valuiſſet & nôſſet, cantico illo humiliter gloriari haberet, quo dicitur: Pater meus dereliquit me, Dñs autem aſſumpſit me. Genitrici verò eius, in teſtimonium verç caſtitatis, perſeuerantia, vt euangelicæ illi Annæ, laudabilis placuit viduitatis: q̃ qualiter laudabilibus ex geſtis odorē virtutū ſibi adſciuerit, in ſequentibus lector animaduertere poterit, vbi nos ſuo in loco pauca, q̃ de ipſa facta ſunt, differre nouerit. Ad vitam aūt beati viri, quē res nunc obtulit, reſpectū habeamus, & q̃ de ipſo ſunt, ordine proſequente videamus. Hic nanq; ex temporū ſucceſſibus, adoleſcentiæ paulatim creſcens proceſſibus, inaniter ſtuduit curis ſecularibus armari, tum in eis cū cæteris cōmilitonibus ſuis appetitu vanç gloriç verſari. In quibus dum ad tempus, vt ſeſe res militaris tunc habuit, plurimū ingenio & audacia valeret, poſtremò tñ periculum & præcipitiū pluribus indè detrimento fore videret, eum quē in ingreſſu mūdi poſuerat, retrahere pedem voluit, ſed militaris negocij occaſione prohibente, non omninò quod conatus eſt, valuit. Fecit tamen pro voti ſui ſatisfactione quod potuit, atq; à rapinis importunis opportunè reſipuit, tandemque à deſiderio acquiſitionis nō iuſtæ, illo diuinitùs in ſe exhauſto, abſtinuit. Qui proceſſu temporis ſemper in dies ſe melior fiens, conſenſuq; virtutis ac piæ induſtriæ proficiens, licèt adhuc intonſus ſub laicali habitu atq; militari tyronem ſe oſtenderet, & ſub Theodorico, tunc temporis viro illuſtriſſimo, militiæ arma prætenderet: ſub cingulo tamen militiæ armaturam ſacerdotalis religionis induebat, monachaliſque deuotionis inſignia opere exhibebat: vt per omnia futuram ſpeciem paſtoris ſuis prçſignare in geſtis crederetur, ſacerdoſque in templo Domini iam futurus præpararetur. Eccleſiarum verò Dei limina ſolicitis precum ſuarum frequentabat acceſſibus, & diuinarum ſcriptuṙarum pabula in ſecretis ſuæ mentis ruminabat receſſibus: illud nimirùm præcauēs, nè ſemen verbi Dei in agro cordis vitiorum ſpinis ſuffocaretur, ſed fructu centuplicato in patientia augmentaretur.

25. Ianuarij. — *Iohan. 1.* — *Eius parentes.* — *Pater eius moritur.* — *Pſal. 26.* — *Luc. 2.* — *Dat ſe militiæ.* — *In ipſa militia monaſticā præ ſe fert deuotionem.* — *Matth. 13.*

CAPVT II.

CONTIGIT etiam eum tyrocinij ſui diebus, ex inſpiratione diuina excitatum, Dominici ſepulcri loca cum pij teſtimonij viris Rotberto & Lauſo ire viſitatum: qui pari conſenſu ſibi in idipſum reſpondebant: iter, quod Hieroſolymam reſpicit, Deo ducente, conficiebant. Illis nanque diebus, quia humana cum confuſione ſceleris ſui promiſcua nihil penſi aut moderationis habebant, atque homines peccatis exigentibus offendiculum iræ Dei ſibi præ oculis ponebant, ſumma paganorum violentia & infeſtatio viam eandem claudebant: neu quis Dominicum adiret ſepulcrum, vi qua poterant, arcebant: & ſecundùm illud Eſaianum, diſſipatæ

Adit ſepulcrū Domini periculoſiſſimo tempore.

Eſai. 33. patæ ſunt viæ, ceſſauit tranſiens per ſemitam. Hic tamen cum præſcriptis viris ean-
dem viam aggredi,& non præter ſpem martyrij labores & pericula vitæ ſuæ auſus eſt
ingredi. Sed quantis tam ipſe, quàm qui ſecum itineris ſocij erant, periculis penè
vſque ad internecionem ſubiacuerint, qualiterque multimodæ plagæ, naufragia, pa-
ganorum etiam contumeliæ modum in ipſis exceſſerint, explicare quis poterit? Sed
patientia, quæ Iob in multis periclitatum ſuſtinuit,his conſtantiæ robur fideiq́; mu-
rum inexpugnabilem circumpoſuit,.vt etiam non condignas crederent paſſiones
Rom. 8. huius temporis ad ſuperuenturam gloriam in ipſis reuelandam. Deo tamen ducen-
te, eademque patientia indiſſociabiliter à dextris & à ſiniſtris comitante, loca itine-
ris,quæ Dominicum ſepulcrum reſpiciebant, cum gaudio nō modico,vt prædictum
eſt, conficiebant. Vbì voti ſui poſt deſideria inexplebilia compotes effecti,optionisq́;
ſuę ſatietate preces vel ſuſpiria fundendo contēti,paſchalis, immò cęleſtis iubaris lu-
mine,ad idem Dominicum ſepulcrum quotannìs deſcendente, iucundantur; atque
amore ſeu ſtupore in ipſo infatigabiliter excitantur,atque eis ſecundùm illud ſapiē-
tis,non Hieroſolymis fuiſſe, ſed Hieroſolymis benè vixiſſe laudabile fuit. Intereà be-
atus Poppo quibuſdam de ſepulcro Domini ſumptis reliquijs, itinere, quo venerat,
cum ſæpè memoratis repedabat viris,& ad locum Hapioſpater dictū, quem nos, Ad
Sanctos Patres,dicere poſſumus, peruenit, vbì perſecutionis tempore ſancti à per-
ſequentium ſe facie declinauerant,& in cauernis petrarum & ſpeluncis montium ſe-
ceſſerant,occultoque Dei iudicio agente, ijſdem corporum ſuorū geſtibus, eademq́;
in carne,qua tunc temporis fuerant, immobiles vſque in præſens cernuntur à præ-
tereuntibus. Qui beato viro ſuique itineris comitibus tam ſpectaculo quàm reue-
rentia ſatìs habiti,orationibusque ipſorum, vt ſibi miſererentur, humiliter ſunt ad-
moniti. Ex quorum reliquijs cum fide non modica prædictus vir Dei Poppo portio-
nem aliquam ſibi tulit,eamque interìm ſecum &cum viris ſuprà memoratis Rotber-
to Lauſoq́; domum retulit,atque in oratorio ſanctæ Mariæ,in villa Dunſa ſito, per-
petuò ſeruandam condonauit. Prædictus autem Rotbertus in cœnobio, Vvasloy ſeu
Beloacus vocitato,monaſticæ conuerſationis habitum ſumpſit ſub venerando abba-
te Richardo, omnibus penè ſeculis iuſtitiæ & probitatis ſuæ nomine iam celebrato.
Sed & Lauſus verè ſub laicali habitu monachum ſe prætendebat, ſubq́; eodem pro-
poſito æuum ſuum ſine tonſura clericali, ſed non præter vitam clericalem,conficie-
Lauſus extruxit eccleſiam S. Iohannis Gādaui. bat, atque Gandaui in Eccleſia ſancti Iohannis, quam ipſe conſtruxerat, locum ſibi
funereæ quietis delegerat. Et vt interìm ſuper his, quorum vitam ſola Dei ſcientia
meliùs colligit, taceamus,ad beati viri Popponis vitam,quam ſcribere cœpimus, ſty-
lo proſequente redeamus.

CAPVT III.

POST prolixæ peregrinationis laborem non multum temporis interceſſe-
rat,cùm eccè ei diuina gratia, vt ſecundò peregrinaretur, inſpirauerat,atque
vt limina Apoſtolorum Petri & Pauli,tam animi quàm corporis inuiſeret
præſentia, inſpirauerat. Qua inſpiratione multo animæquior factus, effe-
Inuiſit limina SS. Apoſtolorum. ctumque deſiderij ſui, quod dilatiōe creuerat, tandèm nactus, cum Theodorico no-
biliſſimo, ſub quo eum militâſſe iam ſuprà ſcripſimus, viam eſt aggreſſus, atque adli-
mina Apoſtolorum Petri & Pauli, diù multumque deſiderata,peruectus. Vbì & voti
ſui ſatietatem,quæ faſtidium non nouerat,adeptus,& ijs,ad quę venerat,ritè peractis,
redijt. Contigit intereà,vt occaſione diuertendi ad ſanctum Theodoricum tunc ap-
plicaret,isq́; quem antè diximus,Theodoricus vir nobiliſſimus,ſub quo militię ſe de-
derat,languore in dies creſcente,deficeret. cui etiā de vita iam periclitanti phreneſis,
prout temporis acceſſus habuit,acceſſerat. Quem beatus vir Poppo per aliquot dies
apud eiuſdem loci fratres detinuit,atque ipſum non ſanę mentis incommodo libera-
ri obtinuit,hocque orationibus ſuis,ſanctique meritis Theodorici concurrentibus
meruit. Memoratus verò Theodoricus pro indulta ſibi ſanæ mentis, qua diù carue-
rat,ſoſpitate,in magnas gratiarum laudes ſubita prorupit hilaritate,filiumque vicino
temporis articulo,Deo donante, ſibi naſciturum, Deo ſanctoque Theodorico ſe è
veſtigio vouit daturum. Quod & contigit re ipſa poſtmodùm ità fieri. Nam filium,
quem diuina annuente prouidentia acceperat,ſancto Theodorico ſibique cognomi-
nem

nem fecerat, cumq́ue vbì vouit, donatione ſolenniter facta reddiderat. Poſtquàm verò beatus Poppo, vt in ſequentibus luce clariùs conſtabit, abbas in cœnobio Stabulenſi venerando Abbati Bertranno ſucceſſit, amore eiuſdem Theodorici ductus, eum ad ſe accerſiuit, & apud ſe in omni doctrina & ſcientia nutriuit, donèc virum perfectũ & Eccleſiæ Dei idoneum per omnia efficeret, poſtremò verò etiam ſucceſſorem ſibi in regimine monaſterij S. Maximini apud Treuiros expeteret. Sed quia rationis occaſio ſe ad præſens ingeſſit, hoc tantùm de venerando abbate Theodorico, beato viro Popponi in regimine ſuccedenti, breuiter interceſſit: latiùs ſuo in loco de reliquis percurrendum, vel qualiter ab eo educatus, vel ſucceſſor factus, aliâs laxiùs agendum eſt. Nunc verò operæprecium hìc inſerere geſta cenſuimus, vicinum in beato viro locum habentia, ab his, quę propoſuimus, ſcilicet mundi huius principem qualiter cum copijs ſuis eluſerit, & ad monaſticæ profeſſionis propoſitum adſpirauerit.

CAPVT IIII.

ILlis itaque diebus Balduino Marchiſo ſummum in faſcibus comitatum agente, Flandriarumq́ue populis iuſtis cum legibus imperante, beatus Poppo tam apud eũdem principem, quàm optimatum ſuorum primos plurimùm amicitia valuit, vtpotè qui religione, iuſtitia & fide magnificè claret. Contigit etiam inter alios Frumoldum quendam eiuſdem principis lateri loco penè proximo adhærere, primiſq́ue regni negocijs apprimè conſultò incumbere: qui in loco Sithin nominato habitatione morabatur, cuius amicitia præ cæteris ampliùs ſingulariuſq́ue beatus Poppo tenebatur. Tantus etenim eis omnium rerum inuicèm erat cõſenſus, vt idem Frumoldus filiam ſuam, quæ ſibi præ cęteris, quas habebat, pręſtantior videbatur, eidem viro Dei ſtabili adiungere connubio moliretur, quibuſdam etiam ſui iuris rebus ad id opere præſcribere ſatagens, cumq́ue quaſi generum ſibi futurum in ſua adſciſci expetens. *Multũ pollet amicitia apud magnates.*

Cuius votis vir DEI aſſenſum ad tempus præbuit: ſed posteà infuſione ſancti ſpiritûs reuocatus, vt id fieret ſecum, renuit. Deniquè pertæſus rępentè nuptiarum, vtpotè iam tacto eius corde intùs diuina inſpiratione, per aliquot dies diſſimulauit connubium ſub incerta reſponſione. Sed nè ex toto ab incepto reſiliret, timebat id amico fideli fore offendiculo, eò maximè, quòd de coniunctione filiæ vterq; iam per arrham firmauerat conſilium. Indè imminente nuptiarum tempore, vtrobiquè hęſitans pendebat animus in dubio, ad quam partem ſe verteret, ſaluo vtrorunque conſilio. Tandèm ſtatuit, vt in Sithin ad Frumoldum, ſecundùm quod diuina prouidentia diſponebat, iter dirigeret, quatenùs, vt conſtitutum erat, familiaris viri gener fieret. Sed vt id quietè ageret abſque rumore, reſpuens quaſi nõ inglorius vti copijs vel apparatu plurimo, viam illã aggreſſus eſt ſub intempeſtæ noctis ſilentio. Nec mora, in eundo per noctis medium lux cælitùs emiſſa, reſplenduit ſuper eũ equo inſidentem, quæ foris pariter & intùs totum illuminauit hominem. Qua de re inopinata tremefactus, circunfert obtutus non ſine admiratione, & videt lanceam, quam gerebat, in modum faculæ nimio fulgore radiantem, quaſi inflammato ardere cuſpide. Intelligens ergò vir altioris ingenij, reſpicere ſe hoc genus prodigij, acclamat viæ ſuæ comitibus, nequaquàm vltrà iam ſe progredi: Neceſſe eſt, inquit, commilitones mei, alia intentione aliaq́ue via incedere: opportunum video, finem vitijs cum cupiditatibus his imponere, & quò diuinitati placet, toto conatu intendere. Poſt hæc, proiectis armis militaribus, induitur DEI armatura, & mutata mente ad meliora, meliori via redijt ad propria. Nec mora interceſſit, ſed ſtatìm eueſtigiò ad ſanctum Theodoricum, de quo antè ſcripſimus, vt ſe monachum profiteretur, conuolauit. Cui Gilbertum quendam, ſagacis ingenij virum, obuiàm mox venire contigit, qui domini Gerardi Cameraçenſium Epiſcopi carne & ſpiritu germanus erat, quiq́ue quondàm eidem beato viro Popponi, ibidèm vnà cum prædicto Domino ſuo Theodorico diuertenti, notus factus, proq́ue ſanctitate ipſius & vita laudabili ſummoperè eſt adamatus. Nam & ipſe pridèm à ſeculi actibus nudus euaſit, ibidemq́ue ſub monachali tunica ſe Laicum mutauit, *Lux eũ cælitùs illuſtrat intùs & foris.*

tamq́ue

tamq; officio quàm nomine monachus iam diù eſſe didicit. Hic venerabili viro Pop-
poni & ipſe nihilominùs venerabilis, obuius, vt diximus, venit, atque pſalteriũ, quod
ei plurimùm vſitatum erat, iam in ſeptuageſimumnonũ pſalmum pcucurrerat, ma-
Pſalm. 79. nusque ſancti ſpiritûs gratia cor tactus in ipſum iniecit, ac verſum in prædicto Pſal-
mo antepenultimum, ſic ſe habentem, adiecit: Fiat manus tua ſuper virum dexteræ
tuæ, & ſuper filium hominis, quem confirmâſti tibi. Sed quia non facilè ei ex diutur-
na ab inuicèm abſentia vt eum agnoſceret, ſuppetebat, quem tamen olìm mente &
corpore planè cognouerat, primùm ab eo quis eſſet vel ad quid veniſſet, didicit, dein-
Ibidèm. dè &, Non diſcedimus, inquit, à te: viuificabis nos, & cætera in ordinem ſeſe habẽtia.
Tunc laudabilibus ipſius congaudens votis, totisque in ipſum animi intendens me-
dullis, Verè, inquit, te frater Deus ad quod veniſti miſit, qui te totum hoc pietatis ſuæ
oraculo inuiſit. Et ſuper prædicti verſûs expoſitione ipſum ſatìs edocens, animæqui-
oremque exindè pro voto monaſtico, quo ducebatur, efficiens, cauſas voti ipſius ab-
Monaſticũ bati cæteriſque fratribus intimauit, & quòd verè eum Deus ad hoc miſiſſet, indicijs
cõplectitur euidentibus declarauit. Quid igitur? Petẽti ei abbas vnà cum fratribus ingreſſum an-
inſtitutum, nuit, & per ſingula, vt monaſtica docet norma, probatum ſine macula inuenit: Dein-
poſthabitis nuptijs. dè, vt paruulum Ieſus, innocentia & manſuetudine plenum, in medium ſtatuit, mo-
Matth. 18. naſticique vigoris habitum impoſuit. Verè enim eum paruulum quodammodò dixe-
rim, quem ſine dolo ex geſtorum ipſius atteſtatione ſenſerim: qui licèt ætate & ſapi-
1. Cor. 14. entia indiès fuerit prouectus, malitia tamen, vt ait Apoſtolus, paruulus fuit. Et vt eum
verè prioribus ante legem & ſub lege comparem patribus, de terra & de cognatione
Gene. 12. ſua cum Abraham, Deo inſpirante & iubente, tranſiuit, & cum Elia & Iohanne à mũ-
3. Reg. 19. Luc. 1. di illecebris ſolitarius eſſe quæſiuit: Quem, ſecundùm Pſalmiſtam, Deus in abſcondi-
Pſalm. 30. to faciei ſuæ à perturbatione hominum abſcondit, & ad hoc totum ſpiritu ſancto in-
ſpirauit, vt omnibus ſui iuris relictis, mundo euaderet nudus, pro his in terra ſancto-
Matth. 19. rum duplicia poſſeſſurus, & ex promiſſione euangelica centuplum cum vita, quæ fi-
nem neſcit, habiturus. Cœpit interìm à prædicto Gilberto, Marriliacenſium poſteà
abbate, literis ſtrenuè erudiri, & in omnibus, quæ monaſticæ inſtitutiõis ſunt, adple-
num informari: ità vt in breui cunctis, quæ ſcientiæ expediërant, percurſis, faſtigiũ
monaſticæ attingeret perfectionis. Neque mirum, ſi ſpiritu ſancto, vt verè credimus,
donante id valuit, qui omnes ad diſcendum moras ſemper ignorauit.

CAPVT V.

SVB ſæpè memorato autem piæ recordationis Gilberto, tunc temporis mona-
ſterij exiſtente portario, beato Popponi pro recipiendis in xenodochio pau-
peribus cura ab eiuſdem loci abbate eſt mandata, & vt ſatìs fideli domûs Dei
œconomo ſiue diſpenſatori ſolicitudo commiſſa. In qua adminiſtratione libe-
Iob 31. ralitatem cum hoſpitalitate tenuit, atque verè cum beato Iob dicere potuit: foris nõ
Ibidèm. mãſit peregrinus, oſtium meum viatori patuit. Et item: Si comédi buccellam meam
ſolus, & non comédit pupillus ex ea. Quadam verò die inter cæteros ab ipſo in xeno-
dochium introducendos ſimul & alendos, leproſus quidam aduenit, qui pro defor-
mitate ſuî vix cum aliquibus cõſortij veſtigia vlla inuenit. Quem vir Dei nihil omni-
nò horruit, ſed cum reliquis introductum, quàm potuit officioſè accurauit & aluit:
poſtremò verò nocturnis iam tenebris irrumpentibus, apud ſe detinuit. Sed veritus
eum nocturnis frigoribus, vtpotè veſtimenti indigum, arctiùs conſtringendum, pri-
mùm ſolicitus ſecum cogitat, quid ſuper his eſſet agendum: deindè verò ex humilita-
tis conſulto viã, qua pauperi miſereretur, inuenit. Nam coopertorio, quo ipſemet in
ſtratis recumbens vti ſolebat, pauperẽ ſimul & leproſum, nihil pro deformitate ipſius
refugiens, vt alter Martinus tegebat. Sed hæc humilitas compaſſioni permixta, non
Nota miraculum. inanis aut irrita in conſpectu Dei habita eſt: quia eam ſalus in leproſo, & magnificẽ-
tia in beato viro ſecuta eſt. Veſtimento certè illo præfatus leproſus coopertus, pri-
mùm ſudoris guttas emiſit, & eueſtigiò omni lepra fugata, ſanitas eum repentina in-
uiſit, atque manè ſancto viro ad eum venienti ſanus apparuit, proque duplici pieta-
tis bono ſibi præſtito gratiarum vota reddidit. Qui venerabili viro ſtuporem & timo-
rem iniecit: ſtuporem videlicet, quòd veſtimento ſuo ſalutem in paupere Deus fecit:
timorem, nè pro hoc facto ipſe palàm fieret, & ad ruinam ſuî fauor eum popularis
paſceret.

paſceret. Precibus tamē admiſſis, vt ſine publicatione ſuî diſcederet, hortatur, Deoq́; non ſibi, pro hoc facto gratias ageret, humiliter precatur. Poſtmodùm verò eodem in ſtratis ſuis coopertorio vſus eſt; neque ob id, quòd leproſum eo operuerat, ipſe tegi dedignatus eſt. Sed virum Dei Gilbertum res geſta non latuit, ſe tamen ſcire ad tēpus diſſimulauit, eumque pro veſtimento ipſius, pauperi ſimul & leproſo præſtito, conuenit, cur ſuum, & non aliud præſtiterit, diſſimulando, vt diximus, redarguit. Ille verò humì proſtratus, ab eo pro re geſta ſecreti cauſas implorauit, ſacramentiſque maximis nè ſe publicaret exorauit: imitans certè Dominum, qui humilitate & compaſſione leproſum, quem lex tangere vetuerat, tetigit & mundauit, cui ipſe tamē eiuſdem facti manifeſtationem interdixit. Eccè quātum humilitas beati viri meruit, quæ priùs in veſtimentis quàm in ipſo, palàm fieri habuit. Neque enim non credendum, quantum in ſe remedij habeat, qui in veſtimentis ſuis tantum meritis exigentibus valebat. Proindè nemo Deum ſanctorum ſuorum veſtimētis ſalutem efficere poſſe dubitet, quem ex veſtimentorum ſuorum fimbrijs mulierem ſanguinis profluuio laborantem ſanâſſe liquidò patet. Hoc autem factum, qui à prædicto Gilberto coràm didicerant, mihi ſcribenti, Deū teſtor, intimauerant, nè cui hoc temporibus noſtris fieri incredibile videatur, quod laudabilium perſonarum teſtimonio per beatum Popponem factum fuiſſe probatur.

Vide humilitaté ſancti viri.
Matth. 8.
Matth. 9.

CAPVT VI.

SVbſequenti nanque tempore ſanctæ recordationis virum abbatem Richardū ad ſanctum contigit Theodoricum venire, atque piam viri Dei conuerſationē ſibi relatam innoteſcere. Qui in eum dilectionis ſuæ oculos mox conuertit, & vt facilè amborum meritis ſibi reſpondentibus fieri potuit, totus in eum ſancti ſpiritûs igne agente exarſit. Vndè & eum ſecum abducere voluit, atque in hoc totius conſilij viribus incubuit. Et primùm viri Dei animum ſuper hac re inquiſiuit: Deindè verò apud abbatem ipſius preces adhibuit. Quas quidem diù multumq́; idem abbas humiliter refugiens, abnuit: poſtremò tamen ipſis defatigatus aſſenſum, licèt ſerò, præbuit. Ex cuius conſenſu & decreto vir Dei corpore, non mente, indè diſceſſit, atque Virdunum cum prædicto venerabili Richardo abbate ire perrexit. Vbì ante omnia, & ſuper omnia, ab eodem abbate pro obediētia ſeu patientia ipſius comprobanda eſt exhibitus, & in omnibus obediens, fidelis, patiens ex ſeruitutis penſo inuentus, interimque inter cæteros adoptionis ſuæ filios dilectione apprimè eſt habitus, ità vt promotiori, quàm fuerat, loco eum promoueret, tum quædam ex primis ſuarum rerum negocijs adminiſtrare iuberet. Quæ quidem tam honeſtè, quàm ſtrenuè curauit, & in dies melioribus ſemper auſpicijs ampliùs augmentauit.

Mittitur ad Virdunenſe monaſteriū.

CAPVT VII.

INtereà matrem ſuam, de qua iam ſuprà etiam diximus, marito iamdiù, non virtutibus, viduatam reuiſit, & vt ſeculo ſecum abſtraheret, cogitatûs ſui conſilia primùm præmiſit. Sed quia ipſa, vt erat in cunctis virtutum conſilijs tantum ſemper aſſentiens, quantum in ſingulis ſine ceſſatione idonea, filium ſuum ſuper perſuaſione tam amabili laudauit, & ad cœnobiticæ vitæ callem cum eo migrauit, omnibus ſui iuris tam liberis quàm mancipijs hæreditarijque ceſpitis redditibus poſthabitis. Quam quique liberorum ſimul & ſeruorum, ſicut vnicæ matris ac dominæ ſolatio deſtituti, vſqueadeò clamoribus lamentiſque inconſolabilibus ſunt proſecutì, vt etiā plerique eorum medios penè ſe, Scaldem fluuium tranſuadare ſimulantes, humectarent, ſi quo fortè pacto eam compaſſione compunctam, ad ſe reuocarent. Sed quia nemo mittens manum in aratrum, & adſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei, ex ſimilibus & ipſa viam ad Deum, quam filio ducente ſibi ſenſit aperiri, non vt vxor Lot obtutibus retrò deflexis, cœpit experiri: Deo tamen eos, quibus timuit, rata fide commiſit: ac deindè cum filio ſuo deſiderij ſui habenas in incepto itinere laxauit. Quæ in Eluonenſe monaſterium, ad ſanctum ſcilicet Amandum, vnà cum filio peruecta, ibidèm deſiderij ſui ex cæleſtis viſionis oraculo ſecuritatem eſt adepta. Nam ante beati Cyrici lipſanas eadem in vigilijs precibuſque pernoctante, atque poſt paululùm ex diutina ſuî defatigatione ſemiuigilante, quia eam ſuperna reſpexerit exauditio,

Luc. 9.
Gene. 19.

huiuſmodi ad ſe diuinitùs perlata patefecit viſio. Noua rerum certè facie complures
Chriſti ſacerdotes in conſiſtorijs dealbatos vidit, quos in modũ coronę diuina oſten-
ſio altrinſecùs poſitos ſpectaculo ſibi dedit: inter quos etiam beatus Amandus, vtpo-
tè eiuſdem loci primus, præ cæteris promotiùs honeſtiusque reſidere videbatur, atq;
ad ſententiam ipſius, ſicut cum eo loci tunc decebat, omnium intuitus ſuſpendeba-
tur. Sed & beatum Cyricum ſerico gemmiſque totum videbat nitere, elegantiſque
pueri vultus præ ſe ferre, tum cum ſingulis ſacerdotum ſermonem conſerere, proque
ſe ibidèm in medio proſtrata preces fundere. Cui ſanctus Amandus vnà cum pari cõ-
ſidentium ſibi cõſenſu, Eià, inquit, bonę indolis puer, tuum eſt pietatis dextram cum
precibus etiam huic viduæ porrigere, quæ ante ſacroſanctas lipſanas tibi continuas
non deſinit preces offerre. Qua authoritate venerabilem puerum Cyricum certiorẽ
factum, ad ſe appropinquâſſe, totamque ſe quaſi de terra vbì iacuerat proſtrata, vidit
leuâſſe. Atque huiuſmodi viſio hîc finem ſuum habuit, ipſaque beati Popponis mater
mox expergefacta, ad ſe redijt. Quæ hanc quidem viſionem filio retulit, cum quo etiã
Mater eius fit ſanctimonialis.
ipſa ſuper eadem viſionis fide animæquior facta, Virdunum ſe contulit, veloque piæ
cõuerſationis ex cõſilio beati viri ſibi impoſito, iuſtitia & moribus iã cœnobialis vi-
tæ arriſit propoſito. In quo cùm erga humani generis hoſtẽ iam diù virtute ſua mul-
timoda bellum conſerente didiciſſet contendere, & velut contra vitiorum torrẽtem
Degit ſolitaria.
brachia tendere, apud ſanctum Vitonem ſuccedẽte etiam tempore ſolitaria eſſe cœ-
pit, ibiq; recluſa, curſum vitæ, diabolo cum virium ſuarum copijs triumphato, in pace
peregit. Neque enim dubium erit, hanc poſt cõuerſionem apud Deum efficiendi, quæ
popoſcerit locum inueniſſe, quã etiam ante conuerſionis ſuæ tempus præſtitit id po-
tuiſſe, vt lucernam extinctam, precibus & nõ manibus reaccenderet: quod etiam mi-
raculi eſſet indicio eam ſimilia poſſe, ſi occaſionis ratio expeteret. Hæc de conuerſi-
one & vita matris beati viri dicta ſufficiant: quæ de ipſo ſunt, me interìm ex relatione
Maiorum ſcriptorem inueniant.

CAPVT VIII.

EXhinc ſæpè memoratũ abbatem Richardum Balduinus Marchiſus apud ſan-
ctum Vedaſtum, Folrado à regimine deiecto, ſubrogauit, quia animum eius ad
hoc conſilij tam eiuſdem viri ſanctitas, quàm principum regni ſui collatio ſua-
ſit. Authoritate verò præfati principis idem Richardus abbas adminiſtrationẽ
Nouũ Popponi munus demãdatur.
operis ſibi iniuncti ſuſcepit, virumque Dei Popponem, quia rerum gerendarum co-
pia ſe offerebat, ſecundum à ſe eo loci præfecit. Et non tantùm ſuo, ſed etiam omniũ
fratrum cõſenſu fauente id effecerat: quippè quorum mens venerabilis viri Poppo-
nis virtutum conſcia iam fuerat, & in eum amoris ſui intuitũ charitate non ficta cõ-
uerterat. Venerabiles præterea inter eos extitêre viri, quorũ dilectione ſingulari præ
cæteris ampliùs beatus Poppo fruebatur, dominus ſcilicet Fredericus, qui Gozelonẽ
ducem carne germanum habens, venerandum abbatem Richardum ibidèm comita-
tus fuerat: Liuinus quoquè, qui ſe laicum eo loci ſub monachali propoſito mutaue-
rat, ſuccedenti verò tempore, fauore præfati abbatis Richardi poſcente, ipſi in regi-
1. Reg. 18.
mine ſucceſſerat. Et quomodò anima Ionathæ animæ Dauid colligata fuit, ità & affe-
ctus horum piæ dilectionis vinculis adinuicèm colligari viſus eſt. Vndè & cum à ſępè
memorato abbate Richardo ſecundum præfici contigit, in quem tam laudabiliũ vi-
rorum vnà cum cunctis ipſius loci fratribus dilectio ferebatur. Sed in adminiſtrandis
eiuſdẽ loci neceſſarijs magna tunc extitit difficultas, vtpotè vbì plurima ex parte ſti-
pendiorum monaſterij deerat facultas, militeſque præfati loci res pro beneficio poſ-
ſiderent ipſis indultas. Vndè & eadem cauſa beato Popponi, licèt pro viribus honeſtè
agenti, mœrorem primò iniecit, quem prudenti, quo plurimùm valuit, conſilio à ſe
mox diſiecit. Nam annuente prædicto Marchiſo, res monaſterij à militibus callidè
prudenterque repetiuit, atq; vt eiuſdem loci fratribus permanerent, publicis archi-
Archiuis, p diplomatis & inſtrumẽtis poſuit.
uis ſtabiliuit. Pro quo etiam inſidiarum fomitem ab eiſdem militibus ſibi compara-
uit, tantamque inimicitiarum vim apud eos, à quibus res iniuſtè poſſeſſas diſtraxerat,
contraxit, vt viarum ſepta circunquaquè occuparent, tum etiam ad perimendum
Pſalm. 62.
eum inſidias aptarent. Sed vt ſcriptum eſt, inuanum quæſiêrũt animam eius: quia per
arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris vallatus, omnes iniquæ coniurationis rupit cona-
tus, mediuſque per ipſos incedens, & fraudum copiam eluſit, & periculum Deo du-

cente

cente euaſit. Ille nimirùm, qui per medium phariſæorum tranſiens, oculos eorũdem à notitia ſuî clauſit, atque paſſurus, nominis ſui catena rerrò eos proſtratos ligauit, ad ſuſpendendum etiam ſerui ſui periculum, omnem inſidiantium illi ab eo deflexit intuitum. Luc. 4. Iohan. 18.

CAPVT IX.

ERat intereà viro Dei iter ad Henricum, tam pium quàm magnũ Romani potentatûs Imperatorem, primum poſt Otthonem iuniorem ex principum regni conſulto ſucceſſorem. Nam & Batuam, è vicino Rheno flumini adiacentem, applicuit, vbì quædam ſancto Vedaſto redituum ſuorum poſſeſſio fuit, quam etiam ex adminiſtratione præpoſituræ ſuæ vſui fratrum præuidere habuit. Ibì certè quidam conſanguinitate familiaritateque beato viro, dum res poſcebat, officioſum ſe præbuit. Nam præcognito aduentu ad ſe viri Dei, quæque ſuis, vt venturum decebat hoſpitem, mandat apparari, tum in capturam piſcium retia ſtudioſè laxari. Sed circa id operis diù inſtantes, laboris difficultas eluſit, vacuoſque ad dominum à litore remiſit. Omni verò capiendorum piſcium ſpe abiecta, ſanctitas beati Popponis, memorato illuſtri viro iamdudùm cognita, mox ipſi licèt abſens ſua inſpirauit conſilia. Nam eo pacto idem paterfamiliâs iterùm eadem mitti mandat retia, vt ſi beato Popponi ſanctitatis ſuæ vlla cum Deo eſſet gratia, votum ſuum in capiendis piſcibus ſubita ſequeretur efficacia. Quid igitur? Laxantur retia in capturam, nõ minus piſcium retibus Petri habitura. Nam tantam piſcium multitudinem mox collegerũt, quantam ante capturam nullatenùs futuram ſperauerunt, vt in argumẽtum & fidem ſanctitatis beati viri, nec numero nec modo poſſent æſtimari. Et eccè beato Popponi apud illuſtrem, quem diximus, virum diuertenti quantùm apud Deum meruerit, ille ordine explicauit. Et primùm captura piſcium ſuos edocuit fruſtratos fuiſſe: deindè verò in nomine ipſius retia miſiſſe, ſicque tantos, vt ſibi præ oculis tunc erant, cepiſſe. Pro collato ergò ſibi diuinæ pietatis beneficio, conditori rerum gratias egit, reliquumque itineris, quod ad Imperatorem, vt diximus, ſibi fuit, poſt alternã cum amico ſuo veræ dilectionis communionem perſecutus eſt. Ab illo verò tam magnificentia quàm honorificentia regia eſt ſuſceptus, vtpotè qui primum amicitię locum inter cæteros iam apud eum fuerat adeptus: cuius etiam ſanctitas humilitatem manſuetudinemque. Imperatoris in amorem ſuî ità accendit, vt etiam reuerentia dictante, magìs parère quaſi ad iuſſa ab eo viſus fuerit, quàm rogata ab alio implere voluerit. Cõtigit etiam ludis hiſtrionum imperiales tũc fores occupari, atque eo ſpectaculi genere regem cum ſuis delectari. Vrſis etiam nudus quidam membra melle perunctus exhibetur, à quo etiam plurimùm pro periculo ſuî timetur, nè fortè ab iiſdem vrſis ad oſſa ſua, melle conſumpto, perueniretur. Porrò rex eiuſdem ſpectaculi amore in oculis ſuis captus tenebatur, vt malè prouidus ꝑ periculo viri parùm eſſet ſolicitus. Vndè ſuper tam iniqua in Chriſtianum illuſione regem beatus Poppo redarguit, eumq; ab hoc ſpectaculo ſuis cum optimatibus mox compeſcuit: tum etiam à periculo vrſorum virum liberauit, & nè id vltrà fieret, arguendo & obſecrando obtinuit. Henricus enim Imperator tam obſecratiõi quàm correptioni eius humiliter paruit: & quẽ honorificè ad ſe venientem ſuſceperat, honorificè etiam à ſe digredientem dimiſit. Qui qua venerat, Atrebatum vſque rediit, ſanctæque recordationis abbatem Richardum ſuper imperiali in ſe humanitate ſatìs edocuit.

Iohan. 21.

Capiuntur nõ ſine grãdi miraculo piſces.

S. Poppo reprẹhendit Imperatorem.

CAPVT X.

ALiquãtis deindè euolutis diebus, in quibus plurimùm pro monaſterii ipſius elaborauit rebus, quia eodem ex loco iam recedere debuerat, diuinæ viſionis oraculo antè didicerat. Nam caſula, quæ quaſi gratuitæ viriditatis elegãtiam cernebatur imitari, totum ſe ſicut in agendis Miſſarum ſolenniis vidit ornari, ſicque demùm inclinato capite coram altari ſancti Vedaſti aſſiſtere, illum ex ſexageſimoſeptimo Pſalmo verſiculum, fratrum ſibi reſpondente cõuentu, ter repetere: Benedictus Dominus die quotidiè, proſperum iter faciet nobis Deus ſalutariũ noſtrorum. Quem poſtquàm, vt diximus, ter repetiuit, oratorium eueſtigiò exiuit, atque hîc viſio huiuſmodi finem ſuî dedit. Neque enim hoc ocioſum aut ab re fuit, quòd hoc veſtis ſacerdotalis vigore beati viri diſceſſio præoccupari meruit, qui ęternæ viriditatis fructu ſuis in actibus non caruit. Non multò pòſt verò effectum ſuî viſio Pſalm. 67.

ſio talis inuenit,atq; à venerabili Richardo abbate iuſſus,indè abijt,&Virdunum,priſtinum conuerſionis ſuæ locum,redijt. Vbì pro comprobanda, poſt ſummam præpoſituræ adminiſtrationem,ipſius patientia,onus infimarum rerum monaſterij itemab abbate ei iniungitur obedientia,nè pro ſuî dudùm præ cæteris promotione, ſpiritu elationis fortè exagitaretur,ſicque à priſtinis virtutum ſuarum gradibus deijceretur. Sed memor illius,quod dicitur, Quanto magnus es,humilia te in omnibus: & humilitatem in promotioribus monaſterij rebus ſibi collatis tenuit, eãdemque in infimis, & in quibus quidam iniuriæ locus videbatur eſſe,non perdidit: quia nec in proſperis inflari,nec in aduerſis nouerat deijci. Geminas proindè opere recoluit ſententias, q̃bus dicitur: Aſſcendet fœtor eius,qui magnificat opera ſua:&, Doctrina viri per patientiam noſcitur:quia vnam earum ex humilitate timebat, alteram verò ex patientia appetebat. Et quia omne ſubiectionis onus humilitate & patientia præueniebat,atq; pro ſuperanda ipſius obedientia nihil laboris ſufficere Abbas videbat, cum proximo à ſe loco non inconſultè promouebat,tum etiam in adminiſtrandis primis monaſterialium rerum cauſis ſecũdum ſtare iubebat: Abbatiam inſupèr ſancti Mauritij, Vuaploi dictam,cum omnibus eiuſdem loci appendicibus ei delegauit, vtque ibì in agendis,quæ fieri oporteret,eſſet ſedulus,eum admonere curauit. Qua ſuſcepta,quia eam, quam ſitus loci iucunditate ſua commendabilem reddebat, in officinis monaſterijq; breuiſſimis clauſtris vileſcere inuenit, funditùs monaſterium cum adiacentibus illi receptaculis euerſum, maiori quàm fuerat elegantia inſtaurauit, atque priſtino nomine mutato,ex honeſtate ſuî Beloacum denominari voluit. Atque eo quidem vocabulo iam ad præſens circunquaquè eſt inuulgatum, nec illo, euolutis ad nos vſque diebus, conſtat eſſe priuatum.

Eius probatur patiẽtia & humilitas.

Eccle.3.

Ioel 2.

Prouerb.19.

CAPVT XI.

Henrico intereà, quem ſuprà memorauimus, Imperatore apud Argentinam ciuitatem ſuper regni ſtatu agente,proque illo conſilijs optimatum ſuorum priuatìm & publicè incumbente, & hunc beatum virum iter ad ipſum quadam contigit occaſione denuò arripere,ſicque ad Eliſgangium vnà cum ſuis applicare. Cumque quodam in loco, quem grata commendabat amœnitas, pro ſumendis cibis diuertiſſet,iamque cibis coràm poſitis reſediſſet,eccè lupum,humanum tunc ſitiẽtem ſanguinem,è ſyluarum latebris impetu vidit prorumpere, atque paſtorem, eregionè greges paſcentem,violenter per colli nuda arripere,atque ad loca,nequitiæ ſuæ deſiderijs opportuna,per abrupta locorum pertrahere. Spiritu ergò tam ſtuporis quàm mœroris vir Domini cor tactus,& vt ſemper viſceribus miſericordiarum totus fuerat plenus: Eccè,inquit,ô Deus,hominem, quem ad imaginem & ſimilitudinem tuam feciſti,lupis prædam eſſe ſiuiſti? Proindè ſuos,vt miſero iam penè abſumpto opem tandèm ferrent conuocat, precibusque nomen Domini ipſe interim inuocat,proteſtans lupum prædam illam antè eſſe amiſſurum,quàm ſe quicquam cibi aut potùs guſtaturum. Sed quia paluſtrium locorum prohibente interſtitio, non facilis ſuorum ad ereptionem illius ſuffocati erat acceſſio,via in gyrũ arrepta, paluſtria illa loca circumeunt,vbì ex veſtigijs effluentis ſanguinis, hominem nulla vitæ indicia de ſe dantem inueniunt,nec vſpiàm locorum lupum perſpiciunt. Mox omni ſpe ſuper vita ipſius abiecta,equo impoſitũ in beati viri adducunt præſentiam. Qui de Dei miſericordia nihil pro eodem diffiſus, apud ſeipſum collocat, Deumque pro ſoſpitate ipſius tacito mentis nutu inuocat. Benedictionis ſuæ eum remedio interìm fouet, paulatimque eum exindè mouet:deindè ſurgendi vires ex ſanctificatione tam manuũ ſuarum,quàm precum obtinet,ità vt cum viro Dei cibũ caperet, tum vlteriùs de vita ſua iam præſumeret. Nullique dubium,ipſum precibus ſancti viri ad vitam ſeruatum, ex cuius benedictione menſæque communione hi, qui adfuêre, videre curatũ. Poſtquàm verò conualuit, cicatricum ſuarum ſpectaculo eos, qui eum viderent, permouit: à quorum etiam fide nos idipſum didicimus, poſterisque in argumentũ ſanctitatis viri Dei commendamus.

Lupus paſtorè rapit.

Paſtor à lupo præfocatus, à S. Poppone vitæ redditur.

CAPVT XII.

Contigit verò Stabulenſis cœnobij abbatem Bertrannum debitum mortis perſoluere,atque alteri ſuccedendi ſibi locum relinquere. Vndè & Henrico Imperatori

tori beatum Popponem ſubrogare animo ſedit: quod vt fieret, Richardum abbatem tunc ſecum in conſilijs agentem humiliter conuenit, cui tamen omninò ſui conſilia animi non patefecit: quia Popponem ſibi ab eo tantùm dari poſtulauit, ſed qua ratione poſtularet, indicare noluit. Venerabili autem Richardo abbate imperiali primũ petitioni diù multumque renitente, cauſasque permultas, ob quas ſe tali viro carere non poſſe dicebat, exponente, ſanctum Heribertum, Agrippinæ Coloniæ epiſcopum præfatus Imperator euocauit, eoque ſibi adiuncto, apud prædictum abbatem preces adhuc repetere curauit: poſtremò verò obedientiæ ſententiam ex regia authoritate in eum dictauit. Quam nè ſpreuiſſe videretur, ſubiectione, non voluntate, ſuſcepit, & vt ei beatus Poppo in manus cederet, licèt inuitus, annuit. Cui Stabulenſis regiminis pedum mox porrexit, vtque Popponi pro ſucceſſionis indicio deferret, indixit: adiuncto illi ad id negocij Vulbodone Leodienſium epiſcopo, ſanctitate & fide ad quæcunque ſtrenuè & piè peragenda illuſtriſſimo. Qui ex edicto regio ſibi iuſſa pergunt implere, memoratumque Dei virum Popponem apud ſanctum Remaclum in regimine promouere. Qui promotus, quibuſdam eo loci, quorum moribus conuenire non poterat, diſplicere benè agendo cœpit. Vndè tam ipſi, quam eis, qui ſecum eò venerant, fratribus inimicitiarum vis ingens accreuit, & tum manifeſtis odijs inſidijsque, interdùm clãdeſtinis ira laicorum ad hoc coniuratorum deſæuijt, vt quadam die monaſterij clauſtra ab eis impetu dato irrumperentur, euaginatisq; gladijs Chriſti greges per Dominica ſepta perſequerentur. Sed, mirum dictu, qui gladijs in ſe vibratis cædi videbantur, ictibus non humano, ſed diuino clypeo eluſis, non lædebantur: ſicut & ille à Moyſe rubus ardere videbatur, qui tamen vſtionis moleſtia nulla afficiebatur. Tanti verò fama mali vbi beato viro Popponi, Malmundarij tunc demoranti, innotuit, cum ſpiritu contritionis & mœroris pro tam execrabili rerum facie induit: præſertim cùm ex nunciantibus ſibi plures ſuorum acceperit occubuiſſe, atq; exindè his, qui ſuperſtites fuerant, metum dè reliquo accreuiſſe. Duo prætereà ſecum militiæ ſecularis fuère viri, à quibus etiam quod factum fuerat, contigit ſciri, quorum vnus Adalberti, alterque Boſonis vocabula ſunt ſortiti. Qui ſumma cum velocitate eò, vbi in tyrones Chriſti phalanx illa graſſata fuerat, ire pergunt, Deique non ſua adminiſtrante virtute, omnem illam multitudinem ſoli expellunt, capiunt & ſternunt, atque omnis pro voto res illis fuit, quorum manibus, beati viri id impetrantibus meritis, ille pugnauit, qui non ſaluat in millibus, aut curruum & armorum multitudine, ſed per vnum mille, & per duos decem valet fugare millia. Diuina deindè actum eſt animaduerſione, vt nullus, emenſo iam anno, ſuperſtes, ex illa iniquorum coniuratione cerneretur: ſicque omnis erga virum Dei offenſio in gratiam redijt, amorque omnium pari in eum conſenſu prodijt.

S. Heribertus Colonieñ epiſcopus.

S. Poppo fit Abbas Stabuleñ.

Patitur graues infeſtationes.

Exod. 3.

CAPVT XIII.

Biennium iam effluxerat, Herichonique Treuirenſum abbati apud ſanctum Maximinum, præfato iubente Imperatore, ſucceſſit: vbi in eum ſimilis, imò grauior quorundam cum inſidiandi copijs inuidia proceſſit, eorum videlicet, qui à monaſticis regularibusque obſeruationibus per abrupta deflexerant. Cumque ſibi ſub eo illicita iam non licere, & aſſueta locum apud ſe non poſſe habere conſpicerent, de eius morte plura machinantur, & quod palàm non poterant, quibuſdam præſtigiarum ſuarum inſidijs operantur: Atque, nefas dictu, ſacroſancta Miſſarum ſolennia violando, ſuis occupant diuinatiõibus, & quas preces credebant, in immunditia & ſanguine manuum ſuarum execrandis admiſcent incantationibus, ponentes, ſecundùm illud prophetæ, tenebras lucem, & lucem tenebras. Neque hæc eis ad fomitem malorum ſuorum tantùm ſuffecère: ſed apponentes adhuc peccare, peccatum ſuper peccatum adiecère, tamque execrabili quàm inuidia couſquè perducuntur exagitatione, vt in apponendis beato viro cibis & potibus, venenorum ſuorũ vterentur admixtione. Sed inuidia diaboli, per quã mors primùm ſubintroiuit in mundum, nulla morte per nequitiæ ſuæ miniſtros DEI læſit miniſtrum: licèt per iniquorum manus dæmon beato viro ſæpiùs porrexerit, ipſéque toties guſtare non refugerit. Ille enim, in cuius oculis hic beatus Poppo obturauit aures ſuas, nè audiret ſanguinem, & clauſit oculos ſuos nè videret malum: iſtius etiam

Fit Abbas S. maximini.

Eſa. 5.

Venenũ S. Popponi porrigitur.

Sap. 2.

Nihil eũ lædit venenũ.

à veneni læſione clauſit viſcera, vt in extinguenda domûs ſuæ lucerna omnis iniquorum fruſtraretur induſtria. Nec ad hoc ſcelus coniuratis pro ſeruo ſuo Dei vindicta defuit, quorum nec vnus eo anno, velut grege in vnum mortis locum facto, ſuperfuit: vt profectò conſtaret, in viſcera eorum per os beati viri venena illa tranſiſſe, atque argumentum malitiæ ſuæ cæteris ex hoc reliquiſſe. Quibus tamen, ad inferendam mortem, venenum quidem corporale inefficax fuit, ſed in conſpectu æterni iudicis, malitiæ ſuæ venenum ad interitum ipſis fuit. Vndè etiam hi, qui ſanioris conſilij occaſione ſuperſtites fuerant, timorem cum amore in eum concipere, ſicque ob ſanctitatem ſuam intimè à ſubiectis amari, & ex nuperrima in inſidiantes ei diuina vindicta cœpit timeri. Sed & ipſe dilectionis non fictæ ſeruato tenore, ſtuduit magis prodeſſe quàm præeſſe, ità vt in omni patientia & doctrina quoſque foueret: poſtremò verò plures illorum in paſtores eccleſiarum Dei promoueret.

CAPVT XIIII.

ALiquanti intereà temporis diebus emenſis, ægritudinibus cœpit fatigari immenſis: vndè etiam lecto decubuit, atque vitæ ſuæ deſperationem cum mœrore ſuis incuſſit. Mirè enim, vt diximus, intima in eum cunctorum feruebat dilectio: ideoque eos de ipſo, pro cuius amiſſione ſibi timebant, intolerabilis habuit afflictio. Inter quos quidam Erneſtus, ex laico verè tam nomine quàm officio monachus olim factus, cùm cæteris, immò præ cæteris pro ægritudine beati viri dolore cordis intrinſecùs tunc tactus, nocturnis vigilijs precibuſque, quibus plurimùm ex more inſudare ſolebat, tunc pro eadem etiam ſancti viri aduerſa valetudine fortè detergenda, plùs ſolito incumbebat. Et primùm coram Domino, quòd tantum talemque ab ipſo meruerit patrem, laudes dicebat: dehinc mœroris timoriſque ſui ſtimulos coram ipſo ponebat, quibus talem in detrimentum gregis Dominici amittere timebat, nec vllam ſpem recuperandi ſimilem habebat. Quo in hac ſpiritûs ſui contritione pernoctante, precibuſq; coram Domino animi ſui affectum commendante, vox ad eum diuino certè oraculo perlabitur, quę pro mœrore ipſius ſoluendo in hæc verba diſtinguitur: Popponi hæc non ad mortem eſt infirmitas, cui ad augmentum virtutis ſuæ in bìs denos annos viuendi adhuc ſupereſt ſpatium. Cuius quidem vocis oraculum eidem pro nouitate ſuî ſtuporem iniecit, atque omnem mœroris ab eo deterſit caliginem: ità vt qui priùs inter ſpem & metum pro amiſſione ſibi dilecti patris ſpiritualis, dubius iactabatur, iam tanto ſecurior non ſe eum amiſſurum fieri inciperet, quanto amittere eum magìs anxiè antè timebat. Mirum enim in modum qui ter quinos Ezechiæ ægrotanti addidit annos, huic beato viro bìs denos etiam ſuperaddidit annos: illi quidem pro his, quę coram ſe fuderat lamentis: iſti verò, quia pro eo ille vſus ſit lachrymis, qui ex eo, quòd anteà paſtorem talem non habuerit, poſt amiſſionem ipſius ſimilem ſibi futurum non ſperauerit. Et verè vtrorunque ſanctitas hoc obtinuit: quia quod hic Erneſtus de patre ſpirituali audire meruit, ille quidem de ſe, ſi pro ſe rogaret, audire ſimiliter ex merito potuit. Sed quia cum Martino nec mori timuit, nec viuere recuſauit, hoc alter pro eo obtinuit, quod ipſe, vt diximus, ex merito inuenire potuit. Ex diuino itaque oraculo res effectum inuenit, beatuſque Poppo mox conualeſcens, in excubijs gregis Domini viginti poſteà annos impleuit.

Vox cælitùs auditur.

4. Reg. 25. 2

CAPVT XV.

ACcidit intereà, Henricum Imperatorem, cuius ſæpè iam meminimus, viuendi finem facere, Conradumque, tam nobilitate quàm armis egregiè commendabilem, in regno habere ſucceſſorem. Sed quæ nunquàm extinguitur, ſitis habēdi tunc ampliùs inter principes regni diſſidiorum occaſionem peperit. Beatus autem Poppo, verè euangelicæ pacis filius, Dei virtute comitatus, illos in pacis redigere gratiam diù multumque laborauit, tandemque deſiderij ſui ſatietatem inuenit, omneſque in vnum pacis locum ſua mediante ſanctitate reuocauit. Sed & ipſe animum regis nupèr ordinati, de quo nihil adhuc certi ſtatuerat, prudentia & ſanctitate ad amorem ſuî pertraxit: ità vt dilectio ab Henrico in ſe quondàm declarata nō deperiret, cùm ſimilem, immò maiorem, in ſucceſſore ipſius inueniret. Et quia

ante

ante complures annos Romani imperij cum Francis diſcordia non minima extitit, ipſe inter vtroſq; pacis gratiam labore & induſtria ſua reformauit. Conradumq; atq; Henricum reges in conſenſum reuocauit: quorum vnus, id eſt, Conradus Romanorum ſiue Orientalium, alter verò, id eſt, Henricus Occidentalium populis Francorũ imperauit. Erat enim ei cum vtriſque par locus obtinendi, quæ poſcebat, vtpotè qui plurimùm amicitia apud eos valeret. ideoque diſcordia, quæ inter eos quaſi quoddam ſenium longum duxerat, ipſo mediante in nihilum redacta eſt. Vndè & inuidendi ſibi occaſionem quibuſdam tribuit, quia ſolus id efficere valuit, quod vt fieret, multi iam olim conſequi nulla ratione potuerunt.

Pax inter Conradum Imper. & Henricum Gallorum regem.

CAPVT XVI.

ARgentinæ intereà ciuitatis epiſcopatum, regis Conradi iuſſione ipſi deſtinatum, tam callidè quàm humiliter declinauit: quia occaſionem declinandi regi hanc oppoſuit, videlicet ſe clerici dicens filium, canonicisque ſanctionibus huiuſmodi fieri obnoxium, ſi pontificij temerè præſumeret officium. At pro excuſationis huius fictione aliquantum tunc rex erubuit, & quaſi ſynodali præſcripto conuentus, ſuper hoc ad præſens conticuit. Sed non multò pòſt ab Ermengarde, nobiliſſimi Principis Godefridi filia, didicit, quoniam beatus Poppo non clerici, vt ipſe regiæ maieſtati finxiſſet, ſed laici, ingenuitate & militia egregij, filius fuerit. Vndè etiam poſteà beatum virum conuenit, proque excuſatione iuſſioni ſuæ callidè obiecta redarguit. Sed ille, vt quem Deus humilitate & ſubiectione totum perfuderat, regiam illam obiurgationem humiliter amouit, affirmans ſe ad id negocij minùs idoneum exiſtere, qui ſe in adminiſtrandis, quæ ipſi tunc incumbebant, curis paſtoralibus non videbat ſufficere. Cuius humilitas quia cæterarum virtutum eius argumentum regi fuit, totius conſilij viribus idem mox rex eò incubuit, quatenùs eas regni ſui abbatias illum adminiſtrare iuberet, quas aliquandò paſtoribus deſtitui videret. Quod & factum eſt. Nam quaſcunque rectoribus viduatas percipere potuit, vt ei mox conferret, dilatio nulla prohibuit: licèt ipſe ab eis pro humilitate aliquantùm ſe ſubduxerit, atq; erga iuſſionẽ impoſſibilitatis excuſationibus vſus fuerit. Et primò Lintburg, in Voſago ſitum, quod hæreditaria ſorte ſibi iam olim in manus venerat, probabilium cum adſtipulatione teſtium beato viro delegauit, & pro ſtruendo inibi in honore ſancti Iohannis Euangeliſtæ cœnobio preces intendit. Qui ex regalium precum edicto, eundem locum, ferarum iamtunc cubile, multo cum labore excolẽs, ſeruorumque Dei habitacula non vilia extruens, Chriſti iugũm leue ſub monaſtica inſtitutione ipſis iniecit, atque Iohannem nepotem ſuum tam illi loco, quàm apud ſanctum Maximinum Treuirenſibus præfecit. In quamplurimis proindè monaſtici inſtituti cœnobijs, à præfato iuſſus rege, primus ſucceſſit, rectoresque ſingulos ſingulis præfecit: apud Herſfeldiam quidem Ruodonem, * Pathalabornenſem poſteà antiſtitem: ad S. Gallum, versùs Alpium iuga, Nortbertum, & in Vuirrzenburg Volmarum: Haſternaco quoquè Humbertum, vita & moribus pręclarum. In his itaque tam conſilij quàm impenſarum adminiſtratione regiminis ſtatum firmauit: tum in ſingulis omnia, & in omnibus ſingula, vt oportuit & decuit, augmentauit. Suarum prętereà precum interuentu, Heribrandus in Cella S. Giſleni, Euerhelmus quoquè in Altomonte rector cœpit haberi. Apud Brunuillarium verò, quod ab Ezzone, palatij adminiſtrante comitatum ſuſcepit, Ellonem, omnibus eiuſdem loci habitaculis à fundamento extructis, præfecit: atque in Boſenthorff, quod largiente ſibi Adalberto comite in manus venerat, ſimiliter ſub Conone, quem rectorem illic ſubrogauerat, monachorum gregẽ aggregauit. Sed & apud Traiectũ, quod Phriſiam reſpicit ab Adalbaldo, eiuſdem ciuitatis epiſcopo, cœnobiũ S. Pauli regẽdum ſuſcepit, ibiq; Herigerũ tam prodeſſe q̃ pręeſſe præcepit: illoq; humanis rebus exempto, duos in regimine viros viciſsim ſibi ſuccedere iuſſit. Non multo pòſt verò memoratus antiſtes Adalboldus hortatu beati viri, ad monaſtica inſtituta adſpirauit, oẽmq; illi in paſtoralib' pontificij ſui adminiſtrationẽ cõmendauit, quã tñ ex p̃ſcripto B. Popponis iterũ recepit, & in ea quoàd vixit, ſub monaſtico habitu p̃manſit. In Niuilrario p̃tereà Theodoricũ, & Meti apud S. Vincentium præfecit Heribertum: in Vualciodoro quoquè nihilominùs Lambertum: quæ quidem monaſtici vigoris cœnobia per Theodoricum Metenſium antiſtitem diuina ei indulſit gratia. Apud S. Euchariũ etiam Treuiris Bertulfum in re-

Subterfugit Epiſcopatũ Argentinẽũ

Lintburg tradit Imperator Popponi.

for. *Paderbornenſem legendum.

in regimine promouendo roborauit, quod ei gratia regendi Treuirenſium archipræſul Poppo donauit.

CAPVT XVII.

IOhanne igitur, nepote beati viri, ab eodẽ apud S. Maximinum, vt præfati ſumus, in regimine iam promoto, ipſoq; ab oneris ſui pondere paululùm releuato, Stabulaus ire perrexit, vbì ſe priùs in excolendis inſtitutionibus monaſticis arctiùs fixerat. Qui in ipſo monaſterij introitu à quodam Iohanne, nomine, non opere, monacho, conſpectus, conuicijs & blaſphemijs ab illo incredibilibus eſt proſciſſus, ità vt mortuũ potiùs eò inferri optaret, quàm viuus eius adſpectibus præſentaretur. Qui nequitiæ ſuæ conſenſum cum blaſphemantibus iungens phariſæis, de quibus voce veritatis dicitur, Si patrẽfamiliâs Beelzebub vocauerunt, quãto magis domeſticos eius? non ſemèl os in virum Dei conuiciando laxauit, ſæpiusq; mortem ei imprecando, ſuperbiæ verba iterauit. Sed quia beati viri mortem cum vitæ eius faſtidio optauit, ipſe mortem ſibi non multò pòſt ea improbitate comparauit. Nam vt ficus illa in euãgelio ex ſententia Domini quondàm aruit: ità & hic ex vindicta Dei, ſerui ſui iniurias vlciſcentis, totus mox areſcendo palluit, atq; eo ipſo blaſphemiarum in virum Dei momento, cum mors inopinata inuaſit, atq; ad vltimum vſque vitæ ſuæ punctum dolor horrendus occupauit, donèc morte peſſima ipſe nihilominùs de medio fieret, atque deinceps conuiciandi alios finem faceret.

Matt. 10.

Matt. 21.

Vltio diuina in conuiciatorem S. Popponis.

CAPVT XVIII.

ALio quoquè tempore poſt veſpertinam ſynaxim in cella degebat, ſermoneq; cum aliquantis fratrum, apud illum tunc ſimiliter agentibus, non ab re trahebat: cùm vni eorum, Adalberoni nomine, vt ſuperius cellæ oſtium clauderet, mandauit, eidemq; pro nocturnarum horrore tenebrarum ſæpiùs refugienti, inſtare non ceſſauit. Ille verò, qui inobedientię vitium ſemèl atque iterùm admiſit, tandèm compulſus, ad ſibi iuſſa tam tepidè quàm trepidè abijt, atq; eò, quò ire iuſſus fuerat, ſolus peruenit. Quem quia viro Dei non mox parére per inobedientiæ ſtimulos ſpiritus malignus ſuaſit, cum eueſtigiò ipſe inuaſit, ità vt inconditæ vocis ſtridore quoſq; vndecunquè cieret, tamque ſubitò non ſanæ mentis ſuæ ſpectaculo eos, qui conuenerant, permoueret. Ligatus ergò, in oratorium adducitur, atq; in medio coràm deponitur, vbì à fratribus orationi inſtantiùs pro eo inſiſtitur, atque etiam in ſpiritum illum peſtilentem exorciſmus adhibetur. Neq; verò beatũ Popponem cauſa rerum geſtarum latuit, quæ ex prædicti fratris inobedientia ei innotuit. Qui mox ſumma cum grauitate ad fratrem illum non ſanæ mentis deuenit, alapamq; tantùm, vt alter Benedictus, in faciem illi dedit, ſpiritumq; malignum ſine mora eiecit. Nulliquè dubium ſit eum prece non præmiſſa hoc potuiſſe, cùm, beato Gregorio in dialogis ſuis aſſeuerante, ſanctorum quiq; ſigna aliquandò ex prece, aliquandò peragant ex poteſtate. Et hi, quibus ſecundùm Iohannem dedit Deus poteſtatem filios Dei fieri, quid mirum, ſi per eos ſigna ex poteſtate valeant fieri, qui ex poteſtate Dei ſunt filij? Nam & Petrus Tabitham orando ſuſcitauit: Ananiam verò & Sapphíram increpando in mortem ſtrauit: quia vitam, quam illi ex prece contulit, iſtis mentientibus ex poteſtate abſtulit. His in argumentum huius ſigni ſic ſe habentibus, cætera, quæ de viro Dei ſunt, delectamentum porrò præſtent legentibus.

Pœna inobedientis monachi.

Alapa eijcit dæmonẽ S. Poppo.

Iohan. 1.

Act. 9.

Act. 5.

CAPVT XIX.

INtereà tam Malmundarienſium, quàm Stabulenſium locorum renouationi operam dedit, in qua affectûs ſui effectum, Deo opitulante, tandèm inuenit: Et apud Malmundarium quidem cryptam, vt facilè cernere eſt, è fundamentis extruxit: Stabulaus verò, qui omnes cum monaſterio officinas pro paruitate ſui vileſcere vidit, funditùs eas euerſum ire cœpit, atque in habitaculis amplioris ſitûs extruendis plurimùm impenſarum abſumpſit. Sed quia his humani generis hoſtis more ſolito inuidebat, fraudum ſuarum laqueos adnectebat, ſi fortè virum Dei in cœpto opere præoccuparet, immò per eorum, qui eidem tũc operi inſudabant, offenſam retardaret. Nam Hubaldo cuidam, cuius ingenio & labore id opus ſatìs proceſſit, præcipitiũ à cãcellis ſuggeſſit, ità vt toto corpore collideretur, omnisq; viriũ ſpes, ꝑter ſolũ ſuſpirare

rare,iam in eo deſideraretur. Cuius caſu vir Dei cõperto,tam pro eo,quàm pro operis deſtitutione admodùm doluit:ſed tamen in hoc ſolitæ medendi vires ex ſanctitate & virtute ipſius ei minimè defuêre. In ſua nanq; ſemotiùs eum transferri iuſſit atq; locari,& ex proprijs,ſicut eum oportuerat,in cũctis accurari. Proindè ipſemet quiddam cibi & potus ſibi illati,benedictiõe etiam addita,illi dirigit,eumq;, mirum dictu, ſaluti mox reſtituit. Vndè & diabolicæ fraudis ſubitò machinamẽta eluſit, omnemq; cum colliſione memorati Hubaldi mœrorem deterſit: ità vt qui vitæ ſuę diffidẽtiam incuſſit cernentibus,iam ſuis omninò ad opus priſtinum reſumptis viribus iucundũ ſpectaculum econtrariò & gaudium ingereret videntibus. Iamq; opus illud in altum proceſſit,omnemq; tam longè quàm latè locum eregionè reſpexit, atq; cooperante ſeptemplici ſpiritusſancti gratia,omnis per ſeptennium illius ſtructura conſummata eſt. Neq; enim id fore vir Dei crediderat. In augmentum quoq; decoris, plura ornamentorum pondera addidit. Nam calicem miræ magnitudinis, auro gemmisq; egregiè donauit fabrefactum,& in corona auri argentiq; non modicum expendit apparatum: hisq; complura per beatum virum dona adiuncta,addidêre ornatum. Et vt hæc breuiter ſcripto compræhendamus,quæcunq; in tabula,cappis, pallijs reliquoq; ornamento eo loci aut ſunt aut fuerant,conſilio & opera beati Popponis illic eſſe comperũt. Marmoreas proindè columnas ad id ſimiliter opus, diuina reuerà prouiſione, inibi inuenit,vbi nulli vnquàm eius natura loci marmor inuenire dedit. Et verè ipſo iam olim iaciente fundamentum, incepti quondàm operis Deus ſuperædificauit ꝓuentum,vt cum Apoſtolo litera & ſpiritu illud dicere poſſet: Secũdùm gratiam,quę data eſt mihi,vt ſapiens architectus fundamentum poſui: alius autem ſuperædificat. Quis,inquam,ſuperædificat,niſi ille,quo non ædificante,inuanùm laborat qui ædificat? Tam egregiè prætereà,quàm ſtrenuè eiuſdem eccleſiæ ſtructura perficitur,proq; conſecratione illius in honorem ſancti Petri,ſanctiq; Remacli, in omne conſilium à ſancto viro deſcenditur. Vndè & ad id negocij Hermannum,Agrippinæ Coloniæ archipræſulem, Nizonemq; Leodienſem euocauit, quibus epiſcopos abbatesq; complures eiuſdem rei occaſio vnà ſociauit:tum vt honeſtiùs hoc commendaretur, imperialem Henrici maieſtatem inuitauit,cui poſt Conradũ patrem ſucceſſio iuſta imperium adſpirauit. Præfinitus certè dies iam aderat,qui ad eandem domum Domini conſecrandam & chriſmandam Nonis Iunij illuxit, vbi non modica cum memoratis viris turba confluxerat. Quantos autem impenſarum donorumq; vſus tam imperiali præſentiæ, quàm reliquis optimatum tunc exhibuerit, quis ſcribẽdo facilè explicare poterit? Sed & à præfato Henrico ſui iuris in Amblauia ceſpitem, qui in duodecim ferè manſos extendebatur,teſtamentis legalibus ad eiuſdem loci vſus adſtipulabatur: ac deindè eundem enceniorum diem ex concurſu populi vlteriùs celebrem decreuit. Vndè etiam vſq; in præſens vndecunq; à populis ad preſcriptum diem accurrẽdi mos inoleuit. Malmũdarium inſupèr,quòd præfato loco tam attinere quàm adiacere ſemper habuit,vt firmiùs ad eundem locum reſpiceret,ſcripti imperialis ſententia ſtatuit,confirmatis etiam his,quæcunq; ad eum locum iuſtè videbantur pertinere,nè quis iniuſtè appetendi ea facultatem deincèps poſſet habere. Sed & beatus Poppo,vt Malmundarienſes profeſſionis ſuæ ſponſionẽ apud Stabulaus agerent,perpetua lege ratum ſtabiliuit : atq; exindè in omnes ſucceſſores ipſorum, huiuſmodi ſententia manauit. Conſecrata autem & chriſmata eſt præfata eccleſia in honorem principis apoſtolorum Petri,ſanctorumq; confeſſorum Martini & Remacli, anno Domini milleſimo quadrageſimo,indictione octaua,Henrici quoq; Imperatoris anno ſecundo.

Stabulenſe monaſteriũ egregiè inſtauratur.

1 Cor. 3.

Pſalm. 126.

Solennis cõſecratio eccleſię Stabulenſis.

CAPVT XX.

TEmpore,quo beatus Poppo Iohanni cœnobium S. Maximini regendũ commiſit,contigit illum quædam in viſione ſuper eiuſdem regiminis receptione diſcere. Vox nanq; ad eum oraculo,vt verè conſtat,diuino aduenit,quæ eam certè ſententiam illi audire dedit,quę ad Petrum olim à Chriſto prolata paſſionẽ ipſius ità ꝓnunciauit. Cùm eſſes,inqt,iunior,cingebas te & ambulabas vbi volebas:dum aũt ſenuẽris,extẽdes manus tuas,& alius te ducet,quò tu non vis. Diuinitùs hoc editũ oraculũ mox intellexit,atq; prophetiæ oculis aliter id de ſe,aliter de Petro ſignificatũ cõſpexit. Sermonẽ intereà ſup Iohãnis ſępè memorati regimine ad fratres habuit,& de vẽturis,tam in ſe q̃ in illo,verba tanq̃ de ꝓteritis cõtexuit. Hoc tñ ſæpiùs incul-

inculcando docebat, ꝙ eundẽ Iohannẽ mortis occaſus iam è propinquo reſpiciebat. Res itaq; poſt modicũ, vt vir Dei indicârat, effectũ inuenit, viuendiq; finẽ, eodẽ nimirùm anno, ipſe dedit. Quo de medio facto, quia cæleſtis in ſe oraculi ſententiã pro humilitate aliquantùm declinare cõtendebat, in regimine Bernardũ quendã ſuccedere iuſſit. Qui ſimiliter annis vix duobus emenſis, rebus humanis eximitur, nihilq; exindè q̃ metus cũ ſtupore relinquitur. Ante proximã tamen ſui exitûs horã in fratribus circunſtantibus talem protulit ſententiã, nullũ, excepto Dei viro Poppone, promouendum in regimine, nè ſimiliter & illum primo ſucceſſionis vel promotionis ſuæ aditu perire contingat. Tandèm, nè diuinũ vllo modo reſponſum euacuaretur, beatus Poppo idem cœnobiũ S. Maximini imperiali maieſtate repetere iubetur. Sicq; quod fruſtrà declinare contendebat, licèt inuitus, tunc ſubijt, atq;, vt in viſione acceperat, manus ſuas ad paſtoralia extenſas præbuit, eoque ab alio ductus eſt, quò ipſe noluit. Sed Lintburg, cui ſimiliter prædictus, dum aduixit, Iohannes prçerat, Gumbertus, profeſſione & loco ſancti viri monachus, regendum ſuſceperat: ſed ꝙ temerè, eodem beato viro non cõſentiente Poppone, non ſuum præſumpſerat, cum vita etiã ſua nõ multò pòſt amiſit, ità vt viſceribus paulatìm digeſtis, diutina eum huiuſmodi ad mortẽ vſq; peſtis pertraheret. Poſt quem Hagano, nihil ſimile veritus, ſubintrauit, quẽ ſimiliter grauis ad mortẽ caſus impulit. Godeſtenum intereà, cuius vita ſolitaria ſanctitate & fama latè iam percrebuit, à ſolitario & quodãmodò eremitico propoſito ſuccedendi amor rapuit, ità vt recluſionis ſuæ clauſtra effringeret, ſolusq; quaſi ex ſanctitate ſua, quod priores non poterant, ipſe impunè ſe facturum præſumeret. Sed quia cupiditatis ſuæ ſe ſtimulis nõ ſenſit exagitari, quem fama vſq; adeò hominibus reddiderat venerabilem, in grauem mortis viam ex hoc incurrit, ꝙ velut ſuis ex meritis præſumere auderet. Nam tendens in altum, cadit ab alto: quia quadã die in vallium ima à montis vertice caſum dedit, mortiſq; occaſionem indè inuenit. Sicq; omnes, qui aduersùs B. Popponem tam ſupplantationis q̃ concupiſcentiæ fraudibus vtebantur, in vnũ mortis locum colligebantur, paulatimq; cœnobij illius ſtatus deperijt, & vſque in prçſens inopiæ ſuæ veſtigia oſtentare non deſinit.

S. Poppo cogitur rurſus præeſſe monaſterio S. Maximini.

CAPVT XXI.

Reſidens ergò vir Dei Poppo Stabulaus, vbì ſtabilis laus à fidelibus perpetuò concinitur, vt hoſtias & laudes cum eleemoſynarum fructibus Deo perſolueret, contigit quandam mulierem ſenſu perdito per mõtes & valles, campos & ſyluas errando & dilacerando ſemetipſam, ad locũ ignoranter deuenire ſupradictũ. Hoſpitio alioquì vel municipio nullatenùs teneri poterat, ſed caſulo cum tunc memoratũ ſubijt, & vſq; ad ſecretariũ viri Dei peruenit. Hora tũc erat, qua vir Dei Miſſarum ſolennia expleuerat, cùm miniſtri aquã ad abluendas manus vel os porrigerent. Quod videns illa infelix mulier, eandem aquã, in piſcinã de more proijciendam, petijt ſibi dari hauriendã. Qua accepta, mentis inſaniã nõ eſt vlteriùs paſſa. Monſtrauit Deus in hoc facto, quanti meriti apud ſe extiterit ſanctus iſte. Quanuis enim diſpar ſanctitas beati Benedicti patris monachorum fuerit, tamen in hoc opere imitator eius claruit: qa ſicut ad illius ſpecũ mulier ſanata redijt per ipſius merita, ità ad iſtius cellam per aquam ablutionis manuum vel oris eius, redijt & hæc curata.

Mulier mẽte capta, ſanat aqua, qua manꝰ abluit S. Poppo.

CAPVT XXII.

Stephanus quidam vir illuſtris, familiaritate beato viro coniunctus, depoſito cingulo militiæ, in cœnobium ſupradictum beato viro ſe obtulit, ac monachũ ſpopondit. Qui quidem ſenio iam feſſus, diem expectabat ſupremum. Viſitatus ergò à fratribus, dixit ſe velle mori; ſed abſq; licentia patris non poſſe. Qui cùm eſſet aduocatus, benedictionem & viaticum ab eo promeruit: ſicq; diſceſſum eſt. Vir Dei ad cellam, vndè digreſſus erat, redijt, & Stephanus viam vniuerſæ carnis ingreſſus eſt. Quis non miretur tanti patris authoritatem, & fidem diſcipuli morientis? Antiquorum patrum geſta, per hunc ſanctum renouari videmus.

CAPVT XXIII.

Atrebatenſium quoq; rector Iohãnes hac de luce ſubtrahitur, ſanctitatiſq; beati Popponis mentio Balduino Marchiſo pro ſucceſſione ingeritur. Qui ſuper hoc per internuncios diù multumq; laborauit, &, licèt tardè, ſancti viri ad id conſenſum impetrauit. Licentia tamẽ imperialis, quam in hoc idem Marchiſus reſtare adhuc videbat,

debat, non ſtatim id fieri ſinebat: præſertim cùm multa tunc temporis eſſet diſſenſio, orientaliumq; atq; ſuorum valida inter ſe contentio. Eadem tamen à rege licentia B. Popponi permittitur, atq; ità Atrebatum vſque aduehitur. Et primùm à Nannete ciuitate cum Vuazonē epiſcopo Leodium deuenit, qui ſpiritualis cauſa amoris ſemper animo eius ſedit, quem etiam Leodio olìm inuidia pulſum ipſe ſuſcepit, & apud ſe ſedulò fouit: tum etiam aliquantis ſibi ſuccedētibus diebus, illò, vndè exulauerat, reuocauit, conſilioq; & fauore poſtmodùm ad pontificium promouit. His verò inter eundum ſermo de cæleſtibus exoritur, animusq; ad ſuperna pariter ſuſpenditur: cùm ecce beatus Poppo curſu antè prærepto, Eià, inquit, iam nunc te præeo: aliud videlicet agens, aliud verò prophetiæ ſpiritu ſuper obitu ſuo iam imminēte ſignificare volens. Obitū ſuū S. Poppo prædicit. Susceptis interìm à præfato antiſtite his, quibus ſe tunc ad præſens opùs habere videbat, Atrebatum vſq;, vt prædiximus, peruenit. Vbì pari omnium affectu egregiè ſuſcipi meruit, vtpotè cuius ſanctitas olìm ipſis ſatìs explorata fuit. Singuli deindè dilectioni illius ſeſe accommodant, & quod cuiq; vſq; ad id temporis ſuum fuerat, corā illo ponitur, vt verè Apoſtolica inter eos tēpora cernerentur, dum res quæq; ab illis, quibus cor vnum & anima vna erat, ante pedes Apoſtolorum ponebantur. Act. 4. His itaq; magìs prodeſſe quàm præeſſe cœpit, & adminiſtrandis vtiliter & honeſtè eorum rebus, Emmelinum virum prudentem præfecit, qui prædicti antiſtitis Vuazonis carne germanus, ſanctiq; viri cooperator, &, vt vulgò dicitur, dextera manus fuit. His abſolutis, ad beati viri de hac vita exitum ſtylum vertamus.

CAPVT XXIIII.

PRæſciens itaque beatus Poppo diſceſſùs ſui ex hac carne horam haud procùl abeſſe, iter, quod Stabulaus ſpectat, perrexit intendere: vt locus ille, qui ipſum arctiùs ſub monaſtica habuiſſet inſtitutione, in ſua ei ex hac luce migratione non deeſſet. Diſcedens verò indè, charitatis veſtigia ſuis reliquit, ſingulisque per tricenos dies ſingulos dari Biberes pręcepit: quod quidem charitatis edictum per totidem dies apud eos inoleuit. Precibus itaq; licētiam Marchiſi ſuper hoc obtinuit, ſicq; reuerſionis ſuæ viam ingredi cœpit. Præfatus tamen Marchiſus Martianas cœnobium tutelæ ipſius delegauit, & vt in ipſo regreſſionis ſuæ articulo ſingula accuraret, mandauit. Quod quidem oneris magìs inuitus, q̄ ſpontaneus ſubijt, locumq; illū tam viſitatum q̄ accuratum adijt. Vbì honeſtè & cum multa grauitate monachorum illi occurrit proceſſio, quæ indicio videntibus fuit, quanta ſanctitatis eius in illis eſſet dilectio. Cœpit intereà cunctis ſingula, quæ vſui forent, prouidere, & vt euangelicus ille diſpenſator, neceſſaria ſine typho præbere. Luc. 12. Typhū, pro faſtu & ſuperbia. Sed quia multimoda rerū occaſio aliò eum trahebat, nec ſe ſolum ad omnia ſufficere videbat, in adminiſtrandis his Balduinum, Atrebatenſium poſteà abbatem, ſecundum à ſe promouit. Et iam vltimo exitûs eius tempore imminente, ipſoq; in cella paululùm ſopori indulgente, ſomnia phantaſticis, immò diabolicis, impreſſa illuſionibus patitur, dęmonemque quaſi propè adſtantem ſibi videre videtur: qui minas viro Dei intentans, illo de loco cum citiùs migraturum adiecit. Cui vir Dei, Deus, inquit, cuius nutu huius loci in me proceſſit adminiſtratio, & quandò vult & quomodò vult, me hinc iubebit abſcedere. Et mox dæmon, impetu dato, ipſum viſus eſt inuadere, grauemq; per viſum moleſtiam inijcere. Vndè & phantaſtica illuſione conſtrictus, verſum illum ex centeſimo viceſimotertio pſalmo ſubinferendo exclamauit, Adiutorium noſtrum in nomine Domini: eoq; clamoris ſono tam ipſe, quàm qui coram illo obdormièrant, expergefacti, euigilant: Pſal. 123. lucernamq;, quæ ante illum eo quidem noctis tempore lucere ſolebat, vir Dei extinctā conſpexit, hocq; inimicum effeciſſe, euidēti præteritæ viſionis indicio intellexit. Nec mirum eſſe debet, hæc in virum Dei per ſomnia dæmonem valuiſſe, quem nec per ſomnia aut ænigmata, ſed facie ad faciem ipſum verum Deum verumq; hominem ſcimus tentando petijſſe, tum de loco ad locum pro nequitiæ ſuæ voto duxiſſe. Matth. 4. Ipſe eſt etenim, qui humani generis calcaneo inſidias tendit, & cùm ſanctis importuna ſuæ malitiæ bella intendit: nunc his viſibilem quodammodò ſe præferens, nunc illis phantaſtico ſomniorum horrore ſe ingerens. De quo etiam ſomniorum genere illud ſcriptum legimus: Multos errare fecerunt ſomnia, & exciderunt ſperantes in illis. Eccl. 34. Et licet paululùm à propoſito degredimur, tamen id quod propoſitæ rei occaſione ingeſtum eſt, loquimur. Sciendumque eſt, ſecundùm pleroſque, ſex: ſecundùm alios,

quinque

Somniorũ varia genera quinq; ſomniorum modos inueniri. Et ſex quidem, non ab re hîc interſerimus, quæ ventris plenitudine, inanitate, illuſione, cogitatione ſimul & illuſione, reuelatione; cogitatione ſimul & reuelatione eueniunt. Sed duo, quę prima poſuimus, experimẽto noſcuntur: reliqua verò quatuor, atteſtante beato Gregorio, in diuinæ ſcripturæ paginis inueniuntur. Et quidem beatum hunc virum Dei Popponem illuſione conſtat tentatum, quẽ tamen ab eius læſione pro illius ſanctitate, Deo illi opitulante, verè conſeruatum credimus. Qui verò præfatorum diſtinctiones ſomniorũ in quinq; tantùm modos nôſſe deſiderant, Macrobium in ſomnium Scipionis legant: nihil diuerſum inter vtroſq; reperturi, ſi intimè eorum ſignificatio inſpiciatur. Sed his occaſione, vt diximus, rei propoſitæ interſertis, reliquũ de beato viro dicere pergamus, quem Deus à negocio perambulante in tenebris, & ab incurſu dæmoniaco defenſionibus protexit aſſiduis. Signo intereà crucis facto, ſeruitutisq; diuinæ penſo, cui reliquum noctis impendebat, abſoluto, valida febrium vi cœpit fatigari, atque inexhauſtis doloribus iam ad vltima vitæ perurgeri. Vndè & dominũ Euerhelmum Altimonteſem abbatem, qui ſecutus eum illuc vſq; fuerat, cæteris vnà cum fratribus euocãs, reſolutionis ſuæ diem imminere prædixit: deindè ad viſitationem vnctionemque ſuĩ præfatum abbatẽ nihilominùs admonuit. Adiecit inſupèr eidem, ad priſtinum profeſſionis ſuæ locum Stabulaus ſe poſt mortem ab eo deferendum, corpusq; ſuum à læſione alienum, illic dormitionis ſuæ locum obtenturum: ſingulas etiam diuertendi manſiones ſibi mortuo præuidens, quas, ſi aduiueret, ipſe vtiquè ad ſimile hoſpitandi opus eſſet electurus. Expletis deindè pro ſe omnibus, cilicium, quod ſibi ſterni fecit, nudis pedibus adijt, terramq; tam corpore quàm pectore prono deoſculans, ſe ſupinum collocauit: tum reſponſorium circunſtantibus iniungendo, hoc duntaxàt modo inchoauit: Subuenite ſancti Dei, occurrite angeli Domini: quod quidem iniunctũ circunſtantium caterua fratrum excepit, atq; in finem vſq; cum ſubiuncta etiam Litania perfecit. Poſt cuius expletionem ipſe mirum in modum ad ſe rediens, rurſùm reſedit, initiumq; loquendi ità inſupèr dedit: Noueritis certè fratres, quædam in agẽdis per me rebus reſtare, Deumq; loquendi adhuc vobis ſpatium mihi præſtare. Nec ab re hæc ad ſe rediens dixit, quia quæ oportuit fieri, minusq; adhuc impleuerat, dicẽdo & agendo poſtmodùm effectui mancipauit. Et primùm de erogandis, quæ ſibi eatenùs fuerant, rebus conſultans, quaſdam eccleſijs Dei in augmentum miſit, quaſdã verò amicis pauperibusq; Chriſti in monimentum ſuî diſperſit: itaque omnem inimico auaritiæ ſuſpicionem ipſe præcidit, illud Apoſtolicum recolens: Nihil in mũdum hunc intulimus: ſed nec auferre quid poſſumus. Theodoricum intereà, quem ipſe olìm, vt pręfati ſumus, in omni doctrina nutriebat, adire ſuos quantocyùs iubebat, vt imperialem pręſentiam illum ſuis verbis compellant accedere, atq; in regendo S. Maximini cœnobio paſtoralem curam ſubire. Cui cùm adſtantes dicerent, Quid ſuper Stabulaus decernitis agendum? nihil, inquit, aliud mihi vobis ſuper hoc dicendum, ꝙ quòd ſoli Deo illud velim eſſe commẽdatum. Hoc, vt dixi, ſoli certè Deo committo, nec alium, quàm ipſe prouiderit, rectorem admitto. Sacerdotali demùm authoritate & ſtola criminum veniam fratribus impendit, orationisq; verba cum manibus hunc in modum deprompſit: Da Deus immenſe, ineffabilis & magne, vt ſi verè conuerſus ſum, hoc eiuſmodi indicium habeam, quatenùs in S. Pauli conuerſione, quæ hac quidem nocte inſtat, è carne tranſeam: quod vt fieret, ſemper optaui, ſemper te Deũ rogaui. Et hęc dicens, ſe cilicio recolligi præcepit, vltimumq; loquẽdi finem dedit: cùm eccè mediæ noctis articulo mirum in modum manus leuat, atque extremum eo, quo poſcebat, tempore matutinali expleto officio, ſpiritum Deo reddit. Conclamatum ſubitò eſt à circunſtantibus: Eccè, ô beate Poppo, hæc hora ſanctitatis tuæ indicio eſt omnibus: eccè quantùm bonitatis tuæ gratia meruit, in ſapientia ſua Deus mundo innotuit. Nec facile erat quenquam ſibi à lachrymis tunc tẽperare, cùm tam feliciter ad eum, cui ſemper vixerat, meruit hinc egredi: feliciter, inquam, migrauit, qui felicibus ſemper auſpicijs virtutes in ſe augmentauit. Quas quidem, nè quaſi negligentia præterire videamur, in argumentum tam egregij exitûs eius dicere, prout vires ſuppetunt, aggrediamur. Erat enim ei compunctio cordis ex infuſione ſancti ſpiritûs affluens, cuius etiam conuerſionis ſuæ tempore intantùm erat appetens, vt cùm quoſdam fratrum in lachrymas excitari videret, ſeq; ſimilia non poſſe doleret, ſumpto lapide,

Lib. 1. cap. 3. — Petit extremam vnctionem. — Implorat ſanctorum preces. — 1. Tim. 6. — Oratio eius ad Deum. — Feliciter migrat è corpore. — Catalogus virtutũ eius

pide, pectus eo contunderet, vt hoc fortè modo vel modica compunctionis ſtilla ſibi affluеret. Cuius deſiderij ſui compos poſt modicum effectus, tantam compunctionis à Deo gratiam eſt adeptus, vt illud, vbi ſæpè genu vel millies flexo, die & nocte orationi incumbebat, omne lachrymis inundaret pauimentum. In celebratione proindè Miſſarum * caſubulā, qua induebatur, lachrymis humectabat, interq; prandendū magis lectione q̃ comeſtione paſci amabat: & verè pro lachrymis quas indè fundere ſolebat, cum Pſalmiſta dicere poterat: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Quid verò de corporis ſui dicam afflictione, deq; carnis interitu & contritione? Quā intantùm ieiunijs flagellisq; atterebat, vt quicquid vitioſum illa aduersùs ſpiritū concupiſceret, ipſe flagellis, ꝓpria ſibi manu clàm illatis, extergeret: & pro hoc in ſeipſum vindictam exerceret. Balnearū verò vſus illi rarus fuit in infirmitate, qua aſſiduè laborabat: nunquàm verò extra infirmitatem, poſtque conuerſionem illas admiſit, tum etiam à ſaginatis cibarijs omninò abſtinuit. Nec ſola ad carnis macerationem huiuſmodi abſtinentia illi ſufficere viſa eſt, ſed inſupèr ad crucifigēdum ſe mundo, peregrinationis ſibi cruces adiecit, ſæpè limina adiens Apoſtolorū, ſæpè etiam atq; vſitatiùs excubias cæterorum frequentans ſanctorum. Nec dici poteſt, quantùm omne ſuum iudicium diſcretione temperauerit, quantùm iuſta illud miſeratione honeſtauerit: & reuerà cum beato Iob oculus cæco & pes claudo erat, cauſamq; pupilli & pauperis, vt ſuam, immò magìs accurauerat: atq; excepto, quòd quotidianis eos ſumptibus alebat, trecentos ſingulis calendis Chriſti pauperes plenè reficiebat. Deſtinabat etiam plura tam auri quàm argenti donaria eremiticam ſolitariamq; vitam ducentibus, q̃plurimisq; à regimine deiectis conſulendo rectoribus, ſuis opibus & eos releuauit, & ad priſtinum regiminis locum reuocauit. Et vt omnes probitatis eius virtutes compendio referantur, & ex relatione antiquorum fidem legentibus faciant, erat fide firmus, ſpe longanimis, charitate nō fictus, compaſſione ſingulis proximus, & ad omne opus bonum mente & vultu ſemper promptiſſimus: arguebatq; ſubiectos clemēter, tolerabat patienter, & ſi quem pro quouis crimine vellet corripere, in ſe priùs deſcēdens, hoc velut ſuum plangebat, ſecundùm illud Apoſtoli: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, nè & tu tenteris. Et vt vigiliarū orationumq; eius prætereatur inſtantia, (licet enim præterire communia) in carne verè angelum vixit, dum ſemper in cæleſtibus, vbi angeli faciem vident patris, animum fixit. Et pro hoc cuiq; fidelium miracula & quæ diximus, & quæ dicenda ſunt, ad fidem faciendam ſufficiant, proque ſanctitate ipſius, totius diffidentiæ caligine excluſa, ſatisfaciant. Obijt ſanè octauo Calendas Februarij, anno incarnati Verbi milleſimo quadrageſimooctauo, indictione prima, ætatis ſuæ anno ſeptuageſimo, imperij verò Henrici anno decimo.

[Margin notes: * ſor. caſulā — Pſal. 41. — Iob 29. — Alius virtutum eius catalogus. — Galat. 6. — Matth. 18.]

CAPVT XXV.

SAcerdotalibus porrò infulis, vt ſacris adſtare altaribus ſolebat, veſtitur: vbì ex ſacro corpore eius gratiſſimæ ſuauitatis fragrantia ſentitur: quæque olìm viuenti in virtutibus ampliùs flagrârat, & nunc in carne ipſius redolere non ceſſauit. Alba etiam caſubula ſanctum illud corpus fratres curabant veſtire, cuius omnia feliciùs in cęleſtibus inter amictos ſtolis albis primam meruit ſtolam inuenire. Oratorio deindè exponitur, nox illa cum precibus vſque ad lucis ortum pro eo tranſigitur, cùm eccè apparatis his, quæ ad transferendum eum prouiderant, clàm è patrię ipſius limine exiêrunt. Et in eiſdem certè hoſpitandi locis manendo, quæ ab illo viuente didicerant, Leodium vſq; deuenerunt, præmiſſoq; nuncio, beati viri aduentum Vuazoni, eiuſdem ciuitatis antiſtiti, intimauerunt. At ille viuum eum tunc venturum gaudendo primùm æſtimauit, ſed cùm ei, vt ſe res de morte ipſius habuit, nūcius perorauit, clamoribus & lamentis inconſolabiliter ſe affligere, & quòd talem amiſiſſet virum, incredibiliter dolere cœpit. Poſtquàm verò lamenta, non dolor, aliquantulùm conquieuêre, eiuſmodi fama, quæ omne Leodium iam impleuit, authoritate etiam pontificali hoc vniuerſis eiuſdem ciuitatis cœnobijs edictum peperit, vt cum crucibus, lampadibus atq; thymiamaterijs illud ſacrum corpus exciperent eaq;, quæ talem Dei deceret ſeruum, honorificentia proſequeretur. Quod quidem, permixtis ſibi cunctis, cum deuotione ſimul & dolore contigit fieri, nec fuit, quem compunctio cordis pro huiuſcemodi rebus intrinſecùs non tetigerit. Et nos quidem, qui

[Margin note: Honorificè admodùm corpus eius Leodij excipitur.]

de eo hæc ſcribimus,ipſi ſimiliter toti in funere ſumus:quanto magìs hi, qui eius tūc exequijs interfuerunt,dolorem pro amiſſione tanti taliſq; viri pertulêre? Sed ſi ideò eſt dolendum,quòd eum,quem charum habuimus,amiſimus:multo magìs certè gaudendum,quòd in cæleſti cum manſione interceſſorem pro nobis præmiſimus. Pauperibus prætereà Chriſti memoratus antiſtes pro ſancto viro eleemoſynarum ſtipē diſpendit,& ad Stabulaus vſque cum cæteris exequias illas venerabiles proſequutus eſt.Nec difficultas itineris aut temporis incedētes vel modicè defatigauit, præſertim cùm brumalis rigor omnē ſuperficiem terræ tunc occuparet: Dei proculdubiò virtute ibidèm operante,ſeruique ſui tranſlationi inuiſibiliter fauente.Tandèm ad Stabulaus,vt diximus,peruenitur,omniſq; loci illius tam laicorum quàm monachorum turba doloribus eiulatibusque afficitur,ità vt pſallentium] voce,seiulantium quidem clamor exuperaret,& in paruulis etiam gemitum affectus exprimeret.Sepulcrū mox poſt Miſſarum ſolennia illi in medio cryptæ,vbi ipſe viuus elegerat,aperitur,atq; ibidèm id officij non ſine angelica præſentia peragitur.Nam memorato antiſtiti,cui facile ſuis pro meritis hoc cernere fuit,viſio angelica inter exequias illas apparuit, qui adſtantem ipſi miniſtrū,vtrùm idem videret,ſæpiùs repetens interrogauit. Sed quod ille pro meritis,vt præfati ſumus,videre meruit,non noſtrum iudicare eſt, cur nemo id videre potuit:niſì fortè,quòd nulli circunſtantium ad prædictam viſionē ſanctitas ſua ſuffecerit,vel quòd nemini,excepto ipſo præſule,reuelare Dei gratia voluērit.Et iam ſextus circa inſepulti corporis funus dies abſceſſerat,nec tamē priſtina in illo fragrantia defecit : vt certè teſtantur illi, qui adfuêre. quòd velut pulueris pigmentarij ſuauitatem in ipſo perſenſerint.Quaſdam verò literas exhortatorias, à venerādo abbate Richardo olìm de charitate ipſi ſcriptas,vnà cum calice pectori eius ſuperpoſuêre: quarum etiam literarum exemplar in eodem monaſterio poſteris reliquerūt, vt ex eo amborum conſenſus & dilectio perſpiciatur, quidq; charitatis gratia valeat,à legentibus ibì inueniatur.Hæc nos quidem de obitu tranſlationeq; beati viri dixiſſe ſufficiat,de cuius virtutibus & miraculis fides apud lectorem non vacillet, præſertim cùm teſtibus,qui ea oculata fide didicerunt,confirmentur, certiuſq; his ſcriptis roborentur.Cæterùm cur ad ſepulcrum eius miracula crebriùs non fiant, nemo miretur,nec propter hoc ea,quæ verè de eo diximus,vocet in dubium, cùm ipſe adhuc in carne viuus, pleriſq; fratrum audientibus, atteſtatus fuerit, quòd nunquàm delectatus ſit miracula facere,nec vnquàm hāc gratiam ſibi dari à Deo expetere præſumpſerit.Et quanquàm pro humilitate fauorē erga ſe populi in vita timuit,non tamen miraculorum gratia mortuus caruit:quia poſt mortem nequibat latére,cui ante mortē hoc Deus inſpirauit,vt vellet latére.Pauca tamē è pluribus hîc inſeram, gloriamque Dei in ſancto ſuo, non ſine legentum admiratione commemorabo.

Viſio angelica.

CAPVT XXVI.

HErimannus, eiuſdē monaſterij monachus ſimul & ianitor,tribus fermè poſt beati viri depoſitionem menſibus elapſis,infirmitate correptus,ad vltima vitæ ſuæ peruenit, loquendiq; finem in agone ſuſpenſus fecit, ità vt nec reſpirare vllo modo videretur,nihilq; aliud in eo,quàm ipſa mors conſpici videretur.Qui miro quodam modo poſt duarum ferè horarum ſpatium ad ſe redijt, & ꝙ ad iudicium raptus fuerit,fratribus ſibi adſtantibus retulit,ſinguliſq; criminum ſuorū maculis in confeſſione deterſis,pro vno tantùm conuentus fuerit,quod contra beati Popponis ſtatuta admiſerit.Aiebat nanq;:Noueritis me de ſingulis criminibus cōfeſſionē feciſſe,vnum tantùm obliuioni reliquiſſe:quia agrum paſcualem,quem beatus Poppo cuidam crediderat,mea olìm auferre ſuperbia non dubitauit. Pro quo & ego ad iudicium raptus,temeritatiſq; erga virum Dei ſum incuſatus, tandemque eiuſdem ſancti viri interceſſione huc remeare,crimenque illud tam precibus veſtris, ꝗ̄ confeſſione permiſſus ſum expiare.Fratribus verò multa de pręfato viro Dei rogantibus,id de ipſo teſtatus eſt,ſe eum honeſtate & reuerentia commendabilem inter cęleſtis aulæ primores vidiſſe,ibiq; interceſſione ipſius redeundi copiā accepiſſe,eumq; rursùs videndi ſpem ſibi de reliquo accreuiſſe,ſi tamen preces ipſorum pro ſe ad Deū pręmitterentur,atq; ità contra ipſius ſtatutum temerè à ſe commiſſa expurgarentur. Deindè adiecit,neminem in virum Dei impunè quid poſſe admittere, quemadmodū ipſius exemplo poſſet facilè doceri. Mox pro eo fratres orationi inſtabant, quodque

Viſio de S. Poppone.

contra

contra viri Dei ſtatutũ deliquerat,precibus expiabant:cùm eccè ſine mora vltimum efflauit ſpiritum,vt profectò intelligi daretur,ipſum ideò in carne accepiſſe redeundi facultatem,vt quod in virum Dei deliquerat,hîc detergeretur, verumq; de eo, quod dixerat,indicium relinqueretur. Lætare ergò Stabulenſium eccleſia,lætare,inquam, ex tãti viri præſentia: quia vt Turonica ciuitas in Martino ſuo mirabiliter gloriatur, ità etiam in Poppone tuo ſtatus tuus magnificatur:dum ille ei mortuum viuus ſuſcitauit,& iſte monachum,ad iudicium extra ſe raptum, mortuus ad vitam reuocauit. Magnum quidem eſt,mortuum ſuſcitare:magnum etiam eſt,hominem ad iudicium raptum,ad ſe reuocare:cùm neutrum nisì à ſanctis fieri valeat,qui præſentia Dei mirificè perfruuntur. Et verè in hoc patet,beatum Popponem poſt mortem etiam viuere,curamq; ſuorum apud Deum ſemper gerere.

CAPVT XXVII.

ALio quoq; tempore puer quidam Gozo,idemq; monachus viri Dei, ſcholari adhuc diſciplinæ ſubiectus,valida corporis infirmitate correptus eſt. Qui ſe mox viſitari petijt & vngi,pſalmiſq; & precibus Deo commendari. Quòd cùm ageretur,illiq; à fratribus in prece & infirmitatis eius viſitatione adſtaretur,exclamauit ſubitò,dæmonum phalangem,Aeneæ & Turni aliorumq; ex Virgilio virorum vultus imitari, ſeq; ab eis, qui ſibi in diſcendo plurimùm in vſu fuerant, vſq; ad animam infeſtari.Fratribus verò,vt ſibi crucis ſignum imprimeret, hortantibus,ſeq; non poſſe,illo reſpondente,mox dominum abbatem Popponẽ adeſſe exclamat,eumq; fratribus ignorantibus quem ſignificâſſet,inclinato capite ſalutat. Quem cùm adſtantium fratrũ caterua quid videret inquireret,aut quemnã ſalutaret, Num, inquit,dominum abbatem Popponem in medio veſtrî non cernitis,& ad eius præſentiam omnem dęmonum phalangem effugiſſe non conſpicitis? Adiecit proindè,ſe eorum manibus,præfato ſuccurrente abbate,ereptum,ſecuritatiſq; remedia de eis porrò adeptum. Quo iſta perſequente,doloreq; ſimul cum tremore in ipſo conquieſcente,ſpiritum vltimum exhalauit,& tam verum quàm manifeſtum eorum,quæ dixerat, indicium oſtẽtauit,ità vt cum beato Poppone verè indè migrâſſe crederetur,& in eo erga omnes fratres beati viri ſimilis ſolicitudo intelligeretur. Cuius quidẽ pueri corpus à coętaneis ſocijs fauore pariter & dolore circundatum,& ante ſcholã, licèt quibuſdam inuitis,eſt ſepultum:pro quo etiam gemitus ipſorum tanto fuit intolerabilior,quanto erga eum affectus omnium in vita ipſius extiterat propenſior. *Puer videt S. Popponẽ ipſi apparentem in extremis.*

CAPVT XXVIII.

EOdem tempore extitit quidã magiſter carpentariorum vel latomorũ, Thietmarus nomine,qui viro Dei Popponi valdè charus habebatur propter peritiam artis ſuæ.nam illi Deus inſpirauerat,quemadmodùm Beſeleel, opus perficere in domo Domini ſecundùm voluntatem viri Dei,monſtrante id videntibus p̃ſentis baſilicæ ſtructura mirabili. *Exod.31.* Hic ſynaxi veſpertina expleta, venit ad quoſdam fratres in clauſtrum cum non parua, vt proſequemur, triſtitia: & eccè præſens ſedebat nepos ſancti viri Euerhelmus Altimontenſis abbas. Qui percontari cœpit, quid cauſæ haberet. Reſpõdit ſe priuatum eſſe beneficio,quod ſibi iure perpetuo cõceſſerat homo Dei Poppo.Et ille,Non eſt,inquit,mortuus dominus tuus Poppo,ſed verè viuit:perge quantocyùs ad ipſum,& narra ei ſi quid habes. Credidit homo ſermoni,quẽ audiuit,& præpeti curſu ad ſepulcrum viri Dei peruenit, ibiq; amariſſimè, quæ ſequuntur,clamitando,ſuper corpus ſanctum ſe proſtrauit:Heu mi pater & Domine,vt quid me diutiùs ſinis viuere in hac conualle plorationis? Conteſtor te per omnipotentem,cui in hac vita fideliter ſeruîſti,nè me permittas in hac miſerabili vita octo diebus viuere. Vt ergò ſe exauditum credidit,ſurrexit,domum redijt, in lectũ ſe proiecit,viaticum petijt & accepit,& ſicut à ſancto viro petiẽrat,ante octauũ diem de hac luce ſubtractus eſt. *Nota petitionem,& celerem impetrationem.*

CAPVT XXIX.

PRætereà plurima ſanitatum beneficia per eum Dominus operatur : Febricitantes,dæmoniaci,alijq; languidi ad ſepulcrum eius,Deo cooperante,curantur. Vnum tamen præclarum,quod omnibus penè notum eſt, in medium ꝓferam,vt ex hoc fides credentium incaleſcat. Aeger quidam diù vexatus hydropico morbo,adductus eſt ab occidẽtali plaga,& in baſilica ſancti & apoſtolici viri

Remacli, mirabilium factoris, & in præſentia corporis eius eſt collocatus. Qui per ſeptimanam ibidèm diù cupitam ſalutem præſtolans, tandèm feſſus ſopore deprimitur, Et eccè videt ſibi ſanctiſſimum ac Deo dilectum Remaclum adſtare, immò ſplendore radiantem, & hæc ſibi dicentem: Surge, & ad ſepulcrum abbatis Popponis, quod eſt in hac crypta, propera: per eum enim tibi ſalus proueniet. Expergefactus æger, ſurrexit & vtcunq; potuit, illuc peruenit, ſeq; toto corpore ſuper illius proſternens mauſoleum, deuotiſſimè implorabat eius interuẽtu Dei adiutorium: cùm ſubitò virus omne, quod per membra ac vitalia diffundebatur, conglomeratum, vt quondàm attactu S. Martini, immò Deo ſuum glorificante famulum, quàm grandiſq; meriti apud ipſum eſſet oſtendente, more torrentis magno vomitu per gutturis prorupit meatum. Statimq; homo incolumis ſurrexit, qui penè deſperatus aduenerat: & gratias agens Deo in ſanctis eius confeſſoribus, lætus ad propria repedauit. Quis non ſtupeat euentu huius inuſitati miraculi, mandans illud ſtylo memoriæque in profectum poſteritatis, vt magnificetur Dominus, qui illum dignatus eſt per ſeruum ſuum curare? Idem præfatus athleta Dei, dum in terris hominem geſſit, multa cum deuotione & ſtudio Chriſto ſanctiſſimoque eis præſuli Remaclo ſeruiuit: vndè & ciuis eſſe ſanctorum domeſticusque Dei hoc facto declarari meruit. O felix Stabulaus, tanti pontificis Remacli membra continens, cui ad tutelam loci ipſius adiunctus eſt famulus Dei Poppo, ſcutum inexpugnabile contra omnes inimici inſidias. Non enim accidẽtale nomen tibi, ſed eſſentiale adhæſit ſtabilis laus, abiecto vulgari illo, ab ignorantia profecto, Stabulans: quia tibi ſtabilis laus perpetuò non extinguetur, ſicut luminaria cereorum brumali tempore flantibus ventis ſub di°o non quibant extingui, quandò ſuſceptum eſt corpus beati Popponis à fratribus præfati loci.

Hydropicꝰ ad S. Popponis loculum curatur.

Cerei non extinguunt vẽtis flantibus, ad corpus S. Popponis.

CAPVT XXX.

EGO igitur Euerhelmus, Altimontenſis abbas, hunc libellum, poſitus in cœnobio Blandinienſi, ſcribendo ſummatìm perſtrinxi, nõ vt omnia, quæ de beato viro dicenda erant, illo comprænhenderem. Quẽ dum deferre ad locũ ſuprà memoratum diſpoſuiſſem, ſocios itineris mei aſſumpſi, Onulfum monachum, qui in præfatiuncula huius libelli ſcriptus eſt, & Odulfum capellanum comitis Lamberti. Qui cùm in via de vita & ſpe futurorum ſedulò colloqueremur, frequenter etiam hunc libellum Odulfus reuoluebat mecum, beatum beatificãs virum, qui ſic præſentis ſeculi euaſiſſet naufragium. Quid plura? Tandèm peruenimus Leodium, vbi tunc temporis ſancti Lamberti martyris recolebatur martyrium. Poſt Miſſarum ſolennia indè digredientes, vt ad viri Dei properaremus tumulũ, Onulfus, Odulfi conſilio deceptus, recuſat cœptum iter peragere mecum, neſcio quid de viri ſancti meritis proferens ad alterum. Aiunt ergò ambo: Iter perage tuum: nos verò in ſancti Trudonis cœnobio tuum præſtolabimur reditum. Ad hæc ego, eorum fidem infirmam conſiderans, aio, eos dolituros ductum iri in proximo. Et indè progreſſus, ad beati viri tumulum peruẽni, vnius tantùm contentus conſortio pueri. Extrahens ergò libellum, de eius geſtis editum, non ſine contritione cordis ſuper ſepulturam piiſſimi patris depoſui. In craſtinũ verò ad comites mei itineris rediens, eos triſtes mœſtoſq; nimiùm reperi. Nam alter percuſſi equi ſui damno grauiter dolebat: Odulfus autem lurida peſte mulctatus, grauiùs gemebat. Quem cùm intuerer, primò exorſus ille, heu me, ait, domine, cur tecum cœptum iter diſtuli peragere? Eccè nunc morbo dyſenteriæ, immò diuina percuſſus virtute, pereo. Quem blandè leniterque conſolans, hortatus ſum monaſticum ſuſcipere habitum. Poſt hæc abij, & ille non longè pòſt obijt, exemplum ſuæ præuaricationis relinquens poſteris, nè præſumant detrahere virtutibus viri Dei Popponis.

GESTA

GESTA QVAEDAM ET ILLVSTRE MARTYRIVM B. POLYCARPI, SMYRNENSIS EPISCOPI, *ex lib.4.cap.13.& 14. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Euſebij Pamphili, interprete Iohanne Chriſtophorſono, apud Anglos quondàm Ciceſtrenſi Epiſcopo.*

LIB. 4. CAP. 13.

TEMPORIBVS modò demonſtratis, dum Anicetus Romanæ Eccleſię præerat, Polycarpum, cui adhuc ſuppeditabat vita, Romam aduentâſſe, & cum Aniceto in congreſſum colloquiumq́; de controuerſia, quæ fuit de die Paſchæ celebrãdo ſuſcepta, veniſſe cõmemorat Irenęus. Aliam item hiſtoriã de Polycarpo idem ſcriptor tradit, quam ex tertio eius libro contra hæreſes petitã, his, quæ de eo tradita ſunt, neceſſariò putamus adiungendã, quæ ità ſe habet: Polycarpus non ſolùm ab apoſtolis inſtitutus, & cum multis, qui Chriſtum oculis conſpicati ſunt, familiariter verſatus, ſed etiam ab eiſdem in Aſiam delegatus eſt, quò Smyrnenſis eccleſię epiſcopatũ capeſſeret: quem quidem nos ineunte ætate vidimus. Nam diù vitam propagauit, & planè grandis fuit: qui ſumma cum admiratione & celebritate martyrium perpeſſus, ceſſit è vita, eaq́; perpetuò docuit, quæ ab apoſtolis didicerat, quæ eccleſia tradit, quę deniquè ſola vera ſunt. Atq; iſta teſtimonio confirmant, cũ omnes eccleſiæ Aſiaticæ: tum epiſcopi, qui hactenùs ſucceſſerunt Polycarpo: qui profectò teſtis veritatis fuit multo fidelior conſtantiorq́;, quàm Valentinus, Marcion, & totum reliquum genus eorum, qui tot & tam peſtiferas in Eccleſiam errorum ſectas inuexerunt. Qui tandèm, Aniceto Romanæ Eccleſiæ epiſcopatum gerente, Romam aduentans, complures ab errore hæreticorum, quos diximus, auocauit, & ad Eccleſiam veramq́; religionem traduxit, palamq́; prædicauit, ſe ab apoſtolis accepiſſe hãc vnam & ſolam veritatem, quæ eſt ab Eccleſia tradita. Sunt etiam, qui ab eo audiuerint, Iohannem Domini diſcipulum, cùm Epheſi ad balnea ſe conferret, intusq́; videret Cerinthum hæreticũ, ſe mox è balneo illorum proripuiſſe, & eos, qui vnà erant, hoc modo eſſe hortatum: Fugiamus ocyùs, nè balneum, in quo eſt Cerinthus veritatis aduerſarius, extemplò corruat. Idem Polycarpus Marcioni in eius conſpectũ venienti, dicentiq́; rogantiq́;, Noſce nos, amabò: reſpondit, Noui equidem primogenitũ Satanæ. Talem enim tum Apoſtoli, tum illorum diſcipuli adhibuerunt cautionem, vt nè ſermonem quidẽ cum aliquo illorum, qui veritatem fallaciter ſuis commentis adulterare nitebantur, aliquãdò conferre vellent: ſicut Paulus admonet, Hæreticum hominem poſt vnam & alteram admonitionẽ deuita, ſciens quòd talis euerſus eſt, & peccat proprio iudicio condemnatus. Eſt etiam epiſtola Polycarpi ad Philippenſes ſcripta accuratiſſimè, ex qua expreſſam fidei illius notam & veritatis prædicationem hi, quibus libitum ſit, quique ſuæ ſalutis rationem ducant, poſſunt manifeſtè perſpicere. Hactenùs Irenæus. Polycarpus quidem in ea epiſtola, quam diximus, ad Philippenſes ſcriptam, quæq́; adhuc extat, quibuſdam prioris epiſtolæ diui Petri teſtimonijs vtitur.

26.Ianuarij. — *Lib.3.cap.3.* — *Polycarpus venit Romã* — *Iohannes apoſtolus q̃ vitârit Cerinthum* — *Nota hanc reſponſionẽ* — *Tit.3.*

Antonino, cognomento Pio, cùm vigeſimumſecundum annũ imperij ſui confeciſſet, M. Aurelius Verus, eius filius, qui & Antoninus dictus eſt, cum Lucio fratre ſucceſſerunt. Eodem tempore Polycarpus, cùm Aſia maximis perſecutionum procellis turbaretur, martyrio ſupremum vitę diem egit. Cuius quidem vitę exitum, literarum monumentis adhuc conſeruatum, in hac noſtra hiſtoria memoriæ prodere cumprimìs neceſſarium arbitror. Eſt autem epiſtola ex perſona eccleſię Smyrnenſis, cui prę fuit Polycarpus, eccleſijs Ponti ſcripta, quæ ea, quæ ad eius martyrium ſpectant, perſpicuè docet his verbis: Eccleſia Dei, quę Smyrnam incolit, eccleſię, quę eſt Philomelij, & alijs omnibus ſanctis & catholicis eccleſijs, quę vbiquè gentium ſunt, miſericordia, pax, & charitas Dei patris & Domini noſtri Ieſu Chriſti affatìm impleatur. Scripſimus vobis, fratres, quæ videbantur pertinere, cùm ad alios martyres, tum ad beatũ Polycarpum: qui quidem perſecutionis flammam, contra Eccleſiam incenſam, ſanguine

Cap.14. — *Epiſtola Smyrnenſis eccleſiæ de martyrio S. Polycarpi.*

guine ſuo copioſè per martyrium effuſo penitùs reſtinxit. Iſtis deincèps, antequàm in martyrij Polycarpi explicationem ingrediuntur, ea, quæ ſpectant ad cæteros martyres, ordine narrant, & qualem quamq; celſam erectamq; animorum firmitatem ad dolorum morſus tolerandos oſtenderint, ſcitè deſcribunt. Nam, vt epiſtola loquitur, qui vndiq; circunſiſtebant, cùm coràm cernerent illos partim flagris ad intimas vſq; venas & arterias dilaceratos, ſic vt iam viſcera aliaque occultiora membra, intimis corporis receſſibus abdita, oculis omnibus ſubijcerentur: partim buccinorum teſtis, è mari deportatis, & lapillis quibuſdam præacutis ſubſtratis afflictos, & per quodque ſuppliciorum ac tormẽtorum genus raptatos, & beſtijs deniquè immanibus ad dilaniandum traditos: cùm coràm, inquam, cernerent illos hæc omnia tam toleranter ſuſtinuiſſe, incredibili propè admiratione obſtupuerunt. Inter quos Germanicum quendam, qui diuina gratia roboratus, imbecillitatem animi naturaliter inſitam, quæ efficit vt corporis mortem vehementer extimeſcamus, erexit recreauitque, propter eximiam & ſingularem eius conſtantiam, facilè primas tuliſſe memorant. Nam cùm proconſul illi perſuadere conaretur, proponeret ætatem & magnoperè flagitaret, vt cùm iam adoleſcens eſſet, & in ipſo ætatis flore conſtitutus, ſuîipſius miſericordiam caperet: eum illa minimè curâſſe, ſed abiecta cunctatione, feram parato animo attraxiſſe ad ſe, & propè vi in corporis ſui laniatum impuliſſe, quô celeriùs ab hac iniuſta & impia vita liberaretur. Verùm quanquàm vniuerſa multitudo tum diuini & cęleſtis huius martyris fortitudinem & conſtantiam, propter egregiam & generoſam mortem, magnoperè admirabatur, tum excelſam vniuerſi generis Chriſtianorũ virtutem vehementer ſuſpiciebat: tamen ſubitò vnà omnes hoc pacto cœpiſſe conclamare: Tolle impios, Quæratur Polycarpus. Quinetiam cùm permagna turba iſtis populi clamoribus de Chriſtianis conquirendis facta eſſet, Phrygem quendam, nomine Quintum, qui nupèr è Phrygia aduẽtauerat, ſimul àc immanes feras & terribiles prętereà cruciatus perſpexerat, molli & fracto animo attonitum obſtupuiſſe, & tandèm, ſalute prodita, manus præ ignauia dediſſe. Declarat quidem eadem, quam modò citauimus, epiſtola, illum non prudenti animi prouiſione & conſilio adductum, ſed temerè & quaſi repentino vento incitatum, cum alijs ad tribunal iudicis ruiſſe: qui ſimulatquè depræhenſus tenebatur, illuſtre & euidens omnibus exemplũ propoſuiſſe, nè inconſideratè & imprudenter huiuſmodi rebus ſe aliquandò obijcerent. Sed iſto modo de illorum martyrum exitu à nobis expoſitum ſit. Polycarpus autem, qui maximam omnibus admirationem ſuî excitabat, primùm vt iſta de martyribus audiuerat, pacato & tranquillo animo perſtitiſſe, & vultum omnemq; mentis ſtatum, conſtantem & immobilem conſeruâſſe. Et quanuìs in animo haberet, illic in ciuitate manere, tamen familiaribus petentibus obſecrantibusq;, vt ſe indè ſubduceret, demùm morem geſſiſſe, ad villam non longè ab vrbe diſtantẽ progreſſum eſſe, ibiq; cum paucis amicorum commoratum, & dies noctesq; nihil aliud molitum, quàm preces obnixè & inſtanter ad Dominum fundere: quibus quidẽ ſupplex efflagitabat, (hoc enim erat illi ſemper in more poſitũ) vt pax tranqlla cõcederetur eccleſijs. Ac triduo antè, q̃ præhendebatur, cùm in precibus attẽtè poſitus, ſomno oppreſſus eſſet, noctù in viſione ſecundùm quietẽ vidiſſe dicitur ceruical flamma accenſum, derepentè cõſumi cõficiq;: Qua quidẽ re è ſomno excitatũ, ſtatim viſum ſuũ ijs, q aderant, expoſuiſſe, & quod futurũ erat, mente ferè præſagientẽ, apertè ſuis p̃dixiſſe, neceſſarijs ſe flammarũ incendijs corpori circuniectis vitam pro Chriſto profundere oportere. Tandèm igitur cùm illi, qui eum omni cura & diligentia conquirebant, inſtarẽt, iterũ incredibili ſtudio & amore erga fratres cõpulſum, in aliam villã ſe tranſtuliſſe ferunt: quò quidẽ non longo tempore pòſt, qui illum inſequebantur, rectâ perueniſſe, duoſq; illius loci pueros compræhendiſſe, atq; alterius illorum indicio, vbi verberibus eum ceciderãt, ad Polycarpi diuerſorium acceſſiſſe. Qui ſub crepuſculũ aduentãtes, certiores fiebãt, eum in ſuperiori conclaui aſſidere. Ex quo loco licèt perfacilè in aliam domũ ſe recipere potuiſſet, noluiſſe tamen, ſed dixiſſe: Fiat voluntas Domini. Quem, vt illos adeſſe intelligebat, refert epiſtola deſcendiſſe per gradus, & cum illis adeò ſereno ac placido vultu collocutum eſſe, vt qui virum anteà ignorâſſent, cùm oculos in canã eius & ingraueſcentẽ ætatẽ, in venerandã quoq; & conſtantẽ vultûs moderationẽ cõieciſſent, viderentur ſibi rem permiram videre, rogarentq; ab ſe ipſi mutuò, Tantáne, q̃ſo, feſtinatio

Conſtantia martyrum.

Germanici fortitudo.

Quinti apoſtaſia.

Polycarpi eximia virtus.

Viſio Polycarpi.

natio in tali ſene præhendendo ſuſcipi debuiſſet? Iſtum autem, abiecta cunctatione, primùm mẽſam illis actutùm apponi iuſſiſſe: deindè oráſſe,vt cibum largè & affatìm ſumerent,vnamque horam,qua orationi vacaret,poſtulâſſe. Qua ei cõceſſa, ſurrexiſſe,& gratia Domini cumulatè repletum,adeò ardenter precatum eſſe, vt qui præſtò illum audirent orantem, admiratione propè obſtupeſcerent, compluresque illorum tam ſpectatum,tamque eximia & diuina virtute præditum ſenem,morte affici vehementer condoleſcerent. Poſt iſta, reliqua illius hiſtoria eſt ad verbum in eadem epiſtola hoc modo explicata: Vt primùm finem precandi fecerat,& memoria repetierat omnia,quæcunque illi in vita aliquandò contigiſſent,ſiue magna illa fuiſſent,ſiue exigua: ſiue glorioſa,ſiue ingloria,& totam deniquè Eccleſiam catholicam,per vniuerſum orbem diſperſam,precibus Deo commendauerat, cùm iam hora abeundi inſtaret,ſatellites eum aſino impoſitum, versùs vrbem die feſto magni ſabbati deduxêre. Herodes,qui præfectus pacis dicebatur, & pater illius Nicetes, illi obuiâm prodire: qui vbì illum ad ſe in rhedam tranſtulerant, propter eum aſſidẽtes,ei perſuadere conati ſunt ad hunc modum : Quid mali eſt iſtud,dicere,(domine Cęſar)& illic ſacrificare, & ſic tãdèm ſaluum euadere & incolumem? Polycarpus primò nullum dedit reſponſum: ſed illis magìs inſtantibus,ſic tandèm locutus eſt: Non facturus ſum aliquãdò, quod mihi conſulitis. Iſti igitur ſpe illius in ſuam ſententiam pertrahendi deiecti, contumelioſa verba in eum iaciunt, & tanta cum celeritate de curru præcipitant, vt indè delapſus,tibiam magnoperè laceraret,læderetque. At ille de ea re minimè laborans,quaſi nihil mali fuiſſet perpeſſus,lubenti animo à ſatellitibus ductatus,ſatìs incitato gradu ad ſtadium proficiſcitur. Polycarpo igitur in ſtadium ingredienti, vox è cælo demiſſa,dixit: Fortis eſto Polycarpe,& excelſo animo rem gere. Eum,à quo eſſet vox profecta,vidit nemo: vocem autem multi è noſtris audiuerunt : ſed propter tumultum in ſtadio concitatum,multitudo omninò eam audire non potuit. Illo igitur ad iudicem deducto,ſimulatquè intellectũ erat Polycarpum fuiſſe comprẽhẽſum,ingens tumultus ciebatur. Ex quo proconſul,vbì acceſſit,ſciſcitatus eſt: Túne es Polycarpus? Polycarpus ſe eundem eſſe fatebatur. Tum ſuadere proconſul, vt Chriſtũ negaret,ſic locutus: Reuerere ætatem tuam,& alia his ſimilia,quæ ab eiuſmodi viris dici ſolent. Iura per Cæſaris fortunã. Reſipiſce: dic, Tolle impios. Polycarpus graui & cõſtanti vultu in vniuerſam multitudinem,quæ erat in ſtadio,intuens,& manum versùs eos intendens,cum gemitu oculis in cælum ſublatis, dixit: Tolle impios. Præſidi,cùm ampliùs inſtaret diceretq́;,Iurato,conuicijs Chriſtum afficito,& te dimittã: reſpondit Polycarpus: Octogintaſex annos illi iam inſeruiui,& nullo me hactenùs affecit incõmodo: quomodò igitur regẽ meũ, qui me ad hoc vſq; tempus ſeruauerit incolumẽ, contumelioſis verbis poſſum afficere? Proconſule denuò vrgente ac dicente, Iura per Cęſaris fortunã: Polycarpus,ſi,inquit,ad inanem oſtẽtationẽ requiris, vt per Cæſaris fortunam iurem,(ſic enim vocas)& me qui ſim,ignorare prę te fers,ſic,vt liberè & ingenuè loquar,accipito: Chriſtian⁹ ſum. Quòd ſi placet Chriſtiani profeſſionẽ cognoſcere,da mihi diem, & audies. Tum proconſul, Iſtud, inquit,perſuade populo. Tibi equidem,inquit Polycarpus,rationẽ & ſententiam meam (magiſtratibus enim & poteſtatibus à Deo conſtitutis,eum honorẽ,qui noſtrorũ animorũ ſaluti, noſtræq́; religioni nihil afferat detrimenti,pro dignitate tribuere docemur) impertire non grauabor: ſed illos nõ ſatìs dignos exiſtimo,quibus de fide noſtra per reſponſum ſatisfaciã. Et proconſul, Beſtias,inquit,habeo in promptu: iſtis te obijciam laniandũ,niſi te maturè pœnituerit. Acceſſe,inquit. nam nobis rata ac decreta ſtat ſententia, & multùm ab eo abſumus,vt aliquandò animo mutato,nos meliorum pœniteat, quò deteriora ſequamur. A ſæuitia & crudelitate ad æquitatẽ & modeſtiam traduci,eſt ſanè pulchra mutatio. Ad quem rursùs proconſul: Te, inquit, ardentibus flammarũ incendijs domitum & manſuetum reddam,ſi beſtiarũ laniatus contemnas,& nõ reſipiſcas ocyùs. Tum Polycarpus, Ignẽ,inquit,mihi minitaris,qui ad tempus exardeſcit ille qdem, ſed paulò pòſt penitùs extinguitur. Verùm ignẽ illũ futuri iudicij,ad perpetuũ impiorũ ſuppliciũ & cruciatũ reſeruatũ,oĩnò ignoras. Sed qd cunctaris? Profer beſtias,aut aliud quod lubet. Iſta & alia cõplura locutus,tãto vultùs decore & gratia imbutus eſt,tãtaq́; animi fidentia & alacritate expletus,vtì his,q̃ ei eſſent tã minaciter obiectata, nõ modò nõ cõturbatus ſuccũberet, ſed contrà certè illũ ipſum ꝓconſulẽ admirabili ſua

Nota verſutiã diaboli.

Præcipitatur de curru.

Siſtitur ad tribunal.

Præclarum reſponſum.

conſtantia & grauitate prorsùs obſtupefaceret. Proconſul prǽconē mittit, qui in medio ſtadio iſtud ter prædicaret: Polycarpus profeſſus eſt ſe Chriſtianum eſſe. Quæ vox cùm eſſet à prǽcone emiſſa, vniuerſa tum gentium, tum Iudǽorū multitudo, q̄ Smyrnam incolebant, anim impetui & bile effrenata exardeſcens, alta voce clamare: Iſte eſt Aſię doctor, iſte Chriſtianorum pater, iſte noſtrorum deorum euerſor, iſte deniq; eſt, qui adeò multos perdocuit, vt neque dijs ſacrificent, neque eos adorēt. Quæ cùm eſſent locuti, vociferari & rogare Philippum munerarium, vt leonem, qui Polycarpū diſcerperet, emitteret. Hic verò reſpondere, non eſſe ei integrum, quoniam iam ferarum certamina confecta erant. Tunc illis viſum eſt, vno conſenſu clamando inſtare, vt Polycarpus viuus in rogum conijceretur. Ità enim factum oportuerat, vt viſio, quę de ceruicali illi apparuiſſet, compleretur. Quod quidem cùm ardens videret, Deum precatus paululùm, ad fideles tandèm, qui cum eo erant, ſe conuertit, & mente prophetico more futura præſagiens, dixit, me viuū oportet cremari. Iſta igitur erant cum tanta celeritate ſuſcepta, vt dicto penè citiùs propterea geri viderentur, quòd cùm frequens hominum turba & ex officinis & ex balneis ligna ſarmentaque actutùm coaceruabat, tum maximè Iudæi ad hoc facinus (ſic enim illorum mos in eiuſmodi negocio erat) operam propenſo animo conferebant. Verùm vbì rogus extructus & paratus erat, Polycarpus ſoluto cingulo & omnibus veſtibus exutis, calceos etiam ſibi extrahere cœpit: quod quidem anteà non aliquandò facere conſueuerat, propterea quòd ſinguli fideles magno ſtudio inter ſe contendebant, quis primùm ei in eo munere inſeruiens, corpus illius poſſet contrectare. Nam in toto ætatis curriculo, etiam ante canitiem, propter vitam honeſtè actam probeque moratam, magnoperè colebatur. Paulò pòſt igitur inſtrumenta, q̄bus in rogo firmè teneretur, apparata, corpori illius circunijciuntur. Et cùm illum clauis vellent affigere, dixit: Sinite me hoc modo. Nam qui mihi patientiam ad ignis flammas ſuſtinendas pro ſua clemētia largitur, largietur etiam, vt ſine commiſſuris clauorum, quibus me affigere ſtatuitis, conſtans abſque vlla corporis commotione rogo adhæreſcam. Idcircò illum non clauis, ſed vinculis ſolùm colligârunt. Qui manibus à tergo circumplicatis conſtrictiſque, tanquàm aries inſignis, ex immenſo grege delectus, vt holocauſtum gratum acceptumq; fieret Deo omnipotenti, ſic locutus eſt: Pater dilecti & benedicti filij tui IESV Chriſti, per quem tuî cognitionem accepimus: Deus angelorum & poteſtatum, Deus totius creaturæ & iuſtorum cuiuſque generis, qui viuunt in conſpectu tuo: gratias tibi ago, quòd me huius diei & horæ celebritate donâſti, in qua cùm in martyrū numero, tum in calice paſſionis Chriſti tui, tormentorum particeps fiam, in reſurrectionem vitæ æternæ, tam animæ quàm corporis, per immortalem ſpirituſſancti virtutem: inter quos, quæſo, martyres hodiè in conſpectu tuo pro hoſtia pingui & accepta admittar, ſicut præparâſti, prǽſignificâſti, & iam tandèm compleuiſti, qui verus Deus es, & om̄is mendacij expers. Ac proptereà præ cæteris omnibus te laudo, te benedico, te glorifico per IESVM Chriſtum dilectum filium tuum, pontificem æternum, per quem tibi cum eo in ſpiritu ſancto gloria nunc & in futura ſecula ſeculorum, Amen. Hanc vocem, Amen, vbì emiſerat, & orandi finem fecerat, carnifices, quibus ignis extruendi cura imponebatur, rogum incenderunt. Qui vbì ardentem flammam effuderat, miraculum ingens illis, quibus idem videre à Deo conceſſum fuit, quique ad ea, quę gerebantur, cæteris fidelibus verè in poſterum narranda, erāt reſeruati, viſum eſt. Ignis enim fornicis ſpeciem gerens, tanquàm velum nauigij, ventorum flatibus turgeſcēs, corpus martyris vndiquè obuallat. Ille in medio conſtitit, non tanquàm caro exuſta, ſed tanquàm aurum & argentum, in camino ignis ardore probatum. Quinetiam tantum & tam fragrantem odorem indè hauriebamus, vt idem velut ex thure odorifero, aut alio quouis precioſo aromate efflatus videretur. Ad extremum igitur, cùm nefarij & impij homines eius corpus ab igne minimè poſſe conſumi viderent, carnifici mandata dederunt, vt propiùs ad rogum progreſſus, illum enſe ſtricto confoderet. Qua re confecta, tanta cruoris copia effluxit, vt ignem prorsùs extingueret, & vniuerſa multitudo quæreret ſecum magna cum admiratione, vtrùm tantum eſſet diſcriminis inter infideles & electos: ex quorum numero iſte Polycarpus vnus erat, vir noſtris temporibus omnium facilè præſtantiſſimus, catholicæ Smyrnenſis eccleſiæ epiſcopus, doctor apoſtolicus, & propheta pius. Nam quodcunq; verbum ex eius ore

Clamor gētilium & Iudæorū contra Polycarpum.

Oratio S. Polycarpi.

Inſigne miraculum.

Item aliud.

ore exibat, idem vel iam expletum erat, vel poſteà pro certo explendum. Inuidus igitur, odioſus & iuſtorum hominũ generi ſemper infeſtus diabolus, cùm martyrij eius amplitudinem, cumque incorruptam & integram vſque à teneris vnguiculis viuendi rationem immortalitatis corona remuneratam, cumque ipſum propterea ſtabili & certo præmio vitæ æternæ dônatum cerneret, omni cura & cogitatione eò incubuit, nè corpus eius à nobis indè auferretur: idq; adeò, cùm permulti è noſtris permagna cupiditate ducerentur & huius rei efficiendæ, & ſanctæ illibatæque carnis perfruendæ. Nam certi homines Nicete, patrem Herodis, Dalce fratrem, ſubmonebant, vt præſidem exoraret, nè corpus eius cuiquam daret, nè Chriſtiani, inquiunt, crucifixo illo derelicto, hunc venerari incipiant. Atque hæc Iudæis ſubmonentibus, obnixeque inſtantibus, aggreſſi ſunt. Iudæi autem nos, quibus in animo erat illum ex igne eximere, accuratè obſeruabant. At illud quidem miſeri penitùs ignorabant, nimirùm nos non aliquandò in animum poſſe inducere, vt vel Chriſtum deſeramus, qui pro ſalute omnium, qui in toto mundo ſalui ſint futuri, crucis tormenta perpeſſus ſit: vel alium quempiam aliquandò colamus vt Deum. Illum enim, qui verè Dei filius eſt, adoramus: Martyres autem, vt diſcipulos & imitatores Domini, propter incredibilem eorum beneuolentiam, quam in proprium regem & magiſtrum declarauerunt, meritò amplexamur, quorum nos cùm in pietate diſcipulos, tum conſortes in gloria fore optamus. Centurio autem cùm videret Iudæos inſtare contentiùs, corpus martyris in medio poni, &, vt gentium mos fert, igne comburi iubet. Sic nos poſteà oſſa eius potiora, lapillis precioſis auroque puriora ex cineribus ſelecta eo loco repoſuimus, qui illis erat decorus conſentaneuſque. Vbi ſanè nobis in vnum aliquandò coactis, Dominus præſtabit, vt celebrem eius martyrij diem inſtar natalis feſti cum exultatione & gaudio, quantùm fieri poteſt, maximo recolamus: idque cùm ad martyrũ memoriam, qui anteà tale certamen confecerunt: tum ad eorum exercitationem, mentiſque ad talem conſtantiam præparationem, qui poſteà Chriſtum eo genere mortis ingenuè confeſſuri ſunt. Iſta de beato Polycarpo, qui Smyrnæ martyrium obiuit, cum alijs duodecim ex Philadelphia profectis, qui idem genus mortis lubentes pertulerunt, literis mandata ſunt. Qui ſolus præ cæteris multò maxima nominis celebritate apud omnes floruit, vſqueadeò, vt ipſis gentibus vbiquè locorum frequens in ore & ſermone verſetur. Talem quidem exitum res ab admirabili & apoſtolico Polycarpo geſtæ, tandèm conſecutæ ſunt. Cuius hiſtoriam in ea, quam declarauimus, epiſtola fratres eccleſiæ Smyrnenſis accuratè narrârunt.

Nota q̃ cupiant eius habere reliquias.

Oſſa ei⁹ reuerenter reponuntur.

Celebris eius martyrij dies.

VITA

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOpolitani, qui dictus eſt Chryſoſtomus, id eſt, Os aureum: Simeone Metaphraſte authore.

27. Ianuarij. quo die habetur in antiquiſsimo Romano martyrologio, itē Bedæ & Vſuardi.

OMNIVM quidem eorum, qui ſe ex Deo geſſère, vita eſt pijs vtiliſſima: vt quæ ſit non ſolùm exemplar & forma, ſed etiam adhortatio ad virtutem. Immittit enim ſtimulum bonæ æmulationis, & accendit piam animã ad imitationem. Vita autem patris noſtri Chryſoſtomi, eſt auditu quidem alijs iucundior, ad imitandum autem ſalutaris & vtilis. Nam ille quidem vir non ſolùm habebat linguam conducibilem ijs, qui audiebant: ſed etiam vitam, multo magis vtilem ijs, qui eam imitantur. Immò verò, ſi verum dicere oporteat, quomodò illam in dicẽdo habebat inimitabilem: ità etiam hanc, quam in agendo nemo poteſt aſſequi. Verumenimuerò res illius ſunt omninò narrandæ & imitandæ pro viribus. Nam pictoribus quoquè non ſunt deſpicienda pulcherrima exemplaria, quatenùs non habẽt facilem imitationem: ſed quod ſperent fore, vt ſi ea tandèm aſſecuti fuerint, clari & inſignes reddantur: id imitatores excitat ad æmulationem. Mihi autem oratio media quadam via eſt ingreſſura, vt nec quæcunque ab eo facta ſunt, perſequatur: neque prętermittat ea, quę ſunt præcipua. Nam illud quidem ferè eſt eiuſmodi, vt fieri non poſſit: hoc verò non eſt vtile. Sed illa quidem dicat, quæ dicta, auditoribus plurimum afferẽt vtilitatis: prætermiſſa autẽ, damni plurimum: alia verò relinquat alijs. Hic ergò verus homo Dei, & germanus, ſi vllus alius, poſt eum, qui erat eiuſdem nominis præco pœnitentiæ, qui linguà ſimul & voce & ore & in omnibus aureus, immò verò longè auro precioſior, genus quidẽ ducebat ex Antiochia: Antiochia, inquam, quæ ſita eſt in Cœleſyria. Cùm tam claram autem haberet patriam, nec parentes quidem habuit minùs nobiles. Fuerunt enim ij quoquè ſuſpiciendi, & ſplendore vitæ paucis ſecundi. Erat enim pater Dux exercitùs, & qui multis abundabat opibus. Nomen autem patri quidem erat Secundus, matri verò Anthuſa. Qui primùm quidem erãt religione gentiles, & tenebantur profundis tenebris ignorantiæ: etiamſi poſtquàm eis natus eſſet filius, & diuino baptiſmate regeneratus, fuerũt ij quoquè veritatis luce illuminati. Ex his ille ortus, cùm eſſet adhuc puer ætate, nequaquàm habuit puerile ingenium. Neq; enim faciebat aliquid indecorum, neque erat occupatus in ludicris & luſibus: ſed qualis procedens futura eſſet planta, ipſa omninò ſeipſam indicabat. Deindè diuinum aſſequitur baptiſmum, corpore adhuc valdè tenero & molli. Oportebat enim eum, cuius vita ad Chriſtũ inclinabat, non manere ampliùs Chriſti ſignaculo non ſignatũ. Qui eum autẽ baptiſmo tinxit, fuit Meletius, qui optimè adminiſtrauit ſedem Antiochenam, ſede virtutis longè altior. Poſteà autem eius quoquè parentes diuino tradit lauacro. Neque enim par erat, vt cùm ad lucem gratiæ acceſſiſſet filius, qui ei cauſæ fuerant vt in lucem ederetur, non eiuſdem, cuius filius, eſſent ſplendoris participes. Deindè Grammatico traditus, vt primas diſceret diſciplinas, erat fax iniecta in ignem: neque vllo omninò opùs habebat ſtimulo, nec aliquo, qui eum eſſet incitaturus. Quanquàm diſciplina, & diuturna in vno loco mora, & aſſidere occupatum, ſunt omninò iuuenibus ingrata & iniucunda: quomodò contrà ſaltationes & tranſlationes, curſuſq; & motiones ſunt eis gratiſſima. Ille autem ſe totum dedebat diſciplinis. Cum bono itaque ingenio ſimul concurrens ſtudium, effecit vt breuì plurima diſceret.

Patria Chryſoſtomi.

Parentes.

Baptizatur.

Traditur literis.

Abhorret à faſtu.

Cùm autem ab ineunte ætate tenuitatem amâſſet, & à faſtu alienationem, erat ſuperior omnibus blanditijs & rebus ſuperfluis, neque comitum multitudinem ſecum ducẽs ad ludum literarium, neque equo vectus, iter ingredi ſuſtinens. Sed nec aliud quid-

quidquam delicatum aut ſplendidum, vt qui eſſet ex tanta domoo, oſtentare conten-dens. Itaque cùm Parentes quidem valdè inſtarent, & eam rem eſſe ſibi probro ducerent, nec ij ſoli, ſed etiam pædagogus & condiſcipuli eadem facerent, & ei exprobrarent, quòd eſſet nimìs vilis & abiectus, multum aberat vt ille perſuaderetur eorũ verbis, & ſibi congenitam & gratam repelleret moderationem. Quamobrem cùm eum aliquandò conuenirent parentes, & cauſam rogarent, cur eis dedecori eſſe vellet tam tenuiter viuens, & inſtàr cuiuſdam plebeij, ille reuerà ſapiẽs, & lingua planè inuictus, ô cur mihi, inquit, fruſtrà vultis exhibere negocium, perindè àc ſi nos primi vitæ tenuitatem & moderationem ſtatuiſſemus colere, ægrè ferentes? Deindè ſtatìm adducebatur in exemplum Daniel & tres pueri. Ex quibus ille quidẽ, inquit, propter animæ contritionem & ſpiritûs moderationem, ab ore leonum adiri non potuit. Illi autem coniecti in fornacem ignis, tantum abfuit vt ab ipſo vincerentur, vt etiam propemodùm viderentur miniſtro igne vtentes, & in inimicos, qui circunſiſtebant, eum abſque vllo immitterent impedimento. Alioquì autem vbiquè inuenio diuinam ſcripturam, hanc, quæ apud vos iudices habetur cõtemptui, humilitatem vbiquè magnifacere, & vt nihil magìs, commendare: faſtum verò & honoris ſtudium reprehendere, idque puſilli & abiecti eſſe potiùs animi, quàm excelſi & magni, ducere. Quamobrem non ego ignoranter pluris facio hanc mediocritatem: Deum enim didici his delectari, (ſolet enim ſimul cum externo habitu affici anima) & gratiam quidem pręberę humilibus: ijs autem, qui contrà ſe habent, aduerſari. Hæc illo dicẽte, parentes obſtupuerunt. Conſecuta eſt autem omninò, quæ à verbis, vel potiùs quæ à factis procedebat vtilitas: adeò vt talem eis daret mercedem ſuæ in vitam productionis: & qui ab eis quidem ſolùm acceperat, vt eſſet: vt benè eſſent, eis munificè redderet. Vix tãdèm autem à parentibus perſuaſus, in hoc eis páret, qui alioquì ſe in alijs præbebat obedientiſſimum, vt nequaquàm quidem cum pluribus, ſed vno ex famulis eum comitãte, iret ad ludum literarium. Dan. 6. Iaco. 4. 1. Pet. 5.

Non multum interiectum eſt temporis, & pater quidem exceſſit è vita præſenti: mater autem, vt quę pręmaturam ſubijſſet viduitatem, & propter puerum adhuc tenerę ætatis, vitæ fluctibus agitata, multis & varijs quotidiè vexabat caſibus & moleſtijs, quas eæ ſolę apertè ſciunt, quæ illas ſentiunt. Quorum quidem paruam illa ducens rationẽ, duo ex omnibus maximè curabat: nempe vt & poſt ſui mariti deceſſum nullius amore caperetur: poterat enim eius ætas adhuc capi his laqueis: & filium ſic educere, vt nulla alia oſtenderetur mater talis filij. Poſtquàm autem ille didiciſſet grammaticam & orbem diſciplinarum, deindè etiam peruenit ad ſummum dicendi facultatis atque philoſophiæ: vt qui illam quidem quamoptimè acceperit à Libanio, cuius erat inſignis fama in arte dicendi: hanc autem ab Andragathio diligenter audiuerit. Quid fit? Deſiderium maioris eruditionis (in pluribus enim bonis aſſequendis laborabat cupiditate) efficit vt veniat Athenas, & illic ſimul verſans cum præſtantiſſimis Rhetoribus & Philoſophis, ſic & mẽtem locupletauit, & linguam ſummè exercuit, vt nulli facilè concederet, vt eſſet cum eo conferendus. Hinc factum eſt, vt breuì eſſet inſignis, non ſolùm Athenis, ſed etiam in vniuerſa Græcia: adeò vt ipſi quoquè præfecto Prætorio res videretur eſſe digna magno ſtudio, vel ſolùm venire in cõſpectum Athenarum. Summus eſt rhetor & philoſophus.

Cùm ergò quodam tempore haberet concionem, & eos conuocaret, ex Athenienſibus ei, qui & gloria & dicendi facultate tenebat primas partes, curæ fuit, vt ſanctum quoquè officioſè vocaret & honorificè: ſtatimq; miſſum fuit vehiculũ, & alius, qui ad hoc expedit, comitatus. Sed ille hęc tãquàm ſuperuacanea & inutilia & veluti inane itineris adiumentum repellẽs, ſolus viam eſt ingreſſus, ſuis vtens pedibus. quod quidem ſibi faciendum conſtituit is, qui eſt ſanus, & non propter arrogantiam & vanam gloriam ea ſuſtinet facere, quæ ægroti. Quamobrem magìs ſtupentes eius moderationem, & eam quæ apparebat conſtitutionem, ducentes eſſe imaginem animę, quæ non apparebat, ipſe primus Prætorio præfectus & qui cum eo aderant, ei accedenti lubenter aſſurrexerunt, & eum adſpexerũt oculis reuerentia plenis & beneuolentia. Deindè etiam vi attrahentes, (reſiſtebat enim propter vehementem amorem moderationis) primo loco eum dignati ſunt, publiceque ornârunt eloquentiæ laudibus & alijs priuilegijs. Fieri autem non poterat, vt toleranter hæc ferret inuidia: Vide humilitatem.

nec

nec ſine dolore hæc adſpicerent inuidorum oculi. Nam cùm vanam gloriam ſummè ſibi vendicarent, exiſtimabant illius honorem illorum honori detrahere. Quomodò accidit, vt tunc quoquè afficeretur Anthemius, qui non parui quidem fuit nominis propter ſtudium eloquentiæ, gentilis autem erat religione, & alioquì lingua profuſus, & volens ei nimiùm indulgere: qui ſancti laudibus non minùs morſus, quàm ſi ipſe fuiſſet ſumma affectus contumelia, in eum vehementi ſpiritu inuehebatur, & iniuſtum vocabat id, quod factum fuerat, & dicebat eſſe nefariũ, hoſpitem & aduenam primos ſic honores conſequi: & maximè, aiebat, eum, qui à nobis plurimùm differt religione. Propter quæ primùm inuidiam ægrè ferens Præfectus, Quidnam, dixit, fuerit præter rationem, ſi vir, qui eſt & tali genere ortus, tantaque & doctrina & modeſtia præditus, fuerat iudicatus à nobis honore dignus, cùm etiam, præter alia, ipſum honorem fugere, honorem acquirat apud eos, qui ſapiunt & rectè ſciunt iudicare?

Patitur Anthemiũ ob trectatorẽ.

Deindè autem Iohannes quoquè placidè eius ſermonem excipiens, Non oportebat, inquit, ô Anthemi, eum, qui ſibi vendicat philoſophiam, ità ſuperari ab honore hominum, & eum perſequi tanquàm rem magnam & magna contentione appetendam, qui non ſolùm nobis non prodeſſe, ſed etiam plurimùm poteſt lædere, quòd attinet ad virtutẽ. Quid enĩ fuerit re vera homo ex eo ſeipſo melior? Quòd verò dixiſti me eſſe diſſimili vobis religione, erubeſcerem, ſi viderer tacere, ducens hoc eſſe pudẽdum. Ego enim deos neque noui, nec me eos vnquàm eſſe adoraturum, profeſſus fuerim. Abſit vt adeò deſipiam, & ſit mihi lingua tam temeraria. Sed vnus mihi Deus eſt Chriſtus, qui cognoſcitur in patre & in ſpiritu: qui & omnia ab initio produxit ex nihilo, & nunc ineffabili ea virtute continet, & annuos nobis fructus ſuppeditat, & manum aperiens, omne animal implet benedictione. Sed non Chriſtus, dixit interpellãs Anthemius, producit hos fructus annuos, ſed elementa mundi ſuis temporibus producunt, deorum prouidentia. Nondùm finem acceperat eius ſermo, cùm à maligno ſpiritu poſſeſſus, & terræ alliſus, miſerè iacebat rugiẽs, lachrymarum & timoris ſimul cauſa ijs, qui aderant: peruertens quidem oculos, ſtridens autem dentibus, ſpumam verò ex ore turpiſſimè expuens.

Pſalm. 144.

Anthemiũ dæmon inuadit.

Hæc cùm adſpexiſſet Præfectus & qui circa illum erant, eos ſubijt admiratio & ſtupor, & erant pleni tumultu. Deindè ad beatum Iohannem accedentes, fiunt ei ſupplices, & rogãt vt velit opem ferre affectioni. Ille autem (Quis enim fuit illo benignior?) vt qui benigni Chriſti eſſet imitator, & calamitatis hominis eſt miſertus, & cùm pro eo rogâſſet eum, qui vel ſolus poteſt opẽ ferre, ei qui iacebat, duplicem affert curationem. Nam cùm iſte liberatus à dæmone, ſenſiſſet in quanto malo eſſet verſatus, arbitratus non ſufficientem eam eſſe curationem, cauſam quoquè, propter quam venerat ad tantam calamitatem, rogabat curari, nè eadem ei rurſùs eueniret. Ille autẽ (Sciebat enim veri Dei ignorationem, eius eſſe cauſam) conſuluit, vt prompto & alacri animo quamprimùm adiret Pontificem ciuitatis, & rogaret vt in diuinis catecheſi ab eo initiaretur: & quò latẽtium animæ vibicum veniret curatio, & à dæmonibus, quos colebat, omninò liberaretur, aſſequeretur lauacrum regenerationis. Páret eius dictis Anthemius, & citò accedit ad eccleſiam: & cùm Domino credidiſſet, baptizatur, & fit multis exemplum, vt credant in Chriſtum. Clarorum enim & magnorum virorũ in melius aut deterius mutatio, ſolet multis eſſe cauſa ad idem mutationis. Hinc factum eſt, vt Athenarum Epiſcopus, cùm adſpexiſſet quantam eius eccleſię acceſſionem feciſſet Iohannes ille aureus, verbis & monitis crebrò eum ſibi inſinuaret, & vt ſibi eſſet ſucceſſor, (iam enim erat grauis ętate) procuraret. Aliter autem Dei prouidentia de eo ſtatuerat, in maiori omninò & excelſiori candelabro magnam illam lucem poſitura.

Curatur à Chryſoſt.

Baptizatur.

Cùm verò in Atheniẽſium doctrina plurimùm profeciſſet, viſcerum maternorum & patriæ rurſùs eſt recordatus, & rurſùs Athenis redijt Antiochiã. Deindè hæc parua eſſe putans, nempe orationes & conciones, & quæcunque ad ſuperuacaneam pertinent ambitionem, angelicam ſeu monaſticam vitam ſtatuit ſuſcipere, ad hoc cõſultore & inſtituti ſocio vtens Baſilio quodam ſuo familiari, & qui erat vnius animæ & fraterni cum eo ſpiritûs. Non is autem erat ille, qui & patriam & ſedẽ ornauit Cappadocum, vt quidam exiſtimant, decepti à ſimilitudine nominis. Siquidem ad fidem huius rei faciendam, hic ipſe ſufficit lingua aureus, qui ſatis illud oſtendit in libris de

Monaſticã vitã appellat angelicam.

Sacerdotio. Dicit enim eum eſſe ipſum ſecutum toto tempore,& eaſdem attigiſſe diſciplinas,& eoſdem habuiſſe præceptores. Quod autem maximè omnium prohibet, non hunc eſſe magnum illum Baſilium,eſt, quòd ipſum quidem oſtendit eiuſdem patriæ, fuiſſeque & genere pares & diuitijs. Quomodò verò ſtatues hæc eſſe magno & huic maximo communia,quę ſunt maximè diuerſa? Siquidem plurimùm inter ſe differunt Antiochia & Cappadocia. Sunt autem multa quoquè alia,per quæ conijci poteſt,non eſſe hunc magnum Baſilium,ſed quendam alium, ortum Antiochiæ.

Cæterùm ab hoc inſtituto tunc ſapientem abducunt & ciuitas, & mater multò magis,ad perſuadendum efficacia ei temperans lachrymarum medicamenta. Nam ciuitas quidem,tanquàm fœtum proprium & à ſe educatū, eum amplectebatur,& eum perpetuò volebat retinere: ea enim valdè mouebatur ſuauitate eius orationū, quarum maximam partem conſumebat in iudicijs, aſſiduè illuc ventitans, & partem defendens inferiorem,& eum,qui habebatur contemptui, recreans : Mater autem, vt. potè mater,magìs germanè cum adiens, doloreſque partûs & lactationem ei in memoriam reuocans,& mala viduitatis,& quæcunque poterant attrahere filium,vt matris miſereretur,arcebat à propoſito. Sed ſatius eſt,vt illi ipſi hanc relinquam narrationem. Neque enim omninò fas eſt,nec conueniens, vt cùm ei liceat ſua per ſe dicere, nos illis relictis, ex nobiſipſis faciamus narrationem. Dicit enim ipſe in libris de Sacerdotio, innuens amicum, qui eum erat abducturus ad id, cuius ſtudio tenebatur. Deindè matrem, quæ hoc reſciuerat,miſerabiliter acceſſiſſe,& id prohibuiſſe. Sic autem habet:

Poſtquàm enim ſenſit conſilium,quod à nobis capiebatur, me dextera accepto, & in domo ei attributa ad ſedendum collocato prope lectum, in quo nos pepererat, emittebat fontes lachrymarum,& adiūgebat verba lachrymis miſerabiliora, ſic apud nos lamentans: Mihi,inquit,ô fili, virtute tui patris diù frui non licuit, cùm Deo ità viſum eſſet. Nam dolores in partu propter te acceptos,mors illius cōſecuta, tibi quidem orbitatem, mihi autem viduitatem attulit ante tempus, & mala viduitatis, quæ eæ ſolæ demùm, quæ illa paſſæ ſunt,ſcire apertè potuerint. Nulla enim oratio potuerit conſequi tempeſtatem illam & fluctus illos,quos ſubit puella, è domo quidem paterna nupèr egreſſa,& rerum imperita,& qui cohiberi non poteſt, repentè luctu oppreſſa,& neceſſè habens maiores ſuſcipere ſolicitudines,quàm pro ætate & ſexu. Oportet enim,vt arbitror,famulorum ſocordiam animaduertere & corrigere,& maleficia obſeruare,cognatorum inſidias propulſare, publicanorum iniurias & inhumanitatē in exigendis vectigalibus magno & excelſo animo ferre. Quòd ſi relicto etiam infante deceſſerit,qui eſt mortuus,ſi ſit quidem fœmina, magnam quidem ſic quoquè matri præbebit ſolicitudinem,à ſumptibus tamen & metu liberam. Filius autē eam quotidiè implet timoribus innumerabilibus & pluribus ſolicitudinibus. Mitto ſumptum pecuniarum,quam neceſſe habet facere, ſi eum educare cupit liberaliter. Nihil horū tamen mihi perſuaſit,vt ſecundum inirem matrimonium, neque alium ſponſum introducerem in domum patris tui: ſed manſi in tempeſtate & tumultu, & non effugi ferream fornacem viduitatis,primùm quidem adiuta à ſuperno auxilio:afferebat autem mihi non paruam malorum conſolationem,& quòd tuum vultum viderem aſſiduè,& mortui animatam ſeruarem imaginem,ad illius effigiem accuratè expreſſam. Proptereà cùm eſſes adhuc infans,& necdùm loqui didiciſſes, quādò parentes maximè delectant pueri,mihi magnam præbebas cōſolationem. Atquì nec illud mihi poteris obijcere,quòd viduitatem quidem fortiter tulerimus : patrias autem facultates tibi minuerimus propter neceſſitatē viduitatis: quod quidem ſcio accidiſſe multis,qui in orbitatem inciderāt. Nam eas quoquè vniuerſas reliqui integras,& quę debebant expendi,vt vir bonus & probus euaderes,nō ceſſaui ea ex meis, & quas domo attuli,expendere pecunijs. Nec exiſtimes me hæc tibi nunc dicere exprobrantem. Sed pro ijs omnibus vnam à te peto gratiam,nè me in ſecundam inijcias viduitatem. Sed expecta meum deceſſum. Fortaſsè breuì pòſt tempore decedam. Nam ſpes quidē eſt, adoleſcentes eſſe ad longam venturos ſenectutem. Nos autem qui conſenuimus, nihil aliud quàm mortem expectamus. Quandò verò me terræ mandaueris, & cum oſſibus patris tui miſcueris, longas ſuſcipe peregrinationes, & mare nauiga quodcunque volueris: tunc nullus eſt prohibiturus. Quandiù autem ſpiramus, ſuſtineas

Matris ad Chryſoſt. oratio.

nobiſcum habitare, neque Deum offendas, nos temerè in tanta mala conijciens, quę te nulla affecimus iniuria. Nam ſi me quidem potes criminari, quòd te attraho in huius vitæ ſolicitudines, & cogo te rerum mearum curam gerere: non leges naturæ, non educationem, non familiaritatem, nec aliquid deniquè aliud reueritus, fuge tanquàm hoſtes & inſidiatores. Si autem omnia facimus, vt magnum tibi paremus ociū, ad hoc, vt hoc vitæ iter ingrediaris, ſi nihil aliud, hoc ſaltem te noſtrum retineat vinculum. Nam & ſi dicas te amari ab innumerabilibus, nemo tibi præbebit, vt tanta fruaris libertate. Nemo enim eſt, cui tua bona exiſtimatio ſit æquè curæ, atquè eſt mihi.

Hæc refert lingua illa egregia, & quemadmodùm Baſilius quidem ſubijt iugum Diaconatûs, ſperans fore, vt eum haberet eius ordinis ſocium: Ille autem gradum dubitans ſuſcipere, pulchrè eum promiſſo impellit, tanquàm ipſe quoquè iam futurus eſſet eiuſdem particeps. Et tunc quidem recuſat ordinationem, victus à ſua in eam reuerentia. Cùm aliquanto autem pòſt tempore vix ſuſcepiſſet ordinem Lectoris, non libros ſacros legebat ſolummodò, ſed etiam ſpiritu ſapientiæ eos interpretabatur, & magna verbi luce & bono euidentiæ vtebatur in expoſitione. Quanuìs autem tanta eſſet gratia præditus, & vniuerſus populus penderet ab eius lingua, ægrè tamen ferēs tumultus, qui erant in ciuitate, & vitans quidquid facit ad oſtētationem, vt qui arceretur à deſiderio, quod ab initio animo concipiebat, quod erat ſub Deo viuere, & ei ſoli fieri manifeſtum, triſtitia afficiebatur, angebatur animo, plurimi faciebat ſolitudinem, & tanquàm illic abſconſum inuenturus theſaurum, ad eam feſtinabat. Cùm hoc ergò animo verſaret, opportuno tempore obſeruato, iubens omnes valere cognatos, amicos, familiares, plauſus ciuiles, oſtentationes, quinetiam eorum, quibus fiebat iniuria, defenſiones: & nec viduitatem matris cogitans, nec ſororis curam reputans, quæ iuuenili corpore ſubiērat iugum virginitatis, opusque habebat, vt ei diligenter prouideretur: atque adeò ipſam quoquè domum parùm curans, relicta ciuitate, relictis omnibus, toto pede ad vitam quietam transfugit.

Sacrè ordinē lectoratûs.

Tenetur magno ſolitudinis deſiderio.

Deindè cùm eſſet ætas adhuc iuuenilis, & ſi eſſet ei corpus natura malè affectum & valetudinarium, ſe tradit monaſterijs, in quibus vita agebatur accuratior & aſperior, quàm in alijs: & cùm totam veſtem exuiſſet cum ſapientia carnis, aut, vt veriùs dicam, illam priùs exuiſſet, induit amictum ex pilis contextum, corpus adhuc affligens, & veluti quandam nubem attenuans, & lumini mentis præbens libertatem. Maximum autem ponebat ſtudium in legendis libris diuinarum ſcripturarum Quod quidem faciebat tam diligenter, vt vim eorū, quæ in eis inſunt, nihilominùs in mente imprimeret: deindè manu propria & labore digitorum eas interpretaretur, vt dictum eſt: & quæ ſunt compræhenſu difficilia, aperta redderet ſtudioſis: & quam ſententiam ipſe collegerat cum labore, præberet ijs, qui volebant, accipiendam citra vllum laborem. Si ergò proprijs laboribus panem præbere, conciliat mercedem: eſurientes animas ſic exatiare, quantæ fuerit cauſa remunerationis? Sic ergò diuinas ſcripturas interpretans, deindè etiam eas exornat eo, quod ad mores pertinet: vt illud quidem eſſet ad mentis illuminationem, hoc autem ad morum curam gerendā: aut, ſi mâuis, illo quidem illuſtraret ſolùm diuitias ſpiritûs, quæ iacent in profundo: hoc verò etiam apertè deduceret, vt eius eſſemus participes.

Fit monachus.

Induit amictum ex pilis cōtextū.

In hac grata quiete & ſilentio componuntur ab eo libri de ſacerdotio: in quibus quanta quidem ſit dignitas ſacerdotij, qualem autem eſſe oporteat eum, qui hoc eſt dignatus, accuratè oſtendit. Tunc etiam ſcribit orationem ad quandam illuſtrem mulierem, quæ paulò antè viderat noctem viduitatis, & magno luctu grauabatur, eam leniter recreans, & oſtendens viduitatem non eſſe rem vilem & abiectam: ſed magnam & venerandam eſſe eius dignitatem, eamque magnis laudibus eſſe dignam, quę ſuam in defunctum integram conſeruauit conſcientiam, ſe ſecundis nuptijs non reddidit infamem, vt quæ beneuolentiam mentita ſit in maritum. Deindè etiam de virginitate ſcribit alium librum, diuinam eius oſtendens pulchritudinem & magnū eius ornamenrum. Stagirio quoquè ſcribit pulchras orationes & valdè præclaras. Hic vir erat ei valdè familiaris: fuerat autem poſſeſſus à maligno dęmone, qualia ſunt Dei iudicia. Liber verò illum quidem accipit ſcribendi occaſionem: per vniuerſam autem procedit philoſophiam: cum dixeris eſſe commune documentum virtutis

Libros de Sacerdotio ſcribit. Item alia.

grati

grati animi & tolerantiæ, vt qui compoſitus ſit tanta in dicendo probabilitate, tam multisque neceſſarijs Rhetorum argumẽtis, aut, meliùs dicam, diuinis & ſpiritalibus gratijs adeò, vt hoc ipſum quòd inciderit in dæmonem, exiſtimaretur non eſſe abominandum nec auerſandum, vt quod fuerit argumentum maximę vtilitatis. Tunc etiam compoſiti ſunt ab eo duo libri de compunctione: quorum vnus quidem fuit inſcriptus ad Demetrium, alter autem ad Stelechium: eum, qui eſt ſtudioſus virtutis, accuratiſſimè elaborantes, & acrem ſtimulũ compũctionis pijs immittentes animis. Sed hos quidem ſcripſit libros, nè caderent illi, ad quos ſcripti fuerant, neque maligni laqueis pius implicaretur, ſed ſtaret firmiter in bono proficiens. Alium autem ſcribit ad eum, qui, proh dolor, iam erat lapſus, ſeu percuſſus telo peccati: ei verò, qui lapſus erat, nomen fuit Theodorus: vt non concideret, neque deſperaret ſalutem, tanquàm benignam manum ei porrigens orationem, & iacentem erigens, & non concedens, vt omninò permaneret in peccato. Sed ſic quidẽ erat eius per libros doctrina, cum voluptate magnam habens vtilitatem. Libri duo de Compũctione.

Multò autem magìs ex factis adhibuit doctrinam, vt qui perpetuò quidem vacaret orationi, & omnem exerceret virtutem, ad eam futurus alijs tanquàm exemplar. Virtutes S. Chryſoſtomi. Humilitatem veròità erat amplexus, tanquàm in ea alio modo vellet primas partes obtinere in eo, quòd nulli alij cederet extremum omnium. Partem quoquè diei ſibi deputabat ad viſendos ægrotos, è domo quidem omnia illis præbens pro viribus: maximè autem conſolationem eis afferens oratione, & omnibus modis eis oſtendẽs benignitatem. Quid autem? Modeſtia quidem, vt diximus, cedebat nemini: in caſtitate verò aut continentia aut alia virtute eſt ex omnibus aliquis, cui cederet? Et quis illum vel adeò non nouit, vel neſcit eſſe verax*, vt ei quod dicitur, aſſentiatur? Sed ſic quidem ille ſe pulchrè geſſit in omni virtute, meliùs quàm vt eum quis poſſet imitari. Porrò autem hæc quoquè illi tribuunt tanquàm eximia, quòd neque ipſe vnquàm iurauerit, poſtquàm aufugit à mundo: neque vlli iuſiurandum detulerit, nulli detraxerit, nunquàm ſit mentitus, nulli ſit malè precatus, faceta ac ſcurrilia neque ipſe ſit locutus, neque alium dicẽtem ſuſtinuerit. Dicunt autem ipſum quoquè mediocrem ſomnum ſumpſiſſe, cùm eſſet opùs: ſic autem ſumpſiſſe: Funis ex alto dimittebatur, alligatus extremis: cui & manibus & barba ipſe innitens, quendam modicum, neque ipſum firmum, ſed imbecillum & ementitum ſomnum guſtabat. * q̃d dicit, vt ei non Somnũ vt ceperit.

Cùm ſic vitam ageret, valdè quidem ſtudebat latere, & neminem habere, qui eſſet eius conſcius. Nulli enim eorum, qui mala fecerant, vt illi, omninò curæ fuit latere. Cupit neſciri. Hoc autem erat difficile, cùm & virtus ſic ſe habeat natura, vt eum, qui ipſam exercet, ſoleat facere manifeſtum: & Deus prætereà velit cultorem ſuum glorificare. Itaque illum quoquè ſic in præſentia aperit. Vir quidam genere Syrus, nomine Heſychius, ætate quidem iam prouectus, tempore autem ferè quoquè æqualem habebat exercitationem: qui ipſe quoquè erat vnus ex illis, qui in ſacro illo exercebantur monaſterio: cuius veſtigijs inſiſtere cupiebat magnus ille Iohannes, dum nondùm eſſet virtute ſummus. Ei nocturnas preces Deo offerẽti appáret quiddam diuinum & fortius, quàm vt id intueri humani poſſent oculi, quod & veretur lingua in medium adducere, & quod eſt auditu inprimìs horribile. Sed eſt adhibendus animus. Etenim nõ minùs metu, quàm voluptate mixta eſt narratio. Viri quidam veſte candidi, adſpectu terribiles, è cælo quidem viſi ſunt ad eum deſcendere: Iohanni verò lingua aureo, qui ipſe quoquè noctù precabatur, venire in conſpectum. Viſio admiranda. Viſi ſunt autem, vnus quidem librum, alter autem claues habere in manibus. Deindè Iohannes noua illa eorum forma obſtupefactus, timore fuit correptus, & ſe ſimul humì deiecit. Illi autem eum manu appræhendentes, erigunt & metu ſoluunt, & iubẽt eum eſſe bono animo. Cùm verò rogâſſet magnus Iohannes, quinam eſſent, qui cùm tanti eſſent, ad eum venirent: ſed nè timeas, illi dixerunt. Nos enim venimus ad te, miſſi à Chriſto. Sic dixerunt, & ſtatìm alter eorum manus porrigens, dicit: Hoc accipe. Id autem erat liber. Ego enim, inquit, ſum Iohannes, cui Dei ſapientia pectus dimiſit & permiſit, vt ſuper ipſum recumberem nihil veritus. Iohan. 13. Quæ tibi quoquè per nos faciet ſcripturas compræhenſu faciles, & deducet ad illius cognitiõem, Similiter autem alter quoquè manum porrigens: Accipe, dicit, has claues. Me autem ſcias eſſe Petrum, cui eæ fuerunt à Deo traditæ. Quem nunc quoquè crede per me eadem te dignari gratia, adeò vt

quæcunque ligaueris aut ſolueris ſuper terram, itá etiam ſe habeant in cælis. Ad hæc cùm beatus ille erubeſceret, & conſternaretur animo, & tanta gratia ſe eſſe indicaret indignum, diuini illi viri eum recreant & implent audacia. Deindè cùm eum crucis figura obſignâſſent, & viſi eſſent eum oſculari, reuolârunt in cælos.

Hæc cùm vidiſſet vir ille inſignis, diù manſit plenus metu & ſtupore, adeò vt cùm monachi eum viderent ſic affectum, & rogarent quænam eſſet cauſa, vix eam aperuërit, indicens eis ſilentium: & vt hæc* celaretur, Iohannes, Nè demus enim, inquit, ei occaſionem, vt hinc recedat. Illi ergò his, quæ dicta ſunt, obſtupefacti, hinc deincèps futuram eius vitam conijciebant, quòd ſcilicet eſſet facturus magna & admirabilia. Et facta quidem ſunt re vera innumerabilia, DEO glorificante magnum illum in operibus. Nobis autem pauca & paucis ſunt narranda pro viribus.

Vir quidam Antiochenus, illuſtris genere, vita ſplendidus & magnificus, morbo quodam magnum ſentiebat dolorem in media parte cranij. Tanta autē erat vis morbi & adeò intenſa, vt oculus ſua ſede eſſet emotus, vt qui vi mali non potuiſſet reſiſtere: & itá videretur omnibus res lachrymabilis. Is cùm veniſſet ad monaſteriū, in quo degebat magnus Iohannes, multùm quidem rogabat: multas autem emittebat voces ad mouendam miſericordiam, petens curationē. Is verò fuit quidē miſertus. Quidni enim, cùm eſſet omnium hominum clementiſſimus? Dixit autem, hæc eſſe præmia ſceleratorum factorum, & in Chriſtum incredulitatis. Si ergò, aiebat, toto animo ad eum acceſſeris, & deindè prioribus relictis ſtudijs, vitæ rationem aggreſſus fueris ei gratam & mundam, nihil erit quod obſtet, quò minùs ſequatur curatio eius, quod te cruciat. Cùm is autem & ſe fateretur credere, & polliceretur vitā mutare in melius, & illius caſtiſſimas manus deoſcularetur, & dolenti parti veſtē admoueret, nō ſolùm fuit caput liberatum à dolore, ſed etiam oculus, qui vi ab eo fuerat exturbatus, fuit loco priori reſtitutus. Satìs erat hoc, quod dictum eſt, vt eſſet ſignum euidens fidei ſancti, & vt ſignificaret magnum gratiæ adiumentum, quod à Deo erat affatìm conſecutus.

Curatur laborás ex capite & oculo.

Vult autem oratio alterum quoquè adijcere nihilominùs præcedenti, quod nequaquàm ſe patitur mandari ſilentio. Cuiuſmodi enim fuerit id, quod Archelao acciderit, ſcitis vtiquè, & quodnam in eum factum fuerit miraculum: qui erat quidem Præſes Antiochiæ, & obtinebat primas partes in ciuitate: arcano autem caſu lepra quædam, quæ in eius fronte effloruerat, eum magna afficiebat moleſtia, vt quæ eum pudore afficeret, & efficeret vt omnium vitaret oculos. Cùm itaque multùm vſus eſſet medicina, vt quę poſſet ei opem ferre, nihil aliud fructûs ex ea accepit, quàm vt ſpe blanda illuderetur, donèc conſtitit eam eſſe fallacem. Cùm autem ſanctus vix tandèm ei veniſſet in mentem, & ad eum veniſſet feruentiori ſpiritu, tetigit ſanctos illos pedes, & morbum oſtendit, & petijt vt conſequeretur curationem eius, quod illum malè habebat. Is autem & miſertus calamitatis, vt qui eſſet clementiſſimus, & flexus fuit precantis vocibus. Deindè cùm eo pactus eſt, vt à malis declinaret operibus decætero, petens etiam, vt priora peccata corrigeret. Quod quidē cùm eſſet pollicitus, præbuit ei curationem, dicens: In nomine Chriſti laua te aqua, vbì fratres ſolent bibere. Quod cùm factum eſſet, fecit ſimiliter atquè Siloë, & cōſecuta eſt lepræ ſanatio adeò purè, vt nec morbi quidem remaneret veſtigium. Quanta Archelaum propter hoc inceſſit lætitia? Quantum perfudit gaudium? Quantas effecit hoc vt Deo ageret gratias? Quid non dico, quod eſt maius & perfectius? Quanti fuit ei ſtudij cauſa, vt ad animæ adſpiceret curationem? Sancti enim verbis adeò fuit captus, & adeò ſtuduit re vera exequi id, quod ei promiſerat, vt nihil differret, nęque rei daret vllam moram temporis: ſed ijs, quæ habebat, ſtatìm diſtributis pauperibus, aliorum deincèps eſſe ſtatueret verſari in ijs, quæ ad hanc vitam pertinent: & eius ſectari ſomnia, ex ijs ſtultè illudi: ipſe autem veniēs ad monaſterium, in quo erat illius medicus, voluërit eſſe in numero illorum, qui illic exercebātur: & ſub eo præceptore vitā eligēs perfectiſſimam, illic vſque ad finem ſtudere placere creatori.

Sanat leproſum. Iohan. 9.

Archelaus amplectitur monaſticé.

Hoc multos ex ijs, qui erant illuſtres Antiochiæ, excitauit ad ſimilem æmulationem, & adiūxit numero eorum, qui ſalui fiūt. Similiter enim Deo ſuas propter egentes de-

tes dedicâtes facultates, alij quidem relati ſunt in numerum huius ſancti monaſterij, quomodò etiam aiunt illum Theodorum, qui fuit vnus ex valdè illuſtribus: alij verò ventitabant ad alia, quæ in ciuitate erant, monaſteria. Omnes autem intuebantur ad vitam Iohannis, tanquàm vnum exemplar. Nam etſi erant apud ſingulos, qui vita & ordine præſtabant alijs, is tamen erat omnium primus eruditor & magiſter.

Verumenimuerò vult oratio aliorum quoquè meminiſſe eius miraculorum, & ea non dari obliuioni, quæ reuerà non ſunt digna quæ dentur. Nam vir quidam nomine Eucleus, cui inuidia dæmonis exciſus erat oculus, ſtatuit vitam ſuſcipere monaſticam in eo monaſterio, in quo erat ſanctus: cumque acceſſiſſet; & habitum mutâſſet & vitam, magnum Iohannem attrahit ad miſericordiam. Audit itaque illum ſic adverbum orantem, & magno feruore commiſerationis ſic animum inflammantem: Deus, ô frater, tibi medebitur, & illuminabit tuos oculos & cordis & corporis. Simul cum hoc dicto concurrit etiam curatio, & illuminatus erat oculus, & eo vtebatur ſimiliter atquè alio. Simpliciter & leniter à me narrantur miracula, dum ad orationis adſpicio longitudinem, & nihil volo fusè ac prolixè perſequi. Sed nullo opùs eſt ornamento externo, & ijs quæ ea poſſunt extollere, ſed ſufficiet eis ſua pulchritudo & magnitudo. Quocircà ſunt etiam mihi alia eodem modo narranda.

Semper nouus monachus cū vita & habitum mutat.

Mulier quædam, ciuis Antiochena, nomine Chriſtina, profluuio ſanguinis ſeptem iam annos grauiter laborabat. Cùm ea ergò diù vſa medicis, agnouiſſet eos vana ſpe ducere & mora inutili, vehitur à iumentis, & viro ſequente, defertur ad hoc ſanctum monaſterium, & proijcitur in veſtibulo. Ille autē ad ſanctum ingreſſus, cùm dixiſſet cauſam aduentûs, à ſancto repræhenditur, quòd nòn fecerit vt erat conſentaneum, & quòd ignoraret id, quod erat ſibi futurum conducibile. Cur enim, inquit, eo præterito, qui hæc poteſt curare, acceſſiſti ad virum, qui eſt obnoxius ijſdem affectionibus, ab eo poſtulans ea, quæ facere non eſt in eius poteſtate? Sed tamen hæc dic vxori: Si aſperis & peruicacibus his moribus eiectis, te moderatam & benignam ancillis præbueris: & manum quidem largam & diuitem pauperibus aperueris, precationemque & continentiam obliuioni non mandâris, animæ curationem citò cōſequetur curatio corporis. Accipit hæc mulier, & ſignificat ſe nihil omiſſuram corū, quæ iuſſerat. Poſtquàm autem audiuit ille à marito vxoris promiſſionem: Abite, inquit, iam enim curata fuit à Chriſto vxor tua. Hoc cùm ipſe abiens, reuerà ità eſſe vidiſſet, ſtatìm cum vxore linguam quidem mouit ad gratiarum actionem, pedes autem ad iter. Cùm vnum ijs, quæ dicta ſunt, adiecero, aliorum rursùs ſuo tempore faciam mentionem.

Morbidam ſanat mulierem.

Leo magnitudine maximus, & cuius vires ſuſtineri non poterant, & qui erat viſu maximè terribilis, & ad inuadendum acerrimus, illo tempore verſabatur in locis, quæ ſunt circa Alexandriam. Is erat agricolis quidem malus vicinus, viatoribus autem graue ſpectaculum & occurſu formidabile. Magno enim impetu in eos irrumpens, plurimos occidebat, & ſimul in ventrem tranſmittebat: eratque ex æquo & damno pernicioſiſſimus, & ad eum de medio tollendum difficilimus: & cùm magna & viuida manus eorum, qui propè habitabant, in ipſum inuaſiſſet, agnouit ſe ſuo malo hoc eſſe auſam. Celerrimè enim in omnes incurrens, alios quidem ſolo rugitu loco motos, vertit in fugam: alios autem ore diſcerptos exedit: aliorum verò cùm corpus dilacerâſſet vnguibus, reddidit miſerabiles. Quid enim aliud, niſi ſauciatos à leone? Hinc quid accidebat? Neglectos quidem agros relinqui ab agricolis: ad loca autem inuia diuertere viatores, proptereà quòd beſtia ſuſtineri non poſſet. Poſtquàm autem iam ad extremam redacti dubitationem, vix tandèm recordati fuerunt hominis Dei, frequentiſſima multitudine ad ipſum venientes, narrabant ipſa mala, quibus leo eos affecerat, & ab ipſo petebant, vt eos ſolueret hac calamitate. Ille verò cùm paucam fidem eis priùs exprobrâſſet, & quòd eis viſa eſſet beſtia inexpugnabilis, cauſatus eſſet contemptionem diuinorum præceptorum: Vobis quidem, inquit, omnibus eſt Deus placandus, in templum ſimul conuenientibus: id autem, quod do vobis, (erat verò crux) ponendum eſt in ijs locis, per quæ tranſit leo: & abſit quidem omnis metus: ſit autem perfecta fides, & haud ità multò pòſt manifeſta vobis quoquè erit mei CHRISTI virtus. Cùm hanc illi crucem accepiſſent, & ſicut eis fuerat imperatum

Leo immaniſsimus.

Vide mirā virtutem ſigni ſanctiſſimæ Crucis.

tum feciſſent,& die ſequenti illuc veniſſent, ô Domine & DEVS omnium, & admirabilium operum effector ineffabilis, belluam vident iacentem mortuā ad ipſam baſim Crucis. Sed miſſis in præſentia quidem miraculis, tranſeamus ad orationis ſeriem.

Cùm ille ergò beatus ſic quatuor annos vixiſſet in hoc monaſterio, partìm quidem ijs, quæ dicebat, partìm autem & magis, ijs quæ faciebat, inducens ad virtutem, euaſit clarus & omni ex parte celebratus, omnibusque & linguis & auribus magnam afferebat voluptatem: alijs quidem dicere, alijs verò ea quæ dicebantur, attendere ex æquo amantibus. Cùm hæc illi non modò grata non eſſent, ſed ea etiam ægrè ferret (Non minùs enim, quàm ex Deo viuere, ſtudebat ſic viuendo latére, vt anteà diximus) rursùs conſtituit aufugere, & ſe ab oculis hominum ſubducere. Cùm itaque clanculùm aufugiſſet, & ſeorsùm viuere ſtatuiſſet, totos duos tranſegit annos, viuens ſolitariè, & ſoli Deo appárens. Non erat ei lucerna, non lectus, non menſa, neque aliquid huiuſmodi, quod faciat ad miniſterium corporis. Solùm autem erat ei parùm panis, quod præbebatur ab aliquo ex vicinis: algori verò & æſtui, & omnibus iniurijs aëris erat expoſitus, & cum eis contendebat. Quoniam autem oportebat ipſum quoquè, cùm eſſet homo, oſtendi eſſe obnoxium naturæ infirmitatibus, quid fit, & quomodò res illius diſpenſantur, & qualibus ſæpè ſolet Dei ſapiētia vti occaſionibus, alia per alia contexens & varians, facileque & magno artificio diſpenſans? In imo ventre accipit ſenſum doloris, & eius renum ſoluuntur vires, vt qui fuiſſet ſuperatus à nimijs frigoribus.

Eccè ſancti viri pauptatē, abſtinentiam & patientiam.

Fit diaconus.

Compulſus ergò ab hac neceſſitate, vel potiùs deductus ab eo, quo ducebatur, ſpiritu, vt eſſet multis cauſa ſalutis, ad eccleſiam præter ſpem venit eius luminare: & cùm omnibus quidem, præcipuè autem magno Meletio, fuiſſet cauſa magnæ lætitię, & ab eo fuiſſet iucundiſſimè acceptus & recreatus, deindè etiam ab eo accipit ordinem Diaconi. Cùm autem in hoc gradu pulcherrimè, & vt Deo gratum erat, totos quinque annos ſe geſſiſſet, tam eius orationibus, quas propter ſummam ingenij copiam habebat ex tempore, quàm ijs, quas per ocium componebat, & meditatione maiori elaborabat aurea lingua, imbris inſtàr effundens, pulchrè rigabat faciem eccleſiæ. Cùm poſteà autem Meletius veniſſet ad Epiſcoporū ſynodum, quæ congregata fuerat Conſtantinopoli, vt eos quidem deponeret, qui cum ſpirituſancto pugnabant non in ſpiritu Dei: Gregorium autem illum Theologum in ſede collocaret: & illic quæ ſunt caduca & ad tempus, permutâſſet manentibus: hic verè aureus, ſimul quidem vitans omnem excellentiam, & bonum amplectens ſilentij & quietis, reuertitur in primum monaſterium. Sed cùm illinc rursùs receſſiſſet, reuertitur Antiochiam, non migrans temerè, nec ſine Dei numine, vt alius duce vtens ſua ratione: ſed Deo eum mouente & vocante, modo quodam diuiniore & præſtantiori ratione. Magno enim Flauiano, qui Meletio paulò antè in ſede ſucceſſerat, Deo in aurora canenti ſacros hymnos, appárens angelus, in monaſterium, in quo erat Iohannes, iuſſit ire quàm citiſſimè, & eum ducere ad Eccleſiam, & conſecrare ſacerdotem, futurum ei vas electionis quomodò Paulus, & verbo compræhenſurum vniuerſum orbem terræ. Eâdem autem hora ad Iohannem quoquè venit ſimilis viſio. Nam illi quoquè oranti adſtans angelus cum magna gloria & ſplendore, iubet apertè Flauianum ſequi ad Eccleſiam, & accipere ordinem Preſbyteratûs. Ille autem cùm non ignorâſſet quidem viſionem eſſe diuinam, reuereretur autem alioquì & dubitaret facere, quod ei fuerat imperatum, propter moderationem, dicitur vocem audiuiſſe diuiniorem: Quæ Deus ſtatuit, quis poterit vitare? Cùm ſic reſponſum accepiſſet beatus, & ſimul intellexiſſet eſſe grati & prudentis famuli, nō repugnare Domini voluntati, acceſit monachos: & cùm eis dixiſſet ſe eſſe abſceſſurum, affert eis dolorem, qui non poteſt verbis exprimi. Poſtquàm autem eos verbis ſatìs eſt conſolatus, deindè de eo quoquè, quod erat illis vtile futurum, ſolicitus, electis duobus ex omnibus, qui erant & vita & ſermone reliquorum omnium præſtantiſſimi, fratrum curam eis cōmittit.

Synodus Conſtantinopolitana.

Acto. 9.

Angelica viſio.

Interìm autem, dum hæc fierent, accedens Flauianus, cum maxima voluptate beatum allocutus: Diù quidem, inquit, deſideraui te conuenire, ô vir ſapientiſſime & in primis venerande: non licuit autem vſque in hodiernum diem, cùm vacarem curis eccle-

eccle-

eccleſiaſticis. Nunc verò cùm Deo ità viſum ſit, ad te venimus chariſſimam animam. Deindè cùm ei etiam diuinam aperuiſſet viſionem, quoniam ſtatuerat magnus Iohãnes, ſicut diximus, Dei nutui omninò non repugnare, & maximè cùm diuina viſio per vtrunque fuiſſet confirmata, rogat illum ipſum Pontificem, vt illo ipſo die ſacrũ peragat myſterium, vt ſint omnes participes ſanctificatorum, & ij, qui fratrũ curam ſuſceperunt, conſequantur illius benedictionem. Poſt hæc autem, inquit, quò Deo viſum eſt, ſequar ipſe quoquè prompto & alacri animo. Facta ſunt hæc, & cùm ſequenti die eſſet abiturus ſimul cum Pontiſſce, fit res lachrymabilis pijs animis, ſi vel ſolùm audiatur. Eum circunſiſtens vniuerſus chorus monachorum, perindè àc ſi eô, quòd ille ſimul cum eis eſſet, viuerent, & diuiſione ſimul quoquè eſſent eis auferendæ animæ, q͂d ad mouendam miſericordiam non dicebant & faciebant? Quam non vel ſummam edebant lamentationem? Eum demulcebant, amplectebãtur, ſe membris illius implicabant. Deſipere eos faciebat animi perturbatio: exiſtimabant ſe, cùm liceret, vel ipſa eiſe corpora coniuncturos, reditu ſibi interdicebant, fugiebãt monaſterium, tãquàm fieri non poſſet, vt ampliùs ſuis adſpiceretur oculis. Cùm autẽ ſecante oratione, partim quidem magni Iohannis, partim autem Pontificis admonentis, & aliquandò etiã acerbiùs increpantis, ſunt ab eo auulſi, alij quidem inuiti redièrunt, crebrò ad eum ſe ipſorum conuertentibus oculis, & pedum iter interrumpentibus, quòd diuiſio eſſet inuoluntaria: alij cum magno Iohanne iter ingreſſi ſunt, rectà contendentes ad eccleſiam. Omnes autem vndiquè confluebant & currebant, vt ei fierent obuiàm. Non minùs ad ipſum Antiochia, quàm priùs ad Baptiſtam in Iordanem Iſrael.

Eius abitu mirè cruciãtur monachi.

Luc. 3.

Cùm autem eum ordinaturi eſſent, vt Deus iuſſerat, & dies adeſſet præſtitutus, aderat quidem omnis cœtus fidelium, & ſimul etiam aderat vniuerſus chorus Pontificum. Cùm ad aram verò ſacram acceſſiſſent, & ipſe quidem, vt fas exigit, caput Pontifici ſubmiſiſſet: ipſi autem eius manus fuiſſent impoſitæ, miraculum quoddam hîc quoque facit Deus, & oſtendit eum, qui initiabatur, eſſe dignum, & ex ſua ſententia illum dignatum fuiſſe ſacerdotio. Columba enim & colore alba, & ſpecie valdè pulchra, templum ſuperiùs conuolans, ilicò deſcendit & inſidet capiti eius, qui ordinabatur. Superuacaneum eſſet omninò immorari in interpretandis ijs, quę ſunt manifeſta. Cui enim non eſt manifeſtum, hoc eſſe ſignum ſancti ſpiritûs? Cùm itaq; copiosè ad eum affluxiſſet ſpiritus ſapientiæ, licebat quidem videre frequentiores cõgregationes, & populum ad eum audiendum conuenientem: eius autem linguam, quæ mouebatur aſſiduè, & orationis fluento inundabat. Quo tempore cùm ſermonem extolleret altiùs, quàm vt id vulgi ingenium caperet, mulier quædam, quæ prompto quidem & alacri animo concurrerat, eorum autem, quæ dicebantur, altitudinem aſſequi non poterat, ne dubitauit quidem eius orationem apertè repręhendere, & eam vocare infrugiferam, propterea quòd non adepta eſſet id, quod deſiderabat. Hoc cùm ad aures illius perueniſſet, efficit vt intellectu faciliorem & apertiorem componeret orationem. Tunc autem quidam ex ijs, qui tenebantur amore eloquentiæ, valdè delectati melle illius linguæ, conſiderãtes illius orationes eſſe & vtiles & veras, ſenſiſque diuinis plenas, claraſque & apertas, & cum quanta gratia & quanto dicendi flumine, quantoq; artificio & quàm pulchra compoſitione proferrentur, alij quidem eum os Dei & Chriſti: alij autem, quod magìs inualuit, eum Chryſoſtomum vocabant, id eſt, os aureum.

Colũba eius inſidet capiti, dum ordinatur.

Poſt hæc Flauianus quidem, arbitrans fore, vt eum poſt ſe haberet Antiſtitem eccleſiæ Antiochenæ, eum ad hoc inducebat, & rerum curam ei volebat tradere. Cùm autem turba ſolicitudinum, & in eiuſmodi rebus diſtrahi animũ, ei minimè eſſet gratum, id quidem lubenter repulit: ſoli verò doctrinæ & infirmorum viſitationi vacandum eſſe cenſuit. Quo quidem factum eſt, vt Chriſti, quod omnia poteſt, nomine, ab infirmitate multos liberauerit. Eum enim rurſùs inſignẽ voluit reddere ſpiritus. Satiùs autem fuerit iterùm paucorum meminiſſe, ſicut ſum pollicitus. Illuſtri cuidam mulieri Antiochiæ nomen erat Euclia. Ei verò erat dilectus filius, qui ardẽti febre laborabat, & veniebat in mortis periculum. Quid igitur? Mater imitatur Chananæam, & non minùs, q͂ filius, ſuis inflammata viſceribus, accedit ad beatum, emittens voces illi ſimiles: & nô ſimiliter vt illa in filia, ſed in filio miſerabiliter rogans, vt cõſequeretur miſericordiam. Sed oportet animũ attendere & conſiderare, queadmodùm egre-

Matth. 15.

gio illi viro erat animus animas etiam curare, illasq; multo magìs, quoniam vt malè paterentur corpora,has inueniebat cauſas. Et hoc quidem iam euaſit manifeſtum per ea,quæ præceſſerunt:à nobis autem rurſùs quoquè oſtendetur. Videntur enim pueri parentes fuiſſe in vita agenda ſocordes & negligentes. Cùm enim cōcitatè & inſanè admodùm ferretur mulier ad ſupplicandū,(habebat enim maximam lamentandi occaſionem,vt quæ poſt quatuor filios iam mortuos,ipſum quoquè viſura eſſet mori) ille cùm ſpiritu in eo habitante vidiſſet ea,quæ latebant,& cognouiſſet,quòd peccata parentum filijs mortem conciliauerant,cùm ea publicè accuſâſſet,Hunc quoquè,inquit,quintum,niſì eorum,q̄ feciſtis,vos ſubièrit pœnitentia,videbitis eueſtigiò mortuum & exanimem. Cùm autem parentes his auditis veram & ſynceram promiſiſſent pœnitētiam,& quæ facilè moueri poterat,animam incitâſſent ad miſericordiam,ille miſertus calamitatis,aquam iubet adferri. Quam cùm ter quidem ſignâſſet in nomine ſanctæ Trinitatis, & ter ea adſperſiſſet illum, qui ægrotabat, ſanum & à morbo liberum reddidit ei,quæ genuerat. Atque ij quidem,vt qui vellēt referre gratias ei qui curauerat,magna vi auri ſanctum donabāt. Cùm autem dixiſſet,ſe ne minimum quidem velle accipere eorum,quæ dabantur,dicens ſe nolle Dei donum pecunijs venale proponere: Sed ſi,inquit illis,vobis curæ ſit,manifeſtum reddere quòd Deo verè agitis gratias pro curatione,oſtendite eſſe veram promiſſionem,& relicta omni improbitate,bona opera exercete. Sic ei,qui veſtrî eſt miſertus,referetis gratiam. Sed hoc quidem eſt huiuſmodi. Quod autem nunc eſt dicēdum,nihilo eſt eo minus & ad animæ vtilitatem,& oſtendendam gratiam,quæ in magno Iohanne habitabat.

Aqua ter ſignata aſpergit febricitantem puerum,& eum ſanat.

Qui illo tempore erat Præſes ciuitatis,laborabat morbo dogmatum Marcionis,& fauebat illius ſectatoribus : & ideò parti orthodoxæ erat cauſa malorum innumerabilium. Huius vxorem is, qui arcanè & benignè hæc variat, dimiſit laborare morbo torminis inteſtinorum. Illa autem à malo ſuperata,omnem quidem refellit medicinę artem:omnes verò, qui eadem ſentiebant, vocantes ad orationem, non eam meliùs affecerunt,immò verò deteriùs,mali tempus ei producētes vana ſpe curationis. Vix tandèm autē Iohānis gratiæ recordati,cùm hoc apud ſe ſtatuiſſent,quòd ſi per ipſum fieret à morbo liberatio,ſimul etiam deſiſterent à morbo dogmatis,qui eſt longè grauior. Cùm ſic ſibi perſuaſiſſent,in lecto decumbentem adferunt mulierem,& eam ſtatuunt pro foribus templi,deſiderantes inuenire Flauianum & beatum vultum Iohannis. Sancti ergò ad eos egrediuntur. Neq; enim par eſſe neque honeſtum cenſebant, vt eis templum pateret,quorum anima non patebat dogmatibus pietatis. Primùs aūt eis dixit verus ille homo Dei,beàta,inquam,illa & ſuauis lingua: Quid vos mouit,vt ſtatueritis venire ad templum Chriſtianorum,qui Chriſtū quidem auerſamini: Marcionem autem plurimi facitis,& habetis in magno honore? Quod quidem planè ſatìs oſtendit,quòd illius cultores conuocaueritis ad morbi aut alicuius moleſtiæ liberationem,& quòd cùm illi precati eſſent,nō aſſecuti ſitis curationem: quod quidem vobis accidit præter expectationem. Diſcedite ergò ab hoc ſacro templo,quoniam nec vos poteritis omninò Chriſtum tentare:nè hoc ſtultè putetis. Illi autem dicebāt ſe parentum errore eſſe captos, & vſque in hodiernum diem fuiſſe ſuperatos à mala conſuetudine. Sed per Chriſtum,aiebant,vos rogamus,miſeremini pœnitētium. Sic enim cum eo,quòd corpus rectè afficietis,efficietis etiam, vt ſana ſit anima. Sciatis enim fore,vt nos nequaquàm ampliùs abſtineamus à communione veſtra,quæ eſt ex vera pietate.

Etiam olìm hæretici ab ingreſſu Eccleſiarū repellebantur.

His flexus magnus Iohannes,iuſſit aquam adferri:cui cùm diuinum ſignaculūm inieciſſet Pōtifex,(ſic enim illic ei perſuaſit)mulieri infudit in Chriſti nomine. Quod quidem cùm factum eſſet,quæ in lecto decumbebat,ſtatìm ſurrexit ſana, & cum marito & ciuibus vna voce vnanimes Chriſtum magnificabant. Deindè etiam ad ſanctorum genua procidentes,petièrunt veniam prioris ignorantiæ,& domum redièrunt: & cùm multas quidē pecunias egenis diſtribuiſſent, triginta verò libras auri, partìm quidem ad ſumptum peregrinorum,partìm autem ægrotorum, partìm verò egentiū Xenodochio tradidiſſent,& ab illo tempore à Marcioniſtarum communione omninò abſtinuiſſent, inſaniam & amentiam res illorum vocantes, CHRISTI ſacroſanctæ aſſidebant eccleſiæ. Cùm autem illi omni adhibito ſtudio, & omni, vt dicitur,rudénte moto, nihil omninò perfeciſſent, & deſperâſſent fieri poſſe, vt ipſi ad eos

Aqua ab epiſcopo crucis ſigno ſignata,ſanat inteſtinorum dolorem.

eos redirent, præſtigiatorem & Magum Iohannem appellabant, & pluribus alijs contumelijs ciuitatem obeuntes, eum afficiebant. Ille verò tantũ abfuit, vt vel minimùm curaret contumelias, vt eis potiùs ſimiliter atquè Dominus gloriaretur. Alioquì aũt diuinitùs immiſſam calamitatẽ ad eos mox eſſe venturam ille prædixit. Paucis enim pòſt diebus, cùm magnus terræmotus fuiſſet Antiochiæ, ipſa domus, quæ Marcioniſtarum ſuſceperat congregationem, corruẽs, & domus quoquè plurimæ cum ijs, qui eadem ſentiebant, labefactatæ, perdiderunt quandam incredibilem eorum multitudinem, & quod eſt maximè admirabile, & quod apertè oſtendebat eam diuinitùs immiſſam fuiſſe calamitatem, cùm tanta perijſſet multitudo eorum, qui malè ſentiebãt, nullus ex ijs, qui rectè ſentiebant, ſimul cum ijs perijt. Nota rem memorabilẽ

Hoc cùm ità factum eſſet, & pios corroborauit, & correxit multos ex ijs, qui malè ſentiebant: & licebat videre in vniuerſa regione ciuitatis, domos quidem oratorias Deo excitari, templa autem ſimulacrorũ, ſi quod remanſerat, dirui funditùs & in terram deijci: viros autem, qui philoſophiæ curam gerebant & virtutis, magnaq; ornati erant intelligentia & acumine ingenij, à magni huius viri prouidentia emitti ad multorum ſalutem. Certum autem eius, quod dicimus, teſtimoniũ ſunt ea, quæ facta ſunt in monte Ammano: vbì eos qui habitabant, qui erant impij & immanſueti, & nihil differebant à beſtiarum immanitate, ille ad tantam manſuetudinem deduxit & pietatem, vt à patribus quidem datam neglexerint religionem, rem valdè difficilẽ, & quæ, ſi vlla res alia, multos vincit abſq; ratione: prompto autem & alacri animo trãsfugerint ad lucem veritatis, & nec hactenùs ſtiterint, ſed etiam multi ex ijs pietate vſi munificentiùs, viri, inquam, & mulieres, illi quidem monachorum, hæ virginum iugum ſubiërint. Quæ autem in Caſio monte & in templo, quod illic erat, gentilium ab illo viro facta ſunt, quis eſt adeò inuidus aut negligẽs aut deſes, vt id ſuſtineat prætermittere? Quo in loco cùm tantus error priùs eſſet diffuſus, & multitudo quidem aſſiduè veniret innumerabilis, fieret autem immenſum animalium ſacrificium propter cultum, proh dolor, dæmonum, periërunt illa omnia & extincta ſunt zelo illius magnæ & quæ à Deo mouebatur animæ. Neque hæc ſunt digna quę mandentur ſilentio, quę facta ſunt in faſtigio ciuitatis, in templo Veneris: & quòd non ſolùm ſtuduerit, vt id dirueretur: ſed etiam vt in eo loco viri ſancti habitarent, terribiles ijs, qui cò ſubibãt, dæmonibus: adeò vt illi quidem procùl expulſi fuerint, tanquàm armis quibuſdã terribilibus intentatis, eorum virorum precibus: homines autem, qui circuncircà habitabant, non ſolùm à læſione illorum liberarentur, ſed etiam maximam acciperẽt vtilitatem, cùm poſſent verſari cum monachis, qui perfecti erant in Dei timore. Illius mentis & ſtudij etiam eſt opus, quæ fuit in arce Beli, qui dicitur: profani tẽpli deſtructio, & ad ſolum vſq; demolitio. Poteſt etiam quæ circa Seleuciam habitatur regio, gloriari præclaris factis illius viri. Nam & ſimulacrorũ templa illic diruta, & diuinas ędes extructas, & viros virtutis ſtudioſos illic ad habitandũ collocatos inuenies. Quis enim zelum ſingulatìm enunciauerit illius apoſtolicæ & ſolicitæ animæ? Impij multi reſipiſcunt. Eius geſta pclara in cõuertendis ethnicis.

Ne ergò in immenſum nobis creſcat oratio, reliquis omnibus prætermiſſis, quæ rectè geſta ſunt in hoc preſbyteratu, ea procedet ad tempus Epiſcopatûs. Non multũ enim interceſſit temporis, & Nectarius quidem præſul Conſtantinopolis, migrat ad Dominum. Protinùs autem quærebatur quiſpiam, qui eſſet dignus ea ſede. Cùm alij ergò alijs, vt fieri ſolet in eiuſmodi rebus, primas partes tribuerẽt: (Fit enim in ijs maxima ex parte examinatio, non ex virtute eorum, qui adſciſcuntur, ſed ex eorum, qui ſunt potentes, in eos beneuolẽtia, quę vel eſt pura ac ſyncera, vel acceſſit muneribus) oporteret autem ſanctum ſpiritum vincere, & eum præfici, qui ad hoc ipſum erat ab eo prædeſtinatus, & ſuperari omnes ab Iohannis virtute & eloquentia, & ei primum locum cedere in eccleſia: & alioquì eius fama plenæ eſſent omnes aures, adeò vt etiã bona illius auditiõe accepiſſet Imperator: is verò erat Archadius. Cùm hæc ità ſe haberent, tandèm cùm & qui eccleſiam regebant, & qui rempublicam adminiſtrabant, cum Imperatore in vnam conueniſſent ſententiam, mittuntur literæ ad Flauianum Pontificem Antiochiæ: quæ ſimul quidem & Nectarij mortem ei ſignificabant: & aureum Iohannem, quod terram & mare continet miraculum, atque adeò ipſum etiam cælum tangit, ad ipſum accerſebant. Pontificem autem cùm in manus ſumpſiſſet epiſtolam, & eam perlegiſſet, aiũt tradidiſſe Iohãni: eum verò, cùm legiſſet, multũ quidẽ

ingemuiſſe

Vide eximiã tanti viri humilitatẽ.

ingemuiſſe propter ea, quæ ſcripta fuerant:& multas etiã lachrymas emiſiſſe ex oculis propter contritionem ſpiritûs, dicentem ſe eſſe indignum,& qui longè abeſt, vt tãta rectionis cura debeat ei committi. Nam paruæ naui, aiebat, non eſt tutum magnũ onus imponere. Cùm ſic diceret, eum conſolabatur Flauianus, & aptè erigebat verbis, pro medicamentis ſpargens eius animi ægritudinem. Ciuitas autem poſtquàm ſenſit hoc damnum, (damnum enim non ferendum iudicabat vnuſquiſque Iohannis priuationem) id ægrè & intoleranter ferebant. Deindè etiam tanquàm violẽtum aliquid & tyrannicum paſſuri,& alijs ceſſuri ea, quæ ad ipſos pertinebant, clamabant aduersùs eum qui miſit: Quid verò, adeóne eſt infelix Conſtantinopolis, iactantes, adeóne expers virorum bonorum? Ad tantam'ne virtutis inopiam venit vrbs maximè regia? Eſt'ne adeò inops in ijs, quæ ſunt principalia, quam oportebat in omnibus ſuperare, vt à nobis opùs habeat eo, qui ſit illorum præfuturus eccleſiæ? Sed nos nec tam ſtulti, nec tam negligentes, nec tantoperè erimus proditores, vt eis noſtro bono tam facilè cedamus. Caput priùs nobis auferent, quàm illum à volentibus nobis ſint accepturi. Hæc dicentes, deindè etiam ſuum conſilium confirmant iureiurando, non permittere ijs, qui miſſi fuerant: ſed eſſe potiùs paratos ad patiendum, ſi quid eſſent facturi.

Antiocheni nolũt illum à ſe dimittere.

Cùm itaq; Epiſcopus habuiſſet concionem,& verba feciſſet apta ad perſuadendũ, vt efficeret nè populus contradiceret, illis ea erant inanis ſtrepitus, & vana aurium moleſtia. Quid enim dicendo poſſet perſuadere, cùm eos lingua eſſet priuaturus: lingua, quæ tam pulchrè quidem canebat, & cuius cantus erat adeò vtilis & ſalutaris? Quam non audire, damnum eſt non mediocre, ſed vel ad ipſam vſq; peruadens animam. Deindè cùm qui miſſi fuerant, pararent vim adferre & trahere Iohannem, ipſe ingreſſus, emiſſis ijs, qui erant præcipui ciuitatis, rogabat plebem, nè quid noui moliretur, neq; res aggrederetur nimìs acriter & inconſideratè, affirmãs ſe non ſua ſponte ſe traditurum ijs, qui miſſi fuerant. Cùm ſic dixiſſet, vix magnum repreſſit eorum impetum. Neq; enim ſe cura omninò liberârunt: ſed etiam per vices cuſtodiam adhibebant, nè aliqua in eum fieret proditio. Hæc Imperatori ſignificãtur literis,& qui miſſi fuerant, affirmabant Antiochenorum conſtantiam ſe nĩhil remittere. Ei ergò & ciuibus vehementiùs accenſus fuit amor in Iohannem. Solet enim negligi, quod facilè capitur. Quod autem aliquam morã adfert & dilationem, prouocat deſideriũ. Cùm ergò apud ſe conſiderâſſet, quemadmodùm poſſet & id quod deſiderabat aſſequi, nec ideò res eſſet in vllum ventura periculum, ſcribit per arcana ad comitem Antiochiæ.

Callidè extra Antiochiam euocatur.

Ipſe autem cùm Iohannem accerſiuiſſet extra ciuitatem, tanquàm de quibuſdam rebus neceſſarijs cum eo communicaturus, eum licèt valdè reluctantem & repugnantẽ mulis, quos habebat paratos, impoſuit:& ſic nullo omninò animũ aduertente, ipſum ijs qui miſſi fuerant, traditum emittit.

Cùm ergò ille verus homo Dei, toto illo confecto itinere, iam eſſet prope vrbem regiam, hoc primùm honore afficitur in ingreſſu voluntate Imperatoris: Quidquid erat clarum & illuſtre, non ſolùm in eccleſia, ſed etiam ex magiſtratibus, ſex milliaria progreſſum extra ciuitatem, ridentibus oculis & læto vultu ſignificantes animæ lætitiam, ei fiunt obuiàm,& eum ſplendidiſſimis afficiunt honoribus. Sic & ijs, à quibus diſceſſit, ardens immiſit deſiderium illa deſiderabilis & maximi facienda anima:& ijs, ad quos acceſſit, maximam attulit voluptatem. Erant autem vtraque multiplicis Dei ſapientiæ & benignitatis, quæ omnem intelligentiam vincit & orationem: vt & illius oſtenderet virtutem & quàm ſit amabilis:& efficeret, vt ipſe vtriſq; mercedem conciliaret. Ambos enim honeſti amore tenéri fuit cognitum: illos quidem, quòd cum dolore dimiſerint: hos autem, quòd cum lætitia exceperint. Cùm verò eſſet ingreſſus & interceſſiſſet paruum ſpatium temporis, aderat dies cõſecrationis:& cùm adeſſent

Eccè quomodò Metropolitanꝰ adſtantibus Epiſcopis ſuæ prouinciæ cõſecratur.

quidem Epiſcopi prouinciæ, adeſſet autem etiam Theophilus Alexandriæ, qui primus ex alijs feſtinauit, vt intereſſet beati Iohannis conſecrationi:& eſſet quidẽ Februarij dies viceſimusſextus: liceret autem conijcere, quòd cùm ſimul lætaretur chorus ſanctorum, ne angeli quidem abeſſent ab hoc diuino feſto, qui erat in terra angelus, ſacro chriſmate cõſecratur,& in excelſo loco eccleſiæ collocatur, q erat reuerà ſtella lucidiſſima,& iucundiori luce hoĩm illuſtrabat animas: qui & habebat vitam orationĩ conuenientem,& orationem, quæ decebat talem vitæ puritatem: cui perſuadere nõ minùs

minùs erat facile,quàm cuiuis alij ſolummodò dicere. Cuius vox quidem erat lenis, lenis autem congreſſio:oratio verò,quæ adeò placidè & iucundè fluebat in animam, & tam benignè eam attingebat,vt nullum eſſet eiuſmodi medicamentum corporis, quod cùm iuuaret plurimùm,nihil adferret in vtendo moleſtiæ:quomodò illa abſq; vllo morſu maximam adferebat vtilitatem. Deindè die ſequẽti ipſe Imperator,& quicunque erant in ciuitate honorati & alijs ſuperiores,ad beatum virum accedentes, (hoc enim omninò volebant)eius preces & benedictionem iucundiſſimè ſunt conſecuti. Deindè ille,iniecta oratione,ſic dixit:

Cùm is laudabilis,qui priùs,me inuaſiſſet metus,& eſſem ſummus imitator Ieſu humilitatis,terribilis mihi viſa eſt,ô Imperator,terribilis,& maior quàm vt meę vires ferre poſſent,inſignis dignitas huius pontificatûs:quod me etiam reddebat timidum cunctantem ad eius ſuſceptionem:quòd & ad meam intuerer abiectionem,& ad magnitudinem eius,quod meæ fidei committebatur: Quo eſt enim dignitas ſublimior, eo magìs opùs habet ijs,qui ſunt excelſi,viribus, & qui confidere poſſunt in miniſterio. Cùm autem nos etſi indignos & abiectos,ijs quibus ſcit rationibus,is cuius iudicia ſunt abyſſus multa,ad hanc deduxit ſpeculam,& ratione præditi ſui gregis Paſtorẽ conſtituit,rogo ô Imperator,per eam ſpem,quam omnes habemus(neque enim mihi tutum fuerit deincèps ſilere,neque quod meum eſt ſolùm ſpectando, mercenariũ eſſe,& non paſtorem)rogo ergò,vt principaliter quidem vos Dei verbis aurem præbentes attentam,ſuper fundamentum fidei,aurum & argentum & lapides precioſos, bonas,inquam,actiones,ædificetis. Si qui autem præoccupati fuerũt,aut quod abſit, ſint præoccupandi humanis delictis,ea ſunt pœnitentia & ſtudio expurgãda. Ad eam ſit nobis pulchrum exẽplum magnus ille Dauid. Qui cùm in peccatum vt homo incidiſſet,& ab homine fuiſſet repræhenſus,non vt homo ſolummodò, neque ſimiliter àc vulgus ſe geſſit gratiſſima illa anima, neq; cõtumelia repræhẽſionem pauperis rex repulit: ſed magna moderatione & animi contritione ipſam tulit repræhenſionem, & cùm ſe peccâſſe non eſſet inficiatus,citiùs quàm fecerat,conſecutus fuit remiſſionem. Atquì labi quidem eſt facilè:ſurgere autem,& in ſtatum priorẽ reſtitui, eſt operoſum ac difficile. Adeò erat mitis,adeò moderatus:tam magnum fructum fuit conſecutus ex diuina humilitate. Et nos ergò,qui ineffabilibus Dei ratiõibus ideò ad vos venimus,vt voluntatem eius teſtificemur,hoc primùm verbum à Chriſto & diuino eius præcurſore accipientes,vobis annunciamus & ſuademus : Pœnitentiam agite: propè eſt enim regnum cælorum. Hæc autem non dubitabo vobis aſſiduè reuocare in memoriam:vobis autem timendum eſt,nè,ſi fueritis contemptores Dei teſtimoniorum,ab eo rei depræhẽdamini in die viſitationis. Nihil enim noſtrum,neq; ex noſtro ventre ſeu cogitatione annunciabimus,ſed quæ hauſimus ex diuino fluento ſcripturæ diuinitùs inſpiratæ. Hæc autem,neminem reuerentes,neq; dies, vt hoc dicam diuini Dauidis,timentes,ad vos loquemur. Si vos ergò intelligatis, & aures attentas verbo doctrinæ præbeatis, vobis quidem ipſis ſalutis, gaudij verò angelis, qui ſunt in cęlis,magnæ autem meæ quoquè ſpiritui cauſæ eritis lætitiæ. Sin autem mea verba neglexeritis,& doctrinæ non patuerint aures cordis veſtri,quod abſit,moleſtia quidẽ afficietur ſpiritus ſanctus:moleſtia afficietur meus quoquè ſpiritus. Quod autem reſtat, auditu quidem eſt moleſtum, ſed tamen eſt verum, nempe me quidem futurum vobis ad conturbationem,aut,vt apertiùs dicam,ad condemnationem:vos verò mihi,proh dolor,ad luctum & animæ dolorem ineffabilem & immedicabilem.

Oratio eius ad Imperat.

Pſalm. 35.

2. Re. 11. & 12.

Matth. 3.

Pſalm. 48.

His lætati Imperator & qui cum eo erant,& teſtimonio conſcientiæ credentes, ꝙ quæ dicta fuerant,rectè ſe habebant,Deo magnas agebant gratias, quòd à tali patre & paſtore ei placuiſſet paſci ſuum gregem rationis participem. Sancto autem adhuc ſuauiſſimam contexente doctrinam,aureaq; ac muſica lingua canente pulchrè ac modulatè,Deo volente ipſum glorificare,vir quidam repentè poſſeſſus à maligno ſpiritu,ſeipſum intrudit in mediam eccleſiam, ſpumam ore emittens, & linguam adeò, vt viſu eſſet tetrum,demittens. Omnibus ergò rogantibus ſanctam illam animam, vt miſereretur calamitatis,& vt oraret pro curatiõe eius,qui patiebatur, ipſe cùm eum iuſſiſſet propiùs accedere,& benignè appropinquans vir benignus, manu eum obſignâſſet,& effatus eſſet nomen ſanctæ Trinitatis,malignum dæmonem iubet egredi. Protinùs autem licuit videre, factum conſequi orationem, & hominem momento temporis

Signo ſan-ctę crucis & inuocatiōe ſanctę Trinitatis, dęmoniacū curat. temporis fuiſſe liberatum à tam graui afflictione. Deindè cùm magnus eum feciſſet ſurgere, admonuit vt vacaret eccleſiæ, & ſanctificatorum diuinæ cōmunioni, & operam daret ieiunijs & orationibus. Si enim, inquit, ſic feceris, nō te ampliùs capere poterit inimicus, neq; eius irretiéris laqueis. Hinc animæ incipit curationē, qui hac arte alios longè antecellebat. Melle autem miſcens orationem, & mitioribus medicamētis, vt iam antè diximus, ſi quid aliquandò inieciſſet amari & pungentis, quòd morbi vſus ità poſtularet, tunc oſtendebat quantùm eſſet artis peritus. Nam ſic ſępè mordēs & incidens oratio, & vrens ea, quæ non apparent, non modò non fit moleſta ei, qui ægrotat, ſed etiam auditu potiùs iùcunda & ſuauis, aureſq; deliniens & demulcens.

Primùm ergò aduersùs eos, qui prætextu cognationis mulieres introducebant, acutam & muſicam mouet linguam: & oſtēdit eos longè grauiùs peccare, quàm eos, qui apertè exercent quæ ſunt flagitioſa: quandoquidem illi quidem ſoli & per ſe ſunt impudici, & ſuam corrumpunt animam: hi autem, qui in clero verſantur, totū corpus 1. Cor. 8. corrumpunt Eccleſiæ, verberantes, vt dicit Paulus, eorum conſcientiam, & ſe pręben tes commune monimentum intemperantiæ. Sed vel abſq; his, quantum illi damnum afferant cohabitatione harum, quę introducūtur, mulierum, rectè ſciet, qui eam orationem legerit vt oportet. Deindè aduersùs iniuſtam plura habendi cupiditatem, & eos qui grauem manum immittunt alienis, & effundunt in dolia, vt dicitur, inexplebilia, grauiùs inuehitur: planè maiorem curam gerens eorum, qui faciunt iniuriam, quàm eorum, qui patiuntur: quandoquidem illis quidem damnum affertur in aliquo eorum, quæ intereunt: ipſis autem, qui faciunt iniuriam, in anima, quæ eſt punienda immortaliter. Deinceps vitam repræhendit prodigorum, qui in menſis, in ædificijs, in tali faſtu & in talibus delicijs gloriantur, & vt vulgò dicitur, ſeipſos melle adſpergunt. Nunc accuſat ſuperbiam, nunc vanam gloriam inſectatur: nunc expellit calumniam, tanquàm dignam quæ vituperetur. Vaniloquium rursùs tollit de medio pro In Homilijs ad populū Antiochenū ſunt aliquot tales. viribus. Periurium adeò prohibet, vt nec ſolùm iurare, etiamſi verè, dimiſerit abſque repræhenſione: ſed etiam aduersùs id multas caſq; præclaras habuerit orationes, ità elaboratas, vt mixtæ eſſent vero & probabili: & ità ſtuduerit id de medio auferre, tanquàm manifeſtam in Deum contumeliam, & omnibus ineffabilis & venerandi nominis coinquinationem. Quomodò enim præſtantiſſimus & diligentiſſimus quiſpiam agricola, qui vult de virtute ſeminare orationes, ſtatuit priùs oportere excindere radices vitij & ſemina maligni, & nihil dimittere corū, quæ poſſent omninò lædere aut offendere. Deindè cùm terra ſic fuerit complanata & manſuefacta, quod quidem eſt humanarum animarum, virtutis & philoſophiæ deponere ſemina.

Poſt hæc de eleemoſyna orationes, tanquàm imbres aliquos opportunos effundit in animas hominum: & vſque adeò colit benignitatem, vt multorum quidem dexteram promptam reddiderit & alacrem ad ſuccurrendū pauperibus, quæ priùs erat parca & illiberalis, nè dicam auida rapiendi aliena: & alios quidem effecerit eſſe munificos & ſua lubenter communicantes, ex pleno, vt dicitur, in inane vtriſque effundentes manibus: alios autē præferre nihil habere, & cùm omnes ſuas diuitias pauperibus magnificè pieq; diuiſiſſent, vitam monaſticam & ſeparatā eligere. Ex quo omnia habere alio modo ad eos redijt, vt qui Deo pro omnibus ijs ditati fuerint, à quo dependebat tota ſpes eorum vitæ, & ad quem ſolùm dilexerunt intueri: ex quo factum eſt, Humilitatis præſtantia. vt cor diuitijs non apponerent, neq; omnibus rebus materialibus. Humilitatem autē & moderationem adeò extulit, & tantam eius eſſe oſtendit in humili excellentiam, vt nulla alia virtus poſſit cum ea conferri: ſed ea ſit mater & cuſtos aliarum omniū: immò verò ſine qua aliæ nihil habent, quod ſit certum & fide dignum: ſed ſint, proh dolor, vanus quidam labor & inanis. Temperantiam autem & verè pulchram virginita- Item virginitatis. tem quis ſic vel amauit, vel alios, qui ſunt honeſtiores, magniq; & excelſi animi, ad eius inſignem incitauit pulchritudinem: vt eam propemodùm oſtenderit eſſe maiorē & ſublimiorem, quàm vt ad eam poſſit humana natura peruenire, & ſuperare ipſam legem: liberalitatiſq; & magnificentiæ potiùs locum tenere, quàm præcepti? Charitatem verò, quæ eſt omnium virtutum maximè regia, quis illo magìs amauit aut laudauit: vt dubitetur maior nè fuerit laudatio, an eius in eam amor? Quis eſt enim adeò planè lapis aut ferro in corde frigidior, vt audiens eius de illa orationes, non fiat mitis & hilaris, & ad dilectionem proximi excitetur, & non Pauli expreſſam effigiem

putet

putet eſſe illius animam? Quòd ſi Paulus optauit, vt vel à bonis quæ illic ſunt, excide-rer: & apertè oſtendit, ſe hoc magis velle, quàm eos, qui ſunt ex Iſrael, eſſe extra partē Chriſti: & ei cor omninò vrebatur aliorum offenſionibus: ipſe quoquè Iohannes nihilo minùs inflammabatur amore in proximum, & fratrū ſaluris ardebat deſiderio, ſi illi ipſi eſt credendum, in morali 24. in Actus Homilia ſic dicenti: Rom. 9. 2. Cor. 11.

Vellem, ſi fieri poſſet, veſtris oculis oſtēdere, quam in vos habeo charitatem. Nihil eſt enim mihi vobis iucundius & deſiderabilius, ne hæc ipſa quidem lux. Millies enim optarem ipſe eſſe cæcus, ſi per hoc liceret veſtras animas conuertere. Adeò ipſa luce mihi eſt veſtra ſalus iucundior. Quid enim me iuuant ſolares radij, quandò, quæ propter vos accipitur, animi ægritudo oculis meis magnas offundit tenebras? Lux enim tunc eſt bona, quandò apparet in lætitia. Animam enim, quæ mœrore eſt affecta, videtur etiam moleſtia afficere. Quòd autem non mentiar, abſit quidem, vt vnquàm faciam periculum. Sed ſi quandò contigerit ex vobis peccare aliquem, accedite ad me dormientem. Si non ſum ſimilis paralyticis: ſi non ijs, qui à ſe diſceſſerunt: & vt dicam cum propheta, Et lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum: & niſi iudicaret quiſpiam, me eſſe ſupra modum ambitioſum & laudis cupidum, videres me quotidie fontes lachrymarum emittentem. Horum autem eſt mihi conſcia domūcula & ſolitudo. Credite enim mihi, ſpem quidem abieci meę ſalutis: dum verò veſtra defleo, nunquàm eſt mihi ocium mea mala deflendi. Adeò mihi omnia vos eſtis. Si ſenſero vos proficere, præ gaudio mea mala non ſentio. Si videro non proficere, præ animi ægritudine rursùs mea dimitto: vt qui lætus ſim veſtris bonis, etſi mala habeam innumerabilia: triſtis autem propter veſtra mala, etiamſi innumerabilia ſint mihi rectè facta. Quænam enim nobis eſt ſpes, ſi vos non proficiatis? Quænā autem triſtitia, ſi vos rectè geratis? In altum extolli videor, quandò aliquid boni de vobis audiuero. Implete gaudium meum: liceat vobis ſalutem aſſequi, me autem propter vos reddere rationem: Vobis dari ſalutem, me verò accuſari, quòd meū munus non impleuerim. Non enim curo, vt per me ſalui ſitis: ſed vt ſolùm ſalui ſitis, quacunque ratione. Hoc ſolùm in votum contuli, quòd veſtrum profectum deſidero, quòd vos amo, quòd vos complector, quòd vos eſtis mihi omnia, & pater, & mater, & fratres, & filij: & ſi liceret cor noſtrū rumpere, & vobis omnibus oſtendere, videretis in magna latitudine intùs eſſe & vxores & filios & maritos. Eiuſmodi enim eſt virtus charitatis, facitq́; animam vel cælo ipſo latiorem. Eximia eius charitas. Pſal. 37.

Hæc autem non ſolùm faciebat in vrbe regia, neq; eos ſolos exercebat ad virtutē: ſed per omnem terram extendebatur, & illi curæ erant omnes eccleſiæ, eiusque curæ vnus finis erant terræ termini. Iohanni enim curæ non erāt menſæ & epulæ, agrosq́; poſſidere & crumenas replere, & ſi quid eſt aliud, quorum ſtudio vulgus tenetur: ſed hoc erat ei cura, quæ extingui non poterat, & oſſium tinea, œſtrumq́;, quod eius cor ſubibat, perpetuum eius bellum aduersùs hoſtem noſtrum, & vt ſuis ad nos orationibus, & frequentibus admonitionibus arceret eius inſidias, & inſultus prohiberet, & quantùm quidem ad ipſum ſpectaret, nullum ſineret ex vocatis, non ex ijs, qui tunc erant, non ex ijs, qui poſteà, excidere à ſorte electorum, & eſſe partis ſiniſtræ. Propter hæc ſermones perpetuò habebat & docebat, & nunquàm ceſſabat diſerta illa & modulata lingua noſtras incantare animas. Propterea ſunt pulchræ illæ verborum Sirenes, innumerabilium illud mare bonorum, animarum lautiſſimæ, quæ conſumi minimè poſſunt, epulæ, panis angelorum, menſæ totius orbis. Quòd ſi ij, qui alimentorum ſenſilium curam geſſerunt, quæ poſſunt longo tempore ſufficere gentibus, quæ appellare ſolent Gerontocomia, ipſi exiſtimant ſe opus feciſſe laude dignum, & ità reputantur ab alijs: qui hoc diuturnum & permanens nutrimentum, ſuauiſſimas, inquam, orationes, aſſiduè ſuppeditabat, vt non ſolùm cùm eſſet ſuperſtes, ſed etiā cùm ſursùm eſſet tranſlatus, ſitientes impleret animas, & ineuitabilia per ipſos ſolueret vincula, & à manu tyranni captiuas liberaret animas, & ijs, qui ſalui fiebant, magnam adferret acceſſionem: qui hæc abundè præbebat & liberaliter & in vniuerſum tēpus hoc donum extendebat, quamnam potuerit aſſequi linguam, quæ ei dignam cōtexat laudationem? Immò verò quaſnam & quot linguas? Sed tali quidem anima & lingua ne ipſe quidem eſt dignus mundus, vt dicam cum diuino Paulo. Hebr. 11.

Quòd autem non ij ſoli, qui habitabant Conſtantinopolim, illi eſſent curæ, ſed oēs

Apud Phœnices euertit templa gentilium.

ferè,quos ſol intuetur,hinc potes intelligere. Cùm intellexiſſet Phœniciam ſimulacris adhuc & dęmonibus & ſceleratis templis eſſe deditam,regiam manum habēs adiutricem,& magnam aliam manum,cui perſuaſerat, vt in id quod oportebat impenderent,ſecum ducens,execranda quidem illa templa humi euertit: eorum autem loco ſacras ædes excitat,& immittit monachos,qui feruentē zelum quodammodò ſpirabant,& fidem tenebant optimè & accuratiſſimè. Prætereà cùm audijſſet Celtas implicatos eſſe laqueis Arrianiſmi,ille aduersùs improbitatem contrà ſic machinatur:

Celtas Arrianizantes conuertit.

Presbyteros ſimul & diaconos,& eos,qui diuinos libros legunt, qui ſimilem quidem & cognatam habebant linguam,ſana autem erant fide, accipiens, & eos veluti quendam,vt aiunt,magnetem ijs,qui ſe non rectè habebāt,admiſcens,ſic illos quoquè comiter attrahit ad pietatem. Cùm autem aliud quoquè genus Scytharum, qui habitabant ad fluenta Danubij,accepiſſet ſitire quidem fluentum pietatis,opùs verò habere eo, qui eſſet potaturus, hæc ſignificat Leontio Ancyræ Epiſcopo: & quoniam ille opùs habebat viris ad hæc idoneis,cùm tales illinc accepiſſet,& ad eos,quos diximus,

Itē Scythas.

Scythas,veluti quaſdam ſtellas miſiſſet ad occidentales,deducit ad veritatem. Præter hæc cùm Marcionis hæreſim reſciuiſſet ſerpere in quoſdam vicos Orientis,& multos corrumpere,non tulit toleranter,neq; dilationibus & temporibus protraxit correctionem:ſed ſtatìm ſimul quidem regia potentia,ſimul autē ſua quoquè vſus authoritate,& literis ad hoc ſimul vicinos excitans Epiſcopos,tanquàm morbum aliquem peſtiferum,qui poterat non mediocre importare detrimentum,efficit abeſſe procùl

2.Cor.11.

ab eccleſia. Sed quemadmodùm ille quidem, ſicut diuinus Paulus, erat ſolicitus de omnibus eccleſijs, ſicut à nobis mediocriter, ità etiam verè fuit oſtenſum. Oportet autem aliorum quoquè meminiſſe,in quibus ille,lingua eius tacente,erat occupatus, & quænam aggrediebatur opera.

Cùm conſideràſſet impenſas eccleſiæ,& inueniſſet earum plurimas nequaquàm conſumi in ea,quæ oportebat,eum quidem ſiſtit ſumptum, tanquàm motum quempiam inconſideratum,& traducit ad vſum verè pium & humanum:& cùm peregrinis ædificàſſet noſocomia is,qui Deo appropinquabat,effecit vt illic etiam affluerēt,quę ſunt neceſſaria:eis Presbyteros præficiens valdè pios & coniugij expertes,& medicos quoquè probatiſſimos ad curam gerēdam ægrotorum. Erat autem hoc quoquè eius opus & cura non mediocris,nempe ordo viduarum. Nam cùm eas vidiſſet vir præclarus non rectè & ordine, ſed prauè ſe gerere, pulchrè quidem diuidit, non minùs autem piè diſpenſat & adminiſtrat id, quod ad eas pertinebat.

Hinc cōſtat, etiā orientalis Eccleſię presbyteros fuiſſe cælibes.

Quæcunque enim ex ijs erant ætate iuuenes,& ideò propenſæ ad voluptates,iubet ſecundis vti nuptijs: melius eſſe arbitratus id,quod eſt in tuto,humile,quàm ſublime,quod nō eſt ſine metu. Ijs autem, quæ erant vitæ melioris,& ætatis alijs prouectioris, vt quæ non eſſent natæ minùs quàm ſexaginta annos,eis ſuadet vt vacent ieiunijs & precibus: abſtineant autem à lauacris & maximè cōuiuijs,& à ſumptuoſis veſtibus. Habes ſtudioſe auditor aliud quoquè, cuius ſtudio tenebatur, quod non eſt vile nec mediocre: nempe ad ſacram ſynaxim aduentum virorum & mulierum. Nam nec hoc quoquè relinquit inordinatum,nec in periculum adductum,nec defectum diſpenſatione,quę fit ex ratione. Sed hîc quoquè pulchrè & tutò diſtribuit pro viribus : & viros quidem iubet noctù ſimul ventitare & in multitudine, vt voluerint: mulieres verò noctù quidem ſeruare domum:interdiù autem venire prompto & alacri animo. Sic faciens,& in talibus verſans operibus & ſolicitudinibus,ſtudebat,ſicut Paulus,eſſe omnibus ſine offenſione,& ſicut ille,omnibus ſine ſumptu præbebat Euangelium. Sic autē ipſe quoquè nullo ex ijs,quæ erant eccleſiæ,& quibus ſecurè licebat omnibus Epiſcopis, nullo modo eſt vſus,vt qui nunquàm adſpexerit ad delicias & recreationes. Quomodò enim,qui vix ſolum attingebat nutrimentum,conuiuia autem & compotationes ità fugiebat,ſicut priùs diximus,vt cum nullo veſci induceret in animum? Quamobrem? Satiùs enim fuerit dicere cauſam. viſum eſt enim hoc multis aſperum & ingratum, & affine repræhenſioni.

1.Cor.10. 1.Cor.9.

Cur cōuiuia vitārit.

Primùm quidem,quòd cùm ab ineunte ętate aſſueuiſſet ieiunio,idq; eſſet ei veluti coalitum & vſitatum,à vinoq; & quouis alio,quod eſt ventri gratum, omninò abſtinuiſſet, adeò vt ſolo hordei ſucco viueret, & carne ſuperior, cibique & potûs expers propemodùm videretur:cùm ille ſtomachum hac aſpera & quæ nihil hilare habebat,

viuendi

viuendi ratione valdè corrupiſſet, & effeciſſet vt ad nullum aliud ſumendum nutrimentū eſſet idoneus, ægrè poterat aliquid admittere ex ijs, quæ alijs ſunt grata & ſolida. Et ideò non lubenter adſpiciebat aliquid, quod eſſet gratum gutturi & cum voluptate ſumeretur. Atq; hæc quidem eſt vna cauſa, cur fugeret menſas, & cum alijs nō iniret conuiuia. Deindè etiam, quòd cùm apud ſe iudicâſſet, quòd ſi induxiſſet in animum, vt communiter veſceretur cum ijs, qui vel amicitia antecellunt aut dignitate, neceſsè habebit id etiā facere cum alijs. Nam quomodò conſeruari potuerit, vt nulli ſit offenſioni, neq; cuiquam adferat moleſtiam? Sicq; res ad multos tranſiens, non ſolùm illi futura eſſet laborioſa & moleſta, vt qui non eſſet verſatus in rebus huiuſmodi: ſed etiam interruptura eſſet neceſſariò & ea, quibus ipſe vacare conſueuerat, orationem, inquam, & meditationē & rerum honeſtarum doctrinam: quibus adeò erat deditus, vt hoc ſæpè paruum negligeret nutrimentum: tantum aberat, vt poſſet vacare menſis & alijs inutilibus & ſuperuacaneis. Quamobrem ſatis aptè poterat dicere illud Apoſtolicum: Non licet nobis, relicto verbo Dei, miniſtrare menſis. Alioquì autem ſi viſum ei eſſet hoc facere, neceſsè erat omninò, vt duorum alterum eueniret: nempe vt aut conſueto alimento relicto, cogeretur veſci craſſioribus & ijs, quibus veſcebantur conuiuæ: quod quidem non modò ei non conueniebat, ſed nec omninò id facere poterat, cùm malè, vt diximus, eſſet ei affectus ſtomachus: aut ſi hoc fugeret & tenui victu vteretur, ijs qui conuiuabantur, grauis videretur & moleſtus: & qd aliud exiſtimaretur, quàm hoc facere ſuperbiæ cauſa & vanæ gloriæ? Sed de his quidem ſatis: oratio autem deincèps reliqua ordine perſequatur. Act. 6.

Maximum ergò in hoc ponebat ſtudium, vt aſſiduè verſaretur in oratione & meditatione, & rerum honeſtarum doctrina & Dei laudatione. Sed neq; communes negligebat congregationes, & ea, quæ tempus habent conſtitutum. vtpotè nocturnam, & matutinam, & quæ fit veſperè, glorificationem. Quinetiam contendebat Iohannes noctù procedens alios præuenire, & templi portas primùm aperire. Hæc autem cuiuſmodi? Erat enim egregius Iohannes acutiſſimus, nō ſolùm ad intelligēdas ſcripturas, quæ a vulgo non poſſunt compræhendi, & ad dicti conijciendam germanè ſententiam ingenioſiſſimus: & vt dicit Salomon, ad cognoſcenda dicta ſapientū & ænigmata: ſed etiam ad id, quod intellexerat, facilè interpretandum & illuſtrandum, & vt dicitur, ad id vel cæco apertè oſtendendum, eorum, qui fuerunt ex omni ſeculo, facundiſſimus & maximè idoneus. Eius erat quidem magnus amor in omnes, qui cum eo, quòd pij fuerunt, ex Deo etiam vitam egérunt: Prophetas, inquam, & Apoſtolos, & quibus oratio per ſpiritum promanauit: in eorum certè libris verſabatur aſſiduè, & in eorum verbis maximam capiebat voluptatem. Simile enim, vt aiūt, ſimili delectatur. Paulo autem præconi totus adhæreſcebat, & ineffabili quodam deſiderio ei erat coniunctus, & viuebat illius ſermonibus. Nam apertè multis in locis verborum eius meminit, idq; magnas ducit eſſe delicias & internæ flammæ conſolationem. Propter quam cauſam ille quoquè ſimiliter atquè ij, qui amāt inſanè, & ſunt valdè inflammati, fatetur ſe ab eo eſſe ſuperatum, & non poſſe ab eo diuelli: & alicubì quidem in ipſo impetu orationis, cùm ille ei veniſſet in mentem, captus fuit velutì à quibuſdam vinculis, & plurimùm cum eo morari magnifacit, & non facilè poteſt ab eo diſcedere. Tam magnus & tam ineffabilis fuit eius amor in Paulum, vt qui ſic dicit, verè dicat, hoc Iohanni eſſe Paulum, quod Paulo fuit Chriſtus: immò verò Iohanni quoq; fuit Chriſtus, ſicut Paulo. Nam tantus quoquè illius propter Chriſtum fuit amor in Paulum.

Eius præclara ſtudia & exercitia. Prou. 1. Paulo plurimùm delectatur.

Cùm eius autem epiſtolas legeret hic magnus Iohannes, & in earum conuenienti meditatione magnū ſtudium poneret, quinetiam quoàd eius fieri poſſet, qualis eſſet animus Pauli, ſcire cuperet: cum ſubijt deſiderium earum explicandi intelligentiam, & efficiendi, vt perueniri poſſet ad eius profundum, quod à multis nondùm rectè cognoſcebatur. Rem itaq; aggreſſus, & illas ad verbum interpretans, apud ſe quodammodò dubitabat & differebat. Id autem ex eo oriebatur, quòd illum valdè diligeret, & ei vellet omninò placere. Id verò, de quo dubitabat, erat, num Paulo gratus eſſet eius labor: an rectè aſſequeretur mentem eius, quem diligebat, & num longè à veritate abeſſet & à ſcopo. Hoc cùm in mente verſaret & dubitaret, & Deum valdè rogaret, vt id, de quo dubitabat, ei notum fieret, non diù abfuit ſolutio. Modus aūt qualis? Exponit Apoſtoli epiſtolas.

Eſt enim reuerà Deo dignus & illius ſapientia. Sed eſt attendendum. Habet enim varium quiddam & admirabile. Vir quidam, qui magiſtratũ geſſerat & erat mundi ſplendore inſignis, inuido oculo cõſpectus & per calumniam delatus ad Imperatorem, (ô acerbam inuidiam & inimici improbitatem) à regia ſimul & honore expellitur. Cùm autẽ vidiſſet ſe magna laborare inopia eius, qui eſſet opem laturus, intelligens ſe eſſe infelicem & dominum habere aduerſum, & ſe ideò nemini curæ futurum, quoniam amicos nihil eſſe dicit tragœdia, ſi ſit infelix quiſpiam, præterquàm beatæ illi animæ, & quæ huiuſmodi caſuum moueri ſolet miſericordia: & nulli alij ſimiliter atquè illi, liberè loqui apud Imperatorem, neque largiri mores, nec ipſam dignitatem: petit per aliquem intermedium, venire in beati conſpectum. Quod cùm reſciuiſſet, noctù permiſit vt veniret, vtpotè quòd interdiù non futurum eſſet tutum eum alloqui. Iuſſit autem Dei cultori Proclo, qui erat ad hoc conſtitutus, vt cùm veniſſet, ad eum facilẽ illi præbeat aditum. Sedenim rursùs eſt attendendum. adferet enim oratio voluptatem ſimul cum admiratione.

Cùm ille veniſſet & eſſet portas ingreſſus, vadit Proclus annunciatum. Cùm autẽ iam acceſſiſſet ad cubiculum, in quo labori magnus vacabat Iohannes, & attẽtus erat interpretationi, oſtio ſtatim admouens oculos, & vt licebat per foramen adſpiciens, videt Iohannem, qui pergebat quidem ſcribere, & in eo erat diligenter occupatus, virum autem quendam, capite caluum, qualis eſt Eliſæi effigies, cui denſa quidem erat promiſſa barba, ſuper humeros ſenſim cum beato congredi, & cum illo loqui in aurẽ. Hęc cùm vidiſſet Proclus, exiſtimabat aliquem, ſe nõ ſentiẽte, eſſe ingreſſum, & ipſum eſſe, qui cum ſancto loquebatur. Cùm itaque illi ſignificâſſet id quod fuerat ſuſpicatus, rogabat vt expectaret. Cùm autem multum intercesſiſſet temporis, & is, cuius pſtolabatur exitum, nondùm adeſſet, rursùs vadit Proclus, cum vrgente homine, vt ſi vidiſſet ceſſare colloquium, ſtatìm annunciaret. Cùm verò ille rursùs per foramen adſpiciens, vidiſſet eſſe attentam & ſeriam collocutionem, importunum & impudẽs eſſe arbitratus interpellare orationem, reuertens dubitabat quiſnam eſſet, qui loquebatur, & quonam modo eſſet ingreſſus, cùm non fuiſſet ei priùs annunciatum. Cùm autem parùm ſubſtitiſſet, vadit rursùs: & cùm rursùs vidiſſet tam diligentem & tam ſeriam collocutionem, lignum verò iam pulſatum vocaret ad congregationem, accedens ad hominem, dixit eum decæterò non poſſe ipſum conuenire vſq; ad finem matutinæ glorificationis: & protinùs eum emittit, iubens eum redire poſtridiè. Venit itaq; homo ille, & Proclus ſtatìm vadit nihil cunctatus, & eadẽ rursùs vidit, nihil ceſſante illa collocutione. Propterea ergò nõ auſus illum adhuc admonere, reuertitur: triſtis triſti verò apparens, & qui hoc nomine meritò eſſet accuſandus, quòd homini, qui in mala talia inciderat, & tam graue tempus erat perpeſſus, non ſe benignum prębuiſſet, neque quam poterat opem ferre, ei tuliſſet: ſed alijs potiùs ad magnum Iohãnem præbens aditum, dilationibus eum ſic protelaret. Proclo autem affirmante, nihil eſſe huiuſmodi: ſed ſe non ſentiente nec ſciẽte hoc accidiſſe, cùm iam magna pars noctis eſſet tranſacta, nequaquàm autem minueretur illa collocutio, lignum rursùs pulſatum, plenum dolore & animi ægritudine amandat hominem, non tamen ità, vt futuri reditûs ſpem abijceret. Proclo verò admirari quidẽ, vt par erat, veniebat in mentem: ſed neminem habebat, quem repræhenderet: ſed de ſe potiùs querebatur, vt qui ſua negligentia hoc putaret accidere. Quamobrem apud ſe omninò conſtituit, non cibum ſumere, non ſomno ne minimùm quidẽ cedere, neq; à foribus omninò diſcedere, donèc vel ipſe primus homini daret aditum: aut ſaltem ſciret, quiſnam is ſit, qui præcedentibus diebus clanculùm fuit ingreſſus.

S. Paulus adeſt illi eius epiſtolas interpretanti.

Cùm autem arrectis oculis & auribus ſtaret pro foribus, & totum animum adhiberet, hæc quidem erat nox tertia, & homo iam aderat. Statìm ergò Proclus ei factus obuiàm: Eſto, inquit, bono animo: ego enim modò tibi fui cuſtos diligens, neq; vllus hucuſq; ad magnum ingreſſus fuerit: ſed tibi primo & ſoli ad eum erit ingrediẽdum, & eum per ocium conuenies, quantùm voles. Hoc cùm dixiſſet, accedit quãprimùm, & cùm foramini oculum admouiſſet, & vidiſſet ſimilia prioribus: illum quidem os admouentem alteri ex auribus, & tanquàm arcanum quodpiam ei communicantem & ſubmurmurantem: hunc autem chartam habentem in manibus, & qui videbatur ſcriptis mandare ea, quæ dictabantur, intellexit Proclus non ſine Dei numine hanc

fieri

fieri viſionem: neque humanum quidpiam eſſe, quod apparebat, ſed rem diuinam & quæ ſit ſupra hominem. Conuerſus ergò, homini dixit: Abi, & mane apud te, Deũ rogans. Conſentaneum enim eſt eum nolle, vt tu ingrediaris, & te ideò prohiberi. Hoc enim pro certo habeas, nullius omninò ex ijs, qui ſunt corporati, ſed diuiniorẽ quandam & quæ eſt ſupra nos, eſſe ſermocinationem. Habet enim rursùs ſe ſimiliter, ſicut duæ præcedentes noctes iam mihi oſtenderunt. Et ille quidem ſic abijt, graui dolore oppreſſus, & plenus dubitatione. Cùm autem iam eſſet dies, (neq; enim ſiuit ille bonus conturbatum animum ſic manere abſque cõſolatione) recordatus ſanctus, iubet accerſiri Proclum, &, Vbì eſt ille, inquit, qui tribus antè diebus ad nos cupiebat accedere? Quod quidem à nobis haud grauatè impetrauit. Ille autem, Ter, inquit, tribus deincèps noctibus acceſſit, & permanſit vſque ad matutinum. Sed quoniam alius tecum loquebatur, exiſtimauimus futurum eſſe nimiæ arrogantiæ, ſi accedentes interrumperemus tuam collocutionem. Is autem admiratus, Et quis, inquit, noctù ad nos acceſſerit, & quis nos conuenerit? Deindè Proclus, Eſt quidem, inquit, omninò mihi ignotus: qui autem te alloquebatur, inquit, erat huic ſimilis: oſtendens Pauli imaginem, quæ perpetuò ſtabat ante Iohannem, & quam ſolebat aſſiduè intueri: qui etiam videbatur tibi ſedenti & ſcriptioni incumbenti ſensìm in humeros inclinare, & tecùm loqui in aurem. Vt autem ego opinor, erat ille ipſe re vera. Cognouit itaq; magnus Iohannes ſe à Deo fuiſſe exauditum de ijs, quæ cupiebat ſcire, an Paulo grata eſſet epiſtolarum expoſitio: & ideò oſtendiſſe illum ipſum Paulum, qui cum eo verſabatur, & ei tanquàm diſcipulo opem ferebat in oratione: immò verò, qui nihil ampliùs adferebat, nisì quòd ijs, quæ dicebantur, ſolùm ſeruientem porrigebat dexteram.

S. Pauli imaginẽ ſemper ſibi propoſitã habet.

Cùm ſic ſibi perſuaſiſſet Iohannes, iuſſit quidem Proclum parùm recedere. Ille autem incluſus, procidit in genua, & lachrymis plenos habens oculos, Deo magnas egit gratias, quòd ſoluiſſet ea, quæ erant dubia. Deindè iuſſit Proclo, nè eum negligeret, q petièrat vt eum conueniret: ſed iuberet, vt nocte ſequẽti accederet. Dicit enim nihil tale ampliùs ab eo viſum iri. Is autem vocatus acceſſit, & rogauit de ijs, quæ erãt propoſita. Deindè Iohãnes nihil differens, (Quomodo enim, qui in talibus erat igni ardore ſimilis?) Imperatori quidem de eo ſignificat: & ille quidem ſtatìm ceſſit: hic autẽ fuit reuocatus, & priorẽ honorẽ rursùs fuit aſſecutus. Aureus verò Iohannes prompto & alacri animo repletus ex eo, quòd illam diuinam accepiſſet viſionẽ, & tãquam diſcipulus in magiſtro haberet fidutiam, cùm quæ reſtabant ſacrarum illius epiſtolarum, ad finem deduxiſſet & explicâſſet, dat Eccleſiæ diuitias, quæ nunquàm conſumuntur.

Reſtituit hominem calamitoſum in priſtinũ gradum.

Hæc ergò inſignis & clara ſtella Eccleſiæ, & doctor accuratus, virtutis accenſus zelo pro Eccleſia, & arguens ſacerdotes, qui iniquè ſe gerebant: quin etiam eos, qui nõ admittebant correctionem, à ſacris arcens veſtibulis, & non ſolis verbis caſtigans, ſed etiam canonibus Eccleſiaſticis in tempore puniens improbitatem, viſus eſt aliquandò grauis, qui erat valdè mitis & clemens. Quid enim ſi mel quoquè mordet vulnera, in quibus ineſt vlcus? Viſus eſt autem ijs, qui erãt omninò immedicabiles, & quorum curatio erat omninò deſperata. Nam quis aut curandarum animarum peritior, aut in medicamentis, quæ pertinent ad curationem, nempe in oratione & in modis adminiſtrationis ac diſpenſationis, mitior ac benignior, ſicut etiam iam anteà oſtendimus? Cæterùm quandiù circa ſolum quidem clerum conſiſtebat repræhenſio, & erat intrà eccleſiam, quæ videbatur, grauitas, non erat nimius dolor, nec in eum erat odiũ agreſte & furioſum, ſed remiſſum & tolerabile, nec procedebat extra labra concepta moleſtia. Cùm autem in multos quoq;, qui gerebant magiſtratus, proceſſiſſet repræhenſio, (Oportebat enim propter ſplendorem perſonarũ, & quòd & ſe & alios poſſet valdè lædere, vt non eſſet remiſſa improbitas, tanquàm impetus aquæ facilè fluẽtis, & quæ fertur per plana, eam eius verbis tanquàm propugnaculis interrumpi: nè ſi eſſet abſq; vllo metu & liberè ſe iactaret, fusè per omnia procederet, & multos induceret ad æmulationem propter libertatem eorum, quæ perpetrabantur.) Cùm ſic faceret, & ſtuderet, vt ij vitam ſuam corrigerẽt, quæ malè & nequiter ſe habebat: partim quidem rapina & auaritia, partìm autem alijs quoquè affectionibus & vitijs maximis, nõ erat ampliùs tolerabilis: ſed lingua acerbus & mordax, & planè non ferendus non ſa

 natura,

natura, (quomodò enim, q vel melle erat dulcior?) ſed ex morbo & malignitate eorum, qui repræhendebãtur. Porrò autem quædam etiam cauſa opem tulit ijs, qui temerè volebant ei eſſe inimici.

Eutropius enim, qui tunc præerat cubiculo Imperatoris, volẽs ſuo arbitratu iram exercere in quoſdam, qui eum quidem offenderant, ad eccleſiam autem confugerãt, pro lege habet ſuam animi perturbationem: & Imperatori perſuadet, vt legem ferat, non licere vlli reo confugere ad eccleſiam: aut ſi confugiant, licere eos ſecurè expellere. Hæc ille ſtudens ſtatuere, ignorabat ſe gladium in ſeipſum acuere, & legem ferre de venia ei non danda, & portum claudere, quo ipſe magìs opùs erat habiturus, quàm alij. Diuina enim iuſtitia, & ſi magna ex parte ſoleat differre, ſequens leges benignitatis, & quòd quærat pœnitẽtiam: at in hoc quidẽ certè rectè faciens, eum inuaſit eueſtigiò.
Malũ conſilium cõſultori peſſimũ. Etenim ille non multo interiecto tempore cùm offendiſſet Imperatorem, ſolã eccleſiam, quam affecerat iniuria, agnouit auxilium, & ad eam confugiens, & tãquàm ſacram ancoram apprænhendens, ab ea quærebat ſalutem, quã ipſe ſtultè ſeruare prohibuerat. Quis ergò ſanæ mentis & ſciens benignitatis tempus & iuſtitiæ, eum iudicauerit dignum miſericordia, qui, vt dicitur, captus erat ſuis pennis, & bos ex ſe præbebat flagellum? Nec ergò ille magnus homo Dei, qui & ſciebat miſericordiam tribuere vbì oportet, & ſuſtinere quãdò oportet, & differre commiſerationem. Sciebat
Eſa.28. enim eò apertè ſpectare illud diuini Eſaiæ: In ſtateris & menſuris ſitam eſſe apud Deũ iuſtitiam.

Cùm is ergò iacéret ad aram, & timore propè eſſet moriturus, hic vir diuinus zelo motus pro eccleſia, quam omninò videbat fuiſſe affectam contumelia ab illius legibus, ad id vocante occaſione, conſcendens ſuggeſtum, vt eſſet omnibus manifeſtus, eum opportunè arguit, & iuſſit præclaræ ſuæ legis facere periculum. Cur autem hoc faciebat vir ſapientiſſimus? Simul quidem, vt extolleret Dei iuſtitiam & leges prouidentiæ, & audacium hominum frangeret arrogantiam, & vt illum in tempore admoneret, quantum hominibus bonum ſit clemẽtia. Hæc non bonis ratiocinatoribus & qui eius ſpiritum non nouerant, videbatur extra tempus cecidiſſe: & importunus, proh dolor, exiſtimabatur, qui erat mitiſſimus: & accuſabatur ſæuitiæ, qui erat omnium humaniſſimus. Id autem erat omninò humanitas, & pro ea zelus vel opportuniſſimus, vt cognoſcerent, qui erãt omninò duri & crudeli animo, ſe homines, vel ab humana victi infirmitate: & cùm in fratrum delictis ignorârint benignitatẽ, eam diſcerent in ſuis: & cùm didiciſſent, quidquid eſt inhumanum & immiſericors, & benigni & miſericordes fierent per pœnitentiam. Sic ergò paulatìm in nonnullorum animis non rectè in eum verſabatur odium. Sed de hac re quidem & de exilio, quod omnem ſuperat iniuſtitiam, expectate paululùm. Nunc autem, quę id præceſſerunt, & quę nec ſunt quidem prætermittenda, mandet auribus oratio.

Zelum eius quidã ſiniſtre interpretantur.

Sanctum virum eo tempore res quædam afficiebat moleſtia, & igne zeli implebat eius animam. Etenim permiſſum erat Arrianis intrà ciuitatem habere conciliabulũ: quod quidem fuerat multis cauſa, vt eodem, quo ipſi, laborarent morbo malæ opinionis. Opportunum itaque tempus nactus, quandò Imperator venit ad ſacrum, feſto
Feſtus dies Epiphaniorum. eum ad id vocante: (erat autem dies Epiphaniorum) Dic mihi, inquit, ô Imperator, Si quis huic pulchræ & precioſæ (oſtendens coronam, quam habebat in capite) quoſdã abiectos & obſcuros lapides inſeruiſſet, videretúr ne tibi hoc eſſe tolerandum, & non tanquàm vniuerſa per illos afficeretur contumelia, ægrè tuliſſes? Cùm is autem veritati ſermonis annuiſſet, Quid verò, inquit, non exiſtimas vniuerſorum regem iraſci, ſi in pia ciuitate & quæ omninò rectè ſe habet, pars quæ malè ſentit, ſinatur habitare, cùm oporteat vel ab ipſis exigere, vt conuertantur: vel ſi perſeuerent, protinùs expellere? Hæc cùm audiſſet Imperator, non diſtulit, nec eſt cunctatus: ſed primos eorum ſtatìm acceerſijt, & ex eis ſcire voluit, an in animũ inducerent à fugiẽda deſiſtere opi-
Arriani non ſinuntur degere Conſtantinopoli. nione, minatus exilium & bonorum ſuorum priuationem ijs, qui non parérent. Cùm autem vidiſſet eos eſſe immedicabiles, minas deduxit ad effectum, & iuſſit eos expelli è ciuitate. Hoc effecit, vt multi errorem dediſcentes, ſe rectæ adiungerent opinioni, ꝙ nollent corporis ſuſtinere afflictionem, animæ vitium eijcientes: & ꝙ laborioſum fugerẽt exilium, ſe improbi potiùs dogmatis laudabili exilio condẽnantes, & vtraq; rectè fugientes. Quicunq; autem fuerunt omninò incurabiles, ij perpetuo damnati exilio,

exilio, verſabātur extra regiam ciuitatē, ſuæ animæ morbo ſe oblectantes, & eum deponere, non autem habere, miſerabiliter erubeſcentes.

Deindè cùm tempus aliquod effluxiſſet, ab ijs, qui intrà aulam Imperatoris eadem ſentiebant, latenter congregati, ſic eis paulatìm aperta dicendi libertate, auſi ſunt illi in quibuſdam diebus inſignibus, in quibus ſolent cœtus conuenire, ipſi quoquè ingredi ciuitatem & cogi in porticibus, & liberè quædam antiphona ipſi canere cantica, compoſita conuenienter eorum opinioni: & quod quæuis pia auris abhorruit, paulatìm proceſſerunt eò impudentiæ, vt etiam Orthodoxis pſallentibus exprobrarent homouſion, & id execrandi in cantico ponerent: Vbì ſunt, dicentes, qui tria vnam defendunt eſſe virtutem? Hæc cùm audijſſet ille magnus, eum pietatis zelus magìs incendit. verebatur enim nè malum, ſic rursùs loquendi libertatem aſſecutum, eſſet alijs cauſa exitij. Machinatur itaque virtus contra vitium, & cùm ipſe antiphona compoſuiſſet cantica, & dediſſet populis canenda in matutino, effecit vt ſic euaneſcerent inanes voces hæreticorum. Quid deindè conſequitur? Fuit accenſa hæreticis inuidia & ira agreſtis, ex qua lis orta eſt: ex ea autem pugnæ, & præter eas plagæ: deindè inſidiæ, & poſtremò cædes ex vtriſque, adeò vt vnus quoquè ex Eunuchis Imperatricis, nomine Bryſon, fauens cantoribus Orthodoxis, in frōte fuerit percuſſus lapide. Quod quidem cùm perueniſſet ad aures Imperatoris, vetuit hæreticis, nè ampliùs hymnos publicè facerent. Satiùs autem fuerit de antiphonis quoquè canticis dicere, quiſnam fuerit author eorum inuentionis. Dicunt enim diuinum & martyrem Ignatium hoc tradidiſſe primùm Antiochenis, non domi ſuę & à ſe inuentum, ſed diuiniori quadam viſione, vt ille cum Deo magnam habebat familiaritatem, acceptum: vt qui viderit angelos ſic inter ſe contrà pſallentes, & hymnum offerentes adorandæ Trinitati. *Antiphonarū vſus antiquiſſimus.*

Porrò autem ex ijs, quæ de Iohanne traduntur, hoc minimè eſt prætermittendum. Dicitur enim & multorum ſermone celebratur, quòd cùm diuinum panē conſecrans extolleret, totus à Deo afflatus, (Quid autem horū eſt incredibile in tam ſancta anima?) quibuſdam ſignis videbat Dei ſpiritum ad dona propoſita deſcendere. Cùm autem vnus ex miniſtris, qui ei aſſiſtebant, in quandam mulierem ex ijs, quę deſupèr ſolebant deſpicere, (ô tuam omnia peruadentem, ô maligne, improbitatem) oculum conieciſſet & eam curioſè adſpiceret, ſic quidem magno Iohanni fuit depulſa viſio ſancti ſpiritûs. Ille autem non ignorauit, ſed miniſtrum quidem ſtatìm mouit è ſua ſtatione: ipſe verò conſueta viſione ne ſic quidem eſt fruſtratus. Deindè futuri quoquè curam gerens, iuſſit velis ſuperiora muniri tabulata. Quomodò autē iuſtum fuerit hoc quoquè præterire, quod eſt quidem vnum ex ijs, quæ de eo dicūtur, piæ verò animæ poteſt eſſe valdè gratum, & eam accēdere ad hymnum creatoris? Sic autem habet: *Euchariſtiæ eleuatio in Miſſa.* *ὑπερῷα, Superiora tabulata, in quibus ſunt mulieres in Eccleſia ſeparatæ à viris.*

Vir erat quidam illo tempore, qui ipſe quoquè idem ſentiebat cum Macedonianis, & habebat vxorem, quæ eandem, quam ipſe, habebat opinionem. Eum magnus Iohānes ſapienter & artificioſè aggreſſus, ſua lingua ceperat & adiunxerat Eccleſiæ fidelium. Deindè ille rursùs conabatur perſuadere eius vxori, vt eandem teneret ſententiam. Mulier autem, vt quæ eſſet mulier & attenderet magìs falſum, quàm veritatem, dicebat ſe quidem eadem ſentire quæ maritus, & ea, quæ Orthodoxi ſimiliter atquè ille, tenere: cor autem minimè habebat idem loquens, quod lingua: nolens ſicut priùs cum marito errori, ità veritati poſtremò communicare. Cùm itaq; à quodam ex Pneumatomachis panis partem accepiſſet, eam quidem latenter credit ancillæ fidei: ad fidelium autem ſacrum accedit cum marito, præ ſe ferens ſe participem fore ſanctificatorum. Deindè cùm panem diuinum accepiſſet, eum quidem rursùs latēter tradit ancillæ: eius verò loco accipit eum, quem habuerat ab hæreticis. Poſtquàm autem eum ori admouit, (ô ſtupendum miraculum, ô quàm aperta & expreſſa fuit imago mentis eorum, qui dederant) vidit eum mutatum in naturam lapidis. Atque ipſa quidem cùm enūciāſſet id, quod factum fuerat & crediḋiſſet, ipſa quoquè fit è numero piorum. Lapis autem reponitur in quadam domo ex ijs, quæ ſacra ſeruant. *Nota miraculum.*

Aggreditur nunc oratio res Gainæ, quemadmodùm ſe habeant, tradere auribus fidelium; qui erat quidem genere Gallus, nihilominùs autem mente quoquè barbarus. Cùm eſſet verò Romanis ſubiectus, & relatus in numerum exercitûs, & *Theodoretus Scythā fuiſſe ait.*

deindè paulatìm progrediens, maiores gradus eſſet aſſecutus, poſtremò creatur etiam Dux exercitûs Romanorum, tam equeſtrium, inquam, copiarum quàm pedeſtrium. Is cùm acriter defenderet opinionem Arrianorum, auſus eſt ab Imperatore petere vnum templum ijs, qui erant eiuſdem cuius ipſe opinionis, ex ijs templis, quæ erãt in ciuitate. Archadius ergò protinùs, (ille enim tũc tenebat ſceptra imperij Romanorum) Dei homine accerſito, rogabat vt petitio eius exaudiretur, eius virtutem illi reuocans in memoriam, & tacitè ſignificans tyrannidem, quam ipſum videbat affectare: vt ſic, aiebat, barbari manſueſcat animus. Et ſic quidem Imperator. Ille autem lingua planè aureus, ſtatìm oſtendit ſe etiam habere aures, quæ linguæ nihil crederent, & quæ poſſent iudicare, quibuſnam orationibus parére oporteat, & quibus nõ. Statim ergò renuit, diuini metûs non oblítus & eius, quam habebat, dignitatis: & dicit ſe non eſſe id permiſſurum, quodcũque acciderit. Quomodò enim ſuſtinuerit, qui non & à mente & à pietate procùl diſceſſerit, vt qui ingrediuntur rectum tramitem veritatis, & Chriſtum defendunt eſſe vnum venerandæ illius Trinitatis, amandentur extra ſacra veſtibula: ij autem, qui ſe magnificè iactantem & audacem linguã in eum mouent, ij, inquam (ô profanos pedes) intrà domum illius introducantur? Sed ſi qd cum vereris, ó Imperator, cùm tu mihi eum deduxeris in conſpectum, omnem curam depone, ea ſolùm quæ dicuntur auſcultans. Ego enim cum eo diſſerens perſuadebõ, nè ille velit ea à te petere, quæ non eſt fas omninò præbere.

Gainas Arrianus petit templũ pro ſuis.

Chryſoſtomus negat.

Lætatus eſt his auditis Imperator, & die ſequenti, cùm ſimul etiam adeſſet vir diuinus, accedit quoquè Gainas, ipſe quidem ſicut herì & nudiuſtertiùs petẽs ab Imperatore vnam ex ſacris domibus: Iohannes autem dixit, non licere Imperatori audere aliquid in rebus Eccleſiaſticis, ſi velit omninò eſſe pius. Quid verò, non mihi quoquè, inquit barbarus, vna ædes oratoria permittetur ad precandum? Nullum eſt templum, inquit magnus Iohannes, quod non tibi pateat: nec eſt quiſquam te prohibiturus, ſi velis orare. Sed ſum, inquit, alterius ſectæ: & ideò volo ſeorſùm cum ea verſari in Eccleſia. Non eſt mea petitio repræhendenda, & quæ nõ iuſtam habeat occaſionem, cùm belli pericula quotidiè adeam, & reipublicæ vtilitatem vitæ meę pręferam. Sed habes, ó optime, inquit ſanctus, laborum non minores remunerationes: ſiquidem es Dux exercitûs, & conſularem honorem es aſſecutus. Satiùs autem fuerit hoc quoquè conſiderare, quàm anteà quidem eſſes obſcurus & ignobilis, quantus verò ſit nunc tuus ſplendor & quanta gloria: & quanta quidem eſſet anteà paupertas, quantìs autem nunc abundes diuitijs. Hoc te cogitantem, oportet eſſe beneuolum, & non eſſe ingratum in imperium, quod te ſic honorauit, & non ab eo petere quæ non licet. Cùm ad hæc nihil haberet Gainas, quod aptè reſponderet, prætulit ſilentium: vt qui pulchrè re ipſa didiciſſet, ſe in virum incidiſſe, qui non minùs poſſet verſare linguam, quàm ipſe gladium. Admiratus eſt autem Imperator & qui aderant, quòd tam paucis barbaricæ temeritatis refrenata fuiſſet loquacitas.

Nota quòd hic dicit de Imperatore.

Cùm autem aliquantum effluxiſſet temporis, Gainas quam iam diù parturiebat tyrannidem, apertè edens in lucem, in Thracia & Macedonia faciebat incurſiones eas populares & prædas ex eis agens. Aduerſùs quem cùm nemo auderet nec bellum fortiter ſuſcipere, nec apud eum fungi legatione, generoſa illa anima & diuino metu armata, neque timens priorem illius cum ipſo contentionem, neque quidquam eorum, quæ ſolent animum frangere & perterrere, ad eum ſtatuit proficiſci: homo in ſumma quiete educatus, & qui nullum vnquàm tale viderat periculũ, nec talem perturbationem. Atque egreditur quidem valdè alacri animo, ipſe legatione functurus pro omnibus. Cùm verò iam accederet, ambularet autem terram intuens, geſtu quidem graui & honeſto, inceſſu verò tardo & tranquillo, manifeſta virtutis veſtigia in vultu ſignificans, Barbarus hoc adſpiciẽs, nõ ampliùs erat barbarus: ſed ſtatìm & iram remiſit, & placidè adſpexit, tumore animi ei quodammodò compreſſo tam moderato & trãquillo ſpectaculo. Quinetiam eum quoquè inuaſit timor, recordatum illius dicendi libertatis, & qui perterreri minimè poteſt ſpiritûs, & verborum quæ vires habent ex veritate, & quæ valdè poſſunt animum ſauciare. Propterea ergò ei proceſſit obuiàm, & ad pedes procidit: & aſſumens eius dexteram, imponebat oculis tanquàm ſanctificaturam. Prætereà autem filios quoquè fecit procedere ante ſanctos

Suſcipit legationẽ ad Gainam.

eius

eius pedes. Deindè cùm verba & valdè ſuauem audijſſet admonitiõem, facilè perſuaderetur: & ſublatis inimicitijs, fit Romanis, ſicut priùs, fœderatus & amicus. Ità ſępenumero venerandus vultus, & opportunitas & prudentia orationis, quæ vis belli nõ potuit, facilè effecerunt, & viſa eſt plus potuiſſe oratio, quàm gladius. Sed nunc quidem ſic victus à virtute & lingua Iohannis, depoſitis armis, pacem eſt amplexus. Gainas placatur.

Non multò pòſt autem illa valdè dulcia & aurea verba, erãt, vt cùm diuina ſcriptura dicam, inaures aureæ in aure porci, & Aethiops quidem mutauit pellem, & felis crocoti oblita, perſecuta eſt ea quæ conſueuerat: & ipſe quoquè priorem complectens improbitatem, rursùs cum alijs obibat Thraciam, res nouas moliens: donèc in Romanorum exercitum incidit cum alijs ſeditioſis: & ſic malus ille malè perit. Sed res quidem Gainæ ſic ſe habuerunt. & hæc quidem diximus pauca ex multis, quãtùm ſatis fuerit ad ſignificandam eius peruerſitatem, & magni illius viri virtutem. Similiter autem pro Eccleſiaſticis quoquè regulis ſtudium, & quem pro ipſis habebat zelũ, ſingulatim quidem nemo poteſt explicare. Sed tamẽ hoc quoquè paucis, quoàd eius fieri poteſt, conabimur oſtendere, tanquàm vniuerſam aquam fontis per modicum fluentum. Cùm enim Conſtantinopoli Aſiani Epiſcopi numero vigintiduo cum hoc magno Pontifice conſiderent, repentè vno ſabbatorum Epiſcopus quidam Valentinopolis, nomine Euſebius, ex odio ad illum accedens, porrexit libellos Synodo, qui erant aduersùs Antoninum, qui tunc Epheſinam ſedem adminiſtrabat. Deindè etiam maximo ſacramento adigit magnum Chriſti Pontificem, ea quæ data fuerant, nõ leuiter & in tranſitu tractaturum: ſed examinationem quamprimùm deducturum. Septem autem capitibus compræhenſa erat tota accuſatio. Sic autem habebat: Prou. 11. Gainæ interitus.

Sacris vaſis precioſis tranſmutatis, eorum materia vſum eſſe ad vaſa, quę eius & filij ſui fuerunt nũcupata. Marmor rursùs accepiſſe ex aditu baptiſterij, & audaci manu & mẽte in balneo ſuo depoſuiſſe. Columnas, quæ longo antè tempore intrà templum fuerant repoſitæ, in ſuo collocâſſe triclinio. Suum filium cædis reum, non diuina nec humana reueritum, eum ſua nimia authoritate conſeruare adhuc immotum in diaconatu. Prædia, inquit, à Baſilina, quæ erat mater Iuliani abominandi Imperatoris, eccleſiæ conſecrata vendidiſſe, & precium ſibi vſurpâſſe. Cùm vxori ſua ſponte priùs renunciâſſet, cum ea rursùs coiuiſſe, & ex ea filios ſuſcepiſſe. His omnibus malis accedebat hæc coronis, quòd tanquàm ſit licitum & permiſſum, auro vendat Epiſcoporum ordinationes, adeò vt maiores fiãt, qui plus præbẽt pecuniæ. Ad hæc homo Dei placidè admodùm & tranquillè: Frater, inquit, Euſebi, ijs, quæ propter animi dolorem fiunt, accuſationibus maxima ex parte non ſunt faciles probationes. Mittamus ergò in ſcriptis accuſare Antoninum, cùm doloris cauſas poſſimus curare faciliùs. Cùm is autem repentè verbis vteretur acrioribus, & impudentiſſimè affirmaret ſe nulla animi perturbatione motum, ſed veritate omnia accuſare, dat beatus Iohannes locum iræ, arbitratus inimicitias eſſe cauſam accuſationis: & cùm Paulum Heracleæ Epiſcopum (videbatur enim is benè velle Antonino) rogâſſet, vt inter vtrũq; pacem conciliaret, ſurgens ingreſſus eſt in templum. templũ enim vocabat celebrandi diuini myſterij. Sed hæc ne minimùm quidem placebant Euſebio, neque ceſſabat ab inimicitijs: ſed vehementer inuehebatur in Antoninum, & magno in eum ferebatur impetu. Incertum autem, quomodò fuiſſet in eum motus, & quonam animi motu fuiſſet incitatus. Itaque accedens, alterum magno Iohanni tradit libellum, cuius erat eadem cum priori ſententia. Præterea autem rursùs quoquè horrendis adigit ſacramentis, ipſam etiam adiungens ſalutem Imperatorum: non hoc quidem Epiſcopaliter, ſed fortaſsè ciuiliter, nè id præteriret citra examinationem. Crimina intentata Antonino epiſcopo.

Cùm ergò vidiſſet illius impetum minimè poſſe cohiberi, & eam rem ad omnium aures iam perueniſſe, alios quidem iubet diuina dona offerre, non iudicans eſſe ſanctum, cùm aures incubuerint in talium rerum cogitationem, aſſiſtere ſanctificatis: Ipſe autem libello in manus ſumpto, egreditur. Deindè tanquàm volens Euſebij impetum reprimere, Nè exiſtimes, inquit, poſtquàm lecta fuerint ea, quæ ſunt in manibus, & tradita auribus omnium, te facilè poſſe effugere eorum probationem. Neq; enim nos eum, qui poteſt probare, arcemus: neque eum, qui non poteſt, vi trahimus. Cùm ille autem acerrimè inſtaret & vrgeret, vt ſtatim legeretur, præbuit legendum.

Cùm

Cùm verò omnia viſa eſſent grauia, ij ex Epiſcopis, qui erant ætate prouectiores, ab eo, quod eis iudicatum fuerat eſſe deterius, (id autem erat venditio ordinationũ) ſtatuerunt eſſe faciendam examinationem. Sic enim dicebant ſibi facilem & breuem futuram eſſe dijudicationem. Si enim oſtenſum fuerit hoc eſſe verum, ſuperuacaneum fuerit alia examinare. Qui enim ſancti ſpiritûs gratiam non eſt veritus venalem proponere, is vix precioſis vaſis aut lapidibus aut prædijs eccleſiæ pepercerit. Hæc ſancto quoquè viſa ſunt. Cùm ergò interrogatus is, qui accuſabatur, negaret: & qui aurum inſimulabantur præbuiſſe, ipſi quoquè ſe dediſſe inficiarentur, ſic manſit & producta eſt quæſtio vſque ad diem iam inclinantem.

Cùm ergò, quæ mota fuerant, ſolui aliter non liceret, niſi teſtes producerentur, quibus pręſentibus datum fuit & acceptum, quoniam accuſator quidem dicebat eſſe, ſed non adeſſe, neque in ea verſari regione, intuens beatus ad difficultatem inuentionis, & conſiderans quàm arduum futurum eſſet opus, & quàm multorum dierum, productio teſtium, (ô Apoſtolicam illam animam, & quę propter ſocordiam nihil omittebat eorum, quæ erant neceſſaria) ſtatuit ipſe venire in Aſiam, & ea, quę mouebantur, ſuæ ipſius fidei credidit examinanda: in corpore tam liquefacto & immenſis laboribus confecto, tantam afflictionem ſubire conſtituens propter negocia eccleſiaſtica. Antoninus autem cùm animaduertiſſet non rectè ei ceſſurũ Iohannis in Aſiam aduentum, (Sciebat enim, quomodò ſeipſum planè eſſe reum, ità illum poſſe apertè omnia conuincere) perſuadet Imperatori, quodam ex magnis viris adiutore ad hoc vſus, cuius agrorum ipſe curam ſuſceperat, vt ſiſteretur Iohanni exitus, prętextu Gainæ tyrannidis, quæ adhuc conturbabat: propter quam cauſam neceſſariam eſſe eius præſentiam. Et ſic quidem arcetur beatus ille à ſuo exeundi propoſito: ſed ne ſic quidem deſiſtit à perſcrutatione eorum, quæ dicta ſunt: ſed accito vno ex illis vigintiduobus Aſianis Epiſcopis, qui erant in ſynodo, & tribus ex ijs, qui erant apud ſe, Metropolitanis, eos mittit in Aſiam, quæſituros de Euſebio, & de eo quē ipſe accuſabat Antonino: cùm hoc apertè dixiſſet & in actis poſuiſſet, vt qui non ad locum pręſtitutum intrà duos menſes perueniſſet, cum ijs, quę vterque habebat ad ſua cõfirmanda, eſſet excommunicatus.

Statuit, licèt debilis, proficiſci in Aſiā ob Eccleſiaſtica negocia.

Cùm ergò, qui erant iudicaturi, eſſent in regione, qui iudicio contendebant, priuſquàm veniſſent in iudicium, cùm inter ſe dediſſent, alter quidem aurũ, alter verò iuſiurandum, ſe effecturum vt bono eſſet animo, dilatione temporis cogitabant iudices fallere. Nam cùm accuſatori viſum eſſet tempus producere, & ſic eis afferre tædium, maximè cùm eis anni tempus poſſet ſatìs magnam afferre moleſtiam, (erat enim æſtatis calor vehementiſſimus) dixit ſe non poſſe producere teſtes intrà quadraginta dies. Cùm ſic dixiſſet, ipſe quidem productionem teſtium nihili faciens, venit Conſtantinopolim. Iudices autem cùm præter quadraginta, alios nõ pauciores quàm triginta expectâſſent, neque adeſſet vllus eorum, quos ſperabant, ſed res eſſet fraus manifeſta: Euſebium quidem, ſcribentes ad eos, qui vbiquè ſunt in Aſia Epiſcopos, denũciant excõmunicatum. Ipſi autem poſt hæc ad ſanctum reuerti decreuerunt. Quo in loco cùm in Euſebium incidiſſent, accuſabant quòd pactis conuentis non ſteriſſet. Ille verò cauſatus corporis valetudinem, adhuc pollicebatur ſe eſſe teſtes producturum: ludens ille in ijs, in quibus non eſt ludendum, & nec manũ reueritus, quam graui affecerat iniuria, & quam habebat conſciam eius improbitatis. Sed interìm, proh dolor, Antoninus excedit ex hac vita: & ſic quidē præſens effugit iudicium, quomodocunquè potuit: futurum autem omninò expectat, & quod non poteſt circunueniri. Quid poſt hæc eſt conſecutum?

Literæ mittuntur ad ſanctum, quæ etiam erant preces ex Aſia communes, tum omnium Epiſcoporum, tum etiam Presbyterorum, qui etiam eum rogabant & ei valdè ſupplicabant, ne eum quidem in ſcriptis parcentes adiurare, quô ſuam vehementiorem redderent petitionem, vt ad eos veniret, excogitaturus aliquod remediũ eorum Eccleſijs, quæ & ab ijs, qui partes ſequuntur Arrij, & ab ijs, qui plura habendi tenentur cupiditate, peſſimè diuexantur. Dei itaque homo & paſtor bonus, non corporis imbecillitatem, non viæ longitudinem, non hyemis difficultatem, (erat enim tunc eius tempus) non aliquid aliud reputans ac formidans, violenta illa & acerrima propter CHRISTVM anima, ſed hęc omnia parua & nihili ducens pro cura

Proficiſcitur hyeme in Aſiam.

cura Eccleſiarum, nauem conſcendens, tribus diebus venit Apameam. Quo in loco Paulus quoquè & Quirinus & Palladius Epiſcopi eum expectabant,(eos enim ſtatuerat ſecum ducere in peregrinationem) cum quibus pedibus ſine mora iter conficiens, venit Epheſum. Omnes ergò Lydorum & Phrygum, quinetiam Carum Epiſcopi, non pauciores quàm ſeptuaginta, & quicunque ex Aſiæ populo erant inſignes, læti ocyùs confluebant, vultum illum videre cupientes, in quo florebat magna virtutis gratia, & linguam audire cupientes, quæ pulchrè & ſuauiter influebat in animas.

Simul autem aderat etiam ille Euſebius accuſator Antonini, rogans vt abſolueretur à ſegregatione,& vt admitteretur deincèps ad communionem. Cùm Epiſcopi autem contradicerent, dicentes non oportere admittere calumniatorem, ipſe dicit ſe non eſſe calumniatorem: ſed affirmabat ſe & momento temporis teſtes eſſe producturum,& eos qui auro fuerant ordinati. Viſum eſt itaque ſynodo, etiamſi è vita exceſſiſſet is,qui pecuniam acceperat,ſatiùs tamen eſſe propter eos qui dederāt, rem deduci ad examinationem. Productis itaque actis,quæ iam fuerant compoſita,ſiſtuntur quidem Epiſcopi,qui accuſabantur : ſiſtuntur autem etiam teſtes conſequenter, quibus notum erat arcanum nefariæ propter pecunias factæ ordinationis. Atquè primùm quidem perfecta negatio eorum,quæ obijciebantur,& quòd res eſſet aperta calumnia, (ità enim dicebant ij,qui accuſabantur)quæ nihil habebat ſani nec firmi ex veritate. Cùm autem probationibus eos teſtes aſſiduè impeterent,eis loca & tempora reuocantes in memoriam, & quantitatem eorum, quæ ſoluta fuerant : quinetiam ſpecies eorum,quæ data ſunt, referrent: Cùm hæc ità eſſent valida, reueriti illi apertam eorum, quæ dicebantur, veritatem : & deindè ineuitabilem iudicem pulſantem non ferentes conſcientiam,perſuadentur & fatentur rem verè ità ſe habere, ſubiungentes: Exiſtimauimus talem eſſe conſuetudinem, vt liberaremur, aiebant, à curia, cui eramus obnoxij. Nunc autem ſi fas quidem ſit, vt ſimus ex miniſtris Eccleſiæ : Sin minùs, aurum ſaltem, quod ſoluimus, velitis nobis reddere. Nonnulli enim dicebant id, quod ſolutum fuerat,eſſe ex bonis vxorum. Ad hæc magnus ille: Ego inquit, dabo operam, vt vos à curia liberemini, pro ea re petitione oblata Imperatori. Vobis autem curæ erit omninò, dixit conuerſus ad ſynodum,vt eis conſeruentur, ex Antonini ſcilicet hæredibus, ea quæ ipſi ſoluerunt. Protinùs ergò decretum eſt, vt aurū quidem illis redderetur: priuarentur autem ſacerdotio. Hoc ſolùm eis datum eſt, vt altare ingreſſi, participes eſſent ſanctificatorum:nè res longè peſſima veniret in cōſuetudinem,vel ſacerdotium,quod Dei donum eſſe dicimus,eſſet venale pecunijs, & Iudaicè eius fieret cauponatio. *Symoniacè ordinati, priuantur ſacerdotio. 2. Mach. 11.*

Cùm hæc pluribus diebus canonicè iudicâſſent,& ſcripta in acta retuliſſent, eorum loco conſtituunt in Eccleſijs viros verbo & vita ornatos. Nō hos autem ſolùm, qui erāt ſex numero, ſed alios quoquè totidèm cùm magnus ille inueniſſet pecunijs inuaſiſſe in Eccleſias,eos Eccleſiaſtica regula depoſuit. Erat enim ille cùm in cæteris quidem rebus Eccleſiaſticis cautus & diligens,tum in ordinationibus diligentiſſimus & accuratiſſimus,& diù producens examinationem: adeò vt qui coaptabantur, non ſolùm eſſent puri, ſed auaritia quoquè ſuperiores, & vt ſemèl dicam, nulli affines repræhenſioni. Cùm autem eſſet adeò diligens & accuratus,adhuc tamen abundantiorem adhibens cautionem, muniebat eos,qui ordinabantur, & eis ſuadebat id, quod rectè dictum eſt ab Apoſtolo,vt nemini manus citò imponerent, neque alienis peccatis communicarent. Et hæc quidem ità ſe habebant. *1. Tim. 5.*

Cùm autem Antoninus, vt diximus, è vita exceſſiſſet, in eius ſedem magnus ille (ea autem erat Epheſus) ordinat Heraclidem, genere quidem Cyprium, ſuum autem Diaconum. Deindè cùm multorum quidem vitam ſermone expurgâſſet, multis verò Nouatianorum eccleſijs,& eorum,qui dicuntur Teſſareſcædecatitę,perſuaſiſſet à priori recedere opinione, & tranſire ad orthodoxam, & alia feciſſet plurima & maximè Apoſtolica,dignaque eius mente & lingua,ad vrbium reginam reuertitur ille aureus, eratque ſicut priùs orationum cæleſti nutrimento nutriens, & conſuetorum operum curam gerens. Ea autem erant, cura viduarum,defenſio orphanorum,eorū,qui erant neglecti & iniurijs facilè patebant,auxiliū:& quod erat omnium maximum,vitæ deductio ad virtutem & cura animarum, ad quod egregia illa lingua

non

non tanquàm minutas roris guttas verba emittens,ſed totos fontes aptè & numeroſè effundens,populum incitabat. Verumenimuerò cùm tam pulchrè ſe haberet eccleſia,& in magna ageret tranquillitate,grauis irruẽs procella, magnos ei fluctus excitauit. Nam cùm ille homo Dei & vitiorum animæ medicus artificioſiſſimus, & alia quidem ſtuderet magnoperè curare: maximè autem peſſimum & illiberaliſſimum,& aliorum omnium ferè vitiorum cauſam,nempe auaritiam, & in eam quotidiè vehementer inueheretur,non æquo animo tulerunt,qui huic vitio ſeruiebãt, ſuam & ſolius plagam eam rem eſſe vnuſquiſque exiſtimans,etiamſi illa non vllam perſonã priuatim perſtringeret,ſed communiter & obſcurè inferret repræhenſionem.

Auaritiã inſectatur aſſiduè.

Eudoxia Imperatrix, ancilla pecuniæ.

Prima autem ex alijs,& prima ex ijs,qui eius amore tenebantur,Eudoxia, quam ex auditu quidem omnes ſcitis, cùm eſſet (ô dedecus) pecuniæ ancilla, Imperatrix. Sedenim re vera magnas ad feriendum vires habet conſciẽtia, cùm etiamſi nullus alius moueat,ipſe quidem vnuſquiſque per ſe, non poſſimus ferre illius plagas. Hæc ergò tam miſerè affecta,communes illas repræhenſiones, ſuî eſſe ſolius, vt iam diximus, & non alicuius alterius, eſſe exiſtimabat. Accidit autem aliquid eiuſmodi, quod ei materiam præbuit vlciſcendi eum,qui repræhendebat. Id verò ſic habebat: Erat vir quidam Conſtantinopoli,nomine Theodoricus,dignitate Patricius,diuitijs autem valdè abundans. Eius ergò diuitias illa liberalibus oculis non intuens, easque ſuas facere valdè cupiens,quærebat modum,per quem poſſet aſſequi quod deſiderabat. Cùm ea autem dubia eſſet animi,(ille enim nullam dabat anſam) quid facit? Publicandi quidem eius bona capit conſilium: ſed cùm hoc ſtuderet facere non apertè, ſignificat ei,qui poſſidebat: Cùm communi,inquit,dare poſſis mutuas pecunias,nè differas, quòd propter multas, inquit, cauſas eis nunc opùs habet. Ille autem non ad id ſolùm, quod dicebatur, ſed ad id etiam, quod prætexebatur, intuens, & intelligens eam velle ipſum priuare bonis, quærebat aliquem, qui ſuſciperet eius defenſionem. Is autem quiſnam eſſet alius, nisì homo Dei? Ad quem quidem cùm protinùs acceſſiſſet, eum nequaquàm ſuæ ſpei pœnituit.neque enim eum inuenit ſolùm ſociũ curarum, ſed promptiſſimum etiam curatorem. Ille nanque nihil cunctatus, ſcribit ad ipſam quomodò oportebat, & quæ ſcopus requirebat propoſitus. Ipſa autem ſtatìm mota ijs, quæ ſcripta fuerant, ſtatuit abſtinere & deſinere eum afficere moleſtia.

Cùm res ergò ei tam leniter proceſſiſſet, dixit ei ſanctus: Si Imperatrix feciſſet quod animo agitabat,ipſe & bonis eſſes priuatus, & Deo nullam habuiſſes gratiam. Cùm autem ipſe obſtiterit ijs,quæ cogitabat,quid eſt conſequens, niſi vt non videamur omninò eſſe ingrati & immemores accepti beneficij? Cùm ſic dixiſſet ſanctus,is ità illum cepit, vt omnes diuitias, ijs ſolis exceptis, quibus ipſe & filij viuerent, conſecrârit pandocheo Eccleſiæ. Hæc cùm ad Eudoxiæ veniſſent notitiam, eius animum vehementer ſauciârunt. Cùm ex præſentibus certè conieciſſet, quòd & quæ priùs ſcripta fuerant, è magna cura quam gerebat Theodorici, ex auaritia potiùs exiſterent, quàm ex humanitate, & quòd vellet fieri dominus pecuniæ, ſignificat ſancto quæ in animo habebat:& acri ſpiritu ei exprobrat, quòd accepiſſet pecunias, dicens: Oportebat te omninò, ſicut nos,abſtinere ab ijs, quæ pertinebant ad Theodoricum. Eam enim grauiter verſabat & conturbabat cupiditas pecuniæ, magnaque ducebatur pœnitentia,quòd eorum,quæ ſcripta fuerant,cedens reuerentiæ,tam magnas nõ eſſet aſſecuta diuitias. Cùm hæc autem audijſſet beatus, ei literis ſignificauit ea,quæ par erat eum,qui veritatis curam ſimul gerit & pietatis. Sic autẽ habebant ea, quæ ad ipſam ſcripta ſunt.

Literæ eius ad Eudoxiã.

Exiſtimo,ô pia filia,te non ignorare, quòd ſi ipſe voluiſſem habere pecunias,nihil mihi obſtitiſſet. Habui enim parentes, qui & multùm poterant,& multa poſſidebant: ſed diuitias lubens ceſſi egentibus, exiſtimans eas eſſe rem nõ dignam, in quam meam curam conferrem. Quomodò ergò quas & ipſe magno ſtudio depoſui,& quas omnibus communiter conſulo deſpicere,eas nunc non erubui videri concupiſcere? Pecunias autem Theodoricus mihi quidem non præbuit, ſed nec ipſo præbente ipſe accepi: Chriſto verò fœneratus eſt, eas præbens pauperibus, ille quidem rectè faciẽs & ſibi vtiliter.illinc enim multiplices habebit remunerationes. Si autem tuus ſit ſcopus hæc Chriſto auferre,nos quidem nullo damno afficies: nec ideò nos vlla afficies mole-

moleſtia,ſed Chriſtum potiùs,cuius eæ ſunt:& illi curæ erit earum ablatio. Hoc Eudoxiæ exiſtit primùm ſemen concepti in eum odij : hinc paulatim in illum furorem parturijt,habens multos quoquè alios,qui iram accendebāt, & inimicitijs eius opem ferebant. Quòd autem ille periculi nullam ducebat rationē, & in ſe iritandi crabrones,& mouēdi eos,qui ipſum eſſent læſuri in ijs,in quibus aliquid negligere, erat Deum ad iram prouocare,& excidere ab eius beneuolentia,iam eſt tempus docere : immò verò quomodò ira in eum eruperit ab ijs,qui oderunt reprǽhendi, & quos auertere eſt difficile,vt qui lubenter,vt dicitur,ſe affricant.

Mulier quædam vidua,nomine Callitrope,habitans Alexandriam,defertur ad Paulacium Ducem exercitûs,qui tunc quidem Alexandriæ Auguſtalē adminiſtrabat magiſtratum:pecunię verò magno amore tenebatur. Defertur autem, quòd illa abundaret pecunijs, & eſſet valdè diues:& ideò quingenti aurei à miſera exiguntur: quos non vt quæ poſſet dare, ſed vt quæ magno metu afficeretur, illi dat ſitienti, omnibus bonis ſuis datis pignori,ab ijs,qui habebant mutuata. Cùm autem duo anni præteriiſſent, finemque eius accepiſſet magiſtratus, & ageret ipſe in vrbe regia,& ab eo exigeretur ratio ſuæ adminiſtrationis: mulier, quæ inuenerat tempus eam adiuuans, aſcendit eueſtigiò, & accedit ad Imperatorem, in eum qui iniùriam fecerat,vociferans,& iniuſtam annuncians ablationem. Cùm verò cauſa fuiſſet commiſſa Præfecto prætorio,& Imperator iuſſiſſet reddi mulieri, quod non fuerat rectè ablatum ille ſiue perſonas peccatorum acciperet,vt dicit diuina ſcriptura, ſiue non rectè ſe gereret manus,neque liberaliter,malè affecit viduam:& non vindicem, ſed aduerſarium potiùs ſe præbuit iudicem. Cùm ergò ab eo mulier deſperâſſet auxilium, accedit ad Imperatricem:mulier à muliere,quæ malè affecta fuerat,ab ea,quæ poterat opem ferre, ſe conſecuturam eſſe miſericordiam,vt par erat,iudicans. Eudoxia ergò,vt quæ inueniſſet venādi occaſionem, & muſtela,vt dicitur, odorata fuiſſet pinguedinem,quamprimùm accerſit eum,qui fecerat iniuriam. Deindè cùm quæ viduę feciſſet,ei dixiſſet,& eum eſſe iniuſtum arguiſſet, eum quidem mulctat cētum libris auri: trigintaſex autem ſolis numiſmatibus datis Callitropæ, iuſſit eſſe contentam. Hæc auara illa & illiberalis,& auro viuēs,& aurum omnia videns,ſicut Midas ille in fabulis,aurum noctù & interdiù viſione apprǽhendens:cuius in manibus iniquitas, vt dicit beatus Dauid,& dextera plena iniuſtitiæ. Pro.18. Pſal.25.

Quid ergò miſerabilis illa vidua,& reuerà calamitoſiſſima, quæ talia quidem paſſa fuerat ab ea,à qua non debebat,vt à qua ſperâſſet potiùs defenſionem? Ipſa ergò cùm omnem ſpem abieciſſet, vno vtitur refugio,communi illo viduarum defenſore. Cui cùm rem renunciâſſet, & qualia pateretur à fœneratoribus, & quòd ſit vſuris omninò opprimēda. Hæc dicens,& lachrymas,quæ ad perſuadendum magnam vim habēt, effundens, euocat ad miſericordiam eum, qui ad ipſam erat propenſiſſimus,& qui non minùs erat promptus ad eos defendendos,qui paſſi fuerant iniuriam, quàm Eudoxia ad faciendum. Quamobrem nec ei quidem licebat cunctari : ſed protinùs quidem accerſit eum,qui læſerat: forti autem & generoſo animo ei exprobrat & arguit iniuſtitiam,& aurum ab eo requirit,non quomodò Eudoxia,ſuum morbum,non autem alienam plagam curans:ſed libera & quæ odio malos habet, mente mulierem defendens.

Cùm is autē adduceret mulctam centum librarum, quibus eum mulctauerat Imperatrix,& ſic non reddendæ rationis quæreret ſubterfugium,beatus, Pro delictis,inquit,publicis facta eſt illa exactio. Tu verò non aliter effugies,niſi mulieri quingenta priùs numeraueris. Cùm primùm autem hoc veniſſet ad aures Eudoxiæ,illa mittit ad illum magnum, iubens eum, qui detinebatur, abſolui à crimine, vt qui ſe ſatis defendiſſet.Ille verò leonis pellem ſtatim induens: Immò verò non dimittam,inquit,quoniam nec iuſtum eſt (ô D E I leges & præcepta) cùm ante noſtros oculos ſit ea, quæ fuit affecta iniuria, eaque mulier externa & vidua, quæ lachrymis operit, ait Malachias, altare D O M I N I, indigens eo, qui ſit opem laturus. Quænam autem ſunt D E O tantæ curæ, quantæ hæc? Quòd ſi me iubes eum dimittere, at tu redde mulieri debitum ex ijs, quæ illius prætextu abſtuliſti ampliùs. Hæc quidem magnus ille. Eudoxia infeſta eſt ſancto viro. Malac.2.

Cùm autem illa ſemèl & bìs miſiſſet, neque quicquam proficeret,cùm ipſe mino-

ris faceret homines quàm Deum offendere: & cognouiſſet rem ſibi eſſe cum homi-ne,qui non cedebat temporibus,minas non formidabat,nec timebat ab vlla excidere rectione,quæ quidem ſunt magna ex parte terriculamenta ijs, qui ſunt parui & abie-cti animi:ſed conſtanti & generoſo ſpiritu fortiter vſque ad mortem reſiſtebat pecca-to,& magis cauebat malè facere,quàm pati. Cùm,inquam,cognouiſſet cum eiuſmo-di viro rem eſſe ſibi futuram,ira plena (videbatur enim minimè ferendũ,vt quæ mul-tos ſuperabat, videretur vno longè inferior: eſt enim eiuſmodi res mulier, nempe le uis,& quæ facilè mouetur,& planè inanis gloriæ ludibrium) iubet extemplò & duo quidem Centuriones,eos ſequente,quæ ſub eis erat manu,quamprimùm mittuntur: quibus fuerat imperatum,ſtatim templũ ingredi,& eum qui detinebatur,vi illinc eri-pere. Et ſic quidem Eudoxia: ignorabat autem ſe ea aggredi, quæ fieri non poterant, & bellum aduersùs Deum ſuſcipere. Nam cùm illi veniſſent, & iam eſſent in foribus, & irrupturi eſſent, (ô diuinum ſpectaculum, ó rem planè nouã) vident Dei angelum ſpecie admirabilem, forma terribilem, qui ſtrinxerat rhompheam, & horribiliter ar-cebat ab ingreſſu. Hoc illi malum cùm vidiſſent,metu repletæ fuerunt illis animæ, & protinùs nihil ampliùs facere decreuerũt: ſed quamprimùm reuerſi ad eam, quæ mi-ſerat,ſtupendum hoc ſpectaculum cum ſtupore narrârunt. Illa autem ſtupuit quidem ipſa quoquè,cùm audijſſet,& de ſuo cœpto aliqd remiſit protinùs. Solet enim,quod mentis leuitate celeriter ſuſcipitur,celeritate quoquè ſimili excidere. Deindè paulo-pòſt ad ſcopum priorem reuertitur,& Frumẽtio quodam ad eum miſſo,(neque enim tam eſſe negligentẽ ſinebat amor pecuniæ)iuſſit perſuaſione potiùs aggredi propoſi-tum. Magnus autem minimè pârens eius blanditijs,dixit: Non quòd delecter litibus, neque quòd Imperatrici reſiſtere ſtatuerim,vobis videar eſſe ſupra modum conten-tioſus,non per ſacras leges & diuina eorum,qui præceſſerunt, dogmata & diſciplinas: ſed ſimul quidem iniuria affectam defendens viduam, & quæ omni egebat auxilio,& Imperatricis animæ ſalutem procurans,ſic videar contrà dicere.

Nota rem admirabilē.

Cùm ſanctus talem dediſſet reſponſionem, & oſtendiſſet ſe nihil eſſe ceſſurum, qui autem fecerat iniuriam,vidiſſet omnem ſpem eſſe ſibi irritam, & Imperatricis, quam ſomniabat,opem nihil habere momenti,& eſſe planè ficulneum,vt dicitur,auxilium, domum mittẽs,aurum ex ſe ſoluit mulieri:& ſic liberatur ab obligatione. Paulopòſt autem Eudoxia(quærebat enim faciendi, quæ vellet,libertatem,ſeu benè ſeu ſecùs ſe haberent,& neminem eſſe,qui contradiceret)mittens ad ſanctum, & partim quidem minis,partim autem blanditijs eum aggrediens, ſuadet vt deſinat velle ei reſiſtere, di-cens:Sed oporteret te eſſe contentum eccleſiaſticis:ciuilia verò omninò non ſubire, ſed eis cedere Imperatoribus: quomodò ipſi tibi rurſùs eccleſiaſticis: ceſſare autem contra me conciones habere in eccleſijs Nam ego quidem hucuſquè te obſeruaui vt patrem,& paternum,vt ſciunt omnes,honorem tibi tribui. Tu autem niſi decætero in nos fueris melior,ſcias me non eſſe toleraturam. His magnus Iohannes magna af-fectus triſtitia, (videbat enim cor eius parturire iniuſtitiã, & laborem improbè con-cipere,& iniquitatem,vt dicit diuinus Dauid,parere)dixit ijs,qui miſſi fuerant: Iubet me abſcedere à rebus ciuilibus. Tãtum autem abeſt,vt res attingam mundanas & ci-uiles,vt ſim ab eis tam alienus,quàm ij,qui diù antè ſunt mortui,remoti ſunt à rebus, quæ ad victum pertinent: Sed cùm ſim Epiſcopus, & mihi commiſſa ſit cura anima-rum,apertum ſcio eſſe periculum,non arguere iniquitatem. Vereor enim,nè de no-bis quoquè dicatur illud Oſee: Celauerunt ſacerdotes viam Domini: ſi nos, cùm in-iuſtè aliquid admittatur,id feramus ſilentiò. Sed eum quoquè,qui peccat, iubet rur-ſùs diuinus Paulus coram omnibus arguere:vt reliqui,inquit, timorem habeãt. Nos autem nihil illam in eccleſijs,neque nominatim, neque apertè arguimus. Quocircà nobis temerè ſuccenſet Imperatrix. Sin autem oratio,quæ inuehitur in eos, qui ſunt obnoxij auaritiæ & alijs vitijs, nonnullorum mordet conſcientiam, non illi nos, ſed ſeipſos potiùs meritò repræhendant.

Pſal.7.

Oſee 6.

1.Tim.5.

Hæc & alia his ſimilia cùm audijſſent ij, qui miſſi fuerant, ſcriptis mandârunt quæ dicta ſunt:& reuerſi,dixerunt ſe nihil efficere,conãtes in cælum iaculari, & radere le-onem,& aduersùs ſtimulos calcitrare,nebulasq; cædere,& tumulo prædicare:& alia, quæ dicuntur de ijs,quę non poſſunt fieri. Ille enim homo eſt metu ſuperior & mi-nis,& aduersùs ipſam quoquè mortem erigitur. Vnum ſolum timet, nempe pecca-tum,

Inuicta animi eius fortitudo.

rum,& nè Deū per ipſum vel modicùm offendat. Parua viſa ſunt hæc Eudoxiæ,acriq; & effreni eius auri cupiditati. Quamobrem ab ira & furore non deſiſtebat, ſed apud ſe habitantem magìs verſabat iram, expectans tempus & occaſionem eius, qui ipſam deſpiciebat,vlciſcendi vſque ad ſatietatem. Cùm ergò rectè ſe haberet eccleſia,& ædificaretur in dies ad pietatem: & reſpublica rigaretur quotidiè ab eius lingua, & vitam,quæ eſt ex Deo,ſuauiſſimè produceret: etenim cum alijs malis, hæc etiam, quæ erant vſitata & familiaria, incepit contemnere: nempe equorum curſus & theatra, cœtusque & orationes,quæ nihil habebant vtile aut neceſſarium: & quod in ea ponebat ſtudium,cōuertit ad currendum ad ædes orationis & ad templa Domini: adeò vt inter ſe contenderent, quis veniret prior in templum Domini, & in eo verſaretur diutiùs,& maiorem perciperet vtilitatem. Hæc quæ adeò pulchrè & piè ſe habebant, inuidiam magna afficiebant moleſtia: & ideò vehementem quidem & periculoſam aduersùs eccleſiam excitat tempeſtatem: grauem autem & profundam ei offundit noctem,magno illo, proh dolor, luminari & ſole animarum, procùl ab ea amandato & miſſo in exilium. Sed cupitis ſcire,ſat ſcio, quoſnam habuerit grauis inuidia, qui celeres pedes ad hoc intulerunt. Fructus concionū eius.

Mouit quidem & alios ex epiſcopis & Clericis,quorum animus erat aptus,vt maligni ſuſciperet ſemina: Qui fecerunt conſilium,& non per me: (hæc dicit Eſaias,diſſerens in perſona Domini) & pacta conuenta, & non per ſpiritum meum: & nonnullos etiam,qui erāt ex ipſa aula Imperatoris. Ne mulieres quidē ſe ab hoc iniquo cœtu abſtinuerunt,ſed eæ quoquè maligno fuerunt pars germana. Erāt quædam mulieres,quæ mundo delectabantur & erant obnoxiæ vitijs. Quæ quidem, quòd ab illius lingua ſauciatę fuerant,in eum vehementes concipiunt & effundunt ſpiritus. Quos autem habuit acriores alijs aduerſarios,ij fuerunt,Alexandriæ Theophilus,Berrhœæ Acacius,Seuerianus Gabalorum,& Antiochus Ptolemaidis. Præter hos,duo Presbyteri & quinque Diaconi ſimul eruperunt. Cercopum improbum quendam cœtum eos dixerit quiſpiam, aut viros ſanguinum & fraudis, vt è diuina ſcriptura aliquid dicatur potiùs. Sed ſatiùs fortaſsè fuerit oſtendere, vndenàm bellum cœperit in Eccleſia. Eſa.30. Aduerſarij pręcipui ſancti viri. Pſal.54.

Erat Alexandriæ presbyter quidam nomine Petrus, qui in presbyteratu ſuæ eccleſiæ primas partes obtinuerat. Is cùm neſcio quomodò in odium veniſſet Theophilo, quoniam ad machinandum aliquid & ſtruendam calumniam, erat eorum, qui ex toto ſeculo fuerūt,ingenioſiſſimus,non parua labe per fraudem eum adſpergit, nempe quòd mulierem quandam hæreſis Manichęorum,cùm eam execrandam nondùm repuliſſet opinionem,admiſiſſet ad communionem. Eo autem aſſerente, & ipſam priùs illam abiuràſſe opinionem,& admiſſam eſſe è ſententia eius,qui nunc eſt accuſatoris, tanquàm hoc non ſufficeret ad fidem faciendam, ab eo quoquè adductus eſt teſtis Iſidorus Peluſiota,vir & vita & dicendi facultate vnus ex præſtantiſſimis,& prætereà ab ipſo quoquè & magno Athanaſio relatus in numerum presbyterorum. Atque ipſe q. dem,tanquàm ab Iſidoro extrema affectus iniuria, & vt ab illo conuictus,propterea quòd oſtendiſſet veritatem, Petrum quidem præter rationem expellit è ſacerdotio, non propter aliam cauſam,niſi propter inimicitias. Deindè etiam quærebat occaſionem, per quam ſuæ improbitatis trophæum ipſum quoquè erigeret Iſidorum. Quod etiam facit paulopòſt, aliundè ad iram incitatus. Hinc autem fuit commotus:

Iſidoro dantur mille aurei à Theodote,quæ fuit vxor Theodori pręfecti prętorio. Ea verò mandauit Iſidoro, vt pauperibus, quæ erant Alexandriæ, mulieribus emeret indumenta. Hoc Theophilo non communicatum,in eum peperit iram minimè tolerandam. Cauſa autem erat,Nè ſi ille,inquit,acceperit,conſumat in lapides,vt ſolet,& in ædificia. Cùm aūt interrogatus Iſidorus cōfeſſus eſſet, & dixiſſet ſe id feciſſe, quod volebat quæ dederat, tunc quidem nequaquàm oſtendit ſe fuiſſe iratum, ſed ſub Plutonis,vt aiunt,galea celat irā, in cordis penetralibus Pontifex fouens æmulationem. Paulopòſt aūt eam aperit,& grauiſſimam machinatus calumniam,(ſciebat enim ille, ſicut priùs diximus,optimè dolos ſtruere & machinari inſidias) cùm illam mandâſſet literis,& ordinem deindè ſacratum vocâſſet ad concionem,ipſo præſente, in quē erat ordinata calumnia: Hanc, dixit,ô Iſidore,oſtendens ſchedulam quam habebat in ma- Theophilus perſequitur Iſidorum.

nibus, ante decem & octo annos cōtra te mihi traditam, quoniam in alijs occupatus, victus fui ab obliuione: nunc rursùs propter alia fortè perſcrutans, inueni. Agebat autem tunc Iſidorus annum vitæ octogeſimum, vir qui exercitatiōe & laboribus longis iam conſenuerat, & ipſum habebat vultum nūcium virtutis, & qui eorum, qui videbant, animis poterat magnam afferre reuerentiam.

Cùm ergò poſtquàm hoc ſic dixiſſet, peteret vt protinùs de obiecto crimine cauſam diceret, (id autem erat Sodomiticæ libidinis) Iſidorus ſtatìm placidè, & vt ſe dignum erat, Eſto, inquit, chartam tunc datam latuiſſe: quomodò non rursùs proceſſit is, qui dedit? attamen ſi ne tunc quidem aderat, at nunc adſit: & oſtendens quiſnā ipſe ſit, dicat in nos. Cùm ergò nihil haberet, quo poſſet calūnia videri fide digna, quid facit? Quodam adoleſcente corrupto pecunijs, eum pulchrè inſtruit ad ſycophantiam. Deindè ille abiens, rem matri communicat. Illa autem partìm quidem Deum timēs, partìm autem ſuſpectum quoquè habens, quod erat in præſentia, iudicium, nè fortè manifeſtum redderet id, quod erat compoſitum, Iſidoro rem ſignificat: & quòd quindecim aureos accepiſſet eius filius; quos ei dicebat dediſſe ſororem Theophili, mercedem comparatæ in illum ſycophantiæ. Hæc cùm audijſſet quidem Iſidorus, egit ſilentium, ſoli Deo relinquens vniuerſum: vt qui laudes quidem celare potiùs dediciſſet, non autem vituperationes. Adoleſcens verò ratus ſic ſibi rem in tuto magìs futuram, in diuinum templum accedens, confugit ad altare. Cùm autem ſic magìs in dubium veniret Theophilus, abdicat, proh dolor, ob tam leuem calumniam Iſidorum, & arcet ab eccleſia. Deindè ille cùm hoc pro lucro habuiſſet, & id ex eius ſucceſſiſſet ſententia, dans nullam rei dilationem, venit ei in mentem ad montem Nitriæ proficiſci, vbì priùs ab ineunte ætate egerat pulchram vitam exercitationis. Illic ergò rursùs vacabat, cum Deo ſolo congrediens. Sed ne ſic quidem ei cōcedebatur eſſe extra teli iactum, neque erat euitaturus Theophili laqueos, vel potiùs communis omnium hoſtis, qui hæc mala Iſidoro intulerat, eius virtuti inuidēs: & Theophilo author fuit, vt Deum offenderet, illū oppugnans per ea, quæ ſe offerebant. Tunc enim mota erat quæſtio in monaſterijs, quæ erant in Aegypto. Vult autem oratio nobis rem paulò altiùs repetitam declarare.

Eum per calumniā abdicat.

Quæſtio autem erat, cùm alij quidem corpus Deum eſſe dicerent, planeq́ue indutum figura & perſona & forma hominis, ij ſcilicet, qui erant paulò rudiores & craſſiores: alij verò eum omninò ponerent incorporeum, ab omniq́ue ſimilitudine & forma hominum liberum. hoc autem dicebant, qui erant doctiores & acutioris ingenij. In hac verò ſententia cùm eſſet Theophilus, eos, qui Deum dicebant humanæ formę ſimilem, non leuiter, ſed admodùm vehementer abdicabat. Quod quidem cùm compertum habuiſſent, qui erāt in Aegypto monachi, minùs participes rationis, id in eos immiſit tumultum, & illum de medio tollere, vt qui eſſet blaſphemus, & nō ſanæ opinionis, putabant eſſe maximum Dei cultum. Ille autem callido inuento rem, quę aderat, aggrediens, Sic ego, inquit, vos intueor, tanquàm Dei faciem. Hoc cùm illi audijſſent, repreſſerunt quidem protinùs illum cædis impetum: ei autem dixerunt: Si eadē, quæ nos, germanè ſentis, vnum tibi ſolum deeſt, nempe vt libros Origenis ſubijcias anathemati, qui maximè Deum eſſe corpus & faciem habere homini ſimilem, ne ſinunt quidem in aures cadere. Ad hæc Theophilus: Quid autem, inquit, prohibet, quò minùs hoc faciam, qui ab Origene maximè diſſideo, & cum eo acriter bellum gero? Hæc cùm dixiſſet & eſſet pollicitus, iram ſedauit monachorū. Sic ille ſemper anceps, & facilè ad vtrunque annuens, & ſe temporibus accommodans, cùm oporteret eum, vt qui eſſet Epiſcopus, & cui commiſſæ erant animæ populi, non vti figmento & ſcena ad decipiendum, & ſic illos relinquere ægrotantes: ſed quàm fieri poſſet optimè diſtinguere, & verbum veritatis rectè adminiſtrare, & vtrique parti componere ſeditionem, paternè docentem, ſed non artificioſè diuerſum perſuadentem: dicere ipſum quidem per ſe Deum eſſe incorporeum & figuræ expertem: corpus autem & faciem & formam humanam vnigenitum Dei verbum accepiſſe, arcanis rationibus ſuæ benignitatis. Deindè cùm etiam rursùs ſurrexiſſet poſt mortem pro nobis ſuſceptam, in ſimili ſcilicet figura carnis humanæ, ſic in cælum eſſe aſſumptum. hoc enim eſſe ſummæ vnionis & ineffabilis in ſuum figmentum beneuolentiæ: & ſic manere ſedentem ad dexteram patris. Nondùm euaſit manifeſtum, quod dictum eſt: ſed alia luce adhuc indi-

Callidè eludit monachos Theophilus.

indiget oratio ad apertè declarandum id,quod eſt propoſitum.

Erant quatuor monachi fratres corporibus, fratres animis, monachorum omnium,qui erant in Aegypto,& doctrina & vita longè excellentiſſimi. Eis erant nomina,Dioſcorus & Ammonius, Euſebiuſque & alius Euthymius : quos etiam Longos vocabant,ob ſtaturæ fortè proceritatem. Hi non ſolùm ab Alexandrinis plurimi fiebant ob mores & vitæ probitatem : ſed Theophilo quoquè erant chari, & in magno apud eum precio habebantur, & eos amabat æquè àc ſuos oculos, & in medio cordis ſui habitabant. Hæc aũt ità ſe habebant,quandiù fuit ille Deo amicus,adeò vt perſuaſum Dioſcorum(vix enim attrahit honorem virtus)conſtituerit epiſcopum Hermopolis,Ammonium autem & Euthymium honorârit ſacerdotio, & eis tradiderit eccleſiæ adminiſtrationem,& fecerit œconomos. Cur non dico,quod eius in ipſos maximam ſignificat beneuolentiam? Elegit eos,qui cum ipſo habitarent, & eſſent toto tempore vitæ ei conuictores, vt eos nec à corporis, nec ab animæ oculis pateretur diſcedere. Sed hæc quidem quandiù Theophilus erat, vt diximus, verè Theophilus, id eſt,pius ac religioſus. Cùm autem eum vidiſſent declinâſſe ad auaritiam, & magna ex parte aurum magìs amare quàm Deum,& vt pararet pecunias,acerrimum ponere ſtudium,tãquàm noxiam recuſantes cohabitationem, (ſolet enim vitium mutare facillimè) elegerunt ſolitudinem,& illic,vbì priùs,verſari. Lõgi fratres monachi.

Hanc ille diſiunctionis cauſam cùm intellexiſſet eſſe ſuî condemnationem,valdè ægrè tulit,ipſoſque manibus & pedibus, vt dicitur, cœpit moleſtia afficere : primùm quidẽ illos criminans apud Anthropomorphianos, dicebat eos conuenire cum Origene,& eandem quam ille tenere opinionem,& decernere Deum eſſe incorporeum: & ideò dicit oportere eos tanquàm malè ſentientes, & quid aliud quàm hæreticos, expellit. Deindè finitimis quoquè iuſſit Epiſcopis,nonnullos monachos, qui eadem quæ ipſi ſentiebant, & in ima habitabant ſolitudine. cùm non priùs ſignificâſſet, cur hæc & quidnam fecerant,è monte quamprimùm deturbari præcipites. Monachi ergò illi fratres venientes Alexandriam, conuenerunt Theophilum, & cauſam rogârunt,propter quam eos ille ſic condemnâſſet. Ille autem protinùs ira plenus & inſtàr ignis micãtibus oculis(natura enim ſubito mouebatur impetu,nec poterat vllo modo ſuis manibus temperare,) Ammonij collum pallio compræhendit : deindè etiam ſuis pugnis eius maxillas contundens,acclamat: Anathemati ſubijce Origenem. Erat autem Origenes quidem planè Patroclus : & eadem quæ ille ſentire, quæſitus prætextus. Vera autem cauſa apertè erat in illum & fratres odium. Sic extrema contumelia affectos,viros magno honore dignos & reuerentia,dimiſit cum dedecore. Deindè vicinis,cùm nihil opùs eſſet, accerſitis Epiſcopis, illos ſanctos, cùm nec adeſſent, nec ſuam cauſam defenderent,quòd prauum & corruptum dogma tenerent criminatus, ipſos ſimul & diuinum Iſidorum datos anathemati abdicat. Erat autem nõ extremè malum,neque ſic,vt non eſſet piæ & religioſæ animæ,ſi hactenùs repreſſiſſet impetũ. Ille verò minimè:ſed cùm quoſdam abiectos & nullius nominis homunculos quinque numero,alium aliundè ex tenebris & angulis quomodocunquè coëgiſſet : & alium quidem ex his, propter defectum ciuitatis, in viculo conſtituiſſet Epiſcopum, in quo ne priùs quidem erat nomen Epiſcopatûs:alium autem presbyterum,alios verò Diaconos,eis tradit libellos aduersùs diuinos hos viros compoſitos : quos ille (ô diuina iuſtitia & Dei omnia intuentes oculi) latenter compoſuit : iubens eos ſibi dari, quandò concionabatur. Lõgi fratres contumelia afficiũtur à Theophilo.

Acceptis ergò libellis,quorum ille erat pater,cùm proceſſiſſet, & Auguſtali eos cõmunicâſſet, ab eo petit manum militarem, vt ſanctos viros,vt qui malam tenerent opinionem,procùl à tota Aegypto expelleret:& accipit quidem ad quingẽtos. Cùm autem ipſe quoquè manum non paruam adieciſſet, viros audaces & ad nouandum aliquid egregios, & deindè etiam eorum impetus dato vino incitâſſet, vir ipſe acerrimus & cuius impetus non poterat cohiberi,noctù ducit exercitum in monachos,cõtendens erigere trophæum. Quod quidem neſcio an vlli alij, qui eſſet quidem Pontifex,vel minimùm conueniret. Alioquì autem ſi nulla alia de cauſa,& ſuæ quidem certè honeſtatis gratia,à re tam vituperanda debebat abſtinere. Aut enim præcedentem, quæ ei cum viris interceſſit, amicitiam, dixeris eſſe animi leuitatem, quæ eligit ante probationem : aut quod poſteà exortum eſt odium, euidentem improbitatem. Ducit exercitũ in monachos Theophilus.

cui eſt etiam hoc magìs adſcribendum. Eſt enim virtus eorum manifeſta, & eius qui illos oderat malignitas. Atque primùm quidem Dioſcorum expellit è ſede per quoſdam ſuos famulos Aethiopes. Oportebat enim illum vti talibus miniſtris. Deindè etiam tyrannicè & per vim ei aufert ſuæ eccleſiæ diœceſim, & montem ſpoliat, tanquàm Imperator quiſpiam electus & præfectus bello gerendo contra monachos: & eorum domos diripit, tres illos miſer diligenter perſcrutans, Ammonium, inquam, cum alijs, quos ne Momus quidem repræhendiſſet, & qui erãt omni ex parte fratres. Cùm autem non poſſet omninò inuenire, (ſe enim ipſos in puteum demiſerãt) viros non aſſecutus vir puſilli & abiecti animi, ſe protinùs conuertit ad materiam: & tanquàm inſaniæ nimiam oſtentans abundantiam, in eam effundit iram, domos illorum & omnem ſupellectilem (erant autem nonnulli quoquè libri ſtudioſorum) omnia ſimul igni mandans.

Accidit huic improbo Imperatori aliud quoquè facinus, quod omninò quidem illi ſatìs congruit, nec eſt eo indignum: eſt autem dignum non paucis lachrymis. Infans enim, qui incidit, & ſacra quædam ſigna ſacramentorum, ea quoquè ab igne conſumuntur. Cùm vix tandèm ab ira ceſſauiſſet, reuertitur Alexandriam Pontifex cum talibus victorijs. Illi autem vix tandèm ſecuri & à metu liberi, nudi exeunt è puteo, pudenda ſolùm ſuccincti linteis: & obibant ſimul Alexandriam fugitiui, præda, quam non potuerat aſſequi Theophilus & illius inſania, miſerabile ijs, qui videbant, ſpectaculum, etiamſi virtute erãt induti ſplendidè, & ab illa pulchrè ornati. Eos cùm agnouiſſent Alexandrini, zelo & ira ſtatìm repleti, vt ſunt acres & vehementes, lampades in manus ſumentes, & Theophilum vbicunquè eum eſſe putabant, publicè circumſiſtentes, nonnulli quidem cœperunt incendere, alij autem bona diripere. Cùm verò iam ad ſacra vaſa eſſent venturi, Præſes timens periculum, acceſſit eos leniens, & humanitate eorum iram volens ſedare. Illi autem magìs efferebantur, Theophilum tam quàm venatici quidam canes naribus indagantes, & vltricem in eum manum cupientes immittere. Atque Præſidi quidem ſuadebat metus eum iam tradere, propter concitatam illam eorum, qui ipſum quærebant, incurſionem. Sed ille cùm ſolis pedibus ſibi quæſijſſet ſalutem, in quodam loco ſecreto ſe infodit, timidus repentè apparens, qui tanta erat audacia, & mus modò picem guſtans. Deindè cùm præſes accepiſſet monachos, & eos induiſſet veſtibus, (ſic enim ſtudebat populũ ſedare, ſicut diximus, & impetus eorum reprimere) oſtendebat præſentes. Cùm autem nihil proficeret, timens nè ipſe fieret iræ trophæum, & lueret pœnas furoris in Theophilum, accedens iurat Theophilum nequaquàm ei oſtendiſſe cauſam, cur eos viros quæreret: ſed dixiſſe, quòd eſſent corrupti in religione, & quòd non ſatìs ducerent, ſi ipſi ſoli ægrotarẽt: ſed alios etiam conarentur inducere ad ſuam communionem. Si enim ſciuiſſem, inquit, quod animo agitabat, non modò non præbuiſſem milites, ſed nec illum ipſum quidem ſiuiſſem egredi. Cùm ſic dixiſſet, vix tandèm eis perſuaſit vt recederent. Poſteà autem Theophilus, cùm & ipſum Præſidem, & quidquid erat clarum & illuſtre in ciuitate, (erat enim res pecuniaria eis in magnas adducta anguſtias) donis expleſſet ad ſatietatem, in ſuam ſedem, quod vtinàm non factum eſſet, reſtituitur.

Alexãdrini vlciſcuntur Longos fratres.

Atque alij quidem ex his ſanctis viris alibì ſunt diſperſi: Dioſcorus autem, & plures alij ex melioribus, non ſolùm ex monachis, ſed etiam ex ſacerdotibus, eum ſecuti, accedũt ad Syluanum Epiſcopum Hieroſolymitanum. Sed ne ſic quidem eos ſiuit quieſcere illa omni tumultu plena ſemper anima, ſed ſcribens ad Syluanum, Non oportebat, inquit, omninò præter meam voluntatem meos excipi fugitiuos. Ignorantiæ autem eſt ignoſcendũ, ſi deincèps iſti non eccleſiaſtici, non priuati loci fuerint omninò apud te participes. Sic cùm animo omi ex parte dubij & perplexi eſſent monachi, neceſſario quod intercedebat itinere confecto, veniunt Conſtantinopolim: & ad bonum hunc (ad quem enim alium poſſent?) paſtorem accedentes, qui erat lingua quidem dulcis, magna autem miſericordia animam habebat exhilaratam, rogabant vt eis ferret auxilium, qui in malum virum inciderant, & ab eo ea paſſi ſunt mala, quæ nullus ferè homo ab homine: &, quid enim aliud, inquiunt, vel ipſam modò inuidet vitam? Hæc cùm attendiſſet vir beatus, & vidiſſet viros numero quinquaginta, vultu moderatos, ſermone eruditos, magna membrorum maceratione latentem magnam oſtendentes virtutem, miſertus eſt eorũ calamitatis. Quidni enim miſereretur ſic affectorum,

Lõgi fratres veniũt Conſtantinopolim cũ alijs.

ſectorum, qui erat humaniſſimus? & quam domi habebat cõſolationem, ante omnia eis præbuit, lachrymas, & apertè oſtendit, ſe ex eorum malis ſimul cum eis dolorem accipere. Deindè cùm quemadmodùm res eorum ſe haberent didiciſſet, eos quidem habuit in honore, & iuſſit eos in præſentia manere in templo, quod vocatur Anaſtaſiæ: iuſſit autem eos linguam continere, & nemini cauſam aperire cur veniſſent: communione verò eos non impertijt, dicens non oportere, quouſquè de eis ſcripſiſſet ad Theophilum.

Cùm autem contigiſſet quoſdam ex familia Theophili adeſſe Cõſtantinopoli, eos accerſitos interrogat, an cognoſcant eos, qui nunc acceſſêre, monachos. Illi autem dixerunt ſe & nôſſe, & ſe ſcire eos eſſe grauiſſima paſſos à Theophilo. Ad ipſum ergò ſcribit ille vir magnus, & rogat vt his viris iraſci deſinat, eoſque accipiat, & corũ conſpectum admittat, qui nihil habet, quod ei afferat triſtitiam. Ille autem ſimulat quidem ſe exaudijſſe: ſed cor eius nequaquàm conſentiebat cum labris. Accerſit enim illos circulatores, quibus Epiſcopatum & ſacerdotium indignè crediderat: & eis traditis libellis, quos ipſe aduersùs eos viros compoſuerat, mittit ad Imperatorẽ, in eos ementitus hæreſim & pręſtigias, qui erat ipſe valdè peruerſa & ementita conſcientia. Cùm ergò his viris bonis eſſet euidens, odium, quod in ipſos conceperat Theophilus, minimè poſſe curari, illi pręſentem neceſſitatem adhibentes in conſilium, magno Iohanni tradunt ſcripta, in quibus ſita erant multa Theophili facta minimè honeſta. Ille autem eos quidem rursùs admonet, vt eum nihil accuſent: ad ipſum verò ſcribit, conſulens vt eis quamprimùm ignoſcat, vt qui iam vincantur & aduersùs eum dicere propoſitis ſcriptis ſint incitati. Quod ergò tibi videtur, quamprimùm ſignificetur. Non poſſunt enim perſuaderi, vt à ſcopo deſiſtant. Atque ſic quidem ſe habebant literæ. Eum autem protinùs inuaſit furor, non in illos, ſed in eum potiùs, qui curam gerebat vtriuſque. Ei enim dabat nimiũ rẽphendendi ſtudium, vt aduersùs oẽs contenderet. Protinùs autem ſcribit in hunc modum: Exiſtimo te non ignorare, quæ decreta fuerunt à Patribus Niceæ, qui pronunciârunt non oportere Epiſcopum iudicare extra terminos ſuæ diœceſis. Sin autẽ ignoras, inquit, diſce, & abſtine ab ijs, quæ ad me pertinent. Nam ſi iudicari oporteat, erit hoc apud Aegyptios, non apud te, qui à nobis abes tam longo interuallo.

Chryſoſto. ſcribit Theophilo pro illis.

Theophilus acerbè reſpondet.

Cùm tam acerbè ſcriptæ eſſent literæ, viri illi deſperantes ſe poſſe à magno Iohanne conſequi auxilium, à re dubia & cuius exitum non poterant inuenire, vincuntur: & à neceſſitate, qua nihil eſt fortius, vt aiunt, perſuadentur, aduersùs Theophilum aut calumniatores, nihil quidem falſi, ſicut ille, ſed veros libellos componere. Eos autem accedentes, tradunt Imperatori. Ab eo verò profertur ſententia, Calumniatorum q̃dem cauſæ cognitionem & examinationem eſſe Præfectis mandandam. Theophilum autem (oportebat enim maiori mandari iudicium eius, qui erat maior vitio) vel inuitum ſiſti, & hoc magno viro iudice reddere rationem. Literæ igitur Imperatoriæ, aliæ quidem ſtatim miſſæ ſunt ad Præſidem Alexãdriæ, vt ad vrbem regiam quamprimùm mitteret Theophilum: aliæ autem ad Epiſcopum Romanum, is erat Innocentius: p̃terea verò ad Honorium quoquè, fratrem Imperatoris: hortantes vt mitterentur Epiſcopi & legati, qui dici ſolent τοποτηρηταί, id eſt, locum tenentes: vt quæreretur de Theophilo & de monachis Nitriæ. Atque calumniatores quidem à præfectis interrogati, quoniam fieri non poterat vt mendacium ſuperaret veritatem, confeſſi ſunt oĩa eſſe Theophili: illiuſque belluæ Aegyptiæ aduersùs innocentes figmenta & machinationes.

Condemnantur itaque coërceri in carcere, donèc ipſe venerit. Theophilus autem cùm eum vidiſſet, qui ad ipſum miſſus fuerat, cui etiam imperatum fuerat, vt vel inuitum duceret, quoniam non bonam ſpem ei prænunciabat iudicium conſcientiæ, neque veritatis poterat habere auxilium, quam aduersùs ſe ad bellum valdè prouocauerat, vt qui ſe maximè adiunxiſſet mendacio, ad theſauros adſpexit & ad crumenas, qui quidem ſciebat delinire & incantare multorũ animos, & quibus intelligebat magna ex parte prodere veritatem, & non ſolùm perſuaderi, ſed etiam ſeruos effici eos, qui lucrum exiſtimant melius libertate.

Cùm magnis itaq; muneribus & ipſius Præſidis dexteram ipſe placâſſet, ei permittebatur manere ſecuriſſimè. Videtur enim verum eſſe, quod vulgò dicitur, nullũ malũ

Theophilus largitione corrumpit præſidem.

facilè perire. Vt autem benè in eum affecti eſſent, qui rerum potiebantur, procurans, congeſtis aceruis Arabicorum aromatum & cæterorum, quæ erant rara & peregrina, ſe parat ad iter ineundum. Epiſcopi verò Romæ, ad quos ſcriptum fuerat vt venirent, cùm eſſent parati, expectabant vt mitterentur literæ, quæ inſtarent vt venirent, nè ſi ante tempus veniſſent, in externa regione diù fruſtrà ſederent. Dum hæc autem fierent, falſa fama aures ſcalpens Theophili, quæ erant faciles ad credẽdum, quòd Iohannes Dioſcorum admiſiſſet ad communionem, eum ad inſignem accendit inſaniã. A mala enim conſcientia omninò facilè creditur malus rumor, vt quæ ex ſuis moribus aliorum quoquè mores metiatur. Aſſcendit itaque Theophilus Conſtantinopolim, non tam vt ſuam componeret controuerſiam, quàm vt alij inureret labem & repræhenſionem. Id autem erat, vt vlciſceretur quidem Dioſcorum, Iohannem verò è ſede deponeret. Verumenimuerò hoc quidem prętextu, quòd librorum Origenis propoſiturus eſſet interdictionem, ſtatuit ſecum aſſumere Epiſcopos, qui erant ſuæ diœceſis. Cùm fuiſſet autem in Cypro, Deo charum Epiphanium, qui non ſolùm vita, ſed doctrina quoquè erat clarus, arte inducit ad amicitiã, etſi anteà ei eſſet inuiſus & malè audiret, vt qui cum hæreticorũ conueniret opinionibus. Cum eo ergò & cum Cypri epiſcopis faciens concilia, prohibuit lectionem librorum Origenis.

Venit Conſtantinopolim.

Epiphanius autem præ magna omninò ſimplicitate & moribus à malitia liberis, quæ intrà eum, qui apparebat, habitum inſidebat, Theophili aſtutiam nõ cognoſcẽs, perſuadetur ad inſignem illum ſcribere Iohannem, vt abſtineat à libris Origenis. Ille autem non hæc ſolùm, ſed alia etiam, quæ aduersùs eum facilè attendebantur, parùm curans, ex vno ſolo pendebat pro omnibus, nempe à ſpe in Deum. Sed vt & illius zelus in res honeſtas appareret clariùs, & eorum, qui in ipſum temerè gerebant inimicitias, nota eſſet improbitas, quædam res accidit, quę ſufficit ad vtrunque oſtendendum: & valdè grata erit auribus, quæ oderunt improbos. Vir quidam erat illuſtris in hac regia ciuitate, vita pius, fide religioſus, nomine Theognoſtus. is cùm cuidam Arriano extitiſſet inuiſus, per calumniam accuſatur apud Imperatorem, & fit eis linguæ certamen non laudabile. Accuſatio autem erat, quòd ipſum & Imperatricem clanculùm maledictis inſectaretur, & lingua calumniatrice in eum vteretur. Hinc factũ eſt, vt & vniuerſa eius bona publicarẽtur, & miſer damnaretur exilio. Atque ille quidem cùm proficiſceretur ad ciuitatem, in quam fuerat relegatus: ea verò erat Theſſalonica: iamque propè eſſet, abducitur ad eam, quæ eſt longiſſimè remota, & à qua non licet expectare reuocationem, ſuo vitæ fine accepto in itinere. Eius autem vxor (quid enim aliud niſi eſſet lapis, niſi ferrum?) afflicta & perdita cõcurſu malorum innumerabilium, mariti priuatione, priuatione bonorũ, tam graui eius, qui ſimul habitabat, exilio, non à domo ſolùm, ſed etiam à vita ſeparante, non poterat ſedare luctum, nec vnquàm ceſſabat à lachrymis. Vnum ergò ipſa quoquè nouit ſolatium, nempe ad magnum illum virum refugium: & cùm acceſſiſſet, & quomodò res ſuæ ſe haberent renunciâſſet, inuenit ipſum diuinum medicamentum dolorum ſuorum lõgè acerbiſſimorum, non verbis tantùm medicans, ſed factis, vt oportebat, curans indigentiam. Quantum enim ſatis erat frumenti, ei tribuit ex xenodochio eccleſiæ. De cætero aũt expectabatur tempus, quo pro ipſa intercederet apud Imperatorem.

Theognoſtus per calumniã damnatur.

Moritur.

Sed quales ſunt inuidiæ inſultus, vitæq; iniqui & graues caſus? Nam cùm illa à prioribus malis nondùm reſpirâſſet, rursùs opprimitᷓ pondere alterius calamitatis, adeò vt vna quidem effunderetur, vt aiunt, altera verò influeret. Sic autẽ ſe habebat: Tempus erat vindemiæ. Eudoxia verò ipſa quoquè egreſſa è ciuitate, ambulabat in quodam agro Imperatoris: erat autem ſitus non procùl à vinea viduæ. Cùm autem botrum ex vinea viduæ ſumpſiſſet Imperatrix, eo vſa eſt. Cùm quidam autem dixiſſet, vineam eſſe alienam: Sed ipſa quoquè, inquit Eudoxia, iam relata eſt in numerum agrorum Imperatoris. hæc enim in vſu erat conſuetudo longè improbiſſima, auaritia ne, an execranda adulatio hanc induxerit incertum, vt quemcunque agrum Imperator aſſcendiſſet, & de eius fructu guſtâſſet, is ſtatìm recenſeretur inter agros Imperatoris: agri verò dominus vel eum cum alio permutaret, vel iuſtum precium aſſequeretur. Cùm ipſa quoquè hanc attendiſſet conſuetudinem, & maximè eius moribus conuenientem, & iudicaret eſſe imperij proprium, facere iniuriam, & non poſſe aliter oſtendi quid ipſa poſſet, aufert agrũ, ſimul etiam ſtudens eam afficere

Nota morẽ deterrimũ.

Eudoxia ſibi vendicat vineam viduę.

moleſtia,(acceperat enim,ipſam ad beatam illam animam confugiſſe) & illum è ſede deponendi quærens occaſionem : ſciebat enim,ipſum non eſſe toleraturum, ſi veniſſet ad eius cognitionem,ſed omni ratione ei opem eſſe laturum. Quid ergò cõſequitur? Ille quidem ab hac miſerabili vidua miſerabiliter eiulante inflammatus viſceribus,ſcribit ad Imperatricem, mouens ad miſericordiam, patrum pietatem reuocans in memoriã & Dei timorẽ,terribilisq; tribunalis cogitatione cõmouens eius animã.

Sed incuruum lignum nunquàm feceris rectum,nec aſperum herinacium vnquàm leuem reddideris:nec effeceris,vt cancer rectus ingrediatur. Mala enim conſuetudo, cùm appræhẽderit animam facilem ad improbitatem,facilè imprimitur & inuritur, neque vllam audit omninò rationem: ſed vix fieri poteſt vt deleatur, vt quæ tantum poſſit,quãtum natura immutabilis. Ipſa ergò dura & graui corde,& quid aliud,quàm mala mulier?non ſolùm nihil, non literas, non ipſam eius, qui ſcripſerat, reuerita eſt omninò dignitatem:ſed viſa eſt magnam acerbitatem celare in animo. Fuit enim hoc euidens ex ijs,quæ reſcripſit,magnum Iohannem vocans inſolentem & linguæ intemperantis,& qui eum,quem par eſt,honorem ei minimè tribuit:& qui ignorat eas,quę latæ ſunt,leges:ex quibus dicebat hanc vnam eſſe admirabilem & longè iuſtiſſimam, quæ prodigioſo quodam modo agrum, quẽ ſolùm ingreſſi fuerint Imperatores,eum protinùs facit illorum,etiamſi is fuerit peregrinus & planè alienus. Vis malę cõſuetudinis.

Hæc cùm legiſſet homo Dei, non fuit retardatum eius promptum animi ſtudium, cùm ſtatim primùm facto periculo non eſſet aſſecutus:neque quod ſuum erat,à ſe nõ eſſe cenſuit faciundum,aut aliquam attulit excuſationem,interiecto tempore aliquo & dilatione,vt in rebus huiuſmodi ſolet multis euenire, dum aut cedunt dubitantes, aut tempora reformidant:ſed nihili faciens quicquid poſſet arcere eius impetum, vt qui paratus eſſet toto pede currere,ille ipſe accedit ad Imperatricẽ: & cùm multa dixiſſet,& omnem lapidem, vt aiunt, mouiſſet, eam autem vidiſſet minimè cedere, ſed improbam hanc conſuetudinem,tanquàm inexpugnabilem & immobilem aliquã legem proferre,opùs habet auſteriore medicamento propter morbi repugnantiã. Redde ergò, inquit, mulieri,quod ſuum eſt. Quid enim te vxori Achab ſtuduiſti comparare? 3.Reg.21. Hæc poſtquàm audiuit Eudoxia,ira magna incenſa, ignem ſpirabat:& veluti ſemiinſana & emotæ mentis,ne poterat quidem omninò contineri : ſed clamabat & domum implebat vociferatione,dicens: Ego me vlciſcar,nec diù patiar, me tãquàm infamem fœminam affici contumelia. Viduæ autem non modò vinea,ſed nec pro precio quidem ei quidquam omninò ſoluetur. Sic magnus Iohannes reuerſus è regia,p̃cipit templi ianitoribus,vt ſi acceſſiſſet Eudoxia,ei fores protinùs obſerarent,neque eam ingredi ſinerent. Eudoxia inſanit præ ira in Chryſoſt.

Parùm temporis interceſſit,& aderat dies feſtus,quo diuinæ crucis lignum in altum tollitur. Vniuerſus itaque populus confluebat in templum, neque vllum genus aut vlla ætas aberat. Neque enim dies feſtus ſolùm eis cauſa erat, vt venirent : ſed multo magis linguæ Iohannis auditio. Omnibus enim iniecerat tam vehemens audiendarũ orationum ſuarum deſiderium,vt ſæpè cùm concionaretur, eſſent à Deo afflati auditores,& ab eius lingua quodammodò penderent,eisque in ſublime tollerentur ſimul animæ & corpora : eiusque attenderent labra quæ mouebantur, non tanquàm dicentis,ſed emittentis quid poculentum nectareumque & perſpicuum. Ea de cauſa ſtudio erat omnibus,nè abeſſet quiſquam ab auſcultatione:quinetiam vt ipſa quoquè verba non ſemèl audita negligerent, ſed omni ſtudio ea per veloces ſcriptores exciperẽt, & tanquàm theſaurum reponerent. Cùm ergò hæc ità ſe haberent,& Imperatrix veniret cum omnibus cum magno comitatu & cum faſtu regio, ianitores ſteterunt in foribus,& fecerunt id quod eis fuerat imperatum. Quod quidem ferens ægerrimè Eudoxia,cælum terræ miſcebat,& valdè vociferabatur, & populum,qui aderat, vocabat in teſtimonium,vt conſcios ei factæ iniuriæ. Deindè etiam cùm fores vi truderẽtur, quidam ex ijs,qui aderant,audacius aliquod factum volens oſtendere,ſtrictum gladium intendit in ſacram illam portam. Diuina autem fuit conſecuta iuſtitia,non vt ſæpè ſolet,lẽto paſſu,ſed e veſtigiò. Nam cùm ille enſem ſuſtuliſſet,ſimul quoquè temeraria dextera exaruit & extitit socioſa. Terret miraculum Eudoxiam. Quinetiam quicunque eam circunſiſtebant,magno timore ſunt affecti. Quod cũ à diuina lingua Iohãnis fuerat imperatũ,nõ temerè factũ erat,neq; depẽdebat ab aliqua mẽte humana: ſed Interdicit ingreſſum eccleſiæ Imperatrici Chryſoſt. Nota vindictã in ſacrilegum.

ſed diuino zelo apertè fiebat ad Dei gloriam. Quanam de cauſa, dices? Nè ſancta deſpicerentur, neque multis ſic paterent, aut potiùs indignis. Quomodò enim digna (ô Dei rationes & leges) quæ pecunijs furebat & rapinis, & rerum alterius tanto amore tenebatur, vt non verbis, non admonitionibus, maximè tanti viri, cederet: & non ſolùm non deſiſteret facere iniuriam, ſed etiam inſurgeret in eos, qui volebant corrigere? Quid aliud faciens, quàm quod planè ſolent furioſi, qui & medicis & eorum, qui alioqui ipſorum curam gerunt, non ſolùm ſæpè graues manus, ſed ſæuos quoquè dentes immittunt?

Atque ſic quidem Eudoxia à ſacris excluſa veſtibulis, cùm nihil ampliùs facere, nec ſe vlciſci potuiſſet, immò ne melior quidem euadere voluiſſet, reuertitur. Qui autem in manu acceperat diſciplinam, cùm, vt videtur, non eſſet tam obtuſo ingenio, neque ſimiliter atquè illa, malitię immedicabilis: ſed ſimulatq; plagam accepit, euaſiſſet cordatus, & oſtenderet latentem animę nobilitatem, accedit ad magnum Iohãnem, & in conſpectu omnium confeſſus eſt ſe peccâſſe, & oſtendit magnam pœnitentiam. Ille autem eum benignis oculis intuitus, & acceptiorem præſentem habens pœnitentiã, quàm propter priorem iratus fuerat impudentiam, vt qui eſſet promptior ab beneficium humanè conferendum, quàm ad iuſtè puniendum: iubet ad templi lauacrũ, volens imitari Chriſtum etiam in miraculis, abluere dexterã, quæ fecerat iniuriã. Quod quidem cùm factum eſſet, eam ſtatìm habuit ſanam & robuſtã, & ad Deum ſe pulchrè extollentem in confeſſione gratiæ.

Reſtituitur manus arida pœnitenti.

Non multopòſt autem Epiphanius, cedens nõ honeſtis Theophili impulſionibus, aſſcendit è Cypro, libros, quos aduersùs Origenem conſcripſerat, ſecum afferẽs. Cùm verò è naue deſcendiſſet, & appuliſſet in templum Præcurſoris, quod ſeptem milliaribus ad occidentẽ abeſt à ciuitate, ſacram peregit ſynaxim: & cùm diaconi ſecùs atquè oportebat, feciſſet ordinationem, ingreditur ciuitatem. Deindè Theophilo agẽs gratias, hoſpitio quidem accipi apud beatum declinat tanquàm nefarium: priuato autem quodam habitaculo non honeſtè acceptus hoſpitio, & illuc peregrinos, qui in ciuitate verſabantur, aduocans, eis legebat libros ſuos in Origenem. Quorum alij quidem, illius gratia, perſuadebantur ea vel manu defendere, alij autem hoc facere recuſabant. Homo autem Dei Iohannes, Epiphanio nihil infenſus, quòd intrà terminos ſuæ eccleſiæ non abſtinuiſſet ab ordinatione, hoc ſolùm rogabat, vt cum alijs, vt par erat, Epiſcopis ad ipſum diuerſaretur. Is verò reſpondit, ſe nec ſimul quidem eſſe precaturum, niſi ipſe priùs Dioſcorum expelleret è ciuitate: & libris, quos ſcripſerat aduersùs Origenem, ſua eſſet aſſenſus ſubſcriptione. Ad hæc dixit Patriarcha: Non oportet nos, priuſquàm accuratè diſcernamus, aliquid temerè facere aut dicere.

Epiphanius vitat Chryſoſt.

Eudoxia cùm primùm intellexiſſet hanc inter eos eſſe veluti diſſenſionem, & hanc quaſi arripuiſſet occaſionẽ, accerſito ſtatìm Epiphanio, Vides, inquit, ô pater, quemadmodùm omnia quidem Romanorum ſceptra mihi cedũt, & meæ ſubiecta ſunt poteſtati: Iohannes autem eſt adeò mihi infeſtus, & tanta eſt in me arrogantia, vt vel extrema afficiat contumelia. Dicitur autem etiam quãdam tenere opinionem, quæ diſcrepat ab Eccleſia. Tu verò (ego enim tibi do imperium in omnes eccleſias, vt nihil tibi ſit impedimento) vide vt aduersùs eum congreges ſynodum, & eum, vt iuſtum eſt & honeſtum, è ſede deponas. Hæc & dicebat, & vultu apertiùs oſtendebat iræ in ſanctum veſtigia: & manifeſtè præ ſe ferebat, ſe graue & non ceſſaturum virus ſpirare in illum ſapientem, nec extincturam priùs iracundiam, quàm quod animo agitabat, deduxiſſet ad effectum. Hæc cùm admirandus audijſſet Epiphanius, non ſtatuit ijs, qui rerum potiebantur, in ijs, quę non oportebat, gratificari: nec tanti eſſe faciendum eis inſeruire, vt aliquid fiat præter id, quod DEO videtur. Et ideò ad eam propiùs accedens, Non irato animo, ſed benignè ac placidè, ô filia, à te audienda ſunt, quæ à nobis dicuntur. Si accuſetur quidem Iohannes alicuius hæreſis, & non accedat vocatus, vel ſe purum oſtenſurus, vel pœnitentia correcturus ignorantiam, is mihi quidem videtur indignus ſacerdotio, & quod eſt imperatum, quamprimùm fiet à nobis. Sin autẽ, quòd vobis maledixit, propter hanc ſolam cauſam viſum eſt abdicatum eſſe Iohannem ab Eccleſia, Epiphanium non habebitis aſſentientem. Eſt enim maximè Imperatorum, propter nihil eiuſmodi meminiſſe acceptæ iniuriæ, ſed ſe bonos & benignos in omnes oſtendere: ſiquidem vobis quoquè eſt alius rex in cælis: quem, cùm vt

Eudoxia apud Epiphaniũ accuſat Chryſoſt.

Epiphanius præclarè reſpondet.

homines

homines peccatis, opùs habetis benignum habere & propitium, propter ſuam manſuetudinem in eos, qui ſunt eiuſdem generis.

Hæc verba cùm audiſſet Eudoxia non ex ſua ſententia, inconſideratum quiddam planeque, quod nimiam arguebat vecordiam & præcipitationem, propter nimiũ dolorem, vel, vt veriùs dicam, propter ſummam improbitatem, ſtolidè eſt elocuta, dicēs: Niſi Iohannes fuerit è ſede depoſitus, & exilio (ô audacem linguam) fuerit cõdemnatus, ipſa permittam aperiri templa ſimulacrorũ: nec erit, qui nobis volentibus, ſit impedimento, quó minùs illa à quolibet adorentur. Quidnam habuit ampliùs Herodias, quo eam in vitio ſuperaret, quæ magno ſtudio contendit, vt fieret cædes eius, qui erat eiuſdem nominis? Niſi quòd non erant vtrique eadem vitia: quandoquidem illa quidem inſigni libidine, hæc autem immoderata laborabat auaritia. Ambæ autem, quod effugere vellent repræhenſiones, ab ambobus ſitiêrũt magnoperè liberari. Diuinus autem Epiphanius perculſus abſurditate eorum, quæ dicebantur, cùm dixiſſet, Ego iudicij, quod ſic habet, ſum inſons: protinùs eſt egreſſus. Quędam autem falſa fama, quæ ex hoc ad omnium aures peruaſit, quòd ipſe quoquè Epiphanius huic depoſitioni Patriarchæ ſit aſſenſus, ad magnum vſque Iohãnem peruadit. Ille verò aut verum ignorauit, fortaſsè quòd Deus eum celâſſet, diuina quadam prouidentia, vt alio modo efficeret ambos, quæ vtriſque euenerunt, prædicere: aut ſciuit quidem Iohannes non eſſe verum, quod fama ferebatur: lubens autem aſſenſus eſt muſtorum exiſtimationi, vt ſic Epiphanio futurum prædiceret. Fertur ergò Patriarcha ſic poſt hæc ſcripſiſſe ad Epiphanium: ſcripſit autem ſimpliciter & familiariter. Frater Epiphani, Audiui te conſenſiſſe meæ relegationi. Scias autem nec teipſum tuam ſedem viſurum eſſe ampliùs. Ad hæc ſacroſanctus Epiphanius ſimplicibus rursùs verbis reſcripſit, quibus ipſe quoquè vtar: Athleta Iohannes, feri & vince: ſed nec ipſe peruenies ad videndum locum exilij. Vera autem fuerunt, quę dicta ſunt ab vtriſquè. Nam & Epiphanius cùm ſtatuiſſet nauigare in Cyprum, decedit in nauigatione: & admirabilis Iohannes priuſquàm perueniret ad locum ſecũdi exilij, migrauit ad Dominum. hoc autem procedens oratio oſtendet apertiùs. Eudoxiæ teterrima vox.

Non multum interceſſit temporis, & ſtatim cum pluribus Epiſcopis Theophilus venit Conſtantinopolim, cum vrgente Eudoxia, & ei præbente ingreſſum liberum ab omni metu. licebat autem tunc videre malorũ examen, quod congregabatur & Theophilo opem ferebat ad ſapientis Iohannis depoſitionem. Quinam verò ij & vndenam ad hoc fuère commoti? Quædam animæ non paucis peccatis obnoxiæ, & quæ erant planè incurabiles, de quibus priùs quoquè diximus: quos cùm incorruptus Iohannis calculus, veluti lapis quidã Lydius, probâſſet eſſe indignos ſuggeſtu, mouerat ſacerdotio. Cùm multis ergò, vt dictum eſt, Epiſcopis Theophilus conueniſſet Eudoxiam, ſeorsùm cum ea collocuti, ab ea in ſecretum admittuntur, muneribus donantur, aduersùs ſanctum virum linguæ eorum conducuntur: ſe omnibus ſententijs iuſtum eſſe condemnaturos pollicentur. Cùm tam iniquam conuentionem iniiſſent egregij paſtores, & innocenti ſanguine animas potiùs quàm manus intinxiſſent, exeunt, cùm nihil horum adhuc veniſſet ad notitiam Archadij. Sed rursùs quoquè dantur occaſiones ijs, qui eas quærebant, & parturiebant improbitatem: ſed quæ ne vmbram quidem habebant veritatis: materiam tamen præbebant igni malarum actionum. Theophilus cum multis improbis venit depoſiturus Chryſoſt.

Non multum enim interceſſit temporis, cùm partem quandam libri Regum, diuinæ ſcilicet ſcripturæ, cùm vſus ità poſtularet, contexens magnus Iohannes inſtitutæ orationi, concionatus eſt in eccleſia. Ea autem ità ſe habebat: Congregate ad me ſacerdotes dedecoris, qui comedunt menſam Iezabel, vt dicã eis ſicut dixit Elias: Quouſquè claudicabitis vtriſq; poplitibus veſtris? Si Baal eſt Deus, ambulate poſt ipſum. Si autem Iezabel quoquè menſa ipſa eſt D E V S, comedentes euomite. Hinc illi 3. Reg. 18. ſapientes in malitia, cùm verba quædam tanquàm arma appræhendiſſent & validum auxilium, accedũt ad Archadium, duce huius improbę ſynagogę Theophilo, alia quidem addentes, alia autem perperàm exponentes. Dicebant verò viri egregij & facilè perſuadebant, ſe quidem dictos fuiſſe ſacerdotes dedecoris: re vera enim erant: Imperatricem autem eſſe apertè Iezabelem. Hinc factum eſt, vt Imperatoris quidem in magnum Iohannem cederet reuerentia, & deſiderium trãſiret in dolorem: daturque

præda viris improbis. Eiuſmodi enim res eſt ſimplicitas, nè dicam leuitas & facilitas. Eſt facilis quidem ad ædificandum: quæ autem ſunt iam ædificata, ſunt facilima ad deſtruendum, & vt ſemèl dicam, eſt omninò valdè infidelis & ad ducendum facilis, vento campus, vt aiunt, & res optanda ſceleratis. Sic Eudoxia ex epiſcopis quidem, qui de Theophilo priùs malè dixerant, alios quidem bonis oblatis, alios autem illatis malis arcet à dicendo.

Theophilus aũt liberatus ab accuſatoribus, ei q̃ priùs nõ iuſto ipſum affecerat beneficio, voluit parem atq; adeò maiorẽ ei referre gratiam: & cùm alios quidẽm donis, alios verò minis, alios autem alijs modis, quos ſcit inuenire malitia cõſecuta potentiam, perſuaſus ad ſuam traduxiſſet voluntatem, & effeciſſet vt toti à ſua penderent ſententia, ille tanta improbitate permiſcuit & confudit omnia, vt qui rerum potiebantur, ei permitterent congregare ſynodum maximam aduersùs Iohannem. Cùm inueniſſet autem duos diaconos, quorum alter quidem erat reus adulterij, alter verò cædis, & ideò à magno Iohanne fuerant depoſiti: eos vir illę egregius cùm magna authoritate (ô ſacræ leges) abſoluiſſet, libellos, quorum ille rursùs fuerat opifex, exhibere facit aduersùs ſanctum: libellos, qui erant pleni quidem calumnijs, nullum autem habebant veſtigium veritatis: nisì quòd hoc ſolùm moderatè attingebant, etiamſi nõ ab eis eadem diceretur intelligentia, quòd aquam vel vinum vel paſtillum ſuadebat guſtare poſt communionem ijs, qui communicabant. Quid tum? erat enim hoc eius, qui ſtatuebat, vt adhiberetur cautio & qui accuratè tenebat ea, quæ ſunt noſtræ fidei, nè cuipiam contingeret cum ijs, quæ expuuntur, etiam ex ſanctificatis aliquid excidere.

Calumniæ in ſanctiſſimum virũ.

Cùm itaque nugaces hos libellos accepiſſet is qui dederat, & Acacium & Seuerianum, & prętereà Antiochum, inuictos, vt ità dicam, vitij propugnatores, citò in ſuam adſciuiſſet ſocietatem, extra ciuitatem (erat autẽ ager Ruffini, nomine Quercus, ſitus ſub Chalcedone) de ſancto deponendo execrandi conferebant & contexebant conſilia. Ipſe verò verſans ſimul cum quadraginta Epiſcopis, valdè mirabatur, quemadmodùm talib' criminibus obnoxius Theophilus, & deindè adeſſe iuſſus & reddere rationem, tam repentè eorum, qui rerum potiebantur, animos potuerit capere, vt non ſolùm de ſuis cauſam non diceret, ſed aliorum etiam propemodùm eſſet iudex, indicta ab eis omninò cauſa. Deindè hortabatur, nè eſſent paruo & abiecto animo, nec triſtitia afficerentur, nec hoc, quod erat præſens, quidpiam magnum eſſe ducerent, cogitantes quòd per multas afflictiones ſit intrandum regnum cælorum ab ijs qui ipſum diligunt. Deindè rogabat, nè quis ſua cauſa vellet ſuam relinquere eccleſiam: ſed ſi vultis mihi, aiebat, gratificari, mementote noſtrî in veſtris orationibus. Hæc dicens, poſtquàm vidit eos vinci lachrymis, eccleſiam autem, vt magìs ità dicam, deflere, eos recreabat ſpiritaliter, & indice ſiniſtræ manûs volam pulſans, vt ſolebat facere in curis animi: Satis, inquit, lamentationum. Quid enim vultis cor mihi frangere? Sed videte, nè relinquatis eccleſias. hoc enim, ſicut priùs dixi, volo à vobis, ſi qd aliud, fieri. Cùm autem dixiſſet quidam: Sed neceſsè eſt nos manentes in eccleſijs, cõmunicare cum inſidiatoribus & dare manum ijſdem ſubſcriptionibus: Beatus autem protinùs: Sed permitto quidem, inquit, vt communices, te omninò abſtinens ab Eccleſiæ ſchiſmatibus: nequaquàm autem ſubſcribas. nullius enim rei mihi ſum omninò conſcius, cur deponar.

Act. 14.

Cùm ij ſic communiter colloquerentur, accedunt quidam afferentes literas à Theophilo, quarum erat inſcriptio: Sancta ſynodus in Quercu congregata, Iohanni: illum quidem adeò nudè & tam ignominiosè, vt ne nomen quidem darent Epiſcopi, ſuam autem re vera improbam ſynagogam, vocantes ſanctam ſynodum. Videbantur enim eum condemnâſſe vel ante dictam cauſam, infames ſcilicet & execrandi eum, in quem non cadit repræhenſio, eſtque purus & mundus. Quidnam autem continebant eæ literæ? Libellos accepimus, qui erant pleni multis contra te accuſationibus. Oportet ergò te venire, de eis redditurum rationem. Ad hæc Chriſti diſcipulus & imitans illius manſuetudinẽ, tres Epiſcopos cum duobus Presbyteris mittit ad eos, ipſum defenſuros, ſicut ille ipſe ſcribit in epiſtola ad Innocẽtium: (is autẽ erat Patriarcha Romanus) Miſimus ad ipſum, dicens, Epiſcopum Peſſinuntis Demetrium, Apameæ Eulyſium, & Apiareę Lucipinum. Presbyteros autem Germanum & Seuęrum, cum ea, qua

Ex epiſtola Chryſoſt. ad Innocẽtiũ Papam.

qua nos oportebat, moderatione reſpondentes, & dicentes nos non recuſare iudicium, ſed apertum inimicum & hoſtem manifeſtum. Qui enim nondùm libellos acceperat, & talia ab initio fecerat, & ſe ab Eccleſiæ communione & precatione abſciderat, accuſatores adornabat, clerum trāſmouebat, & deſertas reddebat eccleſias: quomodò is iure potuerit aſſcendere ſedem iudicis, quæ ad eum minimè pertinet? Neque enim erat conſentaneum, vt qui ex Aegypto erat profectus, eſſet iudex ijs, qui erant in Thracia, & qui ipſe erat reus, hoſtisq; & inimicus. Sed tamen nihil horum reueritus, ſed implere ſtudens ea, quæ ſtatuerat, cùm nos ſignificâſſemus eſſe paratos diluere crimina vel mille & centū præſentibus Epiſcopis, & nos puros eſſe oſtendere, ſicut nunc ſumus, non paſſus eſt: ſed nobis abſentibus & ſynodum inuocantibus, & iudicium requirentibus, & non auditionem fugiētibus, ſed apertas inimicitias, admiſit accuſatores, & eos qui excommunicati à me fuerant, abſoluit, & ab ijs ipſis, qui nōdùm crimina diluērant, accepit libellos, & exegit commentarios: quæ quidem erant omnia præter canonum conſequentiam. Sed hæc quidem & quæ deincèps ſequuntur, egregia illa lingua recenſet: & ideò non opùs eſt, vt ea nos dicamus, cùm illam audire liceat.

Verumenimuerò renunciata defenſione ijs, qui erant cum Theophilo, ipſi non ferentes veritatem eorum, quæ dicebantur, (Quomodò enim, qui ſpem poſuerant mēdacium, vt ait beatus Eſaias, & expectabant fore, vt eo tegerentur?) iram effuderunt in eos, qui miſſi fuerant: eoſque appræhenſos, vehementer verberârunt, & eorum tunicas diſruperunt: quinetiam ferro, quod tunc parârant in Patriarcham, collum vnius circundederunt: quinetiam cùm malignus eorum corda ſic affeciſſet, eum mittūt in exilium, in quendam locum obſcurum & occultum, ferro ſic circundatum. Illo ergò eos, vt diximus, recuſante, tanquàm apertos inimicos, canonicum autem inuocāte Concilium, qui erant veloces ad effundendum ſanguinem, etiam non præſentem aut aliquid reſpondentem condemnant, cùm imbecilla quædam maledicta in vitam congeſſiſſent angelicam, viſi potiùs ludere, quàm ſeriò agere, & quæ longo tempore inſtructa & ordinata fuerat, malitiam vno die temerè ſtudētes effectam reddere. Res eſt enim timida mendacium, & quæ facilè poteſt terreri: & ideò actionum executionem nouit accelerare, fugiens omninò, nè conuincatur. Deindè cùm conſiderâſſent fore ſibi vtile, ſi haberent Imperatorem ſuę defenſorem ſententiæ, vt quod improbè faciebant, redderent validius, ad eum mittunt literas in hanc ſententiam: Quoniam accuſatus Iohannes, & ſibi cùm aliorum plurimorum conſcius, tum etiam, quòd ſit reus læſæ maieſtatis (læſam planè maieſtatem nominātes, quæ ei cum Imperatrice fuerat controuerſiam) non potuit ſibi perſuadere, vt veniret ad ſynodum, propterea ſi exactè conſiderētur canones, iam eſt depoſitus, & nihil reſtat, niſi vt veſtra iubeat potentia eum vel inuitum mitti in exilium. Damnatur vir ſanctus iniquiſſimè.

Hæc ſunt egregiorum illorum ſacerdotum, qui debebāt quidem eſſe tardi ad iram incitandam, vrgere autem ad benignitatem: quibus ira ad ſimilitudinem ſerpentis, & lingua (rurſùs enim nobiſcum loquatur diuinus Dauid) gladius acutus. Deindè cùm iuſſiſſet Archadius (eis enim credebat tāquàm ſacerdotibus, neſciens eos in interiori homine, nō eſſe ſacerdotibus, ſed potiùs ſacrilegis ſimiles) quid fit? Mouetur quidem vniuerſus populus, vt qui ſenſiſſet id, quod erat faciendum, & repentè in magnam accenditur ſeditionem: & partìm quidem vociferatur aduersùs Imperatorem, partìm autem Theophili quoquè & multò magis arguit improbitatem. Multi enim etiam ex ijs, qui erant ei infenſi, iam mutati, dicebant fuiſſe ſanctum temerè accuſatum, incorruptum teſtem habentes omnes conſcientiam, apertamque & euidentem reuerentes veritatem. Tandèm autem cùm plus valuiſſet improbitas, immò verò cùm iuſſus Iohannes hoc voluiſſet, nè aliquod oriretur periculum, vt ſolet accidere in talibus ſeditionibus, profundo veſpere expellitur, ſicut ipſam linguam auream licet audire in epiſtola ad Innocentium, quæ ſic dicit: Quid enim multa opùs eſt dicere? Non deſtitit omnia facere & moliri, donèc nos cum multa poteſtate & authoritate, è ciuitate eiecit & ex eccleſia, & profundo veſpere, attracto omni populo, tractus à Magiſtratu ciuitatis, per mediam ciuitatem, & per vim deductus ſum & in nauem immiſſus, & noctù nauigaui, quoniam inuocabam ſynodum ad iuſtam auditionē. Quis hæc audiuerit ſine lachrymis, etiamſi cor habuerit lapideum? Pſa. 57. & 36. Expellitur vir ſanctus.

Sed ſic quidem expulſus, appellit ad os Ponti, quod vocant ſacrum. Deindè etiam

Theophilus ſcribit Innocentio.

tranſit Prænetum, aut ab ijs potiùs, q agebãt, trãſmittitur. Bonus autem Theophilus, poſtquàm euenit, vt ex animi ſententia fierent quę volebat, mittit etiam literas ad Innocentium Romanum Epiſcopũ, ei ſignificans Iohannis depoſitionem. Qui cùm legiſſet literas, & in eis vidiſſet multam inſidere peruerſitatem, ne voluit quidē reſpondere, vt qui eum magnæ temeritatis dãnâſſet & arrogantię, quòd & ſolus ſcripſiſſet, & quòd non apertè ſcripſiſſet, quanam de cauſa & cum qbus eum depoſuiſſet. Hinc cauſam Heraclidis, quem magnus ille Iohannes Epheſi conſtituerat antiſtitem, tractans Theophilus, & ex eo illi beato tentãs labem inurere, ipſum etiam iudicauit non præſentem, dicens, quòd aliquos iniuſtè verberâſſet, & per medium forum vinctos catena circunduxiſſet. Ciuibus autem cõtrà dicentibus, non oportere abſentes iudicare, volentibus verò Alexandrinis attẽdere accuſatores Heraclidis, ex eo orta eſt ſeditio: ex ſeditione autem ventum eſt ad manus: ex eo verò ad vulnera. ea autem mors quoquè eſt conſecuta, quorum omnium Theophilus dictus eſt & fuit cauſa. Hæc ſummè irritârunt Byzantinos, & eum quærebant perdere, & in profundum maris mittere eũ, qui erat dignus. Ille autem poſtquàm ſenſit perſequentes, fuga ſtatìm ſibi cõſuluit, & penetralia ſubijt Aegyptia.

Quòd autem neque priùs perturbator iure Dioſcoro iraſcebatur, neque veram & accuratam defendens pietatem erat infeſtus libris Origenis: ſed hinc captabat occaſionem deponendi Iohannis, oſtendit id, quod eſt poſteà conſecutum. Nam ſimul atquè perfecit quod ſtudebat, cum monachis ſtatìm fœdus inijt: libros autem admiſit, quos priùs abdicârat ſynodicè. Sed vult etiam reliqua perſequi oratio. Interìm enim, dum hæc fierent, Deus terręmotu terrefecit ciuitatem, communesq; eam agitabant conquaſſationes, & graues terrores imperatorio imminebant cubiculo: adeò vt populus tumultu impleretur, & magna voce clamãs, reuocaret ſacerdotem. Quin etiam ipſe quoquè Imperator vehemẽti ſtimulo triſtitię in corde ſauciatus, mouetur pœnitentia, & literis imperatorijs quamprimùm magnum illum reuocat. Briſon aũt erat, cui datæ fuerunt literæ, vnus ex Eunuchis, qui miniſtrabant Eudoxiæ. Qui cùm perueniſſet ad ſanctum, qui Præneti aſſeruabatur in cuſtodia, rogauit vt veniret & ciuitatem liberaret à periculo. Sed non ad Briſonem vſque conſtitit eius reditûs ſtudiũ & acceleratio: ſed poſt ipſum alij, & poſt illos alij. Sicque fuit Boſphorus plenus eorũ, qui mittebãtur. Cùm itaque eum redire agnouiſſet ciuitas, (erat autem decimuſtertius Nouembris) quemadmodùm enumerârit quiſpiam multitudinē eorum, qui exibant? quomodò explicârit ſtudium in egrediendo? Quomodò expreſſerit voluptatē? Planè enim imitabantur fluẽta fluuiorũ, cùm alij alijs agminatim ſuccederẽt. Et erat quidem mare plenum nauigijs, plenum autem ſonitu, canticiſque & hymnis, qui Deo cum magna voluptate canebantur. Hoc poteſt inſidens animæ viri deſiderium, q virtute quidem eſt ornatus, eſt autem ſortitus populi adminiſtrationē, & eum amat paternè. Hoc eſt euidens argumentum voluptatis, qua tunc fruebantur, qui iucundis ſe explebant fluentis aureæ huius linguę. Quòd enim, qui eum exceperũt, adeò ſunt lætati, id oſtendebat priuationem fuiſſe cauſam magni doloris. Magnus autem dolor, poſt priuationem, teſtatur omninò fuiſſe parem anteà voluptatem.

Diuina vltio graſſat.

Redit vir ſanctus Cõſtantinopolim.

Cùm ergò reuertens, eſſet proximè ciuitatem, nolebat priùs ingredi, quàm maiori iudicio res eius committeretur: ſed populus ægrè ferebat, & ad audendum iam ſe parabat, & eos, qui rerum potiebãtur, inſectabatur maledictis, donèc omnes in idē conuenientes, & partìm quidem vtentes precibus, partìm autem vim afferentes (audaciæ enim aliquid habet deſiderium) vix tandèm perſuadent aſcendere ciuitatē. Cùm verò eſſent eum in ſede collocaturi, ipſe rurſus reſiſtit vehementiùs, dicẽs oportere ea, quæ priùs ſunt decreta, examinari, & omninò magìs generale aſſequi iudicium. Sed vicit populi iudicium, quod erat fortius omnibus: & ſic eum rurſùs in ſedem reducunt patriarchalem. Ille autem & omnes lubẽter adſpexit, &, vt mos eſt, pacem eis eſt precatus. Et ſic quidem eccleſia cùm ſuum ſponſum accepiſſet, & quæ eam circunſiſtebat, tunc ſoluiſſet triſtitiam, florebat & germinabat irrigata ſuauiſſimis verborum eius fontibus. Sed ô inuidia malum inuictum, malũ, quod ſemper bonis inſidiatur. Tibi enim omninò non licebat quieſcere, neque vlla te cepit ſatietas continuorum inſultuum, donèc ô ſæua & agreſtis, eum valuiſti omninò abrumpere & procùl à grege remouere, heu heu bonum paſtorem, & qui vigilantibus oculis ei præerat. Sed quonam

Reſtituitur in ſedem ſuam.

nam modo hæc euenerunt,& vndenàm rurſùs inuidiæ tanti mali occaſio?

Statua quædam argentea Imperatricis prope templum,cui cognomen eſt Sophia, erat ſuper columnam. In ea de more fiebant ludi quidam publici. Quod quidem cùm magnus ille rectè reputâſſet eſſe templi contumeliam,(Ad ſacros enim,qui canebantur hymnos, confuſæ & inordinatæ voces contrà reſonabant) ſæpè autem adhortatus,non potuiſſet facere vt ceſſarent,linguam laxat in eos,qui hæc iubebant fieri. Itaque Eudoxia rurſùs ad ſe trahens ea,quæ dicebantur,& exiſtimans omnia ad ſe referri,grauiori telo iræ ſauciata,erat intolerabilis,nec poterat cohiberi, quantùm efficere poterat,vniuerſum euertere aggrediens,& nihil aliud effectum reddere machinâs, quàm opportunè eũ vlciſci, qui viſus fuerat eam afficere iniuria. Rurſùs ergò ſtatim congregabatur ſynodus,& literæ mittebantur imperatoriæ,quæ & alios epiſcopos & eos,qui nupèr accuſatores fuerant,euocabant. Cùm autem non eſſet eis honeſta cauſa mouendi ea, quorum iam fuerat accuſatus,ars tamen non defuit malitiæ. Ad eum enim,qui in rebus eiuſmodi erat ingenioſiſſimus,& ad hæc conſtruẽda ſolertiſſimus, nempe ad Theophilum,ſtatuerunt ſcribere,vt vel veniret quamprimùm,vel modum eis rurſùs ſuggereret,per quem poſſent aduersùs Iohannis ſummam contendere veritatem. Ipſe autẽ,vt qui quomodò fugiſſet,eſſet memor, venire quidem ad eos recuſauit,vt quòd non eſſet ſibi conducibile : mittit autem tres ex ſuis Epiſcopis, eis dato canone ad accuſationem, quem priùs propoſuerũt Arriani aduersùs validum Eccleſiæ propugnaculum,nempe Athanaſium,qui dicit:Si quis Epiſcopus aut Preſbyter iuſtè aut etiam iniuſtè depoſitus,per ſe redierit abſq; ſynodo Eccleſię,ei non detur ampliùs locus defenſionis Atque ſic quidem is,cui nullus erat par improbitate,cochlear Eccleſiæ, Lybica planè fera, ex Aegypto Proteus, iuſſit eos dicere qui ab ipſo miſſi fuerant,nihil aliud volens efficere,quàm vt ſic ſua eſſet firma ac rata ſententia : & nec viro egregio daretur locus diluendi calumnias,quæ ei obiectæ fuerant.

Eudoxia iterũ cogit Synodum contra virũ Dei.

δοίδυξ

Sed ille non vulpinam, ſed leoninam potiùs pellem induens, nempe veritatem,dicit nec ſe in iudicio fuiſſe,neque accuſationem audiuiſſe, neq; omninò habuiſſe tempus ad defenſionem: ab Imperatore autem fuiſſe expulſum, & ab illo rurſùs vel inuitum introductum: alioquì autem ſe ſcire hunc canonem fuiſſe compoſitum ab Arrianis:& quoniam non rectè ſe habebat,à Sardicenſi ſynodo fuiſſe abrogatum. Deindè cùm ſimul cum Acacio & Antiocho & alijs calumniatoribus ex parte quoquè Iohannis decem ingreſſi fuiſſent ad Imperatorem:& illi quidem affirmarẽt, dictum canonem eſſe firmum & validum, vt qui apertè factus eſſet ab orthodoxis:hi autem dicerent,eum eſſe & mentis & linguę hęreticę,& malignè ab eis eſſe inuentum. Quamobrem ſæpè ab eccleſia iniuſtè expulſus Athanaſius,deindè occaſionem nactus,per ſe redijt:& quòd Iohannes ne priùs quidem fuerit depoſitus, & neque per ſe rurſùs eſſet ingreſſus:ſed tuo cedens imperio,aiebant, ô Imperator, immò verò per vim coactus. Poſtremò inſcribantur,dicebant,ij qui ſunt Iohannis & Dei partis,& iſti,Acacium dicentes & Antiochum,qui orthodoxum affirmant eſſe canonem:& fateantur ſe eſſe eiuſdem fidei,cuius ij,qui ediderunt:& ſic ſoluitur id, de quo dubitatur : laudauit quod dictum fuerat Imperator,vt quod rectè ſe haberet,& ſic iuſſit eos facere. Illi autem ſe facturos quidem ſunt polliciti, præ ſe ferentes,ſe confidere : deſtiterunt verò, vt qui ſint ſuſpicati rem minimè eſſe tutam.

Defendit ſe vir ſanctus p ſeipſum.

Per ſuos.

Cùm res ità ſe haberent, & ille quidem anno integro optimè adminiſtraret eccleſiam poſt reuocationem:iſti autem,quę ſibi erant propria,facerent: ea verò erant artes &impoſturæ:& quid non mouerent, vt ſanctum è ſede deponerent, etiamſi non potuerint eius ſpirit⁹ deijcere?cùm adeſſet feſtus dies Paſchæ,à multis moleſtijs,quas ei exhibuerunt iſti,victus Imperator,ſignificat Patriarchæ, vt excedat ex eccleſia,vt q iam à duabus ſynodis ſit condemnatus. Ad hæc magnus ille Iohãnes: Ego, inquit,cui Deus & Seruator eccleſiam tradidit regendam,ab ea mea ſpõte vereor recedere. Sin autem hoc ità tibi videtur, ô Imperator,at me ex ea vi expelle, vt me poſſim omninò defendere,quòd ordine vel vi deſeruẽrim. Ad eum itaque mittentes, prohibent quidem ſacrificare:concedunt autem,vt in præſentia quidem verſetur in Epiſcopatu: timentes,vt opinor,nè Deus rurſùs deſupèr ferat ſententiam in eorum audaciam,& vt propè eum habentes,Dei iram per ipſum reprimant. Sic ergò ſeorsùm interìm egit vir ille magnus,ceſſans à ſermonibus & pulchris linguæ fluentìs.

Iubetur ceſſare à ſacrificio.

Interim autem dum iam veniſſet Pentecoſte,quoniam fieri non poterat,vt occulto inimico hæc eſſent tolerabilia,accedentes ij,quos ille inſpirabat,& à qbus ipſe valdè obſeruabatur: Tibi quidem, dixerunt Imperatori, rerum humanarum data eſt à Deo poteſtas,ſed eccleſiarum res ſunt nobis commiſſæ. Itaque nec ſacerdotibus ſanctior,nec canonibus volens maiorem habere authoritatem,hæc relinque Epiſcopis. Tibi quidem priùs quoquè diximus,ô Imperator, In noſtrum redeat caput Iohannis depoſitio. Vide ergò,nè vnum ſic complectens, omnes pergas afficere triſtitia. Non ampliùs hæc ſuſtinere poterat Imperator, ſed protinùs apertè mittens, ſignificat Patriarchæ in hunc modum : Accuſatores tui iudicium tuum, quomodocunq; ſe habeat,& quam depoſitionis tulerunt ſententiam,trahunt in ſuum caput. Rem itaque tuam Deo committens,recede ab eccleſia. Quid hoc, ô virorum longè mutabiliſſime, & Imperatorum in adminiſtrando imperio ignauiſſime, quomodò cui tantum adhibuiſti ſtudium, cum accerſens Antiochia,& Chriſti ei credens eccleſiam,cuius virtutis non paruum feciſti periculum, cum non ſolùm eieciſti ex eccleſia : ſed cum etiam virum turpiter damnâſti exilio, Chriſti gregem damno afficiens:quo quidem viro,vt cum magno dicam Paulo,ne dignus quidem erat vniuerſus mundus? Sed te quoquè omninò cepit mulier. Eua rursùs tuas aures, quæ ſunt faciles, decepit miſerabiliter: quomodò per illam ſerpens, ità ipſa per non bonos paſtores cordis virus euomens. Heb.11. Gen.3.

Hæc cùm magnus ille audiuiſſet, nullo mœrore aut triſtitia nec in corde affectus, nec vultu præ ſe ferens:ſed virum oſtendens in tentationibus, ſicut in tempeſtate gubernatorem:Adeſte,inquit,ſuis Epiſcopis,iam valere iubeamus angelũ eccleſiæ. Deindè poſt factas,quas conueniebat,preces, de fide orthodoxa multa teſtificat, & hortatur,vt eam ſequantur immutabiliter. Præterea verò eis quoquè ꝓhibet omnes hæreſes. Cùm hæc autem verba faceret, accedit quidam, nuncians Deo inuiſum Luciũ cum ſuo exercitu accedere ità paratum,vt ſi qua fiat in exitu dilatio,non ſileat omninò nec mitigetur : ſed manum quoquè protinùs afferat, & cum contumelia expellat ex eccleſia. Porrò aũt commouetur quoquè populus,qui ferre non poteſt ſuî priuationem.Expedit ergò accelerare exitũ,nè fortè te nimiùm defendens populus, quod abſit vt videamus,manus conſerat cum militibus, & inducatur vt aliquid faciat nimis præceps & periculoſum.Hæc cùm magnus audijſſet Iohannes, Epiſcopiſque aliquot porrecta dextera(neque enim,vt omnibus porrigeret, concedebat tempus)& oſculo miſerabiles miſcuiſſet lachrymas propterea quòd ſepararetur à familiaribus, deindè etiam iuſſiſſet valere reliquos,præcepit vt ibì vtiquè manerẽt, donèc cùm paululùm abſceſſiſſet,reuerteretur.

Hæc cùm dixiſſet,ſacrum ingreditur baptiſterium, & ſanctam vocat Olympiadem: eſt autem omninò clara mulier vel ſolo nomine. Sed nõ fuerit fortaſsè deterius permittere orationi,vt ſe paululùm recreet eius bonorum delicijs. Ea cùm & genere & diuitijs & ſpecie corporis & alijs eiuſmodi valdè reſplenderet,cum viro quidem iungitur matrimonio,ſed non amittit virginitatem : ſed cùm ſic cum eo vixiſſet circa viginti menſes,ille autem exceſſiſſet ex hominibus, &ſi nõ ea eſſet ætate, cui pudori eſſent ſecundæ nuptiæ,pulchram reuerà amplexa temperantiam, per totam vitam eam amare voluit : & licèt Imperator eam vocaret ad matrimonium ſuorum cognatorũ, & eam magnis afficeret honoribus,illa omnibus relictis delicijs,vt quę cum ingenuis nihil haberent commune,ſe oblectabat ieiunio,non ſolùm cibi,ſed etiam ſomni,pulchrè exercens corpus, & id ſtudens habere opem ferens, non autem inſidians ad virtutem:temperantiam ac pudicitiam complectens vſque ad cogitationem,non ſolùm vſque ad contactum. Poſtquàm autem omnium bonorum fuit domina,ea in vſus ſanctorum ſtuduit effundere : fuitque Diaconiſſa totius eccleſiæ, propter inſignem eius pietatem & hoſpitalitatem. Eos enim maximè,qui virtutem exercebant,hoſpitio magnificè excipiebat,& quocunque poterat officio hilariter proſequebatur. Quæ etiam Theophilum,tanquàm Dei amicum obſeruans,ſuam in eum oſtendit magnificentiã, etiamſi eius linguæ impudentiam & maledicentiam ne ipſa quidem omninò potuit effugere,data ei occaſione,quòd quos ille fuerat perſecutus, Ammonium ſcilicet & Iſidorum,viros Deo charos,exceperit. Atque omnium quidẽ,ſicut dixi,virorum virtutis amantium magnam curam gerebat,& eis omnibus modis prouidebat: huic autem viro beato fuit etiam familiaris, quomodò Tecla Paulo, ab eius lingua tota vita Olympias, præclara fœmina. Eiꝰ honeſta exercitia.

dependens. Quoniam verò cum ea aliæ quoquè erant Diaconiſſæ, Procula & Pentadia & Syluana, quæ bonam partem elegerant cõuenienter diuino Chriſti verbo, cùm ipſas quoquè tunc magnus ille cõuocâſſet, Adeſte huc, inquit, filiæ, animum mihi adhibete. Res enim noſtræ vtiquè iam tendunt ad finẽ, nec me ampliùs videbitis in hoc mũdo. Hanc autem à vobis extremam rogo petitionem, vt de veſtra in Dei templum aſſiduitate & fide nihil remittatis, & quicunque hanc ſedẽ aſſcẽderit, (fieri enim non poterit, vt eccleſia omninò careat epiſcopo) ei vos ſicut mihi capita inclinetis, & meî dilectionis in precibus memineritis. Poſt hæc cùm eas dolor vehementer inuaſiſſet, & protinùs fuiſſent confuſæ lachrymis, & dicerent eius priuationem nõ futuram eis tolerabilem, & eius pedes prenſarent, eiulãtes miſerabiliter, ille, nè ſi populus id ſenſiſſet, afferret tumultum, annuit vni ex preſbyteris, vt eas abduceret: & iumẽtum quidem, quod ſolebat aſſcẽdere, (volebat enim latére) iuſſit ſtatui ad portas Occidentales: ipſe autem per portam Orientalem ſimul eſt egreſſus, & cum paucis ad litus deductus nauigauit.

Luc. 10.

Abit in exilium vir ſanctus.

Sed qualem rem, & quàm dignam, quæ commemoretur ad planè arguendam improborum malitiam, feſtinãs oratio propemodùm prætermiſit? Improbum enim illud concilium, cùm oporteret cum alijs malis, quæ ſancto intentabant, ne ipſos quidem à cęde abſtinere, ſed etiam iniquè gladio cædem in eum parturire, famulus cuiuſdam ex preſbyteris, nomine Elpidius, quinquaginta nummis, proh dolor, ab illis conductus, erat viro iuſto paraturus inſidias. Qui quidem depræhẽſus (Neque enim quibus nouit rationibus, ſiuit eum latére Dei prouidentia) nonnullos ex ijs, qui eũ comprẽhẽderant, ijs, quos habuit, enſibus interfecit: alios autem grauiter vulnerauit. Sed ille quidem magnus ſic nauigabat & abibat in exilium. populus autem partìm lætitia, partìm dolore afficiebatur: Dolore quidem pij, qui priuati erant ſuauibus illius orationibus cum venerando adſpectu: Lætitia verò Iudæi & Gentiles, quibus hæc res dies erat feſtus, vt qui illius linguæ repræhenſiones omninò effugiſſent: repræhẽſiones, inquam, quæ tanquàm tela in manu potentis, vt cum diuino dicam Dauide, in corda eorum immittebantur: qui & irridebãt, & ludificabantur, & in Principum ſtultitiam riſum effundebãt maximum, vt Chriſtianorum calamitatis propemodùm etiam miſererentur.

Pſal. 126.

Fit autem ſtatim res quędam terribilis, ſi vel ſolùm ad aures perueniat, Deo hęc ꝓuidente, ſicut etiam priùs terræmotum, ad gloriam quidem ſuorum famulorum, metum autem & conſcientiæ terrorem eorum, qui ſunt audaces & temerarij: qui etiam propemodùm emittebat vocem Dauidis, qui exacerbant, nè extollantur in ſeipſis. Eo enim die, quo magna illa ſtella eccleſiæ, veluti ad quendam occaſum ibat in exilium, ignis diuinus ex illa ſede, in qua aſſidens ſacram effundebat doctrinam, à nulla manu accenſus, per ſacras catenas ſerpit in altum. Deindè cùm tectum exediſſet, proceſſit per ſummam ſuperficiem venerandarum ædium. Hinc cùm vehemens ventus flammam inuaſiſſet, eam in domum ſenatús euocat, quæ ſita erat lõgo abhinc ſpatio. Erat autem res valdè admirabilis, quemadmodùm flamma tanquàm animatum quidpiam, ijs, quæ erant intermedia, pepercerit & ea trãſiliẽrit: nè poſſet aliquis id, quod factum fuerat, adſcribere vicinitati, & tam magnum opus & tam diuturnum, materia quidẽ precioſiſſimum, pulchritudine autem ſpecioſiſſimum, exuſtum trium horarum ſpatio, redactum ſit in nihilum. Sic autem ignis ſerpens & in orbem depaſcens, ſoli rurſùs parcit domunculæ, in qua ſeruabantur vaſa ſacra. Quod quidem non abſque Dei numine nec caſu factum eſt: ſed nè ſycophantis præberet occaſionem, ex ſacrorum vaſorum interitu, ſancto viro inurendi calumniam.

Pſal. 65.

Ignis vlciſcitur S. viri iniurias.

Quid ergò? cùm hinc oporteret improbos, tanquàm percuſſum, vt aiunt, piſcatorẽ ſapere, illi malè faciendi hinc maiorem ſumẽtes occaſionem, pergebant ea perſequi, quæ ſolebant: & multos quidem ex Epiſcopis & ſacerdotibus: multos autem ex alijs quoquè, qui fauebant partibus Iohannis, vehementer puniebant, dicentes ab ijs ignẽ fuiſſe iniectum, dum vellent facere rem gratam Patriarchæ. Sed perſequatur oratio ea, quæ conſequuntur, & quomodò ſe habuerit exilium, ſingulatìm declaret. Sic ergò magnus homo D E I & fortiſſimus athleta veritatis, à ſæuis militibus ducebatur in quoddam deſertum Armeniæ oppidulum nomine Cucuſum, multis tunc & aſſiduè Iſauris id depopulãtibus, & incurſiones facientibus. Fuit autem hoc factum cõſultò,

Amici eius affliguntur.

Deportatur Cucuſum.

vt arbitror, vt cum alijs malis, inimiciſſimis quoquè eorum manibus traderetur. Quę verò ille in via paſſus ſit, & cùm quammultis decertans malis, nec ſic quidem abiecerit curam Dei eccleſiarum, quemnam alium aut iucūdiùs aut apertiùs aut veriùs dicentem audiemus, quàm illum? Hæc enim in vna epiſtola, q̄ ab illo ſtatim Niceæ ſcripta eſt ad Conſtantium presbyterum, tractat lingua illa aurea.

Quarto menſis Panæmi Nicea ſoluturus, has ſcribo literas ad tuam pietatem, adhortans ad id, quod nunquàm ceſſaui te adhortari, etiamſi hac, quæ nunc eſt, orta fuerit tempeſtas grauior & maiores excitentur fluctus, vt non ceſſes ea, quæ tua ſunt, implere, ad ea adminiſtranda, quæ ab initio es aggreſſus: ad deſtruendam, inquam, gentium ſuperſtitionem, eccleſiarum ædificationem, animarum curam gerendam. Nè te ſupinum reddat rerum difficultas: neq; enim gubernator videns mare ſæuiens, & agitatum, recedet à clauo. Sed nec medicus ægrotum videns morbo teneri, relinquet curationem: ſed tunc vnuſquiſque eorum arte vtetur maximè & animi alacritate. Nè te ſupinum faciant, quæ contingunt. Neque enim pro malis, quæ alij nobis faciunt, reddemus rationem, ſed etiam mercedem accipiemus. Si autē ipſi, quæ nos oportet, non ex nobis attulerimus, ſed pigri & ſocordes fuerimus, nihil nos ad hoc defendet rerū tumultus. Nam Paulus quoquè, cùm habitaret in carcere & ligno eſſet alligatus, quæ ſua erant faciebat: & Ionas, qui ferebatur in mari ventre piſcis: & tres pueri, qui verſabantur in fornace: neque vllum eorum fecerunt pigriorem hi varij carceres. Hæc ergò cogitans, Domine mi, & Phœniciæ & Arabiæ, & earum, quæ ſunt in Oriente, eccleſiarum nè ceſſes curam gerere, ſciens, fore vt maiorem accipias mercedē, cùm etſi ſint tam multa obſtacula, tu quæ tua ſunt conferas. Porrò autem noli eſſe in ſcribendo ad nos negligens: ſed ſcribe ad nos frequentiſſimè. Nam vt nunc cognouimus, non ampliùs Sebaſtiam, ſed Cucuſum abire iuſſi ſumus: quem in locum erit tibi faciliùs ad nos dare literas. Scribe ergò, quot eccleſiæ hoc anno fuerint ædificatæ, & quinam viri ſancti migrârint in Phœniciam, & an maior factus fuerit profectus. Etenim cùm ex Nicea inueniſſem quendam monachum incluſum, perſuaſi ipſi vt veniret ad tuam pietatem, & abiret in Phœniciam. An ergò acceſſerit, velis mihi ſignificare. De fundo Salāmis, qui ſitus eſt in Cyro, qui obſidebatur ab hæreſi Marcioniſtarum, conueneram quos oportebat, & vniuerſum effectum reddideram: ſed fui priùs expulſus. Si ergò ſcieris Dominum meum Quiriacum Epiſcopum agere Conſtantinopoli, de hac re ad eum ſcribe: & poterit vniuerſum efficere. Omnes, & eos maximè, qui habēt ad Deum fiduciam, roga vt multis & intenſis contendant precibus, vt ceſſet hoc naufragium orbis terræ. Mala enim intolerabilia & Aſiam inuaſerunt, aliaſque ciuitates & eccleſias: quę quidē nè videar eſſe moleſtus, mittens ſingula dicere, illud ſolùm dicam, multis opùs eſſe & intenſis precibus.

Ex Epiſtola eius ad Côſtantium.

Act. 16. Ion. 2. Dan. 3.

In alia rursùs epiſtola ſic ſcribit: Si enim carcerem habitatis, & catena vincti eſtis, & cum ſqualidis & ſordidis incluſi eſtis, propterea quòd non aſſentiamini eorum iniquitati, exultate & lętemini, coronemini & choros ducite, quòd hæc ſint vobis occaſio copioſarum mercedum. Nam nos quoquè tabefacti & conſumpti ſumus: mortes paſſi ſumus innumerabiles. Hæc autem poſſunt meliùs renunciare, qui vel breui temporis momento nobiſcum ſunt verſati: cum quibus ne potui quidem loqui, cùm oppreſſus eſſem aſſiduis febribus. Quibus cùm laborarem, & noctù & interdiù cogebar iter ingredi, & ęſtu obſeſſus, & vigilia perditus, & ſolitudine neceſſariorum, & egeſtate eorum, qui meî curam gererent. Ijs enim, qui metalla fodiunt, & carceres habitant, grauiora paſſi ſumus & patimur. Vix tandèm autem perueni Cæſaream, tanquàm qui veniſſem à tempeſtate in portum. Sed nec hic portus potuit recreare mala fluctuum, adeò nos omninò prius tempus confecerat. Sed tamen cùm veniſſem Cæſaream, nō parùm reſpiraui, quòd aquam bibi puram, quòd panem ſumpſi non olentem nec durum, quòd non ampliùs fui ablutus fragmentis doliorum, ſed inueni balneum qualecunque, quòd tunc mihi conceſſum fuit lecto affigi. Poteram his plura dicere: ſed nè nimiùm ſim moleſtus, hucuſquè ſiſto: illud addens, quòd non ceſſetis exprobrare ijs, qui nos diligunt. Nam cùm tam multos habeamus, qui nos amant, & quorum eſt tanta potentia, ne ea quidem aſſequimur quæ condemnati, vt in mitiorem & propinquiorem aliquē locum relegemur: ſed cùm & corpus nobis ſit defeſſum, & metus Iſaurorum omnia obſideat, hanc paruam & vilem gratiam non ſumus aſſecuti. Deo

Grauiſſimæ ſancti viri afflictiones in exilio.

propter hoc quoquè ſit gloria. Non ceſſamus enim eum glorificare in omnibus. Sit nomē eius benedictum in ſecula ſeculorum. Apertè enim ſcitis, omnia eſſe plena tumultibus & perturbationibus. Nec oportet ſolùm rogare pro Conſtantinopoli, ſed pro vniuerſo orbe terrarum: quādoquidem malum, quod hinc cœpit, ſicut dictū eſt, vbiquè terrarum perdit eccleſias. Cùm ſeptuaginta itaque dies conſumpſiſſemus in itinere, vix tandèm venimus Cucuſum, totius orbis terrę locum deſertiſſimū. Quamobrem licet hinc veſtræ amplitudini ratiocinari, quàm multa mala paſſi ſimus, & cum febribus luctantes intolerabilibus, & obſeſſi metu Iſaurorum. Et hæc dico, non volēs rogare aliquem, vt nos hinc tranſmoueat. Perfecimus enim, quod erat grauiſſimum, nempe viæ moleſtiam. Sed hanc à vobis peto gratiam, vt aſſiduè ad nos ſcribatis, & curam geratis eccleſiarum. Et rursùs ſic dicit: Nam nos quoquè, qui tertiū annum verſamur in exilio, fame, peſte, bellis, frequentibus obſidionibus, ſolitudine, quæ verbis explicari non poteſt, morte quotidiana, gladijs Iſauricis, non leuiter conſolatur perpetua veſtra & ſtabilis affectio, firmaque & immota fiducia. Quamobrem etiamſi à ſolo & mœnibus ciuitatis expulſi ſumus: ab ea tamen, quæ eſt propriè ciuitas, non migrauimus. Si enim vos eſtis ciuitas, non autem ſemper vobiſcum & in vobis: clarum eſt, quòd hîc quoquè degentes, illam habitamus ciuitatem. In veſtris enim degimus animis, & vbicunquè fuerimus, omnes vos, qui vehementes eſtis noſtrî amatores, in cogitatione circunferentes abimus. Sedenim reuertendum eſt, vndè diſceſſimus.

Diuinitùs admonetur Adelphius epiſcop⁹ excipere Chryſoſt.

Atque ſic quidem, cùm, vt diximus, duceretur Cucuſum, quod eſt oppidulum ſolitudinis, eum excipit Adelphius, qui erat Epiſcopus Anabiſi, non caſu, ſed diuina quadam viſione iuſſus eum excipere. Sed nec hoc erat extra diuinam prouidētiam, quòd magnus ille exilio illic eſſet condemnatus. Nam cùm poſt illa, ex hominibus, qui impietate & ignorantia omninò laborabant, ſimulacra autem & arbores & nemora per ſummam colebant inſcitiam: qui autem pauloplùs ſapiebant, ſol ab eis adorabatur: ex ijs ergò quidam (de magno enim Iohanne acceperant auditione) cùm quēdam adduxiſſent paralyticum in lecto decumbentem, rogabant vt eum curaret. Is verò cùm tempus rogâſſet morbi & religionem, vbi audiuit tempus quidem eſſe octo annorū: ab eo autem coli ſolem, oportet ergò ſolem tibi mederi, dixit, parùm ſubridens, ſi hic eſt deus tuus, ſed nec ipſe poteſt, inquit ille, abſque Deo, quem habet. Audimus enim ſoli quoquè eſſe Deum, quē colit. Quid ergò, dixit reſpondens ſanctus, non illum potiùs Deum colitis, quem ſol quoquè colit? Sed nos, inquit ille, nō audemus. Ille enim, inquit, eſt magnus, & qui poteſt ſolo nomine horrorem afferre: & ſi quis non fuerit eo dignus & liber à peccato, ſimulatquè acceſſit ad adorandum, igne diuino comburitur. Cùm autem ſanctus hæc dixiſſet eſſe fabulas & artem maligni, qui ijs, qui pārēt, mercedem cōciliat interitum: & Deum huius ſolis, eſſe Deum eorum, quæ ſub adſpectum cadunt & quæ non cadunt, nec vllum ex ijs, qui ad eum accedunt, reijci, etiamſi ſit peccator, modò eum ſubierit pœnitentia eorum, quæ præceſſerunt. Solùm itaque, inquit, crede, & ſtatìm cum curatiōe corporis, ſequetur etiā curatio animæ. Cùm ſic dixiſſet ſacroſancta illa lingua, dixit ægrotus ſe credere, & ſe nullum alium ampliùs Deum eſſe culturum. Tunc ergò beatus, cùm membra eius obſignâſſet, Domine, in-

Luc. 5.

quit, qui paralyticum, quem per tectum cum ipſo lecto tibi dimiſerunt, ſolo verbo curâſti, hunc quoquè ad gloriam tuam & agnitionem tuo nutu cura. Hæc cùm dixiſſet, ſtatìm ſurrexit, qui ægrotabat, & ſtetit ſanus, vt qui fructum pietatis accepiſſēt robur corporis: aut potiùs per morbum corporis deductus fuiſſet ad ſanitatem animæ, aut etiam vtriuſque.

Hoc miraculum facit regionē cum toto cœtu credere, & innumerabiles accedere ad baptiſmum. Cùm ergò ſeptem epiſcopos cum presbyteris & diaconis ſufficiētibus multitudini eorum, qui crediderant, eis ordinâſſet, inueniſſet autem quoſdam ex eis benè ſcire Græcum ſermonem, eis tanquàm lingua vſus, diuinum Dauid & totum nouum teſtamētum per ipſos Græcè interpretatur: & formā quidem tradit incruenti ſacrificij: docet autem ea quoquè, quæ ſunt noui teſtamēti. Deindè tradit etiam eis

Nota de miſſæ ſacrificio.

regulas pſalmodiæ & orationum. Cùm ergò paucis diebus vidiſſet hāc recèns ſtructā eccleſiam multiplicari, quinetiam Chriſti præceptorum non paruum in eis fieri incrementum, Deo magnas agebat gratias & exultabat ſpiritu, ijs, qui ex eis erant infirmi, medicas manus imponens, & id quod eſt omnium pulcherrimum, gratìs largiēs.

Sed

Sed ille quidem in his:eorum autẽ,qui inimicitias temerè exercebãt, aut eorum,qui Deo & Iohanni adhærebant,res quomodò? Quicunque ei communicauerãt Epiſcopi,vt ſemel dicam,& ſacerdotes,qui propter pro Chriſto zelum odio habebant eccleſiam malignantium,ij omnes bonorum publicationes,relegationes,mortes,& varia ſupplicia ſubiẽrunt. Etenim oportebat hîc quoquè,cùm bonus Paſtor ad imitationẽ primi veniſſet in manus impiorũ, diſpergi quidem oues, eas autem eſſe quoquè cum magiſtro moleſtorum participes. Licebat ergò videre alios quidem implere, quæ ꝓpè erant,cuſtodias : alios aũt condemnari habitare terras & inſulas procùl ſitas,multis & grauibus tormentis priùs confectos. Fautores Chryſoſt. dirè mulctantur. Zacha. 13.

Quæ autem fiebant in itinere, ea erant alia quædam tragœdia & planè Ilias malorum. Nam cùm nacti eſſent ſæuos & improbos eos, qui ducebant, eis nihil omninò parcebatur,neque in eos vlla oſtendebatur clementia & benignitas : nec cum eis ità agebatur, tanquàm fuiſſent homines commiſſi hominibus, ſed tanquàm feris potiùs aut dæmonibus immanibus & homicidis.& ideò ducebãtur acerbè & immiſericorditer: alij quidem ſic vexati in itinere, alij autem nudis & non ſtratis mulis iniecti non ſecùs,quàm ſi eſſent onera inanima. Sed quis inſignem eorum dixerit inſolẽtiam?qs probra,ludificationẽ, ſubſannationem,irriſionem,quæ plagis & flagris animam tangunt vehementiùs,& efficiunt,vt mors acerba ſit magìs optãda ijs,qui patiuntur? Vt autem illorum dedecus haberent pro delicijs, non in domos orationum, non in aliqua alia habitacula in diuerſorijs eos introducebant : ſed in fornicibus & proſtibulis eos execrandi & ſcelerati includebant. Hæc autem omnia, parua ducebant viri egregij,& malebant quidlibet potiùs pati, quàm ab Iohannis parte & communione (hoc enim erat eis grauiſſimum)excidere. Quicunque verò potuerunt effugere manus ꝑſecutorum,ipſi quoquè nihilo ſeciùs fuerunt ſibijpſis tortores, vt qui ſe ſolitudine & extremis quibuſdam finibus cõdemnârint,vt qui magìs elegerint habitare cum feris, quàm viuere cum hominibus,feris longè agreſtioribus.

Non multi dies præteriẽrunt, & Arſacij fidei committitur, qui ordinatur Patriarcha Conſtantinopolitanus:proh dolor,quis poſt diem? Qualem virum qualis annoſus,vt ità dicam,truncus excipit,facilitate eorum,qui rerum potiebantur? Vir,qui vixerat pluſquàm octoginta annos,loculo magìs aptus quàm throno:delirus & emotæ mentis,in dicendo quidem minimè facũdus : ad aliquid autem,quod oporteat,excogitandum ineptiſſimus:ad agendum verò ignauiſſimus, inanimis non multùm diſſimilis, lecto dignus & angulo. Qui cùm ex ſe eſſet inutilis,deindè etiam ex alia parte accepiſſet aduerſariam populi in Iohannem beneuolentiam, erat planè omnibus inuiſus & contemptus. Cùm itaque quatuordecim menſes vixiſſet in ſede, præ ipſa quidem naturæ hebetudine ignauiaque &quaſi torpore,non minùs,quàm ſi naturalis finis ei eueniſſet,præmortuus,neque vllum,vt ità dixerim,viui opus interim effeciſſet, exceſſit. Poſt eum autem,viro cuidam educto ex preſbyteris,nomine Attico,traditur clauus eccleſiæ. Quo quidem tempore Epheſini, cùm nullo coërcente metu licentiam arripuiſſent,omnia mouere & tranſmutare,ſicut eis videbatur,ſtudebãt:eos quidem,qui rectè & vt Deo placebat,in ſedibus erant collocati,expellentes: quoſdam autem ſceleratos & profanos ad animarum exitium collocãtes,cùm ordinationem nulla perſcrutatio præceſſiſſet aut examinatio: ſed perindè, acſi eſſet res leuis & facilis, q voluẽrat aut potiùs qui dederat,ad ſedem perueniebat. Quo tẽpore qui ab illa quoquè beata anima iuſtè eiecti fuerant ab eccleſijs,rurſùs non difficiliter fuerunt introducti:ſed hos contemptores aptè aggredientes, eas emerunt pecunijs. Qui quidem Heraclidem quoquè,cui ab illo & ſeptuaginta ſcilicet epiſcopis,dignè commiſſus fuerat thronus Epheſi,cùm incluſiſſent & ab eccleſia expuliſſent, Tribuni Victoris Eunuchum in ſede virginis, malè (ô iuſtitia & Dei patientia) malè & indignè collocant, cùm nõ eſſet ſemimalus nec tolerabiliter improbus,ſed apertè cinędus & execrãdus. Arſaci⁹ ſuccedit Chryſoſtomo. Arſacius obit,& ſubſtituitur Atticus.

Porphyrij autem audaciam & inſignem illam rei impudentiam,quis lubens ſilentio prætererit? Is ſenex,& in improbitate,vt qui in ea ab ineunte ætate eſſet eductus, accuratè verſatus:præter temporis autem longitudinem nihil remiſiſſet de intemperantia,ſed contendiſſet vel natura videri ſuperior in rebus turpiſſimis,poſtquàm magnum iam Flauianum eorum,qui in cælis feſtum agũt, tenebat chorus,captus deſiderio in eccleſia Antiochena exercendi tyrannidem, cùm obſeruâſſet tempus, in quo vniuer-

vniuerſa ciuitas exierat,vt eſt mos ei antiquus,ad ſpectacula,quæ fiũt in Daphne,Antiochum habens & Seuerianum & Acacium,qui erant apertè inimici veritatis,opem ferentes eius cupiditati,(eſt enim ſimile ſimili amicum)inuadit ſedem,vt qui eſſet fur & non paſtor,& ab his execrandis ordinatur:qui ei rei tantam adhibuerunt celeritatem,vt nec quæ de more quidem ſolent fieri,locum habuerint. Sed iſti quidem conſecratores, cùm hæc facta eſſent in tenebris, ſe ſtatim in pedes conijcientes, fuga ſibi conſuluerunt,aſtris viam notantes,& montibus inuijs ſe committentes. Ciuitas autem cùm quod iam factum fuerat ſenſiſſet,publicè omnes conuenientes, ſarmentaq; & ignem tenentes in manibus,ipſi quoquè zelo non minùs inflammati, irruperũt ad Porphyrium,(Sciebat enim,qualis eſſet eius vita,quàm inſolens & quàm execranda) cum ipſa domo Epiſcopatûs eum volẽtes comburere. Is autem cùm ſenſiſſet conceptum in ſe odium,Duce exercitûs corrupto pecunijs,perſuadet aduersùs zelum fidelium pro pietate iram armare dæmoniacam: ſtatimque fuit congregatus in eos exercitus ſæuus & immanis, & quẽ ne facilè quidẽ potuiſſent aggredi,q aciẽ inſtruxiſſent.

Porphyrius ſenex impius occupat ſedem Antiochenam.

Deindè excitata eſt magna perſecutio aduersùs eccleſias, & imperatoria edicta & decreta,ſuggeſtione Attici(nullus enim pius ei volebat communicare)proponebantur per ciuitates,quæ dicebãt.Si quis Epiſcopus Theophilo nolit cõmunicare,Atticoque & Porphyrio, eijciatur ex eccleſia, & priuetur bonis: ex laicis autem, qui magiſtratus quidem gerunt, ab honore excidant: militibus verò auferantur cingula: communis autem multitudo & quæ eſt occupata in artibus, auro mulctata, damnetur exilio. Hæc faciebant multos vel inuitos communicare, à quibus iudicabatur quid magnum & minimè tolerabile,excedere à pecunijs,& priuari gloria. Multi autem cùm voluntarium elegiſſent exilium, elegerunt potiùs ſolitudinem & monachorum tuguria habitare,quàm ciuitatem. Sunt etiam, qui ex animi magnitudine omne periculum ſubire ſatiùs eſſe duxerunt,quàm facere aliquid,quod diſcreparet & eſſet indignum pio ac religioſo vitæ genere.

Perſecutio magna eccleſiarum.

Hæc cùm ità ſe haberent,nonnulli Epiſcopi & clerici, qui ſtabant à partibus Iohãnis,pro Iohanne & quæ malè ſe habebat eccleſia zelo inſtincti, (quomodò enim non oportebat eos,qui vel mediocriter Dei metũ in vtero concipiebant & parturiebãt?) ad veterem Romam veniunt:& cùm ipſi Imperatori Honorio & Innocentio Papę in conſpectum veniſſent,& illam grauem explicâſſent tragœdiam: quinetiam tres reddidiſſent epiſtolas, quarum vna quidem erat egregiæ illius animæ & linguæ, apertè omnia ſingulatim perſequens:altera autem cõmunis cleri Conſtantinopolitani,tertia verò erat quadraginta Epiſcoporum, qui cum Iohanne communicabant. Quas quidem cùm communiter tradidiſſent, effecerunt, vt qui eas acceperant, tantoperè perturbarentur,& eorum animis tantum zelum immiſerunt, vt ambo ſtatìm ſcriberent ad Imperatorem Archadiũ, profundi ſomni eum arguẽtes in ijs,quæ ab ipſo gerebantur,& quòd non honeſtè nec iuſtè,ſed planè nefariè fuit decretum Iohannis ſecundum exilium,& quòd oportet omninò,ſi eſt ei aliqua honeſti ratio & pacis eccleſiarum,Patriarcham quidem rursùs reſtitui eccleſiæ, & Epiſcoporum ſynodum fieri Theſſalonicæ,vt quæ ſita ſit in medio eorum, qui ab Oriente veniunt & ab vrbe Roma:adeſſe autem etiam Theophilum, vt qui fuerit præcipua cauſa eorũ, quæ improbè facta ſunt in hac relegatione:& ſic cauſam Iohannis ab animi perturbatione alieno & iuſto iudicio decidere. Propterea enim,aiebant, aliquot Italiæ Epiſcopos, q recta incedunt conſcientia,& ſunt acres iuſtitiæ defenſores,propter hoc ipſum emittere ſtatuimus.

Innocẽtius & Honorius repræhẽdunt Archadium.

Cùm has itaque literas cum actis, quæ propter hanc cauſam facta ſunt à ſynodo Epiſcoporum Italorum,ſanctus accepiſſet Aemilius,(erat autem is Epiſcopus Beneuenti) Cathegiusque & Gaudentius cum Valentio & Bonifacio presbyteris, Roma inierunt iter versùs Byzantium,ſequente Quiriaco & Demetrio ſimul cum Palladio & Eulyſio Epiſcopis,qui cum Iohanne cõmunicabant. Ij enim priùs deſcenderant, & Romanorum auribus omnia apertè expoſuerant. Cùm autem iam in Gręciam nauigâſſent,compræhenſi fuerunt à quodam tribuno militum, mente valdè corrupto & deprauato. Qui cùm eos cuidam ex ſuis tradidiſſet, non conceſſit vt viderent Theſſalonicam,cùm vellent illuc priùs proficiſci, & Anyſio Epiſcopo tradere miſſas à Papa literas. Cæterùm hoc quoquè erat inuentum & artificium mulierum omnium ſcele-

Epiſcopi & presbyteri Itali crudeliſſimè vexantur.

ſceleratiſſimæ Eudoxiæ. Nã cùm ipſa accepiſſet fuiſſe miſſos Epiſcopos Italos, & quanam de cauſa venirent, hæc priùs eſt machinata, & obſtitit menti eorum, qui miſerãt. In duas itaque naues diuiſi ab eo, qui acceperat, decimo die appellũt in quendam locum, non multùm diſtantem à ciuitate, qui erat prope ſuburbana Victoris. Deindè cùm illinc quidam alius, nomine Marianus, eos accepiſſet, nec ille quidem ſine arte & & malitia, ſed ad hoc miſſus ab Impatrice, eueſtigiò eos duxit, & in cuſtodia Thraciæ, quæ vocatur Athyras, violenta mente & manu eos incluſit.

Seorsùm ergò Romani & Quiriacus Epiſcopus cum ſuis incluſi, acerbè torquebantur, grauiter examinabantur, afficiebantur malis innumerabilibus, & ab eis exigebantur epiſtolæ. Cùm autem dicerent ſe nõ daturos, niſi vidiſſent Imperatorem, cùm eſſent legati, primùm quidem vno miſſo ex patricijs, deindè alijs quoquè viris illuſtribus & epiſtolas exigentibus, tandèm quidam Valerius nomine, genere Cappadox, moribus belluinus, ex re impudentiſſima & violenta volens ſibi nomen comparare, vnius ex Epiſcopis, apud quem erant literæ ad Imperatorem & ad alios, fracto pollice, eas aufert, & pugillares, & ſacra vaſa, & quidquid argenti erat eis vſui. Quod ipſum quoquè malo conſilio factum eſt, vt cùm eis deeſſent quę ſunt ad vſum neceſſaria, cogerentur aliquid facere præter ſententiam. Die autem ſequenti, incertũ an ex ijs, qui erant Imperatricis, an ex ijs, qui erant Attici, quidam accedentes, volebant eos non gratis nec paruo precio, ſed acceptis tribus millibus aureorum, cum Attico quidem cõmunicare, Iohannis verò cauſam negligere. Cùm ij autem id paſſi non eſſent, (nam aliquid quoquè acciderat diuinitùs: Aemilij enim diacono, Paulo nomine, qui erat moderatus & temperans, diuinus Paulus in ſomnis apparens, Videte, inquit, vt cautè ambuletis. dies enim mali ſunt: tacitè ſignificãs fraudem, ad quam muneribus & blãditijs eos ſtudebant inducere.) Cùm ergò non paſſi eſſent, ſed hoc ſolùm peterent, vt liceret redire ad eos, qui miſerant, Valerius iſte, cuius inſanum & violentum facinus fuit fractio pollicis, cùm non ſolùm eſſet audax & violentus, ſed etiam ad maleficium, vt res ipſa indicabit, callidiſſimus, naui iam vetuſtate fatiſcenti & putridæ, vt eos apertè perderet, committens, ſceleratus iuſſit eos abire. Cùm ergò parùm abfuiſſet, quin inciderent in periculum, vix tandèm euenit, vt appellerent Lampſacum: & cùm illic mutâſſent nauigium, poſt quatuor menſes venêre Romam. Innocentio itaque narrant, quæ acciderant Quiriaco & Palladio, an aliquid eis factum eſſet, ignorantes: ſed nec de Iohanne valentes ſcire, quid accidiſſet. Quæ quidem omnia obtuſum latebant Archadium, vt poſteà ſcire licuit.

Valerij nefarium facinus.

Sedenim rursùs redeat oratio, vndè eſt digreſſa, & narret ea, quæ reſtant de illo magno Iohanne. Admirabilis ergò ille Iohannes cùm Cucuſum veniſſet, & in ædibus Adelphij, vt iam diximus, degeret, (illic enim eum reliquimus) multos quidẽ pauperes aluit pane terreſtri (tunc enim grauiſſima fames eum locum inuaſerat) longè autem plures nutrimento, quod à lingua ſuppeditabatur, quod & cor confirmat & mentem illuminat. Quàm multas autem de multis neceſſarijs habuit orationes? Quid enim ex ijs, quæ contingunt aſpera & moleſta, potuit linguam ſiſtere, quæ fluebat inſtar fluminum? Habuit etiam non paucas de patientia, & quòd non ſolùm oporteat non eſſe ſocordes, ſed nec offendi moleſtijs, quas contingit perpeti. Multæ quoquè ab eo diuinæ ſcribuntur epiſtolæ ad ſanctam Olympiadem, in quibus ſæpenumerò vnum dicit eſſe terribile, nempe peccatum, & ei recenſet moleſtias, quæ euenerunt in itinere, & eam mœrentem propter eius priuationem ſtudens recreare, efficit vt non ſit deſperandum, fore vt eum rursùs conueniat. Quinetiam quemadmodùm cùm via moleſtè in ſummo æſtatis vigore perageretur, & vehemens eum febris inuaſit & mala ſtomachi, & qui his longè erat grauior ſceleratus Gallus, cui fuit ad ducendum vir ille iuſtus commiſſus.

Chryſoſtomi in exilio res geſtæ.

Præterea autem, quemadmodùm cùm ad quoddam veniſſent diuerſorium, omnia illis moleſta acciderunt, eorum, qui ipſorum curam gererent, ſolitudo, inopia rerum neceſſariarum. (Vtor enim illis eiſdem verbis aureis) nullum adeſſe medicum, metus irruptionis Iſaurorum, & ſpes, fore vt mox in eorum manus deuenirent. Quid verò, qui præter omnem beſtiarum feritatem in eum furebant monachi, minantes ſe eum combuſturos eſſe cum ipſa domo, & quemadmodùm à febre malè affectum, & de itinere valde feſſum, qui eum abducebant, non modò eum nulla dignati ſunt miſericor-

ſericordia: ſed eos etiam, qui volebant, prohibebant, minantes eis extrema & omnium maximè terribilia. Præter hæc autem, qualem viam peregit, nempe arduam, lapidoſam & difficilem, idque cùm ægrè poſſet ingredi, vtpotè quòd ei eſſet malè affectũ corpus, quantùm ex eo ſcribente ſciri poteſt, quandò etiam rogat beatam, vt ei curæ ſit, vt non ſit relegationis via longior, dicens: Mihi mille exilijs eſt ingredi difficilius. Hæc & alia his plura, quę facta ſunt poſt relegationem, inuenerit quiſpiam has epiſtolas referentes.

Abducitur Arabiſſum. Sed illuc rursùs reuertor. Cùm enim magnus ille Cucuſi, & corporis nutrimento non paucos, & plures nutriret pane animæ, accẽſa ex eo inuidia, facit eum rursùs migrare Arabiſſum. Volebant enim illi ſcelerati & planè deploratæ improbitatis, cùm ei malefaciendi nondùm ipſos cepiſſet ſatietas, cum tam frequentibus cedentem afflictionibus, vitam ſic amittere. Sed illuc quidem abductus, maioribus afficitur vexationibus: ſed apertè oſtendit ſe à philoſophia effectum ſuperiorem quolibet, quod poſſit accidere, & ex his maioris virtutis ſumere occaſionem, & per ipſa lætus reſplẽdere, perindè atquè in igne lucem ei ſuggerente maiore materia. Sic ille, qui erat re vera inuictus, & nec ab afflictione, neque ab vlla alia moleſtia ſuperatus, ſic affectus afferebat potiùs moleſtiam ſycophantis, eiusque laus & fama valdè angebat eorum animos. Quàm admirabilis res eſt virtus, magniq; facienda & beata iudicanda ab ijs, qui ſapiunt? Nam ille quidem tot malis appetitus, manebat inuictus & inexpugnabilis, & re quæ intentabatur qualibet ſuperior. Ij autem, in quorum poteſtate erat hæc facere, erant miſeri & timidi, & quo non miſeriores? pauperem, erronem, exulem formidantes, & licèt tanto eſſet interuallo diſiunctus, efficientes vt pluribus remoueretur finibus: vt nec eius quidem fama eô perueniens, inuidos eorum animos ſauciaret.

Eius inuicta patientia.

Traducitur Pityuntem. Hinc Pityuntem, cùm ſic eis eſſet imperatum, traducitur ab ijs, qui eum cuſtodiebãt. eſt aũt id oppidulum validè deſertum, ſitum quidem ad dexteram in fine maris Pontici: eſt verò finis Romanorum imperij, contiguus barbaris & crudelibus gentibus.

Cùm ergò iam eſſet in itinere & ad hoc vltimum duceretur exilium, iam ad Deum potiùs ꝓfecturo & ceſſaturo ab his magnis laboribus, paucis antè diebus noctù precanti, Petrus ille magnus & Iohannes quos etiam viderat in principio vitæ ex Deo agendæ, rursùs ei appárent, & lubenter eum alloquuntur, recreantes à laboribus, & victoriam aduersùs dæmones ſuauiſſimè annunciantes. Deindè cùm ei gratum exceſſum prædixiſſent, & quæ eum quidem bona mox eſſent exceptura, mala autem Eudoxiam eius perſecutricem, Comede, dicunt, quendam ei cibum oſtendentes: quẽ cùm comederis, non erit tibi òpùs alio, donèc eum ſumes nobiſcum, in quem non cadet interitus. Hæc & illi dixerunt, & ipſe ſumens comedit. & ſic illi quidem receſſerunt: ipſe autem ſatis recreatus, lingua læta & florida, Chriſto, qui eum tam pulchra impertijt conſolatione, egit gratias. Sed quis eſt, qui hæc in lucem protulit? dixerit quiſpiam acrioris ingenij. Clarũ eſt enim quòd non ille, qui res ſuas valdè celare ſciebat. In promptu eſt, quod reſpondeatur. Duo enim preſbyteri & quidam ex diaconis, qui magno capti eius deſiderio, elegerant peregrè cum eo proficiſci, laborumque & dolorum eius eſſe perpetuò participes, oculiſque & auribus hæc diuina acceperant, & hęc alijs ſimiliter tradiderunt.

Petrus & Iohannes appárent ei.

O crudelitatem pluſquàm barbaricam. Cùm autem quatenùs iam finis appropinquabat, oporteret cœpta magis attolli conuenienter animi alacritati athletæ, cùm duceretur in exilium, ij quibus commiſſus fuerat, eum tam longis & tam vehementibus vexabant ambulationibus, vt vellẽt eum morti tradere, nimia celeritate victum & afflictione. Itaque cùm & imbres deciderent vehementes, & ſol vreret ardentiſſimè, tunc & prolixior erat eius deductio, & ab eo poſtulabatur vt intensè ingrederetur. Vbi autem erat ciuitas aut locus aliquis, aut corporis defeſſi recreatio, aut lauacri ſolatiũ, aut aliqua alia breuis laborum remiſſio, ne parùm quidem eum volebant illic manere, cùm ſic eis fuiſſet imperatum. Merces enim crudelitatis eis promiſſa fuerat, maiorum honorum conſecutio. Sed cùm ille hanc viam difficilem perageret ieiunus, vultum habuit longè lætiorem ijs, q aſſiduè vacant delicijs & compotationibus. Atque Pityuntem quidem definitum ei locum exilij, vt ei Epiphanius prædixerat, non peruenit. Sed cùm eſſet prope Comanos, & diuerſati eſſent in martyrio Baſiliſci, quem aiunt quidem fuiſſe Epiſcopum: tẽpore autem Maximiani in ciuitate Nicomediæ ſubijſſe certamen martyrij & viciſſe, & co-

& corona fuiſſe redimitum, ei appárẽs in ſomnis Baſiliſcus: Bono animo eſto, inquit, ô frater, & lætare. ambos enim coniunget dies craſtinus. Dicitur autem æditui quoquè martyrij die præcedenti apparuiſſe, & dixiſſe: Para locum fratri Iohanni. venit enim. S. Baſiliſcus ei appáret.

Cùm autem ſimulatquè illuxiſſet, viam rursùs eſſent ingreſſuri, diem ſciens magnus Iohannes tanquàm ex reſponſo, rogabat eos, qui abducebant, vt ſinerent eum manere in loco. Cùm illi autem non conceſſiſſent, ſed inſtàr volucris triginta ſtadia confeciſſent, ipſe, cuius voluntate omnia adminiſtrantur, ipſe (ô miraculum) effecit vt errorem ſubeuntes, redirent in illum locum, eosque rursùs habebat ædes martyris Baſiliſci. Cùm autem & tempus vocaret, & iam adeſſet hora eius ad Deum migrationis, & egregia illa lingua eſſet tacitura, & claudendi eſſent oculi nũcij puræ illius animæ, & inſignis temperantię ſumma pulchritudine, om̃em quidem, quam ſecum attulerat ſupellectilem, diuiſit ijs qui aderant. Deindè etiam cùm exuiſſet ea, quibus erat indutus, ea quoquè donat: & cùm ſe ad calceos vſque lætiùs & alacriùs compoſuiſſet, vt etiam ijs, quæ apparebant, liceret cum ijs, quæ erant intùs, celebrare diem feſtum eius exceſſùs & migrationis, & cùm ſic ornatus diuina ſumpſiſſet ſacramenta, & conſuetam effatus eſſet precationem, Gloria tibi Domine propter omnia: quinetiam ſe ſignâſſet ſigno crucis, cum qua vixerat, & pedes extuliſſet, pedes, inquam, illos ſpecioſos & verè Apoſtolicos, beatum illud iter inijt, vt Chriſtum videret, cum Chriſto verſaretur, Chriſti perpetuò exultaret pulchritudine: ſibi quidem felix ob deceſſum & migrationem: magnam autem afferens triſtitiam ijs, qui res illius pulchrè nouerant, & quibus vel modicum ſui mellis guſtum præbuerat. Fuit autẽ dies eius deceſſùs, qui fuit viuificæ Crucis, quam ex re ipſa ſolemus vocare Exaltatiõem, quæ, vt omnes ſciunt, celebratur quartodecimo Septembris. Oportebat enim eum, qui ſe nulli rerum præſentium dediderat, ſed ſe totũ mundo omninò crucifixerat, & in nulla re alia gloriatus fuerat, quàm in cruce Chriſti, eo ipſo die feſto Crucis, eũ ipſum quoquè deponere pulueream, quem habebat ex hac materia, & mundum peruenire ad eam, quæ eſt in cælis, conuerſationem. Feſtũ exaltationis S. Crucis.

Tunc autem exiſtit quoddam manifeſtiſſimum indicium omnium amoris in ſanctum. Nam cùm iam ad multorum aures perueniſſet eum deceſſiſſe, & communis iactura in omnem partem peruaderet, multitudo innumerabilis, multitudo incredibilis virorum ſimul & mulierum, quæ piè exercebantur, ex ipſa Syria & Cilicia, ex Ponto & Armenia confluebat ad adorandum beatum tabernaculum. Quod quidem, cùm eide more ſacri dicti fuiſſent hymni & pſalmodia, & vix effugiſſet eorum manus, qui ipſum tanquàm viuum accipiebant & cum gaudio complectebantur, & id contendebant, quidquid fieret, non dimittere, deponitur prope Baſiliſcum martyrem, re vera dignum omnibus laudibus, vt quod tali fuerit animæ coniunctum, & talium laborum fuerit ei ſocium, & miniſterij grati ei, qui ipſum creauit: Ad laudem ipſius boni Dei noſtri, ad cuius gloriam ipſe omnia faciebat, & vnigeniti eius filij, & viuifici ſpiritûs: quæ eſt beata & principalis Trinitas, quam decet gloria, honor & adoratio, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

LEONIS, IN CHRISTO AETERNO REGE IMPERATORIS, ORATIO ENCOMIASTICA DE *magno Dei Pontifice & communi orbis terræ portu, Iohanne Chryſoſtomo.*

VIRI virtutem laudare iuſſus, viri, inquam, cui cognomen eſt Os aureum, puto à me exigi, vt flammeos currus aſſcendam, aut miracula oſtentem Moſaica. Perindè eſt enim, vt ego ſentio, illa quempiam audere aggredi, & lingua laudare linguam illam verè auream, & quę vniuerſo mundo ſeipſam præbuit precium redemptionis. Sic autem mihi cœpti audaciam cogitanti, cùm res videatur eiuſmodi, prohibita eſt omninò obedientia, arbitranti tutius eſſe præponere inobedientiam, cum formi-

 dabilis

dabilis ſit obedientia,periculoſaque & ſupra vires. Quid verò,quoniam eſt periculoſum,an ne eouſquè quidem tacendum eſt,vt nō dicamus, quàm multorum cauſa cernatur obedientia: an iuueniliter ab initio aggredientem dicere, propter fidei ardorem,aut illius viſcerum benignitatem,immittere ſe oportet in mare encomiorū? Et quiſnam cernitur virum illum adeò ignorare, qui non ſolùm vt mutus & ſurdus ſit loquaciſſimus,ſed etiam vt lapides clamorem emittant,creditur poſſe efficere? Horum enim fidem faciunt flammæ deſiderij,quas ſpes in altum ſublata conciliat: quomodô etiam magnus Apoſtolus præcipit,ſcribens: Multùm valet iuſti oratio operās: hoc eſt,Quę operationem conſequitur ex eo,quòd non dubitant qui accedunt. Quãobrem mittenda quidem eſt periculoſa exiſtimatio: paternum autem iuſſum curare oportet,ei,qui ante omnia omnium eſt bonorum cauſa, patri luminum,ex quo omis datio bona hominibus,vt ſacris ſcribitur literis,& omne donum perfectum,mentem dedicando,& ſic incipiendo.

Iacob.5.

Iacob.1.

Atque ſi magno quidem Chryſoſtomo videretur deeſſe vitæ ſplendor,dogmatū cæleſtium tonitru,miraculorum terribilium fulgur,& alia omnia, quibus vir diuinus in terra,etiam priuſquàm hinc migret,deſcribitur & exprimitur, opùs haberet; conueniēter legi encomiorum,cerea claritate, diuitijs,inquam,& patria,& gloria,& alijs omnibus,quæ in bonam adducunt exiſtimationem, quibus eius parentes in Antiochia Cœleſyriæ inſignes,omnes illo tempore facilè ſuperârūt. Quoniam autem magnitudo eorum,quæ illi inſunt, bonorum,non minùs tegit ea, quæ ſunt corporis, q̃ emiſſio radiorum ſolarium fulgorem aſtrorum pulchritudinis, cauēdum eſt, nè propter rei humilitatem & abiectionem,in eiuſmodi argumentis verſetur oratio: & ad ea eundum eſt,ad quæ cupio pro viribus. Par eſt autem mihi animum adhibere, dicēti eius honeſtos & compoſitos mores in tenera ætate,de his audire maius eſſe putantes,quàm cuiuis alij,quæ expetitur,ſe dédere operationi. Nam hoc quoquè eſt expetendum,nôſſe motum communis luminaris.

Puer vt ſe geſſerit Chryſoſt.

Is cùm adhuc ventitaret ad eos,qui Antiochiæ pueros erudiebant & exercebant, erat magiſter virtutis,non ſolùm æqualibus,ſed etiam ipſis magiſtris, & viris & patribus & ſeruis,moribus inimitabilis,in conſuetudine moderatus, quæ excelſum reddit, humilitate ornatus,ludos ſuorum æqualium ludum planè exiſtimans,&ab alijs ſordibus expurgatus, etiam ante diuini lauacri expiationem. Poſt diuinum autem lauacrum,quod Meletius magnus Pōtifex Antiochenus, primùm quidem dat magno Iohanni,poſteà verò eius quoquè parentibus (nondùm enim eis illuxerat lux diuina,vt qui paternarum traditionum, quomodò magnum quoquè Paulum audimus, eſſent æmulatores) ad ſolidiorum eorum,quæ ſunt ex verbo, alimētorum participationem Iohannes adducitur,ingenij dexteritate ſe illis conformem reddens, quibus diuinus qui ineſt timor,ſcit largiri præceptorum obſeruationem,carnis purgationem, diuinā illuminationem,& quem diuinæ dicunt literæ finem deſiderij. Ante omnia autē imitans Ieſu humilitatem: cuius breuis quædam detur narratio ad id, quod dicitur, cognoſcendum. Audite vos pueri qui vos iactatis parentū gloria,faſtu & diuitijs:& imitemini. Curæ erat parentibus,vt ei eſſet equus,famuli, & magnus comitatus eunti ad diſciplinam. Ille autem omnia contemnebat. Perſuadebat omnibus, vt imitarentur Ieſu humilitatem,ſpecioſos pedes præparans,vt leuiter currerent ad Euangeliū: Danielem,pueros,Dauidem,verbis exemplum proponēs. Illos quidem,quòd per ipſam ab eis ea pręclarè geſta ſunt,quę ſunt ſupra hominem: Hunc verò,quòd cum alijs eſt etiam diſciplina Dei iuſtificationum,dum dicit: Bonum mihi quòd humiliâſti me, vt diſcam iuſtificationes tuas.

Galat.1.

Humilitatis ſtudioſiſſimus eſt.

Pſalm.118.

Cùm ipſe in his reſplenderet,breue effluxit tempus, & Secundo (hoc enim erat nomē patri) contigit vitæ exitus. Quid verò mater,ætate florens & nomine?(Anthuſa enim dicebatur, quod eſt florens) Simul florens, & ſimul oriens,habebat ipſa id, quod erat omnium bonorum ſpecioſiſſimum. Ipſa cum alijs ſolicitudinibus,quę ſunt multæ,viduitatis magno amore curam gerebat, vt filius incrementum acciperet, vt q̃ verè eſſet illius mater,ipſa quoq; illi rurſùs ſe formam præbens & reſplendens. Qua ratione ſpecioſè quoquè fructus præbent,conijciendum cauſarum nobilitatē. Cùm autem teneretur amore philoſophiæ & dicendi facultatis,ventitat ad primos doctores ex ijs,qui erant Antiochiæ. Libanius autem tunc erat, & Andragathius. Qui breuiſſimo

uiſſimo tempore ea percepit, quæ longis annorum & noctium curriculis alij vix tandem percipiunt, ſedens optimus iudex eorum, quæ percipiuntur intelligentia: & ea quidem, quæ erant vtilia, ſua confirmans ſententia: quæ autem à nugantibus aut oſcitantibus fabuloſè conficta fuerant, iubens multùm valere. Poſt eos, quoniam ſatietatem non poterat capere ingenium, quod tenebatur amore contemplationis meliorum, migrat ad magiſtros, qui erant Athenis matre doctrinæ. Quo etiã in loco cùm quæ ſunt optima, capaciſſimo ingenio citiùs, quàm ſpongia humorem, hauſiſſet, erat magnę omnibus admirationi. Hinc aduersùs eum locũ occupat inuidia, excitata eius bonis excellentibus. Modum autem ſignificet oratio, etiamſi maximè curet vt vitet ſatietatem. Proficiſcitur Athenas diſcendi ſtudio.

Anthemius ſacerdos quidam Mineruæ, tunc Athenis in tanta habebatur admiratione, vt etiam ei fecerint ſtatuam, quæ omnes trahebat ad admirationem. Sed is quidem celebratus euadit arrogantia, Iohannes autem manſuetudine & humilitate & moderatione ſpiritûs. Veniũt hæc ad aures Demoſthenis, qui erat Pręfectus vrbis: &, vt fit in rebus eiuſmodi, capitur Præfectus amore faciẽdi periculum, vt cognoſceret eum, qui excellit virtute. Congregat omnes, acceſſit Iohannem. Curru, eum honorans, iubet venire. Ille verò hoc quidem recuſat, venit autem ſuis pedibus. Hoc efficit, vt Iohanni quidem creſceret honor cum admiratione, & in gradu & in honore cathedræ: Anthemij autem aperiretur, quę latebat, inuidia. Nam cùm ipſe vidiſſet honorem, quem adeptus erat Iohannes, & quòd in cathedra eſſet ei ſuperior, cùm ſe non poſſet ampliùs continere, hęc quidem dixit: Ciuitatis mores ſunt, vt video, innouati: nouæ leges ſunt propoſitæ. Quæ ſunt antiquorum, quæ ſapientum, quæ familiarium priuilegia, ea tradita ſunt hoſpitibus & aduenis. Non animaduertit autem ſe per hæc ſeipſum veteri honore priuare, cùm veniſſet omnibus in ſuſpicionem, quòd hæc dixerit propter inuidiam. Has iure pœnas de eo ſumit iniuſtiſſima inuidia, quod eam genuerit, ei reddens alimentum. Vide autem quæ conſequuntur. Non oportebat te, inquit Præfectus, qui te iactas de philoſophia, tanquàm vnum ex vulgo aut ex agro feras venantem, aut aliquem ex ijs, qui latrocinantur, ità clamare & tumultuari. Nam multa ſunt, propter quę Iohannes dignus eſt qui honoretur: Nempe quòd & ſit filius Secundi, magni Ducis exercitûs, & quòd canos homines ſuperauit diſciplinis. Quinetiam quòd à nobis coactus accepit hunc honorem: & ante omnia, humilitas eſt ei horum cauſa & conciliatrix. Sed hæc quidem Præfectus. Miraculũ I. Anthemius torquetur inuidia.

Quid verò Iohannes, qui manſuetudine contemperauit iuſtitiam? Primùm quidem reſpondet ijs, quæ ei obiecit Anthemius. Deindè ſe Ieſu diſciplinæ & ijs, quæ illa liberè profitetur, ſe totum eſſe deditum, paucis oſtendens, plauſu omnium excipitur. Licebatque videre oculis, orationem Iohannis refulſiſſe illuminatiõe ſancti ſpiritûs, adeò vt diceret hoc videns vrbis Præfectus: Reuerà Græcorũ diſciplinæ cum doctrina Chriſtianorum nihil omninò conuenit: cùm illi quidem laborent inſana gloriæ cupiditate, hi autem ingrediantur via illis contraria. Poſt hæc ſequitur Iohannes, & ardore mouentis eum ſpiritûs, publicè liberè profitetur pietatem: in gentes inuehitur, eorumque deos & dæmones, Saturnum, & Iouem, & Mineruam, & Apollinem, & reliquam deorum gentilium ſeriem, ſerpenteſque & beſtias, quæ ab eis coluntur, qui eis debetur, honore afficiens. De quibus ij etiam, qui habentur ſermones, aiebat, ætherem inficiunt. Quid prætereà? veram etiam lucem pergit prædicare ſanctæ Trinitatis, quæ in patre & filio & ſancto ſpiritu in vna diuinitate & tribus perſonis, ſine principio & ſempiternè, à Chriſtianis contemplatione cernitur & adoratur. Hęc quidem Iohannes. Lætata eſt autem vniuerſa turba, quæ ſequebatur partes Chriſti: dolore autem affecti gentiles, ira fuêre perciti. Inuehitur in falſos deos.

Vt paucis abſoluam, vnà cum eis mouetur quoquè Præfectus, iubens Iohannem ceſſare deos ludificari: Anthemio rursùs datus eſt dicendi locus: & primùm quidem ſe blandis verbis inſinuat Præfecto: valdè autem & prolixè nugatur in Iohannem & eius religionem, illa blaterans, quæ conſentaneum eſt eum, qui colit talia. Sic dixit. Sed ex quo Imperatores, contrà dixit Præfectus, Chriſto nomen dederunt, in altum ſublatum eſt eorum imperium, cùm vbiquè Chriſtiani longè lateque creuiſſent, cùm quibus fui ego quoquè ſocietate coniunctus, & in hunc locum ſum deductus. Rursùs ergò Anthemio iniectus eſt camus & triſtitia. Eius autem orationem excipit Iohannes,

hannes,& hæc adijcit,dicens: Vera dicit Præfectus,ô viri. Nullus eſt enim locus ab extremis vſque ad extrema orbis terrarum,vbi Chriſtus non honoratur & colitur: & ſi quis ſtudioſus hæc velit diſcere,ſciat de Iudæis, qui exiliêrunt ab Hieruſalem, ꝙ poſtquàm Chriſtus reuixiſſet à mortuis,à Romanis bello obſeſſi,ad tãtas redacti ſunt anguſtias,vt ſuorum infantium carnes pro pane comederint. Qui ergò mihi creditis, eccè Epiſcopus:accedite ad ipſum,& baptizemini. Quoniam autem diuinum zelum ſolet etiam metus quidam conſequi, (Quibus enim animi ſocordia obſidetur à molli & eneruato ſpiritu,vtiliter eis metus obijcitur) eos ergò terret zelo peitus ille Elias. Quid dicens? Niſi mihi paruēritis conſulenti,quæ dant ſalutem, eccè vos deferam ad Imperatores,& ſtatìm moriemini. Eſt enim mors melior,quàm vita,quæ blaſphemijs & maledictis inceſſit vitæ datorem,& minus habere ſenſús,quàm canes & volucres & feræ,quæ ijs cedunt,quæ eas manſuefaciunt, miteſque reddunt & cicures. Cùm hæc liberè diceret Iohãnes, Anthemius grauiter quidem inſurgit aduersùs Chriſtum, cadit autem grauiùs. Iam enim os ſceleratum nondùm ceſſârat Chriſtùm maledictis inceſſere: & protinùs ab immundo ſpiritu correptus Anthemius, afficiebatur ſicut dæmoniaci,horrorem & fugam immittens ijs,qui adſpiciebãt. Deindè quid? Miſericordia mouetur Iohannes,& Anthemium , & ſi malo adhuc vexaretur, magnis clamoribus confeſſum,non eſſe alium Deum niſi Chriſtianorum,à malo liberat. Cumque eſſet redactus in ecſtaſim,omnes quidem afficit admiratione,propter repentinam mutationem:repentè autem baptizatur cum tota domo: & ſic confirmata baptizatur multitudo. Nec hoc ſolùm,ſed etiam ex ijs,qui audiêrunt, omnes filij lucis regenerãtur diuino baptiſmate. Communis hinc omnibus gaudij & lætitiæ exultatio: adeò vt re ipſa liceret intueri quod canitur, Lætantium omnium habitatio eſt in te.

Anthemius blaſphemãs arripitur à dæmone.

Fit Chriſtianus.

Pſal. 86.

Huius lætitiæ cauſam ignorabat antiſtes Athenarum. Deindè cùm intellexiſſet,eum ſtatuit adducere ad ordinationem. Quod cùm reſciuiſſet Iohannes, clàm aufugit, & ſe reddit patriæ. Hinc vbiquè terrarum fama & ſermone erat celebratus Iohannes,cùm ad illud tempus veniſſet,quo lanugo ſolet genas veſtire, vt q annos ageret decem & octo. Quo tempore cùm inſignem eſſe Iohannem magnus animaduertiſſet Meletius,perſuadet vt ad ſe veniat frequentiùs. Quo tempore dicitur ſuis condiſcipulis,Theodoro,qui fuit poſteà Epiſcop⁹ Mopſueſtiæ, & Maximo Seleuciæ Iſauriæ, perſuaſiſſe, vt relicta vita augendæ pecuniæ dedita,vitam eligerent tenuem & ſolitariam. Hinc cum magno Baſilio, qui ab ipſo Meletio diaconus fuerat ordinatus, magna iungitur amicitia,& tanta,vt mutuo amore nullus ei eſſet æqualis ex ijs, qui à principio fuerant ei familiares. Quomodò enim ab artificibus coniũguntur harmoniæ: aut cum ijs, quæ in cælo æquali celeritate mouentur, luminaribus incõfuſus ordo coniungitur coitionum:aut, vt meliùs dicam, quomodò lux viſui,& viſus luci cõiunctìm præbet vt videatur: aut quomodò mentis cum anima, & animæ cum mente nota eſt cognatio:aut,vt dicam conuenientiùs, quomodò ſpiritus ignis in ſpecie linguarũ,cum verbi diſcipulis cognoſcens coniungitur:ità etiam in his. Homines enim ſpiritus,ſancto ſpiritu coniuncti,vnam in Chriſto charitatis perfectã effecerunt conſpirationem. Quodnam autem eſſet amoris inter eos vinculum, ſic oſtendit oratio:

Amicitia ei⁹ cum M. Baſilio.

Acto. 2.

Baſilius,qui iam vitam ſuſceperat monaſticam,ſecum attrahebat Iohannẽ. Eum autem contrà attrahebat materni rursùs,amoris plena lachrymis oratio. Cùm verò clementis & miſericordis Iohannis non eſſet animæ & ſapientiæ, tam multas matris lachrymas,prolixamque orationem & viduitatem deſpicere, tunc retrahitur, & matri ſe inuitum tradidit,perſuaſus non tonderi ante eius exitum. Cùm materna ergò cura & prouidentia inſignis eſſet Iohannes, Zeno Epiſcopus aſſcendit ex Hieroſolymis,& populo Antiochenæ eccleſiæ Iohannem conſtituit lectorem. Tunc autem dicunt eum compoſuiſſe ſex libros aduersùs Iudæos, perpetuũ recti ſui ad meliora curſùs tenorem vita & oratione conſeruantem. Poſt hęc cùm mater in Dei manus ſuum tradidiſſet ſpiritum, ſacroſancto filio concedit libertatem. Atque magnus quidẽ Dauid in his virum iuſtum exprimens,dicit: Diſperſit,dedit pauperibus,iuſtitia eius manet in ſeculum. Iohannes autem cùm matri,vt decebat,iuſta feciſſet,nõ ſolùm omnes diuitias,partìm quidem pulchrè diſpergit, partìm autem Deo pulcherrimè cõſecrat: ſed etiam ſuum in notos & amicos,& alioquì familiares amorem poſtponens, à vero & qui ſolus non diffluit, pendet amore:& cùm vitam ſuſcepiſſet monaſticã,qui etiam antè,

Pſal. 111.

Monaſticã vitam am-

antè,ſi vllus alius,erat ſolitarius,tanquàm tunc incipiens dat ſe monaſterijs quotidiè ad anteriora, ſicut Paulus inquit, ſe extendens. Cùm talis autem cerneretur, rogatur quidem,vt fratrum ſuſcipiat præfecturam: ſed minimè id ſuſtinet: Decreta autem & ordinem omnis bonæ monaſticæ exercitationis diuinus hic zelotes conſcripta eis tradit. Sed quid hæc,etſi magna ſint,ſi conferantur cum futuris? plectitur. Philip.3.

Quæ de eo quidem ſpargebatur fama,cogebat omnes lubenter ad eum confluere Ipſe autem tanquàm fons quidam perennis, diſcernẽdarum ſcripturarum aquam effundẽs minimè perturbatam, eam affatìm ſuppeditabat omnibus. Licebatq; videre omnes,qui æſtu & egeſtate & ſiti diuinorum exiccabantur eloquiorum, ex eius libris tanquàm ex vaſis,eius claras & perſpicuas hauriẽtes interpretationes, & lætos reuertentes in patriam. Cùm ad hunc locum peruenerim,ſtatui ſilere. rerum enim mearũ teſtis eſt conſcientia. Quænam eſt autem ratio ſilentij? Quòd hinc rerum magnarum exoritur narratio,quarum admirabilitatem narrare,aut laudibus,vt par eſt,celebrare non poſſum. Sed quod mihi in principio proœmij,id rursùs quoquè venit in mentẽ. Et mihi primùm quidem ignoſcat hic vir diuinus, diuinæque clementiæ imitator & fideiuſſor. Ignoſcite autem ex vobis quoquè, quicunq; eius philoſophiæ laudatores eſtis,& in ea vos oblectatis. Beatus es Simon,dicitur in Euangelijs. hæc autem vox eſt Chriſti ad magnum inter Apoſtolos Petrum. Alium quoquè Apoſtolum teſtatum eſt ſuper Chriſti pectus recubuiſſe:& quęcunque fuerunt vtriuſque poſt hæc beatitudines & reuelationes,& poſtremò claues regni cælorum. Num ergò ſi eodem honore & gloria cerneretur hic quoquè Iohannes dignatus, ei deeſſet aliquid, quò minùs & eſſet & nominaretur par beatæ illi dignitati & ordini Apoſtolorum? Nequaquàm. Quomodò autem & quanam ratione,iam dicam: Matth. 16. Iohan. 13.

Cùm Iohanne verſabatur Syrus quidam ſenex,nomine Heſychius, virtute tantus,vt is quoquè dignus ſit habitus, qui aſſequeretur magnum donum præſcientiæ: cuius conuerſationis & vitæ agendæ honeſtatem imitabatur Iohannes. Huic ſeni aliquandò oranti apparent duo ſenes,induti candidis veſtibus, adſtantes vbì precabatur Iohannes. Quorum vnus quidem librum ſcriptum,alter verò geſtabat claues. Licebat autem videre Iohannem,cùm eos vidiſſet,adorare: illos autem dicere: Cõfide, & noli timere. Illum verò verbo rogâſſe,quo appellamus dominos, quinã eſſent, quòd dignati eſſent venire ad ſuam humilitatem:& eos rursùs dicere:Nè timeas vir deſideriorũ,noue Daniel,in quo habitat ſpiritus ſanctus. Rex magnus Chriſtus, noſter magiſter,nos miſit ad te nuncios gaudij: gaudij,inquam,quo per te fruentur omnes Dei eccleſiæ. Hæc dixiſſe,& ei tradidiſſe,alterum ex his quidem librum, alterum verò claues, ſubiungendo:Ego quidem Iohannes, qui in myſtica cœna ſuper Chriſti pectus recubui,& illinc hauſi fluenta Theologiæ: Ego autem ſum Petrus, qui Chriſtum Dei viui filium ſum confeſſus. Deus verò tibi quoquè dat meam poteſtatem. Fac ergò omnia,quæcunque tibi iubemus.& cùm in diuinorum præceptorum myſterijs eum inſtituiſſent, & futurorum ei bellorum & afflictionum , quæ iuſtis hîc multæ eſſe ſolent,prædixiſſent euentum,tandèm cùm vniuerſa eius membra obſignâſſent, eumq; amplexi eſſent,bonoq́ue & forti animo eſſe iuſſiſſent,recedũt. Hæc cùm ille verè admirabilis vidiſſet & audijſſet ſenex,apud ſe mirabatur. Ijs autem, qui eum ſic videbãt, cauſam rogantibus,dixit: Regis,ô fratres,arcana propalare, & Dei aperire miracula, par atque adeò maius affert periculum.& incipiens,totam narrauit viſionẽ. Cui cùm data eſſet fides, non ſciturum id Iohannem,is mentes omnium impleuit admiratiõe. Iohannes autem tunc ſcripſit libros de monaſtica exercitatione. Viſio oblata Heſychio.

Hinc ei aſſcendenti ad faſtigium inprimìs regiæ virtutum contemplationis, & ſubijcienti audaciam animi perturbatiõum,diuinitùs in eas datur poteſtas,quę principatum obtinet mente ſupernum adiuuante auxilium, & ſubiugante illarum feritatem. Operęprecium eſt autem de omnipotentis quoquè in eum in his munificentia, contrahendo orationem, quoàd eius fieri poterit, breuiter diſſerere. Dominicã fimbriam,ſicut audiuimus,neceſſitate morbi adacta illic quidem mulier fide tangens, accipit tactu ſalutem. Ergò hìc quoquè imitatur magiſtrum. Hîc enim vir quidam laborabat tanto dolore hemicranij,vt mali vehementia exiliens eius oculus, cerneretur pendere à maxilla. Is cùm incaſsùm in medicos ſuas omnes conſumpſiſſet facultates, accedit aliquandò ad diuinum Iohannẽ,rogans vt ſanaretur. Ille autem dicit ei: Hũc Matth. 9. Mirac. 2.

 morbum

morbum tibi conciliârunt tua animi peruerſitas,& pauca fides in Chriſtum Seruatorem. Ille verò, qui laborabat,ſimul atq; hoc dixiſſet Iohannes,ſe totum traducens ad firmam & infractam fidem Chriſti, tangit Iohãnis tunicam: & cùm eam locis affectis impoſuiſſet,dicto citiùs fuit curatus.

Tactu tunicę Iohãnis, illaq; locis affectis impoſita, infirmus ſtatim curatur.

Mirac. 3.

Poſt hunc quidam facie leproſus,qui erat ex proceribus,nomine Archelaus,acceſſit ad Iohannem,& quomodò Zacchęus ille, ad Dominum magnanimo motu fidei, hic quoq; dicens & accedens, cùm leproſæ animæ deformitatem, Iohannis eloquiorum,quę maximè expurgabat,abluiſſet aqua,iubet eum quoq; aqua putei,qua fratres vtebantur,lauari:& cùm lauâſſet,eius quoq; corpus mũdatur protinùs. Deindè propter ſummam in Chriſtum fidem,quem ei conciliârat illud os verè aureum & ſanctũ, tondetur,& cùm ſanctè fuiſſet monachus,inſignis euadit & conſummatur. Multi ex ijs,qui tunc erant,fuerunt eius imitatores, varia quidem cogitationum vulnera medico aperientes,ſimplicem autem & facilimam & copioſam aſſequentes curationem. Vbiq; tunc decæterò monaſteria charitatis abundantia, duplicitatis expulſio, redundantia humilitatis,diluuium ſuperbiæ,vita in virtute ſe exercens, oratio pacifica, ciborum contemptio,doctrina verorum dogmatum. Non licebat tunc videre compotationum temulentiam,non riſûs inſolentiam,non lites,non æmulationem, non aliquam aliam nubem,quæ obſtat, quô minùs videatur ſplendor ſolis. Quorũ omnium

Mirac. 4.

eſt caput vnum,benigna cura Iohannis prouidentiæ. Quid alia miracula? Nunc quidẽ Eucleus ille,qui inuidia diaboli, alterius oculorum lucem dicitur perdidiſſe, credit Chriſto:accedit,tondetur,tandèm Iohannis precibus lucem rursùs accipit. Nunc autem illa,quę laborabat ſanguinis profluuio,ſeptẽ annos ſic affecta, perſuadet cõiugi, & per eum rogat quidem Iohannem:ab eo autem docetur cauſam, ꝙ propter peccata permiſſum fuit,vt puniretur. Quænam autem ea? Summam inhumanitatẽ, pauperum contemptionem,ingluuiem,& omnem nugacitatẽ. Ad hæc,quid opùs eſt dicere multiplicia medici medicamenta,q̃ in mulierẽ excogitauit? Quæ cùm oĩa per coniugem didiciſſet,& ſe ea omnia eſſe correcturam fideliter promiſiſſet, celerrimè accipit ſenſum curationis. Quid verò de immani quoq; illa fera,quę multos quidem deuorauit ex ijs,qui tranſibant,ex finitimis autem multos egit in fugam? Dominica arma diuinus ille Imperator obijcit bellue:& cùm decreuiſſet vt ea figerentur ante ſpeluncã, facit vt ille terribilis & ſæuus hominum occiſor leo, ante precioſam crucẽ manè humì inueniretur morte affectus.

Mira. 5.

Aduerte virtutẽ precioſæ Crucis.

His armis & moribus liberat quidẽ eos,q capti erãt à captiuitate cultûs ſimulacrorum:animũ aũt confert ad alia Deo grata conſilia & cõtemplationem. Nam quoniã illud diuini Dauidis ſingulariter & ſolũ eſſe valdè amplectebatur, aduersùs id aũt cõtendebat benignitas voluntatẽ reprimens:optimo & prudenti conſilio vtrunq; rectè adminiſtrat. Nam cùm ſciret,ſeorsùm q̃dem eſſe,eſſe tutius & magìs vacuũ perturbatione:à multis aũt id exiſtimari nõ carere faſtu & arrogãtia: vti aũt multorum cõſuetudine & ſe eis cõmunicare,turbulentũ quidem & periculoſius,ſed nõ carere mercede & vtilitate,ſapientiſſimè vtraq; cõmiſcet:aliquandò quidẽ verſans cum omnibus, vt oẽs lucrifaceret Paulus hic nouus,aut complures:aliquandò aũt ſeorsùm latens in caligine,& purus cum puro verſans,nouus Moſes,animarũ & mentium, q̃ Deum vident,legiſlator & dux. Hinc cùm amor diuinus ſuperâſſet,is magnũ hunc decertatorẽ deducit ad quandã ſpeluncam habitandã,in quo biennium inſomnis ferè peragẽs, diuinæ ſcrutabatur ſcripturæ,tam veteris q̃ nouæ,quæ ſunt profundiſſima. Cùm autem robur corporis voluntati animæ non ſuffeciſſet,imus venter morte afficitur: & cùm haberet renes frigore conſauciatos, tanquàm in portum venit ad eccleſiam Antiochenam. Deindè ordinatur diaconus. Quo in ordine ſe quinque annos præclarè gerens,ſcripſit ſex libros de Sacerdotio,tres ad Stagirium, eos, qui ſunt inſcripti de incompræhenſibili & diſſimili: & ſex prætereà de introductitijs.

Pſalm. 54.

1 Cor. 9.

Exod. 20.

In ſpelunca habitat.

Sed iam magni Iohannis in Preſbyterum ordinationẽ nos vocans oratio, modum enunciet. Cùm Conſtantinopoli mortuus eſſet Nectarius, qui eò venerat ad conſtituendum magnum illud luminare,nempe Gregorium cognomento Theologũ, Flauianus Meletio ſuccedit Antiochiæ. Is autem cùm vigilaret,vt conſueuerat, quadam nocte videt diuinum acceſſiſſe angelum,qui ei iubebat ordinare Iohãnem, dicens futurum Iohannem nouum vas electionis: Eccè,dicens,ego ei de hoc mandatũ dabo,&

obediet. Ad quem quidem cùm acceſſiſſet angelus, ei mandauit: priùs narrauit futura, & quæcunque par eſt facere eum, qui diuinus ſit futurus miniſter. Et vt pluribus prætermiſſis veniat oratio ad id, quod eſt maximè mirabile, hoc faciat. Cùm magnus & hoſtia & Pontifex Ieſus Chriſtus filius Dei aquis mihi purgaretur, pater apparet, ab alto voce teſtificans eum germanum eſſe filium, & ſpiritus in columbæ ſpecie vocem illam confirmat: & licèt alicui audax videatur oratio propter ea, quæ audet dicere iuueniliter, illa proponimus ad recordationem. Quænã? Illud, Ego dixi, Dij eſtis. & illud rursùs, ſi vultis: Et filij altiſſimi omnes: & ante ea, verbum quod eſt, Ad imaginem & ſimilitudinem: & quæcunque ad honorem eorum, qui ſeruant quæ ſunt imaginis, copioſa prouidit gratia. Mihi autem hîc quoquè conſidera. Cùm adeſſet hora ordinationis, & incruentum perageretur ſacrificium, & inferiùs aſſiſteret multitudo innumerabilis, & angeli deſupèr intuerentur, manum imponente Epiſcopo & preces dicente conſuetas, dicitur factum eſſe illud maximè nouum ſpectaculum. Alba colũba repentè deuolans, quomodò illic ſupra Ieſum meum & Deum, in honorem eius, cui manus hîc imponebatur, ſterit ſupra eius caput. Hoc admiratione quidem afficit & ſtupefacit eos, qui tũc aderant: ſimul attrahit autem eos quoquè, qui audiunt. Admiratur vniuerſa, non ſolùm quæ circuncircà ſita eſt, regio, ſed etiam vniuerſa, quæ extra fines procùl remota eſt, Syria. Sic omnes apud ſe cogitabãt: Quidnam ergò erit Iohãni, quòd ab initio ei apparuit gloria Domini? Atq; ex ijs quidem, quæ dicta ſunt, rerum eſt demonſtratio admirabilis, eô quòd ſuum miniſtrum honorat rex cæleſtis, qui facit admirabilia, ad honorem & gloriam ſuorum miniſtrorum.

Matth. 3.

Mirac. 7. Pſalm 81. Geneſ. 1.

Colũba inſidet eius capiti.

Cùm hîc autem orationis curſum propter ſatietatem parumpèr ſtiterimus, ea quę deincèps conſequuntur, peragemus alacriùs. Quoniam orbis terræ creãdus erat magnus antiſtes & iudex, his quoquè bonis & honeſtis priùs exercetur. Nam cùm duodecim annos tranſegiſſet presbyter in eccleſia Antiochena, puritate vitæ decorat ſacerdotium, eorum quî videbant, animas expurgans, & verbi ſplendore mentes omnium illuſtrans & ſanctificans, multus in docendo, magnus ad vtilitatem eorum, qui audiebant, morum potiùs ſeueritati quàm pudori ſeruiens, leonis fiduciam oſtendens in iuſtitia. Qua de cauſa hebetioribus exiſtimabatur arrogans & inſolens. Quæ mens, quæ oratio, oſtenderit vias, quæ ab illo inuentæ ſunt ad ſalutem omnium? Quarum plurimam partem dicunt in hodiernũ vſq; diem ſeruari Antiochię. Cogitur aliquandò ab antiſtite Flauiano aſcendere ſuggeſtum, & ex tempore populo exponere: & vix tandèm quidem, ſed vi perſuaſus, cùm dicendi cepiſſet argumentum, Cùm nunc primùm mihi ſit dicendum, & Epiſcopi loco, cuius eſt munus, num vera ſunt, quæ mihi acciderũt? affecit omnes admiratione. Ab eo tempore omnes propterea attrahebat, omnes affluebant, relinquebant agriculturam, artes, poteſtates, omnes adminiſtrationes, quas multas adfert hominibus laborioſæ vitæ varia & multiplex conditio. Ad Archadij Imperatoris aures peruenit etiam eius fama, & tenetur eius animus magno illius videndi deſiderio. Sed inter hæc breui oratione aſſumatur, quæ ex magna cautione emerſit caſtigatio: communis quidem omnibus, maximè autem animis eorum, qui ſunt ſub iugo. Operæprecium autem eſt attendere:

Magnus fit ad eum hominum concurſus.

Mulier quædam prima ex ijs, quæ erant Antiochiæ, filium vehementer febricitantem, & planè deploratum adducit ad hunc ſapientem medicum, inſtans vt eum curaret. Ille autem dixit: Hoc quidem eſt Dei viuificantis. Tu verò ô mulier, abſtine à tuis prioribus delictis. Scias enim cæteros quoquè tuos quatuor filios, propter peccata tua & mariti tui, eſſe mortuos ad veſtram diſciplinam. Erat autem hic quoquè moriturus. Sed ſurgite & reſipiſcite, & non ſolùm filium viuum, ſed etiam cælorum regnũ accipietis. Hæc cùm tanquã ex ore Dei accepiſſent, & ſe eſſe correcturos ſanctè eſſent polliciti, protinùs filium quoquè ſanum accipiunt, & effectum reddunt quod promiſerant. Sed hucuſq; quidem procedat curſus orationis. Hinc autem eorum, qui Marcionis morbo laborabant, dicatur quodnam diuinum fuerit iudicium. Atq; qui hoc quidem morbo tunc laborabant, quanam quidem fiducia freti multos attraherent, iamiam dicetur. Quomodò autem à via, quæ tendit ad mortem, liberata ſit tota ciuitas, reſtabit dicendum ad Verbi gloriam.

Mirac. 7.

Eodem morbo, quo ciuitas, laborabat etiam Præſes ciuitatis: & hęc erat cauſa, quòd malum creſceret. Quid ergò facit Deus, qui animarũ ſemper ſaluti prouidet? Vxorẽ

Mirac. 8.

Præſidis ferit morbo dyſenteriæ. Et ea quidem omnes acceſſit, nihil autem ei prodeſt, ſed omni ex parte auxilio deficitur. Deindè quid? Confugit ad hæreticos. Ij quoquè aggrediuntur ad trium dierum vſque precationem, nec quidquam proficiunt. Neſcit rurſùs quid agat mulier: tandèm ſtatuit ad virum diuinum confugere. Deindè id dicit ſuo marito, perſuadet. Poſtremò venit ad Dei ſeruum. Iohannes de his diſceptat cum Epiſcopo, eis procedit obuiàm, ex eccleſia arcens tanquàm indignos, arguit hæreſis: petunt ipſi veniam, aſſentiuntur veritati, maximè autem mulier. Cùm ſanctus aquam attuliſſet, rogat Epiſcopum, vt facto ſignaculo mulieri aquam adſpergat. Hoc cùm factum eſſet, ſtatìm mulier accipit ſanitatem, reuerſa ſuis pedibus, & pulchrè effecta reddens, quæcunque erat pollicita. Hoc fuit hæreticis dedecori, probro & afflictioni, & cauſa vt virum diuinum maledictis inceſſerent. Ille autem omnia quidem deſpiciebat, vni ſolùm rei intentus, nempè illorum ſaluti. Sed non perſuadebat. Dolore autem affectus propter vniuerſam ciuitatem, lamentabatur, dicens: *Si Seruator maledictis inceſſebatur, idque cùm Deus eſſet, ab ingratis: quî hoc magnum in nos ſeruos?* Spero tamen fore, vt illorum caſu Deus vniuerſam caſtiget ciuitatem. Nondùm autem nox prætericrat, & terræmotu tota concutitur ciuitas. Tenebris inuoluitur concilium hæreticorum, ad ſolum vſque deijcitur, & quæuis domus hæretici, & domus eorum fiunt eorum ſepulcra, nulla læſa domo orthodoxorum. Propter hæc confirmabatur ciuitas, & augebatur fides, & Deus laudabatur. Quid prætereà,

Aqua cruce ſignata curatur fœmina.

Mirac. 9.

Grauis vltio Dei in hæreticos.

Poſt hanc admirabilem omnipotentis prouidentiam & iudicium, non longum effluxit tempus, & deceſſit Nectarius, antiſtes Conſtantinopolitanus. quærebat autem quilibet eum, qui eſſet dignus. Cùm alius verò ab alijs præferretur, aut etiam intruderetur, Imperatori viſum eſt poſt longam de re conſultationem, Iohannem deduci Antiochia, omnibus communiter ſuffragantibus & rei & literis. Hæc cognoſcit Antiochia, & quæ deincèps quidem ſequuntur, aggredi veretur oratio: aggredietur tamen, quoàd eius fieri poterit. Cùm cogitaret vnuſquiſq; ſe ſui boni facere iacturam, ad tantam excitantur ſeditionem, vt timore affectus Antiſtes, dato iureiurando perſuaſerit omnibus, ſe rem eſſe prohibiturum. Sicque vix tandèm ſedat ſeditionem: ad Imperatorem autem ſcribit de ſeditione. Diuini itaque ſtimuli & miraculi deſiderio feritur cor Imperatoris & ſenatûs, cùm hæc audiuiſſent, & erecto trophæo, ſacrum illud bellum declinantes, cùm rem quæ deſiderabatur, planè auream ex Antiochena ciuitate ſurripuiſſent, donant Conſtantinopoli. Quomodò? Comiti Antiocheno iubet Imperator, vt ignorantibus omnibus Iohannem ad ſe acceſſeret. Quod cùm feciſſet Comes, & vſque ad martyria, quæ ſunt extra ciuitatem, ſapienter admodùm traxiſſet Iohannem, & equo impoſitum celeri curſu abduxiſſet, dedit ijs, qui deſiderabãt. Cùm autem multi conueniſſent Epiſcopi, Imperatoris parati ſolicitudine, cum Epiſcopis erat etiam Alexandrinus ille Theophilus, qui inuidia motus, conabatur Iohannis gloriæ detrahere, quòd nulla in eum caderet reprǽhenſio, tabeſcens, & eum recuſans manu impoſita conſecrare. Vincitur tamen vel inuitus. Semper enim vincit ſpiritus ſanctus. Sic autem vincitur:

Arte quadã conſtãtinopolim mittitur.

Multi ex ijs, qui diuino erant zelo incenſi, Theophili malorum Iliadem ſcriptis ſatìs pulchrè mandârunt. Quam quidem tunc manu tenens, qui in Imperatorio primas partes obtinebat gynecæo: is autem erat Eutropius: Theophilo oſtendit, dicens: Alterum duorum elige, vt vel horum conuincaris, vel impoſitis manibus Iohannem conſecres. Aduersùs eum ergò, qui talia auſus fuerat, Eutropij verborum producta acies, vi expugnat maleficum periculoſo & præcipiti ſtudio. Quo quidẽ cùm in Theophilum acres iam fierent incurſiones, in triuio cogitationum, vt eſt in prouerbio, telis appetitur: & ad manuum quidem impoſitionem, cùm eſſet tempus, extẽdit manus, ad quas poſteà extendendas in eum, cui eas impoſuerat, minimè obtorpuit. Deindè poſt conſecrationem, benedicitur à Pontifice fidelis Imperator ſimul cum ſuis omnibus, qui in maximo honore & verbis & modis omnibus habebat Pontificẽ. Ille autem piè, vt ſolebat, ſentiebat & diſſerebat: qui etiam hanc vltimam tunc dedit admonitionem. Aliæ quidem adminiſtrationes, dicens, ô Imperator & oẽs qui adeſtis, proportione conuenientia habent & præmia & pericula: Sacerdotum autem & paſtorum quantum ſit periculũ, & quãta præmia eorum, quæ benè vel malè geſſerint in admi-

Imperator benedicitur à Chryſoſt.

adminiſtratione, plena eſt vniuerſa ſcriptura & noua & vetus. Si quis ergò quotidiè opùs habeat curatione, non parcam. & his adijciebat, quæ ſcriptura dicit de Dauide & Nathan, in exemplum. Ea lubenter audit Imperator fideliſſimus, grataque fuerunt toti cateruæ Imperatoris. Tunc autem, tunc in docendo prolixa vtebatur oratione, quonam modo oporteret omnes omnia aggredi: & proferebat hiſtoriã dignam, quæ & in admiratione haberetur, & mandaretur memoriæ, dicens: Titius Imperator Romanorum ſępè tale quid apud ſe dictitabat: Hodiè non imperauimus, ſeu nõ viximus, vt qui nihil fecerimus dignum Imperatore. 2.Reg.12.

Cùm autem adhuc verba continuaret Pontifex, eccè vir quidam dæmoniacus illa faciebat & clamabat in medio omnium, quæ vexans cogit genus dæmonum: rogatur medicus, vt curet laborantem. Quem quidem curat ſigno precioſæ crucis, & inuocatione ſanctæ & viuificæ Trinitatis, ei dicens: Eccè ſanus factus es: nè Deum ampliùs blaſphemes, nè deterius quid tibi contingat. Hoc ille; qui erat omnibus perfectum ornamentum confeſſionis & fidei in Chriſtum. Sed hæc quidem ſunt, quæ auditorẽ deducunt ad tantam admirationem. Oſtendet autem procedens oratio his quoquè magìs admirabilia. Cùm iam nauis orbis terræ clauum accepiſſet, à ſpiritu ſancto motus gubernator, & aduerſas conſideraret tempeſtates, quæ multæ exoriebantur in mari mirabili Eccleſiæ, quid non facit, quam non ſalutis excogitat machinam, donèc perueniretur ad portum ſuperiorem, qui eſt tranquillus & valdè expetendus: vt qui hominum omni genere morborum laborantium eſſet medicus admirabilis? Mirac. 10. Demoniaci ſanat ſigno crucis &c.

Agè verò animæ antidotorum, quæ ſunt ab illo ſapienter excogitata, dicatur breuis quædam particula. Fuerit enim ea ijs, qui opùs habent medicis, non contemnenda quædam cauſa ſalutis. Ille repræhenſionum antidoto (ſic enim conuenit dicere) inprimìs vtitur aduersùs eos, qui mulieribus vtuntur introductitijs, qui in electione aut comparatione malorum ſunt omninò deteriores lenonibus. Nam his quidem morbus procùl eſt ab officina medici: illis autem intrà officinam ſalutis, & ſibi & ijs, qui ſunt ſani, multo magìs augetur morbus. Quos ſapientiſſimus medicus, vtens repræhenſione ſicut magnus, qui erat eiuſdem nominis, præcurſor, validiſſimæ orationis viribus à tali liberauit pernicie. Deindè aduersùs arcem vitiorum, auaritiam inquam, dirigit aciem. Deindè procedit aduersùs eos, qui ſecãt crumenas, quibus compræhenſa eſt etiam helluonum & aſſentatorum lues. Et ijs quidem ſe applicat oratio, vt par eſt eius, qui medetur. Quorum autem Deus eſt venter & gloria, quomodò ſanari potuerint cura verborum humanorum? Non ſolùm certè non ſanantur, ſed etiã ab eis aduersùs medicum excogitantur accuſationes. Viſitat libidinoſos & intemperantes oratio medici, adeò tangens primùm affectam mentem eorum, qui ſua ſpontè laborant libera ſui arbitrij volũtate, vt idem nequaquàm vllo modo permiſerit (Quis enim conuenienter Paulo, magìs honorauit honeſtum & venerandum matrimonium?) ab eo abſtinere multas propter inſignem animaduerſionem & obedientiam. Ante omnia autem docendo alendos eſſe pauperes, alebat eorum, qui ipſos nutriebant, animas, nouus ille frumenti dator: vtpotè quòd omnium bonorum operationem contineat & compræhendat eleemoſyna, quæ etiam docuit: Quod vni horum feciſtis: ſic omnia compræhendens. Diuini itaque viri audientes orationem, adeò trahebantur omnes ad ea obſeruanda, vt in diſpergendis opibus ij, qui eis abundabant, fierent pauperiores ijs, qui erant olìm pauperes: perfectè autem fierẽt in Chriſto diuites, & theſaurum cæleſtem acquirerẽt. Propter quæ is, qui hæc bona introduxerat, nominabatur Iohannes eleemoſynæ. Matth. 3. Hebr. 13. Matth. 25.

Quid verò ſycophantis & calumniatoribus? Quid autem ijs, qui inſoleſcunt faſtûs elatione & inani ſuperbia? Quid verò ijs, qui prodiga & luxurioſa vita grauiter peccant in corpus proprium, aut etiam mentis inopia animæ ſuæ adferãt exitium? Quid ergò his ille magnus excogitauit medicus? multiplicia opem ferentia medicamenta, à perturbationibus animi liberationem, per pœnitentiam ſalutarem operationem. Mitto dicere fructum charitatis & hoſpitalitatis: quo effecit, vt omnes onerati pingueſcerent, ſuaui rore ſuorum verborum, pro muſicis canticis, in omnibus operibus, ad quæ hæc vita cogit homines, diuinum canticum iubens canere. Sed fortè hæc ſolùm faciebat in ſua eccleſia & ciuitate & finitima regione: earum autem, quæ procùl erant remotæ, nullã gerebat curã, ſatìs habens dare ſalutẽ propinquorũ multitudini.

Mente mihi perſequere totius Thraciæ, Aſiæ, Ponti, Phœniciæ, Celtarum latitudinẽ, & Scythas Nomadas, qui ſunt vltra Danubium. Quis locus fuit abſconſus à radio eius verborum? Reuerà nullus. Sol quidem à magno Dauide laudatur & in admiratione habetur, propter magnitudinem, illuminationem, egreſſum, occurſum: quòd non ſit abſconſus locus aliquis ab illius calore & ſplendore. Bona autem eius eximia, ſunt ſolari radio operatione longè præſtantiora, nempe quantùm præſtant ijs, quæ aliter illuſtrantur, ea quæ ratione illuminantur. Prætereà hoc dicam:

Pſalm. 18.

Denſa caligo Marcionis exhalationum tegebat Orientem. Cùm eam autem, Dei gratia, ſuorum verborum ſplendore ſol noſter diſſipâſſet, extendit album diem orthodoxæ fidei. Quid opùs eſt vt ea dicam, quæ ſunt procùl remota? Scrutatur, quantum frumenti redderet Epiſcopatus ad victum ſuſtentandum, & ijs, quę redundabant ad ſumptus, ſupplet defectum noſocomiorum. Se autem volens poſteris præbere exemplar, ſua mercede, ſicut Paulus, contendebat viuere. Sed tamen neceſſe eſt eum aliis, quæ ſunt eccleſiæ: idq; eſt conſentaneum. Dignus eſt enim operarius ſua mercede. Quis verò paſcit ouem, & non lacte eius nutritur? aut quis, qui plantauit vineam, fructus eius non eſt particeps? Ille autem cum nemine comedebat, & inuitatus recuſabat. Quanam de cauſa? Quòd primùm quidem vinum bibere renuebat, prætexens calorem capitis. Nonnunquàm enim vtebatur ſolùm æſtate eo, quod dicitur Diarodon. Secũdum autem, quòd ex quadam imbecillitate eum malè habebat ſtomachus, & nequaquàm ſuo fungebatur munere: adeò vt ſæpè cùm cibum ſumeret, propter ſtomachi faſtidium, minimè omninò aleretur. Non ea autem ſolùm, ſed hæc quoquè efficiebant, vt cibi omninò obliuiſceretur. Quænam ea ſunt? ſtudium doctrinæ, in ſpiritu cõtemplatio, verbi curatio, ſcripturarum cognitio, cura viduarum, aliorum, quibus ſacerdotum corona contexitur, meditatio perpetua & ſolicitudo. Erant tunc quædam viduæ carnis amantes, quibus aſſiduè ſuadens, ſtudet vt alterum eligant è duobus: vt vel vitam agant, quam decet viduas: vel ſe ad ſecunda conferant matrimonia, vt lex diuina maneat illæſa & inuiolata. Ijs qui erant ex populo, ſuadebat noctù & interdiù vigilare in precibus & ſupplicationibus: fœminis, quibus non licet foràs progredi, domì precari. Diuites apoſtolicè admonebat, nè nimìs altos ſpiritus conciperent: neque in incertis inſtabilibusq; & diffluentibus diuitijs omninò ſpem haberẽt. Sed hęc quidem pauca ex multis volubiliter recenſuit oratio. Hinc autẽ aliud quodam exiſtit, in quo ſumus, principium.

Act. 20. 1. Cor. 4. Luc. 10. 1. Cor. 9.

Conuiuia cur fugerit.

Nota, ſuadebat vigilare noctù & interdiù in precibus & ſupplicationibus.

Eum quidem qui manu & imagine Dei primùm fuerat honoratus, non ferens aduerſarius videre ità frui nullo labore partis delicijs & victu, effecit vt à Deo, paradiſo & honore expelleretur, ſerpente, & cibo, & muliere & dolo, ignominioſam vitam & mortem ei machinatus. Ille etiàm aduerſùs Deum ſe impudenter gerit, Iob poſtulãs. Idem non ampliùs ſuſtinens videre Eccleſiam, quæ erat ſpecioſa inſtàr paradiſi, & ſuorum fructuum, nempe filiorum, reſplendebat pulchritudine: & agricolã, qui & præcepti & imaginis conſeruabat dignitatem, rebellibus quæ ſub ipſo ſunt poteſtatibus cum curat compræhendendum machinis & inſidijs, ſuſcitans bellum aduerſùs bonũ agricolam & paſtorem. Quomodò autem, narrabo, ab alto repetens: Quidam nomine Serapion, qui erat diaconus ſub hoc egregio paſtore, inuidia diaboli & mulieris impulſu, (indicabit autem eã quoquè oratio) cùm eſſet callidus & malitioſus, paſtori verò familiaris, mouet omnem, vt dicitur, lapidem, vt odium & offenſionem excitet aduerſùs diuinum Pontificem. Et primùm quidem hoc facit, cum Seueriano Epiſcopo colloquens, aut aliquid eorum dicens, quæ dicuntur quotidiè, fretus ea, quæ apud Pontificem ei erat, fidutia & loquendi libertate, ſedẽs cum eo diſſerebat. Vt autem ſolet in his accidere, quodam die non ferens dedecus Seuerianus, ſuã attendens dignitatem & gradum diaconi, dicitur aliquandò tale quid dixiſſe: *Si Serapion mortuus fuerit Chriſtianus, Chriſtus non fuit homo.* Hoc cùm audiuiſſet vafer ille & planè factus ad malitiam, cùm dictum diuiſiſſet, apud ſanctum accuſat Seuerianum, vt eius & Chriſti inimicum, vt qui dixiſſet, Chriſtus non fuit homo, è ſua caterua huius dicti teſtes producens.

Gen. 3.

Iob 1. & 2.

Quid ergò oportebat facere zelotem illum Eliam, ô per ipſam iuſtitiam? (Detur enim, ſic inter laudes dicere) dimittere id, quod ſibi fuerat renunciatum? non credere ea, q̃ dicta fuerant à teſtibus? procùl amandare eos, qui loquuntur pro *Chriſto?* Et qs

non

non ægrè tuliſſet,& repræhendiſſet Pontificem, cùm callidus horum artifex, etiamſi tunc ignoraretur malitia,propter eà quòd actus eſſet peruerſus,eſſet clamaturus aduerſùs iudicem & paſtorem? Sed ſicut audio,iudico,inquit Chriſtus, cùm adhuc eſſet in hac vita & carne. Cuius diſcipulus,iuſtam ſic ferens ſententiam, è ciuitate expellit Seuerianum,vt qui blaſphemauiſſet. Quem cùm,quæ tunc imperabat, (erat autem Eudoxia) hæc audiuiſſet eſſe paſſum, tollens filium Theodoſium planè adhuc infantem,eum ponit ante ſancti pedes,& plurimis adacto ſacramẽtis perſuadet Pontifici, vt cum Seueriano ineat amicitiam. Seuerianus verò amicitiam quidem ſimulat: belluam autem inimicitiarum agni pelle contegit,& aduerſùs paſtorem facta conſpiratione, non leues apud populum diſpergit calumnias, de omnium amore in Pontificem moliens plurimùm detrahere. Ille autem calumnias quidem, quę in eum ſtruebantur,parùm aut nihil omninò curabat:fama verò ſuæ in dicendo gloriæ & alterius vtilitatis,efficiebat,vt totæ ciuitates & inſulæ confluerent & conuenirent. Nam nec Romæ quidem magnus Epiſcopus Innocentius,erat bonorum eius ignarus:ſed eum in magna habebat exiſtimatione,ad eum ſcribens & literas viciſsìm accipiens. Volo paululùm immorari in iucunda narratione,quomodò Paulus,qui eſt & myſta & eruditor arcanorum myſteriorum,Pontificem initiârit in myſterijs.

Iohan. 5.

Seuerianus infeſtus eſt viro Dei.

Cùm diuinas eius epiſtolas earum interpres & expoſitor percurreret, erat, vt eſt veriſimile,dubia & ſuſpenſa cogitatione,dicens: Quis ſcit,an Deo grata mea ſit interpretatio? Hæc cogitans,rogabat vt de ea re à Deo fieret certior.quod etiam citò hoc modo factum eſt. Quidam ex ijs,qui Imperatori erant familiariſſimi, offendit Imperatorem:qui mortem minatur,& mittitur,qui apud diuinum Pontificem intercederet,vt noctù ad eum veniret propter metum Imperatoris, & ſua ei exponeret. Quibus aſſentiens ſanctus,per Proclum iubet vt veniat. Nox aderat,& ſimul etiam aderat is,qui erat ſupplex. Vt eum admoneat,dat operam Proclus. Deindè primùm adſpicit per quoddam foramen,& videt Pontificem,vt conſueuerat, in ſede ſedentem & ſcribentem. Ea autem erant interpretatio diuinarum epiſtolarum. Tunc autem,tunc illo terribili dignus habetur ſpectaculo. Videt enim Proclus diuinum apoſtolum Paulum inclinatum poſt ſedem ad caput Pontificis.& os admouentem auri eius dexteræ, & cum eo colloquentem. Proclum inceſſit ſtupor & admiratio,quanam ingreſſus eſſet qui cernebatur. Ignorabat enim quis eſſet,& rogat hominem, vt parùm expectet. Rursùs paulopòſt adſpicit & ſemèl & bìs,& erat idem ſpectaculum. Repræhenditur Proclus ab illo optimate,qui dixit: Non oportebat te,cùm videres mortem quæ mihi expectatur,alium ad ſanctum adducere. Ille autem ei affirmat, ſe de eo nihil cogitâſſe. His adhuc dubitantibus, Præco ad matutina cantica excitat ligni pulſibus. Homo itaq; reuertitur,in ſecundam noctem ſpem reijciens. Acceſſit ſecunda nox & tertia,& erat rurſus ſimile ſpectaculum. His obſtupefactus, vix tandèm ſenſit Proclus, nemine vidẽte à Deo miſſum eſſe eum,q loquebatur. Dicitq; illi optimati: ô optime, Deo reſiſtente ſtudijs omnibus,labor eſt inutilis. Roga ergò Deũ,vt tibi opem ferat.

S. Paulus adeſt exponẽti eius epiſtolas.

Dies aderat,& cùm ſupplicis recordatus eſſet Pontifex,rogauit an acceſſiſſet. De eo ergò ei ſignificat Proclus,qui hæc etiam dixit : Cùm tu præteritis noctibus ſeorſùm eſſes cum alio,ſtatui nõ temerè accedere. Cùm ſanctus autem rogâſſet,quiſnam is eſſet,incipiens Proclus, verbis quidem totum perſequitur miraculum, digito autẽ per imaginem euidentiſſimè probãs eum fuiſſe Apoſtolum, totam narrat ſeriem miraculi. Quibus cùm adhibuiſſet mentem hic vir diuinus,apertè intellexit ſpectaculũ: & factus certior ſe ſuam accepiſſe petitionem,Deo egit gratias. Deindè ſic rurſùs acceſſit ſupplicem,& eum conuenit, & pro eo intercedit apud Imperatorem, & priori reſtituit magiſtratui,impletq; promptiùs & alacriùs,quæ reſtabant ex diuinis epiſtolis. Hæ ſunt partes meę narrationis. Tu autem,dic mihi tuam loxiam,vatem aurei tui tripodis,qui me perſequeris:& vocem ex lauriuoro gutture tuę Phœbadis,reſponſa, nugas ex quercubus, Orphei myſteria, illos Tireſias, illos qui ſunt illotis pedibus, tuos veros prophetas. Mitto enim dicere Phœbi tui magnificentiam, qui honore tuam afficit ſtultitiam, & tibi præbet præſcientiam per vaticinationem: vaticinationem,quam nemo poteſt repræhendere: quæ fit ex talis & hordeo & thure: & præterea per lateres & lucernas & folia & cubos. Vereor dicere,quæ per inſecta fiunt, & pelles, & reliqua membra, ex diuerſis animalibus, per viaſque & mortuos, myſticas

λοξίαν

præ.

præſcientias. Quorum omnium quod eſt reuerà præclariſſimum, eſt incredulitas & contumelia id quod creditur. Sed illi quidē nugentur: nobis autem ad tectum deducatur oratio, deducatur noſtra quoquè vita vniuerſa meliùs illius interceſſionibus.

Poſt hæc cognoſcitur ab accuſatoribus, quæ per Pontificem data eſt ſalus ei, qui confugerat, & regreſſus ad priorem dignitatem: eoſq; incendentes flammæ inuidiæ, faciunt rabie agitari & furore aduerſùs eum qui dedit ſalutem: huius furoris præcipuum accipientes miniſtrum diaconum, quem priùs diximus, Serapionem. Quæ cognoſcit quidem bonus paſtor, ea verò nihil curat. Cùm autem videret multos ſeruire auaritiæ, ipſam autem præ cæteris Imperatricem, in eos producit in aciem gratiam ſuorum ſermonum: nullius quidem perſonam publicè nominans, communiter autē procurans ſalutem omnibus. Quod quidem eos, qui illo vitio laborabant, faciebat medico ſuccenſere & efferari. Iam autem venit ad caput oratio. Theodoricus ille, q̃ tunc erat Patricius, cùm eſſet ditiſſimus, ab Imperatrice appetitur inſidijs. Quid ergò facit vir ille? Confugit ad communem portum: & ſeruatur quidem ab ijs, quę ei parabantur, inſidijs. Seruatur autem meliori quoquè & permanente ſalute modo alio. Diſperſit, dedit omnia pauperibus. Quomodò? Magiſtri conſilijs & ſuaſionibus. Qua ex re quid lucratur? Theſaurum cæleſtem, cùm eſſet ei perſuaſum, Cornelij eleemoſynæ eius quoquè eſſe exæquandam eleemoſynam. Hæc cùm reſciuiſſet Imperatrix, nō potuit ampliùs contineri. Impudentiam autem & aliam temeritatem ſuam abſq; vllo rubore ſancto indicat: eum bona Patricij lucratum eſſe nugabatur & obijciebat. Eius enim, qui erat mundus, propter benignitatem admonitio, erat inquinatæ ſordida exiſtimatio. Augetur ergò (quid enim opùs eſt in ſingulis immorari?) in ſanctū inuidia: ex ea autem odium: ex eo maledicta: ex maledictis verò calumniæ, ex calumnijs conciliа. Tranſmutant, quòd viderentur, nō quòd eſſent, ſermones in nugas prolatas aduerſùs Imperatores. Fiunt hæc rurſùs alioquì validiora ſermone habito aduerſùs Eutropium. Dicatur autem modus, vt ſit multorum doctrina & vtilitas.

In auaritiā dum inuehitur, multos offendit.

Act. 10.

Hic Eutropius cùm peruerſis eſſet moribus & inclemens, ad malefaciendum autē malitioſus, talem laqueum, (ô nouum inuentum) fabricatur inhumanitatis. Perſuadet Imperatori (apud Imperatorem enim multùm poterat) vt legem ferret, nè cui liceret confugere ad diuinam & ſacram menſam. Non multum autem interceſſit temporis, & ſuis laqueis (ô iuſtam pœnam & celeritatem) capitur qui fabricatur. Cadit enim, & ad eam, quam alijs ſtuduit prohibere, confugit eccleſiam. Propter hæc iuſta reprænenſione ea, quæ fecerat Eutropius, ſuo ſermone ſapiens perſequitur medicus. & hoc fuit accuſatoribus alia iniuſtitiæ occaſio & inſurrectio, vt qui eum non ſolùm illius non miſereri, ſed illum etiā reprænenſionibus flagellare dicerent. Et huius quidem inſurrectionis dux erat & princeps Theophilus Alexandrinus. Ei autem, qui accuſabatur, nulla horum erat cura, ſed ſolùm cultûs omnipotentis. Cùm eius autē ſolius curam gereret perpetuam, cognouiſſet verò eos, qui morbo laborabant Arrij, in cœtus congregari, primùm quidem precibus, deindè ſtudijs omnibus expellit è ciuitate. Sed non multum proceſſerat temporis, & rurſùs deducti Arriani à quibuſdam ex ſenatu, liberè verſantur in ciuitate. Et tacenda quidem ſunt grauia mala, quæ hinc ſunt conſecuta. Quinetiam quæ per ea, quæ dicuntur Antiphona, Arrianis acciderūt & Orthodoxis, his quidem claris hymnis celebrantibus homouſium, deiectis autem & ſuperatis Arrianis, cùm vtrique ex contentione veniſſent in periculum, prætermittens oratio, dicat modum primæ ab initio traditionis antiphonarum. Hic eſt autem:

Eutropius ſuo enſe iugulatur.

Ignatius, qui fuit tertius Antiochenus Epiſcopus, poſt magnum & ſummum Apoſtolorum ornamentum Petrum, qui etiam verſatus eſt cum ipſis Chriſti diſcipulis, dicitur eſſe dignatus diuina angelorum viſione, per antiphona laudantium ſanctam & eiuſdem eſſentiæ Trinitatem. Ex quo Antiochiæ, & illinc omnibus eccleſijs, antiphonorum, qua etiam cruces argenteæ in antiphonis figuntur, data eſt traditio. Sed hoc quidem ſic enunciauit oratio. Quoniam autem occurrit illud argumentum hiſtorię, de Gallo, inquam, Gaina Arriano, eam quoquè lubens prætermittet oratio, ſtudioſos, vel potiùs eos, qui ignorant, remittens ad à Deo datam hiſtoriam eccleſiaſticam, quæ hoc multis ſuppeditabit, quomodò ſancti labore & dicendi libertate os ei obſtruitur: & tunc pacem agit vir ille barbarus. Hinc ſequuntur aduerſùs Epheſiorum Epiſco-

Nota quandò vſus Antiphonarū cœperit in Eccleſia.

Epiſcopum libelli Antonini,& Pontificis Epheſum migratio,& iuſta multorũ depoſitio,qui depræhenſi ſunt auro eſſe adepti Epiſcopatus. Deindè Paulacij à quadam vidua apud Imperatricem accuſatio. Largiamur verò nonnihil narrationi. Continebat autem accuſatio, quòd debitor eſſet circiter quingentorum aureorum. Eum ducit Imperatrix,nec priùs eum remiſit,quàm ab eo exegiſſet quantitatem centum librarum auri:reddidit autem accuſatrici ſolum 36.aureos nummos. Quid ergò facit quæ accuſabat mulier? Confugit ad communem defenſorem. Ille autem producendum curauit eum,qui accuſabatur:& ab eo exigebat id,quod reliquum erat debiti. Hoc quoquè reſciuit Imperatrix,quæ ſignificauit Pōtifici,vt eum dimitteret, cùm ipſa ab illo exegiſſet pecuniam. De hac re inter vtrunque vehemens exoritur contentio: & poſtremò res eò deducitur,vt per impudentiam procedatur aduersùs ſanctum. Mittit enim duos centuriones cum ſuis cohortibus,vt eum,qui accuſabatur,à ſancti manibus abſtraherent. Hæc auara mens Imperatricis. Quid autem,qui glorificat eos, qui ipſum glorificant,nihili autem pendit eos,qui ipſum contemnunt, Deus? Angelum eis mittit terribilem in rhomphæa. Quem cùm illa vidiſſet multitudo horribiliter ſtantem in veſtibulis & eis occurrentem minaciter, timet quidem & metu afficitur:reuertitur autem cum tremore & magna admiratione. 1.Reg.2.

Et cùm hæc ſimiliter reſciuiſſet Imperatrix,metu quidem afficitur:ſeruat autem inimicitias,& armatur ad vindictam. Anima enim ſemèl victa pecunijs,& vehementia oppreſſa auaritiæ,non poteſt coërceri freno mentis temperantis. Diligenter ergò quærit Imperatrix, quaſnam inſidias inueneri aduersùs Pontificem: aliquandò quidem minantis,aliquandò verò blandientis perſonam ſuſcipiens. Ille autem manet inuictus, firmusq; & immobilis, ab vno ſolo pendens, nempe à communi omnium ſalute. Non poſſum autem ſatìs admirari, cogitans hunc magnum & diuinũ Dei ſeruum,os verè aureum, præconem diuinæ benignitatis,quòd propter omnium ſalutem adeò erat ſolicitus & adeò incendebatur,& omnia prouidens, quæ mens Deum dignata videre,poteſt inuenire ad ſalutem,non deſtituebat ille eos,qui erant eiuſdem generis,adeò vt quod eſt maximè admirabile,vel inuiti multi per ipſum ſalutem ſint aſſecuti. Sed cùm hæc ità ſe haberent, & eccleſia diuinæ fidei illuſtraretur ſplendoribus,& illuminatione pietatis vita fidelium refulgeret, non tulit hominum inimicus: ſed ſicut à me dictum eſt ſuperiùs,conuocat rebelles quę ſunt ſub eo poteſtates,& oĩa confundit & peruertit,ſusq; deq; permiſcens,& multos cogens & compellens,vt ſuã terrenam reducerent malitiam.

Et primùm quidem inſtrumentis,quomodò olìm ſerpente,malitiæ vſus Theophilo & Seueriano, Acacio & Antiocho,& presbyteris quibuſdam & diaconis,& pręterea è ſenatu fœminis, quæ ſunt antiqua eius arma, locupletiſſimis viduis & ſceleratiſſimis,parauit mortem ſancto. Dicat aliquis Acacij Berrhœę Epiſcopi temerarium & inconſideratum ſermonem,qui ad tantam peruenit amentiam, vt diceret: Sine,ego ei parabo ollam,de ſancto id dicens ſceleſtiſſimus. Deindè mittit etiam aliquos Antiochiam. Quid facturos? vt ſcrutarentur. ſancti delicta à iuuentute. Quid dicis,in ciuitatem cæleſtis illius ciuis,quæ verborum & morum illius fragrantia bonum emiſit odorem vſque ad cæleſtem & ſupernam ciuitatem Hieruſalem, quam ingreſſæ etiam meretrices ſanctificantur? Sed defecerunt ſcrutantes ſcrutationes, & euanuerunt in cogitationibus ſuis,vt dicamus cum Pſalmiſta: Conuerſus eſt enim labor eorum in caput eorum,vt procedens dicet oratio,& iniuſtitia eorum deſcẽdit in verticem eorum,hæc callidè machinante & procurante Theophilo. Quales autem & quàm ſophiſticæ huius Dei hoſtis malitiæ, vanæ & inanes nugæ fuerint aduersùs Dominum & aduersùs Chriſtum eius,ſuperuacaneum eſt dicere. Quomodò autem ſe geſſerit in fideles & ſanctos monachos & in ipſum Pontificem,ſtudioſis ſignificabit lectio. Nec id ſolùm,ſed ea etiam,quæ fecit cùm eſſet Alexandriæ,iam ſunt prætereũda: quę quidem publicabuntur in eo,quod illic futurum eſt,iudicio. Nos autem procedamus ad noſtra.

Multi necẽ ſtruunt ſancto viro.

Pſalm. 63. Rom. 1. Pſalm. 7.

Cognoſcit ergò Imperator à quibuſdam monachis, quæ ab accuſatoribus facta ſunt & Theophilo. Is autem magna celeritate & vi iubet adduci Theophilum. Scribit verò ad Pontificem Romanum Innocentium pulchrè & ſapienter, cùm alia,tum vt citò Roma proficiſcerentur,qui de Theophilo cognoſcerent. Præterea autem ad

 ſuum

ſuum quoquè fratrem & Imperatorem Honorium, vt efficeret, vt Papa exequeretur ea, quæ ad ipſum ſcripta fuerant. Qui cùm ea accepiſſent, ſe parant quidem ad ea implenda. Cùm autem dubitâſſent, nè ſi citò mitterentur, tempus tererent Cônſtantinopoli, & alioquì operientes, dum reliqui quoquè congregarentur, expectant ſecundas literas. Quid ergò vafer ille & aſtutus Dei hoſtis? Hęc cùm reſciuiſſet, inſurgit ſceleratiùs aduersùs paſtorum principem, & illum gregem, qui Imperatori nefaria eius facta expoſuerant: & cùm in eos confinxiſſet errores Origenis, magnum Epiphanium Cypri Epiſcopum ad ſe attrahit, & cum eo init amicitiam, vt congregata ſynodo, ſcripta repræhenderet Origenis. His inducitur Epiphanius, & fert opem Theophilo. Cuius vniuerſus ſtudij ſcopus non aliò ſpectabat, quàm aduersùs ſanctum, & eos, qui dicti ſunt, monachos. Poſt hæc quid? Perſuadet Epiphanio, vt ſcribat ad Iohannem, vt abſtineat à ſcriptis Origenis, & cum eis minimè ſentiat. Ille autem verè magnus Chryſoſtomus cùm hæc accepiſſet, ſententiæ ſuæ fretus puritate, nõ curabat eos, qui inſultabant: ſed de communi ſalute ſolùm erat perpetuò ſolicitus. Sed hæc quidem rebus conſequenter perſequens, declarabit oratio.

Machinationes Theophili.

Inter hæc autem celebratæ illius viduæ vineæ acceſſit narratio, ad quam peruenimus. Theognoſtus pius ille & fidelis, erat ipſe quoquè vnus ex ijs, qui erant familiares Imperatori Archadio: Inuidia autem diaboli & Gaij, qui morbo laborabat Arrij, apud Imperatorem accuſatur Theognoſtus, & iniuſta bonorum publicatione cum relegatione damnatur ſimul cum vxore & liberis, & vt paucis abſoluam, priuſquàm perueniſſet ad locum, in quem erat relegatus, in itinere via vitæ peracta, migrauit ad Deum. Huius vxor reuerſa, accedit ad virum diuinum, & de ſe omnia docuit. Hic autem miſericors & Chriſti imitator, corde dolorem accipit ob ea quæ acciderant, & ob fœminæ viduitatem: & pulchrè quidem conſolatur, & quæ par erat ei ſuadet: rurſùs verò conſiderat, quemadmodùm viduæ ſua reſtituãtur. Cùm is autem de eo eſſet ſolicitus, aliud malum excitauit malignus aduersùs mulierẽ viduam. Erat enim tempus vindemiæ, propter quã Imperatrix egreſſa erat ex vrbe: & neſcio quomodò priùs ingreſſa fuit in vineam viduæ, & ſua manu exectum botrum comedit. Deindè docetur, vineam eſſe alterius. Inducunt legis, quod eſt in rebus eiuſmodi, auxilium, quæ vineam Imperatrici adiudicat, ſi quid tale contigerit, & domino aliquod precium vel aliquid iubet reddi: & iuſſu Imperatricis refertur vinea in numerum ſuorum ſuburbanorum. Hoc autem non temerè & ſimpliciter iubebat, ſed hæc duo meditata: Vnũ quidem, propterea quòd iraſceretur viduæ, vt eam magìs affligeret: Alterum autem, & cuius maiore ſtudio tenebatur, vt acciperet occaſionem vexandi Pontificis, cogitante illa, fore vt reſiſteret, & in legem incideret, & offenderet imperium.

Theognoſti exilium.

Mors.

Sed illa quidem ità ſe habebat: Pontifex autem quomodò? Suadebat, ſupplicabat, vt decebat eius philoſophiam. Quid illa contrà? Ea dabat reſponſa, quæ erant plena impudentia, Romanæ legis auxilium, & quæuis alia, quam ex aduerſo obijciebat vana phantaſia ſuæ arrogantiæ. Rurſùs ergò temperat medicus medicamenta ſalutis. Quod autem laborabat, curari non poterat. Alia eſt præterea ſpecies curationis, ſoluens cauſas, per quas videbatur id, quod malè erat affectum, laborare grauiùs: ſoluens iniuſtos prætextus: nempe quòd hęc lex quidem lata eſſet ab Imperatoribus, ſed qui fortè erant à fide alieni. Tu autem es, aiebat, lex, & tibi obtigit, vt imperares, & eſt tibi conſcientia quæ cogit, & quæ rem optimè nouit & intelligit. Nè permittas, vt multi coacti te nouam vocent Iezabel, & quæ de Nabuthe ſcripta ſunt in veteri teſtamento. Hæc ſapientis medici, quæ perpetuò adhibebat, medicamenta, malè affectam fœminam magìs inflammabant, adeò vt nec medicum quidem admitteret, immò verò repelleret, & quam nefariè conceptam celabat bilem, apertè in lucem proderet. Sic quidem repellitur medicus. Quid verò, quæ deinceps conſequuntur? Aderat dies feſtus & celebris Crucis in altum elationis, & iuſſerat Pontifex, vt portę eccleſiæ clauderentur ſoli Imperatrici. Eccè ergò primus ingreditur Imperator, & fideliſſimi populi vniuerſa multitudo cum ipſo & circa ipſum. Cùm autem incepiſſet ſanctus de more concionari, vis ſanctiſſimi, quæ eum illuminârat, ſpiritûs reddidit elegantiorem verborum pulchritudinem cum eo, qui loquebatur. Et quid opùs eſt dicere, ad quantam admirationem veniens multitudo, applauſit exultationibus ſacræ dilectionis? Cùm hæc autem fierent intrà templum, eccè etiam Imperatrix cum reliquo,

3. Reg. 21.

Dies feſtus & celebris exaltationis ſanctę Crucis.

reliquo, qui eam ſtipabat, comitatu: & alijs quidem omnibus ingreſſum ſeruabant liberum, ipſam verò prohibebant. Ità adhuc inconſideratam poſſidebat Imperatricem. Mitto dicere, quãtùm in diuinum Pontificem, idem eſt autem dicere, in Deum, contumelijs inuecta eſt & infremuit. Deindè cogitat quidam ex ijs, qui cum ipſa erãt, & tentat portam gladio percutere: eius autem manus ſtatìm areſcit. Timet ergò Imperatrix, & ſtatìm reuertitur. Ille autem, cuius manus exaruerat, accedit ad ſanctum, pœnitentia ductus, & ſupplicans ſtatim curatur, & Deus per ſuum ſeruum magnificatur & glorificatur, Pœna ſacrilegi. Mirac. 11

Eſt ne aliquid his iuſtius aut benignius, & promptius ad conuertendam animam, cui iuſtum abundè ſuppetit? Sed nihil iuuit eam, quæ improba voluntate ſequi deteriora miſerè ſtatuerat. Vide autem hîc mihi Imperatoris inſignem virtutis abundantiam. Nam cùm res eius reſciuiſſet, tam ijs, quæ illa expoſuerat Imperatori, quàm ijs, quæ alios fecerat renunciare, omnia deſpicit, & nullam eius ducit rationem, amori in Pontificem & reuerentiæ iuſtæ nihil præponens: maximè cùm illius morum acerbitatem ſciret & importunitatem. Atq; illa quidem magnoperè contendebat bonum illum Paſtorem expellere: promptum autem & alacre animi ſtudiũ eorum, qui prohibebant, diuinorum verò canonum accurata regula, & ciuitas, quæ ab eo illuminabatur, & greges monachorum, omnia reſiſtebant tyrannidi Imperatricis. Quæ cùm tam multa eſſent, ſuam tamen expleuit cupiditatem, aut, vt veriùs dicam, cædem fecit Imperatrix. Atque magnus quidem Paulus vas electionis dicit: Qui volunt piè viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur. Quinetiam ante eum magnus ille Dauid affirmat, eſſe multas iuſtorum afflictiones: omnis quoquè diuinitùs inſpirata ſcriptura multis in locis his concinit. Quænam autem ſit ratio, cur iuſtis multæ inferantur hîc moleſtiæ & difficultates, (honeſtũ enim eſt hîc parùm philoſophari propter multorum vtilitatem) audiamus tonitru Gregorij Theologi. Quid verò is dicit? Si enim iugum ſuaue & onus Chriſti eſt leue, at hoc eſt propter ſpem & remunerationem, ſignificante verbo, quòd quæ ſunt ſummæ in vita præſenti moleſtiæ, ſi ſpectetur ſpes, quæ illic eſt & remuneratio, ſunt ſimiles rebus lętis & ſecundis. Quinetiam quòd hęc tormenta corporis ſunt tuis ſeruis lætitiæ, audiui ſapientiſſimum ad Deum dicẽtem. Quamobrẽ cùm iuſtum, qui nunc habetur in admiratione, audiëris tradi manibus iniquorum, nè perturberis. eum enim nihil tangit: ſed ęgrè feras volũtatem eorum, qui ipſum tradunt. Sed eò redeat, vndè digreſſa eſt, oratio. 2. Tim. 3. Pſal. 33. Matth. 11.

Non multum interìm effluxit temporis, & venit Cypri Epiſcopus Epiphanius. Quem cùm rursùs attraxiſſet Theophilus, tum quòd eſſet callido & vafro ingenio, tum quòd eſſet moribus præditus aptis ad alliciendum: perſuaſit, vt & ea faceret, quę ſanctum moleſtia afficiebant, & ipſum reddebant Epiphanium canonum cõtemptorem. Quænam autem ea ſunt? Quæ prope ciuitatem factæ ſunt congregationes, ordinationes, Origenis dogmatum damnationes, cùm pars vna ſolùm adeſſet: & vniuerſa deniquè ab eo vſurpata authoritas & temeritas. Qualem autem contra hæc ſe geſſit Pontifex? nam ea quoquè ſcire eſt operæprecium. Patientem, fratrum amantem, canones accuratè ſequentem, & in cæteris ità ſe gerentem, vt & prudentia & voluntate ſe homine eſſe ſuperiorem apertè indicaret. Quibus motus Epiphanius, aliquantulùm quidem ceſſit & deflexit: magna autem affecit moleſtia eos, qui ipſum impellebant. Ipſi verò quàm potuerunt citiſſimè ad Imperatricem hæc retulerunt. Ipſa autem Epiphanium celerrimè trahit ad ſuas partes, ea docens & ſuggerens, quę eius iniquam explebant libidinem, & quæ ſanctum deponebant, adijciens etiam arcanum, (ô hominum audaciam, ô diuinam lenitatem) hæreticum eſſe Dei ſeruum & famulum. Quid autem contrà ſapiens dixit Epiphanius, audiamus: Si eſt tibi quidem, inqt, ô Imperatrix, ratio cur hæreſim ſuſpiceris, adſit, & cauſam ſuam agat Iohannes in pœnitentia. Sin autem hæc verba profers cauſa contumeliæ, tibi minimè aſſentitur Epiphanius. Tunc commota illa hoſtis, erupit in hanc execrandam vocem: Si ô Epiphani, ſis impedimento, quô minùs Iohannes mittatur in exilium, eccè aperiam templa idolorum, & contendam vt ea adorentur. Non ampliùs ergò ferens Epiphanius aures ſuas pollui cœno inimicæ fœminæ, totus perfuſus fuit lachrymis, & ſe eorum eſſe innocentem pronuncians, fugam omninò arripuit. Vide ſtiès Eccleſiaſticorũ Canonum honorabilẽ faciat mentionem. Execrabilis vox Eudoxiæ.

Hæc autem neſcio quomodò aliter iactabantur externorum ſermonibus. Quo-

modò? Quòd vocatus Epiphanius ſua decreuit ſententia Iohannem eſſe depõnendũ. Hæc cùm audiuiſſet Iohannes, ad eum ſcribit: Sapiens Epiphani, & tu meo conſenſiſti exilio? Decæterò non videberis ampliùs ſedens in tua ſede. Ille autem ad hæc reſcribit: Athleta Iohãnes, feri & vince. ad locum autem, ad quem mitteris in exilium, minimè peruenies. Sic ſcripſerunt, & ſic factum eſt. Nam inter nauigandum mortuus eſt Epiphanius, & Iohãnes cùm nondùm perueniſſet ad locum in ſecundo exilio, vt iam declarabimus, migrauit ex hac vita. Cùm autem poſtquàm enauigâſſet, reſciuiſſet Iohannes, quemadmodùm propulſâſſet Imperatricem, profert communiter vituperationem aduersùs omnem malam fœminam. Quam tanquàm dictam ænigmaticè aduersùs Imperatricem, arripuit examen accuſatorum. Id itaque per eam deferunt ad Imperatorem. Cui cùm neſcio quas, nec quàm multas adhibuiſſet ad eum inclinandum rationes, incitat vt bellum ſuſcipiat aduersùs Iohannem, & vt coacta ſynodo damnaretur exilio. Neque tamen ſine Theophilo conſtitutum fuit hoc certamẽ: ſed quamprimùm ad eum miſſis literis curat, vt veniat cum Epiſcopis Indicis & Aegyptijs, & ijs, qui tunc propter iuſtas cauſas meritò depoſiti fuerant à Pontifice: & vt ſemèl dicam, confluunt omnes Chalcedonem: in qua priùs parati, veniunt omnes in vrbem regiam. Cùm autem tardarent, qui erant Roma venturi, Imperator Archadius nullo modo volens adſpicere Theophilum, dubitabat, & varijs diſtrahebatur cogitationibus, ignorans quòd Romanus Epiſcopus ſecundas, vt à me priùs dictum eſt, expectabat literas. Quid ergò Eudoxia? Clàm accerſit Theophilum & eos, qui cum ipſo erant, & eos amplis ac magnificis proſequitur muneribus, pollicetur que ſe perſuaſuram Imperatori, vt eis pareat.

Hæc cùm cognouiſſet noſter Elias & magna tuba Eccleſiæ Chryſoſtomus, vſus tuba orationis, & non timens aciem, quam in eum direxerant aduerſarij, tanquàm alius Moſes aut Phinees aut Ieſus, aut ille terribilis & diuinæ armatus princeps militiæ, ſtricta rhomphæa terret aduerſariorum audaciam, in concione dicens: Congregate ad me ſacerdotes dedecoris, comedentes menſam Iezabel, vt dicam eis: Quouſquè claudicatis ambabus veſtris tibijs? Si Baal eſt Deus, ambulate poſt ipſum. Si autẽ ipſa menſa Iezabel eſt Deus, comedentes euomite. Præterea apertè publicans inuictam Theophili malitiam, & tenebroſarum eius machinationum impudentiam, proponit omnia cognoſcẽda ab omnibus. Cùm hæc regiè & generosè dixiſſet leo pietatis, vulpes improbitatis, verba fraudulenter diuidunt: & cùm ijſdem verbis Imperatori dediſſent exemplum, coëgerunt eum iraſci, & effecerunt vt Imperatoris indignatio in Theophilum, conuerteretur in Pontificem. Qui etiam iuſſi ſunt in eum facere concilium, & cùm tempus accepiſſent libertatis, & ad luctam ſe fortiter inſtruxiſſent, ac munijſſent conſilijs, Imperatricis donis, verbis, promiſſis, minis, & omnibus modis omnes congregant: & alios quidem, qui reſiſtebant plano & improborum architecto conſiliorum, mittebant in exilium: alios autem vanis promiſſis miſerè redactos in ſeruitutem, adeò armabant aduersùs Pontificem, vt eum vel ſacrificaturi eſſent & perdituri. Hinc magnũ exiſtit certamen Eudoxiæ & Theophilo, dum menſis, auro, blanditijs & modis omnibus ſuos ſocios ad bellum inſtruunt. Deindè quid? Adornantur & contexuntur libelli, & mittuntur ad Imperatorem, qui continent omnes vanitates & inſanias falſas. Poſtremum verò erat, quòd poſt communionem hic Iohannes faceret omnes guſtare aquam aut paſtillum propter ſputum, & ante omnes ipſe. Decæterò aũt non ampliùs procedunt per ea, quæ ipſi in eum intendebant, crimina, nempè quod ſectaretur errores Origenis, ſed per contumelias & maledicta.

3. Reg. 18.

plano, id eſt, impoſtori.

Calumnijs appetitur vir Dei.

Cùm hæc ſic neſcio quo modo ſtruerentur, (neque enim fieri poteſt, vt ſtructas ei inſidias ſingulatìm perſequamur, quæ ad vnum finem ſpectabant, nempè ad cædem Principis paſtorum & mortem) accedit ad Paſtorem id, quod è grege non fuerat correptum à feris illis immanibus, nempè quadragintaduo Epiſcopi numero: qui paſtorem circundantes admirabantur repentinam & diuerſam mutationem, nempè quòd Theophilus, qui erat inter reos relatus, repentè ſit conſtitutus iudex aduersùs ſanctũ & iuſtum Chryſoſtomum. Quid ergò paſtor ille bonus, magni principis paſtorũ, nempè Ieſu, imitator? Sed cùm ad hũc locum peruenit oratio, memini ſacrorum dierum: Dominum venientem ad paſſionem, diſcipulos qui tunc erant, nouum teſtamẽtum, inter ſe inuicèm charitatẽ, & omnia, quæ illic myſticè facta ſunt, edoctos, ſingulatìm apud

apud me cogitaui:& eum,qui modò erat diſcipulus, ſimiliter atquè magiſtrū & Dominum,eos qui ſub ſe erant,initiantem myſterijs. Nam cùm omnes dolore cruciarētur propter magiſtrum,dicit eis ille vir ſapiens in diuinis & humanis:(ô quomodò fieri poteſt,vt ſine lachrymis eorum memoriā tibi tradat oratio?) Orate,ô filij & amici & viſcera,quæ mihi ex omnibus præcipuè eſtis viciſsìm dilecta, & Deo agite gratias.Nullus autem cernatur ex vobis ſe ſeparâſſe ab Eccleſia.Ego enim jam libor,& inſtat tempus meæ reſolutionis.Satanas non fert meas aduersùs ipſum orationes. Sed nè obliuiſcamini ſacræ meæ in vos dilectionis. Conſolatur ſuos vir pi9.

Cùm hæc & his longè plura dixiſſet, (quid opùs dicere & lachrymas & dolorem, quibus ſunt repleti?)tandèm omnes complexus,rogauit omnes, vt irent in conciliū. malebat enim mortem ſubire gladio,hoc lucrum eſſe exiſtimans,pro cōmuni omnium ſecuritate & ſalute.& rursùs dicit: Vos omninò recordamini vitam præſentem eſſe viam,& trāſire quę in ea ſunt bona & moleſta:nec hoc ſolùm,ſed *eſt etiam nundinæ.emimus itaque,vendimus, diuerſamur. Num ſumus nos meliores Patriarchis, Prophetis,aut Apoſtolis? Dicit ei quidam cum eiulatu: Sed deflemus noſtram orbitatem,rerum confuſionem,ſtatum Eccleſię,& alios honores,quibus affecti ſumus,& ignominias quibus afficiemur. Sed nè veſtras,inquit,relinquite eccleſias. Non enim à me eſt principium: neque ad me vſque eſt finis. Non enim poſt Moſem ſurrexit Ieſus?Non fuit Dauid ſucceſſor Samuelis? Hieremiæ Baruch? Eliæ Eliſæus? Poſt Paulū autē quis? Non Timotheus,Titus,Apollo? Non alij innùmerabiles? Sed ſi tenemus, dicit quiſpiam, noſtras eccleſias, omninò communicare neceſsè eſt & ſubſcribere. Communicate, inquit, vt non perturbetur neque ſcindatur Eccleſia: ſed nè ſubſcribatis.Quonam modo hoc iubes?Quoniam,inquit,nullius mihi culpæ ſum conſcius, propter quam deponar. Cùm his ſacram illam turbam magnus inter Patriarchas cōfirmâſſet Chryſoſtomus, iam concilium, quod extra vrbem in Ruffini prædijs inania in eum ſtatuerat,accerſit eum,reſponſurum ijs quorum accuſabatur. Quæ autem ei ſignificata ſunt,erant huiuſmodi:Sancta Synodus congregata,Iohanni:Libellos contra te accepimus,plenos malis innumerabilibus.Veni ergò eis reſpōſurus. His lectis, hæc reſcribit ſanctus: Eccleſiam,propter quam Deus verbum factum eſt, nè ſcindas, nec diſſoluas,neque extra terminos iudices,repugnans trecentis & octodecim patribus,& nè Abel,vt Cain,doloſè in agrū aduoces:ſed tu veni potiùs.Septuaginta enim capita apertè continent,qui aduersùs te ſcripti ſunt libelli.Sumus autem nos ex diuerſis & plures,Dei gratia. Et vt quæ poſteà ſequebantur, in pauca contraham,cùm ſapiens Pontifex prætereà ſcripſiſſet,& oſtēdiſſet nullam eſſe eorum,quæ ab ipſis fiebant,conſequentiam,optimè & iuſtiſſimè eos repellebat præſcriptione, optans vt in ſe fieret potiùs œcumenica ſynodus.

* eſſe etiam nundinas.

Vocatur ad Synodum.

Reſpondet ſcripto.

Gene. 4.

Hæc cùm accepiſſet & didiciſſet concilium illud per lectionem, irruunt tanquàm leones:& ex ijs,qui miſſi fuerant,alium quidem ceciderunt,alium verò comprehenderunt,alium autem coniecerunt in vincula & ferreos compedes,quos illi bacchantes paſtori parauerant.Quid ergò poſt hæc faciunt? Cùm aranearum telis imbecillioribus ſcriptis eum damnâſſent,quem neque viderant, neq; huius vocem audiuerāt, deponunt Pontificem,& hæc referunt ad Imperatorem. Quid dicentes? Quòd cùm non auſus eſſet accedere,quòd eſſet ſibi conſcius: cum autem leges deponant, hoc etiam ſuſtinuit. Iuſſu ergò veſtræ potentiæ, aiebant, vel inuitus relegetur, & det pœnas,quòd maledictis inſectatus ſit Imperatricem,eam dicens Iezabel,vel in eo morte ab occiſoribus accelerata propter verbi aſperitatem. Eis itaq; credit Imperator tanquàm ſacerdotibus, & abſque vlla examinatione, miſſa manu militari,iubet ſanctum relegari.Hæc cognouit fidelis populi multitudo,fideiq; feruore & abundantia, victo & deiecto metu Imperatoris,vi reſtiterunt.Hoc autem cùm animaduertiſſet vir diuinus,& quæ ex eo oriebantur damna & pericula conſiderâſſet,omnes latet, & ad cædē (Sic enim ego voco illorum concilium & impetum,exiſtimo autē vos quoquè) tanquàm ouis ſua ſponte accedit. Eum verò cùm comprehendiſſent,vſq; ad Euxini Propontidem tunc trahunt.

Nota ſęuitiā in legatos Chryſoſt.

Iubetur exulare.

Poſt hæc quid?Quidam ex ijs ducti pœnitentia,dicebant fuiſſe Iohannem appetitum calumnijs & iniuria affectum. Nec hoc credebatur à multis: fidem autem res ipſæ magis fecerunt. Quomodò? Ex honore & emolumentis, quibus ſunt affecti ac-

cuſatores. Sed profanum os dedecoris, reſpondebat his nugis, dicens: Etiamſi nihil aliud, at arrogantia & ſuperbia Iohannis eum depoſuit, ſuæ malitiæ improbus vete- (1.Petr.5.) rator ſcripturam applicans, nempè quòd ſuperbis reſiſtit Dominus. Deindè ſcribit perſecutor ad Romanum Pontificem Innocentium, quam in Paſtorem fecerat ini- quitatem transformans & varians. Sed Theophilus ſcribit quidem, cōdemnatur au- tem, cùm Papa apertè res ſancti cognoſceret. Quorum varios ac multiplices conatus mirans Romanus Epiſcopus, ad Deum confugit, & petit vt illinc ſoluātur machina- tiones offenſionum. Maxima itaque celeritate illinc accipit ſolutionem. Canina Theophili impudentia adhuc inquirebat aduersùs innocentem. Hinc ad iram iri- (Theophilus fugit.) tat fidelium multitudinem. Innumerabiles ex eo exiſtunt ſeditiones & plagæ & di- uerſa pericula, & contremiſcunt improbi. Vir impius celerrimè fugit Alexandriam, cùm vix euaſiſſet eos, qui quæſiêrant eum mari obruere. Sic pater ſcandalorum, ma- lus malè ex regia amandatur cum ipſis accuſatoribus, & ijs, qui erant eiuſdem ſen- tentiæ. Hæc Romæ audijt etiam Imperator Honorius, & quòd vt gratum facerent Eudoxiæ, Iohannem ſunt calumniati. Dolore ergò affectus, (valdè enim amabat Im- perator, & cupiebat videre Pontificem) ſcribit ad fratrem Imperatorem, Archadium, cum eo expoſtulans & exprobrans, quòd Theophilo, quem reum tenebat, locum de- derit deponendi Iohannem, idq́ue ſine Romanis. Hæc cùm cognouiſſet Imperator Archadius, magna ductus pœnitentia, de Pontifice reuocando cogitabat: & eccè no- ctù venit terrę motus, & cadit pars cubilis Imperatricis: fuitq́ue hoc, (nam quę inter- ceſſerunt, lubēter prætermitto) cauſa reuocationis. Rursùs ergò Paſtor bonus (opor- (Reuocatur vir ſanctus.) tet enim paucis dicere) recipit gregē, cùm Imperator lōgè ſplendidiùs q̃ priùs ei pro- ceſſiſſet obuiàm: & ille quidem priùs contenderet, vt res ſuæ examinarentur: omnes verò planè violēta fidei motiōe eum adduxiſſent, in ſede collocâſſent, & vt pacē age- (1.Petr.5.) ret effeciſſent. *Hæc ſuorū ſeruorū Deus, q̃ reſiſtit ſuperbis & humilib⁹, reddit gratiā. (*Hanc ſuis ſeruis) Hinc adeſt, quæ hoſpitalitate & temperantia (ſcientibus loquor) Sarram & Suſan- (Dan.13.) nam exprimit Olympias. Paucis autem eam quoquè declaret oratio, quæ volupta- tem ſimul & adhortationem ad virtutem præbet ijs, qui laudant ea, quæ ſunt hone- (Olympias prędicatur.) ſta. Olympias erat, quæ temperantia, hoſpitalitate, & doctrina diſciplinarum, nō mi- nùs erat clara, quàm ſplendore generis, opum & pulchritudinis. propter quæ ante- cellebat omnibus, quæ tunc erant. Hæc marito quidem fuit coniuncta legitimè, non eſt autem experta, vt quæ parùm cum eo vixerit. Eam Imperator Theodoſius vi poſt- eà trahebat, vt nuberet cuidam ſuo cognato, non quidem dedignantem, ſed contrà ea, quæ par erat, ſignificantem. Dicebat enim: Si rex meus Chriſtus voluiſſet me vi- uere cum marito, primum omninò non abſtuliſſet. Et quid opùs eſt orationem ex- tendere, quæ contendit ad ea, quæ deincèps ſequuntur, exponenda illius verba ſapi- entia? Ei enim qui ſapit, licet ex fimbria, vt eſt in prouerbio, id quod eſt contextum, intelligere. Iuſſu ergò Imperatoris auferuntur ei facultates, gratia cuſtodiæ. Illa au- tem ea re valdè eſt lętata, & dictum protulit Imperatori, quod dignum eſt quod ha- beatur in admiratione & mandetur memoriæ. Dixit enim: Nè ea cuſtodiantur, ô Im- perator, ſed dentur potiùs pauperibus. iam olìm enim deprecor, quæ ex hac diſtribu- tione accedit, vanam gloriam. Statìm ergò lætatus fuit Imperator, cùm hæc audijſ- ſet, & ei ſua rursùs reddit. Illa autem cùm ea accepiſſet, pulcherrimè quidem admini- ſtrauit, ſeq́ue exuit ac parauit ad exercitationem: & paulopòſt refertur in numerum Diaconiſſarum eccleſiæ. Sed ne ſic quidem potuit euadere grauia retia Theophili, cùm illius hoſpitalitatem ignominiæ materiam acceperit iſte Deo inuiſus. Ipſa poſt multos curam quoquè geſſit Nectarij, vt quæ ſuis manibus, quandò ad Deum exceſ- ſit, eius texit oculos. Ipſa hoſpitio quoquè magnum accipiebat Chryſoſtomū, ei * li- (μοίρτα) bum exhibens, propterea quòd non poſſet auelli à ſtudijs: ipſeq; eam in ſecundo ſuo exilio duabus epiſtolis eſt proſecutus. Sed hæc quidem poſteà: veniat autem oratio ad id, quod eſt propoſitum.

Poſt Pontificis ſecundam in ſedem ſuam reſtitutionem, cùm non multum præter- fluxiſſet temporis, incidit aliquid, quod neceſſariò opùs habebat correctione: & ſuo pro viribus officio functus eſt is, qui erat rerum huiuſmodi corrector, & rursùs Im- peratrix fuit valdè irata Paſtori. Si quis veſtrûm ſcit argenteā ſtatuam, & qui illic fie- bant ludos publicos, & diuinam ædem contumelia affectam, ſcit quod dico. Rursùs ergò

ergò certamina ex certaminibus,& ſynodi aduersùs Pontificem. Hæc cognoſcit is quem perſequebãtur,& celebratum illum &inſignem habet ſermonem: Rursùs furit Herodias. Hoc accendit iram Imperatricis,& rursùs liberè ac confidenter agunt accuſatores. Et Theophilo quidem ſignificatur, vt veniat Alexandria: ſed adhuc timẽs, differt infelix: Arriano tamen canone tanquàm arcu vſus,audet eum ferire iaculis ex atramento. Certus autem,quem afferebant,erat hic ictus, quòd abſque ſynodo qui erat depoſitus,irrupiſſet & in eccleſiam. Quos cùm conueniſſet hic vir diuinus & ab eis interrogaretur,reſpondit: Expulſus fui ab Imperatore,fui etiam reuocatus ab ipſo Imperatore. Quod placebat quidem ijs,qui erant recti iudicij & ſententiæ,& Imperator ijs aſſentiebatur: coram Imperatore autem aduersùs eum decertans malignorũ illorum fucorum examen,ſtrepitu obtundebat illius ſimplicitatem. Tũc autem profert quidam (is verò erat Elpidius, Laodiceæ quę eſt in Syria Epiſcopus) ſententiam planè admirabilẽ: Nè tumultuemur,inquit,in conſpectu Imperatoris: nefas eſt enim: ſed ſubſcribant accuſatores ſe eſſe eiuſdem fidei,cuius ſunt,qui illum ediderunt canonem,& ſoluta eſt dubitatio. Cùm ergò intellexiſſet Imperator facultate propoſitionis ſolui id,de quo agebatur,lætus & ſubridens dixit: Nihil eſt hoc melius. Id autem, quod erat propoſitũ,cùm eſſet anceps,effecit vt caligarent accuſatores. Et tunc ſummis quidem labris pollicentur,re autem infecta tunc exeunt. *Arrianorũ canone oppugnatur vir ſanctus.*

Cùm hęc aliàs aliter machinarentur accuſatores, & teſſeris quodammodò luderent,menſes decem prætcriêrunt. Paſtor autem ne tantillum quidem prętermittebat ex conſuetis: immò verò quotidiè magìs ac magìs augebatur eius ſtudium. Solet enim neſcio quo modo mens,quæ caret vana gloria, iucundiùs affici,& ſe magìs rationis compotem oſtendere in caſibus,qui accidunt. Illi autem non dederunt ſomnũ oculis,nullis abſtinuerunt machinationibus, Imperatoris mentem obſidẽtes, vt eam funderent & captiuam abducerent. Imperator verò aliquandiù fortiter reſtitit & repugnauit. Quandò autem omni ex parte tuta fuerunt omnia accuſatoribus,nec vllus fuit,qui aduersùs talem inſurrectionem poſſet ampliùs Imperatoris mentem fulcire & ei opem ferre,ipſe quoquè eſt mollitus,& humanum quid paſſus, ab inſidijs hoſtis eſt circunuentus. Dicam aũt apertè,quomodò. Erat dies maximus,Chriſti ortûs: Imperator autem,vt mos eſt,non ſimul aderat. Significauit autem Pontifici, ſe nõ priùs communicaturum,quàm ipſe crimina diluiſſet. Sic præterijt etiam Quadrageſima, & die vno ante Paſcha, rursùs Imperator violẽto motu accuſatorum, eadem ſignificat, addens: Duæ te condemnârunt ſynodi: nõ poſſum tibi communicare. Quid verò Paſtor bonus,qui adſpiciens aduenire beſtias,nõ fugit & dimittit gregem? Mihi, inquit, ô Imperator,à Deo fuit credita eccleſia,nec ab ea recedam. Sin autem hoc tibi viſum ſit,vi expellar,nè accuſari poſſim,quòd ordines deſeruërim. Quod verit' Imperator, in quem tyrãnidem obtinebat vis inimicorum,cùm eum cum metu ſeparâſſet ab eccleſia,iuſſit degere in Epiſcopatu: illud cogitans,quòd ſi quid rursùs eueniſſet inopinatum,facilius eſſet eum inuenire ad Deum placandum. Sic magnum luminare prohibetur lumẽ præbere eccleſiæ: & cùm rursùs Imperatori exiberetur moleſtia ab accuſatoribus,ipſe eis totum permittit conſilium, vt qui venerandum diem ſabbati & Pontificis virtutem reuereretur. *Feſtum natiuitatis Chriſti.* *Imperator timet,& epiſcopi ſæuiunt.*

Quid ergò dicunt ij,quibus fuerat permiſſum? In noſtrum caput, ô Imperator, ſit Iohannis depoſitio: ſolũ citò expellatur. Rursùs ergò nulla interrogatio,& rursùs ſuffragia & latæ ſententiæ. Quæ agebat,ſciebant oẽs: confunditur vniuerſus populus, confunditur etiã dies feſtus,metus in fugã conijcit: & fugientes clerus,& q̃cquid erat fidelis populi & eorũ,q̃ gerebant magiſtratus, diuinũ Paſcha in publico quodã lauacro,quod Cõſtantianę dicit̃,celebrârũt,vigilãtes in illius noctis glorificationibus, & eos,q̃ erãt catecheſi inſtituti,baptizãtes,& ea,q̃ tẽpori conueniũt, munera obeuntes. Hęc quoq; citò deferũt ad Imperatorẽ,q̃ ad mala erãt audaces: partim q̃dẽ timẽtes,nè ſi fuiſſet ingreſſus & ſolã inueniſſet eccleſiã Imperator,populi quidẽ cognoſceret beneuolentiã: eos aũt damnaret inuidiæ: partim verò hoc agentes,vt oẽs, q̃ illic erant, vlciſcerẽt Imperator. Hinc aſſumpto Lucio,q̃ erat ſecta & ſentẽtia gentilis, & eo quẽ ſub ſe recẽs habebat exercitu,nẽpe Thracibus armatis circiter quadringentis, ſecũda noctis vigilia,(ô quę illic ſunt per ſummã perpetrata audaciã, q̃ quiſnam dignè fuerit lamentatus?) repentè impudenter irruperunt,& per medias turbas ad ſanctas vſque *Atrocia facinora Lucij & militum.*

aquas procedunt, prohibent diuinorum myſteriorum celebrationem, aciem ſtruunt contra miniſtros: licebatque videre effuſa diuinorum ſymbolorum myſteria, clauisq; percutiunt capita ſacerdotum, ſanguine permiſcent ſacram piſcinam. Deindè quid? Fugiunt omnes: miſerabile ſpectaculum ijs, qui illic erant detenti. Nam ex militibus quidem alius virginem trahebat, tanquàm prædam bello captam: alius autem tunicas, alius verò diuina myſteria & vaſa precioſa. Sacerdotes conijciebantur in carceres, expellebantur magiſtratus, frequentia proferebantur edicta, & minæ intentabantur frequentiores, quæ iubebant abnegari Iohannis communionem. Sed ſic quoquè non ceſſabat, immò verò magìs inualeſcebat & corroborabatur fides: & quomodò dictum eſt de exitu Iſrael, Quo magìs eos occidebant, eo magìs creſcebant. Hinc eos Iohannitas nominârunt cacodæmones.

Exod. 1.

Egreditur poſt hæc Imperator è regia, cauſa exercitationis, & videt procùl campum albeſcentem candidis veſtibus eorum, qui recèns erant illuminati. Eo autem ſpectaculo afficitur admiratiõe, vt qui terræ florem putaret eſſe id, quod cernebatur. erant enim recèns illuminatorum ad tria millia: rogat, quidnam hoc ſit. Vide autem malæ linguæ deceptionem. Eſt, inquiũt, diuerſa à recta fide ſentiẽtium multitudo Valentinianorum. Quod ſimulatquè dixiſſent, ex inſidijs in eos impetum faciunt viri armati. Quæ verò poſt hęc ſunt conſecuta, quænam oſtenderit oratio? Rursùs plagæ, rursùs tormenta, rursùs vincula: carceres erant eccleſiæ plenæ hymnis & glorificationibus: eccleſiæ verò deteriores carceribus, pœnis, flagellis & tormentis pleniſſimæ. Duo adhuc menſes interceſſerunt, & Imperator vi perſuaſus, ſignificat Pontifici, dicens: Multitudo tuorum aduerſariorum in ſe attraxit id, quod in te fuit conſtitutum, iudicium. Tu ergò res tuas Deo committens, egredere ex eccleſia. Hoc cùm apertè ſibi ſignificatum ſacroſanctus intellexiſſet athleta, poſtquàm admonuit, confirmauit, ædificauit, omnibus quæ ſunt optima conſuluit, omneſque eſt oſculatus ſancto & vltimo oſculo, eos valere iuſſit. Prætereà autem, cùm, quę cum admirabili Olympiade erant, Diaconiſſas cuidam valdè pio ac religioſo Presbytero commendâſſet, egreditur ex eccleſia, ſimul cum ipſo quoquè egreſſo angelo, qui cuſtodiebat eccleſiam, vt qui non ferret hanc videre ſolitudinem. Nihilo enim melius erat tunc affecta quàm theatrum, cùm diſcurrerent, tumultuarentur, exibilarent, irriderent, maledictiſque ſanctum inceſſerent. Sunt hęc horrenda & digna lamẽtationibus, à quibus ſimul etiã afficitur oratio, quę eorum meminit per inciſa. Quæ deincèps cõſequuntur, ſunt magìs horribilia.

Horrenda flagitia hoſtiũ Chryſoſto.

Eo ipſo die perſecutionis ſiue occaſûs luminaris, fit tale quid maximè horribile. Terribiliſſima apparens flamma ex medio throno, in quo verbi interpres ſolebat interpretari ſcripturas, per vniuerſam diffunditur eccleſiam, & catenatìm aſſurgit in altitudinem vſque ad tectum, & perindè àc vipera, quæ exedit vterum, fertur ſuper tergum eccleſiæ, caſtigans, admonens, & omnes terrens, palàm oſtentans audaces homines ea auſos, quę non debebant. Quid deincèps eſt cõſecutum? exoritur ventus ſubſolanus, & dicto citiùs depaſcit curiam. Deindè ignis, perindè àc ſi eſſet ratione præditus, tranſit ad aulam regiam, licebatque videre maximum miraculum, velutì inter duos igneos montes, populum quidem, qui erat intùs, non lædi: domos autem, quæ illic erant, conſumi: & ignem non audere ſacra vaſa tangere, & inuehi in aliam ſycophantarum audaciam, qui auſi erant dicere, quòd propter ablatas precioſas materias & vaſa ſacra eiectus fuerat Pontifex. Nec hoc ſolùm, (ô hominum audaciam, ô omnipotentis tolerantiam) ſed adhuc improbè & impiè à malignis ſparſa eſt fama, quòd q Iohannem amabant, exuſſerant eccleſiam: ſepulcrum re vera patens guttur eorum. Audiuntur hęc quoquè à Pręfecto. Ille autem, vt qui ſecta eſſet & ſententia gentilis, ea de cauſa multos quidẽ ex paſtoribus, ſacerdotibus, & alijs ex populo, qui erant dedicati principi paſtorum, tormentis ſubijcit. Procedit autem etiam aduersùs Pontificem, & eum vinctum tradens militibus, ſolum relegat in Bithyniam: & cùm eſſet ſolus, (ô miraculum) profitebatur liberè pietatem. Vt finiam orationẽ, in quoddã oppidulum, cui nomen eſt Cucuſos, athleta tranſmittitur Et doloſè quidem hoc factũ eſt & deinduſtriâ, vt illic interimeretur ab Iſauris, qui eam obſidebant. Sedenim non dimiſit eum Deus, qui cuſtodit eos, qui ſperant in ipſum. Illic enim quidam nomine Philadelphius, diuina viſiõe dignatus, excipit athletã. Erat aũt totus ille locus plenus

Ignis cæliτùs accẽſus, vaſtat templum.

Mox curiã.

Iohannitæ peſsimè mulctãtur.

cultu ſimulacrorum & impietate: mutantur autem: Quomodò?

Habebant, qui illic erant, hominem quendam paralyticum. Quem cùm adduxiſſent, (neque enim fieri poterat, vt abſconderetur, quæ ſupra montem ſita erat, virtutum magna ciuitas) eum rogant, vt ipſum curet. Ille autem accepta conuerſione & fide eius, qui patiebatur, cùm eum citò curâſſet, per eum vniuerſam regionem (erat verò multa & innumerabilis) attrahit, baptizat, docet pietatem, & poſtremò illic collocat omnem ordinem ſacerdotalem: Propterea ineffabili gaudio afficitur vir diuinus. & multos qui venerant aut allati fuerãt, curat ab omnibus morbis. Sed cùm iter quidem confecerit, maneat oratio. Mirac. XII. Plurimi credunt in Chriſtũ. Iohãnes oĩs curat ab oĩbus morbis.

Poſt exilium autem principis Paſtorum, (hoc enim ego ſolùm narrabo, qualia in gregem ſunt machinati immanes illi laniatores, & quę ab eis facta ſunt) quomodò dixerit & expoſuerit aliquis multiplices cruciatus? Quinam autem hi ſunt? Exilia, aſperæ tractationes, publicationes, tranſlationes, acerbæ mortis machinationes, nõ in hac aut illa ciuitate, ſed ferè per vniuerſum orbẽ terræ. Peruenit hoc ad aures Romani Pontificis. Ex eo fit, vt nouas excogitent rationes, & accuſatrices literas mittãt accuſatores. Sed ille quidem tunc parùm patienter tolerat: eligitur autem Conſtantinopoli quidam, nomine Arſacius, qui erat vel ipſis piſcibus magìs mutus, amẽtibus amentior, ſenio confectus, condemnatus, inutilis. Ex quo quid accidit? Omnes omninò recedunt ab Eccleſia. Quid ergò mali horum iudices? Perſuadent Imperatori, & omnes cogunt inuitos aſſentiri Arſacio. Et alios quidem ducebat timor: alij autem contrà decertantes, martyrio ſuſcepto coronabãtur. Alij verò fuga ſalutem ſibi quęrebant, Interceſſit totus annus & parùm ampliùs, & moritur Arſacius. Ei autem ſuccedit Atticus. Quænam autem ab eo fiebant? Accuſationes, ordinationes. Metropolitani indigni, qui mandentur memoriæ. Quidam viri boni non ferentes hęc videre, eunt Romam: Ex quibus cùm reſciuiſſet antiſtes, ſingula refert Imperatori Honorio. Imperator autem cùm Imperatorem & fratrem ſcriptis ad eum literis acriter arguiſſet & repręhendiſſet, comparataſque inſidias & machinationes ei pulchrè expoſuiſſet, increpat, admonet, adhortatur: & poſtremò conſulit, vt reuocetur ſanctus. Arſacius taxatur.

Non latuerunt hæc Eudoxiam, quæ orationis vtens probabilitate, (erat enim in rebus huiuſmodi ingenioſa artifex) perſuadet Imperatori, vt ijs, qui Romæ erant, expectatis, vt res eſſent vacuæ omni perturbatione, (ô iniquum prætextum) tunc non reuocaret antiſtitem. Clàm autẽ mittens, occupat qui tunc erant portus, Abydumq; & omnem tranſitum, iubens aſcendentes quidem Romanos malè mulctatos & contumelijs affectos amandare: eorum autem epiſtolas eis ereptas auferre. Sciebat enim apertè, ſciebat callida in malis mulier, quòd ſi res examinarentur, eſſet reuocandus Pontifex. Hæc & machinata eſt Imperatrix, eaque finem acceperunt. Detinentur enim, qui Roma illuc venerant: conijciuntur in cuſtodiam, malè mulctantur, literę ab eis petuntur. Illi fortiter reſiſtunt: reſiſtentia autem deſinit in periculum. Nam cùm fregiſſet quidam pollicem Epiſcopi, cum literis rapit etiam ea, quæ afferebant. Deindè audent impudentes & audaces homines eis blandiri, auro miſericordiam moliuntur ſibi comparare: & omnem quidem dolum contexunt, non autem perſuadent. Quomodò & quanam ratione, pulchrum eſt hoc quoq; dicere. Paulus diuinus Apoſtolus ad eos accedens, ꝑdixit: Videte quomodò cautè ambuletis, tanq̃ ſapientes, nõ tanquàm inſipientes, ſcientes quòd dies mali ſunt: per ea quæ tũc fiebant, ea quę nũc fiunt, tacitè innuens. Quo quidem confirmati, non admiſerunt eſcam, quæ ori venatorum Eudoxiæ erat impoſita. Poſt ſextum ergò menſem ad ſuos reuerſi, ſignificârũt omnia. Et hęc quidem hucuſq;, & ità ſe habent. Ad ea autem, quę deincèps conſequũtur, procedens oratio, perſequatur ea quæ ſunt propoſita. Legati Romani crudeliter vexantur. Ephes. 5.

Cùm iam qui à diuina gratia eſt denominatus, toto anno in oppidulo Cucuſo ſe præclarè geſſiſſet, & aluiſſet eos, qui fame & ſiti laborabant, verborum Domini, fames panis & rerum neceſſariarum terram inuaſit: & cùm hanc vrbem regiam deficere cognouiſſet Paſtor ille bonus, eam epiſtolarum & orationum cõſolatur auxilijs. Et primùm quidem eam, quæ eſt per epiſtolam, orationem auditorum animas nutrientem admirabiliter, ſuppeditat frumenti verborum ſuppeditator: quæ continet viginti quatuor capita. Ad eos autem, qui vitę offenduntur iniquitatibus, habet argumẽtum oratio. Quodnam eſt autem principiũ oratiõis? Medici quidẽ, & quę deindè ſequunt.

Præ-

Prætereà autem duas ad Quiriacum,& ad Conſtantinum Preſbyterum varia ſcripta, & ad ipſam admirabilem Olympiadem. Sed non ſic eum dimiſit inuidia. Iam enim vexationes,iniurias,afflictiões neſcio quàm multas perpeſſus,tranſmittitur Arabiſſum. Et rursùs in eo eadem facit, quę in alio oppidulo. Rursùs verò inuidia ſe obſtetricem prębens accuſatorum metui,eos impellit & incitat ad pariendam cædem, adeò vt ex accuſatoribus quidam dixerit ſuis ſocijs : Videte mortuum terribilem,qui viuos terret & rerum potientes,quomodò laruæ mortuos. Quis hæc facit? Ille imbecillus, ille relegatus,qui non habet qui eum defendat. Illi autem ſerpentis inſidias in ſe adhuc oſtentantes, iuſſerunt eum iaci in quendam locum omnium deſertiſſimum: ſcientibus dico, Pityuntem qui dicitur,finitimum accolis Tzannorum.

Relegatur vir Dei Arabiſſum.

Item Pityũtem.

Adhuc autem antequàm perueniret ſanctus in loci ſolitudinem, (hoc enim ego narrabo paululùm interſiſtens) ab eo rursùs vidētur,ſicut Antiochiæ,diuini Apoſtoli. Quid dicentes? Diuinam gratiam afferentes,cõfirmantes & corroborantes,vngentes,laudantes eum propter puritatem conſcientiæ: poſtremò annunciantes eius ad Deum exceſſum, foreque vt ad eorum perueniret honorem & gloriam,Eudoxię fœtidam & infamem mortem,eamq; ante mortem ipſum ſæpè à ſe requiſiſſe. Nihil prętermittunt,quod faceret ad eum docendum. Poſtremò eum paſcunt ambroſia, dicẽtes: Hac tibi opem ferente,nullo alio opùs habebis nutrimento. Quam cùm accepiſſet,comedit coram duobus,qui eum fideliter ſequebantur. Qui etiam digni habiti ſunt ſermone & contemplatione Dei præconum, impleriq́ue gaudio & exultatione, quæ illinc proficiſcitur. Tres ergò poſt hæc menſes interceſſerunt,& augebantur mala,quibus eum afficiebant milites: quod ipſum quoquè meditatum & deinduſtriâ procuratum fuerat à perſecutoribus. Quæ autem ab eis meditata fuerant, Deo non permittente, citò interrupta fuerunt & reſciſſa. Quiſnam autem modus? Data enim ſit hæc quoquè poſtrema narratio ſummo miraculo.

Apoſtoli ei apparent.

Nondùm Comanam appropinquârat ſanctus, eccè autem noctû ei apparent Baſiliſcus & Lucianus martyres,dicẽtes: Bono eſto animo,& gaudio exulta ineffabili, frater Iohannes. Cràs enim ſimul erimus. Hoc ipſum quoquè dixerunt ſui templi preſbytero,vt ſe pararet ad iuſta facienda & debitas exequias diuino pontifici. Venit ergò ad locum diuus Pontifex: quærit veſtem ſplendidam,quæ tempori & dignitati conueniat: mutat autem ea,quæ geſtabat, & illa diſtribuit ijs qui aderant. Deindè ſacrum celebrat myſterium,communicat ſacramẽto gratiæ,fundit vltimas preces. Deindè cùm de more dixiſſet hic inter Patriarchas diuinus & re vera magnus Chryſoſtomus, Gloria Deo propter omnia, & facto ſigno Crucis ſubiunxiſſet, Amen. & recubuiſſet,requieuit decimoquarto menſis Septembris.

Moriturus cõmunicat, ſignat ſe cruce &c.

Licebat autem poſt hæc videre,tanquàm ſigno dato, concurrentes ex Syria, Cilicia, Ponto & Armenia omne genus hominum & omnem ætatem, propter vtilitatẽ communem & ſalutem: & ſic deponitur patientiſſimum & ſanctiſſimum illud corpus cum martyrum,quę illic ſunt,corporibus: beatiſſima autem & diuiniſſima anima excipitur intemeratis manibus immortalis omnium regis, Domini & Dei & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti: Quem decet omnis gloria,honor, potentia, maieſtas & magnificentia,nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

EPITOME VITAE S. IOANNIS CHRYSOSTOMI.

HIC ſanctus erat quidem genere Antiochenus : Pater autem eius erat Dux exercitûs Syriæ,nomine Secũdus: Mater verò eius cognominabatur Anthuſa. Pręclarè autem & piè educatus, cùm is fuiſſet decem & octo annos natus,receſſit à Libanio Sophiſta, & iuit Athenas matrem eloquentiæ. Deindè reuerſus ad ſuos, à Meletio Archiepiſcopo Antiocheno baptizat', ordinat̃ poſteà lector à Zenone Archiepiſcopo Hieroſolymitano: & cũ pmanſiſſet tres annos in eccleſia,illinc receſſit, vt q in magnũ incidiſſet monaſticę vitę exercitatorẽ: & cũ apud eũ mãſiſſet annos quatuor,& in vnã ſeceſſiſſet ſpeluncã, mãſit ſolus annos duos. deindè rursùs venit ad eccleſiã, & ordinat̃

Diaco-

Diaconus. Cùm ſe in eo quinque annos præclarè geſſiſſet, ordinatur Preſbyter à Flauiano. In quo cùm duodecim annos clarus fuiſſet & illuſtris, illo autem tempore è viuis exceſſiſſet Nectarius Archiepiſcopus Conſtantinopolitanus, ab Imperatore Archadio Antiochia accerſitus, ordinatur Archiepiſcopus Conſtantinopolitanus, mẽſe Decembri, quarta indictione. Cùm autem munus Epiſcopatûs functus eſſet annos quinque, propter inuidiam fuit relegatus in ciuitatem Comanorum, prope Armeniam. Tranſegit autem in exilio, locum loco mutans & malè habitus à militibus, annos tres, menſes duos. Fit totum ſimul eius vitæ tempus, anni LI. menſes VIII. Mortuus eſt autem XIIII. Septemb. & ſepultus eſt cum ſanctis & glorioſis Chriſti martyribus Baſiliſco & Luciano. Portatæ ſunt autem venerandæ & ſanctæ eius reliquiæ Conſtantinopolim, triginta tribus annis poſteà, imperante Theodoſio iuniore & pontificatum gerente Proclo: & id rursùs efferentes cum Pſalmodia, luminibusque & vnguentis, quæ verbis exprimi nequeunt, depoſuerunt in templo ſanctorũ & benedictorum Apoſtolorum, menſis Ianuarij XXVII. *Hoc die eius feſtum Latina colit Eccleſia.*

VITA S. PAVLAE, NOBILISSIMAE VIDVAE ROMANAE, PER D. HIERONYMVM AD EV-*ſtochium eius filiam conſcripta.*

Eſt epiſt. 27.

SI. Cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, & omnes artus humana voce reſonarent, nihil dignum ſanctæ ac venerabilis Paulæ virtutibus dicerem. Nobilis genere, ſed multo nobilior ſanctitate: potẽs quõdam diuitijs, ſed nunc Chriſti paupertate inſignior. Gracchorũ ſtirps, ſoboles Scipionum, Pauli hæres, cuius vocabulũ trahit, Martię Papyriæ, matris Africani, vera & germana progenies: Romę prętulit Bethlehem, & auro tecta fulgentia, informis luti vilitate mutauit. Non mœremus, quòd talem amiſimus: ſed gratias agimus, quòd habuimus, immò habemus. Deo enim viuunt omnia: & quicquid reuertitur ad Dominum, in familiæ numero computatur. Quanq̃ amiſſio illius, cæleſtis domûs habitatio ſit: quæ quandiù in corpore fuit, peregrinata eſt à Domino, & voce ſemper flebili querebatur, dicens: Heu mihi, quia peregrinatio mea prolongata eſt, habitaui cum habitantibus Cedar, multùm peregrinata eſt anima mea. Nec mirũ, ſi planxerit ſe verſari in tenebris, (hoc enim Cedar interpretatur) cùm mundus in maligno poſitus ſit: & ſicut tenebrę illius, ità & lumen eius, luxque in tenebris luceat, & tenebrę eam non comprehenderunt. Vndè & illud crebriùs inferebat: Aduena ſum & peregrina ſicut omnes patres mei. Et iterùm: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Quotiès autem infirmitate corpuſculi (quam incredibili abſtinentia & duplicatis contraxerat ieiunijs) vexabatur, hoc in ore voluebat: Subijcio corpus meũ, & in ſeruitutẽ redigo: nè alijs prędicans, ipſa reproba inueniar. Et, Bonum eſt vinum non bibere, & carnem non mãducare. Et, Humiliaui in ieiunio animã meam, & totum lectum verſâſti in infirmitate mea, & verſata ſum in miſeria, dum mihi configitur ſpina. Atq; inter doloris aculeos, quos mira patiẽtia ſuſtinebat, quaſi apertos ſibi cælos adſpiceret, loquebatur: Quis dabit mihi pennas ſicut columbę, & volabo, & requieſcam? Teſtor Ieſum & ſanctos eius, ipſumq́; propriũ angelum, qui cuſtos fuit & comes admirabilis fœminæ, me nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui: ſed quicquid dicturus ſum, pro teſtimonio dicere, & minus eius eſſe meritis, quam totus orbis canit, ſacerdotes mirantur, virginum chori deſiderãt, monachorum & pauperũ turbę deplangunt. Vis lector eius breuiter ſcire virtutes? Omnes ſuos pauperes pauperior ipſa dimiſit. Nec mirum, de proximis & familiola, quam in vtroq; ſexu de ſeruis & ancillis in fratres ſororeſq; mutauerat, iſta proferre: cùm Euſtochiũ virginem, & deuotam Chriſto filiam, in cuius conſolationem libellus hic cuditur, procùl à nobili genere, ſola fide & gratia diuitem reliquerit.

Marginal notes: 27. Ianuarij. — Genus S. Paulæ. — 2. Cor. 5. — Pſal. 119. — 1. Iohan. 5. — Pſal. 138. — Iohan. 1. — Pſal. 38. — Philip. 1. — 1. Cor. 9. — Rom. 14. — Pſalm. 34. — Pſal. 40. 31. — Pſalm. 54.

Carpamus igitur narrandi ordinem. Alij altiùs repetant, & à cunabulis eius, ipſiſq; (vt ità dicam) crepundijs matrẽ Bleſillam, & Rogatum proferant patrẽ: quorũ

altera

altera Scipionum Gracchorumque progenies eſt: alter per omnes ferè Græcias vſq; hodiè ſtēmatibus & diuitijs, ac nobilitate Agamemnonis fertur ſanguinem trahere, qui decennali Troiam obſidione deleuit. Nos nihil laudabimus, niſi quod proprium eſt, & de puriſſimo ſanctæ mentis fonte profertur. Quanquàm Dominus atque ſalua- Marc. 10. tor in euangelio doceat Apoſtolos, ſciſcitātes quid ſibi redditurus ſit, qui ſua pro nomine eius dimiſerunt, centuplum iñ præſentiarum recepturos, & in futuro vitā ęternam. Ex quo intelligimus, non laudis eſſe poſſidere diuitias, ſed pro Chriſto eas contemnere: non tumere ad honores, ſed pro Dei fide eos paruipendere. Verè quod pollicitus eſt ſeruis ſuis & ancillis ſaluator, reddidit in præſenti. Nam quę vnius vrbis cōtempſit gloriam, totius orbis opinione celebratur: quam Romæ habitantem, nullus extra Romam nouerat: latentem in Bethlehem, & barbara & Romana terra miratur. Cuius enim gentis homines ad ſancta loca non veniunt? Quis autem in ſanctis locis, præter Paulam, quod plus inter homines miraretur, inuenit? Hæc, ſicut inter multas gemmas precioſiſſima gemma micat, & iubar ſolis paruos igniculos ſtellarum obruit & obſcurat: ità cunctorum virtutes & potentias ſua humilitate ſuperauit, minimaq; fuit inter omnes, vt omnium maior eſſet: & quanto ſe plùs deijciebat, tanto magis à Chriſto ſubleuabatur. Latebat, & non latebat. Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quę virtutem quaſi vmbra ſequitur, & appetitores ſuî deſerens, appetit contemptores. Sed quid ago, narrandi ordinem pręteremittens? Dum in ſingulis teneor, non ſeruo præcepta dicendi.

Tali igitur ſtirpe generata, iuncta eſt viro Toxotio, qui Aeneę & Iuliorum altiſ- Iungitur Toxotio. ſimum ſanguinem trahit. Vndè etiam filia eius Chriſti virgo Euſtochium Iulia nuncupatur, & ipſe Iulius à magno demiſſum nomen Iulo. Et hæc dicimus, non quòd habentibus grandia ſint, ſed quò contemnentibus mirabilia. Seculi homines ſuſcipiunt eos, qui his pollēt priuilegijs: nos laudamus, qui pro ſaluatore iſta deſpexerint: & mirum in modum, quos habentes paruipendimus, ſi habere noluerint, prædicamus. His (inquam) orta maioribus, & fœcunditate ac pudicitia probata, primùm viro, deindè Eius liberi. propinquis, & totius vrbis teſtimonio, cùm quinque liberos edidiſſet, Bleſillam, ſuper cuius morte eam Romæ conſolatus ſum: Paulinam, quæ ſanctum & admirabilem virum, & propoſiti & rerum ſuarum Pammachium reliquit hæredem, ad quem ſuper obitu eius paruulum libellum edidimus: Euſtochium, quæ nunc in ſanctis locis virginitatis & Eccleſiæ monile precioſum eſt: Ruffinam, quæ immaturo funere pium matris animum conſternauit: & Toxotium, poſt quem parere deſijt, vt intelligeres eam non diù ſeruire voluiſſe officio coniugali, ſed mariti deſiderio, qui marem optabat, liberos edidiſſe.

Poſtquàm vir mortuus eſt, ità eum planxit, vt propè ipſa moreretur: ità ſe conuertit ad Domini ſeruitutem, vt eius mortem videretur optâſſe. Quid ego referam, amplæ & nobilis domûs, & quondàm opulentiſſimæ, oṁes penè diuitias in pauperes erogatas? Quid in cunctos clementiſſimum animum & bonitatem etiam in eos, quos nunquàm viderat, euagantem? Quis inopum moriens, non illius veſtimentis obolutus eſt? Quis clinicorum non eius facultatibus ſuſtentatus eſt? quos curioſiſſimè tota vrbe perquirens, damnum putabat, ſi quiſquam debilis & eſuriens cibo ſuſtentaretur alterius. Spoliabat filios, & inter obiurgantes propinquos, maiorem ſe eis hæreditatem Chriſti miſericordiam, dimittere loquebatur. Nec diù potuit excelſi apud ſeculum generis, & nobiliſſimæ familiæ viſitationes & frequentiam ſuſtinere. Mœrebat honore ſuo, & ora laudantium declinare ac fugere feſtinabat. Cumque Orientis & Occidentis epiſcopos ob quaſdam eccleſiarum diſſenſiones Romam Imperiales literæ contraxiſſent, vidit admirabiles viros, Chriſtique pontifices, Paulinum Antioche- Epiphanius hoſpes S. Paulæ. næ vrbis epiſcopum, & Epiphanium Salaminæ Cypri, quæ nunc Conſtantia dicitur: quorum Epiphanium etiam hoſpitem habuit: Paulinum in aliena manentem domo, quaſi proprium, humanitate poſſedit. Quorum accenſa virtutibus, per momenta patriam deſerere cogitabat: non domûs, non liberorum, non familiæ, non poſſeſſionū, non alicuius rei, quæ ad ſeculum pertinet, memor: ſola, ſi dici poteſt, & incomitata, ad eremum Antoniorum atque Paulorum pergere geſtiebat. Tandemque exacta hyeme, aperto mari, redeuntibus ad eccleſias ſuas epiſcopis, & ipſa voto cum eis ac deſiderio nauigauit. Quid vltrà differo? Deſcendit ad portum, fratre, cognatis, affinibus, &, quod

&,quod his maius eſt,liberis proſequentibus,& clementiſſimam matrem pietate vincere cupiētibus. Iam carbaſa tendebantur,& remorum ductu nauis in altum protrahebatur. Paruus Toxotius ſupplices manus tendebat in litore: Ruffina iam nubilis,vt ſuas expectaret nuptias, tacens fletibus obſecrabat: & tamen illa ſiccos tendebat ad cælum oculos,pietatem in filios,pietate in Deum ſuperans. Neſciebat ſe matrem, vt Chriſti probaret ancillam. Torquebantur viſcera,& quaſi à ſuis membris diſtraheretur,cum dolore pugnabat: in eo cunctis admirabilior,quòd magnam vinceret charitatem. Inter hoſtium manus & captiuitatis duram neceſſitatem nihil crudelius eſt, q̃ parentes à liberis ſeparari. Hoc contra iura naturę plena fides patiebatur,immò gaudens animus appetebat,& amorem filiorum maiore in Deum amore contemnens,in ſola Euſtochio,quæ & propoſiti & nauigationis eius comes erat, acquieſcebat. Sulcabat interim nauis mare,& cunctis,qui cum ea vehebātur,litora reſpicientibus, ipſa auerſos tenebat oculos,nè videret, quos ſine tormento videre non poterat. Fateor, nulla ſic amauit filios,quibus antequàm proficiſceretur,cuncta largita eſt,exhæredās ſe in terra,vt hæreditatem inueniret in cælo. Nota fortitudinē animi in tanta matrona.

Delata ad inſulam Pontiam,quam clariſſimę quondàm fœminarum ſub Domitiano principe pro confeſſione nominis Chriſtiani,Flauiæ Domicillæ nobilitauit exilium: videnſque cellulas,in quibus illa longum martyrium duxerat, ſumptis fidei alis, Hieroſolymam & ſancta loca videre cupiebat. Tardi erant venti,& omnis pigra velocitas. Inter Scyllam & Charybdim Adriatico ſe credens pelago,quaſi per ſtagnum venit Methonem: ibique refocillato corpuſculo, & ſale tabentes artus in litore ponens,per Maleam & Cytheram,ſparſaſque per æquor Cycladas, & crebris freta concita terris: poſt Rhodum & Lyciam,tandèm vidit Cyprum: vbì ſancti & venerabilis Epiphanij pedibus prouoluta, decem ab eo diebus retenta eſt: non in refectionem, vt ille arbitrabatur,ſed in opus Dei,vt re comprobatum eſt. Nam omnia illius regionis luſtrans monaſteria,prout potuit,refrigeria ſumptuum fratribus dereliquit, quos amor ſancti viri de toto illuc orbe conduxerat. Indè breui curſu transfretauit Seleuciam,de qua aſſcendens Antiochiam, ſancti confeſſoris Paulini modicùm charitate detenta,media hyeme,calente ardore fidei, fœmina nobilis, quæ priùs eunuchorum manibus portabatur,aſello ſedēs,profecta eſt. Omitto Cœles Syriæ & Phœnices iter, (neque enim hodœporicon eius diſpoſui ſcribere)ea tantùm loca nominabo,quę ſacris voluminibus continentur.

Beryto Romana coloniâ, & antiqua vrbe Sidone derelicta,in Sareptæ litore Heliæ eſt ingreſſa turriculam: in qua adorato Domino ſaluatore,per arenas Tyri,in quibus genua Paulus fixit, peruenit ad Coth, quæ nunc Ptolemais dicitur: & per campos Mageddo,Ioſiæ necis conſcios,intrauit terram Philiſtijm. Mirata ruinas Dor, vrbis quondàm potentiſſimæ, & verſa vice Stratonis turrim, ab Herode rege Iudææ in honorem Cæſaris Auguſti Cæſaream nuncupatam,in qua Cornelij domum, Chriſti vidit Eccleſiam,& Philippi ædiculas, & cubicula quatuor virginum prophetarum. Deindè Antipatrida ſemirutum oppidulum, quod de patris nomine Herodes vocauerat: & Lyddam verſam in Dioſpolim, Dorcadis atque Aeneæ reſurrectione ac ſanitate inclytam. Haud procùl ab ea Arimathiam, viculum Ioſeph, qui Dominum ſepeliuit: & Nobe vrbem quondàm ſacerdotum, nunc tumulum occiſorum. Ioppen quoquè fugientis portum Ionæ: & (vt aliquid perſtringam de fabulis poëtarum) religatæ ad ſaxum Andromades ſpectatricem. Repetitoque itinere Nicopolim, quæ priùs Emaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleophæ domum in Eccleſiam dedicauit. Atque indè proficiſcens, aſſcendit Bethorum inferiorem & ſuperiorem, vrbes à Salomone conditas, ſed varia poſteà bellorum tempeſtate deletas: ad dexteram adſpiciens Haialon & Gabaon,vbì IESVS filius Naue contra quinque reges dimicans, ſoli imperauit & lunæ: & Gabaonitas ob dolos & inſidias fœderis impetrati, in aquarios lignarioſque damnauit. In Gabaon, vrbe vſque ad ſolum diruta, paululùm ſubſtitit, recordata peccati eius, & concubinæ in fruſta diuiſæ, & tribus Beniamin trecentos viros propter Paulum Apoſtolum reſeruatos.

Act. 21. 2. Par. 35. Act. 10. 21. Act. 9. Ion. 1. Luc. 24. 2. Par. 8. Ioſ. 9. 10. Iud. 19. 20.

Quid diù moror? Ad lęuam mauſoleo Helenæ derelicto,quæ Adiabenorum regina in fame populum frumento iuuerat,ingreſſa eſt Hieroſolymam,vrbem trinominem,

* Aelio nem, Iebus, Salem, Hieruſalem, quę ab * Helio poſteà Hadriano, de ruinis & cineribus
* Aeliam ciuitatis in * Heliam ſuſcitata eſt. Cumque proconſul Palæſtinæ, qui familiã eius opti-
mè nouerat, præmiſſis apparitoribus iuſſiſſet parari prætorium, elegit humilem cel-
lulam: & cuncta loca tanto ardore ac ſtudio circumiuit, vt niſi ad reliqua feſtinaret, à
Matth. 28. primis nõ poſſet abduci. Proſtrataque ante crucem, quaſi pendentem Dominũ cer-
neret, adorabat. Ingreſſa ſepulcrum, reſurrectiõis obſculabatur lapidem, quẽ ab oſtio
monumenti amouerat angelus. Et ipſum corporis locum, in quo Dominus iacuerat,
quaſi ſitiens deſideratas aquas, fideli ore lambebat. Quid ibì lachrymarum, quantum
gemituum, quid doloris effuderit, teſtis eſt cuncta Hieroſolyma, teſtis eſt ipſe Domi-
nus, quem rogabat. Indè egrediens, aſſcendit Sion, quæ in arcem vel ſpeculam verti-
tur, Hanc vrbem quondàm expugnauit & reædificauit Dauid. De expugnata ſcribi-
2.Reg.5. Eſai.29. tur: Væ tibi ciuitas Ariel, id eſt, leo Dei: & quondàm fortiſſima, quam expugnauit
Pſal. 86. Dauid. Et de ea, quæ ædificata eſt, dictum eſt: Fundamenta eius in montibus ſanctis:
diligit Dominus portas Sion, ſuper omnia tabernacula Iacob. Non eas portas, quas
hodiè cernimus in fauillam & cinerem diſſolutas: ſed portas, quibus non præualet
Matth. 16. infernus, & per quas credentium ad Chriſtum ingreditur multitudo. Oſtendebatur
Acto. 2. illi columna, Eccleſiæ porticum ſuſtinens, infecta cruore Domini, ad quam vinctus
ducitur & flagellatur. Monſtrabatur locus, vbì ſuper centum viginti credentium ani-
Ioel. 2. mas ſpiritus ſanctus deſcẽdiſſet, vt Ioëlis vaticinium compleretur. Deindè pro facul-
tatula ſua pauperibus atque conſeruis pecunia diſtributa, perrexit Bethlehem, & in
Gene. 35. dextera parte itineris ſtetit ad ſepulcrum Rachel, in quo mater Beniamin, non, vt vo-
cauerat moriens, Benoni, hoc eſt, filius doloris mei: ſed, vt pater ꝓphetizauit in ſpiri-
tu, filium dexteræ procreauit Atque indè Bethlehem ingreſſa, & in ſpecum Saluato-
ris introïens, poſtquàm vidit ſacrum virginis diuerſorium, & ſtabulum, in quo agno-
Eſai. 1. uit bos poſſeſſorem ſuũ, & aſinus præſepe Domini ſui, vt illud impleretur, quod in eo-
Eſai. 32. dem propheta ſcriptum eſt: Beatus, qui ſeminat ſuper aquas, vbì bos & aſinus calcãt:
me audiente iurabat, cernere ſe oculis fidei infantem pannis inuolutum, vagientem
in præſepi Dominum, Magos adorantes, ſtellam fulgentem deſupèr, matrem virgi-
nem, nutricium ſedulum, paſtores nocte venientes, vt viderent verbum, quod factum
Iohan. 1. erat, & iam tunc euangeliſtæ Iohannis principium dedicarent: In principio erat ver-
bum, & verbum caro factum eſt: paruulos interfectos, Herodem ſæuiẽtem, Ioſeph &
Mariam fugientes in Aegyptum: mixtiſq; gaudio lachrymis, loquebatur:

Salue Bethlehem, domus panis, in qua natus eſt ille panis, qui de cælo deſcendit.
Salue Ephrata regio vberrima, atq; καρποφόρε, cuius fertilitas Deus eſt. De te quõdàm
Mich. 5. Micheas vaticinatus eſt: Et tu Bethlehem domus Ephrata, non minima es in millibus
Iuda. Ex te mihi egredietur, qui ſit princeps in Iſraël: & egreſſus eius ab initio, à die-
bus æternitatis. Propterea dabis eos vſque ad tempus pariẽtis. Pariet, & reliquię fra-
trum eius conuertentur ad filios Iſraël. In te enim natus eſt princeps, qui ante lucife-
Pſal. 109. rum genitus eſt: cuius de patre natiuitas, omnem excedit ętatem. Et tam diù in te Da-
uidici generis origo permanſit, donèc virgo pareret, & reliquiæ populi credentis in
Acto. 13. Chriſtum, conuerterentur ad filios Iſraël, & liberè prędicarent: Vobis oportebat pri-
mùm loqui verbum Dei: ſed quoniam repuliſtis illud, & indignos vos iudicâſtis ęter-
Matth. 15. næ vitæ, eccè conuertimur ad gentes. Dixerat enim Deus: Non véni, niſi ad oues per-
ditas domûs Iſraël. Et eo tempore Iacob ſuper eo verba completa ſunt: Non deficiet
Gene. 49. princeps ex Iuda, & dùx de femoribus eius: donèc veniat, cui repoſitum eſt, & ipſe
Pſalm. 131. erit expectatio gentium. Benè Dauid iurabat, benè vota faciebat, dicens: Si introïero
in tabernaculum domûs meæ, ſi aſſcendero in lectum ſtrati mei: ſi dedero ſomnum
oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donèc
inueniam locum Domino, tabernaculum DEO Iacob: & ſtatim, quid deſideraret,
expoſuit, atque oculis prophetalibus, quem nos veniſſe iam credimus, ille venturum
eſſe cernebat. Eccè audiuimus eum in Ephrata, inuenimus eum in campis ſyluæ. Vau
quippe ſermo Hebraicus, vt tę docente didici, non Mariam matrem Domini, hoc eſt,
αὐτὴν, ſed ipſum, id eſt, αὐτὸν ſignificat. Vndè loquitur confidenter: Introibimus in ta-
bernaculum eius, adorabimus in loco, vbì ſteterunt pedes eius. Et ego miſera atque
peccatrix, digna ſum iudicata deoſculari præſepe, in quo Dominus paruulus vagijt?
Orare in ſpelunca, in qua virgo puerpera Dominum fudit infantem? Hæc requies
mea,

mea, quia Domini mei patria eſt: hîc habitabo, quoniam ſaluator elegit eam. Paraui lucernam Chriſto meo. Anima mea illi viuet, & ſemen meum ſeruiet ipſi.

Haud procùl indè deſcendit ad turrim Ader, id eſt, gregis: iuxta quam Iacob pauit greges ſuos, & paſtores nocte vigilãtes audire meruerunt: Gloria in excelſis Deo, & ſuper terram pax hominibus bonæ voluntatis. Dumque ſeruant oues, inuenerunt agnum Dei puro & mundiſſimo vellere, quod in ariditate totius terræ, cæleſti rore completum eſt: & cuius ſanguis tulit peccata mundi, & exterminatorem Aegypti, litus in poſtibus fugauit. Statimque concito gradu, cœpit per viam veterem pergere, quæ ducit Gazam, ad potentiam vel ad diuitias Dei, & tacita ſecum voluere, quomodò eunuchus Aethiops, gentiũ populos præfigurans, mutauerit pellem ſuam: & dum vetus relegit inſtrumentum, fontem reperit Euangelij. Atque indè ad dexteram, tranſita Bethſur, venit Eſcol, quæ in botrum vertitur. Vndè in teſtimonium terræ fertiliſſimæ, & in typum eius, qui dicit: Torcular calcaui ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum: exploratores botrum miræ magnitudinis portauerũt. Nec poſt longum ſpatiũ intrauit Saræ cellulas, videns incunabula Iſaac, & veſtigia quercûs Abraham, ſub qua vidit diem Chriſti, & lætatus eſt. Atque indè conſurgens, aſſcendit Chebron: hæc eſt Cariath arbe, id eſt, oppidum virorum quatuor, Abrahã, Iſaac, Iacob, & Adam magni, quem ibì conditum, iuxta librum IESV Naue, Hebræi autumant: licèt pleriq; Caleb quartum putent, cuius ex latere memoria monſtratur. His inſpectis, noluit pergere ad Cariathſephor, id eſt, viculum literarum: quia contemnens occidentem literam, repererat ſpiritum viuificantem. Magiſque mirabatur ſuperiores & inferiores aquas, quas Othoniel filius Iephonæ Kenaz pro auſtrali terra & arida poſſeſſione ſuſceperat: & quarum ductu, ſiccos prioris inſtrumenti agros faciebat irriguos, vt redemptionem veterum peccatorum, in aquis baptiſmi repériret. Altera die, orto iam ſole, ſtetit in ſupercilio Caphar Barucha, id eſt, villæ benedictionis: quem ad locum Abraham Dominum proſequutus eſt. Vndè latam deſpiciens ſolitudinem, ac terram quõdàm Sodomę & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim, contemplata eſt balſami vineas in Engaddi, & Segor vitulam conternantem, quæ priùs Bala vocabatur: & in Zoaram, id eſt, paruulam, Syro ſermone tranſlata eſt. Recordabatur ſpeluncæ Lot, & verſa in lachrymas, virgines ſocias admonebat, cauendum eſſe vinum, in quo eſt luxuria, cuius opus Moabitæ ſunt & Ammonitę.

Gene. 35. Luc. 2. Exod. 12. Acto. 8. Eſai. 63. Num. 13. Gene. 18. Iohan. 8. Ioſ. 14. Iudic. 1. Gene. 18. Eſai. 15. Gene. 19.

Diù hæreo in meridie, vbì ſponſa cubantem reperit ſponſum, & Ioſeph inebriatus eſt cum fratribus ſuis. Reuertar Hieroſolymam, & per Thecuam atque Amos rutilantem montis Oliueti lucem adſpiciam, de quo Saluator aſſcendit ad patrem. In quo per annos ſingulos vacca ruffa in holocauſtum Domino cremabatur, & cuius cinis expiabat populum Iſrael: in quo, iuxta Ezechielem, Cherubim de templo tranſmigrantes, Eccleſiam Domini fundauerunt. Pòſt ingreſſa ſepulcrum Lazari, Mariæ & Marthæ vidit hoſpitium, & Bethphage villam ſacerdotalium maxillarum: & locũ, in quo pullus laſciuiens gentium, Dei frena ſuſcepit: apoſtolorumque ſtratus veſtibus, mollia terga præbuit ad ſedendum. Rectoque itinere deſcendebat Hiericho, recogitans illum de euangelio vulneratum, ac ſacerdotibus & Leuitis, mentis feritate prætereuntibus, clementiam Samaritæ, id eſt, cuſtodis: qui ſeminecem ſuo iumento impoſitum, ad ſtabulum Eccleſiæ deportauit. Et locum Adomim, quod interpretatur, ſanguinum, quia multus in eo ſanguis crebris latronum fundebatur incurſibus. Et arborem ſycomorum Zachæi, id eſt, bona pœnitentiæ opera, quibus cruenta dudùm & noxia rapinis, peccata calcabat, excelſumque Dominum de excelſo virtutum intuebatur. Et iuxta viam cæcorum loca, qui receptis luminibus vtriuſque populi credentis in Dominum ſacramenta præmiſerant. Ingreſſa Hiericho, vidit vrbẽ, quam fundauit Hiel in Abiram primogenito ſuo, & cuius portas poſuit in Segub nouiſſimo filiorum. Intuita eſt caſtra Galgalæ, & aceruum præputiorum, & ſecundæ circuncisionis myſterium, & duodecim lapides, qui de Iordanis illuc tranſlati alueo, duodecim apoſtolorum fundamenta firmauerant: & fontem quondàm legis amariſſimũ & ſterilem, quem verus Eliſæus ſua condiuit ſapientia, & in dulcorem vbertatemq; conuertit. Vix nox tranſiẽrat, feruentiſſimo æſtu venit ad Iordanem. Stetit in ripa fluminis, & orto ſole, Solis iuſtitiæ recordata eſt, quomodò in medio amnis alueo ſicca ſacerdotes poſuerint veſtigia, & ad Eliæ & Eliſæi imperium, ſtantibus ex vtraq; parte

Cant. 1. Gene. 43. Acto. 1. Nume. 19. Ezech. 10. Matt. 21. Luc. 10. Luc. 19. 3. Reg. 16. Ioſ. 6. 4. Ioſ. 3. 4. Reg. 2.

parte aquis, iter vnda præbuerit: pollutasque diluuio aquas, & totius humani generis interfectione maculatas, ſuo Dominus mundauerit baptiſmate.

Ioſ.7. Longum eſt, ſi velim de valle Achor dicere, id eſt, tumultûs atque turbarum, in qua furtum & auaritia condemnata eſt: & de Bethel domo DEI in qua ſuper nudam humum, nudus & pauper dormiuit Iacob: & poſito ſubter caput lapide, qui in Zacharia ſeptem oculos habere deſcribitur, & in Eſaia lapis dicitur angularis: vidit ſcalam vſque ad cælum tendentem, in qua Dominus deſupèr innitebatur, aſſcendentibus porrigens manum, & negligentes de ſublimi præcipitans. Sepulcra quoquè in monte Ephraim Ieſu filij Naue, & Eleazari filij Aaron ſacerdotis, e regionè venerata eſt: quorum alter conditus eſt in Tamnathſare à ſeptentrionali parte montis Gaias: alter in Gabaa filij ſui Phinees: ſatisque mirata eſt, quòd diſtributor poſſeſſionum ſibi montana & aſpera delegiſſet. Quid narrem Silo, in qua altare dirutum hodieque monſtratur, & raptum Sabinarum à Romulo, tribus Beniamitica præcucurrit? Tranſiuit Sichem, non vt plerique errantes legunt, Sichar, quæ nunc Neapolis appellatur, & ex latere montis Garizim extructam circa puteum Iacob intrauit eccleſiam: ſuper quo reſidens Dominus, ſitienſque & eſuriẽs, Samaritanæ fide ſatiatus eſt: quæ quinque Moſaicorum voluminum viris, ſextoque, quem ſe habere iactabat, errore Doſithei derelicto, verum Meſſiam & verum reperit Saluatorem. Atque indè diuertens, vidit duodecim patriarcharum ſepulcra: & Sebaſten, id eſt, Samariam: quę in honorem Auguſti, ab Herode Græco ſermone Auguſta eſt nominata. Ibi ſiti ſunt Eliſæus & Abdias prophetæ: & (quo maior inter natos mulierum non fuit) Iohannes Baptiſta. Vbì multis intremuit conſternata mirabilibus: nanque cernebat varijs dæmones rugire cruciatibus, & ante ſepulcra ſanctorum vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, ſibilare ſerpentum, mugire taurorum. Alios rotare caput, & poſt tergum terram vertice tangere: ſuſpenſiſque pede fœminis, veſtes defluere in faciem. Miſerebatur omnium, & per ſingulos effuſis lachrymis, Chriſti clementiam deprecabatur. Et ſicut erat inualida, aſſcendit pedibus montem: in cuius duabus ſpeluncis, perſequutionis & famis tempore, Abdias propheta centum prophetas aluit pane & aqua. Indè cito itinere percucurrit Nazareth, nutriculam Domini, Chanaan & Capharnaum, ſignorum eius familiares. Lacum Tiberiadis, nauigante Domino ſanctificatum: & ſolitudinem, in qua multa populorum millia paucis ſaturata ſunt panibus, & de reliquijs veſcentium repleti ſunt cophini duodecim tribuum Iſrael. Scandebat montem Thabor, in quo transfiguratus eſt Dominus. Adſpiciebat procul montes Hermon & Hermonim, & cãpos latiſſimos Galilææ, in quibus Siſara & omnis exercitus eius, Barach vincente, proſtratus eſt. Torrens Ciſon, qui mediam planitiem diuidebat, & oppidum iuxta Naim, in quo viduæ ſuſcitatus eſt filius, monſtrabatur. Dies me priùs quàm ſermo deficiet, ſi voluèro cuncta percurrere, quæ Paula venerabilis fide incredibili peruagata eſt.

Marginal notes: Gen.28. Zach.3. Eſa.28. Ioſ.24. Iud.21. Iohan.4. Nota de ſepulchris ſanctorum. 3.Reg.18. Iud.4.

Iud.15. *Tranſibo ad Aegyptum, & inter Sochoth atque fontem Sampſon, quem de molari maxillæ dente produxit, ſubſiſtam parumpèr: & arentia ora colluam, vt refocillatus videam Moraſthim, ſepulcrum quondàm Michææ prophetæ, nunc eccleſiã. Et ex latere derelinquam Chorços, & Gethços, Mareſa, Idumæam & Lachis: & per arenas molliſſimas, pergentium veſtigia ſubtrahentes, latamque eremi vaſtitatem, veniam ad Aegypti fluuium Sior, qui interpretatur turbidus: & quinque Aegypti tranſeam ciuitates, quæ loquuntur lingua Chananitide, & terram Geſſen, & campos Taphneos, in quibus Deus mirabilia: & vrbem No, quæ poſteà verſa eſt in Alexandriam: & oppidum Domini Nitriam, in quo puriſſimo virtutum nitro ſordes lauantur quotidiè plurimorum. Quod cùm vidiſſet, occurrente ſibi ſancto ac venerabili epiſcopo Iſidoro confeſſore, & turbis innumerabilibus monachorũ, ex quibus multos ſacerdotalis & leuiticus ſublimabat gradus: lætabatur quidem ad gloriam Domini, ſed ſe indignam tanto honore fatebatur. Quid ego narrem Macarios, Arſatas, Serapionas, & reliqua columnarum Chriſti nomina? Cuius non intrauit cellulam? quorum pedibus non aduoluta eſt? Per ſingulos ſanctos Chriſtum ſe videre credebat: & quicquid in illos contulerat, in Dominum ſe contuliſſe lætabatur: Mirus ardor, & vix in fœmina credibilis fortitudo. Oblita ſexûs & fragilitatis corporeæ, inter tot*

millia

millia monachorum cum puellis ſuis habitare cupiebat: & forſitan, cunctis eam ſuſcipientibus,impetrâſſet, nî maius ſanctorum locorum retraxiſſet deſiderium. Atq; propter feruentiſſimos æſtus de Peluſio Maiomam nauigatione perueniēs, tanta velocitate reuerſa eſt,vt auem putares. Nec multò pòſt in ſancta Bethlehem manſura perpetuò,anguſto per triennium manſit hoſpitiolo, donec extrueret cellulas ac monaſteria,& diuerſorum peregrinorum iuxta viam conderet manſiones, in qua Maria & Ioſeph hoſpitium non inuenerant.

Hucuſquè iter eius deſcriptum ſit, quod cum multis virginibus & filia comite peragrauit. Nunc virtus latiùs deſcribatur, quæ ipſius propria eſt,& in qua exponenda, Deo iudice ac teſte, profiteor me nihil addere, nihil in maius attollere more laudantium: ſed, nè rerum excedam fidem, multa detrahere: & nè apud detractores & genuino me ſemper dente rodentes fingere puter,& cornicem Aeſopi alienis coloribus adornare: Quæ prima Chriſtianorum virtus eſt, tanta ſe humilitate deiecit, vt qui eam non vidiſſet, & pro celebritate nominis videre geſtîſſet, ipſam eſſe non crederet, ſed ancillularum vltimam: & cùm frequentibus choris virginum cingeretur,& veſte & voce & habitu & inceſſu minima omnium erat: Nunquàm poſt viri mortem vſque ad diem dormitionis ſuæ cum vllo comēdit viro, quanuìs eum ſanctum,& in pontificali ſciret culmine conſtitutum. Balneas,niſì periclitans,non adijt. Mollia,etiam in grauiſſima febre, lectuli ſtrata non habuit: ſed ſuper duriſſimam humum ſtratis ciliciolis quieſcebat : ſi tamen illa quies dicenda eſt, quæ iugibus penè orationibus dies noctesque iungebat, illud implens de Pſalterio : Lauabo per ſingulas noctes lectum meum,lachrymis meis ſtratum meum rigabo. In qua fontes credērēs lachrymarum:ità leuia peccata plangebat,vt illam grauiſſimorum criminum crederes ream. Cumque à nobis crebriùs moneretur, vt parceret oculis, & eos ſeruaret euangelicæ lectioni, aiebat : Turpanda eſt facies, quam contra Dei præceptum purpuriſſo & ceruſſa & ſtibio ſæpè depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacauit delicijs.Longus riſus,perpeti compēſandus eſt fletu. Mollia linteamina & ſerica precioſiſſima,aſperitate cilicij commutanda. Quæ viro & ſeculo placui, nūc Chriſto placere deſidero.

Eius humilitas.

Stratum.

Pſal.6.

Si inter tales tantasque virtutes caſtitatem in illa voluëro prædicare, ſuperfluus videar: in qua etiam cùm ſecularis eſſet, omnium Romæ matronarum exemplū fuit: quæ ità ſe geſſit, vt nunquàm de illa etiam maledicorum quicquam auderet fama cōfingere. Nihil animo eius clementius, nihil erga humiles blandius fuit. Non appetebat potentes : nec tamen ſuperbos & gloriolam quærentes, faſtidio deſpiciebat. Si pauperem videbat, ſuſtentabat: ſi diuitem, ad benefaciendum hortabatur. Liberalitas ſola excedebat modum. Et vſuras tribuens, verſuram quoquè ſæpiùs faciebat, vt nulli ſtipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum : Cùm in largiendo eſſet profuſior,arguebam, illud proferens de Apoſtolo: Non vt alijs ſit refrigerium,vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate in hoc tempore, vt veſtra abundantia ſit ad illorum inopiam: & illorum abundantia ſit ad veſtram inopiam. Et hoc de euāgelio Saluatoris: Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Et prouidendum eſſe, nè quod libēter faceret, ſemper facere non poſſet : multaque huiuſcemodi, quæ illa mira verecundia, & ſermone parciſſimo diſſoluebat, teſtem inuocans DEVM, ſe pro illius nomine cuncta facere:& hoc habere voti,vt mendicans ipſa moreretur : vt vnū nummum filiæ non dimitteret, & in funere ſuo aliena ſindone inuolueretur. Ad extremum inferebat: Ego ſi petiero, multos inueniam, qui mihi tribuant: iſte mendicans ſi à me non acceperit, quæ ei poſſum, etiam de alieno tribuere, & mortuus fuerit, à quo eius anima requiretur? Ego cautiorem in re familiari eſſe cupiebam: ſed illa ardentior fide, toto Saluatori animo iungebatur, & pauperem Dominum, pauper ſpiritu ſequebatur, reddens ei quod acceperat, pauper pro ipſo effecta. Denique conſequuta eſt quod optabat, & in grandi ære alieno filiam dereliquit, quod hucuſquè debens, non ſuis viribus, ſed CHRISTI ſe confidit miſericordia reddituram.

Liberalitas.

2.Cor.8.

Luc. 3.

Solent pleræque matronarum buccinatoribus ſuis dona conferre, & in paucos largitate profuſa, manum à cæteris retrahere: quo illa omīnò carebat vitio. Ità enim

ſingulis ſuam pecuniam diuidebat, vt ſingulis neceſſarium erat, non ad luxuriam, ſed ad neceſſitatem. Nemo ab ea pauperum vacuus reuerſus eſt. Quod obtinebat, non diuitiarum magnitudine, ſed prudentia diſpenſandi: illud ſemper replicans, Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Et, Sicut aqua extinguit ignẽ, ità eleemoſyna extinguit peccatum. Et, Facite vobis amicos de iniquo mammona, qui vos recipiant in æterna tabernacula. Et: Date eleemoſynam, & eccè omnia munda ſunt vobis. Et verba Danielis, regem Nabuchodonoſor monentis, vt eleemoſynis redimeret peccata ſua. Nolebat in his lapidibus pecuniam effundere, qui cum terra & ſeculo tranſituri ſunt: ſed in viuis lapidibus, qui voluuntur ſuper terram, de quibus in Apocalypſi Iohannis, ciuitas magni regis extruitur: quos in ſaphirum & ſmaragdum & iaſpidem & cæteras gemmas eſſe vertendos, ſcriptura commemorat. Verùm hæc poſſunt eſſe communia cum multis, & ſcit diabolus, non in ſummo virtutum culmine poſita. Vndè loquitur ad Dominum, poſt amiſſam Iob ſubſtantiam, poſt euerſam domum, poſt liberos interfectos: Corium pro corio, & omnia quæ habuerit homo, dabit pro anima ſua. Sed extende manum tuam, & tange oſſa eius & carnes, niſi in faciem benedixerit tibi. Scimus pleroſque dediſſe eleemoſynam, ſed de proprio corpore nihil dediſſe: porrexiſſe egentibus manum, ſed carnis voluptate ſuperatos: dealbâſſe ea, quæ foris erant, & intùs plenos fuiſſe oſſibus mortuorum. At non Paula talis: quæ tantæ continentiæ fuit, vt propè menſuram excederet, & debilitatem corporis nimijs ieiunijs ac labore contraheret. Quæ, exceptis diebus feſtis, vix oleum, in cibo caperet: vt ex hoc vno æſtimetur, quid de vino & liquamine, piſcibus & lacte, & melle, & ouis, & reliquis, quæ guſtui ſuauia ſunt, iudicârit. In quibus ſumendis quidam ſe abſtinentiſſimos putant: & ſi his ventrem ingurgitauerint, tutam pudicitiam ſuſpicantur.

Marginalia: Matt. 5. — Eccle. 3. — Luc. 16. — Luc. 11. — Dan. 4. — Apoc. 21. — Eſai. 54. — Iob 2. — Ieiunia & abſtinentiæ.

Semper quidem virtutes ſequitur inuidia, feriuntque ſummos fulgura montes. Nec mirum, ſi hoc de hominibus loquar, cùm etiam Dominus noſter phariſæorum zelo ſit crucifixus, & omnes ſancti æmulos habuerint: in paradiſo quoquè ſerpẽs fuerit, cuius inuidia mors introïuit in orbem terrarum. Suſcitauerat ei Dominus Adad Idumæum, qui eam colaphizaret, nè ſe extolleret: & quaſi quodam ſtimulo carnis ſæpiùs admonebat, nè magnitudo virtutum altiùs raperet, & aliarum vitijs fœminarũ, ſe in excelſo crederet conſtitutam. Ego aiebam, liuori eſſe cedendum, & dandum inſaniæ locum: quod feciſſet Iacob in fratre ſuo Eſau, & Dauid in pertinaciſſimo inimicorum Saul: quorum alter in Meſopotamiam fugerit, alter ſe Allophylis tradiderit, mâlens hoſtibus, quàm inuidis, ſubiacere. At illa reſpondebat: Iuſtè hęc diceres, ſi diabolus contra ſeruos Dei & ancillas non vbiq; pugnaret, & ad oĩa loca fugientes non præcederet: ſi non ſanctorum locorum amore retinerer, & Bethlehem meam in alia reperire poſſem parte terrarum. Cur enim non patientia liuorem ſuperem? Cur non humilitate frangam ſuperbiam, & percutienti maxillam offerã alteram? dicente apoſtolo Paulo: Vincite in bono malum. Nónne apoſtoli gloriabantur, quandò pro Domino ſunt paſſi contumeliam? Nónne ipſe Saluator humiliauit ſe, formam ſerui accipiens, & factus eſt obediens patri vſque ad mortem, & mortẽ crucis, vt nos ſua paſſione ſaluaret? Iob niſi certâſſet, & viciſſet in pręlio, non accepiſſet coronam iuſtitiæ, nec audîſſet à Domino: Putas me aliter loquutum tibi, quàm vt appareres iuſtus? Beati dicuntur in euangelio, qui perſequutionem patiuntur propter iuſtitiam. Secura ſit conſcientia, quòd non propter peccata patiamur: & afflictio in ſeculo, materia præmiorum eſt.

Marginalia: Sap. 2. — Gene. 27. — 1. Reg 27. — Rom. 12. — Acto. 5. — Philip. 2. — Iob 42. — Matth. 5.

Si quandò procacior fuiſſet inimicus, & vſque ad verborum iurgia proſilîſſet, illud Pſalterij decantabat: Cùm conſiſteret aduersùm me peccator, obmutui & ſilui à bonis. Et rursùs: Ego autem quaſi ſurdus non audiebam, & quaſi mutus non aperiẽs os ſuum: Et factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo increpationes. In tentationibus, Deuteronomij verba voluebat: Tentat vos Dominus Deus veſter, vt ſciat ſi diligatis Dominum Deum veſtrum de toto corde veſtro, & de tota anima veſtra. In tribulationibus & anguſtijs, Eſaiæ replicabat eloquia: Qui ablactati eſtis à lacte, qui abſtracti ab vbere, tribulationem ſuper tribulationem expectate, ſpem ſuper ſpem: adhuc puſillum propter malitiam labiorum, propter linguam mali.

Marginalia: Pſalm. 28. — Pſal. 37. — Deut. 13. — Eſa. 28.

malignam. Et ſcripturæ teſtimonium in conſolationem ſuam diſſerebat: Ablactatorum eſſe, eorum ſcilicet, qui ad virilem ætatem perueniſſent, tribulationem ſuper tribulationem ſuſtinere, vt ſpem ſuper ſpem mercātur accipere: Scientes quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationē, probatio verò ſpem, ſpes autem non confundit. Et: Quòd ſi is, qui forìs eſt, homo noſter corrumpatur: ille qui intùs eſt, innouetur: & inpræſentiarùm leue & momentaneum tribulationis veſtræ, æternæ gloriæ pondus operatur in vobis, non adſpicientibus quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna: Nec longum fore tempus, etiam ſi humanæ impatientię tardū videatur, quin Dei ſtatim videatur auxilium, dicentis: Tempore opportuno exaudiui te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tibi. Nec doloſa labia & linguas iniquorum eſſe metuendas, cùm Domino adiutore lætemur, & ipſum debeamus audire per prophetam monentem: Nolite timere opprobria hominum, & blaſphemias eorū nè metueritis. Sicut enim veſtimentum, ſic comedit eos vermis: & ſicut lanam, ſic deuorauit eos tinea. Et, Per patientiam veſtram poſſidebitis animas veſtras. Et, Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et alibì, Tribulationem ſuper tribulationem ſuſtinete, vt patienter agamus in omnibus, quæ accidunt nobis. Patiens enim vir, multùm prudens. Qui autem puſillanimis eſt, vehemēter inſipiens. In languoribus & crebra infirmitate dicebat: Quandò infirma ſum, tunc fortis ſum. Et, Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, donèc mortale hoc induat immortalitatem, & corruptiuum hoc veſtiatur incorruptione. Et iterùm, Sicut ſuperabundant paſſiones Chriſti in nobis, ità & per Chriſtum abundat & conſolatio. Ac deindè: Vt ſocij paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis. In mœrore cantabat: Quarè triſtis es anima mea, & quarè cōturbas me? Spera in Deo, quoniā adhuc cōfitebor illi, ſalutare vultûs mei & Deus meus. In periculis loquebatur: Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Et iterùm: Qui vult animam ſuam ſaluam facere, perdet eam. Et, Qui perdiderit animam ſuam propter me, ſaluam eam faciet. Quandò diſpendia rei familiaris & euerſio totius patrimonij nūciabatur, aiebat: Quid enim prodeſt homini, ſi totum mundum lucrifecerit, & animę ſuæ damnum habuerit? aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua? Et, Nudus exiui de vtero matris meæ, nudus & redeam. Sicut Domino placuit, ità factū eſt. Sit nomen Domini benedictum. Et illud: Nolite diligere mundum, neque ea quæ ſunt in mundo: Quoniam omne quod in mundo eſt, deſiderium carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ huius: quæ non eſt ex patre, ſed ex mundo. Et mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Scio ei ſcriptas infirmitates grauiſſimas liberorum, & maximè Toxotij ſui, quem diligebat plurimùm. Cumq; illud virtute compléſſet, Turbata ſum, & non ſum loquuta, in hæc verba prorupit: Qui amat filium aut filiam plùs quàm me, non eſt me dignus. Et orans ad Dominum, loquebatur: Poſſide Domine filios mortificatorum, qui pro te quotidiè mortificant corpora ſua.

Noui ſuſurronem quendam (quod genus hominum pernicioſiſſimum eſt) quaſi beneuolum nunciâſſe, quòd pro nimio feruore virtutum quibuſdam videretur inſana, & cerebrum illius dicerent confouendum. Cui illa reſpondit: Theatrum facti ſumus mundo, & angelis & hominibus. Et: Nos ſtulti propter Chriſtum, ſed ſtultum Dei ſapientius eſt hominibus. Vndè & Saluator loquitur ad patrem: Tu ſcis inſipientiam meam. Et iterùm: Tanquàm prodigium factus ſum multis, & tu adiutor fortis: Vt iumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum. Quem in Euangelio & propinqui quaſi mentis impotem ligare cupiebant, & aduerſarij ſugillabant, dicentes: Dæmonium habet, & Samaritanus eſt. Et: In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Sed nos audiamus Apoſtolum cohortantem: Hæc eſt gloria noſtra, teſtimonium conſcientiæ noſtræ: quoniam in ſanctitate & ſynceritate, & in gratia Dei conuerſati ſumus in mundo. Et Dominum dicentem ad Apoſtolos: Ideò mundus odit vos, quoniam non eſtis de mundo. Si enim eſſetis de mundo, amaret vtiquè mundus, quod ſuum erat. Et ad ipſum Dominum verba vertebat: Tu nôſti cordis abſcondita, & hæc omnia venerunt ſuper nos, nec ſumus oblíti tuî, neque iniquè egimus in teſtamento tuo, nec auerſum eſt retrorsùm cor noſtrum. Et: Propter te mortificati

Rom. 5. 1. Cor. 4. Eſai. 49. Eſai. 51. Luc. 21. Rom. 8. Prou. 14. 2. Cor. 12. 2. Cor. 4. 1. Cor. 15. 2. Cor. 1. Pſalm. 41. Luc. 9. Matth. 16. Iob 1. 1. Iohan. 2. Matth. 10. Pſalm. 76. 1. Cor. 4. 1. Cor. 1. Pſal. 68. 70. 72. Marc. 3. Iohan. 8. Matth. 12. 2. Cor. 1. Iohan. 15. Pſalm. 43.

ſumus tota die:reputati ſumus vt oues occiſionis. Sed Dominus auxiliator meus, nõ
Pſal 117. timebo quid faciat mihi homo. Legi enim: Fili, honora Dominum, & confortaberis,
Prou. 7. & extra Dominum nullum timueris. His & talibus teſtimonijs, quaſi armatura Dei, & aduersùs omnia quidem vitia, ſed præcipuè inſtruebat ſe contra inuidiam ſæuientem: & patiendo iniurias, furorem rabidi pectoris mitigabat. Deniquè vſque ad diem mortis, & huius patientia, & aliorum zelus omnibus patuit: qui ſuum rodit authorẽ, & dum æmulum lædere nititur, in ſemetipſum proprio furore bacchatur.

Dicam & de ordine monaſterij, quomodò ſanctorum continentiam in ſuum verterit lucrũ. Seminabat carnalia, vt meteret ſpiritualia: dabat terrena, vt cæleſtia tolleret: breuia concedebat, vt pro his æterna mutaret. Poſt virorum monaſteriũ, quod viris tradiderat gubernandum, plures virgines, quas è diuerſis prouincijs congregârat, tam nobiles, quàm medij & infimi generis, in tres turmas monaſteriaque diuiſit: ità duntaxàt, vt in opere & in cibo ſeparatæ, pſalmodijs & orationibus iungerentur. Poſt alleluia cantatum (quo ſigno vocabantur ad collectam) nulli reſidere licitũ erat: ſed prima, ſeu inter primas veniens, cæterarum operiebatur aduentum, pudore & exemplo ad laborem eas prouocans, non terrore. Manè, hora tertia, ſexta, nona, veſpere, noctis medio, per ordinem pſalterium cantabant: nec licebat cuiquam ſororum ignorare pſalmos, & non de ſcripturis ſanctis quotidiè aliquid diſcere. Die tantum Dominico ad Eccleſiam procedebant, ex cuius habitabant latere: & vnumquodque agmen matrem propriam ſequebatur: atque indè pariter reuertentes, inſtabant operi diſtributo, & vel ſibi, vel cæteris indumenta faciebant. Si qua erat nobilis, non permittebatur de domo ſua habere comitem, nè veterum actuum memor, & laſciuientis infantiæ errorem refricaret antiquum, & crebra confabulatione renouaret. Vnus omnium habitus. Linteamine ad tergendas ſolùm manus vtebantur. A viris tanta ſeparatio, vt à ſpadonibus quoquè eas ſeiungeret, nè vllam daret occaſionem linguæ maledicæ, quæ ſanctos carpere ſolita eſt in ſolatium delinquendi. Si qua vel tardior veniebat ad pſalmos, vel erat in opere pigrior, varijs eam modis aggrediebatur. Si
1. Cor. 4. erat iracunda, blanditijs: ſi patiens, correptione: illud Apoſtoli imitans: Qui vultis? In
1. Tim. 6. virga veniam ad vos, an in ſpiritu lenitatis & manſuetudinis? Excepto victu & veſtitu, nullam habere quicquam patiebatur, dicente Paulo: Habentes victum & veſtitum, his contenti ſumus: nè conſuetudine plus habendi præberet locum auaritiæ, quæ nullis expletur opibus: & quanto ampliùs habuerit, plùs requirit: & neque copia, neque inopia minuitur. Iurgantes inter ſe, ſermone leniſſimo fœderabat. Laſciuiẽtem adoleſcentularum carnem crebris & duplicatis frangebat ieiunijs, mâlens eis ſtomachũ dolere, quàm mentem. Si vidiſſet aliquam compriorem, contractione frontis & vultùs triſtitia arguebat errantem, dicens munditiam corporis atque veſtitûs, animæ eſſe immunditiam: & turpe verbum atque laſciuum, nunquàm de ore virgineo proferendum: quibus ſignis libidinoſus animus oſtenditur, & per exteriorem hominem, interioris hominis vitia demonſtrantur. Quam linguoſam, garrulam ac procacem, rixiſque perſpexerat delectari, & ſæpiùs commonitam nolle conuerti, inter vltimas & extra conuentum ſororum, ad fores triclinij orare faciebat, & ſeparatìm cibum capere: vt quam obiurgatio non correxerat, emendaret pudor. Furtum quaſi ſacrilegium deteſtabatur: & quod inter ſeculi homines vel leue putatur, vel nihili, hoc in monaſterijs grauiſſimum dicebat eſſe delictum. Quid memorem clementiam & ſedulitatem in ægrotantes, quas miris obſequijs & miniſterijs confouebat? Cumque alijs languentibus largè præberet omnia, & eſum quoquè exhiberet carnium: ſi quãdò ipſa ægrotâſſet, ſibi non indulgebat, & in eo inæqualis videbatur, quòd in alijs clementiam, in ſe duritiam commutabat. Nulla iuuenum puellarum ſano & vegeto corpore, tantæ ſe dederat continentiæ, quantæ ipſa fracto & ſenili debilitatoq; corpuſculo. Fateor, in hac re pertinacior fuit, vt ſibi non parceret, & nulli cederet admonenti. Referam, quod expertus ſum. Menſe Iulio feruentiſſimis æſtibus incidit in ardorem febris, & poſt deſperationem cùm DEI miſericordia reſpirâſſet, & medici perſuaderent ob refectionem corporis vino opùs eſſe tenui & parco, nè aquam bibens, in hydropem verteretur, & ego clàm beatum papam Epiphanium rogarem, vt eam moneret, immò cõpelleret vinũ bibere: illa, vt erat prudens & ſolertis ingenij, ſtatìm

ſenſit

ſenſit inſidias:& ſubridens,meum eſſe quod ille diceret,intimauit. Quid plura? Cùm beatus pontifex poſt multa hortamenta exîſſet foràs,quærenti mihi quid egiſſet, reſpondit: Tantum profeci,vt ſeni homini penè perſuaſerit,nè vinum bibam. Hæc refero,non quòd inconſideranter & vltra vires ſumpta onera probem, monente ſcriptura: Super te onus nè leuaueris:ſed quòd mentis eius ardorem,& deſiderium fidelis animæ,ex hac quoquè probare velim perſeuerantia,decãtantis: Sitiuit anima mea in te,quàm multipliciter tibi caro mea. Prou.13. Pſalm.62.

Difficile eſt modum tenere in omnibus:& verè iuxta philoſophorum ſententiam, μεσότης ἡ ἀρετὴ, κακία ὑπερβολὴ πέλεται, id eſt, modus virtus eſt, vitium nimietas reputatur. Quod nos vna & breui ſententiola exprimere poſſumus: Nè quid nimìs. Quæ in contemptu ciborum tantam habebat pertinaciam, in luctu mitis erat, & ſuorum mortibus frangebatur,maximè liberorum. Nam & in viri & filiarum dormitione, ſemper periclitata eſt: & cùm os ſtomachumque ſignaret, & matris dolorem, crucis niteretur impreſſione lenire,ſuperabatur affectu,& credulam mentẽ, parentis viſcera conſternabant:animoque vincens,fragilitate corporis vincebatur. Quam ſemèl languor arripiens,longo tempore poſſidebat,vt & nobis inquietudinem,& ſibi diſcrimina offerret:in quo illa lætabatur,per momenta commemorans: Miſer ego homo,quis me liberabit de corpore mortis huius? Dicat prudens lector, pro laudibus me vituperationem ſcribere. Teſtor Ieſum,cui illa ſeruiuit, & ego ſeruire cupio,me vtranque in partem nihil fingere,ſed quaſi Chriſtianum de Chriſtiana,quæ ſunt vera,proferre, id eſt,hiſtoriam ſcribere,non panegyricum:& illius vitia,aliorum eſſe virtutes. Vitia loquor,ſecundùm animum meum,& omnium ſororum ac fratrum deſiderium, qui illam diligimus,& abſentem quærimus. Rom. 7.

Cæterùm illa impleuit curſum ſuum,fidemque ſeruauit,& nunc fruitur corona iuſtitiæ:ſequiturque agnum quocunquè vadit. Saturatur, quia eſuriuit, & læta decantat:Sicut audiuimus,ità & vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei noſtri. O beata rerum commutatio: fleuit,vt ſemper rideret: Deſpexit lacus contritos, vt fontem Dominum reperiret. Veſtita cilicio eſt,vt nunc albis veſtimentis vteretur, & diceret:Sciſiſti ſaccum meum,& induiſti me lætitia. Cinerem ſicut panem manducabat,& potionem ſuam cum fletu miſcebat,dicens:Fuerunt mihi lachrymæ meę panes die ac nocte,vt in æternum pane angelorum veſceretur,& caneret: Guſtate & videte,quoniam ſuauis eſt Dominus. Et, Eructauit cor meum verbum bonũ,dico ego opera mea regi. Et Eſaiæ,immò Domini per Eſaiam,in ſe cerneret verba compleri: Eccè qui ſeruiunt mihi,manducabunt,vos autem eſurietis : Eccè qui ſeruiunt mihi bibent,vos autem ſitietis. Eccè qui ſeruiunt mihi, lætabuntur, vos autem confundemini. Eccè qui ſeruiunt mihi,exultabunt,vos autem clamabitis ob dolorem cordis, & propter contritionem ſpiritus vlulabitis. Pſalm. 47. Pſal.29.101. 41.33.44. Eſai.65.

Dixeram lacus eam ſemper fugiſſe contritos,vt fontem Dominum reperiret, vt poſſet læta cantare: Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarũ, ità deſiderat anima mea ad te Deus. Quãdò veniam & apparebo ante faciẽ Dei? Tangam ergò breuiter, quomodò hæreticorum cœnoſos deuitauerit lacus, & eos inſtàr habuerit ethnicorum. Quidam veterator callidus, atque vt ſibi videbatur, doctus & ſciolus, me neſciente, cœpit ei proponere quæſtiones, & dicere : Quid peccauit infans,vt à dæmone corripiatur? In qua ætate reſurrecturi ſumus? Si in ipſa,qua morimur:ergò nutricibus poſt reſurrectionem opùs erit. Sin aliter, nequaquàm erit reſurrectio mortuorum, ſed transformatio in alios. Diuerſitas quoquè ſexûs maris ac fœminę erit,aut non erit? Si erit, ſequentur & nuptiæ, & concubitus, ſed & generatio. Si non erit, ſublata diuerſitate ſexûs, eadem corpora non reſurgent: aggrauat enim terrena inhabitatio ſenſum multa cogitãtem: ſed tenuia erunt & ſpiritualia,dicente Apoſtolo: Seminatur corpus animale,reſurget corpus ſpirituale. Ex quibus omnibus probare cupiebat, rationales creaturas ob quædam vitia & antiqua peccata, in corpora eſſe delapſas: & pro diuerſitate & meritis peccatorum,tali vel tali conditione generari,vt vel corporum ſanitate gauderẽt,& parentum diuitijs ac nobilitate, vel in morbidas carnes & domus inopum venientes, pœnas priſtinorum luerent delictorum, & præſenti ſeculo atque corporibus, quaſi carcere clauderentur. Quod cùm audiſſet, & ad me retuliſſet, indicans hominem, mihique incubuiſſet neceſſitas nequiſſimæ Pſalm. 41. Sap. 9. 1.Cor.15.

viperæ

viperæ ac mortiferæ beſtiæ reſiſtendi, de quibus Pſalmiſta commemorat, dicens: Ne
Pſa.73.& 67. tradas beſtijs animas confitentium tibi: Et: Increpa Domine beſtias calami, qui ſcribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum mendacium, & eleuāt in excelſum os ſuum: conuéni hominem, & orationibus eius, quam decipere nitebatur, breuì interrogatione concluſi, dicēs: Vtrùm crederet futuram reſurrectionem mortuorum, an non? Qui cùm ſe credere reſpondiſſet, intuli: Eadem reſurgent corpora, an altera? Cùm dixiſſet, Eadem, ſciſcitatus ſum: In eodem ſexu, an in altero? Ad interrogata reticenti, & inſtàr colubri huc atque illuc transferenti caput, nè feriretur: Quia, inquā, taces, ego mihi pro te reſpondebo, & conſequentia inferam: Si non reſurget mulier, vt mulier, neque maſculus, vt maſculus: nō erit reſurrectio mortuorum: quia ſexus membra habet, membra autem totum corpus efficiunt. Si autem ſexus & membra non fuerint, vbì erit reſurrectio corporum, quæ ſine ſexu non conſtant & membris? Porrò ſi corporum non fuerit reſurrectio, nequaquàm erit reſurrectio mortuorum. Sed & illud, quod de nuptijs obijcis: Si eadem membra fuerint, ſequi nuptias,
Matth. 22. à Saluatore diſſoluitur, dicente: Erratis, neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei: In reſurrectione enim mortuorum non nubent, neque nubentur, ſed erunt ſimiles angelorum. Vbi dicitur, Non nubent, neq; nubentur, ſexuum diuerſitas demonſtratur. Nemo enim de lapide & ligno dicit, Non nubent, neq; nubentur, quæ naturam nubēdi non habent: ſed de ijs, qui poſſint nubere, & gratia Chriſti ac virtute non nubaut. Quòd ſi oppoſueris, Quomodò ergò erimus ſimiles angelorum, cùm inter angelos
Luc.7. non ſit maſculus & fœmina? breuiter auſculta: Non ſubſtātiam nobis angelorum, ſed conuerſationem, & beatitudinem Dominus repromittit. Quomodò & Iohannes Baptiſta, antequàm decollaretur, angelus appellatus eſt, & omnes ſancti ac virgines Dei, etiam in iſto ſeculo vitam in ſe exprimunt angelorum. Quandò enim dicitur: Eritis ſimiles angelorum, ſimilitudo promittitur, non natura mutatur. Simulq; reſponde,
Iohā. 20.21. quomodò illud interpreteris, quòd Thomas Domini reſurgentis tetigerit manus, & viderit lancea latus eius perforatum? Et Petrus in litore ſtantem viderit Dominum, & partem aſſi piſcis, ac fauum mellis comedentem? Qui ſtabat, profectò habebat pedes. Qui monſtrauit latus vulneratum, vtiq; & ventrem, & pectus habuit, ſine quibus non ſunt latera ventri & pectori cohęrētia. Qui loquutus eſt, lingua & palato ac dentibus loquebatur. Sicut enim plectrum chordis, ità lingua illiditur dētibus, & vocalē reddit ſonum. Cuius palpatæ ſunt manus, conſequenter & brachia habuit. Cùm igitur omnia membra habuiſſe dicatur, neceſsè eſt, vt totum corpus habuerit, quod cōficitur ex membris: nō vtiquè fœmineum, ſed virile, id eſt, eiuſdem ſexûs, in quo mortuus eſt. Quòd ſi obtenderis, Ergò & nos poſt reſurrectionem comedemus? Et quomodò clauſis ingreſſus eſt ianuis, contra naturam pinguium & ſolidorum corporū? Audies: Noli propter cibum, reſurrectionis fidem in calumniam trahere. Nam & ar-
Marc.5. Iohan. 12. chiſynagogi filiæ reſuſcitatæ iuſſit cibū dari, & Lazarus quatriduanus mortuus, cùm ipſo ſcribitur inîſſe conuiuium, nè reſurrectio eorum phantaſma putaretur. Sin autem clauſis ingreſſus eſt ianuis, & idcircò ſpirituale & aëreum corpus niteris approbare: ergò & antequàm pateretur, quia contra naturam grauiorum corporum ſuper
Matth. 14. mare ambulauit, ſpirituale corpus habuit: & apoſtolus Petrus, qui & ipſe ſuper aquas pendulo inceſſit gradu, ſpirituale corpus habuiſſe credendus eſt, cùm potentia magis & virtus oſtendatur Dei, quandò fit aliquid contra naturam. Et vt ſcias, in ſignorum magnitudine, non naturæ mutationem, ſed Dei omnipotentiam demonſtrari: Qui ambulabat fide, cœpit infidelitate mergi, niſì eum manus Domini ſubleuâſſet, dicentis: Modicæ fidei, quarè dubitâſti? Miror autem te obdurare frontem, loquente Do-
Iohan. 20. mino: Infer digitum tuum huc, & tange manus meas: & porrige manum tuam, & mit-
Luc.24. te in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Et alibì: Videte manus meas, & pedes meos, quia ipſe ego ſum. Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes. Oſſa audis & carnem, & pedes, & manus: & globos mihi Stoicorum, atque aërea quædam deliramenta confingis. Porrò ſi quæris, cur infans à dæmone corripiatur,
Pſal. 35. qui peccata non habuit: aut in qua ætate reſurrecturi ſimus, cùm diuerſa æta-
Rom. 11. te moriamur: ingratis ſuſcipies, Iudicia DEI abyſſus multa. Et, O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ DEI, quàm inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & ineſtigabiles

ueſtigabiles vię eius. Quis enim cognouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit? Aetatum autem diuerſitas non mutat corporum veritatem. Cùm enim quotidiè corpora noſtra fluant, & aut creſcant, aut decreſcant: ergò tot erimus homines, quot quotidiè commutamur? aut alius fui, cùm decem annorum eſſem, alius cùm triginta, alius cùm quinquaginta, alius cùm iam toto cano capite ſum? Igitur, iuxta eccleſiarum traditiones & Apoſtolum Paulum, illud eſt reſpondendum, quòd in virum perfectum, & in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti reſurrecturi ſumus, in qua & Adam Iudæi conditum autumant, Dominum Saluatorem legimus ſurrexiſſe: & multa alia, quæ de vtroque teſtamento in ſuffocationem hæretici protuli. Ex quo die ità cœpit hominem deteſtari, & omnes, qui eiuſdem dogmatis erant, vt eos voce publica, hoſtes Domini proclamaret. Et hæc dixi, non vt breuiter hæreſim confutarem, cui multis voluminibus reſpondendum eſſet: ſed vt fidem tantæ fœminæ oſtenderem, quę maluit inimicitas hominum ſubire perpetuas, quàm Dei offenſam amicitijs noxijs prouocare. Ephes. 4.

Dicam ergò, vt cœperam: nihil ingenio eius docilius fuit. Tarda erat ad loquendum, velox ad audiendum, memor illius præcepti: Audi Iſrael; & tace. Scripturas ſanctas tenebat memoriter. Et cùm amaret hiſtoriam, & hoc veritatis diceret fundamentum: magìs tamen ſequebatur intelligentiam ſpiritualem: & hoc culmine, ædificationem animæ protegebat. Deniquè compulit me, vt vetus & nouum inſtrumentum cum filia, me diſſerente, perlegeret. Quod propter verecundiam negans, propter aſſiduitatem tamen & crebras poſtulationes eius præſtiti, vt docerem quod didiceram, non à meipſo, id eſt, à præſumptione, peſſimo præceptore, ſed ab illuſtribus Eccleſiæ viris. Sicubì hæſitabam, & neſcire me ingenuè confitebar, nequaquàm mihi voluit acquieſcere, ſed iugi interrogatione cogebat, è multis varijsque ſententijs, quæ mihi videretur probabilior, indicarem. Loquar & aliud, quod forſitan æmulis videatur incredibile: Hebræam linguam, quam ego ab adoleſcentia multo labore ac ſudore ex parte didici, & infatigabili meditatione non deſero, nè ipſe ab ea deſerar, diſcere voluit, & conſequuta eſt: ità vt pſalmos Hebraicè caneret, & ſermonem abſq; vlla Latinæ linguæ proprietate perſonaret. Quod quidem vſque hodiè in ſancta filia eius Euſtochio cernimus: quæ ità ſemper adhæſit matri, & eius obediuit imperijs, vt nunquàm abſque ea cubaret, nunquàm procederet, nunquàm cibum caperet, ne vnum quidem nummum haberet poteſtatis ſuæ, ſed & paternam & maternam ſubſtantiolam, à matre diſtribui pauperibus lętaretur, & pietatem in parentem, hæreditatem maximam & diuitias crederet. Non debeo ſilentio præterire, quanto exultauerit gaudio, quòd Paulam neptem ſuam, ex Læta & Toxotio genitam, immò voto & futuræ virginitatis repromiſſione conceptam, audiërat in cunis & crepitaculis balbutiente lingua, alleluia cantare, auiæque & amitæ nomina, dimidiatis verbis frangere. In hoc ſolo patriæ deſiderium habuit, vt filium, nurum, neptem renunciâſſe ſeculo, & Chriſto ſeruire cognoſceret. Quod & impetrauit ex parte. Nam neptis Chriſti flammeo reſeruatur: nurus æternæ ſe tradens pudicitiæ, ſocrûs opera, fide & eleemoſynis ſequitur, & Romæ conatur exprimere, quod Hieroſolymis illa compleuit. Quid agimus anima? Cur ad mortem eius venire formidas? Iamdudùm prolixior liber cuditur, dum timemus ad vltima peruenire, quaſi tacentibus nobis, & in laudibus illius occupatis, differri poſſit occubitus. Hucuſquè proſperis nauigauimus ventis, & criſpantia maris æquora labens carina ſulcauit: nunc in ſcopulos incurrit oratio, & tumentibus fluctuum motibus, præſens vtrique noſtrûm intentatur naufragium, ità vt cogamur dicere: Præceptor, ſaluos nos fac, perimus. Et illud: Luc. 8.
Exurge, vt quid obdormis Domine? Quis enim poſſit ſiccis oculis Paulam nar- Pſal. 43.
rare morientem? Incidit in grauiſſimam valetudinem, immò quod optabat inuenit, vt nos desereret, & pleniùs Domino iungeretur. In quo languore Euſtochij filiæ probata ſemper in matre pietas, magìs ab omnibus comprobata eſt. Ipſa aſſidere lectulo, flabellum tenere, ſuſtentare caput, puluillum ſupponere, fricare pedes, manu ſtomachum confouere, mollia ſtrata componere, aquam calidam temperare, mappulam apponere, omnium ancillarum præuenire officia, & quicquid alia feciſſet, de ſua mercede putare ſubtractum. Quibus illa precibus, quibus lamentis & gemitu, inter iacentem matrem & ſpecum Domini diſcur-

ni diſcurrit,nè priuaretur tanto contubernio,nè illa abſente viueret, vt eodem feretro portaretur? Sed ô mortalium fragilis & caduca natura,& niſi Chriſti fides nos ex-
Eccl. 3. & 5. tollat ad cælum,& æternitas animæ promittatur,cum beſtijs ac iumentis,corporum vna conditio eſt. Idem occubitus iuſto & impio,bono & malo,mundo ac immundo, ſacrificanti & non ſacrificanti. Sicut bonus,ità & qui peccat: ſicut qui iurat, ità & is qui iuramentum metuit. Similiter & homines & iumenta,in fauillam & cinerem diſſoluuntur.

Quid diù immoror,& dolorem meum differēdo facio longiorem? Sentiebat prudentiſſima fœminarum adeſſe mortem,& frigente alia parte corporis atq; membrorum,ſolum animæ teporem,in ſacro pectore palpitare: & nihilo minùs quaſi ad ſuos pergeret,alienosq; deſereret,illos verſiculos ſuſurrabat: Domine,dilexi decorem do-
Pſalm.25. mûs tuæ,& locum habitationis gloriæ tuæ. Et: Quàm dilecta tabernacula tua Domi-
Pſalm.83. mine virtutum, concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Et: Elegi abiecta eſſe in domo Dei mei,magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Cumq́ue à me interrogaretur,cur taceret,cur nollet reſpondere,an doleret aliquid: Græco ſermone reſpondit,nihil ſe habere moleſtiæ,ſed omnia quieta & tranquilla perſpicere. Poſt hæc obmutuit,& clauſis oculis,quaſi iam mortalia deſpiceret, vſque ad expirationem animæ,eoſdem repetebat verſiculos: vt quod dicebat,vix audire poſſemus: digitumq; ad os tenens,crucis ſignum pingebat in labijs. Defecerat ſpiritus,& anhelabat in mortem: animaque erumpere geſtiens, ipſum ſtridorem, quo mortalium vita finitur,in laudes Domini conuertebat. Aderant Hieroſolymarum & aliarum vrbiū epiſcopi, & ſacerdotum inferiores gradus, ac Leuitarum innumerabilis multitudo. Omne monaſterium,virginum & monachorum chori repleuerant. Statimque vt au-
Cant. 2. diuit ſponſum vocātem: Surge,veni proxima mea,ſpecioſa mea,columba mea. Quoniam eccè hyems tranſijt & receſſit,pluuia abijt ſibi: Læta reſpondit: Flores viſi ſunt
Pſalm.26. in terra,tempus ſectionis aduenit. Et: Credo videre bona Domini in terra viuētium.

Ex hinc non vlulatus,non planctus,vt inter ſeculi homines fieri ſolet, ſed pſalmorum linguis diuerſis examina concrepabant: tranſlataque epiſcoporum manibus, & ceruicem feretro ſubijcientibus, cùm alij pontifices lampadas cereosq; præferrent, alij choros pſallentium ducerent,in media eccleſia ſpeluncæ ſaluatoris eſt poſita. Tota ad funus eius, Palæſtinarum vrbium turba conuenit. Quem monachorum latentium in eremo cellula ſua tenuit? Quam virginum cubiculorum ſecreta texerunt? Sacrilegum putabant,qui non tali fœminæ vltimum reddidiſſet officium. Viduæ &
Act. 9. pauperes,in exemplum Dorcadis,veſtes ab ea præbitas oſtendebant. Omnis inopum multitudo matrem & nutritiam ſe perdidiſſe clamabat. Quodq; mirum ſit,nihil pallor mutauerat faciem: ſed ità dignitas quædam & grauitas ora compleuerat, vt eam putares non mortuam,ſed dormientem. Hebræo, Græco, Latino, Syroque ſermone pſalmi in ordine perſonabant: non ſolùm triduo, donèc & ſubter eccleſiam, & iuxta ſpecum Domini conderetur: ſed per omnem hebdomadam,cunctis qui venerant,ſuum funus & proprias credentibus lachrymas. Venerabilis virgo filia eius Euſtochiū, quaſi ablactata ſuper matrem ſuam,abſtrahi à parente nō poterat: deoſculari oculos, hærere vultui,totum corpus amplexari,& ſe cum matre velle ſepeliri.

Teſtis eſt Ieſus,ne vnum quidem nummum ab ea filiæ derelictum,ſed,vt antè iam dixi,derelictum magnum æs alienum: &, quod his difficilius eſt, fratrum & ſororum immenſam multitudinem,quos & ſuſtentare arduum, & abijcere impiū eſt. Quid hac virtute mirabilius,fœminam nobiliſſimæ familiæ,magnis quondàm opibus, tanta fide omnia delargitam,vt ad egeſtatem penè vltimam perueniret? Iactent alij pecunias,& in corbanam Dei æra congeſta, funalibusque aureis dona pendentia. Nemo plus dedit pauperibus,quàm quę ſibi nihil reſeruauit. Nunc illa diuitijs fruitur,& his
Eſa.64. bonis,quæ nec oculus vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis aſcenderunt. Noſtram vicem dolemus, & inuidere potiùs gloriæ eius videbimur, ſi voluerimus diutiùs flere regnantem. Secura eſto Euſtochium,magna hæreditate ditata es. Pars tua Dominus,& quo magis gaudeas,mater tua longo martyrio coronata eſt. Non ſolùm enim effuſio ſanguinis in confeſſione reputatur,ſed deuotæ quoquè mentis ſeruitus immaculata, quotidianum martyrium eſt. Illa corona de roſis & violis plectitur, iſta de lilijs. Vndè & in cantico ſcribitur canticorum: Fratruelis meus candidus & rubicundus:

cundus:& in pace,& in bello eadem præmia vincentibus tribuens. Mater (inquam) tua audiuit cum Abraham: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam oſtendam tibi. Et per Hieremiam Dominum præcipientem: Fugite de medio Babylonis, & ſaluate animas veſtras. Hæc autem exijt de terra ſua, & vſque ad diem mortis ſuæ non eſt reuerſa in Chaldæam:nec ollas Aegypti & virulentias carniũ deſiderauit,ſed choris comitata virgineis,ciuis eſt Saluatoris effecta:de paruula Bethlehem,cæleſtia regna conſcendens,dicit ad veram Noëmi: Populus tuus,populus meus:& Deus tuus,Deus meus. Gen. 12. Hier. 50. Ruth 1.

Hunc tibi librum ad duas lucubratiunculas, eodẽ quem tu ſuſtines dolore, dictaui. Nam quotieſcunquè ſtylum figere volui,& opus exarare promiſſum,totiès obriguerunt digiti,cecidit manus, ſenſus clanguit. Vndè & inculta oratio votum ſcribentis abſque vlla elegantia & verborum lepóre teſtatur.

Vale,ô Paula,& cultoris tui vltimam ſenectutem orationibus iuua. Fides & opera tua Chriſto te ſociāt:præſens faciliùs, quod poſtulas, impetrabis. Exegi monumentũ tuum ære perennius,quod nulla deſtruere poſſit vetuſtas. Incídi elogiũ ſepulcro tuo, quod huic volumini ſubdídi,vt quocunquè noſter ſermo peruenerit, te laudatam, te in Bethlehem conditam lector agnoſcat. Inuocat S. Paulā Hieronymus.

Sequitur titulus ſepulcri:

Scipio quam genuit Pauli fudêre parentes,
Gracchorum ſoboles,Agamemnonis inclyta proles,
Hoc iacet in tumulo: Paulam dixêre priores:
Euſtochij genitrix,Romani prima ſenatûs,
Pauperiem Chriſti & Bethlemitica rura ſequuta eſt.

In fronte ſpeluncæ:

Adſpicis anguſtum præciſa rupe ſepulcrum?
Hoſpitium Paulæ eſt,cæleſtia regna tenentis.
Fratrem,cognatos,Romam,patriamque relinquens,
Diuitias,ſobolem,Bethlemiti conditur antro.
Hìc præſepe tuum Chriſte,atque hìc myſtica Magi
Munera portantes,hominique Deoq; dedêre.

Dormiuit ſancta & Beata Paula, ſeptimo Kalendarum Februariarũ,tertia ſabbati poſt ſolis occubitum. Sepulta eſt quinto Kalend.earundem,Honorio Auguſto ſexiès & Areſtenio cõſulibus. Vixit in ſancto propoſito,Romæ annos quinque,Bethlehem annos viginti. Omne vitæ tempus impleuit annis quinquagintaſex, menſibus octo, diebus viginti & vno.

VITA S. IACOBI EREMITAE, CVIVS LECTIO MVLTVM HABET COMPVNCTIONIS, AVTHORE *Simeone Metaphraſte.*

MVlta bona,& animæ ſalutaria beneficia ijs viris,qui DEI amantes ſunt, & Saluatoris Chriſti præceptis congruentem vitam ingrediuntur,pulcherrima humilitatis poſſeſſio conciliat:quā qui amplecti ſtuduerit,&perfectè obiërit, is nunquàm illud timere poterit,nè aliquo modo cadat, aut vllo affectu capiatur, vel ſuæ fiduciæ ſupbia efferatur. Quòd enim multum damni,& inſanabilem iacturam,maximumque periculum hęc ijs afferat,qui nõ cautiores fuerint, licet è multis alijs argumẽtis hoc intelligere,præcipuè verò ex hac hiſtoria, quæ nobis ſcribenda eſt,vt qui cæleſtem vitam ſibi propoſuerint, ex ipſâ narratione proficiant,quô tutiores ſint. In hac enim & inſtitutionem optimam inueniemus, & exercitationem perfectam, extremum deniquè curſum ex pigritia proficiſcẽtem,& pœnitentiæ virtutem: quæ tãtum valet apud benigniſſimum Deum,vt non ſolùm ex ipſis inferorũ portis,& gehennæ doloribus ho- 18. Ianuarij.

 minem

minem eripiat,ſed etiã talem reddat,vt priore virtute maius aliquid poſſideat, &,ad. iuuante diuina gratia,emendationem vitæ ſuperiore ſtatu meliorem recuperet.

Quindecim annis degit in ſpelunca.

Fuit quidam vir, qui ſolitarium in locum ſeceſſit prope oppidum Porphyrionem. Erat viro illi nomen Iacobus. Hic cùm breuis huius vitæ vanitati renunciâſſet,in ſpelunca quadam quindecim annos habitauit. Tãtos autem in virtutis exercitatione progreſſus fecit,tamq; inſignis & Deo gratus extitit, vt & gratia contra dæmones dignus effectus fuerit,multasque alias curationes Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti nomine hominibus attulerit. Cùm omnes igitur eius hominis vitam admirarentur,ad eum concurrebant,quorum plerique erant ex impiorum Samaritarũ ſuperſtitione. Illos cùm ad ſe veniẽtes diuinus ille vir animaduerteret, ex diuinarum literarum lectione ipſos multùm erudiendo,ad veram fidem conuertebat.

Samaritæ illi inſidiant.

Sed qui humano generi indè vſque à principio aduerſari cœpit diabolus,& ijs præcipuè,qui Chriſto ſeruiũt,cùm ex multa illius hominis virtute, ac perfecta vita ſe fugari videret,aggreſſus eſt eum perſequi, & ex ijs locis, quæ ſuprà diximus, expellere. Cùm enim in vnum quempiam Samaritã ingreſſus fuiſſet ex eorum numero, qui ab initio veritatem ipſam auerſabantur, fecit vt ille vniuerſos ad ſe pertinentes amicos, conſanguineos ac ſeruos ad inſidias ſancto illi viro ſtruẽdas,in vnum colligeret, quò cum ità irretitum poſſet è regionibus illis propulſare. Omnes igitur cùm ad ſacerdotis ſui diuerſorium conueniſſent, & multa eſſent machinati, vna omnium ſententia hæc fuit,vt impudentem atque inhoneſtam mulierculam ad ſe accerſirent,cui viginti aureos nummos darent, totidemque alios ſe illi daturos promitterent,ſi ipſa DEI ſeruum Iacobum illecebris ſuis corrumpere poſſet,vt anſam aliquam arripiẽtes,eum virum cum dedecore è ſua regione fugarent.

Seque Crucis ſigno munit.

His promiſſis mulier illa inducta, multam noctem obſeruans, ad ipſum adijt, ac ianuam pulſans,eum rogabat,vt ipſam intromitteret. Cumq; ille moraretur,& diutiùs id ſe facturum recuſaret, illa nihilominùs impudenter ianuã pulſare pergebat,& multis precibus eum obſecrare,vt ipſam admitteret. Cùm igitur ille ianuam patefeciſſet, & eam vidiſſet,ſpectrum aliquod cernere ſibi viſus eſt, ſeque Crucis ſigno muniẽs,ianuam ipſam cum impetu clauſit, atque in cellam reuerſus,ad Orientem ſolem ſe conuertit,& Deum attentè precatus eſt. Non multo autem tempore poſteà,cùm media nox prætérijſſet, non deſinebat mulier illa pulſare ianuam:quinetiam magna voce, Miſerere,inquit,meî tu,qui Dei ſeruus es:aperi mihi ianuam,nè ante cellam tuam ferarum cibus efficiar.

Cùm iuſtus ille vir hæc conſideraret,& ferarum multitudinem,quæ erat in illis locis,animaduerteret,ianuam ipſam inuitus(vt ità dicam)patefecit,eiq; dixit:Vndè huc veniſti? Quem quæris? Et vndè es? Cui mulier : E monaſterio, inquit, hoc propinquo ego ſum,meque monaſterij Præſes ad ferendas benedictiones in hoc caſtellum miſit, ac dum reuerterer in monaſterium,hoc in loco nox me oppreſſit. Rogo igitur te,diuine vir,vt miſerearis meî,& apud te accipiar, nè ferarum præda efficiar. His igitur verbis ille commotus,eam ad ſe introduxit,panemque & aquam illi appoſuit:& interiorem cellam ingreſſus, ſeipſum illic incluſit,muliere in exteriore cella derelicta. Illa verò cùm cibum ſumpſiſſet,voluit paulìſpèr quieſcere. Poſteà cœpit vociferari, & cum lamentis ad ianuã ſe deijcere,virumque ſanctum implorare. Ille verò è feneſtra proſpiciens, eamque videns anguſtijs & multo dolore compreſſam, dubitabat quidnam ei diceret,aut faceret. Tunc illa: Precor te,inquit,vt me reſpicias, & ſigno Crucis munias,quoniã dolore cordis opprimor. His ille auditis,exijt, & ſtatim igne multo accenſo,prope mulierem ſedit, ac ſiniſtra manu igni admota, dextera ſacrum oleum ſumpſit,& eam calefacere cœpit propriæ manûs calore,neque deſinebat eius pectus Crucis ſigno munire.

Neque deſinebat eius pectus Crucis ſigno munire.

Illa igitur impudentię ſtimulis impulſa, cùm irretire eum vellet, & in turpem libidinem concitare : Rogo,inquit, te diutiùs cor meum vngas,vt dolor,qui me comprimit,iam deſinat. Ille,quæ eius erat ſimplicitas,mulieri credens,quæq; ad eã curandam pertinebant,attendens,ſimulque fraudem praui dæmonis ſciens ac metuens,nè fortè ex multa in eam commiſeratione ſempiternam infirmitatem ſibi afferret, duabus vel tribus horis conſtanter ſiniſtram manum in ignem iniectam detinuit, ità vt digitorum compages combuſtæ deciderint. Hoc ille faciebat contra diabolicas ma-

chinas

chinas militãs,vt propter intolerabilem illum dolorem,ex ignis flamma proficiſcentem,nulla peſſima cogitatio in eius animũ irreperet. Quod cùm admirabiliter ab eo fieri mulier videret, & ipſa reſipiſceret, (totã enim ſancti viri manum ferè igne conſumptam videbat)lachrymans atque ingemiſcẽs, ad ſancti viri pedes ſe deiecit,& ſuis manibus proprium pectus pulſans,clamabat: Hei mihi miſeræ & exæcatæ,hei mihi,ꝙ diaboli domicilium facta ſum.Hęc cùm ſanctus vir audiret atque obſtupeſceret:Surge,inquit,mulier. Hoc dixit, & admodùm feſtinanter è ſolo illam erexit, & attentas preces ad Deum mittens:Nuncia,inquit,mulier,quid hoc ſit. Vixq; ad ſe reuerſa,quo pacto res ſe habebat,ſingulatìm expoſuit,aperiens quas praui Samaritæ,vel diabolus potiùs aduersùs iuſtum virum inſidias machinatus fuerat. Qua re audita,Dei ſeruus magnoperè ingemuit:cumque Dei gloriam celebrâſſet, & lachrymas multas emittẽs Deo gratias egiſſet,illam catechiſmo inſtruxit,eique benedictiones impartitus, miſit ad ſanctiſſimum Alexandrum Epiſcopum.

Mulier verò cùm ad eccleſiã veniſſet,vnamquanque rem ordine Deo ipſi primùm, deindè & ſanctiſſimo viro confeſſa eſt:qui & ipſe cùm plurimùm eam inſtruxiſſet,eorumque malorum,quæ commiſerat,valdè pœnitentem videret,immortalitatis lauacrum ei dedit,& mulierem quidem ipſam ad virginum monaſterium miſit : omnem verò populum religioſum, & Chriſti amatorẽ clerum cùm cõgregâſſet,ex vrbe & regione illa omnes Samaritas expulit,ac poſteà Dei ſeruum Iacobum adijt, eumque vt bonus pater multùm cõfirmauit. Ità verò & mulier ſupradicta per pœnitentiã Chriſto ſeipſam obtulit,vt & chara Deo eſſet,& aduersùs dæmones gratiam acciperet. *Locus optimus pro confeſſione ſacramentali.*

Facto autem interuallo quodam temporis, filia cuiuſdam viri, qui principem locum in ſenatu obtinebat, impuro ſpiritu agitata, nominatìm ſanctũ illum virum inuocabat. Cùm igitur eius parentes ad Dei ſeruum eam duxiſſent, ipſum rogabant, vt puellę iuuentutem miſericordia proſequeretur,& impurum ſpiritum ab ipſa expelleret. Cumque ſanctus vir pro ea Deum precatus eſſet, & manus ſuper illam impoſuiſſet,ſtatìm diuina ope dęmonem expulit,& puellam curauit. Eius igitur parentes cùm & Deo,& ipſi gratias egiſſent,trecentos aureos nummos ei miſerũt,quos non ſolùm iuſtus ille vir accipere auſus eſt,ſed ne videre quidem eos paſſus fuit, dicens eiſque pſuadens,non decere diuinarum rerum mercaturam facere,ſed pauperibus illos potiùs dare. Ego enim,inquit,eos non accipio. nam in ſolitudine degẽs, iſtis nõ indigeo. Itaque gratias Deo agentes homines illos,in eorum domos remiſit.

Aliquandò verò cùm adoleſcens quidam à dæmone tentatus fuiſſet, vtroque pede diſſolutus fuit:quem eius conſanguinei baiulantes, ad ſanctum virum tulerunt, eum rogantes,vt pro ipſo Deum precaretur. Ille autem cùm tres dies ieiunâſſet, & diuinis precibus operã dediſſet, paralyticum hominem ſanum reſtituit, cui & benedixit, iuſſitque proprijs pedibus in ſuam domum reuerti. Multi alij ad eundem veniebant,qui cùm diuerſis morbis laborarẽt,omnes diuina ope per ipſius preces curati,ad ſuas domos reuertebantur. *Triduano ieiunio & precibus paralyticum ſanat.*

Cùm autem ille Dei ſeruus ſe ab omnibus multùm honorari videret,& caſum,qui ex honore ipſo multis euenire ſolet,valdè metueret, locum illum reliquit, & fugiens abijt procùl ab vrbe illa quadraginta milliaribus:cumque apud petras,quę ſunt ad ripam fluuij, ſpeluncam magnam inueniſſet, triginta annos illic habitauit, in precibus & hymnis totos dies ac noctes inſumendo. Nutrimẽta verò ipſa multo tempore ex herbis,quæ prope fluuiũ naſcebantur, ſibi cõficiebat:poſteà paruũ quendã hortũ ad ripam fluminis eleganter conſtruxit,atque in eo aliquot horis diei opus faciẽs, ex eo ipſo cibum ſibi cõparabat. Ità verò eius vita celebrabatur,vt è viginti & triginta monaſterijs monachi & clerici ad eum venirent,multique alij ex ijs,qui mundi rebus occupantur,ad eum ſe conferrent,vt eius benedictionem acciperẽt, & ab eo confirmari poſſent. *Triginta annis habitat in ſpelunca.*

Sed talis ac tantus vir,tantaque gratia dignus effectus, fortaſsè elatione vel ſuperbia captus,in lapſum,eumque omnium grauiſſimum incidere permiſſus fuit. Nã ſceleſtiſſimus humani generis inimicus, qui contra homines rectam & Deo gratam vitam degentes, propriam inuidiam exercet, in puellam quandam ingreſſus, cuiuſdam diuitis filiam, cœpit clamare,& ſanctum Iacobum nominatìm appellare,ità vt parentes puellæ circumirent,& vbiquè diuinum illum hominem inueſtigarent,neque mo-

naſterium, neque deſertum aliquem locum relinquentes. Quem cùm inuenire non poſſent, poſteà ſolitarium quendam hominem in eo loco, quem ſupradiximus, eſſe cognouerunt. Pater igitur ſeruos ſuos ſecum habens,& puellam iubens vnà cum matre in iumento ſedere,& eum ſequi,venit in eum locum,de quo audiĕrat,vbi & ille vir ſanctus vitam degebat. Quem cùm vidiſſet,& ad eius pedes ſe abieciſſet: Miſerere,inquit,filiæ meæ, quoniam grauiter ab impuro ſpiritu cruciatur: nam viginti dies ſunt,quibus neque cibum, neque potum ſumpſit, ſed clamat ſeipſam lacerans, & nomen tuum appellans.

Tunc iuſſit puellam illuc duci: cumque ſe diutiùs precibus dediſſet, ſic ardēter pro ipſa precatus eſt,vt & locus,in quo ſtabant,contremuerit. Finitis verò precibus, inſufflauit in illum impurum ſpiritum,& ait: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti exi ab iſta puella. Statimq; dæmon ipſe,tanquàm igne aliquo impulſus, è puella diſceſſit. Illa verò cùm in ſolum cecidiſſet, multis horis iacuit ſine voce: ſed ſanctus ille Deum precatus,eam,manu appræhenſa,erexit,& parentibus ſuis reddidit. Qui cùm miraculum illud vidiſſent,diuinam gloriam collaudârunt. Sed metuētes,nè impurus ille dæmon reuerſus, in eam ingrederetur, ipſum rogârūt,vt puella apud eum duos dies remaneret,quoàd omninò à dæmone liberaretur. Puella igitur apud eum relicta,parētes in domum ſuam reuerſi ſunt.

Qui amat periculum, peribit in illo.

Decet autem,ſicut initiò diximus, ad multorum cautionem, & cæleſtem hanc vitam exercentium ædificationem, non ſolùm perfectorum hominum rectè facta narrantes,bona tantùm colligere: ſed nè malarum artium & laqueorum ſceleſtiſſimi illius hoſtis imperiti ſint, qui Deo ſeruiunt, quemadmodùm maximas & veras huius hominis virtutes enumerauimus, ità, inquam, conuenit, & fluctuationem in eum illatam,& indè maximum eius lapſum,enarrare. Dicemus autem deinceps,vt decet,& ea miracula magna atque ingentia, quæ poſt perfectam ipſius pœnitentiam, & generoſam confeſſionem per eundem edita ſunt. Quo enim nobiliorem exercitationem ac vitam anteà egerat,eo maior poſteà ipſius fuit lapſus. Quanto autem grauior fuit lapſus,eo maior poſteà ipſius fuit & emendatio.

Ille enim peſſimus & impius Dei ſeruorum inimicus,cùm puellam,quæ curata fuerat,illic ſolam cum ſolo relictam vidiſſet, & velut anſam quandam aduersùs iuſtum hominem arripuiſſet,libidinoſum ſpiritum in eum immiſit: qui tantoperè ipſum adortus eſt,vt qui exercitationis initio,quo tempore impiorum Samaritarum laquei per mulierem,quā ſupradiximus, parati fuerāt, generoſo & forti animo reſtiterat,quiq; vt diabolum ſuperaret,per quem mulier aduersùs ipſum impulſa fuerat, ſiniſtræ manûs iacturam perferre maluĕrat: is,inquā, vir libidinis ſtimulo percitus, diuini timoris,& tantæ ſanationum gratiæ,ac tam diuturnæ exercitationis, totque laborum oblitus fuerit: & quamuìs ad multam ſenectutem veniſſet,victus tamen dæmoni ſuccubuerit,& in eum locum,qui ante cellam erat,egreſſus,puellam ipſam vitiauerit, & impietatis cœno ſeipſum commaculârit. Deindè verò,tanquàm primordijs quibuſdam dæmoni oblatis,coactus eſt ſuperiori malo & alterū addere. Cùm enim corruptor ille ſerpens vererēt,nè Iacobus ipſe reſipiſcens ad emendationem veniret,quę per pœnitentiam his præbetur,qui eam ſyncero animo inquirunt,ei viro,quem,vt ſibi videbatur,captiuū ducebat,ſuggeſſit,vt ſuperiore peccato maius quiddā patraret: Quaſdam enim timiditatis cogitationes cùm in eius mentem inieciſſet, author illi fuit, vt puellam à ſe vitiatam interficeret.

Vir ſanctus cadit grauiſſimè.

Et eo igitur peccato ſuperatus, eius quoquè cædem patrauit,ſperans ſcilicet ea re fieri poſſe,vt eius puellæ parentum moleſtiam vitaret. Sed neque eo ſcelere contentus fuit vetus ille malorum author diabolus,ſed aliud etiam addidit,vt non ſolùm interfectæ puellæ reliquias ſepulturæ non mandaret, ſed eas etiam in aquas fluuij ſine miſericordia aliqua proijceret. Talis eſt ſuperbiæ & arrogantiæ fructus. Niſi enim eiuſmodi peccato monachus ille ſe ſubieciſſet, paruus hoſtis, tāquàm in breue aliquod nauigium vim omnem ac ventorum æſtum effundens,eum ſenem nequaquàm dedecorâſſet,à quo adhuc iuuene victus fuerat: quem poſteà & ipſe vicit, eò quòd nimis elatum ſenſit.

Sed tamen egregia Chriſti, ſummorum bonorum largitoris,in homines beneuolentia,qui omnes homines mâuult ſaluos eſſe,quàm perire,ei,qui lapſus fuerat atque

huml

humi iacebat, manum porrexit, & pœnitentiæ remedijs inſanabilia & graueolentia proprij figmenti, hoc eſt, eius viri vulnera curauit, ijſdemq́; ac maioribus gratijs poſt pœnitentiam eum decorauit. Hæc autem in medium proferre coacti ſumus, vt ſicut ſuperiorem eius vitam cognoſcentes, Deum laudauimus, & quomodò lapſus fuerit audientes, in triſtitiam incidimus: ità & ſynceram ipſius pœnitentiam ediſcentes, non nobiſipſis confidamus, ſed in benigniſſimo Deo, ex quo gratiæ omnes proficiſcũtur, ſpem collocemus: qui & nobis ſtantibus dat patientiam, vt perfectè ſtare poſſimus, & pigritia cadentes ſua manu ſuſtentat, hoc eſt, opem nobis porrigit, ac pœnitentes pro ſua in humanum genus charitate amplectitur. Etenim qui tot & talia mala patrauit, quorum vnumquodque gehennæ obnoxium eum faciebat, Dauidis exemplum imitandum ſibi propoſuit, quô à lapſu erigi poſſet. Nam & Dauid poſt adulterium rerum ordinem peruertit, & pro eo quòd adulterij ſui pœnas dare debuiſſet, cædem etiã addidit eius viri, cui priùs iniuriam fecerat. 2.Reg.11.

Ille igitur cùm animaduerteret, quemadmodùm Deus ipſe ac benignus Dominus, Dauidis oratione placatus, ſtatim peccata ei condonauit, ad pœnitẽtię portum confugit, ſola ſpe ad animæ ipſius emendationem gubernatrice vſus. Cùm enim ad ſe rediſſet, & è ſomno, vt aliquis diceret, excitatus eſſet, in cellam ſuam ingreſſus eſt, ſeque in terram cùm abieciſſet, intolerabiles gemitus emittebat, pectus ſuum valdè percutiens, & lachrymarum riuulos emittens. Sed neque ſic ab eo diſceſſit impurus & ſceleſtiſſimus diabolus. Nam cùm eius viri propoſitum ac voluntatem ferre non poſſet, cœpit deſperationis cogitationes in eius animum inijcere, cùm huiuſmodi peſſima initia aduersùs humanũ genus ex Iudæ ipſius deſperatione inferre conatus eſſet. Ille igitur ad ſeculi conſuetudinem redire decreuit. Sed benigni Chriſti volũtate factum eſt, vt iter faciens, in monaſterium quoddam veniret. Vult redire ad ſeculũ ex deſperatione.

Ad eos igitur monachos, qui illic erant, ingreſſus, ipſos ſalutauit: qui cùm eius pedes lauiſſent, & panem ei appoſuiſſent, rogabant, vt cibum ſumeret. Ille verò cùm neque eos ferè audire pateretur, grauem gemitum emittens: Hei mihi, inquit, miſero, quomodò potero in cælum oculos erigere? Quomodò ipſius Chriſti Domini nomẽ audebo inuocare, quem reprobaui ac dereliqui? Quomodò audebo aliquid ex ipſius bonis attingere, qui anima & corpore adulter contra ipſum fui, & intemperantiæ libidinibus meipſum commiſcui? Cumq́; cœpiſſet narrare, quo pacto res ſe habuerat, illis omnia cõfeſſus eſt: qui multa triſtitia ob eam rem affecti, & his, quæ diuerſis modis paſſus fuerat, commoti, pro viribus eum conſolati ſunt. Cumque benedictiones ei dediſſent, & multas atque attentas preces pro eo ad Deum miſiſſent, illum à ſe dimiſerunt.

Cùm autem iter faceret, frater quidam ei occurrit, verè Chriſtum in ſeipſo habẽs: qui cùm eum ſalutâſſet, coëgit in ſuam cellam diuertere: cumque eius pedes lauiſſet, & omnia charitatis officia illi præſtitiſſet, panem appoſuit, ipſumque adhortatus eſt, vt particeps fieret earum benedictionum, quas Deus miſiſſet. Ille verò cùm peccatorum ſuorum ſibi conſcius eſſet, pectus ſuum pulſans, diù recuſabat cibum ſumere. At Dei ſeruus, apud quem ille diuerterat, ad ipſius pedes ſe abiecit, eum conſolans, & iureiurando affirmans, ſe non priùs è terra ſurrecturum, quàm promiſiſſet, ſe illorum quæ appoſita fuerant, participem futurum. Id cùm ille promiſiſſet, Dei ſeruus è terra ſurrexit, vt cibum ſumeret.

Poſteà verò quàm ambo panem guſtauerunt, & Deo gratias egẽrũt, rursùs vnà ſedebant. Tunc is, à quo Iacobus hoſpitio acceptus fuerat, ipſum affatus: Inſtrue, inqt, pater, me in Chriſto filium tuum, & cor meum confirma, quoniam multis & varijs cogitationibus valdè ſolicitor. Tuuc vlulans ſanctus Iacobus, & cum lachrymis, gemitibus & lamentis ſuum pectus verberans: Sine, inquit, frater, me flere, & grauia peccata mea, quæque impiè aduersùs Deum auſus ſum, lamentari: quoniam in hac mea vana & turpi canitie, tanquàm puer, à diabolo ſupplantatus, in interitum omninò immerſus ſum. Malis enim, quę iuuenis tolerãter vici, nũc in ſenectute inhoneſtè me gerẽs, ſuccubui, cùm in graueolentis ſtupri cœnum meipſum coniecerim, & alia his grauiora peccata cõmiſerim. Hæc cùm ille audiuiſſet, mœrore multo affectus eſt, cumq́; rogauit, vt ſingulatìm fraudem diaboli narraret, hæc duo ex ea re procurans: primùm, quòd ſperabat peccati confeſſione ad pœnitentiam illum virum prouocandum: deindè,

indè, quòd ex fratris lapſu cautionem ſibi in poſterum parare cupiebat. Ille igitur ſic narrare cœpit:

Narrat fratri lapſum ſuum. Cùm exercitatione accurata & valdè laborioſa vſus fuiſſem, & Deo ipſi quinquaginta annos innocenter ſeruiuiſſem, poſtquàm multam à benigno Deo gratiam accepi, multaque miracula per me ſceleſtum perfecta ſunt, poſtremò ſatanas in puellam quandam ingreſſus fuit: cuius parentes cùm audiuiſſent Chriſti gratiam mihi adeſſe, illam ad me duxerunt, vt curari poſſet. Cumque me rogâſſent, vt pro illa Deum orarem, id feci: & diuina ope factum eſt, vt impurus ſpiritus ab illa diſcederet. Illi cùm omninò eam curari cuperent, duos dies apud me puellã reliquerunt, ipſiq; in domum ſuam reuerſi ſunt. Mẽte verò excæcatus ego, ad illam exij, & libidinis ſtimulo ſuperatus, neque Deum hora illa in mente habens, neque quòd tam diuturnę exercitationis labores perderem cogitans, ſed omnia (vt ſummatim dicam) oblitus, & gehennam contemnens, ad ſtupri pernicioſam ruinam cecidi. Cumque puellam vitiâſſem, malo malũ curare volui: quinimmò minori malo maius addidi. Nam dedecoris illius author dæmon me inuadens, eiuſdem puellæ cædem in mentem ſuggeſſit. Itaque poſt ſtuprum, quod intuleram, illam ipſam interfeci, eiuſq; corpus in

Deſperat. fluuium proieci. De mea igitur ſalute deſperans, diſceſſi, & nunc in mundum reuertor. Quomodò enim in cæli altitudinem oculos erigere potero? Nam ſi Chriſtum ipſum nominare auſus fuero, nunc ignis de cælo deſcendens, ſtatìm me conſumet.

Hæc & talia cùm ille multis lachrymis & gemitibus maximis enarraret, alter Dei ſeruus hæc audiens, diuina gratia compunctus, in eius collum cecidit, eumque oſculans: Quæſo, inquit, frater, nè animo decidas, neque de ſalute tua deſperes: ſed credẽs pœnitentiæ locum eſſe, lachrymas fundens benigno Deo confitere. Multùm enim miſericors eſt Dominus, & multa eſt miſericordia, qua nos ſemp̱ proſequitur. Quoàd tempus habemus, pœnitentiam agamus. Nam ſi pœnitentia non eſſet, quomodò Dauid poſt prophetiæ donum, poſt regnum, poſt Domini teſtimonium, in adulterij

2.Reg.12. & cædis barathrum lapſus, verbis & re pœnitentiam oſtendens, talium peccatorum remiſſionem aſſequi potuiſſet? Si pœnitentiæ locus nõ eſt, quomodò beatus Petrus

Matth.16. Matt.26. apoſtolorum princeps, primuſq; diſcipulus, qui claues cæli à Deo accepit, cùm Dominum Chriſtum non ſemèl, non bìs, ſed tèr negâſſet, & poſt hæc amarè fleuiſſet, nõ

Iohan.21. ſolùm eius peccati remiſſionem impetrauit, ſed maiore etiam honore dignus fuit habitus, rationalium Chriſti ouium paſtor effectus? Niſi pœnitentia eſſet, quomo-

2.Cor.2. dò eum, qui apud Corinthios fornicatus fuerat, aſſumi Apoſtolus mandâſſet: Nè, inquiens, circunueniamur à ſatana? His & talibus verbis cùm eius animum valdè confirmâſſet verus & miſericors frater, eũ rogauit, vt ſecum vnà manere vellet. Cumq; ille nollet, ad eius pedes Dei ſeruus ſe abiecit, eoſque oſculatus, illum orabat, nè ab eo ſepararetur, cogitans ac metuens, nè aliquo modo in deſperationem incideret, & animam ſuam omninò perderet. Cùm verò vehementer eum admonens, rogans atque obſecrãs, illi perſuadere non poſſet, ſanctus vir anguſtijs compreſſus, & ſpiritu ingemiſcens, atque pro eo magnoperè Deum precatus, illum dimiſit, cùm benedictiones etiam dediſſet, quibus in via vteretur. Cumque vnà cum illo vſque ad quindecim milliaria iuiſſet, non deſinebat ipſum hortari, longam de pœnitentia orationem habens. Eum deindè amplexus, & cum lachrymis oſculatus, ac pro ipſo Deum precatus, in cellulam ſuam reuerſus eſt.

Iacobus autem cùm viæ, quæ in mundũ ducebat, ſe dediſſet, in itinere erat: cumq; partem quandam viæ tranſegiſſet, & paulùm declinâſſet, vetus quoddam ſepulcrum inuenit, ad figuram ſpeluncæ factum, in quo plurima mortuorum oſſa repoſita erãt, quæ temporis vetuſtate ferè vt puluis euaſerant. Quò ingreſſus, cùm oſſa illa in vnũ collegiſſet, in quodam monumenti angulo ea repoſuit: cumque veterem ſpeluncæ ianuam occluſiſſet, & genua in terra poſuiſſet, pectus verberans, magno cum eiulatu

In ſepulcro implorat Dei miſericordiam. ac lamentatione ità Deo confitebatur: Quomodò ad te, Deus, oculos erigam? Quale confeſſionis meæ initium faciam? Quo animo, quáve conſcientia fretus, impiam linguam & labia ſordibus plena mouere aggrediar? Primùm cuiuſnam peccati remiſſionem petere audebo? Da veniam, benigniſſime Domine. Eſto propitius mihi indigno, bone Domine; neque perdas me cum turpiſſimis factis meis: nõ enim paruæ ſunt impietates meæ. Stuprum commiſi, cædem feci, ſanguinem innocentem effudi.

ſudi. Ad hæc omnia miſerum corpus aquis, feris ac volucribus eſcam dedi. Et nunc, Domine, tibi ſcienti omnia confiteor, harum rerum veniam à te poſtulās. Nè me deſpicias, Domine, ſed pro tua miſericordia & in homines charitate, miſerere meî hominis impij atque indigni, & mihi copioſam miſericordiã tuam impertias, omnemq́; iniquitatem meam remitte, nè in peccati profundam voraginem demerſum obruat me vaſtatoris inimici procella, nè draco abyſſi me deuoret.

Hac conſtanti pœnitentia & confeſſione vſus, decem annos in ſpelunca tranſegit, vel in ſepulcro potiùs duram vitam tolerans, è loco illo non exijt, neque cum aliquo verſatus eſt, neque quenquam allocutus: ſed amaris lachrymis, gemitibus & lamentis intolerabilibus, multaque compunctione omne tempus tranſegit, bìs in hebdomada ianuam ſpeluncæ aperiens, & olera, quæ erant propè oſtium ſepulcri, vbì ipſe manebat, colligens, ex quibus tantum comedebat, quantum ſibi ſatis eſſe putabat, atque in ſpeluncam reuertebatur, multas Deo gratias agens, omnique tempore precibus, vigilijs & confeſſionis perſeuerantiæ dans operam. Quamobrem benignus Deus, qui non vult mortem peccatoris, ſed conuerſionem & vitam, tantum & tam multum laborem non inanem neque inutilem eſſe paſſus eſt. Eius enim puram & diligentiſſimã pœnitentiam attendens, tantorum & talium peccatorum veniam ei dedit.

Decẽ annis agit pœnitentiam in ſepulcro.

Ezech. 18.

Cumque & ſancto illi homini, & omnibus alijs pœnitentiæ vim manifeſtam Deus ipſe facere vellet, permiſit, vt vehemẽtiſſimus ſqualor & pluuiæ penuria totam illam regionem detineret. Itaque poſt multa ieiunia, preces, & ſupplicationes, reuelatum fuit ciuitatis illius religioſiſſimo Epiſcopo, viro ſancto & Deum metuenti, eſſe quendam hominem, ea in regione in ſepulcro habitantem, habitu quidem humilem, ſed ſpiritu & animo ſanctum: qui ſi ab ipſis perſuaſus, Deum precatus fuiſſet, omnia mala, quæ illi regioni imminerent, auerteret. Sanctiſſimus igitur Epiſcopus cum toto clero iuſſit omnes congregari ad viſionem illam audiẽdam, quam ei narraturus erat, vt cum ſupplicationibus ad ſpeluncam ſibi reuelatam, ad eum diuinum hominem adirent. Cùm id factum fuiſſet, & ad eum locum veniſſent, iuſtum illum hominem inuenerunt, multiſque precibus ab eo petiêrunt, vt eorum regionis miſereretur, & Deum precari vellet, ab eoque impetrare, vt populo ſuo reconciliaretur, & præſentem ſqualorem depellens, pluuiam in eorum terram demitteret. Ille nihil omninò eis reſpondens, ſuum pectus verberabat, neque in cælum oculos erigere audens, id tãtùm dicebat: Propitius eſto, Chriſte, multis meis impietatibus.

Vide veram humilitatẽ in tanta pœnitentia.

Epiſcopus verò cùm in ſupplicationibus atque hortationibus perſeueraret, neque reſponſum aliquod ab eo reciperet, illo relicto, qui eô venerant, lamentantes reuerſi ſunt. Cumque ad eccleſiam veniſſent, illic rursùs lachrymantes & ſupplices à benigno Deo malorum liberationem quærebant. Cùm verò multis diebus lamentantes ac ieiunantes Deum implorarent, vt eis ſubuenire vellet, iterùm eidem Epiſcopo reuelatum eſt, & clara vox audita fuit, quæ ità dixit: Abi ad ſeruum meum Iacobum, quẽ tibi iam reuelaui, eique perſuadeas, vt de his rebus me orare velit: eo enim orante, iis malis, quæ regioni impendent, liberi eritis.

Reuerſus igitur cum toto clero & populo ſanctus Dei ſacerdos, pergebat diuino homini ſupplicationes afferre. Tunc ille inuitus (vt breuì dicam) & multis ſupplicationibus adductus, & ab illo ſancto Epiſcopo perſuaſus, quòd diuina reuelatione ad eum miſſus veniſſet, erectis in cælum oculis, multo tempore attentas preces habuit: cumque adhuc in eius ore preces eſſent, bonus & miſericors Deus, qui omnia ſe metuentibus abundè & facilè largitur, re ipſa illud diuinarum literarum dictum implẽs: Adhuc te loquente, dicam, Eccè adſum: pluuiam multam in terram demiſit. Quam maiorem in modum admirati, hymnum pro gratijs agendis miſericordi Deo & eius magnificentiæ cecinerunt, ac reuerſi ſunt: diuinam verò gloriam celebrãtẽs, eius ſernos beatos prædicabant, qui per virtutis exercitationem, tali ac tanto honore & gratia digni efficerentur.

Eſa. 58.

Eo igitur maximo beneficio à benigno DEO adiuti, & diuina illa plaga liberati, quæ per Dei ſeruum Iacobum repulſa eſt, ad hodiernum vſque diem per ſingulos annos illius diei memoriam celebrãt, quo ariditate illa aërea liberati ſunt, & hymnos, ſupplicationes & gratias aſſiduas Chriſto agunt. Multi verò diuerſis morbis detẽti è

Multis clarec miraculis poſt pœnitentiam.

populo ipſo, vnà cum Epiſcopo, conſolationis & curationis cauſa ad Dei ſeruum Iacobum confugiebant: quos ille oleo ſancto vnctos, & Chriſti nomine benedictos, ità ſanabat, vt domum reuerſi, gloriam Dei collaudarent, qui per ſeruum ſuum curationem ipſis attulerat. Omnes igitur, qui ciuitatem ac finitimam regionem habitabant, ægrotos ſuos ad eum ferebant, vel rogabāt, vt, ipſis abſentibus, pro eorum ſalute ipſe Deum oraret: ac ſtatìm diuina ope curationem aſſequebantur: tanta enim gratia illi collata eſt, vt vel ſolo ſermone ſtatìm impuros ſpiritus fugaret.

Eodem autem ipſo anno, quo acerbiſſima illa ſqualoris plaga repulſa eſt, Dei ſeruus Iacobus accerſiuit ſanctiſſimum Epiſcopum, cumque rogauit, vt ſpeluncam, hoc eſt, ſepulcrum curaret, in quo iandiù ipſe domicilium habuerat, & ab eo petiuit, vt mortuus illic ſepeliretur. Id cùm ille ſe facturum promiſiſſet, & in vrbem reuerſus eſſet, poſt paucos dies beatus Iacobus in ſenectute bona obijt, quintum & ſeptuageſimum annum agens. Quod cùm religioſiſſimus Epiſcopus cognouiſſet, ad eum locum cum toto clero & probis laicis acceſſit: qui cùm aromatibus precioſis eum cōdijſſent, Deum ipſum & eius gloriam celebrantes, venerandas eius reliquias in illo ipſo monumento depoſuerunt. Poſteà ſanctus Dei ſacerdos ſacram ædem ad ſpeluncam ædificauit, eiusque reliquias illuc tranſtulit. Quo in loco vſque ad hodiernum diem multi curantur, ac tota ciuitas & finitima regio eius memoriam ſingulis annis celebrans, diem magnum feſtum agit, in gloriam benigni Dei, qui ſic illum honorauit: quem & nos conſueto more & glorioſè celebremus, benedicentes Patri, Filio, & Spirituiſancto, cui gloria eſt & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Moritur.

VITA ILLVSTRISSIMAE MARGARETAE VIRGINIS, FILIAE REGIS HVNGARORVM, ORDINIS PRAEdicatorum,

quam F. Garinus S. Theologiæ Doctor eiuſdem Ordinis, ex iuratorum teſtium diffuſioribus dictis in compendium redegit Auinione, Anno Chriſti 1340. *Etſi autem nondùm certò mihi conſtat, eam eſſe relatam in numerum ſanctorum, & tamen id vt fieret & Hungariæ rex petijt, & aliquot Romani Pontifices diligenter iuſſerunt inquiri de vita illius: quæ ab ipſis propè incunabulis fuit ſanctiſſima. Stylus in Lectoris gratiam per F. Laurentium Surium paſſim mutatus eſt.*

28. Ianuarij.

Is Bela 4. eſt eius nominis: & Maria, filia Cōſtantinopolitāi Impat.

ILluſtriſſima virgo Margareta, in Dominicano cœnobio Inſulæ beatiſſimæ ſemperque virginis Mariæ, quæ eſt in Danubio & diœceſi Veſprimienſi, monaſticā profeſſa religionē, valdè nobilis fuit genere, ſed moribus nobilior. Fuit enim filia illuſtriſſimi regis Hungariæ Belæ ac reginæ Mariæ: qui cùm timerent Tartaros ipſorum regnum inuaſuros, voto ſe obſtrinxêre Deo, ſi regnum liberaret à Tartaris, & filiam ipſis daret, oblaturos ſe illam ipſi perpetuò ſeruituram apud ſorores inſtituti Dominicani. Et Tartari quidem diſceſsêre, regina verò concepit, & peperit filiam Margaretam: quæ vbì annos tres & ſex menſes ætatis habuit, à parentibus in monaſterium Veſprimienſe oblata eſt, eiusque amore domina Olympias Comes, quę eius fuerat nutrix, monaſticum induit habitum in eodem cœnobio, vt & DEO ſeruiret, & puellam nobilem cuſtodiret. Margareta verò in tantilla ętate ſtatìm deuotioni ſe dedit, & preces Horarias beatiſſimæ MARIAE Virginis intrà annum dimidium perfectè didicit, & cum alijs perſoluit. Ludos verò pueriles, quibus illa ſolet gaudere ætas, reſpuens,

alijs ludentibus, orationi vacabat: immò etiam illas ludere volentes, ad precandum pertrahebat.

Nota deuotionē & humilitatem.

Cùm verò magiſtra illius à precibus retrahere illā vellet, nè corpuſculum ſuum grauaret, tandiù permanſit in fletu, donèc magiſtra lachrymis eius victa, liberam ei faceret in precibus perſeuerandi poteſtatem. Erat ſanè ſumma humilitate prædita, nec regis filia dici voluit: ſed quotiès ſic appellata fuiſſet, cum lachrymis conquerebatur ſe audiuiſſe vituperium. Atque hac de cauſa raro voluit loqui cum parentibus ſuis, nè ex illorum colloquio glorioſior putaretur. Dixit aliquandò: Vtinàm Deus hanc mihi largitus eſſet gratiam, vt non regis eſſem filia, ſed potius ruſtici cuiuſdam: non nobilis, ſed ancilla paupercula, ità enim illi liberiùs poſſem inſeruire. Poſtquàm autem decem plùs minùs annorum fuit, cùm multis alijs tranſlata eſt ad monaſterium Inſulæ Danubij, ab eius parentibus Chriſti amore fundatum.

Fūdatio monaſterij in Inſula Danubij.

Cùm adhuc quartum ætatis ageret annum, conſpiciens crucem quādam, ſciſcitabatur ex ſororibus, quid rei eſſet. Reſpōdentibus illis, ſignum eſſe crucis, in qua Deus Dei filius, noſtræ ſalutis cauſa ſuum fudiſſet precioſiſſimum ſanguinem, illa his auditis, ſtatim crucem amplexari & oſculari cœpit, & coram illa ſe proſternens, & adorās crucifixum, alta voce dixit: Domine, me tibi committo. Ex eo autem tempore tanta deuotione erga ſanctam crucē ferebatur, vt vbicunquè crucem videret, quocunque etiam detineretur impedimento, ſeſe proſterneret, eamque adoraret. Quandam etiam crucem paruulam de ligno ſanctæ crucis habens, ſemper ſecum portabat, & die ac nocte ſæpiùs oſculabatur deuotè: Alijs euntibus ad locum refectionis, illa ſemper orabat coràm imagine Chriſti crucifixi, quæ erat in domo, vt vocant, Capitulari: & aliquandò tam diù manebat in oratione, vt vſque ad alteram refectionem non comederet. Orabat vtplurimùm ante altare ſanctæ Crucis, vel coram imagine crucifixi. Tanta quoquè deuotione cōplectebatur nomen Ieſu, vt quaſi ſemper illud in ore haberet: nec aliquid illi ſapidum videbatur, niſi ſonaret ibi nomen Ieſu. Corpus autem Chriſti in ſacramento altaris deuotiſſimè venerabatur, & ſub eleuatione illius in Miſſa flebat vberrimè: & frequenter ab eleuatione vſq; ad ſacram communionem ſic præ deuotione manebat abſtracta à corporis ſenſibus, vt quaſi mortua videretur. Quandò verò ſacrā erat communionem perceptura, die præcedenti non ſumebat niſi panem & aquam, & tota nocte in orationibus permanebat. Sumebat autem ipſum ſacramentum cum magna deuotione & multo lachrymarum imbre, atque interdùm adeò rapiebatur in ſpiritu, vt ceu mortua videretur: nec rarò viſa eſt inter cælum & terram plùs quàm cubiti altitudine eleuata, nullis corporis ſenſibus vtens. Poſt acceptam verò Euchariſtiam, tenebat ab vna parte mappulam ante facies ad communionem accedētium hoc fine, vt videret identidèm corpus Chriſti. Ipſa quoquè die, qua communicârat, perſiſtebat continenter in precibus vſque ad noctem: & tunc cibo valdè modico vtebatur.

Ad ſacram communionem vt ſe præparat.

Beatā quoque virginem, D E I matrem, præcipuo venerabatur affectu, & vbicunquè eius videbat imaginem, flexis genibus ſalutationem angelicam proferebat. In vigilijs Natiuitatis Chriſti & quatuor ſolennitatum beatæ virginis, dum in loco Capitulari pronunciabatur dici ſequentis ſolennitas, deuotionem mirabilem præ ſe ferebat, ſe proſternens, & cum lachrymis orans, gratias agens Deo, in ijſdémque Vigilijs non niſi pane & aqua veſcebatur. In ſingulis quoquè feſtiuitatibus beatæ Virginis ac intrà octauas offerebat eidem ſanctiſſimæ Virgini mille ſalutationes angelicas, ad ſingulas quaſque humi ſe proſternens.

Amor erga beatam virginem.

Humilitatis & paupertatis ſtudium in veſtibus præcipuè declarabat. Pannus, quo induebatur, rudior erat, aſperiorque & vilior veſtibus aliarum. Nūquàm lineis vtebatur nec in capite, nec in corpore, nec in lecto. Per totam Quadrageſimam non mutabat veſtes, & alijs quoquè temporibus rarò admodùm. Veſtimenta eius rariſſimè lauabantur: itaque tum propter vetuſtatem, tum longum vſum contrahebant ſordes, & vermes multos: quę cauſa fuit, vt multę vitarent eam, nec illi vellēt aſſidere, nè inficerentur vermibus eius. Quandò hortabantur eam ſorores, vt veſtes curaret mundari, & à vermibus repurgari, dicebat: Permittatis corpus meum amore Ieſu Chriſti Domini noſtri ab his vermibus lacerari: non ſit vobis iſthuc curæ: ego ſola fero & ſentio. Rarò balneis, rariſſimè vnguentis, rarò capitis lotione vtebatur.

Humilitas & paupertas veſtium.

In Quadrageſima verò nunquàm à quinto ætatis anno laneum induſium depoſuit: ne-

Vtitur aſpero cilicio.

it: neque tunc lineis ad carnem vtebatur indumentis, etiamſi morbo eſſet correpta. Circa ſeptimum annum aſperum cilicium ad carnem ferre cœpit,& deinceps per totam vitam in aduentu Domini & Quadrageſima, ieiunijs quatuor temporum, vigilijs Chriſti & beatæ Virginis, Apoſtolorum & præcipuorum ſanctorum: alijs verò temporibus à die Iouis vſque ad Completorium ſabbati ſequentis eo vtebatur. A duodecimo verò anno, in quo profeſſionem expreſſam fecit, confeſſarius ei occultè obtinuit & tradidit cilicium aſperrimum è pilis equorum & ſetis porcorum, cum multis intextum nodis inſtàr retis. Occultabat autem virgo quantùm poterat cilicium ſuum,& vt à nullo videretur, manicas de panno veteri aſſuebat cilicio, à cubito vſque ad manus. Hortabatur etiam ſocias ſorores ſecretè induere cilicium ad nudam carnem. Præter hoc habebat ſub cilicio circulum ferreum, quo caro eius nuda fortiter ſtringebatur: & ad iacendum nocte habebat cingulum è pellibus hericij ſpinis horridum. Crebrò etiam voluit ligari brachia ſua nuda funibus canabinis, & intantùm ſtringi, vt funes carni inhærentes, eam rumperent ac lacerarẽt. Habebat etiam in calceis ſuis clauiculos quoſdam ferreos, quorum acumina ità erant diſpoſita, vt quãdocunquè vel ambularet, vel ſubſiſteret, plantas pedũ eius pungerent atque cruentarẽt. Corpus quoquè ſuum multis ictibus flagellabat: nocte qualibet, poſt diſciplinam, vt vocant, cum alijs communiter acceptam, ſecedentibus cæteris, rursùs ipſa ſe cædebat virgis vel virgultis ſpinoſis, vel cum virgulis circumpoſitis pellibus aculeatis hericij, iubebat ſe ab alijs verberari vſque ad ſanguinis effuſionem: quæ licèt horrerẽt, attamen contradicere non audentes, obediebant inuitæ, & inter cædendum plorabãt. Ducebat autem eas ad loca ſecreta, vt clàm verberaretur, nè ab alijs poſſet animaduerti. Tantùm verò fatigabantur quædam verberando eam, vt vix poſſent reſpirare. Et quanuìs eiuſmodi verbera quotidiè perferret, ſpecialiter tamen die ſancto Cœnæ & duobus alijs ante Paſcha ſingulis horis diurnis & nocturnis, tantis ſe afficiebat verberibus & flagellis, vt ſanguis ex eius corpore vbertìm emanaret. Quadam nocte, cùm eſſent denſiſſimæ tenebræ, duxit quandam ſororem ad locum admodùm ſecretum, vt ibì manibus eius verberaretur: vbì cùm ſe ſpoliâſſet & carnem nudã expoſuiſſet, lux copioſa de cælo ſuper eam deſcendit, & totam illuſtrans domum, tam diù durauit, donèc completa verberatione veſtes reſumpſit: quibus vbì ſe induit, lux euanuit, & duæ ſorores, quæ hoc viderant, accurrerunt, & ſe precibus eius commendauerunt. Quadam quoquè die, cùm adhuc non niſi decem eſſet annorum, inueniens iuuenculas virgines ludentes in valetudinario, & propter obſcuritatem tenebroſi temporis parùm aut nihil videntes, dixit eis: Vultis vt faciam vobis apparére ſolem? Illis deſiderantibus, ſed impoſſibile putantibus, indicauit locum quendam digito, ſatìs propinquum,& dixit eis: Ibo vſque ad locũ illum, & antèquàm reuertar ad vos, videbitis ſolem clarè lucentem. Iuit & orauit,& ſtatìm ſol apparens & clarè lucens, totam domũ illuminauit. Quodam tempore cùm circa mediam noctem eſſet in ambulacro, quod eſt ante dormitorium ſororum,& de cæleſtibus cogitaret, apparuerunt ei ſol & luna, lucentes in medio cæli.

Circulo ferreo ſe ſtringit.

Clauiculi in calceis.

Flagellat ſeſe.

Eius ieiunia

Carnem ſuam abſtinentijs & ieiunijs aſſiduis macerabat. Crebrò ſedens ad mẽſam cum alijs, maiori temporis parte, quo cæteræ veſcebantur, velabat faciem ſuam,& tacita orabat. Si cibus delicatior vel vinum melius eſſet appoſitum, indignè ferebat, & accipere noluit, non niſi cibo & potu communi vti volens. Ab Exaltatione S. Crucis vſque ad Paſcha quotidiè ieiunabat: & ſi Prioriſſa eam cogere vellet vti diſpenſationibus, tandiù flebat, donèc Prioriſſam vinceret lachrymis, vt eam permitteret ieiunare. Non ſolùm autem in vigilijs Natiuitatis Chriſti & beatæ Virginis, verumetiam Pentecoſtes & Apoſtolorum, ſed & quorumlibet ſolennium ſanctorum,& per totam Quadrageſimam, ac omni quarta & ſexta feria vtplurimùm ſolo pane & aqua contenta fuit,& illis diebus permiſſum illi erat priuatìm cibum ſumere, nè ab alijs videretur. A carnibus ſemper abſtinuit toto tempore vitæ ſuæ, niſi graui & euidenti infirmitate teneretur. Suas ægritudines celabat, quantùm poterat, nè propter eas in valetudinario hęrere & carnes comedere cogeretur. Quadam vicè grauem fluxũ ſanguinis paſſa fuit quadraginta diebus, at nihilominùs ſemper comedit cum alijs in refectorio, cubauit in dormitorio, & fecit officia monaſterij perindè vt ſana, hoc ſolùm ſciente in ſecreto quadam ſorore, cui inhibuerat, nè alijs reuelaret.

A quar-

A quarto anno ætatis ſemper in die Paraſceues ieiunauit: toto verò triduo ante Paſcha ſingulis annis non ſe reponebat in lectum, nec dormiebat, nec comedebat vel bibebat: ſed continuè vel ſtans erecta, oculis eleuatis in cælum, vel ante altare S. Crucis iacens proſtrata, nisi quandò diuinũ perſoluebatur officium, orabat, legebat pſalteriũ, flebat, & corpus diutiùs ſolito vſque ad largam effuſionem ſanguinis verberabat. Et quidem corpuſculum eius propter abſtinentias, vigilias & afflictiones alias adeò fuit macilentum & pallidum, vt intuentibus admirationem adferret. Exhibebat ſe ſororibus ad omnia officia vel miniſteria ancillam humilimam. Sæpè ſeruiebat in refectorio, & vbi cibum ſororibus appoſuerat, currebat latenter ad eccleſiam, & orabat donèc comediſſent: & tunc iterùm rediens, illis inſeruiebat. Nec ſolùm ſanis, verùm etiam infirmis, idque libentiùs & deuotiùs miniſtrabat. Prima reſciſcebat earum ægritudines, moxque ſe ad ſeruiendum offerebat. Obſeruantias ſiue inſtituta regularia perfectiùs cunctis alijs tota vita ſeruauit. Erat ſummè ad obedientiam parata, & ſi Prioriſſa aliquid ſororibus faciendum imponeret indiſcriminatìm, erat ad exequendum prima, & omnes ad promptè obediendum ſuo prouocabat exemplo. Nolebat parci ſibi à pœnis, quæ cæteris ſororibus irrogabantur. Itaque rogauit Priorem prouincialem, vt ipſi, ſicut alijs, mulctam irrogaret pro fractione ſilentij: ſicque factum eſt. Nam cum alijs humi diſcubuit, panem & aquam comedens. Erat etiam mitiſſima, multæque commiſerationis & benignitatis erga illas, quæ ipſam iniuria affeciſſent. Si qua ſoror ei iniuriam faceret, proſtrata ad pedes eius, petebat ab ea veniam, & promittebat ſuî emendationem. Diſcordantes & turbatas reducebat ad pacem. Si ſoror per aliquot dies ei locuta non fuiſſet, quærebat eam, proſtrataque rogabat veniam, timens nè aliquid haberet aduersùs eam. Virginitatem cordis & corporis ſemper ſeruauit & præcipuè dilexit. Ea cauſa matrimonium ducis Poloniæ & regis Boëmiæ, atque etiam Caroli regis Siciliæ recuſauit. Et cùm diceretur ei, quòd Papa diſpenſaret in voto ſolenni continentiæ, quod iam fecerat, reſpondit ſe potiùs præciſuram ſibi naſum ac labia, & oculos euulſuram, quàm in cuiuſcunque matrimonium conſenſuram. Vt autem tales infeſtationes euaderet, benedictionem virginalem ab Archiepiſcopo Strigonień ſuſcepit. Cùm autem diceretur, Tartaros venire in Vngariã, & inter cætera mala etiam virgines violare, ait Margareta: Ego ſcio quid faciam: labia mea detruncabo, & cùm me ſic viderint deturpatam, miſſam me facient. Erat valdè miſericors, & compatiebatur miſeris. Quandò parentes mittebant ei aurum vel argentum, vel ſtrenas & munuſcula, nihil ipſa contingebat manibus, ſed per manus Prioriſſæ curabat diſtribui pauperibus monaſterijs, eccleſijs & ſacerdotibus, ac alijs indigentibus. Cùm mittebatur ei pannus precioſus pro veſte, dabat illum paupereulis ſororibus, recipiebatque ab illis earum vilia indumenta. Si per feneſtram chori vidiſſet pauperẽ, currebat ad Prioriſſam, orans vt pro illius neceſſitate faceret eleemoſynã. Vidit quãdoquè hominem inopem & nudum in acerrima hyeme, moxque exuens optimam tunicam ſuam, cum bona venia Prioriſſæ, pauperi illam dedit. Veſtes & linteamina mittebat ſeruientibus, quandò ægrotabant: fercula ipſi appoſita in menſa & xenia, quæ à parentibus mittebantur, crebrò diſtribuebat infirmis, ità vt non rarò ipſa ieiuna à menſa ſurrexerit. Hortabatur ſorores, vt quæ eleemoſynas corporales facere non poſſent, cùm viderent pauperes, pro eis orarent. Omnibus igitur indigentibus compatiebatur, deſolatas cõſolabatur. Si qua ſoror propter mortem, ægritudinem vel aduerſos caſus amicorum lugeret, lugebat cum ea, & eam confortabat. Quandò videbat cæcos, claudos, aridos & alios morbidos homines, plorabat, & gratias agebat Deo, dicẽs: Gratias ago Deo, quia me talibus corporis vitijs & incommodis ſubieciſſet, ſi ipſi placuiſſet. Orabat aſſiduè, & à ſeptimo ętatis anno vbicunquè videbat ſorores orantes, accurrebat & orabat cum eis. Omni tempore ſurgebat ad nocturnas preces, nec vnquàm in vita ſua ab illis, vel etiam à Miſſa & cęteris precibus horarijs abſens fuit, nisi grauis eam morbus impediret. Præueniebat omnes ad Eccleſiam: diuque antequàm pulſaretur ad nocturnas preces, orabat ante lectum: & audito ſigno, reponebat ſe in lectum, nè ſorores ſurgentes, eam ad lectum inuenirẽt orãtem. Antequàm è ſtrato ſurgeret, muniens ſe ſigno crucis, accipiebat crucem & oſculabatur, oculiſque apprimebat, & portans eam ſecum, ibat ante altare ſanctę Crucis vel imaginem crucifixi, & ibì orabat cum lachrymis, donèc ſorores chorũ intrarent.

Libenter ſororibus inſeruit.

Liberalitas & benignitas in miſeros.

Sedulitas in precibus.

Poſt

Poſt illas noctis abſolutas preces vſque ad auroram vel circiter, manebat in orationibus: & ſic ferè tota nocte vigilabat & orabat. Ab aurora verò vſque ad prandium auſcultando Miſſæ ſacrificio & orationibus vacabat, interìm vſqueadeò ſilentij tenax, vt nulli vellet loqui, ne ipſis quidem parentibus, vel fratri aut ſorori, aut eorum nuncijs, niſi per Prioriſſam cogeretur. Contigit vt ſoror eius veniret ad eam, aſſerque caderet ſuper caput orantis: at illa nec propter caſum aſſeris, nec propter aduentum ſororis, orationem interrupit. Captabat loca ſecreta ad orandum. Antequàm iret ad prandium, ſemper orabat priùs corã imagine crucifixi in domo capitulari. Poſt prandium continuè vel operabatur manibus, vel ſeruiebat infirmis aut ſanis, vel orabat. Nunquàm illi tædio fuit orare. Poſt completorium manebat orans in templo donèc ianua clauderetur: & ſæpè quidem rogabat cuſtodem, vt tardiùs ianuam clauderet, quô diutiùs poſſet ſuis precationibus immorari. Clauſis verò ianuis, orabat in domo capitulari ante imaginem crucifixi. Poſtremò clauſis omnibus oſtijs, orabat ante lectum vſque ad gallicinium: & tunc excitabat quandam ſociam, & ducebat ad locum ſecretum, vbi ſe voluit eius manibus flagellari. Antequàm ſomno ſe daret, ambulabat ſilenter per dormitorium, explorans ſi qua ſoror fleret, gemeret, vel rę aliqua indigeret. Si quam indigam comperiſſet, prouidebat ei: & ſic demùm ibat cubitum: quanquàm vix ſciri poterat, num in lecto iaceret: nam expãſo corio ante lectum, & lapide capiti ſuppoſito, dormiebat. Intrabat autem lectum, cùm alię debebãt ſurgere, vt ità ſemper in lecto iacuiſſe crederetur. In vigilia natiuitatis Chriſti mille orationes dominicas, & in vigilia Pentecoſtes milliès, Veni ſancte ſpiritus: & in quatuor vigilijs beatiſſimæ Mariæ virginis, mille angelicas ſalutationes, cum totidem ſuî proſtrationibus dicebat: atque in ijſdem vigilijs tota nocte in templo vigilabat & orabat. In orationibus ſemper flebat. Habebat genas aduſtas profluuijs lachrymarum, quibus detergendis multa deterebat ſudariola. Velum quoquè capitis adeò erat lachrymis madidum, àc ſi fuiſſet aquis intinctum. Propter aſſiduas proſtrationes in cubitos & genua, veſtes eius ijs in locis erãt laceræ: cutis itidèm in genibus contrita fuit: & tãdèm creuerunt ibì calli inſtàr teſtę oui induratæ. Duabus ſeptimanis ante Paſcha occupabatur commemoratione Dominicę paſſionis, cuius hiſtoriam ſibi legi voluit vulgari idiomate, & exponi. Audiebat verò cum gemitibus & lachrymis: ijſque diebus ſemper vel ſtabat erecta, vel iacebat proſtrata, nunquàm ſedens. Quandoquè in Dominica Palmarum, dum paſſio in eccleſia legebatur, adeò commota fuit corde, vt omnes crederent eam ſubitò morituram. In die Paraſceues ea hora, qua crux nudabatur, ꝓſtrata edebat magnos eiulatus, ità vt foris audiretur. In vigilijs quoquè martyrũ curabat ſibi legi & exponi paſſiones eorum, & illos imitari deſiderans, dixit ſæpenumerò: Vtinàm fuiſſem illis temporibus quibus feruebant perſecutiones martyrum, & cum eis licuiſſet obire martyriũ. Vtinàm eſſet tempus alicuius perſecutionis, vt martyrium pro Chriſto poſſem ſuſcipere: vellem enim amore eius detruncari & comburi: & vt dolor duraret diutiùs, per membra ſingula laniari, & omni genere tormentorum excruciari. Laudabat ſpecialiter virgines, quę pro Chriſto ſuſtinuêre martyriũ, & earum in ferẽdis martyrijs optabat, ſi eſſet poſſibile, ſe fuiſſe participẽ. Cùm ſparſus eſſet rumor, Tartaros aduentare in Hungariam, ait virgo martyrij deſiderio: Orabo nè veniant, vtì nè noceant populo Chriſtiano: ſed quantùm ad me attinet, vellem iam veniſſent, vt manibus illorum martyr poſſem effici. Et quia mens eius ad cælum magno deſiderio ferebatur, corpus etiam ſequi volebat. Vndè non raro in die ſancto Paraſceues, & omniũ Sanctorum ac Aſſumptionis beatiſſimæ Virginis vigilijs & ſolennitatibus, viſum eſt corpus eius inter cęlum & terram pluſquàm cubiti ſpatio eleuatum: ſicque diù permanebat, nullis ſenſibus vtens corporeis, & quaſi mortua videbatur. Quadam vice in peruigilio omnium Sãctorum cùm oraret, ſubitò velut mortua cecidit, ſicque permanſit, donèc ſoror quæ illi aderat, totum pſalterium tractim dixit: tum verò mortuam eam putaňs, ſtrepitum & voces edidit: ſed nihil proficiens, alias vocans, mortuam eſſe dixit. Accurrebant illæ, & velut mortuam intuebantur. Tandèm ad ſe redijt, ſeque non niſi breui ſpatio ità fuiſſe aiebat. Quodam tempore cùm oraret, vocata ſeptem vicibus, nihil audiuit. Octauò autem cùm vocaretur, quã primam illa vocationem putauit, demùm reſpõdit. Cùm à precibus rediret, ſæpè tanta in eius facie venuſtas relucebat, vt eam ſorores adſpicere non auderent. Quadam

Nota ſtratũ tantæ virginis.

Gratia lachrymarũ.

Deſiderium moriendi ꝓ Chriſto.

Ei⁹ ecſtaſes.

vice

vice in aduentu Domini cùm oraret nocte, ſubitò rapta fuit in ſpiritu, & globus ac flamma ignis apparuit ſuper caput eius: porrò ſoror ei aſſiſtens, crebrò vocauit eam: ſed cùm non reſponderet, cucurrit ad templum, vbi multas ſorores orantes inuenit. Accurrerunt illæ, diuque ibi ſteterunt, & multos quidem faciebant ſtrepitus, ſed illa rapta in ſpiritu, nihil aduertit. Tandem quaſi excitata, ad ſe rediјt. Dixerunt ergò ei, quòd ignis eſſet ſuper caput eius: at illa eum manu diſcuſſit, rogauitque vt nemini dicerent, quod vidiſſent. Poſtquàm autem flamma diſparuit, odor ſuauiſſimus in illo loco remanſit. Deniquè ollam ardentem & tripodem ferreum candentem, de medio ignis nuda manu ſine læſione manûs extraxit. Accidit quandoquè, vt cum alia ſorore portaret in tabula panes fermẽtatos ad furnum, mappula coopertos, eaque ſoror timeret ventum validum, qui iam ſuo impetu tectum domûs Capitularis tranſtulerat in pomarium. Orauit ergò, & ſtatim ventus ceſſauit. Cùm frater quidam ſuis precibus nóllet acquieſcere, vt maneret, & die craſtino haberet concionem, orationibus eius, nullo tangente, fractus eſt currus fratris, & ſic coactus eſt remanere. Peracta verò concione, rogauit virginem, vt currum ſibi reſtitueret. Orauit illa cum lachrymis, & ſtatim currus, nullo tangente, ſed multis videntibus fuit diuinitùs reparatus. Simile quiddam contigit etiam aliâs cuidã fratri, qui manere renuens, cùm vſque ad villæ limites proceſſiſſet, orante virgine fractus eſt currus, & eius abſoluta concione inſtauratus. Item alius quidam frater ad preces eius manere nolens, vt concionaretur, vbi abſceſſit, cùm tempus eſſet mirè ſerenum, virgo, ſicut ei cõminata fuerat, orauit Deum, vt benè plueret, vt manere cogeretur vel inuitus: & ſtatim tanta extitit pluuia, vt diſcedere non poſſet. Quodam tempore Danubius inundans, hortum ſororum triduo inuaſit. At Prior prouincialis Margaretæ hoc narranti non credidit. Erubeſcens verò illa, quòd mendax putaretur, rogauit Deum, vt oſtenderet vera ipſam dixiſſe: moxque inundans Danubius, in cœnobium & officinas ſororum ſeſe intulit. Itaque ſorores fugerunt in ſolarium, Priorque prouincialis ad cœnobij murum aſſcendit. Durauit autem inundatio vſque ad preces veſpertinas. Tum verò Margareta rogata à ſororibus, orauit Dominum, vt aqua recederet: ſtatimque receſſit, & ſub precibus nocturnis loca omnia adeò ſunt exiccata, vt nullum vel aquæ vel luti veſtigium ibi ꝑmanſerit. Puella quædam, miſſa ab ea nocte Paſchę ad quærendam eius tunicam, cùm eſſet nox obſcura & ingens pluuia, cecidit in puteum profundum. Diù verò quæſita, non inueniebatur, donèc orante ſancta virgine, in ſuperficie aquæ apparuit, & cum labore extracta eſt. Eius autem omnia corporis membra confracta & conquaſſata erant, carebatque ſenſu & motu, & planè mortua videbatur. Improperabant itaque virgini, quòd fuiſſet cauſa mortis eius. Orauit autem virgo beata cum lachrymis, & ſtatim puella viua & ſana, nullam habens læſionem, ſurrexit & ambulauit, proſtrataque ad pedes eius, gratias egit, & poſteà multis ſuperuixit annis. Cùm ſorores quandoquè medicamenta apponerent cuidam oſſi eius dilatato, & quædam ſoror ea cauſa murmuraret, mox illa idem os ſimiliter affectũ ſenſit ſuo in corpore, donèc ad virginem veniens, culpam edixit ſuam, & veniam poſtulans, verbo illius ſtatim curata fuit. Soror quædam grauem patiens dolorem digiti, rogauit eam, vt ſi quam haberet gemmã, talis doloris expultricem, ipſi accommodaret. At illa ſtrinxit digitum eius, & confeſtim dolor ceſſauit. Prior prouincialis rogauit eam, vt curaret ſocium ſuum fratrem cõuerſum à quartana febre, quæ illum vexârat à feſto B. Dominici vſq; ad Purificationem beatæ Virginis. Orauit ergò pro eo, & quamprimùm curatus eſt. Claruit etiam ſpiritu prophetiæ. Nam cùm rex Bela, pater eius, iuiſſet pugnatum contra ducem Auſtriæ, dixit reginæ matri ſuæ, regem cæſo duce victoria potiturũ: quod & factum eſt. Nouitiæ cuidam cogitanti de elegãtia veſtium & ſecularium ornamentorum, atque hac de cauſa volenti redire ad ſeculum: quid cogitâſſet, indicauit, ſicq; eam in arrepto propoſito confirmauit. Quandam ſororem animo dolentem, quòd ſeculo renunciâſſet, ad ſanam mentem reduxit, cùm totam cogitationis eius ſeriem ipſi expoſuiſſet. Aliam iræ ſtimulis incitatam pacauit, eius cogitationes, quas animo vóluerat, ei dicens. Aliam quoquè ira commotam, nec ſeipſam tranquillare valentẽ, ſedauit, cauſam illi aperiens, cur in eam perturbationem incidiſſet, & quid interim cogitâſſet. Obitum quoquè ſuum anno vno antè præuidit & prædixit: & tandem *nona die Ianuarij, cùm ſana eſſet corpore, multis præſentibus, dixit, die abhinc decima ſe

Danubij inundationẽ auertit ſuis precibus.

Puellã mortuam reſtituit vitæ.

Regis Belæ victoria aduerſus Fredericum Auſtriæ ducem prædicit.

*Aut hîc legendum eſt decimano-

narabt in quibuſdam martyrologijs lapſus eſt. morituram. Tertia verò die,poſtquàm iſta prædixerat,febre decubuit,quæ vſque ad diem,quem prædixerat,continua fuit : & interim ſemper orans, & de Deo cogitans, receptis deuotiſſimè Eccleſiaſticis ſacramentis, vbi ad extremam horam venit, incepit pſalmum illum,In te Domine ſperaui. Et cùm dixiſſet,In manus tuas commendo ſpiritum meum,felicem animam tranſmiſit in cælum. Obijt autem anno Domini 1270.ætatis verò ſuæ 28. Porrò in Ordine vitam ſanctam duxerat annis quatuor & viginti,vel circiter. Poſt tranſitum eius facies eius nimio decore reſplẽduit. Sub oculis color extitit aureus,nec vnquàm pulchrior viſa fuerat,dum vixit, adeò vt Archiepiſcopus Strigonienſis diceret ſororibus, non debere eas flere quaſi mortuam, quæ eſſet verè beata & cum Chriſto in gloria, & in cuius corpore reſurrectionis inſignia apparérẽt. Simul etiam ex eius corpore manauit odor ſuauiſſimus, aromata ſuperãs vniuerſa: iſq́ue ſenſibiliter à cunctis eô aduenientibus percipiebatur aliquot non paucis diebus. Quartadecima quoquè die, cùm ſaxum rude fuit eius ſepulcro impoſitũ, & rursùs poſt tres menſes quandò fuit tumba illi adhibita marmorea,is odor erupit. Nocte qua deceſſit,frater Petrus,lector Laurieñ,poſt nocturnas preces dormiens,audiuit in ſomnis vocem dicentem: Agna mortua eſt. Manè ille hoc dixit fratribus, & omnes interpretati ſunt de obitu Margaretæ. Statimq́ue ad monaſterium acceſſit,& eam illa nocte migrâſſe comperit. Idem frater grauem dolorem dẽtium & tumorem in facie, quatuor dies & noctes paſſus erat. Noctis igitur principio orauit virginem Chriſti Margaretam,vt ipſum liberaret, promittens ſe diebus ſingulis in honorẽ eius genua curuaturum,ſi voti compos fieret:& eccè manè fuit penitùs liberatus. Multa quoquè alia miracula fecit & facit continuè in honorem ſponſæ ſuæ ſponſus virginum Ieſus Chriſtus Dominus noſter,cui cum patre & ſpiritusãcto eſt honor,virtus, poteſtas,& imperium,per infinita ſecula ſeculorum,Amen.

Pſal.30.

VITA S. VALERII TREVIRORVM EPISCOPI, EX INSIGNI MANVSCRIPTO CODICE DESCRIPTA.

Author teſtatur alibi,ſe poſt excidium Treuericæ vrbis inter relictos cineres hæc & quædam alia in chartulis ſcripta reperiſſe.

29. Ianuarij.

POſt venerabilem obitum beatiſſimi Eucharij, Treuericę ciuitatis Archiepiſcopi, ſanctus Valerius in miniſterium ſacerdotale ſucceſſit,illudq́ue per quindecim annos ſanctè vmendo, & verbum vitæ prædicando, probatiſſimè rexit: In quo videlicet temporis ſpatio multos ad Dominum populos,ſigna magna & ſtupenda prodigia exercẽdo,conuertit,& ad agnitionem Catholicæ fidei ſaluberrima inſtigatione perduxit. Qui etiam tam ſtudioſiſſimè verbo prędicationis inſtabat, vt iam tunc penè per Galliam & Germaniam Chriſtiani paganos & numero ſuperarent & religione. Erat nanque doctrina eius ſingulis congrua,cunctiſq́ue audientibus dulcis & gratiſſima: vndè ob mellifluam ſermonis eius facundiam, vndiquè ad eum populi confluebãt, & ſaltem aliquod verbum ex ore eius audire cupiebant.

Multi conuertuntur ad fidem Chriſti.

Eius virtutes.

Quantùm verò ad proprios mores pertinuit, vt breuiter narrem,fuit cogitatione mundiſſimus, verbo vtilis & diſcretus, operatione nihilominùs irrepræhenſibilis & præcipuus : ac ſic per actiuam vitam ſingulis compaſſione extitit proximus, vt tamen præ cæteris contemplatione eſſet ſuſpenſus. Et in hac contemplatione poſitus, non deſerebat fraternam condeſcenſionem vitæ actualis: nec etiam in actione ſubmiſſus,recedebat à ſublimitate contemplationis. Quiq́ue ſalutaria monita ſui magiſtri recto tramite ſequens,Euangelicum triticum Dominicæ familiæ fideliter diſpenſauit,& credita ſibi talenta ſpiritualibus augmentis quotidiè multiplicauit. Cùm verò his profectuum gradibus vſque ad venerabiles canos perueniſſet, & iam conſummatio

Luc.12. Matt.25.

matio ſui curſûs appropinquaret: quadam nocte apparuit ei beatus Eucharius per viſionem, dicens: Tempus iam inſtat, frater Valeri, reſolutionis tuæ, & parata ſunt tibi gaudia retributionis æternæ. Patet enim tibi ianua regni cæleſtis, quam poſt hanc horam quinto die gratulabundus ingredieris, & de conceſſis Domini tui beneficijs ſine fine lætaberis. Quapropter Maternum, agonis noſtri cooperatorem, tui officij ſucceſſorem conſtitue, illumque de viſitatione noſtra ante diem ſui exitûs certiſſimum redde. Et hæc dicens, receſſit. Euigilans autem S. Valerius, mox viſum ſomnium beato Materno cæteriſque fratribus, qui præſtò erant, narrauit, & eis diem obitûs ſui lætiſſimo vultu inſtare prædixit. Sequenti verò die venerabilem Maternum ad ſacerdotalem gradum prouexit, & eum de ſtudio commiſſi miniſterij diligenter inſtruxit. Cumque per prædictum ſpatium, ob famam depoſitionis eius aduenientes, fideles verbo ſalutiferæ admonitionis de exercitio ſanctæ conuerſationis inſtanter inſtrueret, & eos ad ſalutem animarum ſuarum dulciflua exhortatione paterniſque viſceribus incitaret: illuceſcente iam quinto die, oratorium ingreſſus, viaticum, quod ipſe conſecrauerat, accepit: & poſt hæc extenſis inter diſcipulorum manus membris ſacris, 4. Kalend. Febr. ſpiritum reddidit cælo. Cuius corpus colligentes diſcipuli, ſacratiſſimo corpori S. Eucharij coaptauerũt, & in eodem ſarcophago cum diuinis laudibus condiderunt. Quod ſuperna diſpoſitione actum eſſe credimus, vt quorum vna mens ſemper in Domino erat, eorum quoquè corpora nec ſepulcrum ab inuicèm ſepararet.

Accipit viaticum.

Decedit.

VITA ET MARTYRIVM SANCTORVM ET MIRABILIVM OPERVM EFFECTORUM, *Abbatis Cyri & Iohannis.*

CYrus ille, clara ſtella martyrum, ex clariſſima quoquè fuit ciuitate Alexandria, quæ ſita eſt in Aegypto: quam fama eſt ædificâſſe Macedonem, & eam ſuo impertijſſe nomine. Erat autem Cyrus, religione quidem fidelis à parentibus, vita verò laudabilis, arte autem medicus: cuius officina in hodiernum vſque diem nota eſt omnibus, ſed mutato nomine, vt quæ iam Dei templum, & ædes ſanctorũ trium puerorum appelletur: ſimul verò quodammodò commutata etiam operatione, aut effecta potiùs diuiniore, & pro illa priore morborum liberatione, quam præbebat ars medicina, laboreſq;, & artis medicamenta, modò omnis generis & quæ ſua ſponte fiunt, ſcatens miraculis. Quemadmodùm autem hanc acceperit mutationem, ab alto petita declarabit oratio.

31. Ianuarij.

Apollinaris, non vehemens ille veritatis & rectorum dogmatum inimicus, qui etiam in Laodicenam ſedem magnum effudit dedecus: ſed ille potiùs ardẽs amator veritatis, & defenſor piorum dogmatũ, tantò illo gloria & moribus excellentior, quanta erat in eodem nomine conuenientia: cui cùm Dei ſententia commiſſa fuiſſet ſedes Alexandrina, vt vult vera, quæ de ea iactatur, fama, quòd diuino iudicio & cuiuſdam viri, qui futura præuidebat, prædictione, eius fidei ſacerdotalis eſſet ſedes credita. Hîc ergò Apollinaris cùm iam perueniſſet ad pontificatum, alebat etiàm quendam ſuæ ſororis filium, diligenter admodùm & ex virtute: & quomodò eum habebat genere propinquum, ità multo magìs eum redderet vita cõiunctum. Cùm verò is ad virilem perueniſſet ætatem & ad florem iuuentutis, non, vt multi iuuenes, ſe dedit & permiſit naturæ appetitionibus, laxatis frenis omnibus: neque clàm noctuque egrediendo voluit non honeſtas ſuffurari voluptates, ſed potiùs volens nihil ei eiuſmodi accidere, ad patruum ſuum & pontificem liberè & ingenuè accedens, petijt legitimæ vxoris coniugium. Vir autem ille verè diuinus, cùm ne auditione quidem, quod dicebat, accipere ſuſtinuiſſet, apud eum multis verbis eſt vſus, turbas matrimonij reuocans in

Apollinaris epiſc. Alexãdrinus.

memoriam,& tentans eum ab illa abducere ſententia. Poſtquàm verò vidit eum valdè inſtare,& de conſtantia ne tantillùm quidem remittere, valdè pulchrè hoc excogitat,dicens ſe cupere excitare templum tribus ſanctis pueris:cuius quidem ædificationis oportet te,inquit,in præſentia curam gerere, & cuius ſtudio tenéris,id tibi ſuccedet ex ſententia. Audijt ille,& lubenter admodùm ſuſcepit quod iuſſus fuerat,calorem cupiditatis bona ſpe refrigerans & recreans.

Templum trium puerorũ extruitur Alexandriæ.

Erat autem illic quidam locus,qui vocabatur Doryzim. Quo quidem in loco cùm viſum eſſet excitare ædem,ipſe toto ſtudio inſtabat operi: & illud quidẽ ſtatim ad gerontocomiũ, hoc verò deputabatur ad atriũ: atrium autem intercipiebat hanc, quæ vulgò celebratur,officinam. Quam quidem cùm in templum mutâſſent,à nomine ſolùm,vt iam priùs diximus,non autem à re etiam receſſerunt,niſi quòd eam effecerũt veriorem cuiuſuis hominum morbi medẽdi officinam. Sed ea quidem hoc modo eſt tranſmutata,& ex medici officina templum eſt conſtitutum:verè quidem gratuita,& nullam accipiens mercedem medici officina,velox morborum liberatio,curatio quæ nullam habet dilationem,ſed eorum,qui laborant,præueniens petitiones. Nobis autem ſunt etiam ea,quę deincèps conſequuntur,addenda,neque ſunt pulchro priuandæ miraculo aures,quæ vtiles ſitiunt orationes, etiamſi ab inſtituto ſatìs longa videbitur digreſſio,additio narrationis.

Nam cùm adoleſcens toto ſtudio in ædificãdo fuiſſet occupatus, in templum quidem officina breuì fuit mutata. Noſocomiũ autem & gerontocomium ab eo cõſtructa ſunt:& omnia non longi temporis ſpatio ab eo ſunt perfecta. Deindè accerſijt Apollinaris virum quendam,qui gregi præerat,& erat virtute inſigni. Cui cùm dediſſet literas,emittit eum ad tres ſanctos pueros Babylonem. Literis autem ſupplicabatur,vt aliquæ ex illis ſacris reliquijs mitterentur ad tẽplum,quod erat Alexandriæ, quod ipſe multis ſumptibus & multis laboribus conſtruxerat. Talis erat enim in eos amor Apollinaris cum ardenti & viua fide,vt tot iam antè annis conſummatos, tanquàm adhuc viuos,epiſtolã eſſe ſenſuros, & ſuis eum eſſe membris impertituros crederet. Cùm ergò ille magnus & rerum verè magnarum miniſter hanc viam confeciſſet,& Babylonem perueniſſet,& ante ſacras illas ſtetiſſet reliquias, & manu indicâſſet literas,& plurimùm rogâſſet,vt literas acciperent, & pontificem ijs,quæ petebat,impertirẽt:qui erat eorum medius, tanquàm à ſomno excitatus,(O diuinam prouidentiam, ô ſtupendam narrationem) cùm manum ſenſìm porrexiſſet,& epiſtolam accepiſſet,rursùs nihil adijciens decubuit.

Nota rẽ mirandam.

Literarum itaque tabellarius,miraculum quidem admiratus,quòd nihil autem eſſet conſecutus eorum, propter quæ venerat, animo cruciatus, cùm tota hebdomada in templo permanens & precatus nihil profeciſſet, reuerſus eſt animo anxius, & pro reliquijs ferens Apollinari lachrymas. Ille autem cùm ne ſic quidem deſpõdiſſet animum,nec curã abieciſſet inſtituti, quod habebat in manibus : (eiuſmodi enim res eſt deſiderium:non ſolet ſpem abijcere non eorum ſolùm,quæ ſunt difficilia,ſed nec eorum quidem,quæ non poſſunt omninò fieri) Abi, inquit, rursùs ô vir optime, & vehementiùs à ſanctis pete meo nomine : & ſi eos quidem aliqua ſubeat miſeratio, noſtris placati precibus,præbeant aliqua ex ijs,quæ petimus:Sin minùs,accepta epiſtola reuertéris,& mihi erit ea res pro reliquijs.nam nec illa quidem erit expers ſanctificationis,vt quæ rectè ſit accepta, & iam longo tempore ſacra membra contigerit. His quoquè páret magna vir ille obedientia. Oportebat enim,vt arbitror,tali ſeruire deſiderio talem parendi alacritatem. Et cùm rursùs veniſſet Babylonem, & ad ſanctos acceſſiſſet,vehementer rogabat, ſupplicabat,obſecrabat, lachrymis magìs quàm verbis implens ſupplicationem:nè has ſecundas preces Patriarchæ contemnerent, neq; ſecundos ſuos itineris labores deſpicerent : ſed quod ille eis templum ædificauit ad honorem,hoc ſuis membris viciſsìm glorificarent. Hæc precatus quidem eſt,ſed nihil profecit.

En quantopere cupit ſacras habere reliqias.

Quocircà cùm ſpem abieciſſet reliquiarum, (Sed eſt diligenter attendẽdum: audietis enim rem quidem ad audiendum iucundiſſimam,& ad admiratione afficiendum animum diuiniſſimam) cùm ille ſpem diuinarum abieciſſet reliquiarũ, ſtudebat ipſam ſaltem recipere epiſtolam,vt ei iuſſum fuerat,ei,qui erat fide ardenti,impleturam locum reliquiarum. Cùm ſic itaque manum manui admouiſſet, ſuam manui martyris, & epiſto-

& epiſtolam accepiſſet, illam quidē traxit ad ſe: eam autē ſecuta quoquè eſt pulchra manus martyris. Quam cùm ſic vidiſſet diuiſam à toto corpore, deſiderantibus ſimul & venerantibus amplexus manibus, in precioſo theſauro reponens, quę ſunt precioſiſſima, lubens peruenit Alexandriam. Quamobrem quis vel patriarchæ voluptatem & lætitiam, vel rursùs populi feſtiuam celebritatem potuerit oſtendere? Quàm ſapienter autem ſe geſſerit in pręſtando promiſſo ſuæ ſororis filio, audire eſt operæpreciu. Nam cùm ſequenti die totum, qui ei ſuberat, clerum conuocâſſet, manum quidē illam, & cum ipſa epiſtolam, quæ ab ea tenebatur, ſacroſanctè ſimul & præclarè depo-nit: & cùm alia in templo ſplendidè & magnificè peregiſſet, idque de more Chriſtianorum conſecrâſſet, adducto deindè ſororis filio, & ſacerdote ordinato, loco alterius coniugis ei deſpondet eccleſiam, ei dicens: En tibi vxor. Sed eius, vt par eſt, curam gere. Hoc dictum ſic affecit adoleſcentem, & eius ſic tetigit animum, & dimouit cupiditatem, vt maiore virginitatis fuerit deincèps captus amore, quàm antè matrimonij. Sed de his quidem ſatis. Man us vnius è tribus pueris fert Alexandriā.

Nobis autem rursùs Cyri & eorum, quæ ad Cyrum pertinent, facienda eſt mentio: quem quidem propoſuimus argumentum præſentis orationis. Hic ergò cùm in arte medicina aliorum fuiſſet excellentiſſimus, nihilo ſeciùs erat etiam vita hominibus vtiliſſimus: arte quidem corpora, moribus autem curās animas: vel potiùs per artem perſuadens, vt morum curam gererēt, & docens morbum animæ eſſe morbo corporis longè difficiliorem: quòd huius quoquè ille ſæpè cauſa ſit, Domino omniū & medico ſtudente per morbum corporis, vt nos animę vitium deponamus: quod quidem eſt morborum re vera longè periculoſiſſimum, & curatu difficilimum. Ad ægrotos enim ingrediens Cyrus, non Galeni & Hippocratis & ſimilium omninò meminerat: is enim ſecundo loco eorum habebat rationem: ſed à noſtro fonte ſumens, propheticaque & apoſtolica atque etiam paterna eis multa dicta accinēs, & deindè etiam gratiam adijciens, efficiebat vt ſani eſſent, non ſolùm corporibus, ſed animis: & parua rogātibus & ea dabat, & ijs multo maiora, quæ quidem ſunt, Dei agnitio, vitij purgatio, ſalus animæ, eis gratificabatur: multos quidem ex pijs adhuc ſtabiliores efficiēs ad veritatem, multos autem etiam ex infidelibus ab errore liberans gentilium. Is verò tūc erat frequens, & multos atque adeò plures inuaſerat, tunc ſceptrum tenente Diocletiano, qui non magìs erat inſignis diademate, quàm nimia ſuperſtitione. Nam in hoc quidem multos inuenies, quibus ipſum aſſimilaueris: in illo autem, omninò paucos. Cyrus medicus excellentiſſimus.

Cùm verò nec fieri poſſet, vt malignum hæc laterent, neque ſi non latuiſſent, ferre erat facile: res enim, quæ difficiliter contineri poteſt, & impudens eſt vitium, hæc per ipſum ſignificantur Præſidi ciuitatis: qui magno quoquè incitabatur furore in Chriſtianos: qui compræhēſum quoquè Cyrum ſtatìm iubet duci. Ille autem cùm iuſſum cognouiſſet, recedit à ciuitate, & venit in Arabiam, quæ eſt in finibus Aegypti. Nemo autem eum condemnet imbecillitatis, neque puſilli & abiecti animi. Nō enim adſpiciens ad crudelitatem Præſidis, neque propter Chriſtum afferenda tormenta reformidans, neque vlla motus animi mollitia, exijt è ciuitate: ſed partìm quidem implens præceptum Domini: Quandò enim, inquit, perſecuti vos fuerint in hac ciuitate, fugite in aliam: partìm verò etiam per ocium volens ſeipſum conſiderare, & cor ſuum acuere, & deindè aggredi ad pericula pro Chriſto ſuſcipiēda: fortè autem diuina quoquè prouidentia eum vocante in Arabiam propter infideles, quos illic erat ad Chriſtum adducturus, & fideles rursùs effecturus conſtantiores. Cùm ille ergò ſic & propter hæc veniſſet in Arabiam, ſtatìm mutat habitum, vitæ formam & ſtudium: & cùm caput cute tenùs totondiſſet, amictu induitur monaſtico, & ad viuendi rationem extollitur ſublimiorem. Deindè etiam mutat modū curationis. Non ampliùs enim medicus Cyrus dicebatur aut erat, niſì quòd ſolùm faciebat potiùs miracula: non medicamentorum, non herbarum omninò vtens auxilijs, ſed prece ſola & doctrina: hac q. dem aduersùs animas, quæ malè ſe habebant: illa verò, aduersùs corpora. Cyrus fugit in Arabiam. Matth. 10. Nota tonſuram & habitum monaſticum.

Cùm ergò eius fama totam peruaſiſſet Arabiam, & iam ad Iohannis quoquè aures virtutes illius perueniſſent: Iohannem, inquam, illum, qui genus trahebat ex patria Edeſſa: moribus autē erat verè ciuis cęleſtis, erat verò militari inſignis authoritate. Cùm hæc ergò fama ad illum quoquè perueniſſet, & alioquì cùm Diocletianus intētâſſet perſecutiōem, præclarus hic miles, mutato ordine, & humano relicto exercitu,

egregiè relatus eſt in numerum Chriſti militum,& mâluit ſe fortiter gerere aduerſùs eius hoſtes,quàm aduerſùs eos,qui ſunt hoſtili animo in homines. Quemobrem ſtatìm abiectis omnibus,opibus,diuitijs,gloria,authoritate,venit Hieroſolyma,Deindè etiam proficiſcitur in Aegyptum,amore Cyri eum trahẽte citra laborem, & toto pede eius greſſum accelerante ad eum, qui eſt eiuſdem fidei:vt qui vnà cum illo philoſophari & vnà exerceri conſtituiſſet. Qui cùm ad eum acceſſiſſet,& vnà cum eo habitâſſet, fuiſſetque pulchrorum illius certaminum & miraculorum ſpectator, erat nouacula cotem nacta,&deincèps ad eum adſpiciebat,& virtutis eius veſtigia diligenter ſequebatur:non vt qui lõgè ab eo abeſſet vt diſcipulus,ſed qui eius ſimilitudinem accuratè aſſequeretur. Cùm autem perſecutio ſpirâſſet, vt diximus, vehementiùs, tres quidem numero virgines cum matre compræhenduntur, quæ res ſectabantur Chriſtianorum:ducuntur verò in ciuitatem Canopum,cùm Caſſianus execrandum eorũ, qui dij nõ ſunt,exerceret ſacerdotium, Syrianus autem ciuitatis haberet adminiſtrationem. Hæc autem non virginibus & matri ſolis, ſed etiam ipſi quoquè Cyro & Iohanni,fuerunt velutì prooemia & principia martyrij, & iam incipiebat eis contexi corona. Veritus enim Cyrus virginum teneritudinem, nè aſpera reformidarent ſupplicia,quandoquidem erant ætate admodùm iuuenili : Theoctiſte enim,quæ erat trium ętate natu maxima, decimumquintum annum nondùm attigerat: Theodota autem, quę eam ſequebatur,agebat annum quartumdecimum : Eudoxia verò omnium minima,agebat annum vndecimum.

Iohãnes vir militaris ſe iũgit Cyro.

His ergò de cauſis timore affectus Cyrus cauſa virginum, quãdoquidem hæc ætas, & maximè inter mulieres, nõ ſolùm facilè vinci poteſt metu ſuppliciorum,ſed etiam blãditijs nullo negocio corrumpitur : exiſtimauit eſſe neceſſarium,deſcendere ad ciuitatem,& eis,quoàd eius fieri poſſet,addere animum ad certamen.Nam nec erat q. dem extra ſuſpicionem de earum matre Athanaſia:partìm quidem,cùm eam ſciret eſſe mulierem: partìm autem matrem quoquè filiarum tam teneræ etatis, quæ ſcit matris oblectare oculos, & nè ipſę graue aliquid patiantur,efficiet quòd nolint aliquid,quod non vult mater. Hæc Cyrum metu replebant,dubitãtem nè mater quoquè frangeretur iuuentute filiarum,nè eius paterentur viſcera,& victa à natura,eis miſerabile aliquid,quo ſe cedere ſignificaret,eis diceret,aut etiam annueret. Hæc ergò,vt diximus,dubitantem Cyrum inducunt in ciuitatem. Eum autem egregius quoquè ſequebatur Iohannes. Fiunt verò illi eis aliptæ ad certamina,& pulchrum exemplar martyrij: quod quidem erat,non illas adducere ad martyrium, ſed ſuam ipſorũ confeſſionẽ manifeſtã efficere:vel potiùs vtrunq; per ſe inuicẽ, vt& ipſi ꝓpter virgines liberè ſuam oſtenderẽt pietatẽ,& illas per ſe Chriſto offerrẽt hoſtias.

Nota ſancti viri pium timorem.

Cùm itaque rursùs ſuæ improbitatis non negligẽtes miniſtros inueniſſet inimicus,eis perſuadet præſidi dicere de martyribus:quòd ſcilicet ſint quidã ignoti,vnus quidem monaſtico,alter verò militari induti amictu,qui efficiunt,vt modò compꝛehenſę virgines,deos quidẽ noſtros deſpiciant,totiſque viribus abiurent & execrentur eorum religionem,Cæſariſque iuſſa contemnant:Ieſum autem quẽdam ſolùm laudent,& ei,quæcunque Deo,tribuant : & ad oſtendendam ſuam in eum beneuolentiam,mortem parui faciant. Syrianus igitur cùm hæc non leuiter tuliſſet,ſed viros præclaros in ſuum conſpectum produxiſſet: Vos, inquit, infelices & hoſtes deorum beatorum:vos,qui virginibus quidem conamini perſuadere, Chriſtianorum autem res ſtudetis augere:Cæſarem verò omnibus modis afficere contumelia. Sed etſi non priùs,nunc quidem certè ab hac vana deficientes religione,precibus & ſacrificijs deos placate maximos.Hoc enim non efficiet ſolùm,vt ſitis liberi à ſupplicijs,ſed etiam,vt digni videamini honoribus:Sin minùs, mox quidem ſcietis Syrianũ:ſcietis aũt Imperatorẽ quoquè Diocletianũ:quinetiã deos ipſos,aduerſùs quos hæc ſtolidè audetis,quã gratiã ſuis referãt cultoribus,etiamſi ſint mites & benigni.

Ad hęc Cyrus & Iohannes:Nos,dixerũt,ô pręſes,de multis pauca dicere conſueuimus. Scias ergò,nos nec eſſe infames honores admiſſuros, neque Chriſtianiſmũ, quicquid factũ fuerit,prodituros.Hæc cùm audijſſet Syrianus,& vehementi cordis ira eſſet commotus,& dentes inſtàr apri exacuiſſet : Oportebat, inquit,vos in hoc ſaltem vti benignitate iudicis,ꝙ moti poenitẽtia eorum,quæ priùs ſtatuiſſetis,ſi vlla eſſet ſapiẽtia,minas euitâſſetis. Quoniã aũt vniuerſum,vt video,eſt faſtus & arrogantia

Martyrum conſtantia.

gantia & inanis iactantia, non prolixis verbis ampliùs erit opùs, ſed iam ad ipſam veniemus experientiam. Sic enim ipſi & quæ deſideratis præmia omninò conſequemini, & vt quæ iuſſit Imperator faciatis, vel inuiti perſuadebimini. Hæc cùm dixiſſet, & produxiſſet virgines in conſpectum martyrũ, vt viderẽt quæ fiebant, inferebat athletis omne genus tormentorum: flagellis cædebat, clauis conterebat, lampadibus vſtulabat, & cùm, quæ vſta fuerunt, membra aceto & ſale madefeciſſet, deindè pānis ex pilis confectis iubebat abſtergere, & bulliente pice pedes inungebat. Nihil deniquè nõ faciebat ex ijs, quæ poſſent corpus aliquo modo punire: ſimul quidem & eorum vlciſcens conſtantiam, & virginum ſpiritus priùs labefactare moliens. *Atrociter cruciantur.*

Cùm autem eos, qui videbãt, videretur potiùs caſtigare quàm martyres, (illi enim vel ex ſolo patiebantur ſpectaculo, propter inſignia ſupplicia: his verò omnia erant iucunda, propter ſpem remunerationis) ipſos quidem relaxat à tormẽtis, iuſſit autem virgines torqueri vnà cum matre. Poſtquàm autem faciens periculum, maiori pudore afficiebatur, vt qui nec mulieres quidem poſſet ſolùm vincere: cernebantur enim ſexu ſolùm Chriſti martyres ſuiſſe pręſtare, nõ minùs verò eſſe animis, quàm ſint ipſi, maſculis, eosque ad vnguem planè eſſe imitatæ. Poſtquàm ergò hæc vidit iudex impius, eas morte condemnat, & earum, quæ vita dignæ erant, ſicut etiam factum eſt, capita amputari pronunciat. Atque cùm virgines quidem vnà cum matre manus lictorum accepiſſet, morti quę enſe infertur, tradiderunt, nihil muliebre aut ignauũ oſtendentes in cæde, ſed reddẽtes id, quod acceperãt, & eis effectas exemplar fortitudinis, quos ipſę priùs pulchrum acceperant archetypum ad virtutem magni animi. Cyrum autem & Iohannem iudex rursùs vocauit ad luctam: quibus quid non fecit impius, volens eos ad ſuam traducere ſentẽtiam? Prolixa vtebatur oratione, ſe eorum curam gerere præ ſe ferens: minabatur grauiſſima parére nolentibus, proferebat dona, ſubijciebat tormentis, alia inferebat maiora, non ſolùm ſupplicia, ſed etiam munera: vt qui exiſtimaret cõtempta fuiſſe priora propter egregiam magni animi virtutem, aut præclarum & magnificum deſiderium. Cùm verò omnia faciens nihil proficeret, in eos quoquè fert ſententiam: Cyro, dicens, antiſtiti Galilæorum, & Iohanni, qui eſt ei in religione ſimilis, qui non ceſſerunt iuſſui Imperatoris, & ſacrificia maximis dijs non obtulerunt, pronunciamus amputari capita, conuenienter legi Imperatorum. *Tres puellæ cum matre torquẽtur.* *Perimũtur.*

Hanc cùm ſententiam tuliſſet Syrianus, ij ſtatìm humana quidem manu accipiunt amputationem: immortali autem eam, quæ è cælo datur, coronam, triceſimoprimo mẽſis Ian. Reliquias autem pij minimè neglexerunt, reueriti difficultatem temporis, ſed maximo ſtudio eis ſtatìm manus admouentes, eas piè & ſuſtulerunt, & cũ compoſuiſſent, ſingulas in templo Marci Apoſtoli honorificè deponunt, niſi ꝙ eis ſunt capſę diuerſæ. Alteri enim, Virginum & matris reliquiæ: alteri verò, Cyri & Iohãnis, rursùs mandantur. Procedente autem poſteà tempore, cùm Gentibus quidem eſſet diſſoluta tyrannis, Theodoſius verò regni ſceptrum accepiſſet, piæque religionis amicis Chriſtianis piè pręeſſet: eę & mouentur, & transferuntur. Quomodò autem, non erit pijs ad dicendum iniucunda narratio. *Plectuntur capite Cyrus & Iohãnes.*

Cùm Theodoſius, vt diximus, paulò antè ſuſcepiſſet imperium, maximum & difficilimum bellum mouetur ab Occidente. Cùm enim repentè multæ gentes ſimul coijſſent, & fœdus inter ſe inijſſent, minabantur in Romanorum regionem grauem irruptionem. Veritus ergò tunc magnus inter Imperatores hic Theodoſius, neque ad colligendas adſpexit pecunias, neque magnam aliquam manum inuocauit ad auxilium: ſed ille in omnibus ſemper pendebat à manu illa ſuperna. Sic ergò tunc quoquè fecit, & id faciens, ſpe nequaquàm eſt fruſtratus. Cùm enim intellexiſſet, quòd in Scete (eſt hæc autem ſolitudo in Aegypto quidem ſita, ſic verò nominata) philoſophatur vir quidam, genere quidem ipſe quoquè Aegyptius, maximorũ aũt effector miraculorum, ſcribit protinùs ad Theophilum Alexandriæ Epiſcopum, iubens vt efficiat, vt vir ille admirabilis quamprimùm veniat Conſtantinopolim. Eis aũt literis quoquè continebatur, quid eius aduentu opùs eſſet. Ille verò ijs acceptis, ſtatìm ad eum venit, & datis literis, preces Imperatoris & vſum, qui vrgebat, ſignificat. Deindè etiam ipſe quoquè ex ſe facit, quæ poteſt: vehementer rogat, orat, ſupplicat, nè preces deſpiciat Imperatoris, neque ſuos vilipendat labores: ſed veniat ad ciuitatem, & bellum, quod *Senuphium monachum Imperator ad ſe euocat.*

in eam paratur,ſuis auertat precibus,& à tanto periculo & metu eam liberet: vtpotè quòd in eius poteſtate ſitum ſit,vt ciuitas vel ſalua ſit,vel intereat.

Admirabilis autem ille Senuphius(hoc enim nomine vocabatur)primùm quidem, vt eſt conſentaneum,nè rogaret prohibuit,non ad mẽſuram eius,quam habebat gratiæ,ſed ad menſuram potiùs eius,qua erat diues,humilitatis adſpiciens. Magna eſt,inquit,mea in ciuitatem beneuolentia,& ipſam valdè ſaluam eſſe cupio:ſed non voluntatem quoquè vires conſequuntur ex ea,quæ eſt ad Deum,fiducia. Quinetiam rogauit ipſum Alexandriæ epiſcopum,nè de eo talia ſentiret, neq; eum putaret vulgo antecellere. Cùm eum autem ipſe omninò non dimitteret, nec ſciret deincèps magnus quidnam faceret Senuphius,diſceſſum quidem ſuum pulchrè differt: dat aũt ſic quoquè auxilium,idque facit admirabiliùs. Nam & ſtatim ſtetit ad Oriẽtem, & cùm ſuperhumerale & baculum in cælum ſuſtuliſſet, Domine Deus, inquit, Deus exercituum, da huic meo ſuperhumerali & huic baculo, vt tantum poſſit, quantum ego ipſe, ſi illic adeſſem.Hæc cùm Deo dixiſſet,quæ habebat in manibus,dat ſtatìm Pontifici. Hęc accipe,dicens,& mitte ſtatìm ad Imperatorem.Ille autem ſuperhumerale quidem im ponat capiti,baculum verò manu ferat. Deindè quandò opùs fuerit manus conſerere cum inimicis,pręcedat omnes alios,& audacter procedat aduersùs inimicos.Nam ſi ego quidem poſſim à Deo exaudiri,exiſtimo fore,vt ipſe ſit illis terribilis,& ſine ſanguine glorioſam referat victoriam.

Nota hæc de habitu monachi & pietate tãti Imperat.

Hæc cùm ad Imperatorem lubenter eſſent allata, ille quidem munit caput ſuperhumerali,quauis galea tutiùs: baculo autem munit dexteram, lancea longè validiùs: & hac ratione confidens fore,vt videretur hoſtibus terribilior, quàm olim, vt aiunt, claua Hercules. Iam accedentibus hoſtibus, ipſe primus præcedit,ducẽs totum exercitum. Propter Senuphij autem ad Deum orationem nulla erat dilatio,ſed res ſtatim finem accipiebat. Simulàc enim eum viderunt barbari, eum admirati tãquàm vnum ex cæleſtibus,ad fugam ſtatim ſpectabant,& pedum virtutem laudabant. Fugiebãt verò non aliquo certo ordine,vt qui non eſſent omninò obliti virium: ſed vt qui eſſent emotæ mentis & perterriti,alius aliò diſperſi,terga volentibus facilia,expedita venatio,ſecura perſecutio & libera ab omni periculo,ipſi potiùs propter fugam,quę erat ſine vllo certo ordine,plagas & vulnera,atque adeò mortem ſibi inuicèm concilian tes: adeò vt Imperator non ſolùm ſine ſanguine, ſed etiam ſine labore hãc victoriam retulerit. Feſtum ille nominauit hunc diem,& nunc quoquè poſt tantum tempus magnificè celebratur ab Alexandrinis,nominaturque ab eis Iconium. Ab eis enim Imperatoris facta eſt quędam ſtatua,eo,quo tunc modo,armata:& capite quidem induta ſuperhumerali,dextera autem tenens baculum.

Cùm verò gentiles nondùm effloruiſſent,is,qui Alexãdrinæ pꝛerat eccleſiæ,deſtruxit quidem oẽs cultus dæmonum, ſacris aũt ędibus ornauit ciuitatẽ, imaginibusq; & donarijs:Canopiq; extruxit templum Apoſtolis,magnitudine inſigne & pulchritudine,quod non minùs q̃ decem ſtadia abeſt à ciuitate. Eſt aũt ipſis quoquè gentilibus locus inſignis & non parui nominis.Id verò licet conijcere,& ex via,quæ fert ad ipſum, vt quæ tota conſtrata eſt tabulis & rectè cõcinnatis lapidibus,& ſuburbiorum & balneorum ornata eſt multitudine:quæ quidem fama eſt adhuc vigintiquatuor noſtris manſiſſe temporibus:habet aũt & forũ, & abundat copia rerũ venaliũ. Ab hac enim ciuitate,Canopo,inquã,diſtat quidam vicus ſpatio duorũ ſtadiorũ, nomine * Menuthe. Hic autem vicus erat dæmonum habitatio,& verſabantur in eo maligni ſpiritus. Theophilus verò hic,præſul,vt priùs diximus,Alexãdrinus,cùm voluiſſet reddere locum purum à dęmonibus, Chriſtiq; Euangeliſtarum & Apoſtolorum characteribus & figuris,vt ad eum conſeruandum idoneis,occupare, id quod ſtatuerat, non perduxit ad effectum. Interìm enim mors aduenìens, quæ eſt hominibus res inexorabilis, abducit eum à vita præſenti. Deindè autem Cyrillo quoquè, qui poſt ipſum ſedi ſucceſſit,non parùm erat curæ liberare locum à dæmonum iniuria.

*Manuthe

Angelus iubet reliquias ſanctorũ in vico reponi cõtra dęmones.

Cùm verò de ea re ſæpè Deum rogãſſet,angelus ei appárens in viſione,iubet vt magni illius Cyri & Marci Euangeliſtæ reliquię in hoc vico reponerẽtur. Sic enim fore, vt à dæmonum nocumento liberetur. Cur autem non Iohannis quoquè dixerit, ſatìs quidem oſtenſum eſt à Cyrillo. eſt autem omnibus quoquè per ſe manifeſtum, quòd nomine Cyri,omninò Iohannis quoquè nomen ſimul oſtenditur. Sicut enim mores

ſunt

ſunt eis communes, & quæ propter Chriſtum facta eſt confeſſio & conſummatio: ità etiam ſimplex eſt omninò vocatio & citra vllum diſcrimen. Hinc in Manuthe martyricæ eorum reliquiæ viceſimo & octauo menſis Iulij præclarè ſimul & ſacroſanctè transferuntur, vici cuſtodia, dæmonum fuga, à morbis liberatio: & nūc locus eſt Deo conſecratus, illiusque martyribus & adminiſtris, gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti, quem decet omnis gloria, honor & adoratio, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTAE MELANAE ROMANAE.

FVit ergò hoc quoquè earum, quæ olim fuerunt, ciuitatum maximæ & clariſſimç Romæ, non ſolùm efferri pulchritudine, neque ſitu vincere, neque trophæis & alijs omnibus gloriari: ſed multo magìs ſibi placere, & ſe magnificare propter eos, qui pro Chriſto ſe fortiter geſſerunt, tam viros quàm mulieres, & has magìs, quòd non ſecùs àc viri fortiter decertârunt, & ſe vitæ exemplum ad virtutem alijs conſtituerunt. Ex quibus vna fuit beata Melana, quam ſibi nunc argumentum propoſuit oratio, & aggreſſa eſt res illius dicere ab initio. Eam enim tulit celeberrima & clariſſima Roma. Fuit autem eius quoquè genus clariſſimum. erant enim eius parentes primi ſenatûs Romanorum. Orta eſt autem bona ex bonis. Nam erant illi quoquè pij & virtutū amatores.

Ianuarij 31.

In vita habetur, vltimo Decembris: ſed videtur mendum eſſe.

Cùm ergò iam eſſet nubilis, deſiderium continentiæ vicit eius, quæ ex ætate erat, appetitionem, & rogauit parentes, nè vnquàm eam iungerent matrimonio: ſed ſicut ei, vt eſſet, ità etiam vt virgo maneret, concederent. Illi autem cùm propter hanc ſolam, huius vitæ agitarentur fluctibus, ei parantes diuitias, & ſperantes ſe ſucceſſorem generis ex ea habituros, quartumdecimum annum iam agentem vel inuitam collocant in matrimonio. Erat verò eius ſponſus, & genere, & ætate & alijs omnibus cum Melana conferendus: natus quidem ex Conſulibus, & modò excedens ex ephebis. Sponſi autem nomen erat Apenianus, agens annum circiter decimumſeptimum. Eis autem ſic celebratis nuptijs, admirabilis Melana etiam poſt nuptias, adhuc vehementiùs amabat continentiam, & amor caſtitatis non intermittebat eam acriùs vrere: multis verò verbis maritum ſuum ad hoc exhortabatur, & cùm verba non ſufficerēt, ei quoquè ad perſuaſionem opem ferebant lachrymæ, hæc dicenti: Si quidem, ó marite chariſſime, eadem tibi quoquè videntur, & ambo habitabimus conuenienter legi continentiæ, beati nos erimus propter nuptias, & ambo per nos inuicèm ſalui erimus, & erimus alter alteri viæ pulcherrimæ occaſio. Sin autem iuuentus & ætas propenſior ad voluptates non permittit vt hoc feras, at tu me ſinas, & nè cœptum meum & inſtitutum prohibeas: mei autem corporis & meæ libertatis merces erunt omnes poſſeſſiones, omnes famuli, & veſtes, & domus, & quæcunque alia ſunt in meis facultatibus. His omnibus tibi cedo, dummodò meipſam redimam. Ille verò neque vniuerſum concedēs, neque eius totam auerſans † voluptatem, Nunc quidem, ó vxor, inquit, non poſſunt hæc fieri: poſtquàm autem generis & facultatum habuerimus ſucceſſorem, nec ego bono tuo inſtituto deero. Graue enim eſſet, ſi in diuino deſiderio vir fœminæ cedere conſpicerer. Sed tunc ambo hanc viam eligentes, non ſecùs àc in matrimonio, ità in vita ex Deo agenda inter nos conſpirabimus.

Inuita tradit marito.

Acquieſcunt ambo ei, quod dictum fuerat. Procedente autem tempore, naſcitur eis puella. Ea cùm primùm lucē adſpexit, caſtitatis Soli fuit cōſecrata. Melana offerēte primitias Domino, qui ipſam dederat: vt ſic vel conſuetudinem habens matrimonij, videretur plurimùm tribuere virginitati. Deincèps verò ſeipſam contrahens, moderatè & temperanter viuebat. Non veſtē geſtabat ſplendidā, non corpus ſuū fouebat lauacris: & ſi quandò à marito aut à parentibus cogeretur, ibat quidem ad balneum, cùm aūt vultum ſolùm lauacris abluiſſet, vt eorum qui iubebant, voluntati ſatisfaceret,

ret, nō ſinebat reliquum corpus calidis foueri. Vt verò deincèps lateret, emebat auro ancillis perſuaſis. Cùm autem multa etiam feciſſet, vt viro perſuaderet, vt eſſet eiuſdē inſtituti, vbì non vidit eum obtemperare, ſed cupere etiam fieri parentem aliorum liberorum, de fuga cogitat, & ſtatuit ipſum maritum & patrem, quinetiam ſuas quoquè facultates relinquere. Sed cùm quidam viri boni & virtutis amantes ſentientes, id prohiberent, dicentes illud Apoſtolicum, Quid enim ſcis mulier, an virum tuum ſaluum facies? manſit quidem, ęgrè ferens eam, qua tenebatur, neceſſitatem: cilicium autem intrà ſumptuoſam & ſplendidam veſtem, tanquàm præludium exercitationis, perpetuò ferebat, quandò cum marito non habebat conſuetudinē. Cùm verò omnium falleret oculos, ſuam amitam latére non potuit. Sed ipſa quidem cùm cognouiſſet, eam increpabat, & indumētum irridebat. Ea verò nihil ægrè ferens ipſorum aſperitatem, hoc grauiùs ferebat, quòd non poſſet omnes latére. Quocircà multis lachrymis & precibus, vt res taceatur, impetrat.

1. Cor. 7.

Vtit cilicio.

Erat autem ei maximè in votis à mundo abrumpi, & vt vult Deus, philoſophari. Vndè etiam cùm vterum ferret, & ei ſecūdò iam partus appeteret, celebrabatur quidem feſtum glorioſi martyris Laurentij: illa verò pernoctabat inſomnis, genu flectēs, pſalmos canens, dolores & naturam ſuperare contendens. Deſiērat matutinum, illa autem non ceſſabat à precibus. Sed ſic quoquè ſeipſam intendens, dolores ſentiebat grauiores, & violenter quidem, parit tamen. Atque quod natum quidem fuerat, erat maſculinum: ſimulatquè autem natum & ſancto baptiſmo fuit regeneratum, ab hoc mundo diſcedens, ad eum, qui illic eſt, trāſmittitur. Illam verò etiam poſt partum vexabant dolores, & acerbus cruciatus mortem accelerabat. Adſtans autem maritus, cùm aſperam & grauem vidiſſet perpeſſionem, conturbatus propè emiſit animam. Cùm ſe autem collegiſſet ac recreâſſet, currit ad aram, & eam in orbem ambiens, lachrymas profundebat ex oculis, voces emittebat miſerabiles, & vt quamcitiſſimum à ſuperis adueniret inuocabat auxilium. Illa verò arbitrata hoc eſſe illud tempus, quod finem imponet eius deſiderio, viro qui adhuc aſſidebat in templo, per nūcium ſignificat, & ipſum, & ſe adhuc eſſe victuram, ſi detur iuſiurandum, & pacta conuenta ineantur, vtroſque decæterò victuros eſſe in continentia, & non quam mundus, ſed quā vult Deus, vitam eſſe perpetuò acturos. Páret vir vxoris verbis & voluntati, & reſpōdet id ſibi eſſe perſuaſum. Quod quidem cùm illa reſciuiſſet, corpore quidem ſe habet meliùs, animo autem protinùs euadit lætior, ſeu morbo locum dante lætitiæ, ſeu etiam manu ſuperna eius adiuuante ſcopum & inſtitutum.

Feſtum S. Laurentij.

Cùm ergò nacta eſſet tempus & occaſionem, depoſuit quidē alium ornatum corporis, tenuiter & ſimpliciter viuere conſtituens, & totam ſe conuertens ad internum ornatum animæ. Interim autem pulchrum quoquè eius germē virginitatis, quæ Deo fuerat conſecrata, filia, migrans ex hac vita, vadit ad Deum ſuum amatorē. Eius mors meliorem mentem dat viro, vt idem quod ipſa ſentiat, & efficit, vt eadem via ingrediatur, qua Melana. Cùm ambo ergò ſe ſubiūxiſſent iugo vitæ ex Deo ducēdæ, id prompto & alacri animo trahebant, inter ſe virtute decertantes. Atque illis quidem curæ erat ab vniuerſo mundo omninò ſeparari, & ſe Deo dedicare: & cùm vita & habitu monaſticam elegiſſent inſtitutionem, parentes autem non permitterent, illi meditabantur ſe fuga ſubducere: ſed hoc quidem tunc manus prohibet ſuperna, diuina autē lætitia eis timorem excutit. Dum de his enim conſultarent, ſequente nocte ſuauis quidam odor & planè cæleſtis, & qui neque verbis exprimi, neque mente cogitari poteſt, ad eos venit à ſuperis, qui admirabilem quēdam voluptatis ſpiritum eis attulit, & qui triſtitia afficiebat & contrahebat, animū ꝓtinùs diffudit ad lætitiam. Cùm tali gratia impleti fuiſſent eorū animi, manebāt ſic, oīa vitæ ſuę frena Deo permittentes, vt ducerentur quò & quomodò vellet. Cùm ille ergò paulopòſt annuiſſet, eis quidem è viuis excedit Melanæ pater. Illi autē, cùm amotus eſſet is, qui prohibebat, quandò Deo viſum eſt & tempus vocabat, ſtatìm quidem exeunt è magna ciuitate, vrbanam multitudinem & tumultus valere iubentes: eos verò excipiunt ſuburbana commoda ad philoſophandum, & apta ad quietem. Eis autem, quandò hanc angelicam inceperunt vitæ formam, ætas erat, Apeniano quidem vigintiquatuor annorum: Melaniæ autem viginti, quo tempore vel maxima ſolet rabie agitari adoleſcentia.

Cùm marito pariter viuit copriuenter & ex virtutis pręſcripto.

Noua ętatē, qua ſe dant continētię.

Illa verò & omni vtens cautione, ſe valdè gerebat philoſophicè, & in his erat mari-

marito non iniucunda adiutrix. Quinetiam ſi videbat iuuenem ab accurata & perfecta vitę forma declinãtem, cum ſapienter corrigebat, & ad pietatem dirigebat. Nam illi quidem nihil tantæ erat curæ, quantæ nihil ea curare, quæ ad corpus pertinebant: immò verò & cibo & veſte & omni ratione flammam iuuentutis extinguere. Cùm illum autem videret amictûs ornatum & veſtium pulchritudinem adhuc amplecti, non ceſſabat partìm quidem admonere, partìm verò ſcitè quoquè & aptè irridere, donèc effecit, vt in his ſe gereret philoſophicè. Et alioquì coniugi dux erat Melana ad pietatem, cum Eua, quòd ad illum attinebat, pugnans ex diametro. Eos enim, qui ægrotabant, adire & inuiſere, & curationem adhibere, & peregrinantes hoſpites menſa accipere, & viatico eos donare, à Melana docebatur maritus. Quæ quidem ambo ſimiliter faciebant, & obibant vt communes ſeruatores & benefactores, cuſtodias, loca relegatis conſtituta, carceres & ergaſtula: eos quidem, qui propter inopiam detinebantur, ſoluentes: qui autem propter aliquam aliam retinebantur calamitatem, eos & re ipſa & verbis conſolantes. Via autem procedentes, reliquas quoquè facultates vendere incipiũt, alios quidem ex pauperibus faciẽtes diuites: ſibi verò nihil aliud conſeruantes, quàm nihil habere, & ſolum ſperare in Dominum. *Diſtrahunt facultates ſuas.*

Qui autem benefactis ſemper inſidiatur, & aduersùs quemlibet, qui boni aliquid facit, bellum ſuſcipit ab initio, non ſinebat quieſcere, ſed grauem quidem aduersùs eos machinam Apeniani fratrem admouet Seuerum, per quem exiſtimabat ſeſe ſolidæ eorum mentis turrim eſſe labefactaturum. Apenianum autem fuiſſe Melanæ maritum, ſuperiùs declarauit oratio. Hic ergò Seuerus improba mente ementiebatur naturam: & cùm eſſet frater, factis erat inimicus. Cùm enim Apenianus vnà cum Melana ad vitam ex Deo agendam eſſet traductus, Seuerus inſano dęmonis inſtinctu inſpiratus, aggreſſus eſt fratrem moleſtia afficere, agros auellens, fructus abripiens, omnibus modis inſultans & vim afferẽs. Poſtquàm verò eos vidit omnia mâlle amittere, quàm præceptum Domini deſpicere, quo cauetur oportere eum ferre, qui accepit iniuriam, tunc ille vi maiore eos aggrediebatur. Nam cùm ex Apeniani ſeruis improbiſſimos doloſè ſubornâſſet & corrupiſſet, alios quidem promiſſis, alios verò pecunijs, ijs perſuadet, vt contra fratrem ſuum inſurgant, & ab eo quidem deficiant: non ſolùm autem ſeipſos, ſed eos quoquè agros, in quibus habitabant, Seueri eſſe dicerent, & eos eius nominarent. Sed ſtolidus planè aggreſſus eſt inania. Nam illi quidem & ſi talia paterentur ab eo, à quo quis minimè expectâſſet, ea quidem toleranter & ſedatè ferebant, immò verò gaudebant potiùs. Non enim eis leue videbatur cum Iob contendere rebus aduerſis & calamitatibus: generoſos autem illos hoc ſolùm malè habebat, quòd cùm auferrentur opes, parùm flueret fluentum beneficentiæ, diuitijs non ſecùs atquè aliquo fluento aliò diriuatis. *Seuerus eos infeſtat.*

Non hæc autem ità gerebantur, vt inprimìs pia Imperatrix Verina non hæc acceperit auditione: ſed ad eam quidem diù antè peruenerat fama eorum philoſophiæ, ducebatque operæprecium illos & videre & audire dicentes, & multis precibus accerſebat Melanam. Tunc autem tempore quoquè dante occaſionem, illam magno ſtudio vocauit: illa verò iuit. Sed quæ extiterunt ante eorum congreſſionem, ſatius eſt pauca ex ijs audire. Erat quidem hæc lex apud Romanos, vt nullus vir nec mulier ad Imperatorem aut Imperatricem opęrto capite accederet. Ea verò legem nihil curans, velata acceſſit, non tyrannorum mores, ſed Pauli legem maximè dicens oportere conſeruare, qui non ſinit mulieres nudo capite incedere. Sed neque veſtem voluit mutare, neque pannos exuère, etſi multi ſuaderent vt faceret. *Verina Auguſta.* *1.Cor.11.*

Illa verò eis dicebat: Meis me veſtibus indui, quomodò eas exuam? Vndè etiam cùm ingrederetur in regiam, ne adſpexit quidem ad aliquid ex ijs, quæ apud alios habebantur in admiratione, ne obtutu quidem ea digna iudicans. Procedenti autem ei ſimul cum Apeniano, ſtatìm aſſurrexit Imperatrix, & allocuta eſt, & vt proximè aſſideret, eſt dignata. Eam enim obſtupefecit veſtitus, & admodùm rudis & ſimplex habitus, & eos conuocans, qui erant in ſua poteſtate, Melanam communiter admirabatur: O qualem, dicens, nunc rem intueor? Te iampridèm quidem diuinam audiui eſſe mulierem, nunc autem etiam video: & ſimul ſurgens è throno aureo, eam ſuſpexit & amplexa eſt, & ſæpè dixit: Beata es tu, q̃ iure conſecuta es in Domino beatitudinem.

Poſtquàm autem pollicita eſt ſe de Seuero iure pœnas eſſe ſumpturã propter iniurias,quibus eos affecerat, At nobis, inquit Melana, melius eſt iniuriam pati,quàm facere iniuriam. Eos enim,quibus impinguntur alapæ, non ſolùm pati,ſed etiam aliã obuertere maxillam,lex eſt diuina. Atque tu quidem multa bona à Deo conſequêris propter hoc bonum tuum propoſitum: nobis verò ſufficiet, ſi damnum hucuſquè ſiſtatur,& non plura adijciat. Nam noſtra quidem cauſa huius nullam duceremus rationẽ,niſi quòd ea,quæ ſunt hoſpitibus & egentibus attributa & deſtinata,eripit. Propter hæc ergò Imperatrix eos magìs admirata, ꝓpter hos ipſos pepercit Seuero:ipſis autem,vt ſicut volebant omnes citra impedimentum venderent facultates, per fratrem præbet & Imperatorem,qui Romana ſceptra tunc adminiſtrabat. Hi autẽ erant domini multorum in multis locis prædiorum,non ſolùm prope vrbem,ſed etiã multorum aliorum in Italia,& non paucorum quoquè in Sicilia, plurimorũ verò in Hiſpania & Britannia:quę etiam propter ſtudium Imperatoris, promptè emebant oẽs, ſtatìm ſine intermiſſione precium exoluentes. Hi itaque egregij magnificè etiam admirabantur Imperatores,& Melana voluit ſororem Imperatoris quibuſdam honeſtis donare muneribus,ſed illa eorum aliquid accipere dicebat eſſe inſtar ſacrilegij. Sunt enim re vera ſacra & Chriſto dedicata. Cùm ſic dixiſſet,beatam Melanã à ſe cum magno dimiſit comitatu, multis inſignibus Eunuchis cum præpoſitis eam præcedentibus. Sicque exiêrunt Melana & eius maritus è regia,in admiratione habiti,& honorificè deducti.

Matt. 5. *Nolunt puniri Seuerũ.*

Cùm hi autem præclari cœpiſſent ſua, vt volebant, diſpenſare, non longo abhinc tempore magnas illas ſuas pecunias in pauperes exhauſerunt. Neque enim vllus alius,excepto Imperatore, de diuitijs cum eis contendiſſet : tam magna vis pecuniæ & propè incredibilis,ex agris eorum quotannis redibat,auri,vt aiunt,duodecim millia. Illi autem hoc vniuerſum diſtribuebant pauperibus, atque illos ipſos agros poſteà vendiderunt. Hoc verò eſt argumentum eorum diuitiarum. eorum enim domum, quæ erat adeò ſplendida & magnifica, nullus Romanorum potuit iuſto precio emere: igne autem poſteà à barbaris exuſtam, cùm multum de precio remiſiſſent, eam quoquè ſimiliter vendiderunt,maius quiddã quàm Iob, vt mihi quidem videtur, hac in re facientes.Nam ei quidem paupertas fuit inuoluntaria: hi autem lubentes ex ditiſſimis effecti ſunt pauperrimi. Et eius quidem vxor non magno & forti animo ferebat, quod contigerat : Melana autem non ſolùm quod ad ſe attinebat,id lubenter faciebat:ſed etiam maritum faciebat participem ſui ſcopi & inſtituti. Eſt autem ſatìs euidens,ſupernam dexteram eis opem tuliſſe : quæ & ſtantes cuſtodiebat, & ſi quãdò fuiſſent ſupplãtati,ipſa eos ꝓtinùs erigebat & firmabat. Ipſa eos ſæpè cùm in ſomnis prolaberẽtur,ſuſtollebat,& eos efficiebat cautiores in poſterũ.Aliquandò autem ſibi viſi ſunt ambo ſimul in principio quidem ambulare per viam admodùm anguſtam & foſſis interceptam, quæ ità eos affligebat,vt viderentur ſibi eſſe contriti & confracti. Poſtquàm verò eam cum magna afflictione ac perpeſſione confeciſſent,tunc eos excepit relaxatio,liberumque & latum ſpatium, & voluptas ineffabilis & valdè admirabilis:Sic Deus efficiebat,vt ij apertè de futuris certam conciperẽt fiduciam, & quòd paruos labores magna bona eſſent conſecutura.

Nota opes Apeniani & Melanę. *Ex ditiſſimis ſpontè fiunt egentiſſimi.*

Sed neque erat negligens communis inimicus, qui, vt eſt in prouerbio, mouebat omnem rudentem : ſed ſicut eſt mos illius, omnibus quidem modis aggrediebatur, ſemper autem victus recedebat. Collecta aliquandò fuerat ab illis iuſtis vis auri maxima,& humi erat effuſa : domus autem tota auro non ſecùs atquè igne collucebat: erat verò hoc aurum ſubuenturum multorum inopiæ & calamitati.

Tunc malignus cœpit ſuo vti artificio,eius faciem auri ſpecie illuſtrauit, colore eius animum lenijt & demulſit, admonuit magni ponderis, oſtendit pulchritudinem: omnibus modis volebat ei eripere verè magnum theſaurum rationis, & nihil non moliebatur, vt efficeret eam auri amore teneri. Sed fruſtrà ei malignus parabat inſidias. etenim cùm ea illi perturbationi tanquàm frenũ inieciſſet,auri colori ea illi opponebat, quæ neque verbis explicari, neque mente compræhendi, neque tempore interire poterant, ſed ſunt in æternum ſenij expertia & immortalia. Quod autem ei maximam excitauit tempeſtatem, vt mulier illa egregia paulopòſt ſignificauit,hoc erat:

Tentatio diaboli.

Erat,

Erat, inquit, mihi quidam ager, qui amœnitate & pulchritudine alios omnes ſuperabat. In hoc autem ipſo erat etiam lauacrum, & artificio tam pulchrũ, & ex tam bona materia confectum, & aquis tam iucundum, vt cuiuſuis deliniret animum, etiam antequàm biberet aut lauaretur. Quod verò lauacri ad deliniendum erat accommodatiſſimum, illius vna pars quidem habebat mare: altera verò arbores. Sic autem erat ædificatum, vt è ſolio quidem proſpiciens, illinc poſſes videre fluctus maris in tranquillitate iucundiſſimum ſpectaculum: & naues nauigãtes, & portum, & nautas: hinc verò terræ pulchritudinem, & arborum proceritatem, & garritus auium, & fluentes fontes: quinetiam venatores & venationem, &, vt ſemèl dicam, vbiquè innumerabilia ad demulcendum accommodata, & omnia plena elegantia & amœnitate. Hoc ergò cùm mihi aſſiduè veniret in mentem, dici non poteſt quomodò meũ teneret animum, & huius varietate me varius conabatur dæmõ delinire & ad ſe trahere: ſed meũ protinùs animum extulit Deus, mihi ſuggerens, vt ea cogitarem, quæ præparauit ijs, qui ipſum dilexerunt, vt ait diuinus Apoſt. hæc autem omnia, vt quæ fluant, deſpicerem. Sed ſic quidem fuit ſuperatus malignus, nullo penitùs relicto, quod poſſet illorum demulcere animos, & ad ſe conuertere. *Ager amœniſſimus cito animum vel maximè cæcat.* *1.Cor. 2.*

Quæ autem deincèps ſunt conſecuta, quamnam quidem ciuitatem latuerunt? quamnam etiam regionem? Quænam verò gens, ad quam non peruenit illorum beneficentia, veluti quodam fluuio magno & puro fluento, per vniuerſam terrã & mare fluente vberi riuo eorum beneficentiæ? Meſopotamia, Phœnicum ciuitates, regio Syrorum, Aegyptus quoquè eius accepit fluxionem: & vbì ſol oritur & occidit, à manu illorum omnia ſunt repleta. Sunt autem, qui dicunt eos quoquè, cùm totas inſulas emiſſent ab Imperatore, partìm quidem illo dimittente, partìm verò ipſis dantibus, alias quidem ſanctis viris donâſſe: alias verò exornâſſe choris virginum & monachorum multitudine. Precioſa autem veſtis & ſplendidum argẽtum erat ſacerdotibus ab eis dedicatum ornamentum. Cùm ſic quæ erant in Italia, benè diſpoſuiſſent, & ex facultatibus pauca reliquiſſent, nauigârunt in Siciliam: partìm quidem, vt agros qui illic erant venderent: partìm autem, vt ſanctiſſimum Epiſcopum Paulinũ viſerẽt, qui erat eis pater ſecũdùm ſpiritum. Cùm ij autem receſſiſſent à ciuitate, Pręfectum quidem, qui eorum domum & quod remanſerat pecuniæ, nõ liberalibus intuebatur oculis, diuina quædam ira protinùs appræhẽdit. Nam prætextu penuriæ panis, in medio foro commota plebs, quæ erat in ciuitate, eum faciunt præmiũ ſui furoris & inſaniæ, & miſerum violenta morte interimunt. Barbari verò repentè facta incurſione, quæcunque erant ante ciuitatem, prædam Myſorum effecêre, adeò vt hinc euaſerit manifeſtum, illos non ſine Dei numine res ſuas in tuto collocâſſe, & in cæleſtibus horreis recondidiſſe. *Largiſſima beneficẽtia.* *Barbari vaſtant agros vrbis Romę*

Cùm autem à Sicilia rectà in Libyam & Carthaginem eſſent nauigaturi, quidam vehemens & ſæuus ventus eos excipit & vexat multis diebus, adeò vt aqua defecerit nauigantibus: erant verò in naui multi vectores. Cùm autem eis tantum immineret periculum, viſa eſt eorum nauigatio non eſſe Deo grata. Iubet itaq; Melana, vt velum conuertentes, flanti vento obtemperarent, quocunquè nauem duceret. Itaque cùm ſecundum ventum in puppi habuiſſent, appellunt in quandã inſulam. Eam verò gens quædam barbara & quæ præda & rapto viuebat, paulò antè fuerat populata. Cùm multi autem illinc abducti eſſent captiui viri & mulieres & pueri, inſulę incolis ſignificabant barbari, ſi pro eis redimendis quantum ſatis eſſet auri accepiſſent, ipſos captiuos eſſe reddituros, inſulæ autem parſuros. Sin verò non accepiſſent, ſe inſulam q. dem exuſturos, captiuis autem gladio mortem illaturos. Atque inſulæ quidem incolas ea, quæ ſignificabantur, dubios reddebant & perplexos.

Cùm ipſos autem iuſtos acceſſiſſe intellexiſſet Epiſcopus, hoc in lucro poſuit: & ad eos veniens, ipſos orauit, & plus adeptus pecuniæ quàm petebat, & prædam vniuerſam liberauit, & inſulã eripuit à periculo. Melana verò cum ſuis ſe clementiùs & benigniùs gerentes in captiuos, eis dederunt etiam quingentos aureos, panemq; præbuerunt & cætera, quibus opùs habebant, hoc agentes, vt donorũ magnitudine obliuiſcerentur magnarum calamitatum. Deincèps autem cùm bonum vẽtum aſſecuti, ſoluiſſent ab inſula, nauigârunt citra vllam moleſtiam, placidusq; eos à tergo impellens ventus, citò tranſmiſit Carthaginem. Cùm è naue autem deſcendiſſent, ſuã ſolitã

 aggreſſi

Pecunias & agros cõſecrũt eccleſijs, monaſterijs &c.

aggreſſi ſunt operationem, pecunias & agros partìm quidem ſacris ædibus dedicantes, partìm verò conſecrantes monaſterijs, partìm etiam in pauperes effundẽtes. Sic ſe leuantes omni onere diuitiarum, leues & expediti pergebant ad veras diuitias, quæ emuntur eo, quòd nihil poſſideatur ab ijs, qui theſaurum piè recondunt. Ciuitas autem, in qua verſabantur, appellabatur Tagaſte, in qua erat ſacrum templum, & ſacerdos dicendi peritus, & qui oratione multos poterat inducere ad ſalutẽ, nomine Alypius: cum quo verſantes, ſacra meditabantur eloquia. Templum verò, in quo agebat Alypius, admodùm munificè & aureis ornamentis, & lucidis gemmis & plurimis ornârunt agrorum prouentibus. Ab eis quoquè ſunt ædificata duo monaſteria, quæ ſatìs habebant opum & prouentuum. Quorum alterum quidem habebat chorum virorum, numero octoginta: alterum autem habebat virgines, quę erant numero centum & triginta.

Melanę cibus & potus.

Cùm hæc pulchrè ſic diſpoſuiſſet Melana, rursùs meminit abſtinentię: & toto quidem die generoſa mulier permanebat ieiuna. Sole autem iam occidente, parùm cibi ſumebat, eiuſq; duri: nonnunquàm verò modico olei condiebat obſonium. Vino autem non vtebatur omninò: ſed accipiens ex melle confectam potionem, quam ſolẽt appellare Conditum, ſic leuabat ſitim. Tempus verò, quod multis ſæpè obtundit & retardat impetum, ei illum reddebat acriorem. Et primò quidem ſecũdo quoque die cibum ſumebat, deindè autem tertio quoque die, deĩdè ſeptimo quoque: adeò, vt ſemèl tantùm in hebdomada cibo veſceretur, eoq; caſtigato & temperato, & qui nihil omninò haberet ex ijs, quæ poſſunt adferre voluptatem. Panis enim durus, breueſq; dam erant eius menſæ deliciæ, adeò vt ea ieiunio nihil eſſet minùs laborioſa. Scribebat autem generoſa illa fœmina adeò celeriter & pulchrè & citra errorem, vt nullam vnquàm daret repręhendendi anſam ijs, qui ſunt huius rei periti. Et in ſcribendo quidem maximam diei partem conſumebat. Defeſſa verò manu, oculi quidem plurima ſcripta percurrebant: plurima autem menti tradebant, vt mandaret memoriæ. Porrò verò ijs iam defeſſis, aures ijs ſeruiebant, quæ pertinent ad vtilitatem, & animũ ſanctorum virorum adhibebat ſermonibus. Præter hæc autem nõ paruam quoquè partem tribuebat orationi. Nam tota quidem nox ferè in ea conſumebatur, duabus ſolùm horis ſomno ab ea attributis. Accubitus autem erat, ſaccus ſuper nudum ſolum poſitus. Dicebat enim: Oportet ſemper vigilare, cùm neſciam, vt vox eſt Dominica, qua hora fur veniat. Propterea & ſe, & quæ ſecùm erant virgines, ſic faciebat aduersùs ſomnum contendere. Sibi autem leges imponebat, & à ſe rationem exigebat: & ocioſa oratio, & mores non ſatìs graues, & riſus nimìs profuſus, & ſiniſtra cogitatio omninò caſtigabatur: & non ſinebat omninò malam aliquam nubem ætherem animæ ſubtercurrere.

Vide ſanctæ honeſta exercitia, ſcriptiones, Verbi Dei auditiones, Orationes, Vigilias. Luc. 12. Vitiorũ extirpationes.

Atque illa quidem tam cautè & tam duriter vitam agebat, & alijs erat regula, vt eam viam ingrederentur. Perindè autem, àc ſi ei ad ieiunium non ſufficeret ſpatium ſeptem dierum, adijciebat etiam Dominicum, vt ieiunaret octo dies ſibi vim adferens, etiamſi à Præfecta vetita ſit hoc facere: quæ dicebat eſſe abſurdum, diem reſurrectionis, ſimiliter atq; alios, attribui afflictioni. Vndè etiam dicens perſuaſit & effecit, vt eſſet cibi particeps & modici olei, docens eſſe præceptum Apoſtolicum, Præfectis obedire & eis cedere. Eius autem in laboribus diligentiam, & à ſuis laboribus lectionis vehementem contentionem, & eorum quæ lecta fuerant, acrem perſcrutationem, & multa alia quiſnam ſatis verbis potuerit exprimere? Nam manibus quidem, vt dictũ eſt, ad ſcribendum: quod ex ſcriptura autem lucrifaciebat, eo vtebatur ad alẽdos pauperes. Quinetiam ſæpè quoquè indumentum, ſuis manibus confectum, ponebat in manibus pauperum, ex ſacro, vt aiunt, quodammodò in ſacro. Sacrorum autem eloquiorum erat adeò ſtudioſa, vt totam quidem diuinam ſcripturam, veterem & nouã ter ſingulis annis perlegeret: eius verò ea, quæ ſunt pulcherrima, ſemper haberet in lingua. In omnibus autem exquirẽdis & examinãdis erat planè admirabilis. Nũquàm enim ſenſus aut verbum eam prætercurrebat, ſed omnia diligenter perſcrutabatur, & quod latebat, eruebat. Inſigne verò eius diſcendi ſtudium, eam quoquè ad recentiorum, bonorum, inquam, & ſtudioſorum ſcripta trãſmittebat. & nihil erat omninò ex ijs, quæ ad vtilitatem ſcripta fuerant aut ſcribebantur, quod non poſſideret & alijs communicaret. Iam verò in lingua quoquè Græca ità erat exercitata, vt quandò ea

Hebr. 13.

loquere-

loqueretur, nullus ex ijs, qui audiebant, crederet Italicam linguam ei eſſe patriam. Eius autem vigebat in omnibus honeſta quædam & grata lenitas & mãſuetudo, maximè ea differente & habente orationem ad eos,qui exercebant philoſophiam. Eius verò in Chriſtum zelum nutriebat amor quidam ineffabilis,& qui non poterat contineri. Hac itaque ratione nõ ſolùm efficiebat,vt mens eos auerſaretur,qui furioſam aliquam ſequuntur hæreſim : ſed nec permittebat, vt eorum nomen aut auribus audiretur, aut lingua proferretur : adeò,vt valdè appoſitè diceret illud diuini Dauidis: Non meminero nominum eorum per labia mea.

Hæreticos valdè abominatur.

Pſalm.15.

Cùm autem,iuxta Paulum,ferueret ſpiritu,graue ducebat, ſi nõ ipſa multos Chriſti parti adiecisſet,& ſimiles haberet amatores temperãtiæ: & partim quidem verbis, partim autem donis multos adoleſcentes & multas adoleſcentulas traxit ad exercitationem. Eadem verò faciebat etiam in gentiles & Samaritanos, & eos vocabat ad rectam fidem:qui paulopòſt dimiſſis ſuis,illam ſequebantur. Sic ergò erat beata illa fœmina ſapiens piſcatrix, & ſciebat venari animas hominum. Maiores autem labores aggrediens, aliam quoquè inopinatam & propemodùm incredibilem oſtẽdit tolerantiam. Cùm ligneam quandam arcam paràſſet,altitudine quidem tantam,vt non permitteret ei ſtare rectam,latitudine verò, vt non poſſet declinare ad dexteram nec ad ſiniſtram,in ea corpus includit, per breue foramen eos, qui foris erant, alloquens & eos audiens. Cùm mater autem ſæpè ad eam accederet,(erat enim ei nauigationis comes & ſocia philoſophiæ) non temerè veniebat: ſed ſi aut vacabat orationi, aut in diuinis verſabatur eloquijs,non priùs ad eam intuebatur,aut illam cõpellabat,quàm ſpiritale opus,quod obibat, perfeciſſet. Sic cum omnibus ipſam quoquè vicit naturam. Quamobrem mater magnam lucrifaciens vtilitatem,abibat magnas Deo agens gratias,quòd ex ſuo ventre talem fructum produxiſſet. Et quid opùs eſt illius omnia perſequi? Ad eius enim laudẽ ſufficit pro omnibus modeſtia eius & moderatio,quòd cùm viueret tam purè,quàm vllus alius,cor haberet contritum & mentem demiſſam ac humilem,vt nullus alius ex ijs,qui multa admittunt non honeſta.

Rom.12.

In lignea arca arctiſſimè degit.

Eius humilitas.

Cùm ſic autem ſeptem annos decertâſſet,eam ſubijt cogitatio longioris peregrinationis. Dicebat enim,oportere ad ſacra etiam loca accedere, & etiam videre Hieruſalem,& obire & adorare omnia,quæ illic ſunt,miracula. Cumq; ei ità viſum eſſet, mare eam ſuſcepit,cùm ſimul adeſſet mater & Apenianus: & cùm eis proſpera fuiſſet nauigatio,peruenerunt Alexãdriam.ea eſt autem ciuitas Aegypti, in qua Pontificali munere fungebatur magnus inter ſacerdotes Cyrillus. Cum eo congreſſi,& cum alio viro prophetico,nomine Theodoro,& in tranſitu ex eorum ſermone magnam accepiſſent vtilitatem, nauem rurſùs aſſcenderunt, ad ſacra loca feſtinantes, nihil autem ſecum adferentes,prætérquàm ſi quid erat neceſſarium,& quod poſſet paucis diebus ſufficere,volentes ipſi quoquè eſſe cum mendicantibus. Poſtq̃ verò in terram deſcenderunt,contigit beatam Melanam in morbum incidere. Deindè cùm conualuiſſet à corporis infirmitate, & Dominico ſepulcro recuperatam ſanitatẽ primò obtuliſſet, & ad id primò acceſſiſſet,idq́ue adorâſſet, decætero oculos & animum paſcebat alijs ſpectaculis. Verſabatur autem cum ijs,qui ex ſacerdotibus erant maximè inſignes,& maximè cum ijs, qui in dicendo erant ſapientiſſimi, vt etiam vtilitatem ex eis perciperet. Alebatur verò illis,quibus in Lybia, tot dies, quot illic manſit, operans manibus,ſicut Carthagine. Cùm aduentâſſet autem veſpera, ingrediebatur quidem in ſalutare ſepulcrum reſurrectionis:clauſo verò templo,manebat intùs, & oratio noctù ab ea tandiù producebatur, donèc ingreſſi eſſent matutina cantaturi cantica. Poſtquàm autem finem acceperat glorificatio,tunc ipſa quoquè corpus parùm dabat ſomno & quieti.

Adit loca ſancta adorationis grã.

Nota nocturnas vigilias, fuges orationes, & cantica matutina.

Cùm verò,ſicut à me dictum eſt,paucæ quædam facultatum reliquiæ ei Romæ remanſiſſent,& cuidam ex fidelibus mandatum eſſet,vt eas proponeret emendas volentibus,poſtquàm ille hoc feciſſet,aurum ad eos mittit Hieroſolymam. Qui ſolita vtentes benignitate,eas hæreditatem fecerunt egentium. Hìc cùm aliquandiù eſſent verſati,videret autem Melana matrem ſuam ſenio & tempore grauari, ẽam illic relinqt, rogauitque,vt ea illi pararet tabernaculum in mõte Oliueti. Illa verò venit in Aegyptum,vnà cum Apeniano:tum quòd vellent videre ſanctos,qui erant in ea: tum etiam,vt ſua benignitate impertirent eos,qui illic erant, pauperes. Hi ergò venientes,

faciebant id ptopter quod venerant,& eos qui ſe in pietate exercebãt,obibant. Cùm autem acceſſiſſent ad quoddã tabernaculum, quod apud ſe habebat virum in philoſophia maximũ,cui nomen erat Ephæſtion,rogabant vt ipſe quoquè ea,quæ alij,participaret. Cùm is autem recuſaret,quid non fecit Melana,volens ei perſuadere vt acciperet? Cùm verò non perſuaderet,tale quid ſtatìm machinatur, quod quidem pulcherrimè amborum parem declarauit conſtanriam, Melanæ ad benefaciendum, & Ephæſtionis ad hoc,vt non perſuaderetur ex rebus humanis aliquid accipere.

Obibat enim domunculam,ſcrutans omnem,quæ in ea erat,ſupellectilem: & cùm nihil aliud vidiſſet nisì ſtoream & ſportulam, in qua ſal erat repoſitus, cùm ſub eo ſale aliquam auri partem poſuiſſet & infodiſſet, vt quæ latuiſſet, magno ſtudio preces ab eo popoſcit. Quas cùm impetrâſſet,exijt. Sed nihil ei profuit hoc inuentum. Cùm enim vir ille ſacroſanctus id cognouiſſet,magno curſu contendit,& eos voce procùl ſtitit:& manibus aurum quatiens oſtẽdit,& dixit ſe neſcire,ad quid eo vteretur. Cùm ij autem dixiſſent, Si non tibi omninò,at aliquibus alijs erit vtile. Atquì non erit, inquit, aliquis, qui hîc petat. eſt enim pauper locus, vt videtis, & admodùm deſertus. Cùm verò ne ſic quidem acciperent,auro in fluuiũ iacto,receſſit ſenex. In alios quoquè non paucos eiuſmodi aiunt eos incidiſſe,qui æquè cauebant omninò aurum manu ab aliquo accipere,atquè virus ſerpentis,aut aliquid aliud mortiferum & exitiale ſua ſpõte bibere. Cùm talibus ergò in Aegypto fuiſſent repleti miraculis,reuerſi ſunt Alexandriam: & cùm multorum bonorum virorum, qui illic erant, conſuetudine ſe ſecundò exatiâſſent,profecti ſunt in montes,qui dicuntur * Netriæ. Congreſſi autem illic quoquè cum viris virtutis ſtudioſis,qui illic erant,cùm inſtàr apum omnem florem virtutis collegiſſent,pleni bonis rediêrunt Hieroſolyma. Melanæ verò paratum erat tabernaculum in monte Oliueti,ſicut matri mãdatum fuerat. Cùm fauſtum autem accepiſſet principium diem luminum, ſeipſam includit in domuncula, & legem ſibi imponit,vt aliorum quidem nullum neq; videat, neque ab vllo videatur: à matre autem,& ab eo, qui olìm coniugij, tunc verò erat laborum ſocius, ſpatio quinq; dierum ſemèl videretur:& ſimiliter ſuî adſpectum non denegaret cõſobrinæ. eam enim iam diù ante in ſuam diſciplinam acceptam erudiebat, plenamque faſtu & Romano ſpiritu,ad extremam deduxerat modeſtiam, & ſic effecit, vt ſummum magìs appræhenderet.

Hanc longè laborioſiſſimam vitam dicunt fuiſſe Melanæ ad annos quatuordecim. Deindè cùm mater ei emigrâſſet, illa cùm ei iuſtis factis ipſam honorâſſet, & corpus compoſuiſſet,in altera domuncula annum tranſegit,quæ carebat luce,& alioquì erat priori ſimilis,in qua producebat luctum & exercitationem & ieiunium. Poſteà autẽ cùm fama in omnem partem peruaſiſſet, & multi ad eam ventitarent, ab ea quoquè factum eſſet cœnobium plùs quàm nonaginta virginum:in quo non ſolùm virgines, ſed multæ etiam, quæ anteà turpiter vixerant, priorem vitam & voluptates multùm valere iubentes,verè pulchram fecerunt mutationem. Imponuntur verò eis quoquè leges, vt cum viro nunquàm ſermonem conferant, neq; ex monaſterio exeant, & ab ijs,qui ſunt extrà,nihil vnquàm accipiant. Ducem autem gregis non ſeipſam conſtituit:ſed ipſa quidem apud eas tenebat locum ancillæ:ſic enim,vt id ſuſtinerẽt,ijs perſuaſit,vt ſimul & amor in eam augeretur,& eis eſſet propinquum exẽplum, vt ſe modeſtè gererent:rectionem verò ſuſcepit alia, quæ & moribus & oratione præſtabat cæteris:adeò vt ea quidem apud eas,quæ ei parebant,locum obtineret Dominæ:Melana autem,obſequio quidem,ancillæ:benignitate verò,matris. Quòd ſi quãdò contigiſſet onus abſtinentiæ à Præfecta grauius imponi ſororibus, quod mollioribus reputabatur moleſtum,eis ad conſolationẽ beata ſufficiebat Melana, quæ quod eis durum erat,aptè & prudenter molliebat:& cùm aliquandò affligeretur ieiunio,inſcientibus omnibus,ſub vniuſcuiuſq; lecto ponebat ea,quæ erant ad vſum neceſſaria. Illa autem cùm inueniſſet,non ignorabat quidem quis hoc feciſſet:accipiens verò,ſic remedium adferebat inopiæ: in ipſam autem valdè magnam conſeruabat beneuolentiam. Sic ſe ſapienter in earum animos inſinuans,meritò etiam cùm eos docebat,habebat morem gerentes.

Dicebat autem,non oportere ſolùm corpus,ſed etiam animum quoquè caſtum & purum ſeruare à libidinoſis cogitationibus. Deindè media quidem nocte ad preces nullam

Ephæſtion reſpuit aurũ

* Nitriæ.

Melana ſe includit in domũcula.

Leges monaſticę fœminis datæ.

Prçclarè docet ſanctimoniales.

nullam oſtendere pigritiam: precantes verò non ſolùm labra mouere, ſed multo magìs totam ſimul cogere cogitationem: & adhibere mentem ijs quæ dicuntur. Abſurdum enim eſſe, bona quidem à Deo petere, non diligenter autem & ſtudioſè ea petere: & ad regem quidem mortalem accedẽtes, & habitu & adſpectu & modis omnibus præ ſe ferre reuerentiam: ad terribilem verò & immortalem regem venientes, non multo magìs ad Dominicam authoritatem & infinitam excellentiã timidos aſſiſtere. Cùm de his hæc diſſeruiſſet, tranſijt ad matrem omnium charitatem, omnia eſſe vana & ſuperuacanea ſine hac pronuncians. De qua & multa alia oratione eſt perſecuta, & quòd alia quidem noſtrà malignus dæmon poteſt imitari: vt, verbi cauſa, inediam & vigiliam, & quæcunque in corpore conſiſtunt. Nam ſecundùm naturam ipſe eſt his omnibus ſuperior, & à nullo eorum vinci potuerit. Humilitatis autem & charitatis non magìs nobiſcum habere potuerit participationem, quàm tenebræ lucis, & vitiũ virtutis: qui etiam propter ea, quæ ſunt naturæ maximè contraria, ſuperbiam, inquã, & in homines maleuolentiam, ex luce miſer effectus eſt tenebræ. Ante omnia verò dicebat oportere cõſeruare rectam fidem, puram, & citra vllam dubitationem. Nam qui in alijs quidem ſe rectè geſſit, in hac autem dubitat, in eo quod eſt præcipuum & caput omnium, aberrauerit.

Cùm autem videret multas ex ijs, quæ erant apud ipſam, mulieribus magni facere ieiunium, & timeret, nè in eo exiſtimantes omnia contineri, alias virtutes negligerẽt, tales eis adducens ſimilitudines, ad ipſarum excitabat ſtudium. Dicebat enim, animã quidem eſſe ſponſæ ſimilem: quæ ſunt autem circa ipſam virtutes, nuptialibus indumentis vnãquanq; partem aliquam corporis ornare. Ieiunium verò eſſe pedum ornamentum. Quomodò ergò cum alijs indumentis oportet etiam ea habere, quæ pedes ornant, ità etiam animæ cum alijs adeſſe oportet ieiunium. Si quis autem rurſùs eius quidem ſolius curam gerit, alia verò omnia negligit, non eſt ea anima diſſimilis illi puellæ, quæ cùm duceretur ad nuptias, & ſolùm pedes ſibi induiſſet, reliqua omnia reliquit inornata & nuda. De obedientia autem, & quòd oporteat magiſtratibus parére, hæc quoquè adiecit. Etiam in ijs, quę ad vitam mundanã pertinent, hoc eſt quod omnia maximè cõtinet: & quod imperare quidem facit Imperatorem, parére autem eum, qui eſt ei ſubiectus. Et ſi hoc ſuſtuleris, ordinem quoquè ſuſtuliſti, & cum nominibus ſcilicet res quoquè confudiſti. Neq; verò ei deerant exempla ſic dicenti:

Ieiuniũ cum cæteris virtutibus coniungendum

Obedientia præſtanda.

Acceſſit aliquandò quidam ad magnum quendam ſenem, eius ſtudens fieri diſcipulus. Is autem ab initio oſtendens, qualem oportet eſſe diſcipulum, iuſſit eum ſtatuam, quæ propè ſtabat, quantùm poſſet verberare, & ei inſultare calcibus. Poſtquàm verò paruit adoleſcens, interrogauit ſenex, an quæ pulſabatur & calcibus impetebatur ſtatua, contradixerit aut ęgrè tulerit. Cùm is autem dixiſſet, nihil factum eiuſmodi, iuſſit eum rurſùs percutere, & præter plagas eam etiã inceſſere maledictis. Poſtquàm verò ter fecit eadem, ſtatua autem erat ſolũ inanima & muta, tũc ſenex: Si quidem, inquit, tu quoquè potes eadem ſuſtinere, & nihil cõtradicere, quomodò nec hæc ſtatua perpetuò probris affecta & contumelijs, accede, & noſtra diſciplina fruere: Sin minùs, nè te ad noſtram conferas diſciplinam. Illa multa eiuſmodi oratione percurrebat apud virgines. Ad ſummam autem, per omnes peruadens virtutes, & quãtum in vnaquaq; eſſet lucri oſtendens, & quantum damni, ſi pigræ eſſent ac ſocordes, eas erigebat & excitabat oratione, & perſuadebat, vt omnẽ laborem audacter ſubirent. Deindè etiã, vt par erat, eis quoquè templum ædificat, in quo poſſent diuinum peragere miniſterium, hoc ſanctorum reliquijs conſecrans, Prophetæ, inquam, Zachariæ & Stephani primi martyris, & quadraginta etiam Chriſti martyrum.

Monachum qualem eſſe oporteat.

Quid vult id, quod eſt poſteà conſecutum, declarare oratio? Apenianus qui fuerat eius quidem ſecundùm carnem coniunx, frater autem ſecundùm ſpiritũ, ijs quæ ſunt inferiùs relictis, migrat ad ſuperas regiones. Illa autem ſuum quoquè finem iam propè adeſſe exiſtimans, maiorum certaminum hinc ſibi ſumpſit occaſionem: intrà templum quidem manens: ad ieiunium autem & alia laborioſa omnia ſe extendens, idq; ad quatuor annos integros. Deindè cogitat etiam virorum excitare monaſteriũ, ſed ſumptuum inopia eius promptum animi ſtudium prohibebat. Cùm verò ſentiret & diceret, nihil eſſe quod à Deo non poſſet fieri, ipſe eam hac quoquè liberauit inopia. Nam vir quidam locupletiſſimus & pecunioſiſſimus ei magnam vim auri elargitur:

Monaſteriũ virorum extruit.

quo factum eſt,vt & opus ab ea perficeretur,& ſacrum ædificaretur monaſterium, & viros in id admitteret,quales oportebat illius conuenire moribus. Cùm parùm autẽ ab hoc labore reſpirâſſet,eam maiores excepêre labores & longa peregrinatio. Redduntur enim ei literæ ab eius patruo Voluſiano:qui illo quidem tempore erat creatus præfectus Romanæ ciuitatis : miſſus verò erat legatus Byzantium ad Eudociam Imperatricem.Hæc autem ſignificabat epiſtola,quòd iam diù illam deſideraret videre. Illa verò cupiebat ipſa quoquè videre patruum, & ei perſuadere, vt à gentilium deſiſteret opinione. Dubia autem erat animi, nè quid imprudens faceret præter id, quod Deo videbatur. Cùm verò aliquibus alijs monachis rem communicâſſet,permitterent autem illi,vt poſſet proficiſci,egreditur Hieroſolymis beata Melana. Per quamcunque autem tranſibat ciuitatem & regionem, eam, quo par erat, proſequebantur honore & officijs. Ciuitatum enim ſacerdotes & Pontifices eam non paruo honore afficiebant, & venerandæ virgines & quotquot erant egregij monachi,eam adorabant & ſalutabant,& tanquàm è cælo venientem adſpiciebant.

Cùm autem veniſſet Chalcedonem,& ad ipſum ſinum maris, verebatur ingredi & videbatur perturbata. Ventura enim in maximam ciuitatem, mulier quæ vixerat in exercitatione,quietisq; & ſilentij maximam curam geſſerat,& non guſtauerat tumultus,qui ſunt in ciuitate,meritò extimeſcebat & refugiebat. Atque diuertit quidem, vbi erat templum omni ex parte benedictæ martyris Euphemiæ: circa mediam autẽ noctem martyr non parùm ex ſe effundit ſuauiſſimi odoris,& voluptate replet ineffabili. Quocircà bona concepta fidutia,diluculò fretum audacter traiecit, & ingreſſa eſt Byzantium. Hoſpitio verò excipitur à quodam viro illuſtri & alioquì bono, nomine quidem Lauſo,qui ad Præpoſituræ honorem aſſcenderat. Inuenit autem ſuum quoq; Patruum Voluſianum graui morbo oppreſſum: qui eius habitum admiratus, formæq; & veſtitûs incredibili & inopinata ſtupefactus mutatiõe, (extenuatus enim admodùm erat eius vultus exercitatione)magna voce exclamauit: O qualem ex quali te video Melana chariſſima. Illa verò ex eius ſermone ſumpta occaſione, A me ergò tu quoquè,inquit,diſce ô beate Patrue,& accipe indicium futurorũ bonorum. Nam nec ego tantam deſpicatui gloriam habuiſſem,nec pecuniam, nec abieciſſem curam ipſius corporis,niſi perſuaſum haberem,me his propedièm longè maiora accepturã. Non per ſe autem ſolam,ſed per multos quoquè alios in eius mentem ſenſim irrepebat beata Melana,& eius falſam religionem ſtudebat labefactare : ſicut etiam per ſapientiſſimum Proclum,cuius fidei tunc erat creditus ſacer clauus eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. Qui cùm ad eum veniſſet,& ſuaſu beatæ Melanæ eum ad pietatem dirigeret,is dicitur illum adeò eſſe admiratus,vt etiam dixerit poſt agnitam veritatem; quòd ſi Roma tres haberet tales, ne illic quidem nomen vnquàm audiretur gentiliũ. Sed hæc quidem poſteà.

Venit Conſtantinopolim, accita à patruo Romę pręfecto

Poſtquàm autem Voluſianus ſenſit Melanam velle Imperatorem quoquè ad id incitare,veritus protinùs,nè violentum & non voluntarium reputaretur eſſe baptiſma,& quam ex eo eſſet conſecuturus,ipſe mercede priuaretur, eam à cœpto prohibuit. Et is quidem,vt dicemus paulopòſt, rem à ſe adimpleuit, & abiurata gentilium opinione,traductus eſt ad Chriſtum. Illa autem nec aliorum quoquè curam abiecit. Sed cùm tunc eſſet exorta Neſtorij blaſphemia,& malignus multos in errorem adduceret etiam ex ijs, qui erant in verbo veritatis, ipſa erat quæ magnum aduersùs eum inibat certamen,vanumque & inane reddebat eius ſophiſma,& ab aurora vſq; veſperam ijs reſpondens, qui eam interrogabant, multisq; ex ijs qui decepti fuerant,perſuadens, & eos reducens. Quamobrèm malignus ſe ab ea vinci non ferens,in virum eius conuerſus,& ei apparens miſerabilis cum lugubri & nigra veſte,accedit eam terrens,& grauia minitans:& primùm quidem ſe ipſius Imperatoris & eius famulorum cor mutaturum,& in contrarium traducturum:deindè etiam,vt miſerabili exitu vitã finiret,procuraturum,grauiſſimis confecta doloribus. Illa autem hæc eſſe artem maligni intelligens,Chriſti nomen,quod grauiſſimam illi plagam adfert,inuocans,effecit vt is ſtatim euaneſceret. Deindè cùm acceſſiſſet eum,qui erat cum ipſa,ſacerdotẽ, & incepiſſet narrare ea, quæ viderat & audiërat, ſentit repentè dolorem in coxendice,eumq; adeò acrem, vt ea vocem amiſerit,& nemo dubitauerit id eſſe manifeſtum inimici inſultũ. Cùm ſic ei productus eſſet dolor ad ſex vſq; dies,& illa hora maximè

Voluſianus credit in Chriſtum.

malum

malum intenderetur, quo nigrum adſpexerat & minas audiuerat, (aderat enim dies ſeptimus) accedit aliquis, renũcians patruum veniſſe in periculum, nè repẽtina morte vitam mox finiret.

Hoc poſtquàm illa audiuit, & ſi propter dolorem coxendicis vix ſe poſſet mouere, manibus & lectica protinùs ad eum vecta proficiſcitur. Valdè enim angebatur animo, non quòd ille moreretur, ſed quòd mortem ſubiret animæ, vt qui baptiſmi incorruptionem nondùm eſſet aſſecutus. Deindè venit quidam alius, ei ſignificans virum eſſe baptizatum, & quòd cùm eam ſæpè quæſitam non inueniſſet, ſed eam morbo detineri didiciſſet, alium ducem rurſùs nactus, per illum fit lucis filius, & baptiſmum conſequitur. Cùm hæc ei dicta eſſent, cum dolore animæ protinùs ceſſauit etiam morbus corporis: & lumbus quidem carebat dolore, pes autem mouebatur, & communis inimicus afficiebatur dedecore: adeò vt viæ reliquum ipſa per ſe conficeret, & qui portabant, pro eo quòd priùs portabant, ad Deum laudandum ſtatim manus extendebant. Deindè cùm veniſſet ad patruum, & verbis eum confirmâſſet, & de ea quæ illic eſt vita diſſeruiſſet, lætum & bona ſpe præditum tranſmittit ad viam, quæ ducit ad Deum, cùm pulcherrimo viatico, nempe precioſo Chriſti corpore & ſanguine, eum inſtruxiſſet, & ſic vt tutò recederet, perfeciſſet. Et hæc quidem hoc modo geſta ſunt. Illa autem cùm multos quidem dies hîc tranſegiſſet, in paucis verò multis plurimùm profuiſſet, & ante alios Imperatrici & ipſi Imperatori, (is autem erat Theodoſius) nam ij maiori opùs habebant curatiõe, vt quorum animi maiore mundi gloria eſſent tumidi. Voluſianus accepta Euchariſtia moritur.

Cùm hæc illa pulchrè & piè feciſſet, egreditur è ciuitate: tenebatur enim magno amore ſilentij & quietis, & ſacra loca ei veniebant in mentem: Acciderat autem tunc niuis plurimum cecidiſſe, & exortum eſſe frigus vehementiſſimum, & ad tolerandum difficilimum. Illa autem & tempus & niuem & ætatem & eliquatum ac tabefactum corpus, & omnia deniquè ſimul ſuperare contendens, viam confecit, labores magis augens exercitationis. Multis verò ſanctis eam in via & hoſpitio excipiẽtibus, & vt ea maneret rogantibus, illa minimè obtemperauit: ſed contento quodam curſu cucurrit, ſalutaris paſſionis diem feſtum ſtudens celebrare Hieroſolymis. quod ei etiam ſucceſſit ex ſententia. Cùm ſic ergò vnà cum eis feſtum illic celebrâſſet, ad priora ſe rurſùs contulit, non minùs ſuî & gregis vtriuſque curam gerens. Cùm autem ei veniſſet in mentem, alterum ędificare oratorium in eo loco, in quo dicitur ſtetiſſe Chriſtus Dominus & Deus noſter crucem aſſcenſurus, & ſalutarem ſubijſſe paſſionem, eius verò propoſito Deus quoquè opem ferret, ædificat oratorium: deindè id etiam facit monaſterium, in quo ſe exercerent animæ, viris ſanctis in eo congregatis ad DEVM laudandum & glorificandum. Interìm autem dum hæc fierent, Imperatrix Eudocia iuerat Antiochiam. Paruërat enim Melanæ monitis, cùm ea veniſſet Byzantium, ſuadentis, vt hanc ſuſciperet peregrinationem, & veniret Hieroſolyma, vt videret ſancta loca, & quæ ex eis percipitur, fieret particeps ſanctificationis. Cùm ea itaque illi proceſſiſſet obuiàm, magno honore fuit affecta ab Imperatrice, vt quæ eam matris loco haberet, & duabus de cauſis prouidentię diuinæ ageret gratias, nempe quòd & vſqueadeò celebratam Hieruſalem & ſancta loca quę videret, digna ſit habita, & quòd ea talis matris facta ſit filia ſecundùm ſpiritum. Signum eſt autem magni amoris Imperatricis in Melanam, quòd non dubitauerit tantum iter ingredi, & eò accedere, & quæ illic erant virgines, tanquàm ſorores ſalutare & amplexari. Porrò autem cùm celebraretur noui templi dedicatio, illa quoquè aderat, & feſtum celebrabat. Aliud virorum monaſteriũ conſtruit. Nota de locorum ſanctorum viſitatione. Feſtum dedicationis templi.

Hanc autem rem bonam conſecutum eſt quiddam, dignum maligni improbitate, & boni Dei virtute. Pedem enim Imperatricis, qui iniuria dæmonis è compage erat luxatus, illa abſque dolore aptè & rectè in ſuum locum reſtituit. Cùm hæc & nõ pauca alia à magna Melana percepiſſet commoda, & ſe ſimul etiam exatiâſſet ſpectaculis, decreuit reuerti Conſtantinopolim: & ei quidem Melana cùm tanquàm bonas comites dediſſet preces, ipſam dimittit: Ipſa autem æquales atque adeò maiores vitæ ex Deo agendæ labores pergebat ſuſcipere. Ad eam quoquè affluebat à Deo fluuius miraculorum. Quorum exiſtimo non eſſe ſuperuacaneũ aliquot meminiſſe, ea tanquàm

aliquod condimentum admiſcendo narrationi. Mulier quædam iuuenis ætate, inuaditur à dæmone. Quæ quidem clauſis dentibus & labris non ſolùm vocem non emittebat, ſed neque cibum omninò attingebat. Fames autem, viſceribus & carne grauiter liquefacta, mortem minabatur paulò pòſt. Tentantibus verò medicis, diligenter adhibitis medicamentis & artis remedijs, malum vincere, poſtquàm omnia conuincebantur eſſe inania & nihil poſſe, defatigati qui ad eam attinebant, ad vnum intuebantur auxilium, nempè ad preces magnæ Melanæ. Eam itaque afferunt tollentes manibus, lachrymas oculis effundentes, & verba emittentes lachrymis magis miſerabilia. Illa autem, (hominũ enim vitabat gloriam, vt quę magnum afferret damnũ, modeſteque ac moderatè ſe gerebat) Hæc quidẽ, inquit, à me non poſſunt fieri: Chriſti verò martyres hæc & his maiora poſſunt facere. Cùm ſic dixiſſet, dæmoniacam duci iubet in templum. Cùm de ſanctorum autem oleo ſumpſiſſet, & os laborantis tetigiſſet, claram emittit vocem: In nomine Ieſu Chriſti, dicens, os tuum aperi. Vocẽ autem vox ſtatìm eſt cõſecuta, ſanctæ vocem vox ægrotæ, & incitata eſt lingua ad agendas gratias, & dæmon aberat, & cibus ſimul aderat, & diuinum nomen per ipſam glorificabatur.

Dæmoniacam curat oleo martyrum.

Quædam alia mulier grauida in partum incidit morte acerbiorem. Nam cùm iam pareret, fœtus, qui nondùm proceſſerat, intùs erat mortuus, eratq́; matris vterus ſepulcrum filij. Peruenit itaque calamitas matris vſque ad aures Melanæ. Illa autẽ valdè graui dolore affecta, & perindè àc ipſa quę patiebatur cruciata, venit ſtatìm ad ædes, in quibus periculum adibat mulier, magnumq́ue medicamentum parauit orationem. Quæ verò laborabat, vix membra mouens, non poterat quidem loqui: habitu autem & oculis flebiliter & miſerabiliter intuẽs, videbatur dicere, Miſerere. Quid ergò magna Melana? Oculis in cælum ſublatis, cùm zonam ſuam ſoluiſſet, ſtatìm imponit ei, quæ erat ferè mortua. Deindè cùm dixiſſet, Ipſa fuit mihi donum magni viri, & qui eam fuerit conſecutus, non fruſtrabitur curatione: ſtatìm & mortuum eiecit & peperit, & quæ iacebat, fuit ſtatìm ab omni dolore liberata. Hæc vel per zonam beata Melana faciens miracula, ea alijs attribuebat. Quàm multa facta ſunt illic eiuſmodi, quæ mihi non licet nunc attingere, cùm prolixam cernam orationem, & remiſſus iam mihi ſit ſpiritus propter multitudinem eorum, quæ dicta ſunt. Sed ex ijs, quæ dicta ſunt, vobis facilè licet reliqua conijcere, vt qui ex modico guſtu totum cognoueritis. ex eodem enim dolio, dixerit quiſpiam, eſt reliquum. Eundum eſt ergò ad deceſſum, ſi priùs narrationi pauca adiecerimus.

Nota curationem per zonam.

Cùm enim adeſſet finis, & is eſſet Melanæ præcognitus, & tanquàm athleta quiſpiam non procùl abeſſet à corona, magìs feſtinabat, & cum iam adeſſe lætabatur: & obiens alia loca Hieroſolymorum, & Bethleem illam & Galilęam, & quęcunque in orbem circumibat, ea tanquàm anima ſalutabat in peregrinatione. Cùm aduenisſet autem dies natalis Seruatoris, ad præſepe cucurrit & ſpeluncam, & conſobrinæ dicit, ſe non ampliùs eſſe feſtum cum eis celebraturam. Cùm ergò tota nocte illic vigilâſſet in ſpelunca, die ſequenti vadit ad ædem primi martyris: & cùm illic pernoctâſſet, & librum ſumpſiſſet in manus, eis legit mortem primi martyris. Deindè cùm adiecisſet, eas non ampliùs eſſe illam audituras legentem, poſtquàm vidit eas grauiter ferre, quod dictũ fuerat, ſentiebant enim quid ſibi vellet hæc dicens: illa rursùs cœpit verba ad eas facere, & corda earum conſolata eſt verbis ſpiritalibus: Ego quidem, dicens, ô chariſſimæ, à vobis iam recedo, cùm hoc ità Deo viſum ſit. Vos verò ità vitam agite, tanquàm præſentibus & intuentibus Dei oculis, qui cogitationes ſcrutatur & videt corda. Eum ergò, vt dicit Propheta, vobis ante veſtrum conſpectum proponentes, & caſtas animas & corpora ab omni labe munda conſeruate: & ſi propter meam priuationem triſtitia corda veſtra pupugerit, ſi illius vobis veniat in mentem, protinùs ſatìs magnam inuenietis conſolationem.

Rursùs inuiſit loca ſancta.

Pſal. 15

Cùm ſic dixiſſet, templum ingreditur, & cùm ad precandum conſtitiſſet, Domine Deus, dicebat, quem ego elegi ab initio, quem ego & nuptijs & diuitijs & gloriæ prętuli & voluptatibus, cui ab ortu corpus commendaui & ſpiritum, cuius metu os ſemper adhæſit carni meæ, qui tenuiſti dexteram meam, & in conſilio tuo deduxiſti me, tu quoquè nunc exaudi vocem meam, & hæ lachrymæ moueant fluenta tuæ miſericordiæ, & omnium peccatorum ſordes tam voluntarias quàm inuoluntarias expurga:

purga': præbe mihi ad te iter abſque vlla perturbatione & citra vllum impedimentum. Nè me retineant huius aëris mali dæmones. Nôſti mortale ô immortalis. Scis ô hominum amator, nullum hominem eſſe ſine ſordibus. Nullus eſt, in quem non poſſit arripere anſam aduerſarius, nec ſi vitam quidem habeat vno die dimenſam. Sed tu quidem cùm mea omnia deſpexeris, ſiſte me mundam ante tuum tribunal. Ea ſic precante cum lachrymis, cùm nondùm ceſſâſſet orare, horror corpus eius inuadit: & incipit quidem ægrotare, non ceſſat autem laborare. Sed quanuis ità eſſet affecta, ibat ad conſueta cantica, & ſimul hymnos pſallebat matutinos: cumque de anima & ſalute multùm eſſet philoſophata, & ſuum gregem allocuta, eum ad virtutem incitâſſet, his finitis cùm ſe ſenſiſſet veluti deficientem, vidiſſet autem eas, quæ ei parebant, monachas grauiter ferre ſe ab ea diſiungi, multis verbis eas conſolata, dicens non oportere ità mœrere & lugere, dato iam deſupèr ſigno emigrationis, diuina Chriſti ſumit ſacramenta. Cantica cõſueta & hymni matutini,

Cùm autem cum pontifice Eleutheropolis, qui ad eam cum toto clero venerat, diù locuta, de ſuis gregibus multa mandata dediſſet, & cùm multi quoquè alij cõfluxiſſent, (exceptis enim admodùm paucis, omnes qui circuncircà habitabant, tam qui ſe ſeparatìm exercebant, quàm qui communiter viuebant, & quicunque erant ſacrati ordinis, atque adeò qui erant etiam ciues oppida habitantes)* cùm ad eos in cõmune vtilem feciſſet admonitionem, præcipuè verò ad cõſobrinam, quæ propter eius ſeparationem valdè erat perturbata, & deindè ad omnes, qui dolore afficiebantur, extremam hanc vocem effata, SICVT DOMINO VISVM EST, ITA FACTVM EST: ſanctam illam & ſacram emiſit animam, vltimo die menſis * Decemb. cùm eſſet dies Dominicus. Vt autem corpus aptè, vt mos eſt, & decorè componeretur, nihil opùs fuit alienis manibus: ſed & manus ſua ſponte pectori honeſtè erant impoſitæ: pedes autem erant extenſi, vt decebat: ſupercilia verò perindè àc ſi adhuc viueret, aptè & elegãter erant clauſa. Cùm ergò tota nocte ſuper eam pro more cecíniſſent, circa auroram eam terræ mandant, quæ cælis erat verè digna, & quæ illic in thalamis habitat, & luce illa aſſiduè fruitur, Ad gloriam patris & filij & ſpiritûs ſancti, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen. *deeſt, eò aduenerãt, aut quippiã ſimile. *Ianuarij, fortaſsis. Nota hunc canẽdi morem.

VITA MARCELLAE VIDVAE, AVTHORE D. HIERONYMO AD PRINCIPIAM *virginem.*

Eſt Epiſtola XVI.

SAEPE & multùm flagitas, virgo Chriſti Principia, vt memoriam ſanctæ fœminæ Marcellæ literis recolam, & bonum, quo diù fruiti ſumus, etiam cæteris noſcendum imitandumque deſcribam. Satìs doleo, quòd hortaris ſpontè currentem, & me arbitraris indigere precibus, qui ne tibi quidem in eius dilectione concedam: multoque plus accipiam quàm tribuam beneficij, tantarum recordatione virtutum. Nam vt hucuſquè reticerem, & biennium præterirem ſilẽtio, nõ fuit diſſimulationis, vt malè exiſtimas, ſed triſtitiæ incredibilis, quæ ità meum oppreſſit animum, vt melius iudicarem tacere in præſentiarùm, quàm nihil dignum illius laudibus dicere. 31. IANVAR.

Neque verò Marcellam tuam, immò meam, &, vt veriùs loquar, noſtrã omniumq; ſanctorũ, & propriẽ Romanẽ vrbis inclytum decus, inſtitutis rhetorum prædicabo, vt exponam illuſtrem familiam, alti ſanguinis decus, & ſtemmata per procõſules & præfectos prẽtorio decurrentia. Nihil in illa laudabo, niſi quod proprium eſt, vt eo nobilius, quòd opibus & nobilitate contẽpta, facta eſt paupertate & humilitate nobilior. Orba patris morte, viro quoq; poſt nuptias ſeptimo menſe priuata eſt. Cumque eam Maritũ ſeptimo à nuptijs menſe amittit.

Cerea-

Cerealis, cuius clarum inter conſules nomen eſt, propter ætatem & antiquitatem familiæ, & inſignem, quod maximè viris placere conſueuit, decorem corporis, ac morum temperantiam ambitioſiùs peteret, ſuasque longæuus polliceretur diuitias: & non quaſi in vxorem, ſed quaſi in filiam vellet donationem transfundere: Albinaque mater tam clarum præſidium viduatæ domûs vltrò appeteret, illa reſpondit: Si vellem nubere, & non æternæ me cuperem pudicitiæ dedicare, vtiquè maritum quærerem, non hæreditatem. Illoque mandante, poſſe & ſenes diù viuere, & iuuenes citò mori, eleganter luſit: Iuuenis quidem poteſt citò mori, ſed ſenex diù viuere non poteſt. Qua ſententia repudiatus, exemplo cæteris fuit, vt eius nuptias deſperarent. Legimus in Euangelio ſecundùm Lucam: Et erat Anna propheteſſa filia Phanuelis de tribu Aſer: Et hęc prouectæ ætatis in diebus plurimis. Vixeratque cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua, & erat vidua annis octogintaquatuor, nec recedebat de templo, ieiunijs & obſecrationibus Domino ſeruiens die ac nocte. Nec mirum, ſi videre meruit Saluatorem, quem tanto labore quærebat. Conferamus ſeptē annos, ſeptem menſibus: ſperare Chriſtum, & tenere: natum confiteri, & in crucifixum credere: paruulum non negare, & virum gaudere regnantem. Non facio vllam inter ſanctas fœminas differentiam, quod nonnulli inter ſanctos viros & eccleſiarum principes, ſtultè facere conſueuerunt: ſed illò tendit aſſertio, vt quarum vnus eſt labor, vnum & præmium ſit.

Luc. 2.

Difficile eſt in maledica ciuitate, & in vrbe, in qua orbis quondàm populus fuit, palmaque vitiorum, ſi honeſtis detraherent, & pura ac munda macularent, non aliquam ſiniſtri rumoris fabulam contrahere. Vndè quaſi rem difficilimam, & penè impoſſibilem optat Propheta potiùs, quàm præſumit, dicens: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Immaculatos in via huius ſeculi appellat, quos nulla obſcœni rumoris aura maculârit: qui opprobrium nō acceperint aduersùs proximos ſuos. De quibus & Saluator in euangelio: Eſto: inquit, beneuolus, ſiue benè ſentiens de aduerſario tuo, dum es in via cum illo. Quis vnquàm de hac muliere, quod diſpliceret, audiuit, vt crederet? Quis credidit, vt non magìs ſeipſum malignitatis & infamiæ condemnaret? Ab hac primùm confuſa gentilitas eſt, dum omnibus patuit, quæ eſſet viduitas Chriſtiana, quam & conſcientia & habitu promittebat. Illę enim ſolent purpuriſſo & ceruſſa ora depingere, ſericis nitere veſtibus, ſplendere gemmis, aurum portare ceruicibus, & auribus perforatis rubri maris precioſiſſima grana ſuſpēdere, fragrare *muſco mure, maritos ità plangere, vt tandèm dominatu eorum ſe caruiſſe lætentur, quærantque alios, non quibus iuxta Dei ſententiam ſeruiant, ſed quibus imperent. Vndè & pauperes eligunt, vt nomen tantùm virorum habere videantur: qui patienter riuales ſuſtineant: ſi muſſitauerint, ilicò proijciendi. Noſtra vidua talibus vſa eſt veſtibus, quibus arceret frigus, non membra nudaret: aurum vſque ad anuli ſignaculum repudians, & magìs in ventribus egenorum, quàm in marſupijs recondens. Nuſquàm ſine matre. Nullum clericorum, aut monachorum (quod amplæ domûs interdùm exigebat neceſſitas) vidit abſque arbitris. Semper in comitatu ſuo virgines ac viduas, & ipſas graues fœminas, habuit: ſciens ex laſciuia puellarum ſæpè de dominarum moribus iudicari, & qualis quæque ſit, talium conſortio delectari.

Pſal. 118.
Pſal. 14.
Matth. 5.
*muſci more,
Gene. 3.

Diuinarum ſcripturarum ardor erat incredibilis, ſemperque cantabat: In corde meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Et illud de perfecto viro: Et in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Meditationem legis non in replicando, quæ ſcripta ſunt, vt Iudęorum exiſtimant phariſæi, ſed in opere intelligens, iuxta illud Apoſtolicum: Siue comeditis, ſiue bibitis, ſiue quid agitis: omnia in gloriam Domini facientes. Et Prophetæ verba, dicentis: A mandatis tuis intellexi: Vt poſtquàm mandata complêſſet, tunc ſe ſciret mereri intelligētiam ſcripturarum. Quod & alibì legimus: Quia cœpit Ieſus facere & docere. Erubeſcit enim quamuis præclara doctrina, quam propria repræhendit conſcientia. Fruſtraq; eius lingua prædicat paupertatē, & docet eleemoſynas, qui Crœſi diuitijs tumet, viliq; opertus pallio, pugnat contra tineas veſtium Sericarum. Illi erāt moderata ieiunia, carnium abſtinentia: vini odor magìs, quàm guſtus, propter ſtomachum & frequentes infirmitates. Rarò procedebat ad publicum, & maximè nobilium matronarum vitabat domos,

Pſal. 118.
Pſal. 1.
1. Cor. 10.
Pſalm. 118.
Acto. 1.

domos, nè cogeretur videre quod contempſerat, Apoſtolorum & martyrum baſilicas ſecretis celebrans orationibus, & quę populorum frequentiam declinarent. Matri intantùm obediēs, vt interdùm faceret, quod nolebat. Nam cùm illa ſuum diligeret ſanguinem, & abſque filijs & nepotibus vellet in fratris liberos vniuerſa conferre: iſta pauperes eligebat, & tamen matri contraire non poterat: monilia, & quicquid ſupellectilis fuit, diuitibus peritura concedens, magiſque volens pecuniam perdere, quàm parentis animum contriſtare. Nulla eo tempore nobilium fœminarum nouerat Romæ propoſitum monachorum, nec audebat propter rei nouitatem, ignominioſum, vt tunc putabatur, & vile in populis nomen aſſumere. Hęc ab Alexandrinis priùs ſacerdotibus, papaque Athanaſio, & poſteà Petro, qui perſequutiōem Arrianæ hæreſeos declinantes, quaſi ad tutiſſimum communionis ſuæ portum Romam confugerant, vitam beati Antonij, adhuc tunc viuentis, monaſteriorumque in Thebaide Pachumij, & virginum ac viduarum didicit diſciplinam. Nec erubuit profiteri, quod Chriſto placere cognouerat. Hanc multos poſt annos imitata eſt Sophronia & aliæ, quibus rectiſſimè illud Ennianum aptari poteſt: Vtinàm nè in nemore Pelio. Huius amicitijs fruita eſt Paula venerabilis. In huius cubiculo nutrita Euſtochium, virginitatis decus: vt facilis æſtimatio ſit, qualis magiſtra, vbi tales diſcipulæ. Roma tutiſſimus Chriſtianæ communionis portus.

Rideat forſan infidelis lector, me in muliercularum laudibus immorari: qui ſi recordetur ſanctas fœminas, comites Domini Saluatoris, quæ miniſtrabant ei de ſua ſubſtantia, & tres Marias ſtantes ante crucem, Mariamque propriè Magdalenā, quæ ob ſedulitatem & ardorē fidei, Turritæ nomen accepit, & prima ante apoſtolos, Chriſtum videre meruit reſurgentē: ſe potiùs ſuperbiæ, quàm nos condemnabit ineptiarum: qui virtutes non ſexu, ſed animo iudicamus, contemptæque nobilitatis ac diuitiarum maiorem gloriam ducimus. Vndè & Ieſus Iohannē euangeliſtam amabat plurimùm: qui propter generis nobilitatem erat notus pontifici, & Iudæorum inſidias non timebat: intantùm, vt Petrum introduceret in atrium, & ſtaret ſolus Apoſtolorū ante crucem, matremque Saluatoris in ſua reciperet, vt hæreditatem virginis Domini, virginem matrem filius virgo ſuſciperet. Matth. 27. Iohan. 19. & 20. Mar. 16. Iohan. 18.

Annis igitur plurimis ſic ſuam tranſegit ætatem, vt antè ſe vetulam cerneret, quàm adoleſcentulam fuiſſe meminiſſet, laudans illud Platonicum, qui philoſophiam meditationem mortis eſſe dixit. Vndè & noſter Apoſtolus: Quotidiè, inquit, morior propter veſtram ſalutem. Et Dominus iuxta antiqua exemplaria: Niſi quis tulerit crucem ſuam quotidiè, & ſequutus fuerit me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Multoque antè per Prophetam ſpiritus ſanctus: Propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus vt oues occiſionis. Et poſt multas ætates illa ſententia: Memento ſemper diem mortis, & nunquàm peccabis. Diſertiſſimique præceptum Satyrici: 1. Cor. 15. Luc. 9. Pſalm. 43. Eccl. 7.

Viue memor leti: fugit hora: hoc quod loquor, indè eſt. Perſius.

Sic ergò, vt dicere cœperamus, ætatem duxit, & vixit, vt ſemper ſe crederet eſſe morituram. Sic induta eſt veſtibus, vt meminiſſet ſepulcri, offerens hoſtiam rationabilem, viuam, placentem Deo. Rom. 12.

Deniquè cùm & me Romam cum ſanctis pontificibus, Paulino & Epiphanio, Eccleſiaſtica traxiſſet neceſſitas: quorū alter Antiochenam Syriæ, alter Salaminiam Cypri rexit eccleſiam, & verecundè nobilium fœminarū oculos declinarem: ità egit, ſecundùm Apoſtolum, importunè, opportunè, vt pudorem meum ſua ſuperaret induſtria. Et quia alicuius tunc nominis eſſe exiſtimabar ſuper ſtudio ſcripturarum, nūquàm conuenit, quin de ſcripturis aliquid interrogaret: nec ſtatim acquieſceret, ſed moueret è contrario quęſtiones, non vt contenderet, ſed vt quęrendo diſceret earū ſolutiones, quas opponi poſſe intelligebat. Quid in illa virtutum, quid ingenij, quid ſanctitatis, quid puritatis inuenerim, vereor dicere, nè fidem credulitatis excedam, & tibi maiorem dolorem incutiā, recordanti quanto bono carueris. Hoc ſolùm dicam, quòd quicquid in nobis longo fuit ſtudio congregatū, & meditatione diuturna quaſi in naturam verſum, hoc illa libauit, didicit atq; poſſedit: ità vt poſt profectionem noſtram, ſi de aliquo teſtimonio ſcripturarum eſſet oborta contentio, ad illam iudicem pergeretur. Et quia valdè prudens erat, & nouerat illud, quod appellant philoſophi τὸ πρέπον, id eſt, decere quod facias, ſic ad interrogata reſpondebat, vt etiam ſua non ſua diceret, ſed vel mea, vel cuiuſlibet alterius: vt in eo ipſo, quod docebat, ſe diſcipulam 2. Tim. 4.

1.Tim.2. ſcipulam fateretur. Sciebat enim dictum ab Apoſtolo: Docere autem mulieri non
permitto: nè virili ſexui,& interdùm ſacerdotibus, de obſcuris & ambiguis ſciſcitan.
tibus, facere videretur iniuriam. In noſtrum locum ſtatìm audiuimus te illius adhæ.
ſiſſe conſortio,& nunquàm ab illa ne tranſuerſum quidem vnguem,vt dicitur, receſ.
ſiſſe. Eadem domo,eodem cubiculo vſam, vt omnibus in vrbe clariſſima notum fieret,
& te matrem,& illam filiam reperiſſe. Suburbanus ager vobis pro monaſterio fuit,&
rus electum pro ſolitudine: multoque ità vixiſtis tempore, vt ex imitatione veſtri &
conuerſione multarum gauderemus Romam factam Hieroſolymam. Crebra vir.
Monachorum Romæ frequentia. ginum monaſteria,monachorum innumerabilis multitudo, vt pro frequentia ſerui.
entium Deo,quod priùs ignominiæ fuerat,eſſet poſteà gloriæ. Interìm abſentiā no.
ſtrî mutuis ſolabamur alloquijs,& quod carne non poteramus, ſpiritu reddebamus.
Semper obuiare epiſtolis,ſuperare officijs,ſalutationibus præuenire. Non multùm
perdebat abſentia,quæ iugibus ſibi literis iungebatur.

In hac tranquillitate & Domini ſeruitute,hęretica in his prouincijs exorta tem.
peſtas,cuncta turbauit,& in tantam rabiem concitata eſt, vt nec ſibi, nec vlli bonorū
parceret. Et quaſi parùm eſſet,hîc vniuerſa mouiſſe, nauem plenam blaſphemiarum
Romano intulit portui. Inuenitq; protinùs patella operculum,& Romanę fidei pu.
riſſimum fontem,cœno lutoſa permiſcuêre veſtigia. Nec mirum,ſi in plateis & in fo.
ro rerum venalium, fictus ariolus ſtultorum verberet nares, & obtorto fuſte dentes
mordentium quatiat: cùm venenata ſpurcaque doctrina Romæ inuenerit, quos in.
duceret. Tunc librorum περὶ ἀρχῶν infamis interpretatio,tunc diſcipulus ὄλβιος & verè
nominis ſui,ſi in talem magiſtrum non impegiſſet. Tunc noſtrorum διδακτικῶν contra.
dictio, & phariſæorum turbata eſt ſchola. Tunc ſancta Marcella, quæ diù ſe cohibue.
rat, nè per æmulationem quippiam facere videretur,poſtquàm ſenſit fidem, Apoſto.
Rom.1. lico ore laudatam,in pleriſque violari,ità vt ſacerdotes quoquè & nonnullos mona.
chorum,maximeque ſeculi homines in aſſenſum ſuî traheret,ac ſimplicitati illuderet
Luc.16. epiſcopi,qui de ſuo ingenio cæteros æſtimabat, publicè reſtitit:mâlens Deo placere,
quàm hominibus. Laudat Saluator in Euangelio villicum iniquitatis,quòd contra
dominum quidem fraudulenter,attamen pro ſe prudenter fecerit. Cernentes hære.
tici de parua ſcintilla maxima incendia concitari,& ſuppoſitam dudùm flammā, iam
ad culmina perueniſſe, nec poſſe latére,quod multos deceperat: petunt & impetrant
eccleſiaſticas epiſtolas,vt communicantes Eccleſiæ diſceſſiſſe viderentur. Non mul.
tum tempus in medio,ſuccedit in Pōtificatum vir inſignis Anaſtaſius, quem diū Ro.
ma habere non meruit,nè orbis caput ſub tali epiſcopo truncaretur: Immò idcircò
raptus atque tranſlatus eſt, nè ſemèl latam ſententiam, precibus ſuis flectere conare.
tur,dicente Domino ad Hieremiam: Nè oraueris pro populo iſto, neque deprecerís
Hiere.14. in bonum: Quia ſi ieiunauerint, non exaudiam preces eorum. Et ſi holocauſta & vi.
ctimas obtulerint,non ſuſcipiam eas. In gladio enim & fame & peſtilentia ego con.
ſumam eos. Dicas,Quid hęc ad laudem Marcellæ? damnationis hæreticorum hęc fuit
principium,dum adducit teſtes,qui priùs ab eis eruditi,& poſteà ab hæretico fuerant
errore correpti:dum oſtendit multitudinem deceptorum,dum impia περὶ ἀρχῶν inge.
rit volumina, quæ emendata manu ſcorpij monſtrabantur: dum acciti frequentibus
literis hæretici,vt ſe defenderent, venire non ſunt auſi: tantaque vis conſcientię fuit,
vt abſentes damnari, quàm pręſentes coargui maluerint: Huius tam glorioſæ victo.
riæ origo Marcella eſt:tuq; caput horum & cauſa bonorū,ſcis me vera narrare, quem
nôſti vix de multis pauca dicere,nè legenti faſtidium faciat odioſa replicatio, & vide.
at apud maleuolos ſub occaſiōe laudis alterius,ſtomachum meum digerere. Pergam
ad reliqua.

De Occidentis partibus ad Orientem turbo tranſgreſſus, minitabatur plurimis
Luc.18. magna naufragia. Tunc impletum eſt: Putas veniens filius hominis fidem inueniet
ſuper terram? Refrigerata charitate multorum,pauci, qui amabant fidei veritatem,
noſtro lateri iungebātur,quorum publicè petebatur caput, contra quos opes omnes
Galat.2. parabantur,ità vt Barnabas quoquè duceretur in illam ſimulationem, immò apertū
parricidium,quod non viribus, ſed voluntate commiſit. Et eccè vniuerſa tempeſtas,
Domino flante, deleta eſt,expletumque vaticinium prophetale: Auferes ſpiritū eo.
Pſalm.103. & 145. rum, & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur: In illa die peribunt omnes cogi.
tatio.

tationes eorum. Et illud euãgelicum: Stulte, hac nocte auferetur anima tua à te: quæ autem præparâſti, cuius erunt? Luc. 12.

Dum hæc aguntur in Iebus, terribilis de Occidente rumor affertur, obſideri Romam, & auro ſalutem ciuium redimi, ſpoliatoſque rurſùm circundari, vt poſt ſubſtantiam, vitam quoquè perderent. Hæret vox, & ſingultus intercipiunt verba dictã- tis. Capitur vrbs, quæ totum cepit orbem: immò fame perit antequàm gladio, & vix pauci qui caperentur, inuenti ſunt. Ad nefandos cibos erupit eſurientium rabies, & ſua inuicèm membra laniârunt, dum mater non parcit lactenti infantiæ, & ſuo recipit vtero, quem paulò antè effuderat. Nocte Moab capta eſt, nocte cecidit murus eius. Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum, poſuerunt Hieruſalem in pomorum cuſtodiam. Poſuerunt cadauera ſanctorum tuorum eſcas volatilibus cæli, carnes ſanctorum tuorum beſtijs terræ. Effuderunt ſanguinem eorum ſicut aquam in circumitu Hieruſalem, & non erat qui ſepeliret.

Roma capta à Gotthis.

Eſai. 15. Pſal. 78.

Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut poſſit lachrymis æquare *dolorem?
Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos:
Plurima perque vias ſparguntur inertia paſsim
Corpora, perque domos & plurima mortis imago.

Aeneid. 2. *labores?

Cùm interim, vt in tanta confuſione rerum, Marcellæ quoquè domum cruentus victor ingreditur.

Sit mihi fas audita loqui, immò à ſanctis viris viſa narrare, qui interfuêre præſentes, qui te dicunt in periculo quoquè ei fuiſſe ſociatam. Intrepido vultu excepiſſe dicitur introgreſſos: cumque poſceretur aurum, & defoſſas opes vili excuſaret tunica, non tamen fecit fidem voluntariæ paupertatis. Cæſam fuſtibus flagellisque aiunt non ſenſiſſe tormenta: ſed hoc lachrymis, hoc pedibus eorum proſtratam egiſſe, nè te à ſuo conſortio ſepararent, nè ſuſtineret adoleſcentia, quod ſenilis ætas timere non poterat. Chriſtus dura corda molliuit, & inter cruentos gladios inuenit locum pietas: cumque & illam & te ad Apoſtoli Pauli baſilicam Barbari deduxiſſent, vt vel ſalutem vobis oſtenderent, vel ſepulcrum, in tantam lætitiam dicitur erupiſſe, vt gratias ageret DEO, quòd te integram ſibi reſeruâſſet, quòd pauperem illam non feciſſet captiuitas, ſed inueniſſet · quòd egeret quotidiano cibo: quòd ſaturata CHRISTO, non ſentiret eſuriem, quòd & voce & opere loqueretur: Nuda exiui de vtero matris meæ, nuda & redeam. Sicut Domino viſum eſt, ità & factum eſt. Sit nomen Domini benedictum. Poſt aliquot dies ſano, integro, vegetoq; corpuſculo obdormiuit in Domino, & te paupertatulæ ſuæ, immò per te pauperes reliquit hęredes, claudens oculos in manibus tuis, reddens ſpiritum in tuis oſculis, dum inter lachrymas tuas illa rideret, conſcientia vitæ bonæ & præmijs futurorum. Hæc tibi, Marcella venerabilis, & tibi, Principia filia, vna & breui lucubratione dictaui, non eloquij venuſtate, ſed voluntate in vos animi ratiſſimi, & Deo & legentibus placere deſiderans.

Marcella cæditur fuſtibus & flagellis.

Iob 1.

Reddit animam.

FINIS IANVARII.

MARTYRIVM SACROSANCTI MARTYRIS DEIFERI IGNATII EPISCOPI, AVTHORE *Simeone Metaphraſte.*

1. FEBRVAR. CVM Traianus ſumpſiſſet ſceptra Romanorum imperij, erat Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopus, & nomine & re Deifer Ignatius. Nam magno quidem Petro succedit Euodus: Euodo autem Ignatius, fitq́; & morum eius & virtutis æmulator. Huic diuino Ignatio, cũ eſſet adhuc planè puer, aiunt Chriſtum adhuc verſantem in mũdo, ei intemeratas manus impoſuiſſe, & ad populum intuẽtem, dixiſſe: Niſì quis ſeipſum humiliauerit vt hic puellus, non intrabit in regnum cælorũ: & qui vnum ex talibus pueris ſuſceperit in nomine meo, me ſuſcipit: qualiſnã futurus eſſet ætate proficiens Ignatius, hinc oſtendens, & apoſtolicam illius doctrinam apertè indicans.

Matth. 18.

Ignatius, diſcipulus Iohannis Euangel.

Hic ergò diuinus Ignatius, ſimul cum Polycarpo, qui Smyrnenſi præerat eccleſiæ, fuit diſcipulus Iohannis Euangeliſtæ: & cùm ad eum ſolùm ventitâſſet, & omnẽ virtutis ſpeciem, & eam maximè, quæ decet ſacerdotem, diligenter exercuiſſet, ſacerdos deindè eligitur communi ſententia omnium ſimul apoſtolorũ, & Antiochenus creatur Epiſcopus. Cùm autem aſſumpſiſſet eccleſiam, & multo ſudore & labore in ea ſeminâſſet præconium pietatis, & zelum per om̃ia apoſtolicum & doctrinam oſtendiſſet, & extitiſſet perfectus miniſter Chriſti myſteriorum, fit quoquè poſteà martyr, beſtijs propter illum traditus, vt paulò altiùs repetens declarabit oratio.

Fit epiſcopus Antiochiæ.

Traiano enim Romanorum Imperatori, quam de Scythis habuerat, elato victoria, & non ſuſtinenti ſuam huculquè ſiſtere felicitatem, ſed volenti eam vlteriùs producere, & Romanorum imperio multos alios ſubiungere, aduersùs Chriſtianos ſeu aduersùs pietatem bellum ei viſum eſt optimum eſſe & expedire. Nam illo quidem modo putabat ſe ſoli prodeſſe reipublicæ: ſic autem etiam deos ſuos colere, & eos inducere, vt opem ferant aduersùs hoſtes. Grauem itaque ac difficilem perſecutionem infert aduersùs piam fidem, & proponit edicta per vniuerſam terram, quæ eius parebat imperio, vt vel eſſent cum eo omnes impietatis participes, vel adhuc manẽtes Chriſti, afficerentur varijs ſupplicijs & acerbis mortibus. Cõtigerat, vt tunc Traianus verſaretur Antiochiæ, vt qui eſſet expeditionem ſuſcepturus contra Perſas, & bellum ibi pararet. Hîc ergò ei de diuino ſignificatur Ignatio, ꝙ & religionem teneret Chriſtianam, & hominibus perſuaderet, vt Chriſtum tanquàm Deum honorarent: idq́; cùm fuiſſet à Pilato cruce condemnatus & morte, vt docent eius acta: & fert legem de ſeruanda virginitate, & de contemnendis diuitijs & delicijs, & alijs, quæ ſunt in vita iucunda: & quod eſt omnium grauiſſimum, quòd nõ oporteat putare eſſe deos, & nullam Imperatorum ducere rationem.

Traianus perſequitur Chriſtianos.

Nota has tanti viri leges.

Hæc poſtquàm audiuit Traianus, ſancto ſtatìm accerſito, cùm vnà etiã adeſſet Senatus: Tú ne es, inquit, qui diceris Deifer, qui noſtra iuſſa ludificaris, & omnem euertis Antiochiam, & omnes ducis poſt Chriſtum, qui à te prædicatur, & nec ſolo quidẽ deos dignaris nomine? Diuinus autem Ignatius, Ego ſum, inquit. Ille verò, Et quid ſibi vult, inquit, illud Deifer? Cui Martyr: Qui Chriſtũ, inquit, circunfert in anima. Imperator autem, Tu ergò, inquit, Chriſtum in teipſo circunfers? Certè, inquit. Scriptũ eſt enim: Habitabo in eis & inambulabo. Quid verò nos? non videmur tibi deorũ aſſiduè meminiſſe, & eos ſemper in anima circunferre, eosq́; inducere ad opem ferendam contra hoſtes, & per eos omnia facere, quę ſunt ex animi ſententia? Reſpondens aũt diuinus Ignatius: Hei mihi, inquit, ſimulacra gentium deos nominas. Vnus enim Deus, inquit, verus, qui cęli & terræ & maris, & omnium quæ ſunt in ipſis, eſt creator: Vnus Chriſtus Ieſus, Dei filius vnigenitus, cuius regni non eſt finis. Quem ſi tu agnoſceres, ô Imperator, & purpura ipſa & diadema & thronus regius, firmiora eſſent & ſtabiliora.

θεοφόρος Deũ ferens.

1. Cor. 6.

Imperator verò, Hæc, inquit, mittamus. Tu autem, ſi velis, inquit, ô Ignati, meę potentiæ rem facere gratiſſimam, & deinceps referri in numerum meorum amicorũ, hac mente mutata, dijs nobiſcum ſacrifica: & ſtatìm (Sciant ipſi omnes) te magni Iouis conſtituam Pontificem, & patrem nominabo Senatûs. Ad hæc diuinus Ignatius: Gratias quidem præbere, ô Imperator, omnibus quidem eſt pulchrum: maximè autē Imperatoribus, quòd poſſint ipſi ampliùs gratificari: ſed eas, quę ſunt omninò vtriſq; vtiles & conducibiles: eas verò, quæ poſſunt lædere & maximè animam, & vehementiorem ignis gehennam ei accendere, non is qui dat ſolùm, ſed etiam qui petit, & ipſe miſerrimus. Admirabilis autē, ô Imperator, & munifica eſt tua promiſſio. Quid enim mea refert, à te maximi Iouis cōſtitui Pontificem, & vocari patrem Senatûs, qui ſum Chriſti ſacerdos, & ei quotidiè ſacrifico ſacrificium laudis, & iam totum meipſum ꝓpero immolare, & efficere complantatum eius mortis ſimilitudini? Imperator verò: Cuinam, inquit, feſtinas teipſum immolare, eí ne, qui à Pontio Pilato in crucem fuit actus? Maximè, inquit magnus Ignatius, ei, qui peccatum crucifixit, & eius inuentorem deſtruxit diabolum, & omnem eius potentiam per crucem aboleuit. Rursùs autem Imperator: Videris, inquit, mihi ô Ignati, omninò recto carere iudicio & ſana mente. Non enim tam apertè fuiſſes deceptus ſcripturis Chriſtianorum, ſed cognouiſſes omninò, quātum ſit bonum edictis parére Imperatorijs, & dijs ſacrificia offerre cum omnibus. Ad hæc ſanctus, vtens rursùs maiore dicendi libertate: Etiamſi beſtijs, inquit, conſumpſeris, etiamſi me cruce cōdemnaueris, etiamſi gladio & igni tradideris, quæ ſunt in tua poteſtate, nunquàm ego patiar dæmonibus offerre ſacrificiū. neque enim metuo mortem, neq; deſidero pręſentia, quæ eſt in poteſtate veſtra præbere fruenda, ſed ſola deſidero futura, & à me omne adhibere ſtudium, vt tranſeam ad Chriſtum, qui pro me eſt mortuus.

Hebr. 2.

Fortitudo beatiſsimi martyris.

Propter quæ volens Senatus martyrem arguere ignorantiæ: Quid autem tu quoquè, dixerunt, confiteris Deum eſſe mortuum? Quomodò verò qui ſubijt mortem, eamq; execrandam, poterit prodeſſe alijs? Dij autem & ſunt immortales, & dicuntur à nobis. Cùm ex hoc occaſionem diuinus accepiſſet Ignatius, ſimul & irridendi illorum deos, & eis aperiendi ianuam myſterij ſuſceptæ carnis diſpenſationis, & ſic deducendi ad fidem Chriſti cognitionis, ſic verba habuit: Meus Dominus & Deus IESVS Chriſtus, primùm quidem propter nos homo factus eſt & propter noſtram ſalutem, crucemq́ue & mortem & ſepulturam ſua ſponte accepit. Cæterùm rursùs tertio die reſurrexit, inimici deiecta & proſtrata potentia, & aſſcendit in cælos, vndè venerat, nos ſimul à lapſu peccati faciens reſurgere, & rursùs introducēs in paradiſum, ex quo malè fueramus eiecti: & nos donauit bonis maioribus, ꝙ̄ erant ea, quæ pręceſſerant. Quòd autem ex ijs, qui à vobis cēſentur dij, vllus tale quid fécerit, nullus omninò aſſeruérit. Nam cùm iſti fuiſſent homines malefici & exitioſi, & multa feciſſent ad damnum & exitium noſtræ vitę & ſtatûs, prauam autem deorum opinionem & ſpeciem hominibus, qui ſunt à ratione paulò alieniores, citra vllam rationem præbuiſſent, cōtractis poſteà velis deceptionis & ſcena ablata, depræhenſi ſunt id quod erant, vt qui turpiter è vita exceſſerint, & morti immortali traditi ſint propter multorum interitum. Iupiter quidem certè, qui eſt vobis primus & maximus deorum, in Creta eſt ſepultus: Aeſculapius verò fulmine eſt percuſſus. Sepulcrum Veneris oſtenditur in Papho, & Hercules fuit ab igne conſumptus. Nam cùm tales ſint, immò verò longè deteriores, ea eis obtigerunt, quæ merentur.

Cùm hæc dicta fuiſſent ab Ignatio, Imperator ſimul cum Senatu, timens nè ſi eſſet eius ſermo prolixior, res quidem gentilium labefactarentur, & vel non crederentur, vel haberentur ludibrio: & vera quidem floreret religio, & tolleretur nubes erroris, quæ ei offundit tenebras: eum quidem cōijcit in vincula, & in tutiſſima collocat cuſtodia. Ipſe autem cùm tota nocte apud ſe cogitâſſet, quonam modo eum vlciſceretur pro meritis, & quonam modo è præſenti eum vita ſubduceret, ſtatuit eum feris tradere deuorādum, vt dilaniatus ab eis ſanctus, interiret. Viſus eſt enim Imperatori hîc mortis modus longè grauiſſimus. Cùm hanc rem ergò Senatui manè communicâſſet, ipſi quoquè eius laudârunt ſententiam: ſed conſuluēruut, nè hæc beſtijs obiectio fieret Antiochiæ, nè, aiebant, ſic magìs deſideratum & glorioſum apud ſuos ciues reddamus Ignatium, martyrico fine è vita excedentem. Quamobrem dicebant oportere

Mittitur in carcerem S. Ignatius.

cum Romam abduci vinctum,& illic tradi beſtijs. Sic enim & prolixitate itineris grauius ſubibit ſuppliciũ,& ſimul Romanis quiſnam ſit ignorantibus,videbitur eſſe peremptus,tanquàm vnus ex maleficis,& nec minima quidē erit eius apud illos memoria. Cùm hoc ergò placuiſſet,& in ipſum lata fuiſſet protinùs ſententia,Imperator eũ rurſùs producit è cuſtodia,hoc eius poſtremum faciens periculum. Et primùm quidem multis bonorum promiſſis crebrò ſanctum deliniebat ac demulcebat: Deindè etiam rurſùs minis magìs territans. Poſtquàm autem eum vidit nec cedere promiſſis, neque minas formidare,deſperans omninò fore vt mutaretur, ad effectum deduxit ea,quæ decreta fuerant: & cùm iuſſiſſet prioribus grauiora ei imponi vincula, tradit eum cohorti militari,& mittit Romã,iubens,cùm adueniſſet ciuibus dies feſtus, quo totus congregatur populus,eum tradi beſtijs ad communem theatri delectationem, vt conuenienter ei,quod dicit D. Paulus, ipſe quoquè fieret ſpectaculum mundo, angelis & hominibus.

Hæ ſunt machinæ maligni dæmonis.

1. Cor. 4.

Martyr ergò cùm vltimam illam accepiſſet ſententiam,& Deo magno clamore, vt conſentaneum erat,egiſſet gratias,cum magna voluptate & lætitia ſibi imponit vincula. Et Imperator quidem egreditur contra Perſas cum ſuo exercitu: diuinus autem Ignatius,cùm eccleſiæ priùs benè eſſet precatus,& gregem ſuum Deo commendaſſet cum lachrymis,vinctus ſequebatur milites. Deindè cùm Seleuciã non cunctans,non flens,non ſe aliquid graue omninò pati præ ſe ferens,ſed alacribus veniſſet pedibus, à militibus in nauem immittitur,& cum eis appellit Smyrnam. Hic ſalutat Polycarpũ diuinum Apoſtolum, quem Smyrnenſi præfuiſſe eccleſiæ, cùm Ignatij fuiſſet condiſcipulus,ſuperiùs diximus. Eum ergò ſalutat,glorians & magnificè ſibi placens lætusq; de vinculis. Quid enim ei poterat eſſe maiori ornamēto, quàm adſpici pati pro Domino,qui eum ſic dilexerat? Deindè cùm etiam reliquis Epiſcopis & Presbyteris & Diaconis reddidiſſet eas,quas par erat,ſalutationes,quoniam multi concurrebant ex eccleſijs Aſiæ & ciuitatibus ad videndum illud ſpectaculum,& vt pulchro fruerentur fluento,quod fluebat ex illius lingua,ipſe ea,quæ par erat,ſuadēs,rogabat omnes, vt pro ipſo orarent,vt per feras citò reſolueretur ad eum,quem deſiderabat, & appareret ante illius faciem. Cùm videret autem eos valdè perturbatos & quodammodò pendentes ab illius anima,& non ferendum damnum exiſtimantes ſeparationē eius & mortem,de ijs,qui ſunt Romæ,timens,nè ipſi quoquè ſimiliter affecti,non ſuſtinerent eum videre tradi beſtijs,ſed manus eis afferrent,quibus mandatum erat, vt eum traderent,& ei clauderēt apertam ianuam martyrij, ſtatuit ad eos mittere,vt ij quoq; pro eo orarent,nè curſus ſuę exercitationis ei impediretur·ſed per feras,ſicut dictum eſt,citò reſolueretur ad dilectum Dominum. Operæprecium eſt autem illius quoquè meminiſſe epiſtolæ,quæ ſic habet ad verbum:

Lætatur in vinculis.

Ignatius,qui & Deifer, Epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ,quæ eſt Antiochiæ, eccleſiæ, quæ miſericordiã eſt conſecuta in maieſtate patris altiſſimi & Ieſu Chriſti ſolius eius filij,dilectæ & illuminatæ,in voluntate eius, qui voluit omnia,quę ſunt ſecūdùm charitatem Ieſu Chriſti Dei noſtri, quæ etiam præſidet in loco regionis Romanorum: quam ſaluto in nomine Ieſu Chriſti,ſecundùm carnem & ſpiritum vnitam omni eius mandato,impletam gratia Dei ad lætandum in Chriſto Ieſu Deo. Cùm Deum precatus,obtinuerim vt viderem ſpectabiles veſtros vultus , vinctus in Chriſto Ieſu ſpero me vos ſalutaturum,ſi Dei fuerit volũtas,vt dignus habear, qui ſic ſim vſq; ad finem. Meum enim ritè ſuccedit votum,ſi gratiam fuero conſecutus, vt ſortem meam accipiam ſine impedimento. Timeo enim veſtram charitatem, nè ea me afficiat iniuria. Vobis enim facile eſt facere,quod vultis: mihi autem difficile eſt Deum aſſequi,ſi vos mihi peperceritis. Non enim volo vos hominibus placere, ſed Deo, ſicut etiam placetis. Non enim ego vnquàm habebo aliud tempus Deum aſſequendi, neque vos. Si ſilueritis à me,ego Dei efficiar. Sin verò carnem meã amaueritis, rurſùs ero currens. Potiùs autem mihi præbete,vt Deo immoler: eſt enim ara parata,vt effecti chorus in charitate,canatis patri in Chriſto Ieſu,quòd Epiſcopũ Syriæ dignatus ſit Dominus, vt inueniretur in Occidente,cum accerſens ab Oriente. Pulchrum eſt à mundo occidere ad Deum,vt ad ipſum exoriamur. Nulli vnquàm inuidiſtis, alios docuiſtis. Ego autem volo illa quoquè eſſe firma ac ſtabilia,quę vobis mandata didiciſtis. Solùm rogate,vt dentur mihi vires à Domino,vt non ſolùm dicar Chriſtianus, ſed etiam inue-

Epiſtola eius ad Romanos.

Deſiderium eius ardentiſsimũ patiendi propter Chriſtũ

niar & dici poſſim: & tunc videbor eſſe fidelis, quandò mundo non apparebo. Nihil enim quod appáret, eſt æternum. Quæ enim cernuntur, ſunt ad tempus: quæ autem non videntur, æterna. 2. Cor. 4.

Ego ſcribo eccleſijs, & mando omnibus, quòd ego lubens pro Chriſto morior, ſi vos non prohibuĕritis Rogo vos, nè ſit intempeſtiua veſtra in me beneuolentia: ſinite me deuorari à feris, per quas licet Deum conſequi. Sum Dei frumētum, & molor per dentes ferarum, vt Chriſti inueniar mundus panis. Feris potiùs blandimini, vt fiāt mihi ſepulcrum, & nihil relinquant mei corporis, nè ſopitus fiam grauis. Tunc ero verus Chriſti diſcipulus, quandò nec corpus quidem meum adhuc videbit mundus. Pro me Chriſto ſupplicate, vt per hæc inſtrumenta, munda inueniar hoſtia. Non ſicut Petrus & Paulus vobis præcipio. Illi Apoſtoli, ego condemnatus: illi liberi, ego autē ſeruus vſque in hodiernū diem. ſed ſi voluĕritis, ego libertus Ieſu Chriſti, & exurgam in ipſo liber. Nunc diſco vinctus nihil mundanum cupere aut inane. à Syria vſque ad Romam ipſam pugnans cum beſtijs, à terra & mari noctù & diù vinctus decem leopardis, qui ſunt cohors militaris: qui etiam ſi beneficio afficiātur, fiunt deteriores. In eorum verò iniurijs magìs diſco. Profuĕrint feræ mihi paratæ, & opto, vt eæ mihi paratæ inueniantur: quibus etiam blandiar, vt me protinùs deuorent, non ſicut quoſdam timore affectæ non tetigerunt. Quòd ſi eæ etiam inuitæ noluĕrint, at ego tranſibo. Ignoſcite mihi: ſcio quid mea interſit. Nunc incipio eſſe diſcipulus, vt Ieſum Chriſtū aſſequar. Ignis & crux, beſtiarum irruptiones, diſſectiones, diuiſiones, oſſium diſperſiones, amputatio membrorum, trituræ totius corporis, & diaboli tormenta ſuper me veniant, dummodò Ieſum Chriſtum aſſequar. Nihil mihi proderunt mundi iucunditates, neque regna huius ſeculi. Melius eſt mihi mori in Chriſto Ieſu, quàm regnum obtinere vſq; ad fines terræ. Quid enim prodeſt homini, ſi totum mundum lucretur, & ſuæ animæ patiatur detrimentum? Illum quæro, qui pro nobis eſt mortuus.

Humilitas tanti viri.

Matt. 16.

Ignoſcite mihi, fratres: nè ſitis mihi impedimēto, quô minùs viuam, neque me velitis mori. Sinite me puram lucem accipere. Cùm illuc enim venero, ero homo Dei. Permittite mihi, vt ſim imitator paſſionis Chriſti. Si quis ipſum in ſeipſo habet, intelligat quod volo, & meî moueatur commiſeratione, cùm ſciat quæ me conſtringant. Princeps huius ſeculi me vult diripere, & corrumpere meam in Deum ſententiā. Nemo ergò ex ijs, qui adſunt, ei opem ferat. Eſtote mei potiùs, hoc eſt, Dei. Nè loquamini Chriſtum Ieſum, mūdum verò deſideretis. Nè habitet inter vos inuidia. Nec ſi ego quidem præſens vos rogem, parēte mihi: ijs autem parēte potiùs, quę ego ad vos ſcribo. Ex ijs enim, quæ ſcribo ad vos, mori cupio. Meus amor eſt cruci affixus, & non eſt in me ignis amans mundanæ materiæ: aqua autem potiùs viua & in me loquens, quæ intùs mihi dicit: Veni ad patrem. Non delector nutrimento corruptionis, neque voluptatibus huius vitæ. Panem Dei volo, panem cæleſtem, panem vitæ, qui eſt caro Ieſu Chriſti filij Dei, qui poſteà natus eſt ex ſemine Dauid & Abraam: & potum Dei volo, eius ſanguinem, qui eſt charitas, in quam non cadit interitus, & vita perennis. Non ampliùs volo viuere, ſicut homines. hoc autem ĕrit, ſi vos voluĕritis. Velitis ergò, vt vos quoquè Deus velit. Breuibus literis peto à vobis: mihi credite. Ieſus verò Chriſtus vobis aperiet, qui eſt os non mendax, quòd vera dico petendo, vt conſequar. Nō ſecundùm carnem ad vos ſcribo, ſed ſecundùm Dei ſententiam. Si paſſus fuero, mementote in oratione veſtra eccleſiæ Syriæ, quæ pro me, paſtore Deo vtitur. Solus ipſam Ieſus Chriſtus viſitabit, eiuſque curam geret & veſtra charitas. Salutat vos meus ſpiritus, & charitas eccleſiarum, quæ me ſuſceperunt in nomine Ieſu Chriſti, non tanquàm tranſeuntem. Etenim quæ ad me non attinebant in via, quæ eſt ſecundùm carnem, me deduxerunt in ciuitatem. Scribo autem hæc ad vos è Smyrna per Epheſios, qui digni ſunt, qui beati iudicentur. Eſt verò mecum cum multis alijs Crocus quoquè, nomen deſiderabile eorum, qui mecum conuenerunt è Syria ad gloriam Dei. Hæc ad vos ſcripſi nono Cal. Septemb. Valete perpetuò fratres in tolerantia Ieſu Chriſti, Amen.

Nota verba verè ignea.

Sed eſt hæc quidem epiſtola. Ipſe autem paulò pòſt è Smyrna deductus à militibus: & cùm appuliſſet Troadem & Neapolim, tranſijt pedes per Philippos & Macedoniā, ēas, quę ſunt in via, inuiſens eccleſias, & in eis docens, exhortans, diſſerens, fratres, qui erant paulò ſimpliciores & imbecilliores, confirmans, & efficiens, vt omnes vigilarēt

In itinere confirmat eccleſias.

& eſſent ſobrij. Cùm verò tranſijſſet Epirum, & mare trãſmiſiſſet Adriaticum & Tyrrhenum, appellit Puteolos. Hoſpitio autem exceptus ſimul cum militibus ab ijs, qui illic erant, fidelibus, cùm eos quoquè valere iuſſiſſet in Domino, venit Romam, & ſiſtitur ante Pręfectum vrbis. Cùm is ergò Deiferum vidiſſet Ignatium, & literas accepiſſet Imperatorias, dies autem aduenißet opportunus, quandò erat dies feſtus & celebris Romanorum, ducit eum in medium theatrum, ſicut iubebat improbum edictũ Imperatoris. Cùm ergò vniuerſa ciuitas ſederet in theatro, cum ardẽti ſpiritu & oculis iam ſpectaculum amantibus, vtpotè quòd iam fama vbiquè annũciâſſet, Syrię Epiſcopum cum feris eſſe pugnaturum: conuerſus ille ad populũ cum quodam generoſo & inflexibili animo, vt qui gloriaretur & ſibi placeret propter eam, quæ pro Chriſto ſuſcipi cernebatur, ignominiam: Viri, inquit, Romani, & præſentis huius certaminis ſpectatores: non hæc mihi fiunt, vt luã pœnas alicuius maleficij, aut ſceleratę alicuius actionis, ſed vt Deum aſſequar: cuius quidem teneor deſiderio, & quem cupio inſatiabiliter. Sum enim eius frumentum, & molor per dentes beſtiarum, vt fiam ei purus panis. Hæc dixit, & dimiſſi leones, cum ſtatim dilacerârunt & deuorârunt, à ſolis aſperioribus illius oſſibus abſtinẽtes, ei re vera impletis votis, vt beſtiæ eſſent eius ſepulcrum, & nihil reliquũ eſſet eius corporis, vtpotè quòd Deus pluris faceret famuli preces & amorem ferre vſque ad finem, quàm efficere, vt non tangeretur à leonibus, vt ſuo nomini tribueret gloriam.

A leonibus deuoratur, ſicut optârat.

Poſtquàm autem hæc euenerunt & finem acceperunt, qui Romæ erant fideles, ad quos adhuc viuens diuinus ſcripſerat Ignatius, poſtquàm dimiſſum fuerat theatrum, conuenientes, cùm oſſa id cupientibus manibus ſuſtuliſſent, & ea honorificè ac reuerenter compoſuiſſent, ea depoſuerunt in loco inſigni extra vrbem, viceſimo menſis Decemb. Hæc poſteà deportata ſunt in patriam martyris Antiochiam: & quæ intercedunt ciuitates, duplicem accepêre benedictionem, & priùs, quandò martyr vinctus ducebatur Romam ex Antiochia: & nunc, quandò cùm præclaris trophæis illinc referebatur, tanquàm apes fauum, illum circunuolantes. Atque dicitur quidem, quòd poſt martyricam eius conſummationem, lugentibus illius priuatiõem ijs, qui Romæ erant fideles, & nullam accipientibus doloris conſolationem, & vacantibus ſepulcralibus hymnis & vigilijs, ipſe in ſomnis apparens, & eos quaſi amplectens, qui ſcilicet ſeipſos præbuerunt dignos illius conſuetudine, luctum eis effecit facilem & leniorẽ, & doloris ſedauit vehementiam. Alij rurſùs dixerunt, ſe vidiſſe eum ſudore diffluentem, tanquàm qui nupèr reſpirâſſet à laboribus decertationis, & precantem ſalutem ciuitati & omnibus fidelibus.

Ex oſsibus eius ciuitates benedictionem accipiunt.

Hîc quidẽ fuit exitus Deiferi Ignatij: hæc ſunt certamina: hi ſunt inſani eius amores in Chriſtum. Et fert teſtimonium Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus, vir magni faciendus, qui diuini Ignatij crebrò meminit. Quin etiam Polycarpus, qui Smyrnenſi præerat eccleſiæ, qui cum eo ventitabat ad Iohannem Euang. & Theologum: & cùm captiuus Romam duceretur Antiochia, cum ſicut diximus ſalutauit, hæc alicubi ſcribens in ſuis epiſtolis: Rogo vos fratres, vt obediatis, & omnem exerciteris tolerantiã, quam vidiſtis oculis, non ſolùm in beatis Ignatio, Ruffino & Zoſimo, ſed etiam in multis alijs ex vobis, & in ipſo Paulo & ijs, qui cum ipſo crediderunt: quòd ij omnes non in vanum cucurrerunt, neque in vanum laborauerunt, ſed in fide & iuſtitia, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Quamobrem ſunt etiam in loco, qui eis debetur à Domino, cum quo paſſi ſunt. Non enim præſens ſeculum dilexerunt, ſed Chriſtum, qui pro nobis mortuus eſt & reſurrexit. Sic ergò ſitus erat D. Ignatius in ſacris illorum animis: & cùm deſiderâſſet beſtiarum ventres ſibi ſepulcrum efficere, in piorum virorum magìs habitat animis.

Libro 5. aduersùs hæreſes.

Philip. 2.

Imperator autem Traianus cùm de diuino hoc Ignatio poſteà didiciſſet, & quàm fortiter peregiſſet hoc certamen martyrij, & quòd, vt ipſe tulerat ſententiam, à beſtijs fuiſſet deuoratus, & multa etiam audiuiſſet de Chriſtianis, qui erãt in regione, quòd ſcilicet nihil pręter leges facerent, neq; rem vllam agerent impiam: ſed diluculò ſurgentes, & Chriſtum adorarent tanquàm Dei filium, & omnem exercerẽt abſtinentiam in cibo & in potu, & nihil tangerent ex ijs, quę lex prohibet. Cùm ille, inquam, hęc audiuiſſet, & ductus eſt pœnitentia eorum, q̃ facta fuerant, & dicitur tale decretum propoſuiſſe, vt gens quidem Chriſtianorum exquireretur & omnibus eſſet cognita:

Plinius Secundus hęc ad eũ ſcripſit.

Nota abſtinentiã Chriſtianorum.

cognita:inuenti autem non interficerentur, ſed neque magiſtratus gererent, neque ſuſciperent vllam reipublicæ adminiſtrationem. Sic non vita ſolùm Ignatij, ſed iam mors etiam fuit multorum bonorum conciliatrix,gloriatio fidei,quæ eſt in Chriſto, augmentum pietatis,adhortatio ad eos,qui ſunt ex Deo,labores,& contemptio eius vitæ,quæ eſt ad tempus,& continentia ab ijs, quæ ſunt noxia, & ſtudium vitæ puritatis: Gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria & ſancto & viuifico ſpiritui nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM S. PIONII PRESBYTERI ET SOCIORVM, EX SIMEONE METAPHRASTE. APPARET

autem ab ijs eſſe conſcriptum, qui præſentes illi interfuère. Teſtatur verò Euſebius Cæſareenſ.lib.4.cap.14. Hiſtor.Eccleſiaſt.ſe in libello de veterum ſanctorum martyrijs, omnia Pionij facta pleniſsimè eſſe complexum.

APOSTOLVS monet,vt ſanctorum memoriam celebremus,minimè ignorans,nos,dum eos,qui toto animo in fide ſana permanſerunt,celebramus,ad ea,quæ præſtātiora ſunt, imitanda concitari. Quod cùm ita ſit,Pionij martyris memoria nobis præcipuè colenda eſt, qui tunc etiam,cùm in mundo peregrinaretur, multos ab errore reuocauit, & vir Apoſtolicus noſtris temporibus fuit. Cumq; martyrio coronatus, ad Dominum vocatus eſt, admonitionis gratia hoc nobis virtutis exemplum reliquit,vt nunc etiam doctrinæ ipſius monimenta haberemus. Heb. 13. 1. Februarij, iuxta Bedā, Vſuardū &c.

Vigeſimatertia menſis Februarij die, cùm ſabbatum magnum inſtaret,natali ſcilicet beati martyris Polycarpi, vigente Decij Imperatoris perſecutione, Pionius Preſbyter, & Sabina veræ pietatis ſtudioſa, & Aſclepiades, & Macedonia,& Linus Eccleſię Catholicę Preſbyter,comprehenſi ſunt. Pionius igitur pridiè natalis diei ſancti Polycarpi futurum præuidit,vt eo ipſo die caperentur. Itaq; cùm ſimul cum Sabina & Aſclepiade ieiunans,ſe poſtridiè compræhenſos iri proſpexiſſet,ſumptis tribus catenis connexis,colloque ſuo & Sabinæ & Aſclepiadis iniectis, domì expectabat. Id autem fecit,tum nè ab amicis abducerentur, tum nè poſſet aliqs ſuſpicari,ſe,vt reliquos,ad ea,quæ idolis eſſent immolata,comedenda duci velle:& vt omnes intelligerent,ſe ſtatim in carcerem duci decreuiſſe. Cùm igitur precationibus incubuiſſent,& ſabbato ſanctum panem & aquam cepiſſent,ſuperuenit Polemo æditus cum ſatellitibus ſuis, vt homines Chriſtianos quæreret, eosq; ad immolandum idolis,& comedēdum ex ijs,quæ fuiſſent immolata,perduceret. Et Aedituus: Nôſtis, inquit,planè decretum Imperatoris,quo vobis iubetur, vt dijs ſacrificetis? Cui Pionius: Nouimus, inquit,mandata Dei,quibus imperat, vt ipſum ſolum adoremus. In forum igitur,inquit Polemo,venite, & illic obtemperabitis. At Sabina & Aſclepiades dixerunt: Nos Deo viuenti obtemperamus. Ducebat igitur eos,ſed ſine vi. Cùm autem ire pergerent,viderunt omnes,eos vincula geſtantes. Quamobrem re noua commotus populus,celeriter concurrebat,& præ multitudine mutuò premebātur. Et cùm in forum veniſſent,& in porticu ad Orientem ſita,ad portam duplicem conſtitiſſent, impletum eſt totum forum, & ſuperiores porticus tum viris Græcis atque Iudæis,tum etiam mulieribus. Nam cùm magnum eſſet ſabbatum,feriabātur. Quinetiam fundamenta,arcusq; conſcenderant,vt ſpectarent. Is Decius imperauit anno Chriſti 252.

In medio igitur cùm ſteriſſent: Satiùs eſt, inquit Polemo,ô Pioni, vt quemadmodùm omnes faciunt,vos quoquè pareatis Imperatori,& ſimulacris immoletis,nè puniamini. At Pionius,extenſa manu,hilari vultu cauſam ſuam defendit: Viri,inquiens, Smyrnæi,qui & vrbis pulchritudine,& melle Homerico, vt dicitis, gloriamini, & ſi q

ſunt inter vos Iudæi, audite me paucis peorantem: Audio vos riſu gaudioq; eos, qui transfugiunt, ſuſcipere, perindè quaſi ridiculum aliquid, ac leue ſit id, quod agunt, dum idolis ſpontè ſacra faciunt. Atquì æquum erat, Græci, vt magiſtrum veſtrum Homerum audiretis, qui hominum interitu lætari, pium eſſe negat. Vobis autem, Iudęi, Moſes ità iubet: Si videris iumentum inimici tui cecidiſſe, & ſub onere iacere, nè prę-teriěris: ſed ipſum excitato. Aequum item erat, vos Salomonem audire, qui, Si ceciderit, inquit, inimicus tuus, nè gaudeas, & calamitate ipſius nè extollaris. Ego enim magiſtrum meum audiens, mori mâlo, quàm ab eius præceptis diſcedere. Et totis viribus enitor, nè recedam ab ijs, quæ primùm didici, deindè etiam docui. Quid eſt igitur, cur nos crudeliter irrideāt Iudæi? Quanuìs, vt ipſi dicunt, hoſtes eorum eſſemus, homines tamen ſumus. Præterea iniuria affecti aiunt, nobis eſſe liberè loquendi facultatem. Sed quos affecimus iniuria? Quos occidimus? Quos perſecuti ſumus? Quos coëgimus, vt adorarent idola? Putant'ne ſimilia eſſe peccata ſua peccatis eorum, qui nunc humano terrore adducti præuaricantur? Atquì tantum differunt, quantum intereſt inter illa, quæ vi, & quæ voluntate aguntur. Quis enim coëgit Iudæos, vt ſacra facerent Beelphegor? vt comederent ſacrificia mortuorum? vt ſcortarentur cum filiabus alienigenarum? vt comburerent filios & filias ſuas idolis? vt murmurarent aduersùs Deum? vt maledicerent Moſi? vt in benè de ſe meritos eſſent ingrati? vt corde in Aegyptum reuerterentur? vt cùm Moſes ad legem accipiendam aſcendiſſet, dicerent Aaron: Fac nobis deos, & vitulum adorarent? Vt cætera taceam, quæ perpetrârunt. Vos enim poſſunt decipere: Sed legant vobis Exodum, & librum Iudicum, legāt libros Regum, & reliquos omnes, in quibus coarguuntur. Obijciunt nobis, quoſdam non vi coactos, ſed vltrò quæſitos, ad immolandum acceſſiſſe. Et vos propter paucos deſertores, cunctos Chriſtianos repræhendendos & damnandos eſſe iudicatis? Conſiderate vitam præſentem areæ eſſe ſimilem. Vter maior aceruus eſt, palearum, an tritici? Cùm venerit agricola, vt ventilabro aream expurget, palea, quæ leuis eſt, facilè vento ſublata reijcietur: triticum autem ibidèm manebit. Præterea ſagenam in mare miſſam conſiderate. Num omnia, quæ colligit, bona ſunt? Nequaquàm. Sic etiam ſe habet vitæ præſentis ſtatus. Quomodò igitur vultis, vt hæc patiamur? vt ſontes, an vt innocentes? Si vt ſontes, quî fieri poterit, vt vos, qui factis ipſis ſontes eſſe deprǽhendimini, non eadē patiamini? Sin vt innocentes, ecquam vos, cùm iuſti patiantur, ſpem habetis? Nam ſi iuſtus vix ſeruatur, impius & peccator vbì apparebit? Mūdo enim iudicium adeſt. Cuius quidem ſigna ſunt manifeſta.

Deut. 22. *Prou. 24.* *Pſalm. 105.* *Num. 25.* *Exod. 32.* *1. Petr. 4.*

De Pentapoli dicit. Ego quidem cùm peregrè proficiſcens, vniuerſam Iudæam luſtrâſſem, Iordanemq; fluuium traieciſſem, ſpectabam regionem illam, quæ ad hoc vſque tempus diuinā in ſe indignationem teſtatur, propter peccata, quæ incolæ ipſius admiſerunt, dum hoſpites vel occidunt, vel eijciunt, vel eis vim adferunt. Cernebam fumum ex illa adhuc aſcendentem, & agros incendijs in cinerem redactos, omnium fructuum atque humoris expertes. Cernebam & mare mortuum, & aquam immutatā, & diuina formidine extra naturales terminos egredientem, quæ nec animalia poteſt alere, & ſi quid inijciatur, ſurſùm reijcit, nec hominis corpus apud ſe valet retinere. Hominem enim recuſat admittere, nè propter hominē rursùm puniatur. Hæc ego commemoro, quæ procùl abſunt. Vos Decapolim, Lydię regionem, igne combuſtam videtis ad impiorū exemplum vſq; in præſentem diem: Aetnæ item incendium, & Siciliæ, atque Lyciæ, & inſularum. Quòd ſi hæc quoq; videntur vobis abeſſe longiùs, cogitate vſum aquæ calidæ, ex terra ſcaturientis. Vndè enim, niſi ex igne, in intimis terræ partibus ſito, contrahit caliditatem? Ad hæc memoriæ proditum eſt, aliquas orbis partes tum igne vaſtatas eſſe, tum etiam aqua, vel tempore Deucalionis, vt vos dicitis, vel Noë tempore, vt nos aſſerimus. Quamobrem ex rebus ſingularibus poſſunt vniuerſę cognoſci. Itaq; teſtamur vobis & denunciamus, iudicium per ignem à Deo per Verbum ipſius Ieſum Chriſtum factum iri. Et idcircò deos veſtros, & ſtatuam auream nolumus adorare.

Gene 7.

Hæc & alia multa cùm ſine vlla interpellatione Pionius loqueretur, attentè atque incredibili ſilentio tum ab Aedituo, eiuſque ſatellitibus, tum ab vniuerſo populo audiebatur. Verùm cùm verba illa Pionius repeteret: Deos veſtros, aureamq; ſtatuam nolumus adorare, duxerunt eos in medium ſub dio. Circunſteterunt autem quidam homines forenſes, vnà cum Polemone orantes atque dicentes: Nobis obtēpera, Pioni, mo

ni,moremque gere,qui te diligimus, vitaq; dignum ducimus propter morum probitatem,atque modeſtiam tuam. Dulce & iucundum eſt viuere,& lucem intueri. Ego quoquè, Pionius inquit,vitam amabilē puto: ſed illud lōgè eſt amabilius, quod optamus nos Chriſtiani. Lucem hanc iucundam ac dulcem exiſtimo: ſed illam multò iucundiorem & dulciorem,quæ vera eſt lux,quam nos cupimus contemplari. Hęc quidem omnia ſunt pulchra,neque nos damnamus,odióve proſequimur opera Dei. Sed alia ſunt longè pulchriora ac præſtantiora, quæ his anteponimus. Circunforaneus autem quidam,nomine Alexander,homo improbus ait: Audi nos, Pioni. Cui Pionius:Tu inquit,potiùs audi me. Quæ enim tu ſcis,ſunt mihi cognita:quæ autē ego ſcio, eorum tu es ignarus. Volebat autem eum Alexander irridere. Itaque cum ironia: Quid ſibi volunt,inquit,iſtæ catenæ? Cui Pionius reſpondit: Nè per vrbem veſtram iter facientes, exiſtimemur ad immolandum idolis, aut ad edendum ea, quæ ſint illis immolata,proficiſci:atque adeò,vt intelligatis, nos ne interrogari quidem velle, ſed decreuiſſe non in forum,ſed rectà in carcerem ire:& nè per vim nos compræhenſos vt reliquos,trahatis:ſed cùm vincula geſtemus,dimittatis. Fortaſsè enim nos vinculis illigatos,ad idola veſtra non introducetis. Sic eum Alexander illudebat. Cumq; rurſùm illi multis verbis Pionium hortarentur, atque ipſe ſibi ità decretum & ſtatutum eſſe reſponderet,eoſque repræhenderet,& de ijs,quæ ſunt euētura, diſſereret Alexāder. Quid multis,inquit,opùs eſt verbis,cùm viuere nequeatis?

Sirenū mortiferę voces

Sed cùm populus vellet in theatro conuentum fieri,vt plura illic audiret, quidam Ducis ſtudioſi ad Polemonem æditũum accedentes,ei perſuaſerūt, nè ſineret in theatro populum conuenire, nè tumultus fieret, & panis flagitaretur. Quibus auditis, Polemo: Si non vis,inquit Pioni, ſacrificare, ſaltem in templum ingredere. Pionius autem: Idolis,inquit,non expedit,vt illuc ingrediamur. Polemo verò. Perſuade,inqt, hoc nobis Pioni. At ille, Vtinàm,inquit,poſſem vobis perſuadere,vt fieretis Chriſtiani. Tunc illi riſu ſoluto dixerūt: Tu verò nè id feceris,nè viui comburamur. Grauius, atque acerbius eſt,inquit Pionius,poſt mortem igne comburi ſempiterno. Arridenteque Sabina, Aedituus & ſatellites eius dixerunt: Rides? Ità Deo placet,inquit illa: Chriſtiani enim ſumus: & qui fide ſunt in Chriſtum firma atque conſtanti, riſu ridebunt perpetuo. Tu,inquiunt illi,quod non vis,patieris. Quæ enim dijs nolunt ſacrificare,in proſtibulum conijciuntur. At illa: Sancto,inquit,Deo id erit curæ.

Sabinę virile pectus.

Pionium rurſùs Polemo ſic allocutus eſt: Obtempera nobis, Pioni. Reſpondit Pionius: Iuſſiſti,vt vel obtemperarem,vel plecterer. Non obtempero,iube igitur plecti. Tunc æditũus Polemo: Sacrifica,inquit,Pioni. At ille: Chriſtianus ſum. Quem, inquit Polemo, deum colis? Reſpondit Pionius: Deum illum omnipotentem,qui fecit cælum & terram,& omnia,quæ cælo & terra continentur, atque omnes nos: qui nobis abundè ſuppeditat omnia,quem per Verbum ipſius Chriſtum,cognitum habemus. Sacrifica igitur,inquit Polemo,ſaltem Imperatori. Ego,inquit Pionius,homini non ſacrifico: Chriſtianus enim ſum. Deindè,cuncta ſcribēte notario: Quod,inquit, eſt tibi nomen? At ille reſpondit: Pionius. Tum Polemo: Chriſtianus,inquit,es? Reſpondit: Sum profectò. Cuius,inquit Polemo,es Eccleſiæ? Reſpōdit Pionius: Catholicæ: Nulla enim eſt alia apud Chriſtum. Tum ad Sabinam acceſſit. Monuerat autem illam Pionius, à ſe fuiſſe Theodotam appellatam, nè ex nomine in manus impiæ ciuis iam dominæ ſuæ rurſùm incideret, quæ imperante Gordiano, cùm vellet Sabinā à fide abducere,eam vinctam in montibus relegauit,vbi clàm victui neceſſaria ei à fratribus ſubminiſtrabantur. Poſt autem ſtudioſè curatum fuit, vt à dominæ ſeruitute & à vinculis liberaretur. Plurimùm autem cum Pionio verſabatur. Quæ etiam in hac perſecutione capta fuit. Dixit igitur huic quoq; Polemo: Quo nomine vocaris? Eaq; reſpondente, Theodota: ſubiecit ille, Chriſtiana es? Næ,inquit, Chriſtiana ſum. Cuius Eccleſiæ? inquit Polemo. Sabina reſpondit: Catholicæ. Tunc ait Polemo: Ecquem colis & veneraris? Deum,inquit illa,omnipotētem,qui fecit cælum & terram, & oēs nos,quem nouimus per Verbum ipſius Ieſum Chriſtum. Mox Aſclepiadem interrogauit: Quomodò,inquiens,appellaris? Aſclepiades,inquit ille. Tum Polemo: Chriſtianus es? Reſpondit: Sum. Quem,inquit Polemo,veneraris? Eoque reſpondente, Chriſtum Ieſum: ait Polemo, Eſt'ne alius? Minimè verò, inquit Aſclepiades, ſed idem ille,quem hi dixerunt. His dictis,in carcerem ducti ſunt,tam ingenti multitudine con-

Vna Catholica Eccleſia

Preclarę Sabinę voces.

ne conſequente,vt forum impleretur. Et dicebant quidam de Pionio: Quomodò qui ſemper erat pallidus,nunc eſt facie ignea ac rubicunda?

Irridentur ſancti.

Cùm autem ipſum Sabina veſtimẽto propter multitudinis impetum teneret, quidam eam deridentes,dicebant: Quàm veretur, nè ab eius vberibus depellatur? Vnus autem quidam clamauit: Si nolunt,inquiens,parére,ſupplicio afficiantur. Cui Polemo reſpondit: Nobis non præcedunt faſces,neque ſecures, vt hanc habeamus poteſtatem. Alius dicebat: Eccè homunculum ſubducit ad immolãdum. Innuebat autem Aſclepiadem,qui nobiſcum erat. Pionius dixit: Tu mentiris: neque enim id facit. Alij dicebant: Hic & ille dijs immolârunt. Pionius autem: Pro ſuo quiſque,inquit,agit arbitrio. Quid igitur ad me? Ego Pionius vocor. Dicebant alij: Quid prodeſt huic doctrina ſua,cùm ità ſe habeat? Hanc,inquit Pionius,vos doctrinam didiciſtis,per quam & famem,& cædes,& alias calamitates experti eſtis. At ipſe quoquè fame,quidam reſpondit,nobiſcum laborâſti. Sanè, Pionius inquit: ſed tamen cum ſpe,quam in Deo poſitam habeo. Hæc illo dicente, ſic à turba vexati ſunt, vt parùm abfuerit quin opprimerentur.

In carcerem igitur coniecti,& cuſtodibus traditi ſunt. Ingreſſi autem, Catholicæ Eccleſiæ presbyterum,nomine Linum, & mulierẽ ex vico Carina, nomine Macedoniam,& ex hæreſi Phrygum quendam, nomine Eutychianum, illic incluſos offenderunt. Cùm igitur eſſent eodem in loco,cuſtodes animaduerterunt,ea quæ à fidelibus afferebantur,à Pionio non accipi. Dicebat enim: Si,cùm pluribus egeremus,nemini

Mittuntur in interiorẽ carcerem.

graues eramus,quanto minùs accipere nunc debemus? Cuſtodes igitur,qui ab inuiſentibus munera ſolebant accipere,eos in interiorem carceris partem coniecerunt, nè poſſent vllum ſolatium aut conſolationem accipere. At illi Deum collaudantes acquieuerunt,& quæ dari ſolita erant,ipſis præbuerunt: adeò vt carceris Præfectus admiraretur,& priſtinum eos in locum vellet reducere. Ipſi verò manſerunt, dicentes: Gloria Domino: hoc enim nobis proſperè ſucceſſit. Poſſumus nanq; liberè philoſophari,& precibus incumbere nocte & die. Multi tamen ex gentibus eos etiam in carcere viſebant,& conabantur illos à propoſito dimouere. ſed eorum reſponſa admirabantur. Introibant etiam illi, qui per vim tracti fuerant,& magnum fletum excitabant: adeò vt in luctu & ſqualore ſingulis horis verſarentur, præſertim propter illos,quorum vitæ inſtitutio proba erat atque honeſta.

Apoc.12. Pſalm. 79.

Itaque Pionius lugebat: Nouo,inquiens,afficior ſupplicij genere. Membratim concidor, dum video margaritas Eccleſiæ à porcis conculcari, & cæli ſtellas à cauda draconis in terram detrahi. Vineam, quam dextera Dei plantauit, à filio porci ſylueſtris

Gala.4.

vaſtatam vindemiant omnes, qui prætergrediuntur viam. Filioli mei, quos iterùm parturio,donèc formetur Chriſtus in vobis: Alumni mei delicati ambulauerunt vias

Dan.13.

aſperas atque difficiles. Nunc impij ſeniores inſidias Suſannæ tetenderunt. Nunc delicatam atque formoſam retegunt,vt eius pulchritudine impleantur, & falſum in il-

Eſth.3.4.

lam teſtimonium ferant. Nunc Aman inſultat: Eſther autem atque vniuerſa ciuitas

Amos 8.

perturbatur. Nunc non panis fames,nec aquæ ſitis: ſed audiendi verbi Domini fames

Matth.25. Luc. 18.

ac ſitis premit. An omninò dormitauerunt omnes virgines,& dormiẽrunt? Impletũ eſt illud: Si filius hominis venerit,inueniet'ne fidem in terra? Quid,quòd vnuſquiſq; vt audio,prodit proximum ſuum? vt illud impleatur: Tradet frater fratrem in mortẽ.

Matth.10. Luc.22.

Profectò quæſiuit nos ſatanas,quos cribraret vt triticum. Ignitum porrò ventilabrũ eſt in manu Dei verbi,vt purget aream. Fortaſsè infatuatum eſt ſal,& eiectum eſt forás,& conculcatur ab hominibus. Nemo tamen,filioli, Dominum debilitatum exiſti-

Eſa.50.59.

met,ſed nos. Num infirmata eſt,inquit,manus mea,quô minùs appræhendat? aut auris effecta grauis,vt non audiat? Peccata veſtra diuiſerũt inter vos & Deum veſtrum. Peccauimus enim quidam etiam contemnentes. Iniquè egimus nos,viciſsim mordentes & accuſantes. Mutuò conſumpti ſumus. Oportebat autem,vt Scribas & Phariſæos iuſtitia vinceremus.

Quid, quòd Iudæi quoſdam veſtrûm, vt audio, in Synagogas ſuas vocant? Quamobrem cauete,nè maiore atque voluntario ſcelere vos obſtringatis: & nè quis ex vobis peccatum,quod non remittitur,in Spiritum Sanctum admittat: & nè vos quoquè

Eſai.1.

ſimul cum illis, ſitis principes Sodomorum & populus Gomorrhæ: quorum manus ſanguine ſunt plenæ. Nos neque Prophetas occidimus,neque prodidimus Chriſtum,

ſtum,aut in crucē egimus: Quid multis moror? Memoria repetite ea,quæ audiuiſtis: quandoquidem non ignoratis, Iudæos affirmare, Chriſtum fuiſſe purum hominem, & tanquàm mortalem occidiſſe. Dicant igitur nobis: Si ſimplex homo mortalis fuit, quomodò mundus vniuerſus diſcipulorum eius multitudine repletus ſit. Cur eius diſcipuli,& poſteà tam multi pro nomine ipſius mortē oppetiĕrint. Quomodò ſimplicis hominis mortalis nomine tot annis dæmonia eiecta ſint, & eijciantur, & eijcienda ſint: & aliæ multæ res admirandæ in Eccleſia Catholica fiant. Neſciunt autem eum ità fuiſſe mortalem,vt propria voluntate animam egerit. Dicunt præterea Chriſtum necromantiam exercuiſſe, eiuſque vi poſt crucem fuiſſe ſuſcitatum. Quæ ſcriptura vel ipſorum, vel noſtra de Chriſto talia commemorat? Aut quis homo iuſtus vnquàm hæc dixit? Non´ne qui nugas eiuſmodi confingunt, ſunt homines flagitioſi? Quod cùm ità ſit, cur ſceleratis potiùs hominibus, quàm probis & iuſtis, fides habetur?

Ego quidem cùm adhuc eſſem puer, figmentum hoc Iudæorum audiui. Memoriæ proditum eſt, Saulem ad mulierem ventriloquam acceſſiſſe, vt ab ea reſponſum acciperet, quæſiſſeque vt ſibi Samuelem Prophetam excitaret. Et vidit mulier virum rectum aſſcendentem,& pallio indutum. Et agnouit Saul illum eſſe Samuelem,& rogauit ea,quæ voluit. Quid igitur? Potuit´ne ventriloqua illa mulier Samuelem excitare, an non? Si potuiſſe dicunt, iniuſtitiam, pluſquàm iuſtitiam valere confitentur, & ſunt execrandi. Sin negant,ne Chriſtus quidem id egit.quod iſti fingunt. Huius autē argumenti vis eſt eiuſmodi. Quomodò potuit impius dæmon, qui in illius mulieris ventre loquebatur, ſancti Prophetæ animam, in ſinu Abrahæ quieſcentem, in hanc vitam reuocare? Quod enim inferius eſt,ſuperioris imperio páret. Non igitur,vt iſti ſuſpicantur, Samuel fuit ab illa muliere pythonem habente in hanc vitam reuocatus. Sed ità ſeſe res habet. Angeli deſertores ſequuntur eos,qui à Deo deficiunt: & omnibus maleficis,& magis,& præſtigiatoribus,& vatibus inſeruiunt angeli diabolici. Idque mirum non eſt, cùm ipſe ſatanas (vt inquit Apoſtolus) transfiguret ſe in angelum lucis. Quamobrem & miniſtros eius ſpeciem miniſtrorum iuſtitiæ ſuſcipere eſt conſentaneum. Alioquì quomodò Antichriſtus Chriſti perſonam indueret? Non igitur Samuelem in hanc lucem reduxit mulier illa ventriloqua, ſed tartarei dæmones Samuelis perſonam atque ſimilitudinem induentes, ſeſe mulieri ventriloquæ, & Sauli, qui à Deo defecerat, conſpicuos præbuerunt, Hoc autem indicat ipſa ſcriptura. Dicit enim ille,qui Samuelis formam gerebat: Et tu hodiè mecum eris. Quomodò enim poteſt Saul Dei inimicus eſſe cum Samuele? Non´ne potiùs cum impijs dæmonijs,quæ ipſi obuiàm venerant,& quibus ipſe ſeruiebat, erat futurus? Non igitur erat Samuel. Quòd ſi fieri non potuit, vt ſancti Prophetæ anima tunc in hanc vitam reuocaretur,quomodò Ieſum Chriſtum,quem in cælos aſſcendentem diſcipuli conſpexerunt,& pro quo mori maluerunt, quàm ipſum negare, è terra hoc modo ſurrexiſſe audent affirmare? Quòd ſi non poteſtis hæc illis perſuadere, dicite aduersùm illos: Non´ne vobis, qui nulla neceſſitate adducti, ſcortati eſtis, & idola coluiſtis, nos meliores ſumus? Et nolite illis aſſentiri, & animos deſpondere: ſed reſipiſcite, fratres,& pœnitentiam agite,& ad Chriſtum,qui benignus eſt,voſque iterùm ſuſcipiet, confugite.

1. Reg. 28.

2. Cor. 11.

1. Reg. 28.

Actor. 1.

Hæc ille cùm dixiſſet,& rogaret eos,vt è carcere egrederentur,æditus Polemo,& Theophilus magiſter equitum cum ſatellitibus,& multa turba ſuperuenerunt,atque dixerunt: Eccè Euctemon Præſul veſter immolauit. Vos item obtemperate. Interrogabunt vos in templo Lepidus & Euctemon. Reſpondit Pionius: Eos,qui in carcerē coniecti ſunt,æquum eſt aduentum Proconſulis expectare. Quid vobis partes ipſius arrogatis? Cùm autem multa dixiſſent,diſceſſerūt. Sed rursùs cum ſatellitibus & turba reuerſi ſunt. Et Hipparchus cum dolo: Proconſul,inquit,miſit, vt Epheſum abducamini. Veniat,reſpōdit Pionius,ille q miſſus eſt,& accipiat nos. Atqui Princeps,inqt Magiſter equirū,dignus eſt,cui fides habeatur. Ego aūt ſiue velis,ſiue nolis, Princeps ſum. Et arripiens illū,laqueūq; collo ipſius inijciens,eum ità premebat,vt propemodùm ſuffocaret. Tradidit igitur illum ſatellitibus,atque ità ſimul cum Sabina, & reliquis ſocijs in forum ductus eſt. Cumque magna voce ſe Chriſtianos eſſe teſtarentur, humiq; ſeſe proſternerent,nè in idolorum templum inducerentur, ſex miniſtri Pionium

nium rapuerunt ità reluctantem, vt eius latera genibus comprimentes, manibusque ac pedibus cædentes, vix potuerint ipſum impellere. Sublatum igitur atque clamantem geſtârunt, humique ante aram depoſuerunt, vbì adhuc adſtabat Euctemon, qui idolis ſacrificauerat.

Et Lepidus: Cur, inquit, vos ô Pioni, non immolatis? Reſpondit Pionius: Quia ſumus Chriſtiani. Lepidus ſubiecit: Quem Deum colitis? Eum, inquit Pionius, qui fecit cælum, & terram, & mare, & quæ in eis ſunt omnia. Quis igitur, inquit Lepidus, fuit crucifixus? Is, reſpondit Pionius, quem Deus pater miſit ad ſalutem mundi. Principes hîc valdè clamantes, riſerunt, & Lepidus ipſum deteſtabatur. Clamabat autem Pionius: Pietatem, inquiẽs, colite, iuſtitiam obſeruate, affectionis ſimilitudinem cognoſcite, legibus veſtris parẽte. Nos puniendos cenſetis, quia non obtemperamus: & vos item à legum veſtrarum præſcripto receditis. Iubent enim, non vt cogatis nos, ſed vt puniatis. Tum Rufinus quidam inprimìs excellens eloquentiæ fama: Deſine, inquit, Pioni, inanem gloriam aucupari. Ille autem reſpondit: Iſta eſt tua dicẽdi facultas? Iſti tui ſunt libri? Non'ne hæc ab Atheniẽſibus Socrates perpeſſus eſt? Nunc omnes ſunt imperfecti, & ceſſatores, & pigri, & tardi, atque ignaui. Socrates igitur, & Ariſtides, & Anaxarchus, & cæteri horum ſimiles, ſententia tua, inanis gloriæ ſtudio ducebantur, quoniam & philoſophiam, & iuſtitiam, & fortitudinem excolebant? Rufinus, his auditis, obticuit.

Pionius Rufinum cogit obmuteſcere.

At quidam alius, qui mundi gloria præſtabat, & Lepidus: Noli, inquiunt, Pioni, vociferari. Reſpondit ille: Ignem accendite, & ingrediemur. Terentius autem quidam è turba, magna voce: Videtis, inquit, quomodò hic alijs quoquè ſuadet, vt impij ſint, nec dijs ſacrificent? Tunc illis coronas impoſuerunt, quas ipſi diſcerptas abiecẽre. At miniſter publicus idolis immolatum accepit: nec tamen ad quenquam ipſorum eſt auſus appropinquare: ſed illud in omnium conſpectu comedit. Verùm cùm illi rurſùm clamarent, Chriſtiani ſumus: non reperientes quid illis facerẽt, eos in carcerem reduxerunt. Turba autem eos illudebat, ac verberabat. Et Sabinæ neſcio quis dixit: Tu non potuiſti in patria mori? Cui illa reſpondit: Quæ eſt patria mea? Ego ſum Pionij ſoror. Terentius verò, qui tunc venationes curabat, ad Aſclepiadem: Te, inquit, accuſabo, vt beſtijs damnatum in munere gladiatorio filij mei. Cui Aſclepiades: Non ob id, inquit, me perterrefacies. Atque ità in carcerem ducti ſunt. Ingredienti autem Pionio quidam è ſatellitibus vehementer caput percuſſit, ac vulnerauit. Atque ipſe quidem patienti animo id tulit. Sed percuſſoris manus & latera ſic inflammata ſunt & intumuerunt, vt reſpirare vix poſſet. Ingreſſi autem, Deum collaudabant, quòd aduersùs inimicum & ſimulatorem Euctemonem fortes conſtantesque permanſiſſent, & pſalmis ac precibus ſe confirmabant.

Reducũtur in carcerẽ.

Poſt hæc autem Proconſul Smyrnam venit, & Pionius adductus in iudicium, martyrio coronatus eſt. Quemadmodùm autem res tranſacta ſit, commemorabimus. Ante 4. Idus * Martij Quintilianus Proconſul ſedens pro tribunali, ſic interrogauit: Quomodò vocaris? Reſpondit: Pionius. Procõſul ait: Dijs immolas? Reſpõdit: Non. Proconſul: Quam, inquit, religionem aut ſectam colis? Reſpondit: Catholicorum. Quorum, inquit ille, Catholicorum? Reſpondit: Eccleſiæ catholicæ preſbyter ſum. Proconſul: Tu'ne, inquit, es doctor ipſorum? Reſpondit: Docui ſanè. Interrogauit: Cuius partis magiſter es? Reſpondit: Pietatis. Cuius, inquit, pietatis? Reſpondit: In Deum patrem, qui fecit omnia. Immola, inquit Proconſul. Reſpondit: Nolo. Deum enim oportet adorare. Omnes, inquit ille, adoramus cælum, & deos qui ſunt in cælo. Cur aëri preces fundis? Ipſi ſacrifica. Reſpondit: Non aëri preces fundo, ſed illi, à quo factus eſt aër, & cælum, & quæ in eis ſunt omnia. Dic, inquit Proconſul, quis fecit? Reſpondit: Non expedit dicere. Deus, inquit Proconſul, omninò, id eſt, Iuppiter, qui eſt in cælo: Rex enim eſt omnium deorum. Tacenti autem Pionio atque ſuſpenſo, dictum eſt: Immolas, an non? Reſpondit: Non. Ei rurſùm, cùm vngulis torqueretur, dictum eſt: Reſipiſce. cur inſanis? Reſpondit: Non inſanio, ſed Deum viuentem timeo. Proconſul: Cæteri, inquit, immolârunt, & viuunt, ac rectè ſentiunt. Reſpondit: Non immolo. Proconſul: Te ipſum, inquit, collige, & conſilium muta. Reſpondit: Non faciam. Dictum eſt illi: Cur ad mortem properas? Non ad mortem, inquit, propero, ſed ad vitam. Quintilianus Proconſul: Nihil, inquit, eximium facis ad mortẽ feſtinãs. Nam

Conſtantia Pionij.

Torquetur Pionius.

Nam & qui nomen dant,ac deſcribuntur,exigui lucelli gratia morte cõtempta, cum beſtijs pugnant. Et tu ex eorum vnus es numero. Quandò igitur ad mortem curris, viuus combureris. Ex tabella autem hæc verbis Romanis ſcripta ſententia legebatur: Pionium ſe Chriſtianum eſſe confitentem, viuum igni comburendum iudicauimus.

Cùm igitur fidei ſtudio alacriter in ſtadium veniſſet,vltrò ſe veſtimentis ſpoliauit. Deindè corporis ſui caſtitatem ac decus agnoſcens,ingenti repletus eſt gaudio, & in cælum ſuſpiciens,ac Deo,qui ſe talem conſeruâſſet, gratias agẽs, ſuper ligno ſeipſum extendit, militique tradidit, vt clauos infigeret. Cumque iam confixus eſſet, ei rurſùm miniſter ait: Reſipiſce,atq; ſententiam muta,& auferentur claui. At ille reſpondit: Eos ineſſe ſenſi. Et cùm pauliſpèr cogitabundus manſiſſet: Idcircò,inquit,dormire feſtino,vt celeriùs ſurgam,ſignificans è mortuis reſurrectionem. Eum igitur lignò ſuffixum erexerunt. Deindè etiam Metrodorum quendam presbyterum ex ſecta Marcioniſtarum. Erat autẽ Pionius à dextris,& Metrodorus à ſiniſtris collocatus: vterq; tamen Orientem versùs ſpectabat. Cumque materiæ lignorumque cumulus vndiq; congeſtus eſſet,& Pionius oculos clauſiſſet,turba illum animam egiſſe ſuſpicabatur: ſed ipſe ſecretò precabatur. Cumque precandi finem feciſſet,oculos aperuit. Iamque flamma ſublimis aſſcendebat,cùm hilari vultu poſtremum Amen pronuncians ac dicens: Domine,ſuſcipe animam meam: tanquàm eructans,quietè, & ſine dolore expirauit: & Patri,qui omnem ſanguinem iniquè effuſum,atque omnem animam iniuſtè damnatam ſe pollicitus eſt ſeruaturum,ſpiritum tradidit.

Clauis affigitur ligno.

Reddit ſpiritum ſine dolore.

Tali dignus effectus eſt exitu beatus Pionius,qui vitam ſuam ab omni crimine ac repræhenſione liberam integramque ſeruauit: atque animum ſuum in Deum omnipotentem,& mediatorem Dei atque hominum Ieſum Chriſtum,ſemper propenſum & erectum habuit. Et magno in certamine victor exiſtens, per anguſtam portam in amplum magnumque lumen peruenit. Ac corona quidem ipſius corpore etiam eſt comprobata. Etenim cùm ignis extinctus eſſet,nos qui præſentes eramus,talẽ ipſum vidimus,quale vigentis ornatiq; pugilis corpus exiſtit. Siquidem & aures erant molles, & capilli in cute capitis inhærebant, & barba, vt iuuenibus primùm pubeſcentibus, decorè florebat, & facies eius gratia ſplendebat admirabili, vt & Chriſtiani magìs confirmarentur in fide, & qui erant à fide alieni, conſcientiæ ſtimulis verberati conterritique diſcederent.

Corpus inter flammas illæſum & admirabile.

Hæc acta ſunt, Iulio Aſiæ Proconſule, Proclo & Quintiliano magiſtratum gerentibus, Conſule tertiùm Meſio Quinto Traiano,& * Deltio Grato ſecundùm, Traiano Decio Auguſto,ante 4. Idus Martias more Romanorum,Aſiæ autem more,ſeptimi menſis vndecimo,die ſabbati,hora decima: vt nos autem loquimur,regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto: Cui gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

*for. *Decio*

VITA S. PATRIS NOSTRI EPHRAEM SYRI,
AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

EPHRAEM ille admirabilis,natus quidem fuit in Syria, in ciuitate Edeſſa, Chriſtianis parentibus. Cùm autem elegiſſet virtutem ab infantia,noxias ac damnoſas ęqualium conſuetudines ſemper ſtudebat cauere & vitare. Verſabatur verò aſſiduè potiùs in ſacris libris ſcripturarum,& id quod in eas conferebat ſtudium,ocium,& meditatio,erat Ephræm quauis voluptate ſuauior, adeò vt ipſe quoquè diceret conuenienter Prophetæ: Quàm dulcia ſunt gutturi meo eloquia tua? Hinc factum eſt,vt ab ineunte ætate ei virtus omnis coaleſceret, & diligens ſtudium tolerandorum laborum. Quid enim non ab eo rectè & perfectè geſtum eſt? Non ieiunium? Non vigilię? Non humicubatio? Non benignitas? Non lenitas? Non nihil poſſidere? Non in tantis

1. Februarij, vt habẽt Latina Martyrologia.

Pſalm. 118.

Nota, ieiuniũ, vigiliæ, humicubatio, paupertas.

bonorum opibus etiam humilitas? Sed neque docendi fuit expers chariſmatis: ſed in hodiernum vſq; diem nobiſcum loquitur per ſuas orationes, admonet, adhortatur, conſulit & diſſerit. A quibus habemus, vt non ſolùm recta fidei ſemita ingrediamur, ſed etiam ad virtutem parandam excitemur.

Spes autem in Deum, & charitas in proximum, tantæ fuit curę Ephręm, vt ille ipſe ſic diceret, è vita excedens: (Vtendum eſt enim ipſius verbis:) Nunquàm in tota vita mea maledixi Domino. Non verbum inſipiens per mea labra proceſſit. In tota vita mea neminem ſum execratus, & cum nullo omninò contēdi ex fidelibus. Lachrymę verò ei quoquè perpetuò fluebant ex oculis, adeò vt perennis fontis fluentum citiùs defeciſſet, quàm illum inſtàr imbris cadentes lachrymæ. Vnà autem cum lachrymis emittebantur etiam gemitus, oſtendentes intùs ardentem ignem compunctionis. Quod quidem apertiùs ſciet aliquis, qui illius ſcripta legerit. Inueniet enim eum ſemper philoſophantem de iudicio & ſecundo Chriſti aduentu, & terribile illud tribunal ſemper ſubijcientem oculis, & illum diem imprimentem noſtræ cogitationi, & ſe inducentem condemnatum, & deflentem valdè miſerabiliter.

Gratia lachrymarũ.

Cùm Ephræm ſemper verſaretur in talibus viſorum appræhēſionibus, elongabat, vt ait Pſalmiſta, fugiens, omnemq; de ijs, quæ ad vitam hanc pertinēt, tumultum, motumque & fluctum declinans. Cùm habitaret autem in ſolitudine, locis verò loca mutaret, propter ædificationem & vtilitatem animarum, vt qui diuino moueretur ſpiritu, relinquit aliquandò ſolitudinem iuſſu diuiniore, & feruenti deſiderio venit in ſuā patriam Edeſſam, vt qui ſimul veniſſet ad ſacras adorandas reliquias & loca ſancta, & ſimul etiam, vt aliquem virum eruditum conueniret, vt cognitionis illinc fructum acciperet: quod etiam à Deo petit, ſic dicens: Ieſu Chriſte omnium Domine, concede vt ego Edeſſam ciuitatem ingrediens, in talem virum ſtatìm incidam, qui ſit idoneus ad diſſerendum mecum de ijs, quæ ad animæ ædificationem pertineant & vtilitatem. Cùm ſic orâſſet, poſtquàm fuit in ingreſſu ciuitatis, & portam eſt ingreſſus, erat cogitabundus, attentoq; & ſolicito animo, vt qui conſideraret, quemadmodùm ad illum quidem virum accederet, quænam autē ex eo quæreret, & quamnam perciperet vtilitatem.

Pſalm. 54.

Cùm ſic autem incederet cogitabundus, ei ſtatìm quædam occurrit mulier, eaque meretrix. Dei verò hoc erat omninò, qui myſticè & arcanè ſæpè per contraria diſpenſat contraria. Sacroſanctus itaque Ephræm cùm ſic præter ſpem incidiſſet in meretricem, conſtitit in eam defixis intuens oculis & quaſi emotæ mentis, triſtiſq; & apud ſe perturbato animo, quòd non vt precatus fuerat, ſed contrarium potiùs eueniſſet eius, quod petierat. Illa autem cùm ſic eum vidiſſet adſpicientem, in eum rursùs oculos conijcit acerrimos. Poſtquàm verò ſic diù ſe inuicèm adſpexiſſent, volens eam pudore afficere, & ad verecūdiam, quæ mulieribus cōuenit, deducere magnus Ephręm, Quid verò, inquit, Non erubeſcis mulier, tam fixis oculis nos intuens? Illa autem, Sed me, inquit, conuenit te ſic adſpicere. ex te enim ſumpta ſum & tuo latere. Te verò nō nos, ſed terram potiùs oportet adſpicere, ex qua ipſe rursùs ſumptus es. Hæc cùm audiſſet Ephræm præter omnem expectationem, & mulieri confeſſus eſt magnas ſe habere gratias propter eam, quam ab ipſa acceperat, vtilitatē, & Deo acri emiſit ſtudio gratiarum actiones, qui per ea, quæ præter ſpem accidunt, ea ſæpè poteſt facere, quæ ipſam ſpem ſuperant.

Cùm ergò dies aliquot tranſijſſent, & diuinus Ephræm moraretur Edeſſæ, mulier quædam meretrix, quæ in propinqua habitabat vicinia, fit maligno inſtrumentum ad vitium, & per eam, ſicut priùs ipſam per ſerpentem, iuſtum aggreditur Ephręm. Cùm itaque diuinus Ephræm cibum quendam coqueret, illa aperta feneſtra, quæ erat in corte, impudenter deſpicit & planè meretriciè: & deindè cùm ſanctum adſpexiſſet inuerecundè, Benedic, inquit, Abba. Ille verò cum eo, qui ipſum decebat, habitu, geſtu & ſermone: Dominus, inquit, tibi benedicat. Ipſa autem rursùs cum vehementi & indecoro riſu: Sed quid, inquit, tuo cibo deeſt? Ille verò, Tres, inquit, lapides & parùm luti, vt hæc obſtruatur feneſtra. Ille nihil de ſua remittens impudentia, Quòd te, ingt, priores appellauimus, hoc'ne te effecit inſolentem? Ego, inquit, volo tecum dormire. Tú ne autem hoc mihi ſtatìm primò negâſti? Ad hæc, quomodò illa verbis ſatanicis, ità multo magìs ipſe ſermonibus abūdauit ſpiritalibus, & quales ipſum dicere, & eam

Impudens ſcortũ tētat ſanctũ virũ.

oporteba

oportebat audire. Si vis enim, inquit, nos ambos ſimul dormire, vbi tibi dixero, illic communiter iacebimus. Poſtquàm verò illa ſermonem arripuit, & rogauit locum, vbi hoc fieri oporteret: Non in alio, inquit, loco tecum congrediar, niſi in medio ciuitatis. Sed non, inquit, pudore & rubore apertè afficiemur à videntibus hominibus, ſi ſic nos iaceamus in medio? Capta eſt mulier, quæ voluit capere impatibilem animã & inexpugnabilem, vt quæ ne hoc quidem potuerit cognoſcere, quod dicit Salomõ: Oculi Domini altiſſimi, ſunt innumerabilibus partibus ſole ſplendidiores, qui intuẽtur omnes vias hominum. Eccl. 23.

Cùm ſtatìm itaq;, velutì anſam, verbum appræhendiſſet vir præclarus, contrà intulit: Si ergò hominum iudicâſti oculos ſatìs eſſe ad pudore afficiendam animam, & à mala actione abducendã: Dei oculos, qui omnia intuentur, tam quæ clàm, quàm quæ apertè fiunt, non multo magìs reuerebimur & extimeſcemus, & à re mala abſtinebimus: qui ſemper nobiſcum habitantem in nobis excitat conſcientiam, & ex ea nobis reſeruat tormenta, quæ finem non accipiunt? Hæc ſuffecerunt non ſolùm ad meretrici perſuadendum, vt abſtineret ab improba in eum libidine: ſed vt priorum etiam eam malorum pœniteret, & adferret mutationem totius vitæ & ſententiæ. Statim itaque accedens & humì procidens, & ſacros illius pedes tangens, petijt veniam à ratione alieniſſimæ cupiditatis, impudicæq; & intemperantis propenſionis: & nè, cùm veram & germanam attuliſſet pœnitentiam, à via, quę fert ad ſalutem, aberraret, eum ducem & magiſtrũ voluit accipere. Ille autẽ (Quomodò enim, cùm eſſet ille Ephrẹm, non erat talibus pariturus petitionibus, & ea quæ par erat admoniturus?) nè rurſùs ambularet, vt cum diuino dicam Hieremia, poſt cogitationes cordis ſui mali, neque contemneret, ità vt vias priores repeteret, præcipit egregiè, eamque in mulierum includit monaſterio, quæ virtutis curam gerebant: & tandem cùm eam, quæ à via recta illum volebat abducere, ipſe à via mala potiùs conuertiſſet, iuſtitiæ fructum habuit illam cõuerſionem. Sic diuinus Ephræm cùm in duas incidiſſet meretrices, huic quidem profuit, ipſe autem ex altera accepit vtilitatem: aut, vt veriùs dicam, ex vtraq;, & vtrunque præter ſpem omnem, vtpotè quòd diuinum auxilium in vtriſq; cõcurrerit. Meretrix reſipiſcit. Hier. 7. 16.

Hinc ad eam, quæ eſt in Cappadocia, Cæſaream deductus à gratia, quæ ex alto eum ducebat, magnum vidit Baſilium, os eccleſiæ, fontem dogmatum. Quem cùm vidiſſet Ephrẹm, cœpit eum multis honorare laudibus. Perſpicaci enim animi oculo videt quandam columbam (erat autem illius forma radijs ſolis ſimilis) præclaram præclarè eius humero inſidere, & in aurem loqui cum Baſilio: & illum rurſùs ea, quæ ab ipſa velutì dictabâtur, referre populo. A qua venerãda colũba cùm didiciſſet de Ephrẹm, & quiſnam eſſet cognouit, & quanam de cauſa veniſſet. Quocircà & ſe inuicem ſermone impertiunt, & fruuntur alter alterius bonis. Sed reuertendum eſt rurſùs ad diuinum Ephræm, & ſolæ illius res ſunt purè narrandę, quemadmodùm nullam admittebat cogitationem, quæ non ei conferret ad virtutis operationem, & quemadmodùm abundè ei erat à Deo datum talentum doctrinæ: quod quidem ille ſemper præcipuè ſtudebat augere ad menſas animarum. Venit ad M. Baſilium.

Ipſe autem hoc ſignificat, dicens, quòd cùm adhuc eſſet puer, & nondùm ad ephebi perueniſſet ætatem, viderit quandam vitem, permultis botris plenam, è lingua ſua enatam, in magnam fuiſſe ſublatam altitudinem, & vniuerſæ terræ occupâſſe ſuperficiem. Et omnes quidem ei inſidebant volucres, & circunuolabant, & botros paſcebant. Vitis verò quo magìs eius botri carpebantur, & quo liberaliùs & ſplendidiùs aues accipiebat, eo maiori fructu ſcatebat, fructumq; multum producebat & copioſum. Et hoc quidem ipſe dicit de ſeipſo. Illud autem hoc quoquè alij Ephræm ſuo tribuunt teſtimonio, ex ijs, qui digni ſunt habiti, qui hęc viderent. Dicunt ſe aliquandò vidiſſe angelorum multitudinem è ſuperis deſcendentem, librumque intrinſecùs & extrinſecùs ſcriptum habentem in manu, Apud ſe verò cõſiderabat illa, quæ apparuerat, viſio, quiſnam eſſet is, cui liber traderetur: & cùm alij quidẽ hunc, alij verò illũ, & alij alium proponerẽt, quotquot ſcilicet tunc vitã piam exercebant & honeſtam, tandem cùm omnes conueniſſent in Ephræm, ei committitur liber à ſacra multitudine. Experrectus ergò is, qui viderat viſionem, timore affectus, venit in eccleſiam: & cùm in ea inueniſſet Ephræm, doctrinis quamoptimis & vel ipſo melle ſuauioribus paſcentem eos, qui aderant, ſomnium ea ratione conijcit. Et ille quidẽ Deo egit gra- Viſio Ephrẽ adhuc pueri

Eius maxima dicẽdi copia. tias: ab illo autem tempore tam copioſè & tam vehementer Ephræm fluxerunt fluenta orationis, & cum tanta & tam perpetua obruebat vis cogitatorum, vt nec ſatis quidem poſſet eius lingua ſeruire celeritati eorum, quæ cogitârat, & ſi eius erat tãtus in dicendo fluxus, & tam promptè enunciabat id, quod mente conceperat, vt nõ minùs celeriter ſermone explicaret, quàm alij cogitarent. Quamobrem dicitur is Deo aliquandò dixiſſe: Remitte, ô Domine, vndas tuæ gratiæ. Abyſſus enim doctrinæ, quæ linguam inundabat, non ſinebat eum ampliùs continere, cùm ad dicendum minimè ſeruirent inſtrumenta.

Catalogus virtutũ ſancti patris. Illius autem orationem nihil aliud interrumpebat, niſì precatio: eam verò lachrymæ. Noctes verò, quæ ipſum aſſumebant vigilantem, luci diei rurſus reddebant ſobrium: vt qui vereretur, nè princeps tenebrarum cum ſomno impeditum deprehenderet, & ideò vigilaret aduersùs eius inſultus. Ei enim ſufficiebat ſomnus vel breuiſſimus, vt qui eum ſolùm leuiter guſtaret, non vteretur autem ad ſatietatem: ſed tantũ, quantum ſatis eſſet ad neceſſariò continendum corpus, quod multis intendebatur ſudoribus & laboribus. Vt enim ab eius oculis fugeret ſomnus, faciebant quidem multa etiam alia: maximè autem humicubatio, vitæ auſteritas, illaque varia & multiplex corporis conſumptio & afflictio. Nihil verò poſſidendi tantæ ſunt ab eo collectæ diuitiæ, vt ad id aſſumatur oris eius teſtimonium, & verba, quæ ab eo dicta ſunt in extremo eius ſpiritu, quibus nihil eſt fide dignius aut verius. Sic autem habent: Ephræm nunquàm fuit crumena, non virga, non pera, neque aurum, nec argentum. Sed nec in terra vllam habui poſſeſſionem. Bonum enim regem audiui, inquit, in ſuis Euangelijs præcipientem diſcipulis: Nihil in terra poſſederitis. Quocircà nec affectione quidem tale quid habuit. Ità Magiſtro parebat in omnibus, & ſe verè prębuit imitatorem priorum illius diſcipulorum.

Orationes, Lachrymæ, Vigiliæ,

Humicubationes, Corporis afflictiones,

Paupertas voluntaria.

Humilitas. Pſalm. 101. In humilitate autem & cordis contritione & moderatione quis frequentiùs aut acriùs aut perfectiùs eſt verſatus? adeò vt cinerem quidem tanquàm panem comederet, potum autem fletu miſceret. Laudes verò valdè vitabat, & eos, qui eum laudabant, non ſolùm non admittebat, ſed eis etiam apertè ſuccenſebat, vt alius ijs, qui irrident & maledictis inſequuntur: erubeſceret autem & terram adſpiceret, & vultûs colorem aliâs alium mutaret: tenui autem ſudore difflueret, & omninò mutus maneret, pudore eius vocem velutì retinente. Porrò autem hoc quoquè eſt proprium magnæ eius moderationis. Cùm enim iam eſſet abiturus, hæc cum magna mandabat increpatione: Nè canticũ cecineritis ſuper Ephræm, nè eum laudaueritis, nè me pretioſa veſte indueritis, nè ſeorſùm meo corpori ſepulcrum feceritis: ſtatui enim, Deo volente, habitare cum peregrinis. Peregrinus enim ſum & aduena, ſicut omnes patres mei. Benignitatis autẽ, & alendorum mendicorum, & miſericordiæ in pauperes tantam habebat rationẽ, & tantã illorum curã gerebat, vt quoniã ex ſe non habebat, quod eis impertiret: (Quomodò enim haberet, qui ipſe quoq; laborabat inopia rerũ neceſſariarum?) quod ſolùm habebat, eo vtebatur ad eorum ſalutem: & cum linguæ ſapientia & intelligẽtia multis diuitum & manum & viſcera & horrea aperuiſſet, copioſè per ea ſuppeditabat egentibus. Non ſolùm enim poterat eius ſermo mollire & demulcere animos, & mouere ad miſericordiam: ſed vel ipſe adſpectus & morũ moderatio. Sępè aũt vel ipſum ſolùm reſpexiſſe, ſuffecit aliorũ animis ad cõpunctionem. Et ſunt hæc quidem huiuſmodi, & quæ ad ſummum omnis virtutis ſic venerunt.

Pſalm. 38.

Benignitas in pauperes.

Zelus & labores p̃ fide. Eius verò ex Deo zeli, & eorum, quos pro recta fide ſuſcepit, ſudorum, ſunt multa alia quoquè iudicia. Quod autem nunc ſuggerit dicendum oratio, & ad quod fert deinceps conſequentia narrationis, eſt omnium maximum & iucundiſſimum. Ità autẽ habet: Apollinaris, qui in altum quidem locutus eſt & meditatus magnam iniquitatem: omnia verò & facere & dicere didicit ad recta peruertenda dogmata: cùm circa rectam fidem multa innouâſſet, & ſicut engaſtrimythi, & qui è terra vocem edunt, vt rectè de ijs magno videtur Eſaiæ, locutus eſſet, & ea duobus libris compoſuiſſet, credit cuidam mulieri, quæ illius animo dicebatur ſeruire & voluptatibus. Cùm hoc ergò didiciſſet Ephræm, & eam rem eſſe exiſtimâſſet conuenientem ſibi venationẽ, non leuem quidem illam, ſed quæ opùs haberet arte & ſapientia, ſuſcipit perſonam vnius ex ijs, qui eadem quæ ille ſentiebat, & accedit ad cuſtodem librorum, partìm quidem ei eulogias afferens ex ſolitudine: partìm autem ſe artificioſè inſinuãs in mulieris familiaritatem,

Apollinaris hæreticus.

Eſa. 29.

miliaritatem,vt quæ morum magiſtri cum eo haberet ſocietatem. Cùm autem ei ſcena rectè ſe haberet & actus ſimulationis,& omninò iam ſibi perſuaſiſſet mulier, eum planè eſſe diſcipulum Apollinaris,& eius,qui circa illum erat,chori impietatis, rogat mulierem,vt ſibi dentur ſcripta magiſtri,vt poſſit,vt aiebat,cum hæreticis(ità nos vocans,qui partem ſequimur orthodoxam)facilè congredi. Illa verò callida hac arte & probabili ineſcata ratione, ei libros tradit,tantùm dicens,vt ij ſibi citò redderentur.

Hic autem magnus Iacob,cùm hac ratione prophanum ſupplantâſſet Eſau, & ſcelerata illius improbitatis primogenita fuiſſent ei credita,magno & forti animo virũ execrandum aggreditur,&,vt dicitur,vulpem pulchrè decipit. Vide enim mihi viri ſapientis inuẽtum,& quemadmodùm tam improbum & tam varium callidè fallit animum. Venire quidem ad diſputandum & opponendum, & linguam eis immittere, quæ omnia facilè poſſet ſoluere & euertere,non erat ei admodùm expeditum, ſed id longo opùs habebat tempore & labore. Cùm autem id facere non permitteret opportunitas,(Vrgebat enim mulier,libros vehementer repetens)conuertitur ad quãdam aliam machinationem,quæ cum celeritate magnam habebat vim & efficaciam. Nam cùm libros explicâſſet,& foliorum vnumquodq; diuiſiſſet, & ichthyocolla ſatis vniuerſum illiuiſſet,& deindè cum altero complicâſſet, & ea diù manu conſtrinxiſſet & compreſſiſſet,adeò vt mutua inter ſe coniunctione omnia vnum fierent,& neutrũ poſſet ab altero diuelli aut quomodocunquè abrumpi,eos reddit mulieri. Illa verò eos recipit,nihil quærens ampliùs,neque eos explicans,ſatis habens,quòd rectè ſe haberent extrinſecùs. Aliquo ergò tempore ſic libros apud ſe tenuit. ἰχθυοκόλλα gluten ex piſce.

Deindè vocatur quidem ab orthodoxis Apollinaris: hoc autem ſuggeſſerat propter Chriſtum acutiſſima & ingenioſiſſima Ephræm anima. ſciebat enim, quid feciſſet in illos impios & execrandos libros: Vocatur ergò Apollinaris, vt cum egregio verbi defenſore diſputaturus. Ille autem iam & ſenectute & ſenectutis malis defeſſus, recuſauit quidem ipſe differere:ſtatìm verò ad ſuos libros adſpexit,& eos ad ſe deferri præcipit. Ipſi enim mihi,inquit,ſubminiſtrabunt,quæcunque os orationi. Cùm ex libris itaq; cepiſſet alterum, ille quidẽ eum explicare ſtatìm in principio operis cum magna quadam grauitate conabatur. Cùm ille autem omninò non obediret, neque ex folijs aliqua diuellerentur, ſed ſibi potiùs cohærerent, vt qui tanquàm vnum corpus euaſiſſent,tranſit ad eius medium. Cùm verò illic quoquè eſſet ſpe falſus,eo libro relicto,tranſijt ad alterum. Vbì autem ille quoq; ſe haberet ſimiliter, & ipſe à ſe non poſſet diuidi,nec fieri omninò poſſet,vt diuelleretur: ad magnam redactus inopiam, præ pudore & animi ægritudine caligans,& vertigine laborans,& eo caſu velutì euerſus,exilit è conſeſſu,vt qui ſe non poſſet ampliùs continere:& tand èm malè perit,fructum ſuorum laborum & librorum mortem colligens. Talis pro Chriſto fuit zelus Ephræm,& ſic omnis virtus plantata fuerat in illius anima, adeò vt quis eam meritò vocauerit fontem,qui ſcatet omne genus fluentis: aut pratum, quod ſibi placet propter varios flores & roſas:aut etiam aliud cælum in terra, quod aſtrorum multitudine vndiquè variatur:& ſi velis,audis etiam paradiſum, velutì illius Eden, qui eſt ſemper florens & lætus,& nunquàm marceſcit,ſed arboribus fertilibus & quæ nunquàm intereunt,ſemper floret & germinat: ſolus autem ſerpens eum non poteſt attingere, nec ei patet aditus,qui eſt malus & inuidus,& noſtræ ſaluti inſidiatur. Apollinaris perit.

Sed iam mihi tendit ad finem de Ephræm narratio. Quocircà aliquid ex ijs,quæ circa mortem illius fuerunt,neceſsè eſt perſequi, & quod ſufficit ad oſtendendam illius gratiæ abundantiam. Nam iam quidem erat deceſſurus: poſtremò autem præcepit ijs,qui aderant,nè in precioſa veſte eum ſepelirent,ſicut priùs declarauimus. Si qs verò,inquit,cùm patrem amet,talem nobis veſtem præparauit, ille eam, quæ conſtituta eſt ad ſepulturam,det egentibus. Et ille quidem hæc mandabat ijs,qui circunfluebant. Vnus autem ex eis, qui erat illuſtrior & vehementior, cùm precioſam & ſumptuoſam veſtem paráſſet, qua poſt mortem corpus illius tegeret, & deindè audijſſet mandatum,ægrè tulit,vt qui à ſuo excidiſſet propoſito:& ideò differebat eam quoq; dare pauperibus,melius eſſe iudicans tantum auri illis pendere, quanti veſtis æſtimaretur:ignorans ſe multo magìs gratificaturum eſſe Ephræm,ſi dederit pauperi,quàm ſi propriam voluntatem ſequatur & iudicium.

Cùm ſic itaque affectus conſtituiſſet, inobedientiæ protinùs luit pœnas, à malo Inobediẽtia plectitur.

 arreptus

arreptus dæmone, & cogitationis ſolùm, non actionis, pendens ſupplicium. Quamobrem ad ſancti lectum ſe proripit in medio omnium videntium, torquens manus, inuertens oculos, ſpumam ex ore expuens, & planè faciens omnia, quæ faciunt ij, qui furore exagitantur: à diuina prouidentia ei traditus ad diſciplinam, cui párens, patriũ contempſit mandatum. Quid ergo? qui occulta peruidebat, & diuino ſpiritu loquebatur, ille intellexit morbum eſſe fructum peccati: &, Quid à te, inquit, ô homo, factũ eſt quod non oporteat, quod te in tantum protruſit periculum? Ille autem cùm reſipuiſſet ab inſania, pronunciat iniquitatem, aperit inobedientiam, arguit cogitationũ ſuarum imbecillitatem. Cuius morbi diuinus Ephræm miſertus, cùm accepiſſet confeſſionem, ſola precatione & manuum impoſitione liberat à dæmone, iubens vt impleret promiſſum, ſicut ei mandauerat. Cùm ſic ergò ſanctus Ephræm, in fine vitæ, ſuperiores actiones tanto obſignâſſet miraculo, eos autem qui aderant admonuiſſet, eiſque conſuluiſſet & præcepta dediſſet, & eos ad operationem virtutis ſatis excitâſſet, tranſijt ad ea, quæ ſunt illic, tabernacula, & ſplendorem, qui eos qui tales ſunt, excipit: in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui honor, gloria & potentia, cum patre & ſancto ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Sola precatione & manuũ impoſitione ſanctus hominem à dæmone liberat.

Habetur in libris eius Grecè conſcriptis, nũc primùm Latinis cognitum, 3. Tomo Aloyſij.

TESTAMENTVM SANCTI ET DIVINO AFFLATI SPIRITV PATRIS NOSTRI EPHRAEM SYRI, *Iulio Clemente Canonico Seculari congregationis ſancti Georgij in Alga, Interprete.*

EGO Ephræm morior. notum igitur vobis ſit omnibus, ô viri Edeſſeni. Teſtamentum enim vobis relinquo, monumenti ſymbolum doctrinæ veritatis, ex ea, q̃ mihi gratia & dono impartita fuit, vt in orationibus meî memoriam faciatis, ſcientes & cognoſcentes me.

Hei mihi, quòd laquei mortis præuenerunt me. Hei mihi, meę vitæ dies defecerunt me, & veſtimentum corporis mei pręciſum eſt, & tela perfecta eſt, & omninò ablata. Defecit oleum terreſtris lucernę, & piratæ ſcaphæ propè facti ſunt. Mercenarius enim cùm eſſem, meos impleui annos, & incola, cùm meum perfecerim tempus, abeo. Circundederunt me vtrinq; populares, qui ſeueri ſunt inquiſitores, & ſubiecêre ceruicem meam graui ſupplicio, tanquàm homines malefici.

Quid igitur? plorem? At non eſt, qui attendat. Clamem? At vbi eſt, qui me exaudiat? Hei mihi ab expectatione increpantis iudicij, cùm adſtitero ante tribunal formidabile Domini, ibique dijudicabunt me vtrinquè circunſedentes, qui nouerunt me. Verè enim ibi eſt horrenda confuſio. Væ autem erubeſcenti. Domine Ieſu Chriſte, nè intres in iudicium cum ſeruo tuo, & nè des alteri iudicium meum, ſed ante glorioſum tribunal tuum fac vt dignè adſtare queam. Quem enim Dominus iudicat, miſericordia dignus exiſtimatur. Cùm audiuerim autem hoc à ſapientibus, inquam, & prudentibus, apoſtolis ſanctis, nempe quòd quicunq; regem viderit, quamuis peccator extiterit, hic miſericordia dignus exiſtimatur. Væ autem mihi, fratres.

Quid eſt, quod me coarctauit? Plorate, vlulate propter contritionem meam. Appropinquauerunt enim cuſtodiæ, ex ſpelunca eijcientes me in regionem, ſuſcipientem homines à ſeculo. Magniuocus prophetarum Oſee valdè me terret. Obiurgans enim clamat, & dicit mihi: Canities dealbauit Ephræm, ipſe autem ignorauit, neque reuerſus eſt. Et rursùs: Ephræm iuuenca furore agitata, docta diligere victoriam. Et rursùs: Ephræm tanquàm auis euolauit. Si quis dicat de Ephræm, qui fuit filius Ioſeph, Prophetam hæc dicere: at & ego idem ſum. Quandò enim Propheta hoc lamẽtabatur pacto, non diſtinxit Ephræm alterum ab altero. Dauid rursùs viciſsìm admonet me, dicens: Ephræm robur capitis mei. Et rursùs: Coram Ephræm, Beniamin, & Manaſſe. Non arrogantia elatus hoc dico, neque ad me accedet. Nam teſtis mearum cogitationum eſt Dominus.

Oſee 7. 10. 9

Pſal. 59. 79.

Petit pro ſe defuncto orari aſſiduè.

Et nunc volens, fratres mei, admonere vos, & firmiter ſtabilire, vt poſt tranſitũ meũ aſſiduè in veſtris orationibus meî memoriam faciatis, accedẽtes nunc claudite mihi

oculos,

oculos,ſuper eos manus veſtras imponentes. Deficit enim me ſpiritus. Iam me deficiente,& ea quæ de me ſunt,finem habent,& verus adeſt iam terminus. Per veſtram enim vitam & meam ex lectulo hoc,in quo detentus ſum, non deſcẽdam. Et ex omni parte langueo,& non poſſum ferre,& doloribus ſum confectus. Memoriam autem vobis omnibus relinquã,& ſpeculum immaculatum,in quo diligenter prorsùs inſpicientes,omneq; ſtudium adhibentes,ſemper hanc aſſimilantes diligenter curate.

In tota autẽ vita mea nemini maledixi in vniuerſum,& cum nemine ex notis contendi. Etenim cum apoſtatis omnibus docens & obiurgans omnibus diebus meis, & admonens,non torpui in memoria ſanctorum. Scitis enim & ipſi fratres,quòd ſi quis paterfamiliâs canem habeat ouile negligentem,vel intuẽtem lupum in ouium ſepta irruentem,ac minimè latrantem,aut ipſum nõ inſequentem,prorsùs hunc percutit, & tanquàm inutilem eijcit longè à domo.

Igitur ſcitis fratres,quòd ſapiẽs vir neminem odio proſequitur,& inſipiens neminem diligit. Quòd ſi diligat,ſimilem ſibi diligit. Vos autẽ chariſſimi, nolite miraride ijs,qui mihi rebelles facti ſunt,propter obedientiæ diſciplinam. Nam inter duodecim apoſtolos vnus fuit proditor Iudas. Scitis autẽ,quòd etiam inter vineam rubus præter intentionem germinare conſueuit, & ſpinæ inter roſas nutriuntur. Firmamentũ autem fidei in vos corroborari velim,tanquàm legitimos & concordes fratres. Immutabilem autem & firmam fidem facio per iuramentum.

Volo enim vos de incomprẹhenſibili, & indiſſolubili,&vnica fide optimè ſentire. Exod.19. Exod.17.
Et iuro vobis per eum,qui in natura ignis deſcendit in montem Sina,& per eum, qui in aquæ fuſione de petra duriſſima locutus eſt,& per illud verbum, quod dictum fuit in cruce ad exemplum noſtrum: Eloi,Eloi,lãma zabacthani,&omnes finium terrẹ renes coarctati ſunt per illũ, q in Iudæa à proditore vẽditus fuit,& flagellatus in medio Hieruſalem,per maieſtatem ab iniquis ſe conſpui æquo animo ferentem, & per ineffabilem potentiam,ab hominis manu alapis cæſam, per ignem trinonymum diuinæ maieſtatis,& per infinitam & ſolam Dei potentiam, per tres nouelli ignis ſubſtãtias, quæ ſunt altitudo & voluntas, in nulla re ſeparatus ſum ab vniuerſa Eccleſia,neq; dubitaui de Dei potentia. Marc.15. Matt.26. & 17. Hic locus mancus eſt.

Si autem in meo templo Deum & patrem pluſquàm ipſius filium magnificauerim, non reſpiciat ad me in pietatis miſerationibus. Sin ex Deo ſpiritum ſanctum imminui,longè ab eius adſpectu me tenebroſum reddat. Et niſi nunc etiam dico, ſicut in principio confeſſus ſum,mittar in tenebras æternas & caliginoſas. Et ſi per hypocriſim hæc loquar,in gehennæ igne portio mea computetur. Si etiam adulans hæc ſubſeminem,in iudicio non meî miſereatur Dominus.

Per veſtram veram vitam,qui mecum perſeuerâſtis diſcipuli,& per vitã ipſius immutabilem filij Dei,marſupium Ephræm nequaquàm habuit, non baculum, non peram,non argentum,vel aurum,vel ſuper terram alias adeptus ſum poſſeſſiones. Audiui enim bonum magiſtrum in euangelijs dicentem ſuis diſcipulis : Nihil ſupet terrã poſſideatis:neque cum affectu huiuſmodi quicquam habui. Accedẽtes igitur fratres mei,pacem tandèm mihi date:& dimittite me,propterea quòd deficiens abeo. Reminiſcamini autem meî abiecti in veſtris pijs ſanctis orationibus. Etenim in vanitate & iniquitate vitam peregi meam. Paupertas voluntaria ſancti viri. Matt.10.

In timore autem veſtro adiuro vos viri ſancti, & habitatores ciuitatis Edeſſæ, per immutabilem fidẽ immortalis Dei,nè obliuiſcamini prẹceptorũ meẹ paruitatis,neq; aſpernemini,pro nihilo habentes mea verba. Nam hæc ex diuina dicta ſunt gratia. Et nè permittatis me in domo Dñi poni ſub altari. Non enim hoc decet vermem putredinẽ emittentem,ſed neq; alibì me poni permittatis. Nã neq; homo dignus habeatur templo gloriæ regni cẹlorũ,qui contumax hoc fecerit. Vana enim gloria homini indigno nihil prodeſt,& cui non cõuenit. Quapropter nudi omnes creati ſumus, ſimiliter etiam reſurgentes,nudi ſumus appariturí. Et omnes adſtantes ante Chriſti tribunal,ibì eorum quæ in vita geſſimus,rationem reddemus. Rom.14.

Vt quid vos igitur me afficitis honore, qui actionum appellatione meipſum non honoraui? Qui enim ſeipſum bonis operibus & bonis actionibus non exornauerit, quẹlibet hominũ vita huic addita exiſtimationi,quã non eſt adeptus,nihil ꝓdeſſe poterit. Omẽ autẽ creatũ, eſſe etiã corruptibile,fratres,ſecundũ illud,quod ſcriptũ eſt, ꝑ

Deum audiſtis. Quapropter & flens dico, ſicutì percepiſtis, diſſoluitur & corrumpitur hoc templum manufactum, & templum corporale ſpiritualiter ſuſcitatur, nõ corporale & tranſitorium, corruptum ſecundùm carnis cõcupiſcentiam, ſed ipſum corpo-
1. Cor. 15. rale, ſpirituale, incorruptibile ſuſcitatum, vt ampliùs ad corruptionem nequaq̃ conuertatur, quandò Chriſti tuba ſonans à ſomno excitabit à ſeculo ibì dormientes. Nõ enim iudicium erit propter lapidea templa, neq; lapides Deus iudicabit, ſed templa, q̃ ſunt in corpore, quæ ſapiunt naturam humanam, in templis continentibus vnum-
1. Cor. 3. quenq;. Dico autem: hominem ſecundùm proprias actiones iudicabit Deus, & ſecũdùm vniuſcuiuſque certamen & laborem, pręmium etiam pro meritis reddet.

Hęc vir ſanctus modeſtiæ cauſa dicit, nõ vt repræhẽdat reliquiarũ venerationem.

Attendite aũt, chariſſimi, nè pannos meos tanq̃ reliquias monumenti gratia habeatis. Memoriæ enim habetis præceptum Saluatoris noſtri Dei, quod acceptũ ab ipſo didiciſtis, vt ipſius reditũ expectetis. Cur enim p̃ter cætera, laborẽ & onus graue mihi imponitis, nè qñ in inquiſitionis iudicium veniã, (Non enim melior ſum hominibus à ſeculo ſanctis) & pœnæ propter vos ſubijciar? Et redarguens meam ſtultitiam Dñs, dicat ad me: O Ephræm, in te plus, q̃ in me, homines credidêre. Si enim ex te monumenta ſibi ſuſcipere velint, fortaſsè non crediderunt in mandatorum obſeruationes, quas illis tradidi. Propterea tua magìs memoria, quàm mea, delectantur.

Præterea hortor vos, ô mea deſideratiſſima viſcera, quemadmodùm à Chriſti doctrina accepiſtis, nè me inter ſanctos referatis. Sum enim peccator, & minimus, & ſtultitiæ meæ cauſa timeo illis appropinquare. Si enim lignum ſarmenticium appro-

Nota tanti viri mirabilem humilitatem.

pinquat igni, vel etiam aggeritur, totum combuſtum ab ipſo conſumetur. Hæc autẽ non eò dico, ꝙ eorum ſocietatem & coniunctionem aſpernor, ſed reſpiciẽs ad infinitam multitudinẽ peccatorum meorum, horreo & cõtremiſco. Audio enim prophe-
Ezech. 14. tam, dicentem, ꝙ quidem Noë, & Iob, & Daniel non liberabũt filios ſuos & filias: fra-
Pſalm. 48. ter non redimit, non redimet homo. Sic etiam Giezi à lepra non liberatur.

Nè quis veſtrûm ſatellitij munere fungens, in pompam progrediẽs, ad oſtentationem me circunferat, ſed ſuper humeros tollentes me, & curſim comitãtes funus curantes ſepelite, tanq̃ opprobrium deſpectum, propterea quòd in doloribus dies vitæ meæ præteriêre. Nè quis veſtrûm me pręconijs extollat, vel etiam laudet. Abiectus etenim ſum coram Deo, & meis confuſus operibus. Et valdè timeo, quia coram Deo ſum, vt eorum aliquis, qui fari non audent. Quis enim mihi oſtendet debita mea, niſi omnes horruêritis meam ruditatẽ? Et quę collatio putredinis cum virtute? Vel quæ
2. Cor. 6. peccatoris, vt appropinquet iuſto? Quæ collatio eſt inter lucem & tenebras? Si enim ſenſeritis odorem actionum mearum, omnes vtiq; fugam arripietis, inhumatum me relinquentes, fœtorem non ferentes peccatorũ. Qui autem me veſtimento indutum ornato deponet, in tenebras proijcietur exteriores. Si quis autem myrrha me cõdiet, horum pars erit in ardentem fornacem, & in ignem gehennę. Sed in mea tunica, & in meo pallio deponite me, in quibus fui toto tempore vitæ meæ. Nam peccatori non cõuenit cultus, & vermi, & pleno putredine. Neq; lætificat, neq; exornat peccatores, qui ſunt in terra, viuentium gloria. Peccator autem ſum, ſicutì dixi.

Nemo igitur me beatum appellet. Omnes enim meæ actiones notæ ſunt Deo, omneſq; meæ prauitates, quas geſſi. Inquinatus ſum propter iniquitates meas, & abiectus ſum propter ſcelera mea. Quæ enim iniquitas nõ eſt à me perpetrata? Vel quale, vel quod in me non extitit peccatum? Quia omnes iniquitates & peccata aſſiduè extitêre in meo mortali corpore.

Hæc dicuntur ex incredibili humilitate à viro ſanctiſsimo.

Cęterùm oẽs, qui patrum munere fungimini, & filiorũ, & fratrũ, & diſcipulorum, viri, qui habitatis Edeſſam, ferte fructũ iuſtitię veſtræ, quicunq; conſtituiſtis ponere mecum quodlibet in perpetuã veſtram memoriã, vt ego precio his ſtatuto, parato ex his vaſe aliquo precioſo, mercede conducã operarios, dignos veſtro fructuoſo propoſito. Dico aũt pauperes, & orphanos & viduas & egenos, & peregrinos, nudos, famelicos, & oẽs laborantes, vt veſtrum ſalutis momunentum fiat perfectũ in regione viuentiũ. Nam vobis eueniet ad ſalutẽ, mihiq; computabitur voluntaria merces cõ-
Acto. 20. ſilium, quod vobis dederim, Sed alia eſt merces, q̃ operibus, & alia, q̃ verbis datur. Maior aũt eſt, fratres, qui dat, q̃ qui accipit, ſicut etiam à Dño audiſtis. Sicut vnuſquiſque veſtro decreto fieri voluït, ſic & faciatis. Et habeo veſtram gratiam, & abundo.

Adiuro autem vos fratres per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vt omnia pau-

peribus

peribus diſtribuantur: ſatìs mihi ſuperq; eſt charitas veſtra: Quia omnibus viribus me honorâſtis, & ego indignus ſum. Verũ enim qui honoratus eſt, ipſe vobis ſuperabundantem mercedem reddat. Et ſicut audîſtis ſapientem præceptorem dicentẽ: Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedẽ prophetæ accipiet. (Matth. 10.) Ipſe enim Chriſtus accipiet munus veſtrum perfectũ: quia in ſpe propter ipſius nomen me huiuſmodi affeciſtis honore.

Suſcipiatur munus veſtrũ, ſicut illud Noë iuſti, (Gen. 8.) & illud antiqui patris noſtri Abraham, (Gene. 15.) & ciuitas veſtra, in qua habitatis, benedicta ſit. Ipſa enim eſt ciuitas, & mater ſapientum Edeſſa, quę quidem etiam palàm ex ore Domini benedicta eſt per ſuos diſcipulos, noſtros autem apoſtolos, quãdò Abagarus rex, qui eam ædificauit, ſalutem dixit Domino Saluatori omnium, & Domino Chriſto cùm miſiſſet ex Iudæá, dicens: Audiui omnia, quæ à te facta ſunt, & quæcunque paſſus es à reprobis Iudæis. Veni igitur huc, & meo vtere hoſpitio Habeo enim hanc ſanè paruam ciuitatem, quę mihi & tibi ſatìs erit. Cuius fidem Dominus admiratus, mittens per nuncios perpetuò benedixit ciuitatem, firmans ipſius fundamenta. Benedictio illa hîc inhabitans permanebit, donèc è cælo ſanctus apparebit IESVS Chriſtus filius Dei, & Deus ex Deo.

Nè quis veſtrûm à propoſito deficiens, infructuoſus recedat. Quj enim quippiam afferre inſtituerit, & illud deſeret, iniuſti Ananiæ mortem patiatur, (Acto. 5.) qui voluit homines latére, & redargutus eſt incidens in eorum pedes.

Cùm adhuc ea ipſe loqueretur, vir ex illic adſtãtibus valdè illuſtris, correptus à ſpiritu immundo, ſtatìm cecidit ad lectum, & clamans volutabatur. Quj dixit ad illum: O homo dic, quod à te factum eſt. Et in verbi præcepto exurgens ille, reſpondit: Statueram (inquit) in animo meo quoddam precioſum veſtimentum afferre, & tecum deponere. Quia verò vetuiſti, nè quicquam ampliùs tecum tumularemus, hoc mecum ipſe cogitabam, dicens: Si prorsùs in ijs non deponitur, quid opùs erit, vt etiam proferatur? Si autem pręcipit, vt pauperibus aliquid demus, aliarum diuites rerum egentibus dabimus, quæcunque ipſis opùs erunt.

Reſpondens autem beatus, dixit ad eum: Abi, & perfice quod te facturum decreueras. Et cùm pro eo orâſſet, & manus ſuper eum impoſuiſſet, eum ſanũ reddidit à ſpiritu immundo. Et rursùs admonens, dixit: Si quis cereum mihi in exitu accẽderit, ipſe conſumatur in æterno igne. Quid enim proderit homini corruptibilis ſplẽdor ignis, qui à proprio combureretur igne? Quandò enim ille terrificus apparebit ignis, illi obnoxius in eo conſumetur. Satìs igitur ſit mihi meus dolor, neque alia mihi à vobis ſuperinducatur pœna. Et plorate fratres mei ſuꝑ me. Dies enim mei in doloribus pręteriêre: & ille me circundedit laqueus, quem non animaduertebam. Et venit inquiſitor meus, & laqueis moleſtis vexantes me, adducunt ad pœnam, tanquàm ſatellites, & trahunt me in terram mortuorum, & regionem quam ignoro.

(Hic rursùs ex ſola humilitate, nó vult ſibi defũcto cereũ accendi, qp. pe qui ſe indignũ cenſeat: vtì etiã paulo infrà vetat ſe cũ ſuaui odore ſepeliri.)

Obſecro te Saluator, dux meus, nè eijciens me, miſerum reddas, & conterens me condemnes. Si enim dignè de ijs, quæ à me geſta ſunt, perſcruteris, timor vtrinq; me circundabit. Quandò enim hęc omnia recenſeo, intolerabilis ſuper me irruẽs tremor me conterit, & graui quodam conficior horrore, & compræhẽdor tremore propter pœnarum expectationem, quæ in illo conſpiciuntur ſeculo, & nequaquàm ferre poſſum. Et palàm dentes mei perturbant me, illic propter dolorem ſtridentes.

Hortor vos, nè me cum aromatibus tumuletis. Nam neq; ſtultum deliciæ decent, ſed neq; gloria ingloriũ, neq; alius boni odoris fumus illum, qui eſt putredo & terræ puluis: Sed date vaporationẽ fumi boni odoris in domo Dei, & pro me orate. Potiùs autẽ ſimul comitamini, & aromata date Deo: me autem fletibus ſepelite in doloribus conceptũ. Et hortor vos, vt loco ſuauis aromatũ odoris, veſtris me adiuuetis orationibus, in ipſis continuè meî memoriã facientes. Quì enim proderit ſuauis odor mortuo, ſenſu carenti? Veſtra autẽ incẽſa adolete in domo Dñi ad ipſius laudem & honorem: quoniã & ipſe ibì inhabitat. Cur aũt induis corpus corruptibile ſplẽdida & egregia veſte, ꝗ quidem illud nequaꝗ calefaciet? Sed terreſtre corpus relinquite ipſius matri terrę, quãdoquidẽ ex ea ſine ſpiritu confectũ eſt. Et illud ſequitur vana gloria, Virum autẽ inclytum decent diuitiæ: Pauperi conuenit humilitas. Generoſos quidem decet regnum, infimos autem militiæ conſolatio, agnoſcens conſolationis gratiam.

Neq;

Neque me in veſtris deponite monumentis. Nam neq; loculi veſtrorũ monumentorum ex meis me eripient captiuitatibus. Ratiõem autem habeo cum Deo meo habitare cum hoſpitibus: quandoquidem ſum aduena, quemadmodùm & illi. Cùm illis igitur quieſcere me faciatis. Quia omnis caro, fratres mei, adhæret ei, cuius eſt particeps. Et quilibet homo ſuo gaudet conſorte, In cœmeterio (inquam) vbì iacent contriti corde, ibì me tumulate: vt quandò Dei filius reſurgere illos fecerit & reformauerit, cum illis me ſuſcitari faciat.

Vult in cœmeterio ſepeliri.

Reſpice Domine ad humilitatẽ ſupplicationis meæ, & precor te, vt miſerearis meî. Dignum me reddas vnigenite fili Dei, neq; iuxta ea, quæ in vita geſſi, mihi retribuas. Si enim iniquitatẽ obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? Si etiam ſecũdùm maieſtatem tuam reddes nobis, quis in tuo iudicio miſericordia dignus exiſtimabitur? Etenim (vt ait ſcriptura) quodlibet os obturabitur, & totus mũdus Deo fiet ſubditus. Non hoc dico, gratiam contemnens. Dico enim ea, quę ſcripta ſunt, clementiſſime Chriſte: Quæ vtilitas in ſanguine meo, ſi in ignem ardentem mittor? Fac igitur mecum iuxta miſeratiões tuas. Et in hoc gratia tuæ dignoſcetur pietatis. Si verò totam iudicabis terram, ſicut remuneratio tua manifeſta, vnus non ſaluabitur ex millibus, & ex decem millibus duo non redimentur.

Pſalm. 129. Rom. 3.

Quid igitur? Ego enim infelix Ephræm præ dolore deficiens loquor. Sic aliquis aſſerens dicit, mortalium non fieri iudicium, ſed æquabũtur iniuſti & peccatores iuſtis & probis & veridicis: & humiles & boni, improbis & impijs. Non poſſunt hæc inter ſe adæquari. Lux enim offuſcat tenebras. Quî enim fieri poteſt, vt iuſtus Abel fratricidæ & iniuſto Cain adæquetur? Vt hoc euidentius fiat: Quî cohabitare faciet iuſtos & iniuſtos in eodẽ loco? Clamantes enim, intolerabiles dabunt voces. Precor te Saluator, nè exæques peccatores iuſtis, te oro probitatis fili: ſed miſerationes tuas extẽdere digneris ſuper me, & ſuper pauperes meos.

Gene. 4.

Quod igitur priùs dixeram, dicam rursùs, neq; ab eo recedam. Quia nisì tuas ſuper nos extenderis miſerationes, nemo videbit vitam. De vno enim Deo omninò perhibetur, ꝙ vnus ſit bonus ex omnibus, qui mortale ſortiti ſunt corpus. Non aũt ꝙ ſim peccator, hæc dico. Conſueuit enim diuina ſcriptura ea, quæ à me dicta ſunt, ſparsìm dicere. Quieſce ô Ephræm, angelus appræhendens me, & redarguens, mihi dicit: Cõtinua ſuſpiria non tibi proderunt, quandò acres ſatellites ad te miſſi, nõ corrumpentur donis. Et aſperè reſpondens, dicit ad me: Os tuum obtura. Non enim conſortes tui perditi ſunt. Inter hominum generationes peccator omnes ſibi ſimiles eſſe exiſtimat, & cæcus ſibijpſi ſimiles exiſtimat propinquos.

Accedite igitur ad me fratres, & componentes collocate me. Spiritus enim meus defecit fortiter. Et comitamini me pſalmis & orationibus veſtris, & aſſiduè pro mea paruitate offerre dignemini: & cùm trigeſimum diem compleuero, meî memoriam faciatis. Mortui enim beneficio afficiuntur in oblationibus recordationum ſanctorum viuentium.

Nota quæ hic de oblationibus & die triceſimo &c. dicuntur.

Videtis exemplum ex particularibus Dei creaturis, velutì in fœtu vitis. Vua acerba in agro, & vinum, quod in dolijs poſitum eſt. Quandò igitur racemus in vite viget, tunc de ſtatu ſuo mouebitur, quod eſt immobile in domo. Vinum meî ſimile intelligitur: Cepa etiam, quę poſita eſt in agro, cùm tempore ſuo vireſcere inceperit, arida, quæ eſt in domo, germinat. Si igitur rerum fœtus ſic inter ſe conſentiunt, quãto magìs mortui in memorijs veſtrarum oblationum oblectantur? Et ſi quis diceret, O ſapiens, redde rationem, quarè hoc ità naturaliter fiat: noſces teipſum eſſe quandã creaturarum Dei primitiam, & nisì exemplum compertum habeas, nisì teſtem tibi adducam, patienter audi ea, quæ ſcripta ſunt. Et ſi quidem volueris, prudẽter ſuſcipe ea quæ dicuntur.

Nota defũctos oblectari memorijs noſtrarum oblationum.

Deut. 33.

Seruus Dei Moyſes in benedictiõibus, Ruben ad tertiam vſq; generationem nónne benedixit? Si igitur non redimuntur mortui, qua ratione benedixit Ruben Moyſes? Et ſi non eſt reſurrectionis memoria, audi qd Paulus dicat: Si prorsùs mortui non reſurgunt, cur baptizantur pro mortuis? Qui enim erant ſub lege, ad expectationem reſurrectionis in myſterio occluſi detinebant in fidem, q̃ reuelanda erat. Sicut legiſti, ꝙ in oblationibus diuini cultûs ſacerdotes in lege mundabant, & qui in bello in inquinationibus vulnerati, pleni actiõibus orant ingnatis, ijs q̃ ſcripta erant, tenebant:

1. Cor. 15. Galat. 3.

Quomodò

Quomodò non magìs noui teſtamenti ſacerdotes Chriſti delere poſſunt, quũ veriſimiliter debita iam pteriêrint in ſanctis oblatiõibus, & ſuarũ precationibus linguarũ?

Quum autem ad memoriam faciendam acceſſeritis, cauete fratres, nè quis in ſancta peccet, ſed attẽtè, & reuerenter, & humiliter, & ſanctè, & purè inuigiletis. Nõ quia grauiori damnatione dignum exiſtimatum ſit peccatum, propter lubricam carnem commiſſum, ſupra cętera. Siquidem ſunt longè hoc grauiora. Sed hoc mihi impẽdet miſerabile, nè quandò pro memoria, honorum gratia pro vobis rationem reddam Deo meo. Fortaſsè enim in iudicio obijciet mihi hoc: O Ephręm, horum omniũ author fuiſti tu, vtpotè qui congregaueris eos ad laſciuiendum. Scriptũ eſt enim: Adulteros & mœchos iudicabit Deus. Hebr. 13.

Et quid dicemus in hoc, fratres mei chariſſimi? Quod anteà dixi timore detẽtus, & nunc dicam, ꝙ ſcilicet quem Deus iudicabit, venia dignus exiſtimatur. Iudicati autẽ à Dño corripimur, *nè hoc mũdo iudicemur. Et hoc dicente Apoſtolo: Sicut enim parùm fermẽti totã maſſam corrũpit, ſic malorũ cogitatio diffuſa, cõburit totũ corpus. 1. Cor. 11. *nè cum Et quemadmodùm ferri rubigo ipſum conſumit, ſic etiã ex hominibus peccatũ perpetratũ repugnat grauioribus eorũ inſtitutis & moribus, & perpetratum conſumit corrumpens eos, qui ipſius adimpleuêre viam. Qui aũt ipſum non perpetrauerit, eſt velutì permanẽs paradiſus, & poſtq̃ manſerit in quodam diuerſorio, abit, ſimili modò moratum apud eum aliquandiù exilium recedet. Pręterit enim hoc mortale corpus, & induit immortale & cęleſte. Quandò corruptionis periculum fecerit, tunc ſtrenuè incorruptibile reſurget, omnis corruptionis expers.

Eccè clara & potens Eccleſiæ lucerna Paulus, ex vobis imbecilles his alloquiẽ verbis, & dicens aſſerit: Quod ſeminatur in corruptione, colligitur in incorruptiõe. Sed- 1. Cor. 15. enim huc agite. Quod mihi relinquiẽ, diſcipuli, ſitis benedicti in fortitudine boni paſtoris, & magiſtri ſancti Dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui quidem eſt Deus ex Deo. Et ego quanuìs non ſim vt Noë, vos tamen ſitis benedicti, & efficiamini vt Sem & Iapheth. Gen. 9. Et quanuìs non ſim ego Melchiſedech, at vos efficiamini vt Abraham. Et quanuìs nõ Gene. 14. ſim ego vt Iſaac, vos tamen accedentes, ſitis benedicti vt Iacob. Et quanuìs non ſim Gene 27. ego Moyſes, vos ſitis vt Ieſus Naue. Et quanuìs nõ ſim ego vt Elias, petentes vos eum Deut. 31. duplicem recipite ſpiritum, vt Eliſæus petijt. Veniam autem ad vos, mei diſcipuli, veſtrì cauſa. 4. Reg. 2. Abba vir admirabilis, Chriſtus magnificet monumentum tuum, & fiat perſona tua prope angelos maieſtatis Dei: Et fias ſimilis magno Moyſi, vt omnes inſpicientes intelligant, quòd ſeruus es Dei electus. Et tu Abraham, quia libens adhęſiſti mihi, Deus Abraham exaudiet te in orationibus & precationibus, & priuſquàm aperias os tuum, illud implebit ſapientia & intellectu. Sicut dicit Propheta: Aperi os tuum, & Pſalm. 80. implebo illud.

Simeon, exaudiat te Deus, & in supernã ciuitatẽ ingrediaris. Impleatur eius Eccleſia, ſicut poculũ mixtum populorũ nõ credentium in ſaluationẽ. Ingrediantur ſponſęin viſionẽ tuam, incluſę doctrinam tuã. Quarum quidẽ ſponſæ ſunt matres, clauſæ verò in iugo aduerſarij detinebantur. Cùm veniſſet aũt Chriſtus, has obſcurauit, audientes à te parabolas prudẽtiæ, vt pciperent à te doctrinã vitæ ſpiritûs ſancti. Conſequentur à te ſalutẽ ſapientium: & ſicut ſapiens medicus in parabola inopũ, ſic in creatura auditus tuus percurrat. Maras vir Galilęus, manſuetus non natura, ſed libera voluntate, tanq̃ certans in ſpe Dei, in meis adiuuiſti me paſſiõibus. Ipſe igitur Deus reddat tibi mercedem tuam inter pios, quam accipies cum ſanctis omnibus.

Zenobius vir Zigarçus, vir exercitatus, inter fortes bellator, ſermo tuus fiat tanq̃ ignis, & conſumat iniquorũ multitudinẽ. Et ſicut flamma pertranſiens ſyluas cõdenſas, ſic diſciplina tua ipſos inſequetur. Sapienter etiam doctus ſis quancunq; Dei ſciẽtiam. Et vt Dauid illuſtris aduersùs ſceleratum Goliath declaratus eſt, tu etiam parta 1. Reg. 17. victoria, vinces errantiũ animas. Induère armaturã ſanctorũ, galeã ſpem ſalutis, forte ſcutum ſanctorum: q̃ ſanctorum armatura, eſt ſpiritus ſanctus, & ipſorum roboris galea, eſt digitus Dei: ſit tibi comes & auxilium, quod nunq̃ in aliqua re deficiat.

Væ tibi Apollo, mater tua ex mulieribus maledicta. Væ ventri, qui te peperit, quia perditionis omnium hæreſum factus es particeps, & quamlibet extremitatum ingrederis ianuam. Opera ſunt enim cuiuſlibet laboris tui. Denudatus, proiectus factus es à gratia, tanq̃ Iudas ꝓditor, & ex oĩbus ipſius ſtudijs cõfuſus. Colũna eñ hui⁹ ſedes eſt,

quam

quam dereliquiſti. Horribilem autem finem oſtendet in corpore tuo ipſe, qui cælum ſuſtinet, & in quo quidem cuiuſcunque creaturæ natura poſita eſt. Nam quęlibet creatura in ipſo fundata eſt, mare & eius plenitudo. Cõfiſus es etiam in arundine fracta, derelinquens Chriſti baculũ, quod infirmos conſolidat, & quamlibet medicatur paſſionem, & animarum, & corporum.

Igitur vir perdite, quia voluiſti congregationes Dei eccleſiarum, à ſpiritu ſanctiſſimo congregatarum, perdere, ex ea, quę ſub cælo eſt, extinguetur memoria tua, & nõ inuenietur in libro viuentium. Quia dereliquiſti vinum vitæ, hoc eſt, ſanguinẽ Chriſti, & panem cæleſtem, hoc eſt, corpus Dei & Saluatoris noſtri, & comediſti cibos victimarum fœdatarum, & bibiſti fæcem peccatorum, fel turbidum.

Verbum Dei, & filius patris, in quem os tuum impium inſultauit, ſubtili inquiſitione exquirat à te ipſo exprobrationẽ in ſe factam, & ſimiliter ab omnibus hęreſibus; Arrianis, inquam, & Manichæis, & Catharis, & Ophitis, Marcioniſtis, Eunomianis, & Euchitis, & Cauchitis, & Paulianis, & Vitalianis, & impuris Borianis, & ab omnibus reliquis nefandis, qui lignis & lapidibus ſacrificant, & ſoli, & lunæ, & augures, & aſtronomi, qui ſegregati ſunt diuerſimodè aduersùs diuinam maieſtatem æternæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritûs ſancti.

Benedictus, qui elegit catholicam ipſius Eccleſiam, veluti ſanctam agnam, quam lupus depopulator non contriuit, & immaculatam columbam, quam nunquàm appręhendit inſequens opprimendi cauſa, & eò cucurrit venator accipiter. Nam poculum (Pſal. 74. Hæretici, apoſtatę Chriſti.) iu manu Domini eſt vini fæculenti: & ex eo bibunt omnes apoſtatæ Chriſti, diuiſores ſanctæ & omni principio carentis Triniratis, & veritatis hoſtes: Iudæorum, inquam, genus, quum bibiſſent euomuerunt, & immaniter impetum feceruͤt aduersùs Saluatorem noſtrum Chriſtum. Et nihil mirum. Siquidem rabidus canis, quum furore percitus eſt, proprium mordet Dominum. Nos verò glorificabimus exaltatum Deum omnium, cui appropinquare nequeunt apoſtatarum germina. Nam ſi illis fuiſſet aliqua opinionis ratio, quòd in cælum aſſcendere poſſent peccatores, omninò diſſentientes, ibì etiam diſcordiam diſſeminâſſent in domo pietatis in cæleſtibus tabernaculis: quemadmodùm priſcis temporibus horum Maiores in Chalanes turris (Gene. 11.) ædificatione, omni ſtudio in cælum aſſcendere contenderunt, & à gratia repulſi ſunt: ignari quid agerent, ac fruſtrà iniquè agentes, poſteaquàm incompoſita ſeparationẽ diuiſæ ſunt omnium eorum linguæ. Si igitur eos, qui hoc facinus auſi ſunt, tam vehemens inuaſit calamitas, volentes aſſcendere in chorum cæleſtium ſanctorum, & vigilantium diuerſoriuni, & merces eorum ſic manifeſtè in eorum capita recidit: quantò grauiore ſupplicio digni iudicabuntur, fratres, qui apoſtaſię ſeparationem cogitant diſſeminare in cordibus hominum, aduersùs Deum patrem & ſpiritum ſanctum?

Mea igitur pręcepta conſideratote diſcipuli mei, & nè à catholica deſciſcatis fide, quam & ego à pueritia acceptam, immobilem ſeruaui, neq; ab illa deflectamini in aliquo ſchiſmate. Si quis autem dubitauerit, & ſeparatus fuerit cõtra Deum, & ſanctam eius Eccleſiam, ſpirans & viuus in inferno detrudatur: particeps etiam hæreditarius (Gene. 4.) maledictionis Cain, gemens ſuper terram & tremens erit. Et quicunque patre filium minorem fecerit, inhumatus & ipſe pariter in terram deſcendat. Qui verò diſſenſerit aduersùs ſpiritum ſanctum, hic in iudicio miſericordiam non conſequatur. Et ſi quis (4. Reg. 5.) ſeparatus fuerit aduersùs catholicam Eccleſiam, leproſus fiat, haud ſecùs àc ſtultus Giezi. Quicunque reliquerit rectam fidem, ſuſpendatur iniquitatis funiculo proditoris Iuda. Et quam ego noui fidem, hanc accepi ab Apoſtolis ſanctis, hanc didici, & ipſi cùm hanc à Deo percepiſſent, omni creaturæ prædicârunt. Intolerabilis igitur & euitãda iniquitas eſt, in Deum blaſphemia, cuius eſcam fugite ô mei diſcipuli. In Deũ enim prorsùs apoſtaſiam prædicat is, qui blaſphemat, vtpotè emouens fundamẽtum verbi fidei. Nosque graui mole oppreſſi, erigere nos non poſſumus ſub ea, quæ ſerui eſt carne, veluti ſub pædagogo conſtituti.

Nè igitur addamus nobiſmetipſis peccata propter iniquitates noſtras. Expectationem autem habeo ſpei in hoc, & conſolationem coram Domino, quòd nunquàm in tota vita mea Dominum maledictis inceſſi, & ſermo ſtultus nõ exijt ex labijs meis: (Pſal. 138.) Qui enim oderunt te Domine, perfectè odio habui, & inimicos tuos prorsùs abominatus ſum. Eorum quæ dico, fratres, memoriam infigite in cordibus veſtris. Nam eorum

rum mihi ab initio author extitit Deus. Et hoc opus in DEVM agricolationis vobis eſto, vt vigilias aſſiduè, cantusque & ieiunia & fidem diligatis: Speretis atque expectetis Dominum omnium, & Saluatorem noſtrum Chriſtum.

Habere nos oportet prætereà hoſpitum ſuſcipiendorum curam. Nam qui peregrinum ſuſcipit, prorsùs is Deum ipſum ſuſcipit. Videte nè quis peregrinum hunc appellet. Sed ſinguli ex vobis, potiùs eſtote proprium alter alterius membrum. Et eſtote maximè in fide conſtantes, cauẽtes ab aduerſarijs, ab ijs, inquam, qui contraria vobis operantur, vaniloquis & deceptoribus. Quod quidem Apoſtolus etiam docere non neglexit, ſic dicens: Scientes, quòd poſt diſceſſum meum veniẽt ad vos lupi graues, non parcentes gregi, loquentes peruerſa, vt auellant diſcipulos poſt ſe. Et alio in loco: Qui venient ad vos in veſtimentis ouium, cùm ſint ipſi lupi rapaces: verba quidem dulcia habentes, cor autem plenum felle & amaritudine. Et veſte quidem induti lugubri, cùm ſint ipſi diſcipuli ab initio decipientis nos diaboli. Quapropter & illius ſunt zizaniorum ſemina. Hoſpitalitas ſectãda. Acto. 20. Matt. 7. Matt. 13.

Omni igitur cauentes diligentia, fugite horum conſuetudinem. Hoc autem perſpicuum do vobis exemplũ, quod vos etiam ſciris: Quòd quilibet peregrinus ſi ſtans inuentus fuerit in loco regio, licèt nihil mali viſus fuerit perpetrâſſe, nihilominùs vt temerarius malè plectetur, & in iudicium ductus, correptiõe corripietur illa, quæ eſt ſecundùm leges, tanquàm peregrinus huiuſcemodi loci. Nè igitur ſtetis in conſeſſu vanitatis eorum, & nè inueſtigeris viam cogitationis eorũ. Nihil enim intereſt, vtrũ cum dæmone quis habitet, an cum viro inconſtanti & iniquo. Adſcitus enim in contubernium dæmon, timens aufugiet, eô quòd non poſſit manere, vbì Chriſtus cõtra illum nominatur. Vitandi hæretici.

Tu verò ô homo cùm foris in Chriſti corpore ſis, ſi intùs etiam in ſpiritu eius es, perfectus homo es Dei. Quoniam vir, qui non accepit baptiſma, ſimilis eſt cuidã domui paratæ regi, quam neutiquàm habitauit rex. At ſi adiuraueris iniquum & infidelem, dupliciter hic vtetur ſua malitia, neque de inſania ſua quicquam remittet. Adiurari autẽ potiùs poſſunt ſceleſti dæmones, quàm perſuaderi iniquitatis filij. Siquidem dæmones fatentur: Tu es Chriſtus filius Dei. Et vide obſtinatos & amaros eorũ mores. Princeps apoſtaſiæ eorum exclamat, & dicit: Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei? Et ipſi negant aſſiduè. Si ergò fieri poteſt, vt ſterilis ſalix in loco arido germinet, fieri etiam poteſt, vt apoſtata aliquandò erudiatur. Conſilia enim mentis elatæ loco ſuo humiliabuntur, quẽadmodùm Prophetæ videtur Eſaiæ, dicenti: Omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aſpera in vias planas. Luc. 4. Matt. 8. Luc. 8. Eſai. 40.

Si igitur ſterilis ſalix in aſpreto germinabit vnquàm, propheticus etiam ſermo cõfirmabitur vobis. Et ijs plura contingent. Et accedent ſpontè iniuſti ad diſcẽdam veritatem. Sicut verò coruus albus nunquàm fiet, ac ſi is inalbuerit, malus etiam efficietur bonus, & accedens, quod rectum eſt diſcet. Euenit autem aliquandò, vt hyberno tempore cadente niue, aliquandiù candens apparuerit coruus, tametſi ſuapte natura is niger eſſet. Cæterùm vbì ſe ad volatum incitauit, tota à ſe niue excuſſa, eodem, quo priùs colore apparuit. Similes huic ſunt peccatores. cùm enim ad breue tempus cõpuncti oſtenderint pœnitentiæ temporariæ fructus, territi ex comminatione futuri iudicij, proptereà quòd in propoſito ſtabiles non permanſerint, haud ità multò pòſt omnium oblíti, in priſtinum ſuorum vitiorum detrahuntur locum.

Audite præcepta mea diſcipuli, eaque aſſiduè memoria tenete. Neque excedatis à via veritatis, neque monita mea fugiatis. Quum autem bella audiëritis, & tumultus in creatura, ſcitote, quòd in ianuis adeſt. Et ſpem veſtram conſtanter retinete. Scriptum eſt enim, fore vt omnia fiant, quæ in ea ſcripta ſunt. Cælũ enim (inquit) & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt. Iota quoquè vnum, atque vnus apex de lege præterire non poterit: Quemadmodùm magiſter noſter iurauit per ſemetipſum, & dixit. Scitis autem eum veracem eſſe, & nunquàm mentiri. Vt igitur adſtare valeamus ipſi immutabili iuſtæ ſententiæ iudici, operam demus, vt noſmetipſos per bona opera in patientia confirmemus. Luc. 21. Matt. 5.

Interìm autem dum hæc cum lachrymis præciperet & mandaret beatus vir, & vniuerſa ciuitatis multitudo circũſtaret ac fleret, mulier quędam nomine Lamprotate, filia magni Ariſtidæ, ſummota hincindè turba virorum & mulierum, procidit & ait

Vides ſanctorum reliquias eſſe venerabiles

illi: Per Deum tuum, quem à iuuentute tua ad ſenectutem vſq; dilexiſti, permitte mihi ancillæ tuæ, vt minutum loculum, quemadmodùm mandando adiurâſti nos, faciã, atque in eo venerabiles tuas reliquias reponam. Porrò ille probato illius propoſiti feruore, dixit ad illam: Mulier, vade: fac quemadmodùm ſtatuiſti. Et alias hoc volẽtes facere, nè impedias. Ex marmore autem caue, nè mihi facias monumentum. Nihil enim mihi proderit vana gloria.

Mandatum autem hoc grauiſſimum mando tibi, quod vide vt ſerues. Nè ſedeas omninò in lecticis. Neque enim pium vel fas eſt, vt homo ceruicem ad lecticam reclinet, & ſatellites circunferant ſuper humeris pernicioſum nobis & mortis authorem. Siquidem Chriſtum, ad cuius adorationem venis, ipſum iugo ſubijcis. Nunquid non
1.Cor.11. audîſti & legiſti, quòd cuiuſlibet viri caput eſt Chriſtus? Et quum quid alicui metiris, memento reſurrectionis, & actionum noſtrarum retributionem fore nobis à Deo.
Matt. 7. In qua enim quis metietur menſura, eadem remetietur illi. Fortè & ipſum Deum au-
Ezech. 18. diſti dicentem: Quemlibet iuxta vias veſtras iudicabo vos, & ſecundùm ſtudia veſtra, domus Iſraël, dicit, Viuo ego, dicit Dominus.

Tunc iurauit puella coram circunſtante populo, dicens: Per Deum, cui conſtanter ſeruiuiſti à iuuentute tua ad ſenectutem vſque, in poſterum non ingrediar lecticam, & non ſubibit homo geſtaturus lecticam meam. Quòd ſi mentita fuero, veniat romphæa reſolutionis in illa hora in iuuentute mea, & in æternum ignem gehennæ portio mea cum iniquis computetur. Et ſi mandata tua tranſgreſſa fuero, in exemplum oſtendar coram Chriſti Eccleſia.

Beatus vir reſpondens, dixit ad illam: O filia, antequàm moriar, benedicam tibi ſecundùm deſiderium tuum. Non deficiat ex ſemine tuo ſanctorum doctrina vſque in ſecula. Quum venerit Chriſtus ad mutandum cælum & terram, ipſe inſcribet memoriam tuam in libris viuentium in regno cælorum. Et pax Dei, quæ ſanctos coronat ſertis immaculatis, præmium tribuat tibi. Quoniam Deo & Patri gloria, & filio adoratio, & ſancto ſpiritui maieſtas ante omnia ſecula, & nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. BRIGIDAE VIRGINIS E SCOTIA, PER F. LAVRENTIVM SVrium reddita *paraphraſticôs.*

1. FEBRVAR.

FVIT apud Hybernos vir quidã, Duptacus nomine, genere Laginenſis. Is ancillam Brotſech (ità enim vocabatur) bonis præditam moribus emit: ſed eius impudico captus amore, ad ſuam explendam libidinem ea abuſus eſt. Vbi autem coniunx illius animaduertit eam geſtare vterum, magno animi dolore conſternata, dixit marito: Eijce, & accepto precio vende ancillam hanc, nè meæ ꝓles ab illius futura ſobole profligentur & indignum aliquid patiantur. Accepit hoc grauiter maritus, & moras nectens, coniugis diſtulit votum. Accidit interìm, vt duo epiſcopi ſanctitate venerabiles, ad Duptaci venirent ædes: è quibus alter dixit eius vxori: Nõ te malè habeat, quòd ancillam vides tuis in ædibus: illius enim proles tuæ ſtirpi magno erit ornamẽto. At cùm illa nihil de ſuo animi furore remitteret, compulſus tandèm maritus, cuidam mago ancillam vendidit: in cuius domo quidam vir ſanctus nocte orans, vidit puellę Brigidæ imminentem globum igneum: idque manè illi mago indicauit. Faſti-

Non poteſt ferre cibos magi.

diuit aũt ſancta puella cibos magi, & quotidiè ꝑ vomitũ ſumptã eſcã reijciebat. Animaduertẽs id magus, ait: Ego homo impurus ſum: porrò hæc puella plena eſt ſpiritu Dei, & idcircò nõ poteſt cibos meos capere. Itaq; vaccã vnã dedit S. Brigidæ, cuiꝰ lacte à teneris annis victitãs, bonarũ rerũ ſtudijs ſe dedidit, pudicitię & ſobrietati ſemꝑ intẽta, atq; in dies virtutũ capeſſẽs incremẽta, adeò vt etiã ſignis & miraculis edẽdis admi-

rabilis

rabilis haberet. Paſcebat aūt magi vaccas,& qcquid ex lacte colligere potuit, libera- liter in pauperes & inopes contulit. Vbì verò magus in magno vaſe parùm butyri vi- dit,animo valdè commotus eſt. Cernens hoc ſancta Brigida, totam ſe conuertit ad rogandum Dominum,qui ſua virtute vas illud totum butyro compleuit. Quo mira- culo obſtupefactus magus,in Chriſtum credidit, vaccasque duodecim puellæ donās, liberam illam cum matre ad Duptacum remiſit.

Liberalis eſt in inopes.

Illa igitur ad patris reuerſa domum,nō valdè grata ei fuit, quòd auferret quicquid poſſet,& pauperibus clàm elargiretur. Ea itaque re permotus Duptacus, obtulit eam regi emēdam. Dixit autem rex Brigidæ: Cur tuliſti gladium patris tui,& eum pauperi dediſti? Reſpondit Brigida: Ego verò Chriſto illum dedi. Et certè ſi & te dominum meum regem & parentem meum Deus à me peteret, modò poſſem,ambos vos cum omnibus facultatibus veſtris illi darem. Quibus auditis,rex ait Duptaco: Filia tua, vt video, longè maior eſt,quàm quæ vel abs te vendi,vel à me emi debeat: deditque vir- gini gladium,quem daret patri ſuo loco illius,quem abſtulerat.

Pater eam vult vēdere.

Accidit deindè,vt ab amicis ad ineundum coniugium multis modis vrgeretur. Sed cùm illi ſorderent amplexus hominis mortalis & corruptibilis præ deſiderio & amo- re Ieſu Chriſti ſponſi immortalis, rogauit Dominum, vt turpem & deformem ipſam efficeret,atque ità ab eius appetendo coniugio omnes abſterrerentur. Mox exaudita eſt,& oculus eius crepuit,& inſtàr aquæ liquefactus eſt. Tum verò permiſſum eſt ei nuncium remittere procis omnibus,& Chriſto ſe virginem conſecrare. Itaque tribus aſſumptis puellis,abijt ad Machillam epiſcopum,ſancti Patritij diſcipulū : qui vt eam conſpicatus eſt,vidit columnam ignis ſupra caput illius. Perlectis autem precibus, Brigida virgo ſubmittens caput, pedem altaris ligneum ſua manu contigit, & mox lignum illud viruit,& oculus eius ſanitati eſt reſtitutus,cùm velum accepiſſet.

Abhorret à nuptijs.

Longum eſt enarrare, quæ per illam Dominus efficere dignatus eſt in teſtimoniū eximiæ ſanctitatis eius,mira & ſtupenda opera. Coxit quandoquè cereuiſiam ex ma- teria exigua, cùm Paſcha aduentaret : eamque coctam per decem & octo vicinas diſ- tribuit eccleſias, ijsque omnibus per octo Paſchæ dies abundè ſuffecit. Eodem Pa- ſchate quidam leproſus ab ea vaccam ſibi donari petijt. At illa cùm vaccam non ha- beret,ſic ei locuta eſt: Vis,rogemus Deum,vt te hoc lepræ morbo abſoluat? Tum il- le: Nihil verò eſt,inquit, quod ego magìs velim & optem. Mox ſancta virgo aqua be- nedicta corpus eius adſperſit,& abſceſſit lepra, illeque Deo,vt par erat, gratias agens cum ſancta virgine,ad ſupremum vitæ permanſit diem.

Parum cereuiſiæ multis ſufficit.

Curatur leproſus.

Duæ virgines paralyſi vexatæ,à S. Brigida aquam benedictā cum ſale accepêre, ijsq; vſæ, ſanas ſe viderunt,& in Dei laudes proruperunt. Duo Britones oculorum lumi- ne deſtituti, leproſo miniſtro illos ducente,ad oſtia eccleſiæ eius peregrè venerunt, eiusque precibus ſalutem ſibi reſtitui precabantur. At illa iuſſit eos parumpèr expe- ctare,cibumque in domo hoſpitali ſumere,donèc ipſa Domino pro illis preces offer- ret. Illi verò indignatione commoti, Tuæ, inquiunt, gentis ægros ſanas, nos autem tanquàm aduenas & peregrinos negligis. Illa audito hoc conuicio, exit ad eos, & aqua benedicta in illos adſperſa, cæcis lumen, leproſo corporis munditiam reſtituit.

Paralytic&.

Duo cęci & leproſus.

Virgo quædam ab illa inuitata cùm menſæ aſſideret, S. Brigida dæmonem illi pro- pè aſſidentem vidit. Ait autem virgo: Vellem & ego, modò poſſit fieri, videre illum. Non eſt iſthuc,inquit Brigida, impoſſibile : ſed priùs oculos conſigna tuos, vt eius adſpectum ferre queas. Illa ſigno crucis munit oculos,videt ſatanam aterrima ſpecie, immani & vaſto capite, & per foramina & rimas omnes capitis flammas fumosque erumpentes. Tum Brigida, Loquere,ait,nobis dæmon. At ille, Non poſſum,inquit, tibi loqui ſancta virgo, nec tamen tua iuſſa contemnere, quandoquidem tu præce- pta Dei non contemnis,& pauperibus ac infimis quibuſque affabilem te prębes. Cur verò,ait S. Brigida,huc acceſſiſti? Apud virginem hanc,inquit, demorādi mihi & ſpa- tium & opportunitatem præſtat eius deſidia & torpor. Conuerſa ad virginem S. Bri- gida, Vide nunc,inquit,quem tam multis annis apud te foueris: atque ex illa die libe- rata eſt virgo ab i[illegible]nequam ſpiritu. Quædam mulier poma attulit ſanctæ virgini Brigidæ: ſimul au[illegible] accedebant leproſi, ſtipem ab ea emendicantes. Iuſſit ergò po- ma illa dari miſeris. At mulier id audiens, poma ad ſe retraxit,dicens: Non leproſis hæc māla attuli, ſed tibi & virginibus tuis. Diſplicuit id ſanctæ virgini, aitque ad il-

arbores ſterileſcunt. lam: Non rectè facis, dum hoc miſericordiæ officium impedis. Itaque arbores tuas noueris æterna ſterilitate damnatas. Abijt mulier, & eccè hortum ſuum, quem pomis plenum reliquerat, vacuum inuenit, & deincèps perpetuò ſenſit ſterilem.

Fœmina quædam filium ex ipſa natum, ex epiſcopo Broone, qui S. Patritij diſcipulus fuit, concepiſſe ſe ſceleratiſſimè mentiebatur. Cùm ille verò ab hac culpa alienum ſe affirmaret, S. Brigida mulierem accerſiri iubet, eique dicit: Ex quo infantem hunc ſuſtuliſti? Reſpondit illa: Ex epiſcopo Broone. Mox ſancta virgo ori eius ſignũ ſalutaris crucis impreſſit, procacisque caput cum lingua intumuit. Porrò S. Brigida infantis conſignans linguam, ait: Dic nobis, infantule, quis eſt tuus pater? Stupenda res: aperit os infantis, qui quondàm Balaam aſſiduè loquendi præſtitit facultatem, aitque paruulus: Epiſcopus Broon non eſt parens meus, ſed deformis ille & vilis homuncio, qui in populo extremo ſedet loco. Itaque omnes Deum laudant, & mulier agit pœnitentiam. Dæmoniacus quidam ad ſanctam virginem adducendus erat. Vbi id ſenſit malus dæmon, in terram ſe proſternit, dicens: Non me patiar ad illam adduci. Nôſti, inquiunt, vbì illa degat? Equidem noui, ait, nec ibo illuc. Cùm igitur hominem obſeſſum loco mouere non poſſent, miſerunt quendam oratum ſanctam Brigidam, vt ad liberandum miſerum accedere non grauaretur. Venit illa, & cùm procùl adhuc abeſſet, eius præſentiam ferre non ſuſtinens impurus ſpiritus, fugit ab homine.

Num. 22. Infans loquitur.

Filia cuiuſdam principis Deo perpetuam vouerat virginitatem: ſed pater inuitam compulit inire coniugium. Vbì tempus nuptiarum aduenit, eſſentque iam inſtructæ epulæ, puella fugiens, ad S. Brigidam ſe recepit. Eam verò pater inſecutus eſt: cuius equitatum vt vidit S. Brigida, ſignum crucis terræ imprimit, & omnes illi cum ſuis equis inſtàr ſtatuæ manent fixi & immobiles. Sed patre reſipiſcente, & agente pœnitentiam, ſoluti ſunt: porrò puella, relicto ſeculo, Chriſto ſe, vt erat pollicita, virginem conſecrauit.

Multa edit miracula. Multos ſancta virgo claudos, leproſos, dæmoniacos, varijsque affectos morbis curauerat, cùm eccè veniunt ad eam duo leproſi, cum lachrymis ipſam rogantes pro corporis bona valetudine. Orauit virgo pia, & cùm aquam benedixiſſet, iuſſit vt ſe inuicèm illa aqua abluerent. Lotus vnus, ſanus effectus eſt: cui cùm diceret ſancta virgo, vt ſocium lauaret, & ille ſuam iactitans ſanitatem, alterius lepram contingere nollet, ſenſit mox diuinam vltionem, totoque corpore lepra percuſſus, ſocium ſuum vidit benè ſanum & incolumem: ſiquidem illum ſancta Brigida mundârat.

Vehebatur quandoquè curru ſancta virgo, & auriga petebat copiam ducendi currum per agrum hominis cuiuſdam, qui tum ſepe illum muniebat. Quanuìs autem S. Brigida aurigam iuberet diſcedere ab agro, cùm vir ille tranſeundi copiam negâſſet, at tamen auriga cœptum vrgebat iter, ſed repulſus eſt à viro, illius equos verberante. Porrò non dormitauit vltio diuina, quæ illum miſerum & durum hominem repentè extinxit.

Rogauit Duptacus, pater ſanctæ Brigidæ, vt ad regem Laginenſium accederet, & peteret vt gladius, quem iam ſuprà diximus, ab illo rege datum fuiſſe Brigidæ, vt illum Duptaco daret, perpetuò poſſet apud ipſum Duptacum permanere. Abijt virgo ſancta ad regem, & petijt non ſolùm gladium, ſed etiam vnius è ſeruis regijs manumiſſionem. Ait autem ad illam rex: Si ego tibi præſtitero quæ poſtulas, quid mihi datura es? Reſpondit Brigida: Si vis, vitam æternam dabo tibi, oraboque Dominũ, vt poſteri tui ſemper regiam obtineant dignitatem. At ille, vitam, inquit, quæ ſub adſpectum non cadit, non appeto: nec mihi curæ ſunt filij, qui poſt me futuri ſunt. Alia verò duo mâlim, vt mihi liceat in hac vita, cuius amore teneor, in multam ætatem degere, & quandocunquè bellum ſuſcepero, in eo victorem euadere. Etſi autem hæ preces hominis erant valdè huic mundo dediti, at tamen ſancta virgo, Quæ petijſti, inquit, pro voto dabuntur tibi. Non multò pòſt cùm paucis ille contra multos pugnam initurus abijt, & cùm S. Brigidæ implorâſſet patrocinium, ab hoſtibus victor reuerſus eſt.

Animus regis planè dediti huic mundo.

Accepit quandoquè è manu epiſcopi ſacroſanctam Euchariſtiam, & eccè videt in calice, quem puer epiſcopi tenebat, deforme portentum, videlicet hirci vmbram.

Itaque

Itaque noluit è calice illo bibere, & quid vidiſſet, indicauit epiſcopo. Tum verò epiſcopus ait ad puerum: Ecquidnam feciſti? Da gloriam Deo, & ingenuè confitere. Ille igitur confeſſus eſt ſe furto abſtuliſſe vnum ex hircis illius, eiusque partem comediſſe: cumque animi dolorem & pœnitentiam lachrymis teſtatus eſſet, vocata Brigida, nihil iam hirci in calice vidit. Erat inter puellas eius quædam turpi capta amore viri cuiuſdam, in quem oculos incautè coniecerat, qui illius itidèm impuro tenebatur amore: iamque pollicita erat, ſe certo tempore ad illum venturam. Itaque vbi ſenſit Brigidam ſeſe quieti dediſſe, ſurrexit è lecto, & libidinis accenſa flammis, cœpit miro quodam cogitationum tumultu exagitari. At tamen præpotentis Dei & ſanctæ Brigidæ timore retenta, obnixè Dominum precabatur, vt in tanto periculo, tantoque ſalutis ſuę naufragio ipſi opem ferre dignaretur. Incidit tandèm menti eius ſalubre conſilium, accenſoque igniculo, illi pedes admouit, ignibusque extinxit ignē, & ardorem libidinis corporis dolore ſuperauit. Nihil verò horum latebat S. Brigidam, cui diuinitùs erant omnia reuelata: tacuit autem, vt puellæ poſſet conſtantia probari. Porrò manè illa ſanctæ Brigidæ aperuit quid feciſſet, audiuitque rursùs ab ea: Quandoquidem hac nocte egiſti viriliter, & pedes tuos aduſſiſti, neque libidinis ignis in hac vita nocebit tibi, neque gehennæ flammis combureris: moxque eius pedes adeò ſanauit, vt nullum aduſtionis veſtigium in eis apparêret.

Puella egregiè extinguit libidinis flāmas.

Meſſis tempore quodam die à manè vſque ad veſperum tanta vis imbrium è cælo ruit, vt nulli meſſores quicquam in demetendis frugibus poſſent efficere: ſolius Brigidæ meſſores ne pluuiæ quidem gutta attigit. Puerum ab ipſo matris vtero cæcum ſuis precibus illuminauit: aquam mutauit in cereuiſiam, ſitientibusque lepro-ſis abundè potandam obtulit: lapidem edito crucis ſigno in ſalem conuertit, & indigenti hilariter dedit.

Erat vir quidam incredibili ingluuie, & ingenti corporis robore. Orauit pro illo S. Brigida, & viribus quidem corporis nihil detractum eſt, ſed ad communem hominum cæterorum edendi bibendique menſuram redactus eſt. Reus quidam ducebatur ad ſupplicium. Eius miſerta ſancta virgo, rogauit Dominum, & diuinitùs accepit argentum, quod cùm regi obtuliſſet, miſero illi vitam impetrauit. Daria virgo oculis capta, ſanctæ Brigidæ dixit: Benedictionem impertire oculis meis, vt pro voto liceat mihi cernere mundum hunc viſibilem. Fecit Brigida, vt erat rogata, & illa ſtatìm vidit. Verùm præ mentis interiori luce mundi huius lumē faſtidiens, rursùs orauit S. Brigidam, vt iuberet priſtinam in eius oculos recidere cæcitatem, ità dicens: Tanto quiſque maiori Dei præſentia perfruitur, quanto huic mundo abſentior eſt. Orauit denuò ſancta Brigida, & mox illa videre deſijt. Mulier nobilis è Scotia, filiam habuit à natiuitate mutam. Eam cùm eſſet annorū duodecim, duxit ad S. Brigidam: quæ appræhenſa puellæ manu, ait: Vis Chriſti amore corporis ſeruare integritatem & virgo permanere? Neſciebat verò puellam eſſe mutam. Vt autem mater eius dixit, eam reſpondere non poſſe, ait Brigida: Ego verò manum eius non priùs dimittam, quàm illa mihi reſponſum reddat. Mox puella ità locuta eſt: Faciam, quicquid iuſſeris. Permanſit igitur virgo, & prætereà vſque ad ſupremum vitæ diem nulla fuit illa eloquentior. Fluuium quendam ſancta Brigida ſuis precibus aliò auertit, qui etiam vſque in præſens tenet curſum illum. Aues & anates ſæpè ad ſe accerſitas, manu palpare ſolebat, & indè rursùs dimittere.

Ingluuiem hominis ſanat.

Cęca illuminata, rurſùs vt redeat cæcitas, optat.

Nouem viri inter ſe nefanda coniuratione conſpirârant, in hominis cuiuſdam necem, quem Calendis Iulij perimere conſtituerant. Multùm apud illos egit ſancta virgo, vt ab immani ſcelere illos reuocaret. Sed cùm verbis nihil efficeret, ad precandum pro illorum obcæcatione Dominum ſe contulit. Vident igitur illi ſpeciem hominis, quem inſectabantur, & exiſtimantes illum eſſe, gladijs & haſtis confodiunt: reque peracta tanquàm poſt triumphum cum cruentis armis, redeunt ad Brigidam: à qua cùm ſe non hominem, ſed phantaſma iugulâſſe didiciſſent, ad ſanitatem & meliorē mentē ſe receperūt. Nimij operis fuerit, ſingulatìm referre res geſtas oēs huius admirandæ virginis. Tādèm poſt multos pro Chriſto ſuſceptos & exantlatos labores puellam alumnam ſuam ad ſe acciuit, eique ſui obitûs indicauit diem: quo aduenīēte, felicem Chriſto ſpiritū reddidit anno ſalutis 518. vt habet Sigebertus, vel 522. vt apud Marianum Scotum legitur, qui eam ſcribit in Hybernia, diem ſuum obijſſe.

VITA S. SEVERI RAVENNATIS EPISCOPI, EX VETVSTO QVODAM MANVSCRIPTO

codice, mutato ſtylo deſcripta per F. Laur. Surium: idq́; ſtrictiùs atque compræhenſiùs, plerunquè etiam paraphraſticôs.

1. Februarij.

Patria S. Seueri.

Tob. 4.

SEVERVS inſigni Italiæ oppido Rauenna ortus eſt, poteſtq́; de illo dici, quod de beatiſſimo Pontifice Gregorio, Vndè genus duxit, ſummum conſcendit honorẽ. Moribus valdè inculpatis vixit, plenus columbina ſimplicitate: & quidem cum S. Tobia pauperem geſſit vitã, ſed erat diues in Chriſto, illius diuino timori ſemper inhærens. Vxorem duxit, & cum ea caſtũ coluit matrimonium, victum quotidianũ ſuo ſibi labore parans. Textorem enim fuiſſe, veraci relatione cõſtat. Accidit intereà, vt Rauennę epiſcopus ex hac vita migraret, & eccleſia illa paſtore orbaretur. Conueniunt igitur frequentes epiſcopi & ex propinquis & remotis locis, vt tantæ ciuitati pontificem ſolito more præficerent atque conſecrarent. Illis verò congregatis, Seuerus domi laborans, vxori ſuæ dicit: Vadam ocyùs, & videbo quis ſit futurus antiſtes noſter. Cui vxor: Sede hîc, inquit, & tuum negociũ age. Nam ſi velis vacare ocio, non erit id in rem noſtram. Siue verò tu illic adſis, ſiue domi reſideas, te pontificem non creabunt. Ille porrò, Liceat mihi, ait, cum bona pace tua illuc ire. Reſpondit cõiunx: Fac vt lubet. nam ſine dubio ſimulatquè eò fueris ingreſſus, epiſcopus ordinaberis. Dixit hoc illa ſalsè & irridiculè: ſed vir Dei ilicò abijt, & veniens in eccleſiam, vbi erat populus cum ſacerdotibus congregatus, quòd eſſet vili & deformi opertus habitu, poſt templi oſtium latitabat. Precibus verò pro more abſolutis, eccè columba niue candidior è cælo deſcendens, eius capiti inſidet. Id ille cõſpicatus, columbam à ſe abigit: at illa per aëra circunuolitans, tertiò redijt ſuper caput eius, tanquàm in columba diceret Spiritus ſanctus: Ad quem reſpiciam, nisi ad pauperculum & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos? Ea autem res ſtuporem attulit omnibus, qui ibì tum aderant è clero & populo, & in commune laudes gratesq́ue egérunt Deo, bonorum omnium largitori.

Columba eius latitãtis capiti inſidet.

Eſai. 66.

Mox igitur productus eſt è ſuo latibulo vir ſanctus, & vel inuitus raptus ad ſedẽ pontificiam, vnctusq́ue oleo exultationis & vnguento ſacri chriſmatis, vt fieri ſolet ad eam dignitatem vocatis. Poterat tum dici illud ex euangelio: Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia. & illud ex Apoſtolo: Ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, vt ea, quæ ſunt, deſtrueret. Vbì verò illud tantum munus beatus Seuerus accepit, in illo exequendo ſe planè irrepræhenſibilem exhibuit, locumq́ue prorsùs in eo non habuit, quod vulgò iactari ſolet, Honores mutãt mores. Quotidiana enim virtutum illi accedebant incrementa, & ſpiritus ſanctus, quo authore id erat officij adeptus, apoſtolicis cum operibus fecit conſpicuum.

Matt. 19.

1. Cor. 1.

Quodam die cùm ſacra Miſſarum ſolẽnia eo more, quo ſolent pontifices, celebraret, ea hora, qua lectio ex Apoſtoli epiſtolis erat recitanda, extra ſeſe vir ſanctus rapitur, & altari aſſiſtens, ſomno ſuaui correptus videbatur. Sed cùm iam longior mora intercederet, miniſtri altaris eum exiſtimantes de improuiſo obdormiuiſſe, celeriter accurrunt, ſacrasq́ue concutientes veſtes, eum excitant. Quid habes, inquiunt, pater? Tam multus te populus expectat, & tu ſopore deprimeris? Ille ſubitò ad ſe reuerſus, velutì ſubſtomachans nonnihil, ait ad eos: Quid facitis, fratres? cur me interturbare voluiſtis? Ego etſi vobiſcum hîc corpore fui, at ſpiritu alibì verſabar. Tum verò illi multa inſtantia ab eo percontati ſunt, vbinàm intereà fuiſſet. Quibus ille reſpondit: Ignoſcat vobis Deus, filioli, quòd me adeò attonitum reddidiſtis. Ego eram in ſancta Mutinenſi eccleſia, & animam coëpiſcopi mei Geminiani Domino commendabam, manſique illic, donèc humatum eſſet corpus illius. His auditis, Rauennates clàm mittunt

Patitur ecſtaſim.

mittunt celeres nuncios ad Mutinenſes, quo in ſtatu ſint res Geminiani,exploraturos. Qui vbi Mutinam venêre,ante omnia percontantur de ſalute epiſcopi:diſcuntq́; è ciuibus,ante aliquot dies illo ſe egregio paſtore & Pontifice ſuo eſſe deſtitutos:addebāt verò ciues: Certè Dominus Seuerus archiepiſcopus veſter,immò & noſter, illo decedente,præſens hîc adfuit, eiusq́; animam Deo ritu pontificio commendauit, nec abſceſſit,donèc eius corpus eſſet ſepulturæ datum. Deindè verò ab oculis noſtris repentè ablatus eſt. His auditis,celerrimè nuncij Rauennam repetunt,& ciuibus ſuis omnia explicant,depræhenſumq́; eſt ex diligenti collatione,eo tempore mentis ſtuporem ſanctum Seuerum pertuliſſe,quo S. Geminianus migrauit ad Dominum.

Filia beatiſſimi in ætate iuuenili mortua eſt. Iam antè è viuis eius mater exceſſerat, volebantque eam in eius monumento reponere. Vt autem viderunt anguſtiorē eſſe loculum, quàm qui vtriuſque corpuſculum capere poſſet, mœſti aiunt ad Seuerum epiſcopum: Quid pater ſancte facturi ſumus? Vidésne ſarcophagi anguſtiam? Tum verò ſanctus pontifex ad vxoris quondàm ſuæ extinctum corpuſculum cōuerſus, Quid mihi,inquit,moleſta es mulier? Cur non das locum filiæ tuæ? Accipe,quod quondàm vtero geſſiſti,& noli eſſe tenax nimiùm locelli tui. Ad has beati viri voces tanta celeritate corpuſculum illud in partē aliam ſeceſſit,vt vitali præditum ſpiritu, citiùs mouere ſe non potuerit,longumque filiæ ſpatium conceſſit. Veniendum nūc eſt ad obitum ſancti viri,& quemadmodùm ex his ſeculi ærumnis ſubtractus, ad illam ſupernæ patriæ beatitudinem commigrârit. Erat iam prouectæ ætatis & multa canitie venerabilis,diemque obitús ſui ex diuina reuelatione longè antè cognouerat. Itaque die quodam ſanctiſſimum Miſſæ ſacrificium offerens,tranſitum ſuum ex hoc mundo ad patriam cæleſtem. ſaluberrima ſacramentorum cæleſtium perceptione communiuit, conuocatoque ad ſe totius vrbis clero & vtriuſque ſexûs populo,iuxta Eccleſię morem,de integritate catholicæ fidei, de fraterna charitate & dulciſſima animorū conſenſione ſeruanda & colenda,pro data ipſi diuinitùs ſapiētia,prolixum habuit ad eos ſermonem. Eo abſoluto,impertitaque illis pace & benedictione, ſtola pontificali indutus,populique mœrentis frequentia vndiquè vallatus, ſuum ſibi iubet aperiri ſepulcrum. Quod cùm illi feciſſent,viuus in illud ingreditur, miraq́; authoritate inter coniugem & filiam medium ſe collocans,clara voce & vultu viuido vale vltimum dicit filijs ſuis,feliciter iam in Domino obdormiturus, marmorque imponi monumēto iubet: ſicque poſt fuſas aliquandiù preces,ſanctam animam ſuo reddit creatori,plenus & dierum & meritorum. Incidit eius obitus in ipſas Februarij Calendas. In ſignū autem eximiæ ſanctitatis,ad tumulum eius innumera, humanumque modum excedentia diuinitùs eduntur miracula: è quibus vnum adſcribemus,quod huius hiſtorię author ſua ætate factum aſſeuerat. Mulier quædam Rauennâs filiolum habuit quotidiana febre immodicè diuexatum,cui vt celerior poſſet reformari ſalus, & dolores illi acres remitti,mater illum offerre decreuit Deo ad ſepulcrum beatiſſimi Seueri. Cùm igitur eò perueniſſet vnà cū filio & amicis,proſtrauerunt ſe humiliter Deo ſanctoque Seuero,attentiùs pro paruuli ſanitate orantes: idque adeò, vt ſpe bona incitati,in templo in precibus pernoctare ſtatuerent. Interìm verò præ nimia defatigatione omnes ſomno correpti,pueri illius voce lachrymabili rursùs excitantur. Eccè autem dum circunſpiciunt, vident lampades priùs extinctas luculenter ardere: eoq́; miraculo obſtupefacti, gratias agunt Deo, & ſancto eius confeſſori Seuero. Porrò mater ex puero ſciſcitatur,quid ipſi accidiſſet. Tum ille coram omnibus dixit: Vidi ex hoc ſepulcro progredientem ſenem quendam pontificali habitu indutum, niueis capillis decorum,vultu angelico admirabilem. Is verò me tetigit,& vehementer expaui: ſimulque morbus omnis confeſtìm euanuit. Quo tempore vir ſanctus claruerit,author hiſtoriæ dubium relinquit: ſed Volaterranus Commentariorum Vrbanorum Lib. 19. teſtis eſt eum ſub Iouiniano principe,itemq́; S. Geminianum Mutinenſ. epiſcopum,cuius eſt ſuprà mentio habita,floruiſſe.

Seueri Innocentia.

Vxor mortua cedit filiæ in ſarcophago.

Viuus ingreditur ſepulcrum,& decedit.

Puer curatur à febra.

PARS HISTORICA SERMONIS BEATI PETRI DAMIANI DE SANCTO SEnero epiſcopo.

AVDISTIS, fratres chariſſimi, ex beati Seueri, dum legeretur, hiſtoria, qualiter illum Deus de lanificij ergodocio ſuſtulit, quàm mirabiliter illum non ſolùm præter opinionem omnium ciuium, ſed etiam ſuî, ad arcem Pontificatûs elegit. Audîſtis, pauperculum hominem à Deo mundi diuitibus anteferri. Audîſtis, abiectum & humilem ſuper potentatus nobilium cum gloria ſublimari. Audîſtis Spiritum ſanctum ſapientes ſeculi contemnentem, ſimplicem hominem eligentem, ornatos veſtibus tranſuolantem, in pannoſum & ſqualidum, quaſi in amicũ familiarem, & olim ſibi notiſſimum, deſcendentem.

Libet autem, dilectiſſimi, ad illud pulchrum ſpectaculum totos interiorum luminum radios diligenter expandere, & omnipotẽs Deus q̃ diuerſo modo ab hominibus iudicet, inquantùm mihi poſſibile eſt, ſtudioſè penſare. Conueniunt vniuerſi ciues ad oratorium, deſcendit Spiritus ſanctus in columbæ ſpecie ſuper populum congregatum. Multa inferiùs corda, vnus deſupèr inſpector. Præſtolantur iſti, magnum aliquem ex diuitibus eligi: conſiderat ille, quis ex omnibus maximè valeat diues virtutibus inueniri. Iſti apud ſe præferunt eruditam linguam, luculentum ſermonem: ille autem animum ſimplicem & cordis humilis puritatem. Hinc populus viſu plebeios præterit, ad primates verò, quis eorum maximè eligatur, attẽdit: indè autem excelſus
Pſalm. 137. Dominus humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit. Hinc multi ſibimetipſis illud ſacræ dignitatis culmen exoptant, & garrulo ſilentio intrà conſcientiam clamant: O ſi columba veniat ſuper me, ô ſi Deus eligat me. Putas ego ero electus? Putas mihi da-
Pſalm. 7. 32. bitur Epiſcopatus? Indè autẽ ille ſcrutatur renes & corda, qui finxit ſingulatìm corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum. Et quidem aderant ibì multi, vtpotè in egregia ciuitate, alij quidem frementium equorum glomeratis greſſibus incedere ſoliti, alij claris natalium titulis inſigniti, alij precioſarum veſtium nitore conſpicui, alij crebris obſequentium militum cuneis conſtipati, alij omnibus his mundi muneribus multipliciter præditi, alij alijs rebus pro ſua poſſibilitate dotati. Sed omnipotens Deus, qui corda hominum ſubtiliter intẽdebat, quod olìm per Prophetam dixe-
Eſa. 66. rat, ſine aliquo vocis ſtrepitu iterùm repetebat: Super quem requieſcet Spiritus meus, niſi ſuper humilem, & quietum, & trementem ſermones meos? Videbat populus in aperto loco columbam cælitùs expectantem. Adſpiciebat illa Seuerum pauperculum, poſt ianuam latitantem. Qui enim ſe hominibus abſcondebat, diuinæ maieſtatis intuitum declinare non poterat. Quid eſt hoc, beate Seuere, tam pauper, tam diues, tam humilis, tam ſublimis, tam pannoſus, tam glorioſus, apud iudicia humana deiectus, ex diuina prouidentia inuiſibiliter ſublimatus? Cur te abſcondere niteris, qui ad hoc proueheris, vt ad virtutis exemplum omnium oculis proponaris? Cur vultus hominum erubeſcis, qui diuinæ maieſtatis conſpectui præ omnibus placuiſti? Videlicet idcircò abſconderis, vt videas, & non videaris: videas ſcilicet columbam pro admiratione, non videaris autem pro veſtium fœditate. Agè iam manifeſtare in publicum, procede ad medium, & Chriſtianæ familiæ ſuſcipe villicatum. Exeat margarita de ſterquilinio, vt in ſummi regis fulgeat ornamento. Non lateat vlteriùs lucer-
Matt. 5. na ſub modio, ſed ſuper candelabrum poſita, omnes qui in domo ſunt, ſplendoris ſui luce perfundat. Paſce igitur Dominicum gregem, & ſuper ouile Chriſti curam exhibe paſtoralem. Tibi Chriſtus eccleſiam ſuam committere iam decreuit, quam inæſtimabili ſui ſanguinis precio comparauit. Suſcipe egregiæ adminiſtrationis officium, vt de commiſſi talenti fœnore auctum referas lucrum. Nec expaueſcas ignorantiam literarum, nõ dubites de incompoſitorum enormitate ſermonum, quia ille, qui promouet te, ſine legendi labore inſtruet te: qui tibi doctrinæ committit officiũ, docendi etiam ſuggeret incrementum. Summum quippe eſt verbum, quod tibi ſeminandi verbi

verbi exhibet miniſterium. Hoc Verbum tibi,tuiſq; ſimilibus per ſemetipſum dicit: Cùm ſteteritis ante reges,&c Et iterùm:Non vos eſtis q̃ loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri,qui loquitur in vobis.

Matt.10. Ibid.

Quid plura? Tandèm venit columba,& mirantibus cunctis,dilectum ſibi caput inuiſit. Et certè iam olìm in eius pectore inuiſibiliter erat,in cuius nunc verticem corporaliter deſcendebat. Sed quid iam fugitiuus Dei faceret? Quò ſe verteret? Quod ſibi latibulum tutius inueniret? A conſpectu omnium fugit,valuas oppoſuit,ad vidẽdum ſibi ſolas poſtiũ rimulas dereliq̃t. Sed qui humanos adſpectus auertere potuit, columbini acumen intuitûs non euaſit. Videt ſe depræhenſum,conqueritur intrà ſe, nil ſibi profuiſſe confugium. Veruntamen adhuc ſuſpicatur deceptam errare columbam,nec poſſe in tanta hominum multitudine certam erigendi notare perſonã. Tertiò igitur ad ſe volitantem agitatis manibus repulit:& ſic in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis benedictionem ſuæ conſecrationis accepit.

O nouum & inauditum promotionis ordinem. O admirabilem egregij Pontificis dignitatem. Nam quid aliud fuit,in caput beatiſſimi viri columbam tertia vice deſcẽdere,niſi patenter illum in Patris,& Filij,& Spiritûs ſancti nomine conſecrare? Et q̃d aliud fuit,eandem columbam à ſe exturbando,manibus tangere,niſi ex Eccleſiaſticę inſtitutionis ordine,in ipſis manibus oleum ſanctæ vnctiõis accipere? Nam quòd columba in ſanctiſſimi viri caput illapſa deſcendit,officium manûs impoſitionis impleuit. Quòd autem ſacris ſe manibus tangi permiſit,ipſas manus ſancti Spiritûs vnctione ſignauit.

Oleũ ſanctę vnctiõis ritu Eccleſiaſtico, quo liniũtur manus.

Suſcepto igitur Pontificatûs officio, beatus ille Seuerus, non magìs ex ordine Eccleſiaſticæ dignitatis aſſcendit, quàm in arcem quoquè ſummæ ſanctitatis excreuit.

SANCTI MARTYRIS TRYPHONIS VITA, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

taphraſte.

CVM DOMINVS & Deus & Seruator noſter Ieſus Chriſtus,poſtquàm Deus & homo ad homines adueniſſet,& tertio die à mortuis ſurrexiſſet, & ad patrem cum gloria eſſet aſſumptus,in diſcipulos effudit ſpiritum ſanctũ,& eos diuina cognitione impleuit & virtute,ex eius plenitudine accepit vniuerſa terra, & omnes homines fuerunt participes doni, quod ex eo emanabat: & liberati quidem ſunt à tenebris ignorantiæ & cultûs ſimulacrorum:veræ autem luci Dei cognitionis euaſêre familiares. Nam cùm non ſecùs àc diuina & luce micantia fulgura,per omnes fines percurrentes, & non paruam adferentes illuminationem,egreſſi eſſent Apoſtoli,corũ qui videbant illuſtratos oculos,ne momento quidem temporis mox fuerunt ſedere in tenebris. Alius autem aliam orbis partem ſortiti,cùm omnem gentem, regionem & ciuitatem ſibi diſtribuiſſent,eis iniecerunt veram ſcintillam veritatis. Quæ paulatim per eos,qui apti erant,accenſa,in claram & ſublimem euaſit facem.

1. Februarij. Acto. 2.

Hoc principium cùm accepiſſet fides,ad tantum proceſſit ſplendorem,vt cõſumptis profundis tenebris ignorantiæ, in diuinæ lucis ſtatum omnia tranſmutauerit. Huius poſt Apoſtolos cauſæ & authores fuêre diuini martyres:qui cùm velutì ſemen lucis ab eis accepiſſent,deindè tanquàm violentis ventis traditi tentatoribus, id non ſolùm nõ extinxerũt illatis iniurijs,ſed etiã varijs tormentis effecti clariores,ipſi quidem tanq̃ lucida ſidera, decæterò ſunt collocati in cæli firmamento,quod percipitur intelligentia. Illinc aũt clariſſimè refulgentes,terræ vniuerſæ lucẽ p̃bent. Ex his vnus eſt etiam beatus Tryphon,qui à diuinis & in quas non cadit interitus,delicijs nomen ſortitus, frugiferum germen horti deliciarum. Qui è Phrygia quidem primùm fuit

Tryphonis patria.

editus,

editus, vico verò Campſade, qui eſt vicinus ciuitati Apameæ. A pijs autem parētibus ortus magis pius filius, ab ineunte ætate viſus eſt Deo adeò eſſe gratus, vt iudicatus ſit idoneus ad miniſtrandas operationes ſpiritùs. Quamobrem varij quidem morbi fugiebāt à corporibus: dæmoniorum verò vniuerſa hominibus infeſta natura, ſolo nomine Tryphonis flagellata, vel potiùs vſta virtute eius, qui in eo erat, ſpiritûs, fugabatur quidem ab hominibus, abigebatur autē in intima deſerti penetrália. Atq; omnia quidem recenſere miracula, quæ ab eo facta ſunt, non eſt præſentis temporis. Cùm vnius autem in præſentia fecero mentionem, per quod gratiæ, quæ in eo erat, virtus poſſit eſſe euidens, ad martyrium præclari athletæ me conferam.

Claret miraculis.

Anno 225. poſt Auguſti mortem, Gordianus accipit ſceptra Romani imperij, vir quidem gentilis religione, ſed Chriſtianis nō adeò grauis. Non enim is, ſicut reliqui, mouit perſecutionem aduersùs Chriſtianos. Ei naſcitur vnica filia, corporis quidem ſpecie & pulchritudine inſignis, ingenio autem & intelligentia fœminas, quæ erant ſuo tempore, ſuperans: neque vlli cedebat in doctrina literarum. Quocircà magnoperè contendebant parentes, vt eam integram & illæſam conſeruarent. Primos verò ciuitatis, qui eam ambiebant, magna vrebat æmulatio: ipſa autē in munitis locis clauſa, diligenter & tuto cuſtodiebatur. Vt verò à ciuitate Romanorum ſanctus cognoſceretur Tryphon, vel potiùs vt Chriſtus in eo laudaretur, repentè execrandum dæmonium dictam Cæſaris filiam inuadens, eam impudenter vexabat, aſſiduè diſcerpebat, in aquam & ignem proijciebat, & omni ratione eius vitæ inſidiabatur. Atq; dubitabant quidem omnes ſapientes, hærebantq; & manebant planè attoniti medici, videntes affectionem eſſe miſerabilem, non valentes autem ei omninò opem ferre. Animo verò anxius erat pater, affectioni nuſquàm vllum inueniens auxilium: triſtis erat, ægrè ferebat, tabeſcebat, donèc ipſe malus ſpiritus, maiori ſcilicet poteſtate coactus, ſuum inuocabat expulſorem: ſuum quidem percuſſorem, puellæ autem, quæ ab eo vexabatur, appellabat curatorem. Niſi, inquit, acceſſerit Tryphon, puellam nō ceſſabo terrere: ab ea non recedam, niſi videro aduenisſe Tryphonem.

Filia Gordiani Auguſti arripitur à dæmone.

Protinùs ergò iuſſis exeuntibus Imperatorijs, miſſiſque frequentibus literis, vniuerſo autem orbe terræ ferè percurſo ad inquirendum Tryphonem: & multis quidē multis è locis emiſſis ad eos euocandos, qui hoc appellarentur nomine, nihil autem valentibus efficere, peruenit etiam ad partes Phrygiæ hæc inquiſitio. Significatur deindè is, qui quæritur, agere in vico Campſade: inuenitur propter paludem lacûs, qui eſt ſitus prope eum locum, anſerum curam gerens. Confeſſus autem is, qui quærebatur, ſe eſſe Tryphonem, ſtatìm quidem tranſmittitur per eos, qui ipſum inuenerunt, ad Præfectos Pompeianum & * Poteſtatum. Ipſi verò cùm eum equis publicis protinùs impoſuiſſent, Romam tranſmiſerūt ad Imperatorem. Atque ille quidem iterrectà confecit: agebat autem tunc ferè ætatis annū decimumſeptimum. Malignus verò ſpiritus cùm eius ſenſiſſet aduentum, tunc grauiter vexabat, & per puellā efferueſcebat: & ſæpè eiulās clamabat ſe non poſſe ampliùs eius corpore vti habitaculo: propè enim adeſſe, qui potenti manu eum expellat. Adhuc enim, inquit, tres dies, & accedit Tryphon, qui in nos accepit poteſtatem. Cùm ſic multùm clamâſſet & eam diſcerpſiſſet, exijt.

Nota ætatē.

Tertio verò die ab exceſſu dæmonis, Romam quidem venit ſanctus, adducitur autem repentè ad Gordianum. Quem cùm lubenter excepiſſet, agnouit eum eſſe, qui Gordianam ſuam filiam curauerat, ex aduentu conijciens præfixum terminū trium dierum. Vt res verò eſſet certior & euidentior, rogabat vt dæmonem oculis videndū produceret, & eum interrogaret. Sex itaque dies ieiunio & intēſis ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum vir ſanctus vacans precibus, illuceſcente ſeptimo, iam deſupèr maiorem & validiorem aduersùs dæmones conſequitur poteſtatem. Nam cùm nox quidem procùl abeſſet, ſol autem ſuis radijs in terra ſubrideret, aderat quidem Imperator, aderant omnes ſatellites & qui eius parebant imperio, ab eo petentes, vt viderent aliquid admirabile. Diuinus autem Tryphon cùm eſſet plenus diuino ſpiritu, in ipſo verò immundum quoq; illum ſpiritum intueretur intelligentia: Tibi dico, inqt, in nomine Ieſu Chriſti, appáre ijs, qui adſunt, & eis oſtēde tuā turpitudinem & imbecillitatē. Simulatq; aūt hoc dixiſſet, eccè tanq̄ canis adſpectu deformis, niger colore, oculos habens tanq̄ ignem emittētes, & caput humì defixū, corā omnibus apparuit. Cui,

Ieiunio & precib⁹ obtinet maiorē aduersùs dæmones poteſtatem.

Cui, qui precatus fuerat, Dei ſeruus: Dic, inquit, execrande, quis te miſit? Quis permiſit, vt hanc inuaderes adoleſcentulam? & quomodò cùm ſis talis, nempe tenebroſus & imbecillus, & plenus omni probro & dedecore, adeò audes contemptui habere & vexare, quod factum eſt ad Dei imaginem? Dæmon autem reſpondens, Mittor, inquit, à meo patre. Dicebat verò eſſe ſibi patrem, authorem & cauſam malorum, qui etiam appellatur ſatan, & ab eo iuſſum eſſe hanc puellam torquere. Et quænam eſt ei poteſtas, rursùs dicit Tryphon: malitiæ, inquam, principi aduersùs figmentum, quod conſtituit omnipotens bonitas & munijt ſancto ſpiritu? Ille autem canis, etiamſi nollet, diuina tamen quadam operatione vera reſpondit omnibus audientibus: Nos nullam habemus poteſtatem in eos, qui ſunt pij in Deum omnipotētem, & in eius Chriſtum, pro quo Petrus & Paulus hîc præclarum ſuſcepêre martyrium. Eos verò reuerentes fugeremus, nisì nobis eſſet permiſſum alicui extrinſecùs leuem aliquā adferre tentationem. In eos autem omninò vires nobis vigent, & in eos tyrannidem obtinemus, qui ſuo animi propoſito ſectantur opera, quæ ſunt nobis grata. Maximè verò grata nobis opera ſunt, cultus ſimulacrorum, blaſphemia, adulterium, veneficiū, inuidia, cædes, ſuperbia. Per hæc enim & quæ ea conſequuntur, homines ſua ſponte nobis effecti familiares, ſuis factis tanquàm laqueis implicantur: & ab eius quidem, qui ipſos fecit, alienantur bonitate: illaqueātur autem noſtris maleficijs. Cùm hæc ab eo dicerētur, Imperator & omnes qui aderant, his auditis, repleti ſunt horrore & admiratione. Et multi quidem ex infidelibus, Chriſto ſtatìm crediderūt: fideles autem ſtabiliti & teſtimonio inimici magìs confirmati, regi gloriæ laudē emiſerūt & gloriam. Increpatus verò ille immundus & ſceleratus dęmon, protinùs euanuit ex oculis. *In quos obtineat vires ſatan.*

Cæſar autem hoc beneficio affectus, & valdè ea admiratus, cùm plurimis donis & honoribus beatum Tryphonem eſſet proſecutus, cura ſuorum Præfectorū cum ſuis reſtituit. Atq; quęcunq; quidē ex his ad eū redierunt, in via diſtribuit pauperibus: ipſe verò cùm domum veniſſet, conſueta fidei ſequens opera, & vacans beneficio afficiendis ijs, qui laborabant, erectam ſolùm habebat mentem ad brauium ſupernæ vocationis. Cùm autem deceſſiſſet Gordianus, Philippusq́ue execrandus & impius ei ſucceſſiſſet in imperio, & ipſe quoquè citò fuiſſet interfectus in bello aduersùs Troglodytas, Decius poſt eum renunciatur, vir crudelis & animo impudens, & feruens quidem furore circa ſimulacra: rabie autem intolerabili ab inhabitante in ipſo dæmone motus aduersùs eos, qui nolebant eis ſacrificare. Fuit verò hoc graue bellum aduersùs Chriſtianos. Non enim parabantur arma aduersùs alienigenas, non tela & lanceæ, non rhomphæa & gladius vibrabantur aduersùs eos, qui faciebant iniuriam: ſed rotæ & catapultæ, vnguesq́ue ferrei & pectines, & omne genus ſuppliciorum comparabatur aduersùs innocentes. Vnum autem in eos crimen intendebatur, nempe in Deum ſanctitas. Cùm ergò illic multa erumperet confuſio, dicebat ſe videre, velutì quodam, quod intelligētia percipitur, ventilabro purgari aream Domini. Quicunq; enim leuitate mentis & ſtramineis cogitationibus, verbum fidei videbantur ſuſcepiſſe, ij perindè àc vi ventorum ventilati tentationibus, reſeruabantur igni, qui non extinguitur. Qui autem recta ſententia & animo ſtabili adhærebant veritati, ij iniurijs & afflictionibus inflammati, cùm ſuæ fidei probationem Deo & hominibus oſtendiſſent, in horrea cæleſtia, tanquàm purum frumentum, recondebantur. *Deciana pſecutio.* *Crimē Chriſtianorum.*

Cùm hæc ſic fierent, & vehementer vrgeret perſecutio, defertur Tryphon ad Præfectum Orientis. Aquilinus autem tunc gerebat Præfecti magiſtratum. Ad eum ergò defertur, quòd vir quidam Apameenſis, genere non ignobilis, doctrina exultus, arte medicus, Auguſtos valdè deſpicit: & magnos quidem deos ſubſannat, Chriſtum autē ſolum Deum annunciat. & ea ratione fieri, vt multi decipiātur à verborum eius magnificentia. Statìm ergò emiſit literas & edicta cum minis vehementibus ad loci illius magiſtratus, vt eum, qui quærebatur, maxima celeritate ad eum adducerent. Fieri verò non poterat, vt præclara fidei lucerna in ſordido loco lucens lateret. Cùm ergò audiuiſſet ſe quæri à perſecutoribus, non recedit in ſolitudines, non denſos & incultos obit montes: ſed cùm precibus & orationibus ſe in Chriſto munijſſet, alacri animo accedit ad eos, qui quærebant, & ad Aquilinum cum magno gaudio & prompto animi ſtudio, qui tunc agebat Niceæ, ſtatìm mittitur per milites cohortis. Cùm ergò ei ſtatìm excelſum erectum fuiſſet tribunal, honeſteq; & decorè eum circunſtetiſſent *Tryphonis nomen defertur.* *Siſtitur coram pfecto.*

ſatellites,

ſatellites,dixit Pompeianus ſcriniarius maximi ordinis: Qui Apamea à Frontone legato ad veſtram miſſus eſt magnificentiam, adeſt ad puriſſimum tribunal veſtræ poteſtatis. Aquilinus Præfectus dixit: Qui adeſt,primùm dicat nomē,patriam,fortunā, deindè religionē. Dixit S.Tryphon:Mihi nomen eſt Tryphon: Patria, vicus Campſades,vicinus ciuitati Apameæ.Fortuna autē apud nos nec eſt,nec dicitur,qui Dei prouidentia,ſerieq; & ordine ineffabili ſapientiæ omnia fieri credimus:non autem à fortuito,& qui fit præter rationem,concurſu aſtrorum & à caſu ſtatuimus pendere ortum hominis. Sum verò liber moribus & vitæ educatione,vni ſoli Chriſto ſeruiens. Chriſtus enim eſt mihi religio,Chriſtus mihi gloria,& corona gloriationis.

Præclara eius confeſſio.

Dixit Præfectus: Exiſtimo te in hodiernum vſque diem nōdùm cognouiſſe iuſſum Auguſti,qui iuſſit quenuis hominem, qui hoc nomine ſe iactat, & ad deos colendos eſt durus,tradi morti violentæ.& te remoue à tali deceptione,nè igni tradaris. Dixit ſanctus Tryphon: Vtinàm mihi liceat & igne & omnibus tormentis conſumi pro nomine Ieſu Chriſti Domini mei & Dei. Dixit Præfectus: O Tryphon,ſuadeo vt dijs ſacrifices. Video enim præter ætatem corporis, te quoquè perfectum ſenſum animi oſtendere,nec per deos volo te malè mori. Dixit ſanctus Tryphon: Perfectum habebo ſenſum,ſi Deo meo perfectam obtulero confeſſionem, & pulchrum depoſitum, nempe in ipſum fidem,eam non negando conſeruans,me ab omni reprӕhenſione vacuum & integrum ſacrificium obtulero Chriſto,qui fuit pro me ſacrificatus. Dixit Præfectus: Igni tradam tuum corpus,& acerbiſſimis ſupplicijs conſumam tuam animam. Dixit ſanctus Tryphon: Mihi minaris ignem, qui extinguitur, & ſimul deletur cum ea quæ accendit materia,cuius finis eſt cinis. Ego autem eum, qui non poteſt extingui,& eſt æternus,contrà minor impijs. Recede,inquam,à rebus vanis,& cognoſce eum,qui eſt verè Deus:nè ſi fortè illius ignis feceris periculum, te malorum pœniteat. Hæc cùm audijſſet Aquilinus,& ira fuiſſet percitus,iubet eum ſuſpēſum cædi.

Cùm primùm ergò prolata fuiſſet ſententia,beatus Tryphon cùm veſtem exuiſſet, & venerandum illud & pulchrum corpus prompto & alacri animo tradidiſſet lictoribus, in ligno ſuſpenditur, & manibus ponè circumactis vincitur. Cùm ipſe autem tribus horis cæderetur,& animum quidem firmum & ſtabilem & inuulnerabilē Chriſto oſtenderet,ſilentiò verò plagas tanquàm alio patiente ſuſtineret, dicit Præfectus Aquilinus: Pœniteat te,ó Tryphon,huius importunæ amētiæ,& profitere te dijs eſſe ſacrificaturum. Nemo enim reſiſtit edicto Imperatoris,qui non acerbè & violēter ex hac vita exceſſerit. Dixit ſanctus Tryphon: Ego quoq; tibi dico: Nemo qui regē cæleſtem Chriſtum negauit,vitam æternam conſequetur:ſed trāſmittitur ad ignem æternum,& qui non poteſt extingui. Dixit Præfectus: Rex cæleſtis non eſt alius niſi magnus Iupiter,Saturni & Rheæ filius. Is eſt pater hominumq; deûmq;:cui q non paruerint,minimè poſſunt viuere. Cui tu quoquè debes parére, vt dignus cenſearis vita iucundiſſima. Dixit ſanctus Tryphon: Similes fiant Ioui deo tuo,qui eum pro deo colunt,& omnes qui confidunt in eo. Quem dicunt quidem primùm fuiſſe præſtigiatorem hominem & ſceleratum ac pernicioſum,patremque cuiuſuis nefariæ actionis & impietatis. Poſt eius autem deceſſum,aureas & argenteas ſtatuas ei erigentes,qui fecerunt ſimilia opera dedecoris,deùm pronunciârunt,ſuæ libidinis & intemperantiæ afferentes excuſationem,quòd is in deos ſit relatus. Idem modus cernitur etiam in alijs,qui falsò vocantur dij. Sic vos falſam multis retrò ſeculis datam ſequētes traditionem,inanimæ materiæ & ſurdæ cultum impiè tribuitis,Deum viuum negligentes,qui cælum firmauit,terrā ſuper aquas ſtabilijt,aërem effudit:& cùm rebus omnibus creatis formam dediſſet,hominem dominum in ipſis poſteà formatum cōſtituit. Cuius decepti à maligno ſerpente,& innumerabilibus tracti errorib⁹ & exitijs, Deus Verbū miſertus,homo fieri voluit,& nobis ſimili forma ſuſcepta,in ea in crucē actus & ſepultus,cùm tertio die reſurrexiſſet,& in cælos eſſet aſſumptus,ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis,donèc quæcunque res eſt creata,eum agnoſcat:& ſic è cęlis cum diuina virtute & gloria apparens,reddet vnicuiq; conuenienter ſuis actionibus. Hic eſt Deus deorum,rex regum,& iudex viuorum & mortuorum. Qui autem à vobis dij exiſtimantur,ſunt æterni ignis fomites cum ijs,qui ipſos colunt.

Tribus horis cæditur.

Gene 1.
Gene 3.

Hæc cùm diceret beatus Tryphon,Aquilinus ſummo furore percitus, eum quidē iubet de ligno deponi,ſe autem ſequi vinctum,exeuntē ad venationem. Licebat ergò

videre

videre acerbiſſimum tormentum inſligi martyri. Nam plantę pedum eius diſrumpebantur, quæ non ſolùm nudæ obijciebantur frigori hyemis intolerabili, ſed etiã conculcabantur equorum pedibus: carnes autem ei dilaceratæ, per terram diſpergebantur. Martyr verò ſemper ad Dominum intuens, dum in eo foueretur & recrearetur, non ægrè ferebat dolorem, pſallens: Perfice Domine greſſus meos in ſemitis tuis, vt non commoueantur greſſus mei. Et rursùs: Greſſus meos dirige ſecũdùm eloquium tuum, & non dominetur meî omnis iniquitas: & quæ deincèps ſequũtur. Præter hæc emittebat etiam voces primi martyris, dicẽs: Domine, nè ſtatuas eis hoc peccatum. Cùm à venatione autem ſerò redijſſent, dicit Aquilinus accerſito martyre: Núncne tandèm, ô miſer, tibi perſuaſiſti ſapiẽti vti ratiocinatione & dijs ſacrificare, an adhuc priſtina teneris inſania? Dicit ſanctus Tryphon: Cùm rationis expertis inſaniæ & imprudentię ſis ipſe plenus, à diaboli offuſa tibi temulẽtia non potes reſipiſcere, & adorare creatorem vniuerſorum. Ego autem ſapienti vtor ratiocinatione, non recedens ab ea, quæ dat ſalutem, veritate. Dicit Aquilinus Pręfectus: Nunc redeat in carcerem, & reſeruetur ad alteram examinationem. Fortè cùm fuerit ſolus, ſe admonebit, vt deſiſtat ab hac mala perſuaſione. Cùm ſic dixiſſet, ad finitimas regiones eſt profectus.

Acerbiſſimũ S. Tryphonis ſupplicium.

Pſalm. 16.

Pſalm. 118.

Acto. 7.

Cùm autem aliquot dies interceſſiſſent, veniens rursùs Niceam, & ſedens in tribunali, ſiſtendum curauit ſanctum Tryphonem, & dixit: Num te prolixitas temporis admonuit, vt parcas Imperatoribus, & ſupplex prócidas dijs ſeruatoribus? Cui dixit ſanctus martyr: Deus meus & Dominus Ieſus Chriſtus, cui pura mente ſeruio, admonẽs admonuit & confirmauit, vt immutabilem & immobilem in eum fidem teneam. Quamobrem eum ſolum vt verum regem & Deum attendo: tuam autem infelicitatem & tui Imperatoris deſpicio arrogantiam, & eorum, quæ à vobis colũtur, auerſor vanitatem. Dixit iudex: Acutis clauis eius pedes perforate, & verberatum per mediam ciuitatem exigite. Cùm diù autem ageretur ſanctus, & ſanguis diſpergeretur, & labores intenderentur, & temporis aſperitas exhiberet moleſtiam, (erat enim vigor hyemis) inflexibilis & inuictus manſit cogitatione. Nam ante ſe Chriſtum prę uidens, & conſiderans beatitudinem, quæ ſanctis eſt reposita, perindè acſi eſſent rorantes imbris ſtillæ, ſuſtinuit vel niue denſiora ſupplicia.

Noua ſupplicia adhibentur.

His autem valdè obſtupefactus Aquilinus, Quouſquè, inquit, ô Tryphon, non ſenties tormenta? Quouſquè te non tanget dolorum acerbitas? Sanctus verò Tryphon reſpondit: Quouſquè tu non intelliges virtutem Chriſti, quæ in me manet? Quouſq; non deſines tentare ſpiritum ſanctum? Miſer, nondùm ſenſiſti inuictã eſſe Chriſti potentiam? Tunc ira repletus impius, iubet eum circumactis vlnis verberari virgis, deindè eius lateribus adhiberi faces ignis. Cùm ergò cum magna vehementia hęc ei infligerentur tormenta, diuinus quidam ſplendor eum repentè illuſtrans & circunfulgens, diuinamque & omni ex parte pulchram coronam florentem gemmis præbens, ſtupore quidem afficit eos, qui de ipſo habebant quæſtionem, (qui quidem putabant eum torqueri) cùm hoc magnum & quod naturam longè ſuperat, vidiſſent miraculum: & effecit, vt præ ſtupore ij in terram caderẽt. Chriſti autem martyr, à ſuperis aduenisse expertus defenſionem, impletus fiducia & exultatione, Deo confitebatur, dicens: Domine, ago tibi gratias, quòd non reliquiſti me in manibus inimicorum: ſed obumbrâſti ſuper caput meum in die belli, & dediſti mihi protectionem ſalutis. & dextera tua ſuſcepit me. Et nunc Domine, rogo te, adſis mihi perpetuò, confirmans & defendẽs, & dignare me perfectè & ſine vlla offenſione decertare hoc pulchrum certamen confeſſionis, vt etiam corona iuſtitiæ dignus habear cum omnibus, qui tuum nomen ſanctum dilexerunt: Quoniam ſolus es glorificatus in ſecula, Amen.

Flagellatur & aduritur.

Rursùs autem execrandus ille iudex accerſens athletam, & veluti adulari præ ſe ferens: Sacrifica, dicebat, ô Tryphon, magno Ioui, & adora imaginem Cæſaris, & ego te dimittam maximis honoribus affectum & muneribus. Sanctus Tryphon ſubridens, dixit: Si illum ipſum Auguſtum deſpexi, & à ratione aliena eius iuſſa reſpui, inanimam eius imaginem, humana arte & coloribus formatam, adorabo? Abſit. De Ioue verò & alijs tuis, qui falſo nomine dicuntur dij, interroga eos, qui inter vos ſe iactant de ſapientia, qui quod ex ijs, quæ de ijs dicuntur fabulis, ijs qui ſapiunt, appáret turpe, conantur effugere, Iouem quidem dicunt æthera, Iunonem autem aërem, & Cererem

terram, & Neptunum quidem mare, Apollinem verò ſolem, & lunam Dianam nominârunt. Ijdem mihi vidētur Mercurium quidem orationem, Martem autem iram, & Venerem cupiditatem dicere per allegoriam. Et ſic vnamquâque mundi partem, quinetiam ipſos animæ habitus ſimulacra conſtituentes: & vniuerſorũ quidem opificem inſanè relinquentes, rem autem creatam magìs quàm creatorem colentes, nõ ſolùm ipſi à recta ſententia excidentes, ad animæ interitum ferimini præcipites, ſed nos etiam contenditis attrahere, vt ſimus participes eiuſdem barathri & exitij: ſed p̄dam doloſi minimè aſſequemini, nec eos qui verè ſperauerunt in ſolum Deum fortẽ & viuum, à recta mente abducentes, vana ſimulacra attẽdere perſuadebitis. Admiratus eſt, hæc verba audiens Aquilinus: valdè magna autẽ repletus acerbitate, cum rurſùs cædi, & per omnem contumeliam flagris iuſſit verberari: Vt, inquit, conſumatur animæ eius arrogantia. Cùm is verò cæderetur, & per omnem contumeliam flagris verberaretur, eadem erat ei ſtabilitas. Quo magìs autem remittebatur robur corporis plagis intolerabilibus, eo magìs cordis confirmata conſtantia, præclariorem oſtẽdebat fortitudinem.

Cæditur flagris.

Cùm ergò vidiſſet Præfectus ſe ea aggredi, quæ fieri non poterant, ſic tulit ſententiã: Tryphon Apameenſis, qui repugnauit iuſſui Imperatoris, neque dijs voluit ſacrificare, poſt multa inflicta tormenta, capite luat pœnas. Statìm ergò milites cùm eum eduxiſſent è ciuitate, adducunt in locum, in quo illud venerandum & Deo chariſſimum caput volebant amputare. Sanctus autem martyr ſtans ad Orientem, vocem ſuam extulit, & ſic orauit: Domine Deus deorum, rex regum, ſancte ſanctorum, ago tibi gratias, quòd me dignum cenſueris, qui hoc certamen peragerẽ citra repræhenſionem: & nunc rogo te, nè me tangat improba & inſidioſa manus inimici, neque me trahat ad profundum interitûs, ſed per ſanctos angelos magnificæ tuæ gloriæ, in dilecta tabernacula & in deſiderabilem & immaculatam tuam introducens hæreditatem, ſuſcipe in pace animam. Omnibus autem qui tui famuli meminerint, & in mei gratiam tibi ſacrificia offerre voluērint, attende ex venerando tuo habitaculo, ex cœlo ſancto tuo, copioſa & ab interitu aliena eis contrà remittens beneficia: Quoniam es ſolus bonus, & largitor bonorum in ſecula ſeculorum.

Hæc cùm orâſſet athleta, & Deum adorâſſet, antequàm feriretur gladio, tradidit animam. Qui autem Niceam concurrerant fratres, mundis ſindonibus & varijs aromatibus ſancti martyris venerandas ad ſepeliendum componentes reliquias, volebant quidem eas recondere, vt eſſent cuſtodes ſuæ ciuitatis: Sanctus verò apparens in ſomnis, iuſſit eas transferre in ſuum vicum, nempe Campſadem, quod etiam fecerunt. Sic beatus Tryphon à teneris vnguiculis Deo cõſecratus, cùm multos quidem ad Chriſti fidem adduxiſſet, multos autem morbos hominum curâſſet: plurima verò poſt hæc tormentorum & ſuppliciorum genera pro veritate pertuliſſet, redimitus fuit corona incorruptionis: Ad gloriam patris & filij & ſpiritus ſancti, Nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Feliciter exit è corpore.

AMPHILOCHII EPISCOPI ICONII HOMILIA IN PVRIFICATIONEM DEI GENITRICIS MARIAE, *in Annam Prophetiſſam, & Simeonem.*

2. FEBRVAR. Vide Virginitatis commendationẽ egregiã.

Vlti quidem non vulgares, ſed viri ſummi atque præſtantes, Virginitatem admiratione magna proſequuntur: idque non immeritò faciunt, cùm verè ſit admirabilis, vt angelorũ naturę cognata, & eundem curſum ſibi proponens, quem & naturæ illæ incorporeę propoſitum habent, Eccleſiæ ſanctæ lampadem geſtans, vt mundum ſuperans, vt affectus & perturbationes carnis conculcans, vt appetitum refrenans, vt cum Eua non communicans, vt à dolore ac triſtitia liberata, vt caſtitati adhærens, vt à gemitibus redempta, quippe quæ condemnationis ſententiam non admiſit, quæ ait: In dolo-

In dolore paries filios: & conuerſio tua ad virum:& ſub viri poteſtate eris. Verè igitur Virginitas ipſa eſt admirabilis, vt poſſeſſio quædam à ſeruitute libera, vt germen nunquàm exareſcens, ſed ſemper virens ac florens, vt vitæ inſtitutio inſignis, vt exercitationis & vitæ laudabilis ornamentum, vt humano habitu ſuperior, vt corporeis affectibus pura, vt deniquè vnà cum ſponſo Chriſto in thalamum regni cæleſtis ingrediens. Virginitatis igitur multiplex gloria talis tantaque eſt, cui hæc & his ſimilia conueniunt. Gen.3.

At Nuptiæ honoratæ etiam ſunt, & quouis terreſtri dono ſuperiores, fœcundæ arboris ſimilitudinem præ ſe ferentes. Eſt enim coniugium ipſum tãquàm planta quędam pulcherrima, ex qua Virginitas ipſa naſcitur, & rationalia animataque germina producuntur.] Eſt, inquam, coniugium ipſum benedictio illa, qua mundus creuit, & generis inſtauratio facta eſt: per ipſum enim natura humana reparata fuit: quã cùm Dominus ſuſcepiſſet, diuinam imaginem renouauit. Tale deniquè coniugium eſt, vt vniuerſum genus humanum contineat, & cum illo verſetur, ità vt liberè poſſit dicere: Ecce ego & pueri, quos dedit mihi Deus. Cùm ergò tam eximium ſit coniugium, quid Virginitas erit, coniugij flos? Non enim ex alia re, quàm ex coniugio Virginitas gignitur. Vide etiam matrimonij & nuptiarũ encomium. Eſa.8.

Hæc autem cùm dicimus, inter Virginitatem & Nuptias contentionem aut pugnã non introducimus, ſed vtriuſque bona, vt par eſt, admiramur, quandoquidem tam coniugij, quàm Virginitatis curam habet Dominus ipſe, qui non alterum alteri, tanquàm in trutina, opponit, ſed facit, vt in vtraq; parte Dei timor adſit. Nam ſi pietas abſit & Dei timor, neque Virginitas ipſa veneranda, neque Nuptiæ ſunt honoratæ. Hæc antequàm Euangelicæ lectionis explanationem aggrediamur, dixiſſe volui, propter id, quod in lege quidem ſcriptum, ſed gratiæ tempore confirmatum eſt, ab vniuerſis expectatum, ſed in ſolo Domino completum eſt. Dico primogenitum fructũ illum Marię Virginis. Audîſti enim Euangeliſtam paulò antè dicentem: Poſtquàm conſummati ſunt dies octo, vt circuncideretur puer, vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod vocatum eſt ab angelo, priuſquàm in vtero conciperetur. Et poſtquàm impleti ſunt dies purgationis eius, tulerunt illum in Hieruſalem, vt ſiſterẽt eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: Quia omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur. Luc.2. Exod.3. Num.8.

Audîſtine coniugij benedictionem? Id communiter quidem dictum eſt de omnibus, ſed in ſolo Domino perfectum. Quod enim ſcriptura dicit, Omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur: ad ſolum Dominum Ieſum refertur, non ad alium quempiam, licèt communiter dictũ ſit. Talis enim eſt vniuſcuiuſq; virginis natura, vt primùm viri congreſſu aperiatur vulua ipſa, deindè pariat. Sed in Saluatoris noſtri ortu non ità factum eſt. Nam nulla præeũte viri cognitione in Virgine matre, ipſe ſine virginitatis illius corruptione ortus eſt. Itaq; dictũ illud, Omne maſculinum adaperiẽs vuluam, ſanctum Domino vocabitur, verè ac propriè ad Dominum Ieſum referebatur. Nunquid Cain ſanctus fuit, quoniam omnium primus ex materno vtero editus eſt? Num, inquam, propterea ſanctus vocabitur, qui nefariè vitam terminauit? Num Eſau vir bellicoſus & gladij hęres, propterea ſanctus dicetur, quia prior natus eſt, quàm Iacob? An Rubẽ ſanctus, quia primus ex vtero matris editus eſt, quippe qui patris cubile commaculauit? Nemo iſtorum ſanctus fuit. Omnes iſti rei extiterunt. Ex his igitur manifeſtum eſt, ſcripturæ dictum illud, Omne maſculinum adaperiẽs vuluam, ſanctum Domino vocabitur, propriè ac verè ad ſolum Dominum Ieſum ſpectâſſe. Idque confirmatur illo Gabrielis ad Virginem teſtimonio: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi: ideoque quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei. Gen.4.25. 29.35. Luc.1.

Sunt autem, qui noſtris dictis aduerſantes, hæc nobis obijciunt: Si ſcripturæ locus ille, Omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur: ad Ieſum ſolum refertur, non igitur Virgo ipſa remanſit virgo, cùm ſcriptura dicat, Omne maſculinum adaperiens vuluam. Animaduerte, & prudenter intellige quicũque de virginea illa natura verba facis, quòd ſcilicet nullo modo virginalis illa porta patefacta ſit, eius prouidentia & voluntate, qui anteà in ipſa conceptus eſt. Hoc enim futurum prędixit Spiritus ſanctus, cùm per prophetam dixit: Hæc porta clauſa erit, & nõ

Ezech. 46. aperietur,& vir non tranſibit per eam: quoniam Dominus Deus Iſraël ingredietur & egredietur per eam,& porta ipſa erit clauſa. Quantùm igitur pertinet ad virginalem naturam, virginis clauſtra nullo modo aperta ſunt: quòd verò pertinet ad potentiam geniti Domini, nihil clauſum, omnia aperta, nihil quod impedimentum afferre potuerit, cùm omnia Domino ipſi ſint reſerata. Quamobrem & ſuperiores potentiæ clamantes, dicebant inferioribus: Tollite portas principes veſtras, & introibit rex gloriæ.

Pſal. 23.

Admirabilis certè Virginitas ipſa eſt, ſed quæ vera Virginitas dici poſſit: nam & in virginibus diſcrimen eſt, cùm aliæ dormitent, aliç vigilantes ſint. Admirabile coniugium, ſed quod verè coniugium eſt: multi enim coniugij legem ſeruârunt, multi eam violantes, tranſgreſſi ſunt. Admirabilis eſt & viduitas ipſa, (quādoquidem omnes tres iſtos ordines decet commemorari) admirabilis, inquam, eſt & viduitas ipſa, in caſtitatis certamine ſe victricem oſtendens: cuiuſmodi fuit Anna illa, de qua paulò antè Lucam Euangeliſtam narrantem audiuiſtis. Ea enim cùm benè ac laudabiliter conſenuiſſet, renouauit, vt aquila, iuuētutem ſuam. Hæc autem ipſe Lucas: Et erat Anna prophetiſſa, filia Phanuel de tribu Aſer. Hæc proceſſerat in diebus multis, & vixerat cum viro ſuo annos ſeptem à virginitate ſua: & hæc vidua vſque ad annos octogintaquatuor, quæ non diſcedebat de templo, ieiunijs & obſecrationibus ſeruiēs nocte ac die. Audiſti, quibus laudibus in ſacris Euangelijs ornata ſit Anna vidua ſancta? Verè fidelis fuit Anna illa, morum probitate, vt nomine ipſo, glorioſa. Audiant mulieres, & egregiam Annæ vitam imitentur. Similem curſum & ipſæ teneant, vt pares coronas conſequantur.

Luc. 2. Ibidem

Nulla ſibi proponat viduitatis defectionem, nè monogamiæ continentiam amittat. Certè viduarum corona fuit Anna, ſexu mulier, ordine ac dignitate prophetiſſa, (vt eſt in Euangelio) in viduitate vitam degens, & in templo verſans: corpore quidem imbecillis, & propter ſenectutem infirma, ſed animo fortis ac robuſta: corrugata facie, ſed prudentia vigens ac florens: ſenectute incuruata, ſed conſilio & ſentētia rectè incedens: multorum annorum numero ſenior iam facta, ſed Dei cognitione præcellens: ieiunijs, non ſaturitati, ſtudens: Deum precans, non inter oſcitantes vitam degens: in templo perſeuerans, non alienas domos obiens: pſalmos canens, non nugis vacans: prophetiæ intenta, non fabulis aut nugacitati: diuina meditans, inhoneſta reijciens. Tot, tantęque fuerunt Annæ virtutes, vt illam etiam ſuperârit, quam Apoſtolus Paulus beatam prædicat, hæc ſcribens: Vidua deligatur non minùs ſexaginta annorum, ſi filios educauit, ſi ſanctorum pedes lauit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtrauit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.

Annæ encomium.

1. Tim. 5.

An non hācab Apoſtolo prædicatam viduam, ſuperauit Anna & annorum numero, & vita ac moribus? Quæ enim prophetiæ dono digna, & ſancti ſpiritûs capax effecta eſt, Deique in carne humana præſentiam omnibus, qui eam expectabant, nunciauit atque oſtendit, quomodò non illa omnes alias viduas ſuperauit, cùm Euangeliū, ſicut paulò antè audiuiſtis, de ipſa dicat: Et hęc illa ipſa hora ſuperueniens, confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem in Iſraël? Vides'ne quanta fuerit Annæ præſtantia? Pro Domino teſtimonium proferebat, & Domini ſpiritu afflata, quæ ipſius erant, præſente illo ipſo Domino, loquebatur. O res admirabiles. Erat mulier illa vidua, & ea reuelabat, quæ ſacerdotes quidem & ſcribas mœrore afficiebant, ſed populum ipſum recreabāt, cùm ex Domini præſentia futuram in Iſraël redemptionem nunciaret. Videbat Anna infantem Dominum, dona pro ſeipſo in templo tunc offerentem, neque tamen propterea offenſa eſt, neq; quòd videret Dominum in ætate puerili: ſed confeſſa eſt, infantem illum eſſe Deum, medicum, redemptorem, fortem ac validum peccatorum deſtructorem.

Luc. 2.

Noli, quæſo, Annæ verba ſimpliciter prætérire, quæ omnibus, qui præſentes erant, Domini Ieſu Chriſti futurū opus pręnunciabat. Videtiſne, inquit, puerū hunc mammam ſugentem, in materno ſinu quieſcentem, nondùm pedibus veſtigia ſupra terrā figere valentem? Videtiſne puerum iſtum, qui octauo die circunciditur? Hic fundauit ſecula, hic cælos in orbem circunduxit, hic terram dilatauit, hic mare ipſum arena, tanquàm vallo quodam, circundedit. Puer iſte educit ventos de theſauris ſuis. Idem & Noë temporibus cataractas cælorum aperiens, diluuium in omnem orbem terra-

Gen. 7.

terrarum immiſit. Hic pluuiam atque imbres componit. Iſte puer niuem, vt lanam ſpargit. Iſte Moſaica illa virga patres noſtros de terra Aegypti liberauit. Iſte mare rubrum diſſecuit, & tanquàm per campum aliquem fecit illos tranſire puluerulento pede, qui ſpem ſuam in eo collocauerant. Hic & mãna, vt imbres quoſdam, demiſit. Iſte patribus noſtris terram melle ac lacte fluentem ſorte diſtribuit. Iſte templum hoc per Salomonem conſtrui, atque in ſublime erigi fecit. Iſte iurans dixit Abraham: Multiplicans multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cæli, & ſicut arenam, quæ eſt in litore maris. De hoc puero propheticus chorus conſolationem afferens, dicebat: Excita potentiam tuam, & veni, vt ſaluos facias nos. Non igitur offendatis in eo, quòd puer ſit: idem enim & puer eſt, & cum patre coæternus. Idem ſub tempore numeratur, & genealogiam non habet. Idem puer eſt balbutiens, & hominibus os & ſapientiam largitur, partìm vt ex virgine homo factus, partìm vt naturam habens, quæ compræhendi non poſſit. Nam & hoc expreſſit Eſaias, cùm dixit: Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis: partìm enim genitus, partìm datus eſt. Quòd ad humanam naturam pertinet, genitus: quòd ad diuinam, datus eſt. Pſal.147. Exod.14. Gen.17. Pſal.79. Eſa.9.

Hæc in illa viduæ Annæ prophetia cõtinebantur. Hæc à muliere, & vidua illa egregia clara voce prænunciata ſunt. Quæ verè fuit vidua, quæ benè vitæ ſtatum permutauit, quæ virum quidem, cum quo fuerat coniugata, diem ſuum obeũtem amiſit, ſed Deum ipſum ſuſcepit. Septem annos cum viro ſuo vixit à virginitate ſua. Annorum hebdomadam complens, & anno ſeptimo à viri conſuetudine requieſcens, benè ſabbatiſmo functa eſt, benè amplexa eſt Dominicæ diei gratiam. Turturis morem Anna ſeruauit. Non oblita eſt coniugis ſui, non admiſit in cubile virum aliquem, à quo eius caſtitas violari poſſet. Nam in lecto ipſo priorem virum, quanuìs mortuum, memoria retinebat. Non commaculauit ſindonem, in qua cum primo illo viro copulata fuerat. Verè repræhenſione dignæ ſunt, quæ virorum, quibus authore Deo coniugatæ ſunt, memoriam cum eorum ſepulcris obruunt, præſertim filio, aut filijs ex coniugio ſuſceptis, cuius rei cauſa connubium conceſſum eſt. Nam ſi iuniori viduæ non ſit proles, repræhendenda non eſt, ſi filiorum deſiderio impulſa, veniat ad alterum coniugium: quoniam & beatus Paulus hoc admonẽs, dicebat: Volo iuniores viduas nubere, filios procreare, matresfamiliâs eſſe. Itaque procreandorum filiorũ cauſa, ſecundum connubium additum eſt. Cùm verò ſit proles iuniori viduę, ſuperuacaneum videtur ſemen ſpargere, cùm ſcilicet ariſtæ floreant. 1. Tim.5.

Sed quid nam deincèps narrat Euangeliſta? Operæprecium eſt enim totam ſeriem tractare. Audîſti paulò antè Lucam Euangeliſtam narrãtem, quemadmodûm Simeon dixerit virgini: Eccè hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectiõem multorũ in Iſraël, & in ſignum, cui contradicetur: & tuam ipſius animam pertranſibit gladius. Quæſo, quídnam hoc eſt, Tuam ipſius animã pertranſibit gladius? Intelligit prudenter, quod dixit Simeon virgini: Eccè hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſraël, & in ſignum, cui contradicetur. Diceret virgo, vt mater Domini: Quídnã hoc eſt, quod ais, Simeon? Cur triſtia quædam aduersùs Chriſtum denũcias? Ignoras, qua ratione hic puer conceptus fuerit, & propterea tanquàm alicuius communis hominis ſignum contradicẽdum ſignificas? Nulla in hocipſo ruina, ſed exaltatio multa inuenietur, qui ad alios extollendos ſe demiſit. Cur igitur non ei benedicis, ſed ais: Eccè hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſraël, & in ſignum, cui contradicetur? Luc.2.

Hæc dicere poterat Virgo, cui reſponderet Simeon: Satìs eſt tibi, Virgo, matrem omnium creatoris dici. Satìs eſt nutricem eſſe illius, qui nutrit orbem terrarum, & mundum ſuſtentat. Satìs eſt, quòd eum feras, qui portat vniuerſa. Qui nunc in te habitauit Chriſtus, & nũc manibus meis tenetur, hic ipſe ſuggeſſit mihi, quæ de ipſo loquar, quòd ſcilicet hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſraël. In ruinam ſcilicet non credentium Iudæorum, & reſurrectionem Gentium, quæ crediture ſunt. Signum autem, cui contradicetur, Crucem appellauit. Quandoquidem multi ex infidelium numero contradictionis verba cruci Dominicæ intulerunt, verbis ac factis Ieſum impugnantes, arundine caput ipſius percutientes, acetum dantes illi bibere, fel pro cibo afferentes, corona ſpinis contexta eius caput induentes, ſceleratis manibus alapas infligẽtes, lãcea latus aperiẽtes, contumelioſa illa verba magnis Matt.27. Ioan.19.

 clamo-

cauſa octauus eijcit ſeptimum? Quamobrem fit octauus ſupra ſeptimum? Sed Iudæi quidem non nórunt Iudaica: Eccleſia autem nouit Chriſtum & diſciplinas Iudaicas. Circunciditur enim infans die octauo: quoniam octauo futura erat reſurrectio, ſeu Dominica circunciſio totius mundi. Cur enim non iuſſit Moſes ſexto circuncidere? Cur non nono aut decimo? Eſt ergò manifeſtus octauus, quo ſurgit Dominus. Si quis ergò non credit reſurrectioni, eſt corde incircunciſus, propter incredulitatem à Deo alienatus. Circunciſio autem, fidei eſt vera cognitio & ſenſus. Propterea ô dilecte, circunciſio traditur fidelibus ratione ſancti baptiſmatis, & ſuppeditatur ſimul cum cognitione. Sanctum verò baptiſma, eſt typus CHRISTI reſurrectionis. Tranſi à carne ad ſpiritum, & ab eo, quod eſt corporeum, ad deductionem ſpiritûs: & inuenies illic quidem carnalem circunciſionem, hîc autem ſpiritalem peccatorum purgationẽ. Octauus verò, eſt circunciſio. Illa autem eſt etiam reſurrectio. reſurrectionis verò figura, baptiſma: à paruis ad maiora, à corporeis ad ſpiritalia. Veniant ergò Iudæi, & proficiant. Oportet enim proficere à carnalibus, & non manere in eis. Dominus ergò Ieſus Chriſtus, qui non venit vt ſolueret legem, ſed vt adimpleret, fuit circunciſus cum Iudæis. Impleti ſunt ergò octo dies, vt circunciderent infantem, & vocatum eſt nomẽ eius Ieſus, quod fuit ei vocatum ab angelo, priuſquàm ipſe fuiſſet cõceptus in vtero. Nam nos quidem vocamur poſtquàm nati ſumus. Ieſus autẽ vocatur, priuſquàm ipſe fuit conceptus in vtero. IESVS verò fuit vocatus, quoniam fungebatur munere ſeruatoris.

Cur octauo die facta circuncisio. — *Matth. 5.* — *Luc. 2.*

Et quandò impleti ſunt, inquit, dies purificationis eorum, ſecũdùm legem Moſis. Cuiuſnam purificationis? Mariæ & Ioſeph. Iuſſit enim lex purgari mulierem, quæ recèns pepererat, conſeruare dies, & in eis non progredi. Quãdò ergò impleti ſunt dies purificationis eorum ſecundùm legem Moſis. Atqui non neceſſè erat virgini. Sed tamen lex fuit impleta. Deduxerunt eum Hieroſolyma, vt ſiſterent Domino, quomodò ſcriptum eſt in legè Domini. Vbì eſt purgatio corporis, dicit ſecundùm legem Moſis. Vbi autem ſiſtitur ſanctus, Quomodò ſcriptum eſt in lege Domini. Non quòd lex Moſis non eſſet lex Domini: Nam quæcunque loquitur propheta ſpiritu ſancto diſſerens, non ipſe loquitur, ſed Dominus ſuggerit. Quoniam tamen purificatio habebat figuram corporalem, dicit, Lex Moſis. Quoniam autem ſiſtebat primogenitum, dicit: Secundùm legem Domini, honorans id, quod factum fuerat. Quemadmodùm ſcriptum eſt in lege Domini: Omne maſculinum aperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur. Hæc ergò oratio & lex tota & cauſa legis, poſita eſt propter eum, qui erat aperturus vuluam. Vniuerſa enim primogenita animalium & hominum, nunquàm aperuerunt vuluam, ſed erant ſolùm primogenita. Quem autem virgo peperit, ipſe ſolus vuluam aperuit. Vide ergò mihi totius legis deſcriptionem, propter eum, qui erat naſciturus ex virgine. Vndenàm autem poterãt Iudæi eam intelligere? Nam cùm ſint carnales cogitatione, lõgè abeſt vt poſſint intelligere curſus ortûs ſpiritalis. Deindè aſſcendunt, vt dent hoſtiam ſecũdùm quod dictum eſt in lege, par turturum, aut duos pullos columbarum: Fiebant autem hæc quoquè ex lege typicè, vt nihil deeſſet ad legis implementum. Veniamus iam decæterò ad expoſitionem euangelicam.

Ibidem. — *Leui. 12.* — *Exod. 13.* — *Num. 8.* — *Leui. 12.*

Et eccè homo in Hieruſalem, cui nomen erat Simeon: & homo ille iuſtus & pius, & erat ſpiritus Dei in ipſo: & is acceperat reſponſum à ſpiritu ſancto, ſe vitam nõ priùs eſſe finiturũ, donèc videret Chriſtum in carne. Erat ſenex, expectabat promiſſum, manebat intùs in templo, illud dicens apud ſe: Vbicunquè ſit natus, omninò huc veniet. Is venit in ſpiritu in templum illa hora, quandò parentes obtulerunt puerum. Nam ſæpè quidem veniebat, ſed ſuo propoſito. Tunc verò à ſancto ſpiritu deductus, venit opportunè ad implendũ promiſſum. Is accepit in vlnis Ieſum, & benedixit Deũ, dicens: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace. Vndè dimittis? Ex tverſa huius vitæ. eſt enim res moleſta & planè carcer vita Ille ergò venit, vt dimitteretur. Si quis autem damnum eſſe putat hinc recedere, is nondùm eſt fide perfectus. Dicebat autem: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundùm verbum tuum in pace. Qui enim mundo facturus eſt pacem, acceſſit.

Luc. 2.

Venit enim pacificator, qui terræ cælum coniungit, & terram cælum conſtituit. Per Euangelicam doctrinã clamat Simeon: Nunc dimittis ſeruum tuum Dñe, ſecundùm verbum tuum in pace: Quoniam viderunt oculi mei ſalutare tuum. Quid eſt, quod

Chriſtus autē erat ſolus, tanquàm aries ſuſpenſus. Pertranſijt ergò eius quoquè animam gladius, tentatio, dubitatio. Et tuam quoquè ipſius animam pertranſibit gladius, donèc reuelatæ fuerint ex multorum cordibus cogitationes. Quamobrem patitur Ieſus ad conuincendam incredulitatem, ad confirmandum gratum animum credentium. Contradicitur autem ſigno, vt conuincantur, qui cōtradicunt propter improbitatem. Si enim veritati non contradiceretur oīnò apud homines, nequaquàm probata eſſet pietas. Conceſſio verò contradictionis, electioni veritatis affert probationem.

Signo contradicitur. Quomodò enim probati ſunt martyres in perſecutione? Dū decertârunt effecti victores per tolerantiam. Vide quantùm iuuit contradictio. Non ſolùm enim conſtituit, vt quis dixerit, fideles, ſed etiā martyres, qui ad tormenta vſq; & mortem proceſſerunt, & prębuerunt guſtum gratię Chriſti per ſuam tolerantiam. Quandò ergò dicit Simeon: Eccè hic eſt poſitus in ruinam & reſurrectionem multorum, & in ſignum cui cōtradicitur: intelligitur, quòd neque ruinam operatur, neque vi adducit reſurrectionem. Sed poſitus quidem eſt in ruinam ijs, qui offendūt ad lapidem offenſionis: In reſurrectionem autem ijs, qui ſua ſponte credunt. Poſitus eſt enim, inquit, quomodò ſi dixerit quiſpiam, lux oritur, vt qui ſani ſunt, videant: ij aūt, quibus dolent oculi, radios lucis magìs fugiant. Quomodò verò illi quidem ceciderunt, vt qui digni eſſent vt conuincerentur: hi autem ſurrexerunt, bonā ſpem habentes ſua ſponte, nisì ſigno contradiceretur? Et quomodò dicit Simeon, Et in ſignū cui contradicitur? Nè eos qui credunt, alienet contradictio, quoniam veritati, quæ eſt ex Deo, cōtradicitur. Et quis audet aut poteſt, nisì Deo concedente, contradicere? Neceſſaria autem eſt conceſſio. erit enim, quandò non ampliùs contradicetur. Quandò Phil. 2.
enim ſignum fulſerit, cæleſtium, terreſtrium & infernorum, & omnium deniquè lingua confitebitur, quòd Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Nam quādiù quidem ſignum ipſum ſolùm appáret, nuſquàm autem videtur quod ſignificatur, ſigno contradicitur. Quandò autem is, qui ſignificatur, reuelatus fuerit ſecundo ſuo aduentu, non audebit ampliùs aliquìs ſigno contradicere, cùm is qui ſignificatur, adſit manifeſta diuinitate aduersùs eos, qui contradixerunt. Tunc qui ſignum quidem ſuſceperunt, glorificabuntur ab eo, cui contradicitur. Qui autem ſigno contradixerunt, condemnabuntur ab eo, qui eſt ſignificatus: & erit aliquandò finis contradictionis, finis dubitationis, finis incredulitatis, finis erroris: principium verò præmiorū & coronarum: Quas detur nobis omnibus cōſequi in Chriſto Ieſu Domino noſtro: Cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

ITEM SANCTI PATRIS NOSTRI GREGORII EPISCOPI NYSSENI ORATIO DE OCCVRSV *Domini, & de Dei parente, & de iuſto Simeone.*

QVI cæleſtium rerum ſapientia eſt ſublimis, & terrenarum 2. Febrvar.
rerum deſpicientia excelſus, Paulus ille, mens à Deo af- Pſal. 44.
flata, lingua à Chriſto mota, celeriter ſcribētis ſcribę ſpecioſiſſimus calamus, qui Eccleſiæ pulchrè deſcripſit dogmata veritatis, quæ eſt in manu potentis ſagitta à Deo fabricata, quæ in corde principis tenebrarum huius mūdi certam inflixit plagam, quod ab Hieruſalem circuncir- Rom. 15.
cà vſque ad Illyricum, vel potiùs vſque ad fines terræ apparuit fulgur diuini tonitrû in myſtica Euangelij rota, 2. Cor. 12.
quæ voluebatur per vniuerſum orbem terræ, vox clariſſima & maximè ſonora: is tanquàm ex ipſis paradiſi adytis loquens, vbì audiuit verba ineffabilia: vel potiùs tanquàm ex ipſo excelſo & ſublimi throno gloriæ, vbì aſſiſtit, honorificum parans comitatum præſenti ſancto feſto DOMINI, ad excipiendum regem gloriæ, tanquàm myſticum quendam ſenatum, Eccleſiæ populum, regale ſacerdotium, per ſeriem, vt ità dicam, parat: & honeſtæ vitæ numeroſum & concinnum tradens ordinem, dicit: Fratres, Nè efficiamini pueri mente: ſed eſtote malitia infantes. Sic 1. Cor. 14.
enim

enim cum perfectiſſimo & æterno Deo, cuius diem feſtum hodiè celebramus, qui ꝓpter nos ſecundùm carnem infans fuit in extremis diebus, ex quo omne donum & quicquid perficit, qui virtutis admirabilem ſecundùm naturam perfectionem in humana ſua oſtendit conſtitutione: concorporales fiemus & comparticipes, & ad eius honorem & gloriam erit conuentus eccleſiæ. Sic enim nupèr genitam eius corporaliter diuinam apparitionem, deſcribit characteribus diuinæ eius perfectionis. Priuſquàm, inquit, cognoſcat puer bonum aut malum, nō páret improbitati, eliget bonum: quod eſt ſummæ & perfectiſſimæ diſcretionis & re vera prudentiæ indicium.

Eſa.7.

Ad cuius ſimilitudinem nos inſtruens magnus Apoſtolus, dixit id, quod priùs eſt poſitum, diuinitùs inſpiratum eloquium: vtpotè quòd in eo, quæ eſt ad eius imaginem & ſimilitudinē, Dei fabricatio in nobis ſimiliter agnoſcatur, & innoteſcat ſumma ſanctitas primariæ pulchritudini. Quomodò enim cùm regi qui ſub eo ſunt exercitus, apparant glorioſam & magnificam pompam, deauratos & deargentatos eſſe conuenit eos, qui ſunt congregati, vt ſatellitum munere apud eum fungantur, & illius ſpectaculi effigiem proponi oportet ſignificantiſſimè: ſic nos quoquè, qui trāſformamur renouatione mentis noſtræ, & veterem hominē exuìmus, & diuinæ imaginis ſimilitudinem, quoàd eius fieri poteſt ab hominibus, in nobis circunferimus: ſic ad ſalutaria & ſpiritalia feſta accedere neceſsè eſt, vt ſint nobis, conuenienter ei quod dicit propheta, ieiunium quartum, & ieiunium quintum, & ieiunium ſeptimum, & ieiunium decimum, ad lætitiam & ad bona feſta, vt ieiunium ſcilicet intelligatur anagogicè, in eo quòd abſtineatur & temperetur ab omni inquinamento & carnis & ſpiritûs. Nam per quartum & quintum, ſeptimumque & decimum ſignificatur q̄uis carnalis ſpecies, adnata ſenſibus, qui facilè decipiuntur, & quæ cum vita præſenti concluditur. Corpori enim deditam & carnis magìs amantem viuendi rationem, ꝑ quartum diſcimus, vtpòtè ꝙ ex quatuor elemētis ſint corpora contēperata. Quæ eſt aūt per ſenſus cadēdi facilitatē, vtpotè ꝙ ſint quinque, ſignificat nomē quinti. Septimus verò conuenienter ei, quod dicit Salomon, id quod ſeptenarij ritu in ſe reuoluitur, infernæ ſortis ſeculū videtur ſignificare. Decimus aūt oſtēdit interni hominis expurgationem à ſenſibus, qui eſt deductus ad ea, quæ ſunt extrinſecùs, vt ſit mentis oculus ſimplex & pellucidus, vt ſit totum corpus lucidum, vt dicit ſanctum Euangelium: & auris animæ, diuina exultatione impletur & lætitia: quam fore vt auditum accipiat, magnus quoquè Dauid eſt pollicitus: eius vèrò guſtandi facultas, exerceatur in Domini benignitate, ſicut is, qui pſallit inter prophetas, eloquitur: & in ſuſceptione Chriſti boni odoris, quem ſpirauit, conſiſtat ódorādi habitus: & internis manibus diſcretionis, contrectet verbum vitæ, vt dixit filius tonitrû. Mentis enim ſenſuum in his exercitatio, in eorum, quæ ſunt his contraria, abſtinentia & alienatione, id quod apud Deum laudatur, efficit ieiunium: & ità fit, vt nos rectè geramus, quod vitio quidem ſimus infantes, ſimus autem in perfectione prudentiæ, quæ eſt ex Deo.

Ephe.3.

Feſta vt Chriſtianis celebranda.

Zach.8.

Eccl.1.

Matt.6.

Pſal.84.

Pſal.33.

1.Iohan.1.

Sic Apoſtolicarum & propheticarum doctrinarum, ex fontibus ſpiritûs, confluēs mens magna & excelſa, & Dei fluuium implens aquis myſticis Dei cæleſtem ciuitatē, quæ ex ſupercæleſtibus conſiſtit virtutibus, ſcit lætificare impetu huius fluuij, vt audiuimus canentem pſalmodiam. Supernorum enim ſpirituum ſanctus cœtus, ſalute hominum valdè lætatur. Sic enim cæleſtia ſimul cum terreſtribus communiter ſolēt feſtum agere, ijs, qui ſunt in terra, angelicam vitam amplectentibus. Quandò enim hic Deus noſter, quem præmonſtrando annunciauit propheta, in terra viſus eſt, & cum hominibus eſt conuerſatus, & ſupernam beatitudinem, quæ in terra plantabatur, adſpexerunt angeli, Gloria in excelſis Deo, eloquebantur, & in terra pacem annunciabant, cùm diuina voluntas fuiſſet in hominibus. Sic qui ſuum diuinum miniſterium eximium, vereque purum & ſingulare eſſe gloriantur, ſanctorum angelorum beati cœtus, veræ ſanctitatis in nobis videntes characteres, non nos reijciēt, quin aſſumant participes ſuæ puræ & ſyncerę lętitiæ: quomodò eum, qui ſordida erat veſte indutus, à diuinis ſecerni nuptijs fecit Euangelicæ oratio parabolæ.

Pſal.45.

Baru.3.

Luc.2.

Matt.22.

Etenim quandò in archetypo, vt ità dicam, tempore præſentis feſti, qui erat in forma Dei, & ſerui formam acceperat: qui fuerat Dei & hominum interceſſor, legis implens præceptum, cùm eſſet quadraginta dierum infans, verbum ęternum, ad templū cum matre eſt profectus, & vt par erat, in decreto ſacrificio, incorporeorum ordines

collum

collum ſeruiliter inclinantes,ex eo,quod nō eſt adſpectabile,quæ Deum decet,pom-
pam parabant,& ineffabilis ſapientiæ pelagus diuinis efferebant laudibus, & legalis Feſtū Puri-
literæ, quæ eſt magis ad manum,conſtitutionis tranſmiſſionem,myſterij abſconſi ma ficationis p.
nifeſtationem,in Deo qui omnia creauit,expectabant:cuius quidem nos hodiè cele- antiquum.
brantes commemorationem,expleamus nos delicijs ſpiritalium contemplationum,
ſicut mentes incorporeæ,& diuinorum miraculorum maieſtatem glorificantes, eri-
mus ſocij illorum dignitatis:non legali vmbra oculum animæ obſcurantes,ſed,vt di-
citur à ſapiētiſſimo Paulo, reuelata facie gloriā Domini tāquàm in ſpeculo intuētes. 2.Cor.3.
Nam cùm lex dicit,omne maſculinum aperiēs vuluam, ſanctificari: oportere autem, Exod.13.
quæ recèns peperit, mulierem & fuit mater pueri maſculi, quadraginta dierum ſpa- Leui.12.
tio poſtquàm peperit, ſic cum definita & diſtincta hoſtia proficiſci ad Dei templum:
illi quidem velum in lectione veteris teſtamēti in corde circunferētes, eiſdem quot-
annis,vt ità dicam,ſacrificijs,quæ nunquàm conſummare poſſunt eos, qui accedunt, Hebr.10.
ſe,inſtàr infantium ſapientes,putent eam legem implere.

Nobis verò,quibus in conuerſione ad Deum,id eſt ablatum velamen,qui ſemèl in Hebr.9.
conſummatione ſeculi,ad abolēdum peccatum per eius ſacrificium credidimus eua-
ſiſſe manifeſtum magnum ſacramentum pietatis,dignè diuino lumine veritatis, præ-
lucente ſpiritu,eſt præſentis feſti cōtemplandum myſterium, quod parùm ex alto ac-
cedit ad myſterium,cùm illud quidem priùs ſignificauerimus,quòd ex conſequentia
examinationis,legis decretum propoſitum,in ſolo Deo, qui carne eſt indutus, defi-
nitè & ità,vt nulli alij conueniat,cernitur impletū. Solus enim ipſe ineffabiliter con-
ceptus,nuptijs non priùs apertam vuluam virginalem aperuit, ſignacula virginitatis
illæſa conſeruans, etiam poſt proceſſum admirabilem, & ſolus ſpiritaliter maſculus
fuit creditus,vt qui nihil afferret ei vitij,quod quidem eſt fœmininum & mulieri cō-
ueniens. Vndè etiam re vera ſanctus iurè eſt vocatus. Quō etiam Gabriel,viuifici fœ- Luc.1.
tûs ad Dei parentem ferens nuncium, & veluti priùs latam & ad ipſum ſolum ſpectā-
tem legem in memoriam reuocans : Quamobrem & quod naſcetur ſanctum,inquit,
vocabitur filius Dei:vtpotè quòd ſancti cognomen propriè conueniat ei, qui virgi-
neam vuluam diuino aperuit miraculo. Et in alijs quidem primogenitis, ea vocanda
eſſe ſancta,diligenter legis intuens profunditatem, perfectio pronunciauit euange-
lica:vtpotè quòd Dei conſecratione ſortita eſſent,vt ſic vocarentur: In primogenito Luc.2.
autem omnis creaturæ,ſanctum id,quod naſcitur,dixit angelus, vt quòd hoc ſit pro- Coloſ.1.
priè,& eam,quæ eſt verè,ſanctitatem,in amandando vitio & bono eligendo,ſimulat- Eſa.7.
què natus ſit,vt dicit Propheta,oſtenderit.

Sed reuertendum eſt ad mare contemplationis, vt lex diuina iubet legiſlatori, ſpi-
ritûs gratia,tanquàm in columna ignis & nubis, ſplendore ſcripturarum præcedente
caſtra diuina Eccleſiæ:vt virga virtutis,quę immittitur è ſuperna Sion, vt dicit Pſal- Pſal.109.
mus,per quam in inimicos obtinetur dominatio, tranſmittētes pelagus literę, quod
eſt hinc & hinc diuiſum,in puro & dilucido tranſitu ſententiarum, Aegyptium eorū,
qui gratiæ non obediunt,ſenſum effugiamus,eis obrutis fluento veritatis, quibus eſt
ſtudio nobis impedire viam Euangelij,quæ ducit ad ſpiritalem terram promiſſionis:
& velle nos in ferrea fornace literę, quę dicta eſt Aegyptus,permanere,ſeruientes lu
to & lateribus,hoc eſt,corporalibus legis obſeruationibus. Dixit ergò Moſi in Aegy- Exod.13.
pto Deus vniuerſorum, cùm iam plagam decreuiſſet infligendam aduersùs Aegypti
primogenita:Sanctifica mihi omne primogenitum, primò natum, aperiens omnem
vuluam in filijs Iſraël,ab homine vſque ad pecus. Cuius quidem diuinæ legis id,quod
erat complicatum, veluti explicans beatus Moſes, enunciat in ſua ad populum allo-
cutione: Et erit,poſtquàm introduxerit te Dominus Deus tuus in terram Chananæ- Ibidèm
orum,quomodò iurauit tibi & patruis tuis, & dederit tibi eam,ſegregās omne,quod
aperit vuluam,maſculinum Domino, & omne quod aperit vuluam ex boum armen-
tis,aut in iumentis tuis,quęcunque tibi fuerint maſculina,Domino. Omne aūt,quod
aperit vuluam aſinę,mutabis oue. Sin aūt nō mutaueris,redimes ipſum:& omne pri-
mogenitū filiorū tuorū redimes,hoc eſt,pro eo dabis precium. Sic enim in libro Nu-
merorum diuinū declarat reſponſum,cum eo loquens,qui ſuſceperat pontificatum:
Et omne aperiēs vuluā ex omni carne,quā offerūt Dn̄o,ab homine vſq; ad pecus,erit Num.18.
tibi:ſed precijs redimētur primogenita hominū : & primogenita pecorū immūdorū
redi-

redimes,& redemptio eius ab vno mẽſe, æſtimatio argenti quinque ſiclorum, ſecundùm ſiclum ſanctum. Sed primogenita vitulorum, & primogenita ouium & caprarũ non redimes. Sancta enim ſunt:& ſanguinem eorum profundes ad altare.

Iam ergò cum immundis ex pecoribus coniunxit & cõnumerauit vox diuina Iſraëlis primogenita, vt quæ, quod verè eſt purum & ſanctum, in cultu, qui eſt ex lege, nõ habeant, etiamſi ea exiſtimabantur ſanctificari, à lege facta attributione. Similiter etiã àc pro ijs, quæ ſunt reiecta ad Dei ſacrificiũ, precia dari pro primogenitis hominum apud eos fuerat conſtitutũ: vtpotè quòd quæ eſt apud Iudæos à ratione alienior conſtitutio, indigna ſit cultum offerre rationalem, & eorum, quæ noui teſtamenti ſunt maximè myſtica, ſpiritalem offerre aræ oblationem. Precia autem erant veluti ſibi conuenientia, vt quæ ſolita eſſet offerre ſacrificia, quæ ex lege fiunt, per ſanguinem.

Eſai. 1. Quæ propheta Eſaias, tanquàm ex Dei perſona, ne ex manibus quidem eorum regeſſiſſe definit, vtpotè quòd ad ſpiritalem, ſcilicet perfectionem intueatur ſcopus legiſlatoris. Quæ autem offerebantur ad ſacrificium, quorum ſanguinem in ara fundi lege cautum fuerat, ſancta diſtinctè ſunt nominata: vel in hoc ſcilicet veritate priùs deſcripta à figura.

Epheſ. 5. Qui enim ſeipſum D E O obtulit & patri ſacrificium & oblationem in odorem ſuauitatis, Dominus noſter I E S V S C H R I S T V S, is ſolus propriè & verè ſanctus eſt & nominatur. Sed fortè dicet incredulus Iudæus, quòd quæ legitimo ſacrificio nõ poſſunt offerri, immundorum pecorum apud eos primogenita ſolent precijs permutari. Similiter etiam cùm humana primogenita non mactentur ad ſacrificium : eſt enim hoc minimè conſentaneum, & à lege diuina alienum: par eſt, ea conſecrari preciorum permutatione. Sed conſideret, ſi non impediatur velamine, quod obſtruit oculos eius animę, quòd iam in alia lege Leuítas accepiſſe ad conſecrationem pro primogenitis ſacra docuit ſcriptura, ſic dicens in Numeris his verbis: Et locutus eſt Dominus ad Moſem, dicens: Eccè accepi Leuítas è medio filiorum

Num. 3. Iſraël. Pro omni primogenito aperiente vuluam à filijs Iſraël, erunt eorum primogenita: & erunt mihi Leuitæ. Mihi enim omne primogenitum ſanctificaui in Iſraël, in quo die percuſſi omne primogenitum in terra Aegypti. Deindè quàm eſſet accurata

Ibidem permutatio, lex enuncians : Dixit, inquit, Dominus ad Moſem: Inſpice omne primogenitum filiorum Iſraël, ab eo, quod eſt vnius menſis & ſuprà : & accipe numerum ex nomine eorum: & accipies Leuítas mihi pro omnibus primogenitis filiorum Iſraël. Deindè cùm inuentus eſſet numerus primogenitorum maior numero Leuitarum, dicit: Locutus eſt Dominus Moſi, dicens: Accipe precia eorum, qui ſunt ſupra numerum Leuitarum, ex primogenitis filiorum Iſraël: & accipies quinque ſiclos per caput, ſecundùm didrachmam ſanctam. Si ergò, vt ſacra dicit ſcriptura, Leuitæ ſunt precia primogenitorum filiorum Iſraël, vt accurata ſignificat enumeratio, adeò vt pro ijs, q erant plures numero inter eos, definitum pondus lege ſit redditum: quanam ratione in vnoquoque primogenito precia dari lex iuſſit? In pecoribus enim, quę aſſumi non poſſunt ad ſacrificium, aut ea permutari, aut precia pro eis dari lex iubet. In hominibus autem & dari precia, & iam permutationem per Leuítas factam eſſe diſcimus: quod quidem non videtur conuenire ipſi literæ legis, vt oſtendit lex lata de pecoribus, & exponit ipſa rei natura. Si enim etiam poſt Leuitarum, ad Dei miniſterium, pro primogenitis attributionem, pro eis precia dari edictum eſt: id fit ſcilicet, quòd Leuitæ non ſint tanti, vt precio pro eis dando poſſint exæquari. Si autem hoc ità eſt, longè minoris eſt precij, quæ per argentum offertur, redemptio, quatenùs quæuis expers rationis & nullo ſenſu prædita natura, eſt vilior humana eſſentia.

Sed quoniam, vt dicit Propheta, oculos ſuos clauſerunt, & quod ex eis conſequi-

Eſa. 6. tur, non poſſunt adſpicere, num etiam audire poterunt ſapientiſſimum Micheam clamantem? Ego quidem non puto. Nam etiam auribus ſuis grauiter audiunt. Veniat tamen beatus hic propheta, hæc magna voce clamans, & prophetico ſpiritu tacitè priùs ſignificans Iudaicorum primogenitorum abiectionem, ſimiliter atquè corporeorum ſacrificiorum oblationis. Dicit enim : In quonam comprehendam Dominum,

Mich. 6. ſuſcipiam Deum meum altiſſimum? Si comprehendam ipſum in vitulis vnius anni? Si acceptum habebit Dominus in millibus arietum, aut in decem millibus capellarum pinguium? Si dedero primogenita mea impietatis, fructum ventris mei pro peccatis meis. Audiant qui cor habent craſſum, id, cuius propheta Micheas eos ante nos accuſa-

cuſauit. Primogenita enim impietatis beatus Micheas nominauit primogenita Iſraëlis ſecundùm carnem. Quomodò ergò ea ſancta exiſtimârũt, quæ propheticis verbis primogenita impietatis ſunt nominata? Dicant nobis linguæ, quæ re vera balbutiunt, quæ non poſſunt rectè dicere veritatem: quemadmodùm propheta, loquens in ſpiritu, fructum impietatis ea vocare auſus eſt? quónam modo quę de eorum redemptione dicta ſunt, nõ videntur eſſe plana & inter ſe habere conſequentiam, quòd attinet ad literam? quãquàm lex apud nos ſancta & ſpiritalis eſſe intelligitur & creditur.

Videris Iudaicorum curruum axes colligatos non ſecùs, atq; olim Aegyptiorum currus in rubris fluentis. Sed pro virga immittatur in mare orationis, veri legiſlatoris & regis gloriæ virtus & auxilium, & deducat populum ſuum in viam rectam anagoges & contemplationis, vt proficiſcantur ad ciuitatem habitaculi cognitionis & veritatis, & obruat aduerſarios diuinæ gloriæ inexpugnabilitas, qua repleta eſt vniuerſa terra, vt cognoſcant Dominum, vt dicit ſcriptura: quòd multa aqua maris iam obruit primogenitum diaboli fœtum, nempe peccatũ, qui carne tectus eſt Deus, morteque id affecit & deleuit, ſimulatq; natus eſt ſecundùm carnem: & cùm in ſeipſo vitij feciſſet condemnationem, & id in ſe planè deleuiſſet, contrarias virtutes repleuit lamentationibus, cùm veluti quædam vaſa ab eis accepiſſet, nempe Magos, qui venerũt ab Oriente, & adoratione & agnitione eius dominij, facti ſunt Domino vaſa vtilia ad adiuuandam Eccleſiæ ædificationem, quæ eſt à Deo verè cõſtructum tabernaculum, quod fixit Dominus, & non homo. Exod. 14. Num. 14. Coloſſ. 2. Matt. 2. Hebr. 8.

Iam autem cùm ſicut olìm Iſraëlem à luto & lateribus, ità nunc à terrena prudentia genus hominum in ſeipſo redemiſſet, id quidem fecit fugere Aegyptum, hoc eſt, mortis inuiſum & tenebroſum præſidium: ſanctificat autem Deo & patri non ſolùm hominum primogenita, ſed etiam omne genus hominum, per eam, quæ in ipſo ab initio fuit, conſperſionem: hoc eſt, per eam, quæ ex nobis ab ipſo ſumpta eſt, carnem intelligenter animatam, cùm totum veluti fermentâſſet ad ſanctificationem, concretũ humanæ eſſentiæ. Si enim primitię ſanctæ, & cõſperſio, dixerim ego nunc quoq; meritò cum diuino Paulo. & quomodò olìm tribum, cui obtigerat fungi munere ſacerdotali, pro primitijs primogenitorum legiſlator ſermo typicè Deo obtulit: ità nunc in præclaro charactere veritatis, Pontificem & Apoſtolum confeſſionis noſtræ, ſanctum & innocẽtem & impollutum, & ab omni ſorde & ſenſu peccati ſeparatum, Deo & patri corporaliter oblatum fuiſſe cognoſcimus, pro humanitate ab eo per fidem ſanctificata: & eo magìs, quòd nec eſſe ſuperiorem, nec aliquid ampliùs in ſe habere, q̃ is, qui ſeipſum precium dedit pro multis, totam videmus humanitatem, quòd attinet ad ſanctitatem: quomodò in vmbra legis inuenta ſunt primogenita ampliùs aliquid habuiſſe præter Leuitas: ſed eam longè ab ipſo fuiſſe à tergo relictam, quatenùs citra vllam controuerſiam, id quod benedicitur, eſt minus eo, quod benedicit. Rom. 11. Hebr. 7. Num. 3. Hebr. 7.

Et tunc quidem in ſolo genere Iſraëlitico fuit dignitas ſacerdotij, & ſolùm eorũ, quæ erant apud ipſos, primogenitorum precia eſſe Leuitas, fuit teſtatũ: Chriſtus autem, qui acceſſit Pontifex futurorum bonorum, vt dicit ſapientiſſimus Paulus, & nõ ſecundùm ordinem Aaron, ſed ſecundùm ordinem Melchiſedec, quomodò priùs diuinum reſpondit eloquium, tranſlatione quidẽ ſacerdotij eum eſſe ex alia tribu: Clarum eſt enim, ex Iuda eſſe exortum Dominum Ieſum Chriſtum, & legis effeciſſe tranſlationem, ex vmbra, quæ eſt ex lege, ad regni cælorum nos transferens euangelium: perindè àc à tribu Leuitica ad tribum regiam, dignitatem ſacerdotij. Ea verò, quę eſt ſecundùm ordinem Melchiſedec, aſſimilatione, nõ pro ſolo Iſraële, ſed pro omnibus gentibus, ſe precium patri obtulit, & omnium hominum confeſſionis fuit conſtitutus Pontifex. Nam Melchiſedec quoquè agnoſcitur eſſe ex parte gentium, & non inuenitur ex genere Abrahæ. Quinque autem didrachmarũ ex lege æſtimatio pro vnoquoque primogenito, oſtendit ænigmaticè, quòd oporteet vnumquenque noſtrûm omnem ſenſum Deo ſanctificare, & quæ ſunt in eis: & mundum, ab omnique nefaria voluptate alienum, creatori offerre, tanquàm precium pium & legitimum. Horũ nos hodiè ſacrorum myſteriorum commemorationis diem feſtum celebramus. Hęc nobis ſpiritalis myſterij explicatio, hunc ſanctum cœtum, qui adeſt, congregauit: in quâ legaliter quidẽ oblatus fuit Seruator, prout apparebat: intelligẽter autem & ſpiritaliter, cùm noſtræ conſperſionis primitias patri ſuo obtuliſſet, totam eam ſacram red- Hebr. 9. Hebr. 7.

didit,& aptam ad diuinam oblationem. Hoc enim lex olìm parturiebat, & eò ſpectabat id, quod lege cōſtitutum erat de primogenitis, & de Leuitarum redditione, & de didrachmarum æſtimatione. *Si nos per mare ſcripturarū tranſmiſit gratia ſpiritûs.

*Sic

Sed videamus etiam aduerſariorum concluſionem & demonſtrationem. Atque ſuperiùs quidem nobis iam fuit euidens, quod eſt lege conſtitutum de Leuitis & primogenitis. Sed quomodò magnus Moſes populo addens animum, affirmauit eos nō eſſe ampliùs viſuros Aegyptios: ità ego nunc quoquè produco Dei populum peculiarem, vt ei annunciem, quòd adumbrati cultûs corporea caſtra non ampliùs videbimus. Vbì enim nunc, poſtquàm magnus ſe oſtendit Pontifex, eſt Leuitarum ſacrificium? Vbì poſt mundi expians precium, eſt æſtimatio primogenitorum? Vbì eſt reliqua diligens & accurata obſeruatio myſteriorum legis? Non vides, quòd quandiù vniuerſa occupabat nox ignorantiæ, inſtàr ſtellarum, exilem quēdam & modicum ſplendorem præbebat cultus, qui eſt ex lege? Quandò autem ortus eſt ſol iuſtitiæ, & ex alto oriens apparuit, & illuxit dies ſalutis, legalium conſtitutionum lux modica euanuit, victa ſupra modum fulgenti luce gratiæ. Non eſt euerſum & ſolo ſtratum, non ſecùs atquè ſatellites & currus, inclytum illud templum, & vniuerſa Pontificum propter id gloriatio & elatio? Non eſt obrutus & confuſus omnis eorū legitimus ornatus? Non penitùs interiêrunt mores, qui à Iudæis accuratè obſeruabātur? Vbì enim obtulerint ſacrificia, quæ offerebantur pro mulieribus, quæ nupèr pepererant, cùm locus electus corruerit, & apertè ſit diffinitum, non licere alibì ab eis offerri ſacrificia? Vbì eſt veſtis & dignitas ſacerdotalis, & reliqua omnia? Sed nè ſingula pſequentes, tanquàm mortuorum continuo contactu & contemplatione, animæ oculos terreamus, illos quidem relinquamus mortuos ad aquam legalis literæ: nos autē benigno & clementi Deo hymnum canamus epinicium, & nutriti nutrimento, quod eſt verè cæleſte, & potati fluento, quod manat ex vera petra, veniamus ad montem Dei Choreb, hoc eſt, ad excelſam doctrinam Euangelij, vt voci diuinarum tubarum, verbis beati Lucæ internas aures admoueamus, tanquàm ex ſanctis adytis clamante ſpiritu myſtagogiæ.

Exod.14.

Ad Christi aduentū lex vetus obſoleuit.

Deut. 12.

Luc. 2.

Et factum eſt, poſtquàm impleti ſunt dies purificationis eorum, duxerunt parentes puerum Ieſum, vt ſiſterent Domino, quomodò ſcriptū eſt in lege Domini: Omne maſculinum aperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur: & darent hoſtiam ſecundùm id, quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarū. Et eccè homo erat in Hieruſalem, cui nomen Simeon. Et homo hic Iuſtus & pius, expectans conſolationem Iſraëlis, & ſpiritus ſanctus erat in eo: & fuerat ei reſponſum à ſpiritu ſancto, non viſurum eum mortem, priuſquàm viderit Chriſtū Domini in carne. Et venit in ſpiritu ad templum. Quid eſt, expectans conſolationem Iſrael? Hoc eſt, expectans dum fieret manifeſta veritas, & populus Iſraëliticus ab vmbra legis ad eam tranſiret: propterea quòd mittens eſſe ſub mundi elementis, accederet inſtituendus ad ludum veritatis, & perficeretur eius perfectione. Neque enim potuerit quis dicere, quòd cùm Iudæi grauia perpeterentur, & captiuitate aliqua detinerētur, expectabant vt ab his recrearentur, & ad lætum ac priſtinum ſtatum reuerterentur, cùm oīs antiqua conſuetudo eis ritè procederet, & templum ſtaret, & offerrentur in eo ſacrificia, & omnis alia viuendi ratio, eorum generi peculiaris, ritè obſeruaretur.

Sin autem obijciatur, eos fuiſſe ſub Romanis, & Herodem conſtitutum fuiſſe regem Iudææ, qui erat genere alienigena, ſciat is, quòd ratio vitæ ex lege agendæ ex eo nil lædebatur, quòd Iſraëli rex eſſet alienigena, vt de eo conſolationem iuſtus ſenex expectaret. Etenim diuerſis modis contigit, perindè àc filium quempiam ſeditioſum, à patre alicui tradi auſtero pædagogo ad hoc, vt caſtigetur: ità Iſraëlem ſæpè fuiſſe ſub rege alienigena. Hoc oſtendit populi longa mora in Aegypto, & propheta Hieremias tempore Sedechiæ regis, diuino iuſſu ad eum loquens, & populum, qui eius parebat imperio, fore vt eſſent ſub ſceptro regis Nabuchodonoſor, & accederent ad Chaldæos. Non ſolùm autem hos, qui erant digni, vt quorum vita eſſet flagitioſa, alienigenæ ſubijci ſceptro, non erat à ratione alienum: ſed etiam quoſdam ex iuſtis, & quibus dignus non erat mundus, vt dicam cum Paulo, non imperare, ſed barbaris & impijs viris parére, Dei effecit lenitas & patientia: vt pietatis eorum probatio magìs appareret. Id oſtendit Abraham, qui fuit in Aegypto, cuius & vxor ablata fuit à Pharaone, & qui terram ſibi promiſſam habitabat in incolatu. Similiter autem eius quoquè

Hier.34.

Hebr.11.

Gen. 12. 20.

filius

filius & nepos, Iſaac inquam, & Iacob: rurſusque temperātiſſimus illius filius Ioſeph, qui factus eſt ſeruus, & cōdemnatus eſt habitare carcerem. Non ergò ad mundanam gloriam & iactantiam. Iſraëlis conſolationem ſapiens expectabat Simeon, ſed eam, quæ eſt verè, traductionem ad veritatis pulchritudinem. Nam cùm ei datum fuiſſet reſponſum, fore vt antequàm è vita excederet, videret Chriſtum Domini, expectabat fore, vt ſpiritaliter cum eo appareret populi conſolatio. Gene. 39.

Venit ergò in ſpiritu in templum: & dum introduxiſſent parētes infantem Ieſum, vt facerent ſecundùm conſuetudinem legis de ipſo, ipſe quoquè eum accepit in vlnis ſuis, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecūdùm verbum tuum in pace: Quoniam viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod parâſti ante faciem omnium populorum: Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël. O verè beate atq; adeò beatiſſime ſenex. Quàm beatus ille tuus re vera ſacroſanctus in templum ingreſſus, per quem progreſſus es ad exceſſum è vita? Quàm beati ſunt oculi, animæ ſimul & corporis: hi quidem, vt qui adſpectabilem Dei appræhēderint apparitionem: illi verò, vt qui non ſolùm adſpexerint ad id, quod cernitur, ſed fuerint illuſtrati ipſa luce ſpiritûs, & corporatum Deum verbum agnouerint: qui viderunt diuinum ſalutare, quod paratum fuit ante faciem omniū populorum. Quàm beatæ ſunt manus tuæ, quæ veritatis verbum contrectauerūt? Quàm beata eſt lingua tua, cui feliciter fuit annunciata reuelatio vitalis luminis? Et quid ſtudeo tibi ſingulatìm accommodare laudem in vnoquoque membro, cùm te iam totum laudabilem, & beatum, & à ſancto ſpiritu poſſeſſum, priùs docuerit Euangeliſta? Sed age, ô beate pater, eo qui in te reſonat ſpiritu, doce tanquàm filios, pecudes Eccleſiæ, theſaurum, qui tanquàm in vaſis fictilibus, latet in paucis tuis verbis: quandoquidem ad vos, & eos, qui ſunt ſicut vos, ornati canitie ſupernæ prudētiæ, & verè eſtis Preſbyteri, id eſt, ſeniores, & Eccleſiæ patres appellamini, diuinum verbum nos deducit, vt diſcamus doctrinas ſalutares, dicens: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: ſeniores, & dicent tibi. Quæ illius ergò linguam tunc mouit ad loquendum de Deo, virtus ſpiritûs nobis quoquè nunc det ſermonem in apertione oris. Luc. 2. Deut. 32.

Nunc dimittis, inquit, ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace. Ex quo enim Chriſtus homo factus eſt, & peccatum, quod eſt belli cauſa, deleuit, & patri nos recōciliauit, in pace fit ſanctorum exceſſus. Hoc enim propheticè magnus quoque Dauid priùs indicans, dicebat: In pace in idipſum dormiam & requieſcam: nō id, quod adeſt, ſed quod eſt futurū in Chriſti aduentu, ſignificans. Et vt oſtenderet, quòd vno ſolo modo talis ſpes, pacificæ, inquam, in Chriſto dormitionis, in ſanctis ſit collocata per ſpiritum, dicit: Tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me. Beatus autē ſenex Simeon, cùm iam præſens tempus eſſet intuitus, dicit: Nunc dimittis ſeruū tuū Domine ſecundùm verbum tuum in pace: oſtendens ſtabilitatem diuinæ promiſſionis. Quoniam viderunt, inquit, oculi mei ſalutare tuum, quod parâſti ante faciem omnium populorum: hoc eſt, eam, quæ per Chriſtum facta eſt toti mundo, ſalutem, & non ſoli Iſraël. Quomodò ergò ſuperiùs teſtatum eſt, eum expectare conſolationē Iſraëlis: nunc autem conſpicitur dicere, Dei ſalutare in conſpectu omnium populorum? Quoniam tunc futuram Iſraëlis conſolationem nouit ſpiritu, quandò omnibus quoquè populis fuit paratum ſalutare. Vide autem, quàm ſit accurata diuina inſpiratio. Lumen enim, inquit, ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël: magno Paulo loquens conſentanea de Iſraëlis enumeratione. Quandò enim, inquit, ingreſſa fuerit plenitudo gentium, tunc etiam totus Iſraël ſaluus erit. Ergò ipſe quoque cùm præpoſuiſſet vocationem gentium, poſtremò, cōuenienter prophetiæ, vniuerſi Iſraëlis repoſuit conuerſionem: etiamſi iam reliquiæ ſaluæ factæ ſunt, propter eos, qui iam ex Iudæis acceſſerunt ad gratiam. Pſalm. 4. Ibidèm. Rom. 11.

Contemplare autem mihi altarum ſententiarum proprietatem dictionis. Nam cùm dixiſſet, Lumen ad reuelationem gentium, ſalutaris diuini reuelationem, dat nobis intelligendum, quòd in abſolutis tenebris & perfecta caligine, nullum habentes ſplendorem Dei cognitionis, ante Chriſti aduentum ſtabant gentes. Quomodò beatus quoquè Eſaias felicem nuncium afferens iis, qui ſedebant in tenebris, dixit eos videre magnam lucem. Quoniam autem Iſraël, etiamſi modicè, typica tamen lege illuminabatur, lucem quidem in illo non dixit: gloriam autem illum ſortitum eſſe Eſa. 9.

prædixit: veterem hiſtoriam reuoca in memoriam, quòd quomodò olim admirabilis
Exo. 33. 34. Moſes, qui cum Deo familiariter eſt locutus, glorificatum habebat vultum: ità etiam
ipſi, cum diuina ſuſceptæ humanitatis luce per fidem conuerſati, & virtute ſpiritûs
illuminati, in gloria apparebunt, veteri depoſito velamine, & eadem imagine tranſ.
2. Cor. 3. formati à gloria in gloriam, vt dicit Apoſtolus, tanquàm à Domini ſpiritu.

Luc. 2. Quòd autem dixit Deo afflatus Simeon, in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraële poſitum eſſe Dominum, oſtendit per conſenſum ſententiarum cum ijs, quę dixerunt Prophetę, vnum & eundem Deum & legiſlatorem locutum eſſe in Prophe- (Eſa. 49.) tis & in nouo teſtamento. (1. Petr. 2.) Lapidem enim offenſionis & petram ſcandali, cauſam eſſe, nè pudore afficiantur ij, qui in ipſum credunt, dixit oratio prophetica. Eſt ergò ruina quidem ijs, qui propter humilitatem carnis, offendunt ex incredulitate: Reſurrectio autem ijs, qui agnouerunt firmitatem diuinæ œconomiæ. Quinetiam dicens gladium tranſadactum eſſe per animam Dei parentis, apertè prædicit eam, quæ fuit in cruce, paſſionem. Nam cùm ijs, quæ ex ipſa admirabili conceptione, vſq; ad tempus paſſionis, diuinè ab eo dicta & facta ſunt, vnum velutì corpus indiuiduum, excelſiorem & diuiniorem de ipſo haberet Dei parens exiſtimationem, exiſtimabimus eam paſſam eſſe velutì quandam inciſionem in ignominioſa cruci affixione, etiamſi miraculum reſurrectionis, ei inciſioni perfectiſſimam obduxerit cicatricem. Sed nec eam ſolam hac affectione dicit eſſe tenendam, ſed ex multis cordibus cogitationes, dubitationes ſcilicet & hæſitatiões, prædicit apparituras, vt in diuerſis de eo opinionibus nihil omninò moueretur Dei mater virgo.

Quoniam verò prophetiſſa Anna, præ ſenio imbecillum quid loquitur, & quod valdè non poteſt exaudiri: ſed nec excelſum Euangelium, quæ ab ipſa dicta ſunt, iiſdem verbis adduxit: primùm quidem rogemus Euangeliſtam, quænam & vndenàm ea fuerit, & ſub quibus & quandò ad templum acceſſerit: & rurſùs ſcrutemur, quorumnam
Luc. 2. dicit eſſe cogitationem. Dicit ergò beatus Lucas, quòd Anna erat prophetiſſa, filia Phanuelis ex tribu Aſer, quæ proceſſerat in multis diebus, & vixerat cum marito ſeptem annos à virginitate ſua: & ipſa erat vidua annorum circiter octogintaquatuor, quæ non diſcedebat à templo, ieiunijs & precibus diù noctuq; Deum colens: & ipſa hora accedens, confitebatur Deo, & loquebatur de ipſo omnibus expectantibus redemptionem in Iſrael. Quænam eſt ratio, quòd de hac prophetiſſa tam accuratam Euangeliſta fecerit narrationem, vt ei venerit in mẽtem, facere mentionem eius patris & tribûs? Et quæ à nullo quidem ferè mandata ſcriptis inuenta eſt, de ea re accu-
1. Cor. 14. ratam rationem nouerit ipſe ſolus ſanctorum Deus, & qui eius inſpiratione, vt dicit diuinus Apoſtolus, ſpiritu loqui docti ſunt myſteria. Quantùm verò nos poſſumus aſſequi, dicimus fuiſſe alias illo tempore eiuſdem nominis, cuius hæc beata: & fuiſſe deditas iiſdem ſacris, quibus illa, ſtudijs, aſſiduis ſcilicet ieiunijs & precibus. Vt ergò eius perſona facilè diſcerneretur, cùm patris eius feciſſet mẽtionem, tribum quoquè propriam adſcripſit. Magnis autem ipſam ornauit laudibus, & quæ auditoribus facìant omninò fide digna ea, quæ de Domino diſſeruit.

Sed quoniam, vt iam dictum eſt, ſonora & quæ grandi voce profertur oratio, oblata eſt à ſenio, prope os eius quodammodò admouentes aurem cogitationis, ſcrutando hoc præſens adnatum argumentum, videamus quid ipſa dixerit ijs, qui expectabant redemptionem in Hieruſalem. Conuenienter enim ei, quod mente poteſt comprænendi ex verbis propheticis, verba faciebat de Domino. Nam cùm ij, quibus eam hæc eſſe locutam dixit Euangelium, omninò ex diuinis reſponſis, quę efferuntur in prophetis, didicerunt expectare redemptionem, ea omninò fuit prompta ad de-
Eſai. 9. ſcribendum myſterium. Conſtat id, quod magnus dixit Eſaias: Puer natus eſt nobis,
Eſai. 60. & filius datus eſt nobis: cuius principatus factus eſt deſuper humerum eius: & vocatur nomen eius, magni conſilij angelus Et prætereà: Illuminare, illuminare Hieruſalem: venit enim lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt. Magnus quoquè Da-
Pſal. 84. uid adducebatur: Miſericordia & veritas ſibi inuicèm occurrerunt: iuſtitia & pax ſe
Pſal. 97. oſculatæ ſunt: & viderũt oẽs fines terræ ſalutare Dei noſtri. Et ipſum indicãdo: Ante
Pſalm. 71. ſolẽ permanet nomen eius, & benedicẽtur in eo oẽs tribus terræ. Oẽs gẽtes beatũ eũ
Pſalm. 97. dicẽt, & ſeruiẽt ei, & adorabũt eũ. &, Notũ fecit Dñs ſalutare ſuũ filijs Iſrael. Et rurſùs
Malac. 3. veneranda & angelica vox ſapientis Malachiæ: Eccè ego mittam angelum meum,

& pa-

& parabit viam ante faciem ſuam : & repentè veniet in templum ſuum Dominus, & Angelus teſtamenti,quem vos vultis. & alijs aliundè collectis myſticis floribus propheticorum eloquiorum,diuinam & beatam contexuit coronam,adhuc quidem imbecilla & tremente manu, vt quæ proceſſiſſet in multis diebus. Non enim tunc permittebatur ijs,qui audiebant,altorum de Domino ſenſuum expoſitio,quandò etiam poſt tantam ſignorum oſtenſionem & diuinorum myſteriorum prædicationem, ſapientiæ & cognitionis theſaurorum promus Chriſtus, ſuis dixit diſcipulis : Habeo multa,quæ vobis loquar,ſed non poteſtis portare modò. Etſi autem obſcurè & exiliter anus & prophetiſſa verba fecit de Domino,vt quæ legis perſonam ſuſtinêret,quę antiquata & ſenio confecta,& non longè remota ab interitu, ceſſit nouo teſtamento:non fuit tamē inutilis eius ſermo auditoribus intelligentibus:quomodò nec quę à lege in vmbris & ænigmatibus fuit magni myſterij præcedens enunciatio. Mala. 3. Iohan. 16.

Agè ergò nos quoquè,ô patres & fratres ſpiritales,qui didicimus feſtum celebrare in nouitate ſpiritûs & non vetuſtate literæ:Qui in azymis ſynceritatis & veritatis, venerandum & viuificum paſcha ſacrificij Chriſti debemus celebrare:Qui diuina regeneratione ſancti baptiſmatis veterem hominem exuïmus,qui corrumpitur per deſideria deceptionis:& nouum induimus,qui renouatur ad agnitionē ſecundùm imaginem eius,q creauit:Venite,exultemus Domino,iubilemus Deo Seruatori noſtro. Dicamus: Quàm terribilia ſunt opera tua Domine,etiáſi in multitudine virtutis tuæ inimici tui mentiti ſunt, ſua ſponte ad diuinam tuam lucem, quæ mundo apparuit, claudentes ſuos oculos. Præoccupemus faciem eius in confeſſione, & in pſalmis iubilemus ei. Sacrificium laudis Deo perpetuò offeramus, hoc eſt, fructum labiorum confitentium nomen eius,beneficentiæq; & cōmunicationis nequaquàm obliuiſcamur. Talibus enim ſacrificijs placatur Deus:vt ſordes peccati abluamus,& renouabitur tanquàm aquilæ ſpiritalis noſtra iuuētus: quomodò etiam beati ſenis Simeonis: vt nos quoquè pacificè & iucundè in bona fiduta & ſpe ſalutari ad vitæ exitum contendamus,& non cum pudore & metu è vita præſenti excedamus, & quodammodò non volentes:quomodò qui ſibi mali alicuius ſunt conſcij,ægrè & iniucundè ferunt aduentum regis. 1. Cor. 5. Epheſ 4. Coloſ. 3. Pſal. 94. Pſalm. 65. Hebr. 13.

Imitemur beatæ illius Annæ in ieiunijs & orationibus perpetuam conſtantiam, nè videamur muliere deteriores, idque quæ vitam agebat ſub vmbra legis:quo tempore,ſe in his rectè gerere,erat rarum. Sed nos luce gratiæ illuſtrati, & à certa & expreſſa ſpe adiuti,& virtute ſpiritûs corroborati,nè ſeparemur à ſacris doctrinis,à quibus ſalutaris habitus ſolet generari in animis:quomodò teſtatum fuit, illam quoquè à templo fuiſſe inſeparabilē.Nè à diuino metu aberremus cogitationibus: ſed ex ipſo & in ipſo carnes noſtras & cogitatus,conuenienter votis Prophetæ,affigamus. Audiamus magnum Paulum docentem:Deſpondi vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.& non violemus,quę inita ſunt cum eo,pacta conuenta,per conſuetudinem cum eo,qui vitam noſtram corrumpit ex eo,quòd faciamus illius voluntatem:vel in hoc Prophetiſſæ imitantes pudicitiam,quæ fuit vnico contenta coniugio. Sed quod eſt in promptu, ab imitatione eius non diſcedatis, quicunque ſoluti eſtis à monogamia,& ſi fieri poſſit,ad ſecūdas non veniatis nuptias. Sic enim vos beatus futuros eſſe affirmat Paulus. Offeramus nos quoquè in ſuperno altari,veluti par turturum,animi & corporis puritatem:vel tanquàm duos pullos columbarum, prouidere bona, non ſolùm coram Domino, ſed etiam coram hominibus: vt cùm nos quoquè omnia ſpiritaliter ex diuina lege fecerimus,in ſapientia & gratia proficientes,& ad menſuram ætatis plenitudinis Chriſti peruenientes,& internum hominem perfectum habētes, & ſancti ſpiritûs effecti habitaculum, reuertamur ad veram noſtram patriam, cæleſtem Hieruſalem: In qua digni habeamur frui beata ac perpetua lætitia & regno,in Chriſto Domino noſtro: cui gloria & potentia cum patre & ſancto ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen. Nota. Pſal. 118. 2. Cor. 11. 1. Cor. 7. Rom. 12.

SANCTI PATRIS NOSTRI AMPHILOCHII EPISCOPI ICONII ORATIONEM DE OCCVRSV Domini noſtri Ieſu Chriſti, & de Dei parente & Simeone, quæ hoc loco in V. Tomo D. Aloyſij ſequebatur, idcircò non poſuimus, quòd paulò ſuprà eam ex VII. Tomo eiuſdem Aloyſij, ſed alio interprete, poſuerimus.

SANCTI PATRIS NOSTRI CYRILI ARCHIEPISCOPI HIEROSOLYMITANI ORATIO DE OCcurſu Domini noſtri Ieſu Chriſti, & de Simeone, qui Deum excepit.

2. Februarij. LAETARE valdè filia Sion, prædica lætitiam filia Hieruſalem, duc choros popule ciuitatis Dei. Exultate portę & muri Sion, & vniuerſę terrę clamate montes & colles, & valdè exultate. Fluuij plaudite, & rupes Sion compræhendite Dei aduentum, in eum intuētes. Concinant hodiè cæleſtia cum terrenis, & Hoſanna dicant cum ea, quæ eſt infernè, Hieruſalem, propter Chriſtum, qui eſt in ipſa. Cæleſtium intelligētes virtutes, choros ducite. Qui eſtis in terris, cum angelis hymnos canite. Hodiè enim glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei Hieruſalem, ciuitas regis (Pſalm. 86) magni: aperiat portas ei, qui aperuit omnibus cæleſtes portas, & aperuit in cruce oſtia ſepulcrorum, & contriuit portas inferorum, quæ erant ab æterno, & admirabiliter clauſit portas virginitatis. Hodiè, qui mirabiliter olìm reſpondit Moſi in monte Sina, diuinè implet legem, factus ſub lege. Hodiè Deus à Themam, venit Sion. Hodiè cæleſtis ſponſus cum thalamo Dei matris venit in templū. Filiæ Hieruſalem, egredimini in occurſum eius. Lampades alacriter accendamus vero lumini. Tunicas animarum paremus ſponſo Chriſto cum Sion. Gentium populi, lucem ferentes occurramus cum templo. In templo (Eſa. 6.) ad Deum Chriſtum conueniamus. Cum Angelis hymnum canamus. Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Sabaoth. Plenum eſt cælum & terra gloria eius. Pleni ſunt fines mundi bonitate eius. Plena eſt eius laude omnis humanitas. Eius indulgentia plena ſunt cæleſtia, terreſtria & inferna: plena miſericordia, plena donis eius & beneficijs. Omnes ergò gentes plaudite manibus. Omnes gētes terræ venite & videte opera Dei. Omnis ſpiritus laudet Dominum. Omnis terra adoret. Omnis lingua canat (Piiſſimę de Chriſto cōtemplationes.) & pſallat, & glorificet puerum Deum, qui eſt quadraginta dierum, & eſt ante ſecula: puerum paruum, & antiquum dierum: puerum lactentem, & ſeculorum effectorem.

Infantem adſpicio, & Deum meum agnoſco. Infantem qui lactet, & mundum nutrit. Infantem qui flet, & mundo largitur vitam & lætitiam. Infantem qui inuoluitur faſcijs, & me liberat à faſcijs peccati. Infantem in vlnis matris verè cum carne & ſine defectu in terra: eundem verè in ſinu patris, & ſine defectu in cælis. Infantem video in Bethleem, Hieruſalem ingredientem, & qui nequaquàm ſeparetur à ſuperna Hieruſalem. Infantem video, qui ex lege in templo offert ſacrificium in terra: ſed idem pia omnium ſacrificia in cælis excipit. Ipſum in vlnis ſenis per diſpenſationem: eundem in maieſtate diuina in thronis Cherubicis. Qui offertur & purificatur: ſed idem omnia purificat & purgat. Ipſe eſt ergò donum, ipſe Pōtifex, ipſe ara, ipſe propitiatorium. Ipſe qui offert, ipſe qui pro mundo offertur. Ipſe ignis, ipſe holocauſtum. Ipſe lignum vitæ & cognitionis. Ipſe agnus, ipſe gladius ſpiritûs. Ipſe paſtor, ipſe ouis. Ipſe ſacrificus, ipſe qui ſacrificatur. Ipſe qui offertur, ipſe lex, & ipſe qui ſuſcipit ſacrificiū.

Sed enim agè de cæterò dicamus de die ex ſacris Euangelijs. Ait enim de Chriſto (Luc. 2.) Lucas admirabilis: Quandò impleti ſunt dies purificationis eorum ſecundùm legem Moſis, duxerunt Ieſum Hieruſalem, vt ſiſterēt cum Domino: quomodò ſcriptum eſt (Exod. 13.) in lege Domini: Omne maſculinum aperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur. Nam Samuel quidem & Iſaac, & ſimul etiam Iacob & Ioſeph & alij multi, qui præter ſpem nati ſunt ex ſterilibus, & aperuerunt infertiles vuluas matrum, ſancti Domino

vocati

vocati ſunt: Chriſtus autem ſolus ex ſolo vnigenitus, cùm virginales portas nõ aperuiſſet, non eſt ſanctus Domino, ſed ſanctus ſanctorum, & Dominus dominorum, & Deus deorúm, & primogenitus primogenitorum, princepsq; & rex regnantiũ & vocabitur & credetur: & nũc in templo à Simeone prædicabitur. Erat enim, inquit, homo in Hieruſalem, cui nomen Simeon. Et ipſe erat homo iuſtus: & ſpiritus ſanctus erat cum eo. & fuerat ei datum reſponſum à ſpiritu ſancto, non viſurum eum mortẽ, priusquàm videret Chriſtum Domini. Et venit in templum in ſpiritu. Et cùm introduxiſſent parentes puerum Ieſum, vt ipſi facerent ſecundùm morẽ legis de ipſo, ipſe Simeon accepit eum in vlnis ſuis, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace. Quoniam viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod parâſti ante faciem omnium populorum Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël. Dan. 9. Apoc. 17. 19. Luc. 2.

Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius? Qui continet vniuerſam terram pugillo, ſenis vlnis capitur: & portatur, qui fert omnia verbo virtutis ſuæ. Exultet Adam, per Simeonem Chriſto dicens: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace. Nunc me ſoluis ab æternis vinculis. Nunc me ſoluis ab interitu. Nunc me ſoluis à morte. Nunc me ſoluis à mœrore. Meum Dominum & Deum Simeon in templo vlnis amplectens, altum œconomiæ myſterium ſignificauit omnibus gentibus. Iudæis enim annuncians, exilit & exultat, & clara voce de eo apertè clamat, dicẽs: Hic eſt, qui eſt, & antè eſt, & ſemper adeſt, cum patre eiuſdẽ eſſentiæ, in eadem ſede ſedens, eiuſdem glorię & potentię: par potentia, omnipotens, principio carẽs, increatus, inalterabilis: qui nec circũſcribi, nec adſpici, nec verbis explicari, nec compręhendi, nec contrectari, nec mente concipi, nec conijci poteſt. Hic eſt ſplendor paternę glorię. Hic eſt character ſubſtantię omniũ cõſtitutionis. Hoc eſt lumen luminũ, quod oritur ex ſinu patris. Hic apud Deum, & ex Deo Deus cognoſcitur. Hic eſt fons vitę, ex fonte patris vita procedẽs. Hic eſt Dei fluuius, qui exit è diuina abyſſo, ſed ab ea non ſeparatur. Hic eſt theſaurus bonitatis paternæ, & æternæ beatitudinis. Hęc eſt aqua vitæ, q̃ vitam mundo largitur. Hic eſt radius increatus, q ex ſole patre luminum gignitur, ſed non ſcinditur. Hic eſt Deus Verbum, quod ex ijs, quæ non ſunt, ad hoc vt eſſent, ſolo verbo omnia conſtituit. Hic eſt Lucifer, qui ante Luciferum incorporeas adornauit virtutes, cęleſtium exercituũ & ordinum. Hic eſt, qui cælum extendit ſolus, & ſuper mare ambulat tanq̃ ſuper cælum. Hic eſt, qui abyſſum caligine inuoluit tanq̃ faſcijs. Hic eſt, qui terram firmauit ſuper aquas. Hic eſt, qui mare ſepſit arena, tanquàm muro Hic eſt, qui lucẽ diuiſit à tenebris. Hic eſt, qui circularem aſtrorum ornatum compoſuit. Hic eſt, qui vniuerſum tam qui cernitur, q̃ qui intelligentia appręhenditur, mundũ conſtituit in ſapientia. Hic eſt, qui non fictis manu manibus, ex luto hominem finxit, & formauit. Hic eſt, qui ad DEI imaginem nos fuit fabricatus, nunc ipſe ad noſtram imaginem homo factus. Quinetiã Deus, id quod mente præcipitur, perfectus, ex perfecto patre habẽs eſſentiam. Qui cùm eſſet in forma Dei Dominus, nunc meam ſuſcepit formam ſeruilem, nõ diminuens dignitatem diuinitatis, ſed ſanctificans, vt ſanctificaret maſſam meę naturæ, ſuprà totus & infrà totus. Qui idem cognoſcitur, supernè genitus ſine tẽpore, & infernè ſine ſemine: ſupernè effector, infernè res creata. Audite omnes gentes, audi Iſraël. Dominus hic eſt, quem ego ſacerdos tuus Simeon, geſtãs in vlnis, magna voce prędico, in templo populo teſtificans. Pſal. 105. Eſa. 40. Hebr. 1. Hebr. 1. Iob 9. Iob 38. Pſalm. 135.

Quamobrem attẽdite popule mi ſermonem meum, inclinate aures veſtras ad verba oris mei. Hic eſt puer, de quo Eſaias priùs prædicauit, dicens: Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. & vocatur nomen eius magni conſilij Angelus, admirabilis conſiliarius, Deus fortis, princeps pacis, pater futuri ſeculi. Si eſt ergò hic puer Deus fortis, de eo ſignificãs Dauid quoquè dixit: Videbitur Deus deorum in Sion. De hoc puero clamat etiam Hieremias: Deus in terra viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Hic eſt puer, qui olìm mare perfregit Iſraëli, & ſubmerſit Pharaonem, & legẽ dedit Iſraelitis, & pluit manna, & in columna ignis deduxit genus Hebræorum, & petram rupit, & rubum flamma ignis, tanquàm rore cinctum conſeruauit incombuſtum. Hic puer Moſem quadraginta annos fecit paſtorem, & quadraginta annos conſtituit Ducem Iſraëlis: & eum corroborauit, vt ieiunaret quadraginta dies. Eſa. 9. Pſalm. 83. Baruc. 3. Exod. 14. Exod. 3. Exo. 24. 34.

Matt. 4. Act. 1. Sic ipſe quoquè puer baptizatus, ieiunauit quadraginta dies, & poſt quadraginta dies à mortuis regenerationis aſſcendit in ſupernam Hieruſalem, & poſt quadraginta dies ſui ortûs ex virgine, nunc ingreſſus eſt in terrenam Hieruſalem.

Habac. 3. De hoc puero priùs etiam prædicauit Propheta Habacuc, dicẽs: Deus à Themam veniet, hoc eſt, ab auſtro. Ab auſtro enim Hieruſalem eſt Bethleem. A Bethleem autẽ nunc ingreſſus eſt Sion. Propter hunc puerũ Moſes nobis teſtificatus eſt, dicens: Pro- Deut. 18. phetam vobis ſuſcitabit Dominus Deus ex fratribus veſtris: & omnis qui non audit Pſal. 79. eum, exterminabitur ex terra viuentium. De hoc puero Propheta Dauid vota fecit, dicens: Qui ſedes ſuper Cherubim, appáre: excita potentiam tuam, & veni ad nos ſer- Pſalm. 78. uandos. Et alibì: Citò præoccupent nos miſerationes tuę Domine. Et rurſùs: Domi- Pſal. 143. ne, inclina cælos tuos, & deſcẽde. Et alibì: Tu Domine Deus virtutum, attende ad vi- Pſal. 58. ſitãdas omnes gentes. Quamobrem cognoſcite gentes, & vincimini. Videte Iudæi, & perſuadeamini, quòd hunc puerum laudant angeli, hunc adorant archangeli, hũc tremunt poteſtates, hunc glorificant virtutes, huic ſeruiũt Cherubim, hunc Deum prædicant Seraphim, huic ſol ſeruit, huic miniſtrat luna, huic obediunt elementa, huic ſubijciuntur fontes. Hunc puerum cùm vidiſſent, portæ inferorum ſunt confractæ: portæ autem cæleſtes ſunt apertæ. Hic puer mortem aboleuit, diabolum pudore affecit, maledictum ſoluit, dolorem ceſſare fecit, ſerpentem contriuit, intermediam maceriam diſcidit, malum chirographum peccatorum perfregit, peccatum conculcauit, errorem aboleuit, ſurgere fecit creatam naturam. Hîc puer Adam conſeruauit, Euam refinxit, gentes vocauit, mundum illuminauit.

Quamobrem venite vos omnes Chriſti & Dei amantes, Domino læti & mundi occurramus, non legaliter, ſed ſpiritaliter: non ventrem delicijs explentes, ſed ſpiritu exultantes: non nos vino inebriantes, ſed ſpiritu feruentes. Læti hodiè lampades orne- Nota peruetuſtum Ecclesiæ morẽ de cereis hac die in manibus geſtandis. mus. Tanquàm filij lucis, ceras veræ luci Chriſto offeramus. Quoniam lumen ad reuelationem gentium mundo apparuit, ideò lumina ex lumine ſupra niuem reſplendeamus: ſupra lac dealbati, ſupra ſaphirum illuminati, ſupra immaculatas columbas in cælos euolantes, ità in nubibus ad Dei occurſum exeamus. Hodiè dilecti feſti curſum perpetuò peragamus. Cùm Angelis choros ducamus, cum paſtoribus illuminemur, cum orthodoxis adoremus, cum Bethleem feſtum agamus, cum Sion occurramus, cum templo ſanctificemur, cum virgine feſtum agamus, cum Simeone Chriſtũ vlnis amplectamur: vt ſimus intrà æterna Chriſti bona, gratia & miſeratiõibus & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & potentia nũc & in ſecula ſeculorum, Amen.

TIMOTHEI PRESBYTERI HIEROSOLYMITANI ORATIO DE PROPHETA SIMEONE DEI *ſuſceptore, & de eo quod eſt, Nunc dimittis ſeruum tuum Domine.*

2 Februarij. Simeon, primus & vltimus iuſtus. AGE dilecti, vltimum iuſtum oratione intueamur. Et quis eſt ille vltimus iuſtus? Qui nupèr à nobis eſt lectus in Euangelio ſecundùm Lucam, nomine Simeon. Hic eſt & primus & vltimus: vltimus legis, primus gratiæ: Iudæus religione, Chriſtianus gratiarum actione: Chriſtianus lectione, angelus lingua, Simeon, qui fuit modò à nobis lectus. Qui ex phariſaica blaſphemia, roſa collectus eſt ex ſpinis, & primus donationis gratiæ inſpiratiõe cognitus: Simeon, qui eò proceſſit iuſtitiæ, vt in ipſo corpore veluti reſponſum acciperet, non præteriturum præſentẽ, quæ eſt ad tempus, vitam, donèc videret Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Iuſtus ergò & magnus Simeon, ô dilecti, cum ante ſuſceptam carnem deſideráſſet videre Dominum, vidit in carnis ſuſceptione, & animaduertit, & vlnis eſt amplexus, & rogauit vt relaxaretur à cuſtodia corporis, ore ſenili clamans ad omnium Dominum, qui videbatur infans, ſicut audiſti:

Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundùm verbum tuum in pace. Quoniam viderũt oculi mei ſalutare tuum. Vidi gloriam tuam. Soluar ab hac breui vita, in quam cadit interitus. Vidi choream angelorum, glorificationem archangelorum, omnem creatam naturam exultantem, cæleſtia & terreſtria vnum habentia tranſitum. Nunc abſoluar, nè hîc retinear. Spiritus ſanctus eſt in me, & video, q̃ tibi euenient. Nũc abſoluar, nè Iudęorum, qui ſunt mei generis, quæ in te eſt futura, videam audaciam. Nè videam ſpineam, quę plectitur, coronam. Nè videam ſeruum tibi alapas infligentem. Nè videam tibi intentari lanceam. Nè videam ſolem obſcurari. Nè videam lunam deficere. Nè videam clementa mutari. Nè videam te cruci affixum. Nè videam rumpi petras. Nè videam ſcindi velum templi. Non ferentia enim audaciam ipſa quoq; elementa, cum Domino dolore afficiuntur. Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecũdùm verbum tuum in pace: Quoniam viderunt oculi mei ſalutare tuum: Quod parâſti ante faciem omnium populorum. Matt. 26. & 27. Iohan. 19.

Quid ergò Euangeliſta? Audi ipſum dicentem: Et erat homo in Hieruſalem, cui nomen Simeon: & erat homo iſte iuſtus, expectans conſolationem Iſraëlis. Et ſpiritus ſanctus erat in ipſo: & erat ei datum reſponſum à ſpiritu, non viſurum eum mortem, priusq̃ vidiſſet Chriſtum Domini. Et venit in ſpiritu in templum. Audi ſapiẽter, ô dilecte. hoc eſt quod dicit: Simeone domi ſedente, & apud ſe orante, reſponſum veniſſe ad effectum. Solùm cogitauit Ioſeph & virgo introducere puerũ Ieſum in templum, vt facerent ipſi ſecundùm morem legis de ipſo: & ſtatim Spiritus ſanctus præbuit reſponſum, hoc eſt, Excitauit ſpiritus Simeonẽ, dicens: Expergiſcere ſenex, quid dormis? Venit tempus reſponſi: Vade citò, venit enim qui te ſoluit: excute veſtes ſepulcrales, para ſepulcrum, ordina quæ ad domum tuam ſpectant. Venit enim, qui te ſoluit. Venit Emmanuel. Tranſi citò in templum. In loco ſacro ſacra. De ſacro loco propheta. Quamobrem perniciſſimo curſu cupiditatis, tanquàm penna aliqua, incitatus, & à ſpiritu leuatus, præuenit Ioſeph & virginem in templum: non præuenit autem puerum, qui portabatur. Quomodò enim potuiſſet præuenire eum, qui vbiquè aderat? Ioſeph & virginem præuenit Simeon in templo. Et cùm præueniſſet, adhuc propè adyta erat expectans reuelationem ſancti Spiritûs.

Cùm fuiſſet verò in templo Simeon, vidit quidem multas matres cum ſuis filijs in templum ingredientes, ad peragendum ſacrificium purificationis. In quarum medio erat etiam, quæ portabat venerandum fœtum, & nullis ſordibus contaminatum. Iuſtus autem Simeon huc & illuc oculos circunferens, poſtquàm vidit multas matres in priuato habitu humanitatis, ſolam autem virginem infinito & diuino lumine circundatam, ſeparauit reliquas matres, clamans & dicens coram omnibus: Date mihi locum, vt teneam eum, qui deſideratur. Vidi eum, qui me præuidit. Vidi, & meus germinauit ſpiritus. Cur quæ eſtis ancillæ, cum libera & Domina concertatis? Cur infantes veſtros aræ offertis? Huc cõuertimini, & eos offerte huic puero, qui eſt antiquior Abraam. Interim Simeon ſuis vlnis tenens Dominum, qui videbatur infans, Ioſeph quidem & virginem benedixit: prophetiam autem traduxit ad Dominum, dicens virgini: Qui adſpicis hunc puerum, ô virgo, tuum & non tuum? manſiſti enim virgo, ſicut eras priùs. Cur enim aſſiduè fixis oculis intueris, & eum frequenter amplecteris? Cur ei mamillam ſemper prębes, volens filium habere florentiorem? Non eget nutrimento, cùm ipſe ſit mannæ & vitæ ſuppeditator. Cur mollibus palmis demulces infantem, eum volens ſopire? Hic infans non dormitabit neque dormiet, quòd attinet ad diuinitatis dignitatẽ, q̃ celatur. De eo enim dicit Propheta: Non dormitabit neq; dormiet, qui cuſtodit Iſraël. Cur hunc puerum adſpicis virgo? Hic puer, ô virgo, diuinitatis quæ latet virtute, cælum extendit ſicut pellem, terram autem ſuper nihilum ſuſpendit, cùm aquam mundo baſim fundâſſet. Hic puer, ô virgo incorrupta, eſt ſolis auriga, lunam tanquàm clauo regit, è theſauris ſuis promit ventos, & eſt om̃ium quæ ſunt Dominus. Hunc puerum ô virgo, non mundanam, ſed ſpiritalẽ accipe lætitiam. Eccè enim hic eſt poſitus in ruinam & reſurrectionẽ multorum in Iſraël, & in ſignũ, cui contradicitur. Tuam quoquè ipſius animam pertranſibit gladius, vt reuelẽtur ex multorum cordibus cogitationes. Simeon vndè agnouerit matrem Domini. Pſal. 120. Pſal. 103. Pſal. 23. 134.

Hæc ſanctus & qui Deum ſuſcepit Simeon, dixit virgini Mariæ, reuelatione ſancti ſpiritûs de Ieſu, qui videbatur infans: Eccè hic eſt poſitus in ruinam & reſurrectionẽ

multorum

multorũ in Iſraël. Cur autem in ruinam,& cur in reſurrectionem? Verum eſt verbum Domini. Quoniam enim Simeon, nõ ſua virtute, ſed ſancti ſpiritûs reuelatione, quicquid enunciauit de Domino, ad virginem dicens, Eccè hîc eſt poſitus in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraël, dixit: In ruinam quidem infidelium, reſurrectiõem autem eorum, qui credunt. Ad ruinam Synagogæ, reſurrectionem verò Eccleſiæ. In ruinam dæmonum, reſurrectionem autem ſanctorum. In ruinam prophanorum, reſurrectionem verò iuſtorum. In ruinam & reſurrectionem: ſurrexit Matthias, cecidit autem Iudas. In ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraël. In reſurrectionem latronis, qui erat à dexteris: in ruinam autem eius, qui erat à ſiniſtris. Nam ille quidem piè ſe gerebat, hic verò maledicebat. In ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraël, & in ſignum, cui contradicitur. vera eſt oratio. In ſignum, cui contradicitur, fuit Dominus, vtpotè, fœtus virginis. Nam magnum eſt ſignum, quòd quæ virgo peperit, manſit virgo. Quòd verò virgo ſit ſignum, cui contradicitur, audi Eſaiam in ſuo opere, Domino dicente ad Achaz: Pete tibi ſignũ in profundo aut in alto. & dixit Achaz: Non petam, neque tentabo Dominum. Et dixit Eſaias: Eccè dabit vobis Dominus ipſe ſignum. Quodnam hoc? Eccè virgo in vtero concipiet. De hoc Domnico ſigno in virgine nato, cui contentioſa lingua multi erant contradicturi, Simeon futurum priùs ſignificauit, dicens virgini: Eccè hic poſitus eſt in ruinam & reſurrectionẽ multorum in Iſraël, & in ſignum, cui contradicitur. Tuam quoquè ipſius animam pertranſibit gladius, vt reuelentur ex multorum cordibus cogitationes.

Chriſtus quibus in ruinã, quibus in reſurrectionẽ poſitus.

Luc. 23.

Eſa. 7.

Hinc nonnulli exiſtimârunt Domini matrem gladio morte affectam, finem accepiſſe martyrij. propterea quòd dixerit Simeon: Tuam quoquè ipſius animam pertranſibit gladius. Non ità autem habet. Ferreus enim gladius corpus diuidit, non diſſecat animam. Quo fit, vt intemerata & ſanctiſſima virgo hucuſquè ſit immortalis, propterea quòd qui in ea habitauit, eam traduxerit in loca, in quibus eſt aſſumpta. Quid ergò vult dicere Simeon ad Mariam, Tuam quoquè ipſius animam pertranſibit gladius, vt reuelenter ex multorum cordibus cogitationes? Gladium, qui pertranſit animam, hic dixit Simeon dolorem virginis, quo erat afficienda virgo, vt quæ videretur perdidiſſe eum, qui veniebat ad quærendum eos, qui perierant. Quòd verò dolor attigerit animam virginis, cùm videretur perdidiſſe ſuum filium, qui appellatur nempe virginis, audiuiſti nupèr Euangeliſtam dicentem: Et quandò fuit annorũ duodecim Ieſus. Sententia procedit ex ſententia, & quæſtio quæſtione depellitur. Et quandò fuit annorum duodecim. Quis? Deus verbum annorum duodecim, vnigenitus filius Dei, qui eſt ante mundum, Qui olìm fuit effector viſionis temporum, non autem genitus poſt temporà. Et quandò fuit annorum duodecim Ieſus? Quòd attinet ad ortum ex virgine, numeratur tempus duodecim annorum. Particulatim enim proficiebat Ieſus ætate corporea: non ſimul autem totus creuit Dominus. Quamobrem nè exiſtimaretur fuiſſe phantaſia œconomiæ veritas, vt priùs diximus, particulatim proficiebat, ſeruans omnes humanas menſuras humanę ſuſceptę naturæ. De eo itaque dicebat Euangeliſta: Puer autem Ieſus proficiebat ſpiritu & ſapientia, & gratia Dei erat in ipſo. Vide quàm accuratè locutus ſit Euangeliſta. Non dixit, Deus verbum proficiebat, nè præberet Arrio materiam blaſphemiæ. illud, Proficiebat, oſtendit id fieri intercedente œconomia. Propterea enim duodecim annos natus. Vndè etiam dicebat Euangeliſta: Et quandò fuit annorum duodecim Ieſus, adduxerunt puerum IESVM ſecundùm morem feſti eorum in templum: & cùm impleuiſſent ipſi dies, dum reuerterentur ipſi, remanſit puer Ieſus, & non cognouerunt parentes eius. Putantes autem ipſum eſſe ſecum in comitatu, iuerunt iter diei, & quærebant eum inter cognatos: & cùm non inueniſſent eum, iuerunt Hieruſalem, quęrentes eum.

Immortalis ſic intellige, quia ad immortalẽ vitã reſurrexerit. Videtur tñ eius fuiſſe opinionis Author, quòd nunquã mortua fuerit.

Luc. 2.

Eccè verò impletur dictum Simeonis ad virginem: Tuam quoquè ipſius animam pertranſibit gladius: gladius, inquam, doloris, gladius inquiſitionis, per quem eum quęrebat, qui perierat. Nam etſi mater eſſet virgo, eũ tamen geſtauit vtero, & ei præbuit mamillam, & eum magna aluit cura, & maternum habuit habitum, vt mater erga ſuum filium. Quamobrem cùm viſa eſſet eum perdidiſſe, quęrens in tribus diebus, in dolore cordis clamabat, dicens: O calamitatem, quandò expectaui felicitatem, tunc damnum ſenſi. Hei mihi, quis theſaurum ſurripuit? Quis precioſas opes mihi abſtulit?

abſtulit? Quis me mea ſpe eſt fruſtratus? Hei mihi, nõ dicar ampliùs benedicta in mulieribus. Non ampliùs dicent: Beatus venter, qui te portauit. extabui, non autem beata euaſi. Quis eſt, qui te mihi eripuit? Quis tibi eſt inſidiatus? Quis meum abſcondit theſaurum? Cognata mea Elizabet lætatur propter filiũ: ego verò crucior. Illa enim habet militem: ego verò rege ſum fruſtrata. Seruus cuſtoditur, & Dominus non appáret. Vbì eſt archangeli Gabrielis ſalutatio? Vbì ſtellæ illuminatio? Vbì Magorum adoratio? Vbì Paſtorum exultatio? Vbì angelorum eſt glorificatio? Quandò regnum expectaui, tunc relicta fui in mendicitate. Hinc ergò afflictionẽ & dolorem, tanquàm animæ gladium ancipitem, Simeon futurum videns, præſignificauit, dicens virgini: Tuam quoquè ipſius animam pertranſibit gladius. Nõ dixit, Tenebit gladius, aut dominabitur gladius: ſed, Pertranſibit gladius: hoc eſt, Paruo tempore dolore afficiéris & affligéris, & ſtatìm à dolore liberaberis & afflictione. Luc. 11.

Quòd autem dolore affecta ſit intemerata & ſanctiſſima virgo, putans ſe perdidiſſe eum, qui venerat ad ſalutem eorum, qui periērant, audiuiſti Euangeliſtam modò dicentem: Et factum eſt poſt tres dies. Vide quantum dolorẽ & afflictionem ſubijt virgo tribus diebus. Et factum eſt poſt tres dies, & eccè inuenit eum in templo ſedẽtem in medio doctorum, & eos interrogantem, & eos audientem. & dixit ei mater eius: Fili, cur feciſti nobis hoc? Eccè pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Cur non nobiſcum deſcendiſti, ſicut nobiſcum aſcẽdiſti? Cur ſediſti in medio doctorum? Quid interrogas & doces? Cùm literas nõdùm didiceris, quid ſophiſtam agis? Cur inuidiam aduersùs te concitas? Cur me vis orbari filii? Eccè te ardentibus oculis adſpiciũt: iam ſtrident in te dentibus ſicut feræ immanes, quæ mouentur aduersùs agnum. Fili, cur ſic feciſti nobis? Eccè pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Dominus autem eis decæterò aperiens diuinitatis, quæ latebat, dignitatẽ, in mendico humanitatis ſuſceptæ ſpectaculo, eis reſpondet, dicens: Quid me quærebatis? vbì autem quærebatis? In cælum non aſſcendiſtis, ad inferos non deſcendiſtis. In Ionæ balena non habitâſtis. Quid me quærebatis? neſciebatis, quòd in ijs, quæ ſunt patris mei, oportet me eſſe? Non audiuiſtis Simeonem? Non me Dominum & Deum eſt cõfeſſus? Vos autem me quęritis tanquàm puerum. Neſciebatis, quòd in ijs, quæ ſunt patris mei, oportet me eſſe? Vnum patrem habeo in cælo: vos verò accepi commodatò.

Sed hîc imponentes finem orationi, vacemus diuinæ & myſticę menſæ, per quã & mundus eſt ſtabilitus, & orbis terræ conſiſtit, & regnum cuſtoditur, & Eccleſia multiplicatur, & Deus ſanctificatur: In Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen. Diuinam & myſticã mẽſam, ſanctã Euchariſtiã appellat.

GESTA QVAEDAM LAVRENTII ARCHIEPISCOPI CANTVARIENSIS, EX SECVNDO LIbro *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum, venerabilis Bedæ Presbyteri.*

EX LIB. 2. Cap. 4.

SVCCESSIT autem Auguſtino in epiſcopatum Laurentius: quem ipſe idcircò adhuc viuẽs ordinauerat, nè ſe defuncto, ſtatus eccleſiæ tam rudis, vel ad horam paſtore deſtitutus, vacillare inciperet. In quo & exemplum ſequebatur primi paſtoris Eccleſiæ, hoc eſt, beatiſſimi Apoſtolorũ principis Petri: qui fundata Romæ Eccleſia Chriſti, Clementem ſibi adiutorem euãgelizandi ſimul & ſucceſſorem conſecrâſſe perhibetur. Laurentius Archiepiſcopatûs gradu potitus, ſtrenuiſſimè fundamenta eccleſiæ, quæ nobiliter iacta vidit, augmentare, atq; ad perfectum debiti culminis, & crebra voce ſanctę exhortationis, & cõtinuis pię operationis exẽplis ꝓuehere curauit. deniq; nõ ſolũ nouę, q̃ de anglis erat collecta, eccleſię curã gerebat, ſed & 2. Februarij. Laurentius creatur archiepiſcopus Cãtuarien. Eius ſolicitudo, paſtore tanto digna.

veterum Britanniæ incolarum, necnon & Scotorum, qui Hyberniam, inſulam Britãniæ proximam, incolunt, populis paſtoralem impendere curabat ſolicitudinẽ. Siquidem vbi Scotorum in præfata ipſorum patria, quomodò & Britonum in ipſa Britannia, vitam ac profeſſionem minùs Eccleſiaſticam in multis eſſe cognouit, maximè ꝙ Paſchæ ſolennitatem non ſuo tempore celebrarent, ſed, vt ſuprà docuimus, à decima quarta luna vſque ad viceſimam Dominicæ reſurrectionis diem obſeruandũ eſſe putarent, ſcripſit cum coëpiſcopis ſuis exhortatoriam ad eos epiſtolam, obſecrans eos & conteſtans, vnitatem pacis & catholicæ obſeruationis cum ea, quæ toto orbe diffuſa eſt, Chriſti Eccleſia tenere: cuius videlicet epiſtolæ principium hoc eſt: Dominis, chariſſimis fratribus, epiſcopis vel abbatibus, per vniuerſam Scotiam, Laurentius, Mellitus, & Iuſtus epiſcopi, ſerui ſeruorum DEI: Dum nos ſedes Apoſtolica more ſuo, ſicut in vniuerſo orbe terrarum, in his occiduis partibus ad prædicandum gentibus paganis dirigeret, atque in hanc inſulam, quæ Britannia nuncupatur, contigit introïſſe, antequàm cognoſceremus, credentes quòd iuxta morem vniuerſalis Eccleſię ingrederentur, in magna reuerentia ſanctitatis tam Britones quàm Scotos venerati ſumus. Sed cognoſcẽtes Britones, Scotos meliores putauimus. Scotos verò per Dagamum epiſcopum in hanc, quam ſuperiùs memorauimus, inſulam, & Columbanum abbatem in Gallijs venientem, nihil diſcrepare à Britonibus in eorum conuerſatione didicimus. Nam Dagamus epiſcopus ad nos veniens, non ſolùm cibum nobiſcum, ſed nec in eodem hoſpitio, quo veſcebamur, ſumere voluit. Miſit enim Laurentius cum coëpiſcopis ſuis, etiam Britonum ſacerdotibus literas, ſuo gradu condignas, quibus eos in vnitate catholica confirmare ſategit. Sed quãtùm hęc agendo profecerit, adhuc præſentia tempora declarant.

Epiſtola eius ad Scotiæ epiſcopos.

Ex cap. 6.

Cùm verò Laurentius Mellitum Iuſtumque ſecuturus, ac Britanniam eſſet relicturus, iuſſit ipſa ſibi nocte in eccleſia beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, de qua frequenter iam diximus, ſtratum parari: in quo quum poſt multas preces ac lachrymas, ad Deum pro ſtatu eccleſiæ fuſas, ad quieſcendum membra poſuiſſet atque obdormìſſet, apparuit ei beatiſſimus apoſtolorum princeps, & multo illum tempore ſecretæ noctis flagellis acrioribus afficiens, ſciſcitabatur apoſtolica diſtrictione, quarè gregem, quem ſibi ipſe crediderat, relinqueret, vel cui paſtorum oues Chriſti, in medio luporum poſitas, fugiens ipſe dimitteret. An mei, inquit, oblítus es exempli, qui pro paruulis Chriſti, quos mihi in indicium ſuæ dilectionis commendauerat, vincula, verbera, carceres, afflictiones, ipſam poſtremò mortem, mortem autem crucis, ab infidelibus & inimicis Chriſti, ipſe cum Chriſto coronandus, pertuli? His beati Petri flagellis ſimul & exhortationibus animatus famulus Chriſti Laurentius, mox manè facto venit ad regem, & retecto veſtimento, quantis eſſet verberibus laceratus, ei oſtendit. Qui multùm miratus, & inquirens quis tanto viro tales auſus eſſet plagas infligere, vt audiuit, qa cauſa ſuæ ſalutis epiſcopus ab Apoſtolo Chriſti tanta eſſet tormenta plagaſque perpeſſus, extimuit multùm, atque anathematizato omni idololatrię cultu, abdicato connubio non legitimo, ſuſcepit fidẽ Chriſti, & baptizatus, eccleſiæ rebus, quantùm valuit, in omnibus conſulere ac fauere curauit. Miſit etiã in Galliam, & reuocauit Mellitum & Iuſtum, eoſque ad ſuas eccleſias liberè inſtituendas redire præcepit. Qui poſt annum, ex quo abiërant, reuerſi ſunt: & Iuſtus quidem ad ciuitatem Roffi, cui præfuerat, redijt: Mellitum verò Londonienſes epiſcopum recipere noluerunt, idololatris pontificibus magìs ſeruire gaudentes. Non enim tanta erat ei, quanta patri ipſius, regni poteſtas, vt etiam nolentibus ac contradicentibus paganis antiſtitem ſuæ poſſet eccleſiæ reddere. Veruntamen ipſe cum ſua gente, ex quo ad Dominum conuerſus eſt, diuinis ſe ſtuduit mancipare præceptis. Deniquè & in monaſterio beatiſſimi Apoſtolorum principis, eccleſiam ſanctæ Dei genitricis fecit, quã conſecrauit archiepiſcopus Mellitus.

Flagellatur ab Apoſtolorũ principe.

Iohan. 21.

Ex cap. 7.

Hoc enim regnante rege, beatus archiepiſcopus Laurentius regnum cæleſte conſcendit, atque in eccleſia & monaſterio ſancti Apoſtoli Petri, iuxta prædeceſſorem ſuum Auguſtinum ſepultus eſt, die quarto Nonarum Februariarum.

DE

DE S. CELERINO ETC. EX EPISTOLIS BEATISSIMI CYPRIANI EPISCOPI ET MARTYRIS.

EST LIB. 4. EPISTOLA 5.

Cyprianus presbyteris, & diaconibus & plebi vniuerſæ, fratribus ſalutem.

AGNOSCENDA & amplectẽda ſunt, fratres dilectiſſimi, beneficia diuina, quibus Eccleſiam ſuam Dominus illuſtrare temporibus noſtris & honeſtare dignatus eſt, commeatum dando bonis confeſſoribus ſuis, & martyribus glorioſis: vt qui ſublimiter Chriſtum confeſſi eſſent, Clerũ poſtmodùm Chriſti miniſterijs Eccleſiaſticis adornarent. Exultate itaq; & gaudete nobiſcum, lectis literis noſtris, quibus ego & collegę mei, qui præſentes aderant, referimus ad vos Celerinum fratrem noſtrum, virtutibus pariter & moribus glorioſum, Clero noſtro non humana ſuffragatione, ſed diuina dignatione coniunctũ: qui cùm conſentire dubitaret Eccleſiæ, ipſius admonitu & hortatu in viſione per noctem compulſus eſt, nè negaret, nobis ſuadentibus: cui plus licuit, & coëgit, quia nec fas fuerat, nec decebat ſine honore Eccleſiaſtico eſſe, quem ſic Dominus honorauit cæleſtis gloriæ dignitate. Hic ad temporis noſtri prælium primus, hic inter Chriſti milites anteſignanus, hic inter perſecutionis initia feruentia cum ipſo infeſtationis principe & authore congreſſus, dum inexpugnabili firmitate certaminis ſui aduerſarium vincit, vincendi cæteris viam fecit, non breui cõpendio vulnerum victor, ſed adhærẽtibus diù & permanentibus pœnis longæ colluctationis miraculo triumphator, per decem & nouem dies cuſtodia carceris ſeptus, in neruo ac ferro fuit: ſed poſito in vinculis corpore, ſolutus ac liber ſpiritus manſit. Caro famis ac ſitis diuturnitate contabuit, ſed animam fide & virtute viuentem, nutrimentis ſpiritalibus Deus pauit. Iacuit inter pœnas pœnis ſuis fortior, incluſus includentibus maior, iacens ſtantibus celſior, vinciẽtibus firmior vinctus, ſublimior iudicãtibus iudicatus. Et q̃uis ligati neruo pedes eſſent, calcatus ſerpẽs & obtritus & victus eſt. Lucent in corpore glorioſo clara vulnerum ſigna, eminent & apparẽt in neruis hominis ac membris, longa tabe conſumptis, expreſſa veſtigia. Sunt magna, ſunt mira, quæ de virtutibus eius ac laudibus fraternitas audiat. Et ſi aliquis Thomæ ſimilis extiterit, qui minùs auribus credat, nec oculorum fides deeſt, vt quis quod audit, & videat. In ſeruo Dei victoriam gloria vulnerum fecit, gloriam cicatricũ memoria cuſtodit. Nec rudis iſte aut nouus eſt in Celerino chariſſimo noſtro titulus gloriarum: per veſtigia cognationis ſuæ graditur, parentibus ac propinquis ſuis honore cõſimili diuinæ dignationis æquatur. Auia eius Celerina iampridèm martyrio coronata eſt, item patruus eius & auunculus, Laurentinus & Ignatius, in caſtris & ipſi quõdàm ſecularibus militantes, ſed veri & ſpiritales Dei milites, dum diabolum Chriſti confeſſione proſternunt, palmas à Dño & coronas illuſtri paſſione meruẽrũt. Sacrificia pro eis ſemper, vt meminiſtis, offerimus, quotiès martyrum paſſiones & dies anniuerſaria commemoratione celebramus. Nec degener ergò eſſe, nec minor poterat, quem ſic domeſticis exemplis virtutis ac fidei prouocabat familiæ dignitas & generoſa nobilitas. Quòd ſi in familia ſeculari prędicationis & laudis eſt, eſſe patritium: quanto maioris laudis & honoris eſt, fieri in cæleſti prędicatione generoſum? Non inuenio, quẽ beatiorem magìs dicam, vtrùmne illos de poſteritate tam clara, an hunc de origine glorioſa: ità æqualiter apud eos recurrit & cõmeat diuina dignatio, vt & illorum coronam dignitas ſobolis illuſtret, & huius gloriam ſublimitas generis illuminet. Hunc ad nos, fratres dilectiſſimi, cum tanta Domini dignatione venientem, teſtimonio & miraculo eius ipſius, qui ſe perſecutus fuerat, illuſtrem, quid aliud, quàm ſuper pulpitũ, id eſt, ſuper tribunal Eccleſiæ oportebat imponi, vt loci altioris celſitate ſubnixus, & plebi vniuerſæ pro honoris ſui claritate conſpicuus, legat præcepta & Euangelium Domini, quæ fortiter ac fideliter ſequitur: vox Dominum confeſſa, in his quotidiè, quæ Dominus locutus eſt, audiatur? Viderit, an ſit vlterior gradus, ad quem profici

3. Februarij.

Fortitudo S. Celerini.

Iohan. 20.

Celerina. Laurẽtinus. Ignatius.

Nota de ſacrificijs & diebus celebribus martyrum.

in Eccleſia poſſit. Nihil eſt, in quo magìs confeſſor fratribus proſit, quàm vt dum Euangelica lectio de ore eius auditur, lectoris fidem quiſquis audierit, imitetur. Iungẽdus in lectione Aurelio fuerat, cum quo & Domini honoris ſocietate cõiunctus eſt, cum quo omnibus virtutis & laudis inſignibus copulatus eſt. Pares ambo & vterque conſimiles. In quantum gloria ſublimes, in tantum verecundia humiles: quantùm diuina dignatione promoti, tantum ſua quiete & tranquillitate ſubmiſſi, & virtutum pariter & morum ſingulis exempla præbentes, & congreſſioni & paci congruẽtes: illic robore, hic pudore laudabiles. In talibus ſeruis lætatur Dominus. In eiuſmodi cõfeſſoribus gloriatur, quorum ſecta & conuerſatio ſic proficit ad præconium gloriæ, vt magiſterium cæteris prębeat diſciplinæ. Ad hoc eos Chriſtus eſſe hîc in Eccleſia diù voluit, ad hoc de media morte ſubtractos, quadã dixerim reſurrectione circa eos facta, incolumes reſeruauit: vt dũ nihil in honore ſublimius, nihil in humilitate ſubmiſſius à fratribus cernitur, hos eoſdem fraternitas ſectata comitetur. Hos tamen lectores interìm conſtitutos ſciatis, quia oportebat lucernam ſuper candelabrum poni, vndè omnibus luceat: & glorioſos vultus in loco altiori conſtitui, vbi ab omni fraternitate circunſtante conſpecti, incitamentum gloriæ videntibus præbeant. Cæterùm presbyterij honorem deſignâſſe nos illis iam ſciatis, vt & ſportulis iiſdem cum presbyteris honorentur, & diuiſiones menſuratas æquatis quantitatibus partiantur, ſeſſuri nobiſcum prouectis & corroboratis annis ſuis: quanuìs in nullo minor poſſit videri ætatis indole, qui conſummauit ætatem gloriæ dignitate. Opto vos fratres chariſſimi ac deſideratiſſimi ſemper benè valere.

Matth. 5.

VITA ET MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS BLASII, EPISCOPI

Sebaſteæ & ſociorum, authore Simeone Metaphraſte.

3. Februarij. Perantiquũ Martyrologiũ Roman. itemq; Vſuardus & Ado eum habent 15. Februarij in antiquiſſ. MS. exemplaribus. Iob 1. Matt. 5.

QVO tempore vigebat cultus ſimulacrorum, & multi homines adorabant figmẽta & res creatas, tunc etiam florebat fides omnium ſanctorũ, cum quibus fides quoq; ſancti & glorioſi martyris Blaſij. Hic ergò ſanctus & venerandus vir Blaſius, cùm toto tempore vitam egiſſet manſuetam & mitem, ſicut ſcriptum eſt in Iob, erat innocẽs, inculpatus, verus, pius & religioſus, abſtinens ab omni opere malo. Quamobrem propter puram vitã & quę nulli affinis erat repręhenſioni, qui in ciuitate Sebaſtea Cappadocię erant fideles, eum creârunt Epiſcopum. Is autem profectus in montem, qui dicitur Argeus, habitabat in ſpelũca, feræq; ad eum conueniebant & ab eo benedicebantur: & ſi contigiſſet vnam ex eis incidere in eius meditationem, tanq̃ ratione prędita, expectabat ad ſpeluncã, & niſì impoſuiſſet eis manus, eas benedicens, à ſancto minimè recedebãt.

Degit in ſpelunca.

In illis autẽ diebus iuſſit Præſes Agricolaus capi omne genus animaliũ, vt ſancti, q tunc erant, martyres ab eis conſumerent, & cũ eis depugnarẽt. In montes verò egreſſi venatores, venerunt etiã in montẽ, q dicitur Argeus, in quo latebat ſanctus & venerãdus vir Blaſius. Cũ aũt appropinquâſſent ſpelũcę, & vidiſſent in eius ingreſſu multitudinẽ agreſtiũ animaliũ, q̃ adſtabant & exiliebãt, dixerũt inter ſe: Quid hoc ſibi vult? & cũ veniſſent ꝓpiùs, inuenerũt intrà ſpeluncã S. Blaſiũ, ſedentẽ tanq̃ in thalamo, & diuidentẽ vnicuiq; id, quod erat ei opùs, ꝑ benedictionẽ atq; curationes, & Deo fundentẽ preces. Qui ſtatìm reuerſi, renũciârunt Pręſidi Agricolao q̃ viderãt. Pręſes verò iuſſit plures milites cũ eis ꝓficiſci, vt quoſcunq; illic inueniſſent latẽtes Chriſtianos, ad eũ adducerent. Euntes aũt in montem, q miſſi fuerant milites, & ingreſſi ſpeluncã, inuenerũt ſolum ſanctũ, orantẽ & laudantẽ Dñm, & dixerunt ei, Egredere: vocat te Pręſes. Cũ eos verò vidiſſet S. Blaſius, valdè lętatus eſt, & dixit: Adeſte, eamus ſimul, ô filij. mei enim recordatus eſt Dominus. In hac enim nocte ter mihi apparuit, dicens: Surge, offer mihi ſacrificia pro more tui ſacerdotij. Nunc ergò filij mei, benè veniſtis. Dominus meus Ieſus Chriſtus ſit vobiſcum.

Dominus ei appâret.

Dum autem ipſi venirent, in via conuertebantur gentiles ad Dei cognitionem per eius manſuetudinem & doctrinam. Etenim per eius preces faciebat Dominus curationes:

tiones:& cùm ad eum afferrentur ægroti,eis imponens manus,dimittebat ſanos. Nõ ſolùm autem curabat homines,ſed etiam iumenta & beſtias. Cùm itaque contigiſſet aliquem os deuorare,vel aliquid eiuſmodi,repentè ad eum afferebant patientem, & per ſanctas ſuas preces eum ſtatìm reddebat ſanum. Contigit itaq;, vt filius cuiuſdam mulieris,quæ eum habebat vnicum,partem piſcis comedens, os repentè deuoraret, & mutus maneret. Cùm ergò mater pueri de ſancto audiuiſſet,eum allatum proiecit ad eius pedes ſemimortuũ,cum fletu clamans & dicẽs ſancto: Miſerere mei filij ſerue ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti. eſt enim mihi vnigena:narrauitq; ſancto,quid filio ſuo repẽtè accidiſſet. Sanctus autem Dei & magnus ſacerdos Blaſius,manu impoſita gutturi pueri,ſic orauit,extendens in cęlum oculos,& Deo dicens: Qui ijs,qui te inuocabant in veritate,præſtò fuiſti adiutor,ô Seruator,audi meas preces,& ſpinam infixam huic puero,tua,quæ ſub adſpectum non cadit,virtute ei exime, eum curans : & decæterò,ſeu in hominibus,ſeu in pueris,ſeu in beſtijs tale quid contigerit, illic autem recordatus fuerit aliquis mei nominis,dicẽs: Deus,interceſſione ſerui tui Blaſij, accelera tuum auxilium:fac citò in eo curationem ad gloriam & honorem ſancti tui nominis.& cùm ipſe hæc dixiſſet,puerum ſtatìm ſanum reſtituit ſicut priùs,& eum reddidit matri ſuæ,ore nunquàm ſilente Deum laudantem atque glorificantem. Hominũ autem ſermone celebrabatur Dei martyr & Epiſcopus Blaſius,non ſolùm Sebaſteæ, ſed etiam Nicopoli. erat enim eruditus etiam in ſcientia medendi. *Homines & iumenta curat.*

In itinere verò ingrediente ſancto,contigit vt cuiuſdam pauperculæ mulieris, quæ vnum habebat porcum & nihil aliud,porcus à lupo raperetur. Mulier autẽ, quæ erat fidelis,acceſſit ad ſanctum martyrem contra feram. Sanctus verò Chriſti ſacerdos & martyr Blaſius ſubridens,dixit ei: Nè ſis triſtis, ô mulier, nec lachrymeris. Tibi enim reddetur porcus viuus & illæſus. Sanctus autem cœpit iter ingredi. eo verò ingrediẽte,lupus,qui porcum illæſum cõſeruauerat,eum reddidit viduæ. Ingreſſo autem ſancto in metropolim Sebaſteam,iuſſit Præſes Agricolaus eum conijci in cuſtodiã. Die verò ſequenti ſedens Præſes in tribunali,iuſſit adduci ſanctum Blaſium. Cùm is autẽ adſtitiſſet,videns eum Præſes,cœpit primùm eum eo agere blanditijs, & priùs eum ſalutat,dicens: Salue chariſſime Blaſi,deorum amice & noſter. Sanctus autem Blaſius dicit ei: Salue tu quoquè Præſes optime. Nè eos verò dicas deos, ſed dæmonia : quæ quidem tradentur igni æterno cum ijs,qui ea colunt. His Præſes ità percitus,iuſſit eũ agreſtibus baculis verberari. Multis autem horis verberatus martyr Chriſti Blaſius, dicit Præſidi: O nullo ſenſu prædite & deceptor animarum, putas me per tua tormẽta abducere à Dei mei confeſſione? Sed non potes. Habeo enim Ieſum Chriſtum,qui me corroborat. Decæterò fac,quod voluẽris. *Lupus reddit viduæ porcum.* *Cæditur agreſtibus baculis.*

Cùm autem nõ potuiſſet impius Præſes eum à fide abducere,iuſſit eum rursùs duci in carcerem. Cùm verò accepiſſet pia anus & vidua ſancti martyris Blaſij tolerantiam,& eius fidei conſtantiam,cùm occidiſſet porcũ,quem à fera acceperat iuſſu ſancti martyris,& coxiſſet caput & pedes,& in caniſtrũ ieciſſet ex ſeminibus terrę, & aliquibus alijs ex ſua paupertate cum fructibus,cereoſque accendiſſet, attulit ad ſanctũ martyrem in cuſtodiam,& procidit ad eius pedes,rogans vt ex eis ſumeret. Cùm gratias autem egiſſet ſanctus,& ex eis ſumpſiſſet,ei benedixit,& ei mandauit,dicens: Mulier,in hoc habitu perage meî commemorationem, & in domo tua non deficiet om̃e bonum à Deo meo. Sed & ſi quis te hoc modo imitans,meî peregerit commemorationem,habebit à Deo meo perpetuum donum & benedictionẽ omnibus diebus vitæ ſuæ. Et veneranda quidem illa & beata anus, accepto mandato à ſancto martyre Blaſio,Deum laudans, abijt læta in domum ſuam, & impleta fuit in hac beata vidua ſcriptura,quę dicit: Dicetur vbiq;,quod fecit ipſa,ad eius memoriam. *Matt. 26.*

Tyrannus autẽ cùm ſecũdò progreſſus ſediſſet in tribunali, iuſſit adduci Dei martyrem. Quo adducto,dicit ei Præſes: Blaſi, dijs'ne ſacrificas, an vis malè perire? Dixit ſanctus Blaſius: Dij,qui cælum & terram non fecerunt, pereant. Quam tu autẽ mihi minaris mortẽ,ea mihi vitam æternam conciliabit. Pręſes verò cùm vidiſſet eius fidẽ immutabilẽ,iuſſit eum in ligno ſuſpenſum cędi vehemẽter. Cùm diù autẽ cæderetur martyr Dei Blaſius,dicit Duci: O impie & inique,putás ne me terrere plagis? Habeo Ieſum Chriſtum,qui me corroborat,& non timeo tua, quæ videntur, tormenta, adſpiciens ad bona,quæ expectantur,quæ ſunt promiſſa ijs, qui ipſum quærunt. Tunc *Ierem. 10.* *Iterùm verberatur.*

Zzz 2 iuſſit

iuſſit Præſes eum de ligno deponi. Cùm fuiſſet autẽ depoſitus, iuſſit eum rurſùs con-ijci in cuſtodiam. Cùm verò abduceretur in cuſtodiam ſanctus martyr Blaſius, ecce ſeptem mulieres piæ & timentes Deum, eum ſequebantur, excipientes ſanguinẽ, qui ex ipſo diſtillabat, & ſeipſas vngẽtes. Quas cùm vidiſſent lictores & appræhendiſſent, duxerunt ad Præſidem, ei dicentes: Hæ quoq; ſunt Chriſtianæ. Cùm eas autem Pręſes vidiſſet, dicit eis: Perſuadeamini, & dijs ſacrificate, vt magnos honores à me conſe-quamini. Venerandæ verò & ſanctæ mulieres illæ reſpondentes, dixerunt ei: Si vis, ô Præſes, vt dijs tuis ſacrificemus, eamus prope lacum: & tu quidem immitte deos tuos in ſaccum, & eos plumbo obſigna. Nos autẽ cùm abluerimus vultus noſtros in lacu, accedemus, & eis ſacrificabimus. His lætatus Præſes, ad eas adduxit deos ſuos. Illę au-tem cùm eos accepiſſent, deiecerunt & demerſerunt in profundo lacûs.

9 Fœminæ compręhē-duntur.

Cùm hæc vidiſſet Præſes, & furore fuiſſet percitus, valdè rugiens ſicut leo, & plau-dens manibus, fuit admodùm iratus militibus, & dixit eis: O peſſimi miniſtri, cur non deos retinuiſtis, nè in profundum lacûs inijcerentur? Reſpondentes autem milites, dixerunt Præſidi: O optime Præſes, dolum tibi locutæ ſunt hę mulieres, & deos tuos demerſerunt. Nos verò hoc neſcientes, eos non tenuimus. Dixerunt autem illæ ſan-ctæ & venerandæ mulieres: Deus verus dolum non patitur, ſed ſurda ligna & lapides, & aurum & argentum, & omnes, qui confidunt in eis. Tunc furore percitus Præſes, iuſſit fornacem accendi vehementiſſimam, & diſſolui plumbum, & ferreos afferri pe-ctines, & ſeptem æneas laminas candefieri: ſplẽdidum autem linteum extendi in alio loco, dixitq; ſanctis mulieribus: Eligite vnum ex duobus, aut adorare & dijs ſacrifica-re, & conſeruare animas veſtras, ambulantes in linteo: aut, ſi nolitis, experiri tormen-ta, quæ ſunt vobis paràta. Vna verò ex ijs, habens duos pueros, rapuit linteum & inie-cit in fornacem, & id combuſſit. Pueri autem dicebant matri ſuæ: Veneranda mater noſtra, nè ſinas nos in hac terra interire: ſed quomodò nos impleuiſti pulchro & ſyn-cero & ſuauiſſimo tuo lacte, nos quoquè imple regno cælorum.

Sanctæ fœminæ tor-quentur.

Præſes autem iuſſit eas ſuſpendi, & earum carnes lacerari pectinibus ferreis. Vide-bant verò milites ex earum carnibus manare lac pro ſanguine. Quinetiam earũ car-nes cernebantur vt nix candidæ. Angeli enim Domini, qui deſcenderant, cùm eas cu-râſſent, dicebant eis: Nè timeatis. Bonus enim operarius cùm ęſtate inceperit & per-fecerit, & à Domino operis fuerit benedictus, & mercedem eius acceperit, lętus vadit in domum ſuam. Sic ergò vos quoquè decertate, vt à Seruatore noſtro Ieſu Chriſto æternam & quæ nunquàm deſinit, vitam accipiatis. Tunc Præſes iuſſit eas depoſitas iaci in caminum. Cùm autem iactæ fuiſſent, protinùs ceſſauit ignis, & eiectæ ſunt ex fornace illæſæ conſeruatæ ſanctę mulieres. Dicit verò eis Præſes: Abiectis veſtris pre-ſtigijs, accedite, & dijs meis ſacrificate. Sanctę autem ſeptem mulieres, tanquàm vno ore dixerunt ei: Nè tibi benè ſit, ô fili diaboli, vt nos relinquamus Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum, & adoremus lapides & ligna, quę ſunt ſimiliter atq; tu, ſurda & nullo ſenſu prędita. Decætero fac in nos, quod velis. Nam nos quoquè vocatę ſumus in re-gnum cælorum. Tunc ira percitus Pręſes, tulit in eas ſententiam: & accipientes eas lictores, duxerunt eas ad locum eis propoſitum.

Mittũtur in caminum.

Sanctę autem ſeptem mulieres cùm veniſſent ad locum, in quo erant conſumman-dę, rogârunt lictores, dicentes: Concedite nobis, vt parumpèr precemur: & flexis in terram genibus, ſic dixerunt: Gloria tibi magno & glorificato noſtro Deo. Gloria ti-bi Chriſte, qui regnas in ſecula, qui nos vocâſti in viam bonitatis tuæ. Quis eſt enim magnus, ſicut tu Deus noſter, qui nos feciſti recedere à tenebris, & vocâſti nos ad ve-ram lucem & ſuauiſſimam? Quamobrem rogamus te Domine, nos connumera cum prima martyre tua Tecla, accipiens interceſſionem ſanctiſſimi patris noſtri & paſto-ris Blaſij, qui deduxit nos ad hanc veritatem & fruitionem vitę æternę. Hęc cùm ſan-ctæ fuiſſent precatę mulieres, & è ſolo ſurrexiſſent, & manus ſuas extẽdiſſent, & ocu-lis in cęlum ſuſpexiſſent, mundo corde & vno animo Deo dixerunt: Gloria tibi Do-mine Deus noſter, qui nos dignatus es ſiſtere ad hanc tuam aram, tanquàm agnas im-maculatas & ratiōe præditas, noſtras quoquè animas ſuſcipe in cęleſti tua ara, vt bo-nus & benignus. Pueri autem accedentes ad matrem, dixerunt ei: Mater, coronę vo-bis ſunt paratę apud Deũ cęleſtem. Nos ergò & commẽda ſanctiſſimo & forti athle-tæ, Epiſcopo noſtro & Paſtori Blaſio. Tunc ſpiculator abſcidit capita ſeptem ſancta-rum

Pſal. 76.

Plectuntur capite.

rum mulierum, & occultè fuerunt conſummatæ.

Poſt hæc autem iubet Præſes ſanctum Blaſium educi è cuſtodia. Quo educto, dicit ei: Dijs ne modò ſacrificas, an non? Dicit ei ſanctus Blaſius: Miſer, cùm ſis cæcus, non vides veram lucem. Quis enim homo, qui Deum viuum vnquàm cognouit, mortuis ſimulacris ſacrificat, aut ea adorat? Tu ergò tenebris inuolute & inique, ſcias te Deũ viuum dimiſiſſe, & adorare lapides nullo ſenſu prẹditos. Sed ego non timebo minas tuas. Vt vis ergò, me torque. trado tibi carnes meas: Deus autem habet animæ poteſtatem. Præſes dicit ſancto: Si te proiecero in lacum, quid tibi proderit quem dicis Chriſtus, quem etiam adoras? Dixit ſanctus Blaſius: Cẹce & nullo ſenſu prædite, adulterina adoras, & putas te eſſe ſaluum. Ego autem Chriſtum viuum colens, non oſtendam tibi in aqua Dei mei virtutes? Tunc iuſſit Prẹſes eum iaci in lacum. Sanctus verò prẹueniens, obſignauit aquam: quæ ſtetit perindè àc ſi fuiſſet pons. Sedensq; in medio lacûs, dixit lictoribus: Si haberis deos, oſtendite eorum virtutes, & vos quoq; ingredimini. Statimq; ingreſſi ſexaginta & octo viri, ſubmerſi ſunt in profundo aquæ. 68. viri ſubmerſi.
Tunc Angelus Domini deſcendens ad ſanctum, dicit ei: Gratia plena & præclara anima, Dei Pontifex, egredere ex aqua, & accipe à Deọ tibi paratam æternam coronam.

Sanctus autem Blaſius cùm ex aqua ſurrexiſſet, tanquàm ſuper terram ambulans, eſt egreſſus: & reſplenduit facies eius ſicut lux, adeò vt mirarentur, qui eum videbant. Præſes verò dixit ei: Adeò ne, ô miſer, ſtatuiſti dijs non ſacrificare? Dixit ſanctus Blaſius: Scias Tyranne ſanguiuore, me eſſe ſeruum Chriſti, & nunquàm dæmonibus eſſe ſacrificaturum. Tunc ira percitus Præſes, tulit in eum ſententiam, dicens: Blaſius, qui mihi nō paruit, & Imperatorem contempſit, & deos probris affecit, & ſexagintaocto viros perdidit, gladio truncetur capite ſimul cum duobus pueris. Accepta autem ſententia, cùm veniſſet ad locum, ſtans ſanctus, precatus eſt Dominum, dicens: Domine Deus virtutum, qui me liberâſti à ſimulacris: qui tenebras feciſti lucem, & errorem veritatem: qui ſedes ſuper Cherubim, & aperis cataractas cælorum: qui extendis arcum tuum in manu tua: qui diabolum humilem & abiectum reddidiſti, & draconem confixiſti: audi me ſeruum tuum, & quicunque ad hanc aram tuam acceſſerit, & quācunque ſpinam aut os deuorauerit, aut varijs fuerit vexatus morbis, aut in afflictione fuerit, aut in neceſſitate perſecutionis, imple vniuſcuiuſque cordis petitionem Domine, vt bonus & clemens: Quoniam es ſemper glorificandus nunc & in ſecula. Cùm hẹc autem eſſet precatus, Chriſtus deſcendit de cælo tanquàm nubes, & eum obumbrauit, & dicit ei Seruator: Omnes petitiones eorum implebo propter te, athleta mi dilecte. Non hẹc autem ſolùm, ſed etiam faciam, vt precatus es viduæ, & benedicam omnem domum, quẹ tuî celebrat memoriam, & penaria eorum replebo om̃ibus bonis propter pulchram tuam confeſſionem & fidem, quam in me habes. Hẹc cùm Dominus locutus eſſet martyri, cùm eum anteà eduxiſſet ſpiculator è prẹtorio cum duobus infantibus, capita eis amputauit in Sebaſtea ciuitate, intrà mœnia ſupra petrā, vndecimo menſis Februarij. Fideles autem & pij viri depoſuerunt eum in ipſo loco, vbi etiam vſque in hodiernum diem multæ curationes peraguntur ad Dei gloriam.

S. Blaſij preces ad Chriſtum.

Decollatur cū 2. pueris.

Cùm verò accepiſſet veneranda & pia anus conſummationem beati martyris Blaſij, celebrauit eius memoriam eo ritu, quo celebrauit in cuſtodia: & non ſolùm cognatis miſit ex ſeminibus terræ benedictiones & ex reliquis, ſed etiam omnibus amicis. Qui viciſsìm imitantes, rurſùs in eodem tempore remiſerunt non ſolùm fideli viduæ, ſed etiam omnibus ſuis amicis & cognatis. Vndè etiam traditum eſt hoc pulchrũ & bonum exemplum vſque in hodiernum diem om̃ibus, qui fideliter peragunt venerādam memoriam ſancti martyris Blaſij, cum lampadibus & hymnis & magno epulo: Ad gloriam omnipotentis Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia ſimul cum ſancto & viuifico ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

SANCTORVM PHILOROMI ET PHILAEAE MARTYRIVM, EX LIB. 8. CAP. 10. ECCLES. HIST.

Euſebij Cæſareenſ. interprete Iohanne Chriſtophorſono Anglo.

4. FEBRVAR.

ATQVE iſti martyres admiratione digni quidem fue.
runt:ſed illi prę cæteris videbantur egregiè admirabiles,
qui quanuìs diuitijs,nobilitate,gloria, eloquētia & phi.
loſophiæ cognitione illuſtres eſſent,hæc omnia tamē pꝛ
vera pietate & fide in Seruatorem & Dominū noſtrum
Philorom⁹.
Ieſum Chriſtum, pro nihilo ducerent. Talis erat Philo.
romus,vir magiſtratum,non illum quidē vulgarem ade.
ptus,ſed ad Imperatoris negocia Alexandriæ procuran.
da delectus:qui non ſine magna gloria & honore,vt Ro.
manorum mos fert,à ſatelliribus ſtipatus, in dies ſingu.
los de controuerſijs ad ſe relatis iudiciū tulit. Talis Phi.
Philæas Epiſcop.
læas etiā,Thmuitenſis eccleſiæ epiſcopus, vir planè cùm
in ciuilibus patriæ inſtitutis & Eccleſiæ miniſterijs valdè prçſtabilis,tum philoſophiæ
diſciplinis eximius. Iſti duo,cùm permulti & cognati & alij amici eos obſecrâſſent,cū
prçtereà viri primarij,qui cum imperio erant,orâſſent,cùm ipſe iudex deniq; horta.
tus eſſet,vt ſuijpſorum caperent miſericordiam, liberorumq; & vxorum curam du.
cerent,nequaq̄ eiuſmodi virorum precibus adduci potuërunt, vt vitæ cupiditate ali.
Inuicti illorū animi.
qua ex parte delectarentur,& diuinas leges de confeſſione & negatione Seruatoris
noſtri penitùs contemnerent:ſed virili animo & mēte digna philoſophis,immò verò
pia & digna Deo,contra omnes iudicis minas,contra contumelias fortiter ſe oppo.
Abeunt è vita.
nentes,ambo capitibus abſciſſis abirent è vita.

Cap. 11.
Sed quoniam Philæam,propter humanioris literaturæ notitiam, crebro hominū
ſermone prædicatum diximus,ipſe ſuijpſius in ea re locuples teſtis accedat, & partìm
ſeipſum,quinam tandèm fuerit,ante oculos cuiuſq; proponat:partìm martyria, quæ
eius ætate Alexandriæ contigerint,accuratiùs multo,quàm in noſtra ſitum eſt pote.
Ex Epiſtola Philææ,ſcripta ex carcere, de martyribus Alexādriæ.
ſtate,narret his verbis,q̄ quidem ab ipſius literis,ad Thmuitas perſcriptis,petita ſunt:
Beati martyres,qui apud nos occubuërunt,prçclara illa exempla, monita ſalutaria &
inſignes prçceptiones,in diuinis & ſacris literis nobis ad imitādum propoſitas,nulla
ex parte contemnentes,oculos animi in Deum omnium effectorem exquiſitè inten.
debant,& mortē pro pietate oppetere ſecum ſtatuentes, mordicùs ſuç vocationi ad.
hæreſcebant. Ac quoniam iſti ſancti martyres,Chriſti inſignibus decorati,Dominum
noſtrum Ieſum pro nobis hominis naturam induiſſe pro certo cognouerāt, vt omne
peccatum radicitùs extirparet,& viatica noſtri itineris,ad vitam æternā ſuſcepti, no.
Phil.2.
bis ſuppeditaret:(Non enim rapinam arbitratus eſt,eſſe ſe æqualem Deo: ſed ſeipſum
exinaniuit,formā ſerui accipiens,& habitu inuentus eſt vt homo:humiliauit ſeipſum
vſq; ad mortem,mortem autem crucis) iſti,inquam,idcircò meliora dona æmulātes,
omnem cruciatum,omnia ſuppliciorum genera, quç poterant excogitari, nō ſemèl,
ſed iterùm atq; iterùm ſuſtinuerūt. Atq; prç omnibus ſatellitum terroribus, quos la.
borabant non verbis ſolùm,ſed rebus ipſis obnixè eis inijcere, non demiſerunt ani.
1.Iohan.4.
mos,neq; ſuccubuerunt,proptereà quòd perfecta in illis charitas timorem foràs mi.
ſerat. Quorum eximiam fortitudinē,& excelſam in ſingulis tormentis animi magni.
tudinem,quç tandèm oratio poterit explanare? Et cùm libera poteſtas omnibus per.
Martyrum multiplices cruciatus & iniuriæ.
miſſa eſſet,contumelias & pœnas illis pro arbitratu inferendi, hi fuſtibus, illi virgis,
alij flagellis,nonnulli loris,multi funibus eos perculerunt:atq; ſpectaculum nouis vi.
ciſsìm plagarum & ſupplicij generibus erat variatum, & multū probri habuit & igno.
miniæ. Quidam enim,primùm manibus à tergo colligatis,ligno appenſi, & machinis
quibuſdam membra eorū vniuerſa diſtēta diſtractaq;:deindè à tortoribus ex mādato
magiſtratuū per totū corpus grauiter diuexati, & nō quemadmodùm cum homicidis
agi ſolet,latera ſolùm,ſed vēter, tibiæ & genæ flagris ferreis cæſæ. Alij pependerūt,ad
porticū vna manu affixi,& articulorū mēbrorūq; diſtenſionē,q̄ omnē doloris ſupera.
bat acerbitatem, pertulerunt. Alij vultu alterius in alterum obuerſo ligati, & colu.

mnis,

mnis,pedibus non ad terram demiſſis,appenſi,ſic vtì cùm funes acriùs retraherentur & contentiùs,corporis grauitate ac pondere acerbiùs premerentur. Neq; tantiſpèr ſolùm,dum præſes cum illis quæſtione diſceptabat,illiſque examinandis vacabat, ſed per totum ferè diem iſtud ſupplicij genus ſuſtinuerunt. Quandò enim ab illis ad alios profectus eſt,miniſtros ipſius authoritati obſequentes reliquit, qui priores accuratè obſeruarent,ſi fortè quiſquam tormentis euictus,cedere videretur:mandauitq;, vt acerbè & ſine remiſſione vlla funibus diſtorquerentur : & deincèps, cùm iamiam eſſent animam acturi,rursùm in terrā demiſſi,paſsim miſerè raptarentur. Neq; enim de nobis vel minima cura in eorum animis reſedit,ſed omnia in nos perindè tum excogitare,tum re præſtare videbantur, àc ſi homines non fuiſſemus. Præter alia tormentorum genera,iſtud nouū prætereà,quod ſequitur,aduerſarij noſtri inuenerunt: Nouū ſupplicij genus Nonnulli enim poſt verbera in compedibus ligneis poſiti erant, & pedes, alter ab altero,ad quartum foramen diſtenti diſtractique,adeò vt neceſſariò ſupini iacerēt, nec poſſent propter plagarum vulnera, recèns toti corpori inflicta, ſe vllo modo commouere. Alij in ſolum proiecti,præ crebris tormentorum ictibus, quos pertulerant, ſemineces iacuerunt, & propter varia ac diuerſa cruciamentorum ſtigmata, quæ in corporibus habebant,miſerabilius ſpectaculū,quàm cùm torquebantur,oculis contemplantiū ſubiecerunt.Ex his autem,qui ità ſe habebant,nonnulli in cruciatu mortui ſunt,& ſingulari animi tolerantia aduerſarium prorsùs confuderunt. Alij ſemineces in carcerem concluſi, non multis diebus pòſt,dolorum grauitate oppreſſi, excedunt è vita. Reliqui valetudine & viribus curatione recuperatis,temporis longinquitate carceriſq; vſu & velut contritu,multo euadunt fidentiores. Sic igitur cùm eſſet ſingulis eorum præceptum,libera data optione,vel victimas execrabiles cōtrectandi,quò liberarentur moleſtijs,& prophana atque execrabili ab illis libertate potirentur:vel non ſacrificandi,ſententiam mortis exciperent:illi abſque mora ad mortem libentibus animis gradiuntur.Nôrunt enim pro certo ea,quæ à ſacris literis no- Exod 22.
bis pręſcripta ſunt:Qui dijs alienis,inquit ſcriptura,immolat,delebitur.& quòd Non Exod.20.
erunt tibi dij alieni,præter me. Eiuſmodi ſunt voces Philææ martyris,cùm ſapientiæ, Pſal. 80.
tum Dei ipſius amore inflammati maximè,quas ante extremam de eo in iudicio latā ſententiam,cùm adhuc eſſet in carceris cuſtodia,ad fratres eccleſiæ, cui ipſe præerat, per literas miſit: partìm,vtì quo loco res illius erant, illis exponeret: partìm, vtì eos hortaretur,vt pietati in Chriſto poſt mortem ſuam,quæ breuì ipſum eſſet occupatura,mordicùs adhæreſcerent.

POENITENTIA ET REVOCATIO AD DOMINVM NOSTRVM IESVM CHRISTVM, QVAE FACTA *eſt à quodam œconomo nomine Theophilo, Eccleſiæ Orientalis regionis,nomine Adana, per interceſſionem ſanctiſſimæ & glorioſiſſimæ Dei parentis,ſemper virginis Mariæ:ex Simeone Metaphraſte, ſed authore Eutychiano,huius Theophili miniſtro.*

ACCIDIT illo tempore,priuſquàm fieret incurſio im- Februarij 4.
piorum & ſceleratorum Perſarum in rempublicam Romanorum,vt in vna ciuitate,nomine Adana, ſecūdæ Cilicum prouinciæ,eſſet œconomus in ſanctiſſima Dei catholica eccleſia,nomine Theophilus. Qui œconomus Theophili pclara laus
pulchrè admodùm & diuinè diſpenſans res omnes & loca,quæ pertinebāt ad hanc ſanctiſſimam eccleſiam, gregem quoquè Chriſti paſcebat in magna quiete,moderatione & ſanctitate, vt decæterò ſanctiſſimus quoq; Epiſcopus huius eccleſiæ in ipſo valdè requieſceret, ad oēm eius adminiſtrationem & actionē & vniuerſæ eius Chriſti amantis ciuitatis. Et vt ſemèl dicam,non ſolùm Epiſcopus,ſed etiam omnes reliqui,à magno eorum vſque ad paruum,ei agebāt gratias.

Orphanis enim & viduis & pauperibus abundè & copioſè ſuppeditabat,quæ erāt neceſſaria,& maximè quos ſciebat à ſuis bonis excidiſſe. Cùm hæc ergò ità ſe haberent, viſum eſt Dei voluntati, vt ſanctiſſimus illius ciuitatis epiſcopus fine vitæ potiretur. Qua de cauſa Chriſti amantes clerici ſimul cum ciuibus totius ciuitatis acerrimo incitati deſiderio ad germanam eius in Chriſto charitatem,quinetiam intuentes ad viri ſufficientiam, omnes communi conſilio eligunt ipſum valdè pium Oeconomum in Epiſcopum, mittentes ſtatìm in ſuam Metropolim electionem, quæ ab ipſis facta fuerat. Quam cùm accepiſſet Metropolitanus,vt qui res eius iam præſciret,ceſſit eorum petitioni:& mittens adduxit prędictum Oeconomum, vt eum ordinaret Epiſcopum in prædicta ſancta Eccleſia. Et primùm quidem acceptis literis, quæ ad ipſum miſſæ fuerāt à ſanctiſſimo Metropolitano,& iubebāt eum venire in metropolim,nolebat venire,omnes rogans & ſupplicans,nè ipſe fieret Epiſcopus,ſufficere ſibi dicēs, quòd eſſet Oeconomus:huic turbæ reſpondens,ſe non eſſe ſede dignum. Turba autem inſtante & rogante,& ijs qui propter ipſum miſſi fuerant,eis non parentem,vi & manu abduxerunt ad dictam Metropolim. Quem cùm beatiſſimus accepiſſet Metropolitanus,& valdè fuiſſet lætatus,voluit ipſum ordinare Epiſcopum. Prædictus verò Oeconomus ſe humì abijciens, rogabat Metropolitanum, nè quid tale in eum procederet,clamans & dicens:Sum indignus epiſcopatu,& ſcio mea peccata. Et cùm aliquot horas iacuiſſet ad pedes Metropolitani,tres dies ei dedit ad deliberandū,vt perſuaderetur ordinari Epiſcopus. Poſt tres autē dies,rurſus eum accerſit, & cœpit eum adhortari & rogare,vt ſuſciperet dignitatem Epiſcopatûs: Laudans etiam eius ſufficientiam & caſtitatem. exiſtimabatur enim eſſe homo valdè continēs. Sed nihil proficiebat. Perſiſtebat enim dictus Oeconomus clamās & dicens,ſe non eſſe ſede dignū.

Eligitur in epiſcopum.

Multa tanti viri humilitas.

Cùm ergò vidiſſet ſanctiſſimus Metropolitanus tantam eius conſtantiam & perſeuerantiam,nè perſuaderetur fieri Epiſcopus,illum quidem ſiuit:alium autem præficit, quem ſede ſciebat eſſe dignum: & cùm eum ordinâſſet, dat Epiſcopum in dicta ciuitate, ei quoquè tradito beatiſſimo Oeconomo Theophilo ad ſuum munus Oeconomiæ. Et cùm ipſi veniſſent in prædictam ciuitatē cum Epiſcopo, qui fuerat ordinatus,quidam inimicè & maleuolè zelo moti ſatanico aduerſùs ſæpè nominatum Oeconomum,inutilia quædam maledicta cœperunt deferre ad aures Epiſcopi. Qui quidem hoc diù facientes,perſuadent Epiſcopo,vt eum deponat ab adminiſtratione: adeò vt ipſe decæterò nihil faceret in Epiſcopatu,aut alicui imperaret,ſed quietè degeret domi ſuæ. Alium autem eius loco præficit rebus adminiſtrandis. Cùm itaque fraudulentus,& qui aliquas ſemper ſtruit machinationes,& humani generis eſt ſemper æmulus & aduerſarius, diabolus vidiſſet virum moderatè & quietè degentem,& ei valdè inuidiſſet,eius cor ſubit,& ei ſuggerit cogitationes,& æmulationē ob id miniſteriū adminiſtratiōis,adeò vt ipſe decętèrò accederet & verſaretur cum veneficis.

Deponitur ab œconomi officio.

Erat autem quidam homo in illa ciuitate magus Hebræus,valdè ſermone celebratus,qui erat diaboli adminiſter,& multos perdiderat. Noctù ergò vadit ad hunc veneficum is, qui motus fuerat ab officio Oeconomi,& pulſat eius oſtium. Ille autem cùm audijſſet,egreditur volens videre quis pulſâſſet:& cùm virum vidiſſet,timore affectus fuit & obſtupefactus:& admirans(eū enim priùs cognoſcebat) accerſit in ędes ſuas,& dicit ei:Quænam eſt cauſa Domine mi,propter quam acceſſiſti ad me,qui ſum vilis & indignus? Qui verò fuerat Oeconomus Theophilus,ſtatim & protinùs ſe abijcit ad pedes magi,eum rogans & ſingulatìm exponens ea,quæ ſibi acciderant, & dicens:Si quid potes,me adiuua,& nè me deſpicias,qui ſum in multa afflictiōe. Epiſcopus meus me probro affecit in ciuitate,& hæc mihi fecit:& pollicitus eſt ſe ei daturū mercedē,quæ ſufficeret. Solùm,inquit,fer mihi opem,& nè me deſpexeris. Dixit verò ei ille apoſtata & magus Hebræus: Domine mi, de hac re omnem curam depone, ſed abi lætus in domum tuam, & nocte ſequenti hac hora veni ad me, & abducam te ad patronum meum,qui tibi omninò opem feret.

Petit opem à mago.

Miſer autem & abiectus Theophilus, qui fuerat Oeconomus,cùm audiuiſſet verba magi,& valdè eſſet lætatus,ità fecit. Et cùm ſequenti nocte veniſſet, vt cōuenerat, ad Iudæum circa mediam noctem,accepit eum magus in hippodromum ciuitatis, & dicit ei:Si quod videris prodigium,aut ſonum audiëris,nihil timeas:neq; facias ſignū crucis. Crux enim nihil opis affert hominibus,ſed eſt potiùs ludibrium & fraus Chriſtianorum.

Nota quid magus dicat de ſigno crucis.

ſtianorum. Cumq́ue miſer ille aſſenſus eſſet, ſe hæc eſſe facturum, repentè ei oſtendit quaſdam viſiones, nempe viros plurimos lẹnîs indutos, cum multitudine lampadum & ſatellitum, voces emittentes & laudibus proſequentes, & in medio eorum ſedentẽ principem tenebrarum. Dico autem diabolum & ſuos. Tunc miſerrimus Iudæus manu tenens Theophilum, ducit eum ad pernicioſiſſimum illum cœtum, & ad eum qui in ipſo præſidebat. & dicit diabolus ad Iudæum: Hunc hominem cur huc ad nos deduxiſti? Reſpondit Deo inuiſus Iudæus, & dicit: Duxi ipſum domine mi ad te, vt qui iniuria afficiatur ab Epiſcopo, & petit à te auxilium. Dicit ei ille princeps: Quodnam poſſum ei dare auxilium, qui ſeruiat Deo ſuo? Si autem vult re vera meus eſſe ſeruus, & in meorum referri numerum, ego ei opem feram, vt plus quàm antè poſſit facere, & omnibus imperare: quinetiam plus, quàm ipſe Epiſcopus. His ſic dictis, dicit Iudæus Theophilo, priùs Oeconomo: Audiuiſti quid dixit princeps? Dicit ei Theophilus: Audiui, & faciam, ſi quid me iubet. Statimq́; cœpit procidere & deoſculari pedes illius principis. Tunc dicit diabolus proditori: Neget Theophilus quondàm Oeconomus, filium qui dicitur Mariæ, & illam ipſam (eos enim valdè abominor) & ipſorũ negationem & renunciationem mihi ſcriptis mandet: & quæcunque vult, à me impetrabit: ſolummodò eos neget. Theophilus autem cùm hęc audiuiſſet, dixit ei: Faciam omnia, quæ mihi iubes: dummodò conſequar quod deſidero. *O miſerum, pedes diaboli oſculã tem.*

Simulatq; hoc audiuiſſet doloſus hoſtis humani generis diabolus, Theophili quõdàm Oeconomi barbam iucundè demulcet, & cœpit eum os ori admouens deoſculari, & dicit ei: Salue decæterò germane mi amice & fideliſſime. Tunc protinùs eum ingreſſus eſt ſatanas, & pactus cum diabolo, negauit Chriſtum & ſanctiſſimam Deiparentem: & cùm ſcriptis in charta mandâſſet ſuam negationem, cera obſignauit, & tradidit principi. & cùm ſe inuicèm eſſent amplexi, ambo receſſerunt à principe, Theophilus quondàm Oeconomus, & proditor ex hippodromo, magna affecti lætitia propter ſuum interitum. Sequenti autem die, à diuina, vt arbitror, prouidentia motus Epiſcopus, ductus fuit pœnitentia: & cùm id ſignificâſſet Theophilo quõdàm Oeconomo, duxit eum ad Epiſcopatum cum omni honore & ſtudio: & eo depoſito, quem ipſe fecerat Oeconomum, in præſentia cleri & omnium ciuium, dat ei omnẽ authoritatem & adminiſtrationem ſanctiſſimæ eccleſiæ, & earum, quæ ſunt ſub ea, poſſeſſionum: quinetiam ciuitatis tam in forenſes quàm in poſſeſſores, duplicato ei honore, coram omnibus ſe excuſante ſanctiſſimo Epiſcopo, & dicente Theophilo: Ignoſce mihi frater, quoniam peccaui tibi, vt qui tuam depoſuerim ſanctitatem & ſufficientiam: præfecerim verò hunc ineptum & inidoneum. *Neget Chriſtum & matrem eius.* *Reſtituitur priſtinę adminiſtrationi.*

Cùm primùm autem hoc dixiſſet, & oſtendiſſet ſe eſſe motum pœnitentia, dicens: Ignoſce mihi propter Dominum, ſi quid in te feci, & omnia ſic proceſſiſſent, cœpit ipſe Oeconomus adminiſtrare, ſicut priùs, & ſupra omnes extolli. Quamobrem oẽs ei obediebant cum timore & tremore, & ei miniſtrabant. Quinetiam ipſe Epiſcopus eum aliquandiù ſuſpiciebat atq; reuerebatur. Inutilis autem & miſer Iudæus & magus, aſſiduè occultè veniens ad Oeconomum Theophilum, dicebat ei: Vidiſti domine mi, quemadmodùm inueniſti beneficium maximum ex nobis & patrono noſtro, & celerrimum auxilium in ijs, quæ ab eo petiuiſti? Oeconomus verò Theophilus dicebat ei: Certè inuéni, & quòd mihi ſuccurreritis, magnas ago gratias. Omnium autem formator & creator noſter Deus, qui non vult mortem noſtram peccatorũ: ſed conuerſionem & pœnitentiam noſtram quærit ſemper, honeſtæ & diuinæ eius vitæ prioris recordatus, quandò miniſtrauit ſanctiſſimæ ſuæ eccleſiæ, quo tempore viduis & orphanis & pauperibus abundè & benignè ſubminiſtrauit, non eum deſpexit, ſed ei dedit pœnitentiam, diuinam cõuerſionem: & cùm ad ſe rediiſſet ex tanta elatione & negatione, & reſipuiſſet, cœpit ſuam demittere cogitationem, affligiq́; & cruciari ob ea, quæ malè fecerat: & deceterò vacabat ieiunijs, precibus & lachrymis: & aſſiduè benignum & clementem Deum rogabat, vt ei condonaretur iniquitas & peccatum propter ea, quæ malè fecerat.

Hæc autem apud ſe dicebat quotidiè: Hei mihi miſero, hei mihi infœlici. Quò ibo ego afflictus, vt ſalutem conſequar? Quò ibo infelix, vt mihi detur miſericordia? Quò ibo miſer ego & peccator, qui negaui Chriſtum meum & laudatiſſimã eius matrem in ſcriptis, & me feci ſatanę ſeruum per literis mandatam confeſſionem? Quis homo *Vides, quomodò vera agitur pœnitentia? Vacabat, inqt, ieiunijs, precibus & lachrymis.*

poterit

poterit eam auellere à manibus peſtiferi illius hoſtis,& mihi opem ferre? Quid mihi fuit neceſsè cognoſcere ſceleſtum illum & execrandum Hebræum,& tradi igni æterno? fuerat enim ille quoquè Hebræus paulò antè punitus à principe & lege propter magica. Sic enim honorantur,qui Deum relinquũt,& accurrunt ad diabolum. Quęnam eſt autem ea,quæ mihi fuit ad tempus, vtilitas? Quęnam verò ſuperbia & tumor huius vani mundi? Hei mihi,miſer perij. Hei mihi,erraui. Hei mihi,perdidi lucem ęternam,& dego in tenebris. Pulchrè degebam, poſtquàm depoſitus fui ab Oeconomia. Cur volui propter temporalem & vanam exiſtimationem & inanem hominum gloriam, humilem meam animam perdere in gehenna? Nam & ſi homines mente mea latui,Deũ latére non potui. Ego ſum mali author:ego ſum cędis meæ dominus: ego ſum inſidiator miſeræ meæ animæ. Hei mihi,quid paſſus ſum? Hei mihi,neſcio quomodò inductus ſim. Hei mihi,q̃d faciam? Hei mihi,ad quos ibo? Hei mihi,q̃d reſpondebo Deo in die iudicij, quandò erunt omnia nuda & aperta, quandò iuſti coronabuntur,ego autem miſer cõdemnabor? Quomodò tunc ſiſtar ante tribunal regium? Quem rogabo? Quem aduocabo in illa afflictione? aut quos implorabo in illa neceſſitate,quandò ſunt omnes de ſuis ſoliciti,& non de alienis? Quis tunc meî miſerebitur? Re vera nullus. Hei mihi miſeræ & abiectæ animæ. Quomodò abducta fuiſti in captiuitatem? Quomodò fuiſti ſauciata? Quomodò lapſa es? Quo caſu concidiſti? Quonam fuiſti obruta naufragio? Ad quem portũ decæterò confugies, aut ad quodnam te conferes refugium? Hei mihi,anima: hei mihi,quid tibi accidit?

Cùm his & adhuc pluribus apud ſe cum ſua depugnaret anima,rurſùs qui ſolus eſt miſericors,qui ſolus benignus,qui ſolus clemens pater,qui nunquàm vult ſuum perire figmentum,dat ei bonam cogitationem & bonam mentem, & dixit apud ſe: Noui omninò,me Dei filium,qui natus eſt ex ſancta Dei parente & ſemper virgine Maria,Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum negâſſe & ipſam, per malè perdendum proditorem. Nunc autem vado ad eius matrem ſanctiſſimã Dei parentem, & ad eam accedo ex tota anima mea,& ex toto corde meo, & aſſiduè fundam preces, & ieiunabo in venerando eius templo,donèc per eam inuenero miſericordiam in futuro eius iudicio. Rurſùs verò dicebat: Quibuſnam labris bonitatem eius placabo,neſcio. Scio enim me tranſgreſſum eſſe,& eos negâſſe. Quodnam autem principium inueniã confeſſionis? Quonam verò corde,aut qua conſcientia fretus, impiam conabor mouere linguam & labra plena ſordibus? Primùm etenim,de quibuſnam peccatis audebo petere remiſſionem? Hoc non potero facere. Ignis enim de cælo ſtatìm ad me deſcẽdet, & comburet me miſerum. Attamen anima mea reſipiſce ab ea,quæ te tenet, vertigine,& accede ad matrem Chriſti,& pudore non afficieris.

Confert ſe ad beatiſſimam Dei matrem.

Cumq; hæc apud ſe conſiderâſſet,& hæc omnia in corde ſuo ardenter tenuiſſet,& protinùs deleuiſſet omnes laborioſas huius vitæ tentationes, cum feruenti corde & magna animi alacritate,acceſſit ad venerãdum & celebrandum templum ſanctę Dei parentis & ſemper virginis Mariæ,ei offerens preces & ſupplicationes, ieiunans noctes & dies,& ſine intermiſſione vigilans & orans,vt ipſe exciperetur, reuertens à deceptione ſceleratiſſimi draconis,& à tetra illa & nefaria,quam fecit,eorum negatione. Quod cùm feciſſet dictus Oeconomus, quadraginta dies & quadraginta noctes orans & ſupplicans,vt eius protectionem ſuſciperet & defenſionem, poſt completos quadraginta dies,in medio noctis,ità vt oculis videretur,ei tanquàm in viſione appâret totius mundi ſalus & refugium generis hominum, quæ eſt verè & propriè mater Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti,dicens ei: O homo,cur tam impudenter temereque & præfractè pergis mihi moleſtiam exhibere,& rogare vt tibi opem feram, homini,qui negâſti filium meum & me? Quomodò autem potero rogare,vt ipſe tibi cõdonet ea, quæ malè feciſti? Quibuſnam oculis adſpiciam ad figuram filij mei,quem tu negâſti, & audebo eum pro te rogare? Sed nec ego ſuſtinere poſſum videre filium meum & Deũ ignominia affici. Pone ergò,ô homo,me veſtris in me peccatis & delictis facilè ignoſcere,propterea ꝙ ego,q̃ eum peperi,ità diligam genus Chriſtianorũ,& maximè eos,q̃ recta mẽte & fide ad me accedũt,& manè vigilãt in meo tẽplo: eis enim pateo, & eis occurro,& eos meis vlnis amplector,& preces eorũ exaudio. Quę aũt filiũ meũ ad iram prouocant,& q̃ in eum geruntur impiè,de ijs vos exaudire,eſt magnorũ certaminũ & laborum ad eius placandũ bonitatẽ,etiamſi ſit valdè clemens & benignus.

Ecce preces, ieiunia & vigilias.

Nota q̃ hic dicũtur veriſſimè de matre Dei.

Oecono-

Oeconomus verò Theophilus reſpondens, dixit ei: Certè Domina mea benedicta & defenſio generis humani: Certè portus & protectio eorum, qui ad te confugiunt: ſcio, ô Domina mea Deiparens, quòd te valdè offenderim, & ex te natum Deum noſtrum: nec ſum dignus cõſequi miſericordiam. Sed habeo multa exempla eorum, qui ante me offenderunt filium tuum & Deum noſtrum, quibus data eſt venia ſuorum in eum peccatorum, propter pœnitentiam & confeſſionem. Si enim non eſſet pœnitẽtia, Domina mea Deiparens, quomodò Niniuitas ſeruâſſet filius tuus? Si nõ eſſet pœnitentia, quomodò Raab ſeruâſſet meretricem? Si non eſſet pœnitentia, quomodò Dauid filius Ieſſe, poſt donum prophetiæ, poſt regnum, poſt Domini teſtimonium, in adulterij & cædis lapſus barathrum, non ſolùm eſt aſſecutus remiſſionem tantorum peccatorum, ſed etiam rurſùs prophetauit? Si non eſſet pœnitẽtia, quomodò beatus Petrus princeps Apoſtolorum, primus diſcipulus, columna Eccleſiæ, qui à Deo accepit claues regni cælorum, cùm Dominum non ſemèl nec bìs, ſed tèr negâſſet, poſt hęc autem acerbè flêſſet, non ſolùm eſt aſſecutus tanti lapſûs remiſſionem, ſed etiam maiori honore eſt dignatus, vt qui factus ſit paſtor Domini Chriſti ouium rationis participum? Si non eſſet pœnitẽtia, quomodò publicanum, qui omnia rapuerat, feciſſet Euangeliſtam? Si non eſſet pœnitentia, quomodò beatus Paulus ex perſecutore factus eſſet vas electionis? Si non eſſet pœnitentia, quomodò excepiſſet Zacchæum, q ipſe quoquè erat publicanorũ princeps & ſycophanta? Si non eſſet pœnitentia, quomodò eum, qui ſe iniquè geſſerat apud Corinthios, permiſit Apoſtolus vt aſſumeretur, dicens: Aſſumite eum, nè nos circunueniat ſatanas? Si non eſſet pœnitẽtia, quomodò qui tot & tanta mala fecit in hac vita Cyprianus, qui etiam prægnantes ſecabat mulieres, & diabolum totum erat indutus, à veneranda & honeſta Iuſtina confirmatus, & mirandum in modum accedens ad pœnitentiam, non ſolùm accepit remiſſionem tam multorum & tantorum malorum: ſed etiam dignatus fuit ſorte martyrum, & à Chriſto redimitus corona incorruptionis? Quamobrem ego quoq; miſer & peccator, fretus tot & talibus exemplis, accedo rogans tuam ditiſſimam defenſionem, & omni ex parte bonam miſericordiam, vt manum mihi porrigat, & detur mihi venia à filio tuo & Deo noſtro malorum, quæ admiſi.

Ion. 2. Ioſ. 6. 2. Reg. 11. Matt. 16. Matt. 26. Iohan. 21. Matth. 9. Act. 9. Luc. 19. 2. Cor. 2.

Hæc cùm ipſe reſpondiſſet, dicit ei ſancta venerandaq; & omnibus laudibus celebranda Dei parẽs, quæ eſt ſola caſta & pura, quæ eſt ſola ſancta anima & corpore, quæ ſola habet fiduciã ad eum, qui eſt natus ex ipſa: quæ eſt ſolatiũ eorum, qui affliguntur: quæ eſt vltio eorum, qui vexantur: quæ eſt amictus eorum, qui ſunt nudi: quæ eſt baculus ſenectutis, quæ eſt firma defenſio eorum, qui manè ad eam vigilant: quę ſemper ſuis vlnis fouet Chriſtianos. Confitere, ô homo, me genuiſſe filium, quem tu negâſti: eum eſſe Chriſtum filium Dei viui, qui venit iudicatum viuos & mortuos. Ego autem rogabo eum, & is te ſuſcipiet pœnitẽtem. Dicit ei Oeconomus Theophilus: Et quomodò audebo, Domina mea benedicta, ego qui ſum indignus & miſer, aperire labra, cùm os habeam ſordidum & luto inquinatum, quod negauit filium tuum & Deum noſtrum, & vana huius vitæ ſpe ſum deceptus? Non hoc verò ſolùm, ſed id etiã, quod habui animæ propugnaculum, venerandam, inquam, crucem & diuinum baptiſma, quod accepi, pollui per ſcriptis mandatam & acerbam negationem. Dicit ei intemerata & ſancta Dei parens: Tu ſolùm accede, & eum confitere: & nè ſit id tibi curæ. eſt enim benignus & clemens, & accipit lachrymas pœnitentiæ eorum, qui ſyncerè & purè ad eum accedunt.

Matris Dei eximia præconia.

Crux veneráda animæ propugnaculum.

Tunc ille verè beatus & diuinus vir Theophilus, cum pudore & quæ ei conueniebat humilitate, triſtitiaq; & eiulatu, confeſſus eſt & dixit: Credo & adoro & glorifico vnum ſanctæ Trinitatis, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, filium Dei viui, qui ante ſecula ex patre genitus fuit ineffabiliter: in vltimis autem diebus deſcendit Deus verbum è cælis, & incarnatus eſt è ſpiritu ſancto, & ex ſancta virgine Maria, & proceſſit ad ſalutem humani generis: cum eſſe perfectum Deum & perfectum hominẽ, qui propter nos peccatores ſuſcepit paſſionem & ſputa, & in viuifico ligno crucis manus extendit: Qui eſt paſtor bonus qui poſuit animam ſuam pro ouibus, fuitq; ſepultus & reſurrexit, & aſſcẽdit in cælos cum carne, quæ ex te caſta fuit aſſumpta: & veniet cum gloria iudicatum viuos & mortuos, & redditum vnicuique ſecundùm ſua opera. Hęc confiteor corde & animo & ore: coloque & adoro & amplector: & cum hac intenſa

Iohan. 10. Rom. 2.

& quæ

& quæ ex tota ſit anima confeſſione,rogo ſanctiſſima Domina,offer me Chriſto,qui natus eſt ex te ſancta & mundo deſiderata Dei parentę : & nè abomineris me infelicem, neque deſpicias preces mei peccatoris, qui fuit correptus à maligno inimico: ſed me libera ab iniquitatibus & afflictionibus,quæ me premũt,vt cum omnibus ego quoquè emittam hymnos ad agendas gratias Deo noſtro, qui ex te ſancta & beata natus eſt.

Cùm autem quandam ſatisfactionem ab eo accepiſſet ſanctiſſima Dei parens,quæ eſt refugium eorum,qui affliguntur,quæ eſt ſpes & defenſio generis Chriſtianorum, quæ ſemper intercedit pro peccatoribus, dicit ei: Eccè ego propter baptiſma, quod accepiſti propter filium meum & Deum Ieſum Chriſtum,& propter magnam meam & ineffabilem beneuolentiam, quam habeo in vos Chriſtianos, tibi credens, accedam & rogabo ipſum pro te,vt te ſuſcipiat. Quæ cùm inter eos conueniſſent, & dies eſſet exortus,quæ ei apparuerat,purpuram geſtans ſancta, ab eo euanuit. Poſt eum verò diem magìs ſyncerè rogans Oeconomus,& faciem ſuam verberans ſuper terrã, permanebat ieiunus in maximè venerabili tẽplo ſanctæ & laudibus celebrandæ Dei parentis,& neque requieſcens,neq; à ſolo ſurgens,ſed etiam lachrymis locum rigãs, non ceſſabat intueri ad venerandam & ſanctam figuram glorioſiſſimę Dominæ noſtræ Dei parentis & ſemper virginis Mariæ,ſpem expectans eius ſalutis. Vndè etiam rursùs noctù,quæ ſola vera eſt & propriè Deiparens,defenſio noſtra,recreatio eorũ, qui ad ipſam confugiunt:quæ eſt ſola nubes lucem ferens,quæ educata fuit in ſanctis ſanctorum,ei appáret hilari vultu & lætis oculis,ei dicens miti voce:Homo Dei,ſufficit tibi pœnitentia,quam oſtendiſti apud Seruatorem omnium & opificem ſeculorum. Suſcepit enim Dominus Deus lachrymas tuas & preces propter me, ſi tu conſeruaueris in corde tuo rectam fidem in Chriſtum filium vſque ad diem mortis tuæ. Ille autem dicit ei: Certè Domina mea benedicta, conſeruabo: nec faciam irrita ea, quæ tu mihi dixiſti. Te enim habeo poſt Deum protectionem & defenſionem, & ad tuum intuens auxilium & gubernationem,non faciam irrita ea, quæ tibi ſum pollicitus. Scio enim,ſcio ô benedicta,non eſſe aliam hominũ defenſionem, niſi te ſolam ô Deiparens. Quis enim, ô Domina mea,ſperauit in te,& pudore eſt affectus? Aut quis hominum fideliter omnipotentem tuam rogauit opem, & fuit vnquàm derelictus? Reuerà nullus vnquàm. Quamobrem ego quoquè peccator & nequam,rogo tuum perennẽ fontem,ex quo fluunt ad animas noſtras curationes,prębe mihi viſcera miſerationum,qui aberraui & cecidi in pelagus luti:& iube me ſolũ accipere hanc malam & pernicioſam negationis chartam obſignatã à diabolo,qui me fefellit:quoniam hoc eſt ſolùm,quod miſeram meam tabefacit animam.

En quanta operis ſatiſfactio.

En vſum imaginum.

Poſt Deum defenſio & protectio noſtra eſt ſancta Dei genitrix.

Rursùs ergò multùm flens & lamentans hic vir ſemper memorandus,& rogans totius mũdi ſpem & ſalutem animarum noſtrarum de hac re ſtatìm & de charta†. Ea verò,quæ eſt ſemper paratum auxilium eorum, qui affliguntur, poſt alios tres dies, tanquàm in viſione defert ei chartam,habentem etiam bullam ceræ,ſeu pernicioſam defectionis confeſſionem. Et cùm ſurrexiſſet è ſomno ſæpè memoratus Theophilus Oeconomus,inuenit chartam bullatam ſupra pectus. Lætitiaque affectus & timore correptus,omninò tremuit,& diſſolutæ ſunt compages eius membrorum. Sequenti autem die,cùm eſſet dies Dominicus,vadens in ſanctam & vniuerſam eccleſiam,poſt lectionem ſancti Euangelij, ſe repentè proijcit ad pedes ſanctiſſimi eius Epiſcopi: & cùm ſingulatim ei narrâſſet omnia,quæ ab ipſo facta fuerant,& ei chartam in manus tradidiſſet obſignatam, admirantibus omnibus clericis,laicis & pueris, petijt vt ſceleratiſſima charta legeretur in ambone. Quod cùm factum eſſet,cognouit vniuerſus populus quæ ei acciderant, & quemadmodùm prædicta charta fuiſſet ei allata, adeò vt ſanctiſſimus Epiſcopus clamaret & diceret:

Venite omnes fideles,glorificemus benignum & verum Deum noſtrum. Venite ô pij & Dei amantes, videte miracula, quæ ſunt contra opinionem. Venite ô Chriſti amantes,agnoſcite eum,qui non vult mortem noſtrorum peccatorum, ſed expectat conuerſionem & æternam vitam. Venite, videte ô pij & religioſi,quàm multa poſſit gemitus animæ & cordis contritio,& lachrymarum ablutio. Quis non miretur,ô fratres mei & patres, magnam & ineffabilem patientiam benigni & miſericordis Dei? Quis non ſtupeat,ô Dei & Chriſti amantes,magnas & immenſas diuitias, Deique indulgentiam

dulgentiam & charitatem in nos peccatores? Papæ, cùm quadraginta dies ieiunâſſet Exod.34.31.
Moſes legiſlator, accepit à Deo impreſſas tabulas. Hic quoquè frater noſter Theophilus, cùm quadraginta dies manſiſſet in venerando templo laudibus celebrandæ Deiparentis, chartam, quam nupèr cùm defeciſſet perdiderat, eam per ipſam recuperauit, moram ad intercedendum apud verum noſtrum Deum. Canamus ergò nos quoquè, ô dilecti, cum ipſo intensè hymnum eius, qui tam misericorditer exaudijt pœnitentiam illius, qui ad ipſum acceſſit per interceſſionem intemeratæ Dei parentis: quæ eſt hominibus pons ad Deum, ſpes eorum qui ſpem abiecerunt, refugium eorum qui ſunt vexati: quæ humanæ naturæ ſuſtulit maledictum: vera porta, quam peccatores pulſamus, & ſæpè aperitur, & offert noſtras preces Deo noſtro, qui ex ipſa natus eſt, & accipit peccatorum noſtrorum remiſſionem. Et quid ampliùs dicam, aut quid loquar, aut quem hymnum recitabo ad eam glorificandam & eum, qui ex ipſa natus eſt? Sunt reuerà admirabilia opera tua Domine, & non ſufficiet lingua ad laudem tuorũ admirabiliũ. Reuerà quàm magnificata ſunt opera tua Domine? Omnia in intelligentia feciſti & ſapientia. Reuerà rationi conſentaneum eſt dicere dictum illud Euangelicum: Afferte primam veſtem, & eum induite, & date annulum in manu eius & calceos in pedibus: & adferentes vitulum ſaginatum, eum ſacrificate: & comedentes lætemur, quòd hic frater erat mortuus, & reuixit: perierat, & eſt inuentus.

Vide ſanctiſſimę virginis laudes & potentiã.

Pſal. 103.

Luc. 15.

Tunc cùm manum ſuam extendiſſet Epiſcopus, fecit è ſolo ſurgere inprimìs pium virum Theophilum. Et cùm ipſe ſurrexiſſet, rogauit Epiſcopum, vt igne exureret nefariam & ſceleratam chartam. quod etiam factum eſt Dei gratia. Cùm autem vidiſſet populus combuſtam nefariam & adulterinam chartam, ſeu iniquam defectionis confeſſionem Oeconomi Theophili, cœperunt cum multis lachrymis multas horas clamare, Domine miſerere, vt nos hæc poſſimus ſatis laudare, & glorificare benignum Deum. Sanctiſſimus Epiſcopus cùm manu populo indixiſſet ſilentium, & eis dixiſſet, Pax omnibus, cœpit peragere conſuetã euchariſtiam ſanctæ oblationis: & poſtquàm perfecta fuiſſent dona diuina, cum impertijt intemeratis & viuificis Chriſti ſacramẽtis: ſtatimque reſplenduit facies eius ſicut ſol: & cùm vidiſſent omnes eius figuræ repentinam mutationem, benignum Deum magis glorificârunt, qui facit mirabilia ijs, qui ad ipſum confugiunt.

Statim ergò accurrens ad venerandum templum glorioſæ Deiparentis, cùm parùm in eo requieuiſſet, & corpore infirmus euaſiſſet in ipſo loco, in quo beatam viderat viſionem, vbi etiam fuit ſepultus, cùm ſe inclinâſſet tanquàm ei loco affixus, tribus pòſt diebus, ſalutatis omnibus fratribus, qui aderant, tradidit beatam animam in manus eius, qui natus eſt ex ſemper virgine & intemerata matre Domini noſtri, cùm de rebus omnibus ſuis pulchrè & diuinè diſpoſuiſſet: glorificans & confitens in omnibus patrem & filium & ſpiritumſanctum, & miſericordem laudibusque omnibus & celebrandam Deiparentem & matrem Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Feliciter migrat ad Dominum.

Ego autem Eutychianus humilis & peccator, qui fui natus in ædibus huius beatiſſimi Theophili, & deindè Clericus huius catholicæ eccleſiæ, cùm ſecutus meum dominum ei inſeruijſſem in afflictione, quæ vidi oculis meis & auribus audiui à beata eius lingua, ſecurè & certò ſcripſi, quæ ei contigerant, & expoſui fidelibus amicis & pijs viris: Ad gloriam Dei omnipotentis & Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui glorificatur in ſanctis ſuis.

VITA S. REMBERTI, SECVNDI ARCHIEPISCOPI BREMENSIS, EX MANVSCRIPTO CODICE

deſcripta, ſed ſtylo mutato per F. Laurentium Surium: nec dubium, quin grauis & S. Remberto contemporaneus huius vitæ ſcriptor fuerit, tametſi eius nomen neſcitur.

4. FEBRVAR.

Ludouici Pij ſtudium erga eccleſias augẽdas

CVM Ludouicus Pius Imperio potiretur, vt erga Deum, ſuæ ſublimitatis & dignitatis authorem, ſe gratum declararet, in eam curam deuotus incubuit, vt eccleſiæ Dei, in ditionibus eius conſtitutæ, congruis incrementis proficerent, itemq; ſeruorum & ancillarum Chriſti ſtatus ſua capeſſeret honoris augmenta. His eius aſſiduis meditationibus, Deo inſpirante, acceſſit etiam recordatio rerũ, à patre eius Carolo Magno geſtarum, quẽadmodùm ille Saxonum gẽtem, ad id vſq; temporis incredulã, ad fidem Chriſti conuertiſſet: conſtitutis etiam per illam prouinciam epiſcopis, qui ſufficerẽt, eorumq; ſedibus prudẽter diſtributis, ad extremã plagã verſùs Aquilonẽ locum ſibi reſeruâſſet, vbì Archiepiſcopi ſedes conſtitueretur, vndè prædicatio verbi Dei in finitimos populos propagaretur, putà Suedos, Noruegos, Sclauos, Iſlandos, Gronlandos, aliaſque omnes ad Boream & Solis ortum ſitas gentes, quæ adhuc ſtultiſſimis ethniciſmi erroribus implicatæ tenebantur. Verùm in hunc finem conſtituta & exædificata eccleſia Hamburgenſi in Sclauorum confinio, extremis videlicet Saxonum locis apud Nordalbingos, eadem eccleſia iuſſu Caroli Imperatoris presbyteris gubernanda eſt tradita, donèc opportuno tempore, attributis priùs illi loco ſufficientibus epiſcopo prouentibus, archiepiſcopum illic curaret ordinari. At priùs illo ex hac luce ſubtracto, quàm huius voti ſui compos fieret, pijſſimus filius eius Ludouicus cum ſuis hanc eius voluntatem pertractans, Anſcharium ſummæ ſanctitatis virum, vt pater Carolus decreuerat, priuilegij archiepiſcopalis & ordine & nomine ſublimari, & illi nouellæ eccleſiæ, rudibusque in fide populis rectorem præfici, & gentibus, vt dictum eſt, à fide alienis verbi diuini præconem curauit ordinandum. Cuius quidem Anſcharij qualis à puero in DEI timore conuerſatio, vel cum ætatis proceſſu quæ virtutum incrementa, cuiuſmodi etiam ſignis pontificatûs & prædicatio eius præmonſtrata, tum quoquè vt ſedis Apoſtolicæ approbatione & priuilegijs omne eius miniſterium communitum, deniquè quo ſtudio & profectu in lucrandis DEO animabus verſatus ſit, quas vel in fide confirmare, vel de gentilitate ad Chriſtianiſmum quotidiè traducere nitebatur: ſi quis exactiùs nôſſe volet, legat libellum de vita eius, eoque perlecto, quantæ fuerit ſanctitatis, ipſe ſecum expendat. Nos in præſens de ſanctitatis eius imitatore, tum quoquè dignitatis ſucceſſore Remberto ſcripturi, vt primùm ad illius notitiam peruenerit, ac deindè ab illo adſcitus ſit, explicare aggredimur.

Eccleſia Hãburgenſis.

Anſcharius, 1. Hamburgeñ archiepiſcopus.

Cùm Hamburgenſis eccleſiæ, recèns, vt diximus, inſtitutæ termini anguſti eſſent, officioque tam amplo, eius antiſtiti demandato, ſumptus indè collecti non ſufficerent, ipſique redituum prouentus frequenti hoſtium irruptione diriperentur: hac occaſione vir DEI à prædicationis officio, quod in eius geſtis legatio ad gentes vocari ſolet, retardaretur, memoratus Imperator Ludouicus cellam quandam vel monaſteriolum in Gallijs, nomine Turholt, eidem legationi attribuit, vt perpetuis temporibus, illi inſeruiret: vbì cùm tempore quodam ſanctus Epiſcopus Anſcharius demoraretur, vidit pueros quoſdam iocantes, inanibus curſibus ad eccleſiam feſtinare: at inter eos quendam, omnium ferè minimum, grauiter incedentem, pueriles leuitates ſolicitè deuitantem, orationem cum timore & reuerentia peragentem, ſigno crucis frontem muniẽtem, & per omnia tanq̃ maturæ ætatis hominẽ, egregiam p̃ ſe continentiã ferentẽ. Animaduertẽs ergò vir Dei ſacram religioſi pueri infantiã, diuini

Remberti pueri grauitas,

diuini iam cultûs & famulatûs amore flagrare, accitis ad ſe parentibus eius, didicit Rembertum illum vocari,iiſque conſentientibus,tonſuram ei & eccleſiaſticum habitum contulit:paternaq; ſolicitudine eum commendans,cœpit ſtudioſè illum erudire:ac deindè poſt dies non multos diſcedens,paſtorale officium ſuamque ad gentes legationem ſtrenuè executus eſt. At puer Rembertus dilectus Deo, magìs magiſque in grauitate profecit,perdiſcendiſque liberalibus diſciplinis ardenter incubuit: orationibus quoquè, cæteriſque bonarum rerum ſtudijs intentus, intrà paucos annos omni maturitate & ſcientia virtutum emicuit:atq; iam tum,iuxta Pſalmi vocem,cõcaluit cor eius intrà ipſum,& in meditatione eius exarſit ignis: cumque perſcrutaretur, quid ipſi in hac vita degenti potiſſimùm expediret, occurrit illi quod à quodam ſapiente dictum eſt,primam philoſophiæ definitionem,mortis eſſe meditationẽ:idq; toto pectore amplectens,toto vitæ ſuæ ſpatio eò cõnitebatur,vt hanc ſapientię ſummam appræhenderet,nè aduentante morte mœrore poſſet affici,ſi eam non eſſet antè præmeditatus: ſed potiùs ex impletione ſcripturæ dicentis, Memorare nouiſſima tua,& in æternum non peccabis:quantùm humana fert conditio,de peccatorum vel euitatione,vel remiſſione ſecurus,gaudio perfundi mereretur. Pſalm.38. Eccl.7.

Porrò venerandus præſul Anſcharius,qui eum diuino mancipârat cultui,ſicut in vitæ eius geſtis habetur,quæ illi euentura,vel ab illo gerenda eſſent, penè omnia vel per ſomnium,vel per intimam in mente reuelationem prænoſcere ſolitus erat. Eam autem intimam in mente reuelationem ſcriptores vitæ eius quippiam eiuſmodi eſſe arbitrantur,quale in Actibus Apoſtolorum crebrò habetur: Dixit autem ſpiritus illi vel illi diſcipulo. Non igitur debet incredibile videri,virum ſanctum non caſu aut fortuitò, ſed diuinæ admonitionis inſtinctu, quem occultiori ſenſu, vtporè vir ſpiritualis, in anima percipere ſolebat, felicem hunc, de quo loquimur, puerum tanto paternæ beneuolentiæ affectu diuinis adhibuiſſe miniſterijs:immò potiùs ſi attendatur ratio cõuerſationis,& quo deincèps pacto ſemper ab illo tractatus & habitus eſt, veriſimile apparebit,perſpicuè à Deo id illi fuiſſe reuelatum, quòd eum in epiſcopatu eſſet habiturus ſucceſſorem. Nam cùm primò diſcendis artibus & diſciplinis ſcholaſticis traditus,ac deindè à ludimagiſtris dimiſſus,atq; è ſchola egreſſus eſſet,mox eum ſanctus epiſcopus indiuiduum ſuæ legationis comitem habere voluit:venientemque è ſupradicto monaſteriolo,eum nutriendum commendauerat, cum gaudio ſuſcepit, omniumq; factorum ſuorum fecit cõſcium,quibus ille tum occultè,tum palàm cum omni pietate Deo inſeruiebat. Cumq; die quodam iuxta morem ſimul orationi incumberent,eaq; finita è templo eſſent exituri,quaſi ſecretioris gratiæ munus in diſcipulo pontifex agnoſcens,eum his compellat verbis: Oportet te, fili Remberte,ſemper illi gratias agere,qui de turbulentis ſeculi fluctibus ad portum quietis te vocauit, cui cùm te citra dubium videam animum applicare, amore tuî teneri me fateor, nec dubites,quin hic amor,quòd ad me attinet,ad finem vſque vitæ erga te ſit perſeueraturus. Cui ille reſpondit: Indignus ſum Domine tanta erga me beneuolentia tua:at tamen quia tam te mihi benignum & humanum exhibes, oro vt meritis & precibus tuis apud Dominum mihi obtineas,vt in futura vita præmiorũ tuorum merear eſſe particeps. Tunc ſanctus epiſcopus,cuius mentem ex diuina illuſtratione ſæpè futura præuidiſſe diximus, his quidem ſancti Remberti verbis nullum reſponſum reddidit: poſt triduũ verò cùm iam anxia nimìs eum teneret ſolicitudo, quamobrem huic petitioni ſuæ nihil reſpondiſſet epiſcopus,ità eum conſolatus eſt:Iam obtinui à Domino,vt in futuro ſeculo,ſicut petijſti,abinuicèm non ſeparemur:vbì ità æternæ beatitudinis erimus participes,ſi noſtris ad eam viribus poſſe pertingere non p̄ſumamus: quod eſt crimen ſuperbiæ,per quam ceciderunt,qui operantur iniquitatem:nec rurſùm deſidia torpẽtes obliuiſcamur illius,quod in Pſalmis habetur, In Deo faciemus virtutem:ſed quotidiè demus operam,vt,quemadmodùm ſanctus Gregorius admonet,bonũ opus habeatur à nobis in voluntate, & ità conſequenter confidamus, ꝙ vt idem ſanctus pontifex ait,ex diuino adiutorio erit etiã in perfectione. Quòd ſi quẽpiam mouet,cur triduò diſtulerit ſanctus epiſcopus huic quęſtioni ſatisfacere,meminerit nos dixiſſe quidẽ,mentẽ eius diuina gratia ſępè fuiſſe illuminatã ad prænoſcẽda futura,interìm tamen hac de re in eius vita ità ſcriptum haberi: Ad omnia ergò, quæ fortè præcipua definire debebat,ſpatiũ cogitãdi habere volebat,nec quicquã temerè diſpone-

Act.8.10.11. Indiuiduus fit Anſcharij comes. Pſalm.35. Pſal.59.107.

diſponebat, antequàm gratia Dei illuſtratus in mente ſua ipſe ſentiret, quid melius eſſet: ſicque ſuperna viſitatione certificatus in mente, ſine cunctatione quæ agenda erant, diſponebat. Hæc ex illius vita opportunè nos inſeruiſſe lector intelligat, vt hoc teſtimonio doceremus, nihil eum ad preces ſanctiſſimi diſcipuli ſui Remberti reſpondiſſe, niſi quod tridui ſpatio menti eius ſpiritus ſanctus infudit iuxta ſententiã, quam iam antè ex Apoſtolorum Actibus protulimus.

Accedit verò ad præſagium virtutum beati viri, viſio quædam procuratori antiſtitis de illo oblata ea nocte, qua primùm venit Hamburgũ, cùm ille primos adoleſcentiæ annos ageret. Videbatur enim procuratori, vidiſſe ſe Rembertum ſedentem in faſtigio oratorij, atq; imum eccleſiæ ſignum in cælo apparuiſſe, ab eoq; ſigno ligamen lineum, vt aſſolet, inſtàr funis demiſſum vſq; ad illum, dependiſſe, per quod ille ſignum ipſum hilariter traxiſſe, eiusque ſono ſuauiter oblectatus eſſe videbatur: cui nimirùm ſomnio congruam ex ipſis ſcripturis diuinis interpretationem inuenimus. Præcipitur Moyſi à Domino, vt inter alia ſacerdotum myſtica indumenta, hæc etiam fiant: Deorsùm ad pedes, inquit, eiuſdem tunicæ per circumitum quaſi mála Punica facies ex hyacintho, & purpura, & cocco bìs tincto, & byſſo retorta, mixtis in medio tintinnabulis. Cur verò hæc tintinnabula adiungi iuſſa ſint, paulò infrà ſubiũgitur his verbis: Vt audiatur ſonitus, quandò ingreditur & egreditur pontifex ſanctuarium in cõſpectu Domini, & non moriatur. Sacerdos ingrediens vel egrediens moritur, ſi de eo ſonitus non audiatur: quia iram contra ſe occulti iudicis exigit, ſi ſine ſonitu prædicationis incedit. Quia igitur futurum erat, vt ſummo Eccleſiæ gradu conſcenſo, vir Domini ſpiritalibus ornamentis eniteret, vt etiam prædicationis officium inſigniter executus probaretur, rectè in faſtigio templi, quod apicem pontificalem ſignificat, cum doctrinæ ſuauiſſimo & cælitùs concitato ſonitu ad conuocandam ad Dei ſeruitium & cultum ſacram Chriſti plebem, ſediſſe viſus eſt. Hoc nanq; in hac viſione perſonans eius attractu ſignum cæleſte ſignificare poteſt, quod in pontificis veſte tintinnabula deſignant. Vt verò etiam cætera, quæ de ſcipturis diuinis propoſuimus, ſacerdotalis habitùs ornamenta ſpiritaliter in ſeipſo ſemper exhibuerit, ad profectum & imitationem eorum, qui hæc lecturi ſunt vel audituri, proferemus. Mális quippe Punicis vtebatur, in quibus multa interiùs grana vno exteriùs cortice teguntur: qa multiuariam virtutum operationem vno charitatis munimine vndiquè tectam habebat. Hæc autem mála Punica ex purpura, & hyacintho, & cocco bìs tincto, & byſſo retorta facta erant: quæ cuncta illi aptiſſimè conueniunt. Nam toto deſiderio ſemper inquirebat cæleſtia, quæ per hyacinthum deſignantur: & pro Chriſti nomine etiã martyrium ſuſcipere paratus fuit, quod nobis purpura innuit: Dei quoquè & proximi flagrabat amore, quod per coccum bìs tinctum exprimitur: & ſicut byſſus è terra orta, longo exercitio ſiccandi, tundendi, purgandi, coquendi, & nendi gramineum amittit, & candidum induit colorem: ità ipſe cum magno continentiæ labore natiuum velutì exudans humorem, Deo dignæ puritatis & caſtitatis decorem ſolerti & infatigabili ieiuniorum, vigiliarum, orationis, lectionis, patientiæ & humilitatis inſtantia adeptus eſt. Quibus omnibus tintinnabula habuit permixta: qa raro ab ore eius aliud, quàm prædictarum virtutum ſuauiſſimus ſonitus audiebatur: qui itidèm operum eius ſublimitate auditorum animis commendabatur, ſicut etiam ſequens opuſculi huius textus manifeſtiùs oſtendet.

Exod. 28. — *Gregorius lib. 2. Paſtoralis curæ, cap. 4.* — *Mála Punica.* — *Hyacinthus. Purpura. Coccus bis tinctus.* — *Tintinnabula.*

Cùm adhuc eſſet in miniſterio deceſſoris ſui domini Anſcharij, apparuit ei Arnulphus presbyter iampridèm defunctus, & percontanti quo in ſtatu res eius eſſent in illo ſeculo, dolenter reſpondit: Ego cùm adhuc in corpore eſſem, ſalutẽ animæ meæ negligenter curabam, nec ſeruabam eam, quæ meam decuiſſet perſonam, morum grauitatem, ocio ſæpè vacans, & quandoquè etiam tempore indicti ieiunij carnem comedens, aliaque ſimiliter vetita in cibo & potu frequenter vſurpans: ob quas culpas hactenùs indignus fui admitti ad conſpectum Dei. Sed ſi tua fraternitas pane & ſale & aqua contenta, à cæteris alimentis interìm abſtinens, quadraginta dierum ieiuniũ pro me ſuſcipere vellet, credo per Dei miſericordiam huius repulſæ, quã patior, pœna me abſolutum iri. Cui cùm ille ſe ità facturum, vt ipſi videbatur, eſſet pollicitus, expergefactus mox vt epiſcopum conueniendi copia oblata fuit, viſionem omnem illi expoſuit, acceptoq; ab eo conſilio, per dies quadraginta nõ niſi pane ſolo & aqua vſus

40. dies pane & aqua victitat.

vſus eſt: quo tempore tam immani dolore dentium cruciabatur, vt panem illis manducare non poſſet. Itaque panem manibus contritum & comminutũ aquæ immiſcebat,& pro dentium leuamento inſtàr pultis emolliebat:in quo tamen ad abſtinentię augmentum etiam ea deerant,quæ in ſimplici panis decoctione eſſe poſſunt,purà ius alimenti,& ſaporis ſuauitas. Expletis autem huius abſtinentiæ diebus, presbyter ille, pro cuius ſalute hæc agebantur,per viſum apparuit cuidam fœminæ, diuturna laboranti paralyſi, cui longus quidem languor membra tenuit, ſed tamen, vt de Seruulo beatus Gregorius dicit,eadem membra à bono opere non ligauit. Quotidiè enim ſe ad eccleſiam deportari faciens,verbum vitæ illic delectabiliter audiebat, hymniſque & laudibus Dei diù noctuque vacabat. Huic ergò,vt diximus,in viſione appárens iam dictus presbyter,petijt ab ea,vt gratias ageret ſeruo Dei Remberto pro cibi ac potûs parſimonia,eius cauſà tolerata,quam vſqueadeò ſibi profuiſſe aiebat, vt priùs negatum ipſi Dei conſpectum,& cæleſtis aulæ ingreſſum,propter eam iam permiſſum ſibi gauderet. Porrò Rembertus,inquit idem,inter eos adſcribetur,de quibus canitur, Fulgebunt iuſti,& tanquàm ſcintillæ in arundineto diſcurrent: & de quibus Pſalmographus ait:Ibunt de virtute in virtutem. At verò eiuſmodi viſionibus vir Dei nunquàm animo efferebatur, ſed humilitatis tutiſſimo ſemper incedens itinere, ità virtutum quotidiè gradus altiores ſcandebat,vt illam beatiſſimi pōtificis Gregorij ſententiam ſemper ob oculos ferre videretur,qua ille dicit: Magnus vnuſquiſq; eſſe ſtudeat, ſed tamen aliquo modo eſſe ſe neſciat, nè,dum ſibi magnitudinem arroganter tribuit,amittat. Quandiù ergò fuit in corpore vir Domini Anſcharius, ſeruus Chriſti Rembertus præ cunctis illi familiariùs adeſſe ſolebat in omnibus,quemadmodùm libellus geſtorum eius, cuius aliquotiès mentionem fecimus, ab ipſo Remberto & alio quodam eius condiſcipulo editus,teſtatur:in quo libello vbicunquè commemoratur quidã eius fidiſſimus diſcipulus, quod crebrò illic lector offendet, Rembertus deſignatur:ſed quia,vt diximus,cum alio quodam illa S. Anſcharij geſta ipſe edidit,rei veritatem tacito ſuo nomine indicare voluit,nè de ſe familiaritatis illius gratiam iactanter proferre videretur. Ità nanque etiam beatus euangeliſta Iohannes in ſuo facit euangelio,perſonam ſuam quadam circunlocutione potiùs, quàm proprij nominis expreſſione ſubindicans. Quàm autem in hac familiaritate apud ſanctum epiſcopum vir Dei Rembertus ad extremum vſque cōſtanter perſeuerauerit,ex verbis iam dicti libelli ſatìs poteſt intelligi,quibus obitus eiuſdem epiſcopi ità commemoratur: Percepta Dominici corporis & ſanguinis communione,ſanctus Pontifex Dominum deprecabatur,vt quicunque in eum quoquo modo peccâſſet,diuina hoc ei pietas remitteret. Deindè verſiculos iſtos cœpit frequentiùs repetere: Secundùm miſericordiam tuam memento meî tu propter bonitatem tuam Domine. &: Deus, propitius eſto mihi peccatori.&:In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum. Cumq; hæc ſæpiùs repeteret,& deficiente anhelitu iam ea frequentare non poſſet, cuidam fratri præcepit, vt hæc vice illius frequentando caneret. ſicq; oculis in cælum intentis,Domini gratiæ commendatum ſpiritum exhalauit. Hic ergò,quem ſuo loco verba orationis crebrò repetere voluit,Rembertus fuit, cui voce deficiente ſua, deſiderij ſui verba commendans,per eum compenſare ſe non dubitauit, quicquid ipſe iam moribundus minùs poſſet orando prꝑſtare. Nam & ob vitæ eius meritum,pro ſe illũ exaudiri credidit,& quod ille feciſſet,nihil ab eo diſcreuit,quod à ſeipſo factum eſſet: quandoquidem cor vnum & anima vna, vnus ſpiritus & vna fides erat ſemper in eis.

Homilia 15. in Euãgelia. — Sap. 3. — Pſal. 83. — Homil. 7. in Euangelia. — Ioh. 13. 19. 21 — Pſalm. 24. — Luc 18. — Pſalm. 30.

Deniquè cùm in illa ægritudine,qua cōfectus ex hac vita migrauit beatus Anſcharius,quæreretur ab illo,quid conſilij daret de eligendo ipſi ſucceſſore, & quidam etiam eius de Remberto ſententiam nôſſe cuperent,reſpondiſſe fertur,non hoc ſui eſſe miniſterij definire, cùm multorum animos fortaſsìs in epiſcopatu offenderit, quam offenſionem amouere potiùs deberet, quàm eoipſo augere magìs, quòd talem ſibi ſucceſſorem nominaret,qui ſua forſitan inhabilitate grauaret ſubditos, & indè acerbæ contrà ipſum querimoniæ naſcerentur. At tamen de Remberti meritis nôſſe vos velim, inquit, quia dignior ille eſt ſede archiepiſcopi, quàm ego ſubdiaconi functione. Hæc ille ſanctus epiſcopus ingenti humilitatis ſtudio de ſe dixit, tanquàm verus obſeruator illius monaſticæ regulæ, quam ipſe etiam olim perfectè excoluit, quæ ſic habet:Septimus humilitatis gradus eſt,ſi non ſolùm omnibus inferiorem ſua ſe lin-

Teſtimoniũ S. Anſcharij de Rẽberto.

Pſalm.22. 2.Reg.6. Philip.2.

gua pronunciat monachus,verumetiam intimo cordis credat affectu, humiliās ſe & dicens cum Propheta: Ego autem ſum vermis & non homo. Solent enim ſancti viri etiam tunc,cùm fortia agũt,de ſe ſentire viliter, ſicut de ſeipſo ſanctus Dauid, coram arca Domini ſaltando,regni ſui potentiam deſpiciens,dixit: Ludã,& vilior fiam pluſ. quàm factus ſum,& ero humilis in oculis meis.quò pertinet etiam illud Apoſtolicũ: Implete gaudium meum, vt idem ſapiatis, eandem charitatem habentes, vnanimes, idipſum ſentientes:nihil per contentionem,neque per inanem gloriam,ſed in humilitate ſuperiores ſibi inuicèm arbitrantes. Et prius quidem, hoc eſt, Prophetæ teſtimonium,beatus Anſcharius ità in ſeipſo obſeruare ſolebat, vt de ſe intùs humilia ſentiens,honorem foris non expeteret,quaſi dicens: Ludam, & vilior fiam: nec rursùm per hoc,quòd vilẽ ſe extrinſecùs exhibuit,intùs intumeſceret, impleret potiùs quod ſequitur, Et ero humilis in oculis meis: id eſt: Qualem me foris deſpiciens exhibeo, talem me intùs attendo: quo ſanè contemptûs ſui ſtudio etiam illud impleuit, quod ex Apoſtolo attulimus,vt omni contentione & vana gloria profligata, per humilitatem alios ſe ſuperiores arbitraretur. Vndè etiam,vt antè iam diximus,potioris meriti Rembertum eſſe affirmauit, quàm eſſet ipſe. Sed quanuìs ille humilitatis cauſa ità de ſe dixerit,noſtrum tamen non eſt,quemlibet eorum alteri anteponere, ſed ſentire potiùs meritis fuiſſe pares,quos & vnius fidei deuotio,& eiuſdem miniſterij vel functionis,licèt diuerſis temporibus,executio commendet æquales, vel æqualiter commendet. Quanquàm autem,vtì antè dictum eſt,ſanctus pontifex ob vitandam aliorũ offenſionem,non libenter illis indicauit,quem putaret idoneum ſucceſſorem:nè ſuũ tamen Rembertum, omnium penè ſecretorum ſuorum conſcium, hac gratia in extremis defraudaret,triduo ante obitum rem ſecretam illi expoſuit,indicans illũ poſt ſe ad pontificatûs eius apicem promouendum. At illo renitente, & ad tantum miniſterium nec viribus,nec meritis ſe idoneum proclamante,ſanctus epiſcopus dixit, ſic eſſe à Deo conſtitutum,vt ità fiat:adhibuitq́; congruentes adhortationes, vt ſuã voluntatem diuinæ ordinationi accommodaret, & cum ſancto Thoma apoſtolo diceret: Dominus meus es tu,& ego ſeruus tuus:fiat volũtas tua. His auditis,beatus Rembertus deſtitit vltrà reluctari,quòd ſanctum epiſcopum diuinitùs hæc accepiſſe intelligeret:neq; etiam vel in clero vel in populo vlla reſedit, quę è pluribus potiſſimùm eligeret,ambiguitas,ſed eodem ipſo die,quo ſanctus Anſcharius ſpiritũ Domino reddidit,beatum Rembertum concorditer omnes elegerunt. Porrò ità electum,ad glorioſum tunc temporis regem Ludouicum adduxerũt viri venerabiles, Theodoricus Mindenſis epiſcopus,& Adelgarius Abbas monaſterij nouæ Corbeiæ: ſuſceptusque honorificè à rege,cum pontificalis baculi commẽdatione,epiſcopatûs eſt dominium adeptus. Porrò in literis Romanæ ſedis pontificum, à quibus Archiepiſcopi priuilegium illi ſedi,quam tunc Rembertus ſuſcepit,collatum eſt, etiam hoc continetur: vt quia propter nouellam eiuſdem ſedis inſtitutionem, & needùm conuerſos ad fidem populos,ſuffraganei non habentur epiſcopi,à quibus decedente vno, alter archiepiſcopus conſecretur.palatinæ interìm prouidentiæ ſuccedentium per tempora pontificum cõſecratio ſit commiſſa,donèc numerus ſuffraganeorum epiſcoporum, canonicè eum cõſecrare debentium,ex gentibus ſuppleatur. Cum huius ergò tenoris inſinuatione,vt loquitur hiſtoriæ huius author,ordinandum eum,nempe ſanctũ Rembertum, rex Ludouicus miſit ad Lintbertum Archiepiſcopum Moguntinum, à quo iuſſu eius ità eſt conſecratus,vt non ſine Dei prouidentia factum videatur, vt ad eius conſecrationem non vnius,ſed duarum eccleſiarum metropolitanarum conueniret ſuffraganei,putà Lintvuardus Paderburnẽſ.epiſcopus,Moguntini,& iam dictus Theodoricus Mindenſis epiſcopus, Colonienſis Archiepiſcopi ſuffraganeus. Quos ità permixtìm adeſſe placuit,vt tam huius conſecrationis actio,quàm etiam domini Anſcharij in eadem ſede non diſſimili modo facta ordinatio, argumento eſſent,ꝙ huius ſedis epiſcopi conſecratio tantiſpèr palatinæ eſſet commiſſa prouidentiæ, donèc cõſecrantium numerus ex gentibus ſuppleatur.

Eligitur Anſcharij ſucceſſor.

Ità dicitur Saxonica Corbeia ꝓpter Galicá, q̃ eſt Saxonicę parens.

Tenebatur autem ſanctus Rembertus iam olìm voto eiuſmodi obſtrictus, vt poſt S. Anſcharij obitum mox & propoſitum & habitum monaſticũ amplecteretur. Quãobrẽ communicato cum põtificibus,qui ipſum conſecrârant, conſilio, ſtatìm vt ordinatus fuit,ad nouæ Corbeiæ monaſterium properans, illius profeſſionis habitum ex toto

Fit monachus Corbeienſis.

ex toto ſuſcepit: conuerſationis autem illius profeſſionem ità fecit, vt obedientiam, & conuerſionem morum, & ſtabilitatem ſecundùm regulam ſancti Benedicti exhiberet, quatenùs labores & occupationes ſuſcepti Epiſcopatûs permitterent. Atque vt huius promiſſionis effectui veraciùs aſſueſceret, aliquem ex fratribus monaſterij ſibi permitti orabat, vt quia ipſi in eo permanere non liceret, pro ſuî conſolatione poſſet cum illo aſſiduè indè meditari, & vſum quendam ſibi parare iuxta regulæ moderamen, quam amplexus eſſet, ſe gerendi. Adiunctus autem eſt illi hoc petenti quidam inſignis conuerſationis vir, gradu diaconus, nomine Adelgarius, qui illius monaſterij Abbatis, cuius ſuprà meminimus, germanus frater erat, atque eiuſdem cum eo nominis. Atque hic vir venerabilis, qui & conuerſationis eius ſedulus imitator, & in dignitate ſucceſſor fuit, adhuc hodiè ſupereſt, cum multis alijs id affirmans, quòd ſanctus Epiſcopus, cuius vitam ſcribimus, ex occaſione curæ paſtoralis nullam monaſticæ perfectionis iacturam fecerit: immò verò ex illis ipſis, qui in monaſterijs degunt, nullus bonorum operum inſtrumenta, quę illorum regula commemorat, ęquè àc ipſe excoluërit: cuius ſanè res geſtæ vix à nobis explicari queant: porrò quotidianam eius cum Deo conuerſationem, & animum cælo ſemper intentum, noſtrę ſcientiæ tenuïtas nedùm verbis exponere, ſed nec expendere ſatìs poteſt. Graue certè exiſtimabat & permoleſtum, tempus vllum Dei opere vacuum tranſigere: itaque orationi lectio, & lectioni ſemper oratio ſucceſſit: & ſi quid accidiſſet, quod illum ab oratione impedire videretur, ſemper tamē quæ iuſta ſunt agens, ſine intermiſſione oráſſe cēſendus eſt, vt docet beatus Auguſtinus. Qui enim in diuino verſatur officio, eius dicta factaque omnia pro oratione computātur. Vigiliarum vſum moderatè agebat: abſtinentiæ modum illum tenuit, vt quotidiana illi eſſent ieiunia, & refectio ſatietatem fugiens: qua in re id obſeruabat, vt iuxta beati Hieronymi ſententiam, ità corporis frangeret appetitum, vt ad lectiones, & pſalmodiam, & altaris pontificatusq; miniſteria vires non deficerent. Nihil enim prodeſt, vt ait idem Hieronymus, biduo triduoque tranſmiſſo vacuum portare ventrem, ſi pariter obruatur, ſi compenſetur ſaturitate ieiunium. Ilicò mens repleta torpeſcit, & irrigata humus, ſpinas libidinū germinat. Quod vir Dei, vt diximus, in ſe cauere volens, eiuſmodi ieiuuij moderamē tenuit, quale Dominus in Euangelio, Iudęos arguens, quòd nec Iohānem ieiunantem, nec ipſum manducantem & bibentem ſuſciperent, ſubindicat, dicēs: Et iuſtificata eſt ſapientia à filijs ſuis: oſtendens filios ſapientiæ intelligere, nec in abſtinendo, nec in manducando eſſe iuſtitiam, ſed in æquanimitate tolerandi inopiā: & in temperantia per abundantiam non ſe corrumpendi, atque opportunè ſumendi vel non ſumendi ea, quorum non vſus, ſed concupiſcentia repræhendenda eſt.

Hierony. Epiſtola 22. ad Euſtochium.

Ibidèm.

Matt. 11.

Hæc ſunt verba Auguſtini, quęſtionū Euāgelicarum lib. 2. cap. 11.

Quicquid etiam ad vſus & ſuſtentationes pauperum beatæ memorię deceſſor eius inſtituerat, nulla id ex parte ipſe abrogauit, ſed curam & ſtudium omne adhibuit, vt quæcunque in eos vſus deputata eſſent, non modò nullam ipſius temporibus caperent detrimentum, ſed eius opera nonnihil potiùs quotidiè acciperent incrementi. Erat enim pro indigentium leuamine & ſolatio domus hoſpitalis in eius diœceſi conſtituta, tam abundè rebus neceſſarijs atque ſubſidijs inſtructa, vt nullibi vel copioſiùs, vel prudentiùs id curatum ſciamus. At verò etiam extra diœceſin ſuam vbicunquè eſſet, ſemper habebat à ſe quoſdam inſtitutos, qui erogandos pauperibus nummos in ſacellis circunferrent: & ipſe etiam in hunc vſum ad zonam ſuam appenſum habebat marſupium, vt ſi abſente interdùm ſuo eleemoſynæ diſpenſatore, inops aliquis occurreret, ad manum haberet pecuniam, quam illi largiretur. Solicitus enim hoc curare ſolebat, nè quis eiuſmodi abſque leuamento ab ipſo diſcederet: & ad idem ſtudium perpetua adhortatione ſuos inuitabat, ità dicens: Non debemus cunctanter opitulari egenis omnibus, quandò quis eorum ſit CHRISTVS, vel quandò ille veniat ad nos, ignoramus. Simul autem, iuxta beati Gregorij admonitionem, etiam eleemoſynam verbi inceſſanter faciens, doctrinæ ſalutaris ſtudio iugiter inſtabat, non immemor, dictum eſſe ab eodem ſanctiſſimo pontifice, plus eſſe, verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quàm ventrem morituræ carnis terreno pane ſatiare. Hac de cauſa libellum quendam, ex dictis huius ſanctiſſimi Gregorij, lectori vtilem confecit, & ſua manu deſcripſit:

Benignitas in pauperes.

Homilia 6. in Euāgelia.

pſit: atque etiam epiſtolas aliquot plenas ædificationis ad diuerſos compoſuit: è quibus vna eſt ad quandam Dei famulam, in monaſterio degentem, cæterasq; ſorores ibidèm Domino ſeruientes. Hæc autem Chriſti ancilla, de qua loquimur, neptis erat venerabilis epiſcopi Lintvuardi, cuius ſuprà mentionem fecimus: qui ſe ſancto viro omni deuotionis affectu deuinxit, & non modò ipſe eius ſanctitatis amator fuit, ſed etiam omnes ad ſe quoquo modo pertinentes, illi commendare ſtuduit: hanc præſertim, de qua agimus, ab infantia Deo oblatam, & in virginitate permanentem neptem ſuam, quæ etiam propria ſua deuotione id promeruit, vt vnicam dilectionis ſuę filiam vir ſanctus eam appellare ſoleret. Quæ licèt nomen ſuum vitandæ iactantiæ cauſâ palàm nolit edicere, at nos tamen eam epiſtolam ad ſacrarum virginum ædificationem, tacito eius nomine, cui ſpecialiter ſcripta eſt, hîc inſeremus, ità ſe habentem:

Epiſtola S. Remberti ad ſacras virgines, in qua nihil de ſtylo mutatum eſt. Chariſſimæ filiæ N. cæteriſque virginibus & ſponſis Chriſti, Rembertus gregis Dei vilis ſeruulus, in Domino ſalutem. Frater Adelgarius, nupèr à vobis rediens, dixit mihi grauiter vos ferre, quòd paruitatis meę literas raròſuſcipiatis. Quod mihi emendare cupienti, quod ſcribere debeam, nihil conuenientius occurrit, quàm vt vos de veſtræ ſanctitatis commoneam propoſito. Si ergò ad ſublimiſſimam gloriam peruenire vultis, omni virtute incorruptionem corporis ac ſpiritûs excolere debetis. Interiori enim fotu ac pabulo puritatis, ſubminiſtrari neceſſe eſt etiã exterioris hominis caſtitatem, eamque iugiter ad perſeuerantiam perpetuæ incorruptionis animari. *Veræ virgines.* Illæ nanque ſunt verę atque incorruptæ virgines Chriſti, non quæ metuunt, ſed quibus non libet fornicari. Quod donum ſi per Dei gratiam adeptas vos ſenſeritis, quãto magnę eſtis, vt ſancta monet ſcriptura, humilitate vos in omnibus, & coram Deo inuenietis gratiam. *Eccle. 3.* Ea enim via peruenire debetis ad Chriſtum Dominũ & ſponſum veſtrum, quia ipſe dixit: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. *Matt. 11.* Curandũ itaq; eſt, vt omni cuſtodia mens ſeruetur à ſuperbiæ tumore: non enim ante oculos Dei vacuè tranſuolant cogitationes veſtræ. Intùs ergò videt Deus, quod mentem eleuat: & idcircò foris permittit inualeſcere, quod deponat. Dicit quippe per Oſee contra Iſraëlitas Deus: Spiritus fornicationis in medio eorum, & Dominum non cognouerunt. *Oſee 5. Lib. 26. in Iob, cap. 12.* Qui vt oſtenderet, ſicut dicit beatus Gregorius, quòd cauſa libidinis ex culpa prorumpat elationis, mox ſubdidit, dicẽs: Et reſpondebit arrogantia Iſraël in faciem eius: àc ſi diceret: Culpa, quæ per elationem mentis in occulto latuit, per carnis luxuriam in aperto reſpondebit. Proindè per humilitatis cuſtodiam ſeruanda eſt munditia caſtitatis. Si enim piè ſpiritus ſub Deo premitur, caro illicitè ſuper ſpiritum nõ leuatur. Habet quippè ſpiritus commiſſum ſibi dominium carnis, ſi tamen ſub DEO recognoſcat iura legitimæ ſeruitutis. Nam ſi authorem ſuum ſuperbiendo contẽnit, iure & à ſubiecta carne prçlium ſuſcipit. Hinc eſt enim, quòd longa continẽtia repentè ſoluitur: hinc, quòd plerunquè & vſque ad ſenium virginitas ſeruata vitiatur. *Ibidèm cap. 13.* Quia enim negligitur humilitas cordis, rectus iudex deſpicit etiam integritatem corporis: & quandoquè per apertum malum reprobos annunciat, quos dudum reprobos in occulto tolerabat. Nam qui diù ſeruatum bonum ſubitò perdidit, apud ſemetipſum intùs aliud malum tenuit, ex quo aliud ſubitò erupit, per quod ab omnipotente Deo etiam tunc alienus extitit, quandò ſe ei per munditiam corporis inhærere monſtrauit. Hæc ergò, filiæ, non ideò ſcribo, quòd in vobis quicquam de qualitate ſuperbiæ vel vanæ gloriæ cognouerim: ſed quia vos opto in illarum conſortio eſſe, de quibus legitur, quoniam ſequuntur agnum, quocũquè ierit. *Apoc. 14.* Vbì multos cecidiſſe doleo, vos cautè ambulare deſidero, optoque vt dicat vobis Dominus & ſponſus veſter: Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. *Cant. 4.* Itaque ſequimini agnum in præceptis ſuis, vt ipſo auxiliante illum ſequi valeatis in æterna vita, cantando canticum, quod nemo poteſt dicere, niſi chorus virgineus: quod perpulchrè explicauit beatus Auguſtinus, virgines adhortando: Pergite, inquit, ſancti Dei pueri & puellę, mares & fœminæ, cælibes & innuptæ: pergite perſeueranter in finem. Laudate Dominum dulciùs, quem cogitatis vberiùs: ſperate feliciùs, cui ſeruitis inſtãtiùs: amate ardentiùs, cui placetis attentiùs: lumbis accinctis & lucernis ardentibus expectate Dominum, quãdò veniat à nuptijs. Vos adferetis ad agni nuptias canticum nouum, quod cantabitis in citharis veſtris: vtiquè tale, quale nemo poteſt dicere, niſi vos. Sic enim vidit in

Apocalypſi quidam præ cæteris dilectus agno, qui diſcumbere ſuper pectus Domini ſolitus erat. Ipſe vos vidit duodeciès duodena millia ſanctorũ citharœdorum, illibatæ virginitatis in corpore, inuiolatæ veritatis in corde. Sequimini agnũ, quia agni caro vtiquè virgo. Sequimini eum in virginitate cordis & carnis, quocunquè ierit. Quid enim eſt ſequi, niſi imitari? de quo beatus Petrus, Chriſtus, inquit, pro vobis paſſus eſt, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. Ioan. 13. 1. Pet. 2.

Hanc S. Remberti epiſtolam idcircò huc adſcripſimus, vt poſſit videre lector, quãtum ex Apoſtolica admonitione ſtudium illi fuerit eius, quæ ſecundùm pietatem eſt doctrinæ, & quàm in ipſa doctrina potens fuerit etiam alios exhortari. Prętereà autẽ legationis quoquè ſuæ officium, quod ad prædicandum gentibus verbum Dei, primò quidem ab eius deceſſore ſuſceptum, & deindè quodam ſucceſſionis iure quaſi hæreditariũ illi obuenit, impigrè executus eſt; ipſe ſanè per ſe, quotiès per alias occupationes licuit, eidem legationi inſiſtens: ſemper autem quoſdam illi operi deſtinatos habens presbyteros, per quos & verbum Dei gentiles audirent, & ſolatiũ Chriſtiani captiui acciperent: quique eccleſias longè à ſuæ ſedis eccleſia remotas, quodq; grauiſſimum erat, non ſine magnis pelagi diſcriminibus adeundas, inuiſerent. Quę tamen diſcrimina ipſe frequentiùs & abundantiùs ſubibat, ità vt ſæpè, quemadmodùm de ſe quoquè Apoſtolus dicit, naufragium fecerit: non rarò in id periculi coniectus ſit, vt propemodùm cum eodem dicere potuerit, Nocte & die in profundo maris fui. Sed profectò aderat ei ſpiritus ſanctus, qui in exterioris hominis corruptiõe, interiorem renouaret de die in diem, & ſpe futuræ beatitudinis omnia præſentis vitę aſpera deliniret, & grauia releuarét. Conſolabatur enim continua meditatione ſermonis Apoſtolici, quia non ſunt cõdignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Atque ità quæcunque fuerunt dura laboranti, miteſcere ſolebant eadem propter Chriſtum toleranti. 1. Tim. 6. 2. Cor. 11. Ibidem Rom. 8.

Porrò ad redemptionẽ captiuorum penè cunctis, quę habebat, expenſis, cùm multorum adhuc apud infideles detẽtorum calamitatem cernere cogeretur, etiam ſacri altaris vaſa ob illos redimendos impendere nõ dubitauit: qua in re dum quibuſdam minùs ſublimiter intelligentibus non rectè feciſſe videretur, quaſi in alios vſus conuerteret, quę ſacris eſſent deputata miniſterijs, & à quodam interrogatus eſſet, cur id faceret, iuſta ratione ſciſcitanti ſatisfaciens: Non ignoro, inquit, res eccleſiaſtici officij dignè tractandas, & ſub magna obligatione ad hoc opus eſſe dèpoſitas: veruntamẽ plus eſt apud Deum, per eas ſubueniri captiuis Chriſtianis in anguſtia conſtitutis, q̃ eſſe queat depoſitum eas cuſtodiendi: cumque incumbit neceſſitas è duobus bonis alterum eligendi, altero carendi, præferendũ eſt illud, quod eſt præſtantius, & id quod inferius eſt, relinquendum. Vndè etiam ego, ait, cùm nullum aliud ſuppetit conſiliũ, non ſum arguendus impietatis, ſi Chriſtianum, qui filius Dei eſt, theſauris eccleſię redimo: quandoquidem ſemper inuenire poſſumus, quod ad vſum ſacri miniſterij ſufficiat: irrecuperabilis verò damni eſt, ſi Chriſtianus in captiuitatis afflictione deficiat. Exempli autem cauſa vnum aliquod eius factum commemoremus, in quo ſanè non minùs potentia miraculi, quàm miſericordiæ opus effulſit. Cùm veniſſet quandoquè ad partes Sclauorum, vbì nouellam recèns ad Chriſtum conuerſorum eccleſiam extructam habebat in loco, qui dicitur Sleſuuicum, vidit multitudinem Chriſtianorum in catenis captiuam teneri: inter quas virgo quædam Deo ſacrata vt eminùs illum conſpexit, tam genu flectendo, quàm caput crebrò inclinando, tum honorem illi exhibere, tum eius miſericordiam pro ſui liberatione implorare videbatur: atq; vt ipſam intelligeret eſſe Chriſtianam, ſublata altiùs voce, cœpit cantare Pſalmos. Tum Epiſcopus miſeratione commotus, cùm lachrymis rogabat DEVM, vt illi opitularetur: ad cuius preces mox dirupta eſt catena, qua ad collum vincta tenebatur: nè tamen poſſet effugere, facilè eam impediebant gentiles illi, inter quorum manus habebatur. At Epiſcopus pro eius ereptione anxius, detinentibus eam paganis, complura diuerſi generis precia pro illa obtulit: verùm illi nullã accipiebant conditionem, niſi eam ſolam, vt equũ ſuum, quo ipſe ſedere conſueuerat, ipſis daret. Quod ille vir pius & miſericors non detrectans, & repentè de equo deſiliens, totum illum cum oĩbus ad eum pertinentibus pro captiua dedit, redemptamq; libertate donauit, poteſtatẽ illi faciẽs quò vellet abeũdi, ex vno opere geminũ ſuę laudis & virtutis Liberat captiuam Deo ſacratã virginem.

moni-

monumentum relinquens, quòd & efficacia oratiõis ſuæ catenam cõfregerit, & tam egregium miſericordiæ opus declarârit.

2. Tim. 2. Cùm autem Apoſtolus dicat, Seruum Dei oportet manſuetum eſſe ad omnes, ità ſe in vita ſua geſſit, vt eius ætate nullus inuẽtus ſit, qui Moſaicũ illud æquè atque ipſe in ſe exprimeret, quòd vir mitiſſimus eſſet ſuper omnes, qui morabantur in terra. (Num. 12.) Interìm tamen nonnunquàm ſine vllo manſuetudinis detrimento adeò in inquirendis vel diſcutiendis cauſis conſtans & immotus in ſua permanſit ſententia, vt à nemine poſſet ab ea dimoueri. Quòd autem nihil hoc manſuetudini eius detrimenti attulerit, ſatis illud argumento eſt, quòd contradicentibus ipſi nihil vnquàm iracundæ commotionis oſtendit, nihil verbis aſperis contra illos egit: ſed familiaribus colloquijs & grata morum ſuauitate id apud omnes effecit, quod animo conſtituerat. Interrogatus verò à quodam familiariùs, de ſentẽtiæ ſuæ immobilitate, vel curà ſententia ſua ſe deduci non pateretur, hæc reſpondit: Quæcunque vel agere vel omittere debeo, & quæ mihi in poſterum euentura ſunt, ea ex viſionibus domini ac deceſſoris mei Anſcharij prædiſco. Solet enim ille mihi appárens, ipſa ſui vultûs qualitate mihi indicare, quo pacto rebus agendis me immiſcere debeam: quicquid verò ex eius reuelatione percipio, non poſſum vlla diſſimulatione negligere, quin illud executioni tradam.

Fertur verò etiam priſcorum more ſanctorum quædam feciſſe miracula, nempe cùm in Suediam proficiſceretur, non raro maris tempeſtatem ſuis orationibus ſedâſſe, cæci cuiuſdam oculos illuminâſſe, idque cùm pontificali more illum ſacro adhibito chriſmate confirmaret: atque etiam quendam regis filium dicitur à dæmone liberâſſe, cui quidem affirmationi illud adſtipulari videtur, quòd multis adſtantibus epiſcopis ab ore dæmoniaci ſæpiùs hic clamor edebatur, Rembertum ſolum inter illos dignè ſuo functum eſſe officio, & ab illo ſe torqueri. (Sacraměto Confirmationis ſanat cęcum.) Sed quia noſtris temporibus, vt dicit Pſalmographus, defecit ſanctus, & diminutæ ſunt veritates à filijs hominum, nec facilè admittitur, quenquam ex huius æui viris talia feciſſe, ſatìs ſit nos hactenùs demonſtrâſſe, virum Dei Rembertum ſanctitatis appræhendiſſe apicem, idque per illos virtutum gradus, quos in euangelio Dominus ad promerendam beatitudinem proponit: Beati, inquiens, pauperes ſpiritu, & cætera quæ ſequuntur de octonario virtutum catalogo, quo per gratiam reſurrectionis ſpei noſtræ implenda perfectio ſignificatur. (Pſalm. 12. Matt. 5.) Nec miracula illi defuerunt ſpiritualia, quæ etiam nunc in Eccleſia fieri teſtatur beatus Gregorius, exponens illa Chriſti verba, Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent, &c. (Marc. 16.) quorum expoſitionem ex eodem ſancto Doctore huc adſcribere longum eſt, neque tamen neceſſarium, cùm homilia illa, vbì hæc explanãtur, in promptu ſit: ad quam etiam nos lectorem remittentes, cœptum de vita beati Remberti opus ad finem tandèm perducere debemus: qui cùm iam ſenio grauari cœpiſſet, continui quoquè pedum dolores ad moleſtiæ augmentum illi acceſſerũt. Itaque primò apud glorioſum regem Ludouicum, quo commendante Epiſcopatum ſuſceperat: ac deindè apud eius filios Ludouicum & Carolum hoc obtinuit, vt inſignis vir Adelgarius, nouellę Corbeiæ monachus, illi, vt ſuprà diximus, adiunctus, ità in adiutorium ipſi confirmaretur, vt cùm aliqua præpeditus eſſet ægritudine, ille poſſet circumire diœceſin, adire placita, & quandò exigeretur, in expeditionem vel ad palatium cum comitatu ſuo proficiſci: nec multò pòſt electio ipſi ſuccedendi in illo confirmaretur, & per manûs acceptionem inter conſiliarios regis numeraretur, idque aſſentiente Abbate & fratribus monaſterij eius, & ſancta Synodo hęc omnia, approbante.

His ità geſtis, deincèps tanquàm à ſecularibus negocijs expeditior, omni inſtantia magìs ac magìs augere cœpit, quicquid anteà boni exercuerat. Nec diù poſteà in hac vita durauit: cuius quidem obitus ità ſe fertur habuiſſe, vti nunc deſcribemus. Anno penè integro ante ſuam è corpore migrationem quibuſdam fidelibus amicis ſuis ſecretò indicauit, multa ipſi oſtenſa eſſe ſigna, è quibus colligeret atque prænôſſet, ſe non diù in hac vita manſurum, eoſque, quibus hęc loquebatur, in corpore vlteriùs non eſſe viſurum. Sunt autem, inquit, in his quædam eiuſmodi præſagia, quę mihi alijs patefacere non licet: at tamen viſionem hac nocte mihi oblatam vobis referam,

qua

qua deceſſum meum euidentiſſimè mihi præſignificatum intelligo. Videbatur mihi, quòd in templo quodam, firmiſſimo muro per medium interſepto, ego ex vna parte conſiſterem, ex altera verò teneretur dominus & deceſſor meus Anſcharius: quodq; ego innumerabilem viderem multitudinem vtriuſq; ſexûs, more eorum, qui aliquid ſolent inquirere, hac illacque ſe vertentem, nec quicquam ex ijs, quæ quęrebat, inuenientem: porrò dominum Anſcharium ex illis ſciſcitantem quid quęrerent, ipſos autem annulum meum ſe quærere reſpondentes: at denuò illum dicentem, vt ceſſarent annulum quærere, quandoquidem ipſe ſecum illum eſſet habiturus. Hæc dum quibuſdam, vt diximus, narraret dominus Rembertus, ex hoc multisque alijs indicijs ſe certum affirmauit, quòd eoipſo annò abiturus eſſet è corpore. Vt autẽ memoria eius audientium animis per verba, quę recedens diceret, fortiùs imprimeretur, ſalutares eis exhortationes, vti etiam eos optare nouerat, propoſuit, verbis eius non mediocri ædificationis gratia affluentibus. Poſteà autem eis valedicens, diſceſſit ab eis, nec vlteriùs, vt predixerat, eum in carne viderunt. Vt verò ſomnium hoc, quod iam retulimus, euidenti effectu in eius obitu, ſicut ipſe quoquè intellexerat, completum ſit, eo loco congruè enarrabimus, vbì dicendum erit, quemadmodùm ſancta anima eius in cælum ſubleuata ſit, & corpus eius ſepulturæ mandatum. *Viſio illi oblata.*

Itaq; duodecimo ante obitum ſuum die ad Bremenſem eccleſiam perueniens, eodem die morbo correptus eſt: quo per ſingulas horas ingraueſcente, ille ſemper pſalmodijs & ſacris lectionibus intentus, ſeſe ad futuram ex hac vita emigrationem ſolicitè præparabat. Quanuis autẽ languoris immanitas corporis vires omni robore deſtitueret, at tamen animo ſemper inuictus, Apoſtolicam illam præ ſe ferebat fortitudinem, de qua ille dicit. Quandò infirmor, tũc fortior ſum & potens. Septimo autem ante obitum die miniſterium ſacræ vnctionis cum oleo ſancto exhiberi ſibi pręcepit vnà cum communione corporis & ſanguinis Dñi: cuius communiõis ſalutare remedium ad ſupremum vſq; ſpiritum quotidiè percepit. Cumque iam migraturus eſſet è mundo, cõuocatis preſbyteris & vniuerſis fratribus, veniã ſibi dari petijt eorum oĩm, quibus fortaſsìs quenquã illorũ offendiſſet: cumq; ipſe viciſsìm condonâſſet omĩbus, qui eum quocunq; modo læſiſſent, eisq; à Domino veniam precatus eſſet, percepto corpore & ſanguine Domini, ſanctam emiſit animam. *2. Cor. 12.* *Sacram Vnctionem & Euchariſtiã moriturus accipit.* *Exit è vita.*

Tum verò incredibilis oĩium gemitus ſubſecutus eſt, inprimìs pauperum & egenorum, has inter lachrymas voces emittẽtium: Væ nobis ſancte pater: quomodò iam poſt te inueniemus alium, tuis eleemoſynis in victu & veſtitu hactenùs ſuſtentati? à quo deincèps hęc conſequi merebimur? Tibi autem Chriſte, aiebant, ſupplicamus, vt anima famuli tui ſentiat te nũc memorem dictorum tuorum, quibus promittere dignatus es mercedem illis, qui vni ex minimis tuis aliquid ſolatij impenderent. Ipſe autem vir Dei cùm adhuc viueret, humilitatis ſtudio pręcepit, nè in templo ſepeliretur. Quod eius pręceptum cùm tranſgredi non auderent fratres eccleſię illius, ſepeliêrũt eum extra baſilicam prope tumbam ſancti Vuillehadi extra orientalem eccleſiæ murum. Porrò ſepulcrum eius ſanctus Adelgarius, de quo iam crebrò antè diximus, qui etiã illi in epiſcopatu ſucceſſit, deſupèr extructo, atq; in honorẽ S. Michaëlis, ſanctorumq; martyrũ Stephani & Viti dedicato oratoriolo adornauit. Atq; ità impleta eſt viſio memorata, ꝙ dñs Anſcharius & ipſe intrà vnam quidẽ eccleſiam continerentur, ſed interiecto muro à ſe inuicèm ſeiungerentur. Eſt enim iam dictũ oratoriolum ità illi antiquę eccleſię coniunctũ, vt nõ niſì muro, ad orientem extructo, ab hac in illud aditus ꝓcludatur. In ipſo aũt, vt diximus, nouo oratoriolo ſepulturę datus eſt dñs Rẽbertus: porrò in veteri eccleſia dñs Anſcharius requeſcit. Et hoc eſt, quod ille in viſiõe dixiſſe videtur, ꝙ annulum dñi Remberti ſecũ habiturus eſſet: his verbis indicans, ꝙ dñs Rẽbertus, iam fide & bona operatiõe perfectus, nõ multò pòſt ipſi cõiungendus eſſet, tã in monumẽti vicinitate, q̃ in beatę requiei, q̃ in cęlis eſt, feliciſſima perceptione, ſicut olim ex diuini ſpiritûs reuelatiõe illi ꝓdixerat. Per annulũ enim, fides ſignificatur, qua nobis imago Dei imprimitur: & quia ille ſolet ad manuum, quibus operatio deſignatur, ornamentum adhiberi, rectè nimirùm per hoc oſtenditur, ornamẽto fidei bonum opus ſemper ineſſe debere: ꝙ cùm dñs Rembertus in ſua conuerſatione ipſius curæ commiſſis ſemper exhibuerit, non incongruè in ipſa futuræ mortis eius præſignificatione multitudo plebis oſtenſa eſt, annulum eius inquirentis: qua re id *Matt. 25.*

vtiquè

Miraculum ad eius ſepulcrum.

vtiquè ſignificatum eſt, tempore obitûs illius eos, qui illi commiſſi fuerant, anxiè id deſideraturos, vt exemplis in illo perſpectis longiori ſpatio perfrui mererentur. Sed vt id non impetrarent, tempus poſcebat requiei illius, quam Epiſcopus Anſcharius innuere voluit, cùm plebem ab inquirendo annulo compeſcuit, dicens quòd ſecum illum habiturus eſſet. Eſt verò ſuper eius ſepulcrum lampas lignea ſuſpenſa, vt perpetuum in illa lumen haberetur. Sub illa verò lampade in ſepulcri ſuperficie quoddam erat velamen expanſum, in quo fertur præclarum ſanè contigiſſe miraculum: quod quidem, quatenùs ex referẽtium narratione, vel memoria vel intellectu retinemus, hoc pacto eueniſſe conſtat: Nocte quadam illa conflagrârat, & primò non paucæ indè decidebant prunæ in velum memoratum, atque mox tota in illud lampas ruit, & in ipſo velo ità penitùs combuſta eſt, vt velo prorsùs nullam attulerit læſionem: quod nulli dubium eſſe debet ob declaranda merita fidelis ſerui ſui Chriſtum feciſſe, qui cum patre & ſpirituſancto viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS ISIDORI, AVTHORE SIMEONE *Metaphraſte.*

5. Februarij. Iohan. 12.

CVM venerandam & diuinam doctrinam Domini noſtri Ieſu Chriſti, ijs datam, qui ipſo ſunt digni, diligẽter & vtiliter eſſet ſecutus diuinus & venerandus martyr Chriſti Iſidorus, & ſe per diuinas ſcripturas & Chriſti mandata omni ex parte munijſſet, animo fuit pręclarè ſtabilitus, ſpiritu confirmatus, corpore corroboratus: & fuit diuina quadam motus æmulatione in eos, qui carnem ante ipſum exuërant, & martyrium pro Domino ſuſceperant, aduersùs tentationes ſeipſum exercens, afflictionesque & minas tyrannorum. Sciebat enim, quod fuerat prædictũ à diuino ore Domini noſtri & ſeruatoris Ieſu Chriſti magni Dei: nempè, quòd qui diligit animam ſuam, perdet eam. Quocircà fidem tenens omninò immobilem, & conſeruans theſaurum fidei immobilem, acquirens ſibi ſalutem & infractam portans confeſſionẽ, Deo oſtendit cor integrum: eratque omninò à repræhenſione alienus, iuſtus, pius & in omnibus perfectus. Non erat enim in eo macula aut indecorum aliquid, aut inſtabile: non vitium, non malitia, nec quæ ex maligno ſunt mala, eius mentem reddiderũt improbam, ſed moderatè & piè cum honeſtate & temperantia ſuam vitam conſeruans, purè viuebat & citra repræhenſionem.

Patria & munus S. Iſidori.

Accidit autem, vt in Chio inſula eſſent naues cuiuſdam Numerij, qui ducebat exercitum, quomodò ei iuſſerat Decius tyrannus. Erat verò inprimìs venerandus & glorioſus martyr, Chriſti Iſidorus ex ciuitate magni nominis Alexandria: qui locum quidem tenebat Optionis, non idem autem ſentiebat, quod gentiles, qui erant in Aegypto, qui errorem colebant ex fabulis: ſed colebat & adorabat Deum viuum, qui eſt Dominus vitæ & mortis, nec ei perſuaderi poterat, vt ſacrificaret ſimulacris, neque attendebat edicta Decij Imperatoris. Hunc ergò ſanctum Iſidorum, apud Ducem exercitûs Numerium accuſans quidam, nomine Iulius, qui locum tenebat Centurionis, ei renũciauit omnia, vt qui inuidia motus eſſet aduersùs martyrem, & ei dicit: Notum tibi ſit Domine mi, quòd Iſidorus dijs non ſacrificat, neque vllam ducit rationem ſanctorum ſacrificiorum: neque inducit in animum, vt pareat Imperatori Decio. Iube ergò eum duci ante veſtram poteſtatem & interrogari.

Hæc cùm audijſſet dux exercitûs Numerius, iuſſit eum ſtatìm ſiſti tribunali. Cùm is autem adfuiſſet, dixit ei: Quod eſt nomen tuum? Sanctus verò reſpondens, dixit: Vocor Iſidorus. Dixit Numerius dux exercitûs: Tu es, qui magnis & pijs legibus Decij Imperatoris non credis, & non vis ſacrificare dijs? Dixit ſanctus Iſidorus: Quinam enim ſunt dij veſtri, aut quid ſunt, vt ego quoquè ijs ſacrificem? Non ſunt ſimulacra

ſurda

ſurda & cęca,& nullo ſenſu ꝑdita? Dixit Numerius. O malã & improbã huius viri mentem. Re vera dignus eſt multis ſupplicijs & tormentis. Dixit ſanctus Iſidorus: Dignus ſum pro Deo meo ferre contumeliam,& plagas accipere,& mortem ſuſtinere: vt ipſe quoquè me reddat dignum ſanctis martyribus, qui ante me carne ſunt mortui pro ſancto eius nomine. Scio enim ſpiritu,quòd qui in ipſo ſpem collocãt,nũquàm ſunt morituri. Sic enim dixit: Qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, viuet. Numerius dixit: Sacrificás ne Iſidore, vt viuas, an non? Sanctus autem martyr Chriſti Iſidorus dixit: Etiamſi velis corpus meum occídere,animæ meæ non dominaberis. Decæterò puni me,vt vis:& vt vis,fac citò. Habeo enim in me,etiam poſtquàm mortuus fuero, Deum verum & viuum. Viuit enim in me Chriſtus, & ego in eo: nec ceſſabo Chriſtũ confiteri,donèc eſt ſpiritus in naribus meis. Numerius dixit: Páre decęterò,ô homo, & ſemèl ſaltem ſacrifica. Sanctus dixit Iſidorus: Nè temerè nugeris: non ſacrificabo dæmonibus,neque tibi parebo. Vanus enim error te diù tenens, & * planum conſtituens,ſtudet efficere,vt reliqui per te errẽt. Mihi autem nunquàm perſuaſeris: fac citò,quod velis decæterò.

Ioan. 11.

Præclara martyris vox.

*planum, id eſt, impoſtorem.

Dixit Numerius dux exercitûs: Ego tibi perſuadebo,ô Iſidore,meum audire conſilium. Enſem enim & grauia flagella tibi infligam, donèc deos confeſſus fueris.& ſtatìm iuſſit eum extendi à quatuor,& boum neruis vehementer verberari. Dicebant autem ei ij quoquè,qui aderant: Sacrifica dijs Iſidore, priuſquàm moriaris in tormentis. Eis dixit ſanctus Iſidorus: Ego vnum Deum eſſe dico,quem confiteor & colo, qui eſt & antè fuit & ſemper manet,qui eſt vniuerſorum rex & Dominus,&omnium opifex: quem non relinquam,nec omninò negabo,nè ego quoquè ab eo neger in die iudicij. Dixit autem Numerius dux exercitûs: Viſum'ne eſt tibi,non parére mihi? Sanctus dicit Iſidorus: Nunquàm tibi parebo. Chriſtum enim timeo, quem adoro & colo. Tunc Numerius dux exercitûs,videns eius ſcopum immutabilem,eiusq; conſtantiam & fortitudinem, cùm fuiſſet locutus,& conſultâſſet cum ſuis malis aſſeſſoribus, in eum tulit ſententiam,ſic dicens: Iſidorum, qui non paruit legibus,& dijs noluit ſacrificare,eum iubent leges Decij Cæſaris,enſi tradi.

Spiculator autem eum aſſumens,duxit ad locum certaminis. Lætabatur verò ſanctus martyr,properans ad ſuî occiſionem,tanquàm agnus immaculatus,& hilari vultu intuens cæli altitudinem,dicebat: Sancte Domine, benedico te,quòd beneplacito & voluntate tua me hodiè ſuſcipis in ſancta tabernacula & in loca quietis. Et cùm ꝑueniſſet ad locum, in quo ſanctus erat conſummandus,orauit ad Dominum,& dixit: Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte, fili Dei viui,cum patre ineffabili,& cum ſancto tuo & viuifico ſpiritu. Tibi enim Dñe gratias agens, hac hora accedo & oro: Dñe Deus meus,qui Abrahę propoſitũ & ſacrificiũ habuiſti acceptum,exaudi me in hac hora,& ſerui tui preces ſuſcipe, & animã meã accipe in ſanctas tuas manus. Tibi ſoli Dñe, cõmendo ſpiritũ meũ,qui eum mihi dediſti: & quicunque te inuocauerit ſolum verum Deum,in nomine meo ſerui tui Iſidori,ſiue in fame,ſiue in tẽtatione, ſiue in iudicio, ſiue in periculo & afflictione huius mundi,ſiue in mari,conſeruetur ab omni periculo remotus & pacificus. Da autem ei quoquè Domine bonam partem inter tuos electos,& fac cum eo diuitem tuam miſericordiam,liberans eum ab ea, qua circũdatur, afflictione & neceſſitate, propter me, qui ſacrificor ſancto tuo & terribili nomini. Quoniam tu es Deus ſolus, qui ab afflictione & neceſſitate redimis eos, qui te inuocant,& te decet gloria in ſecula ſeculorum,Amen. Hæc cùm dixiſſet,genibus flexis in terram,& ſe ſigno crucis per totum corpus armâſſet, amputatum eſt ei caput,& connumeratur in ſacris choris martyrum, & ſimul lætatur cum populis Patriarcharum, & pro peccatoribus & ijs,qui eius peragũt memoriã,perpetuò intercedit apud Chriſtum Dominum noſtrum.

Gé. 15. & 22.

Signo crucis per totũ corpus ſe armat.

Quidam autem Ammonius,qui erat eius amicus,fodit in eo loco, & clanculùm in eo poſuit venerandum & ſanctum eius corpus,cùm nemo auderet eum ſepelire. Sic enim iuſſerat iniquus Numerius eum non ſepeliri, ſed proijci comedendum à volucribus cæli. Is verò,cuius meminimus,venerandus vir Ammonius,cùm tenuiſſet pulchram fidem & conſilium Chriſtianorum,& contendiſſet in Helleſpontum, perfectæ veri certaminis corona redimitus fuit in ciuitate Cyzico.

Poſt aliquot autem dies cùm veniſſet ex Epheſo veneranda & pia Myrope,propter

imminentem Chriſtianorum perſecutionem, & accepiſſet de ſancto martyre Iſidoro, quærebat locum, in quo proiectæ fuerant venerandæ & ſanctæ eius reliquiæ. Quem cùm cognouiſſet, noctù ad locum accedens, & manus ſuas orando ad cælum extendens, fuit voti ſui compos: & cùm inueniſſet venerandum & ſanctum corpus martyris, cuſtoditum ab angelis, & reſplendens inſtàr luminis, cum magno gaudio & lætitia appræhendens reliquias, eas vnxit vnguento: & cùm eas ſindone munda inuoluiſſet generoſa & præclara hæc mulier, cum ſuis ancillis eas exportauit, & tulit in domum ſuam, Deum laudans & glorificans.

Venerandæ & ſanctæ reliquiæ.

Poſt glorioſam verò & precioſam dormitionem ſancti martyris Chriſti Iſidori, & inimiciſſimam interemptionem tyranni Decij, & tranſitum perſecutionis aduersùs Chriſtianos, magno deſiderio ſauciati Chij ciues, in honorem & memoriam huius martyris, venerandas & precioſas ædes excitauerunt in eius nomine, & in ijs depoſuerunt eius ſanctas & venerandas reliquias. Sed diuinæ quoquè memoriȩ Marcianus, qui fuit ſanctus & beatus Oeconomus & presbyter, qui venerandum templum ſanctæ Irenes & ſanctæ Anaſtaſiæ, in hac regia ciuitate diuinè excitauit, cùm in poſterioribus temporibus in ſomnis reſpõſum accepiſſet à ſancto martyre, (ab eo enim viſus fuit ſanctus martyr, præcipiẽs ei, vt excitaret templum in ſuo nomine) & à ſomno excitatus ſanctus Marcianus, diuina fuit captus cogitatione: & extruxit venerandam ædem, in nomine & ad gloriam ſancti & glorioſi martyris Chriſti Iſidori, prope ſanctã Irenen, quæ ſpectat ad mare, quam etiam ſimul dedit ipſi ædi ſanctȩ Irenes. Depoſuit enim ſanctus & magnus vir Marcianus, in veneranda & ſancta eius capſa, partẽ quandam ſanctarum eius reliquiarum, cum aromatibus & vnguento ſanctificato. Quamobrem ab eo tempore per multa miracula oſtendit propriam virtutem & in eo loco præſentiam, dans vnicuique diuina gratia ea, quæ ſunt ei conducibilia. Quamobrem & fugauit ſpiritus immundos, & multos liberauit ab infirmitate & à malis incurabilibus: & eos, qui in mari nauigabant, à tempeſtate & periculo conſeruauit illæſos & nõ paſſos naufragium. Propter hæc ergò & multa alia, gloriam emittimus, honorem & adorationem DEO, qui per martyrem largitur omnibus curationes & miracula ad peccatorum redemptionem, ad purificationem animarum, & ad ſalutem corporum: Gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & potentia nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

Templum S. Iſidori.

Multa eius miracula poſt mortẽ.

MARTYRIVM SANCTAE ET GLORIOSAE MARTYRIS CHRISTI AGATHAE.

FEBRVAR. 5.

IMperante illo tempore Decio, iniquo Cæſare: Quintiano autem præſide inſulæ Siciliæ, Italorũ prouinciæ, exijt ab eis iniquum & iniuſtũ edictum, vt omnes Chriſtiani, qui colebãt veram & piam religionẽ, morti acerbæ traderentur. Sancta ergò magnique & excelſi animi Agatha, quæ nata quidem erat ex ciuitate Panormitana: erat autem inſigni & claro genere orta, cùm audiuiſſet hoc impium ſermone iactatum eſſe decretum, ilicò patria, genere, gloria & vniuerſa, quæ eſt ad tempus, ſpecie ac viſione, atque adeò ipſa quoquè vita contempta, armata fuit ad certamina pro Chriſto ſuſcipienda.

Patria S. Agathæ.

Quintianus autem Prȩſes cùm audiuiſſet de ſancta & generoſa Chriſti athleta Agatha, quòd formæ pulchritudine ſuperaret omnes ſui temporis adoleſcentulas, quærebat quonam modo DEI virginem Agatham comprȩhenderet & ad ſe attraheret. Non ceſſabat itaque quotidiè improbam ſuam agitare cogitationem, donèc ei liceret œſtrum ſuæ libidinis ad effectum deducere. Quarè venerandam & inſignem Dei ancillam Agatham eo prætextu, quòd eſſet Chriſtiana, iubet compræhendi & ad ſe adduci. Erat autem beata Agatha vita & oratione ornata, & inſigni pulchritudine, q̃ poterat eximia ſpecie eos, qui ipſam videbant, ſubijcere. Quintianus verò Prȩſes cùm eſſet vafer & malitioſus, captus amore virginis, oculum

lum ſuum perturbabat. Similiter autem eius quoquè pecunias concupiſcens, nõ ceſſabat aſſiduè cogitare, quomodò eam appræhenderet. His ergò modis, quos diximus, furore percitus Quintianus, iuſſit ſanctam Agatham compræhendi à militibus. Milites autem Catana egreſſi, cùm ſanctam inueniſſent Agatham, dicunt ei: Exijt aduersùs te decretum à Cæſare & Præſide, quoniam dijs non ſacrificas, qui honorantur ab Imperatore, neque eos colis ritu patrio. Nunc ergò ſaltem pollicere te dijs eſſe ſacrificaturam, vt cum omi honore & gloria te adducamus ad præſidem Quintianũ. Sancta autem Agatha ſuperno auxilio & fide circundata, aduersùs tyrannum pręclarè armabatur. Lictoribus verò feſtinantibus eam ſiſtere tyrãno, ingreſſa in domum ſuam, cùm manus in cælum extẽdiſſet, dixit: Domine Ieſu Chriſte, tu ſolus ſcis affectionem mei cordis. Tu ſcis animi mei alacritatem & promptum ſtudium, & meam in te fidẽ & beneuolentiam. Tu ſis mihi dux aduersùs tyrannum. Iam enim, ô Domine, morte eſt à me affectus & conculcatus. Et nunc oro te Domine, nè glorietur hic vir exitioſus & malitioſus, quòd polluerit meum corpus, in quo vixi hucuſquè honeſtã & glorioſam vitam: ſed feſtina & vince diabolum & eius miniſtrum Præſidem, nè dicat, Vbi eſt Deus eius? tanquàm ſacrificium & oblationem meas accipiens lachrymas, in odore ſuauitatis: Quoniam tu es Deus ſolus, & te decet gloria in ſecula, Amen. Chriſto preces offert.

Et cùm ipſa hæc eſſet precata, egreſſa eſt è ciuitate Panormitana, tanquàm murus infractus & vallo circundatus, promptoque & alacri animo iuit cum lictoribus: mẽte autem apud ſe cogitãs pulchritudinem virtutis, hæc dicebat: Primùm quidem, per gratiam Chriſti decertaui, vt conſeruarem corporis caſtitatem, malumq́ue & mali authorem diabolum, qui in genere hominum ſeminauit voluptates, vici & conculcaui. Deindè etiam animam meam poſui pro Chriſto, & ſpero, quòd eum perpetuò pudore afficiam & perdam. Sed ô male diabole & inimice veritatis, non vides meum ſtadium: quod cùm ſit immortale, exultant iuſti ſimul & angeli: huius verò ſpectatorem immortalem, Dominum meum Ieſum Chriſtum filiũ Dei, qui ſtipatur innumerabilibus ordinibus angelorum? Et hæc apud ſe dicens, flebat. Ea autem proficiſcẽte cum militibus, ſoluta eſt corrigia huius calceamẽti: & cùm poſuiſſet pedem ſuum ſupra lapidem, id ligauit. Deindè retrò conuerſa, cùm neminem vidiſſet eam ſequentem ex ciuibus, qui eam deducebant, ſed omnes eam reliquiſſe & receſſiſſe, magno dolore affecta, orauit Dominum, dicens: Domine omnipotens, propter meos ciues, qui non crediderunt ancillę tuæ, quæ eſt decertatura pro ſancto tuo nomine, & me non ſunt perfectè ſecuti, oſtende magnum miraculum hoc loco. & ſtatìm exorta eſt olea infertilis, quæ publica notabat ignominia mentes Panormitanorum. Sterilis olea repentè oritur.

Ea autem ingreſſa Catanam, iuſſit Præſes eã tradi cuidã matronæ, nomine Aphrodiſiæ, quæ habebat quinque iuuenes filias: vt eam inducerent morum & verborum blanditijs, & mentem eius mutarent, vt pſuaſa dijs ſacrificaret. & cœperunt, aliquandò quidem eam laudando & honorando, incitare, magna ei pollicentes: aliquandò verò minas intentantes, ſperantes his eſcis attrahere ſanctam Agatham ad cultum ſimulacrorum. Cùm autem his fallacibus rationibus, eius fortem & conſtantem mentem conarentur ei auferre, eis reſpondens ſancta martyr Agatha, dicebat: Notum ſit vobis, quòd mens mea & cogitatio eſt fundata ſupra petram, quæ nũquàm poteſt ſeparari à Chriſti charitate: veſtra verò verba ventis ſimilia difflantur: ſermones veſtri ſunt pluuiæ: minæ veſtræ ſunt fluuij: & licèt cum ijs in meam domum irruperitis, eam nequaquàm labefactâſtis. eſt enim fundata ſupra petrã, quæ eſt CHRISTVS filius Dei viui. Dum ipſa autem hæc diceret, non intermittebat ſuum pectus irrigare lachrymarum inundatione. Nam quemadmodùm deſiderat ceruus ad fontes aquarum: ità etiam deſiderauit eius anima venire ad ſtadium decertationis, omne genus tormentorum prompto & alacri animo deſiderans & ſtudens ferre pro fide in Chriſtum. Cõſtãs animus S. Agathæ.

Aphrodiſia ergò videns immobilem & inuictam ſanctæ Agathæ mentem, ad Quintianum accedens, dixit ei: Eſt facilius lapides molles & teneros facere, aut ferrum in plumbum conuertere, quàm mentem huius puellæ à Chriſti amore traducere. Ego enim & filiæ meæ noctù & diù nihil aliud fecimus: aliquandò quidem monentes, aliquandò autem etiam minas intentantes. Ego quidem ei obtuli margaritas, mundumq́ue & veſtem precioſam, aurumq; & argentum, domosq; & ſuburbia & manci-

pia:ea verò hæc omnia nõ pluris facit,quàm terram,quam calcat pedibus. Tunc iratus Quintianus,iuſſit eam duci in ſecretum,& ſedens in tribunali,dicit ei:Cuius es generis? Reſpondit ſancta Agatha: Non ſolùm ſum ex nobili & illuſtri genere, ſed ſunt etiã mihi cognati inſignes diuitijs. Dixit Quintianus:Si es genere nobilis & illuſtris, cur moribus ancillæ perſonam ſuſcipis? Sancta dixit Agatha:Rectè dixiſti. Nam quoniam ſum Chriſti ancilla,propterea me oſtendo eſſe ſeruam. Quintianus dixit: Verè es libera. Quomodò ergò te affirmas eſſe ſeruam? Dixit ſancta Agatha: Noſtra nobilitas & gloria eſt in eo,quòd Chriſti annunciatur ſeruitus. Dixit Quintianus: Quid ergò,nos nõ habemus libertatem,qui Chriſti ſeruitutem deſpuimus? Dixit ſancta Agatha: Ad tantam deueniſtis ſeruitutem & captiuitatem,vt vos non ſolùm ſerui peccati efficiamini, ſed etiam cultores abominandorum & nullo ſenſu præditorum ſimulacrorum: honorem, qui Deo conuenit,tribuentes lignis & lapidibus. Dixit Quintianus: Si quid inſanè blaſphemabis, de te poterunt ſumi pœnæ. Sed priuſquàm in mea tormenta incidas,dic quanam de cauſa recuſas deos colere Dixit ſancta Agatha:Nè dicas deos,ſed dæmones:quorum faciem in æs conuertitis, quorum marmoreos & è gypſo effictos vultus inauratis. Dixit Quintianus: Elige tibi bonam mentem, & perſuaſa ſacrifica. Sin minùs,diuerſa tormenta ſubibis cum damnatis:& cùm ignominia affeceris dignitatem tuæ cognationis, tandèm perſuaſa ſacrificabis dijs omnipotentibus. Dixit ſancta Agatha: Sit ſicut Venus dea tua, vxor tua:& ſis tu, ſicut Iupiter deus tuus.

Egregia ſanctæ virginis ſententia.

Hæc cùm audijſſet Quintianus,iuſſit ei impingi colaphum,dicens:Nè ore arrogãti Pręſidẽ afficias cõtumelia. Sancta dixit Agatha:Quos dixiſti deos tuos,non vis referri in eorum numerum? Dixit Quintianus: Hoc planum eſt,te plurimorum tormentorum teneri cupiditate,cùm per tuas contumelias,vt ad ea deſcendam,me horteris. Dixit Agatha: Miror te cùm ſis homo prudens,ad tantam veniſſe inſipientiam,vt nolis euadere dijs tuis ſimilis,& eſſe particeps eorum vitæ. Si ſunt ergò dij tui & eos colis,eccè tibi benè ſum precata :quomodò ergò dicis,te fuiſſe à me affectum cõtumelia,quæ optaui,vt tua vita eſſet ſicut vita illorum? Sin autem illam abijcis hæreditatẽ, ipſos mecum vocabis execrãdos. Dixit Quintianus: Superba verba loqueris. Aut dijs ſacrifica,aut varia tormẽta expecta. Dixit Agatha: Etiamſi in me feras immittas,cùm Chriſti nomen audierint,manſueſient. Sin autem ignem inferas, angeli mihi è cælis rorem ſuppeditabũt. Quòd ſi plagas & flagella,habeo ſpiritum veritatis,qui me liberabit ex tuis manibus. Tunc Quintianus caput mouẽs,iuſſit eam duci in tenebroſam cuſtodiam,dicens: Apud te conſiderans,ô Agatha,ducere pœnitẽtia, vt effugere poſſis mea tormenta. Dicit ei ſancta: Tu ipſe ducere pœnitentia,vt poſſis effugere æternum ſupplicium. Tunc iratus Quintianus,iuſſit eam trahi vſque ad cuſtodiam. Sancta verò Agatha cum plurima lætitia ingreſſa eſt in cuſtodiam, tanquàm ad gaudium & exultationem, certamen ſuum Domino commendans cum precibus.

It læta in carcerem.

Sequenti autem die impius Quintianus iuſſit eam ſiſti tribunali,dicens ei: Conſiderâſtine de tua ſalute? Sãcta dixit Agatha: Salus mea eſt Chriſtus. Dixit Quintianus: Quouſquè ô miſera miſeram producis cogitationem? Nega Chriſtum,& incipe deos colere,nè vita & ætate priuata, immaturam mortem ſubeas. Dixit Agatha: Tu nega deos tuos,qui ſunt lapides & ligna:& accede ad verum Deum,qui te fecit,nè in æterna incidas tormenta, & quæ nunquàm ceſſant ſupplicia. Tunc iratus Quintianus, iuſſit eam ſuſpenſam verberari,& dicebat ei: Agatha, corrige tuam cogitationem, vt vita tibi condonetur. Dixit Agatha: Tormenta tua gaudij theſaurum mihi recondũt, & exulto,vt qui bonum audit nuncium,& qui videt eum,quem deſiderabat, & vt qui inuenit multos theſauros: Ità ego quoquè delector ijs, quæ ſunt ad tempus, tormentis,quæ minaris te mihi intentaturum.

Verberatur.

Fieri enim non poteſt,vt frumentum tutò in horreo conſeruetur,priuſquàm fuerit nudatum palea. Similiter etiam anima mea non poteſt venire intrà paradiſum, priuſquàm corpus meum varijs tormentis affectum fuerit à tuis miniſtris. Iratus itaque Quintianus, iuſſit eius mamillam torqueri,& deindè eam amputari. Dixit autem ſancta Agatha: Impie & crudelis tyrãne, non erubuiſti hæc facere fœminæ, & mamillam,quam in matre tua ſuxiſti,amputare. Sed tamen etiamſi externam mamillam abſcidi.

Sapiẽtiſſima martyris vox.

ſcidiſti, habeo aliam in anima mea, quam nō poteris excindere. eſt enim oblata Chriſto DEO meo à tenera ætate. Iratus autem rurſùs Quintianus, iuſſit eam abduci in carcerem, iubens nulli ex medicis permitti ad eam ingredi, & nec panem ei dari, nec aquam.

Ea autem ingreſſa cuſtodiam, circa mediam noctem in ſenis ſimilitudine apparuit ei apoſtolus Petrus, quem præcedebat puer ferens lampadem in manibus, plurima habens medicamenta, & ſe dicens eſſe medicum, & talibus verbis eam alloquens: Impius quidem Tyrannus flagellis in te vſus, nihil profecit: tua autem fortitudine & conſtantia eum magis tabefeciſti. Quamobrem mamillam tuam non ſolùm iuſſit torqueri, ſed etiam fecit abſcindi. Quare anima eius afficietur dolore in æternum. Cùm autem adeſſem in illa hora, in qua hæc paſſa es, & animaduertens vidiſſem fieri poſſe, vt tua mamilla ſanaretur, ea de cauſa huc véni. Dicit ei ſancta Agatha: Meo corpori nullam vnquàm adhibui medicinam: & nunc turpe eſſe exiſtimo, morem bonum, qui ab ineunte ætate eſt confirmatus, interire. Senex verò reſpōdens, dicit ei: Ego quoquè ſum Chriſtianus, & confidens te poſſe à me curari, ea de cauſa véni ad te. Sed nè me reuerearis. Sancta autem reſpondens, dixit ei: Et quomodò fieri poteſt, cùm tu ſis ſenex & longęuus: ego autem ſim puella, vt oſtendam tibi corpus perditum tormentis? Sed ſinam potiùs hæc vulnera mentem meam pungere, quàm, quod mihi probro futurum eſſet, impudenter mea aperiam vlcera. Quamobrem ago tibi gratias, venerādę pater, quòd ſis dignatus ad me venire propter hanc corporis curationem. Scias verò, quòd medicamenta ab hominibus compoſita, corpori meo nunquàm admouebuntur. Reſpondens autem ſenex, dicit ei: Cur non ſinis me te curare? Dicit ei ſancta: Quoniam habeo Dominum meum IESVM Chriſtum, qui ſolo nutu curat omnia, & verbo ſuo facit proſtratos ſurgere. Ipſe, ſi velit, poteſt me quoquè cōſeruare, quę ſum indigna eius ancilla. Tunc ſenex ſubridens, dixit ei: Ipſe quoquè me miſit ad te, & ego ſum eius Apoſtolus. Vide autem teipſam, quemadmodùm ſis curata. Hæc verò cùm dixiſſet, euanuit ab eius oculis.

S. Petrus apparet.

Sācti in Dei lumine ſciunt, q̄ circa nos agūtur.

Tunc precās, dixit ſancta Agatha: Ago tibi gratias Domine mi Ieſu Chriſte, quòd ſis meî recordatus, & ad me miſeris tuum Apoſtolum, qui me corroborauit, & renouauit membra mea. Dum ipſa autem impléſſet preces, adſpiciens ſuum corpus inuenit curata ſua vulnera: & mamillam ſanam redditam ſicut priùs. Tota verò nocte lux circundedit cuſtodiam, adeò vt præ illuminatione cuſtodes fugerint, & apertum carcerem reliquerint. Qui autem illic erant condemnati, cùm vidiſſent quod factum fuerat, dicunt ſanctæ Agathæ: Eccè portę ſunt aptę, & nemo eſt qui eas cuſtodiat: egredere & fuge. Reſpondens autem ſancta, dixit eis: Abſit, vt ego priuer corona meorum certaminum, & cuſtodes carceris conijciam in periculum. Habens enim adiutorem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, filium Dei viui, ad finem vſque permanebo in eius confeſſione, qui me curauit & eſt conſolatus. Poſt quartum verò diem iubet Quintianus eam duci in iudicium, & dicit ei: Quouſquè pergis aduerſari edictis Imperatorum? Aut dijs ſacrifica, aut te grauioribus puniam ſupplicijs. Dicit ei ſancta: Omnia verba tua ſunt vana: edicta autem tua & Imperatorum tuorum ſunt iniqua, quæ quidem ipſum quoquè aërem polluunt. Quamobrem dic mihi, ô miſer & nullo ſenſu prædite: Quis vult ad auxilium inuocare lapides & ligna, q̄bus nullus adeſt ſenſus? Non vides, quòd pro mamilla mea à te abſciſſa, aliam mihi fecit exoriri Dominus meus Ieſus Chriſtus? Furore aūt percitus Quintianus, dixit ei: Quis te curauit? Dicit ei ſancta: Ieſus Chriſtus, filius Dei viui. Dicit ei Quintianus: Rurſùs tu Chriſtum nominas, quem ego nec volo quidem audire? Dixit ſancta: Non ceſſabo eum inuocare labris meis, & corde glorificare. Dixit Quintianus: Ego iam cognoſcam, an te ſeruet Chriſtus tuus. & iuſſit ſterni teſtas acutas, carbones verò ignis inijci, & eam proijci in carbones. Cùm hoc autem factum eſſet, eo in loco fuit repentè terræmotus, & pars eius repentè humì cadēs, compræhendit ſocium Præſidis nomine Vulteium, & amicum eius nomine Theophilum, quorum conſilio faciebat hæc iniuſta. Non hoc autem ſolùm, ſed etiam vniuerſa Catanæ ciuitas à terræmotu valdè fuit agitata, adeò vt omnes ciues concurrerint in Prætorium, & Præſidem valdè conturbauerint.

Curant eius vulnera diuinitùs.

Nouis afficitur pœnis.

Tunc Quintianus primùm quidem timens terræmotum, ſecundò autem contur-

 batus

batus populi inſurrectione, iuſſit ſanctam Agatham abduci in carcerē. Ingreſſa verò cuſtodiam, extenſis in cælum manibus, dixit: Ago tibi gratias Domine, quòd me dignam cenſueris, quæ decertarem pro ſancto tuo nomine, ablato à me præſentis vitæ deſiderio, & ſimiliter meo corpori donata tolerantia. Tu ergò Domine, exaudi me in hac hora, & dignare ancillam tuam relinquere hunc mundum, & peruenire ad diuitem & magnam miſericordiam. Peractis autem precibus, protinùs tradidit Domino ſpiritum: adeò vt populus cùm audijſſet, venerit cum omni ſtudio, & reliquias ſanctæ martyris cum omni reuerentia & honore depoſuerit. Quidam verò adoleſcens, habens ſecum pueros numero cētum pulcherrimè veſtitos, & qui erat ſimiliter ignotus ijs, qui habitabant ciuitatem Catanenſium, cùm veniſſet in locum, in quo ſitum erat ſanctum eius corpus, tabulam quam apportauerat marmoream, capſę impoſuit, ſic inſcribens: *Mens ſancta, honor in Deum voluntarius, & patriæ redemptio.* Quam cùm turò intùs depoſuiſſet ad caput ſanctæ, receſſit, & non ampliùs apparuit in ciuitate, adeò vt nonnulli ſuſpicarentur eum eſſe angelum Dei.

Deponit populus reliquias ſanctę Martyris cũ omni reuerentia & honore.

Cùm autem audijſſet Quintianus hinc exceſſiſſe martyrem, ad inuadenda eius bona contendebat. Accepta verò ſecum vniuerſa cohorte, properabat ire Panormum. Cùm iter autem inijſſet, iuſto Dei iudicio accidit, vt ipſe periret in quodam fluuio, ſito prope ciuitatem Catanam, nomine Pſemitho. Nam cùm ipſe vellet eum tranſmittere, ingreſſus eſt pontonem cum equis ſuis. Duo autem equi in eum fecêre impetũ: Et vnus quidem irruens in eius faciem, eam deleuit: alter verò non ceſſauit calcibus eum impetere, donèc eum iecit in fluuiũ Pſemithum. Et cùm multi quæſijſſent eius corpus, non fuit inuentum vſque in hodiernum diem.

Quintianus perit in flumine.

His autem ſic peractis, creuit cultus & honor ſanctæ martyris Agathæ, nec auſus eſt quiſpiam vexare eius genus. Quo autem in loco apparuit immutabilis ille angelus, qui tabulã impoſuit in capſa martyris, impleto anno eius conſummationis, mons Aetna ignem eructauit, & tanquàm fluuius valdè mugiens, ſic deſcendit, lapides diſſoluens tanquàm ceram è vertice montis, combuſturus & perditurus vniuerſam ciuitatem Catanenſium. Qui verò circa montem habitabant, & ſi eſſent gētiles, ignem fugientes, properàrunt ad templum virginis, & auferentes amictum, qui erat arcę impoſitus, ex aduerſo ignis eum poſuerunt. Dei autem prouidentia ignis ille protinùs eſt repreſſus. Factum eſt verò miraculum quinto Februarij, in quo etiam decertauit. In quo etiam feſtum quoquè celebrantes, glorificamus Dominum noſtrum IESVM Chriſtum Deum, vt nos quoquè ſanctis eius interceſſionibus, accipiamus remiſſionem peccatorum & magnam miſericordiam nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Amict⁹ ſanctæ virginis profligat ignem.

VITA S. CONFESSORIS CHRISTI BERTVLPHI, IVSSV FOLCARDI ABBATIS CONSCRIPTA, *ſed author nomen ſuum ſuppreſſit.*

PROLOGVS.

QVoniamquidem omnis, qui membra cuiuſcunque honorat, totum hoc, cuius membra ſunt, honorat: membra verò Chriſti omnes ſunt ſancti: ergò & qui ſanctos honorant, Chriſtum laudare & honorare probantur. Non tamen Chriſtus in Sanctis ſuis, neque Sancti in Chriſto laudari egent: ſed qui eos hîc laudant, egēt vtiquè vt laudēt. Eccè inter reliqua membra Chriſti beatum Bertulphum, egregium corporis Chriſti membrum, in mediũ aſſumo: quem tanto minùs laudare ſufficio, quanto ampliùs & ingenio & vita ſordeſco. Sed quod minùs ſufficio, ſancti huius ſupplebit interceſſio: & qui dedit velle, dabit (credo) & poſſe. Cuius vitã, veteri olim ſtylo deſcriptam, vt nouo ſcribendi percurrerem ſtudio, domini Abbatis noſtri Folcardi obtinuit iuſſio: cui petenti fas non erat quicquam negare, quia ſpeciali ſanctũ hunc adeò deuotione

Iuſſu Abbatis ſui ſcripſit hãc vitam quidam doctus monachus.

deuotione amplectitur, vt cùm omnibus ſanctis ſpecialem hunc pro oībus fidelibus defunctis habeat intercesſorem, quem ad eorundem fidelium defunctorum memoriam,& corpore & intercesſione fecit eſſe præſentem. Sed hoc ſolùm miror,quòd humiliter à me ignauo exigere voluit, quod ipſe ſancto viro efficaciter exhibere valuit: præſertim cùm ſim incircunciſus corde & labijs, ille autem diſciplinis non mediocriter inſtructus Eccleſiaſticis. Cuius præclara ad ſanctum deuotio,quia humilitate ornabat̄, quod deuotè humilis ſancto viro exhibere,valuit, humiliter deuotus ab alio, licèt ſciolo,petere non horruit. Quid ergò? Iubenti authoritate,& petenti humilitate,non quantum debeo,ſed quantum habeo,patri præſto,ſalua virorum illuſtriū maieſtate,qui ad hoc opus ingenio & doctrina longè me præcellūt. Sed ſi quid mens noſtra dictando,vel manus ſcribendo errauerint, eius erit & apud ſanctiſſimum Bertulphum excuſare,qui me non timuit ad hoc ſcribendi ſtudium applicare. Et notādum, ex multis pauca ſancti viri geſta me eſſe ſcripturum: quia temporū vetuſtas plura obliuioni,pauca memoriæ dedit. Sed fideli pauca multùm ſufficiunt: infideli autem nec multa parùm ſatisfaciunt. Prudens igitur lector materiem magìs pēſet,quàm ſtylum: rationem magìs,quàm ſcriptorem: quia vinum, plumbi fiſtula hauſtum, ſæpè placet, boniq́ue nuncij baiulus non quis,ſed quid afferat, inquiritur.

De natiuitate beati viri Bertulphi confeſſoris. Cap. 1.

CVM ſub glorioſo rege Sigeberto Eccleſia Chriſti pacem ſimul & gloriā meruit,beatiſſimus confeſſor Bertulphus ortum natiuitatis patria Alemannia habuit: parentibus quidem honeſtè mediocribus,ſed gētilibus. Neque enim adhuc Alemanniam fides Chriſti reſpexerat, quāquàm in ea hic futurus Eccleſiæ filius,carnis tunc progenitores habuerit: Cuius vterque parens,paganis ritibus horrēs,ſicut ſpina roſam,ſanctum ſic edidit iſtum. Neque parùm gloriæ huic ſancto viro fore dixerim, quòd ſimilem cum ſanctiſſimo illo Martino ortum ſortitus fuerit. Sicut enim ille,ſic iſte,gentilibus parentibus proceſſit: ille quidem Pānoniæ, hic finibus Alemanniæ. *Februarij 5.* *Eius patria.*

Quòd ob adipiſcendam ſacri baptiſmatis gratiam parentes reliquerit & patriam. Cap. 2.

CVmq́ue adoleſcentiæ ingreſſus iter, primæuæ ætatis excederet annos, naturali tantùm lege edoctus, in via mādatorum Domini cœpit ire, & inter eos qui nil nôrunt, niſi barbarum frendere,dextrum iuſtitiæ iter conatus eſt arripere. Sed quia non facilè habuit,quod conatus eſt,(inter iniquos enim arduum,immò difficile fuit æquitatis iura tenere,præſertim cùm ad fidem Chriſti indigenas illos nec ratio,nec perſuaſio poſſet allicere) mâluit patria parentibusq́ue deſtitui,quàm conſortio prauorum ſordibusq́ue gentilium pollui. Exiuit ergò hic nouus Abraham de terra & cognatione ſua, & venit in terram & cognationem non ſuam. Nam arrepto itinere versùs Occidentem,tandèm in partes Galliarum deuenit,eoq́;, vbi Taruānenſium fines Oceanus terminat,manſionem accepit. *Etiam inter ethnicos necdùm baptizatus vt ſe geſſerit.* *Gene. 12.*

De Vuamberto principe eiusq́, coniuge,eorumq́, laudabili erga Deum deuotione. Cap. 3.

ERat tunc temporis in præfata regione quidam Vuambertus non infimus comitum,cui cum diuitijs par erat meritum. Huic paris conditionis coniunx adhæſit,cuius ingenuitatē religio ſancta & immaculata adornauit,nomine Homburga. Vtriſque ergò illorum cum ingenuitate ſancta religio, & cum religione irrepræhenſibilis erat operum exhibitio. Nec defuêre in argumentum religionis eorum plura virtutum opera,inter quæ illud præclarè emicuit,multarum per eos conſtructio eccleſiarum. Nam ex facultatibus proprijs in proprij iuris prædio conſtruxêre cœnobium,operoſa manu elaboratum, non minùs à magnis cœnobijs pollens,quod honori & nomini Dionyſij martyris titulari fecerunt. Adiecerunt etiam tres alias eccleſias,easq́ue non parua deuotione ſanctis dedicârunt,vnā principi apoſtolorum,aliam beatiſſimo Martino,tertiam ſancto Vedaſto. *Vuābertus comes pius.*

Quas, vt dictum eſt, tam ex ſumptibus proprijs, quàm in proprij iuris prædio, nuncupato Rentica, conſtructas venerantur omnes & colunt, præcipuè qui Eunenonē fluuium bibunt, cuius ripæ prædicta poſſeſſio contigua adiacet.

Vt vir Dei Bertulphus baptizatus, & eccleſiæ clero ſit aſsignatus. Cap. 4.

IN hac nanque, quam dixi, regione adeò fides Chriſti cōcordabat cum religione, vt facilè eſſet eis, qui quærūt Chriſtum, illic eum inuenire. Quò cùm beatus Bertulphus perueniſſet, eundem peregrinationis ſuæ locum patriam credidit: quia ibi fidem Chriſti, qua nil vnquàm iucundius habuit, inuenit, & ſecundùm illud Pſalmiſtæ, cantabiles illi erant iuſtificationes Domini in loco peregrinationis ſuæ. Et vt choris fidelium poſſet adiungi, humiliter ſe petijt ſacramento baptiſmatis inſigniri. Cōſecutusque baptiſmatis ſacramentum, ſpirituſſancti factus eſt templum, & inter illius patriæ indigenas cœpit iam eſſe non hoſpes & aduena, ſed ciuis ſanctorū & domeſticus Dei. Nec ſatis fuit iam iurato in Chriſti ſacramenta tyroni baptiſmatis gratiam ſuſcepiſſe, ſed vt clericatûs ſignaculo arctiùs iungeret Eccleſiæ, & votis optauit, & precibus exorauit: quodque deuotè expetijt, efficaciter impetrauit. Sicque fidelium choris admixtus, ibat de virtute in virtutem, viſurus DEVM deorum in Sion.

Pſal. 118. — Bertulphus baptizatur. — Ephe. 2. — Adſcribitur in Clerum.

Quòd apud præfatum principem eiusque coniugem charus habitus, ipſorumq́ famulitio & amicitia ſit vſus. Cap. 5.

CVmque fama viri clariſſimi Vuamberti coniugisque eius percrebuiſſet, & vt facile viris clariſſimis eſt, ſuarum odore virtutum complures attraxiſſet, cor huius famuli Dei ſpirituſſanctus præueniens tetigit, & in amorem tanti viri coniugisque eius penetrabiliter accendit. Nec deſiderio ſe paſſus eſt fraudari ſuo, donèc ſe eorum præſentiæ obtulit, non modicè exultans, quòd tandèm poſt longum peregrinationis ſudorem, vnius veri Dei cultores reperiſſet, quos reperiſſe, tam charum, quàm rarum habebat. Vndè etiam ab eis ſicut ſine detrimento ſuo ſeparari ſe non poſſe putabat, ità ipſis inſeparabiliter adhærere ſuum lucrum ſciebat: Lucrum dico ſuum, quod ex ſpiritalibus magìs, quàm ex temporalibus diuitijs conflare voluit. Horū itaque non erubuit ſe ſubdere dominio, quos Chriſti cernebat inhærere ſeruitio, eratque ſubditus illis, ſeruiens vt antiquus ille Ioſeph abſque omni dolo.

Venit in amicitiam Vuāberti Comitis. — Gen. 39.

Vt à prædicto principe vniuerſæ domui ſuæ præpoſitus fuerit. Cap. 6.

NEc latuit illuſtriſſimum patremfamiliâs Vuambertum coniugemque eius tanti viri probitas, & aſſidua circa rem ſuam familiarem ſagacitas. Vndè vt intùs forisque domus eorum tota cuſtodiæ illius cederet, communi conſilio decreuêre. Securus enim erat vterque rerum ſuarum ſub cuſtodia tam fidelis œconomi: ideoque commiſſis ei omnibus, quæ ſui iuris erant, ſecundo ipſum à ſe gradu in omni domo ſua præficiebant. Adeptus deniquè fidelis diſpēſator & prudens totius rei familiaris curam, nè credita ſibi Domini ſui minueretur, ſed incrementis in dies augeretur ſubſtantia, ſagaci elaborabat induſtria. Cuius labori & voluntati pietas diuina fauens, id præſtitit, vt ad nutū fidelis œconomi res familiaris paſſim augeretur. Vndè factum eſt, vt Dominicis ſe dignum efficeret promiſſis, quibus remuneranda eſt ſerui fidelis diligentia & probitas: Eugè, inquit, ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te cōſtituam. Quæ promiſſio dum viro Dei tam moraliter quàm ſpiritaliter cōgrueret, & hîc temporalem, & in futura vita ſempiternam meruit remunerationem.

Præficitur adminiſtrationi ampliſſimæ. — Matt. 25.

Vt benignitate in pauperes creditam ſibi ſubſtantiam mirè auxerit. Cap. 7.

NAM vt temporali domino ſuo cum terrenis commodis obtineret etiam cæleſtia, pietatis in pauperes Chriſti effecit inſtantia. Inſiſtebat enim clàm eleemoſynis clandeſtinis, Deum votis & precibus interpellans aſſiduis, vt hac liberaliſſima in domeſticos fidei compaſſione rem Domino ſuo duplicaret

ret & gratiam. Quod & factum eſt. Nauiter ille dabat, ſed res data nō deficiebat: opes dum erogantur, augmentantur: tantoque amplius incrementū ſumpſēre, quanto eas manus tribuentis in pauperes benigniùs diſperſit. Quo in facto non ſolùm ſibi, ſed & temporali domino ſuo hic famulus fidelis conſuluit: vt videlicet his perituris ꝑmanſuras in ſecula diuitias compenſaret, casq́; largè erogādo, largiùs augmentaret. Proindè non ad oculum ſeruiens, ad nutum dominorum ſuorum omni ſubiectione pendebat, quibus ſubijci egregium atque inſigne habebat: dilectioni eorum timorem, timori dilectionem coniungens, idq́ue ſecundùm primi paſtoris ſententiam, dicentis: Serui, ſubditi eſtote in omni timore dominis. Sicq́; res eò proceſſit, vt fidelis famuli obſequium fideli æquè domino magnum prærogaret beneficium, opibus non ſolùm domi foriſque multiplicatis, ſed & in cælo, vbi fures non effodiunt, neq; tinea demolitur, repoſitis. 1. Pet. 2. Matth. 6.

Vt apud principem ab inuidis accuſatus, à Deo ſignis eſt mirificatus. *Cap.* 8.

PRo his operibus iuſtitiæ aduersùs militem Chriſti bella non defuēre. Nam hoſtis humani generis per quoſdam ſatellites nequitiæ ſuæ euomuit in ſanctum Dei virus inuidiæ ſuæ, vt fortè per hæc vaſa ſuę iniquitatis compeſceret famulum Dei à ſolito opere probitatis. Et inuidiæ ſtimulis quoſdam maleuolos adeò accendit, vt illuſtrem virum Vuambertum adirent, famulumq́ue Dei fideliſſimum Bertulphum fraudis & criminis hiſce verbis inſimularent: Conſidera, inquiunt, prudentiſſime virorum, quæ tui iuris ſunt: cōſidera, quàm prodigè per aduenam illum depereunt: animaduerte etiam, quid cui commiſeris, quanta habueris, quanta amiſeris. His derogantium verbis venerabilis vir Vuambertus aures tantùm, non fidem, accommodabat. fidelem enim dominum de fideli famulo quicquam ſiniſtrum ſuſpicari non decebat: præſertim cùm multis experimentis didicerit, quòd fideliſſimus idem ipſe, qui accuſabatur, fuiſſet ſemper. Sed cùm ſæpiùs illi principi detractionis verba replicarentur, eò res perducta eſt, vt loquentibus pro ſeruo Chriſti miraculis, omnis iniquitas accuſantium oppilaret os ſuum. Quod qualiter acciderit, ad deſcribendum ſtylum vertere non pigebit. Patitur æmulos & obtrectatores.

Vt pro inuidorum detractione compeſcenda natura vini & panis caſeiq́, ſecundùm Dei ſententiam ſit mutata. *Cap.* 9.

NAm quadam die cùm ſol flammiuomus Ponti remearet ad vmbras, cōtigit famulum Dei Bertulphum præ foribus temporalis domini ſui in veſte, qua circumamiciebatur, panem cum caſeo, & in vaſe, figuli opere cōpoſito, vinum geſtare, vt clàm eleemoſynis clandeſtinis pauperibus gratificaret. Quo viſo, inuidi quaſi opportunā accuſationis nacti accaſionem, virum illuſtrem Vuambertum, qui tum fortè præ foribus ſtabat, adeunt, & accuſationis in virum Dei quaſi quædam argumenta hiſce verbis prætendunt: Saltem, inquiunt, nunc illuſtriſſime virorum oculata fide experiri licet, quòd plùs veri minuſq́ue falſi noſter ſermo de hoc aduena ad te pertulerit cuius diſpenſatio prodiga eſt, non larga, & in detrimento rei familiaris minùs ſolicita. Eccè enim in argumentum verbi, quod tibi diximus, ipſum nunc res tuas non ſine fraude geſtantem oſtēdimus. At ille, ſicut ſimplices facilè ſuaderi ſolent, benigno, vt erat animo, accito ad ſe fideli ſimpliciq́; Bertulpho, Quid, inquit, tuo geſtas in gremio? At ille nè de beneficijs in miſeros collatis velut fraudis notaretur, In vaſe, inquit, hoc fictili aquam habeo, quam aſſulis veſte hac adſtrictis eo calefaciunt. Cui ſuus ſic reſponſum reddidit heros: Verbis quidem tuis fidem accommodo: ſed quia te in domo mea inter primos primum viliſſimas geſtare res admiror, id, quod verbis aſſeris, oculis experiri volo. Quæ igitur clàm geſſit, palàm videntibus expoſuit, & ſecundùm viri Dei ſentētiam, oculis videntium ea quæ dixerat apparuère. Sicq́ue natura rerum mirabiliter mutata, & virum Dei oſtendit verum dixiſſe, & de eodem æmulos ipſius falſa aſſeruiſſe. Vndè vir illuſtris Vuambertus eum in omni domo ſua fideliſſimum, illos verò mendaces eſſe certioribus iam didicit argumentis. Rerum ſpecies mutanť.

De felici prædictorum peregrinatione, & humilima viri Dei ſeruitute. *Cap.* 10.

Sæpè

SAEpè memoratus deindè paterfamiliâs, coniunxq́ue eius venerabilis, dum de virtute in virtutem proficerent, exemploq́ue fidelis famuli in dies creſcerent, ſubeundæ etiam peregrinationis deſiderio accēduntur. Et primùm vrbem maximam, Apoſtolicis nobilem pignoribus, Romam viſere animo concipiunt, opereq́ue efficaciter perficiunt. Porrò de fideli famulo Bertulpho vſqueadeò benè confidunt, vt nihil intùs foriſq́ue ſuarum rerum relinquerent, quod non illius fidei atque prudentiæ permitteretur. Nec facile dictu eſt, quàm fideliter, quàm prudenter rebus domì foriſq́ue ſibi creditis præcauerit. Sicq́ue iter, quod Romam tendit, arripiunt, demumq́ue ad limina apoſtolorum Petri & Pauli peruenerunt. Vbi corpus humì, mentem cælo dedêre, inter lachrymas ac oſcula, anhela trahunt ſuſpiria: & apertis theſauris ſuis, ſacroſancta loca non modicis honorant obſequijs, & ditãt donarijs. Qui Apoſtolica benedictione inſigniti, expletiſq́ue pro quibus aduenerant, ad ꝓpria iam læti reditum maturant.

Suſcipiunt peregrinationem ad vrbem Romam tanti principes.

Vt ſub intempeſtæ noctis ſilentio, vt domini ſui paréret imperio, nec noctis horrorem, nec tempeſtatis refugerit incommodum. *Cap.* 11.

CVmq́ue diuæ memoriæ Vuambertum, comiteſq́ue ſuos labor itineris iam confecti fatigâſſet, nec quiſquam inter eos ſub imtempeſta nocte cuſtos eqs poſſet ſufficere, eaq́ue cauſa commilitones ſingulos ſolicitudo non modica teneret: ſuo ſuggeſsêre domino, vt ſe adeò fatigatos, ab excubijs nocturnis relaxaret, equiſq́ue vigiles minùs laſſos adhiberet. Quorum ſolicitudini Bertulphus, ſanctiſſimæ charitatis filius, mox condeſcendit, eiſq́ue in aures viri illuſtris hæc verba reſpondit: Ad domini mei imperium vigil ſub hac nocte præbebo obſequium, equoſq́ue integro numero ad lucem vſque ducam in paſcua, integro æquè numero manè eos reducturus. Quid multa? Promiſſis effectum dedit, animalia ad paſcua eiecit, totamq́ue ſub diuo noctem peruigil tranſegit. Et eccè ab improuiſo apertis cataractis ſuis cælum pluuias dedit multo largiores, quàm quas humus abſorbere poſſet. Prorsùs cornipedes pluuijs hincindè madentes, Accipiunt triſtem membris torpentibus imbrem: Diriguêre metu, gelidus pauor occupat artus. Sed miles Chriſti ſpe & fide animatus, nec loco quidem ſe patitur moueri: quia de ſupernis ſperabat vmbraculum in ſecuritatem & abſconſionem à turbine & à pluuia. Nec ſpes fefellit ſanctũ: quia non ſine miraculorum gloria, diuina eſt gratia protectus.

Vt in tempeſtate, cæleſti ſit illuſtratus lumine, & de angelico miniſterio in ſpecie aquilæ ei exhibito. *Cap.* 12.

NAM, vt diximus, ſanctus vir nec loco voluit cedere, cùm commilitones eius, qui ſimul tunc in paſcuis erant, non ſolùm loco ceſsêre, ſed domum quantocyùs, tempeſtate impulſi, remeârunt. Sed vir illuſtris Vuambertus, de fideli famulo ſolicitus, dum ſodales eius à paſcuis reuertiſſe, ipſum verò deeſſe conſpiceret, vnum ex officio ad eundem ſub diuo adhuc manẽtem deſtinauit, & vt domum rediret, iterùm iterumq́ue monens imperauit. Cucurrit puer ad imperium domini ſui, peruenitq́ue in præſentiam commilitonis ſui. Vbi erat cernere in glorificatione ſancti, gloriam Dei, & inauditum ſeculis prodigium. Nam ignea fax, coram ipſo à ſummo cæli ad terras vſque pertingens, fulſit, tenebraſq́ue hincindè fugauit, viroq́ue Dei ſedenti, atque in quodam libro ad legendum intento, lumen non modicum miniſtrauit. Miræ etiam magnitudinis aquila caput ipſius obumbrando circunuolitabat, pluuiæq́ue incommodum alis expanſis ab eo fugabat. Sicq́ue dupli. ci miraculo duplex à ſancto DEI incommodum, ſcilicet tenebrarum ac pluuiarum, repellebatur, dum hinc lumine facis ardentis tenebræ, hinc aquila circunuolitante imbrium ab eo tempeſtas arcebatur. Nec immeritò. Quia enim cum duplex armauerat virtus, charitatis ſcilicet & obedientiæ, charitatis quidem, qua commilitones, itinere fatigatos, à labore laxabat labore ſuo: obedientiæ, qua & in aduerſis domini ſui paruit imperio: ideò & duplici miraculorum gloria, diuina ipſum glorificauit gratia. Neque dubium eſt, in illa luminis aquilæq́ue oſtenſione angelorum adfuiſſe præſentiam, quorum miniſterio tempeſtatis moleſtiam declinauit.

Cæleſte lumen ſeruit viro Dei.

Aquila ſuertit ab eo pluuiam.

Vt

Vt viſo luminis ac aquilæ miraculo, Vuambertus ſuo ſe famulo humiliter proſtrauerit. *Cap.* 13.

PRædictus igitur puer familiaris, viſo erga Dei famulum luminis ac aquilæ miniſterio, maturato reditu, Domino quod viderat, retulit ſuo. Quibus auditis, nec mora nec requie retrahitur, donèc ad locum vſque, vbì famulus Dei manebat, peruehitur: non ſolùm nouitate miraculi, quod à puero ſuo audierat, ſed etiam commiſeratione in dilectum ſibi Bertulphum illectus: Vbì autem miraculum, quod priùs auribus acceperat, oculis etiam contemplatus eſt, tanto ampliùs ſtupet, quanto manifeſtiùs coràm ipſe intuitus eſt: moxq; remota poteſtate dominij ſui, proſternitur pedibus famuli ſui, ſeſe reum nocturnæ ipſius afflictionis, & verbis & gemitibus fatetur. Indè preces replicat, veniam velutì reus orat: quia ſi eum ad excubias animalium ſub noctem non miſiſſet, nequaquàm ſub diuo imbrium fuiſſet inundatione vexatus. Num ſatìs hic, quicunque hæc legerit, admirabitur, humilem dominum ab humili æquè famulo paulominùs minoratum, dum ſe dominum famulo proſternit, quem ſanctitate ſe maiorem nouerat? An verò vel iſtius ſanctitatem, vel illius dilectionem, aut prorsùs vtrorunque humilitatem, pro dignitate quiſquam prædicauerit? Tanta nanque in vtriſque enituit humilitas, vt dominus famulo quod domini, famulus verò domino, quod domini erat, impenderet. Hic tamen, quia famulus domino ſuo, quod domini erat, debuit, illi in aduerſis etiam obſequendo: ille autem, licèt dominus, famulo ſuo, eô quòd ſe ſanctior erat, id quod domini fuerat, exhibuit, ſeſe illi humiliter proſternendo. Vuambert ſe Bertulphi ad pedes abijcit.

Vt vir Dei ſciſcitanti principi cauſam peregrinationis ſuæ expoſuerit. *Cap.* 14.

CErnens igitur Vuambertus in ſancto cum virtutum gratia etiam ſignorum effulſiſſe gloriam, quanto ampliùs in eo, quod poſſet mirari, inuenit, tanto eum etiam ampliùs diligere cœpit. Cumque ipſum & admirando diligeret, ac diligendo admiraretur: cur patriam parenteſque reliquerit, blandè ſciſcitatus eſt. Deindè pergit etiam inquirere, cur ipſius ſeſe dominio ſubdiderit, cùm potiùs miniſtrari quàm miniſtrare debuerit: aſſerens ſe potiùs, quàm illum, oportere miniſtrare, quem ſanctitate & iuſtitia ſe cerneret anteire. Hæc & his ſimilia ſciſcitanti patrifamiliâs, beatus Bertulphus reſpondit: Cauſam meæ peregrinationis effecit ratio iuſtæ occaſionis. Nam patria, qua oriundus ſum, quia idolorum cultura ſorduit, eam mens mea adeò habuit horrori, vt patria cum parentibus ſpreta, aliam alio ſub ſole iacentem adire non timerem. Finitoque peregrinationis meæ labore, optata tādèm apud vos gauiſus requie, & votorum meorum potitus ſum ſatietate: votorum meorum, inquam, quibus diù multumque veri Dei cultores cernere concupiui. Quos hac in patria, & inter eos Deo te apprimè deuotum & hominibus benignum tam reperiens quàm experiens, promiſi me de reliquo apud te permanſurum, appetoque ad imperium tuum benè *optādo, benè famulando pendére. Quibus auditis Vuambertus vir venerabilis, tam Deo quàm hominibus charus, gaudio non modico exultauit, & eum magìs magiſque honorando amauit, & amando honorauit. Cumque pleniſſimè didiciſſet, eum Deo totis animæ medullis famulari velle, cœpit & ipſe, ſpiritu ſancto inſtigante, illum deincèps nō quaſi dominus famulum, ſed vt filium chariſſimum amplecti. Nec ſolùm ille, ſed etiam venerabilis eius, quam antè diximus, cōiunx non minori eum excoluit & amore & honore. *operando. Vuābertus Bertulphū filij loco habet.

Vt Vuambertus princeps eccleſias ab ipſo conſtructas, viro Dei hæreditarias eſſe voluerit. *Cap.* 15.

CVmque conſpiceret vir clariſſimus Vuambertus in ſeruo Dei, & quod admiraretur, & quod diligeret, cœpit eum & admirando diligere, & diligendo venerari: adeò vt quem priùs his, quæ domi, deincèps etiam his quæ forìs habebat, pręficeret. Nec ſolùm rebus ſuis intùs foriſque eum pręfecit, ſed quarundam ſuarum rerum temporalium etiam hæredem inſtituit. Nam prædium ſui iuris, vulgò Rentica dictum, vnà cum eccleſijs in illo conſtructis cum ijs, quæ ad illud pertinebāt, illi contradidit, & donatione ſolenniter facta, hæredem fecit. Vuābertus quæ Bertulpho donauerit.

Quam

Quam donationem & illuſtrium virorum teſtimonio, & priuilegijs roborauit,atque è ſuo iure in ius viri Dei de reliquo tranſlatum eſſe voluit. Suſcepit ergò vir Dei prædium,non ſibi,ſed Deo Deique pauperibus: ſuſcepit,inquam,non cupiditate captus, ſed charitate in Deum & proximum ductus. Nec cauſetur quiſquam,virum DEI in ſua patria res proprias reliquiſſe, & in patria non ſua poſſeſſiones ſuſcepiſſe,cùm in dandis accipiendiſque muneribus nõ quid, ſed quo fructu & detur & accipiatur,perpendendum ſit. In hoc igitur verè Iſraëlita, in quo dolus non erat,non quid,ſed quo ſcopo receperit,inſpiciendum eſt : quia,vt poſteà indicijs euidentibus claruit, eo nimirùm fine, quod datum eſt, accepit, vt DEI gloriam & proximi vtilitatem promoueret.

De iterata principis eiuſque coniugis peregrinatione, & felici eorum in Christo dormitione. Cap. 16.

Denuò princeps cũ coniuge Romã religiõis ergò inuiſit.

INtereà vir illuſtris Vuambertus vnà cum coniuge ſua æquè illuſtri peregrè profectus, iter, quod Romam reſpicit, denuò eſt ingreſſus, & poſt longa terrarum emenſa ſpatia,apoſtolica tandèm ad patrocinia peruenit. Vbì tã ipſe q̃ venerabilis cõiunx eius magna animi & corporis deuotiõe corpus humo,cælo animũ dedêre,& cũ lachrymis precumq; ſuſpirijs,ſanctorũ ſe cõmendant ſuffragijs.Nec illud ſilẽdũ, ꝙ anteq̃ viã ingrederẽtur pegrinationis, fideliſſimo ſuggeſſêre Bertulpho,vt vbicunquè eos diem vltimum claudere perciperet, illuc ad deportanda eorum corpora accurreret:hoc votis omnibus ſitientes, vt nec poſt mortem tam fidelis famuli obſequio priuarentur,nec adiutorio fraudarentur. Contigit itaque eos,adoratis in vrbe maxima ſanctorum pignoribus, inter redeundum vi febrium inclementiùs infeſtari. Qui tandèm in villa iuris ſui Falcomberga manſionem accepêre, atque per dies languore ingraueſcente,humanis rebus exempti ſunt. Quorum obitum beatus Bertulphus vt fama vulgante comperit,tantos ac tales ſe amiſiſſe multùm doluit:quippe ex quorum vita etiam ipſius pendére videbatur, & quibus in hac vita nihil antiquiùs aut charius habebat. Nec facilè in famulo Dei dolor de illorum amiſſione ſuſceptus conquieuit, quanquàm eos de morte ad vitam tranſitum feciſſe crederet. Sed dum hinc quidem de eorum amiſſione gemeret, hinc verò de felici eorum requie gauderet:eo,quod ſalubriter gaudebat,temperandũ credidit hoc,quod ægrè dolebat. Mox fidelium turmis vnà cum eccleſiæ miniſtris ſibi iunctis,ad deportanda eorum corpora,ſicut in mandatis acceperat,iter arripit. Quæ cùm ſubſequentibus & præcedentibus vtriuſque ſexûs turmis tranſtuliſſet, & ad prædium ſui iuris Renticam perueniſſet,in oratorio,olìm ab eis conſtructo,corpora tumulis,animas commendauit cælis. His ità ſe habentibus, quæ virtutum præclara facinora in viro Dei extiterint,hinc lectori palàm explanabimus.

Vuãbertus & vxor eius abeũt à vita

Vt in eccleſijs ipſi traditis vir ſanctus Deo cum multis ſeruiërit fratribus. Cap. 17.

SAnctus igitur Domini confeſſor Bertulphus,ſuſcepta à venerabili Vuamberto,quam antè diximus,poſſeſſione, hoc omni elaborabat ſtudio, vt gloriæ Dei proximorumque vtilitati impenderet, quicquid ipſi rerum temporalium ſuppeteret. Satagebat quippe ſic habita poſſidere,quaſi non poſſideret:ſic non habita cõtemnere,quaſi omnia poſſideret,vt illis annùmerari poſſet,de quibus dicitur; Nihil habentes,& omnia poſſidẽtes. Vndè vt exutus ſeculo,ſecretiùs Deo vacaret,eò ſtatuit ſecedere,vbì contemplationis viam poſſet arripere. Erant nanque in memorato prædio eccleſiæ numero quatuor,ab illuſtriſſimo viro Vuamberto, vt dictũ eſt, conſtructæ:quarum vna reliquis quantitate maior,& opulentia erat præſtantior. In quam vir Dei,collectis ſecum vndecunquè viris religioſis, ſeceſſerat, arctioriſque vitæ tramitem arripuerat. Et dignum quidem, ſed difficile relatu eſt, quàm piè ibidèm adhuc in terra poſitus,cum angelis Dei corã Deo ſit conuerſatus,benè orando,benè ieiunando,benè vigilando,& charitatem erga Deum & proximum optimè declarando. Cuius exemplo complures inuitati, ad ſimilia ſeſe ſanctitatis ſtudia contulêre, & cum illo in eodem loco viam ingredientes iuſtitiæ, profecêre in altum gradibus piæ conuerſationis. Sicque factum eſt,vt vir Dei per bona temporalia lucraretur ſpiritalia:

2. Cor. 6.

Multi ad eũ confluunt fratres.

lia: per tranſitoria compararet in æternum manſura. Credidit quippe, ſe ſibi ad currendam viam mandatorum Domini non poſſe ſufficere, niſi etiam alios ſibi in bonis operibus ſatageret adiungere, illud & verbis & exemplis implens, quod ſcriptum eſt: Qui audit, dicat: Veni. Vndè vt ſapiens architectus fundamentum in cordibus diſcipulorum poſuit, quibus ſic paſtorali magiſterio præfuit, vt in docendo magiſter, in miniſtrando eſſet miniſter: promptus & facilis in vtroque, quia nouerat prælatis congruere vtrunque, præcipuè cùm Dominus dominorum non venerit miniſtrari, ſed miniſtrare. Sic ergò ſubditos quoſque docebat, vt in corde eſſet humilitas: ſic eiſdem ſubditis ſeruiebat, vt in coërcendo pia eſſet ſeueritas. Apoc. 22. Matt. 20.

Operum eius, & ſanctiſſimæ coram Deo & hominibus conuerſationis, commemoratio. Cap. 18.

NEc ab re Deo & hominibus ſanctus iſte erat amabilis, quia vita & moribus probabilis, humanum in omni virtute viſus eſt modum exceſſiſſe, & nihil minus ab apoſtolicis viris in omni ſanctitate habuiſſe. Nam excepta miraculorum eius gloria, ex quibus multa de multis ſcriptorum præteriuit negligentia, pauca de multis relinquens, illa ſanè de eo benefacta non ſunt prætereunda, quę in electis ſanctitatem non ſolùm oſtendunt, ſed etiam faciunt. In ſingulis q;pe virtutibus ſic perfectionem eſt aſſecutus, vt in nulla earum vlli electorum ſecundus videri queat. Et vt virum in omi virtute cōſummatum, ſtrictim depingamus, hæc lector paucis accipiat. Pauperum refrigerijs hilariter proſpiciebat, nudos veſte tegebat, vagis & peregrinis hoſpitium, egenis quibuſcunque præbebat ſubſidium. In iudicio oppreſſis tum conſulendo ſubueniebat: afflictis compaſſionem, infirmis viſitationem, mortuis ſepulturam exhibebat. Charitate quoquè erga Deum & proximum diffuſus, Deum ex toto corde, & proximum ſicut ſemetipſum dilexit: reddens quæ ſunt proximi, proximo: & quæ ſunt Dei, Deo. Erat planè ſicut mente, ità & corpore pulcher, vultu decorus, mente deuotus, corpore caſtus, animo ſobrius, ſermone blãdus, humilitate venerandus, fide firmus, ſpe longanimis, charitate hilaris. In temporalibus parcus ſibi, largus egenis: in ſpiritalibus verò & ſibi proſpiciens, & egenis. Orationi intentus, in vigilijs ſacris aſſiduus, coronam pro his à Domino expectabat, quam ſibi vigilantibus & orantibus promiſit. Non aliter coram Deo & hominibus viuebat, quàm homines propter Deum docebat. Iuſta quidem & pia docebat: nam iuſtè & piè viuebat. In ſynaxi fratrum, ſe primum in laudum diuinarum inchoatione, nouiſſimum exhibebat in completione. O virum in omni virtute probabilem, etiam perfectiſſimis viris imitabilem. Vtinàm noſtri temporis ſummi in eccleſia ſacerdotes hunc inferiorem gradu, ſed ſuperiorem ſanctitate virum imitarentur: qui in eo quidem gradu, quo in Eccleſia ſacerdotibus minor apparuit, nihil minus ab ipſis in omi virtute habuit. Sed hæc abeant in ſua, & ſuccedant, quæ de viro DEI dicenda ſuperſunt. Catalogus & ſumma quædam virtutũ & chariſmatum eius.

De obitu beati viri. Cap. 19.

COnſummatus igitur venerabilis pater in omni virtute, cùm bonũ iam certamen certâſſet, curſum cōſummâſſet, fidem ſeruâſſet, de reliquo repoſitam ſibi coronam iuſtitiæ optando ſperabat. Cuius votis ſupernus arbiter ſatiſfacere volens, poſt emeritam ipſius in hac vita militiam, ad cęleſtē eum euocare diſponit gloriam. Conuocata ergò diſcipulorum caterua, clareſcentibus febriũ indicijs, indicat ſe iam reſolui, & iam futura depoſitione corporis ſui, feſtinare vt introëat in gaudiũ Domini ſui. Et percepto ſacroſancto Dominici corporis & ſanguinis viatico, adſtãtibus non ſine mœrore diſcipulis, vale vltimum fecit, ac ipſos ſeſeq; Domino commendans, ſpiritum in manus angelorum efflauit. Quem meritis maturum & annis Chriſtus ad cæleſtia euocans, eius ſpiritum ſpiritibus angelicis aggregauit. Nam ſacro eius corpori terra, ſpiritui cælum aperitur, & cui mors diem vltimum in terris clauſit, vita æterna diem æternum in cælis aperuit. Obijt ſanè Nonis Februarij: cuius obitum natalem magìs quàm mortem dignum eſt appellari: quia hîc moriens, cælis eſt natus, & inter intelligibilia tranſlatus. Vbì non per ſpeculum & in ænigmate, ſed facie ad faciem Deum cernit: tantoq; promptiùs ꝑ veneratoribus interuenit, 2. Tim. 4. Munit ſe euchariſtia morti propinquus. 1. Cor. 13.

uenit, quanto viciniùs diuinę maieſtati aſſiſtit: Tanto hic erga homines clementior, quanto illic coram Deo præſentior. Sed non parùm negligentiæ arguemur, ſi nõ vel votis ei iungamur in cęlis, qui nobis in terra in artubus, licèt vita functis, adhuc viuit, quos ſignorum glorificatione venerabiles hominibus Deus facit. Eum verò, quem in mundo membris habemus præſentem, in cælo, niſi multùm noſmet abiecerimus, ſpiritu & interceſſione ſentiemus clemẽtem. Diſcipuli ,pindè beati viri exequijs ipſius intererãt, quem ſyncera ſemper charitate dilexerant: quibus dolor quidẽ de amiſſione confuſionem, ſed fides de remuneratione eius generauit exultationem. Cuius corpus ad locum vſque ſepulcri hymnis proſequuntur, funeriq; ſacroſancto triſtes, ſed deuoti obſequuntur. Sicque ab eis in prædio ſui olìm iuris Rentica, in oratorio beati Dionyſij tumulum accepit, defunctusque, eo in loco voluit quieſcere, vbì humanis pridèm rebus functus, ſuis paſtorali cura alumnis præſedit. Cuius corpus licèt tumulus clauſerit, virtutes non clauſit: quia loquentibus ad ſepulcrum eius miraculis, magnum in ſeruo Chriſti ſpectaculum populis eius virtutes exhibent.

Vt ad ſepulcrum ſuum ſanctus Bertulphus virtutum gloria & populi multo tempore celebratus ſit frequentia. Cap. 20.

SAnctus domini Bertulphus, poſt multiplices huius ſeculi labores, quibus coram Deo & hominibus optimè eſt conuerſatus, de præſenti vita ad æternam gloriam tranſlatus, & ante Deum ab angelis eſt coronatus. Cùm ergò, vt prædictum eſt, in proprij iuris prædio Rentica ſepulcrum accepiſſet, quòd eum locum, humanis olìm rebus functus, elegiſſet, ad tumulum eius miracula non defuêre, quæ ſanctitati illius præclara perhibuêre teſtimonia. Nam cæcis viſus, ſurdis auditus, mutis linguæ officium reparatur, & ſingulis morbis tanti medici efficacia præſtò eſt: licetq; cernere in gloria ſancti gloriam Dei, & in miraculis viſibilibus admirari Deum inuiſibilem. Porrò creſcentibus miraculis, ſpectaculum creuit populis, ſignorumque frequentia frequentiam etiam inuitauit populorum. Nam non ſolùm rei nouitate, ſed etiam ſpe recuperandę ſanitatis vndecunquè accurritur: nec ſpe ſua deuotus quiſque atque fidelis fallitur, dum & infirmi lætantur morbi ſe euaſiſſe inclementiam, & ſani nihilo minùs gaudent tantam ſe in infirmis vidiſſe ſalutem. Sicque ſepulcrum ſancti in breui adeò factum eſt glorioſum & celebre, vt non minùs diuitibus quàm pauperibus precioſum fuerit, & ſicut miraculorum gloria, ſic rerum creuerit opulentia.

Miracula ad monumentum S. Bertulphi.

De irruptione paganorum, & de effoßis alioq; abſportatis multorum corporibus ſanctorum. Cap. 21.

ACcidit intereà triſte malum in terris, quod ſine horrore dici vix queat. Inuaſêre enim Galliæ loca maritima ſæuiſſimi piratæ, homines rapaciſſimi, eaque in vaſtas vſquequaquè redegêre ſolitudines, igni, rapinis & gladio omnia vaſtantes. Quæ peſtis dum interdùm circunquaquè deſęuiret, interdùm quieſceret, hi, qui in locis poſt tanta mala reſidui erãt, ſuſpicione hoſtilis irruptionis ducti, ſinguli de ſingulis locis vnà cum ſanctorum pignoribus migrabant, alioque ad tutiora loca declinabant. Erat quippe videre miſeriam. Nam cùm ſæpiùs, quos diximus, piratæ tum terras vaſtarent, tum in mari latitarent, iterumque ad vaſtationem terrarum oblata opportunitate ſeſe inferrent, intantùm furor eorum proceſſit, vt nec ab eccleſiarum Dei excidijs abſtinerent. Quas igni cremantes, nil in eis reliquum fecêre, quod non igni, gladio, rapina abſumerent. ità vt ſecundùm illud prophetæ, diſperſi cernerentur lapides ſanctuarij in capite omnium platearum. Vndè factum eſt, vt tam monaſticus quàm canonicus ordo, relictis, in quibus habitabant, ſedibus, fugæ operam darent, aliaſque ad ſedes, effoſſis abſportatiſque, vt dictum eſt, ſecum ſanctorum corporibus, migrarent, nullis aut raris citra mare relictis cœnobijs, quæ non tam ſuo honore, quàm ſuorum ſanctorum priuarentur patrocinijs.

Irruptio barbarorũ in Gallias.

Thren. 4.

Vt corpus S. Bertulphi effoßum, & ab Erkengario comite Bononiam ſit deportatum. Cap. 22.

Carolus

CArolus rex regno Francorum Occidentaliũ leges dictauit,quem poſteà Heribertus Comes Viromanduorum dolo captum Peronæ poſuit in cuſtodia. Quo adhuc imperium obtinente, Bononienſium comes fuit Erkengarius, genere & potentia nõ parùm egregius. In cuius etiam ditione Rentica fuit, prædium in quo beati Bertulphi corpus tumulatum erat. Qui conſpectis ad ſepulcrũ ſancti virtutibus,eum quanto ob miracula admirabatur magìs,tanto chariùs amplectebatur. Sed quia omnem circà regionem irruptioni eorum,quos diximus,piratarũ expoſitam videbat,de amiſſione tanti patroni ſibi ſuiſque pertimuit. Vndè conſilio accepto,illò eum tranſtulit,vbì & ipſe tantarum reliquiarum ſecurus eſſet, & ſanctus ampliori in artubus ſuis honore afficeretur. Cõuocato deniquè Eccleſiaſtici ordinis conuentu,animi ſui votum religioſorum roborauit conſilijs,efficacibuſque perfecit auxilijs. Et admiſſis ad ſacroſanctum tumulum ſacerdotibus,vnà cum eccleſiç miniſtris in ſanctiſſimorum artuum attrectatiõe,cum magna animi deuotione aſſiſtebat. Sicque membra ſancti locello diligenter repoſita, de Rentica Bononiam transferri prçcepit,vbì ea tutiùs atque deuotiùs ſeruanda non ignorauit. Erat quippe†Bononia ſui iuris,munita tunc temporis ciuitas,mari Morinorum propinqua,mercibuſq; marinis præcipua,ſede inſupèr epiſcopali & benedictione conſecrata. In quo loco vſque ad tempora magni Arnulphi ea pignora ſeruabantur : immò vt veriùs dicam, magìs ſeruabant potiùs,q̃ ſeruabantur. Seruabãt,inquam, quia ſancti ipſius, cuius membra erant,interceſſione,locum eundem ab omni infeſtatione liberum reddiderunt.

Is fuit Carolus Simplex. captus autẽ eſt anno Chriſti 924.

De potentia Arnulphi marchionis, eiuſque operibus bonis. Cap. 23.

QVia occaſio ſe obtulit, vt de temporibus magni Arnulphi mentionem faceremus, non ab re eſt,pauca etiã de illo conſcribere,quç & tanto viro laudem nõ modicam,alijſque eum imitari volentibus exemplum viuendi adferant: preſertim cùm exceptis reliquis virtutibus eius,ex hoc vel maximè glorioſus euaſerit,quòd ſanctum hunc,multaque ſanctorum pignora Blãdinium transferre dignus inuẽtus eſt. Proceſſit itaque hic à ſanguine magnorum regum,quẽ Balduino Caluo peperit Elſtrudis, filia Edgeri regis Anglorum, non minùs ingenui ſanguinis à patre, quàm à matre : quia à patre regem Francorum Carolum Caluum proauum,à matre,vt dictum eſt,Edgerum regem Anglorum traxit auum. Qui, quod in viris clariſſimis clariſſimum eſt,hanc tantam generis nobilitatem,probitatis induſtria decorauit. Succeſſione proindè hæreditaria monarchiam ſortitus eſt Flandrorum,quam adeò ampla dicendi & agendi facultate gubernabat, vt pro magna animi corporiſque virtute Magni nomen obtinuerit. Hic Blandinium,à beato olim Amando in caſtro Gandauo conſtructũ,intimo præ cæteris regni ſui cœnobijs affectu complexus,ſtudio,quanto maximo potuit prouexit intantùm, vt tam ſuis quàm Apoſtolicis regalibuſque priuilegijs roborârit, multiſq; inſupèr ſanctorum pignoribus vndecunquè collectis ditârit. Vt verò etiam maiori elegantia illud inſtaurârit,in archiuis eiuſdem monaſterij lector luce clariùs nôſſe poterit: hoc tantùm hìc ſtrictìm inſeruiſſe ſufficiat,quod lectori de tranſlatione ſancti huius,de quo ſermo eſt, ſatisfaciat. Quæ quidem tranſlatio, huius Marchionis ſtudio potenti accurata, induſtriaque prudenti eſt conſummata.

Arnulphi Marchionis genus.

Blandinienſe cœnobium egregiè promouetur.

Vt corpus ſancti furtìm ablatum, & de†Bononia aliò deportatum ſit.

Cap. 24.

SVcceſſu intereà temporum,ditioni eiuſdem Marchionis†Bononia ceſſit,quam non minùs honeſtè,quam cæteras vrbes maritimas ſuſcepit gubernãdam. Quo tempore in eadem vrbe accidit amiſſione corporis beati Bertulphi damnum, ſed idem mox cum lucro ſarcitum eſt. Nam quidam Britannia oriundus,nomine Electus, officio ſacrilegus, ad ſubripiendos ſanctiſſimi Bertulphi artus locum obſeruabat & tempus. Qui tandèm improbi voti compos effectus, illos quadam calliditate adeptus eſt. Nam tempus ſacrilegio,quod mente iam cõceperat, opportunum nactus,ad locum,in quo ſancti confeſſoris membra repoſita erant,temerè accedit,ruptoque ſigillo ac aperto locello,corpus ſanctiſſimum, omni theſauro precioſius,furtìm abripiẽs,clàm diſcedit. Nec ſolùm beati Bertulphi membra abſtuliſſe ſat habuit, ſed etiam multorum ſanctorũ pignoribus pariter ſublatis, ad id vſq; veſaniæ ꝓceſſit,

Sacrilegus quidam furatur reliquias ſanctorũ.

vt quas furto ſubripuerat reliquias,locello reponeret, ac in villa Otidigem reconderet,precio eas,vt putabat & volebat, Adelſtano regi Anglorum venditurus. Detrimento quippe illorum,qui eas amiſerant,lucrum ſuum decreuerat facere: ſed diſpoſitione Dei intentio ſacrilegi nullos habuit effectus. Eluſit enim eum per ſanctum hunc virtus Dei,ac iam ſæpè memorati induſtria Marchionis, qui tempore ſacrilegij Bononiam veniens,de republica ſolennem cum ſuis conuentum habuit.

De induſtria Arnulphi Marchionis erga inquiſitionem corporis ſancti. Cap. 25.

CVm ergò,vt dictum eſt,reipublicæ prędictus Marchio conſuleret,hoc maximè curabat,vt etiam rebus Eccleſiaſticis ante omnia præcaueret. Erat enim ſicut reipublicæ prudens orator, ità & Eccleſiæ Dei fortiſſimus propugnator. Vndè accito memoratæ ciuitatis epiſcopo, nomine Vuigfredo, veſpertina iam ſynaxi dimiſſa, inter cætera, quæ ſuper Eccleſiaſticis rebus plurimùm curabat,hæc pontifici dixit: Satis, domine mi, de ſacroſanctis ſanctorum pignoribus timeo,& vtrùm ſuis in locis ſalua ſint,non parùm ſolicitudinis habeo. De quibus quoniam & me certiorem,& vos volo eſſe ſolicitiorē,conuenit vt cum timore & fide ad ſancta ſanctorum accedatis, & in ſingulis vtrùm ſalua ſint ſignacula,perquiratis. Periculoſa enim ſunt tempora,& quia ſunt homines ſeipſos amantes,à manu latronum vix quicquam eſt tutum. Cui Epiſcopus: Non, inquit,horæ inſtantis eſt negocium, hoc nunc veſtrum exequi imperium. Diem enim cernitis in veſperum declinare: nec fas eſt hac hora ſancta ſanctorum attrectare. matutinum nos potiùs tēpus ad ea admittet: in craſtinum id,quod iubetis,differre nil prohibet. Cōtrà verò Marchio à ſpiritu ſancto permotus: Non eſt,inquit,vtile differre,quod deuotione magìs quàm temeritate fieri affectamus: præſertim cùm noſmetipſos, ſi differatur, periclitari timeamus. Cumque antiſtes excuſando, Marchio niteretur inſtando, inclytus Marchio affectûs ſui effectum obtinuit,quem vt pòſt patuit, ſpiritu ſancto inſpirante adeò vrgere perrexerat. Quid plura? Ad ſancta ſanctorum antiſtes acceſſit,loculumque,quo beati Bertulphi artus contineri ſperabat, detexit: & eccè ob precioſiſſimi corporis amiſſionem,magna animum confuſione induit. Expauit cor videntis, irrigantur ora lamentis: & precioſi theſauri deſtitutione, Marchio quoquè & alij adſtantes ſimili afficiuntur lamentatione, quæ maiori non multopòſt conſolatione ſedata eſt.

Induſtria Marchionis ſacrilegus compertus. Cap. 26.

Marchio ſacrilegum furem prodit.

SIcut erat in glorioſo Marchione mens præſaga ſacrilegij, ſic ſpiritu ſancto docente non ignara ſacrilegi. Vndè damno ſacratiſſimi corporis valdè ægrè cognito, Noueritis,inquit, deteſtandum hunc Britonem damnū hoc dediſſe,corpusq; ſancti furtìm ſubripuiſſe. Quo audito,religioſi quique circunſtantes Britonem correptum,ſuper damno,quod acciderat,conuenêre. Illi ſacrilegium ſacrilego intendebāt: is è diuerſo quod intendebatur,repellebat. Cumque nec ſuaſionibus nec terroribus ad confeſſionem furti inclinaretur, præſentiæ Marchionis offertur examinandus. Quem blanda,immò callida comes circunuentione conuentum, his allocutus eſt verbis: Benè,inquit, feciſti, quòd ſancti corpus ablatum eò tranſtuleris, vbi decētiùs excoleretur. Hac callida Marchionis oratione magnus ſacrilego pudor iniectus eſt,moxque comitis proſternitur pedibus,ſe corpus ſancti profeſſus,abſtuliſſe,ſed ea mente,quam comes dixerat,nempe vt illò transferretur, vbi maiori reuerentia à fidelibus affici poſſet. Cui comes ſubridens, Deo, inquit, gratias referimus,quia compertum habemus,quod quæſiuimus. Sed vbi quod abripueras repoſueris,pande. Licèt enim ſacrilegium colore virtutis fucaueris, non tamen virtutis eſt ſacrilegium feciſſe,nec ſatìs credibile,ob reuerentiam te ſancti alibì eum repoſuiſſe. At ille rubore ſuffuſus, & timore deiectus, villam Otidigem mari penè contiguam indicauit: ad quam, vt antè diximus, membra ſancti deportauerat,ea videlicet deluſus ſpe,quaſi ſibi mare ſe transfretaturum,regique,vt dictum eſt,Britāniæ ea precio diſtracturum perſuaſerat.

Vt corpus S. Bertulphi repertum ſit cum corpore S. Guduuali. Cap. 27.

Cùm

CVm prolixior ad ſcribēdum hiſtoria ſuppetit, capitulis eam diſtinguere par eſt, vt ſcriptori leuamen in ſcribendo, & lectori reſpiratio ſit in legēdo: præſertim cùm prolixa materies ſæpè faſtidium, ſuccincta verò nonnunquàm tum ſcribendi, tum legendi generet deſiderium. His interìm præmiſſis, reliquum hiſtoriæ proſequamur. Sacrilegio igitur callida, vt dictū eſt, induſtria Marchionis detecto, loco etiam, quo corpus ſancti clanculò repoſitum erat, cōperto, in animum idem comes induxit, illuc religioſos quoſdam ac fideles mittere, ſanctumque corpus eò, vndè ablatum fuerat, reuocare. Et licèt hoc animi ſui conſilium meliori poſtmodùm ipſe conſilio mutauerit, nec Bononiam ſanctas reliquias reduxerit, ſicut in ſequentibus liquidò patebit: accito tamen vnà cum religioſis quibuſque memoratæ vrbis epiſcopo Vuigfredo, ad villam, vbì ſacrilegus ille ſancta ſe repoſuiſſe membra confeſſus eſt, eum mittit, mandans vt ea Bononiam reducerent. Et quoniam timuit tanto theſauro aliqua occaſione priuari, negocium, quod iniunxit, maturè exequi eos iuſſit. Illi mandata iubentis exequuntur, & ad villam Otidigem properè aduecti, locum ſacri corporis conſcium adeunt, maioremque, quàm optauére, reparandi damni materiā inueniunt. Nam cum corpore beati Bertulphi corpus etiam ſancti Guduuali reperiūt, & in vnius inquiſitione, geminorū exultant inuentione. Erat quippe beatus Guduualus confeſſor pariter & pōtifex, alta Britonum proſapia ortus, generis quidem titulo nobilis, ſed vita & moribus multo nobilior. Qui vt ſpreta parentum celſitudine & hæreditarij iuris amplitudine, vel in monaſterio, vel in epiſcopatu Deo ſeruiērit, & poſt plurima ac inaudita ſeculis miracula ex hoc mundo ad Deum tranſiērit, liber, qui de vita & virtutibus eius pleniſſimè conſcriptus eſt, liquidò pandit. Corpus verò illius qua de cauſa monaſterioli caſtro deportatum, vel vtì furtìm indè ſublatum per antedictum Britonem, corpori ſancti Bertulphi coniunctum, atq; cum illo Blandinium tranſlatum ſit, ex libello, qui de eorum aduentu ſcriptus eſt, lector cognoſcere poterit. Nunc verò ea tantùm, quæ ſpecialiùs beati Bertulphi priuilegium indicare videntur, proſequente ſtylo commemoremus.

Vide quàm anxiè curat hic princeps ſacras reliquias quamprimùm ſibi reſtitui.

S. Guduualus Brito.

Vt ſanctus Bertulphus ad Harlebecenſem eccleſiam ſit deportatus. *Cap.* 28.

GLorioſus igitur Marchio, licèt, vt ſuprà ſcriptum eſt, corpus beati Bertulphi Bononiam referri iuſſerit, hanc tamen animi ſui ſententiam meliori mutauit, alioque illud cenſuit transferendum. Et conuocatis ſanctorum Audomari ac Bertini præpoſitis, illuſtribus etiam perſonis conſilio adhibitis, vt ad Harlebecenſem illud transferrēt eccleſiam, imperauit. Erat autem Harlebeca vnū ex multis ſui iuris prædium, flumini Legiæ adiacens. Ad quod S. Bertulphum trāsferri iuſſit, tranſlaturus illum mox Blandinium, quod ſpeciale amoris ipſius meruit priuilegium, quodque in caſtro Gandauo à beato olìm Amando, vt antè diximus, fundatum, apoſtolicisque Petri & Pauli titulis dedicatum fuit. Cuius fundatiōem loci qui nôſſe velit, in vetuſtiſſimis eiuſdem monaſterij archiuis poterit cognoſcere. Sancti ergò corpore ad Harlebecenſem eccleſiam tranſlato, & à venerabili Theodrado, eiuſdē eccleſiæ ſacerdote, honorificè ſuſcepto, nō multò pòſt magnus Arnulphus cum magno ſe comitatu obuium pridiè Calend. Decembris exhibuit, completurus tunc voti effectum ſui.

Vt Theodradus presbyter impetrârit reliquias S. Bertulphi ab Arnulpho Marchione. *Cap.* 29.

MEmoratæ eccleſiæ Theodradus, quem iam dixi, tunc præfuit, cui erat non modica apud Marchionem fiducia impetrandi, quæ voluit. Qui cùm intellexiſſet Marchionis hanc eſſe voluntatem, vt ſancti reliquiæ indè transferrentur, ad impetrādum quaſdam ex ijs, preces obtulit, & quod fideliter poſtulauit, efficaciter imperrauit. Nam aſſenſum petenti Comes accommodauit, reliquiasque de corpore ſancti deuota tollens præſumptione, illi donauit, hoc iterùm iterumque monens, vt cum ſancto honorem exhiberet, quaſi in reliquijs eius illum verè crederet præſentem. Quod ille non ſegniter executus, in eadem, qua Deo miniſter, ſubditis erat magiſter, eccleſia, ſanctiſſima membra ſumma excoluit reuerentia. Quæ ibidèm longo tēpore honorificè ſeruabantur, donèc ea eccleſia igni crema-

En qualem vult ſanctis reliquijs haberi honorem.

ta, de incendio diuinitùs ſunt extracta, & reliquis ipſius membris in Blandinio reſtituta. Quod qualiter acciderit, ſicut fidelium relatu didicimus, dicendum eſt in ſequentibus. Nunc interim hoc aggredimur dicere, quẽadmodùm idem ſanctus domini confeſſor Blandinium ſacroſanctis artubus ſuis dignatus ſit inuiſere.

De aduentu eiuſdem ſancti in montem Blandinium. *Cap.* 30.

EA tempeſtate in monaſterio Blandinio Gerardus merito & officio abbas degebat: cuius conſilijs glorioſus Marchio libenter vtebatur. Qui cùm titulos nobilitatis, nobiliùs etiam ornaret moribus probitatis, cunctis penè Galliæ cœnobijs & præeſſe & prodeſſe dignus inuentus eſt. Quo accito, prædictus marchio de transferendis ſancti reliquijs communicatis cum eo cõſilijs pertractat. Tum vtrique ità viſum eſt, vt memorati ſancti pignora Blandinium transferrentur. Placuit etiam ea optimatibus ſententia, vt tanti confeſſoris pignoribus Blandinienſis eccleſia ditaretur. Cumque, tam eccleſiaſticis quàm politicis ordinibus ità eſſet deliberatum, ſanctiſſimi cõfeſſoris Bertulphi mẽbra leuãtur, tranſerenda eò, quò iã diximus, non ſine magna, tum præcedentium, tum ſubſequentium gratulatione. Nec ſolus hic ſanctus tunc transferri voluit, ſed in conſortium tranſlationis eius oſſa beati Gudualì adiuncta ſunt: atq; etiam membrum vnum beati Audomari cum dente ipſius, reliquiæ quoquè ſanctiſſimi Bertini in augmentum gloriæ eius. O quàm lætum populis, vndecunquè concurrentibus, in illa die ſpectaculum fuit, cùm ante ſanctiſſimas reliquias hinc Eccleſiaſtica põpa cum crucibus & lampadibus, indè aulicus Marchionis procederet ſenatus cum faſcibus. Et licèt ex vtraque parte impẽſus honor minor eſſet, quàm pro ſancti meritis, omnem tamen gloriam principum æquauit. Facta eſt autem tranſlatio hæc tertio Nonas Decembris, cùm aduentum Domini eccleſia pro more celebrat, cùm etiam in aduentu ſancti Chriſtum ſibi aduenìſſe exultauit, præſertim cùm in ſanctis & electis Chriſtum habitare nemo ambigat. Erat præcipuè idoneus huius tranſlationis miniſter vnà cum religioſo grege monachorum Abbas, quem diximus, Gerardus, cuius prudenti diſpoſitioni glorioſus Marchio credidit, quicquid in tranſlatione illa agendum videretur. Qui in monaſterium Blandinienſe, cui ipſe tunc præfuit, ſacroſanctos artus tranſtulit, ac in Orientali abſide cum magna pſallentium melodia repoſuit. Vbì ad tempora vſque noſtra mãſit corpus ſanctiſſimum, donèc in medio eiuſdem eccleſiæ memoria fidelium defunctorum à fidelibus ædificata, & in honorem incarnationis, natiuitatis, paſſionis, reſurrectionis ac aſſcenſionis Ieſu Chriſti eſt titulata. Ad quam dignam memoria memoriam qualiter hic ſanctiſſimus confeſſor Bertulphus ſit tranſlatus, ſuo mox loco dicendum differimus.

Ingẽti cum honore trãſferuntur reliquiæ S. Bertulphi.

Cap. 31.

TAmetſi ea, quæ fidelium hominum ſermone referuntur, haud difficilè ab auditoribus æquè fidelibus creduntur: multo tamen certiori fide ea ſciuntur, quæcũque oculis licet intueri. Vndè ſicut ea, quę à Maioribus de ſanctiſſimo patre noſtro Bertulpho didicimus, ſic & illa, quę oculis ipſi vidimus, ſtylo tradere conamur. Nouit charitas veſtra, dignam memoria fidelium defunctorum in eccleſia hodieque florere memoriam, quæ, ſicut in geſtis beati Odilonis legimus, ex diuina reuelatione in eccleſia primùm inoleuit, & non multopòſt authoritate venerandi Papæ Leonis per omnes penè iam Chriſti eccleſias propagata eſt. Cumque hoc in pleriſque locis deuotiùs ageretur, paulatimque huius rei religio magìs magiſque augeretur: adeò res proceſſit, vt in eccleſijs ob memoriam fidelium defunctorũ, honoremque Domini, altaria erigerentur, exequiæ generaliter ac ſolenniter celebrarentur, eo vel maximè die, qui omnium Sanctorum ſolennitatem à capite Calendarum Nouembrium ſequitur: non incõgrua videlicet ratione, vt oĩm Sanctorum, quorum feſtum pridiè præceſſit, interceſſio, clementiſſima oĩm fidelium defunctorum fieret relaxatio. Sed hæc ſuo in loco: hoc tantùm dicere nunc aggredimur, vt ipſum diem corporis beati Bertulphi, reliquiarumque ſanctæ virginis Chriſti Amalbergę trãſlatio ſolennem effecerit. In Blandinienſi nanque eccleſia memoriam fidelium defunctorũ cõſtruxit fideliũ viuorũ induſtria, quã honorificè in ipſo depoſitionis ſanctiſſimi Bertulphi die abſoluit, atq; in honorem incarnationis, natiuitatis, paſſionis, reſurrectionis atque aſſcenſionis Ieſu Chriſti, à Radbodo Nouiomenſi epiſcopo cõſecrari fecit

Commemoratio omnium fideliũ defunctorũ.

fecit anno verbi incarnati milleſimo ſeptuageſimoſecundo,ſecunda hebdomadæ paſchalis feria,præſente glorioſo Flandrorum marchiōe Roberto,cum multa optimatum & promiſcui ſexûs frequentia. Nec multopòſt Blandinienſis cœnobij fratribus placuit,ad eandem memoriam beati Bertulphi corpus,ſanctiſſimæque virginis Chriſti Amalbergæ reliquias transferre,vt maior indè cōfluentibus eò plebibus deuotio, fidelibusque defunctis tantis intercesſoribus fieret conſolatio.

Cap. 32.

CVmque fratribus vt dictum eſt, ſanctæ Blandinienſis eccleſiæ corpus S. Bertulphi transferre placuiſſet, hocque non temerè fieri iudicâſſent, conſultò quidem ab ijs,qui ſanioris conſilij tunc videbantur,definitum eſt,vt admiſſis clàm nonnullis ad loculum ſacri corporis ſacerdotibus,omnem recōditi ſacroſancti theſauri veritatem oculis explorarent,vt teſtibus his reliqui fratres ad agēdum id,quod ſtatuerant,certiores redderentur. Neque enim de ſacroſanctis artubus parùm dubij erat.quippe opinio vulgi habebat,magnam de ſacro corpore partem ab Harlebecenſibus haberi,adeò vt eccleſia eorum ad ſanctum Bertulphum vulgò diceretur. Sed nec fratres Gandenſes,vel hāc appellationem,vel reliquias ſanctæ eccleſiæ Harlebecenſi inuidebant : cùm in veteribus de ſancto conſcriptis exemplaribus magnum Arnulphum eas Theodrado presbytero dediſſe legerēt:quod etiam nos in hoc nouo opuſculo pleniùs deſcripſimus. Sed ſicut iam diximus,& adhuc expreſſiùs dicemus,eædē,quæ Harlebecenſibus reliquiæ fuēre,in Blandinio quieſcenti corpori poſt aliquod tempus rursùs adiunctæ ſunt. Quod vt indicijs ſit euidentibus compertum, prudens lector animaduertat. Paulò ante tranſlationem ſanctiſſimi Bertulphi,ſacerdotes,vt dictum eſt, albis induti, pedibus nudi, deuotè potiùs quàm temerè ad ſancti corporis locellū admiſſi, confeſſione primùm viciſsim facta,cum fide & tremore accedunt,ipſumque licèt difficulter aperiūt. Tum ſacroſanctū corpus pallio inuolutū, ſignaculo reperiūt ſignatum, & partem quidem artuum adeſſe maximam,ſed partem quoquè nō modicā deeſſe. Vbì etiā titulū huiuſmodi inſcriptū,corporiq; ſancto impoſitum inuenerunt:Hîc requieſcunt membra ſanctiſſimi corporis Bertulphi cōfeſſoris,cuius tranſitus celebratur Nonis Februarij,quæ Arnulphus Magnus Blādinium trāſtulit tertio Nonas Decembris. Oculos hinc in partem loculi deflectunt,locellum alterum incluſum,ſigilloque ſignatum cernunt. Gaudio itaque affecti reſpirāt, quippe q ſe haud vulgares ibì reliquias inuenturos ſperarent. Cautiùs intendunt, titulúq; huiuſmodi infrà poſitum inſpiciunt : Hic locellus continet, quod reſiduum fuit igni de corpore ſanctiſſimi confeſſoris Chriſti Bertulphi. Quod legentes,ſatìs nec intelligere nec admirari poterāt. Aperto tñ locello, erat cernere quiddam diuini horroris: immò verò non tam horroris,quàm honoris. Paſsìm quippe penè ambuſta oſſa iacebant. Quæ cùm diligentiùs hincindè inſpicerent, titulum quendam complicatum & inuolutum reperiunt & aperiunt,barbaris quidem literis inſcriptum,adeò vt facilem legentibus de reconditis illic ſancti Bertulphi mēbris fidē faceret. Erat aūt huiuſmodi:Hîc repoſita ſunt oſſa illa egregij cōfeſſoris Chriſti Bertulphi,quæ angelus Domini de medio ignis extulit,qñ Harlebeca cremata eſt,quę domina Rozala Blandinium trāſtulit cum Balduino filio paruulo,& appoſuit reliquę parti corporis ipſius ſancti. Has ergò ſancti patris reliquias,quas apud nos in hoc vſque tempus haberi ignorauimus,quandò vel qualiter Deus per angelum ſuum de medio ignis eripuerit, ſicut fidelium relatum fideliùs inueſtigare potuimus,hîc inſerere curauimus.

Obſerua erga ſanctorū reliquias reuerentiam, contra Vigilantianos.

Cap. 33.

POST immaturam Arnulphi iunioris Marchionis mortem, cuius auus magnus extitit Arnulphus, Balduinus filius eius cum matre * Rozala derelictus eſt paruulus. Hic enim eſt, qui poſteà prolixæ barbæ dictus eſt Balduinus, cuius mater Rozala,filia fuit Berengarij regis Italię, quę poſt mortem Arnulphi principis,Roberto regi Francorum nupſit, & Suſanna dicta, mutato nomine, regina regnauit. Quæ cùm adhuc vidua, & filius eius Balduinus eſſet infantulus, tanta in regione noſtra facta eſt perturbatio, vt non tam ad hoſtile, quàm inteſtinum, bellum pertraheretur ipſa diſſenſio. Multi enim ea ,quæ à patre

*Roſula Balduinus pulchra barba,vt ab alijs vocatur.

pueri huius vt beneficiarij acceperant, in hac perturbatione ceu propria vſurpabant. Quo tempore quidam nobilis proſapiæ Eilbodo Curtracenſi territorio præſidebat, cuius vxor Immacin, nobilis ęquè proſapiæ, dicta fuit. Ipſo autē Eilbodone defuncto, Balduinus, qui ex ſucceſſione hæreditaria in principatu monarchiæ Flandrenſis gratia Dei iam conualuĕrat, comitatum Curtracenſem ditioni ſuæ, vt etiam poſteà fecit, ſubdere cogitabat. Sed Curtracenſes cùm aliquanto tempore rebellâſſent, Harlebecenſes vicinos, qui dominio Balduini Marchionis parebant, hoſtiliter ſæpè aggreſſi ſunt. Illis verò fortiter repugnantibus, Curtracenſes quindecim ſuæ partis homines, in hoc ipſum coniuratos, noctù miſerunt, & vt villam Harlebecenſem igni ſuccenderent, ſacramento adegerunt. Qui prima vigilia noctis aduenientes, villam, vt iurauerant, omni ex parte ſuccendunt. Flammæ autem, vi ventorum impellente, domos domibus cohærentes conſumebāt, eccleſiamque S. Bertulphi ità repentè inuadebant, vt nihil aut parùm omninò ſupellectilis eccleſiaſticæ indè poſſet auferri. Erat autem in eccleſia pars non minima oſſium eiuſdem ſancti confeſſoris, quam dudùm venerabilis ipſius eccleſiæ ſacerdos Theodradus à magno, vt ſuprà dictum eſt, impetrauit Arnulpho, eo videlicet tempore, cùm ab eodem glorioſo Marchione ſanctiſſimum ſancti corpus Blandinium trāsferebatur. Quæ quidem ſacræ reliquiæ cùm multis diebus magno ab incolis loci eiuſdem honore fuiſſent affectæ, tunc igni videbantur abſumendæ non ſine maximo omnium dolore. Adſtabat tunc ipſius eccleſiæ ſacerdos, Bugecinus nomine, ſumma animi deiectus mœſtitudine. Decidente autem pro immenſitate ignium omni eccleſiæ tecto, loculoque, in quo ſancti continebantur pignora, flammis conſumpto, cùm iam miſerabilis de ereptione ſanctarum reliquiarum omnes inuaderet deſperatio, ideoque lachrymabilis ad Deum ſanctumque Bertulphum omnium fieret obſecratio, eccè inter ipſas flammas cœpit crepitus quidam fragorque immenſus audiri, videbaturque quaſi congeſtus in vnum formicarum aceruus ſenſim efferri, qui leniter ex ipſis flammis emergens, repentè ſursùm eſt elatus, ſtatimque ſuper expanſum ſacerdotis veſtimentum cunctis mirantibus eſt depoſitus. Qui diligenter intuens, quid'nam eſſet, oſſa vidit humana, in ſuperficie quidem tactu ignis denigrata, & non, vt efferebantur, ſibi inuicèm cohęrentia, ſed vt meliùs agnoſci poſſent, alia ab alijs diſiuncta. Tunc incunctanter adſtantes hæc S. Bertulphi intelligentes fuiſſe pignora, virtute diuina & ſubuectione angelica ex ipſis ignium flammis elata, ad comparationem tanti theſauri, detrimenta rerum ſuarum, ignibus abſumptarum, quaſi nihilipendebant, Deoque, tam glorioſè ſanctum ſuum glorificanti, laudes & gratias toto corde referebant.

Harlebecū inflammat̄.

Nota inſigne miraculum.

En quantū iſti pij homines amāt ſacras reliqas.

Cap. 34.

IGitur Harlebecenſis eccleſię ciues, eas ipſas ſancti Bertulphi reliquias naui impoſitas, quoniam & eccleſia propria cremata fuit, & hoſtilis incurſionis metus imminebat, per Legiam fluuium ad Viuium caſtellum, tunc temporis munitiſſimū, deportârunt. Poſt aliquantum verò temporis placuit ipſis referre reliquias, iterumque naui impoſitas ad propriam parochiam reportare inſtituebant. Sed inter eundum quibuſdam incidit dubitatio, vtrùm verè, quæ ab eis deportabantur, S. Bertulphi eſſent reliquiæ. Quod memoratus illorum ſacerdos Bugecinus, qui interfuit, intelligens, omni cordis intētione Deum orauit, vt pro miſericordia ſua euidēs huius rei ſignum oſtendere dignaretur. Tum eccè grex auium deſupèr volitans apparuit, in cuius extremo agmine ales quædam candidi coloris, quæ cæteris præſtantior eſſe videbatur, apparuit. Quam diligentiùs ſacerdos intuens, In nomine, inquit, Dei tibi pcipio, vt ſi verè hę ſancti ſunt reliquiæ Bertulphi, tu ſuper ipſas ſine mora deſcendas. Quo dicto, auis illa, relicto præeuntium agmine, deſcendit, & in gremio ſacerdotis, reliquias ſanctas tenentis, reſedit. Quam ille blanda manu, quādiù placuit, cūctis admirantibus, contrectauit: itaque abſterſo à cordibus illorum omni dubitationis ſcrupulo, liberè abire permiſit. His agnitis, Rozala, q̄ & Suſanna, diuę memoriæ domina cum Balduino filio adoleſcētulo Marchiōe aduenit, cōſilioque cum ſuis habito, reliquias ſanctas indè abſportauit, & in Blandiniēſi eccleſia reliquæ parti corporis ipſius ſancti appoſuit, parte quadā ex eis eccleſiæ nupèr crematæ reddita. Hæc ità eſſe cùm multi ex ore progenitorū ſuorum loquantur, quędā tamen fidelis mulier etiamnùm ſupereſt,

Miraculo declarantur veræ S. Bertulphi reliquię.

ſupereſt, quæ cum iureiurando ſe præſentem his interfuiſſe memorat, & quæ iam diximus, vera eſſe viua voce reſtatur. Et hoc ſatis tam auditu quàm viſu, quiſquis eadem ſancti membra inſpexit, comperire potuit, non niſi virtute Dei ex ipſis ignium flammis ſacras reliquias ereptas eſſe: qa vt in ipſis apparet, omni eccleſia & loculo, in quo continebantur, exuſtis, ità ſunt ab igni compræhenſæ, vt nulla humani ingenij induſtria extrahi potuerint, & niſi angelica virtute abducerentur, in fauillas vel cineres vſque redigi oporteret. Sed iam ad præſcribendum ſanctæ tranſlationis ordinem redeamus.

Cap. 35.

IN transferendis ſancti Bertulphi reliquijs, gloriæ eius gloriam hanc Chriſtus adiunxit, vt ſicut gaudij ſanctorum conſors eſt in cælis, ità etiam reliquiarum eorũdem ſecum transferendarum conſors fieret in terris. Cui hoc ſpeciale mox trãſferendo decus fuit, quòd ſacratiſſimam Chriſti virginem Amalbergam in hac ſuî tranſlatione ſociam habere meruit. Quod vt factum ſit, lectori paucis indicare non pigebit. Erat in Orientali ſanctæ Blãdinienſis eccleſiæ apſide ſcrinium immenſa ætate in abdito repoſitum, quod à quibuſdam fratribus deuotè eò admiſſis eſt apertum, & in eo quiddam diuini horroris repertum. Nam erat in eo cernere omnem penè virginei corporis virginis Chriſti Amalbergę puluerem, & plures caſtiſſimorum oſſium ipſius particulas vnà cum veſtimentis eius & peplo, pera quoquè & baculo, cilicio etiam & ſacrato precioſi operis coloriſque velo: velo, inquam, quo diuinitùs per beatum Vuillibrordum ſanctamque Gertrudem legitur velata, Deoque conſecrata. Fratres ad tam ſanctum ſpectaculum ſecretiùs admiſſi, reperto tam precioſo theſauro, non parùm gaudebant, eumque cum corpore ſancti Bertulphi collocare dignum ducebant. Quod & factum eſt. *Reliquiæ S. Amalbergæ repertæ.*

Cap. 36.

EA ſiquidem tempeſtate, quæ ſacram ſancti Bertulphi reliquiarumque virginis Chriſti Amalbergæ tranſlationem præceſſerat, inũdationis incommodo vniuerſa regio laborabat adeò, vt à ſidere Arietis vſque ad Geminos, nec pluuiales cælo nubes, nec terræ deeſſent imbres. Sol Aquarium exibat, propè ſidus Cancri reſpiciebat, & tamen Aquarius plùs ſolito imbres non ceſſabat effundere. Cerneres inundationem circunquaq; graſſari inexhauſtam, & laborantibus agricolis omnem futuram meſſis ſpem adimi. Et ecce ante tranſlationis diem, cùm ſe ad perſcrutandum ſancti confeſſoris loculum fratres, quos diximus, contuliſſent, eumque cum fide & tremore aperuiſſent, imbre ſuſpẽſo ſerenitas mox redit, ità vt vnũ idemq; eſſet, fratres loculum aperuiſſe, cataractaſque cęli pluuias retraxiſſe. In apertione qppe loculi ſancti ſui, miſertus eſt Dominus populi ſui, ſinũ illi miſericordiæ ſuæ aperiens, tempeſtatemque iubens faceſſere. Renouantur hîc in ſancto Dei antiqua miracula, quæ non minùs defuncto, quàm olim viuenti familiaria fuère. Qui enim iampridèm ſub di^uo poſitus, pluuiæ incommoda non ſenſit: hic etiam ad artuum ſuorum attrectationem, imbrium ſuſpendit inundationem: tanto nunc miraculis & virtutibus excellentior, quanto diuino conſpectui præſentior. Nec alienum à fide eſt, Deum ſancti huius tranſlationem mox futuram ſic diſpoſuiſſe, quem pro ea diſponenda tempeſtatis inſolentiam compeſcuiſſe credimus. Gradere nunc, bone Ieſu, nobiſcum, & ad peragendam ſanctarum reliquiarũ confeſſoris & virginis tuæ tranſlationem, puram nobis tribue deuotionem. *Pluuia ſiſtitur repentè.*

Cap. 37.

SAcratiſſima dies Pẽtecoſtes 14. Calend. Iunij luceſcebat, cùm aduẽtum ſancti ſpiritûs Eccleſia generaliter celebrem habuit. Qua die placuit fratribus ſacroſanctum corpus beati Bertulphi cum ſanctæ Amalbergæ reliquijs ad memoriam, quam antè memorauimus, fidelium defunctorum deportare, & die craſtino de locello vetuſto in nouum transferre. Quod conſultò quidem ab eis definitum eſt, videlicet vt aĩæ fideliũ defunctorũ in aduẽtu ſpirituſſancti, lætificarẽtur etiã aduẽtu corporis ſancti. Nã & hac celebri die plùs ſolito confluentẽ plebẽ recepit eccleſia,

ſacra

ſacra ibì Miſſarúm ſolennia celebraturum. Innotuit etiam res populis, quæ agebatur de deportatione ſanctiſſimi corporis. Vndè complures tam huius rei pia nouitas, quàm ſacra paracleti ſolennitas inuitabat, tãto liberiùs confluentes, quãto diù optata tandéque huius meritis conceſſa ſerenitate impenſiùs lætabãtur. Et tertia quidem diei hora, qua ſe ſpirituſſanctus diſcipulorum olim cordibus infudit, ante Miſſarum ſolennia fratres ad ſancta ſanctorum cum thymiamaterijs & hymnis accedunt, loculum, quo ſacratiſſimum corpus continebatur, deponunt, ac proſequente pſallentium choro, memoriam, quam diximus, fidelium defunctorum adeunt, nouoq; altari eum imponunt, nocturnas illic in honorem Dei ſanctiq; huius acturi vigilias, craſtinumq; expectaturi diem ad transferendas illius ſanctæque virginis, quæ ſimul aduectæ ſunt, de theca in thecam reliquias.

Nocturnas agunt vigilias ad ſacra oſſa.

Cap. 38.

CRaſtina porrò dies populis optatiſſima illuxit, quę ad diuinum illud ſpectaculum illos vndecunquè inuitârat. Magnam & præclaram hac die iucunditatem, magnam æquè ſancto ſuo omnipotens prærogauit ſolennitatem. Clerus omnis de adiacentibus eccleſijs, monachorum chorus de cœnobijs, tam plebs vrbana de vrbibus, quàm vulgus promiſcuum accurrit de rure, vt in futura ſanctiſſimi corporis tranſlatione, optata viſione fruantur. Nec piguit ob ſanctiſſimi huius corporis reliquiarumque virginis Amalbergę reuerentiam, circuniacentium ſanctorum corpora ſuam præſentiam exhibere. Nam ſanctum Liuinũ martyrem, & beatam Pharaildem Chriſti virginem, ſanctum quoquè Gerulphum ęquè martyrem ſinguli de ſuis locis obuios exhibuêre, in magnaque populi proſequentis frequẽtia gaudij noſtri participes eſſe voluërunt. Præthereà aliæ complures reliquiæ longo illo trãſlationis ſanctiſſimi patris noſtri Bertulphi, ſanctæque virginis Amalbergæ itinere ꝓceſsêre obuiàm. Nouum quippe glorioſumque genus ſpectaculi hunc inuitauit populi conuentum: qui ſanè tam frequens accurrit, vt nec ambitus, nec atrium eccleſiæ eum capere ſufficeret.

Magna adhibita ſolennitas in trãſferendis ſacris reliqijs.

Cap. 39.

EXpectantibus intereà in eccleſia populis, ſacerdotes ad memoriã fidelium defunctorum procedunt cum infulis, minoresque eccleſię gradus cum crucibus & thymiamaterijs. Populus quoquè, qui tam multus conuenerat, niſu, quo potuit, ſe ad ſpectandum ingeſſit, vel religione, vel rei nouitate, aut etiam ſpe impetrandi aliquid pro benedictione de ſancti corpore incitatus. Et præmiſſa Litania, adiunctis etiam laudibus tam diuino operi congruentibus, ac ſacerdotibus, qui huic ſanctiſſimo negocio aderant, ad altare accedentibus, precioſiſſimi theſauri loculus aperitur. Corpus ſanctiſſimum ſindone inuolutum altari imponitur, ſigillo rupto, titulus precioſæ glebę teſtis legitur, cunctiſque quibus accedendi vel videndi liberior facultas erat, palàm exponitur. Oculis hęc cernentibus lachrymas pias pia ęquè lætitia exprimit, atque hæc cernentes ſpe cernendi etiam maiora afficit. Locellus deindè minor coràm exponitur, ſigilli item titulus, quem prędiximus, audientibus cunctis legitur. Cumque hinc corpus ſanctiſſimum, indè quod corpori deerat, modicè igne tactum conſpiceretur, teſtibus titulis vnà cum ſigillis, veteri manu deſcriptis, facilè id, quod viſum eſt, populo fidem fecit, mẽbra ſanctiſſimi cõfeſſoris Chriſti Bertulphi integro ferè numero illic repoſita aſſeruari.

Certa documenta præſentium reliquiarũ S. Bertulphi.

Cap. 40.

EX conſequentibus hinc cauſis conſtat, ſanctiſſimi patris hanc tranſlationẽ maioris illi per Chriſtum honoris fuiſſe occaſionem. Cuius pignora quia aliquãto negligentiùs vſque ad id temporis habita fuêre, maiorem ſolito deincèps habuêre reuerentiam. Neque enim decuit hanc Chriſti lucernam ſub modio, ſed ſuper candelabrum poni, vt ingrediẽtibus in eccleſiam Dei, in edito chariſſimam prætenderet præſentiã. Et vt latiùs ſanctitatis ſuę diffunderet odorẽ, aliquantã pignorum ſuorũ per Eccleſias Dei paſſus eſt diſtributionem fieri. Quod vt fieret, deuotio, nõ temeritas: nõ ſupbia, ſed humilitas ꝓmeruit. Nam inſpirãte ſpiritu ſancto, animis fideliũ, ad tranſlationẽ eius deuotè confluentiũ, ꝑſuaſum eſt ꝓ benedictione aliquid de pignoribus illius expetere, vt vel in modica reliqarũ eius portiũcula ſinguli ſanctũ

quaſi

quaſi totum præſentem colerent, cuius ope & interceſſione nihilo minùs ſe iuuari conſiderent. Nec fefellit poſcentes fratrũ benigna charitas, nec eluſa eſt piè poſcentium deuota humilitas: dum & illi, quod poſcebantur, ſine damno de pignoribus ſancti concedebant, & iſti pro magno ſuo lucro vel parùm aliquid de reliquijs eiuſdem patris accipiebant. Vndè & apud ſingulos tanti hodieque habitus eſt, quaſi apud ſingulos totus eſſet corporali pręſentia, qui ſingulis vtiquè totus, fideli pręſens eſt beneuolentia & amore.

Cap. 41.

ACceſſit quoquè gloriæ eius ingens aliorum ſanctorum gloria, quam in terris per homines Deus Dei ſapientia procurauit. Nam ad ſancti ſui glorificationem multorum cum eo pignorum fieri voluit trãſlationem, licèt minùs idoneè per nos humiles adminiſtratam, affectu tamen, quo potuimus, conſummatam. Enimuerò cum beatiſſimi patris noſtri Bertulphi corpus, linteaminibus mundis inuolutum, diligenter obſignatum, & de theca in thecam eſſet trãſlatum, accedunt fratres tam ſtudioſè quàm religioſè ad tranſponenda in eandem, in qua ſanctus hic repoſitus erat, thecam, aliorum ſanctorum reliquias, eæque, atteſtantibus illarum titulis, his qui affuerant, coràm exponuntur, affixiſque ſigillis, diligenter cum corpore ſancti reconduntur. Acta eſt hæc tranſlatio anno Dominicæ incarnationis milleſimo ſeptuageſimotertio, indictione vndecima, Alexandro Papa Apoſtolicæ ſedi, & eccleſię Nouiomenſi pontifice Radbodo præſidente, regnante Francorum rege Philippo, & Roberto Flandriæ monarchiam tenente. Tranſlatus eſt autem hic ſanctus pater & precioſus Chriſti confeſſor Bertulphus cum ſupradictis admirandæ virginis Amalbergæ, multorumque ſanctorum pignoribus de Orientali ſanctę Blandinienſis eccleſiæ parte ad altare, quod in medio ipſius baſilicę ædificatum & conſecratum eſt in memoriam ſanctę incarnationis, natiuitatis, paſſionis, reſurrectionis & aſcenſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in commemorationem omnium fidelium defunctorum, atque à domino Abbate Folcardo cum ijſdem ſanctæ Amalbergę aliorumque ſanctorum reliquijs in locello nouo collocatus, ipſo cum fratribus ſibi creditæ congregationis hanc eandem tranſlationem adminiſtrante anno regiminis ſui tertio, 13. Calend. Iunij, coram multitudine copioſa monachorum, clericorũ ac vtriuſque ſexûs hominum. Cæterùm quia huius diœceſeos antiſtes huic ſanctæ tranſlationi, diù licèt expectatus, aliaſque occupatus, intereſſe non potuit, proximo ſuo ad nos aduentu tam præſentibus per ſe, quàm abſentibus per literas, diem hũc feſtiuè celebrem conſtituit, ad laudem Chriſti, ſanctorumq; ſuorũ, in quibus cum Deo patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Is eſt Alexander II. cui Gregorius VII. ſucceſſit.

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRVM, FAVSTAE, EVELASII, & *Maximini, authore Simeone Metaphraſte.*

IN illis temporibus erat ſancta martyr CHRISTI Fauſta in ciuitate Cyzico, imperante Maximiano, diuitibus parentibus nata & fidelibus. Ab eis autem educata in Chriſti dogmatibus, relicta eſt orphana, cùm eſſet tredecim annos nata: & decæterò vacabat ieiunio & orationi, & meditationi diuinarum ſcripturarum. Quamobrem conuenienter voci Domini, non poterat abſcondi ciuitas, ſita ſuprà montem, ſed eius peruenit fama vſq; ad aures Imperatoris Maximiani. ſtatimque mittit primum ſui palatij, nomine Euelaſium, in ciuitatem Cyzicum, vt quæreret & inueniret Fauſtam, CHRISTI ſponſam, ſic iubens: Si ei quidem perſuaſum fuerit, vt ſacrificet, rectè habuerit: Sin minùs, proijce eam in fluentum.

Februarij 6.

Matt. 5.

Euelaſius autem vadẽs Cyzicum, inuenit ipſam ætate quidem infantem: fide verò & pru-

& prudentia valdè ſenem. Quamobrem cùm ipſa adducta fuiſſet ad tribunal, vis ei afferebatur, vt dijs, qui non ſunt, ſacrificaret. Sancta autem dixit ei: Ego ijs dijs non ſacrifico, qui ſunt ſurdi & cęci, & nullo ſenſu præditi, cùm ſint opera manuum hominũ. Habeo enim patrem & ſponſum Ieſum Chriſtum in cælis, nec poſſum eum relinquere, nec perdam meam hæreditatem, quam habeo apud Dominum. Euclaſius autem dicit ei: Sacrifica Fauſta dijs, nè malè & acerbè moriaris. Reſpondit ſancta: Nè putes me eſſe tanquàm vnam ex ſtultis mulieribus. Nam etſi ſum parua ætate, attamen cor meum eſt magnum & perfectum apud Deum. Euclaſius verò multa ira repletus, iubet tonderi eius caput ad ignominiam & ludibrium: & ſic eam in ligno ſuſpenſam fortiter verberari. Sancta autem Fauſta cùm valdè torqueretur, ſuſtulit oculos ſuos in cælum, & orauit Dominũ: & poſtquàm ea ſatis oráſſet, extitit ſtatim fulgur è cælo, adeò vt multi morerentur. Euclaſius autem id vidēs, valdè timuit, & cùm ſanctam Fauſtam vocáſſet, dixit ei: Mulier, dic mihi quænam ſis. te enim adſpexi facientem opera magica. Sancta verò dixit: Audi me Euclaſi, & fac imaginem, quæ habeat meam figuram: & deindè affer omnia tormenta, & ipſa quoquè inſcribantur in imagine. Quod cùm celerrimè factum eſſet, dicit ſancta: Sit tibi notum, quòd quomodò hæc imago non ſentit tormenta, itá nec meum corpus ſentit tuas pœnas & ſupplicia. Anima enim mea eſt tota omninò ſtabilita in Domino. Decæterò fac citò in me id, quod velis. Tunc iuſſit eam, in loculo incluſam, clauis affigi & ſecari. Lictores autem cùm citò feciſſent id, quod fuerat imperatum, erat ſancta intrà loculum, pſallens & Dominum glorificans: & defeſſi ij, qui eam ſecabant, facti ſunt tanquàm mortui. iuerunt autem ad Euclaſium, & ei dixerũt: Rogamus te Domine. Mulierem, quam dediſti nobis, ab hora prima vſque ad horam ſextam ſecantes, nihil potuimus efficere. mutauit enim ſex ſerras, & neque potuerunt eam omninò tangere. Quinetiam ignem loculo admouimus: illa verò pſallebat, dicens: Et ſi per ignem tranſiero, flamma non me comburet.

S. Fauſta dirè verberat.

Noua ſupplicia.

Eſa. 43.

Hæc cùm audijſſet Euclaſius, non parùm fuit animo anxius, & dicit ſanctæ Fauſtæ: O mulier, me ſtupore affeciſti, faciens opera mirabilia. Sum octoginta annos natus, & nunquàm vidi talia. Decæterò adiuro te per Deum, cui credis, dic mihi omnem veritatem. Reſpondit ſancta Fauſta, & dixit ei: Rogo te Domine mi, mentem diligenter adhibe. Id enim, quod dicitur, eſt virtus diuina, ſicut tu quoquè adſpexiſti, & citò tibi perſuadebo, vt ſis ſocius meæ religionis. Ille autē dixit: Dic liberè veritatem. ego verò attentè audiam. Sancta dicit: Deus eſt immortalis & æternus, & opera eius ſunt vera, & iudicium eius eſt ſanctum & iuſtum. Quamobrem propter eos, qui iuſtè & rectè vitam egérunt, & pulchrum certamen conſummárunt, & diabolum pudore affecerunt, & idola, q̃ à vobis dij dicuntur, tanquàm malos dæmones fugárunt, & mundi mala & improba opera vicerunt, & terrena quidem recuſárunt, cæleſtia autem deſiderárunt, & virginitatem cuſtodiérunt, & eius prǫcepta citra vllam conſeruárunt repræhenſionem: nam ipſi quoquè ſciuerunt non eſſe alium Deum præter eum: deſcendit in terram, & habitauit in ſancta & munda virgine, quomodò ſcit ipſe ſolus. Cùm is itaque eſſet natus & educatus, vt in pauca conferā ea, quæ conſequuntur, venit ſuâ ſponte ad crucem, & carne paſſus eſt, vt nos ſeruaret. Deindè ſepultus eſt, & reſurrexit tertio die, & in gloria aſſumptus eſt in cælos. Qui rursùs eſt venturus in conſummatiōe ſeculorũ, iudicaturus viuos & mortuos, & redditurus vnicuiq; ſecũdùm opa ſua. Quamobrē nos quoquè eius exēplar ſequētes, nos damus ad flagella & tormenta propter regnum cælorum, nè æternùm condemnemur. Nam hîc quidem morimur, illic autem ſemper viuimus.

S. Fauſta p̃clare inſtituit Euclaſium.

Rom. 2.

Euclaſius autem cùm hæc audiuiſſet, & Dei virtutem cognouiſſet eſſe magnam & inſuperabilem, compunctus à ſancto ſpiritu, cœpit cogitare & conuerti ad bonum: & decæterò iuſſit relaxari ſanctam. Tunc currens vnus ex ſeruis Euclaſij, renũciauit Imperatori Maximiano, dicens: Domine mi Imperator, tuam charitatem perdidit Euclaſius, & eſt futurus Chriſtianus. Feſtina ergò ad eum eripiendum, priuſquàm perfectè conuertatur. Imperator autem valdè motus animo, cùm maxima celeritate vocáſſet Maximinum ſuum præfectum, qui erat ſæuiſſimus & inhumaniſſimus, & ei iuſſiſſet, & eum per deos adiuráſſet, Cyzicum miſit ad Euclaſium. Qui cùm magna ira motus eum acceſſiſſet, rogauit beatum Euclaſium, dicens: Dic mihi ſceleſtum

Euclaſius reſipiſcit.

caput, quemadmodùm auſus es relinquere maximos deos, & eos deſpicere, credens ſtultis Chriſtianis & eis accedens? Dixit Euclaſius: Per meum caput, ſi tu quoq; Fauſtam audiueris, citò agnoſces Deum viuum, & eris beatus. Præfectus verò Maximinus valdè ira commotus, iuſſit eum ſuſpenſum in ligno, fortiter verberari. Dum diù autē verberaretur, ad Dominum clamabat, dicens: Domine Deus omnipotens, qui opem tuliſti ancillæ tuæ Fauſtæ in omnibus, quæ ei acciderunt, afflictionibus, & meis oculis oſtēdiſti tua mirabilia, me quoquè humilem libera ab hoc ſæuiſſimo & immaniſſimo Præfecto: Quoniam te deſideraui Domine, propter multa & magna tua mirabilia. Quæ poſtquàm ipſe eſſet precatus, rurſùs iuſſit Præfectus lampades ignis eius admoueri lateribus. Quod cùm factum eſſet maxima celeritate, beatus Euclaſius rogauit ſanctam Fauſtam, vt pro ipſo oraret. Sancta autem his auditis, valdè miſerata, cœpit pro eo orare, & ſic dicere: Domine Deus meus, dona mihi gratiam tuam, & accipe Euclaſium in aulam tuorum gregum, & refer eum in numerum tuorum iuſtorum: Quoniam es benedictus in ſecula, Amen. Euclaſius torquetur.

Tunc Præfectus iuſſit ſanctam quoquè Fauſtam ſiſti pro tribunali, vt quę perſuaſiſſet Euclaſium fieri Chriſtianum. Cùm autem veniſſet ſancta, dicit ei Præfectus Maximinus: Sceleſtum caput, quomodò auſa es venerandum ſacerdotem Euclaſium à dijs maximis auellere, & ipſum ad Deum tuum adducere? Sācta dicit Fauſta: Spero in bono & benigno Deo meo, qui vocauit Euclaſium, vt fieret filius veritatis, fore, vt te quoquè vocet ad eius adorationem. Dixit Præfectus: Fauſta, nè putes me eſſe ſtultū, vt eſt is, qui fuit perſuaſus. & ſtatìm iuſſit eam ligari, & clauos eius talis infigi. Cùm hæc autem facta eſſent maxima celeritate, ſancta ne omninò quidem ſenſit tormenta. Videns verò Præfectus hunc cruciatum eam non attingere, vocata cohorte, dixit: Si quis hoc difficilius & maius inuenerit ſuppliciū, id ei valdè proderit. Tunc reſpondens vnus ex eis, nomine Claudius, dixit Præfecto: Domine mi, ſi tua celſitudo iubet eam citò mori, obijciatur beſtijs. Prefectus autem iuſſit hoc fieri. & cùm ducta fuiſſet nuda in ſtadium, in eam emiſerunt leænam. Leæna verò accurrens, eam adorauit: & poſt hæc plurimæ in eā emiſſæ beſtiæ, currentes ad eius pedes ſe proiecēre. Tunc cùm rurſùs vidiſſet præfectus alienum miraculum, & quod erat præter omnem opinionē, iuſſit eam vinctam pedibus trahi per terram. Cùm autem nuda traheretur beata Fauſta, clamauit ad Dominum, ſic dicens: Domine Ieſu Chriſte, tege tuum figmētum. & ſtatìm nubes deſcendit de cælo, & texit eam. Fauſta rurſùs cruciatur.

Poſt hæc autem rurſùs vir alius, nomine Euſebius, dixit Præfecto: Si tua iubet celſitudo, da mihi in eam poteſtatem. Dixit verò Præfectus: Accipe eam. Cùm in eā autem accepiſſet poteſtatem Euſebius, adduxit fabrum ferrarium: & cùm ipſe feciſſet clauos ferreos, eius caput clauis confixit, frontemq́ue & oculos, & pectus, & tibias, perindè àc crepidam. Et cùm hęc omnia facta eſſent, Deum apud ſe orabat, dicēs: Domine Ieſu Chriſte, ago tibi gratias, quòd tu ſis cognitor cordium, gloriatio & corona iuſtorum: me quoquè humilem & indignam tuam famulam dignare inueniri in ſtadio tranquilli ad te portûs, & Maximinum Præfectum fac cōfirmari in tuo timore, & adduc eum in fide & charitate eorum, qui te confitentur ſolum verum Deum, vt ſciāt omnes te eſſe ſolum Deum, & te decere gloriam in ſecula ſeculorum, Amen. Cùm vidiſſet autem Euſebius ſe nihil proficere, victum à tenera virgine, iuſſit afferri ſartaginem, & in eam inijci picem & reſinam & ſulphur, & in ſartaginem inijci ſanctā Fauſtam ſimul cum ſancto Euclaſio, vehementiſſimo igne ſubtùs accenſo. Cùm hoc autem factum eſſet, & ſancti martyres, ſtantes in ſartagine, pſallerent, ignis fuit extinctus, & refrixit ſartago. Tunc cùm Præfectus Maximinus vidiſſet ſanctorum fidem & tolerantiam, dixit: Deus æterne, qui feciſti Euclaſium connumerari cum ſancta ancilla tua Fauſta, me quoquè ſuſcipe humilem & peccatorem, & me cum duobus connumera, vt ego quoquè vilis & minimus impleam ſanctam Trinitatem. Certè Domine Deus virtutum, oſtende tuam clementiam in me quoquè indignum tuum famulum, & fac citò per tuas miſeratiōes in me miſericordiam, vt ſuper omnes magìs glorificeris. Alia ſupplicia Fauſtæ. Maximinus credit in Dominum Ieſum.

Hæc cùm dixiſſet, cæli fuerunt aperti, & viſus eſt filius Dei, & vniuerſus exercitus angelorum & archangelorum, & iuſti omnes reſplendentes ſicut lux. Videns autem Maximinus hęc maxima & terribilia myſteria, magna voce clamauit ad Deum, dicēs:

Luc. 23. Domine, ſuſcipe me ſicut ſeruum tuum Euelaſium,& nè memineris iniquitatũ mea-
rum,neque recorderis ſcelerum meî peccatoris & indigni ſerui tui: ſed me ſuſcipe,
ſicut latronem. Statimque currens,venit prope ſartaginem, vbì erat ſancta Fauſta &
Nota,& ſe ſignâſſet ſigno Crucis per totum corpus. ſanctus Euelaſius: & cùm extendiſſet oculos ſuos in cælum, & ſe ſignâſſet ſigno cru-
cis per totum corpus,dixit: In nomine patris & filij & ſpiritûs ſancti,& ego vobiſcum
ſum. Cùm verò exuiſſet ſuas veſtes,& rursùs feciſſet id, quod eſt in Chriſto, ſignacu-
lum, ſe iecit in ſartaginem. Tunc beata ſancta Fauſta magno gaudio & lætitia repleta,
propterea quòd ipſam Deus exaudîerat, & crediderat Maximinus Præfectus, dixit:
Gloria tibi Chriſte Deus,qui nõ vis perire aliquem,ſed omnes eſſe ſaluos, & ad agni-
tionem venire veritatis. Eccè enim ſum in medio duorum, tanquàm vitis fructũ fe-
Eccle. 4. rens,& triplex funiculus non diſrumpetur,quoniam dixit Dominus DEVS noſter:
Matt. 18. Vbicunquè fuerint duo aut tres cõgregati in nomine meo, illic ſum in medio eorũ.
Matt. 11. Ea hæc dicente,extitit vox è cælo,dicens: Venite ad me, qui laboratis & onerati eſtis
propter nomen meum,& ego reficiam vos in regno cælorum.

Cùm hæc ergò audiſſent,& magno gaudio repleti eſſent,& Dominum laudâſſent,
& ei egiſſent gratias,venerandas ſuas & ſanctas Deo tradiderunt animas in pace, mẽ-
ſis Februarij 6. Quorum interceſſionibus & precibus, & nos & omnes, per fidem in
te & confeſſionem, peccatorum remiſſionem dignare nos cõſequi: Quoniam es be-
nedictus nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM S. DOROTHEAE VIRGINIS, EX QVODAM EGREGIO MS. CODICE DE-

ſcriptum: cui etiam antiquiſſima Martyrologia pulchrè conſentiunt.

6. Februarij. IN prouincia Cappadociæ apud Cæſaream ciuitatem
fuit quædam puella, nomine Dorothea. Hæc quotidiè
in caſtitate & ſobrietate & puritate Deo ſedulum exhi-
bebat officium,& cum humilitate & manſuetudine ie-
iunijs & orationibus inſiſtebat. Erat autem ſanè prudẽ-
tiſſima,ità vt vix eam pauci imitari poſſent viri. Omnes
autem,qui eam nôſſe poterant, magnificabant nomen
Domini noſtri Ieſu Chriſti,qui talem haberet famulam,
cuius & adſpectus erat gratus, & vita & ſapientia incõ-
parabilis, & immaculata virginitas. Cùm eſſet ergò
adeò in charitate Chriſti perfecta, vt ad eius thalamum
S. Dorothea, virgo & martyr. perueniret, duplicauit certaminis ſui palmam, & vnam
virginitatis coronam tenens, alteram martyrij, cum gaudio peruenit ad Chriſtum.
Quo autem ordine paſſa ſit, geſtorum euidens pagina edocuit. Cùm fama ſanctitatis
eius per aures hominum volitaret,peruenit etiam ad præſidis perſecutoris auditum.
Qui ingreſſus ciuitatem memoratam,id eſt, Cæſaream celeberrimam Chriſtianorũ,
præcepit Dorotheam Dei famulam coarctari. Cumque fuiſſet illi ſedenti pro tribu-
nalibus oblata,inclinato capite orans Deum ſuum,ſtetit ante pręſidem. Interrogauit
Siſtitur præſidi. autem eã præſes, nomine Sapritius,dicens: Dic,quę vocaris? At illa reſpondit: Doro-
thea nomen eſt mihi. Sapritius dixit: Ideò exhiberi te voluï,vt dijs immortalibus ſa-
crifices ſecundùm imperium principum Auguſtorumque noſtrorum. Dorothea di-
xit: Deus, qui eſt in cælo Auguſtus, imperauit mihi,vt ipſi ſoli ſeruiam. Sic denique
Deut. 6. 10. ſcriptum eſt: Dominum Deum tuum adorabis,& illi ſoli ſeruies. Et iterùm: Dij, qui
Matth. 4. non fecerunt cælum & terram, à terra pereant. Videndum ergò eſt, cui Imperatori
Ierem. 10. obtemperare debeamus: terreno,an cæleſti: Deo,an homini. Qui ſunt enim Impera-
tores,niſi homines mortales, ſicut fuerunt & iſti dij,quorum imagines adoratis? Sa-
pritius dixit: Si vis euadere & reuerti ſana & immaculata & illæſa, pone animum tu-
um,& ſacrifica dijs: Sin aliàs,legibus acta amaris,dabis timoris exemplum. Dorothea
dixit: Omnibus dabo timoris Dei exemplum,vt hi, qui timent Deum, homines ra-
bi-

bidos non timeant. Hoc enim faciunt, quod canes rabidi. Laniant homines innocentes, & quia ratio in illis nulla eſt, inſaniunt, deſæuiunt, iraſcuntur, latrant, & ſuis morſibus vulnerant tranſeuntes. Sapritius dixit: Tu, quantùm video, perſeuerare decreuiſti in hac ineptiſſima profeſſione, & vis cum cæteris mori. Audi me, & ſacrifica, vt eculei pœnas euadas. Dorothea dixit: Eculei tui pœnæ, temporales ſunt: gehennæ autem tormēta, æterna. Vt autem æternam pœnam euadere mihi liceat, temporales timere non debeo. Memor ſum dixiſſe Dominum meum: Nolite, inquit, timere eos, qui corpus occidunt, animam autē occidere non poſſunt: ſed potiùs eum timete, qui poteſt & corpus & animam perdere in gehennam. Sapritius dixit: Ergò timere debes deos, nè irati, & animam tuam & corpus tuam perdant, ſi non eis ſacrificaueris. Dorothea dixit: Iam dixi tibi Sapriti, quia nullo modo poteris perſuadere, vt ſacrificem dæmonijs, qui habitauerunt in his hominibus vanis: qui ſic vixerunt, vt turpe ſit etiam dicere: qui ſic mortui ſunt, vt bruta animantia: qui cùm viuerent, non cognouerunt eum, qui fecit cælum & terram, & omnia quę in eis ſunt. Horum enim animæ in igne ardent, quorum per varia metalla adoratis effigies: & neceſſè erit, vt cum eis etiam illi in ignem æternum mittantur, quicunque relicto creatore ſuo, horum voluērunt eſſe cultores. Cumque hoc audîſſet Sapritius, vehemēter iratus eſt: & conuerſus ad tortores, dixit: Siſtite eam in cataſta, vt videns ſe conſtitutam in pœnis, vel ſic conſentiat dijs ſe exhibere cultricem. Dei verò famula cùm ſe vidiſſet erectam in cataſta, conſtanter intrepida & non interrogata, ait ad iudicem: Quid me tricas? Fac, quod facturus es, vt poſſim eum videre, pro cuius amore te non timeo, & torqueri non formido. Sapritius dixit: Et quis eſt, quem deſideras? Dorothea dixit: Christus, filius Dei. Sapritius dixit: Et vbì eſt Chriſtus? Dorothea dixit: Quantùm ad omnipotentiam eius attinet, vbiquè eſt: quantùm ad humanam capacitatem, quia ſenſus humanæ fragilitatis vanum quidem putat, quod non in loco aliquo eſſe dicerit: confitemur filium Dei aſſcendiſſe in cælum, & ſedere ad dexteram patris ſui Dei omnipotentis: qui vnitatem deitatis obtinens cum patre ſuo & cum ſpiritu ſancto, inuitat nos ad paradiſum deliciarum ſuarum: vbì nemora omni tempore pomis ornantur, omni tempore lilia albeſcunt, roſæ floreſcunt, campi vernant, montes virent, colles ornantur, fontes dulceſcunt, & ſanctorum animæ in Chriſto iucundantur. Hæc tu ſi credideris Sapriti, liberaberis, & paradiſum ingredieris deliciarum Dei. Sapritius dixit: Oportet te relinquere vanitatem, & ſacrificare dijs, & accipere virū, & lætari in vita tua: nè ſic intereas, quemadmodùm ſimiles tui propter ſtultitiam ſuam. Dorothea dixit: Nec ſacrificabo dæmonijs, quia Chriſtiana ſum: nec virum accipiam, quia Chriſti ſponſa ſum. Et hæc eſt fides mea, quòd me introducet in paradiſum ſuum, & ad ſuum thalamum me faciet peruenire. Tunc Sapritius iuſſit eam duci ad duas ſorores Chriſten & Caliſten, quæ nuper apoſtatauerant, & commēdauit eam illis Sapritius, dicens: Sicut vos, relicta vanitate & ſuperſtitione Chriſtiana, dijs ſacrificâſtis inuictis, & muneribus affectæ eſtis, ità etiam maiora potioraque accipietis, ſi hanc potueritis ab hac ſtultitia reuocare. Cumq; ſuſcepiſſent eam in domum ſuam, & dicerent ei, Conſenti iudici, & libera te de periculo pœnarum, ſicut & nos fecimus: Satius eſt, lumen iſtud non amittere per tormenta, nè ante tempus pereas. Reſpondens Dorothea, dixit eis: O ſi audiatis conſilium meum, & vos idolis ſacrificâſſe pœniteat. Bonus eſt enim Deus & copioſus in miſericordia erga eos, qui conuertuntur ad eum toto corde ſuo. Dicunt ei Chriſte & Caliſte: Iam ſemèl periuimus à Chriſto: quomodò poteſt fieri, vt reuerti poſſimus? Dorothea dixit: Peius eſt deſperare de Domini miſericordia, quàm vanis idolis immolare. Nolite ergò deſperare de bono medico & peritiſſimo: quia poteſt curare vulnera veſtra. Nullum eſt tam immane vulnus, quod curare illum non deceat. Nam ideò Saluator dicitur, quia ſalutem reddit: ideò redemptor, quia redimit: ideò liberator, quia liberare nō ceſſat. Vos tantùm ex animo ad pœnitentiā conuertimini, & ſine dubio ad indulgentiā peruenietis. Tunc miſerunt ſe ad pedes eius, flentes ac deprecantes, vt oraret pro eis, pœnitētiam ſuam vt poſſent per ipſam offerre Deo, & ab illo veniam promereri. At illa cum lachrymis orans Dominum, Deus, inquit, qui dixiſti, Nolo mortem peccatoris, ſed volo vt conuertatur & viuat: Domine Ieſu Chriſte, qui dixiſti ſuper peccatore vno pœnitentiam agente plus gaudij haberi in cęlis ab angelis, quàm ſuper nonagintanouem iuſtis,

Marginalia: Matth. 10. — Falſos deos perſtringit. — Conſtantia eius in pœnis. — Reſpuit nuptias. — Reſipiſcũt, quæ à Chriſto defecerant. — Ezech. 18. — Luc. 15.

qui non peccauerunt:oſtēde pietatem tuam erga has, quas diabolus tibi conatus eſt auferre. Reuoca oues tuas ad gregem tuū,vt exemplo earū redeant ad te,q̄ receſſerūt à te. Cumq́; hęc & his ſimilia diceret,eccè pręſes mittit ad eas nuncium,iubens eas cū Dorothea venire ad ſe. Quas cùm tuliſſet in partē, cœpit ab eis inquirere, nū Dorotheę animum permouiſſent. At illę vno ore reſponderunt: Errauimus,& ſatìs iniquè egimus,dum timētes pœnas & dolores momētaneos,ſacrificauimus idolis vanis: & ideò rogauimus eam,& dedit nobis pœnitentiā,vt poſſimus ad Chriſti indulgentiam peruenire. Tunc Sapritius ſcidit veſtimenta ſua,& cū furore nimio iuſſit,vt dorſis inter ſe colligatę,mitterētur in cupā,ſi ſacrificare nollēt. At illę clamauerūt, dicentes:

Mittuntur in cupam.

Dn̄e Ieſu Chriſte,accipe pœnitentiā noſtrā,& da veniam nobis. In his verbis & in hac confeſſione durantes, in cupā miſſæ ſunt, & incenſæ in conſpectu ſanctæ Dorotheæ. Gaudebat autē Dorothea illis animā reddentibus,& clamās dicebat: Antecedite me, ſecurę de indulgētia criminis veſtri:& ſcitote q̄a palmam martyrij, quā perdideratis, ſine dubio adepturę eſtis,occurretq́; in complexū veſtrî pater,q̄ in filio perdito & recuperato lętatur.

Luc. 15.

Tunc Sapritius iuſſit ſanctam Dorotheam iterùm in cataſta leuari. Cumq́; leuata eſſet,tanto gaudio perfuſa eſt,vt probaretur verè ad deſideratum perueniſſe ſuæ deuotionis effectū. Dicit ei Sapritius: Quid eſt,ꝙ vultus tuus tam ingētia mentitur gaudia,& in ſupplicijs poſita,exultare te fingis? Dorothea dixit: Nūquàm in omni vita mea ſic lætata ſum,ſicut hodiè. Primò omniū propter has animas,quas diabolus per te quidem à Deo abſtraxerat,per me verò recepit Chriſtus,hodiè in cælis epulę ſunt,de ijsq́; gaudent angeli,lętātur archangeli,ſimul oēs apoſtoli, martyres & prophetę exultant. Feſtina ergò Sapriti,& fac quod facturus es,vt poſſim ad hęc feſta gaudia ſanctorū occurrere,& ſimul cū illis lętari in cęlis,cū q̄bus fleui in terris. Tunc

Lampadib⁹ eius latera inflammantur.

Sapritius iuſſit lāpades ad eius latera applicari. At verò Dorothea magìs ac magìs faciē ſuam iudici hilarē exhibens, eiq́; inſultans dixit: Miſer, ad nihilū redactus es cum idolis tuis. Iterū ergò depoſitā de cataſta, iubet diù in faciē palmis cędi,dicēs: Cędatur facies,q̄ mihi inſultat. Cumq́; diù multumq́; cæſa,iterùm gauderet,& cędentes eā fatigati deficerent,hoc ordine Sapritius dictauit ſententiā: Dorotheā ſuperbiſſimam puellam, q̄ ſacrificare noluit dijs immortalibus, vt viueret, ſed voluit abſolutè mori propter neſcio quem hominē,qui dicitur Chriſtus,iuſſimus gladio percuti. Ad hæc Dorothea exclamabat,dicēs: Gratias tibi ago amator animarū, qui me ad paradiſum tuū vocâſti,& ad thalamū tuum inuitâſti:& cùm egrederetur prętorium iudicis,dicit ad eam irridiculè quidam aduocatus,nomine Theophilus: Eià tu ſponſa Chriſti,mitte mihi de paradiſo ſponſi tui mála aut roſas. Et Dorothea reſpondit: Planè, ità faciā. Cùm veniſſet igitur ad ictum percuſſoris, rogauit carnificem, vt permitteretur breuiter precari:abſolutaq́; oratione,eccè puer ante eam apparuit,ferens in orario tria mála optima,& tres roſas. Cui illa ait: Obſecro te,vt feras ea Theophilo, & dicas ei: Eccè quod à me petijſti,vt tibi de ſponſi mei paradiſo tranſmitterem. Ipſa autem percuſſa gladio,cum triumpho martyrij perrexit ad Chriſtum:cui eſt gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

Igitur Theophilus, aduocatus præſidis, irridens promiſſionem ſanctæ Dorotheæ, ſuis ſodalibus ità ait: Hodiè cùm à percuſſore duceretur Dorothea,quæ ſe ſponſam CHRISTI dicebat, & ad eius paradiſum proficiſci gloriabatur, ego dixi illi eunti: O tu ſponſa Chriſti, vbì perueneris ad paradiſum ſponſi tui,mitte mihi roſas indè aut mála. Planè, inquit illa, ſic faciam. Cùm autem hæc narraret, irridens ſanctæ virginis promiſſionem, eccè puer ante eum cum orario, in quo ferens tria mála magnifica & tres roſas elegantiſſimas, dixit ei: Eccè ſicut petenti promiſit virgo ſacratiſſima Dorothea, tranſmiſit hæc tibi de paradiſo ſponſi ſui. Tunc Theophi-

Theophilus credit in Chriſtum, ſubitò mutatus dextera excelſi.

lus accipiens, exclamauit voce magna, dicens: Verè Deus, Chriſtus eſt, & non eſt vlla ſimulatio in eo. Dicunt ei collegæ ſui: Inſanis Theophile, an iocaris? Dicit illis Theophilus: Nec inſaniam patior,nec iocantis animum gero: ſed eſt in me rationabilis fides,vt credam verum Deum eſſe Ieſum Chriſtum. Dicūt ei: Quæ ratio te repentè in iſtam vociferationem impulit? At ille, Dicite mihi,inquit, quis menſis nunc agitur? Dicunt ei: Februarius. Tum ille: Cùm totam Cappadociam, inquit, glaciale frigus obtineat, & nulla penitùs virgulta vel foliorum ſuorum tegmine veſtiantur, vndè iſtas roſas aut mála mirifica cum ſuis frondibus adeſſe putatis? Dicunt illi:

Nos

Nos quidem eiuſmodi nec ſuis temporibus vidimus. At Theophilus: En ego, quem videtis, ait, irridiculè allocutus ſum euntem Dorotheam ad excipiendum ictum percuſſoris, quòd fatuam exiſtimarem, quæ diceret Chriſtum ſponſum ſuum, ſeque peruenturam ad paradiſum eius: inſultansque tanquàm deliranti dixi: Vbi véneris ad paradiſum ſponſi tui, mitte mihi ex illo roſas & mála. At illa ait: Profectò ſic faciam. Et eccè poſteaquàm pro nomine Chriſti cæſa eſt, venit ad me infantulus pulcher, perbreuis, quatuor plùs minùs annorum, quem ego putabam verba formare non poſſe prę ipſa infantia. Is verò pulſauit latus meum, & cùm reſpexiſſem, tulit me in partẽ, cœpitq; mecum ità perfectè loqui, vt me eius comparatione planè ruſticum putarẽ: & proferẽs mihi orarium iſthuc cum his mális & roſis, dixit mihi: Virgo ſacratiſſima Dorothea, ſicut te petẽte promiſit, hęc tibi mittit munera de horto ſponſi ſui. Cùm accepiſſem autem & clamarem, ille infans nuſquàm comparuit: quem ego nõ dubito fuiſſe angelum Dei. Et hęc dicens, exclamabat: Beati qui credunt in Chriſtum, & qui patiuntur pro nomine eius. Ipſe eſt enim verus Deus, & quiſquis illi fidem accõmodat ſuam, is verè ſapiens eſt. Cumq; hęc & id genus alia diceret, ingreſſi ſunt quidã ad pręſidem, & dixerunt ei: Scholaſticus tuus Theophilus, qui hucuſq; poſtulabat cõtra Chriſtianos, & perſequebatur eos vſq; ad mortem: is pro foribus vociferatur, laudãs & benedicens nomen neſcio cuius Ieſu Chriſti, & multi credunt ſermonibus eius. At pręſes iuſſit eum introduci ad ſe. Cui intromiſſo ait: Quid eſt, quod foris loquebaris? Theophilus ait: Laudabam Chriſtum feliciter, quem hactenùs infeliciter negaui. Dicit ei pręſes: Miror te hominem prudentem hoc nomen vel nominare voluiſſe, quod vſq; in pręſens quicunq; nominauit, eum perſecutus es. Dicit ei Theophilus: In hoc appáret verum eſſe Deum, quòd me conuertit ab errore ad veritatem, & fecit me cognoſcere, quia ipſe eſt verus Deus. Dicit ei pręſes: Omnes accepto guſtu ſapientiæ, creſcunt in ea, vt ex ſapientibus ſapientiores fiant. tu ex ſapiente inſipiens repẽtè effectus es, dum Deum dicis, quem à Iudęis crucifixum, ab ipſis Chriſtianis audiſti. Dicit ei Theophilus: Equidem crucifixum eum audiui, & errorem paſſus, putaui Deum non eſſe, & blaſphemaui quotidiè nomen eius: nunc autem ductus pœnitentia præteritorum criminũ & blaſphemiarũ mearũ, illũ ipſum Deũ eſſe cõfiteor. Dicit ei pręſes: Et vbì aut quãdò factus es Chriſtianus, qui hucuſq; ſacrificâſti? Dicit ei Theophilus: Ea hora, qua Chriſtum confeſſus credidi, ſenſi me Chriſtianum effectum. Et ideò, ſicut toto pectore Chriſto immortali Dei filio credo, ſic prędico nomẽ eius verum, nomen ſanctum, nomen immaculatum, nomẽ in quo nulla ſimulatio, nulla impoſtura eſt: quæ in idolis regnat. Dicit ei pręſes: Ergò impoſtura in dijs noſtris regnat? Dicit ei Theophilus: Ergò non regnat impoſtura in omnibus his ſimulacris, quę artifex dolauit in ligno, conflauit ex ęre, limauit in ferro, conſtabiliuit plumbo: q̃ noctuę cuſtodiunt, quę araneę intexunt, quorum concaua muribus & ſoricibus plena ſunt? Mentior, ſi iſthęc probari non poſſunt. Sed quia non mentior, iuſtum eſt vt veritati ſubſcribens, à falſitate animum reuoces. Decet enim, vt qui alios iudicas mentiẽtes, teipſum à mendacio auferas, & ad eam, quę eſt in Chriſto, te transferas veritatẽ. Pręſes dixit: Ergò dij nõ ſunt viui? Theophilus dixit: Interìm effigies videmus ſine ſenſu: Dei autem ſenſus eſt inuiſibilis. Iſti cuſtodiuntur, ille cuſtodit. Si ità non eſt, conuinci debeo ratione. Si autem poteſtate agitur, conſtat te ratione ſuperatum. Pręſes dixit: Ego video, infelix Theophile, mala morte interire te velle. Theophilus contrà: Ego verò bonam, inquit, vitam inuenire deſidero. Pręſes dixit: Scias, quia ſi in hac ſtultitia perſeuerare voluëris, primùm tibi adhibeo diuerſa ſupplicia, & ità demùm crudeliter te interfici iubebo. Theophilus dixit: Hoc ego & appetere iam cœpi. Dicit ei præſes: Conſulere te oportet tibi & tuis ac domui tuæ, & patrimonio filijsque & affinibus tuis, & nõ ità pręcipitem te tradere in mortem publicam, in quam ſtulti & ſceleſti temerè incurrunt. Theophilus dixit: Summa ſapientia hęc eſt, vt philoſophiam declarẽ erga omnes affectus meos, & cruciatus tuos nihil penitùs timeam. Nec hoc irrationabili conſideratione decreuiſſe me approbo, dum cunctis rebus temporarijs ęterna pręfero, & labentibus antepono æterna. Præſes dixit: Magìs tormenta eligis, quàm requiem: & mortem vita habes potiorem. Theophilus dixit: Ego & tormẽta timeo, & mortem horreſco: ſed illa tormenta timeo, quæ finem non habent: & illam mortẽ reformido, quæ æternas tenebras patitur. Has autem pœnas temporarias tu potes

Confeſſio Theophili coram præſide.

Inuictus Theophili animus.

inferre, quæ breui tempore finem accipiunt: tormenta verò, quæ idolorum cultoribus irrogantur, acriùs ſubindè ſæuiunt, & finem nullum inueniunt. Præſes dixit: Appendatur in eculeo vir diſertus Theophilus, vt verba vana verberibus acrioribus cedant. At vbi in eculeo ſuſpenſus eſt, dixit: Eccè modò factus ſum Chriſtianus, quia in cruce ſuſpenſus ſum. Eculeus enim crucis quandam ſimilitudinem gerit. Gratias tibi ago Chriſte, quia in ſigno tuo leuari me permiſiſti. Dicit ei præſes: Infelix, parce carnibus tuis. Et Theophilus: Infelix, ait, parce animæ tuæ. Ego enim carnibus meis temporaliter non parco, vt animæ ęternùm parcatur. Tunc furore percitus pręſes, vngulis latera eius attrectari præcepit, & lãpadibus ardentibus exuri. At verò Theophilus nihil aliud inter tormenta clamabat, nisì hoc tantùm: Chriſte fili Dei, te confiteor: adiunge me numero ſeruorum tuorum. Erat interìm intrepidus in vultu, & conſtans in verbis, ità vt minimè torqueri videretur. Cumque tortores inferendis tormentis deficerent, hanc præſes impius dictauit ſententiam: Theophilum, qui nũc vſque dijs immortalibus ſacrificauit, & cultor illorũ fuit: nunc verò præuaricator inuentus eſt, ità vt ijs poſthabitis ſectæ ſe tradiderit Chriſtianorum, iuſſimus capite plecti. Theophilus dixit: Gratias tibi ago Chriſte. Et gaudens, ibat ad coronam ſupernæ vocationis, qui ad vndecimam horam conductus, æquam cum illis portionem accepit, qui à prima hora vſque ad vndecimam operati ſunt, per gratiam eius, qui glorificat ſanctos ſuos. Cui eſt honor, &c.

Suſpēditur in eculeo. — *Laceratur vngulis, & vritur flammis.* — *Matth. 20.*

VITA S. VEDASTI EPISCOPI ATREBATEN. AVTHORE ALBINO FLACCO ALCVINO, *vt habent vetuſti MS. codices.*

PRAEFATIO.

DVLCISSIMO dilectionis filio Radoni Abbati, humilis leuita Albinus ſalutem. Dilectionis veſtræ venerabile præceptum ſecutus, vitam ſancti Vedaſti patris veſtri & interceſſoris noſtri emendare ſtudui: non quòd aliquid illius excellentiſſimis meritis dignum valuiſſem, ſed quòd nihil tuæ reuerentiæ iuſſis denegare ratum putaui. Idcircò ad te maximè pertinet harum laus vel vituperatio literarum. Vtinàm tibi & fratribus, qualeſcunque ſint, placeant: deprecor autem, vt meum laborem orationũ veſtrarum ſolatio remunerare dignemini, & vnus merear eſſe veſtrûm in charitatis communione: illius ſemper memores mandati, qui dixit: Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicèm. In hoc enim mandato omnium ſalus conſiſtit. Hoc cunctis perneceſſarium eſſe conſtat, & maximè ijs, qui gregem Chriſti regēdum accipiunt. Quapropter tu chariſſime gregem, quem accepiſti regendum, fraterno amore diligenter erudire ſtudeto, & ſanctis admonitionibus eum per paſcua vitę deducere ſatage. Habes in omni opere bono Chriſtum adiutorem, ſanctum quoquè Vedaſtum interceſſorem. Sicut magno labore domum Dei optimè habes ornatam, & largiſſimis donis decoratam: ità tibi ſubiectos bonis moribus ornari contende, & eos in diuina laude fac conſiſtere, & quod angeli ſemper agunt in cælis, hoc fratres iugiter faciant in eccleſijs. Tuum eſt præcipere, illorum obedire. Tuum eſt præire, illorum ſubſequi. Omnium itaque in ſeruitio Dei vna debet eſſe voluntas, vt vna fiat in regno Dei remuneratio. Nullus horis canonicis ſe diuinis ſubtrahat laudibus, nè propter aliquam negligentiam, cuiuſlibet locus in cõſpectu Dei vacuus inueniatur: & verba Dei in eccleſijs intimo cordis affectu proferantur, & cum magna reuerentia Dei omnipotentis officia celebrentur. Omnes vtiquè obediētiam in ſeculi neceſſitatibus fideliter & ſtrenuè peragunt. Fiat equidem inter omnes concordiſſima pax & ſanctiſſima charitas. Seniores bonis exemplis & ſedula admonitione erudiant iuniores, illoſque diligant vt filios: & illi, quaſi patres, eos honorificent, illorum cum omni alacritate obediant præceptis. Tua verò, venerande fili, conuerſatio omnibus ſit exemplum ſalutis. Caue, vt nec minimus quis in tua ſcandalizetur vita, ſed ædificetur & roboretur in via veritatis: quia tibi ex illorum ſalute merces iudicabitur æterna.

Iohan. 15. — *Sancti, ſunt interceſſores noſtri.* — *Officia ſeniorum. Iuniorum. Præfecti.*

na. Cani capilli, extremum denunciant properare diem. Quapropter paratus eſto
omni hora in occurſum Domini Dei tui. Dilectio fraterna,& eleemoſynæ miſero-
rum,& vitæ caſtitas præparent tibi gradus in cælum. Diligenter elabora tibi æter-
nos dies felices. Honor ſecularis, quem habes, ſpiritualem tibi abundet in gloriam.
Feſtiuis diebus veniente ad eccleſiam populo, fac eis prædicari verbum Dei, & quo-
cunquè vadis,clerici ſeruitium Dei pleniter peragant:tecum eant ſobrietate ornati,
non ebrietati aſſueti,quorum honeſtas vitæ,alijs ſit doctrina ſalutis. Curamq; vbiq;
habeas maximè pauperum, viduarum & orphanorum, vt audias in die tremendo à
Domino Chriſto cum alijs eleemoſynam facientibus: Quandiù vni ex his minimis Matt. 25.
feciſtis,mihi feciſtis. Eſto miſeris vt pater,& cauſam ad te clamantium diligenter diſ-
cute,& parce in te peccantibus,vt Deus tuis parcat peccatis. Eſto iuſtus in iudicijs,
& miſericors in debitis: Magiſter virtutum,moribus honeſtus,verbis iucundus,vita
laudabilis,in omni opere Dei deuotus. Fratres quoquè hortare, vt ſanctas diligentiſ- Studiũ ſcri-pturarum.
ſimè legant ſcripturas. Non confidant in linguæ notitia,ſed in veritatis intelligentia,
vt poſſint contradicentibus veritati reſiſtere. Sunt tempora periculoſa,vt Apoſtoli 2.Tim.3.
prædixerunt,quia multi pſeudodoctores ſurgent,nouas introducentes ſectas,qui ca- 2.Petr.3.
tholicæ fidei puritatem impijs aſſertionibus maculare nitentur. Ideò neceſsè eſt ec-
cleſiam plurimos habere defenſores,qui non ſolùm vitæ ſanctitate,ſed etiam doctri-
na veritatis caſtra Dei viriliter defendere valeant. Has verò piæ admonitionis literu-
las non quaſi neſcienti direxi, ſed vt veræ charitatis in meo pectore fidem oſtende-
rem. Quid facit amicus,ſi ſeipſum verbis non oſtẽdit? Si diuites pauperum munuſcu-
la non ſpernunt,cur & veſtræ ſapientiæ flumina, noſtræ riuulos intelligentiæ reſpue- Luc. 21.
re debent? Nam & maiores amnes riuulis augentur influentibus,& ipſe Dominus vi-
duæ laudauit duo minuta,quæ ex inopia ſuæ paupertatis larga manu Deo, quod ha-
buit,obtulit. Et ego quanuis ſcientia inops,tamen fideli amore veſtræ hæc munuſcu-
la direxi pietati, obſecrans vt tam humili fraternitatis ea intuitu reſpicere digneris,
quàm nos pia deuotionis charitate illa vobis dirigere ſtuduimus. Omnipotẽs Deus
te tuoſque fratres in omni bono proficere faciat, & ad beatitudinem æternæ gloriæ
peruenire concedat.

VITA S. VEDASTI EPISCOPI.

POSTQVAM Deus & Dominus noſter Ieſus Chriſtus 6.Februarij.
ouem quærere perditam de cælis in hunc mundum per Luc. 15.
virginalem venerat vterum,& tota ſuę diſpenſationis &
noſtræ ſalutis peracta plenitudine, cum triumpho glo-
riæ ad ſedẽ paternę maieſtatis reuerſus,vt tetricas igno-
rantiæ tenebras toto depelleret orbe, multa ſanctorum
lumina doctorum,euangelicæ prædicationis luce fulgẽ-
tia,toto diuiſerat mundo:vt ſicut cælum fulgẽtibus or-
natur ſtellis,quæ tamen omnes ab vno illuſtrantur ſole:
ſic & lata terrarum ſpatia ſanctis ſplendeſcerent docto-
ribus, qui tamen ab ęterno ſole illuminati, diuina præ- Doctores, lumina Ec-
eunte gratia, cæcas ignorantiæ tenebras veræ fidei ful- cleſiæ.
gore & glorioſo Chriſti nomine illuſtrarent,& eis miniſtrantibus,longa ab initio ſe-
culi eſuries,æternæ vitæ epulis ſatiaretur. De quorum numero ſanctus Dei ſacerdos
Vedaſtus & prædicator egregius,temporibus fortiſſimi regis tunc temporis Franco-
rum Clodouei,in has diuina dirigente gratia ob multorum ſalutem peruenit regio- Vedaſtus,
nes,quatenùs ſupernæ pietatis ſuffultus auxilio,populum diabolica fraude deceptũ, tẽpore Clo-douei fuit.
& errorum laqueis captiuum,in viam dirigeret ſalutis æternæ,& verę,quę in Chriſto
eſt,libertati reſtitueret. Sed & hoc acceptabili,ſecundùm Apoſtolum,fieret tempo- 2.Cor.6.
re,qui ait: Eccè nunc tempus acceptabile,eccè nunc dies ſalutis: Dominus Ieſus, qui 1.Tim.2.
vult omnes homines ſaluos fieri, competentem ſuo famulo præuidebat cauſam,
quomodò opportunè ad miniſterium verbi DEI peruenire valuiſſet. Contigit ve- Clodoueus
rò præfatum Francorum regem Clodoueum Alemannis bella inferre, qui tunc bellum facit Alemanis.

temporis regno ſuo per ſe potiti ſunt: ſed non eos ità offendit imparatos, vt voluit. Nam fortiſſima collecta manu, regi circa ripas Rheni fluminis obuiauerūt, vnanimes, bellica virtute patriā defendere, vel libera manu pro patria mori. & fortiſſimè vtrinquè decertatum eſt: Hi, nè triumphi gloriam: illi, nè patriæ proderent libertatem, in mutuam corruentes cædem. Igitur rex nimio turbatus terrore, dum inimicos vidit fortiter pugnare, & ſuos penè ad internecionem vinci, magìs cœpit de ſalute deſperare, quàm de victoria ſperare. Etſi autem needùm voluntate renatus eſſet in Chriſto, tamen neceſſitate cogente, ad Chriſti confugit auxilium. Et quia reginam habuit religioſam, baptiſmique ſacramentis initiatam, nomine Clotilden, oculos cum hac voce ad cælum leuauit: O Deus vnicæ poteſtatis & ſummæ maieſtatis, quem regina Clotildis colit, confitetur & adorat: cōcede mihi hodiè de inimicis meis victoriam. Nam ex hac die tu ſolus mihi eris Deus & veneranda poteſtas. Tu mihi triumphum præſta, & ego tibi ſeruitium promitto ſempiternum. Mox diuina operante pietate, terga verterunt Alemanni, victoria ceſſit regi & Francis. O mira omnipotentis Dei clementia, ô ineffabilis bonitas: qui ſic exaudit, & nunquàm derelinquit ſperantes in ſe. Quanta fide Chriſtiani illius miſericordiam inuocare debent, dum paganus rex ad vnius precis effectum tantam promeruit victoriam? Cui ex antiquis huius diuinę pietatis adęquare auxilium debemus, qui ob vnius momenti lachrymas tam celebrē venturo ſuo ſeruo contulit triumphum, niſi Ezechiæ regi, qui in anguſtia tribulationis vna tantummodò petitione promeruit, non ſolùm à præſenti vaſtatione ciuitatem ſuperna protectione defendi, ſed etiam in eadem nocte, qua preces in diuinas effuderat aures, centum octogintaquinque millia hoſtium lętus & liberatus occidi viderat? Hæc verò victoria, de qua antè diximus, regi populoque ſuo cauſa fuit ſalutis æternæ: & nè lucerna, ſanctus videlicet Vedaſtus, ſub modio lateret abſconditus, ſed ſupra candelabrum poſitus, exemplis vel prædicationibus in domo Dei lucens, aberrore idololatriæ & caligine ignorantiæ in viam plurimos educeret veritatis. Igitur ſuperatis hoſtibus, & rebus in pace compoſitis, & Alemānis ſuæ ſubiectis ditioni, rex ouans cum laude triumphi ad patriam redijt. Et vt fidelis tantæ ſibi gloriæ largitori ſponſor appareret, feſtinauit ſeruorum Chriſti ſacra imbui prædicatione, & ſancti baptiſmatis ablui ſacramentis. Venit autem ad Tullum oppidum, vbi ſanctum agnouit Vedaſtum laudabili religione ſoli ſeruire Deo, & dulciſſimos contemplatiuæ vitæ carpere fructus. Hunc verò, ad ſanctum Remigium, Chriſti clariſſimum ſacerdotem, ad Rhemorum properās ciuitatem, ſibi ſocium aſſumpſit: quatenùs per ſingulos itineris ſui greſſus ſaluberrimis ab eo imbueretur doctrinis, & catholicæ fidei firmis initiaretur fundamentis: vt paratus fide & virtutū ſciētia, à tanto pontifice ſpirituali ablueretur lauacro, & ab illo donis cęleſtibus confirmaretur, quod ab iſto diuina priùs prǽueniente gratia, euangelicis cœptum fuerat prædicationibus. Hic ad fontem vitæ feſtinantem deducebat regem: ille in fonte ſalutis æternæ venientem abluebat. Ambo propemodùm pari pietate patres: hic doctrina fidei, ille baptiſmatis vnda. Vtrique æterno regi regem temporalem munus obtulerunt acceptabile. Hi ſunt duę oliuæ & duo candelabra lucentia, à quibus rex præfatus in via Dei eruditus, miſerante Deo portam perpetuæ lucis ingreſſus, cum fortiſſima gente Francorum credidit Chriſto, & facta eſt gens ſancta, populus acquiſitionis, vt annunciētur in eo virtutes illius, qui eos de tenebris vocauit in admirabile lumen ſuum.

Clodoueus licèt gētilis, preces offert Chriſto & votū.

4. Reg. 19.

Matth. 5.

Clodoueus venit ad Vedaſtum.

Zach. 4.

1. Pet. 2.

Luc. 18.

Sacra igitur euangelicæ authoritatis narrat hiſtoria, Dominum Ieſum Hiericho pergentem ad confirmanda fide ſuæ maieſtatis corda populi præſentis, cuidam cęco ad ſe clamanti lumen reddidiſſe oculorum, vt per corporale vnius illius cęci lumen, ſpiritualiter multorum illuminarentur pectora. Ità & ſanctus Vedaſtus, DEO Chriſto donante, per cuiuſdam illuminationem cæci, fidem, quam verbo prędicauit, in corde regis miraculo confirmauit: vt rex ipſe intelligeret, tam ſibi eſſe neceſſarium cordis lumen, quàm cæcò oculorum illuſtrationem: & quod diuina operata eſt gratia, per preces famuli ſui, in oculis cęca nocte caſtigatis: hoc per ſermones eiuſdem famuli, eadem operante potentia, per ſpiritualis intelligentiam lucis in ſuo pectore perficeretur. Nam regia excellentia condigno comitatu cum multitudine maxima populi iter agentibus illis, venerunt in quendam pagum, qui incolarum terræ illius conſuetudine Vungiſe pagus dicitur prope Reguliacam villam, quæ ſita eſt ſuper

florige.

florigeras Axonæ fluminis ripas: & ecce eiuſdem fluminis pontem rege tranſeunte cum multitudine populi, obuiauit illi cęcus quidam, huius diutiſſimè ſolaris expers luminis: fortè nec ſua cæcatus culpa, ſed vt manifeſtarentur opera Dei in illo, & per illius illuminationem præſentem, plurimorum illuminarentur corda ſpiritualiter. Qui cùm intellexiſſet à prætereuntibus, ſanctum Vedaſtum Chriſti ſeruum in eodem iter agere comitatu, clamauit: Sancte & electe Deo Vedaſte, miſerere mei, & ſupernã pio pectore diligentiùs depoſce potentiam, vt meæ ſubueniat miſeriæ. Non aurum poſco, nec argentum, ſed vt mihi lumen per ſanctitatis tuæ preces reſtituat oculorum. Senſit itaque vir Dei virtutem ſibi adeſſe supernam. Non ob illius cæci tantummodò, ſed plùs propter præſentis populi ſalutem, totum ſe in ſacras effudit preces, in diuina fidens pietate, & dexteram cum ſigno crucis poſuit ſuper oculos cæci, dicens: Domine Ieſu, qui es lumen verum, qui aperuiſti oculos cæci ad te clamantis: aperĩ oculos & iſtius, vt intelligat populus iſte præſens, quia tu es Deus ſolus, faciens mirabilia in cælo & in terra. Mox ille cæcus lumine recepto, gaudens perrexit viam ſuam. In quo loco tempore ſequenti à religioſis viris ædificata eſt eccleſia, in teſtimonium miraculi iſtius, in qua orantibus & credentibus vſque hodiè beneficia præſtantur diuina. Signo crucis & prece S. Vedaſtus ſanat cęcum

Igitur rex à viro Dei euangelicis apprimè imbutus doctrinis, & hoc pręſenti miraculo in fide firmiter confortatus, nil moratus in via, nil dubitans in fide, ſed magna alacritate animi, magna feſtinatione itineris, ſanctiſſimum pontificem Remigium videre properauit, vt illius ſacratiſſimo miniſterio, ſpiritu ſancto operante, in remiſſionem peccatorum & ſpem vitæ æternæ, catholici baptiſmatis viuo ablueretur fonte. Cum quo aliquantis moratus eſt diebus, vt Eccleſiaſticis ſatisfaceret ſanctionibus, & pœnitentiæ ſecundùm apoſtolicum præceptum priùs ablueretur lachrymis, dicente beato Petro principe apoſtolorum: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrûm in nomine Ieſu Chriſti: & in nomine ſanctæ Trinitatis, cæleſtis myſterij baptiſma ſuſciperet. Sciens verò beatus Pontifex apoſtolum dicere Paulum, Omnia veſtra honeſto cum ordine fiant: ſtatuit diem, quo rex eccleſiam intraret ad ſuſcipienda diuinæ pietatis ſacramenta. Quale fuit tunc ſanctis Dei gaudium, qualis in Eccleſia Chriſti lætitia, cùm viderent regem Niniue ad prædicationem Ionæ de ſolio maieſtatis ſuæ deſcendiſſe, & in cinere ſediſſe pœnitentiæ, & ſub pia Dei ſacerdotis dextera, ſuæ excellentiæ caput humiliare? Baptizatus itaque rex cum optimatibus ſuis & populo, qui diuina præueniente gratia, ſalutaris lauacri gaudebant ſuſcipere ſacramentum, vtriuſque & victoriæ ex hoſtibus, & ſuæ ſalutis voti compos, ad ſceptra regni gubernanda reuerſus eſt, ſanctumque Vedaſtum beato pontifici commendauit Remigio. Qui ibì moratus, vitæ meritis & virtutum claruit exemplis. Omnibus amabilis & venerabilis factus eſt. Fuit enim morum dignitate religioſus, charitate præcipuus, fraterna dilectione iucundus, humili pietate eximius, orationum vigilantia aſſiduus, ſermone modeſtus, corpore caſtus, ieiunio ſobrius, miſerorũ conſolator. Non de craſtino cogitans, ſed ſemper de Dei confidens clementia. Omnes ad ſe venientes, æternæ vitæ paſcebat alimento. Nullum in ſua deſpiciebat anguſtia, ſed piæ conſolationis verbo reficiebat mœſtos. Nemini vel verbo nocuit, ſed fraterno amore cũctis prodeſſe ſatagebat. Vndè & à quàmplurimis illuſtribus frequentabatur viris, vt illius ſacratiſſimo alloquio vel in triſtitia cuiuſlibet ſolicitudinis ſuſciperent conſolationem, vel in religione eccleſiaſticæ exercitationis puram ab eo audirent veritatẽ. Vndè & illius pia deuotione multi à diaboli laqueis liberati ſunt, & vias vitæ perpetuæ, ſuperna adiuuante pietate, ingreſſi ſunt. Act. 2. 1. Cor. 14. Ion. 3. Clodoueus rex baptizatur. Catalogus virtutum S. Vedaſti.

Scilicet multi, vt ſupradiximus, ob celeberrimam ſanctitatis famam, nobilium vel plebeiorum virum Dei viſitare ſolebant, vt conſolarentur per gratiam, quæ abundabat in labijs illius, & q̃a ex abundantia cordis os loquitur, & quia fraterno amore omnes diligebat, omnibus ſe affabilem præſtabat. Aliorum ſalutem ſuum reputãs lucrum, nec Dominicæ talentum pecuniæ pigritiæ obruit humo, ſed quotidiano charitatis ſudore multiplicare ſtudebat, nè vacuus, reueniente Domino ſuo, in conſpectu illius apparéret. Matt. 12.

Igitur quidam vir nobilis & religioſus inter alios famulum venit viſitare CHRISTI, vt per eum cæleſtis doctrinæ reficeretur melle. Et dum ſermo dulciſſimæ allocu-

allocutionis in longum traheretur,& ſol medium cæli tranſiens centrum,creſcentes
duplicaret vmbras,nolebat vir Dei hoſpitem ſuum abſque charitatis dimittere via.
tico. mandauit autem puero, vt ſi quid illi remanſiſſet vini, charo pocula portaret
amico, quatenùs in vtroque & anima refectus, & corpore confortatus, domum re.
diret. Sed propter hoſpitum frequentiam & viri Dei largam erga omnes munificen.
tiam,non arida patris charitate,aridum inuenit vaſculum,in quo vinum ſeruari ſole.
bat. Mox triſtis,tacito murmure,hoc ipſum puer paternis intimauit auribus. Qui ve.
recundiæ rubore perfuſus,charitatis tamen dulcedine abundans corde,in diuina cō.
fiſus ſuffragia,tacitus pauliſpèr Deo preces effudit: nil de diuino dubitans auxilio,nil
Exod. 17. de ſuæ petitionis hæſitans effectu,totus in eius credens clementia,qui de arida petra
Num. 20. ſitienti populo fontem aquæ viuæ produxit,vel in Cana Galileæ aquam in mirabilis
Iohan. 2. vini conuertit ſaporem: dixit puero: Vade in Dei confidens bonitate, & quodcunq;
inueneris in vaſculo,non cuncteris nobis adferre. Qui celer paterno obediens præ.
Precibus vi- cepto cucurrit, & vas vino optimo ſuperaffluens inuenit,grătias Deo agens, alacri
nū obtinet animo venienti & eius ſocijs propinauit amico. Qui duplici roboratus charitate,re.
à Deo. meauit in propria. Sed famulus Chriſti nè vanis iactantiæ verbis vel rumigero po.
puli celebraretur fauore,ſub magna atteſtatione præcepit puero,omnibus vitæ ſuæ
diebus hoc tacere miraculum,plùs Deo ſoli cognitus eſſe cupiens,quàm hominibus
certò ſciens,omnium eſſe virtutum veram in humilitate cuſtodiam,& hanc eſſe,quæ
charitatis gradibus altiſſima cæli regna conſcendat,ipſa dicente veritate: Omnis qui
Matt. 23. ſe humiliat,exaltabitur.

Cumque viri Dei celeberrima vulgaretur fama,& charitatis in eo munificentia,
& religio vitæ,& verbi Dei inſtantia longè lateque ab omnibus celebraretur, viſum
eſt beatiſſimo pontifici Remigio,tam præclaram Chriſti lucernam meliùs eſſe ſupra
candelabrum ponere,vt ſplendidiſſimo ſuæ ſanctitatis fulgore latiùs ad ſalutem lu.
ceret multorum,quàm ſub vnius loci latebris propemodùm abſcondita lateret. Di.
S. Vedaſtus uina igitur diſpenſatione & ſalubri ſacerdotum conſilio,ordinauit eum epiſcopum,
ordinatur & ad prædicandum verbum vitæ Atrebatenſi eum direxit vrbi,quatenùs populus diu
epiſcopus in antiquo malæ conſuetudinis erroribus iacens,Deo auxiliante,per aſſiduam ſacræ
Atrebatēſis. prædicationis inſtantiam,per illum in viam veritatis & agnitionem filij Dei deduce.
retur. Qui pontificatûs gradu & prædicationis officio ſuſcepto,concitus ad præfa.
tam ire perrexit vrbem : ſed in auſpicium futuræ proſperitatis & ſalutis, Deus cuiuſ.
dam miraculi teſtificatione eius patefecit ciuibus introitum. Igitur in ipſa ciuitatis
porta duos habuit obuiàm ſibi egenos & infirmos, cæcum ſcilicet & claudū, miſera.
bili à viro D E I voce ſtipem poſtulantes. Mox ſacerdos Chriſti,illorum condolens
miſeriæ,ſecum tractabat,quid illis ſolatij præſtare poſſet. Et cùm apoſtolicus prædi.
cator pecuniam in ſacculis ſe non habuiſſe ſciret,in diuina confidens clementia, &
Acto. 3. ſanctorum apoſtolorum Petri & Iohannis confortatus exemplo, ait: Aurum & ar.
gentum non eſt mecum:quod autem habeo,id eſt,charitatis officia & pietatem ora.
tionis ad Deum,hoc vobis præſtare non differo. Et poſt hæc verba vir Dei ex intimo
cordis affectu pro illorum miſeria fudit lachrymas, & cum fidei puritate opem illis
poſcebat diuinam,vel pro illorum corporali,vel pro populi præſentis ſalute ſpiritu.
ali. Nec tam piæ & tam neceſſariæ preces inefficaces eſſe potuerunt, ſed ab illo, qui
Eſa. 49. per Eſaiam inquit prophetam: Tempore opportuno exaudiui te, & in die ſalutis ad.
cęcū & clau- iuui te:mox ambo in conſpectu multitudinis optatam receperunt ſanitatem. hic lu-
dum ſanat. minis claritate ditatus,ille pedum velocitate lætatus. Ambo ſupernæ gratias agentes
pietati,maiora quàm ſperauerant,munera reportantes,domum reuerſi ſunt. Sed &
hoc miraculum ſanitatis in illis, plurimis cauſa fuit ſalutis æternæ. Videntes enim
multi ample- cæleſtem virtutē verba conſequi ſacerdotis Dei,relictis idololatriæ ſordibus,in Chri
ctūtur Chri- ſtum credentes,viuo ſacri baptiſmatis fonte purgati ſunt.
ſtianiſmum.
Præfati verò miraculi teſtificatione vir D E I, fauore populi ſuffultus, ſingula
ciuitatis loca peragrans, quæſiuit inter ruinas ædificiorum, ſi quod eccleſiæ ſi.
gnum inueniri valuiſſet. Nam antiquis fermè temporibus, ſacræ in illis locis fidei
floruiſſe religionem agnouit, ſed propter peccata habitatorum terræ illius, occulto
Attilę regis Dei iudicio ſed iuſtiſſimo, tradita eſt cū cæteris Galliæ vel Germaniæ ciuitatibus pa.
immanitas. gano & perfido Hunnorū regi Attilæ vrbs quoq; illa deprędanda. Qui propter animi
ſui

ſui ſæuitiam,nec ſacerdotibus D E I honorem,nec eccleſijs CHRISTI reuerentiam
impendere ſciebat: ſed omnia, quaſi tempeſtas immaniſſima, ferro vaſtauit & igne.
Tunc in ſimilitudine Hieroſolymitanæ vaſtationis, quæ ab impio Babyloniæ rege
facta eſt,venerunt gentes in hæreditatem Dei, & pollutis manibus prophanauerunt 4.Reg.25.
ſacraria Chriſti, effundentes ſeruorum D E I ſanguinem circa altaria altiſſimi regis.
Non hæc paganorum fecit fortitudo,ſed populi Chriſtiani promeruerunt peccata.
Inuenit verò famulus Chriſti antiquæ ruinas eccleſiæ, inter murorumq́; fragmenta
veprium creſcere denſitates:vbi quondàm pſallentium chori,ibi luſtra & latibula fe-
rarum viſa ſunt,ſtercoribus & immunditijs omnia plena,ità vt vix veſtigium aliquod
remanſiſſet murorum. Hæc cernens,intimo cordis dolore ingemuit,dicens: O Do-
mine,hæc omnia venerunt ſuper nos,quia peccauimus cum patribus noſtris, iniuſtè Pſal.105.
egimus,iniquitatem fecimus. Sed tu Domine memor eſto miſericordiæ tuæ,& no-
ſtris parce peccatis,& nè obliuiſcaris pauperum tuorum in finem. Dum hæc itaque
lachrymoſis murmuraret querelis,ecce ſubitò ex ruinoſis ſpeluncis vrſus proſiliuit.
Cui vir Dei cum indignatione pręcepit,vt in deſerta ſecederet loca,& ſibi commoda
inter condenſa ſyluarum quæreret habitacula,nec vltrà illius fluminis ripas trāſiret.
Qui mox tali territus minatione, fugit, nec vnquàm poſteà illis viſus eſt in partibus.
O mira omnipotentis Dei,in ſanctis ſuis potentia,quibus beſtiæ ferociſſimæ obedire Sancti beſti-
ſciunt. O miſerabilis hominum audacia,qui ſalutiferæ prædicationis verba, à ſanctis æ ſentiunt
prolata doctoribus,contemnere non metuunt. Irrationalis beſtia,in obtemperando obſequitce,
ſanctorum præceptis,quodammodò ratione vtitur humana:homo verò ad imaginē homines cō
Dei conditus, ratione præditus, honorem ſuum non intelligens, comparatus eſt iu- temptores.
mentis inſipientibus,& ſimilis factus eſt illis. Pſalm. 48.

Dum verò comperiſſet vir Dei eccleſias Chriſti deſertas,cor populi idololatriæ
erroribus infectum,ignorantiæ tenebris obcæcatum,gemino ſe pietatis ſubdidit la-
bori. Populum ſedula intentione ad agnitionem veri luminis perduxit, eccleſias ad Cōſtruit ſa-
culmen ſummi honoris erexit,preſbyteros & diaconos ſibi in adiutorium per diuer- cras ædes.
ſa eccleſiarum diſpoſuit loca,& vbi priùs ſpeluncæ fuerunt latronum,ibi orationum
domos conſtruxit: magiſq́ue diuinis intendit eas ornare laudibus,quàm pompaticis
ſeculi diuitijs comere. Fuit verò pauperibus largus, diuitibus affabilis, quatenùs oēs
vel largitate munerum,vel iucunditate verborum in viam deduceret veritatis. Sciēs
itaque nullatenùs ſuperba ſecularis potentiæ colla ad Chriſtianæ religionis humili-
tatem inclinari poſſe,niſi per ſuauiſſimas pietatis admonitiones, Apoſtolico inſtru-
ctus exēplo,omnibus omnia factus,vt omnes lucrifaceret,ſeniores honoribus præ- 1.Cor.9.
ueniens,iuniores paterna dilectione admonens,vbiquè per officia charitatis non ſua
quęrens,ſed quæ Dei ſunt, Chriſti ſequutus veſtigia, potentium conuiuia non con-
tempſit,non luxuriæ cauſa,ſed prædicationis obtentu,vt familiaritate concordiæ,fa-
ciliùs verbum Dei conuiuantium infunderet cordibus. Igitur quidam nobilis Fran-
cus,potentia clarus, Ocinus nomine,regem Clotarium,prædicti regis Clodouei fili-
um, qui tunc temporis regni nobiliter rexerat ſceptra, vocauit ad prandium, quod
magno apparatu in domo ſua regi & ſuis parauerat optimatibus. Regatus quoquè
eſt ſanctus ad conuiuium Vedaſtus. Qui domum intrans,more ſibi ſolito,dextera ex-
tenta,omnia ſanctæ crucis vexillo ſignauit. Quædam verò vaſcula ibi ceruiſia adſta- Nota vim
bant plena,ſed malè gentili errore dæmoniacis incantationibus infecta. Quæ mox crucis,manu
ob potentiam ſanctæ crucis deſtructa crepuerunt,& quicquid liquoris habuerunt,in S.Vedaſti
terram effuderunt. Territus verò rex & optimates illius,huius viſione miraculi,ſciſci expreſſæ.
tabatur Pontificem cauſam repentini prodigij. Cui ſanctus reſpondit epiſcopus: Per
quaſdam maleficorum incantationes,ad decipiendas conuiuarum animas,diabolica
n his latuit liquoribus potentia:ſed virtute crucis Chriſti territa, ſic inuiſibiliter de
omo effugit iſta,ſicut viſibiliter conſiderâſtis liquorem effundi in terram. Hæc verò
s multis proficiebat in ſalutem. Nam plurimi, occultis diabolicæ fraudis catenis
ſoluti,auguriorum vanitate ſpreta,incantationum conſuetudine relicta, ad veræ
ligionis conuolauerunt puritatem, intelligentes diuinæ potentiæ efficaciam in
famulo facere ſigna,nihilq́; contra eius ſanctitatem antiqui ſerpentis valere ma-
namenta. Et quod ille ad perditionem parauerat aliquorum, hoc Chriſti gratia
edemptionem conuertit plurimorum.

Rexit

Rexit igitur præfatus Dei ſacerdos eccleſiam Chriſti, diuina auxiliante gratia, annis circiter quadraginta, ſub magna euangelicæ prædicationis deuotione, ſub magno pietatis amore, ac per id temporis multitudinem populi catholico dogmate ad Chriſtianæ fidei conuertit ſanctitatem. Claruit vbique diuinæ cognitio legis, ſanctiſſimi Christi nomen cunctorum audiebatur in ore, floruit in moribus caſtiſſimæ vitæ honeſtas, ardebat in pectoribus ſingulorum cęleſtis patrię amor, populus ſtatutis diebus ad eccleſiam concurrebat, feſta cum magno gaudio noſtri Saluatoris opportunis celebrabantur diebus, eleemoſynæ circa domos vberrimè pauperibus diſpertiebantur, verbum Dei quotidiè per loca ſingula populis prædicabatur, hymnidicas laudes Deo horis canonicis chorus cantabat in eccleſijs. Beatum dixerūt populum, cui hæc ſunt: beatus populus, cuius Dominus Deus eius. Omnes enim in pulchritudine pacis quieſcebant, in agnitione veritatis gaudebant, in ſanctitate Chriſtianæ religionis lætabātur. Poſtquàm verò pius ꝓdicator & ſanctus Dei ſacerdos, meritis maturus & annis, præmia ſui laboris accipere debuit, Deo diſpenſante, in eadem Atrebata ciuitate validæ infirmitatis febre correptus eſt, diuina præuidēte miſericordia, vt vbi plurimùm in Dei ſudauit ſeruitio, indè ad palmam æternæ beatitudinis perueniret, & inter chariſſimorum manus filiorum animam ſuo redderet creatori. Vt verò ſui famuli obitū Deus deſignaret, viſa eſt nocte quadam clariſſimæ columna lucis, à culmine domûs, in qua ſanctus iacebat ſacerdos, vſq; ad ſummum cęli, horarum fermè ſpatio duarū, ſtare faſtigium. Quod cùm viro Dei diceretur, intellexit ſtatìm, hoc ſignum ſuum demonſtrare obitum. Vocauit igitur ſuos ad ſe filios, vt eorum precibus ſuam fideli cōditori commendaret animam. Et poſt dulces paternæ pietatis admonitiones & extrema charitatis verba, ſacroſancto corporis & ſanguinis Chriſti confirmatus viatico, inter manus lachrymātium ſpiritum emiſit. O dies ſancto lætiſſima ſacerdoti, ſed cuncto mœſtiſſima populo, quem tantus ſubitò corporali vita deſeruit paſtor, quem tamen ſpirituali nunquàm deſerit interceſſione, ſi ſacræ illius admonitionis verba & probatiſſimæ vitæ veſtigia ſequi non deſiſtat. Conuenerunt itaque ad vltimas venerandi viri exequias clerus & populus copioſus, aliarumque eccleſiarum ſacerdotes, preſbyteri & diaconi. Sed mirum: inter lachrymantium voces in terra, pſallētium (vt fertur) à quibuſdam religioſis viris cœtus audiebantur in cęlo: & dum digno honoris officio feretrum, in quo iacebat corpus, paratum ſtaret in medio, accedentes mouere illud non valebant. Quid verò agerent, ambigebant: quò ſe verterent, neſciebant. Sciſcitabantur à Scopilione archipreſbytero, viro equidem religioſo, qui ſecretarius fuerat ſermonum ſancti Dei, ſi aliquid de ſua eum teſtari ſepultura memoraret; timētes, nè fortè illis hoc ideò accidiſſet, quia intrà murum eiuſdem ciuitatis illū ſepelire diſponebant. Quibus ille reſpondit, ſæpiùs eum ſe audîſſe dicentem, quòd nullus intrà muros ciuitatis ſepeliri debuiſſet: quia omnis ciuitas locus debet eſſe viuorum, non mortuorum. Volebant ſiquidem illum in eccleſia beatæ ſemper virginis Mariæ, vbì ſedi pontificali præſederat, tumulari. Ipſe verò ſepulturæ ſuæ locum in oratorio, quod paupere ſumptu, id eſt, ligneis tabulis prope litus Crientionis fluuioli ædificauerat, fieri diſpoſuiſſe cognoſcitur. Quod licèt ipſe pro humilitate, qua ſemper vſus eſt, fieri voluîſſet, omnes tamen, qui aderant, attendētes meritorum eius inſignia, indignum ducebāt tanti viri corpus in loco humili debere ſepeliri: præſertim cùm nec locus ipſe habilis eſſet tanto monumēto, nec, palude obſitus, foret acceſſibilis populo. Dum talia inter ſe quererentur, venerabilis vir Scopilio, doctus virtute precū, ad ſolita ſibi credidit arma currendum, vt videlicet oratio fidei obtineret, quod multa hominum manus viribus nequiuiſſet. Vndè cunctos hortans ad precem, ipſe prior illachrymans, ſuper corpus ſacratiſſimum incumbens orationi, in hanc vocem, mœrore cordis affectus, erupit: Heu mihi, inquit, ô beatiſſime pater, quid vis vt faciam, quoniam & dies in veſperum declinat, & omnes, qui ad tuas exequias conuenerunt, ad propria iam remeare feſtinant? Permitte, obſecro, te perferri ad locum, qui tibi filiorum cura præparatus exiſtit. Et his dictis, accipientes capulum, in quo ſancti viri corpus iacebat exanime, nullum onus ſentientes, portauerunt eum ſubiectis humeris cum alacritate animi ad ſepulturæ locum. Sepeliēruntque eum in eccleſia iam dicta beatæ Dei genitricis ſemper virginis Mariæ, in dextera parte altaris, vbì quondàm pontificalis cathedræ fungebatur officio, nobilem terræ abſcondentes theſaurum.

In

Fructꝰ veræ prędicatiōis Euangelicę.

Horæ canonicę.

Pſal. 143.

Viſio columnę lucidę.

Accipit Euchariſtiam obiturus.

Honorificè cōditur ſacrū corpus.

In quo loco per aliquod iacuit tempus, quouſquè Domino reuelante, ad locum, vbi nunc fulget eius memoria, eſt à viris ſanctis Autberto & Audomaro epiſcopis felici mutatione tranſlatus.

Nunc autem, quid in eodem epiſcopio poſt eius exceſſum viſum eſt dignum memoriæ, referatur. Superueniente igitur tempore, domuncula, in qua Deo dilectus diem obijt, flammis arrepta, ardere cœpit. Sed vidente quadam religioſa fœmina, Abita nomine, ſanctus aduenieš Vedaſtus, flammas à domo diſcuſſit, & ità incolumis remanſit cum lectulo, in quo vir Domini ſanctam ad cæleſtia regna animam emiſit: vt omnes agnoſcerent, quanta illius eſſet beatitudo in cælis, cuius lectuli domicilium in terris ardere non potuit.

Iacuit autem in loco eodem vſque ad tempus beati Autberti, qui ſeptimus ei in ſede pontificali ſucceſſit epiſcopus. Is autem, vt Maiorum relatione cognouimus, & vt in innumerabilium hominum ore verſatur, & quod oculis etiam factum probamus, dum quadam die poſt hymnos matutinos in humanis conſiſtens, rubente aurora, Orientem versùs intenderet, vidit eminùs trans fluuiolum, qui Crientio vocatur, virum præfulgidum virgam manu tenentem, baſilicæ locum metiri. Quod ille cernens, reuelante Deo, viſionem cognouit angelicam: oſtenſumque eſt illi, beatum illuc Vedaſtum, annuente Chriſto, ſine dubio transferendum. Qua reuelatione certior factus, inuitauit ad tantum opus beatum Audomarum, qui ea tempeſtate Taruennæ Morinorum vrbis epiſcopus, in Dei rebus magnificus habebatur. Qui licèt iam ſenio preſſus, & amiſſione luminum videretur debilior factus, animum tamen vt arcum habens ſpiritali ſtudio intentum, ilicò promptus, Chriſto greſſus regente, feſtinus ad venerabilem peruenit Autbertum. At ille quid animo gereret, & quid ſibi diuinitùs eſſet oſtenſum, referens, pari voto communique conſilio cum magno populorum gaudio, qui vndiquè confluxerant, ad locum deſignatum beatiſſimum tranſtulerunt Vedaſtum. In qua tranſlatione perhibetur beatus Audomarus lumen recepiſſe oculorum, ſed ilicò precibus eandem, quam vltroneus ferebat, reimpetrâſſe cæcitatem. Paruipendebat quippe lumen carnalium oculorum, qui lumen meruit ciuium ſupernorum. Porrò autem miracula, quæ & tunc geſta perhibentur, & quæ iam per annos fermè centum ſexaginta per merita beati Vedaſti patrata ſunt, nullo ſunt ſtylo memoriæ tradita, excepto, quòd vocibus cantorum huiuſmodi canitur antiphona: Hic eſt beatus Vedaſtus, cui templum fieri ab angelis iuſſum eſt hominibus. Eſt autem locus ipſe non longè ab eadem vrbe, qui pro nobilitate ſuî Nobiliacus primò eſt appellatus: ſed procedente tempore tam inſignis effectus, vt vrbis nomine, quæ iam ruinis crebrioribus penè obſoluerat, vocitetur. Eſt nanque & largitione fidelium ſublimatus, & agmine monachorum & aliorum Deo deuotorū grege refertus: vbi inceſſanter quotidiè diuina celebrantur præconia, & frequenter cæleſtia facta ſunt & fiunt miraculorum ſigna, quę iam magis cernentium ore narrantur, quàm dictantis ſtylo ſcribantur. Felix equidem Atrebatum ciuitas, tam excellenti munita patrono: & ſi murorum ruinis vileſcat, illius tamen meritorum nobilitate clareſcit. Totusq; pro eius ſanctitatis interceſſione gaudeat populus, omnipotentique DEO æternas referat laudes, qui tam clarum illi perdonauit doctorem, cuius prędicatione viam agnouit veritatis. Cuius precibus, ſi in fidei firmitate & vitæ ſanctitate conſiſtit, ab omni aduerſitate ſecura permanebit, & vſque ad perfectam beatitudinis gloriam perueniet, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Viſio S. Autberti.

S. Audomarus epiſcop.

VITA SANCTI AMANDI EPISCOPI TRAIECTENSIS ET CONFESSORIS, SCRIPTA A MILONE *monacho cœnobij S. Amandi. Claruit is Milo anno Chriſti 870.*

PROLOGVS.

SCRIPTVRVS vitam beati Amãdi, habitatorem eius inuoco ſpiritum ſanctum: vt qui ei virtutes largiri dignatus eſt, mihi etiam eas ſermonem tribuat narrãdi: quatenùs & charitati veſtræ debitum ſeruitutis impẽdam officium, & nè is lateat, qui omnibus modis eſt imitandus. Licèt enim tantę rei ſim impar ingenio, atque nugacitatis vel deſidiæ pondere opprimar: ad illum tamen ſpem erigo, qui dixit: Aperi os tuum, & ego adimplebo illud: Maximeque veſtris fretus ſuffragijs, vt quod meritis meis obtinere non valeo, orante pro me beatitudine veſtra, opus tam arduum atque difficile, à meque hactenùs indiſcuſſum, ſuperna opitulante gratia poſſim aggredi. Priùs enim ſcire vos cupio, me ad omnes virtutes, quas per eum Domin' operari dignatus eſt, attingere minimè poſſe. Et quanuìs ad omnia illius peruenire nequeam, tamẽ prout Dominus vires infuderit, pauca è pluribus curſim ſuccinctèque, & vt ità dicam, breuiter aggredi conabor. Indignum eſt enim, vt de tanto viro ſilere quis audeat, dum pius rerum arbiter talem in Eccleſiaſticæ culturæ campo cultorem inſtituit, per quem, agrum ipſius intenta operatione fidei raſtro colentem, ad centeni numeri redditum Chriſti ſeges excreſceret. Satìs enim ſunt ſolicita circa humanũ genus immenſæ diuinitatis prouiſura remedia, dum talem ad illuminationem patriæ dignata eſt dirigere, miſericordia conſulente. Et licèt longè lateque ſe per rumigerulos fauores diuulgare noluerit, tamen, vt ait ipſa veritas, ciuitas in monte poſita, latére non potuit. Et quod mihi pace ſanctorum omnium liceat confiteri, nulli eſt ſecũdus in meritis eorum, quorum agnouimus virtutes. Igitur nè prolixa oratio horrorem incutiat, generetque, vt aſſolet, legenti faſtidium, vitam ſancti Amandi, qualiter à pueritia vſq; ad perfectam vixerit ætatem, qualiter've ante epiſcopatum vel in epiſcopatu ſe geſſerit, aut circa beatum finem qualiter rigorem mentis atque propoſitum tenuerit, licèt ruſtico ac plebeio ſermone, propter exemplum tamẽ vel imitationem, memoriæ, contempta verecundia, tradere curabo.

Pſalm. 80.

Matth. 5.

VITA.

AMANDVS igitur ſanctiſſimus atque religioſiſſimus, Aquitaniæ partibus haud procùl à maris Oceani litore ex Chriſtianis atque inclytis parentibus editus puer eſt. Pater eius Serenus nomine, genitrix verò Amantia vocabatur. Sed cùm iam adoleſcentiam tranſiens, in robur migraret virile, & immodicis deſiderijs in CHRISTI flagraret amore, patriam parentesque relinquens, ad Ogiam inſulam, quæ à litore Oceani maris quadraginta diſtat milliaribus, felici nauigans curſu, tandẽ portum monaſterij petijt, ibiq; à fratribus ſpiritalibus cum magno receptus eſt gaudio: & quia ſacras ab infantia didicerat literas, ex hoc maiori ſuccenſus deſiderio, ampliùs quotidiè in Dei rebus creſcebat.

6. Februarij.

Amandi patria & parẽtes.

Confert ſe in monaſterium.

Quadam igitur die, dum ei à fratribus imperatum fuiſſet, vt obedientiæ cauſa per inſulam deambularet, fit ei repentè obuiàm miræ magnitudinis ſerpens, ſicut idẽ vir Dei narrare conſueuerat, ità ingens atque immanis, qualis nec pòſt, nec anteà in eadem viſus eſt inſula. Quo viſo, perterritus puer, ſicut ipſa patiebatur ætas, quid ageret ignorabat. Tum ſubitò ſuperna reſpectus gratia, ad orationum confugit auxilia. Statimque ſolo proſtratus, cùm aliquantiſpèr orationi incubuiſſet, ſignum crucis contra immanem oppoſuit anguem, potentiq; virtute verborum, vt ad latebras quãtocyùs

Signo crucis pellit immanem ſerpentem.

tocyùs rediret,imperat. Qui dicto obediens, atque ad ſignum viri Dei fugiens,rapidoq́; curſu ad latebras remeans,in eadem inſula vlteriùs nuſquàm comparuit.Sicque eandem inſulam per orationem beati viri Amandi omnipotens Deus ab imminenti liberauit periculo.Hoc initium ſignorum eius, ad nos multorum fama volitãte perlatum eſt.

Dein cœpit pater eius blandis eum ſermonibus irretire,vt quantocyùs de monaſterio egrederetur,& rursùs ſecularem aſſumeret habitum. Cumq́ue his atque huiuſcemodi perſuaſionibus animum illius conaretur euertere, obteſtans niſi citiùs aſſenſum daret, vt de monaſterio egrederetur, iam paterna priuaretur hæreditate, reſpondiſſe fertur: Nihil mihi, pater,tam proprium videtur, quàm vt Chriſti aſſumam ſeruitium, qui eſt pars & hæreditas mea. De paternis enim ſubſtantijs nihil adipiſci cupio:ſolummodò,vt Chriſto militem,permitte.

Sicque in eodem permanens deſiderio,relicto ſolo parentibusq́ue, Turones & ſepulcrum ſanctiſſimi petijt Martini,Ibique proſtratus,& profuſis in oratione vberrimè lachrymis, ex toto cordis petijt affectu, quatenùs vir ſanctus oratione ſua apud Deum obtinere mereretur,vt nunquàm eum Dominus ad ſolum proprium remeare permitteret,ſed omnem vitæ ſuæ curſum in peregrinatione expenderet.Cumq́ue ab oratione ſurrexiſſet,ſtatìm comam capitis ſui abſcidit,adeptusq́ue clericatûs honorem,omnem gratiam tranſcendebat in clero. Tondet ſibi caput.

Poſt hæc verò ab abbate ipſius loci & à fratribus benedictione percepta,ciuitatem Bituricas & ſanctum adijt Auſtregiſilum,qui tunc in Dei rebus magnificus atque inſignis habebatur. Cumq́ue ab eo & ab eius archidiacono,ſanctiſſimo videlicet Sulpitio,qui poſteà epiſcopus claruit, clementiſſimè fuiſſet ſuſceptus,omni ei humanitate exhibita,cellulam iuxta eccleſiam in ſuperiori ciuitatis muro conſtrui fecerunt. Huius vitã inueniet Lector 17. Ianuarij.

In qua cellula multis diebus ob amorem æternæ vitæ,cilicio tectus & cinere,ieiunijs attritus atq; inedia,hordeaceo tantùm contentus pane atque aqua modica,corpus ſuum ſuſtentauit potiùs quàm aluit. Sicque ibidèm tribus fermè militans luſtris, à vino & ſicera omninò abſtinuit. His ità geſtis,cæleſti iterùm inflammato deſiderio, incidit ei cogitatio,vt ad limina beatiſſimorum apoſtolorum Petri & Pauli properare deberet. Aſſumptoque ſecum vno tantummodò comite,ſqualida atque deuia luſtrans loca,tandèm Romam peruenit. Ibiq́ue ſancto ſatiatus deſiderio, prædulcia in liminibus apoſtolorum figens oſcula, diebus eccleſiarum Dei circuibat loca, nocte verò ad ſancti Petri reuertebatur eccleſiam. Degit ſolitarius 15. annis. Romę loca ſacra inuiſit

Quadam nanque die iam appropinquante veſpera,cùm cuſtodes iuxta morem in eccleſia feciſſent diligentiam, ſanctus vir Domini Amandus, egredientibus cunctis, in eccleſia paululùm ſubſtitit,ibi ex deuotione tota nocte vigilare cupiens. Tum verò vnus ex cuſtodibus inuentum,contemptibiliter affectum iniurijs, eiecit extra eccleſiam. Sedente autem eo in eſtaſi mentis in gradibus ante fores eccleſiæ, ſubitò ei ſanctus apparuit Petrus,blandè leniterq́ue eum alloquitur,& vt in Gallias ad prædicationem exercendam reuerti deberet,admonuit. De qua viſione ſanctus vir Amandus hilarior redditus, accepta benedictione apoſtoli atque patrocinijs, feliciter remeauit in Gallias. S. Petrus ei apparet.

Cùm interim paucis pòſt tranſactis diebus,coactus à rege ac ſacerdotibus,epiſcopus ordinatus eſt. Acceptoque pontificatûs honore, gentibus verbum euangelizare cœpit Domini,atq; ſeipſum in omnibus exemplum prębere bonorum operum. Erat autem pijſſimus atque omni bonitate repletus, vultu ſerenus, eleemoſynis largus, ſenſu ſobrius,corpore caſtus,atque inter diuites & pauperes medius: ità vt pauperes illum quaſi pauperem adſpicerent,diuites quaſi ſuperiorem ſe exiſtimarent. Vigilijs atque orationibus deditus,ſermone cautus. Fit epiſcopus

Si quos etiam captiuos vel pueros tranſmarinos inueniſſet, dato precio redimebat,ſpiritalique eos regenerans lauacro,literis affatìm imbui præcipiebat,pręmiſſaq; libertate, per diuerſas diſtribuebat eccleſias: Pluresq́ue ex his poſteà epiſcopos, vel presbyteros,ſeu honorificos abbates fuiſſe audiuimus.

Illud etiam non eſt pręterm ittendum,quòd idem vir Dei Amandus à Roma ſecundò rediẽs,aſſcenſa naui,peruenit ad Centumcellenſem locum. Quadam igitur nocte cùm ſolus,vt illi mos erat,oraret,immundus ſpiritus vnũ è famulis appræhẽſa manu

Improbitas diaboli.

trahebat ad mare, volens eum ibi demergere. Sed idem puer, qui trahebatur, magnis cœpit vocibus clamare, dicẽs: Chriſte, adiuua me: Chriſte, adiuua me: Mox malignus ſpiritus eidem puero inſultando reſpondit: Qualis Chriſtus? Sed dum puer, qui trahebatur, minimè reſponderet, ait ſanctus Amandus: Dic illi fili: Chriſtus filius Dei viui, crucifixus. Statimq; ad vocem illius inimicus vt fumus euanuit.

Sequa tempeſtas in mari.

Nec multò pòſt cùm quadam die per medium pelagus nauigaret, nautasq; verbũ doceret Domini, ſubitò apparuit illis miræ magnitudinis piſcis. Nautæ verò, miſſo in pelagus reti, eundem piſcem ceperunt. Cumque epularentur, mutuisq; plauſibus exultarent, ſubitò inopinata orta tempeſtas eſt, quæ omne gaudium eorum in luctum conuertit. Cœperunt autem quicquid in naui habebant, tam quæ ad cibum pertinebant, quàm reliqua ſubſidia omnia, vel etiam armamenta nauis, in pelagus proijcere, vehementerq; labori inſiſtere, vt ad terras egrederentur: ſed nihil omninò proficere valebant. Nauis verò quaſſata, huc illucque à fluctibus ferebatur, cunctosque de vita ſpem omnem abijcere cogebat. Mox igitur nautæ ad ſeruum Dei cucurrerunt Amandum, rogantes vt Dominum deprecaretur, quatenùs eos per orationem ipſius de imminente liberaret periculo. Vir autẽ Domini Amandus blandè eos conſolatus, confidere iuſſit, & vt de Domini miſericordia fiduciã haberent, fideliter admonuit. Nautæ verò nimio feſſi labore, paſsìm in naui iacebant ſopore depreſſi. Ipſe etiam ſanctus in puppi nauis reſidens, quieſcebat. Tum ei ex improuiſo ſanctus apparuit Petrus, tranſiens per puppim nauis: excitansq; eum ac blanditer alloquens, ait: Noli timere Amande: non peribis tu, neque qui tecum ſunt. Mox verò ad verbum illius ſedata tempeſtate, tranquillitas reddita eſt magna. Et facto manè, omnes, qui in naue cum viro erant Dei, ſani atque incolumes ad terras egreſſi ſunt.

Gãdauenſiũ priſcorum ſtultitia.

Per idem autem tempus, cùm loca vel diœceſes ob animarum ſolicitudinẽ vir Domini circumiret Amandus, audiuit pagum eſſe quendam iuxta fluenta Scaldis fluuij, cui vocabulum eſt Gandauum. Cuius loci habitatores antiqua diaboli verſutia vſq; adeò circunquaq; laqueis vehemẽter irretiuit, vt incolæ terræ illius, relicto Deo, arbores & ligna pro Deo colerent, atque vana idola adorarent. Propter ferocitatem enim gentis illius, vel ob terræ infœcunditatẽ, omnes ſacerdotes à prædicatione loci illius ſe ſubtraxerant, & nemo audebàt in eodem loco verbum annunciare Domini. Quo audito, vir ſanctus magìs eorum miſeratus errorem, quàm de vitæ ſuæ periculo pertimeſcens, Aicharium epiſcopum, qui tunc Nouiomenſis vrbis cathedræ præſidebat ſacerdotali, adijt, eumq; humiliter poſtulauit, vt ad regem Dagobertum quantocyùs pergeret, epiſtolasque ex iuſſu illius acciperet, vt ſi quis ſe non ſpontè per baptiſmi lauacrũ regenerare voluiſſet, coactus à rege, ſacro ablueretur baptiſmate. Quod ità factum eſt. Percepta nanque à rege poteſtate, & benedictione à pontifice, illuc vir

Vir ſanctus multa patiẽ ab incredulis.

Domini Amandus perrexit intrepidè. Vix enim quis dignè enarrare ſufficiet, quãtas ibidèm pro Chriſti nomine perpeſſus ſit iniurias, & quàm frequenter ab incolis loci illius cæſus ſit, necnon & à mulieribus & à ruſticis non abſque iniuria ſit repulſus, verumetiam & in flumen ſępè pręcipitatus. Quæ omnia vir ſanctus pro nihilo deputãs, verbum Dñi non deſtitit prædicare, memorans illam ſancti euangelij ſententiã, quã ait:

Iohan. 15.

Maiorem charitatem nemo habet, q̃ vt animam ſuã ponat quis pro amicis ſuis. Comites etiã illius, qui eum fuerant germana charitate ſecuti, ob inediã vel ſterilitatem loci ad propria remeantes, eum ibidẽ ſolum reliquerũt. Ipſe verò in p̃dicationis permanẽs officio, alimentũ proprijs acqrebat manibus. Sanè captiuos innumeros redi-

Multos cõuertit.

mẽs, ſacro baptiſmate emũdabat, & vt in operib⁹ bonis p̃ſiſterent, fideliter hortabat.

Illud etiã huic ſchedulæ annectẽdũ putauimus, quod viro venerabili preſbytero, nomine Bono, narrãte didicimus: q̃ teſtabatur ſe p̃ſentẽ fuiſſe, quãdò hęc geſta res eſt. Aiebat nanq;, q̃ comes quidã ex genere Francorũ, cognomine Dotto, cõgregata nõ minima multitudine Francorũ, in vrbe Tornaco, vt erat illi iniunctũ, ad dirimãdas reſederat actiões. Tum ſubitò à lictorib⁹ ante eum p̃ſentatus eſt quidã reus, quẽ oĩs turba acclamabat dignũ eſſe morte. Erat verò idẽ fur plagis iam crudeliter affectus, vehemẽterq; cęſus, & corpore non niſi ſemiuiuus. Cumq; p̃fatus Dotto decreuiſſet, vt eũ patibulo deberẽt affigere, vir Dñi Amãd⁹ adueniẽs, obnixa prece poſtulare cœpit, vt ei vitã cõcedere dignaret̃. Sed vt erat ſęu⁹ atq; oĩ belua crudelior, nihil apud eum Amãd⁹ obtinere potuit. Tandẽq; à miniſtris vel apparitorib⁹ idẽ fur affix⁹ patibulo eſt,

atque

atque extremum exhalauit ſpiritum. Dotto igitur domum reuerſus eſt,populi con-ſtipatus caterua. Sanctus verò vir Domini Amandus citiùs ad patibulum cucurrit, hominemque iam mortuum inuenit. Depoſitumque de ligno,ad cubiculum,in quo familiariter orare conſueuerat,deferri fecit,fratribusque è cellula egreſſis,ipſe ſuper membra defuncti,oratiõi tam diù incubuit,lachrymis ad Dominum profuſis ac pre-cibus, donèc iubente Deo anima in corpus redijt, atque cum viro Dei loqui cœpit. *Excitat vita functũ furẽ.* Adueniente itaque matutinali tempore, conuocatis fratribus, aquam iuſſit afferri. Suſpicantibus autem illis,quòd corpus ad ſepeliendum,ſicut mos eſt, vellet abluere, ſubitò cellulam ingreſſi, viderunt eundem hominem, quem mortuum reliquerant, ſanum cum viro Dei ſedentem atque incolumem colloquentem. Mirarique vehe-menter cœperunt, quòd viuum videbant, quem pauloantè mortuum reliquerant. Tunc igitur ſanctus vir Domini Amandus aſſiſtentes cunctos vehementiſſimè obte-*Vult id celari.* ſtari cœpit,vt nè cuiquam vnquàm proderent hoc,quod per eum Dominus operari dignatus eſt:aſſerens,non ſuæ hoc eſſe aſſeribendum virtuti,ſed miſericordiæ Domi-ni,qui in ſe ſperantibus vbiquè dignatur adeſſe.Loto itaque omni corpore atque ci-catricibus,carnem carni reſtituit,ità vt de plagis,quas antè pertulerat,in eius corpo-re nullum indicium apparéret. Sicque eum ad propriam remittens domum, paren-tibus reſtituit incolumem.

At vbì hoc miraculum longè lateque diuulgatum eſt,ſtatìm incolæ regionis illius *Multi hoc* curſu celeri ad eum cucurrerunt,& vt eos faceret Chriſtianos,humiliter poſtulabãt. *miraculo inuitãtur ad* Fana etiam,quæ antè adorare conſueuerant,proprijs deſtruentes manibus,ad virum *fidem.* Dei omnes vnanimiter peruenerunt.Nam vbì fana deſtruebãtur, vir Domini Amã-dus tam ex munificentia regis, quàm ex collatione religioſorum virorum religioſa-rumque fœminarum,ſtatìm monaſteria aut eccleſias conſtruebat:verbique ſacri pa-*Monaſteria extruit.* bulo populum reficiens,omnium corda mandatis cæleſtibus illuminabat.

Cùm iam vir ſanctus videret prædicatione ſua quoſdam ad Deum conuerti,ex hoc maiori æſtuabat deſiderio,quatenùs adhuc alij conuerterẽtur. Audiuit deniq;,quòd Sclaui nimio errore decepti,à diaboli laqueis tenerentur oppreſſi. Illicque martyrij palmam ſe aſſequi poſſe confidens,transfretato Dauubio,eadem circumiens loca,li-*Prędicat* bera voce euangelium Chriſti gentibus prædicabat. Pautis verò ex eis in Chriſto re-*Sclauis.* generatis,videns etiam ſibi non ſatìs accreſcere fructum,& martyrium,quod ſemper quærebat,nondùm ſe adepturum,ad proprias iterùm reuerſus eſt oues, curamq; ge-rens earum,ad cæleſtia regna prædicando perduxit.

Intereà rex Dagobertus amori mulierum pluſquàm oportebat deditus, omnique ſpurcitia libidinis inflammatus,ſobolẽ minimè videbatur habere: ſed tamen ad Do-mini confugit auxilium,deprecabaturq; ſedulò,vt ei filium dare dignaretur, qui poſt eum regni ſui gubernaret ſceptra. Quod ità dante Deo factum eſt. Cumq; ſibi nunci-atum fuiſſet,quòd ei Dominus filium dare dignatus eſſet,magno mox repletus gau-dio,cogitare cœpit,cui ipſum puerum traderet,qui eum ſacro baptiſmate regenera-re deberet. Statimq; accerſitis miniſtris, vt ſanctum perquirerent Amandum, ſagaci intentione pͤcepit. Nam dudùm ipſe pontifex,dum pro capitalibus criminibus,quod nullus ex ſacerdotibus facere auſus eſt,ipſum redargueret regem,iubente eo iam fu-rore percito, non abſque iniuria de regno eius fuerat expulſus. Ille verò remotiora perquirens loca,verbum Dei gentibus prædicabat. Cumq; à miniſtris tandèm fuiſſet repertus,& vt ad regem ire deberet,admonitus,memorans illud Apoſtoli præceptũ, *Rom. 13.* Poteſtatibus ſublimioribus ſe ſubdi debere: tãdèm peruenit ad regem,qui illis diebus in villa, cui vocabulum Clypiaco eſt, morabatur. Viſoque rex beatiſſimo Amando, *Dagobertus* magno repletus eſt gaudio: proſtratusque pedibus beati viri, deprecabatur vt tanto *rex ſe abijcit ad pedes* ſceleri,quod in eum perpetrauerat,veniam largiri dignaretur. Sed ille, vt erat mitiſ-*S. Amandi.* ſimus atque ſupra modum patiens,citiùs eum eleuauit à terra,facinusq; in ſe perpe-tratum clementiſſimè indulſit. Tunc rex ad ſanctum ait Amandum: Pœnitet me val-dè,quòd ſtultè aduersùm te egerim. Precor igitur, nè memineris iniuriæ, quam tibi irrogaui,atq; preci meæ,qua ſummoperè poſtulo,nè dedigneris annuere. Dedit mihi Dominus filiũ,non meis præcedentibus meritis:precorq;, vt eum ſacro digneris ab-luere baptiſmate,atq; in filium tibi ſpiritalem ſuſcipere. Quod vir Domini vehemen-ter renuens,ſcilicet ſciens eſſe ſcriptum,militantem Deo non oportere implicari ſe-*2. Tim. 2.*

cularibus negocijs,& quietum atq; remotum,palatia non debere frequentare regia, è cōſpectu regis abſceſſit. Statim igitur rex miſit ad eum virum illuſtrem Dadonem, atq; cum eo venerabilem virum Eligium,qui tunc in palatio regis ſub ſeculari degebant habitu,quos tamen poſteà egregios ſacerdotes atq; præclaros in meritis, ſignis quoq; atq; virtutibus fuiſſe,plurimis compertum eſt. Hi verò humiliter virum Dei petiêrūt,vt precibus regis daret aſſenſum,atq; filium ipſius ſacro dignaretur diluere fonte,& vt eum enutrire atq; lege imbuere diuina,quantocyùs aſſentiret,dicentes ꝙ ſi hoc vir Dei non renueret,per hanc familiaritatem liberiùs in regno ipſius vel vbicunq; eligeret,haberet licentiam prædicandi,ſeu nationes complures per hanc gratiam ſe poſſe conquirere fatebantur. Tandèm fatigatus precibus amborum, facturū ſe eſſe promiſit. Audiens autē rex,ꝙ preces ſuas ſanctus non renueret Amandus,ſtatìm ipſum puerum afferri præcepit,qui dicebatur non plus à natiuitate habere,q̄ dies circiter quadraginta. Accepit igitur vir ſanctus in manibus puerū,& benedicēs eum, catechumenum fecit. Cumq; finita oratione, nemo ex circunſtante multitudine reſpondiſſet, Amen: aperuit Dominus os pueri,atq; audientibus cunctis,clara voce reſpondit, Amen: Statimq; eum regenerās ſacro baptiſmate, impoſitoq; nomine Sigeberto,regem atq; oēm eius exercitū tunc ſanctus Amandus magno repleuit gaudio.

Infans regis dierū 40, reſpondet, Amen.

His ità geſtis,aduenière obitûs ſui die, Traiectenſiū epiſcopus feliciter migrauit ad Chriſtum. Rex igitur huius viri venerabilis cōperiens obitum,ſanctum accerſiri fecit Amandum. Congregataq; multitudine ſacerdotū, populiq; turba nō modica, ad regendā Traiectenſiū eccleſiā eum præpoſuit. Illo verò renuente,atq; ſe indignū vociferante,oēs vna voce clamabāt,dignū eum eſſe ſacerdotio,atq; ob animarū ſolicitudinē eccleſiā magìs,q̄ pecuniæ queſtū debere ſuſcipere. Coactus igitur à rege ac ſacerdotib⁹,pontificalē ſuſcepit cathedrā. Sicq; ꝑ trienniū ferè vicos vel caſtra circūiens, verbū Dñi cōſtanter oībus ꝑdicauit. Multi etiā,quod dictu nefas eſt, ſacerdotes atq; Leuitę,prædicationē illius reſpuētes,audire contēpſerunt. At ille ſecundùm euāgelij præceptum,puluerē de pedibus in teſtimonium excutiens,ad alia properabat loca.

Traditur S. Amādo ſedes Traiectēſi.

Matth. 10.

Igitur tandē reperiens inſulā,cui vocabulū eſt Chanelaus,iuxta Scaldim fluuium, aliquātis diebus cum fratribus ſpiritalibus ibidē Chriſto militare ſtuduit. Sed verbi Dei cōtemptores ꝑ bienniū ferè ingēs attriuit plaga,ità vt euerſæ domus & agri in ſolitudinem eſſent redacti: necnon etiam vici vel caſtra deſtruerentur,nulluſq; penè in his regionibus remaneret,qui virum Dei contempſerant prædicantem.

Vltio in cōtēptores ſermonū eius.

Nec multò pòſt cùm à fratribus,quos ob animarū curā per diuerſa reliquerat loca, rogaretur,vt eos ꝑſentia ſua viſitaret,& vt verbi ſacri pabulo reficere dignaretur: tandèm prece accepta,peruenit ad eos, audiuitq; ab eis,gentē, quā Vacceiam appellauit antiquitas,q̄ nunc vulgò nūcupatur Vaſconia, nimio errore deceptā, ità vt augurijs vel omni errori dedita, idola etiā pro Deo coleret. Quæ gens circa Pyrenæos ſaltus per aſpera atq; inacceſſibilia diffuſa erat loca,fretaq; agilitate pugnādi,frequenter fines occupabat Francorū. Vir aūt Dñi Amādus eorū miſeratus errorē,enixè elaborare cœpit,vt eos à diaboli reuocaret ſeruitio. Dum aūt eis verbū ꝑdicaret diuinū, atq; euangeliū annūciaret ſalutis, vnus è miniſtris aſſurgēs,leuis ac lubricus, necnō & ſuperbus,atq; etiā apta mouēdo riſui effutiēs verba,quę vulgus mimilogū vocat,ſeruo Chriſti detrahere cœpit,euāgeliumq;,quod ꝑdicabat, ꝓ nihilo ducere. Sed eadē mox hora arreptus à dæmone miſer, proprijs ſe cœpit manibus laniare,atque coactus publicè confiteri,quòd ob iniuriam,quam Dei irrogauerat ſeruo, hæc perpeti mereretur. Sicque in ipſo conſtitutus tormento, ſpiritum exhalauit extremum.

Vaſconibus prędicat verbum Dei.

Illis aūt adhuc in eorū cæcitate permanētibus,dū vir ſanct⁹ ad alia demigraret loca, peruenit ad ciuitatē quandā. Vbi cùm ab epiſcopo ciuitatis illius honorificè fuiſſet ſuſceptus, & ei hoſpitalitatis more epiſcopus aquā in manibus funderet,ſecretiùs ꝑcepit miniſtro,vt eandē aquā,in qua vir Dei manus abluerat,diligēter in ſacrario deportaret cuſtodiendā. Quod ità factū eſt. Pręfatus nanq; ciuitatis antiſtes ſatìs benè fidebat,ꝙ eadē viri Dei benedictio ſalutē fidelibus reſtituere poſſet. Eodē quoq; tempore homo quidā cæcus ſedebat ante fores templi mendicās, qui multo iam tēpore corporalē amiſerat viſum. Ad quē ciuitatis ipſius epiſcop⁹ ait: O homo, ſi habes fidē, ablue oculos tuos ex aqua,in qua vir Dei Amandus abluit manus. Confido enim,ꝙ ꝑ ipſius ſanctitatē,priſtinā conſequaris ſalutē. Cumq; idē cæcus oculos eadē aqua abluiſſet,ſtatìm iubente Deo priſtinum recepit viſum,ità vt omnia clarè videret.

Cęcus videt ablut⁹ aqua, qua Amād⁹ ſuas lauerat manus.

His

His ità peráctis, idem vir Dñi Amandus in fines remeauit Francorum, elegitq́; ſibi locum prędicationis aptum, in quo cum fratribus, qui cum eo per diuerſas prouincias multas pro nomine Chriſti perpeſſi fuerant paſſiones, ædificauit cœnobiũ. Atq; ex eiſdem fratribus plures poſteà abbates ſeu honorificos vidimus viros. Eodem ferè tempore vir ſanctus Dñi Amandus Childericum adijt regẽ, cumq́; humiliter poſtulauit, quatenùs ei aliquod municipium ad conſtruendum monaſteriũ, non ambitionis gratia, ſed ob animarum ſalutem, largiri dignaretur. Deditq́; prefatus rex ei locũ, nuncupatum Nanto. In quo vir Dñi ſagaci intentione cœpit ædificare cœnobium. Cœnobiũ ædificat. Mummulus autem quidam, Ozidinſis vrbis antiſtes, valdè ferebat moleſtè, ꝙ idem vir Dñi eundem locum impetrauerat à rege: inuidięq́; facibus accenſus, eundẽ virum Dñi extinguere conabatur. Miſſisq́; agilibus viris, iuſſit vt eundem virum Dei à loco ipſo contemptibiliter iniurijs affectum eijcerent, aut certè in eodem punirent loco. Venientesq́; ad eum miniſtri, ſimulato dolo dixerunt, quòd ei locum aptum ad conſtruendum monaſterium oſtendere deberent: tantummodò cum illis illuc properare deberet. Sed eorum fallacia, reuelante Deo, latére non potuit. Cumq́; eum ad prędictum locum ducere ſimularent, nõ erat inſcius vir Dñi Amandus, quo in loco eum interimere diſponerent. Tandèm igitur peruenerunt ad ſupercilium montis, vt eum ibì capite truncarent. Vir tamen Dñi ſuis hoc antè indicare noluit, quia ad martyriũ libentiſſimè properabat. Properat ad intentatam ipſi necem. Sed ſubitò orta tempeſtate pluuiæ grandinisq́;, omnem illius montis locum tenebroſæ obtexerunt nubes, ità vt apparitores, qui ad interficiẽdum eum fuerant miſſi, amiſſo lumine, nihil penitùs viderent. Spemq́; vitæ iam nullã habentes, proſtrati pedibus ſancti viri, veniam poſtulabant, & vt eos viuos abire ſineret, humiliter deprecabantur. Tunc vir Dñi ad conſueta recurrit præſidia, ſcilicet ad orationum auxilia, profuſisq́; vberrimè lachrymis, tam diù orationi incubuit, donèc reddita ſerenitate, lumine etiam apparitores recepto, non abſq; metu vel ſtupore ad ꝓpria reuerterent. Taliq́; perculſis timore miniſtris, vir Dñi mortẽ incolumis euaſit.

Nec illud quoq; pretereundum putaui, quod presbytero quodam, nomine Erchẽgiſilo, venerabili atq; fideli viro narrante didici. Quadam die, dum vir Dñi Amandus in pago Beluacenſi verbum Dñi prędicaret, peruenit ad quẽdam locum, cui vocabulum eſt Roſſunto, ſecus Aronnam fluuium. Eratq́; ibì mulier quędam cæca, q̃ longo iam tẽpore amiſſo lumine, nihil pręter tenebras nouerat. Ingreſſus aũt vir Dei domũ illius, cœpit percontari ab ea, qualiter ei hęc cęcitas eueniſſet. Reſponditq́; illa, ꝙ nõ ob cauſam aliam ei ipſa cęcitas accidiſſet, niſì ꝙ auguria vel idola ſemper coluerat: inſupèr oſtendit ei locũ, in quo prędictum idolum adorare cõſueuerat, ſcilicet arborem, q̃ erat dęmoni dedicata. Ad quam vir Dñi ait: Non miror, ſi pro hac ſtultitia cæca facta ſis: ſed admiror clementiam Dñi, qui te tam diù expectando ſuſtentat, vt cùm factorẽ & redemptorem tuum adorare debeas, adores dæmones & idola muta, q̃ nec tibi, nec ſibi poſſunt prodeſſe. Nunc igitur accipe ſecurim, & hãc nefandam arborem quantocyùs ſuccidere feſtina, ꝑ quam lumen amiſiſti corporis, & animæ perdidiſti ſalutẽ. Confido enim, ꝙ ſi firmiter credideris, lumen priſtinũ à Dño cõſequi poſſis. Deducta aũt puellę ſuę manibus, ad arborẽ citiùs peruenit, atq; eam excidere conabatur. Tum vir Dñi Amandus eam ad ſe aduocãs, ſignumq́; crucis ſuper oculos eius imprimens, inuocato Chriſti nomine, priſtinę reddidit ſanitati. Signo crucis cæcæ oculos aperit. Inſtructaq́; qualiter ſe agere deberet, omnibus diebus vitæ ſuæ caſtè atq; ſobriè ſe exhibuit, & correctiorem vitam deincèps gerens, mores commutauit in melius.

Hoc quoq;, quod ad cumulum laudis eius Dñs oſtendere dignatus eſt, non videtur ſilentio tegendum. Quodam nanq; tempore cùm cuidã monacho, videlicet ꝓpoſito monaſterij ſui, Chrodobaldo nomine, per quendã miſſum iuſſiſſet, vt vehicula ad vinum in vſus fratrum monaſterio deferendum pręparare deberet, dicitur is inobediẽs extitiſſe. Pœna inobedientiæ. Sed eum nocte eadem vltio diuina ſubſecuta eſt. Nam eo iter agente, vt ad virum Dei pergeret excuſationis cauſa, ꝙ vehicula minimè haberet, ità dicitur omni corporis compage paralyſi diſſolutus, vt nec manum quidem vel pedem poſſet mouere. Omniq́; iam carne velut mortua, in ſolo pectore vitalis anhelabat ſpiritus. Tenuiq́; flatu confiteri, vt valebat, nitebatur, ꝙ ob inobedientiam & contumaciam hęc perpeti merebatũ. Igitur pręfatũ monachũ fratres mittẽtes in naui ad monaſteriũ, cui vocabulũ Maiores indiderunt Elnonem, ad virum Dei adduxerunt Amandũ. Cumq́;

iam veſperaſcēte die, finitis Miſſarum ſeu veſpertinarum ſolennijs, vir Domini ad reficiendum iuxta morem iſſet, ſubitò ei nunciatum eſt, qualiter idem monachus ęgrotaret. Leniterque, vt aiunt, ſubridens, dixiſſe fertur: Adhuc maiora ſuſtinebit pericula, quia valdè iactantiæ atque inobedientiæ deditus erat. Sed tamen preſbyterū quendam, fidelem virum, ad ſe vocari præcepit, eidemque monacho calicem vini & fragmen panis per eundem tranſmiſit preſbyterum, eique mandauit, dicens: Vade, & dic monacho illi, vt ſumat partem panis iſtius & vini, & cràs, iubente Deo, cùm ad eum viſitandum perrexero, obuiàm mihi procedat, & in lectulo iacére nō patiatur. Quod ità factum eſt. Accepta itaque idem monachus patris benedictione, ità totius corporis recepit ſanitatem, àc ſi nullam vnquàm pertuliſſet læſionem. Adueniente igitur ſancto viro, obuiàm ei proceſſit, atque cum eo loqui cœpit. Miratique ſunt fratres vehementer, quòd viuum & incolumem videbant, quem mortuum ferè ſuſpicabantur. Vir autem Domini Amandus, indulta fratri venia, vt mores deincèps in melius commutaret, admonuit, atque eum ſanum ad monaſterium direxit.

Sanat paralyticum.

Alia quidem ſunt multa, quę per eum Dominus operari dignatus eſt, nobis quidem incognita, Deo autem nota. Sed quantùm ad noſtras, fidelibus narrantibus viris, perlatum eſt aures, ſi omnia cupiam perſequi, dies, vt opinor, antè, quàm ſermo, deficiet. Nam quas per eum Dominus virtutes non edidit, cùm & mortuis vitam, cæcis viſum, paralyticis greſſum, leproſis munditiam, ſurdis auditum, à dæmonibus oppreſſis reſtituit ſanitatem?

Igitur ſanctiſſimus Domini Amandus, curſu fideliter peracto, repletus omnium bonorū operum fructu, adueniente ſanctiſſimi obitûs die, feliciter migrauit ad Chriſtum: Sepultusque eſt cum magnifico honore in loco, cui vocabulum eſt Elnone. In quo loco multa fiunt orationibus eius beneficia, & laudatur ibì ab omnibus nomen Domini Ieſu Chriſti: cui eſt cum æterno patre & ſpiritu ſancto virtus & honor, gloria & imperium, laus & poteſtas per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

Eius ſepultura honorifica in Elnone monaſterio Hānoniæ.

VISIO SANCTAE ALDEGVNDIS VIRGINIS, DE SANCTI AMANDI GLORIA *& beatitudine.*

EODEM tempore beata Aldegundis, in timore ſancto ab ipſis infantiæ annis Domino ſeruiens virgo, & corpore angelicam in terris vitam peragere ſtudēs, inter reliquas viſiones, ſibi frequentiùs à ſupernis oſtenſas, dum nocte Dominica vigilijs & hymnis in eccleſia Malbodiēſis cœnobij ante altare ſanctæ Mariæ incubaret, in ipſa, qua beatus tranſijt, hora in ecſtaſi mentis eleuata, & ab angelo per amœna iucundæ habitationis loca deducta, vidit virum ſenem, cygneo capite reuerēdum, ſacerdotalibus & præclaris indutum veſtibus, baculū manu tenentem, ad ſuperna quaſi tranſire, turbamque copioſam albatorum ante & poſt eum iter habere. Cumq; quis eſſet requiſita, neſcire ſe diceret, ab angelo ſancto ità ei reſponſum eſt: Vir, inquit, Dei Amandus migrauit à ſeculo: & quia ſacerdos in vita extitit dignus, ſeque ipſum bonæ volūtatis obſequio atq; ſanctarum virtutum exercitio diuinæ maieſtati ſacrificauit, tam glorioſus nunc ad gaudia ſui Domini pertranſijt. Turba autem, quam vides, albatorum, hi ſunt, qui per inſtantiam prędicationis ipſius ad exemplum tanti magiſtri feliciter informati, digni Deo & ſanctorum claritati iudicantur aſcribi in cæleſtibus. Quibus pro eo, quòd paſtor extitit idoneus, in regno ſanctorum & terra viuētium ſuper eos princeps inæternùm apparebit modis omnibus glorioſus.

Hac itaque viſione diuinitùs ità manifeſtata, corpus ſacroſanctum beati Amandi in cœnobio, quod idem ſanctus ædificauerat, atque Elnonis vocabulum indiderat, debito fidelium honore ſepultum eſt: non tamen in ipſa, qua nunc requieſcit, baſilica, ſed in altera, quæ adhuc supereſt, principis Apoſtolorum Petri nomine dedicata. Quæ quoniam pro ſuî paruitate tanti præſulis tumulo viſa fuit incongrua, atque etiam ſecundo ſexui propter monachorum habitacula inacceſſa, frequenti religioſorum virorum conuentui viſum eſt, aliam magnitudine præſtantem debere ædificari, quæ

Baſilica iam olim fœminis inacceſſa

ti,quæ & vtrique ſexui, ac confluenti illò ſufficeret multitudini populari. Ad quam venerandus Chriſti confeſſor,qui tunc ſupererat, Eligius corpuſculum ſancti patris ſextodecimo poſt tranſitum anno, integrum & omnimodis incorruptum,ſeptimo Caleñ Nouembris tranſtulit,&, vt tunc moris erat,altiùs telluri commendauit. Corpus S. Amãdi poſt annos 16. incorruptum.

Quod ibì vſque ad annum ſui obitûs centeſimum quinquageſimum in imis terræ viſceribus occultatum,longo temporis ſpatio iacuit: ſed anno incarnationis Domini octingenteſimonono ſarcophagum,in quo quieuerat, Lotharius, ſacri templi æditituus,eleuari faciens,reperit inſperatum magni gaudij theſaurum, inuiolati videlicet corporis prodigium. Qui ſtupefactus,vt par erat,tam inopinati viſione miraculi,omnipotẽtem Deum debitis laudibus benedixit,tantorumque donorum largitori gratias egit. Congaudens etiam tanti inuentione theſauri, non modico cœpit ſolicitudinis angore cruciari,multa animo voluens, quid ex ipſo ad commemorationem ſequentium pro munere deberet auferri. Vbi verò fluctuantem animum anchora conſilij ſtabiliuit, caſulam,qua erat indutus, à ſacratiſſimo eius collo abſtulit, eundemque in latus vtrunque verſans, cannas arundinum fluuiales, quæ ſub ipſo olim poſitæ fuerant propter humorem aquatilem, ſubduxit. Idque ſuis deſiderijs minus eſſe perpendens, niſi etiam ex corpore aliquam tolleret inuiolatorum portionem membrorum,vertit audaces, vt ità dicam, ad cadauer venerabile manus, vnguesque ſpiritualis vituli, cornua producentis & vngulas, ſecuit, quæ poſt obitum illius contra naturam ità excreuerant, vt etiam manicas manuum cremento ſuo penetrarent. Necnon & barbam pontificis noſtri Aaronis, poſt ſepulturam ipſius recreſcentem, totondit. En poſt tot annos corpus inuiolatum. Nota ſtupẽdum in defuncto corpore miraculum.

Hæc verò omnia ſibi ſummo deuotionis obſequio recondens, nec ſibi tamen ſuiſque deſiderijs ſufficere credens,ad os ſacratiſſimum,per quod diuinæ pietati crebræ orationum preces fuerant fuſæ, ac varijs populis frequentes prædicationes directæ, auſus eſt manum mittere, atque ſi aliquem de dentibus illius poſſet eximere, ſtuduit pertentare. Sed & cùm hoc pro eorundem firmitate nequiret perficere, fabrili inſtrumento, tenaci videlicet vſus forcipe, de gingiuis pulcherrimi oris duos dentes eduxit, rubicundo ebore, vt credi decet,ac antiquo ſaphiro precioſiores. Mirum dictu,fidelem quærens auditorem, quod contra naturam eſt mortui cadaueris, de dentibus eductis ſtillæ fluxerunt cruoris.Huiusque monimenti vſque in diem hodiernum teſtimonium acerra præbet eburnea,adhuc eodem, quo infuſa fuerat, ſanguine, cùm ibì ſeruandi mitterentur,mirabile dictu,cruentata. Dentes cruenti in corpore exanimi.

Facta eſt igitur eleuatio iſta venerabilis XII. Calen. Octobris : ſignis etiam in ea per ſupernam virtutem patefactis, fideli populo eſt conſtituta ferialis. Sanè ſanctorum memoria, qui per beatum Amandum Domino famulari elegerunt, ſuperiùs generaliter prælibata: reſtat nunc quorundam nomina ad laudem præcipui doctoris intimare, vt eorum ſi quis geſta legere voluẽrit, ex illorum virtutibus tanti patris & idoneæ legionis ſigniferi merita quodammodò penſare præualeat. Cuius tam beatæ cateruæ pars quędam & honorabilis extitit Andreas ſanctus,ab ipſo põtifice in monaſterio Elnonenſi conſtitutus abbas.Lonatus etiam,in Marcianis cœnobio delegatus:ſanctusque Florebertus cum egregio viro Iohanne : vnus poſt alterum congregationi, quę Blandinium appellatur, præpoſiti: necnon Leuita præcipuus, quẽ idem vir ſanctus per reuelationem detotondit, beatus videlicet confeſſor Maurontus,vnà cum iuſto & magnifico viro Humberto, qui angelo reuelante, tam ſibi quàm beato Amando coronam in cælis præparatam cognouit,atque ad indicium rei certæ, eodẽ angelo imprimente; ſignum crucis in vertice, oſſe crucis in modum implicato, viſibiliter vſque ad mortem deportauit. Catalogus aliquot ſanctorum S. Amandi diſcipulorum.

Non elongatur à cœtu iſto beatorum Gertrudis, virgo ſancta, ab ipſo fidei initijs inſignita, & ſacro velamine conſecrata : quæ fideliter vſque ad obitum mandatis cæleſtibus obtemperans, & in vita, & poſt exitum multis ſe miraculis manifeſtauit. S.Gertrudis,diſcipula S.Amãdi. Iuxta ſeculi etiam dignitatem nobilis Allouinus, qui ſanctus Bauo eſt omnium vocibus appellatus, ex paganorum ritu ad D E I cultum per Pontificem prædictum conuerſus, & in via præceptorum eius ſalubriter introductus, per diuinæ inſpirationis gratiam in tantum celſitudinis apicem conſcendere meruit, vt etiam mortuum ab inferni faucibus reuocaret, & palàm omnibus S.Bauo per S. Amãdum cõuerſus ad fidem.

S. Landoaldus. S. Amãtius.

bus vitæ reconſignatum exhiberet. Cuius reliquijs felicibus in eadem, qua venerantur, eccleſia ſanctus Landoaldus archipreſbyter ſancti Amandi, hoc eſt, curam paſtoralem vice ipſius agens in epiſcopio Traiectenſi, ſanctuſque Amantius, poſt multum obitûs ſui tempus tandèm reuelante Deo manifeſtati, atque illuc vſque perlati, modò in pace quietis conſociati, beneficia populis fidelibus impendunt aſſidui. Quod ità cunctis in hac regione cognitum ſcimus, vt ad præſens ſcribi neceſsè non ſit: cùm ibi viſum cæci, claudi quoquè greſſum, debiles etiam & multi varijs infirmitatibus detentati, noſtris temporibus ſaluti congruæ ſint reſtituti.

Sunt verò complures & alij, quos ſtudio breuitatis intermittere horum ſanctorum ſpecialis quodammodò refulgens apud homines gratia ſuaſit: qui & ipſi inuenti ſunt in fide & reſpectione Domini noſtri Ieſu Chriſti multipliciter gratioſi. Eccè quàm bonum & quàm iucundum, ait Pſalmiſta, habitare fratres in vnum. In vnum enim habitant, qui vnum mente ſimplici adorando Deum, vnius felicitatis, hoc eſt, æternæ beatitudinis gaudia ſimul adipiſci meruerunt. Laudemus ergò viros glorioſos, quibus multam gloriam fecit Dominus magnificentia ſua. Hi ſunt enim viri miſericordiæ, quorum iuſtitiæ obliuionem non acceperunt, corporaque eorum in pace ſepulta ſunt, & nomen eorum viuet in generationem & generationem. Vt igitur nos, vltimo adhuc poſiti gradu, de virtute in virtutem ſanctos Dei aſcendentes aliquatenùs imitari, eorumque lętitię in parte mereamur fieri participes, amabilis Deo & hominibus Amandus confeſſor magnus & Pontifex egregius, ſimulq́; ſancta multitudo diſcipulorum ipſius, orationibus aſſiduis nos ad bona virtutum eleuent, & quod prauum eſt, diluere piè dignentur, meritiſque ſanctis in numero fideliũ Chriſti conſocient: vt inæternùm nomen ipſius benedicatur in nobis, noſque eius populus fieri valeamus, per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Pſal. 132. Eccl. 44. Petit ſuffragia & interceſsiones S Amãdi &c.

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS CHRISTI THEODORI, DVCIS EXERCItûs, *ex Simeone Metaphraſte, authore verò Augaro ſcriba, qui coràm interfuit.*

Februarij 7.

Memoria martyrum q̃d præſtet.

QVOMODO reſplendet ſol ijs, qui vident: ità de martyribus oratio ijs, qui audiunt. Quomodò autem cælum eſt aſtris ornatũ, ità etiam eccleſiæ, quæ Dei tenent martyres. Et quomodò flores in campo, ità etiam martyres in Eccleſijs. Memoria martyrum, eſt remiſſio debitorũ. Memoria martyrum, eſt reuocatio eorum, qui vexantur à dæmonibus. Memoria martyrum, eſt vita & ſanitas ijs, qui amant martyres. Magna martyrum certamina, ſplendidæ ſunt ſanctorum coronæ. Tradiderunt enim flagellis ſua corpora, & quæcunque ſunt mundi iucunda, arbitrati ſunt eſſe ſtercora, vt Chriſtũ non negent. Propterea Dominus ipſos quoquè eſt remuneratus ea vita, quę degitur cum angelis incorporeis. Nam cùm qui eſt ab initio inimicus generis hominũ, putaret ſe eos eſſe oppugnaturum, potiùs habitatores effecit paradiſi. Non ceſſauit enim agreſtes feras mouere in eos, qui ſunt fide pij, etſi ſemper ab eis vinceretur. Qui etiam noſtro tempore excitauit hanc agreſtem feram aduersùs gregem Chriſti, Licinium, inquam, ſororis Pij Imperatoris Conſtantini maritum. Nam cùm accepiſſet ſceptra ab impio Maximiano, imitans eius mentem & actiones, ſtatim irreconciliabilem excitauit perſecutionem aduersùs eos, qui erãt inſignes pietate, & miſit edicta per vniuerſam ciuitatem & regionem. Quinetiam ex innumeris militaribus, ille impijs ſuis decretis interfecit quadraginta Sebaſteæ, & ſimiliter ſeptuaginta cẽturiones & trecentos in Macedonia.

Licinius, hoſtis Chriſtianorum.

Cùm autem vidiſſet ſceleratiſſimus, quòd magna atque adeò infinita multitudo contemneret impia eius decreta, & ſe daret ad mortem propter pietatem in Deum, ſtatuit inſigniores potiùs & magìs eminẽtes compræhẽdere in exercitibus & in ciuitatibus, & eos cogere cultũ offerre ſimulacris, exiſtimans ſtolidus, ſe metu poſſe perſuade-

ſuadere omnibus,qui ſunt eius ditionis. Cùm verò vbiq; quęrerentur ij,qui ſunt glorioſiores in rebus huius mundi,& magna vterentur diligentia, ei ſignificatum eſt de quodam viro,nomine Theodoro,ſpecie quidem formoſo & in dicendo ſapiente,qui fuit defenſor regius ſcholaſticus.is autem vocabatur Bryo rhetor: ætate quidem iuuenis,antiquus verò in pia actione. Qui etiam occidit dracone͂ Euchaitis: illic enim erat draco,immanis bellua: Quandò enim mouebatur, vt egrederetur, cõtremiſcebat terra ob eius motum. Quandò ergò egrediebatur è ſua cauerna,ſiue homo, ſiue iumentum illi occurriſſet, omninò ab eo deuorabatur.

Cũ de hac ergò ſæuiſſima bellua audiuiſſet generoſus Chriſti athleta Theodorus, & in ſuis caſtris nullum edidiſſet tumultum,ſolus eſt profectus, ſua ſapientia portans crucem precioſam & arma eius ſocietatis,dicens apud ſe: Vadam,& liberabo paternã meam poſſeſſionem à ſæua hac bellua,dracone. Cùm verò veniſſet in illum locum,& fœni vidiſſet viriditatem,iacuit illic & dormiuit,neſciẽs illic expectare draconem. In parte autem Euchaitarum,quę vergit ad auſtrũ,erat quędam pia mulier,nomine Euſebia,credens in Chriſtũ. Ea cùm vidiſſet Chriſti athletam Theodorum dormiẽtem, cum magno metu ad eum veniens,& eum manu apprehendens,eum excitauit,dicẽs: Surge frater mi,& citò recede ex hoc loco. Neſcis enim metũ,qui eſt in hoc loco. eſt enim hîc magnus metus. Sed ſurge,& citò viam tuã ingredere. Venerãdus autẽ martyr Chriſti Theodorus cũ ſurrexiſſet,dixit ei: Quis eſt timor & tremor in hoc loco,ô mater? Dei verò ancilla Euſebia,dicit ei: Fili,eſt in hoc loco draco ingentis magnitudinis.& ideò nemo poteſt hac tranſire. Quotidiè enim egrediens,ſiue homo,ſiue pecus inuentũ ſit ante eũ,ab eo interficitur. Verè perfectus aũt Chriſti athleta Theodorus,dicit mulieri: Vade mater,& ſta procùl ab hoc loco,& videbis virtutẽ Chriſti mei. Veneranda verò illa mulier cùm à loco receſſiſſet,ſe pronã humi proiecit,flens & dicens: Fer ei opem Deus Chriſtianorũ hac hora. Sanctus aũt martyr Chriſti Theodorus,cùm Chriſti feciſſet ſignaculũ,& ſuũ pectus pulſãſſet,& in cælũ adſpexiſſet, dixit: Dñe Ieſu Chriſte pulchrum nomẽ,qui è patris effulſiſti eſſentia,nè differas facere quã à te peto petitionẽ: qui in bellis mihi aſſiſtis,& das mihi victoriam cõtra aduerſarios. Et nunc tu idem es Dñe Chriſte Deus: emitte mihi victoriam ex alto ſancto tuo, vt vincam hoſtem draconẽ. Tunc tanq̃ cum homine cũ ſuo equo diſſerẽs,dixit: Scimus Deum eſſe bona voluntate in omnibus tam hoĩbus q̃ beſtijs. Quamobrem tu quoq; fer mihi opem,te Chriſto corroborante,vt vincam aduerſarium. Cùm equus autem audijſſet verba ſui domini,ſtetit expectans motum draconis.

Signo crucis ſe munit & prece cõtra draconẽ

Tunc dicit martyr Chriſti draconi: Tibi dico & præcipio in nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti crucifixi propter genus hominum & eius virtutẽ, egredere ex hoc loco,& veni ad me. Cùm verò Chriſti athletam audijſſet draco, ſeipſum mouit. Et cùm ipſe moueretur,petræ loci conterebantur, & terra tremuit. Sanctus aũt Theodorus cùm Chriſti feciſſet ſignaculum,aſcendit equum ſuum,& calcitrãs ſtetit equus ſupra draconem quatuor ſuis pedibus. Tunc Chriſti athleta Theodorus, ſtricto gladio percuſſit draconẽ,& dixit: Ago tibi gratias Domine Ieſu Chriſte, quòd me exaudijſti in hac hora,vt vincam aduerſarium. Deindè is conuerſus, viam ſuam in pace inijt, ſimul lætans & Deum glorificãs. Multi autem ex gentilibus,qui illic erant, militibus,cùm audijſſent miraculum,quod ſanctus fecerat Theodorus, Chriſto crediderunt, ſic dicentes: Reuerà magnus eſt Deus eius: & ab ipſo baptizati ſunt in nomine patris & filij & ſpiritùs ſancti,& facti ſunt omnes vnus grex Chriſti, & laudabant omnes Deum ſancti & magni martyris Theodori.

Imperat draconi,vt exeat cõtra ipſum,

Licinius verò cùm hæc de ipſo audiuiſſet, mittit ad ipſum, à Nicomedia vſque ad Heracleam,cùm propè eſſet pontus Euxinus. Illic enim eo tempore degebat beatus Theodorus. Protectores itaque mittit cum ſatellitibus, qui eum cum omni honore comprehenderent. Illi autem cùm veniſſent Heracleam,aſſiduè inſtabãt, vt iret Theodorus ad Imperatorem,dicentes ei: Accede ad Imperatorem, qui te deſiderat. Præclaram enim tuam formã valdè cupit intueri. Beatus autẽ Theodorus eos illudebat verbis probabilibus. Simul verò facto quoquè munere, eos excepit magnificè. Tres autem dies eos detinuit. Cùm illi verò vrgerent,vt viam iniret, ipſe paucis retentis, reliquos miſit ad Licinium,ad eum ſcribens epiſtolam,nè ægrè ferret ipſe Imperator ad eum venire cum dijs ſuis inſignioribus: vt te, aiebat, præſente dijs ſacrificem.

Illi autem reuerſi ad eum,qui ipſos miſerat,cùm reddidiſſent epiſtolam,& eius expo-
ſuiſſent prudentiam & virtutem,quinetiam eius animi magnitudinem,&decere eum
non grauari ire ad ipſum:quod ſi fiat,omnes,qui locum habitant, adorabũt deos Im-
peratoris:deorum verbis inductus Licinius, cùm magnam congregâſſet multitudi-
Viſio ſancti Theodori. nem,tam ciuium quàm aliorum, ad octo millia, profectus eſt Heracleam in magno
gaudio.In ipſa autem nocte videt ſanctus in ſomnis,quòd in altum elatum erat tectũ,
in quo manebat,& ignea iacula ad ipſum de cælo ferebantur, & vox Domini extitit,
dicens ei:Confide Theodore.ſum enim tecum.Beatus verò è ſomno excitatus, cùm
coniecisſet ſomnium,id eſſe reputauit martyrium, quod à Domino ei ſignificabatur:
& lętatus eſt exultans.

Cũ lachrymis petit vires à Domino. Poſt hęc autem cùm ſciuiſſet iam veniſſe Licinium,ingreſſus intimum ſuum pene-
trale,fleuit non mediocriter,dicens : Adſis mihi Domine in curſu ſtadij,pro te ſuſci-
piendo.& cùm rurſùs ſciuiſſet appropinquare Licinium, ſurrexit & lauit vultum, &
oculos compoſuit,contexta byſſinaq; indutus tunica, flammæ ignis ſimili, & ſedens
in equo Dardano pręclariſſimo,factus eſt obuiàm Licinio,& ſalute, qua par erat,im-
pertijt Imperatorem,dicens:Salue Domine diuiniſſime, potẽtiſſime Imperator. Im-
perator verò iuuenem oſculatus eſt,dicens: Adesdum,inquit,nitide vt ſol,legum ad-
iutor,coronate corona.Tuum eſt ſua ſponte enatum diadema.Oportet enim te poſt
me conſtitui Imperatorẽ. Deindè eo ingreſſo Heracleam, ei excelſo parato tribunali
in foro in medio ciuitatis,cùm aſſcendiſſet & ſediſſet turbis pręſentibus, cõcionatus
eſt,dicens:Verè clara & celebris eſt hęc ciuitas, & quæ à me munera accipit. Quarè
etiàm exultat.Tu quoquè chare Theodore,oſtende diem,in quo dijs maximis offers
Irridet ſtultum Imperatorem. ſacrificium.Beatus autem Theodorus dixit: Imperator, affer ad me inſigniores tuos
deos,vt cùm eos fecero ingredi meum penetrale, eoſque vaporauero & vnguentis
vnxero,eos rurſùs reducam,& te pręſente eis ſacrificem. Hæc cùm audijſſet Impera-
tor Licinius,cum magno gaudio iubet ipſos ei dari. Cùm deos autem Licinij acce-
piſſet beatus Theodorus,qui conſtructi erant ex auro & argento, in ſuum penetrale,
cùm media nocte eos confregiſſet & contriuiſſet,dedit pauperibus.

Cùm duo verò dies præterijſſent,Licinius accerſito martyre,dicit ei:Vt generoſus
& inclytus,& honoratus ab ijs,qui nos præceſſerunt Imperatoribus, oſtende prom-
ptum tuum in deos animi ſtudium,vt reliqui videntes te hoc facientem,promptiores
fiant & alacriores. Maxentius autem quidam centurio aſſiſtens, dixit Licinio: Per
deos,ô Imperator,diuina tua potentia ab ipſo fuit illuſa. Vidi enim pręcedẽti nocte,
magnæ noſtræ deæ Dianæ manum cuidam mẽdico obtigiſſe, qui abibat & lętabatur.
Hæc cùm audijſſet Licinius,manſit mutus & attonitus. Reſpondens aũt beatus dixit
Theodorus: Per Chriſti mei virtutem,ità eſt,vt dicit Maxẽtius.rectè verò feci,ô Im-
perator.Si ergò dij tui ſibi non poſſunt opem ferre,quomodò vobis poterunt? Lici-
nius autem mutato vultu, & manibus complexis genibus,deflebat,dicẽs : Hei mihi,
hei mihi,habitus ſum ludibrio.Quid dicam,aut quid faciam,aut quid loquar, neſcio.
Imperator potentiſſimus acceſſit ad hunc virum peſtiferum,& congregauit tantam
multitudinem,& fuit irriſus ab omnibus phalãgibus inimicorum. Quinetiam victo-
riæ inſignes deos meos cõfregit,& dedit pauperibus.Beatus autem Theodorus dixit
ei:Fremis,ô Imperator,ſed ego rugio.tu ſtertis,at ego exilio.Tu cum Deo pugnas,at
Præclaræ voces martyris robuſti. ego de Deo diſſero. Tu blaſphemas,ego verò Deum hymnis laudo. Tu colis deos
mortuos, ego verò Deũ viuum. Tu Serápin:ego verò eum, qui eſt ſuper Seraphim.
Tu Apollinem,ego verò Deum ſemper viuentem. Tu es carbo Thracius, ego verò
princeps Romanus.Tu Licinius ventilator,ego verò Theodorus donum Dei. Quã-
obrem nè ægrè feras,ô Imperator,neque calcitres. hæc enim faciens, tuos oſtendis
cruciatus.Aſini enim & muli tenes figuram.

Atrociſsimè flagellatur. Tunc multa ira plenus Licinius,iuſſit exui martyrem,& eum extendi à quatuor,&
boum neruis ei plagas inferri,ſexcentas ſuper dorſum,& quingentas ſuper ventrem:
*for. inguinem & poſteà iubet globis plumbeis immiſericorditer eius verberare * tendinem.Deindè
ferreis vngulis lacerari eius carnes,& lampadibus ignis vſtulari eius vlcera, & acutis
teſtîs radi concretum ſanguinem. Poſt hæc autem omnia,iubet eum tutò teneri in
cuſtodia,& eius pedes illigari compedibus,& eum ſic manere quinque dies, neq; gu-
ſtare quidpiam.Cùm autem fuiſſent impleti quinque dies, iuſſit crucem deferri in
baſilicam

baſilicam,& duci ſanctum,& cruci affigi. Lictores verò cùm ſanctũ adduxiſſent martyrem,ligno affixerũt eius manus & pedes,& fibulam vnam in occultis eius partibus vſque ad partes ſuperiores. Excogitatum quoquè fuit aliud deterius. Iuſſi enim pueri iaculari in eius oculos,& tela euellebãt cum pupillis. Alij autem ſecretas partes eius teſticulorum enſe ſecabant per obliquum. Ego autem aderam ſcriba Augarus : & videns grauia hæc ſupplicia,& audiens etiam dolorem occultorum eius gemituum,abiectis codicillis,deuoluebar lachrymans ad eius pedes. Dominus verò meus,Chriſti miles Theodorus,paruam vocem emittens,mihi dixit: Augare, nè relinquas munus tuum,nec intermittas dicere,quę in me futura ſunt ſupplicia. Sed ſuſtine meum aduentum deſcribere & certamina & diem meæ conſummationis. Deindè clamans ad Dominum,dicebat: Domine,mihi priùs dixiſti, Ego ſum tecum: & nunc quid à me receſſiſti? Vide Domine: feciſti me nulli culpæ affinem,& feræ agreſtes me ſauciauerunt propter te: exturbatę ſunt pupillæ oculorum meorum,carnes igne ſunt diſſolutę: pili autem humì decidunt: dentes euelluntur,liuida fit facies,oſſa arida in cruce detinentur. Memẽto Domine,quòd crucem propter te ſuſtinui: quinetiam ferrum & ignem & clauos peruaſi. Decæterò accipe meum ſpiritum,& rege vt velis.ego enim exeo ex vita mea. Hæc cùm dixiſſet martyr,nõ ampliùs eſt locutus.erat enim totum eius corpus laniatum. Arbitratus autem impius Licinius eum eſſe mortuum,reliquit in ligno pendentem. Crucifigit. Immaniter vexatur.

Circa primam verò vigiliam noctis adſtans angelus Domini,ſoluit eum ab illo inſtrumento,& reddidit eum ſanum corpore,ſicut priùs,& eum ſalutauit,& dixit: Gaudeas & corroboreris in ſapientia & gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti. Eccè enim tecum eſt Dominus Deus: & cur dixiſti, Receſſiſti à me? Cõſumma ergò curſum tuę decertationis,& venies ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, accipiẽs coronam immortalitatis. Hæc cùm martyri dixiſſet angelus,ab eo receſſit. Sanctus autem martyr Chriſti Theodorus,effectus ſanus,Domino ſuo agebat gratias,& cœpit pſallere : Exaltabo te Deus meus rex meus, & benedicam nomen tuum in ſeculum & in ſeculum ſeculi. Sæuus verò & iniquus Licinius,cùm nondùm veniſſet dies,mittit Antiochum & Patricium,duos ſuos centuriones, (erant enim ordinarij) dicens eis: Ite & adducite mihi malè mortuum corpus deceptoris Theodori,vt imponam in capſa plumbea, & id in maris abyſſum proijciam propter mente captos Chriſtianos. Cùm autem veniſſent centuriones,& loco appropinquâſſent,lignum quidem videbant erectũ, eum verò,qui quęrebatur,nuſquàm.dicitque Antiochus Patritio: Reuerà conuenienter voci Galilęorum,qui dicunt Chriſtum ſurrexiſſe à mortuis,fortè hunc quoq; hodiè fecit ſurgere. Patricius autem propiùs accedens, videt beatum Theodorum ſedẽtem & Dei prædicantem eloquia: & clamans,magna voce dicebat: Magnus Deus Chriſtianorum,& non eſt alius Deus pręter eum. Et accedentes ad ſanctum,dixerunt ei: Rogamus te nos quoquè,qui ab hoc tempore ſumus Chriſtiani. Et crediderunt in illo die ipſi & octoginta milites. Diuinitùs ſanatur & confirmat. Pſal. 144. Credunt 2. cẽturiones & 80. milites.

Cùm hoc autem reſciuiſſet Licinius,mittit Sextum Proconſulem, & cum eo trecentos milites,vt eos morte afficerent. Cùm illi verò veniſſent, & vidiſſent miracula, quę fecerat ſanctus Theodorus,crediderunt ipſi quoquè Domino noſtro Ieſu Chriſto. Cõcurrit autem infinita quoquè multitudo in locum,& clamauit: Vnus eſt Deus Chriſtianorum. Ipſe eſt Deus ſolus,& non alius. Tunc vna voce omnes clamârunt & dixerunt: Quis eſt hic lictor Licinius, vt eum appetamus lapidibus? Eſt enim noſter Deus & Rex Chriſtus,qui prędicatur per Theodorum. Fit verò magna cõfuſio & tumultus & impetus ad fundendum ſanguinem. Irruit enim quidam enſem ferens, Leander nomine,aduersùs S. Theodorum. Ei autem occurrens Proconſul,ſpatha ab eo ablata,eum tranſegit medium. Quidam verò Merpas, Hunnus genere, impetu facto, conſummauit Proconſulem. Tunc veniens beatus Theodorus,multis verbis turbas alloquens,vix tandèm ſedauit tumultũ,dicens eis: Ceſſate,chariſſimi. Dominus meus Chriſtus fuit cruci affixus,reprimens angelos,nè hominum genus vlciſcerẽtur. Prætereunte autem ſancto Theodoro cum magna turba per carcerem, clamabant, qui erant in vinculis: Miſerere noſtrî,ſerue Dei altiſſimi. Sanctus verò martyr ſolo verbo ſolutis eorum vinculis,dicit eis: Ite in pace,& mementote meî,ô viri. Magna autem multitudo idololatrarum credidit in Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum,& qui vexa- Item alij innumeri.

bant ab immūdis ſpiritibus,curabant tactu manûs eius & coloris eius veſtimētorum. Quamobrem quidam ex cohorte renunciârunt Licinio, quòd vniuerſus populus, dijs relictis,Deo credidit per Theodorum. Is verò ira repletus,miſſo ſpiculatore, iuſſit ſanctum eius caput abſcindi. Videns autem populus,cœpit ſeditionem agitare aduersùs Licinium. Beatus verò Theodorus prolixa oratione & admonitione rogabat eos,dicens: Fratres & patres,nè ſuccenſeatis Licinio: eſt enim miniſter patris ſui diaboli,& me decæterò oportet ire ad Dominum meū. Cùm hæc dixiſſet martyr, & diù eſſet precatus,& benè precatus eſſet fratribus, & precibus finē impoſuiſſet, obſignauit totum ſuum corpus,& deindè ſic dicit Augaro: Fili mi Augare,nè neglexeris literis mandare diem meæ cōſummationis. Reliquias autem meas depone in Euchaitis, in Maiorum meorum poſſeſſione. In tua verò conſummatione dormias mihi à ſiniſtris. Et cùm rurſùs diù eſſet precatus, & impoſuiſſet finem ſuis precibus,& dixiſſet, Amen:& valere iuſſiſſet omnes fratres,extendit precioſum ſuum collum: & ſic enſe fuit conſummatus,Februarij menſis die ſeptimo,ſabbato, hora tertia diei.

Totū corpus ſuū obſignat.

Poſt hæc autem cùm accepiſſent venerandas & ſanctas eius reliquias,cum cereis & ſuffitibus,vniuerſa comitante multitudine,Heraclea tulerunt Euchaita,& illic depoſuerunt omnibus videntibus,octauo *mēſe Iunij. Quo in loco nunc quoquè ex vniuerſa terra,quæ eſt ſub cælo,congregatur genus hominum. Multa enim miracula facit Dominus & curationes,per venerandum & ſanctū corpus glorioſi martyris Theodori:ad gloriam & gratiarum actionem eius nominis, quem decet omīs gloria, honor & potentia,nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum,Amen.

Venerādę & ſanctæ reliquiæ.

** menſis*

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI PARTHENII EPISCOPI LAMPSACI, EX SIMEONE *Metaphraſte, authore verò Criſpino.*

9. FEBRVAR.

DESIDERIO & amore motus ego peccator Criſpinus, ſtudui conſcribere admirabilem & glorioſam viri vitam & à pucro inſtitutionem,ſancti patris noſtri Parthenij,qui fuit Epiſcopus Lampſaci. Eſt enim plena vtilitate animæ,& quę poteſt ijs,qui legent,oſtēdere ea,quę Deus præbet ijs,qui ipſum diligunt.

Beatus ergò & inclytus hic Parthenius, habuit quidē patrem,nomine Chriſtodulum,dignitate diaconum ſanctæ Dei catholicæ,quæ erat Meliti,eccleſiæ, literarū imperitus,ſanctarum autem ſcripturarum vel maximè valens memoria. Creſcens verò ætate,ibat in propinquum lacum,& ibì piſcabatur,& piſcium mercaturam ſuppeditabat vſui eorum,qui egebant. A prima enim ętate,gratia Dei dignatus,ſeipſum celabat. A tempore autem decem & octo annorum,ſigna facere incipiens,dæmones expellebat ab hominibus eius inuocatiōe. Cùm verò bona de eo fama eſſet multorum ſermone celebrata,Meliti ciuitatis Epiſcopus,nomine Philetus,cùm audiuiſſet de S. Parthenio,eum accerſitum & multùm laudatum,vel inuitum ordinat Preſbyterū & viſitatorem ſanctæ ciuitatis Meliti eccleſiæ. Porrò autē ei quoquè opem ferebat gratia curationum in omnibus ægrotantibus,& faciebat multa ſigna admirabilia in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Parthenij parentes.

Claret ſignis admirandis.

Inter cætera verò accidit aliquandò,vt ei homo fieret obuiàm, cui à tauro fuerat effoſſus oculus,quem manu ſua portabat,& deflebat. Eum cùm accepiſſet vir ſanctus, & in ſuo loco impoſuiſſet,aqua madefaciēs, in tribus diebus ſanum reddidit. Quædā autem mulier,quę in pudendis corporis ſui partibus cancrum habebat extātem, rogabat virū ſanctum,vt acciperet morbi curationē. Sanctus verò in eius fronte facto ſigno crucis,eam curauit protinùs:& éxcidit ab ea morbus,adeò vt ſpecies cancri vel ipſam terrā exulcerauerit. Tunc omnes,q adcrant,cùm hoc vidiſſent miraculum,dederunt laudē & gloriam Deo noſtro,qui facit miracula. Cùm itaq; iret aliquādò beatus Parthenius ad viſendum quendam ęgrotum,inter eundū repentè canis ingentis magnitudinis & cædem ſpirans, rupta catena, quæ ei fuerat impoſita, exilijt è quadam domo cuiuſdam ex proceribus,& eum inuaſit,& rectus ſtetit ſupra corpus eius.

Signo crucis mulierē à morbo cācri curat.

Sanctus

Sanctus autem cùm in eum ſpirâſſet,& crucem Chriſti feciſſet, repentè exiccauit, & ab humeris ſuis in terram proiecit mortuum.

Hæc & his ſimilia cùm audiuiſſet,qui erat illo tempore ſanctiſſimus Cyzicenorum metropolis Epiſcopus,nomine Aſcholius,cùm accerſiuiſſet venerandum & ſanctum hunc virum Parthenium,eum præfecit dignitati epiſcopatûs,& maximum conceſſit donum ciuitati Lampſacenorum.Homo autem Dei Parthenius, cùm veniſſet ad ei dedicatam ciuitatem Lampſacum, & eam inueniſſet deditam cultui ſimulacrorum, grauiter angebatur.Sed nō ceſſabat, ſicut Apoſtolus admonet,rogare,increpare, veritatis viam eis oſtendere,imbecillitatemq́ue & vanitatem ſimulacrorum: & faciens miracula in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti,& curans eorum infirmos, paulatìm traxit eos ad Dei agnitionem. Cùm verò vidiſſet eos proficere in fide, & ſimulacra deſpicere,voluït eorum templa diruere,& ædificare eccleſiā in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Cùm ſe autem ſuſtinuiſſet,ſic ſtatuit,quòd cùm Imperator ſit Chriſtianus & pius,iuſtum ſit eius ſententia templorum idolorum fieri demolitionē.Hęc cùm apud ſe ſtatuiſſet Chriſti ſeruus Parthenius,&ſoluiſſet ex ciuitate Lampſaco,venit in vrbem regiam.Fortè autem accidit,vt die ſequenti pius Imperator Conſtantinus deſcenderet in vehiculo ad videndos agros.Ad eum itaque accedens vir ſanctus, expoſuit ei ſuam petitionem. Venerādus verò & planè Chriſti amans Imperator Cōſtantinus,benignè accepit eius petitionem, & valdè eſt lętatus: iuſſitq́; eum ire in regiam,& expectare donèc ipſe rediret ab agris.Reuerſus itaq; Imperator in Palatium, lubenter accepit virum ſanctum,& complexus rogauit,vt pro ipſo precaretur:&protinùs iuſſit fieri Sacram pro idolorum & eorū templorum demolitione. & cùm hoc ſuis diuinis confirmâſſet ſyllabis,dat Parthenio cum multo auro ad extructionē ſanctæ Dei eccleſiæ:& eum amplexus,dimiſit in pace.

Vide aliud miraculum ſigni ſanctiſsimæ crucis.

2.Tim.4.

Reuerſus autem beatus Parthenius in ſuam ciuitatem Lampſacum,templa diruit, & cùm pulcherrimam & ornatiſſimā deſcripſiſſet Dei ædem, ipſe per ſe aſſiſtens operi,magno ſtudio eam curabat excitandam. Etenim cùm multi adnauigarent & enauigarent hoſpites,non contingebat eis tranſire,niſi priùs eum vidiſſent : & benedictione ab eo dignati,eam,tanquàm multorum bonorum viaticū,auferentes,recedebant. Quodam autem die acceſſit quidam ad eum,qui latenter in ſe habebat ſpiritum immundi dæmonij.Quem cùm longo tempore habuiſſet,hoc ignorabat. Hic ergò homo cùm vidiſſet ſanctum,eum ſalutauit.Homo verò Dei Parthenius cùm cognouiſſet dæmonem,qui in eo habitabat,eum non reſalutauit. Dæmon autem perturbatus, dixit ſancto:Quoniam deſideraui te videre,ideò te ſalutaui: cur tu non ſalutâſti?Sanctus autem Parthenius dicit ei:Eccè vidiſti me, quid tum? Dicit dęmon: Et te vidi & agnoui.Dicit ſanctus:Si reuerà me vidiſti & agnouiſti,egredere citò à figmento Dei. Dixit dęmon:Hoc totum eſt,vt me expellas à mea habitatione?Nunc,rogo te,nè me expellas poſt tantum tempus.Dicit ei beatus Parthenius:Eſt'ne longum tempus, ex quo in eo habitas?Dixit dæmon:A pueritia,nec fui vlli vnquàm cognitus, niſì nunc à te:tu autem me expellis,vt video.& quò iubes me abire? Dixit ſanctus: Do tibi locū, quò proficiſcaris.Dicit dæmon:Omninò dices mihi, Abi in porcos. Dicit ei ſanctus: Minimè,ſed do tibi hominem humilem:& ingreſſus in eum,illic habita. Nūc verò ex eo egredere.Dixit dæmon:In veritate hoc facis,an ſolùm hoc dicis,dum me eieceris? Dixit ſanctus:Dico tibi in veritate.mihi quidem eſt homo paratus, in quo debes habitare.ſolùm citò egredere.Dęmon autem ſancti pactis conuentis perſuaſus,petebat vt promiſſio deduceretur ad effectum.Tunc ſanctus os aperiens,dixit dæmoni: Eccè ego ſum homo:ingredere,& in me inhabita.Dæmon autem tāquàm ab igne vſtus ob id,quod ſanctus dixerat,exclamauit dicēs:Hei mihi,me, qui *in alieno vaſe abij, poſt tantum tempus perſequeris:& qd non mali à te paſſus fuero? Quomodò verò in domum Dei ingrediar? Non licet veritatem audire à vobis Chriſtianis. Tunc dæmon egreſſus ab homine,abit in loca deſerta & inacceſſa : homo autem euaſit ſanus virtute & gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti,Deumq́ue perpetuò laudabat & glorificabat, & ſanctum eius famulum Parthenium.

Pulcherrimum templum conſtruit.

*ex

Expellit dęmonem.

Perfecto verò opere ædificationis ſanctæ Dei eccleſiæ, ſtudiū ponebat homo Dei, vt reponeretur menſa,in qua oportebat Domino offerri ſpiritale & incruentum ſacrificium. Cùm autem inueniſſet in quodam loco,dedicato idolis, lapidē precioſum

Altare ad offerendum incruentum ſacrificium.

& aptum ad ſanctæ menſæ concinnandum opus, quod quærebatur, effecit id pulchrè elaborari & adaptari ab artificibus. Perfecto verò opere, iuſſit id afferri in eccleſiam. Cùm ergò artifices lapidem currui impoſuiſſent, & boues iunxiſſent, ducebãt ad ciuitatem. Inuidens autem & bonorum operum æmulus diabolus, non ferens ignẽ diuini zeli ſancti viri, conturbatis bubus, effecit, vt ij repentè impetu, qui cohiberi non poterat, incitati, ſupinum in terrã proiecerint eum, qui trahebat boues, nomine Eutychianum: quem excipiens currus, per rotam perfregit omnem viſcerum eius compagem. Sicque is expirauit. Cùm autẽ accepiſſet quod acciderat, ſeruus Dei Parthenius, dixit: Hoc ſatanica planè fecit malitia. Nõ impedies in hoc diabole opus Dei. & ſtatim aſſumens ſecum pios viros, qui cum ipſo erant, cucurrit ad locum: & ſtans propè cadauer, & ſancta ſua inclinans genua, cum lachrymis intensè orauit ad Deum, dicens: Tu Domine omnipotens, ſuppeditator vitæ & mortis, nõ ignoras propter quã cauſam author malorum inimicus, machinatus eſt mortem in tuum figmentum. Sed ô benigniſſime. nunc quoquè oſtende inanem eius conatum: vitæ autem participem fac tuum ſeruum Eutychianum, oſtendens ijs, qui in te credunt, inuictam tuam potẽtiam: Quoniam tu es ſolus Deus, & te decet gloria in ſecula, Amen. Cùm autem vir

Mortuũ ad vitam reuocat.

iuſtus Deo emiſiſſet has preces, reuerſus eſt mortui ſpiritus in corpus eius, & cœpit, qui fuerat mortuus, dicere in cõſpectu vniuerſi populi: Gloria tibi Chriſte Deus, qui etiam ſuſcitas mortuos. & cùm protinùs ſurrexiſſet, & factus eſſet ſanus ſicut prius, & accepiſſet boues, traxit currum vſq; ad ædem eccleſię. Tunc omnes, qui viderant hoc miraculum adeò præter opinionem, dederunt gloriam & laudem benigno Deo.

Afferebant verò vndiq; oẽs ægrotantes, & q vexabantur ab immũdis ſpiritibus: & gratia & virtute Dñi Ieſu curabantur oẽs. Oĩs aũt ars medicinæ in diebus huius ſancti viri erat imbecilla, ꝓptereà ꝙ omne genus morbi in nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti, gratìs ab ipſo curareñt. Inter quos Dionyſius quoq;, ꝑpoſiti filius, ſtirpe imperatoria, cùm haberet filiã virginem, nomine Daphnen, q̃ à dæmone grauiter caſtigabatur, ipſe eã totis tribus diebus curauit. Alterã aũt Mamalij cuiuſdã filiam, q erat princeps ciuitatis Smyrnenſium, noĩe Agalmatiam, q̃ ab immundo ſpiritu vexata, ſpumã emittebat, curauit. Zoëlam verò nomine, q̃ ad Perſas venerat, & à dęmone vaticinãte miſerabiliter conterebatur, haud ità longo pòſt tempore, Dñi gratia liberauit. Aliũ aũt rurſùs iuuenem ex Hunnis ortũ, preſbyteri filiũ, noĩe Niconẽ, q ab immundo ſpiritu grauiter caſtigabatur, adducentes eius parentes, iecerunt ad pedes ſancti, rogantes vt eius miſereret̃ iuuentutis, & cũ liberaret ab immundo dęmone. Vir aũt ſanctus dixit eis: Nõ eſt dignus q curetur. ad caſtigationẽ enim datus ei fuit ſtimulꝰ ſpiritûs. eſt ẽm parricida. Vos enim ſæpè ab eo habiti contẽptui, in aĩæ veſtræ amarore à Deo petijſtis, vt ipſe caſtigaretur. Sinite eum ſic eſſe. expedit enim. Illi verò, vt q eſſent parentes & vincerentur viſceribus, exclamauerunt rogantes cum lachrymis: Precare Deũ pro ipſo, vt liberetur à ſæuo & immani dæmone. Beatus autẽ Parthenius miſertus abundè profluentium lachrymarum parentum, intensè Deum precatus eſt pro ipſo, & ꝓtinùs egreſſus fuit ab ipſo dæmon, & mundatus fuit homo. Tunc parentes eius eum ſanum acceperunt, & domum redierunt, Deum laudantes atque glorificantes.

Multos curat dæmoniacos.

Alexandria autem quędam nomine, ex Ariſba, quæ eſt Abydo, draconalem habens ſpiritum, ſibilans & multos interimens, allata eſt ad ſeruum Dei Partheniũ. Qui cùm increpâſſet ſpiritum, curauit eam, & remiſit ad ſuos. Synodij verò cuiuſdam Abydeni filiam virginem, quę ab immundo ſpiritu vexabatur in montibus, parentes eius compræhendentes, duxerũt ad iuſtum: & cùm manus ei impoſuiſſet & eſſet precatus, eam curauit. Alium quoquè, Axanum quendam militem, qui omnes partes corporis habebat diſſolutas, duxerunt ad ſeruum Dei Parthenium. Quem aqua madefaciens & precans, ſanum miſit domum ſuam ambulantem. Quendam autem alium, nomine Alanam, genere Syrum, operatione mali, qui in eo habitabat, dæmonis, ex tabulato catechumenorum ſanctę eccleſiæ, quam condidit ſanctus vir Parthenius, ſuſpenſum & tractum & effectum mortuum, ad cadauer adueniens Dei famulus, illum quoquè viuificauit precibus, & ab eo fugauit dæmonem. Eutropus verò quidam nomine, ex Parco, vxorem ſuam duxit ad ſanctum, quæ habebat ſpiritum immundum, & rogabat eum multùm, vt pro ipſa rogaret, vt curaretur à dæmone, qui ipſam vexabat. Vir autem ſanctus cedens eius precibus, cùm eam accepiſſet, & in eius oculos

Tabulatum catechumenórum.

inſpirãſ.

inſpirâſſet,& ſuper caput eius eſſet precatus, liberauit à dæmone. Tunc maritus eius Deum glorificans,iuit in domum ſuam cum ipſa. Acaciam verò quandam nomine, ex pago,qui dicitur Celæus,quæ ab immundo ſpiritu conſumebatur,ad eum adduxerunt:& gratia & virtute Domini Ieſu,ſanam dimiſit. Eucheria quædam nomine,vxor Agapij Magiſtriani Pageleoti,veneficio attentata,cùm ei roderentur inteſtina, allata eſt ad ſanctum:& cùm in tribus diebus ei eſſet precatus,& ex oleo ſanctorũ eam potâſſet,ſanam remiſit in domum ſuam. Oleo ſanctorum curat ægram.

Maximinus quidã nomine,ex Bizye ciuitate Thraciæ,qui erat diſcipulus vni ex ijs, qui ſunt apud nos Diaconi, nomine Pſertæ: Hic ergò Maximinus cùm incidiſſet in morbum torminis inteſtinorum,deſperatus fuerat ab omnibus. Cùm id autem reſciuiſſent eius parẽtes,Bizye venerunt Lampſacum ad eum ſepeliendũ: & cùm eum accepiſſent cum lectulo,fide ducti,ferunt eum in ſanctam eccleſiam, & eum ponunt in ingreſſu Epiſcopi,per quem Dei ſeruus erat tranſiturus. Cùm verò in eum locũ veniſſet ſanctus vir Parthenius,& vidiſſet eum in lecto iacentem,& eius parentes lamẽtantes,& omnes,qui cum eis aderant,lachrymantes, ipſe quoquè eſt lachrymatus: & cùm flexiſſet genua,Deũ pro ipſo eſt precatus, & virtute ac gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti,ad ipſum reuerſus eſt ſpiritus:& ſtatim aſſedit,qui fuerat mortuus,& cœpit loqui. Data autem ei manu,fecit eum ſurgere,& ſanum reddidit parentibus, adeò vt vniuerſa ciuitas Deum laudaret propter factum miraculum. Mortuus reuiuiſcit. Quædam autem mulier Diaconiſſa,nomine Theophila,ex Aſermo vico Cherroneſi,& cum ipſa, Ruffina impubes ex eodem vico,ab immundo ſpiritu diſſoluta & effecta paralytica, allatæ ſunt ad ſanctum virum. Quas paucis diebus aqua irrigans & precans,virtute Domini ſanas emiſit ad ſuos. Hilarij cuiuſdam preſbyteri ex Auſadia filius vnigena,nomine Thalaſſius,qui à maligno ſpiritu fuerat mente motus, portatus eſt ad ſanctum. Quem cùm accepiſſet,orans totos ſeptem dies,reduxit ad naturam,& Domino agentem gratias, cum patre remiſit in patriam. Vetulas verò quaſdam duas pauperes,quarum vni nomen erat Calliope,alteri verò Cyriaca,quæ ambæ ab immundo ſpiritu caſtigabãtur, tulerunt ad ſanctum:qui per ſuas ad Deum preces ambas curauit. Cùm autem eis quoquè dediſſet ea,quæ erant ad victum neceſſaria,dimiſit in pace.

Præter hæc autem & alia,quæ narrari non poſſunt,ſancti huius viri miracula,accidit vt officina quoquè,in qua tingebatur purpura,impediretur ab immundo ſpiritu, qui in eam incubuerat,& non efficeret eam,quam ſolebat,tincturam: ſed etiam immundus dæmon appareret tinctoribus,& opus Imperatoris nõ ſineret effectum reddere: adeò vt ex hac re magnum periculum & damnum ſerui ſuſtinerent & tinctores. Dæmonem expellit ab officina purpuram tingentium. Quamobrẽ cùm hæc reſciuiſſet homo Dei Parthenius,&ab eis fuiſſet rogatus,prompto & alacri animo venit ad locum officinæ:& cùm aduocâſſet immundum operantem dæmonem,& eum increpâſſet terribili & ſancto nomine Chriſti, fecit eum euaneſcere ab omnibus finibus,illo clamante omnibus audientibus: Tanquàm ab igne expellor in gehennam ignis. Cùm autem iuſſiſſet ſanctus, tinctores impleuerunt lebetes,& eo præſente immiſerunt lanam. Ea verò ab illo tempore,eam,quam oportebat,tincturam citra vllum impedimentũ accepit etiam in futurum. Sicq; & qui gerebant rempublicam,& tinctores omnes liberati fuerunt à periculo Imperatoris.

Audite aliud quoquè magnum miraculum,quod factum eſt à ſancto patre noſtro Parthenio. Tempore piſcationis Thynnorum,cernebantur quidem piſces à piſcatoribus,tanquàm qui iam eſſent in manibus. Cùm laxarentur autem retia, nihil proficiebant, ſed laborem inanem ſuſtinebant. Fuit verò hoc à diabolica aura impedimẽtum,non in vno tantùm aut altero emporio, ſed in tota regione maritima vſque ad Abydum. Omnes autem ſimul congregati,rogârunt virum iuſtum, vt Deum pro eis precaretur. Eo verò precante cum ieiunio & fletu, Deus ei aperuit cauſam & ſatanicam operationem. Experrectus autem,citra moram profectus eſt in vnumquodque emporium vſque ab Abydum,& aquam benedicens,& ſal inijciens, & Deũ inuocans, iuſſit afferri retia,& eo præſente piſcium conſuetam facere piſcationem. Vide hic aquam benedict cum ſale. Tunc cum magno gaudio ſua retia laxantes,Domini virtute & ſancti precibus, tanta bona conſecuti ſunt in piſcatione,vt præteriti temporis defectum ſuppleuerint. Sedente autem viro ſancto in emporio Cataptelex, cùm piſcatio fieret piſcium, reteq; traheretur, Thynnus maximus è reti exiliens,ſe proiecit ad pedes ſancti. Quem cùm ſignâſſet

& precatus eſſet, iuſſit ſcindi & diſtribui fratribus ad gloriam Dei.

Aliquandò Heracleotem quendam nomine Calliſtum, cui à diabolica operatione fuerant pedes ſoluti, duxerunt ad beatum Parthenium. Quẽm quidem, cùm eſſet precatus, & curâſſet virtute Domini, proprijs pedibus ambulantem remiſit in domum ſuam, lætantem & Deum glorificantem. Alium autem quendam, nomine Lesbum, ex inſula, quæ dicitur Oa, duxerunt ad hominem Dei. Qui quidẽ à pedibus ad caput vſq; erat totus vlceratus, à leproſo nihil differens. Eum oleo vngens & precans tribus diebus, ſanum remiſit ad ſuos. Ex magnis ergò & multis miraculis, quæ à ſancto patre noſtro Parthenio Dei gratia facta ſunt, partem, prout potui, ſignificaui veſtræ charitati: non tanq̃ de patre & doctore verba faciens ad eum ornandum, propter id, quod dicitur: Perdet Dominus omnes, qui loquuntur mendacium: ſed res ipſæ teſtantur, etiam quæ fiunt poſt eius obitũ. Vndè etiam cùm eo adhuc viuo vſus aliquandò eum vocâſſet, iuit in Thraciæ metropolim Heracleam: & conueniens Archiepiſcopũ, qui illic erat, nomine Hypatianũ, qui ad extrema ferè erat redactus, rogauit cauſam morbi. Cùm per diuinam autem reuelatiõem cognouiſſet beatus Parthenius, eum caſtigari propter auaritiam, vt qui res pauperum vſurparet, & eos illis priuaret, manè iuit rurſùs ad eum viſendum, & ei dicit: Surge magne Domine. Nõ enim laboras infirmitate corporis, ſed caſtigaris propter morbũ animæ. Hæc ergò depone, & rurſùs euades ſanus. Reſpondit ægrotus & dixit: Scio ego quoq; me eſſe peccatorem, & ideò caſtigari. Sed ora pro me, rogo te, vt leuer meis iniquitatibus. Dicit ei ſanctus Parthenius: Si quis in hominem peccauerit, de eo fortaſsè exaudietur oratio: morbus autẽ tuus ad Deum tendit. Quæ ſunt ergò pauperum, redde Deo, & eris ſemper ſanus animo & corpore. Tunc is ad ſe rediens, dixit: Re vera Pater peccaui Domino meo: Dñs verò iuſtus. & protinùs accerſito ſuo œconomo, iuſſit in mediũ afferri, quidquid auri collectum fuerat ex pauperibus. Cùm autem ſatìs auri fuiſſet allatum, ſanctum rogauit Epiſcopus, vt id diſtribueret pauperibus. Ille verò nõ ſuſtinuit, dicens: Cùm Deus tibi det vires, tu per teipſum redde eis, quę ſua ſunt. Tunc is ſedens in lectica, iuit ad templum ſanctę martyris Glyceriæ: & cùm congregâſſet omnes pauperes ciuitatis, affatìm omnibus diſtribuit. Benignus autem & clemens Deus, qui viduę duo minuta non deſpexit numiſmata, & rurſùs diues viduæ propoſitum acceptũ habuit tempore Eliæ prophetæ, & pauperis flagitioſæque meretricis lachrymas non eſt auerſatus, & publicani ſuſpirium comprobauit: ipſe quoquè prædicti Archiepiſcopi acceptã habens pœnitentiam, in tribus diebus ei perfectam præbuit ſanitatem.

Dei verò ſeruus Parthenius quotidiè obibat ſacras ædes ciuitatis, conſuetas preces in eis peragens. Quodã autẽ die ingreſſus in martyriũ, quod Achilas dicitur, inuenit illic hominem quendam iacentẽ omninò aridum. Cuius miſertus, cùm oleum petijſſet, flexis genibus, cum lachrymis orauit pro ipſo benignum & clementẽ Deũ. Et cùm deindè ſurrexiſſet à precatione, ſensìm & paulatìm eum ſancto oleo molliens, protinùs & ipſa hora fecit eum ſanum ſurgere, & iuſſit eũ ſuis pedibus ad ſuos redire Deũ glorificantẽ. Cùm hoc autẽ terribile & quod opinionẽ ſuperat miraculũ factum eſſet in Heraclea ciuitate, quicunq; habebant ægrotos, cum eis cõcurrebant ad Dei hominem Partheniũ, & virtute Dñi noſtri Ieſu Chriſti, omnes reuertebãtur ſani. Simul verò cum eo aderat etiam Hypatianus, q̃ illo tempore erat Archidiaconus ciuitatis Heracleæ, qñ hæc fiebant miracula. Quæ cũ vidiſſet, ꝓcidit ad pedes ſancti viri, rogans eũ cum lachrymis & dicẽs, ꝙ in prędio ſuo multa quidem ſunt ſeminata, propter pluuiæ autem egeſtatem omnia ſunt exiccata. Sed veni ad locum, dicebat, ô venerãde pater, & ora Deum, vt terræ prębeat pluuiam, vt conſeruetur vniuerſa noſtra patria. Venerandus verò & ſanctus vir Parthenius, iuit prompto & alacri animo. Cumq; veniſſet ad locum, & vidiſſet omnia exiccata, lachrymatus eſt: flexiſq; genibus diù precãs cum lachrymis, clementẽ Deum rogauit, vt pluuiã in terram demitteret ad fructus producendos. Benignus autẽ & clemẽs Deus, qui ſemper facit voluntatẽ eorum qui ipſum timent, cùm adhuc preces eſſent in ore eius, tectũ fuit cælũ nubibus: & deſcẽdit multa pluuia, & ſatiauit terram. Ingreſſis autẽ ipſis in agrum, quęſiuit habitaculũ, in quo preces ſuas perageret. Archidiaconus verò Hypatianus, qui fuit etiã agri dñs, introduxit eum in vnum ex ſuis cubiculis. Qui pernoctauit illic in oratiõibus: & cùm manè accerſijſſet Archidiaconũ, dixit ei: Attende tibi, ô frater. nõ enim ignoras Epiſcopum

Oleo vngens, ſanat ægrotum.

Pſalm. 5.

Luc. 21.
3. Reg. 17.
Luc. 7.
Luc. 18.

Aridũ ſancto oleo perungit & ſanat.

Pſal. 144.
Precibus è cælo pluuiã deponit.

pum tuum fuiſſe caſtigatum propter auaritiam. Oſtēdit enim mihi Deus hac nocte, te non multis pòſt diebus futurū Epiſcopum. Vide ergò, vt ſemper curam geras pauperum. hoc enim Deum placat ſuper omnia.

Sanctum autem rogauit Archidiaconus, vt veniret in ſuum prædium, & benè precaretur agris & vitibus. Ingreſſus verò beatus in vnam maximam regionē, quę nihil habebat, dixit ei: Cur non ſemināſti eam, cùm ſit maxima? Archidiaconus aūt lachrymans, dixit: Seminata quidem eſt, ô bone: ſed mea peccata & pluuiæ defectus, eam, vt vides, exiccauit. Dicit ei ſanctus: Quot modios tibi præbuit Deus ex hac regione? Ille dixit: Mille, ô bone. Sanctus autem dixit ei: Nè ſis triſtis, ô frater. Omnia ſunt poſſibilia credenti. Sed Deus tibi dicit per me peccatorem, quòd ſi in tempore æſtatis fructum, qui ex hoc agro naſcitur, ſolū triueris, inuenies ſicut dixiſti, mille modios: quoniam leue eſt in conſpectu Domini hæc facere. Eum quoquè introduxit in vineā recèns plantatam. erat autem omninò exiccata & exeſa à vermibus, propter pluuię egeſtatem. erat verò locus ſatìs amplus, vt caperet ſemētem octoginta modiorū. Beatus autem ſale iniecto, totam vitem conſperſit, & dixit Archidiacono: Eſto bono animo: Nam Deus dat tibi ex hoc loco ſatis magnā benedictionem, ſicut ei placet. Cùm verò ingreſſi eſſent in ciuitatem, iuit ad Epiſcopum, vt ei valediceret, & nauigaret. Ille aūt ei proceſſit obuiàm, & eum eſt complexus. Ij verò cùm aſſediſſent, ſanctus dixit Epiſcopo: Annuncio tibi, ô Domine, quòd poſt non multos hos dies excedes è corpore, & migrabis ad Dominum. Ecce enim Chriſtus te accerſijt, qui eſt verus Deus noſter, & bonum ſucceſſorem relinques, vt mihi reuelauit Dominus, dominum Hypatianū, tuum Archidiaconū. Dixit Epiſcopus: Fiat volūtas Domini. Et cùm ſeinuicèm oſculati eſſent in oſculo ſancto, Heraclea ſanctus nauigauit Parthenius, & venit in ſuā ciuitatem Lampſacum.

Marc. 9.

Prędicit obitum Archiepiſcopo.

Accidit autem non multis pòſt diebus, vt morbo correptus Heracleæ Epiſcopus, in Chriſto requieſceret. Pro ipſo verò factus eſt Epiſcopus dominus Hypatianus Archidiaconus, conuenienter ei, quod dixerat ſeruus Dei Parthenius. Cùm eſſet autem æſtas, egreſſus Epiſcopus Hypatianus in agrum ſuum ad colligendos fructus terræ, & metēdum id, quod erat natum ex exiccata & ſqualida regione, inuenit mille modios plenos frumento, conuenienter verbo ſerui Dei Parthenij. Similiter verò in tēpore quoq; vindemiarum, ex plantatione exiccatarum vinearum Deus dedit magnam vini quantitatem. Qui cùm experientia accepiſſet euētum eius, quod ſanctus prædixerat, decimam fructuum vtrorunq;, nempè tam aridorum quàm humidorum, naui impoſitam duxit Lampſacum, vt ſancto offerret, maximas ei agens gratias. Ille autem noluit accipere, dicens domino Hypatiano Epiſcopo: Deo agēs gratias in omnibus, eas diſtribue noſtris fratribus. & cùm ſe inuicèm ſalutāſſent, reuerſus eſt ſanctus Epiſcopus Heracleam, & diſtribuit frumētum & vinum ſuis fratribus, vt iuſſerat homo Dei. Epiſcopus ergò Hypatianus nō ceſſauit vſq; ad finem vitæ, narrare omnibus Dei magnalia, quæ fecit cum ipſo per ſeruum ſuum Parthenium.

Squalida regio vberes reddit fructus.

Cùm ergò in hac pia & angelica vita refulſiſſet in terra Dei ſeruus & vir venerandus Parthenius, & multos conuertiſſet à ſimulacris ad Deum viuū, & perindè àc morbo arreptus, à Deo vocatus, requieuit in pace. Prædictus ergò Hypatianus Epiſcopus cùm audiuiſſet inclytum & venerandum patrem noſtrum Pathenium ad Chriſtū migrāſſe, relictis omnibus, quæ habebat in manibus, ſoluens ex ciuitate Heraclea, ſecundo vento cùm Deus iuſſiſſet, eadem nocte peruenit Lampſacum. Similiter etiam Cyzici epiſcopus, & epiſcopus Meliti, in qua fuerat natus: & Parij epiſcopus nomine Euſtathius, & reliqui ex ciuitatibus, quę erant circuncircà. Sicq; cum pſalmis & hymnis & ſpiritalibus canticis depoſuerunt eum prope eccleſiam in oratorio, quod ipſe ædificauit. Dormijt autem ſanctus Chriſti ſeruus Parthenius ſeptimo menſis Februarij, non parua nobis relicta doctrina per perfectam & immobilem eius in Deum fidem. Qui etiam poſt deceſſum ſua ad Deum ſupplicatione non ceſſat facere miracula, dæmones expellens, leproſos mundans, & omnem morbum & ægritudinem curans virtute & gratia Domini & Dei & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

S. Parthenius decedit.

Honorificè ſepelitur.

EPITAPHIVM S. RICHARDI, REGIS ANGLIAE, SCVLPTVM IN CIVITATE LVca Italiæ, vbi requieſcit.

7. Februarij.

SOROR Offonis regis, fuit mater beati Richardi. Beatus Richardus rex Angliæ, exul patriæ, ſpretor mundi, contemptor ſuî, pater ſanctorum fratrum Vuillebaldi & Vuinnibaldi, & beatæ Vualburgis virginis, terrenum regnum in cæleſte mutauit. Depoſuit coronam regiam pro vita perpetua. Exuit purpuram, & vilem induit tunicam. Regionum reliquit tribunal, & ſanctorum quæſiuit limina. Dimiſit ſceptrum, & accepit baculum. Dimiſitq; filiam ſuam in regno beatam Vualburgam, atq; ſimul cũ filijs peregrè profectus eſt. Et eis relictis apud ſanctum Bonifacium martyrem glorioſum, tunc Archiepiſcopum Moguntinenſem, virum miræ ſanctitatis, eò quòd Anglicus eſſet, de regno ſuo natus, idem ſanctus rex exilio ſe vlteriori *, limina ſanctorum trans alpes adijt, & loca deincèps magìs deuia petijt ſolitudinum, Deo ſoli idem ſolus liberè vacaturus. Deindè poſt lõga exilia, poſt multa certamina, poſt famis, ſitis & frigoris multimodas ærumnas, in prouincia Italiæ, ciuitate Luca finitur pugna, dãtur præmia, cælo recipitur anima, & in beati Frigdiani baſilica iuxta corpus eius ponuntur pia membra, vbì & miraculis coruſcat. Cuius feſtiuitas ſeptimo Idus Februarij celebratur. Locus etiam, in quo requieſcit, his verſibus adornatur:

Suſcipit rex pius cũ filijs longinquã peregrinationẽ religionis ergò.

Moritur in Italia.

Hîc rex Richardus requieſcit ſceptrifer almus.
Rex fuit Anglorum, regnum tenet iſte Polorum.
Regnum dimiſit, pro Chriſto cuncta reliquit.
Ergò Richardum nobis dedit Anglia ſanctum.
Hic genitor ſanctæ Vualburgæ virginis almæ,
Et Vuillebaldi ſancti ſimul & Vuinibaldi.
Suffragium quorum det nobis regna Polorum. Amen.

VITA B. EVGENII ET MARIAE EIVS FILIAE, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

Februarij. 8.

IN illo tempore erat vir quidã in Bithynia, nomine Eugenius. Is habebat vxorem valdè honeſtam & Deum timentem, quæ peperit filiam vnicam, & vocauit nomen eius Mariam. Mortua autem eius vxore, educauit filiam ſuam Eugenius in bona & honeſta vita. Cùm verò creuiſſet adoleſcentula, dixit ei pater eius: Filia chariſſima, eccè omnes meas facultates trado in manus tuas. Ego enim vado, vt ſaluam faciam animam meam. Cùm hæc autem à patre ſuo audijſſet adoleſcẽtula, dicit ei: Pater, tu vis teipſum ſeruare, & me perdere. Neſcis Dominum dicere in Euangelijs: Paſtor bonus animam ſuam ponit pro ouibus? Rursùs verò alibì dicit: Qui ſaluã facit animam, eſt tanquàm qui creat. Hęc cùm audijſſet pater eius Eugenius, eius verbis valdè fuit lętatus. flebat enim & eiulabat, cùm hęc diceret: & dicit ei pater eius: Filia chariſſima, quid poſſum tibi facere? Tu quidem es fœmina: ego autem volo ingredi monaſterium: & quomodò potes mecum verſari? Diabolus enim propter vos bellum gerit aduersùs Dei ſeruos. Hæc cùm audijſſet eius filia, dixit patri ſuo: Domine mi pater: Non ſic ingrediar, quomodò tu dicis: ſed tondebo comam capitis. & induta veſte virili, ingrediar tecum monaſterium, nemine ſciente, me eſſe fœminam.

Iohan. 10.

Beatus autem Eugenius, auditis ijs, quæ dicebat filia, valdè lætatus, cùm omnia bona ſua diſtribuiſſet pauperibus & mendicis, orphaniſq; & viduis: & totondiſſet ſuã filiam, virili amictu eam induit, & nominauit nomen eius Marinum, hæc ei dans mandata:

Mariã tõdet pater ei⁹, vocatq; Marinũ, & ducit

data: Vide filia, quomodò te ſis conſeruatura. Futura enim es in medio ignis. non ingreditur enim fœmina in monaſterium. Te ergò conſerua Chriſto immaculatam, vt cùm impleuerimus id quod ſumus polliciti, habeamur digni regno cælorũ. Hęc cùm dixiſſet Eugenius, & precatus eſſet, aſſumens filiam ſuam Mariam in habitu adoleſcẽtis, ingreſſus eſt cœnobium. Eis autem ingreſſis in monaſterium, in dies proficiebat puella in omni virtute, obedientiaq; & humilitate & in maiori exercitatione. Cùm verò aliquot annos peregiſſet beata in monaſterio, exiſtimabant monachi eum eſſe Eunuchum, propterea quòd eſſet imberbis & voce gracili. Alij autem exiſtimabant, præ nimia exercitatione, & quòd ſolùm ſecundo quoque die comederet, eum eſſe voce adeò tenui. Aliquo verò pòſt tempore contigit eius patrem decedere: incrementum autem accepit eius exercitatio, obedientia & humilitas: adeò vt ipſa quoq; donum Dei acceperit contra dæmones. Vnumquenq; enim eorum, qui laborabant & vexabantur, manus eis imponens & orans, curabat protinùs. Habebat autẽ illud cœnobium quadraginta viros, omni virtute & ſapientia exornatos. Singulis verò menſibus mittebantur quatuor monachi ad reſponſa monaſterij, propterea quòd ipſi haberent in alijs quoq; locis diuerſas poſſeſſiones. Erat autem in media via diuerſoriũ, & qui ibant & veniebant, propter itineris longitudinem illic requieſcebãt. Inter cæteros autem magnam eorum curam gerebat is, qui præerat diuerſorio, eos ſeorsùm accipiens. Inuidus verò & malignus diabolus, qui rebus bonis ſemper inuidet, mala autem ad ſe attrahit, ægrè ferens huius beatæ in Deum amorem, pulcherrimamq; & honeſtiſſimam viuẽdi rationem, ſtuduit aliquantulã ei labẽ inurere & eam affligere. *in virorum monaſteriũ.*

Quodam itaq; die, Præfectus monaſterij, accerſito Marino, dicit ei: Frater Marine, ſcio tuam vitæ agendæ rationem eſſe perfectam in omnibus, & præcipuè in obedientia. Velis ergò tu quoq; egredi, vt miniſtres monaſterio. Fratres enim ægrè ferunt, te ad id non egredi. Hoc autem faciens, ô fili, maiorem accipies mercedem à benigno & clementi Deo. Etenim Dominus quoquè noſter Deus non dedignatus eſt miniſtrare ſuis diſcipulis. Hæc cùm audijſſet Marinus, ſe proiecit ad pedes Præfecti, dicẽs: Benè precare mihi venerande pater, & ego ibo quocunquè voluëris. Egreſſo autem Marino & alijs tribus monachis vt miniſtrarent, diuerterunt, vt conſueuerant, ad illud diuerſorium. Qui autem præerat diuerſorio, habebat filiam vnicam. Miles verò quidam ingreſſus diuerſorium, ei attulit vitium: ea verò concepit. Præcepit autẽ ille miles, dicens: Si hęc res fuerit cognita, & te examinauerint tui parentes, vndè hoc factum ſit, dic eis: Formoſus ille iunior monachus mecum dormijt, & ex eo concepi. Poſtquàm ergò egreſſi fuiſſent monachi ſimul cum Marino, reſciuit pater puellæ filiam ſuam vtero concepiſſe. Qui rogauit eam, dicens: Vndenàm hoc tibi factum eſt? Puella autem reſpondit, dicens: Iunior ille cœnobij formoſus monachus, qui dicitur Marinus, mecum dormijt, & me prægnantem reddidit. *Luc. 22.* *Puella vitiata infamat Marinum.*

Cùm hæc autem audijſſet Præfectus diuerſorij, curſu & cum magna ira venit in monaſterium, eum accuſans, & dicens: Vbi eſt ille planus, ille falſus Chriſtianus, quẽ dicitis eſſe monachum? Ei verò factus eſt obuiàm apocriſiarius monaſterij, & dicit ei: Benè veniſti frater. Cur es adeò triſtis, & cur tam temerè loqueris? ceſſa parumpèr, rogo te. Reſpondens autem præfectus diuerſorij, dixit ei: Pereat hora, qua vnquàm cognoui monachum. Hei mihi, quid mihi accidit? Quid faciam autem, neſcio. Cùm verò hæc reſciuiſſet Præfectus, eum accerſijt, & dicit: Quid tibi vis frater? Quid es triſtis? Præfecto autem monaſterij dixit is, qui præerat diuerſorio: Quid mihi volo? De cæterò nullum ampliùs videam aut conueniam monachum. Poſtquàm autem à Præfecto rursùs fuit rogatus is, qui præerat diuerſorio, Propter quam cauſam hæc dicis? reſpõdit & dixit: Filiam habebam vnicam, in quam ſpem meam collocabam, quòd ea eſſet requies meæ ſenectutis. Eccè verò quid fecit Marinus: eam prægnantem reddidit, quem dicitis eſſe Chriſtianum & pium. Hæc cùm audijſſet Præfectus, ſtupefactus dicit ei: Quid poſſum tibi facere, cùm ipſe non ſit hîc? Sed quandò venerit ex miniſterio, nihil eſt aliud quod agam, niſi vt expellam è monaſterio. Cùm autem veniſſet Marinus cum alijs tribus fratribus, accerſit eum Præfectus, & dicit ei: Abba, Hæc ne eſt tua viuendi ratio & exercitatio? Quandò diuerſatus fuiſti in diuerſorio, attuliſti vitium filiæ præfecti diuerſorij. Huc autem veniens eius pater, tanquàm per theatrum traduxit nos monachos. Marinus verò his auditis, ſe humì proiecit in

faciem,

Fatetur crimen, quod nō admiſit.

faciem,dicens Præfecto: Condona mihi humili & peccatori propter Dominū,ô pater,quoniam tanq̄ homo erraui. Tunc Præfectus ei iratus,eiecit eum è monaſterio.

Egreſſus autem beatus extra veſtibulum monaſterij,manſit ſub dio,ſuſtinens frigus & æſtum annos tres. Qui ergò ingrediebantur & egrediebantur ex monaſterio, rogabant ipſum,dicentes: Cur ſic ſedes,Abba,afflictus in veſtibulo? Ille autem dixit eis: Quoniam ſum fornicatus,proptereà eiectus ſum ex monaſterio. Cùm verò veniſſet pariendi tempus filiæ Præfecti diuerſorij,peperit puella filium maſculum. Puerum autem tollens pater eius,venit ad monaſterium:& cùm inueniſſet Marinum ſedentem extra monaſterium,proiecit ei puerū,& ſtatìm receſſit. Marinus verò ſumēs puerum in manus,dicebat lamentans:Hei mihi miſero & abiecto:Ego certè humilis & nequam,accipio pro meritis meorum peccatorum. Cur autem hic quoquè infelix puer mecum moritur? Cœpit verò accipere lac à paſtoribus, & ſic alebat puerum vt pater. Non ſatìs autem erat Marino afflictio & pudor, quo afficiebatur quotidiè: ſed puer quoquè flens & excernens,cōtaminabat & ſordidabat eius veſtes. Poſt ſpatium autem trium annorum,ſeditionem agitârunt omnes fratres,dicētes Præfecto: Pater venerande,ſufficit fratri Marino pœna,quā ſuſtinuit. Decętero rogamus,accipe eum rursùs in monaſterium:maximè verò,quòd coram omnibus confeſſus eſt lapſum ſuum. Cùm autem contradiceret Præfectus,& non perſuaderetur eum accipere,cœperunt monachi ei rursùs dicere: Niſi fratrem Marinum rursùs acceperis in monaſterium,ô pater,nos quoq; recedimus. Quomodò poſſumus à Deo petere,vt condonet nobis noſtra peccata,cùm frater noſter tres annos ſub dio ſedeat in veſtibulo?

Fornicatam ſe dicit, ſed longè alio ſenſu.

Hæc cùm audijſſet Præfectus à monachis,dicit eis: Reuerà propter peccatū,quod fecit, non eſt dignus huc ingredi: propter veſtram tamen charitatem & preces eum accipio. & cùm accerſijſſet Marinum coram omnibus,dicit ei: Frater, non es dignus ſtare in primo tuo loco,propter peccatum quod feciſti:propter fratrum autem charitatem & preces,accipio te omnium poſtremum in regulam. Marinus verò cœpit Præfecto dicere cum lachrymis: Hoc quoquè mihi magnum eſt, ô venerāde pater,q̄ me dignum feceris,qui ingrederer intrà veſtibulum,vt ſic quoquè dignus habear,qui ſeruiam ſanctis meis patribus. Et cùm eum accepiſſet Præfectus,immiſit ad viliora & abiectiora opera monaſterij. Is verò ea faciebat cum ſtudio & magno metu & compunctione. Habebat autem puerum quoquè Marinus,eum retrò ſequentē & clamantem: Ta ta ta,& requirentem ea,quæ ſunt pueris neceſſaria ad alimētum. Non ſolùm enim his ærumnis & afflictionibus premebatur Marinus,ſed etiā de alendo hoc puero erat valdè ſolicitus. Cùm creuiſſet autem puer, degebat in monaſterio, educatus in virtute & in temperantia Porrò verò ſancto quoq; & monaſtico habitu eſt dignatus. Sicq; proficiebat in humilitate & multa obedientia,vt amaretur ab omnibus.

Vide ſanctæ virginis ineffabilē humilitatem.

Poſt hæc autem cùm vidiſſet Dominus perfectam eſſe eius fidem & tolerantiam, & eſſe dignam regno cælorum, accepit eam in æterna paradiſi tabernacula, nemine ſciente. Nam cùm is obijſſet,& nec egrederetur ad ſeruitiū monaſterij,& nec ad pſalmodiam regulæ,rogauit Præfectus fratres,dicens: Vbi eſt Abbas Marinus? Eccè enim iam præteriērunt tres dies,ex quo eum non vidi in pſalmodia,neq; in ſuo miniſterio. Primus autem omnium inueniebatur in regula. Ingredimini ergò eius cellam,& videte, num in aliquam ceciderit ægritudinem. Cùm autem veniſſent fratres in cellā beatæ,ingreſſi inuenerunt eam conſummatam in Domino,& puerum ei aſſidentē & flentem. Tunc properè egreſſi fratres, Pręfecto renunciârunt,dicentes: Frater Marinus dormijt. Ille verò cùm audijſſet,miratus eſt & dixit: Quomodò exceſſit eius anima,aut quam Deo allaturus eſt excuſationē de ijs,quæ peccauit? Tunc decætero iuſſit,vt ei iuſta facerent. Cùm autem veniſſent fratres,vt eum componerent ad ſepeliendum,inuenerunt eum eſſe mulierem:& ſtupefacti,cœperunt omnes vna voce clamare: Domine miſerere. Præfectus verò cùm tumultum audijſſet & conturbationē, rogauit,dicens: Quidnam hoc ſibi vult? Illi autem dicunt ei cum admiratione: Frater noſter Marinus eſt ſexu mulier. Cùm veniſſet ergò Pręfectus,& vidiſſet rem admirabilem & præter opinionem, ſe humì proiecit, & tenens pedes beatæ, cum multis lachrymis clamabat,dicens: Ignoſce mihi Domine Ieſu Chriſte,quòd per ignorantiam peccaui in ſanctam & caſtam tuam ſponſam. Et rursùs procidens ad venerandas & ſanctas eius reliquias, clamabat, dicens: Hìc moriar ad ſanctos & venerandos tuos pedes,

Migrat è corpore.

Nota, procidens ad venerandas & ſanctas eius reliquias.

pedes, donèc audiéro mihi eſſe condonata ea, quæ in te peccaui. Cùm is autẽ diù defleret & plangeret, venit ad eum vox de cælo, dicens: Si hoc quidem ſciens feciſſes, nõ tibi condonâſſem: Quia autem neſciens hoc feciſti, peccatum fuit tibi condonatum.

Tunc ſurgens Præfectus à venerandis eius reliquijs, ſtatìm miſit ad præfectum diuerſorij, dicens: Veni citò ad nos. nam te volo conuenire. Cùm autem veniſſet Præfectus diuerſorij, dicit ei Præfectus monaſterij: Eccè frater Marinus eſt mortuus. Is verò dicit Præfecto monaſterij: Deus ei condonet id, quod fecit in abiectam meam filiam. Dicit ei Præfectus monaſterij: Pœnitentiam age, ô frater. Nam peccâſti coram Deo. Sed me quoq; tuis verbis decepiſti, & peccaui ego quoq; propter te. Eccè enim Marinus re vera eſt mulier. Cùm hæc autem audiuiſſet præfectus diuerſorij, & Præfecti verbis fuiſſet obſtupefactus, manſit mutus & attonitus. Eum verò manu appræhendens Præfectus monaſterij, duxit eum in locũ, in quo iacebat beata Maria: & cùm eam honeſtè & decorè locâſſet ac compoſuiſſet, ei oſtẽdit ipſam eſſe ſexu fœminam, & eam fuiſſe temerè maledictis appetitam. Tunc cœpit diuerſorij quoq; præfectus deflere propter inopinatum ab eo viſum miraculum.

Poſt hæc autem iuſta fecerunt ſanctis & venerandis eius reliquijs, & depoſuerunt in inſigni loco monaſterij, cum pſalmis & hymnis & multis luminibus, octauo menſis Februarij. Statìm verò venit filia Præfecti diuerſorij à dæmone correpta, & confitens omnem veritatem, & dicens: Talis miles me fefellit, & perſuaſit, vt falsò accuſarem hanc beatam. Deindè cùm appropinquâſſet loculo beatæ, Præfecto & fratribus rogantibus ſanctæ venerandas reliquias, protinùs ipſa hora fuit curata & mundata à dæmone. Tunc cùm vidiſſent miraculum, quod erat præter opinionem, laudârunt omnes clementem & benignum Deum propter ſignum, quod factum fuerat, & propter patientiam & tolerantiam beatæ, quòd perſtitiſſet vſq; ad mortem, non aperiẽs ſe eſſe mulierem, propter regnum cælorum. Et nos ergò, ô fratres dilecti, æmulemur eius fortitudinem, conſtantiam & tolerantiam, vt inueniamus miſericordiam & gratiam in futuro ſeculo, à magno DEO & Seruatore noſtro IESV CHRISTO: Cui gloria & potentia ſimul cum patre & ſpirituſancto nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Filia pandochei arrepta à dæmone, & ſuũ confeſſa crimẽ, curatur meritis ſanctæ virginis.

VITA S. PAVLI EPISCOPI VIRDVNENSIS,

GRAVITER ET FIDELITER IAM OLIM CONSCRIPTA: *ſed nunc demùm in gratiam Lectoris reddita aliquantò Latiniori ſtylo per F. Laur. Surium: & quidem aliquot locis paraphraſticôs.*

BEATVS Paulus Virdunenſis eccleſiæ præſul digniſſimus, beatiſſimi Pauli Apoſtoli imitator egregius, quem non minùs vita & moribus, quàm nomine referre ꝓ viribus conatus eſt, in Gallia Belgica parentibus ortus eſt non infima dignitate. Porrò verò in ipſis annis teneris artium liberaliũ ſtudijs, vt erat apud antiquos more receptũ, adhibitus eſt bonę indolis puer: & in ijs ſanè breui tempore eos habuit proceſſus, vt Grammatica, Dialectica, Rhetorica, cæteriſque humanioribus diſciplinis ſic ſatis inſtructus videretur. Verùm ab ipſo mundani faſtús aditu (qui vt curis & angoribus diſcruciat ſuî ſtudioſos, ità nihilominùs aureos illis montes pollicetur) pedem ſuum maturè retrahens, nè ſi nimio illius ſemèl eſſet amore irretitus, immani ſe præcipitio daret, totum ſe ad res diuinas contulit, & ad officia charitatis & miſericordię, in templis quidẽ & monaſterijs ijs, q̃ ad diuinum cultũ pertinẽt, intentus ſedulò: benignè verò opem ferens miſeris & preſſis inopia, adeò vt nihil ſibi pręter ea, q̃ ſunt ad victũ cultumq; corporis neceſſaria retinens, facultates ſuas oẽs in egenos, morbidos, nudos, fame ſitiq; afflictos, ĩ carcerẽ cõiectos, alijsq; calamitatib⁹ obnoxios cõferret, nihil de craſtino ſolicit⁹, quẽadmodũ à Chriſto didicerat. Vacabat interìm ieiunijs &

Traditur ſtudijs literarũ

precibus

Matt. 6.

precibus,cum ijs coniungẽs ſemper ſtudiũ pacis & ſanctimoniæ,ſine qua, vt ait Apo.
Hebr.12. ſtolus,nemo videbit Deum. Etſi verò actuoſæ vitæ cum Martha non ſegniter nauaret
Luc.10. operam, at tamen contemplationis diuinæ auidus, eam ceu partem meliorem,cum
Maria arctiùs complecti cupiebat. Cumq; hac in cogitatione diù noctuq; verſaretur,
modumq; inquireret,quînam ad ſummum poſſet perfectionis apicem pertingere,di.
uinitùs illius animo ſaluberrimum incidit conſilium, vt cum magno illo patriarcha
Gene.12. Abrahamo, indubitata in Dei benignitatem fide innixus, exiret è terra & cognatio.
ne ſua,& ad exteras regiones ignotaq; loca ſe reciperet, beatæq; paupertatis ampliſ.
ſimis ditatus promiſſionibus,cum Chriſto Domino ſuo vulpibus foueas & volucri.
Matth.8. bus nidos ſuos habentibus pauperior effectus,non haberet vbì ſuũ reclinaret caput.
Accedebant huc Dauidis regis & dicta & facta,quæ magno illi ad virtutem erãt inci.
tamento,contemplanti quemadmodùm ille tantus rex interdiù purpura opertus re.
Pſalm.6. gni negocia curabat, noctibus verò in cilicio & cinere cubans, laborabat in gemitu,
Pſal.39. lachrymis ſtratum rigabat ſuum,egenum,mendicum & pauperem ſe dictitans, hiſq;
Pſal. 26. vtens vocibus: Pater meus & mater mea dereliquerunt me,Dominus autẽ aſſumpſit
Pſal.68. me.itemq; illis: Extraneus factus ſum fratribus meis,& peregrinus filijs matris meæ,
Pſalm.54. & rursùs: Eccè elongaui fugiens,& manſi in ſolitudine. His alijsq; inflammatus,mun
di gloriam,vt rem inaniſſimam,putauit prorsùs pro nihilo,vt quæ inſtàr floſculi ſubi.
tò appareret,& paulò pòſt marceſceret: cogitationibusq; diuerſum perſuadere volẽ.
tibus,eiusq; ſalutari propoſito aduerſis & contrarijs,opponebat illud Apoſtolicum:
1.Tim.6. Nihil intulimus in hunc mundũ, haud dubium,quia nec auferre quid poſſumus. Huic
iungebat illud ex Euangelio,quo perfectionem attingere cupienti mandatur vẽdere
Matth.19. omnia quæ poſſideat,& dare pauperibus: itemque illud quo Chriſtus Dominus pro.
Ibidem pter nomen ipſius relinquenti domum,parentes,fratres,ſorores,filios,agros, centu.
Matth.10. plum pollicetur,& prætereà vitam ſempiternam. Addebat etiam illud, Niſì quis tollat
Luc.14. crucem ſuam quotidiè,& ſequatur Saluatorem,oderitq; patrẽm & matrẽ,&c. immò
verò etiam animã ſuam,nõ poſſe Chriſti eſſe diſcipulum. His ergò omnibus eius ſer.
uenti voluntati ſtimulos & calcaria adhibentibus,inuſitatæ peregrinationis & igno.
ti itineris ſibijpſi laborem indixit,oblítusq; generis antiqua ſtemmata & ſuperbã no.
bilitatem,relictisq; chariſſimis parentibus,Chriſto duce proficiſcitur è patria,neſci.
ensque quò pergeret, quippe viarum ignarus, tandèm ad eremum Voſagi peruenit,
eamq;,poſthabitis mundi rebus & curis omnibus,lætus ingreditur,Chriſto regi ſuo
illic militaturus. Aiunt autem in ea ſolitudine multos habitâſſe anachoretas,diſtin.
ctis cellulis,quiq; demptis Sabbato & Dominico die, perpetuò ſoli degerẽt in arcti.
ſimo ſilentio,niſì vel morbus corporis,vel animæ ſalus ſecũs poſtulâſſet. Horum ipſa
optatiſſimam viuendi conſuetudinẽ Paulus ità,vt animo iampridèm deſtinârat,mo.
dis omnibus amplecti voluït: ſed quoniam non eſt in hominis poteſtate vita eius,ne.
Prou.21. que eſt conſilium contra Dominum, & neque currentis eſt neq; volentis, longè ali.
Rom.9. ter euenit, atquè ille putârat. Futurus enim quandoq; pontifex & paſtor ouiũ Chri.
ſti,diuina id agente prouidentia,ad cœnobium potiùs peruenit,vt illic interim apud
fratres deliteſcens, in ſchola virtutum probè exercitatus diſceret, quod poſteà alios
ex officio doceret. Erat nanq; in illa eremo monaſterium, quod Deo miſerante ho.
Tabulcium monaſteriũ. dieque perſeuerat, monaſticis inſtitutis valdè inſigne, Tabulcium antiquitùs dictũ,
quòd ſectis inſtàr tabularum lapidibus primò ædificatum fuerit: at nunc verò Theo.
legium appellatur. Ad id cœnobium caſu hoſpitij captandi cauſa diuertit Paulus, at.
que ab Abbate & fratribus libentiſſimè acceptus eſt: Deindè ab oratione reuertenti
ad hoſpitium, Abbas cum fratribus pedes manúsque abluunt, & cum multa deuoti.
one & reuerentia omnia humanitatis officia impendunt, orantque vt aliquantiſper
velit apud ipſos permanere,& longo itinere defeſſa membra dare quieti. Annuit ille
precibus eorum, & cùm aliquandiù hæſiſſet apud illos, & ex crebris colloquijs co.
piſſet cognoſci, Abbas rem diuinitùs geri exiſtimans,vt eius vita poſſet alijs & exem.
plo eſſe & ſaluti,cogitationem ſuſcepit de inuitando illo ad monaſticæ vitæ comple.
xum,nè ſi fortè aliò ſe transferret,ipſe eius ſanctitatis ferret diſpendia.

Quadam itaque die,cùm de mundi huius contemptu,vt ſæpè aliâs, colloquia mi.
ſcerent, Paulus animi ſui conſilium & intentionem, tum quis eſſet, qua cauſa eò ad.
ueniſſet,quo mentis flagraret deſiderio, quòd eremi habitationem,. modò Chriſto

annu-

annuente ipſi poſſet contingere, totius orbis vaſtitati anteponeret, ſciſcitanti Abbati perſpicuè indicauit, multùm eum obteſtans per Dominum, vti nè cuiquam alteri reuelet, locumq́; ipſi velit inquirere aptum diuino ſeruitio, repertumq́; ocyùs demõſtrare. Abbas hoc pacto adiuratus, nè illius votis aduerſaretur, multũ anxiùs formidare cœpit, nè tanto viro cœnobium deſtitutum, maxima indè incommoda caperet, & iam non ſua, ſed ipſius Saluatoris ei exempla propoſuit, vt eorum commemoratione poſſet illũ permouere ad manẽdum in cœnobio. Ait Chriſtum ſub horã paſſionis ſuæ, cùm humana ipſius natura à morte abhorreret, patrem ſic orâſſe: Pater, ſi vis, transfer à me calicẽ iſtũ: attamen non mea voluntas, ſed tua fiat. Eundem etiam aliâs dixiſſe: Non véni facere voluntatẽ meam, ſed eius qui miſit me. Et ſatis quidẽ agebat Abbas his & id genus alijs adferendis, vt eum apud ſe retineret. At Paulus in ſentẽtia animi ſui perſtabat immotus, nec ſe ab ea vlla ratiõe deduci patiebatur. Id verò Abbas animaduertens, ſimul etiam conſiderans nõ ea Paulũ eſſe fortuna vel cõditione, vt poſſet cogere inuitum, confert ſe ad alia ex ſcripturis depromenda exempla. Etſi, inquit, cum Abrahamo patriarcha exulẽ te feciſti à paterno ſolo, & cum Dauide elõgâſti fugiẽs, vt maneas in ſolitudine, & deniq; vt vir euãgelicus, patriã, parẽtes, agros, cognatos Chriſti & voluntate & amore reliquiſti: at tamẽ noueris ad perfectionẽ capeſſendã quippiã adhuc tibi deeſſe. Quod ſi nôſſe cupis, audi Pſalmiſtã ità dicentẽ: Induxiſti nos in laqueũ, poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro, impoſuiſti homines ſuper capita noſtra. Vbì ſanè per tribulationes dorſo noſtro, & hoĩes capitibus noſtris impoſitos indicare voluït, nõ noſtro nos viuere arbitratu, ſed ſuperiorũ iuſſis humiliter parére debere. Huius exemplũ in ipſo Chriſto nobis illuſtriſſimũ proponitur, dicẽte Apoſtolo: Chriſtus factus eſt pro nobis obediens vſq; ad mortẽ. Si ergò verè illũ imitari vis, ſanctæ obediẽtię iugum manſuetiſſimis humeris accipe, & illud, ſi ſic neceſsè ſit, ad ſupremum vſq; vitæ diem ferto. Non enim erit diſcipuli illius laude digna exercitatio, quam magiſtri reuerenda eruditio non approbârit: nec debet ſanè alijs velle præeſſe, qui priùs ſubeſſe nõ didicerit. His Paulus auditis, ceſſit abbatis admonitioni: & q̃a par illi viſum fuit, vt ipſe potiùs prior rogare debuerit, quod Abbas ab illo petebat: toto corpore humì proſtratus, negligentiæ & ignorãtiæ ſuæ veniã precabatur, ſimul promptum ſe offerens ad omnia illius iuſſa exequenda. Itaq; votis omniũ cum Abbatis benedictione monaſticũ induit habitum, & vt verus Chriſti ſeruus, adiungitur illi congregationi ſanctorũ. Qualẽ verò deindè ſeſe præſtiterit, q̃ moribus & vita ſanctũ & inculpatũ, nõ facilè quiſquã explicauerit. Ab ipſo nanq; mutati habitûs die, propè fidẽ excedere videbimur, ſi dicere velimus, quas cruces, q̃ tormenta ſibijpſi intulerit, dum vult corpus caſtigare ſuũ & in ſeruitutẽ redigere. Neq; enim vel tenuiter corporis indulſit valetudini, neq; manu ſemèl ad aratrũ miſſa, voluït cum vxore Lot retrorsùm reſpicere. Fuit verò etiã charitate p̃cipuus, caſtitate mundiſſimus, humilitate ſummus, prudẽtia ſolers, aſtutiam ſerpẽtis cum ſimplicis animi puritate coniungens. His itaq; alijsq́; virtutibus cùm polleret, amabatur ab omnibus, cũctis erat gratus & venerabilis, & pro eximiæ ſanctitatis reuerentia, ſolo paſtoris dempto nomine, inſtàr magiſtri miro à fratribus affectu colebatur.

Matth. 26. Iohan. 5. Pſal. 54. Pſalm. 65. Philip. 2. Monaſticũ induit habitum. Luc. 9. Gene. 19.

Sed nè tãta virtutũ copia quaſi ſterilis & vacua videretur, neq; lucerna tam illuſtris ſub modio poneretur, ſed luceret omnibus, q in domo Dei ſunt: cùm iam eius fama longè lateq; increbuiſſet, cœperunt multi ad eum cõfluere etiã ex longinquis regionibus, & ſe in eius tradere diſciplinã non ſolùm mediocris fortunæ, ſed etiã p̃potentum ac nobiliũ hoĩm filij. In ijs autem Grimo, qui etiam Adalgiſilus dictus eſt, Dagoberti regis nepos, p̃ cæleſtis patriæ amore oẽm huius mũdi gloriam ducens pro nihilo, illi ſe tradidit inſtituendũ: quippe cuius vitã, mores & áctiones, ceu agrum fertilẽ, multa florum diuerſorũ gratiſſima amœnitate vernantẽ, & cui benedixit Dominus, à permultis iam didicerat virtutũ oĩm odoribus *flagrare. Et illi quidem repẽtè tãto eſt dilectionis ardore coniunctus, vt non niſi ſola interpellante morte, ab illo ſe ſeparari pateretur. Introductus aũt à ſancto viro in amœniſſimos ſcripturarum campos, intrãtùm breuì profecit, vt diſciplina & moribus magiſtrum æquiparare videretur. Et ille quidẽ in monaſterio hoc Tabuleio ſiue Theolegio, q̀ iure hęreditario illius ditionis eſſet, cum magiſtro maiori libertate degebat, & de gramine virtutũ, centuplicatum fructum retulit, adeò vt ad Diaconatùs quoq; gradum euectus ſit.

Matth. 5. Grimo, nepos regis, ſe adiungit S. Paulo.

Per idem autem tempus defuncto Ermenfredo Virdunenſi epiſcopo,idoneus ſucceſſor mox inquirebatur,nè vacante diù ſede,grex Domini, paſtoris vigilantia deſtitutus,pateret morſibus luporum. Ibì tum nō defuit,qui ad aures principū perferret, intrà regni fines, & quidem in monaſterio ſupradicto degere Paulum monachum,qui idoneus ſit cui cura paſtoralis demandetur. Mox iubente rege ablegantur quidam ad Grimonem,qui illi dicant,vt vnà cum Paulo feſtinet venire ad aulam. Illum enim,diuina agente prouidentia,à palatinis, à clero & populo electum, vt ſit Virdunenſium antiſtes,velleq; regem,in ſui erga illum amoris teſtimonium,illorum votis & ſententiæ aſſentiri. Grimo ijs auditis,multa hilaritate perfunditur, refert ad patrē chariſſimum regis iuſſionem,nobilium,mediocrium,deniq; omnium concordem & ab animis in ipſum propenſiſſimis profectam electionem, hortaturq́;, vt quamprimùm ad regis ſeſe accommodet voluntatem. Tum verò Paulus, Tametſi,inquit, laudo illorū tale de me iudicium & exiſtimationem,qua me tanto honore dignum arbitrantur:at fortaſsis tamen ignorant Canonum authoritate caueri,nè quis à ſede ſua transferatur ad aliam. Itaq; cogitare debebunt,neque iuſſa regis,neq; populi ſtudium & fauorem tanti à me fieri debere,vt eorum cauſa ſacri canones violentur. Satiùs igitur eſt, vt regis populique ſententia ad alium ſeſe transferat: nè ſi hominem ignotum & ad vulgi rumuſculos falsò prædicatum atq; laudatum eccleſiæ Chriſti præfecerint,pòſt ſera ducti pœnitentia, ſeſe inconſultæ damnent temeritatis. Cùm his verbis legatos regis à ſe vacuos dimittit, id ſe hac ratione ſperans aſſecuturum, vt & regis mutetur animus,& ipſi liceat optata frui quiete. Sed infallibilis prouidentia Dei,qui illum ſuę plebi paſtorem deſtinauerat,& à longinquis regionibus eam ob cauſam ad hæc loca perduxerat,animo regis id conſilij adſpirauit, vt ex monaſterio extractum, etiam inuitum & calcitrantem in cathedra collocaret, vtì paulò pòſt dicemus. Interìm hoc admonitum voluimus lectorem, hunc beatum virum Paulum fratrem fuiſſe S. Germani Pariſienſis epiſcopi:& id quidem,vt ex ſcriptis accepimus, vitæ ſanctitas virtutumque excellentia liquidò teſtatur. Nè cui autem incredibile id fortaſsè videatur,ſi nullius ſit authoris teſtimonio confirmatum,operæpreccium putamus Bercharij preſbyteri verba huc adſcribere. Is enim Bercharius, rogatus à Dadone Virdunenſi epiſcopo, omnium ſuperiorum antiſtitum eius eccleſiæ nomina & res geſtas, quatenus nôſſe potuit, mira breuitate conſcripſit. Itaque de hoc noſtro beato Paulo ad verbum ſic habet: Poſt Ermenfredum tractus eſt de monaſterio Tabuleio S. Paulus,qui fuit frater Germani Pariſiacenſis eccleſiæ epiſcopi, & in eccleſia iſta epiſcopus conſecratur: cuius memoria æterna eſt. Nam nepos Dagoberti regis Grimo diaconus, qui & Adalgiſilus dicitur,cùm fuiſſet à B. Paulo ab infantia reuerenter educatus, pro amore ipſius antiſtitis ſuam proprietatem,id eſt, Tabuleium monaſterium S. Mariæ in Virduno ſuo ſcripto & multorum fidelium ſcriptis, vt in ſempiternum noſtra eccleſia ipſum monaſterium habuiſſet, tradidit, roborauit,& omni authoritate firmauit. Fraſindum verò villam pro ſua pietate victui fratrum noſtrorum delegauit. Sanctus verò Paulus Baſonis villare de ſuis reditibus comparauit. Priuilegium etenim noſtris canonicis de antiquioribus villis fecit,& ſuis manibus & aliorum epiſcoporum ipſum ſub diuina atteſtatione roborauit. De virtutibus autem iſtius ſancti patris noſtri mirabile audiuimus,quòd adhuc monaſticam vitam ducens,cùm in piſtrino fratrum obedientiam habuiſſet,& timeret nè hora ſtatuta fratres panem habere potuiſſent,eiecto igne de clibano,ipſe introgreſſus,cum cuculla ſua clibanum purgauit, & panem illic ad coquendum ordinauit, & ſanus foràs egreſſus, panem factum fratribus in refectorio tempore ſtatuto diſtribuit. Legi,& picta vidi multa miracula, quæ viuens in epiſcopatu egit, & poſt exceſſum poſitus in baſilica S. Saturnini, DEO cooperante, ſatis fecit. Cæcos nanque illuminauit,claudis greſſum præbuit,ægrotos à varijs infirmitatibus curauit. Et quid plura? Iſtam eccleſiam dilatauit rebus temporalibus, & DEVS omnipotens animam illius cum omnibus ſanctis in æterna gloria ſine fine gaudere fecit. Hæc Bercharius,eius verbis prorsùs nihil immutatis. Vera autem illum ſcribere, & eius authoritas, vt ait huius vitæ ſcriptor, & non ſpernenda antiquitas fidem facit. Verùm his obitèr commemoratis,ad narrationis ordinem reuertamur.

Margin: Recuſat vltrò oblatū epiſcopatū. — S. Paulus, frater S. Germani epiſcopi Pariſiēſis. — Bercharius, antiquus ſcriptor. — Clibanū illęſus ingreditur.

Legati regis vbì ſe ſua ſpe fruſtratos, tantumq́; itineris fruſtrà ſuſcepiſſe viderunt,

reuerſi

reuerſi ad regem, q̃ beatus Paulus dixiſſet, ordine explicârunt. Rex verò & ira & amore permotus, mittit ſatellites, viq́; è monaſterio extractum, iubet vel inuitum creari epiſcopum, & ab epiſcopis conſecratum in ſede pontificia reponi. Quod etiam ità factum eſt, cunctis miro applauſu gratulantibus & acclamantibus, ea ſede eſſe digniſſimum. At Grimo nepos regis, cernẽs re ipſa iam completum id, quod diù peroptâſſet, mirabiliter exhilaratus, facultates ſuas omnes libenti ac prompto animo Virdunẽſi eccleſiæ legauit. Erat nanq; illis temporibus ea eccleſia adeò rerum inops, vt nemo ex clero, quemadmodùm Eccleſiaſticus ordo poſtulat, Miſſarum ſolennia vel ſolitum Pſalmodiæ penſum abſolueret: ſed propter penuriam ægrè quidem & cum multo labore per ſingulos dies presbyter quiſpiam circunforaneus conducebatur, isq́; perfunctoriè parumq́; decenter & preces horarias & Miſſæ officium complẽs, deindè recedebat. Itidèm faciebat & ſecundus, & tertius, & cęteri, donèc confuſo ordine à nouiſſimo ad primum reditum eſſet Id verò conſpicatus Paulus epiſcopus, Grimonẽ chariſſimum accerſit, animi ſui dolorem ei exponit. Ille rursùs beato viro & conſilium præbet, & auxilium: Tu quidem, inquit, Pater difficilem te reddidiſti, inuitusque, rege iubente, ad hanc ſedem pertractus es. Potes igitur iure apud illum conqueri de his, quæ te malè habent. Quæ verò mea ſunt vel eſſe poſſint in prædijs, poſſeſſionibus, pecunijs, tibi libens permitto & trado, vt pro tuo voto, mearum facultatum ope fretus, Clerus diuino cultui, ſicut tu præſcripſeris, ordine inſeruiat. Hæc vbi dixit, Fraſindũ villam victui fratrum delegauit: nullaque interpoſita mora, ſimul palatium adeunt, & de eccleſiæ Virdunenſis incommodis ad aures regis querelas deferunt, obſecrantes, vt ad Dei honorem & pro animæ ſuæ remedio, Virdunenſi eccleſiæ vel res vel agros impartiri velit. Rex illorum pijs precibus non difficulter annuit, & tum pecunijs tum poſſeſſionibus auctos & locupletatos, à ſe cum gaudio remiſit. Porrò vir beatus deincèps Canonicos canonicè viuere voluit, & in illa ſede permultis annis reſidens, de virtutis ſtudio nihil remiſit. Et quidem dolendum eſt, hominum incuria de eius rebus geſtis tam parùm eſſe commendatum literis, aut certè ad poſterorum nótitiam tranſmiſſa ea, quæ quoſdam non ignorâſſe certum eſt, cùm iam ſuprà ex Berchario didicerimus, multa eum ſancti viri miracula legiſſe: qui ſanè eo nomine à quibuſdam repræhenditur, quòd ea noluerit ſcripto compræhendere. Peruenit autem tandèm vir ſanctus ad id, quod diù concupierat, cuius cauſa tam multos in hac vita labores & ſuſceperat & exantlârat, vt liceret, ruptis corporis vinculis, migrare ad illam ſupernam ciuitatem, quæ eſt patria noſtra. Itaque confectus ſenio plenusq́; dierum, valedicens fratribus, in pace S. Eccleſiæ felicem Chriſto ſpiritum reddidit 6. Idus Februarij, & in eccleſia beati Saturnini, vt iam antè dictum eſt, ſicut iuſſerat, ſepulturæ mandatus eſt, vbi meritis illius præſtâtur beneficia Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

Extrahitur ex monaſterio, & compellitur ſuſcipere epiſcopatum.

Fraſindum villã Grimo donat eccleſię Virdunẽ.

Abit à vita S. Paulus.

DE S. APOLLONIA VIRGINE ET MARTYRE,

EX EPISTOLA DIONYSII ALEXANDRINI AD FA-*bium Antiochenum Epiſcopum, quæ eſt apud Euſebium lib. 6. cap. 34. Hiſtoriæ Eccleſiaſt. interprete Iohanne Chriſtophorſono Anglo.*

NON ex Imperatoris edicto (inquit Dionyſius) perſecutio apud nos incepta fuit, ſed integro anno prǫuerterat. Nam vates (quiſquis ille fuerit) malorum omnium, quæ huic ciuitati acciderunt, architectus, infinitam gentiliũ turbam contra nos incitauerat impuleratque, atq; adeò ad patriam ſuam & antiquam ſuperſtitionem defendendam magnoperè inſtigârat. Qui ab illo ad maleuolentiã iritati, omnemq́ue aucupati licentiam ad ſcelus patrandum, ſolam pietatem & verum cultum dæmonum ſuorũ iſtum cenſuerũt, vt Chriſtianorum cæde & ſanguine ſuas crudeles manus reſpergerent. Et paulò infrà: Tum verò vno quaſi animorum impetu omnes in piorùm ædes irruere,

9 Februarij.

ruere,& ſinguli quos ſibi vicinos eſſe cognouerant,properè educere,expoliare, diripere,& diuitias ac ſupellectilem,ſi quæ erat precioſior,ſibi ſeponere:ſi quæ vilior,ſordidior & ex ligno confecta,in vijs diſſipare,deindè exurere:adeò vt ciuitas illa veram ſpeciẽ vrbis ab hoſtibus captæ deſpoliatæq; probè repræſentaret. Fratres ergò deflectere è via,& in loca ſeparata ac ſolitaria ſe ſubducere,rapinam bonorum ſuorũ ſimiliter cum illis,quibus Paulus illuſtre perhibet teſtimoniũ,cum gaudio ſuſcipere. Atq; haud ſcio,vtrùm quiſquã præter aliquem vnum alicubì fortaſsè, hucuſq; Dominum denegauerit. Apolloniam porrò virginem,id temporis cumprimìs admirandã, & admodùm prouectam ætate,compræhendunt, maxilliſq; eius crudeliter diuerberatis, omnes dentes illi excutiũt,atq; rogo in ſuburbijs extructo minantur, niſi verba blaſphemiæ vnà cum ipſis palàm eloqueretur, ſe eam viuam crematuros. Illa paululùm temporis ad deliberandum precata,& dimiſſa ex eorum manibus,ſine mora inſilit in rogum:ſicque flammarum incendio abſumpta eſt.

Hebr. 10.

S. Apollonia vitro ſe præcipitat in flammas.

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS CHRISTI NICEPHORI, AVTHOre *Simeone Metaphraſte.*

Februarij. 9.

IN illo tempore erat quidam preſbyter in magna Antiochia Syriæ,nomine Sapricius. Erat autem quidã quoq; alius, qui appellabatur quidem Nicephorus: erat verò ordine laicus, & admodũ germanus amicus eiuſdẽ preſbyteri. Seq; ambo ſic mutuò diligebãt, vt exiſtimarẽtur eſſe fratres germani,nati ex vno vtero: adeò vt eſſet excellens amor eorum mutuus. Cùm longo autẽ tempore vixiſſent in hac affectiõe,bono & honeſto infeſtus & ſceleratiſſimus humani generis inimicus,eis inuidẽs, talem inter eos peperit diſſenſionem,vt nec in platea quidem vellent ſibi inuicèm occurrere,ex dęmonico odio, quod inter ſe inuicèm cõceperant. Cùm ſatis verò longo tempore ità fuiſſent affecti,ad ſe rediens Nicephorus,& cognoſcens odiũ eſſe diabolicum:rogauit amicos quoſdam,vt irent ad preſbyterum Sapricium,& rogarent eum pro Nicephoro, vt ei culpã condonaret,& eum pœnitentia ductum, acciperet propter Dominum. Ille autem noluit ei cõdonare. Is verò rurſùs miſit alios amicos, vt ei reconciliaretur. Preſbyter autem Sapricius ne eos quidem rogantes audire ſuſtinuit. Rurſùs ergò Nicephorus rogauit alios quoſdã amicos,& miſit ad ipſum, vt ei dignaretur ſui delicti veniam concedere:vt conuenienter diuino eloquio, in ore duorum vel trium teſtium ſtaret omne verbum. Ille autem cùm eſſet duro corde & implacabilis,& oblitus eſſet Domini noſtri Ieſu Chriſti,qui dicit: Remittite, & remittetur vobis. Et rurſùs: Si afferas donum tuum ad altare, & recordatus fueris, ꝙ habes aliquid aduersùs fratrem tuum,dimitte id,& vadens recõciliare fratri tuo. Et rurſus: Niſi remiſeritis hoĩbus delicta eorum,nec pater veſter cęleſtis remittet vobis delicta veſtra. Oĩbus enim rogãtibus & petẽtibus,nõ cõdonauit fratri & amico ſuo. Non enĩ habebat in ſe charitatẽ & miſericordiã. Quãobrem iure fuit priuatus regno cælorũ.

Summus amor in ſummum mutatus odium.

Deut. 19.

Luc. 6.
Matth. 5.
Matth. 6.

Inprimìs autem pius & fidelis Nicephorus,cùm vidit Sapriciũ deſpexiſſe communes amicos,qui pro eo petentes, veniã non acceperunt, ipſe currens ad ædes Sapricij, ſe proijcit ad pedes eius,dicens: Condona mihi pater,propter Dominum. Ille verò ei noluit reconciliari vt amico,& maximè cùm rogaretur:& maximè cùm deberet,etiamſi non fuiſſet rogatus,à prima excuſatione eum accipere,vt Chriſtianus & preſbyter,& qui profeſſus erat ſeruire Domino. Cùm hæc autem ſic fierent,repentè exiliit perſecutio & magna afflictio in Antiochia ciuitate, vbì ambo habitabant: & appræhenditur Sapricius vt Chriſtianus, & traditur Præſidi: & ſterit ante ipſum, & dixit ei Præſes:Quod eſt nomen tuum? Ille aũt dixit: Vocor Sapricius. Dicit Præſes: Cuiuſnã es generis? Dixit Sapricius: Sum Chriſtianus. Præſes dixit: Es clericus? Dixit Sapricius:Locum teneo Preſbyteri. Dicit Præſes:Auguſti noſtri & domini huius regionis & finium Romanorum, Valerianus & Gallus,iuſſerunt,vt qui ſe dicũt eſſe Chriſtianos, ſacrificent

Duritia Saprícij.

ſacrificent dijs immortalibus. Si quis verò deſpiciens, reſpuit hoc edictum, ſciat ſe diuerſis tormentis & ſupplicijs plectendum, & ſic grauiſſima morte eſſe condemnandum. Sapricius autem adſtans, dixit Præſidi: Nos Chriſtiani, ô præſes, Chriſtum Deũ habemus regem: Quoniam ipſe eſt ſolus verus Deus & creator cæli & terræ & maris, & omnium, quæ ſunt in eis. Omnes verò dij gentium dæmonia. & pereãt à facie vniuerſæ terræ, qui nõ poſſunt alicui opem ferre, aut aliquem lædere aut impedire, cùm ſint opera manuum hominum. Tunc iratus Præſes, iuſſit eum proijci in cochleam, iubens eam vehementer verſari. Cùm is ergò adeò acerbè & inhumanè torqueretur, dixit Sapricius Præſidi: Carnis meæ habes poteſtatem, animæ autẽ meæ poteſtatẽ nõ habes: ſed Dominus Ieſus Chriſtus, qui eam creauit. Longo verò tempore tortus, ſuſtinuit tormenta. Cùm vidiſſet autem improbus & malitioſus Iudex eum nõ perſuaderi, tulit in eum ſententiam, dicens: Sapricium Preſbyterum, qui edicta contemnit Imperatorũ, & non paruit, nec dijs immortalibus voluit ſacrificare, vt qui à ſpe Chriſtianorum non tulerit excidere, iubemus tradi ſupplicio capitis. Pſalm. 95.

Cùm ergò ipſe eſſet egreſſus, accepta martyrij ſententia, & feſtinaret ad cæleſtem coronam, audiuiſſet autem ſanctus Nicephorus, currens ei proceſſit obuiàm, & ſe ꝓijcit ad pedes eius, dicẽs: Martyr Chriſti, ignoſce mihi, quoniam peccaui in te. Ille autem nihil ei reſpondit: excæcatum enim fuerat cor eius à malo dæmone. Sanctus verò Nicephorus eum rursùs præueniens per aliam viam, & ei occurrit, priusq̃ ipſe egrederetur è ciuitate, & rogauit eum, dicens: Martyr Chriſti, condona mihi ea, quæ in te peccaui vt homo. Eccè enim decęterò data eſt tibi corona à Chriſto, quẽ nõ negâſti, ſed confeſſus es nomen eius ſanctum coram multis teſtibus. Ille autem durus & implacabilis, odio cor habens occæcatum, neq; ei dedit veniam, neq; ei verbum voluit reſpondere, adeò vt ipſi lictores dicerent ſancto Nicephoro: Tam ſtultum hominem nunquàm vidimus. Vadit ad ſupplicium capitis: & quomodò petis veniam ab eo, qui iam eſt moriturus? Dicit eis ſanctus Nicephorus: Neſcitis, quid petã à cõfeſſore Chriſti: Deus autem ſcit. Et cùm veniſſet ad locum, in quo erat interimendus Sapricius, rursùs ei dixit Nicephorus: Rogo te martyr Chriſti, ignoſce mihi ſi quid peccaui, vt homo. Scriptum eſt enim: Petite, & dabitur vobis. Sed eo hęc dicente & quę ſunt his ſimilia, non audiuit ſęuus & durus amicus: nec flexus eſt ſodalis aſperrimus, nec fuit mollitus totus inflexibilis. Non enim audiuit illud: Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, & proximum tuum ſicut teipſum: ſed clauſit aures cordis ſui & corporis, vt aſpis ſurda & clauda, quæ non exaudiuit vocem incantantium. Propterea qui perſonam non reſpicit, & verax eſt Dominus, qui dixit: Si non remiſeritis hominibus delicta eorum, neque pater veſter cęleſtis remittet vobis delicta veſtra. &: In qua menſura metieris fratri tuo, in ea remetietur tibi Dominus: cùm vidiſſet eum nulla tangi proximi miſericordia, iure eũ priuauit regno ſuo cęleſti: immò verò ille ſeipſum alienauit à gratia cęleſti & ab ęternis Dei bonis, propter iniurię à fratre acceptę recordationem: & maximè quòd in germanum & veterem amicum fuiſſet animo crudeli, immani & irreconciliabili. Tunc dicunt lictores Sapricio: Flecte genua tua, vt caput tibi amputetur. Dicit autem eis Sapricius: Quarè? Dicunt ei lictores: Quoniam noluiſti dijs ſacrificare, ſed contempſiſti edictum Imperatoris propter hominem, qui dicitur Chriſtus. Hæc cùm audijſſet miſer Sapricius, reſpondit lictoribus, hanc miſerã & triſtem vocem, dicens: Nolite me ferire. Facio enim, quæ iuſſerunt Imperatores, & dijs ſacrifico. Sic eum excæcauit odium, & ab eo abduxit Dei gratiam. Qui enim per eiuſmodi tormenta non negauit Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, cùm veniſſet ad finem mortis, & eſſet accepturus præmium & coronam gloriæ & ſpei, negauit vitam æternam, & fuit apoſtata.

Eccè pertinaciam, etiã poſt tantos cruciatus.

Matth. 7.

Matth. 19. & 22.

Pſal. 57.

Deut. 10.

Matt. 6.

Hic eſt odij fructus.

Hæc cùm audijſſet ſanctus Nicephorus, rogauit Sapricium cum lachrymis, dicens: Noli, ô frater, noli tranſgredi & negare Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtum. Noli omninò, rogo te ab eo deficere, & perdere cæleſtem coronam, quam per multa acquiſijſti tormenta & afflictiones. Ille autem noluit eum omninò audire, ſed contendit abire ad interitum & tenebras vltimæ mortis, & ad ignẽ, qui non poteſt extingui. Qui tãti precij gloriam in momento vnius horæ ictûs gladij perdidit, re vera fuit miſer, excęcatus ab odio. Non enim audiuit Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, dicentem in ſancto Euangelio: Si afferas munus tuum ad altare, & recorderis quòd frater tuus Matth. 5.

Matth.18. habet aliquid aduerſùs te,dimitte munus tuum ante altare:& vade primùm,& reconciliare fratri tuo, & tunc veniens,offer munus tuum. Et rurſùs Petro principi Apoſtolorum,cùm rogâſſet Dominum,Quotiès,ſi peccauerit in me frater meus,dimittā ei?ſeptiès? Reſpondit Dominus:Non dico tibi,ſeptiès:ſed,ſeptuagiès ſeptiès. Ille autē miſer ne ſemèl quidem voluït condonare fratri ſuo,& maximè petenti veniam & roganti. Et Dominus quidem noſter & Deus iuſſit ex animo condonare vnicuiq;,& dimiſſo munere,quod Deo eſt offerendum, currere ad reconciliationem. Ille verò ne ſummis quidem labris condonauit ei,quem pœnitebat:nec in animum induxit,vt ei roganti remitteret: ſed clauſit viſcera ſua à fratre ſuo, proptereà clauſæ ſunt ei fores regni cælorum,& receſſit ab eo gratia diuini & viuifici ſpiritûs,& perdidit magnam, Odiũ ſummè vitandũ. precioſam,& glorioſam coronam martyrij. Quamobrem,ô dilecti,nos quoquè diligenter caueamus ab hac diabolica operatione,odij,inquam,& iniuriæ acceptæ recor Matth.6. datione,vt noſtrorum quoquè peccatorũ detur nobis remiſſio à Domino Ieſu Chriſto,conuenienter ei quod dicitur: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Fidelis eſt enim qui promiſit.

Beatus autem Nicephorus poſtquàm vidit tranſgreſſum eſſe Sapricium,magna voce dicit lictoribus:Ego ſum Chriſtianus,& credo in nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti,quem iſte negauit. Me ergò iam pro ipſo ferite. Lictores verò non auſi ſunt eum ferire abſq; iuſſu Præſidis. mirati ſunt autem omnes, ꝙ ſe ità ad mortem tradiderit. Liberè enim dicebat:Sum Chriſtianus,& dijs veſtris non ſacrifico. Vnus autem ex lictoribus currens,renunciauit Præſidi,dicens: Sapricius quidem pollicetur ſe dijs ſacrificaturum:eſt verò illic quidam alius qui vult mori propter eum,qui dicitur Chriſtus,clamans & dicens liberè:Chriſtianus ſum,& dijs veſtris nõ ſacrifico, nec obedio edictis Imperatorum. Poſtquàm hæc autem audijt Præſes, in eum tulit ſententiã, dicens:Si non ſacrificat dijs immortalibus,prout iuſſerũt Imperatores,iubeo eum mo- Nicephorus accipit coronã Sapricij. ri gladio. Sapricium verò ſinite abire. Tunc accipientes ſanctum Nicephorum, eum capite truncârunt,vt Præſes iuſſerat,nono menſis Februarij:& ſic conſummatus fuit in Chriſto ſanctus martyr Chriſti Nicephorus:& aſſcendit in cælos coronatus,per fidem in Chriſtum,charitatemq; & humilitatem. Quoniã enim propenſus fuit ad charitatem & humilitatem,ideò fuit redimitus corona martyrij,& dignatus eſt referri in numerum martyrum:Ad laudem & gloriã magni Dei & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti:Cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum,Amen.

VITA S. ANSBERTI EPISCOPI ROTHOMAGENSIS, AB ANGRADO MONACHO SCRIPTA, *& dedicata Hilberto Abbati Fontanellenſi.*

Februarij 9. EO tempore quo ſceptra regni Francorum gubernabat Clotarius filius Clodouei regis & Balthildis reginæ vnà cum germanis ſuis,videlicet Childerico & Theodorico, ſanctæ recordationis eccleſiæ Rothomagenſis antiſtes Genus & patria Anſberti. Anſbertus,virtutibus clarus, ac ſacerdotio dignus, à patre Siuuino, & pago Veliocaſſino patrimonioq;, vocabulo Calcegio,nobili erat ortus genere. Sed repudiato ſtemmate patrum,mox vt valuit, ſola conditoris paternitate elegit cenſeri. Deniq; præfatus genitor ipſius ſub prędictis regibus militauit,& vitæ præſentis cũctis mortalibus commune debitum ſoluit. Sed hanc terrenæ dignitatis originem & patrum gloriam in beato viro non neceſsè remur enumerare,cùm omnis ei gloria de amore veritatis & contẽptu fuerit mũdi. Nam nobilitatẽ ſui generis in pueritiæ æuo iam quaſi faſtidiẽs,& ſolius Chriſti Traditur literarum ſtudijs. deſiderio anhelans,cunctos ſuperuacuos horrebat honores. Traditur deindè à parentibus magiſtris ſtrenuis,literis erudiẽdus. Eruditur ſine aliqua ſuorum inſtantia. fuerat nanq; in eo dulcis infantia,modeſta pueritia,grauis adoleſcẽtia. Qui cùm adultus,pubertatis excederet annos,ſecularis eius pater,vt vnicum eum diligens,venationibus eum occupari,& dulcedine ſeculi armari cupiebat. Sed quo oblectabatur grandęuus pater,adoleſcens filius per omnia faſtidiebat.

hi-

His diebus quidā illuſtris, Rotbertus nomine, generoſa ex ſtirpe proditus, gerulus fuerat annuli regis Clotarij. Cuius filiam * religioſiſſimam ac nobiliſſimā Angadriſinam prædictus illuſtris Siuuinus à prefato inclyto Rotberto expetijt, volens eam ſuo iuueni filio Anſberto ſociari. Nec mora, prębens aſſenſum eius petitiōi prædictus illuſtris Rotbertus, conſtituto die, caſto iuueni caſta deſpōdetur & puella. Deniq; ambo integritatem mentis & corporis caſtè ſeruare cupientes, omnipotentem deprecabantur Dñm, vt voluptatū venena à cordibus eorū dignaretur repellere. Deindè orāte beata Angadriſina virgine, vt ſpecioſitas illius in deformitatē verteretur, ilicò Dominus preces eius exaudiuit. Nam facies illius ità exulcerata ac immundiſſima lepra cooperta mox apparuit, vt à conſortijs hominū, quicunq; eam vidiſſet, extemplò ſegregandam decerneret. Medicorum deindè concurrit frequentia iuſſu genitoris, vt ſoboli charę ſi quiuiſſent opitulari medelis, collatis præmijs, digni munerarētur. Sed quanto inſtantiùs huic operi inſiſtebāt, tanto Chriſti ſponſa deformior vlceroſiorq; apparebat. Tum pater diuinitùs circa ſuam ſobolem hoc fieri intelligens, inquirebat ab ea, vtrùm in virginitatis voto vitam elegiſſet definire. Opto, inquit, mi genitor, & totis niſibus exoro altiſſimi pietatem, vt continentiæ & pudicitiæ, non effrenatæ luxuriæ, effici merear famula. Nam Chriſtus, quem concupiui ſponſum, ipſe mihi hanc corporis infert moleſtiam, vt animæ tribuat nitorē. Qui mihi cuſtos erit perpetuus, & in virginitatis propoſito concedet perſeuerare perenniter. Delectat hæc vita præſens, pater pie, ſed decipit: quia omne quod in mundo eſt, vanitas eſt & concupiſcētia oculorum: & mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Qui autem fecerit voluntatem Dei, manet inæternùm: ſicut & Dñs manet inæternùm. Hæc audiens pater, illuſtrem accerſiuit Siuuinum, & quæ circa prefatam ſuam ſobolem geſta erant, lucidè pandit. Ad hæc Siuuinus reſpondit: Voluntatem Dñi in omnibus ſequi oportet, neque eius nutui vllo modo contraire velle: cuius iudicia licèt ſint occulta, ſemper tñ iuſta. Vocatus quoq; affuit & beatus Anſbertus vbì diſſociabilem cōdit libellum, vt ſancta virgo Angadriſina, non ſua, ſed Dñi vocaretur ſponſa. Hoc facto, ad Rothomagū vrbem ſancto Antiſtiti dirigitur Audoëno, vt eius benedictione percepta, & ſacro velamine operta, in virginitatis propoſito cōſecrari mereretur. Quo patrato, priſtinæ pulchritudini & ſpeciei eleganti extemplò eſt reddita, ità vt cuncti audientes dicerent, quia eam Chriſtus ſibi ſponſam elegiſſet perennem.

*generoſiſsimam.

Deſpondetur ei nobilis puella.

Nota preces tam illuſtris virginis.

1. Iohan. 2.

Spōſa Anſberti, fit Chriſti ſpōſa in cœnobio.

Sequēti quoq; tempore ſancta gubernatrix efficitur cœnobij, quod eſt ſitū in pago Bellouacēſi, prope muros vrbis Bellouaci. Genitor quoq; huius ſanctę virginis, illuſtris Rotbertus, & frater eius Altbertus, auunculi erāt ſancti patris Lantberti ſucceſſoris in ordine regiminis beati Vuandregiſili, originē ducentes ex territorio Taruānenſi. Ex quibus præfatus Altbertus ſub predicto abbate Lantberto ſequenti tempore in Fontanella monaſterio monachus efficitur.

Auunculi S. Lātberti, poſteà epiſcopi Lugdunenſ.

Poſt hęc vir Dñi Anſbertus in aulam regis, licèt nolens, à genitore perductus, ſicut erat acumine ingenij clarus, cœpit eſſe alicuius ſcriba doctus, conditorq; regaliū priuilegiorū, & gerulus annuli regalis, quo eadē ſignabantur priuilegia. Vbì poſitus, piæ doctrinę atq; humilitatis exēplis ad Dñm ſe cōuertēs, ſeculū relinquere, & ad monaſteria declinare curabat. Atq; ità in Laico adhuc habitu cōſtitutus, p̄dicatione ſancta & ſapiētię doctrina plures exhortādo, inuitabat ad p̄mia felicitatis æternę. ac ſic quotidiè in Dño ꝓficiens atq; ſuccreſcens, gratiā ſibi à Chriſto collatā augmentare curabat. Cū verò corā rege & principibus cōſueto more diuerſa muſicę artis inſtrumēta in chordis & tibijs audiret perſonātia, aiebat ſibi: O bone conditor, quale erit te diligētibus canticū indeficiēs in cęleſtibus audire angelorū, quamq; ſuaue ac delectabile ſanctorū choris cōcinentibus, & laudes tibi creatori indeficiēter perſonātibus, ſi tantam mortalibus p̄bes induſtriam, vt peritia artis ac ſuauitas cātilenę ꝓuocēt animos audientiū, vt te Deū creatorē oīm deuotè collaudent? Addebatq;: Laudate Dñm oēs fideles in tympano & choro, laudate eū in chordis & organo, &c. vſq; ad finē Pſalmi.

Anſbertus fit magnus in aula.

Pſal. 150.

Deniquè in aula regis manens, etiam euangelij non immemor, vbì ait, Niſi quis reliquerit omnia, non poteſt meus eſſe diſcipulus: DEO prouidente, & ſibi inſpirante, elegit militiam relinquere terrenam, & cæleſti regi militare. Tunc igne diuini amoris accenſus, ac ſancti ſpiritûs lumine perfuſus, à palatio egreſſus, nulliq; ſodalium ac ſibi famulantium confiteri volens ſuam voluntatem, arripuit iter, quod ad

Luc. 14.

Gggg 4 prouin-

Relicta clã aula, cõfert ſe ad monaſterium.

prouinciam ducit Rothomagenſem,peruenitque ad Fontanellam cœnobium,ſitum in territorio Rothomagenſi,ſuper magnum fluuium Sequanæ,vbì ſacerdos Domini clarus Vuãdregiſilus monaſterium conſtruxerat,atque cum magna monachorũ cohorte,ſub ſanctę regulæ iugo laudabilem ducebat vitam. Cùm verò in eodem monaſterio,iubente viro ſancto,ſecundùm ordinem monaſticum in hoſpitio fuiſſet receptus,cœpit miniſtrum humiliter implorare,quatenùs ſancti monaſterij patrem mereretur videre. Et cùm miniſtri pio patri.imperata nunciâſſent, tandèm præfatũ elegantem iuuenem in præſentiam ſuî adduci fecit. Tum humì proſtratus,Chriſtumque in tanto patre manentem humiliter adorans,poſtulabat ab eo monachũ ſe fieri. Nam corpore & mẽte ſeculo ſe renũciaturum aiebat, comamq; capitis ſui in Chriſti amore vt iuberet deponi,obnixè flagitabat. Audiens autem venerandus pater ſanctam & Deo dignam eius poſtulationẽ,inducias conſulendi ſuper hoc dicebat habere ſe velle,vt ſicut apoſtolica & monaſtica docet regula, ſciret ad quod venerat. Quibus expletis,ſpiritalium fratrũ conſilia ſuſcipiens inclytus pater,pia eius vota,velutì poſtulauerat impleuit,clericatusque habitu decoratum reddiderunt.

Mutat habitum.

Sicque ex eo tempore cœpit ipſe vir Dei amore ſanctarum ſcripturarum legendo feruere,aſſiduecq; dulciſſimos earum fructus intelligendo carpere. Cumque acumen ingenij in præfato iuuene beatus pater Vuandregiſilus pollere cerneret, diuerſorum voluminum copiam concitè ei tribui iuſſit. Quæ cùm ſedulè legendo percurreret, cuiuſdam ſancti patris ſententiam reperit ſcriptam,cõtinentem hunc modum: Monachus viuat in monaſterio ſub vnius diſciplina patris, conſortioque multorum, vt ab alio diſcat humilitatem,ab alio patientiam. Hæc & cætera legendo percurrens, oculosque lachrymarum imbre perfundens,tractare attẽtiſſimè cœpit, qualiter hęc operãdo valeret implere. Primò quidem cuſtodem omnium virtutum humilitatem in corde ſuo ſtuduit fundamentum iacere, imitans illum, qui ait: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Et ità Chriſti iugo ſuaui & oneri eius leui deuota ſubmittens colla,factus eſt in cœtu monachorum cunctis humilior,omnibusque obediens, vigilijs frequens,orationibus aſſiduus,ſpiritu feruens, ſpe gaudens, Domino ſine intermiſſione ſeruiens. Cui etiam data erat ex compunctione cordis per infuſionẽ ſpiritus ſancti effuſio lachrymarum. Et cùm ante vigiliarum horas conſurgens, precibus deuotis incumbens laſſeſceret,ſigno tacto ad excitandos fratres,quô laudes Domini decantarent,in conuentu orationis prior omnibus ſe præſentabat: in hoc etiam,ſicut & in cæteris actibus,imitabilem monachis viam demonſtrans, ità vt vir Dei, qui regimini præ erat loci,multos obiurgando corriperet, & eorum puſillanimitatẽ redargueret,pro eo quòd præfatus iuuenis nupèr conuerſus,in Dei opere & obſeruatiõe legis eos præueniret. Et cœpit eum chariùs diligere, ſicut monaſtica docet norma,nitore religionis deuotè pollentem,omnibus modis diligendum. Quadam nanq; die in conuentu omnium monachorum,præclarum Domini ſacerdotem Vuandregiſilum humiliter exorabat, vt licitum ſibi foret in opere manuum quotidiano cum licẽtia patris extra ſolitum fratrum opus inſiſtere,vt ſua mortificaret membra, quæ erant ſibi obſtantia ſuper terram. Hæc eo implorante, gratias omnipotenti Deo fratres agentes,admirabantur ſuper eius Deo digna deuotiõe. Cumq; à patre ſpiritali,quod petiërat,ſibi indultũ gauderet, cœpit poſtulata cũ magna implere deuotiõe.

Hieronym. Epiſtola 4. ad Ruſticũ monachũ.

Matth. 11.

Præclara de ſe p̃bet exempla.

Quodam enim tempore à climate meridiano,diſtantem à pręfato cœnobio paſſus ferè quingentos,hortatu eiuſdem viri Dei, beatus Vuandregiſilus vineã plantare & excolere cœpit. Quo in loco p̃fatus vir Dñi Anſbertus,dum vnà cũ fratribus operaretur, Theodoricus adoleſcẽs,futurus rex,venatibus,vt ſibi gentilitiũ erat,inſiſtẽs,ad pręfatũ Dei hominẽ acceſſit,qa nouerat eum prudentẽ doctrina,humilem cultu,ſanctiſſimũ imitatione. Nã à ſancto pontifice Audoëno Rothomagenſis eccleſię, iã fuerat preſbyter conſecratus. Quẽ idem homo Chriſti,& ſancta benedictiõe muniuit, & ſacerdotali authoritate de plurimis ſanctę doctrinę hortamentis inſtruxit, inſupèr & regem eum futurum eſſe prędixit. Quo negante id futurum eſſe, reſpondit vir Dei: Scias, quia honore regni ſublimaberis: ſed noueris te multa aduerſa in regno perpeſſurum, ſicque laborioſiſſimè triumphũ de hoſtibus tuis adepturum. Quod poſteà rei probauit euentus. Ad hæc adoleſcens intulit Theodoricus: Si pia omnipotentis Dei ordinatio me in culmine dominantem conſtituerit regni, opto te dignum Deo fieri

Anſbertus p̃dicit Theodorico adoleſcẽti, illum regẽ eſſe futurũ.

fieri antiſtitem, vt perpetua ſanctaq; doctrina creſcat Eccleſia fidelium. Cumq; ſacerdos indignum ſe tanto onere ferendo diceret, ipſumq; ex ſucceſſione hæreditaria regni faſtigia ampliùs conſcendere debere intimaret, & ille adhuc dubitans permaneret, adiecit vir ſanctus: In hoc noueris meis fidem accommodandam verbis, ſi hodiè hyemali tempore locus, in quo tabernaculũ conſiſtit, qui nunc tritus ob veſtigia calcãtium videtur, viridem produxerit herbam, ſicq; iuxta veſtigia eiuſdem tentorij, cæteris agri partibus viridior maneat in æuum. Quod ità ſecũdùm ſermonem hominis Dei eueniſſe, omnibus illò aduenĩantibus indiciũ eſt, ità vt vſq; ad hanc diem locus ille viridior reliqua agri parte appareat, in modum tentorij ibi quondàm fixi, ſiue hyemali, ſiue æſtiuo tempore. O magna & inclyta iſtius ſancti gloria, cuius laudabile meritum tali voluit omnipotens ſigno demõſtrare: vt qui veluti palma in domo Chriſti florebat, tali præſagio virtutis manifeſtaretur populis. Et cùm prędictus vir Dei ab opere manuum paululùm vacâſſet, paruiſſimo refocillatus ſomno, rurſùm meditationi diuinę omni conatu erat inſiſtens. Cumq; tantæ humilitatis atq; obedientiæ ſeu deuotionis lumine radiaret, veræ charitatis feruor omnium circa illum corda inflãmauerat, vt miro à cunctis veneraretur affectu. Ipſe verò ſemper ardens deſiderio futurę gloriæ, indeficiens erat in opere Domini. Locus perpetuò virens.

Ergò operęprecium videtur nunc narrare, qualiter vir ſanctus in regiminis loco ſubrogatus & conſtitutus ſit. Deniq; cùm inclytus Domini ſacerdos Vuandregiſilus per viginti ferè annorum ſpatia hoc cœnobium à primo ędificationis die in regimine tenuiſſet, iamq; foret in decrepita ætate poſitus, ante tranſitûs ſui ex hac vita diem languore correptus, ad extrema peruenit. Interrogatq; cum lachrymabili voce vniuerſum agmen monachorum, quem ex ſemetipſis eligerent rectorem. Quibus fertur tale reddidiſſe eloquiũ: Duo ſunt in præſentia noſtra, chariſſimi filij mei. hos ſubrogate rectores. Meumq; fragilem receſſum precibus veſtris protegite, atq; mearũ admonitionum ſemper memẽrote. Chriſto, ſummo paſtori, veſtrî hodiè curam cõmitto, qui vos vſq; in finem perenni tutela conſeruet. Quo in cæleſtis regni ſocietatẽ ab angelicis choris ſuſcepto, omnis caterua monachorum, Chriſti Domini exorat pietatem, triduanum celebrans ieiuniũ. Quo expleto, iubente Deo, eligit famulum Domini Lantbertum, religione pręclarum & genere nobilem, ex territorio Taruãnenſi ortum: cuius genitor Erlebertus vocabatur, qui plurima prędia prędicto loco Fõtanellenſi in eadem Taruãnenſi regione felici munere largitus eſt. Erat autem idem venerandus pater Lantbertus charitate plenus, pudicitia ſupereminẽs, fide firmus, cõſilijs prouidus, in bonitate laudabilis, in colloquijs affabilis, vultu & ſtatura decorus, venerandus omnibus, & in Chriſti religione feruens: Et inſpirante gratia diuinę charitatis, beatum Chriſti famulũ Anſbertum idem venerabilis pater venerabatur vt patrem, diligebat vt filiũ. Eratq; eis in Domino cor vnum, & anima vna. Is autẽ, qui regiminis ſuſceperat curã, ad conſulta ſancti patris Anſberti, in tractando gregẽ Chriſti ſecundùm normam patrum ſanctorum, ſtrenuè cuncta atque irrepræhenſibiliter gerebat. Quorum exemplis piæ actionis ac verborum ſedulis exhortationibus plurimi excitati, carpebant itinera ſanctæ conuerſationis. Vuandregiſilus obdormit in Domino. Lantbertus ſuccedit Vuandregiſilo. Lantberti virtutes.

Huic venerãdo patri Lantberto Theodoricus rex, filius Clodouei regis & Balthildæ reginæ, largitus eſt patrimoniũ aliquod, cuius eſt vocabulum Duſera, quod ſitum erat vltra fluuium Rhodanum in regione, quæ propriè vocatur Prouincia, eo videlicet modo, vt hoc prędium monachis in cœnobio Fontanellæ morantibus luminaria miniſtraret in eccleſia, in oleo & cęteris huius rei neceſſarijs. In quo loco prædictus pater egregium condidit cœnobium monachorum, directis ex cœnobio Fontanella monachis, qui illud laudabile opus diligẽter executi ſunt. Et de prędio paruo magnũ hactenùs extat monaſterium monachorũ, & in illa regione ab alijs præcipuũ. Quod per multa annorum curricula ditioni pręfati monaſterij Fontanellẽſis ſubiectũ erat, donèc diuiſione regni, & diſcordia principũ, & incurſione nefandæ gentis Agarenorum, cum alijs venerabilibus locis aliquanto depopulatum tempore, finem ſubiectionis fecit. Duſera attribuit monaſterio Fõtanellenſ.

Sub huius etiam regimine, beatus Ermelãdus ex prædicto monaſterio Fontanella, rogante venerabili pontifice Paſchario Nemetenſis vrbis, in eandem regionem Nemetenſem ab ipſo patre Lantberto directus, in quadam inſula aluei Ligeris, quæ vocaba-

Monaſteriũ ab Ermelãdo conſtructum.

vocabatur Antrum,iuxta nominis eiuſdem proprietatem monachorum venerabiſe ædificauit cœnobium.In cuius largitiõe prædictus antiſtes Paſcharius ſtatuit, vt poſt deceſſum eiuſdem venerandi patris Ermelandi,ex monaſterio Fontanella per cuncta ſuccedentia tempora ſibi inſtituant rectores,vniuerſi præfati loci habitatores, veluti largitiones eiuſdem loci,quæ adhuc in præfato monaſterio Fontanella ſeruantur, apertiſſimè declarant.

Erenbertus epiſcop⁹ & Condedus presbyter petunt monaſterium.

Prædicto etiam patre Lantberto regimen loci tenente, beatus Chriſti pontifex Erenbertus Toloſæ vrbis,& ſanctus presbyter Condedus & anachoreta, Britannia inſula ortus,in prædicto monaſterio Fontanella Deo dignum & nomen aſſumpſerũt & habitum. Plurima enim de tãto patre, niſi ad aliam feſtinâſſemus, Deo digna & loco vtilia,per eum & ſub eius regimine geſta,dici poterant,quę in eius geſtis olim pleniùs memoriæ tradidimus poſteris intimanda.

Quo verò ordine in Lugduno, celeberrima vrbe Galliæ, pontifex ſit ſubrogatus, breui ſermone narrabimus. Defuncto igitur ſancto Geneſio, præſule eiuſdem vrbis, cuius Deo dignam vitam laudabilia commendant geſta, ilicò pius rex Theodoricus & inclytus princeps Pipinus, Anſegiſi filius,conſobrinus videlicet beati patris Vuandregiſili, cum proceribus palatij ſalubrę agentes conſilium, diuina vtiquè prouidẽte iuſſione,in præfata vrbe cum vnanimi eiuſdem regionis populi voto, eiuſdem vrbis eum conſtituerunt antiſtitem.

Lantbertus nolens fit epiſcopus Lugdunẽſis

Sed cùm diù, humilitate nimia renitens, nollet ſuſcipere,regali iuſſione & ſacerdotali electione compulſus, præfatæ metropoleos vrbis ordinatur pontifex. Sicque ad eandem prouinciam cum honore ſacerdotij ſui condigno directus,humilitatis ac ſanctæ prædicationis piæque actiõis exemplis,gregem Chriſti ſedulo moderamine irrepræhẽſibiliter rexit. Ibique à Domino vocatus, vinculis terrenæ corruptionis exutus,ad ſupernæ ciuitatis gaudia fœliciter migrauit.

Ansbertus præficitur monaſterio Fõtanellẽſ.

In prædicto verò cœnobio Fontanella, poſt receſſum ſancti pontificis Lantberti, diuino nutu iuuante, vnanimes eiuſdem congregationis monachi beatum Anſbertum ſibi elegerunt præeſſe rectorem. Ipſe autem poſt ſuſceptam regiminis curam,aſſiduè meditabatur,quale ſuſcepiſſet onus,videlicet commiſſi à Domino gregis regere animas,& multorum ſeruire moribus. Et quia erat apprimè ſanctarum ſcripturarum ſcientia imbutus,commiſſo ſibi gregi indeſinenter erogabat pabula ęternæ viriditatis,verbis & actibus itinera monſtrans ſanctæ conuerſationis. Erat enim ſicut cæteris prælatus,ità cunctis humilior. In veſtitu vilis,in cibo mediocris. Abſtinentiæ iugi deditus, pudicitia ornatiſſimus, hilaritate cordis & corporis clarus, patientiæ virtute ac charitatis obſequio, eleemoſynarumque largitionibus abundantiſſimè cumulatus. His virtutum ſanctarum operibus adornatus, in medio fratrum velutì lampas refulgebat accenſa. Quadam nanque die, cùm more ſolito edicta legis diuinæ in conuentu omnium recitaret,ità ex affluentia eloquiorum illius nimio charitatis ardore reddita ſunt audientium corda flammiuoma, vt plurimi ex illis ad lachrymas compulſi,immenſas omnipotenti Deo gratias redderent, dicentes: Benedictus Deus,qui talem nõ noſtrì merito,ſed ſuę pietatis intuitu dedit nobis rectorem. Diligebatur enim à cunctis,vt verus pater: & ipſi ab eo, ſicutì deuoti filij. Ipſe autem ſtudebat ſemper plùs amari, quàm timeri,& peruigili cura in animabus ſaluandis animum

Amari mãuult quàm timeri.

defigere. Cùm igitur eiuſdem beati viri prærogatiua meritorum longiùs clareſceret, confluebant paſsìm ad eum plurimi, ſaluationis ſuæ ſalubria expetentes conſilia. Et quoniam ſacerdotij dignitate fulgebat, confluentium ad ſe confeſſiones ſuſcipiebat, monita eis ſalutis imperciens, quomodò ſalui eſſe poſſent,& vias iuſtitiæ ſine defectu alicuius tędij immobiliter retinerent. Cuius doctrina & exhortationibus plurimi

Multa conferũtur monaſterio Fõtanel.

corroborati munitique, ad conuerſionis feſtinantes gratiam, plurima deferebant dona in ſpeciebus diuerſis precioſorum metallorum, ſed & poſſeſſionum prędia nõnulla,in diuerſis ſita territorijs: quæ cuncta curioſus lector, inſpectis teſtamentis ſeu largitionibus eorundem fidelium, facilè reperiet. Quæ etiam, vt multis liquidò patet, multimodam millenarij numeri effecerunt ſummam. Erat enim ſecundùm DEVM religionis ſanctitate omnimodis ornatus: in ſeculi quoquè aſtutia prudens: eiuſque bonitatis ac religionis opinio longè lateque laudabilis, immò imitabilis vbiquè percucurrit.

In præfato nanque venerabili Fontanellenſi monaſterio,inter felicia bonitatis ſuę

geſta, etiam xenodochium imbecillium ac decrepitorum pauperum, inſtar duodeni Apoſtolici numeri, conſtituit, deputatis eiſdem rebus, quę ſufficienter pręberent alimoniam. Alias quoque duas conſtituit in eodem monaſterio pauperum Chriſti debilium manſiones, quos in octonario ex multis ſacrato numero, ſingulatim octonos habitare fecit. Quibus ſine indigentia quotidianum largiri victum perenniter cēſuit. Horū vacatio nulla erat alia, niſi horis conſtitutis diurnis nocturniſve, in domo Domini reſidere, orationi ac vacationi diuinę deuotè inſiſtere, ac tempore ſancti ſacrificij pro ſalute & ſaluatione populi Chriſtiani, Eccleſiaq; catholica vbiquè diffuſa victimam ſalutarem offerre. O magna & inclyta iſtius ſancti patris opera, quæ non tantùm verbis volant, quantùm virtutibus conſtant. Aedificia & beneficia in pauperes collata.

Sed his interim omiſſis, nunc iuuante ſupernę pietatis gratia, narrare aggredior, qualiter idem vir venerandus pontificatûs conſcenderit gradū. His enim diebus contigit, vt beatus Audoënus, Rothomagenſis vrbis pontifex, plenus virtutibus & ſanctis actibus, à Domino vocatus, migraret è mūdo feliciter. In cuius exequijs beatus pater Anſbertus, vnà cum aliquibus monachorum ſuorū, clericorumq; ac ſacerdotū Chriſti cohorte plurima affuit. Qui vigilias eius ſacrę depoſitionis ſolenniter celebrātes, dignis exequiarum honorârunt debita ſeruitute obſequijs. Poſt cuius ſacrum tranſitum, nè eccleſia de paſtore amiſſo iacturam pateretur, cūcti Rothomagenſis vrbis ciues, miſſa petitione ad Theodoricum glorioſum regem, cum eius permiſſu & authoritate, beatum Anſbertum ſibi elegerunt conſecrari antiſtitem. Quorū electioni cōgaudens rex, quoniam in eodem ſancto patre ſapientiam affatim redundare & religionem pollere cognouerat, ilicò eorum annuens petitionis electioni, extemplò legatos dirigit, qui eundem Chriſti famulum regias perducerēt ad ædes. Nec mora: legati ad beatum patrem Anſbertum peruenientes, mandata regis pandunt, ad aulā regiam ire compellunt. Morabatur enim pręfatus rex in villa Clypiaco, quæ ſita eſt in Pariſiaco territorio, vbi cōuentum magnum populorum habens, de vtilitate ac tutela regni tractabat, vt ad eius conſultum, veluti agere conſueuerat, (nam confeſſor illius erat) de regni negocijs tractaret. Sed cū ſupradictus vir Dei hoc audiſſet, ilicò agnouit, non aliud iſta euocatione fieri, niſi electioni ciuiū Rothomagenſium in ipſo, regē aſſenſum prębere velle. Fertur etiam legatis regis reſpondiſſe cauſa eximiæ humilitatis, indignum ſe fore officio curę paſtoralis. Qui feſtinanter retulerunt regi, nunciando quale reſponſum acceperant. Secundò quoq; ad eum mittens rex, callidè intulit, nullo modo contra ſuam voluntatem, poſtquàm vnà loquerentur, ſuper ordine pontificatûs agere ſe velle. At ille, vt erat ſanctæ ſimplicitatis ſapientia plenus, ad eundem regem ire deliberauit. Tunc eligentibus ciuibus præfatę vrbis metropoleos, cū vnanimi voto ſanctorum ſacerdotum, regis & principum eligitur, trahitur, atq; in eodem palatio à S. Lantberto Archiepiſcopo ſedis Lugdunēſis, alijsq; ſanctis pręſulibus, qui ad hoc generale placitum conuenerant, in pontificē conſecratur eccleſię Rothomagenſis, diuina vtiquè prouidente ordinatione, vt qui in paucis fidelis extiterāt, ſupra multa à Dn̄o conſtitutus, abundantem daret ſuę in tēpore familię tritici menſuram. S. Audoëni obitus. Ansbertus, regis cōfeſſarius. Cōſecratur pontifex eccleſiæ Rothomagenſis. Luc. 12.

Deindè in pontificatûs honore & onere ſublimatus, cœpit opere ſanctitatis ampliùs clareſcere, prędicationis lumine vbiq; radiare, & velut lucerna accenſa, non iam ſub modio, ſed ſuper candelabrū poſita, errorū tenebris depulſis, viam veritatis cūctis monſtrare, pietatis & miſericordiæ erga omnes operam dare, pauperum indeſinēter curam agere, viduarum & pupillorum cauſas defendere, peregrinorum & hoſpitum ſuſceptionibus magnoperè ſtudere, eleemoſynarum diſtributionē largiter & hilariter cunctis adminiſtrare. Hęc & his ſimilia exempla ſubiectæ ſibi plebi indeſinēter feſtinauit mōſtrare. Floruit enim ſub ipſo Chriſti eccleſia, ſicut monaſteriū antè floruerat. Creuit gratijs, decreuit metallis. Aliquandò enim ingrediens locum, vbi eccleſiæ theſauri reconditi erant, ipſos ſibi iuſſit p̄ſentari & aliqua diſtribui, plurima reſeruās, vt eleemoſynę pia largitio è ſinu ſanctę matris eccleſię cum pietatis fructu benignè procederet. Nam quæ ocioſè diù congeſta fuerant, ad reprimendam famis validæ penuriam, quæ tunc populos vndiquè grauiter premebat, dignis tandèm indigentiū vſibus deputauit, & dudū defunctis theſauros ſuos miſit. Alieni temporis vita, diſpēſationē fecit ſuam. Contigit enim tunc pauperū turbā præ foribus conclamare, eleemoſynā petēdo. Quibus ille auditis, ac reminiſcēs diuinę ſentētię dicētis; Qui obturat Prou. 21.

aures

aures ſuas ad clamorem pauperis,& ipſe clamabit,& non exaudietur:largiter eis elee-moſynam tribuit,cunctoſque gaudentes redire fecit ad propria. Sicque poſtmodùm cùm in ſede vrbis ſuæ Miſſarum ſolennia ſolenniter celebraret, populi diœceſis ſuæ vndiquè ad eum confluxerant,virorum ac mulierum multitudo magna. Lecta autē

Multa ventura prædicit populo in cócione.

ſancti euangelij lectione,conuerſus ad populum, multa cœpit eis ventura prædicere, aduerſa ſimul & proſpera eſſe cauenda, & vt nec vnum frangeret,nec alterum extolleret. Aeternæ felicitatis præmia, auida intentione eſſe quærenda commonuit. Et cùm multa eis præſentia ac futura per illuſtrationem ſancti ſpiritûs prænunciaret,et tam excellenti prædicationis gratia ſibi data,omnes compuncti & igne diuini amoris ſuccenſi,ad pœnitentiam agendam, & cætera bonorum operum exercitia peragenda accenſi ſunt,grates omnimodas agentes ſummo omnium bonorum largitori,qui talem eis nō ſui merito, ſed propria pietate conceſſerat doctorem,vt eorum temperaret multiformiter mœrorem de eo,quem nupèr corporali viſu amiſerant,paſtore.Et quia cuncta gaudebat eccleſia ſuper pio paſtore,vrbs congratulabatur egregio prædicatori,& patria omnis exultabat magnificè in tam ſapiente ac prudente conſiliario.Expletis autem Miſſarum ſolennijs, cunctos ciues,nobiles videlicet & ignobiles, introduci iuſſit ad præparata conuiuia. Vbì cùm ordinatè & diſpoſitè feciſſet omnes

2.Cor. 8.

diſcumbere,ipſe ad menſam pauperum reſedit,imitās illum,qui cùm eſſet diues,propter nos pauper factus eſt:qui etiam in retributione iuſtorum dicturum ſe eſſe promiſit:Quandiù feciſtis vni de minimis his meis,mihi feciſtis. O quàm præclarum pótificem,qui ſuæ familiæ duplicem dabat alimoniam quotidiè, cùm & corpora replebat cibo terreno,animaſque reficiebat verbo diuino.

Matth. 25.

Cùm verò pro ſalute animarum attentiſſimè vigilaret, etiam archidiaconos conuocans,de prædicatione populorum & eccleſiarum reſtauratione & honore, maximam gerere curam ſedulè commonebat. Cenſus etiam, qui de vicis publicis canonico ordine ad partem pontificis perſolui conſueuerāt,gratuita benignitate in reſtaurationibus eccleſiarum benigniſſimè preſbyteris indulſit earundem Dei ædium. Studebat enim amore potiùs regere,quàm terrore dominari. Deniquè vt primùm pontificali potitus eſt gradu,prima ei cura concordiæ fuit, & præcipuus labor fraternam dilectionem inuiolabilem cuſtodiri.Iam verò illam ſuam profluam in omnes charitatem,nulla vnquàm ad plenum effari valet lingua.

Concordiæ & charitatis quàm fuerit ſtudioſus.

Intereà dum multimodam eius in omnes gratiam memoro, etiam ſuper Fōtanellenſis cœnobij ſancta monachorum congregatione quantam ſolicitudinem & peruigilem curam indeſinenter habuerit, teſtatur inter reliqua prerogatiuæ eius geſta, etiam priuilegij ſui authoritas,quam prædicti cœnobij habitatoribus ob Dei amorē & ſanctorum reuerentiam ſumma deuotione edidit. Deniquè cùm ſanctorum ſacerdotum & omnium ciuium Rothomagenſium electione & glorioſi regis Theodorici conſenſu,in pontificem cōſecratus fuiſſet,nimio dilectionis feruore,quem erga prædictum venerabile cœnobium ſemper habuerat, priuilegij ſui authoritatem eidem edidit,vt per ſuccedentia tempora ſecundùm ſancti patris Benedicti regulam, &, vt præcedentium regum, Clodouei videlicet & Clotarij, ſimulque Childerici & Theodorici priuilegiorum authoritates docēt, ex ſemetipſis ſibi perennibus temporibus abbatem eligerent. In qua etiam iuſtæ alligationis verbo pręſentes futuroſque, qui ibidèm Domino militaturi erant,conſtringit,vt ſicutì ſub eius regimine, ità & deinceps & ipſi & poſteri eorum, ſecūdùm regulam ſancti patris Benedicti fideliter Chriſto deſeruirent. Quòd ſi aliquandò peccatis exigentibus aut negligentia paſtorali, à via rectitudinis & obſeruatione regulæ ſancti Benedicti,in futuro deuiare conarētur aut cogerentur, tunc conuocatio ſanctorum ſacerdotum,reliquorumque militum Chriſti vnanimiter fieret,eorumque per conſilium in priſtinum reducerentur ſtatū. Si verò hac pontificali authoritate poſtpoſita,qualibet cauillatione ſiniſtram elegiſſent vitam ac conuerſationē tenere,ſub vinculo anathematis æternaliter ſe damnandos ſcirent.

Eius ſtudiū erga Fontanelleū cœnobium.

Floruit anno Chriſti 682.

Facta eſt autem hæc priuilegij authoritas ſub anno Dominicæ incarnationis ſexcenteſimo octogeſimoſecundo, Indictiōe decima, qui erat annus pręfati glorioſi regis Theodorici tertiuſdecimus , & præfati venerandi præſulis pontificatûs annus quintus,in Synodo generali, Rothomago vrbe habita, vbì plurima Deo accepta & ſanctæ

Synodus Rothomagenſis.

ſanctæ eccleſiæ vtilitatibus profutura diſputata ſunt. Affuerũt quoquè & ſancti pontifices, alijque venerabiles viri, ab ipſo pcipuo pręſule euocati, quorum ſubtèr tenentur nomina aſſcripta: Anſbertus archiepiſcopus vrbis Rothomagenſis, huic concilio præfui & ſubſcripſi. Radbertus epiſcopus. Regulus epiſcopus. Airadus epiſcopus Carnotenæ vrbis. Auſoaldus epiſcopus Pictauenſis vrbis. Aquilinus epiſcopus Ebroicinę vrbis. Cadoënus epiſcopus, Arnonius epiſcopus, Saluius epiſcopus, Deſiderius epiſcopus, Fulcrannus epiſcopus, Iohannes epiſcopus, Vuillebertus epiſcopus, Gerebaldus epiſcopus Baiocaſſinæ vrbis, Taurinus epiſcopus, Annobertus epiſcopus Sagienſis vrbis. Celſus abba, Audomarus abba, Scladio abba, Boſochindus abba, Genardus vicedominus glorioſus antefati magni pontificis. Ermentrannus, Ferrocinctus & Fortianus archidiaconi venerandi. Aderat quoquè preſbyterorum reſidentium & diaconorũ circũadſtantiũ magnus numerus. Ragnomirus lector huius ſancti Cõcilij geſta, & hãc priuilegij authoritatẽ, ipſo ſancto pontifice iubente, recognouit & ſubſcripſit.

Confluentibus aũt ad ſe poteſtatibus, feruentia Chriſti mãdata, deuoto animo ſeruari ſemper hortabatur idẽ pręſul venerãdus, magnasq; Chriſto gratias agendas commonebat, q morte & reſurrectione ꝓpria mortem noſtrã ſpe reſurrectiõis animauit, æternam vitam offerens; diſcuſſo æternæ mortis horrore. Sicque vitam ſuadebat tenendam, nè vitæ extrema timerentur. Inter reliqua aũt bonitatis ſuæ opera, q̃ in epiſcopatu geſſit, qualiter etiam venerabile ſancti antiſtitis Audoëni corpus Chriſto ꝓpitio in eminentiorem locũ eccleſiæ S. Petri, quæ ſita eſt in ſuburbano vrbis Rothomagenſis, tranſtulerit, narrare aggredimur. Cùm itaq; de diuerſis ꝓuincijs plures congregâſſet artifices, cõdidit ſuper eius ſepulcrum repam mirę magnitudinis, precioſis metallis auri argentique decoratam, gemmisq; precioſis adornatã, ſicut vſq; in pſens humano viſui appáret. Conſtituta ergò die, in ſolẽnitate aſſcenſionis Domini, ſacerdotum ac monachorum reliquorumq; clericorũ adunata multitudine, ipſum ſacrũ còrpus leuari fecit cum reuerentia magna & hymnorum laudibus clero perſonante atque in abſide præfati S. Petri apoſtoli eccleſiæ recondidit feliciter cum gaudio & honorificentia magna. Intererat aũt in hoc ſancto conuentu, inter alios viros venerandos, etiam clariſſimus Genardus vicedominus, qui magna præparari fecit conuiuia, quia plebs innumera ad tam venerandi præſulis tranſlationem ſanctam vndiquè conuenerat. Completis autem Miſſarum ſolennijs, prę fatus Genardus cùm viris nobilibus, iuſſu ſancti pontificis, ad conuiuandum reſedit: pontifex verò clarus Anſbertus more ſolito cum peregrinis & pauperibus diſcumbens, cum ipſis epulari gaudebat. Nam ipſa die miniſtri officium gerens, pauperibus & egenis obſequiũ in eorũ refectione humiliter exhibebat. Erat enim iucunda facie hilariq; vultu, qa miniſter eſſe meruerat pauperum: immò Chriſti Dñi, qui illis, qui pauperibus benignè faciunt, pmia ſe largiturũ ꝓmiſit ęterna. Magna illi inter hęc aduenarũ & hoſpitũ cura. Aderat ꝑtereà munifico animo par ſubſtãtia, pari fide miniſtrata. Et non ſolùm indigentibus alimoniam tribuebat ſufficienter, ſed etiam tegumenta corporum & numiſmata largiter offerebat. Hinc iam ex diuerſis regionibus diuerſarum perſonarum frequẽs ad eum cõcurſus erat, quos ꝑ ſe & ꝑ ꝓbatos viros, & munere exhortatiõis, & benedictione põtificali Deo digna ditabat, & ſubſidia corporeæ neceſſitatis hilariter & ſine defectu tribuebat. Mirabãtur enim plurimi, vndè tam copioſa ꝓdiret pij diſpenſatoris ſubſtãtia. Nam etſi aliquandò contigiſſet exhauriri diſpenſationis ſubſtantiã, fides tñ ſemꝑ manſit ſolida. In pdicta verò ſancti pſulis Audoëni trãſlatione venerãda, oẽs ciues propriæ vrbis Rothomagenſis, necnõ & habitatores monaſteriorum circũadiacentiũ, clerici videlicet ac ſanctimoniales, de dato ipſius pſulis venerãdo vbertìm refici meruerunt. Factaque eſt deincèps ꝑ ſuccedentia tempora in cõmemoratione beati pontificis Audoëni illius vrbis ciuibus hæc dies ſolenniter celebris. Ipſe autem egregiæ conuerſationis pontifex, ſemper reminiſcens plebis ſibi à Domino cõmiſſæ, frequenter iuxta miniſterium ſibi traditum, parochias circũibat ꝓprias, pdicationis ſanctæ rorem & piæ conuerſationis dulcedinẽ indeſinẽter eorũ inſtillando mẽtibus. Qui etiã ad hoc diuini miniſterij opus, ꝓbatæ cõuerſationis viros ſemꝑ ſecũ retinebat, quorum iuuamine fultus, populum ſibi creditum æternæ viſionis deduceret ad regnum. Sic vnius prædicationis gratia diſpenſatores multos habebat.

Transfert corpus S. Audoëni.

Inſeruit pauperibus ad menſam ſedentibus.

Viſitat ſuam diœceſin.

Sed humani generis hoſtis, æmulus ſemper bonorũ, cuius inuidia mors propinata

Gene. 3. Sap. 2.

eſt homini, calidiſſima egit arte, vt vir ſplendidus mundo, ſplendidior in Chriſto, p-
pria priuaretur pontificali ſede, eſſetque detrimentum plebis, ablatio tanti paſtoris.
Nam cùm inter principes Francorùm ſæua eſſet exorta diſcordia, ob multiformem

Defertur apud Pipinum ab æmulis.

regni diuiſionem, callidus humani generis hoſtis malignorum contra Dei famulum
ſæuire fecit inuidiam, qui Pipino principi fraudulenter ſuggererēt, præfatum virum
ſanctum aduersùs eum contraria tractâſſe conſilia. Decedente enim de ordine prin-
cipatûs Vuarratone illuſtri, & eius filio ac ſupplātatore nefando Giſlemaro, Pipinus
præfectoriam adminiſtrationem Dño largiente adeptus eſt. Quo tempore incuſatus
apud ipſum principem, præfatus pontifex ſanctus, iuſſu eiuſdem exilio deportatur in

Deportatur in exilium.

Altummontem monaſterium, quod eſt ſitum in territorio Hannonienſi ſup Sambre
fluuio. Cui tempore illo præerat venerabilis Halidulfus abba. Nullo extante crimine,
humiliter exilij ſubijt ærumnam. Perueniēs verò ad p̄fatum cœnobium, cœpit aſſue-
tis ſanctæ conuerſationis ac piæ religionis operibus cunctis eiuſdem loci habitatori-
bus monſtrare lucis exempla. Quos quidem in diuina religione feruētes inuenit, ſed
infra parui temporis ſpatium exemplo & doctrina ſua feruentiores reddidit. Etenim
ieiuniorum inſtantia ac vigiliarum prolixa pernoctatione indeſinenter ſe affligebat,
orationum ac lachrymarum imbre aſſiduè rigabatur. Cui omnipotens hanc contulit
gratiam, vt vniuerſi loci habitatores, cernentes eius in Chriſto imitabilem deuotio-
nem, extemplò eum vnico diligerent affectu, nulloq; temporis interuallo, opportu-
no eius abeſſe vellent colloquio. Nam & infra ipſius ambitum cœnobij plurima ha-
bitatorum vtilitati dictauit opera, quæ hodieque eorum neceſſitati manēt vtilia. Sed

Non poteſt quieſcere inuidia.

verſutia hoſtis antiqui inſtigante, malignorum aduersùs eundem virum Dei accenſa
eſt inuidia, qui prædicto principi iterùm moliebātur ſuggerere, vt maiora ei inferret
exilij detrimenta. Quapropter præfatum venerabilem patrem Halidulphum accerſi-
ens idem præclarus paſtor, ad prædictum excellentiſſimum principem vnà cum alijs
viris venerandis direxit, ſatisfaciens humiliter eius animi voluntati, adijciens etiam
ſe non ſua ſponte epiſcopatûs ſuſcepiſſe gradum, ſed iuſſione principum & electione
ciuium humiliter ſuſcepiſſe illud miniſterium. Quapropter pergens prędictus cœno-
bij pater ad eundem inclytum principem, ſuperno iuuamine fretus, petita cōcitè im-
petrare meruit. Reminiſcens etiam idem princeps propinqui ſui, ſancti patris Vuan-
dregiſili, ſub cuius ſancta diſciplina præfatus ſanctus pontifex Anſbertus olìm regula-
li ordine alitus fuerat, quæcunque perperàm geſta fuerant, clementer indulſit: inſup

Permittitur redire ad ſedem ſuam.

& ad ſedem propriæ vrbis reuertendi licentiam tribuit. Sed nè hoc fieret, diuina vo-
catione præuentus eſt, vt in ſequentibus dicemus.

Rediens autem præfatus venerandus abba Halidulphus, mandata principis pan-
dit. Ad hæc idem ſanctus pontifex: Gratias tibi bone Ieſu, qui dirupiſti vincula ſerui
tui, & tribuiſti verba placentia in conſpectu principis, & liberâſti me de manu inſur-
gentium contra me, & inieciſti mihi etiam in hac exilij ærumna vincula amoris tui.
Memorans verò, quod alicubì legerat, quia magni viri multa patiuntur, & vt alios pa-
ti doceant, nati ſunt in exemplum: ſemetipſum in ſpiritu humiliato & animo contri-
to inceſſanter affligere non ceſſabat, offerens altiſſimo quotidianæ laudis holocauſta
digniſſima. Nam ſi tempore perſecutionis Neronianæ aut Decianæ interfuiſſet, nulli
dubium, quia pro confeſſione CHRISTI Domini nec vim ignium, nec laniatum
beſtiarum, nec eculei ſuſpendium, poſtremò nec gladium pertimeſceret perſecuto-
rum.

Sentiens verò ex reuelatione diuina, diem vocationis ſuæ imminere, (nam & an-
gelicam ſuper hoc meruit viſitationem) miſit iterùm ad prædictum religioſum prin-
cipem Pipinum humilem petitionem, vt licitum foret eius corporis membra ad cœ-
nobium referri Fontanellenſe, vbì dudùm regulari ordine Domino militauerat. Qui
eius annuens petitioni, vt ità liberè fieret, extemplò conceſſit. Et licèt pauci cum eo
eſſent è ſuis, plurimùm tamen confortabantur à Domino: quia valdè minùs indige-

Sub obitum vult ſibi miſſam celebrari, & ſe munit euchariſtia ſignoq; S. Crucis.

bat idem pater humano ſolatio, qui fruebatur angelico obſequio. Die enim quinto
Iduum Februariarū, imminente vocationis ſuæ hora, conuocans fratres, celebrari ſi-
bi ſacra fecit Miſſarum ſolennia. Deindè perceptione corporis & ſanguinis Domini
ſe muniens, ac ſanctæ crucis vexillo ſe cunctoſque circumadſtantes ſignans, ſomno
vltimo exceptus, in mortis quiete dormiēs, tranſijt feliciter è mundo, & ab angelicis
choris

choris anima eius ſancta,generoſa,ſyncera, & ab omni contactu mũdi incontaminata,in conſortium Sanctorum & felicitatis perpetuæ,in perpetuum collocãda, ſuſcepta eſt.

Cùm verò poſt lauationem corporis ad induendum illud ventum eſſet, inuenerunt in poplitibus genuum & brachiorum cubitis, ob prolixam precum inſtantiam, obduratam cutem. Sicque quod egerat viuens,mortificans membra ſua,caro pandebat defuncta. Itaque ſanctum illud corpus magna fidei ambitione veſtitum eſt, ac deſupèr linteis ceratis obuolutum: quia ipſe prædixerat hoc ſibi à Domino impetratum eſſe, vt oſſa ſua in prædictum Fontanellenſe cœnobium tumulanda deferrentur. Sicut enim ſanctis altaribus Chriſti aſſiſtere conſueuerat, ità indui eum fratres curârunt. Sed cùm ſudarium cera litum,capiti eius imponere vellent, viſus eſt aperuiſſe oculos,effigiem præferens viuentis,ità vt aliqui dicerent eum eſſe rediuiuum. Nam adſpectus faciei eius multùm erat roſeo perfuſus colore. Quidam verò dicebant,pro ſudario cera imbuto quaſi indignatum eſſe. Viderunt enim non ſine ſua gloria,gloriam Dei in ſancto ſuo triumphantem. Nam & illa exequiarum religio, fidei deuotio erat. Et tam lætum erat talem habuiſſe patronum,quàm graue talem amiſiſſe. Poſteà ſepeliêrunt eum cum decore & honorificentia ſumma. Cùm verò lampas, liquore olei plena,ante eius ſepulcrum à fidelibus accenſa fuiſſet, & die noctuque indeſinenter non ſolùm arderet,ſed etiam redundaret,& hoc factum fratres mirarentur,ac diuinę deputarent gloriæ,poſuerunt aliud vas, in quo diſtillãtia eiuſdem olei diuinitùs elati refunderetur. O magna & inclyta,paſtor Anſberte clariſſime,& felix gloria tua. Non enim indigebat meritum tuum ſignis probari, quia admirabilis & glorioſa tuæ conuerſationis operatio, plena virtutibus, perpetuum ſanctarum virtutum ſignum miniſtrauit. Sed quid plura? Multa quidem ſignorum miracula in eodẽ loco per eum operari dignatus eſt Dominus.

Calli in genibus & cubitis.

Honorifica eius ſepultura.

Multa ſunt miracula.

Cùm verò ſeptem decemque dierum orbita finiretur, legati,qui ad præfatum principem directi fuerant, reuerſi ſunt, licentia ab eo accepta, vt licitum eis foret eum transferri, quò ipſius decreuerat voluntas, nullo eius ſanctæ ordinationi reſiſtente. Cumque ſepulcrum eius aperuiſſent, & putarent venerabile illius corpus ob tam ꝓlixi temporis interuallum iam fœtere,tanta ſuauiſſimi fragrantia odoris indè manauit, quaſi diuerſis aromatum floribus ac balſami guttulis omnis repleretur eccleſia. Et cùm fratres,qui ad eum viſendum ex propria prouincia aduenerant cum his,quos ſecum in exilio habuerat, ablatis ab eo veſtibus, cum quibus in ſepulcro reconditus fuerat,mutare eas vellent,noua eum indumenta indui cupientes,velutì fecerunt, inuenerunt in brachijs eius ſignum Dominicæ crucis, roſei coloris ſimilitudinem gerens,vt patenter cunctis daretur intelligi,quia cuius arma viuens portauerat in corde,eius ſtigmata defuncti monſtrarentur in corpore. Indutum deindè veſte pontificali,poſitumque in lectica,prelatis ante ipſum aromatibus & incenſo,ſuſceperunt illud venerabile corpus ciues, qui aduenerant, Rothomagenſes, monachique cœnobij Fontanellenſis: ſicque geſtantes onus,ouantes flenteſque arripiunt iter. Comitabatur etiam prædictus venerabilis Halidulphus abba,cum plurima ſuorum frequentia monachorum, ac plebe innumera vtriuſque ſexûs, cum ſanctæ crucis vexillis diuerſis, cereiſque ac lampadibus, hymnorum nihilominùs canticorumque diuinorum carmina in eius laude dulci modulatione canentes, & in diſſonis diuerſarum linguarum choris,amorem conſonum habentes: quia vt valdè lætum erat,talem habuiſſe patronum:ità ſuaue,recepiſſe patronum. Et cuius oſſa ſancta venerabiliter geſtabant in terris,in cæleſtibus eius cibi patrocinia confidebant adeſſe. His fidelium turmis populorum precioſi confeſſoris venerabile corpus ſtipatum, & canticis honoratum,vſque ad Fontanellenſe perlatum eſt cœnobium. Halidulphus tamen venerabilis abba vnà cum comitibus ſancti itineris, qui ſibi famulabantur, vſque ad Venittam villam regiam, quæ ſita eſt in pago Bellouacenſi ſecus fluuium Iſeram, cum ingenti reuerentia proſecutus eſt.

Signũ Dominicæ crucis in brachijs defuncti.

Cum multo honore corpus eius ducitur ad Fõtanellẽ cœnobium.

Cùm autem iter cœptum carpentes, in villam, quæ dicitur Solemnium, quæ eſt poſita ſuper fluuium Saue in territorio Hannonienſi,cauſa hoſpitij, ob prolixi itineris fatigationem & refocillationem ſuî, diuertiſſent: ibì accurrit quidam homo, filiam portans propriam, paralytico morbo membris diſſolutam,quæ nec pedibus in-

cedere valebat, ſed quaſi mortua videbatur, clamans, magniſque precibus flendo merita ſancti præſulis implorans Anſberti, vt vnicam eius ſanaret filiam. Cumque à miniſtris & cuſtodibus ſanctiſſimi corporis ſecus feretrum ipſius ea permiſſa fuiſſet nocte morari, totaque nocte illa vigilijs ac hymnis inſiſterent diuinis, manè facto, inuenit eam pater eius ſanam. Atque ità gaudens, grateſque omnimodas Deo ac ſancto perſoluens præſuli Anſberto, cum filia propria ouans redijt in ſua. Quàm mirabilis Deus in ſanctis ſuis, qui per famuli ſui Anſberti glorioſa merita, huiuſcemodi fecit miraculum?

Paralytica curatur.

Cùm ergò haberent loca denominata, ad quæ manendi gratia declinare debuiſſent, ad quandam accedentes villam, optabant in ea requieſcendo venturam tranſigere noctem. Sed cùm ad eam diuertere vellent, ſanctiſſimi præſulis venerabile corpus veluti onus ingens inter manus ferentium immobile manſit. Dein addentes maiora hominum ſolatia, ſed nihilominùs, vt priùs, immobile erat. Cumque diuinitùs hoc intellexiſſent actitari, aliamque itineris ſe conuertiſſent in partem, ilicò motu celeri, comitante virtute diuina, peruenerunt ad locum aptum, &, vt creditur, Deo ſanctoque antiſtite dignum ad manendum. Ac ſic deincèps per cuncta pij itineris loca tribuit omnipotens congrua ſeruis ſuis adminicula, ad famuli ſui membra deferenda. Venientes verò ad præfatam villam Venittam, illic affuerunt obuiàm ſancti præſulis corpori comprouinciales vrbis Rothomagenſis epiſcopi & ſanctorum cœnobiorum patres, cum venerabili Domini clero, propinquiſque eiuſdem ſancti pontificis, ac innumerabili vulgo vtriuſque ſexûs cum deuotione magna: cœperuntque ante illud ire pſallendo. Indeque Halidulfus venerabilis abba cum comitibus itineris ſui, ad *propria reuertitur cœnobij habitacula.

Corpus ſancti non poteſt loco moueri.

*pprij

Illud quoque miraculum, quod in Fraxundo-villa, quæ ſita eſt in pago Bellouacenſi, per eundem CHRISTI famulum geſtum eſt, placuit conſcriptionis ſtylo tradere. Cumque ad eandem villam eius delatum eſſet ſanctum corpus, illuc quædam mulier à propinquis catenata, quæ ſpiritu vexabatur immundo, perducta eſt. Clamabatque per obſeſſam mulierculam ſpiritus immundus: Cur introduxiſtis, inquit, in hanc prouinciam Anſbertum, ſeruum Ieſu Chriſti Domini, qui me à proprijs expellit ſedibus? Cumque appropinquâſſet eadem mulier, & tetigiſſet pallium, quo tegebatur geſtatoriũ, clamans voce magna, meritis ſancti Anſberti pontificis ſtatim euomuit cum cruore ſanguinis inimicum humani generis. Factumque eſt ibì grande miraculum. At illa gratias agens omnipotenti Deo & ſancto Anſberto, per quem fuerat à peſtifero ſpiritu curata, reuerſa eſt ad ſua. Benedictus Chriſtus Dominus, rex omnium ſeculorum, creatorque ac conſeruator omnium ſanctorum, qui ob famuli ſui merita, talia dignatus eſt patrare miracula. In eadem deniquè villa eccleſia in honorem ſancti Anſberti epiſcopi à fidelibus eſt ædificata, eiuſque grabatum in eadem eccleſia multo tempore manſit, ſignaque virtutum ob merita eiuſdem ſancti ibidèm fiunt diuina.

Dæmoniaca liberatur meritis S. Anſberti.

Cùm verò iã tranſirent dies viginti & eo ampliùs, venerunt in Rothomagenſe territorium, in locum, qui dicitur Paldriacus. Illicque cunctipotens Dominus, per merita eiuſdem ſancti antiſtitis, ſimile ſuperiori dignatus eſt oſtendere miraculum. Nam mulier quædam à dæmone arrepta, à parentibus proprijs ad ſancti patrocinia quærẽda, vinculis conſtricta, perducta eſt. Quæ cùm perueniſſet ad grabatum, vbì ſancti ſeruabatur corpus, ac tetigiſſet linteum, quo operiebatur, magnas dans voces ad ſidera, ilicò gratia Dei ac meritis ſancti Anſberti, à dæmonio liberata ac ſaniſſima effecta, incolumis proprij iuris repedauit ad habitacula. Sit Deo noſtro gloria & honor & imperiũ, q ſic miraculorũ ſignis in ſancti antiſtitis meritis triumphat. Hic verò locus, in quo omnipotẽs iſtud fecit miraculum, erat patrimonium quorundã illuſtriũ virorũ, Bertholdi ſcilicet & Radamaſti, diſtãs à cœnobio Fõtanella millibus quatuor. Fertur verò, quia cùm indè eleuare corpus ſanctiſſimum conarentur, ità manſit immobile, quaſi clauis ac retinaculis ferreis ſaxo niteretur ingenti. Cumque moueri non poſſet, talia poſſeſſor loci Radamaſtus intuliſſe dicitur: Eugè Anſberte, ſerue Chriſti fidelis, collocatus inter agmina Chriſticolarum, memento noſtrî, quos in vita dilexiſti, quoſq; ſeculi impugnãt gaudia. Hîc iam nobis te Chriſtus reducit: idcircò hoc prędium offero omnipotẽti Deo, tibique præſul ſanctiſſime cedo ꝑ cũcta ſeculorũ ſecula.

Alia itẽ dæmoniaca ſanatur.

Corpus ſancti iterũ hæret immobile.

Ipſe

Ipſe verò Radamaſtus, vir honoratus, eiusque frater Bertholdus cūcta, quæ poſſederant in prædijs ac mancipijs, extemplò deſerunt, ac beato antiſtiti Anſberto, ſeque ſimul cœnobio tradunt Fontanellæ. Sicque iugum libertatis excutiūt, ac iugum Dominicæ ſeruitutis ſubditis ceruicibus ilicò ſuſcipiunt, monachicum pariter aſſumentes nomen & habitum. In præfata verò poſſeſſione eorundem virorum, ſcilicet in via publica & lapidibus ſtrata, quæ iuxta eam iacet, ac Rothomagenſem deducit ad vrbem, vbi ſanctiſſimi pontificis Anſberti venerabile pauſauerat corpus, in honorem & memoriam ipſius à fidelibus crux ponitur lignea, vbi infirmi à diuerſis languoribus, Domino largiente, meritis ſancti Anſberti plura frequenter perceperunt ſanitatum munera. Vbi circa diem pauſationis ſiue aduentús eius ad eundem locum, quod eſt quinto Idus Martij, ad honorem & interceſſionem eius plebes innumerę pia Domino ſolenniter perſoluentes vota, vigiliarum videlicet ac diuinorum hymnorum, donorumque diuerſorum, confluunt cum deuotione ſumma. Atque ibidèm per merita ipſius multa aſſiduè fiunt miraculorum ſigna, q̃ magnitudine ſuî, relatoris tranſcendunt ſcientiam. Ibi enim amiſſio corporeæ lucis viſum, ariditas greſſum, ac retinacula linguæ, verborum ſeriem, officiumque diù negatum aurium, recipit auditum, dæmonumque frequens ab humanis corporibus fit expulſio.

Bertholdus & Radamaſtus, viri illuſtres, petunt monaſterium.

Crux lignea ſtatuitur.

Multa fiunt miracula meritis S. Ansberti.

Redeunte autem tempore die ſexto Iduum Aprilium in eodem loco, vbi ſanctæ crucis vexillum fuerat erectum, mulier quædam, quæ per multa annorum curricula contracta extiterat, cum fide recta ad eundem pergens locum, priſtinæ ſanitati eſt reddita: tellusque, quam diù debiles non preſſerant greſſus, eſt ſtupefacta, ſe ab inualidis quondàm tam ſubitò contingi veſtigijs. Agamus grates Deo noſtro innumeras, qui propter iam dicti famuli ſui merita, talia dignatur monſtrare miracula. Sequenti quoquè tempore in præfato loco eccleſia eſt conſtructa, in honorem ſancti Anſberti præſulis, auguſto & polito opere, à venerabili Hiltberto abbate, ſucceſſore eiuſdem ſancti patris in ordine regiminis.

Sed his omiſſis, ordinem tranſlationis præfati famuli CHRISTI, conſcriptionis proſequamur ſtylo. Peruenientes deniquè cum corpore eius, qui eum transferebant, ad cœnobium Fontanellam, intulerunt illud in eccleſiam ſancti apoſtoli Pauli. Flebant autem ſenes & iuuenes: flebant pueri & infantes, omnisque monachorum chorus. Poſteà verò acceſſit venerādus abba Hiltbertus ad venerabile corpus, aſſumptis ſecum probatæ vitæ fratribus, ac merito ſanctitatis ornatis, æſtimans illud ob tam prolixi interuallum temporis (nam dies triceſimus inſtabat) ſubitò fœtere. Cumque ſanctum illius caput velamine opertum denudâſſent, tantæ ſuauitatis fragrantia indè manauit, veluti ſi diuerſorum aromatum ac thymiamatum odoribus vniuerſa compleretur eccleſia. Nam & facies illius ità in ruborem erat verſa, quaſi in ſopore eſſet, viuentis effigiem gerens. Multi quidem ſancti præſules & patres venerandi, reliquumque vulgus contemplati ſunt: quia vniuerſis, qui affuerant, fuit permiſſum hoc cernere ſtupendi miraculi ſignum. Deindè cùm omni diligentia & timore in ſindone munda ac pallio inuolutum, eius venerabile corpus poſuerunt in ſepulcro, quod eidem præparauerant in eadem eccleſia ſancti Pauli apoſtoli, cum laudibus iuxta ſanctiſſimi patris Vuandregiſili ſepulcrum ad eius læuam, die quinto Iduum Martiarum, ſub anno ſexcenteſimo nonageſimoquinto incarnationis Domini Dei noſtri Ieſu Chriſti: cui eſt honor & poteſtas, decus & imperium per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Nota odorē tādiū defuncti corporis.

VITA S. AVSTREBERTHAE VIRGINIS, PRIMAE ABBATISSAE PAVLIACENSIS, GRAVITER ET *religioſè conſcripta ab eius ferè æquali.*

FEBRVAR. 10.

POſtquàm vniuerſalis Dominus, humanæ ſalutis author pariter ac redemptor, Gallorum feralia ſuæ ditioni ſubiugauit colla, quartus à Clodoueo, qui primus Chriſtianæ religionis normam, beato Remigio tradēte, ſuſcepit, Dagobertus glorioſus princeps, nobilitate clarus, potentia præpotens, armis ſtrenuus, regi regū Chriſto ſatis deuotus, regni Francorum, Deo ſibi ſuffragāte, ſuſcepit habenas. Cuius in tēpore velut palma in Gallijs ſancta mater refloruit Eccleſia, diuerſis ſanctorum ſacerdotū monachorumque virtutibus adornata, ac Deo dicatarū virginum, vt iuxta veridicam Pauli apoſtoli ſententiam, vbi hactenùs abundauerat delictum, ſuperabundaret gratia.

Religio floret in Gallijs ſub Dagoberto. Rom. 5.

Inter quos velut ſidus cæteris micātius vir Domini Philibertus, monachorum egregius paſtor, cœnobiorum nobilis fundator, in ſaltu Gommeticenſi, ex prædicti regis Dagoberti largitione, monaſterium à primo lapide fundauit, conſtruxit, ac Deo famulantium monachorum nobili cōgregatione ornauit. Qua etiam tempeſtate, eius bonitatis fama ſuccreſcēte, largitiōe cuiuſdā illuſtris viri, nomine Amalberti, in fundo, qui Pauliacus nuncupatur, aliud cœnobium ſtruxit, diſtans à præfato Gommeticenſi millibus fermè decem, vbi ancillarum Dei haud paruam congregationem adunauit.

Pauliacēſ cœnobium cōſtruitur.

Erat eodē tempore in palatio ſæpedicti principis Dagoberti vir honeſtate vitæ valdè venerabilis, moribus honeſtus, ſapientia clarus, conſilio prouidus, priorum regum ex proſapia oriūdus, officio etiam, vt fertur, Comes Palatinus, nomine Badefridus. Hic accepit vxorem Alemannorum regis ex proſapia, nomine Framehildem. Erat verò elegans & ipſa facie, ſed nimirùm elegantior ſanctitate. Horum autem conuerſatio qualis quātáve in terris extiterit, miraculorum gloria hodieque populis declaratur. Erāt enim, vt diximus, in caducis ſeculi honoribus valdè ſublimes, ſed animi probitate ſanctiores, fide firmi, charitate præcipui, iuſtitia inſignes, ſpe longanimes, eleemoſynis dediti, pauperum in ſuſceptione valdè ſoliciti.

Virtutes Badefridi & Framehildis.

His igitur talibuſque virtutum floribus ornati, ſpirituſſancti templa meruerunt effici, vt pòſt manifeſtiſſimis claruit indicijs. Nam quēadmodùm, ſicut in euangelicis inuenitur paginis, Elizabeth illa noua Domini præcurſoris mater, ſpirituſancto repleta, conceſſum ſibi diuinitùs natū antè ſentire meruit, quàm videre: ſic & hæc Deo acceptabilis mulier beata Framehildis, eodem illuſtrata ſpiritu, longè antè prolem ſuo ſexui conſimilem naſciturā præſciuit, quæ in domo Domini & mater efficeretur, & columna Chriſtiani populi.

Luc. 1.

Deniquè adueniente tempore, quo in huius mundi vmbroſa caligine ex vterinis tenebris illa clara lucerna deberet prorumpere, ſupradicta genitrix angelica ſuper hoc meruit honorari viſione: cuius ex allogo & nomen naſcituræ virginis, cuiuſ've apud Deum meriti futura eſſet, addidicit. Igitur Taruānenſi territorio exorta illa puellarū gloria, à parentibus, vt ſibi reuelatum fuerat, vocitatur Auſtrebertha, priùs à Deo p̄electa, quàm in matris aluo concepta: priùs angelorum cœtibus cognita, quàm mundo nata. Necdùm eius videbantur membra, & iam in populis eius præconabantur geſta. Diligenti demùm cūra genitorum alitur, ac magiſtris ſtrenuis imbuēda traditur.

Auſtrebertha virgo naſcitur.

Puerilibus verò annis ſimpliciter domì tranſactis, talis tantuſque in ea feruor exercuit ſanctitatis, vt nulli foret dubium, quin ante ortum natiuitatis eam ſibi Dominus in ancillam elegerit. Cœpit nempe toto niſu mundum poſtponere, voluptatum oblectamenta viriliter calcare, & cæleſtia totis cordis medullis deſiderare. Nam cùm eſſet infra decennium, ità eam ſpirituſſanctus repleuerat, vt mens eius aut circa eccleſias aut monaſteria anhelaret. Meditabat̄ iamtunc in ætate rudis infantiæ, quòd poſteà deuota compleuit.

Eius virtutes in tenera ætate.

Quadam verò die, cùm vultum ſpeciei ſuæ more infantium in aquis contemplaretur, ecce repētè apparuit ei quoddam velamen capiti eius impoſitum. Quod ſignum

apud

apud eam intantùm valuit, vt ex illo iam die hoc æſtuaret deſiderio. Et quanquàm parentes eius mortali viro eam tradere vellent, illa immortali iam cupiens adhærere, ſibimetipſi tantùm licèt conſcia, cum lachrymis ſemper in oratione depoſcebat, vt quod ei Dominus in vmbra fuerat dignatus oſtendere, in veritate compleret. Nec enim ab eo tempore ſe paſſa eſt ab hac intentione quieſcere, donèc quod oculis perſpexerat, mente conciperet, gratiaque opitulante diuina, opere adimpleret. Accenſa ſiquidem illo igne euangelico, quem Saluator noſter IESVS CHRISTVS, ad ſeparandum filium à patre, filiamque à matre ſua, mittere veniens, ardere voluit ſuper terram, ità in ſecreto pectoris ſui latens, inextinguibili durauit ardore, vt non diebus neque noctibus à colloquijs diuinis vel oratione ceſſaret, quouſquè tempus aptum & congruum inueniret, vt habitum ſanctimonialis deſideratum conſecratumque perciperet. Et fortè iam legerat, aut lectum audiërat, ad quorundam exprobrationem apoſtoli Iacobi dictum: Si quis auditor eſt verbi, & non factor, hic comparabitur viro conſideranti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo. Conſiderauit enim ſe, & abijt, & ſtatìm oblitus eſt qualis fuerit. Diſcant igitur, qui neſciunt, huius beatæ Dei famulæ exemplo, hanc ſanctæ ſcripturæ imitari ſententiam, vt non comparentur viro obliuioſo: & non ſolùm auditores verbi, ſed etiam factores exiſtant. Comparentur, ſi placet, potiùs huic DEI famulæ, quæ quidem in ſpeculo conſiderauit vultum natiuitatis ſuæ, ſed non eſt oblita quid viderit. Qui ergò illam imitari voluërit, non auditor obliuioſus factus, ſed factor operis, erit beatus, ſi in facto ſuo permanſerit.

Luc. 12. *Iacob. 1.*

Procedente igitur tempore cùm parentes eius, qui felicibus actibus eius parùm fauebant, arrhabone pro amore ſeculi recepto, tempus præfinitum & diem ſtatuiſſent nuptiarum, illa in anguſtijs poſita, cogitare cœpit quid ageret. Mœſta verò, iter furtim arripuit, germano ſecum fratre, licèt paruulo, aſſumpto. Cumque pergerent ſimul, interrogata ab eo quò tenderet, reſpondit ſe ad villam, quæ proxima erat, ituram. Veniens igitur ad flumen, quod dicitur Quantia, vbi pons erat, ità flumine exuberante, aquarum abundantia totum repleuerat, vt ſuperiorem pontem illic abſconditum ſub ſe vnda teneret, & facultatem eundi omnibus itinerantibus penitùs denegaret. Tunc demùm confeſſa eſt fratri, quò ire cupiens feſtinabat. Erat his temporibus vir ſanctus, magni apud Deum meriti, Audomarus nomine, Taruânenſis vrbis pontifex, in cuius diœceſi puella nobilis originem traxerat. Ad hunc ipſa tunc properabat, ſacro velamine conſecranda. Habebat etiam ſecum multos ſui itineris comites. Qui vt viderunt tranſeundi difficultatem, omnes pauore conterriti, non auſi ſunt ingredi: ſed habito conſilio, vt redirent itinere quo venerant, cœperunt à loco abſcedere. Non enim ibì vel modicum quidem nauigium poterat tranſire. Sancta igitur Dei famula, Chriſto deuota, ſancti ſpiritûs gratia illuſtrata, oratione facta, ſignum ſalutis præmittens, pontem vndis ſubmerſum ingreditur, hortaturque cæteros, vt ſe ſequerentur. Iam enim natura elementorum quodammodò inter ſe commutata, facta eſt eis aqua ſub pedibus inſtar ligni ſolida: porrò lignum velut aqua liquidum. Tranſiuit igitur Dei famula cum vniuerſis comitibus illæſa, quaſi ſicco calle in vndis nihil mali perpeſſa. Amne verò tranſmiſſo, quantocyùs properantes, perueniunt ad hominem Dei, prouolutaque puella ad pedes eius, quod deſiderabat obtinuit. Conſecrata nanque eſt Chriſto, & accepto velamine, adhæſit anima eius poſt ipſum, ipſamque ſuſcepit dextera Chriſti. Inuanùm ergò deincèps quæſita eſt copulari viro terreno, quæ iuncta erat Chriſto in cælo. Vir autem Dei cùm cognouiſſet parentes eius hac re eſſe perturbatos, aſſumpta ſecum Dei famula, conſolandi gratia eos viſitare ſtuduit, eorumq; commotos animos verbis pacificis deliniuit, eoſdemq; manſuetos & mites redditos, ad charitatem priſtinam reuocauit. Pater filiam, fratres amplectuntur ſororem, deoſculanturque eam ſinguli, Deum in commune glorificantes. Diuina quippe diſpenſatione actum eſt, vt qui priùs illudentes eam deſpexerant, ſumma pòſt deuotione venerarentur. Aliquandiù ergò cùm in domo parentum commorata fuiſſet, cœpit implorare matrem & fratres, vt votum ipſius non ampliùs impedirent, ſed potiùs adiuuarent eam, vt monaſterium poſſet ingredi, & ſanctis ſociari virginibus, ſub poteſtate ſcilicet alterius victura.

Parentes volunt eã iungere matrimonio.

Crucis edito ſigno, ambulat cum multis ſup aquas.

S. Audomarus eam virginem Chriſto cõſecrat.

ſuis, vt ad hunc locum venire deberet. Dei autem famula, licèt iam multo tempore exæſtuans, deſideraret eiuſdem ſancti viri inſtitui diſciplinis, tamē vt columna immobilis & firma, ſancti Pauli recordans ſententiæ, dicentis: Non citò moueamini, neque per ſermonem, neque per epiſtolam: ignorās an fortè Deo placeret, ire ad modicum recuſauit. Reuerſis autem nuncijs, vir Dei per ſemetipſum ire compulſus, ad Dei famulā feſtinauit. Ibì verò tunc orta eſt ſancta contentio. Nam omnes illæ famulæ Dei flentes & eiulantes, leuauerunt in ſublime voces, dicētes: Cur hodiè nos ſancte pater decipis? Cur noſtro lumine ablato, in tenebris nos derelinqs? Ad hęc ille reſpondens, dicebat: Nolite, filiæ, nolite ità dicere. Vos enim in tenebris nullatenùs remanetis: qa voſipſæ luminaria mundi eſtis. Nolite ergò prohibere, ex veſtro lumine alios participare: ſed potiùs præſtolantibus charitatem impendite. Multa ergò & alia his ſimilia cùm Dei famulabus prædicâſſet, tandèm altercatione ſubmota, paceq; reddita, vicit ſpirituſſanctus p os viri Dei: & ſic acquieuerunt omnes, deoſculanturq; eam ſingulæ, omnes Dominum benedicentes. Duabus itaque ſororibus ex ipſis ſecum adhibitis, perrexit cum homine Dei: à quo regiminis curam in eodem loco ilicò ſuſcepit. 2. Theſ. 2. Præficitur monaſterio Pauliacenſi.

Iam verò aduersùs eius ſanctam doctrinam, nè ibidèm conualeſceret, quanta calliditate diabolus fuerit operatus, adiuuante Dño diſſeramus. Illa nanq; rigorē ꝓpoſiti ſui fortiter tenens, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinabat: & quod ore ceteris prædicabat, ipſa priùs illis videntibus faciebat. Illæ autē velut equus indomitus, needùm loro tractus, ſi quid cauſa ſalutis Dei famula faciebat, omninò vitabant contingere. Intantùm enim præualuerat antiqui hoſtis verſutia, vt magno eam odio habentes, etiam interficere molirentur. Sed cùm, Domino prohibente, hoc facere nequiuiſſent, ſuperueniente prædicto magno ſeculi, non Dei, viro Amelberto, ſtructo mendacio grauiſſimè eam accuſauerunt. Ille autem, vt erat mente crudelis, vultu terribilis, credens mēdacijs, adductam ad ſe Dei famulam, verbis duriſſimis cœpit increpare. Repletusque furore, arrepto gladio, quo erat accinctus, impetum fecit in eam. Illa exiſtimans congruum tempus eſſe martyrij, nequaquàm cor fœmineū, ſed virile ſe habere oſtendens in pectore, ſubtiliſſimum illud velamen, quo in capite vtebatur, collo circundans ſtrictiùs, manum tetendit, inclinatoque vultu, ceruicem præbuit ꝑcuſſori. Attonitus ille, vt aiunt, diù ſtetit immobilis, admirans conſtantiam fœminæ, quam in nullo vnquàm viro vidiſſet: pauensque multùm, recondidit gladium in locū ſuum. Qua ex re colligi poteſt, ſi hæc illis tēporibus extitiſſet, cùm à ſordibus idolorū terra martyrum ſanguine lauaretur, non expectatis miniſtris carnificū, vtì inuita traheretur ad victimam, ſed vltrò ſe truncandam ingerēs, prima omnium victimarum, palmam ſanguinis occupâſſet. Certè nec illud Babylonicum ſupplicium pertimeſcēs, ſeptempliciter caminum accenſum pro cælorum regno ingredi dubitâſſet, quæ pro paucis panibus, nè damnū monaſterio inferret, ardentem ignem ingreſſa eſt. His autem indicijs probauit Chriſtus Dominus, famulam ſuam non formidâſſe martyrium. Nam non illa martyrio, ſed ei martyrium defuiſſe probatur. Appetit gladio, & ſe percuſſori vltrò præbet cædendam. Dan. 3.

Rexit autem beata Auſtrebertha idem cœnobiū per plura curricula annorū, quod, vt antè diximus, antiquo vocabulo nominatur Pauliacus: quod quidem tunc temporis paucum fuit & modicum, ſed poſt paululùm, factum eſt magnum. Nō enim minor numerus, quàm vigintiquinque ancillarum Dei, erat cum ea: quæ ei ità mēte & corpore adhæſerūt, vt vſque in diem vocationis earum, nec vna quidem ex eis ab ea quiuerit ſeparari. In quo videlicet loco præfatus Dei famulus miro modo monaſterium ædificauit, quod in honore vel nomine Dei genitricis Mariæ dedicauit. Sed & alias ibì baſilicas S. Petri, & S. Martini, aliorumque ſanctorum conſtruxit: domos quoquè ad habitandum, ſicut decet ſanctos, omnemque opportunitatem velociter præparauit. Quo viſo, ſancta ac beatiſſima Auſtrebertha bonitatem Dei in ſe recognoſcens, vel qualiter erepta eſſet ſicut paſſer de laqueo venātium, vel quomodò ei locus ſubitò ꝑparatus eſſet ad habitandū, multarum animarum cura ſuſcepta, qualē quantamq; ſe ꝑſtiterit, proloqui lingua nec vlla valebit. Quāta eam charitas adornauerit, bonitas ei ſucceſſerit, puritas mentis & ſimplicitas cordis in ea refulſerit, longanimitas circa omnes flagrauerit, frugalitas creuerit, non eſt noſtræ facultatis euoluere. Erat enim frequens in lectione, pernox in vigilijs & oratione, ieiunijs prompta, veſtimentis viliſſima, in tribulationibus conſtantiſſima, in tentationibus fidentiſſima. Virtutes eius eximiæ.

Omni-

Omnibus Quadrageſimis, prçter dies Dominicos, nō niſi ter intrà hebdomadam comedebat. Caſtigabat enim corpus ſuum & ſeruituti ſubigebat, abnegans ſemetipſam, crucem ſuam ferebat, Dominumq́ue ſequebatur. Amabat cunctos, & diligebatur ab omnibus. In cunctis modeſta, omnibus iucunda ac hilaris apparebat. Si fortè, vt aſſolet, rixa orta fuiſſet, paucis ſermonibus cunctorum animos mitigabat. Parcitatem ciborum vltra humanum modū ſectabatur, ſobrietas illi nūquàm deerat. Caſta, cauta, manſueta, quieta ſatìs in omnibus erat. In collocutione cōmoda, in conferendo gratiſſima. Si quis certè ad eam ſe caſu iunxiſſet, nunquàm niſi compunctus corde ab ea recedebat. Nam oēs p circuitū habitātes, eius exemplū & doctrinā ſequētes, nō ſolùm filios aut filias offerre Deo ſtatuerunt, verumetiā multi ex eis coniuges proprias relinquentes, monaſteria expetiērunt, ſponſi ſponſas abiecerunt, ſponſæq́ue eos, à quibus cauſa ſanctitatis contemptæ ſunt, contempſerunt. Humilitatem verò, quā ſemel beata virgo aſſumpſerat, nullatenùs deſeruit. Nam cùm ei moris eſſet, vt ſicut bonus paſtor ſuper gregem Dñi vigilaret, & die noctuq; circumiens, nè quid cuiquam fortè accidiſſet, inſpiceret, die quadam matutinis expletis, cùm ſorores feſſis corporibus poſt laborem ſe in lectulis collocâſſent, in ipſo lucis crepuſculo cùm aurora terrā perfunderet, & ipſa volens cognoſcere, an cunctæ quieſcerent, pgrediebatur leniter per dormitorium, inſpiciens lectulos ſingularum. Euigilansq; præpoſita, neſciēs eſſe Dei famulam, valdè eam increpauit, dicens: Cur ità agis ſoror? Quarè inquietas quieſcentes? Vade, inquit, ad crucem. Illa autem gauiſa, cucurrit quantocyùs, ſtetitq; immobilis, pſallens, donèc hora competenti, ſigno tacto, conſurgerent omnes. Præpoſita verò cùm cognouiſſet, quod fecerat, cadens ad pedes eius, veniam precabatur.

Matutinas, dicit nocturnas preces.

Alio quoquè tempore dolor grauiſſimus cuidam ſorori acciderat, ità vt pars vna faciei altiùs intumeſcens, oculum penè abſconderet. Sed cùm hāc ancilla Dei ex more viſitâſſet, ſtatìm vt contigit maxillam, cūcto dolore & tumore ſublato, reſtituta eſt ſanitati. Initio aūt Quadrageſimæ, mediæ noctis tempore, facta eſt vox ad quandā ſororem dormientem, dicens: Surge ſoror, curre velociter, dic Abbatiſſæ vt ſurgat, & ad opus Dei ſorores excitet. At illa ſopore nimio depreſſa, ſurgere neglexit. Secundò autem vox delata eſt, dixitq; ſimiliter: nec tūc illa ſurrexit, iterumq; obdormiuit. Tertiò porrò veniens vox ipſa, cùm quadā indignatione increpauit eā, dicēs: Cur ità dormis ſoror, mœſto ſopore ſoluta? Vſquequò tantum ſomno deprimeris, vt tertiò tibi iuſſio repetenda ſit? Surge, inquit, dic Abbatiſſæ, vt ſurgat, ſignumq́ue tangat, & ad opus Dei ſorores excitet. At illa currens feſtina, timens & tremens, inuenit eam in eccleſia vigilantem, dixitq́ue ei omnia, quæ circa ſe fuerant facta: Statimq́ue ſigno dato, ſub vnius momenti ſpatio inuentæ ſunt omnes in eccleſia congregatæ, ità vt præter duas infantulas alia nulla deeſſet. Miratæ ſunt valdè quòd oēs tam ſubitò adeſſent, quod nunquàm aliàs contigiſſe meminerant. Mox verò impoſito pſalmo, eccè media pars dormitorij concuſſa, protinùs corruit. Territęq; ſonitu, quaſi magno tonitruo, conticuerunt omnes, cœperuntq́ue egredi, vt viderent quidnam accidiſſet. Dei autem famula prohibuit eis, dicens: Ne vna quidem ex vobis præſumat eccleſiam egredi, ſed potiùs reuertimini, & agite opus Dei, pſallenteſq́ue & orantes, complete officium noſtrum. Ipſa verò ſigno crucis munita, luminari præeunte, eccleſiam eſt egreſſa. Cùm verò cognouiſſet euentum rei, de infantulis cœpit eſſe ſolicita. Et eccè vna inuenta eſt ſubtus menſam ipſius, altera in feneſtra diruta. Paries enim domûs ab vtraq; parte feneſtræ vſque ad fundamētum corruerat: feneſtra verò, q̄ innocētem ſeruauerat, immobilis ſtabat. Quomodò aūt in illum locū pueneriut, aut à quo delatæ fuerint, Deū licèt non lateat, nobis tamen vſque hodiè manet incognitum. Quædam verò ſoror, vnius ex illis infantulis cōſanguinea, p̄ceptum ſanctæ matris Auſtrebertæ trāſgreſſa, egrediens eccleſiam, piculo imminēti ſe tradidit. Cumq; huc atque illuc diſcurreret, ſi fortè vel cadauer alicubì reperire potuiſſet, ruina materiæ ſuper ipſam ruente, oppreſſa corruit, totumq́ue eius corpus ità quaſſatum eſt, vt non ſolùm capitis, verumetiam totius penè corporis oſſa confringerentur. Crepitante verò ſono ruinæ ſecundæ, & voce ſororis audita, cucurrerunt penè omnes, atque in ſtragulo inobedientem colligentes, ad valetudinarium deportauerunt.

Infantulæ in monaſterio.

Soror immorigera opprimitur ruina parietis.

Vbì cùm ab Auſtrebertha diluculò fuiſſet viſitata, membra conquaſſata beata mater oleo benedicto perungens, priſtinæ eam reddidit ſanitati. Domus autem illa,

Oleo benedicto eā ſanat Auſtrebertha.

illa, quæ in capite Quadrageſimæ fuerat diruta, ante Dominicę reſurrectionis ſolennitatem, auxiliante potiùs Deo dilectæ Abbatiſſæ, quàm cœmentariorum ſtudio, in melius eſt reſtaurata.

Igitur quia de vita & virtutibus ſacratiſſimæ virginis pauca prælibando perſtrinximus, nè legentibus faſtidium ingeramus, néve friuola fortè æſtimentur, qualiter peracto vitæ præſentis curriculo, certamine bono certato, curſu conſummato, fideque ſeruata, ſancta illa anima carne ſoluta ſit, breuiter exequamur. Cùm igitur omnipotens Deus, ſuorum fidelium pius remunerator, beatam virginem Auſtrebertam è ſeculi huius ærumnoſa caligine ad ſempiternam immenſamq; beatitudinē decreuiſſet euocare, leni febre correpta, Deo amabilis ægrotare cœpit. Congregatis itaque in vnum ſororibus, prædixit imminere diem ſui obitûs, & quòd die Dominico, qui ſeptē ferè diebus aberat, ad Dominum eſſet migratura, indicatum ſibi eſſe dixit reuelatione angelica. Ex theſauro igitur cordis ſui multa diuinarum ſcripturarum proferens teſtimonia, inſtruebat eas de his, quæ ſunt de regno Dei, de contemptu mundi, de gloria iuſtorum, de pœnis reproborum. Patiētiæ verò & charitatis vinculum omni admonebat ſtudio retinendum, dicens in illorum Chriſtum non poſſe cordibus habitare, qui flamma inuidiæ accenſi, proximorum vrerentur profectibus. Dehinc libato oſculo, ac pacatis omnibus, mater venerabilis ad aſſuetum nobile cilicij ſtratum reuehitur, paucis, quibus ſuperuixit, diebus non ceſſans multiplicare ſibi à Domino traditam talenti pecuniam. Superueniente porrò die Dominico, quia iam eius bonitatis ac virtutum fama per Galliā longè lateque claruerat, confluxerunt ad eius tranſitum cateruatim ſacerdotes & clerici, abbates & monachi, necnon & vtriuſque ſexûs populi multitudo. Intereà imminente beatæ remunerationis hora, accerſitis ad ſe omnibus, ſancta ac venerabilis mater, vltimum eis vale faciens, ſingulos iuxta ſui ordinis dignitatem, nè cœptum ſacræ religionis iter deſererent, hortabatur. Percepto demùm Dominici corporis ſacramento, & ſanctæ crucis munita vexillo, ouibus ſibi à Chriſto creditis iterùm valedicens, ait: Eià in Chriſto mihi dilectiſſimæ ſorores & filiæ, en ego hodiè ingredior viam vniuerſæ terræ: vos ſi me veraci charitate diligitis, mearum admonitionum per omnia memores eſtote, & cœptum religionis iter nolite deſerere. Chriſto ſummo veſtrî curam committo: ipſe vobis paſtor, ipſe & perennis cuſtos. Ad hanc vocem ſanctimonialium cœtus crine reſoluto & nudatis pectoribus, querulofis aiebant ſingultibus: Cur nos domina, cur nos mater ſanctiſſima tam citò deſeris? cui paſtoralis curæ vigilantiam committis? Eccè tu hodiè patriam adis gloriæ interminabilis, & nos in hac cōualle plorationis deſolatas cui relinquis? tuis tecum precibus nos magis aſſume. Magìs enim tecum volumus mori, quàm tua carcatæ abſentia, in hoc mundo viuere. Quarum fletibus pia mater mota, huiuſmodi fertur fudiſſe orationem: Deus immortalis, angelorum & hominum rector, tu harum ancillarum tuarum, petimus, ſis perēnis cuſtos, & quas hactenùs ſub mea cuſtodia ſeruâſti, amodò & vſque in finem cuſtos Iſraël, qui non dormitas, cuſtodire dignare. Eccè ego ad te venio, quem amaui: ad te propero, quem deſideraui: ad te ſitio peruenire, quem ſemper ardentiſſimo amore dilexi. In te confido, non erubeſcam: in te ſpero, non confundar. tu meum ſuſcipe ſpiritum in pace ſempiterna, nè aduersùm me præualeant inimici iacula. Sed & hoc precor, rex æterne, vt quicunque meì memoriam in terris habuerint, pacis & ſalutis commoda de cælo largiri eis digneris. Quo dicto, quia iam remunerationis hora inſtabat, paululùm conticuit. Interim cunctis, qui adſtabant, pſallentibus & Sanctorum nomina ſeriatim ſubnectentibus, illa virtute, qua valuit, voces pſallentium interrupit, dicens: Silete, fratres mei, ſilete. Nunquìd non conſpicitis, quantæ iucunditatis proceſſio aduenit? Certè quorum inuocatis nomina, adeſt Sanctorum multitudo copioſa. Cumque in hoc, quod videbat, mentis ſitientis obtutus figeret, ſancta illa anima carne ſoluta eſt. Tranſiuit autem glorioſa virgo quarto Iduum Februariarum, die Dominica, aurora incipiente, eadem videlicet hora, qua Chriſtus ab inferis victor reſurrexit. O verè ſancta & venerabilis virgo, in cuius ſacro tranſitu angelorum adeſt multitudo, martyrum purpurata proceſſio, virginum quoquè, vt lilium, candidata concio: quibus ſociata virgo eximia, exultat & lætatur in ſeculorum ſecula.

Prædicat diē obitûs ſui. — *Fit magnus omnium ordinum concurſus ad morientē.* — *Sumit corp' Domini.* — *Pſalm. 120.* — *Videt beatā viſionem, & auolat in cælum.*

Sepulta verò eſt in beati Petri principis apoſtolorum baſilica, vbì per plurima anno-

rum

rum requieuit curricula. Quo in loco quanta miraculorum prodigia meritis excel-
lentiſſimæ virginis poſt eius glorioſum tranſitum fidelibus oſtẽdere dignatus ſit Do-
Miracula ad eius monumentum. minus, noſtris reor nõ poſſe expleri ſermonibus. Nam ibidèm ex obſeſſis corporibus
dæmonia fugantur, cæci illuminantur, manus informes reformantur, claudis greſſus
redditur, vis omnium febrium pellitur, infirmitatum genera multa curantur. Adſit
nobis virgo eximia, ſuî memoriam celebrantibus, impetret delictorum veniam ſibi
famulãtibus, & poſt huius vitæ terminum ſuis ſacris precibus nos ad ſanctorum per-
ducat conſortium, Amen.

PROLOGVS THEOBALDI EPISCOPI, IN VITAM BEATISSIMI GVILELMI CONFESSORIS, COmitis *Pictauorum, & Eremitæ.*

PAulus ſeruus Ieſu Chriſti & apoſtolus, prædicator veri-
tatis & doctor gentium, olìm ſcribens ad Hebræos, inter
cætera dicebat ad eos: Non habemus hîc manentem ci-
Heb. 13. uitatem, ſed futurã inquirimus. Si non habemus hîc ma-
nentem ciuitatem, quid hinc exire formidamus? Si futu-
ram inquirimus, quid hîc reſidere curamus? Si igitur hîc
Pſalm. 121. non habemus ciuitatem manentem, futuram ardenter
inquiramus Hieruſalem, quę ędificatur vt ciuitas, & cui-
us participatio eius in idipſum, quam numerus cohabi-
Cant. 3. tantium non anguſtat. Sed ad quærendum diligenter, &
inueniendum efficaciter quis tam idoneus? Multi enim
quærunt, & non inueniunt, eò quòd malè quærunt. Vox
Oſee 5. malè quærentis: In lectulo meo per noctes quæſiui, quem diligit anima mea: quæſiui,
& non inueni illum. Vox non inuenti: In gregibus ſuis & in armentis vadent ad quę-
rendũ me, & non inuenient me: ablatus enim ſum ab eis. Vox quæſiti, ſed non inuen-
Luc. 2. ti: Quid eſt, quòd me quærebatis? (loquitur ad requirentes eum in comitatu pompæ
ſecularis) Neſciebatis, quia in his, quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe? Propter hæc
Eſa. 55. & huiuſmodi clamat Eſaias, & hortans dicit: Quærite Dominum, dum inueniri po-
Eſa. 21. Marc. 7. teſt. & iterùm: Si quæritis, quærite. Omnis enim qui quærit, inuenit. Si ergò, fratres
chariſſimi, futuram ciuitatem inquirere debemus, qui manentem hîc non habemus,
ad quærendum diligentiſſimè, & inueniendum ardentiſſimè, duobus quaſi ſtimulis
Eccl. 12. indigemus, verbis videlicet & exemplis. Verba enim ſapientium quaſi ſtimuli, & quaſi
claui in altum defixi. At quoniã multi multa loquuntur, quæ & veriſimiliter operan-
tur, hodiè verificatur, quòd ſtultus verbis nõ corripitur: quia, teſte beato Gregorio,
plùs mouent exempla, quàm verba. Sermo quidem viuus & efficax, exemplũ eſt ope-
ris: ſed vbì inter mortales exemplar cęleſtis beneficij à mortalibus poterit inueniri,
cùm non ſit, qui faciat bonum, non ſit vſque ad vnum? Ego dixi in exceſſu meo, ait q-
Pſal. 115. Ierem 8. dam: Omnis homo mendax. Attendi & auſcultaui, ait Ieremias: nemo quod bonum
Oſee 4. eſt loquitur. & in Oſee dicit: Non eſt veritas, & non eſt ſcientia Dei in terra. Maledi-
ctum & mendacium, homicidium & furtum inundauerunt, & ſanguis ſanguinem te-
tigit. Et quoniam ſic abundauit iniquitas, refrigeſcit charitas multorum. Et Paulus
ſcribens Timotheo, magiſter diſcipulo, apoſtolus epiſcopo, quodam in loco dicebat:
1. Tim. 6. Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti ſimus. Vbì forma hæc? In Biblia
theologorum, non in conſcientia multorum: in libris, non in viris: in membrana, nõ
Pſal 36. in anima: in codice, non in corde. At de viro iuſto ſcriptum reperis, quoniam lex Dei
eius in corde ipſius, non in codice. Quęrebamus virum zelatorem Dei, & curato-
rem Chriſti, & non neglectorem ſuî: malorum extirpatorem, bonorum plantato-
rem, mœrentium conſolatorem, errantium eruditorem, patriæ ſaluatorem, delin-
quentium correctorem, qui Moyſen ſe exhiberet Aegyptijs, Eliam idololatris, Eliſe-
um auaris, Phinees fornicãtibus, Iohannem regibus, Petrum mentientibus, Paulum
blaſphemantibus, Petrum Chriſtum negantibus: & eccè in inueniendo deficimus.
Vix enim inuenitur, qui ſeipſum ſaluum facere poſſit, vt taceam de ſalute aliorum.
Optimus eſt hodiè, qui non eſt nimìs malus. Iam in terra cæcorum monoculus rex
eſt: quia vbì omnes fœtidi ſunt, vnius fœtor minimè ſentitur.

Quia

Quia ergò, vt dictum eſt, ad futuram ciuitatem inquirendam, verborũ & exemplo-
rum ſtimulis indigemus, vocemus ſi ſit qui reſpondeat, & ad aliquem ſanctorum cõ- Iacob. 5
uertamur. At quoniã rara auis & precioſa in terra vir ſanctus & iuſtus, maximè cùm
deploret iuſtus Micheas, dicens: Perijt ſanctus de terra, & iuſtus in hominibus nõ eſt: Mich. 7.
libet ex his, qui empti ſunt de terra, ſanctis videlicet, qui modò ſunt in terra eius, ad
excutiendam mentis noſtrę deſidiam, in memoriam reducere illuſtriſſimum ducem
ac comitem ſanctũ Guilelmum, virum Deo deuotum, à carnalibus ſemotum, in ſpi-
ritualibus totum: in quo debile principium melior fortuna ſecuta eſt. Ipſe erat lucer-
na ardens & lucens, ſimul & coruſcans: ardens in verbis, lucens in exemplis, coruſcãs
in miraculis. Ipſe ſpretis omnibus propter Chriſtum, vitam eremiticam ducens, fra-
tribus ſuis infirmis, prout poterat, erat largus, delicatis compatiens, fortioribus mo-
deratus, peruerſis ſeuerus, pœnitentibus miſericors, bonis optimus. Cæterùm vitam
eius ante me curauerunt meliores me magis ſparſam colligere, nè periret, quàm de-
pingere, vt in audientiam deueniret. Inter quos præcipuus ſanctus Albertus, viri Dei
protodiſcipulus, & primitiæ frugum eius, aliqua in parte digeſſit, benè quidem & lu-
culento ſatis ſtylo, vtpotè quãtùm licuit pictori quidem optimo, ſed aliâs occupato:
cuius dicta nõ repeterem, ſed de omiſſis ſolùm ab eo narrationem texerem, niſi à ca-
pite reſumere tu iuberes Prior venerabilis Prouincialis Frãciæ, & tecum Ordinis tui
fratres, omniſq; veſtra, noſtriſq; domeſtica Eccleſia ſanctorum. Erãt quidem in mul-
tis cœnobiorum veſtrorum collegijs, qui digna ſatìs, immò digniori veſtirent narra-
tione materiam: ſed hoc eſt de veſtrę religionis ac humilitatis xenijs, vt de vobis par-
ua, de alienis maiora præſumatis. Et vtinàm quod Benedicto Gregorius, quod Mar-
tino in laudando Seuerus Sulpitius, hoc in attollendo pręconijs ſuo poſſet eſſe Guil-
elmo peccator Theobaldus. Vos deniq; fratres, qui tantum opus ſubire me feciſtis,
orationum veſtrarum clypeos exponatis, vt voluntaria oris mei beneplacita ſemper
faciat Deus: ego verò in hoc opere veridicè magis, q̃ opinatè, loqui ſemper ſtudebo.

VITA BEATI VVILHELMI DVCIS, COMITIS ET EREMITAE, AVTHORE THEOBALDO *Epiſcopo.* *Caput* I.

SCRIPTVRVS vitã ſerui tui, prout tu dederis & in- 10. Februar.
ſpiraueris, Domine Deus, qui das cunctis affluenter, &
vbì vis, ſpiras: inprimìs admonitos eſſe cupio cũctos, qui Iacob. 1.
lecturi ſunt vel etiam audituri, nè eos ſcandalizent tyro- Iohan. 3.
nis primordia, quæ reuerà per ſe ſumpta, ducere ſuffice-
rent in abominationem horroris, ſi non ſequerentur
conuerſionis præconia, quę omnibus nobis proponun-
tur ad imitationem vitæ melioris. Non enim eſt inſultã-
dum Vuilhelmo auertenti ex proprijs, ſed potiùs exul-
tandum Chriſto, ex Baſan conuertenti. Etſi vtiquè iu- Pſal. 67.
beatur in hoſtia cauda cum capite offerri, tolerabilius Leui. 3.
tamen eſt in oculis diuinæ maieſtatis, acephalum quàm
excaudatum animal immolari: hoc eſt dicere: Vtile eſt ad ſalutem viro iuſto innocẽ-
ter inchoare, fideliter conſummare. Quòd ſi vtrunque non volumùs, melius eſt, vt
benè finiendi, q̃ benè incipiendi gratiam conſequamur. Nuſquàm enim, qui tantùm
benè cœperit, ſaluandus legitur, ſicut qui perſeuerauerit vſq; in finem. Deniquè ficus Matth. 10. Mich. 7.
pręcoquas deſiderat anima Domini, qui tamen cor contritum & humiliatum nõ de- Pſalm. 50.
ſpicit, & reliquię cogitationis diem feſtum agent ei, qui in noſtro genere fragmenta Pſal. 57.
iuuentutis non abijcit. Scriptum quippe eſt: Quacunque hora ingemuerit peccator, Ezec. 18 iuxta LXX.
cunctarum iniquitatũ eius ampliùs non recordabor. Hęc idcircò pręlibata ſunt & p̃-
ſcripta, vt non abominetur militis ſæuitia, ſed regis cõmendetur clemẽtia. Fuit ſiqui- Genus S.
dem pręfatus miles natione Pictauus, ex comitum proſapia ex Pictauiẽſium prouin- Guilelmi.
cia oriundus: Ibì conceptus & natus, ibì & alitus eſt ſecundùm parentũ magnalia, qui
pręclari genere & opibus, pręclarũ filium, ſecundùm ſeculi dignitatem nõ infimam,
pręclariſſimè educare curauerunt. Qui ſeculi gloria atq; pompa arridente & irriden-

te,in corde tenaciter illectus,meditabatur à puero,&, vt ità dicã, à cunabulis, malitia ſupplente ętatem,quod poſteà effectui manciparet. Natus illuſtris ex illuſtribus natalibus,& educatus ſecundùm morem magnorũ,qui ſunt in terris,reprimebatur à concepto facinore,cùm parentũ & cuſtodum timore,tũ ętatis imbecillioris infirmitate. Et quidẽ Vuilhelmi infantia parùm cognita nobis eſt,excepto ꝙ ex ſequentibus pſumimus,creſcente ætate creuiſſe ſimul & malitia apud Deum & hoĩes. Quandò enim plenitudo tẽporis venit, incepit apparere q̃d eſſet in iuuene,& factus vir, euacuauit q̃ erant paruuli. Deniq; ſacrum militię profeſſus &adeptus non ſacer cingulũ,ab omnibus baronibus terrę vnaminiter ſuſceptus eſt ad Pictauię Comitatum,Aquitaniæq;

Dux Aquitanię & Comes Pictauorum.

Ducatum,quorũ vterq; ſibi debebatur iure & titulo hęreditariæ ſucceſſionis. Factus ergò miles,fretusq; Comitis faſtigio,factus eſt eo inſolẽtior,quo nobilior, quo locupletior,quo fortior,quo honoratior,quo formoſior,vniuerſiſq; famoſior. Deniq; ex parẽtela generoſus,ex fortuna pecunioſus,ex natura virtuoſus, ex fama glorioſus, ex opifice ſpecioſus,inſolentiſſimus omniũ extitit,dyſcolus atq; faſtuoſus. Genus clarũ, corpus aptum,forma elegans,iuuenilis decor,prędia,palatia, immenſa ſupellex & in-

Statura ingens & immenſa eius voracitas.

fulæ dignitatũ,carni in eo,non ſpiritui,militabant. Proceritas corporis tanta erat, ꝙ magìs videbatur gigantęa q̃ humana. Vix ei in vno prandio ſufficiebant cibaria,quãta alijs octo iuuenibus fortiſſimis erant alimenta. Nuſquàm ſe per totam illam prouinciam abſentauit à p̃lio, quandiù in armis fuit:ſed affectu pugnæ ſolitarius,armigerorum deſtitutus ſubſidio,armatus multotiès incedebat. Et cùm nollent dimicare, trahebat vel inuitos ad certamen. Diceres rediuiuum Belis idolum in comedendo & bibendo:crederes ipſum Nemrod potentem & robuſtum venatorem coram Dño in p̃liãdo. Extraneis malus,ſuis peior,peſſim⁹ ſibi. Deniq; ꝓprij germani vxore,Herodiana rabie debacchatus,ad inſtar Herodis cõtra ius & fas inceſtu impudẽtiſſimo fertur per triennium & ampliùs tenuiſſe violẽter. Si quis inceſtuoſo ſe tanq̃ Iohannes exhibiturus,de tota vicinia diuertiſſet ad eum,cõuicijs laceſſitus,inanis &vacuus recedebat. Confidebat in viribus proprijs:verùm non eſt,ꝙ fortis glorietur in multitudine virtutis ſuæ. Confidebat in mirabili & optimo mucrone:ſed decãtet iuſtus, Et gladius meus non ſaluabit me. Et iterùm:Nec enim in gladio ſuo poſſederunt terram, & brachium eorũ non ſaluauit eos. Confidebat in equo fortiſſimo:ſed fallax equus ad ſalutem. Erat aũt ad ſuccẽdendũ flammeus,ad ignoſcendũ ferreus,ad conſolandũ ſaxeus. Diceres ignem vrentẽ in iraſcendo:diceres ſecurim vel aſciam in deijciẽdo. Eccè hæc ſunt inſtrumẽta artis diabolicę,q̃bus onuſtus Comes, currebat aduerſùs Deũ erecto collo,& pingui ceruice armabat. Quæ tanto diligentiùs ſunt nobis enumerata,quanto diuinę clemẽtię in reuocatione peccatoris mirabiliter placuit operari. Quis inter hęc animaduerteret prophanũ mutandũ in ſanctum,Saulum in Paulũ,Saul in ꝓphetam,lupum in agnum? Hęc ſanè mutatio dexterę excelſi. Qui producit mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo, ipſe fecit hoc. Non feciſti Dñe taliter omni nationi, & iudicia tua non manifeſtâſti eis. Si q̃s ex mortuis iẽrit ad eos,ait quidã, pœnitentiam agent. Oẽs ergò pœnitentiam agere in fauilla & cinere debent,q̃nquidem Dñs patiẽs & multùm miſericors mittit ad eos tyrannum, quadruplici morte compeditũ,& mirabiliter ad odorem ignis ſpiritûs ſancti ſolutum & abire permiſſum, vt non ſit qui ſe abſcondat à calore eius. Iam impletum cernimus Eſaiæ vaticinium,dicentis: Babylon dilecta mea,poſita eſt mihi in miraculum. Id autem de reliquo proſequamur.

Dan. 14. Gene. 10. Matt. 14. Abutitur vxore fratris ſui. Hier. 9. Pſal. 43. Ibidèm Pſal. 32. Deut. 32. Luc. 16. Eſa. 21.

Vt B. Bernardus S. Vuilhelmi conuerſionem exoptârit. Cap. 2.

Anno Chriſti 1115. S. Bernardi inſignis laus.

EO tempore fundatum eſt monaſterium Claręuallis, & ibì vnà cum venerabilibus fratribus ſuis familiari ſpiritûs ſancti conſilio ad regimen domûs Abbas eſt Bernardus ordinatus, q intãtùm vita, virtutibus & doctrina clarus effulſit, vt nullus ei in orbe ſecũdus exiſteret ingenio,moribus,ore,ſtylo & virtutibus: quinimmò ſanctorũ catalogo annumeratur,& apud ſuperos p̃ſentialiter honoratur. Hîc eſt,q in dieb⁹ ſuis hęreſes extirpauit,hęreticos cõfundebat,ſchiſmaticos reuocabat,errôneos inſtruebat,diſcordes concordabat,bonos promouebat,malos increpabat,& principes arguebat. Hîc igitur in ſpiritu vehementi audiens famam ſæpè dicti Vuilhelmi Comitis,velut aquila perſpicax, vbì fuerit cadauer,ſtatìm adeſſe deſiderãs, ſuperni flaminis inſtinctu p̃monitus,cogitabat cum muliere euangelica, drachmam perditam reperire,& ouem erroneam ad paſcua deſerti reuocare. Ponenſq; animam

Luc. 15.

ſuam

ſuam in manibus ſuis, deliberauit ſe vel ad tyrannum profecturum, vel ad ſe per nuncium gratia mutuæ collocutionis Comitem vocaturum. Sed quid ageret? Si vocaret cũ dilectus Dñi in dilectã Claraualle͂, vt illũ introduceret in cubiculũ genitricis ſuę, pręſumebat probabiliter dyſcolũ ducem non venire. Si ad eum pergeret, iam propoſitum ſuum frangeret, de quo ſe nouerat ad Petrũ diaconũ Cardinalem ſic ſcripſiſſe: Epiſtola 17. Salua veſtra omniumq; bonorũ reuere͂tia, mihi propoſitũ eſt, nequaq̃ egredi de monaſterio, niſi certis ex cauſis. Ad tempus ergò ſedit ſolitarius, tacens & quietus, negocium cõmittens ſupernę diſpoſitioni. O virutẽ viri, O animi puritatem: nec affectãtis publicum, nec formidantis tyrannum pro eius ſalute. Si fugiebat publicum, quouſq; affectâſſet cathedrę faſtigium? Deus meus, quot & quantę Eccleſię cathedrales, proprijs orbatę paſtoribus, cum in pontifice͂ elegerunt? Sed non plùs delectabat eũ mitra & annulus, q̃ raſtrum & ſarculus. Fugibũdus itaq; publici, negocium cõmittebat, vt dictum eſt, ſupernę diſpoſitioni. Cùm aute͂ placuit ei, qui ſegregauit Vuilhelmum à ſeculo, & vocauit per gratiã ſuam, vt multos filiorum Dei auerſos, exemplo ſuo cõuerteret ad Dñm Deum ipſorum, concurrere fecit cauſas ordo ille diuinę ſapientiæ, cuncta comple͂cte͂s, vt Bernardo Vuilhelmus occurreret, quem volebat & quęrebat. Occurrit autem hac occaſione: Multos epiſcopatus recuſat ſanct͂ Bernardus.

De electione Innocentij Papæ II. *Cap.* 3.

Circa idem tempus Dñs Papa Honorius ingreſſus eſt viã vniuerſæ carnis. Nec mora, conuenientibus electoribus & diſſide͂ribus Cardinalibus, facta eſt diuiſio in Eccleſia Dei, alijs elige͂tibus Innocentiũ, alijs Petrum Leonis, quem vocârunt Anacletũ. Sed pars Innocentij cõſilio ſanior, zelo feruentior, merito probabilior, numero copioſior. Pars aũt Anacleti infirmior, audacior, viole͂tior, non ratione virtuoſior. Ipſe etiam Innocentius fama, ſcientia & vita ſummo pontifice dignus habebatur. Petrus verò Leonis à longinqs adſpiratiõibus & machinationibus fraudulentis ad hunc apice͂ conſcendere nitebatur. Pars aute͂ catholica, om̃ibus circa electum ſuum ritè peractis, circa Lateranenſe palatium nõ tuta morabatur, ſed acerrimè à Petri ſatellitibus infeſtabatur. Et qa vi humana tueri ſe non poterant, cedere ſalubriter elegerunt. Pręmiſſi in Gallias fuerunt nuncij, q Gallicanæ eccleſię intimarent negocij veritate͂, & hortarentur epiſcopos, vt accingerentur ad vltionem, parte͂ ſchiſmaticã damnantes, & vnitati catholicę ſubſcribentes. Cõueniunt Stampis oẽs Pontifices, Barones & Abbates, vocato ex nomine à rege & pluribus epiſcopis ſancto Abbate Clarçuallis. Fuitq; vnicum oĩm conſilium & ſententia, vt negociũ eccleſiæ Dei Abbati ſancto imponeretur, & ex eius ore tota cauſa penſaretur. Qui diligenter pſecutus electorum merita, electi vtriuſq; vitam & famã, electioniſq; ordine͂, aperuit os ſuum, & ſpiritus patris ſui impleuit illud. Vnus ergò oĩm ore locutus, ſuſcipiendum ab oĩbus Innocentiũ nominauit, & ratum eſſe oĩs pariter Eccleſia congregata clamauit. Laborabat eo tempore ſchiſmaticorum oppreſſione tota Burdegalenſium prouincia, & non erat in tota Aquitania, q Vuilhelmo principi poſſet reſiſtere: intantùm animũ eius indurauerat Deus. Perſuadente ſiquidem Gerardo Engoliſmenſi epiſcopo, & inſtillante in cor eius diſſenſionis ſemina, factus erat ſchiſmaticis author & defenſor. Quicunq; enim ſuſceptioni Petri Leonis nõ ſubſcribebat, perſecutiõibus exponebatur, ità vt exulare cogeretur. Sibilabat enim in aurib' Vuilhelmi ducis crebris ſuggeſtionibus Gerardus p̃dictus, tanq̃ vulpes aſtutiſſima & ſerpens antiquus atq; tortuoſus. Fuerat ſiquide͂ diutiùs in partib' illis Apoſtolicæ ſedis legatus, non ſolùm p totam Burdegalenſem ac Turonicã prouinciam, ſed quicquid à collibus Iberorũ vſq; Ligerim cõplectitur ac claudit Oceanus, eius paruerat imperio. A quo tanto magiſtratu, tunc non modicũ ſe dolebat deiectum. Ad Petrũ ergò Leonis miſit p reſtituenda legatione, deiectione͂ ſuam ferre non valens: & ipſe ei fide iurata deuotus obediret, principeq̃; terrę & quoſcũq; poſſet, ad eius imperiũ inclinaret. Gauiſus homo perditionis, celeriter annuit & libe͂ter. Gilone Tuſculano epiſcopo Cardinale, q ſolus ei de Romanis adheſerat, ad hoc miſſo ſpecialiter, aggreditur ilicò Vuilhelmum Comite͂ marſupijs pecunioſis, pulſat aĩm eius ſuggeſtionibus venenoſis, & homine͂ arundineę leuitatis ſeducit & corrumpit. Inprimis epiſcopus Pictauienſis Vuilhelmus, catholicus & honeſtus, de ſede ſua violenter expellitur, & qa Petrum Leonis abdicabat, condemnatur, alijs exiſte͂tibus cauſis priuatis, ob quas ei Comes infenſus,

Marginal notes: Anno Domini 1130. — Schiſma. — Is fuit Ludouicus VI. Craſſus. — Vide quantum tribuitur ſanctiſſimo viro. — Gerardus epiſcopus incitat Guilelmum ad ſchiſma. — Guilhelm' Pictauorum Epiſcopus profligatur.

libenter eum perſequitur. Obſecro igitur, vt nulli ſit oneroſum vel graue, ſi quiddam animo incidens obitèr attigero, vel ſi priùs geſta, breuiter repetiero.

Vt B. Bernardus primò ad ſe vocauit Vuilhelmum. Cap. 4.

ANte hos dies apud multos, fama vbiq; perſtrepente cœperat audiri, quòd ſeductor ille machinabatur aduersùs Eccleſiam Dei. Et miſſi ſunt à latere Innocentij Papę, tunc agentis in Gallijs, B. Bernardus atq; venerabilis Ioſlinus Sueſſionenſis Epiſcopus, vt tam ipſum, q̃ principem Vuilhelmum ſuper his conſtanter cõuenirent. Qui Pictauiam vſq; peruenientes, p̃dicto inuaſori ſalutaribus monitis ſuaſerunt, ſed non perſuaſerunt. Quõ enim perſuaderent ei, q iam eodẽ principe perſuaſo, impudenter in eccleſiã catholicam conuicia deſpumabat, Innocẽtium vituperabat, Anacletum ſuum p̃conizabat, non obedientes ei, erroneos & acephalos affirmabat? Vndè factũ eſt, vt animati & armati in inſaniã ſchiſmatici, ex eo die publicè perſecutionẽ Catholicis intẽtarent. Intereà dum hæc agerent, Abbas ſanctus in quodam monaſterio ordinis ſui, constructo de nouo in Pictauia, morabatur. Qui de Dñi miſericordia confiſus, nunciũ ad Comitẽ direxerat intrepidus, ſupplicans, vt ad ſe neceſſariẽ collocutiõis gratia dignaretur properare. Quem mox Comes vt audiuit, depoſita quodammodò ferocitate leonina, & aſſumpta manſuetudine columbina vel ouina, ad auditũ auris obediuit. Venit filius prodigus ad patrẽ, etſi nondùm reuerſus ad ſe. Venit Saulus ad Ananiam, etſi adhuc cęcus peruerſusq;: cum om̃i gaudio ſuſceptus eſt ab Anania, tanq̃ Saul, quęritans aſinas, à Samuële propheta. Mox q in ſpiritu & virtute Eliæ deuenerat, accenſus eſt quaſi ignis, & verbum eius quaſi facula ardebat, cupiens in ſpiritu vehementi conterere nauem Tharſis. Incluſumq; ſeptẽ diebus continuis in quodam loco ſecretiori Comitem, de morte & vita, de pœnis malorũ & pręmijs bonorum, de vita & exemplis beatorum ſuo illo modo ignito ardenter tepidum inſtruebat. O ſi calidum audiſſes ad frigidum ſua verba proferentẽ, diceres ignẽ ſuccendentem vepres criminum, diceres gladium carnes deuorantẽ, crederes malleũ petras conterentem. At quoniam nondùm ſuſcitauerat eum Deus, in maleuolã eius animã non intrauit ſapientia pro tempore illo, ſed cor eius indurabatur quaſi lapis, & quaſi malleatorũ incus ſtringebatur, dentibus ſuis fremebat & obfirmabatur, nec adhuc de peccatore iuſti deſiderium cõplebatur. Audiebat de conuerſione morum admonentẽ, ſed nõ exaudiebat. Audiebat ab inferis excitantẽ, & diſſimulabat. Audiebat à ſchiſmaticorum congregatione reuocantẽ, & exire recuſabat. Interim tyrãnus eſurire compellebatur, q a ei cibus in ſapore cõſuetus & abundãtia negabatur, cui aſſueta relinquere difficile videbatur. Dormitabat etiam anima eius prę tędio documenti ſalubris & inauditi, vtpotè cui rationis peribat iudiciũ, q a ſchiſmaticorum veniebat negocium, tranſiens cordis in affectum. Quid plura? Induratus Pharao ſurgit in ſcandala, ſeruo Dei phreneticus conuiciatur, & cum priuare ſe vertice, ſi extra clauſtra reperiret, cõminatur. Vndè ferocem leonis ſæuitiam agniculus tremebundus expauẽs, immunem ſuę doctrinę tunc eum abire permiſit. Dic mihi, ô homo, ſi intelligis hoīs Dei ſalutare documẽtum? Medicus eſt, q te hortatur: phreneticus es, q hortaris: portas gladium, & vibras haſtam manu furioſa. Sine modò, ſine Abbatem ſanctum recedere: tu interìm contempta cedro & Libano, ſub vmbra rhamni tui, occupatoris ſcilicet auariſſimi, requieſce: ſed veniet tempus & nõ tardabit, qñ ſuſpirabis abſentẽ, quẽ paruipendis p̃ſentem. Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. Regreſſo ergò viro Dei, & in proprio nidulo Claręuallis collocato, factæ ſunt p prędictos Gilonem Cardinalem & Gerardum occupatorem, quas ſuprà meminimus, deiectiones epiſcoporum atque ſedium occupationes.

Perſecutio catholicorum.

Cões Guil. … venit … Bernardum.

1. Reg. 9.

Comes nihil flectitur verbis ſancti Bernardi.

Intẽtat minas ſancto viro.

Hortaris, paſſiuè dicit

Carnotẽſis Epiſcop⁹ cũ S. Bernardo … citur … Guſlelmum principem.

De ſecunda Comitis conuentione apud Pertinacum. Cap. 5.

AVdiens huiuſmodi venerabilis Gaufredus Carnotenſis epiſcopus, vir virtutis, plenus ſpiritu conſilij & fortitudinis, cui à Dño Papa Innocentio Aquitaniæ legatio fuerat cõmendata, vehementer indoluit, & ſuccurrendũ periclitanti Eccleſiæ, poſtpoſitis alijs negocijs, ſine moræ diſpendio, decreuit. Abbatẽ ergò Clarauallenſem obnixè rogitans petit & obſecrat, vt ſibi ad tantorum malorum eliminationem ſuccurrat. Videns excuſationes fruſtrà extendi, aſſenſit & annuit. Ibant igitur ſimul, & ſicut condixerant Abbas & legatus, ingreſſi ſunt Aquitaniæ fi.

niæ fines. Significatum eſt interim comiti Vuilhelmo per viros illuſtres & ſolennes nuncios, q minùs ad eũ accedere verebantur, ꝙ Bernardus Claraualleñ & Gaufredus Carnotenſis, cum alijs multis epiſcopis & religioſis, eius colloquium prſtolabãtur: quorum eſſet ſtudiũ, vt de pace Eccleſiç & malorum remotione in cõmuni tractaretur. Suaſum eſt illi atq; perſuaſum, nè tantorum declinaret colloquiũ, quorum communicato conſilio, facile poſſet fieri, quod difficile videbatur, & re pentino prouentu poſſibile redderetur, quod modò impoſſibile videbatur. Itaq; apud Pertinacũ hinc. indè conuenerunt. Inprimis ergò de eccleſiæ diuiſione, ſciſſurç ac diſcordiæ obſtinatione, q̃ in ſola conſederat Aquitaniæ regione, multis modis ſerui Dei Comiti ꝓpoſuerunt, & ſe multiplici ratione vallauerunt: Eccleſia, inquiunt, vnica eſt, & quicquid extra illã eſt, quaſi extra arcã Noë, diuino iudicio naufragari atq; interire neceſsè eſt. Adducunt in medium exempla peſſimorum Core, Dathan & Abiron, quos ob piaculum ſchiſmatis viuentes terra abſorbuit. Addunt quoq;, in nulla ſcriptura authentica ſe legiſſe, peſti ſchiſmatis Dei aliquandò defuiſſe vindictam. Vuilhelmus ad hoc ſano in parte conſilo vſus, reſpondit ſe Innocẽtio facilimè poſſe obedire, ſed ad reſtitutionem epiſcoporum, quos expulerat, nulla ratione poſſe cõſentire, tum ꝗa eum implacabiliter offenderant, tum ꝗa ſe pacem eorũ nullo tempore ſuſcepturũ iurauerat. Sed dum viciſsim ꝑ internuncios ſermo pertraheretur, incaſsùm ſe mutuò verbis occupabant, & facti velut æs ſonans aut cymbalum tinniens, nihil proficiebant. Sermonę deterebant diem, & in ventum verba ꝓferebant. Anguſtabatur in ſemetipſo Dñi ſeruus, & ꝗa nõ explebatur de principe, quod cogitauerat, anxiabatur in eo ſpiritus eius, in ſe cor eius turbabatur. Quid ageret athleta Chriſti? Deficiente humano præſidio, recurrit ad diuinum vir diuinus: ad arma fortiora confugiens, efficaciùs eſt munitus.

Cõuenitur Pertinaci.

Vna Eccleſia, extra quam nulli ſalus.

Num. 16.

Nihil efficitur apud Comitem.

De tertia conuentione. *Cap.* 6.

Accedens ad altare ſanctum vir ſanctus, pro gente non ſancta ſupplicandũ inter Miſſarum ſolennia dignum duxit. Intrauerunt eccleſiam, quibus diuinis intereſſe licebat myſterijs. Vuilhelmus Comes cum ſuis adhærẽtibus prç foribus ſuſtinebant. Sacrificabat igitur & orabat hora ſacrificij ea quidẽ, qua conſueuerat, ſanctitate cordis ac puritate animi. Ritè ergò cõſecratione peracta, pace data & in populum diffuſa, homo Dei, iam ſe non agens vt hominem, corpus Dominicum patenç ſuperpoſuit, ſecumq; portauit. Egrediebatur itaq; foràs ad Ducem foris manentẽ, vt loqueretur in idipſum, ignitis oculis, ignita facie, ignitũ portãs eloquium, nec ſupplex, ſed minax ac verbis terribilibus principem terribilẽ eſt aggreſſus: Rogauimus, inquit, te, & rogantes q̃ ad pacem ſunt Ieruſalẽ, cõtempſiſti. Supplicauit tibi in altero conuentu, quem iam tecum habuimus, ſeruorũ Dei coram te adiurata & proſtrata multitudo, & deſpexiſti. Væ q ſpernis, nónne & ipſe ſpernéris? Eccè poſt ſeruos, ad te Dñs omnium ſupplicaturus aduenit: eccè filius virginis, caput Eccleſiæ, quem tu perſequeris: poſt membrorũ preces, caput ad te proceſſit. Adeſt iudex tuus & tuorum, in cuius nomine curuatur genu omniũ cæleſtium, terreſtrium ac infernorũ. Adeſt teſtis & iudex tuus, in cuius manus eſt ille tuus ſpiritus deuẽturus. Nunquid & illum ſpernes? Nunquid ipſum, ſicut ſeruos eius, contemnes? Vniuerſi, ꝗ aderant, lachrymabantur, & orationibus intenti, rei exitum ꝑſtolabantur, & oĩm expectatio ſuſpenſa, aliquod diuinũ fieri cælitùs arbitrabatur. Vidẽs Comes Abbatẽ procedentem in ſpiritu vehementi, & in manibus tenentẽ ſacratiſſimum corpus Dñi, diriguit & expauit, metuſq; membra tremẽtia ꝑ totum diſſoluit, atq; velut extra mentẽ poſitus, ad terram vſq; proſternitur. Eleuatuſq; à ſuis militibus, rurſùm in faciẽ corruit, nulli loquens, & in nullum intendens. Qui cõprçhendit ſapientes in aſtutia ſua, & regum balteum diſſoluit, ipſe fecit hoc. Verè non eſt ſapientia, non ſcientia, nec conſiliũ contra Dñm. Tunc vir Dei propiùs accedens: Surge, inquit, & ſta ſupra pedes tuos, & diuinã auſculta ſententiã. Prçſens eſt epiſcopus Pictauienſis, quem ab eccleſia violenter expuliſti: vade iam, reconciliare patri, & in oſculo ſancto pacis cum eo iungito fœdera. Innocentio ſubdere, & electo à Deo tanto pontifici páre, ſicut ei obedit oĩs Eccleſia ſanctorũ. Auditis his tyrannus, ſacramentorũ ꝑſentia ſuperatus, & authoritate ſpiritûs ſancti victus, nec audebat reſpondere ſapientiæ & ſpiritui, ꝗ loquebatur, nec poterat reddere vnum pro mille euangelizanti verbũ virtute multa: ſed ſtatim occurrens, recepit epiſcopum pacis ad oſcula, inijciens manus in Abbatis vincula. Et quod amplius

Nota certiſſimum documentũ ꝓſentię Chriſti in eucharistia.

Eſa. 3.

Philip. 2.

En ſchiſmaticꝰ & agnoſcit & ſentit in ſeipſo ꝓſentiã corporis Chri.

1. Cor. 3.

Iob 12.

Prouerb. 21.

Romano Põtifici páret oĩs Eccleſia ſanctorum.

plius eſt, eadem manu, qua priùs eũ expulit, cũ totius exultatione ciuitatis ad ſedem propriã reduxit. Iam fortis impegit in fortẽ, & fortior ſuperueniens, fortẽ ſuperauit. Iam deincèps Abbas cum Comite familiariùs loquens & ſuauiùs, nè ad impios auſus & tam temerarios deincèps exurgeret, nè Dei patientiã in tantis flagitijs irritaret, nè pacem reformatã in aliquo violaret, paternè cõmonuit. Tanto ergò malo obruto, & Gerardi ſchiſmate in cineres redacto, Bernardus cum gaudio Clarauallem regreſſus eſt. Vuilhelmus verò audito eo, multa interìm faciens, deincèps minùs crudelis extitit. Multa mala feciſti, ó tyranne, iam aliqñ compeſcere: iam mutatus in vas electiõis à vaſe contumelię, cõuertere. Tẽpus eſt, vt reuertaris ad eũ, q te fecit, vt te videntes & ex bonis operibus cõſiderantes, glorificemus Deũ in die repentinę tuę viſitationis. Nam oportet te in habitu vili Apoſtolico cõſpectui p̃ſentari, & plenum virtutibus in vaſta ſolitudine Stabuli Rodis ſepeliri. Dicamus ergò, quandò & qualiter.

De meditatione Vuilhelmi. Cap. 7.

Matth. 3. POſt receſſum viri Dei, potens Dñs de lapidibus filios Abrahę ſuſcitare, cœpit mẽtem Comitis ad cõpunctionẽ & veram pœnitentiã mirabiliter excitare, & Oriẽs ex alto, ſedentẽ in tenebris & vmbra mortis, miſericorditer viſitare. Prędicti ſiquidẽ

Comes redit ad ſe. patris admonitio crebriùs in mẽtẽ ipſi veniebat, & memoria priorũ geſtorũ & dictorum animo non excidebat: ſed vt animal mundiſſimum ad præſepe poſitum, pleniſſimè, quæ audierat & viderat, ruminabat. Reſoluebatur in caleſcentis affectionis in-

Luc. 12. cendum, & in meditatione eius exardeſcebat ignis, quem Dominus venit mittere in mundum. Formabat ante mentis oculos Bernardi conſtantiam, fortitudinis auda-

Alludit ad dictũ Aeſchinis de Demoſthene. Exod. 17. S. Bernardi inſtãtiſsimæ preces pro Comite. ciam, virtutis eminentiam, prudentię ſolertiam, temperantiæ parſimoniam, iuſtitiæ ſanctimoniã, & imaginabatur beſtiã, ſua verba tam efficaciter reſonantẽ. Nec mirum, ſi in ipſo vincebatur Amalech, i. ſi caro ſpiritui ſubdẽbatur: qñ rediuiuꝰ Moyſes leuãs in oratione puras manus, ꝓ Vuilhelmo aſſiduè precabatur. Deus meus, quotiès homo tuus totas noctes peruigiles in oratione duxit & inſomnes, flens largiter & effundens ſicut aquã cor ſuũ ante conſpectũ tuũ, pro quo & de quo loquebatur tibi bona? Certè nõ poterat tantarũ perire filius lachrymarũ. Dicebat enim ſibijpſi adſpiciẽs in viſu noctis & rigans lachrymis ſtratũ ſuũ: Heu me, qd animi habebã, qñ illũ cõtemnebã? Clamabat ad me, & nõ exaudiebã: ſtabat, & non reſpiciebã: Mutabar ei in crudelẽ, & in duritia manùs meę aduerſabar illi. Væ mihi, qa peccaui in ſanctũ Dei, dum deprecaretur me, & nõ audiui. Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ, & volabo ad eum, & cũ ipſo decęterò requieſcã? Veruntñ ſi iniquitates meas obſeruaueris pater, ante faciẽ eius totiès ad iracundiã prouocatã, nõ ſuſtinebo. Nónne cor meum ardens erat in meipſo, dum loqueretur mihi vtilia, & aperiret ſuũ os me docendo? Beati ſunt, q eum audiẽrunt, & in amicitia eius decorati ſunt. Nunq̃ ſic locutus eſt homo, ſicut ipſe loquebatur, & in labijs eius gratia diffũdebatur. Talia dicebat intrà ſemetipſum, & huiuſmodi cogitationes aſſcendebant in cor ſuum. Ecce Beniamin lupus rapax, q manè comederat prędã, iam veſperì diuidit ſpolia. Iam de comedente exit cibus, & de forti egreditur dulcedo. Nõ longè eſt à cibo ſpirituali, q paratus eſt dare precioſa quæq; ꝓ cibo ad refocillandam animam. Cùm ergò fortia atq; præclara arma pœnitentiæ ſub iugo Chriſti decreuiſſet aſſumere, ad quem pro imponenda ſibi pœnitentia pergeret, cœpit hæſitare: ſciens, quicquid per ſe ſine confeſſore voluntariè aſſumeret, vanæ

Eccle. 4. gloriæ & præſumptioni, non mercedi, militare: & ſolum, ſi ceciderit, ſubleuantem nõ habere, & qui ſibi ſe magiſtrum conſtituerit, ſtulto ſe diſcipulo ſubiugare. Sæpiſſimè ſubijt animum eius, venerabilem Bernardum præ omnibus eligere, ſed propter iniurias illi illatas, occluſum ſibi reditum proſpiciens, ad eundem verebatur aduentare.

Da acceſſu Comitis ad ſolitarium. Cap. 8.

ERant tunc tẽporis in diuerſis mũdi climatibꝰ viri religioſi, potẽtes virtute: & for-

Eremitæ illorum temporum. tes robore, q Deũ p̃ oculis habẽtes, cęlũ appetẽtes, infernũ metuẽtes, ad extremũ iudiciũ cõtremiſcẽtes, à cõmuni vita aliorũ ſegregabãt ſemetipſos: nec cõtenti ſtrata publica p̃ceptorũ, ingrediebant̃ mũdiſſimã, rectiſſimã ac ſtrictiſſimã ſemitã cõſiliorũ. Nec ſufficiebat circa cõmunia languere viris perfectionis, ſed adſpirabant ad cacumina ſupererogationis. E qbus alij regularẽ, alij monaſticam, alij anachoreticam, alij

eremi-

eremiticā ducētes vitā,vni Dño ſeruiebāt,vni regi militabāt. Sed & in regione eadē,q̄ talē nobis ꝓtulit ciuē ſanctorū & domeſticū Dei,nō defuēre viri ſpirituales, habētes ſpiritū ꝓphetiæ,propoſitū ſpirituale:q,nè cū ſalutis periculo viuerēt in ſeculo, viuebāt in eremo,& oculis deſiderātibus Chriſtū,nil aliud dignabātur adſpicere. Hi tales &ſi pauci numero,de malitia tñ patriç & furia Pictauiç traxerūt nihil,nō magìs, q̄ de ſale marino piſces maris. Non lōgè erat à loco,in quo Vuilhelmus talia meditabatur vt colūba,quidā de numero taliū,vitā eremiticā ducēs,& miræ admodū ſimplicitatis homo. Sola eñ,q̄ Dei ſunt,cogitās,& mundū ab immundo diſcernere neſciēs, ſanctæ ruſticitatis,q̄ ſolùm ſibi ꝓdeſt,ſanctimonia rutilabat. Ad hūc ſolitariū mox ſoliuagus miles ire cœpit,& cū diligēter q̄ſiuit, donèc inueniret. Cogitabat intrà ſemetipſum, qualis eſſet iſta deuotio,quā ad çum ferebat,& qd de ipſo ageret oīpotens,non plenè ipſemet cognoſcebat. Replebatur ſtupore & eſtaſi in eo,quod contigerat illi,penè ſomniū ſuſpicatus. Quid plura? Venit ad paſtorē agnus factus de lupo, ſed eū verebaē adunare paſtor trepidus ouili Dñico. Reqrebat inſtāter portū naufragus,medicū ſauciatus, Ananiā Saulus in Paulū ꝓſtratus. Sed qd ageret Ananias? Audierat à multis de hoc viro,quāta mala feciſſet eccleſijs & eccleſiaſticis perſonis,& neſciebat futurū vas electiōis,vt nomē Chriſti portet corā gētibus & regibus & filijs Iſraël. Abſcōdebatur ergò colūba tremēs ab accipitre & niſo,fugit ouis tremebūda veniēte lupo. Metuebat eñ ſibi improperari à Dño: Si videbas furē,currebas cum eo. Quia tñ perſeuerabat pulſans,propter improbitatē ſurrexit & exiuit, intuitusq; in eum toruo lumine, hæſitādo admirās,ait: Impie,crudelis & dire tyrāne, cur Chriſti ſeruos conaris infeſtare? Nunqd tibi parū eſt hactenùs cæteros impugnāſſe, nisì etiā p̄lumas Chriſti ſeruos moleſtare? Recede,recede:iam ab hac ſtultitia qeſce,deſine tu iuuenis ſenē laceſſere. Qui hactenùs orbē terrarū habuiſti infeſtū,quid tibi ad eremū? Nihil tibi & loco illi:nec eſt ſocietas alterius ad alterū,non plus q̄ luci ad tenebras. Cui timidus heros reſpōdit:Non maleuolus te depoſco,ſed cor pœnitēs gero,& delictū meū maximum emundari cupiēs,iniquitatē meā corā te recognoſco. Pro exceſſibus igitur prçteritis corrigēdis & prauis actibꝰ abijciēdis,acturus pœnitentiā, adproperaui. Conſidero q̄ feci,& volo q̄ facturꝰ ſum,moderari. Quot in me habui oblectamēta,tot offerre Deo paratus ſum ad tuæ voluntatis arbitriū de memetipſo cordis & corporis holocauſta. Quàpropter noli prohibere ꝑ Chriſtū te obſecrantē,& ad tuā iuſſionē ſatisfacere cupientē. Guſtem ꝑ tuū miniſteriū,guſtē,inquā,q̄ dulce ſit vitijs nō ſeruire, q in meipſo didici,q̄ amarū ſit vel expertū eſſe vitia,vel velle vitiū experiri. Sed ille timēs velle eū ſibi illudere,& fuiſſe immundū ſciēs,& iam purificatū neſciēs,fertur reſpōdiſſe: Non ego te ligo vel ſoluo,neq; falcē in meſſem alienā mitto. Sum homo ſolis latebris dignus,ſoli mihi iudex,ſoli arbiter & accuſator cōſtitutus:quatenùs monſtret actio,qd habet ꝓfeſſio,& monachi nomē ſolitaria mihi cōuerſatio interpretetur. Quod tam ſecurus fateor,q̄ certus experior. Veruntñ ſi vera ſunt q̄ exponis, ad quendā aliū ſingularis ſanctitatis hoïem feſtinare te cōſulo,q longa experiētia tēporum iam ſuffultus,& in diſcretione ſpirituū iam excultus, ante me cognoſcitur renunciāſſe ſeculo. Iuit,& in auditu auris obediuit:ſed ille nihilo minùs,ob auditā eius crudelitatē, pœnitentiā Vuilhelmi verebatur. Fuit tñ,q conſiliū daret auidè q̄renti, & cupidè recipienti. Quid ni reciperet,q totiès ignē denegatū quaſi digito mendicās quæritabat?

Eremita quidam miræ ſimplicitatis

Pſalm. 49.

Durè accipitur comes ab eremita.

Offert ſe ad ſatisfactionem.

De conſilio duorum ſolitariorum ſuper eius conuerſione. *Cap. 9.*

ERat eodē loco & tēpore alius ſolitarius vir,valdè diſcretꝰ & ſanctitate cōſpicuus, Hic ſicut ſciētiæ ſcintillabat perſpicuitate,ità quoq; vitæ rutilabat ſanctitate. Vndè factū eſt,vt vtriuſq; cōcurſu luminis,Deo clarus in ſciētia,& populo celebris ex fama redderetur. Ad hunc ſolitariū ſecundus ſolitarius militē mox ſoliuagū deſtinauit, quē tamen dilationis affectū tædio,nihil in itinere retardauit. Quid mirū? Diligebat ardenter,currebat velo[illegible]r,& ideò perueniebat celeriter. Omnia bibebat cum ſuauitate,ſecundū antiquū prouerbiū:interìm oīa facilia & propè nulla faciebat amor. Amanti enim nihil eſt difficile, teſtante anima, quæ canit in ſanctarum nuptiarum epithalamio dulci: Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi: inter vbera mea cōmorabitur. Venit ergò ad hominem Dei,quem amoris pennulæ ſubleuabant. Reuelauerat autē Dñs auriculas ſolitarij,anteq̄ veniret beatus Vuilhelmus. Vbi ergò Dei hominē

Nullos recuſa: labores tantus princeps,iam cōuerſus ad Dominum.

Cant. 1.

nouit in ſpiritu propinquare,cauſam aduenientis memoriter tenens,magis ac magis omnipotentis clementiam cœpit lachrymabiliter implorare,quatenùs impiũ ab iniquitate dignaretur,ſicut promiſit,reuocare. Poſtq̃ igitur aduentâſſe Comitẽ vir ſanctus accepit,cum gaudio ſpiritùs ſancti eũ in pace ſuſcepit,cauſamq́; itineris indagare
Totus pectus ſuum aperit Eremitæ. ſolerter cœpit. Cui ille penetralia cordis aperiẽs,totũ propoſitũ conuertendi cœpit fiducialiter enucleare, nec fuit verbũ in cordis cubiculo,quod ei voluërit occultare.
Luc. 10. Diceres rediuiuum hoĩem,qui inciderat in latrões,ſauciatum & ſpoliatum, quẽ pertranſierãt ſacerdos & Leuita,Samaritani miſericordiã p̃ſtolari. Sed quid egit Samaritanus? Viſo eo,nõ p̃teriuit,ſed miſericordia motus eſt,& curam illius egit. Nam ap-
Eccl. 38. propinquãs,alligauit vulnera eius vinculis alligaturæ ſalutaris, infundens oleum cõſolationis cum vino mordaci epithematis. Doctus erat cum vnguentario Salomonico,facere pigmẽta ſuauitatis,& vnctiones cõficere ſanitatis. Mox mirum in modum,
Luc. 15. propoſito Comitis diligenter intellecto,ſicut gaudium eſt angelis Dei in cælo ſuper vno peccatore cõuerſo:ſic & iſti gaudium cumulatum eſt ſuper pœnitẽti Comite & peccatore tam peruerſo. Poſt aliquãtulum ergò tẽporis & monita vitę ac ſalutis,iam ſecuriùs locutus eſt ſenior,dicens: Reuertere in domum tuã vndè exîſti,& nemini di-
Vide mirabile eremitę conſilium. xeris quod concepiſti. Volo enim te eſſe cautum,& declinare inanẽ gloriã,q̃ eſt virus virtutum & dæmoniũ meridianum. Poſteà indutus cunctis armis militaribus,quibus anteà malefacere p̃ſumpſiſti, aſſcenſoq́; meliori equo, cui hactenùs inſidere conſueuiſti,ad me clãculùm ſolus feſtinabis in habitu tali. Et poſt hæc ſalutare conſiliũ,cooperãte Dño,tibi impendã pro meo poſſe. Talia dicebat medicus infirmũ curaturus, nec ampliùs exprimebat,quia ſciebat quid ipſe eſſet facturus. O medici prudentiã. O viri ſapientiã. O ſpiritũ,q loquebatur. Statìm enim vt ad eum introiuit Vuilhelmus, non dixit: O inique,ô immunde, ô adulter,ô ſchiſmatice,ô inceſtuoſe. Portabat gladium vt ſecaret vulnus,ſed ægrotãti nõ oſtẽdebat,nè medicinã repentinã neophytus abhorreret. Abſcõdebat intùs ferrũ diuiſionis,nõ ſub veſtimẽto tegminis,ſed ſub velamento narrationis. His auditis, B. Vuilhelmus,cui oĩs mora erat lõga nimìs,gratias agẽs Deo,domũ regreſſus eſt. Sed & monitorũ ſalutariũ p̃ceptoris ſui non ſurdus aut
Matth. 6. obliuioſus factus auditor,religioſæ ſolicitudinis ſuæ nulli extraneorum aut propinquorum voluit eſſe relator. Didicerat enim ſcriptum eſſe: Neſciat ſiniſtra tua,quid faciat dextera tua. Domeſtici tamen eius,rem penitùs ignorãtes,vt eum viderunt cũ rebus indictis ad ſuũ redire pręceptorẽ, felicibus eius actibus inſcij execrabiliter maledicentes,æſtimabant eum progreſſurum ad conſuetæ nequitię ſcelus & furorem.

De lorica ad eius carnem adſtricta. *Cap. 10.*

INtereà dum hæc agerentur à Comite,vir Dei quendã fabrum doctum tractare fabrilia,cum inſtrumẽtis fabrilibus ad ſe de vico proximo clàm accerſiuit. Sicq́; p̃uiſum eſt,vt in termino iniuncto Vuilhelmus ad virum Dei rediens, fabrum cum circulis catenisq́; & vinculis ferreis vincire paratum,quẽ neſciebat,reperiret. Ingreſſus ergò Vuilhelmus ad ſolitariũ,nec ſolitarium,ſed cum fabro reperiens, obſtupuit intantùm, vt dicere poſſet: Eccè faber & vincula: vbì eſt victima vincienda? Sed
Gen. 22. reſpondetur ei cum Abrahã,ꝙ Dñs ſibi prouideret holocauſti victimã. Holocauſti dixerim,an holouincti? Vtrunq; ſi dixerim,nõ me pœnitebit. Veritatem enim dicã. An non holocauſtum,in quo ardor charitatis conſumebat rubiginem vitiorum? An non holouinctum,quod decem ligamentis conſtringitur circulorum ferreorum? Mox vt intrauit,audiuit patrem ſpiritualem dicentẽ ſibi: Fili Vuilhelme,authoritate ſacrorũ canonum ſalubriter admonemur, nè falſis pœnitentijs laicorum aĩas decipientes, in infernum protrahi patiamur. Veritas eſt irrefragabilis,& negare nõ poſſumus,ꝙ nullum malum impunitum manet,ſicut nullum bonum irremuneratum. Aut eñ Deus punit,aut homo. Modus autem puniendi,ſecundùm modum p̃teriti delicti debet ex-
Deut. 25. tendi. Dicit enim veridica ſcriptura: Iuxta menſurã delicti erit & plagarum modus. Et
Apoc. 18. iterùm: Quantum glorificauit ſe & in delicijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum. In huius ſignum pręco iudicis hortabatur agere fructus pœnitentię,non quoſ-
Matth. 3. cunque,ſed dignos fructus pœnitentiæ. Melius eſt ad momentum temporaliter cruciari,quàm ſupplicijs addici ſempiternis. Si ergò verè pœnites, & omninò ad remiſſionem peccati præteriti,ad euaſionem futuri iudicij,& ad adeptionem cæleſtis faſtigij ſuſpiras, talem pœnitentiæ diſtrictionem, tamen citra condignam, tibi impono:

Inprimìs,

Inprimìs,quia ieiuniũ domat peſtes carnis,oratio peſtes mentis,eleemoſyna verò ad Ieiunium.
oĩa valet,promiſſionẽ habẽs vitę,q̃ nũc eſt & futuræ:ꝑ hæc tria emplaſtra precioſiſſi- Oratio.
ma tibi indico poſſe redire ad patriã charitatis æternę. More ergò perfecti,ibis & vẽ- Eleemoſyna
des oĩa,q̃ habes,& dabis pauperibus:vt exoneratus & nudus, ſeq poſſis non habentẽ, Nota q̃d vir
vbi caput ſuum reclinaret:q exultauit vt gigas ad currendã viã. Deindè,quia omnia ſanctus pro
iſta extra te ſunt,propriam loricam ferreã ad carnem ſuper nudum p̃cipio te portare ſatisfactiõe
oĩbus dieb⁹ vitæ tuæ. Poſt hæc,quia in factis tuis offendiſti plurimos, maximè tẽpore imponatCo
ſchiſmatis ſub Petro Leonis,& non ſufficit bona cõſcientia quo ad Deũ,ſed reqritur miti iã verè
etiã bona fama, quo ad proximũ: nudis pedibus Apoſtolico conſpectui te p̃ſentabis, pœnitenti.
vt ſecundùm eius arbitriũ ſatisfaciasDño,à quo pro tuis ſceleribus longè lateq; ana-
thematis es opprobrio condẽnatus. De orationũ verò pondere & menſura nihil im-
pono,cõfidens in Dño,ꝙ proceſſu tẽporis,cùm dilatato pede amoris viã mandatorũ
Dei currere cœperis, vnctio eius docebit te nõ ſolũ de oratiõibus, ſed etiã de oĩbus. Prou.18.
Et quoniã frater, qui adiuuatur à fratre,quaſi ciuitas firma eſt,vt alter alterius onera
portemus:deincèps pro inuicẽ,vt ſaluemur,Dñm exoremus. His dictis ab hoĩe, Co- Iacob. 5.
mes accepit verbũ ſalutis,non iam vt ab hoĩe, ſed magìs ab angelica lingua, immò vt Eccè tibi
à diuino flamine ſeu myſtico ſpiramine. Reuerà nõ alius fuerat,q talia deprõpſerat, q̃ formã perfe
ſpiritus patris eius,q os eius impleuerat,& talia pronuncianda dictauerat. Mox mirũ ctę conuer-
in modũ totus in Dei amorẽ ſuccẽditur,& ſine dilationis procraſtinatione inter ma- ſionis.
nus fabri & ſolitarij vetus Comes exuitur,vt nouus miles Chriſtum,q noua facit oĩa,
nouiter induatur. Nudatus proprijs veſtibus,ſine confuſione & reuerẽtia, in medio
duorũ in noĩe Ieſu congregatorũ conſtituitur, & lorica propria fortiter ad carnem Nota aſpe-
cõnexa ſuperueſtitur, firmiterq; per totũ corpus decem catenis ſeu vinculis artificis ritatẽ veſtiũ
magiſterio ſubtiliter cõſtringitur, nè proceſſu temporis facilè diſſoluatur. Poſt hoc in tam illu-
aſperrimo cilicio deſupèr cõtegitur,ferrumq; galeatum ſubtiliter,vt ſolui nõ valeat, ſtri viro.
capiti militis imponit:ſicq; ſpiritualibus armis onuſtus,à ſuo p̃ceptore dimittitur,&
abire permittitur. Iã depoſitis armis carnalibus,& aſſumptis ſpiritualib⁹ telis,dicere 2. Cor. 10.
poterat is cũ apoſtolicis viris: Arma militię noſtræ nõ carnalia ſunt,ſed potẽtia Deo.

De acceſſu eius ad Eugenium Papam. Cap. II.

Longã cum hoĩe nouus homo morã nõ traxit,ſed pectore ſitibũdo velociter
in propria rediẽs,diſpendij impatiẽs,& velocitati operis inhiãs,oĩa bona ter- Abijcit oĩa
rena antè poſſeſſa ſibi detraxit. Res, quas in ſua poteſtate habuit,vendidit & res ſuas.
paupèribus erogauit:quas verò ad manũ nõ habuit, ex corde proiecit & con-
tempſit. Diſperſit ergò & dedit pauperibus paupertatis amator, in breui futurus pau-
perũ nõ ſolùm amicus,verùm etiã & imitator. Hęrentis in ſalo nauiculæ funẽ potiùs
ſtudebat p̃cidere,q̃ ſoluere. Adſpiciebat enim in remunerationẽ paupertatis,cupiens Matth. 5.
aſſeq p̃mium,quod eſt regnũ cęlorum. Nihil ex oĩbus ille quondã opulẽtus ſibi reti-
nere voluit,diſtribuẽs ſingula,nè cordi vel manibus adhæreret macula. Sicq; factum
eſt,vt oĩbus ſuis ſimul & ſemèl pro Dño ſpretis,pauperibus terrã, ſibi cęlũ diuideret.
Narrat textus euãgelicus & cũ magno exultatiõis tripudio recitat, Petrũ piſcatorem Matt. 19.
Chriſto dixiſſe: Eccè nos reliqmus oĩa,& ſecuti ſumus te. Benè Petre, & nõ ad inſipi- Pſalm. 18.
entiã tibi. Non eñ ſeq poteras oneratus eum, q exultauit vt gigas ad currendã viam.
Sed ſcire velim,q̃ ſint oĩa,q̃ te iactas reliqſſe Piſcator eras,victũ manu & arte q̃rebas,
diues nõ fueras,nauẽ & retia tãtùm diſrupta poſſederas. Quid ergò te iactas tam con-
fidenter oĩa reliqſſe? An oĩa reliqſti,q affectũ poſſidẽdi depoſuiſti? Certè Vuilhelmus
noſter nónne eodẽ tecum ſpiritu dereliquit oĩa,q voluntatẽ habendi deſeruit? Nihil
minus in hac parte fecit à magnis Apoſtolis,qui nõ nauẽ, ſed orbẽ: nõ retia,ſed pala-
tia,nõ pauperiẽ,ſed gloriã velut ſtercora arbitratus eſt,vt Chriſtũ lucrifaceret. Oĩbus
ergò ꝓ Chriſto percalcatis,nudis plantis,illo ſuo veſtitu ferreo atq; aſperrimo circũ-
datus,rutilãs in luto margarita,Dñm Papã viſitauit. Quid ni viſitaret bonos in mun- Adit Ro-
do, quẽ viſitauerat oriẽs ex alto? His dieb⁹ p̃ſidebat ſanctę ſedi Apoſtolicę B. memo- manũ pon-
riæ Eugeni⁹ Papa terti⁹,q de ſub ferula beati Bernardi aſſumpt⁹, Papatûs Romani mo- tificẽ,vt erat
narchiã tenebat,laudabiliter quidẽ & ſynceriſſimè, vtpotè talis ac tãti patris diſcipu- ab eremita
lus. Veruntñ qa bonorũ vita malis oppidò ſolet eſſe infeſta, & qa eleemoſynã carpit iuſſus.
inuidia,aduersùs cũ quorundã Romanorũ adulterina plãtatio,vipea ꝓgenies rebel-
lauit. Quorũ aduers⁹ ſe malitiã machinantẽ humanit⁹ reformidãs ĩ ſuperiorẽ Galliã
cedens,

cedens,ſalubriter ſe recepit. Vbì Rhemis celebrato concilio,reiq; publicæ negocijs
Eugeni⁹ habet Synodū Rhemis. peractis, Eccleſiaſticæ poteſtatiuè diſpoſitis atque ordinatis,inter cætera ſententiam
antiqui anathematis, in Vuilhelmum Comitem dudùm latam, renouare curauit.
Ignorabat enim iam conuerſum atq; mutatum in virum alterū. Interim Vuilhelmus
audiens dominū Apoſtolicum in Gallias aduentâſſe,gauiſus eſt valdè. Nec ſe capiens
præ gaudio,ignorabat adhuc voluntatem Dei fuiſſe,vt ſibi occurreret quē quærebat.
Galat. 1. Acceſſit itaq; Paulus factus ex Saulo,vt videret Petrum, non iam in ſe, ſed in ſuo vi-
cario. Intrauit vir obediens ad Simonem Petrum,ſed non,vt fieri aſſolet,per Simonē
magum. Nihil pauper Chriſti oſtiarijs dedit,qui in terris ex oībus nihil poſſedit. Nec
Eccl. 10. fuit,qui ab intraturo pecuniā exigeret,teſtante ſcriptura,quia qualis rector ciuitatis,
talis & populus eius. Suſcitauit Dominus ſuper populum ſuum virum,qui argentum
Oſculatur Comes pedes Eugenij Papæ. non quæreret,& aurum nō vellet:ſed ſagittis paruulos interficeret. Intrauit ergò li-
berè,qui in libertatem ſpiritûs vocabatur,& proſtratus ſolo tenùs,ſacra eius veſtigia
reuerēter oſculabatur. Vultus in terra figebatur,oculus lachrymabatur,os pedes de-
oſculabatur, manus amplexabatur, & lingua de profundiſſimo corde talia loqueba-
Vide confeſſionem corā Pontifice. tur:Heu mihi,pater mi:Heu mihi,pater mi. Pater Abraham,miſerere meî,& reſuſcita
animam meam,quia multipliciter peccaui. Pater,peccaui in cælum & coram te: iam
non ſum dignus vocari filius tuus:non etiam mercenarius,ſed ſpurius ſeu porcus:qa
Garcio,barbara dictio famulum ſignificat. relicto pane filiorum,indignū me feci pane garcionū,onerando miſerum ventrē aīæ
de ſiliquis porcorū. Ego miſer homo,deſcendens ab Hieruſalē in Hiericho, incidi in
latrones,qui percutientes vulnerauerunt me in natura imaginis,tollētes à me palliū
diuinæ ſimilitudinis. Quapropter ſuſcipe,q̃ſo te,de Aegypti partibus reuertentem,&
reduc ad paſcua deſerti ouem oberrantem. Abſolue de regióne diſſimilitudinis ad pa-
trem fugientem. Pater mi,pater mi,currus Iſraël,& auriga eius.

De obiurgatione Eugenij Papæ. *Cap.* 12.

Ecce qd facit cor contritū & humiliatū, q̃d Deus ſpernere nō poteſt. HIs auditis,Dn̄s Apoſtolicus fertur reſpondiſſe: Quis enim es tu? At ille: Ego
ſum,inqt,Comes Vuilhelmus,peccator & impius,quē pro meis meritis iuſtè
quidē tu cum p̄deceſſoribus tuis anathematis mucrōe percellere decreuiſti,
& velut membrū putridū à corpore Eccleſię p̄ſcidiſti. Homicidia,adulteria,
ſacrilegia,& oīa opera nefaria, q̃ de me inceſtuoſo & ſchiſmatico tibi dicta ſunt, vera
ſunt. Si iniquitates à Dn̄o obſeruētur meæ,maior eſt iniquitas,q̃ vt veniā merear. At
quoniā miſericordiæ Chriſti nō eſt numerus,tu q vicarius Chriſti es,miſeri miſerere,
& patrē miſericordiarū,quē repſentas in terris,iure imitare. Peccaui ſuper numerū
arenę maris,multiplicata ſunt peccata mea. Sed dum viuo,& ſpiritus regit hos artus,
Matt. 16. ſana me medicamēto pœnitētiæ,cui cōmiſſum eſt vice Chriſti ſuper terrā ſoluere &
ligare. Peccaui & verè deliq,ſed libera me, vt non vadā ad interitū, neq; deſcendā in
corruptionē,q claudendi & aperiēdi cælū hoībus adeptus es dn̄ationem. Ad hæc ex-
pauit Dn̄s Apoſtolicus,& vltrà q̃ credi poteſt,admiratus eſt. In mentē ei veniebat fa-
Gen. 27. ctum Iacob & Eſau:quorū vnus ante conſpectū Iſaac alterū ſe ſimulabat. Arbitratus
aliqua ſub ſpecie Iacob ſibi velle illudere,ſciensq; angelum ſatanæ in angelū lucis ſe
2. Cor. 11. ſolitū transfiguràre,fertur reſpōdiſſe: Comitē quidē Vuilhelmum peccatorē coram
Dn̄o ſępè audiui,ſed cum facietenùs nunq̃ cognoui. & ideò ſi vera ſunt,q̃ tu dicis,ego
non noui. Sed eſto. Aut tu es in perſona Vuilhelmus,aut tu nō es. E duobus vnū eſt:
aliter eſſe nō poteſt. Si tu nō es,& voluiſti mihi illudere,indignationē Dei oīpotentis
& noſtrā incurras,eò ꝙ Chriſto Domini reuerentiā debitam exhibere non curas,ſed
ſubſannationē eius procuras. Si verò tu ipſe es,& non alius,quomodò pœnitentē te
eſſe ſimulas? Quomodò poteſt Aethiops mutare pellē ſuam, & pardus varietatē ſuā:
ità & tu potes benè facere poſt iniquitates tantas. Fratris torum inceſtu maculâſti,in
orbe ſchiſmata ſeminâſti,nequitijs tuis climata mūdi perturbâſti. Et tibi poſt hęc de
plena pœnitētia cordis quomodò credā? Maledixi tibi,& eris maledictus. Scio tamē
Dominum magna,immò maiora tibi poſſe facere,quia omnipotēs eſt:ſed inueteratū
dierum malorum ad plenū pœnitere,deſpero. Surge itaq; de medio,vade ad dexterā
Luc. 18. ſiue ad ſiniſtram. Ad hæc timidus Vuilhelmus ſurrexit,& ad modum publicani euan-
gelici ſtetit à longè,non audens faciem in virum leuare,dixitq;: Reuerà Vuilhelmus
Comes ego ſum,peccator nimius,& ad tuam dignationem miſſus ob taxationē ſatiſ-
factionis. Sed ex quo credere nō vis,ſaltem largire mihi gratiam benedictionis tuæ,
&

& Apoſtolicæ beneficium abſolutionis. Quod ſi non obtinuero,& per incuriam tuã neglectus fuero,Deus,in cuius cõſpectu ſto,ſanguinem animæ meæ de manibus tuis requirat,qui ſinũ viſcerum paternorum reuertenti filio prodigo præcludere nõ formidas. Perditio mea tibi imputetur in cumulũ perditionis,& videat hæc ſuper te oĩa videns Dominus vltionũ. Cùm audiſſet hos ſermones Papa religioſus,magis timuit, vtpotè homo conſcientiæ multùm ſcrupuloſæ. Cognoſcensque viri conſtantiam, & Chriſti infinitam miſericordiam,cogitabat intrà ſe,quòd nec criminis quantitas,nec facti enormitas,nec temporis breuitas,nec horæ extremitas excludunt à venia. Aperiens ergò os ſuum, dixit ad Vuilhelmum: Patriarcha Hieroſolymitanus ſcio quòd prudens vir & magni conſilij ſit: ad ipſum te mitto, & poteſtatem ſuper animam tuam loco meì ſibi committo. Salutato igitur humiliter ſummo pontifice ſuper infuſa gratia benedictionis Apoſtolicæ,Hieroſolymam profectus eſt.

Nullos recuſat labores pro obtinẽda venia.

De acceſſu eius ad patriarcham Hieroſolymitanum. Cap. 13.

IN diebus illis ſancta terra Hieroſolymitana in manibus erat Chriſtianorũ, & pegrinis omnibus liber patebat ingreſſus. Vuilhelmus igitur ingreſſus in ſanctam ciuitatem,poſtq̃ ſepulcrũ Chriſti glorioſum cum puritate & deuotione viſitâſſet, requirere cœpit à ciuibus venerabilem vrbis primatẽ. Factum eſt aũt per diuinã voluntatẽ,vt & ipſe eſſet Hieroſolymis his diebꝰ. Ad quẽ cùm introductus eſſet Vuilhelmus,ſe & cauſam itineris,totumq́; negociũ ſeriatim ac ꝑ ordinem eidẽ patefecit. Patriarcha aũt viſo Vuilhelmo,gauiſus eſt valdè. erat enim ex magnis tẽporibus cupiẽs eum videre. Audierat ſiquidẽ,famę clamoribus vbiq; perſtrepẽtibus,multa mala de ipſo: & videns, quoniam magnificâſſet Dñs miſericordiam ſuã cum ipſo, congratulans & exultans,Dñm benedicebat in ipſo. Fuit & alia familiaris cauſa, quarè Vuilhelmũ venerabilis Primâs tenaciùs ſibi copulabat & dulciùs adſtringebat ac ampliori reuerebatur honore. Nam confeſſus eſt,& non negauit,ſe fuiſſe filiũ cuiuſdã de ſeruientibus Vuilhelmo,cui fideliſſimè famulâti multa bona Vuilhelmus feciſſet,ac immenſa donaria munificus contuliſſet. Ob hanc cauſam beneficij accepti non immemor filius,præparabat ſe libenti animo ad rependendum vicem vicariæ benignitatis. Nec ſe capiens prę gaudio ſuper inopinata conuerſione ducis & euentu inſperatę ſalutis,quibus poterat abundãtiam lętitiæ propalabat gemitibus & ſuſpirijs. Conuerſusq́; ad Dñm,procidit in faciem ſuã & adorauit,dicens: Benedictus es Dñe,qui intueris abyſſos,& ſedes ſuper Cherubim: qui viuificas mortuos,& vocas ea, q̃ non ſunt, tanq̃ ea q̃ ſunt. Scio Dñe,& verè ſcio,& idipſum bonitati tuæ confiteor,ꝙ verè poteris de lapidibus filios tibi ſuſcitare,qui poſt tempeſtatem tranquillum nôſti facere. O q̃ nouiſſimus herì,ô q̃ primus hodiè. O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ tuæ. O mirificata & confortata ſcientia tua ex me. O flatus ſpiritûs tui,vt fluant aquæ. Si quis poteſt abyſſum imperſcrutabilem penetrare,poterit & iudicia tua viasq́; inueſtigabiles comprehẽdere. Iudicia ſiquidem tua,abyſſus multa. Nunc ergò Dñe benignè fac in bona voluntate tua cum eo,& quod dignatus es incipere,fac cum eo ſignum in bono. Fiat per gratiam tuam cor eius immaculatum,vt quod cœpit mirabiliter,felici perſeuerantia ſtudeat complere,& ad obſeruantiam boni ſanctiq́; propoſiti de bono in melius certatìm feruere. Doceas eum per ſpiritûs tui vnctionem cæleſtia diligere, & ſupra ſidera conuerſari, cui iam inſpirâſti terrena deſpicere,paupertatiſq́; ſtigmata ferueutiùs æmulari. Quod eidem præſtare digneris tu,qui es Deus deorũ & dñs dñorum,regnans & imperãs in ſecula ſeculorũ. His dictis, Vuilhelmũ cum ingenti ſuſcepit gaudio,& eum ſatisfactionis ſalutaris ſalutaribus vinculis alligauit. Cumq́; niteretur eum cohabitantẽ retinere ſecum,vir Dei iam fugiens publicum,nullatenùs acquieuit,ſed magìs ſolitariã vitam ducere prælegit. Quod & factũ eſt. Nam infra breue tempus intrà ambitum atrij domûs ſuæ arctiſſimam ſpecum deſupèr coopertam fecit fabricari,ſchemate quidẽ vili,inſtar vmbraculi in vineis & tugurij leproſorũ. In quam ædificatione ſic cõſtructa,præſente Primate,Vuilhelmus lætiſſimè & gloriãter quaſi in carcere ſe retruſit, & nouem annis continuis cum nimia ciborum parſimonia ſe recluſit. Intùs ergò ſedebat ſolitarius & tacebat,quia leuauerat ſe ſuper ſe. Intùs dixerim,quia cunctis, qui foris ſunt,dicetur: Væ,væ. Sedebat in angulo domatis, non diligens pedes ſuos mouere. An non tibi videtur Vuilhelmus fuiſſe de numero eorum,quibus dictum eſt: Sedete in ciuitate, quoadusquè induamini virtute ex alto?

Aperit oĩa patriarchæ Hieroſolymitano.

Patriarchæ ſumma gratulatio de comitis mutatione.

Dan.3.
Rom.4.
Matth.3.
Rom.11.
Pſalm.35.

In ſpecu degit annis nouẽ in mirabili abſtinẽtia &c.

Thren.3.
Luc.24.

Econtrà

Ierem. 14. Econtrà de reprobo dicitur: Non quieuit, & Domino non placuit. Sedebat etiam ſolitarius, & ſedendo tacebat, nolens ſedere cum conſilio vanitatis. Sedebat ergò ſolitarius, & ſedendo tacebat, ſciens cultum iuſtitię eſſe ſilentium. In ſilentio enim & ſpe erit fortitudo veſtra: & ideò obmuteſcens, ſilebat etiam à re bona. Quamplures viderat in peccatum incidiſſe loquendo, vix quempiam tacendo. Et quia ſilentium cogit cęleſtia meditari, rectè ſuper ſe poterat eleuari. Ab omni ſtrepitu ſęculariū qes perpetua, ad illos exceſſus Pauli perducit, de qbus dicit: Siue ſobrij ſumus, vobis: ſiue mente excedimus, Deo. Dñe Deus, q oſtēdere cōſueuiſti populo tuo dura, quāta illic demōſtrâſti famulo mira, & oſtendens ei tribulationes multas & malas, reſerâſti viſiones conſolatorias & bonas? Quæ abſcōdebas à ſapientibus & prudentibus, paruulo reſerâſti, & pretermiſſis immundis peccatoribus, mundicordem crebrò viſitâſti.

Eſa. 32. Eſa. 30. Pſal. 38. 2. Cor. 5. Videt viſio.

De habitatione eius apud patriarcham. Cap. 14.

Beatus itaque Vuilhelmus in illo humili tugurio conſtitutus, Deo & hominibus gratus efficiebatur & dilectus, gratumq; ſe hoſpitem exhibebat apud Patriarchā, ità vt diceret ei Patriarcha: Experimento didici, quòd omnibus bonis ſpiritualibus repleti ſumus ad introitum tuum, & ob gratiam tuî benedixit nobis omnipotens, ſicut benedixit domui Aegyptij propter Ioſeph. Ipſe autē verus Ioſeph nihil nouerat ibì, niſì tugurium ſuum, in quo claudebatur, & tegumentū, quo operiebatur, & panem arctum aquamq; breuem, quibus reficiebatur. Domus erat, cella: potus, aqua: cibus, panis nigerrimus: habitus, ferreus & aſperrimus: lectus, antrum: culcitra, ſolum: capitale, ſaxum: coopertorium, tectum. Taliter ſe habuit per nouennium continuum, cui viuere Chriſtus erat, & mori lucrum. Vitam iſtam ducebat in patiētia, ſed futuram cum deſiderio expectabat. Degebat pauper in cella, diues in conſcientia, theſaurizans in cęlo, & nihil habēs in mūdo. Securior dormiebat pauꝑ in terra, q̄ diues in auro & purpura. Sepè noctes peruigiles in oratiōe ducebat, & cū tandē aliqñ ad neceſſitatē naturæ tenuiſſimo ſomno opus eſſet, lachrymis ſtratū ſuū prius irrigabat. Leuabat puras manus in oratiōe, flectebat genua roborata in ſupplicatione, plorabat coram Dño in peccatorum amariſſima recordatione, per ſingulas noctes lachrymis cor lauabat, cinerem tanquàm panē manducabat, omnes dies ſuos in amaritudine animæ recogitabat. Exercebatur in diuinis, quotidiè meditari in lege Domini, refici parciùs, orare frequentiùs: Quandò meditabatur, cordis ſuſpirio rapiebatur in patriam: ſi quādò loquebatur, os eius leuabatur ſupra ſidera. Eloqa eius eloquia caſta, ignita & igne examinata, nec crederes humanam linguam, ſed angelicā propter ſapientiam & ſpiritū, qui loquebatur. Si quis religioſus aut literatus ad eum aliquandò diuertiſſet, monita ſalutis erogaturus, aut de ſcripturis locuturus, non ſolùm, vt aſſolet, calefaciebat affectum, ſed & illuminabat intellectum purificatum, intantùm audita eloquia diuina memoriæ commendabat. Vndè factum eſt, vt ſic ſcripturas audiret ardenter, ſic legeret feruenter, quaſi eſſet in craſtino moriturus. Manibus pectus, genibus pauimentum tundebat, votis & deuotis precibus cælos cumulabat, lachrymis genas rigabat, gemitibus & ſuſpirijs tugurium mugiebat. His & aliis ſimilibus exercitationibus aſſuetus, cœpit angelorum iucundari adſpectibus, erudiri viſitationibus, cōmoneri ſuggeſtionibus, ſedulitate conſolari. Ingenti cura magnoq; tripudio angeli intererant pſallenti, aderant oranti, inerant meditanti, supererant quieſcenti, præerant operanti. Solicitè conuerſo congaudebant, triſtem confortabant, ignorantem inſtruebant, tentatū protegebant, & in omnibus ipſi prouidebant. Quid eſt homo, ait quidam, quòd memor es eius, aut filius hominis, quoniam viſitas eum? Reuerà Domine magnificas Vuilhelmum, apponis erga eum cor tuum, geris pro illo ſolicitudinem, curam illius habes. Deniq; immittis ei ſpiritum tuum, promittis vultum, angelos mittis in miniſteriū. Eccè hæc fuerunt in dilecto Dei conuerſionis imitanda primordia: eccè pœnitentis veneranda præconia. Multa quidem & alia laude digna tam in occultis quàm myſticis reuelationibus, internis & ſecretis conſolationibus ſeruo Dei in eodem loco contigiſſe præſumimus, ſed indè coniecturas ſeq non audemus, qui certitudinem non habemus. Nam ante nos nullus vnquàm in vita eius hoc digeſſit. Ipſe etiam pater ſanctus non edidit, diſcipulorum nullus interrogauit. Perſtringentes ergò ſtylum, ad certiora veniamus.

Gene. 39. Vita duriſſima. Exercitia eius. Patriā cęleſtem dicit. Angelicis ſouetur conſolationib9. Pſalm. 8.

Vt à

Vt à ſuis ſolicitatus ſit ad reſiliendum à propoſito. *Cap.* 15.

FActum eſt autem cùm homo Dei ibì moraretur, vt vbiq; terrarum requirerẽt eum cognati & noti. E quibus alijs luſtrantibus prouincias, vrbes, populos & terras, alij maria transfretarent, extendentes ſe longè ad inſulas remotiſſimas & ignotas. Cumq; diutiſſimè fruſtrata fuiſſet ſolicitudo quærentium, tandèm rumores veridicos acceperunt de eo à peregrinis quibuſdam. Arreptoq; itinere, valedicentes Pictauiæ, aliqui eorum Maſſiliam venerunt, & aſſcendentes mare in nauibus, vento proſpero in vrbem Acconenſem celeriter ac feliciter applicuerunt, & ſic tandèm ad ſuum Comitem Hieroſolymam peruenerunt. Poſt iſtos & alij veniebant, & alijs reliqui ſuccedebant, & multiplicabatur indiès aduenientium multitudo. Oẽs autem, qui pręcedebant & qui ſequebantur, vnanimiter eum increpàbant, & talia loquebantur: Quid agis Domine? quid inſanis ô Vuilhelme? Quis te fraudulentus fraudulẽter circũuenit & nequiter faſcinauit, vt reſpiceres in huiuſmodi vanitates & inſanias falſas? Quid tibi deerat in Comitatûs faſtigio, ſuffulto vndiq; ſubſidio amicorum? Quieſce iam ab hac ſtultitia, quieſce ab hac capitis melancholia. Non enim potes, etſi multùm velles, in rigore propoſiti perdurare. Eccè terram tuam alieni deuorant, nec ęſt qui eis poſſit reſiſtere. Qui ſi te præſentem cernerent, non auderent vel mutire. Non poteras meliùs amicos deprimere, & inimicos exaltare, quàm ſic te damnabiliter abſentãdo. Animaduerte, quęſumus, propter abſentiam tuam plebes tribulari, viduas deſolari, innocentes conquaſſari, nocentes graſſari, orphanos ſpoliari, virgines violari, ſenes periclitari, eccleſias deprædari, monaſteria depauperari, homicidia & latrocinia iugiter exerceri. Quomodò diſſimulas exire? quomodò tardas vindicare? quomodò taces, videns impios conculcantes iuſtiores ſe? Iam iuuentutẽ tuã in gloria mundi conſumpſiſti, tardè & non ad profectum tibi pœnitentiam incepiſti. Iam quod ſupereſt vitæ tuæ, in flore mundi expẽdere curato. Veni, & corona te roſis, antequàm marceſcant: Fruere creaturis, quæ ſunt, antequàm ſeneſcas. Poſt tanta ſcelera, poſt tot illecebras, poſt tantas iniquitates & peccata quam partem habebit in te Deus deſupèr? Hæc & huiuſmodi in auribus Comitis Sirenes & vlulæ quotidiè ſibilabant, & inimici hominis domeſtici eius talia fabulabantur. Diceres rediuiuum Iob, cui inſultârunt reges: intantùm inſultabant Vuilhelmo quotidiè domeſtici eius & affines. Vndè factum eſt, vt impetum ſuperuenientium amicorum, frequentiam propinquorum & infeſtationem notorum ferre non ſuſtinens, eorum inquietationem per fugæ remedium cogitaret declinare, & ſeorsùm ab incurſibus turbulentis, actibus inordinatis, ſermonibusque incompoſitis ſemetipſum ſegregare. Quod factum eſt. Nam vale dicto hoſpiti, clanculùm recedebat, & ſolitarius ibat, quocunquè inſtàr Eliæ eum ſpiritus duceret. Mox mirum in modum ad eius ſubuerſionem omnia viſcera ſua concuſſit inimicus, & illicita, quæ priùs per os amicorum ſuggeſſerat, vt eius conſenſum obtineret, in memoriam eius redire procurauit hoſtis antiquus. Diabolo ergò reuocante ad ruminanda præterita, & mundi concupiſcentia illiciente oculos ad præſentia, factus eſt minùs diligens, extendendo ſe tepidiùs ad futura: Imaginabatur in cubili ſuo gloriam, quam dereliquerat: verebatur ignominiam, quam aſſumpſerat: recordabatur ab amicis quæ audierat, & comparans viſis audita, miſerabiliter intepuerat. Qui etſi ad primos inſultus non eſt perſuaſus ad vomitum remeare, exindè tamen cœpit aliqua de rigore propoſiti relaxare. Hanc autem tepiditatis tentationem permiſit eum Dominus ſuſtinere, vt poſteris daretur exemplum calcandi præſumptionem, & reſiliendi in propriam miſeriam: quia à nobis ſolùm fragilitatem habemus & defectum, à Deo autem noſtro fortitudinem & profectum. Dum igitur ſic animo vacillaret, facta ſunt quæ ſequuntur.

Vbiq; perquiritur à cognatis.

Acuunt linguas ſuas ſicut ſerpẽtes.

Tobiæ 2.

3. Reg. 19.

Tentationibus nõnihil cõcutitur & frangitur.

Vt à propoſito nonnihil deflexerit. *Cap.* 16.

COntigit his diebus, vt Vuilhelmus, peragratis ſuperioribus partibus Tuſcię, intrà confinia Lucenſium deueniret. Ciues autem Lucenſes ſimultate quadam oborta aduersùs vicinos eorum, caſtrum quoddam ex illorum colonia fortiter obſidebant. Cumque viribus vel induſtria nullatenùs præualerent, caſu Vuilhelmum contigit eò peruenire: & iter faciens per medium illorum, obſidionis cauſam quæſiuit ab occurrentibus. Qua diligenter cognita, ſuadente diabolo,

prorupit in hæc verba: Caſſo labore bellatores hi conſumuntur, inuanùm caſtrum ſubuertere moliuntur. Non magìs videtur hominibus iſtis ad pugnam conuenire, (Hic iam nõ-nihil retrò reſpicit.) quàm bubus aut aſinis ad lyram. Hæc ſi mihi pugna concederetur, infra paucos dies & diruta mœnia exterminarentur, & caſtrum expugnaretur. Audiuit hæc quiſpiam & nunciauit alijs, & illi alijs, quouſq; verbum innotuit his, qui videbantur in exercitu gerere principatum. Et fuit commune conſilium, vt Vuilhelmus à ciuibus vocaretur in medium. (1. Reg. 10.) Vocatus adfuit, & ſicut de Saule legitur, ab humero & ſursùm eminebat ſuper omnes. Et viſa proceritatis eius longitudine, magnarumq; virium fortitudine, cognouerunt eum virum bellicoſum & in bello doctiſſimum. Suaſum eſt illi à ciuibus atque perſuaſum, intãtùm vt pœnitentiæ oblitus, expugnationis triumphũ eis in craſtinum promitteret affuturum: & ſic ſuggeſtione diabolica ad damnoſam militiam ſpontè reſpiciens, corde cum filijs Iſraël in Aegyptum reuertebatur. (Percutitur cęcitate ob temeritatẽ.) Cumq; ſe militares induiſſet habitus, ſequenti nocte tranſacta, ſummo manè omninò ſe lumine priuatum reperit oculorum. Hoc autem totum factum eſt, vt adimpleretur ſcriptura: (Prou. 3.) Quem enim diligit Dominus, corripit, & quaſi pater in filio complacet ſibi: Verè nè Vuilhelmus eſſet exceptus à numero filiorum, adunatus eſt numero flagellatorum. Nolebat pius Dominus ſeruum ſuum tantis præteritorum laborum fructibus ſpoliari, & fecit, vt vexatio daret intellectum auditui. (Eſa. 28.) Qui ſupponit manum ſuam nè collidatur iuſtus, ipſe fecit hoc. Videns igitur rediuiuus Saulus plaga cæcitatis ſe eſſe percuſſum, pudibundus & valdè confuſus, luce clariùs perpendit, ab angelo ſatanæ ſibi fuiſſe illuſum. Et compunctus corde intrinſecùs, quòd ſemèl manum mittens ad aratrum, reſpexiſſet retrò, definiuit ad Dominicam militiam ſe protinùs rediturũ, & nunquàm in perpetuum ab ea receſſurum. Et recogitans quanta quotidiè beneficia præſtat inuitis pater miſericordiarum, ex totis præcordijs ſe totum contulit ad rogandum Dominum, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos: Domine Deus meus, inquit, qui es lumen indeficiens, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, per te, quæſo, tenebræ cordis mei illuminentur, & oculi corporis mei miſericorditer aperiantur. Aperi Domine oculos tuos, & vide deſolationem meam. Aperi oculos meos, vt videam conſolationem tuam Oculos quos culpa claudit, pœna aperiat: & qui propria miſeria præſumpſit, ex tuæ largifluæ bonitatis miſericordia videat. Non enim ad conſumptionem peccantium emittis manum tuam: (Iob 30.) ſed ſi corruerint, ipſe ſaluabis. Vix ſermonem beatus Vuilhelmus finiërat, & ecce protinùs ſenſit ſuper ſe Dominicam viſitationem. (Recipit viſum.) Mox enim per ſpiritùs ſancti gratiam, quæ tarda molimina neſcit, ex inſperato lumen amiſſum recepit. Sicq; * Dei militiã regreſſus eſt coactus, à qua ſtultè digreſſus fuerat ſpontaneus. (*ad Dei) Non mirum, ſi famulo Chriſtus corporis & animæ lumen reſtituit, qui tot cæcorum multitudini poſtmodùm reſtitutionem viſùs obtinuit. Gratiam, quam alijs erat impetraturus, in ſeipſo primitùs eſt expertus. Poſtquàm autem facto die Lucenſium multitudo ad eum ſecundùm condictum & placitum conuenit, ea, qua potuit, diſſimulatione pertranſijt. Intimauit eis, ſe eſſe pœnitentem & ſeruum Dei, & dedicato ad ſeruiendum Deo viuenti, militare decæterò non licere. Et in hunc modum valefaciens Lucenſibus & tranſiens per medium illorum, ibat. Poſteà ſuam perſcrutans tepiditatem, & imminentem ſuſpectam habens imbecillitatem, reuiſere propoſuit Hieroſolymorum ſanctam ciuitatem.

De reditu eius in Ieruſalem, & abſceſſu in ſolitudinem aſperam. *Cap. 17.*

VIR ergò Dei Vuilhelmus, reſumptis ſpiritualibus viribus, dimiſſis Lucenſibus, tendere cœpit ad priorem locum, & ad domum Patriarchę reuerti, vndè priùs exiërat. Contigit autem, vt cùm iter faceret ſecùs litus maris, caperetur à prædonibus Saracenis & piratis. Et videntes eum hominem imbellem & nudum, agnouerunt ex circunſtantijs, CHRISTI famulatui deputatum. Cumque vndiquè perſcrutantes, inueniſſent loricatum, feſtinârunt exuëre & ſpoliatum dimittere. Sed vbì loricam circulis, vt prædictum eſt, alligatam & carni iam inhęrentem diſtrahere nullatenùs valuërunt, valedicentes ei more barbarico, illæſum liberè dimiſerunt. (Redit in ſpecum ſuam.) Qui proſperè veniens Hieroſolymã, in prius quidẽ tuguriũ ſe recepit, & ſicut priùs per bienniũ continuum ſe recluſit, excepto, ꝙ diſtrictiori vita ſolito arctiùs ſe afflixit. Ex pręteritis diſcẽs præſentia penſare, cœpit ampliùs propriæ fragilitatis

litatis ruinā formidare. Sed nec muſcæ morientes, quæ perdunt ſuauitatem vnguenti, defuerunt ibidèm. Viro poſteriorum oblito, & ſe in anteriora extendere cupienti, affuit, ſicut antè, notorum & propinquorum multitudo tumultuoſa, & rebellis infeſtatio non quieuit opponentium ſe ſpirituali viri propoſito lingua venenoſa. Quid hîc agis, inquiunt, inſane? quid conſilium amicorum irritum putas & inane? Ad hoc Chriſti famulus, diligentior effectus ſolito, ſepiebat aures ſuas ſpinis, & nec benedictionibus nec maledictionibus motus, neq; ſeducebatur blandimentis, neq; concutiebatur minis. Audiebat ſerpentes ſibilantes, & non exaudiebat: percipiebat canes latrantes, & diſſimulabat: perpendebat ranas coaxantes, & vocibus incantantium cor claudebat. Eccè patet, poſt lapſum quàm cautus Vuilhelmus fuerit cōtra recidiuum. In hoc opere fortior, meo iudicio, & præclarior inuenitur, quàm qui omni tempore ſeruata innocentia, delicta noxia nunquàm experitur. Credo autem, quòd in hac parte iudicium Dei mecum faciat. Nam ſi rerum precium ex charitate penſamus, faciliùs inuenies, qui innocentiam ſeruauerunt, quàm qui peccati ſui condignam pœnitentiam egérunt. Habet quidem Chriſtus multos milites, qui fortiſſimè cœperunt, ſteterunt, vicerunt. Paucos autē, qui de fuga conuerſi, rursùs ſe periculo ingeſſerunt, quod euaſerunt: rursùs aduerſarios fugârunt, quos pauloantè fugerunt. Sed quāto pauciores, tanto (cùm omne rarum ſit carum) qui huiuſmodi ſunt, æſtimātur præclariores. Vnus è numero talium idem iſte ſtrenuiſſimus & ſanctus vir fuit, qui à principio cùm non ſaperet, ſapuit: & poſteà cùm ſaperet, apoſtatando deſipuit: ſed poſtremò cùm deſipuiſſet, reſipiſcere feſtinauit. Videns igitur vir Deo plenus, quorum ſepulcrum patens eſt guttur, eorum ſe morſibus & dentibus patére, ob nimiam eorum infeſtationem cogitauit occultè diſcedere, & in ſolitudine quadam propinqua ad vitam ſolitariam agendam ſe Domino conſecrare. Et factum eſt ità. Nam eccè elongauit fugiens, & manſit in ſolitudine. In qua procùl amotus ab hominibus, more anachoretarum ſolitariè aliquandiù habitauit. Et ſicut ab hominibus ſe elongauerat co habitatione corporali, ità etiam ſeceſſit conuerſatione ſpiritali. Accendebatur ſpiritualiter in meditatione, eleuabatur intellectualiter in oratione, domabatur inexorabiliter in carnis afflictione, ſcrutabatur cæleſtem Ieruſalem ſubtiliter in contemplatione. Circumibat per plateas cæleſtes vir angelicæ puritatis, & eius ſublimitas in excelſis habitabat, angelos conſiderabat, apoſtolos ſalutabat, martyres exorabat, confeſſores viſitabat, virgines ſerta geſtantes in exceſſu mentis honorabat. Si quandò ad actiones temporalium & adminiſtrationes neceſſitatum ſuarū corporalium deſcendebat, interpolatis morulis & vicibus raptìm & velut iaculatìm quoddam ſuſpirium emittebat. Cumq; reddidiſſet vt breuiùs poterat, Marthæ vel Liæ, quod debebat, iam tunc diffuſiùs & ſecuriùs inter Mariæ & Rachelis amplexus caſtiſſimos ſtringendum ſe recipiebat. Si loquebatur ei dilectus, ad vocem amici eius anima liquefiebat. Si loquebatur dilecto, tenebat eum nec abire permittebat. Si dilectis ſodalibus loqui decernebat, per eos amore ſe languere dilecto nunciabat. Hæc fuerunt beato Vuilhelmo paſcua ſpiritualis alimoniæ in illa interiori ſolitudine deſerti, poſtquàm à priori apoſtaſia cœpiſſet ad Chriſti ſeruitium conuerti.

Eccles. 10 · *Iterū illicit ab amicis.* · *ſurdo canūt Sirenes.* · *Pſalm. 54.* · *Degit inſtâr anachoretarum in ſolitudine.* · *Cant. 5.* · *Cant. 3.* · *Cant. 2.*

Vt abierit in Liualliam, & ad montem de Pruno. Cap. 18.

POST hæc vir Domini in omnibus pauidus, & propriam fragilitatem ſemper habens ſuſpectam, recordatus eſt ſcriptum eſſe, ſicut à quodam probo viro in loco prioris tugurij fuerat eruditus: Melius eſt duos ſimul eſſe, quàm vnū. &, Væ ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſubleuantem. Et reuerà hoc cogitādo vir Dei non errauit: quia malum, quod nemo videt, nemo arguit. Vbi enim non timetur reprehenſor, tentator accedit ſecuriùs, & iniquitas perpetratur licētiùs. Volens ergò ſe in laboribus corporis exercere, quatenùs diabolus inueniret occupatum, deliberauit beati Iacobi apoſtoli limina viſitare. Et inuento nauigio per Dei miſericordiā, qui in oculis nautarum ſine naulo contulit ei gratiā, trāsfretauit & venit in Hiſpaniā. & ingreſſus Compoſtellanā ciuitatē, cū omni deuotiōe tāti apoſtoli viſitauit eccleſiā, & effudit ſicut aquā cor ſuū ante conſpectū apoſtoli, cui⁹ ſuffragātibus meritis & interceſſionibus petebat deduci & adduci in montē ſanctū æterni tabernaculi. Vbì cū aliquādiù apud quaſdā pſonas religioſas, eū charitatiuè detinētes, fuiſſet demoratus, in

Eccles. 4. · *Viſitat S. Iacobum.*

Speluncam horridã ingreditur in Liuallia, & ſocij ſe illi adiungunt.

in Tuſciam reuertitur, Piſanorum partes ingreditur, & in ſylua, quæ Liuallia nuncupatur, ſpeluncam horribilem reperit. In hanc deſcendens Domino famulaturus recipitur, ſed in breui tempore ſociorum ſibi religioſorum numerus copulatur: cum quibus illo in loco aliquanto tempore religioſè viuentibus conuerſabatur, hoſpitaleq́; conſtruitur ad Dei venerationem & pauperum Chriſti refectionẽ. Sed non poſt multum temporis feruor eorũ cœpit paulatìm tepeſcere, & qui ſpiritu cœperant, in carne probati ſunt conſummari: & tãto in religionis culmine poſiti, deficiẽdo facti ſunt deteriores, quanto ibidèm proficiendo facti fuiſſent meliores. Compellebantur à viro Dei Vuilhelmo renunciare illicitis, valefacere moribus aſſuetis. Non videbãt oculi eorum, nisì manna dulcedinis in ſermonibus patris, ſed nauſeabat anima eorũ ſuper cibo leuiſſimo aſſiduæ cohortationis. Et facti faſtidioſi ſuper præceptorum ſalutarium admonitione, vilipendebant imbui tanti patris informatione. Cumq́; ille nõ poſſet quæ audiërat & viderat, non eloqui, conuicijs cœperunt eum vnanimiter aggredi: & qui mores & vitam longè diſſimilem atq; diſſolutam ad eius regulam & exemplar debebant moderari, conati ſunt moleſtijs, conuicijs & iniurijs affligere patrẽ imitabilem. Inter dyſcolos Deicola non proficiebat, intantùm eius rectitudinem illorũ prauitas deteſtabatur. Sed quid ageret norma iuſtitiæ, virtutis inſigne, alumnus diſciplinæ, profeſſionis forma? Hoſpitale cuidam viro religioſo, Petro nomine, qui actibus malorum non conſenſerat, commendauit, & ſic de illo loco ad alium prudentiſſimè diſceſſit. Reuerà ſpiritualis medicus meritò eos deſpexit ægrotantes, quos de medicamento ſuo fieri vidit deteriores. Quid ni deſpiceret perſequẽtium inſaniam, qui mandatum acceperat, ſæuiente perſecutione in vna ciuitate, fugere ad aliam? Quid reſtabat, nisì domum exaſperantem deſerere, cùm propter eam ſoleat prædicatorum lingua palato adhærere? Receſſit igitur prudens de concilio malignantium, excuſſo puluere pedum illis in teſtimonium. Veniensq́; ad montẽ, qui de Pruno nuncupatur, in ſylua opaciſſima ſub quodam modico tugurio ſolitarius Domino famulatur. Ibidèm arctiſſima vita voluntariè aſſumitur, cõtemplationi ſimul & actioni inſiſtitur, & vnius manus ponitur ambobus. Ibì cellula conſtruitur, hortulus concluditur, areola diuiditur, humus oleribus ſeritur, & arborum diuerſa species inſeritur, vinea etiam propaganda plantatur. Sed & à viro Dei terror & horror ſerpentum venenoſorum cellam inquietantium procùl repellitur, omnisq́; infeſtatio immundorum ſpirituum potenter abigitur: Nec minùs in expugnatione prauorum hominum virilis extitit, quàm dæmonum. Opinionis ſiquidem eius fama vndiq; crebreſcente, ſociorum multitudo, Deo famulatura, illi copulatur, & à falſis fratribus, inuidiæ facibus accenſis, inuidiæ virus multiplicis toleratur. Vnum tamen de inſultibus dæmonum ibì toleratum, diſtinctè & ordinatè commemoramus, arbitrati ſtylo potiùs exprimendum, quàm ſilentio ſupprimendum.

Tepeſcunt ſocij.

Matth. 10. Ezech. 36.

venit ad mõtẽ de Pruno

Iob 9.

De tentatione dæmonis ſub ſpecie proprij genitoris. Cap. 19.

QVadam igitur nocte, cùm ſolus ſuo illo ſolito & ignito modo meditationibus inuigilaret, & in orationibus intentus pernoctaret, contigit vt ei ſatanas inuideret. Inuidit, & adfuit, nec ſatellitum immundorum fraudulenta multitudo defuit. Et quem à rigore ſancti propoſiti per ſe aliâs nõ valuerat emollire, cogitabat innumerabili dæmonum multitudine circundatus, tentãdo circumuenire. Conuenerunt igitur in vnum aduerſùs Domini famulum, vt multitudine vincerent, quem vincere fortitudine non poterant. Prima igitur vigilia noctis, cùm ſurrexiſſet in principio vigiliarum ſuarum, & effudiſſet ſicut aquam cor ſuum ante Dominum, audiuit ſubitò exercitum aduenientium dęmonum, qui quaſi totam vallem occupantes, phaleris equorũ & ſonitibus crepitaculorũ perſtrepebant. Nunc animalia crederes vociferantia: nunc volatilia cantibus varijs audires garrientia: nũc ſibilabãt vt ſerpentes: nunc hinniebãt vt elephantes: modò rugiebant vt leones: iam vlulatibus pugnãtium tota ſylua reſultabat: iam ſtrepitibus militantium vallis omnis reſonabat: modò clamoribus aucupum & venantium totum nemus timebat. Accedentes autem propiùs, cellam eius circundederunt, & in modum coronæ rediuiuum Dauid ſatanas & eius ſatellites cinxerunt. Mox mirum in modum circa illius cellam more militari cœperunt haſtis inter ſe congredi, & duello de victoria certare.

Thren. 2.

Dęmones ei ſunt infeſti.

1. Reg. 23.

Ex

Ex illis autem vnus cæteris clarior & virtute robuſtior, apparuit in ſpecie proprij genitoris, & ad Vuilhelmum dicere cœpit cum vociferatione clamoris: Dæmon in patris figura ei loquitur.

Cerne ſeneſcentem fili Vuilhelme parentem.
Exi continuò patre rogante tuo.
Germine non humili genitus, me reſpice fili,
Nec mea deſpicias vota, precesq; pias.
Exi Vuilhelme: tu nanque reſumere per me,
Terras & dotes, prædia, regna potes.
Iam ſat ſeruiſti, ſupereſt tibi gloria Chriſti:
Præmia non poteris perdere, ſaluus eris.
Iam patrem ſequere, iam iamque tuî miſerere.
Ad tua regredere, viſcera mota gere.
En generis ſoboles noſtri ſtat, turbaque fratrum,
Cum quibus in theatro ludere ſæpè ſoles:
Fratres cum cuneis notorum reſpice triſtes:
Exi, nè diſtes, aſſociandus eis.
Illis iungéris pompa, ſolioque frueris:
Cinget te generis turba, beatus eris.
Armigerorum turba decorum glorificabit.
Seruorumque chorum copia larga dabit.
Cernendum mœſtum te ſpectat turba nepotum,
His ſaltem præſta, quæſumus, antidotum.
Fili mi, quid habes animi leuitate cadendo?
Magnanimi non eſt, perimi ſe velle latendo.
Quærere vilia, ſpernere gaudia, té ne remordent?
Eccè placentia ſunt tibi triſtia, proſpera ſordent.
Ferrum, cauma, famem, frigus fers atque ligamen.
Nec florens ætas te mouet, aut pietas.
Poſtpoſitis igitur furijs, mihi ſanus obedi:
Nè tardes ergò, concitus ipſe redi.

Hæc & huiuſmodi princeps dæmoniorum in aures eximij principis ſuggerens ſuadebat, ſed Chriſti miles verba deceptoria paruipendebat. Licèt enim inauditis anteà nouellis monſtris fuiſſet aliquantulùm perterritus, protectus fortitudine Dei, nihil ad hæc reſpondit penitùs. Mentem eius firmã in Domino nec terrores concuſſerunt, nec blandimenta ſeduxerunt. Videns ergò diabolus ſuam nihil prçualere induſtriam, contemni non ferens occultam fraudulentiam, ſeſe conuertit ad quantam permiſſus eſt apertã violentiam. Dolebant etiam angeli ſatanæ, à Vuilhelmo ſibi illudi, qui illudendi non venerant, ſed potiùs illuſuri. Et effractis cellulæ ianuis, in multitudine copioſa audacter intrârunt, & extra domum trahentes, verberibus acriter ceciderunt. Conquaſſatis ergò & confractis vniuerſis membris corporis eius ab iniqua caterua, ſupra dorſum eius fabricante, abiêrunt, ſemiuiuo relicto & paululùm reſpirante. Nihil mouetur dçmonũ prçſtigijs.

Viſitatur à virgine Maria, & cæteris virginibus. Cap. 20.

Recedentibus igitur malitiæ ſatellitibus, & diſparentibus operarijs tenebrarum, athletã ſuum in ſua tribulatione cõſolari dignatus eſt pater miſericordiarum, & pius Dominus, qui nouit pios eripere de tentatione, ſecundùm multitudinem dolorum in corde ſuo, eius lætificauerunt animam multiplici conſolatione. Nam ſubitò miſſæ ſunt curare vulnera eius tres puellæ, renitentes inæſtimabiliter ſpecie generoſa, ſecum portantes vnguenta precioſa. E quibus vna cæteris præclarior & facie venuſtior rutilabat, quæ militem Chriſti cohortando, ſermone dulciſſimo mitiùs blandiebatur. Hæc erat, ſicut ipſo poſteà referẽte cognitum eſt, genitrix Dei, domina mundi, regina cæli, virgo Maria. Meritò ad eum angelorum domina mittitur de cælis, qui puritate angelica rutilare nitebatur in terris. Iuſtè quidem Dei filius matrem deſtinauit corporalem, ad ſanandam in terris matrem ſuam ſpiritualem. Qui, inquit, fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis eſt, ipſe meus frater, ſoror & mater eſt. Prædictæ ergò virgines ignem vehementem circa ſauciatum 2. Petr. 2. Beatiſſima virgo Maria illi apparẽs, eius ſanat vulnera. Matth. 12.

mira celeritate ſuccenderunt, corpusq; illius dulciter calefactum, ſuauiter vnxerūt. O mira vnguenti ſuauitas. O mira vngentium efficacitas. O mira vnctionis & ſalutis celeritas. Sub omni enim celeritate incolumitati priſtinæ reſtituerunt, & ſic eo ſalutato & hortato, diſceſſerunt. Felix contritio, quam pia manus puellaris alligat: Felix fractio, quam virginalis palma conſolidat: Felix vulneratio, quam digitus genitricis Dei perungit & ſanat. Reuerà pater ſancte, iam non debent eſſe in memoria anguſtiæ priores, quas mitigauerunt tantæ Virginis conſolationes exteriores & interiores. Quid te animi habuiſſe ſuſpicemur, cùm odoratus tuus paſcebatur aromatis effuſiōe, auditus recreabatur virginis allocutione, viſus reficiebatur tantæ pulchritudinis admiratione, tactus leniebatur tantæ dulcedinis reſperſione? Decæterò in periculis, in anguſtijs, in rebus dubijs Mariam potes ſecuriùs inuocare, deuotiùs cogitare, iucundiùs ſalutare: nec vnquàm debet à corde recedere, nec ab ore excidere. Et nos quidē ſeruuli tui, ſi inſurgant venti tribulationum, ſi flumina tentationum, ſi ſcopuli perſecutionum, hoc ſolum poſt filium habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad eius miſericordiæ ſinum. Cæteris in virtutibus eius congaudemus ei: ſed miſericordia miſeris ſapit dulciùs, miſericordiam amplectimur chariùs, recordamur ſæpiùs, crebriùs inuocamus. Quis miſericordiæ eius longitudinem, latitudinem, ſublimitatem & profunditatem queat inueſtigare? Omnibus omnia facta eſt: ſapientibus & inſipientibus copioſiſſima charitate debitricem ſe fecit. Tanti ergò certaminis victoriam & refocillationem conſolatoriam, cum antiquo patris Antonij certamine videmus nō modicam habere conuenientiam. Huius autem tam dulciſſimæ viſionis arcanum nulli vnquàm, quoàd viueret, voluit pandere, excepto ſolo miniſtro eius tunc temporis, Petro nomine, qui poſteà Prior factus montis de Pruno, ad exemplar ſibi in monte monſtratum, domum dignè ſatis ſatagebat regere. Huic ſoli negare non poterat labilis gloriæ percalcator, qui huius rei notitiam & ſignum, quippiam operis intùs factitando, acceperat, ſedulus magiſtri explorator.

Hęc ferè ſunt D. Bernardi in Homil. in Euangeliū, miſſus eſt, &c.

De hoſpita à febre ſanata. Cap. 21.

INtereà videns diabolus per ſeipſum clàm vel palàm ad ſeducendum virum DEI ſuam nihil verſutiam præualere, molitus eſt per alios, quod per ſe non poterat adimplere. Cùm enim omnibus Deo ſeruientibus infeſtus ſit, quos, Deo protegente, proprijs viribus euertere non poteſt, ad illos decipiendos aliorum ſolet vti opera. Conuertens igitur ſe ad acriorem lęſionem & minùs tolerabilem pugnam ſerpens antiquus, nouit ſcriptum eſſe, quòd nulla peſtis eſt efficacior ad nocendum, q̄ familiaris inimicus. Immiſit itaq; in cor ſodalibus & falſis fratribus, q̄ cum ipſo morabantur, vt inuidentia cordis, cōuicijs oris, moleſtijs & iniurijs operis cum inceſſanter inſectarentur: & ità factum eſt. Poſtquàm verò malignantium perſecutiones diù longanimiter ſuſtinuit, tandèm eorum nequitijs ceſſit, & abijt, atq; in ſyluam Liualliam, vbì priùs hoſpitale conſtruxerat, redijt. Sed & fratres loci eiuſdem, inſtigāte diabolo, non minùs eum perſecuti ſunt, immò plùs etiam, q̄ antè, & cœperunt ei conuicijs illudere, & eum opprobrijs ſaturare. Improperia exproperantiū Eliſeo, ceciderūt ſuper eum, quia multùm diſſimilis erat vita eius operibus illorum. Cùm ergò mortiferum virus inuidiæ cogitaret humiliter declinare, cœpit infirmus & debilis corpore quò tenderet ęſtuare. Et eccè ſubitò, ſicut ipſe poſteà referre cōſueuerat, vox ad eum de cælo ſonuit, quæ in montem Petritium iuxta Caſtellionem Burianenſem, eum ire præcepit. Nec mora, ad obſecundandum mandātis imperio, licèt infirmus artubus & corpore debiliſſimus, ſtatìm accingitur, & tādèm paulatìm ad nominatum locū peruenit. Cumq; ibì per aliquot dies reſediſſet quietus & ſolitarius, ſuperuenerūt paſtores plurimi, qui de tota vicinia illic ſtatutis diebus conueniebant frequentiùs. Quorum frequentiam & inquietudinem vir ſolitarius ferre non ſuſtinens, egreſſus indè, luſtrato vndiq; loco, tandèm Caſtellionē deuenit, vbì amore & intuitu Ieſu Chriſti, à quodā viro māſueto, q̄ erat incola loci illi⁹, honeſtiſſimè ſuſceptus eſt, & in domo ei⁹ reſedit multis dieb⁹ hoſpitatus. Erat vir ille honeſtus, habēs vxorē & familiā, & de bonis tēporalibus ſufficientē mediocritatē. Erāt ambo iuſti in cōſpectu Dñi, vt legit de parentibus præcurſoris, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela. Apud hos Vuilhelmus per longum tempus vſus hoſpitio eſt, corū beneficio

Multa patit à falſis fratribus.

Quidam vir bonū recipit illum in domū ſuam

Luc. 1.

neficio humaniter ſuſtentatus. Factum eſt autem vindemiarum tempore, vt infirmus & ieiunus circa horam diei nonam diceret hoſpitę ſuæ: Eccè, inquit, longo corporis dolore, temporis calore ac ieiuniorum continuorum pondere confectus tabeſco, & nè per meam incuriam deficiam, pertimeſco. Tibi ergò humiliter ſupplico, ad refe-ctionem veſpertinam mihi aliquid curato pręparare. Cui illa reſpondit: Viuit Dominus & viuit anima tua, quia hodiè tibi miniſtrare non poſſum, incōmodo febris grauiſſimè proſtrata. Velle quidem adiacet mihi, perficere autem non inuenio. Mox ille paſſionibus hoſpitæ vehementer compaſſus, inuocauit ſuper eam nomen Chriſti, & ſub omni celeritate febris à fœmina pellitur, ſanitasq́; priſtina reſtituit. Nec mora: ad viri Dei ſurgit imperiū, & quod iuſſa fuerat, ſedulè, fideliter & deuotè parat eduliū: nec ſolū die illo, ſed ꝓut poteſt, eidē miniſtrat deincèps oībus dieb⁹ vitę ſuæ. Hoc ipſamet, Dn̄m in ſeruo glorificās, alijs cōſueuit enarrare nōingrata, etiā à nemine interrogata. Precib⁹ pellit febrē ab hoſpita ſua.

De tugurio ſancti viri in Stabulo Rodis. *Cap.* 22.

POſt hæc vir verè humilis, nolens reputari, nec mirabiliter prædicari, laudarió-nemq́; ſui ferre non valens, apud quos huiuſmodi fecerat ſignum, non acquieuit vlteriùs commorari: Et recedens clanculò, ad eccleſiam ſancti Nicolai perrexit, & ibì modico tempore cū venerabili viro Guidone presbytero permanſit. Nec multò pòſt eius beneficio & auxilio fretus, in vallem, quæ dicitur Stabulum Rodis, ad habitandum eſt introductus. Erat autem Stabulum Rodis, ſolitudo quædam penitùs inculta & horribilis valdè. Ibì recepit ſemetipſum in terra deſerta, in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis. Anno Dominicæ incarnationis 1155. menſe Septembri, mediante adiutorio virorum nobilium caſtri Burianenſis & dicti domini Guidonis ſacerdotis, erectum eſt viro Dei, prout ipſe voluït & optauit, mapale modicum & tugurium vile in loco, qui dicitur Stabulum Rodis. Ibidèm per annum fermè & dimidium ſuperuixit, & pauperrimè degēs, vitam aſperrimam duxit. Hæc fuit vltima manſio & ſtatio viri Dei. Ibì corpus terræ, ſpiritum verò tradidit æternæ requiei. Ibidèm poterat decātare, iuſtus cum iuſto, comes cum rege: Tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria ſuſcepiſti me. Ibì in tanta innocentia ingreſſus eſt, in tanta ſimplicitate conuerſatus eſt, in tanta puritate animi demoratus, vt inter feras beſtias, ſerpentes & dracones degeret ſecurus & illæſus: Volucres cæli cum illo veſcebātur, beſtiæ ferociſſimæ, depoſita quodammodò rabie naturali, manſuetæ reddebantur, nihilq́; ei nōcentes, quaſi ratione vtentes, cum reuerebantur: animalia quantumcunq́; ſylueſtria, ſacra eius veſtigia humì proſtrata deoſculabantur, & omnia reptilia, ad iuſſum eius obedientia, ibant & reuertebantur. Diceres Eliam inter coruos, ouem Chriſti inter lupos, Lazarum inter canes, Danielem inter leones, Moyſen inter ſerpentes, Dauidem inter vrſos, Ioſeph inter Aegyptios, Benedictum inter volucres. Non immeritò cum omnibus ſanctis congruentiam quādam habuit, q omnium iuſtorū ſpiritu plenus fuit. Etiam ſpiritu prophetię ibidèm cœpit clarere, ſicut ſequentia docebunt. Erat ijſdem temporibus ſanctus Albertus, cuius in Prologo fecimus mentionē, bonę indolis adoleſcens, viri Dei miniſter, & eius diſciplina perfuſus, ambulans cum eo, intrans & exiens, & conueſcens familiariter. Hunc ergò pręuidēs in ſpiritū, virū ſpiritûs & virtutis futurum, die ſancto Epiphaniæ in diſcipulum & fratrem recepit, ſecū Dn̄o militaturū. Vndè in libello, quē idem dn̄s Albertus de vita patris viſu & auditu percepta cōpendiò deſcripſit, inter cętera ſic ait: Poſt hoc, Epiphaniarū tempore ego inutilis & indignus Albertus, vitiorū multorum labe pręgrauatus, à ſua ſanctitate ſum receptus. Nec fraudatus eſt à deſiderio ſuo vir deſideriorū, proficiente in hoc eius diſcipulo, vt poſtmodùm multorū pater fieret filiorū. Intantū ſiquidē magiſtri diſcipulus factus eſt in melius ęmulator, vt ſignorū & prodigiorū fuerit effector mirabilis. Ipſo referēte, de vita & miraculis patris Vuilhelmi multa cognouimus, q̄ p̄ſenti opuſculo inſerere dignū duximus. Quæ tāto à nobis certiùs fide indubitata tenenda ſunt, quanto ab eo, q vidit & audiuit, diligentiùs ſunt relata. Et ſicut diximus à principio, ardebat in verbis, lucebat in exemplis, micabat in miraculis. Et qm̄ plùs mouere ſolēt exempla factorum, q̄ dicta verborū: inchoëmus à verbis, mediemus in factis, & terminemus in ſignis. Verba igit̄ B. Vuilhelmi huiuſmodi fuerūt, ſicut p̄dicti retulerūt eius diſcipuli, B. Albertus & Prior mōtis de Pruno venerabilis Petrus, q oculis ſuis geſta eius viderunt, & auribus ſermones audiêrunt.

Stabulum Rodis, ſolitudo horrida, à ſancto viro habitatur.

Pſalm. 72.

Feræ belluę & bruta animantia cum verentur.

Albertus, præclarus viri Dei diſcipulus.

De doctrina & ſermonibus beati Vuilhelmi. Cap. 23.

Humilitas ſancti viri.
Iob 15.

IN primis ergò more religioſorum ad omnia ſe inutilem & iniquum beatus Vuilhelmus aſſiduè fatebatur, quia in conſpectu Domini nec cæli mundi ſunt, quemadmodùm in Iob legimus. Nec ſolùm ſeruũ maleuolum ſe eſſe, cui tortura opus eſt, exteriori pronunciabat effatu, ſed etiam intimo cordis ſentiebat affectu. Iam Euangelij ſurdus non erat auditor, in quo diſcipulis præcepit Saluator: Cùm feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Serui inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus.

Luc. 17.

Nec mirum, ſi ſeipſum repræhendebat coram Domino: quia quanto perſpicaci mentis acumine Deum contemplabatur limpidiùs, tanto propriam paruitatem penitiùs perſpiciebat. Vndè Abraham poſt diuinæ familiaritatis faſtigium ſe puluerem fatebatur. Moyſes poſt rubi miraculũ, impeditioris linguæ ſe proteſtabatur. Eſaias poſt cõcentùs Seraphici auditũ tripudiũ, pollutũ ſe labijs aſſerebat. Iob etiã poſt auditũ diuinũ iudicium, in fauilla & cinere ſeſe reprehendit. Ad extremum virgo Maria, poſt electionis in matrem Dei priuilegium, ſe ancillã humilem profitebatur.

Gene. 18.
Exod. 4.
Iſai. 6.
Iob 42.
Luc. 1.

Ex quibus omibus ſtatuitur, quæ dicta eſt, irrefragabilis veritas, videlicet quòd vbi maior Dei familiaritas & notitiæ diuinæ acutior perſpicacitas, ibì clarior & profundior propriæ paruitatis cognitio & humilitas. Aſſerebat etiam ſeruũ Dei aquam in menſura bibere debere, nec licere etiam in minimis volũtatem corporis adimplere. Cibum & potum ad ſolam neceſſitatem reſtringebat, ſuperfluitatem etiam in rebus vilibus condemnabat. Producebat exemplũ in medium, & confirmabat teſtimonijs ſcripturarum. Sub Adam, inquit, per pomum, non per rhombum, vniuerſale factum eſt excidium. Eſau reprobatus eſt, appetendo lentis, non carnis, edulium. Sub Moyſe populus in deſerto proſtratus eſt propter aquæ, nõ vini, deſiderium: Deniquè & de vtraq; vita ad vtriuſq; hominis condimentum breue longumque pariter documentum adferebat, breue in ſyllabis, longum in ſententijs: Dicebat ergò in doctrina ſua, ſibi cælitùs infuſa: Seruum Dei aut orare, aut laborare, aut ſemper debere cæleſtia cogitare.

Gene. 3.
Gen. 25. 26.
Hebr. 12.

Si ad ſuperficiem verborum reſpicias, valdè ſunt ſimplicia; ſi te ad medullam intùs conuertas, multiplex ſpiritualis latet intelligentia. Non immeritò orationem præmiſit: quia oportet ſemper orare, & non deficere, ſicut veritas in Euangelio dicit. Congruè autẽ laborem ſubiunxit, quia ocioſitas inimica eſt animæ, & quia qui nõ laborat, ſecundùm Apoſtolum, non manducabit. Iam verò in meditatiõe cæleſtiũ rectè concluſit, quia in meditatione iuſti, ignis charitatis exardeſcit. Ideò decãtabat vir iuſtus Domino: Et erunt vt complaceãt eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper. Parùm dixi, & pro ſublimitate ſermonis, omnis expoſitio inferior eſt. Poſt hæc, Non regnet, inquit, peccatum in noſtro mortali corpore: & væ illis, qui concupiſcentijs ſuis obediunt.

Luc. 18.
2. Theſ. 3.
Pſal. 38.
Pſalm. 18.
Rom. 6.

Ocioſitatem arguebat, auaritiam repræhendebat, inanem gloriam vilipendebat, & laſciuiam condemnabat, inuidiam deteſtabatur, detractionem relegabat, murmurationem execrabatur: ſuperbiam ſuffocandam, iracundiam reprimendam factis & dictis ſuadebat. Diuitiarum iactantiam fugiendam, paupertatem voluntariam appetendam, ſuo illo feruore ſpiritûs dogmatizabat. Dicebat inſupèr, ſeruum Dei omni hora, cogitata, dicta, geſta debere circunſpicere, nè in ipſis contingeret oculos creatoris offendere. Docebat etiam, viros ſpirituales fugere ſomnolentiam, ſtratum eorum, durum, rigidum & breue eſſe debere, nè ſe, quo velint, liberè poſſint extendere. Addebat nihilominùs, omnibus ſuperfluis reſecatis, indulgendum eſſe corpori in ſolis neceſſarijs, ſalua regula voluntariæ paupertatis. Quanti fratres, inquit, in Aegypto, q̃ multis annis Domino ſine piſcibus ſeruiérunt. Quantis tyrannis, in inferno poſitis, abundè ſufficeret extra infernum ſaccus Hieronymi, tunica Benedicti, mattula Eulalij, lachrymæ Arſenij, nuditas Apoſtoli, olla Eliſei? Sed væ nobis miſeris, inquit, qui fortitudine mentis eneruati, & fragilitate corporis prægrauati, ſuperfluitatem conuertimus in neceſſitatem. Iam non eſt, quò ſe immiſceat charitas, vbì totum occupauit vanitas. Monebat quoquè, de nulla neceſſitate, tribulatione aut iniuria conquerendum, ſeu murmurationis notam aliquatenùs incurrendam: ſed quicquid acciderit, ferendum æquanimiter, & in omnibus diuinæ largitati, cuius hæc xenia ſunt, gratias agendas. Sacerdotes Dei vice Chriſti ſuadebat honorare, præceptis eorum obedire, nec ea diſcutere, defectus eorum non iudi-

Sacerdotibus vt deferendum.

iudicare, voluntati eorum propriam nequaquàm anteponere, aut in aliquo præiudicare. Sacerdotibus tamen proprium prçlatum ſuadebat ſuperponere, obedientiã patri ſpirituali vſq; ad mortem impendere, niſi, quod abſit, contra Deum aliquid præcipere videretur. Nullius q̃ppe iuſſio poteſt obuiare à Deo prohibitis, nullius prohibitio præiudicare præceptis. Eccè hçc ſunt verba oris eius: quæ licèt nuda, catholica tamen & vtiliſſima ſuis auditoribus de pleniſſimo fonte pectoris propinabat. Hæc prædicta Albertus referre conſueuerat ſe vidiſſe magìs eum opere facientem, quàm ore ſuadentem. Et de eius quidem factis & operibus ipſe proſequitur ſequentia.

De factis eius & modo viuendi. Cap. 24.

INprimìs beatus Vuilhelmus pro commiſſis criminibus aſſiduè precabatur, & p̃ ipſis diluendis plerunq; lachrymabatur. Et ſicut peccando membra ſua ſeruire iniquitati ad iniquitatem exhibuerat, ità pœnitendo eadem ſeruire cogebat iuſtitiæ in ſanctificationem. Et ſicut filia Babylonis miſera, caro videlicet, ei retribuerat: ſic ei retributionem ſuam pœnitendo retribuere ſatagebat. Et quia lçta carne ſeſe in culpas merſerat, ipſa nunc afflicta ad veniam redibat, fame & inedia corpus excrucians. Quantum glorificauerat ſe & in delicijs fuerat, tantum ſibi tormentũ & luctũ dabat. Quotidiè, etiam diebus feſtiuis, ieiunabat, & poſt protracta ieiunia, modico & ſimplici cibo debilia membra refocillabat. Ternis diebus in hebdomada exiguo pulmento & vino modico, iuxta doctrinam Apoſtoli, ſe reficiebat, ſed adeò diluto, vt ſapore penitùs ablato, colorem vini tantummodò retineret. Cæteris diebus aqua & pane viuebat, ijs ad condimentum crudas herbas ſuperaddens. Pro mẽſura cibi quãdam paropſidem, & pro quantitate potûs ſcyphum ligneum habebat: intãtùm cibum & potũ in modo & menſura ſumebat, quam etiam nunquàm excedebat: ſed de ea potiùs menſura ſæpè aliquid voluntariè ſibi ſubtrahebat, adeò corporalia ſibi negando, magìs ac magìs appetebat ſpiritalia. Beati nanq;, qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiã, quoniam ipſi ſaturabuntur. Sic enim primogenita Iſraëlis viuificantur, Aegypti primogenita ab exterminatore ſuffocantur. Hoc diſcretionis moderamine vir Dei vſus eſt aſſiduè vſq; ad finem vitæ ſuæ. Tantæ abſtinentiæ virum, miniſtris eius narrantibus, vix quiſpiam potuiſſet inuenire, etiam ſi cuncta orbis climata perluſtrâſſet. Cilicinis ſuper loricã veſtibus diebus & noctibus vtebatur, in q̃bus, prçter aſperitatem & frigus, tãto laniatu afficiebatur, vt horroris abominatio q̃buſlibet cernentibus incuteretur. Nuda humo cubabat, ligno capiti ſuppoſito, verus Chriſticola. Mira illi erga vniuerſos lenitas, mira charitas, patientia atq; humilitas ſupra modum humanum. Ira eius, in manu eius: vocata veniebat, exiens, non erũpens. Nutu, non impetu, ferebatur. Iuſſa, non excuſſa, progrediebatur: vtebatur illa, non vrebatur: mouebatur ea, nõ turbabatur. Interioribus animi motibus prçſidebat vt dominus, nulli ſubiacebat vt mancipium. Vndè ſolitus erat de ipſo referre beatus Albertus: Tantæ patientiæ, tantç humilitatis & parſimoniæ neminem vidi vnquàm. Deniquè exteriorem hominem ad præſcriptum interioris componebat, omnia ſecundùm exemplar, quod ipſi in monte monſtratum erat, faciens. Ab occurſu faciei cognoſcebatur ſenſatus: intantùm ſapiẽtia relucebat in vultu illius. Vultum eius vniformem nec mœror fuſcabat, neque viciſſitudo in diuerſa mutabat. Si amictus corporis & riſus dẽtium & inceſſus hominis enunciant de eo, verè per omnia Vuilhelmus nunciari poterat eſſe ſenſatus homo. Econtrà de quibuſdam irrationabiliter viuentibus dicitur in Pſalmo: Sciant gentes, quoniam homines ſunt. Homo ſenſatus erat, qui in ſapientia manet vt ſol, cùm ſtultus vt luna mutetur. Sicut ſæpè docuerat, hũc morem ſibi ſtatuerat, vt ſemper aut laboraret, aut meditaretur, aut oraret. Neque enim credibile eſt, vt vir ſanctus aliter viueret, quàm doceret. In ipſa ægritudine vltima, qua & mortuus eſt, laborabat: in extremis poſitus, lecto doloris decumbebat: & tamen ſtans aut ſedens, orabat aſſiduus, & voce intercluſa, labia motibus agitabat: adeò ad ſuperna animo indefeſſo ſuſpirabat. Sed iam nunc poſt viri ſancti dicta & geſta, ſtylum conuertamus ad miracula, tam quæ obitum præceſſerunt, quàm quæ ſunt ſubſecuta.

Rom. 6. Pſal. 136. Apoc. 18. 1. Tim. 5. Matth. 5. Eius mira abſtinentia. Irę domitor egregius. Eccle. 19. Eodẽ ſemp eſt vultu. Eccle. 19. Pſal. 9. Eccle. 27.

Primum miraculum viri Dei. Cap. 25.

PRimum ergò miraculum, quod per ſeruum ſuũ Dominus fecit, ipſe fuit. Si enim mirabile eſt, ſanitati reſtituere corpora vel membra corporis quandoquè moritu-

ritura: quanto mirabilius eſt, ſanare animas ſine fine victuras? Et ſi mira res eſt iuſtificatio impij alterius, quanto magìs ſuiipſius? Scriptum quippe eſt: Miſerere animę tuę placens Deo. Si plus eſt facere ex impio pium, quàm creare cælum & terram: an non miraculum facit magnum, qui ſe Dei gratia de profundo liberat vitiorum, & quæ retrò ſunt obliuiſcens, in anteriora ſe extendit? Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, dicit Iacobus, & operit multitudinem peccatorum. Magnum igitur miraculum facit, qui ſe vel alium de peccato conuertit. Et tanto, me iudice, operatur mirabiliùs, quanto in regionem diſſimilitudinis abierat remotiùs. Qui ſarcina paupertatis & inediæ premitur, qui in vilitate humilitatis & aduerſitate calamitatis conſtituitur, non longè à Deo ponitur: quia mala, quę nos hîc premunt, ad Deum ire compellunt. Sed diues & nobilis, potens & rigidus in proſperis, tanto longiùs à ſalute collocatur, quanto talium reditus ad conuerſionem & lamentum probatur rarior. Talis fuit Vuilhelmi conuerſio, cuius de longinquo facta eſt reuocatio, Dominus enim per Eſaiam dicit: Vocans ab Oriente auem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. Sed quia hoc miraculum ſatìs claret ex pręcedentibus, iam ad ſequentia feſtinemus.

Eccl. 30. Iacob. 5. Eſa. 46.

De puella febricitante, & curata. Cap. 26.

IN diebus illis pater ſanctus, vir Domini Vuilhelmus cum ſuo diſcipulo Alberto ſolitarius & quietus in ſuo reſidebat eremitorio: & quidam vir, Michius nomine, victum ei de Caſtellione, charitatis ſtudio, ſemèl vel bìs in hebdomada deportabat. Huius viri puella laborabat febribus, quæ pro charitate panem à viro Dei benedici, & ſibi adferri rogabat. Cuius cùm deſiderium prędictus vir viro Dei cum interceſſione ſupplicationis aperuiſſet, mox vir Dei, præſumptionem fugitans, mittere quod rogabat, recuſauit: adeò ſe peccatorem & omnium virtutũ expertem ſentiebat. Sed nè pia oratio nuncij turbaretur, qui ſignum aliquod deſiderabat videre, ſanctus Albertus preces ſuas ſtuduit interponere. Dicebat ergò, periculum eſſe negare, quod pro charitate expetebatur, nec aliud id eſſe, quàm de miſericordia Dei hæſitare. Cùm audiſſet hos ſermones vir beatus, qui ſemper erat pauidus, perterritus expauit, & madentibus genis erumpens in gemitum, panem oblatum ſignauit, ſicq; particulam in nomine Domini puellæ febricitanti deſtinauit. Qui deguſtatus, in Trinitatis nomine tribus puellis febricitantibus beneficium ſanitatis eſt operatus.

Vir ſanctus non niſi cópulſus vult edere miraculum.

De lampade cadente, & non confracta. Cap. 27.

ALio tempore, cùm nocte quadam more ſolito vocâſſet Albertum ad orationem, parua & tenuiſſima lampas iuxta tectum ſuſpenſa, caſu in pauimentum corruit, commota propter murium corroſionẽ. Et eccè oleum perditum eſt & effuſum, ſed mira Dei voluntate, vaſculum integrum & illæſum permãſit. Quod natura habuit, olei monſtrauit effuſio: ſed quod creator potuit, lampadis fragilis patefecit integritas. Qui ſtatìm ſurgens, diſcipuli ſomnolentiam feruenter increpauit, & Chriſti nomen benedictum in ſecula, cum hymnis & laudibus exaltauit.

Lãpas corruens nihil læditur.

In morte habuit ſpiritum prophetiæ. Cap. 28.

NEc prætereundum eſt, quòd cùm ad ſanctiſſimũ ſui corporis feſtinaret obitum, accepit prophetiæ ſpiritum. Erant ambo ſolitarij habitãtes vnius moris in tugurio, diſcipulus & magiſter. Vuilhelmus ægrotabat ad mortem, & Albertus famulabatur vt miniſter. Et cognoſcens diſcipulus, quia magiſter moreretur, vt ad terram viuentium migraret, lachrymabiliter talia ad eum loquebatur: Heu heu, qualiter vnicum deſeris filium pater? Nunquìd poſt te ſuperſtes potero viuere? Nunquìd ſoliuagus in hac obſcura ſolitudine potero remanere? Si contingat recedere, quò accedam? Si contingat reſidere, quid agam? quò me vertam? Penitùs ignoro, quid ſim facturus, quò iturus, vel quos comites habiturus. Conſule tu pater tuæ ouiculę, quam vſque modò ſeruâſti tam ſedulè. Si deſolatam non formidas deſerere, putas poterit luporum euadere morſus? Si paſtor recedit & vadit, lupus inſidians accedit & inuadit: & mirabile eſt, ſi ouicula ſolitaria ſecura incedit & euadit.

pater amātiſſime, nè me ſolum deſeras, nò me deſolatum derelinquas. Pro tuo ſolius conſortio parentes & omnia terrena reliqueram, & in corde meo præpōderabat tua ſola grata pręſentia omnibus, quę deſeruēram. Quid ergò erit, ſi te miſerabilis amitto, pro quo ſolo cuncta dimiſi? Ad has voces Vuilhelmus, ſuper filium pia geſtans viſcera, blandè conſolatus eſt eum, dicens inter cætera: Suſtine, fili mi, pauliſpèr, ſuſtine, & noli ingemiſcere, quoniam anteq̃ ſpiritus meus egrediatur è corpore, meliorē me ſocium tibi Dominus tranſmittere curabit. Hęc dixit, & poſt hoc quieſcens, aliquanto tempore ſuperuixit. Poſt paululùm reſpiciens diſcipulus ſecundùm arbitriū ſuum mortem magiſtri imminere, exclamando cœpit iterùm dicere: En moreris, & promiſſum tuum erga me irritum facere non vereris. Cur quæ proceſſerūt de labijs tuis, ſic faciş irrita, relinquendo me ſolitarium & ſuperſtitem in hac vita? Eccè iam egrederis extra præſens ſeculum, & ſolitarium deſeris me famulum tuum. Cui rursùs magiſter fiducialiter dixit: Eſto conſtans: Dixi tibi, Suſtine pauliſpèr: nè ægrè feras: ipſe veniet quem deſideras. Vix B. Vuilhelmus ſermonem compleuerat, & egreſſo de tugurio diſcipulo, vir illuſtris & prudens Reinaldus, medicinæ peritiſſimus, ſecularibusque affluens delicijs aduenit, qui Alberti ſocius olìm in ſcholis fuerat. Quo viſo, Albertus occurrit in amplexus eius alacriter, & ſalutauerunt ſe mutuò verbis pacificis familiariter. Tunc Reinaldus ſecretò dixit Alberto: Doleo, mi frater, ſuper tam proximo tranſitu magiſtri tui. Didicerat ſiquidem mortem in ianuis ex ore miniſtri. Adiecitq;: Cupiebam omninò mundo valefacere, & omnia mundana propter Chriſtum relinquere, & vobiſcum vitam ſolitariam ducere. Ad hāc vocē Albertus prę iubilo & exultatione cordis in terram procidens, genu flexit, & ſubleuatis in cælū oculis ac manibus, cum fletibus dixit: Gratias tibi ago Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui meæ incredulitati ſubueniſti, & promiſſum magiſtri mei dignanter adimplere voluiſti. Et conuerſus ad Reinaldum: Noli, inquit, frater formidare. Ego in omnibus paratus ſum tibi obedire, & Dn̄s reget nos, qui omnibus cōfidentibus in ſe paratus eſt ſubuenire. Vade ergò feſtinus, & nè cuncteris, & teipſum manibus trade domino meo, anteq̃ à nobis tranſeat ad gaudia æterna. Quo peracto Dn̄i prouidentia, vir Dei prophericè dixit Reinaldo vera qdē verba, ſed breuia: Vade, inqt, nè tardes redire fili, & cōfortare, & noli diffidere: qa ſpiritus māmonæ totis viribus à ſancto ꝓpoſito te ſtudebit retrorsùm abducere. His dictis, egreſſus eſt Reinaldus, & poſtmodū reuerſus.

Prędicit Alberto ſociū adfuturum.

De morte beati Vuilhelmi. Cap. 29.

POſt hæc ſciens B. Vuilhelmus, quia venit hora eius, vt tranſeat ex hoc mundo ad patrē, cùm dilexiſſet pœnitentiā quoàd vixerat, in finē dilexit eam. Subijt ergò animū eius, vt Albertū diluculò Caſtellionē pro ſacerdote citò dirigeret, qui ipſi pœnitentiā imponeret in extremis. Iuſſione ergò facta diſcipulo, tantus eū inuaſit horror & pauor frigoris, ꝙ vix explicare valet ſermo doctoris. Frigus enim ꝑualidum, flante Borea, ſolito aſperiùs inhorruerat, gelu nimiū iter ſcopuloſum cōſtrinxerat, & dēſa nix oīa cooperuērat, atq; viā dealbauerat. Sed cōfortatus à magiſtro diſcipulus, relictis calceis, nudis ac teneris plantis cœpit ire: diffidens tn̄, licèt de iuſſione ſolicitus, trepidabat obedire. Sed ô mirā fidē magiſtri, q̃ cunctantē diſcipuli diffidentiā ſuperaret. Nulla vis algoris vel niuis eū om̄inò aut lęſit, aut contriſtauit, aut quicquā moleſtię intulit. Dereliquerat aūt ignorāter, priuſquā ad ſacerdotē pergeret, ſupra magiſtri caput pauxillū candelę ardentis, quā cū ſacerdote rediens ardentem, vt priùs, reperit, & in nullo imminutā ſolo oīpotentis Dei miraculo. Mox Vuilhelmus de manu ſacerdotis oīa ſacramenta Chriſti ritè ſuſcepit, ea qdem reuerētia & deuotione, qua ſpiritualiter à ſpiritu Dn̄i accepit. Poſteà appropinquante hora exitùs ſui, ſubitò, licèt incredibile videaꝫ, primus pallor, q ex cilicio, ferro, ſqualore ac inedia corpori eius obrepſerat, totus abſceſſit, vultuq; clarificato ac lętis oculis, inuiſus anteà color acceſſit. Iā deincèps operabatur in eo, cuius pater vſq; modò operaꝫ aſſiduè, Dn̄s noſter Ieſus Chriſtus, q reformabit corpus humilitatis noſtrę cōfiguratū corpori claritatis ſuæ. Defunctus viuere, & viuens mortuus videbatur, cui viuere Chriſtus fuerat, & mori lucrū. Poſteà ſciēs Albertus, quòd ea q̃ de magiſtro ſuo ſunt, finem ſortiuntur, incepit dicere antiphonam, quę in egreſſu decedentiū dicitur: Subuenite ſancti Dei &c. Pſallebat etiam cum eo venerabilis ſacerdos, quem pro imponenda pœnitentia, de Caſtellione vocauerat: qui vt videret finem, cum ſolitarijs duobus remanſerat. Ipſe verò tranſiens ad patrem, in medio illorum iacebat, & irreuerbera-

Albertus in acerrimo gelu nudis pedibus iter illæſus peragit.

Munit ſe Eccleſię ſacramentis. Iohan. 5.

Phil. 3.

beratis oculis ac manibus ſurſùm intendebat, inuictúmque in oratione ſpiritum, gemitibus ac ſuſpirijs inenarrabilibus ſuſpẽdebat. Interim Albertus præparans funeris exequias, cantando plorabat, & plorando cantabat, nõ ignorans, pium & ſalubre, orare pro defunctis, & ſuper mortuos producere lachrymas. Cùm veniſſent ad locum illum: Occurrite angeli Domini, exiuit ſpiritus eius, & reuerſus eſt ad Dominũ, qui dedit illum, & à carne ſoluta ſancta eius anima, appoſitus eſt ad patres ſuos, ambulans cũ Deo, & obdormiens in Domino. Sic moriens in pace quietiſſimũ ſuſtinuit obitum, vt nullis notari poſſet indicijs momentum, quo emiſit ſpiritum. In ipſo mortis articulo magis videbatur obdormiens, quàm obiens: poſt mortem verò ſoporatus potiùs quàm exanimatus. Non ei, vt aſſolet, accidit oris oppilatio, non frontis rugatio, non oculorum ſuffoſſio, non narium contractio, non naſi exinanitio, nõ hiatus apertio, non dentium commotio. Extenti pedes & cõbinatim demiſſi lacerti eius, & cruce ſignati, erecti ſenſus omnes, & quaſi in aëra ſubleuati. Nitorem coloris in facie, ſicut in diebus iuuentutis, receperat, & omnis decoloratio ſoliſque aduſtio receſſerat. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris.

2. Mach. 12. Eccle. 38. Feliciter obdormit in Domino. Pſalm. 117.

De ſepultura & miraculis eius. Cap. 30.

Gene. 30.

CErnẽs Albertus cum Ioſeph verum Iſraël obijſſe, ruit in faciem animo conſternatus, & tenens pedes veri Iacob, amplexando eius ſacra veſtigia, reuerẽter oſculabatur. Rursùs autẽ refricatus eſt dolor de ſolitaria deſertione: rurſùs interpellatus eſt pater de promiſſi tardatione: At ille introierat in potẽtias Domini, & iam potentior factus erat ad impetrandũ. Non ergò paſſus eſt diutiùs diſcipulũ ſua expectatione fraudari. Nam Reinaldus, cunctis facultatibus ſuis in pauperes diſtributis, aſſiduè quod à viro Dei audierat & viderat, animo æſtuãte reuoluit, & citò poſt eius obitum ad Albertum rediens, quod Deo promiſerat, exoluit. Veruntamen grauiſſimæ dæmonum perſecutiones, iuxta præſagium S. Vuilhelmi, in cõuerſionis primordijs non defuerunt ei: quibus ingruentibus, mox fugiebat ad tumulum viri Dei. Et quandiù ibi erat, ſicut poſteà referebat, nullas hoſtium moleſtias metuebat, ſecurior, quàm inter amicorum cateruas permanens. Poſt hęc corpus B. Vuilhelmi à diſcipulo & presbytero more Chriſtiano ad ſepulturam præparatur, & in hortulo, quem ipſe, dum viueret, proprijs manibus coluerat, gleba illa ſanctiſſima, ſuper aurum precioſiſſima, terræ commendatur. In quo loco poſteà humili ſchemate cõſtructum eſt oratoriũ, vbi morbidis & varijs depreſſis languoribus multiplex à Domino præſtatur beneficium, & propè eſt Dominus petitionibus omnibus piè B. Vuilhelmũ inuocantium. Ibidem cæcis reſtituitur viſus, ſurdis auditus, claudis inceſſus, leproſis munditia, languidis conualeſcentia, mutis loquela: ibi furioſis dementia tollitur, & reſtituitur ſanitas. In ſumma, de quacunq; tribulatione clamãtes, in quacunq; neceſſitate ad locum illum properantes, S. Vuilhelmi patrocinium ſibi ſentiunt adfuiſſe. Obijt verbi incarnati anno 1156. 4. Idus Februarij, & ſepultus eſt in Stabulo Rodis vir DEI Vuilhelmus, Dux & Comes illuſtris & magnificus, Domino coronante in cælis ſpiritum, & ornante in terris corporis ſepulcrum ſequentibus ſignis. E quibus aliqua, & ſi non omnia, ſequentes Albertum relatorem fideliſſimum, ad diuinæ laudis cumulationem, ſancti ſui commendationem, & lectoris excitãdam deuotionem in hoc opuſculo recitamus, vt ex paucis multa, ex ſimilibus ſimilia, & ex minimis maiora colligere ſolerter incipiamus.

Reinaldus inſignis medicus, fit S. Guilelmi ſectator. Quandò obierit.

PASSIO

PASSIO BEATISSIMORVM MARTYRVM SATVRNINI PRESBYTERI, DATIVI, FELICIS, APVLEII,

& multorum aliorum, grauiter & doctè conſcripta ex Actis publicis, quemadmodùm teſtatur author.

11. Februar.

QVI religiõis ſanctiſſimæ fide exultat & gloriatur in Chriſto, quiq; Dominica veritate gaudet, errore damnato, vt Eccleſiam catholicam teneat, ſanctamq; cōmunionem à prophana diſcernat: acta martyrum legat, quæ neceſſariò in archiuo memoriæ conſcripta ſunt, nè ſeculis tranſeū̃tibus obſoleſceret gloria martyrum, & damnatio Traditorum. Aggredior itaq; cęleſtes pugnas, nouaq; certamina, geſta per fortiſſimos Chriſti confeſſores, bellatores inuictos, martyres glorioſos. Aggredior, inquã, ex Actis publicis ſcribere, non tam ingenio pręditus, q̃ ciuili, quo illis ſum amore coniunctus: Cōſultè quidem hoc faciẽs, duplici ſcilicet modo, vt & imitatoribus eorum ad martyrium animos pręparemus, & quos viuere in perpetuum, atq; cum Dño Chriſto regnare confidimus, etiam confeſſionis corũ pugnas atq; victorias, cùm in literis digerimus, ęternę memorię conferamus. Sed nō inuenio, fratres dilectiſſimi, quibus vtar exordijs, quóve principio laudis aggrediar ſanctiſſimorum martyrum feliciſſimã cōfeſſionem. Magnis enim rebus magniſq; virtutibus rapior, & gcquid eſt, quod in ipſis adſpicio, hoc totum diuinũ atq; cęleſte admiror. In deuotione fidẽ, in vita ſanctitatẽ, in confeſſione conſtantiam, in paſſione victoriam. Quæ res quanto ſolæ in ſuis virtutibus fulgent, tanto ſunt oẽs in ſingulis martyribus clariores. Placet igitur in principio cauſam ipſius belli tractare, totiuſq; mundi diſcrimen neceſſariò breuiter omni celeritate diſcurrere, vt agnita veritate, & pręmia martyrũ, & pœnas qs nouerit Traditorum.

Actus martyrum legendi.

Perſecutio Chriſtianorum.

Temporibus nanq; Diocletiani & Maximiani, bellum diabolus Chriſtianis indixit iſto modo, vt ſacroſancta Dñi teſtamenta, ſcripturaſq; diuinas ad exurendum peteret, baſilicas Dñicas ſubuerteret, & ritus ſacros cœtuſque ſanctiſſimos celebrari Dño prohiberet. Sed non tulit exercitus Dñi Dei immane p̃ceptum, ſacrilegamq; iuſſionẽ perhorruit: & mox fidei arma corripuit, deſcendit in p̄lium, non tam contra homines, q̃ contra diabolum pugnaturus. Et q̃uis tradendo gentilibus ſcripturas Dominicas atq; teſtamenta diuina, prophanis ignĩbus comburẽda, à fidei cardine cecidêre nonnulli, conſeruando tñ eas, & pro ipſis libenter ſuum ſanguinem effundendo, fortiter fecêre q̃plurimi. Quiq; pleni Deo, deuicto ac proſtrato diabolo, victricẽ palmã in paſſione geſtantes, ſentẽtiam in Traditores atq; eorum conſortes, qua illos ab Eccleſię communione p̃cidant, cuncti martyres proprio ſanguine conſignabant. Fas eñ non fuerat, vt in Eccleſia Dei ſimul eſſent Martyres & Traditores. Aduolabant itaq; vndiq; uersùm ad certaminis campum immenſa agmina confeſſorum, & vbì quiſque hoſtem repererat, caſtra illic Dñica collocabat. Nanq; in ciuitate * Alutinenſi in domo Occani Felicis cùm bellica caneret tuba, Dominica ſigna glorioſi martyres erexerunt: ibiq; celebrãtes ex more Dominica ſacramẽta, à Coloniæ magiſtratibus atq; ab ipſo ſtationario milite appræhẽdũtur: Saturninus preſbyter cum filijs quatuor, id eſt, Saturnino iuniore & Felice lectoribus, Maria ſanctimoniali, Hilarione infante. Itaq; Datiuus, q & ſenator, Felix, alius Felix, Emeritus, Ampelius, Rogatianus, Quintus, Maximianus, Thelica, Rogatianus, Rogatus, Ianuarius, Caſſianus, Victorianus, Vincentius, Cæcilianus, Reſtituta, Prima, Fua, Rogatianus, Guinalius, Rogatus, Pomponia, Secunda, Ianuaria, Saturnina, Martinus, Dantus, Felix, Margareta maior, Honorata, Regiola, Victorinus, Pelufius, Fauſtus, Dacianus, Matrona, Cæcilia, Victoria, Herectina, ſecunda Matrona, Ianuaria. Hi appręhenſi, producebãtur alacres ad forũ. Adhuc in primũ certaminis campũ prior Datiuus ibat, quẽ ſancti parẽtes candidũ ſenatorem cæleſti curiæ genuerũt. Ibat etiam preſbyter Saturninus, numeroſa vallatus propagine liberorum. Cuius partùs partem ſibi ſociam martyrio deſtinauit, partem ſui nominis pignus Eccleſię relinquebat. Hos agmen Dominicum ſequebatur, in quo fulgebat cęleſtium ſplendor armorum, ſcutum fidei, lorica iuſtitiæ, ſaluationis galea, & gladius bifrons ſermo Dei: quorum pręſidio fulti, ſpem victoriæ fratribus promittebant.

Volũt tradĩ ſcripturas diuinas.

Vide crimẽ Traditorũ.

* Abitinẽſi

Nomina ſanctorum martyrum.

Arma ſanctorũ martyrum.

tebãt. Sed iam ad ſupradictæ ciuitatis peruenerunt forum. Ibì primùm aggreſſi cõfeſſionis palmam, magiſtratûs elogio ſuſtulerunt. In iſto nanq; foro iam pro Dominicis ſcripturis dimicauerat cælum, cùm Fundanus, ciuitatis quondàm epiſcopus, ſcripturas Dominicas traderet exurendas. Quas cùm magiſtratus ſacrilegus igni apponeret, ſubitò imber ſereno cælo diffunditur, ignis ſcripturis ſanctis admotus extinguitur, grandines adhibentur, omniſq; ipſa regio, pro ſcripturis Dominicis, elemẽtis furentibus deuaſtabat. De hac igitur ciuitate martyres Chriſti exoptata prima vincula ſuſceperunt: directiq; ad Carthaginem alacres ac læti, per totum iter hymnos Domino canticaq; pſallebant. Qui cùm ad officium Anolini tunc proconſulis peruenirẽt, ſtarentq; in acie conſtanter, fortiter ſæuientes impetus diaboli Dominica cõſtantia retundebant. Sed cùm non contra omnes ſimul milites Chriſti diabolica rabies præualeret, ſingulos in certamina poſtulauit. Quorum certaminum pugnas non tam meis exequar, quàm martyrum dictis: vt & ſæuientis hoſtis audacia in tormentis atque in ipſa ſacrilega inuectione noſcatur, & Chriſti Domini præpotentis virtus in tolerãtia martyrum atq; in ipſa confeſſione laudetur. Cùm igitur ab Officio Proconſuli offerrentur, ſuggererenturq; quòd à magiſtratibus Alutinenſium tranſmiſſi eſſent Chriſtiani, qui contra interdictum Imperatorum & Cæſarum, collectam Dominicã celebrâſſent, primùm Proconſul Datiuum interrogat, cuius eſſet conditionis, & vtrùm collectam feciſſet. Qui cùm ſe Chriſtianũ, & in collecta fuiſſe profiteretur, author ab ipſo collectionis ſanctiſſimę poſtulatur. Statimq; iubet Officium eũdem in eculeum ſubleuare, extenſumq; vngulis præparare. Sed cùm carnifices iuſſa crudelia atroci velocitate complerent, ſtarentq; ſæuientes in dictis, & denudatis ad vulnera martyris lateribus, erectis vngulis imminerẽt, ſubitò ſeſe per medium Thelica fortiſſimus martyr tormentis ſubiecit & clamauit, quia Chriſtiani ſumus nos: Nos, inquit, collegimus. Statimq; Procõſulis furor exarſit, & ingemiſcẽs, ſpiritali gladio grauiter vulneratus, martyrem Chriſti grauiſſimis ictibus tutudit, in eculeum ſuſpenſum tetendit, vngulis perſtridentibus laniauit. At contrà glorioſiſſimus martyr Thelica, media de ipſa carnificum rabie huiuſmodi preces Domino cùm gratiarum actione effundebat: Deo gratias: In nomine tuo Chriſte, fili Dei, libera ſeruos tuos. Talia precanti Proconſul: Quis eſt, inquit, author tecum congregationis veſtrę? Qui crudeliùs ſæuienti carnifici clara voce reſpondit: Saturninus preſbyter & omnes. O martyrem, primatũ omnibus dantem. Non enim preſbyterum fratribus prætulit, ſed preſbytero fratres cõfeſſionis conſortio copulauit. Quærente igitur Proconſule Saturninum, oſtendit: nõ ꝙ illum prodiderit, quem ſecum aduersùs diabolum pariter dimicare cernebat: ſed vt illi panderet, integrè ſe celebrâſſe collectam, quãdò cum ipſis etiam preſbyter fuerat. Manebat igitur, cum voce Dominum deprecans, & pręceptorum euangelij memor, inimicis ſuis veniam martyr in ipſis corporis ſui laniamentis poſcebat. Inter ipſos nanq; vulnerum grauiſſimos cruciatus, tortores pariter & Proconſulem his vocibus exprobrabat: Iniuſtè facitis infelices: contra Deum facitis. Deus altiſſime, noli illis conſentire ad hęc peccata. Peccatis infelices, aduersùs Deũ facitis. Cuſtodite præcepta Dei altiſſimi. Iniuſtè agitis infelices: innocentes laniatis. Non ſumus homicidæ, nõ fraudem fecimus. Deus miſerere. Gratias tibi ago: pro nomine tuo da mihi ſufferentiam. Libera ſeruos tuos in captiuitate huius ſeculi. Gratias tibi ago, nec ſufficio tibi gratias agere. Et cùm ictibus vngularum concuſſa fortiùs latera ſulcarẽtur, profluensque ſanguinis vnda violentis tractibus emanaret, Proconſulem ſibi dicentem audiuit: Incipies ſentire, quæ vos pati oporteat? Et adiecit: Ad gloriam. Gratias ago Deo regnorum. Apparet regnum æternum, regnum incorruptũ. Domine Ieſu Chriſte, Chriſtiani ſumus: tibi ſeruimus. Tu es ſpes noſtra. Tu es ſpes Chriſtianorum. DEVS ſanctiſſime, DEVS altiſſime, DEVS omnipotens, tibi laudes pro nomine tuo agimus. Cui talia oranti tum à diabolo per iudicem dictum eſt: Cuſtodire te oportuit iuſſionem Imperatorum & Cæſarum. Defatigato iam corpore, forti atque conſtanti ſermone victor proclamauit: Non curo, niſi legem DEI, quam didici. Ipſam cuſtodio, pro ipſa moriar, in ipſa conſummor, pręter quam non eſt alia. Talibus itaque dictis glorioſiſſimi martyris in ſuis tormentis, magis ipſe Anolinus torquebatur. Cuius tandèm rabies ferocitate ſaginata, poſteà reclusum in carcere, * paſſione condignum martyrem deſtinauit. Poſt hæc Datiuus à Domi-

Diuino miraculo ſcripturæ ſeruantur.

Datiuus ſuſpẽditur in eculeo.

Thelica martyr fortiſsimus.

Matt. 5.

Inſultat Proconſuli & tortoribus.

Inter tormenta eius ardentes preces.

* paſsioni

Dominó in certamine erigitur, qui Thelicæ ad fortiſſimum prelium de proximo cõiunctus eſt. Qui cùm pendendo in eculeo extenſus, ſe voce ſæpiùs repetita Chriſtianum eſſe, & collectam feciſſe fortiter proclamaret, emerſit ſanctiſſimæ Victoriæ martyris frater, vir ſanè togatus, ſed à religionis Chriſtianæ ſanctiſſimo cultu ipſis temporibus alienus. Qui ſuſpenſum in eculeo martyrem, profanis vocibus hactenùs arguebat: Hic eſt, ait, Domine, qui per abſentiam patris noſtri, nobis hîc ſtudentibus, ſororem noſtram Victoriam ſedúcens, hinc de ſplendidiſſima Carthaginis ciuitate vnà cum Secunda & Reſtituta, ad Alutinenſem Coloniam ſecum vſque perduxit. Quiq; nunquàm domum noſtram ingreſſus eſt, niſi tunc, quãdò quibuſdam perſuaſionibus puellares animos illiciebat. Sed non tulit Victoria, clariſſima martyr Domini, collegam & cõmartyrem ſuum falsò appeti ſenatorem. Statimq; Chriſtiana libertate prorumpens, Nullius, inquit, perſuaſione profecta ſum, nec cum ipſo ad Alutinẽſem Coloniam veni. Hoc poſſum per ciues probare. Omnia mea ſponte atque volũtate perfeci. Nam & in collecta fui, & Dominicum cum fratribus celebraui, quia Chriſtiana ſum. Tunc impudens aduocatus maledicta exaggerabat in martyrem. Et cõtrà martyr glorioſus de eculeo, cuncta vera reſponſione ſoluebat. Inter hæc Anolinus ardeſcens, premi vngulas in martyrem iubet. Statìm carnifices nuda preparataque ictibus latera cruentis vulneribus inuenerunt. Aduolabant truces in manus iuſſis velocibus, ſecretaq; pectoris, diruptis cutibus viſceribusq; diuulſis, nefandis adſpectibus adnixa crudelitate pandebant. Inter hæc martyris mens immobilis: & licèt membra rumpantur, diuellantur viſcera, latera diſſipentur, animus tamen martyris integer inconcuſſusque perdurat. Deniquè dignitatis ſuę memor Datiuus, tali voce preces Domino ſub carnifice rabiente fundebat: O Chriſte Domine, non confundar. His dictis beatiſſimus martyr quod à Domino popoſcerat, tã facilè meruit, quàm breuiter poſtulauit. Deniquè mox Proconſul mente concuſſa, lingua volẽte parcere proſiliuit. Ceſſauêre carnifices: fas enim non erat, martyrem Chriſti in commartyris ſuæ Victoriæ cauſa torqueri. Nam cùm contra eum Pompeianus ſuſpicionis indignæ ſęuus accuſator accederet, calumnioſamque coniungeret actionem, deſpectus à martyre eſt & percuſſus. Quid agis hoc in loco diabole? Quid contra martyres Chriſti adhuc vſq; conaris? A ſenatore Domini ac martyre, & poteſtas ſimul & forenſis rabies ſuperata eſt. Sed clariſſimus martyr etiam pro Chriſto tortus, cùm interrogatus, vtrùm in collecta fuiſſet, profiteretur conſtanter & diceret, cùm collecta fuiſſet, ſe ſuperueniſſe, & Dominicum cum fratribus congrua religionis deuotione celebrâſſe, authoremque eiuſdem collectionis ſanctiſſimę vnum fuiſſe, in ſeſe Proconſulem rursùs acriùs excitauit. Cuius recrudeſcente ſæuitia, geminata martyris dignitas iteratò vngulis ſulcãtibus exaratur. At martyr ad vulnerum cruciatus ſæuiſſimos priſtinam ſuam repetẽs orationem, Rogo, ait, Chriſte, nõ confundar. Quid feci? Saturninus eſt preſbyter noſter. Huius cùm latera, duri trucisq; carnificis magiſtra crudelitate monſtrante, adiũctis vngulis raderentur, Saturninus preſbyter ad prelium poſtulatur. Qui cæleſtis regni contemplatione conſiderans parua admodùm ac leuia ſuos cõmartyres ſuſtinere, congredi etiam ipſe taliter cœpit. Nam dicente Proconſule: Tu contra iuſſionem Imperatorum & Cęſarum feciſti, vt hos omnes colligeres? reſpõdit preſbyter Saturninus: Domini ſpiritu ſuggerente, ſecuri Dominicum celebrauimus. Proconſul ait: Quarè? Reſpondit: Quia non poteſt intermitti Dominicũ. Qui mox, vt hęc dixit, contra Datiuũ ſtatim iubet aptari. Expectabat intereà Datiuus laniamenta corporis ſui potiùs, q̃ dolebat: & cuius ad Dñm mens animusq; pendebat, nihil dolorẽ corporis æſtimabat: ſed tantùm Dñm precabatur, dicens: Subueni rogo Chriſte: habe pietatẽ, ſerua animam, cuſtodi ſpiritum meum: non confundar: rogo Chriſte: da ſufferẽtiam. Cui cùm à Proconſule diceretur: Ex hac ſplẽdidiſſima ciuitate magìs debueras alios ad bonam mentem vocare, & non contra pręcepta Imperatorum & Cęſarũ facere: fortiùs atq; conſtantiùs acclamabat: Chriſtianus ſum. Qua voce diabolus ſuperatus, Parce, inquit. Simulq; illum in carcerem tradens, paſſioni condignę martyrẽ reſeruauit. At verò preſbyter Saturninus: recenti martyrũ ſanguine delibutus, cùm pẽderet in eculeo, admonebatur in eorũ fide perſiſtere, in quorũ cruore perſtabat. Hîc cùm interrogaretur, vtrùm author ipſe eſſet, & omnes ipſe adunâſſet, & diceret, Etiã: ego preſens in collecta fui: Emeritus lector ad certamen exiliens, congrediente preſbytero,

Datiuus diriſsimè torquetur.

Saturninus presbyter vocatur ad cruciatus.

Datiui egregia cõſtãtia.

Emeritus proſilit ad certamen.

ro, Ego ſum author, inquit, in cuius domo collecta facta fuit. At Proconſul, qui iam toties victus fuerat, impetus Emeriti perhorrebat: & tamen in presbyterum verſus, Quarè contra præceptū, inquit, faciebas Saturnine? Cui Saturninus: Intermitti Dominicum non poteſt, ait. Lex ſic iubet. Tunc Proconſul: Non tamē debuiſti prohibita contemnere, ſed obſeruare potiùs, & nō rem facere contra præceptum Imperatorum. Et meditata iamdiù in martyribus voce, terrorem ſuæ iræ commouit, cui nō pigro paretur obſequio. Nam carnifices in ſenile corpus presbyteri ruunt, & graſſante rabie, rupta neruorum connexione, diſcerpunt illud ingemiſcenda ſupplicia & noui generis in ſacerdotem Dei exquiſita tormēta. Videres quaſi in pabulo vulnerum famis rabie ſæuire carnifices, apertisq; viſceribus, ad horrorem videntium inter ruborem ſanguinis, oſſa nudata pellere, & nec inter moras torquētium, excluſam animam corpus ſupplicio pendente deſerere. At tali voce Dominū presbyter precabatur: Rogo te Chriſte, exaudi. Gratias tibi ago Deus. iube me decollari. Rogo Chriſte, miſerere: fili Dei ſubueni. Cui Proconſul: Quarè contra præceptum facis? Et presbyter: Lex ſic iubet: lex ſic docet, inquit. O admiranda ſatis ac prędicandi presbyteri doctoris diuina reſponſio. Legem ſanctiſſimam etiam in tormentis presbyter prædicat; pro qua libenter ſupplicia ſuſtinebat. Legis deniq; voce deterritus Anolinus: Parcam, inquit: eumq; in cuſtodiam carceris redigens, exoptato ſupplicio deſtinauit. At verò Emerito applicito, In tua, inquit Proconſul, domo collectæ factæ ſunt contra pręcepta Imperatorū? Cui Emeritus, ſancto ſpiritu inundatus, In domo mea, inquit, egimus Dominicum. At ille: Quarè permittebas, ait, illos ingredi? Reſpondit: Quoniam fratres mei ſunt, & non poteram illos prohibere. Sed prohibere, inquit, illos debuiſti. At ille: Non potui, ait, quoniam ſine Dominico non poſſumus. Statim enim ipſe in eculeo iubetur extendi, extenſusq; vexari. Qui cùm validos ictus innouato carnifice pateretur, Rogo, ait, Chriſte ſubueni. Contra Dei præceptum facitis, ô infelices. Et interloquenti Proconſuli, Non oportuerat te eos ſuſcipere, reſpondit: Non potueram, quin ſuſciperem fratres meos. At Proconſul ſacrilegus, Sed prior, inquit, erat iuſſio Imperatorum & Cæſarum. Contrà religioſiſſimus martyr: Deus, inquit, maior eſt, q̃ Imperatores. Rogo Chriſte: tibi laudes. Chriſte Domine, da ſufferentiam. Cui talia precanti, hæc Proconſul iniecit: Habes ergò ſcripturam aliquam in domo tua? Et reſpondit: Habeo, ſed in corde meo. Et Proconſul: In domo, inquit, tua habes, an non? Emeritus martyr ait: In corde meo illas habeo. Rogo Chriſte: tibi laudes: libera me Chriſte: in nomine tuo patior. Breuiter patior, libenter patior: Chriſte, non confundar. O martyrem, Apoſtoli memorem, qui legem Domini conſcriptam habuit, non atramento, ſed ſpiritu Dei viui: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus. O martyrem, legis ſacrę idoneum diligentemq; cuſtodem, qui Traditorum facinus perhorreſcens, ſcripturas Dominicas nè perderet, inter ſecreta ſui pectoris collocauit. Quo cognito, Proconſul, parce, inquit: eiusq; confeſſionem in memoriam vnà cùm cæterorum confeſſionibus redigens, Pro meritis veſtris omnes, inquit, ſecundùm confeſſionem veſtram pœnas meritas perſoluetis. Sed iam ferina rabies, ore cruento tormentis martyrum ſaginata, languebat. Sed cùm Felix nomine & paſſione proceſſiſſet in prælium, aciesque Domini omnis incorrupta inuictaque perſtaret, tyrannus mente proſtratus, voce demiſſus, anima & corpore diſſolutus, Spero vos, inquit, hanc partem potiùs eligere, qua poſſitis viuere, vt iuſſiones cōſeruetis. Contra quę confeſſores Domini, inuicti martyres Chriſti, tanq̃ ex vno ore dixerunt: Chriſtiani ſumus: nō poſſumus niſi Domini legem ſanctam vſque ad effuſionem ſanguinis cuſtodire. Qua voce percuſſus inimicus, Felici dicebat: Non quęro, an Chriſtianus ſis, ſed an collectā feceris, vel ſcripturas aliquas habeas. O ſtulta iudicis & ridenda interrogatio. Chriſtianus, inquit, vtrùm ſis, tace. Et addidit: Si in collecta fuiſti? Reſpondit: Quaſi Chriſtianus ſine Dñico poſſit, aut Dñicum ſine Chriſtiano celebrari. An neſcis ſatanas, in Dñico Chriſtianū, & in Chriſtiano Dñicum conſtitutū, vt nec alterum ſine altero valeat eſſe? Cùm nomē audiēris, frequentiā Dñi diſce: & cùm collectam audiēris, nomē agnoſce. Deniq; cognoſceris à martyre & rideris: tali reſponſione cōfunderis: Collectā, inquit, glorioſiſſimè celebrauimus: ad ſcripturas Dñicas legēdas in Dñicum cōuenimus ſemper. Qua cōfeſſione cōfuſus grauiter Anolinus, fuſtibus cęſum exanimē, cæleſti cōcilio martyrē ꝑperantem ad ſiderea tribunalia, expleta paſſione, conſociat. Sed

Saturninus cruciatur atrociter.

Emeritus constantiſſime reſpōdet.

2. Cor. 3.

Felicis certamen.

Præclara martyrum vox.

Sed Felicem ſequitur alius Felix, nomine pariter & confeſſione atque ipſa paſſione conſimilis. Pari etenim virtute congreſſus, etiam ipſe fuſtiū læſione quaſſatus, animā in tormenta carceris ponens, ſuperioris Felicis eſt martyrio copulatus. Poſt hos ſuſcepit certamen Ampelius cuſtos legis, ſcripturarum diuinarū fideliſſimus conſeruator. Hic, quærente Proconſule, an in collecta fuiſſet, hilaris atque ſecurus alacri voce reſpondit: Cum fratribus feci collectam, Dominicum celebraui, & ſcripturas Dominicas habeo mecum, ſed in corde meo conſcriptas. Chriſte, tibi laudes refero: exaudi Chriſte. Qui cùm hæc dixiſſet, ceruicibus contuſus, quaſi iam in tabernaculū Dominicum cum fratribus relegatur. Hunc ſequitur Rogatianus. Qui confeſſus Domini nomen, ſupradictis fratribus iungebatur illæſus. Quintus verò applicitus, egregiè nomen Domini magnificeque confeſſus, cæſus fuſtibus in carcerem truditur, condigno martyrio reſeruatus. Hunc ſequebatur Maximianus, in confeſſione par, in congreſſione conſimilis, in victoriæ triumphis æqualis. Poſt quem iunior Felix, ſpem ſalutemq; Chriſtianorum Dominicum eſſe proclamans. Cùm ſimiliter etiam ipſe fuſtibus cæderetur, Ego, inquit, deuota mente celebraui Dominicum, collectam cum fratribus feci: quia Chriſtianus ſum. Qua confeſſione meruit fratribus etiam ipſe ſociari. At iunior Saturninus, martyris Saturnini preſbyteri progenies, in certamē optatum feſtinus acceſſit, properans patris virtutibus glorioſiſſimis adæquari. Cui cùm Procōſul furibundus, diabolo ſuggerente, dixiſſet, Et tu Saturnine interfuiſti? reſpondit Saturninus: Chriſtianus ſum. Non à te quæro hoc, ait, ſed vtrùm egeris Dominicū. Cui reſpondit Saturninus: Egi Dominicum, quia Saluator eſt Chriſtus. Quo nomine Saluatoris audito, Anolinus exarſit, & in filium, patrium inſtaurat eculeum. Extenſoque Saturnino, Quid, inquit, Saturnine profiteris? Vides vbi poſitus ſis? Habes ſcripturas aliquas? Reſpondit: Chriſtianus ſum. Proconſul verò ait: Ego quæro, an conueneris, & an ſcripturas habeas. Reſpondit: Chriſtianus ſum. aliud non eſt nomen, quod poſt Chriſtum oporteat nos ſanctum obſeruare. Qua confeſſione diabolus inflammatus, Quoniam permanes, inquit, in obſtinatione tua, etiam te oportet tormentis affici: Dic, an aliquas ſcripturas habeas. Et ad officium dixit: Vexa illum. Ibant in adoleſcētis latera paternis vulneribus laſſi lictores, & adhuc humectantem in vngulis patriū ſanguinem, cognato filij cruori miſcebant. Videres per hiantium vulnerum ſulcos de lateribus anteà genitoris ſanguinem fluere, & cruorem filij paterno permixtum vngulis rotantibus emanare. At iuuenis gemini ſanguinis admixtione recreatus, medelam potiùs, quàm tormenta ſentiebat: & recepta in tormētis fortitudine, fortiſſimis vocibus exclamabat: Scripturas Dominicas habeo, ſed in corde meo. Rogo Chriſte, des ſufferentiam. Spes eſt vitæ. Anolinus inquit: Quarè cōtra præceptū faciebas? Reſpondit: Quia Chriſtianus ſum. Quo audito, Parce, inquit. Et ſtatim ceſſante tormento, in patrium conſortium relegatur. Intereà mergebat in noctem horis labentibus dies, & conſumptis cum ſole tormentis, defecit atra tortorum rabies, & cum ſui iudicis crudelitate languebat. Sed legiones Dominicæ, in quibus Chriſtus, perpetuum lumen, armorum cæleſtium coruſco ſplendore fulgebat, fortiùs atq; cōſtantiùs in certamina proſiliebant. Cùm verò aduerſarius Domini tot martyrum prælijs glorioſiſſimis victus, tantiſq; ac talibus congreſſionibus ſuperatus, deſertus à die, comprehēſus à nocte, deficiente iam carnificum rabie, profligaturus cùm ſingulis congredi vlteriùs non valeret, totius exercitûs Domini animos percontatur, deuotaſq; confeſſorum mentes tali interrogatione propulſat: Vidiſtis, inquit, eos qui perſeuerauerūt, quid ſuſtinuerunt, vel quid in ſua confeſſione perſtantes, adhuc habeant ſuſtinere. Et ideò qui vult ex vobis ad indulgentiam peruenire, vt ſaluus eſſe poſſit, profiteatur. Ad hæc confeſſores Domini, glorioſi martyres Chriſti, læti ac triumphantes ſimul, non ex Proconſulis dictis, ſed ex victoria paſſionis ſpiritu ſancto feruentes, fortiùs clariuſq;, tanquàm ex vno ore, dixerunt: Chriſtiani ſumus. Qua voce proſtratus eſt diabolus, & concuſſus Anolinus confuſuſq;, omnes ſanctos in carcerem trudēs, illos martyrio deſtinauit. Et nè deuotiſſimus fœminarū ſexus, florentiſſimuſque ſacrarū virginum chorus certaminis tanti gloria priuaretur, omnes fœminæ, Chriſto Domino auxiliante, in Victoria congreſſæ ſunt & coronatæ. Etenim Victoria ſanctiſſima fœminarum, flos virginum, decus & dignitas confeſſorum, honeſta natalibus, religione ſanctiſſima, moribus temperata, in qua naturæ bonum candida pudicitia reluce-

Alterius Felicis agon. — *Ampelij martyriū.* — *Item Rogatiani.* — *Quinti.* — *Maximiani.* — *Felicis.* — *Saturnini.* — *Inuicta cōſtātia & inſuperabilis confeſsio ſanctorum martyrum.* — *Victoriæ virginis encomion & certamē egregium.*

bat,reſpondebatque pulchritudini corporis fides pulchrior mentis,& integritas ſan. ctitatis,ad ſecundam palmam reſtitutam ſe in Domini martyrio lætabatur. Huic nãq; ab infantia iam clara pudicitię ſigna fulgebant,& rudibus adhuc annis,apparebat rigor caſtiſſimus mentis,& quædam dignitas futuræ paſſionis.Deniquè poſtquàm plena virginitas vltimum ætatis tempus expleuit, cùm puella nolens & reluctans in nuptias à parentibus cogeretur,inuitamque tradere ſponſo prædo ſuggereret, clàm ſe per præceps puella demittit, aurisque famulantibus ſupportata, incolumis gremio terræ ſuſcipitur. Neque fuerat poſtmodùm pro Chriſto Domino paſſura, ſi pro ſola tunc pudicitia moreretur. Liberata igitur nuptialibus tedis, illuſoque ſimul cum parentibus ſponſo,media penè de ipſa nuptiarum frequentia proſiliens, ad ædem pudicitiæ portumq; pudoris eccleſiam intacta virgo confugit:ibì conſecrati Deo dicatiq; capitis in perpetuam virginitatem,ſacratiſſimum crinem incõcuſſo pudore ſeruauit. Hæc ergò ad martyrium properans, florẽtem pudicitiæ palmam triumphali dextera præferebat. Nanq; interroganti Proconſuli quid profiteretur, clara voce reſpondit: Chriſtiana ſum. Et cùm à Fortunatiano fratre togato eiusque defenſore,vanis argumentationibus mente capta eſſe diceretur, Victoria reſpondit: Mens mea eſt: nunq̃ mutata ſum. Ad hęc Proconſul: Vis ire,inquit, cum Fortunatiano fratre tuo? Reſpõdit: Nolo,quia Chriſtiana ſum:& illi ſunt fratres mei,qui Dei præcepta cuſtodiunt. O puellam,diuinæ legis authoritate fundatam. O virginem glorioſam,æterno regi meritò conſecratam. O beatiſſimam martyrem,euãgelica profeſſione clariſſimam, quæ Dominica voce reſpondit: Hi ſunt fratres mei, qui Dei præcepta cuſtodiunt. Quibus auditis, Anolinus depoſita iudicis authoritate,ad puellæ perſuaſionẽ deſcendit. Conſule tibi,inquit. Vides enim fratrem tuum prouidere cupientem ſaluti tuæ. Cui martyr Chriſti: Mens mea eſt,inquit: nunquàm mutata ſum. Nam &in collecta fui,& Dominicum cum fratribus celebraui: quia Chriſtiana ſum: Mox cùm hæc Anolinus audîſſet,furijs agitatus exarſit,& puellam,ſacratiſſimam martyrem Chriſti,in carcerem vnà cum cæteris relegãs,paſſioni omnes reſeruauit. Sed Hilarianus adhuc ſupererat, vnus de natis presbyteri martyris Saturnini,qui ætatem ſuam paruulam ingẽti deuotione vincebat. Hic patris fratrumq; triumphis approperans iungi, diras tyranni minas nõ tam exhorruit,quàm in nihilum duxit. Huic cùm diceretur, Patrem tuum aut fratres tuos ſecutus es? ſubitò breui de corpore vox iuuenilis auditur, & anguſtũ pueri pectus ad confeſſionem Domini totum aperitur in voce reſpondentis: Chriſtianus ſum,& mea ſponte atq; voluntate cum patre meo & cum fratribus feci collectã. Audiebas patris Saturnini martyris vocem per dulcis filij meatus exire, & confitentem Chriſtum Dominum linguam,de fratris exemplo ſecuturam. Sed Procõſul ſtultus,non intelligens contra ſe,non homines,ſed Deum in martyribus dimicare, nec quia in puerilibus annis ingentes animos ſentiebat, putabat puerũ tormentis infantię poſſe terreri: deniquè amputabo,inquit,& collum tibi,& naſum,& auriculas,& ſic te dimitto. Ad hæc Hilarianus puer,patris fratrumq; virtutibus glorioſus,qui iam didicerat à Maioribus ſuis tormenta contemnere,clara voce reſpondit: Quicquid facere voluẽris,fac,quia Chriſtianus ſum. Mox in carcerem recipi etiam ipſe iubetur, ingentique cum gaudio vox Hilariani auditur,dicẽtis: Deo gratias. Hîc certaminis magni pugna perficitur: Hîc diabolus ſuperatur & vincitur: hîc martyres Chriſti de paſſionis futurę gloria ęterna iugi congratulatione lætãtur. Verùm quoniam nos, vt ſuprà diximus,ſchiſmatis tempus admonuit, confeſſionibus tantis ac talibus martyrum decreta coniungere,conſtitutiones ſanctiſſimas amicorum Dei geſtis ſuperioribus catenare,neceſſariò breuiter cuncta,quæ martyres in carcere ex authoritate legis diuinæ ſanxerunt,ſeruandaque poſteris reliquerunt,diſcurram: nec lapſorum ſuperbiam atque audaciam Traditorum,in hac ipſa mea feſtinatione prætercam. Coëgit enim me tranſcendere nihil geſtorum fides,amor legis,Eccleſiæ ſtatus, ſalus publica, vita communis. His enim de rebus Eccleſia Catholica ſic poterit recognoſci, ſi labes peſtifera Traditorum, nefandis actibus ſuis, ſententiaque martyrum omnibus ſeculis declaretur. Poſtquàm igitur ſupradictos martyres Chriſti exoptat[a] carcer recepit,confeſſores,qui illuc priores detruſi fuerant, victricibus palmis triumphales dexteras venientibus adiungebant. Veniebant prętereà ad eundem locum & ex diuer-

Mirabilis conſtantia virginis.

Matth. 12.

Hilariani pueri virilis animus.

Vide pueri voces.

Plurimi cõfeſſores in carcere.

diuerſis prouinciç partibus alij quoq; quàm plurimi confeſſores: inter quos erãt epiſcopi, presbyteri, diaconi, cæteriq; clerici, qui legem Domini aſſerentes, collectã Dominicumq; conſtanter & fortiter celebrabant: quiq; ſcripturas Dominicas diuinaq; teſtamenta de flamma atq; de incendio conſeruantes, ſeipſos diris ignibus cruciatibusque diuerſis, Machabeico more, pro diuinis legibus obtulerunt. Ea igitur tempeſtate, cùm horridus carcer craſſæq; tenebræ intrà ſe clauſos retinerent teſtes fideliſſimos Dei, & ingentia catenarum pondera deuota membra vincirent, cùm debilitaret fames, fatigaret ſitis, frigus quateret, turba comprimeret, latera ipſa recenti vngularum laceratione diſrupta, feruerent inter catenas & ferrum inſtrumentaq; tormentorum, ex authoritate legis diuinæ, quod ſibimet poſteriſq; martyribus conſeruarẽt, celebrantes concilium, cæleſtia decreta condebant. Verè enim viuus ille ſpiritusſanctus, confeſſorum mentes æternis adſpirando & diuinis colloquijs exercebat. Sed poſt crudelem tempeſtatem ac perſecutionis horribiles minas, quibus Chriſtianam religionem tyrannica rabies infeſtauerat, quô iterùm purior ac ſerenior Chriſtiani nominis pax æterna luceſceret, nec defuit Traditorum omnium calidiſſima fraus, conſpiratioq; peſtiferorum naufragorum, diabolica arte compoſita, quæ ſub prætextu religionis religionem impugnaret, fidem euerteret, diuina iura turbaret: maximè cùm etiam Menſurius, Carthaginenſis quondàm epiſcopus, recenti ſcripturarum traditione pollutus, ſceleris ſui amentiam peiore cœpiſſet ferocia publicare: quippe qui combuſtorum veniam librorum à martyribus poſcere ac implorare debuerat, vt delicta ſua maioribus flagitijs cumularet, eo animo ſæuiebat in martyres, quo diuinas tradiderat leges. Etenim hic tyranno ſæuior, carnifice crudelior, idoneum ſceleris ſui miniſtrum, diaconum ſuum elegit Cæcilianum, idemque lora & flagra cum armatis ante fores carceris ponit, vt ab ingreſſu atque aditu cunctos, qui victum potumque in carcerem martyribus afferebant, graui affectos iniuria propulſaret. Et cçdebantur à Cçciliano paſsìm, qui ad alendos martyres veniebant. Sitientibus intùs in vinculis confeſſoribus, pocula frangebantur ante carceris limina. Cibi paſsim lacerandi canibus ſpargebantur. Iacebant ante carceris fores, martyrum patres matresq; ſanctiſſimæ, & ab extremo conſpectu liberorum excuſſi, graues nocte dieque vigilias ad oſtium carceris exercebant. Erat fletus horribilis & acerba omnium, qui aderant, lamentatio: prohibere pios martyrum complexus, & diuelli à pietatis officio Chriſtianos, Cæciliano ſęuiente tyranno & crudeli carnifice. Intereà martyres Chriſti non carceris ſqualor, non viſcerum dolor, non deniq; vlla rerum penuria, commouebat: ſed meritis & confeſſione iam Domino vicini, direxerunt in poſteros ſalutem, quæ communem Chriſtiani nominis progeniem ab omni recidiua communione Traditorum ſecerneret, tali ſub comminatione: Si quis Traditoribus communicauerit, nobiſcum partem in regnis cæleſtibus non habebit. Et hanc ſententiam, ſanctiſpiritûs authoritate conſcriptam, tali comparatione firmabant: Scriptum eſt, inquiunt, in Apocalypſi: Quicunque adiecerit ad librum iſtum apicem vnum aut vnam literam, adijciat illi Deus innumerabiles plagas: & quicunq; deleuerit, deleat partem eius Dominus de libro vitæ. Si ergò additus apex vnus, aut litera vna dempta, de libro ſancto radicitùs amputat, & ſacrilegum facit & ſubuertit authorem: neceſsè eſt omnes eos, qui teſtamenta diuina, legesq; venerandas omnipotentis Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti ignibus tradiderunt exurendas, æternis gehennæ ardoribus, inextinguibili igne torqueri. Et ideò, vt ſuprà diximus, ſi quis Traditoribus communicauerit, nobiſcum partem in regnis cæleſtibus non habebit. Hæc communicantes, ſinguli ad paſſionis gloriam feſtinabant, ſupremaque teſtatione vnuſquiſque martyrum cruore proprio conſignabat. Exindè Eccleſia ſancta ſequitur martyres, & execratur perfidiæ Traditores. Igitur cùm hæc ità ſint, quiſnam eſt diuini iuris peritia pollens, fide præditus, deuotione præclarus, religiõe ſanctus, qui iudicis Dei memor, veritatem ab errore diſcernat, à fide perfidiam diſiungat, ſimulationemq; fictam à certa & integra ſanctitate recludat, ſeparet à ſtante lapſum, ab integro vulneratum, à iuſto reum, ab innocente damnatum, à cuſtode legis proditorem, à confeſſore Chriſti nominis negatorem, à martyre Domini perſecutorem, & vnum atque idem eſſe exiſtimet, & Eccleſiam martyrum, & conuenticula Traditorum? Nemo ſcilicet: quoniam hæc inter ſe ità repugnant, contrariaque ſibi ſunt, vt lux tenebris, vita

[Margin notes: 2. Mach. 7. — Synodus in teterrimo carcere habetur. — Mẽſurij apoſtatæ epiſcopi ſçuitia in martyres. — Decretũ eiꝰ ſynodi contra Traditores. — Apoc. 22.]

2. Cor. 6. morti, ſanctus angelus diabolo, Chriſtus Antichriſto, Paulo apoſtolo dicente: Quaſi filijs dico, dilatamini & vos, & nolite coniungi cum infidelibus. Quæ eſt enim participatio iuſtitiæ ad iniquitatem? Aut q̃ communicatio luminis ad tenebras? Quæ particula eſt fideli cum infideli? Quæ eſt aũt cõuentio templi Dei cum ſimulacris? Vos aũt templũ Dei viui eſtis. Dicit enim: Quia inhabitabo in eis, & inambulabo, & ero illorũ Leui. 26. Eſai. 52. Ierem. 31. Deus, & ipſi erunt mihi populus. Propter quod diſcedite de medio eorũ & ſeparamini, dicit Dominus omnipotens, & immundum nè tetigeritis, & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. Quamobrem fugienda bonis, & vitanda eſt ſemper religioſis conſpiratio Traditorũ, hypocritarum domus, phariſæorumque ſententia: vt viam adoptionis filiorum filiarumque Dei in ſancta Eccleſia ſpiritaliter nati dignè incedant, & non alienis facinoribus immerſi, pro luce tenebras, pro vita mortem, interitum ſibi pro ſalute acquirant. Talis eſt enim eccleſia Domini, quæ vna ſemper ſingularisque, contra ſeſe, & in partes diuidi non poteſt. Sed poſt teterrimam perſecutionis noctem, turbinesq́; peſtiferos tyrannorum, ad deceptionem innocentium prædamq́; populorum, diabolus verſutia callidiſſimæ fraudis adinuenit, vt quos aperta perſecutionis clade trãſuorare non valuit, nec in ſeculo, ſacrilego idolorum ſeruitio mancipandos, delictorum nexibus in perpetuam perniciem potuit retinere, eos pollutis traditionibus iungens ſibi, ſub prætextu ſanctiſſimæ religionis extinguat. Deniquè illi falſi ſacrorum ritus, fictaq́; myſteria, non tam in ſalutem quàm in perniciem miſerorum celebrantur: cùm erigit altare ſacrilegus, celebrat ſacramenta prophanus, baptizat reus, curat vulneratus, veneratur martyres perſecutor, legit euangelia Traditor, hæreditatem cæli promittit diuinorum teſtamentorum combuſtor. Quos increpat Dominus & obiurgat in Euangelio, dicens: Væ vobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ, qui circumitis mare & aridam, facere vnum proſelytum: & cùm factus fuerit, facitis eum filiũ gehennæ plùs quàm eſtis vos. Et propheta polluta eorum ſacrificia reſpuens, ait: Sacrificia eorum tanquàm panis luctûs: Omnis qui tetigerit illum, inquinabitur. Sed & per Aggæum clariſſimum prophetam, Interroga, inquit, ſacerdotes legem: Si acceperit homo carnem ſanctam in ſummo veſtimenti ſui, & tetigerit ſummitas veſtimenti eius aliquam partem panis, vini aut olei, ſi ſanctificabitur? Et dixerũt ſacerdotes: Non. Et dixit Aggæus: Si tetigerit inquinatus in anima horum aliquid, ſi inquinabitur? Et dixerunt ſacerdotes: Inquinabitur. Et dixit Aggęus: Sic & populus hic & gens hæc corã me, dicit Dominus: & oĩs qui acceſſerit illuc, inquinabitur. Fugienda ergò & execranda pollutorum omnium congregatio vitioſa, & appetenda omnibus beatiſſimorum martyrũ acceſſio glorioſa: quæ eſt Eccleſia ſancta, vna, & vera Catholica, ex qua martyres profecti ſunt, & à quibus diuina teſtamenta ſeruata ſunt. Hæc etenim ſola perſecutionis infeſtæ impetum fregit: hæc legem Domini vſque ad effuſionem ſanguinis conſeruauit. In hac virtutes ſanctiſpiritûs præſentia frequentantur, baptiſma à Saluatore perficitur, vita perpetua reparatur. Semper enim illis propitius DEVS adeſt, Dominus Chriſtus collætatur, & gaudet ſpirituſſanctus, in confeſſoribus victor, in martyribus triumphator. Poſtremò cùm nec Menſurius, nec miniſter eius Cęcilianus ab hac immani crudelitate ceſſare vellent, Anolino Proconſule alijsq́; perſecutoribus interim circa alia negocia occupatis, beati martyres iſti, corporeis alimentis deſtituti, paulatim & per interualla dierum, naturali conditioni, famis atrocitate cogente, ceſſerunt, & ad ſiderea regna cum palma martyrij migrauerunt: præſtante Domino noſtro Ieſu, qui cum patre &c.

Matth. 23. / Oſee 9. / Agg. 2. (margin references)

Eccleſia vna eſt, nec poteſt in partes diſtrahi.

In vna Catholica Eccleſia permanendum.

VITA

VITA S. SEVERINI ABBATIS AGAVNENSIS, PER FAVSTVM PRESBYTERVM CONSCRIPTA, SED *quòd in pleriſque videretur eſſe verboſior, per F. Laurentium Surium redacta in compendium.*

BEATVS Seuerinus, religioſus Dei cultor, parentes habuit generis nobilitate cōſpicuos, qui eum à prima ętate in literis & pietate inſtituendum curârunt. Tandèm couſquè in ſcientia & vitæ integritate progreſſus eſt, vt dignus exiſtimatus ſit, qui inſigni Agaunenſium monaſterio, vbì fortiſſimus Chriſti martyr Mauritius quieſcit, Abbas præficeretur. Virtutum enim eius bonus odor iam longè lateq; ſe diffuderat, & cunctis eum celebrem reddiderat atque venerabilem. Carnis vel generis ſplendorem longè ſuperabat mētis generoſitate & virtutum gloria. Feruebat nanque in illo Dei amor, animi inuicta cernebatur patientia, edomandę carnis ingens ſtudium, & multa cibi potusque parſimonia. Inſiſtebat acriter & ſtrenuè ſanctis precibus, ſciēs ſcriptum eſſe: Petite, & accipietis. Magna illi aderat animi compunctio, qua fiebat, vt eſſet ſemper ad cæleſtia ſuſpenſus, vbertimque lachrymans, vota ſua Domino ardenter offerret, cùm Apoſtolo cupiens diſſolui, & ruptis corporis vinculis, ad illam beatam patriam proficiſci, & eſſe præſens ad Dominum. id enim multo melius. Sed inter hæc omnibus ſe præbebat affabilem, qui conſilij aut ſolatij captandi cauſa ad ipſum acceſſiſſent: infirmis quoquè fratribus adhibebat paternæ adhortationis fomenta: ità quidem ſibi & DEO intentus, vt tamen aliorum ſalutem nulla ratione negligeret.

Febrvar. 11.

Fit Abbas Agaunen.

Iohan. 16.

Philip. 1.

Ea tempeſtate Clodoueus rex Francorum in acrē febrem incidit, quæ multo tempore eum vehementer afflixit. Vt autem ad eum perlatus eſt rumor ſanctitatis beati Seuerini, hortantibus eum amicis, miſit homines, qui virum Dei cum omni humilitate obſecrarent, vt ad ipſum accedere, & ſuis precibus ſanitatem à Domino ipſi impetrare dignaretur, quandoquidem medicorum opera omnis fruſtrà in ipſum collata, nihil diuturno morbo remedij attuliſſet. Fuit hoc ità diuinitùs procuratum, vt vir ſanctus ea occaſione ad regem profectione ſuſcepta, illis in locis permultorum ſaluti & vtilitati proficeret. Nec ea res moleſta fuit regijs medicis: immò verò Tranquillinus, illuſtris vir & in arte medica benè verſatus, regem admonuit, vt virum ſanctiſſimum ad ſe accerſiret: ſimul exponens regi virtutes beati viri, quàm multi ab eo curarentur varijs oppreſſi morbis, & à dæmonijs vexati. Ità factum eſt, vt quemadmodùm diximus, rex ablegaret ſuos ad virum Dei, qui celeriter curarent illum adeſſe Pariſijs, vbì rex tum morabatur. Et illi quidem, quos miſerat rex, diligenter in eam curam incubuerunt, vt regis iuſſa exequerentur: & cùm ad Agaunenſe monaſterium perueniſſent, Abbatis appellandi copiam ſibi fieri popoſcerunt. Ille verò acceſſit ad eos, ſalutatusque eſt ab eis admodùm reuerenter, & his verbis compellatus: Dominus noſter, tuæ æternæ proſperitatis deuotus amator, Clodoueus rex te multùm ſaluere iuſſit, precaturque vti nè graueris ipſum inuiſere. Nam valdè difficili conflictatur ægritudine, & ſpe bona nititur, fore vt tuis ſanctis precibus à Domino obtineat priſtinam virium incolumitatem. Medici enim nihil ſua arte & induſtria efficere potuerunt. His auditis, vir ſanctus, vt erat pijſſimus, mox reſpondit, ſe regis precibus minimè defuturum. Id verò tanto propenſiùs fecit, quòd iam antè viſione & reuelatione angelica cognouerat ſe aliò migraturum, alibique & vitæ finem, & corporis ſepulcrum habiturum. Poſteà rem ad fratres omnes cœnobij refert, cum multa cordis pietate, compunctione & beneuolentia, multiſque cum lachrymis ità eos alloquens: Ego quidem, fratres mei dilectiſſimi, iam diſceſſurus, valdè me commendo orationibus veſtris: petoque & obſecro, vt ſicut hactenùs, ità deincèps quoquè fides integra, ſpes inconcuſſa, & feruens charitas perſeuerent apud vos. Confidite, quæſo, in Domino, & agite viriliter, & confortetur cor veſtrum in gratia DEI, quæ eſt in CHRISTO IESV Domino noſtro. Quòd ad me quidem attinet, notum vobis facio

Clodoueus rex eū ad ſe euocat.

Reuelatiōe diſcit alibì ſe moriturū

bis facio fratres mei, quòd in hac mortali carne me poſthàc viſuri nõ eſtis. Mihi enim diuinitùs patefactum eſt, in caſtro Nantonienſi me non multò pòſt ex hac vita deceſſurum. Hæc cùm ille dixiſſet, magnus omnium repentè luctus & fletus ortus eſt, aiuntq; ad illum: Abba pater, nè derelinquas nos, neque deſeras gregem tibi à Chriſto Domino commendatum, quem hucuſq; paterno affectu benignè & amanter ſouiſti. Dolebant certè vehementer tantum patrem ſibi auferri, maximè quòd audiuiſſent non ſe illum ampliùs conſpecturos in hac vita. Ille verò ſic eos lachrymantes mœrentesq; conſiderans, Nolite, inquit, fratres mei, nolite hac de cauſa contriſtari. Oportet enim nos diuinæ parére voluntati. Deindè iubet itineri neceſſaria præparari, eosq; blandè conſolatus, impertita quoq; benedictione, profectus eſt.

Fratres multùm dolent eius abitu.

Peruenit autem in ipſo itinere ad oppidum Niuernenſe, ibiq; orandi cauſa templũ ingreſſus eſt: cumque à cuſtodibus eſſet ſciſcitatus, vbi epiſcopus eſſet, illique reſpondiſſent, cum iam diù grauiter decumbere, loquẽdi quoque & audiendi beneficio priuatum, toto anno è lecto ſurgere non potuiſſe, & neque ſacrificâſſe interim, neq; populo benè precatum eſſe: vir ſanctus miſericordia permotus, ad Eulalium pontificem lecto inhærentem feſtinus accedit, viſoq; illo ſe proſternit, diuq; Dominum feruẽter orans, è terra ſurgit, dicitq; ſurdo & muto epiſcopo: Loquere, oro, mecum ſacerdos Domini. Tum ille: Sit, inquit, nomen Domini benedictum in ſecula, qui per te mei miſertus eſt. Et S. Seuerinus porrigẽs ei manum, Surge, ait, ſerue Dei in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui te propterea caſtigauit, vt ſaluum faceret: ideò flagellauit, vt coronaret. Hodiè mecum in altari ſacrificabis, & pro more populo benedictionem largieris. Sub his verbis totus ſanus ſurrexit Eulalius, laudes grateſque agens DEO, qui per ſeruum ſuum Seuerinum ab ipſo mortis limine ad vitam & ſanitatem ipſum reuocâſſet: eademque die Miſſam celebrauit, & populo benedixit. Multi ſanè viſo tanto miraculo obſtupeſcebant, agebantque gratias Deo pro reſtituto ſibi paſtore. Et illo quidem die manſit apud eum B. Seuerinus, diuinis cum illo laudibus vacans: poſtridiè verò illi valefaciens, cœptum proſequebatur iter, tandemq; Lutetiam perueniens, in ipſa vrbis porta leproſum conſpicit, valdè miſerum & omni conſolatione deſtitutum. Eum igitur ad ſe vocat, oſculatuſq; peramanter, dicit illi: Quid tibi vis præſtari fili mi? ſimulque ſputo eum liniens, & Dominum inuocans, leprã omnem prorsùs ab illo expulit. Ibì tum erumpunt omnes in laudem Dei, qui per ſeruum ſuũ talia efficeret. At vir ſanctus humanos vitans fauores, properè indè abijt templum versùs, ibiq; ſe dans orationi, à Deo opem poſtulauit: indè ad regis aulam ſe confert, eoque ſalutato, procumbit in preces, ijſque abſolutis, caſulam, qua indutus erat, ſuper regem ponit, & confeſtìm febre profligata, rex ſurrexit incolumis, gratias agens Deo, & flexis genibus eius ſeruum Seuerinum venerans, cuius precibus ſalutem repentè eſſet conſecutus.

Eulaliũ epiſcopũ ſurdum, mutũ lectoq; decumbentem ſanat.

Leproſum curat

Clodoueũ regẽ à febre liberat.

Manſit autem aliquandiù apud eum B. Seuerinus, multoſque tum aulicos, tum ciues Pariſienſes, depulſis morbis & malis, quibus premebantur, fuſa ad Deum prece, ſaluti reformauit. Lætabantur cæci, poſt longas tenebras cæli lumen adſpiciẽtes, ſurdi ſe audire gratulabãtur, claudi ingrediebantur alacres, muti tacentia diù ora in creatoris laxabant laudes, dæmoniaci à teterrimorum ſpirituum vexatione ſe gaudebãt abſolutos. Eiuſmodi verò mirificis operibus vir Dei creuit apud omnes præclara ſuî exiſtimatione, & laudabatur Chriſtus in fideli ſeruo ſuo. Rex quoq; Clodoueus poteſtatem ei fecit, quantam vellet pecuniam accipiendi ex theſauris ipſius, & pauperibus elargiendi. Tum præterea è carceribus abeundi copiam fecit omnibus, quos vir Dei cenſuiſſet dimittendos: quorum ſanè ingens fuit numerus. Attulit ea res multis incredibilem iucunditatem, quia iam nihil expectârant aliud, niſi vt diuerſis affecti ſupplicijs interimerentur.

At verò vbi ſenſit homo Dei aduentare tempus, quo cum morte vita eſſet commutanda, immò verò à morte corporis huius, & ab hoc exilio migrandum ad veram vitam & ad patriam charitatis æternæ, regi & Pariſienſibus valedicens, ad Caſtrum Nantonienſe properauit, vbi oratorium erat ex lignis conſtructum, in quo preſbyteri duo Paſchaſius & Vrſicinus Deo miniſtrabant, de quibus illi Dominus ſignificârat, quòd illorum opera eſſet mandandus ſepulturæ. Ad illos igitur acceſſit, & comiter eos alloquens, indicauit ſe propterea eò adueniſſe, vt illic vita functus, ab illis ſepeliretur.

Abit ad Caſtrum Nantonienſe.

retur. Deindè etiam commendauit illis Fauſtum preſbyterum, fidelem vt ipſe eum vocat, neceſſitatis ſuæ miniſtrum, qui triginta annis aſſiduus in eius miniſterio fuiſſet: itemque Vitalem monachum, diſcipulum ſuum. Porrò preſbyteri illi Paſchaſius & Vrſicinus honorificè virum ſanctum exceperunt, qui iam ad imminentem huius vitæ ſupremum diem ſeſe cum multis lachrymis aſſiduiſque precibus religioſè præparabat, vt poſſet venienti iudici lætus & expeditus occurrere. Poſtremò vbi ventum eſt ad vndecimum menſis Februarij diem, felicem ſpiritum in manus ſui efflauit creatoris. *Moritur vir ſanctus.* Vt autem teſtati ſunt, qui morienti aderant, totus ille locus, in quo decubuit, multo lumine circundatus fuit ea hora, qua deceſſit. Poſtquàm autem obdormiuit, Paſchaſius & Vrſicinus corpus exanime, ità vt moris erat, abluerunt, indutumque veſtibus ſummo cum honore in ſupradicto oratorio terra condiderunt: vbi hodieque ad eius ſepulcrum multa preclara fiunt miracula, glorificante Chriſto ſeruum ſuum. *Miracula ad ſepulcrum eius.* Poſteà, vbi defuncto Clodoueo, filius eius Childebertus regnum obtinuit, recordatus ille virtutum beatiſſimi Seuerini, & quemadmodùm patrem Clodoueum à moleſtiſſima febre repentè liberâſſet, omninò rationi conſentaneum putauit, vt ſuper eius monumentum ædes auguſtior & ſublimior fabricaretur. Idque eo iubente curatum & effectum eſt, templumque iam conſtructum idem rex etiam regijs muneribus auxit, cupiens apud Deum ſancti viri precibus adiuuari & eius patrocinia promereri.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLItani, *Encomium ſancti Meletij Archiepiſcopi Antiocheni, & de ſtudio eorum, qui conuenerant.*

PER venerandum & ſacrum hunc gregem oculos vbiq; circunferens, & vniuerſam ciuitatem adſpiciens hic præſentem, neſcio quem priùs beatum pronunciem: ſanctũne Meletium, quòd vel poſt mortem tanto honore fruitur: an veſtram charitatem, quòd tãtam in veſtros Paſtores beneuolentiam etiam poſt deceſſum oſtenditis. *Februar. 12. Exemplar Aloyſij excuſum habet 14. ſed puto mendum eſſe.* Beatus enim ille, quòd tantum amorem vobis omnibus potuerit immittere: Beati vos quoquè, quòd cùm charitatis depoſitum acceperitis, eam ei, qui depoſuit, integram hucuſq; perpetuò conſeruaueritis. Quintus enim annus iam præterijt, ex quo ille migrauit ad Ieſum, quem deſiderabat: & perindè acſi herì & nudiuſtertiùs eum vidiſſetis, tam feruenti amore ad eum hodiè acceſſiſtis. Proptereà beatus ille eſt hodiè iudicandus, quòd tales genuerit filios. Beati autem eſtis vos quoquè iudicandi, quòd vobis obtigerit, vt talem patrẽ haberetis. Egregia eſt radix & admirabilis: ſed fructus quoquè non ſunt indigni hac radice. Etenim quomodò radix quæpiam admirabilis, quæ latet in ſinu terræ, ipſa quidem non apparet: per fructus autem oſtendit vires ſuę virtutis: Ità etiam beatus Meletius in hac capſa conditus, ipſe quidem non cernitur à nobis oculis corporis: per vos verò, qui eſtis fructus, oſtendit vires ſuæ gratiæ. Et nos quidem ſileamus. ſufficit enim dies feſtus & feruor veſtri ſtudij, ad tuba clariùs proclamandum ſancti Meletij in vos amorem tanquàm in filios. *Dies feſtus S. Meletij.* Sic enim veſtras mentes accendit ad ſuî amorem, vt vel ad ſolum nomen incaleſcatis, & excitemini ad ipſam appellationem.

Proptereà ego quoquè nunc non temerè, ſed ſtudio & dedita opera, id in meis verbis annecto aſſiduè, & perindè àc quiſpiam, qui coronam texit aureã, margaritas deindè inſerẽs, gemmarum frequentia præclarius efficit diadema: ità ego quoq; beato eius capiti coronã texẽs encomiorum, veluti margaritarum quarundã frequentiã, orationi adtexo continuationẽ eius appellationis: ſperãs fore, vt ſic eam iucundiorẽ reddã & ſplendidiorẽ. Solent enim amantes eorum, quos amãt, vel nuda cõplecti nomina, & incaleſcere ad ipſas appellationes. Quod vobis quoq; in hoc beato vſuuenit.

Nam

Meletij nomē q̃ gratū Antiochenis.

Nam cùm eum à principio in ciuitatem ingreſſum excepiſſetis, vnuſquiſque filium ſuum appellabat ab illius appellatione: per appellationem exiſtimans vnuſquiſque in domum ſuam ſanctum illum introducere, patresq́;, auos & proauos, matres prętereuntes beati Meletij nomen imponebant liberis, quos pepererant. Naturā enim vincebat amor pietatis, & deincèps qui naſcebantur, non ex naturali ſolùm beneuolentia, ſed etiam ex affectione ad illam appellationē, erant chari parentibus. Ipſum enim nomen, & ornamentum cognationis, & ædium tutelam, & inuocantibus ſalutem, & amoris ſolatium eſſe exiſtimabant: & perindè acſi quidam, qui ſedebant in tenebris, cùm vna lampas conſpecta fuerit, multas accendentes lucernas, vnuſquiſq; infert in domum ſuam: ità etiam cùm illa appellatio, tanquàm lumen incidiſſet in ciuitatem, vnuſquiſq; tanquàm lucernam accendens, introduxit in domum ſuā beati tunc illius nomen, veluti quendam theſaurum bonorum innumerabilium, per illius afferēs appellationem: eratq́; id, quod fiebat, doctrina magnæ charitatis & pietatis. Nam cùm aſſiduè cogerentur meminiſſe illius appellationis, illum quoq; ſanctum complectebantur animo. Habebant enim hoc nomen tanquàm arma quædam, quibus fugabatur quæuis à ratione aliena affectio & cogitatio: fuitq́; id adeò frequens, vt vbiq; in biuijs, in foro, in agris & in vijs hoc nomen vndiq; circunſonaret.

Vide antiquum vſum imaginum apud Chriſtianos, & earum venerationem.

Non ad nomen autem ſolùm adeò fuiſtis affecti, ſed ad ipſam etiam figuram corporis. Quomodò enim feciſtis in nominibus, hoc etiam feciſtis in illius imagine. etenim in palis annulorum, & in ſimulacris, & in phialis, & in thalamorum parietibus, & vbiq; ſacram illam multi expreſſerunt imaginem, vt non ſolùm audirent ſanctam illā appellationem, ſed etiam vbiq; viderent figuram corporis, & eius exceſſûs duplicem haberent conſolationem. Etenim cùm primùm fuit ingreſſus, fuit expulſus è ciuitate, inimicis veritatis eum expellentibus: Deus verò id conceſſit, ſimul & illius virtutē & veſtram volens oſtēdere. Cùm enim ingreſſus, ſicut Moſes in Aegyptum, liberâſſet ciuitatem ab errore hæreſis, putridisq́; membris & immedicabilibus à reliquo corpore amputatis, integram reſtituiſſet ſanitatem eccleſiæ multitudini, inimici veritatis non ferentes correctionem, cùm mouiſſent eum, qui tunc imperabat, expulerunt eū ex hac ciuitate, expectantes fore, vt veritate eſſent ſuperiores, & euerterent correctionem eorum, quę facta fuerāt. Euenit autem contrà, quàm expectabant: magisq́; fuit euidens veſter zelus, & reſplenduit demonſtratio illius ſcientiæ, ad docendum accōmodatæ. Illius quidem, quòd triginta diebus, nec ijs quidem integris, tantum potuit, vt poſteà irruentibus ſpiritibus innumerabilibus, illabefacta & inconcuſſa manſerit illa doctrina. Feruor autem veſter ſe apertè oſtendit, quòd triginta, & nec ijs quidem integris, diebus, tam accuratè ſuſcepiſtis, quæ deiecta fuerant ab illo, ſemina, vt ad p̄fundum mentis radices tranſmiſeritis, & nulli deincèps illatæ decætero ceſſeritis tētationi.

Meletius ab hæreticis expellitur.

Antiochenorū charitis in Meletium.

Operæprecium eſt autem, ne illud quidē prætermittere, quod accidit in eius perſecutione. Nam cùm Præſes ciuitatis curru vectus exiret per medium forum, & propè feciſſet ſedere illum ſanctum, lapides niue crebriores vndiq; in caput Pręſidis ferebantur, ciuitate nequaquàm ferente ſeparationem, ſed potiùs volente priuari vita p̄ſenti, quàm videre ſanctum illum auelli. Quid ergò tūc fecit ille beatus? Cùm vidiſſet iactus lapidum, complexus ſuis veſtibus, contexit caput Pręſidis: ſimul & inimicos pudore afficiens ob inſignem manſuetudinem, & ſuos docens diſcipulos, quantā oſtendere oporteat patientiam in eos, qui iniuria afficiunt: & quòd non ſolùm nihil oporteat eis mali facere, ſed etiamſi ab alijs eis immineat periculum, id quoq; omni ſtudio propulſare. Quis tunc non fuit obſtupefactus, videns & inſanum amorem ciuitatis, & ſummam philoſophiam, lenitatemq́; & māſuetudinem Meletij? Erant enim admirabilia ea, quæ tunc acciderunt. Paſtor abigebatur, & greges non diſpergebātur. Gubernator expellebatur, & ſcapha non mergebatur. Agricola fugabatur, & vitis plus fructûs ferebat. Quoniā enim vinculo charitatis eratis inter vos inuicèm colligati, non illatæ tentationes, non impendentia pericula, non viæ longitudo, non diuturnitas temporis, neq; quidquam aliud potuit vos disiungere à beati paſtoris Meletij cōſuetudine. Sed expellebatur quidem, vt eſſet procùl à filijs: contigit autem contrarium. magis enim vobis conſtringebatur vinculis charitatis: & cùm ſecum vniuerſam accepiſſet ciuitatem, iuit in Armeniam.

Et erat

Et erat quidem corpus poſitum in patria, mens verò & cogitatio, velutì à quibuſdam pennis,in altum clata à gratia ſpiritûs, & apud vos perpetuò degens, vniuerſum hunc populum circunferebat in ſuis viſceribus. Quod ipſum quoquè vobis vſu veniebat. Nam cùm hîc ſederetis,& vrbe circunſcriberemini,ſpiritu charitatis in Armeniam quotidiè euolantes,& ſanctum vultum intuentes, & beatam vocem audientes, ſic reuertebamini. Et propter hanc cauſam,conceſſit Deus eum ſtatìm expelli è ciuitate,vt,ſicut dixi, oſtẽderet Deus veſtram fidei firmitatem inimicis,qui vos bello oppugnabant:& illius in docendo peritiam. Illud autem hinc eſt apertum. Nam poſt primam reuerſus perſecutionem, non triginta ſolùm dies,ſed etiam mẽſes,& annum vnum & duos & plures hîc eſt verſatus. Nam cùm ſatis magnum dediſſetis argumentum veſtræ circa fidem firmitatis, dedit vobis poteſtatem iucundè & ſecurè fruendi patre. erat enim maxima voluptas, frui illo ſancto vultu. Non enim ſolùm docens nec loquens,ſed etiamſi ſolùm videretur,ſatis erat ad introducendam omnem virtutis doctrinam in eorum,qui videbant,animam. Quandò enim ad vos veniebat,& vniuerſa ciuitas ei obuiàm proceſſerat, alij quidem propè accedebant, & pedes præhenſabant,& manum oſculabantur,& vocem audiebant: alij autem prohibiti à multitudine,ipſum ſolùm videntes,tanquàm qui ſufficientem benedictionem ex adſpectu accepiſſent,& non minùs habuiſſent,quàm qui propè fuiſſent,contenti recedebant: & quod fiebat in apoſtolis,hoc in eo quoquè contingebat. Quomodò enim in Apoſtolis,qui progredi & propiùs accedere non poterant,cùm vmbra eorum extenderetur, & tangeret eos,qui procùl erant,eandem attrahebant gratiam,& ſani ſimiliter recedebant : Ità nunc quoquè,qui non poterant accedere, tanquàm aliquam ſpiritalem gloriam à ſancto illo capite emiſſam,& ad eos,qui longiſſimè aberant, peruadentem ſentientes : etiam ab eo omni benedictione ex ſolo adſpectu repleti, omnes diſcedebant.

Reuertitur ab exilio.

Act. 5.

Cùm autem viſum eſſet communi Deo vniuerſorum, eum vocare ex vita præſenti,& eum referre in chorum angelorum,nec hoc quidem factũ eſt temerè. Sed ipſum quidem vocant literæ Imperatoris,cùm Deus mouiſſet Imperatorem. Vocant verò ipſum nõ in propinquum locum,ſed in Thraciam. Quamobrem? Vt & Galatæ & Bithyni & Cilices & Cappadoces, & omnes, qui Thraciam habitant, noſtra bona cognoſcerent: Vt qui erant vbiquè terrarum Epiſcopi, tanquàm ad archetypum exemplar, ad illius ſanctitatem intuentes, & apertum exemplum ab illo accipientes, ſui in hoc munere officij certiſſimam & clariſſimam haberent regulam, quemadmodùm oporteat adminiſtrare & regere eccleſias. Nam propter vrbis magnitudinẽ,& quòd illic reſideret Imperator, multi ex multis locis orbis terræ illuc tunc confluebant. Epiſcopi autem eccleſiarum, proptereà quòd eccleſiæ à longo bello & tempeſtate reſpirantes,acciperent principium pacis & trãquillitatis, literis Imperatoris omnes illuc vocabantur. Tunc ergò hic quoquè ſanctus illuc accedit. Quomodò enim in tribus pueris accidit,quandò erant publico præconio renunciandi & coronandi,extincta vi ignis,faſtu tyranni conculcato, confutato omni genere impietatis, ex vniuerſo orbe terræ erant eis congregati ſpectatores. Nam qui vbiquè terrarum erant ſatrapæ, conſules, & legati, vocati quidem erant propter aliam cauſam, illos autem ſpectauerunt athletas. Ità etiam tunc accidit. Propter aliam enim cauſam vocati epiſcopi,qui vbiquè terrarum adminiſtrabant eccleſias,acceſſerũt,&ſanctum illum ſunt contemplati:adeò vt beato Meletio præclarum fieret theatrum.

Dan. 3.

Poſtquàm autem eum adſpexiſſent,& accuratè eius didiciſſent pietatem, ſapientiam atque zelum fidei,vt qui perfectam & abſolutam in ſe haberet omnem virtutem, quæ decet ſacerdotem,tũc eum ad ſe vocauit Dominus. Factum eſt verò id quoquè, vt leuiùs ferret noſtra ciuitas. Nam ſi hîc emiſiſſet animã,futurum erat intolerabile pondus calamitatis. Quis enim ſuſtinuiſſet videre beatum illum, extremum ducẽtem ſpiritum? Quis ſuſtinuiſſet videre illa cilia oculorum deprimi,osque claudi & mandata edere nouiſſima? Quis hæc adſpiciens, non à ſe diſceſſiſſet magnitudine calamitatis? Nè hoc ergò accideret,prouidit Deus,vt in aliena regione animam emitteret : vt tempore, quod interceſſit, hanc maximam præmeditati calamitatem, cùm videremus ingredi corpus,nè animo conſternaremur,cùm mens iam eſſet aſſuefacta luctui. Quod etiam factum eſt. Cùm enim venerandum illud corpus excepit ciuitas, luxit

Meletij abſoluta virt.

quidem & valdè eiulauit: ſed luctum citò repreſſit, tam propter cauſam, quam diximus, quàm propter eam, quæ eſt dicenda.

Benignus enim & clemẽs Deus miſertus noſtri doloris, alium citò nobis dedit Paſtorem, qui pulchrè exprimebat & conſeruabat formã omnis illius virtutis. Qui cùm ſedem aſſcendiſſet, humili & lugubri veſte nos ſtatim exuit, & dolorem extinxit. beati autem Meletij magìs renouabat memoriam: & dolor quidẽ flaceſcebat, amor verò accendebatur vehementiùs, & omninò ſublata fuit animi ægritudo. Quãquàm in amiſſione eorum, qui ſunt chariſſimi, non ità ſolet euenire. Sed quandò quis filium chariſſimum, vel etiam reuerendum maritum amiſerit mulier, quandiù quidem eius feruentem conſeruat memoriam, vehementior luctus alitur in animo. Quandò verò ſuccedens tempus luctum emolliërit, ſimul cum vehementia doloris extincta eſt etiam, quæ vigebat, memoria. In hoc autem beato Meletio accidit cõtrarium. Nam animi quidem ægritudo fuit omninò eiecta, recordatio verò non ſimul abijt cum dolore, ſed aucta eſt vehementiùs. Teſtes autem eſtis vos, qui poſt tantum tempus, non ſecùs àc apes fauum, circunuolatis corpus beati Meletij. Cauſa verò erat, non à natura ortus in illum amor, ſed diſcretionis rectæ ratiocinatio. Propterea non fuit morte extincta ſancti Meletij memoria, tempore non emarcuit: ſed augetur & maius accipit incrementum, non eorum ſolùm, qui viderunt, ſed etiam eorũ, qui non viderunt. Eſt enim hoc quoquè admirabile, quòd qui fuerunt illius vitæ tempore iuniores, ij quoquè accẽduntur ad idem deſiderium. Atque vos quidẽ ſenes in hoc ſolo ſuperatis eos, qui non viderunt, quòd cum eo verſati eſtis, & fructum percepiſtis ſanctæ eius conſuetudinis. Qui autem non viderunt, vos ſuperãt, quòd cùm virum non adſpexerint, oſtendunt in ipſum non minus deſiderium.

Studium & amor Antiochenorũ in defunctũ Meletium.

Oremus itaque omes, tam magiſtratus quàm priuati, tam mulieres quàm viri, tam ſenes quàm iuuenes, tam ſerui quàm liberi, hunc beatum Meletium harum precum ſocium accipientes, (eſt enim ei nunc maior fidutia, & amor in vos feruentior) vt hęc nobis augeatur charitas, & nos omnes dignemur, quomodò hîc ſumus prope arcam, ità illic quoquè poſſe eſſe prope beatum & æternum eius tabernaculum, & conſequi bona æterna, quæ ſunt ei repoſita. Quæ detur nobis omnibus conſequi, gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia ſimul cum ſancto & viuifico ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

NICEPHORI BEATISSIMI PHILOSOPHI ET ORATORIS, ORATIO FVNEBRIS, SEV VITA ENcomio contexta, *magni inter Dei Pontifices & admirabilis inter Patriarchas, Antonij.*

Februarij 12.

FIeri ergò nõ poterat, vt eorum, qui in fide priùs præclari extiterunt, non rurſùs tempus, etiamſi videretur conſenuiſſe, fœtus ſimiles afferret: & per extremum pactum, rebus ipſis & factis, pręcedentium fructuum comprobaret admirabilitatem. Cùm enim fictor ab initio humanam fabricatus eſſet naturam, & bonorum ſeminum ei indidiſſet materiam, non ſiuit, vt ea cum tempore conſeneſceret, ſed vt in dies repubeſceret, & ferret fœtus germanos pcedentibus, ſupernę cognationis minimè adulteratam nobilitatem in ſe ferentes. Virtus enim non accipit dimẽſionem ex eo, quod eſt tempore poſterius aut prius: ſed ex pura & incorrupta mẽte eorum, qui ſe rectè gerunt: quomodò is, qui nunc oratione laudãdus eſt propoſitus, qui quotidianis acceſſionibus aſſcendit totas ſcalas virtutum, & peruenit ad ſummum.

Sed oportet, huic, qui per totam vitam in virtute ſe exercuit, eos, qui per totam vitam in dicendi facultate ſtudium poſuerunt, contexere coronam: qui quidem ſunt lingua boni & potentes: & admirari res præclarè & rectè ab eo geſtas: me aũt ſilentio longo os meum cõprimere, & linguam vinculo cõtinere: & dum alij oratoris officio funge-

fungerentur, me in numerum referri auditorum: & eorum quidem reuoluere memoriam, quorum inſpectio & experientiæ, non longo abhinc tempore, poterat eſſe magiſtra, vt veritati poſſem verum & firmum ferre teſtimonium: eorum verò, quæ ignorantur, narratione per orationem percipere cognitionem. Non autem lingua inerudita, & ægritudinis animi nube confuſa mente, aggredi tãtæ rei magnitudinem, timentem periculum, quod imminet ijs, qui ſuſcipiunt ea, quæ ſunt ſupra vires. Natura enim ità eſt comparatum, vt verba res non poſſint aſſequi. Hîc autem nunc, vbi & longiſſimum tempus dimenſum eſt virtutem, & floridiſſimum pratum imitantur rectè facta, cùm omnia tractare nulla poſſint ratione, meritò refugiunt. Neque enim ſuum ingenium, nec rerum ignorantes magnitudinem, ſperantes tamen ſe potiùs aliquid accepturos, quàm daturos, exiſtimant ſe virtutum magnitudine eſſe ſuam celaturos imbecillitatem. neminem enim iudicare orationes, ſtupefactum rerum admiratione. Quamobrem ſperant fore, vt ſimul & lateant, & prædicentur, dum propter horum connexionem habentur in admiratione. Sed quoniam mentis, quæ inter oẽs principatum obtinet, vincit ſententia, quæ poſt exequias cenſet iuſta patri eſſe tribuenda, eius in dicendo gratiæ vniuerſum permittentes, (quæ, etſi neceſsè ſit, ad non aſſequi, omninò quod deficit, adijciet, vel potiùs orationi integram præbebit correctionem) accedimus ad narrationem, velutì quoddam fundamentum patriam primo loco ponentes. Verba res aſſequi non poſſunt.

Sed patriæ & Maiorum nollem facere mentionem: quoniam nec aliquid eorum, quæ ad carnem pertinent, cæleſti illi & carnis propemodùm experti, & qui ſolam nouerat patriam ſupernam ciuitatem, in quam ciues adſciſcuntur, qui ſunt virtutis operatores, ſcimus fuiſſe proprium. Sed quoniam eum, qui propter nos maſſæ noſtræ aſſumptione factus eſt ſicut nos, vniuerſi opificem videmus & Dominum, admiſiſſe patriam & Maiores, & humilis Bethleem magnitudinem omni lingua prædicari, nec in ſancto quoquè Pontifice fas eſſe ſtatui prætermittere: ſed in eo potiùs iucundè immorari, reddendo quodammodò gratiam alimentorum. Sed in alijs quidem fortaſsè, patria & genus propoſita, laudem ex arte afferunt: in eo autem, de quo in pręſentia agimus, partus potiùs ijs, ex quibus ortus eſt, donat gloriam immortalem, infernè remittens ſplẽdorem, ſimiliter ſolarium radiorum reuerberationibus. Patria ergò, quæ ſit vna, non poteſt inueniri. Nam Aſia quidem & Europa gloriam inter ſe partitur: hæc quidem propter Thraciam, illa verò propter Phrygiam, eius ortum ſibi vendicantes. Cùm res autem ſit inter eos cõtrouerſa, apparet alia tertia patria, nempè regina vrbium, quæ etiã eum aluit, vlnis ſuis amplectens, ex quo ferè à puerilibus faſcijs eum euolui contigit, vt qui ei poſteà futurus eſſet decus & ornamentum. Et hæc quidem, vtpotè caput, ei facilè & prompto animo cedit, ſperans fore vt fruatur gloria. Aſia verò ægrè fert quidem, ſed non vſque ad immoderatam fertur contentionem: ſe reginę autem ſubmittens, & Maiorum eius contenta gloria, à quibus ſunt huic fontes generationis: quos genus ducentes ex Phrygia, propter munera imperatoria, quæ obiêrunt in exercitu Imperatoris, habuit regina vrbium habitatores, animo quidem fortes, fortes autem corpore, & eius, qui ex ipſis erat gignendus, priùs in ſe deſcribentes fortitudinem contra vitia & conſtantiam. Patria S. Antonij epiſcopi.

A quibus ortus huius pater, ab ipſis parentibus ab ineunte ætate, tanquàm Samuel, & habitu Dei ſorti dedicatur, & re ipſa: & ad generis ſucceſſionem lege matrimonij coniungitur mulieri, honeſtæ quidem animo, honeſtæ verò omnibus moribus, & corporis ſpecie non afferẽte dedecus nobilitati animæ: & quę, vt ſemèl dicam, animi & corporis dotibus, marito qui erat in vtriſque inſignis, nulla in re erat inferior. ſed erat biga inſignis, biga veneranda, biga, quæ beata cenſebatur: coniugium, quod multorum oculos cõuertebat ad admirationem: parùm quidem carni, plurimùm autem Deo viuens, & ijs, quæ verè ad Deum ferunt, factis & rectis actionibus: pro quibus & per quæ, tanquàm aliquod præmium virtutis, dignati ſunt ſacrum fructum producere. Qui in materna quadam poſſeſſione, quæ non multùm aberat à ciuitate, in qua habitabant, vrbanos tumultus, & Iconomachorum, quę tunc vigebat, rabiem declinantes, in lucem editus, magìs pietate alebatur quàm lacte. Cùm autẽ iam incepiſſet balbutire, parentibus iucundam exhibuit admirationem. Balbutienti enim linguæ nihil ferè aliud præbebat loquendum, niſi quæcunque erant myſtici noſtri cultûs, quãtum 1. Reg. 2. Parentũ eius encomion.

à molli & tenera pueri natura poteſt exprimi & è labris progredi:& hoc paulatìm creſcens cum augmento corporis,ſimul etiam creſcentem habebat admirationem:& q̃cunque id videbat,erat propheta futuri.

Nota tãtillę ætatis mores mirabiles.

Cùm ad quintum autem annum peruenisset,literarum figuras doctus à ſancto ſpiritu,(neque enim venire ad ludimagiſtrum,puerorum irriſiones & alias pueriles ineptias declinans,in animum induxit)omnes ſacras orationes, maximè quæ non myſticè ac ſecretò prolatæ,ſacrifici voce perueniunt ad aures eorum, qui initiantur,ingeniosè memoriter pronuncians, decætero etiã res ipſas imitabatur ac repræſentabat: panem proponens,& manu tenens thuribulum: perindè acſi nõ ſuſtineret ſacra anima,quo minùs etiam in imperfecta ętate operaretur res diuinas,& ante tempus perfectionis ea,quæ ad perfectionẽ pertinent, inchoaret:& ſacroſancto puero pro quouis ludo erat opus & ſtudium,parùm quidem matrem comitanti,magnã autẽ ex parte in his ſeorsùm occupato. Poſtquàm verò illa ad beatam, & quę nunquàm ſeneſcit, migrauit hęreditatem,cum patre verſabatur tunc,ſe exercens in ſacris diſcendis pſalmis. Ingenij autem felicitate, intelligentiam quidem quàm pro ætate maiorem, maturiorem autem,quàm pro tempore ætatis,dabat ſpectandã ſtaturam corporis:mentem verò eius,quod eſt bonum & honeſtum, capaciorem, quàm quantùm conſentaneum eſſet,vtrunque admittere dimenſionem temporis.

Hinc cùm ad annum perueniſſet duodecimum, ad res diligentiùs conſiderandas ſe applicans,(ô mentem ſtabilem, ô bonum propoſitum) genus vitæ diſcreuit & elegit: alijsq; reiectis,ad monaſticã intuẽs,flagrabat cupiditate. Rerũ em̃ principia à fine dijudicata,præbent tutam electionem eius,quod eſt melius. Non enim quod proportione ætati reſponderet,procedens habuit iudicium:ſed in iuuenili corpore canã oſtendebat intelligentiam,per ea,quę operabatur,ſuam cum eo,quod eſt bonum & honeſtum, indicans coniunctionem:& ijs, ad quæ ſe extendebat, ſignificabat incorruptæ mentis ſtabilitatem:& gloriam quidem deſpiciens, reſpuens autem quidquid nõ fert ad Deum,elegit eam,quę fert ad ipſum,aſperam quidem,ſed quęſtuoſam viam,& quę ſola poteſt bonos mercatores tranſmittere ad illam verè precioſam margaritã. Sciebat enim diuino amore priùs capta anima,ad id ſolũ,quod deſideratur,omninò contendere,& omnia nihil ducere,quæ nihil faciũt ad id,quod quæritur. Quod enim toto animo electum eſt ad acquiſitionem,eſt firmum ac ſtabile : Quod autem eſt firmiter acquiſitũ,promptum eſt ad cõſeruandum. Qui enim ſemèl fuerat incitatus ad id, quod eſt honeſtum,tanquàm ab aliquo carcere à virtute parentum,perpetuo ferebatur impetu,Deum quærens,& ad ipſum contendens.

Vide quid ſentiat de monachatu.

Dehinc deducitur ad virum ſanctum,qui præerat ſacro monaſterio,& erat inſignis virtute:cui magnam acquirebat gloriam actio & contemplatio,quæ corporis & animæ motus diſpertiebant. Quì cùm eum ſtatìm ſibi coniunxiſſet,& vt, quæ eſſe poteſt in iuuene,virtutem præuideret,eum traduxit ad ſuum habitum & amictum : tãquàm quadam tabula ei ſuis propoſitis virtutibus, eumque ſuo exemplo informans, factopotiùs quàm ſermone fuit ei doctor bonarum diſciplinarum. A quo exercitatus in orbe diſciplinarum,attraxit dulce fluentum diuinarum ſcripturarum,externæ ebrietatis crapulam repellens illo inſtitutore, & decætero nunquàm conuerſus, admouet manum aratro exercitationis, profundos proſcindẽs ſulcos virtutis,& ad fructus ferendos rectè præparans. Et noctes quidem habebant linguam, precibus & hymnis vacantem,& diuinarum rerum meditationi : dies autem manus vehementer inſeruientes ijs,qui ſimul cum eo exercebantur. Apertè enim ſciebat,quòd alij labores magnum quidem,(quidni enim?)ſed non tantum,lucrum prębent. Qui autem cõferuntur ad proximo deſeruiendum,multiplicem fructum ferentes, quod à Deo datum eſt vnicuique talentum,multiplicant:cuius ſumma eſt charitas,quæ eſt fons bonorum:à quo qui ſordes abſtergit riuus profluens, ſplendidos ſplendidè Deo ſiſtit, id quod eſt ad eius imaginem, diuina imitatione per * commiſerationem deſcribens indelebile. Optimè enim apud ſe & ſapientiſſimè diuidens, hãc charitatem per totam vitam adhibuit ſociam: ꝑ quam anima à ſenſilibus euolans,reuertitur ad primam dignitatem.

Fit monachus.

Ecce vigilias preces & hymnos.

Matth. 25.

Charitas, fons bonorum.

* cõmenſurationem

Hanc firmam poſuit baſim. Super eam domus virtutis ſtabile & firmum iecit fundamentum. Per eam neque vanæ gloriæ admiſit veſtigium. Suî enim ipſius amorem ſolet hoc vitium conſequi. Nam quod tenetur ſuî ipſius amore, omninò etiã tenetur gloriæ

Eſt alienus à vana gloria.

gloriæ cupiditate. Suî autem amore non tenetur,qui fratres diligit. Eſt ergò vitio ſuperius,quod ſeruit per charitatem,& in ſeruitutem redigit feras, q̃ intùs ſunt,beſtias, animi,inquam,perturbationum furioſos impetus:neque vlli iræ dedit aditum,vt qui tanquàm freno aliquo eam repelleret, & pulchrè veheretur & ferretur ad virtutem. Ab ira.
Neque omninò aliquid indulſit cupiditati, à proximi & rei creatæ charitate traducēs ad effectorem,quod quidem eſt vltimum expetendorum,& primum deſiderandorū. A cupiditate.
Per hanc,minimè adulteratam conſeruabat liberalitatem, ab ineunte ætate repellēs contrariam eius affectionem: & cùm ab ea conciliatam ſecum habitantem acquiſijſſet commiſerationem,Dei omninò factus eſt. Sic ergò ſe rectè gerens ab ineūte ætate,erat in ore omnium,& conuertebat ad ſe omnium oculos.

Iam autem in genis florente lanugine & coronante vultum plenum gratia, quæ in agendo verſatur,philoſophiæ pratum in eo ſimul pulchrè florebat.& in corde diſponens aſcenſiones, perfectiore conſilio perfectiora aggrediebatur opera. Conſultabat verò,non diuina Muſa,non Demoſthenis vtens vehementia : ſed diuina quadam prudentia & hominem ſuperabat, & vbiquè inueniebat magnam poſſeſſionem,rem, inquam,diuinam,nempè quæ deos facit charitatem,vel potiùs quam habebat praeferens,ad ſcopum ferebatur,negociali Hermogenis arte nihil indigens. Per hãc ei aderat morum lenitas & moderatio,grauitas,manſuetudo,ſimplicitas,ſuauitas,ſerpentis prudentia cõtemperata columbæ ſynceritate. Hinc etiam fiebat,vt ſciret menſuram ſermonis & ſilentij,& motum manûs, & greſſum pedis, & guſtûs camum, & terminū viſûs, & amuſſim odoratûs, & cautionem auditûs : vt in pura & ſecundùm naturam ſpecula maneret anima,& nõ mors,nempè is,qui ſuo vtitur arbitrio, per feneſtras ad ipſam latenter aſcenderet,vt eſt in prouerbio. Et decęterò vnum erat ei ſtudium, vt carnem efficeret ſeruire ſpiritui,& venari feras cogitationum,& antra repurgare,inueſtigantibus mentis notionibus, ſobrijs & vigilantibus velutì canibus, mentis celeribus ad meliora motionibus.

Quamobrem nihil magnum exiſtimabat eorum, quæ annuūt ad interitum,& quibus innatum eſt,vt tempore diffluant:non gloriam,non diuitias, nõ ipſam,quæ eſt in dicēdo, ſapientiā: ſed vnicas habebat diuitias,nēpè virtutē & verā cognitionē,quam re ipſa conciliare ſolùm ſcit philoſophia. Sciebat enim, quòd etiamſi philoſophia ſit eorum,quæ ſunt,cognitio,actio tamen eſt aſcenſus veræ contemplationis: Ex contemplatione autem,eorum,quæ ſunt, exquiſita conſideratio. Actione ergò videtur veram acquirere philoſophiam. Talis erat quidem nouus Ioſeph,regula temperãtiæ: qui aduersùs vitia & dęmones clara erexit trophæa:& fuit quidē ipſe præclarus,multos autem præclariores reddidit ſuo exemplo. Quid mihi Socraticæ ad hæc admonitiones,aut leges Platonicæ,aut vniuerſa virtus gentilium,quæ ficta ſpecie exercetur? Quis Solon legū decretis, vt hic monitis actiuæ philoſophiæ, quæ re ipſa & factis loquuntur,deduxit homines ad meliora ſtudia? Quis Epimenides in rebus diuinis adeò ſapiens,vitæ diuinæ multis fuit occaſio? Per quem fuerunt quidē morte affecta vitia: purgata autē fuit anima & corpus : reſplenduitque vita quieta & remota à negocijs: in quo & iræ fabricabatur camus,& frenū linguæ,& partium animæ exercebatur concentus. Ex quibus,& per quæ,pulchrè efficiebatur vnū genus, quod antiquæ pulchritudinis diuinos emittebat ſplendores. Res fluxas & caducas aſpernatur.

Cùm autem pręcedente tempore ad virilem perueniſſet ętatem, & viriliùs actiuā exerceret philoſophiam, lętus eius pręceptor propter incorporeā vitam in viri corpore,& tanquàm propria glorians, eum ducit ad illum, qui tunc tenebat clauū Pontificalem ciuitatis regię,vt initiaretur chriſmate preſbyterij. Qui non ſolùm per gradus intermedios eum deduxit ad indumentum ſacerdotij, ſed illius teſtimonio eum etiam ordinauit, vt pręeſſet monaſterio : & decęterò nouo Moſi traditur populi rectio,vt qui parua philoſophia collegerit multam pulchrè paſcendi peritiam. Virtutis enim ſtatuebat perfectionem non ſolùm in eo eſſe ſitam, vt ipſe ſe rectè gereret : ſed vt etiam ex quadā redundantia eſſet omnibus regula. Non ſunt enim tam ſonorę tubę eo tempore, quo ſtat inſtructa acies, ad milites ad pugnam excitandos, vt virtutis ſudores eos,qui ſunt ſubiecti, excitant ad aciē decernendum aduersùs inimicos, qui percipiuntur intelligentia. & quomodò dux exercitûs aduersùs hoſtes omnem mouet aciē, quandò ipſe pugnā inceperit,factis ſuos excitans ad virtutem: ità etiam,qui Initiat chriſmate preſbyterij.

ſunt exercitûs duces aduersùs vitia, cùm fuerint redimiti præclaris coronis victoriæ, efficiuntur omnibus efficax admonitio.

Eccè viri ſancti pijſſima exercitia.

Hinc erat ei perpetua propemodùm inedia, & vigilia, & quæ nunquàm intermittebatur precatio: ex quibus & per quæ erat corporis maceratio, & in carne vita carnis expers, & tranquillitas cogitationum. Hinc eorum, quæ oportebat, erat ſyncera diſceptatio & iudicium, & omnium ſimul voluptatũ contemptio, & hyemis ac æſtatis tempore corpus ſuum vna amicire tunica, humique cubatio, & menſa nullo apparatu inſtructa, vt quæ pane & oleribus exciperet exercitatorem: non vt multis, ad aliquot annos, ſed à teneris vnguiculis, à prima ineunte ætate perducta vſque ad vltimã & ſenilẽ. Hinc erat auſteritas tẽperata ſuauitate, & lenitate aſperitas: vt neq; repræhenſio eſſet inutilis propter auſteritatẽ, neque diſciplinæ non pateret aditus propter aſperitatem: adeò vt eſſet quidam per omnia bonorum concentus admirabilis. Licebatque videre (illic enim mea verſatur cogitatio) tẽpore diuini myſterij ſtantẽ ſacri-
Eccl 46. ficum ante ordinẽ monaſticũ, non ſecùs atque Samuelẽ illum ſcribit oratio: totumq; Deo affixũ & tribunali, & cum Deo verſantẽ immaculatis mentis applicationibus, & diuinis contemplationibus effectum totum diuinũ, & pulchra mutatũ alteratione. Mihi verò videntur diuinæ quoquè virtutes eum circũſiſtere & ei miniſtrare, ô diuinum ſacrificium. ô perfectum efficiens myſterium. ô vita, quæ ab eo degebatur, qui in corpore erat tanquàm incorporeus.

Pater ei᷒ vitã cõplectit monaſticã.

Hæc videns eius pater ſecundùm carnem, deſiderauit mutare vitę habitũ, & indumentum induere monaſticum. Nam quod ad virtutis rationem attinet, ei ferè nihil deerat, vt cuius à meliori inſtitutione tota vita penderet. Idque non per aliam manũ, ſed per illam ſacram manum, cuius ipſe fuerat agricola, hanc quoquè gratiam cupiebat accipere. Pro omnibus alimentis poſtulabat, vt filij manu initiaretur, & ſuam viuendi formam mutaret. Regenerat ergò eum, qui genuerat: & ei, qui ortũs corporis fontem prębuerat, animę filius puram efficit regenerationem. & cùm aliquot annos fortiter iugum traxiſſet monaſticum, plenum dierum, plenum virtutum, plenum gratiarum, tanquàm maturum aliquem fructum, in cęleſtia horrea, cùm aduenisset tempus, cum bona ſpe tranſmittit, laborum dignas coronas accepturum. Atque ſic quidem admirabiliter res eius ſe habebant. Neque enim fieri poteſt, vt omnia deſcribat oratio.

Benignitas Antonij in egenos.

Oblatum autem tempus tanquàm lucrũ accipiens, miſericordis animi, quod iamdiù antè conceperat, fontes aperuit, & riuos emiſit miſericordiæ, ſoluentes ſqualorẽ pauperum: expromens quidem, ſi quid redundabat, ad illorum vſum: expromens autem multa quoquè ex neceſſarijs. Non enim in ijs, quæ redundant, impertiendis, ſed in ijs etiam, quæ deſunt, ille veram ſtatuebat miſericordiam. & communis ſimul propoſita erat vtilitas diuitibus & pauperibus: his quidem ſoluens inopiam: illos autem eripiens ab inuidia, quæ eſt repoſita ijs, qui nulla mouentur miſericordia. communis benefactor, communis curator magiſtratibus & priuatis, omnium mentes ſuo exemplo transformans & componens ad meliora. parùm quidem verbis, factis verò plurimùm prouocans ad virtutem. Vndè etiam erat reuerendus magiſtratibus, reuerendus ijs, qui erant in dignitatibus, atque ipſis adeò Imperatoribus: rectéq; ei procedebat vniuerſum opus adminiſtrationis, nemine repugnãte. Ex his autem non erat incredibile, ꝙ Deus ad cõmunem vtilitatem multa quoquè per ipſum fecit admirabilia, etiamſi quantùm per virtutem erat potens facere miracula, tantùm vt ea celaret & tegeret, nonnũquàm cùm feciſſet, ænigmatibus & vmbris aſſequeretur. Sed quod ad multorum venit cognitionem, & factum eſſe creditur, perſequi tentabit oratio.

Nolebat vna ciuitate, etſi ſit tam magna, ſuam circunſcribi commiſerationem: ſed ad quantam Sol adſpicit, eam contendebat extendere. Hinc manũs ſcatentis miſericordia participes erant Scythę & Thraces, & cum alijs Myſi quoquè, qui ſunt in Aſia. Quinetiam cùm ad eos, qui exercebantur in Olympo, quibus ſtudium erat ſe fortiter gerere aduersùs vitia & dæmones, aliquandò tranſijſſet, & quidquid auri habebat in manibus, in vſus eorum conſumpſiſſet, reuerſus eſt ad ciuitatem, apud ſe agitãs & vndiquè conſiderans, vndenàm rursùs vectigal compararet pauperibus. Sed non ſiuit eum Deus diù eſſe anxio animo. Rem autem facit, vt ſolet, admirabilem, & eum liberat à ſolicitudine. Quidam enim ignotus, ſimulatquè ingreſſus eſt ciuitatem, ſiue homo,

mo,ſiue angelus,qui formam hominis ſuſceperat, tranſeunti per porticum ex quodã angiportu accedẽs,ei tradit auri manipulum : & cùm dixiſſet, Accipe, quod inſumas in vſus eorum, quorum curam geris, dicto citiùs euolauit & receſſit. & manus quidẽ habebat aurum,oculi autem non poterant aſſequi eum,qui præbuerat. Hoc eſt non leue ſignum illius cum Deo coniunctionis: hoc eſt non leue indicium illius magni & excelſi animi : hoc Abrahæ benedictionis habuit multiplicationem, quod fuit hoſpitali dexteræ velutì quædam ſementis. Propter hæc bona magnus rectè ſe geſſit Antonius.Hæc manui pauperum amanti,nè ſuppeditans egeret, fuit occaſio. Cum qua re Crœſi quidem illius Lydi felicitas, & aurei lateres,neque fabula Midæ poteſt conferri. Eum autem,cùm in his eſſet,adſpiciebat ciuitas, & virtutum nõ celabat magnitudinem,neque egregia facta terræ mandabat:fama verò excipiebat:& licèt non adeſſet,cum omnibus ipſis factis oſtendebat:& propemodùm reſponſa ab ore omnium excidentia,futurum tanquàm præſens prædicabant. Hæc canebantur in multis ciuitatibus,canebantur in agris,dicebantur in mõtibus,in antris,in gentibus. Per omnes enim peruadebat miraculum, & erat communis orbis terræ narratio. Hæc Eccleſiæ Chriſti ſponſæ mouebant amorẽ, ardebatque ſitiens eum,quem diligebat: & quærebat tempus coniunctionis, & præuidens tempus deſponſionis, ſpe dulci iucundè ducebatur. Sciebat enim fore, vt præcedentis ſpõſi dignitate minimè viduetur:ſed cùm tranſmiſerit ſacroſanctum virum,qui ab infantia ad Deum vocabatur,eum,inquam, qui ex corona nominatus fuit Stephanus, ei, qui ex faſcijs eſt ſacroſanctus, ſacroſanctè coniungat,qui ex illius priuatione ab ea acceptum mœrorem ſoluet.

Gen. 12.

Fama virtutũ eius vbiq; celebrat.

Cùm itaque adueniſſet tempus,quo hæc fieri oportebat, ſuffragia vniuerſi cœtùs Pontificum & ſacerdotum, & eorum, qui vitam agebant monaſticam, & ipſius quoquè Senatûs,ad dignum ſponſæ Chriſti eccleſiæ ſponſum ferebantur. Hoc quoquè magnus videns Imperator,in omnem partem circunferens oculos cogitationis,ſemper curam gerens eius, quod vrgebat, vt qui pulchrè ſciret metiri præteritum, & id, quod adeſt,conſiderare, & per vtrunque de futuro certam facere coniecturam, confirmauit electionem : vel potiùs Deus per ipſum obſignauit vniuerſum : & tanquàm quempiam victoriam conſecutum athletam tranſmittens ad Olympiam, euehit ad ſedem Pontificalem,maiora habiturum certamina & coronas præclariores. Et deincèps habebat ſpõſa Chriſti eum, qui rectè tenebat leges ſacerdotij,& viuebat ſpei indigentium, & abundè effundebat miſericordiam, & erat manibus pauperum propoſitus:qui in rebus diuinis initiabat,& ijs,qui initiabantur,exemplar virtutis,imaginẽ fortitudinis,ſimulacrum temperantiæ,& iuſtitiæ oſtendebat regulam: qui vitam magìs, quàm linguam,proferebat magiſtram.

Eligitur in Epiſcopũ.

Sed non fuit contentus ijs,quæ præceſſerunt : non ad relaxationes adſpexit, vt aliquis alius:neque pepercit ſenectuti : ſed ſudores ſuccedebant ſudoribus, & labores laboribus,& ſanctis curis curæ magìs ſanctæ : & perindè àc alatus quiſpiam, virtute ſancti ſpiritûs, in ſenili corpore aſſumit vigentem animi alacritatem, & obit omnes Chriſti eccleſias, tum precibus Deum placans, tum eas, quæ tempore laborauerant & malè erant affectæ,pro viribus recreans:eosq;,qui è ſuggeſtu in inopiã deciderant, copioſis ſuccurrens ſuppeditationibus, & quotidianis prouentibus diſtribuens eleemoſynam innumerabilibus pauperibus. Quamobrem & qui laborabat inopia,lętum diem agebat,& hoſpes obliuiſcebatur patriæ, & orphanus non lachrymabatur, & viduitatis ferream fornacem extinguebat vidua. Quis tantam curã geſſit iuſtitiæ? Quis iniuria affectis magìs fuit ſalutaris? Quis eorum,qui iniuriam faciebant,ſic propulſauit impetus? Quis lites compoſuit? Quis nimìs erectum detraxit ſupercilium? Quis ſuperbum & arrogantem animum traduxit ad moderationem? Omnia & per omnia ipſe ſuo exemplo complanabat,ſalutare medicamentum effectus morbis animæ. Sed quis ex pauperibus, cùm adſperſiſſet lachrymis forum judiciale, vt ius ſuum obtineret,cum paupertate abijt, deflens quòd ius ſuum non poſſet aſſequi? Quænam autem vidua, quis orphanus, ſi veniſſent in ipſius conſpectum, aut ipſam poſteà defleuit orbitatem, aut non leuatus fuit calamitate? Omnibus aderat ſua prouidentia,malum, quod vnicuique afferebat moleſtiam,ſuis auferens beneficijs,verbis conſolans, auro opem ferens,tegens veſtibus. Videbãt etiam quędam ſupra rationẽ in ipſo cõuenire, quæ ſecundùm naturam non conueniunt : auſteritatem & ſuauitatem, humilitatem

Obit omnes eccleſias.

Eius eximię virtutes.

Mmmm 4 & gra-

& grauitatem,ſeueritatem & lenitatem. Quorum alia quidem applicabat ijs, quibus vis afferebatur:alia autem ijs,qui vim afferebant:& alia quidem erant medicamenta, quæ ſuperbiam & faſtum detrahebant eorum,qui aduersùs proximum attollebãt ſupercilium:alia autem recreabant id,quod erat afflictum.

His eccleſiæ cœtus traducebatur ad meliora, Deusq́ue propitius,& magnus Imperator gaudens delectabatur. Incorrupti verò animi videns in ſuffragio iudiciũ, quod in rebus ipſis falli nõ poſſet,cùm per ipſum ſtatuiſſet vetus Eccleſiæ vlcus ſeu ſchiſma ad cicatricem deducere,in vnũ cogit Orientalia & Occidentalia:& cùm philoſophię florem arte dicendi temperâſſet,linguam profert ſalutarem,& iuſta perſuaſione,lęto vultu & ridentibus oculis ſoluit offenſiones,& re ipſa oſtendit,quãtùm interſit inter Regem in doctrina educatum, & poteſtatem, quæ eius non eſt particeps:tunc maximè temperans viuentem Eccleſiæ craterem in Pontifice,qui menſam propoſuit,actiuæ philoſophiæ bonis lautam & refertam. decebatq́ue & Imperatoris Philoſophi, & Pontificis in agendo induſtrij illud magnum & admirabile opus eſſe & ſtudium, per quæ eſt incorruptum iudicium,& tribunal muneribus impollutum,& continuorum iudiciorum ſapiens excogitatio : per quæ & liberè loquitur & ſe gerit iuſtitia,& locũ non inuenit aduerſaria : per quæ & reprimi poterant orphanorum lachrymæ, gemitusq́; viduarum,omnisq́; malignæ & doloſæ machinationis nodi diſſolui,& dux exercitûs imperium accipere,præmium virtutis,& è turpi lucro manum præbere mũdam communia & publica,& diues non ſuſtinere bonorum publicationem,& pauper nulla affici contumelia, & agricola ſulcos iucundè proſcindere, non timens vectigalium exolutionem agri,cuius fructus non percepit. Horum manus in cælum extenſæ,& riui lachrymarum emiſſi ex oculis,Deum iam olìm placauerunt,& quam, qui eis erant ſubiecti,iuſtam iram in ſe ſuis peccatis prouocauerant,eam lachrymarum fluentis(O benignam & clementem mentem)ſedatam immutârunt, & lachrymas omnium repreſſerunt, fuſis miſericordiæ lachrymis,& ſua in eos, qui erant eiuſdem generis, miſericordia,è ſuperis diuinam attraxerunt miſericordiam, & terræ faciem, quæ ſqualore & ſiccitate interibat,diuinas miſerationes coëgerunt renouare.

Hæc ſunt philoſophicæ mentis facta præclara, quæ ſunt germana factis Moſis & Aaronis, conferenda cum factis Eliæ & Eliſæi, ſimilia factis Dauidis & Samuelis. Magnum illius virtutis indicium, quòd tunc curam ſuſtineret pontificalem, quandò Imperator à pueris lautè nutritus iuſtitiæ, non ſe dans voluptatibus, non recuſans labores, quorum fructus ſynceram afferunt voluptatem: ſed ſe doctrinę dedicans & eloquentię,philoſophiam magìs quàm alia bona,vt quæ propter ipſam conferantur, eligendam eſſe ducens, concionantem mouebat linguam, quæ profundebat verba melle ſuauiora, ſimilia verbis Solomonis, conferenda cum Dauidis:quo tempore magìs apponebat menſam verborum quàm ciborũ,& dogmatum,tanquàm ex fonte aliquo,fluentum copioſè emittebat,& ſcripturæ profunditatis citra offenſionem latens ſenſus ab eo inueſtigabatur, & vniuerſus bonorum chorus poterat loqui liberè.

Imperatoris encomia.

Cùm in his eſſet homo Dei,& florentem doctrinam videret cum virtutibus in Imperatoris anima,quæ iuuenili vtebatur corpore,& veſtigia antiquæ felicitatis,& vniuerſum alium conſequentem ſtatum tam ciuilem quàm œconomicum, & quæcunq; de iudicio rerum habita oratio,morum tribuit diſciplinæ, gaudio totus diffundebat, & Deum laudabat,rem eam ducens eſſe occaſionem gratiarum actionis, & dicens ſe ab Imperatore lubenter ſuperari: qui etſi mundanis obruatur ſolicitudinibus, accuratiùs tñ res aſſeqtur,q̃ ij,q in ſpiritalibus rebus conſenuerunt,tum ingenij felicitate, tum dicendi facultate:& cum alijs, ea quoquè apprimè ſciat, quæ pertinẽt ad animã, tanq̃ qui non ſolùm corporibus, ſed etiam animis imperet ſolertia ingenij & mentis acumine. Vndè etiam tanq̃ ſuî pudore affectus vir ille admirabilis,oẽm ſuî curam deſpiciebat in ætate illa ſenili,corpus omninò negligens & ea, quibus ſciebat id recreari, & quę ad opem ferendam animæ in certaminibus virtutis, corpus minimè læderent.

S. Antonius etiam ſenex negligit corporis curã.

Quamobrem in longa inedia,& vincendo dolores corporis,ſuſcipiebat labores, q vires corporis ſuperabant. quod quidem eſt naturæ inimicum, & quod auerſatur ars medicinę:etſi eſſet eius corpus calidius tẽperatione,et ſignificaret non eſſe ei aptum, quod

quod deficit. Nè videretur tamen eſſe remotus à natura hominum, quid fit? Anima nonnunquàm velutì in ſe contracta,& ad Deum excedens, vi naturæ, velutì conſultò procurans corpori relaxationem, parùm remittebat laborum tenorem perpetuum. Hoc autem ijs quidem, qui rectè nolebant intueri, eſſe viſum eſt oſtentatio: ijs verò, qui erant recti corde, & non tardi ad adſpiciendum vetera patrum exempla, virtus & ſummum virtutum,& re vera ad Deum exceſſus & emigratio. Talis curſus, talis vita, talia eius rectè facta. In neceſſitatibus tolerãtia, in fortunæ caſibus magnus & excelſus animus, in laboribus perpetua conſtantia, in ærumnis fortitudo, in laboribus, pro virtute, animi alacritas, in imbecillitatibus robur, in morbis, minimè omninò cedere & conſumi. Catalogus virtutũ eius

Sed venit morbus vltimus,& aderat exceſſus,& quæ ad exceſſum pertinent: & humana arguebatur imbecillitas, intima penetrante febre & depaſcente humorem naturalem,& diſſoluente vires illas adamantinas. Ille autem benigno adſpectu, omnes proſequens benedictionibus, vltimam dedit ſalutem: & cùm lingua eſſet impotens, ſacra manus obſignauit eas, quæ dici non poterant, benedictiones. Deusque eum vocabat ad ſupernum tabernaculũ,& chorus angelorũ eum quærebat, qui ipſum in terra rectè eſt imitatus: à venerandoque & ſacro corpore diuina ſeparata anima veſperè, cùm accendũtur lucernæ, cum lampade virginitatis plena oleo, ſublatus fuit ad magnam lucem. Nox deindè eſt conſecuta,& fit miraculũ, quod poteſt conferri cum ijs, quæ vnquàm fuerunt, miraculis, quod publicabat illius germanam ad Deum fiduciã, & apertè deſcribens magnitudinem virtutis. Nam cùm cõſuetum ſignum ex alto Patriarchæ deceſſum, circa magnum templum ciuitati ſignificâſſet, mulier paupercula, quæ per manum beneficio afficientem ſibi quotidianum parabat alimentum, cùm ex vehementi lapſu crus haberet fractum, in tugurio facto ex fœno & palea iacens immobilis, audita cauſa eius, quod ſignificabatur, triſti nuncio repentè voce priuata, ad apoplexiam tẽdebat & paralyſim. Cùm autem parùm reſpirâſſet & ad ſe redijſſet, fleuit & eiulauit miſerabiliter: & lamentari incipiens, tragicè deplorabat calamitatem, appellãs benefactorem, ſeruatorem, nutrimentum eſurientium, nudorum tegumentum, opes indigentium, dicens: O duram & immanem hanc noctem, in qua extincta fuit benigna lux pauperum. ô triſtem noctem, quæ obſcuras offudit tenebras oculis pauperum. O Eua prima parens,& inobedientia,& inuidia,& ſerpens,& mors, humanæ naturæ pœnæ ineuitabiles. O ſimul mecum nutrita paupertas, quæ perpetuò aſſides & acerbè inuadis, non habes ergò ampliùs venerandam & ſacram manum, quæ tuam à nobis expellat deformem feritatem. Securè deincèps inuade, inſulta iacentibus: cum corporis confractione ſpes quoquè eſt confracta vitę, perijt pauperum viaticum. O quænam Erinnys meas pedum plãtas mutilauit, vt nec funus quidem, quod effertur, poſſim conſequi eius, qui multos extraxit à ſepulcro moleſtiarum? Excedit è corpore vir ſanctus. Mulier calamitoſa eius obitum validè deplorat.

Cùm hæc & plura alia, vt eſt veriſimile, deflendo diceret muliercula,& acerbis perfunderetur lachrymis, moleſtiaque & doloribus ei vires defeciſſent, ſomno opprimitur,& dulci ſomnio videt accedentem Patriarcham, manu ſignum crucis in eius fractura effingentem,& dicentem: Iam es curata,& citra impedimẽtum tibi licet ingredi:& euanuiſſe protinùs ab oculis, ſomnium autem fuit res ipſa,& quæ fuit in ſomnis viſio, eſt veritas. Nam cùm à ſomno eſſet experrecta, etſi dolores ei ampliùs nullã afferrent moleſtiam, rei tam admirabili & tam præter opinionem non poterat credere mulier, ſed putabat ſe adhuc ali ſomnio. Sed cùm perfectiùs excitata ſuſtuliſſet dubitationem, læta exiluit, gratias agentibus vocibus narrans miraculum, & ſalutem ſibi datam publicè celebrans. Alia quoquè mulier, quæ laborabat diuturna plaga occulti morbi, nõ ſecùs atquè illa quæ laborabat profluuio ſanguinis, tactu loculi ſuffuratur ſalutem,& liberationem à longo tormento inuenit breui momento temporis. Quis Aeſculapius, quis Chiron tale temperauit medicamentum? Quanam medendi diſciplina poteſt inueniri huiuſmodi genus curationis? Curatur à S. Antonio per viſum. Matth. 9. Nota efficaciam loculi.

Sed venerandum quidem & ſacrum corpus, cùm multorum manus vix tandèm effugiſſet, alias aliundè partem aliquam feſtinantes accipere: (cõfluebat enim vndiquè multitudo, omne genus, omnis ætas, vtpotè quòd cùm appropinquarent exequiæ, imbecilli plurimi violento impetu ſtuderent rapere aliquam partem,& ſalutis animę ſibi aliquod auferre viaticum) robore tamen & ſtudio eorum, quibus ſapienti cõſilio impo-

impoſitum fuerat, vt hæc reprimerent, poſtquàm mandatum eſt ſepulcro, & natura terræ ſoluit debitum,& lutum datum eſt pulueri, ne ſic quidem ſiuit figulus lutū in honoratum,ſed etiam conditum ſepulcro, honorat miraculo. Quidam enim ex ijs, qui præerant texendæ lanæ ſericæ Imperatoris,correptus morbo lateris,cùm vidiſſet præciſam ſibi omnem ſpem ſalutis,& medicum dies numerantem, & horas obſeruantem,& tempus curioſè inquirentem,& his tempus terentem: vxorem autem & liberos eum vltimis adſpergentes lachrymis, & dolorem grauiorem efficientes eiulatibus. Cùm ergò hæc vidiſſet, & omni humana ope morbum potentiorem, cōfugit ad diuinum eius ſeruum Antonium:& cùm ſe vnxiſſet oleo,quod lumen alebat in loculo,(nam cùm eſſet fidelis,habebat modicum,quod acceperat)morbum ſtatim fugat, & fruitur curatione:& præter omnem ſpem accedit ad loculum, confitens, & beneficium clara voce prædicans.

Cùm verò capſa Pontificis,octauo die poſt iuſta facta,quoniam non rectè ſe habere videbatur,mutaretur in meliorem, nouus quidam & inſignis odor vnguēti ſacratiſſimi,impleuit ſenſum eorum,qui aderant,tacitè honorans eum, qui iacebat,& deſcribens eam,quæ ei intercedebat cum Deo,coniunctionem & familiaritatem. Nam qui hac carūcula,in quam cadit interitus, Chriſtum magnificauerat,& myſticus quidam bonus odor ei fuerat oſtenſus,vt priùs deſcribitur Apoſtolicis eloquijs, meritò etiam dignatur gratia,quæ ſpirat vnguentum , virtute immortalem prædicante operationem. Nonus autem magnificentius præbuit miraculum, ad beneficium pauperum,qui ab ipſo de more alebātur,vel potiùs à Deo per ipſum, qui etiam per Moſem in deſerto alimentum pluit admirabile:& viduæ Sarephtanæ,aduētu Prophetæ, paruum multiplicauit viaticum:quinque verò panibus, quinque millia : & rursùs ſeptē, aluit quatuor millia,& certos teſtes,quæ ſatierati reliquiarū ſuperfuerunt,ſportas pbuit. Miraculum autem erat hîc quoquè additamentum ciborum, qui diſtribuuntur pauperibus. Id verò erat panis & frumentum coctum,non numero quidem indefinito,ſed quantum definita menſura diſtributū,ſolebat ſufficere mille animabus. Quin etiam erant omnes eædem menſuræ, quæ ſolebant : ijdem cophini, qui acceperunt: eædem manus eorum,qui miniſtrabant. Et numerus quidem fuit conſumptus eorū, qui teſſeras ferebāt manibus, (ijs enim priùs diſtributis, numerabatur mille hominū multitudo) remanſerunt autem tres cophini, qui ſuffecerunt pauperibus, qui venerunt abſque teſſeris.

2.Cor.2. *Exod.16.* *3.Reg.17.* *Matth.15.* *Multiplicātur panes magno miraculo.*

Cuiuſmodi autem fuit id miraculum,quod factum eſt in Leonē patricium,qui pe.rat militaribus numeris,dicatē à nobis. Vir ille laborabat difficultate anhelitûs, quòd cauſis,quę affluxerunt,obſtructa eſſent inſtrumenta, & anhelitus liberum non haberet meatum. Quibus cùm adeò grauiter obſideretur,tenuemque & imbecillam vocē ederet,aderant quidem,qui ad eum genere attinebant, maximè eiulantes : eos enim qui ſunt gloria inſignes,mors magìs exagitat. ei autem nuſquàm erat morbi ſolutio, niſi à ſolo diuino Paſtore. Accedit enim ad eum dormientem,& cùm eum è lecto excitâſſet,rogauit quemadmodùm morbus ſe haberet. Qui tangens caput & membrū, quod dolebat, non pæanicum remedium, neque medicamenta Chironis ſuis applicat manibus,(nam neq; alijs eſt ex his rebus curatio) ſed cùm adhibuiſſet preces morbo conuenientes,& incomparabilem malorum noſtrorum curatorem Chriſtum inuocâſſet,ille quidem liberatur à graui morbo: verus autem fuit precum euentus. ptinùs enim conualuit,abſque impedimento miraculum aperiens,& in tota domo ſuam ſalutem celebrans. Hæc ſunt facta Pontificis in eius dormitionem. Quæ autem in oratione à me ſunt prætermiſſa, in iuuenili eius ætate facta miracula, ea narrabo repetens.

Ecce quāta poteſtate præditi ſint ſancti poſt mortem.

Cùm olìm eſſet ætate iuuenis,& Dauidicā pulſaret citharam in templo Diui Theodori martyris, quod erat ſitum ſuper quoddam cœmeterium, in quod proijciebantur cadauera condemnatorum,vidit quoſdam duos adſpectu deformes,(ſolent enim plurimùm tales,quales ſunt,apparére)apud ſe iracūdè dicentes. Abeamus hinc. Præſente enim adoleſcente,non ſuſtinebimus hîc manere. Qui quidem repentè aufugientes,ſimul cum hoc verbo euanuerunt. Hoc oſtendit poteſtatem, quæ priùs ſancto in eos data fuerat. Hoc quoquè ſecundum conſcribatur,quod præcedenti fuit ęquale tempore. Mulier illuſtris,in equo tranſiens per monaſterium cum mūdo muliebri, propè

ppè fracta, delapſa eſt in terrã. Nam cùm diuinus Antonius tunc eſſet inter adoleſcẽtes, & improuisò eſſet è porta egreſſus, contigit currũ repentè conturbari, * quod cã ex alto deorsùm deturbâſſet, nisì eam ſeruâſſent, qui cum ipſa ambulabt. Illa autem conturbata eo, quod acciderat, venerandum ludificabatur habitum, vt in rebus huiuſmodi ſolẽt, qui ſunt puſilli & abiecti animi. Cui dixit is, qui erat perfectus in iuuentute: Mulier, noli cum inceſſere maledictis. meis enim manibus venies ad hunc habitum. Hæc dixit ſanctus: & cùm multi anni prætérijſſent, ad effectum peruenit prædictio, cùm ipſe quidem beatus horum eſſet oblitus, mulier verò ei reuocâſſet in memoriam, & aperuiſſet eum eſſe, qui hæc tunc ei denunciâſſet. Hæc ſanctorum Deus, qui omnia facit & transformat, qui dat alimentum omni carni, qui aperit manum, & implet omne animal benedictione: qui glorificat eos, qui ipſum glorificant, & eſt mirabilis in ſanctis ſuis. Sed quoniam breui calice orationis, tanquàm ex magno mari, admirabilis Antonij & magni inter Patriarchas paruam vitam hauſimus, agè ex doctorum comparatione diſcamus diſcipulum.

*qui

Monaſticũ habitum quidam irridebant.

Pſal. 144.

1. Reg. 2.

Adam habetur in admiratione, vt principium & radix generis. Sed hic quoquè fuit princeps & author multorum, qui non ſunt nati ex coniunctione corporum, ſed ſunt multiplicati ſpiritali coniunctione: quibus non obtigerunt pœnæ paternæ damnationis: ſed donorum potiùs hæreditatem, nempe vitam æternam, non mortem, ſibi conciliârũt: per quam exprimitur vera & germana paterna cognatio. Et illi quidem ceſſit ferarum natura: ſed non eorum, qui intùs erant & cohabitabant. Hinc ſerpens & inuidia & dolus mortem ſunt fabricati. Hic autẽ imperio rationis cùm quidquid eſt ferum & agreſte, reddidiſſet obediẽns, nullum inimico ad fraudem aptum reliquit inſtrumentum. Abel fuit primus operator Deo acceptorum ſacrificiorũ: ſed cruentorum, & partis, quæ caret ratione. Hic autem ſacrificus incruẽti ſacrificij, cuius illa erant typus & vmbra, ratione ſacrificans & ſpiritu, & quotidiè ſeipſum immolans, à ratione alienarum animi perturbationum mortificatione, erat inuidia ſuperior & eius fœtibus, dolo & cęde, & vniuerſa deniquè ſimili catena. Magnus fuit Seth: ſed habuit nepotes ex coniunctione cognationis, quæ fratrem occiderat, qui magnitudine corporum deſcribebant delicti magnitudinem. Hic verò illius quidem virtutem ſuperauit: ijs autem, qui ex ipſo nati erant ſpiritaliter, nullum ferè dedit aditum per bona ſua præcepta & monita, vt eſſent vitij participes. Enoch & Noë, ille q. dem beatus ducitur propter tranſlationem: hic autem, quòd omne genus animantium conſeruârit in diluuio. Noſter verò hic quoquè exemplis non inferior, eſt moribus ſuperior: & tranſlatio non habet lætitiam, quæ ſpe mortis interrumpatur, ſed vitę æternæ ſucceſſio puram percipit voluptatem: & ſeruat arcam, non plenam animantibus rationis expertibus: ſed Eccleſiam, cuius illa ſunt imagines, omni genere & ætate rationis participum refertam.

Gene. 4.

Incruentum ſacrificium, Euchariſtia.

Gen. 4.

Gen. 5.

Gen. 7.

Cum Abraham, vocationi eius, qui ipſum vocauit è paterna domo, emigrando peregrinus effectus, paruit vſque ad mortem. Sed ille quidem fugiens errorem cultûs dæmonum, quem fugere vel ipſa docet natura, & mens, quæ dominatu deterioris non omninò perdidit vim iudicandi, tenebras & mortem luce commutauit, & pietate impietatem, quæ ſunt res per ſe expetendæ vniuerſæ naturæ, quæ eſt particeps rationis. Hic autem à pueris lacte pietatis enutritus, & viuens in ijs, quę erant expetenda, (nullius enim rei fugiendę ne veſtigium quidem vllum vnquam admiſerat) perfectiori iudicio quærebat magis pium ſtatum & magis eligendum: vita vitam, & luce lucem, & eligendis, vt ſemèl dicam, permutans magis eligenda. Quantum verò intereſt inter eligenda, & ea quæ ſunt magis eligenda: tantum etiam omninò intereſt inter eos, qui eligunt. Sed Abraham quidem eos hoſpitio accipiens, qui tranſibant per Mambre, ſemèl imprudens hoſpitio accepit angelos. Hic verò totius orbis terræ pauperes perpetuò excipiens, Chriſtum hoſpitio per totam vitam excipiebat, qui ineffabili benignitate ea, quę ſunt illorum, ſibi attribuit: per quæ non in ſpecie angelorum, ſed in rei veritate, omnium effectricem Trinitatem in animam admittens non habuit promiſſionẽ vnius filij, qui carnali pręter ſpem erat naſciturus coniunctione: ſed vt multorum potiùs filiorum, actiuæ philoſophiæ coniugio, in ſpiritu vocaretur pater, habuit promiſſionem, & præter ſpem vidit multiplicationem dignã promiſſione, vt qui non trecentorum vernarum irruptione, multorum regum repreſſerit impetum, ſed

Gen. 12.

Gen. 18.

Matth. 25.

Gen. 14.

viriliimpetu tripertitæ animæ, vniuerſam euerterit aciem eorum, qui inuadebant, & tyrannicè id, quod eſt cognatum, per voluptatem redigebant in captiuitatem, ſub ſpecta regni ſpecie.

Gen.22. Cùm Iſaac aſſcendit, cæleſtem patrem ſequens iubentem, non in tumulum aliquẽ, ſed in montem virtutum, onuſtus lignis continentiæ. Per quæ in ara cordis deſiderij ad Deum ignem accendens, ſe hoſtiam præbuit acceptam. Inuenio autem eum valdè eſſe Iacob imitatum, non ſolùm in eo, quòd non fictis moribus variè vitam ſuam inſtituerit: ſed etiam in eo, quòd receſſit à patria, & in aliena regione degere ſtatuerit: Gen.28. ſed nō propter cohabitationem mulierum ſororum, ſed propter virtutum ſororum deſiderium, contemplationis, inquam, & actionis: vt actione particeps eſſet contemplationis: & quæ quidem ad vnum fontem, nempè ad primum bonum, referuntur & erigunt: per quas multiplicatione inſignium, non à ratione alienarum pecudum, ſed ratione præditarum, euaſit inſignis inter Patriarchas.

Exod.28. Aaron fuit primus Pontifex, ſed typici & vmbratilis tabernaculi. Hic autem veri, & cuius illud erat figura. Cùm Moſe fuit dux noui Iſraëlis. Cum Samuele fuit ſacer ab infantia, & ad ſenectutem vſque Deo ſeruiens. Imitatus eſt Dauidis manſuetudinem, 1. Reg. 17. & ſi vis, etiam fortitudinem: vt qui non aduersùs Goliath, hominem quendam magnitudine corporis gloriantem, ſe rectè geſſerit: ſed aduersùs Goliath, qui percipitur intelligentia, malignum, inquam, & carnis expertem dæmonem, cum virga continẽtiæ egreſſus eſt & virga fidei, & pręclarum erexit trophæum. 3. Reg 19. 4. Reg. 2. Elias effugit inſidias Iezabelis. Hic autem inſidias impudẽtis peccati. Habuit cum Eliſæo duplicem ſpiritûs gratiam, vt qui monaſticis & ſacerdotalibus donis eſſet ornatus. Et vt eos, qui intercedunt, omittamus propter multitudinem, Iohannis, Matth. 3. vitam non agens ſolitariam, in media ciuitate imitatus eſt philoſophiam. Hic quoquè, quòd ad ſe attinebat, habebat menſam abſque vllo apparatu, & hic ex pilis contexa veſte corpus tegebat, & veluti quadam pelliceа zona, nempè perturbationum animi mortificatione, lumbos ſuos conſtringebat, & ad eum confluebat non vna ciuitas, neque vna gens, ſed turbæ plurimæ populo frequentis ciuitatis, collectæ ex omne genus gẽtibus & ciuitatibus, tam Orientales quàm Occidentales: non aqua tingendæ, ſed ſpiritali purificandæ myſterio, quod peragebatur diuinis inſtrumẽtis illius manûs & linguæ, & initiabat eos, qui dignabantur communione deificæ participationis.

Apoſtolorum autem ſequens doctrinas & traditiones, & eis ſuam vitam ſemper componens, factis germanum confirmauit martyrium, in eo quòd martyrum zelum haberet pro pietate, & quotidiè ſua moreretur conſcientia, monaſticorum laborum Vita monaſtica, martyrium. diuturna & acerba perpeſſione: quod martyrica virtute nulla in re eſt abiectius. Oĩm ergò ſanctorum & iuſtorum, illorum quidem mores, horum verò curſum, aliorum autem actionem, ſimul verò omnium, ad primum bonum, vehementiſſimum & conſtantiſſimum imitatus eſt deſiderium. Quo nunc apertè fruens, protegas & defendas, ô diuinum & ſacrum caput, ſacrum gregem, & tuis precibus corrobora ſceptra pietatis, & manum præbeas piæ potentiæ, mundi curas cum eo participans: & intercedas apud Deum aſſiſtens ſine intermiſſione, pro eo, quòd orâſti cùm eſſes cum ipſo, & eius vitæ intereſſes: & mundanam ei conſerues nauem in tuto portu diuinæ tranquillitatis, omnes ſedans turbines & tempeſtates improborum, & obruens inſultus inimicorum, tam eorum, qui ſub oculos cadunt, quàm qui non cadunt: In Chriſto Ieſu Domino noſtro: Cui gloria & potentia nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI MARTINIANI, EX SIMEONE METAPHRASTE.

PROXIME ciuitatem Cæſaream Palæſtinæ, mons eſt, qui vocatur Locus arcæ. In eo ergò mõte ſita eſt ſolitudo, in qua habitant multi viri, qui vitam agunt monaſticam. Inter quos cognouimus etiam beatum & virtute præditum Martinianum, habitantem in hoc monte. Hic ergò beatus cùm ab ineunte ætate Deum amâſſet, multa ſuſcepit certamina aduersùs inimicum. Inſignis itaq; ſpecie corporis, & ætate iuuenis, vt q eſſet circiter octodecim annos natus, relicta ciuitate & ijs, qui in ipſa habitabant, & eorum tumultibus, ſe tradens quietę & ſolitariæ vitæ, venit ad hanc ſolitudinem. & in ea habitauit, viginti & quinque annos, vitam in ea agens angelicam. Quamobrem dignus quoquè fuit habitus, qui à Deo acciperet dona curationũ, multosq; curauit Dominus per ſanctas eius preces. Multi enim, qui vexabantur à dęmonibus, cùm ad eum veniſſent in mõte, liberati ſunt ab inſultu dæmonum. Multi quoquè, qui tenebantur febribus, ab hoc viro benedicti, aſſecuti ſunt curationem. & multa alia miracula fecit Dominus per eius preces. In dies autem proficiebat hic beatus Martinianus in optima ſua exercitatione, & in omnem partem peruadebat optima & pulcherrima fama huius ſancti viri: omnesq; audientes, ad eum veniebant in monte, vt ab eo iuuarentur. FEBRVAR. 13 Martinianꝰ adoleſcẽs petit eremum. Claret miraculis.

Sed bono infeſtus humani generis hoſtis diabolus, non paſſus eſt videre in adoleſcente canam virtutem: & primùm quidem cœpit ei diuerſas excitare tentationes, & per multiplices viſiões viſum eſt ei terrere hominem. Deindè etiam per antiqua eius arma, per quæ Adam eiecit è paradiſo, machinatus eſt eum quoquè eijcere è bono ꝓpoſito. Quodam itaq; die pſallente beato Martiniano, inimicus mutatus in maximũ draconem, eius cellam ſubtùs ſubiens, cœpit acriter & vehementi ſtudio fodere partem eius cellæ à fundamentis, tanquàm qui vellet eam euertere. Beatus autem cùm ſine vlla perturbatione implêſſet ſuas preces, per feneſtram adſpiciens, dixit ei: Verè te decet ſerpere ſupra terram. Quid fruſtrà laboras, ó infelix? me tuæ non terrent viſiones. Habeo enim Ieſum Chriſtum, qui mihi fert opem, & vincit tuas viſiones, & tuam conculcat potẽtiam. Diabolus autem cùm hęc audijſſet, in turbinem mutatus, dixit fugiens: Expecta me, expecta Martiniane, & hîc te deijciam. Inueni enim artem, per quam ſum te deiecturus, & te tua ſpe fruſtraturus. Niſi enim te humilem & abiectum reddidero, fieri nõ poteſt, vt à te recedam. Tantam enim in te fero iram, vt eam portare nequeas, & te è tua cella educam, & te deijciam non ſecùs àc folium à vento deijcitur: & videam, quis ſit qui tibi opem ferat. Hæc cùm dixiſſet diabolus, euanuit. Vir autem ſanctus tam erat quietus, quàm ſi nullum ſpectrum vidiſſet omninò: ſed lætabatur & glorificabat Dominum in meditatione & cognitione diuinorum eloquiorum. Gen. 3 Diabolus eũ infeſtat. Nihil terret ſpectris & minis dęmonis.

Accidit verò quodam die, ambulantibus quibuſdam in ciuitate Cæſarea, & inter ſe loquentibus de diuina viuendi ratione beati Martiniani, & magis magisque admirantibus fortitudinem eius & tolerantiam, eccè tranſiens mulier quædam meretrix, audijt quæ dicebant. Quæ ſuggeſtione ſatanæ viris appropinquans, dixit eis: Quis eſt is, quem inter vos admiramini? aut quæ ſunt eius rectè facta, aut quamnam habet is viuendi rationem? Quem ego ſi voluëro, tanquàm folium ab arbore detrahã. Quodnam eſt enim eius laude dignum ſtudium, quòd ſe tanquàm agreſtem feram cõcluſit in ſolitudine, non valens ferre cupiditates carnis & offenſiones, & non adſpiciẽs mulierem, ne habet quidem cupiditatem? Scitis autem omnes, quòd ſi non adſit ignis, fœnum non vritur. Sed ſi igni propè ſito fœnum manſerit incombuſtum, hoc eſt admirabile & magni faciendum. Ità etiam de illo dicendum eſt. Si cùm ego ad eum iuero, is me adſpexerit, nec à propoſito ſuo fuerit dimotus, nec in me fuerit offenſus, neq; motus fuerit eius animus propter meam pulchritudinem, tunc is erit admirabilis, non ſolùm apud homines, ſed etiam apud Deum & angelos. Hęc cùm dixiſſet, & cum viris illis pactum feciſſet de viro illo generoſo, iuit domũ, & exutis ſuis veſtibus,

laceris ſe pannis induit, & pannoſum velum capiti ſuo impoſuit, & ſe fune cinxit: & accepta pera, in eam immiſit omnia ſua ornamenta & veſtes elegantes. & cùm aduesperaſceret, accepta pera, profecta è ciuitate, venit in montẽ vẽto ingruẽte & pluuia.

Diabolus p procacẽ fœminã inſidiatur ſancto viro.

Cùm autem fuiſſet prope eius cellam, cœpit miſerabili voce rogare virũ ſanctum, ſic dicens: Miſerere meî ſerue veri Dei, & nè ſinas me miſeram conſumi à beſtijs. à via enim aberraui, & incidi in hanc ſolitudinem, & neſcio quò vadam. Nè me ergò deſpicias, quæ ſum in tali neceſſitate, neq; me abomineris infeliciſſimã peccatricem. Nam ego quoq; ſum Dei figmentum. Rogo tuam ſanctitatẽ, nè me miſeram & errantem amandes venerande & ſancte pater. Hæc ea dicente, & his plura cum fletibus & eiulatibus, beatus cùm aperuiſſet feneſtrã & adſpexiſſet, & vidiſſet eam in tali habitu, nempè pannis obſitam & imbre madefactam, motus eſt animo & dixit apud ſe: Væ mihi miſero peccatori. nunc adeſt cordis mei probatio, & vel à præcepto excidam, vel à propoſito. Si enim eſt mulier, quæ opprimitur neceſſitate & eam deſpexero, & non eam in cellam introduxero, deuorabitur à beſtijs, & maculabit meã animam. Sin verò ſit tentatio & huc ingrediatur, timendum eſt, nè me pellat à præcepto. neque ſcio quid agam, & manibus in cælum ſublatis, dixit: In te Domine ſperaui, nè pudore afficiar in æternum: neq; irrideãt me inimici mei, neq; ſinas me dominatu teneri à maligno: ſed conuenienter tuæ voluntati ſerua me in hac hora, & protege me ab inimico manu tua valida: quoniam es benedictus in ſecula, Amen.

Intromittit fœminã vrgente conſcientia.

Hæc cùm dixiſſet, aperuit oſtium, & eam introduxit in cellam: & cùm ignem accẽdiſſet, dicit ei: Mulier, caleſce & attende tibi ipſi: tecum enim non manebo. & cùm attuliſſet dactylos, quibus ipſe reficiebatur, (ſtabãt enim duæ palmæ extra cellam) ei appoſuit, & dicit: Comede, & cura teipſam: mane hîc, & cràs vade domũ in pace. & deindè cùm eam ſic ſiuiſſet, ingreſſus eſt in cellã interiorem, & clauſit oſtiũ. & cùm pſalmos ceciniſſet tertia hora noctis & oràſſet, humì dormijt vt conſueuerat. Illa autem nocte ingreſſus ſatanas, eum valdè conturbauit in carnis inflãmatione. & cùm manè ſurrexiſſet, egreſſus eſt è ſua cella, vt mulierem emitteret & deduceret. Illa verò cùm circa mediam noctem ſurrexiſſet, & omnia ſua ornamẽta è pera eduxiſſet, ſe ornauit ad decipiendũ beatum Martinianũ, laceris pannis iniectis in peram. Vir autẽ ſanctus cùm eam vidiſſet ſic ornatã, nõ agnouit eam: & cùm obſtupefactus diù obmutuiſſet, dicit ei: Quænam tu es, & vndenàm huc es ingreſſa, & qs hic eſt diabolicus habitus?

Eccè qd facit peccandi occaſio.

Illa verò reſpondens, dixit ei: Ego ſum, domine mi Dixit ei ſanctus: Et quanam de cauſa eſt mutatus tuus habitus, vt quæ eſſes veſperè miſerabilis, & nunc ſuperba? Illa verò dixit: Ego domine mi, ſum ex Cæſarea ciuitate Palęſtinę: quę cùm audiuiſſem de tua iuuentute, & quòd talem habeas corporis pulchritudinem, ſiſq; adeò ſpecioſus & formoſus, cor meum valdè exarſit propter tuam pulchritudinẽ, & acceſſi vt te viderem, & explerer tua pulchritudine. non enim temerè tãtum cõfeci itineris. Quodnam eſt autem, domine mi, hoc veſtrum importunum ieiunium? & quanam de cauſa talem veſtram iuuentutem & nitidam ætatem maceratis afflictione & intempeſtiua abſtinentia? Quænam ſcriptura dicit, non eſſe comedẽdum, nec bibendum, nec legitimum ineundum matrimonium? Non dicit Paulus Apoſtol. Honorabiles nuptię & cubile immaculatum? Quis ex Prophetis aut Patriarchis non fuit iunctus matrimonio, & factus eſt hęres regni cælorum? Non Enoch ille magnus & admirabilis, coniũctus matrimonio, ſublatus eſt in cælos, & non vidit mortem vſq; in hodiernum diem? Similiter autem ille quoquè Abraham inſignis & ſanctus inter Patriarchas, non habuit tres vxores, & Dei amicus eſt vocatus, & ipſum Deũ vidit in tabernaculo, & cum eo excepit eius angelos? Iſaac verò non habuit vxorem, & regnum cælorum eſt aſſecutus? Rursùs autem Iacob non habuit duas vxores & duas concubinas, & valuit luctari cum angelo, & vidit Deum facie ad faciem, & dignus fuit habitus regno cælorum? Moſes autem ille magnus & princeps Prophetarum & Dei ſeruus, non habuit duas vxores, & cum Deo eſt locutus, & genus Hebræorum liberauit ex acerba ſeruitute Aegyptiorum? Similiter verò Dauid quoquè & Solomon & omnes, qui fuerũt eis ſimiles, nunquid legitimo coniuncti matrimonio, & ſuſceptis liberis, digni ſunt habiti regno cęlorum? Hæc dicens mulier, & virum tentãs, & eius manus contrectãs emollijt & eneruauit eius bonam cogitationem, & cœpit eum deturbare in barathrũ peccati & interitûs.

Hebr. 13. Vide argumenta cõtra cælibatũ, & cognoſce authorem ſatanam. Gen. 5. Gen. 18. Gen. 24. Gen. 31.

Reſpon-

Reſpondens itaq;,dicit ei: Si te accepero vxorem,quò te ducã,aut vndè alam,cùm nihil habeam? Ego enim,vt vides, pauperem vitã, nihil poſſidens, vixi hucuſq; omnibus diebus vitæ meæ. Reſpondens autem mulier,dixit ei: Domine mi,tu ſolùm mihi aſſentire,& mecum habita,& fruar tua pulchritudine,& tua iuuentute. Habeo enim domum,& aurum & argentum,magnasq; & præclaras poſſeſſiones,ſeruosq; & ancillas. Quorum omnium ego te dominum conſtituam. ſolummodò aſſentire meo ſcopo,& mecũ habita. magno enim amore tuî cor meum vritur. Hæc ea dicente,vel potiùs hæc eo loquente,qui fuit homicida à principio,nempe diabolo,cœpit vir dimoueri à bono ſuo propoſito,& inflammari ad carnis cupiditatem: & decæterò de peccato cum ea loquebatur,vt id cum ea faceret. Deindè dicit ei: Mulier,expecta me parumpèr. Quoniam ſolẽt aliqui huc ad me venire,& à me benedici: ſpectabo iam vias, nè fortè aliqui ad nos veniant,& nos inueniant in hac actione. & ſi Deum celare nõ poſſumus peccatum, inter homines ſaltem nè nos indecorè geramus, eos offendentes. Hęc cùm dixiſſet,egreſſus eſt è cella ſua: & ſtans ſupra excelſam rupem,vias conſiderabat.

Eneruatur virile pectus blanditijs ſatanæ.

Iohan. 8.

Illo autem conſiderante,& diligenter quoquò versùs ſpectante, benignus & clemens Deus,qui non vult aliquem perire, non deſpexit eius laborem ſuſceptum à iuuentute & precationem,ſed ei tulit opem. Nam cùm ſtaret ſupra rupem, & vias conſideraret,auertit cor eius,vt mutaretur à mala eius cogitatiõe,& immiſit in eum bonam mentem: & deſcendens ex petra,inuenit ſarmẽta arida. Quæ cùm accepiſſet,ingreſſus eſt in cellam ſuam. & cùm ea ieciſſet in mediam cellam,accepit ignẽ & accendit ſarmenta. Magna autem flamma accenſa & in altum ſublata,ſolutis ſuis calceis,in medium ignem inſiliens,cœpit comburi toto corpore. & cùm valdè eſſet ab igne cõbuſtus,& ei dolerent pedes,egreſſus eſt è fornace: & velutì ſecum depugnãs, dicebat: Quid eſt Martiniane? Rectè te accepit hic ignis, qui eſt ad tempus, & hæc acerba pœna. Si autem potes hæc pati,accede ad hanc mulierem. Ipſa enim,vel per eã potiùs diabolus ignẽ æternum conciliat. Non eſt enim hęc cauſa,ſed is,qui eam mouit, vt impediret bonum tuum propoſitum. Cogita ergo æternum illud ſupplicium, ô Martiniane,vermem qui non poteſt ſopiri,ſtridorẽ dentiũ. Hic enim ignis,qui eſt ad tempus,& cadit ſub adſpectũm,ab aqua extinguitur, & dum ardet, habet lucem: æternus autem ignis & qui nunquàm deſinit,neque vnquàm ab aqua extinguitur, neq; vllam habet lucem. Illi vermes nunquàm ceſſant. Angeli,qui præſunt ſupplicijs,in puniẽdo nunquàm defatigantur,ſuntq; planè immiſericordes. Cogita hæc omnia,ô Martiniane,& ſi ea potes ſuſtinere,accede ad mulierem. Hæc autem dicebat ille ſanctus,ei in memoriam reuocans æternum ſupplicium: cumque parùm remiſiſſet labores,rursùs ingreſſus eſt in fornacem,& ſtetit in medio ignis: & valdè combuſtus,exijt è fornace, & cecidit humì. non poterat enim ſtare,cùm ſe omni ex parte vſſiſſet. Tunc ex toto corde ſuo ingemiſcẽs,dixit Deo cum lachrymis: Domine Deus meus, eſto mihi propitius propter aſſenſum meũ & impetum ad peccatum, qui examinas corda & renes. Tu enim es examinator cordium & renum,& tu cognoſcis cor meũ Domine. Quoniam te dilexi à iuuentute mea,& te deſideraui,& propter te corpus meum igni huic tradidi. condona mihi, qui es ſolus benignus & clemens Deus: quoniam tu es benedictus in ſecula.

Redit citò ad ſanã mentem,& ſe proijcit in ignẽ.

O ſi hęc cogitarẽt ſalaces apoſtatę noſtrorum temporum.

Pſalm. 7. Ierem. 17. Apoc. 2.

Hæc cùm dixiſſet humì iacens,non poterat enim ampliùs ſtare propter plagas vſtionis,cœpit hæc canere: Quàm bonus eſt Deus Iſrael ijs,qui ſunt recto corde. Mei autem penè moti ſunt pedes, propemodùm effuſi ſunt greſſus mei. & cùm pſalmũ impleſſet & precatus eſſet,ad ſe rediẽs mulier & velutì ſurgens è ſomno profundiſſimo, cùm apud ſe conſideraſſet, quòd propter animæ ſuæ ſalutem, corpus ſuum igni tradidiſſet,& recordata eſſet ſuarum malarum & improbarum actionum,exuit omnem ſuum mundum veſtimentorum,& omnia ornamenta ſua iecit in ignẽ,& laceris pannis è pera eductis, ſe eis induit: & deindè prócidens ad pedes beati Martiniani humì iacentis,cœpit cum multis lachrymis clamare & dicere: Ignoſce mihi ſerue Dei,quæ ſum humilis & peccatrix. Tu enim Domine ſcis varias artes & fraudes diaboli: ſed ora pro me peccatrice,rogo tuam ſanctitatẽ, vt per tuas preces ſalua fiat miſerrima mea anima. Hoc autem apertè ſcias,me non eſſe aliquandò reuerſuram in meam ciuitatem, neque ingreſſuram domum meam, neque eſſe viſuram faciem mei cognati, aut

Pſal. 72.

Deteſtabilis mulier reſipiſcit toto corde.

mala eſſe via ambulaturam, ſed conſeruaturam eſſe meam animam. Scias verò hoc quoquè, ô domine, quòd quomodò diabolus contendit, vt ego aduersùs te militarē, ità ego quoquè militabo contra ipſum, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui mundauit meretricem, & eum pudore afficiam. Arbitratus eſt enim fore, vt me contra te in hunc montem ſuſtolleret: ſed me contra ipſum ſuſtulit, & expectans fore, vt te vincerem, à me habendus eſt ludibrio. & ea hæc dicente, aſſiduè manabant lachrymæ ex eius oculis.

Beatus autem Martinianus reſpondens, dixit ei: Dominus Deus meus condonabit tibi peccatum, ô mulier. vade in pace, & quomodò dixiſti, decerta pro tua ſalute, milita aduersùs voluptatem carnis per pœnitētiam, & ſic poteris malignum pudore afficere. Mulier verò reſpondens, dicit ei: Rogo te, dic mihi, quò vadens potero eſſe ſalua? Sanctus autem dicit ei: Vade Hieroſolyma: & cùm véneris ad ſanctam Bethleem, quære illic virginem ſanctam, nomine Paulinam, quæ ædificauit templum Domini noſtri Ieſu Chriſti: & ingredere ad ipſam, & renuncia ei, quod factum eſt: & poteris apud eam eſſe ſalua. Illa verò ſurgens, adorauit eum, dicens: Ora pro me peccatrice, ô venerande pater, ſemper propter Dominum. Beatus autem Martinianus cùm dolore ſurrexiſſet è ſolo ex plagis vſtionis, dedit ei paucos dactylos ad viæ ſolatium: & cùm eam è cella eduxiſſet, & oſtendiſſet viam, quæ ducit Hieruſalem, dicit ei: Vade in pace
Lucæ 9. mulier, & ſeruans ſerua tuam animam, & decerta pro tua ſalute. Vide nè retrò con-
Nō eſt reſpiciendū retrò. uertaris. Nemo enim, qui manum miſit ad aratrum, & conuerſus eſt retrorsùm, aptus eſt regno cælorum. Nè ergò retrò cōuertaris, hoc eſt, ad huius mundi voluptates: ſed attende tibijpſi, nè irridearis: & perſeuera in pœnitentia. Deus enim eſt eorum, qui agunt pœnitentiam. Ea autem his auditis, fletum ſuum auxit, dicens: Spero in Chriſtum, in quem ſperârunt gentes, & pudore non ſunt affectæ, quòd diabolus partem in me non inueniet. Cumq; ſic precata eſſet, & adorâſſet Dei ſeruum Martinianum, ab eo receſſit. Beatus autem cùm eam ſignâſſet ſigno crucis, dixit: Dominus Deus meus cuſtodiet animam tuam, & ſeruabit te in finem. Hæc cùm dixiſſet, ingreſſus eſt in cellam ſuā, humiq; cecidit, & ſuſpirabat ac precabatur. Mulier verò ibat deflens ac precans, vt Dominus eam deduceret ad vitam æternam & ſalutârem. Et illa quidem nocte cùm non potuiſſet permeare latitudinem ſolitudinis, manſit in loco, ad quem venit. Manè autem cùm ſurrexiſſet, ambulabat flens & orans.

Cùm itaque triginta millia ambulâſſet, alto veſpere peruenit Bethleem: & cùm ve-
Meretrix in monaſterio duriter vitā egit. niſſet in monaſterium beatæ Paulinæ virginis, ingreſſa ad eam, renunciauit omnia, q̄ fuerant conſecuta. Illa autem cùm audijſſet, Deum glorificauit, qui eſt clemēs & miſericors, & eam lubens accepit in monaſterium, & eam indiès inſtituebat in iis, q̄ pertinent ad ſalutem. Ea verò vſque adeò perſeuerabat in fortitudine & exercitatione, vt beatiſſima Paulina ſæpè eam admoneret & diceret: Parce tuam carnem tanta affligere abſtinentia, vt poſſit vſque ad finem ſufficere. Illa verò magìs magisq; intēdebat, nulla in re remittens laborem exercitationis. Itaq; circa eius finem petijt à Deo hic gratiam, vt ei oſtenderetur, an accepta eſſet eius pœnitentia. Benignus ergò DEVS
Facit miracula. curationes effecit per eius preces. Quodam enim die mulier quædā, cui grauiter dolebant oculi, in monaſterium venit vt curaretur. Volens ergò beata Paulina probare eius pœnitentiam, dicit ei: Filia, accede ad Chriſtum, & ora pro ea, vt per tuam interceſſionem ei Dominus præbeat ſanitatē. In paucis itaq; diebus, cùm ea precata eſſet, ſanata fuit mulier. Quæ etiam mundo renuncians, ſeipſam collocauit in eodem mo-
Nota pœnitentiam meretricis. naſterio. Hæc autem beata Zoë (hoc enim erat nomē eius) cùm duodecim annos vixiſſet in monaſterio, fuit in Chriſto conſummata peracto curſu. Toto enim tempore ſuę exercitationis vinum non bibit, oleum non comedit, nec vuam, nec alium fructū: ſed ſolùm panem & aquam, eaque non ad ſatietatem, ſed ſolùm veſperè comedens, & nonnunquàm ſecundo die. Ea autem humì quoquè dormiebat. Hic eſt finis huius beatæ, & hæc ſunt eius certamina.

Sed neceſsè eſt, vt nos reuertentes ad vitam beati Martiniani, narremus præclara eius facta ad multorum vtilitatem. Poſt ſeptem ergò menſes curatus fuit à plagis vſtionis, & ratiocinari cœpit apud ſe, dicens: Reuerà niſi ex hoc loco receſſero, & iuero in locum ignotum & occultum, non me ſinet malignus requieſcere. Deincèps ergò debeo talē locum habitare, ad quē fieri nō poteſt vt mulier ingrediatur. Cumq; hæc

apud

apud ſe eſſet ratiocinatus, ſurrexit & orauit, ſic dicens: Domine Deus, qui es Dominus cæli & terræ, qui non vis aliquem perire, ſed omnem hominem eſſe ſaluum, & ad agnitionem venire veritatis, præſtò ſis ad prouidendum id, quod eſt conducibile meę humilitati: neq; ſinas animam meã perire in finem, ſed fer mihi opem Domine Deus virtutum, & eſto mihi via, vita, & virga, & pera, & panis. Hæc cùm dixiſſet, & totum corpus ſuum obſignâſſet, egreſſus eſt ex illa cella, & profectus eſt ad mare. Exclamauit autem dæmon ante eum, dicens: Fortitudinem ſuam iactent meæ virtutes: & ſit nomen meum præclarum, quòd contra te fui fortis. Nam & te è cella expuli, & corpus tuum igne combuſſi, & te fugitiuum effeci & captiuum. Et rurſùs dicit ei dæmõ: Fugis Martiniane? quocunq; autem iueris, illic adero: & quomodò te hinc fugaui, ità etiam te fugabo, vbicunq; volueris habitare, & à te non recedam, donèc te planè humilem & abiectum reddidero. Beatus verò reſpondens, dicit ei: Imbecille & miſer, exiſtimâſti me eſſe à te expulſum è mea cella? an putâſti me angore confectum recedere? Abſit: ſed vt te magis cõculcem & nihili faciam. Et rurſùs ei dicit ſanctus: Infelix, non tibi ſuffecit primus & ſecundus inſultus tentationis: aggredere adhuc ſemèl. Officinam, quam aduersùs me conſtruxeras, eam diſſolui, & Deo meo obtuli. Vndè etiã illa te reputauit tanquàm fimum & lutum, & conculcauit tuas improbas & malitioſas vires, & nec eius quidem vmbræ potes ampliùs appropinquare. eoq; hæc dicente, ab eo euanuit diabolus. Beatus autem cœpit hunc pſalmum pſallere: Exurgat Deus & diſſipentur inimici eius, & fugiant à facie eius, qui oderunt eum. & pſallens inibat viam, quæ ducit ad mare.

1. Tim. 2. *Vana iactantia & minæ dæmonis.* *Pſalm. 67.*

Cùm autem veniſſet ad portum, inuenit nauclerum quendam timentem Deum: & cùm acceſſiſſet, dicit ei: Frater, ſcis'ne aliquam paruam inſulam in medio mari, in qua nemo habitat? Nauclerus autem reſpondens, dicit ei: Quanam de cauſa me interrogas, & quid vis? Dicit ei beatus: Volo quietem agere ab hoc mundo & ab hac vana vita, & non inuenio locum, in quo quieſcam, & fugiam maligni offenſiones. Dicit ei nauclerus: Eſt in mari rupes anguſta, admodùm excelſa & terribilis, & quæ ſatìs lõgo ſpatio diſtat à terra. Si quis enim fuerit proximè illam rupem, terram non videt ampliùs. Dicit beatus: Tali loco valdè delector, & eum deſidero, ad quem maximè non poſſit mulier accedere. Dicit ei nauclerus: Et vndenàm es habiturus nutrimentum? Dicit ei beatus: Pactum inter nos inibimus. Tu mihi victum ſuppeditabis, & ego pro te ad Deum intercedam. Quinetiam operabor ſedens ſuper rupem: ad me ſolùm adfer ramos palmarum, & eos cõtexam meis manibus: quos tu à me tolles & vendes, & ad me adferes alimentum. Porrò autem mihi quoquè accipies amphoras, in quibus aquã reponamus: & cùm panem fregerimus & refrigerauerimus, eum immittemus in amphoras. Venies verò tu in anno bis aut ter, ad me adferens panem & aquam. Hæc cùm audijſſet nauclerus, & cognouiſſet eum eſſe virum ſpiritalem, prompto & alacri animo cum eo conuénit, ſe omnia eſſe facturum. Et cùm paruam accepiſſet nauiculam, & beatum in ea accepiſſet, rectà contenderunt ad rupem, cùm ventus eſſet ſecundus, & veſperè ad locum peruenerunt. Beatus autem cùm locum vidiſſet valdè aptum, valdè ei lætatus eſt animus: & cùm Deo egiſſet gratias, & nauclero benedixiſſet, aſſcendit ſuper rupem. Cumq; aſſcendiſſet, pſallebat, dicens: Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi: & exaudijt deprecationem meam, & eduxit me de lacu miſeriæ & de luto limi. Et ſtatuit ſupra petram pedes meos, & direxit greſſus meos. Cumq; pſalmũ implêſſet, & precatus eſſet, dicit nauclero: Abi in pace frater, & adfer ad me amphoras & panem & aquam. Dicit ei nauclerus: Vís ne adferam etiam tibi ligna, vt faciamus tibi paruũ tabernaculum? Sanctus autem non paſſus eſt: ſed erat ſub dio ſedens ſupra petram: & æſtu quidem torrebatur, algore verò concreſcebat. Tunc nauclerus ad ſuos reuerſus, attulit omnia, q̃ ei iuſſerat beatus: & ad eum ter quotannìs adferebat panem & aquam. Beatus autem Martinianus velutì requieuit egreſſus è mundo, lætabaturque & Dominum glorificabat in meditatione ſcripturarum & bona vita.

Martinianus in mari degit ſolus in rupe. *Pſal. 39.* *Sub dio ſemper manet.*

Sed ſceleratus & malignus diabolus ne ſic quidem ceſſauit iuſtum bello laceſſere, ſed illic quoquè cœpit ei inferre tentationes. Nam cùm vna nocte mare mouiſſet & fluctus excitâſſet, ei oſtendebat quòd fluctus ferebantur ſupra eius caput quindecim cubitos, & dęmon clamauit, dicẽs: Nunc te ſuffoco in aquis Martiniane. Beatus verò

Vexatio dęmonis.

reſpondẽs,dicit citra v'''m perturbationem: Imbecille & infelix,cur fruſtrà laboras? Tua enim ſpectra me non terrent,neq; tuæ minæ me timore afficiunt. Spero autem in nomine Domini mei Ieſu Chriſti,quòd te ad finem vſq; pudore afficiam. Cumq; hæc dixiſſet,cœpit pſallere:Saluum me fac Domine,quoniam intrârunt aquæ vſque ad animam meam.Infixus ſum in limum profundi,& non eſt ſubſtantia. Veni in profundum maris,& procella me obruit.Cùmq; pſalmum implêſſet,orauit,dicens: Domine Ieſu Chriſte,fili vnigenite patris inuiſibilis,qui propter noſtra peccata ſerui formam accepiſti,& in terram deſcendiſti,exaudi me. Certè Domine,qui increpâſti mare,& continuiſti eius,qui nequit cohiberi,impetum: Qui increpâſti ventos,& vicisti ea,quæ vinci nequeunt : Quoniam tibi omnia cum tremore obediunt,exaudi me, & fac ceſſare eam,quæ aduersùs me excitata eſt,tentationem & fluctum maris,& pudore affice diabolum,qui impudenter aduersùs me erigitur:quoniam omnia potes Domine,& te ſolum decet gloria in ſecula,Amen. Eo ergò hæc dicente & orante,ab eo euanuit diabolus,& manſit ab eo illæſus.Sex itaq; annos ſic degebat ſanctus ſupra petram,omnem laborem & perpeſſionem ſuſtinens pro ſalute ſuæ animæ.

Irridetur à ſancto.

Pſal. 68.

Sed ſic quoquè ab eo non quieuit malignus, ſed ei aliam intulit tentationem, priore grauiorem. Nam cùm quodam die obſeruâſſet malignus & immundus dæmon nauem venientem,quæ portabat viros & mulieres,vento confregit nauem & alliſit ad petram,& ſuffocauit omnes,qui erant in naui,prætereq̃ vnam puellam. Vna enim puella,quę erat longè formoſiſſima,potuit appręhendere tabulam,& ſeruari. Et cùm appropinquâſſet petræ,vbi ſedebat beatus,ab ea pependit,& cœpit clamare : Miserere mei ſerue Dei altiſſimi, & porrige mihi manũ auxilij, & ſerua me ab hac aqua,& nè ſinas me perire in profundo. Beatus autẽ Martinianus videns non aliundè eam poſſe habere ſalutem aut auxilium, dixit ſubridens: Hoc quoquè eſt maligni machinatio. Reuerà non vinces promptum meum & alacre animi ſtudium,ô diabole. Deindè dicit apud ſe: Væ mihi peccatori,rursùs mihi adeſt cordis probatio. Quid ergò faciam? Si eam dimiſero in aquis,in eis ſuffocabitur, & maculabit meam animam in die iudicij. Sin autem eam aſſumpſero,non expedit mihi eſſe cum ea. Reuerà hæc eſt in longè grauiori neceſſitate, quàm prima. Nam illa quidem cùm eſſet in terra,poterat ſæpè ſeruari:hæc verò non poteſt aliundè ſeruari.& cùm ſuos oculos in cælum extẽdiſſet, dixit: Domine Deus meus, in quem ſperaui à iuuentute mea, nè ſinas me perire, ſed prouide id,quod eſt vtile animæ meæ. Cumq; hæc dixiſſet,tradidit ei manum, & eduxit eam ex aqua.

Eccè noua & mira tentatio.

Cùm autem animaduertiſſet eam eſſe ſpecioſam,dicit ei: Igni cum fœno nequaq̃ benè conuenit. Non poſſum ego & tu hîc ſimul eſſe: malignus enim in me operatur putrefactionem. Sed tu hîc mane,neq; quicquam timueris. habes enim panẽ & aquã, & quomodò comedebam ego, tu quoq; comede, vt tibi ſufficiat, donèc veniat nauclerus, qui adfert ad me panem & aquam. adhuc enim reſtant duo menſes, poſt quos huc veniet:& cùm huc venerit,narra ei quid acciderit. Is verò te hinc educet,& deducet in tuam ciuitatem. Cumq; hæc dixiſſet,mare obſignauit ſigno crucis,& dixit: Domine Deus meus, qui increpâſti ventos & mare, eaq; tibi cum tremore obedièrunt, me quoquè adſpice & meî miſerere,& nè ſinas me perire. Eccè enim Domine,confidens in ſancto tuo nomine, me in mare proijciam. Mâlo enim mori inconſideratè, quàm cum corporis perturbatione conſuetudinem habere cum muliere. Ad puellã autem conuerſus,dixit: Eſto ſalua mulier. Dominus cuſtodiet animam tuam filia,ab omni inſultu diaboli,& te conſeruabit in finem. Quæ cùm dixiſſet, ſe ſtatim iecit in mare. Statim autem eum duo delphines exceperunt,& in terra depoſuerunt. Puella verò,donèc exceſſit ex oculis eius,videbat ipſum ferri ſuper aquas,neque ſciebat ampliùs,quid factum eſſet. Beatus autem Martinianus in terram egreſſus,orauit dicens: Ago tibi gratias Domine Deus meus,quòd feciſti miſericordiam in meam humilitatem:ſed etiam vſq; ad finem nè me relinquas bone Domine & benigne.

Edito crucis ſigno,mittit ſe in mare, & delphinorum tergis ad litus euehitur.

Hæc cùm dixiſſet,dicit apud ſe: Quid faciam,neſcio. In montibus non me ſinit ſatanas, nec in mari. Decæterò bonum eſt mihi meditari dictum Euangelij & hoc facere. Docet enim Dominus,ſic dicens: Si perſequantur vos ex hac ciuitate, fugite in aliam. Amen enim dico vobis,non finietis ciuitates Iſraël: Quę cùm dixiſſet, cœpit fugere,& dicere: Fuge Martiniane,nè te compręhendat tentatio: fuge monache: ſicque fugiens,

Matt. 10.

Perpetuam ſuſcipit peregrinationẽ.

fugiens,& ſeipſum perſequens, finijt dies vitæ ſuæ,nunquàm ferens neq; peram, neq; virgam,neque duas tunicas,neque æs in zona, neque aliquid aliud portans ad vſum corporis ex ijs,quæ debent inſeruire homini. Sed vbicunquè ingrediebatur in ciuitatem aut in pagum,quęrebat quiſnam eſſet in ea vir pius,& illuc veniebat:& ſumens quæ neceſſaria erant ad alimentum,exibat.& ſic fugiens & perſequens, perfecit dies ſuos:& vbicunquè cum depræhendiſſet veſpera,ſeu in monte,ſeu in ſolitudine,ſeu in petra, illic manebat.Duos ergò annos currens & ſe perſequens, pulchrum impleuit curſum,cùm centum & ſexagintaquatuor ciuitates obijſſet.

Cùm autem eſſet decætero migraturus ad Dominum,venit Athenas.Porrò beato Epiſcopo,qui illic erat,reuelatum eſt de deceſſu beati. Beatus verò Martinianus ingreſſus eccleſiam,cùm præſciuiſſet horam mortis ſuæ,cadens ſupra ſcamnum, dicit ijs,qui illic erant:Vocate ad me citò veſtrum Epiſcopum. Illi autem eum exiſtimauerunt eſſe ſtultum.Eo verò adhuc magìs rogante,ei obedièrunt,& iuerunt ad Epiſcopum,dicentes ei : Domine, homo quidam iacet in eccleſia ſuper ſcamnum, & neſcimus ſit'ne ſtultus,aut quis ſit. Nobis certè dicit : Vocate ad me citò Epiſcopum veſtrum. Pius autem ille Epiſcopus dicit eis:Stulti eſtis vos. Ille enim & me & vobis eſt altior. & ſurgens protinùs,properè iuit in eccleſiam.Beatus verò cùm eum vidiſſet, non potuit quidem ſurgere,ſed manus ſuas extendit ſupra ſolum, & ſic debitum honorem ei reddidit.Epiſcopus autem abundātiorem ei honorem tribuit,dicens: Iampridèm Deus mihi eſt pollicitus, ſe ſuum ſeruum mihi eſſe oſtenſurum, & qui eſt à mendacio alienus, impleuit quæ dixerat.Tu autem quandò habitabis in regno cælorum,meæ quoquè animę recordare,rogo te.Sanctus verò reſpondens,dicit ei:Benedic me venerande pater,& ora pro me,vt inueniam fiduciam,dum ſiſtar ante terribile tribunal Chriſti.Hæc cùm dixiſſet,ſuſtulit oculos ſuos in cælum, & dixit: In manus tuas Domine commēdo ſpiritum meum:& cùm totum corpus ſuum obſignâſſet, dicit Epiſcopo:Commenda me Deo pater.Quod cùm dixiſſet,ſubridente vultu, Domino emiſit ſpiritum,cùm curſum conſummâſſet,& fidem ſeruâſſet, propoſitæ coronæ accepta promiſſione,dignatus regno cælorum.

Venit Athenas, ibiq; moriturus, vocat ad ſe Epiſcopum.

Totum ſe ſignâs & ſubridens, moritur.

Quis non miretur hunc ſanctum & fortem athletam?Quis non beatum pronūciet inuictum eius curſum & vitam plenam fiducia?Quis non narret & ſtupeat eius admirabilem,quę ex virtute agebatur,viuendi rationem?Quomodò ad finem vſq; decertauit pro ſalute ſuæ animæ?Quin etiam martyrium ſuæ decertationis ipſe ſibi cōſtruxit.Nam cùm non adeſſet perſecutio,neq; Imperator,neq; Pręſes perſequens, ipſe ſibi extruxit martyrium,vt qui aduerſa fronte cum diabolo bellum geſſerit, & conculcauerit inſolentem eius exultationem.Ipſe ergò fuit ſuî & perſecutor & rex & carnifex ſeipſum torquens,& martyr decertans,& athleta coronatus,& iuſtus renūciatus. Quid ergò eum vocabis martyrem?Certè.Etenim vt fortis martyr & athleta ignem contempſit:& quod eſt admirabile, ipſe ſibi ipſi accendit fornacem,& per hūc ignem ſenſilem conculcauit ignem æternum : & quam aduersùs ipſum mulierem excitauit diabolus,eam per preces fecit perfectam Dei ancillam, animamque à repræhenſione alienam & puram Deo obtulit.

Sed oportet nos de illa quoquè puella, quæ fuit relicta ſuper rupem marinam, vobis narrare,quemnam finem acceperit,& quemadmodùm finem vitæ ſuæ peregerit citra vllam,quæ in eam caderet, repręhenſionem. etenim propter eam rurſus cōceptæ beati preces non manſerūt inefficaces,ſed eam ad finem vſque conſeruauerūt. Ipſa enim relicta ſupra petram,ſic comedebat,ſicut ei iuſſit ſanctus. Cùm autem veniſſet nauclerus,qui afferebat panem & aquam, & appropinquâſſet petræ, & vidiſſet puellam ſtantem, exiſtimauit eſſe ſpectrum: & timore affectus,cœpit à petra recedere, remis agens nauiculam. Illa autem clamans, dicebat nauclero : Nè timeas,ó frater. ſum enim reuerà mulier, & ſum Chriſtiana. veni propè me propter Dominum; & narrabo tibi verum.Illo autem minùs fidente & magìs timente,ipſa iurabat,dicēs: Per regem CHRISTVM, ſum Chriſtiana. Decætero veni propè me,& tibi ordine narrabo, quid acciderit. Tunc nauem ſuam adduxit nauclerus, & dixit ei : Vbì eſt, qui hîc erat, monachus, aut quid ei factum eſt, quòd receſſit? Quis verò te huc adduxit? Puella autem cùm ſe ſignâſſet, narrauit ei, quæ ipſis acciderant.

Virgo in rupe relicta vt ſe geſſerit.

Nauclerus cùm audiſſet, dicit ei : Veni huc, vt te hinc educam, & ibis in

Eccè quàm prōpti erāt veteres ſan-

ſti ad ſe ſigno Crucis obſignandos.

tuam ciuitatem. Mulier autem reſpondens,dicit ei:Nè, rogo te, domine mi, nè me eijcias ex hac petra: ſed fac mecum miſericordiam & clementiam, & vadens in tuam ciuitatem, affer ad me pileum & virilem tunicam, contextam ex pilis, & panem & aquam,quomodò afferebas ad beatum,& eandem mercedē accipies à Domino Chriſto. Non eſt enim apud Deum diſtinctio maſculi & fœminæ,ſicut dixit Paulus Apoſtolus: Omnes vos vnum eſtis in Chriſto Ieſu. Nè ergò me abomineris humilē & abiectam,quæ volo ſalua fieri. Niſi enim benignus Deus me voluiſſet eſſe ſaluam, ego quoquè cum omnibus perijſſem in mari. Volēte ergò Deo me ſeruare, tu nè me perdas,quoniam ſum fœmina. Memento,quòd qui finxit Adam, is Euam quoquè creauit,& ipſe ambos eſt fabricatus,& in vltimis diebus per ſanctam virginem eſt manifeſtatus. Age ergò, rogo te, vade in tuam ciuitatem,& quomodò prædixi tibi, affer ad me virilem tunicam,& pileum,& panem, & aquam, & lanam, & adduc huc vxorem tuam,vt cum illa verba faciam de lana,& vt illa me induat virili habitu: & Dominus Deus meus erit tecum omnibus diebus vitæ tuæ, & dabit tibi in hac vita miſericordiam & remiſſionem peccatorum: in illa autem, fiduciam & gloriam ante tribunal Chriſti.

Galat.3.

Hæc cùm audijſſet nauclerus,& vidiſſet eius in Deum deſideriū,dicit ei: Ecce ego faciam omnia,quęcunq; mihi mandâſti. ſolùm eſto fortis & ſtrenua,& Dominus implebit deſiderium tuum. Quæ cùm dixiſſet, mouit ſuum nauigium,& iuit in ſuam ciuitatem: & accipiens vxorem ſecundo die,& quæcunque ei iuſſerat,acceſſit ad puellam. Et cùm mulier aſſcendiſſet ſupra petram,adorauit puellam, procumbens in faciem,& eduxit omnia ex naui. Puella verò rogauit virum, vt ſecederet in nauiculam, vt virili habitu indueretur. Cùm ipſa autem ſeceſſiſſet,ſimul exuit veſtes muliebres & muliebrem imbecillitatem,& virili ſe accinxit prudētia,& induit veſtes viriles, nempè pileum & virilem tunicam,contextam ex pilis, & ſtans precata eſt Dominum, dicens: Domine,qui exaudiſti omnes ſanctos tuos à ſeculo, exaudi me quoquè peccatricem,& conſumma me in hoc loco & habitu, nulla affectam ignominia, & conſerua meam animam,& confirma cor meum,& corpus meum corrobora, & deduc mentē meam & animam ad hoc,vt tibi placeam,& impleam tua mādata,& ijs, qui mihi obedièrint,præbe Domine bonam mercedem:quoniam es benedictus in ſecula, Amen. Poſt hęc autem dicit mulieri: Rogo te domina: dum panis & aqua ad me affertur, fac vt lanam quoquè ad me afferas,& cùm parauero,reddam tibi,nè panem gratis comedam. Has quoquè meas veſtes tibi habe ad meî monimentum. Hæc cùm dixiſſet, dimiſit eos in pace.

Induit ſe virgo veſtē virilem, ex pilis contextam.

Tertio autem quoque menſe accedebant ad eam nauclerus & vxor eius,ei offerētes,quæ neceſſaria erant ad alimentum. Beata autem exultabat & glorificabat Dominum in veneranda & bona agendæ vitæ ratione. Fūdebat verò interdiù quidem,duodecim preces,noctù autem vigintiquatuor. Alimentum autem eius erat, in duobus diebus libra panis,& aquæ poculum vnum. Sicque perfecit curſum ſuum,in bona viuēdi ratione. Erat autem,cùm venit ad petram,nata annos vigintiquinq;:in petra verò vixit ſex annos. Duobus autē menſibus,anteq̄ veniret nauclerus & vxor eius,tradidit beata Photina Chriſto ſpiritum ſuum,cùm peregiſſet curſum ſuę exercitationis in ſyncera fide & bona vitę agendę ratione,vt etiam ipſi nauclero de ea reuelaretur.

Nota virginis diurnas & nocturnas preces.

Morit ſancta virgo Photina.

Poſtq̄ autem impletum fuit tempus duorum menſium,acceſſit nauclerus cum ſua vxore,& inuenit eam mortuam,& decorè honeſteq; iacentem,& manus habentem in formam crucis,oſque honeſtè clauſum,& ſimiliter oculos diligenter clauſos,& vt ſemèl dicam,eam tam honeſtè iacentem,vt ipſi putarent eam dormire. Accedentes verò,eam inuenerunt mortuam,& Deum glorificauerunt. Erat autem eius vultus poſt tot dies tanquàm flos matutinus,ſuauem odorem emittens:& cùm adorâſſent venerandas & ſanctas eius reliquias,acceperunt in nauiculam,& tulerunt Cæſaream ciuitatem Palæſtinæ,& renunciârunt ei,qui tunc erat Epiſcopus, vitam quam ex virtute egerat. Quamobrem iuſſit ipſe Epiſcopus eā ſepeliri in loco honeſto & inſigni, cum lampadibus & hymnis diuinis: Ad gloriam Dei omnipotentis,& Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria & potentia,cum patre & ſancto ſpiritu nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Vultus defunctæ viuidus.

MARTYRIVM SANCTI VALENTINI PRESBYTERI ET ASTERII, ITEMQVE MARII ET *Marthæ, Audifax & Habacuc nobilium Perſarum: cui fidem faciunt antiquiſſima matyrologia & vetuſti MS. Codices.*

TEMPORIBVS Claudij, venit quidam de Perſide, Marius nomine, cum vxore ſua Martha, & filijs Audifax & Habacuc Chriſtianis viris ad orationem Apoſtolorum. Cumque veniſſent Romam, cœperunt corpora ſanctorũ per carceres & ſepulturas ſolicitè & curioſè inquirere. Intereà veniunt in caſtrum trans Tyberim, & in carcere conſpiciunt hominem venerabilem, nomine Quirinum, qui iam multa verbera pro nomine Chriſti perpeſſus fuerat, & facultatibus ſuis nudatus. Ad quem venientes, miſerunt ſe ad pedes eius, obſecrãtes, vt oraret pro eis. ibiq; manſerunt diebus octo, de facultatibus ſuis miniſtrantes beato Quirino, & lauãtes pedes eorum, qui vinculis erãt conſtricti, & in capita ſua vel filiorum ſuorum ipſam aquam effundẽtes. Eodem tempore iuſſit Claudius, vt ſi qui Chriſtiani inuenti fuiſſent aut in vulgo, aut in cuſtodia, ſine interrogatione punirentur. Ipſo autem edicto promulgato, tenuit ducẽtos ſexagintaduos Chriſtianos via Salaria, qui arenam fodientes, damnati fuerant pro nomine Chriſti: quos extra muros portæ Salariæ duci, & in ciuitatis amphitheatro militũ ſagittis iuſſit interfici. Hoc cùm factum fuiſſet, contriſtati nimìs Marius & Martha vxor eius cum filijs ſuis, venerunt ad locum, vbì corpora ſanctorum interfecta fuerant, vnà cum beato Iohanne preſbytero, & inuenerũt ſuper corpora eorum ignem ſuperpoſitum. Itaque cœperunt corpora ſubtrahere & ſepelire cum linteaminibus ex facultatibus ſuis: quia locupletes erant. ſepeliêrunt autem ea in crypta via Salaria in cliuo cucumeris. Simul etiam ſepeliêrunt tribunum quendam Claudij, nomine Blaſtum: & in eodem loco vigilias & ieiunia cum orationibus multis diebus cum beato Iohanne celebrauerunt. Audiens hęc Claudius, curioſè iuſſit inquiri Marium & Martham vxorem eius: ſed non inuenit eos, quòd occultè iſthuc facerent. Venientes verò Romam ad caſtrum, requirebant beatum Quirinum. Quem non inuenientes, contriſtati ſunt nimìs. Inuenerunt tamen quendam preſbyterum, nomine Paſtorem, qui enarrauit eis rem omnem, & vt noctù interfectus fuerit gladio beatus Quirinus, & iactatus in Tyberim, corpusque eius remanſerit in inſula quadam. Pergentes igitur noctù cum familia ſua & beato Paſtore preſbytero, collegerunt corpus eius & terra condiderunt in cœmeterio Pontiani in crypta, octauo Calend. Aprilis. Deindè beati, Marius & Martha cum filijs noctù audiunt in loco quodam trans Tyberim in cœnaculo multitudinem Chriſtianorum pſallentium, multumque lætati, pulſant ianuam cœnaculi. Illi autem timentes, noluẽrũt aperire. Eodem in loco erat epiſcopus, nomine Calixtus. Qui cùm audîſſet pulſantes, dixit ad ſanctos Chriſti: Cõfortamini, nolite timere: Chriſtus pulſat oſtium noſtrum. Aperiamus ergò os noſtrũ, & plùs confortati, collaudemus Dominum, quia ipſe nos vocat. Et cõfeſtìm ipſe perrexit, & aperuit oſtium. Quem videntes Marius & Martha cum liberis ſuis, miſerunt ſe ad pedes illiùs. Ea re animaduerſa, omnes Chriſtiani gauiſi, & ſeſe inuicèm oſculati ſunt. 14. Februar. Edictum Claudij cõtra Christianos.

Porrò beatus Calixtus ſic orauit ad Dominum: Deus pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui diſperſa congregas, & congregata conſeruas: auge fidem & fidutiam ſeruis tuis per Chriſtum Dominum noſtrum, qui viuit cum te Deo patre omnipotẽte & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorũ. Et reſponderũt oẽs, Amẽ. In eodẽ aũt loco mẽſibus duobus mãſerunt abſconditi. Interìm appræhẽdit Claudius quẽdam venerabilẽ preſby-

mina famulam tuam, quia tu Deus lumen verum es. Et cùm hoc dixiſſet, aperti ſunt oculi eius. Hoc cùm vidiſſet Aſterius, cecidit cum vxore ſua ad pedes beati Valentini, & ait: Per Chriſtum, per quem lumen cognouimus, quod ſcis facias, vt ſaluentur animæ noſtræ. Reſpondit Valentinus: Ergò facite, quod dico: & ſi ex toto corde creditis, confringite omnia idola, & ieiunate, & remittite culpas omnibus, & baptizetur vnuſquiſq; in confeſſione ſua, & ſaluus erit. Indixit verò eis triduanum ieiunium. Et quia Chriſtianos multos habebat Aſterius in cuſtodia, relaxauit omnes. Triduo conſummato, die ſancto Dominico baptizauit Aſterium cum omni domo ſua. Et vocauit ad ſe ſanctum Calixtum epiſcopum, & conſignauit Aſterium cum omni domo ſua animas promiſcui ſexûs ferè ſex & quadraginta. Hoc poſteaquàm audiuit Marius & Martha vxor eius cum filijs, nempè cæcam illuminatam à beato Valentino, & propter illuminationem eius omnem domum Aſterij credidiſſe, venerunt cum gaudio ad domum Aſterij, gratias agentes Deo, fueruntq; ibì diebus trigintaduobus. Poſt hos dies requiſiuit Claudius Aſterium principem: Porrò nunciatum eſt illi, illuminatam eſſe puellam in domo eius, & hoc ſigno permotū, baptizatum eſſe in nomine Chriſti cum omni domo ſua per Valentinum preſbyterum. Qui iratus, miſit milites, & tenuit oēs, quos inuenit in domo eius. Qui cùm adducti fuiſſent vincti, inter quos erat Marius & Martha, Audifax & Habacuc nobiliſſimi ex Perſide, qui venerant ad orationē ſanctorum Apoſtolorum, iuſſit Perſas quidem ſeparari à congregatione eorum, Aſterium verò cum omni domo ſua duci in ciuitatem Oſtiam, & illic eum pœnis excruciatum interfici: Marium autem & Martham, Audifacem & Habacuc ſuo iudicio reſeruari. Valentinum autem preſbyterum, fuſtibus cædi, & capitalem ſubire ſententiam. Qui decollatus eſt via flaminea ſub die X V I. Calend. Martiarum. Cuius corpus collegit matrona quædam Sabinella, & ſepeliuit in eodem loco, vbì capite cæſus eſt. Iuſſit deindè Claudius præſentari adſpectibus ſuis Marium, Martham, Audifacem & Habacuc. Qui cùm præſentati fuiſſent, æſtimās eos pecunijs cumulatos, ſic illos aggreditur: Vndè eſtis? Reſpondit Audifax, filius eorum maior: De Perſide. Claudius dixit: Quam generis obtinetis nobilitatem? Reſpondit Audifax: Ego & Habacuc, quantùm ad carnem, filij horum ſumus. Claudius dixit: Ob quam cauſam huc venire voluiſtis? Reſpondit Audifax: Deſiderio deſiderauimus ad pedes Apoſtolorum orationis cauſa occurrere. Claudius dixit: Et quæ ſunt vobis facultates, vt tantos itineris velletis ſumptus facere? Reſponderunt Marius & Martha: Dominus omnipotens nouit, quia nobiles nati ſumus ab omni antiquitate. Nam vt ſcias nos nobiles eſſe, ego filius ſum Imperatoris Maromeni, & hæc filia eſt Cuſuntis ſubreguli. Claudius dixit: Quarè iudicium parentum veſtrorum non ſequimini, potiusque deſeritis deos, quos patres veſtri coluērunt, & hominem mortuum quæritis? Reſpondit Marius: Nos famuli C H R I S T I, ſeruos & apoſtolos eius venimus exorare, vt ipſi interuenire dignentur pro nobis. Claudius dixit: Facultates veſtræ præſtò ſunt? Marius reſpondit: Facultates noſtras dedimus ei, qui ad breue tempus eas nobis dedit, Domino noſtro I E S V Chriſto. Claudius audiens hunc ſermonem, iratus, tradidit eos vicario Muſciano, dicens: Si non ſacrificauerint, & reliquerint ſuperſtitionem hanc, diuerſa eis tormenta adhibeto. Eadem die iuſſit ſibi in tellure gremium preparari, & omnia genera tormentorū adferri. Cumque adducti fuiſſent ſancti martyres in conſpectu eius, furore repletus, dixit: Intimatum vobis eſt, quid præceperint principes noſtri, & omni rei publicę? Reſpondit Audifax: Neſcimus. Muſcianus vicarius dixit: Ergò vultis cognoſcere decretum? Reſponderunt Marius & Martha: Deſideramus audire, quid iuſſum tibi fuerit. Muſcianus vicarius dixit: Deferantur tormenta. At vbì allata ſunt, dixit: Omnia genera tormentorum in vos expendentur, ſi decreto non obtemperaueritis. Sin verò iuſſis principum obedientes vos præbueritis, & natales veſtri renouabuntur, & dignitates obtinebitis haud vulgares. Hæc enim iuſſerunt victores reipublicæ, vt ſacrificetis dijs ſine mora, & ſitis amici principum. Reſpondit Audifax filius maior, & dixit: Stultam rem locutus es. Dicit Muſcianus ad Marium, Martham & Habacuc: Vos quid dicitis? Reſponderunt: Omnes quaſi vno ore locuti ſumus. Muſcianus vicarius iuſſit expoliari eos, & fuſtibus cædi: Martham verò ſtare ante eos. Qui cùm cæderentur, ſub voce preconis dicebant cædentes: Præcepta principum contemnere nolite.

dic Aſterius cum vxore ſua &c.

S. Valētinus capite plectitur.

Sancti martyres fuſtibus cæduntur.

Martha

Martha autem gaudens, dicebat: Filij mei, conſtantes eſtote. Marius verò laudabat
Dominum, dicens: Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte. Muſcianus vicarius iuſſit eos
deindè leuari à terra, & ſuſpendi in eculeo. Qui dum attraherētur funibus canabinis,
Vruntur & lacerantur eorum latera. voce clara clamabat Audifax filius maior: Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte, qui dignatus es annumerare nos ſeruis tuis. Iratus verò Muſcianus, iuſſit ignem ad latera
eorum apponi, & vngulis ferreis radi. Illi autem vultu alacri clamabant: Gratias tibi
agimus Domine. Poſt hæc iuſſit Muſcianus eos deponi de eculeo in conſpectu Mar-
Manus amputantur. thæ, & manus eis præcidi: quibus præciſis, cœpit ſanguis emanare. Martha autem
colligens ſanguinem mariti & filiorum, caput ſuum illo liniebat cum gaudio. Deindè iuſſit Muſcianus, vt manibus colligatis per ciuitatē circunducerentur ſub hac voce præconaria: Deos blaſphemare nolite. Clamabant autem Marius, Audifax, & Habacuc: Non ſunt dij, ſed dæmones, qui & vos perdent & principem veſtrum. Eodem die tulit ſententiam, vt capite punirentur. Itaque ducti via Cornelia milliario tertiodecimo ad Nymphas Catabaſſi, ibì in eodem loco decollati ſunt ſub arenario, Marius, Audifax & Habacuc. Martham verò in puteo necari præcepit. Quorum corpora iuſſit concremari, nè ſepultura afficerentur. Matrona verò, nomine Felicitas, rapuit corpora eorum ſemiuſta, & in prædio ſuo ſepeliuit: Martham verò leuauit de pu-
* Martiarū, teo, & iūxit corporibus ſanctis ſub die 13. Calendarum * Februariarum, vbì præſtātur beneficia Domini noſtri Ieſu Chriſti vſque in hodiernum diem.

PASSIO S. VALENTINI EPISCOPI INTERAMNENSIS, EX PERVETVSTIS MS. CODICIBVS, *quibus etiam antiquiſsima Martyrologia adſtipulantur.*

14. Februar. Pſal. 11. PROPHETA loquitur ad Deum: Secundùm altitudinem tuam multiplicâſti filios hominum. In ipſa ergò multiplicatione illi ſpecialiter ad Deum pertinent, qui vitam ſuam vouerunt creatori, ità vt corpus & animam intentiſſimam CHRISTO faciant. Vndè beatus vir Interamnēſis epiſcopus, ſanctus Valentinus, benè viuendo meruit virtutibus adhærere, quæ virtutes latentem hominem omnimodò credentium animis tradiderunt. Igi-
Craton Rhetor. tur Athenienſes quidam nobiliter nati, Proculus, Ephibus & Apollonius ſcholaſtici viri, apud Græcos Latina ſtudia deſiderantes, apud Cratonem ciuem ſuū, oratorē vtriuſque linguæ, in vrbe Roma hoſpitabantur, cuius & magiſterio & hoſpitio fouebantur. Factum eſt autem, vt vnicus Cratonis filius, Chęręmon nomine, iuuenis ſcholaſticus, eam incurreret ęgritudinem, vt incuruato dorſo, caput inter genua deprimeretur. Cumq́ue omnes penè medici, qui in vrbe Roma erāt, nulla ei poſſent ratione ſuccurrere, extitit quidam Fonteius Tribunitius, qui diceret vitium eiuſmodi acriùs ſuo accidiſſe germano, & curatum eſſe à quodam ſancto Valentino epiſcopo & ciue Interamnenſi, hortabaturq́ue tranſmitti ad eum. Deniq; & ipſe puer, ex quo curatus eſt, non illum deſeruït, dicens, ſe nimio eius bonitatis affectu conſtrictum. Audiens hæc Craton, mittit ad illum nobiles viros, amicos ſuos, qui illum rogarent, vt ad vrbem Romam dignaretur venire. Quem cùm venientem Craton hoſpitio recepiſſet, oſtendit ei filium ſuum Cheræmonem, & cœpit petere, vt ſicut curauit germanum Ponteij, ità & huic ſuccurreret. Cui ſanctus Valentinus epiſcopus dixit: Tu ſi vis, curabitur. Et Craton ad eum: Dimidiam, ait, partem ſubſtātiæ meæ tibi dare conſtitui, ſi tu eum ab hac calamitate liberaueris. Cui ſanctus Valentinus reſpondit: Miror te magiſtrum prudentem non aduertiſſe quod dixi: Tu ſi vis, curabitur. Nam ſi credideris in Chriſtum meum, fides tua precioſior erit Deo, q̄ tu ipſe, qui in rebus viliſſimis & vanis ſpem collocas tuam, credens effigies malignorum hominum, in ligno aut quocunque metallo expreſſas, aliquam diuinitatem ha-
In falſos deos. bere: qui ſuo merito hoc obtinuerunt, vt nō poſſint dij credi, cùm ſordidiſſimis actibus & crudeliſſimis occupati, nullum tempus immune ab ſceleribus habuerint. Sed

ſi fidem

ſi fidem,quam inſinuo,ab hac defendas iniuria,& in Deum illam inuiſibilem &omnipotentem conferas,dabitur ſalus filio tuo,quam poſtulas:cenſum verò tuum, cuius mihi partem dimidiam polliceri voluiſti,offer pauperibus, qui orent pro filio tuo: mihi autem nulla ratione perſuadere poteris,vt pro ſalute eius aliquid aliud abs te q̃ fidem expetam. Crede ergò filium Dei,verum Deum eſſe, Ieſum Chriſtum, & omnibus renuncia ſimulacris, & videbis ſaluum filium tuum. Dicit ei Craton: Licèt ignorem,quo ordine religio veſtra teneatur,at hoc tamen auditione accepi, vnumquęq; fide ſua ſaluari,nec prodeſſe alteri alterius fidem,nec cuiquam obeſſe alienam infidelitatem. Sanctus Valentinus epiſcopus dixit: Certę cauſæ ſunt conuerſationis humanæ,quæ alios pro alijs nec liberari faciant,nec perire. Neque enim in fide dubius pater,filio poteſt obeſſe fideli. In his ergò cauſis,quas neceſſitas flagitat, ſanitatem quęrens,dum patitur,pater pro filio,ſoror pro fratre,pro ſeruo dominus:& filium patri eſſe redditum,& fratrem ſorori, & ſeruum legimus domino reſtitutum. Igitur pro eorum interitu hi, qui cruciabantur,fidem integram acceperunt ad hoc,vt efficerētur vtrique fideles, & ſalus temporaliter data corporibus, acquireret animas inæternùm:ſicut & factum eſt,cùm Centurio morientem ſeruum ſuum reciperet, & filiam mortuam archiſynagogus ad vitam reuerſam adſpiceret,& ſorores Lazarum, iam ſepulturam quatriduanam habentem, quem lugebant & flebant, voce Domini ſuſcitatum eſſe gauderent. Sunt & multa alia, quæ in nouis & veteribus ſacris voluminibus iſthuc affirment,fidem alterius alteri profuiſſe,& infidelitatem aliorum alijs nocuiſſe,quæ nunc memorare longum eſt. Hæc & his ſimilia multa ſancto Valentino epiſcopo proſequente,Craton orator cecidit ad pedes eius,dicens: Credo,quòd ille, quem prædicas,verus ſit Deus,& pręter ipſum non ſit alius, qui imperet languori, vt abſcedat:imperet morti,vt fugiat:imperet vitæ,vt redeat. Sanctus Valētinus epiſcopus dixit: Fides Chriſtiana non tantùm verbis,ſed & operibus demonſtratur. Dicit ei Craton: Quæ ſunt opera,per quæ fides poſſit oſtendi? Sanctus Valentinus dixit: Vt abrenuncietur idolis manufactis,quorũ effigies adoratur in templis, & ab omni peccato lotus fonte puriſſimo,Deo filius adopteris. Craton dixit: Aqua,quę ſordes corporis lauat,quomodò poterit peccata mundare? S. Valentinus dixit: Aqua per myſterium inuocatæ Trinitatis,ſpiritum ſanctum in ſe recipit,& per ipſum vniuerſa peccata & crimina dimittuntur. Dicit ei Craton: Dum diſputatio noſtra longiùs tenditur, vita filij mei Cherēmonis breuiatur. Dicit ei S. Valētinus: Niſi credideris ea, quæ nec audire potuiſti aliquandò nec videre,ſaluus eſſe non poterit filius tuus. Dicit ei Craton: Quid eſt,quod ego nec audire potui, nec corde concipere? S. Valentinus dixit: Nunquid audiſti aliquandò virginem concepiſſe, virginem peperiſſe, virginem poſt partum permanſiſſe? Audiſti aliqñ aut vidiſti quempiam ſiccis pedibus vndarum pelagus pertranſiſſe,imperâſſe ventis,tempeſtatē iuſſu compeſcuiſſe,poſtremò crucifixũ, mortuum & ſepultum,die tertia reſurrexiſſe,atque multis videntibus in cælos aſſcēdiſſe,angelis teſtantibus,ità vt aſſcendit,denuò venturum ad iudicium? Si hęc credis, accede & baptizare,vt poſſis ad ſalutē filij tui pertingere, & per ipſum ad vitam perpetuam peruenire. Dicit ei Craton: Quantacunque dixeris,quantalibet verborum copia vſus fueris, ex hoc vno poterit veritas colligi,ſi ſaluetur is,propter quem dicũtur. S. Valentinus dixit: Quoniam ſapiētia mundi,in qua tu magiſter eſſe videris, ſtultitia eſt apud Deum,& non potes tam perfectè credere, quàm fides ipſa depoſcit, da mihi fidem tuam ſub hac pollicitatione,vt ſi filius tuus per meam fidem ſaluus euaſerit,tu per ſalutem filij tui cum omni domo tua conuertaris ad Chriſtum. Tunc Craton vocauit coniugem ſuam cum omni familia, & proſtratus pedibus eius, promiſit, ſi ille ſaluus foret,omnes credituros in Chriſtum: Erāt autem in hoc ſpectaculo Proculus & * Ephebus vel Phebus atque Apollonius,quos ſuprà dictũ eſt in Gręco perfectos,ad Latina ſtudia ſe contuliſſe. Hi itaque ſimili modo oratoris ſui filium Cheremonem cupientes ſaluum fieri,ſe credituros affirmant. Tunc S. Valentinus iuſſit ſibi cubiculum præparari,& vnius diei atque noctis ſilentium fieri: & clauſit oſtium ſuper ſe & puerum Cheræmonem,qui iam triennio ità toto corpore incuruus,complicatus atque glomeratus iacebat,vt caput inter genua defixũ haberet, nec vlla pars corporis ſua libertate frueretur. Erant enim eius brachia ſimul & crura cōtorta, nec vllus medicorum ſcire potuit, quo nomine is morbus appellaretur. Porrò S. Valentinus,

Matth. 8. Luc. 8. Iohan. 11.

Fides Chriſtiana etiam operibus declaranda eſt.

Matt. 14. Matth. 8. Acto. 1.

1. Cor. 1.

tinus,vir Dei,fide plenus,clauſo,vt diximus,oſtio, ſtratoque humì cilicio, tulit puerũ Cheræmonem de lecto,& repoſuit ſeminecem in eo cilicio,in quo ipſe orare cõſue.uerat,& per totam noctem in Dei laudibus & oratione manenti , lumen circa mediã horam noctis tantum apparuit,vt hi,qui in ſpectaculis erant circa cubiculum, puta.rent intùs flammam accendi. Sed ſpatio vnius horæ trãnſacto, ſurgens ſaniſſimus pu.er, ſimul cœpit voce clara in Dei laudibus incolumis concrepare. Audientes autem illum parentes eius Domino canere,cuius per tres annos ſolum gemitum audierant, mugitumq; reddentem,omnes ſimul gaudentes,fores vt reſeraret eis, ſanctum Vale.tinum exorant. At ille dixit:Niſi compleuero ſtatutum orationis numerũ & hymno.rum,non vobis aperiam. Sed cùm iam aurora finem nocti imponeret, S. Valentinus reſerat clauſtra cubiculi,& Cheræmonem iuuenem parentibus, àc ſi nihil perpeſſus fuiſſet,ab omni ægritudine liberum aſſignat. Tunc Craton cum coniuge & omni do.mo ſua credidit,& baptizatus eſt. Cheræmon autem vt veſtigia ſancti Valentini re.linqueret,nulla potuit ratione adduci. Proculus verò & Ephebus atq; Apollonius, abijcientes ſtudia humanę ſapientiæ,ità ſe contulerunt ad Dominum,vt vltrà penitùs nihil humanarum legerent literarum:ſed conuerſi ad Dominum, ſpiritalibus ſe ſtu.dijs tradiderunt magiſtro,cuius non tantùm verba, ſed etiam facta probarentur mi.rabilia, Intereà per hos confluebat multitudo ſcholaſticorum ad Chriſtum, ità vt Abundius Præfecti vrbis filius animo duceretur, vt tota fidei plenitudine Chriſti ſe famulum publica voce clamaret. Hinc verò indignatio penè omnium ſenatorum ac.cenſa eſt,& tentus S. Valentinus epiſcopus atq; virgis cæſus,compellebatur ſacrifica.re dæmonijs,& poſt diuturnam cædem cuſtodiæ mancipatur. Videntes autem eũ cõ.ſtantiorem fieri,& in ipſa cęde & cuſtodia gloriari,&omnium,qui per ipſum Chriſto crediderant, animos cõfirmare,medio noctis ſilentio eiectum de carcere decollaue.runt iuſſu furioſi Placidi,vrbis Pręfecti. Tunc à Proculo, Ephebo atq; Apollonio ab.latum corpus venerandi Chriſti martyris, ad ſuã eccleſiam Interamnæ vrbis noctur.no itinere tranſtulerunt,ibiq; in ſuburbano empto terræ ſpatio non longè ab eadem ciuitate ſepulturę honeſtiſſimæ tradiderunt:vbi cùm quotidianis vigilijs in Dei lau.dibus permanerent,tenti à gentilibus,cuſtodiæ ſunt traditi conſulari Leontio. Qui agnoſcens Proculum, Ephebum atq; Apollonium,multos è populo, quos conuerte.rant,habere fautores &amicos,timensq; nè violenter ei à populo tollerentur,noctis medio ſuis eos iuſſit tribunalibus præſentari. Quos cùm vidiſſet nec blandimẽtis de.cipi,nec terroribus frangi,iuſſit eos capitalem ſubire ſententiam. Ipſe autem ſtatùm fugiens cum officio,quò pergeret,non permiſit ſciri. Tunc omnis populus luctũ qui.dem de nece eorũ,ſed gaudium de martyrio habuerunt. Porrò martyres ſancti à bea.to Abundio non longè à corpore S. Valentini ſunt ſepulti, collaudantes Dominum Ieſum Chriſtum,qui viuit cum Deo patre & ſancto ſpiritu in ſecula ſeculorũ, Amen.

Puer cõtractus, fit repentè ſaniſsimus.

Craton cũ tota domo ſua baptizatur.

S.Valẽtinus necatur.

VITA ET MIRACVLA SANCTI PATRIS NOSTRI AVXENTII ABBATIS, AVTHORE SIMEONE *Metaphraſte.*

Februar. 14.

Matt. 20.

CVM antiqui patres & factis & verbis fuerint inſignes, & diuerſis operibus eorum,qui in vinea,quæ percipitur in.telligentia,manè ſimul & hora tertia & ſexta ſimiliter & nona vocati ſunt, ſanctorum ad ædificationem corporis Eccleſiæ labores conſcripſerint : non eſt abſurdum, nos quoq;,qui propter ſocordiam & inſcitiam ab eis longè ſumus remoti,verè conſcribere iuſtorũ virorum vitam, qui circa horam vndecimam in eadem vinea laborârũt, ad vtilitatem fidelium, qui legunt & audiunt: vt qui vo.lũt habere piam rationem ducem vitę pręſentis, cõſtan.ter ſequantur viam Patriarcharum, Prophetarũ & Apo.ſtolorum, Martyrumque & iuſtorum : cum eorum qui.dem virtutibus contendentes,ſuffulti aũt & ſtabiliti eorũ orationibus. Quęcunq; cũ

prius

priùs ſcripta ſunt, vt dicit diuinus Paulus, ſcripta ſunt ad noſtram admonitionem. Eo ergò freti, qui dixit: Dilata os tuum, & implebo illud, conuertamur ad propoſitã narrationem. Rom. 15. Pſal. 80.

Tempore Theodoſij iunioris, X X X V. anno eius imperij, fuit vir quidam nomine Auxentius, qui erat relatus in numerum quartæ ſcholæ fortiſſimorum & Chriſti amantium ſcholarium: ex genere quidem orientali, in pietate autem & omni Chriſtiana doctrina eruditus, roburque corporis & fortitudinem in ipſa forma geſtans, morumque modeſtiam & virtutem gerens in animo, dogmaque habens ſanum in fide Apoſtolica, & plurimum ſtudium in generalibus vigilijs pernoctationum. Quoniam verò quę ante hęc ab eo facta ſunt, nos latuerunt, ab hoc fundamento initium ducamus orationis. Hic ergò ſanctus & diuinus vir Auxentius, habebat patruum Byzantij in militiam relatum optionem numeri. Quem requirens cùm aſcendiſſet ex Syria, & non inueniſſet, propterea quòd priùs deceſſiſſet, militauit ſcholaris. Cùm ergò eſſet in exercitu inſignis, frequenter etiam verſabatur cum ijs, quorum celebrabatur exercitatio & virtus: maximè autem cum quodam Iohanne monacho, qui prope Septimum ſtabat in Clubo, cuius etiam veſtigijs inſiſtebat, tanquàm nubes Chriſti, ſimul cum quodam, qui vocabatur Setas, viro omni ex parte honeſto, & Marciano, qui tunc erat laicus ſectæ Nouatianorũ, haud ità multò poſt mortem vnitus fuit Eccleſiæ catholicæ, & factus fuit œconomus ſanctiſſimæ magnæ eccleſiæ Conſtantinopolitanę: & Anthimo viro magno & admirabili, qui tunc erat ordinarius decanus diuini palatij, deindè factus fuit Diaconus, & poſteà etiam Presbyter: qui etiam poſt deceſſum eorum, qui priùs dicti ſunt, ornauit, & cum lætitia in hymnis & canticis, per choros virorum & mulierũ, celebrauit eaſdem pernoctationes, quibus aſſidebat beatus Auxentius. Vtplurimùm autem ambo ſimul congregabantur in ſancta Irene, quę ſita eſt ad mare, *domì cubantes & vigilantes, & fontes lachrymarum effundentes, perſeuerantes in ieiunijs & orationibus. Auxentius dat ſe militiæ, & ſimul etiã pietati. for. * humì

Cùm ergò quodam die cum eis veniſſet in vnam congregationem, antequàm inciperet glorificationem, noctù ſiti eum vexante, aquam petijt ab vno ex miniſtris: qui currens in Diaconicum, dicit œconomo, Dominum Auxentium cum reliquis viris bonis petere potum. Iuſſus ergò in vaſe temperare vinum benedictionis, ad eum attulit. Poſtquàm autem id accepit magnanimus Auxentius, ori admouens refecit naturalem ſitis neceſſitatem: & ſic priùs dicto pio Marciano, qui petiêrat, reliquũ tradidit. Ille verò cùm labris admouiſſet, & ſenſiſſet eſſe vinum, ægrè ferens, quòd præter morem talis potus eſſet eis allatus, proximo vocem emiſit: Vinum eſt, ò frater. Memoratus autem ei dicit Auxentius: Nè ægrè feras, inquit, Dei dona. nam nos quidem aquam petijmus. Sin autem Dominus Chriſtus eius loco vinum præbuit, gratias agamus, & nè ęgrè feramus. Etenim cùm vinum defeciſſet in nuptijs, per ſuam gratiam aquam mutauit in vinum. Sic alter quidem oſtendit inuitus perfectam, quæ ei aderat, abſtinentiam: alter verò lubens conculcauit faſtum vanæ gloriæ. Rurſùs autẽ quidam ex viris bonis, qui ſequebantur, ſe pauperem eſſe ſignificãs, moleſtus erat beato Auxentio, petens ab eo induſium benedictionis gratia & paupertatis. Is verò dicit ei: Ora, vt Dominus mittat, & à me accipies. Non enim ſuperauerant ei veſtimenta, propterea quòd quæcunq; in eum incidebant, daret pauperibus. Ille verò promiſſionem arripiens tanquàm ſchedulam, aſſiduè exigebat. Vide temperantiam. Iohan. 2. Auxentij liberalitas in pauperes.

Quamobrem cùm multùm ei eſſet moleſtus, & vna veſpera rurſùs ab eo eſſet admonitus, dicit ei: Adſis frater, in loco opportuno accepturus petitionem. Poſtquàm autem fuit in loco occulto, exuit ſe tunica, qua erat indutus, & dedit ei, & mãſit in ſola penula. Poſt hymnum verò dictum, ambobus recedentibus, ſenſit quod factum fuerat, qui priùs dictus eſt vir pius, & dicit ei: Vniuerſãne vita tua ità agitur, & hæc eſt charitas tua, vt carens tunica, nobis non confidas? Quamobrem tanquàm ſubridens dicit ambobus: Ab eo, qui mihi ſæpiſſimè vobis pręſentibus impudenter parabat inſidias, vix tandèm ſum liberatus. Sed rogo vos, vt eamus ad Dominum Iohãnem monachum, qui eſt in Clubo, viſuri Dei gloriam. Cùm itaque inter eos conueniſſet, poſt vnum diem ad eum veniunt, & vident eum, qui tunicam acceperat, adeſſe triſtem. Finitis autem precibus, dicit beatus Iohannes, tãquàm amicis ſuis & familiaribus: Orate fratres pro hoc mendico. Nam quos habebat viles pannos, abſtulit aliquis & aufugit.

Num. 23. git. Beatus verò Auxentius læto vultu cœpit ei, qui id fecerat, benedicere. Dicit autem ei vir Iuſtus, ſicut Balaam Balac: Iuſſit te execrari, & tu ei benedicis? Respondens autem beatus Auxentius, dicit mendico: Redde vota tua Domino frater, quot habebas induſia? Ille verò reſpondit cum fletu: Septem, & id, quod mihi præbuiſti. Dicit ei beatus Auxentius: Quoniam ergò cùm ſeptem haberes, non fuiſti cōtentus, ſed vnū, quod habebam, tantam mihi moleſtiam exhibens, accepiſti, hoc effecit, vt illa quoq; fugerent: Cùm eum ergò placidè redarguiſſet, & cum ijs, qui ſimul erant, ferculū accepiſſet, receſſit.

Quodam verò die in palatio procedens, videt quendam teneri & trahi à militibus: Pſal. 34. orans autem, dicit de more: Qui liberas mendicum à manu eius, qui ſunt ipſo fortiores, veni nunc quoquè ad dandum auxilium. Quæ cùm dixiſſet, effecit vt is relaxaretur. Tranſiens autem per Battopodium, vidit quoſdam opifices deflentes & dicētes: Venit ad nos tempus, quo ſimus ocioſi & nihil agamus. claudamus noſtras officinas. Nota mirabilem charitatem Auxentij. Cùm verò audijſſet; & eorum eſſet miſertus Chriſti miles Auxentius, die ſequenti diuertit in vnam ex illis officinis, mutato habitu, vt fertur de Serapione, & dicit: Quam mercedem mihi dabitis, & ſtabo in veſtra officina? Illi autem dixerūt: Ludificaris nos iuuenis. quomodò tibi dabimus mercedem, cùm ſimus pauperes? Reſpondens verò, dixit eis: Laborabo vobiſcum, accipiens quotidiè tres pholes. Illi autem læti eum acceperunt. Qui cùm fuiſſet illic tres dies, valdè creuit & floruit illa officina. Acceptis itaque nouem pholibus, receſſit ab illis. Is autem ea dedit pauperibus. Dolore verò affecti ſunt opifices illius officinę, egreſſo admirabiliū effectore Auxentio. Tres enim dies, quos illic egit, non guſtauit neq; panem neq; vinum, nec aliquid aliud: adeò vt Deut. 8. mirarentur, qui illic erant, & dicerent ei: Cur non comedis & bibis nobiſcum? Is verò dicebat eis: Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod egreditur per os Dei. Illi verò ſiluerunt, non auſi ampliùs ei eſſe moleſti. renunciârunt autem omnem copiā & proſperitatem, q̄ facta eſt per preces eius in officina ſua, Deum glorificantes.

Rursùs verò aliquot pòſt diebus, veniente ipſo in palatium, occurrit ei quædā mulier prægnans paſſis crinibus, clamans: O vis, quæ affertur ab Auxentio, qui comedit dęmonia. Viginti annos latui in hac creatura, & eius tranſitus me abduxit ab huius vnguibus. Sic enim per me tranſijt tanquàm enſis, & me diſcerpſit: & eccè ſeparor ab hac creatura poſt ſpatium viginti annorum. Equo autē ſuo ſubditis calcaribus Chriſti ſeruus Auxentius, nè cognoſceretur ab hominibus, feſtinabat tranſire, celans quæ in ſe erat, gratiam. Immundus autem ſpiritus ſequebatur eum, dicens: Quid me trahis? egredior. Curat dæmoniacam Auxentius. Congregata verò ſunt circa eum multæ turbę, adeò vt ſuſpirans & flens beatus orauerit, vt ea curaretur. Hoc autem facto, & ea ſtatìm mundata, illæſo fœtu, (erat enim grauida) ſtupebant omnes & admirabantur, Deum glorificātes, qui talem poteſtatem dedit ſeruis ſuis aduersùs immundos ſpiritus.

Poſtquàm autem hæc facta ſunt, non volens Chriſti miles Auxētius laudari ab hominibus, ſed encomijs celebrari ab angelis, ſpiritu prętuidens in ſanctiſſima Eccleſia naſcituram vani dogmatis hęreſim, Neſtorij, inquam, & Eutychis, relicta terrena militia & aula Imperatoris, cum magno gaudio peregit id, quod olìm deſiderabat. Fugit ad deſerta loca. Nam ab omnibus, quæ ad vitam huius mundi pertinēt, & magno ſtudio ambiuntur, copijs, inquam, & ſplendore, & alijs rebus materialibus, & ab ipſa regia ciuitate ſe ſeparans, proficiſcitur ad partes deſertas Bithyniæ: & cùm aſcēdiſſet ex tranſuerſo montis, qui vocatur Oxea, qui diſtat circa decem millia à Chalcedone, ſtetit ſupra petram, extollens ſanctas manus, Deumq; glorificans, & dicēs: Tu Domine ſingulariter in ſpe col- Pſal. 4. locâſti me. Cùm ipſe verò circa vnum menſem fuiſſet in montis latere ſupra petram, aſſcenderunt illuc pueri gementes & clamantes, quoniam cùm paſcerent oues, eas perdidiſſent: & cùm vidiſſent virum iuſtum, valdè ſunt mirati, exiſtimantes eum eſſe feram agreſtem, & fugerunt. indutus enim erat veſte contexta ex pilis & pellibus, imitans vitam Iohannis præcurſoris & Baptiſtę. Vide etiam aſperitatem veſtitùs ſancti. Matth. 3. Cùm eos autem aduocaſſet beatus Auxentius, dixit: Nolite timere, filij. ſum enim homo vobis ſimilis. Quid verò quæritis? Dicunt pueri: Greges noſtros. eos enim amiſimus, & ideò affligimur. Chriſti autem ſeruus Auxentius miſertus, orauit multas horas. Cùm verò ipſis pueris benedixiſſet, dicit eis: Ite ad ſiniſtrum latus montis, & inuenietis veſtros greges. Reſpondentes autem pueri, dicunt ei: Tèr circumiuimus montem hunc inacceſſum, & non potuimus

eos

eos inuenire:& quomodò nunc inuenientur? Sanctus autem dixit eis: Ite, vt dixi vobis,in nomine Domini ad ſiniſtrum latus montis,& eos inuenietis. Euntes verò, eos ſtatim inuenerunt:& cùm domum veniſſent, renunciârunt ſuis parētibus: Cùm perdidiſſemus greges,& tèr Oxeæ montem circuiſſemus,& eos non inueniremus,adſpeximus virum in veſte ex pilis,& graui timore affecti,fugiebamus. Ille autem nobis aduocatis precatus eſt,& cùm accepiſſet cauſam, propter quam flebamus,iuſſit nos eūtes ad ſiniſtrum latus montis inuenire pecudes. Cùm ſic ergò feciſſemus, eas ſtatim inuenimus.

Cùm hęc autem audijſſent parentes illorum puerorum,congregatis viris ex ijs, quę erant circuncircà,prædijs,ſupplicantes ad eum iuerunt, & inuenerunt beatum ſolum ſtantem ſupra petram,& Deum precantem: & omnes vno ore eum rogârunt, vt aſſcenderet ſupra verticem montis,& oraret pro eis. Sanctus verò perſuaſus eorū adhortationibus,iuſſit eis ædificare paruam cellam, & Clubum extra cellam, in quo etiam fuit incluſus lætus corde,pſallens & dicens: Factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto. Frequenter ergò aſſcendentes,fruebantur eius precibus. Nam per paruam feneſtram eis benedicens,& conſulens quæ pertinēt ad ſalutem,lętos dimittebat. Cùm ergò Dei in eo ſcaturiret gratia,& eius fama in omnem partem peruaderet,quædam Comitiſſa ad eum venit è Nicomedia,repentè excæcata: & prócidens ad eius pedes, dixit: Miſerere meî ſerue Dei Auxenti, & ſana meos oculos. Beatus autem præſentibus ijs,qui conuenerant,dixit: Ego quidem ſum homo peccator,& ijſdem affectionibus,quibus vos,obnoxius. Si verò creditis,quòd qui eum,qui erat ab ortu cæcus, curauit,hanc quoquè rogantem non deſpicit,ſyncerè pro eius ſalute deprecemur. Cùm autem omnes orâſſent,ſanctus tangens eius oculos,dixit: Sanat te Ieſus Chriſtus lux vera. Cumq; ea ſtatim reſpexiſſet,& pauperibus,qui in eo loco aſſidebāt,plurima erogâſſet,eam dimiſit ſanctus lætantem & Deum glorificantem. Hoc fuit principiū miraculorum eius in monte Oxeæ.

Vir ſanctus degit ſolitarius.
Pſal. 101.
Iohan. 9.
Cæcam ſanat.

Eorum autem,qui ab immundis vexabantur dæmonibus,magna aduentabat multitudo,partìm quidem ex indigenis,partìm autē ex alienis:ex quibus plurimi per eius preces,fideliter accedentes,& dignè pœnitentiam agentes,ſunt curati. Non ſuſtinens verò nullam curam geri eorum,qui aſſidebāt in monte,& eorum,qui longi interualli labore erant afflicti,cùm ipſe nullo egeret eorum,quæ oblata fuerant,iuſſit panes afferri hora ſexta, & dari ijs omnibus. Cùm decem autem annos illic eſſet verſatus, & plurima peregiſſet certamina,non aduersùs carnem & ſanguinem,ſed aduersùs principatus,aduersùs poteſtates,& principes tenebrarum mundi huius, vt dicit Apoſtolus,aduersùs ſpiritalia nequitiæ:& ea viciſſet fide per patientiam, vir quidam fideliſſimus ex ijs,qui aliquandò fuerant eius familiares,cùm ſoleret ad eum accedere, & ex eo magnam caperet vtilitatem,dicit cuidam alij ex eadem quarta ſchola: Volo die ſequenti ire ad Dominum Auxentium. Veni tu quoquè, & plurima fruamur vtilitate. Ille autem diabolico quodam inſtinctu ab eo alienus, non ſolùm non fuit perſuaſus, vt iret,ſed etiam eum cœpit maledictis inceſſere & irridere, eum vocans planum & impoſtorem,& mercedem præbentem ijs,qui ſe ſimulant eſſe dæmoniacos ex tribus & ſex pholibus,vt videantur argui ad multorum deceptionē. Cùm alter verò his eſſet obſtupefactus,& maius ſtudium adhibuiſſet, poſtq̃ eum increpauit & iuuit,moderatè cum eo egit,ità vt incredulum ſecum aſſumeret,& cum eo aſſcenderet. Quem etiam perſuaſum,vix tandèm ſecum ſursùm duxit. Sed cùm ad eum veniſſent,vt ſolebat,hora tertia excepit eos,qui accedebant. Neq; enim licebat indiſcriminatìm ei exhibere moleſtiam, niſi in tempore ſolito:in quo eos,qui aderant, primùm adhortabatur ad glorificationem. Deindè ſic verbo gratiæ adhortans & benedicens, vnumquenq; dimittebat. Cuius quidem glorificationis expreſſas quoq; ab eo laudes dicemus poſteà. Læto ergò vultu ei,qui ad eum accedebat cum fide,dixit quæ erant cōducibilia, cum altero,qui erat incredulus, ne verbum quidem locutus. Quamobrem poſtquàm fuit dimiſſus,pluribus rursùs maledictis beatum Auxentium inſectatus eſt incredulus, vt qui gloriæ cauſa,& non virtutis,quidquam faceret.

Curat dæmoniacos.
Epheſ. 6.
Patitur acerbum obtrectatorem.

Cùm ipſi autem ad Hemerum deſcenderēt ad nauigandum,(hoc eſt autem emporium Chalcedonis) puer increduli fit obuiàm ſciſſa tunica, eiulans & lamētans. Cùm verò cauſam ſciſcitatus eius dominus,nō quamprimùm intellexit, puero prę timore

& mœrore id, quod acciderat, narrare differente: hoc autem ſolùm dicẽte, Res mala nobis accidit, ó domine: acriùs & vehementiùs reſpondens eius dominus, dixit: Dic, quid ſit: furtúmne in me eſt admiſſum, an paſſus ſum incendium? Puer dicit: Nequaq; ſed filia tua domi grauiter vexatur à dæmone, adeò vt nos eam non poſſimus ſuperare. Tunc ille ſtimulo motus conſcientiæ, cœpit faciem percutere & vellere capillos, & magna voce clamare: Væ meę incredulitati. Eo autem ſe diù lacerante & lamentante intolerabiliter, alter, qui cum ipſo erat fidelis, dixit ei ſicut Seruator Iaïro: Solùm crede, & ſalua erit puella. Cùm ille verò incredulitatem perfecta fide correxiſſet propter hanc occaſionem, & clamaret: Credo Domine, fer opem meæ incredulitati: traijcientes ſimul venerunt domum. Qui cùm vidiſſent calamitatem, & puellam, quæ vexabatur intolerabiliter, & inuocantem beatum Auxentiũ, clamabant omnes cum fletibus & eiulatibus. Deindè dicit amicus patri puellæ: Agè ó amice, quomodocũq; poterimus eam vinciamus, & tranſmittentes deferamus ad ſanctum virum, cùm ipſe à Deo poſſit impetrare eius curationem.

Caſtigatur obtrectator.

Marc. 5.

Cùm hoc autem feciſſent, & viro ſancto appropinquarent, puella cœpit efferari, & mirandum in modum furere, & latrare vt canis, & perindè àc ſi traheretur ab aliquo, maiori curſu currere. Cùm verò perueniſſet exaduersò feneſtræ cellæ beati, cõſtitit, & ibi grauiter torquebatur. Et qui ſequebantur, cùm valdè deflerent calamitatem, & ipſa valdè vexaretur, aperiens feneſtram ſanctus pater noſter Auxentius, & eam grauiter adſpiciens, dixit: Tribus pholibus, aut ſex pholibus. Qui autem aderãt, cùm iterùm hanc vocem à ſancto dictam audijſſent, ſe cum patre puellæ humi proiecerunt, clamãtes: Miſerere ſerue Dei altiſſimi, & ignoſce. Omnium enim Dominus & Seruator Chriſtus per te pręuidet ea, quę per te dicuntur & fiunt, vt qui in te habitet, qui es eius famulus. Beatus itaq; manſuetudine reprimens ſeueritatem, omnibus propè accerſitis, dixit patri puellæ: Si etiam reliquis, vt tu dixiſti, mercedem prębeo ex tribus & ſex pholibus, filię tuę quantum dedi? Ille autem rursùs flens vehementer, ſe proijciens in terram, petebat veniam. Cùm itaq; eſſet precatus beatus Auxentius, & crucem, quę ſuper baculum erat in eius manibus, miſiſſet per vnum ex ijs, qui apud eum perſeuerabant, fecit ceſſare puellæ vexationem, & docuit omnes, qui conuenerant, non oportere non habere fidem Dei admirabilibus, quę ab ipſo fiunt in vnaquaque generatione per eos, per quos ei videtur. Patriarchę enim & omnes Prophetæ, & ſimiliter etiam Apoſtoli, erant homines, & à diuina incitati gratia, conuenienter diuino Apoſtolo, extinxerunt vim ignis, obſtruxerunt ora leonum, & fecerunt omnia, quę deincèps ſcripta ſunt. Porrò verò ipſa quoq; vox Domini, quę nos adhortatur vt credamus, ſic dicit: Omnia quęcunq; precantes petitis, credite quòd accipietis, & erunt vobis. Benigno ergò Deo prębente quandò vult & per quos vult, non oportet nos eſſe incredulos. Cùm itaq; vnam hebdomadam iuſſiſſet puellam manere cum parentibus, precatione armatis & ieiunio, & ipſam ſanam reſtituiſſet, dimiſit eos in pace, iubens vt irent frequenter ad ſanctiſſimam eccleſiam.

Notẽt hæc hæretici, q ſanctorum merita & miracula impudenter negant.

Hebr. 11.

Marc. 11.

Aliquot autẽ pòſt diebus aſſcenderunt ad eum duo quidam viri laborãtes elephãtia, qui à Deo per ipſum petebant ſanationẽ. Sanctus verò dicit eis: Quodnam eſt veſtrum peccatum, q̃ hęc plaga in vos incidit? Illi autem hęc audientes, prociderunt ad eius pedes, dicẽtes: Miſerere noſtri ſerue Chriſti, & ora vt nos curemur. Reſpondens verò beatus, dicit eis: Hoc vobis accidit, ó fratres, ꝓptereà q̃ frequẽter iuraretis. Sed decæterò oportet vos deſiſtere ad irã prouocare Dñm Deũ veſtrũ. Quæ cùm dixiſſet, & omnes eſſet ad precandum adhortatus, ipſe quoq; flexis ſuis ſanctis genibus ad aliquot horas, & effuſis multis riuis lachrymarum, ſurgens accepit oleũ ſanctorũ, & eos vnxit à vertice vſq; ad pedes, dicẽs: Sanat vos Ieſus Chriſtus: Ego eñi ſum homo peccator. Statìm autẽ ſunt ſanati, & domũ redièrunt cum gaudio, Deum laudantes, & ei tribuentes gloriam, & omnibus renunciantes: Vidimus hominem, qualis nec fuit in antiquis generationibus. Dixit enim nobis omnia peccata noſtra: & cùm pro nobis multùm ad Deum defleuiſſet, nos curauit vngens ſancto oleo.

Crebra iuramẽta puniuntur lepra.

Oleo ſancto curat leproſos.

Rursùs autem duę mulieres ad ipſum venerunt è Phrygia: quarum vna quidem habebat coxam, percuſſam ab immũdo ſpiritu: altera autem habebat legionem dæmonum, quę etiam tertio à monte lapide cœpit clamare & dicere: Quid mihi tecum rei eſt, ó Auxenti, quòd me caſtigans traxiſti à Phrygia? Neſcis me eſſe legionem? Sed ſcis

rursùs

rurſus legionem angelorum te circundare noctes & dies: qui quidem accipiunt tuas preces, quæ nos vrunt, & eas offerunt altiſſimo, per quas etiam punimur. Eccè etiam poſt triginta annos me ſeparant ab hac creatura. Hæc ergò & his plura dicens, acceſſit proximè cellam, in qua beatus erat incluſus, & eam diſcerpit ſpiritus ante feneſtrã, & fecit eam obmuteſcere. Sanctus autem cùm deſpexiſſet, & eam vidiſſet, iuſſit vni ex ijs qui aderant, ei dare manum & eam erigere. iacebat enim humì tanquàm mortua. Cùm verò ſurrexiſſet, rogabat ſanctum cum altera muliere, vehementer flentes & ad eius genua procidẽtes, vt à Deo impetraret, vt ipſas curaret. Sanctus autem dicit eis: Vndenàm huc veniſtis, & quis de me vobis dixit, quòd poſſum vos ſanare? Quæ verò læſam habebat coxam, dixit: Ego, ô domine, huc véni per reuelationem. Quæ autem habebat legionẽ, dixit ei: Ego neſcio, quomodò venerim. Quamobrem miſerere meî, quæ triginta annos vexor à legione. Earum itaq; miſertus beatus, cùm Deum vehementer orâſſet cum lachrymis, eas curauit. Illæ autem propter inſignem ſuam grati animi virtutem, permanſerunt in monte Oxeæ, in quo ſtabat beatus, domum non reuertentes. Sanat duas fœminas.

Quidam verò alius paralyticus ad eum eſt allatus, iacens ſuper currum. Parentes autem eius proni ceciderunt, rogantes beatum Auxentium cum magno fletu, vt eorum miſereretur, & eum curaret, dicentes: Propter multa noſtra peccata hoc accidit filio noſtro. Sanctus autem Auxentius dixit eis: Et creditis, quòd per me humilem & abiectum poteſt Deus eum curare? Illi verò dixerunt: Certè angele Dei. Fuiſti enim miſſus ad noſtram ſalutem, & credimus omnia apud Deum eſſe poſſibilia. Sanctus autem dixit: Secundùm fidem veſtram fiat vobis: & accepto oleo ſanctorum, cùm totũ corpus eius per ſe vnxiſſet, & eum ſanũ reddidiſſet, tradidit eum ſuis parentibus. Qui quidem abiérunt læti in domum ſuam, laudantes Deum & glorificantes propter magnalia, quæ fecit per ſanctum ſeruum ſuum Auxentium in filium eorũ vnigenitum. Oleo ſancto medetur paralytico.

Paucis autem pòſt diebus venit mulier quædam ex Claudiopoli, filia cuiuſdã ciuis, quæ habebat dæmonem, formæ ſerpentis ſimilem, vt quę ſibilaret ſolùm & nõ poſſet loqui, niſi vt canis: propterea quòd eam deſolâſſet ſatanas. Quam cùm vidiſſet DEI ſeruus Auxentius, fleuit acerbè, dicens: Hei mihi, quomodò redactũ eſt genus hominum in ſeruitutem alieni? Ipſa enim nõ eſt hoc paſſa propter ſua peccata, ſed propter multam ſæuitiam & in homines maleuolentiã aduerſarij: & clauſa feneſtra cellæ, ſpatio trium dierum non conuenit aliquem, ſed rogabat benignum Deum, vt conculcaret tyrannidem draconis. Eo autem orãte in cella, cœpit draco loqui, rugiens in muliere, & dicens: O ab vtero, qui te edidit, mihi infeſte Auxenti, quomodò non cõbuſſiſti tuam parentem, ſed natus es ad meî exterminationem? Riui enim tuarum lachrymarum me comburunt, & preces tuæ, tanquàm tela arcûs, diſcerpſerunt mea inteſtina. Non potes me ſeparare ab hac creatura. Nam valdè amo eius crines & eius ętatẽ, & decætero ex ea non egredior. Compreſſus autem ſtatìm fuit aër, extiteruntq; fulgura & tonitrua, & valdè magnus imber. Mulierem verò diſcerpẽs draco, & ei os obſtruens, eam proiecit humì, ab ea egreſſus. Cùm feneſtram autem aperuiſſet beatus poſt tres dies, vidit eam iacentem tanquàm mortuam: & cum iuſſiſſet ijs, qui adſtabãt, eam erigere, & ſolam reclinare, adhortatus omnes ad orationẽ, cùm ſanctas ſuas manus multas horas ſuſtuliſſet, clamabat cum omnibus: Gloria tibi Domine, Gloria tibi Domine, Gloria tibi Domine. Mulier autem iacebat muta, non dans homini reſpõſum. Poſt preces verò iuſſit eam coram ſe adferri: & cùm dediſſet ei potum ex oleo ſanctorum, ſtatìm locuta eſt: & cùm ſurrexiſſet, ambulauit, vſq; ad ſuam ſenectutem à monte non ſeparata, ſed precibus & ſancto perpetuò aſſidens, & Deo agens gratias, qui eam ſanauit. Mulier dæmoniaca liberatur. Muta loquitur.

Poſt huius autem decem & neſcio quot annos, cùm iam deceſſiſſet fideliſſimus & orthodoxus Imperator Theodoſius minor, imperâſſetq; venerandus & Chriſti amãs Marcianus, fuit magna confuſio & perturbatio circa dogma veræ noſtræ fidei, ſicut etiam cœpimus dicere ſuperiùs, cùm eſſet beatus Auxentius receſſurus à rebus huius vitæ. Quidam enim Eutyches Preſbyter & Archimãdrita vnius ex monaſterijs vrbis regiæ, conabatur renouare deliramenta & verba, quæ fuerãt refutata & abolita à ſanctæ & beatæ memorię epiſcopis, à Baſilio, inquã, magno beatoq; & luminari orbis terræ, & Gregorio inclyto Theologo, & Iohãne Chryſoſtomo, & ijs ſimilibus. Cùm

ergò alij quidem eius dogma ſequerentur,alij verò eadem ſentirent, quæ Neſtorius adeò vt venirent in periculum dogmata fidei catholicæ,videns magnus & Orthodoxus Imperator Marcianus Eccleſiam in magna cõfuſione & perturbatione, decernit vt Epiſcopi totius ferè orbis terræ venirent Chalcedonem,ciuitatem Bithyniæ.

Synodus Chalcedonẽ. Cùm omnes ergò conueniſſent Epiſcopi,adeò vt eſſent numero ſexcenti triginta, iuſſerunt etiam conuenire beatum Auxentium Imperator & Epiſcopi. Cùm autem magnus & diuinus pater noſter Auxentius reſiſteret & nollet deſcendere, dicens nõ eſſe monachorum docere,ſed potiùs doceri:hoc verò ijs ſolis cõuenire,qui ſunt honorati põtificatu:miſit Imperator Marcianus quoſdam ex monachis & Clericis, qui erant circuncircà, ſimul cum militibus,res eius cognoſcentes: & iuſſit, vt niſi vellet ſua ſponte venire cum eis,inuitum adducerent. Illi autem cùm acceſſiſſent, eum maximè vrgẽtes,nequaquàm perſuaſère, adeò vt conuerſi ſint ad eum inceſſendum maledictis,& affirmarent eum non ſapere. Conabantur itaq; eum vi exturbare: ſanctus autem eis cedebat,ſed nondùm perfecta mente, abſq; ſuperna voluntate. Nam cùm duxiſſent artifices ad globum, in quo erat ſoluendum, & totum diem permanſiſſent, nihil potuerunt facere. Manè verò dicit eis: Dicite mihi fratres & patres, in quanam re malè credo:& deindè ſic prouidentia Dei globus aperietur. Illi aũt dixerũt: Quòd cùm pius Imperator Marcianus,pios,qui vbiq; ſunt,Epiſcopos congregauerit ad vtilem conſiderationem dogmatum ſanctiſſimæ Eccleſiæ, tu non vis venire. Scis enim eam,quæ nunc eſt, confuſionem: cùm alij quidem ſentiant cum Neſtorio & ſchiſma moliantur,propterea quòd vocem Deiparẽtis auferant à caſta & veneranda virgine & matre Domini:alij verò Eutychis vel Apollinaris potiùs tuentur dogmata,& confitentur Dominum Ieſum Chriſtum non perfectè carnem ſuſcepiſſe ex ſemine Dauid:ſed viſione eum fuiſſe hominem,prodigioſè aſſerunt.

Confeſſio Auxentij de filio Dei. Hæc cùm beatus audijſſet Auxentius,dixit:Ego confiteor verbum perfectè carnẽ ſuſcepiſſe ex virgine,nõ experta opus nuptiarum:& ipſum adoro,vt qui ſit filius vnigenitus: qui cum patre quidem eſt expers principij, quòd attinet ad diuinitatem: in vltimis autem diebus ex ea viſus eſt,quòd ſpectat ad humanitatem. Solùm enim hominem,vt nonnulli nugantur, filium Dei confiteri, eſt impium. Hæc cùm dixiſſet,& eos vidiſſet inſtare,& manibus in cęlum ſublatis iuſſiſſet intenſam fieri precationem, non tradidit ſeipſum. Illis autem inſultantibus,& globum diſſoluere ruſus aggredientibus, & nihil omninò valentibus efficere, beatus cùm ſignâſſet globum,& tèr dixiſſet,Benedictus Dominus,miti voce imperauit artificibus, & ſic eius volũtate ſublatis tabulis,quæ erant clauis affixæ eius feneſtræ,eum eiecerunt. Adſtiterũt verò iumenta & currus,vt eum collocarent,vbi vellet aſſcendere. Cùm autem recuſâſſet locari ſuper iumentum, ſtrato curru, ſanctũ in eo reclinârunt. erat enim imbecillus & deiectus toto corpore,ex nimia exercitatione,& maximè ex laboribus,adeò vt exiret ſanies cum vermibus. Inter quos quidam, nomine Theophilus, acri fide accurrens, cùm vidiſſet effluxiſſe vnguem magni digiti dexteri eius pedis, eum abſtulit. Sanctus verò dolens,dixit: Frater,ego quoquè ſum homo, obnoxius ijſdem quibus vos affectionibus.nè mihi exhibeatis moleſtiam. Cùm autem cum magno tumultu imperarent bobus ij,qui miſſi fuerant,vt emouerent currum,& nihil efficerent,diù animalibus manentibus immobilibus,cœperunt eos crudeliter verberare,& ſtimulis pellem eorũ ſauciare. Aegrè ferẽs ergò beat⁹,cùm iuſſiſſet eos ceſſare,& cruce,quã vt ſolebat habebat in manibus, ſignâſſet animalia, & eis ſtatìm imperâſſet, ea fecit iter ingredi.

Crucẽ manu geſtat, & ea facit miraculum.

In via autem occurrit agricolis deflentibus & lamentantibus propter ſuas beſtias, quòd ſcilicet paterentur ſicut homines,vexati ab immundis ſpiritibus. Miſertus itaq; beatus,cùm omnes iuſſiſſet intentos eſſe orationi,& ex imo corde ſuſpirâſſet,& Deo ſupplicâſſet,eas curauit. Quædam autem mulier paſſis capillis ei mox occurrit in via, quæ etiam ad eum attulit infantem circiter trium annorum, qui poſſidebatur à dæmone. Iuſtus verò cùm eum vidiſſet,cœpit manus extẽdere, & lachrymas effundere, & dicere ijs qui aderant:Nè exiſtimetis,ô viri,qui corde eſtis ſubmerſi,hunc puerum peccâſſe,& vexari ab immũdo ſpiritu:ſed hoc propter nos contigit & propter noſtrã conuerſionẽ.erat enim vultus infantis ponè cõuerſus. Cùm ergò precatus eſſet beatus Auxentius,& increpâſſet immundũ ſpiritũ,inſpirans in faciẽ infantis, eum curauit. Egreſſo enim maligno & execrãdo dęmone,fuit eius vultus ſicut priùs reſtitutus.

Pellit dęmonem.

Cumque

Cumq; eum ſanum recepiſſet mulier, domum redijt læta, & Deo agens gratias. Rurſùs autem in via puella quædam, neptis Dorothei Comitis, ex peregrinatione venit eques, vexata à ſæuo dæmone. Quam etiam à modico ſpatio alliſit humi immundus ſpiritus ex baſternio. Cùm autem ſurrexiſſet, ſciſſa veſte concurrit ad currum, in quo erat beatus, latrans & clamans: Quid tibi rei mecum eſt, Auxenti? Quid me vis? Quid me perſequeris? Vtinàm abortum feciſſet vterus, qui te peperit ad noſtrum exitium. Eccè enim cùm quatuordecim annos latuerim in hac creatura, ſtudes me ab ea ſeparare. Cùm autem vidiſſet Chriſti ſeruus, athleta Auxentius eius nuditatem, cùm vexaretur à dæmone, magna ira percitus, non ſiuit eam loqui: ſed cùm increpâſſet immundum ſpiritum, clamans magna voce, dixit: Egredere immũde ſpiritus ex hac creatura, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui incarnatus fuit ex ſpiritu ſancto & Maria virgine. Stridens itaq; & eiulans dæmon, exijt protinùs ex puella, cum nec ei quidem fuiſſet omninò permiſſum nugari per creaturam. Item alium.

Milites autem cum clericis & monachis, qui conſequebantur ex monte, cùm viderent ſigna, quæ per ipſum faciebat Seruator, admirabantur, & magìs dubitabant, q̃ crederent, dicentes ei: Hæc facis, vt oculis appareãt, ô illuſor Chriſti. Sanctus autem ſubridens, dicit eis: Ego non ſum Chriſti illuſor, ſed ſeruus Dei, credẽs in ſanctam ei uſdemq; eſſentiæ & indiuiduam Trinitatem, confitensq; Deiparentem, ſanctam & incorruptam virginem. Cùm verò perueniſſet ad prædium, quod dicitur Sycides, iuuenis quidam, nomine Gregorius, ex pago Lyddorum, habẽs ſpiritum immundum, acceſſit ad ſanctum in eandem poſſeſſionem, ad eius pedes procidens & dicens: Miſerere meî ſerue Dei altiſſimi, quoniam vexor à maligno dæmone. Beatus autem Auxentius, impoſita manu eius capiti, cùm eſſet precatus, ſpiritum quidem non ſinit loqui, vt ipſe autem exiret, per Chriſti gratiam procurauit. Malus verò dæmon egreſſus, latebat ſub ſpina propter viam, vt reuertente adoleſcente, ad eum rursùs rediret. poſtquàm autem percuſſi ſunt boues, & ipſi currum erant moturi, cognoſcens beatus in ſancto ſpiritu, dixit adoleſcenti: Adoleſcens, caue nè eas per viam ſiniſtram, per quam iuiſti. Illic enim à ſpinis eſt abſconſus, qui te expectat, malignus: ſed vade ad dexteram, Deo agens gratias, & dicens: Gloria patri, gloria filio, gloria ſpiritui ſancto, qui locutus eſt per ſuos Prophetas. Eius miracula præſtigias vocant increduli.

Cùm autem iam acceſſiſſent in martyrium ſancti Thalelæi, eum ſequentes pauperes ex monte Oxeæ, ſimul deflebant & lamentabantur, & amplectebantur ſancta eius veſtigia. Vidẽs verò Chriſti diſcipulus Auxentius intolerabilem luctum cordis eorũ, dixit eis: Abite filij, & ſedete in mõte in pace. ego enim ſum vobiſcum. Nam etſi corpus meum abducunt, at meus ſpiritus eſt inter vos, nec vos vnquàm relinquam. Atq; milites quidem hęc ægrè ferebant: pauperes autem reuerſi ſunt in montem, ſicut eis dixit Chriſti ſeruus. Cùm in curru autem veniſſet ad monaſterium, quod erat in Phelio, repentè iuuenis quidam nomine Iſidorus, cœpit vexari à dæmone, & clamare: Væ tibi Auxenti, qui non dediſti mihi poteſtatem vlciſcendi impios deorum hoſtes, qui te ſuſcipiunt, ad meam & meorum perniciem. Tuus enim tranſitus omnia ſanctificauit: & fugauit ex nobis plurimos. Dixit autem ei beatus: Tace & obmuteſce, qui malis gaudes, dæmon in Chriſti nomine. Deduxerũt ergò è curru virum iuſtum, & eum introduxerũt in eccleſiam ſancti Iohannis. Stans ergò orauit horas aliquot, propterea quòd non poſſet genu flectere ob vibices, qui erant in ſuis pedibus. Poſtquàm autem impleuit ſuas preces, eum introduxerunt in inferius triclinium, vndiquè clauſis ianuis. Eo verò intùs precante, foris fuit curatus Iſidorus, qui vexabatur à dæmone. Iſidorus dæmoniacus, ſanus fit.

Quædam autem mulier, vxor Maximiani Aurigæ, putans beatum Auxentium eſſe in monte Oxeæ, venit, ferens oneratis animalibus oleum, vinum, panem, caſeum, legumina, ſtupam & ceram. Et magno quidem dolore eſt affecta, cùm ſanctum virum illic non inueniſſet. Diſtribuit verò omnia pauperibus, qui in eo loco perſeuerabant. Eius enim puella, quæ vexabatur ab immundo dæmone, ab ipſo aſſecuta fuerat curationem: & beato viro valdè erat dedita. Mirata ergò, quòd vi propemodùm deductus fuerat à monte, & degeret incluſus in monaſterio, quod eſt *in Phelio*, venit illuc meditans eloquium ſcripturæ, quod dictum eſt *in pulcherrima Sapientia Solomonis*, & impletũ *in vita* ſanctiſſimi patris noſtri Auxentij: Examinemus iuſtũ, quoniã inutilis

eſt

Sap. 2. eſt nobis,& aduerſatur operibus noſtris Nam cùm condēnâſſent eum tanquàm maleficum,incluſerunt,non cōcedentes,vt quiſquam eum conueniret. Cùm fideliſſimæ ergò huic fœminæ beatum videre non licuiſſet, aut eum conuenire, abijt flens domum,& marito ſuo omnia renuncians. Conſtantinus autem Dux exercitûs & Artabius Comes,qui ſoliti erant venire ad ſanctum virum,venerunt vbì erat,vt fruerētur ſolita vtilitate. Qui cùm eum conueniſſent,& ab eo conſecuti eſſent benedictionem, rogârunt nè daret occaſionem ijs,qui malè ſentiebant: ſed ſpe in Deum omnia quidem probaret,quod bonum autem eſt teneret,ad vnionem & concordiam ſanctiſſimæ & catholicæ Dei Eccleſiæ. Sanctus autem dicit eis: Fiat voluntas Dei ſicut in cęlo & in terra. Rogârunt verò beatum, vt aureos aliquot acciperet,qui dedita opera ab eis adferebantur. Ille autem id non ſuſtinuit,dicens eis: Pauperibus,qui ſunt in mōte Oxeæ,& fratribus meis in Domino,eos date. Ego enim habeo omnia, & abundo per gratiam Dei. Valdè verò magna ſunt ex hac re affecti moleſtia,qui erant in loco Monachi. Sed illi quidem Chriſti amātes impleuerunt,quod eis fuerat mandatum. Plurimi autem cùm decętero audiuiſſent, beatum de monte eſſe deductum & illic degere,eò venerunt.

Vir ſanctus poſt tot miracula, iniuria afficitur.

1. Theſſ. 5.

2. Cor. 13. Cùm verò ad eum acceſſiſſent Monachi monaſterij,rogabant tentantes,quarè nō comederet. Ille autem dixit eis: Quoniam experimentum quæritis Chriſti, qui in me loquitur,qui non eſt infirmus,ſed potens in nobis,ſcriptum eſt: Non in ſolo pane viuet homo,ſed in omni verbo,quod egreditur per os Dei. Quodam itaq; die aperuerunt domum,in qua erat,& poſuerunt in ea ſportam betarum,& ſportam dactylorū, & ſportam diuerſorum bellariorum,omnia autem certą menſura: & eum rogabant, vt ex eis ſumeret. Cùm itaq; candelam fêciſſent, & puerum apud eum manere iuſſiſſent,incluſerunt eum vna hebdomada. Et candelā quidem inuenerunt non conſumptam & ardentem: puerum verò rogârunt,quidnam faceret,& vndenàm aleretur. Is autem dixit eis: Cum eo quidem vidi glorificantium multitudinem: quinetiam ingredientem columbam & eum paſcentem. Vermes autem, qui cadebant è ſuis pedibus recolligēs,eos rursùs imponebat vlceribus. Quoniam autem puer à ſancto iuſſus nemini dicere,quæ viderat, rursùs coactus fuerat ea effari, febre arreptus,vno pòſt die deceſſit.

Deut. 8.

Diuinitùs alitur.

Cùm hæc autem facta eſſent, deductus fuit à Monachis & Clericis, & quibuſdam alijs viris præclaris ad Ruffinianas,prope ſanctos Apoſtolos,in monaſterio beati Hypatij,illic iuſſus agere ſilentium. Cum magno verò gaudio eum exceperunt, qui illic erant Monachi cum eorum Præſecto,viro vndiquaquè optimo & gratia Dei dignato,vt qui eſſet Chriſti diſcipulus. Ab illo autem tempore non clauſerunt fores monaſterij,propter multitudinem eorum,qui affluebant,partìm ex hac regione,partìm autem ex longè beatiſſima Conſtantinopoli: ſed omnes benignè excipiebant promproque & alacri animo,plurimas accipientes oblationes: magnum verò propter victum facientes apparatum,adeò vt fieret illud monaſterium tanquàm Abrahę tabernaculum. Omnes enim ferè, ſeu dignos ſeu indignos, tanquàm angelos Dei accipiebant. Beatum autem Auxentium cùm in alto triclinio cancello incluſiſſent,rogabāt vt oraret pro mundi & ipſorum ſalute,omne ei miniſterium,& ijs,qui ad ipſum concurrebant,impigrè offerentes,propter cuiuſuis boni operis à Deo promiſſam remunerationem. Multi enim,qui immundos habebant ſpiritus,& lunatici,infirmique & paralytici illic aſſidebant, & illic curationem petentes per ſeruum Dei Auxentium, omnes curabantur. Vndè etiam quædam Comitiſſa,cùm de hoc beato audiuiſſet Auxentio,contēdit venire & eum adorare. Chalcedone ergò venit,equo vecta. Et cùm fuiſſet prope ſanctos Apoſtolos, deſcendit ex equo, & pedes venit in monaſterium. Cùm autem eſſet aſſcenſura, vbì erat beatus, rupta veſte & abiectis ornamentis ſuis, cœpit clamare: Quid mihi rei tecum eſt,Auxenti Vermipes? pulchrè abſcondebar in eius inteſtinis: & eccè me eduxiſti poſt viginti annos. Eam enim ingreſſus ſum, cùm eſſet duodecim annos nata, nec me cognouit quiſpiam ad hoc vſque tempus, & me inuitum ab ea ſeparas. Signifer verò & magnus pater noſter Auxentius, cùm increpâſſet malignum & immundum ſpiritum,& iuſſiſſet eum obmuteſcere, & è creatura non erumpere,à Deo ſupplex petijt,vt faceret ſuam cum ea miſericordiam. Cùm autem dediſſet ei de oleo ſanctorum, & eam ieiunare iuſſiſſet quadraginta dies, ſanam

Monachi valdè hoſpitales.

Multos curat Auxētius.

eam dimiſit Chriſtus,eam curans per eius orationem. Multa verò præbuit pauperibus & monaſterio ſancti Hypatij. Comiſſa dęmone liberatur.

Poſt hęc autem pius Imperator,miſſo dromone ex Hebdomo,quòd illic eſſet Proconſus,ad ſe accerſijt beatum Auxentium: & cùm eum vidiſſet toto corpore afflictũ ex exercitatione,magnam in eum oſtendens reuerẽtiam,dicit ei: Scio te eſſe Dei ſeruum, domine Auxenti,& debes conſentire ſanctæ & œcumenicę Synodo ad hoc, nè tu fias author offenſionis ijs,qui eam volunt admittere. Sanctus autem reſpondens, dicit Imperatori: Quis ſum ego canis mortuꝰ,quòd vt cum ſanctis paſtoribus cõnumerer,iubet tua potentia,q non recuſo paſci,& doctrina egeo? Imperator verò poſtquàm plurima cum eo eſſet locutus,dixit: Conſidera quid expediat, & nè nos afficias moleſtia. Nam nec nos quidem quidquã præter id,quod oportet, ſed vt decet, ad ſanctiſſimæ Eccleſiæ vnionem,& non deſtructionem, Concilium congregauimus. Hæc cùm dixiſſet Imperator,& preces ab eo petijſſet,eum dimiſit. Cùm verò veniſſet beatus Auxentius in monaſterium ſancti Hypatij in Ruffinianis,& vidiſſet illuc magnam affluxiſſe multitudinem, cœpit omnibus præcipere, vt abſtinerent à theatris, vt quæ eſſent cauſa impudicitiæ,adulteriorum,& falſi teſtimonij,periurijq; & blaſphemię,& omnium deniquè,quæ ſunt prohibita & Deo minimè placent:ſyncerè autem credere in ſanctam,& quæ eſt eiuſdem eſſentiæ Trinitatem,& cõfiteri Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſuſcepiſſe carnem ex ſancto ſpiritu & Maria ſempèr virgine & Dei parente,& aſſidere ſanctiſſimis eccleſijs,in pſalmis & hymnis & canticis ſpiritalibus. Quidam verò ex multitudine,qui acceſſerant,febricitantes & horrentes, dignati cõtactu eius manûs, ſani ſunt redditi. Ei autem ſignificatum eſt adeſſe puellam quandã recèns nuptam, quæ in thalamo correpta fuit ab immundo dæmone, & ſe diuellit & comedit. Sanctus verò cùm eam iuſſiſſet aſſcendere,dixit lachrymans : O malam veſtram phalangem,quæ generi hominum ſemper inſidiatur. obmuteſce maligne ſpiritus,& egredere è Dei creatura, ſine perturbatione & vlla iniuria. Perindè ergò àc ſi in ſoporem eſſet reſoluta puella, ab ea receſſit dæmon. Cùm autem ſurrexiſſet,abit rurſùs ſana in domum ſuam,lætans & Deo gloriam tribuens. Dęmonem e puella iubet abſcedere.

Cùm verò rurſus mittens Imperator eum accerſijſſet,rogauit an aſſentiretur ſanctæ Synodo,& cum ſancta communicaret Eccleſia. Dixit autem beatus: Quomodò poſſum communicare,ſi non confiteatur eſſe Dei parentem ſemper virginem? Dixit ei Imperator: Si videris,q̃ ſunt rectè confirmata & ſtabilita à Synodo ad deſtructionẽ reliquarũ hęreſeũ,tú ne quoq; aſſentieris? Reſpondit ſanctus: Si nihil aggreſſa eſt hęc ſancta Synodus, quod tendat ad euertẽdum Conciliũ trecẽtorum decem & octo patrum,qui erant Niceæ,ſed perfectam enũciauit carnis ſuſceptæ œconomiam Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti,& quæ conuenit virgini Dei parentis,vocem non rurſùs abſtulit,communico & aſſentior,Deo agens gratias & veſtræ pietati. Hęc cùm audijſſet Imperator, oſculatus eſt venerandum & ſanctum eius caput: & ſic deindè iuſſit eum cum maximo honore venire in magnam & ſanctiſſimam Dei Eccleſiam. Quamobrẽ magna eum populi conſequebatur multitudo. Significans autem Imperator Archiepiſcopo Conſtantinopolitano, quæ ab eo dicta fuerant, iubet ei legi omnia, quæ à ſancta Synodo fuerant definita.

Qui cùm diligenter & accuratè acta legiſſet,& perſuaſum habuiſſet,quòd Dei voluntate, quæ aduersùs Neſtorij impias nugas, & Eutychis manifeſtum furorem decreta fuerant, ſancta confirmauit Synodus: quãdoquidem illa quidem direxit aciem aduersùs eos,qui negabant eſſentiam vnigeniti Dei filij:hęc autem aduersùs eos,qui infirmant & conuellunt Dei œconomiam,dicẽdo quòd cùm Deus eſſet ex Deo Dei filius,coæternus & eiuſdem eſſentiæ,& ſimiliter atquè pater carens principio,in vltimis diebus noſtræ vnitus naturæ, carnem ſuſcepit immutabiliter, inconfusè, indiuiduè. Nam cùm quidam planè emotæ mẽtis, quę propter nos facta eſt, Seruatoris diſpenſationem auſi eſſent corrumpere, humanæ naturæ ſuſceptionem putantes eſſe viſionem: quidam autem cæleſte corpus Dominum detuliſſe prodigiosè aſſererent: alij verò duarum,quæ definiuntur,naturarum commixtionem & cõfuſionem,& alij mutationem Deum paſſum eſſe nugarẽtur, reliqui autem virginem Deiparentẽ nominare recuſarẽt: qui in hac magna & Oecumenica Synodo erant ſancti patres,oĩm, quos antè ſcripſimꝰ,euertẽtes hæreſes,nõ ex ſuis ſyllogiſmis,ſed ex diuinis ſcripturis,

& præ-

Vides & ſcripturis, & Patrũ ſententijs vſam tãtam Synodum. & præclaris, qui anteà fuerunt, doctoribus, magnum pietatis myſterium obſignâtes,
confirmauerunt vnicum & vnigenitum Dei filium, conuenienter fidei trecentorum
decem & octo ſanctorum patrũ, propria ſua natura eſſe inacceſſum: hoc enim labe-
factant Arriani, aduersùs quos fuit illa Synodus Nicena: & quæ poſteà fuit in vrbe re-
gia, Synodum 150. Patrum aduersùs Macedonianos, vt qui cum ſpiritu ſancto pugna-
rent, ſcripturæ teſtimonijs munitam comprobârunt: & decæterò aduersùs eos, qui
abolebant Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti œconomiam, vt qui viſione & non veritate
eſſet incarnatus, & nudum eſſe hominem, qui natus erat ex ſancta virgine & Deipa-
rente Maria, nugati fuerant: aduersùs eos, inquam, vacârũt, & ex ſynodalibus beatiſſ.
Cyrilli Alexandrini, & Leonis ſanctiſſimi Archiepiſcopi Romani, & omnium, qui fu-
erunt eis ſimiles, vt quæ beatiſſ. Petri conuenirent confeſſioni, congruenter ei, quod
Matth. 16. eſt, Tu es Chriſtus filius Dei viui: excelſam quandam columnam meritò erexerũt, ad
confirmanda recta & vera dogmata. Nam & aduersùs eos dirigunt aciem, qui œco-
nomiæ myſterium conantur diſtrahere in duos filios, & eos, qui patibilem vnigeniti
filij Dei audent dicere diuinitatem, expellunt à ſacro cœtu: & ijs reſiſtunt, qui duarũ
naturarum in Chriſto inducunt confuſionem: & eos, qui cæleſte corpus aut alicuius
alterius eſſentiæ dicunt eſſe ex nobis ab eo acceptam ſerui formam, tanquàm delirã-
tes eijciunt: & eos, qui duas quidem Domini naturas fabulantur ante vnionem, poſt
vnionem verò, vnam, feriunt anathemate: vnum & eundem filium concorditer con-
fitentes, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, perfectum in diuinitate, & perfectum
in humanitate: Deum verè, vnum & eundẽ: & hominem verè, ex anima ratiõis com-
pote & corpore: qui eſt eiuſdem eſſentiæ, cuius pater, quòd attinet ad diuinitatem: &
eiuſdem eſſentię, cuius nos, præter peccatum, eundem, quòd ad humanitatẽ: ante ſe-
cula quidem natum ex patre, in vltimis autẽ diebus, propter nos homines & propter
noſtram ſalutem, ex Maria virgine & Deiparente, quòd attinet ad humanitatem: vnũ
& eundem filium vnigenitum, & Dominum Ieſum Chriſtũ in duabus naturis, incon-
fusè, immutabiliter, indiuiduè: q piè cognoſcitur & adoratur ab omnibus fidelibus:
Johan 1. quoniam ſanctus quidem Iohannes conſcribens principium Euangelij, dixit: In prin-
Matth. 1. cipio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Sanctus verò
Matthæus: Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham: & ijs conueniẽ-
ter, qui poſteà ſecuti ſunt ſancti Patres, diuinitatem & humanitatẽ vnius filij Dei do-
Rom. 1. centes, tradiderunt omnibus: quomodò etiã dicit diuinus Paulus: Paulus ſeruus Ieſu
Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus ad euangelium Dei, quod priùs annunciatum
fuit per Prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis, de filio ſuo, qui factus fuit ex ſemine Da-
uid ſecundùm carnem: definitus filius Dei in virtute, ſecundùm ſpiritum ſanctificati-
onis, ex reſurrectione mortuorum Ieſu Chriſti Domini noſtri. Qui etiam rursùs di-
1. Cor. 15. cit reuerentiùs: Quoniam enim per hominem mors, & per hominẽ reſurrectio mor-
tuorum. Et hæc interpretans ſubiungit: Quomodò enim in Adam omnes moriũtur,
Ibidèm. ità etiàm in Ieſu Chriſto omnes viuificabuntur. Hæc ergò cùm legiſſet & admiſiſſet
beatus, in diuina ſatisfactione & ſpiritali intelligentia aſſenſus, abijt Ruffinianas. Non
oportet autem nos ex ignorantia maledictis inſectari aut calumniari hãc ſanctã Syn-
odum: ſed potiùs, quod manifeſtum eſt & verum agnoſcentes admittere.

Itaq; cùm ſancti quidem Patres hæc concorditer in Synodo declarâſſent & defini-
îſſent, & vnuſquiſq; ad ſuos reuerteretur, noluit beatus Auxentius redire ad priorem
montem, ſed in alium aſperiorem & altiorem, propiorem autem Ruffinianis, nomi-
ne Scopem, rogauit eos, qui conueniebant, ipſum deducere. Sicq; in priori habitu eiꝰ
deſideriũ implentes, cum fratribus, qui erant ex monaſterio, in quo eſt verſatus, cum
pſalmis & hymnis & canticis ſpiritalibus, eum deduxerunt: & cùm globum ex lignis
feciſſent, tanquàm auem ſublimè volantem, ipſum in eo incluſerunt, vnam ſolam ſi-
nentes feneſtram, ad conueniendum eos qui accedebant, eo ritu quo priùs. Quibus
benè precatus, & vnumquenq; oſculatus, omnes dimiſit in pace, relictus rursùs, tan-
Pſal. 101. quàm paſſer ſolitarius ſupra tectum, Deo agens gratias propter conſuetam quietem
& glorificationem.

Non alienum autem exiſtimamus atque adeò vtile, ſingulatìm narrare, quæ hîc ei
cõtigerunt tentationes ab immundis & malignis ſpiritibus. Vna enim nocte eo orã-
te, accedentes dæmones innumerabiles, diuerſarum viſionum ſpecies præ ſe ferẽtes,

ſtrepentes,

ſtrepentes,rugientes,minantes,non potuerunt mentem eius terrere. Cùm eum ergò plagis affeciſſent,putabant fore,vt ſe deturbaret per feneſtram, cum vi magna tumultum edentes,& ſeipſos magìs quàm illum conturbantes, inconditis vocibus exclamantes: Quid tibi cum noſtris deſertis? Recede à rebus noſtris. malò enim es periturus. Sed beatus Auxentius fortiter ferens, crucis figuram in eos exprimens, reddidit imbecilliores. Cùm fuiſſet aũt manè,vt Deo placuit,ex ſæpedicto emporio Ruffinianarum,& eo,quod illic erat,monaſterio,acceſſerunt plures monachi &mundani, vt benedictionem ab eo conſequerentur,& fruerentur pulcherrima eius contentione. Cùm verò propter nimiam immundorum ſpirituum afflictionem vix tandèm eis aperuiſſet feneſtram,& verbis vſus eſſet apud eos conſolatorijs,rogârunt cauſam tantæ imbecillitatis. Cùm is autem dixiſſet,non eſſe afflictionem corporis, ſed diabolicam operationem,id cognoſcentes,qui aderant,ſiluerunt. Frequentiùs autem accedebant ad eum viſitandum,maximè qui erant ex monaſterio. Nos verò,nè in immenſum creſceret oratio, reliquas tentationes, quæ in priori monte & in hoc factæ ſunt in eum,narrare recuſauimus. In angelum enim lucis mutatus malignus,vt dicit Apoſtolus,putabat ſe eum decepturum. ſed non facilè capi poterat beatus: ſed pulchrè reſiſtebat; cùm eſſet valdè peritus doctrinæ diuinarum ſcripturarum. Vndè etiã ijs,qui ad ipſum conueniebant ex clariſſima Conſtantinopoli, & reliquis eius loci hominibus,erat valdè mitis & placidus, & ad eos conſolandos accommodatus, vt ſi quis alius: omnes aduocante eius verborum virtute, & eius fama trahente eos etiam,q procùl erant remoti.

Vide vim S. Crucis.

2. Cor. 11

Vt ergò conſueuerat,eos qui manè veniebant, dimittebat poſt horam tertiam : & qui poſteà,poſt ſextam. Non ſinebat autem in ocio conſidere eos,qui acceſſerant. ſed erant intùs cum ipſo,dum ipſe legeret aut oraret. Conueniebat enim ſine intermiſſione ad ipſum multitudo; maximè ex Ruffinianis & reliquis emporijs,propter eius beneficia,quæ accipiebant per curationem eorum,qui ægrotabant & laborabant. Multi enim gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, dum ipſe illic eſſet, curati ſunt dæmoniaci: & quotidiè,vt ſemèl dicam,curabantur. Quoſdam autem verſus ex duobus aut tribus dictis,valdè iucundos & vtiles, cum ſimpliciori & minùs curioſo ritu deſcripſiſſet,faciebat omnes eos pſallere. Nam cùm primus ſæpè dictus eſſet per ſucceſſionem, rurſùs quoquè iuſſu beati incipiebant alterum: & deindè poſt ſecundum, tertium, & reliquos ordine. Conſentaneum autem fuerit eorum quoquè dicta inſerere narrationi,ad eorum,qui legunt,vtilitatem. Sunt verò hęc: Mendicus & pauper laudamus te Domine. Gloria patri,gloria filio,gloria ſpiritui ſancto, qui locutus eſt per Prophetas. Cum eo autem exercitus in cælis hymnum emittunt,& nos quoquè, qui ſumus in terra,glorificationem: Sanctus,ſanctus,ſanctus Dominus. Plenum eſt cælũ & terra gloria tua. Et deincèps: Creator omnium,dixiſti,& facti ſumus: mandâſti,& creati ſumus. Præceptum poſuiſti,& non præteribit. Seruator,agimus tibi gratias. Et rurſùs: In anima afflicta tibi procidimus, & rogamus te Seruator mundi. Tu es enim Deus eorum,qui agunt pœnitentiam. Et rurſùs : Qui ſedes ſuper Cherubim & cælos aperuiſti,miſerere & ſerua nos. Deindè: Exultate iuſti in Domino,intercedentes pro nobis. Gloria tibi Chriſte,Deus ſanctorum.

Quotidianis claret miraculis.

Pſal. 73.

Eſai. 6.
Pſal. 32. 148.

Pſalm. 32.

Atque multitudo quidem eorum,qui aderant,tam diuitum quàm pauperũ,& tam virorum quàm mulierum,ſeruorumque & liberorum,ex cãtico,à vana gloria alieno, à beato definito,hæc pſallebat numeroſè : alij quidem eorum vſque ad horam tertiã, & dimittebantur in ſpiritali exultatione : alij autem perſeuerabant vſque ad horam ſextam. Ipſe verò decæterò per ſe eis acclamabat finem hymnorum trium puerorũ, Ananiæ,Azariæ,& Miſaël,qui ſunt in Propheta Daniele. Benedicite om̃ia opera Domini Domino: reſpondentibus oĩbus,Laudate & ſuperexaltate eum in ſecula. Cùm autem hymnum implêſſet,conuenienter gratiæ Dei, quæ ipſi aderat, eos qui aderant conſolabatur,ſic dicens:

Dan. 3.

Omni tempore propter facultates & copias,in aſtutijs & negocijs rerum, quæ ad hanc vitam pertinent, corpus cõſumentes, debemus etiam propter res ſpiritales aliquam partem tribuere glorificationibus,vt Dominus Ieſus Chriſtus, & noſtra opera dirigat,& vitam noſtram ædificet. Oportet ergò menti noſtræ, quæ ità eſt occæcata, vt neque diuinarum ſcripturarum doctrinam admittat aut intelligat, adhibere

Præclara eius adhortatio.

ducem piam rationem, & præcipuè timorem Dei, qui rectè ſuo fungitur officio per frequentem orationem, ad hoc, vt relictis rebus terreſtribus, & in quas cadit interitus, ſuſpiciat. Qui enim eſt animo perſpicax, & mente cruditus, non corporeis ſolùm mandat oculis inſpectionem eorum, quæ cernuntur: ſed animæ quoque, atque adeò multo magis, oculis intueri conſiderationem eorum, quæ nō cadunt ſub adſpectum: eorum, quæ intelligentia percipiuntur, contemplans quidem ſine errore ſubſtātiam: fugiens autem errantem & improbam vitæ affectionem, & ſenſus diligenter exercēs ad boni & mali diſcretionem. Homines enim, qui à cura & ſtudio eius, quod eſt verè bonum, defecerunt ad amorem corporum, in inanimam pecuniæ materiam, quæ Ipſa eſt per auaritiam, eſtque inanis & ſuperuacanea, & in ventrem omne ſuum ſtudiū poſuerunt. Vndè nobis quoquè verus lapſus cōtigit. Qui ergò ab his defecimus, erigamus animum ad ea, quæ ſunt diuiniora. Fruamur illa magnificentia, quæ eſt ſupra cælos quidem clara, promiſſa eſt autem omībus electis: & nihil mali patiamur à lapſu affectionis, ſed efficiamur digni bonis æternis. Deus enim nos fecit libero arbitrio pditos, neque ſeruientes vlli externæ neceſſitati: ſed liberè noſtro arbitratu eligentes, quod nobis placet. Hanc enim calamitatem, qua nunc tenetur humanum genus, fraude inducti attraximus, non à Deo factam. Deus enim mortem non fecit, neque delectatur interitu viuorum: ſed quodā modo nos homines ſumus mali creatores. Quomodò enim lux Solis eſt communiter propoſita omnibus, quibus adeſt vis videndi: poteſt autem, ſi velit quiſpiam, claudens oculum, ſeparari à dono lucis: non quòd Sol in illo effecerit tenebras, ſed quòd radij ſplendorem auerſatus, tenebras ſūa ſpōte attraxerit: & quomodò ſi quis domum ſibi conſtruens, nullum luci aditum prębeat intrinſecùs, obſcurā domum efficit: Ità nos quoquè in natura habētes bonum & honeſtum, noſtro arbitratu innouamus, quæ ſunt pręter naturam, noſtra ſponte malorum experientiam, in boni & honeſti auerſione, electione noſtra & inſtituto fabricantes. Malū enim extra ꝓpoſitum, ꝓpria ſubſtantia cōſideratum, nullū eſt in rerum natura. Quidquid enim à Deo creatū eſt, bonū eſt: & oīa quæcunq; fecit Deus, ſunt valdè bona. Sed quoniā eo modo, q dictus eſt, peccare vitę noſtrę fuit excogitatū: & cōſequēter ex parua occaſione in nos maximum eſt effuſum vitium, adeò vt diuina illa animę pulchritudo, q̄ facta erat ad imitationem primariæ, tanq̄ ferrū eſt nigrefacta rubigine vitij, nō ampliùs nobis ꝓpria à natura ad imaginē cōſeruatà gratia, ſed ad extremum peccati trāsformata, vt ꝓptereà nobis perierit dignitas incorruptionis, q̄ eſt ſecundùm imaginē: debemus omni ſtudio à mortuis operibus recurrere ad opera vitæ p pœnitentiā, vt noſtrā recipiamus naturā ſummô Dei munere. Si ergò à nobis expurgemus ſordes, quæ à vitio inuruntur, & quæ latet in ánima, illuſtremus pulchritudinem, tūc fit intrà nos regnum Dei, & eſt intrà nos. Hoc aūt dicens, oſtendit ꝙ bonū Dei nō eſt ſeparatum à noſtra natura, qui liberum hábemus arbitriū: ſed eſt in vnoquoq; ignoratum quidem & latēs, qn̄ à curis & voluptatibus huius mundi ſuffocatur: inuenitur autem & cognoſcitur, qn̄ ad illum ſolū noſtram conuerterimus cogitationem. Hoc enim etiam in drachmæ, quæ perijt, inquiſitione nobis Dn̄s ponit in Euāgelijs. Si eīm accenſa lucerna noſtrę cogitationis, quę latet & perijt, drachmam inquiſierimus, ſub ſtercore eam omninò inueniemus. Stercus verò intelligere oportet ſordes carnis. Quibus ablatis, & per bonæ vitæ curam ac ſtudium repurgatis, fiet manifeſtum quod quæritur: & cùm inuenerit anima, quæ eſt per boni priuationem vidua, id quod perierat, gaudet gaudio ineffabili: & ad talis lætitiæ ſocietatem conuocat omnes vicinas, nempè proprias facultates per ſenſus, dicēs: Mihi congratulemini, quoniam inueni drachmam, quam perdidi: hoc eſt, id, quod erat ad Dei imaginem, quod perdidi p peccatum, recepi autem per pœnitentiam. Si eſt ergò hęc intelligētia eius, quod quęritur, inuentionis, nempè diuinæ imaginis reſtitutio, quæ nunc eſt abſconſa in ſordibus animæ, ſtudeamus illud fieri, quod erat protoplaſtus in prima eius vita: nudus quidem ab amictu mortuarum pellium, reuelata autem facie & libera gloriam Domini ſpeculans. Per quam ergò rationem extra paradiſum electi ſumus, expulſi ſimul cum primo parente, per contrariam aſſcenſionem licet nobis reuerti ad antiquam beatitudinem. Nam tunc quidem voluptas, quæ ingreſſa eſt per deceptionem, dedit initiū lapſui. Nunc autem vitæ puritas, per doctrinam Chriſti mādatorum & curam bonorum, nos illic rurſus reſtituit. Sed quoniam eſt paradiſus viuentium, & purum habitaculum,

Pſalm. 8.

Libero ſumus arbitrio prędíti.

Sap. 1.

Gen. 1.

Per pœnitētiam reformatur natura peccato deprauata.

Luc. 15.

taculum; nos verò carnales & mortales & ſordidati peccatis: nec in hac regione eſſe poſſunt, qui mortis tenentur poteſtate: neceſsè eſt modum aliquem & rationem inuenire, vt cùm fuerimus extra hanc poteſtatem, acquiramus ciuitatem, quæ poteſtatem mortis non extimeſcit, vt æternis quoquè bonis fruamur.

Cùm hæc & his plura beatus diceret Auxentius, ex ijs, qui conuenerãt, non ſolùm viris, ſed etiã fœminis, plures diuino amore ſauciati, volebant renunciare rebus mundanis & malis, & per ipſum Chriſto Domino adhærere. Ille autem eos magìs admonebat, vt vitam ſuam corrigentes, diſpenſarent eas, quas habebant, facultates: & non in præſentia quidem bonum & honeſtum expetentes, poſteà verò labentes, reuerterentur tanquàm canis ad vomitum, nempè rursùs ad imbecilla & egena huius mundi elementa. Cum maxima enim cautione & non leui cõſideratione oportere eum, qui vult ad præclarum hoc opus accedere, tanquàm iam moriturum, & ſimul expellentẽ omnem voluptatẽ corporis. Deindè panibus de more diſtributis, ſicut in priori monte, omnes dimiſit. Quidam autem ex eis ſtabiliori armati cogitatione, illic perſeuerabant, quæ quotidiè illic ſuppeditabatur, contenti benedictione. Si quis enim volens aliquid ad ſanctum afferret, nihil accipiebat prẹter oleum & ceram: iubebat autem id rursùs dari mãcipi, qui illam faciebat ſuppeditationem. Plurimi enim ex ijs, qui morbis aliquibus laborabant, & qui egebant, illic permanebant, vt quibus ſubueniretur ꝑ beneficentiam eorum, qui accedebant. Maximam verò moleſtiam & plurimum laborem ſuſtinebat ab ijs, qui erant dæmoniaci: adeò vt quoſdam ex eis (nõ enim omnes, ſed eos, qui erant digni) per ſuas preces curauerit Dominus.

Nihil ab aliquo accipit, præter oleũ & ceram.

Quod autem rei faciendæ & pecuniæ amplificandæ nullam haberet rationem, verè ſciet, tam qui legit, quàm qui audit, quòd cùm poſt eius deceſſum deberet piſtori pluſquàm centum numiſmata, admonitus ab eius ſucceſſore & diſcipulo, de quo ſuo loco dicetur, quidam Chriſti amans & pius ea ſoluerit. Aemulantes autem & beatam ducentes quidam hanc diuinam eius vitam, negocium ei exhibebant, vt ab eo initiarentur & conſecrarentur eius habitu. Cùm itaque dediſſet tunicam ex pilis contextã aut pelliceam ex ijs, quibus erat indutus, precabatur dicens: Vade frater, quò te ducet Dominus. Inter quos ex numero eorum, qui illic perſeuerabant, Baſilius quidam nomine hoc petijt. Cùm largus ergò eſſet beatus & fratrum valdè amans, ei benè precatus, & data quam induerat pelle ouilla, eum dimiſit. Ille autẽ longiùs abiens ad viginti millia, cùm in quodam colle curâſſet cellã ſibi ẹdificari, illic habitauit. Poſt aliquod verò tempus accedentes dæmones, eum adeò inuaſerunt, vt eum propemodùm fecerint expirare. Ad quem cùm qui ex locis, quæ erant circuncircà, venerãt ij, qui paſcebant pecora, abijſſent, & conſuetas eius preces, dum ſæpè clamâſſent, non eſſent aſſecuti, cellæ feneſtra vi aperta, vident eum mutum & pronum iacentem: & exiſtimãtes eum eſſe mortuum, rursùs accurrentes, ſuis renunciârunt. Qui cùm aſſcendiſſent, inuenerunt eum ferè ſemimortuum, & nec valentem omninò loqui, ſed ſolùm parùm reſpirantem. Cùm aũt corpus eius vidiſſent ſauciatum, curru citò allato, eum in ipſo imponunt, & ducunt ad beatum Auxẽtium. Qui cùm poſt horam nonam deſpexiſſet è feneſtra, & eum vidiſſet, voce dixit apertiore: Frater Baſili. Cùm is ergò ſecundò eũ vocâſſet, & ille nõ exaudijſſet, tertiò magna vi clamauit: O, tibi dico frater Baſili. Cùm is autem citò aſſediſſet, dicit ei: Surge, accipe poteſtatem aduersùm tentatorem, non ampliùs timens improbos & immundos dẹmones. Iuſſit itaq; eum ſurgere, & ſumere venerandum corpus & viuificũ ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſtatìm rursùs reuerti in ſuum locum. Qui cùm abijſſet, & hoc modo non ampliùs fuiſſet tentatus, & ſic tribus annis fortiter exercuiſſet, in pace migrauit ex hac vita.

Baſilius, diſcipulus Auxentij valdè cæditur à dæmonibus.

Sed poſt eius aduentum monachis & mundanis, qui aderant, & omnibus reliquis dixit beatus: Dæmones hominibus inuidentes, ô fratres dilecti, perpetuò machinantur nobis eſſe impedimento in bonis operibus, & maximè in temperantia & continentia, humilitateque & beneficentia, orationeque & ſilentio, lenitateque & patientia, paceque & tolerantia, & charitate in proximum, qua nihil eſt maius. Obijciunt enim ijs quidem, qui volunt eſſe temperantes, diuerſas quaſdam & inter ſe diſcrepantes ſpecies, & corporis titillationes: quomodò etiam abſtinentibus, ventris appetitiones: & ijs, qui volunt humiliter de ſe ſentire, vanam gloriam: ijs autem, qui in animo habent benefacere, ſuorum potiùs curam: ijſque, qui orant, & agunt ſilentium,

Dæmones vt nos oppugnent varijs modis.

diuerſas animi perturbationes & multitudinem veterum negociorum: iis verò, qui
ſe in lenitate exercent & tolerantia, opponunt animi angorem atque timiditatem, &
omnem ſuam improbitatem: paci autem & patientiæ, odium & maleuolentiam, per
Galat. 5. quam perdit eam, quæ eſt in Chriſto, charitatem, & om̃es, vt ſemel dicam, fructus ſan-
cti ſpiritûs, quos enumerauit Apoſtolus, p̃ contraria conantur euertere. Sed qui ſunt
muniti gratia Domini noſtri I E S V Chriſti, permanent immobiles. Quamobrem
non eſt mirandum, quandò nos plagis conſcindunt. Quandò enim per cogitationes
& reliquas corporis perturbationes non poſſunt nos deturbare, tunc per ſe exercita-
Signo crucis Vincuntur dæmones. torum terrent petitionem. Qui ſæpiſſimè ſigno crucis repreſſi, deflent ſe eſſe victos.
Nos ergò nè cedamus, & illi deijciuntur: Nos reſiſtamus, & illi euertuntur: Nos Dñm
inuocemus, & diſſipatur vniuerſum eorum conſilium. Eſt enim ſtadium, certamen &
martyrium, vita cuiuſlibet Chriſtiani, qui vult ingredi cõuenienter præceptis noſtri
Epheſ. 6. Seruatoris: & maximè eius, qui eſt inſignis in vita monaſtica, vt dicit Apoſtolus: Non
eſt nobis colluctatio aduersùs ſanguinem & carnem, ſed aduersùs principatus, aduer
Ibidèm. sùs poteſtates, aduersùs principes tenebrarum mundi huius. Præcipio autem vobis,
dicens, induere armaturam Dei, vt poſſitis reſiſtere inſidijs diaboli. & loricam fidei, &
galeam ſaluris, & gladium ſpiritûs docet ipſe nos poſſidere: vt per hæc inuicta arma,
2. Cor. 10. quæ non cadunt ſub adſpectum, reſiſtamus cogitationibus, quæ videri nequeunt, & p̃
eas inimicis, quomodò dicit: Cogitationes deſtruentes & omnem altitudinem, quæ
erigitur aduersùs Dei ſcientiam, & omnem cogitatum captiuantes ad Chriſti obedi-
entiam, qui ſemper vincit in noſtra imbecillitate diabolicam audaciam, & non per-
1. Cor. 10. mittit nos tentari ſupra id quod poſſumus, ſed præbet euentum per tolerantiam, vt
nos poſſimus ſuſtinere. Nam abſque eius auxilio nos infirmi & imbecilli, & quibuſuis
volucribus & pecudibus captu faciliores. Dignati autem eius auxilio, qui imbecilli,
fortes: qui abiecti, glorioſi: qui terreni, cæleſtes: qui mortales, immortales reddimur
per multitudinem eius miſerationum, & æterni regni hæredes efficimur.

Cùm ſatis ergò vtilitatis percepiſſent, qui germanè audiebant, læti deſcenderunt,
gratias agẽtes vniuerſorum Domino noſtro Ieſu Chriſto. Porrò autem hoc quoquè
præcipiebat beatus, vt nõ ſolùm die Dominico, ſed etiam die paraſceues ſingulis he-
bdomadis feriarentur, ſi poſſet fieri: maximè quibus quotidianus victus abundè ſup-
petit: hunc quidem in ieiunio & precatione, propter paſſionem Seruatoris: illum au-
tem in conuiuio & ſacramentorum participatione, propter eius reſurrectionẽ. Quã-
obrem ſi quandò contigiſſet ipſum habere operarios, aut etiam eius ſucceſſorem, de
quo ſuo loco dicemus, hos duos dies iubebant feriari: die quidem paraſceues cum
impenſis mercedem quoquè præbentes, Dominico autẽ ſolùm impenſas. Illuceſcen-
Sabbatis tota nocte vigilat cũ ſuis. te verò die ſabbatorum, familiares ſuos cum ijs, qui inueniebantur, Pater iubebat to-
ta nocte vigilare. Cùm de more ergò in quadam nocturna vigilia ipſe intùs precare-
tur, & reliqui foris permanerent, aperta feneſtra beatus, cùm Benedictus Dominus
Deus, tèr vehementer dixiſſet, & ſuſpirâſſet, & caput in terram inclinâſſet, dicit: Quod
Simeonis Stylitę mortem indicat ſuis. erat in Oriente luminare, ô fili, Simeon pater noſter dormijt. Cùm ij autem propter
pſalmodiam nõ ſenſiſſent, quod dictum fuerat, valdè flẽs beatus, rursùs dicit eis: San-
ctus pater noſter, Eccleſiæ columna & firmamentum Simeon, requieuit, & nulli cul-
pæ affinis & munda eius anima, me inutilem & ſordibus inquinatum, nõ eſt dedigna-
ta præteriens ſalutare. Hæc cùm audijſſent & valdè eſſent perculſi, non potuerunt re-
ſpondere, ſed ſiluerunt, ſignantes noctem, in qua hæc dicta fuerant. Cùm autem pau-
cis pòſt diebus hoc ad pium Imperatorem Leonem in principio ſui imperij relatum
eſſet, & omnibus id eſſet notum, diligenter ſcrutati qui audiuerant, inuenerunt fuiſſe
certum, quod ſanctus dixerat, vt quod diuina gratia prædixiſſet per reuelationem in
conſummatione ſancti Simeonis. Valdè ergò obſtupefacti & Deum glorificantes, in
hoc quoquè docti fuére, Deum poſſe omnia.

Quòd verò hæc à nobis, nõ ſola motis coniectura, dicta ſint, ſed quæ accuratiſſimè
didicimus ab vno ex eius adminiſtris, ea etiam perſecuti ſumus. Nemo ergò dubitet.
Nota raram abſtinentiã. Nam qui nos de hoc inſtruxit, erat quidẽ lingua barbarus, vt qui eſſet ortus ex Myſia,
mente autem honeſtiſſimus, vt qui perſeuerans apud beatum Auxentium, nõ vinum
biberit, non oleo vſus ſit, non pulmento, non fructu, non deniquè vllo alio. Nam p̃ter
panem & aquam & ſemina, quæ non coquebantur, eaque non ad ſatietatem, quauis
ferè

ferè nocte, nihil comedebat aut bibebat. Interdiù autem paruas quaſdam cruces ex ſiliquis valdè elegantes, ſuis manibus aſſiduè faciebat. Qui autem aſcendebãt, eas accipiebant gratia benedictionis. Ipſe nobis hęc ore ſuo ſignificauit, qui etiã, poſtquàm dormijt beatus, cum moribus loco quoquè ſucceſſit. Rursùs ergò pluribus congregatis, & prædicta conſueta regula hymnum dicentibus, cùm beatiſſimus Auxentius aperuiſſet feneſtrã, & vt conſueuerat, precum finem feciſſet, reſpondens vnus ex ijs, q̃ aderant, dixit: Rogo te Domine, benedic & precare, quòd cùm tribus mẽſibus vnam pro mercede menſtrua ouem accipiam, ea perdita, fruſtror mercede vnius menſis. ad macellariũ enim ferebat, quæ mactarentur. Ad hæc ſubridens, reſpondit beatus: Mihi hoc dicis, vt qui ſim ſolitus diuinare, aut qui greges poſſideã? Ille dixit: Nequaquàm, ſed adoro te, vt ores, & inueniatur. Deindè cùm paululùm intermiſiſſet, Alypium quendam clara voce, vt ſolebat, beatus accerſijt. Cùm duo ergò inuenti eſſent eiuſdẽ nominis: Tibi, inquit, dico, qui ſtas à ſiniſtris. Scio te nõ eſſe ſuffuratum ouem, ſed inueniſſe. vade ergò, & redde. Hic enim, qui perdidit, dat vobis ad ſumptum ſex pholes, vt vos cõgregemini. Qui cùm feciſſet, vt iuſſus fuerat, recepta oue, Domino egit gratias, qui per ſanctos ſuos facit magna & inueſtigabilia, glorioſaq; & admirabilia, quorum non eſt numerus.

Marginalia: Cruces in precio ſunt apud pios. — Iob 9.

Quodam autem die congregata multitudine tam ruſticorum quàm ciuium, & beato ea diſſerẽte, quæ pertinebant ad ſalutem, quidam qui aduenerat ruſticus, dixit ei: Bonus dies tibi Domine mi. Cùm ille autẽ honeſtè arriſiſſet, (erat enim reuerà lepidus) & dixiſſet, Bonum tibi tempus: qui aderant, apud ſe ridebant. Ille verò dicit eis: Eſt ſermo ſcripturæ, ô fratres: Reſponde inſipienti ad eius inſipientiam. Si dixiſſet, Benedic: audiuiſſet, Dominus te benedicet, ſicut conſueuimus. Ipſe eſt enim, qui honorem per ſuos ſeruos in ſe accipit, & vnumquenque remuneratur mercede ſuæ gratiæ: Quoniam autem bonum diem mihi attribuit, is contrà accepit bonum tempus. Cùm ſic correxiſſet non ſolùm eum, qui offenderat, ſed etiam reliquos omnes: intrò ingreſſus, rursùs ſiluit. Seruatoris autem noſtri Ieſu Chriſti opem ei ferente gratia, multi dæmoniaci ad eum veniebant, ſua quidem ſponte & per ſe quærentes curationem. Quos quidem oleo ſanctarum reliquiarum irrigans, quartumque & paraſceues diem maximè iubens ieiunare, cum oratione intenſa & ſyncera fide, curãs dimiſit. Inter quos quidam ab eo ſunt depræhenſi, qui turpis lucri gratia ſe ſimulabant eſſe dæmoniacos. Quos quidem ſanctus vehementer increpauit, dicens: Niſi eſſetis dignati dono ſancti baptiſmatis, immedicabilis dæmonis dominatus vos tenuiſſet.

Marginalia: Prou. 26. — Nota hoc genus curationis, quo expulit dæmones.

Quædã verò nomine quidẽ Eleuthera, mente autem ſplendidiore ſuam coronans appellationem, quæ pię inprimìs Pulcherię fuerat Cubicularia, ſolebat ad eum venire, & cum omnibus, eius fruebatur precibus. Ea, cùm eſſet ipſi animus diuino amore ſaucius, quas habebat ſanctorum reliquias, depoſuit apud beatum. Deindè tentabat ſupplex ei perſuadere, vt vitæ monaſticæ ab eo initiatam, auelleret à turbulentis huius mundi negocijs. Eo aũt varijs modis differente, & dicente, eã, ſe rectè gerendo, & beneficentia vtendo, etiam in mundana vita poſſe placere Domino: illa non ceſſabat ei negocium exhibere, vt hoc aſſequeretur. Poſtquàm verò perſpicaci oculo animaduertit firmam & immobilem eius conſtantiam, & quæ nunquàm deficiebat, compunctionem, volũtate Dei, qui vult omnes eſſe ſaluos, annuit ſanctus, & in campo ſuburbani, qui diſtabat circa vnum milliarium, nomine Cyreta, iuſſit intereà perſeuerare vacantem meditationi diuinarum ſcripturarum. Atque hæc quidẽ ſe in Domino iucundiſſima explente voluptate, & omnem laborem corporis lubẽter ferente ob gratiam, quæ à Deo patre ei ſuppeditabatur: coniunx quoquè alterius cuiuſdam Pantepitropi, nomine Coſmia, accedẽs rogabat eum, *cùm illa locaretur recedẽs à corruptione. Cùm autem plurimis admonitionibus non potuiſſet ei perſuadere, vt marito coniungeretur, eius quoquè neceſſarijs eam cum minis ad id incitantibus, neque q̃dquam proficientibus, propter inſuperabilem eius in Deum amorem: id animaduertens ſanctus, iuſſit hãc quoquè verſari cum priore. Quinetiam vxor cuiuſdam Arcotrophi, omnibus relictis, ſuam exigens ſalutem, rogabat ſanctum, nè eam expelleret. Quam cùm ſatis inſtituiſſet, vt fieret templum Dei, quomodò oſtendit eius vita, quæ poſteà eſt conſecuta, iubet eam admitti. Non multò pòſt autẽ dat eis habitum, ad exercitationem planè accommodatum: vt qui tunicis ex pilis contextis eas induerit, & magnis

*Marginalia: * Vt cum*

Nota habitum hûc religioſarum fœminarũ. magnis quibuſdam pallijs: adeò vt reuereretur quiſpiam, vel ſolùm videns tantam tri ſtitiam. Nondùm enim in his partibus talis vnquàm habitus apparuerat.

Deincèps ergò ab eo tẽpore aliæ quidem ad eam rem accedebãt: aliæ quidem, quę ab ingenuis adducebantur parentibus ad cuſtodiam virginitatis: aliæ autem, theatro & ſcena relictis, diabolo renunciantes, & Chriſto cũ magno fletu & laborioſa lamentatione ſe coniungentes: adeò vt breui tempore congregatæ ſint pluſquàm ſeptuaginta, & decætero iuſſerit beatus domum oratoriam eis ædificare. Citra vllam verò intermiſſionem in die paraſceues & in die Dominico eas accerſens, & de virginitate & pudicitia eis verba faciens, rogabat eas, admonens & eis perſuadẽs, vt obliuiſcerentur omnium, quæ ſunt in vita iucunda, vtpotè quòd ſint iucundiora & incomparabilia bona, quæ ſunt in promiſſionibus: & nè attraherentur à carnis voluptatibus. Nam & ſi mitem & placidam naturam dedit creator in mulieribus, at nos rurſùs dignatus eſt meliori inſtituto, vt bono id, quod eſt melius, præferentes, pro naturali matrimonio, in quo ſitum eſt creſcere & multiplicari & replere terram: opponitur autem ei viduitas & orbitas liberorum, & ad virum conuerſio cum ſeruitute intolerabili: myſticas & admirabiles, & in quas non cadit viduitas, nuptias eligamus, ſpõſo vnitæ immortali, forma ſpecioſo præter filios hominum. Quamobrem non oportet intueri ad alium, qui ſit in terra ſpecioſus, cùm filij Dei ſpecie nõ ſit alia ſpecioſior. Si autem & diuitiæ & inſigne ornamentũ à marito procedit, quid eo ditius, qui eſt cæli & terrę Dominus, & præbet ſpiritum & vitam? Si verò ſponſus eſt claro genere natus, quid eſt rege angelorum clarius & glorioſius? Si autem eſt ſapiens & arripiendus ac amplectendus coniux, quid eſt ſapientius opifice omnium, tàm quæ ſub adſpectum cadunt, quàm quæ non cadunt? Cuius coniunctio, ſuis ſponſis eſt gaudium ineffabile: ijs autem, quæ ordinem deſerunt, eſt ſupplicium ineuitabile. Huius deſpõſationis nulla eſt voluptas carnalis experientiæ: ſed vniuerſæ virtutis, beneficentiæque & concordiæ, cum ea, quæ percipitur ex ieiunio, vigilijsque & animi fortitudine.

Adhortatio eius ad continentiam.

Gen. 1. & 3.

Pſal. 44.

Maiori verò cautione & diligentia eſt opùs, quòd ijs quidem, qui in mundo vexantur à libidine, in promptu eſt remedium per legitimum cõſenſum. Virginibus autem & continentibus, ſi propẽſę ſint ad voluptates, graue eſt naufragium & grauis caſus. eſt enim magnum certamen temperantiæ, quoniam magna quoquè eſt eius corona. Sed quo eſt maior labor, eo eſt etiã maior merces. Si eam ergò non tradideritis torpori & ſegnitiæ, in veſtris membris fruſtrà laborabit voluptas, * fores obſidẽs. Audiet enim à vobis, quòd id, quod peccati quidem eſt iucũdum, eſt breuiſſimum, æterna autem eſt grauitas ſupplicij. Recede à nobis: cæleſti enim ſponſo deſponſæ ſumus Chriſto, vt nos virgines caſtas exhiberemus. Statuite ergò rationes veſtras, cuſtodes huius theſauri, in ſenſibus mandata Chriſti ſemper ferentes: primùm autem virginitatis & temperantiæ ſanctificationem, nè fortè eius latrones aſcendant per feneſtras, & ingrediantur per auditum, nè perſuaſa mente tãquàm ianitore, & aperta virginitate, clanculùm vobis veſtram eripiant lætitiam, & faciant virginitatem quauis viduitate miſeriorem. Eſt verò hoc magnum & graue peccatum ijs, qui faciunt. Non eſt enim par peccatum, tunicam frangere, & purpuram: Imperatoris imaginẽ rumpere, & priuati. Dei enim imagines, ſunt virgines, ipſum habẽtes deſcriptum in cogitationibus: in quas audere aliquid admittere, eſt facinus tyrannicæ amẽtiæ. & ideò virgini, quàm ei, quæ fornicatur, vitium afferre, eſt magìs ſceleratum. Non eſt enim par libido in eã, quæ proſtat, & in eam, quæ eſt Chriſto coniuncta. Non eſt enim par furtum vaſis forẽſis, & ſacerdotalis. Vas autem ſacerdotale eſt virgo, & purpura, quam nulli alij licet induere, præterquàm regi & Domino vniuerſorum.

Magnũ continẽtiæ certamẽ, ſed & ingens præmium.

* foris

Virgines violare quàm ſit immane ſcelus.

Quòd ſi etiam vos legitimum mouet matrimõium, audite eius calamitates, & quę in Euam pronunciatæ ſunt ſententiæ, à quibus vos eſtis liberatæ, remotæ per virginitatem à mala ſuſpicione patiendi crimina mariti fornicantis, qui habet poteſtatem prohibendi, nè eas, quò tibi expedit: de alimẽto diſceptandi, tanquàm nondùm vxori: ei, quæ peperit, exprobrandi, Cur non eſt maſculus, ſed fœmina fœtus, quem pepeтiſti? Quòd ſi ſit etiam maſculus, cur non formoſus? Maior reſtat cura: nondùm eſt ablactatus, & de educatione magna eſt contentio. Sin autem creuerit, nè ęgrotet, nè fortè moriatur: quomodò etiam ſi viuat, maior eſt ſolicitudo, nè non fiat eruditus, nè malus euadat, nè euertatur ab aliquibus, nè in improborum pertrahatur conſuetudinem,

Incommoda matrimonij.

tudinem, nè à beſtijs mutiletur, nè,dum proficit,in inuidiam vocetur & ſeditionem. Vndenàm ſuppeditabunt,quæ ſunt neceſſaria? Vndenàm comparabunt,quæ pertinēt ad contrahendum matrimonium? Vndenàm ſuppeditabunt,quæ faciunt ad eius decus & ornamentum? Vndenàm alet miniſtros? & deniquè à reliquis, quæ huc & illuc diſtrahunt, curis & ſolicitudinibus : nè dicam dolores partûs & naturæ neceſſitates. Reuerà,vt dicit diuinus Apoſtolus,innupta curat quæ ſunt Domini,ab his omnibus liberata, ſola autem ornata incorruptione, cuius ſuppeditator eſt & perfector Ieſus, & q vos poteſt cuſtodire in tolerantia,& augere in ſpe bona. Cuſtodite ergò voſipſas in ea,in qua vocati eſtis,vocatiōe,vt virgines Chriſto exhibeatis,vt etiam bona æterna conſequamini gratia Dei,qui vos vocauit in ſuum regnum & gloriam. 1.Cor.7.

Poſtquàm autem ceſſauit ab adhortatione, benè precatus, eas Chriſto commendauit,iubens omnibus, vt die ſequēti venirent ad ſynaxim,quæ circuncircà erant,hymnis ſanctificans. Poſtquàm ergò veniſſet in monaſterium,quod extruebatur, intenſis fuſis precibus,cum multitudine,quæ eum ſequebatur,aſcendit in montē: vbi poſt tres quidem dies ægrotauit,poſt alios verò decē eſt mortuus. Congregata ergò multitudo piorum virorum ex clero, & ijs,quæ circuncircà erant, monaſterijs,cum ijs, qui erant amantes virtutis, ex mundanis, ei iuſta fecerunt quartodecimo menſis Februarij. Atque volentibus quidem aliquibus, & maximè ijs, qui erant ex monaſterio beatiſſimi. Hypatij, in quo verſatus eſt, cùm deſcēdiſſet propter Synodum, precioſas eius reliquias deponere in templo ſanctorum Apoſtolorum, quibuſdam aūt in templo S.Zachariæ,quod eſt aliquot milliarijs illinc ſitum in prædio,quod dicitur Theatrum,quæ ab eo congregata fuerant monaſteria,ijs, qui aderant, ſupplicabant cum multis lachrymis,nè pater ſepararetur à filijs. Tunc Dei voluntate ad eorum,qui illic erant,ſalutem,in oratorio ab eo condito inſtàr monaſterij,eum depoſuerunt. Cuius monimentum per multiplicem Chriſti benignitatem efficit curationes vſque in hodiernum diem.

Moritur vir ſanctiſs.

Precioſæ eius reliquiæ.

Conſummatus autem fuit ſanctus noſter Preſbyter & Archimandrita & magnus inter exercitatores Auxentius in imperio pij & Chriſti amantis Zenonis, Februarij menſis xiiij. Fuit verò depoſitus in prædicto monaſterio,ad gloriam Dei noſtri,qui operatur dona in ſanctis ſuis. Quoniam eum decet gloria cum patre & ſancto ſpiritu,nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum,Amen.

MARTYRIVM SS. FAVSTINI ET IOVITAE, CVI ETIAM ANTIQVISSIMA MARTYROLOgia fidem conciliant: Et certè Ado epiſcopus prolixè illud deſcribit.

BEatiſſimi viri Fauſtinus & Iouita,nobiliſſimis in ciuitate Brixiana orti parentibus, fidem Chriſti, quam religioſa mente didicerant, inſtanti ſolicitudine prædicabant. Erant enim non ſolùm germanitate carnis cōiuncti, ſed etiam virtute ſpiritûs ità vniti, vt cōcordi vbiquè ſtudio Chriſtum annunciantes,copioſam regionis illius multitudinem ad veræ fidei cultum perducerent. Erat ſiquidē eo tempore eiuſdem Brixianæ ciuitatis epiſcopus,Apollonius nomine, qui ob metum perſecutiōis ſeſe in abditis occùltabat. Is cùm famulos Dei ardētiſſimum feruorem erga prędicationis ſtudium habere conſpiceret, ad ſe accerſitos,Eccleſiaſticis eos gradibus ſublimauit. Deniquè Fauſtino, quia maior natù erat, preſbyterij officium tradidit: Iouitam verò iuniorem natù,miniſtrorum Chriſti numero ſociauit. Suſceptis itaque beati viri Fauſtinus & Iouita diuinis miniſterijs,cœpēre nihilominùs tanto propenſiùs verbo prędicationis inſiſtere, quanto magis eos ipſa etiam ſacerdotalis dignitas inuitabat. Cumque innumerabilem quotidiè populum Chriſto acquirerent, nec eſſet aliquis,

15.Februar.

Fauſtinus fit presbyter & Iouita diaconus.

qui eorum doctrinæ repugnaret, cœpit opinio prædicationis eorum ad vicinas etiam prouincias ſe circunquaquè diffundere. Eo itaque tempore Italicus Comes, qui Rhetiarum populis præerat, cùm eſſet paganiſſimus, & ſupra modum dæmoniacis cultibus occupatus, lumen, quod ipſe cæcitatis ſuæ inuolutus tenebris reſpuebat, moliebatur etiam inſano ſtudio à ſuæ prouinciæ hominibus arcere. Vndè factum eſt, vt veniente Adriano Imperatore in partes Liguriæ, ad fluuium Adduam ei occurreret, ac talibus apud eum ore ſacrilego niteretur conqueſtionibus: Inuictiſſime Imperator ac triumphator, inquit, conſule Romanæ reipublicæ tuæ, conſule ſacratiſſimis dijs noſtris. Sunt duo viri in ciuitate Brixiana, qui neſcio quem Chriſtum prædicantes, plures iam à magnorum deorum noſtrorum cæremonijs auerterunt. Hos niſi veſtri numinis cenſura coërcuerit, certum eſt, eorum ſubuerſionibus diuinam in his locis obliterari culturam. Audiens talia Imperator Adrianus, dat ei, vtpotè quem tenebat ſtudioſiſſimum ſui erroris fautorem, huiuſmodi per ſacram ſcriptionem poteſtatem, vt vbicunquè Chriſtianos inueniſſet, aut dijs eos inclinaret, aut diuerſis ſupplicijs exterminaret. Accepta itaque Italicus Comes, vt optauerat, ſæuiendi in Chriſtianos poteſtate, proceſſit iturus Brixiam, ſicut iuſſerat Adrianus. Qui mox vt in ciuitatem ingreſſus eſt, miſit Liberium cōſiliarium ſuum ad Fauſtinum & Iouitam, qui eis imperialem facerent innoteſcere ſanctionem. Quos cùm in fide nominis Chriſti perſiſtere immobiles comperiſſet, repletus indignatione, præcepit militibus, vt eos comprehenſos ſuis adſpectibus pręſentarent. Qui cùm adducti eſſent, ità eos Comes Italicus allocutus eſt: Inuictiſſimus Imperator ſacris ſuis iuſſis conſtituit, debere oēs Chriſtianos ad deorum noſtrorum religionem conuerti. Si qui verò eius inuenti fuerint repugnare præceptis, diuerſis in eorum contumaciam animaduerti ſupplicijs. Vndè æquū eſt, vos, ô Fauſtine & Iouita, tam ſalubribus monitis colla ſubmittere, & relicto nouo ſuperſtitionis errore, ad veterem ſacrorum deorum, quam ſtatus reipublicæ conſtituit, repedare culturam. Beatiſſimi Fauſtinus & Iouita dixerunt: Tempus noſtrum aduenit, vt exultare potiùs, quàm terreri, debeamus. Vndè ſcire te certiùs volumus, quia neque fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti, qua ſemèl imbuti ſumus, vllo poſſumus modo relinquere, neque huiuſmodi præceptis obedire. Audiens hæc Italicus Comes, iuſſit eos in carcere cuſtodiri vſque ad Adriani Imperatoris aduentum, qui in proximo ſperabatur venturus. Quinta igitur die cùm introïſſet Adrianus Imperator Brixiā, retulit ei Italicus Comes de beatiſſimis Fauſtino & Iouita, quòd iuſſis eius obtemperare contempſiſſent, & quia ad eius audientiam clauſi reſeruarentur in carcere. Adrianus Imperator dixit: *Et quali ꝓgenie orti ſunt, vt ad noſtram maieſtatem audiendi reſeruarentur? Italicus Comes reſpondit: Ex præclaro genere originem ducunt. Nam parentes eorum caput ſenatûs in hac ciuitate fuerunt, qui tantam dijs noſtris exhibuerunt reuerentiā, vt ſicubì comperiſſent eſſe Chriſtianos, ſummo eos flagrantis zeli ſtudio perſequerentur. Iſti verò qua inſania dementes effecti ſint, neſcio, vt obſtinata cordis intentione deos noſtros blaſphemantes reſpuant, & Chriſtum, qui à Iudęis ligno affixus aſſeritur, colant. Adrianus dixit: Iſti homines mihi plurimùm neceſſarij ſunt, vt per eorum ſupplicia multos ad deorum noſtrorum religionem conuertam. Tunc præcepit eos eductos de carcere, ſuis præſentari adſpectibus, quibus & dixit: Eſt'ne aliquis Deus Sole pręſtantior, vt relicto ęius numine, ad alium vos quaſi potiorem debeatis cōferre? Beatus Iouita reſpondit: Nos verum Deum veneramur & colimus, qui eſt Deus cæli & terræ & vniuerſæ creaturæ: q & ipſum Solem conſtituit, ac dedit illi officium, vt luceat per diem, ſicut & lunæ ſtellarumque ordinibus, vt tenebras illuminent noctis. Adrianus dixit: Cōſultiùs facitis, ſi noſtram impleatis voluntatem, vt primi in noſtro palatio eſſe poſſitis, quàm in hac inſania ꝑſeuerantes, acerbiſſima morte conſummemini. Sanctiſſimi Fauſtinus & Iouita dixerunt: Non facimus rem nefariam, quę nos ad interitum perducat æternum. Adrianus dixit: Nefariè facitis, cùm vos Chriſtianos eſſe denunciatis, vt excluſa à vobis tranquillitatis noſtræ gratia, infamiæ macula denotemini. Sanctus Iouita reſpondit: Optimè nos profitemur & denunciamus eſſe Chriſtianos. nam gratia tua nobis vitanda eſt, vt ad æterni regis gratiam peruenire poſſimus. Adrianus Imperator dixit: Nimìs duro corde eſtis, quos verba mea inclinare non poſſunt.

Pietas enim noſtra erga vos eſt: ideoque vos optamus modis oībus effici meliores,

vt

Siſtuntur martyres coram Italico Comite.

*Ex

Adducūtur etiam in Imperatoris conſpectū.

vt dignam habeatis apud nos militiæ poteſtatem. Beatus Fauſtinus reſpõdit: Dignam habemus militiam, quam nobis CHRISTVS noſter tradidit. Nam militia veſtra cum tempore finienda eſt, quia & vosipſi cum tempore deficietis. Noſtra verò militia inæternùm permanet. Adrianus dixit: Iam ſatìs eſt, quòd vos patienter ſuſtinui. Aut ſacrificate deo inuicto Soli, aut permulta faciam in vos tormenta expendi. Fauſtinus & Iouita reſponderunt: Nos ſacrificamus Deo viuo, qui Solem in ornamenta conſtituit. Sol autem, quem nobis adorandum præcipis, à DEO vero nobis in obſequium datus eſt. Tunc Adrianus ira commotus, iuſſit eos ante templum Solis perduci. Erat autem ſtatua Solis auro perfuſa, habens in capite radios ex auro puro. Quibus dixit Adrianus: Videtis gloriam inuicti Solis? Accedite, & ſacrificate ei, vt dignos vos habeat in conſpectu ſuo, & liberi efficiamini ab his, quæ vos expectant, tormentis. Beatus Fauſtinus reſpondit: Nunc videbis gloriam Dei noſtri, vt cognoſcas hunc inualidum eſſe, quem tuum deum confiteris. Tunc vna voce pariter dixerunt: Sol cognouit occaſum ſuum: poſuiſti tenebras, & facta eſt nox. Adrianus dixit: Quid eſt, quod ſubmurmuratis? Accedite propiùs, & ſacrificate deo inuicto Soli. Tunc Iouita conuerſus ad ſtatuam Solis, dixit: Nos adoramus Deum, qui regnat in cælis, qui Solem lucere conſtituit: tu autem cùm ſis ſtatua in adſpectu tantùm Solis, transfigurare in effigiem picis ad confuſionem eorum, qui te quaſi deum adorant. Pſal. 103.

Cumque hæc dixiſſet, ilicò facta eſt ſtatua vt fuligo in conſpectu populi. Radij autem, qui in capite illius erant, tanquàm carbones mortui decidebant in terram. Cernens Adrianus talia, dixit: Quid eſt, quod video? Italicus Comes dixit: Præcipe miniſtris, vt ei reſtituant ſplendorem. Iubet ergò Adrianus aſſcendere miniſtros cum ſpongijs, vt ſuperductam fuliginem eidem ſtatuæ detergerent. Quod dum miniſtri conarentur efficere, tota ſimul in fauillam reſoluta eſt, vt nihil penitùs ex ea remaneret. Beatus verò Fauſtinus ait ad Imperatorem: Animaduertis quod factum eſt deo, quem colis? Quomodò ad nihilum redactus eſt? Tunc iratus valdè, iuſſit eos ad beſtias damnari. Solis ſtatua fit inſtàr fuliginis. Redigitur in fauillam.

Cumque introducti eſſent in medio ludi, Adrianus dixit ad Italicum: Introducantur feræ ſæuiſſimæ, ad quarum adſpectum ſtatìm timore deficiant. Conuerſus verò Adrianus, dixit ad martyres: Animaduertite, ô Fauſtine & Iouita, quia iam in morte eſtis conſtituti, & propè eſt, vt acceleretur finis vitæ veſtræ. Conſentite itaque mihi, & ſacrificate deo Saturno ſiue Dianæ, vt à ferarum morſibus poſſitis abſolui. Sanctus Fauſtinus reſpondit: Saturnus, quem dicitis, homo fuit pollutus immaniſſimis ſordibus, qui ſuorum fertur carnes voràſſe filiorum. Diana verò turpis extitit mulier, quæ pudore abiecto, ſuccincta more venantium, feras dicitur inſecuta. Hóſne tales nobis præcipis ad ſummi DEI iniuriam adorare? Adrianus Imperator dixit: In morte eſtis conſtituti, & adhuc in blaſphemijs perſeueratis? Tunc conuerſus ad ſatellites ſuos, imperat eis, vt quatuor aduersùs athletas CHRISTI leones admitterent. Dimiſſi ſunt itaq; leones, quorum erant oculi flammantes, & adſpectus terribiles. Qui venientes cum grandi velocitate, proiecerunt ſe ad pedes ſanctorum, dantes intolerabiles fremitus, ità vt contremiſceret populus paganorum. Ipſi verò demiſſo in terram capite, lingebant ſanctorum veſtigia. Cernens Adrianus, quod gerebatur, iuſſit miniſtris ſuis, vt dimitterent leopardos. Qui & ipſi venientes ad locum, vbì ſerui Dei ſtabant, volutauerunt ſe ad pedes eorum. Videntes hæc populi, clamauerunt, dicentes: Tolle magos de medio noſtrî, vt poſſimus liberè deos adorare. Adrianus ampliùs ira ſtimulatus, ait ad miniſtros: Dimittite ad eos vrſos, ponentes priùs tamen circa latera eorum faculas ardentes, vt cùm exuſti fuerint, dolore eos inſtigante, ipſos deuorent. Fecère ergò miniſtri, vt ſibi fuerat imperatum, dimiſeruntque vrſos. Qui cùm ad ſeruos Dei appropiàſſent, leones & leopardi faciebant in ipſos miniſtros impetum, & ità eos morſibus ſuis conciderunt, vt ne vnus quidem viuus euaderet. Electi autem DEI ſtabant inter beſtias ſecuri, quibus ait Adrianus: Animaduertitis, Fauſtine & Iouita, quia miſerationem ſuam adhuc deus Saturnus, cui iniurias intuliſtis, erga vos exhibet, & idcircò à feris minimè contingimini? Fauſtinus reſpondit: Erubeſce Chriſtianorum tyranne. Non enim, vt tu putas, Saturnus tuus ab his feris nos eripuit, ſed potiùs verus Deus ille, cui nos ſeruimus, qui regnat in cælis. Dimittũtur in eos leones, ſed nihil illos lædunt. Itẽ leopardi. Item vrſi.

Vbi

Vbì itaque ſunt minæ, quas nobis intendebas? Eccè feræ, quas cum grandi ad nos feritate miſiſti, adorantes DEVM, iacent ante pedes noſtros proſtratæ, nihil feritatis habentes. Sed ſi qua adhuc habes fortiora, accelera, vt in omnibus te victum eſſe cognoſcas. Adrianus dixit: Nolite vrgere, quia iam duriora præparata ſunt, quæ vobis adhiberi præcipiam. Tunc quidam ſacerdos, Orphetus nomine, qui conſanguineus erat Imperatoris, dixit ad eum: Si iubet pietas veſtra, tollentes inuictiſſimum deum Saturnum, eamus ad eos, vt liberentur à feris, & ſic poterimus lucrari animas eorum. Adrianus dixit: Facite, ſicut vobis videtur. Tunc Orphetus vnà cum alijs ſacerdotibus, necnon Italico Comite, tollentes Saturni ſtatuam, pergebant ad locum, vbì erant ſancti inter beſtias poſiti.

Feræ deuorant Italicũ Comitẽ cũ multis alijs.

Qui cùm propiùs acceſſiſſent, continuò feræ inſilientes ſuper eos, vniuerſos ſuis morſibus peremerunt, clamantibus paganis ac dicentibus: Deus Saturne, adiuua miniſtros tuos. Statua quoquè ipſa, beſtiarum conculcata pedibus, ſuorum iacebat fœdata ſanguine ſacerdotum. Audiens vxor Italici, Afra nomine, virum ſuum à feris interemptum, cum magna velocitate venit ad theatrum, & itá cum clamore dicebat Adriano: O quales deos colis Adriane, qui nec ſacerdotes ſuos, nec ſeipſos potuerunt liberare. Quapropter & ego miſera ob veſtram perfidiam vidua facta ſum. Quid multa? Videntes populi, quod erat factum, magnificabant Deum Fauſtini & Iouitæ, & multi ex eis crediderunt in Domino: inter quos ſimul etiam Calocerus, qui erat in officio Imperatoris, cum multis officialibus ſuis crediderunt Chriſto. Sed & Afra, coniunx Italici, relicto errore idololatriæ, credentium ſociata eſt numero. Adrianus Imperator ait ad martyres: Si verus Deus eſt, quem colitis, exite liberi à feris. Beatiſſimi athletæ reſponderunt: Et in hoc tibi oſtendemus potentiam Domini noſtri Ieſu Chriſti. Tunc conuerſi, dixerunt ad beſtias: In nomine Domini imperamus vobis, vt exeatis extra ciuitatem, neminem omninò cõtingentes. Quæ ſtatim à conſpectu eorũ, velut oues manſuetiſſimæ recedentes, portas ciuitatis egreſſæ, montium deſerta petiêrunt. Adrianus verò fortiſſimos Chriſti milites præcepit retrudi in carcerem. Poſtera igitur die iubet ſibi in Capitolio Adrianus ſedem parari: quò cùm ſanctos Dei adduci præcepiſſet, compellebat eos Ioui thura imponere. Qui cùm immobiles in fide Chriſti perſiſterent, iuſſit Adrianus ignem copioſum accendi, & in medium incendij eos proijci. Stabant verò bellatores Chriſti inter flammas immobiles, & expanſis manibus hymnum dicentes. Ampliori ergò dehinc Adrianus indignatione correptus, magos eos eſſe & ſceleratiſſimos inclamitãs, præcepit eos rursùs in carcerem trudi, & nullum penitùs ad viſitationem eorum admitti, vt fame penuria interirent. Angeli autem Domini intempeſtæ noctis ſilentio deſcenderunt ad eos, quorum adſpectus in modũ radiorum Solis, tenebras effugabat. Qui cõfortantes beatiſſimos Chriſti athletas, ab oculis eorum lapſi ſunt. Iubet itaque poſt hæc Adrianus tribunal ante templũ Martis præparari, & ibidèm ſibi beatiſſimos Fauſtinum & Iouitam exhiberi. Cumquè iſſet Calocerus, vt eos exhiberet, eccè occurrit ſanctis martyribus totum officium Caloceri, & præcedebat eos cum magna reuerentia, vſque dum venirent ad fanum Martis. Cernens verò Adrianus omnes ex officio pari conſenſu ſanctis habere reuerentiam, ſuſpirans, animique dolore permotus, recepit ſe in palatium, & iuſſit Fauſtinum & Iouitam inſcio populo ad ſe adduci. quibus & itá dixit: Exiſtimatis, quòd & me vanum per maleficia veſtra faciatis, ſicut & populum feciſtis? Vndè niſi ſacrificaueritis, per diuerſas vos faciam vinctos trahi ciuitates, & per varia demùm tormenta viuendi vobis terminum imponam. Beatus Fauſtinus reſpondit: Quocunquè nos duci præceperis, ſemper in nomine Domini noſtri te ſcies confundi: quia Saluator noſter, qui nos protegit, ſemper nobiſcum eſt. Adrianus dixit: Probabitis tunc, cùm vehementiora vobis adhiberi p̃cepero tormenta. Beatus Iouita reſpondit: Quaſcunque nobis pœnas adhibueris, non timebimus mala, quoniam Dominus ſuſcipiet nos. Tunc præcepit eos iteratò in carcerem claudi vſque ad diem profectionis ſuæ, mandans miniſtris, vt nullum ad eos ingredi permitterẽt. Sed & carcerem annuli ſui impreſſione obſignari præcepit. Omnis verò populus, qui crediderat vnà cum Calocero & officialibus eius, inquirentes beatum Apollonium, qui propter metum infidelium occultabatur, inuenerunt eum non longè à Brixiana vrbe abſconditum.

Calocerus, Afra & alij multi credũt in Chriſtum.

Mittũtur in flãmas martyres illęſi.

Apollonius epiſcopus latitando declinat rabiẽ perſecutionis.

Cui

Cui cùm omnia, quæ geſta fuerant, retuliſſent, Deum benedicens Apollonius, iuit pariter cum eis ad cuiuſdam montis remotiorem locum: ibique eis iuxta morem fidei ſeriem tradens, baptizauit eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritusſancti: & confortans eos in Chriſto, dimiſit à ſe. Nunciatum eſt autem Adriano, quia Calocerus & officium eius credidiſſent. Qui iratus valdè, præcepit eos compræhendi, & vinctos ſibi in circo præſentari, et ait ad Calocerum: Calocere, quæ te dementia inuaſit, vt vniuerſis, qui in palatio meo ſunt, te abiectiorem redderes? Conuerſus quoque ad officium eius, dixit: Dicite, morti deſtinati, qua vos inſania compulſi, deos noſtros reliquiſtis, vt inter damnatitios puniri non metuatis? Illi ad hæc reſponderunt: Non timemus huius ſeculi mortem, quia adiutor noſter Deus eſt, qui regnat in cælis. Tunc furore nimio ſuccenſus Adrianus, iuſſit eos circunduci, & in eodē loco decollari. Quod cùm factum fuiſſet, venit Apollonius cum Chriſtianis, & rapuit corpora eorum, & dignè tradidit ſepulturæ ſub die xiij. Calend. Decembrium. Calocerum verò præcepit Adrianus vnà cum Fauſtino & Iouita catenis adſtrictos poſt ſe ad Mediolanenſem ciuitatem, quò erat profecturus, adduci. Cumque portas ciuitatis beati martyres fuiſſent egreſſi, proſecutus eſt eos omnis populus Chriſtianorū vnà cum ſancto Apollonio epiſcopo, & venerunt cū eis vſque ad fluuium, qui dicitur Mella: & ibi confortantes ſe inuicèm, dataque ſibi pace, multis cum lachrymis ſeparātur. Porrò beatiſſimi athletæ Fauſtinus & Iouita, vnà cum Calocero vincti catenis, ſub cuſtodia perducti, die tertio Mediolanum ſunt ingreſſi. Statimque Adrianus iubet ſibi in thermis Herculanis tribunal parari, & in conſpectum ſuum fortiſſimos Chriſti martyres, ſic vt erant fatigati ex itinere, exhiberi, ſperans infelix robuſtiſſimos Dei milites, feſſos iam labore viæ, ſuis obedituros præceptis. Ad quos inflata voce ſic locutus eſt: Scitis miſeri, quomodò tranſlati eſtis de ciuitate veſtra? Vel modò conuertimini ad ſacrificia deorum magnorum, vt liberi à pœnis eſſe poſſitis, & inter primos in noſtro palatio computari. Beati martyres reſponderunt: Sacrificium offerimus Deo noſtro, qui nobis in omnibus præbet auxilium. cæterùm ſecurus eſto, quia dæmonijs, quæ colis, non ſacrificamus, promiſſiones tuas pro nihilo putantes. Adrianus hæc audiens, ſtimulis furoris exagitatus, iuſſit eos ſupinos alligari, & ſupra ora eorum fiſtulas poni; & liquefactum plumbum infundi: quod eorum guttura penetrans, vocem ſimul eis & vitam extorqueret. Faciunt miniſtri imperata: ſed mox reſiliens plumbum in eos, qui illud infundebant, diſpergebatur: ſanctos autem in nullo contingebat incendium. Cernens id Adrianus, magìs infremuit, iuſſitque eos in eculeo torqueri, & circa latera eorum laminas ardentes adhiberi. Quod cùm miniſtri feciſſent, exclamans Calocerus, dixit: Orate pro me beatiſſimi martyres, quia grauiter comburor ab his flammis. Sanctus Fauſtinus dixit: Suſtine modicùm Calocere: adeſt ecce angelus Domini, ferens auxilium tibi. Nec mora, affuit adiutorium Domini, confortatusque Calocerus, gratias CHRISTO cœpit referre, aſſeuerans ſe dolorem minimè ſentire. Adrianus dixit: Calocere, verè ignem non ſentis? Calocerus dixit: Verè tibi dico, quia flammarum tuarum incendia prorsùs non ſentio. Adrianus dixit ad officium: Afferte ſtupam, reſinam & oleum, & circa eculeos ignem ſupponite, vt cum ipſis pariter eculeis concrementur. Cumque miniſtri ſibi imperata perfeciſſent, cernens Adrianus prolixam circa eculeos flammam diffundi, æſtimās ſanctos Dei vehementer aduri, præcepit eis acclamari: Vel modò ſentite fortiſſimorum deorum virtutem. Beati verò martyres vultu lætiſſimo benedicebant Dominum, ità vt cunctis patenter innoteſceret, quia nequaquàm eos incendium moleſtaret. Videntes autem populi, qui aſſiſtebant, tanta mirabilia, clamare cœperunt: Verè magnus eſt Deus Chriſtianorum. Et multi ex ipſis crediderunt in Domino. Confuſus igitur Adrianus, & iam neſciens quid ageret, iuſſit eos celeriùs ad carcerem trahi: & dehinc poſt aliquot dies proficiſcens Romam, præcepit inuictos Chriſti martyres per ſingulas quaſque ciuitates ferro vinctos ſecum pertrahi, quatenùs & Chriſtianis eorum exemplum metum incuteret, & Dei athletas itineris labore conficeret. Calocerum verò tradidit cuidam Antiocho, Alpium Cotiarum rectori, præcipiens illi, vt eum ad immolandum compelleret: aut ſi in ſua ſententia perſiſteret, diuerſis excruciatum ſupplicijs, morti addiceret. Accepto itaque Antiochus Calocero, proficiſci ad Alpes Cotias parans, ante ſe eum vinctum præmiſit.

Fauſtinus, Iouita & Calocerus vincti ducūtur Mediolanū.

Calocerus in pœnis cōfortatus.

multi credūt in Dūm.

Sed

Hunc Ado vocat Sapritium, & primicerium Scholæ Cādidatorum.

Sed quia res ità exigebat, vt Antiochus cum Adriano proficiſceretur, *Fabriciū quēdam qui eius vices peragerer, ad Alpes Cotias direxit, à quo beatus Calocerus multa pro Chriſti perpeſſus nomine, ad extremum reductus Mediolanum, ibique fortis in fide, martyrium cōſtanter accepit. Porrò beatiſſimi martyres Fauſtinus & Iouita, Romam perducti ſunt, trahentes vbiquè per prædicationis officium populum ad Chriſtum. Quibus non longè ab Vrbe poſitis, Calimerus quidam, iam Chriſti fide imbutus, occurrit, eosque in vehiculum ſuum, quo ipſe ſedebat, aſſcendere perſuaſit, Vrbemque cum eis ingreſſus eſt. Cuius fidem beati martyres explorantes, permiſſi à cuſtodibus, petièrunt à Romano pontifice, qui eodem tempore occultus ad Catacumbas morabatur, vt Calimero Epiſcoporum honorem traderet, cumque ad Mediolanenſem populum, qui in Chriſto crediderat, cōfortandum dirigeret. Quod & factum eſt. Verùm quia longum eſt, beatiſſimorum Chriſti martyrum Fauſtini & Iouitę oēm textum paſſionis ſeu miraculorum exponere, ad glorioſum eorū exitum veniamus. Deniquè cùm apud vrbem Romam ab Adriano Imperatore dijs immolare compulſi eſſent, & fortiſſima, ſuffragante Deo martyribus ſuis, cordis intentione reſtitiſſent, ac multum, tam robore ſuæ conſtantiæ, quàm verbo fidei, Chriſto populū acquiſiſſent, nouiſſimè tradidit eos Adrianus Aureliano Comiti, dicens: Tolle iſtos deorum noſtrorum contemptores, & reduc eos in ciuitatem Brixianam, & ibì eos, niſi ſacrificauerint, interfice. Qui ſuſcipiens beatiſſimos martyres, vinctos ferro ad ciuitatē Brixiam reduci præcepit. Quibus occurrentes Chriſtiani cum ſancto Apollonio antiſtite, nimia de eorum regreſſione exultatione gauiſi ſunt. Tunc Aurelianus Comes iuſſit ſibi beatos martyres exhiberi. Quos cùm de immolandis deorum ſacrificijs compellâſſet, beati martyres reſponderunt: Nos libenter parati ſumus pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti potiùs mori, quàm tuis obedire præceptis. Audiens hæc Aurelianus, iuſſit eos foràs ciuitatem duci, & ibidē decollari. Ducti ſunt ergò fortiſſimi martyres Chriſti extra portam ciuitatis in via Cremonenſi, ibique genibus poſitis, à gladiatoribus decollati ſunt, ſuſcipientes momentaneam mortem, vt vitam acquirerent ſempiternam. Facta ſunt autem hæc tam in Brixiana, quàm in cæteris vrbibus vel regionibus ſub Adriano Imperatore. Et conſummata eſt glorioſiſſima eorum paſſio ſub die quintodecimo Calendarum Martiarum, regnante Domino noſtro IESV Chriſto &c.

Calimerus ordinatur mediolanēn epiſcopus: quem Onuphrius ſcribit V. fuiſſe eius vrbis epiſcopum.

CERTAMEN S. APOSTOLI ONESIMI, DISCIPVLI SANCTI APOSTOLI PAVLI PRINCIPIS APOſtolorum, *ex Simeone Metaphraſte.*

FEBRVAR. 16 Sic enim habent Martyrologia, Romanum, Bedæ, Vſuardi &c.

Ephe. 6.

IActatur ſeruile quoquè genus, agnitum propter pietatē, quandò fide contritis diaboli ſtimulis, malum ſeruum, q à domino defecit, falſa circundatum potentia arguerit. Qui enim liberalibus moribus ſeruitutis triſtitiam ſubmiſerit, inuenitur dominus exitioſi dæmonis, qui tyrannis delectatur, conuenienter ei, quod dicit diuinus Apoſtolus, ſuccinctus lumbos in veritate, & indutus lorica iuſtitiæ. Tale quid enim Romæ factum eſt, quæ creditur eſſe prima & maxima omnium ciuitatum, quæ ſunt in orbe terrarum: cùm ſatanas quidem ampliorem ſuam rabiem in ſeruos Dei extendiſſet, Seruator autem noſter Ieſus Chriſtus germanis ſuis famulis latenter ſuas explicâſſet gratias. Multiplices enim dæmonum machinationes, variè cæleſtibus conſumebat auxilijs, & mentem eorum, qui ad ipſum accedebant, faciebat robuſtiorem inſania minantium: nunc quidem par ſpiritale, gratię apoſtolicę coronis, in quas non cadit interitus, redimiens aduersùs cultum ſimulacrorum: nunc autem efficiens, vt principes Romani Senatûs à delicijs diſcederent & diuitijs, propter meliorum deſiderium.

Sed cùm oporteret genus quoquè ſeruile ſuperare tyrannidem exitialium dæmonum,

num,nè aduersùs ſeruum bonum videretur conſeruus ſe extollere,in altum elata ſuperbia,ducitur beatus Oneſimus ad tribunal Romæ,Tertullo tūc Præfecti vrbis obtinente poteſtatem: qui communem quidem quandam induerat poteſtatem aduerſùs Chriſtianorum genus,iuſſis tyranni ad pios perſequendos excitatus: duplicatum verò ſuum odium in hunc virum iuſtum aperuit, quæ laude ei danda erant, trahens ad vituperationem. Quoniam enim diuinis & pudicis doctrinis vxorem eius, qui videbatur ei frater,docuerat continentiam,& veræ & viuificæ in Deum fidei memoriā eius animo impreſſerat,ſanctum quidem vocabat præſtigiatorem: adulterum autem eum,qui decreta temperantiæ moderato animo prædicabat. Hic eſt enim Oneſimus, qui Apoſtolicis decoratur teſtimonijs. Hic eſt, qui theologicæ & veræ Pauli linguæ perſuaſit,vt literis pro eo intercederet apud Philemonem dominum ſuum. Hic eſt, qui ſeruilis neceſſitatis triſtem humilitatē,pijs moribus & bonis actionibus ad mentem excitauit liberam. Hic eſt,qui inutilem quotidianam vitæ decepit deceptionem, & ſuis in Apoſtolos miniſterijs,ad pietatis altitudinem totum ſeipſum extendit:quomodò eos,qui legunt,docent literæ ad Philemonem,quæ apertè ſic habent: Rogo te pro meo filio,quem ego genui in vinculis meis,Oneſimum aliquandò tibi inutilem, nunc autem tibi & mihi vtilem,quem miſi. Tu autem eum,hoc eſt,mea viſcera,accipe:quem ego volebam apud me retinere,vt pro te mihi ſeruiret in vinculis Euangelij. Sine tua autem ſententia nihil volui facere, nè tuum bonum eſſet velutì ex neceſſitate,ſed voluntarium. Fortaſsè enim propterea à te ſeparatus eſt ad tempus, vt eum reciperes æternum: non ampliùs vt ſeruum,ſed ſupra ſeruum,fratrem dilectum,maximè mihi. Quanto autem magis tibi in carne & in Domino? & quæ deinceps ſequuntur.

Oneſimus ſiſtitur Romæ ad tribunal.

Coloſ. 4.

Atque ſufficerent hæc quidem,quæ per tot laudes procedunt,ad aperiendum theſaurum bonorum,quæ aderant Oneſimo. Non ſunt enim adulatoris,nec falſa alicuius teſtimonia,ſed Præconis veritatis,qui functus eſt munere apoſtolico. Eundem ergò vocat & filium & fratrem:filij quidem appellatione,ſui in eum amoris oſtendens magnitudinem:per fraternitatem autem, æqualem ei conſeruās honorem in Deum fiduciæ. Qui præſentia enim ſua leuauit vincula, & triſtitiam exhilarauit conſuetudine,& corporalibus miniſterijs Apoſtolici corporis alleuauit labores, quomodò non viatico pietatis onuſtus erat, peruenturus ad talem finem doni, in quod nō cadit interitus? Atq; hunc quidem, qui ſic animam in Dei pietate præclarè exercuit, ieiunio autem & orationi corpus aſſueſecit, vt in ſtadio pietatis incorruptionis corona aduersùs malignum apertè redimeretur,tunc adductum ad tribunal Tertulli cum Romulo adiutore & Papia ſpiritali commilitone, interrogauit Tertullus, dicens: Quis es? Reſpondit Oneſimus: Chriſtianus. Dixit autem Præfectus: Cuius conditionis? Reſpondit: Olìm quidem famulus,vt eſt conſentaneum,hominis: nunc verò gratus ſeruus boni Domini & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti. Dixit Præfectus: Et quænam eſt occaſio tuæ tam facilis in alienum dominium tranſlationis? Dixit Oneſimus: Cognitio veritatis & odium cultûs ſimulacrorum. Dixit Præfectus: Quanto precio fuiſti tranſlatus in tam nouum dominium? Dixit Oneſimus: Dei filius Ieſus Chriſtus, precioſo ſuo ſanguine empto meo interitu, me tranſtulit ad incorruptionem, quemadmodùm ſcriptum eſt: Scientes,quòd non corruptibilibus auro aut argento redempti eſtis à vana veſtra conuerſatione,tradita à patribus:ſed precioſo ſanguine,tanquā agni immaculati Chriſti.

Oneſimus, Pauli & filius & frater.

Oneſimus ſiſtitur Præfecto, & illi præclarè reſpondet.

1. Petr. 1.

Dixit Præfectus: Quamnam hanc vanam conuerſationem veſtræ annuncient ſcripturæ,oſtende rebus ipſis accommodās. Dixit Oneſimus: Adulterium,quod propter paucas cupiditates ad infinitum ſupplicium alit ſuos operarios. Auaritiam, quę propter nullum bonum armatur in proximum. Præſtigias, quæ cohabitant cum dæmonibus & ſunt inuentrices ſpectrorum,& ſunt radices vniuſcuiuſq; inſidiarum. Arrogantiam, quæ per nouam mentis agitationem, in immenſum elata eſt faſtum aduerſùs potentiores. Inuidiam,quę Cain cum multis alijs docuit eſſe fratricidam,& in ijs, quæ ipſam poſſident,pernicioſas ſeminauit cogitationes. Maledicentiam,linguā effrenatam,quæ tanquàm nubem quandam,in omnes extendit irriſionem. Simulationem,veritatis inimicam & amicam diaboli,& quod eſt hebes ad amicitiam,& velo ꝑtenſo eſt abſconſum, puſillanimi vitium, inferens errantem mentis conceptionem:

Vana cōuerſatio qd ſit, explicatur.

Gen. 4.

Gene.3. per quod Euam quoquè, vt arbitror, ſupplantauit malignus. Iram, maledicti inuētricem, malarum autem plagarum effectricem, & vulnerum procreatricem, & matrem cædis. Ebrietatem, quæ cohabitat cum intemperantia, & eſt ſoror voluptatis, & inuētrix turpis ſermonis, aliena à bona cogitatione: quæ eſt indecora & habitu & oratione, & diſſoluit decorem eorum, quæ ſunt ſecundùm naturam.

Idololatria quot malorũ cauſa ſit & conciliatrix. Poſt hæc autem omnia, quæ materialis & mundanæ conſtitutionis eſt ciſterna, & eorum, quæ dicta ſunt, mater, idololatriam: quæ quidem eſt fundamentum fornicationis, magiſtra veræ Dei ignorationis, inuentrix egeſtatis, rationis animæ occæcatio, architectrix ſuauis deliciarum titillationis, aliena ab honeſtate: quæ cum Domino pugnat vniuerſorum, & aggreditur excindere terminos veri Dei cultûs: quæ eſt dux mortis & miniſtra draconis, eſca malorum, virtuti contraria, fugiens incorruptionem, & prædicans interitum, & circa terram & tartarum proponens ſpem ijs, qui ad ipſam intuentur, amica ſanguinis, duxq; & princeps inuidiæ; quæ Dei ignoratione illaqueat eos, qui ſunt ſimplices moribus: quæ tenebrarum quidem & vmbræ eſt germana conciliatrix, à lucida autem gratia eſt aliena: q̄ laqueis inhoneſtæ actionis conſtringit eos, qui ipſi ſeruiunt: quæ eſt argumentum turpis & blaſphemi ſermonis, quę ad vanam exercet gloriam eos, qui ſunt ei dediti: quæ eſt operatrix ſaltationis, cupiditatis carnalis conciliatrix: quę canos ſenis probro afficit & ignominia, ad indecoram tibiam iubens ſaltare eum, qui eſt conſiſtentis ætatis: quæ honeſtatem excindit virginitatis, per indecoram capillorum ſolutionem: quæ eas facit ſcenicas, quæ domi ſunt honeſtę, pudori dedicatæ: quæ ferro & enſe ſuos dies feſtos commiſcuit: quæ animalium immunditijs & ſanguinis effuſionibus annunciat ſordes ſuæ impudicitiæ: quæ eas, quæ honeſtè celātur, partes corporis, turpiter publicat in media ciuitate: quę viri aperit pudenda, & quæ non fas eſt, indicat mulieribus: quæ maſculi excindit naturā, ad cultum effœminati dæmonis: quæ ſua effecit myſteria ex cędibus & adulterio & puerorum amoribus: quæ inſtàr cymbę in maximis fluctibus varijs modis agitat mētes hominum: nunc quidem venenatos ſerpentes guſtare ſuos myſtas adhortans: nūc autem docens ea, quæ diuelluntur coli ab ijs, qui diuellunt: quæ alijs piſcem renunciat: quæ alios adhortatur, vt aliorum deos comedant: quæ bouem ſacrificat, & bobus offert holocauſta: quæ oui ouem ſacrificat: & eundem efficit & deum & beſtiā: quę homini mactat hominem, & cædem facit pro ſanitate: quę inanimis animata offert ad ſacrificium, & ſculpto lapidi mactat hominem, qui factus eſt ad Dei imaginē:

Gene.1. quæ ſordida animalia & malas eſcas rationis expertibus fraudibus in deos retulit: quę eſt turpia efficiens dedecus, & muſcam ex verme habet principiū ſui ortûs. Quid enim opùs eſt dicere, quòd vel cepę diuinum honorem tribuit idololatria, ab animalibus ad materiam inanimam variè tranſiens deceptionibus, vt ſumma cęcitate hominum ignorantiam deducat ad inferos? Ità etiam fecit lapidem vt Deum honorari, & lignum, partìm quidem colere iuſſit profanis legibus: partìm autem edixit, vt in ara vreretur ad manifeſtam probationem impiæ mentis eorum, qui ipſi pàrent.

Cùm hanc ergò, per tot abſurda procedentem, impiam idololatriam effugiſſem, & eius malitiæ ſatellites forti animo conculcâſſem, velutì ex maris tempeſtate perueni ad portum pietatis, ancoris cymbam ſubſtantiæ mei corporis in tuto & ſtabili loco faciens quieſcere, nēpè vita nulli culpę affini, fide ī Deum, & charitate in proximum.

Summa totius ſcripturæ diuinæ. In his enim vtriſq; ſimul coniunctis, credimus contineri vniuerſam mentē doctrinæ cęleſtis. Quamobrem te quoq; adhortor, ô Tertulle, amoris in fratres legem volens extendere, vt dimittas quidem has omnes, quę ſunt ad tempus, viſionis ſuauitates, & inſtàr ſomnij ſenſum citó prætereunt: celeri autem mente decętero accedēs ad vniuerſorum inſpectorem & opificem Deum, & errorem quidem ſoluas: fide verò fias

1.Tim.2. ſaluus, & vt ſcriptum eſt, venias ad agnitionem veritatis. Non enim delectatur Deus morte eius q offendit: ſed pœnitentia eorū, qui accedunt, abſtergit præcedentia ſcelera. Dixit Prefectus: Videris non ſolùm metu tormentorum repreſſus, nolle venire ad ſacrificandum, ſed etiam nos ad tuam trahere deceptionem. Dixit Oneſimus: Neq; tua probabilis oratio, ô aliene à veritate, etiamſi ſecum adferat perſuaſionem, neque tua tantum poſſunt tormēta, etiamſi ea efficias terribilia, vt in ſpe futurorum bonorum non perſeuerem per ea, q̄ à te mihi offeruntur. His & q̄ ſunt huiuſmodi, hactenùs agitatis, Præfectus quidē beatū Oneſimū cum ijs, q cum ipſo erant, tenebroſæ iubet

tradi

tradi cuſtodiæ & afflictionibus, quæ producunt dolorem tormentorum, vt ſingulorum probrorum ac pœnarum illatio, ad impietatem traduceret eius fidem. Ille autẽ iuſtus, vt qui iam eſſet amplexus delicias, quę ſunt in paradiſo, magìs lętabatur ijs, quę in ipſum facta fuerant, non ſecùs àc aurum, quod per ignem & vſtionem efficitur magìs probatum ad ſuî purgationem. Oneſimus in carcerem conijcitur.

Cùm ergò afflictio in carcere producta fuiſſet ad totos decem & octo dies, extrinſecùs quidem affluens populus, magìs corroborabat beatum ad veram in Deum fidẽ: Tertullus autem ſtudens quod fiebat reprimere, ſub prætextu clementiæ, eos expellit è ciuitate. Oneſimus verò cum Apitione, ſtrenuo in vero Dei cultu commilitone, cùm perueniſſet Puteolos, non ceſſabat viuificam prædicare gratiam ijs, qui accedebant. Cùm complures ergò hoc modo veniſſent ad agnitionem veritatis, ægrè fert quidem Tertullus id, quod factum fuerat, & ad immenſam iræ ſpeciem, vt eſt veriſimile, armatur à dęmone. Huius autem ſatellites, quorum manibus impia fuerat cura commiſſa, ſanctorum manus lignis affixerunt, in dorſo eos torquentes, & in hoc habitu Præfecto, cedem ſpiranti, ſanctos ad tribunal adduxerunt. Tertullus autem venenatis diaboli furoribus agitatus, rurſùs interrogauit, toruo adſpectu ſe putans territurum beatum Oneſimum: Quid te mouit, inquit, ô ferro & igne digne, vt meã clementiam in immenſam tibi reconderes fiduciam, & malum malo, vt videtur, addens, deincèps ad inexorabile in te intenderes ſupplicium? Dixit Oneſimus: At ego exiſtimabam te decæterò effectum amatorem meliorum, mihi quoquè conceſſiſſe poteſtatem, vt docerem, vt per omnes abſq; vllo impedimento currens gratia, nullum eorum, qui crediderant, redderet expertem doni Dei. Hæc lepida verba, tanquàm dicta per ludibrium, accipiens Tertullus, iuſſit beati corpus vehemẽter extendi à quatuor, & virgis cædi per ignominiam ſtrenuum athletam pietatis. Cędit virgis atrociſſime.

Cùm longum autem tempus, dum hęc fierent, prætercurreret, & ligna quidẽ ſanguinem & carnem corporis ſimul attraherent, pia autem illa anima magìs corroboraretur ex deſiderio bonorum, quæ expectantur in cælis: minabatur Tertullus ſe corpus eius eſſe membratìm diſſecturum, niſì vellet ſacrificare. Ille autem vir fortis, & ꝓpter pietatem planè inexpugnabilis, cùm ſuam mentem tanquàm murum aliquem validum oppoſuiſſet tormentis, erat immutabili ſententia, ne omninò quidẽ propter minas ſuam inclinans fiduciam & loquendi libertatem. Poſtremò ergò, cùm totum corpus diſruptum eſſet tormentis, & vidiſſet Tertullus eum iacentem ſupinum, iubet eius tibias & femora confringi: & ſic coronam incorruptionis conſummatus beatus Oneſimus à Deo accipit ad bonorum remunerationem 15. Calendas Martias.

Quædam autem mulier, quæ erat ex genere Imperatoris, cùm thecam conſtruxiſſet ex argento, in ea impoſuit reliquias martyris, ex ſua in ſanctum memoria, æternorum bonorum ſibi mercedẽ comparans: Quam detur nobis omnibus conſequi, gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri cum ſancto ſpiritu gloria, potentia & honor, nunc & ſemper, & in ſecuſa ſeculorum, Amen. Corpus eius in theca argentea reponitur.

MARTYRIVM S. IVLIANAE VIRGINIS ET MARTYRIS, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

ETIAM ciuitatum pulcherrima, Nicomedia, inquã, cùm, qui impiè imperauit, Maximianus lubenter in ea degeret, erat dedita cultui idolorum. Ex ea ergò vir quidam ducens originem, nomine Eleuſius, qui erat vnus ex ſenatu, & amicus quidẽ Imperatori, amicus autem dæmonibus, deſpondet puellam ſpecie formoſam, genere claram, moribus probam & laudabilem, temperantiam ſibi maximè vendicantem, & ſcientem eam eſſe ſuum ornamẽtum, & quod eſt omnium maximum & perfectiſſimũ, in Chriſtum magnam pietatem poſſidentem, etſi ex parentibus ad hoc non bonam haberet occaſionem. Nam ei quidem erat pater, æquè & amicus gentilibus, & Chriſtianis inimicus inexpugnabilis. Mater verò erat in confinio vtriuſq;, nempè & gen- 16. Februar. Iulianę virginis pclaræ dotes.

tilium erroris ſimul & pietatis, & neutri tribuēs plus, quàm alteri. Sed non ſic hoc[?] ſtiſſima Iuliana, (hoc enim erat nomen puellæ) ſed videns cælum, terram, aërem, mare, ignem, quęrebat eum, qui ea eſt fabricatus, & per ipſa, quiſnam eſſet, valdè prudenter didicit, ſapientem Paulum habens magiſtrum. Inuiſibilia enim eius, inquit, à creatura mundi operibus intellecta conſpiciuntur. Propterea ergò dicebat: Vnus eſt Deus verus, & eum oportet adorare. Alios autem nunquàm deos dixerit Iuliana, neq; cultum & honorem eis tanquàm dijs tribuerit. Hæc dicebat, & verbis conuenientia efficiebat opera. Atq; ab alijs quidem curis abſtinebat: His verò tribus ſuam vitam diſpertiebat, orationi, & templis Dei, & lectioni ſacrarum ſcripturarum: & ſic totum tranſegit tempus, quod fuit inter ſponſalia.

Rom. 1.

Cùm autem Eleuſius vrgeret & properaret ad nuptias, hęc ſapiens, & quæ acrem illum amatorem potens erat depellere, ad eum mittens, Noli, inquit, te parare ad nuptias, ſciens fore, vt me non ſis aliter ducturus, niſi priùs Præfecti munus acceperis ab Imperatore. Hæc dicens, apertè oſtendebat ſe talem habere ſcopum, vt ſi ille quidem non parêret, aut fortè etiam non poſſet, hęc non imbecilla ei eſſet occaſio ad repellendas Eleuſij nuptias. Sin autem eum ad hoc haberet morem gerentem, & qui id aſſequi poſſet, ſecundò aliquid ei imperaret, cui ſi paruïſſet & id feciſſet, & illam in ſe ipſum erat lucraturus. Sin verò non paruïſſet & hæſitâſſet, & ſe primùm, deindè eius quoq; perderet nuptias. Quòd autē talis eſſet eius ſcopus, mox oſtendet oratio. Nam ille quidem, quoniam captus erat ſummo eius amore, cùm omnem mouiſſet lapidē, & plurima pecunia emiſſet magiſtratum, mittit ad puellā, ſignificans & ſe ei ſponſum euaſiſſe clariorem, & iam poſtulans nuptias. Illa verò (neceſſariò enim aperit, quod animo agitabat) Dicite, ait ijs, qui miſſi fuerant ab Eleuſio: Hæc quidem rectè ſe habent: tu autem niſi meum Deum adoraueris, & quem ego colo Dominum, tu quoq; tuum eſſe fueris confeſſus, quære aliam, quæ tecum habitet. Hoc enim eſt vel ſolum Iulianæ fundamentum, & qui non eadē, quæ ego, opinatur, vadat ad aliam. Atq; illi quidem renunciârunt: ille verò fuit ira commotus, & cùm patrem eius accerſiuiſſet, oīa narrauit, & verbis quoquè adiunxit minas.

Pater Iulianę idololatra, valdè ei ſuccēſet ob religionem.

Cùm autem hæc ille audijſſet, qui erat ipſe quoquè deditus gentilium falſæ religioni, non minori, quàm ipſe, furore percitus, & rem reſciuiſſet nō ſolùm pręter ſpem, ſed etiam præter opinionem, dolore quidem afficitur vt pater, iraſcitur verò propter nouam religionem: & ſtatim cùm domum veniſſet, primùm quidem nihil aſperū nec acerbum dicit virgini, dubitans nè ſic magis eam incitaret ad conſtantiam: ſed iucundè potiùs & paternè, Dic mihi, inquit, filia chariſſima, & grata lux meorum oculorū, quanam de cauſa ægrè fers nuptias, & repellis Præfectum? Illa verò, veluti in auribus quodam percuſſa ſtimulo: Deſine, inquit, pater. iuro enim * meā ſpem, Dominū meū Chriſtum, ſi nō priùs fuerit meæ opinionis, neq; erit mearum nuptiarum particeps, Quid enim fuerit hoc aliud, quàm corpore omninò coniunctos, eſſe hoſtes animis? Non tolerabilis ira patrem inuadit, &, Deſipis'ne, inquit, & amas tormenta? Tormēta dixi? Per maximos deos Apollinem & Dianam, feris & canibus tuum corpus obijciam deuorandum. Martyr verò, Quid cunctaris? inquit: veniant canes, veniant feræ, atque adeò multæ mortes, ſi fieri poſſit, pro vna. Lętabor enim, ſæpè pro Chriſto moriens, & accipiēs multas remunerationes. Rursùs autem ille callidus generoſam virginem variè inuadens, terrorem ſtatim relinquit & aſperitatem, & ad primam viam reuertitur, cùm & paternum deſiderium & hinc religio ex ęquo eum diſtraherent, & vt ſe in omnem partem verteret, efficerēt. Et ideò perſuaſione & blanditijs eam rurſùs ſtudebat inducere.

*per meam

Conſtantia virginis.

Cùm autem illa quidem minimè cederet, ille verò pergeret eſſe moleſtus, martyr aliquid aliud loquitur, quod plenum erat fiducia & loquendi libertate: Nunquid tu quoq; eris, dicens, tuis dijs ſimilis, aures quidem habens, minimè autem audiēs? Non hæc tibi dicens paulò antè, iuſiurandum quoq; intuli, nihil mihi rei fore cum Eleuſio, ſi nō priùs ei perſuaſum fuerit, vt Chriſtum adoret? Poſtquàm eam pater audiuit ſic dicentem, eam tradit in cuſtodiam. Deindè cùm eam noctù rurſùs accerſiuiſſet, faciebat periculum, num tempus aliquid detraxiſſet de eius conſtantia. Poſtquàm verò rurſus exclamauit generoſa, Non ſacrificabo idolis, non adorabo ſculptilia: Chriſtū ſolum adoro, Chriſtum colo: vbi vidit apud eam nihil efficere blanditias & minas, acceſſit

Pater eam in carcerem tradit.

acceſſit ad periclitandum ea,quæ ſunt grauia:& cùm plagas inflixiſſet, nō quas paterna dimenſa eſt miſericordia, ſed quas tumenti animo largiebatur: deindè eam tradit ſponſo,vt ea vteretur vt volet. Afficit verberibus.

Cùm ergò contempto ſponſo contemnentem ſponſam liceret iudicare,vt qui talem ſuſcepiſſet magiſtratum,ipſe quidem primò æſtuabat animo & ſtridebat dëribus. Poſtquàm autem ea fuit introducta ad tribunal,& formæ pulchritudine omnium in ſe conuertit oculos,illius quoq; ira eius ſpecie obtunditur, & iram mitigauit cupiditas,& tanquàm qui meditatus eſſet dicere omnium iucundiſſima & molliſſima, Crede mihi,dicebat,ó mulierū ſuauiſſima,& cùm meas elegeris nuptias,liberare ab acerbis tormentis. Quòd ſi etiam nolis dijs ſacrificare, nos tibi nullam vim adferemus: tu ſolùm mihi annue nuptias. Ad hæc martyr Chriſti, Neque vlla nos,inquit,oratio, neq; tormentum, non ipſa deniq; mors perſuaſerit tibi priùs coniungi, quàm tu factus fueris mei Chriſti partium, & conſummatus fueris eius diuino baptiſmate. Sed hoc quoq; faceremus,ô chariſſima,inquit Præfectus,niſi graue ab Imperatore nobis immineret periculum. Si enim tale quid veniat ad notitiam Imperatoris,non ſolùm honore,ſed cum ipſo vita quoquè priuabit. Deindè tu quidem,inquit illa virgo præclara,hunc mortalem,& qui eſt ad tempus,regem,& qui eſt dominus tantùm corporis,non etiam animæ,times:ego autem immortalem & Dominum omnium regum, & qui omni ſpiritui & animæ dominatur,nihilifaciā?& matrimonio coniungar cum ijs,qui ipſum afficiunt iniuria? An non tibi eſſe videtur iniuria, ſi quis è tuis ſeruis accedens,amicitiam iniërit cum tuis hoſtibus,& cum eis iniërit matrimonia? Nè ergò fallaris,neq; vtaris ambagibus,arbitrans fore,vt tu me perſuadeas.Sed ſi velis quidē, ipſe quoquè ad Deum meum accede. Sin minùs,at tu me interfice,manda igni,cæde flagellis,trade beſtijs,vtere quomodocunq; voluëris. Tu enim es mihi abominādus, & tuum matrimonium eſt ſocietas cum inferis,& ſepulcrum poſitum in oculis.

Hæc cùm audijſſet Præfectus,& igni ignem addidiſſet, ignem iræ, igni amoris, totus ignis apparebat,& furore agitabatur.Talis enim eſt amor,ſi fuerit cōtemptui habitus. Et propterea graue tormētum intulit egregiæ illi virgini.Id verò erat eiuſmodi,vt à quatuor loris extēſa,aridis quidem neruis,viridibus autem viminibus ipſa diù à multis verberaretur. Vbi autem defeſſi quidem erant illi,qui verberabant: ei verò punitio erat potiùs confirmatio eorum, quæ dixerat, vt quæ nihil omninò oſtenderet muliebre nec illiberale,iubens lictores ceſſare Præfectus, Sed hæc quidem, inqt, ô Iuliana,ſunt initia & proœmia tormentorum. Tu autem ex his de alijs quoquè capiens coniecturā,accede magnæ Dianæ ſacrificatura.Sin minùs,poſtquàm paſſa fueris,ſcies omninò te de rebus tuis non bonum cepiſſe conſilium. Illa verò ægrè ferēs, quòd putaret ſe poſſe ei perſuadere:Fac,inquit,ô tu planè ſtulte & amens. Nam me habebis magìs paratam pati, quàm tu ſis paratus facere. Cùm ſic dixiſſet, acerbioris orationis pœnas luit grauiſſimas,ſuſpenſa quidem capillis capitis, magna autem diei parte pendens,adeò vt propter violentam extenſionem auulſa quidem ſit pellis à capite,vultus verò ſit valdè perturbatus,& ſuper frontem tracta fuerint ſupercilia. Præfectus ergò etiam poſt ſupplicium verba rursùs adhibuit,ei ſpem præbente amore,& vt id,quod valdè vellet,expectaret perſuadente. Duriſſimè S. virgo flagellatur. Suſpenditur diù capillis capitis.

Poſtquàm autem ille multa dicens,viſus eſt inaniter canere,& ad cor quidem nihil dicere, foris autem ſolùm aures implere, moleſtia rursùs affectus eſt impius : & rursùs conſequenter præclaræ martyri adhibita ſunt tormenta. Iuſſit enim laminas ferreas valdè candentes imponi eius axillis & lateribus. Deindè lateribus quoq; alligari manus,& aliquod aliud ferrum tranſadigi per media eius femora, & ſic colligatam vel potiùs confixam,abduci in carcerem.Illa verò cùm & tam acerbum pertuliſſet ſupplicium, & abducta eſſet in carcerem,humì iacens,Domine Deus meus omnipotens,clamabat,qui es inuictus in potētia,qui fortis in operibus, aufer à me has afflictiones,& ab ijs,qui me circundāt,libera doloribus,vt Danielem à leonibus,vt tres pueros,& Teclam ab igne & beſtijs. Pater meus & mater mea dereliquerunt me: tu autem Domine nè receſſeris à me:ſed quomodò olim quoquè fugientem Iſraëlē per mare conſeruâſti,mari verò inimicos eorum obruiſti:ità nunc quoq; me ſerua.Eum autem,qui aduersùs me bellum gerit,confringe rex inuicte,& per eum,aduerſarium, & qui nos conatur ſupplantare,ſatanam. Vritur laminis candentibus. Dan. 6. & 5. Exo 13. & 14

Diabolus ſub angeli ſpecie ei apparet.

Cùm preces adhuc eſſent in labris,ad eam accedit, qui ſub adſpectum non cadit, omnium hoſtis & inimicus,ſimulans ſe eſſe angelum Dei: Grauia,dicens,ô Iuliana,& valdè grauia & planè intolerabilia aduersùs te Præfectus parauit ſupplicia. Tu autẽ ſolummodò cùm te eduxerint è cuſtodia,accurre & ſtatìm ſacrifica. Neque enim ſuſtinebis ſuppliciorum nimiam acerbitatem. Illa autem,Et quiſnam tu es?rogauit.Malignus verò, Sum,inquit, Dei angelus:& quoniam is magnã tuî ducit rationem,mittit me ad te, magnifaciens vt tu pareas, & non corpus tuum multis tormentis intereat.Ignoſcet enim tibi,ſi parueris,cùm ſit benignus,propter multam carnis imbecillitatem. Perturbatione & terrore martyr propter hæc fuit plena.Nam eius,qui apparebat,videbatur quidem forma angeli:conſilium autem apertè inimici. Cùm ergò valdè & miſerabiliter ingemuiſſet,& lachrymis impléſſet oculos:Domine mi,inquit, omnium,quæ ſunt,effector: quem ſolum quidem laudant virtutes cæleſtium, horret verò aëreorum multitudo dæmonũ:nè me deſpexeris,quæ propter te ſum paſſa: nec mihi prætextu ſalutis,malignus amarum aliquod temperet poculum:ſed oſtende mihi,quiſnam ſit,qui hæc dicit,& qui ſe fingit tuum eſſe famulum. Dixit,& ſtatìm exaudijt is,qui inuocabatur,& vox extitit cælitùs:Confide Iuliana: ego enim ſum tecum. Eum autẽ appræhende, (do enim tibi aduersùs eum vires)& ex eo diſce,quiſnam ſit.

Sic precés vox quidem eſt conſecuta,vocem verò miraculum. Statìm enim ſoluta quidem ſunt vincula: cecidit autem ferrum à femoribus. Illa verò humo ſtatìm exurgit,& fit ſui iuris:& cùm ſic ſoluta eſſent illius vincula,vinctus videbatur is, qui apparuerat. Quem cùm martyr ſtrenuè tanquàm ſeruum compræhendiſſet, qui grauia perpetrauerat,duxit ad examinationem,dicens: Quiſnam es,& vndè,& à quo miſſus? Illum autem(validũ enim,quod ſub adſpectum nõ cadebat,vrgebat flagellum)coëgit verum dicere,cùm eſſet omninò amicus mendacij:& omnia ſimul recenſet,eum,qui miſerat,quòd ſcilicet eſſet ſatanas: ſe, qui miſſus fuerat, nempè quòd eſſet primus ex eius dæmonibus:cauſam,quòd per ipſam malignus magnum vulnus acceperat. Prætereà, quòd ipſe eſſet ille ipſe, qui Euæ olim pernicioſum dedit cõſilium, & ad fratris cædem Cain incitauit,& qui induxit parricidium,qui ſuggeſſit Nabuchodonoſori,vt excitaret ſtatuam,Herodi puerorum occiſionem,Iudę proditionem & deindè laqueum. Ego,inquit, etiam lapidationem moui aduersùs Stephanum: aduersùs Petrum autem & Paulum, illius quidem capite demiſſo in terram crucifixionem, huius verò enſe interemptionẽ. Poſtremò ego ſum,qui perſuaſi Hebræis,vt eſſent cultores idolorum:Solomonem autem ſapientem infatuaui, & effeci nefariorum amorum ludibrium.

Apprehẽdit dæmonem.

Gen.3. & 4.

Dan.3.

Mat.2.26.27

Acto. 7.

Hęc poſtquàm audiuit Iuliana,aliud quoquè fecit admirabile. Alia vincula & plagas impoſuit dæmoni.Omninò autem is etiam,qui abſq; his,ineuitabilibus illum cõſtrinxit vinculis,& effecit vt teneretur manibus,non eſt incredibile eum procurâſſe, vt vinculis rursùs ligaretur à ſancta,& ſentiret plagas. Atque ille quidem admirabiliter grauẽ dolorem ſentiebat,& rogabat, vt ſolueretur à vinculis,& relaxaretur à plagis.Quoniam verò non ſoluebatur, deflebat calamitatem, Hei mihi,dicens, Quid de me fiet?Quò fugiam?Multos quidem decepi:multis autem intuli afflictiones,& multorum fui cauſa malorum,carcerum,publicationum,plagarum,cõflagrationum,exiliorum, & poſtremò mortis acerbæ. Sed nullus eorum me omninò ſuperauit. Hęc verò tanquàm mancipio etiam vincula impoſuit,& plagas incuſſit,& me detinet.Sed ô pater & princeps noſter,quomodò non cognouiſti id,quod erat euẽturum? Quomodò miſiſti?Quomodò ignorâſti hoc malum inexpugnabile,quod virginitate nihil ſit excelſius,& martyris precibus nihil fortius?

Ligat & verberat dęmonem.

Cùm verò is ſic examinaretur,miſit Præfectus,qui Iulianam educeret è carcere,ſi modò ea viueret. Illa ergò ducebatur: malus autem dæmõ ab ea tractus,ſequebatur. Martyr verò ſtetit ante Præfectum, primam ſeruans pulchritudinem,& perindè ac ſi nihil mali ſuſtinuiſſet, neq; in obſcuro carcere incluſa fuiſſet: ſed perindè àc ſi fuiſſet in thalamo,& benè & lautè curata fuiſſet & accepta. Dixit autẽ Præfectus: Dic mihi, inquit,Iuliana, Quandò & à quo has didiciſti præſtigias:& quanam arte ità contempſiſti tormenta, vt nullum ſerues eorum veſtigium? Ars quidem,inquit, ô Præfecte, nulla eſt:ſed diuina quadam & ineffabili potentia,quę non ſolùm te,ſed patrem quoquè tuum ſatanam pudore affecit,me verò ambobus effecit potentiorem, nempè & tuo

tuo furore & improba illius arte, ſic hîc quidem Chriſtus veſtras vires eneruauit, illîc autem tibi & tuo patri & veſtris aſſeclis ignem parauit terribilem, & tetrum tartarũ, & tenebras, & vermem, & quæ nec mente poteſt aliquis comprehendere, nec perſequi oratione.

Cùm ignem audiſſet Pręfectus, ignem contra ipſam parauit, qui eſt ad tempus ſcilicet, & extinguitur. Accendit itaque fornacẽ lignis & ſarmentis, & qualibet materia, quæ facilè poteſt vri & igne conſumi. Vbi autem vehementer arſit, præclaram virginem in eum inijciunt. Illa verò ad Deum intuebatur, & lachrymas emittebat ex oculis, & hæ paruæ guttæ, fluuios imitatæ, ignem extinxerunt. Maximo itaq; ſunt obſtupefacti miraculo, totus populus Nicomedienſium, & viri numero circiter quingenti, vna voce & mente exclamauerunt: Vnus eſt Deus, Vnus, inquam, Deus, qui eſt Deus martyris Iulianæ: ipſum nos quoq; colimus, & gentilium cultui renunciamus. Veniat enſis, veniat ignis, veniat quæuis alia mors & cuiuſcũq; generis. Atq; eos quidem ſtatim accepit enſis, cùm ſic iuſſiſſet Pręfectus, nullo relicto, qui non fuerit in Chriſto conſummatus. Eiuſdem quoq; exitùs fuêre ſociæ centum & triginta mulieres. Neq; enim viris viſæ ſunt inferiores, quòd attinet ad pietatem.

Mittitur S. virgo in fornacem.

500. viri credunt in Chriſtum.

Item fœminæ 130.

Adhuc autem ira feruens Præfectus, iubet Iulianam rursùs inijci in lebetem, multo igne bullientem. Diuina verò gratia eum propemodùm effecit martyri lauacrum laborum, non autem qui membra liquefaceret & diſſolueret: Ijs verò, qui circa ipſum miniſtrabant, Chaldaicam aliam fornacem. Nam cùm repentè erupiſſet lebes, & circuncircà tanquàm ab aliqua machina eſſet effuſus, admirabiliter & pręter opinionẽ perdidit eos, qui circunſtabant: & cùm eos iuſtè punijſſet, & ſtultis oſtendiſſet experientia, qualis in ipſos, & qualis apparuerit in martyrem. Cùm ſic fuiſſent conſumpti lictores, Pręfectus non tulit quod acciderat, neq; omninò tolerandam reputauit calamitatem. Quod autem eum pręcipuè malè habebat, erat, quòd nec potuit quidem vnam ſuperare puellam. Quod verò fuit indiciũ eius ægritudinis, veſtem quidem ſuã lacerauit: multa autem verba in ſuos deos emiſit prę dolore. Cùm ergò ſupplicia inferens, nihil proficeret, ità magìs videns martyri creſcere cõſtantiam, fert in eam ſententiam, vt enſe mortem ſubeat.

Dan. 3.

Procedit autem rursùs quoq; tentator, qui ab initio ad martyrem acceſſerat ſatanas, & longè plura paſſus quàm faciens, & procùl ſtans, (adhuc enim timebat, & plagarum meminerat) eius morte gaudebat, & ad cædem incitabat lictores. Cùm autem virgo illa fortis eum toruis adſpexiſſet oculis, ille, Hei mihi, clamans, me fortè vult rursùs appręhendere manibus, euanuit. Et ille quidem cùm multi adeſſent teſtes, metum ſic confeſſus, aufugit: Glorioſa verò victrix Iuliana, tanquàm nõ ad mortem duceretur, ſed potiùs ad ſolutionem mortis, ambulabat alacri vultu, lætis oculis, & animæ internam exprimens voluptatem, cum ijs, qui cum ea ambulabant, multùm diſſerens, & perſuadens, nullum eſſe neq; ex bonis præſentibus precioſius, neq; ex triſtibus validius dilectione in Chriſtum. Hęc dixit, & factis ipſis obſignauit, quę dixerat. Poſtquàm enim fuit in eo loco, vbi oportebat eam accipere conſummationem, primùm quidem ſe erexit ad orationem, deindè & collum inclinauit ad cædem, eandem ſeruãs animi lætitiã, & nihil omninò triſte oſtendẽs. Ità victoria inſigni ei caput amputatur.

Lęta progreditur ad mortem.

Mulier autem quædam, nomine Sophia, fortè fortuna tunc tranſiẽs Nicomediã, & ad magnam vrbem proficiſcens Romam, illas ſacras ſecum accipit reliquias: eaſq; domum portans, excitat martyri templum dignum eius certaminibus. Paulò pòſt execrandus quoq; Eleuſius meritas luit pœnas. Nam cùm in mari nauigantem ſæui quidam venti deprǽhendiſſent, & ingentem tempeſtatem excitâſſent, ipſam quidem nauem vnà cum viris in mari ſubmergũt. Cùm alij autem omnes eſſent ſubmerſi, ipſe vt maiorem acciperet calamitatem, à mari quidem ſeruatur: in quẽdam verò locum deſertum abijcitur, & fit miſer cœna canibus.

Sacræ eius reliquiæ Romã tráſferuntur.

Tale fuit Iulianę martyrij ſtadium, & talis pro Chriſto finis eam eſt cõſecutus: quæ Eleuſinio quidem deſponſa fuerat circa nonum annum ętatis, Chriſti autẽ fuit ſponſa, & per martyrium ei fuit coniuncta, cùm nata eſſet decem & octo annos. Rex verò erat tunc quidem impiorum Maximianus: noſter autem, id eſt, fidelium, qui eſt ſemper Deus & Rex, Dominus noſter Ieſus Chriſtus: Cui gloria & potentia nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRVM, LEONIS ET PAREgorij, *qui martyrium ſubiêrunt Pataris: ex Simeone Metaphraſte.*

Non habẽt certum aſsignatũ diem in Tomo Aloyſij: reponuntur autem in Februario.

VARIAE quidem ſunt diaboli machinæ aduersùs ſeruos Dei: magìs variũ autem & maius eſt vnigeniti auxilium in ſuos miniſtros. Nam ille quidem non carnem & ſanguinem obijcit ijs, qui ſunt natura Chriſtiani, ſed ſpiritalia nequitiæ. Chriſti autẽ auxilium ſuos efficit fortiores aduersùs diabolum. Satìs verò probatur id, quod dictum eſt, ex generoſorum martyrum Leonis & Paregorij tolerantia. Nam cùm beatus Paregorius fuiſſet priùs cõſummatus in tolerantia in Domino, & multorum laborum requiem inueniſſet regnum cęlorũ, beatus martyr Chriſti Leo, eius quidem qui fuit conſummatus, certamẽ beatum eſſe ducebat: ipſe autem afficiebatur magno dolore, quòd non fuiſſet conſecutus idem certamen, cùm eſſet communis via eis propoſita.

Illis verò diebus contigit Proconſulem Lollianum electum ab Imperatoribus, venire vſque ad eos, cùm rectio eſſet eo tempore penès Procuratorẽ vrbis, qui erat Pataris. Celebrans autem ſceleratus Procurator diem feſtum Serapidis, & congregans concilium impiorum, conſultabat aduersùs Chriſtianos, & cogebat omnes ad cultum inſanum idolorum. Cùm multi verò concurrerent, & metu humano tenerentur, ægrè tulit quidem beatus Leo, ne audire quidem ſuſtinens impiorum audaciam. Apud ſe autem differens, egreſſus eſt ad locum, in quo iacebant reliquiæ beati martyris Paregorij. Cùm autem fuiſſet in illo loco, in quo peragebant feſtum execrandum & impium, qui eo digni erant, vnuſquiſque eorum, qui videbant, tam ex ipſa ſtatura, quàm ex vultu & veſte, & ex eo, quòd non aſſentiretur malis, quæ ab ipſis fiebant, exiſtimabat eum eſſe Chriſtianum & planè reuerendum. erant enim ei moderata omnia. monaſticam enim vitam exercuerat à iuuentute: & ideò deditus fuerat continentię, caſtitati & temperantię. Indumẽtum autem eius erat ex pilis contextũ, & planè re ipſa vitam ęmulabatur Apoſtolicã, & fuerat imitator ſancti Iohannis præcurſoris.

Leo à iuuẽtute fuit monachus egregius,

Cùm ergò acceſſiſſet ad locum ei propoſitum, & preces fudiſſet conſuetas, domum eſt reuerſus: & cùm fuiſſet ingreſſus, & de more precatus, & panem ſumpſiſſet, manebat apud ſe, nihil aliud meditans, quàm pręclara facta pij Paregorij. Cùm hæc autem apud ſe animo agitaret, paululùm in ſomnum eſt reſolutus, vt rerum ſibi futurarum gloriam adſpiceret. Quomodò enim Patriarcha Ioſeph vidit, quæ à Deo eſſent ſibi inferenda: ità etiam beatus Leo vidit per ſpiritum ſanctum rerum ſibi futurarum euentum. Viſus eſt ergò videre, cùm eſſet vehemens tempeſtas, & torrentes magno impetu defluerent, Paregorium & ſe ſtare in medio torrente: & licèt eſſet fluentum valdè periculoſum, ſe proijcere & accurrere ad beatũ martyrem Paregorium, qui ingrediebatur iter ad martyrium. Itaque poſtquàm viſionem adſpexiſſet, excitatus, apud ſe euentûs faciens coniecturam, coniecit ea, quæ erant euentura. Se ipſum autem beatum pronunciabat, quòd aliquanto tempore verſatus eſſet cum beato Paregorio.

Gene. 37.

Deincèps ergò ad eum accedebat, tanquàm ad fideliſſimum aliquem ſocium certaminis, ſed per medium forum, & per id, quod * dicebat Tychæum: & cùm veniſſet ad locum, videt lucernas & cereolos accenſos circa delubrum: & eorum quidem, qui accenderant, miſertus eſt, vt qui decepti eſſent: cùm propiùs verò acceſſiſſet, contriuit lucernas ſuis manibus, & cereos conculcauit pedibus, eis dicens: Si deos exiſtimatis habere vires, ſeipſos defendant, Myſtę aũt iniquitatis, cœtu cõgregato impiorum, clamabãt aduersùs ſanctũ Leonẽ, vt q auerteret eam, q̃ à Fortuna erat oblata in ciuitatẽ, beneuolẽtiam. Cùm verò creuiſſet tumultus, & fama eſſet per totam ciuitatem eius, quod factum fuerat, & perueniſſet ad aures Procuratoris, qui tũc adminiſtrabat rem.

* dicebatur * ducebat

rempublicam,ſua vſus iniquitate,iubet milites obſeruare eius reditum, & virũ compræhendere. Et ſanctus quidẽ Leo eſt reuerſus,per ſe conſiderans id,quod erat euenturum,oculos mentis ad Deum extollẽs. Milites verò cùm propè acceſſiſſent,& eum appræhendiſſent non reſiſtentem neq; tumultuantem,adducunt eum ad Procuratorem. Ille verò tãquàm immanis quædam fera,vorans ſanguinem,plenus furore, mouebatur aduersùs martyrem. Leo à militibus compræhẽditur nõ inuitus.

Póſtquàm autem vidit propè eſſe beatum Leonem, ſtatìm ei obiecit audaciã, qua vſus fuerat aduersùs lucernas,dicẽs: Mihi vidéris, ô ſenex, vel ignorare vires deorum cælestium,quòd eorum euertas religionem:aut inſanire,vt qui facias pręter id, quod videtur diuiniſſimis noſtris Imperatoribus: quos ſecundos ſeruatores & deos optimè facientes nos vocamus. Ad hęc dixit Leo ſanctiſſimus: Multos cęleſtes deos dixiſti,ô Procurator. Veritas autem non itá habet. eſt enim vnus Deus cæleſtium & terreſtrium, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, filius Dei viui, qui nõ habet opùs,vt ſic colatur ab hominibus. Spiritus enim contritus,& anima,quę conſueuit humiliter de ſe ſentire,ſunt apud Deum in magna exiſtimatione. Lucernę autem & cerei,qui circa ſimulacra accenduntur,ſunt vani & inanes:quoniam ſentire non poſſunt lapis & æs & lignum,quę ab hominum arte ſunt extructa & fabricata. Si verò,ô Procurator, eũ qui verè eſt Deus,intelligeres,non hanc materiam nullo ſenſu prǽditam honoráſſes honore ſuffituum. Ceſſa ergò in his fruſtrà laborare, & lauda Deum vniuerſorum, & eius filium vnigenitum, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſeruatorem mundi & opificem animarum noſtrarum. Ad hęc dixit Procurator: Non reſpondiſti in pręſentia ad crimina, quę tibi obijciuntur, ſed alia dixiſti pro alijs. Nam cùm de dijs accuſeris, prompto & alacri animo doces de Chriſtianiſmo. Dijs autem gratia, qui non ſiuerũt te latére, cùm hæc auſus fueris. Aut ergò agnoſce deos, & imple eorum ſacra, eorum qui adſùnt, párens ſententiæ: aut da pœnas eorum, quę auſus es admittere.

Ad hęc dixit Martyr. Mihi quidem fuiſſet iucũdum, nullum hîc eſſe lapſum à cæleſti cognitione, non ſolùm tantam multitudinem. Quoniam autem video multos impiè inſanijſſe, nè putes me eſſe vnum ex his, cùm ſim Chriſtianus. Ego enim, qui intùs habeo pręcepta Apoſtolica, his vtar ad obedientiam. Sin autem propter hæc pœnas à me exigis, nè differas. Non enim propter tormentum, quod à vobis exiſtimatur grauiſſimum, cauebo: ſed omnia ſum paratus ſuſtinere, nè quis det diabolo in nos locum aliquem. Sin verò non omnes eadem, quę nos, ſentiunt, hac ſola vita viuent. Futura enim vita acquiritur per has afflictiones. Sic enim dicit ſcriptura, arctam eſſe viã, quæ ducit ad vitam æternam. Dixit Præfectus: Si tu ergò confiteris arctam eſſe viam, quæ eſt apud vos, tranſi ad noſtram, quæ eſt lata & melior. Dixit autem ſanctus: Non eam dixi eſſe adeò arctam, vt non capiat eos, q illa ingrediuntur. Multi enim pulcherrimam hanc viam ſunt ingreſſi. Sed dicta eſt anguſta, quæ cum afflictione, anguſtia & neceſſitate & pro iuſtitia perſecutionę initur ab ijs, qui ad eam accedunt. Ijs verò, qui ea ſua ſponte ſuſcipiunt, fides eſt latiſſima, deducẽs ad proprias virtutes. Cur non autem pronuncias, viam quidem, quæ apud nos dicitur anguſta, eſſe latiſſimam ad ſalutem: cùm didiceris, quòd ex fide vnius parentis noſtri Abrahæ, multitudo innumerabilis iuſtificatur in fide, requieſcens in eius ſinu: viam verò, quæ eſt apud vos lata, eſſe anguſtam per incredulitatem? Eſt autem hoc verum. Virtutes enim, cùm ſint diuerſæ & latæ, ſunt imperitis arctæ & inacceſſæ. Egregia S. Leonis fortitudo. Matth. 7. Vitę æternę via cur anguſta dicat.

Hæc ergò & his plura ſancto diſſerente Leone, & Chriſtianiſmi rationem ſtrenuè confirmante, impiorum Iudęorum & gentilium exclamauit multitudo, rogans nè ei concederet loqui, quæ vellet. Dicit autem Procurator ad ea, quæ dicta ſunt à multitudine: Ego nunc ei do poteſtatem loquendi liberè, & communem amicitiam polliceor, ſi dijs parcat. Dixit autem ſanctus Leo: Si meorũ quidem verborum oblítus es, ô Procurator, rectè rurſùs interrogas. Sin verò meminiſti, ſcias fieri non poſſe, vt aſſentiar adorandos eſſe deos, qui non ſunt natura. Tunc his verbis ira motus, iubet cædi flagris venerandum corpus martyris. Cùm autem multitudo plagarum eſſet innumerabilis, & maior, q̃ vt id ſuſtinere poſſet humanum corpus, fortiſſimus athleta Chriſti Leo, nullo ex ijs, quæ fiebant, quidq̃ afficiebatur, ne minimum quidem emittens ſuſpirium. totam enim mentem ſuam & deſiderium conuertebat ad Dñm. Dicebat autem Procurator: Parua ſunt, ô Leo, hæc, quibus affectus es, tormenta, ſi conferantur S. Martyr cæditur flagris.

ferantur cum futuris. Decæterò mihi páre, & dijs offer, quæ ſunt lege conſtituta ſacrificia. Dixit ſanctus Leo: O Iudex, quod ſæpè priùs dixi, nō recuſabo rursùs dicere:
Ierem. 10. Neque hos noui deos, neque vnquàm in animum inducam, vt eis ſacrificem: vt qui ſciám præcepta ſacrarum ſcripturarum. Dij enim, qui cęlum & terram non fecerunt, pereant à facie terræ.

Ad hæc dixit Procurator: Hoc ſolùm dic: Magni ſunt dij, & liberaberis à tormentis. Parco enim tibi, tuam reſpiciens canitiem, & alium habitum corporis. Dixit ſanctus Leo: Hoc ipſe quoquè dixerim, eos re vera eſſe magnos & idoneos ad perdendas animas, quæ ipſis credunt. Dixit ira percitus Imperator: Iubeo te trahi per petras, tāquàm furore correptum, & ſic mori acerbè. Dixit beatus Leo: Quiuis mortis modus eſt mihi iucundus propter regnum cæleſte. Eam enim voco vitam & ſalutem, quæ, poſtquàm hinc exceſſero, dabit mihi vt habitem cum ſanctis mártyribus. Dixit Procurator: Páre ô Leo edicto Imperatorum, & dic, dij ſeruatores: quoniam es alioquì citò acerbè moriturus. Dixit autem ſanctus Leo: O Iudex, mihi vidéris eſſe valdè imbecillus, qui ſolùm aſſiduè mihi verbis mineris, præter verba autem nihil facias. Cùm verò propter hęc ſeditionem agitâſſet multitudo, valdè perturbatus Procurator, iuſſit ſanctum quidem capi pedibus, trahi autem in torrētem, in eo vltimum daturum ſupplicium.

Cùm itaque ſententiam pronunciâſſet Procurator, ſtatìm ſerui peccati & miniſtri tenebrarum, beatum Leonem traxerunt in torrentem inhumanè & crudeliter. Tunc
Precatio martyris ſub mortē. ſciens eſſe impletum ſuum deſiderium, ad Deum extollens oculos, ſic cœpit dicere: Domine Ieſu Chriſte, ago tibi gratias nunc & in ſecula, quòd me non diù ſeparaueris à famulo tuo Paregorio, ſed mihi velocem occaſionem dederis eum ſequendi. Lætor ergò ijs, quæ facta ſunt: nempè quòd pro meis prioribus peccatis nouum viaticū accipio martyrium, & quòd in manus angelorum tuorum meum trado ſpiritum, in æternum liber conſeruandus à iudicio improborum. Atque pro ijs quidem, quæ in me fiunt, eſto ijs, qui auſi ſunt, propicius: eis autem concede, vt te agnoſcant Deum
1. Tim. 2. vniuerſorum: quoniam nō vis aliquem perire, ſed omnes eſſe ſaluos & venire ad pœnitentiam. Quinetiam cuilibet, qui inuocat nomen meum, cōdona Domine ſua peccata, & colloca eum, vbì videat lucem vultûs tui: Quoniam tu es Deus ſolus, patiens, & multæ miſericordiæ: & te decet gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTI ET GLORIOSI ET ADMIRABILIVM OPERVM EFFECTORIS, PATRIS NOSTRI

Auxibij, Archiepiſcopi Solienſis, qui fuit diſcipulus ſancti benedictiq́ Apoſtoli & Euangeliſtæ Marci, ex Simeone Metaphraſte.

Februar. 19. VOLO vobis narrare, patres & fratres dilecti, admirabilem & pręclaram vitam venerandi & ſancti patris & Archiepiſcopi Auxibij, qui fuit effector operum admirabilium. Vereor autē hoc facere, propterea ꝙ ſit indigna, vilis & abiecta oratio. Hic enim primus, tanquàm Sol quidam lætus, exortus eſt in hac ciuitate, illuminans eos, qui ſedebant in tenebris erroris ſimulacrorum, radijs diuinę doctrinæ: & tanquàm lucida lucerna in ſordido loco, diuino oleo irrigatus, luxit in hac ciuitate, donèc Chriſtus illuminauit eos, qui in ea habitabant, & exortus eſt lucifer in cordibus eorum. Sed date mihi, rogo vos, veniam. Ego enim miſer, qui ſum rudis ſermone & ſcientia, exiſtimaui neceſſarium, cùm ſint multa & admirabilia beati Auxibij facta & virtutes, narrare pauca veſtræ charitati, quomodò audiui & accepi à viris venerandis, & qui ætate proceſſerant, vt dicit diuina ſcriptura: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi:
Deut. 32. ſeniores tuos, & dicent tibi. Incipiamus ergò, Deo adiuuāte, pulchram narrationem & animæ vtilem.

Hic

Hic ergò beatus Auxibius ortus quidem fuit ex magna ciuitate Romanorũ. Eius autem parentes erant quidem valdè diuites, ſed gentiles religione. Fuerunt verò eis duo filij, beatus Auxibius & eius frater Themiſtagoras. Beatus autem Auxibius erat valdè vrbanus & mitis, ſicut Moſes. erat verò mente quoquè caſta & pudica, ſicut beatus Ioſeph. & vt ſemèl dicam, erat omni virtute ornatus, ſcitus puer, ætate proficiẽs. pater autem eius eum erudijt omni externa ſapientia. Cùm fuiſſet verò ætatis legitimæ, voluërunt eius parentes eum matrimonio vxori coniungere. Beatus autem Auxibius, cùm mentem haberet diuinam & perfectam cogitationem, vitamque, quam agebat ex virtute, & carnis caſtigationem, ad hæc contradicebat. A multis enim de Chriſto audiebat, & deſiderabat fieri Chriſtianus. Parentes autem eius cùm hæc audiuiſſent, ei ſuccenſebant. Et pater quidem cogebat minitans: mater verò blandiens, conſulebat vt hoc faceret. Videns autem beatus Auxibius hanc illorum volũtatem, quæ afferebat impedimentum bono ſuo inſtituto, voluit Roma recedere.

Auxibij patria.

Num. 12.

Gene. 39.

Abhorret à matrimonio.

Cùm hoc itaque ſtatuiſſet, neque vlli quidquam dixiſſet, paucis pòſt diebus ſe ſubduxit à ſuis parentibus: & cùm in portum deſcendiſſet, inuenit nauem nauigaturam in partes Orientis. Omnibus itaque relictis, pauca pecunia ſumpta ad ſe alendum, nauem ingreſſus eſt. Cùm Roma autem ſoluiſſent, poſt aliquot dies venêre Rhodum: & cùm illinc traieciſſent in mare, quod eſt in Pamphylia, venerunt in Cyprum, & appulerunt in quendam vicum, qui vocatur Portus. diſtat autem circiter quatuor milliaria à ciuitate Solienſium, beatum Auxibium diuina ducente prouidentia, ad ædificationem & ſalutem multarum animarum. E naui verò egreſſus, verſabatur in vico, qui vocatur Portus, vt ſe recrearet à nauigatione. ab ea enim fuerat valdè iactatus & defatigatus. Accidit autẽ, vt Barnabas Apoſtolus Chriſti, in ſecunda ſua circuitione veniret Cyprum, poſtquàm ipſe à Paulo fuerat ſeparatus, faciei viſione, nõ cordis. Cùm Marcum autem ſecum aſſumpſiſſet, appulerũt Lapethum. Obeuntes verò totam inſulam, venerunt Salaminam, quę nunc dicitur Conſtantia, vt dicit Marcus. & cùm inueniſſent Heraclidem inſulæ Archiepiſcopum, & eum agnouiſſent, docuerunt eum, quemadmodùm oporteat prædicare Chriſti Euangelium, & conſtituere eccleſias, & & miniſtros in eis: & eum valere iubentes, dimiſerunt in pace. Cùm autem curſum peregiſſet Barnabas, & martyrij corona fuiſſet redimitus Conſtantię, Marcum quoq; de medio tollere conabantur iniqui Iudæi. Fugit verò Marcus, & perſecuti ſunt eum vſque ad Ledron: & cùm inueniſſet ſpeluncam, & eã eſſet ingreſſus, ibì latuit tres dies: & poſt tres dies receſſit ex illo loco, & montem peruadens, tranſijt per Limnetẽ. erãt autem cum eo Timon & Rhodon: & cùm iuiſſent in vicum, qui vocatur Portus, inuenerunt in eo beatum Auxibium, qui Roma recèns venerat.

Fugit parẽtes & patriã.

Act. 15.

Cùm autem contigiſſet eos ſibi inuicèm occurrere, rogauit beatus Marcus Auxibium, è quanam eſſet ciuitate. Ille verò dicit: Ex magna vrbe Roma, propterea quòd factus fuiſſet Chriſtianus. Apoſtolus autem Chriſti Marcus, videns eum teneri Chriſti deſiderio, & eſſe fidelem & eruditum, deſcẽdens ad fontem, eum baptizauit in nomine patris & filij & ſpiritûs ſancti. & poſtquàm ipſe fuit baptizatus, imponẽs ei manus, dedit ſpiritum ſanctum. & cùm eum ordinâſſet Epiſcopum, & docuiſſet quomodò oporteat prædicare Chriſti Euangelium, miſit in ciuitatem Solienſium, ei mandans & dicens: Fili Auxibi, quoniam ciuitas eſt dedita cultui ſimulacrorum, & nondùm ſuſceperunt Dei eloquia, ſed verſantur in tenebris erroris ſimulacrorum, fac hoc, quod tibi dico. Nemo iam cognoſcat te eſſe Chriſtianum, ſed ſimula te illorum vti religione: & procedente tempore incipies eis rectè loqui tãquàm infantibus, ſermone eos tanquàm lacte alens, donèc cùm perfecti euaſerint, ſint ſolidi nutrimenti participes. Cùm hæc & his plura dixiſſet magnus Apoſtolus & Euangeliſta Marcus Auxibio, eum dimiſit in pace. Inclytus autem Marcus cùm nauẽ inueniſſet Aegyptiã, eam aſcẽdit cum Timone & Rhodone, & nauigantes iuërunt Alexandriã, & illic annunciabat & docebat regnum Dei.

Auxibius à Marco baptizatur & ordinatur Epiſcopus.

Ex Limnete autẽ profectus beatus Auxibius & iter faciens, percontatus venit Solos. erat verò propè portas ciuitatis, ad partem occidentalem, templum Iouis, qui falsò apud eos vocatur deus: in quo etiam habitabat ſacerdos. & cùm per locum illum tranſiret beatus Auxibius, vidiſſet autem ſacerdos Iouis eum eſſe hoſpitem, eum benignè domi ſuæ accepit hoſpitio, & ei mẽſam appoſuit. Manſit ergò apud eum illo

dic,

die,& die ſequenti cum ſacerdos interrogauit,dicens: Vndè venis,& quænam eſt cauſa,quòd huc véneris? Reſpondēs autem S. Auxibius,dixit ei: Romanus ſum: cùm mihi verò vſus eſſet nauigare in Palæſtinam,deſcendi in Limnetem: & cùm accepiſſem huius ciuitatis pulchram eſſe habitationem,↓ ſciſcitatus huc véni,& lubēter in ea habito.ſed ſi facis mecum miſericordiam, maneam apud te, donèc inueniam locū, vbi habitem. Dicit autem ſacerdos: Manè feliciter. Manſit ergò in loco, qui appellatur Iouis,aliquanto tempore,non oſtendens ſe eſſe Chriſtianum,ſed ſimulans ſe illorum vti religione,hæc apud ſe reputans: Si diabolus transfiguratur in angelū lucis, vt eos, qui ei credunt,ad ſe attrahat,blandisque & compoſitis verbis à luce transfert ad tenebras, vt iam faciunt eius miniſtri: quanto magìs debemus nos transfigurare in homines obnoxios ijſdem affectionibus, vt eos abducamus à poteſtate tenebrarum & diaboli,& trāsferamus ad admirabilē & terribilē lucē agnitionis Ieſu Chriſti filij Dei?

Auxibius manet apud Iouis ſacerdotem. 2.Cor.11.

Hęc autem & his ſimilia apud ſe cogitans & faciens Dei ſeruus Auxibius,manſit in loco prędicto. Cùm verò pauci dies prętereijſſent,dicit beatus Auxibius ſacerdoti Iouis: Frater,habeo quod tibi dicam. Ille autem dicit: Dic. Ei itaque dicit: Quanam de cauſa colitis deos,cùm ſint ligna & lapides? Os habentes,nō loquuntur: oculos habētes,non vident: & aures habentes,non audiunt: neque odorantur oblatum ſibi ſacrificium. Quem autem colunt Chriſtiani, ipſe eſt verus Deus, vt audiui ab aliquibus Chriſtianis. Multas enim fecit virtutes,ſicut audiui. Hæc ergò cùm Iouis audijſſet ſacerdos,compunctus fuit à verbis Auxibij,& non ampliùs ſacrificabat idolis,ſed deceterò docebatur à beato Auxibio. Hoc modo ſatìs lōgo tempore fecit latenter ingrediens in ciuitatem,& ſecretò docens,& rursùs recedens: & exiens, manebat extra ciuitatem in prædicto loco Iouis. Dum ipſe ergò verſaretur in illo loco, erat Marcus apoſtolus Alexandriæ,prædicans Dei Euangelium: qui,poſtquàm multi crediderunt & fuerunt baptizati,exijt ad quęrendum Paulum Apoſtolū: & cùm eum inueniſſet & adorâſſet,accepit eum Paulus cum magno gaudio. Tunc Paulo narrauit Marcus,quę Barnabæ eueniſſent,& quemadmodùm pulchrum curſum confecit, martyr effectus Salaminæ. Quòd autem Paulus verè Marcum exceperit, ipſe mihi fert teſtimonium, ſcribens ad Coloſs. Salutat vos Marcus conſobrinus Barnabę. & dicit Timotheo: Aſſumens Marcum,duc tecum. eſt enim mihi vtilis ad miniſterium. Manſit ergò Marcus cum Paulo vſque ad eius deceſſum.

Sacerdos Iouis fit Auxibij diſcipulus.

Coloſ.4. 2.Tim.4.

Cùm verò accepiſſet Paulus,exceſſiſſe Barnabam ex hac vita humana, & nullū eſſe apoſtolum,qui in Cypro doceret & annunciaret Chriſtum: id animaduertens, miſit Epaphram & Tychicum & quoſdam alios in Cyprum,ad Heraclidem inſulæ Archiepiſcopum,ad eum ſcribens,vt Epaphram quidem Paphi conſtitueret Epiſcopum: Tychicum autem Neapoli. & ſimiliter vt alios in vnaquaque ciuitate dignos conſtitueret Epiſcopos. Deſcende autem etiam in ciuitatem Soliorum,& in ea quære virū Romanum,qui vocatur Auxibius. Eum Solîs conſtitue Epiſcopū. Sed vide, nè ei imponas manus ad ordinandum. iam enim dignatus eſt ſacerdotio,ordinatus à Marco. Cùm autem accepiſſet literas beatus Heraclides,quæ ad eum miſſæ fuerant à magno Apoſtolo & orbis terræ luminari Paulo, & eas legiſſet, ſtatim nihil cunctatus, fecit quod iuſſerat: & cùm veniſſet in ciuitatem Solos,& quæſiuiſſet beatum Auxibium, ei ſignificatum eſt,in quonam loco habitaret. Egreſſus verò extra ciuitatem in locum, qui vocatur Iouis,inuenit eum illic ſedentem· & cùm ſe inuicèm ſalutâſſent, dixit beatus Heraclides: Fili Auxibi,ad te miſſus ſum ab Apoſtolis Chriſti. Quouſquè delitеſcis in hoc loco,& te non aperis? Quouſquè abſcondis lampadem ſub modio,& non eum potiùs ponis ſupra candelabrum crucis,vt luceat in hac ciuitate? Agedùm deceterò ſis præco veritatis,illumina eos,qui ſunt obſcurati errore ſimulacrorum. Quandiù occultas pecuniam,quam accepiſti à Domino tuo*? Et lucrare ſeptuplum. Stude ipſe quoquè audire: Eugè ſerue bone & fidelis, in paucis fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam. Non audiuiſti diuinam ſcripturam dicētem, Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent? Semina in hac pręſenti hyeme,vt illic metas in exultatione in pace. Nè timeas eos,qui occidunt corpus: ſed time potiùs eum,qui poteſt animam & corpus perdere in gehenna. Ipſe enim dixit: Eccè ego mitto vos, tanq̄ oues in medio luporum. Et rursùs: Quandò tradent vos Præſidibus & Regibus,nè ſitis ſoliciti,quomodò aut quid loquamini. Sanctus enim ſpiritus docebit vos,quę oporteat loqui.

*,& lucrare ſeptuplum? Matth.25. Pſalm.125. Matt.10. Ibidèm.

Hæc

Hæc & his plura cùm ſanctus dixiſſet Heraclides, aſſumens ſanctum Auxibium, ingreſſus eſt Solenſem ciuitatem, & fuſis precibus, impreſſit in terra figuram eccleſiæ, pondere quidem paruam, ſed magnam Dei gratia: & cùm eum docuiſſet omnem eccleſiaſticam regulam & formam, ſicut ipſe didicerat ab Apoſtolis, commendauit eum Domino: & cùm eum iuſſiſſet valere, iuit cum pace in propriam ciuitatem, Dominũ glorificans. Sanctus autem Auxibius ſtatim nihil cunctatus, cœpit ædificare eccleſiam. & poſtquàm eam dedicauit, ingreſſus, & ſe pronum humì deijciẽs, cœpit clamare & dicere cum lachrymis: Domine omnipotens Deus, qui feciſti cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt, qui finxiſti hominem, puluerem è terra accipiens, & eum tua honorans imagine: inuidia autem diaboli deceptum, non es auerſatus in finem, ô bone, ſed ad nos miſiſti vnigenitum tuum filium, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ad ſalutem & reſtitutionem generis humani: qui in hac precioſa cruce triumphâſti de principatibus & poteſtatibus diaboli: qui ſanctis diſcipulis & Apoſtolis dediſti virtutem ex alto, & dediſti eis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem poteſtatem inimici: corrobora me quoquè tuum famulum, & da mihi audaciam, vt liberè & ſine metu prędicem verbum tuum, & eos illumina tua gratia, vt conuerſi ab errore diaboli, agnoſcant te ſolum verum Deum & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Certè benigne & clemens Domine, fac vt inhabitet ſanctiſſimus tuus Spiritus in hac ſancta domo, quæ eſt ædificata in ſancto tuo nomine, eamq; ſtabili & confirma, immobilem eam conſeruans in tua fide, vſque ad conſummationem ſeculi. Tu enim dixiſti Domine, Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non pręualebunt aduersùs eam. Conuerte Domine hunc gregem tuum errantem ad ſanctam mandram tuam Eccleſiam, bone paſtor, qui poſuiſti animã tuam pro tuis ouibus: extende dexteram tuam omnipotentem, brachium tuum excelſum & terribile, & quod non cadit ſub adſpectum, & baculo tuæ precioſæ crucis expelle Domine lupum rapacem & ſanguinem vorantem ex tuo grege. Certè Domine Ieſu Chriſte, congrega errantes, medicare ægrotantes, vni omnes in vnum, vt ſit vnus grex, vnus paſtor. Porrò autem mihi quoquè humili & abiecto aperi portam verbi per tuam clementiã, dum extendo manum meam ad ſigna & miracula, per vnigenitum tuum filium Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum: Cùm quo tibi gloria, honor & potentia, cum ſancto & immortali tuo ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Videt quòd etiam tunc eccleſias dedicabant. *Act. 1. Luc. 10.* *Matt. 16.* *Iohan. 10.*

Cùm verò peregiſſet preces, è ſolo ſurgẽs, iuit ad locum publicum ciuitatis, & cœpit docere regnum Dei: & cùm magna fuiſſet ad ipſum congregata multitudo, docebat eos beatus Auxibius, dicens: Viri fratres & patres, audite me, & credite in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quem ego annuncio vobis. ipſe eſt enim Seruator & refugium omnium, qui credũt in ipſum. Rogo vos & obſecro, accipite lucem cognitionis, extollite in altum oculos mentis veſtræ, & obliuiſcimini à patribus traditę cõuerſationis, & cognoſcite eum, qui eſt verè Deus & creator vniuerſorum, qui poteſt ſeruare & perdere animas veſtras. Hęc & his ſimilia docens beatus Auxibius, & publicè prędicans, multis perſuaſit, vt deponerẽt quidem vanum errorem ſimulacrorum, crederẽt autem in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum per eius ſuauem & pulcherrimam doctrinam. Data eſt autem ei quoquè à Deo gratia curandorum ægrotorũ & expellendorum immundorum ſpirituum. Quamobrem in dies adijciebatur magna turba, credens Domino: & baptizabant ab Auxibio in nomine Patris & filij & Spiritûs ſancti, ei peccata confitentes. Quicunque verò habebant ægrotos, afferebant eos ad beatum Auxibium. Qui cùm eis manus impoſuiſſet, omnes ab eo curabantur in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Cùm hæc autem didiciſſent agreſtes regiõis, qui erãt circuncircà, veniebant in ciuitatem, & afferebant ſecum ſuos ægrotos. Ille verò curabat omnes per inuocationem intemeratæ & viuificę Trinitatis, & credentes baptizabantur.

Concionatur ad Solenſes. *Multi Solẽſes credũt in Chriſtũ.*

Erat autem vir quidam ex agro quodam, qui vocatur Solopotamius, cui nomen Auxibius. Is cùm audijſſet de beato Auxibio & eius doctrina & de viri virtute, ad eum venit, & ſe abiecit ad eius pedes, eum rogans & dicens: Venerande pater & bone magiſter, da mihi Chriſti ſignaculum. Venerãdus autem & ſanctus Chriſti Pontifex Auxibius, cùm diuinas accepiſſet ſcripturas & cum docuiſſet de patre & filio & ſpiritu

ſancto, eum baptizauit in nomine ſanctę & quę eſt eiuſdem eſſentiæ Trinitatis. Mæ. ſit verò hic Auxibius è Solopotamio cum ſancto & admirabilium operum effectore patre noſtro Auxibio toto tempore vitæ ſuæ, ab eo diſcens. Fuit autem hic quoq; vir venerandus & admirabilis, proficiens in Dei ſapientia & gratia, ſequens magiſtri veſtigia, & ambulans in timore Dei, doctorem ſuum imitans in omnibus. Quodam autē die exijt hic Auxibius diſcipulus beati Auxibij, extra ciuitatē ad partem Orientalem in locum, qui vocatur Tarichi, ad meditandum. Qui cùm veniſſet ad quandam arborem, ſedit ſub vmbra eius, & decumbens dormiẏt. Dum verò dormiret, ecce formicarum multitudo circa caput eius impoſita erat, tanquàm corona. Cùm autem veniſſet in locum beatus Auxibius, & id adſpexiſſet, valdè fuit miratus, & in corde ſuo conſeruauit, quę vidit. Genus enim formicarum, ſignificat excitare oportere pigram & ſocordem mētem ad alacre & promptum animi ſtudium ad bona, ſicut dicit Solomon: Vade ad formicam ô piger, & æmulare vias illius. Corona autem ei pręſignificabat dignitatem ſacerdotij. erat enim diſcipulus ſeſſurus ſuper ſedem boni magiſtri & paſtoris. & excitato diſcipulo, ingreſſus eſt in eccleſiam, eratq; decęterò diſcipulus ſubiectus magiſtro in omnibus, & eum obſeruabat, tanquàm bonus ſeruus Domino ſeruiens. Beatus ergò Auxibius non ceſſabat diù & noctù rogare benignum Deum pro ſalute & conuerſione populi, aſſiduè eos docens & admonens. Et grex quidem Domini noſtri Ieſu Chriſti creſcebat & in dies multiplicabatur: pernicioſi autem inimici noſtri, in dies minuebatur.

Prou. 6.

Themiſtagoras venit ad Auxibiū fratrē ſuū.

Poſt hęc autem cùm audijſſet Themiſtagoras, frater beati Auxibij, vbinàm is ageret, acceſſit ipſe quoq; Solos ſimul cùm ſua vxore beata Timo. Erat enim hæc quoq; mulier admirabilis & planè ſtudioſa virtutis. Cùm verò veniſſent in eccleſiam, ſe ſunt inuicèm complexi: & fuit magnum gaudium propter eorum aduentum & amborum congreſſionem, & decęterò in epiſcopatu docebantur & per catecheſim inſtituebantur à beato Auxibio. Qui deindè eos baptizauit in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. Ordinauit autem S. Auxibius beatum quidem Themiſtagoram, diaconum ſanctæ eccleſię: beatam autem Timo eius vxorem, diaconiſſam ipſius eccleſię. Ex quo enim acceperunt ſanctum & ſalutarem baptiſmum, ſe à ſeinuicèm ſeparârunt ex conſenſu, propter regnum cęlorum, & ambo decęterò tanq̃ fratres proceſſerant ad impatibilitatem. Cùm prouidētia ergò & Dei gratia adueniſſet in ciuitatem Soliorū, & omnes ferè credidiſſent Domino noſtro Ieſu Chriſto, per adhortatiōem & doctrinam ſancti patris noſtri & Archiepiſcopi Auxibij, ei opem ferente ſancto ſpiritu, animaduertens Auxibius paruam eſſe eccleſiam, ſi ratio habeatur eorum qui in eam ingrediūtur, ſtatuit ędificare maiorem eccleſiā in nomine benigni & clementis Dei: & flexis ſuis genibus, diù orauit, vt Deus eum adiuuaret: & fuſis precibus, cùm deſcripſiſſet formam ſanctæ eccleſiæ, benigno DEO fauente & adiuuante, admirabile hoc templum magnumq; excitauit: hoc eſt, hanc ſanctam catholicam & apoſtolicam eccleſiam, eam omni ornamento exornans, tanq̃ ſponſam Chriſti Dei noſtri. O bonum paſtorem & magiſtrum, qui pulchrè pauit gregem Chriſti. O ſplendidum luminare, quod illuminauit eos, qui ſedebant in tenebris erroris ſimulacrorum. O peritum medicum, qui eos, qui fuerant ſauciati à diabolo, curauit per inuocationem ſanctæ Trinitatis. Non ſolùm enim morbos corporis curabat beatus Auxibius, ſed etiam occulta animę vulnera medicabatur per ſanctum ſpiritum: nempè cogitationes deſtruens, & omnem altitudinem, quæ extollitur aduersùs Dei ſcientiam, imitans magnum Apoſt. Paulū, qui omnibus factus eſt omnia, vt omnes ſaluos faceret, quotidiè moriens propter Chriſtum, qui pro ipſo mortuus erat & reſurrexerat.

Etiā in oriētali Eccl. promotiad diaconatū, de cōſenſu vxorū, ſeruârūt perpetuam continētiā.

2. Cor. 10.
1. Cor. 9.

B. Auxibius māſit virgo.

Hic ergò beatus Auxibius virginitatem exercuit à tenera ætate, Eliæ curſum perſequens. Cùm precatione autem & ieiunijs eam auxiſſet, & fide fuiſſet roboratus, & ſpe ductus, conſummauit in charitate. Hanc dilexit Auxibius, & eam ornauit, & ab ea fuit ornatus, & in vita pręſenti collegit fructus laborum. Nam cùm dilexiſſet virginitatē cum magna abſtinentia, & honorâſſet ſacerdotium, ei ſedes excelſa traditur, induitur talari tunica, vt ſeruus Chriſti, corona decoris ei caput ornatur. Cùm ſponſa virgo ei eſſet credita Eccleſia, eius ſponſus appellatur per gratiam: & cùm ſeminâſſet in ſpiritu ſancto, ex eo metit vitam ęternam. Quis ergò, ô dilecti, non admiretur & laudet fortem Chriſti athletam Auxibium, quòd ſolus pugnârit & ſuperârit inimicum,

& ſa-

& rapuerit magnam prædam ex eius moribus? Sibi enim mancipatos omnes habebat inimicus. ingreſſus enim ſanctus in ciuitatem Solorum, nullum inuenit Chriſtianũ, & omnes Chriſtianos fecit per Dei gratiam. Quomodò enim rex, qui miſſo aliquo duce exercitûs ad ciuitatem, quæ ei reſiſtit, primùm quidem mittit ſpeculatores: deindè is circunſidet ciuitatem, poſtquàm eam explorauit, donèc eam ceperit & ſubiecerit regi: Ità etiam fecit beatus Auxibius. Miſſus enim à cæleſti Rege in hanc ciuitatẽ ad bellum gerendum cum inimico, non priùs apertè ingreſſus eſt in ciuitatem: ſed tanquàm ſpeculator, idololatræ habitum ferens alienigenis, intrinſecùs autem habẽs arma crucis occulta in pharetra cordis, & adſpiciens ſimulacra, quæ ab eis colebãtur, rursùs ſecedebat extra ciuitatem. Hoc autem fecit longo tempore, & quod eſt admirabilius, habitans in templo inimici, nempè Iouis, illic primùm cœpit vincere. Nam cùm Iouis ſacerdotem per catecheſim initiâſſet. eum latenter baptizauit, & euertit templum ſimulacrorum: & tunc decætero liberè ingreſſus in ciuitatẽ, tanquàm fortis miles, manibus in cælum ſublatis, & ſeipſum componens in figurã venerandæ crucis, ſicut Moſes, Amalec quidem fudit ac profligauit, qui percipitur intelligẽtia, nempè diabolum: liberauit verò eos, qui detinebantur ſub eius poteſtate. Nam cùm om̃es conuertiſſet à tenebris idololatriæ & interitûs, ad admirabilem lucem agnitionis filij Dei, ſubiecit eos Regi cæleſti. *Nota, vt ſe in crucis formam compoſuerit. Exod. 17.*

Quamobrem cùm omnia rectè geſſiſſet, & fuiſſet præſtantiſſimus præco veritatis, & quinquaginta annos honorâſſet ſacrificium, poſtquàm multos docuit & illuminauit fide in Chriſto, venit deindè ad finem vitæ ſuæ: & accerſito vniuerſo ſuo & venerãdo Clero, dixit eis: Patres & fratres & filij, inclinate aures veſtras ad verba oris mei. eccè ego ingredior viam patrum meorum, quomodò omnes, qui ſunt in terra. decæterò vobis animum adhibete filij. State in fide firmi ac ſtabiles. Nemo vos decipiat verbis vanis & inanibus. Vos ſcitis, quantas afflictiones ſuſtinui in hac ciuitate, noctù & interdiù rogans benignum ac clementem Deum, vt aperiret mihi oſtium verbi, ad ſignificandum vobis myſterium Chriſti. Qui eſt autem à mẽdacio alienus & ſolus verus Deus, non deſpexit meas preces, ſed vos appræhẽdit, & eum agnouiſtis: porrò autem nunc fratres & patres, vos commẽdo Domino & verbo eius gratiæ, quod poteſt ædificare, & dare hæreditatem in omnibus ſanctificatis. State ergò firmi & immobiles in fide: & validè tenere Traditiones, quas à me accepiſtis: & quem ex vobis elegit ſacerdotem benignus & clemens Deus, nè vos eius pudeat, quoniam eſt ex vobis, & manet vobiſcum, vt vos curet. Hæc ergò & his plura cùm dixiſſet, appræhendens Auxibium, eius à Deo honoratum diſcipulũ, oſculatus eſt eum, & dicit: Fili & frater Auxibi, Te elegit benignus Deus hìc ſacerdotem. Tu verò decætero paſces gregẽ Chriſti, quem acquiſiuit proprio ſuo ſanguine. Hæc cùm magnus dixiſſet Auxibius, vnũquenque eorum eſt oſculatus eius diſcipulus, qui fuit etiam ſucceſſor. Tertio autem die audita eſt fama per totam ciuitatem, quòd Auxibius ſanctus eorum pater & magiſter eſt è vita humana exceſſurus, omneſque ſimul congregantur cum fletu & plãctu in eccleſia. Quos quidem cùm vidiſſet & eis eſſet benè precatus, & deindè eos valere iuſſiſſet, tradidit in pace Domino ſuum ſpiritum, decimonono menſis Februarij. *Oratio morituri ad Clerum. Acto. 20. Traditiones tenendæ. Moritur S. Auxibius.*

Tunc accipientes venerandas & ſanctas reliquias ſancti patris noſtri & Pontificis Auxibij, viri pij cum clero ſuo, cùm eis iuſta feciſſent cum vnguentis & ſuffitibus & omni alia cura ac diligentia, eum depoſuerunt in loculo, quem ipſe beatus Auxibius ſibi præparauerat, & extra arcam ſic inſcripſerat: Adiuro vos per ſanctum corpus & ſanguinem Ieſu Chriſti, nemo aperiat hanc arcam, donèc conſummatus fuerit frater meus Themiſtagoras. Poſtquàm autem fuiſſent depoſitæ venerandæ & ſanctæ reliquiæ ſancti Patris noſtri Auxibij in loculo, adueniens Dei gratia in ſanctas eius reliquias, fecit ex ipſis ſcaturire fontes curationum. Multi verò illo quoquè die ſunt curati à varijs morbis & ſpiritibus immundis. Cùm autem audijſſent, qui circũcircà habitabant, viri & mulieres, de gratia curationum, quæ fiebant apud ſanctas reliquias ſancti Patris noſtri Auxibij, magno ſtudio veniebant in ciuitatem, vbì ſitæ ſunt ſanctæ eius reliquiæ. Curabantur verò omnes gratia Domini & ſancti interceſſione. *Miracula ad ſanctas eius reliquias.*

Cùm autem ij quoquè audiuiſſent, qui Paphum habitabant, fieri multas curationes per ſanctiſſimum & beatiſſimum patrem noſtrũ & Archiepiſcopum Auxibium, congregati viri numero quadraginta, qui vexabantur ab immundis ſpiritibus, è Pa-

pho profecti, in Solienſium ciuitatem veniebant. Cùm ij verò veniſſent in quendam locum, q circa quindecim milliaria diſtabat à ciuitate, occurrit eis ſanctus Auxibius: & cùm ex eis exegiſſet malos & immundos ſpiritus, curauit omẽs per Dei gratiam ei datam. Viri autem illi, cùm ſenſiſſent curatiõem, nempè quòd per ſancti Auxibij obumbrationem mundati fuiſſent ab immundis ſpiritibus, curſu venerunt Solos, & eis expoſuerunt omnia, quæ in via euenerũt: & omnes, his auditis, benignum & clementem Deum noſtrum laudauerunt, qui talem dedit gratiam ſeruo ſuo Auxibio. & cùm acceſſiſſent, qui curati fuerant, in locũ, vbi ſitæ erant ſancti reliquię, ſe pronos in faciẽ proiecerunt ante loculum, laudantes ſanctum, & Deo emittentes hymnos gratiarum actionis, qui gloriam tribuit ſuo famulo: & deindè redièrunt in pace in ſuã ciuitatem, lętantes & Deum glorificantes. Vndè etiam ex eo tempore celebrant Paphij ſanctam memoriam ſancti Patris noſtri Auxibij vſque in hodiernum diem.

En ſanctus poſt obitũ occurrit dęmoniacis, eosq; ſanat.

Cùm autem vidiſſet beatus Themiſtagoras frater ſancti, miracula, quæ fiebant in loculo, in quo ſitæ ſunt venerandæ reliquiæ ſancti Patris noſtri & Archiepiſcopi Auxibij, & è ſancta eius capſa perpetuò manare vnguentum cum miraculis, arbitratus ſe eſſe indignũ, qui deponeretur cum beato Auxibio in vno loculo, iureiurando adegit Clericos ſanctę eccleſię, dicens: Patres & fratres, adiuro vos per Deum viuum & per ſancti virtutem, vt poſt meum deceſſum nemo audeat aperire loculum ſancti patris noſtri Auxibij propter me: ſed in alio loco eccleſiæ ſepelite humile & abiectum meũ corpus. Quamobrem vſq; in hodiernum diem ſic manſit ſanctus loculus nõ apertus, ſed obſignatus ſigno Chriſti, qui ipſum glorificauit, magnũque & præclarũ reddidit. O beatam capſam, in qua eſt repoſitus theſaurus, qui nõ poteſt eripi, ex qua perpetuò ſcatent fontes curationum. O venerãdum & ſanctum tumulũ, qui congregat fidelem populum ad Dei honorem & gloriam: memoriam autem precioſarum, quæ in eo habitant, reliquiarum. O patrem & paſtorem & magiſtrum & bonum medicum, qui in æternum memoratur cum encomijs. O ciuitas Solorum, qualem habes defenſorem, & theſaurum, qui non poteſt conſumi, in te repoſitũ: & luminare, quod extingui non poteſt, Sole lætius. Nam Sol quidem à nubibus & nocte ſæpè tegitur: Luminare verò beati, noctù & diù lucem habet, quæ non deficit, illuminãs eos, qui verſantur in tenebris, & lætificans vniuerſam ciuitatem, & curans ægrotos per Ieſum Chriſtũ, qui ſanctos ſuos glorificauit. Ego autem quouſquè laudo ſanctum? Quidquid enim dixero, nõ potero laudare pro dignitate ſanctum patrem noſtrum & admirabilium operum effectorem Auxibium. Hîc verò decæterò finiamus orationem, laudantes patrem & filium & ſanctum ſpiritum: cui gloria & potentia in ſecula ſeculorum, Amen.

Venerãdus & ſanctus tumulus.

MARTYRIVM SANCTI SADOTH EPISCOPI, ET CENTVM VIGINTIOCTO, QVI CVM EO *ſubière martyrium in ſecundo anno perſecutionis: ex Simeone Metaphraſte.*

20. Februar.

POSTQVAM ſancti Simeonis fuit perfectum martyrium, eius loco ſucceſſit ſanctus Sadoth in ciuitate, quæ dicitur Salec & Cteſiphon, quæ ſunt regiæ apud Perſas ciuitates. Is quodam die vidit viſionẽ terribilẽ: & apud ſe miratus, conuocauit clerum ſuum, Presbyteros & Diaconos, (erant enim occulti propter timorem regis) & incipiens eis narrare, dixit:

Viſio S. Sadoth.

Vidi hac nocte in ſomnis ſcalas ſtantes cum magna gloria, quarum principium erat in cęlo. ſuper eas autem ſtabat ſanctus Epiſcopus Simeon cum magna & infinita gloria: ego verò ſtabam infrà in terra, & me vocans cum magno gaudio, dixit mihi: Aſcende ad me Sadoth, aſcende, nè timeas: ego enim herì aſcendi, tu autem cràs aſcendes. Ab illa verò hora credidi fore, vt aſſumar ad venerandam & pulcherrimam CHRISTI confeſſionem. Quòd autem dixit, Ego herì aſcendi, tu verò cràs aſcendes: ſignificat eum quidem anno ſuperiore ſubijſſe martyrium, me autem hoc anno futurum martyrem

martyrem & occidendum.cœpitque eos admonere & adhortari ex ſacris ſcripturis, dicens: Fratres mei dilecti & patres, Deum amemus ex tota anima, & Dominũ Ieſum Chriſtum ex tota mente: & induti lorica fidei, non timebimus omne malum. Mors autem & cædes ſi ad nos venerit, non formidemus: ſed vnuſquiſque noſtrûm bellum gerat ꝑ viribus, & decertet vt perfectus athleta. Nam ſiue moriamur, moriemur vt ꝑfecti: ſiue viuamus, viuemus vt iuſti. Quòd ſi etiam moriamur, moriamur ꝓpter noſtrum Seruatorem Ieſum Chriſtum. Cùm ergo enſis det vitam, adeſte, & eam rapiamus: & quoniam micat gladius, æternæ vitę opes nobis comparemus. Quandiù enim eſt dies, celeri pede pergamus ad manſionem regni cæleſtis, vt abundantiorem honorem & gloriam æternam conſequamur, & omni futura generatione nobis nomen & gloriam relinquamus. Fratres, oremus Deum noſtrum, vt citò nobis impleat hanc viſionem. Nam cum gaudio & deſiderio & magno amore, accipit ſpiritalis aduentum talis mortis: neq; timuerit aliquis, qui fuerit pręparatus. Carnali autem eſt terribilis & formidandus eius aduentus. Spiritalis non timet mortem, vt qui vitam poſſideat ſpiritalem: Carnalis verò caligat & tremit, vt qui carnalẽ vitam habeat. Qui ſunt viri boni, promptoq; & alacri animi ſtudio, talem mortem perſequuntur, vt ex ea vitam æternam poſſideant. Qui ſunt autem ignaui & pigri, ij, ea viſa, ſe abſcondũt. Qui Deũ diligunt, ad Deum exceſſerunt. Qui verò mundum, manent in mundo: illi quidem reſoluti ad lætitiam & exultationem, hi autem ad afflictiones manentes & ſuſpiria. *Præclara eius adhortatio.*

Secundo autem anno noſtræ perſecutionis, venit Sapores rex Perſarum in dictam ciuitatem Salec & Cteſiphontem, & apud eum fuit accuſatus Epiſcopus & athleta Sadoth: quod quidem interpretatũ, idem eſt, quod regis amicus. reuerà enim dilexerat cæleſtem Regem Chriſtũ ex tota anima ſua & totis viribus. Sanctus enim Sadoth, & cùm eſſet perfectè continens, plenuſque fide & iuſtitia, fuit imitator ſancti Simeonis, cuius erat ſucceſſor. Mittẽs ergò rex Sapores, eum compręhendit cum clero ſuo, & cum alijs clericis finitimę regionis & monachis, numero centum vigintiocto: & omnes ſimul vincti catenis ferreis, incluſi ſunt in carcere, in loco obſcuro & tetro, quinque menſibus ſuſtinẽtes magnas afflictiones. Impij enim eorum tibijs impoſitis funibus, lumbiſque & humeris, ligniſq; conſtringentes, eos vſq; adeò contenderũt & torſerunt, vt oſſa eorum non ſecùs atque oſſa lignorum, quę conſtringuntur, ſtridorem emitterent, & magnum eis dolorem afferrent. Eos autem valdè torquẽtes & immiſericorditer, eis ſubindè dictitabant: Adorate Solem, & facite voluntatem regis, & viuetis. Reſpondens verò ſanctus Sadoth tanquàm ex ore omnium, dixit: Nos Chriſtiani in vnam fidem, & vnam potẽtiam & veritatem credimus, & vnum teſtamur teſtimonium, & vnum Deum adoramus, factorem cæli & terrę, & ei ſeruimus ex tota anima & poteſtate noſtra. Solem autẽ, qui fuit ab eo creatus, non adoramus. Sed nec ignem honoramus. Qui enim ea fecit Deus, ipſe ad miniſterium dedit nobis hominibus: nec ex tuo ſcelerato edicto euadimus tranſgreſſores, ex quo mors nobis à te imminet, quę nos ab hac caduca vita liberans, ducit ad vitam æternam. Nè ergò vel tantillùm diſtuleris nos occidere, neque parcas ante tuos oculos effundere noſtrũ ſanguinem. Tua enim in nos lenitas & patientia, nobis procurat interitum. *Sapores rex multos cõprehendit Chriſtianos & dirè affligit.*

Rurſùs ergò dictum eſt ſanctis, tanquàm ex ore regis: Si voluntatẽ meam non feceritis, & edicta mea non audieritis, eccè ad vos peruenit peſſima hora veſtri interitùs. Reſpondentes autem ſancti, tanquàm vno ore dixerunt: Nos non perimus apud Deum noſtrum, neque morimur in Chriſto eius: ſed nos viuificat beata & æterna vita ſua, & dat nobis ad hæreditatem & requiem immortale regnum, & quod nũquàm terminatur. Decæterò nobis celeriter adfer mortem, qui parati ſumus prompto & alacri animo mori propter Deum noſtrum. Neque enim Solem adoramus, neq; ignẽ, neque audimus hæc iniqua iuſſa regis, quoniam ſunt plena morte & interitu. Cùm autem vidiſſent ſtabilitatem & conſtantiam eorum fidei & confeſſionis, tulerunt in eos ſententiam. Cùm verò audiuiſſent beati CHRISTI martyres in ſe datam eſſe ſententiam, vt omnes ſimul gladio ferirentur, ſe forti animo parârunt ad cædem & ad mortem. Regis autem magiſtratus eos vinctos eiecerunt extra ciuitatem. Sancti verò martyres cũ magno gaudio & lętitia ſic pſallebant & dicebant: Iudica nos Deus, & diſcerne cauſam noſtram à gente non ſancta, & ab hominibus doloſis & qui bibũt ſanguinem, ſerua nos: Quoniam tu es fortitudo noſtra & ſpes noſtra. *Alacriter ꝑ Deo mori cupiũt martyres.* *Pſal. 42.*

Precatio martyrum ſub morté.

Cùm autem perueniſſent ad locum, in quo erant conſummãdi, vno animo ora ſua aperientes, dixerunt: Benedictus es Deus, qui nos dignatus es hac gratia, & non noſtras preces habuiſti contemptui: ſed dediſti nobis hanc precioſiſſimam coronam martyrij. Scis enim Domine, nos eam quæſiuiſſe. Et Benedictus Deus noſter, vnigenitus filius tuæ bonitatis, qui ſeruauit nos, & vocauit ad vitam æternam. Nè ſinas ergò nos Domine affligi in hoc mundo, ſed confirma coram te in æternum propter tuam clementiam, & dignare nos lauari in precioſo baptiſmo ſanguinis noſtri: quoniam tu es ſolus Deus glorificatus, & vnigenitus tuus filius, & ſanctiſſimus tuus ſpiritus in ſecula, Amen. Hęc cùm precati eſſent beati, interempti fuerunt ab iniquis: neq; ceſſauit ex ore eorum glorificatio, donèc vltimus fuit interfectus.

Cæduntur 128. martyres.

Conſummati ſunt autem 128. martyres viceſimo menſis Februarij. Venerandum verò & glorioſum epiſcopum & athletam Sadoth duxerũt vinctum in aliam patriam, quæ vocatur Bethuza, in ciuitatem, quæ vocatur Bethlapat, & illic amputârunt venerandum & ſanctum eius caput.

Item S, Sadoth.

Conſummati ſunt autem omnes ſancti & glorioſi martyres in pace, laudantes & glorificantes Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: quem decet omnis gloria, honor & adoratio cum patre & ſancto ſpiritu, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. EVCHERII EPISCOPI AVRELIANENS. EX INSIGNI MS. CODICE, SED MVTATO NONNIHIL *ſtylo per F. Laur. Surium, deſcripta.*

CAPVT I.

20. Februar.

FVIT vir vitæ venerabilis ac Deo dignus, Eucherius nomine, parẽtibus ortus iuxta ſeculi dignitatẽ nobilibus, & (vt credimus) Deo acceptis: quippè q talẽ genuère prolem. Cuius ortum, ſicut à veraciſſimis viris, vel ab germanis ſororibus eius, quæ vita ſanctitate præcellunt in cœnobio ſanctarũ monacharum, ſito iuxta vrbem Aurelianenſem, referentibus didicimus, ad poſterorum notitiam trãſmittemus.

Viſio angelica matri eius oblata.

Noctè quadam illius genitrix, cùm ab eccleſia expletis nocturnis hymnis domum rediſſet, proprium ingreſſa cubiculum, quieti ſe dedit: viditq; in ſomnis toro ſuo virum adſtantem, miri candoris veſtibus indutum, capitis venerãda canitie ſplendidum, oculis inſtàr gemmarum coruſcantibus terribilem, ſibiq; dicentẽ: Aue Deo dilecta, benedictum in vtero tuo ferens puerum, olìm in hac vrbe à Deo electum futurum antiſtitem. Cui venerabilis matrona, Obſecro te, inquit, vt benedictiõem tuo ore mihi largiaris, priuſquàm à me diſcedas. Intueor enim vultum tuum velutì angelicum. Ait illi angelus: Rectè quidem cernis. ego enim angelus Dei ſum, miſſus ab eo, vt benedicam proli, quæ eſt in vtero tuo. Et quia admonenti ambiguitatem non oppoſuiſti, ſed à Deo miſſum me crediſti, iamnunc benedicam tibi & ſemini tuo ex te naſcituro. At illa expergefacta, immenſas ſanctæ Trinitati referebat gratias, atque marito ſuo tantæ reuelationis gaudia per ordinem explicauit. Ille verò hæc audiens, timore & gaudio perfuſus, in gratiarum actione permanens, rei expectabat euentum.

Baptizatur ab Anſberto epiſcopo

Nato autem puero, atque ſecundùm tempus congruenter excreſcente, propter honorem diuinæ reuelationis, quam ab angelo acceperat, epiſcopo Anſberto, qui id temporis in Auguſtodunenſi vrbe ſanctitatis officio fungebatur, regenerandum Domino ſacris cum fontibus obtulit. Atque ille cum gratulatione eum accipiẽs regenerauit, & proprijs manibus de ſacra vnda ſuſcepit, ſeptiformi ſpiritu imbuit, atque cum honore, vt dignum fuit, maximo remeare permiſit ad parentes.

CAP. II.

Cùm

CVM igitur anni ſeptem completi fuiſſent, Domino prouidente, literarum ſtudijs traditus, omnes etiam anteriores facilè antecelluit, & quemadmodùm fons largiter ſcaturiens, breuì implet amnem: ità hūc glorioſiſſimum virum omnis ſcientia ſcripturarum, quicquid legendo vel audiendo didiciſſet, affatim inundauit: cumq́; vniuerſam ſacrorum canonum doctrinam perſcrutatus eſſet, incidiſſetq́; in Paulinū locum illum, vbì ait Apoſtolus, Præterit figura mundi huius: & alibi, Sapientia huius mundi apud Deum ſtultitia reputabitur: relinquens militiæ ſecularis cingulum, ad cæli & cæleſtium rerum cultores ſe contulit, & in monaſterio Gemetico regularis vitæ inſtitutum complexus eſt. 1. Cor. 7. 1. Cor. 1. Fit monachus.

CAP. III.

EO tempore Suauaricus eius patruus, qui Aurelianenſis eccleſiæ populum pontificali honore fultus regebat, ex hac luce migrauit. Tum verò omnis eius loci plebs pariter congregata, Domino annuente, ad Carolum, inclytum Francorū principem, legatos cum muneribus & humili prece mittit: qui cum velocitate eius præſentiæ oblati, pedibusque illius aduoluti, non ſine lachrymis ità eum alloquuntur: Domine & princeps inclyte, quæſumus vt ijs, quæ plebs Aurelianēſis tibi ſuggeri voluit, auditum clementer accommodes. Dominus & paſtor noſter, venerabilis Suauaricus, vocante Domino, de hoc mūdo migrâſſe cognoſcitur. Obſecramus igitur pietatis tuæ clementiam, vt nepotem eius Eucherium famulis tuis plebi Aurelianorum pontificem iubeas conſtitui. Ille verò poſtulationem eorum benignè ſuſcipiens, diſponente Domino, ratum habuit, quod ab eo humiliter poſcebant, atque ex aula ſua virum fidelem miſit, qui beatum Eucherium è cœnobio, in quod ſe contulerat, euocaret, etſi non ſpontaneum, vel inuitum ad vrbem Aureliam perduceret, vt ibì epiſcopus ordinaretur. Quo cōperto, vir ſanctus mœſtus & afflictus, flere cœpit coram fratribus, dicens: Cur me, dilectiſſimi fratres, permittitis laqueis implicari huius ſeculi, qui mundum & gloriam eius reſpuere voluï, vt veſtigijs Chriſti Domini mei, liber ab omnibus, poſſem inhærere? Tunc fratres ad hanc vocem præ gaudio, non tamen ſine mœrore, flere cœperunt: prę gaudio quidem, quòd ex eorum ouili ſuo gregi Dominus paſtorem prouidiſſet: cum mœrore autem, quòd in eius abſentiam conſentire modis omnibus formidarent. erat quippè charus & acceptus omnibus. Carolꝰ Martellus is fuit. Vide q̄ adſpiret ad pontificatum.

CAP. IIII.

POrrò benedicente Abbate, omnibusq́; fratribus proſperitatē illi à Domino precantibus, egreſſus è cœnobio, Aureliam peruenit, moxq́; accerſiti vicinarum ciuitatum epiſcopi, omniſq́; clerus & populus, in pontificali cathedra eum per omnia dignum præſulem collocant, gaudentes quòd talem tantumque virum ſibi à Domino paſtorem conceſſum viderent: maximaque exultatione perfuſi, vnuſquiſque redijt in ſua. Ille autem accepta ea prouincia, non honoris, ſed oneris loco eam habuit: atque deindè cœpit eccleſias excolere, clerum diligere, plebem ſua prædicatione corrigere, cœnobia circunquaquè conſtructa frequenter circumire, atque in eis commorantes omni charitate & humanitate proſequi. Itaq; tanto erga eum omnis clerus & populus amore tenebatur, vt omnes ſumma cum deuotione eius ſe ſubderent obſequio ſeruitutis. Erat enim mente tranquillus, vultu ſerenus, adſpectu amabilis, corpore decorus, omnibusque bonis acceptus. Creſcebat interìm fama eius longè lateq́; per orbem: cumq́; opinio eius paſsìm vulgaretur, inimicus humani generis inuidens gloriæ eius atque ſanctitati, corrupit quoſdam malignitatis ſuæ veneno, permouitque eos, vt inuidia excæcati, ſuggererent Carolo principi, vt virum beatum cum omnibus illi ſanguinis propinquitate coniunctis, in exilium relegaret, illorumque honores, partìm ſuis vſibus adijceret, partìm in ſuos ſatellites conferret. At Carolus ea ſuggerentibus ità reſpondit: Nôſtis gentem hanc ferociſſimam & bellicoſam, multiſque opibus inſtructam: itaque quæ conſulitis, non ſine hæſitatione poſſum exequi. Obtinet cathedrā Aurelianeń.

CAP. V.

INtereà gens nefanda Iſmaëlitarum ad depopulandā prouinciā Aquitaniā ingreſſa, cunctā vaſtās ſupellectilē, oppida & caſtella nititur expugnare. Audiēs verò hoc Carolus princeps, collectis Burgundionū Francorūq́; populis, obuiā illis cū copioſo Agareni vaſtant Aquitaniam.

pergit exercitu,cæſisq; illis,cum ingenti præda domum reuerſus eſt. Cumq; Aureliã perueniſſet, Ligeris alueũ tranſiens,prandiaq; parata relinquens, Pariſios proficiſcebatur,iuſſitq; beatum Eucherium ſe ſequi. At ille tametſi ſciret inſidias ſibi præparatas,nequaquàm renuit: non tamen principis, ſed Dei obtemperans præceptis, ſpon-
1.Petr.2. taneus periculo ſe dedit,ſubijciens ſe,ſicut beatus Petrus apoſtolus ait, humanę creaturæ propter Deum:ſiue regi,tanquàm præcellenti: ſiue ducibus,tãquàm ab eo poſitis ad vlciſcendam prauitatem malorum,vt canatur laus bonorum. Anno itaq; decimoſexto pontificatûs ſui Aurelia egreſſus,& Lutetiam quoq; ex principis volũtate ꝑtergreſſus, Vernum fiſcũ publicę dictionis ilicò aduolauit: moxq; celebri ſermone vulgatũ eſt auribus principis,adeſſe ſanctũ ſacerdotẽ:quẽ ille à ſuis militibꝰ iuſſit cõprehẽdi,& cum propinqs reliquis Coloniã in exiliũ deportari. Ille verò vt virtutum ſibi augmenta cumularet, reddebat gratias,ſacroſanctę ſubditus Trinitati. Vbi autẽ Coloniam peruenit glorioſus Chriſti ſacerdos,tanta ibi & ſacerdotum & cleri & populi benignitate fruebatur,vt cunctis illorum opibus,quicquid indè illi facere libuiſſet,haud aliter atquè proprijs vti illi liceret. Quod cùm ità fieret,Carolũ principem latére non potuit. Itaq; metu perterritus, nè fortè illorum ſubſidijs & auxilijs adiutus,munitiora regni loca ſeu caſtella occuparet, clàm tutiori loco in Haſbania Roberto Duci tradidit cuſtodiendum. Qui ſanè illum cum maxima gratulatione ſuſcipiens, permiſit manibus illius omnem ſupellectilem ſuam, vt ſicut ei placeret, facultas illi ſuppeteret tam egenis,quàm in cœnobijs commorantibus indè tribuẽdi. De-
Gen.41. derat enim ei Dominus gratiam coram illo, velut beato Ioſeph quondã coram Pharaone. Petijt autem à prædicto Duce, vt ſibi in eccleſia beati Trudonis confeſſoris ꝓ ipſo & fidelibus eius copiam deprecandi tribueret: quo impetrato, ſacerdos Dei inclytus die noctuq; Dominum precabatur,vt cum electis eius in aula glorię ipſius coronari mereretur.

CAP. VI.

Prou.17. VErùm cùm ſcriptura dicat, Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius: quod princeps Carolus contra hunc virum Dei fecit, epiſcopatum crudeli violentia ei adimendo,tum etiam aliarum eccleſiarum res vſurpando,id iuſto Deus iudicio reddidit in caput eius. Nanq; hic vir Dei in oratione poſitus, ad alterũ ſeculum eſt raptus,& inter cætera,quæ Domino ipſi oſtendente conſpexit, vidit hũc Carolum in inferno inferiori torqueri, eiq; interroganti ab angelo ductore eius reſponſum eſt,quia ſanctorum iudicio, qui in ſupremo mundi die cum Domino iudicabunt,quorumq; res abſtulit & exercitui ſuo diſtribuit,ante illud iudicium anima & corpore ſempiternis pœnis eſt deputatus, ſimulq; cum ſuis peccatis recepit pœnas propter peccata omnium, qui res facultateſq; ſuas ob honorem & amorem Dei ad ſanctorum loca in luminaria diuini cultûs fouenda,inq; alimoniam ſeruorum Chriſti ac pauperum pro animarum ſuarum ſalute contulerant. Porrò vir Dei ad ſe rediens,ſanctum Bonifacium & Fulradum monaſterij S. Dionyſij abbatem,ſummumque regis Pipini capellanum ad ſe vocauit,eiſq; hæc reuelans,hoc ſigni dedit,vt ad ſepulcrum Caroli principis irent,& ſi corpus eius illic non inuenirent,ea quæ dicebat, vera eſſe crederent. Illi verò pergentes ad monaſterium,vbi Caroli cadauer humatum fuerat, tumulumq; illius aperientes, ſubitò draconem exire indè viderunt, totumq; ſepulcrum intùs inuentum eſt velut incendio atrum.

(Habet hæc etiã Paulus Aemylius lib.2. de rebus geſtis Francorum. 1.Tim.5.)

CAP. VII.

Abit è vita S.Eucherius. SAnctus autem Eucherius ſexto exilij ſui anno, ipſo glorioſo tranſitûs ſui tempore,diuini luminis perfuſus claritate,corpore integræ cõuerſationis intactus, carnis vinculis abſolutus,emigrans ex hoc mundo,victor intrauit in cælum: ibiq; à Domino pro laboribus & operibus bonis diadema accepit gemmis fulgentibus variatũ, floribus immarceſcibile,decore & varietate inæſtimabile. Sepultus eſt in eccleſia beati Trudonis Confeſſoris Chriſti,& cum magno decore,vt dignum erat,ab omnibus tumulatus. Lingua verò noſtra nõ ſufficit vllis verbis ea omnia expromere,quę poſt eius obitum miracula ab eo geſta ſunt:ſed pauca,quæ veridica relatione didici, ſilere
Miraculum. minimè audebo. Mulier quædã, quam ipſe vir ſanctus de gentilitatis errore ſua admonitione reuocauerat, cuiuſq; filium de ſacro fonte ſuſceperat, ad tumulum eius ceream candelam pondere libræ vnius ex deuotione collocauit & incendit: eaq; per tres

tres dies & noctes perpetuò arſit, nec extincta eſt. Die verò tertio cuſtos templi ceram eius candelæ liquefactam redegit in maſſam, atque ecce in eius manibus in tantam molem excreuit, vt idem omninò pondus priſtini cerei inueniretur.

CAP. VIII.

PRæterea ſanctimonialis quædam, quam vir ſanctus ob vitæ illius caſtimoniam familiariter dilexerat, pro facultate ſua ad caput ipſius ſancti candelã, humani corporis ſtaturam æquantem, appoſuit, accenſamque reliquit. Veſperè autem tranſacto, cuſtodes eccleſię, vt moris eſt, foribus obſeratis, ardentem illic dimiſerunt. Ad declaranda ergò beati viri merita, cùm intempeſta nocte omnes ſopore tenerentur, ſuper tumulum illius, qui pallio opertus erat, cecidit, & vſque ad extremam ſuî partem cõbuſta eſt. At cuſtodes expergefacti, vt viderunt cinerem in pallio, ſtupore & admiratione attoniti, formidabant, nè quid eius ignis abſumpſiſſet: excuſſoque cinere diligẽter ſcrutantes, ità ipſum pallium illæſum compererunt, vt nec tenuis maculæ veſtigium in eo appareret. Aliud miraculum.

CAP. IX.

NVpèr etiam miraculum quoddam innotuit, quod nequaquàm ſilentio tegendum arbitror. Quidam ex famulis viri DEI, quem ipſe à gentilitatis perfidia cõuerſum, Chriſti baptiſmate purificauerat, à quodam DEI famulo vas vitreum commodatò accepit, idque oleo implens, ad caput ſancti viri ſublimè ſuſpendit & accendit. Cœpit autem paulatìm liquor augeri, & in pauimentum inſtàr riuulorum dilabi. At cuſtodes cœnobij, viſo tam inſigni miraculo, retulerunt congregationi. Porrò fratres concito gradu baſilicam ingreſſi, ad tanti miraculi conſpectum gaudio perfuſi, certiq; de meritis ſancti Eucherij, vaſe ſuppoſito, Dei donum ſuſcepére. Tandèm paucis diebus euolutis ità copioſè manauit, vt lampades ſeptem indè impletæ, licèt pariter arderent, nihil tamen imminuerentur. Ex ipſo autem ſanctitatis liquore quicunque ægrotus ex deuotione manibus ſacerdotum vngitur, ſtatìm recepit ſanitatem, quacunque etiam detineatur infirmitate. Hoc verò miraculum nemo ambigat hodieque fieri. Oleum in lampade augeſcit.

CAP. X.

POST anniuerſarium verò diem obitûs eius, cùm vigiliæ vel matutini hymni à Clero omni ſolenniter celebrati fuiſſent, Abbas ipſius monaſterij cœpit eſſe anxius pro cibis clero populoq; qui ad celebranda ſolennia confluxerant, apponendis. Egreſſus autẽ vnus ex clericis, qui fuerat viro ſancto familiaris, ad fluuium iuxta monaſterium præterfluentem, annuente Domino, tantam piſcium multitudinem in eo natare conſpexit, quantam ſe nemo illic aliquandò vidiſſe meminiſſet. Accurrit itaq; citiſſimè, & renunciat Abbati & fratribus, quid ipſi conceſſum eſſet videre. Itur ergò, retia iaciuntur, tantaque piſcium multitudo temporis puncto capitur, vt non ſolùm Clerus, ſed etiam populus vniuerſus, qui ad eius conuenerat ſolennitatem, ſufficienter, immò etiam abundè exatiatus, gratias pro ſancti merito ſacroſanctę referrent Trinitati. At verò prolixi operis eſt totam pertexere hiſtoriam, quales quantaſque virtutes per eius interuentum ibidèm Dominus operari dignatus eſt. Nam cæci multi receperunt viſum, claudi plurimi greſſu reſtituto, adepti ſunt ſanitatem, dæmones quoquè ſine numero fugati. Augentur dona plurima, præſtantur vndiquè, donante Domino, petentibus vota congrua. Vndè oro clementiam ſanctiſſimi patris, vt mihi pigro & indigno ſeruulo ſuo, qui plurima ex ijs, quę de illo audieram, prætermiſi, & hæc pauca commemorare non omiſi, apud Dominum patrocinari in omnibus non deſiſtat, ipſo largiente, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Feſtus dies S. Eucherij.

Multa miracula poſt obitũ eius.

VITA

VITA S. PIPINI, PRIMI DVCIS BRABANTIÆ, *ex Codice MS. grauiter, vt appáret, conſcripta.*

21. Febrvar.

Parentes Pipini.

Venerabilis Pipinus Dux Brabātiæ ex patre Carolomanno principe & matre Emegarde, fuit Maior domûs Frāciæ ſub Clotario rege Francorum & Dagoberto eius filio. Qua dignitate, parùm à dominatione ac ſublimitate regia differente, prædirus, omnia prudenti diſpoſitione ordinabat: præſtabatq; tam in bello fortitudine, quàm iuſtitia in pace. Erat erga regem fidei ſeruantiſſimus, erga populum verò veritatis tenaciſſimus: atq; in diſcernenda vtrorunque cauſa firmiſſimo animi iudicio perſiſtens, neq; munera populi ad ſubuerrendum ius regium reſpiciebat, nec gratiam regis ad obruendam populi iuſtitiam attendebat.

Iuſtitia eius.

Leuit. 19.

Siquidem regem Deum regi homini præferebat, cuius mādato prohibitum nouerat, vultum potētis honorare, vel perſonā pauperis in iudicio attendere. Tam ergò, quæ plebis erāt, plebi deferebat: quàm quæ regis, regi reſtituebat. Studebat ad normam diuinæ iuſtitiæ omnes iudiciorum ſuorum ſentētias dirigere. Quæ res vel maximè hinc arguitur, quoniam beatum Arnulphum pontificem Metenſium, quem in timore ac dilectione Dei nouerat excellentem, omnium conſiliorum vel negociorum ſuorum ſocium aſſumebat.

Arnulphus Metēn epiſcopus.

Hoc adiutore fretus, æquitatis freno cohibebat, ſi quandò neglecto iure, poteſtate regia abuti voluiſſet. Defuncto quoq; prædicto viro Dei, ſanctum Cunibertum, antiſtitem Colonienſium, pari ſanctitatis fama illuſtrem, curabat in hac negociorum adminiſtratione participem habere.

Cunibertus Colonīeń epiſcopus.

Perpendere ex hoc poſſumus, quo æquitatis ardore ſuccēſus fuerit, qui tam circunſpectos conſiliarios, tamque incorruptos arbitros elegit. Quia enim prauitatem execrans, rectis & honeſtis ſtudijs intentiſſimus extitit, ſemper vius eſt in exercitio operis ſanctorum virorum conſilijs, & eorum fretus meritis. Beatus igitur Pipinus primò regum Auſtraſiæ, poſtmodùm ipſius Auſtraſiæ inferioris præpoſitus & dux glorioſus, erat lingua & natiōe Teutonicus. Decus ergò & gloria Teutonicorum, ſpeculum & norma Brabrantinorum, via & exemplar morum, beatûs iſte pater patrum Pipinus, egregius dux, poſtquàm domū regiam & inferiorem Auſtraſiam, ſuæ fidei commiſſam, ſtrenuiſſimē gubernâſſet, vocatus eſt ad pátriā ſine fine duraturā, recepturus ſuæ fidelitatis mercedē condignam.

Moriī magno ſui relicto deſiderio.

Cuius mors tāto dolore totā Auſtraſiam perculit, vt planctui eius planctus regum nequaquàm cōferri poſſit. Fuerat nanq; probatiſſimæ vitæ ac puriſſimæ famæ, ſapientiæ domicilium, conſiliorum theſaurus, defenſio legum, controuerſiarū finis, munimētum patriȩ, curiæ decus, via ducum, & diſciplina regū.

Iob 29.

Prou. 8.

Qui profectò ſi exemplo ſancti Iob laudes ſuas prȩdicare voluiſſet, ex perſona Sapientiæ, quæ ipſum vberrimè repleuerat, veriſſimè & abſq; iactantiæ vitio dicere potuiſſet: Per me reges regnant, & cōditores legum iuſta decernunt. Huius autē beati viri corpus eo honore, quo decuit, in ciuitate ſua Laudis conditum eſt, ibiq; diù iacuit, donèc diuino inſtinctu viri fideles illud ad locum eminentiorem & celebriorem tranſtulerunt, non patiētes theſaurum tam precioſum humillimi viculi loculo occultari, ſtatuentes præclaram lucernam nō ſub modio, ſed ſuper candelabrum reponēdam, vt luceat meritis & ſignis omnibus, qui in domo Dei ſunt, vtì cernere datur vſq; in prȩſentē diem.

Matth. 5.

Vt aūt oſtenderetur, quanti meriti eſſet apud Deum, tale fertur in die tranſlationis eius contigiſſe miraculū.

Transferūtur eius reliquiæ, & cerei ardentes à vēto nō extinguūtur.

Nam cùm veneranda eius oſſa de tumulo vbì dudùm repoſita erāt, leuarentur, vt ad ciuitatē Niuellénſem, locū videlicet eius reuerentiæ competentiorē, transferrentur, cū copioſis id actū eſt cereis, ſicut decuit, ardētibus. Cumq; de Laudis vſq; Niuellā populus fidelis per tantum terræ ſpatiū venerandas reliquias cum luminaribus proſequeretur, & aura eſſet multùm ventoſa, ne vnus quidē cereorū vi extinctus ventorum extitiſſe perhibetur, quouſq; peruentū eſt ad locū optatum. Ipſius itaque ſacrȩ reliquiȩ collocatæ ſunt, vt decuit, in capſa decenti iuxta feretrū filiæ ſuæ ſanctæ Gertrudis, quȩ ſingulis annis in diebus Rogationū circunferūtur à Clero, ad laudem Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui eſt laus & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA

VITA, & MARTYRIVM S. MONTANI ET SOCIORVM EIVS, LVCII, IVLIANI, VICTORICI, FLAuiani &c. *ſcriptum eleganti ſtylo partim ab ipſis martyribus, partim ab alio quodam, qui præſens interfuit. Eſt certè hiſtoria lectu digna, apparetq; hos martyres S. Cypriani fuiſſe diſcipulos, & paulò poſt illum pro Chriſto paſſos eſſe.*

DILECTISSIMI fratres, nobis nihil aliud eſt agendum, 24. Februar.
quàm vt de Dei ſeruis & Chriſto ei⁹ dicamus, & de multitudine fratrum cogitandum : quanquàm ratione hic amor per hoc officium ad has nos impulerit literas, vt fratribus pòſt futuris & magnificentiæ Dei fidele teſtimonium, & laboris tolerantiam per Dominum memoriam relinqueremus. Poſt popularem tumultum, quem ferox vultus Præſidis in necem concitauit, poſt que ſequentis diei acerrimam perſecutionem Chriſtianorum, appræhẽſi ſumus Lucius, Montanus, Flauianus, Iulianus, Victoricus, Primolus, Renus, & Donatianus catechumenus, qui baptizatus in carcere, ſtatim ſpiritum Donatianus & Primolus in carcere obeunt.
tradidit: necnon & circa Primolum ſimilis conſummationis exitus contigit. Nam & ipſum ante paucos menſes habita confeſſio baptizauit. Igitur appræhenſis nobis, & apud Regionantes in cuſtodia conſtitutis, ſententiam Præſidis milites nunciabant, quòd die heſterno ardens, nobis interitum minaretur. Nam vt poſteà quoq; veriſſimè cognouimus, exurere nos viuos cogitauit: ſed Dominus, qui ſolus de incendio Prou.21.
ſeruos ſuos poteſt liberare, in cuius manu ſermones & corda ſunt regis, furentem à nobis Præſidis ſæuitiã vertit: & incumbentes precibus aſſiduis tota fide, ſtatim quod petiuimus accepimus: accenſusq; in exitium noſtrę carnis ignis extinctus eſt, & flamma caminorum ardentium Dominico rore ſopita eſt. Ignis diuinitùs extinguitur.
Nec difficile credentibus fuit, noua poſſe ad vetera exempla cõtingere, Domino in ſpiritu pollicente: quia qui gloriam iſtam operatus eſt in tribus pueris, vincebat & in nobis. Dan.3.
Tunc à propoſito ſuo, Domino volente, confractus, mitti nos in carcerem iuſſit. Quò deducti, non expauimus fœdam illam loci caliginem : moxque carcer tenebroſus, ſpiritu prolucente, reſplenduit, & contra obſcuritatis deformia, & cæca noctis contecta, inſtàr diei, fidei deuotio candida luce veſtiuit, & ad ſummum aſſcendebamus locum pœnarum, quaſi aſſcenderemus in cælum. Quales illic dies duximus, quales trãſegimus noctes, exponi nullis ſermonibus poſſunt: nec tormenta carceris vlla affirmatione capiuntur: ſed veremur atrocitatem loci, vt eſt, dicere, quia vbi tentatio eſt grandis, ille ibi maior eſt, qui eam vincit in nobis, & non eſt pugna, qua non ſit, Domino protegente, victoria. Nam & occidi ſeruis Dei leue eſt : ideò mors nihil eſt, cuius aculeos conniuens contentionemq; deuincens Dominus, per crucis trophæum triumphauit. Sed & cauſa nulla armorũ eſt, niſi quandò miles armandus eſt: nec armatur, niſi quandò congreſſio eſt: & in coronis noſtris prçmium ideò eſt, quia certamen prçceſſit: nec datur palma, niſi congreſſione perfecta. Certamẽ ſequitur præmiũ, nempè corona.
Sed paucis diebus viſitatione fratrum nos refrigerauimus. Nam omnem noctis laborem, diei ſolatium lçtitiæq; abſtulit. Tunc Reno, qui nobiſcum fuerat, ſomno appræhenſo, oſtenſum ei eſt produci ſingulos. Quibus prodeuntibus, lucernæ ſingulæ præferebantur. Cuius autem lucerna non præceſſerat, nec ipſe procedebat. Et cùm proceſſimus nos cũ lucernis noſtris, expergefactus eſt. Et vt nobis retulit, lætati ſumus, fidentes nos cum Chriſto ambulare, qui eſt lucerna Pſalm.118.
pedibus noſtris, & ſermo Dei. Poſt ipſam noctem dies nobis hilaris augebatur. Et cõtinuò eadem die ſubitò rapti ſumus ad Procuratorem, qui defuncti Proconſulis partes adminiſtrabat. O diem lætum, gloriam vinculorum: ò optata votis omnibus catena. O ferrum honorabilius atque precioſius optimo auro. O ſtridor ille ferri, qui ſtrepebat, dum trahitur per aliud ferrum. Loqui noſtrum futurum ſolatium videbatur : atque nè hac iucunditate tardiùs frueremur, à militibus, vbinàm nos Præſeſ

audire vellet, huc atque illuc per totum forum circunducti ſumus. Tunc nos in
ſecretarium vocauit, quia necdùm hora paſſionis aduenerat. Vndè proſtrato
diabolo, victores ſumus in carcerem reuerſi, & ad alteram victoriam reſeruati. Hoc
[Fame & ſiti ſancti Confeſſores tentantur.] itaque prælio victus diabolus, ad alteras ſe aſtutias vertit, fame nos & ſiti tentare mo-
litus. Et hoc ſuum præliũ multis diebus fortiſſimè geſſit, ità vt quod magìs ſecũ facere
aduerſarius putabat, ægrotantiũ copia ad Solonẽ fiſcalem & aquã frigidam laboraret.
[Locus obſcurus & mendoſus.] Hic autem labor, hæc inopia, hoc neceſſitatis tempus ad Deum pertinuit, dilectiſſimi
fratres. Nam qui nos tentari voluit, ipſum vt allocutionẽ in ipſa tentatione habere-
mus, ſe oſtendit. Nam Victori presbytero, cõmartyri noſtro, qui ſtatìm poſt hanc eun-
[Viſio.] dem viſionem paſſus eſt, oſtenſum eſt hoc. Videbam, inquit, puerum huc in carcerem
introiſſe, cuius fuit vultus perlucidus ſuper ſplendorẽ inenarrabilẽ, qui nos deduce-
bat per omnia loca, vt exiremus: egredi tamen non potuimus, & ait mihi: Adhuc mo-
dicum laboratis, quia nunc impedimini. Sed cõfidite, quia ego vobiſcum ſum. Et ad-
iecit: Dic illis, quia glorioſiorem coronam habebitis. Necnon ad Deum ſuum ſpiri-
tus properans, & anima iam proxima paſſioni, ſedes ſuas requiſiuit. Nam hunc eun-
dem Dominum de paradiſo interrogauit, vbì eſſet. Cui ille ait: Extra mundum eſt.
Oſtende illum, inquit, mihi. Qui ait illi: Et vbì erit fides? Cumque hic per huma-
nam puſillitatem diceret, Quod † me mandas, tenere non poſſum: dic ſignum, quod
eis dicam. Reſpondit ei Dominus, & ait: Dic illis ſignum Iacobi: Lætandum eſt, fra-
tres dilectiſſimi, vt patriarchis, etſi non iuſtitia vel laboribus adæquari poſſimus.
[Pſal. 49.] Sed qui dixit, Inuoca me in die preſſuræ, & eximam te, & clarificabis me: ad clari-
[for. * flexus] ficationem ſui * fletûs poſt preces, ad ſe habitas, commemoratus eſt noſtrî, priùs
miſerationis ſuæ denuncians munus. De hoc enim ſorori noſtræ Quartilloſiæ hic
nobiſcum poſitæ oſtendit: cuius mulieris & maritus & filius ante triduum paſſi
erant. Ipſa quoquè hìc reſidens, propinquitatem ſuam velociter ſubſecuta eſt, quæ
[Viſio Quartilloſiæ martyris.] in hunc modum, quod vidit, expoſuit: Vidi, inquit, filium meum, qui paſſus eſt, ve-
niſſe ad carcerem: qui ſedens ſuper labrum aquarium, ait: Vidit DEVS preſſu-
ram veſtram & laborem. Et poſt hunc introiuit iuuenis miræ magnitudinis, qui fe-
rebat phialas duas ſingulis manibus, lacte plenas, & ait: Bono animo eſtote. com-
memoratus eſt veſtrî DEVS. Et ex phialis illis, quas ferebat, dedit omnibus bi-
bere. Quæ phialæ non deficiebant. Et ſubitò allatus eſt lapis, qui feneſtram diuidit
medius: ſed & claræ feneſtræ ipſo medio allatæ, liberam cæli faciem admiſerant.
Et poſuit iuuenis ille quas ferebat phialas, vnam ad dexteram, alteram ad ſiniſtram,
& ait: Eccè & ſatiati eſtis, & abundat, & tertia adhuc phiala ſuperueniet vobis. Et
abijt altera dies, quæ poſt hanc viſionem eluxit. Expectantes autem eramus horam
illam, quandò fiſcalis non cibus, ſed penuria & neceſſitas inferretur: quia cibus
nullus nobis ſuberat. Nam & altera die ieiuni manſeramus. Subitò autem vt ſitien-
tibus potus, eſurientibus cibus, deſiderantibus martyrium obuenit: ità laboribus
noſtris refrigerium Dominus per Lucianum chariſſimum nobis præbuit: qui diſ-
[Præbetur tandèm cibus Cõfeſſoribus.] rupto catenarum obice, velut per duas phialas per Herennianũm hypodiaconum &
Ianuarium catechumenum alimentum indeficiens omnibus miniſtrauit. Hoc ſub-
ſidium ægros & laborantes nimiùm ſuffulſit. Eos quoquè qui per eundem labo-
rem, hoc eſt, per incommodum Solonis & frigidæ aquæ ægritudinem iam incide-
rant, ab infirmitate reuocauit. Cuius tam glorioſis operibus omnes apud DEVM
gratias agimus. Iam nunc, dilectiſſimi fratres, & de amore, quem in nos inuicèm
habemus, aliqua dicenda ſunt: nec inſtruimus, ſed admonemus: quia ſicut ſi-
mul vnanimes ſumus, ità & apud Dominum vnà viuimus & oramus. Tenenda eſt
concordia charitatis, & dilectionum vinculis inhærendum eſt. Tunc diabolus pro-
ſternitur, tunc à Domino, quicquid poſtulatur, accipitur, ipſo pollicente ac dicen-
[Matth. 19.] te: Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcunque petieri-
tis à patre meo, continget vobis. Nec alio modo vitam æternam accipere & cum
[Regnũ Dei nõ obtinebunt, niſì qui pacis & charitatis ſunt ſtudioſi.] Chriſto regnare poterimus, niſì fecerimus quod præcepit faciendum: pro quo & vi-
tam promiſit, & regnum. Eos deniq; hæreditatem Dei conſequi, qui pacem cum fra-
tribus tenuerint, ſuo magiſterio ipſe Dñs enunciat, dicens: Beati pacifici, quoniam fi-
[Matth. 5.] lij Dei vocabunt. Quod exponẽs Apoſtolus, ait: Vt ſimus filij Dei. Si aũt filij, & heredes:
[Rom. 8.] hæredes quidẽ Dei, cohæredes autẽ Chriſti. Si quidẽ cõpatimur, vt cõmagnificemur.

S.

Si hæres non poteſt eſſe, niſi filius: filius autem nõ eſt, niſi pacificus: hæreditatem Dei habere non poterit, qui pacem Dei rumpit. Et hoc non quaſi admoniti dicimus, aut ſine diuina oſtenſione ſuggerimus. Nam cùm Montanus cum Iuliano habuiſſet ſermones aliquos ob eam mulierem, quæ ad communionem oppreſſit, quæ nec communicabat: cumque poſt correptionem, quam in eam congeſſerat, in rigore ipſo diſcordiæ manſiſſet: oſtenſum eſt eadem nocte Montano hoc: Viſum eſt, inquit, mihi veniſſe ad nos centuriones. Cumque deducerent nos per viam longam, peruenimus in campum immenſum, in quo occurrunt nobis Cyprianus & Leutius. Peruenimus autem in locũ candidũ, & facta ſunt veſtimẽta noſtra candida, & caro noſtra cõmutata, cãdidior eſt facta veſtimẽtis noſtris cãdidis. Ità aũt perlucida fuit caro noſtra, vt oculorũ viſum ad intima cordis admitteret. Et reſpiciẽs in pectus meũ, video quaſdã ſordes, & experrectus ſum in viſione. Et occurrit mihi Lucianus, & retuli illi viſionẽ & aio illi: Scis quoniã ſordes illæ, illud eſt, ꝙ nõ ſtatim concordaui cũ Iuliano? Et in hoc experrectus ſum. Qua de re, fratres dilectiſſimi, concordiã, pacem, vnitatem omni virtute teneamus: imitemur iam hic eſſe, quod futuri ſumus. Si nos inuitant iuſtos promiſſa pmia, ſi terret iniuſtos pœna prædicta, ſi cum Chriſto eſſe & regnare cupimus, quæ ad Chriſtum & regnum ducunt, illa faciamus. Optamus vos benè valere. Hæc omnes de carcere ſimul ſcripſerant. Sed quia neceſsè erat omnem actum martyrum beatorum pleno ſermone complecti, quia de ſe & ipſi minùs dixerant, & Flauianus quoquè priuatum hoc nobis munus iniunxit, vt quicquid literis eorum deeſſet, adderemus, neceſſariò aliqua ſubiunximus: Cumque per plurimos menſes recluſi fuiſſent in carcere, & fame ac ſiti diù laborâſſent, tandèm ſerò produci iubentur, & ad ꝓtorium Præſidis admoueri. Et omnibus quidem glorioſa voce profeſſis, cum Flauiani adiutorium reclamaret amore peruerſo, nugans eum diaconum, quod confitebatur inter cæteros, id eſt, Lucium, Montanum, Iulianum, Victoricum, dicta ſententia eſt, Flauianusque rursùs receptus eſt. Et quanuis haberet plenam doloris materiam, quòd ſcilicet de tam bono collegio ſeparatus eſt, tamen fide & deuotione, qua vixit, credebat id fieri, quod Deus vellet, & triſtitiam ſolitudinis deſtitutæ, religione ſapientiæ temperabat. Dicebat etiam, Cùm cor regis in manu Dei ſit, quæ cauſa mœroris eſt, aut quarè ſuccenſendum putem homini, qui hoc loquitur, quod iubetur? Sed de Flauiano poſtmodùm pleniùs. Interìm cæteri ducebantur ad victimæ locum. Concurſus vndiquè gentilium & omniũ fratrum fuit. Qui quãuis obſequẽtes alijs & cæteris Dei teſtibus pro religione & fide, quam Cypriano docente didicerunt: tunc tamen officio pleniore & copia maiore cõuenerant. Erat illic videre martyres Chriſti, felicitatem gloriæ ſuæ, vultus hilaritate teſtãtes: ità vt poſſent prouocare ad propriæ virtutis exẽpla, etiã ſi tacerẽt. Sed nec ſermonis largitas defuit. Nã exhortationibus ſuis ſinguli plebẽ corroborauerũt: Et Luciũ qdẽ ꝓpter ingenitã lenitatẽ, & probã ac modeſtã verecundiã, infirmitas etiã grauis & labor carceris fregerat: ac ꝓpterea cũ comitibus paucioribus ſolus antè ꝓceſſit, nè multitudo nimiæ preſſuræ de fuſiõe ſanguinis inuideret: qui tñ & ipſe nõ tacuit, ſed comites ſuos quomodò potuit inſtruxit. Cui cùm dicerẽt fratres, memento noſtri: Vos, inqt, mei memẽtote. Quãta martyris humilitas, de gloria ſua nec ſoli ſub ipſa paſſione ꝓſumere? Iulianus quoquè & Victoricus inſinuata diù fratribus pace, & commendatis omnibus clericis, maximè eis, qui famem carceris viſitauerant, ad paſſionis locum cum gaudio & ſine pauore venerãt. Sedenim Montanus, corpore & mente robuſtus, quanquàm & ante martyrium glorioſus, quicquid ſemper veritas poſtularet, conſtanter & fortiter dixerit ſine vlla exceptione perſonæ: tamen de martyrio proximo creſcens, prophetica voce clamabat: Sacrificans dijs eradicabitur, niſi Domino ſoli. Et hoc frequenter iterabat, inſinuans & inculcans, non licere, deſerto Deo, ad ſimulacra & manufacta figmenta accedere. Hæreticorum quoquè ſuperbiam & improbam contumaciam retundebat, conteſtãs eos, vt vel de copia martyrum intelligerent Eccleſiæ veritatem, ad quam redire deberent. Deindè lapſorum abruptam feſtinanter negationem pacis ad plenam pœnitentiam & Chriſti ſententiam differebat, necnon integros quoquè ad tutelam integritatis exhortans: State fortiter, fratres, & conſtanter militate, dicebat. Habetis exempla: nec vos lapſorum perfidia deſtruat ad ruinam, ſed noſtra tolerãtia magis ędificet ad coronam. Virgines quoquè ſingulas admonebat, vt ſanctitatem ſuam tuerẽtur.

Viſio Montani.

Prou. 21.

Appáret hic, hos martyres Cypriani ætate vixiſſe.

Montani ꝓclara laus & prophetica vox.

tur. Generaliter omnes docebat, vt præpoſitos venerarentur. Præpoſitis quoq; ipſis concordiam pacis inſinuans, nil eſſe melius aiebat, quàm præpoſitorum vnanimem voluntatem: tùnc & plebem poſſe ad ſacra obſequia prouocari, & ad vinculum dile. ctionis animari, ſi rectores plebis pacem tenerent. Hoc enim eſt propter Chriſtum pati, Chriſtum etiam exemplo ſermonis imitari, & eſſe probationem maximam fidei. O exemplum grande credendi. Cùm autem iam carnifex immineret, & gladius ſuper ceruices eius libramẽto nutante penderet, expanſis ille manibus ad Deum, voce cla. ra, ità vt non tantùm ad totius plebis aures, ſed & ad gentiles quoquè ipſos ſonus vo. cis euaderet, orauit, rogans & deprecans, vt Flauianus, qui per ſuffragium populi de comitatu eorum remanſerat, ſequeretur die tertio. Et quo precis ſuæ fidem faceret, manualem, quo oculos fuerat ligaturus, in partes duas diſcidit, & iuſſit alteram reſer uari, qua Flauiano oculi poſt craſtinum ligarentur. Sed & in medio eorum ſolum ſer. uari iuſſit, vt nec ſepulturæ conſortio ſepararetur: & perfectum eſt ſub oculis noſtris, quod Dominus in Euangelio ſuo repromiſit, vt qui tota fide peteret, quicquid pete. Mar. 11. ret, impetraret. Nam poſt biduum, ſecundùm quod poſtulatũ fuerat, Flauianus quo. què productus, gloriam ſuam paſſione perfecit. Quoniam tamen, vt ſuprà dixi, etiam ipſe mandauit, vt bidui moram memoratis cauſis iuberemus, faciendum erat neceſ. ſitate maiore, quod fieri meritò deberet, etiam ſi non iuberetur. Poſt ſuffragia illa, poſt voces, quibus quaſi pro ſalute eius amicitia inimica ſurrexerat, reuocabatur in carcerem virtute robuſta, mente inuicta, fide plena. Nihil de animi eius vigore muti. lauerat remanendi quidem cõtemplatio, quæ quemuis poſſet mouere. Ità fides, quæ imminentem paſſionẽ tota deuotione præſumpſerat, temporanea impedimenta cal. Gen. 22. cabat. Hærebat lateri eius incomparabilis mater, quæ præter fidẽ, qua ad patriarchas Mira ſanctæ mulieris fortitudo. pertineret, in hoc etiam ſe Abrahæ filiam comprobauit, quę filium ſuum & optabat occidi, & quòd interim remanſiſſet, contriſtabatur glorioſo dolore.

2. Mach. 7. O matrem, religioſè piam, ô matrem inter vetera exempla numerandam. O Macha. bęicam matrem. nihil enim intereſt de numero filiorum, cùm perindè & hęc in vnico pignore totos affectus ſuos Domino mancipauit.

Sed ille collaudans matris animum, vt dilationem ſuam non doleret, Scis, inquit, mater meritò caſtiſſima, vt ſemper tentauerim, ſi confiteri contigiſſet, martyrio in eo frui, & frequenter catenatus videri, & ſæpè differri. Si ergò contigit, quod opta. ui, gloriandum eſt potiùs quàm dolendum. Et cùm ad carceris ianuam veniretur, difficiliùs multo & tardiùs quàm ſolebat, aperiebatur, obnitentibus etiã carceratio. rum miniſtris: ità vt videretur obfirmatum, ſpiritu quodam repugnante atque teſtan. te, indignum eſſe, carceris ſordibus eum fœdari, cui cæleſte habitaculum pararetur. Quia tamen diuinitatis corona dilata, dignas cauſas habebat, iam cæli & Dei hominẽ inuitus carcere admiſit. Qualis illic mẽs fuit biduo illo, quæ ſpes, quæ've fiducia, cùm martyris Dei animus & de collegarum petitione præſumeret, & de ſua crederet paſ. ſionem futuram? Dicam, quod ſentio. Dies ille poſt biduum tertius, non quaſi paſſio. nis, ſed quaſi reſurrectionis dies ſuſtinebatur. Admirans erat deniquè turba gentiliũ, qui vocem Montani petentis audierant. Poſtquàm verò produci tertio die iuſſus eſt, rumore cognito, confluebãt increduli & perfidi, fidem martyris probaturi. Egredie. batur de carcere Dei teſtis, iam ad carcerem non reuerſurus. Communis omnium magna lætitia, ſed magis habebat in animo ſuo certum, quòd & fides propria & peti. tio anteceſſorum ſuorum extorqueret Præſidi vel inuitam, licèt populo reclamante, ſententiam. Vndè & occurrentibus fratribus & ſalutare cupientibus, fide tota polli. cebatur, quòd in Fuſciano cum omnibus pacem facturus eſſet.

Vides hîc familiarẽ admodũ martyribus fuiſſe huius hiſtoriæ authorẽ. O magna fiducia, fides vera. Ingreſſus deindè prætorium, cum miraculo omnium in cuſtodiarũ loco ſtabat, expectans donec vocetur. Illic nos in latere eius conſtitu. ti eramus, iuncti penitùs hærentes, ità vt manus manibus teneremus, exhibẽtes mar tyrij honorem, & contubernij charitatem. Ibi condiſcipuli eius ſuadebant, cum la. chrymis etiam, vt præſumptione depoſita, ſacrificaret interdùm, poſteà quicquid vel. let, facturus: nec incertam illam & ſecundam mortem pluſquàm præſentem verere. tur. Et hæc gentilium verba ſunt, qui dicebant vltimi furoris eſſe, magìs mortem *temerè, mâlle *timere, quàm viuere.

Sed

Sed ille gratias agens, quòd amicitia duce, quantùm in ipſis erat, conſultum ſibi vellent: tamen & de fide & de diuinitate non tacuit, dicens, multo melius eſſe primo in loco, quantùm ad libertatem integritatis pertineret, occidi, quàm lapides adorare. Tunc deindè ſummum eſſe Dominum, qui omnia imperio ſuo fecerit, ac propterea ſolus colendus ſit, addens & illud, quòd gentiles minùs credunt, etiam ſi de diuinitate quid ſentiunt, viuere nos etiam cùm occidimur, nec vinci morte, ſed vincere: ipſos quoquè, ſi vellent peruenire ad conſcientiam veritatis, etiam Chriſtianos eſſe debere. His illi retunſi & reuicti, poſtquàm nihil per ſuadelas obtinere potuerunt, ad crudeliorem ſe miſericordiam contulerunt, certi eum à propoſito volũtatis ſuæ vel tormẽtis deponi poſſe. Et cùm admoueri iuſſus eſſet, interrogatus à Præſide, quarè mentiretur ſe diaconum, cùm non eſſet, mentiri ſe negauit. Et cùm Centenarius diceret, notariam ſibi datam eſſe, qua contineretur eum fingere, reſpondit: An non eſt veriſimile me mentiri, & illum verum dicere, qui notariam falſam dedit? Qui cùm reclamante populo ac dicente, Mentiris: iterùm à Præſide interrogaretur, an verè mentiretur, reſpondit: Quod eſt compendium mentiendi? Ad hoc populus exaſperatus, torqueri eum iteratis clamoribus poſtulauit. Sed Dominus, qui ſerui ſui fidem ſciebat, non eſt paſſus probati martyris corpus tormenti alicuius vel leui laceratione pulſari. Cor enim regis ad ſententiam ſtatìm flexit, & teſtem ſuum, vſque ad mortem fidelem, conſummato curſu & agone perfecto, coronauit. Exindè iam gaudens, quia ꝑ ſententiam datam paſſionis ſuæ erat certior, etiam iucundo colloquio fruebatur. Et ſic effectum eſt, vt iuberet hæc ſcribi, & ad propria verba coniungi: addi quoq; oſtenſiones ſuas noluit, quarum pars ad moram bidui pertineret. Cùm adhuc, inquit, epiſcopus noſter ſolus paſſus fuiſſet, oſtenſum eſt mihi hoc, quaſi Cyprianũ ipſum interrogarem, an pati ictus doleret martyr futurus, de paſsionis tolerantia conſulebat, dicens: Alia caro patitur, cùm animus in cęlo eſt, & nequaquàm corpus hoc ſentit, cùm ſe Deo tota mente deuouit. O verba martyris, martyrem cohortãtis. Negauit eſſe in paſſionis ictu dolorem, vt qui & ipſe habebat occidi, animari cõſtantiùs poſſet, quòd nec paruum quidem ſenſum doloris de paſſionis ictu haberet. Poſteà, inquit, cùm plures paterentur, contriſtabar in viſu noctis, quòd quaſi à collegis meis remanſiſſem. Et apparuit mihi vir quidam, dicens: Quid cõtriſtaris? Cui cùm cauſam triſtitiæ meæ dicerem, ait: Confeſſor es, tertiò martyr eris per gladium. & ſic impletum eſt. Nam confeſſus Chriſtum primò in ſecretario, ſecundò publicè, reclamante populo, iuſſus recludi, à collegio ſuo ſecundùm oſtenſionem remanſit, & productus poſt confeſſiones duas, tertiò paſſionem perfecit. Deindè, inquit, cùm iam Succeſſus & Paulus cum comitibus ſuis coronati fuiſſent, & ego poſt infirmitatem conualeſcerem, video ad domum meam veniſſe Succeſſum epiſcopũ, vultu pariter & cultu nimìs claro, cuius effigies difficulter agnoſceretur, eò quòd carnales oculi angelico ſplendore rutilarent. Quem cùm vix agnoſcerem, ait mihi: Miſſus ſum nunciare tibi, quoniam tu paſſurus ſis. Hoc cùm dixiſſet, ſtatìm venerunt duo milites, qui me perduxerunt in locũ quendam, vbì erat fraternitatis multitudo collecta, inter quos apparuit mater mea, dicẽs: Laudo te, quia nemo ſic martyrium duxit. Et verè nemo. Nam, vt omittam carceris abſtinentiam ſingularem, & vt accipientibus cæteris vel modicum cibum, qui de ſordibus penuriæ fiſcalis exhibebatur, ſolus ſe ab ipſo modico continuit, tanti habens ieiunijs multis & legitimis fatigari, dummodò alios victu proprio ſaginaret. Ad illa igitur veniam, quòd cum tanto honore deductus eſt, qui à tot ſacerdotibus comitatus, eius diſciplinis omnibus ordinatis, ad inſtar ducis dirigi meruit. Sic regnaturum cum Deo martyrem, iam ſpiritu ac mente regnantem, etiam itineris tota dignitas exprimebat. Sed nec de cælo teſtimonium defuit. Imber largus & lenis temperato rore deſcendens fluebat, ad multa proficiens: Primò, vt gentiles ꝑniciter curioſos interuentu pluuiæ refrenaret, & vt diuertendi daretur occaſio, vt ſacramentis legitimæ pacis, nullus profanus arbiter intereſſet. Et quod Flauianus ipſe ore ſuo dixit, ad hoc pluebat, vt Dominicæ paſſionis exemplo aqua ſanguine iungeretur. Sic conſummatis omnibus fratribus & pace perfecta, proceſſit è ſtabulo, quod Fuſciano de ꝓximo iunctum eſt. Ibi cùm editiorem locum & ſermoni aptum conſcenderet, ſilentio manu facto, huiuſmodi verba emiſit: Habetis, inquit, fratres dilectiſſimi, nobiſcum pacem, ſi Eccleſię noueritis pacem, & dilectionis vnitatẽ ſeruaueritis. Nec putetis pauca eſſe, quæ

Ic hilaris ad mortem Flauianus.

Viſio oblata Flauiano.

Flauiani egregia prę conia.

Iohan. 19.

Memorabilis martyris morituri ſententia.

quę dixi, cùm & Dominus noſter Ieſus Chriſtus, paſſioni ꝓximus, hæc nouiſſimè di-
Iohan. 15. xerit: Hoc eſt mādatum meum, vt diligatis inuicèm, ſicut dilexi vos. Et ſupremum il-
lud adiunxit, & in teſtamenti modū vltima ſermonis ſui fide ſignauit, quòd Lucinum
presbyterum commendatione pleniſſima proſecutus, quantùm in illo fuit, ſacerdo-
tio deſtinauit. Nec immeritò. Non enim difficile fuit, ſpiritu iam cęlo & Chriſto pro-
ximante, habere notitiam. Deindè ad locum victimæ, expleto ſermone, deſcendit, &
ligatis oculis ea parte, quam Montanus ſeruare ante biduum iuſſerat, fixis tanquàm
ad precem genibus, paſſionem ſuam cum oratione perfecit. O martyrum glorioſa
documenta. ô teſtium D E I experimenta præclara, quæ ad memoriam poſterorum
meritò conſcripta ſunt, vt quemadmodùm de ſcripturis veteribus exempla, dum di-
ſcimus, ſumimus, etiàm de nouis aliqua diſcamus.

IGNATII MONACHI, QVAE FIT SINGVLATIM, EXPOSITIO VITAE ET MIRACVLORVM *ſancti Patris noſtri Taraſij, Archiepiſcopi Conſtantinopolitani.*

Suidas hūc Ignatiū dicit fuiſſe diaconū & vaſorū cuſtodē eccleſiæ Cōſtantinopolitanæ, & Metropolitanū Niceæ.
Februarij 25.
Prouc. 10.

NAtaturus per ingentem maris magnitudinem, inclyti pa-
tris & vita inacceſſa præſtantis, vereor nè aduerſos ven-
torum flatus linguæ agreſtis, & vaſtorum fluctuū obſcu-
ritatis excitem, ſalumq; & tempeſtatem mihi procurem
animæ naufragij. Talis enim eſt inſcitiæ temeritas, quæ
orationem effundit tanquàm paleam, ad nihil quod ſit
opportunum conducibilem, & affert damnum ei, quod
oportet fieri & eſt vtile, & in naufragium incidit multi-
loquij, quod fieri non poteſt, vt omninò effugiat pecca-
tum, vt eſt Salomonis & diuina admonitio. Hoc meum
reprimit ingeniū & terret cogitationē, & refrenat ora-
tionem, & diuinarum viri dotum profundum intueri ꝓ-
perantem, retardat. Sed cùm altū longi temporis ſilentium res eius tegens eſſet mul-
torum auribus damnum allaturum, vt quæ teneantur deſiderio audiendi res optimas
& præſtantiſſimas, quæ ab illo in vita geſtę ſunt, vt quæ ſint plenæ vtilitate animæ, agè
valere iubens omnem dubitationem, pauca quædam de ipſo, quæ dignatus ſum vide-
re oculis, & quę accepi auribus, & quæ ipſa noui experientia, & in mea humili & ege-
na ſcio manere memoria, cum pura & ſyncera veritate in lucem edere, ſi Deus con-
cedat, iam conabor. Nam etſi non poſſim dicere pro dignitate, non ideò vniuerſum
deſeram: ſed quia nolo abſcondere talentū, ſicut ille malus & piger ſeruus, ideò quod
Matth. 25. Deo gratū eſt prompto & alacri animo offerre pro viribus, etſi non pótero debitum
ſoluere cum fœnore, in eo quidem certè, quòd ſortem exerceam & procurem, vt ei
nihil detrahatur, ero aliqua ex parte accipiendus.

Hic ergò ſacroſanctus & magnus Taraſius, qui Chriſti manſuetudinem & humili-
tatem ab infantia vſq; ad ſenectutem imitatus pulchrè expreſſit, in cuius, ſicut priùs
dixi, virtutum mare me vt natarem demiſi, quiſnam eſſet & vndè, & ex qua patria &
parentibus ortus ſit, arduū fuerit dicere, ijs etiam qui ex ſcientia ſciunt amplè & ma-
gnificè dicere, non ſolùm mihi, cuius eſt planè humilis & abiecta oratio, tantam præ-
clari generis ab alto repetere magnitudinem, & à maioribus deductam eius ſtirpem
recenſere, qui gloriari non vult eiuſmodi laudibus, neq; fluentibus diuitijs cor appo-
Pſal. 61. nere, conuenienter diuino Pſalmographo, vnquàm eſt meditatus. Hoc vnum autem
poſſumus dicere, ꝙ omni authoritate & maxima excellentia apud eos, qui per id tē-
pus imperabant, Georgius eius pater, & rei nomen cōueniens ſortita mater eius En-
cratia, propter ſummam iuſtitiam primas partes obtinuerunt, ex patriciorū ſerie de-
riuati, appellati patricij. Quorum pater quidem cùm aſſcendiſſet ad altitudinem tri-
Integritas patris eius in iure dicundo. bunalis iudicialis, integreq; & incorruptè ius omnibus ex æquo tribueret, Solone &
Lycurgo antiquis illis legiſlatoribus, conſpectus fuit longè iuſtior. Qui étiam ali-
quandò rectam & legibus conuenientem tulit ſentētiam, cùm quid eſſet iuſtum tunc
igno-

ignoràſſent,qui videbantur imperium obtinere, neque id vellent exequi. Iuris verò dicendi difficultas in his fuit: Paupereculæ quædam fœminæ, fuerant grauiſsimi criminis accuſatæ. Quænam autem fuerit ea accuſatio,iam dicam.

Accuſatæ fuerant cædem feciſſe lactentium infantium,per foramen domorum vel portis etiam clauſis ſubeuntes, & ex improuiſo infantes interficientes. Quę etiam trahebantur in iudicium ab ijs, qui credebant fabulis, & nolebant Chriſti Dei noſtri ſequi doctrinam, quę ſimulacris & phantaſmatibus nequaq̃ decipitur. Eſt enim apud Græcos in fabulis fœmina quędam, Gello nomine,quæ dicitur,cùm immatura morte vitam abrupiſſet, quibuſdam ſpectris acceſſiſſe ad recèns natos infantes, & eos interfeciſſe. Huius fabulæ improbo pellecti ac decepti ſpiritu,qui ea dicebant probabiliter,conantur etiam ad mulierculas transferre hoc execrandum ſcelus, & eis adſcribere in ſpiritum conuerſis,cauſam eorum,qui moriebantur ante tempus. ô ſtuporē, ô cordis oculorum cæcitatem. Si corpus longitudine profunditateque & latitudine compactum ac conſtipatum,in ſpiritum diſſolutum procedit, & hęc facere conceditur,Chriſtus ergò,qui eſt ipſa veritas,dicens: Spiritus carnem & oſſa nō habet:reputatus eſt phantaſma ab ijs,qui hæc aſſerunt. Quinetiam Chriſtus quoquè,qui veram carnem accepit,& ſpiritum carnem & oſſa nō habere verè affirmauit Diſcipulis, nulla re circunſcribetur,quæ obſtet,quò minùs ſit phantaſia. Sic ergò cēſens & citra dubitationem iudicans Georgius,fœminas abſoluit à criminibus. Qui tunc autem rerum potiebatur, (valdè enim defendebat phātaſiam) cùm ſenſiſſet ſic iudicâſſe Georgium,iuſſit eum ad ſe adduci. A quo euidenter edoctus de vero exitu latæ à ſe ſententię, cum quidem cecidit per ſummam ignominiam: latam autem ab eo ſententiā vel inuitus comprobat,vt qui à criminibus abſolutas conſeruârit mulierculas. Et Georgij quidem conſtantiæ & iuſtitię pars hîc ſita ſit. Iohan.14. Lucæ 24.

Mater verò clara pietate, & id,quod ipſa appellabatur, cernens proficere in filio, venerandum reddit ſuum filium & verè templum continentię. Et cum æqualibus quidem ſuis & improbis docens eum nullam habere cōſuetudinem: inire amicitiam cum ijs, qui amant decus virtutis, ſuadebat & eis coniungi iure charitatis ſpiritalis. Quamobrem ingreſſus per vniuerſam virtutē, erat apud omnes reuerendus,vt etiam conſulari dignitate fuerit honeſtatus:& electus ſit primus ſcriba arcanorum Imperatoris:& in aula imperatoria luciferi inſtàr reſplenduerit: vt qui diuinas quidèm diſciplinas abundè eſſet complexus:& ex externa eruditione collegiſſet,quę ſunt pręſtantiſſima. Illas quidem meditans ad aſſcenſum virtutis,& plātatus ſecùs decurſus aquarum diuinę cognitionis, vt rationales fructus proferret in tempore: harum autē vtilitatem per attentionem & cautionem in animo recōdens obſignauit, per quas poſſet corrigere,quod eſt prauum & barbarum: & linguę ſuę imponere legem accuratè loquendi. Mater piâ ſuum inſtituit filium. Fit conſul &c. Pſal.1.

Cùm ſic decæterò per vtraſque laudem eſſet aſſecutus, & totum ſe Deo dedicâſſet per pietatem & puram conſcientiam, venit ad habitū ſpiritalis perfectionis, & mundi munera obiens in mundano habitu, ſe à mundana remouit ambitione, & ſpiritui adaptans animā, Vas ſacrū efficitur electione melioris, etiā ante ſacerdotium, & paſtor pecudū rationis compotum, qui paſcebatur adhuc,ꝓnunciabatur: & ſperabatur fore, vt ſuſciperet vniuerſam omnium præfecturam, vt lucida lucerna iam accenſa, igne virtutum mundum illuſtrans vniuerſum,& omnem hæreticam diſpellens caliginem,& lucem procurans rectæ fidei. Nec populum ſua ſpes fefellit,vt qui mox acceperit id,quod deſiderabat. Paulus enim, quem Cypria natum excepit Salamis, ſanctè & integrè clauum regens ſacerdotij, cùm nefaria adhuc vigeret hæreſis, quæ accuſat Chriſtianos:eorum,inquam,qui abolent imaginem Chriſti veri Dei noſtri carnis ſuſceptionis: & eius,quæ eum verè & propriè peperit Dei matris,& incorporearum,vt viſæ ſunt, poteſtatū: & iam omnes ſancti oppugnatores hęreſis à breui & caduca hac vita exceſſiſſent,& traducti eſſent ad eorum, quæ in vita geſſerant,quę fit illic,diſcretionem:& ſerpētinæ doctrinæ virus etiam poſt exitum euomuiſſent ex Eccleſia, ęgrè ferebat & animo angebatur Paulus,cùm non haberet,qui ei opē ferret, & manū pręberet ad rectæ fidei correctionem, propterea quòd omnes adhærerent hæreſi, eamq; confiterentur & aſſentirentur. Capit itaque conſilium dignum ſua prudentia. Nam Iconomachorum hęreſis.

 cùm

cùm incidiſſet in morbum,qui ei mortem erat allaturus,& deducturus ad longęuam quæ illic eſt,reſolutionem,ſe clàm ſubducit è ſede: & cùm veniſſet ad Flori monaſterium,in numerum monachorum ſe retulit,mutato amictu.

Irene cũ filio Cõſtantino Imper.

Poſtquàm autem notum fuit, quò ſe demiſiſſet Pontifex, idque iam perueniſſet ad aures eorum; qui per id tempus rerum potiebantur, (Irene autem & Conſtantinus eius filius,primas potentiæ partes tunc pulchrè obtinebãt)ij, quòd res accidiſſet noua & inſolita, animo non parùm conturbati, ſtatuerunt venire ad dictum monaſterium. Poſtquàm verò agnouerũt Pontificem ſubijſſe habitum humilitatis, ira repleti & metu,rogauerunt eum,qui ſe ad tãtam dederat audaciam, quænam fuiſſet cauſa Pontificis fugæ & tonſuræ,reputantes num nihili eſſet facturus grauem Imperatoris indignationem. Paulus autem miti ac placida oratione (talis enim erat,ſi vllus alius) iram leniens imperatoriam,perſuaſit, vt iraſci deſiſterẽt:& aperuit cauſam, quæ eum ad hoc deduxerat,hoc modo verba faciens:

Oratio Pauli Epiſcopi ad Imperatores.

Me,ô Imperatores, & morbus,& improuiſus mortis aduentus, coëgit hoc facere. multo autem magìs ad id impulit Eccleſiæ deformitas, quæ laborat hæreſi, & ex diuturna mala opinione tantum accipit dolorem,vt ei inhæſerit vibex immedicabilis:etèr iam per manus & atramentum inſcripta hæreſi aſſenſio. Neq; enim mihi licuit effugere retia malę opinionis:ſed accidit,vt & lingua & manu in ea implicarer. Quod etiam me magìs angit,vt quod excedat ſenſus animi. Video omnes orbis terrarum partes,quæ in veſtra manu tanquàm in ſtateta appenduntur, fidei immobilẽ conſeruantes trutinam,& in recta permanentes doctrina & exultantes,ab eccleſia noſtra longè diſſidere,& tanquàm à Chriſti grege alienas oues repellere. Et ideò recuſo eſſe paſtor cœtùs hæretici,& ſtatui potiùs habitare ſepulcrum,quàm eſſe obnoxius anathematibus ſacrę quaternioni ſedium Apoſtolicarum. Sed cùm ſceptri potentiam in veſtras manus Deus tradiderit, & imperialem curam geratis Chriſtianiſſimi gregis, qui eſt ſub ſole,nè deſpiciatis triſtitiam matris veſtrę Eccleſiæ,ſed ſtudete,vt ea rursùs veterem recipiat pulchritudinem. Nè patiamini abominandam hęreſim nunc quoquè, tanquàm ſuam ex querceto,vt dicitur, vaſtare ac perdere vineam veſtrę imperatoriæ & fidelis agriculturæ,& à viam tranſeunte non trita & aſpera mala opinione turpiter eam peruadi. Eſt vobis ſcientiſſimus agricola, qui aluerit botrum veræ confeſſionis, & eum expreſſerit in diuina torcularia vnius & ſolius Eccleſię,& cùm implêrit craterem ſapientiæ,parauerit fideliſſimo populo poculum rectę ſententiæ. Et quemnam hunc innuis,ei dixerunt Imperatores? Taraſium mea ſignificat oratio,qui eſt primus à ſecretis diuini veſtri imperij. Illum ſcio, & quicunque rectè ſapit,eccleſiam eſſe opportunè ſuſcepturum:& virga quidem rationis participe hæreſum nugas eſſe exacturum:docendi autem & paſtorali baculo introducturum & foràs educturum ad ſtabula & mandras veritatis,gregem diuiniſſimum.

2.Cor.5.

Cùm in auribus imperatorijs ſic ſeminâſſet orationem, & eã effeciſſet genitalem, & quæ iam fructum tulerat in centuplum,grauitate morbi oppreſſus, ad tabernaculi diſſolutionem, per mortem confidenter feſtinabat, ædificationem à Deo per incorruptionem,vt dicam Apoſtolicè,ſortitus. Et ſic quidem ſe geſſit Paulus: Imperatores autem in Paſtoris electione mentem habentes occupatam, & Pauli ſermone ſtimulati,in Taraſium apertè defigunt oculos: & eum, Deo volente, vt viduato gregi præeſſet,communi conſenſu ſapienter eligunt. Eis aſſentiebatur,quidquid erat optimum & præſtantiſſimum è ſacro ſenatu,diuinus planè cœtus:vt qui omninò ſcirent virum in omnibus præfulgere,& dignum, cui demandaretur dignitas paſtoralis. Quidquid autem erat promiſcuum ac circunforaneum, & lucernam redolebat hæreticam, patris ſanctitatem,etiam ante ſacram ab eo acceptam veſtem,vt ad arguendũ vehementiſſimam & acutiſſimam ſuſpectam habens ſecurim, nolebat aſſentiri communibus ſuffragijs,non volens ab antiqua ſua reſipiſcere ſentẽtia: & malebat inuolui cœno limi hæreſeôs, quàm potari viuifico fluento puri & imperturbati fontis doctrinæ Taraſij. Sed vicit id,quod iuſtum erat:& admiſſum eſt, quò pro pietate ferebatur decretum. Iubent itaque Imperatores ſtatìm coràm ſiſti Taraſium,vt quæ Deo videbantur & legibus Eccleſiaſticis,iura in eo confirmarent. Ille verò aderat cum pia & honeſta ſpecie, & quas à Deo habebat,gratijs circundatus. Apud quem honeſtis & egregijs agentes ſermonibus, & tanquàm iam cum patre,de eo,quod erat poſteà conſtituendum,

Taraſius eligitur epiſcopus Cõſtantinopolitanus.

dum,conſilium ineuntes,vſi ſunt verbis eiuſmodi:

Non putamus latére tuam prudentiam,quòd preteritis temporibus Eccleſiam inuaſit vertigo hæreticę caliginis,quæ nihilo tolerabiliùs eam operuit,quàm nona plaga Aegyptiaca,tenebræ, inquam,palpabiles, & vſque in hodiernum diem cancri more ſerpit per gregem: & per vniuerſum ferè mundum in animam commouit tempeſtatem. Sed quoniam Deus ineffabili nutu eam produxit, & eius ductores,qui nō iuſtè iuſtum perſequi ſtatuerant, iuſto iudicio ab imperio exemit & à vita, & tanquàm lampadem prælucentem noſtram accendit potentiam, vt malæ opinionis abigamus tenebras, & faciamus exoriri Solem cognitionis: eccè te euocamus defenſorē & ꝑpugnatorem, & ad hoc certamen adiutorem, vt qui ſciamus te pulchrè poſſe armari ad rectam tuendam ſententiam,& ſtructa ex diuinitùs inſpiratis ſcripturis acie, pro ea confligere & te præclarè gerere. Nè ergò terga vertas ad ea, quæ piè à nobis proponuntur,qui mundanis opibus & copijs ſtudemus procurare pacis vtilitatem:quinetiam pedibus & manibus opem ferre,& omnem mouere lapidem, vt dicitur in prouerbijs,vt inueniatur quod quęritur,& appręhendatur quod dſideratur. Tempus eſt ergò,vt contexatur præclara & valdè optanda Eccleſię tunica, quàm ſcidit peſtis hæreſis.Nunc appropinquat dies inſignis & ſalutaris,in quo Chriſtus ceſſare faciens fremitum erroris ſimulacrorum,annuit copioſis ſuis miſerationibus, vt eius veneranda erigeretur ſtatua,quòd attinet ad humanitatē.Tranſiens ergò ad ſeptum Sacerdotij, cùm aduersùs hæreſim decertaueris, cane victoriæ canticum aduersùs inimicos. A Deo præmium & coronam accepturus,egredere.

Imperat. oratio ad Taraſium. Exod.10.

Taraſius autem Imperatoris allocutione obſtupefactus, & tanquàm à cæleſti aliquo ſono attonitus,reſpondit in hanc ſententiam ad ea, quæ dicta fuerant. Tempeſtatem quidem,quæ in fidem & vniuerſum commune vehementer irruit,& vſque ad fundamenta Eccleſiam periculoſis agitauit fluctibus,& animę naufragiū multis conciliauit,nulla eſt auris,quæ nō acceperit,etiamſi pauci effugerint vim procellę.Hunc verò ſedare turbinem, & nocturnę pugnæ luna non lucente hanc pacare procellam, maius eſt,quàm vt vllæ vires id queant pręſtare Quis enim,quæ tam nefariè inualuit conſuetudinem,& naturæ vim accepit, & mundum propemodùm iureiurãdo adegit aduersùs diuinam poteſtatē,conuerterit & fecerit diſcere,quod eſt melius, niſi Deus adſpexerit & defenderit veſtram diuinam poteſtatem? Eccleſia,quę impietatis tyrãnide olìm fuit exuta veteris decoris pulchritudine, laceriſq; pannis diù eſſe induta ſuſtinuit ꝓpter putria & imbecilla dogmata hęreſis,nunc à Deo & à vobis ornetur pijs varietatibus. Per vos ergò renouentur mãdata Apoſtolorum, per quæ refulſit ſplendor veræ fidei. Reſpirent ſacrarum Synodorum pura decreta, quæ Euangelicis ſeruantur traditionibus,nec ſuſtinent in æternum vllo modo poſſe ſurripi. Aperiantur veſtibula paternorum dogmatum, & Chriſti pecudum in eis greges tranſeant,& tanquàm ex diuino paradiſo confiteantur doctrinam rectæ confeſſionis. Per Caiaphaicum enim cōcilium facta eſt abortio fœtûs hęreſis. Per œcumenicam Synodum naſcantur filij Eccleſiæ, & ad menſuram ætatis Chriſti incrementum accipiant. Nam ſi hoc factum fuerit,& antiqua ac prima amictûs dignitate fuerit decorata,& veræ opinionis pius dogmatum Lucifer veſtro ſtudio eam illuſtrauerit,habebit omnes fideles in eadem ſententia conuenientes, & ſuas animas profundentes, vt ea ſtabiliter fundata,conſeruetur ſupra firmam petram fidei.

Taraſij ad Imperat. reſponſio.

Conſtantinopolitanā pſeudoſynodum dicit,qua damnitæ ſunt imagines ab hæreticis.

Cùm hæc coram Imperatore animæ vtilia declarâſſet myſteria, ipſe eum rogat, vt eum quoquè de his differentem audiat communis cœtus populi. Nam hoc caput rectę fidei ægrè ferebat turba militaris, vt cui non videretur eſſe admittēdas & adorandas venerandas imagines. Nutu ergò Eccleſiæ hoc facere incitatus,cū fuiſſet in inclyto Magnaurę palatio,vniuerſa cōfluente ciuitate & ſacerdotali multitudine ſe quidē excuſauit, validis' demonſtrans rationibus, qualis eſſet ſacerdotij profeſſio & dignitas, & ad quantam altitudinem euehat & magnitudinem ,eum, qui vult ad hoc procedere: ſeque non eſſe idoneum ad id ſuſcipiendū, vt qui iam olim fuerit implicatus in mundi dignitatibus, & in huius vitæ turbis & ſolicitudinibus plurimùm inuolutus,& myſticum hunc ſtatum nondùm guſtauerit. Eum enim,qui ad hanc vocationem & hunc gradum properat, illotis, vt dicitur, manibus citò ad id inſilire, & quæ non tangi poſſunt,tangere non eſt tutum:ſed eum,qui eſt educatus in ijs, quæ ad hoc

ferunt iuſtificationibus,& directus Euangelicis & Apoſtolicis, vt par eſt,viuificis doctrinis, ad diſcernendam viam rectam & incuruam : vt illa quidem paſtoraliter deducat ad meliora:hanc autẽ declinet & vitet,conuenienter diuinæ admonitioni,vt quæ procùl ferat à Deo & eius conſtitutionibus. His fretum,traduci oportet ad hanc magnitudinem. Me autem, vt ſcit Deus,ad hoc ſuſcipiendum miniſterium inuitum coëgerunt Imperatores, cùm hoc mihi nunquàm veniſſet in mentem, neque de hac vnquàm rectione cogitâſſem. Tanquàm electo ergò Dei populo & gregi meam communico conſcientiam, vt ſi me huic maximo muneri voluëritis alligare, & me huius iugum ſubire ſtatueritis, Traditioni Oecumenicæ fidei vos quoquè ipſos inclinetis, & nè vos ſequi pigeat patres, qui hac via ſunt ingreſſi, & ſex ſanctis Oecumenicis Synodis,& ijs, quæ piè ab ipſis ſunt decreta, conſentire nè recuſetis. Ad ſupernam enim hæreditatem tranſmittunt eos,qui ipſis parent, & fiunt authores magnę & immortalis remunerationis. Eius itaque admonitiones tanquàm angeli voces admittit populus, & polliciti ſe inſtàr ouium ſecuturos ducentem paſtoraliter,ſe, vt Deo & ei videtur,in omnibus pariturus affirmabant.

En vult vt œcumenicis obtêperent Concilijs,modò ipſum velint habere Epiſcopum.

Tùnc decæterò inſpiratione principalis & diuini ſpiritûs, conſpirante etiam conſilio Imperatoris, limi mundani mutata dignitate & tonſa coma ritu Clerici, honeſtoque & venerando alio ſumpto amictu, diuinis & ſpiritalibus inuocationibus,ſicut Aaron & Phinees, ſuſcipit vnctionẽ honoris ſacerdotalis,& aſſcendit ad altitudinem cathedræ Paſtoralis,luci lucem adiungens, & virtutem augens virtutibus,& modum ſuperantibus profectibus datum, ſacratiſſimum talentum multiplicans. Continentiam enim tanquàm Eucrateæ filius, & qui eum iampridèm abundè exercuerat, vſq; adeò ſibi parauit ex eo,quòd eſſet paucis contentus,vt eſſet eius victus à rebus ſuperuacaneis omninò alienus,& non luxurians vſque ad ſatietatem. Vitæ autem ſuæ habenas ità moderabatur, & animi perturbationum tumultus ità reprimebat, vt eſſet omnibus diuiniſſimũ exemplar propoſitum,cui nunquàm perſuaderi poterat,vt moueretur ad appetitum voluptatis.

Parſimonia victus eius.

Cùm autem ad diuinarum ſcripturarum meditationem ſibi domeſticam aſſciuiſſet vigiliam,ſomnum vt membra ſoluens & inutile amandabat mancipium : & cùm vſus exigeret,rurſùs iubebat adeſſe. Quis enìm eum in lecto recumbentem,aut mollibus ſtragulis vnquàm vidit inuolutum? Quis tunicã & zonam ſuper cubile dimittentem vnquàm accepit,& præparauit, vt eſſet elegantior & concinnior? Quis ex eius pedibus vnquàm detraxit calceos, & alligata ſpongia,vt mos eſt, leuigauit & polijt? Sed ipſe erat ſibi, vt dicitur,balneator, & inſeruiebat ſibi ad vſum corporis: in hoc quoq; Chriſtum magiſtrum diuino zelo imitans,qui dixit : Non véni vt mihi miniſtraretur, ſed vt miniſtrarem:exemplum humilitatis prębens ſuis diſcipulis.

Catalogus virtutum eius.

Matt.20.

Habebat autem precationem,quę mentem ſublimè ad cęlos euehebat,& ſoli Deo reddebat familiarem,& coniũgebat incorporeis,& expellebat omnem tentationem, conuenienter Domini eloquio. Nullum enim erat tempus,quo non habebat ſolum eum genu flectentem & ſurgentem, & manus ad cælos extollentem, & ſupernè accipientem à Deo illuminationem. Humilitatem verò, vt quæ ei à puero fuerat familiaris, ità eſt complexus, vt non ſolùm ea in ipſo conſpiceretur, & ex ea laudem aſſequeretur,ſed etiam tranſiret ad alios,qui exemplo ſuo informabantur. Multis enim ex ijs,qui erant relati in numerum Clericorum,qui ſuos lumbos zonis cingebant aureis,& ornati erant varijs & precioſis veſtibus ſericeis, aurũ quidem ademit:fecit autem ſuccingere lumbos cingulis cõtextis ex pilis caprarum. Ijs verò,qui toti corpori ex ijſdẽ filis purpureas veſtes habebant contextas, excogitat tunicas remotas à curioſitate nimia & delicijs, vt quæ eſſent veſtitus honeſtus, & conuenirent ijs,qui Deo ſeruire ſtatuerunt, & profitentur humilitatem. Ex quo quid euenit? Vt tolleretur quidem,quidquid damni ex eo naſcebatur: honoraretur autem frugalitas, vt theſaurus quiſpiam precioſiſſimus. Caſtitatem verò, & quæ cum ea ſimul degit temperantiam,vt quæ ſanctificationem conciliarent,appellauit ſorores:per quas, quæ carnem inuadit,ſordidam & adulterinam exterminans cogitationem, & ignominiæ affectiones depopulans,à Deo fuit redimitus victrice corona impatibilitatis.

Precatio.

Humilitas.

Caſtitas. Temperantia.

Commiſerationem autem & ditiſſimam in pauperes miſericordiã, tam hilariter, vt ille

Miſericordia in pauperes.

vt iſte dixit, impertijt, vt ſuperaret omnes, qui ſuppeditabāt pauperibus, & fieret onus Ioſeph, dans frumentum egentibus. Suæ eñ menſæ oblonia in fruſta cōminuens, ad accipiendos eos, qui eſuriebant, in dies eis parabat conuiuium. Abundè autem huius rei ſunt teſtes vſque in hodiernum diem, definita receptacula eorum cauſa, qui hoſpitio accipiebantur & pauperum noſtrorum fratrum. Quinetiam manſuram pecuniæ dationem alijs piè attribuit, in pugillaribus nomen vniuſcuiuſque ſignificans. Quotidianam autem diſtributionem, quam manu ſua propria in manus pauperū immittebat, quis ratiocinator dimenſus fuerit Diophantus, aut multiplicās numerârit Nicomachus, quę erat arena copioſior, & egenorum ventres reficiebat? Ieiunio verò, quod eſt ante Chriſti paſſionem, magnam erogare largitionē in diuerſis locis & cœnaculis, ijs, qui magna premebantur inopia, ipſe excogitauit, vſque ad Chriſti lucem afferentis, feſtum feſtorum, reſurrectionem. Rom.12. Gen.47.

Et ocio & tempore longo mihi opùs fuerit, vt per ordinem collocem accubitus inuitatorum hoſpitum & proſelytorum, claudorumq; & cæcorum & mutilorum ordinatam ſequens conſequentiam, & poſteris dem exemplum munifici ac liberalis inſtituti. Tempus autē hyemis, quod erat acerrimum, niueq; & gelu & glacie terræ vinciebat inteſtina, & ijs, qui in ipſa erant, imponebat inſtàr collaris, frigefacientē eamq; grauiſſimam moleſtiā, quomodò in eos, qui horrebant, & laceris pannis erant obſiti, & ſolùm pudenda contegebant, vſus machinationibus fouentis recreationis, propulſauit? Tunicas enim, penulas, & prætereà tegumenta ex craſſiſſimis lanæ filis & ſtaminibus confecta, & vellere denſo grauia, magno auri pondere emens, & ijs, qui ſub dio miſerè affligebantur, diſtribuens, arcebat grauem moleſtiam frigoris. In ſalutari autem priùs dicto die reuerendæ Chriſti reſurrectionis, poſt diuinæ ſynaxis & communionis peractum myſterium, adhuc ſacris veſtibus candidatus, ad veteris baſilicæ iam dirutū locum, qui vocabatur Eſtia, veniebat. Illic enim parabat egentibus maximum, quo acciperentur, epulum. Quos cùm feciſſet recumbere, incipiebat ipſe miniſtrare, vinum effundens ex cratere, & potum eis diſtribuens. Deinde cùm hoc munus obijſſet, ibat in domum ſuam patriarchicam, non aliquorum hinnulorum, vt dicit fabula, medullis ſe nutriens, neque menſa Sybaritica excipiens, nec quæ ventrem titillant & impinguant bellarijs, ſed frugalibus obſonijs & q̄ nō ſpectabāt ad delicias, ſe reficiēs. Vide ſingularē in nudos benignitatem. Ipſe miniſtrat pauperibus cibum e p[illegible]tibus.

Quis ad tantam humilitatis altitudinem memoratur fuiſſe erectus ex ijs, qui vnq̄ fuerunt? Quis demiſsionem Chriſti ſic eſt imitatus, qui paterni ſinùs non exinanita magnitudine, noſtræ paupertatis ſubijt ſpeciem, & miniſtrando docens ad cælū euolare, fecit conſidere cum paterna maieſtate? Hic ipſe, qui nunc laudatur, etiā ſi in medijs iactaretur tumultibus, non ſolùm amauit quietem & ſilentium, ſed alijs quoquè ea affatim ſuppeditauit, eos à mundo abducens & Deo reddens familiares, & virtutis efficiens filios, vt huius ſanctę vitę & operationis genitor & productor. Huius autem rei fidem facit omninò, ex hęreditate eorum, quæ ad ipſum lege dotis ex bonis paternis redibant, ædificatum monaſteriū in ſiniſtra parte Boſphori Thracij. In quo cùm arborum rationis participum plantâſſet generoſa germina, quæ pingueſcebāt fluentis exercitationis, & augebantur copioſis condimentis abſtinentiæ, ea fecit Chriſti agriculturam, triceſimum & ſexageſimum & centeſimum virtutum fructum fideliter producentia in ſanctitate & iuſtitia. Ex quibus multi ab ipſo ſunt vocati ad dignitatem paſtoralem, &, vt par erat, ornârunt poſſeſſionem ſacerdotij: fueruntq; columnę immobiles fidei catholicæ: Quod quidem oſtendit tenebroſa inundatio hæreſis, aduersùs quam fortiter pugnantes, & nubem ſubeūtes multorum periculorum in perſecutionibus & afflictionibus, & ſub dio perpeſſionibus, ad ſplendorem ſuperni luminis, eam fuderunt ac diſſoluerūt. In qua etiam ſuum cognitum reddidêre magiſtrùm, tanquàm ſemper lucentem Luciferum. Et hęc quidèm poſteà. Philip.2. Conſtruit monaſteriū.

Ipſe aūt perfectis virtutibus vſus ad ſatietatem, cùm mentem ſuam actione priùs exercuiſſet, vt aſcenderet ad contemplationem, & eius fuiſſet capax receptaculum, concinnè animum adhibebat ijs, quę ad rectam fidem pertinent, & vt quæ Deo volente viſa fuerant, & Imperatoribus promiſſa erant, ad effectū venirent cōtendebat. Hoc aūt erat, vt Oecumenica procederet Synodus: & ab eo, quod iuſtum eſt, minimè aberraret Eccleſia. Iuſſu ergò Imperatorum, omnes Pontifices ex vnaquaque re-

gione

gione & ciuitate proficiſcuntur in ciuitatem regiam,& iam edicto conuentu inclyto templo diuinorum Apoſtolorum, & iam ſedentibus Epiſcopis in ſedibus propoſitis, eccè quoddam examen veſparum,virorum inquam,qui erant,animis leoninis, ex exercitu Conſtantini, qui olim imperij ſceptra nō piè adminiſtrârat, exurgēs veluti ex quibuſdam alueis malæ opinionis,accedit ad dictam ędem ſacram, bellicis armis eam obſtructurum. Qui cùm venerandæ ædis atrijs appropinquâſſent, incondita voce locum replêrunt, dicentes non eſſe ferendum infirmare & tranſgredi ea, quæ olim viſa fuerant Conſtantino. Non enim permittemus, aiebant, illius abrogari dogmata, & prædicari eſſe ſtatuendas imagines. Quòd ſi quis hoc inceperit, & ante noſtros oculos viderimus abrogari Synodum,quæ fuit ab ipſo congregata,ſanguine ſacerdotum terram reddemus purpuream. Hæc dicebant, & in portas irrumpentes,volebant eos, qui erant intùs,interficere.

Is fuit Conſtātinus Copronymus.

Minæ Iconomachoſum.

Tunc nutu imperatoriæ poteſtatis ſeſſionem relinquunt Pontifices: Imperatores autem in eos,qui res nouauerant,cum ira frementes, citò venerunt in ſuū palatium, eorum inſolentiam & inſurrectionem & euerſionem vniuerſi reputantes. Taraſius verò ad ſacram aram accedens,timoris nullum ſignum præ ſe ferens, incruentum incipit ſacrificium: & myſtica cōmunione peracta, domū reuertitur: vbi vacabat prioribus laboribus,nempè in ſacra ſcriptura & in demonſtrationibus faciendis ex patrū eloquijs. Rurſuſque ſtatuebat,neceſſè eſſe congregari Synodum,nè communio hæretica in peius proficeret. Imperatores verò cùm eos, qui illam ſeditioſam fecerant conſpirationem, & inſultauerant in gloriam eorum imperatoriā, zona exutos à militari dignitate exauctorâſſent, & ab omni armorū auxilio deſertos & nudos effeciſſent,iubent vnumquenq; eorum ignominia notatum,redire in patriam. Non enim, aiebant,ſuſtinet Deus tales parentes ſeditionis, habere defenſores & propugnatores eius,quod ex eo relucet,palatij.

Turbatur p illos Synodus.

Exauctorantur ſeditioſi illi.

Hæc cùm Deo volente ſapiēter ſtatuiſſent, & aliquod tempus intercedere bonum eſſe exiſtimâſſent,pulchro rurſùs mandato edicunt,vt in pręclaram Bithyniæ metropolim ſimul conueniret cœtus Sacerdotum & Pontificum : Niceam,inquam,in qua Trinitatis,quę eſt eiuſdem eſſentiæ & expers omnis materiæ, aduerſùs Arrij & ſuorū rabiem acutiſſimus gladius fuit fabricatus:in qua Trinitas hypoſtaſeon indiuidua diuiſione,& diuiſa vnione theologicè refulſit. Et cùm ſanctiſſima claſſis dicto citiùs in dictam veniſſet ciuitatem, Taraſius quoq; venit ex vrbe regia, ex Apoſtolicis ſedibus ſecum aſſumens eximios quoſlibet & præſtātiſſimos:Nempè ab Adriano quidem Papa Romano Petrum primum Presbyterum, & Petrum Monachum & Præfectum:ab Apoſtolica autē Diœceſi,à Politiano,inquam, ſacratiſsimo Papa Alexandrino,Thomam Monachum & Preſbyterum : & à Theodoreto Patriarcha Antiocheno,& ab Elia principe paſtorum Eliæ, Iohannem Monachum Preſbyterū & Syncellum:adducens etiam ſecum quoſdam ex ijs, qui gerebant magiſtratus, pietate claros & gratia doctrinę & facundiæ:inter quos fuit etiam Nicephorus,qui erat à ſecretis Imperatoris:qui cùm vixiſſet in ſanctitate, & eſſet ornatus diuinis virtutibus & doctrina ac dicendi ſcientia, Byzantij ſedis patriarchalis ſuſcepit honorem poſt Taraſij ſanctā conſummationem:& quicunq; erant venerandi & eximij Monachi,qui mouebantur zelo diſciplinæ & regulæ Eccleſiaſticæ, & contendebant ſemper ſequi ſynodalem accurationem,profecti ſunt Niceam.

Synodus Nicena 2. contra Iconomachos.

Die autem præſtituto (is verò erat,in quo Tecla aperuit ſtadiū certaminibus fœminarum Martyrum)vnuſquiſq; Epiſcopus,in ſacerdotali gradu & habitu,ſedebat in ſua ſede. Primus autem loqui incipit Taraſius, & ſermonjs oſtiū aperit Synodo. Deindè impatorio & diuino edicto audientibus omnibus recitato, quod de recta & ſyncera fide magna voce acclamauit, poſt quod fuerunt etiam vocales Apoſtolicarū ſedium ad eos, qui rerum potiebantur, reſponſiones, ordine canonicæ conſequentiæ, Synodo reſonantes,& omnes ſanæ aſſentiri doctrinæ, & vt vnuſquiſque ſuam diceret opinionem,& quam de hac ſana fide haberet ſententiam & voluntatem aperiret, adhortātes,acclamauit ſacroſanctus cœtus,ità eſſe, & ſe ità ſentire de venerādarū imaginum antiqua effictione & adoratione, multis libris patrū allatis & ſynodalibus decretis,veriſq; adductis ſententijs & demonſtrationibus,& diligenti pſcrutatione impreſsis in auribus omnium. Id autem non ſemèl nec bìs,ſed ad ſeptimam vſq; ſeſſionem &

Synodus Nicena 2. vide vt approbet effictionem & adorationē imaginum.

nem & auditionem toto die cõſpectum eſt fieri · quomodò etiam Acta ſcriptis mandata, per diuinam conſequẽtiam & ordinem indicant. Tandèm cùm Taraſius & pius, qui cum eo erat, cœtus collectus patrum, venerãdum decretum literarum tutis monimentis mandâſſet: & vt id ſaluum & integrùm maneret, precatus eſſet: & vt patres, qui primam aduersùs furioſum Arrium victoriam erant conſecuti, adiutores haberent, & eorũ, quæ rectè decreta fuerãt, cuſtodes, Deum inuocâſſent: & vanæ inaniſq; huius ſententiæ authores, & omnis hæreſis inuẽtores, ab atrio Eccleſiaſtico per anathema ſeparâſſent, in vrbem regiam delata orthodoxa dogmata conſeruârunt. Quos ſumma beneuolentia exceperunt Imperatores.

Erecta itaque cathedra ipſorum Imperatorũ, & totius à Deo electæ Synodi, in iam dictæ Magnauræ inſigni æde, & nouo decreto recitato, cùm aures imperatorias diuinus impleſſet ſpiritus, (audiebant enim eos in vnum conueniſſe concentum auxilio eius, qui omnia continet, & in vnam conſenſiſſe ſententiam) admirati ſunt accurationem: & eſſe doctrinam diuinæ inſpirationis, quæ ab eis decreta fuerant, ſapienter iudicantes, penna & manu imperatoria ea optimè cõprobant & confirmant: & non viſibus donis Synodum proſecuti, vnumquenque mittunt in ſuam ciuitatem & ad greges rationis participes.

Taraſius autem & Apoſtolicarum ſedium myſtæ eximij, cùm ad ſacroſanctæ Eccleſiæ veniſſent Præfecturas, & diuinis doctrinis populũ inſtruxiſſent ac corroborâſſent, ijs, qui in clerum cooptati fuerant aut Epiſcopatum tenebant, nullũ ante Synodum, aut in Synodo, aut poſt Synodum crimen intendunt de priori mala opinione, neque eos, qui ordinati fuerant ab Hæreticis, à paſcuis ſegregant eccleſiaſticis. Sed Synodalem & paternam ſequentes diſpenſationem, eos quidem, qui ad piam transfugerant ſententiam, manibus ſuis complexi ſunt tanquàm fratres & collegas in munere Pontificatûs: eos verò, qui in re aliqua claudicauerant, & in ijs, quæ ad fidẽ pertinent, peruerſis adſpexerãt oculis, & deindè à lapſu reſipuerant, & libellis compræhendendam abrogârant opinionem, ijſdem amplectentes viſceribus, collocabant in ſuis ſedibus, & in pacifico ſtatu, & tranquillitate nullis agitata fluctibus, conſeruârunt Eccleſiam orbis terræ. Et in ijs quidem, quæ ad glorioſam fidem pertinent, ſic magnus affectus Taraſius, ad eam rectè & apertè explicandam, & ad eos, qui vacillabant & vtriſq; pedibus claudicabant, vt recto pede incederent perſuadendos, magnum ſuſcepit certamen & immenſum laborem: quotidiè quidem eos, qui accedebant, honeſtis monitis inducens: & ſi quos videbat corde peruerſos, eos dirigebat verborum congreſſionibus, eoſq; legibus colligans veritatis, adducebat Eccleſiæ ſacras hoſtias. Oſtendebat autem nullam omninò habere conſenſionem aut conuenientiã, prout videbatur fidei accuſatoribus, idolorum abominationes, cum pijs & diuinis figuris venerandarũ imaginum. Nam illorum quidem, aiebat ille, productio ſimul inquinata cum primis exemplaribus, efficitur plena omni turpitudine: Harum verò cùm ſint venerãda prima exemplaria, neceſſariò etiam ſimul veneranda apparẽt, quæ ex illis producuntur. Et ſunt illa quidem inuenta gentilis falſæ religionis, efficta ex eo, quod nuſquàm eſt: hæ autem, quæ à Chriſtiana rectè fiunt ſanctitate, ex eo quod eſt, ad id quod eſt, efformatę, habent conſequẽtem exemplaris archetypi ſanctitatem. Cùm enim inueniſſet eccleſiam praſtigiatoris & circulatoris in morem affectam & errantẽ in montibus hęreſis, & ſuſtinentẽ famem & ſitim, non panis & aquę, ſed famem audiẽdi verbi Domini, eam alens in paſcuis quietis, & deducens ad ſemitas iuſtitię, gregẽ fecit pinguiſſimum, ſalutaribus pinguefactum actionibus, & dulci lacte fidei acrem hæretici fermenti amaritudinem expuentem, & effectum nouam conſperſionem.

Et primùm quidem Simoniacæ crumenæ ſcindens vinculum, quo ſancti ſpiritûs donum venale proponitur, ſtatuit vt Sacerdotum gratis fierẽt creationes & ordinationes: ex atrio eccleſiaſtico omnem pecuniariam expellens conſuetudinem, & quidquid erat aſperum eijciens, rectas facit ſemitas fidei, gregem multis ꝓuocans ſermonibus, & aſcendẽs in ſacratiſsimũ ambonem, parabat menſam doctrinę, ex diuinitùs inſpiratis ſcripturis venãs obſonia, ad alendas animas vtilia. Quinetiam ſparsìm colligens cantica Dàuidica, per perſpicuitatem & euidentem rerum diſtinctionem, clarè aperiebat ea, quę intelligebantur: adeò vt eſſent veluti in conſpectu ijs, qui erant lecturi, & recta ijs, qui inueniunt cognitionem. Quod autem propemodùm prętermiſi, & quod

Epiſcopi Synodi Nicenę vt ſe geſſerint erga Epiſcopos & Clericos Iconomachos.

Diſcrimen inter idola Ethnicorũ & imagines ſacras Chriſtianorum.

Amos 8.

Taraſius Simoniã profligat.

& quod memoriam effugiens non erat enunciandum,& erat celaturum curam diui-ni patris,quam gerebat in eos, qui laborabant, qua ipſe eos leuabat, & cuius, vt opi-nor, fuit ipſe primus opifex, cùm in hunc locum venerim, tanquàm condimentum aliquod & mel dulce admiſcens reliquo corpori orationis,viſcera clementiæ & miſe-ricordiæ ſtatui inſerere in cordibus eorum,qui ſunt benigni & clementes.

Nam aliquandò quidam ex ijs, qui gerebant magiſtratus, ſplendore & gloria & di-uitijs inſignis,qui etiam, vt enſem imperatorium geſtaret, honorem erat adeptus, p magno pecuniæ pondere luens pœnas,cùm graues & acerbæ de eo haberentur quæ-ſtiones,neque ei quidquam daretur laxamēti,ſed afflictione & cruciatu omni ex par-te vrgeretur, deturbabatur in profundū deſperationis præ animi ægritudine.Is cùm noctem obſeruâſſet intempeſtam,eos latens,quorū cuſtodiæ fuerat creditus,ad tem-pli diuinum ſe contulit refugium. Cùm autem fuiſſet intrà adyta, venerandæ menſæ mordicùs appræhenſis cornibus, ea tenebat cum magno tremore & timore. Cùm ergò eum cognouiſſent aufugiſſe,metu nè idem ſubirent ſupplicium, volocibus pe-dibus venerunt ad diuinum templum, & eum adſpicientes menſam diuinam appræ-hendiſſe,circundāt adyti ambitum, tempore cibi ſumendi reo aperientes ingreſſum, non dantes locum,vt poſſet vti reliquis neceſſarijs:ſed ſperabant fore,vt eum prode-ret neceſſitas,& eum vel nolentem expelleret. Adhibebant itaque maiorem cuſtodi-am. Prohibent enim omninò ingreſſum ad aram, vt nemo eum ſermone impertiret, aut ad eôs,qui erant extrà,aliquod verbum ab eo tranſmitteretur. Cùm hæc igitur veniſſent ad aures Paſtoris, eum repleuerunt maxima animi ægritudine, vt qui vide-ret contemptionem diuinorum ſacramentorum, mouere ad indignationem bono-rum datricem Dei benignitatem.

Quidam ex magiſtratu reus confugit ad ſacrā aram.

Sed videte à miſericordi patre ſuppeditatum tunc ei auxilium,& admiremini pru-dētiam. Eo enim tempore,quo oportebat cibum ſumere eum,qui affligebatur,ſacra veſte ſe induens,proficiſcebatur ad adytum:& per dexteram portam ingrediens, quæ ad reficiendum virum erant neceſſaria,ſuppeditabat, abundè ex ſe afferens:& deindè abibat,eum relinquens.Si quandò autem venter,cui negari non poteſt,eum cogeret facere, quæ ſunt requiſita naturæ, ex alto rurſus deſcendens, & eum ad ſeceſſum de-ducens & expectans,& eum poſteà manu capiens,reſtituebat tribunali.Idque non ſe-mèl & bìs in die faciebat,ſed quotiès euocatus erat ad hoc miniſterium ab eo,qui gra-uiter periclitabatur. Hanc inſatiabilem diuini viri demiſſionem admirantes milites, & fieri non poſſe cogitantes, vt qui ſupplex erat caperetur, quandiù iuſti manus eum regeret, improbum in eum ſtruunt conſilium, quod ſuperabat omnem fraudem & aſtutiam. Clàm enim per alium aditum collocant inſidias, vt quandò ex ſacris adytis ouem Paſtor traheret naturæ ſeruientem,eam inſtàr luporum raperent: quod etiam factum eſt.Nam cùm ſanctus viri, vt ſolebat, curā gereret, & ad requiſita naturæ eum duceret,ij,qui ſecurè latebant in inſidijs,per aliam portam irrumpentes, eum rapiūt, & ad regiam per vim trahunt.

Taraſius ei cibū adfert.

Per inſidias capitur à militibus.

Poſtquàm autem ſceleratam infelicium machinationem in eum adornatam co-gnouit Paſtor ſanctiſſimus,ira & dolore arreptus,nulla vtens dilatione,ad Eleutherij aulam regiam (illic enim tunc fortè contigit degere Imperatricem) accedit. Cùm ij verò patris aduentum ſenſiſſent, & eius præſentiam in ipſos futuram zelo plenam & inſtàr acuti gladij ſuſpicarentur, eum ſiuerunt extra regiam, nè ſermone quidem di-gnati.Ille autem videns ſuum aduentum nihil ſibi profuiſſe, Eccleſiaſticæ pœnæ vin-clis omnes communiter alligat,pronuncians indignos communione Chriſti ſacra-mentorum,ſi vllo graui damno afficerent eum,qui confugerat ſupplex ad eccleſiam. Cùm hæc ergò tanquàm ex Apoſtolica authoritate liberè dixiſſet,eſt reuerſus.Illi au-tem magiſtri linis adſtricti, cùm non poſſent effugere ſacra retia pœnæ Eccleſiaſticæ, de reo quidem non ampliùs habuêre quæſtionem tormentis,ſed verborum ſolis exa-minationibus, de quibus agebatur pecunijs, trutinam exinanientes, tanquàm inno-centem eum abſoluunt. Talis erat in omnes vir diuinus, diuina vindicans ac defen-dens,& pro gregis ouibus periculum adiens.

Taraſius excōmunicat oēs, qui lædeꝛent eum, qui ad eccleſiam confugerat.

Cùm autem & leges accuratè teneret, & in omni genere canonicæ rectitudinis eſ-ſet exercitatus, quæ vniuerſo communi incidebant lites iudicabat, & acutiſſima co-gebat prolata ſententia eos inter ſe conuenire : non pauperis, qui in ius vocabatur,

flexu

flexus miſericordia:neque quidquam perſonæ diuitis gratificans : ſed in omnibus iu- Leuit.19.
ris indeclinabilem ſeruans diſtributionem, non dabat locum ijs, qui volebant pro-
ximo facere iniuriam. Sed fortè legum quidem rectam & nuſquàm propenden-
tem conſeruauit trutinam : deſpexit autem iura, quæ præclarè ſtatuuntur à canoni-
bus? Minimè : ſed cùm ſciret legum ſeueritatem, canonicæ authoritatis in multis
eſſe ſororem & conſortem,vt prudens Iudex hanc cum illa contemperat, & oſtendit
eſſe legitimam canonum accurationem in ijs,quæ canonicè corriguntur : legum ve-
rò rectitudinem in ijs, quæ legitimè aguntur,canonicam obſignationem. Quòd au-
tem non prodiderit hoc Dei & diuinum præceptum, ſed ex æquo canonem ſeruaue-
rit & legem,non eſt obſcurus teſtis, quem eſt cõſequenter adductura oratio.

Dictus fuit Imperator Conſtantinus iuuenis, deſiſtente matre Irene à cum illo Cõſtãtinus iuuenis in quo lapſus ſit.
coniuncta rectione imperij,& ſolus tenebat clauum adminiſtrationis. Qui cùm eſſet
alioquì bonus, non omninò autem firmiter tenebat, quæ ad puram & ſynceram fi-
dem pertinent,& quod iuniorum mentibus ſæpè ſolet vſuuenire,elatus vana ſuî per-
ſuaſione, quod ſibi videbatur,exiſtimabat iuſtius ſcriptis legibus. Is aggreditur infir-
mare leges,& quod à Domino dictum eſt in Euangelijs, patrocinio vtens ſuæ poten- Matth. 5.
tiæ : & cùm ſtatuiſſet à ſua coniuge facere diuortium, & aliam in animo haberet ex-
tollere ad imperij altitudinem, iuuenis adornat facinus indignum ſua poteſtate. Id
autem fuit mortiferæ inſidiæ,à coniuge Imperatrice ei paratæ. Affirmabat autem id
eſſe venenum,quod cum potu hauſtum,mortem ſimul attrahebat. Quod quidem co-
nabatur probare & cuilibet perſuadere, vt putabat. Putabat enim fieri non poſſe, vt
fides ſibi non haberetur,cùm eſſet Imperator,& verba faceret apud eos, qui ſubiecti
erant eius imperio. Nullus verò perſuadebatur,niſi qui gratificans Imperatori, pro-
pter gloriam in animum inducebat iuſto ius adimere.

Poſtquàm autem excitata fama hoc tranſmiſit vſque ad atria eccleſiæ, & nefaria
actio peruenit vſque ad aures Pontificis,id eum reddidit valdè dubium & perplexum,
dum apud ſe cogitat,quomodò ſe armaret aduerſùs hanc decertationem,& in ipſum
Imperatorem,rei bellicę peritiſſimum & fortiſſimum pugnatorem,ex pharetra & ar-
cu telum iacularetur, iam olim honoratus ſacerdotali horum omnium nuditate.
Cùm hæc apud ſe magnus mente verſaret Taraſius, & pararet ſe ad congrediendum
cum Imperatore,& decertandum armis ſacerdotalibus:eccè quidam ex ijs,qui gere-
bant magiſtratus, ab Imperatore inſtructus, renunciãs quod factum ac comparatum
inaniter dicebatur veneficium, acceſſit ad gnomonem caſtitatis : cumque id quàm
potuiſſet accuratiſſimè & ſubtiliſſimè contexuiſſet, omnia eſſe veriſſima ,& quæ nul-
lam admittant calumniam, affirmabat : & vt conſentiret,vt Imperator poſſet venire
ad ſecundum contractum matrimonij,inſtabat.Hæc cùm dixiſſet,expectabat vt de ijs
reſponſum acciperet. Cui,cùm ex imo ſuſpiraſſet & lachrymabiliter ſubriſiſſet,ſanctus
reſpondit:Si hæc,vt tu dixiſti, cogitauit Imperator, & carnem diuina lege cõglutina- Taraſius nõ vult cõſentire in diuortiũ Cõſtantini Imper.
tam,& quæ vna cum ipſo facta eſt,ſtatuit excindere,neſcio quemadmodùm feret gra-
uiſſimum,quod in eum à gentibus inferendum eſt,probrum: aut quemadmodùm ei-
us poteſtas gregem coget ad temperantiam, & fornicationem puniet & adulterium,
cùm ipſe ſit tam turpium conuictus flagitiorum. Nam etiamſi dederimus fide digna
eſſe,quæ à te adducuntur,& eſſet mulieris euidens maleficium, ſic etiam oporteret id Matth.5.
cauere propter reuerentiam vocis Domini, quæ dicit : Qui dimittit vxorem ſuam,
præterquàm propter fornicationem,mœchatur. Quemnam autem imperio excel-
lentiorem ſibi ſocietate matrimonij voluit coniungere, quæ ad tãtum proceſſit fla-
gitium?Sed hoc ideò prætexitur,vt honorabiles nuptiæ & torus immaculatus viole-
tur:introducatur verò dedecus fornicationis,& germanum ſemen fiat adulterinum,
& alienet id,quod eſt cognatum,introducto furtiuo & turpi concubitu. Hanc ergò à
nobis & ijs,qui ſunt noſtrî ſimiles,accipe reſponſionem,& aperi ijs,qui miſerunt.Nõ
enim cedemus ijs,quæ à te iactantur. Mortem potiùs & grauia ſubibimus ſupplicia, Vide conſtantiam.
quàm in rebus eiuſmodi ei vllo modo velimus inſeruire. Audiat Imperator nos huic
improbabili conſilio non eſſe parituros.

His verbis cæleſtibus attonitus is, qui imperatorijs ſeruiebat reſponſis, vultu
tegens triſtitiam, venit quàm citiſſimè ad eum, qui miſerat, eorum, quæ ille ſpera-
bat, nihil quod ei eſſet cordi, omninò afferens. Poſtquàm autem ſacroſancti paſto-

ris conſtantiam vidit Imperator quercu eſſe firmiorem, quæ ab impetu ventorum non concutitur, in admiratione habuit, quod factum fuerat, timens nè inclyti patris mens inflexibilis nullo ſtrepitu terreretur. Rursùs ergò mittens, iubet adeſſe ſanctum, credens, ſi coràm adfuiſſet, fore vt ſe ſubmitteret poteſtatis auſteritati. Cùm ergò veniſſet in regiam & ad ipſum Imperatorem, & cum eo de more conſediſſet, habens ſecum ſenem illum Iohannem, quem, cùm in ſynodali verſaretur expoſitione, admonuit oratio fuiſſe legatum diœceſis Orientalis : multiſque ſalutaribus admonitionibus apud Imperatorem eſſet vſus Princeps Paſtorum, & non perſuaſiſſet. erat enim, vt eſt in prouerbio, hydram ſcindere, eum à lapſu liberare, qui iam ſuis inſtàr volutabatur in fornicatione. Impulſus enim ab impudentia, his verbis vſus eſt ad Pontificem:

Imperatoris ad Taraſiū oratio.

Ego quidem id, quod iampridèm mihi accidit, ad veſtram retuli ſanctitatem. Nihil enim te voluï celare, affectionem ac beneuolentiam patris in te indicans. Porrò autem nunc quoquè per meam linguam imperatoriam, ſtatui clariùs agere meam cauſam. Meo enim imperio inſidiantem, quæ non ex D E O mihi vnita fuerat, adiutricem, cùm lex apertè iubeat, quin ab ea poſſim diuertere, nemo contradicet. Nam cùm ſint manifeſta crimina, aut mors eam excipiet : aut, quod eſt benignius, per totam vitam aget pœnitentiam. Non enim ad quempiam ex vulgo erat tranſiturum, quod ab ea adornatum erat, ſcelus : ſed ad germanum coniugem, & fideliſſimum Imperatorem, & gentibus terribilem, & ad vniuerſum orbem terræ peruaſurum erat maleficium. Quo quid eſſe potuerit perículoſius & magis horribile? adeò vt ipſa deincèps poſſit ad nullam confugere defenſionem. eſt enim priuata omni oratione, & quæ ipſam cõmendare poſſint, probationibus, vt quæ argumentorum, quæ euitari non poſſunt, habeat contra ſe veritatem ad perfectam cõdemnationem. De cæterò autem vocat tempus, vt ipſa letiferæ potionis venena aperiam: vt cùm veſtra ſancta viderit paternitas ſceleris magnitudinem, id certum habens & exploratum, non ampliùs dubitet, neque vllam expectet moram aut temporis dilationem : ſed quamprimùm eam iugis ſubijciat canonicis, & perſuadeat ei vitam eligere quietam ac monaſticam, ſi velit eam manere inter viuos. Nam cùm hoc maleficium ſit mihi poſitum ante oculos, fieri non poteſt, vt cum ea ampliùs ſeruem iura coniugij, aut amícè ampliùs cum ea coniungar & fœdus ineam. Nocentem enim, vt dicit prouerbium, Deus quoquè perſequitur. Innuit ergò, & allata ſunt vaſa vitrea cum liquore turbido curioſè compoſito ad falſam accuſationem : quæ ante faciem eius & magni patris ſtatuerunt, qui afferebant, quibus dicebat coniugem vel mortem ei eſſe machinatam, vel mentis emotionem. Videns ergò magnus Taraſius ijs, qui nequaquàm conueniebant, nexibus captum Imperatorem, & falſi labyrinthis ità inuolutum, vt euadere non poſſit, labi in peccati periculum, ſacerrimum telum infigit in eius corde, ſic dicens:

Taraſij reſponſio.

Nè moueas, ô Imperator, arma ſurda aduersùs Dei leges, neq; propter horũ tranſgreſſionem, clanculùm contra milites. Eſt enim imperatoriæ poteſtatis indicium, omnia cum libera facere conſcientia, & nihil tectum ac diſſimulatum mente agitare aduersùs eum, qui dedit coronam, & maximè euertendo diuinum eius mandatum & voluntatem. Neminem enim latet, nullũ interceſſiſſe ſcelus ad ea, quæ nunc nefariè ſtruuntur aduersùs Imperatricem, & quæ eam volũt ſubijcere maleficorũ veneficijs, & affirmant eam machinatam eſſe mortẽ maieſtati tuæ incomparabili. Quis enim, vt priùs dixi, glorians ſpecie iuuentutis, comparari potuerit cum tua pulchritudine, vt à fraude ineſcata tibi venenum prẹberet muliercula, & ſe ab ea, quę eſt in te, abduceret amicitia & germano ardore? Quiſnam appáret maiori glorians excellentia, quàm veſtri imperij quadruplici purpura, quem oculis & nutibus pellectum ſummæ veſtræ prætulit dignitati? Quis contra aduerſarios in tot prælijs ſe tam præclarè geſſit ſupra veſtram pluſquàm Dauidicam fortitudinem, vt ab ipſa amaretur pluſquàm tua imperatoria dominatio? Non eſt, non eſt ità. Fuerunt hæc inuenta & excogitata, vt prætenderentur ad omne vitium: propoſita, vt labem inurant ſceptro imperij, parabolam in gentibus, & motionẽ capitis in populis vos ponere grauiter vrgentia. Prætereà legitima iura veſtræ cõiugalis & imperatoriæ vnionis nõ audemus diſſoluere, D E I legiſlatoris timentes ſententiam: neque verbis, quæ ſpectant ad accuſandam

tuam

tuam coniugem, credere ſuſtinemus, etiam ſi mille mortibus & tormentis ſubiecti fuerimus, vt qui ſciamus, diuturna inflammatione teneri tuam affectionem in muliereulam illam fornicatricem. Quinetiam hoc quoquè notum facimus coram DEO in primis honorandæ tuę purpurę, quòd intrà cancellos incruentæ menſæ, in qua ſacrificium magnæ hoſtiæ Chriſti venerabiliter peragitur, non ſinemus ampliùs nobiſcum veſtram ingredi potentiam, nè nos quoq; audiamus, quod in execratiõibus iam olim dicitur ad Sacerdotes: Calcare atrium meum non adijcietis. Epiſcopo digna conſtantia. Ezech. 44

Hæc Taraſius, q primi paſtoris Chriſti oues regebat ſpiritaliter, cùm coram Imperatore pronunciâſſet cum cordis contritione, orationem concluſit ſilentio. Prædictus autem Iohannes, cùm ipſe quoq; ad Imperatorem multis eſſet vſus admonitionibus, ſuſtinuit maximos fluctus ignominię ab ijs, qui pręturę dignitate gloriabantur & honore patriciatûs: qui etiam minabantur ſe enſem adacturos per inteſtina ſenis, vt qui imperatoriæ poteſtati verba expueret contraria, & non citò acquieſceret voluntati Imperatoris. Cùm aũt firmã & ſtabilem manere vtriuſq; ſententiam, Imperator his verbis ſenſiſſet & minis, feruente ira incenſus, & ſciens ſe non poſſe contra hæc dicere, iuſſit eos à ſe expelli, victores ſine vibicibus, & martyres, quòd ad ſe attinet, proclamans corona redimitos. Quid hoc abeſt à Iohannis miraculo? Ille enim Herodem, qui poſt mortem fratris eius ſponſæ inſano amore tenebatur, arguit: Hic aũt, cùm adhuc eſſet ſuperſtes vxor Imperatori, & cum eo ornata eſſet imperij diademate, & deindè expulſa eſſet, non ferendum eſſe ratus quod factum fuerat, fuit cõuenienter Pſalmographo, ad matutinum acutiſſima repræhenſio, etiamſi cribro, vt dicitur, hauſerit, & acinũ inflârit, cùm ſaucia eſſet & perflueret mens Imperatoris. Et enim cùm ſtatìm eam, quæ ſibi matrimonij iure coniuncta erat, à ſe amandâſſet, & ab imperatoria aula alienâſſet, & priuato habitu & loco eam circunſcripſiſſet, à tẽpeſtate & caliginoſo illo ſalo, quod ſubiërat animo, deſtitit, per ſeparationem à germano ſuo membro. Cùm verò volutaretur in cœno introducti illius cõcubitûs, & maxima vi ei allata, crebrò Pontificem incitâſſet, vt eius vertici cõtexeret coronam tenebroſi illius & occulti contractûs, non fuit quod volebat aſſecutus. Decæteró autem huc obibat, quærens Sacerdotẽ, qui coronã cõtexeret, vt turpẽ illũ celebraret hymenæũ. Matth. 14. Cõſtãtinus reijcit legitimã coniugem ſuam.

Et de Imperatoris quidem in infirmando præcepto recuſatione, & diuini patris forti ac generoſa cõſtantia, hactenùs. Neq; eñ fas eſt res illius vlteriùs mandare monimentis literarum, quæ ijs, qui audiunt, nullam afferunt vtilitatem. Hoc autẽ oportet commemorare, quòd à tempore illius lapſûs Imperator magnum oppreſſit Taraſium multis tentationibus, ei adhibens cuſtodes, qui nomine quidem vſi ſunt Syncellorum, moribus verò longè aberant à pietate. Quos niſi aſſumpſiſſet, & niſi per eorum oculos tranſijſſet, non licebat cuiquam ad diuinum & ſapientem paſtorum principem accedere, & ea quę videbantur, eloqui. Taceo, quantam Imperator oſtenderit crudelitatem in eos, qui illi appropinquabant, & eum obſeruabant germana ſeruitute, plagis afficiens & condemnans exilijs nulla iuſta de cauſa, ſtudens eum deijcere à cura rerum diuinarum, & tentans eum afficere triſtitia. Ille autem forti ac conſtanti excelſoque & infracto animo ea, quæ accidebant tanquàm quæ erant vtilia reputans, graues illos præfectos, tanquàm Aegyptiacos operum exactores ſuſtinuit, & in omni tentatione & labore ſe probum eſſe oſtendit, adamantina Iobi ratiocinatione tãquàm armis munitus, & illius inexpugnabilem imitatus patiẽtiam, adeò vt ignauè verbum inſipientiæ è labris ſuis nunquàm emitteret. Neq; eñ habebat humilem & abiectum animum vir ille iuſtus in ijs, quæ accidebant, ſed virtutibus ſublimem & excelſum, & põtificalibus canonibus & legibus pulchrè erectum, & planè expertem omnis limoſæ nequitiæ. Diuino enim ſermone nutritus, & om̃em ſenſum irrigans nitidis & ſacroſanctè ſcatentibus fluentis, docebat habere oculum videntem omnem rectitudinem, & declinare theatralem omnem oſtentatiõem, eum coërcendo, nè circa res æternas vagaretur. Taraſius multa patitur ab Imperatore. Exod. 5. Docet frenare oculos

Multos itaq; ex ijs, qui erant in ſacris, qui equorum certaminibus mirãdum in modum delectabantur, repreſſit, & vt ſe domi continerent, cùm hæc fierent, ſibiq; & diuinis ſcripturis attenderent, admonuit: & vt nulla turpem & ab honeſtate alienam auditionem omninò admitterent: Dauidicis verò fidibus portam aperirẽt, & ijs magìs delectarentur, vt quæ graues ſermones & animæ vtiles continerent, quàm inde- Aures.

coris & inhoneſtis canticis, quæ canuntur cum tympanis & tibijs,perſuaſit. Omnem autem rerum ſuauium odoratum, qui mortem attrahit, admittere dehortabatur: eum verò,qui conſeruabat ſuaueolentiam Apoſtolicam, feſtinantem ad odorem vnguentorum Chriſti, maximè attrahere adhortabatur,& vociferari illud ſponſæ,quod in Cantico canticorum ad ſponſum præclarè canitur: Sauciata charitate ego,& curram ad odorem vnguentorum tuorum. Auerſabatur autem mortuas & maleolentes non ſanæ doctrinæ abortiones, vt quæ eſſent cauſæ tetri odoris malæ opinionis. hoc enim ante alia omnia præcipiebat, declinare aſperas vias hæreſum : ſimul verò ferri citra errorem cum ſulci axibus Eccleſiaſticis, congruenter diuinæ admonitioni prouerbij. Tactum autem,qui eſt neceſſariò miniſter guſtûs, cohibebat frenis legis ſpiritalis,vt rationis particeps attingeret alimentum & cibos ſalutares,& perpetuum animæ præberet epulum : ex quo accedit concoquens diſtributio eorum, quæ intrò aggregantur immaterialiter : & excernitur omnis ſuperfluitas malæ habetudinis, quæ diſſoluit locum animæ.

Odoratum.

Cant.5. &1.

Aſperæ viæ hæreſum declinandæ.

Tactus.

Sed quis in his tam ſe rectè geſſit,aut meliùs caſtigauit eorum repugnantias,quàm pura & reuerenda Taraſij conſcientia? Quis eo in diuinis fuit frequētiùs occupatus? Nunquàm enim dedit ocium auribus, quandò vocabat tempus precationis : ſed ipſe ſemper ſua ſponte promptè accedens, D E O abundè offerebat primitias diuinorum hymnorũ,tanquàm fructuum oblationes:& neq; eum retardabat aut emolliebat ſocordia, nec quæcunque acceſſiſſet multitudo curarum publicarum, abſtrahebatur à precibus : ſed cùm ſuo tempore nunquàm deeſſet precibus,rerum externarum turbam ſuſcipiebat. Sic in diuinis myſterijs initiatus, & ſic pulchrè ſacra peragens myſteria,vir vnus cognoſcitur ex ijs, qui poſt gratiam,& ex ijs, qui in gratia & ante gratiam,refulſerunt in Eccleſia.

Et vt nobis certa via & ratiõe procedat oratio, & regula collationis procedat immobiliter, e veſtigiò ordinem accipiat comparatio. Etenim eos, qui in ſanctitate & actione & contemplatione pulchrè ſunt educati,& qui erãt propemodùm carnis expertes & ſanguinis, nihil ampliùs quàm ſe habere ſinebat, niſi ꝙ ſeorsùm in ſpe habitârunt,& in ſolitudine & ſolos ſeipſos exercuêre : aut ꝙ cognoſcantur etiam ſeruâſſe pauciores:reliqua aũt virtutis priuilegia,partìm quidem ab eis ſunt neglecta, partìm verò longè ab eis abfuerunt. Martyrum aũt eximiam & incomparabilem fortitudinem, & generoſiſſimam phalãgem quæ ad ſanguinem vſq; reſtitit peccato, corporaq; & animas propter Deũ prodegit,non ad tribunal ſe ſiſtens tyrannicum, in ſtadiumq; & arenam decertaturus prodiens eſt imitatus, & erexit trophæum veritatis : ſed eos, qui hæc & his maiora ſuſtinuerunt, deſiderans, & miris extollens laudibus, & coronans veluti quibuſdã victoriam ſignificãtibus verborum diadematibus, & eorum ſalutares ad Deum reuerens interceſſiones, & vocans ad auxilium, paratam ſcripturam & librum ſe ſua ſponte offerentem, in ſacris templis, honorificè deſcriptis eorum certaminibus, poſuit : vt ijs, qui viderent, aperiret veſtibula compunctionis, & athletas induceret, eorum zelo accenſos, vt ſimilem, ſi tempus vocaret, beatam arriperent decertationem. Res enim eiuſmodi ſcit cõciliare oculus,qui eſt bonum argumentum conſecutus, & auditũ præcedere. Ipſe enim ſecundùm honorem poſt viſum eſt adeptus,& cùm oculus abſq; expoſitiõe eorum,quæ ſunt ſubiecta, figuras accipiat euidentes,auditus ſemper ſecundum locum tenet,vt dixit quidam ſapiens.

Martyrum ad Deũ ſalutares interceſſiones & reuerebatur & implorabat.

Quis enim coloribus expreſſum videns eum,qui decertat, & ignem deſpicientem, & nube flagellorum circundatum, & in his creatori confidenter ſpiritũ emittentem, nõ calidis circunfunditur lachrymis,& ſuſpirijs ac gemitibus cõpungitur? Quis eum, qui ſe exuit ad grauia cruciatuum & ſuppliciorum genera, & poſtremò tortus fuit, adſpiciens,non cordis contritione pectus tundens recedit? Quis eum videns,qui pro Chriſto ſe tradidit lictoribus, compedibus manicisq; & fidibus conſtringi, & deinde fortiter expirare in ſupplicijs intolerandis, nõ admiratur patientiam,inuictamq; excelſi animi virtutem & fidem? Quis alium ſpectans,qui nè aliquod verbum emitteret indignum pietate,& in lateribus & in dorſo laniatur, non emolleſcit commiſeratione? Quis non impletur admiratione & quatitur timore, quãdò videt eum, qui profide patitur,oĩa membra ſua diſtribuentem:dum ſcinditur,& ad Dei ſacrificium & oblationem ea ſecreuit, quæ vſque ad muſculos femoraq; & talos & tarſos diuiduntur

Vtilitas imaginum ſanctarum.

immu-

immiſericorditer, non admiratur laborioſiſſimam in decertando patientiam? Quis eum adſpiciens, qui leonibus obijcitur deuorandus, & dentibus eorum molendus, & velutì cæleſtis panis menſæ cæleſti conſpergitur, non eſt intelligentia particeps illius martyrici ſpiritalis conuiuij? Quis eum contemplans, qui acerba catena propter Deum exagitatus, & in altum ſublatus, & loris ac ſtutinis vibices habet extentas, & tandèm gladio mortē ſubit, non ſeipſum omninò cordis contrahens cōtritionibus, cōuertitur ad gratam Dei glorificationem? Quis eum videns, qui rectus in ligno vincitur, & cuius exinaniuntur inteſtina frequentibus ictibus flagellorum, & qui diuturnā illam ſuſtinet in ligno perpeſſionem, & ſine viſceribus ingrediēs, funebrem quandam ſaltat ſaltationem, non diuino telo in corde ſauciatur, tabernaculumq́; & templum pietatis efficitur? Quis eum vidēs, cui caput tyrānica propter Chriſtum fuit amputatum ſententia, & qui omne genus fluctibus ſeorsùm fertur à reliqua cymba corporis, & nutu diuini auxilij ea vnita, & per mare tanquàm per aridam recto itinere ingredientia, etiamſi duritie cor habeat fluctuans, nō ſtatìm venit ad portum tranquillitatis ſpiritalis? Quis eum, cuius vngues arundinibus acutis perforantur, & qui in bullientē picis lebetem præceps immergitur & rursùs emergit, & gladio hoſtiliter conſummatur, adſpiciens, non manus ad Deū ſuſtulit, & non optauit deindè talem experiri cruciatum? Quis eos, qui gelu hyberno & aëris algore cōcreſcunt, & nudi decertant, attentè conſiderans, & qui crurum ſuſtinent fractiones, & cùm ardentes carbones naturæ robore effugerint, in fluuiorum fluenta mittuntur eorū reliquiæ, non deſiderauit eos habere patronos, & precibus attrahere eorū acrem & dignam defenſionem? Martyres, patroni noſtri.

Hæc aūt videris non ſolùm fieri in maſculis, ſed etiam in fœminis, quæ paribus decertant certaminibus, & equuleorum & rotarum & cæterorum tormentorum nullam ducunt rationem: Quis enim hæc fieri adſpiciens in molliſſima natura, ſi velutì literas attendens legat colores, non muliebrem abijciat timiditatem, & fidutia indutus, non autem temeraria audacia, & ad DEVM funebrem canat laudationem, & apertè pronūciet beatā hanc inuictam fortitudinem? Quis videns immaturorū puerorum ætatē in aſperrimis doloribus tanq̄ in aquis innatantē, & tanquàm lac coagulatum, emulſum ex vberibus fidei, & omne genus tormēti & ſupplicij ſimul ferentem propter Chriſtum, nō conieccrit hoc eſſe opus diuini auxilij, quod & muliebrem imbecillitatē virtute virili fecit robuſtiorem, & impuberem ac puerilem imperfectionem oſtendit ſpiritu ac ſenſū eſſe mutatam in ſenilem vetuſtatem? Quis Teclam & Stephanum, qui primi poſt Chriſtum athleticam portā aperuerunt martyribus, hunc quidem videns lapidibus appetitum, & occiſorū per precum interceſſionē apud Deum curam gerentem: illam verò & ferarum ſæuitiam deſpicientem, propter ſuam nō fictam in Chriſtum, quem deſiderabat, charitatem: non ſtatìm diſcit non malè precari inimicis, ſed tanquàm benefactoribus eis gratiam referre, & aduersùs omnem belluinam & amentem decertare hæreſim? Actor. 7.

Sed tranſeo ad Deum meum & Dn̄m, qui martyr eſt appellatus, & fuit poſteris diſpenſator victoriæ: quem in ligno cernens clauis affixum, & ſpongia aceto & felle potatum, & latere lancea punctum, & ex eo viuifica fluenta emittentem, horreo & à me diſcedo, honoroq́; eius inueſtigabilem & ſtupendam ſuî demiſſionem, eiusque admiror ſummæ malorum tolerantiæ pelagus. Etenim propter clemētiæ magnitudinem, & ineffabilem miſericordię bonitatem, cùm accepiſſet carnem eiuſdem, cuius noſtra, eſſentię, nequaquàm ſe eſſe Deum inficiatus, verbo quidem veritatis, à verbi miniſtris atramento colorato, vt licet, annunciatur: re vera autem coloribus ab ipſis & eorum aſſeclis circunſcribitur & depingitur, non craſſæ materiæ commiſcentibus ſimplicitatem & formæ vacuitatem: neque enim circunciditur nec ſubit affectionē: ſed quod ſua natura cerni poteſt & contrectari quàm optimè depingentibus & circunſcribentibus. Quamobrem tota anima, corde & cogitatiōe, quæ ſunt ab eis decreta, tuentes & amplectentes, & q ex Deo ſunt mentis noſtræ greſſus ab eo apertiſſimè habētes dilatatos, magno ſtudio contendimus ad excipiendam, & vt fas eſt, adorandam Chriſti imaginem & eius perpeſſionem, & ad nos exhibendos dignos ſanctis, qui fuerūt à ſeculo. Quomodò ergò nō ex his bonus efficitur aliq̄s, etiamſi cor habeat ſentētia lapideum? Quis non reueretur coloratā picturam, quæ fert exempla pietatis, per quę doceri poſſunt veteres res geſtæ, mundi ortus, legisq́; & Prophetarum, ſenemq́; & anti- Imago Chriſti crucifixi cōſpecta qd efficiat.

quam efficere cogitationem? Per quam accedit meditari diuina & magna gratiæ miracula, quæ ad Dei gloriam inducunt ſpectatores, qui omnia fecit in ſapiētia, & ſuos ſeruos per ſuam in ipſos beneuolentiam, maximis extulit honoribus: & proptereà apertè voluit eos depingi ac deſcribi,& eorum memoriam eſſe perpetuam in noſtris cordibus. Quodnam ex his vnquàm damnum ad animam redierit? Quiſnam aūt non potiùs ex ijs accepit vtilitatem? Quis ex crebra ac diligenti eorum conſideratione non perpetuam comparauit memoriam ſalutis conciliatricem?

Pſal.103.

Iconoclaſtæ egregiè hic perſtringuntur.

Dic mihi enim,qui infamis & ignominioſæ partis ordinem laudas, ô hæretice, neque enim didiciſti honorare,quod eſt dignum honore: qui idôlis & venerandis imaginibus lubenter eandem tribuis ignominiam,quandò profani & ſancti ſcies differētiam,& ijs,quæ ex illis deducuntur,tribues id quod conuenit? Eſt enim proprium legis & eruditionis,ſancta diſcernere à profanis & immūda à mundis:quomodò rurſus eſt iniquitatis & inſcitiæ,quæ inter ſe pugnant,ſimul cogere, permiſcendo & cōfundendo omnia. Si enī Iouem cum Seruatore comparans, in eo ꝙ venerabiliter exprimatur effigies,hoc affirmas ſine omni diſtinctiōe: nunquid contumeliam & dedecus, quod Ioui,qui falsò dicitur,tribuis,ſanctæ quoq; Chriſti formæ inures?Audiui enim te inania quædā huiuſmodi adducere ac blaterare,& ijs, qui à Chriſti vocātur nomine,& Trinitatis gloriæ cultum,honorem & ſolam latriç adorationem inuiſibiliter & canunt & tribuunt,intentare crimen idololatriæ, & malignè miſcere, q̄ non poſſunt inter ſe conuenire.Non das differētiam imaginis Chriſti & ſimulacri Iouis? Non honoras Chriſtum,quòd ſit eius exemplar venerandum,& eum abominaris propter execrandam eius libidinem atque petulantiam? Non Chriſtum Deum pronuncias, ob ſanctitatem eius imcomparabilem:& quæ expreſſa eſt per materiam, ab antiquis honoratam,Deum & hominem referentis imaginis admittis ſimilitudinem:fabuloſum autem illum parricidam,& eius,quæ à diuinitate excidit,effigiem tranſmittis in profundum,in qua ipſe patris ſui quæ abſciderat verenda,eſt iaculatus? Nè tu Chriſtum Seruatorem habeas propitium, qui materiali ſanctorum expreſſa delectatur effigie, odio autem habet ſatanæ & improborum eius ſatellitum abominatiōes: qui cùm vident Chriſti & eius ſeruorum erectas imagines,euertuntur, ingemiſcunt & deflent, & aduersùs eos,qui hæc lubenter faciunt,ſtrident dentibus,& puluerem excitant calamitatum. His encomiorum verbis excitās Taraſius,& in tabulis honorificè inſculpens ab eis pro Chriſto ſuſcepta certamina & pericula,eorum inſiſtebat veſtigijs,etiamſi manſerit ſine vibicibus,non autem eos à tergo ſequebatur.

Videamus verò,an etiam contenderit cum ijs,qui erant in gratia. Nam cùm Verbi diſcipuli,mentis in magiſtrum immutabilitatem per diuinam oſtenderent confeſſionem,ipſe quoq; eam ſeruauit integrā & inuiolabilem,à materno vtero & factis ipſum verum Deum prædicans, qui ex Maria in vltimis temporibus, & ex patre ante ſecula eſt genitus, æqualem patri,quòd attinet ad eiuſdem gloriæ virtutem diuinitatis. Sic cum Philippo & Thoma decretum protulit, Dominum & DEVM Chriſtum dicens, non palpatis,quæ clauis confixæ fuerant, manibus, neque quæſitis quæ per lanceam factæ erant punctionibus. Quamobrem beatum quoquè finem apertè accepit per fidelem & feruentem confeſſionem. Sic Zebedæi filium ſecutus eſt, qui appellatus fuit filius tonitrū: propterea quòd apertè meminit in principio Verbum eſſe,& apud DEVM eſſe: & erudiens effecit alios ſpiritu Apoſtolicos, propterea quòd Euangeliſtarum diuinitùs inſpiratum inſtrumentum, vt quorum voce mundi ſalus reſonet, in eccleſijs,quæ erant vbiq; terrarum,coloribus expreſſum materialibus,conuenienter diuinæ & paternæ traditioni, iuſſerit: vt mens compuncta per euangelicam ſacramq; effigiem & ſanctitatem, ad Deum, qui hæc eis inſpirauit, multifariàm honorem tranſmitteret,& efficeretur receptaculum venerandarum auditionum. Andreæ verò,q fuit vocatus primus ex Apoſtolis, adeò fuit propinquus & cōiunctus germano vitæ inſtituto,vt habenas eiuſdē paſtoralis cathedræ, poſt tot ſecula, ſed numero valdè multiplicatę acceperit,& ad metā cęleſtis curſûs gregem per virtutē deduxerit, & victoriæ eis cauſa fuerit cōtra aduerſarios. Paulo aūt fuit colligatus in eo, ꝙ in docēdo primas partes obtinuerit. Totū enim mūdum verbi nexibus incluſum intrà decreta Eccleſiaſtica,ſapienter efficit populum Deo acquiſitum & regale ſacerdotium. Petrum verò, quòd multorum patrum ſummus ſit appellatus, & quòd ei creditum fuerit

Iohan.20.

Marc. 3.
Iohan. 1.

Iohan. 1.

fuerit ligare & ſoluere, quæcunque ſunt vinculo digna & ſolutiõe, abundè expreſſit. Cum Præcurſore conuenienter quidẽ ei, qui ab ipſo fuit prædictus, & dixit maiorem Iohanne non ſurrexiſſe inter natos mulierum, non audendum eſt eum in multis cõferre, niſi ſolùm in acri & præfracta libertate repræhendendi, zeloq;, qui reprimi nõ poterat, affirmandum eſt non procùl abfuiſſe Taraſium. Matt. 11.

Vt autem eum quoquè videas meritò ſequi eos, qui floruërunt ante gratiam, hinc ſcies. Cum diuinitùs moto cœtu Prophetarum, cõſpirauit diuino ſpiritu inſpiratus: quandoquidèm illi quidem populo, qui Duce Moſe per mare rubrum nupèr fuerat à dura ſeruitute liberatus, & ab inſano cultu idolorum admirabiliter trãſiërat, poſt diuinum illum Dei contemplatorem, ſalutares portus diuinitùs affuerunt, prophetiæ ancoras relaxantes, & validis pietatis alligantes rudentibus, & citra errorem deducẽtes ad terram Dei cognitionis. Hic autem Eccleſiam, quæ non ſecùs àc cymba in mari agitabatur fluctibus, & veniëbat in periculum, nè faceret iacturam eorum, quos vehebat, propterea quòd deeſſet peritus gubernator, qui reſiſteret fluctibus, ſanæ fidei clauo regens, in portu collocat: & eos, qui erant in ea, conſeruatos, idolica & vana, quam in lingua habebant aduersùs ſacras imagines, ablata opinionę, ſynodalibus paternisq; & rectis circunuallauit decretis. Cum ſacroſancto autem pſalte Dauide cõcurrit in innocentia, & cum eo diligens decorem domûs Domini, nõ dedit ſomnum oculis & palpebris dormitationem, & requiem temporibus, donèc ſeipſum exemplar dño & tabernaculũ Deo Iacob, ſicut ille, exhibuit. Zelo motus cum Phinees, hæreſim & eius amatores tanq̃ verę fornicationis introductores, & dogmatũ adulterinorum genitores, confodit. Aaronis ſuperauit ſacerdotiũ. Nõ enim tintinnabula, & mála punica, & lapides pectoris & ſuperhumeralis, neq; mitra & cidaris & talaris, & auri lamina, hunc ſicut illum amiciebant ritu ſacerdotis: neq; ſacrificium per ſanguinẽ taurorum & hircorum, eius & populi expiabat ignorantias: ſed moderatus amictus cum ſpiritu paupertatis, eum reddebat ſplendidum, & legali holocauſto erant ſacratiora, quę ab eo offerebantur: vt qui agnum, qui tollit mũdi peccatum, Chriſtum ſacrificaret ſacris inuocationibus, & fidelium diſtribueret manibus, & omẽs adſpergeret precioſo illo ſanguine, quem oſtendens, dabat ad debitorum animæ ſolutionem. Pſal. 25. Pſal. 31. Num. 25.

Moſem autem expreſſit in eo, quòd eſſet mitis, & in nullum oſtenderit veſtigium odij & maleuolentiæ, etiamſi furioſi & maleuoli, patris Taraſij dicendi libertatẽ, quæ ad inſipientium ſpectabat correctionem, iram & odium eſſe malè coniecerint. Guſtauit Iobi tentationes, etiamſi non in rebus ſimilibus. Cum Iacob vt gratiæ Iſraëlita, & appellatus mens, q̃ Deum videbat, ſimul purgatus ſanctificatur anima & cogitatione. Simul cum Iſaac fuit fide ſanctificatus, etiamſi non à patre, ſed ipſe cor ſuum in holocauſtum offerens: cumque fuiſſet victima & ſacrificus, in odorem ſuauitatis obtulit pulcherrimum Deo ſacrificiũ. Cum Abraham, eò q; fuerit pater ſpiritalis multarum tribuum & populorum, & crediderit, & ei, qui eum fecerat, purè ſeruiërit, diuinarum promiſſionum fructum eſt conſecutus. Sed quid eius virtutũ tranſmitto mare atlanticum? Imponamus ergò rebus cõcluſionem, & ex prooemio finem efficiamus, & nè promiſſo non ſtare arguamur, plùs q̃ par ſit, producentes orationem. Num. 12.

Poſt plurima enim certamina, & profundum doctrinæ infinitum, & vitæ honeſtæ puritatem, & veræ fidei confeſſionem, & ratione præditi gregis ad ea, quæ ſunt præſtantiora & diuina, eius monitis deductionem, & in alẽdis pauperibus copioſam ſuppeditatiõem, & aſſiduam ſanctis rebus datam operam, & in paſtorali munere diuturnam morã, (viginti enim & duos annos pontificalem decorauit cathedrã) ingruens morbus & valdè grauem ei dolorem afferens, non perſuaſit vt obliuiſceretur perpetui & diuini officij. Nam & morbo & ſenio laborans, nequaquàm ſatiabatur ſacroſancta myſterij celebratione: ſed intenſo ad Deum amore ardens, & morbi nullam ducens rationẽ, pectore innitens menſæ ligneæ, quę ponebatur ante aram diuinam, ſancta peragebat. ó fidem & ſapientem in rebus diuinis diligentiam. ó interminatum in Deum amorem. Nõ enim curam gerebat corporis, vt cùm rerum diuinarum eum cepiſſet ſatietas, myſteria diuina interrumperet: ſed laboribus corroboratus, & cum Paulo clamans: Cùm infirmor, tunc potens ſum, acriter vacabat diuino cultui. Inualuit ergò morbus, & eum decętèrò ceſſare faciẽs à diuinorum operatione, ei parauit lectum infirmitatis, quod vtinã non feciſſet ante oculos eorũ, qui eum nunq̃ in lecto

Et morbo & ſenio grauatus, non ceſſat ab offerendo ſacrificio.

2. Cor. 12.

conſpexerant. Tunc tūc fit miraculum nouum & terribile, quod nos, qui aderamus, admiratione impleuit & timore, videntes eum veluti in ecſtaſi, & luctantem cum aduerſarijs, qui non cadunt ſub adſpectum. Nō enim aduersùs carnem & ſanguinē erat ei certamen: ſed aduersùs principatus, aduersùs poteſtates, aduersùs ſpiritalia nequitiæ. Tanquàm enim verba faciens cum aliquibus, qui eum examinabant, & actæ vitæ rationem ab eo exigebant, ità cauſam ſuam agebat.

Epheſ. 6.

Quamobrem multis videbatur eſſe reus debendi, & rationem reddere exactionis. erat verò iuſtum iudicium ſuperni auxilij omnem vitæ maculam eluëre, & nullum illinc ferre delictum: appellari autem lucis participem, & ſimul obire cæleſtibus materiæ expertibus poteſtatibus. Nam quandiù quidem habuit linguam ijs, qui audiebant, ſenſa apertè explicantem, verbis reſiſtebat, & prompta dabat reſponſa ad ea, quę obijciebantur, dicens ſe nullius eorum eſſe ſibi cònſcium, quorum eum accuſare voluërant: ô nulli culpæ affinem cum Deo coniunctionem. Non potuerūt maligni inimici eum vel parua in re depręhēdere obnoxium, vel abominandis ſuis ſceleribus ei aliquid affingere: ſed eos redegit ad omnem conſilij inopiam, per generalem & terribilem inficiationem, vt nec in eum quidem poſſent vllam cauſam in ſpeciem dicere probabilem. Quandò autem linguæ obtorpuit inſtrumentum, nec ſe verbis poterat defendere, labro & manu & nutu eos euertebat, & non ceſſabat eos expellere. Videbatur enim nobis tanquàm in inimicos ferociter fremere, & eos cū ira repellere, donèc ſenſùs cœperunt conniuere. Tunc enim tranquilliſſimo habitu, veſpertinas laudes celebrante Eccleſia, & clamante, Inclina Domine & exaudi me, ipſe pelliceū hunc exuit amictum: & relictis vinculis carneis, venit ad luminoſa atria cæleſtium, & habitat in ineffabili lętitia, q̄ percipitur intelligētia, ex ea, quæ hìc eſt, improbitate in anima nullum ſignum inferens. Nam cùm hìc ageret, virtutibus morte affecerat mortale hoc tabernaculum. erubeſcebat enim dimidia ex parte naturam habere immortalem. Mortuus tamen eſt. exiſtimo autem ſimul quoquè cum eo virtutes eſſe mortuas, niſì fortè fallor, inſigni audacia magnum quid & terribile eloquens.

Migrat è corpore, & abit in cælos.

Vniuerſa verò ciuitas, inconſolabili luctu & lachrymis eum non ceſſabat deflere, tanquàm ſuum patronum & defenſorem. Qui autem fideliter tunc ſceptra adminiſtrabat, (is verò erat Nicephorus) non ceſſabat dolore cruciari. Prócidens enim ſupra pectus glorioſi corporis, & ipſum tegens purpura, funebrem faciebat lamētationem, eum vocans paſtorem, patrem, imperij adiutorem, luciferum, qui nunquàm occidit. reip. ducem ad ea, quę ſunt meliora, & diuinum magiſtrū, exercitûs inexpugnabile propugnaculum, inimicorum ſua ad Deum interceſſione ſtrenuum profligatorem. Quid deniquè non faciens, quid non dicens, orbis terræ damnum reputans paſtoris iacturam? Quæ autem in poteſtatibus & honoribus maximum ſplendorem obtinebat, Patris, tanquàm qui contineri poſſet, cupiens prohibere deceſſum, lachrymis fœdata, acerbeque eum reuocans & amplectens, & tanquàm quę multorum bonorū pateretur amiſſionem, perindè atquè riuis, rigabatur lachrymis.

Eccleſię autem lętitia deflebat vtiliſſimum ſuum procuratorem, agricolam, plantatorem, eum, qui omni ætati incrementum dederat ad virtutem, qui nulli maculæ obnoxium conſeruârat ſacerdotium, qui omnem rugam malæ opinionis à diuinis atrijs abſterſerat, qui pro veritate ſermones, tanquàm precioſos lapides, in Eccleſiæ infixerat diademate, qui erat incorruptus Antiſtes, qui ad manuum impoſitionē donis allici non poterat, qui Simoniacæ magiæ aurum adulterinum eſſe oſtenderat, qui erat Apoſtolorū ſucceſſor in virtute, qui conſidebat & conuerſabatur cum Patriarchis & patribus, qui cum electis conſentiebat Synodis, qui omnia factus eſt omnibus, vt aliquos omninò ſaluos faceret, conuenienter magno & diuino Apoſtolo. Monachorum autem cœtus religioſiſſimus, in eum, vt probum ſuum * excitatorē, & ſummum ducem ad abſtinentiam, oſtendens triſtitiam, & hymnos contexens lachrymis, proſequebatur ad patres, pui priùs refulſerant in exercitatione, patrem, qui erat cōtinentiæ propugnaculum inexpugnabile: Qui erant egéni, ſuum ſuppeditatorē: Qui orbi, oculum: Qui claudi, pedem: Qui nudi, veſtem: Qui hoſpites, exceptorem: Qui in vinculis, viſitationem: viduæ, defenſorem: orphani, adiutorem. Omnis conditio & omnis ætas confluebat inſtàr fluminis, lectum tangens, & ſacro illo ſpectaculo frui piè contendens. Et niſi Imperator populi tumultum & impetum militari manu citò repreſ-

Eximię laudes ſancti viri.

1. Cor. 9.

* exercitatorem

repreſſiſſet, multi veniſſent in mortis periculum, dum trudunt & viciſsim truduntur, & laudabile oſtendunt deſiderium in eum, qui deſiderabatur.

Sepelitur ergò gloriæ plenum inclytum corpus ſanctorum virorum manibus, qui lembis & *lentribus latum mare terram ſolidam effecerãt, dum tranſirent ad monaſterium ab eo ædificatum in Boſphoro Byzantino, in venerando templo omnium martyrum, qui pro Christo ſanguinem effuderunt, cùm menſis Februarius quintum teneret diem cum quintuplo quaternione. Eum autem longum tempus celare non poterit eſt enim omni tempore excelſior. Natura enim virtutis non ſuſtinet obliuionem. Non tabe inuidiæ hebetatur. Suî enim memoriam facit immortalem noſtris animis, & non ſinit diſpergi & tegi ſilentio. *lintribus

Tempus eſt autem, vobis, qui eſtis virtutis ſtudioſi, exponendi res à patre præclarè geſtas in ſepulcro, quas non poterit prohibere monumentum. Non eſt enim illius monumentum: ſed eſt ille monimentum, monumenti. Multi enim ad eum accedũt, & liberantur ab ijs, quæ ipſos vexabant, affectionibus. ó miraculum. etiam poſtquàm hinc exceſſit, eorũ, qui hîc ſunt, curam gerit: & ab ijs, qui quærunt, inuenitur, & ijs, qui pulſant, aperit oſtium medicantis ſuæ viſitationis. A diuturno enim ſanguinis profluuio grauiter quondàm agitatæ quædam mulierculæ, & magnos ſubeuntes fluctus & tempeſtates, cùm in medicamenta maximam partem ſuarum facultatum cõſumpſiſſent, & non potuiſſent inuenire mali tranquillitatem, Euãgelicam illam profluuio ſanguinis laborantem imitatæ mulierem præ laudabili impudentia, (non licebat enim mulieri tangere monaſterium, cùm id inclytus pater olim cõſtituiſſet) muliebri aſtu optimè vſæ, virili veſte tegentes pudorem fœmineum, & p̃ ſe ferẽtes ſpeciẽ Eunuchorum, clàm confugiũt ad egregij huius gubernatoris capſam, quæ nullis agitatur fluctibus: & cùm ex lampade, quæ in ea lucet, oleum hauſiſſent, citiſſimè appellunt in portum curationis. Quinetiam vir quidam, cui alter ex oculis lema cęcutiebat, cùm fuiſſet prope diuinam thecam, & ſalutaris vnctionis auxilio eſſet vſus, lemam non ità multò pòſt eluit, & à Deo viſum apertè recepit. Alterius quoquè manus, quæ allatrabat corpori, & longo tempore manſerat in aſſiduo motu operatione mali dæmonis, ſola inuocatione ſacroſancti corporis, & vnctione olei illius thecæ, quę facit miracula, etiamſi procùl abeſſet, repreſſa eſt manus ab illa rabie, & reddita fuit ſana ſicut altera. Miracula ad eius ſepulcrum. Marc. 5. Oleo lampadis ad capſam eius lucẽtis, multæ curãtur.

Multis quoquè alijs, qui vexabantur à malis ſpiritibus, inuentus fuit pater medicus. Et dęmonum quidem expulit operationes: eos autem, qui tormenta ſuſtinebant, alleuauit voluntate & ope omnipotentis. Quinetiam quoſdam, qui ab aduerſa poteſtate ſpectris fuerant obſtupefacti, &, qui ſurdos & mutos eos reddebat, torporem ſuſtinuerant, & deindè ad diuini viri ſepulcrum fide manſerant, per vtilem & ſalutarem lucentis olei vnctionem, DEVS viſitauit, & liberatis à ſpectri vertigine, dedit vt auditu rursùs & lingua ſanè agerent, quæ ad ea pertinent. Quinetiam quæ ab inflammatione grauiter cruciabantur, & laborantibus dolores afferebant intolerabiles, diuina inuocatione olei thecę, quod purgat ac mundat, aſſecuta ſunt doloris relaxationem.

Iam verò etiam aduersùs hęreticos, poſtquàm hinc exceſſiſſet, diuinum zelum ardenter oſtendit. Leo enim adhuc imperatorię glorię ſceptra adminiſtrans, & Iconomachorum hęreſim nefariè amplectens, cùm ei appropinquaret vitę finis, quo erat gladio feriẽdus, vt ipſe adhuc ſuperſtes ſua voce declarauit, vidit beatum Taraſium in ſomnis ad eum accedere, & cum graui ira iubere cuidam, Michaëli nomine, vt enſem in eum adigeret. Ille verò iuſſui morem gerens, gladio tranſegit Imperatorem. Hinc autèm Leo multus in hoc fuit, eum, qui in ſomnis ipſum ſauciauerat, Michaëlẽ omninò conans inuenire in ſancti monaſterio. Quamobrem cùm quoſdam ex ijs, qui in ipſo erant, monachis ad ſe iuſſiſſet adduci, carceribus & tormentis eos ſubiecit, nocturnum eius interfectorem per eos ſibi eſſe indicandũ fremẽs: quem etiam, vt euerſorem imperij eſſe extrema paſſurũ: hoc enim ei perſuaſit vel inuito, quod factũ erat, narrare monachis. A quibus cùm nos quoquè miraculùm, tanquàm maturum fructum decerpſerimus, venimus ad vos fideles, afferentes craterem lætitiæ. Non enim præteriẽrat tempus ſex dierũ, cùm Michaël ſuſcipit ſceptra imperij, & eum interficit. Leo Imperator Iconomachus ſub mortẽ qd viderit. Michaël Balbꝰ Leonem interficit.

Ità

Ità Deus etiam poſt mortem glorificat ſuos famulos, & eos delet, qui nolunt ipſum piè colere.

Sed me tempus deficiet, narrantem præclari & diuini patris magna miracula, quæ tanquàm in prato roſæ, vbiquè naſcuntur, & hortantur, vt feramur ad vniuſcuiuſq; electionem. Nos autem cùm non habeamus linguam, quæ poſſit metiri ac referre, quæcunque à beato facta ſunt miracula, hactenùs cœptum orationis curſum perficientes, malumus ad ſilentium tranſire, ſtatuentes à periculo remotam requiem plus lucri afferre, quàm ſi vincamur cum periculo. Prompti enim & alacris animi inſatiabilitas, ſæpè arrogantiam ſolet conciliare. Tu verò veneranda baſis ſacerdotij, nè meæ temeritatis repræhendas vomitum, qui audaciſſimè, ſed rudi & incondito ſermone tam magnas referam narrationes: ſed intenſam meam beneuolentiã ac fidem tanquàm paruum munus oblatum reputans, concede verbis locum, vt accipiantur & quieſcant. Non enim obliuiſcar vtilitatis tuæ in me doctrinæ, nec feruentis mei in te miniſterij mediocritatis: cùm illius quidem delicijs me expleuerim in flore iuuẽtutis, & à te fuerim initiatus in ijs, quæ ſunt optima & præſtantiſſima ex trimetris, tetrametris, trochaicis, & anapæſticis ac heroicis: hoc autem obiérim in ſacris, quæ à te concinnè quotidiè habitæ ſunt, orationibus, ad animarum ædificationem, & augmentum vniuerſæ venerandæ Eccleſiæ: quas celeri calamo & atramento notis excipiens, & optimis tradens ſcriptoribus ſtudium adhibui, vt artificioſè referrentur in codicem. Sunt eæ verò eiuſmodi, vt per eas omnibus proponatur pius puruſque cultus ac fides: publica autem notetur ignominia ſomnium hæreticorum. Si enim tuî obliuiſcar, éxcidam à Dei memoria: & niſì tuî meminero, lapidibus proijciar in profundum: & lingua, vt dicit diuinus Pſalmographus, adhęreat faucibus. hoc eſt enim mihi omnium debitorum precioſiſſimum, tuî ſemper habere in corde monimentum.

Conciones S. Taraſij.

Pſal. 136.

Decæterò autem æquum eſt, vt ad te conuertamus orationem, ô Dei ſerue, quicunque es, qui me nolentem incitâſti ad hoc certamen, & coëgiſti aggredi ea, quę vires ſuperant. Tibi mea accepta ſit obedientia, & meæ orationis adſpiciens humilitatem & inornatam dictionem, me accuſes negligentiæ. Non enim diuino patri aliquid dignum attulimus, aut potuimus propè accedere ad dignitatem harum, quæ propè ſunt, virtutum. Res enim eius omnem dicendi facultatem ſuperant, adeò vt omnes laudatores ex æquo non aſſequantur oratione eum, qui ipſi debetur, honorem. Ego autem, qui omnium longiſſimè abſum ab eo laudando pro meritis, propono promptam & alacrem voluntatem, vt accipiatur, vt qui & laborem dicendi inopia, ſenioq; & morbo frangar. Tu verò mercedem ac remunerationem à Deo acceperis, interceſſorem, defenſorem & propugnatorem, & tuæ ſpei adimpletorem, quẽ ex Deo dilexiſti, habens Taraſium. Qui & ſuis ad Deum interceſſionibus affatìm & ſecurè prębeat, quæ ſunt vſui ad hanc caducam vitam: & præſtet, vt tuæ vitæ ità illic reddas rationem, vt reus nõ peragaris. Quod tecum detur omnibus conſequi, qui purè ac ſyncerè in Deum ſperauerunt, eius gratia & copioſis miſerationibus, intercedente intemerata & caſta Dei genitrice, & cæleſtibus & omnibus ſanctis, Amen.

Interceſſor, defenſor, propugnator, Taraſius.

VITA

VITA ET PASSIO S. NESTORIS EPISCOPI, EX QVODAM EGREGIO MS. CODICE DESCRIPTA: SED *ſtylo ferè mutato, & quibuſdam redditis paraphraſticôs, per F. Laur. Surium.*

Conſentiunt autem huic hiſtoriæ antiquiſſima Martyrologia.

FIDES nos admonet in ſanctorũ martyrũ redire memoriam, & videre palmas & triumphos athletarũ Chriſti, illuſtria nobis exẽpla ſuppeditantiũ: quos filius coronauit, glorificauit & pater. Athletas aũt dico, non illos, qui vmbratica nobis certamina exhibẽt, quorũ laus dubia eſt & incerta victoria, & corona corruptibilis: ſed illos potiùs egregios viros, q vſq; ad mortẽ decertârunt, nè negarent Chriſtũ filiũ Dei, tenẽtes fidiſſimã promiſſionẽ illius, dicentis: Qui me confeſſus fuerit corã hoĩbus, confitebor & ego eũ corã patre meo, q eſt in cęlis. Ex horũ cęleſtiũ planè athletarũ numero eſt Neſtor beatiſſimus: q incidit in eam tempeſtatẽ, qua Decius tyrannus, crudeliſſimis ꝓpoſitis edictis, iuſſit oẽs inuocantes nomen Dñi noſtri Ieſu Chriſti, vocari ad impura dęmonũ ſacrificia: ſi qui aũt ea facere detrectarent, eos pœnis atrocibus ſubditos necari. Erat tum in Pamphylia Pręſes Pollio, q Chriſtianos ad edenda idolis immolata cõpellebat. Paſſi tunc ſunt beati martyres Papias, Diodorus, Comon & Claudianus. Porrò eodẽ tempore epiſcopi munere fungebaẗ S. Neſtor, fide & religione ꝑ omnẽ vitã inſignis, tantaq; humilitate & modeſtia, vt ipſi etiã Irenarcho vita & conuerſatio eius eſſet formidabilis, nec literis tyrãnicis apud illũ agere, aut illi ſe opponere auderet. Tandẽ cum ſuis cõmunicato cõſilio, ità dixit: Nõ poſſumus quicq̃ aduersùs Chriſtianos, niſi priùs illorũ epiſcopus cõpręhẽſus ſit, cui oẽs obediũt. Non latuit Neſtorem, quas illi inſidias molirẽtur: itaq; plebem oẽm iuſſit abſcedere, veritus nè luporũ morſibus paterẽt: ipſe verò nihil territus, nõ diſceſſit à domo ſua: ſed oratiõi incũbẽs nocte ac die, hoc vel maximè Dñm paſtor bonus rogabat, vt gregẽ ſuum conſeruaret.

26. Februar.

Matth. 10.

Neſtoris vitam etiam Irenarchus veretur.

Interìm perſecutores & qdã ex ciuibus, hoĩes nequam & improbi, domũ eius vndiq; circundant, atq; ex iis vnus ad oſtiũ accedens, clamare cœpit & vocare Neſtorẽ, qui tum orationi intentus erat: ſed vnus ex pueris eius indicauit illi, adeſſe prę foribus, qui ipſum quęrerent. Completis igitur precibus, egreditur ad illos. Tum verò illi ſubmiſſo capite, eum reuerenter adorârunt. Quibus Neſtor, Ecquęnam, inquit, filioli cauſa eſt, ob quã huc ad nos acceſſiſtis? Reſponderunt illi: Oĩs curia vocat te. Ille itaq; ſignans ſe in nomine Dñi Ieſu Chriſti, placidè admodùm inſtàr ouis illos ſequebatur. Vbi aũt in forum ventũ eſt, curia oĩs ſurrexit, eumq; honorificè ſalutauit. At Neſtor, Ignoſcat, inquit, vobis Deus: cur iſthuc facitis? Reſponderunt illi: Facimus pro dignitate. nam tua vita & cõuerſatio ſic meretur. Deindè tollũt eum extra turbas ad locũ quendã ſeparatũ: vbi cùm permulta fuiſſent poſita ſubſellia, iubent adferri thronũ, in quo ſedeat epiſcopus. Ille verò ait: Satis mihi honoris hactenùs oblatũ eſt: dicite iam, cur me accerſiri volueritis. Tũ Irenarchus, Noſtin', inquit, Dñe edictũ Imperatoris? Et Neſtor, Ego, ait, pręceptũ non Imperatoris, ſed omnipotentis Dei noui. Irenarchus dixit: Aſſentire nobis, Neſtor, tranquillo & prompto animo, nè voceris ad iudicis tribunal. Ego verò, inquit S. Neſtor, cęleſtis regis pręceptis & volũtati aſſentior. Reſpõdit Irenarchus: Dæmoniũ habes. Dixit S. Neſtor: Vtinàm à dęmonibus immunes vos eſſetis, nec coleretis dęmones. Irenarchus dixit: Itáne auſus es homo importuniſſime, deos noſtros dęmones appellare? Reſpõdit S. Neſtor: Ego verò eos eſſe dęmones nõ ſolùm verbis affirmo, ſed etiã propria illorũ, cùm in energumenis cõiurantur, cõfeſſione confirmo. Tum Irenarchus caput agitans: Ego, inquit, efficiã apud Pręſidem, vt tormẽtis adactus, cõfitearis eos eſſe re vera deos, & nõ dæmones. S. Neſtor, cùm crucis Chriſti ſignum pinxiſſet digitis in fronte ſua, dixit: Quid mihi tormenta minaris? Ego neq; tua, neq; Præſidis tormẽta timeo, ſed ea, quæ Chriſtus Deus meus minatur. Porrò Irenarchus tradidit ſanctum virum duobus Chriſtianorum perſecutoribus, & profectus eſt Pergam. Sequebatur autem agnus lupum. In ipſo verò itinere accidit ſubitò non mediocris terræmotus, & vox cælitùs lapſa, confirmauit martyrẽ Chriſti. At illi territi, & obſtupefacti, dicunt ad Epiſcopũ: Domine Epiſcope, quis hic ſonus eſt, & vndè hic terræmotus? Reſpondit ille: Signum eſt Chriſti Dei mei. Cumque ve-

Cingitur ab hoſtib⁹ domus eius.

Cruce ſe conſignat.

Conſtanter reſpondet Irenarcho.

Cruce ſe ſignat.

niſſent ad vrbem quarta ſabbati, hora vndecima, manſerunt extra oppidum in hoſpitio quodam. Poſtquàm autem Irenarchus indicauit Præſidi de S. Neſtore, ille manè ſedit pro tribunali, & beatus Neſtor ei oblatus eſt. Porrò Irenarchus præbuit relationem Vrbano adiutori, qui iubente Præſide eam recitauit:

Eupator & Socrates totusque Senatus, Domino præſtantiſſimo Præſidi ſalutem. Cùm ad tuam celſitudinem allata eſſent ſcripta diuina Domini Imperatoris noſtri, quibus iubebatur, vt Chriſtiani omnes à ſententia malè ipſis inſita deducti, ad ſacrificia perducantur: humanitas tua nihil ſeuerè & perturbatè, ſed comiter & ſedatè omnia agere voluit. Verùm hac lenitate parùm effectum eſt, cùm illi obſtinatis animis edictum Imperatorium contemnant. Nam & iſte rogatus à nobis & à toto Senatu, non ſolùm ipſe non ceſſit, ſed etiam omnes, qui illi parent, eius tanquàm principis ſui, exemplis animati, morigeros ſe præbere edictis noluërunt. Et nos quidem interìm iſti ſuadere non ceſſauimus, vt, quemadmodùm inuictiſſimi principis literis iubetur, ad templum Iouis accederet: ille verò deos immortales contumelijs & conuicijs proſcidit. Sed neque ab imperatoris, licèt abſentis, minimè ferendis iniurijs abſtinuit: & in te quoquè eadem procacitate vſus eſt. Quamobrem compulſus eſt Senatus eum tuæ exhibere celſitudini. His lectis literis, Præſes dicit S. Neſtori: Quis vocaris? Beatus Neſtor dixit: Seruus Chriſti. Præſes dixit: Ego non de conditióne, ſed de nomine percontatus ſum. Neſtor ait: Ego verò Chriſtianus ſum: & hoc nomen eſt mihi. Quòd ſi verò etiam temporarium vis nomen ſcire, equidem Neſtor vocor. Pręſes dixit: Pone dijs thura immortalibus, & ego quamprimùm ſcribam Auguſto, vt te iubeat eſſe principem ſacerdotum, & vt omnia tuæ ſubiaceant ditioni, honoribusque & diuitijs auctus, multos annos poſſis pręclarè & ſplendidè viuere. Tum verò ſanctus martyr ſublatis in cælum oculis, ſeque cruce ſignans, dixit ad Præſidem: Etiamſi hoc corpuſculum multiuarijs ſubdas cruciamentis, ſi vincula, ſi beſtias, ſi ferrum adhibeas, donèc ſpiritus hos reget artus, non potero certè adduci, vt negem nomē Dei mei, quod eſt ſuper omne nomen. His dictis, iuſſit eum Pręſes ſuſpendi in eculeo, & crudeliſſimè torqueri. Párent crudeli Domino crudeles miniſtri, & in ſancti martyris latera tam profundè vngulas imprimunt, vt etiam coſtę nudarentur. Ille verò pſallebat, dicens: Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. Iudex verò ſtupens ad tantam eius tolerantiam, dixit: Non erubeſcis mortalium omniū infeliciſſime, ſpem tuam collocare in homine, eoq; violēta morte perempto? Beatus Neſtor reſpondit: Sit planè hęc & mea & omnium, qui inuocant nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, confuſio & verecundia. Cùm autē turbę vociferarentur, vt eum Pręſes tolleret è medio, per pręconem eum interrogauit: Víſne ſacrificare dijs? Sanctus martyr in Chriſto benè confidens, reſpondit: Impijſſime & ſceleratiſſime fili diaboli, non modò tu Dei conſpectum non vereris, qui tibi hunc donauit principatum: (per illum enim reges regnant, & principes imperant, & potentes decernūt iuſtitiam) ſed me quoq; compellis relinquere verum Deum, conditorem & ſaluatorem omniū noſtrûm, & adorare vana & ſaxea ſimulacra? Pręſes dixit: Quid vis, nobiſcúmne eſſe, an cum Chriſto tuo? S. Neſtor cum ingenti gaudio reſpondit: Cum Chriſto Deo meo ſemper fui, & ſum, & ero. Videns Pręſes inſuperabilē animi eius conſtantiam & inuictam tolerantiam, ità tulit ſententiam in eum: Quandoquidem non vis conſentire, Neſtor, inuictiſſimo principi, neq; ſacrificare dijs immortalibus, ſed mâuis adhærere Chriſto crucifixo ſub Pontio Pilato: ego, vt ſis benè deuotus Deo tuo, hanc in te fero ſententiam, vt ligno affixus intereas. Itaq; vir ſanctus cruci affixus quidem eſt, ſed ab ipſa cruce, tanq̄ è cathedra, docebat Chriſtianos, dicens: Filioli, ſtabilis ſit noſtra confeſſio ad Deum, & nō negemus eum, qui pro nobis paſſus eſt, nè lętetur noſtra perditione diabolus. Cōpatiamur ei, vt cōglorificemur. Non negemus eum, nè ipſe quoq; neget nos. Mementote illum miſſum à patre redemptorem animarum noſtrarum, ad abolenda peccata noſtra: qui peccatum non fecit, & pro nobis paſſus eſt: cui etiā nos omnes donauit pater, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtriū & infernorum, & omnis lingua cōfiteatur, quia Dn̄s Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Rurſusq; ait adſtāti turbæ: Filioli, oremus & flectamus genua ad Deum, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Omnibus autem flectentibus genua, & ſimul ipſo de cruce orante, cùm dixiſſet, Amen, obdormiuit in Domino.

Blanda diaboli lingua.

Iterùm ſibi crucem imprimit.

Philip. 2.

Torquetur atrociſsimè.

Pſalm. 33.

Prou. 8.

Mortis ſententia in eū pronunciat.

Crucifixus confirmat Chriſtianos

Philip. 2.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI PORPHYRII EPISCOPI GAZAE, EX SIMEONE ME-*taphraſte, authore verò Marco eius miniſtro & familiari.*

SAnctorum virorum certamina, & diuinum eorum zelum & deſiderium, pulchrum eſt contemplari oculis. Dum enim cernuntur, digna euadunt quæ amẽtur. Afferunt autem non mediocrem quoquè vtilitatem, quæ de ijs fiũt narrationes ab ijs, qui accuratè ſciunt, ſubeuntes animos auditorum. Eſt viſus quidẽ auditu fidelior: Perſuadet verò etiam auditus, ſi à fide dignis dicantur, quæ dicuntur. Atq; ſi rerum quidem vtilium eſſet eiuſmodi narratio, vt in eam nihil poſſet aut negligẽtia aut malitia, & nõ veritati falſum insereretur, ſuperuacaneũ eſſet hæc conſcribere, cùm ſufficeret veritas ad ædificationem, quæ ſemper per ſucceſſionem inſeretur auribus poſterorum. Sed quoniam corrumpit ac perdit tempus, ſeu per obliuionem, ſeu per malitiam atque negligentiam, neceſſariò acceſſi ad hanc pręſentem ſcriptionem, nè proceſſu temporis obliuioni mandetur hic vir ſanctus, ſanctus, inquam, Porphyrius. Meminiſſe enim rerum rectè & ex virtute ab eo geſtarũ, fit ijs, qui audiũt, opem ferens medicamentum. 26. Febr. Cur ſcribãtur ſanctorũ res geſtę.

Eſt verò abſurdum, tragicos Poëtas & alios eiuſmodi, in rebus ridiculis & anilibus fabulis cõſumere orationem: nos autem deſpicere ſanctos viros & dignos, qui mandentur memorię, tradi obliuioni. Quas non ergò dabo pœnas, ſi nõ ſcriptis mandem vitam huius viri pij, vitam, inquam, philoſophiæ magiſtram, eius qui eſt ęmulatus vitam, quæ eſt in cælo, & qui bella geſſit & decertauit, non ſolùm aduersùs duces & defenſores inſani cultûs ſimulacrorum, ſed etiam aduersùs vniuerſum populũ, plenum omni inſania? Meminerat enim eorum, quæ à beato Apoſtolo dicta ſunt: Accipite armaturam Dei, vt poſſitis reſiſtere in die terribili, & omnibus confectis ſtare. Hac armatura indutus, ad certamina deſcendit dictus Apoſtolus. Sed quanuìs tales & tantos haberet aduerſarios, qui Apoſtolo ſimilem decertationem habuit Porphyrius, ei tamen parem victoriam eſt aſſecutus, & in media Gaza erexit trophæum, nempe in ſancta Chriſti eccleſia, quę fuerat ab eo condita. Prębuit autem ei victoriam, non humana natura, ſed mens, quæ diuinam attrahebat gratiã. Nam cùm fuiſſet Chriſti amator ardentiſsimus, omnia pati & facere ſuſtinuit. Ephe. 6.

Quàm multos bellorum impetus excepit hic ab aduerſarijs? Quàm multas ſuſtinuit conſpirationes & ſubſannationes? Sed quoniã de præclaro viro fieri non poteſt vt dicamus omnia, quæ ſunt & multa, & multis videntur incredibibilia, pauca exponam, quæ memini, cùm longo tempore cũ eo habitauerim, & ex beata illa & ſtupenda anima diuturnum fructum perceperim, quæ iam verſatur cum angelis. Hũc ergò, qui omne genus virtutis eſt ſortitus, quis non iure laudauerit? Atque ſcimus quidem, quòd huius viri virtutem aſſequi nulla poſſit oratio: eſt tamen mihi aggrediendum, confidenti eius ſanctis precibus. Conſcribam autem illius laudationem, nõ magnifica & ſplendida oratione. Neq; enim verborum facundia ſolet ornare vitam eorum, qui ſunt huiuſmodi. Sed virtus factorum, ipſam quoquè magnificã efficit dictionem. Ego itaque confidens ſanctis dicti ſancti precibus, ad hanc accedo ſcriptionem, per ipſas à Domino Ieſu Chriſto gratiam petens & opem, vt poſsim qualicunq; occaſione narrare ſancti viri virtutem. Peto autem ab ijs, qui hęc ſcripta legent, nè diffidere velint ijs, quæ dicuntur. Ipſe enim fui ſpectator viri virtutis, vt qui ſimul cũ eo habitauerim, ſimul nauigauerim, & ſimul cum eo ſim afflictus vſq; ad vltimũ diem eius ex hac vita deceſſûs. Hinc verò mihi ducatur principium narrationis. Gaza vrbs.

Gaza eſt ciuitas Palæſtinæ in confinio Aegypti: eſt autem non obſcura, ſed populo frequens & clara ciuitas. Illo verò tempore in ea viguit hominum inſania in colendis idolis. Huius accepit Sacerdotium, qui à nobis laudatur, Porphyrius: qui patriam

 quidem

Patria Porphyrij.

quidem habuit cæleſtem Hieruſalem,(nam in eam fuit adſcriptus) terrenam autem Theſſalonicam. Erat verò ei genus inſigne. Diuinus cum amor ſubijt relinquendi patriam & ſplendorem generis & opes infinitas, & vitam amplectendi monaſticam. Cumque nauigâſſet Theſſalonica, venit in Aegyptum. Rectà autem profectus eſt in Scetem:& paucis pòſt diebus dignatur venerãdo habitu. Et cùm illic eſſet verſatus quinq; annos cum ſanctis patribus, alius diuinus amor eum ſubijt adorãdi ſancta & veneranda Dei loca. Cumque illic fuiſſet & adorâſſet, abiens in partes Iordanis, habitauit in ſpelunca. Cùm illic autem eſſet verſatus quinque annos cum multa afflictione, ex magna ſiccitate & inæqualitate locorum illorum, incidit in magnum morbum. Videns verò ſe adductum in extremũ periculum, Dei ꝓuidentia accerſit quendam ex ſuis notis, vt eum duceret Hieroſolyma. Morbus autem erat ſcirrus hepatis cum continua febre tenuiſſima. Hoc ergò morbo inualeſcente, & aſſiduè pungente inteſtina, & corpore tabeſcente, ipſe non ceſſabat quotidiè obire ſancta loca, incuruatus, & non valens recto corpore ingredi, ſed innitens baculo.

Amplectitur monachiſmum.

Degit in ſpecu.

Accidit autem illo tempore, vt ego ex Aſia nauigarem ad adorandum loca veneranda. Cumque in eis eſſem, diù ibi ſum verſatus, me alens, operando manibus. callebam enim pulchrè ſcribendi artem. Adſpiciens verò ſanctum continenter vadentem ad Chriſti reſurrectionem, & ad alia oratoria, mirabar, quòd in tanta corporis imbecillitate, non dubitaret ſe ſic cruciare. Quodam autem die cùm ei occurriſſem in gradibus martyrij, quod fuerat conditum à Conſtantino Imperatore, non valenti ꝓgredi accurrens & ei manum meam porrigens, rogaui ipſum, vt ei inniteretur, & gradus aſcenderet. Ille verò nolebat, dicens: Non eſt iuſtum, vt ego, qui vado ad petendã veniam peccatorũ, nitar manui alterius. Sed ſine, frater, Deum videre meum laborem, vt ineffabili ſua clementia meî quoquè miſereatur. Ibat ergò, & diuina audiebat eloquia, Doctoribus aures adhibens, & myſticam menſam ſemper participans. Deindè reuertebatur ad ſuum habitaculum. Et quamnam quidem vitam ageret, erat manifeſtum. Morbum enim adeò contemnebat, vt exiſtimares ipſum habere morbũ in alieno corpore. Dei enim ſpes ipſum eo leuabat. Hoc autẽ eum ſolum malè habebat & mordebat, quòd remanſiſſent facultates, & non conuenienter ei, quod dicit Euangelium, venditę eſſent & diſtributę pauperibus. Cauſa autem huius impedimenti fuit, quòd eſſent ei fratres pueri, quandò exceſſit è patria.

Hieroſolymæ quotidiè inuiſit ſacra loca.

Matt. 19.

Hoc ergò ægrè ferens, petit à me, qui iam ei eram familiaris, (ei enim miniſtrabam propter eius infirmitatem) vt nauigarem Theſſalonicã, & diuiderem facultates cum ſuis fratribus. Et cùm dediſſet mihi ſcriptum mandatum, & me Domino commendâſſet, dimiſit præbitis mihi minimis impenſis. neque enim opes ſuppetebant. Tunc cùm ſtatim veniſſem Aſcalonem, & nauem inueniſſem, illinc ſolui: & cùm ſpatio tredecim dierum ſecunda fuiſſet nauigatio, venimus Theſſalonicam:& oſtenſo, quod in ſcriptis habebam, mandato, diuiſi bona cum eius fratribus. Vendidi autem, quæ mihi obtigerãt, poſſeſſiones tèr mille aureis. Veſtes verò & argentum mecum tuli, & alios mille quadringentos aureos:& cùm omnia collegiſſem, poſt tres menſes renauigaui. Cùm autem ſpatio duodecim dierum veniſſem in emporiũ Aſcalonis, & illic iumenta cõduxiſſem, & ea onerâſſem, aſcendi in ſanctam ciuitatem. Cùm me autem adſpexiſſet vir beatiſſimus, me eſt amplexus cũ gaudio & lachrymis, (poteſt enim etiã gaudium exprimere lachrymas) ego verò ipſum non cognoſcebam: habebat enim corpus valdè honeſtum, & faciem rubicũdam. voluebam autem meos oculos, frequenter ipſum intuens. Ipſe verò cùm animaduertiſſet & ſubriſiſſet, placidè dixit: Nè mireris frater Marce, me videns ſanum & robuſtum: ſed diſce cauſam ſanitatis, & tunc admirare Chriſti benignitatẽ ineffabilem, & quemadmodùm quæ ſunt planè deſperata apud homines, facilè poſſunt apud ipſum corrigi. Ego verò rogaui ipſum, vt mihi diceret cauſam ſanitatis, & quemadmodùm talem morbum propulſauerit. Ille autem mihi reſpondit:

Hic habes nomen auctoris huius hiſtoriæ.

Quadraginta abhinc diebus cùm ego eſſem in vigilia ſanctæ Dominicæ, me inuaſit dolor. Quem cùm non poſſem ferre, iui & recubui prope ſanctam Caluariam:& cùm præ magno dolore eſſem veluti in ecſtaſi, video Seruatorem clauis affixum in cruce, & vnum ex latronibus cum ipſo pendentem in alia cruce, & incipio clamare & dicere

Viſio mirabilis.

dicere vocem latronis: Memẽto mei Domine, quandò veneris in regnum tuum. Reſpondens autem Seruator, dixit latroni pendenti: Deſcende de cruce, & ſerua illum, qui recumbit, quó tu quoq; fuiſti ſeruatus. Latro verò deſcendens de cruce, me complexus fuit & deoſculatus: & porrecta dextera, me fecit ſurgere, dicens: Veni ad Seruatorem. & ſtatim ſurrexi, & cucurri ad eum, & video ipſum deſcendiſſe de cruce, & mihi dicere: Accipe hoc lignum, & ſerua. Cumque accepiſſem & portâſſem hoc precioſum lignum, ſtatim ad me redij ab eсstaſi: & ab ea hora nullus dolor mihi fuit amplius, neque apparuit locus morbi. Ego autem, his auditis, valdè ſum admiratus, & Deum glorificaui: & decæterò fui in virum magis affectus, & ei inſeruij diligentiùs. Reuerà enim, cùm renumerâſſem Dei ſeruo pecuniã, & cùm ei reſtituiſſem quęcunq; attuleram, manſi apud eum, ei inſeruiens, & fruens ſpiritalibus eius orationibus. Erat profectò nulli reprehenſioni affinis, mitiſſimus, miſericors, habens etiam facultatem diſcernendi diuinam ſcripturam, & ea diſſoluens, quæ in ea occurrebant, dubia, ſi vllus alius. Sed neque externæ erat doctrinæ ignarus, reſpondens & os obſtruens hominibus infidelibus, & ijs qui non rectam habent fidem: amator pauperum, miſericors, promptas habens lachrymas, ſenes honorans vt patres, iuniores vt fratres, pueros vt filios: moribus & ſermone mitis & humilis, non in ſimulatione veritatis: neq; enim erat in eo dolus: moderatiſſimus, adeò vt peruenerit ad perfectam impatibilitatem, ab ira alienus, non memor acceptæ iniuriæ, non ſinens Solem occidere ſuper ſuam iracundiam, mortuas habens omnes animi perturbationes, pręter iram, quam mouebat aduersùs inimicos fidei.

Luc. 23.

Ecce virtutum cœtus, quibus vir Dei erat pręditus.

Cùm autem accepiſſet à me pecunias, & alia quæ attuli, & vẽdidiſſet veſtes, & conflâſſet plurimùm pecuniæ, reliquam omnem precioſam ſupellectilem paruo tempore dedit egentibus, non ſolùm in ſancta ciuitate, ſed etiam in alijs ciuitatibus, vicis & monaſterijs, & maximè ijs, quæ erant in Aegypto. erant enim valdè egena illic monaſteria. Quinetiam hoſpitibus, qui illic verſabantur, fuit ſecũdus Abraham. Quamobrem breuiſſimo tempore diſtribuit omnes ſuas facultates, adeò vt ipſe egeret alimento quotidiano. Seipſum ergò dedit arti ſutoris coriarij, pelles lauans & conſuẽs, & in omnibus imitans diuinum illum Apoſtolum, qui nolebat panem gratis comedere. & licèt poſſet ex alia manuum operatione ſibi victum quęrere, in omnibus tamen voluit eſſe imitator illius præclari viri, quem diximus, in afflictionibus, & laboribus, & perſecutionibus, & periculis maris, & gentium inſurrectionibus. Porrò autem ego eum rogabam, vt communem vitam mecum ageret. erat enim mihi ex meo vitę ſtudio victus redundans copiam. Ille verò non ſuſtinuit, dicens: Nihil intulimus in mundum, neque poſſumus aliquid efferre. Et rursùs dicebat: Si quis non operatur, nec comedat. Ego autem liberè apud eum loquens, dicebam: Cur ergò quandò eras diues, non operabaris? nec ſinebas vt operarer? Ille autem mihi reſpondit: Quod priùs operabar, erat multis partibus maius, quàm quod nunc operor. Nam hoc nunc quidem alit vnum aut duos, illud autem prius alebat innumerabiles. Non ſolùm verò illam alebat multitudinem, ſed etiam ſpiritale alimentũ ſuppeditabat meę animę.

Omnia ſua egentibus elargitur.

2. Theſſ. 3.

2. Cor. 11.

1. Tim. 6.

2. Theſ. 3.

Cùm hæc ità ſe haberent, audiſſet autem ſancti Porphyrij nomen & vitã, qui erat ſanctorum locorum Sacerdos, Praylius, eum acceрſijt, & inuitum ordinauit Preſbyterum. Quinetiam ei credidit cuſtodiam venerandi ligni crucis. Tunc cognouimus ea illi eueniſſe, quæ viderat in eсstaſi, quãdò ſcilicet vidit Dominum in cruce, & cum eo latronem: Dominum autem dicentem, Accipe & ſerua mihi hoc lignum. Erat verò beatus Porphyrius, quãdò accepit ordinationem, circiter quadraginta annos natus. Hunc autem honorem adeptus, non mutauit mores priores, ſed manſit in illa afflictione exercitationis. Erat verò illi alimentum panis ſordidus & olera, idq; poſt occaſum Solis. alijs autem ſanctis diebus hora ſexta comedebat, accipiens oleum & caſeum & madefacta legumina. Sumebat autem etiam vnum poculum vini temperati, idq; propterea, quòd ſe malè haberent eius viſcera. Hanc viuendi rationem & regulam perpetuò ſeruauit toto tempore vitæ ſuæ. Tribus autem annis, poſtquàm fuerat ordinatus, accidit vt Epiſcopus prędictæ ciuitatis Gazæ è vita excederet. Is erat Aeneas, qui minimo tempore geſſerat Epiſcopatum. ante Aeneam autem Irenion, qui ipſe quoq; fuit ciuis angelicarum poteſtatum, cuius laudes fieri nõ poteſt vt ſcribantur in digreſſione: ſed opùs eſſet opere ſeparato ad hoc, vt conſcriberemus vitam

Fit inuitus presbyter.

huius dicti inclyti Irenionis. Alijs verò id relinquimus ſcriptoribus, qui eius vitā ſci-unt accuratè.

Cùm dormîſſet ergò prædictus vir ſanctus, congregati, qui tunc erant Chriſtiani, valdè pauci numero, cum ſuo clero, & conſultantes palàm, cuinam traderēt Epiſcopatum, nihil efficiebant, cùm exorta eſſet inter eos contentio, cùm alium quidem vellent Clerici, alium verò laici. erant enim re vera inter Clericos quidam vitæ honeſtate ornati. Cùm magna ergò eſſet cōfuſio, & nihil deduceretur ad effectum, tandèm viſum eſt, vt quinque Clerici & totidem laici viri inſignes irent ad Pontificē Metropolitanum, & peterēt ab eo Epiſcopum, quem ei, reuelâſſet ſpiritus ſanctus. Pontificatûs autem munus tunc obibat Iohannes, qui ipſe quoq; erat vir probus & omni virtute ornatus. Cùm ergò ad eū acceſſiſſent Gazæi, rogârūt ipſum, vt daret eis Pontificem, potentem opere & ſermone reſiſtere idololatris. Quod cùm audijſſet, ſtatim indixit ieiunium: & poſt tres dies reuelauit ei Dominus de beato Porphyrio: et ſcribit epiſtolam ad ſanctum Praylium Epiſcopū Hieroſolymorū, cuius fecimus anteà mentionem, vt ad ipſum mitteret beatum Porphyrium, propter quandam ſcripturę quęſtionē, quæ erat ab eo ſoluenda, erat enim beatus Porphyrius idoneus ad ſoluendum, quidquid erat difficile diuinæ ſcripturæ ſpiritûs ſancti.

Ecce mirū ieiunij effectum.

Literis beati Iohannis credens pius Praylius, eum dimiſit, iubens nè moraretur illic plùs quàm ſeptem dies. Cùm autem audiuiſſet beatus Porphyrius vim eorum, quę ſcripta fuerant à ſanctiſſimo Iohanne, primùm quidem fuit conturbatus: poſteà verò dixit: Fiat voluntas Dei. & cùm illa veſpera me accerſijſſet, dicit mihi: Frater Marce, eamus & adoremus ſancta loca & venerandam crucem. Multum enim eſt præteritorum temporis, donèc ſumus ea rursùs adoraturi. Ego autem dixi: Cur ſic dicis pater? Ille verò reſpondens, dixit: Præterita nocte vidi Seruatorem dicentem mihi: Redde depoſitum, quod apud te depoſui. Volo enim te coniungere vxori, humili quidem & abiectæ, ſed præditæ bonis moribus. Tu autem accipiens, orna eam, vt obliuiſcatur prioris ſuæ mendicitatis. Nam etſi eſt abiecta & humilis, nō eſt tamen aliena, ſed mea ſoror germana. Tu verò caue, nè habens vxorem & domûs curam gerens, ex iniuſtitia aut violētia aut iniquitate congreges. nam & me ad iram prouocabis, & eam moleſtia afficies. hæc enim ei quoq; diſplicent. Sis verò ſolùm bono & prompto animo, & omnia tibi ſuppeditabuntur, vndè non expectas. Hæc mihi ſignificauit Dominus Chriſtus nocte præterita, & timeo, nè dum volo expiare mea peccata, expiem etiam peccata aliorum multorum. Sed tamen Dei voluntati non licet repugnare.

Eamus & adoremus ſancta loca & venerandā crucem.

Hæc cùm dixiſſet, profectus eſt, & ego cum eo: & cùm adorâſſemus ſancta loca & venerandam crucem, isque multùm eſſet precatus & lachrymatus, repoſuit in aurea theca venerandam & viuificam crucem: & cùm eam tutò clauſiſſet, exijt. & vadens ad beatum Praylium Epiſcopū, tradidit ei claues: & cùm accepiſſet preces, & ab eo fuiſſet Deo commendatus, eſt egreſſus. Cùm autē veniſſemus ad noſtrum habitaculum, nos paramus: cōductis verò tribus iumentis, & accepto viatico, egreſſi ſumus. Viatica autē erāt omnia, quæ domì erant. Eramus verò quinq; in via: ipſe beatus & ego, & duo agaſones, & alius iuuenis miniſter, nomine Barochas, quem quidem inuenerat paulò antè beatus abiectum in platea, cùm eſſet in extremo periculo, eumq; acceperat & collegit: & cùm multa in eum expendiſſet, Dei auxilio eum ſanum reddidit. Ab illo ergò tempore manebat apud ipſum, ei mecum ſeruiens. De pio verò Barocha dicam procedente oratione. Illa autem die iter ingreſſi, ſequenti venimus Cæſaream. Per totam autem ciuitatem diſperſum fuit, eum adueniſſe. erat enim beatus magni nominis, propterea quòd amaret pauperes. Profecti verò ſumus ad id, quod erat illic hoſpitium. Cùm autem audiuiſſet beatus Iohannes Archiepiſcopus, curſu ad nos acceſſit. Cumq; ſe inuicèm ſalutâſſent & precati eſſent, paululùm aſſederunt. Dixit autem ei Archiepiſcopus: Surge frater propter Dominū, & veſcere mecum, vt citò ſurgamus ad vigiliā ſanctæ Dominicę. ingreſſi enim ſumus veſperè ſabbato. Beatus verò Porphyrius rogauit eum, vt ei concederet veſperā propter viæ laborem. Dixit autem ſe poſt primum ſomnum ſurrecturum ad vigiliam. Cùm autem non potuiſſet perſuadere Epiſcopo, ſurgens beatus, cum eo eſt profectus, me quoq; accepto. Fratrem enim Barocham dimiſimus in hoſpitio prope veſtes: & ab eo inuitati, cœnauimus.

Viuifica crux in aurea theca aſſeruatur.

Cùm

Cùm multa autem locuti fuiſſemus ſpiritalia, & parùm dormijſſemus, ſurreximus ad vigiliam. Illa verò nocte accerſit beatus Iohannes Gazęos, & dicit eis: Parati eritis ad exitum, hodiè enim accipietis Sacerdotem, virum quem oſtendit Dominus. Cùm fuiſſet autem manè, rapientes beatum Porphyrium, ordinârũt eum Epiſcopum Gazæ. Multùm verò eſt lachrymatus, nec erat ſatietas vlla eius lachrymarum. Dicebat enim ſe eſſe indignum tali Sacerdotio. Vix tandẽ autem, cùm Gazęi & qui illic Chriſtiani inuenti ſunt, eum conſolati eſſent, quieuit. Cùm autem feciſſemus ſanctum Dominicæ miniſterium, rursùs inuitati ſumus ad veſcẽdum cum Archiepiſcopo. Iuſſit verò nobis quamprimùm exire. cumque vnum alium illic diem egiſſemus, exiuimus: dormiuimus autem Dioſpoli, & illinc, cùm pernoctâſſemus, ſero veſpere ingreſſi ſumus Gazam valdè laſſi & afflicti. Hæc autem fuit cauſa afflictionis. Ordinatur Gazæorũ Epiſcopus, ſed valdè inuitus.

Prope Gazam pagi ſunt in via, qui ſunt dediti cultui ſimulacrorum. Eorum verò incolæ conſultò totam viam ſtrauerant ſpinis & vallis, vt non poſſent aliqui tranſire. Effuderunt autem cœnum, & alijs malè olentibus fumis vaporârunt, vt nos fœtore ſuffocaremur, & veniremus in periculum, nè viſum amitteremus. Vix tandèm autem conſeruati, circa horam nocturnam ingreſſi ſumus ciuitatem. Hæc verò difficultas ac moleſtia beato accidit ſuggeſtione dæmonis. Sed id non ægrè ferebat. exiſtimauit enim diabolum has parâſſe inſidias, quòd voluiſſet iuſtum ab eius ingreſſu auertere. Profecti autem ſumus ad ædes Epiſcopi, quas ædificauerat priùs nominatus ſanctus Irenion Epiſcopus, ſimul cum ſancta eccleſia, quæ vocatur Irenes. eam verò hoc nomen dicunt habere duobus modis. Dicunt enim Gazæi, quandò capta fuit ciuitas ab Alexandro Macedone, quodam ſigno dato illic ceſſâſſe bellum, & ab illo tempore vocari locum Irenen, i. pacem. Hunc locum cùm inueniſſet beatus Irenion colià Gazæis, in eo conſtruxit eccleſiam. Siue ergò propter ea, quę priùs dicta ſunt, ſiue propter nomen conditoris, manſit ſic appellata vſq; in hodiernum diem. Illinc ergò profecti ſumus ad minimas ædes epiſcopatûs, ab eo ædificatas. Idololatrarum nequitia.

Accidit aũt, vt illo anno eſſet ſiccitas & defect⁹ pluuię. Ciues verò omnes id aſſcribebant ingreſſui beati Porphyrij, dicẽtes: Nobis reſponſum dedit Marna, fore vt Porphyrius eſſet author malorum ciuitati. Cùm autem pergeret Deus non pluere, primo menſe, qui ab eis vocatur Dios, deindè etiam ſecũdo, qui dicitur Epilleos, omnes affligebantur. Congregati autem Idololatræ in Marnæo, multa ſacrificia & multas preces faciebant ea de cauſa. Dicebant enim, Marnam eſſe dominum imbrium. Marnam verò dicunt eſſe Iouem. Cùm autem perſeuerâſſent ſeptem dies, hymnos dicentes, & egredientes extra ciuitatem in locum, qui vocatur orationis, animum deſpondentes, reuerſi ſunt ad ſua opera, nulla re effecta. His ſic factis, congregati Chriſtiani cum viris & fœminis & pueris, numero ducẽtis & octoginta, rogârunt ſanctum Porphyrium, vt cum eis egrederetur & precaretur, vt dimitteretur pluuia. iam enim erat fames, eoque magìs, quòd beati ingreſſui adſcriberent ſiccitatem. Perſuaſus autem ſanctus, cùm edixiſſet ieiunium, iuſsit omnes veſpere congregari in ſancta eccleſia, vt illic vigilias perageremus. Fecimus verò tota nocte triginta preces & totidem genu flexiones, pręter choros & lectiones. Cùm fuiſſet autem manè, accepto ſigno venerandæ Crucis, quod nos præcedebat, egreſſi ſumus cum hymnis ad antiquam eccleſiam, quæ eſt à parte occidentali ciuitatis, quam aiunt ædificâſſe ſanctiſſimum & beatiſſimum Aſclepam Epiſcopum, qui multas ſuſtinuit afflictiones, pro fide orthodoxa: cuius vita & facta ſcripta ſunt in paradiſo deliciarum. Cùm ergò fuiſſemus in dicta eccleſia, illic quoq; fudimus totidem preces: & illinc egreſſi, iuimus in ſanctum martyrium glorioſi martyris Timothei, in quo repoſitæ ſunt etiam aliæ reliquiæ Mæuris Martyris & Thees, quæ relata eſt in numerum confeſſorum. Cumque illic feciſſemus totidem preces & genu flexiones, reuerſi ſumus in ciuitatem, factis tribus precibus & tribus genu flexionibus. Marna, idolum Gazenſium. Nota hic ieiunium, vigilias. Proceſſionẽ cum cruce. Viſitatiõem eccleſiarũ.

Cùm autem fuiſſemus circa ciuitatẽ, inuenimus eam clauſam. erat verò hora nona. Idololatræ enim hoc fecerunt, volentes diſſipare populum, nè perficeremus ſupplicationes. Cùm autem manſiſſemus duas horas ante portã, & nemo eſſet qui aperiret, videns Deus populi patientiam fletusque & ineffabiles lachrymas, maximè ſancti viri, motus miſericordia, quõ tempore magni Eliæ Prophetæ, mouet ventum Au-

ſtrum,& nubibus tegitur cælum, & incipiunt fieri fulgura & tonitrua,ſimul atq; Sol occidiſſet, & decidit multus imber, vt exiſtimarentur non guttæ, ſed grando è cælo deijci. Nos autem prę magno gaudio propemodùm non ſenſimus. Nos enim eramus inuicèm cõplexi. Quidam verò gentiles cùm adſpexiſſent miracula, quæ Deus nobis fecerat, & credidiſſent, nobis portam aperuerunt, commixti ſunt nobiſcum, clamantes, Chriſtus ſolus Deus: ipſe ſolus vicit. Conuenerunt autẽ nobiſcum in ſanctam eccleſiam,& illinc beatus eos dimiſit in pace, Chriſti ſignatos ſignaculo. Erant verò viri numero cẽtum vigintiſeptem, & fœminę xxxv. & infantes xiiii. ex quibus erant puellæ quinque. Nos autem cùm feciſſemus perfectam gratiarum actionem, receſſimus vnuſquiſq; domum cum gaudio & pace. Tanta autem pluuia deſcendit illa nocte & altero die, vt omnes timerent, nè domus corruerent, ex quibus erant plurimæ conſtructæ ex lateribus. Pluit verò Dominus noſter Ieſus Chriſtus aſſiduè, ab octauo Lydençi vſq; ad decimum. eſt autem apud eos Lydenæus, apud Romanos Ianuarius. Pręcedunt autem quinq; diebus eorum menſes Romanos. Vndecimo verò die peregimus diem Theophaniorum Domini Ieſu Chriſti, cum gaudio laudantes & gratias ei agentes propter omnia, quæ nobis fecit eius benignitas. Acceſſerunt autem gregi Chriſti eodem anno præter illos cxxvii. alij quoquè cv. Alij verò idololatræ non ceſſabant inſidiari beato & reliquis Chriſtianis. Quandò enim eis Pręſes obtingebat gentilis, eum vel pecunijs corruptum, vel etiam per impiam eorum religionem perſuaſum, inducebant vt vexaret Chriſtianos: & ab eo tempore beato Porphyrio nõ leuis eueniebat afflictio. Aſſiduè ergò noctù & diù rogabat benignum & clementem Deum, vt eos ab errore conuerteret ad ſuam veritatem.

Multi credunt idololatræ.

Quoniam autem ſuperiùs memini beati Barochæ, de ipſo narrabo reliqua. Habebat is zelum diuinum, vt ſi quis alius. multa enim grauia ſuſtinuit ab idololatris. Cùm enim iuiſſet ipſe aliquandò in vicum propter canonem Eccleſiaſticum, non procùl à ciuitate, erat autem is, qui canonem debebat idololatra: cùm ab eo verò canõ exigeretur, isq; rem vellet protrahere & differre,& ex eo nata eſſet inter eos contentio, acceſſit impius agricola quoſdam eius pagi, ei ſimiles, & incipiũt verberare clauis beatum Barocham,& portantes eum ſemimortuum, proiecerunt extra pagum in ſolitudinem. Illic verò iacebat mutus & nullo ſenſu pręditus. Alio autem die, Dei benignitate, tranſit per illum locũ Cornelius diaconus, cum alijs duobus Chriſtianis: & cùm inueniſſent pium Barocham,& eum agnouiſſent, importârunt in ciuitatem. Cùm verò idololatræ eum vidiſſent portari, arbitrati eſſe mortuum, cõuerſi ſunt in furorem, proptereà quòd exiſtimabant eſſe abominandum, mortuũ ferre in ciuitatem: & cùm eum vi eripuiſſent ab humeris eorum, qui ipſum portabant, incipiũt verberare pium Cornelium Diaconum,& duos Chriſtianos: & ligato pede beati Barochæ, trahebant eum.

Hiſtoria Barochæ, miniſtri S. Porphyrij.

Interìm autem renunciant quidam fratres beato Epiſcopo. Is verò cõturbatus, me accerſit,& alios tres fratres, qui ſunt inuenti apud ipſum,& dicit nobis: Confidentes currite, ô fratres. eſt enim tempus martyrij. Poſtquàm aũt peruenimus ad locum, vbi ligârant beatum, cõcurrit populus: & alij quidem ſanctiſſimum Epiſcopũ afficiebant contumelijs, alij verò videntes eius tolerantiã,& quòd, cùm contumelijs afficeretur, non iraſcebatur, ſed rogabat vnumquenq;, dicens, nè ſic probris & cõtumelijs afficerent corpus, quod eſt obnoxiũ ijſdem affectionibus, fiunt noſtrarum partium,& in ſe inuicèm conuertuntur ad plagas vſq;. Nos autem cùm multam vidiſſemus confuſionem, portantes pium Barocham, diſceſſimus in ſanctam eccleſiam. Poſtq̃ verò vidimus eum adhuc ſpirantem, eius curam geſſimus. Pro eo autem fundebantur per totam veſperam & noctem intenſæ preces. Omnes enim fratres conuenerant. Sanctus verò Epiſcopus nõ ceſſabat lachrymari,& Deũ pro ipſo rogare. Sciebat enim, qualis eſſet diuinus eius zelus. Cùm aũt vidiſſet Deus lachrymas ſancti Pontificis & preces populi,(cum enim numerabant ſecundũ Phinees aduerſùs idololatras) accelerauit ei ſuam miſericordiã,& illa nocte aperit oculos eius, & incipit loqui, & petere dari ſibi potum. Ego aũt, qui ei aſſidebam, ſtatìm cucurri, vt renũciarem beato Epiſcopo, (prę magno eñ gaudio oblitus ſum dare ei potum,& mihi id accidit, quod ancillæ tempore beati Petri, quandò audita eius voce, prę gaudio non aperuit oſtiũ: ſed eum dimittens, primùm annunciauit ijs, qui erant domi. Tale quid ego quoq; ſum paſſus) Cùm id au-

Barochas ſemiuiuus reſtituitur ſanitati.

Act. 12.

id autem beatus audiuiſſet Epiſcopus, nō fuit victus ab animi affectione, ſed perſeuerabat in precibus. Nos verò cùm intellexiſſemus eius firmitatem & cōſtantiam, cum mittentes, receſſimus ego & pius Cornelius Diaconus. aſſidebat enim mecum beato Barochæ. Poſtquàm autē impleuit preces & omnem conſequentiā ſanctiſſimus Epiſcopus, ipſe quoq; nobiſcum ſedens, interrogauit pium Barocham, quemadmodùm id eſſet paſſus ab initio. Ipſe verò narrauit nobis omnia.

Dum nos aūt conſultaremus quid eſſet faciendum, fit manè: & eccè Defenſor populi cum Irenarchis, & duobus primoribus, Timotheo & Epiphanio, & alijs multis, venientes incipiunt clamare & tumultuari, dicentes: Cur intuliſtis mortuum in ciuitatem, cùm patriæ leges hoc prohibeant? Interìm autem contumelia quoquè afficiebant beatum Epiſcopum. Nos verò cùm tumultum audiuiſſemus, egreſſi ſumus: & cùm nos vidiſſent, cœperunt me verberare, & pium Cornelium Diaconum. Cùm aūt eos, qui erant ex populo, vocâſſemus in teſtimoniū, ſanctiſſimus Epiſcopus os nobis obſtruebat, vnumquenq; rogans & admonens, nè iraſcerentur tam inconſideratè. Illi verò impij, quo magìs rogabantur, eo magìs furebant, & virum ſanctum afficiebant contumelia. Cùm igitur pergerent tumultuari, confirmatur & corroboratur pius Barochas, & impletur diuino zelo, ſurgitq; & arripit fuſtem, & incipit verberare eos, qui incidebant: & eos inuadit metus, & incipiunt cadere vnus ſuper alium fugientes, eosque eſt perſecutus vſque ad id, quod tunc erat Marneium, reuerrituré; cum magna victoria nouus noſter Sampſon, ſtratis ipſe quoquè mille alienigenis. Ab illo ergò tempore ipſum timebant idololatræ, & nec eius quidem nomen audire poterant. Breui autem pòſt tempore dignati ſumus ordine diaconatûs ego & pius Barochas: ego quidem planè indignus, qui eū aſſequerer: ille verò meritiſſimo iure id aſſecutus.

Barochas verberat impios idololatras.

Iudic. 15.

Videns autē ſanctus pater noſter Porphyrius nefaria, quæ quotidiè fiebant ab idololatris, ſtatuit me mittere Byzantium, vt peterem ab Imperatoribus, vt diruerentur templa ſimulacrorum. Gazæ enim adhuc maximè celebrabatur, quod vocatur Marneium: & ſcriptis literis ad ſanctiſſimum Epiſcopum Conſtantinopolitanum, cuius laus & gloria memoratur ab omnibus, nauigauimus, & ſpatio viginti dierū eò peruenimus: & redditis literis beato Iohanni, ore eum omnia docui. Cùm primùm autem audiuiſſet, id ſignificauit Eutropio Cubiculario, qui tunc erat aſſiduus apud Imperatorem Archadiū. Cumq; ei legiſſet epiſtolas beati Epiſcopi, & petijſſet ab eo, vt concurreret cum literis, acceptis ab eo promiſſis, exijt & dixit mihi: Quieto animo eſto, ô fili. Spero enim in Dominum Chriſtum, quòd ſuam, ſicut ſolet, ſit facturus miſericordiam. Ego verò non ceſſabam quotidiè eum admonere. Ille autē mittebat & inſtabat Eutropio. Septem verò pòſt diebus pronunciatur edictum Imperatoris, vt clauderentur ſimulacra Gazæorum ciuitatis, & nè conſulerentur ampliùs. Traditur autem hic iuſſus in manus cuiuſdam Hilarij, hominis ſubadiubę Magiſtri. Ego verò tribus pòſt diebus egreſſus ſum Byzantio, & ſpatio decem dierum peruenio in ciuitatem Gazæorum, ſeptem diebus præueniens Hilarium. Inueni autē ſanctiſſimum Porphyrium ægrotantem.

Iohannem Chryſoſtomum dicit.

Poſtquàm verò ei tradidi reſponſum beatiſſimi Iohannis Epiſcopi Conſtantinopolitani, & id legit, lætitia affectus, conualuit à febre. Dicebat autem, ſe in morbū incidiſſe ex multa afflictione idololatrarum. Septem verò pòſt diebus venit dictus Hilarius, habens duos commentarienſes conſulatûs, & multos adiutores ex Azoto & Aſcalone, & omnes miniſtros publicos. Statìm autem compręhendit tres primores, & accepta ab eis ſatiſdatione, oſtendit eis diuinum edictum, quod iubebat, vt clauderentur idolorum templa Gazæ ciuitatis. & euerſis omnibus, quæ erant in eis, ſimulacris, ea clauſit. Marnæ verò ſimulacrum ſiuit latenter conſuli, pro eo plurimis acceptis pecunijs. Rursùs autem faciebant, vt ſolebant, idololatræ nefaria. Contigit verò aliud fieri miraculum, quod multos prouocauit, vt venirent ad cognitionem veritatis. Deus enim, vt qui ſit clemens & miſericors, ſcit per occaſiones conuertere genus hominum, ad lucem ſuam, quæ mente percipitur. Fuit autē eiuſmodi id, quod accidit:

Mulier quædam clara in ciuitate, nomine Aelia, cùm eſſet paritura, incidit in magnum periculum. Fuit autem hæc cauſa periculi. Fœtus eius non exibat ſecūdùm naturam, ſed cōuerſus erat ad id, quod eſt præter naturam. & cùm vnam manū emiſiſſet,

Ineffabilis dolor mulieris ex partu non naturali.

non poterat reliquum corpus educi: erat em̃ obliquum in vtero: nec poterant obſtetrices id deducere ad id, quod eſt ſecũdùm naturam. Cruciabatur verò mulier dolore ineffabili, fœtum tunc impellentibus ad enixum doloribus. Fuit autem maius dolorum incrementum, cùm ſucceſſiſſet primo ſecundus dies, & ſimiliter tertius dies maiorem dolorem attuliſſet, quàm ſecundus. Creuerunt autem dolores vſque ad ſeptem dies, ſemper additamẽtum malo accipiente. Quinetiam voluërunt Medici eius fœtum execare: ſed cùm vidiſſent eius virtutem cecidiſſe, omnem ſpem planè abiecerunt. Eius ergò parentes & maritus eius Heros, cùm eſſent dęmonum dediti ſuperſtitioni, pro ea quotidiè faciebant ſacrificium. Adducebant etiam incantatores & vates, exiſtimãtes ſe ex eis vtilitatis aliquid accepturos: ſed nihil id proderat. Erat autem eis fidelis nutrix, quę affecta maxima animi ægritudine, pro ea fundebat preces in ędibus oratorijs. Quodam ergò die ea in eccleſia orante cũ lachrymis, ingreſſus eſt ſanctus Porphyrius circa horam nonam, & ego quoquè cum eo. Videt autem anum triſtem Deum orantem cum lachrymis, ſtansq; eam rogauit cauſam. Illa verò eum contemplata, prócidit ad eius pedes, rogans eum, vt pro ipſa rogaret Chriſtum.

Poſtquàm autem cognouit ſanctus cauſam à muliere, ipſe quoq; eſt lachrymatus. erat enim ſummè miſericors. Dicit verò nutrici: Audio illam domum eſſe deditã cultui ſimulacrorum, & ſeruari poſſe difficiliter. Sed tamen Deus poteſt omnia. Etenim per occaſionem ſeruat eos, qui erant perituri. Abi ergò & congrega omnes cognatos, & parentes. & maritum, & dic eis: Quoniam eſt hîc optimus medicus, qui poteſt eam curare, ſi effecerit vt ea euadat hoc periculum, quid ei dabitis? ſunt autẽ omninò tibi multa pollicituri. Dic verò eis hoc quoq;. Si eam curauerit, hoc quoq; mihi promittite, quòd eũ non falletis, nec ibitis ad alium. Fac eos omnes extendere manus ad cælos, & promittere eos eſſe facturos omnia, quæ ſunt polliciti. Et qñ hæc fecerint, dic parturienti mulieri coram omnibus: Sanat te Ieſus Chriſtus filius Dei viui. crede in ipſum, & viues. Cùm autẽ audiuiſſet anus, quod beatus dixerat Epiſcopus, iſq; eam Deo commendâſſet, cucurrit domum: & cùm inueniſſet omnes flentes, & mulierem in extremo periculo, rogauit eius parentes & maritum, nè angerentur animo. Dixit autẽ: Me ad vos miſit optimus medicus, vt mihi ꝓmittatis, quòd ſi ea curetur, ipſum non negabitis. Cùm verò audiuiſſent eius parentes & maritus, dixerunt: Si voluërit omnes noſtras facultates accipere, nõ recuſabimus. videamus ſolùm viuam noſtram filiam. Dixit autem nutrix: Manus veſtras in cælum extollite, & fidẽ date vos non eſſe negaturos medicum. Illi verò alacri animo & cum lachrymis munus extenderunt, dicentes: Toto tempore vitæ noſtræ eius erimus. Quamnam enim conſolationem habituri ſumus, ſi ea decedat? erat enim eis vnica, ſcitaque & elegans moribus, ſi vlla alia. Cùm hoc autem audiuiſſet nutrix, magna voce dixit coram omnibus: Dicit magnus Sacerdos Porphyrius: IESVS Chriſtus filius Dei viui te curat. crede in eum, & viues. Statìm verò mulier cùm valdè eiulâſſet, edidit fœtum viuum. Omnes autem, qui illic ſunt inuenti, obſtupefacti exclamauerunt: Magnus eſt Deus Chriſtianorum: magnus eſt Sacerdos Porphyrius.

Multi accedunt ad Chriſti religionem.

Die autem ſequenti parentes mulieris, & maritus & cognati & omnes neceſſarij, euntes ad beatum Porphyrium, prociderunt ad eius pedes, petentes Chriſti ſignaculum. Beatus verò cũ eos ſignâſſet & feciſſet catechumenos, dimiſit illos in pace, præcipiens eis vt vacarent ſanctæ eccleſiæ: & paulopòſt cùm eos catecheſi inſtituiſſet, baptizauit etiam infantem cum muliere. Vocauit autem nomen eius Porphyrium. Qui fuerunt verò illuminati propter occaſionem mulieris, erant numero ſexagintaquatuor. Quo magìs autem videbant idololatræ multiplicari Chriſtianos, eo magìs efferabantur, & non ſinebant eos obire officia ciuilia: ſed eis vtebantur tanquàm malis famulis. Vidẽs autem rursùs beatus Porphyrius magnam iniuriam, quæ fiebat Chriſtianis, & non ferens: adſpiciens verò probris & contumelijs appetitos, proficiſcitur Cęſaream ad beatum Iohãnem Archiepiſcopũ, & rogat eum cum lachrymis, vt præbeat ei quietem. Dicebat enim, ſe non poſſe ampliùs pati grauia & abſurda, quæ fiebant à Gazęis. Beatus aũt Iohãnes cùm audiuiſſet, rogabat eum, vt ęquo & fortianimo pateretur, & retineret Epiſcopatum. Reſpondens verò ſanctiſſimus Porphyrius, dixit ei: Te atteſtor coram DEO, qui non eſt adſpectabilis, & ſpem noſtram Ieſum Chri-

Chriſtiani malè à Gazæis accipiuntur.

Chriſtum, Dominum omnis rei creatæ, & adorãdum & viuificum ſanctum ſpiritum, nè deſpicias meam petitionem, nè requiratur à nobis interitus animarum innumerabilium. Sed rogo te, pater, vt mecum nauiges ad vrbem regiam, vt rogemus Imperatores, rege cæleſti annuente, vt euertant templa idolorum. Reſpondẽs autem beatus Iohannes, dixit ei: Fili, iuſta quidem eſt petitio, ſed non eſt aptum tẽpus. iam enim imminet conuerſio hyemalis. Reſpondit beatus Porphyrius: Si vult nos Deus eſſe & Gazę populum conuertere, poteſt etiam ſeruare in hyeme. Tu verò pater, eius fidens clementiæ & miſericordiæ, id velis, & iter nobis ſuccedet feliciter. Dicit ei beatus Iohannes: Fiat voluntas Chriſti.

Poſtquàm autem beatus Iohannes eſt ei pollicitus, ſcribit ad me, vt quamprimùm venirem Cæſaream, & afferrem mecum tres libros, & quadragintatres nummos, qui ei reſtabãt ex reditu ſanctæ eccleſiæ. Ego verò acceptis literis, cùm ſumpſiſſem libros & nummos, protinùs ſum egreſſus: & cùm veniſſem Cæſaream, inueni ſanctiſſimos Epiſcopos paratos ad nauigandum. & cùm poſt duos dies ſoluiſſemus, nauigamus viceſimotertio menſis: & cùm Dei benignitate fuiſſet nobis ſecunda nauigatio, ſpatio decem dierum appulimus ad Rhodum inſulam. Erat autem tunc in inſula, in auerſa eius parte, quidam monachus, nomine Procopius, qui nunc eſt relatus in numerum angelorum. Dormijt enim quinque abhinc annis, cùm vixiſſet vitam nulli culpæ affinem, in ieiunijs & vigilijs, & ſumma paupertate. Habebat verò donum quoq; prophetiæ, & virtutem expellendi dæmones. Cùm nos autem, vt dictum eſt, Rhodum appuliſſemus, & audiuiſſemus de vita ſancti viri, neceſſarium duximus eum non præterire, ſed eius angelica frui conſuetudine: & cùm rogauiſſemus, vbinàm haberet monaſterium, ad eum profecti ſumus, nauigantes in cymba: & cùm perueniſſemus, pulſauimus oſtium. Statìm autem egreſſus, per ſe nobis aperuit, etiamſi haberet apud ſe alium diſcipulum.

Nauigat vir ſanctus Cõſtantinopolim.

Procopij monachi encomion.

Cùm autem adſpexiſſet ſanctiſſimos Epiſcopos, prócidẽs in terram, eos adorauit. Deindè ſurgens, me quoq; eſt oſculatus & pium Euſebium Diaconum, quem ſecum ducebat ſanctus Iohannes Archiepiſcopus. & cùm nos introduxiſſet in oratorium, retroceſſit, dans priorem locum beatiſſimis Epiſcopis, dicens: Decet vos Sacerdotes habere priorem locum: me autem humilem & abiectum, & qui ordinationem non ſum aſſecutus, poſteriorem. Tunc cognouimus ſanctiſsimum Procopium eſſe perſpiciendi poteſtate præditũ. Cùm enim nos nunq̃ adſpexiſſet, neq; de nobis audiuiſſet, cognouit per ſpiritum eos eſſe Epiſcopos. beatiſſimos, inquam, Iohannẽ & Porphyrium. & ideò eos affecit honore dicendi preces priori loco. Deindè poſt preces ſedimus, & cùm eſſet nobis locutus multa animæ vtilia, rogauit cauſam ſuſceptæ itineris moleſtiæ. Beatus verò Porphyrius ei omnia narrauit de Gazæis, quantus ſit eorũ furor in colendis ſimulacris, & quàm multa mala ab eis patiãtur Chriſtiani: & quòd ea de cauſa aſſcendunt, vt rogent Imperatores, vt euertantur templa idolorum.

Cùm autem audiuiſſet ſanctus Procopius Anachoreta, dixit: Domine Ieſu Chriſte, conuerte tuos famulos à fraude diabolica, ad fidem illuminatam. Deindè dicit ſanctiſſimis Epiſcopis: Nè ſitis anxij animo, ô patres. Deus enim, qui nouit zelum veſtræ fidei, iter vobis diriget, & dabit omnia, quæ ſunt vobis cordi. Agitè ergò, ea vobis dabo monita quæ Deus reuelauit meæ humilitati. Primùm conuenite ſanctiſſimum Epiſcopum Iohannem, & cum eo preces ad Deum fundite, & ei rem exponite: & ipſe eſt vobis conſulturus ea, quæ ipſi reuelauit Dominus. Non poteſt enim loqui in palatio, qm̃ ei iraſcitur Imperatrix Eudoxia. Ipſe ergò vos commẽdabit Amantio Cubiculario dominæ, viro pio & qui habet in honore Sacerdotes: ipſe vos introducet ad Imperatricẽ. & qñ ad eam ingreſſi fueritis, vos eſt benignè exceptura. Exponite ergò ei rem vniuerſam, & iubete eam valere, & exite. In ſecundo aũt ad eam ingreſſu, poſtq̃ vos eã huius rei admonueritis, dicite ei: Speramus in Chriſtum filiũ Dei, quòd ſi rei pręſenti ſtudueris, eſt tibi daturus filiũ maſculum. Cùm hoc aũt audiërit, eſt læta futura. eſt enim pręgnans, & hic eſt menſis nonus, ex quo cõcepit: & eſt factura omnia, vt rem vobis reddat effectam Deo annuente.

Procopius ex reuelatione docet ſanctos epiſcopus, vt ſe Conſtantinopoli gerere debeãt.

Nos autem cùm audiſſemus quod dixerat vir ſanctus, & credidiſſemus ijs, quę fuerat locutus, & ipſe nos Deo cõmendâſſet, egreſſi ſumus: & ſoluentes illo die, nauigauimus: & poſt alios decẽ dies peruenimus Byzantiũ: & accepto hoſpitiò, die ſequenti

iuimus

iuimus ad ſanctiſſimum Archiepiſcopum Iohannem. Cùm verò cognouiſſet, quinam eſſemus, nos accepit magno honore & obſeruantia. Nos autem rogauit, quanam de cauſa hunc viæ laborem ſuſtinuimus, & ei narrauimus: & cùm cognouiſſet, recordatus eſt nos longo antè tempore hoc rogâſſe literis: & cùm me agnouiſſet, benignè eſt complexus. Rogat verò nos, nè angamur animo, ſed ſpem habeamus in Dei miſericordia. Dixit autem nobis: Ego quidem non poſſum loqui cum Imperatore: cũ enim in me iritauit Imperatrix, quoniam eam reprehendi propter poſſeſſionem, quã cùm concupiſſet, eripuit. Et mihi quidem non eſt hoc curæ, quòd iraſcãtur. Seipſos enim læſerunt, non me. Nam & ſi lædant meum corpus, animę multò magis proderũt. hoc tamen relinquamus Dei miſericordiæ. De noſtro autem edicto, ſi videatur Domino, cràs accerſam Eunuchum Amantium, qui eſt Eunuchus Imperatricis, & multùm poteſt apud eam, & eſt verè Dei ſeruus, & ei rem exponam, & eſt magnum ſtudium adhibiturus Deo annuente.

Nos verò cùm ille ſic nobis promiſiſſet, & nos Deo commendâſſet, iuimus in noſtrum hoſpitium. Die autem ſequenti, iuimus ad ſanctum, & inuenimus apud eũ Cubicularium Amãtium: rei enim noſtrę curã geſſerat. & eo accerſito, de re noſtra eum docuerat. Poſtquàm autem ingreſſi ſumus, & cognouit Amãtius nos eſſe eos, de quibus cum ipſo fuerat locutus, ſurgens adorauit ſanctiſſimos Epiſcopos, facie inclinata in terram. Illi verò cùm cognouiſſent quiſnam eſſet, eum ſunt complexi & oſculati. Porrò autem eis quoquè iuſſit ſanctiſſimus Epiſcopus Iohannes ore proprio Cubicularium docere de re ſua. Sanctiſſimus autẽ Porphyrius ei omnia narrauit de idololatris, quemadmodùm liberè & confidẽter faciunt res nefarias: & quemadmodùm affligunt & vexant Chriſtianos. Ille verò audiens fleuit, & impletur zelo diuino, & dicit eis: Nè ſitis anxij patres. Dominus enim Chriſtus eſt defenſurus ſuam religionem. Orate ergò vos, & ego loquar cum Auguſta, & ſpero in Deum vniuerſorum, fore vt cõſuetam ſuam faciat miſericordiam. Die autem craſtino vos ad eam introducam, & ipſa ore veſtro à vobis docebitur, quę vultis: inuenietis verò eam à me priùs inſtructã. Cùm hęc autem dixiſſet, nobis valere iuſſit ac receſſit. Nos quoq;, cùm multa ſpiritalia locuti eſſemus cum ſanctiſſimo Archiepiſcopo Iohanne, isque nos Deo commendâſſet, receſſimus.

Die verò ſequenti nos accerſit Cubicularius Amantius per duos Decanos, vt iremus in palatium: & ſurgẽtes, properè iuimus. Inuenimus autem ipſum nos expectantem. Qui accepit duos Epiſcopos, & eos introduxit ad Auguſtã Eudoxiam. Poſtquàm verò eos adſpexit, prior ſalutauit, dicens: Benedicite patres. Illi autem eam adorauẽrũt. Sedebat verò ſuper aureum lectum, & dicit eis: Ignoſcite mihi Sacerdotes Chriſti propter ventris, quæ me premit, neceſſitatem. Debebam enim in veſtibulo occurrere veſtræ ſanctitati. Sed propter Dominum orate pro me, vt quod eſt in vtero, in lucem edam cum Dei benignitate. Sanctiſſimi autem Epiſcopi admirati tantã eius demiſſionem, dixerunt: Qui benedixit vterum Saræ & Rebeccæ & Elizabeth, benedicat & viuificet id, quod eſt in tuo ventre. Poſtquàm verò locuti ſunt alia quoq; verba ſpiritalia, dicit: Scio cur hunc viæ laborem ſuſceperitis. me enim priùs docuit Amantius Eunuchus. Quòd ſi vos quoquè me vultis docere, iubete patres. Iuſſi autem, docuerunt omnia quæ pertinebant ad idololatras, quemadmodùm ſecurè faciebãt res impias, & quemadmodùm ſua potentia opprimebant Chriſtianos, non ſinentes eos obire vllum officium publicum, neque ſua prædia colere, ex quibus vectigalia publica pendunt imperatoriæ potentiæ. Cùm hæc audiuiſſet Imperatrix, dixit: Nè ſitis anxij, patres. ſpero enĩ in Dominũ Chriſtũ filium Dei, fore vt perſuadeam Imperatori ea facere, quæ decẽt veſtrã ſanctã fidem, & vos hinc dimittat cõpotes deſiderij. Abite ergò & vos reficite. eſtis enim defatigati, & orate, vt Deus opem ferat meę petitioni.

Eudoxia reuerenter accipit epiſcopos.

Cùm hæc autẽ dixiſſet, iuſſit afferri pecunias: & cùm accepiſſet circà tres pugillos, dedit ſanctiſſimis Epiſcopis, dicens: Hęc interim accipite ad expenſas. Epiſcopi verò his acceptis, cùm multùm ei benedixiſſent, exiẽrunt. Exeuntes aũt, magnam pecuniæ partem diſtribuerunt Decanis, qui præerant portis, adeò vt paucę apud eos remanerent. Imperatrix verò, cùm Imperator eſſet ad eã ingreſſus, docuit eum negociũ Epiſcoporum. petijt aũt, vt euerterentur templa Gazæ. Imperator verò cũ audijſſet, ęgrè tulit, dicens: Scio illã ciuitatem eſſe deditã cultui ſimulacrorũ, ſed eſt in nos grato animo in

Eudoxia Archadium hortatur, vt euertat templa dęmonũ apud Gazæos.

mo in penſitãdis vectigalibus publicis: quę quidem confert plurima. Si ergò eorũ templa repentè diruamus, metu ſe in fugam conijcient, & perdemus tantũ canonem. Sed ſi videtur, eos particulatim affligamus, idololatris adimentes dignitates, & alia ciuilia officia, & iubeamus templa eorũ claudi, & non ampliùs celebrari. Cùm enim afflicti fuerint, ad omnes redacti anguſtias, agnoſcent veritatẽ. Nam quod exuperat, ſi idẽ ſit repentinum, graue eſt ijs, qui ſunt ſubiecti. Imperatrix autem cùm id audijſſet, fuit magno dolore affecta, erat enim acris & feruens in fide. Imperatori verò hoc ſolùm reſpõdit: Dominus eſt opem laturus ſeruis ſuis Chriſtianis, ſeu nos velimus, ſeu nolimus. Hæc nobis narrauit pius Amantius Cubicularius.

Die autem ſequenti acceſſijt nos Auguſta, & cùm de more prior ſalutâſſet ſanctos Epiſcopos, iuſſit eos ſedere. Poſtq̃ verò locuti eſſent multa verba ſpiritalia, dicit eis: Locuta ſum cum Imperatore, & aliquantùm ęgrè tulit. Sed nè animo angamini. Deo enim volente, nõ ſum ceſſatura, donèc vobis ſatisfiat, et egrediamini aſſecuti veſtrum, qui eſt ex Deo, ſcopum. Epiſcopi aũt his auditis, adorârunt. Stimulatus verò ſanctus noſter Porphyrius, recordatus eius, quod dixerat beatiſſimus Procopius Anachoreta, dixit Imperatrici: Labora ꝑpter Chriſtũ, & ipſe pro tuo labore eſt tibi daturus filium, qui viuet & imperabit te vidente & eo fruente multos annos. Cùm hoc audijſſet Imperatrix, repleta eſt lætitia, & rubér euaſit eius vultus, & ei acceſſit maior ea, quã habebat, pulchritudo. ea enim, quæ appárent, oſtendũt ea, quæ latent. Dicit itaq; ſanctiſſimis Epiſcopis: Orate patres, vt quõ dixiſtis, Deo volẽte, pariamus maſculum: & ſi hoc factũ fuerit, polliceor vobis me facturũ omnia, quæ petitis. Quin etiam aliud quoq;, quod nõ petijſtis, ſum factura, Chriſto annuente. Sanctam eñ eccleſiam ædificabo Gazę in medio ciuitatis. Abite ergò in pace, & quieſcite aſſiduè pro me rogantes, vt cum Dei benignitate pariam: & paulopòſt id implebo. Cùm ergò valedixiſſent Epiſcopi, & eam Deo cõmendâſſent, egreſſi ſunt ex palatio. Precabamur aũt, vt pareret maſculum. credebamus enim ei, quod dixerat ſanctus Procopius Anachoreta. & ibamus quotidiè ad ſanctiſſimũ Iohannem Archiepiſcopum, & fruebamur ſanctiſſimis eius eloquijs dulcioribus ſup mel & fauũ. Veniebat verò ad nos Amantius Cubicularius, aliqñ quidẽ ferens reſpõſa Imperatricis: aliquãdò aũt etiã, vt nos cõueniret.

Paucis autem pòſt diebus parit Imperatrix maſculũ, & imponunt ei nomen Theodoſium, quod erat nomen eius aui Theodoſij Hiſpani, qui imperauit ſimul cum Gratiano. Natus verò iunior Theodoſius, fuit in lucem editus in purpura. Vndè etiã cùm primùm fuiſſet natus, fuit renũciatus Imperator. Fuit autem magna lætitia in ciuitate, & fuerunt quidã miſſi per ciuitates, qui hæc renunciarent, donaq; & munera. Domina verò cùm primùm peperiſſet & ſurrexiſſet è cella puerperij, miſit ad nos Amantium, dicens nobis per ipſum: Ago Chriſto gratias, ꝙ per veſtras ſanctas preces Deus mihi donauit filium. Precemini ergò, patres, illi vitã & mihi humili & abiectæ, vt impleã ea, quę ſum vobis pollicita rurſùs, ipſo volẽte Chriſto, per ſanctas veſtras preces. Cùm autem impleti eſſent ſeptem dies à puerperio, nos acceſſit, & nobis occurrit in porta cubiculi, portans infantẽ in purpura. Inclinauit verò caput, dicens: Benedicite patres mihi & filio, quem donauit Dominus per ſanctas veſtras preces. Infantẽ quoq; tradidit, vt ipſum ſignarent. Sancti autem Epiſcopi & ipſam & infantem ſignârunt ſigno crucis: & cùm precati eſſent, ſederunt.

Theodoſius iunior naſcitur.

Renunciatur Imperator ab ipſo ortu.

Poſtq̃ autem ipſi locuti eſſent multa verba plena compũctione, dicit eis Domina: Scitis patres, quid de re veſtra ſtatui facere? Dominus verò meus Porphyrius reſpondens, dixit: Quæcunq; ſtatuiſti, ex Deo ſtatuiſti. etenim in hac nocte reuelatũ fuit meę humilitati per viſionẽ, me eſſe Gazæ, & ſtare in delubro, quod illic vocatur Marnium, & tuam pietatem mihi tradere euangelium, & dicere: Accipe, lege. Ego autem cùm aperuiſſem, inueni locũ illum, in quo dicit Dominus Chriſtus Petro: Tu es Petrus, & ſuper hanc petrã ędificabo Eccleſiam meã: & portę inferi non pręualebunt aduersùs eam. Tu verò Domina reſpondens, dixiſti: Pax tibi. eſto fortis & ſtrenuus. Poſt hæc autem ſum excitatus: & ex hoc pſuaſum habeo, fore vt Dei filius tui animi inſtituto opẽ ferat. Dic verò nobis Domina, qđ ſtatueris. Imperatrix reſpõdens, dixit: Si Chriſto placuerit, paucis pòſt diebus, dignabitur infans ſancto baptiſmate. Ite ergò & facite ſupplicationẽ, & petite in ea, quęcunq; volueritis: & quandò egreſſus fuerit infans ex venerando baptiſmate, tradite ſupplicationem ei, qui ipſum portabit: ego autem

Viſio S. Porphyrij.

Matth. 16.

docebo

docebo eum, quid facere oporteat: & ſpero in Dei filium, eum rem totam eſſe diſpenſaturum è voluntate ſuæ clementiæ. Nos autem his promiſſis ab ea acceptis, cùm ei & infanti multùm benedixiſſemus, egreſſi ſumus, & euntes fecimus ſupplicationem, in charta multa ponentes, non ſolùm euerſionem ſimulacrorum, ſed etiam priuilegia dari ſanctæ eccleſiæ & Chriſtianis, & præberi reditum. erat enim pauper ſancta eccleſia.

Cùm autem dies præterijſſent, venit dies, in quo erat illuminãdus nouus Imperator Theodoſius, erat verò coronata & ornata vniuerſa ciuitas holoſerico & auro, & omni alio ornamento, adeò vt non poſſet quiſpiã explicare ornatum ciuitatis. Quinetiam fluctuantem habitatorum multitudinem, licebat intueri variatam multiplici & diuerſo genere veſtium. Non eſt autem mearum virium dicere ſplendorem illius ornatûs, ſed illorum, qui ſunt in dicendo exercitati: ego verò tranſibo ad præſentem veram conſcriptionem. Baptizato iuniori Theodoſio, & ab eccleſia egreſſo in palatium, licebat rursùs intueri virtutem eorum, qui præerant multitudini, & veſtem eorum refulgentem. erant enim omnes candidati, vt exiſtimaretur multitudo eſſe niue repleta. Præcedebant autem Patricij, illuſtres, & omnis dignitas cum ordinibus militaribus, omnes portantes cereos, vt putarentur aſtra cerni in terra. Erat verò prope infantem, qui portabatur, ipſe quoq; Imperator Archadius, vultum habens hilarem & nitidum magis quàm ea, quam geſtabat, purpura. Vnus autem ex Proceribus portabat puerum in ſplendida veſte. Nos verò admirati ſumus, videntes tantam gloriam. Dicit autem nobis. S. Porphyrius: Si ea, quæ paulò pòſt euaneſcunt, tãtam habẽt gloriam: quanto magis cæleſtia, quæ ſunt parata ſanctis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſſcenderunt? Stetimus autem nos in veſtibulo ſanctę eccleſiæ, habentes etiam chartam ſupplicationis.

Theodoſius baptizatur.

Omnes ferunt cereos.

Eſa. 64. 1. Cor. 2.

Poſtquàm verò fuit egreſſus à baptiſmate, exclamauimus dicentes: Rogamus tuam pietatem, chartam quoq; porrigẽtes. Cùm autem adſpexiſſet is, qui geſtabat puerum & cognoſcebat rem noſtram, (eam enim priùs didicerat à Domina) iuſſit chartam ei accipi, & cùm accepiſſet, conſtitit: iuſſit autem fieri ſilentium, & cũ ſoluiſſet, legit partem: & cùm inuoluiſſet, ſubiecit manum capiti infantis: & cùm id inclinâſſet, clamauit coram omnibus: Iuſſit eius potẽtia ea fieri, quæ ſunt in ſupplicatione. Omnes autem cùm adſpexiſſent, ſunt admirati: & adorabãt Imperatorem, eum beatũ pronunciantes, quòd dignus eſſet habitus, qui videret in vita filium imperantem: exultabat autem audiens. Imperatrici quoquè Eudoxiæ fuit annunciatum, quod factum fuerat propter ſuum filium. Lętata eſt autem, & genibus flexis Deo egit gratias. Ingreſſo verò infante in palatium, ei occurrit Domina, & eum accepit & oſculata eſt: & cũ portans, ipſum quoquè ſalutauit Imperatorem, dicens: Beatus es Domine, propter eã, quæ viderunt oculi tui in vita tua, & Imperator lætabatur audiens. Cùm autem Imperatrix eum vidiſſet hilarem, dixit: Si videtur, ſciamus quidnam continet ſupplicatio: vt omninò fiant, quæ in ea continentur. Imperator verò iuſſit legi chartam: & poſtquàm lecta fuit, dixit: Grauis quidẽ eſt petitio: ſed grauior eſt recuſatio, quoniam hæc eſt prima iuſſio noſtri filij. Dicit autem ei Domina: Non ſolùm prima iuſſio, ſed etiam in hoc ſancto habitu & pietatis gratia ſupplicatio, & petita à viris ſanctis. Vix tandèm annuit Imperator, cùm Domina valdè ei inſtaret. Hæc omnia renunciauit nobis pius Amantius.

Eudoxia permouet Archadium, vt tandé annuat precibus S. Porphyrij.

Die autem ſequenti nos acceſſit Imperatrix: & cùm de more prior ſalutâſſet ſanctos Epiſcopos, iuſsit ſedere, & dixit eis: Veſtris precibus cõceſsit mihi Deus rem veſtram, idque factum fuit eius auxilio. vidiſtis autem, quanã via & ratione ſum vſa. Sed ſi videtur, craſtino die accerſam Quæſtorem, & coram vobis iubebo, vt conueniẽter ei, quod continet ſupplicatio, fiat reſcriptum diuinum ex nomine duorum Imperatorum: & vt ſemèl dicam, faciat omnia quæ conſequuntur. Epiſcopi aũt, his auditis, ei multùm benedixerunt, & eius filio, & Imperatori. Cumque multa alia diſſeruiſſent animę vtilia, poſtq̃ valedixiſſent, exiêrunt. Die verò ſequẽti acceſſit Quęſtorẽ & nos. Dicit aũt ei: Accipe hanc chartam, & conuenienter ei, quod in ea continetur, diuinum reſcriptum manda literis. Quæſtor verò, accepta charta, diuinum reſcriptum dictauit celeriter, nobis pręſentibus. Ei aũt ſuggeſſimus, vt duces & cõſulares & res eorum deputaret ad ferendam nobis opem. Poſtquàm verò perfectum fuit diuinum reſcri-

reſcriptum & ſubſcriptum,rogauimus Dominam, vt hoc negocium mandaretur alicui viro illuſtri. Iuſſit autem Amantio quęrere virum bono zelo prædirum Chriſtianum,cui hoc negocium deberet committi. Multi enim ex ijs, qui tūc erant in dignitatibus,ſimulatè habebant fidem,de quibus ſumpſit pœnas diuina iuſtitia. Cùm enim reſciuiſſent Imperatores,eos nō rectè ſe habere circa fidem intemeratam, eos priuârunt ſuis dignitatibus,eosq; & in corpore puniêrunt & mulctârūt pecunijs. hęc autē facta fuerunt anteà. Quocircà iuſſit Auguſta negocium noſtrum committi viro Orthodoxo. Commiſſum verò fuit cuidam nomine Cynegio ex conſiſtorio, qui fuit vir admirabilis & fide feruens. Eo autem accerſito,iuſſit Auguſta,vt omnia idola vſq; ad ſolum euerteret & igni traderet. Porrò ei quoq; manu ſua dedit pecunias,dicens: Accipe ad ſumptus,& nihil capias à ſanctiſſimis Epiſcopis.

Cùm talia autem mandata accepiſſet à Domina,egreſſus eſt promptior & alacrior. Cùm tranſegiſſemus verò reliquum hyemis,& feciſſemus ſanctos dies feſtos paſchales & diem reſurrectionis,parabamus nos ad nauigandum. Rogauimus autem admirabilem Amantiū,vt id ſignificaret Dominæ,vt eam iuberemus valere. Ille verò cùm hoc audijſſet,fuit magno dolore affectus,propterea quòd nos eſſem⁹ nauigaturi. nos enim tātùm dilexit,vt ipſe rogaret Dominam,vt eum dimitteret ad orandum in ſanctis & venerandis locis. Timebat autem Domina eum dimittere,nè ſi illuc iret,fieret monachus,& ibì maneret. Sciebat ſiquidem viri vitam. erat enim reuerà nulli culpæ affinis,multas præbens eleemoſynas,& perpetuò ieiunans,& multos hoſpitio accipiens,& concurrens ad pios vſus. Hactenùs quidem de pio Amantio: Dominæ verò de nobis ſignificauit,& ingreſſi ſumus ad eam, & dicit ſanctiſſimis Epiſcopis: Quandò Deo volēte nauigabitis? Illi autem dixerunt: Propterea ſumus ingreſſi, vt iuberemus tuam valere potentiam. Illa autem dixit: Recordamini ſemper meî & mei filij. Iuſſit verò protinùs afferri pecunias. Quæ cùm fuiſſent allatæ,dixit Domino meo Epiſcopo Porphyrio: Accipe pater hæc ducenta,& ædifica, quam ſum pollicitus, eccleſiam in medio Gazæ:& ſignifica mihi,ſi opùs habueris pluribus pecunijs,& eas ſtatim mittā. Conſtrue etiam Xenodochium,vt excipias fratres,qui veniunt in tuam ciuitatem, & tribus diebus eis ſumptum præbeas. Dedit autē ſanctiſſimo quoquè Iohanni aureos mille,& vaſa precioſa vtriſque. Ad ſumptus verò dedit vtriſque ad centum aureos.

Dies feſti Paſchales.

Præclaræ Amātij Eunuchi virtutes.

Eudoxię liberalitas.

Obtinuit autem prædictus ſanctiſſimus Iohannes Epiſcopus Cæſareæ, quęcunque voluit priuilegia ratione ſuæ eccleſiæ. Cumque precati eſſent & multùm benedixiſſent Dominæ & eius filio & Imperatori,exiērunt. Rogârunt etiam, vt ingrederentur ad Imperatorem. Imperator autem eos interrogauit, an eſſent omninò expediti, & an Auguſta eis aliqua donâſſet. Ipſi verò dixerunt: Sumus omninò expediti à ſoſpite veſtra pietate & pia veſtra coniuge,& à filio veſtro,quem Deus cuſtodiat,fueruntque multa & magna nobis donata. Statìm autem iuſſit etiam Imperator Præfectis,eis dare ex publicis vectigalibus Palæſtinæ circa viginti libras auri. Dedit autem ipſe quoq; pro ſumptibus circiter vnum pugillum, qui inuentus eſt continere circiter nummos quinquaginta. Cùm verò ei quoq; multùm benedixiſſent,ſunt ęgreſſi. Egimus autem in ciuitate alios tres dies,donèc accepimus legationem quadraginta librarum.&poſt tres dies nauem aſſcendentes,nauigauimus Gazam, vicesimotertio Xanthici, qui eſt apud Romanos octauusdecimus Aprilis.

Itē Arcadij Imperat.

Pręclariſſimus verò poſt nos egreſſus eſt Cynegius,vſus publico nauigio. Peruenimus autem Rhodum ſpatio quinque dierum. valdè verò ſtudebamus ire ad ſanctum Procopium Anachoretam. Cumque nos valdè rogâſſemus nauclerum,vt nobis concederet tres horas,non conceſſit, dicens: Non poſſum ventum inuenire tam ſecundum. Nos autem ei dicebamus: Poſſunt preces ſancti viri nos ſeruare, & dare nobis ventum ſecundum: nauclerus autem indignatus, non admiſit noſtram petitionem. Sed cùm aquati fuiſſemus, ſoluimus. Valdè verò cruciabamur, quòd non licuiſſet nobis eum conuenire. Precibus ergò ab eo petimus, vt nobis ignoſceret, & pro nobis oraret vt ſalui eſſemus, & effectum redderemus opus, quod fuerat nobis cōmiſſum. Cùm ergò Rhodo nauigâſſemus, & duos dies in maris tranquillitate & ſerenitate felix fuiſſet nobis nauigatio, repentè oritur tempeſtas,ventiq;, & fulgura & tonitrua, & in altum tollebantur fluctus inſtàr montium, & attollebatur nauis, vt nos exiſtimaremus eam nubes tangere. Erant autem clamores & lachrymæ & oratio ad

Xxxx Deum:

Deum: implorabamus quoquè preces ſancti Procopij Anachoretæ. Cumque fuiſſet veſpera, & tempeſtas non ceſſaret, permanſimus vigilantes totam illam noctem: circa matutinum autem ex multa afflictione parùm dormitârunt ſanctiſſimi Epiſcopi, & videt in ſomnis Dominus meus Porphyrius ſanctum Procopium Anachoretam, dicentem eis: Nauclerum catechiſmo inſtituite & obſignate, (eſt enim ex execranda hæreſi Arrij) & efficite, vt ipſe anathemate notet Arrium, & malam eius fidem, & ſtatìm ceſſabit tanta tempeſtas. Propterea enim, quòd ſit ipſe ex dicta hæreſi, non conceſſit vobis, vt ad me veniretis. Eum tamen catecheſi inſtituite. eſt enim rectã doctrinam à vobis accepturus.

Propter nauclerum Arrianum horrida extitit tempeſtas.

Hæc cùm audijſſet ſanctus noſter Porphyrius, fuit excitatus, & nobis accerſitis narrauit, quę viderat in ſomnis. Statìm verò vocato nauclero, ei diximus: Vis nauem tuam eſſe ſaluam, & nos omnes, & ante omnia tuam animam? Ille autem dixit: Nõ eſt hoc rogandum. Ei verò dixerunt Epiſcopi: Abnega malam tuam fidem, & crede in rectam fidem: & ſaluus eris tu, & nauis, & omnes nos. Dicit eis nauclerus: Quoniam video vos habere pręſcientiam, (compræhendiſtis enim, quę erant in corde meo, cùm nemo id vobis renunciauerit) Eccè dico vobis: credo, vt creditis, & abnego hęreſim Arrij. Rogo autem vos, vt per ocium me ex ſanctis ſcripturis illumineris in recta fide. Sancti verò Epiſcopi cum acceperũt & obſignârunt, ſuper eum fuſis precibus, & eum quoquè impertièrunt diuinis ſacramentis. Interìm autem ceſſârunt fluctus, & veſpere mutatus fuit vẽtus, & feliciter nauigauimus: & cùm fuiſſemus in pelago alios quatuor dies, quinto manè adnauigauimus in maritimam partem Gazæorum, quam vocant Maiumam. Poſtquàm autem deſcendimus, nos cognoſcentes, qui illic erant Chriſtiani, exceperunt cum Pſalmodia. Similiter verò ex ciuitate quoquè, cùm audiuiſſent, occurrerunt nobis, habentes ſignum venerandæ crucis, & ipſi pſallentes. Commixti ſunt autem, qui erant ex duobus locis, & facti ſunt non paruus populus. erant enim plures, qui erant ex maritima, propterea quòd haberent multos Aegyptios vini mercatores. Idolorum verò cultores, videntes ea, quæ fiebant, diſſecabantur: ſed nihil audebant facere, quoniam audiuerant, in quanto honore fuiſſent habiti ſanctiſſimi Epiſcopi apud Imperatores, & ꝙ eſſent euertenda ſimulacra: & magna angebantur cura & animi ægritudine.

Mira res, abiurata à nauclero Arriana hæreſi, ceſſauit maris tẽpeſtas.

Poſtquàm autem fuimus ingreſſi ciuitatem, in loco, qui vocatur Tetramphodos, id eſt, quadriuium, ſtabat ſtatua marmorea, & dicebant eam eſſe Veneris. erat autem ſupra aram marmoream: ſtatuæ verò effigies erat nudæ mulieris, quæ habebat aperta tota ſua pudenda. Statuam autem in honore habebant omnes ciues, maximè verò mulieres, lucernas accendentes, & thure ſuffientes. Dicebant enim eam in ſomnis reſpondere ijs, quę volunt inire matrimonium. Decipiebant autem ſe inuicèm mentientes. Sæpè verò iuſſi à dęmone contrahere matrimoniũ, tantùm abfuit vt id rectè eis procederet, vt inter eos fierent diuortia, aut malè cohabitarẽt. Hęc cognouimus ab ijs, q fuerant auerſi ab errore, & veritatem agnouerant. Quinetiam nonnulli idololatræ, non ferentes calamitates grauiũ coniugiorum, q̃ iuſſi fuerant contrahere à dæmone Venere, ſuccẽſentes, confeſſi ſunt deceptionem. Tales enim ſunt dęmones, vt qui decipiant, & nihil vnq̃ veri dicãt. Neq; enim poſſunt aliquid certò præſcire: ſed ex veriſimilibus prę ſe ferunt ſe pręſcire apud eos, q eis ſeruiũt. Quomodò enim poſſunt verum dicere, q exciderũt à veritate? Quòd ſi in aliquibus contingit eos diuinare, hoc fit ex eo, quod euenit: quomodò etiam accidit in hominibus, vt ſæpè quędam prędicant futura de re, q̃ eſt euentura. Ea ergò quę ex ijs, q̃ accidunt, ſucceſſerũt, quod quidem rarò fit, admiramur. Quæ aũt coniectura non aſſequimur, quod quidem fit aſſiduè, ſilemus. Hactenùs quidem de dæmonibus & de eorum deceptione.

Simulacrũ Veneris turpiſſimum.

Dæmones vt ventura prædicant.

Cùm nos ergò, vt dictum eſt, nauigâſſemus in ciuitatem, & veniſſemus in locum, in quo erat dictum ſimulacrum Veneris, portarent autem Chriſtiani venerandum lignum Chriſti, hoc eſt, figuram crucis, videns dæmõn, qui habitabat in ſtatua, nec videre ſuſtinens ſignum, quoḍ ferebatur, turpiter egreſſus ex marmore, deiecit ipſam ſtatuã, & confregit eã in multa fragmẽta. Accidit verò, vt duo idololatrę ſtarẽt propè arã, in qua ſtabat ſtatua: & corruẽs, vni⁹ quidẽ caput fregit in duas partes, alterius aũt humerũ & brachiale. Stabãt enim ambo, ſanctum populum ſubſannantes. Multi autem ex gentilibus, cùm vidiſſent ſignum quod factum fuerat, crediderunt, & cõmixti

Vide virtutẽ venerãdę figuræ ſanctæ crucis.

cum

cum laicis,vnà cum eis ſunt ingreſſi in ſanctam eccleſiam,nomine Irenē. Fuit autem illo die magnum gaudium inter Chriſtianos,tribus de cauſis: Primùm quidem, quòd ſanum recepiſſent ſacerdotem,& qui ea fecerat quæ deſiderabat. Secundò, quòd cōtriti eſſent dij gentium,& facti eſſent tanquàm puluis,qui diſpergitur ab area æſtiua: quinetiam ſimiliter atquè ipſi confracti ſunt,qui confidebant in eis. Tertiò autem & maximè,quòd conſeruatæ ſunt animæ,quæ errabant, & acceſſerunt gregi Chriſti. Cùm eos verò obſignâſſet Epiſcopus,dimiſit in pace, iubens vt vacarent ſanctis ſcripturis. erāt verò viri numero XXXII.& ſeptem mulieres. Cùm duos autem alios dies fuiſſet Gazæ Iohannes Archiepiſcopus,profectus eſt Cæſaream:quem Chriſtiani oēs & ſanctus Epiſcopus deduxerunt vſque ad duo milliaria.

Poſt decimum autem diem venit admirandus Cynegius,habens ſecum Cōſularem & Ducem,& magnam manum militarem & ciuilem. Præſciuerūt verò multi ex idololatris,& exiérunt è ciuitate: alij quidem in vicos,alij autem in alias ciuitates. erant verò complures ex diuitibus ciuitatis. Eorum autem ædes, qui fugerant,annotauit quem diximus, Cynegius. Die autem ſequenti, accerſitis ciuibus, præſentibus Duce & Conſulari,aperuit eis literas imperatorias,quæ iubebant,vt euerterētur ſimulacra & delubra,& igni traderentur. Cùm primùm verò id audiuiſſent idololatræ, eiulârūt magna voce,adeò vt id ægrè tulerint magiſtratus,& in eos cum minis emiſerint milites,qui eos virgis & clauis verberabant. Chriſtiani autem cum magno gaudio laudibus proſequebantur Imperatores & magiſtratus. Statìm verò cum magiſtratibus & cohortibus militaribus impetum fecerunt & euerterunt delubra. Erant autem in ciuitate ſimulacrorū publica templa octo:nempe Solis,& Veneris,& Apollinis,& Proſerpinæ,& Hecates,& quod dicebatur Hierion,ſeu ſacerdotum. & Fortunæ ciuitatis, quod vocabant Tycheon,& Marnion,quod dicebant eſſe Critæ generis Iouis: quod exiſtimabant eſſe glorioſius omnibus templis, quæ ſunt vbiq;. Erant autē alia quoq; plurima ſimulacra in ædibus & pagis,quæ nemo poſſet numero ſubijcere. Dæmones enim cùm Gazęorum animū vt ductilem appræhendiſſent, errore impleuerunt vniuerſam ciuitatem,& quæ circuncircà ſita erat,regionem. hoc autem eis accidit ex nimia ſimplicitate. Quamobrem traducti ad ſanctam fidem,fiunt magno zelo incitati Chriſtiani. Hactenùs quidem de Gazæis.

Delubra dæmonū euertūtur Gazę.

Iuſſi ergò milites,cum Chriſtianis ciuitatis & maritima eius parte, impetum fecerunt in ſimulacra. Et primùm cùm voluiſſent euertere ſimulacra & Marnium,repulſi ſunt. Illis enim idoli ſacerdotes,cùm priùs de eo audiuiſſent, portas interioris templi intrinſecùs magnis lapidibus obſtruxerunt:& cùm exportâſſent in ea, quæ dicuntur adyta, quęcunq; erant vaſa in templo precioſa : quinetiam ipſa deorum ipſorum animalia,illic occultauerūt: & per ipſa adyta fugerunt per alias vias. Dicebant enim, dicta adyta habere multas vias in diuerſa loca. Repulſi ergò, ſicut priùs dixi, conuerſi ſunt ad alia ſimulacra:& alia quidem euerterunt,alia verò igni tradiderunt. Cùm ergò rapuiſſent omnia,quæ in eis erant,vaſa precioſa, ſanctus autē Porphyrius anathemati ſubieciſſet in eccleſia quemlibet ciuem Chriſtianum,qui ex delubris aliquid acciperet ad lucrum proprium: nullus ex fidelibus ciuibus aliquid accepit, niſi milites, & qui illic inuenti ſunt aduenæ. Obibant ergò cum laicis ex clero viri pij,& ipſe ſanctus Porphyrius Epiſcopus,reprimentes eos,nè aliquid acciperent. Fuerunt verò decem dies euertentes templa ſimulacrorum.

Poſt dictos autem dies conſilium ceperunt, quonam modo vterentur Marnio, & quid ei facerent. Alij enim dicebant,id debere effodi:alij autem,comburi: Alij,locum purificari,& ſanctificari ad Dei eccleſiam.& erat de ea re magna deliberatio. Tandèm ſanctus Epiſcopus edicit populo ieiunium & orationē,vt eis reuelet Dominus,quid nam eos facere oporteat. Cumq; illo die ieiunâſſent, & Deū de hac re precati eſſent, veſperè peregérunt ſanctam ſynaxim. Cùm perageretur autem, puer circiter ſeptem annos natus,ſtans cum matre propria,repentè exclamauit,dicens : Comburite intùs templum vſque ad ſolum. Facta ſunt enim in eo multa grauia, & maximè hominū ſacrificia. Id verò hoc modo comburite: Afferte picem humidam, ſulfur & ſeuum porcinum,& hæc tria commiſcete,& vngite portas æneas, & ignem in eas inijcite, & ſic totum templum comburetur. Non poteſt enim aliter fieri. Id autē quod eſt exteriùs, ſinite cum ambitu:& poſtq̃ fuerit combuſtū,purgantes locum,ędificate illic ſanctam

Ieiunio & oratione qd nō obtinetur à Deo?

eccleſiam. Dicebat autem hoc quoq;: Teſtificor vobis coram Deo, nè fiat aliter. Neq; enim ego ſum, qui loquor, ſed Chriſtus, qui in me loquitur. Hęc autē dixit lingua Syriaca. Poſtquàm verò audierunt, omnes admirabantur & Deum glorificabant.

Venit autem hoc miraculum etiam ad aures ſancti Epiſcopi: & cùm manus ſuas ad cælum extendiſſet, Deum glorificauit & dixit: Gloria tibi Pater ſancte, quoniā abſcódiſti à doctis & ſapientibus, & reuelâſti ea paruulis. Iuſſit autem puer ſuam quoq; matrem, poſtquàm dimiſſa eſſet eccleſia, inueniri in epiſcopi ædibus. Separato itaque puero, dixit Epiſcopus mulieri: Adiuro te per filium Dei viui, vt dicas, an ſuggeſtione tua aut alicuius alterius, te ſciēte, filius tuus illa eſt locutus, quæ dixit de Marnio. Mulier autem cùm hęc audiuiſſet, dixit: Trado meipſam terribili & tremēdo Chriſti tribunali, ſi vnquàm prę ſciui aliquid ex ijs, quę filius meus hodiè eſt locutus. Sed ſi videtur tibi, eccè accipe puerum, & cum minis de eo habe quæſtionem: & ſi dixit alicuius ſuggeſtione, metu confitebitur: Sin verò nihil aliud dicet, eſt euidens, quòd à ſpiritu ſancto fuit inſpiratus.

Matt. 11.

Cùm hoc audijſſet Epiſcopus, quod dixerat mulier & laudauiſſet, iuſſit eam paululùm ſecedere, & introduci puerum. Cumq; adductus eſſet puer, dixit ei: Quis tibi ſuggeſſit, vt loquereris in eccleſia illa, quę es locutus de Marnio? Puer aūt tacebat. Iuſſit verò ſanctiſſimus Epiſcopus afferri flagellum, & extendi puerum ad hoc, vt ab eo terreretur. Ille aūt tenens flagellum, alta voce clamauit, dicens: Quis tibi dixit, vt loquereris? dic, nè flagello cędaris. Puer verò ſtabat mutus, nihil loquens. Tunc nos, q eramus circa ipſum, hęc ei cum minis diximus. ille autē erat immobilis. Tandèm poſtq̄ oēs ceſſâſſent, os ſuum aperiens, dixit puer lingua Gręca: Vrite templum, quod eſt intùs, vſq; ad ſolum. Multa enim grauia in eo facta ſunt, & maximè hominum ſacrificia. Hoc aūt modo id vrite: Afferte picem humidā, & ſulfur, & ſeuum ſuillum, & miſcete hęc tria, & vngite portas ęneas, & ignē eis immittite: & ſic templū comburetur. Aliàs enim non poteſt fieri. Quod eſt exteriùs aūt, ſinite cum ambitu: & poſtq̄ fuerit combuſtum, expurgato loco, ſtatuite illic ſanctam eccleſiā. Teſtificor enim vobis coram Deo, non poſſe aliter fieri. Non enim ſum, qui loquor, ſed q eſt in me Chriſtus. Admiratus eſt autē ſanctiſſimus epiſcopus Porphyrius, & oēs qui cum eo erant, audita pueri libera loquendi fiducia, & ꝙ partitè & diſtinctè eſſet locutus. Accerſita verò matre, eam interrogauit, an ipſa aut filius eius ſciret linguā Gręcam. Illa autē iureiurādo affirmabat, neq; ſe, neq; ſuum filiū ſcire Gręcè. Cùm hoc rurſùs audiuiſſet ſanctiſſimus Porphyrius, laudauit Dn̄m: & afferens tria numiſmata, ea dedit mulieri. Puer autem cùm vidiſſet numiſmata in manu matris ſuæ, exclamauit, dicēs lingua Syriaca: Nè accipias mater, nè tu quoq; auro vendas donū Chriſti. Rurſùs autem cùm id audiuiſſemus, ſummè mirati ſumus. Mulier verò reddidit tria numiſmata, dicēs Epiſcopo: Ora pro me & filio, & cōmenda nos Deo. Sanctus autem Epiſcopus eos dimiſit in pace.

Puer loquitur Grǽcè, cùm nunq. didiciſſet.

Manè verò congregatis religioſis Clericis & Chriſti amante populo, & prętereà admirabili quoq; Cynegio & magiſtratibus, dixit eis, quomodò locutus eſt puer de Marnio. Cùm autem audiuiſſent, mirati ſunt, & communi conſenſu dixerunt, vt ſicut dixerat puer, ſic combureretur. Allata ergò pice humida, & ſulfure, & ſeuo ſuillo, & his tribus mixtis, vnxerunt portas interiores: & fuſis precibus, ignem admouerunt, & ſtatim vniuerſum templum eum arripuit, & fuit exuſtum. Quotquot autem milites & hoſpites poterant, rapiebant ex igne, quæ inueniebant, ſeu aurum, ſeu argentum, aut ferrum, aut plumbum. Erat verò illic quidam ex Pręfectis militaribus, quos vocant Tribunos, q aderat combuſtioni templi. erat autē, vt apparebat, Chriſtianus: in occulto verò erat idololatra. Hic ergò cùm intereſſet, & videret conflagrationem & direptionem, quæ fiebat à militibus, diſſecabatur: & ſub prętextu, ꝙ curaret vt ſeruarent ordines, flagellis crudeliter cędebat, quem inueniebat ferentem aliquod ſpoliū. Cùm hęc fierent & ab igne corrupti eſſent parietes, repentè lignū ardens incidit in Tribunum, & ei duplicem affert mortem. Perfracto enim capite eius, vrit reliquū corpus: & ſtatim fideles milites & Chriſti amans populus, ſcientes eum eſſe propenſum ad ſimulacra, Deum glorificârunt, & dixerunt illum pſalmum, qui dicit: Quid gloriaris in malitia, potens iniquitate? Tota die iniuſtitiam cogitauit lingua eius. Tanq̄ nouacula acuta feciſti dolum. Dilexiſti malitiam magìs, quàm bonitatem: iniuſtitiam magìs, q̄ loqui iuſtitiam. Dilexiſti omnia verba ſubmerſionis, linguam doloſam. Proptereà

Marnium comburitur & diripitur.

Tribunus ſimulatè chriſtianus diuinitùs punit.

Pſalm. 51.

Deus

Deus deſtruet te in finem: euellet te,& emigrare te faciet ex tabernaculo tuo,& verbum tuum ex terra viuentium.& quæ deincèps ſequuntur in pſalmo. Dies verò plurimos perpetuò arſit templum.

Poſteà autem facta eſt etiam domorum perſcrutatio.erant enim multa ſimulacra in plurimis atrijs:& quæ inueniebantur,partìm quidem igni tradebantur,partìm autem in cœnum iaciebantur. Inueniebantur libri quoquè pleni pręſtigijs & incantationibus,quos quidem dicebant ſacros,ex quibus ſua faciebant myſteria & alia nefaria idololatrę. Ipſi quoquè eadem paſſi ſunt,quę dij ſui. Accurrebant autem multi ad ſanctam fidem, alij quidem metu,alij verò condemnantes priorem ſuam viuendi rationem. Omnibus verò portas ſancta aperiebat Eccleſia. Meminerat enim ſanctæ ſcripturæ,quę dicit: Pulſanti aperietur:& q quęrit,inuenit. Et rursùs: Siue prætextu, ſiue veritate Chriſtus annũciatur. Dicebant autem quidã ex fidelibus ſancto Epiſcopo, nõ oportere eos accipere,qui accedũt propter metum,ſed eos,qui bono propoſito. Sanctus verò Epiſcopus dicebat ijs,qui hæc dicebant: *Inquiritur per domos ſimulacra & libri impij.* *Matth. 7.* *Philip. 1.*

Sunt etiam virtutes, quæ caſu & calamitate accidunt hominibus. Quomodò qui ſeruum aliquem poſſidet improbum & ingratum,priùs eum admonet, vt ſit ſemper memori & grato animo: Poſtquàm autem eum nullo modo videt parére admonitioni,ei decæterò metum infert neceſſariò,plagaſque & vincula,& alia huiuſmodi:nõ volens eum perdere,ſed ſeruare,& agnoſcere id,quod oportet. Talem etiam Deum exiſtimate,qui fert patienter noſtrum ingratum animum: ſæpè autẽ ſuadet,quæ ſunt nobis vtilia per ſcripturas & alios viros ſanctos. Nobis verò non parentibus,volens omninò,vt bonus & benignus nos poſſidere,& non repellere, nobis infert ſuum timorem & diſciplinam,nos inuitãs,vt cum neceſſitate agnoſcamus id, quod oportet. Quamobrẽ dicit ſcriptura: Quandò interficiebat ipſos,tunc quærebant eum,& conuertebantur,& manè vigilabant ad Deum. Et rursùs dicit propter eos, qui reſiliũt & iugum à Deo excutiunt: In camo & freno conſtringes maxillas eorum, qui non appropinquant ad te. Oportet ergò, ó filij mei, admonere humanitatem per metus & minas & diſciplinam. Propterea rursùs dicit: Bonũ eſt, quòd humiliâſti me,vt diſcam iuſtificationes tuas. Hæc autem à me dicta ſunt propter eos, qui volunt accedere ad noſtram ſanctam fidem. Nam & ſi dubitantes acceſſerint,poteſt eos mollire tempus, Chriſto annuente. Vt autem aliud quoquè vobis renunciem: ſi non conſpecti fuerint fide digni,vt qui iam fuerint in mali habitu: qui ex eis naſcuntur,poſſunt eſſe ſalui, vt qui cum bono conuerſentur. *Pſal. 77.* *Pſal. 31.* *Pſal. 118.*

Cùm hæc ſanctus dixiſſet Porphyrius, & perſuaſiſſet fratribus, accipiebat omnes, qui volebant illuminari,catecheſi eos inſtituens multis diebus, non ſolùm ante baptiſmum, ſed etiam poſteà. Aſſiduè enim docebat verbum, non ſplendida & magnifica vtens oratione,& ſe volens oſtentare: ſed ſimplici vtens dictione, & omnia ſoluẽs ex ſcriptura. Acceſſerunt ergò illo anno gregi Chriſti circiter trecenta nomina,& ab illo tempore augmentum accipiebant ſingulis annis res Chriſtianorum. Marnio verò omninò exuſto & cõſtituta ciuitate,ſtatuit beatus Epiſcopus cum religioſo clero & Chriſti amãte populo,ſanctam eccleſiam condere in loco exuſto, quomodò ei reuelatum fuerat,quandò erat Conſtantinopoli.propter quod etiam acceperat pecunias à religioſiſſima Imperatrice Eudoxia. Dimiſſis ergò magiſtratibus & Chriſti amante populo,retinuit partem auxilij,nè fieret aliqua nouitas poſt eorum exitum. Non propter hoc autem ſolùm: ſed etiam,vt opem ferrent ad congregandam materiam ædificij dictæ ſanctæ eccleſiæ. Quidam autem conſulebant,vt ædificaretur ſicut poſitum fuerat idoli templum. Erat enim formæ rotundæ,circundatum duabus porticibus,ſe inuicèm interiùs ſubeuntibus: eius verò medium erat ad emittendos vapores conſtitutum,ſeptentrionaleque & extenſum in altum. Habebat autem quædam etiam alia,quæ decebant ſimulacra,apta ad execranda illa & nefaria, quæ fiebant ab idololatris. In hac ergò forma & poſitura dicebant quidam ędificandam eſſe ſanctam eccleſiam: Alij verò contradicebant,dicentes ipſam quoquè poſiturę memoriam eſſe delendam. Qui autem hoc dicebant, perſuadebant omnibus, vt qui rectè dixiſſent. Dixit verò ſanctiſſimus Epiſcopus: Hoc quoquè relinquemus conſilio. *Apud Gazæos creſcit religio Chriſtiana.*

Interim autem dum repurgatur locus, venit Magiſtrianus,epiſtolas afferens imperatorias ſemper memorandæ Eudoxiæ. Continebant verò literæ ſalutationem &

precum petitionem pro ſuo marito & filio. Erat autem in alia charta intra literas deſcripta forma ſanctæ Eccleſiæ in figuram crucis, quomodò nunc quoquè Deo volente cernitur: & continebant literæ, vt conuenienter dictæ figurę ſancta conderetur eccleſia. Lętatus eſt autem ſanctus Porphyrius, cùm legiſſet & vidiſſet formam deſcriptam. Sciebat enim hoc quoquè factum fuiſſe ex diuina reuelatione, & meminit ſcripturæ, quę dicit: Cor Regis in manu Dei. Continebant autem literæ, precioſas quoquè columnas eſſe mittendas & marmora. Eiecto autem cinere & ablatis omnibus abominationibus, relicta rudera marmorum Marnij, quę dicebant eſſe ſacra & in loco inacceſſo, maximè mulieribus, ea cenſuit ſanctus Epiſcopus incruſtari in platea ante templum, vt conculcarentur non ſolùm à viris, ſed etiam à fœminis, & canibus, & porcis, & beſtijs. Hoc verò idololatris fuit magìs moleſtum, quàm templi conflagratio. Quamobrem complures ex eis, maximè autem mulieres, vſque in hodiernũ diem marmora non aſſcendunt.

Eccleſia Gazenſis ad crucis figurã extructa.

Prou. 21.

Breui autem pòſt tempore edicit ieiunium vno die: & cùm dimiſſæ fuiſſent preces matutinæ, iuſſit pius Epiſcopus quemlibet virum Chriſti amantem, afferre ligones & raſtra & alia huiuſmodì inſtrumenta. Hoc verò veſpera priùs edixerat, vt omes manè inuenirentur parati: quod etiam factum eſt. Congregato autem populo cum dictis inſtrumentis in ſancta eccleſia, quæ appellabatur Irene, iuſſit omnes pſallentes ſimul proficiſci in Marnium, quod olìm fuerat. Ipſe verò ſequebatur, portans ſanctũ Euangelium, & circa ſe habens pium clerum, reuerà imitans Chriſtum cum diſcipulis. Præcedebat autem populum ſemper memorandus Barochas, venerandæ crucis portans effigiem. Ab vtriſque verò partibus populi, erant milites, qui relicti fuerant ad continendam in officio ciuitatem. Euntes autem pſallebant, & in verſiculorum pſalmi interciſione dicebant, Alleluia. Erat autem pſalmus quem dicebant: Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo Saluatori noſtro. Præoccupemus faciem eius in confeſſione, & in pſalmis iubilemus ei. Quoniam Deus magnus Dominus & rex magnus ſupra omnem terrã. Quoniam in manu eius ſunt fines terrę & altitudines montium. Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud, & aridã formauerunt manus eius. Venite, adoremus & procidamus ei, & ploremus coram Domino, qui fecit nos. Quoniam ipſe eſt Deus noſter, & nos populus paſcuæ eius, & oues manûs eius.

Proceſſio cum effigie S. Crucis.

Pſal. 94.

Dicebat autem alios quoquè pſalmos, donèc ingreſſi ſunt in Marnium. Hortatus eſt autem ſanctus Porphyrius Epiſcopus Ruffinum quendam architectum Antiochenum, virum fidelem & ſcientem, per * quod fuit etiam perfectum totum ædificium. Is accepto gypſo, deſignauit poſituram ſanctæ eccleſiæ, conuenienter formę, quæ miſſa fuerat ab inprimìs pia Auguſta Eudoxia. Cumque precatus eſſet ſanctiſſimus Epiſcopus & genu flexiſſet, iuſſit populum fodere. Statìm autem omnes vno animo & eadẽ alacritate fodiebant, clamantes: CHRISTVS vicit. Non licebat verò videre differentiam inter virum & mulierem, aut ſenem aut puerum: ſed promptus & alacer animus vires præbebat omnibus. Et alij quidem fodiebant: alij autem terram exportabant, adeò vt paucis diebus fuerint & omnia loca effoſſa & terra egeſta. Priùs itaque præparata materia, & ingentibus lapidibus ex tumulo, qui dicitur Aldioma, à parte Orientali ciuitatis, & alia materia, Sanctus rursùs, congregato CHRISTI amante populo, multiſque precibus & Pſalmodijs dictis in loco, ipſe primus ſe ſuccingens, cœpit portare lapides, & iacere fundamenta. Deindè pij quoquè Clerici, & omnes laici lætantes & magna voce pſallentes, adeò vt audirentur à tribus milliarijs ex ciuitate. Factum eſt autem illo die magnum miraculum.

* quem

Sunt putei intrà ſacrum ambitum, ex quibus eſt vnus ab occidentali parte ſanctæ quæ nunc eſt, Dei Eccleſiæ, non parùm profundus. Tres ergò pueri ſitientes, iuerunt ad bibendum, & appropinquantes ori: putei, ſe inclinabant, innitentes ligno, quod erat in ore putei, vt ſolent facere pueri: & fracto ligno, tres ceciderunt in puteum. Quidam verò, qui fortè illic aderant, iuerunt & renunciârunt populo, quæ facta fuerant. Fuit autem non paruus tumultus, omnibus concurrentibus ad puteum. Cùm verò quod factum fuerat, cognouiſſet ſanctiſſimus Epiſcopus, ipſe quoquè currens ad locum, iuſſit fieri ſilentium. Quo facto, cœpit precari & rogare

Tres pueri cadunt in puteum.

Deum

D E V M cum multis lachrymis, vt viuos & illæſos conſeruaret pueros: & maximè propter idololatras, nè dicant, Vbi eſt D E V S eorum, in quem ſperabant? Et cùm fuiſſet hora vna humi inclinatus, & ſurrexiſſet, iuſſit aliquem deſcēdere per funes cadorum, & ſcrutari pueros. Clamabant enim, qui erant ex populo, appellantes pueros: neque erat vllus, qui eos infernè audiret ex puteo. Cùm autem vir ille deſcendiſſet, inuenti ſunt tres pueri, ſedentes ſuper magnum lapidem, illæſi & hilares, inter ſe colloquentes. Cùm verò vir ille eos adſpexiſſet, valdè eſt admiratus, & DEVM glorificauit: & infernè clamans, dixit: Laudate Dominum, viuunt enim tres pueri. Cùm autem audiuiſſet ſanctus Epiſcopus & populus, lætati ſunt: & demiſſa magna ſporta, iuſſerunt ſimul efferri tres pueros. erant enim parui, ad ſex vel ſeptem annos nati. Sporta verò accepta, is, qui erat inferiùs, tres illos ligatos fecit tutò ſedere, iubens eis claudere oculos, donèc ſurſùm perueniſſent, & dicere: I E S V Chriſte, ſerua nos. Cumque hoc feciſſet, clamauit vt aptè funem traherent: & trahentes, dicebant hymnum trium puerorum: Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorum. Cumque perueniſſent, & eos adſpexiſſet ſanctiſſimus Epiſcopus, (erat enim is ſtans in ore putei, & tenebat funem) repletus gaudio & lachrymis, exclamauit, dicens: Benedicite omnia opera Domini Domino, & laudate Dominum. Poſtquàm autem eos è ſporta ſuſtulerunt, ſcrutati ſunt, nunquid fracta eſſet aliqua pars eorum corporis, & nihil inuentum eſt in eis malè affectum.

Vide inſigne miraculum. *Dan. 3.* *Ibidem.*

Sed magnum adſpeximus miraculum. Inuenti ſunt enim tres pueri habentes ſigna crucis tanquàm acu infixa. Vnus quidem in media fronte, alius autem in ſumma dextra manu circa digitos: alius verò in humero dextero. Erant autem pulchrè expreſſæ cruces, neque obliquæ, neque incuruæ, ſed vnius menſuræ, vt apertum eſſet, eas diuina eſſe ſigna. Neque enim eis afferebant dolorem, neque eduxerant ſanguinem: ſed erant impreſſæ tanquàm ex cinabari. manſerunt autem in eis longo tempore ad hoc, vt viderent omnes & admirarentur. Nam multi etiàm ex alienigenis cùm vidiſſent, crediderunt. Cùm verò ille quoquè aſcendiſſet, qui propter pueros deſcenderat, iureiurando affirmabat, dicens: Quandò eos immiſi in ſportam, & ſurſùm ferebantur, videbam circa eos tanquàm fulgur, donèc perueniſſent ad os putei. Fuit autem Chriſtianis illo die lætitia: cultoribus verò ſimulacrorum, dolor & offenſio. Aedificium autem procedebat in dies, omnibus prompto & alacri animo operantibus. Neque enim erat, qui vllum ſua mercede fruſtraretur: ſed etiam ampliùs præbebat, ſe munificè gerens in eos, qui operabantur. Dicebat enim iuſtum eſſe, vt non execrationem, ſed benedictionem acciperet omne opus ædificij.

Signa Crucis impreſſa pueris diuinitùs.

Anno autem ſequenti mittit Eudoxia Imperatrix columnas, quas erat pollicita: quæ quidem erant magnæ & admirabiles, numero triginta. Duæ verò vocantur Caroſtiæ: quæ quidem ſunt in ſancta eccleſia, lucentes tanquàm ſmaragdi. Cùm ij autem adnauigâſſent, qui eas ferebant, rurſùs apparuit ſtudium, promptuſque & alacer animus populi C H R I S T V M amantis. Omnes enim cùm audiuiſſent, ſtatìm cucurrerunt ad litus: non ſolùm verò viri, ſed etiam fœminæ & pueri & ſenes. omnes enim corroborabat fidei deſiderium. Et cùm currus adduxiſſent, impoſitam vnamquanque columnam traxerunt, & in templi hypæthro eam depoſuerunt: & rurſùs reuerſi ſunt, & aliam attulerunt, donèc omnes portârunt. Et de his quidem hactenùs.

Illo autem tempore venit in ciuitatem mulier quædam Antiochena, quæ vocabatur Iulia, erat verò ex execranda hæreſi eorum, qui dicuntur Manichæi. Cumque cognouiſſet aliquos eſſe recèns illuminatos, & in ſancta fide nondùm ſtabilitos, in eorum irrepens animos, eos corrumpebat per doctrinam ſuam, oculos præſtringentem & incantantem: ſed multo magìs per pecuniæ erogationem. Qui enim inuenit dictam impiam hæreſim, non aliter potuit ineſcare aliquos, niſi datis pecunijs. Eorum enim doctrina, ijs quidem, qui ſapiunt, plena eſt omni blaſphemia & condemnatione, & anilibus fabulis, quæ attrahunt mulierculas, & viros pueriles, qui leuem habent mentem & cogitationem. Ex diuerſis enim hæreſibus & gentilium dogmatibus hanc ſuam peruerſam conſtituerunt opinionem, callidè & vafrè volentes omnes capere. Deos enim multos dicunt, vt placeant gentilibus. Præ-

Iulia Manichæa quoſdam corrupit neophytos. *Hæreſis manichæorum depingitur.*

tereà tempus ortûs obſeruant, fatumque & aſtrologiam aſſeuerant, vt ſecurè peccent, vtpotè quòd nõ ſit in noſtra poteſtate peccare,ſed ex fati neceſſitate. Porrò autem Chriſtum quoquè confitentur. Dicunt enim eum hominem fuiſſe viſione. Et enim ipſi quoquè viſione dicuntur eſſe Chriſtiani. Ea enim prætermitto,quæ ſunt ridicula & digna execratione, nè eorum, qui hæc legunt, aures impleam moleſta auditione & prodigioſis narrationibus. Res enim Philiſtionis, Sceni & Heſiodi, & aliorum, qui dicuntur philoſophi, commiſcentes cum rebus Chriſtianis, ſuam hæreſim conſtituerunt: Quomodò enim pictor mixtionem faciens ex diuerſis coloribus, efficit exiſtimatione hominem, aut beſtiam, aut aliquid aliud, ad decipiendos eos, qui adſpiciunt,vt ſtultis quidem & inſipientibus videatur eſſe verus: ijs autem, qui ſapiunt, vmbra & deceptio & humana excogitatio: Ità etiam Manichæi ex diuerſis dogmatibus haurientes,effecerunt improbam ſuam opinionem: vel potiùs ex diuerſis ſerpentibus virus congregantes & miſcentes, letiferum effecerunt venenum, ad hominum animas interimendas.

Idem certè noſtra ætate fecit Luterus.

Vt autem priùs dictum eſt, cùm illic verſaretur peſtifera mulier, quidam fallaci illius doctrina ſunt ſeducti. Poſt aliquot verò dies, cùm id cognouiſſet à quibuſdam fidelibus ſanctus Porphyrius, eam accerſitam interrogauit, quænam & vndè eſſet, & quamnam haberet opinionem. Illa autem & patriam, & ſe eſſe Manichæam, eſt confeſſa. Ijs verò, qui erant apud ipſum, ira motis, (erant enim quidam pij) eos rogat beatus, nè iraſcantur, ſed patienter eam admoneant & ſemèl & bìs: ſeruans id, quod dictum eſt à ſancto Apoſtolo. Deindè dicit mulieri: Abſtine, ô ſoror, ab hac mala opiniõe: eſt enim ſatanica. Illa autem reſpondit: Dic, & audi: & aut perſuadebis, aut perſuaderis. Sanctus verò dixit: Para te ad craſtinum diem, & veni huc. Illa autem cùm valere eum iuſſiſſet, eſt egreſſa. Beatus autem cùm ieiunâſſet, & Chriſtum multùm rogâſſet, vt diabolum pudore afficeret, paratus fuit in diem ſequentem. Aduocauit verò quoſdam ex pijs Clericis & Laicis, ad diſputationem ſuam & mulieris. Die autem ſequenti accedit mulier, habens ſecum duos viros & totidem mulieres, quæ erant iuniores & formoſæ, omnes verò pallidi. Iulia autem erat prouecta ætate. Ducebatur autem tota eorum diſputatio à ſcriptis & orationibus mundanæ diſciplinę: multo verò magìs Iulię. Erat autem humilis eorum habitus, & modeſti mores: & quod dicitur, extrinſecùs oues, intrinſecùs verò lupi rapaces & venenata animalia. Omnia enim dicunt & faciunt cum ſimulatione. Deindè iuſſi ſedere, diſceptabant & inquirèbant.

Tit. 3.

Matth. 7.

Sanctus autem Porphyrius, ferens ſancta Euangelia, cùm feciſſet ſignum crucis in ore ſuo, cœpit eam rogare, vt diceret ſuam opinionem. Illa verò cœpit. Frater autem Cornelius Diaconus, qui fuit paulò antè nominatus, ſciens notis ſcribere, quibus vtuntur in iure, iuſſus à beatiſſimo Epiſcopo, notabat omnia, quæ dicebantur & opponebantur, me & fratre Barocha admonentibus. Diſputationem autem nõ ſcripſi in hoc libro, putereà quòd ſit magna: vt qui velim compendiò hoc ſcriptum mandare literis: eam verò in alio libro expoſui ijs, qui volunt ſcire ſapientiam, à Deo datam ſanctiſſimo Porphyrio, & aniles fabulas, quas effutijt prodigioſa loquens & venefica Iulia. Quam quidem citò eſt perſecuta diuina iuſtitia. Poſtquàm enim multa horis plurimis eſſet fabulata, & conſuetas dixiſſet blaſphemias in Dominum & Deum vniuerſorum, motus à diuino zelo ſanctus Porphyrius, vidẽs eum, qui omnes fines continet, tam qui cadunt ſub adſpectum, quàm qui non cadunt, blaſphemijs & maledictis inceſſi à muliere, in quam operabatur diabolus, & quæ ſe ſubmittebat illius voluntati, in eam tulit ſententiam, dicens: Deus qui facit omnia, qui eſt ſolus æternus, neque principium habẽs nec finem, qui glorificatur in Trinitate, tuam percutiet linguam, & obſtruet os tuum, nè loqnatur blaſphema. Sententiæ autem prolationem conſecutum ſtatìm fuit ſupplicium. Cœpit enim tremere Iulia & mutari vultu: & manens in eſtaſi longum tempus, non loquebatur: ſed erat muta & immobilis, habens apertos oculos & intuentes ſanctiſſimum Epiſcopum. Qui verò cum ea erant, cùm adſpexiſſent ea quæ ſuſtinebat, magno timore ſunt affecti: eam autem cõſolabantur, & carmina cantabant ad eius aures: & non erat vox, nec auditus.

Facit ſignũ Crucis in ore ſuo, diſputaturus cum Manichæa.

Vltio diuina perſequitur blaſphemam mulierem.

Cùm longo autem tempore manſiſſet muta, emiſit animam, profecta ad tenebras quas in honore habuerat, eas lucem eſſe arbitrans, conuenienter ſcripturæ, quę dicit:

Væ

Væ ijs, qui faciunt id, quod eſt dulce, amarum: & quod eſt amarum, dulce: qui tenebras ponunt lucem, & lucem tenebras. Iuſſit autem ſanctus componi eius corpus & tradi ſepulturæ, miſertus humanæ naturæ. erat enim ſummè clemẽs & miſericors. Quicunque verò audiuerunt id, quod factum fuerat, valdè ſunt admirati: non ſolùm qui erant noſtræ fidei, ſed etiam alienigenæ. Qui autem cum eâ erant, duo viri & mulieres, & quicunque ab ea corrupti fuerant, currentes prociderunt ad pedes beatiſſimi Epiſcopi, dicentes: Errauimus: & petebant pœnitentiam. Beatus verò fecit omnes ſubijcere anathemati Manetem, authorem eorum hæreſis: ex quo etiam appellati fuerũt Manichæi. & cùm plurimos dies eos inſtituiſſet catecheſi, adduxit ad ſanctam Catholicam Eccleſiam. Occaſione autem illorum, alij quoquè ex alijs gentibus pœnitentia ducti, fuerunt illuminati. Eſa. 5.

Poſt tempus autem quinque annorum, perfectum fuit opus ſanctæ magnæ eccleſiæ. Appellata verò fuit Eudoxiana, ex nomine inprimis piæ Imperatricis Eudoxiæ. Peregit autem dedicationem ſanctiſſimus Epiſcopus Porphyrius die Reſurrectionis ſancti Paſchatis ſplendidè ac magnificè, non parcens ſumptui: ſed congregatis omnibus Monachis, qui erant circitèr mille, cum alijs pijs Clericis & Laicis & Epiſcopis, hilariter tranſegit omnes dies ſancti Paſchatis: & licebat videre choros angelicos, non ſolùm in Eccleſiaſtica conſequentia, ſed etiam in Horis, quandò fiebant. Non ſolùm enim erat menſa ſenſilis, ſed etiam ſpiritalis. Nam poſt obſonium dicebatur pſalmus, & poſt potum hymnus. Idolorum autem cultores videntes, quæ fiebant, corde tabeſcebant. Vndiquaquè enim veniebant hoſpites ad videndam pulchritudinem & magnitudinem dictæ ſanctæ eccleſiæ. Dicebatur enim maior omnibus eccleſijs, quæ erant illo tempore. Ea de cauſa quandò iecit ab initio fundamenta, repræhendebatur à quibſdam fidelibus, quòd eam magnam deſcripſiſſet, cùm eſſent pauci Chriſtiani in ciuitate. Reſpondens autem ſanctiſſimus Porphyrius, dixit: Nè ſit veſtra fides parua. Spero enim in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium DEI, quòd ſit multiplicaturus gregem ſuum, & ampliorem faciet hanc domum, ex eo quòd non poſſit capere multitudinem Chriſtianorum. Non eſt enim humanum dogma Chriſtianorum, vt adſpiciatur ad tempus & diſſoluatur: ſed diuinum, & quod accipit incrementum. Hæc & talia ſemper diſſerebat beatus Porphyrius fidelibus, non ſolùm in eccleſia, ſed etiam in vnoquoq; loco, illuminans & iuuans populum Chriſti amantem. Poſt dies autem feſti populos dimiſit in pace, vnumquenque ad ſuos.

Epiſcopus dedicauit Eccleſiam ſplẽdidè ac magnificè.

Templum Gazæ ampliſſimum.

Poſtquàm verò condidit & ſanctificauit dictam ſanctam Eccleſiam, conſtituit, vt daretur vnicuique hoſpiti, qui erat in ciuitate, ſumptus vnius diei. Suppeditabat autem vnicuique mendico, tam peregrino quàm ciui, quotidiè ad ſex obolos, præter ea, quæ ipſe per ſe præbebat ijs, qui ad ipſum accedebant, in veſte, argento, & auro: vnicuique præbens conuenienter ſuæ dignitati. neque vllus ex ijs, qui indigebant, erat expers ſuorum donorum. In diebus autem ieiuniorum ſancti feſti Paſchalis, ſuppeditabat vnicuique pauperi ad decem obolos quadraginta diebus. Iuſſit autem in pio ſuo teſtamento, omninò dari dictos decem obolos quadraginta diebus: & aſſignato reditu, ex quo volebat eos dari, in dicto teſtamento ſtatuit, vt niſi hæc quotannìs ſuppeditarentur, dictus reditus veniret ad ſanctam Cæſareæ eccleſiam. Hæc verò poſteà facta ſunt.

Largiſſimæ S. Porphyrij eleemoſynæ.

Idolorum autem cultores quo magìs adſpiciebant proficere Chriſtianos, eo magìs furebant & ſtudebant malis afficere Chriſtianos, & ante omnes, ſanctum eorum paſtorem Porphyrium. Nam cùm aliquandò orta eſſet de prædijs controuerſia inter Oeconomum ſanctæ eccleſiæ, & Sampſychum, qui erat primus inter Idololatras, videns pius Barochas Oeconomum affici iniuria, eum defendit, & cœpit contumelijs afficere dictum Sampſychum. Cùm id autem audiuiſſent reliqui Curiales, congregati inuaſerunt Oeconomum & pium Barocham. Simul verò cum curialibus aſſcenderunt etiam multi ex ciuibus, inuenta occaſione malè afficiendi fideles, & ex parua, vt dixerit quiſpiam, ſcintilla tantus eſt ignis accenſus, vt oẽs Chriſtiani in periculum venirent, nè perirent. Tanto enim furore perciti fuerũt idololatræ, vt ipſi gladios & clauas acceperint, & ſeptẽ homines occiderint, & alios multos ſau-

Idololatræ Gazenſes vertũtur in ſeditionem.

ſauciauerint: Deindè his non contenti, in ipſum Paſtorem irruerint. Quidam autem, qui bono lætabantur, præcurrentes, renunciârunt ſanctiſſimo Epiſcopo incurſiõem multitudinis. Cùm verò audiuiſſet beatus, me accerſito, dixit: Fugiamus frater, & parùm occultemur, donèc tranſeat ira Domini. & aſſcenſis muris, fugimus per tecta. Idololatræ autem,* fractis portis domûs epiſcopalis, ingreſſi ſunt: & cùm non inueniſſent ſanctum Porphyrium, diripuerunt omnia, quæ illic ſunt inuenta.

Diripiunt domũ epiſcopi.

Ego autem & beatus Porphyrius per tecta fugientes, inuenimus puellam circa quatuordecim annos natam: quę cùm ſanctum agnouiſſet Epiſcopum, prócidit ad eius pedes. Beatus autem rogauit eam, quænam eſſet, & quibus nata parentibus. Puella verò reſpondens, dixit ſe eſſe orbam patre & matre, & auiam habere anum, corpore imbecillam: ſeque operari, & ſe alere & ſuam auiam. Rogauit verò eam, an eſſet Chriſtiana. Illa autem rursùs dixit, ſe non eſſe, ſed iamdiù abhinc eſſe cupere, ſi ſit digna. Clemens autem Porphyrius cùm audijſſet, quod dixerat puella, & compunctus eſſet, lachrymatus eſt, dicens: Quàm propenſum eſt ad bonum, genus Gazzorum? ſed aduerſarius ſtudet impedire bonum eorum animum: quem Dominus percutiet verbo oris ſui. Dixit autem puellæ: Affer ad nos huc ſtoream in hoc tectum, vt hìc maneamus, donèc ſedetur tumultus ciuitatis: & nè renuncies alicui, nos hìc eſſe. Illa verò iureiurando affirmauit, ſe ne auiæ quidem ſuæ indicaturam. Cùm autem per quoddam tectum aſſcendiſſet in domum ſuam, attulit ſtoream, & eam ſtrauit: & prócidens ad beati viri pedes, rogauit eum, vt veſceretur modicis ſuis cibis, & nè ſuam dedignaretur paupertatem: erat enim circa veſperam. Sanctus autem volens fieri imitator magni Prophetæ Eliæ, dixit puellæ: Feſtina filia, & affer, vt Dominus det tibi per me alimentum ſpiritale & carnale. Illa verò properè deſcendit, emitque panem & oliuas & caſeum, & legumen madefactum. Attulit autem omnia, & appoſuit nobis, dicens: Accipite domini mei, & benedicite paupertati meæ. Beatus verò rursùs compunctus, fleuit, cùm præuidiſſet, quòd habitura erat fidem in Chriſtum. Cumque ſurrexiſſemus, & preces fudiſſemus ſolitas, & ſediſſemus, comedimus. Ego quidem comedi caſeum & bibi vinum: ſanctus autem comedit panẽ & madefactum legumen, & bibit aquam. & cùm dimiſiſſemus puellam ad ſuam auiam, nos in tecto dormiuimus. erat enim tempus æſtatis. Porrò autem puellæ quoquè nomen interrogauimus. Dixit verò, Salaphtha. quod interpretatur Græcè Irene, id eſt, pax. Diem quoq; ſequentem tranſegimus in illo tecto, bona Irene noſtrî curam gerente promptо & alacri animo.

Sanctus vir declinat furorem impiorum.

3 Reg. 17.

Poſtquàm autem cognouimus eſſe ſedatum tumultum ciuitatis, noctù ambulauimus ad ſanctam eccleſiam. Cumque aſſcendiſſemus in ædes Epiſcopales, in ijs nihil inuenimus, niſi pium Barocham iacentem & adductum in extremum periculum ex plagis, ei illatis ab impijs idolorum cultoribus. Poſt paucos verò dies cùm cognouiſſet Proconſul, quę facta fuerant in ciuitate, vocabatur autem Clarus, mittit Commentarienſem cum magno auxilio, & conijcit in cuſtodiam eos, quos oſtenderunt ij, qui gerebant res publicas, & adducit Cæſaream: & de alijs quidem ſumpſit ſupplicium, alios verò dimiſit cæſos neruis boum. & non paruo incuſſo timore, ſic ſedauit ciuitatem. Paucis verò pòſt diebus recordatus eſt ſanctus Porphyrius bonæ illius puellæ, quæ nos accepit, & eam per me accerſijt. Illa autem venit currens, habens etiam aliam mulierem, quam dicebat eſſe amitam. Ingreſſæ verò ad beatum Epiſcopum, prociderunt ad eius pedes: qui eas benignè accepit, tanquàm pater beneuolus. Dixit autem puellæ: Re vera, ó filia, cupis fieri Chriſtiana? Illa reſpondit: Iam tibi dixi, ô Domine, me iamdiù abhinc hoc teneri deſiderio, & nunc adduxi teſtem meam amitam, quæ ipſa quoquè tenetur eodem deſiderio. Ille autem lætus, ei & eius auiæ iuſſit dari quotidiè argenti quatuor nummos: eius autem amitæ dedit vnum nummum. & cùm eas ſignâſſet ſigno crucis, dimiſit, eis iubens, vt vacarent precibus, & per catecheſim inſtitutioni catechumenorum. Miſit autem ad eius quoquè domum pium Timotheum, Preſbyterum & per catecheſim inſtitutorem, & ei iuſſit ſignare auiam puellæ. Nam, ſicut priùs dixi, corpus habebat imbecillum & ſolutum. Tres autem illæ per catecheſim inſtitutæ, paulopòſt dignatæ ſunt venerando baptiſmo.

Gazæi à Proconſule caſtigantur.

Poſtquàm verò ſanctum depoſuiſſet habitum, ſanctus, accerſita puella, dixit ei: Vis te viro iungamus legitimo matrimonio? eſt enim tibi tempus nubendi. Neque enim

enim noſtra ſcriptura prohibet honorabiles nuptias. Puella autem cùm audiiſſet, quod vir ſanctus dixerat, cœpit flere & dicere: Bone pater, poſtquàm me coniunxiſti viro magno, vis me ab illo diſiungere, & dare viro humili & nihili? Nequaquàm hoc feceris, Domine mi. Admiratus autem ſanctus, dixit ei: Et quis eſt is, quem tibi coniunxi? Illa verò reſpondit: IESVS CHRISTVS Seruator noſtrarum animarum, verus meus ſponſus, à quo non ſeparabor in æternum. Cùm audiuiſſet ſanctus & compunctus fuiſſet, eſt lachrymatus, adeò vt præ magna compunctione puellam ſit complexus, & eius caput deoſculatus. Erat enim re vera planè impatibilis, & præ magna ad miſericordiam propenſione promptus ad effundendas lachrymas. Porrò autem nos quoquè, qui eramus apud ipſum, cùm vidiſſemus gratiam ſancti ſpiritûs datam piæ puellæ, glorificauimus Deum, qui dat electis ſuis ſapientiam & gratiam. Dimiſit verò illo die puellam.

Puella baptizata non vult alium ſponſum pter Chr ſtū.

Contigit autem in ipſis diebus anum requieſcere, & migrare ad DOMINVM. Tunc aduocata puella, accerſiuit beatus piam Manaridem Diaconiſſam, quæ interpretatur ipſa quoquè Græca lingua φωτεινή, id eſt, lucida. Ei commiſit Salaphtham, ipſi dato habitu regulari. Et cùm eas DEO commendâſſet, dimiſit in pace. Ea verò ſuſcepit talem viuendi rationem, qualem non habuit alia illo tmpore, quotidiè ieiunans, & poſt ieiunium modico panis veſcens cum ſale & madefacto legumine, aut ſubtiliter comminuto olere & aqua ſola. Vinum enim non ſumebat omninò. Diebus autem feſtis vtebatur oleo, & veſcebatur oliuis. Nihil autem aliud guſtabat, quod fuiſſet igne coctum. In ieiunijs verò Quadrageſimæ, ſecundò quoque die comedebat legumina madefacta, aut comminuta olera ſine pane. Totam autem ſanctam Paſchalem hebdomadam tranſigebat, nihil ſumens, præterquàm quinta ſancta feria, poſt Communionem ſanctam, aquam calidam: & corpus ſuum vſqueadeò macerauerat, vt qui videbant, putarent ſe vmbram adſpicere. Fuit autem alijs quoquè multis exemplum. Sunt enim æmulati vitam ſanctæ puellæ Salaphthæ: quæ in hodiernum vſque diem videtur viuere. Eſt enim mundo morte affecta, viuit autem CHRISTO, & eſt cum ipſo perpetuò: cuius ſanctarum precum ſimus nos participes. Et hæc quidem dicta ſint de ſancta puella Salaphtha.

Accipit habitum regularem.

Vitam viuit abſtinentiſſimam.

Eſt multis alijs exemplis.

Beatiſſimus autem Epiſcopus Porphyrius, cùm regulam conſtituiſſet Eccleſiaſticam, & omnem conſequentiam, & alios paucos annos fuiſſet ſuperſtes, poſtquàm ſanctam ſanctificâſſet eccleſiam, in morbum incidens, pium fecit teſtamentum. In quo cùm multis legâſſet, & omnes CHRISTVM amantis populi DEO commendâſſet, in pace dormijt cum ſanctis, ſecundo menſis Dyſtri, anno, vt eſt Gazæorum computatio, quadringenteſimo octogeſimo: epiſcopatûs ab eo geſti vigeſimoquarto, menſe vndecimo, & præclaro peracto certamine aduerſùs idololatras vſque ad diem ſuæ dormitionis. Et nunc eſt in paradiſo deliciarum, intercedens pro nobis cum omnibus ſanctis: quorum precibus noſtrî miſerebitur pater & DEVS cum filio & ſancto ſpiritu: Cui gloria & potentia in ſecula ſeculorum, Amen.

Sâctus Porphyrius decedit.

DE

DE S. VICTORE CONFESSORE SERMO B. BERNARDI ABBATIS, QVO VITAM ILLIVS SVMmatim compræhendit. *Quieſcit autem hic S. Victor in monaſterio Arremarenſi Trecenſis diœceſis.*

26. Februar. VICtoris vita & gloria ſpecialis, non tam ad gloriam, quàm ad virtutem prouocat omnes, qui recto ſunt corde. Non recti planè, ſed peruerſi eſt animi, antè quærere gloriam, quàm exercere virtutem, & velle coronari, qui legitimè non certauerit. Vanum eſt vobis, inquit, ante lucem ſurgere. Ità eſt. Fruſtrà ad celſitudinē nititur gloriæ, qui priùs non claruit virtute. Fruſtrà fatuæ virgines ſponſo obuiàm ſurgunt, quarum lampades extinguuntur: & ideò fatuæ, quia vacuis gloriantur lampadibus, virtutis oleum non habentes. Abſit mihi gloriari, niſi in gloria illorum, quibus propheta congratulans, ait: Domine, in lumine vultûs tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabūt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iuſtitia tua exaltabuntur. Et infert: Quoniam gloria virtutis eorum tu es. Pulchrè non eorum, ſed virtutis eorum gloria commendatur. Quæ enim ſine virtute eſt gloria? Profectò indebita venit, præproperè affectatur, periculosè captatur. Virtus, gradus ad gloriam: virtus, mater gloriæ eſt. Fallax gloria & vana eſt pulchritudo, quam illa non parturiuit. Sola eſt, cui gloria iure debetur, & ſecurè impenditur.

Pſal. 126. Matth. 25. Pſal. 88.

Sancto Victori nec virtus nec gloria deeſt, ſed quemadmodùm ambæ res, & quo ordine in homine proceſſerunt, id operæpretium intueri. Pugnauit fortiter, viriliter ſuperauit, & ſic demùm gloria & honore coronatur. Quomodò nempè inglorius remanſiſſet bellator fortis, humilis Victor? quanquàm nec in die virtutis ſuæ ſine gloria fuit, ſignis & prodigijs admirandus.

Habemus, dilectiſſimi, in vita Victoris, & quod dignè miremur, & quod ſalubriter imitemur. Miror vina dediſſe in eremo, non vitem, ſed fontem. Miror & ſtupeo infantem adhuc in vtero pauori fuiſſe pauēdis dæmonijs, quippe ab ipſis præcognitum, & iam tunc ex nomine deſignatum. Nec vacuum nomen, vbi hoſtium fuga, & extorta confeſſio, victoriam conceſſit infantulo. Quis item non miretur, furem à dæmone depræhenſum, & rursùm à dæmone mox hominem liberatum? Quis etiam nō omni admiratione ſtupendum ducat, carne circundatum hominem, cælis patentibus carnis oculos ſuperno infigere lumini, & videre viſiones Dei, angelico inſupèr mulceri cantico, doceri oraculo? Hæc atq; ſimilia in ſancto homine veneramur, non æmulamur. Meritò quidem, quandò & ſine ſalutis periculo poſſunt non fieri, & ſine ſalutis periculo nequeunt vſurpari. Tutiùs ſanè æmulāda ſolidiora, quàm ſublimiora, & quæ magìs virtutem redoleant, gloriam minùs.

Infans adhuc in matris vtero dæmonibus terrori eſt.

Viſiones admirandæ.

Studeamus proindè moribus cōformari, cui in mirabilibus ſimilari, & ſi volumus, non valemus. Aemulemur in viro ſobriū victum, deuotum affectum: æmulemur manſuetudinem ſpiritûs, caſtimoniam corporis, oris cuſtodiam, animi puritatem, ponere frenum iræ, & modum linguæ, dormire parciùs, orare frequentiùs, commonere noſmetipſos pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus, diebus iungere noctes, & diuinis laudibus occupare. Aemulemur chariſmata meliora. Diſcamus ab ipſo, quòd mitis & humilis corde fuit. Aemulemur, inquam, quòd extitit liberalis in pauperes, iucundus ad hoſpites, patiens ad peccātes, benignus ad omnes. Hoc enim melius. In his forma eſt, cui imprimamur: in miraculis gloria, à qua reprimamur. Illa lætificent, iſta ædificent: moueant illa, iſta promoueant.

Catalogus virtutum S. Victoris.

Coloſſ. 3.

Epulemur, dilectiſſimi, ad menſam diuitis vocati, menſam abundantem panibus, delicijs cumulatam. An non diues, qui nos exemplis reficit, protegit meritis, lætificat ſignis? Diues planè, in cuius hodiè conuiuio ſolenni angeli & homines pariter congregātur. Hi, vt reficiantur: illi, vt delicientur: Iſti, vt proficiant: illi, vt gaudeant. Cuius vita repleta bonis, quid niſi menſa referta cibis? Nec tamen omnibus omnia ap-

ponun.

ponuntur,ſed vt tollat quiſque,quod ſibi expedire & conuenire videbitur.

Et ego quidē conſilio ſalubriori diligenter conſidero,quæ mihi apponuntur. Cautum eſt mihi eligere mea, & aliena non tangere. Non extendam manum ad gloriam miraculorum, nè ſi attentauero, quod deſupèr non accepi, perdam meritò & quod videor accepiſſe. Non leuo cum illo oculos ad rimanda ſecreta cæleſtia,nè oppreſſus à gloria,cōfuſus reſiliam,ſerò confugiens ad conſilium ſapientis, qui ait: Altiora te nè quæſieris,fortiora te nè ſcrutatus fueris. Infertur menſis vinum nouum aquarum rubentium,non tango:quia non mihi appoſitum ſcio,qui ſimiliter elemēta mutare, naturas innouare non valeo. Cerno item in menſa Victoris,angelos illum audiſſe canentes. Nunquid videbo & ego mihi ſupernos exhiberi cantores, aut certè citharœdos illos de Apocalypſi coram me citharizare in citharis ſuis? Imperat ille dæmonibus adhuc in corpore viuens, vinctum in corpore ſoluit, iam corpore ſolutus. Cibi ſunt, ſed non mei: equidem iocundi & ſapidi,ſed non tangit illos anima mea,quoniam non eſt inopi mihi, vndè ſufficiam talia redhibere. Eccl. 3. Apoc. 14.

At ſi diligenter conſidero,eccè præ oculis in menſa ſancti, cenſura iudicij,diſciplinæ vigor,ſanctitatis ſpeculū,vitæ forma,virtutis inſigne. Hæc à me & abſq; præſumptione ſumuntur,& ſalubriter inſumūtur,& ſi diſſimulo,diſtrictè repoſcuntur. Audi adhuc,quænam mihi iurè appoſita putem. Si panem doloris, & vinum compunctionis de diuitis menſa obtuleris,tollo ſecurus,qui ſum pauper & inops. Erunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, & poculum meum cum fletu miſcebo. Pars mea hæc,qui dolēdo commiſi. Nec me tamen pigebit,vt æſtimo,cibi huius, quoniam qui appoſuit ſcientiam,addit & dolorē. Sed et ſi temperantiæ, ſi iuſtitiæ, ſi prudentiæ vel fortitudinis exempla appareant,ea incunctanter ſumo, ſciens quia talia oportet me præparare. Hæc mihi apponi, hæc à me repetitum iri non dubito. Nunquid ſigna & prodigia exigenda à nobis ſunt,vt ea diuiti viciſſim præparemus? Eccl. 1.

Fratres,vaſa ſunt in honorē illi,qui nos inuitauit,non cibi pauperum. Tu ergò,qui inuitatus es,diligenter cōſidera, quid tibi ille,quid ſibimet appoſuerit:nō enim quicquid in mēſa apponitur,tibi apponitur. Quid ſi in poculo aureo fuerit propinatum? Nō poculum tibi,ſed potus apponitur. Sume potum,& pone aurum. Ergò exempla bonorum operum & rectitudinem morum paterfamiliâs communicat ità domeſticis, vt prærogatiuam ſibi retineat in miraculis. In his tamen atq; illis, ille glorificandus eſt,cuius munus ſanctè viuere,cuius virtus ſigna facere eſt: q in Trinitate perfecta viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA SANCTORVM ANDRONICI ET EIVS CONIVGIS ATHANASIAE, AVTHORE SIMEONE *Metaphraſte.*

IN diebus Theodoſij magni Imperatoris, erat in magna vrbe Antiochia iuuenis quidam argentarius, nomine Andronicus. Accepit autem vxorem filiam argentarij, nomine Iohannis. Erat verò eius nomen Athanaſia. Erat enim re vera Athanaſia, id eſt, immortalis & factis & cogitatione. Erat autē Andronicus valdè pius, & plenus bonis operibus. Similiter verò eius quoquè vxor. erant autem valdè diuites. Sic verò vitam ſuam agebant argentariam,& facultates ſuas diuiſerunt in tres partes: vnam quidem in rationem pauperum, & aliam in rationem Monachorū, & aliam in ratiōem facultatum & officinæ. Vniuerſa autē ciuitas amabat Dominum Andronicum propter eius modeſtiam. 27. Februar. Andronici & Athanaſiæ pietas. Facultatū diſtributio.

Cognouit aūt ſuam vxorem:& cùm concepiſſet,peperit filium, & nominauerunt eum Iohannem. Cùm verò adhuc in vtero concepiſſet, peperit filiam, & nominauit eam Mariam. neque ampliùs appropinquauit vxori Andronicus. Conferebat autem ſuum ſtudium ad diligenter & lubenter laborandum,cum alijs Chriſti amantibus ar- In matrimonio viuunt cōtinenter.

gentarijs. Dominico & die ſecundo & quarto & in paraſceue, à veſpera vſque ad matutinum ibat Andronicus ad lauandos viros ſuos fratres. Similiter autem eius quoquè vxor ad lauandas diligenter mulieres. Poſt tempus verò duodecim annorum, ingreſſa eſt quodam die manè domina Athanaſia à voluntario illo labore ad videndos ſuos filios, & inuenit eos ſuſpirantes. Illa autem conturbata, aſcendit in lectum ſuum, & poſuit ambos ſupra pectus ſuum. Beatus verò Andronicus ingreſſus, cœpit clamare in vxorem ſuam, quòd multùm dormiret. Illa autem dixit: Noli iraſci Domine mi. pueri enim ſunt infirma valetudine: & cùm tetigiſſet, inuenit eos teneri à febre, & dicit ſuſpirans: Fiat voluntas DEI: & iuit extra ciuitatem, ad precandum ſanctum Iulianum. Illic enim iacebant eius parentes. Fuit autem illic vſque ad horam ſextam: & reuerſus, audit eiulatum & tumultum, qui fiebat domi ſuæ. Ille verò conturbatus cucurrit, & inuenit omnem ferè ciuitatem domi ſuæ & pueros mortuos.

Proles moriuntur.

Cumque vidiſſet infantes in lecto ſimul iacentes, ingreſſus in ſuum oratorium, ſe proiecit ante Seruatorem, & flens dixit: Ipſe egreſſus ſum nudus ex vtero matris meæ, nudus quoquè illuc reuertar. Dominus dedit, Dominus abſtulit: Sicut Domino viſum eſt, ità fiat. Sit nomen Domini benedictum ex hoc nunc & vſque in ſeculum. Vxor autem eius quærebat ſe ſuffocare, dicens: Moriar cum meis filijs. Conuenit verò vniuerſa ciuitas ad efferendos pueros, adeò vt illic eſſet Patriarcha cum toto clero ſuo. Eos verò depoſuerunt in martyrio ſancti Iuliani ſupra auos ſuos. Accipiens autem beatum Andronicum Epiſcopus, ingreſſus eſt in ædes eius. Illius autem vxor noluit abire in domum ſuam, ſed dormijt in martyrio. Media verò nocte appáret ei Martyr in habitu Monachi, dicens ei: Cur nō ſinis eos, qui hîc ſunt, requieſcere? Illa autem dixit: Domine mi, nè mihi iraſcaris. Nam ſum valdè afflicta. Habebam autem duos ſolos filios, & hodiè ambos ſimul extuli. Ille verò dicit: Quot annos nati erant tui pueri? Illa verò dicit ei: Vnus erat duodecim annos natus, alter verò decem. Ille autem dicit ei: Cur igitur illos defles? Vtinàm defleres peccata tua. Dico enim tibi mulier, quòd quomodò natura hominis exigit cibum, & fieri nō poteſt, vt non detur ad comedendum: ità etiam pueri in illo die poſcunt à CHRISTO bona futura, dicentes: Iuſte Iudex, priuâſti nos rebus terrenis: nè nos etiam priues cæleſtibus. Illa autem cùm audiuiſſet, eſt compuncta: & mutauit luctum in gaudium, dicens: Si ergò viuunt filij mei in cælo, quid fleo? & conuerſa quæſijt Abbatem, qui ei fuerat locutus. & cùm totum locum obijſſet, non inuenit. & ſciſcitatur à Ianitore, dicens: Vbì eſt Abbas, qui eſt modò huc ingreſſus? Dicit ei Ianitor: Vides omnes ianuas obſeratas, & dicis, Vbì eſt Abbas, qui modò eſt huc ingreſſus? Eam autem erudijt Paramonarius, vt qui ſciuiſſet eam vidiſſe viſionem. Illa verò metu correpta, rogauit vt abiret in domum ſuam. Eam verò accepit Ianitor, & introduxit in domum ſuam: & narrauit marito ſuo ea, quæ viderat.

Iob 1.

Athanaſiæ appáret S. Iulianus.

Tunc dicit ei beata Athanaſia: Re vera Domine, etiam viuentibus filijs voluï dicere, & erubui. Eccè ergò etiam poſt mortem eorum dico tibi. Si me audias, conijcies me in monaſterium, & deflebo peccata mea. & dicit ei: Abi, proba tuam cogitationem vna hebdomada. & ſi permanſeris in hoc propoſito, loquemur. Illa autem cùm rurſùs veniſſet, idem dixit. Beatus verò Andronicus accerſit ſocerum ſuum, & ei tradit omnes ſuas facultates, dicens: Ad ſancta loca proficiſcimur adorandum. Si quid ergò nobis acciderit humanitùs, habebis has facultates, vt de eis facias, quod tibi videbitur. Rogo ergò te, vt rectè agas cum tua anima, & ex ijs, quæ hîc ſunt, fac noſocomium & Xenodochium monachorum. & manumiſſis ſeruis ſuis, dedit eis legata. & accepta parua benedictione & duobus equis, exijt noctù ex ciuitate, ipſe & vxor eius ſoli. Beata autem Athanaſia eminùs vidit domum ſuam, & ſurſùm adſpiciens in cælum, dixit: DEVS, qui dixiſti Abrahæ & Saræ, Egredere è terra tua & è cognatione tua: & veni in terram, quam oſtendam tibi: ipſe nunc quoquè deduc nos in timorem tuum. Eccè enim relinquimus domum noſtram apertam propter nomen tuum: nè ante nos claudas oſtium regni tui. & flentes ambo abiērūt: & cùm ad ſancta loca perueniſſent, adorârunt. & cùm multos patres conueniſſent, veniunt ad ſanctum Menam Alexandriæ, & fruuntur Martyre.

Nudant ſe omnibus facultatibus ſuis.

Gen. 12

Circa

Circa horam autem nonam adſpicit Andronicus, & videt monachum cõtendentem cum Laico, & ei dicentem: Cur abbatem iniuria afficis? Is verò ei dicebat: Domine, locaui beſtiam meam ad Scetem. Ego verò ei dico: Eamus iam, vt totam noctem ambulemus, & cràs vſque ad ſextam, vt perueniamus ante æſtum diei: & non vult vt iam eamus. Dicit ei dominus Andronicus: Habés ne aliquod aliud animal? Is verò dicit: Maximè. Dixit autem ipſi: Vade, duc * eum ad me, & veni, & accipiam ego vnum animal, & Abbas vnum. quoniam ego quoquè volo ire ad Scetem. Andronicus verò dicit vxori ſuæ: Mane hîc apud ſanctum Menam, donèc deſcendam in Scetem, & accipiam benedictionem à patribus, & reuertar. Dicit ei vxor eius: Accipe me tecum. Ille verò dicit ei: Mulier non ingreditur in Scetem. Illa autem dicit ei cum fletu: Habebis me apud ſanctum Menam, ſi remanſeris, & me non collocâris in monaſterio. Cumque ſe inuicèm ſalutâſſent & complexi fuiſſent, fuerunt ſeparati. Ipſe autem deſcendit ad Scetem: & cùm adorâſſet ſanctos patres in Laura, audiuit de Abbate Daniele: & cùm eò acceſſiſſet, non ſine magna difficultate eum potuit conuenire: Seni verò omnia expoſuit. Dicit autem ei ſenex: Abi, & adduc vxorem tuam, & faciam tibi literas, & depones eam in Thebaide in monaſterio Tabenneſiotarum. Andronicus autem fecit, ſicut dixerat ei ſenex. & abiens, duxit eam ad ſenem. Qui locutus eſt eis verbum ſalutis: & factis literis, miſit eos ad monaſterium Tabenneſiotarum. Reuerſo verò Andronico, dedit ſenex habitum, & docuit quæ ad ſtatum pertinent monaſticum, & manſit apud eum annos duodecim.

* illud

Andronicus proficiſcitur ad patres in Scetem.

Ambo fiunt monachi.

Poſt duodecim autem annos rogauit ſenem, vt ſe dimitteret ad ſancta loca. Ille verò benè precatus, eum dimiſit. Abbas autem Andronicus iter faciens per Aegyptum, ſedit ſub ſpina, vt animam recrearet ab æſtu. Eccè autem ex DEI diſpenſatione veniens in habitu virili eius vxor, quæ ipſa quoquè ibat ad ſancta loca. Cumque ſe inuicèm ſalutâſſent, cognouit columba coniugem. Ipſe verò quomodò potuiſſet cognoſcere talem, quæ emarcuerat, pulchritudinem, & quæ videbatur vt Aethiops? Dicit ergò ei: Quò vadis Domine Abba? Ille verò dicit ei: Ad ſancta loca. Ipſa autem dicit ei: Ego quoquè volo illuc ire. Ipſa ergò rursùs dicit ei: Si velis, eamus ambo ſimul. Sed tanquàm non ſimul ſimus, ingrediamur ſilentiò. Dicit Andronicus: Vt iubes. Deindè ipſa dicit ei: Non es reuerà diſcipulus Abbatis Danielis? Ipſe verò dicit ei: Maximè. Dicit ipſa: Preces ſenis nos comitabuntur. Dicit is Andronicus: Amen. Cùm autem ſimul ingreſſi eſſent, & adorâſſent ſancta loca, reuerſi ſunt Alexandriam. Dicit Abbas Athanaſius Abbati Andronico: Vis maneamus ſimul in cella? Dicit Andronicus: Certè, vt iubes. Volo autem primùm ire, & accipere preces ſenis. Dicit ei Abbas Athanaſius: Vade, & expectabo te apud octauumdecimum: & ſi venias, ſicut iter fecimus, manebimus ſilentiò. Nam ſi te non ferat, nè véneris. Ego enim te expectabo apud decimumoctauum Ille autem profectus, ſalutauit ſenem, & de eo ipſi renunciauit. Senex verò dicit ei: Vade, & dilige ſilentium, & mane cum fratre. eſt enim monachus, vt eſſe oportet. Eo autem reuerſo, cùm inueniſſet Abbatem Athanaſium, manſerunt, ſimul timore Dei muniti, alios duodecim annos: & non cognouit Abbas Andronicus eam eſſe ſuam coniugem.

Andronicus non nouit vxorẽ ſuam.

Ingreſſi ſancta loca adorauerũt.

Simul degunt, nec tamen coniugem agnoſcit Andronicus.

Sæpè ergò aſſcendebat ſenex ad eos viſitandos, ea illis diſſerens, quæ pertinebant ad vtilitatem. Semèl autẽ cùm aſſcendiſſet ſenex, & eos valere iuſſiſſet, antequàm iret ad ſanctum Menam, venit ad eum Abbas Andronicus, & dicit ei: Abbas Athanaſius vadit ad Dominum. Reuerſus verò ſenex, inuenit eum magnis compreſſum anguſtijs, & cœpit flere Abbas Athanaſius. & dicit ei ſenex: Cùm te oporteret gaudere, quòd migras ad Dominum, lachrymaris? Dicit ei Abbas Athanaſius: Non ploro, niſì propter Abbatem Andronicum. Sed fac hanc charitatem, poſtquàm me ſepeliëris. Inueniens ſchedulam ſitam ad caput meum, lege eam, & da ipſi Abbati Andronico. Cumque ipſi preces dixiſſent, communicauit & dormijt in Domino. Venerunt autem ad ei faciendas exequias: & eccè inuenta fuit ſexu mulier, & auditum fuit in tota Laura. & mittens ſenex, exciuit vniuerſam Scetem & interiorem ſolitudinem. & venerunt omnes Lauræ Alexandriæ, & conuenit vniuerſa ciuitas, & Monachi Scetæ, ferentes legumina. ità enim mos eſt in Scete. Cum ramis ergò & palmis extulerunt venerandas reliquias Athanaſiæ, D E V M glorificantes, qui tantam tolerantiam præbuit

Athanaſia abit ad Chriſtum.

Honorificè tumulatur.

buit mulieri. Expectauit autem ſenex ſeptimum diem beatæ Athanaſiæ. Poſteà verò voluit ſenex accipere ſecum Abbatem Andronicum, ſed non id ſuſtinuit, dicens: Moriar cum mea Domina. Cumque eum rursùs iuſſiſſet valere Senex, priuſquàm ipſe iret ad ſanctum Menam, venit ad eum frater, dicens: Laborat Abbas Andronicus,& eſt redactus ad anguſtias. Senex verò rursùs miſit in Scetem, dicens: Adeſte huc venientes. Abbas enim Andronicus ſequitur Abbatem Athanaſium. Illi autem cùm audiuiſſent, acceſſerũt,& inuenerunt eum viuentem. A quo cùm accepiſſent benedictionem, dormijt in Domino.

Androni. & ſequitur Athanaſiã.

Exortum eſt ergò bellum inter patres Decimioctaui,& Monachos Scetiotas, dicentes: Noſter eſt frater, & eum habebimus in Scete, vt nobis opem ferant eius preces. Patres autem Octauidecimi, dicebant: Ponemus eum cum ſua ſorore. Vehemẽter igitur inſtabant Scetiotæ. & dicit Archimandrita Octauidecimi: Si quid ſenex dixerit, faciamus. Abbas verò Daniel dicebat eum oportere illic ſepeliri. Illi autem non audiebant eum, dicentes: Eſt ſenex,& non timet ampliùs bellum corporis. Nos autem ſumus iuniores, & volumus fratrem, vt nobis opem ferant eius preces. Sufficit enim vobis, quòd reliquimus vobis Abbatem Athanaſium. Cùm verò vidiſſet ſenex eſſe magnam perturbationem, dicit fratribus ſuis: Si me non audiatis, ego quoquè hîc manebo, & ſepeliar cum meo filio. & tunc quieuerunt, & extulerunt fratrem Andronicum. Dicunt ergò ſeni: Eamus in Scetem. Dicit eis ſenex: Sinite, vt faciam ſeptimum diem fratris.& nõ ſiuerunt eum manere. Ità confidit Abbas Daniel ſuo diſcipulo. Oremus nos quoquè, vt veniamus ad menſuram Abbatis Athanaſij & Abbatis Andronici, precibus omnium Sanctorum Chriſti: Cui gloria & potentia ſimul cum patre & ſancto Spiritu, Nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Preces ſanctorũ adiuuant nos.

VITA SS. LVPICINI ET ROMANI ABBATVM, AVTHORE D. GREGORIO TVRONEN. EPISCOPO,

Libro de Vita Patrum, Cap. I.

Febrva. 28. quòd ad Romanum attinet. Matth. 25.

SEries Euangelicę admonet diſciplinę, vt domeſticæ largitionis pecunia nummularijs fœnerata, cũ digno multiplicationis fructu, diſpenſante Domino, reſtauretur: nec altis defoſſa foueis recondatur ad detrimẽtum, ſed rationabili diſpenſatione porrecta, æternæ vitæ creſcat ad lucrum: vt incipiens retributionis Dominus quę cõmodauit inquirere, cum vſuris receptis fœnerationis ſuæ duplici ſatisfactione talentis, dicat: Eugè, ſerue bone, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui. Prædeſtinatorũ eſt enim iſta cum Dei ope perficere, qui ab ipſis incunabulorum vagitibus, vt ſæpè de multis legitur, Dominũ ſcire meruerunt, cognitoq; eo, nunquàm ab eius præceptionibus receſſerunt, neq; poſt baptiſmi ſacramẽtum niueam illam, pollentemque regenerationis ſtolam impudicis actibus polluerunt: qui meritò ſequuntur Agnum, quocunquè ierit: quosque ipſius Agni candor egregius lilijs decoris, nullo tentationis æſtu marcentibus, coronauit. His deniquè ſertis dextera inclytæ dominationis extenta inchoantes prouocat, vincentes adiuuat, victores adornat: quos nominis ſui titulo præſignatos, de terrenis genitibus eleuans, in cælorum euehit gaudia glorioſos. De quorum niueo electionis numero & illos eſſe non ambigo, qui Lorenſis eremi opaca luſtrantes, nõ modò Dei templum effici meruerunt, verumetiam in multis mentibus Spiritusſancti gratiæ, taberna-

Ibidem.

Acto.14.

bernacula parauerunt, id eſt, Lupicinus, Romanusq́; germanus eius.

Lupicinus cogitur ad nuptias: Romanus eas reſpuit: ſimul deſerta petunt.

Igitur Lupicinus ab exordio ætatis ſuæ Deum toto requirens corde, literisque inſtitutus, cùm ad legitimam tranſiſſet ætatem, genitore cogente, cùm animi nõ præberet aſſenſum, ſponſali vinculo nectitur. Romanus verò adhuc adoleſcentior, & ipſe ad DEI opus animum extendere cupiens, nuptias refutauit. Parentibus verò relinquentibus ſeculum, communi conſenſu eremum petunt: & accedentes ſimul inter illa Lorenſis deſerti ſecreta, quæ inter Burgundiam Alemaniamque ſita, Auenticæ adiacent ciuitati, tabernacula figunt: proſtratique ſolo, Dominum diebus ſingulis cum pſalterij modulamine deprecantur, victum de radicibus quærentes herbarum. Sed quoniam liuor illius, qui de cælo delapſus eſt, ſemper inſidias humano generi cõſueuit intendere, contra hos Dei ſeruos armatur, hoſque per miniſtros ſuos à cœpto itinere nititur reuocare. Nam lapidibus vrgere eos dæmones per dies ſingulos non deſinebant: & quotieſcunquè genua ad orandum Dominum deflexiſſent, ſtatim imber lapidum ſuper eoſdem, iacientibus dæmonijs, decidebat: ità vt ſæpè vulnerati, immenſis dolorum cruciatibus torquerentur. Intereà ætas adhuc immatura cœpit iniurias quotidiani hoſtis metuere, nec paſſa diutiùs ſufferre dolores, relinquens eremum, ad propria ire delibcrat. Sed quid inuidia non cogat inimici? Verùm vbi relinquentes hoc habitaculum, quod expetierant, ad villas propinquiores ſunt regreſſi, domum cuiuſdam pauperis ingrediuntur. Percontatur mulier, de quo itinere milites Chriſti venirent. Reſpondent non ſine confuſione, ſe reliquiſſe eremum, & quæ eos cauſa à cœpto diſtulerit opere, per ordinem pandunt. At illa ait: Oportuerat vos, ó viri Dei, contra inſidias diaboli viriliter dimicare, nec formidare eius inimicitias, qui ſæpiùs ab amicis Dei ſuperatus occubuit. Aemulus eſt enim ſanctitati, dum metuit, nè, vndè ille perfidia vilis corruit, genus humanum fide nobilitatum aſcendat. At illi compuncti corde, & ſeorsùm diſcreti à muliere, dixerunt: Væ nobis, quia peccauimus in DEVM, dimittendo propoſitum noſtrum. Eccè nunc à muliere arguimur pro ignauia. Et qualis nobis in poſterum erit vita, ſi ea, vndè * æſtu inimici expulſi fuimus, non repetamus? Tunc armati vexillo Crucis, ſumptis in manu bacillis, regreſſi ſunt ad eremum. Quibus venientibus, iterùm eos inſidiæ dæmonis lapidibus cœperunt vrgere: ſed perſiſtentes in oratione, obtinuerunt à Domini miſericordia, vt remota tentatione, liberi in illo diuini cultûs famulatu, expeditique perſeuerarent.

Relinquunt eremum ob dęmonũ infeſtationes.

** aſtu*

Sed citò eò redeunt, & vincunt dæmones.

His deniquè in oratione perſiſtentibus, cœperunt ad eos turbę fratrum hinc & indè confluere, & audire verbum prædicationis ab eis. Cumque iam beati eremitæ populis (vt diximus) publicati fuiſſent, fecerunt ſibi monaſterium, quod Condatiſcone vocitari voluerunt. In quo ſuccisis ſyluis, & in plana redactis, de laboribus manuum propriarum victum quærebant. Tantusque feruor de DEI amore proximos locorum accenderat, vt congregata ad officium DEI multitudo, ſimul habitare non poſſet. Fecerunt itaque aliud monaſterium, in quo felicis aluearis examen inſtituerunt. Sed & hoc deincèps cum DEI adiutorio ampliato, tertium intrà Alemaniæ terminum monaſterium locauerunt. Ibantque viciſsim hi duo patres viſitantes filios, quos diuinis imbuerant diſciplinis, prædicantes in ſingulis monaſterijs ea, quæ ad Inſtitutionem animæ pertinebant. Lupicinus tamen Abbatis ſuper eos obtinuit monarchiam. Erat autem valdè ſobrius, & cibo potuque abſtinens, ità vt plerunquè tertia tantùm die reficeretur. Cùm verò eum, ſicut corporis humani depoſcit neceſſitas, ſitis arriperet, vas cum aqua exhiberi faciebat, in qua manus immerſas diutiùs retinebat. Mirum dictu: ità abſorbebat caro eius aquam appoſitam, vt putares eam per os eius aſſumi: & ſic ardor ſitis extinguebatur. Erat aũt ſeuerus valdè in diſtrictione fratrum, nec quenquam non modò peruersè non agere, verumetiam nec loqui ſinebat. Mulierum quoq; vel colloquia, vel occurſus valdè vitabat. Romanus ità erat ſimplex, vt nihil de his penitùs ad animũ duceret: ſed omnibus tam viris, quàm mulieribus æqualiter flagitatam benedictionem, diuinitatis nomine inuocato, tribueret. Lupicinus igitur Abbas cùm minùs haberet, vndè tantam ſuſtineret congregationem, reuelauit ei DEVS locum in eremo, in quo antiquitùs theſauri reconditi fuerant. Ad quem locum accedens ſolus, aurum argentumque, quantum leuare poterat, monaſterio inferebat: & exindè coëmpro cibo reficiebat

Mira Lupicini abſtinentia.

Reuelantur ei theſauri abſconditi.

ciebat fratrum multitudines, quos ad Dei officium congregauerat: ſicque faciebat per ſingulos annos. Nulli tamen fratrum patefecit locum, quem ei Dominus dignatus eſt reuelare.

Factum eſt autem, vt quodam tempore viſitaret fratres, quos in illis Alemaniæ regionibus diximus congregatos: & accedens meridie, cùm adhuc fratres in agro eſſent, ingreſſus eſt domum, in qua cibi coquebantur ad reficiendum: viditque diuerſorum ferculorum apparatum magnum, ac piſcium multitudinẽ aggregatam, dixitq; in corde ſuo: Nõ eſt dignum, vt monachi, quorum vita ſolitaria eſt, tam ineptis vtantur ſumptibus. Et ſtatìm iuſſit pręparari æneum magnũ: cumq; locatus ſuper ignem feruere cœpiſſet, poſuit in eo cunctos ſimul quos parauerant cibos, tam piſces, quàm olera, ſiue legumina, vel quicquid ad comedendum deſtinatum fuerat, dixitque: De his pultibus nunc reficiantur fratres: non delicijs vacent, quæ eos à diuino impediãt opere. Quod illi cognoſcentes, valdè moleſtè tulerunt. Tunc duodecim viri, habito conſilio, iracundia inflammati, reliquerunt locum, & abiêrunt per deſerta vagantes, & ea, quæ erant ſeculi delectabilia, inquirentes. Reuelatumque eſt ſtatìm per viſum Romano, nec ei voluit diuina miſeratio rem actam occultare. Regreſſo igitur Abbati ad monaſterium dicit: Si ſic futurum erat, vt ad diſperſionem fratrũ abires, vtinàm nec acceſſiſſes ad eos. Cui ille: Noli, inquit, moleſtè ferre, frater dilectiſſime, quia ea acta ſunt. Nam ſcias purgatam eſſe aream Domini, & triticum tantùm in horreo poſitum, paleas autẽ eſſe reiectas foràs Et ille: Vtinàm nullus abſceſſiſſet ex eis: ſed nunc indica mihi, quæſo, quot exindè abiêrunt. Qui reſpondit: Duodecim viri cothurnoſi atque elati, in quibus Deus non habitat. Tunc Romanus cum lachrymis ait: Credo in illo diuinæ miſerationis reſpectu, quia nec illos ſeparabit à theſauro ſuo, ſed congregabit, & lucri eos faciet, pro quibus pati dignatus eſt. Et facta pro his oratiõe, obtinuit, vt reuerterentur ad gratiam omnipotentis Dei. Dominus enim compungi fecit corda eorum, & agentes pœnitentiã pro exceſſu ſuo, congregauerunt ſinguli congregationes ſuas, & fecerunt ſibi monaſteria, quæ vſque hodiè in Dei laudibus perſeuerant. Romanus autem perſiſtebat in ſimplicitate & operibus bonis, viſitans infirmos, & ſaluans eos oratione ſua.

Damnat magnũ ciborum apparatum.

Romanus Lupicinum repræhẽdit.

Eccè quãta orationis virtus.

Factum eſt autem quodam tempore, dum iter ageret ad viſitandos fratres, vt occupante noctis crepuſculo, ad hoſpitiolum diuerteret leproſorum. Erant autem nouem viri. Suſceptusque ab eis, ſtatìm plenus charitate Dei, iuſſit aquam calidam fieri, atque omnium pedes manu propria lauit, lectulumque ſpatioſum fieri præcepit, vt omnes in vno ſtratu requieſcerent, nõ abhorrens luridæ maculam lepræ. Quod cùm factum fuiſſet, obdormientibus leproſis, hic inter decantatiões pſalmorum vigilans, extendit manum ſuam, & tetigit latus vnius infirmi, qui ſtatìm mundatus eſt. Tactuq; ſalubri iterùm tetigit alium, & ipſe protinùs eſt mundatus. Cumque ſe ſenſiſſent redditos ſanitati, tetigit vnuſquiſque proximum ſuum, vt ſcilicet expergefacti, rogarent ſanctum pro emundatione ſua. Sed cùm tacti ad inuicèm fuiſſent, & ipſi mũdati ſunt. Manè autem facto, adſpiciens omnes nitente cute effulgere, gratias agens Deo, & vale dicens, ac ſingulorum oſcula libans abſceſſit, mandans eis, vt ſemper ea, quæ Dei erant, & retinerent pectore, & operibus exercerent.

Romanus leproſos ſanat.

Lupicinus autem iam ſenex factus, acceſſit ad Chilpericum regem, qui tunc Burgundiæ præerat: audiêrat enim eum habitare apud vrbem Ianubam. Cuius cùm ingreſſus eſt portam, tremuit cathedra regis, qui ea hora ad conuiuium reſidebat, exterritusque ait ſuis: Terræmotus factus eſt. Reſponderunt qui aderant, nihil ſe ſenſiſſe commotionis. Et ille: Occurrite quantocyùs ad portam, nè fortè aliquis aduerſari cupiens regno noſtro, adſit quaſi nociturus nobis. Non enim ſine cauſa hæc ſella contremuit. Qui protinùs concurrẽtes, offenderunt ſenem in veſte pellicea, & dixerunt regi de eo. Qui ait: Ite, adducite eum in conſpectu meo, vt intelligam cuius ordinis homo ſit. Et ſtatìm adductus, ſtetit coram rege, ſicut quondàm Iacob cum Pharaone. Cui ille ait: Quis es, vel vndè veniſti, aut quod eſt opus tuum, vel quid neceſſitatis habes, vt venias ad nos? Cui ille: Pater ſum Dominicarum ouium, quas cùm Dominus ſpiritalibus cibis iugi adminiſtratione reficiat, corporalia eis interdùm alimẽta deficiunt. Ideò petimus potentiam veſtram, vt ad victûs veſtitusque neceſſaria aliquid tribuatis. Rex verò hæc audiens, ait: Accipite agros, vineasque, de quibus poſ-

Gene. 47.

ſitis

ſitis viuere, ac neceſſitates veſtras explere. Qui reſpondit: Agros & vineas non accipiemus, ſed placeat poteſtati veſtræ aliquid de fructibus delegare, quia non decet monachos facultatibus mundanis extolli, ſed in humilitate cordis Dei regnum iuſtitiamque eius exquirere. At rex cùm audiſſet hæc verba, dedit eis præceptionem, vt annis ſingulis trecentos modios tritici, eodemque numero menſuras vini accipiant, & centum aureos ad comparanda fratrum indumenta. Quod vſque nunc à fiſci ditionibus capere referuntur.

Poſt hæc autem cùm iam ſenes prouectæque eſſent ætatis, Lupicinus Abbas ſcilicet & Romanus frater eius, ait Lupicinus germano ſuo: Dic mihi, frater, in quonam monaſterio vis tibi parari ſepulcrum, vt ſimul quieſcamus? Qui ait: Non poteſt fieri, vt ego in monaſterio ſepulcrum habeam, à quo mulierum acceſſus arcetur. Nôſti enim, quòd mihi indigno & non merenti Dominus Deus meus gratiam tribuit curationum, multique per impoſitionem manûs meæ, ac virtutem crucis Dominicæ à diuerſis languoribus ſunt erepti. Erit autem concurſus ad tumulum meum, ſi ab hac luce migrauero. Ideoque eminùs à monaſterio in monte paruulo ſepultus eſt: ſuper cuius deincèps ſepulcrum, magnum templum ædificatum eſt, in quod ingens frequētia populi diebus ſingulis accurrit. Multę enim virtutes ibì in Dei nomine nūc oſtenduntur. Nàm & cæci ibì lumen, & ſurdi auditum, & paralytici greſſum plerunq; recipiunt. Lupicinus autem Abbas obiens, intrà monaſterij baſilicam eſt ſepultus, reliquitque Domino pecuniæ creditæ multiplicata talenta, id eſt, beatas congregationes, in eius laude deuotas.

Romanus extra monaſterium ſepelitur propter miracula.

FINIS.

DEO LAVDES ET GRATES.

1007803

Digitized by Google